

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

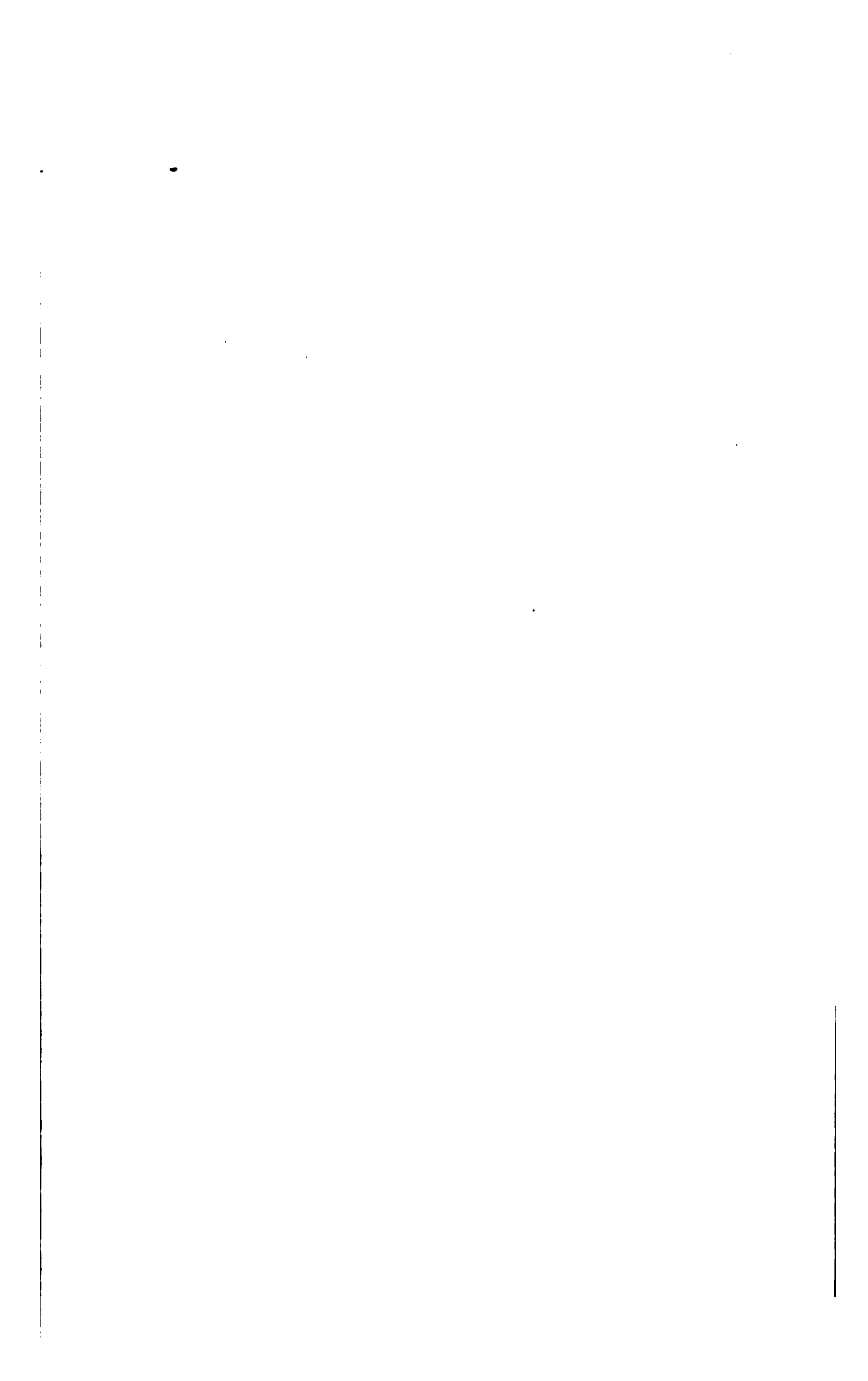
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ LIBRI XXXVII.

EX EDITIONE GABRIELIS BROTIER

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICIBUS LOCUPLETISSIMIS

ACCURATE RECENSITI.

VOLUMEN SEXTUM.

T

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1826.

Lp 27.133

27-13
27

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XVIII.

Naturæ frugum, et agriculturæ studia.

1. (1.) SEQUITUR natura frugum, hortorumque, ac florum, quæque alia præter arbores aut frutices benigna tellure proveniunt, vel per se^a tantum herbarum immensa contemplatione, si quis¹ æstimet varietatem, numerum, flores, odores, coloresque, et succos, ac vires² earum, quas salutis aut voluptatis hominum gratia gignit. Qua in parte primum omnium patrocinari terræ, et adesse cunctorum parenti juvat, quanquam inter initia operis^b defensæ. Quoniam tamen ipsa materia accedit intus³ ad reputationem ejus-

CAP. I. 1 Cod. Dalec. *proveniunt. Vel per se tan. her. im. contemplatio est, si quis.*—2 Chiffi. *aut vires.*—3 'Ita cod. Reg. 1. nec aliter cod. Reg. 2. et Editio princeps. Frustra emendatum, *intus accendit.*' Brotier. *intus accendit* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *intus accedat* cod. Dalec. *accedat intus* Chiffi. Mox, et noxia deest in cod. Dalec. Paulo post, Chiffi. *nostramque*

NOTÆ

^a *Vel per se*] Et erat jam sola per se herbarum contemplatio immensa.

^b *Inter initia operis*] Lib. 11. cap. 63.

^c *Accedit intus* [*intus accendit*] Etiam in ipso progressu, nec tantum ini-

tio operis, sed et in interiore libro, argumentum ipsum impellit ad contemplationem ejusdem naturæ, cum parit res noxias. Rhenanus legit, *vitis accedit.*

dem parientis et noxia, nostris eam criminibus urgemus, culpamque nostram illi imputamus. Genuit venena: ecquis ⁴ invenit illa præter hominem? Cavere ^d ac refugere alitibus ferisque satis est. Atque cum arbore exacuant limentque cornua elephantī, et uri: saxo rhinoceroes, ^e et utroque apri dentium sicas, sciantque ad nocendum se præparare animalia: quod tamen eorum tela sua, excepto homine, venenis tinguit? Nos et sagittas ^f tinguimus, ac ferro ipsi nocentius aliquid damus. Nos et flumina inficimus, et rerum naturæ elementa. Ipsum quoque quo vivitur, aërem in perniciem ^g vertimus. Neque est ut putemus ignorari ea ab animalibus: quæ præpararent ^h contra serpentium ⁱ dimicationes, quæ post prælium ad medendum excogitarent, indicavimus. Nec ab ullo præter hominem, veneno pugnatur alieno. Fateamur ergo culpam, ne his quidem, quæ nascuntur, contenti: etenim quanto plura ⁷ eorum genera humana manu fiunt! Quin et homines ⁸ quidem ut venena nascuntur. Atra seu ⁹ serpentium lingua

culpam.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *sed quis* Gronov. et vulgg.—5 Ita Harduin. et recentt. *elephantī, et duri saxo, rhi. vel, et uri, rhinoceroes* Turneb. *elephantī, et saxo rhinoceroes* Gronov. et vulgg. Paulo post, cod. Dalec. *quodlibet tamen eorum nescit, excepto homine, tela sua venenis tingit.*—6 Edd. vett. Gronov. Harduin. et recentt. *ab animalibus, quæ quidem quæ præpararent.* 'Desunt quæ quidem in codd. Regg. 1. 2. et Editione principe.' Brotier. 'Ms. ab animalibus. Quæ præpararint, et mox, excogitarint. Lego, præparent, et mox, excogitent, e Vet.' Dalec. *ab animalibus. Quæ præparent c. s. dimicationes, quæ post, &c.* Chiff.—7 'In scriptis et editis libris, quando plura. Emendandum, quanto plura, recte vidit Illustris Huetius.' Brotier. *etenim quando plura* codd. Harduini et Chiff. cum edd. recentt. *etenim complura* Gronov. et al. ante Harduin.—8 'Ita bene cod. Reg. 1.' Brotier. *Quid? et hominis* cod. Dalec. *Quid? non et homines* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Quid? non et homines quidam ad venena* Vet. Dalec.—9 *Atra seu* Gronov. Mox, Vet. Dalec. *vibratur, tabumque.*—10 'Ita bene

NOTE

^d *Cavere*] Venena cavent alites ac feræ, non excogitant: homines soli injveniunt et comminiscuntur.

^e *Nos et sagittas*] Sagittas tinxisse Gallos medicamento, quod venenum cervarium appellabant, dicetur XVII. 76. Elleboro quoque, XXV. 25.

^f *Aërem in perniciem*] Tum tetro halitu oris, tum emissio letali spirita e scrobibus, quos homines ipsi fodiunt, tum alias ob causas, tum ut metalla eruant.

^g *Contra serpentium*] Vide VIII. 36. 41. &c.

vibrat, tabesque animi^b contacta adurit,¹⁰ culpantium omnia, ac dirarum alitum modo, tenebris quoque suis,¹¹ et ipsarum noctium quieti invidentium, gemitu, quæ sola vox eorum est: ut inauspicatarum¹ animantium vice obvii quoque vetent agere, aut prodesse vitæ.^a Nec ullum aliud abominati.¹² spiritus^j præmium novere, quam odisse omnia. Verum et in hoc eadem naturæ majestas, tanto plures bonos genuit ac frugi,¹³ quanto fertilior in iis quæ juvant aluntque, quorum æstimatione et gaudio nos quoque, relictis exustioni suæ¹⁴ istis hominum rubis,¹⁵ pergemus exoo-

* Et livor animi adurit omnia quæ contractat: livor, inquam, hominum culpantium omnia, ac dirarum volucrum more, quæ tenebris quoque suis, et ipsi noctium quieti obstrepunt, invidentium ceterorum hominum laudi et quieti, vel solo gemitu, quæ sola vox eorum hominum est: ita ut, inauspicatarum avium ritu, vel occursum suo vetent agere, ac prodesse hominibus.

cod. Reg. 2.⁷ Brotier. contracta adurit Chiffi. contractata adurit Gronov. et al. vett. item Harduin. et recentt.—11 In cod. Dalec. altero deest suis.—12 Quidam ap. Dalec. abominandi.—13 Cod. Dalec. ut fruges.—14 Ita codd. Regg. Colb. Chiffi. et Editio princeps. Male emendatum in recentioribus editionibus, æstuationis (sic) suæ. Nec satis Latina vox 'æstuatio.' Brotier. exustioni suæ etiam cod. Dalec. æstuationi suæ Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—15 Ita bene cod. Reg. 2. Hi homines sunt ut rubi spinis hispidi, et flammis pariter addicti.' Brotier. Ita quoque Vet. Dalec. hominum turbis Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. hominum verbis pergemus cod. Dalec.

NOTE

^b *Tabesque animi*] Livor animi, et invidia, omnia quæ contingit, veluti adurens: quando culpatur omnia.

¹ *Ut inauspicatarum*] Inauspicatarum avium animantiumque occursum dirimebantur auspicia, hoc est, irrita fiebant, dissolvebantur, discutebantur, ac distruebantur. Plinius VIII. 82. 'Sortem occentu dirimi auspicia, annales refertos habemus.' Et x. 16. 'Bubo funebris, et maxime abominatus publicis præcipue auspiciis, deserta incolit, nec tantum desolata, sed dira etiam et inaccessa: noctis monstrum, nec cantu aliquo vocalis, sed gemitu. Itaque in uribus, aut omnino in luce visus, dirum ostentum est.'

^j *Abominati spiritus*] Ingenia detestatione, execratione digna. Plinius x. 16. 'Bubo abominatus publicis auspiciis.' Horat. Epod. xvi. 'Parentibusque abominatus Hannibal.'

¹ *Relictis exustioni (æstuationi) suæ*] Mss. Reg. Colb. Chiffi. exustioni suæ, quod defendi quoque potest, ut respondeat ei quod prius dixerat, contractata adurit.

¹ *Hominum rubis [turbis]* In Mss. hominum urbis. Quid si hominum umbris dicam scripsisse Plinium videri? sicut de liadem paulo ante 'tenebris quoque suis invidentium' dixit. Vel hominum turbas appellat, qui in humano genere turbas cient, seu faces generis humani.

lere vitam: eoque constantius, quo operæ^a nobis major, quam famæ, gratia expetitur.^b Quippe sermo circa rura est, agrestesque usus, sed quibus vita honosque apud priscos maximus fuerit.

II. (II.) Arvorum^a sacerdotes Romulus inprimis instituit, seque duodecimum fratrem appellavit inter illos, ab Acca Laurentia nutrice sua genitos,^c spicea corona, quæ vitta alba colligaretur, in sacerdotio eis^a pro religiosissimo insigni data, quæ prima apud Romanos fuit corona: honosque is non nisi vita^b finitur, et exules etiam captosque comitatur.^c Bina tunc jugera^c populo Romano satis erant, nullique majorem modum^d attribuit: quo servos paulo

^b *Operam utiliter collocatam, quam famam avidius quæsitam, gratulari nobis homines malimus.*

~~~~~

CAP. II. 1 Ita Harduinus et recentt. ex codd. *genitos* deest in edd. vett. et Gronov. *appellavit. Inter illos Acca Laurentia nutrice sua genitos* Turneb. et Chiffi.—2 Ita Turneb. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in s. ci Gronov. et vulg.—3 Cod. Dalec. *finitus, et ex. et capt. comitatus*.—4 Dalec. *antebac*.—5 *Seri-*

NOTÆ

^a *Quo operæ*] Huc referenda Livii castigatio, a Plinio ipso facta in Præf. ad Titum: 'Profitetur mirari me T. Livium... sic orsum: satis jam sibi gloriæ quæsitum... Majus meritum esset, operis amore, non animi causa perseverasse,' &c.

^a *Arvorum*] Gellius vi. 7. p. 377. 'Sabinus Masurius in primo Memorialium, Accam Laurentiam Romuli nutricem fuisse dicit. Ea, inquit, mulier ex duodecim filiis maribus unum morte amisit. In illius locum Romulus Accæ Laurentiæ sese filium dedit; seque et ceteros ejus filios Fratres Arvales appellavit. Ex eo tempore collegium mansit Fratrum Arvalium numero duodecim, ejus sacerdotii insigne est spicea corona, et albæ infulæ.' Varro de Ling. Lat. l. iv. p. 23. 'Fratres Arvales dicti sunt, qui sacra publica faciunt propterea

ut fruges ferant arva.' Inde Festus, 'Ambarvales hostiæ appellabantur, quæ pro arvis a duobus fratribus sacrificabantur.'

^b *Non nisi vita*] Sic Auguratus, et Pontificale Sacerdotium, perpetua fuere munera, nec nisi cum vita eripi potuerunt. Vide Sueton. in Augusto, cap. 31. et Senec. de Clement. 1. 10. Sic in Galliæ magistratibus summis, Cancellarii dignitas, et aliæ quædam ea donatæ prærogativa sunt.

^c *Bina tunc jugera*] Varro de Re Rust. 1. 10. 'Antiquus noster ager ante bellum Panicum pendebat bina jugera, quod a Romulo primum divisa dicebantur viritim,' &c.

^d *Majorem modum*] Majorem mensuram: modus enim de agri dicitur mensura. Horat. ii. Sat. 6. 'Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus.'

ante⁴ principis Neronis, contemptis hujus spatii viridariis, piscinas juvat habere majores: gratumque, si non aliquem et culinas. Numa instituit Deos fruge colere, et mola salsa⁵ supplicare, atque (ut auctor est Hemina) far torrere, quoniam tostum⁶ cibo salubrius esset. Id uno modo consecutum, statuendo non esse purum ad rem divinam, nisi tostum. Is et Fornacalia⁷ instituit farris torrendi ferias, et æque religiosas⁸ terminis agrorum. Hos enim Deos tunc maxime noverant: Sejamque⁹ a serendo, Segestam a segetibus appellabant: quarum simulacra in Circo¹ videmus. Tertiam² ex his⁶ nominare sub tecto religio est. Ac ne degustabant¹ quidem novas fruges aut vina, antequam sacerdotes primitias libassent.

amque cod. Dalec.—6 Ita ex codd. Harduinus et recentt. Tertiam ex iis Gronov. et al. vett.

NOTE

⁴ *Mola salsa*] Far sale mixtum id fuit, ut docet Ovid. Fast. i. 138. 'Cum Cereale sacerdos Imponit libum, mixtaque farra sali.'

⁵ *Quoniam tostum*] Ovid. Fast. ii. 521. 'Usibus admoniti flammis torrenda dedere,' &c.

⁶ *Fornacalia*] Festus: 'Fornacalia, feriae institutae sunt farris torrendi gratis: quod ad fornacem, quae in pistrinis erat, sacrificium fieri solebat. Fornacalia sacra erant, cum far in fornaculis torrebant.' ExcoGITATA simul Fornace Dea, quod in fornacibus precarentur farra recte torreri. Ovid. loc. cit. vs. 525. 'Facta Dea est Fornax: laeti Fornace coloni Orant, ut fruges temperet illa suas. Cario legitimis nunc Fornacalia verbis Maximus indicit,' &c. Non erant hæ feriae statim, sed indicitiae.

⁸ *Æque religiosas*] Ferias alteras notat, Terminalia appellata, a Deo agrorum Terminæ. Ovidius loc. cit. vs. 639. 'Nox ubi transierit, splito ce-

lebretrur honore Separat indicio qui Deus arva suo. Termine, sive lapis, sive es defossus in agro Stipes, ab antiquis tu quoque numen habes. Te duo diversa domini de parte coronant: Binaque sarta tibi, binaque liba ferunt,' &c. Februario mense Terminalia peragebantur.

⁹ *Sejamque*] Ita libri omnes, recte, S. August. de Civit. iv. 8. 'Sata frumenta, quamdiu sub terra essent, præpositam voluerunt habere Deam Sejam: cum vero jam super terram essent, et segetem facerent, Deam Segestiam: frumentis vero collectis atque reconditis ut tuto servarentur, Deam Tutelinam præposuerunt.' Nummus Corneliae Saloninae, apud Tristat. tom. iii. p. 103. DEAE SEGETIAE.—'At in summo Saloninae Augustæ inscripto, DEAE SEGETIAE, cave hanc Deam Segestam pingi putas. Genius civitatis stat manibus expansis intra triumphalem arcum, sed abæque lunæ crescentis effigie, quam Tristatius addidit, tom. iii. p.

III. (III.) Jugum¹ vocabatur,^a quod uno jugo bonum in die exarari posset. Actus, in quo boves agerentur cum aratro,² uno impetu justo. Hic erat CXX. pedum: duplicatusque in longitudinem^b jugerum faciebat. Dona amplissima imperatorum ac fortium civium, quantum quis uno die plurimum circumaravisset. Item quartarii^c farris, aut heminae, conferente populo. Cognomina etiam prima inde, Pilamni,^d qui pilum pistrinis invenerat: Pisonis, a pisendo. Jam Fabiorum,^e Lentulorum,³ Ciceronum, ut quisque ali-

CAP. III. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. cum antes legeretur *Jugerum*. Mox, *uno die* margo edd. Dalec. et Gronov. e Varr.—2 Ita codd. Harduini, Dalec. Turneb. et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *quum aratur* Gronov. et al. vett.—3 *Lentinorum* Chiffi. Mox, *ut quisque* codd. Dalec.—4 Ita Chiffi. no-

NOTE

103. Sententia enim illius tituli hæc est, 'Decuriones Edue Augustæ Edicto Senatus Egnatio Gallieno Egregiis Triumphis Insignem Arcum Erxere.' Nummus est argenteus in Museo nostro.¹ Ed. sec.

¹ *In Circo*] In Circo Maximo, regione Urbis undecima.

² *Tertium*] Sequestam, quæ, ex Diis proxime appellatis, tertium locum obtinet: nempe post Deum agrorum Terminum, Sejamque. Vide Notas et Emend. num. 1.

³ *As ne degustabunt*] Sic etiam Censorinus in Præfat. Tibull. s. 1. 'Et quodcumque mihi pomum novus educat annus, Libatum agricolæ ponitur ante Deo.'

^a *Jugum vocabatur*] Hæc ex Varone accepta. Vide Notas et Emend. num. 2. Aliud jugum, aliud jugerum est. Jugum hodie Arverni vocant, *Joug de terre*.

^b *In longitudinem*] 'Ergo duo actus,' inquit Colum. v. 1. 'jugerum efficiunt longitudine pedum CCXL. latitudine pedum CXX. Galli semijugerum arepennem vocant.' Bæltici quoque, teste Isidoro xv. 15. Nunc

vero quod Gallis jugerum dicitur, perticis centum constat: perticæ singulæ pedibus octo et decem: jugerum igitur, pedum est MDCCC. *Un arpent*. Sed varia est in Galliis pro regionum diversitate arpentii mensura: quæ de re Du-Cangium in Glossario consule, verbo 'Arapennis.' Notæ, quæ vulgo Tironis dicuntur, p. 103. 'Jugerum. Aripeunis. Juctus,' forte pro 'Actus.'

^c *Item quartarii*] Fuit quartarius congii quarta pars: uti sexta, sextarius. De congio xiv. 19. De hemina xxi. 109.

^d *Pilamni*] De eo Servius, initio Æneid. ix. 'Pilamnis,' inquit, 'plussendi frumenti usum invenit: unde a pastoribus collitur. Ab ipso etiam pilum dicitur.'

^e *Jam Fabiorum*] Ergo a fabis serendis Fabiorum, a lentibus Lentulorum, sen *Lentinorum*, ut Mss. habent: Ciceronum, a cicere, non quidem quod in vultu gereret, ut vulgus existimat, sed quod in agro optime sereret gentis ejus auctor, cognomen inventum. Et Fabatorum quoque nomen a Fabis: unde Roscius Fab-

quod optime genus sererét. Juniorum familiæ Bubulcum^f nominarunt,⁴ qui bubus optime utebatur. Quin et in sacris nihil religiosius confarreationis⁵ vinculo erat: novæque nuptæ farreum præferebant. Agrum male colere, censorium⁶ probum judicabatur. Atque (ut refert Cato)¹ quem virum bonum colonum⁶ dixissent, amplissime landasse existimabant: Hinc et locupletes dicebant, loci, hoc est, agri, ple-nos. Pecunia ipsa⁷ a pecore appellabatur. Etiam nunc in tabulis censoriis⁷ pascua dicuntur omnia, ex quibus populus reditus habet, quia diu hoc solum vectigal fuerat.

~~~~~

minaverunt Gronov. Harduin. et recentt.—5 Ita Dalec. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *confarrectionis* Chiff. *confarreationis* Gronov. et al. vett.—6 Chiff. *bonumque colonum*. Mox, codd. Dalec. et Chiff. *existimabantur*.—7 *Censoris*

NOTE

tus, in nummo vetere apud Patin. in Roscia gente, p. 240. Et Fabatus alter, ad quem inscripsit Epistolam 30. Plinius Junior lib. vi.—⁴ At Fabatorum neque nomen a fabis, quia FABATI legitur in nummo vetere apud Patin. in Roscia gente, p. 240. deductum esse, vulgo, sed falso, creditur. Ed. sec.

⁵ *Bubulcum*] In Junia gente familiæ anius cognomen Bubulcorum fuit: ex qua C. Junius Bubulcus, bis Consul, post Dictator et Magister Equitum, apud Livium lib. ix. p. 169, et 162. Et inter Ædiles anni 297. C. Junius, L. F. C. N. Brutus Bubuleus, in Pighii Fastis.

⁶ *Confarreationis*] Usus ea voce Tacitus lib. iv. 'Patricios confarreationis parentibus genitos.' Et mox, 'Omissa confarrendi assuetudine, aut inter paucos retenta.' Est autem confarreatio, novorum conjugum, aut amicorum, adhibito libo farreo, conjunctio. Contra, diffarreatio, conjugii amicitieque, auctore Festo, per idem libum farreum dissolutio. Vide Dionys. Halic. Rom. Antiq. lib. ii. p. 96. Festus: 'Farreum, genus libi

ex farre factum.' Isidori Glossæ: 'Confarreatio, Consensorum communicatio. Confarreatus, consociatus,' Glossæ Philoxeni: *Confarreatus, ruy-bubus xdpw [εὐχέλis]*. Vide Glossarium V. Cl. Du-Cangli.

⁷ *Censorium*] Hoc est, animadversione, ignominia, et castigatione Censoria dignum. Notationem Censoriam dixit Cicero pro Cluent. num. 128. Castigationem Censoriam PUnius hoc lib. cap. 7. Gellius iv. 12. p. 302. 'Si quis agrum suum passus fuerat sordescere, eamque indiligenter curabat, ac neque araverat, neque purgaverat: sive quis arborem enam vineamque habuerat derelictam, non id sine pœna fecit: sed erat opus Censorium, Censoresque ararium faciebant,' &c.

¹ *Ut refert Cato*] In Præfatione libri de Re Rust. p. 6. 'Et virum bonum,' inquit, 'cum laudabam, ita laudabant: Bonum agricolam, bonumque colonum. Amplissime laudari existimabatur, qui ita laudabatur.'

⁷ *Pecunia ipsa*] Vide quæ dicturi sumus xxxiii. 13.

Mulctatio¹ quoque non nisi ovium boumque impendio dicebatur: non omittenda priscarum legum benevolentia. Cautum quippe est, ne bovem,² priusquam ovem, nominaret, qui indiceret mulctam. Ludos boum causa celebrantes, Bubetios vocabant. Servius rex ovium boumque effigie primus³ aes signavit.¹ Frugem quidem aratro quæsitam furtim noctu pavisse, ac secuisse, puberi XII. tabulis^m capital erat:¹⁰ suspensumque Cereri necari jubebant, gravius quam in homicidio convictum: impubem prætoris² arbitrato verberari, noxiamque duplione decerni.¹¹

Chiffi.—8 Chiffi. *ne quis bovem*.—9 Chiffi. *primum*.—10 'Ita cod. Reg. 2.' Brotier. Ita quoque Chiffi. *capitale erat* edd. ante Brotier. *capital erat sacrumque* Lipsius.—11 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. et re-

NOTÆ

¹ *Mulctatio*] Gellius XI. 1. p. 577. 'Mulcta quæ appellatur suprema,' inquit, 'institutæ est in singulos duarum ovium, boum triginta: pro copia scilicet boum, proque ovium penuria... Postea lege Hateria constituti sunt in oves singulas æris deni, in boves æris centeni. Minima mulcta est ovis unius,' &c. Festus: 'Mulctam Osce dici putant pœnam quandam. M. Varro ait pœnam esse, sed pecuniariam, de qua subtiliter in libro primo Questionum epistolicarum refert. Maximam mulctam dixerunt trium millium et viginti assium: (monetæ Gallicæ libræ sunt 120. cum assibus sedecim;) quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, et duabus ovibus quenquam mulctari: æstimabaturque bos centussibus, ovis decussibus.' Et verbo 'Ovibus: 'Ovibus duabus mulctabantur apud antiquos in minoribus criminibus,' &c. Judiciorum mulctas in vaccis exsolvi solitas apud Scotos, aliasque nationes, multis comprobatur testimoniis V. Cl. Du-Cangius in Glossario, verbo 'Vaccæ.'

¹ *Primus æs signavit*] More Græco-

rum, ac præcipue Atheniensium, qui pecuniam suam bove signabant. Unde apud eos nata paræmia, *Bovem habet in lingua*, in eos jaci solita, qui accepto pretio libere id quod vere sentiunt, effari non audent. Hesych. p. 197. Βοῦς ἐπὶ γλῶσσῳ. Παροιμία ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων ταῖς ῥησιν εἰσεῖναι... διὰ τὸ τῶν Ἀθηναίων νόμισμα εἶναι βοῶν ἐγκυροῦργμένον, κ. τ. λ. Quod et Scholiastes Aristoph. testatur in Avibus, p. 594. et Eustath. in Iliad. A. 440. p. 352. Vide quæ dicenda sunt XXXIII. 12.

¹⁰ *XII. tabulis*] Ex tabula VII. c. 2. repetita lex ea est: 'Qui frugem aratro quæsitam furtim nox pavit, secuitque, suspensus Cereri necator: impubes Prætoris arbitrato verberator, noxiamque duplione decernito.' Hoc est, ut Gothofredus interpretatur: Qui frugem aratro partam furtim noctu pavit immaturam, vel maturam secuerit, Cereri sacer et devotus suspendio necator. Impubes tamen si id fecerit, arbitrio Prætoris verberator, damnique datum in duplum sarcito.

¹¹ *Prætoris*] Hoc est, iudicis, sive

Jam distinctio honosque civitatis ipsius non aliunde erat. Rusticæ^o tribus laudatissimæ eorum, qui rura haberent. Urbanæ vero, in quas transferri ignominia esset,¹² desidiæ probro. Itaque quatuor^p solæ erant a partibus Urbis, in quis¹³ habitabant, Suburrana,^q Palatina, Collina, Esquilina. Nundinis Urbem revisitabant, et ideo comitia nundinis^r habere¹⁴ non licebat, ne plebs rustica avocaretur. Quies^r somnusque in stramentis erat. Gloriam^t denique

centt. *noxiamve duplionemve decerni* Chiffi. *noxiamve duplione decerni* Rævardus; *noxiamve duplionem decerni* Lipsius; *noxiamve duplionemve decerni* Gronov. et vulg.—12 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ignominia esset* Gronov. et al. ante Harduin.—13 Chiffi. *in quibus*.—14 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *nundinis haberi* edd. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *recisabant, et ideo comitia non nisi nundinis*

NOTÆ

Consulis. Nam regibus exactis iidem erant Prætores, qui Consules: iidem quoque a judicando dicti Judices. Sed hoc quoque nomen desiit tandem, ac tantummodo Consules appellati. Hæc multo tractata prolixius vide apud Vossium in Etymol.

^o *Rusticæ*] Colum. in Præfat. 'At mehercule vera illa Romuli proles, ... semper rusticam plebem præposuit urbanæ. Ut enim qui in villis intra concepta morarentur, quam qui foris terram molirentur, ignaviores habiti: sic eos, qui sub umbra civitatis intra mœnia desides cunctarentur, quam qui rura cohererent, ... segniores visi.'

^p *Itaque quatuor*] Tres modo fuisse, aliaque nominibus scribit Asconius Ped. in Orat. III. contra Verr. nempe Tatiensem unam a Tatius rege: Ramnensem alteram a Romulo: Lucerem alteram a Lucumone: post de nominibus Sabinarum plures fuisse: ad postremum xxx. et quinque factas. Sed hausit Plinius a Varrone de Ling. Lat. lib. IV. 'Ab hoc quoque quatuor partes Urbis, tribus dictæ, ab locis:

Suburrana, Collina, Palatina.' Et Festus: 'Urbanas tribus appellabant, in quas urbs erat disparita a Servio Tullio rege: id est, Suburrana, Palatina, Esquilina, Collina.'

^q *Suburrana*] Et tribus et regio Urbis sic est appellata, auctore Festo, quasi Succurrana, a stativo presidio, quod solitum esset succurrere Exquiliis, infestantibus eam partem urbis Gabinis. Fuisse in regione Urbis tertia, auctor est P. Victor. Palatium, a quo Palatina tribus, in regione decima fuit: Esquilie, cum porta Collina, in quinta.

^r *Et ideo comitia nundinis*] Vide Notas et Emend. num. 3.

^t *Quies*] Ovid. Fast. I. 206. de Saturni ævo: 'Nec pudor in stipula placidam cepisse quietem Et fœnum capiti supposuisse suo.' Et Fast. III. 183. de Romulo: 'Aspice de canna straminibusque domum. In stipula placidi capiebant munera somni: Et tamen ex illo venit in astra toro.'

^t *Gloriam*] Festus: 'Adorem laudem, sive gloriam dicebant: quis gloriosum cum putabant esse, qui

ipsam a farris honore adorem appellabant. Equidē ipsa etiam verba¹ priscæ significationis admiror. Ita enim est in commentariis pontificum: 'Augurio canario' agendo dies constituentur, priusquam frumenta vaginas exeant,² et antequam in vaginas perveniant.³

IV. Ergo his moribus⁴ non modo sufficiebant fruges, nulla provinciarum pascente Italiam, verum etiam annonæ vilitas incredibilis erat. Manius Marcius⁵ ædilis plebis primum frumentum populo in modios assibus donavit.⁶ L. Minucius⁷ Augurinus,⁸ qui Sp. Melium coarguerat, farris pretium in trinis nundinis ad assem redegit undecimus

~~~~~

haberi, &c. Vet. Dilec.—16 Ita codd. Harduin et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Equidem etiam verba* edd. vett. et Gronov.

CAP. IV. 1 Chiffi. in *medio passibus donavit*.—2 'Ita codd. Reg. 2. Colb. Thuan. et Editio princeps.' Brotier. *Minucius Augurinus*, omissis prænominis,

NOTÆ

farris copia abundaret.' Vel potius, qui farre a populo donatus esset: Nam, ut Plinius paulo ante, dona populi amplissima fuere quartarii aut heminæ farris. Horat. Od. rv. 4. 'Et pulcher fugatis Ille dies Latio tenebris, Qui primus alma risit adorea.'

¹ *Augurio canario*] Sacrum id erat, quod e rufa cane fiebat, uti faslus docebimus c. 69.

² *Vaginis exeant*] 'Primitus apicem cum oritur, in vagina est,' inquit Varro de Re Rust. i. 48. Idem c. 32. 'Frumentum dicunt quindecim diebus esse in vaginis, quindecim flores, quindecim exarescere, cum sit maturum.'

³ *Ergo his moribus*] Egrege hæc amplificat Columella in Præf. p. 7.

⁴ *Manius Marcius*] Contigisse id Pighio videtur anno Urbis ccxcviii. hoc est, M. Valerio Maximo, Sp. Virginio Tricosto Coss. Extat hujus M. Manii nummus ex ære apud Patin. p. 166. quem Marcum Marcium, pro

Manio Marcio, falso appellat.

⁵ *Assibus donavit*] Vetus Romanorum as, Gallicæ monetæ facit denarios æreos fere decem. Vide quæ diximus xv. 1.

⁶ *L. Minucius*] Id ei prænomen est in cod. Reg. Colb. Thuan. Anno Urbis cccxvii. præfectus annonæ, Sp. Melii consilia retexit, qui tum regnum largitionibus affectabat. Livius lib. iv. p. 72. 'L. Minucius bove aurato extra portam Trigemina est donatus, ne plebe quidem invita, quia frumentum Melianum assibus in modios æsthatum plebi divisit. Hunc Minucium apud quosdam auctores transisse a Patribus ad plebem; undecimumque Tribunum plebis cooptatum, seditionem motam ex Meliana cæde sedasse, invenio.'—'Cum Minucium Plinius tradit undecimum fuisse Tribunum plebei, cave propterea credas nuncium unquam fuisse, ac sua ipsius ætate, Tribunum plebis, non plures simul.' Ed. sec.

plebei tribunus: qua de causa statua ei^a extra portam Trigeminam^f a populo stipe collata statuta est. Trebii^g in ædilitate assibus populo frumentum præstitit: quam ob causam et ei statuæ in Capitolio ac Palatio dicatæ sunt: ipse supremo die populi humeris portatus in rogam est. Verum quo⁴ anno^h Mater Deum advecta Romam est, majorem ea æstate messem,ⁱ quam^j antecedentibus annis decem, factam esse tradunt. M. Varro auctor est, cum L. Metellus^j in triumpho plurimos duxit elephantos, assibus singulis farris modios fuisse: item vini congios,^k ficique siccæ pondo xxx. olei p. x. carnis p. xii.⁶ Nec e lati-

Gron. al. vett. Harduin. et recentt.—3 Treii Chiffi. Mox, Vet. Dalec. *frumentum in modios præstitit*.—4 Quo verum Chiffi.—5 Ita codd. Harduini et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *æstate, quam, omisso messem*, Gronov. et al. vett. Mox, *facta esset* cod. Dalec.—6 Ita bene cod. Reg. 2. id est, olei pondo, seu libras, x. carnis pondo xii. Brotier. olei pondo X. carnis pondo XII.

NOTE

^a Statua ei] Extat Insigne hujus rei monumentum in veteri nummo familie Minucie, apud Patin. p. 179. expressa ibi columna, cui imposita viri statua est, adjecto annonæ symbolo, spicis duabus, &c. Dicitur de eo iterum xxxiv. 11. Aurato præterea bove donatum, ut diximus, prodidit Livius loc. cit. Simile grati animi monumentum in simili beneficio Nervæ nummus exhibet, cum hac Epigraphæ: PLEBET. URBANÆ. FRUMENTO. CONSTITUTO.

^f Trigeminam] Qua tergemini fratres Horatii exierunt. Inde ei portæ nomen. Eadem Otiensis ab Ammiano, Procopio, ceterisque ejus ævi scriptoribus appellatur. Hodie Porta S. Pauli, ab æde vicina.

^g Trebii] Anno Urbis cccxlv. Trebii apud Gronter. frequens mentio: Treii nulla, quem hoc loco substituere quidam volunt.

^h Verum quo anno] M. Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano Cons. anno DL. qui belli Punici secundi Delph. et Var. Clus.

quintusdecimus fuit, inquit Livius l. xxix. p. 342.

ⁱ Majorem ea æstate messem] Aberat vox hæc postrema messem a libris omnibus ad hanc diem editis, mutila idcirco obscuraque sententia. Adjecimus eam ductu admonitione codicum Mss. Reg. &c. in quibus majorem ea æstatem esse legimus: quod et ante nos Turnebus vidit, Advers. i. 20. p. 21.

^j L. Metellus] Diximus viii. 6. contigisse id anno Urbis dciv. bello Punico primo. Quia et Catonis ævo, scribens de fertilitate et copia Gallie Cisalpinæ Polybius lib. ii. 'Suis etiam temporibus,' ait, 'medicimum frumenti Siculum quatuor obolis venisse: hordei, duobus: metretam autem vini, tantidem quanti hordenum.' Lipsium vide de Magnitud. Rom. iv. 9.

^k Item vini congios] Assibus fuisse subintellige, quod et subsequenti mercium tum pretium fuit. De hac annonæ vilitate dictum, xv. 1.

Plinius,

8 P

fundis¹ singulorum continebat arcentium vicinos: quippe etiam lege Stolonis Licinii incluso modo^m quingentorum iugerum, et ipso sua lege damnato, cum substituta filii persona amplius possideret. Luxuriantis jam reipublicæ fuit ista mensura. Manii quidemⁿ Curii post triumphos immensumque terrarum adjectum imperio nota concio est: 'Perniciosum intelligi civem, cui septem jugera non essent satis.' Hæc autem mensura plebei post exactos reges^o assignata est.

Quenam ergo tantæ ubertatis causa erat? Ipsorum tunc manibus imperatorum colebantur agri: ut fas est credere, gaudente terra vomere laureato et triumphali aratore: sive illi eadem cura semina tractabant, qua bella, eademque diligentia arva disponebant, qua castra: sive honestis manibus omnia lætius proveniant, quoniam et curiosius

NOTE

¹ *Nec e latifundiis*] Nec tanta vilitas annonæ continebat e latis amplisque fundis, quales nunc singuli possident, qui et vicinos suos arcent, immodica possidendi cupiditate.

^m *Incluso modo*] Definita agri mensura, quingentis iugeribus. Varro de Re Rust. lib. 1. 'Nam Stolonis illa lex, quæ vetat plus quingenta jugera habere civem Romanum, et qui propter diligentiam culturæ Stolonem confirmavit cognomen,' &c. Valer. Max. viii. 6. 3. p. 381. 'C. Licinius Stolo... cum lege sanxisset, ne quis amplius quam quingenta agri jugera possideret, ipse mille comparavit: dissimulandique criminis gratia, dimidiam partem filio emancipavit. Quam ob causam a M. Popilio Lænatæ accensatus, primus sua lege cecidit: ac docuit, nihil aliud præcipi debere, nisi quod prius quisque sibi imperaverit.' Decem millibus æris damnatum a Popilio, hoc est, monetæ Gallicæ libris quadringentis, Lævius

prodidit, lib. vii. p. 126. quod emancipando filium legi fraudem fecisset. Vide et Colum. 1. 3. p. 18. et Plutarch. in Camillo, p. 150. Contigit id anno Urbis cccxcvii. Cn. Manlio Imperioso secundum Cos. C. Marcio Rutilo collega.

ⁿ *Manii quidem*] Vide Plutarch. in Apophtheg. p. 194. Μάνιος Κούριος, &c. Valerius Max. iv. 3. p. 209. de Manio Curio: 'Decretis a Senatu septem iugeribus agri populo, sibi autem quinquaginta, popularis assignationis modum non excessit: parum idoneum Reipub. civem existimans, qui eo quod reliquis tribueretur, contentus non esset.' Idem refert etiam Colum. 1. 1. p. 18. De eo jam diximus vii. 15.

^o *Post exactos reges*] Varro loc. cit. 'Ejusdem gentis Stolonum C. Licinius Tribunus plebis cum esset post Reges exactos annis cccxlx. primas populum ad leges accipiendas in septem jugera forensia e Comitio eduxit.'

sunt. Serentem invenerunt dati honores^p Seranum,⁷ unde cognomen. Aranti^q quatuor sua jugera in Vaticano, quæ Prata Quintia^r appellantur, Cincinnato viator attulit dicta-

Gronov. Harduin. et recentt.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Serranum* Gronov. et al. vett. ita quoque Val. Max. 11. 4. 3. et Virgil. *Æn.* vi. 845. ubi

NOTÆ

^p *Dati honores*] Nempe Consulatus, quem gessit is cum Cn. Cornelio Blasio, anno Urbis ccccxcvii. Fuit ei M. Atilius Regulus nomen: cognomen Seranus, a serendo, ut volunt: quo Maro allusit *Æneid.* vi. 844. 'Et te sulco, Serane, serentem.' Tamen in nummis veteribus quam plurimis Atiliæ gentis, *Saranum* scribi, non *Seranum*, vidimus. Vide et apud Patin. in Atilla familia, p. 42. Vide Valerium Max. 1v. 4. p. 217.

^q *Aranti*] Non minus eleganter Livius l. iii. p. 51. 'Spes unica imperii populi Romani L. Quintius trans Tiberim quatuor jugerum colebat agrum, quæ Prata Quintia vocantur. Ibi ab legatis, seu fossam fodiens bipalio innixus, seu cum araret, operi certe, id quod constat, agresti intentus, salute data invicem, redditaque, rogatus ut . . . togatus mandata Senatus audiret, admiratus, rogitanque, Satin' salva essent omnia, togam proptere e tugurio proferre uxorem Reciliam jubet: qua simul absterso pulvere ac sudore velatus processit,' &c. Vide etiam Colum. in Præf. p. 6. Gessit is Dictaturam anno Urbis ccxcvi. ut fasti quidem prodidere.

^r *Prata Quintia*] Festus: 'Quintia Prata dicta sunt a Quintio Cincinnato, quod sibi damnato filio venditis omnibus quatuor jugerum agrum trans Tiberim paraverat.' Fuere hæc prata inter vineam Mediceam, et molem Hadriani, sive Castellum S. Angeli: hodieque campo ei nomen, i

Prati.—^c In nummis familiæ Quintiæ ap. Pat. p. 236. n. 3. ex ære medio-crisi, legitur in ambitu: T. QVINCTIVS CRISPINVS III. VIR. A. A. A. F. F. In medio, sc. in altera parte, intra coronam querceam, ob cives servatos, AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. Verum perpulchrum et singularem alterum ex auro vidimus nuper in hac urbe, apud D. De Clesnes, qui nummus fuit hactenus Antiquariis inexploratus. Prior superficies vultum exhibet hujus Quintii Cincinnati, quem Plinius nunc celebrat: impeza cæsarie, barba veluti haud dudum rasa: sic ut annos præferat vix quadraginta. In altera pagina stat Victoria slata, læva palmam gestans, dextra coronam: qualis omnino pingitur in nummis Alexandri Magni. Latere dextro, QVINCTI. 'Quinctius:' sine prænomine, vel cognomine: quæ nota utraque caput hunc fuisse Quintiæ gentis indicat: ut et Victoria, hostium Reipublicæ domitorem in Dictatura: et capilli sponte flexi, Cincinnatum: quod ei cognomen primo datum ex joco, postea laudi et gloriæ fuit. Cum esset igitur T. Quintius sub Augusto Trinmvir Anro Argento Ære Flando Feriundo, in honorem illius ex atavia suis, qui esset celebratissimus, et ex quo se genus trahere gloriaretur, nummum cudit aureum istum eximium: fecitque ejusdem ponderis, cuius sunt Alexandri M. aurea numismata. Vultum virorum insignium in nummis ferire Romæ non licuit ante

turam, et quidem, ut traditur, nudo, plenoque⁸ pulveris etiamnum ore. Cui viator,⁹ 'Vela corpus, inquit, ut proferam⁹ senatus populique Romani mandata.' Tales tum etiam viatores erant: quod ipsum nomen inditum est subinde et ex agris senatum ducesque arcessentibus.¹⁰ At nunc¹ eadem illa vincti pedes, damnatae manus, inscriptique¹¹ vultus¹² exercent: non tamen surda¹³ tellure, quæ parens appellatur, colique dicitur ipsa:¹² honore his assumpto, ut non invita ea, et indignata,¹³ credatur id fieri.¹⁴ Sed nos miramur ergastulorum¹⁵ non eadem emolumenta esse, quæ fuerint¹⁴ imperatorum.

⁸ *Honorem iis nominibus sibi habitum telus sumit ultro, eoque contenta est: ut non ab invita ea et indignata fieri istud credatur, quod fructus edat quos rogatur, nec surda sit.*

~~~~~

vid. Heyn. Mox, unde ei et cognomen Chiffi.—8 Turneb. *nudo manus pleno. quæ nuncia morum.*—9 Chiffi. *ut proferam.*—10 Idem codex, *arcescentibus*; alii, *accescentibus.*—11 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *inscripti cultus Gronov. et edd. vett. Mox, non tam surda Turneb. et Chiffi.*—12 Gronov. *colique dicitur et ipsa.* Mox, cod. Dalec. *hinc assumpto*; Chiffi. *ab his sumpto.*—13 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et indignante Chiffi. et indigne ferente Gronov. et al. vett.*—14 Cod. Dalec. *fuerunt.*

NOTE

Pompeii tempora: anteriores, quorum vultus in nummis cernimus, ab eorum posteris, siquidem Triumviri monetales essent, aut eorundem jussu vel permissu, si Consules; hunc sub Cæsaribus honorem obtinueri, in auro, vel argento; ut in nummis Syllæ Felicia observavimus. *Ed. sec.*

⁹ *Cui viator*] Columella, in Præf. p. 7. 'Illis,' ait, 'temporibus proceres civitatis in agris morabantur: et cum consilium publicum desiderabatur, a villis arcescebantur in Senatum. Ex quo qui eos evocabant, Viatores nominati sunt.' Vide etiam Festum, verbo 'Viatores.'

¹ *At nunc*] Eadem Columellæ questio oratione pereleganti, præfatione operis: 'Nec posthæc reor intemperantia cæli nobis ista, sed

nostro potius accidere vitio, qui rem rusticam pessimo cuique servorum velut carnifici noxiæ dedimus, quam majorum nostrorum optimis quique optime tractaverit.' Cetera consule.

¹¹ *Inscriptique*] Notata frons stigmatæ, quod inuri servis soleret. Ausonius de Pergamo scriptore servo et fugitivo: 'Tam segnis scriptor, quam lentus, Pergame, cursu fugisti, et primo captus es in stadio. Ergo notas scripto tolerasti, Pergame, vultu: Et quas neglexit dextera, frons patitur.' De hiæc stigmatibus vide Gothofredum, in Cod. Theod. lib. ix. tit. 40. de pœnis, p. 294.

¹³ *Non tamen surda*] Quamquam vilissimorum hominum manibus colitur, quod ipsa poscitur, benigne producit.

¹⁵ *Ergastulorum*] Hoc est, servo-

v. Igitur de cultura agri præcipere principale etiam apud exteros.¹ Siquidem et reges^a fecere, Hiero, Philometor, Attalus,² Archelaus; et duces Xenophon, et Poenus etiam Mago: cui quidem tantum honorem senatus noster habuit Carthagine capta, ut cum regulis Africæ bibliothecas donaret, unius ejus duodetriginta volumina censeret in Latinam linguam transferenda, cum jam M. Cato præcepta condidisset: peritisque linguæ Punicæ^b dandum negotium, in quo præcessit omnes vir clarissimæ familiæ^c D. Silanus. Sapientes vero complures, quos sequeremur,³^d prætexuimus hoc in volumine, non ingratis^e nominando M. Varrone, qui octogesimum^f primum^g vitæ annum agens, de ea re prodendum putavit.

CAP. V. 1 Ita edd. vett. Gronov. Harduin. 1. et Bipont. *et apud exteros* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—2 'Ita bene cod. Reg. 2. et Cl. Rezzonicius.' Brotier. Ita etiam Gronov. *Philometor Attalus* conjunctim, Turneb. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—3 'Ita bene cod. Reg. 2. Editio princeps et Cl. Rezzonicius.' Brotier. *quos sequentes* Gronov. Harduin. et recentt. *Syllanus sapientiæ compositissimæ, quos sequeremur, &c.* margo edd. Dalec. et Gronov. 'Vet. *Silanus. Sapientiæ vero composuissent; (lege, compositissimæ) quos sequimur, prætex. hoc in vol. non in grege.* Legit et in grege Turneb.' Dalec.

NOTE

rum, qui in ergastulis diu detenti.

^a *Siquidem et reges*] De his agemus in Auctororum Indice.

^b *Peritisque linguæ Punicæ*] Mss. Regg. &c. *peritisque Punice*, ut sit adverbium, sicut Græce, Latine.

^c *Clarissimæ familiæ*] Junix gentis Decimus Silanus fuit.—'Clarissimæ familiæ'] Nam ex ea familia fuere, ut jam diximus, A. Licinius Nerva Silanus, Trininvir Monetalis sub Augusto: Silanus, Orienti præfectus, in nummis ANTIOXEON, sub Tiberio: M. Silanus, nepos neptis Augusti apud Plinium vii. 11. et ex eo natus Ælius Silanus, frater Nervæ Imp. in nummo inscripto AESILLAS, quem alibi explicuimus. Clarissimæ igitur familiæ 'Decimus Silanus' iste fuit.
Ed. sæc.

^d *Quos sequeremur* [sequentes] Qui

priorum tempora subsecuti sunt, quosque hujus operis initio appellavimus, nempe libro primo. In Mss. Reg. 2. *quos sequeremur*, scriptura haud penitus improbanda.

^e *Non ingratis*] Ex infinito numero libenter Varronem appellamus. In Ms. Reg. 2. *non in grege*, quasi extra gregem nominando, quia antecellit.

^f *Octogesimum primum*] Id Varro de se ipse prodit, statim in ipso operis ingressu de Re Rust. i. 1. 'Cogitans,' inquit, 'esse properandum, quod (ut dicitur) si est homo bulla, eo magis senex. Annus enim octogesimus admonet me, ut sarcinas colligam ante quam proficiscar e vita.' In quo Varronis loco unitatis notam excidisse e numero annorum Varronis, Fulv. Ursinus in Notis p. 10. recte admonuit.

(iv.) Apud Romanos multo serior vitium cultura esse coepit. Primoque, ut necesse erat, arva tantum coluere: quorum nobis⁵ ratio nunc tractabitur non vulgari modo, verum, ut adhuc fecimus, et vetustis et postea inventis omni cura perquisitis, causaque rerum et ratione simul eruta.⁶ Dicemus et sidera, siderumque ipsorum terrestria signa dabimus indubitata: quandoquidem qui adhuc ea diligentius tractavere, quibusvis potius,⁷ quam agricolis, scripsisse possunt videri.

vi. Ac primum omnium oraculis majore ex parte agemus, quæ non in alio vitæ genere plura certiorave sunt. Cur enim non videantur oracula, a certissimo die¹ et maximeque veridico usu profecta?

(v.) Principium autem a Catone sumemus: 'Fortissimi^h viri et milites strenuissimi ex agricolis gignuntur, minimeque male cogitantes. Prædium ne cupide emas. In re rustica operæ ne parcas, in agro emendo minime. Quod male emtum est, semper poenitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquam, viam,^a et vicinum.'¹ Singula magnas^j interpretationes habent, nec dubias. Cato in conterminis^k hoc amplius æstimari jubet, quo pacto nitent: 'In bona enim,' inquit, 'regione bene nitent.'³ Atilius⁴

—4 Cod. Dalec. qui septuagesimum.—5 Chiff. a nobis. Ita margo edd. Dalec. et Gronov.—6 Cod. Dalec. erudita.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. recentt. quibusvis oratoribus potius Gronov. et al. ante Harduin.

CAP. VI. 1 Deo Lips.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ita quoque Turneb. aquarum vim Gronov. et al. ante Harduin.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. In bona enim (sic et cod. Dalec.) reg. bene nitent Turneb. In bono est, inquit, religione bene nitenti Chiff. In bona est, inquit, regione bene nitere Gronov. et vulgg.—4 Atilius

NOTÆ

⁵ Certissimo die] Nam dies usum affert, qui optimus omnium est magister. Mss. omnes die recte: non deo, ut Lipsio viaum. In hanc sententiam Columella egregie, l. 1. 'Usus et experientia dominantur in artibus: neque est ulla disciplina, in qua non peccando discatur,' &c.

^h Fortissimi] Desumpta hæc a Catone, ex Præf. libri de Re Rust. p. 5.

^a Aquam, viam, et vicinum] Vide Notas et Emend. num. 4.

^j Singula magnas] Has interpretationes ex Columella dabimus in Notis et Emend. num. cit.

^k Cato in cont.] Cato loc. cit. 'Vi-

Regulus,¹ ille Punico bello^m bis consul, aiebat 'neque fecundissimis locis insalubrem agrum parandum, neque effectis saluberrimum.' Salubritas loci non semper incolarum colore detegitur, quoniam assueti etiam in pestilentibus durant. Præterea sunt quædam partibus anni salubria: nihil autem salutare est, nisi quod toto anno salubre.² Malus est ager,³ cum quo dominus luctatur. Cato inter^o prima spectari jubet, ut solum⁶ sua virtute valeat, qua dictum est^p positione: ut operariorum^q copia prope sit, oppidumque validum: ut navigiorum evectus vel itinerum: ut bene ædificatus et cultus, in quo falli plerosque video. Segnitiam enim prioris domini pro emtore esse arbitrantur. Nihil est damnosius deserto agro. Itaque Cato,^r 'de bono domino melius emi, nec temere contemnendam alienam disciplinam: agroque, ut homini, quamvis quæstuosus sit, si tamen et sumtuosus, non multum superesse.'^a Ille in

Gronov.—5 Chiffi. *salubre est*.—6 Vet. Dalec. *non solum*; unde Dalecampius

NOTÆ

cini quo pacto niteant, id animum advertito: in bona regione bene niteri oportebit,' &c.

¹ *Atilius Regulus*] Hæcisdem verbis Columella de Re Rust. 1. 4. p. 19. 'In universum tamen quasi testificandum atque sæpius prædicandum habeo, quod primo jam Punico bello dux inclytissimus M. Atilius Regulus dixisse memoratur: fundam, sicuti ne fecundissimi quidem soli, cum sit insalubris; ita nec effecti sit, si vel saluberrimus sit, parandum. Quod Atilius ætatis suæ agricolis majore cum auctoritate suadebat peritus usu: nam Pupinæ pestilentis simul et exilia agri cultorem fuisse eum loquantur historiæ.' De eo multa Seneca, de Consol. ad Helv. c. 12. p. 811.

^m *Punico bello*] Primo.

^a *Malus est ager*] Colum. 1. 3. p. 18.

^o *Cato inter*] Catonis verba loc. cit. 'Uti bonum cælum habeat, ne calamitosum siet: solum bonum sua virtute valeat.'

^p *Qua dictum est*] Quo proxime dictum est, situ, juxta amnem, aut mare, iterque commodum, &c. vel quo dictum est XVII. 3. agrum optimum situm esse oportere.

^q *Ut operariorum*] Cato loc. cit.

^r *Itaque Cato*] Loc. cit. 'Caveto alienam disciplinam temere contemnere. De domino bono colono, bonoque ædificatore, melius emetur.... Videto, quam minimi instrumenti, sumtuosusque ager ne siet. Scito idem agrum, quod hominem, quamvis quæstuosus siet, si sumtuosus erit, relinqui non multum.'

^a *Non multum superesse*] Post factas impensas non multum superesse fructuum, et quæstus.

agro¹ quæstuosissimam judicat vitem:⁷ non frustra, quoniam ante omnia de impensæ ratione cavit. Proxime hortos riguos: nec id falso, si sub oppido sint.⁸ Et prata antiqui parata⁹ dixere. Idemque Cato¹⁰ interrogatus, quis esset certissimus quæstus, respondit, 'Si bene pascas.'⁹ Quis proximus? 'Si mediocriter pascas.'¹⁰ Summa omnium in hoc spectando fuit, ut fructus is maxime probaretur, qui quam minimo impendio constaturus esset. Hoc ex locorum occasione aliter alibi decernitur. Eodemque¹¹ pertinet, quod 'agricolam vendacem esse oportere' dixit. 'Fundum¹² in adolescentia conserendum sine cunctatione, ædificandum non nisi consito agro: tunc quoque

~~~~~

legit num solum. Mox, Cod. Dalec. *virtute alat*.—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *inducit vitem* Gronov.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sint: max salictum: ab hoc olivetum: et deinde prata, quæ antiqui, e-Catone*.—9 Vet. Dalec. *pascat*.—10 *Si arat bene* Vet.

NOTE

¹ *Ille in agro*] Cato loc. cit. Varro de Re Rust. 1. 7. 'Cato quidem,' inquit, 'gradatim præponens, alium alio agrum meliorem dicit esse in novem discriminibus: quod sit primus, ubi vineæ possint esse bono vino et multo: secundus, ubi hortus irriguus: tertius, ubi salicta: quartus, ubi oliveta: quintus, ubi pratum: sextus, ubi campus frumentarius: septimus, ubi cædua sylva: octavus, ubi arbustum: nonus, ubi glandaria sylva. Scrofa: Scio, inquit, scribere illum: sed de hoc non consentiunt omnes, quod alii dant primatum bonis pratis, ut ego quoque: a quo antiqui prata parata appellarunt,' &c.

² *Et prata... parata*] 'Quod protinus essent parata,' inquit Colum. de Re Rust. 11. 17. p. 74. 'nec magnam laborem desiderarent.' Vel quod paratus et annuus sit hic terræ fœtus: nam et idcirco 'fœnum quoque pratorum,' auctore Festo, 'a fœnore est appellatum, quando idipsum manens, quotannis novum parit.'

³ *Idemque Cato*] Refert id quoque Colum. lib. vi. p. 208. in Præfatione: 'Ut etiam,' inquit, 'M. Cato credit, qui consulenti quam partem rei rusticæ exercendo celeriter locupletari posset, respondit, si bene pasceret. Rursusque interroganti quid deinde faciendo satis uberes fructus percepturus esset, affirmavit, si mediocriter pasceret.' Refert hoc ipsum Tullius de Offic. 11. 88.

⁴ *Eodemque*] Cato de Re Rust. c. 2. 'Patrem familias vendacem,' inquit, 'non emacem, esse oportet.' Et paulo ante: 'Vendat oleum... vinum, frumentumque quod supersit. Vendat boves vetulos,' &c.

⁵ *Fundum*] Verba Catonis plena elegantiae de Re Rust. c. 3. 'Prima adolescentia patrem familiæ agrum conserere statim studere oportet: ædificare diu cogitare oportet: conserere cogitare non oportet; sed facere. Ubi ætas accessit ad annos xxxvi. tum ædificare oportet, si agrum consitum habeas.'

cunctanter : ' optimumque est ' (ut vulgo dixere) ' aliena insania frui, ' sed ita, ut villarum tutela non sit oneri. ' Eum tamen ' qui bene habitet, sæpius ventitare in agrum : frondemque domini plus prodesse quam occipitium ' non mentiuntur.

VII. (VI.) Modus hic^a probatur, ut neque fundus villam

Dalec.—11 Dalec. *optimumque esse.*

NOTÆ

1 Eum tamen] Cato c. 4. ' Ruri si recte habitaveris, libentius et sæpius venies. Fundus melius erit, minus peccabitur, fructus plus capies. Frons occipitio prior, ' hoc est, potior, meliorque. Sic ille Persa apud Xenoph. in *Econom.* pag. 854. interrogatus, quæ res potissimum saginaret equum, respondit, *Oculus domini, θεωρόν ὀφθαλμός.* Festive, ut semper, Phædrus 11. 8. ' Cervus nemorosus excitatus latibulis, Ut venatorum fingeret instantem necem, Cæco timore proximam villam petit, Et opportuno se bovili condidit. Hic bos latenti: Quidnam voluisti tibi, Infelix ultro qui ad necem cucurreris, Hominumque tecto spiritum comiseris? At ille simplex: Vos modo, inquit, parcite, Occasione rursus erumpam data. Spatium diei noctis excipiunt vices, Frondem bubulcus affert, nec ideo videt. Ennt subinde et redeunt omnes rustici. Nemo animadvertit: transit etiam villicus, Nec ille quicquam sentit. Tum gaudens ferus Bobus quietis agere cœpit gratias, Hospitium adverso quod præstiterint tempore. Respondit nrus: Salvum te cupimus quidem, Sed ille qui oculos centum habet, si venerit, Magno in periculo vita vertetur tua. Hæc inter, ipse dominus a cœna redit: Et quia corruptos viderat nuper boves, Accedit ad præsepe: Cui frondis parum est? Stramenta desunt? tol-

lere hæc aranea Quantum est laboris? dum scrutatur singula, Cervi quoque alta est conspicatus cornua: Quem convocata jubet occidi familia, Prædamque tolli. Hæc significat fabula, Dominum videre plurimum in rebus snia.' Sic Colum. 1. 1. eleganter: ' Ac ne ista quidem præsidia . . . tantum pollent, quantum vel una præsentia domini: quæ nisi frequens operibus intervenerit, ut in exercitu cum abest imperator, cuncta cessant officia: maximeque reor hoc significantem Pœnum Magonem suorum scriptorum primordium talibus auspicatum sententiis: Qui agrum parabit, domum vendat, ne malit urbanum, quam rusticum larem colere. Cui magis cordi fuerit urbanum domicilium, rustico prædio non erit opus.' Et 1v. 18. ' Oculi et vestigia domini, res agro saluber-rima.'

^a Modus hic] *Ædificandi videlicet.* Cato c. 3. ' Ita ædifices, ne villa fundum quærat, neve fundus villam.' Sic et Colum. 1. 4. ex Catone. Quærit fundus villam, cum villa minus magna est, quam modus fundi postulat. Quærit villa fundum, cum major est villa: quæ tuenda est sumtu majore. Ita fere Varro de Re Rust. 1. 11. Villam hoc loco urbanam intellige, hoc est, eam partem, quam ruri dominus sibi recepit: quæ quia elegantius instrui

quærat, neque villa fundum. Non ut fecerunt^{1b} juxta diversis eadem ætate exemplis L. Lucullus, et Q. Scævola, cum villa^c Scævolæ fundus careret, villa Luculli agro.^a Quo in genere censoria^d castigatio erat minus arare, quam verrere. Nec hoc sine arte quadam est. Novissimus villam in Misenensi^e posuit C. Marius septies consul, sed peritia castrametandi, sic ut comparatos ei ceteros etiam Sylla^f Felix^f cæcos fuisse diceret.

Convenit^g nec juxta paludes ponendam esse, neque adverso^h amne: quanquam Homerusⁱ omnino e flumine semper antelucanas auras insalubres verissime tradidit.

CAP. VII. 1 Chiffi. *fecerit*.—2 'Turneb. *fructus non caperet, (non caret Chiffi. male,) villam Luculli ager.*' Dalec.—3 Gronov. *Sylla*.—4 Chiffi. *æsti-*

NOTE

solet, urbana dicitur, quasi urbani notioris. *Maison de campagne.*

^b *Non ut fecerunt*] Colum. de Re Rust. 1. 4. p. 20. 'Multos enim deerrasse memoria prodidit, sicut præstantissimos viros L. Lucullum, et Q. Scævola: quorum alter majores, alter minus amplas, quam postulavit modus agri, villas extruxit, cum utrumque sit contra familiarem,' &c.

^c *Cum villa*] Nam et villa Scævola fructibus deerat, cum parva nimis esset: villam Luculli ingentem et magnificam vix amplectebatur ager.

^d *Censoria*] Censorum animadversioni obnoxius erat, qui lautiores villas pararet, quæ verri deberet, quam ampliorem agrum araret.

^e *In Misenensi*] In Campania. Vide III. 9. De hac Misenensi villa multa disserit Plutarchus in Mario, p. 424.

^f *Sylla Felix*] Qui Marii hostis fuit. Dignum videri laude vel inimico, præclarum.

^g *Convenit*] Colum. de Re Rust. 1. 5. p. 22. 'Nec paludem quidem vicinam esse oportet ædificiis, ... quod illa caloribus noxium virus

eructat, et infestis aculeis armata gigit animalia, quæ in nos densissimis examinibus involant. Tum etiam natricum serpentiumque pestes, hyberna destituta uligine, cæno et fermentata collavie venenatas emit, ex quibus sæpe contrahuntur cæci morbi . . . . sed et anni toto tempore situs atque humor instrumentum rusticum, supellectilemque, et inconditos conditosque fructus corrumpit.' Varro de Re Rust. 1. 12. 'Advertendum etiam si qua erunt loca palustria, et quod arescunt, et quod in iis crescunt animalia quædam minuta, quæ non possunt oculi consequi, et per aëra intus in corpus per os ac nares perveniunt, atque efficiunt difficiles morbos.'

^h *Neque adverso*] Columella loc. cit. 'Cavendum tamen erit, ut a tergo potius, quam præ se villa flumen habeat, . . . cum plerique amnes ætate vaporatis, hyeme frigidis nebulis caligent.'

ⁱ *Homerus*] Odyss. E. 469. frigidas esse auras antelucanas scribit: Ἀπρη δ' ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴ πνέει ἥσθι πρό.

Spectare¹ in æstuos⁴ locis septemtriones debet, meridiem in frigidis: in temperatis exortum æquinoctialem. Agri ipsius bonitas quibus argumentis judicanda sit,⁵ quam de terræ optimo genere disserentes abunde dixisse⁶ possumus videri, etiamnum tamen traditas notas subsignabimus, Catonis¹ maxime verbis: Ebulum,^m vel prunus sylvestris, vel rubus, bulbus minutus, trifolium, herba pratensis, quercus, sylvestris pirus, malusque, frumentarii soli notæ. Item nigra terra, et cinerei coloris. Omnis creta coquit, nisi permacra: sabulumque, nisi id etiam pertenuè est:⁶ et multo campestribus magis quam clivosis respondent eadem.

Modum agri^a inprimis servandum antiqui putavere: quippe ita censebant, 'Sati^{us} esse minus serere, et melius

vosis.—5 Chiffi. *indicanda sit*.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sabulum etiam, nisi id pertenuè est* edd. vett. et Gronov.

NOTE

¹ *Spectare*] Colum. 1. 5. p. 23.

² *Abundè dixisse*] Libro superiore c. 3.

¹ *Catonis*] An Magonis potius? Nam apud Catonem huc usque minime reperta. Sunt quædam ex his apud Colum. 11. 2. 'Plurimos antiquorum,' inquit, 'qui de rusticis rebus scripserunt, memoria repeto, quasi confessa, nec dubia signa pinguis ac frumentorum fertilis agri prodidisse, dulcedinem soli propriam, herbarum et arborum proventum, nigrum colorem vel cinereum,' &c. Et post quædam interposita: 'Multa sunt, quæ terram frumentis habilem significant, ut juncus, ut calamus, ut gramen, ut trifolium, ebulum, rubi, pruni sylvestres, et alia complura, quæ etiam indagatoribus aquarum nota, nonnisi dulcibus terræ venis educantur.'

^m *Ebulum*] De his suo loco dicemus. De bulbo inprimis XIX. 30. Herba pratensis Catoni, Columellæ

ac ceteris gramen est.

^a *Modum agri*] In eam rem scite et eleganter Colum. 1. 3. p. 18. 'Nos ad cetera præcepta illud adjicimus, quod sapiens unus de septem in perpetuum posteritati pronuntiavit, μέτρον ἄριστον, adhibendum modum mensuramque rebus: idque, ut non solum aliud acturis, sed et agrum paraturis dictum intelligatur: ne majorem, quam ratio calculorum patiatur, emergere velit. Nam huc pertinet præclara nostri Poëtæ sententia: 'Laudato ingentia rura, Exiguum colito.' Quod vir eruditissimus, ut mea fert opinio, traditum vetus præceptum numeris signavit: quippe antiquissimam gentem Pœnos dixisse convenit, Imbecilliorum agrum quam agricolam esse debere: quoniam cum sit collectandum cum eo, si fundus prævaleat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager non recte cultus, quam angustus eximie.'

arare:’ qua in sententia et Virgilium fuisse video. Verumque confitentibus latifundia perdidere Italiam: jam vero et provincias. Sex domini semissem Africæ^o possidebant, cum interfecit eos Nero princeps: non fraudando^p magnitudine hac quoque sua Cn. Pompeio,⁷ qui nunquam agrum mercatus est conterminum. Agro emto^q domum vendendam, inclementer, atque non ex utilitate publici status Mago censuit, hoc exordio præcepta pandere ingressus, ut tamen appareat assiduitatem desideratam ab eo.

Dehinc peritia villicorum in cura habenda est: multaue de iis Cato præcepit.^r Nobis satis sit dixisse, quam proximum domino corde^s esse debere,⁸ et tamen sibimetipsi non videri. Coli rura ab ergastulis⁹ pessimum est, et quicquid agitur a desperantibus. Temerarium videatur unam vocem antiquorum posuisse, et fortassis incredibile penitus æstimetur:¹⁰ ‘Nihil minus expedire, quam agrum optime

//////////

—7 Vet. Dalec. *fraudabo, &c. Pompeium*.—8 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *corde esse debeat* Turneb. *cordi esse debere* Gronov. et vulgg.—9 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *rura ergastulis* Gronov. et al. vett.—10 Ita codd. Harduini et Chiffi.

NOTÆ

^o *Semissem Africa*] Mediam Africæ partem, hoc est, Zeugitanæ regionis, de qua dictum est v. 3.

^p *Non fraudando*] Familiaris scriptori nostro loquendi modus. Sic paulo ante c. 5. ‘non ingratis nominando M. Varrone,’ &c. Quo loco, inquit, fraudari non debet merita laude Pompeius, &c.

^q *Agro emto*] Colum. 1. 1. pag. 14. ‘Nisi præsentia domini frequens operibus intervenerit, ut in exercitu cum abest imperator, cuncta cessant officia. Maximeque reor hoc significante Pœnum Magonem, suorum scriptorum primordium talibus auspiciis sententiis: Qui agrum parabit, domum vendat: ne malit ur-

banum, quam rusticum larem colere: Cui magis cordi fuerit urbanum domicilium, rustico prædio non erit opus,’ &c.

^r *Cato præcepit*] De Re Rust. c. 5. p. 10.

^s *Quam proximum domino corde*] Peritia quam simillimum domino esse debere. ‘Egregie cordatus homo,’ egregie peritus. Optime scire oportet villicum, quæ domianus velit, ut observetur, et possit aliis præcipere: et tamen sibimetipsi non videri: hoc est, quod Cato c. 5. dicit, p. 10. ‘Ne plus censeat sapere se, quam dominum: consideretque, ut quæ dominus imperaverit, fiant.’

colere.' L. Tarius¹¹ Rufus¹ infima natalium humilitate, consulatum militari industria meritus, antiquæ alias parsimoniae, circiter millies H-S.² liberalitate divi Augusti congestum, usque ad detrectationem¹² hæredis exhaustit, agros in Piceno cœmendo, colendoque in gloriam. Interneccionem¹³ ergo¹⁴ famemque censemus? Immo hercules, modum judicem¹⁵ rerum omnium¹⁴ utilissimum. Bene colere necessarium est: optime, damnosum, præterquam sobole,⁷ suo colono, aut pascendis. Alioqui colente domino¹⁵ aliquas messes colligere non expedit, si computetur⁸ impendium operæ. Nec temere olivam:⁹ nec quasdam terras diligenter colere, sicut in Sicilia,^b tradunt: itaque decipi advenas.

~~~~~

cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. existimetur Gronov. et vett.—11 L. Tarius Vet. Dalec.—12 Chiffi. detractationem.—13 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. Male recentiores, colendoque. In gloria interneccionem ergo.' Brotier. colendoque in gloriam. Interneccionem ergo Gronov. et al. vett. colendoque. In gloria, &c. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—14 Ita codd. Harduin. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. hercule judico modum rerum omnium Gronov. et vulgg.—15 Ita codd. Harduin. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. suo colono aut pascendis. Alioqui colente domino Chiffi. sua, colonove pascendis. Alioqui domino Gronov. et al. vett. suo colono pascendum. Alioqui domino Turneb.

NOTÆ

¹ L. Tarius Rufus] Anno Urbis MCCCXXXVII. gessit Consulatum ex Kalendis Juliis, Augusti principatu, ut quidem Fasti tradunt.

² Millies H-S] Millies centena sestertium millia: quæ Gallicæ monetæ faciunt libras, ut vocant, 10000000. seu milliones decem.

⁷ Ad detrectationem] Ut gerere se pro hærede, eo mortuo, nemo non detrectaret.

¹⁴ In gloriam. Int. [in gloria int.] Neglectum agri. Numquid satius igitur, ut negligentem agrum colendo dominus esuriat?

¹⁵ Modum judicem] Μέτρον ἔπιστον esse censuerim.

¹ Præterquam sobole] Nisi ad co-

lendum agrum opera liberorum utatur, vel coloni sui, aut aliorum, quos alioqui pasci aliquæ a domino opus sit.

⁸ Si computetur] Cum sumtus fructum superet, si colere per se dominum ipsum oporteat.

⁹ Nec temere olivam] Subintellige, diligenter colere oportet: quoniam non ulla est oleis cultura, uti ex Virgilio observavimus xv. 28.

^b In Sicilia] Ex Theophr. Hist. VIII. 6. locus hic desumptus procul dubio est: Παρ' ἄλλοις δὲ τὸ λίαν ἐργάζεσθαι βλάπτει, καθάπερ ἐν Σικελίᾳ. Apud alios cultus nimis obest, ut in Sicilia. Adde ejusdem Theophrasti historiam de Causis, c. 25. p. 209. de colono illo

VIII. Quonam igitur modo utilissime coluntur agri? ex oraculo scilicet, malis bonis. Sed defendi æquum est abavos, qui præceptis suis prospexere vitæ. Namque cum^a dicerent malis, intelligere voluere vilissimos. Summum providentiæ illorum fuit, ut quam minimum esset impendii. Præcipiebant enim ista, qui triumphales^b denas^c argenti libras in supellectile crimini dabant: qui mortuo^d villico relinquere victorias, et reverti in sua rura postulabant: quorum hæredia^e colenda^f suscipiebat res publica, exercitusque ducebant, senatu^g illis villicante.

//////////

CAP. VIII. 1 'Ita cod. Reg. 1.' *Brotier. colentur agri* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—2 *Nam cum* Edd. vett.—3 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. Frustra in recentioribus emendatum, *triumphali denas*. Id a censoribus crimini datum Cornelio Rufino bis consuli et dictatura functo, anno Urbis conditæ 478. Vide Gellium iv. 8. et xvii. 21.' *Brotier. triumphali denas* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *triumphali viro denas* al. apud Dalec.—4 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. In Editione princeps aliaque, *prædia*. Hæredium, parvum est prædium, quod hereditate obvenit. Id contigit Atilio Regulo anno Urbis conditæ 498. Vide Val. Max. iv. 4.' *Brotier*. Chiffi. alique codd. *hærendia*; unde Turneb. conj. *hæredia*. Editiones ante Brotier omnes, *prædia colenda*.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *respub-*

NOTE

Corinthio in Syracusani agri cultura aberrante: quam Plinius et antea retulit, xvii. 3. et nunc iterum indicat, cum subjungit, 'Itaque decipi advenas.'

^a *Qui triumphales* [*triumphali*] Hoc est, triumphali viro. Quem Plinius notet hoc loco, indicabimus libro xxxiii. 50. Signat hoc tempus e-regio versiculo Ovid. Fast. i. 208. 'Cum levis argenti lamina crimen erat.'

^d *Qui mortuo*] Atilium Regulum intelligit, qui maritimo ac terrestri prælio fractis Carthaginiensium viribus, postea victus ab iis et in acie captus, anno Urbis duodecingentesimo. Valer. Max. iv. 4. 6. 'Ejusdem nominis et sanguinis Atilius Regulus, primi Panici belli gloria cladesque maxima, cum in Africa inso-

lentissimæ Carthaginis opes crebris victoriis contunderet, ac prorogatum sibi ob bene gestas res in proximum annum Imperium cognosset, Consulibus scripsit, villicum in agello, quem septem jugerum habebat, mortuum esse, occasionemque nactum mercenarium, amoto inde rustico instrumento, discessisse. Ideoque petere ut sibi successor mitteretur, ne deserto agro non esset unde nxor ac liberi sui alerentur. Quæ postquam Senatus a Consulibus accepit, et agrum Atilii illico colendum locari, et alimenta conjugi ejus ac liberis præberi, resque quas amiserat, redimi publice jussit.'

^e *Quorum hæredia* [*prædia*] *Mss. hærendia*. Forte, *hæredia*, ut visum est Turnebo Advers. xxx. 18. pag. 1106.

Inde illa reliqua oracula : 'Nequam agricolam esse, quisquis emeret, quod præstare ei fundus posset. Malum patremfamilias, quisquis interdiu faceret, quod noctu posset, nisi in tempestate cœli. Pejorem, qui profestis diebus ageret, quod feriatis¹ deberet. Pessimum, qui sereno die sub tecto potius operaretur, quam in agro.'

Nequeo mihi temperare, quominus unum exemplum antiquitatis asseram, ex quo intelligi possit, apud populum etiam de culturis agendi morem⁶ fuisse, qualiterque defendi⁷ soliti sint illi viri. C. Furius Cresinus⁸ e servitute liberatus, cum in parvo admodum agello largiores multo fructus perciperet, quam ex amplissimis vicinitas, in invidia magna orat, ceu fruges alienas pelliceret veneficii. Quamobrem a Sp. Albino⁹ curuli die dicta, metuens

////////

lica; qui exerc. ducebant Senatu.—6 Chiffi. pro v. l. *modum.*—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *qualiter defendi* Gronov. et vulg.—8 *Cresinius* Turneb. *Cresinus* Chiffi.—9 Ita Har-

NOTE

¹ *Quod feriatis*] Ut Maro cecinit Georg. 1. 268. 'Quippe etiam festis quædam exercere diebus Fas et jura sinunt. Rivos deducere nulla Religio vetuit: segeti prætere segetem, Insidias avibus moliri, incendere vepres, Balantumque greges fluvio mersare salubri.' 'Quoniam Pontifices,' inquit Columella, 'negant segetem feriis sepi debere: vetant quoque lanarum causa lavari oves, nisi propter medicinam: . . . Feriis autem ritus majorum etiam illa permittit: far pinsere, faces incidere, candelas sebare,' &c. Et Cato c. 2. 'Per serias vero fossas veteres tergeri, viam publicam muniri, vepres recidi, hortum fodiri,' &c. 'M. Porcius Cato,' inquit Columella loc. cit. 'mulis, equis, asinis nullas esse serias dixit,' &c.

⁶ *Cresinus*] Mss. *Cresinus*. Apud Gruter. p. 35. 'Creusina Secundus' legitur. Habet aliquid huic narrati-

oni persimile Plinius ipse, de Remio Palæmone, xiv. 5.—'Ad hanc gentem Furium nummus pertinet argenteus e Museo nostro, et apud Patinum, p. 117. n. 3. in quo Jani bifrontis imago est, cum Epigraphe, M. FURII. L. F. .X). Tropæum portis civitatis impositum: hinc aquila legionaria, inde Roma stans galeata, sinistra hastam gerit, sive sceptrum, dextra coronam imponit tropæo. Retro, ROMA. Infra PHIL, pro PHIL. Non est hic Furius cognomine Philus. Certe si nomen his literis designaretur, *Philus* esset, non *Philus*: ut *Sergius* scribi solet, pro *Sergius*, et cetera similiter omnia. At hic sententia est: 'M. Furius Lucii Filius Philippis Legionem Imposuit,' præsidariam scilicet, post prælium Philippense, anni U. C. dccxii.' Ed. sec.

⁹ *Sp. Albino*] Sp. Postumio Albino,

damnationem, cum in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, et adduxit familiam validam,⁹ atque (ut ait Piso) bene curatam ac vestitam, ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderosos, boves saturos. Postea dixit: 'Veneficia mea, Quirites, hæc sunt: nec possum vobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes meas, vigilasque, et sudores.' Omnium sententiis absolutus itaque est. Profecto¹⁰ opera, non impensa, cultura constat. Et ideo majores fertilissimum in agro oculum domini¹ esse dixerunt.

Reliqua præcepta reddentur suis locis, quæ propria generum singulorum erunt. Interim communia, quæ succurrunt, non omitemus. Et inprimis Catonis humanissimum utilissimumque: 'Id agendum, ut^j diligant vicini.'¹¹ Causas reddit^k ille:¹² nos¹³ existimamus nulli esse dubias. Inter prima idem cavet, ne familiæ malæ sint.¹ Nihil sero^m faciendum in agricultura omnes censent, iterumque suo quæque tempore facienda. Ex tertio præcepto, prætermisssa frustra revocari. De terra cariosaⁿ execratio Catonis abunde indicata est. Quanquam prædicere¹⁴ non

~~~~~

duin. 1. 2. 3. et recentt. *filiam validam* Gronov. et al. vett.—10 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *absolutus. Itaque prefecto* Gronov. et edd. vett.—11 Chiffi. *utilissimumque, hęc. se vicini*; Gronov. et al. ante Harduin. et *utilissimum, hęc.*—12 *Reddit ille causas* cod. Dalec.—13 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quas* Gronov. et vulgg.—14 Vet. Dalec. *prædicare*.—15 Dalec. *at saxosus bi-*

NOTÆ

medili tnm euruli, post Consule anno Urbis DLXVIII. Q. Marcio Philippe Collega.—' In hac narratione cum prius legeretur, *filiam validam*, reposuimus *familiam validam*: admoniti dicto Catonis, quod proxime sequitur, 'Ne familiæ male sit.' Ed. sec.

¹ *Oculum domini*] Vide quæ in eam sententiam attulimus, c. 6. extremo.—' Quibus adde hunc Æschyli versum: "Ὀφθα γὰρ Δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν." Ed. sec.

^j *Id agendum, ut*] Cato c. 4. 'Vici-

nis bonus esto,' &c.

^k *Causas reddit*] Quas afferemus in Notis et Emend. num. 5.

^l *Ne familiæ malæ sint*] Vide Notas et Emend. num. proxime cit.

^m *Nihil sero*] Cato c. 5. 'Opera omnia mature conficere fac. Nam res rustica sic est, si nram rem sero feceris, omnia opera sero facies.' His adde quæ ex Columell diximus, XVII. 19.

ⁿ *De terra cariosa*] Diximus de ea XVII. 3.

cessat is. Quicquid per asellum fieri potest, vilissime constat. Filix biennio^o moritur, si frondem agere non patiaris. Id efficacissime contingit, germinantis ramis baculo decussis. Succus enim ex ipsa defluens, necat radices. Aiunt et circa solstitium avulsas non renasci, nec arundine sectas, aut exaratas vomeri arundine imposita. Similiter^p et arundinem exarari filice vomeri imposita præcipiunt. Juncosus ager verti pala^q debet: at in saxoso bidentibus.¹⁵ Frutecta¹⁶ igni optime tolluntur. Humidior^o agrum fossis¹⁷ concidi atque siccari, utilissimum est: fossas autem cretosis locis apertas relinqui: in solutiore terra sepibus firmari, ne procidant: aut supibis¹⁸ lateribus procumbere: quasdam occæcari,¹⁹ et in alias dirigi majores patentioresque:¹⁹ si sit occasio, silice vel glarea sterni. Ora autem^v earum binis utrimque lapidibus statuminari,²⁰

dentibus; Chiff. in emend. ante infractus bidentibus.—16 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. Male recentiores, *Fruteta*.' Brotier. *Fruteta* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—17 Cod. Dalec. *fossione*.—18 Turneb. in *reprocibus*, aut *supinis*; Chiff. *divis in precibus aut supinis*. Margo edd. Dalec. et Gronov. aut *supina lat. procumbent*.—19 Vet. Dalec. *quasdam observari, et in alias dirigi. Majores potentioresque*. Alii ap. Dalec. et minores in *alias dirigi majores, &c.* Margo edd. Dalec. et Gronov. *majores patentesque: et si sit*, e Colum. *majores patentioresque: et si sit* Chiff.—20 Chiff. *statuminari*; sed in emend. *intus muni*.

NOTE

^o *Filix biennio*] Colum. II. 2. pag. 41.

^p *Similiter*] Arundinis cum filice odia et *arundinæ* altero vide exemplo firmata, XXIV. 50. Habet hæc quoque Diosc. IV. 187.

^q *Juncosus ager verti pala*] Pastinari. Colum. loc. cit.

^r *Frutecta* [*Fruteta*] Colum. loc. cit. 'Nemorosi fruticosique tractus duplex cura est, vel extirpandis radicibus arboribus, et removendis: vel, si raræ sint, tantum succidendis, incendendisque, et inarandis.'

^o *Humidior*] Colum. II. 2. 'Si locus humidus erit abundantia uliginis, ante siccetur fossis. Earum duo

Delph. et Var. Clas.

genera cognovimus, cæcarum, et patentium. Spissis atque cretosis regionibus apertæ relinquuntur: at ubi solutior humus est, aliquæ sunt patientes: quasdam etiam occæcantur, ita ut in patientes ora hiantia cæcarum competant.'

^r Aut *supinis*] 'Declives fossas,' inquit Colum. loc. cit. 'et ad imum solum coarctatas, imbricibus supinis similes facere conveniet: nam quarum recta sunt latera, celeriter aquis vitiantur, et superioris soli lapsibus replentur.'

^o *Quasdam occæcari*] Obtegi, in subterranei cuniculi modum.

^v *Ora autem*] In principio atque

Plinius.

8 Q

et alio superintegi. Sylvæ extirpandæ rationem Democritus prodidit, lupini flore in succo cicutæ uno die macerato, sparsisque radicibus.

IX. (VII.) Et quoniam præparatus est ager, natura nunc indicabitur frugum. Sunt autem duo^a prima earum genera. Frumenta, ut triticum, hordeum: et legumina, ut faba, cicer. Differentia vero notior quam ut indicari deceat.¹

X. Frumenti ipsius totidem genera, per tempora satu divisa.^{1b} Hyberna, quæ circa Vergiliarum occasum^c sata terra per hyemem nutriuntur, ut triticum, far, hordeum. Æstiva, quæ æstate ante Vergiliarum exortum^a seruntur, ut milium, panicum, sesama, horminum, irio, Italiæ duntaxat ritu. Alioqui in Græcia^d et Asia omnia Vergiliarum occasu³ seruntur. Quædam autem utroque tempore in

*****

CAP. IX. 1 Dalec. ut indicari debeat.

CAP. X. 1 Vet. Dalec. satu divisa.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. quæ ante æstatem Vergil. exortu.—3 Vet. Dalec. a Vergiliarum occasu.—4 Se-

NOTE

exitu fossæ bina saxa pilarum vice constituuntur, et hisdem singula superimponantur, more ponticulorum: ut ejusmodi constructio ripam sustineat, ne præcludatur humoris illapsus, atque exitus. Colum. loc. cit.

^a Sunt autem duo] Ab hisce verbis ad eum locum: 'Ex hordeo alterum caput,' &c. expressa fidelissime omnia ex Theophr. Hist. VIII. 1. et 2. Et quidem cap. 1. Δύο δὲ γένη τὰ μέγιστα τυγχάνει· τὰ μὲν γὰρ σπυρίδι, ὅλον πυρρίδι, κ. τ. λ. Σῆρος igitur frumentum est, δὲ Βλέ. Πυρρίδι, triticum, δὲ froment. Κριθή, hordeum, de forge.

^b Per tempora satu divisa] Vel satis: hoc est, sationis tempore inter se discretæ ac divisa. Theophrasto: ὅσαι δὲ τοῦ σπόρου τῶν πλεόντων δύο. Satu vel sementis tempora ut plurimum duo notantur.

^c Vergiliarum occasum] De quo dicitur cap. 59. de exortu cap. 66. Columellam et Maronem sequitur. Is enim de Re Rust. II. 8. 'Placet nostro poetæ,' inquit, 'adorem, atque etiam triticum, non ante seminare, quam occiderint Vergilæ: quod ipsum numeris sic edisserit: 'At si triticeam in messem, robustaque farra, Exercebis humum, solisque instabis aristis, Ante tibi Eos Atlantides abscondantur.' 'Absconduntur autem altero et trigesimo die post autumnale æquinotium, quod fere conficitur nono Kalendas Octobris: propter quod intelligi debet tritici satio dierum sex et quadraginta, ab occasu Vergiliarum, qui fit ante diem IX. Kalendas Novembris, ad brumæ tempora.'

^d In Græcia] In Bæotia, ut dicitur c. 56.

Italia. Ex his quædam^a et tertio, veris scilicet. Aliqui verna, milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant.^f Sementiva^g autem, triticum, hordeum, fabam, napum, rapam. Et in tritici genere pars aliqua pabuli est quadrupedum causa sati, ut farrago:^h et in leguminibus, ut vicia. At commune quadrupedum hominumque usui, lupinum.

Legumina omniaⁱ singulas habent radices, præter fabam, easque surculosas,^a quia non in multa[†] dividuntur: altissimas autem cicer. Frumenta multis radicanitur fibris,

^a Lignosas.

^h In multos ramos.

~~~~~

mentica Vet. Dalec.—† Margo edd. Dalec. et Gronov. quæ etiamnum in mult-

NOTE

^a Ex his quædam] Ut milium, ita prodente Virgilio Georg. I. 216. 'Vere fabis satio . . . Et milio venit annua cura.'

^f Alicam appellant] Et genus esse tritici alica hic videtur: ut ait Gale- nus de Alim. Facult. c. 6. p. 314. tom. VI. Τοῦ γένους τῶν πυρῶν ἐστὶν ὁ χόλυρος, κ. τ. λ. Nempe alicam Plinius, tum hoc loco, tum XXII. 61. pro ea fruge accipit, ex qua sorbitio seu puls ejusdem nominis concinnatur. Et a Catone pariter sic videtur accipi c. 76. 'Placentam sic facito: Farinæ siliginæ libras II. . . . farinæ libras IV. et alicæ primæ lib. II. Alicam in aquam infundito,' &c. Et cap. rursum 86.

^g Sementiva] Theophr. Hist. VIII. 1. Πρωτότοπα μὲν οὖν ἐστὶ, πυρὸς, κριθῆς . . . κύαμος, κ. τ. λ. Quæ mature seri oportet, triticum, hordeum, . . . faba, &c. Unde intelligas quæ sementiva proprie appellantur.

^h Ut farrago] Vulgo, du fourrage, de la drage, ut diximus superiore libro, cap. 35. de ocymo. Festus: 'Farra-

go appellatur id, quod ex pluribus satis pabuli causa datur jumentis.' Columella II. 11. 'Farraginem in restibili stercoratissimo loco . . . serere convenit. Ea sit optima, cum cantherini hordei decem modis jugerum obseditur, . . . Frigoribus cum alia pabula defecerunt, ea bubus ceterisque pecudibus optime desecta præbetur.' Fit ex farre, hordeo, tritico, vicia, &c. Vide c. 41.

ⁱ Legumina omnia] Legumina omnia singulari nituntur radice, eamque radicem lignosam habent, quia non in multos superne ramos ea legumina dividuntur, nec numeroso canle et ramulo se attollunt, præter fabam. Frumenta vero e diverso multis radican- tur fibris, sed quæ ramos minime mittant. Hæc Plinii, hæc Theophrasti mens, Hist. VIII. 2. Τὰ μὲν χόλυρα ἐνυλάθη, μονόρριζα, διὰ καὶ πολύκλαδα, καὶ πολύκαυλα, καὶ πολλὰς ἔχοντες ἀπὸ τῶν καυλῶν ἀποφύσεις ἔχοντα, πλὴν κύαμου. Τὰ δὲ σιτηρὰ ἑνάντι- ας, πολύρριζα, καὶ ἀπαράβλαστα.

sine ramis.⁵ Erumpit¹ a primo satu hordeum die septimo: legumina⁶ quarto, vel, cum tardissime, septimo: faba a xv. ad xx.⁷ Legumina in Ægypto tertio die. Ex hordeo¹ alterum caput grani in radicem exit, alterum in herbam, quæ et prior floret. Radicem⁸ crassior pars grani fundit,⁹ tenuior florem. Ceteris seminibus eadem pars, et radicem, et florem.¹⁰

Frumenta hyeme¹¹ in herba sunt: verno tempore fastigantur⁹ in stipulam, quæ sunt hyberni generis: at milium et panicum in culmum geniculatum, et concavum, sesama vero in ferulaceum. Omnium satorum¹⁰ fructus aut spicis continetur, ut tritici, hordei; muniturque vallo aristarum quadruplici:¹¹ aut includitur siliquis, ut leguminum: aut vasculis, ut sesamæ, ac papaveris. Milium, et panicum¹² tantum pro indiviso,⁹ et parvis avibus expositum est. Indefensa quippe membranis¹³ continentur. Pa-

//////////

tas, e Theophr.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *floris, ideoque sine ramis*, e Theophr.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *legumen*.—7 Vet. Dalec. aut XX.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *herbam quæ superior et tenuior grani pars, folium: quæ crassior et inferior radicem fundit*, e Theophr.—9 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *spicantur* Chiffi. *fastigiantur* Gronov. et al. vett.—10 *Omnium satorum* Chiffi.—11 Vat. Dalec. *quadrifido*; alii vett. *quadrupedi*.—12 Ita codd. Harduini et Chiffi. ac *panicum* Gronov. et vulgg. Mox, Vet. Dalec. *tantum producta, dirisa, et parvis*. Deinde pro *expositum est*, quod habent Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *exposita sunt* Gronov. et vulgg.—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *membrana*; *θυρί* Theophr.—14

NOTE

¹ Erumpit] Theophr. Hist. viii. 1. Vide et Varronem de Re Rust. i. 45.

² Faba a XV. ad XX.] Theophr. Faba, inquit, quibusdam in locis die xv. alias etiam vicesimo: hæc enim omnium difficillime provenit: sc si frequens post sationem imber successerit, omnino difficilis proventus redditur: Κόμπος δὲ ἐναχθεῖ καὶ τῶν καὶ δεκαπέντε ἡμερῶν ὅτε δὲ καὶ εἰκοσμία, κ. τ. λ.

³ Ex hordeo] Theophr. Hist. viii. 2.

⁴ Radicem] Theophr. loc. cit.

⁵ Et florem] Hoc est, ut dictum est proxime, in herbam exit, quæ et

prior floret, sive germinat. Theophr. loc. cit. 'et radicem, et caulem seu spicam' dixit: Κόμπος καὶ τὰ ἄλλα χειρῶν, οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῆν βίαν καὶ τὸν καυλόν. Faba, ceteraque legumina non eodem modo emittunt: sed eadem ex parte radicem fundunt, et caulem.

⁶ Frumenta hyeme] Theophr. loc. cit. et cap. 3.

⁷ Omnium satorum] Theophr. Hist. viii. 3.

⁸ Pro indiviso] Hoc est, ex æquo. Diximus de ea voce, ix. 64.

nicum^r a paniculis dictum, cacumine languide nutante, paulatim extenuato culmo pæne in surculum,^r prædensis acervatur grans, cum longissima pedali phoba.¹⁴ Milii comæ granum complexæ fimbriato¹⁵ capillo^u curvantur. Sunt et panico genera: mammosa,^v e pano¹⁶ parvis racemata¹⁷ paniculis: et cacumine gemino. Quin et colore distinguitur:¹⁸ candido, nigro, rufo, etiam purpureo. Panis multifarie et e milio fit,^v e panico rarus.¹⁹ Sed nullum frumentum ponderosius est, aut quod coquendo magis crescat: LX. pondo²⁰ panis e modio reducunt, modiumque pultis

~~~~~  
 'Pedali phoba] Quam Theophr. Hist. Plant. VIII. 3. appellat φόβη. Male obba. Brotier. Codd. Harduini et Dalec. obfa; edd. ante Brotier, obba. Turneb. cum longa pedali phoba, qui et loba legi posse credit.—15 Margo edd. Daler. et Gronov. fibrato.—16 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. Sunt et pan. mammosa genera s. pano Turneb. et Chiffi. Mammosum est pano Vet. Dalec. Mammoso s. pano Gronov. et vett. edd.—17 Ita codd. Harduini, Chiffi. et Turneb. racemato Gronov. et vulgg. ante Harduin.—18 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. distinguuntur Gronov. et al. vett.—19 Ita Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. rarius Gronov. et al. ante Harduin.—20 Ita cod. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. LX. enim pondo Gronov. et vulgg. Mox, alii

## NOTÆ

<sup>r</sup> Panicum] Grani minuti genus, milii instar: nostris, Panis. Joan. de Janna: 'Panicum, a panis derivatur... quoddam genus annonæ, quod in quibusdam locis eo homines sustentantur vice panis: unde dicitur panicum, quasi panis vitium, quod vice panis fungatur, secundum quosdam.' Gothorum rex Vitiges 'de horreis Ticinensibus et Dertonensibus panicum populo esurienti distrahi' præcepit, auctore Cassiod. Var. Ep. XII. 27.

<sup>s</sup> In surculum] In derivittem ligni.

<sup>v</sup> Pedali phoba [obba] In Mss. Obfa. Libentius multo agnoverim, literis permutatis, foba, vel potius, phoba. Est enim φόβη Theophrasto Hist. VIII. 3. arundinacea coma frugum omnium, quæ ad milii similitudinem accedunt: Τὰ μὲν ἔχου στέχων τὰ δὲ

χεῖροντὰ, λοβόν τὰ δὲ κεγχρόβη, φόβη. ἡ γὰρ καλαμώδης ἀπόφυσις, φόβη. Hanc Latine panum Plinius ipse plane modo vocat.

<sup>u</sup> Fimbriato capillo] Instar crinium fimbriarumque, solutæ videri possint.

<sup>v</sup> Mammosa] Mammosum panici genus est, inquit, cui panus inest racemosus, exiguisque constans paniculis. Panicum est illud sativum Dalecampii in Hist. Plant. pag. 16. et idem vulgare Clusii pag. 215.

<sup>v</sup> Et e milio fit] Milii nunc in pulite usus, qualis olim, auctore Festo, cum 'puls miliacea ex melle, forma appellaretur: cum lacte non fastidienda,' inquit Colum. II. 9. In panificio raro. Sed is olim usus, teste etiam Colum. II. 9. pag. 56. 'Panis,' inquit, 'e milio fit, qui, antequam

ex tribus sextariis madidis. Milium intra hos<sup>2</sup> decem annos ex India in Italiam invectum est, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo. Adolescit<sup>3</sup> ad pedes altitudine septem, prægrandibus culmis: lobas<sup>21</sup> vocant: omnium frugum fertilissimum. Ex uno grano sextarii terni giguuntur. Seri debet in humidis.

Frumenta quædam<sup>4</sup> in tertio genu<sup>22</sup> spicam incipiunt concipere, quædam in quarto, sed etiamnum occultam. Genicula autem sunt tritico quaterna, farri sena, hordeo octona. Sed non ante<sup>23</sup> supradictum geniculorum numerum conceptus est spicæ: qui ut spem<sup>24</sup> sui fecit, quatuor aut quinque tardissime diebus florere incipiunt: totidemque<sup>b</sup> aut paulo pluribus deflorescunt.<sup>25</sup> Hordea vero<sup>c</sup> cum tardissime septem. Varro<sup>d</sup> quater novenis<sup>25</sup> diebus fruges absolvi tradit, et mense nono meti.

Fabæ in folia exeunt, ac deinde caulem<sup>26</sup> emittunt, nullis distinctum<sup>e</sup> internodiis. Reliqua legumina surcu-

~~~~~

ap. Dalec. *redeunt, modiusque pulvis*.—21 Scaliger & Theophr. *phobas*.—22 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in *genu tertio* cod. Dalec. in *tertio geniculo* Gronov. et al. ante Harduin.—23 Vet. Dalec. *octona: et non ante*.—24 Margo edd. Dalec. et Gronov. *totidem florescunt, qui ad summum expendant, septimo aiunt deflorescere*, e Theophr.—25 Ursin. ad Varr. p. 45. *quadragesis quinis*.—26 Chiffi. *caules*. Mox, pro *nullis*,

NOTÆ

refrigescat, sine fastidio potest absnmi.^a

^a *Milium intra hos*] De milio Indico, eximie magnitudinis, culmique arundinei, vide Philostr. de Vita Apollon. III. 2. pag. 112. Hoc *Sargum* vocari apud populares suos. auctor est Scaliger, Exercit. 292. pag. 869.—'Quidam malunt esse, *le blé d'Inde*.' Ed. sec.

^b *Lobas vocant*] Ita Mss. omnes. Rectius tamen *phobas* dixeris, ex laudato proxime Theophrasti loco, qui leguminibus *χερσοποις λοβόν*, milliacea *φόβον* assignat.

^c *Frumenta quædam*] Accepta hæc a Theophr. Hist. VIII. 2, et a Colum.

II. 12. pag. 67. Genna porro, sive genicula, sunt veluti nodi et articuli, quibus herbacei caules et stipules distinguuntur.

^a *Qui ut spem*] Qui conceptus scilicet, seu spicæ partus. Theophr. loc. cit.

^b *Totidemque*] Post dies totidem elapsos. Theophr. loc. cit.

^c *Hordea vero*] Theophr. *τροπὸν καὶ κριθῶν, triticum hordeumque*.

^d *Varro*] Hæc apud Varronem nondum adhuc inventa.—'In libris deperditis.' Ed. sec.

^e *Nullis distinctum*] Nullis certe geniculis interseptum, glabrum, inanemque caulem fabæ cornutus, etiam

losa sunt.^f Ex his ramosa,^g cicer, ervum, lens. Quorundam caules sparguntur in terram, si non habeant adminiculum, ut pisorum. Quod si non habuere, deteriora fiunt. Leguminum unicaulis²⁷ ^h faba sola, unus et lupinis: ceteris ramosus¹ prætenui surculo: omnibus vero fistulosus.

Folium quædam ab radice mittunt, quædam a cacumine.²⁸ Frumentum vero et hordeum, viciaque,^j et quicquid in stipula est, in cacumine unum folium habet. Sed hordeo scabra sunt, ceteris lævia. Multiplicia contra fabæ, ciceri, piso. Frumentis^k folium arundinaceum,²⁹ fabæ rotundum, et magnæ leguminum parti. Longiora ervilæ,^l et piso.³⁰ Faseolis^m venosa: sesamæ,ⁿ et irioni sanguinea.³¹ Cadunt folia lupino tantum, et papaveri. Legumina diutius^o florent, et ex his ervum³² ac cicer: sed diutissime faba XL diebus. Non autem singuli^p scapi tamdiu, quoniam alio

Dalec. habet multis.—27 Margo edd. Dalec. et Gronov. *recticaulis*, e Theophrast.—28 Margo edd. Dalec. et Gronov. *Fol. et radicem quædam mittunt ab eadem parte*, e Theophr. et mox, *quædam a cacumine folium mittunt*, &c. Alii vero ap. Dalec. *folium a grani cacumine triticum et hordeum. Utrumque vero et quicquid*, &c. Cod. Dalec. *et hordeum viliatque et quicquid*, &c. Gronov. et al. ante Hardnin. *Frumentum et hordeum utrumque et quicquid*, &c.—29 Chiffi. *harundineum*.—30 Margo edd. Dalec. et Gronov. *lathyre*, e Theophr. *cicerula* Gaz.—31 Dalec. *erysimo*.—32 Margo edd. Dalec. et

NOTE

Theophr. Hist. viii. 2. γονατώδη καυλὸν καὶ μὲν vocat.

^f *Reliqua . . . surculosa sunt*] Hoc est, plures e sua radice caules emittunt: τὰ μὲν ἑξ ὁποῦνὰ πολὺ καυλὰ. Theophr. loc. cit.

^g *Ex his ramosa*] Πολύκλαδα, quorum caulis in plures se fundit ramulos.

^h *Leguminum unicaulis*] De faba Græca loquitur, seu Latina: ei enim quam nos fabam vulgo dicimus, caulem non unum ex singulari radice erumpere, ut unicam lupino, experientia demonstrat.

ⁱ *Ramosus*] Ceteris, inquit, caulis in ramos spargitur ligno prætenui, sed eodem instar fistulæ concavo.

^j *Viciaque*] Vide Notas et Emend.

num. 6.

^k *Frumentis*] Theophr. Hist. viii. 3.

^l *Ervilæ*] *Ervilia* Græcis ἔρχος est, pisum minus est. Nostri, *des Pois*. De majore piso, Dodonæus pag. 511. de minore pag. 512.

^m *Faseolis*] In Mss. rectius *phasie-lis*. De his egimus xvi. 92.

ⁿ *Sesamæ*] Mss. ubique, *seimæ*: Græci tamen *σῆσαμος* vocant, nempe ut *Μασσαλλαν*, Massiliam Latini dixerunt, et *Μισραδάρην* quem nos Mithridatem. Gallis, *de la Jugoline*. Accurate pingitur a Δόδονα^o loc. cit. cap. 22. pag. 522.

^o *Legumina diutius*] Hæc a Theophr. Hist. viii. 2.

^p *Non autem singuli*] Theophr. Hist. viii. 2.

desinente alius incipit: nec tota seges, sicut frumenti, pariter. Siliquantur⁹ vero omnia diversis diebus, et ab ima primum parte, paulatim flore subeunte.

Frumenta, cum⁷ defloruere, crassescunt, maturanturque cum plurimum diebus quadraginta:³³ item faba: paucissimis cicer. Id enim⁸ a semente diebus XL. perficitur. Milium,¹ et panicum, et sesama, et omnia æstiva, XL. diebus maturantur a flore, magna³⁴ terræ coelique differentia. In Ægypto enim hordeum sexto a satu mense, frumenta septimo metuntur. In Hellade, hordeum.³⁵ In Peloponneso octavo, et frumenta etiamnum tardius. Grana in stipula crinito textu spicantur. In faba leguminibusque, alternis lateribus siliquantur.⁶ Fortiora⁷ contra hyemes³⁶ frumenta, legumina in cibo.

Tunicæ frumento plures. Hordeum maxime nudum, et arinca,³⁷ sed præcipue avena. Calamus altior frumento,

⁹ Grana in stipulis spica continentur quæ subtiliter textitur, desinitque in crinem. In faba et leguminibus, modo dextra latere, modo laevo, siliqua semina continentur.

Gronov. e Theophr. et magis ervum.—33 Cod. Dalec. quadraginta perficiantur.—34 Cod. Dalec. a flore. Magna.—35 In Hellade VII. hordeum Chiffi.—36 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiffi. ad hyemes Gronov. al. vett. Harduin. et recentt.—37 'Vet. alica; id est, seæ:

NOTÆ

⁹ Siliquantur] Siliquas faciunt. Theophr. loc. cit. Neque ut frumenti, sic et fabarum scapi singuli aut seges integra simul floret, sed particulatim.

⁷ Frumenta, cum] Hæc a Theophr. Hist. viii. 8. Colum. ii. 12. pag. 67. 'Omne autem frumentum, et hordeum, quicquid denique non duplici semine est, spicam a tertio ad quartum nudum emittit: et cum totam edidit, octo diebus deflorescit, ac deinde grandescit diebus quadraginta, quibus post florem ad maturitatem devenit. Rursus quæ duplici semine sunt, ut faba, pisum, lenticula, diebus quadraginta florent, simulque

grandescunt.'

⁸ Id enim] Theophr. loc. cit.

¹ Milium] Theophr. loc. cit.

³⁵ In Hellade, hordeum] Hoc est, septimo mense metitur. Theophr. Πυρρὸς δὲ ἐν τῇ Ἰσθμῷ περὶ τὴν Ἑλλάδα, κριθά.

⁷ Fortiora] Theophr. loc. cit. Validiora, inquit, ἰσχυρότερα contra hyemem, cœlique mutationes varias, frumentacea sunt, τὰ στερνὰ. Legumina vero in cibis valentiora putantur, πρὸς δὲ τὴν τροφήν, τὰ χειρότερα. Vide Celsum ii. 18. 'Ex leguminibus valentior rapa, napique, et omnes bulbi,' &c. Locum consule.

⁷ Et arinca] Dicetur de ea c. 30.

quam hordeo. Arista mordacior hordeo. In area exteruntur triticum, et siligo, et hordeum. Sic et seruntur pura,² qualiter moluntur,³ quia tosta non sunt. E diverso far, milium, panicum, purgari, nisi tosta, non possunt. Itaque hæc⁷ cum suis folliculis seruntur cruda. Et far in vaginulis suis servant ad satus, atque non torrent.

XI. Levissimum ex his hordeum, raro excedit^a xv. libras, et faba XXII. Ponderosius far, magisque etiamnum triticum. Far in Ægypto ex olyra^b conficitur. Tertium genus^c spicæ hoc ibi est. Galliæ quoque suum genus farris dedere: quod illic bracem vocant,^d apud nos sandalam,^{1e} nitidissimi grani. Et alia^a differentia est, quod fere quaternis libris plus reddit panis, quam far aliud. Populum Romanum farre tantum e frumento ccc. annis usum, Verrius tradit.³

XII. Triticici genera plura, quæ fecere gentes. Italico^f

olyra Theophr.⁷ Dalec.—88 Ita codd. Harduini, Dalec. et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *moluntur* edd. vett. et Gronov.

CAP. XI. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Gronov. et edd. vett. *bracem vocant apud nos sandalum*; Chiffi. *bracum v. a. n. scandalum*; Turneb. *bracum v. a. n. scandalum*; cod. Dalec. *bracem v. a. n. sandalam*.—2 *Est et alia* Chiffi. —3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *tradidit* Gronov.

NOTÆ

^a *Seruntur pura*] Sine suis folliculis.

⁷ *Itaque hæc*] Inprimis far, sive adoren, quod in siccis humidisque locis seri Columella ait, II. 8. 'quoniam folliculum, quo continetur, firmum et durabilem adversus longioris temporis humorem habet.'

^a *Raro excedit*] In singulis nimium modios.

^b *Far . . . ex olyra*] Far cibus hoc loco est, non, uti acceptum est hactenus, singulare aliquod frumenti genus. Far e frumento Plinius mox agnoscit, hoc est, ex iis frumenti generibus quæ commemoravit initio sup. cap. Far ex olyra, nunc etiam in Ægypto. Far ex hordeo, Palla-

dus lib. I. tit. 29. de phasianis. Modum conficiendi farris docet Archigenes apud Aëtium Serm. IX. cap. 46. pag. 124.

^c *Tertium genus*] Post triticum hordeumque.

^d *Bracem vocant*] Ita Mss. Reg. Colb. Th. Chiffi. non, ut editi, *bracem*. *Le blé blanc de Dauphiné*. Vide Nic. Chorier Hist. Delph. lib. I. pag. 54.

^e *Sandalem*] Sic Mss. Colb. Th. aliique. Libri vulgati, *sandalum*. *Sandalium* Charta Rogerii Regis Siciliæ, an. 1137. apud Ughellum, tom. VII. p. 564.

^f *Italico*] Insignis propterea liberalitas Augustorum fuit, cum triticum plebi Romanæ erogarent. Ejus-

nullum equidem comparaverim candore ac pondere, quo maxime discernitur: montanis modo comparetur Italiæ agris externum, in quo principatum tenuit Bœotia,^s deinde Sicilia, mox Africa. Tertium pondus erat Thracio, Syrioque,^b deinde et Ægyptio,ⁱ athletarum¹ cum decreto, quorum capacitas jumentis similis, quem diximus, ordinem fecerat. Græcia et Ponticum laudavit, quod in Italiam non pervenit. Ex omni eadem genere grani prætulit dra-

~~~~~

CAP. XII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTÆ

modi largitionis mentionem faciunt nummi duo inprimis eximii, prave hactenus intellecti. Prior est Pertinacis Augusti, alter Severi Alexandri Cæsaris. Prior est argenteus in Thesauro Regio, a Seguino delineatus, p. 124. primæ editionis IMP. CAES. P. HELV. PERTIN. AVG. capite laureato: 'Imperator Cæsar Publius Helvius Pertinax Augustus.' X. Stat Dea Liberalitas, ut pingi solet in nummis inscriptis, LIBERALITAS AVG. cum tabella, quam dextra manu gerit, quæque modicum tritici pretium indicaret: et cum cornucopia, quam lævo brachio tenet. Inscriptio: LIBERATIS CIVIBVS. Ejus hæc inscriptio est: 'LIBERALITAS Augusti Triticum Italicum Suppeditavit CIVIBVS.' Alioquin titulus non conveniret cum argumento, sive pictura. Alterius nummi, qui est Severi Alexandri, ingeniosior aliquanto inscriptio est, M. AVREL. ALEXANDER. CAES. Capnt nudum. .X. Corona laurea, in qua, S. P. Q. R. Hanc tenet Aquila Romana. In circnito, METROPOLIS. Hoc est, 'Munificentissime Erogato Tritico Romanæ Plebi, Omnium Liberalitatem Imperatorum Superavit,' scilicet Cæsar Alexander. Est hic num-

mus, ut prior, argenteus, apud Occonem p. 409. Ed. sec.

^s Bœotia] Consentit Theophr. de Causis iv. 10. p. 310. Τοῦ μὲν ἑλλου πυροῦ δοκεῖ τοῦ Ἀθηναίου καταπλέοντος ὁ Σικελικὸς λοχυρότατος εἶναι τοῦτον δ' ἐν βαρύτερος μᾶλλον ὁ Βοιωτικὸς, ὥσπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται.

^b Syrioque] Defuit anno uno in Syria, cum agris Sidoniorum serendis triticum suppeditavit Antonius Severus Augustus: quamobrem percussere ejus honori nummum ex ære magno, qui est in Cimelio D. de Boze, hoc titulo: AETERNVM BENEFICIVM SID. DAT. Hoc est, 'Sidoniis datum.' Implet nummi aream modius, e quo spicæ emicant. Pars prior, cum Antonini Severi capite, hos exhibet titulos: M. AVREL. ANTONINVS PIVS AVG. P. B. MAX. 'Parthicus, Britannicus Germanicus Maximus.' Ed. sec.

¹ Athletarum] Athletis ita censentibus, quorum edacitas, seu voracitas potius, jumentorum similis, hunc quem modo diximus in pondere frumentorum ordinem fecit. Theophr. Hist. viii. 4. In Bœotia, inquit, ternos semisextarios tritici absument: Athenis Siculi, facile quinos.

contion,¹ strangium, et Selenusium,² argumento crassissimi calami: ita pingui solo hæc genera assignabat. Levissimum et maxime inane, seu tenuissimi calami, in humidis seri jubebat, quoniam multo egeret alimento. Hæc fuere sententiæ Alexandro Magno regnante, cum clarissima fuit Græcia, atque in toto orbe terrarum potentissima: ita tamen, ut ante mortem ejus annis fere CXLV.³ Sophocles poëta in fabula Triptolemo¹ frumentum Italicum ante cuncta laudaverit, ad verbum translata sententia:

Et fortunatam Italiam frumento canere³ candido.

Quæ laus peculiaris hodieque Italico est. Quo magis admiror, posteros Græcorum nullam mentionem hujus fecisse frumenti.

Nunc ex his generibus, quæ Romæ^m invehuntur,⁴ levissimum est Gallicum, atque e Chersoneso advectum: quippe non excedunt in modium vicenas libras, si quis granum ipsum ponderet.⁵ Adjicit Sardum selibras,⁶ Alexandrinum et triesantes:⁷ hoc et Siculi pondus. Bœoticum

recentt. *deinde Ægyptio* Gronov. et al. vett.—2 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *dracontiam, strangiam et Selenusium*; Margo edd. Dalec. et Gronov. *canchrydium, stlegyn, et Alexandrium*, e Theophr. *dracontion, et itelepant, et selinusium* Chiffi.—3 Chiffi. *carere*.—4 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. Nec aliter dixit Tacitus, Annal. II. 23. 'Oceano invexit.' Brotier. Ita quoque Chiffi. *Romam invehuntur* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Tur-

NOTÆ

¹ *Dracontion*] Pro his tritici generibus, tergeminum aliud Theophrastus affert Hist. VIII. 4. *καγχρυδία, σπλεγγύς, Ἀλεξάνδρειον*.

² *Fere CXLV.*] Egit ergo Sophocles eam fabulam Olymp. LXXVII. anno quarto, ætatis sue vicesimo, si Suidæ credimus, qui natum sit Olymp. LXXIII. Obiit enim Alexander Olymp. CXIV. anno primo, teste Diodoro Sic. Bibl. lib. XVII. p. 579.—'Obiit enim Alexander Olymp. CXX. anno primo, Olympiadibus Pliniano calculo computatis, U. C. a. 442.'

Ed. acc.

¹ *Triptolemo*] In ea fabula Ceres Triptolemum edocet, quantum terrarum necesse sit peragrari seminandis a se datis frugibus, Italiamque præ ceteris landat. Vide Dionys. Halic. Antiq. Rom. lib. I. p. 10.

² *Quæ Romæ [Romanæ]* Mss. omnes, *quæ Romæ*.

³ *Selibras*] Dimidiam libram.

⁴ *Et triesantes*] Gallici, inquit, tritice pondus, non selibra tantum, sed præterea triesante, hoc est, tertia libræ parte, ab Alexandrino Siculoque superatur.

totam libram addit: Africum et dodrantes.⁵ In Transpadana Italia scio vicens quinas libras farris modios pendere: circa Clusium⁴ et senas.⁶ Lex certe naturæ,⁷ ut in quocumque⁸ genere pani militari tertia portio ad grani pondus accedat: sicut optimum frumentum esse, quod in subactu⁹ congiung aquæ capiat. Quibusdam generibus per se pondus, sicut Balearico: modio tritici panis pondo XXXV.⁹ reddit: quibusdam binis¹⁰ mixtis,¹⁰ ut Cyprio et Alexandrino, XX. prope libras¹¹ non excedentibus. Cyprium fuscum est, panemque nigrum facit: itaque miscetur Alexandrinum candidum, redduntque XXV. pondo. Thebaicum libras¹² adjicit. Marina aqua subigi, quod plerique maritimis in locis faciunt, occasione lucrandi salis, inutilissimum.¹² Non alia de causa opportuniore morbis cor-

neb. *siliqua granum ipsum pendere*; Vet. Dalec. *sicili pendere*.—6 Gronov. *senas*.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Lex natura certe est cod.* Dalec. *Lex certa natura* Gronov. et al. vett.—8 Chiff. *subactum*.—9 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. *modo tritici panis pondo XXXV.* Chiff. *modo tritici p. p. XXX.* Gronov. et al. vett. *modio panis pondo XXXV.* Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quod modio* Vet. Dalec.—10 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Quibus binis mixtis* Dalec. sub. 'pondus est.' *Quibusdam in binis mixtis* Gronov. et al. vett.—11 Chiff. *libram*.—12 Vet. Dalec. et Chiff. *villissimum*.—13 *Gallia et Hispania*

NOTE

⁵ *Et dodrantes*] Et præterea dodrantem, hoc est, libræ partes tres quartas.

⁴ *Circa Clusium*] Hoc est, circa Clusium farris modios pendere non vicens quinas tantum libras, sed et senas: hoc est, vicens quinas. Dalecampius perperam existimat *senas* hoc loco Senensis esse in Etruria oppidi nomen. De farre Clusino, ejusque parandi modo, vide Aëtium Serap. IX. c. 46. p. 325. Colum. II. 6. 'Far, quod appellatur Clusium, candoris nitidi.' Martialis in Xenia, XIII. 8. 'Far:.' 'Imbue plebeias Clusinis pulthbus ollas,' &c.

⁷ *Ut in quocumque*] Ut conjuncumque frumenti modius in panem sub-

actus militarem, sive castrensem, (*le pain de munition*) triente toto seu tertia parte ponderosior sit, quam granum ipsum, prius quam molatur, et subigatur in panem.

⁸ *Quod in subactu*] Dum subigitur in panificio.

⁹ *Quibusdam binis*] Subintellige, pondus est.

¹⁰ *XX. prope libras*] Antequam in panem subigantur.

¹¹ *Thebaicum libras*] Sive granum ipsum per se alteri e duobus istis misceatur, Cyprio vel Alexandrino: sive cum altero subigatur, libram ad pondus adjicit. Thebaicum porro ex Ægypto intellige.

pora existunt. Galliae et Hispaniae¹³ frumento in potum¹⁴ resoluto, quibus diximus¹⁵ generibus, spuma ita concreta pro fermento utuntur. Qua de causa levior illis, quam ceteris, panis est.¹⁶

Differentia est et calami. Crassior quippe melioris est generis. Plurimis tunicis¹⁷ Thracium triticum vestitur, ob nimia frigora illi plagae exquisitum. Eadem causa et trimestre¹⁸ invenit, detinentibus terras nivibus, quod tertio fere a satu mense et in reliquo orbe metitur. Totis hoc Alpibus notum, et hyemalibus provinciis nullum hoc frumento laetius. Unicalamum¹⁹ praeterea, nec usquam capax²⁰:¹⁶ seriturque non nisi tenui terra. Est et bimestre¹ circa Thraciae Aenum,¹⁷ quod quadragesimo die, quam satum est, maturescit: mirumque, nulli frumento plus esse ponderis, et furfuribus carere. Utitur eo et Sicilia, et Achaia, montuosis¹⁸ utraque partibus. Euboea quoque circa Carystum. In tantum fallitur Columella,¹⁹ qui ne trimestris¹⁹ quidem

cod. Dalec.—14 Verbum *est* deest cod. Dalec. et Chiff. —15 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et trimestria* Gronov. et al. vett.—16 Dalec. *usquam non capax*.—17 Ita codd. Harduini et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in *Euboea* Th. *circa Thraciae saenum* Chiff. et pro v. l. *finem*. Gronov. et al. vett. *circa Thracium sinum*.—18 Gronov. *montosis*.—19 Chiff. *trimestri*.—20 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff.

NOTÆ

¹³ *Frumento in potum*] Cum e mada fruge parant sibi potus, zythum scilicet, Gallis Bière, Hispanis Ceruza.

¹⁴ *Quibus diximus*] Triticum nempe Balearico, in Hispaniis: in Galliis farris genere, quod bracem vocabant, ut dictum est, tum isto cap. tum superiore.

¹⁷ *Plurimis tunicis*] Theophr. Hist. VIII. 4. δ ὀρθῆς πολυκάλαμος.

¹⁸ *Et trimestre*] Tritici genus, quod intra tres menses maturescit: bimestre, quod intra binos. De his Theophr. loc. cit. καὶ τὸ τῶν τριμήνων, καὶ τὸ τῶν διμήνων, καὶ ἐστὶ γένος ἐν ἐλάττωσιν ἡμέ-

ραις τριμήνων. Trimestre, siliginis genus esse docet Colum. II. 6. de generibus seminum.

¹⁹ *Unicalamum*] Unicum e radice calami trimestre id triticum emittit: nec potest ferre plures. Theophr. loc. cit. Τριμήνη δὲ πολλοὶ . . . μονοκάλαμοι, κατὰ τὴν ἑφεύσαν, καὶ τὸ δλον ἁποβρεῖς.

¹ *Est et bimestre*] Theophr. loc. cit. etsi de Aeno Thraciae silet: in Euboea solum reperiri illud affirmat, et in Sicilia, Achaiaque.

¹⁹ *Columella*] Lib. II. 9. p. 58. 'Neque enim est ullum, sicut multi crediderunt, natura trimestre semen.'

proprium genus existimaverit esse, cum sit antiquissimum. Græci setanion^{10 d} vocant. Tradunt in Bactris^e grana tantæ magnitudinis fieri, ut singula spicas¹¹ nostras æquent.

XIII. Primum ex omnibus frumentis seritur hordeum. Dabimus et dies serendo^f cuique generi, natura singulorum exposita. Hordeum Indis sativum et sylvestre, ex quo panis^f apud eos præcipuus, et alica.^g Maxime quidem^h oryza gaudent,² ex qua ptisanamⁱ conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo. Oryzæ^j folia^k carnosa, porro similia, sed latiora: altitudo cubitalis, flos purpureus, radix gemmæ⁴ rotunditatis.

XIV. Antiquissimum^h in cibus hordeum, sicut Atheniensiumⁱ ritu Menandro auctore apparet: et gladiatorum^m

~~~~~

cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sicanion* Turneb. *trimenon* Gronov. et vulgg.—21 Margo edd. Dalec. et Gronov. *olivæ nucleos*, e Theophr.

CAP. XIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *serendi* Gronov. et vulgg.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *præcipuus*. *Italica max. quidam oryza gaudent* Gronov. et al. vett. *præcipuus*. *Oryza quidem max. ut Itali gaudent*, sub. 'Indi.' Dalec. *præcipuus*. *Italici max. quidam or. gaudent* al. sp. Dalec. *præcipuus*. *Italia maxime quidem or. gaudent* Vet. Dalec. et Chiff.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. recentt. *oryza quidem folia* Gronov. et vulgg.—4 'Chiff. *gemma*. Fortassis, *gemma*.' Dalec.

NOTE

quippe idem jactam autumno melius respondet.' Non negat is peculiare tritici genus dictum antiquis esse trimestre: sed ab eo quod autumno seritur, quodque melius ita provenit, differre negat. Et c. 6. triticum trimestre, et trimestre alicastrum agnoscit.

^d Græci *setanion*] Ita Mas. non *trimenon*, ut editi. *Σητάριος κρυός*, sive *σητάριος*, triticum quod hoc anno, id est, vere ineunte satum est. Vide Rob. Constant. in Lexico.

^e Tradunt in Bactris] Theophr. loc. cit. nucleis olivæ singula Bactrici frumenti grana æquiparat.

^f Ex quo panis] Vide Notas et Emend. num. 7.

^g Et alica] Hoc est, ptisana ex hordeo Indico, ut ipse loquitur xxii. 66.

^h Maxime quidem] Theophr. Hist. iv. 8.

ⁱ Ex qua ptisanam] Ptisana pultis genus est, quod ex farina fit hordeacea, aliisque frugibus. Hanc quæ ex oryza conficitur, nostri ipsius oryzæ nomine, du Ris vocant: quæ ex hordeo, *Orge mondé*.

^j Oryza] Depictam vide apud Dodon. p. 500.

^k Antiquissimum] Vide Dionys. Halic. Rom. Antiq. lib. ii. p. 95.

^l Atheniensium] Quoniam in Eleusinio certamine præmium victori hordeum fuit, uti testatur Pindari Scho-

cognomine, qui hordearii vocabantur. Polentam^a quoque Græci non aliunde præferunt. Pluribus fit hæc modis. Græci perfusum aqua hordeum siccant nocte una, ac postero die frigunt, deinde¹ molis^o frangunt. Sunt qui vehementius tostum rursus exigua aqua aspergant, et siccant² prius, quam molant. Alii vero virentibus spicis decussum hordeum recens purgant, madidumque in pila tundunt, atque in corbibus eluunt,³ ac siccatum Sole rursus tundunt, et purgatum molunt. Quocumque autem genere præparato,⁴ vicens hordei libris, ternas seminis lini, et coriandri selibram,⁵ salisque acetabulo,^p torrentes ante omnia miscent in mola. Qui diutius volunt servare, cum polline ac furfuribus suis condant novis fictilibus. Italia sine perfusione tostum in subtilem farinam⁶ molit, iisdem additis, atque etiam milio. Panem ex hordeo antiquis usitatum vita damnavit, quadrupedumque⁷ fœrecibus est.⁷

////////

CAP. XIV. 1 Cod. Dalec. *dein*.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *siccantque* Gronov. et vulgg.—3 Cod. Dalec. *dividunt*.—4 Vet. Dalec. *præparata*, sub. 'polenta'.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *selibras* Gronov. et al. Mox, Vet. Dalec. *acetabulum, torrentes ante, omnia, &c.*—6 Ita codd. Harduini, Dalec. Turneb. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et quæ secutæ; *formam* Gronov. et

NOTE

liastes, Olymp. Ode 9. p. 93. 'Αγεραι δὲ ἀπὸ τοῦ (de Eleusine loquitur) ἄγρον Εὐρώης καὶ Δημήτρεος, ὅς καλεῖται 'Ελευσίνα· οὗ ἐπαθλον κριθαί. Hoc ipsum scribunt Aristides, Suidas, et auctor Etymologici.

^a *Et gladiatorum*] Et præterea, inquit, id ex quodam gladiatorum genere intelligitur, qui hordearii appellantur, quod vetustiore ævo eo cibi genere uterentur. Milites etiam, 'qui parum in armorum prolusione profecerant,' inquit Vegetius 1. 13. p. 14. 'pro frumento hordeam cogeantur accipere: nec ante eis in tritico reddebatur annona, quam sub præsentia Tribunalium experimentis datis ostendissent se omnia, quæ erant in

militari arte, compluisse.'

^a *Polentam*] Polentam Græci ἑλεψα vocant, torrefacti hordei farinam. In Gallia vocant, du Gruau. Spisandis carniū jaribus venalis circumfertur: cœpitque et ex avena retorrida fieri, et eadem nominis ambage proferri.

^o *Deinde molis*] Veteres hordenū, similesque fruges, prius torrebant, deinde molebant. Unde Virgil. *Æn.* 1. 188. 'Et torrere parant flammis, et frangere saxo.' Nec ullum ibi *δορεπον πρόρεπον*, ut sibi vulgus interpretum fingit. Vide quæ dicenda sunt cap. 23.

^p *Acetabulo*] De hoc mensuræ genere dicetur xxi. 169.

xv. Ptisanæ inde usus validissimus saluberrimusque tantopere probatur. Unum laudibus ejus volumen dicavit Hippocrates^a e clarissimis¹ medicinæ scientia. Ptisanæ bonitas præcipua Uticensi. In Ægypto vero est,² quæ fit ex hordeo, cui sunt bini anguli. In Bætica et Africa genus, ex quo fiat, hordei, glabrum appellat Turranius.³ Idem olyram et oryzam eandem esse existimat. Ptisanæ conficiendæ vulgata ratio est.

xvi. Simili modo ex tritici semine^b tragus¹ fit, in Campania duntaxat et Ægypto.

xvii. Amylum vero^c ex omni tritico¹ ac siligine, sed optimum e trimestri.^d Inventio ejus Chio insulæ debetur: et hodie laudatissimum inde est:² appellatum ab eo,^e quod sine mola fiat: proximum trimestri,^f quod e minime pon-

al. vett.—7 Ita codd. Harduini, et recentt. *quadrupedumque tradidit hordeum refectibus* Vet. Dalec. *quadrupedumque fere cibis est. Cum ptisanæ probe- tur* Chiffi. *quadrupedumque tradidit refectibus* Gronov. et vulgg.

CAP. xv. 1 *Hippocrates clarissimus* Vet. Dalec.—2 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. et recentt. *in Ægypto ea est* Gronov. et al. vett.—3 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Turan- nius* Gronov. et vulgg.

CAP. xvi. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *tragos*, e Diosc.

CAP. xvii. 1 Ita Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. et Bipont. *ex tri- tico* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—2 Chiffi. *id est*; et pro v. l. in marg.

NOTÆ

^a *Quadrupedumque*] Equorum: qui- bus olim non avena dabatur, sed hor- deum. Unde Festus: 'Hordearium zea,' inquit, 'quod pro hordeo equiti Romano dabatur.'

^b *Hippocrates*] Is liber est, qui alias de ptisana, ut auctor est Athenæus lib. ii. p. 57. nunc de victu in morbis acutis, vel contra Cuidias sententias inscriptus legitur, tomo undecimo operum Galeni, qui quatuor in eum librum Commentarios edidit.

^c *Ex tritici semine*] Hoc est, e zea, ut ipse postea explicaturus est. Ga- lenus in Comm. 1. ad librum Hip- pocr. de victu in morbis acutis, p. 14. tom. xi. Ζεΐαι, ἐξ ὧν ὁ καλούμενος τρά-

γος γίνεται. In indice hujus loci Pli- nius: *De trago*. Celsus iv. 4. de dif- ficiltate spirandi, inter cibos non mi- nimus acres, cum lenticula ptisana- que tragus recenset.

^d *Amylum vero*] Et ex zea parari amyllum scribit Diosc. ii. 123. Gallia, *Amiden*.

^e *E trimestri*] Hoc est, e trimestri tritice, de quo cap. 12. Sic Diosc. loc. cit. Ἀριστον δὲ ἐστὶ τὸ σκευά- ζμενον ἐκ πυροῦ σπυρίου.

^f *Appellatum ab eo*] Diosc. loc. cit. Ἀμυλον ὀνόμασται, διὰ τὸ χωρὶς μύλου κατασκευάζεσθαι.

^g *Proximum trimestri*] Vide Notas et Emend. num. 8.

deroso³ tritico. Madescit⁴ dulci aqua ligneis vasis, ita ut integatur,⁴ quinq̄ies in die mutata. Melius si et noctu, ita ut misceatur pariter. Emollitum, priusquam acescat, linteo aut sportis saecatum,⁵ tegulæ infunditur illitæ fermento, atque ita in Sole densatur. Post Chium¹ maxime laudatur Creticum, mox Ægyptium. Probatur autem lævore, et levitate:⁶ atque ut recens sit: jam et Catoni dictum apud nos.⁷

XVIII. Hordei farina¹ et ad medendum utuntur. Miramque, in usu jumentorum, ignibus durato, ac postea molite, ossisque humana manu demissis in alvum, majores vires, torosque corporis fieri. Spicæ quædam¹ binoe ordines habent, quædam plures usque ad senes. Grano ipsi² aliquot¹ differentiæ, longius, leviusque,² aut brevius, aut rotundius,³ candidius, nigrius, vel cui purpura est. Ultimo

idem, appellatum, &c.—3 Ita eodd. Harduin, cum edd. Harduin, 1. 2. 3. et recentt. *proximus et trimestri quodam minime ponderoso* Gronov. et al. ante Harduin.—4 Chium in ligneis vasis, ita ut integatur; et in emend. *intingatur*.—5 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Ita ut misceatur pariter emollitum, priusquam acescat. Linteo aut sportis saecatum* Gronov. et vulgg.—6 Ita eodd. Harduin, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *levitate et lævore* Gronov. et vulgg.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sic et eod. Dalec. jam et Catoni dictum. Apud nos hordei* Gronov. et vulgg.

CAP. XVIII. 1 Cod. Dalec. *aliquid*.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *majusque*, e Theophr.—3 Ibid. ex eodem, *ac rotundius*. Mox, Dalec. *nigrius, cui purpura est, optimum ad polentam*. Contra, &c. Margo edd. Dalec. et Gronov. *et contra temp. major firmitas*, e Theophr. *vel cui purpura est, ultimo ad*

NOTÆ

³ *Madescit*] Diosc. loc. cit.

⁵ *Linteis aut sportis saecatum*] Hoc est, per saccum colatum: quo modo vinum Hippocratem colant pharmatopolæ. Vide Notas et Emend. nom. 9.

¹ *Post Chium*] Creticum pariter laudat Diosc. loc. cit. mox Ægyptium: Chium non meminit. Alexandrinum commendat et Theodorus Priscian. lib. iv.

¹ *Catoni dictum apud nos*] Etsi res sit exotica amyllum, inquit, jam tamen ætate tamen Catonis, Romæ id cog-

noscitur est. Verba hæc sunt Catonis c. 87. 'Amyllum sic folio. Siliquæ purgato bene,' &c.

¹ *Hordei farina*] Ad sativum doliorem utitur ea Marcellus Empir. c. 9. p. 78. In pluribus vero morbis Galenus, quos in Indice Brassavelli leges.

¹ *Spicæ quædam*] Hordei scilicet. Theophr. Hist. viii. 4. *Τὸν μὲν κριθῶν αὐτὸν ἐστὶν ἐλατὶς διότι καὶ αὐτὸς ἐπὶ πλεονεξίᾳ* ... *ἠλευθέρῳ καὶ ἑξορισίῳ*.

² *Grano ipsi*] Theophr. loc. cit.

ad polentam :^a contra tempestates^o candido maxima infirmitas. Hordeum frugum omnium mollissimum est: seri non vult,^p nisi in sicca et soluta terra, ac nisi læta. Palea^q ex optimis: stramento vero nullum comparatur. Hordeum ex omni frumento minime calamitosum, quia ante tollitur quam triticum⁴ occupet rubigo. Itaque sapientes agricolæ triticum cibariis tantum^r serunt. Hordeum sarculo^s seri dicunt, propterea celerrime redit: fertilissimumque, quod in Hispaniæ Carthagine Aprili mense collectum est: hoc seritur eodem mense in Celtiberia, eodemque anno bis⁶ nascitur. Rapitur omne a prima statim maturitate festinantius, quam cetera. Fragili enim stipula et tenuissima palea granum continetur. Meliorem etiam^t polentam fieri tradunt, si non excocta⁷ maturitate tollatur.

polentam. Contra, &c. Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—4 Ita codd. Harduin et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. quia tollitur antequam triticum Gronov. et vulgg.—5 'Chiffi. sacculo: sic et Turneb. vel, serulo: neutrum apte.' Dalec. dicunt, propt. quod celer. reddit cod. Dalec. Mox, fertile est quod Vet. Dalec. et Chiffi.—6 Chiffi. eodemque a nobis; et in emend. eodemque nobis.—7 Turneb. exacta.

NOTE

^a *Ultimo ad polentam*] Postremum, hoc est, purpurascens, imbecille in polenta: etsi plurimum farinæ reddit: αὐτὸ δὲ ἐπιπορφύρεσθαι, ὡς καὶ πολυμήλεις δοκοῦσιν εἶναι. Theophr. loc. cit.

^o *Contra tempestates*] Contra hyemem, ventosque, et cæli mutationes varias. Theophr. de purpurascente hordeo: καὶ πρὸς τοὺς χειμῶνας δὲ, καὶ τὰ πνεύματα, καὶ ὅλως τὸν ἀέρα, τῶν λευκῶν λαχρότεραι, candido firmiss.

^p *Seri non vult*] Mss. *Seri non vult*, forte pro *non tollit*. Non placet certe legi, non valet.

^q *Palea*] Didymus in Geopon. 17. 14. pag. 114. ad certos quosdam usus hanc reliquis anteponit: τῶν δὲ στίβων τὰ κριθῖνα ἀρεστότερα.

^r *Cibariis tantum*] Tantum tritici

serunt, quantum ad familiæ cibaria satis est.

^s *Hordeum sarculo*] Terra levissime mota, ac veluti suspensa, quemadmodum fere fit sarriendo: sarculo opus est, non aratro: atque idcirco celerrime erumpit, et maturascit. 'Agros findere sarculo' dixit Horat. 1. Od. 1. 11.

^t *Meliorem etiam*] Galeus quoque de Alim. Facult. 1. 11. p. 317. tom. vi. ex recenti hordeo mediocriter frizo laudatissimam fieri polentam docet: odoris etiam eximii: si aristam non omnino sicca: 'Ἐκ τῶν νέων κριθῶν φρυγισθὺν συμμέτρως τὸ κάλλιστον ἑλφικτον γίνεσθαι . . . μάλιστα ἔστιν ἐβόλη τὰ ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ νέων κριθῶν γυγνόμενα, μὴ πάνυ ξηρὸν ἔχουσιν τὸν στάχυν.

XIX. (VIII.) Frumenti genera non eadem ubique: nec,^a ubi eadem sunt, iisdem nominibus. Vulgatissima far, quod adoreum^a veteres appellavere, siligo, triticum. Hæc plurimis terris communia. Arinca^b Galliarum propria; copiosa et Italiæ est. Ægypto^c autem ac Syriæ, Ciliciæque et Asiæ, ac Græciæ peculiares, zea, olyra, tiphe.^c Ægyptus similaginem conficit e tritico^d suo, nequaquam Italiciæ parem. Qui zea utuntur, non habent far.^d Est et hæc Italiæ in Campania maxime, semenque appellatur. Hoc habet nomen res præclara, ut mox docebimus:^e propter quam Homerus^f *ἑσθιωτος ἀρουρα* dixit: non, ut aliqui arbitrantur, quoniam vitam donaret. Amylum quoque ex ea fit, priore crassius.^e Hæc sola differentia est.⁴

CAP. XIX. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. neque Gronov. et vulgg.—2 *In Ægypto* Chiffi.—3 Chiffi. *conficit tritico*, omitta præpositione.—4 Dalec. *differentia*. *Durissimum*.—5 Codd.

NOTE

^a *Quod adoreum*] Unde 'adorea liba' apud Maronem Æneid. vii. 109. Festus: 'Ador farriis genus, edor quondam appellatum ab edendo: vel quod adoratur, ut fiat tostum: unde in sacrificio mola salsa efficitur.'

^b *Arinca*] Nunc corrupto vetere vocabulo, in Delphinata Riguei id tritici genus appellant. Nic. Chorier Hist. lib. i. p. 54. De arinca plura dicemus c. 20.

^c *Zea, olyra, tiphe*] Tiphen et olyram rem alii eandem esse, alii diversam, veteres prodiderunt, referente eorum sententias Galeno loc. cit. c. 12. p. 319. *περὶ τῶν, καὶ ὀλῦρων, καὶ ζῆων*. Ipse Galenus tom. ii. in Explic. Vocum Hippocr. pag. 91. *Zelas, ὀλῦρας*, interpretatur: perinde ac si res una sit, nominibus diversis. Hæc tria tamen et nominibus et re distinguunt Anguillara, par. vi. p. 98. Tipham ait Italis appellari *Spella*: Olyram, *Scandella*: Zeam, *Farro*. Asclepiades apud Galen. *κατὰ τόπους*,

ix. 3. *φάρβους ὁ καλοῦσι ζῆαν*. Et quod Straboni lib. v. p. 242. *ζῆα* dicitur, id Plinius cap. 29. *far* appellat. Et Dionys. Antiq. Rom. lib. ii. pag. 95. *φάρβος, ὁ καλούμενος ἡμεῖς ζῆαν*. Ægyptios ποιεῖν panem *ἐκ τῶν ὀλῦρων* fecisse auctor est Herod. ii. 77. pag. 118.

^d *Non habent far*] Sed zeam pro farre habent. Nam et ipsa zea far est: nec semen tantum appellatur, ut Plinius ait, sed cum farre nomen alterum commune habet, adoreum, teste Isidoro xvii. 3. 'Adoreum, tritici genus, quod idem vulgo semen dicitur.'

^e *Ut mox docebimus*] Cap. 29. ubi e zea quæ conficitur, alicam commendat.

^f *Homerus*] Iliad. B. 548. et alibi passim. Quod *ζῆαν* ferret: non ἀπὸ τοῦ ζῆν, *vivere*.

^g *Priore crassius*] Priore amylo, de quo c. 17.

Ex omni genere durissimum far, et contra hyemes firmissimum Patitur frigidissimos locos, et minus subactos, vel æstuosos,¹ sitientesque. Primus antiquis¹ Latio cibus, magno argumento in adores donis, sicuti diximus.¹ Pulte autem,^k non pane, vixisse longo tempore Romanos manifestum, quoniam inde et pulmentaria¹ hodieque dicuntur. Et Ennius, antiquissimus vates, obsidionis famem exprimens, offam eripuisse^m plorantibus liberis patres commemorat. Et hodie sacra prisca, atque natalium,ⁿ pulte fritilla^o conficiuntur: videturque tam puls ignota Græciæ fuisse, quam Italiæ polenta.

Dalec. Chiffi. aliique, æstiosos.—6 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd.

NOTE

¹ *Æstuosos*] In Mss. ubique, æstiosos.

¹ *Primus antiquis*] Vide Dionys. Halic. Rom. Antiq. lib. ii. p. 95. ubi far esse zeam docet.

¹ *Sicuti diximus*] Cap. 3.

^k *Pulte autem*] Valerius Max. ii. 5. 'Erant majores nostri adeo continentissæ attentæ, ut frequentior apud eos pultis usus, quam panis, esset.' Et ad hunc veterem morem Juvenalis respiciens, Sat. xiv. 171. 'Grandes fumabant pultibus ollæ.'

¹ *Pulmentaria*] Varro de Ling. Lat. lib. iv. 'Pulmentum,' inquit, 'quod idem cum pulte essent, hoc est, cum pulte comederent: inde pulmentarium dictum.' Pulmentarium igitur obsonium quodvis dicebatur, non quod ex pulte esset: ut Lexicorum auctoritas videtur: sed quod, uti postea cum pane, sic olim cum pulte, edebatur: inde nomen. Græcis *πορφόριον* inde dictum, quod addatur pani, ut notat Erasmus in c. 21. Joan. ubi Latinus interpres *pulmentarium* transmittit. Joan. de Janna: 'Pulmentum vel pulmentarium dicitur quilibet cibus citra panem.' Apud Phæd. lib.

iii. Fab. Canis ad Lupum: 'Afferatur ultro panis, de mensa sua Dat ossa dominus, frustra jactat familia, Et quod fastidit quisque pulmentarium.' Et Seneca sicus caricas pulmentarii vicem habere dixit, obsonii Plinius, ut annotavimus xv. 21.

^m *Offam eripuisse*] Offa enim antiquis fuit, auctore Festo quoque, glomerata puls.

ⁿ *Atque natalium*] Subintellige, natalium sacra. Sequioribus tamen temporibus, superstitione crescente, etiam cruentas in natalitiis sacris hostias mactavere. Horat. iv. Od. 11. die natali Mæcenatis dicta: 'Ara castis Vincita verbenis, avert immolato Spargier agno.' Lampridius, in Alexandro Severo: 'Cum ejus natalis aruspices commendarent, dixerunt eum summam rerum tenturum: idcirco quod hostiæ de ea villa, quæ esset Severi Imp. adductæ essent.'

^o *Pulte fritilla*] Sic Mss. omnes: forte pro *fritilla* seu *fritilli*, a frigendo, quoniam esset ea puls e farina fricta. An huc pertinet quod habet Varro de Vita Populi Rom. lib. i. apud Nonium c. 4. num. 291. 'Quod Ka-

xx. Tritici semine avidius nullum^a est, nec quod plus alimenti trahat. Siliginem^b proprie dixerim tritici delicias: candor est, et sine^c virtute, et sine pondere, conveniens humidis tractibus, quales Italiæ sunt, et Galliæ Comatæ. Sed et trans Alpes in Allobrogum tantum Remorumque^d agro pertinax: in ceteris ibi partibus biennio in triticum transit. Remedium,^e ut gravissima quæque grana ejus serantur.

(ix.) E siligine lautissimus panis, pistrinarumque^d opera laudatissima.³ Præcellit in Italia, si Campana Pisis natæ misceatur. Rufior illa, at Pisana candidior, ponderosiorque cretacea.⁴ Justum est e grano Campanæ, quam vocant castratam,^f e modio^g redire sextarios quatuor sili-

Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pulte strilla* Chiff. *pulte strilla* Gronov. et vulg.

CAP. XX. 1 Cod. Dalec. *delicias candore, sed sine*; Chiff. ut in vulgg. ante Dalecampium, *delicias candore, &c.* sed in emend. *candore, virtute, pondere conveniens*.—2 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps. Male cod. Reg. 1. *Memorum*: unde emendatum in recentt. edd. *Meminorum*.' Brotier. *Meminorumque* Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Nerviorum* cod. Dalec. *Morinorum* Vet. Dalec. *Avernorumque* alii vett. ap. Dalec. *Remorum* Turneb. *Memorumque* Chiff.—3 Vet. Dalec. *pistorumque opera lautissima*.—4 Ita codd.

NOTE

lendis Junii et publice et privatim fatuam pultem Dîs mactat.' Apud Arnobium lib. vii. p. 230. *strilla* dici videtur.

^a *Aridius nullum*] Quod plus ex terra alimenti trahat.

^b *Siliginem*] Candidi levissimique tritici genus, vulgo *Blé blanc*. Juvénal. Sat. v. 70. 'Sed tener et nicens, mollique siligine factus Servatur domino,' panis videlicet. Columella ii. 6. de generibus seminum: 'Tritici genera complura cognovimus. Verum ex his maxime serendum est, quod robus dicitur, quoniam et pondere et nitore præstet. Secunda conditio est habenda siliginis, cujus species in

pane præcipua pondere deficitur.' Et c. 9. humido statu cæli recte hanc provenire ait.

^c *Remedium*] Columella ii. 9. p. 55. ubi et post tertiam sationem omne triticum solo uliginoso converti ait in siliginem.

^d *Pistrinarumque*] Huc pertinet CORPVS. PISTORVM. SILIGINIARIO- RVM, cujus mentio in inscriptione vetere apud Gruter. p. 81.

^e *Cretacea*] Cul, ob candorem cretæ similem, inditum id nomen videtur: aut cui creta potius Campana admixta est, ad conciliandum alicæ candorem, ut dicitur c. 29.

^f *Vocant castratam*] Purgatam, di-

ginis,^h vel e gregali^s sine castratura sextarios quinque, præterea floris semodium: et cibarii,ⁱ quod secundarium vocant, sextarios quatuor: furfuris, sextarios totidem. E Pisana autem siliginis sextarios quinque: cetera paria^j sunt. Clusina, Aretinaque etiamnum sextarios siliginis asciunt:^k in reliquis pares.^l Si vero pollinem^m facere libeat, XVI. pondo panis redeunt, et cibariiⁿ tria, furfurumque semodius. Molæ discrimine hoc constat. Nam quæ sicca moluntur, plus farinæ reddunt: quæ salsa aqua sparsa, candidiorem medullam:^o verum plus retinent in furfure. Farinam a farre dictam nomine ipso apparet. Siliginæ farinæ modius Gallicæ XXII. libras panis reddit, Italicæ^p duabus tribusve amplius in artopticio pane. Nam furnaceis binas adjiciunt libras in quocumque genere.

Harduin et Chiff. *ponderosior vero cretacea* Gronov. et vulgg.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ut e gregali*. Mox, Vett. ap. Dalec. *semod. et cib. vel, Et in cibarium panem, quem secundarium vocant, farinæ sextarios quatuor*.—6 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiff. *adasciunt* cod. Dalec. *assumunt* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Biont. et Franz. Mox, Dalec. *Si vero panem fac. lib. XVI. primarii panis*.—

NOTÆ

ligentiusque excretam cribro pollinario. *Bluter la farine*.

^s *E modio*] Capit modius sextarios sedecim. Nam amphora, seu quadrantal, sextarii sunt duodequingenta, inquit Festus: amphora eadem modios tres continet, auctore Volusio Mæciano. De sextariis diximus XIV. 6.

^h *Siliginis*] Farinæ e siligine.

ⁱ *Et cibarii*] Cibarium appellat, farinam crassiorem, quæ post pollinem vel florem excutitur, quam furfures sequuntur. Ex ea panis conficitur, quem cibarium quoque, et secundarium vocant, *Pain bis*.

^j *Cetera paria*] Ut in Campana siligine: quæ reddit in modios singulos, floris semodium, cibarii sextarios quatuor, &c.

^k *Siliginis asciunt* [assumunt] Mas.

adasciunt. Forte *adjiciunt*. Clusina, inquit, et Aretina farinam reddunt non sextarios modo quinque, ut Pisana, verum etiam senos. De Clusino farre dictum est c. 12.

^l *In reliquis pares*] Reddunt nimirum floris semodium, cibarii sextarios quatuor, &c.

^m *Si vero pollinem*] Hoc est, si tenuissimam libet farinam excernere, quæ tenuitate etiam id superet, quod florem farinæ siliginæ diximus appellari.

ⁿ *Et cibarii*] Quid cibarium vocetur, paulo ante diximus.

^o *Medullam*] Farinam.

^p *Italica*] Farinæ, inquit, e siligine Italica panis libras reddit XXIV. aut etiam vicens quinque, si sit artopticus panis. De eo panis genere dicemus sect. 27.

(x.) Similago e tritico⁷ fit laudatissima. Ex Africo justum est e modiis redire semodios, et pollinis sextarios quinque. Ita autem⁸ appellant in tritico, quod florem in siligine. Hoc ærariæ officinæ chartariæque utuntur.⁹ Præterea secundarii sextarios quatuor, furfurumque tantundem. Panes vero⁵ e modio similaginis CXXII.⁶ e floris modio CXVII. Pretium huic annona media⁴ in modios farinæ, XL. asses:² similagini castratæ octonis assibus amplius,³ siligini castratæ duplum.⁷ Est et alia distinctio similaginis, tempore L. Pauli² nata, prima XVII. pondo panis reddere visa, secunda XVIII. tertia XIX. cum triente:⁴ et secundarii⁹ panis quinas selibras, totidem cibarii, et furfurum sextarios sex.

Siligo nunquam maturescit pariter, nec ulla segetum minus dilationem patitur, propter teneritatem, iis quæ¹⁰

⁴ Est et alia bonitatis distinctio in similagine, semel tempore L. Pauli nata, cum XVII. libras panis reddere visa primum est: secunda bonitas, cum XVIII. Tertia, quando XIX. cum triente.

7 *Similago ex tritico* Edd. vett.—8¹ Ita bene mediæ editiones. Male in codd. Reg. Editione princeps, et recentioribus, *Panis vero.* Brotier. *Panis vero* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—9¹ Locus hic mirum in modum corruptus est in scriptis editisque libris. Quam meliorem putavi emendandi rationem sum secutus. Si quis meliora reperire valeat, experiatur.¹ Brotier. Est et alia distinctio. *Similago L. pollin autem XVII. pondo panis reddere visa, tritici XXX. cum triente, et secundarii* Gronov. et vulgg. Est et alia distinctio, semel tempore L. Pauli nata, XVII. pondo panis reddere visa, XVIII. Tertia XIX. cum triente: et secundarii Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ⁴ Est et alia distinctio, semel tempore L. Pauli nata, pondo panis reddere visa XVIII. Tertia. XIX. cum triente, &c. Turneb. et Chiffi. Quidam vero, *Similago tritici XVII. pondo panis reddere visa, pollin autem XXX. cum triente, et secundarii* margo edd. Dalec. et Gronov.—10 Vet. Dalec. *spicis, quas.*—

NOTE

¹ Ita autem] Similaginem, inquit, appellant in tritico, quod in siligine florem. *Fleur de farine de froment.*

² Hoc æraria utuntur] Quæ farina cum argilla mixta operum suorum formas effingant, ut recte Dalecampius.

³ CXXII.] Subintellige, pondo, seu libræ redeunt.

⁴ Annona media] Moderatiore annona, cum nec omnino gravis est, nec

omnino laxa.

⁵ XL. asses] E nostris assibus, asses sunt XXXII.

⁶ Octonis amplius] Hoc est, XLVIII. assibus: monetæ nostræ asses efficiant circiter octo et triginta.

⁷ Duplum] Hoc est, asses xcvi. monetæ Gallicæ asses circiter LXXVI.

⁸ [Semel] tempore L. Pauli] Vide Notas et Emend. num. 10.

maturuere, protinus granum dimittentibus. Sed minus, quam cetera frumenta, in stipula periclitatur, quoniam semper rectam habet spicam: nec rorem continet, qui rubiginem faciat.

Ex ariaca¹¹ y dulcissimus panis: ipsa spissior, quam far, et major spica, eadem et ponderosior. Raro modius grani non XVI. libras implet. Exteritur¹² in Græcia difficulter: ob id jumentis dari ab Homero¹³ dicta. Hæc enim est, quam olyram vocat. Eadem in Ægypto facilis,¹⁴ fertilisque. Far sine arista¹⁵ est: item siligo, excepta quæ¹⁶ Laconica appellatur. Adjiciuntur his genera, bromos,¹⁷ siligo excepta,¹⁸ et tragoa, externa omnia ab Oriente invocata, oryzæ¹⁹ similia. Tiphe²⁰ et ipsa ejusdem est generis, ex qua fit in nostro orbe oryza.²¹ Apud Græcos est mea.²² Traduntque eam ac tiphen, cum sint degeneres, redire ad frumentum, si pistæ serantur:²³ nec protinus, sed tertio anno.

//////////

11 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. Et ariaca Gronov. et vulgg. Et Africa Chiff. Mox, Vet. Dalec. et majore spica.—12 Dalec. item siligo exceptitia, quæ; et mox, A. his generibus, bromos, siligo et tragoa, expuncta voce excepta; pro qua Gronov. et vulgg. exceptitia. Turneb. et Chiff. etiam excepta.—13 Ita codd. Harduini et Chiff. Mox, et ipsa ejusdem generis Gronov. et vulgg.—14 Dalec. olyra.—15 Chiff. et itia.

NOTE

¹ Ex ariaca] De ea diximus cap. sup.

² Exteritur] In area difficulter teritur.

³ Ab Homero] Iliad. E. 195. Παρὰ δὲ σφιν ἐκδοτὴν δίσφυες Ἴπποι Ἑστῶσι, καὶ λευκὸν ἰσπεττόμενοι καὶ ἄλσας. Ubi Didymus interpres: Ὀλῶσας. ἄλσος κριθόδους καρποῦ· τῶν μὲν βύβλας, καὶ βύβλος τῶν δὲ ψῶν, καὶ ὕδα. Id rursus Homerus habet Iliad. B. 560.

⁴ In Ægypto facilis] Haud difficulter exteritur.

⁵ Far sine arista] In Ægypto.

⁶ Bromos] Hoc est, avena sativa, de l' Avoine. Βρόμος Galeno, de A-lim. Facult. 1. 14. pag. 322. tom. vi.

semen est in Asia frequens, praesertim in Myala supra Pergamum; jumentorum cibis, non hominum, nisi in fame.

⁷ Siligo excepta] Ita Mss. non exceptitia. Laconicam siliginem intelligit, diversi generis a communi siligine, propter peculiarem aristam.

⁸ Tiphe] Scaliger Exere. 202. pag. 308. existimat esse nostrum Secale, le Seigle: sed false. De secali dicemus cap. 40.

⁹ In nostro orbe oryza] Hoc est, ptisana oryzæ similis.

¹⁰ Si pistæ serantur] Hoc est, si purgata, alve decorticata. Theophr. Hist. 11. 5. a quo Plinius mutuatus

XXI. Triticum nihil est fertilius: hoc ei natura tribuit, quoniam eo maxime alebat¹ hominem: utpote cum e modio, si sit aptum solum, quale in Byzacio¹ Africae campo, centeni quinquageni modii reddantur. Misit ex eo loco Divo Augusto procurator ejus² ex uno grano (vix credibile dictu) eod. paucis minua³ germina,⁴ extantque de ea re epistolae. Misit et Neroni similiter cccxl.⁵ stipulas ex uno grano. Cum centesimo quidem et Laontini Siciliae campi fundunt, alique, et tota Baetica,⁴ et inprimis Aegyptus. Fertilissima tritici genera, ramosum, aut quod centigranum⁵ vocant. Inventus est jam et scapus unus centum fabia onustus.

XXII. Aestiva frumenta diximus,¹ sesamam, milium, panicum. Sesama ab Indis venit: ex ea et oleum^m faciunt:¹ color ejus candidus. Huic simile est in Asia Graeciaeque erysimum,² idemque erat, nisi pinguius esset: quod apud nos vocant irionem:² medicaminibus annumerandum po-

~~~~~

CAP. XXI. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1, 2, 3. et recentt. *alut* Gronov. et vulgg.—2 Ita bene codd. Regg. et Editio princeps. Male eruditus Harduinus, *quadrangula paucis minus*. Brotier. XL. *paucis minus* codex vetustior Dalecampii; *quadrangula paucis minus* codex alter; item Gronov. et vulgg. ante Harduin. *quadrangula paucissimis* Chiffi. Mox, *grana* pro *germina* Dalec.—3 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. recentt. CCCXL. edd. vett. et Gronov.—4 *Baetica* codd. Turneb. et sic Theophr.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *centigranum* Gronov. et vulgg.

CAP. XXII. 1 Cod. Dalec. *conficiunt*.—2 Cod. Dalec. *trionem*; Turneb.

NOTÆ

est: 'Ἡ σίφη καὶ ἡ φαὶ μεταβάλλουσιν εἰς πυρὸν, ὅν τιθενται σπείροντες. Vari-
a hujus vocis πρὸς τὴν significationem
est. Honychias: ἱριον, κόφη, πρὶ-
σι, κόφη. πρὸς τὴν, ἀνοδερματισσάν.
Πρὸς τὴν igitur Graecia est tundere,
piscere, purgare, decorticare.

¹ Quale in Byzacia] Supra XVII. 3.
'In Byzacio Africae illum centena
quinquagena fruge fertilem campum,'
&c.

² Procurator ejus] Procurator Ca-
sariae vestigalia colligebat, fasci jura
tenebatur, &c.

³ Germina] Stipulas, sive culmos.

⁴ Aestiva, ... diximus] Initio cap.
10.

⁵ Ex ea et oleum] Σέσαμον Diosc.
II. 121. Γίνονται δὲ καὶ ἔλαιον ἐκ σπέρ-
τος καὶ Ἀργύριος χρώεται,

⁶ Erysimum] Ἐρύσιμον Theophrasti,
Hist. VIII. 7. Ἐστί δὲ τὸ μὲν ἔρυσμον
ἕμιον σπέρμα, καὶ λίαν ἔχει. Hoc de
semine accipiendum, non de canle.
Gallia Camelina, a Dodonaeo pingitur,
Pempt. IV. lib. II. cap. 22. pag. 522.
Iris Latinerum est. Vidimus in harte
Regio.

tius, quam frugibus. Eiusdem naturæ et horminum,* a Græcis dictum, sed cumino^p simile, seritur cum sesama : hac, et irione,^{1q} nullum animal vescitur virentibus.

XXIII. Pistura non omnium facilis: quippe Etruria^r spicam farris tosti pisente pilo præferrato, fistula serrata,^s et stella² intus denticulata, ut nisi intenti pisant, concidantur grana, ferrumque frangatur. Major pars Italise ruidio utitur pilo :³ rotis etiam quas aqua verset obiter, et molat. De ipsa ratione pisendi^t Magonis proponetur sententia: triticum ante perfundi aqua multa jubet, postea evalli,^u deinde Sole siccatum pilo repeti. Simili modo hordeum. Hujus sextarios XX. spargi duobus sextariis aquæ. Lentam torrere^v prius, deinde cum furfuribus leviter pisi. Aut

~~~~~

trinum.—3 'Male codd. Regg. et Editio princeps, *hæc, et irione*: recentiores, *hæc, et irione*.' Brotier. *hæc, et irione* Dalec. sub. 'sesama;' *hæc, et irione* edd. Harduin. et quæ sunt secutæ.

CAP. XXIII. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quippe et Etruria* Gronov. et vulgg. Mox, *pisit pilo* Vet. Dalec.—2 'Quidam, *stela*; id est, columnula, sive columella; *ut si intenti pisant* (intriti pisant Chiffi.) *concid. gr. ferrumque frangatur*. Turneb. et Chiffi. *etiam et mola, quas aqua verset obiter. De ipsa.* Dalec. *ferrumque frangatur, &c.* Gronov. et vulgg. ante Harduin. Mox, *ratione pisendi* margo edd. Dalec. et Gronov. Deinde, *proponemus sententiam* Chiffi.—3 Vet. Dalec.

NOTÆ

* *Horminum*] "Opurev Theophr. Hist. VIII. 7. Diosc. III. 145. "Opurev. Nostris Orvale, et Teutebonne. A Dodonæo delineatur, pag. 290. Genus illius alterum, pag. 292.

^p *Sed cumino*] Theophr. loc. cit. Τὸ δὲ ὀπυρον κοινωδες, μὲλαρ σπέρματι δὲ ἡμα καὶ τὸ ὀπυρον.

^q *Hæc, [hæc] et irione*] Hormino scilicet, et irione. De sesama quidem et irione id Theophrastus asseverat, de Causis VI. 19. pag. 374. De hormino considerandum ait, Hist. VIII. 7.

^r *Fistula serrata*] *Fistula* in rustico instrumento quid esset, diximus XVII. 23. sed hæc serrata dicitur, in quo ab illa altera discrepat. *Fistulam ferrariam* appellat Cato cap. 10.

Ait igitur Plinius in extremo ambitu præferrati pilli fistulam esse serratam, sive cultri serrati similitudinem, prætereaque in medio denticulatæ stellæ effigiem: ut nisi erecto semper pilo pisentur, frangi ferrei lati denticuli possint.

^s *Ruidio utitur pilo*] Aspero, et impolito: ut recte Hermolaus.

^t *Pisendi*] Sic Mss. ubique: 'pisendi,' et 'pisente,' et 'pisant,' et 'pisi:' nusquam, ut nunc fere usus obtinuit, 'pinsendi,' 'piessente,' 'pinsant,' 'pinsi,' &c.

^u *Postea evalli*] Vallo suo excludi, deglubi, gluma, corticeque suo spoliari. 'Gluma' proprie 'hordei tunicula est,' apud Festum.

addito in sextarios XX. lateris crudi frusto, et arenæ somodio. Erviliam iisdem modis, quibus lentem: sesamam in calida maceratam exporrigi: deinde confricari, et frigida mergi,⁴ ut paleæ fluctuent,⁵ iterumque exporrigi in Sole super lintea: quod nisi festinato peragatur, lurido colore mucescere. Et ipsa autem, quæ evalluntur, variam pisturarum⁶ rationem habent. Acus vocatur, cum per se⁷ pisitur spica,⁶ tantum aurificum ad usus.⁷ Si vero in area teritur cum stipula, palea, ut majore in terrarum parte, ad pabula jumentorum.⁷ Milij, et panici, et sesamæ purgamenta apludam⁷ vocant, et alibi aliis nominibus.

XXIV. Milio Campania^a præcipue gaudet, pultemque candidam ex eo facit. Fit et panis^b prædulcis. Sarmatarum quoque gentes hac maxime pulte aluntur, et cruda

terreri. Mox, leviter pinsi Dalec.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *confricari, frigida immergi* Gronov. et vulgg.—5 Chiffi. *pristinarum*.—6 Dalec. *pinsitur spica*.—7 Chiffi. *in majore ter. parte est ad pabulum*. Jum. &c. Turneb. *ut in majore ter. &c.* Cod. Dalec. *et majore in ter. &c.* Vet. Dalec. habet etiam *pabulum*.

CAP. XXIV. 1 Chiffi. *vel sanguine cruris*, omissa præpositione.

NOTÆ

^v *Ut palea fluctuent*] Mas. omnes, *fluctuantur*.

^v *Cum per se*] A calamo, stipula, stramento, decisa ac separata. Acus, aceris, est tritici purgamentum: glumam complectitur, aristam, et spicæ scapum. Græcis ἄκυσος. Hinc 'acerosum far' apud Nonium, ex Lucilio. Festusque, verbo 'Obacerare': 'Obacerare,' inquit, 'obloqui, atque alterius sermonem moleste impedire: quod sumtum videtur a paleis, quas Græci ἄκυσος vocant. Itaque et frumentum, et panis non sine paleis, acerosus dicitur: item lutum acratum, paleis mixtum.'

^x *Aurificum ad usus*] Forte quoniam, ut Plinius ipse scribit XXXIII. 19. palea citissime ardescit aurum,

hoc est, acere: nam 'acus palea est,' Varroni, apud Festum: 'et quædam palea de frumento acus dicuntur.'

^v *Apludam*] Festus: 'Apluda est genus minutissimæ paleæ frumenti, sive panici,' &c. Vix Gellium audio qui XI. 7. 'apludam,' ait, 'veteres rusticos frumenti furfurem appellasse.'

^a *Milio Campania*] Vide quæ diximus cap. 10. Colum. II. 9. pag. 56. 'Milium quoque pultem, maxime cum lacte, non fastidiendam præbet.' Gallis *Millet*.

^b *Fit et panis*] Vide Galenum de Alim. Facult. I. 15. pag. 323. tom. VI. et ea adjice quæ diximus cap. 10.

etiam farina, equino lacte, vel sanguine e cruris¹ venis admixto. Æthiopes non aliam frugem quam milii hordeique novere.

xxv. Panico^c et Galliae quidem,¹ præcipue Aquitania utitur. Sed et Circumpadana Italia addita faba,^d sine qua nihil conficiunt. Ponticæ gentes nullum panico præferunt. Cetero² æstiva frumenta riguis magis etiam, quam imbribus, gaudent. Milium et panicum^e aquis minime, cum in folia exeunt. Vetant ea inter vites arboræve frugiferas seri, terram emacrari^f hoc satum^g existimantes.

xxvi. (xi.) Milii præcipuus^h ad fermenta usus, et mustoⁱ subacti^j in annum tempus. Simile fit ex tritici ipsius furfuribus minutis et optimis, e musto albo triduo maturato^k subactis, ac Sole siocatis. Inde pastillos in pane faciendo dilutos, cum similagine seminis^l fervefaciunt, atque ita farinæ miscent, sic optimum panem fieri arbitrantur. Græci in binos semodios farinæ satis esse

^c Cum musto triti.

~~~~~

CAP. XXV. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. et recentt. P. et Gallia quidam Chiffi. Panico Gallia quædam Gronov. et vulgg.—2 Cetera codd. Dalec. et Chiffi.—3 ¹ Vet. emaciari horum satum. Turneb. emactari; id est, veluti enecari. Legit et emactari Chiffi. in emend. vero, emacerari. Dalec.

CAP. XXVI. 1 Edd. quædam vett. ex musto.—2 Turneb. et Chiffi, macerato.

NOTE

^c Panico] De eo diximus cap. 10.

^d Addita faba] Paulinus Epist. III. ad Severum: 'Fabam intrivit panicio.' Et infra, 'Fabam tantum milio panicioque confundens.'

^e Milium et panicum] Theophr. Hist. VIII. 7.

^f Terram emacrari] Mas. Reg. Colb. &c. emactari. Forte, emaciari: qua voce Columella usus II. 10. de lupino.

^g Milii præcipuus] Ita plane Geopon. auctor II. 81. pag. 68. Εἰ δὲ θέλεις εἰς τὸν ὅλον εἶναι τὴν ζύμην, κ. τ. λ.

Si vero in totum annum fermentum habere vis, cum in dolis mustum ebullierit, spumosum illud quod effervuit, eximito, cum farina milii commisceto, diligenterque trita in massas cogito, quas ad Solem siccatas in humido loco repones: et inde sufficienti accepta quantitate pro fermento utitor.

^h Triduo maturato] Musto recenti, et triduo. Mas. quidam, macerato, male.

ⁱ Cum similagine seminis] Hoc est, æxæ, quam peculiari nomine semen diximus appellari c. 19.

besses⁴ fermenti⁵ constituere. Et hæc quidem genera vindemiis⁶ tantum fiunt. Quo libeat vero tempore, ex aqua hordeoque bilibres offæ ferventi foco vel stitili patina torrentur cinere et carbone, usque dum rubeant. Postea operiuntur in vasis, donec acescant: hinc fermentum diluitur. Cum fieret autem panis hordeaceus, ervi aut cicerculæ farina ipse fermentabatur:⁷ justum erat, dæte libræ in quinque semodios. Nunc fermentum fit ex ipsa farina, quæ subigitur prius quam addatur sal, ad pultis modum decocta, et relictæ donec acescat. Vulgò vero nec suffervofaciunt, sed tantum pridie asservata materia utuntur. Palamque est naturam⁸ acore fermentari: sicut et validiora⁶ esse corpora, quæ fermentato pane aluntur: quippe cum apud veteres ponderosissimo cuique tritico præcipua salubritas perhibita sit.

XXVII. Panis ipsius varia genera persequi supervacuum videtur: alias ab obsoniis appellati,¹ ut ostruarii:¹ alias a deliciis, ut artolagani:^m alias a festinatione, ut speustici:ⁿ

⁴ Vindemia tempore.

⁵ E farina ervi aut cicerculæ fermentum adhibebatur.

*****

—3 Turneb. *semilaginis hœminis*.—4 Chiff. *bessem*.—5 Ita codd. Harduin, Dalec. Chiff. et Turneb. item edd. Harduin. et quæ deinceps secutæ; *erolthæ et cicerculæ farina ipse præfermentabatur* Gronov. et vulg. *cicor admixtione fermentabatur* Vet. Dalec. *ipse fermentabatur* alii vett. sp. Dalec. Mox, Gronov. et vulg. *justumque erat*; codd. Harduin et Dalec. *justum erat*.—6 Turneb. *naturam est ac. ferm. sicut evalidiora*; Chiff. *est naturam ac. ferm. sicut evalidiora*.

CAP. XXVII. 1 Chiff. *appellari*.—2 Ita codd. Harduin. et Chiff. *cum* edd.

NOTÆ

¹ *Besses fermenti*] Unciæ octo, seu duas tertias, ut vocant, libræ partes.

² *Palamque est naturam*] Ita Mss. Reg. ceteriqñe. Naturam vocat subactam farinam, quæ interveniente acore fermentatur.

¹ *Ut ostruarii*] Quo genere panis vesci cum ostris veteres solebant.

^m *Artolagani*] Delicati panes, quos e vino modicò, pipere, lacte, oleo vel adipe, et farina parari solitos, ait Athenæus l. III. p. 113. *“Apros panem,*

ἀπρὸς πλάcentαν sonat.

ⁿ *Speustici*] *A oretho, accelero*: quod nec fermentum apponitur, nec calefit aqua: sed statim subacta farina igni committitur. Is esse videtur, quem Cato c. 74. ‘depsticium’ vocat: ‘Panem depsticium sic facito. Manus, mortariumque bene lavato. Farinam in mortarium indito: aquæ paulatim addito, subigitoque pulchre: ubi bene subegeris, defingito, coquitoque sub testu.’

necnon a coquendi ratione, ut furnacei,^o vel artopticii, aut in clibanis cocti: non pridem etiam e Parthis invectus,^a quem aquaticum vocant, quoniam aqua trahitur^p a tenui et spongiosa inanitate,³ alii Parthicum. Summa laus siliginis bonitate et cribri tenuitate constat. Quidam ex ovis⁴ aut lacte subigunt: butyro vero gentes etiam pacatæ, ad operis pistorii genera transeunte cura.⁵ Durat sua Piceno in panis inventione gratia, ex alicæ materia.⁷ Eum novem diebus macerant:⁸ decimo ad speciem tractæ^t subigunt uvæ passæ succo: postea in furnis, ollis inditum, quæ

~~~~~

recentt. *insecto* Gronov. et al. vett.—3 'Ita bene cod. Reg. 1.' Brotier. Ita quoque Turneb. Edd. ante Brotier, *tenuem et spongiosam inanitate*; Chiffi. *ad tenuem et spongiosam inanitatem*.—4 *Quidam ovis* Gronov. et vulgg. ante Harduin. qui ex codd. suis et Chiffi. recepit, *Quidam ex ovis*.—5 'Turneb. eo novem diebus macerato. Al. cum (sub. 'materiam') nodi: macerant uvæ passæ succo: decimo ad speciem tractæ subigunt: postea in furnis, ollis inditum, quæ rump. igni, torrent, &c. In Chiffi. vero: cum novem, &c. macerato: doc. ad sp. tr.

NOTÆ

^a *Furnacei*] Qui in furnis coquantur: *lutræ* appellat Tryphon apud Athen. l. iii. p. 109. *Ἀπρωτίνου* apud eundem p. 113. nomen habent a vase, sive testo, in quo ii excoquebantur, quod et *ἀπρωτίνου* et *ἀπρωτίνου* vocabant. Pollux l. x. Denique *κρίβαντον*, (sic enim Attici pronuntiant apud eundem Athen. p. 109.) in clibanis coctum vocant: hoc est, in furnaculo ferreo, æneove, sive testaceo, in quo pruna subjecta, vel superne congesta, panificium coquitur: vulgo *sine Tartière*.

^p *Aqua trahitur*] Dum in panificium massa subigitur, aqua plurima addita diducitur, protrahiturque: et ante coctionem levis spongiosusque redditur.

⁵ *Transeunte cura*] Bellorum immunes, ad opera pistoria transferunt curam.

⁷ *Ex alicæ materia*] Ex eodem fermenti genere, quo fit et alica. De

pane Picentino, Martialis mox appellandus.

⁸ *Macerant*] Aqua. 'Placentam,' inquit Cato c. 76. 'sic facito... Alicam in aquam infundito,' &c.

^t *Ad speciem tractæ*] Tracta, ut ex Catone liquet, subacta manibus farina est, depulsa, agitata, in longum protracta: ut ea agitatione melius fermentetur. Cato loc. cit. 'Alicam in aquam infundito: ubi bene mollis erit, in mortarium purum indito, alecatoque bene. Deinde manibus depulso: ubi bene subactum erit, farinam libras quatuor panlatim addito: id utrumque tracta facito. In quo ubi arescant, componito,' &c. Tracta neutro genere Cato pronuntiavit: tractam fæmineo Plinius. Tractam Turnebus Advers. xxi. 10. p. 755. putat esse quam 'Tartam' vulgo vocant, cui minime nos assentimur. Vide Rob. Constant. in Lexico, verbo *Τραγάς*.

rumpantur ibi, torrent : neque est ex eo cibus, nisi madefacto : quod fit lacte maxime mulso.⁶

XXVIII. Pistores Romæ non fuere^a ad Persicum^b usque bellum, annis ab Urbe condita super DLXXX. Ipsi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat,^c sicut etiam nunc in plurimis gentium. Artoptam^d Plautus^e appellat in fabula, quam Aululariam scripsit : magna ob id concertatione eruditorum, an is versus poetæ sit illius : certumque fit, Ateii Capitonis^f sententia coquos tum^d panem lautio-

subacto, &c. Dalec.—6 Vet. Dalec. *lacte maxime, aut mulso.*

CAP. XXVIII. 1 Ita codd. Harduin. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *fuere* edd. vett. et Gronov.—2 Chiff. *id opus maxime erat.*—3 *Artoptasiam* Chiff. et mox in eodem, *ob id cum certatione.*—4 Ita codd. Regg. Ambrosian. Editio princeps, et Cl. Rezzonicius. *Brotier. A. Ateii Capitonis* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, *sententia coquos tum panem* Turneb. *tostum panem* Chiff. *sententia tostum panem* Gronov.

NOTE

^a *Quod fit lacte max. mulso*] Hoc est, melle admixto. Eo lacte madefactus panis turgebat eximie, et erat sic in deliciis. Martialis XIII. 47. *cujus lemma, 'Panis Picentini.'* 'Picentina Ceres niveo sic nectare crescit, Ut levis accepta spongia turget aqua.'

^b *Pistores Romæ non fuere*] *Des Boulangers.* Varro, in *topi. Martini*, referente Nonio : 'Nec pistorem ullum noverant, nisi eum qui in pistrino pinseret farinam.' Et de Vita populi Rom. l. 1. 'Nec pistoris nomen erat, nisi ejus qui far pinsebat,' hoc est, molebat. Nam, ut Festus ait, 'Pistum a pinsendo pro molitum antiqui usurpabant.' Sic Plautus pistor fuit, cum molas trasatiles versando operam locaret. Mianthus Felix : 'Octavius homo Plantinæ prosapiæ, ut pistorum præcipuus, ita postremus Philosophorum.' Ego tamen subsequente, florente Repub. ac deinceps, pistores, ut notum est, *apertores* appellati. Apud Plautum sane coquum sæpius, pistorem nunquam offendas,

nisi pro eo qui far pinsit, hoc est, molit.

^c *Ad Persicum*] Usque ad bellum cum Perseo Macedonum rege, quod quidem tam illius, quam totius Macedonici imperii clade ac servitutis finitum est, anno Urbis conditæ DLXXXVI. Macedonia in provinciam formam cedente.

^d *Artoptam Plautus*] In *Aulularia*, II. 9. 4. 'Ego hinc artoptam ex proximo utendum peto A Congrione.' Vas illud fuit, ut diximus, in quo panis tostus coquebatur. In *Mss.* tamen Plinianis omnibus *Artoptasiam* hoc loco legitur : ut pro muliere panifica accepta ea vox a Plinio videatur, desumptaque ex alio quopiam Plauti versiculo, qui ex ea fabula nunc exciderit : vel pro ipsa arte coquendi, ut Fulvio Ursino visum, in appendice ad lib. P. Ciacconii, de Triclinio, p. 160.

^e *Coquos tum*] Ita recte Turnebus emendavit *Advers.* XXVIII. 42. pag. 1027. cum prius legeretur, *tostum*. In Reg. 2. *costum*. Non placet Fulvii

ribus coquere solitos: pistoresque tantum eos, qui pisabant, nominatos. Nec coquus vero habebant in servitiis, eosque ex macello conducebant. Cribrorum genera Galli e setis equorum invenere, Hispani e lino¹ excussoria² et pollinaria, Ægyptus e papyro atque junco.

XXIX. Sed inter prima³ dicatur et alicæ ratio, præstantissimæ saluberrimæque, quæ palma frugum indubitata Italiam contingit.⁴ Fit sine dubio et in Ægypto, sed admodum spernenda. In Italia vero pluribus locis, sicut Veronensi Pisanoque agro: in Campania⁵ tamen laudatissima. Campus est subjacens montibus nimbosis, totis quidem XL. M. passuum planitie. Terra ejus⁶ (ut protinus soli natura dicatur) pulvereâ summa, inferior bibula, et pumicis vice fistulosa:⁴ montium quoque culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atque transmittit: nec dilui aut madere⁷ voluit⁸ propter facilitatem culturæ. Eadem acceptum⁶ humorem nullis fontibus reddit, sed temperat, et concoquens intra se vice succi continet.⁵ Seritur

~~~~~

et vulgg. ante Harduin. elisa voce, coquos.—5 Chiffi. *Galla setis equorum inven. Hispania lino.* Mox, *excussoria pollinaria* Dalec.

CAP. XXIX. 1 *Sed inter hæc prima* Dalec.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quæ palmam fr. indubitanter Italia contingit* Turneb. *quæ palma fr. indubitanter Italia contingit* Vet. Dalec. *quæ palma fr. indubitanter Italiam contingit* Gronov. et vulgg. *quæ palma fr. indubitata Italia contingit* Chiffi.—3 *Terra ejus provincie* Turneb. et al. *Gratia terræ ejus* Vet. Dalec.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. *fistulans* Gronov. et vulgg.—5 *Margo* edd. Dalec. et Gronov. *nec dilui madore vult.* Mox, Chiffi. *felleitatem, pro facilitatem.*—6 *Eadem igitur acceptum* Vet. Dalec. Mox,

NOTE

Ursini conjectura, loc. cit. legendis, *testa panem*: etsi Vossius approbat in Etymologicis. Quos pistores scilicet posteriori appellavit ætas, pisco coquos vocitabat. Festus: 'Coquum et pistorem apud antiquos eundem fuisse accipimus. Nævius: Coquum, inquit, edit Neptunum, Venerem, Cererem. Significat, per Cererem, panem: per Neptunum, pisces: per Venerem, oleum.'

¹ *Excussoria*] Excussoria sunt, quæ ad excutendum sartum facta: pollinaria, quæ ad purgandum petinem.

² *In Campaniâ*] Hinc 'abhorris matretices,' et 'afficiotum patris in Campaniâ,' auctore Festo.

³ *Nec dilui aut madere*] Ne si in lantum abiret, non tam facilis esset cultura.

⁴ *Vice succi continet*] Mss. omnes, *vice fasti*.

toto anno,ⁱ panico semel, bis farre. Et tamen vere segetes,^j quæ interquievere, fundunt⁷ rosam odoratiorem sativa: adeo terra non cessat parere. Unde vulgo dictum, 'Plus apud Campanos unguenti,^k quam apud ceteros olei fieri.' Quantum autem universas terras campus Campanus⁸ antecedit, tantum ipsum pars ejus, quæ Laboriæ^l vocantur, quem Phlegræum Græci appellant. Finiuntur^m Laboriæ via ab utroque latere consulari, quæ a Puteolis, et quæ a Cumis Capuam ducit.

Alicaⁿ fit e zea, quam semen^o appellavimus. Tunditur granum ejus in pila lignea:^p ne lapidis^q duritia con-

Chiffi. temperare concoquens i. se vice fusi. Turneb. etiam, vice fusi.—7 Vet. Dalec. vere, cum segetes interquievere, fundit.—8 Margo edd. Dalec. et Gro-

NOTÆ

ⁱ *Seritur toto anno*] Strabo idem Græce, l. v. p. 242. de Campaniæ agro: 'ιστορεῖται δ' ἐνια τῶν πεδίων σπεῖρεσθαι δι' ἔτους, δις μὲν τῇ ζέῃ, τὸ δὲ τρίτον ἐλόμῃ· τὴν δὲ καὶ λαχαρεύεσθαι τῇ τετάρτῃ σπόρῃ. *Traditum memoria est quadam Campaniæ arva toto anno conseri: bis zea, tertium panico: quadam etiam quarto satv olera producere. Ubi far appellavit zeam perspicue Strabo.*

^j *Segetes*] Seges hic ipsa humus est, quæ ad accipiendum semen apta est. Hanc Plinius ait in eo tractu, cum interquievit a frugibus, sponte rosam fundere, quæ sit odoratior sativa.

^k *Plus... unguenti*] Quoniam rosæ in unguenta transeunt.

^l *Quæ Laboriæ*] Plinius III. 9. 'Ibi Laborini campi sternuntur, et in deliciis alicæ populatur messis.' Vide quæ ibi diximus in Notis.

^m *Finiuntur*] Laborini campi finiuntur, inquit, utrimque via gemina Consulari: quarum altera a Capua Puteolos, altera Cumas ducebat. Plinium hoc loco carpit immerito Clu-

Delph. et Var. Clas.

verius Ital. Antiq. IV. 2.

ⁿ *Alica*] Alica Plinio genus sorbitionis ac pultis est, cujusmodi fere nos ex oryza conficimus.

^o *Fit e zea, quam semen*] Cap. 19. Zeam Strabonis farrem esse Plinianum jam ante monuimus. Idem Strabo loc. cit. fieri alicam e tritico ait in hoc ipso Campaniæ tractu, omni oryza potiore: λέγεται δὲ τὸν πύρρον σῖτον, ἐξ οὗ καὶ ὁ χόνδρος κρείττων ἐν πάσης καὶ ὀρέξει, κ. τ. λ. Diosc. II. 118. e zea: 'Ὁ δὲ χόνδρος γίνεταί μὲν ἐκ τῆς καλουμένης δικόκκου ζέας, κ. τ. λ.

^p *In pila lignea*] Pila, sive mortarium, ut mortier, vas concavum, quo antiqui siccata frumenta pinsebant, ac contundebant. Cato c. 14. in rustico instrumento recenset, 'paululum latam pilam, ubi triticum pinsant, unam: fullonicam unam.' Et c. 10. 'Pilam ligneam unam, fullonicam unam' dixerat. Marcellus Empir. c. 26. ad calculosos: 'Hoc medicamentum,' inquit, 'tunditur vel componitur in pila lignea, et pilo ligneo.'

^q *Ne lapidis*] Ne duritia lapideæ pilæ, ferreique pilli farinæ in modum

Plinius.

8 S

terat.⁹ Nobilius, ut notum est, pilo, victorum pœnali opera. Primori^r inest pyxis ferrea. Excussis inde tunicis, iterum iisdem armamentis nudata conciditur medulla.^a Ita fiunt alicæ tria genera:^t minimum, ac secundarium: grandissimum vero aphærema^u appellant. Nondum habent candorem suum quo præcellunt: jam tamen Alexandrinæ præferuntur. Postea (mirum dictu) admiscetur creta, quæ transit in corpus,^v coloremque, et teneritatem affert. Invenitur hæc inter Puteolos et Neapolim, in colle Leucogæo^w appellato. Extatque Divi Augusti decretum, quo annua vicena^{10x} millia Neapolitanis pro eo numerari jussit e fisco suo, coloniam deducens Capuam. Adjecitque causam afferendi,¹¹ quoniam negassent Campani alicam confici sine eo metallo⁷ posse. In eodem reperitur et sulfur:

*****

nov. *circumcampanus*. Mox, Vet. Dalec. *Leboria*: et sic paulo post.—9 Ita eodd., Harduin. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *nam lapidis duritia congeritur* Gronov. et edd. vett. Mox, Vet. Dalec. *Nobilior*, sub. 'alica.'—10 Cod. Dalec. et Vet. ejusdem, *anno ad vicena*; Chiff. *annua ducena*.—11 Margo edd. Dalec. et Gronov. *offerendi*; alii *præbendi*.—12 'Ita

NOTE

grana conerat: quæ nunc satis est ita contendi, ut aulis tunicis seu folliculis spoliëntur, solaque medulla superstit, detritis utriculis.

^r *Primori*] In extrema pili ferrei parte.

^a *Conciditur medulla*] Non conteritur, ut farina, ad lævorem usque: sed in particulas quaternas quinasve grana singula franguntur. *Concasser*.

^t *Ita... tria genera*] Infra, quod in farinario primum cribro remansit, grandissimum est: quod arctiore deinde cernitur, secundarium vocatur: quod angustissimo, cribrarium ac minimum. Nunc vero grandissimum alicæ genus appellatur, quod leviter tusum est, cui excussæ modo sunt tunicæ: secundarium, medulla ipsa in crassiores concisa partes: minimum,

in tenuiores.

^u *Aphærema*] 'Aphalpeua, forte a cortice seu tunicis rem ablatis.

^v *Transit in corpus*] Nempe in corpus et naturam alicæ, cui colorem et teneritatem affert. Sic in fine hujus sectionis, candorem alicæ conferre lactis incocti mixtura vice cretæ dicitur.

^w *Leucogæo*] A terræ seu cretæ albedine id ei colli nomen. Hodie *la Lumera*. Vide Camill. Pellegr. in Campan. Felice, p. 245. et 266.

^x *Annua vicena*] In Mas. *anno ad vicena*. Forte *annua ducena*.

⁷ *Sine eo metallo*] Quicquid e terræ visceribus effoditur, id metallum dicitur. Multa affert exempla Rosvveydus noster, in Notis ad Paulinum, p. 869.

emicantque fontes Araxi¹² oculorum claritati, et vulnorum medicinæ, dentiumque firmitati.

Alica adulterina^a fit maxime quidem e zea, quæ in Africa degenerat. Latiores ejus spicæ, nigrioresque, et brevi stipula.¹³ Pisunt cum arena, et sic quoque difficulter deterunt utriculos, fitque dimidia^b nudi¹⁴ mensura. Posteaque gypsi^c pars quarta inspargitur, atque ut cohæsit,^d farinario cribro succernunt. Quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, et grandissima est. Rursus quæ transit,¹⁵ arc-tiore cernitur, et secundaria vocatur. Item cribraria, quæ simili modo in tertio remansit cribro angustissimo, et tan-tum arenas^e transmittente. Alia ratio ubique adulterandi. Ex tritico candidissima et grandissima eligunt grana, ac se-micocta in ollis, postea arefaciunt Sole ad initium,¹⁶ rur-susque leviter aspersa molis frangunt. Ex zea pulchrius, quam ex tritico, fit graneum,¹⁷ quamvis id alicæ^h vitium sit. Candorem autem ei pro creta lactis incocti mixtura confert.

XXX. (XII.) Sequitur natura leguminum inter quæ max-
imus honos fabæ:ⁱ quippe ex qua tentatus sit etiam pa-

codd. Regg. et Editio princeps. Tota hæc Campaniæ pars scatet fontibus medicatis. Brotier. Ita quoque Turneb. et Chiffi. Oraxi Gronov. et vulgg. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—13 Dalec. *brevis stipula*. Idem mox, *Pisunt*.—14 'Vet. modii; alii, *nuda*, sub. 'alicæ.' Alii nudi grani intelligunt.' Dalec.—15 Dalec. *transiit*.—16 Vet. Dalec. *ad indicium*; Chiffi, *ad initium*.—17 Codd. Dalec. et Vet. ejusdem, *fit granatum*; Turneb.

NOTÆ

^a *Fontes Araxi* [Oraxi] Mss. Araxi.

^b *Alica adulterina*] Prorsus hunc alicæ conficiendæ modum Geopon. auctor expressit, III. 7. pag. 90. tit. *Χλωρον πολυρις*.

^c *Fitque dimidia*] Nudati tunicis suis grani mensura dimidio minor est, quam erat circumvestiti.

^d *Gypsi*] Tennissime cribrati. Geopon. auctor, loc. cit.

^e *Ut cohæsit*] Ubi cum farina probe permixta est, et in unum veluti corpus coit.

^f *Et tantum arenas*] Admixtas scilicet, ut dictum est prius, 'Pisunt cum arena,' &c.

^g *Ad initium*] Mss. Reg. Colb. Chiffi. *ad initium*. Forte, *ad motum*.

^h *Fit graneum* [granum] Vel potius *graneum*, quod pultis vel ptisanæ genus e tritico fuisse videtur. Vide Notas et Emend. nnn. 11.

ⁱ *Quamvis id alicæ*] Quamvis hæc sit alica inferioris notæ, minusque nutriat.

^j *Fabæ*] Quæ faba veterum fuerit,

nis. Lomentum^j appellatur farina ea, aggravaturque pondus^k illa, et omni legumine. Jam vero^a et pabulo^l venalis fabæ multiplex usus omnium quadrupedum generi, præcipue homini. Frumento^m etiam miscetur apud ple- rasque gentes, et maxime panicoⁿ solida, ac delicatius^o fracta. Quin et prisco ritu fabata^p suæ religionis Diis in sacro est, prævalens pulmentari cibo,^q et hebetare^r sensus

fit trugum; Gronov. et vulgg. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *fit granum*. Tacite Brotier, *fit graneum*.

CAP. xxx. 1 Dalec. *farina ejus* (sic et Chiffi.) *aggravaturque tritici pondus*. Mox, pro et omni, quod servant codd. Harduini, Turneb. et Chiffi. cum edd. recentt. ex omni exhibent edd. vett. et Gronov.—2 *Jumentorum* Dalec. Mox, *venalis*. Fabæ, &c. Gronov. et al. ante Harduin.—3 Dalec. *aut delicatius*.—4 'Ita bene codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Ita quoque Turneb. et Chiffi. De pulte fabata vide Festum v. 'Refriva.' *fabacia* Gronov. et al. vett. item Har-

NOTÆ

haud ita est proclive statuere. Pa- lam enim est non esse eam quam eo nomine vulgus indigitat, *Fève*: cui faseli nomen accommodari verius cen- set Dodonæus, Pempt. iv. lib. II. c. 505. Certe Græcorum *κλαμον*, Lati- norumque fabam, et rotundam esse, et exiguæ molis, ex variis antiquo- rum testimoniis perspicuum est: quæ dos utraque a faba nostra vulgari abest.

^j *Lomentum*] Farina fabacea *ἐπύ- μνον* *ἐλευρον*, *κνύμνον*, et *ἐλευρον*.

^k *Aggravaturque pondus*] Frumenti, vel panici, cui immiscetur in panifi- cio.

^l *Jam vero et pabulo*] Pellicerius conjiciebat in notis sinceriores forte lectionem fore, *Jam vero et pabulo ce- naliæ*, *fabæ multiplex usus*, &c. Nos vix assentimur.

^m *Frumento*] Quem morem hodie- que Allobroges tenent, ut fiat solidior panis.

ⁿ *Et maxime panico*] Vide quæ dix- imus c. 25.

^o *Delicatius*] Levius, molliusque

fracta, nec in tennem omnino fari- nam.

^p *Fabata* [*fabacia*] A jactandis fa- bis deducta vox, ut suspicari quidem licet, ex eo Varronis loco de Vita Populi Rom. apud Nonium, l. 2. 'Quibus temporibus,' inquit, 'in sa- ceris fabam jactant noctu, ac dicunt se Lemures domo extra januam ja- cere.' *Fabacia* pulte Carnæ Deæ, Jani uxori, sacrificari solitum, Kalen- dis Junilis, quas Fabarias appellabant, auctor est Macrobius Saturn. l. 12. p. 248. hunc ritum instituyente Tar- quinio post exactos reges. In Mss. Reg. Cōlb. Th. non *fabacia* sed *fabata* legitur: et Græci recentiores fabas coctas hodieque *φάβαρον* vocant: et pultem fabatam Festus appellat, verbo *Refrica*. Apicius tamen, v. 6. *Fabacias* virides, *fabacias* frictas, *fa- bacias* Baianas in obsonium parandi modum edocet.

^q *Pulmentari cibo*] Pulmentarii vice. Vide quæ diximus c. 19.

^r *Et hebetare*] Didymus in Geopon. II. 33. p. 69. Οἱ δὲ φασικὸι φασὶ τοῖς

existimata, insomnia quoque facere. Ob hæc Pythagoricæ⁵ sententiæ⁵ damnata: ut alii tradidere, quoniam mortuorum animæ sint in ea. Qua de causa parentando⁴ utique assumitur. Varro et ob hæc flaminem^u ea non vesci tradit, et quoniam in flore ejus literæ lugubres reperiuntur. In eadem peculiaris religio: namque fabam utique e frugibus referre mos est auspicii causa, quæ ideo referiva⁶ appellatur. Et auctionibus adhibere⁷ eam lucrosam pu-

dnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Ita quoque Chiffi. *Pythagorica sententia* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—6 Ita codd. Harduini, et edd. recentt. *referiva* codd. Dalec. Turneb. et Chiffi. *refrica* Scalig. *refrina* Gronov. et al. vett.—7 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *adhiberi* Gronov. et

NOTE

κνύμους ἀμβλύνειν τὰς καρδίας τῶν ἐσθίωντων αὐτοῦς διὰ καὶ ἐμποδίζειν τὰς εὐδαιμονεῖας νομίζονταί, ἐπεὶ γὰρ πνευματικαῖς.

* Ob hæc Pythagoricæ] Pythagorici hujusce placiti quæ sententia sit, fuscè disputatur a Gellio iv. 11. pag. 296. Facit cum Plinio Apollonius Hist. Comm. c. 46. et Tullius de Divin. 1. 62. 'Jubet Plato,' inquit, 'sic ad somnum proficisci corporibus affectis, ut nihil sit quod errorem animis perturbationemque afferat. Ex quo Pythagoreis interdictum putatur, ne faba vescerentur, quod habet inflationem magnam is cibus, tranquillitatem mentis querentibus contrariam.' Et ii. 119. 'Faba quidem Pythagorici nique abstinere: quasi vero eo cibo mens, non venter infletur.' Trahit alio eam Pythagoræ sententiam Plutarchus de Educ. Paeris, pag. 12. rursusque in Quæst. Rom. p. 286.

⁴ Parentando] Parentalibus sacrificiis fabas adhiberi solitas, Festus affirmat. Parentalia autem epulæ erant in parentum aut propinquorum

funeribus datæ.

^u Flaminem] Gellius x. 15. p. 530. ex Fabii Pictoris Annalibus: 'Faba neque tangere Dialis mos est, neque nominare.' Quæ verba Festus transcribens, etiam causas adjicit: 'quod ea putatur ad mortuos pertinere: nam et lemnalibus jacitur larvis, et parentalibus adhibetur sacrificiis, et in flore ejus literæ apparere videntur.' Vide Erasm. Chil. 1. Cent. 1. p. 15. Adag. 'A fabis abstineto.' Adde anctorem Geopon. 11. 33. pag. 70.

^v Quæ ideo referiva] Ita Mss. Reg. Colb. Th. non *refrina*. Festus: 'Refrina, (vel *referiva* potius) faba dicitur, ut ait Cincius, quæ ad sacrificium referri solet domum ex segete auspicii causa, quasi revocet fruges. Ælius dubitat an ea sit, quæ prolata in segetem domum referatur, an quæ refrigatur, quod est torreatur. Sed opinionem Cincii adjuvat, quod in sacrificiis publicis, cum puls fabata Diis datur, nominatur *refriva*.' Cincio Plinius astipulatur.

tant.* Sola certe^w frugum etiam exesa repletur crescente Luna. Aqua marina,^x aliave salsa non percoquitur.

Seritur ante^y Vergiliarum occasum leguminum prima, ut antecedit hyemem.^z Virgilius^a eam per ver seri jubet, Circumpadanæ Italiæ ritu. Sed major pars malunt^b fabalia^a maturæ sationis, quam trimestrem fructum. Ejus namque siliquæ caulesque gratissimo sunt pabulo pecori. Aquas in flore^b maxime concupiscit: cum vero defloruit, exiguas desiderat. Solum, in quo^c sata est, lætificat stercoreis vice. Ideo circa^d Macedoniam, Thessaliamque, cum florere coepit,⁹ vertunt arva.

Nascitur et sua sponte plerisque in locis, sicut septem-

^a Et in venditionibus publicis, si faba simul proponeretur venalis, lucrum ex ea te, et ex eo omine, maximum futurum putabant.

~~~~~

vulg.—8 Vet. Dalec. *manit*. Mox, Dalec. *fructum*. Ejus utique siliqua *caulesque*; Gronov. et vulg. *fructum ejus*. Nam *siliquæ caulesque*. Deinde, cod. Dalec. *gratissimi sunt pabuli*.—9 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Har-

NOTÆ

^w Sola certe] Didymus loc. cit. *ἡτοι δὲ τὸν κῆμον ἐκβρωθέντα ἀναπληροῦσθαι πάλιν τῆς σαλῆος ἀξιομένης*.

^x Aqua marina] Didymus loc. cit. Et pisa nos observavimus puteana etiam aqua vix, fluviatili haud ægre coqui.

^y Seritur ante] De Vergiliarum occasu, c. 59. Pallad. l. xii. in Novembri, tit. i. p. 161. 'In principio Novembris fabam spargimus,' &c.

^z Virgilius] Libro Georg. i. 215. 'Vere fabis satio.' Extremo mense Junio fabam seri eodem die metique, visum a se Seneca prodit Epist. 87.

^a Fabalia] Siliquas fabales, seu grandiores culmos, ex quibus siliquæ pendent. Desumpta hæc a Columella, ii. 10. de faba: 'Post brumam parum recte seritur: pessime vere: quamvis sit etiam trimestris faba, quæ mense Februario seratur: . . .

sed exiguas paleas, nec multam siliquam facit. Veteres itaque rusticos plerumque dicentes audio, malle se matura fabalia, quam fructum trimestrem.'

^b Aquas in flore] Theophr. Hist. viii. 6.

^c Solum, in quo] Theophr. Hist. viii. 9. Columella ii. 10. p. 57. 'Sunt etiam qui putent in arvis hanc eandem vice stercoreis fungi: quod sic ego interpretor, ut existimem non sationibus ejus pinguescere humum, sed minus hanc quam cetera semina vim terræ consumere. Nam certum habeo frumentis utiliore agram esse, qui nihil, quam qui istam siliquam proximo anno tulerit.' Vide etiam Palladium in Novemb. tit. i. pag. 161.

^d Ideo circa] Theophr. loc. cit.

trionalia oceani insulis, quas ob id nostri Fabarias* appellant: item in Mauretania sylvestris passim, sed prædura, et quæ percoqui non possit.

Nascitur in Ægypto^f spinoso caule:^g qua de causa crocodili oculis timentes refugiunt. Longitudo^h scapo quatuor cubitorum est, ampliissima crassitudo:ⁱ nec genicula^j habet, molli calamo: simile caput^k papaveri,^l colore roseo: in eo fabæ non supra tricenæ:^l folia ampla: fructus ipse amarus et odore:^m sed radixⁿ perquam lauta incolarum cibus, cruda, et omnino decocta, arundinum radicibus similis.^o Nascitur et in^a Syria, Ciliciaque, et in Torone Chalcidis lacu.

XXXI. Ex leguminibus autem Novembri^o seruntur lens, et in Græcia pisum.¹ Lens amat^p solum tenue magis,

daia. et recentt. incipit Gronov. et vulgg.—10 Turneb. ampl. crassitudo digiti, in genicula abessent, molli calamo similis. Caput papaveris; Chiffi. ampl. crassitudo integenicula abesset molli calamo similis. Cap. &c.—11 Dalec. et inodorus. Mox, perquam lata Turneb.—12 Margo edd. Dalec. et Gronov. arundinis radice crassissima crassior, e Theophr.

CAP. XXXI. 1 Ex leg. aut. vomere ser. lens et pisum al. ap. Dalec. Ex leg.

NOTÆ

* *Fabarias*] De his dictum est iv, 17.

^f *Nascitur in Ægypto*] Hæc a Theophr. Hist. iv. 10. quæ transcripsit etiam Athenæus lib. iii. pag. 72. A solo in quo provenit, faba Ægyptia vocitatur: sed colocasiam esse cave credas.

^g *Spinoso caule*] Theophr. loc. cit. non *caule spinoso* dixit, sed *radice spinosa*. Ἰσχυρὰ γὰρ ἡρίζα, καὶ οὐ πόρρω τῆς τῶν καλῶν, πλὴν ἐπακρωθίζονσα καὶ κροκιδεῖλος φεύγει, μὴ προσκέρη τῇ ὀφθαλμῷ, τῷ μὴ δὲ καθορᾶν. Legisse Plinius videtur, vel in Theophrasti codicibus, vel apud scriptores alios, καυλὸς δ' ἐπακρωθίζων.

^h *Longitudo*] Theophr. loc. cit.

ⁱ *Crassitudo*] Digitalis, πᾶχος δὲ δακτυλίου. Theophr.

^j *Nec genicula*] Non habet genicula, sed calamum mollem: ὁμοίος δὲ καλῶν μαλακῷ ἄγονόν τε. Theophr.

^k *Simile caput*] Flos scilicet. Τὸ δὲ ἔνθος διπλάσιον ἢ μήκυνος· χρώμα δὲ ὁμοίον ῥόδῳ κατακροῖς. Theophr.

^l *Non supra tricenæ*] Πληθος δὲ οἱ πλείστοι τριάκοντα.

^m *Sed radix*] Theophr. loc. cit. et Athen.

ⁿ *Nascitur et in*] Theophr. et Athen. loc. cit.

^o *Autem Novembri*] Vide Notas et Emend. num. 12.

^p *Lens amat*] Ita Colum. ii. 10. p. 59. 'Lentem sementi media, crescente Luna usque in duodecimam, solo tenui et resoluta, vel pingui et sicco maxime loco seri convenit: nam iu flore facile luxuria et humore cor-

quam pingue, cœlum utique siccum. Duo genera ejus in Ægypto: ² ^q alterum rotundius nigriusque, alterum sua figura.^r Unde vario usu translatus est in lenticulas^r nomen. Invenio apud auctorem, æquanimitem^r fieri vescentibus ea. Pisum^a in apricis seri debet, frigorū impatientissimum. Ideo in Italia, et in austeriore cœlo, non nisi verno tempore, terra facili ac soluta.

XXXII. Ciceris natura est gigni cum salsilagine: ^a ideo solum^b urit. Nec nisi^c madefactum pridie, seri debet. Differentiæ^d plures, magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim arietino capiti simile, unde ita appellant,^e album^r

Novembr. ser. &c. Turneb. Ex leg. autumnō vere ser. &c. Chiffi. Ex l. a. Novembri s. lens in Græcia et pisum Vet. Dalec.—2 Cod. Dalec. ejus Ægypto, ommissa præpositione.

CAP. XXXII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. appellatur: est et album Vet. Dalec. appellatur album edd. vett. et Gronov. Mox, Dalec. Est et orobinum, quod al. Ven. vocant, et candi-

NOTÆ

rumpitur.' Nostris, *Lentille*. Pingitur a Dodon. p. 517.

^q In Ægypto] De ea lente Virgilius Georg. I. 228. 'Nec Pelusiace curam aspernabere lentis.' Et Martialis XIII. 9. 'Accipe Niliacam, Pelusia mune-
ra, lentem.'

^r Sua figura] Qualis est lenti vulgari.

^a In lenticulas] Maculas in facie, quas et lentigines vocant: Græci φακί-
κας: ut lentem ipsam, cujus a similitudine deductum lenticulæ nomen, φακόν.

^b Equanimitatem] Auctor Geopon. II. 35. p. 71. 'Ἡ δὲ Αἰγυπτία φακή ἐθ-
νικῶν παρέχει τοῖς ἐσθλῶσι. Ægyptia
lens in cibo sumpta letitiam offert ves-
centibus ea. Lenticulam videri volunt
sic appellatam, quoniam lenes, et len-
tos, et moderatos reddit eos, qui eam
in cibos adhibent.

^a Pisum] Columella II. 10. p. 57.
'Similis quoque ratio est pisi: quod
tamen facilem et solutam terram de-

siderat, tepidumque locum, et cœ-
lum frequentis humoris.' Vulgo,
Pois.

^a Cum salsilagine] Cum quodam li-
quore salis, qui ei legumini peculia-
ris et insitus: quem si nimii imbres
abluant, legumen ipsum tabe interit,
et ab erucis erosum perit, inquit
Theophr. Hist. VIII. 6. 'Ἐρεβυθοὶ ἀπο-
κλωσθείσης τῆς ἄλης σφακελίζοντες,
καὶ ὑπὸ καμπῶν κατεσθιόμενοι. Cicer
nostris, *Pois chiche*.

^b Ideo solum] Colum. II. 10. pag.
60.

^c Nec nisi] Colum. loc. cit. Pallad.
lib. IV. in Martio, tit. 4. pag. 85. et
auctor Geopon. II. 34. p. 70.

^d Differentiæ] Theophr. Hist. VIII.
5.

^e Unde ita appellant] Cicer arietini,
Columellæ loc. cit. Theophr.
κρεὶς ἐρεβυθοῦ. Athen. lib. II. p. 54.
τῶν ἐρεβυθῶν τινὰς καλοῦσι κρεῖους.
Iconem arietini ciceris habet Dodo-
næus, p. 515.

nigrumque.^f Est et columbinum, quod alii Venerium vocant, candidum, rotundum, leve, arietino minus, quod religio pervigiliis adhibet. Est et cicercula^g minuti ciceris, inæqualis, angulosi,² veluti pisum. Dulcissimum autem id, quod ervo^h simillimum: firmissusqueⁱ quod nigrum et rufum, quam quod album.

XXXIII. Siliquæ^j rotundæ ciceri, ceteris leguminum longæ, et ad figuram seminis latæ: piso cylindratae:^k faseolorum^l cum ipsis manduntur granis. Serere eos qua velis terra licet ab Idibus Octobris in Kalendas Novembres. Legumina, cum maturescere cœperunt,² rapienda sunt, quoniam cito exsiliunt, latentque cum decidere, sicut et lupinum: quanquam prius^m de rapis dixisse conveniat.³

~~~~~

dum. Pro vocant, Chiffi. habet appellant.—2 Cod. Dalec. inæquales angulos habent.

CAP. XXXIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. cylindratae Gronov. et al. vett. Mox, cum ipsis manducant Dalec. cum ipsis mandunt Chiffi.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. recentt. cœperint Gronov. et al. vett.—3 'Lego: lupinum. Ad alia transeamus, quanquam prius de rapis,' &c. Dalec.

NOTÆ

^f *Album, nigrumque*] In his regionibus non sunt arietini ciceris differentia ullæ ex colore: est enim omne ex purpura subnigrum. Neque vero Theophrasti verba ista, quæ habuisse ob oculos Plinius videri forsitan possit, in arietino genere nigrum candidumque esse persnudent: Οἱ δὲ ἐρέβανθοι καὶ . . . ταῖς χρώμασι, καὶ ταῖς μορφαῖς διαφέρουσιν ὅσον κριοί, ὀροβιαῖοι . . . ἐπὶ πᾶσι δὲ τὰ λευκὰ γλυκύτερα. Nam ἐπὶ πᾶσι non in omni genere ciceris album reperiri significat, sed in omni leguminum genere, ut in cicerre, lente, aliisque, album nigro antecellere.

^g *Est et cicercula*] Diosc. II. 126. ἐρέβανθος ὁ ἥμερος, cicer sativum, ut dicemus XXII. 72. Colum. II. 10. p. 60. 'Cicercula, quæ pisum est similis.'

^h *Quod ervo*] Unde ὀροβιαῖος ἐρέβαν-

θος a Theophr. appellatur, ab ervi similitudine, quod Græci ὀροβον vocant.

ⁱ *Firmissusque*] Theophr. Hist. VIII. 6.

^j *Siliquæ, &c.*] Theophr. totidem verbis Hist. VIII. 5. Καὶ οἱ καλούμενοι λοβοὶ σχεδὸν ἀκολουθοῦσι τοῖς σπέρμασιν εἰσιν, κ. τ. λ.

^k *Cylindratae*] Theophr. κυλινδράδεις, ad similitudinem cylindri.

^l *Faseolorum*] Subintellige, *siliquæ*. Faseolos porro eos intellige, de quibus egimus XVI. 92. vulgo *Fève-roles*. Dioscoridi II. 176. σμυλαξ κη-παῖα est: cujus siliquam cum semine, asparagi modo elixam, oleris instar edi pariter prodidit. Græci scriptores alii δολύχους et φασιδίλους vocant. Virgilius, vilem faseolum, uti ex Plinio liquet, faseolos appellante

XXXIV. (XIII.) In transcurso ea attingere nostri, paulo diligentius Græci, et ipsi tamen inter hortensia : si justus ordo fiat, a frumento protinus aut certe faba dicendis, quando alii^a usus præstantior ab his non est.¹ Ante omnia^o namque cunctis animalibus nascuntur, nec in novissimis satiant ruris alitum quoque genera, magisque si decoquantur aqua. Quadrupedes et fronde eorum gaudent. Et homini non minor rapaciorum^p suis^a horis gratia, quam cymarum : flavidorum^q quoque, et in horreis enecatorum, vel major quam virentium. Ipsa vero durant et in sua terra servata : et postea passa,^r pæne ad alium provenitum,^s famemque sentiri prohibent. A vino, atque messe, tertius hic Transpadanis fructus. Terram non morose eligit, pæne ubi nihil aliud seri possit. Nebulis, et pruinis, ac frigore ultro^t aluntur, amplitudine^u admirabili. Vidi

^a *Uque ad aliam messem.*

CAP. XXXIV. 1 Chiffi. *quando alius us. præst. his non est*; Dalec. *dicenda, quando aliis usus præst. quam his, &c.* alii ap. Dalec. *quando aliorum us. præst. quam horum, &c.*—2 Chiffi. *minor est raparum suis.*—3 Ita codd. Harduini, Turneb. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. 'Non admodum opportune.' Dalec. *flaccidorum* Gronov. et vulgg.—4 Vox ultro non legitur in cod.

NOTÆ

libri hujus c. 56. quos poëta faselos vocat.

^a *Quamquam prius*] Quam de lupino dicamus.

^o *Quando alii*] Cum aliud nullum sit legumen præstantioris usus, quam rapa : de iis statim post frumentum fabamque instituenda videbatur oratio. Rapum Græcis γογγυλῖς et γογγύλη, nostris *unc Rare*.

^o *Ante omnia*] Colum. II. 10. 'Boves pascunt,' inquit, 'præcipue in Gallia,' &c.

^p *Rapaciorum*] Rapacia, sive rapicia, cauliculi sunt teneri raporum, qui decocti annuntur in cibis : sicuti cymaræ ipso teste Plinio XIX. 41. sunt brassicæ caulium teneriores pariter,

delicatioresque canliculi. De rapiciis Capito c. 35. 'Rapinam et caules rapicii unde fiant, et raphanum in loco stercolato bene, aut in loco crasso serito.'

^q *Flavidorum*] Ita Mss. omnes : non *flaccidorum*. Vide quæ de voce *flavescere*, quæ Plinio familiaris est, congestissimus xv. 36.

^r *Postea passa*] Sub dio siccata.

^t *Ac frigore ultro*] Martialis XIII. 16. 'Hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa Quæ damus, in cælo Romulus esse solet.' Adde Nicandrum in Georg. lib. II. cujus carmen recitat Athen. lib. XIV. p. 133.

^u *Amplitudinæ*] Quoviam incrementum omne, non in folia, sed in radi-

XL.^a libras excedentia. In cibis quidem nostris pluribus modis commendantur: durantque ad alia, sinapis^v acrimonia domita, etiam coloribus picta, præter suum, sex aliis, purpureo quoque: neque aliud in cibis tingui decet.

Genera eorum^v Græci duo prima fecere, masculum, foemininumque, et ea serendi modo ex eodem semine: densiore enim^x satu mascullescere, item in terra difficili. Semen^y præstantius, quo subtilius. Species vero omnium tres. Aut enim in^a latitudinem fundi, aut in rotunditatem globari.^z Tertiam speciem^a sylvestrem appellavere, in longitudinem radice procurrente, raphani similitudine, et folio anguloso scabroque, succo acri: qui circa messem^b exceptus oculos purget, medeaturque^c caligini, admixto lacte mulierum. Frigore^c dulciora fieri existimantur et grandiora: tepore^d in folia exeunt. Palma in Nursino^a

Dalec. et Vet. ejusdem.—5 Vet. Dalec. funditur, aut in r. globatur.—6 Cod. Dalec. purgat, medeturque.

NOTÆ

cem vertitur, ut ait Theophr. Hist. VII. 4.

^v Vidi XL.] Matthioli in Diosc. II. 104. vidisse se innumera scribit, quæ xxx. libras penderent, et quibusdam locis centenas: magno certe naturæ miraculo, e tam exiguo semine, tribus fere mensibus tantas radices gigni.

^v Sinapis] Ita Nicander in Georg. loc. cit.

^v Genera eorum] Ex Theophr. loc. cit. a quo et Athenæus accepit, IX. 200.

^x Densiore enim] Theophr. totidem verbis: Γίνεσθαι δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος ἑμφορὴν πρὸς δὲ τὸ ἀποθλίνεσθαι, πηγνύσθαι δὲ μακρὰς. ἔκιν γὰρ πυκνὰς, πάλαι ἀπαθνεύουσιν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἐν γῇ μοχθηρὰ σπαρῶσι.

^y Semen] Theophr. Βέλτιον λεπτόν.

^a Aut enim in] Hanc speciem Ni-

cander prætermisit: duas reliquas expressit eo carmine, quod Athenæus recitat loc. cit. Γογγυλλίος διωσὴ γὰρ ἰδ' ἐκ βαρύνουσι γενέθλη, Μακρὴ τε, σπιρρὴ τε φαίνεται ἐν πρασίῃσι, κ. τ. λ. Tria hæc raporum genera depicta vide apud Dalec. Hist. v. p. 640. Orbiculatum Galli vocant, Naveau rond.

^a Tertiam speciem] Theophr. Hist. VII. 6.

^b Qui circa messem] Et hanc vim lactucæ sylvestris folio Theophrastus attribuit, loc. cit. Plinius ex aliis auctoribus, et raporum succo, qui e caule exciso excipitur.

^c Frigore] Nicander Georg. II. apud Athen. Theophr. Hist. VII. 4. et Martialis, allato paulo ante epigrammate.

^d Tepore] Austrino tempore incrementum omne et succus abit in fo-

agro nascentibus. Taxatio in libras sestertii singuli, et in penuria bini.^f Proxima in Algido^g natis.

xxxv. Napi vero^h Amiternini, quorum eadem fere natura, gaudent æque frigidis. Seruntur et ante Kalendas Martias, in jugero sextariiⁱ quatuor. Diligentiores quinto sulco^j napum seri jubent, rapa quarto, utrumque^k sterco-rato. Rapa lætiora fieri,^l si cum palea seminentur. Serere nudum volunt, precantem sibi et vicinis serere se. Satus utrique generi justus, inter duorum numinum dies festos, Neptuni atque Vulcani.^k Feruntque subtili observatione, quota Luna præcedente^m hyeme nix prima ceciderit,ⁿ si totidem luminum die^o intra prædictum temporis spatium serantur, mire provenire. Seruntur et vere in calidis atque humidis.

^a Si tot diebus post Neptuni festum serantur, quota Luna fuerat præcedente hyeme, cum nix prima cecidit.

~~~~~

CAP. XXXV. 1 Vet. Dalec. utroque.—2 Vet. Dalec. sunt.—3 Pintian. procedente.—4 Vet. Dalec. luminis diebus.

NOTÆ

lia, non in radicem. Theophr. loc. cit.

^e *Palma in Nursino*] Columella in Hortulo: 'Quin et Tardipedi sacris jam rite solutis, Nube nova seritur, cæli pend-entibus undis, Gongylis illustri mittit quam Nursia campo, Quæquæ Amiterninis defertur bunias arvis.'

^f *In penuria bini*] Bini sestertii, monetæ nostræ asses sunt quaterni. Mille aureis rapum emisse a Conone rustico Ludovicum xi. Regem Galliarum, ferunt.

^g *In Algido*] Mons est in agro Tusculano, conjunctus Albano monti ab urbe Roma xv. mill. pass. quem ab algendo dictum Grammatici volunt. Vide Strab. v. p. 237.

^h *Napi vero*] Martialis xiii. 20. cuius leumna, 'Napi': 'Hos Amiternus ager felicibus educat hortis: Nursinas

poteris parcius esse pilas.' Nursinæ pilæ rapa sunt in rotunditatem globata, de quibus dictum est proximo cap. Napus Græcis, et Colamelæ paulo ante laudato, *Sowids*: nostris, *na Naret*. Pingitur a Dodon. p. 663. Ut olim porro Nursinis, sic modo Sabaudis rapis, Lemovicisque, palma tribuitur.

ⁱ *In jugero sextarii*] Colum. ii. 10. p. 61.

^j *Quinto sulco*] Terram ante quinque arandam, quam napus seratur. Vide infra c. 49. 'Quarto seri sulco,' &c.

^k *Neptuni atque Vulcani*] In Calendario rustico, apud Gruter. pag. 139. Augusto mense Neptunalia: Vulcanalia Septembri dicantur. Et p. 133. Vulcanalia decimo Kalend. Septemb. Neptunalia decimo Kalend. Aug.

XXXVI. (XIV.) Lupino¹ est usus proximus,^m cum sit homini, et quadrupedum generi ungulas¹ habenti, communis. Remedium ejus,ⁿ ne metentes fugiat exsiliendo, ut ab imbre tollatur. Nec ullius, quæ seruntur,² natura assensu terræ^o mirabilior est.⁴ Primum omnium^p cum Sole quotidie circumagitur, horasque agricolis etiam nubilo demonstrat. Ter præterea^q floret: terram amat, terraque operiri^r non vult. Et unum hoc seritur non arato.^s Quærit^t maxime sabulosa,³ et sicca, atque etiam arenosa. Coli^u utique non vult. Tellurem^v adeo amat, ut quamvis frutectoso solo conjectum⁴ inter folia vepresque, ad terram tamen radice perveniat. Pinguescere hoc satu arva vineasque diximus.^w Itaque adeo^x non eget fimo, ut optimo vi-

^b Nec ullius eorum quæ seruntur natura, terra ei admodum favente, mirabilior est.

CAP. XXXVI. 1 Dalec. *flassas ungulas*.—2 Dalec. *quod seritur*.—3 Turneb. *non arata, si fuerit maxime sabulosa*.—4 Cod. Dalec. *solo coactum*; Turneb.

NOTE

¹ *Lupino*] Nostri *Lupin*, Græci *θερμὸν ἡμερον* vocant.

^m *Usus proximus*] Post rapa, quæ cunctis pariter animalibus nasci diximus c. 34. 'Boves enim lupinum,' inquit Colum. II. 10. p. 56. 'per hyemem coctum maceratumque probe alit: famem quoque, si sterilitas annonæ incessit hominibus, commodè propulsat.' Qui *promiscuus* hoc loco quam *proximus* legi malunt, et a Mss. fide et a Plinii mente desciant.

ⁿ *Remedium ejus*] Lupinum, inquit Theophr. Hist. VIII. 10. non prius metunt, quam imber incesserit: quoniam alioqui inter metendum e vaginulis exsiliret, atque ita periret semen. Sic etiam auctor Geopon. II. 37. p. 72. Post dies ferventes, aëre madefacto, mane demeti oportere scribit Theophr. de Causis IV. 14. p. 318.

^o *Assensu terræ*] Mss. *adsensu terræque*.

^p *Primum omnium*] Hæc totidem verbis Geopon. auctor, ex Apuleio, loc. cit.

^q *Ter præterea*] Geopon. loc. cit.

^r *Terræque operiri*] Theophr. Hist. VIII. 11. Καὶ τὸ δλον δὲ οὐκ ἐθέλει θερμὸς καλύπτεσθαι τῇ γῇ: διὰ καὶ οὐχ ὑπαρούρτες σπείρουσι. Vide et ejusdem scriptoris Hist. I. 12.

^s *Non arato*] Subintellige, solo. Sic etiam Geopon. auctor, loc. cit. Colum. II. 10. 'Crudis novalibus licet ingeras: et qualitercumque obruas, sustinet coloni negligentiam.'

^t *Quærit*] Hoc iterum inculcat c. 46. post Theophr. Hist. VIII. 11.

^u *Coli*] Theophr. et Geopon. auctor, locis citatis.

^v *Tellurem*] Theophr. loc. cit.

^w *Vineasque diximus*] Lib. XVII. 6. et 7. Colum. II. 10. de lupino: 'Maxime ex iis quæ seruntur, juvat agrum. Nam vineis jam emaciatis, et arvis, optimum stercus præbet,' &c.

cem repræsentet. Nihilque aliud nullo impendio constat, ut quod ne serendi quidem gratia opus sit afferre. Protinus seritur ex arvo :^a ac ne spargi quidem postulat decidens sponte. Primumque omnium^b seritur, novissimum tollitur : utrumque Septembri^c fere mense : quia si non antecessit hyemem, frigoribus obnoxium est. Impune præterea jacet, vel derelictum etiam, si non protinus secuti obruant imbres, ab omnibus animalibus amaritudine sua^d tutum. Plerumque tamen levi sulco integunt. Ex densiore^e terra rubricam maxime amat. Ad hanc alendam post tertium florem verti debet, in sabulo post secundum. Cretosa tantum, limosaque odit, et in iis non provenit. Maceratum^f calida aqua homini quoque in cibo est. Nam bovem unum^g modii singuli satiant, validumque præstant : quando etiam^h impositum puerorum ventribus,ⁱ pro reme-

loco jactum.—5 Dalec. *quinetiam* ; vel, *atque etiam*.

NOTÆ

^a *Itaque adeo*] Auctor Geopon. loc. cit.

^b *Ex arvo*] Unde metitur. Ita Mas. omnes, librique editi : non *ex area*, uti reponere nititur Pintianus, contra scriptoris sententiam : etsi emendationi suffragari Columella videtur, II. 10. p. 56. 'Spargitur,' inquit, 'statim ex area. Atque id solum omnium leguminum non desiderat requiem in horreo, sive Septembri mense,' &c.

^c *Primumque omnium*] Theophr. Hist. VIII. 1.

^d *Septembri*] Columella loc. cit. 'Sive Septembri mense ante æquinoctium, seu protinus a Kalendis Octobris crudis novalibus ingeras qualitercumque obruas, sustinet coloni negligentiam. Teporem tamen autumnus desiderat, ut celeriter confirmetur. Nam si non ante hyemem convalescit, frigoribus affligitur.' Adde Geopon. loc. cit.

^e *Amaritudinis sua*] Theophr. Hist. VIII. 7. Auctor Geopon. loc. cit.

^f *Ex densiore*] Colum. II. 10. p. 57. 'Lupinum exillem amat terram, et rubricam præcipue : nam cretam reformidat, limosoque non exit agro.'

^g *Maceratum*] Galenus lib. VI. de Facult. Simp. Medic. p. 177. *Θέρμας λυπηρὰς μὲν ἐψηθὲς τε, καὶ πολλὰς ἡμέρας ἀναποθέμενος ἔσται τὴν πυρότητα. Lupinus edi potest coctus, multis ante diebus per macerationem amarore in aqua deposito.* Auctor Geopon. loc. cit. farina hordei, aut frumenti admixta, panificio aptum esse prodidit. Multum alere id cibi genus, Diphilus Siphnius Medicus, apud Athen. lib. II. p. 65.

^h *Nam bovem unum*] Annuo bovis cibario modios lupini sexaginta Cato requirit, c. 60. p. 44.

ⁱ *Puerorum ventribus*] Marcellus Empir. c. 28. p. 199. 'Farina lupinorum decocta ex aqua, et more cata-

dio est. Condi in fumo^s maxime convenit, quoniam in humido vermiculi umbilicum ejus in sterilitatem castrant. Si depastum sit in fronde, inarari protinus solum opus est.

XXXVII. (XV.) Et vicia^b pinguescunt arva, nec ipsa agricolis operosa: uno sulcoⁱ sata, non sarritur, non stercoreatur, nec aliud quam deoccat^j. Sationis^k ejus tria tempora: circa occasum Arcturi,^l ut Decembri mense pascat^m: tunc optimeⁿ seritur in semen. Æque namque fert depasta. Secunda satio mense Januario est: novissima Martio: tum ad frondem utilissima. Siccitatem^o ex omnibus, quæ seruntur, maxime amat: non aspernatur etiam

NOTE

plasmatis ventri imposita lumbricos vel tineas necat.' Sic etiam auctor Geopon. loc. cit. *Τὸν ἔλμυνθας ἐκβάλλουσιν*. Galenus autem, non impositum modo, sed etiam ex melle potum, ei morbo mederi scribit: loc. cit. *Ἀναρπεί δὲ καὶ ἔλμυνθας ἐπισπλαγγόμενος τε, καὶ μετὰ μέλιτος ἐκλαχόμενος*, κ. τ. λ.

^s *Condi in fumo*] Colum. II. 10. p. 56. 'Reliquum, quod seminis superest, in tabulatam, quo fumus pervenit, optime reponis: quoniam si humor invasit, vermes gignit, qui simul atque oscilla lupinorum ederunt, reliqua pars nasci non potest.' Palladius quoque, lib. VII. in Junio, tit. 8. p. 123. Rodnat igitur vermes umbilicum (*le germe*) et sterilem reddant.

^b *Et vicia*] Varro de Re Rust. I. 31. 'Vicia dicta a vinciendo, quod item capreolos habet, ut vitis, quibascum sursum vorsum serpit, ad scapum lupini, aliumve quem, ut hæreat: id solet vincire.' Vide plura apud Voss. in Etymol. Gallia, de la Vesce. Pingitur a Dodon. p. 521. Arva ea pinguescere jam diximus XVII. 7.

ⁱ *Uno sulco*] Terra semel tantum proscissa.

^j *Deoccat*] Glebæ confringuntur, et comminuntur. Varro, loc. cit. 'Occare, id est, comminere, ne sit gleba: quod ita occidunt, occare dicunt.' Rura nostra vulgo, *Herser*.

^k *Sationis*] Duo priora serendi tempora agnoscit etiam Colum. II. 11. p. 63. alterum, circa æquinoctium autumnale: Januario mense alterum, vel serius etiam.

^l *Arcturi*] De quo c. 74.

^m *Ut Decembri ... pascat*] Ut eo mense, viciam tenera depascat in herba molle pecus, uti cecinit Maro Georg. I. 112.

ⁿ *Tunc optime*] Circa Arcturi occasum.

^o *Siccitatem*] Colum. de Re Rust. II. 11. p. 63. 'Id genus præcipue non amat rores, cum seritur: itaque post secundam diei horam, vel tertiam, spargendum est, cum jam omnis humor Sole ventove deterius est: neque amplius projici debet, quam quod eodem die possit operiri: nam si nox incessit, quantulocumque humore prius, quam obruatur, corrumpetur.'

umbrosa. Ex semine ejus, si lecta matura est, palea ceteris præfertur. Vitibus præripit succum: languescuntque, si in arbusto^p seratur.¹

XXXVIII. Nec ervi^q operosa cura est. Hoc amplius, quam vicia, runcatur:^r et ipsum medicaminis^s vim obtinens. Quippe per ervum Divum Augustum curatum, epistolis ipsius memoria extat. Sufficiunt^t singulis boum jugis modii quini sati. Martio mense^u satum, noxium esse bubus aiunt, item autumnno gravedinosum: innoxium autem fieri primo vere satum.

XXXIX. (XVI.) Et silicia,^v hoc est, fœnum Græcum, scarificatione^w seritur, non altiore quatuor digitorum sulco, quantoque pejus tractatur, tanto provenit melius. Rarum dictu,^y esse aliquid cui prosit negligentia. Id autem quod secale, ac farrago^z appellatur, occari tantum desiderat.

~~~~~

CAP. XXXVII. 1 Cod. Dalec. si in arbutis seratur.

CAP. XXXIX. 1 *Mirum dictu* margo edd. Dalec. et Gronov.—2 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *atque farrago* Gronov. et al. ante Harduin.

NOTÆ

^p *Si in arbusto*] Si in loco serantur, ubi vites sunt arboribus applicitæ.

^q *Nec ervi*] *Ervum* Græcis *ερβος*, Gallis *Ers*, a Dodonæo ciceris sativi nomine describitur, p. 514. a Dalecampio Hist. Plant. iv. 47. p. 468.

^r *Runcatur*] Runcare segetes, est herbas e segetibus expurgare, quod Græci *δρακίλλειν*, et *βοτανίζειν* vocant: runcationem ipsam *βοτανισμόν*, ipso teste Plinio, cap. 47. *Nettoyer les blés, en arrachant les méchantes herbes*.

^s *Medicaminis*] Vide xxii. 73.

^t *Sufficiunt*] Colum. de Re Rust. ii. 11. p. 64.

^u *Martio mense*] Colum. loc. cit. 'Mense Martium universum negant agricolæ huic legumini convenire: quod eo tempore satum perori sit noxium, et præcipue bubus, quos pa-

bulo ano cerebrosos reddat.' Palladius lib. iii. in Febr. tit. 7. 'Martio ervum serendum non est, ne pastu ano pecoribus noceat, et boves reddat insanos.' Theophr. Hist. ii. 5. primo vere satum ait esse innoxium: autumnno, gravedinosum.

^v *Et silicia*] In Indice, *silicia*. Colum. ii. 11. *siliqua*. Plinio ipsi xxiv. 120. ex Mas. omnibus, *silica*. Gallis, *Senegré*, ou *Fenugrec*. Pingitur a Dodonæo, p. 526.

^w *Scarificatione*] Hoc est, proscissa leviter tellure, nec alte arata. Columella loc. cit. de fœno Græco: 'Datur opera, ut spisse terra aretur, nec tamen alte: nam si plus quatuor digitis adobrutum est, semen ejus non facile prodit: propter quod nonnulli, priusquam serant, minimis aratris proscindunt, atque ita jaciunt semina, et sarculis adobruunt.'

XL. *Secale* ^a Taurini sub Alpibus *asiam* vocant, deterrimum,¹ et tantum ad arcendam famem: *foecunda*,² sed gracili stipula, nigritia triste, sed pondere præcipuum. Admiscetur ^b huic far, ut mitiget amaritudinem ejus: et tamen sic quoque ingratißimum ventri est. Nascitur qualicumque solo cum centesimo grano: ipsumque pro lætamine ^c est.⁴

XLI. Farrago ^d ex recrementis ^e farris prædensa scriitur, admixta aliquando et vicia. Eadem in Africa fit ex hordeo. Omnia hæc pabularia: ^f degeneransque ex leguminibus quæ vocatur cracca: ^g in tantam columbis grata, ut pastas ea negent fugitivas illius loci fieri.

XLII. Apud antiquos erat pabuli genus, quod Cato ^h *oci-num* ⁱ vocat, quo sistebant ^j alvum bubus. Id erat e pabulis, segete viridi desecta, antequam gelaret.³ ^k Sura Ma-

^a Fimi loco est.

^b Purgamentis.

^c Pabulo animalium nata.

CAP. XL. 1 Vet. Dalec. *aterrimum*.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. recentt. *ad arcendam famem utile: secunda* Gronov. et al. vait. Mox, Vet. Dalec. *sed gracili fistula*.

CAP. XLI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *arachis*, e Theophr. et Diosc. *crocca* Chiff.

CAP. XLII. 1 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Turneb. et Chiff. et hic et paulo post. Mox, pro *sistebant*, margo edd. Dalec. et Gronov. *ciebant*, vel *citabant*, e Varrope.—2 Fulv. Ursin. super

NOTE

^a *Secale ac farrago*] Res sunt dum diversissimæ, quod Plinius evidenter ostendit, utriusque historiam seorsim persecutus: et de utroque diversissima prodens.

^b *Secale*] Apud Gallos veteris nomenclaturæ vestigia retinet, *le Ségle*: ut recte Dodonæus, a quo pingitur, p. 490. et Joan. Ruellius, alique.

^c *Admiscetur*] In panificio.

^d *Pro lætamine*] Lætamen pro fimo dicitur, quod agros lætes, hoc est, pingues et uberes, facit. Usus et ea voce Palladius, in Febrnar. tit. 20. alique.

^e *Farrago*] De ea diximus c. 10.

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

num. 1. Ex hordeo quoque cantherino, sive hexasticho, fieri Columella admonet II. 11.

^f *Cracca*] Sic Mss. omnes, tum hoc loco, tum in Indice. Vicinè id genus adulterinum videtur.

^g *Quod Cato*] Cap. 54. et 60. atque alibi passim. De ocymo egimus XVII. 35.

^h *Quo sistebant*] Ita libri omnes: at Varro de Re Rust. I. 31. *quo cie-bant*. Varronis verba retulimus XVII. 35. Forte *citabant* hic agnoscendum. Aut, quod aliis quoque accidit, alia vis est ei, si parcius; alia, si sumatur largius.

milius¹ aliter id interpretatur, et tradit fabæ modios decem,¹ vicie duos, tantundem ervilie in jugero autumno misceri et seri solitos.⁴ Melius et avena Græca,¹ cui non cadit semen, admixta. Hoc vocitatum ocinum, boumque causa seri solitum. Varro¹ appellatum a celeritate proveniendi, e Græco quod *ὠκινος*, dicunt.⁵

XLIII. Medica¹ externa etiam Græciæ est,¹ ut a Medis advecta per bella Persarum, quæ Darius^m intulit: sed vel in primis dicenda, tanta dosⁿ ejus est: cum ex uno satu^a amplius quam tricenis annis duret. Similis est^o trifolio: caule, foliisque³ geniculata: quicquid in caule^p assurgit, folia contrahuntur. Unum de ea et cytiso volumen Amphilocheus fecit confusum.⁴ Solum, in quo^q seratur, elapi-

*****

Varr. de Re Rust. p. 45. *generet*, aut *genicularet*, aut *siliquaret*.—3 Ita codd. Harduini, Turneb. et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *Manilius* Gronov. et vulgg.—4 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps.' *Brotier*. *ervilia autumnum miscere, et in jugerum serere solitos* Vet. Dalec. legitur et *solitos* in cod. Dalec. *ervilia* in j. a. m. et *seri solitum* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Ita codd. Harduini, Turneb. et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *ὠκινος* dicunt Gronov. et al. vett.

CAP. XLIII. 1 Verbum *est* desideratur in edd. Gronov. et al. vett. ante Harduin.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. cum uno satu Gronov. et vulgg.—3 Chiffi. et Turneb. *postea caule foliisque*. Mox, Vet. Dalec. *geniculata, ea cum in caulem ass. in folio contrahitur*.—4 Ita codd. Harduini, Dalec. Turneb. et Chiffi. cum edd. Harduin. et re-

NOTÆ

^h *Antequam gelaret*] Ita Mas. at ex Varrone sincerius, *antequam siliquaret*, vel *generet siliquas*. Itaque ocinum ex fabali caule, ervo, vicia, ceterisque ejusmodi parabatur, quæ siliquas habent.

¹ *Modios decem*] Modius, sive modium, ea mensura est quam Parisienses vocant, un *boisseau*.

^j *Avena Græca*] Quæ Græcis *βόμπος*, ut diximus c. 20. *L'Avoine*.

^k Varro] Loco proxime citato.

¹ *Medica*] Nunc trifolium magnum vocant, fœnumque Burgundicum, *Grand trèfle, ou foin de Bourgogne, ou Luzerne*: vulgatiore vero nomenclatura, *Sainfoin*. A Clusio pingitur, Rarior. Plant. lib. vi. p. 242. voca-

turque Medica Legitima. A Lobelio quoque, in Observ. stirpium, p. 498. fœni Burgundiaci nomine.

^m *Quæ Darius*] Xerxes, si credimus Isidoro Orig. xvii. 4. 'Medica dicta, quia a Medis translata est in Græciam, tempore quo eam Xerxes rex Persarum invasit.'

ⁿ *Tanta dos*] Vide Colum. ii. 11. p. 62. ex quo Isidorus accepit loc. cit. et Pallad. in Aprili, tit. 1. Non hi 'tricenis,' sed 'denis' habent.

^o *Similis est*] Diosc. ii. 177.

^p *Quicquid in caule*] Caule crescentem fiunt angustiora folia, *πρόδυονα δὲ στενοφυλλότερα γίνεται*, κ. τ. λ. Diosc. loc. cit.

^q *Solum, in quo*] Iisdem fere ver-

datum purgatumque subigitur autumno: ' mox aratum, et occatum integitur ' crate iterum ac tertium, quinis diebus interpositis, et fimo addito. Poscit autem siccum succosumque, vel riguum. Ita præparato seritur mense Maio: ' alias pruinis obnoxia. Opus est densitate seminis omnia occupari, internascentesque herbas excludi. Id præstant in jugera modia vicena. Movendum ' ne aduratur, terra-
que protinus ' integri debet. Si sit humidum solum herbosumve, vincitur, et desciscit in pratum. Ideo protinus altitudine unciali herbis omnibus liberanda est, manu potius, quam sarculo. Secatur incipiens florere, et quoties reffloruit. Id sexies " evenit per annos, cum minimum, quater. In semen maturescere prohibenda est, quia pabulum utilius est usque ad trimatum. Verno seri ' debet, liberarique ceteris herbis: ad trimatum, marris " ad solum radi. Ita reliquæ herbæ intereunt sine ipsius damno, propter altitudinem radicum. Si evicerint herbæ, remedium unicum est aratio, ' sæpius vertendo, donec omnes aliæ radices intereant. Dari non ad * satietatem debet, ne

centt. *confusim* Gronov. et vulgg.—5 ' *Lego e Colum. Martio tertiatum et occatum integitur.* ' Dalec. *et occultum integitur* Chiffi. Mox, *et tertium* Gronov. et vulgg. ante Harduin.—6 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Cavendum ne*, &c. Gronov. et vulgg. *Monendum ne*, &c. Turneb. *Vindemia dura terra protinus* al. ap. Dalecamp. Mox, *integri debet* Turneb. Paulo post hæc verba, *Verno seri debet, liberarique ceteris herbis: ad trimatum*, ex errore typothetæ desunt in ed. Brotier.—7 ' Chiffi. *inaratio. Lege, in aratro.* ' Dalec.—8 Ita

NOTE

his Colum. loc. cit.

' *Autumno*] Circa Kalendas Octobris, Colum.

' *Mense Maio*] Mense ultimo Aprilii, Colum. et Pallad. lib. v. in Aprilii, tit. 1.

' *Movendum*] Semen scilicet, terræ commissum. Ita Mss. non *cavendum*, ut editi. Colum. loc. cit. ' *Ligneis* rastria, id enim multum confert, statim jacta semina obruantur, nam celerrime Sole adurantur.'

' *Id sexies*] Colum. et Pallad. loc.

cit.

' *Verno seri*] Ita etiam Mss. sed *sarviri* malim.

' *Marris*] De marra dixi lib. sup. cap. 35. Colum. loc. cit. ' Atque, ut dixi, ligneis rastria sarriendus, et identidem runcandus est, ne alterius generis herba invalidam medicam perimat.'

' *Dari non ad*] Colum. loc. cit. pag. 63. ' Teneram jumentis præbeas, sed inter initia parcius, dum consuescant, ne novitas pabuli no-

deplere sanguinem necesse sit. Et viridis utilior est. Arescit surculose,⁷ ac postremo in pulverem inutilem extenuatur. De cytiso,⁸ cui et ipsi principatus datur in pabulis, affatim diximus inter frutices. Et nunc frugum omnium natura peragenda est: cujus in parte de morbis⁹ quoque dicatur.

XLIV. (XVII.) Primum omnium frumenti vitium avena est:^a et hordeum in eam degenerat: sicut ipsa frumenti sit instar: quippe cum Germaniae populi serant eam, neque alia palte vivant. Soli maxime coelique humore hoc evenit vitium. Sequentem causam habet imbecillitas seminis,^b si diutius retentum est terra,^c priusquam erumpat. Eadem est ratio, si cariosum^b fuit cum serebatur. Prima autem statim eruptione agnoscitur: ex quo apparet in radice esse causam. Est et aliud^c ex vicino avenae vitium, cum amplitudine inchoata granum, sed nondum matura, priusquam

^a Secunda causa cur in avenam semen degeneret, oritur ex imbecillitate seminis.

codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. vitis Gronov. et vulgg.

CAP. XLIV. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. cum diutius retentum est terra Gronov. et vulgg. si diutius, &c. Chiffi.

NOTÆ

cent: inflat enim, et multum creat sanguinem.' Sic etiam Pallad. loc. cit.

⁷ Arescit surculose] Utilior est, inquit, dum virescit: nam cum coepit arescere, lignosa tota est.

⁸ De cytiso] Lib. XIII. cap. 47.

^a Avena est] Hæc ipsa sativa, ex qua pultem hodieque conficiunt rustici. Græcis ῥόζμος, ut diximus cap. 20. L'Avoine. Aliunde hæc Plinius hausit, quam a Theophrasto: nam quæ ille de ægilope retulit, Hist. VIII. 8. quæ spectari nunc a Plinio nonnulli putant, ea mox summa fide recitat, ægilopem appellans: quam festucam verius appellari Latine ipse

monet.

^b Si cariosum] Si vetustum aut exesum fuit.

^c Est et aliud] Avena hæc sylvestris est, quæ sativæ similia, asperiores tantum, longioresque aristas habet, et in folliculis fere vacuis semen evanidum. De hac Maro cecinit, 'Infelix lolium, et steriles dominantur avenæ.' 'Steriles,' inquit Servius, 'ad discretionem earum quæ seruntur.' Avenam hæc inter frumenti vitia Naso quoque enumerat, Fast. I. 691. 'Et careant lolis oculis vitiantibus agri, Nec sterilia culto surgat avena solo.'

reboretur^a corpus, afflatu noxio cassum^b et inane in spica evanescit quodam abortivo.^{4d}

Venti autem^c tribus temporibus nocent frumento et hordeo: in flore, aut protinus cum defloruere, vel maturescere^f incipientibus. Tum enim exinasiunt^g grana: prioribus causis^h nasci prohibent. Nocet et Solⁱ creber e nube. Nascuntur^j et vermiculi in radice, cum sementem imbris secutis, inclusit^k repentinus calor humorem. Gignuntur et in grano, cum spicae pluvis^{6k} calor infervescit. Est et cantharis^l dictus scarabaeus parvus, frumenta erodens. Omnia ea animalia cum cibo^m deficiunt. Oleum, pix, adeps, contraria seminibus, cavendumque ne contacta eis serantur. Imber in herbaⁿ utilis tantum: florentibus autem frumento et hordeo nocet, leguminibus innocuus, praeterquam ciceri. Maturescentia^o frumenta imbre laeduntur, et

rotenti terra codd. Dalec.—2 Chiff. reboret.—3 Turneb. cassum.—4 Vet. Dalec. et Chiff. abortu. Dalec. evanescit partu quodam abortivo.—5 Ita codd. Harduin et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. inclusit Gronov. et al. vett.—6 Turneb. pluvius; cod. Dalec. in pluvis. Mox, cantharidis scarabaeus

NOTE

^a Quodam abortivo] Ita Mas. omnes: hoc est, quodam abortivo partu, quodam abortu.

^c Venti autem] Hæc accepta ex Theophr. Hist. viii. 10.

^f Vel maturescere] *Ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι*, cum crassescunt, inquit Theophr.

^g Exinasiunt] Exsiccant et arescunt grana vis venti vehementior, quam tunc ingruit, cum maturescere ea coeperunt: *ἐπείρουσιν καὶ ἀρσύνουσιν*. Theophr.

^h Prioribus causis] Cum vel in flore, vel protinus ubi defloruerint, venti vehementiores incidunt.

ⁱ Nocet et Sol] Theophr. loc. cit. *Ἀνέλλουσιν δὲ καὶ ὁ ἥλιος ὁ ἀνέφελος ἔρπον*, hordeum scilicet, triticumque.

^j Nascuntur] Altera ratione, inquit, vermis ingignitur, cum humor imbrium effundi nequit conclusus

siccitate aëris circumfusi. Tunc enim calor confecta putredine animal contrahit. Theophr. de Causis iii. 27. pag. 208.

^k Cum a. pluvis] Cum calore imbres secuto spica fervescit.

^l Est et cantharis] Hoc tantum Theophr. Hist. viii. 10. *Ἐν τῷ βρωτῷ τῶν ἡμῶν καρπῶν δὲ τοῖς κρυπτοῖς*. At sane simile veri est, erodendo plus, quam insidendo, animal id officere frugibus. Est autem id non muscarum generis, quas vulgo cantharidas dicimus, sed scarabaeorum, de quibus xi. 34.

^m Omnia... cum cibo] Cibo consumto ac deficiente intereant.

ⁿ Imber in herba] Hæc totidem verbis Theophr. Hist. viii. 6.

^o Maturescentia] Theophr. loc. cit.

hordeum magis. Nascitur et herba alba, panico similis, occupans arva, pecori quoque mortifera. Nam lolium,^p et tribulos, et carduos, lappasque, non magis quam rubos, inter frugum morbos potius, quam inter ipsius terræ pestes, numeraverim. Cœleste frugum vinearumque malum nullo minus noxium est rubigo.^q Frequentissima^r hæc in rosco tractu, convallibusque, ac perflatum non habentibus: e diverso^s carent ea ventosa et excelsa. Inter vitia segetum et luxuria est,^t cum onerata⁷ fertilitate procumbunt. Commune autem omnium satorum vitium eruca,⁸ etiam ciceris,^v cum salsilaginem ejus abluendo imber dulcius id facit.

Est herba,^w quæ cicer enecat et ervum, circumligando se: vocatur orobanche: ^x triticum simili modo æra: ^y hor-

~~~~~

Turneb. et Chiffi.—7 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *onerata* Gronov. et vulgg.—8 Ita tacite Brotier. *urica* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *eruca* Turneb.

NOTÆ

^p *Nam lolium*] Habuit hoc Virgillii carmen ante oculos, Georg. 1. 150.

^q *Mox et framentis labor additus: ut mela culmos* Esset rubigo: segnisque horreret in arvis Carduus: intereunt segetes: subit aspera sylvæ, Lappæque, tribulique, interque nitentia culta Infelix lolium, et steriles dominantur avenæ.

^r *Rubigo*] Vitii genus, quo culmi nigrescunt: *Nielle*. E rore nascitur, cum Solis superventu excalesfactus putrescit.

^s *Frequentissima*] Accepta hæc a Theophr. Hist. viii. 10.

^t *E diverso*] Theophr. loc. cit.

^u *Luxuria est*] Non foliorum modo, quod Theophr. Hist. viii. 7. *φυλλομαρῆν* vocat, sed et spicarum, cum gravidis procumbit culmen aristis, ut Maro canit Georg. 1. 111.

^v *Eruca* [*urica*] Ita veteres appellavere, quam nos erucam dicimus,

Græci *καμάρη*, nostri *Chenille*: ut ante monuimus xi. 37.

^w *Etiam ciceris*] Vide quæ diximus cap. 32.

^x *Est herba*] Sic Theophr. Hist. viii. 8. Et Geopon. anctor 11. 41. pag. 75. *Ἡ οροβάνχη φθαίνει τοὺς κνέμους καὶ τοὺς ἀρεβίδους περιπλακομένη.*

^y *Orobanche*] Quod *εὐροβὸν* ἔγχε, *ερύκην* necat, *οροβάνχη* dicta. Sed alia est Dioscoridis *οροβάνχη*, quæ a Dodonæo pingitur, pag. 543. ut recte admonuit Anguillara, par. v. pag. 89. et post eum Dodonæus loc. cit. Hanc, quæ ervi pestis est, Dodonæus idem delineavit, sub Aphacæ nomine, pag. 535. Nam et *ἀράκη* Dioscoridis est, non Theophrasti. Est autem hæc, ut arbitror, quæ Festo 'Scandalaca' dicitur, 'genus herbæ frugibus inimicæ, quod eas velut edera implicando necat.'

deum festuca, quæ vocatur ægilops: ^a lentem herba ^a securidaca, ⁹ quam Græci a similitudine ^b peleciton vocant. Et hæ complexu necant. ¹⁰ ^c Circa Philippos ^d ateramon ¹¹ nominant in pingui solo herbam, qua faba necatur: teramon, qua in macro, cum udam quidam ventus afflavit. Æræ granum ^e minimum est in cortice aculeato. Cum est in pane, ^f celerrime vertigines facit: aiuntque in Asia et Græcia balneatores, cum velint turbam pellere, carbonibus id semen injicere. Nascitur et phalangion ^g in ervo, bes-

arica Chiffi.—9 Turneb. et Chiffi. *herba securiclata*, ob similitudinem literarum *d* et *cl*, item *c* et *t*, in vett. scriptis.—10 Ita codd. Regg. Brott. Edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Et hæ quidem complexu necant*. Brotier in Notis *negant*.—11 ^a Ita cod. Reg. 1. Errat autem Plinius. Nec *ateramon*, nec *teramon*, sunt herbæ. Male interpretatus est Theophrastum de Causis Plant. iv. 14. Apud Philippos nonnunquam fiat ventus frigidus, quo fabæ fiunt *ἀνερπάμωρες*, i. e. *coctæ difficiles*. Brotier. *ateramon* Chiffi. *aterammon*, et mox *terammon*, Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTE

¹ *Triticum* . . . *ara*] Hoc est, lolium, quæ Græcis *αἶρα*. Utralibet voce Plinius promiscue utitur. Geopon. auctor, loc. cit. Τὸ ζῖζόνιον τὸ λεγόμενον αἶρα φθείρει τὸν σῖτον. Gallia de l'Israie. Iconem vide apud Dodon. pag. 529.

² *Hordeum* . . . *ægilops*] Theophr. Hist. viii. 8. Καὶ δ' αἰγίλων δοκεῖ μᾶλλον ἐν ταῖς κριθαῖς. Geopon. auctor, loc. cit. Τὰς δὲ κριθὰς βλάπτει αἰγίλων. In eam rem multa egregie Galenus de Alim. Fac. i. 37. pag. 333. tom. vi. A Dodonæo pingitur festum prioris nomine, pag. 530. Rustici in Gallia *Cochiole* vulgo vocant. Avenam apica refert, unde et ei aliquando apud Latinos id nomen: Glossæ Philoxeni: *αἰγίλων*, *avena*. Et in Notis Diosc. pag. 472. *αἰγίλων*, οἱ δὲ βρώμος, *ῥυμαῖοι ἀβείνα*.

³ *Lentem herba*] Auctor Geopon. loc. cit. φακὴν (lege ex Plinio φακὸν) βλάπτει ἡ πελεκίνος καλουμένη βοτάνη.

Gallis, *Grave*, ou *Fève de loup*. In Mss. *Securiclata*.

^b *A similitudine*] Quoniam ejus siliquæ sunt inatar securicularum, quas Græci *πελέκεις* vocant. Diosc. iii. 146.

^c *Complexu necant*] Non quidem quod circumligent se, ut orobanche: sed quod densitate sua fruges complectantur, et obruant.

^d *Circa Philippos*] Vide Notas et Emend. num. 13.

^e *Æræ granum*] Lolii, ut modo diximus.

^f *Cum est in pane*] Auctor Geopon. ii. 41. pag. 75. de *αἶρα* sen lolio: *ἔστροις δὲ μυχρυνμένη, σκοροῖ τοὺς ἐσθλοτάς, πανίβυς admixtum obducit tenebras vescentium oculis*.

^g *Nascitur et phalangion*] Ex Theophr. Hist. viii. 10. Elianus quoque Hist. Anim. ix. 39. *ὁρόβω γεννᾶται φάλαγγια ἄττα*. De phalangio, xi. 28.

tiola aranei generis, si hyems aquosa sit. Limaces nascuntur in vicia: et aliquando e terra cochleæ minutæ, mirum in modum erodentes eam. Et morbi quidem fere hi sunt.

XLV. Remedia eorum, quæcumque pertinent ad herbas, in sarculo:¹ et, cum semen¹ jactatur, cinere. Quæ vero in semine et circa radicem consistunt, præcedente cura¹ caventur. Vino ante¹ semina perfusa¹ minus ægrotare existimant. Virgilius¹ nitro et amurca perfundi jubet fabam: sic etiam² grandescere promittit. Quidam vero,³ si triduo ante satum urina et aqua maceretur, præcipue adolescere putant. Ter quidem sarritam modium fractæ:¹ e modio

CAP. XLV. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum odd. Hertoin. 1. 2. 3. et recent. *Vino ante semine perfusa* Gronov. et vulg.—2 Chiff. pro v. 1. sic eam.—3 'Sartum modium fræe] Sic scripti meliores: ubi obiter notandum sartam pro sarritam e Chiffletiana membrana.' Nic. Hains. Vid. Advers. III. 15. p. 525. *sartum* Turneb. *salam* Chiff. ap. Dalec. et Gronov.

NOTÆ

¹ *In sarculo*] Instrumentum rusticum quo purgantur et sarriuntur segetes. *Un sarcloir, instrument à sarcler.*

¹ *Et, cum semen*] Et quando simul cum semine cineres jactantur. Ad illud Virgilianum alludit, Georg. 1. 81. 'Ne saturare fimo pingui pudeat sola, neve Effectos cinerem immanandum jactare per agros.'

¹ *Præcedente cura*] Adhibita cura ante sationem.

¹ *Vino ante*] Apuleius in Geopon. 11. 16. pag. 54. *Τὰ σπέρματα ἐκχυθέντα ἐν οἴνῳ* καὶ ἄλλοις, κ. τ. λ.

¹ *Virgilius*] Georg. 1. 198. 'Semina vidi equidem multos medicare secentes, Et nitro primum, et nigra perfundere amurca, Grandior ut factus siliquis fallacibus esset.' Fabarum nempe siliquis. Colum. 11. 10. 'Præcis rusticis, nec minus Virgilio, prius amurca vel nitro macerari fa-

bam, et ita seri placuit: nos quoque sic medicatam comperimus, cum ad maturitatem perducta sit, minus a cureulione infestari.' Et Pallad. lib. XII. in Novembr. tit. 1. pag. 161. 'Græci asserunt fabæ semina... ultrata aqua respersa, cocturam non habere difficilem.'

¹ *Quidam vero*] Anctor Geopon. 11. 16. pag. 55.

¹ *Modium fractæ*] E modio fabæ integræ cum tenui cuticula qua involvitur, modium fractæ sen molitæ, sine furfuribus relictarum. Colum. 11. 12. 'Adeoqne fabam sarriendam censeo, ut existimem debere ter sarri. Nam sic cultam comperimus non solum multiplicare fructum, sed exiguum portionem in valvis habere: fræeque ejus et expurgatæ modium pæne tam plenum esse, quam integræ, cum vix minuat mensura detractis putaminibus.'

solidæ reddere. Reliqua semina * cupressi foliis tuis si misceantur, non esse vermiculis obnoxia : nec si interlunio[†] serantur. Multi ad nulli remedia,[‡] rubetam noctu arvo circumferri jubent, priusquam sarriatur, defodique in medio inclusam vase fictili : ita nec passerem, nec vermes[§] nocere : sed eruendam priusquam metatur, alioqui amarum fieri. Quin et arvo talpæ contacta semina uberiora esse. Democritus[¶] succo herbæ, quæ appellatur aizoon, in tegulis nascentes tabulisve,^{||} Latine vero sedum, aut digitellum, medicata seri jubet omnia semina. Vulgo vero, si dulcedo^{¶¶} noceat, et vermes radicibus inhæreant, remedium est,^{¶¶¶} amurca pura, ac sine sale spargere, deinde sarrire : si in articulum^{¶¶¶¶} seges ire cœperit, runcare, ne herbæ vincant.

Alii sp. Dalec. etiam *freca*.—4 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. aut *vermes* Franz. nec *vermem* Gronov. et vulg.—5 Alii, *tabulisve*. Nihil muto. *caballis hæsum* Turneb. *tabulis ænem* alii et Chiff. nullo sensu. Fortassis, *tabulisve exetis*. Dalec.—6 Chiff. *uredo*.—

NOTÆ

* *Reliqua semina*] Auctor Geopon. totidem verbis, loc. cit. pag. 53. *Ἐὶ φάλλα κνυτρίσσαν κίβας, ἀναμίξας τοῖς σπέρμασι, ἄβρωτα ταῦτα φυλάξωθῃσιν.* Simile quiddam refert Colum. 11. 9.

† *Nec si interlunio*] Geopon. auctor, loc. cit. nec si Luna semiplena : *ἄβρωτα δὲ μένου καὶ τὰ ἐν διχαμηνίᾳ σπαιρόμενα.* Interlunium de coitu silentis Lunæ accipiendum.

‡ *Ad nulli remedia*] Ne vermiculi aut passeres millo nocerant. Habet hæc totidem fere verbis auctor Geopon. loc. cit. pag. 55. Sed uti circumferendam ait arvo rubetam, prius quam arvom fodiat, sic et eruendam monet, prius quam sarretur, ne fructus amarescat. Mas. omnes *ad milia*, unde quidam *ad similia* augurantur, male.

¶ *Democritus*] Tradit hoc rursum XIX. 58. De aizoon dicimus XXV. 102.

Colum. xi. 3. pag. 904. 'Veteres quidam auctores, ut Democritus, præcipiant semina omnia succo herbæ, quæ sedum appellatur, medicare, eodemque remedio adversus bestiolas uti, quod verum esse nos experientia docuit.' Iterumque 11. 9. pag. 58. 'Quædam etiam subterraneæ pestes adultas radicibus subsectis emerant. Id ne fiat remedio est aquæ mixtus succos herbæ, quam rustici sedum appellant : nam hoc medicamine una nocte semina macerata jaciuntur.' Adde et Geopon. auctorem XII. 7. pag. 329. et 11. 16. pag. 53.

¶ *Si dulcedo*] Soli dulcedo, vermes generans.

¶ *Remedium est*] Colum. loc. cit. pag. 54.

¶ *Si in articulum*] Cum genicula seu nodos culmi ostendant. Acceptum id a Colum. 11. 12. de sarritione : 'Transacto æquinoctio verum statim

Pestem a milio atque panico, sturnorum passerumve agmina, scio abigi herba, cujus nomen ignotum est, in quatuor angulis segetis defossa: mirum dictu! ut omnino nulla avis intret. Mures abiguntur cinere mustelæ vel felis diluto, et semine sparso, vel decoctarum^v aqua. Sed redolet virus animalium eorum etiam in pane. Ob id felle^v bubulo semina attingi utilius putant. Rubigo² quidem, maxima segetum pestis, lauri ramis in arvo defixis, transit in ea folia⁷ ex arvis. Luxuria segetum^v castigatur dente pecoris in herba duntaxat: et depastæ quidem, vel sæpius,⁸ nullam in spica injuriam sentiunt. Retonsarum⁹ etiam semel omnino certum est granum longius fieri, sed inane cassumque,¹⁰ ac satum non nasci. Babylone^a tamen bis secant, tertio¹¹ depascunt:^b alioqui folia tantum fierent. Sic quoque cum quinquagesimo fœnore messes reddit exilitas¹² soli:^c verum diligentioribus cum centesimo.¹³ Neque est cura difficilis: quam diutissime adaquari

7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Hardnin. et recentt. in earum folia Gronov. et vulgg. 'Lege, eorum.' Dalec. Mox, Vet. Dalec. ex herbis.—8 Cod. Dalec. vel subus.—9 Recusarum Chiffi.—10 Turneb. et Chiffi. cassumque.—11 Chiffi. tertium.—12 Budæus, felicitas, e Theophr. fertilitas Vet. Dalec.—13 Ita ex codd. Harduinus et recentt. centesimo quindodécimo Chiffi.

NOTÆ

peragi oportet intra dies viginti, ante quam seges in articulum eat: quoniam serius sarrita corrumpitur insequentibus æstivis siccitatibus, et caloribus.

^v Vel decoctarum] Mustelæ et felis.

^a Ob id felle] Sic radices arborum felle taurino oblini anctor Geopon. jubet, lib. x. cap. ult. ut nec senescat cito, nec vermes producat. Apuleius ibidem, XIII. 5. felle bubulo semina illinit, ne mures attingant.

² Rubigo] Apuleius in Geopon. v. 31. pag. 150. Ἐὰν δάφνης ἐν τῇ ἀρότρῳ κλάδους βάλῃς, μεταβαλεῖν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλάδην τῆς ἐρυσίνης. Si lauri ramos in arvom projeceris, transit in ipsos

rubiginis noxa.

^v Luxuria segetum] Sant hæc a Theophr. Hist. VIII. 7. Et a Marone Georg. I. 111. 'Quid qui ne gravidis procumbat culmus aristis, Luxuriam segetum tenera depascit in herba, Cum primum sulcos æquant sata?'

⁹ Retonsarum] Theophr. loc. cit.

^a Babylone] Theophr. loc. cit.

^b Tertio depascunt] Hoc est, in segetes pecus immittunt: τὰ πρόβατα ἐπαφίδω. Sic enim caulem mittit, alioqui foliis tantum luxuriat, φύλλοι μόνον. Theophr.

^c Exilitas soli] Ubi maxime exile solum, et leviter cultum.

^d Cum centesimo] Theophr. Γίεται

gaudent,¹⁴ ut præpinguis et densa ubertas diluatur. Limum autem^f non invehunt Euphrates Tigrisque, sicut in Ægypto Nilus. Nec terra^s ipsa herbas gignit. Ubertatis^b tamen tantæ sunt, ut sequente anno sponte restibilisⁱ fiat seges, impressis vestigio^j seminibus: quæ tanta soli differentia admonet terræ genera in fruges describere.

XLVI. Igitur Catonis^k hæc sententia est: 'In agro crasso et læto frumentum seri: si vero nebulosus sit idem, raphanum, milium, panicum. In frigido^l et aquoso prius serendum; postea in calido.¹ In solo^m autem rubricoso, vel pullo, vel arenoso, si non sit aquosum, lupinum. In cretaⁿ et rubrica, et aquosiore² agro adorem. In sicco^o et non herboso, nec umbroso, triticum. In solo valido^p fabam. Viciam vero quam minime in aquoso herbidoque. Siliginem et triticum in loco aperto editoque, qui Sole quam diutissime torreatur. Lentem in frutectoso et rubricoso, qui non sit herboidus. Hordeum in novali, et in arvo, quod restibile^q possit fieri: trimestre, ubi sementem matu-

~~~~~

centesimo quinquagesimo Gronov. et vulgg.—14 Ita tacite Brotier. *aquari gaudet* Parm. quam lectionem recepere Harduin. et recent. *aquari gaudent* Vet. Dalec. *aqua rigandi* Gronov. et al. ante Harduin.

CAP. XLVI. 1 'Si vero nebulosus sit idem, raphanum, milium, panicum. In frigido et aquoso et prius serendum, postea in calido. Sic alii et Chiffi.' Dalec.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. et uligine, e Catone.—3 Gronov. possit.—

NOTE

δὲ μὴ καλῶς ἐργασαμένοις πενήκοντο-
χῶς τοῖς δὲ ἐπιμελῶς, ἑκατοντόχῶς.

^o *Adaquari gaudent*] Nempe solum, quod cum per se crassum ac pingue sit, diini copiosa aqua necesse est. Vide Notas et Emend. num. 13.

^f *Limum autem*] Theophr. loc. cit.

^s *Nec terra*] Theophr.

^b *Uberratis*] Theophr. loc. cit.

ⁱ *Restibilis*] Seges restibilis ager appellatur, cujus fecunditas non uno anno exhausta, in sequentem etiam annum perseverat, etiam si segnius areat.

^j *Impressis vestigio*] Vel conculca-

tis, inquit, depressisque seminibus: ut cum exercitu transeunte decussa semina in terram corruunt. Theophr. loc. cit.

^k *Igitur Catonis*] Cap. 6. pag. 12.

^l *In frigido*] Vide Notas et Emend. num. 14.

^m *In solo*] Cato cap. 34. pag. 31.

ⁿ *In creta*] Cato loc. cit.

^o *In sicco*] Cato loc. cit.

^p *In solo valido*] Quæ deinceps sequuntur, sunt ex eodem Catone cap. 35. pag. 31. usque ad ea verba, 'Subtilis et illa sententia.'

^q *Quod restibile*] Quod anno etiam

ram facere non possis,³ et cujus crassitudo sit restibilis.⁴ Subtilis⁵ et illa sententia: 'Serenda ea in tenuiore terra, quæ non multo indigent succo,⁶ ut cytissus: et, cicere excepto,⁷ legumina⁸ quæ velluntur e terra, non subsecantur. Unde et legumina appellata, quia ita leguntur. In pingui⁹ autem, quæ cibi⁶ sunt majoris, ut olus, triticum, linum. Sic ergo tenue solum hordeo dabitur: minus enim alimenti radix poscit: lenior⁷ terra,⁸ densiorque tritico. In loco humili⁹ far adorem, potius quam triticum, seretur: temperato, et triticum et hordeum. Colles⁹ robustius, sed minus, reddunt triticum. Far et siligo,⁹ et cretosum, et uliginosum solum sortiantur.'⁹

(XVIII.) Et frugibus¹⁰ ostentum semel¹⁰ (quod equidem

4 Chiffi. *suctu*, et pro v. l. *sumptu*. Mox, Dalec. ut *cytissum*.—5 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. item Fulv. Ursin. super Varr. de Re Rust. p. 39. et *cicere*, *exceptis leguminibus* Gronov. et vulgg.—6 Chiffi. pro v. l. *cura*.—7 Gronov. et al. ante Harduin. *lenior*.—8 Fulv. Ursin. ad Varr. de Re Rust. p. 36. *In loco humido*.—9 Chiffi. in emend. et *cretoso et uliginoso solo seruntur*.—10 Et in *frugibus* cod. Dalec.

NOTE

sequente ferre fruges possit.

³ *Subtilis*] Varronis sententia, loco mox citando, et auctoris Geopon. II. 10. pag. 49.

⁴ *Non multo . . . . succo*] Succum et Plinius et Varro appellat alimentum quod seges ad nutritionem attrahit augitque e terra. *Τροφήν* appellat Theophr. de Causis III. 26. pag. 291. *Αἱ μὲν γὰρ ἐλάττωσας καὶ κρυφτόρας δέονται τροφῆς αἱ δὲ πλείονος καὶ συμπεριστρίβας*. Plinius Theophrastum secutus, mox *cibum* vocat.

⁵ *Et cicere excepto*] Hæc ex Varro, ut dicemus in Notis et Emend. num. 15.

⁶ *In pingui*] Varro de Re Rust. I. 23.

⁷ *Lenior terra*] Magisque tractabilis. Vide Notas et Emend. num. 16.

⁸ *In loco humili*] Atque adeo hu-

mide: nam in loca depressa aquæ confluent. Colum. II. 6. pag. 49. 'Triticum autem sicco loco melius coalescit: adorem minus infestatur humore.' Et Varro I. 9. 'Itaque periti in loco humidior far adorem potius serunt.' Quare videndum an in contextu Pliniano *humide* quoque sincerius fuerit. Nam temperato, quod proxime sequitur, non humile, sed humidum opponitur. *Mis*, tamem omnes, *humili*.

⁹ *Colles*] Colum. II. 9. pag. 52. 'Colla enim, quamvis rebus aliquanto, minus tamen tritici reddit.'

¹⁰ *Far et siligo*] Colum. loc. cit. 'Densa, cretosaque, et uliginosa humus alliginem et far adorem non incommode alit.'

¹¹ *Et frugibus . . . . semel*] At etiam postea, quo tempore in Numantia res male gestæ, Bononiæ fruges in arbo-

invenerim) accidit, P. Ælio,^a Cn. Cornelio coss. quo anno superatus est Hannibal: in arboribus enim tum nata produntur frumenta.

XLVII. Et quoniam de frugum terræque generibus abunde diximus, nunc de arandi ratione dicemus, ante omnia Ægypti facilitate commemorata. Nilus ibi coloni vice fungens, evagari incipit, ut diximus,^b a solstitio, aut nova Luna:¹ primo lente,² deinde vehementius, quamdiu in

~~~~~

CAP. XLVII. 1 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Gronov. et al. veti. ut diximus, solstitio et nova Luna Harduini codd. et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. et recentt.—2 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio

NOTE

ribus natus refert Julius Obsequ. cap. 85. pag. 45. Iterumque cap. 90. pag. 49. Et Julius Capitolinus in Antonino Pio, inter cetera, pag. 20. 'Hordeum,' inquit, 'in Mæsia in culminibus arborum natum est.'

^a P. Ælio] P. Ælio Pæto, Cn. Cornelio Lentulo Coss. anno Urbis DLIII. quo finitum esse bellum Punicum secundum, auctor est Livius lib. xxx. pag. 367. victo Hannibale a Scipione Africano majore.

^b Ut diximus] Lib. v. 10.—'Nilus hic caute coloni vice fungi dicitur, non tamen haberi pro Deo dicitur. Itaque cave te fallat nummus ex ære minime, qui est in Thesuro regio, sic inscriptus, DEO SANCTO SERAPIDI. Caput Serapis, cui modius est impositus.)(DEO SANCTO NILO. Fluvii decumbentis effigies, qua urnæ innititur, arundinem dextra tenet, sinistra Cornu Copiæ. Infra, ALE. Flavii Claudii Juliani Augusti gratia cusus hic nummus est, non Ægyptiæ certe, sed prorsus perelegantis fabricæ, hoc est, Gallicanæ. Cusus, inquam, ALE; hoc est, 'Primæ Lugdunensis Edicto,' ad annum Rhodanum. Sententia prioris inscriptionis hæc est: 'Dudum Expetitum Orbi, Servator Pri-

mæ Narbonensis, Civitatum Tutator Omnium, SERAPIS Julianum Dedit Imperatorem.' Ita posterioris: 'Dudum Expetitum Orbi, Serapis Primæ Narbonensis Civitatum Tutator, Omnibus Negotiatoribus Julianum Liberatorem Obtulit.' Flavius hic depictus certe Nilus non est, cum crocodilus hippopotamusque abest: sed Rhodanus est, Arariæve, qui Lugdunensem primam aliuunt, vel secant. Nihil vatem moramur, qui apud Athenæum lib. v. p. 503. cecinit *Ἀλφειὸς Ζεὺ Νεῖλε*. Nec 'Deus Sanctus' quid sit, intellexere falsorum numinum cultores, ac ne sic quidem eorum aliquis verba hæc duo copulavit. Et gravi demum errore ducuntur recentes Grammatici, qui sine teste idoneo scriptore Latino, produnt aut ab 'Apis' in genitivo casu 'Apidis,' aut a 'Serapis,' 'Serapidis' posse deduci. 'Apis' in eo casu Plinius habet VIII. 71. Strabonem, similesque Græculos, qui *Σεραπίδος* scripsere, nec tamen ausi sunt 'Ἄριδος' sic inflectere, haud magni facimus, enim Plinius ipse, XXXVI. 11. 'templum Serapis' scribat, non 'Serapidis.' Tamen ævo Gallieni et Posthumii video nummos inscriptos, SERAPIDI

Leone Sol est. Mox pigrescit in Virginem transgresso, atque in Libra residet. Si duodecim^c cubita non excessit,³ fames certa est. Nec minus, si sedecim exsuperavit. Tanto enim tardius decedit, quanto abundantius crevit, et sementem arcet. Vulgo credebatur, ab ejus decessu serere solitos, mox sues impellere vestigiis semina deprimentes in madido solo: et credo antiquitus factitatum.^d Nunc quoque non multo graviora^e opera: ^e sed tamen inarari certum est abjecta prius semina in limo degressi amnis, hoc est, Novembri mense incipiente: postea pauci runcant, quod botanismon^f vocant. Reliqua pars^g non nisi cum falce arva visit paulo ante Kalendas Aprilis. Peragitur autem messis Maio, stipula nunquam cubitali: quippe sabulum subest; granumque limo tantum continetur.^h Excellentius Thebaidis regioniⁱ frumentum, quoniam palustris Ægyptus.ⁱ Similis ratio, sed felicitas major Babylonis Seleucis,⁶ Euphrate atque Tigri restagnantibus, quoniam ri-

~~~~~

princeps.⁷ Brotier. Edd. ante Brot. ac primo lente.—3 Cod. Dalec. *excesserit*.—4 Cod. Dalec. *graviores*. Mox, *abjecto prius semine* Vet. Dalec. Deinde, *degressi* Chiffi. *digressi* Edd. vett. et Harduin.—5 Ita Gronov. al. vett. Harduin. 1. et Bipont. *regionis* al. ap. Dalec. *regionibus* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—6 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et re-

NOTE

COMITI AVG. sed ex incertitia fortassis Grammaticorum posterioris illius ævi.⁷ Ed. sec.

^c *Si duodecim*] Vide quæ diximus, loco mox citato libri quinti. De Nili fluentis, cum intra duodecimum tantum cubitum excrevisset, nullam aquam partem elici ruptis aggeribus, sub ignis pœna, vetuit Arcadius Imp. anno Christi ccccix. leg. un. de Nili aggerib. lib. ix. Cod. Theod. tit. 32. quo anno fames seu annonæ penuria ingens Constantinopoli fuit, teste Marcellino in Chron.

^d *Et credo . . . factitatum*] Ita sane prodidit Herod. ii. 14. pag. 95. Dio-

dorus Siculus Bibl. lib. i. pag. 52. immitti pecora ait, τὰ βοσκήματα.

^e *Graviores opera*] Sic Mss. quos vidi, editique: Dalec. in suis, *graviores opera*, quod nec displicet.

^f *Botanismon vocant*] Ut diximus cap. 35.

^g *Reliqua pars*] Reliqui, inquit, ne runcant quidem segetes: nec arva revisunt post sementem, nisi cum falce, ad messem.

^h *Granumque limo . . . continetur*] Alitur, nutritur, sustinetur.

ⁱ *Ægyptus*] Pars Ægypti inferior, quæ proprie Ægyptus, et nomine alio Delta.

gandi modus ibi manu temperatur. Syria quoque¹ tenui sulco arat, cum multifariam in Italia octoni boves^k ad singulos vomeres anhelent. In omni quidem parte culturæ, sed in hac quidem maxime, valet oraculum illud, 'Quid quæque¹ regio patiat^{ur}.'

XLVIII. Vomerum^m plura genera: culterⁿ vocatur, inferius prædensam,¹ priusquam proscindatur, terram secans, futurisque sulcis vestigia præscribens incisuris, quas resupinus in arando mordeat vomer. Alterum genus est vulgare, rostrati vectis.¹⁰ Tertium in solo facili, nec toto porrectum dentali,³ sed exigua cuspidē in rostro. Latior hæc⁴ quarto generi, et acutior in mucronem fastigata,⁴ eodemque⁵ gladio scindens solum, et acie laterum radices

*****

centt. *Babyloni ac Seleucia* Gronov. *Babylonica Seleucia* al. ante Harduin. —7 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quæ regio patiat^{ur}*.

CAP. XLVIII. 1 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps. In recentt. omissum *inferius*.' Brotier. Omissum est in Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. —2 Chiffi. *rostratum, uti vectis*. —3 Chiffi. *facili, vomere toto non porrecto dentali*. —4 Ita codd. Harduini, et Chiffi. cum edd. Harduini. 1. 2. 3. et recentt. *Sed exacutior . . . fastigiata* Gronov. et al. vett. —5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *eademque*, sub. 'cuspis.' —6 *Id non*

NOTE

¹ *Syria quoque*] Theophr. de Causis III. 25. p. 290. et illud adjicit, καὶ μικροῖς ἀπέροποις οἱ Σύροι χεῖρται. *Idcirco pusillis aratris Syri utuntur.*

^k *Octoni boves*] Non illi quidem sub jugum unum missi, sed protelo, hoc est, alii post alios juncti.

¹ *Quid quæque*] Ad illud Virgilianum alludit, Georg. 1. 53. 'Et quid quæque ferat regio, et quid quæque recuset.' Hoc multo tractat uberius Colum. in Præfatione operis.

^m *Vomerum*] Vomer, id ferrum dicitur, quod in aratro liras facit, et utrumque vomit: unde nomen. *Soc de charrac.*

ⁿ *Culter*] Brevioris vomeris genus: quod nostri agricolæ vocant, *Coutre*. In lege Salica, tit. 29. § 12. cultellus dicitur: 'Si quis alienum cultellum

furaverit,' &c. Hinc 'cultellare agrorum' Frontino de Limitib. Agror. est 'agrum eminentiorem ad planitiem redigere,' et quasi cultello decidere tumores.

¹⁰ *Rostrati vectis*] Sen pali e ferro rostrati.

³ *Dentali*] Dentale lignum illud est ad quod vomer includitur, inquit Servius, ad illud Maronis, Georg. 1. 172. 'Binæ aures, duplici aptantur dentalia dorso.' Usus ea voce Colum. 11. 2. 'Celans,' inquit, 'reformidans impensam, quæ scilicet largior est amplioribus armentis, censeat exiguis vomeribus et dentalibus terram subigere, quo minoris formæ bubus administrari id possit.'

⁴ *Latior hæc*] Cuspis videlicet.

herbarum secans. Non pridem inventum in Rætia Gallie,⁷ ut duas adderent alii rotulas,⁶ quod genus vocant plau-morati.⁷ Cuspis effigiem palæ habet. Serunt ita non nisi culta terra, et fere nova.⁸ Latitudo vomeris cespites versat. Semen protinus injiciunt, cratesque⁴ dentatas supertrahunt. Nec sarrienda sunt hoc modo sata. Sed protelis⁹ binis ternisque sic arant. Uno boum⁵ jugo censeri anno facilis soli quadragenajugera, difficilis tricena, justum est.

XLIX. (XIX.) In arando magnopere servandum¹ est Catonis oraculum: ^a 'Quid est primum? Agrum bene colere. Quid secundum? Bene arare. Quid tertium? Stercorare. Sulco^b vario ne ares. Tempestive ares.' Tepidioribus^c

pridem inventum in Rætia. Gallie duas dediderunt tali rotulas Gronov. et al. ante Harduin. adderent rotulas Vet. Dalec. adderent atque rotulas al. ap. Dalec. —7 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. Rotatum illud plaustrum adhuc dicitur 'plagrat' ut observat Illustr. Torrentius.' Brotier. Turneb. et Chiffi. plaumorati; al. ap. Dalec. quod g. v. planastrum: quod nempe in planis et pinguibus eo potissimum utantur. —8 Serunt ita non culta terra, sed vere nova Dalec. —9 Ita codd. Harduini, Dalec. Turneb. et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. porcellis Gronov. et al. vett. Mox, Chiffi. conseri anno facili; Dalec. conseri arvo faciliis.

CAP. XLIX. 1 Chiffi. reservandum. —2 Ita codd. Harduini et Dalec. cum

NOTÆ

^a *In Rætia Gallie*] In parte Rætiae, quem Gallie Togatus ascripta est, ubi Verona, &c.

^b *Plaumorati* [planarati] Rectius *plaustrarati*, ob rotulas aratro additas, similitudinemque plaustri vel currus. Vide Notas et Emend. num. 17.

^c *Cratesque*] Crates pro occa accipitur, una *Hercæ*. Quid sit occare, diximus c. 37. Virgil. Georg. i. 34. 'Multum adeo rastris glebas qui frangit inertes, Vimineasque trahit crates, juvat arva.'

^d *Sed protelis*] Ita rescripsimus ex Mss. Reg. Colb. &c. pro *porcellis*. Sic Plinius ipse ix. 17. *protelis boum* extrahi pisces vastæ molis dixit: ubi vide quæ sunt a nobis annotata.

^e *Uno boum*] Unum boum jugum

arandis jegeribus quadragenis, si solum est facile, par est: si difficile, tantum tricenis.

^f *Catonis oraculum*] Cap. 61. p. 44. ex vet. cod. Meursii: 'Quid est primum? Agrum bene colere. Quid secundum? Arare. Quid tertium? Stercorare.'

^g *Sulco*] Varro de Re Rust. i. 39. 'Qua aratrum vomere lacunam fecit, sulcus vocatur: (unc raie, un rayon:) quod est inter duos sulcos, dicitur porcus, (un sillon.) Sulcum varium dicit, qui in terra varia imprimitur, id est, superne tantum et leviter in superficie irrorata, penitus et inferne sicca, quam describit Columella disertissime, II. 4. 'Sed quancumque arabitur,' inquit, 'obser-

locis a bruma proscindi arva oportet: frigidioribus ab æquinoctio verno. Et maturius sicca regione, quam humida. Maturius densa terra, quam soluta, pingui quam macra. Ubi siccae et graves æstates, terra cretosa aut gracilis, utilius inter solstitium et autumnæ æquinoctium aratur. Ubi leves æstus, frequentes imbres, pingue herbosumque solum ibi mediis caloribus.³ Altum et grave solum etiam hyeme moveri placet: tenue valde et aridum, paulo ante sationem.³

Sunt et hic suæ leges: 'Lutosam⁴ terram ne tangito. Vi omni arato: priusquam ares,⁴ proscindito.'⁵ Hoc utilitatem habet, quod inverso cespite herbarum radices necantur. Quidam utique ab æquinoctio verno proscindi volunt. Quod vere semel aratum est, a temporis argumento ver-

////////

edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *melius caloribus* Gronov. et al. vett.—3 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiffi. *ante sationis tempus* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 'Ita codd. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Gronov. et al. vett. *prius quam ares* Harduini codd. et Chiffi. item Harduin.

NOTÆ

vabimus ne lutosus ager tractetur, neve exiguis nimbis semimadidus, quam terram rustici variam cariosamque appellant. Ea est cum post longas siccitates levis pluvia superiorem partem glebarum madefacit, inferiore non attingit, &c. Vide quæ de terra cariosa diximus XVII. 3. Theophr. de Causis III. 28. p. 293. id terræ genus *ἀμλεπύρον* vocat, et vehementer improbat. Catonis verba sunt loc. cit. 'Agrum frumentarium cum aras, bene et tempestive ares: sulco vario ne ares.'

³ *Tepidioribus*] Virgilius Georg. I. 43. 'Vere novo, gelidas canis cum montibus humor Liquitur, et Zephyro patris se gleba resolvit: Depresso incipiat jam tum mihi taurus aratro Ingemere, et sulco attritus splendescere vomer.' Vide Colum. II. 4. 'quo

Delph. et Var. Clas.

anni tempore campi arandi sint.'

⁴ *Lutosam*] Pallad. lib. II. in Januar. c. 3. p. 38. 'Observandum est, ne lutosus ager aretur... Nam terra, quæ lutosam tractatur in primordio, fertur toto anno non posse tractari.' Columellam uterque sequitur, II. 4. 'Quandocumque arabitur, observabimus ne lutosus ager tractetur, neve exiguis nimbis semimadidus, quam terram rustici variam cariosamque appellant... Nam quæ limosa versantur arva, toto anno desinunt posse tractari: nec sunt habilia sementi, aut occationi, aut sationi. At rursus quæ varia subacta sunt, continuo triennio sterilitate afficiuntur.'

⁵ *Proscindito*] Varro I. 19. 'Terram cum primum arant, proscindere appellant.'

Plinius.

vactum^f vocatur. Hoc in novali aequè necessarium est.⁵ Novalis est,⁶ quod alternis annis seritur. Araturos^h boves quam arctissime jungi oportet, ut capitibus sublatis arent: sic minime colla contundunt. Si inter arbores vitesque aratur, fascellisⁱ capistrari,⁶ ne germinum tenera præserpant. Serriculum^j insitivam⁷ pendere, qua intercidantur radices. Hoc melius, quam convelli aratro, bovesque lactari. In arando versum^l peragi, nec strigare^m in actu

~~~~~

1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. atque requieto necessarium est Gronov. et al. vett. —6 Chiffi. capistrantur.—7 Serriculum insitivam Gronov. et al. vett. Item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Cod. Reg. 2. et Editio princeps, Serriculum. Pro insitivam, mallet Pintianus, in stiva; et probabili est ejus

NOTE

^f *Vervactum*] Quasi vere actum, hoc est, aratum.

⁵ *Novalis est*] Ager novalis proprie is est, qui nunquam antea præscissus, nunquam cultus. Sic Plinius ipse alibi vocat agrum novalē, unde vetus sylva excisa est: sed usu tamen auctorum jam vox traducta est ad signandum agrum illum, qui alternis cessat, alternis seritur. Gaius Dig. lib. 1. tit. de verb. signif. leg. 'Sylva: 'Novalis est terra præcisa, quæ anno cessavit, quam Græci *νέανω* vocant.' *Lege νέανω*. Glossæ: *νέανω*, *novalia*, *novalis terra*. Festus: 'Novalis ager, novæ relictus sementi.' Isidorus: 'Novalis ager est primum præscissus, sive qui alternis vacat, novandarum sibi virium causa. Novalia enim semel cum fructu erant, et semel vacua.'

^h *Araturos*] Colum. de Re Rust. 11. 2. p. 43. 'Igitur in opere boves arcte junctos habere convenit, quo speciosius ingrediantur sublimes, et elatis capitibus, ac minus colla eorum labefactentur, jugumque melius aptum cervicibus insadat: hoc enim genus juncturæ maxime probatum est.'

ⁱ *Fascellis*] Sunt veluti sportæ quædam e viminibus funiculiæ contextæ, quibus ora boum, equorum, mulorumque cermines capistrari. Acceptum hoc a Catone cap. 54. 'Boves fascillas habere oportet, ne herbas sectentur, cum arabant.' Græcis *φάσκις* dicitur.

^j *Serriculum* [*Securiculum*] Dolabram vocat Columella loc. cit. p. 45. 'Nec minus dolabra,' inquit, 'quam vomere bubulcus utatur, et præfractas stirpes summasque radices, quibus ager arbusto consitus implicatur, omnes refodiat, ac persequatur.' Mss. omnes, *serriculum*, forte pro *serrulam*, quem serrulam minorem in instrumento rustico Palladius vocat, lib. 1. cap. ult.

^k *Insitivam*] Ita Mss. quidem: sed cum Pintiano malim, in stiva.

^l *In arando versum*] Alii versuram vocant, cum, sulco ad finem perducto, iterum eo revertimur, unde arationis principium est susceptum. Colum. 11. 3.

^m *Nec strigare*] Nec requiescere, aut cessare imperfecto sulci versu, qui uno veluti spiritu agendus est.

spiritus.⁸ Justum est proscindi sulco dodrantali⁹ jugerum uno die, iterari sesquijugerum, si sit facilitas soli: si minus, proscindi semissem,⁹ iterari assem, quando et animalium labori natura leges statuit. Omne arvom⁷ rectis sulcis, mox et obliquis subigi debet. In collibus⁴ transverso tantum monte aratur, sed modo in superiora, modo in inferiora, rostrante vomere.⁹ Tantumque est laboris homini, ut etiam boum vice fungatur. Certe sine hoc animali montanæ gentes sarculis arant.⁵ Arator, nisi¹ incurvus, prævaricatur. Inde

conjectura. Brotier. *Sericulam* etiam Chiff.—8 Ita codd. Hardini, Dalec. et Chiff. item Pellicerius, Harduin. 1. 2. 8. Miller. Bipont. et Franz. *ne strigare in colu aspius* Gronov. et al. vett.—9 Vet. Dalec. *rostrante vomere*.—

NOTÆ

Vide Notas et Emend. num. 18.

⁸ *Sulco dodrantali*] Sulco novem pollicibus alto, aeu pedis unius, ut vocant, tribus quartis. Inter duos porro sulcos terra eminens, id epim monere abiter operæ pretium est, porca vocatur: hoc est, 'medius cumulus, qui inter duos latius distantes sulcos,' ut ait Colum. 1. 4. 'siccam sedem framenti præbet.'

⁹ *Proscindi semissem*] Hoc est, jugeri partem mediam proscindi: iterari totum. Aa enim pro integra quatuordecimque accipitur, quam in semisses duas, unciasque duodecim, et partes alias, ita ut assem, antiqui dividebant.

⁷ *Omne arvom*] Præceptum illud Virgilianum est, Georg. 1. 65. 'Neque illum Flava Ceres alto nequiquam spectat Olympo: Et qui proscindas quæ suscitât agnoscere terga, Rarus in obliquum verso prærupit aratro, Exercetque frequens tellurem, atque imperat arvis.' Adi et Colum. 11. 2. p. 44. 'Bubulcum autem per proscissum ingredi oportet, alternisque versibus obliquum tenere aratrum, et alternis recto plenoque sulcare: sed ita necubi erudum solum et

immutum relinquit, quod agricolæ acanum vocant.'

⁴ *In collibus*] Aliquanto planius Columella idem 11. 4. pag. 48. a quo Plinius hæc mutuatur: 'Sed in arando maxime est observandum, semper ut transversus mons sulcetur. Nam hac ratione differentia acclivitatibus infringitur, laborque pecudum et hominum commodissime sic minuitur. Paulum tamen quocienscumque iterabitur, modo in elatiora, modo in depressiora clivi, obliquum agi sulcum oportebit, ut in utramque partem rescindamus, nec eodem vestigio terram moliamur.'

⁹ *Rostrante vomere*] Rostrum oblique impingente vomere. Vel *rostrante* forte *vomere* dixit, hoc est, simplici, non aurito, quo utuntur in planis, auctore Palladio, lib. 1. cap. ult.

⁵ *Sarculis arant*] Ut ante dictum est cap. 18.

¹ *Arator, nisi*] Proverbi speciem, inquit Erasmus, Chilian. 11. Cent. 5. adag. 85. pag. 869. habet, quod refert Plinius: Arator, nisi incurvus, prævaricatur. Præcipit ut arator arvom primum rectis sulcis proscindat: mox et obliquis subigat: id fieri vix po-

translatum hoc crimen in forum. Ibi itaque¹⁰ caveatur, ubi inventum est. Purget vomerem subinde stimulus cuspidatus rallo.^{10v} Scamna^v inter duos sulcos cruda ne relinquantur, glebæ ne exultent. Male aratur² arvum, quod satis frugibus occandum est. Id demum⁷ recte subactum erit, ubi non intelligetur utro vomer ierit. In usu est et collicias² interponere, si ita locus poscat, ampliore sulco, quæ in fossas aquam educant.¹¹

(xx.) Aratione per transversum iterata,^a occatio sequi-

10 Ita codd. Harduini, Dalec. Chiffi. et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ralla* Gronov. et al. vett. *ralla* al. ap. Dalec. Ita quoque Nic. Heinsius. Vid. Syllog. Epist. tom. III. p. 132.—11 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *deducant*

NOTE

test, nisi toto corpore incumbat labori: unde et Virgilio dictus 'Curvus arator.' Ceterum prævaricari est a recto sulco divertere. Unde et in causis prævaricari dicuntur, qui causam diversam adjuvant. Videlicet hoc est illud quod ait Plinius, 'Inde translatum hoc crimen in forum.'

^v *Ibi itaque*] In agro, unde in forum translata parœmia.

^v *Cuspidatus rallo*] Hoc est, rallo præfixus. Est autem rallum ferramentum quo raditur vomer, et inhærente terra liberatur, atque purgatur, ut Turnebus admonet, *Advers.* xxiv. 1. p. 809.

^v *Scamna*] Agricola scamna appellat grandiores glebas, quæ solent excitari prima aratione, cum in proscisso crudum solum immotumque relinquitur: quod cavendum esse præcipit lex rusticationis. Hac voce utitur Columella II. 2. pag. 44. ut paulo ante retulimus, et alibi passim.

² *Male aratur*] Colum. II. 4. p. 46. 'Sed et compluribus iterationibus sic resolvatur vervactum in pulverem, ut vel nullam, vel exiguam desideret occasionem, cum semina verimus. Nam

veteres Romani dixerunt male subactum agrum qui satis frugibus occandus sit.'

⁷ *Id demum*] Colum. loc. cit. 'Pingues campi tam frequentibus densisque sulcis arandi sunt, ut vix dignoscatur in utram partem vomer actus sit: quoniam sic omnes radices herbarum perruptæ necantur.'

² *Et collicias*] In agris collicias sunt sulci ampliores, qui et porcæ dicti, per quos aquam delibrabant. In urbibus collicicæ, sive conlicicæ, sive colliquiæ, dicebantur olim canales, qui aquam et stillicidium defluentem excipiebant. Columella II. 8. 'Cavebitur, ut patentem liras, crebrosque sulcos aquarios, quos nonnulli elices vocant, faciamus, et omnem humorem in colliquias, atque inde extra segetes derivemus.' Festus: 'Elices, sulci aquarii, per quos aqua collecta educitur e liris.' Simili forma et 'inlices' dicti canales, 'in quos aqua confluit in viis lapide stratis, ab eliciendo dicti,' ex eodem Festo.

^a *Aratione . . . iterata*] 'Offringi' autem 'terra dicitur,' auctore Festo,

tur,^b ubi res poscit, crate vel rastro : et sato semine iteratio. Hæc quoque ubi consuetudo patitur, crate contenta,^{12 c} vel tabula aratro annexa, quod vocant lirare,^d operiente semina :¹³ unde primum appellata deliratio^e est. Quarto seri sulco^f Virgilius existimatur voluisse, cum dixit optimam esse segetem, quæ bis Solem, bis frigora sensisset. Spissius solum, sicut plerumque in Italia, quinto sulco seri melius est, in Tuscis vero nono. . At fabam et viciam non proscisso serere sine damno, compendium operæ est.

//////////

Gronov. et al. vett.—12 'Ita bene Mas. Reg. Ambrosian. Editio princeps et Cl. Rezzonicius. Cratem contentam dicit Plinius, quæ solida textura, neque ampla, hominem stantem vix excipiat. Hujus cratis contentæ, ut et tabulæ aratro annexæ, quæ plana sunt instrumenta, usus adhuc est apud Comenses, Mediolanenses, et finitimos agrorum cultores.' Brotier. 'Codex Pintiani, crate contenta; unde ille contexta. Sed 'cratis contenta,' ut 'contentus funis,' cratis extenta.' Nic. Heinsius. Vid. Adv. III. I. p. 304. crate dentata Gronov. Harduin. I. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—13 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. I. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. operientes semina Gronov. et al. vett. 'Alii, operiente, sub. 'crate,' vel 'tabula.' Lego, operiente

NOTE

'cum iterum transverso sulco aratur.'

^b Occatio sequitur] Græci βολοκρίαν vocant, qua franguntur glebæ: occare Galli, *heræer*: occam, una *heræe*: unde *hercia*, et *herciare*: de quibus V. Cl. Du-Cangius in Glossario consulendus.

^c Crate contenta[dentata] Hinc 'bidentare' veteres occare dicebant, quod occa dentata infrangebantur iterum glebæ. Glossæ Philoxeni: *Σκαφερός* Fossura, bidentatio, occatio, iteratio.

^d Quod vocant lirare] Varro de Re Rust. I. 29. 'Tertio cum arant jacto semine, boves lirare dicuntur, id est, cum tabellis additis ad vomerem, simul et satum frumentum operiunt in porcis, et sulcant fossas, quo pluvialis aqua delabatur.'

^e Deliratio] Quare a lira, rectoque sulco diacedere.

^f Quarto seri sulco] Hoc est, post quartam arationem, ut dictum est c. 35. Virgillii locus est e Georg. I. 47. 'Illa seges demum votis respondet avari Agricola, bis quæ Solem, bis frigora sensit.' Qua loquendi forma nihil aliud voluit intelligi, quam quater sive quatrinduo proscindi terram oportere: ut bis diurnum vernæ tempestatis teporem, bis nocturnum ejusdem frigus sentiat. Sed longe aliter hunc poetæ locum vulgus interpretum accipit. Sic Columella I. 11. 'primo vel altero sulco seri ciceram' dixit, 'mense Martio.' Hoc est, terra semel iterumve arata. Plinius ipse supra, de napa c. 35. 'Diligentiores quinto sulco napum seri jubent, rapa quarto.' Et c. 37. 'Vicia uno sulco sata non sarritur,' &c. Atque hoc ipso loco plane statim, 'Quinto sulco seri,' &c.

Non omittemus unam etiamnam arandi rationem, in Transpadana Italia bellorum injuria excogitatam. Salassi cum subjectos Alpibus depopularentur agros, panicum miliumque jam excrecens tentavere.⁵ Postquam respuebat natura, inararunt. At illæ messes multiplicatæ docuere, quod nunc vocant artrare,¹⁴ id est, aratrare, ut credo tunc dictum. Hoc fit vel incipiente culmo, cum¹⁵ jam is bina ternave emiseric folia. Nec recens subtrahemus exemplum, in Treverico agro tertio ante hunc annum¹ compertum. Nam cum hyeme prægelida captæ segetes essent, reseverunt, resarrientes¹⁶ campos mense Martio, uberrimasque messes habuerunt. Nunc reliqua cultura tradetur per genera frugum.

L. (XXI.) Siliginem, far, triticum, semen hordenum occato, sarrito, runcato, quibus dictum erit¹ diebus. Singulæ operæ² cuique generi in jugero sufficient. Sarculatio³ induratum hyberno rigore soli tristitiam laxat temporibus vernis, novosque Soles admittit. Qui sarriet,⁴ caveat ne frumenti radices suffodiat. Triticum, hordeum, semen, fabam bis sarrire⁵ melius. Runcatio,⁶ cum seges in articu-

semina, quod hirare vocant, &c. Vid. Varr. c. 29. Dalec.—14 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. multiplicata docet quod nunc voc. aritrare cod. Dalec. duplicata docuere, quod n. v. artrare Gronov. et al. ante Harduin.—15 Vet. Dalec. vel cum.—16 Chiffi. et scient.

NOTÆ

⁵ *Tentavere*] Subintellige, depopulari, immisso, ut fit, exercitu.

¹⁴ *Artrare*] Hoc est, segetes jam natas rursus arando proscindere.

¹ *Ante hunc annum*] Qui urbis annus erat DCCCXXX. ut diximus XIV. 5.

² *Quibus dictum erit*] Cap. 65.

³ *Singula operæ*] Paulo aliter Columella II. 13. cui titulum fecit, 'Pro modo cujusque agri quot operæ desiderantur.'

⁴ *Sarculatio*] Sive sarritio.

⁵ *Qui sarriet*] Colum. II. 12. pag. 65. Palladius, lib. II. in Januar. cap.

9. p. 39. 'Sarculanda frumenta: quod opus plerique negant fieri debere, quia radices eorum detegantur, aut incidantur, et necentur frigore subsequuto: mihi autem videtur herbosis locis tantum esse faciendum.'

⁵ *Fabam bis sarrire*] Ter sarrientum monet Colum. II. 12. pag. 66. Palladius, bis; lib. II. in Januar. tit. 9. p. 39.

⁶ *Runcatio*] Columella II. 12. 'Subjungenda sarritioni runcatio,' &c. De runcatione dixi c. 58.

lo^p est, evulsis inutilibus herbis, frugum radicem¹ vindicat, segetemque discernit a cespite. Leguminum cicer eadem, quæ far, desiderat. Faba runcari^q non gestit, quoniam evincit herbas.² Lupinum runcatur tantum.^r Milium, et panicum³ occatur, et sarritur: non iteratur, non runcatur. Sicilia⁴ et faseoli occantur tantum. Sunt genera terræ, quarum ubertas pectinari^t segetem in herba cogat: (cratis et hoc genus, dentatæ stylis ferreis:) eademque^s nihilominus et depascuntur.^u Quæ depasta sunt, sarculo iterum excitari necessarium. At in Bactris, Africa, Cyrene,⁶ omnia hæc supervacua fecit indulgentia cœli, et a semente⁷ non nisi messibus^v in aream redeunt: quia siccitas coercet herbas, fruges nocturno tactas rore nutriens. Virgilius.^w alternis cessare arva suadet: et hoc,⁹ si patientur ruris

CAP. L. 1 Chiffi. *radices*.—2 'Ita cod. Reg. 2.' Brotier. *non gestit, quoniam evincit herbas: lupinum Gronov. et al. vett. non gestit: quoniam evincit herbas lupinum, runcatur, &c.* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pro runcatur, cod. Dalec. non occatur; Chiffi. vocatur, et in emend. occatur.*—3 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Milium, panicum Gronov. et al. vett.*—4 Dalec. *siliqua*, id est, dolichus.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *eadem Gronov. et vett.*—6 Cyrenis Chiffi. Mox, *supervacua terris fecit* cod. Dalec.—7 Gronov. et al. ante Harduin. *et semente.*—8 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *nonis mensibus Gronov. et al. vett.*—9 In cod.

NOTE

^p Cum seges in articulo] Cum seges in articulum irit, ut loquitur Columella loc. cit. hoc est, cum nodum fecerit. Plinius ipse supra, c. 45. 'Si in articulum seges ire cœperit.'

^q Faba runcari] Vide Notas et Emend. num. 19. Cur porro faba runcari non gestiat, in causa est, inquit Columella II. 12. ex Corn. Celsi sententia, quod internatæ herbæ sæno reserventur. At Columella frugibus his detrabi plurimum scribit, si runcatio relinquatur.

^r Runcatur tantum] Non sarculari.

^s Sicilia] Hoc est, sænum Græcum, de quo c. 39.

^t Pectinari] Dentata crate agitari. Ovid. de Remed. 192. 'Et tonsam raro pectine verrit humum.'

^u Depascuntur] Immissis, ut dictum est, in arva pecudibus.

^v Non nisi messibus] Hoc est, messis tempore. Vide Notas et Emend. num. 20.

^w Virgilius] Georg. I. 71. 'Alternis idem tonnas cessare novales Et segnem patiere diu durescere campum. Aut ibi flava seres mutato sidere sarra, Unde prius lætum siliqua quassante legumen, Aut tenues fœtus vicia, tristisque lupini Sustuleris fragiles calamos, sylvamque sonantem.'

spatia, utilissimum procul dubio est. Quod si neget conditio, far serendum, unde et lupinum, aut vicia, aut faba sublata sint, et quæ terram faciunt¹⁰ lætiorem. Inprimisque et hoc notandum, quædam propter alia seri obiter: sed parum provenire priori diximus^{*} volumine, ne eadem sæpius dicantur: plurimum enim refert soli cujusque ratio.

LI. (XXII.) Civitas Africæ in mediis arenis, petentibus Syrtes Leptinque magnam,¹ vocatur Tacape, felici super omne miraculum riguo solo: ternis fere millibus passuum in omnem partem fons abundat, largus quidem, sed certis horarum spatiis dispensatur² inter incolas. Palmæ ibi prægrandi subditur olea, huic ficus, fico Punica, illi vitis: sub vite seritur frumentum, mox legumen, deinde olus, omnia eodem anno: omniaque aliena umbra aluntur. Quaterna cubita³ ejus soli in quadratum, nec ut a porrectis metiantur digitis, sed in pugnum contractis, quaternis denariis^b venumdantur. Super omnia est, bifera vite,³ bis anno vindemiare. Et nisi multiplici partu exinaniatur ubertas, pereunt luxuria singuli fructus.⁴ Nunc vero toto anno metitur aliquid: constatque fertilitati non occurrere⁵ homines. Aquarum quoque differentia magna riguis. Est in Narbonensi⁶ provincia nobilis fons, Orge nomine est: in eo herbæ nascuntur in tantum expetitæ bubus, ut mersis

~~~~~

Dalec. desunt et hoc.—10 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. terram faciant Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. LI. 1 Chiffi. magna.—2 Franz. sed ceteris horarum, &c. Chiffi. sed et certis hor. spat. dispensatur.—3 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiffi. biferam vitem Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 Cod. Dalec. pereat luxuria fructus.—5 Vet. Dalec. præcurrere.—6 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. magna riguis est. In Narbonensi Gronov. et al. vett.

NOTÆ

^{*} Priori diximus] Libro snp. initio c. 7. 'Necnon et satis quibusdam ipsis pasci terram dixit. Segetem stercoreant fruges, lupinum, faba, vicia,' &c.

^a Quaterna cubita] Petita mensura

ex hominis vendentis cubito, ac ne porrectis quidem digitis, sed iisdem in pugnum contractis.

^b Quaternis denariis] Asses sunt monetæ nostræ triceni bini.

capitibus totis eas quærant. Sed illas in aqua nascentes certum est non nisi imbribus ali. Ergo suam quisque terram aquamque noverit.

LII. (XXIII.) Si fuerit illa terra, quam appellavimus^c teneram, poterit sublato¹ hordeo milium seri: eo condito, rapa:² his sublatis, hordeum vel triticum, sicut in Campania: satisque talis terra aratur, cum seritur. Alius ordo: ut ubi adorem fuerit, cesset quatuor mensibus hybernis, et vernam fabam recipiat, ita ut ante hyemalem^d ne cesset. Nimis pinguis³ alternari potest ita, si frumento sublato legumen tertio seratur. Gracilior et in annum tertium cesset. Frumentum quidam seri⁴ vetant, nisi in ea quæ proximo anno quieverit.

LIII. Maximam hujus loci partem stercorationis obtinet ratio, de qua et priore diximus^e volumine. Hoc tantum enim¹ in confesso est, nisi stercolato^f seri non oportere, quanquam et hic leges sunt propriæ. Milium, panicum, rapa, napus, nisi in stercoratione non seritur.² Non stercolato frumentum potius quam hordeum serito. Item in novalibus, tametsi in illis fabam seri volunt, eandem ubicumque quam recentissime stercolato solo. Autumno aliquid saturus, Septembri mense finum inaret³ post im-

CAP. LII. 1 Chiff. *sublecto*.—2 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *raphanus* Gronov. et vulgg. Mox, *his sublectis* Chiff.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aut ante . . . cesset. Nec non nimis pinguis* Gronov. et al. vett. *Nec non* deest in Chiff. Mox, Chiff. *potest. Ita fit fr. sublecto*.—4 Chiff. *seri quidem*.

CAP. LIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. recentt. *Hoc tantum* nam Gronov. et vulgg. ante Harduin.—2 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiff. *serantur* Edd. vett. et Har-

NOTE

^c *Quam appellavimus*] Lib. xvii. cap. 3.

^d *Ita ut ante hyemalem*] Ita ut ante hyemalis fabæ proventum duret. Hyemalis faba ea est, quam superius dixit c. 30. seri ante Vergiliarum occasum, ut antecedit hyemem. Verna, quam Virgilius seri per ver jubet,

Circumpadanæ Italiæ ritu. Vide Notas et Emend. num. 21.

^e *Priore diximus*] Lib. xvii. c. 6.

^f *Nisi stercolato*] Theophr. Hist.

viii. 6.

³ *Finum inaret*] Columella ii. 12.

⁴ *Disiectum protinus finum inarari et obrui* convenit, ne Solis halitu vi-

brens. Utique si verno erit saturus, per hyemem fimum disponat. Justum est^h vehes octodecim jugero tribui: dispergere autem priusquam arescat,⁴ aut jacto semine.⁵ Si hæc omissa sit stercoreatio, sequens est,¹ priusquam sarriat, aviarii pulvere. Quod ut⁶ hanc^k quoque curam determinemus, justum est singulas vehes fimi denario ire,^l in singulas pecudes minores; in majores, denas: nisi contingat hoc, male substravisse pecori colonum appareat.⁷ Sunt qui optime stercoreari putent, sub dio retibus^m inclusa pecorum mansione. Agerⁿ si non stercoreatur,⁹ al-

~~~~~

duin.—3 Chiffi. *inarguet*.—4 Idem codex, *prius quam ares*; *prius quam serat* Dalec. e Colum.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aut jactato semine* Gronov. et al. vett.—6 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *serat, ante pulverem*. Quod ut Gronov. et vulgg. *serat, ante pluerit*. Sed ut al. ap. Dalec.—7 Dalec. *appareat*.—8 Ita Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. et Bipont. *sub dio nunc retibus* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. *sub dio cratibus* Vet. Dalec. Vid. Nic. Meins. Adv. III. 1. p. 394.—9 Chiffi. *si non fuerit stercoreatus*.

NOTE

res remittat: et ut permixta humus prædicto alimento pinguescat,' &c.

^h *Justum est*] Colum. loc. cit. 'Jugera autem desiderat, quod spissius stercoreatur, vehes quatuor et viginti: quod rarias, duodeviginti.' Idem xi. 2. in Novembri, subdit, 'Vehes autem stercoreis habet modicos octoginta.' Vehis aliud nihil fuit quem plustri onus, *une charrette*, et quidem quantum protele bovm vehi solet. Cod. Theod. lib. xiv. tit. 6. leg. 1. 'Coctoribus calcis per ternas vehes singulæ amphoræ vini præbeantur: Vecturariis vero amphora A Vecturariis etiam trecentos boves præcipimus dari.'

^l *Priusquam arescat*] Ne Solis halitu, ut dictum est, vires remittat: 'Itaque,' ut subdit Colnabella loc. cit. 'cum in agro disponentur acervi stercoreis, non debet major modus eorum dissipari, quam quem bubalci eodem die possint obruere. Sed dissectum protinus fimum inarari et

obruï convenit, ne Solis halitu vires amittat, et ut permixta humus prædicto alimento pinguescat.'

¹ *Sequens est*] Secunda stercoreatio fiet, ante sarritionem, jacto pulvere ex aviariis. Vide Notas et Emend. num. 22.

^k *Quod ut hanc*] Hoc est, Sed ut hanc. Cicero Ep. xiv. 4. 'Quod utinam minus vitæ cupidus faissem.'

^l *Denario ire*] Hoc est, venire denario singulas fimi vehes, quas tricenis diebus singulæ pecudes minores efficiunt: denario item denas, quas pecudes majores pariter memæ reddunt. Colum. ii. 15. 'Parum autem diligentes existimo esse agricolas, apud quos minores singulæ pecudes tricenis diebus minus quam singulas, itemque majores denas vehes stercoreis efficiunt,' &c.

^m *Retibus*] Vel, ut fere fit, cratibus.

ⁿ *Ager*] Colum. ii. 16. 'Nec ignorare colonos oportet, sicuti refriges-

get: si nimium stercoreatus est, aduritur: satiusque est id sæpe, quam supra modum facere. Quo calidius ° solum est, eo minus addi stercoreis, ratio est.

LIV. (XXIV.) Semen optimum^p anniculum, bimum deterius, trimum pessimum, ultra sterile. Et in uno omnium definita genere ratio est: quod in ima^q area subsedit,¹ ad semen reservandum est. Id enim optimum, quoniam gravissimum: neque alio modo utilius discernitur.² Quæ spica per intervalla semina habebit, abjicietur. Optimum granum^r quod rubet, et dentibus fractum,³ eundem habet colorem: deterius, cui plus intus albi est. Certum terras⁴ alias plus seminis recipere, alias minus. Religiosumque^t inde primum colonis augurium, cum avidius accipiat, esurire creditur, et comesse semen. Sationem locis humidis celerius fieri ratio est, ne semen imbre putrescat: siccis

~~~~~

CAP. LIV. 1 Cod. Dalec. *area subsedit*.—2 Cod. Dalec. *dispergitur*. Franz. *discernitur*.—3 Cod. Dalec. *et dein fractum*.—4 Nic. Heinsius, Adv.

NOTÆ

cere agrum, qui non stercoretur: ita peruri, si nimium stercoretur: magisque condncere agricolæ frequentur id potius, quam immodice facere.⁷

° *Quo calidius*] Colum. loc. cit. 'Nec dubium quin aquosus ager majorem stercoreis copiam, siccus minorem desideret: alter, quod assiduis humoribus rigens hoc adhibito regelatur: alter, quod per se tepens siccitatibus, hoc assumpto largiore, torretur: propter quod nec deesse ei talem materiam, nec superesse oportet.'

^p *Semen optimum*] Hæc a Theophr. Hist. VIII. 11. Eadem habet auctor Geopon. II. 14. p. 52.

^q *Quod in ima*] Tractat hoc disertè Colomella II. 9. 'Optimam quamque apicam legere oportet.... et semper quod propter magnitudinem ac pondus in imo subsederit, ad semen re-

servandum.... Neque enim dubium est, ex robusto semine posse fieri non robustum: quod vero protinus exile natum sit, nunquam robur accipere manifestum est. Ideoque Virgilius, cum et alia, tum et hoc de seminibus præclare sic disseruit: 'Vidi ego lecta diu, et multo spectata labore Degenerare tamen, ni vis humana quotannis Maxima quæque manu legeret: sic omnia fati In pejoris ruere, ac retro sublapsa referri.'

^r *Optimum granum*] Colum. II. 9. 'Granum autem rutilum, si cum diffissum est, eundem colorem interiorem habet, integrum esse non dubitamus. Quod extrinsecus albidum, intus etiam conspicitur candidum, leve ac vanum intelligi debet; &c.

⁴ *Certum terras*] Theophr. Hist. VIII. 6.

^t *Religiosumque*] Ridet id merito Theophr. loc. cit.

— serius, ut pluviae sequantur; ne diu jacens atque non concipiens, evanescat.⁴ Itemque festinata satione densum spargi semen, quia tarde concipiat: serotina rarum, quia densitate nimia necetur. Artis quoque cujusdam est, æqualiter spargere.⁵ Manus utique congruere debet cum gradu, semperque cum dextro pede. Fit quoque⁶ quorundam occulta ratione, quod sors⁶ genialis atque fecunda est. Non transferendum est ex frigidis locis semen in calida, neque ex præcocibus in serotina: idque in contrarium præcepere quidam falsa diligentia.

LV. Serere in jugera^a temperato solo^a justum est tritici aut siliginis modios v. farris, aut seminis, (quod frumenti genus ita appellamus,)^b x. Hordei vi. Fabæ^c quintam partem amplius quam tritici: vicie^d xii.^d ciceris et cicerulæ,^e et pisi, iii. lupini x.^f lentis iii. sed hanc cum fimo arido seri volunt: ervi vi.^g siliciæ vi.^h faseolorum iv. pa-

iii. 8. p. 460. conj. *eviescat*: quem consule.—5 Ita Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. et Bipont. *est*, *spargere* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. —6 Chiff. *fors*.

CAP. LV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. in *jugera*

NOTÆ

^a *Fit quoque*] Fit ex arte quadam occulta, inditoeque a natura solerti membrorum motu, satio læta et fecunda.

^a *Serere in jugera*] Colum. ii. 9. p. 51. 'Jugum agri pinguis plerumque modios tritici quatuor; medio-
cris,' sive temperati, 'quinque postulat: adorei modios novem, si est lætum solum,' &c. Idem p. 55. de hordeo: 'Jugum sex modios postulat.' Vide et Varron. de Re Rust. i. 44.

^b *Ita appellamus*] Appellavimus sane c. 19.

^c *Fabæ*] Ita fere Colum. ii. 10. p. 57.

^d *Vicie XII.*] Subintellige, modios, ut in sequentibus.

^e *Cicerulæ*] Colum. ii. 10. p. 61. 'Cicerulæ, quæ piso est similis . . . tres modii jugum implent.' Ac paulo post de cicere, p. 61. 'Jugum modii tres abunde sunt.' De lupino, p. 57. 'Jugum decem modii occupant.' Et pag. 59. de lente: 'Jugum agri paulo plus quam modius occupat.' Et pag. 57. de faseolis idem cum Plinio sentit: de milio quoque, et panico, pag. 56. Vide rursus eundem Colum. in Octobri, xi. 2.

^f *Lupini X.*] Colum. ii. 10. de lupino: 'Jugum decem modii occupant.' Et mox de piso: 'Eadem mensura jugum, vel modio minus quam phaselum, licet obserere.'

^g *Ervii VI.*] Quinque duntaxat modios desiderat Palladius lib. ii. in Ja-

buli xx. milii, panici, sextarios quatuor.^a Pingui solo plus, gracili minus. Est et alia distinctio: in denso, aut cretoso, aut uliginoso solo, tritici aut siliginis modios sex: ¹ in soluta terra, et sicca,³ et læta, quatuor. Macies enim ^j soli, nisi rarum ⁴ culmum habeat, spicam minutam facit et inanem. Pinguia arva ex uno semine ^s fruticem numerosum fundunt, densamque segetem e raro semine emittunt. Ergo inter quatuor et sex modios pro natura soli, alii quinque non minus seri, pluresve præcipiunt: item in consito, aut clivoso, ut in macro.⁶ Huc pertinet oraculum illud magnopere custodiendum: 'Segetem ne defruges.'^k Adjecit iis Accius ⁷ in Praxidico, 'ut sereretur, cum Luna esset in Ariete, Geminis, Leone, Libra, Aquario.' Zoroastres, 'Sole duodecim partes Scorpionis transgresso, cum Luna esset in Tauro.'

LV1. Sequitur huc dilata et maxima indigens cura de tempore fruges serendi quæstio, magnaue ex parte ratione

temperati soli Gronov. et al. ante Harduin.—2 Vet. Dalec. *sex*.—3 'Ita bene codd. Regg. Lang. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Vet. Pintiani. *in soluta terra nuda, et sicca* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et nuda, et sicca* al. edd. ante Pintian.—4 Ita codd. Harduini et edd. recentt. *Macrum enim solum nisi rarum* Chiffi. *Macies enim soli major, nisi rarum* Gronov. et al. vett.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ex una seminis radice* Gronov. et al. vett.—6 Dalec. *aut in macro*.—7 Vet. Dalec. *iis Actius*; Chiffi. *his Artius*.

NOTÆ

nuar. c. 8. de ervo.

^b *Silicia VI.*] Hoc est, fœni Græci. Ita Palladius loc. cit. cap. 7. p. 39.

^j *Modios sex*] Vide Notas et Emend. num. 23.

^j *Macies enim*] Colum. II. 9. 'Et e contrario macer locus tantundem seminis poscit. Nam nisi rare conseritur, vanam et minutam spicam facit. At ubi ex uno semine pluribus culmis fruticavit, etiam ex rara segete densam facit.'

^k *Segetem ne defruges*] Ex Catone de Re Rust. cap. 5. 'Segetem ne de-

fruges: nam id infelix est.' Defrugare segetem videtur, inquit Hermolaus, qui vel nimia fœtura exinanit agros, vel per incitiam, aut negligentiam perdit. Mss. quidem omnes, *defruges*, præ se ferunt. At Catonis, ut quidam aiunt, antiqui libri *defrudet*. Atque ut defrudat, sive defraudat, genium suum homo, qui sibi non indulget, et misere vivit, et tanquam demenso suo detrahit; idem facit, inquit, qui segeti et agro culturam et opera justa non tribuit, sed vel de aratione, vel lætamine, vel semente deducit.

siderum connexa. Quamobrem sententias omnium inprimis ad id pertinentes exponemus. Hesiodus, qui princeps omnium^a de Agricultura præcepit, unum tempus serendi tradidit a Vergiliarum occasu. Scribebat enim in Bœotia Helladis, ubi ita seri diximus.^a Inter diligentissimos convenit, ut in alitum quadrupedumque genitura, esse quosdam ad conceptum impetus et terræ. Hoc Græci ita definiunt: cum sit calida et humida. Virgilius^b triticum et far a Vergiliarum occasu seri jubet, hordeum inter^c æquinoctium autumnii et brumam: viciam vero,^d fasciculos et lentem, Bootæ occidente. Quo fit, ut horum siderum aliorumque exortus et occasus digerendi^e sint in suos dies. Sunt qui et ante Vergiliarum occasum seri jubeant, duntaxat in arida terra, calidisque provinciis: custodiri enim semen, corrumpente humore,^e et a proximo imbre uno die erumpere.

^a Custodiri enim in arida terra semen, quemadmodum e contrario humore corrumpitur.

~~~~~

CAP. LVL 1 Chiff. in emend. primus hominum.—2 Chiff. dirigendi.—

NOTE

^a Ita seri diximus] Initio c. 10.

^b Virgilius] Et enim secutus Colum. II. 8. p. 60. 'Placet nostro poetæ adorem, atque etiam triticum, non ante seminare, quam occiderint Vergiliæ: quod ipsum numeris sic edisserit: 'At si triticeam in messam, robustaque farræ, Exercebis humum, soliaque instabis aristis, Ante tibi Eos Atlantides abscondantur.' Abscondantur autem altero et trigesimo die post autumnale æquinoctium, quod fere conficitur nono Kalend. Octobris,' &c.

^c Hordeum inter] Virgil. Georg. I. 208. 'Libra die somnique pares ubi fecerit horas, Et mediam luci atque umbæ jam dividet orbem, Exerce te, viri, taures, serite hordæa campis, Usque sub extremam brumæ intractabilis imbrem.'

^d Viciam viciam] Idem ibid. vs. 227.

'Si vero viciamque seres, vilemque fascem, Nec Pelusiam curam aspernabere lentis, Haud obscura cadens mittet tibi signa Bootes: Incipe, et ad medias sementem extende priuinæ.' Hoc est, ab occasu Bootæ, ad brumam usque, seri viciæ, lens, fasculus, potest. Bootæ porro occasum, Arcturi intellige, quæ stella in Bootæ est. Dicemus de occasu eo c. 24.

^e Corrumpente humore] Quod alioqui ab humore corrumpetur. Sunt hæc accepta a Colum. II. 8. 'Si seri sunt imbres, quamvis sitienti solo recte semen committitur: idque etiam in quibusdam provinciis, ubi status cæli talis est, usurpatur. Namque quod sicco solo ingatum et inecatam est, perinde ac si repositum in horreo, non corrumpitur. Atque

Alii statim ab occasu Vergiliarum sequi imbres, a septimo fere die. Aliqui in frigidis ab æquinotio autumnī: in calidis serias, ne ante hyemem luxurient. Inter omnes autem convenit circa brumam³ serendum non esse, magno argumento: quoniam hyberna³ semina, cum ante brumam sata sint,⁴ septimo die erumpant: si post brumam, vix quadragesimo. Sunt qui properent,⁵ atque ita pronuntient, festinatam sementem sæpe decipere, serotinam semper. E contrario alii, vel vere potius serendum, quam malo autumnō.⁵ Atque ubi fuerit necesse, inter Favonium⁶ et vernum æquinotium.

Quidam, omīssa cœlesti subtilitate, temporibus definiunt.⁶ Vere linum,¹ et avenam, et papaver: atque, uti nunc etiam⁷ Transpadani servant, usque in Quinquatrus:¹ fabam, siliginem, Novembri⁸ mense: far Septembri extremo usque in Idus Octobris. Alii post hunc diem in Kalendaras Novembris. Ita his nulla naturæ cura est: illis nimia, et ideo cæca subtilitas: cum res geratur inter rusticos, literarumque expertes, non modo siderum. Et confitendum

3 Abundare hanc dictionem autumat Fulv. Ursin. ad Varr. pag. 46.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sata sunt* cod. Dalec. *nota sint* Gronov. et vulgg.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. *quam male in autumnō* Gronov. et vulgg.—6 Ita bene cod. Reg. 2. Male recentiores editiones, *cœlesti cura, ut inutili, &c.* Brotier. *cœlesti subtilitate, temp. servant* Chiffi. *cœlesti cura, ut inutili, temporibus, &c.* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—7 Vox etiam deest in Chiffi.—8 *Novembre* Chiffi.—9 *Sed confitemur*

NOTE

abi venit imber, multarum dierum sementis uno die surgit.' Eodem fere sensu legi hic posset, non *corrupe*ntis humore.

³ *Circa brumam*] Vide Notas et Emend. num. 24. Accepta hæc maxima ex parte a Varrone de Re Rust. l. 24.

⁵ *Sunt qui properent*] Colum. xi. 2. 'Sed tunc omnia in agricultura strenue faciendū sunt, tunc maxime sementis. Vetus agricolarum proverbium, Matram sationem sæpe decipere solere: sciam nunquam, quin

male sit.'

⁶ *Inter Favonium*] Quo tempore Favonii spirent, diximus ii. 47.

¹ *Vere linum*] Virgilius tamen Georg. i. 212. lini ac papaveris sationem autumnō adjudicat.

¹ *Quinquatrus*] Dies festus Minervæ fuit: sic dictus, quod esset post diem quintum Idus Martias, hoc est, xiv. Kalend. Aprilis. Vide Voss. in Etymol. De his multa Ovid. Fast. iii. 810. Festus, verbo 'Quinquatrus,' aliique.

est,⁹ coelo maxime constare ea: quippe Virgilio jubente prædisci ventos ante omnia ac siderum mores,¹⁰ neque aliter,¹¹ quam navigantibus, servari. Spes ardua et immensa, misceri posse coelestem divinitatem imperitiæ: sed contemplanda tam¹² grandi vitæ emolumento. Prius tamen¹³ sideralis difficultas, quam sensere etiam periti, subjicienda contemplationi est: quo deinde¹⁴ lætior mens discedat a coelo, et facta¹⁵ sentiat, quæ futura prænosci non possint.

LVII. (XXV.) Primum omnium dierum ipsorum anni Solisque motus prope inexplicabilis ratio est. Ad CCCLXV. adjiciunt etiamnum intercalarios¹ diei noctisque quadrantantes. Ita fit, ut tradi non possint certa siderum tempora. Accedit confessa rerum obscuritas, nunc præcurrente,^b nec paucis diebus, tempestatum significatu,^a quod

dum est Vet. Dalec.—10 Idem Vet. moras.—11 Gronov. et al. ante Harduin. non aliter.—12 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. sed contemplanda tamen cod. Dalec. sed tentanda tam Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—13 Plus tamen cod. Dalec.—14 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. quod deinde Gronov. et al. vett.—15 Chiffi. et facta.

CAP. LVII. 1 Cod. Dalec. intercalarios.—2 Cod. Dalec. significatione.—

NOTÆ

^a Ac siderum mores] Locus Virgilii est, Georg. I. 204. 'Præterea tam sunt Arcturi sidera nobis Hædorumque dies servandi, et lucidus Anguis, Quam quibus in patriam ventosa per æquora vectis Pontus, et ostriferi fauces tentantur Abydi.'

^b Intercalarios] Dies intercalarius is est, qui quarto cuique anno vententi accessit, quem sex hōrū appendices quater ductæ, hoc est, diei unus quadrans seu quarta pars quater repetita colligit.

^b Nunc præcurrente] Nunc maturius et ante sui sideris tempus, ortumve et occasum, hyberna, æstivaque, ac ceteræ deinceps tempestates antevertunt; id quod Græci προχέ-

μασιν: nunc tardius eodem alio anno recurrunt, quod ἐπιχέμασιν, vel, ut alii, μεταχέμασιν vocant. Festus, Paulusve: 'Præsiderare dicitur, cum maturius hyberna tempestas movetur, quasi ante sideris tempus.' Vegetius IV. 40. 'Aut enim circa diem statutum, aut ante, vel postea, tempestates fieri compertum est: unde præcedentes, προχέμασιν: nascentes die solenni, ἐπιχέμασιν: subsequentes, μεταχέμασιν, Græco vocabulo nuncupaverunt.' Eleganter Columella in Præf. 'Neque enim semper eundem cælum et annus velut ex præscripto habitum gerunt: nec omnibus annis eodem vultu venit æstas, aut hyems,' &c.

προχίμασιν Græci vocant: nunc postveniente, quod *ἐπιχίμασιν*:³ et plerumque alias citius, alias tardius cœli effectū ad terram deciduo: vulgo ⁴ serenitate^c reddita confectum sidus audimus. Præterea cum omnia hæc statis sideribus cœloque affixis consent, interveniunt motu stellarum grandines, imbres,⁵ et ipsi non levi effectū, ut docuimus,^d turbantque conceptæ spei ordinem. Idque ne nobis tantum putemus accidere, et reliqua fallit animalia sagaciora^e circa hoc, ut quo vita eorum constet: æstivasque alites præposterī aut præproperi rigores necant, hybernas æstus. Ideo Virgilius^f errantium quoque siderum rationem ediscendam præcipit, admonens observandum frigidæ Saturni stellæ transitum. Sunt qui certissimum veris indicium arbitrentur ob infirmitatem animalis, papilionis proventum. Id eo ipso anno,^g cum commentaremur hæc, notatum est, proventum eorum ter repetito frigore extinctum, advenasque volucres^h ad vi. Kalendas Februarii spem⁶ veris attulisse, mox sævissima hyeme conflictatas.

Res anceps: primum, omnium a cœlo peti legem: deinde eam argumentis^a esse quærendam. Super omnia est mundi^b convexitas,⁷ terrarumque globi differentia, eodem sidere alio tempore aliis aperiente se gentibus: quo

^a Certis signis.^b Cœli.

3 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *prochimazin* . . . *epichimazin* Gronov. et al. vett. Vid. Obes. Misc. tom. ix. par. 3. p. 406. 407.—4 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. unde vulgo Gronov. et al. ante Harduin.—5 Cod. Dalec. *motus stel. grandinum, imbrum*.—6 Vet. Dalec. *speciem*.—7 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *convexitate* Gronov. et al. ante Harduin.—

NOTÆ

^a Vulgo serenitate] Cum a sideribus oriri tempestates vulgus existimet, ubi hæc præterire, et sua cœlo reddita serenitas est, tunc sidus confectum dicitur.

^d Ut docuimus] Lib. xvii. c. 2.

^e Sagaciora] In eo præsensuum genere aliqui sagacissima.

Dolp. et Var. Clas.

^f Ideo Virgilius] Georg. i. 335.

^g Hoc metuens, cœli menses et sidera serva: Frigida Saturni quo sese stella recepit, &c.

^h Id eo ipso anno] Urbis dcccxxx. ut diximus xiv. 5.

^h Advenasque volucres] Hirundines.

fit ut causa ejus¹ non iisdem diebus ubique valeat. Addidere difficultatem et auctores diversis in locis observando, mox etiam in iisdem diversa prodendo. Tres autem fuere² sectæ: Chaldæa, Ægyptia, Græca. His addidit apud nos quartam Cæsar dictator,³ annos ad Solis cursum redigens singulos, Sosigene perito scientiæ ejus adhibito. Et ea ipsa ratio postea comperto errore¹ correctæ est: ita ut XII. annis continuis non intercalaretur, quia coeperat sidera annus⁸ morari, qui prius antecederat. Et Sosigenes ipse trinis commentationibus, quanquam diligentior ceteris,⁹ non

~~~~~

8 Vet. Dalec. *ceperant sidera annum*.—9 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec.

NOTE

¹ *Quo fit ut causa ejus*] Vis ejus et efficientia.

² *Tres autem fuere*] Apud Chaldæos Astrologiæ inventorem fuisse Abrahamum, auctor est Eusebius Præpar. ix. 17. p. 419. et Berosus apud ipsum, c. 16. A Chaldæis ad Ægyptios per eundem Abrahamum esse propagatam, simile veri est. De Chaldæis, Ægyptisque, Cicero de Divin. i. 98. 'Ægyptii, et Babylonii, in camporum patentium æquoribus habitantes, cum ex terra nihil eminere, quod contemplationi cæli officere posset, omnem curam in siderum cognitione posuerunt.' Græci ab utraque gente Kalendaria et *ἡμερολόγια* acceperunt. Sic enim Theon de iis scribit, in *Διοσημία* Arati: 'Ἐδίδαντο δὲ ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀγυπτίων καὶ Χαλδαίων.—' Chaldaica anni forma eadem ac Judaica est. De Ægyptia autem et Græca vetere, vide Herodotum ii. 4. *Ed sec.*

³ *Cæsar dictator*] Sueton. in Julio, c. 40. 'Fastos correxit, jampridem vitio Pontificum per intercalandi licentiam adeo turbatos, ut neque messium feris æstati, neque vindemiarum autumnio competerent, annum

que ad cursum Solis accommodavit, ut cccxxv. dierum esset, et intercalario mense sublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur,' &c.

¹ *Comperto errore*] Hæc quæ angustiori sermone Plinius contraxit, fusius a Macrobio explicantur, Saturn. i. 14. p. 255. 'Sacerdotes,' inquit, 'sibi errorem novum ex ipsa emendatione fecerunt. Nam cum oporteret diem, qui ex quadrantibus consistit, quarto quoque anno confecto, antequam quintus inciperet, intercalare, illi quarto non peracto, sed incipiente, intercalabant. Hic error sex et triginta annis permansit: quibus annis intercalati sunt dies duodecim, cum deberent intercalari novem. Sed hunc quoque errorem sero deprehensum correxit Augustus: qui annos duodecim sine intercalari die transigi jussit: ut illi tres dies, qui per annos triginta et sex vitio Sacerdotalis festinationis excreverant, sequentibus annis duodecim, nullo die intercalato, devorarentur. Post hoc unum diem, secundum ordinationem Cæsaris, quinto quoque incipiente anno intercalari jussit: et omnem hunc ordinem æream tabula ad æternam custo-

cessavit tamen addubitare, ipse semet corrigendo. Auctores prodidere ea, quos prætexuimus^m volumini huic, raro ullius sententia cum alio congruente. Minus hoc in reliquis mirum, quos diversi excusaverint¹⁰ tractus. Eorum qui in eadem regione dissedere, unam discordiam ponemus exempli gratia: occasum matutinum Vergiliarum Hesiodus (nam hujus quoque nomine extat Astrologiaⁿ) tradidit fieri, cum æquinotium autumnii conficeretur. Thales vigesimo quinto die ab æquinotio: Anaximander vigesimo nono: Euctemon^o XLVIII.

Nos sequemur observationem Cæsaris: maxime¹¹ hæc erit Italiæ ratio. Dicemus tamen et aliorum placita: quoniam non unius terræ, sed totius naturæ interpretes sumus: non auctoribus positis (id enim verbosum est) sed regionibus: legentes¹² tantum meminerint, brevitatis gratia, cum Attica nominata fuerit, simul intelligere Cycladas insulas: cum Macedonia, Magnesiam, Thraciam: cum Ægyptus, Phoenicen, Cyprum, Ciliciam: cum Bœotia, Locridem, Phocidem, et finitimos semper tractus: cum Hellespontus, Cherronesum,¹³ et continentia usque Atho. montem: cum Ionia, Asiam, et insulas Asiæ: cum Peloponnesus, Achaïam et ad Hesperum¹⁴ jacentes terras. Chaldæi As-

diligentior esset ceteris Gronov. et vulgg.—10 Cod. Dalec. excusaverunt.—11 Gronov. maximeque.—12 Ita codd. Hardnini et Vet. Dalec. ut legentes Gronov. et vulgg.—13 Cherronesum cod. Dalec.—14 Cod. Dalec. et ad vesperam.

NOTE

diam incisione mandavit.' Iisdem pæne verbis rem narrat Solinus c. i. p. 5. Vide apud Petav. de Doctr. Temp. iv. 3. p. 319. diagramma, in quo bissextiles dies tam vitiosi quam emendati apertissime subjiciuntur oculis.

^m Quos prætexuimus] Libro primo, in Indice voluminis hujus decimi octavi.

ⁿ Astrologia] Laudatur hic Hesiodi liber a Theone, et vocatur 'Αστρολογική βίβλος: idque Hesiodi genuinum opus fuisse Callimachus docet in Epigram-

mate, quod extat in Arati Vita, quam Petavius edidit in Uranologio, p. 270. De hac Hesiodi, Thaletisque, et Anaximandri sententia eundem Petavium consule, Var. Dissert. in Uranol. ii. 9. p. 97.

^o Euctemon] Εὐκτῆμων. De eo in Auctorum Indice. Sic libri omnes. Perperam Eudæmon reponere nititur Pithæus Advers. ii. 13. p. 434.

^p Et ad Hesperum] Elidem, Arcadiam, Messeniam.

syriam et Babyloniam demonstrabunt. Africam, Hispanias,¹⁵ Gallias sileri non erit mirum: nemo enim observavit in iis, qui siderum proderet exortus. Non tamen¹ difficili ratione dignoscentur in illis quoque terris digestionem circulorum, quam in sexto volumine fecimus: qua cognatio¹⁶ coeli, non gentium modo, verum urbium quoque singularum intelligitur, nota ex his terris, quas nominavimus, sumta convexitate circuli pertinentis ad quas quisque quæret terras, et ad earum siderum exortus, per omnium circulorum pares umbras. Indicandum et illud, tempestates ipsas ardores suos¹ habere quadrennis annis: et easdem non magna differentia reverti ratione Solis: octonis vero augeri easdem, centesima revolvente se Luna.

LVIII. Omnis autem ratio observata est tribus modis: exortu siderum, occasuque, et ipsorum temporum cardinibus.⁴ Exortus occasusque binis modis intelliguntur. Aut enim adventu¹ Solis occultantur stellæ et conspici desinunt,

~~~~~

—15 *Hispaniam* cod. Dalec.—16 Cod. Dalec. *quoniam cognita*.

NOTE

¹ *Non tamen*] Tamen in promptu ratio est qua id noscatur, per segmenta scilicet et circulos, ut est a nobis libro sexto extremo traditum: unde et cæli habitus, et positio, non gentium modo, sed quod majoris diligentie est, singularum urbium, cognoscitur. Assumpta enim per Africam, exempli gratia, aliasve terras, quas observator adierit, convexitate circuli, hoc est, delecto segmento, vel ex gnomone, vel ex quantitate diei ac noctis; regionem deinde vel urbem desumet, paribus umbris respondentem: unde pares colliget siderum ortus atque occasus.

¹ *Ardores suos*] Regressus, ac vices majore cum vi et efficientia. Id ex Eudoxi manasse schola, ipse antea prodidit, II. 48. Redire vices easdem inestatum, annorum quaternum

circuitu, videtur etiam sensisse Colum. III. 6. extremo: 'Quo tempore,' inquit, 'Sol in eandem partem signiferi per eosdem numeros redit, per quos cursus sui principium cæperat: quem circuitum meatus dierum integrorum mille quadringentorum sexaginta unius *ἀποκαθάρσις* vocant studiosi rerum cælestium.'

⁴ *Cardinibus*] Qui cardines anni vocentur, mox ipse aperiet.

¹ *Aut enim adventu*] Aut adventu Solis exorientis occultantur stellæ, nec tam is occasus stellarum, quam occultatio dici debet. Aut ejusdem Solis occidentis abscessu proferunt sese stellæ omnes, immenso illo cæli tractu quem cernimus: atque is emerans potius quidam dici debet, quam exortus. Nihil dum Phisius hoc loco de ortu matutino vespertinoque stellarum, seu

aut ejusdem abscessu proferunt se. Emersum hoc melius, quam exortum, consuetudo dixisset: et illud occultationem potius, quam occasum. Alio modo,^a quo die¹ incipiant apparere vel desinunt, oriente Sole, aut occidente, matutini vespertinive cognominati, prout alterutri² eorum mane vel crepusculo contingit. Dodrantes^v horarum cum minimum intervalla ea desiderant ante Solis ortum, vel post occasum, ut aspici possint. Præterea bis quædam^v exoriuntur et occidunt. Omnisque sermo de his est stellis, quas adhærere cœlo diximus.

LIX. Cardo temporum^a quadripartita anni distinctione constat, per incrementa lucis. Augetur hæc a bruma, et æquatur noctibus verno æquinoctio diebus xc. horis tribus. Deinde superat^b noctes ad solstitium diebus xcv. horis duodecim,¹ usque ad æquinoctium autumnus diebus XCII. horis duodecim.² Et tum æquata die procedit ex eo ad brumam diebus LXXXVIII,³ horis tribus. Horæ nunc

CAP. LVIII. 1 Pintian. cum die.—2 Cod. Dalec. prout alteruter.

CAP. LIX. 1 'Ad solstitium diebus XCIX. horis duodecim] Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. Edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. diebus XCIII. &c.—2 'In scriptis et editis libris perperam omissum, diebus XCII. horis duodecim.' Brotier.—3 'Ita cod. Reg. 1. et Editio princeps.' Idem. diebus LXXXIX. Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

vero, seu heliaco et apparente: quam ita visum viris alias eruditis. Cum nihil aliud velit Auctor, quam quod dixit II. 11. 'affixas cœlo stellas Solis fulgore non cerni interdum.' Neque in tota hac concertatione subtilitatem nimiam affert, cum, ut ipse præmonuit c. 56. res inter rusticos geratur, literarumque expertes.

^a Alio modo] Hic alter modus ortus occasusque stellarum, bifariam dividitur. Ortus matutinus dicitur, cum apparere stella incipit, paulo ante Solis ortum horizontem superans. Ortus vespertinus, cum occidente Sole ab horizonte ortivo stella

emergit. Occasus matutinus, cum stella infra occiduum horizontem conditur, Sole exoriente. Occasus vespertinus, cum paulo post Solis occasum in eundem occiduum horizontem demergitur.

^v Dodrantes] Tres horæ quadrantes.

^v Præterea bis quædam] Ut Arcturus Maiis Idibus, Juniusque, occidit matutino, ut dicitur c. 67. Aquila bis exoritur, ut dicemus c. 69.

^a Cardo temporum] Cardinem vocat, unde anni quarta quæque pars incipit: ver, æstas, &c.

^b Deinde superat] Vide Notas et Emend. nrm. 25.

in omni accessione æquinociales,^c non cujuscumque diei significantur: omnesque eæ differentiæ fiunt in octavis partibus^d signorum. Bruma Capricorni, a. d. VIIIe Kalendas^f Januarii fere: æquinotium vernum, Arietis: solstitium, Cancri: alterumque æquinotium, Libræ: qui et ipsi dies raro non aliquos tempestatum significatus habent.

Rursus hi cardines^f singulis etiamnum articulis temporum dividuntur, per media omnes dierum spatia. Quoniam inter solstitium et æquinotium autumni, Fidiculæ occasus autumnum inchoat die XLVI.^g At ab æquinotio eo ad brumam, Vergiliarum matutinus occasus hyemem die

~~~~~

—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. XVIII. Kal. Dalec. ad VIII. Calendas Gronov. et vulgg.—5 XLV. Edd. ante Harduin. Mox, 'hyemem die

NOTE

^c *Æquinociales*] Græci *longiperas* vocant, horas inter se æquales, cujusmodi sunt æquinotiali die: cum hora quælibet diurna cuilibet nocturnæ per se est æqualis. Aliæ præterea sunt Inæquales dictæ, et Temporales, quarum quælibet duodecima pars est diei cujusvis noctisve, seu brevior illa, seu longior sit. Harum in Italia hodieque usus. Ex dierum noctiumque inæqualitate, bruma vel solstitio, die vel nocte, horarum ejuscemodi inæqualitas oritur.

^d *In octavis partibus*] Cum Sol octavum signi cujuspiam gradum perlustat. Verum cum priscis illis scriptoribus visum est cardines annuos non in signorum initiis, sed in octavis partibus statuere: non tam eos ad exacta Solis æquinotia, solstitiæve, respexisse arbitror, quam uti populo servirent, cui accommodata magis ea ratio fuit, ad tempestatum significatus: quod non in ipso præcise signi capite, sed aliquantum in eo spatio proventus vim suam effluantiamque monstraret. Audi Colum. ix. 14. 'Nec me fallit Hippar-

chi ratio, quæ docet solstitia et æquinotia non octavis, sed primis partibus signorum confici. Vernum in hac ruris disciplina, sequor nunc Eudoxi, et Metonis, antiquorumque fastos Astrologorum, qui sunt aptati publicis sacrificiis: quia et notior est ista vetus agricolis concepta opinio,' &c.

^e *A. d. VIII.*] Hoc est, ante diem octavum Kalend. Ita Sosigenes Solis ingressum in Arietem, viii. Kal. April. seu xxv. Martii: in Capricornum, viii. Kal. Janu. seu xxv. Decemb. et sic de aliis constituendum censuit: quod quamobrem ita censuerit, explicat erudite Petavius de Doctr. Temp. iv. 27. p. 369. Verus tamen et *æquinox* Solis ingressus non in hos dies incidit.

^f *Rursus hi cardines*] Hæ quatuor anni partes intervallis aliis et sectionibus singulæ dividuntur.

^g *Inchoat die XLVI.*] Ita Mas. Reg. Culb. aliique: sic quoque ratione calculi exposcente. Colum. xi. 2. 'Pridie Idus Augusti, Fidis occidit mane, et Autumnus incipit.'

XLIII.^b Inter brumam et æquinocmium die XLV. flatus Favonii¹ vernum tempus. Ab æquinocmio verno initium æstatis die XLVIII.^j Vergiliarum exortu matutino.⁶ Nos incipiemus a sementibus frumenti, hoc est, Vergiliarum occasu matutino. Nec deinde parvorum siderum mentione concidenda^c ratio est, et difficultas rerum augenda, cum sidus vehemens^k Orionis iisdem diebus longo decedat spatio.⁷

LX. Sementibus tempora plerique præsumunt,^c et ab undecimo die autumnalis æquinocmii fruges serunt, adveniente Coronæ exortu,¹ continuis diebus certo prope imbri-

^a Breviter expedienda.

^b Longum cæli spatium decurrat, cum occidit.

^c Anteverunt.

~~~~~

XLIII.] Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.⁷ Brotier. Ita quoque Gronov. et al. ante Harduin. die XLIV. Harduin. 1. 2. 3. et quæ deinceps secutæ.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. exortus matutinus Gronov. et vulg.

NOTE

^b Hyemem die XLIII. [XLIV.] Ita Mss. ipseque Plinius II. 47. ubi et id tempus in III. Idus Novembris ait incidere. Etsi Colum. XI. 2. 'Sexto Idus Novembris, Solis exortu, Vergiliæ mane occidunt, significat tempestatem, hyemat. Quinto Idus Novembris, hyemis initium.'

¹ Die XLV. flatus Favonii] Is dies sextus est ante Februarias Idus, ut dictum est II. 47.

^j Æstatis, die XLVIII.] Colum. XI. 2. 'Septimo Idus Maias, æstatis initium ... Sexto Idus, Vergiliæ totæ apparent.' De matutino exortu hæc accipe. Consule etiam ea quæ dicturi sumus c. 66.

^k Cum sidus vehemens] De quo Virgil. Æneid. I. 589. 'Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion.' Et Horatius I. Od. 28. ubi Anstrum pluvium comitem vocat occidentis Orionis: 'Me quoque devexi rapidus comes Orionis Illyricis Notus obruit undis.' Constat id sidus stellis am-

plius quingentis, telescopio deprehensis: quarum insignes sex eæ sunt, quæ in Orionis ense jam pridem annotatæ: aliæque tres in cingulo, quas S. Jacobi baculum, vel Tres Reges, agricolæ vulgo vocant. De occasu illius dicitur c. 74.

¹ Coronæ exortu] Borealis scilicet, sive Gnosimæ, Thesei, aut Ariadnæ. Quo die oriatur, dicemus c. 74. Hunc exortum Coronæ matutinum Maro intellexit, ac sementis initium esse voluit, Georg. I. 322. 'Ante tibi Eos Atlantides abscondantur, Gnosiaque ardentis decedat stella Coronæ, Debita quam sulcis committas semina: quamque Invitæ properes anni spem credere terræ.' Democritus tamen in Geopon. II. 12. p. 50: circa Coronæ occasum seri jubet, quia tunc imbres plurimi: Δημόκριτος δὲ ... περὶ τὴν τοῦ Στεφάνου δίσαν σπείρειν συμβουλεύει· τότε γὰρ οὐ μόνον ὕβριοι ἐκέρχονται, πολλὰὶ εὐβροίαι, κ. τ. λ.

um promisso. Xenophon^m antequam Deus signum dederit. Hoc Cicero¹ Novembris^a imbre fieri interpretatus est: cum sit vera ratio non prius serendi, quam folia coeperint decidere. Hoc ipso Vergiliarum occasu fieri putant aliqui, a. d. III. Idus Novembris, ut diximus.^o Servantque id sidus etiam vestis institores,² et est in cœlo notatu facillimum. Ergo ex occasu ejus de hyeme augurantur, quibus est cura^p insidiandi negotiatoris avaritia.³ Nubilo occasu pluviosam hyemem denuntiat: statimque augent lacernarum⁴ pretia: sereno asperam, et reliquarum^r vestium accendunt. Sed ille indocilis cœli agricola^a hoc signum

^a Qui cœli signa nosse nequit.

CAP. LX. 1 'Chiffi. Cicero NR. id est, noster; Latines, non externus. Sic XXIX. 6. 'Varro noster.' Dalec.—2 Ita codd. Hardnini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. fieri putant. Aliqui ad III. N. ut d. accitant: quoniam id sidus e. v. institoris est Gronov. et al. vett. institutor cod. Dalec. institor Vet. Dalec.—3 Vet. Dalec. avaritia.—4 Gronov. lucernarum, ex operarum lapsu; quod pessime recepit Franzius. Mox, et tum reliquarum Dalec.

NOTE

^m Xenophon] Locus est in Œconom. p. 860. de sementis tempore: Ένω-
δαν γὰρ ὁ μετοπωρινὸς χρόνος ἔλθῃ, πάν-
τες που οἱ ἑσθρακοὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀπο-
βλέπουσιν, ὅποτε βροχὰς τὴν γῆν ἀρήσει
ἀπὸ τοῦ στείρου. Cum autumni tempus
advenerit, homines omnes ad Deum re-
spiciunt, quando terra irrigata seminan-
di potestatem eis facturus sit.

^a Hoc Cicero Nov. [noster] Hoc est, e Latinis auctoribus: ut Græcis Xenophon, ejus librum, qui Œconomi-
cus inscribitur, in Latinum e Græco a se conversum esse Tullius ipse tes-
tatur, de Offic. II. 87. In Mss. Reg. 1. 2. &c. Cicero NR. In editis per-
peram, Cicero Novembris. Plinius alibi, lib. VII. et XXIX. 'Varro noster.'—
At editiones omnes, Romana, anni 1470. Parmensis, Veneta, aliæque vetustissimæ, Novembris imbre, rectis-
sime, ut suadet quod proxime sequi-

tur, a. d. III. Idus Novembris.' Ed. sec.

^o Ut diximus] Lib. II. c. 47. Vergiliarum ergo occasus in diem D. Martini festum incidit: qui dies so-
lennis vinetorum, in quo dolia rellinan-
tur, et potum vini recentis gustan-
dum amici propinant.

^p Vestis institores] Mercatores. Apud Juvenal. Sat. VII. 'Institor hybernæ tegetis.' Vide Notas et E-
mend. num. 26.

³ Quibus est cura] Sincerius fortasse ac planius fuerit: Quibus est cura in-
sidiandi negotiatoribus, avaritia. Ad-
jectitiam illam esse Pintianus sensit
avaritiæ voculam. Sic Plinius c. 74.
damnat sævitiam insidiantium cari-
tati annonæ.

^r Et reliquarum] Hoc est, et tum
relliquarum vestium pretia agent,
annonamque urunt.

habeat inter suos vepres, humumque suam aspiciens, cum folia viderit decidua. Sic judicetur anni temperies,⁵ alibi tardius, alibi maturius. Ita enim sentitur, ut cœli locique afficit⁶ natura: idque in hac ratione præcellit, quod eadem et in mundo publica est, et unicuique loco peculiaris. Miretur hoc, qui non meminerit ipso brumali die pulegium in carnariis⁷ florere: adeo nihil occultum esse natura voluit. Et serendi igitur hoc dedit signum. Hæc est vera interpretatio, argumentum naturæ⁸ secum afferens. Quippe sic terram peti⁹ suadet, promittitque quandam stercoreis vicem, et contra rigores terram satusque⁹ operiri¹ a se nuntiat, ac monet festinare.

LXI. Varro in fabæ^a utique satu hanc observationem custodiri præcepit. Alii plena^b Luna serendam. Lentem vero a vicesima quinta ad tricesimam.^c Viciam quoque^c iisdem Lunæ diebus: ita demum sine limacibus fore. Quidam pabuli causa sic seri jubent, seminis autem vere. Est

^b *Signum a natura datum.*

~~~~~

Paulo post rō cœli deest in Vet. Dalec.—5 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. *Si indicatur anni temperies* Gron. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—6 Cod. Dalec. *efficit*.—7 Vet. Dalec. *e coronariis*. 'Vid. Theophr. de Caus. 1. 8. legitur tamen, 'in carnariis,' XIX. 6. sub finem, et 'suspensa in tectis,' II. 41.' Dalec.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sic terra se peti*.—9 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. *et contra rigores terram satusque* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *contra rigores satusque operiri* ꝑe cod. Dalec.

NOTE

^a *In carnariis*] Carnarium locus est, ubi salitæ carnes domi reponuntur. Vide Notas et Emend. num. 27. Interim id observandum, quod in carnariis suspensio pulegio accidere Plinius ait, id in tectis pariter suspensio contingere ab eodem observatum jam antea, II. 41.

¹ *Operiri*] Folii cadentibus.

^b *Varro in fabæ*] Libro scilicet primo de Re Rust. c. 34. 'Fabam optime seri in Vergillarum occasu.'

^c *Alii plena*] Pallad. lib. XII. in

Novemb. tit. 1. p. 161.

^c *Viciam quoque*] Colam. II. 11.

'Viciæ autem duæ sationes sunt. Prima, quam pabuli causa circa æquinoctium autumnale serimus, septem modios ejus in unum jugerum. Secunda, qua sex modios mense Januario, vel etiam serius, jacimus semini prognerando... observandum erit, ne ante quintam et vigesimam Lunam terræ mandetur. Aliter satæ fere limacem nocere comperimus.'

et alia manifestior ratio, mirabiliore naturæ providentia, in qua Ciceronis^d sententiam ipsius verbis subsignabimus:

Jam vero semper viridis semperque gravata

Lentiscus triplici solita est grandescere foetu;

Ter fruges^e fundens, tria tempora monstrat arandi.

Ex his unum hoc erit, idem et lino ac papaveri serendo. Cato de papavere ita tradit: 'Virgas et sarmenta, quæ tibi usioni^f supererunt,^g in segete comburito. Ubi eas combusseris, ibi papaver serito.' Sylvestre in miro usu^h est melle decoctum ad faucium remedia; visque somnifera etiam sativo. Et hactenus de hyberna semente.

LXII. (XXVI.) Verum ut pariter omnis culturæ quoddam breviarium^h peragatur, eodem tempore convenit et arbores stercorare, accumulare item vineas: sufficit in jugerum opera:ⁱ et ubi patietur loci ratio, arbusta ac

~~~~~

CAP. LXI. 1 'Ita bene codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. a *vigesimo quinto ad trigesimum*.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quæ tibi incisioni supererunt* cod. Dalec. *quæ tibi satione superant* Gronov. et al. vett.—3 'Ita bene cod. Reg. 2.' Brotier. *serito sylvestre, quod in miro usu* Gronov. Harduin. et recentt.

NOTE

^d *Ciceronia*] De Divin. 1. 15.

^e *Ter fruges*] Vide Notas et Emend. num. 38.

^f *Quæ tibi usioni*] Quod post tuum usum supererit. Vide Notas et Emend. num. 29.

^g *In miro usu*] Q. Serenus Samonicus, cap. UVæ, faucibus, &c. medendis: 'Disce etiam miram ex humili medicamine curam: Actiaco melli jungas agreste papaver, Decoctumque simul mandes, mansumque vorabis.' De vi papaveris somnifica dicitur inferius suo loco.

^h *Quoddam breviarium*] Quod veteres summarium, Græci Epitomen, nunc vulgus Compendium vocat. Hujus vocis usus apud Sueton. in Augusto, c. 101. et in Galba, c. 12. Seneca Ep. xxxix. p. 241. 'Commen-

tarios, quos desideras, diligenter ornatos, et in angustum coactos, ego vero componam. Sed vide ne plus profectura sit oratio ordinaria, quam hæc quæ nunc vulgo Breviarium dicitur, olim, cum Latine loqueremur, summarium vocabatur.'

ⁱ *Sufficit ... opera*] *Opera*, pro diurno opere, seu labore diei unius accipi, tralatitium est. Sic Colum. II. 13. 'Pro modo cujusque agri quot operæ designentur.' Et mox, 'Legumina occupant operas LX. id est, menses duos.' Et paulo ante, 'Segetes sarriuntur sesquiopera.' Et IX. 2. in Octobri: 'Antiqui singulis operis singula jugera sarri, et occari volunt: quod an recte fieri possit, affirmare non ausim.' Galli dicunt, *par journées, les journées des ouvriers*.

vineas putare, seminariis solum bipalio præparare, incilia¹ aperire, aquam de agro pellere, torcular lavare^{1 k} et recondere. A Kalendis Novembris gallinis ova supponere nolit, donec bruma conficiatur. In eum diem¹ ternadena subijcto æstate tota, hyeme pauciora, non tamen infra novena. Democritus talem futuram hyemem arbitratur, qualis fuerit brumæ dies, et circa eum terni: item solstitio æstatem. Circa brumam plerisque² bis septem,^m halcyonum foetura, ventorum quiete, mollius³ coelum: sed et in his et in aliis omnibus ex eventu significationum intelligi sidera debebunt, non ad dies utique præfinitos expectari tempestatum vadimonia.

LXIII. Per brumamⁿ vitem ne colito. Vina tum defæcari, vel etiam diffundi^o Hyginus suadet, a confecta ea^p septimo die, utique si septima Luna competat. Cerasa^q

CAP. LXII. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *levare* Gronov. et al. veti.—2 Vet. Dalec. *plerumque*.—3 Vet. Dalec. *mollit*; cod. Dalec. *mollunt*, sub. 'dies 14.'

NOTÆ

¹ *Incilia*] Incilia sunt principia fossarum, quibus e flumine vel e lacu deduci aqua possint. Accepta hæc maxima parte ex Catone c. 165. 'Per hyemem aquam de agro depellere oportet. In monte fossas inciles plures habere oportet... Cum pluvie incipiet, familiam cum ferreis sarculis exire oportet, et incilia aperire, aquam diducere in vias, et segetem curare oportet, uti fluat.' Elices et sulcos aquarios appellat Columella loc. cit. Incilia idem v. 9. 'Sic olea in clivo sit, incilia excitentur, quæ limosam aquam deducant.'

^k *Torcular lavare*] Vide Notas et Emend. num. 30.

¹ *In eum diem*] Vide x. 74. et 75.

^m *Bis septem*] Diebus scilicet circa brumam. Id vero plerisque ita visum sit, nam aliis aliter: Columella lib. xi. c. 2. Halcyoneos dies in ex-

tremum Februarium rejiciente: 'VIII. Kalendas Martias,' inquit, 'Halcyonei dies vocantur: in Atlantico quidem mari summa tranquillitas notata est.'

ⁿ *Per brumam*] Habuit ante oculos illud Varronis de Re Rust. i. 35. 'Septimo intervallo inter Vergiliarum occasum, et brumam... vineas, arbnstumque putare: dum in xv. diebus ante et post brumam... ne facias.' Atque illud etiam Columellæ de Arboribus c. 5. 'Per brumam vitem ne colito,' &c.

^o *Vel etiam diffundi*] Quid sit vina diffundi, diximus xiv. 16.

^p *A confecta ea*] Post brumam confectam.

^q *Cerasa*] Varro de Re Rust. i. 39. 'Circa solstitium inseri ficus solet: necnon brumalibus diebus cerasus.'

circa brumam seri. Bubus glandem¹ tunc aspergi convenit in juga singula modios. Largior valetudinem infestat, et quocumque tempore detur, si minus xxx. diebus continuis data sit, narrant verna scabie poenitere. Materiei cædendæ tempus hoc dedimus.² Reliqua opera nocturna maxime vigilia constant, cum sint noctes tanto ampliores. Qualos, crates,³ fiscinas texere: faces incidere:⁴ ridicas præparare interdiu xxx. palos lx. In lucubratione⁵ vespertina ridicas v. palos x. totidem antelucana.

lxiv. A bruma⁶ in Favonium Cæsari nobilia sidera significant,^{1b} tertio Kalendas^c Januarii matutino Canis

CAP. LXIV. 1 Cod. Dalec. *Cæsar n. s. significat.*—2 Dalec. *Italia, cum sol*

NOTÆ

¹ *Bubus glandem*] Cato c. 54. 'Ubi sementim patraueris, glandem parari legique convenit, et in aquam conjici. Inde semodios singulis bubus in dies dari oportet,' &c. Columella xi. 2. In Octobri: 'Glandis quoque non inutile est singulis jugis modios singulos dare: nec tamen amplius, ne laborent: nec minus diebus xxx. præbueris. Nam si paucioribus diebus detur, ut ait Hyginus, per ver scabiosi boves fiunt.'

² *Materiei . . . dedimus*] Lib. xvi. 74.

³ *Qualos, crates*] Ex Colum. xi. 2. in Decembri: 'Sed etiam longis noctibus ad diurnum tempus aliquid adjiciendum est. Nam multa sunt quæ in lucubratione recte aguntur. Sive enim vineas possidemus, pali et ridicæ possunt dolari exaculque . . . sive palmæ spartiæ fecunda est, fiscinæ, sportæque, seu virgultorum corbes ex vimine,' &c.

⁴ *Faces incidere*] Maronis hoc præceptum est, Georg. i. 291. 'Et quidam seros hyberni ad luminis ignes Pervigilat, ferroque faces inspicat

acuto.'

⁵ *In lucubratione*] Colum. xi. 2. in Februar. p. 370. 'Item ad lucubrationem vespertinam palos decem vel ridicas quinque conficere: totidemque per antelucanam lucubrationem,' &c.

⁶ *A bruma*] Concinnavit Kalendarium vetus Romanorum, notato orta occasuque stellarum, ex hoc Plinii libro, e Columella, Ovidiique Fastis, Petavius noster in Uranologio, pag. 102. et seqq.

^b *Cæsari . . . significant*] Ex sententia Cæsaris, tempestatem aut aliud quidpiam præsignificant. Frequens ea locutio et familiaris Ptolemæo de Appar. *Kαὶ ἀπὸ ἐπισυναλφει, καὶ τ. λ.* Simplex, at celebris est vox apud Græcos, *ἐπισυναλφει*, *Præsignificatio*, seu simpliciter *mavis, significatio*: quod sidera nempe, prout orirentur, aut occiderent, *significarent* tum tempestates, quibus arandum, metendum, simile quid agendum foret; tum dies quibus speraretur, metuereturve pluvia, ventus, aut vis quæpiam in aëre. Notanda

occidens. Quo die Atticæ et finitimis regionibus Aquila vesperi occidere traditur. Pridie Nonas Januarii Cæsari Delphinus^d matutino exoritur, et postero die^e Fidicula, quo Ægypto Sagitta vesperi occidit. Item ad vi. Idus Januarii ejusdem Delphini vespertino occasu continui dies hyemant Italiæ, et cum Sol in Aquarium sentitur^a transire, quod fere xvi.^f Kalendas Februarii evenit: viii. Kalendas stella regia^g appellata Tuberoni in pectore Leonis occidit matutino. Et pridie Nonas^h Februarias Fidicula vesperi. Hujus temporisⁱ novissimis diebus, ubicumque patietur cœli ratio, terram ad rosarum et vineæ satum vertere bipalio oportet. Jugero operæ ix.^j sufficiunt. Fossas purgare, aut novas facere. Antelucanis^j ferramenta acuere, manubria aptare, dolia quassa sarcire, ipsorumque tabulas^k scabendo purgare, aut novas facere.

in *Aq. sentitur*. Edd. vett. *It. et cum sol in Aq. sentiat*.—3 'Locum hunc optime emendavit eruditus Petavius. Male Ms. Reg. 1. et recentiores editiones, *operæ LX*. Ms. Reg. 2. et Editio princeps, *LXX*. Quod neque temporis, neque operi respondet.' Brotier.—4 'Ita Editio princeps.' Brotier.

NOTE

hic Columellæ verba, ix. 2. p. 380. 'Siderum occasus tempestatem facit: interdum tantummodo significat.'

^a *Tertio Kalend.*] Colum. loc. cit. p. 388. 'Tertio Kalendas Januarias Canicula vespere occidit, tempestatem significat. Quarto Kalendas Janu. Aquila vespere occidit: hyemat.' De ortu et occasu stellarum matutino aut vespertino abunde egimus c. 68.

^d *Delphinus*] Ovidio Fast. i. 457. vi. Idus oritur matutino.

^e *Et postero die*] Nemepe Nonis. Ita Columella: 'Nonis Januarii Fidicula exoritur mane: tempestas varia.' Ovidius quoque, Fast. i. 315. 'Institerint Nonæ: missi tibi nubibus atris Signa dabunt imbres exoriente Lyra.'

^f *Quod fere XVI.*] Columella loc.

cit. 'xvii. Kalend. Januar. Sol in Aquarium transit: Leo mane incipit occidere: xvi. Kalend. hyemat.' Plinio concinit Ovidius Fast. i. 651.

^g *Stella regia*] Quæ et Cor Leonis a situ vocatur, et *βασίλειος* seu *regulus*: quod quibus illa in ortu præest, si regiam habere nativitatem videantur, inquit Geminus Elem. Astron. c. 2. p. 12. Colum. xi. 2. in Januario: 'vi. Kalend. Januar. Leonis quæ est in pectore clara stella occidit: nonnunquam significatur hyems bipartita.' Ovidio, ut videtur, Fast. i. 655. viii. quoque Kalendas Janu. ea stella occidit.

^h *Et pridie Nonas*] Columellæ, 'Tertio Nonas.'

ⁱ *Hujus temporis*] Colum. xi. 2. in Februar. p. 371. et 372.

^j *Antelucanis*] Columella loc. cit. in Decembri.

LXV. A Favonio in æquinoctium vernum Cæsari significat, XIV. Kalendas^a Martii triduum varie.^a Et VIII. Kalendas^b hirundinis visu, et postero die Arcturi exortu vespertino. Item tertio Nonas Martii Cæsar Cancrī exortu id fieri observavit.^c Major pars auctorum Vendemitoris^d emersu, octavo Idus^e Aquilonii piscis exortu,³ et postero die Orionis. In Attica Milvum⁴ apparere observatur. Cæsar et Idus Martias feriales^f sibi annotavit Scorpionis occasu:^g xv. vero Kalendas Aprilis Italiæ Milvum ostendi:^h duodecimo Kalendas Equum occidereⁱ matutino.

~~~~~

ipsorumque laminas Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ipsorumque lamas* cod. Dalec.

CAP. LXV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. XVII. Cal. Gronov. et al. vett. Mox, *triduum varium* Vet. Dalec.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *vindemitoris* Gronov. et vulg. —3 Dalec. *exortus*.—4 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin.

NOTE

^a *Ipsorumque tabulas [laminas]* Mss. omnes, *lantas*. Ut ut est, tabulas aseresque intelligit, quibus dolla compinguntur.

^b *Triduum varie*] Per triduum varia tempestas. Vide Notas et Emend. num. 31.

^c *Et VIII. Kalendas*] Subintellige, varia tempestas est, quo die hirundo conspicitur: et postero, quo Arcturus vespertino exoritur. Columella, loc. cit. 'vii. Kalendas Martias, ventosa tempestas: hirundo conspicitur.' 'Ex quo hic forte, *Et VII. Kalendas* scribendum, ut dixi II. 47. Et prius: 'ix. Kalend. Mart. Arcturus prima nocte oritur: frigidus dies Aquilone vel Coro: interdum pluvia.' Arcturum biduo posterius oriri Plinius facit.

^d *Id fieri observavit*] Nempe varium, incertumque tempus. Et Colum. loc. cit. pag. 373. 'iv. Nonas Martii, Favonius, interdum Auster, hyemat.'

^e *Vindemitoris*] Ita Mss. Ovidius quoque Fast. III. 407. 'At non ef-

fugiet Vindemitor,' quem oriri is ait tertio Nonas Martias. Columella, sexto, loc. cit. 'vi. Nonas Martii, Vindemitor apparet, quem Græci *τρύγγηρα* dicunt. Septemtrionales venti.' Emersum porro intellige, matutinum.

^f *Octavo Idus*] Subintellige, ut prius, varia tempestas. Columella, loc. cit. 'iii. Idus Martii, Placis Aquilonius desinit oriri. Septemtrionales venti.' De exortu matutino hæc accipe.

^g *Idus Martias feriales*] De Idibus Martiis, quo die Cæsar in Senatu est interfectus, vide Plutarch. in Cæsare, p. 737.—'Celebratum eo die Cæsaris funus fuisse, Plinius eo verbo indicat. At non eo pertinere nummum inscriptum BRVT. IMP. 'Brutus Imperator,' cum vultu Bruti prioris: et altera parte, ID MAR. cum pileo inter pugiones duos; jamdudum monimus.' *Ed. sec.*

^h *Scorpionis occasu*] Nempe vespertino. Columella, loc. cit. 'Idibus Martii Nepa incipit occidere: sig-

Hoc intervallum temporis vegetissimum agricolis, maximeque operosum est,^a in quo præcipue falluntur. Neque enim eo die vocantur ad munia, quo Favonius flare debeat, sed quo coeperit. Hoc acri intentione servandum est. Hoc illo mense signum Deus habet, observatione minime fallaci aut dubia, si quis attendat. Unde autem spiret is ventus,⁵ quaque parte veniat, diximus secundo^j volumine, et dicemus mox paulo operosius. Interim ab eo die (quisquis ille fuerit) quo flare coeperit, non utique VI. Idus Februarii, sed sive ante, quando prævernatur,^k sive post, quando hyemat: post eam diem, inquam, innumera rusticos cura dstringat, et prima quæque peragantur, quæ differri nequeunt. Trimestria^l serantur. Vites putentur, qua diximus,^l ratione. Oleæ curentur. Poma serantur, inseranturque. Vineæ pastinentur. Semina digerantur, instaurentur alia. Arundines, salices, genistæ serantur, cædanturque. Serantur vero ulmi, populi, platani, uti dictum est.^m Tum et segetes convenit purgare, sarrire hybernas fruges, maximeque far. Lex certa in eo,ⁿ cum quatuor fibrarum esse

^a *Vegetos maxime possit agricola, et maxima affert opera.*

⁵ *Quando ver præmature incipit.*

~~~~~

Milvium Gronov. et vulgg.—5 Ita codd. Harduini, alii ap. Dalec. Harduin.

NOTÆ

nificat tempestatem.' Nepa, Scorpio est.

^h *Milvum ostendi*] Oriri matutino. Milvum alii Cynum, et Olorem: Milvium Naso vocat, unoque die ortum ejus stellæ anticipat: assignat enim decimosexto Kalendas Aprilis, Fast. III. 798. 'Stella Lycaoniam vergit declivis ad Arcton Milvius: hæc illa nocte videnda venit. Quid dederit volucris, si vis cognoscere, cælum,' &c.

ⁱ *Equum occidere*] Columella, loc. cit. p. 374. 'XII. Kalendas Aprilis, Equus occidit mane.'

^j *Diximus secundo*] Lib. II. c. 46.

et 47.

^k *Trimestria*] Hæc hujus intervalli opera, quæ verna dicuntur, eadem Varro præcipit, de Re Rust. I. 29, p. 62. et c. 30. Columella XI. 2. in Februario, et Pallad. in Febr. tit. 3.

^l *Qua diximus*] Lib. XVII. c. 35.

^m *Uti dictum est*] Lib. XVII. c. 16. etsi de ulmis ibi, populis, fraxinisque actum est: non de platani: sed et harum par ratio est: cum seminaria omne genus ut serantur hoc temporis intervallo, Varro præcipiat loc. cit.

ⁿ *Lex certa in eo*] In sarriendo farre. Colum. II. 12. 'Triticum et ado-

cœperit.⁵ Faba vero non antequam trium foliorum. Tunc quoque⁶ levi sarculo purgare verius, quam fodere. Florentem utique xv. primis diebus non attingere. Hordeum⁷ nisi siccum ne sarrito.⁶ Putationem⁸ æquinocio peractam habeto. Vineæ jugerum⁹ quaternæ operæ putant alligantque: in arbusto singulæ operæ arbores xv. Eodem hoc tempore hortorum¹⁰ rosariorumque cura est, quæ separatim proximis voluminibus⁷ dicetur: eodem et topiariorum. Tunc optime scrobes fiunt. Terra in futurum proscinditur, Virgilio¹ maxime auctore, ut glebas Sol coquat. Utilior sententia, quæ non nisi temperatum solum in medio vere¹¹ arari iubet: quoniam in pingui¹² statim sulcos occupant

⁵ Cum quatuor fibras habere radix cœperit.

~~~~~

1. 2. 3. et recentt. iis centus Gronov. et vulgg.—6 Ita codd. Hardnini et Dalec. sicco ne sarrito Gronov. et al. vett.—7 Vet. Dalec. proximo volumine.—

NOTÆ

reum, cum quatuor fibras habere cœperint, hordeum, cum quinque; faba et cetera legumina, cum quatuor digitis a terra extiterint, recte sarriuntur.' Pallad. lib. 11. in Januar. tit. 9. p. 30. 'Triticum et far sarritur quatuor foliorum: hordeum quinque,' &c.

⁵ Tunc quoque] Hæc vero non ad fabam tantum, verum ad omnia quæ sarriuntur, refert Columella 11. 12. sicut et de florentibus non attingendis: 'Carandum,' inquit, 'ne florentem segetem tangamus: sed aut antea, aut mox cum defloruerit.'

⁶ Hordeum] Columella, loc. cit. Vide Notas et Emend. num. 32.

⁸ Putationem] Colum. xi. 2. 'A Kalendis Martii eximia est vitium putatio, usque in decimum Kalendarum Aprilium, si tamen se gemmæ nondum moveant.'

⁹ Vineæ jugerum] Columella de Arboribus, c. 5. 'Jugerum valentis et

jam constitutæ vineæ quatuor operis putatur, sex alligatur. Arbusto nihil ejusmodi potest apte finire,' &c.

¹⁰ Hortorum] Colum. loc. cit. 'Rosarium serotinum perfossum et cultum habere jam tempus est.' Et paulo ante: 'His diebus commode instruuntur horti,' &c.

¹¹ Virgilio] Georg. 1. 68. 'Ergo age, terræ Pingue solum primis extemplo a mensibus anni Fortes invertant tauri, glebasque jacentes Pulverulenta coquat maturis Solibus æstas.' Primos anni menses appellat, quod paulo antea ver novum dixerat.

¹² In medio vere] Anni tempore jam incalescente, inquit Colum. 11. 4.

¹³ Quoniam in pingui] Quæ duo gemino versu complexus est eleganter Maro Georg. 1. 60. 'Illic, efficiant lætis ne frugibus herbæ: Hic, sterilem exiguis ne deserat humor arenam.'

herbæ; gracili insecuti æstus exsiccant: tum namque succum venturis⁸ seminibus auferunt. Talia autumnō melius arari certum est.

Cato verna⁹ opera sic definit: Scrobes fieri, seminaria propagari: in locis crassis et humidis ulmos, ficos, poma, oleas seri: prata stercorari⁹ Luna sitiente,⁹ quæ rigua non erunt: a flatu Favonii¹⁰ defendi, purgari, herbas malas radicatus erui, ficus interpurgari, seminaria fieri,¹¹ et vetera sarciri. Hæc antequam vinea florere incipiat. Itemque¹² piro⁷ florente arare incipiat macra arenosaque. Postea uti quæque¹³ gravissima et aquosissima, ita postremo arato. Ergo hæc aratio has habebit notas, lentisci² primum fructum ostendentis, ac piri florentis. Erit et tertia in bulborum satu, scillæ.⁴ Item in coronamentorum narcissi,

8 Vet. Dalec. *exsiccant, certumque succum futuris*; alii ap. Dalec. *exsiccant ideoque succum, &c.*—9 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Ita quoque Cato. Gronov. et al. vet. *oleas, prata stercorari.*—10 Ita cod. Reg. 2.⁷ *Brotier. ab afflatu Favonii* Gronov. et al. vet. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—11 Margo edd. Dalec. et Gronov. *seminaria nova fieri*, 6 Catone.—12 *Itemque* cod. Dalec. *Itaque* Vet. Dalec.—13 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *postea utique* Gronov. et vulgg. Mox, *ita postremo, &c.*

NOTÆ

⁹ Cato verna] De Re Rust. c. 40. p. 85. 'Per ver hæc fieri oportet. Sulcos et scrobes fieri seminariis: vitiariis locum verti. In locis crassis et humectis ulmos, ficos, poma, oleas seri oportet,' &c.

⁹ Luna sitiente] Cato c. 50. p. 40. 'Luna silente,' ut puto, mendose. De priore voce diximus xvii. 8. Posteriorē Plinius ipse interpretatur, xvi. 74. Catonis verba hæc sunt, quæ institutam a nobis loci hujus interpolationem defendunt: 'Prata primo vere stercorato, Luna silenti, quæ irrigua non erunt. Ubi Favonius flare cæperit, tum prata defendes: depargato, herbasque malas omnes radicatus effodito.... Ficos interputato, et in vinea ficos succidito alte

Deiph. et Var. Clas.

.... Seminarium facito, et vetera resarcito. Hoc facito antequam vineam defodere incipias.'

⁷ Itemque piro] Cato c. 131. p. 68. 'Dapem pro bubus piro florente facito. Postea verno arare incipito: ea loca primum arato, quæ rudecta arenosaque erunt: postea nū quæque gravissima atque aquosissima erunt, ita postremo arato.'

² Lentisci] Ut dictum est c. 61.

⁴ Scillæ] Subintellige, 'florentis.' Nam uti lentiscum, sic etiam ter florere scillam Aratus prodidit, in *Διοσμητῆς*: "Ὅσσα δ' ἐπὶ σχίνου ἀπορῆθ' ἐκιδρόσαντο καρπῶ, τόσσα καὶ ἐν σκίλλῃς τεκμαίρεται ἐνθαὶ λευκῶ. De narcisso prodit idem Theophr. Histor. vii. 12. ut quidem videtur.

Plinius.

8 Y

namque et hæc ter florent, primoque flore primam arationem ostendunt,¹⁴ medio secundam, tertio novissimam, quando inter sese alia aliis notas præbent. Ac non in novissimis cavetur, ne fabis florentibus attingatur hedera: id enim noxium et exitiale ei est tempus. Quædam vero et suas habent notas, sicuti ficus. Cum folia pauca in cacumine acetabuli modo^b germinent, tunc maxime serendas ficus.¹⁵

LXVI. *Æquinocinium vernum* a. d. viii. Kalendas¹ Aprilis peragi videtur. Ab eo ad Vergiliarum exortum matutinum, Cæsari significant^c Kalendæ Aprilis. iiii. Nonas Aprilis in Attica Vergiliæ vesperi occultantur. Eædem postridie in Bœotia: Cæsari autem et Chaldæis Nonis: ^d *Ægypto* Orion et gladius ejus incipiunt abscondi. Cæsari sexto Idus^e significatur imber Libræ occasu. xiv. Kalendas Maii^f *Ægypto* Suculæ occidunt vesperi, sidus vehemens, et terra marique turbidum: sextodecimo Atticæ: xv. Cæsari, continuoque triduo significat. Assyriæ autem xii. Kalendas. Hoc est vulgo appellatum sidus Parilicium,^g quoniam xi. Kalendas Maii urbis Romæ na-

Vet. Dalec.—14 'Lego: in coronamentorum satù, narcissi: item in bulborum scilla. Namque et hæc ter floret, prim. hęc ostendit, e Theophr. et Arato.' Dalec.—15 Dalec. germinant, tunc max. serenda ficus.

CAP. LXVI. 1 Gronov. et al. ante Harduin. ad VIII. Cal.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Palilicium* Gronov. et al. ante Har-

NOTE

^b *Acetabuli modo*] Cum frondes e gemma cœperint aperire sese, et explicare: ac caliculorum similitudinem quandam præ se ferre.

^c *Cæsari significant*] Tempestatem. Scripserat in Calendario suo Cæsar, 'Kalendis Aprilis: Tempestas.'

^d *Et Chaldæis Nonis*] Postridie Colomellæ ix. 2. p. 375. 'Octavo Idus Aprilis, Vergiliæ vespere celantur.'

^e *Cæsari sexto Idus*] Biduo post Colomellæ loc. cit. 'Quarto Idus Aprilis, Sole oriente Libra occidere

incipit: interdum tempestatem significat.'

^f *XIV. Kalend. Maii*] Sic etiam Colomellæ loc. cit. 'xiv. Kalendas Maias, Suculæ se vesperi celant: pluviam significat.'

^g *Parilicium*] Ita Mus. non *Palilicium*. Quoniam, cum sit natura pluvium sidus, tamen xi. Kalend. Maii, quo Romæ Parilia, urbisque natales, celebrantur, serenitatem adducere solebat: ejusque idcirco observatio insignis fuit. *Parilia* rectius scribi

talīs, quo fere serenitas redditur, claritatem observationi dedit: nimborum argumento Hyadas appellantis Græcis has stellas. Quod nostri^b a similitudine cognominis Græci propter sues impositum arbitantes, imperitia appellavere Suculas. Cæsari et VIII. Kalendas³ notatur dies.¹ VII. Kalendas Ægypto Hædi exoriuntur: VI. Kalendas Bœotiae et Atticae Canis vesperi occultatur. Fidicula mane^j oritur: V. Kalendas Assyriæ Orion totus absconditur, IV. autem^k Canis:⁴ VI. Nonas Maii^l Cæsari Suculae matutino exoriuntur, et VIII. Idus Capella pluvialis.^m Ægypto autem eodem die Canis vesperi occultatur. Sic fere in VI. Idus Maii, qui est Vergiliarum exortus,ⁿ decurrunt sidera.

duin.—³ 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Cæsari ad VIII. Cal. Gronov. et al. vett. Cæsari a. d. VIII. Cal. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—⁴ 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *tertio*

NOTE

quam *Palilia*, tum Mss. omnes mo-
nent, tum fassus ipsi docebimus XIX.
24.

^b *Quod nostri*] Acceptum hoc a
Tullio Tironē in Pandectis, cujus
verba Gellius recitat, XIII. 9. p. 667.
'Adeo,' inquit, 'veteres Romani li-
teras Græcas nesciverunt, et rudes
Græcæ linguæ fuerant, ut stellas,
quæ in capite Tauri sunt, propterea
Suculas appellarint, quod eas Græci
ῥάβδαι vocant: tanquam id verbum
Latianum Græci verbi interpretamen-
tum sit: quia Græce *ῥάβδαι*, *sues* Latine
dicantur: sed *ῥάβδαι* *ὄντα* *ἔνθ' ἵππων ὄντα*,
Ita ut nostri Opici putaverunt, sed
ab eo quod est *ῥάβδαι*, appellantur: nam
et edm oriuntur, et cum occidunt,
tempestates, pluvias, largosque im-
bres cient. *Plures* autem et Græca
lingua *ῥάβδαι* dicitur.' Ita ille: quem
cum Gellius reprehendere conatur,
nilhil nisi nugæ affert.

^l *Notatur dies*] Tempestatem eo die
significat.

^j *Fidicula mane*] In nonum Kalen-
das Fidiculæ ortum conjicit Columella loc. cit.

^k *IV. [tertio] autem*] Postero die
Columella loc. cit. 'Pridie Kalendas
Maia, Canis se vespere celat: tem-
pestatem significat.'

^l *VI. Nonas Maii*] Et Columella
loc. cit. p. 376. 'VI. Nonas Maia Sucula cum Sole exoritur.'

^m *Et VIII. Idus Capella pluvialis*] Ipsis Maii Kalendis oriri Ovidius censet, Fast. v. 111. 'Ab Jove surgat opus: prima mihi nocte videnda Stella est in cunabulis officiosa Jovis. Nascitur Olenis sidus pluviale Capellæ: Illa dati cælum præmia lactis habet.'

ⁿ *Vergiliarum exortus*] Nempe matutinus. Columella loc. cit. 'Nonis Maii Vergiliæ exoriuntur mane.... VI. Idus, Vergiliæ totæ apparent.' Ovid. Fast. v. 599. 'Pleïadas aspicias omnes, totumque sororum Agmen, ubi ante Idus nox erit una su-

In hoc temporis ° intervallo, xv. diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam^p exprobrationem foedam, putantium vites, per imitationem cantus^q alitis temporariæ,^q quam⁶ cuculum vocant. Dedecus enim habetur, opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, ut ob id petulantiae sales^r etiam cum primo vere ludantur. Auspicio tamen detestabiles videntur. Adeo minima quæque in agro naturalibus trabuntur argumentis. Extremo autem^s hoc tempore panici⁷ millique satio est. Justum est^s hoc seri maturato hordeo: atque etiam in eodem arvo est signum illius maturitati et horum sationi⁹ commune, lucentes vespere per arva cicindelæ.^t Ita appellant rustic^r stellantes volatus, Græci vero lampyridas, incredibili benignitate naturæ.

////////

autem Canis Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—5 Dalec. tum vites per initium cantus.—6 'Ita bene codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Ita quoque Vet. Dalec. temporarii, quem Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—7 Gronov. panaci.—8 Verbum est deest in cod. Dalec.—9 Ita edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. atque etiam in eodem arvo. Estque signum illius maturitatis, et h. sationis Gronov. et al. vett.

NOTE

per. Tum mihi non dubiis auctoribus incipit æstas: Et tepidi finem tempora veris habent.'

° *In hoc temporis*] Columella loc. cit.

^p *Dum sciat inde natam*] Probro nimirum solebat objici vindemiatoribus, si cuculus eos deprehendisset putantes vineam: et a viatoribus cuculi vocabantur, per imitationem cantus hujus avis. Horat. 1. Sat. 7. 28. 'Tum Prænestinus salso multumque fluenti Expressa arbusto regerit convicia, durus Vindemiator et invictus, cui sæpe viator Cessisset, magna compellens voce cucullum.' Ubi Porphyrio: 'Solent,' inquit, 'rustici circa viam arbusta vindemiantes, a viatoribus cuculi appellari: cum illi provocati tantam verborum

amaritudinem in eos effundunt, ut viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atque iterum appellare.' Deridebatur itaque viator, et appellabatur avis pigra, ac nidi sui immemor.

^q *Alitis temporariæ*] Est enim cuculus avis æstiva. Vide quæ dicta sunt x. 11.

^r *Petulantiae sales*] Snaudet poder, ut multo malim ex alio te, optime lector, quam ex me discere, quos petulantiae sales appellet. Itaque, si ita lubet, Erasmum adi, Chiliad. iv. Cent. 5. Adag. 84. 'Cuculus,' pag. 869.

^s *Extremo autem*] Confer ista cum iis quæ habet Columella ii. 9. fere sub finem, de milii ac panici satione.

^t *Cicindela*] De his xi. cap. 34.

LXVII. (XXVII.) Jam Vergilias^a in cœlo notabiles cœterva fecerat : non tamen his contenta, terrestres fecit alias, veluti vociferans : 'Cur cœlum intuearis, agricola? Cur sidera quæras,¹ rustice? jam te brevior somno fessum premunt noctes? Ecce tibi inter herbas tuas spargo peculiare² stellas,^b easque vespera³ et ab opere disjuncti^c ostendo: ac ne possis præterire, miraculo sollicito.' Videsne⁴ ut fulgor igni similis alarum compressu tegatur,⁵ secumque lucem habeat et nocte? Dedi tibi herbas horarum indices: et ut ne Sole^d quidem⁶ oculos tuos a terra avoces, heliotropium ac lupinum circumaguntur cum illo. Cur etiam nunc altius spectas, ipsumque cœlum scrutaris? Habes ante pedes tuos ecce Vergilias.^e In certis eæ diebus proveniunt, durantque foedere sideris hujusce:^f partumque eas illius esse certum est. Proinde quisquis æstivos fructus ante illas severit, ipse frustrabitur sese. Hoc intervallo et apicula procedens fabam florere indicat: fabaque florescens eam evocat. Dabitur et aliud finiti frigoris indicium. Cum germinare^f videris morum, injuriam postea frigoris nolito.

^a Quod te prætereuntem suo fulgore sollicitet ac moneat.

^b Ne Solis quidem causa. ^c Quasi icto foedere cum Vergiliis.

~~~~~

CAP. LXVII. . 1 Cod. Dalec. intueris agr. Cur sid. quæris.—2 Cod. Dalec. speculares.—3 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Al. ante Brotier, easque vesper.—4 Cod. Dalec. possit præter. miraculi sollicitudo, videsne.—5 Cod. Dalec. subtegatur.—6 Cod. Dalec. et ut ne sic quidem.—7 'Ita codd.

NOTÆ

Stellantes volatus lepide appellat lincida stellarum instar animalcula, quæ subsiliant ac volitent.

^a *Jam Vergilias*] In Galliis vulgus appellat, *La Poussinière*.

^b *Peculiare stellas*] Nimirum cicindelas.

^c *Ab opere disjuncti*] Cum vesperi cessas ab opere rustico.

^d *Et ut ne Sole*] Ne vel propter Solem cœlum aspicias.

^e *Ecce Vergilias*] Cicindelas, quæ cum Vergiliarum tempore oriuntur, instar earum esse possint.

^f *Cum germinare*] Idcirco sapientissima arborum dicta morus, quod nisi exacto frigore non germinat, ut dictum est XVI. 41. Passeratius in eam rem, carminè singulari de Moro: 'Sit pudor insanis, Morus sapit, illa doloso Nil temere credit zephyro: nam veris adulti Jam certum expec-

Ergo opera,^s taleas olivarum ponere, ipsasque oleas interradere,^h rigare prata æquinocitii diebus primis. Cum herba creverit in festucam, arcere aquas: vineam pampinare.⁷ Et huic lex sua,ⁱ cum pampini quatuor digitos longitudine expleverint. Pampinat una opera jugerum. Segetes iterare.^j Sarritur^k vero diebus viginti. Ab æquinocitio sartura nocere et vineæ et segeti existimatur.⁹ Et oves lavandi^l hoc idem tempus est.

A Vergiliarum exortu significant Cæsari, postridie Arcuri¹ occasus matutinus: ¹⁰ tertio Idus ^m Maii Fidiculæ exortus: XII. Kalendas Junii Capella vesperi occidens, et in Attica Canis. XI. Kalendas Cæsari Orionis gladius occidere incipit: tertio Nonas Junii Cæsari et Assyriæ Aquila vesperi oritur: septimo Idus ⁿ Arcturus ⁿ matutino

Regg. et Editio princeps. *Brotier*. Gronov. Harduin. et al. ante Brotier. *vineas pampinare*.—8 Vet. Dalec. *Segetes runcare*. *Sarritur*.—9 *Ita codd. Regg. et Editio princeps. Brotier. et segeti æstimatur* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—10 *Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Arcuri occasus matutini* Gronov. et al. vett. Mox, et tertio Idus Vet. Dalec. *quarto Idus* cod. Dalec.—11 *Ita codd. Regg. Brotier.*

NOTE

tans Solem, non germinat ante, Frigoris infesti quam cuncta recesserit aura: Tum floretque, viretque simul: longæque rependit Damna moræ: atque una totam se nocte profundit. Et mox: 'Insidias cœli ne tunc ve-reare sereni Amplius, et vasto quæ cæca pericula ponto: Ut bene subductam deducas, navita, pinum, Sint tibi Vergiliæ, videas cum germina mori.'

^s *Ergo opera*] Varro de Re Rust. 1. 31.

^h *Interradere*] Sive, ut Cato loquitur, cap. 150. *interpungere*. Egimus de hac voce xv. 2. Columella xi. 2. pag. 376. 'Oleæ putantur, et emuscantur.' Palladius in Maio, tit. 4. pag. 116. 'Nunc locis prægelidis et pluviosis oleæ putantur, et eis muscus abraditur.'

ⁱ *Et huic lex sua*] Columella de Arboribus, cap. 5. 'Vincam novellam omnes gemmas agere sinito: simul atque pampinus instar quatuor digitorum erit, tum demum pampinato,' &c.

^j *Segetes iterare*] Iterato sarrire. Vide Columellam 11. 12.

^k *Et oves lavandi*] Colum. xi. 2. in Aprili: 'Oves Tarentinæ radice lanaria lavari debent, ut tonsuræ præparentur.'

^l *Postridie Arcuri*] Hoc est, v. Idus Maias, occidit matutino Arcturus. Et hic occasus tempestatem significat. Nam vi. Idus Vergiliæ oriuntur.

^m *Tertio Idus*] Colum. loc. cit. 'Tertio Idus Maias, Fidis oritur, significat tempestatem.'

ⁿ *Septimo [octavo] Idus Arcturus*] Colum. loc. cit.

occidit: Italiæ sexto, et quarto Idus Delphinus vesperi exoritur: septimodecimo¹² Kalendas Julii gladius Orionis oritur, quod Ægypto post quatrimum.¹³ VIII. Kalendas Julii vero longissimus dies¹⁴ totius anni, et nox brevissima solstitium faciunt.

In hoc temporis intervallo vineæ pampinantur, curaturque ut vinea vetus semel fossa sit, bis novella. Oves tenduntur: lupinum stercorandi causa vertitur: terra proscinditur: vicia in pabulum secatur: faba metitur, dein concutitur.^o

(XXVIII.) Prata circa Kalend. Junii cæduntur, quorum facillima agricolis cura ac minimi impendii, hæc de se postulat dici. Relinqui debent^p in læto solo vel humido, vel riguo, eaque aqua pluvia rigari via publica.¹⁵ Utilissimum simul et herbæ arare, deinde cratire, serere florem ex fœnilibus, atque ex præsepibus fœno dilapsum spargere, priusquam cratiantur. Nec primo anno rigari, nec pasci ante^q secunda fœnisecia, ne herbæ vellantur, obrituque hebeten-

.....

octavo Idus Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—12 Gronov. Harduin. et al. *decimoseptimo*.—13 'In scriptis editisque libris hic additur, *undecimo Kalendas, ejusdem Orionis gladius Casari occidere incipit*. At hæc expungenda. Sunt enim loco suo dimota; et pertinent ad cap. 31. diemque quintum ante Idus Novembris. Quod erudito Petavio jam fuit observatum.' Brotier. *quatrimum. undecimo Cal. ejusdem Orionis gladius Casari occidere incipit*. VIII. Cal. Julii, &c. Gronov. et al. vett. item Harduin. et recentt.—14 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Ceteræ edd. *longissima dies*.—15 Margo edd. Dalec. et Gronov. *in riguo solo, vel læto, et humido, eaque aqua pluvia rigari vel*

NOTE

^o *Dein concutitur*] Vide Notas et Emend. num. 33.

^p *Relinqui debent*] In herbæ fœnique proventum summitti. Tractat hæc etiam Columella II. 17. pag. 74. Palladius in Septembri, tit. 10.

^q *Nec pasci ante*] Nec immitteri pecora nisi post fœnisecia anni secundi. Columella II. 18. pag. 76. 'Nec pecora quidem oportet teneris adhuc et subsidentibus pratis immittere: sed

quoties herba prosiluerit, desecare. Nam pecudes molli solo insigant ungulas, atque interruptas non sinunt herbarum radices serpere, et condensare. Altero tamen anno minora pecora post fœnisecia permittemus admitti . . . Tertio deinde, cum pratum solidius ac durius erit, poterit etiam majores recipere pecudes,' &c.

tur. Senescunt prata,¹ restituque debent faba in his sata, vel rapis, vel milio. Mox insequente anno frumento, rursusque in prata tertio relinqui. Præterea quoties secta sint, sicilire,¹⁶ hoc est, quæ foeniseces præterierunt, secari. Est enim inprimis inutile, enasci herbas sementaturas.¹ Herba optima in prato trifolii, proxima graminis, pessima nummuli,¹⁷ siliquas etiam diras ferentis. Invisa et equiselis¹⁸ est, a similitudine equinæ setæ. Secandi tempus, cum spica deflorescere cœpit,¹⁹ atque roborari: secandum,²⁰ antequam inarescat. Cato²¹ 'Fœnum,' inquit, — 'ne sero seces: priusquam semen maturum sit, secato.' Quidam pridie rigant, ubi sunt rigua. Noctibus roscidis²² secari melius. Quædam partes Italiæ²³ post messem secant.

publica.—16 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *siciliri* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—17 'Ita codd. Regg. Lang. et Editio princeps. Nummulus, la nummulaire, herba ovibus lethifera; qua degustata, tabidum morbum, la clavelle, contrahant.' Brotier. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pessima nummuli*. Mox, Gronov. et al. vett. ante Harduin. *siliqua etiam dira ferens*; *invisa et equiselis est*; Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *siliqua etiam dira ferens*. *Invisa et equiselis est*: Vet. Dalec. *siliqua etiam dira ferens* *invisa et equiselis est*. Codd. Regg. Brot. et Editio princeps etiam, *equiselis*.—18 Cod. Dalec. *carperit*. Mox, pro *secandum*, alii ap. Dalec. *secundum*.—19 *Italia*

NOTÆ

¹ *Senescunt prata*] Eleganter hæc Columella de Re Rust. II. 18. pag. 75. 'Igitur eum locum, quem prato destinaverimus,' &c. et Palladius loc. cit.

¹⁶ *Sicilire*] Hinc sicilimenta de prato Cato vocat, de Re Rust. cap. 5. ea desegmina. Veteres *sicilire* pro 'secare' usurpabant. Varro de Re Rust. cap. 49. pag. 68. 'Quo facto sicilinda prata, id est, falcibus consecanda quæ foeniseces præterierunt: ac quasi barba taberosum reliquerunt campum.'

¹⁷ *Sementaturas*] Sementare est semen producere, Gallis, *Gréner*, venir à gréner.

¹⁸ *Pessima nummuli* [*minimuli*] Haud satis compertum herbæ genus. Vide

Notas et Emend. num. 34.

¹⁹ *Et equiselis* [*equisetis*] De qua XXVI. 88. 'Equisetum hippuris a Græcis dicta, et in pratis vituperata nobis,' &c.

²⁰ *Secandum*] Columella II. 19. pag. 77. 'Fœnum autem demetitur optime antequam inarescat: nam et largius percipitur, et jucundiorum cibum pecudibus præbet.'

²¹ *Cato*] Cap. 58. pag. 41. 'Fœnum, ubi tempus erit, secato: cave-toque ne sero seces. Priusquam semen maturum fiet, secato: et quod optimum fœnum erit, seorsum condito.'

²² *Noctibus roscidis*] Virgil. Georg. I. 289. 'Nocto leves stipulæ melius, nocte arida prata Tondentur: noctes

Fuit hoc quoque majoris impendii apud priores. Creticis tantum^a transmarinisque cotibus notis, nec nisi oleo falcis aciem excitantibus. Igitur cornu propter oleum ad crus ligato fœnisex incedebat. Italia aquarias cotes dedit, limæ vice²⁰ imperantes ferro. Sed aquariæ protinus virent.²¹ Falcium ipsarum duo genera: Italicum brevius, ac vel inter vepres quoque tractabile. Galliarum latifundia majoris compendii, quippe medias cædunt herbas, brevioresque prætereunt. Italus fœnisex dextra una manu secat.²² Justam est^a una opera jugerum in die desecari: alligarique manipulos mille ducentos, quaternæ pondo.²³ Sectum verti^b ad Solem, nec nisi siccam construi oportet: nisi fuerit hoc observatum diligenter, exhalare matutino nebulam quandam, metasque mox^c Sole accendi, et conflagrare certum est. Rursus rigari^d desecta oportet, ut se-

~~~~~

deest in cod. Dalec.—20 Ita codd. Harduini et Dalec. cum odd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *vicem* Gronov. et al. vett.—21 Quidam ap. Dalec. *protinus viget*, id est, aciem trahit. Alii, *potius durat*.—22 *Itali fœniseces* d. u. m. secunt cod. Dalec.—23 Alii ap. Dalec. *quaternum pondo*.—24 Ita codd. Har-

NOTE

lentus non deficit humor.'

^a *Creticis tantum*] Cum ad acuedas falces non nisi Creticis et trans mare vectis cotibus, usus foret. De his cotibus, xxxvi. 47. ubi et de æquariis dicitur.

^b *Justum est*] Columella xi. 2. in Maio: 'Per hos dies fœnisece instituentæ. Bonus operarius prati jugerum desecat, nec minus mille ducentos manipulos usus obligat, qui sint singuli quaternarum librarum.'

^c *Sectum verti*] Columella ii. 19. 'Nonnunquam etiam cum cecidimus, imber oppressit: quod si permaduit, inutile est adum movere, meliusque patiemur superiorem partem Sole siccare: tunc demum convertemus,' &c.

^d *Metasque mox*] Hæc a Columella ii. 19. 'Est autem modus in siccan-

do, ut neque peraridum, neque rursus viride colligatur: alterum, quod omnem succum si amisit, stramenti vicem obtinet: alterum, quod si nimium retinuit, in tabulato putrescit: ac sæpe concaluit, ignem creat, et incendium . . . . Certe quicquid ad eum modum, quo debet, siccatum erit, in metas extrahi conveniet, easque ipsas in acutissimos vertices exarui. Sic enim commodissime fœnum defenditur a pluvia: quæ etiam si non sint, non alienum tamen est prædictas metas facere, ut si quis humor herbis inest, exsudet, atque excoquatur in acervis.' Meta porro dicitur fœni congeries vel strues in acutissimum verticem exarui.

^d *Rursus rigari*] Columella ii. 18. totidem verbis.

cetur autumnale fœnum, quod vocant cordum. Interamnæ in Umbria quater anno secantur, etiam non rigua. Ter vero plerisque in locis: et postea in ipso pabulo* non minus emolumenti est, quam a fœno. Armentorum id cura, jumentorumque progeneratio suum cuique consilium dabit, optimo maxime²⁴ quadrigarum quæstu.

LXVIII. Solstitium peragi in octava parte Cancri, et octavo Kalendas Julii diximus.¹ Magnus hic anni cardo, magna res mundi. In hoc usque a bruma dies creverunt, sex mensibus. At Sol ipse¹ ad Aquilonem scandens, ac per ardua enisus ab ea meta incipit flecti, et degredi ad Austrum, aucturus noctes aliis sex mensibus, ablaturusque diei mensuram. Ex hoc deinde rapiendi convehendique fructus alios atque alios tempus, et præparandi se contra sævam feramque hyemem: decebatque hoc discrimen indubitatis notis signasse naturam. Quam ob rem eas manibus ipsis agricolarum ingessit, vertique jussit ipsa die folia, et esse confecti² sideris signum: nec sylvestrium arborum remotarumque, ne in saltus³ devios montesque eundum esset quærentibus signa: non rursus urbanarum, et quæ³ topiario tantum coluntur, quanquam et in his illa

duini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *consilium dabit optimum, maxime Gronov. et vulg.*

CAP. LXVIII. 1 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Mox, ac p. a. *exirus* Pintian.—2 Pintian. ex codd. *ut in saltus*.—3 Ita codd. Harduin et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *urbanarum quasque*

NOTÆ

* *In ipso pabulo*] Columella II. 17. 'Pratum,' inquit, 'minimi sumtus egens, per omnes annos præbet redditum: neque eum simplicem: cum etiam in pabulo non minus reddat, quam in fœno.'

¹ *Solstitium . . . . . diximus*] Libri hujus cap. 59.

² *Et esse confecti*] Confecti solstitii. Sic XVI. 36. 'Mirum inprimis id, quod ulmo, tiliæque, et oleæ, et populo albæ, et salici evenit. Circumaguntur enim folia earum post solsti-

tium. Nec alio argumento certius intelligitur sidus confectum.' Vide etiam Varronem de Re Rust. I. 46. Gellium quoque, IX. 7. pag. 471. 'Vulgo et scriptum,' inquit, 'et creditum est, folia olearum arborum brumali et solstitiali die converti: et quæ pars eorum fuerat inferior, atque occultior, eam supra fieri atque exponi ad oculos, et ad Solem, quod nobis quoque semel atque iterum experiri volentibus ita esse propemodum visum est.' Adde et Schol. Ni-

visantur. Vertit oleæ ante pedes satæ, vertit tilia ad mille usus petendæ: vertit populi albæ etiam vitibus nuptæ. 'Adbuc parum est, inquit:⁴ ulmum vite dotatam habes: et hujus vertam. Pabulo^h folia ejus stringis, vitem deputas. Aspice, et tenes sidus. Alia parte cœlum respiciunt, quam qua spectavere pridie. Salice omnia alligas, humillima arborum, ipse toto capite altior: et hujus circumagam. Quid te rusticum quereris? Non stat per me, quomipus cœlum intelligas, et cœlestia scias. Dabo et auribus signum.⁵ Palumbum utique exaudi gemitus. Transisse solstitium caveto putes, nisi cum incubantem videris palumbum.'

A solstitio ad Fidiculæ occasum sexto Kalendas Julii⁶ Cæsari Orion exoritur: zona autem ejus quarto Nonas Assyriæ: Ægypto vero Procyon matutino æstuosus: quod sidus apud Romanos non habet nomen, nisi Caniculam hanc velimus intelligi, hoc est, minorem canem: ut⁷ in

Gronov. et vulgg.—4 Sic Gronov. et al. vett. et Ed. Harduin. 1. est deest in edd. Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. Mox, Vet. Dalec. *veterinorum pabulo versa folia stringis, stringens vitem deputas. Aspice et tenebris sidus.* Al. ap. Dalec. *stringens autem.*—5 Dabo et ex avibus signum cod. Dalec. et Vet. ejusdem.—6 Ita ex codd. Harduini et recentt. Ita quoque Varro 1. 31. Colum. xi. 2. et Hadr. Jun. e Tab. Cæsaris Dictat. vi. 32. sexto Cal. Junii Gronov. et al. vett.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *minorem canem, sane ut* Gronov. et al.

NOTÆ

candri in Theriac. pag. 32. 'Ἡ ἐλαία τὰ γλαυκὰ τῶν φύλλων ἔχει ἐν θέρῳ ὄρεα: τὰ δὲ μέλανα, χειμῶνος.

^h Pabulo] Jumentorum. Vide quæ diximus xvi. 38. nota 13. Stringere porro folia dici pro decutere, tralatitium est. Maro in Eclogis: 'Hic ubi densas Agricola stringunt frondes.'

ⁱ Nisi caniculam] Nisi caniculam, inquit, appelles, quæ vox minorem canem sonat. Caniculam Plinius vocat, quem alii *Xelrion*, quæ stella lucidissima est, et flagrantissima in ore majoris Canis: quæ et *Προκύων* dicta est, quod ante Canem oritur. Ita Galenus lib. 1. Epidemicōn. Hippocr.

Sirium πρόκυνα vocat: Κῶνον μὲν γὰρ, inquit, τὸ σήμερον ἔσθρον· ὃ δὲ ἐπὶ τοῦ γένους αὐτοῦ *Xelrios*, ἐν ὁρθῷ ἔν τις *δνομάζοι* τὸν Πρόκυνα. Sirium addit appellari a nonnullis *κύνα*, quod totius nomen est sideris: rectius tamen *Antecanem*, πρόκυνα appellari, quam *canem*. Hæc et alia multa Lælius Bisciola Soc. Jean, Horar. Subcesivar. xii. tom. ii. 2. 'Est enim benignum (Plinii verbis ntor) et plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris, non ut plerique faciunt. Scito enim conferentem auctores me deprehendisse' a Salmasio in Solin. pag. 430. hæc aliaque quam plurima

astris pingitur. Est autem¹ magnopere pertinens, sicut paulo mox² docebimus. Tertio Nonas³ Chaldaeis Corona occidit matutino, Atticæ Orion totus eo die exoritur. Pridie Idus Julii et Ægyptiis Orion desinit exoriri: XVI. Kalendas⁴ Augusti Assyriæ Procyon⁵ exoritur. Dein postridie¹⁰ fere ubique, confessum inter omnes sidus indicans, quod Canis ortum vocamus, Sole partem primam⁶ Leonis ingresso. Hoc fit post solstitium XXIII. die.⁷ Sentiant id maria,⁸ et terræ, multæ vero et feræ, ut suis locis diximus.⁹ Neque est minor ei veneratio, quam descriptis in Deos stellis. Accenditque Solem, et magnam æstus obtinet causam. XIII. Kalendas¹¹ Augusti⁷ Ægypto Aquila occidit matutino, etesiarumque⁸ prodromi flatus incipiunt,

*****

vett.—8 Chiff. XVII. Cal.—9 'Cheiron Tab. Cæs. Hadr. Jnn. quod tamen suspectum est.' Dalec.—10 Tab. Cæs. post triduum.—11 Ita Harduin. I. 2. 3.

NOTE

ex Bisciola transcripta ad verbum, nec Bisciolum tamen nominatum.

¹ *Est autem*] Magna vis hujus sideris est, lateque pertinet, magna efficientia. Vide Notas et Emend. num. 35.

² *Sicut paulo mox*] His verbis proxime fere sequentibus: 'Sentiant id maria . . . et magnam æstus obtinet causam.'

³ *Tertio Nonas*] Columella XI. 2. pag. 378. 'Quarto Nonas Julius Corona occidit mane.'

⁴ *Dein postridie*] Hoc est, xv. Kalendas Augusti. Sic ipse II. 47. 'Ardentissimo autem aestate, tempore exoritur Caniculæ sidus, Sole primam partem Leonis ingrediente, qui dies xv. ante Augustas Kalendas est.' Adde his ea quæ ibi diximus. Vide Notas et Emend. num. 36.

⁵ *Sole partem primam*] Hoc ex veterum sententia scripsit. Reipsa anno primo Juliano, ortus Sirii matutinus heliacus, de quo nunc sermo est, Romæ contigit in gradu Leonis 7.

43'. Augusti fere 2. Nunc in Leonis 20. 40'. incurrit, Augusti circiter 14. Itaque Canicularium dierum initium ab ortu illo heliaco descivit: ac semper longius deinde recedet. Hanc *perdantur* orbis stellati, seu progressionem astrorum in consequentia, prisca ætas ignorabat: ideoque designatos semel a majoribus suis ortus occasusque constanter tenebat.

⁶ *XXIII. die*] Hoc iterum repetit cap. seq. Est igitur is dies XVIII. Julii, sive, ut dictum est, II. 47. xv. Kalendas Augusti.

⁷ *Sentiant id maria*] De hoc argumento vide Geminum cap. 14. pag. 58. et Petavium Var. Dissert. II. 10. in Uranol. pag. 101.

⁸ *Ut suis locis diximus*] Lib. II. cap. 40. et IX. 25. His adde ea quæ Cicero habet de Divin. lib. I. pag. 209. et Manil. I. 388.

⁹ *XIII. Kalend. Augusti*] Vide Notas et Emend. num. 37.

¹⁰ *Etesiarumque*] De his egimus II. 47.

quod Cæsar x. Kalendas sentire Italiam existimavit. Aquila Atticæ¹ matutino occidit: III. Kalendas¹² regia in pectore Leonis stella matutino Cæsari emergit.¹³ ¹⁴ VIII. Idus Aug.¹⁵ Arcturus medius occidit: III. Idus Fidicula occasu suo autumnum inchoat, ut is annotat: sed ut vera¹⁴ ratio id fieri invenit, sexto Idus easdem.¹⁵

In hoc temporis intervallo res summa vitium agitur, decretorio uvis sidere illo, quod Caniculam appellavimus.¹⁶ Unde carbunculare¹⁷ dicuntur, ut quodam uredinis carbone exustæ.¹⁸ Non comparantur huic malo grandines, procellæ, quæque nunquam¹⁹ annonæ intulere caritatem. Agrorum quippe mala sunt illa: carbunculus autem regionum late patentium, non difficili remedio, nisi calumniari naturam rerum homines, quam sibi prodesse, mallent. Ferunt Democritum,⁷ qui primus intellexit, ostenditque

Miller. Bipont. et Franz. XVIII. Cal. edd. vett. et Gronov.—12 Margo edd. Dalec. et Gronov. *nono Calendas*, e Colum.—13 'Male codd. Regg. et Editio princeps, *immergit*. Recentiores, *immergitur*. Vide Ptolem. et Colum. xi. 2.' Brotier.—14 Cod. Dalec. *sed vera*, omisso ut.—15 'Ita codd. Regg. Lang. et Editio princeps.' Brotier. *Idus ejusdem* Gronov. et vulgg. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—16 Cod. Dalec. *vocamus*.—17 Dalec. *carbunculari*.—18 Idem, *quadam carbonis uredine exustæ*.—19 'Ita quidem libri omnes scripti et editi. Verius tamen, *quæque nunquam*; ut jam monuit eru-

NOTE

¹ *Aquila Atticæ*] Columella quoque, xi. 2. pag. 379. 'Tertio Kalendas Augustas Aquila occidit, tempestatem significat.'

¹² *Cæsari emergit* [*immergitur*] Matutinum exortum hæc verba demonstrant, quem pridie Columella statuit: loc. cit. 'Quarto Kalendas Augusti, Leonis in pectore claræ stellæ exoriuntur, interdum tempestatem significat.' In Mss. *immergit*. Mallem, *emergit*.

¹⁵ *VIII. Idus Aug.*] Columella pag. 380. 'VII. Idus Augusti Aquarius (lege *Arcturus*) occidit medius: nebulosus sestus. Pridie Idus Augusti,

Fidis occidit mane, et Autumnus incipit.'

¹⁷ *Unde carbunculare*] De carbunculatione diximus xvii. 37.

¹⁹ *Quæque nunquam*] Sic Mss. quos vidimus. Forte, *quæque nunquam*.

⁷ *Ferunt Democritum*] Thaleti hoc Cicero ascribit de Divin. lib. ii. pag. 201. Arist. quoque Polit. i. 7. et Laërtius in Thalete. Plinius omne oleum coëmisit ait: Cicero, omnem oleam, antequam florere cepisset: Aristoteles, et Laërtius, τὰ ἐλαουργεῖα, hoc est, *trapeta* sive *torcularia oleo premendo*.

cum terris cœli societatem, spernentibus hanc curam ejus opulentissimis civium, prævisa olei caritate ex futuro Vergiliarum ortu, qua diximus^a ratione, ostendemusque jam plenius, magna tum vilitate²⁰ propter spem olivæ, coëmissee in toto tractu omne oleum, mirantibus qui paupertatem et quietem doctrinarum ei sciebant inprimis cordi esse. Atque ut apparuit causa, et ingens divitiarum cursus, restituisse mercedem^a anxie et avidæ dominorum poenitentiae, contentum ita probasse, opes sibi in facili, cum vellet, fore. Hoc postea Sextius^b e Romanis sapientiae assectatoribus Athenis fecit eadem ratione. Tanta literarum occasio est: quas equidem miscebo agrestibus negotiis, quam potero dilucide atque perspicue. Plerique dixere rorem inustum Sole acri, frugibus rubiginis causam esse, et carbunculi vitibus: quod ex parte falsum arbitror, omnemque uredinem frigore tantum constare, Sole innoxio. Id manifestum fiet attendentibus. Nam primum omnium non hoc evenire, nisi noctibus et ante Solis ardorem, deprehenditur, totumque lunari^c ratione constat: quoniam talis injuria non fit nisi interlunio, plenave Luna, hoc est, prævalente: utroque enim habitu plena est, ut sæpius diximus:^d sed interlunio omne lumen, quod a Sole accepit, cœlo regerit.²¹

*****

ditus Harduinus.' Brotier. nec quaque unquam cod. Dalec.—20 Cod. Dalec. magna tunc vilitate.—21 Cod. Dalec. accipit, calo regyrat.—22 Vet. Dalec.

NOTÆ

^a Qua diximus] Initio cap. superioris.

^b Restituisse mercedem] Ita Mss. Forte sincerius, mercem.

^c Sextius] De eo Seneca Epist. 59. pag. 288. 'Sextium ecce cum maxime lego, virum acrem, Græcis verbis, Romanis moribus philosophantem,' &c. 'Q. Sextium patrem' appellat Epist. 64. pag. 295.

^d Totumque Lunari] A Luna vitium rubiginis oritur. Theophr. de Causis v. 27. pag. 292. Ἡ δ' ἐρυσίβη, σα-

πρότης τῆς οὐδὲν δὲ σαπρὸν ἔσεν θερμότητος ἀλλοτρίας· μάλιστα δὲ ἐρυσίβοῦται σίτοι ταῖς πανσελήνοις διὰ καὶ τὴν σελήνην τῇ θερμότητι σήκωι τῆς νυκτός. Rubigo autem putredo quædam est: nec putridum esse quicquam potest sine alieno calore. Triticum plenilunio potissimum rubiginem capit. Ratio in calore est, quo etiam noctu Luna putrefacere potest.'

^e Ut sæpius diximus] Inprimis II. 6. ubi 'in ipso coitu non cerni' Lunam admonet, 'quoniam haustum

Differentia utriusque habitus magna, sed manifesta:²² namque interlunio æstate calidissima est, hyeme gelida. E diverso²³ in plenilunio æstate frigidas facit noctes,²⁴ hyeme tepidas. Causa evidens: sed alia²⁵ redditur a Fabiano, Græcisque auctoribus. Æstate enim interlunio necesse est cum Sole nobis proximo circulo currat, igne ejus cominus recepto candens: eademque interlunio absit hyeme, quando abscedit et Sol. Item plenilunio æstivo procul abeat adversa Soli: hyeme autem ad nos per æstivum circulum accedat. Ergo per se roscida quoties alget, infinitum quantum illo tempore cadentes pruinas congelat.

LXIX. Ante omnia autem duo genera esse coelestis injuriæ meminisse debemus. Unum quod tempestates vocamus, in quibus grandines, procellæ, ceteraque similia intelliguntur: quæ cum acciderint, vis major^{*} appellatur.¹ Hæc ab horridis sideribus exeunt, ut sæpius diximus, veluti Arcturo, Orione, Hædis. Alia sunt illa, quæ silente coelo serenisque noctibus fiunt, nullo sentiente, nisi cum facta sunt. Publica hæc, et magnæ differentiæ a prioribus, aliis rubiginem, aliis uredinem, aliis carbunculum appellantibus, omnibus vero sterilitatem. De his nunc dicemus, a nullo ante nos prodita, priusque causas reddemus.

(XXIX.) Duæ sunt præter lunarem, paucisque cœli locis constant. Namque Vergiliæ privatim attinent² ad fructus,

magna, et manifesta.—23 *E contrario* cod. Dalec.—24 Ita ex codd. Harduinus et recent. *gelidas facit noctes* Gronov. et vulg.—25 Vet. Dalec. *sed alia quam.*

CAP. LXIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quæ cum plenilunio acced. vi majore impelluntur*, ex Hadr. Jnn. Legitur et *vi majore impelluntur* in Vet. Dalec.—2 Vet. Dalec. *privatum tenet*. Vid. Hadr. Jun. vi. 22.—3 Vet. Dalec.

NOTE

omnem lucis aversa illo regerat, unde acceperat.'

* *Vis major*] Græci θεοῦ βλασ vocant, Latine vim divinam dixit Ulpianus, leg. flaminum, § Servus, Dig. damni infecti. Idem, leg. 19. Dig. tit. 2. locati conducti, § Ex conduc-

to, vim tempestatis calamitosæ. Et § culpæ autem, eodem titulo: 'Vis major, quam Græci θεοῦ βλασ appellant, non debet conductori damnosa esse, si plus quam tolerabile est, læsi fuerint fructus.' Cœli vim majorem appellat Colum. i. 7.

ut quarum exortu¹ aestas incipiat, occasu hyems, semestri spatio intra se messes vindemiasque et omnium maturitatem complexæ. Est præterea in cœlo, qui vocatur lacteus circulus, etiam visu facilis. Hujus defluvio,² velut ex ubere aliquo, sata cuncta lactescunt, duorum siderum observatione, Aquilæ in septentrionali parte, et in austrina Caniculæ, cujus mentionem suo loco fecimus.³ Ipse circulus fertur per Sagittarium atque Geminos, Solis centro bis æquinoctialem⁴ circulum secans, commissuras eorum obtinente hinc Aquila, illinc Canicula. Ideo effectus utriusque ad omnes frugiferas pertinent terras: quoniam in his tantum locis Solis terræque centra congruunt. Igitur horum siderum diebus, si purus atque mitis aër genitalem illum lacteumque succum transmisserit in terras, læta adulescunt sata. Si Luna,⁵ qua dictum est¹ ratione, roscidum frigus asperserit, admixta amaritudo, ut in lacte, puerperium necat.⁶ Modus in terris hujus injuriæ, quem fecit⁵ in quacumque convexitate comitatus utriusque causæ. Et ideo non pariter in toto orbe sentitur, ut nec dies. Aquilam diximus¹ in Italia exoriri a. d. XIII. Kalendas⁶ Januarii. Nec patitur ratio naturæ quicquam in satis ante eum diem spei esse certæ. Si vero interlunium incidat, omnes hybernos fructus et præcoces lædi necesse est.

~~~~~

centrum infra æquinoctialem; cod. Dalec. centro vix æquinoctialem.—4 Sin Luna Pintian.—5 Dalec. quem facit.—6 Gronov. et al. vett. ad XIII. Kalendas.—

NOTE

¹ *Ut quarum exortu*] Sic Aratus, et qui Aratum transtulere, Tullius et Avienus. Vide Petavium Var. Dissert. II. 9. in Uranolog. pag. 100.

² *Hujus defluvio*] Hoc veterum commentum hodie merito Philosophi rident. Vide Fromondum Meteorol. lib. II. art. ult. pag. 86.

³ *Suo loco fecimus*] Cap. sup. circa initium. Mox centra Solis ac terræ vocat, cœli terræque partem mediam a Sole signatam, cum circulum æquinoctialem describit.

⁴ *Qua dictum est*] In fine cap. sup.

⁵ *Puerperium necat*] Puerperium de prole quoque ipsa, fœtuque, dicitur. Plinius, VII. 9. 'Uno partu duodecim puerperia egesta.' Et cap. 3. 'Ant puerperæ, ant puerperio.'

⁶ *Aquilam diximus*] Ante menssem Januarium, sed non appellato die, oriri Aquilam subobscure innuit XVI. 42. ubi amygdalam concipere Aquila exoriente ait, eandem florere mense Januario.

Rudis fuit priscorum vita atque sine literis: non minus tamen ingeniosam fuisse in illis observationem apparebit, quam nunc esse rationem. Tria namque tempora fructibus metuebant, propter quod instituerunt ferias, diesque festos, Rubigalia,¹ Floralia,² Vinalia. Rubigalia Numa constituit anno regni sui XI. quæ nunc aguntur a. d. septimum Kalendas⁷ Maii, quoniam tunc fere segetes rubigo occupat. Hoc tempus Varro² determinavit Sole Tauri partem decimam obtinente, sicut tunc⁸ ferebat ratio. Sed vera causa est, quod post dies unum et triginta⁹ ab

7 Dalec. quæ nunc agunt ad septimum Cal. Grenov. et al. ante Hardnin. quæ nunc aguntur ad septimum Kalendas.—8 Vet. Dalec. sic tunc.—9 'Male scripti et editi libri, post dies undeviginti. Emendandum unum et triginta recte observavit eruditus Petavins in Uranolog. II. 10. Id quoque manifestum ex Plinio, qui æquinocetium vernum in VIII. Kalendas Aprilis contulit; a qui-

NOTE

¹ Rubigalia] Varro de Ling. Lat. lib. v. pag. 47. 'Rubigalia dicta ab Robigo. Secundum segetes huic Deo sacrificatur, ne rubigo occupet segetes.' Paulus ex Festo: 'Rubigalia, dies festus, septimo Kal. Maias, quo Robigo Deo suo, quem putabant rubiginem avertere, sacrificabant.' Ovid. Fast. IV. 907. 'Flamen in antiquæ lucum Rubiginisibat, Extæ canis flammis, exta daturus ovis. Protinus accessi, ritus ne nescius essem, Edidit hæc flamen verba, Quirine, tunc. Aspera Robigo, parcas cerealibus herbis,' &c. Vetus inscriptio apud Reines. pag. 218. ROBIGO. ET. CERER. ET. FLORAL. SACRVM.

² Floralia] Varro de Re Rust. I. 1. 'Quarto invoco Rubigum ac Floram, quibus propitiis neque rubigo frumenta atque arbores corrumpit, neque non tempestive florent. Itaque publicæ Robigo feræ Rubigalia: Floræ ludî Floralia sunt instituti.' Arnobius adv. Gent. lib. IV. 'Flora illa genitrix et sancta, obscenitate ludorum bene curat ut arvæ flores-

cant.'—'Ludorum Floraliū mentio est in nummo Servilii gentis argenteo apud Patinum, in Famil. p. 260. n. 4. et in Museo nostro. Hinc duos exhibet gladiatores: in imo c. SERVIL. M. F. (quas duas postremas litteras Patinus omisit; vidit etiam, ut in nostro sunt, Begerus in Thesaur. Brandenburgico p. 585.) In altera parte caput Dæi Floræ est: retro lituus, insigne C. Servillii auguratus: inscriptio FLORAL. PRIMVS. Quod cave legas, ut vulgo fit, 'Floralia primus:' nam ubi verbum, aut quale subintelligitur? Lege ergo 'FLORALIA PROPRIA IMPENSIS VENERI SACRAVIT:' nempe 'Servilius,' cuius nomen in parte nummi priore legitur. In tutela Veneris sunt horti, ut Varro dicit infra, lit. 2.' Ed. sec.

³ Hoc tempus Varro] De hac Varronis sententia Petavium vide Var. Dissert. in Uranol. II. 10. pag. 104.

⁴ Post dies unum et triginta [undeviginti] Vide Notas et Emend. num. 38.

æquinoctio verno, per id quadriduum,^p varia gentium observatione in iv. Kalendas Maii, Canis occidit, sidus et per se vehemens,^q et cui præoccidere Caniculam^r necesse sit. Itaque iidem Floralia quarto Kalendas easdem instituerunt, Urbis anno DXVI.^s ex oraculis Sibyllæ, ut omnia bene deflorescerent. Hunc diem Varro determinat, Sole Tauri partem quartamdecimam obtinente. Ergo si in hoc quadriduum inciderit plenilunium, fruges, et omnia quæ floreant, lædi necesse erit. Vinalia priora, quæ ante hos dies sunt ix. Kalendas Maii degustandis vinis^t instituta, nihil ad fructus attinent: nec quæ adhuc diximus, ad vites oleasque, quoniam earum conceptus exortu Vergiliarum incipit a. d. vi. Idus Maii, ut docuimus.^u Aliud hoc quadriduum est, quod neque rore sordere velint: exhorrent enim frigidum sidus Arcturi postridie occidens:^v et multo minus plenilunium incidere.

Nonas^w Junii iterum Aquila exoritur vesperi, decretorio die florentibus oleis vitibusque, si plenilunium in eum incidat. Equidem et solstitium viii. Kalendas Julii^x simili

bus ad vii. Kalendas Maii sunt dies xxxi.^y Brotier.—10 'Ita bene codd.

NOTE

^p *Per id quadriduum*] A vii. Kalendas ad iv.

^q *Et per se vehemens*] Ut in ortu suo immodicos æstus excitare caniculam, sic occidentem frigora et inimicas frugibus pruinas commovere, Plinius his verbis significat. Columella xi. 2. 'Pridie Kalend. Maias: Canis se vespere celat, tempestatem significat.' Hoc Manilius voluit, l. 388. 'Subsequitur rapido contenta Canicula cursu, Quo nullum terris violentius advenit astrum, Nec gravius cedit.'

^r *Præoccidere caniculam*] Rutilam canem immolari necesse est ad placandum sidus. Vide Notas et Emend. num. 39.

^s *Urbis anno DXVI.*] Vide Notas

et Emend. num. 40.

^t *Degustandis vinis*] Et antequam degustarent, libandis. Nam in his festis vinalibus, priusquam e dolio vinum gustarent, Jovi libabant: nil ita fecissent, reliquum omne vinum sacrum fiebat, et usibus humanis eripiebatur. Festus: 'Calpar, vinum novum, quod ex dolio demitur sacrificii causa ante quam gustetur. Jovi enim prius sua vina libabant, quæ appellabant Festa Vinalia.'

^u *Ut docuimus*] Tum xvi. 42. tum hujusce libri cap. 66.

^v *Postridie occidens*] Nempe x. Kalendas Maii: ut etiam sensit Columella xi. 2.

^w *Nonas*] Columella loc. cit. 'iv. Nonas Junii, Aquila exoritur, tem-

causa duxerim, et Canis ortum post dies a solstitio XXIII. sed interlunio accidente, quoniam vapore^x constat culpa, acinique præcoquantur^y in callum. Rursus plenilunium nocet a. d. IV. Nonas Julii, cum Ægypto Canicula exoritur: vel certe XVI. Kalendas^z Augusti, cum Italice. Item XIII. Kalendas Augusti, cum Aquila occidit, usque in X. Kalendas easdem. Extra has causas sunt Vinalia altera,^a quæ aguntur a. d. XIV. Kalendas¹¹ Septembris. Varro a Fidicula¹² incipiente occidere mane, determinat, quod vult initium autumnus^b esse, et hunc diem festum tempestatibus leniendis institutum. Nunc Fidiculam^c occidere a. d. VI. Idus Augusti servatur.¹³

Intra hæc constat cœlestis sterilitas. Neque negaverim posse eam permutari arbitrio legentium, locorum æstimantium naturas. Sed a nobis rationem demonstratam esse

Regg. et Editio princeps.' *Brotier. VIII. Cal. Junii* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—11 'Ita bene codd. Regg. Lang. et Editio princeps. In veteri quoque Calendario, 'XIV. Kal. Septembr. VIN.' i. e. Vinalia. Vide et Festum.' *Brotier. ad decimumtertium Cal. Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—12* Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Varro et a Fidicula* cod. Dalec. *Et Varro a Fidicula* Edd. vett.—13 Pintian. et Vet. Dalec.

NOTÆ

pesta ventosa, et interdum pluvia.'

^x *Quoniam vapore*] Calore, ut diximus II. 40.

^y *Acinique præcoquantur*] Superiore libro, cap. 37. 'Siderationis genus est in vitibus... cum acini, priusquam crescant, decoquantur in callum.'

^z *Vel certe XVI. Kalendas*] Bidno ante Columella loc. cit. hoc est, Idibus, Procyonis sive Caniculæ exortum matutinum assignat.

^a *Vinalia altera*] Nempe rustica. Varro de Ling. Lat. v. pag. 47. 'Vinalia a vino. Hic dies Jovis, non Veneris. Hujus rei cura non levis in Latio. Nam aliquot locis vindemiæ primum e sacerdotibus publice fiebant, ut Romæ etiam nunc,' &c. Et pag. 48. 'Vinalia rustica dicuntur

ante diem XII. Kalend. (lego XIII.) Septemb. quod tum Veneri dedicata ædes, et horti ejus tutelæ assignantur, ac tum sunt feriati olitores.' Festus quoque: 'Rustica vinalia appellantur, mense Augusto, quartodecimo (lego XIII. tertiodécimo, non XIII.) Kal. Septemb. Jovis dies festus, quia Latini bellum gerentes adversus Mezentium, omnis vini libationem ei Deo dedicaverunt: eodem autem die Veneri templa sunt consecrata... quia in ipsius Dææ tutela sunt horti.'

^b *Initium autumnus*] Jam id attingit cap. 59.

^c *Nunc Fidiculam*] Quæ et Lyra dicitur, ut ante monuimus. Pridie Idus oriri Columella existimat, loc. cit.

satis est : reliqua observatione cuiusque constabunt. Alterutrum quidem fore in causa, hoc est, plenilunium aut interlunium, non erit dubium. Et in hoc mirari¹⁴ benignitatem naturæ succurrit: jam primum hanc injuriam omnibus annis accidere non posse, propter statos siderum cursus: nec nisi paucis noctibus anni: idque quando futurum sit, facile nosci. Ac ne per omnes menses timeretur, earum quoque lege^d divisum, æstate interlunia præterquam biduo secura esse, hyeme plenilunia: nec nisi æstivis brevissimisque noctibus^e metui, diebus non idem valere.¹⁵ Præterea tam facile intelligi,^f ut formica minimum animal interlunio quiescat, plenilunio etiam noctibus operetur. Avem parram^g oriente Sirio, ipso die non apparere, donec occidat. E diverso chlorionem prodire¹⁶ ipso die solstitii.

— Neutrum vero Lunæ statum noxium esse, ne noctibus quidem, nisi serenis, et omni aura quiescente: quoniam neque in nube, neque in flatu cadunt rores: sic quoque non sine remedio.

LXX. Sarmenta,^h aut palearum acervos, et evulsas herbas fruticesque, per vineas camposque, cum timebis, in-

observatur.—14 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Et in hoc mirabilem admirari* Gronov. et al. vett. ante Harduin.—15 Cod. Dalec. *non diebus ita valere.*—16 ¹ Ita bene cod. Reg. 2. De Chlorione, *le Loriot*, jam quoque dictum, x. 45. ² Brotier. Ita quoque scribit Pintian. *chlorionem prodire* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTE

^d *Earum quoque lege*] Noctium earum, quæ sunt metuendæ frugibus, hanc legem, hanc conditionem esse: ut interlunia noctu nonnisi duo æstate, plenilunia hyeme, nisi biduo pariter, metuenda sint: cum, uti dictum est num. 2. roscidum frigus Luna forsan aspersit, admiscetque amaritudinem satis.

^e *Brevissimisque noctibus*] Ut minor sit noscendi mora.

^f *Præterea ... intelligi*] Quando interlunium sit.

^g *Avem parram*] De parra et vireone vide quæ diximus x. 45.

^h *Sarmenta*] Nunc remedia proponit adversus rubiginem, et Columellam sequitur, de Arbor. cap. 13. ¹ Ne rubigo vineam vexet. Palearum acervos inter ordines verno tempore positos habeto in vinea: cum frigus contra temporis consuetudinem intellexeris, omnes acervos incendio: ita fumus nebulam et rubiginem removebit. Habet hoc ipsum et Diophanes, in Geopon. v. 31.

cendito: fumus medebitur. Hic e paleis et contra nebulas auxiliatur, ubi nebulæ nocent. Quidam tres¹ cancos vivos cremari jubent in arbustis, ut carbunculi non noceant. Alii siluri² carnem leviter uri a vento, ut per totam vineam³ fumus dispergatur. Varro auctor est, si Fidiculæ occasu, quod est initium autumnus, uva picta consecratur inter vites, minus nocere tempestates. Archibius ad Antiochum Syriæ regem scripsit, 'Si fictili novo obruatur rubeta rana⁴ in media segete, non esse noxias tempestates.'

LXXI. Opera rustica⁵ hujus intervalli, terram iterare,⁶ arbores circumfodere: ubi æstuosa regio poscat, accumulare. Germinantia, nisi in solo luxurioso, fodienda non sunt. Seminaria purgari sarculo. Messem hordeaceam facere. Aream ad messem creta⁷ præparare,⁸ Catonis sententia amurca temperatam,⁹ Virgilii operosius. Majore ex parte æquant tantum, et fimo bubulo dilutiore illinunt. Id satis ad pulveris remedium videtur.

CAP. LXX. 1 Pintian. scribit, *leviter uri, ut a vento per totam vineam*.—2 Hoc verbum, *vana*, pro glossemate habet Pintian.

CAP. LXXI. 1 'Male recentiores editiones, *terram iterare, arare*. Verbum, *arare*, non habent codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *terram iterare, arare* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—2 Pro *creta*, Pintian. *mallet, terra*.—3 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque cod. Dalec. *amurca temperata* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTÆ

¹ Quidam tres] Sic Apuleius in Geopon. loc. cit.

² Alii siluri] Auctor Geopon. loc. cit. pag. 150. *Τινὲς δὲ σιλουρον τῶν ἰχθῶν κατατρεφόντες, καλοῦσι κατὰ ἄνεμον, κατὰ πᾶν μέρος τοῦ χωρίου τὴν δαμὴν ποιοῦντες*. Quidam silurum piscem conoissum urunt secundum ventum, ac per omnes regionis partes odorem spargunt.

³ Opera rustica] Columella xi. 2. in Augusto.

⁴ Aream ... creta præparare] Cato c. 129. 'Aream ubi frumentum teratur, sic facies. Confodiatur minute

terra, et amurca bene conspergatur, ut combibat quam plurimum. Ubi bene comminuta terra fuerit, et amurcam combiberit, cylindro aut paviculo cœquato,' &c. Cato cretam non nominat: sed interpretes Plinius ex Catonis sententia cretam dixit amurca temperandam. Virgilius vicissim amurcam non nominat, sed cretam, Georg. i. 178. 'Area cum primis ingenti æquanda cylindro, Et verteunda manu, et creta solidanda tenaci, Ne subeant herbæ, neu pulvere victa fatiscat.'

LXXII. (XXX.) Messis ipsius ratio varia. Galliarum^a latifundiis valli^b prægrandes dentibus in margine infestis, duabus rotis per segetem impelluntur, jumento in contrarium juncto: ita dereptæ in vallum cadunt spicæ.¹ Stipulæ^c alibi mediæ falce præciduntur, atque inter duas mergites^{2d} spica dstringitur. Alibi ab radice vellunt: quique id faciunt,³ proscindi ab se obiter agrum interpretantur, cum extrahant succum. Differentia hæc: ubi stipula domos contegunt, quam longissimam servant. Ubi fœni inopia est, stramento paleam quærunt. Panici culmo non tegunt. Milii culmum fere inurunt. Hordei stipulam bubus gratissimam servant. Panicum et milium singulatim⁴ pectine manuali^e legunt Galliæ.

CAP. LXXII. 1 'Lege ex Palladio: *vehiculum prægrande, &c. impellitur, jum. in contr. jum. ita dir. in vehiculum cad. spica.*' Dalec.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *iterum et desecta mergite*, e Varrone.—3 Vet. Dalec. *quod qui faciunt*.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *sigillatim* Gronov. et al. vett.

NOTE

^a *Galliarum*] In Galliarum fundis latioribus, sit vehiculum, seu carpentum, in vanni seu valli grandioris modum, cujus in fronte seu margine denticuli plurimi ac rari sunt: id duabus rotis brevibus fertur, impellente bove, qui capite in vehiculum verso a tergo ipsius jugo aptetur et vinculis, qui sit mansuetus, nec modum compulsores excedat. Hic ubi vehiculum per messes caput impellere, omnis spica in carpentum denticulis comprehensa decidit, abruptis relictisque paleis: et ita per paucos itus ac reditus brevi horarum spatio tota messis impletur. Ita fere Palladius lib. VII. in Junio, tit. 2. p. 122.

^b *Valli*] Vallus hoc loco vehiculum nobis esse videtur, vanni grandioris instar, compactum. Vallum pro vanno Varro dixit de Re Rust. I. 52.

^c *Stipulæ*] Varro de Re Rust. I. 50. sub urbe Roma id fieri solitum ait.

^d *Inter duas mergites*] Mergas appellat Columella II. 21. pag. 78. feramenta metendis frugibus idonea: 'Sunt autem,' inquit, 'metendi genera complura: multi falcibus verriculatis, atque iis vel rostratis, vel denticulatis, medium culmum secant: multi mergis: alii pectinibus spicam ipsam legunt,' &c. Festus: 'Mergæ, furculæ, quibus acervi frugum fiunt, dictæ a volucris mergis, quia ut illi se in aquam mergunt, dum pisces persequuntur, sic messorum eas in fruges demergunt, ut elevare possint manipulos.' Plautus in Pœnulo v. 2. 58. 'Palas vendendas sibi ait, et mergas datas, Ut hortum fodiat, atque ut frumentum mejat.' Joan. de Janna: 'Merga a merges dicitur, id est, furca cum qua cona segetis portatur.'

^e *Pectine manuali*] Cum pectine subdito, ut fit in tendendis hominum capillis, extantes spicæ præscindunt.

Messis ipsa^f alibi tribulis in area,^g alibi equarum^h gressibus exteritur, alibi perticisⁱ flagellatur. Triticum, quo serius metitur, copiosius invenitur: quo celerius vero, hoc speciosius^j ac robustius. Lex aptissima^k antequam granum indurescat, et cum jam traxerit^l colorem. Oraculum vero, biduo celerius messem facere potius, quam biduo serius. Siliginis¹ et tritici etiam ratio⁶ in area horreoque. Far, quia difficulter excutitur, convenit cum palea sua condi: et stipula tantum, et aristis liberatur.

Palea plures gentium pro fœno utuntur. Melior ea, quæ tenuior, minutiorque, et pulveri propior: ideo optima e

—5 Colum. jam rubicundum traxerit.—6 Pintian. eadem ratio.—7 Alii, muria

NOTE

tur, et singulæ quidem, nec, ut sit in frumentis, plures commæ vel jubæ simul.

^f *Messis ipsa*] Seges, seu fruges demesse.

^g *Tribulis in area*] Tribula, sive tribulum, vehiculum est terendis frumentis destinatum: unde nomen quoque sum habet, velut teribula, quoniam terat et extundat. Virgilius Georg. i. 164. 'Tribulaque, trahæque, et iniquo pondere rastri.' Ubi Servius: 'Tribula genus vehiculi omni parte dentatum, unde teruntur frumenta, quo maxime in Africa utuntur.' Varro neutrius generis facit, de Re Rust. i. 52. 'E spiciis,' inquit, 'in aream excuti grana: quod sit apud alios jumentis junctis, ac tribulo: id sit e tabula lapidebus aut ferro exasperata, quæ imposito auriga, aut pondere grandi trahitur jumentis junctis, ut discutiat e spica grana. Aut sit ex assibus dentatis cum orbiculis, quod appellant planstrum Pœnicum.' Nonius fœminini c. 8. 'Tribulæ,' inquit, 'fœmininum: Virgilius Georg. i. 'Tribulæque, trahæque, et iniquo

pondere rastri.'

^h *Alibi equarum*] Varro, loc. cit. 'Apud alios exteritur grege jumentorum inacto, et ibi agitato perticis, quod ungulis e spica exteruntur grana.' Sic pariter Columella ii. 21.

ⁱ *Alibi perticis*] Uti nunc maxima parte Galliarum. Has perticas etiamnum flagella vocant, *des Fleaux*. Baculis excuti, ac tundi fastibus, dixit Columella ii. 21. p. 78.

^j *Hoc speciosius*] In area et in acervo melius quam in agro frumenta grandescere, ac si tempestive decisa sint, postea capere incrementum, auctor est etiam Columella loc. cit.

^k *Lex aptissima*] Columella loc. cit. 'Recrastinari non debet, sed æqualiter flaventibus jam satis, antequam ex toto grana indurescant, cum rubicundum colorem traxerunt, messis facienda est, ut potius in area et in acervo, quam in agro, grandescant frumenta,' &c.

^l *Siliginis*] Hoc enim arbitror vellem, quod statim ex Columella diximus, in area et in acervo magis, quam in agro, frumenta grandescere.

milio,^a proxima ex hordeo, pessima ex tritico, præterquam jumentis opere laborantibus. Culmum saxosis locis cum inaruit, baculo frangunt, substratu animalium.^a Si palea defecit, et culmus teritur. Ratio hæc: maturius desectus, muria diu respersus,⁷ dehinc siccatus in manipulos convolvitur, atque ita pro fœno bubus datur. Sunt qui accendant in arvo et stipulas, magno Virgillii præconio.^o Summa autem^p ejus ratio, ut herbarum semen exurant. Ritus diversitatem magnitudo facit messium, et caritas operariorum.⁸

LXXIII. Connexa est ratio frumenti servandi. Horrea operose tripedali¹ crassitudine, pariete lateritio, exædificari jubent aliqui. Præterea superne^b impleri, nec afflatus admittere, aut fenestras habere ullas. Alii ab exortu tantum æstivo, aut septemtrione,^c eaque sine calce^d

diu respersitur; cod. Dalec. *muria aspersus*.—8 Ita ex codd. Harduinus et recentt. et *rarity operariorum* cod. Dalec. et *caritas operarum* Gronov. et vulgg.

CAP. LXXIII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *operosa tripedali* Gro-

NOTÆ

^a *Ideo optima e milio*] Ad pabulum scilicet jumentorum. Columella vi. 3. 'Minus commode tuemur armentum paleis, quæ ubique, et quibusdam regionibus solæ præsidio sunt: emprobantur maxime ex milio, tum ex hordeo, mox etiam ex tritico.'

^a *Substratu animalium*] Ut stramenti vice animalibus substernatur in hyberna stabulatione.

^o *Virgillii præconio*] Georg. i. 84. 'Sæpe etiam steriles incendere profuit agros, Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis: Sive inde occultas vires et pabula terræ Pinguis concipiunt: sive illis omne per ignem Excoquitur vitium, atque exodat inutilis humor,' &c.

^p *Summa autem*] Præcipua, inquit, optimaque ratio Virgillii est, ut herbarum inutilium semina igne exurantur.

Hunc igitur intellectum Plinius putavit esse horum verborum, 'Omne per ignem Excoquitur vitium.' Alii *summa autem ratio* legunt, deinde vocula *ejus*: ut sit sententia, prætermisam ab eo vate rationem validissimam, quæ hunc ritum probaret. Sed Mss. omnes reclamant.

¹ *Horrea... tripedali*] Bipedale contentus Palladius i. 19. p. 18.

^b *Præterea superne*] Non per fenestras, sed per tabulatum, cameramve, in horreum grana conjici.

^c *Aut septemtrione*] Hunc situm approbat Vitruvius i. 4. p. 8.

^d *Eaque sine calce*] Amurcam immiscet calci Columella loc. cit. ad solum sternendum, pavimenta quoque coagmentanda. Item Geopon. auctor, ii. 25.

construi, quoniam sit frumento inimicissima: nam quæ de amurca præceperint, indicavimus.* Alibi contra[†] suspendunt granaria lignea columnis, et perflari undique malunt, atque etiam a fundo. Alii omnino pendente tabulato extenuari granum arbitrantur: et si tegulis subiaceat, confervescere. Multi ventilari[‡] quoque vetant: curculionem[§] enim non descendere infra quatuor digitos, nec amplius periclitari. Columella[¶] et Favonium ventum conferre frumento præcipit: quod miror equidem, siccissimum^{||} alioqui. Sunt qui rubeta rana in limine horrei pede e longiori-

nov. et al. vett. 'Ma. operosa et tripedali. Lege, et tripedalis crassitudinis parietis.' Dalec.—2 Multi ventilare Vet. Dalec.—3 Vet. Dalec. siccissimo; Dalec. sic-

NOTE

* Nam quæ ... indicavimus] Lib. xv. c. 8. Adde iis Columellam l. 6. 'Neque me præterit sedem frumentis optimam quibusdam videri horreum camera cunctum, cujus solum terrenum priusquam consternatur perfossum, et amurca recenti, non salsa, madefactum, velut Signinum opus, paviculis condensatur.'

† Alibi contra] Sic libri omnes. Varro de Re Rust. l. 57. p. 70. 'At triticum condi oportet in granaria sublimia, quæ perficiuntur vento ab exortu, ac Septemtrionum regione, ad quæ nulla aura humida ex propisquis locis aspiret.' Et paulo post: 'Granaria in agro quidam sublimia faciunt, ut in Hispania citeriore, et in Apulia: ita ut non solum a lateribus per fenestras, sed etiam subitus a solo ventus regyrare possit.'

‡ Multi ventilari] Columella l. 6. p. 26. 'Sic enervata sola et latera horreorum, ut retuli, prohibent curculionem: quod genus exitii cum incidit, multi opinantur arceri posse, si exesæ fruges in horreo ventilantur, et quasi refrigerentur. Id autem falsissimum est: neque enim hoc fasto ex-

pelluntur animalia, sed immiscentur totis acervis: qui, si maneant immoti, summis tantum partibus infestantur: quoniam infra mensuram palmi non nascitur curculio: longeque præstat id solum, quod jam vitiatum est, quam totum, periculo subicere,' &c.

§ Curculionem] Refert hoc ipsum Palladius loc. cit. ex Columella. Virgil. Georg. l. 185. 'Populatque ingentem farris acervum Curculio.' Vermis est frumenta corrodens, vulgo *Calendre*, *Charensou*. Plautus in ea fabula, quam de parasiti ejusdem nomine Curculionem inscripsit, iv. 4. 30. 'Ubi nunc Curculionem inveniam? CA. In tritico facillime Vel quingentes curculiones pro uno faxe reperies.'

¶ Columella] Lib. ii. c. 21. pag. 79. 'At ubi palea immixta sunt frumenta, vento separantur. Ad eam rem Favonius habetur oximius, qui lenis æqualisque motivis mensibus perflat.' Sic etiam anctor Geopon. ii. 25.

|| Siccissimum] Tepidum Favonium, sed subsolanum tamen sicciozem esse dixit, ii. 48.

bus suspensa,⁴ invehere jubeant. Nobis referre plurimum tempestivitas condendi videbitur. Nam si parum tostum atque robustum collectum sit,⁵ aut calidum conditum, inimica innasci⁶ necesse est.

Diuturnitatis¹ causæ plures. Aut in ipsis grani corio, cum est numerosius, ut milio : aut succi pinguedine, qui pro humore sufficit⁶ tantum, ut sesamæ : aut amaritudine, ut lupino et cicerculæ. In tritico maxime nascuntur animalia,⁷ quoniam spissitate sua concalescit, et furfure crasso vestitur. Tenuior hordeo palea, exilis et legumini : ideo non generant. Faba crassioribus tunicis operitur, ob hoc effervescit. Quidam ipsum^m triticum diuturnitatis gratia aspergunt amurca, mille modios quadrantali. Alii Chalcidica aut Carica creta, aut etiam absinthio. Est et Olynthi,^a ac Cerinthe Eubœæ terra, quæ corrumpi non sinat. Nec fere condita in spica læduntur. Utilissime tamen servan-

~~~~~

cissimum locum querenti.—4 Cod. Dalec. *rubetam ranam*, &c. *suspensam*.—5 Ita Gronov. al. vett. Harduin. 1. et Bipont. *robustum sit*, omisso *collectum*, Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *qui in tantum pro humore sufficit*.—7 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *cre-*

NOTE

¹ *Inimica innasci*] Formicam et curculionem.

¹ *Diuturnitatis*] Hæc a Theophr. de Causis iv. 16. p. 320. Πρὸς δὲ θησαυρισμὸν ἄριστα μὲν κέγχρος, καὶ ἔλνυμος, καὶ σήσαμος, καὶ θέρμος, καὶ ἐρέβυνθος τὰ μὲν, ὅτι πολυχίτωνα καὶ ξηρὰ, τὰ δ' ὅτι λιπαρά. Ὁ δὲ θέρμος καὶ δ' ἐρέβυνθος πικρότητά τινα ἔχουσι καὶ δριμύτητα καὶ διατηροῦσι δὲ ταῦτα ἀπαθῆ, ὥστερ εἴρηται. Omnium optime recondi possunt, milium, panicum, sesama, lupinum, cicer. Milium et panicum, qui tunica multiplici integuntur, et sicca sunt : sesama, ob succi pinguitudinem : lupinum et cicer, amaritudinem quandam et acrimoniam habent, quæ conservare ea sine noxa possunt, ut dictum est. Cicerculam

Theophrasti ἐρέβυνθος dici obiter animadvertite.

^m *Quidam ipsum*] Varro de Re Rust. 1. 57. 'Quidam ipsum triticum amurca conspergunt, cum addant in circiter mille modium, quadrantali amurcæ. Item alius aliud affriat, aut aspergit : ut Chalcidicam, aut Caricam cretam, aut absinthium.' De quadrantali seu amphora dixi xiv. 5.

^a *Est et Olynthi*] Creditur et terram apud quosdam haberi, inquit Theophr. Hist. viii. cap. extremo, qua illitum triticum servari unice potest : Δουκὶ δὲ καὶ γῆ τις εἶναι παρὰ τισιν, ἣ διατηρομένη συντηρεῖ τὸν πυρρὸν ὥστερ ἢ τε ἐν Ὀλύνθῳ, καὶ ἐν Κυρίῳ τῆς Εὐβοίας.

tur in scrobibus, quos siros vocant,⁹ ut in Cappadocia, et in Thracia. In Hispania et Africa, ante omnia ut sicco solo fiant, curant: mox ut palea substernatur. Præterea cum spica sua conduntur.⁸ Ita frumenta si nullus spiritus penetret, certum est nihil maleficum nasci.⁹ Varro⁹ auctor est, sic conditum triticum durare annis quinquaginta, milium vero centum. Fabam⁹ et legumina in oleariis cadis oblita¹⁰ cinere, longo tempore servari. Idem fabam a Pyrrhi regis ætate in quodam specu Ambraciæ usque ad piraticum Pompeii Magni bellum durasse, annis circiter centum viginti. Ciceri tantum nullæ bestiolæ in horreis innascuntur. Sunt qui urceis¹¹ cineri substratis, et illitis acetum habentibus, leguminum acervos superingerant, ita non nasci maleficia⁹ credentes. Alii qui in⁹ salsamentariis cadis gypso illinant: alii qui lentem aceto laserpitia-

cunt animalia Gronov. al. vett. Harduin. et recentt.—8 Dalec. *condantur*.—9 Vet. Dalec. *frumenta, &c. innasci*.—10 Vet. Dalec. *cadis oblitis*.—11 *Sunt qui*

NOTÆ

⁹ *Quos siros vocant*] Varro loc. cit. 'Quidam granaria habent sub terris, speluncas, quas vocant *scropods*, ut in Cappadocia ac Thracia. Alii, ut in Hispania citiorem, puteos, ut in agro Carthaginensi et Oscensi. Horum solum paleis substernunt, et curant ne humor aut aër tangere possit, nisi cum promittit ad usum: quo enim spiritus non pervenit, ibi non oritur curculio.' Habet eadem Columella l. 6. Hesychius: *ἄροισ, ὀρυμασόν, ἐν οἷς καστὸν ἔσθρο τὰ σκέρματα*.

⁹ *Varro*] Loco citato. In Bibliotheca Cesarea Viennæ Austriæ capulam asservari, scribit Lambecius ei Bibliothecæ præfectus, l. vi. p. 316. qua in capsula frumentum sit conditum, quod anno 1664. trecentorum jam ac tricenum esset annorum, ut ex affixis ei capsæ publicis instrumentis ac monumentis liquet.

⁹ *Fabam*] Varro de Re Rust. l. 58.

⁹ *Sunt qui urceis*] Fictilibus æneisve vasis, coopertis, intus acetum habentibus, foris cinere illitis, inferne cinere rursam substratis.

⁹ *Maleficia*] Bestiolas frugibus iniectas.

⁹ *Alii qui in*] Quod de leguminibus generatim Plinius et universe pronuntiat, hoc imprimis de lente Columella ll. 10. 'Ea,' inquit, 'ne curculionibus absumatur, . . . in Sole siccet, et radice silphii trita cum aceto aspergatur, defriceturque: atque ita rursus in Sole siccata, et mox refrigerata recondatur, si major est modus, in horreo: si minor, in vasis oleariis, salsamentariisque, quæ repleta confestim gypsata sunt. Quandocumque in usus promiserimus, integram lentem reperiemus. Potest tamen etiam citra istam medicationem cineri mixta commodè servari.'

to¹² respergant, siccataeque oleo inungant. Sed brevissima observatio, quod vitis carere velis, interlunio legere. Quare plurimum refert, condere quia malit, an vendere. Crescente¹³ enim Luna frumenta grandescunt.

LXXIV. (XXXI.) Sequitur ex divisione temporum autumnus a Ficulæ occasu ad æquinoctium, ac deinde Vergiliarum occasum, initiumque hyemis. In his intervallis significant,¹⁴ pridie Idus Augusti Atticæ Equus oriens vesperi: Ægypto et Cæsari Delphinus occidens.¹⁵ XI. Kalend. Septembris¹⁶ Cæsari et Assyriæ, stella, quæ Vindemitor¹⁷ appellatur, exoriri mane incipit, vindemiæ maturitatem promittens. Ejus argumentum erunt acini colore mutati. Assyriæ v. Kalendas et Sagitta occidit, et etesiæ desinunt. Vindemitor Ægypto Nonis exoritur. Atticæ Arcturus matutino, et Sagitta occidit mane. Quinto Idus¹⁸ Septembris, Cæsari Capella oritur vesperi. Arcturus vero medius pridie Idus, vehementissimo¹⁹ significatu terra marique per dies

~~~~~

orci Pintian. Mox, Vet. Dalec. et pice illitis.—12 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Ita quoque edd. vett. Gronov. Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *laserpiato* Harduin. 1. operarum lapsu. Cod. Dalec. *illiant*. *Aliquis lentem aceto laserpiato respergant, s. o. inungunt*.

CAP. LXXIV. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *significatur* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *antevindemitor*, *πρωπρωγρηρ*, Ptolem. *πρωπρωγρηρος* et *provindemitor* Vitr. *πρωγρηρ* Hesiod. *vindemiator* Gronov. et al. vett.

NOTÆ

¹² *Crescente*] Frumenta Luna crescente lecta grandescunt in area.

¹⁴ *Significant*] Hoc est, ut sæpe diximus, tempestatum significatus habent dies aut sidera mox appellanda.

¹⁵ *Delphinus occidens*] Occasu vespertino: quem Idibus Columella adjudicat: 'Idibus Augusti, Delphini occasus, tempestatem significat.' Et postero die, 'XIX. Kalend. Septemb. ejusdem sideris matutinus occasus tempestatem significat.'

¹⁶ *XI. Kalend. Septemb.*] Quatriduo post Columellæ XI. 2. 'VII. Kalend. Septemb. Vindemiator exoritur ma-

ne, et Arcturus incipit occidere: interdum pluvia.'

¹⁸ *Quinto Idus*] Columellæ: 'Septimo Idus Capra exoritur, tempestatem significat.'

¹⁹ *Vehementissimo*] Plantus in Rudente Prolog. vs. 69. 'Inorepui hybernium, et fluctus novi maritimos: Nam Arcturus signum sum omnium acerrimum: Vehemens sum exoriens: cum occide, vehementior.' Stella est eximie conspicua in signo Bootæ sive Aretophylæis, post caudam majoris uræ: unde nomen habet, quasi *ἄκρον ὀφθαλμοῦ*. Cicero, in Phæ-

quinque. Ratio ejus hæc traditur: si Delphino occidente imbres fuerint, non futuros per Arcturum. Signum orientis ejus sideris servetur hirundinum abitus: ³ namque deprehensæ ⁴ intereunt. Sextodecimo Kalendas Octobris, Ægypto Spica, quam tenet Virgo, exoritur matutino, etesiæque designunt. Hoc idem Cæsari ⁵ XIV. Kalendas, XIII. Assyriæ significant: et XI. Kalendas Cæsari commissura Piscium ⁶ occidens, ipsumque æquinoclii sidus ⁷ VIII. Kalend. Octobr. Deinde consentiunt (quod est rarum) Philippus, Callippus, ⁴ Dositheus, Parmeniscus, Conon, Criton, Democritus, Eudoxus, ⁵ IV. Kalendas Octobris Capellam matutino exoriri, et III. Kalendas Hædos. Sexto Nonas Octobris Atticæ Corona exoritur mane. Asiæ et Cæsari V. Kalend. Heniochus occidit matutino. Tertio Kalendas Cæsari Corona exoriri incipit: et postridie occidunt Hædi vesperi. VIII. Idus Octobris Cæsari fulgens in Corona stella oritur. Et III. Idus ⁶ Vergiliæ vesperi. Idibus Corona tota. Sexto Kalendas Novembris Suculæ vesperi exoriuntur. Pridie Kalendas Cæsari Arcturus occidit: et Suculæ exoriuntur cum Sole. Quarto Nonas Arcturus occidit vesperi. Quinto Idus Novembris gladius Orionis occidere incipit. Dein III. Idus ⁷ Vergiliæ occidunt.

—³ Vet. Dalec. *abitu*.—⁴ 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *Callippus* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—⁵ Ita codd. Harduin., cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Eudoxus*, *Ion* Gronov. et al. vett.—⁶ *Et VI. Idus* margo edd. Dalec. et Gronov. e Colum.—⁷ 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *Deinde III. Idus* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller.

NOTÆ

nom. de Aretophylace: 'Aretophylax, vulgo qui dicitur esse Bootes, &c. Huic autem subter præcordia fixa videtur Stella micans radiis, Areturus nomine claro.'

¹ *Namque deprehensæ*] Quæ ab eo sidere deprehendantur, nec ante abierint, quam exoriantur, frigore intereunt.

² *Hoc idem Cæsari*] Et Columellæ

XI. 2. p. 381. 'XIV. Kalend. Octob. Spica Virginis exoritur.'

³ *Commissura Piscium*] Ea tæniola est, quæ uterque piscis connectitur, ut quidem in globo pingitur. Columella eodem die pisces occidere matutino ait.

⁴ *Æquinoclii sidus*] Sol æquinoclium faciens.

In his temporum intervallis opera rustica, napos, raphanos serere, quibus diebus diximus.¹ Vulgus agreste et rapa post ciconiæ² discessum male seri putat. Nos omnino post Vulcanalia, et præcocia^{3 1} cum panico. A Fidiculæ autem occasu viciam, faseolos, pabulum:⁴ hoc silente⁵ Luna⁶ seri jubent. Et frondis præparandæ tempus hoc est. Unus frondator quatuor frondarias fiscinas complere in die justum habet. Si decrescente Luna præparetur, non putrescit: aridam colligi non oportet.

Vindemiam antiqui nunquam existimavere maturam ante æquinoctium: jam passim rapi cerno. Quamobrem et hujus tempora notis argumentisque signentur. Leges — ita se habent: 'Uvam calidam¹⁰ ne legito, hoc est, in ejus siccitate, ac nisi imber⁹ intervenerit. Hanc ne legito ro-
— rulentam, hoc est, si ros nocturnus fuerit, nec priusquam¹¹ Sole discutiatur. Vindemiare incipito, cum ad palmitem pampinus procumbere cœperit, aut cum exemto acino ex densitate intervallum non compleri¹² apparuerit, acinum non augeri.' Acinos plurimos fert,¹³ si contingat crescente Luna vindemiare.¹⁴ Pressura una culeos xx,¹⁵ implere

Bipont. et Franz.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. et *matura frumenta*, e Colum.—9 Vet. Dalec. et *hoc silente*.—10 *Uvam calidam* Vet. Dalec. Mox, Vet. Dalec. in ea *siccitate*.—11 Vet. Dalec. *non prius quam*.—12 Vet. Dalec. *intervallo non completo*.—13 Ita ex codd. Harduinus et recenti. *Acino plurimum refert* Gronov. et al. vett.—14 Cod. Dalec. *vindemiari*.—15 'Lego, *Ad totid*.

NOTE

¹ *Quibus diebus diximus*] Cap. 85.

² *Inter duorum naminum dies festos, Neptuni atque Vulcani.*

³ *Post ciconiæ*] De ejus discessu diximus c. 81.

⁴ *Et præcocia*] Rapa nimirum, cum panico, quod seri diximus ante Vergiliarum exortam initio c. 10.

⁵ *Pabulum*] Sive ocymum, ut dictum est xvii. 35. 'Ocymum, quod in vinea seri Cato jubet, antiqui appellabant pabulum,' &c.

⁶ *Hoc silente Luna*] Hoc est, in interlunio, ut dictum est xvi. 74. Adde Marbodæum de Lapid. Pretios. c. 19. qui Lunam silentem Lunam primam interpretatur.

⁹ *Ac nisi imber*] Simile est quod Cato præcipit c. 112. de vino Coofaciendo: 'Uvas relinquito in vinea, sinito ut bene coquantur: et ubi pluerit, et siccaverit, tunc deligito,' &c.

¹⁵ *Culeos XX.*] De culeo diximus xiv. 5. De lacu c. 7.

debet. Hic est pes justus.^a Ad totidem culeos et lacus,^r xx. jugeribus unum sufficit torculum.¹⁵ Premunt aliqui singulis,^t utilius binis, licet magna sit vastitas^u singulis. Longitudo in his refert, non crassitudo: spatiosa^v melius premunt. Antiqui^w funibus vittisque loreis ea detrahebant,^e et vectibus. Intra centum annos^x inventa Græcanica,^y mali rugis per cochleas bullantibus,^z palis affixa arbori stella, a palis arcas lapidum attollente secum arbore:¹⁶ quod maxime probatur. Intra viginti duos^b hos annos inventum, parvis prelis, et minori torculari, ædificio brevior, et malo^c in medio decreto,¹⁷ tympana^d imposita

^a Deprimebant prela.

^b Græcanica torcula, in quibus ruga torcularit mali per cochleam torquentur: imposita arbori affixaque ex altero trabis capite stella lignea e palis decussatione positis: quibus e palis arcas lapidum pendeant, quas secum attollat arbor.

~~~~~

culeos XX. jugeribus unum sufficit torculum et lacus, sub. 'annis.' Dalec.—16 Vet. Dalec. præti cochleas illabentibus pal. aff. arboris stella, cum præto arcas lap. attol. sursum arbore.—17 Vet. Dalec. erecto.—18 Lege, Sed tamen Calend.

NOTE

^a Hic est pes justus] Hæc mensura pressuræ justa ac legitima.

^r Et lacus] Pour vingt cuvees.

^s Torculum] Un Pressoir. Torculum, torcular, torcularium, dixere promiscue vetusti scriptores.

^t Premunt aliqui singulis] Torculis, sive prelis scilicet. Est autem prelum torcularium, l'arbre du pressoir.

^u Licet magna sit vastitas] Duobus prelis longitudinem pedum quadragenum Vitruvius assignat vi. 9. p. 116. latitudinem, 24.

^v Spatiosa] Quæ nempe longiora sunt, et eadem latiuscula.

^w Antiqui] Meminit ejus moris loco cit. Vitruvius: 'Ipsam autem torcular, si non cochleis torquetur, sed vectibus,' &c.

^x Intra centum annos] Augusti principatu.

^y Græcanica] Subintellige torcula: Pressoir à vis.

^z Bullantibus] Decurrentibus per cochleam spiris crassioribus, torosis, extantibus, in ballæ morem rotundatis. Plus etiam dixisse videtur una significatione vocis hujusce bullantibus, quam possit ulla copia sermonis enarrari.

^a Attollente secum arbore] Ad æquilibrium videlicet, interim dum ex altero capite arbor deprimitur: uti in tollenonibus fieri quotidie promptum est intelligere. De tollenonibus, xix. 20.

^b Intra viginti duos] Anno igitur Urbis dcccviii. Neronis, tertio: hæc enim Auctor commentabatur anno dcccxxx.

^c Et malo] Malus torcularius in medio statuitur, La vis du pressoir.

^d Tympana] Asseres planos ac latos, visis quæ sunt premendæ impositos.

vinaceis superne toto pondere urgere, et super prela construere congeriem.*

Hoc et poma colligendi tempus, et observatio, cum aliquod maturitate, non tempestate, deciderit: hoc et fœces exprimendi: hoc et defrutum⁷ coquendi silente Luna noctu: aut si interdiu, plena: ceteris diebus aut ante exortum Lunæ, aut post occasum. Nec de novella vite, aut palustri, nec nisi e matura uva, nec nisi foliis despumandum: quia si ligno contingatur vas, adustum ac fumosum fieri putant. Justum vindemiæ⁸ tempus ab æquinocio ad Vergiliarum occasum dies XLIV. Ab eo die oraculum occurrit, frigidum picari⁹ pro nihilo ducentium. Sed jam et Kalendis Januarii,¹⁰ defectu vasorum, vindemiantes vidi, piscinisque musta condi, aut vina effundi priora, ut dubia¹ reciperentur. Hoc tam sæpe proventu nimio evenit, quam sævitia¹⁹ insidiantium caritati civili. Sed æqui patrisfamilias modus est, annona cujusque anni uti. Id peræque etiam lucrosissimum. Reliqua de vinis affatim dicta sunt. Item vindemia facta olivam esse rapiendam, et quæ ad oleum pertinent, quæque ad Vergiliarum occasum agi debent.

LXXV. (XXXII.) His, quæ sunt necessaria, adjiciuntur de Luna, ventisque, et præsagiis, ut sit tota sideralis ratio

~~~~~

Novembr. Non satis enim credibile, uvas non collectas in vinea durare posse ad Januarii usque mensem.⁷ *Dalec.* Januarii vind. vidi, piscinisque defectu vasorum musta condi, et vina Vet. Dalec.—19 Vet. Dalec. quam segnitia.

NOTE

* *Congeriem*] Lapidum videlicet, ad pondus augendum.

⁷ *Hoc et defrutum*] Ita Columella XII. 19. p. 427.

⁸ *Justum vindemiæ*] Varro de Re Rust. I. 84.

⁹ *Frigidum picari*] Hoc est, inutile esse et intempestivum, ac nihili, vasa seu dolia parare, picare, instruere,

post eum diem, cum cælum esse tum frigidum cœpit: serum esse tum comparare, quæ prompta esse prius oportuit.

¹ *Ut dubia*] Nova scilicet, quibus vetusta vina præstant. Sunt enim ea dubiæ bonitatis, quorum tam sera pressura, quæque serius sunt vasis condita.

perfecta. Namque Virgilius¹ etiam in numeros Lunæ digerenda quædam putavit, Democriti secutus ostentationem. Nos legum utilitas, quæ in toto opere, in hac quoque movet parte. Omnia quæ² cæduntur, carpuntur, conduntur, innocentius decrescente Luna, quam crescente, fiunt. 'Stercus,³ nisi decrescente Luna, ne tangito. Maxime intermenstrua⁴ dimidiaque stercoreto. Verres, juvencos, arietes, hædos, decrescente Luna castrato. Ova Luna nova supponito. Scrobes Luna plena noctu facito. Arborum radices Luna plena operito. Humidis locis interlunio serito, et circa interlunium quatrinduo.' Ventilari quoque frumenta ac legumina, et condi circa extremam Lunam jubent: seminaria, cum Luna supra terram sit, fieri: calcari musta, cum Luna sub terra: item materias⁵ cædi,⁶ quæque alia suis locis diximus. Neque facilius est observatio ac jam dicta a nobis secundo volumine: ° sed quod intelligere vel rustici possint, quoties ab occidente Sole cernetur, prioribusque noctis horis lucebit, crescens erit, et oculis dimidiata judicabitur: cum vero occidente Sole orietur ex adverso, ita ut pariter aspiciantur, tum erit plenilunium. Quoties ab ortu⁷ Solis orietur, prioribusque noctis horis detrahet lumen, et in diurnas extendet, decrescens erit, iterumque dimidia. In coitu vero (quod interlunium vocant) cum apparere desierit. Supra terras autem erit, quamdiu et Sol, interlunio, et prima tota die: secunda, horæ unius dextante sicilico:⁸ ac deinde tertia usque ad quintamdecimam,

~~~~~

CAP. LXXV. 1 'Ita codd. Regg.' Brotier. Edd. ante Brotier, *materias*

NOTE

¹ Namque Virgilius] Georg. i. 376.
Mox quædam Luna, hoc est, quædam de Luna.

² Omnia quæ] Vide quæ dicta sunt l. 74.

³ Stercus] Auctor Geopon. ii. 19. p. 59. 'Οὐκ ἐπὶ σελήνης ἀύανόσης οὐ χερὶ κοπιῖται, κ. τ. λ.

Delph. et Var. Clas.

⁴ Intermenstrua] Sive intermenstri, ut dictum est xvi. 75.

⁵ Item materias] Vide xvi. 74.

⁶ Secundo volumine] Lib. ii. c. 11.

⁷ Quoties ab ortu] Quoties ab exortiva cæli parte orietur, sed serinus, ita ut nocti summa lumen per aliquot horas neget.

Plinius.

multiplicatis horarum iisdem portionibus: quintadecima tota supra terras noctu erit, eademque sub terris tota die. Sextadecima ad primæ horæ nocturnæ dextantem sicilicum sub terra aget, easdemque portiones horarum per singulos dies adjiciet usque ad interlunium. Et quantum primis partibus noctis detraxerit, quod sub terris agat,^a tantundem novissimis ex die adjiciet supra terram. Alternis autem mensibus xxx. implebit numeros, alternis vero detrahet singulos. Hæc erit ratio lunaris.

lxxvi. (xxxiii.) Ventorum paulo scrupulosior. Observato Solis ortu quocumque libeat die, stantibus hora diei sexta,^a sic ut ortum eum a sinistro humero habeant, contra mediam faciem meridies, a vertice septemtrio erit. Qui ita limes per agrum currit, cardo^b appellatur. Circumagi deinde melius est, ut umbram suam quisque cernat: alioqui post hominem erit. Ergo permutatis lateribus, ut ortus illius diei a dextro humero fiat, occasus a sinistro, tunc erit hora sexta, cum minima umbra contra medium fiet hominem. Per hujus mediam longitudinem duci sarculo sulcum; vel cinere lineam, verbi gratia, pedum viginti, conveniet: mediamque mensuram, hoc est, in decimo pede, circumscribi circulo parvo, qui vocetur umbilicus.^c Quæ pars

~~~~~

codi.—2 Cod. Dalec. quando sub terris agit.

NOTÆ

^a *Dextante sicilico*] Secunda die, inquit, Luna supra terras erit per dextantem sicilicum unius horæ vesperi, hoc est, 51. min. $\frac{1}{2}$. seu per quinque sextas partes unius horæ, et aliquanto amplius. Finge horam unam in partes duodenas tribui: dextans ex illis denas complectitur: sicilicus, partis undecimæ quartam partem.

^a *Hora diei sexta*] Quæ nobis meridies est, et duodecima diei hora.

^b *Cardo*] Limiti, fossæ, viæ, quæ a meridie ad septemtrionem ducebatur, Cardinis nomen inditum a mundi cardine, ut Hyginus admonet initio libri

de limitibus constitutendis.

^c *Qui vocetur umbilicus*] Umbilicum Plinius admonet appellari spatium instar circuli circumscriptum, in medio agro, vel regionis. Sic in. 17. 'Cutillæ lacum' dixit idem a Varrone appellari 'Italiæ umbilicum.' Eo sensu etiam in Cantico Canticorum dicitur, vii. 2. 'Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.' Nam ibi populus Juda Hierosolymitanæ toparchiæ præconium facit, et Bethlehem oppidum, quod in medio illius toparchiæ sive regionis est, cisternam dicit ha-

fuērit a vertice umbræ, hæc erit ventus septemtrionalis. Illo tibi, putator, arborum plagæ ne spectent, neve arbusta vineæve, nisi in Africa, Cyrenis, Ægypto. Illinc flante ne arato, quæque alia præcipimus.¹ Quæ pars lineæ fuerit a pedibus umbræ, meridiem spectans, hæc ventum Austrum dabit, quem a Græcis Notum diximus vocari. Illinc flatu veniente, materiam vineamque, agricola, ne tractes. Humidus aut² æstuosus³ Italiæ est. Africæ quidem incendia cum serenitate affert. In hunc Italiæ palmites spectent, sed non plagæ arborum vitiumve. Hunc oliveti metator Vergiliarum quatriduo,⁴ hunc caveat insitor calamis, gemisque inoculator. De ipsa regionis hora præmonuisse conveniet. Frondem media die, arborator, ne cædito. Cum meridiem adesse senties, pastor, æstate contrahente se umbra, pecudem a Sole in opaca cogito. Cum æstate⁵ pasces, in occidentem specta⁶ ante meridiem, post meridiem in orientem: aliter noxium, sicut hyeme⁷ et vere, si in rorulentum duceres. Ne contra⁸ septemtrionem paveris supradictum.⁹ Clodunt ita,¹⁰ lippiuntve ab afflatu, et alvo

CAP. LXXVI. 1 Cod. Dalec. præcipimus.—2 Dalec. et æstuosus.—3 Vet. Dalec. spectent.—4 Dalec. ex codd. vere, in rorulentum ducere. Ne contra. Edd. vet. Nec contra.

NOTE

bere similem crateri bene tornato, quo nihil effici possit rotundius, nec unquam potus egentem. Cisterna hæc, cujus fit mentio II. Reg. XXIII. 15. 'Desideravit ergo David, et ait: O si quis mihi daret potum aquæ, de cisterna, quæ est in Bethlehem juxta portam!' 'Pocula' enim pro ipso potu dixere Latinitatis auctores optimi. Sic 'viventis pocula' dixit Plinius XXVIII. 2. Sic etiam Horat. II. Sat. 6. 70. 'Siccant inæquales calices conviva, solutus Legibus insanis: seu quis capit acria fortis Pocula, modicis humescit lætius.' Ed. sec.

⁴ Humidus aut] Vide quæ diximus in Notis et Emend. ad l. II. num. 45.

⁵ Hunc... quatriduo] Quo de qua-

triduo egimus XVII. 2.

⁶ Cum æstate] Vide quæ in eam rem diximus VIII. 75. Adde Palladium lib. XII. in Novemb. tit. XIII. p. 171.

⁷ Sicut hyeme] Colum. VII. 3. pag. 256. 'Hyeme et vere, matutinis temporibus intra septa contineantur, domus arvis gelicidia detrahat: nam pruinosa iis diebus herba pecudi gravedinem erant, ventremque proluat,' &c. Vide et cap. 5. ejusdem libri, p. 263. Palladium quoque loc. cit.

⁸ Supradictum] Libentius agnoscerim, si prædictum: quasi dicat, prædoctus esto, ut cap. seq. Quo enim loco id ante dixerit, non occurrit.

⁹ Clodunt ita] Oculos nimirum, ut

cita pereunt. Qui feminas concipi vult, in hunc ventum¹ spectantes iniri cogito.

LXXVII. (XXXIV.) Diximus⁴ ut in media linea designaretur umbilicus. Per hunc medium transversa currat alia.¹ Hæc erit ab exortu æquinociali ad occasum æquinociallem: et limes qui ita secabit agrum, decumanus vocabitur.¹ Ducantur deinde aliæ duæ lineæ in decusses² obliquæ, ita ut a septemtrionis dextra lævaque ad Austri dextram lævamque descendant. Omnes per eundem currant umbilicum, omnes inter se pares sint, omnium intervalla paria. Quæ ratio semel in quoque agro ineunda erit: vel si sæpius libeat uti, e ligno facienda, regulis paribus in tympanum³ exiguum, sed circumscriptum adactis. Ratione qua doceo, occurrendum ingeniis quoque imperitorum est. Meridiem excuti placet, quoniam semper est idem: Sol autem quotidie ex alio cœli momento, quam pridie, oritur: ne quis forte ad exortum capiendam putet lineam.³ Ita cœli exacta parte, quod fuerit lineæ caput septemtrioni proximum a parte exortiva solstitialem habebit exortum, hoc est, longissimi diei, ventumque Aquilonem, Boream² Græcis dictum. In hunc ponito arbores vitesque. Sed hoc flante

CAP. LXXVII. 1 Cod. Dalec. *alia bulla*.—2 Gronov. *decussis*.—3 Margo edd.

NOTE

qui nictatione laborant. Inde fortassis Clodia gens apud Romanos nomen traxit.

¹ Qui feminas . . . in hunc ventum] In septemtrionem videlicet, qui noxius est, non in Aquilonem, qui salubrior: in quem quæ spectare coguntur oves, mares edant, ut diximus ex Aristotele, ceterisque, VIII. 72. dictumque iterum cap. seq.

² Diximus] Sup. cap.

³ Decumanus vocabitur] Festus quoque: 'Decumanus appellatur limes, qui fit ab ortu Solis ad occasum. Al-

ter ex transverso current, appellatur Carda.' Atque eam ob causam quoniam littera X figuram exhibet, quæ nota denarii est, decumano limiti factum id nomen. Aliæ causæ appellationis decumani evi, decumanique finctus, apud Festum, quem consule. Vide plura apud Voss. in Etymol.

² Tympanum] Hoc est, tabulam solidem ac planam.

³ Aquilonem, Boream] De varia appellatione ventorum diximus abunde II. 46. &c.

ne arato : frugem ne serito : semen ne jacio. Præstringit enim atque percellit⁴ hic radices arborum, quas positurus afferes. Prædoctus esto : alia robustis prosunt, alia infantibus. Nec sum oblitus, in hac parte ventum Græcis poni, quem Cæciam vocant. Sed idem Aristoteles, vir immensæ subtilitatis, qui id ipsum fecit, rationem convexitatis mundi reddit, qua contrarius Aquilo Africo fiat. Nec tamen eum toto anno in prædictis timet agricola. Mollitur sidere⁵ æstate media, mutatque nomen, et etesias vocatur. Ergo cum frigidum senties, caveto ; ac quacumque⁶ Aquilo prædicitur, tanto perniciosior septemtrio est. In hunc Asiæ,⁷ Græciæ, Hispaniæ, maritimæ Italiæ, Campaniæ, Apuliæ arbusta vineæque spectent. Qui mares⁸ concipi voles, in hunc⁹ pascito, ut sic ineuntem ineat.⁶ Ex adverso Aquilonis ab occasu brumali Africus flabit, quem Græci Liba vocant. In hunc a coita cum se pecus circumegerit, foeminas conceptas esse scito.

Tertia a septemtrione linea, quam per latitudinem umbræ duximus, et decumanam vocavimus, exortum habebit æquinocctialem, ventumque Subsolanum, Græcis Apelioten⁷ dictum. In hunc salubribus locis villæ vineæque spectent. Ipse leniter pluvius : tamen est sicciior Favonius,⁸ ex adverso ejus ab æquinocctiali occasu, Zephyrus Græcis nominatus. In hunc spectare oliveta Cato jussit.⁹

Dalec. et Gronov. capi unicam pulet lineam. Ita.—4 Vet. Dalec. prægelat.—5 Vet. Dalec. ad quacumque.—6 Vet. Dalec. ut sic matres ineantur ; alii ap. Dalec. ut sic in eundem ineat ; alii ibid. ut sic mares ineant.—7 Vet. Aphelioten, magis ex etymologia. Dalec.—8 Favonio. Ex cod. Dalec.—9 Vet.

NOTE

* *Mollitur sidere*] Aquilo nimirum : qui etesias appellatur : de quo jam antea Plinius II. 47. 'Aquilones,' inquit, 'quos etesias appellant. Mollire eos creditur Solis vapor geminatus ardore sideris.'

* *In hunc Asiæ*] In Aquilonem, aut

Cæciam, non in Septemtrionem.

* *Qui mares*] In Aquilonem adhuc, aut Cæciam. Vide quæ dicta sunt VIII. 72.

* *In hunc*] In Africum.

* *Cato jussit*] Ut diximus xv. 6.

Hic ver inchoat, aperitque terras tenui frigore saluber. Hic vites putandi, frugesque curandi, arbores serendi, poma inserendi, oleas tractandi jus dabit, afflatuque nutritium exercebit.⁹

Quarta a septemtrione linea, eadem Austro ab exortiva parte proxima, brumalem habebit exortum, ventumque Vulturum, Eurum Græcis dictum, sicciorum et ipsum, tepidioremque. In hunc apiaria et vineæ Italiæ, Galliarumque, spectare¹⁰ debent. Ex adverso Vulturni flabit Corus, ab occasu solstitiali et occidentali latere septemtrionis, Græcis dictus Argestes, ex frigidissimis et ipse, sicut omnes qui a septemtrionis parte spirant. Hic et grandines infert, cavendus et ipse, non secus ac septemtrio. Vultur, si a serena cœli parte cœperit flare, non durabit in noctem: at Subsolanus in majorem partem noctis extenditur. Quisquis erit ventus, si fervidus sentietur, pluribus diebus permanebit. Aquilonem prænuntiat terra siccescens repente, Austrum humescens rore occulto.

LXXVIII. (XXXV.) Etenim prædicta¹ ventorum ratione, ne sæpius eadem dicantur, transire convenit ad reliqua tempestatum præsagia, quoniam et hoc placuisse Virgilio² magnopere video. Siquidem in ipsa messe sæpe concurrere prælia ventorum damnosa imperitis refert. Tradunt eundem Democritum metente fratre ejus Damaso³ ardentissimo æstu orasse, ut reliquæ segeti parceret, raperetque desecta sub tectum, paucis mox horis sævo imbre vaticinatione approbata. Quin immo et arundinem non nisi imminente pluvia seri jubent, et fruges insecuturo imbre.

Dalec. afflatumque nutritium exercebit.—10 Galliarum spectare Gronov.

CAP. LXXVIII. 1 *At enim prædicta* Vet. Dalec.—2 *Ita cod. Reg. 2. et*

NOTÆ

⁹ *Nutritium exercebit*] Tenui frigore nutritium arborum agricolam exercebit. Hic Pinetus, ut sæpe, cespitat.

¹⁰ *Virgilio*] Georg. I. 313. 'Sæpe ego ventorum concurrere prælia

vidi.'

³ *Damaso*] Refert hoc ipsum Clemeus Alexandr. Stromat. lib. VI. p. 631. ubi et Damasum fratrem Democriti vocat: Laërtius quoque in Democrito, I. IX. p. 247.

Quamobrem et hæc breviter attingimus,^a scrutati maxime pertinentia.

Primumque a Sole capiemus præsagia. Purus oriens,^v atque non fervens, serenum diem nuntiat: at hybernâ palidus grandinem. Si et occidit^x pridie serenus, et oritur, tanto certior fides serenitatis. Concavus oriens^y pluvias prædicit: idem^z ventos,^a cum ante exorientem eum nubes rubescunt: quod si et nigræ⁴ rubentibus intervenerint, et pluvias. Cum orientis^a atque occidentis radii rubent, coire⁵ pluvias. Si circa occidentem rubescunt nubes, serenitatem futuræ diei spondent. Si in exortu^b sparguntur⁶ partim ad Austrum, partim ad Aquilonem, pura circa eum serenitas sit licet, pluviam tamen ventosque significabunt. Si in ortu aut^c in occasu contracti cernentur radii, imbrem. Si in occasu ejus pluet, aut radii in se⁷ nubem trahent, asperam in proximum diem tempestatem significabunt. Cum oriente radii non illustres eminebunt, quamvis circumdati nube non sint, pluviam portendent. Si ante exortum nubes globabuntur, hyemem asperam denuntiabunt. Si ab ortu repellentur, et ad occasum abibunt, serenitatem. Si

Editio princeps.^v Brotier. breviter attingemus Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. item Gronov. et al. vett.—4 Dalec. si nigræ.—5 Vet. Dalec. radii videntur coire.—6 Si in e. sparguntur Vet. Dalec.—7 Vet. Dalec. licent radii

NOTE

^v *Purus oriens*] Theophr. de Signis Seren. p. 128.

^x *Si et occidit*] Theophr. loc. cit.

^y *Concavus oriens*] Sol abditus in cavo nubis. Theophr. de Signis Vent. p. 118. Virgil. Georg. 1. 441. 'Ille ubi nascentem maculis variaverit ortum Concavus in nubem, medioque refugerit orbe, Suspecti tibi sint imbres,' &c.

^z *Idem ventos*] Festus Rufus Arati interpres, p. 69. 'Ignea si fulgor præcurrit plurimus ora, Flamina crebra

salis quantunt vada,' &c.

^a *Cum orientis*] Theophr. de Sign. Pluv. et Vent. p. 111.

^b *Si in exortu*] Festus Avienus p. 69. de Sole: 'Sed non ora cavo similis, medioque recedens Ore quasi; vel si radios discingitur ultro, Figat ut Australem porrecti sidere partem, Ac Borean rigidi jaculetur luminis igne, Et vento et pluvii repa-rata luce carebit.'

^c *Si in ortu aut*] Rufus Avienus loc. cit.

nubes Solem circumcludent, quanto minus luminis relinquunt, tanto turbidior tempestas erit: si vero etiam duplex orbis fuerit, eo atrocior. Quod si in exortu fiet, ita ut rubescant nubes, maxima ostendetur tempestas. Si non ambibunt,⁸ sed incumbent, a quocumque vento fuerint, eum portendent. Si a meridie, et imbrem. Si oriens cingetur orbe, ex qua parte is se aperit, expectetur ventus. Si totus defluerit æqualiter, serenitatem dabit. Si in exortu longe radios per nubes porriget, et medius erit inanis, pluviam significabit. Si ante ortum radii se ostendent, aquam et ventum. Si circa occidentem candidas circulus erit, noctis levem⁹ tempestatem: si nebula, vehementiorem: si candente Sole, ventum: si ater circulus fuerit, ex qua regione is ruperit se, ventum magnum.¹⁰

LXXIX. Proxima sint jure Lunæ præsagia. Quartam eam^d maxime observat Ægyptus. Si splendens^e exorta puro nitore fulsit,^f serenitatem: si rubicunda,^g ventos: si nigra,^h pluviam portendere creditur. In quinta cornua ejus obtusa, pluviam: erecta et infesta ventos semper significant: quarta tamen maxime. Cornu ejus septemtrionale acuminatum atque rigidum, illum præsagit ventum: inferius, Austrum: utraque recta, noctem ventosam. Si quartam orbis rutilus cingit, ventosⁱ et imbres præmonebit.

aut in se.—8 Si non ambibunt cod. Dalec.—9 Cod. Dalec. *lenem*.—10 Cod. Dalec. *ventus fiat, et circulus fuerit, ex qua reg. is eruperit, ventum magnum*.

CAP. LXXIX. 1 Cod. Dalec. *nitore fulserit*.—2 Si quarta orbis rutilus, cie-

NOTE

^d *Quartam eam*] Vide Festum Avianum, p. 65. et 67.

^e *Si splendens*] Virgil. Georg. i. 432. 'Sin ortu in quarto, namque is certissimus auctor, Pura nec obtusis per cælum cornibus ibit, Totus et ille dies, et qui nascentur ab illo, Exactum ad mensem, pluvia ventisque carebunt.'

^f *Si rubicunda*] Virgil. Georg. i. 430. 'At si virginum suffuderit ore ruborem, Ventus erit: vento semper rubet aurea Phœbe.'

^g *Si nigra*] Virgil. Georg. i. 437. 'Luna revertentes cum primum colligit ignes, Si nigrum obscuro comprehenderit aëra cornu, Maximus agricolis pelagoque parabitur imber.'

Apud Varronem ita est: Si quarto die Luna erit directa,¹ magnam tempestatem in mari præsagiet, nisi si coronam circa se habebit, et eam sinceram: quoniam illo modo non ante plenam Lunam hyematurum⁴ ostendit. Si plenilunio per dimidium pura erit, dies serenos significabit: si rutila, ventos: nigrescens, imbres. Si caligo orbis nubem⁵ incluserit, ventos, qua se ruperit: si gemini orbes cinxerint, majorem tempestatem. Et magis, si tres erunt, aut nigri, interrupti⁶ atque distracti. Nascens Luna, si cornu superiore obatrato⁷ surget, pluvias decrescens dabit: si inferiore, ante plenilunium: si in media nigritia illa fuerit, imbrem in plenilunio. Si plena circa se habebit orbem, ex qua parte is maxime splendeat, ex ea ventum ostendet. Si in ortu cornua crassiora fuerint, horridam tempestatem. Si ante quartam non apparuerit, vento Favonio flante, hyemalis toto mense erit. Si sextadecima vehementius flammæ apparuerit, asperas tempestates præsagiet. Sunt et ipsius Lunæ octo articuli,¹ quoties in angulos Solis incidit, plerisque inter eos tantum observantibus præsagia ejus, hoc est, tertia, septima, undecima, quintadecima, nonadecima, vigesimatertia, vigesimaseptima, et interlunium.

LXXX. Tercio loco stellarum observationem esse oportet. Discurrere^a eæ videntur interdum, ventique protinus sequuntur, in quorum parto² ita præsagivere: Cælum cum

bit ventos cod. Dalec.—8 Vet. Dalec. *resta*.—4 Cod. Dalec. *hiemandum*.—5 *Si orbem caligo nubis* quidam ap. Dalec.—6 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aut nigri aut interrupti* Gronov. et al. ante Harduin.—7 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *superiore obatro* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

CAP. LXXX. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

¹ Si cornu . . . obatrato [obatro] Mss. obatrato.

² Sunt . . . octo articuli] Octo veluti puncta seu stationes, ac positis Lunæ, unde si una cum Sole a terra conspiciatur, diversos tum octo an-

gulos facere ambo videntur. Aspectum octilem Astronomi seu octogonum vocant.

^a Discurrere] Vide quæ in eam rem diximus II. 6. et 26.

æqualiter totum erit splendidum, articulis temporum, quos^a proposuimus,^b autumnum serenum præ sagibunt, et frigidum. Si ver et æstas^c non sine rigno aliquo transierint, autumnum serenum et densum, minusque ventosum facient. Autumni serenitas ventosam hyemem facit. Cum repente stellarum fulgor obscuratur, et id neque^d nubilo, neque caligine, pluvia aut graves denuntiantur tempestates. Si volitare^d plures stellæ videbuntur, quò feruntur albescentes, ventos ex iis partibus nuntiabunt.^e Aut si cursitabunt,^f certos: si id in pluribus partibus fiet, inconstantes ventos effundent. Si stellarum errantium aliquam orbem incluserint, imbres. Sunt in signo^g Cancri duæ stellæ parvæ, Aselli appellatæ, exiguum inter illas spatium obtinente nubecula, quam Præsepia appellant. Hæc cum cœlo sereno apparere desierit, atrox hyems sequitur. Si alteram earum Aquiloniam caligo abstulit, Auster sævit: si Austrinam, Aquilo. Arcus cum sunt^f duplices, pluvias nuntiant: a

~~~~~

ex quarum parte Gronov. et al. vett.—3 Dalec. articulo temporis, quem; a Fidiculæ nempe occasu ad æquinocinium, quem articulum postremum exposuit initio cap. 74.—3 Vet. Dalec. utique neque.—4 Cod. Dalec. nuntiant.—5 Ac si circa stabunt cod. Dalec. Ac si circa paræ stabunt Vet. Dalec.—6 Vet.

NOTÆ

^b *Articulis . . . quos proposuimus*] Cap. 59. his verbis: 'Rursus hi cardines singulis temporum articulis dividuatur, per media omnes diurni spatia. Quoniam inter solstitium et æquinocinium autumnus, Fidiculæ occasus autumnum inchoat,' &c.

^c *Si ver et æstas*] Vide Theophr. de Signis Tempest.

^d *Si volitare*] Virgil. Georg. i. 365. 'Sæpe etiam stellæ præsagientes impendente videbis Præcipites cœlo labi, noctisque per umbras Flammarum longos a tergo albescere tractus.' Recte vero admonuit Seneca Natur. Quæst. i. l. p. 852. 'Argumentum tempestatis nautæ putant, cum multæ transvolant stellæ: quod si sig-

num ventorum est, ibi est, ubi venti sunt, id est, in aëre, qui medius inter Lunam et terram est.' Vide etiam Avienum, p. 71.

^e *Sunt in signo*] Geminus in Elem. Astron. c. 2. p. 13. 'Ἐν τῇ Καρκίνῳ νεφελῶσιν ἀνιστροφῇ λευκὸς καλεῖται φάνη οἱ δὲ πλησίον αὐτῆς δύο ἀστέρης κέλονται, ὅντοι προσγορεύονται. Quæ stellæ in Cancro nebulosæ, stellarum congregationi similes sunt, vocantur Præsepe: duæ stellæ præsepi vicinæ vocantur Asini. Vide et Festum Avienum, fol. 79. Plinius Theophrastum hoc loco transcribit, e de Sign. Pluv. et Vent. p. 113.

^f *Arcus cum sunt*] Aratus in Prognosticis, interprete Avieno, fol. 71.

pluviis,⁶ serenitatem non perinde certam: circuli novi circa sidera aliqua, pluviam.⁷

LXXXI. Cum æstate vehementius tonuit quam fulsit, ventos ex ea parte denuntiat: contra si minus tonuit, imbrem. Cum sereno cœlo fulgetræ erunt et tonitrua, abhymabit.¹ Atrocissime² autem, cum ex omnibus quatuor partibus cœli fulgurabit. Cum ab Aquilone tantum, in posterum diem aquam portendet.³ Cum a Septemtrione, ventum eum. Cum ab Austro, vel Coro, aut Favonio, nocte serena fulguraverit, ventum et imbrem ex iisdem regionibus demonstrabit. Tonitrua matutina ventum significant, imbrem meridiana.

LXXXII. Nubes cum sereno cœlo¹ feruntur, a quacumque parte id fiet, expectentur venti: si eodem loco globabuntur, appropinquante Sole discutientur. Et hoc si ab Aquilone² fiat, ventos; si ab Austro, imbres portendent. Sole occidente si ex utraque parte³ ejus cœlum petent, tempestatem significabunt. Vehementius atræ ab oriente, in noctem aquam minantur: ab occidente, in posterum diem. Si nubes, ut vellera⁴ lanæ, spargentur multæ ab oriente, aquam in triduum præsentient. Cum in cacuminibus⁵ montium nubes consident,⁶ hyemabit. Si cacu-

~~~~~

Dalec. nuntiant et pluvias.—7 *Circulus nubes . . . aliqui pluviam in eodem Vet. CAP. LXXXI. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. fulget, pluvia erunt, et tonitrua, et hiemabit Gronov. et vulgg. fulgurat, pluvia erunt, et tonitrua, et hiemabit Vet. Dalec.—2 Ita codd. Regg.-et Editio princeps. Brotier. Edd. Gronov. al. veti. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. aquam portendit.*

CAP. LXXXII. 1 Vet. Dalec. in cœlum.—2 Cod. Dalec. appropinquantibus soli discutiantur, et hoc ab Aquilone.—3 Vet. Dalec. si ab utraque parte.—4 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. concu-

NOTÆ

‘Si discolor Iris Demittat gemino se fornice . . . Plurimus abruptis fundatur nubilus imber.’

¹ *Atrocissime*] Theophr. de Sign. Vent. p. 119.

² *Si nubes, ut vellera*] Aratus loc.

cit. ‘Vellera si cœlo volitent,’ &c. Theophr. quoque de Sign. Pluv. et Vent. p. 111.

³ *Cum in cacuminibus*] Theophr. de Signis Tempest. ‘Ὅταν κορυφαὶ κατέχευται τὸν νεφέλων, χειμῶν.

mina pura fient, disserenabit.^j Nube grvida candicante, quod vocant tempestatem albam, grando imminet. Caelo quamvis sereno, nubecula quamvis parva^k flatum procellosum dabit.

LXXXIII. Nebulae e montibus descendentes, aut caelo cadentes, vel in vallibus sidentes,^l serenitatem promittunt.

LXXXIV. Ab his terreni ignes proxime significant: pallidi namque, murmurantesque, tempestatum nuntii sentiuntur: pluviae etiam^m in lucernis fungi.^k Si flexuose volitet flamma, ventum. Et luminaⁿ cum ex sese flammam elidunt, aut vix accenduntur. Item cum in eo pendentes coacervantur scintillae: vel cum tollentibus ollas carbo adhaerescit: aut^o cum contactus ignis e se favillam discutit, scintillamve emittit: vel cum cinis in foco concrevit, et cum carbo vehementer perlucet.

LXXXV. Est et aquarum significatio. Mare si tranquillum in portu^p a cursu stabit, et murmuraverit intra se, ventum praedicat. Si identidem, et hyemem, et imbrem. Littora ripaeque^q si resonabunt tranquillo, asperam tem-

~~~~~

dent edd. vett. et Gronov.—5 Vet. Dalec. *quavis parva*. Mox, pro *flatum procellosum*, quod ex codd. Regg. et Editione principe recepit Brotier, alim edd. habent, *ventum procellosum*.

CAP. LXXXIII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in *vallibus sedentes* Gronov. et al. vett. ante Harduin.

CAP. LXXXIV. 1 Vox etiam deest in cod. Dalec.—2 'Vet. in iis, sub. 'luminibus.' Dalec.

CAP. LXXXV. 1 *Mare si tranquillo portu* cod. Dalec.—2 *Littoris ripaeque*

NOTE

^j *Disserenabit*] Dies serenus erit. Theophr. de Signis Seren. Τὸ ἔρη, ἔρα τὰς κορυφαὶς καθάπερ ἔχουσιν, ἐβ-
δαν οὐρανοῖς. Montes cum habent pura cacumina, serenitatem significant.

^k *In lucernis fungi*] Theophr. de Signis Plav. et Vent. p. 111. Καὶ οἱ μύκοντες, ἐὰν ἴδωσι ὅ, ὅσπερ οὐρανοῖς. Fungi in lucernis, flantibus Austris, aquas praemittunt. Virgil. Georg. 1. 390. 'Nec nocturna quidem carpen-

tes fila puellum Nescivere hyemem, testa cum ardente viderent Scintillare oleum, et putres concrevissent fungos.'

^l *Et lumina*] Theophr. de Signis Temp. p. 124.

^m *Littora ripaeque*] Theophr. loc. cit. et de Signis Vent. p. 118. Virgil. Georg. 1. 356. 'Continuo ventis surgentibus aut freta Ponti Incipiunt agitata tumescere: et aridis altis

pestatem: item maris ipsius tranquillo sonitus, spumæve dispersæ,^a aut aquæ bullantes. Pulmones marini in pelago, plurium dierum hyemem portendunt. Sæpe et silentio intumescit, flatuque^b altius solito jam intra se esse ventos fatetur.

LXXXVI. Equidem et montium sonitus, nemorumque mugitus prædicunt: et sine aura, quæ sentiatur, folia ludentia.^c Lanugo populi, aut spinæ,^d volitans; aquisque pluma innatans. Atque etiam in campis tempestatem venturam præcedens suus fragor: coeli quidem murmur non dubium habet significationem.

LXXXVII. Præsagiunt et animalia. Delphini^e tranquillo mari lascivientes, flatum, ex qua veniunt parte: item spargentes aquam turbato, tranquillitatem. Loligo volitans,^f conchæ adhærescentes, echini^g affigentes sese, aut arena saburrantes, tempestatis signa sunt. Ranæ quoque^h

ipsius tranquillius sonitus spumæve dispersæ cod. Dalec.—³ Pintian. *fluctuque*.

NOTE

Montibus audiri fragor: aut resonantia longe Littora misceri: et nemorum increbrescere murmur.

^a *Flatuque*] Forte, *inflatuque*.

^c *Folia ludentia*] Virgil. Georg. 1. 368. 'Sæpe levem paleam, et frondes volitare caducas, Aut summas nantes in aqua colludere plumas,' &c.

^d *Lanugo ... aut spinæ*] Spinæ albæ. Aratus, in *Διοσημεία*, p. 117. 'Ἡδὲ καὶ πᾶντος λευκῆς, γήπεον ἀνέσθησιν. Sic enim Plinius legisse intelligitur, et λευκῆς de alba populo accepisse: et quidem recte. Sunt autem albæ spinæ, quam Arati schol. *κνύδαν* vocat, pappi, carduorum flores, ut Festus explanat. Avienus Aratum sic reddidit: *Janque super latices florum volitare semetiam, &c.* Mox *novus fragor*

idem valet, ac peculiaris, qui in campis solet audiri, fragor.

^e *Delphini*] Cic. de Divin. lib. 16. p. 270. 'Loligines et Delphini exultantes tempestatem futuram significat.'

^f *Loligo volitans*] Plutarchus in Quæst. Natur. p. 916. *Δὲ τί τοῦτο φαίνεται σημεῖον ἐστὶ μεγάλου χειμῶνος*; Cur loligo conspecta signum est magnæ tempestatis? Causam ejus rei ibi investigat. Adi et Theophr. de Signis Tempest. p. 124.

^g *Echini*] Vide ix. 51.

^h *Ranæ quoque*] Sic Aratus, interprete Avieno, loc. cit. 'Si repetant veterem ranæ per stagna querelam.' Unde imitatus Aratum Mare intelligitur, Georg. 1. 378. 'Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.'

ultra solitum vocales. Et fulicæ^a matutino clangore. Item mergi, anatesque, pennas rostro purgantes, ventum: ceteræque aquaticæ aves concursantes: grues in^v mediterranea festinantes: mergi maria^v aut stagna fugientes. Grues silentio^x per sublime volantes, serenitatem: sic noctua^y in imbre garrula: at sereno, tempestatem: corvique^z singultu^z quodam latrantes, seque concutientes, si continuabunt, ventos: si vero carptim vocem resorbent, ventosum imbrem. Graculi^a sero a pabulis recedentes, hyemem. Et albæ aves,^b cum congregabuntur. Et cum terrestres^c volucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes sese: sed maxime cornix.^d Hirundo tam

CAP. LXXXVII. 1 Vet. Dalec. *fugientes*.—2 Vet. Dalec. *at serena tempestate*

NOTE

^a *Et fulicæ*] Idem Arati interpres, p. 71. 'Et cum parva fulix trepido petit arva volatu, Stagna sinens, longasque iterat clangore querelas: Indicat insanis freta mox canescere ventis: Latipedemque anatem cerne excedere ponto Sæpius.' De mergis et anatibus, Theophr. de Signis Pluv. et Vent. p. 112. et de Signis Vent. p. 118.

^v *Grues in*] Aratus, eodem interprete, fol. 72. 'Si Threiciæ per aperta Sponte grues trepidant, nec sese audacibus æthræ Committunt pinnis ... Mox tempestates et nubila tetra cientur.' Adde et Ælian. Hist. Anim. vii. 7.

^v *Mergi maria*] Lucanus eleganter v. 552. 'Nec placet incertus qui provocat æquora Delphin: Aut siccum quod mergus amat: quodque ausa volare Ardea sublimis penas confusa natanti.' Adde Virgil. Georg. i. 260. et Cassiod. Var. Ep. iii. 48.

^x *Grues silentio*] Theophr. de Signis Seren. p. 128. et Ælian. locis citatis.

^y *Sic noctua*] Theophr. et Ælian. locis citatis.

^z *Corvique*] Aratus loc. cit. 'Agmine cum denso circumvolitare videtur Graculus, et tenui cum stridunt gutture corvi, Convenit instantes prænoscere protinus imbres.'

^a *Graculi*] Theophr. de Signis Tempest. p. 126.

^b *Et albæ aves*] Theophr. loc. cit. et Ælianus.

^c *Et cum terrestres*] Servius in Georg. i. 275. 'Hic locus,' inquit, 'omnis de Varrone est, Atacino scilicet: ille enim sic: 'Tum liceat pelagi volucres, tardæque paludis Cernere inexpleto studio certare lavandis: Et velut insolitum pennis infundere rorem: Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo,' &c. De hirundine etiam Theophr. de Signis Pluv. et Vent. p. 111.

^d *Maxime cornix*] Geopon. auctor, i. 3. p. 7. Καὶ κορώνη ἐπ' αἰγιαλοῦ τῆς κεφαλῆς διαβρέχουσα, ἢ πᾶσα νηχομένη ... ὀμβροῦς προμηθεύει. Lucanus v. 555. 'Quodque caput spargens undis, vel-

juxta aquam volitans, ut penna sæpe percutiat. Quæque in arboribus habitant, fugitantes in nidis suis.³ Et anseres^e continuo clangore intempestivi. Ardea^f in mediis arenis tristicis.

LXXXVIII. Nec mirum, aquaticas, aut in totum volucres præ sagia aëris sentire. Pecora^g exultantia, et indecora lascivia ludentia, eandem significationem habent. Et boves^h cælum olfactantes, seque lambentes contra pilum.ⁱ Turpesque porci^j alienos sibi manipulos^k fœni lacerantes: ægniterque et contra industriam suam absconditæ formicæ, vel concursantes, aut ova progerentes.^l Item vermes^l terreni erumpentes.

corvi singultu.—3 Vet. Dalec. in nidos suos.

CAP. LXXXVIII. 1 Cod. Dalec. *contra pluviam*; Vet. Dalec. *citam pluviam*. —3 Vet. Dalec. *alieno subsultu manipulos*; alii vett. ap. eundem, *alieno sibilo manipulos*.

NOTÆ

ut occupet imbrem, Instabili gressu metitur littora cornix.³

^e *Anseres*] Theophrast. loc. cit. p. 124.

^f *Ardea*] Inter signa tempestatum Lucanus illud affert, v. 549. 'Quodque ansa volare Ardea sublimis pennæ confusa natanti.'

^g *Pecora*] Hoc illud est quod Virgilius ait, Georg. i. 423. 'Et lætæ pecudes,' &c. Aratus, interprete Avieno, p. 74. 'Pastor id indicium pluvialis frigoris edet, Et si persultans aries lascivius herbas Appetat: aut sese sustollant saltibus hædi: Vel si iuge gregi cupiant hæerere,' &c. Vide etiam Elian. Hist. Anim. vii. 8.

^h *Et boves*] Virgilius Georg. i. 375. 'Aut bucula cælum Suspiciens, patulis captavit naribus anras.' Id quod ex Varrone Atacino hausisse Virgilium auctor est Servius in eum locum, ubi Varronis carmen laudat ejusmodi: 'Et bos suspiciens cælum,

mirabile visu, Naribus aëreum patulis decerpit odorem.' Theophr. quoque de Sign. Pluv. et Vent. pag. 111.

ⁱ *Contra pilum*] Sic pecti capillos dixit Cælius Aurel. ii. 4. nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam. Mss. omnes, *contra pluviam*. Diversa pauliniam sententia Avienus loc. cit. 'Bubus arator idem trahit atræ signa procellæ, Lambere si lingua prima hos vestigia forte Viderit, aut dextrum prosternere corpus in armum.'

^j *Turpesque porci*] Explicat id Pollitianus, in Rust. 'Cum sibi non factos sus dissipat ore manipulos.'

^k *Aut ova progerentes*] Atacinus Varro loc. cit. 'Nec tenuis formica cavis non evehit ova.' Virgil. Georg. i. 380. 'Sæpius et tectis penetralibus extulit ova Angustum formica terens iter.'

^l *Item vermes*] Theophr. de Sign. Temp. p. 124.

LXXXIX. Trifolium quoque inhorrescere, et folia contra tempestatem surrigere certum est.

XC. Necnon et in conviviis mensisque nostris, vasa, quibus esculentum additur, sudorem repositoriis^m linquentia, diras tempestates prænuntiant.

////////

CAP. XC. 1 Vet. Dalec. *sudorem in repositoriis*. Cod. Dalec. *relinquentia*.

NOTE

^m *Repositoriis*] Quid repositorium nius XXXIII. 49.
olim diceretur, asperiemus opportu-

NOTÆ ET EMENDATIONES

AD LIBRUM XVIII.

NATURALIS HISTORIÆ

C. PLINII SECUNDI.

1. CAP. II. *Tertiam ex his nominare sub tecto religio est*] Tutelinam, cujus Augustinus et alii meminere, eam esse Deam, quam nominare sub tecto religio fuit, existimant Turnebus *Advers.* xx. 36. et Cælius Rhodig. xxi. 29. pag. 1005. quoniam fortassis, ut Macrobius admonet *Saturn.* i. 16. p. 264. 'apud veteres qui nominasset Salutem, Semoniam, Sejam, Segetiam, Tutelinam, ferias observabat.' Verum ex eo ipso Macrobii testimonio plane efficitur, non aliam hac in parte Tutelinam Deam, quam Sejam Segetiæque, conditionem fuisse: cum tamen dispar es eas fuisse hac silentii religione sub tecto, Plinius velit. Eccc autem non liceret Tutelam nominare, quam et in navi et in ædibus passim nominari et advocari cernimus apud Petronium in *Satyrico*? An Meja potius intelligenda Dea est, a messibus nominata? Nam Tertull. de *Spectac.* cap. 8. 'Singula,' inquit, 'ornamenta Circi, singula templa sunt... Sessias a sementationibus, Messias a Messibus, Tutelinas a tutela fructuum sustinent columnæ. Ante has tres aræ trinis Diis parent,

Dolph. et Var. Clas.

magnis, potentibus. Eodem Samothracas existimant.' Ut igitur Sessia in Sejam, sic Messia Dea, quæ altero nomine Segesta appellata fuit, forte in Mejam commutata: quam, propterea quod ea vox putidum quid olet ac sonat, sub tecto eo nomine nominare religio fuit. Sed Segestam ipsam verius, ut arbitror, intellexit, quam nominari sub tecto idcirco religio fuit, quod ad aliam vocem molliendam, quæ turpicula foret vel inauspicata, nempe 'Egesta,' vel 'Egestas,' confecta illa existimaretur. Sic enim et de Siciliæ oppido Festus refert: 'Segesta, quæ nunc appellatur, oppidum in Sicilia est, quod videtur Æneas condidisse, præposito ibi Egesto, qui eam Egestam nominavit. Sed præposita est ei S littera, ne obsceno nomine appellaretur, ut factum est in Malevento quod Beneventum dictum est.' Sane si eam, quam nominari sub tecto religio est, non ipse jam appellasset, minime nunc ipse diceret, *Tertiam ex his*: nam quid est aliud, *ex his*, quam ex proxime appellatis Diis?

2. CAP. III. *Jugum vocabatur*] Prius

Plinius.

9 B

legebatur *jugerum*: at *jugum* scribi oportere vel ex eo perspicuum est, quod de *jngero* postea agitur. Adde Varronem, a quo hæc Plinius mutatur, de Re Rust. c. 10. ita scripsisse: 'Modos,' inquit, 'quibus metirentur rura, alius alios constituit. Nam in Hispania ulteriore metiuntur *jugis*: in Campania versibus: apud nos in agro Romano ac Latio, *jugeria*. *Jugum* vocant, quod juncti boves anno die exarare possunt. Versum dicunt centum pedes quoquoersum quadratum. *Jugerum*, quod quadratos duos actus habeat. Actus quadratus, qui et latus est pedes CXX. et longus totidem: is modus *Acna* Latine appellatur.' *Lege, Agna*, ex Colum. v. 1. ubi et *agna* quid sit, et porca, definit.

3. CAP. VI. *Et ideo Comititia mundinis*] Qui nisi *nundinis* reponi volunt, et omnium exemplarium auctoritati refragantur, et Festo in fragmento, p. 21. 'Nundinas feriatum diem esse voluerunt antiqui, ut rustici convenirent mercandi vendendique causa: eumque nefastum, ne si liceret cum populo agi, interPELLARENTUR nundinatores.' Qui sanæ emendationem Varronis, Columellæ, et Dionysii Halicarnassei testimonio corroboratam putant, recentiorum Urbis morem cum prisco majorum instituto commutant.

4. CAP. VI. *Aquam, viam, et vicinum*] In Mss. Reg. aliisque, *aquam, vim*. In editis, *aquarum vim*, male. Cato ipse, a quo hæc manarunt, e Præf. libri de Re Rust. pag. 5. *aquam, viam*, scribendum suggerit: 'Loco,' inquit, 'salubri ager siet, bonumque aquarium, (alii codd. 'bonumque aquarium,') oppidum validum prope siet, aut mare, aut amnis, qua naves ambulent, aut via bona celebrique.' Columella quoque, l. 3. p. 16. 'Post hæc duo principalia subjungebat Cato illa non minus intuenda: viam, et aquam, et vicinum. Multum confer-

re agris iter commodum: primum, quod est maximum, ipsam præsentiam domini, qui libentius comesturus sit, si vexationem viæ non reformidet: deinde ad vendenda et exportanda utensilia... De bonitate aquæ ita omnibus clarum est, ut pluribus non sit diasserendum.... De vicini comodo non est quidem certum, quem nonnunquam mors, aliæque nobisomni diversæ causæ mutant,' &c.

5. CAP. VIII. *Ne familia male sint*] Ita libri hactenus vulgati, cum Reg. 1. cod. forte propter illud Catonis, c. 4. 'Vicinis bonus esto: familiam ne siveris peccare,' nimirum in vicinos. 'Si te libenter vicinitas videbit, facilius tua vendes, operas facilius locabis, operarios facilius conduceas. Si edificabis, operis, jumentis, materia juvabunt,' &c. In Reg. 2. cod. haud minus forte sincere: *Ne familia male sit*, propter istud ejusdem scriptoris, c. 5. 'Familie male ne sit, provideat: ne algeat, ne exuriat,' &c.

6. CAP. X. *Fruementum vero, et hordeum, viciique*] Prius legebatur, *Fruementum et hordeum utrumque*: ubi se torquet mirum in modum Dalecampius, ut quoddam sit hordeum utrumque, explanet. Nos sinceram hanc lectionem, ope codicis Colb. 2. et Paris. representamus.

7. CAP. XIII. *Ex quo panis apud eos præcipuus, et alica. Maxime quidem oryza gaudent, &c.*] Prius legebatur: *panis apud eos præcipuus. Italica maxime quidem, &c.* Atque ita sane codices manu exarati omnes præ se ferunt, sed rejecta interpunctionis nota, post vocem *Italica*. Dalecampius scribendum ita conjiciebat, *Oryza quidem maxime ut Itali gaudent*. Alii aliter: Salmasius, nihil. Facilis tamen emendatio, vel literalis unius immutatione, ut patet. Auctor emendandi Theophr. Hist. iv. 5. unde hæc exscripta sunt, *Est, inquit, et hordeum, et triticum, et genus quoddam aliud hordei sylvestris, ex quo panis*

præcipua suavitatis, et alicia perbona. Κριθαί δέ, καὶ πυροί, καὶ ἄλλο τι γένος ἐγγρίων κριθῶν, ἐξ ὧν καὶ ἄρτοι ἡδεῖς, καὶ χέσθρος καλλεῖς. Peculiaria Indiarum semina ibi Græcus scriptor persequitur. Maxque subijcit, paucis admodum interjectis: Μᾶλλον δὲ σπείρουσι τὸ καλοῦμαιον ἄρζον, ἐξ οὗ τὸ ἔψημα τοῦτο δὲ ὁμοιον τῇ ζειφί, καὶ περιπυσθὲν, ὅλον χέσθρος. *Maxime quidem oryzam secerant, similem zeæ: tanquam alicia pinxitur, &c.* Ex oryza et oleum facere Indos dictum est xv. 7.

8. CAP. XVII. Proximum trimestri, quod e minime ponderoso tritico] Sic totidem plane literis apicibusque Reg. cod. ceterisque, quibus uni sumus: et Tolet. quoque, quo Pintianus. Est enim sententia, primas tribui amylo, quod sit e trimestri. Dixerat enim proxime antea: 'Amylum vero ex omni tritico ac siligine, sed optimum e trimestri.' Secundas vero a trimestri tribui amylo, quod fiat e tritico minime ponderoso. Hactenus libri editi sic habuere, *Proximum e trimestri quodam minime ponderoso tritico.* Atqui hæc præcipuam esse tritici trimestris dotem ac laudem, paulo ante Plinius insinuarat, c. 12. ut nulli frumento plus esset ponderis: ex interpolatorum igitur officina prodit trimestre illud ponderosum, non ex Museo Pliniano.

9. Ibid. Léntico aut sportis saccatum] Non siccatum, ut in libris omnibus legitur, qui sunt hactenus editi. Erroris admonnit Dioscorides, qui ex eodem fonte hortos suos rigavit, unde hæc Plinius. Sic enim ille ii. 123. de amylo: Καὶ τὸ λοιπὸν διηθήσαντας ὑμβάλλειν εἰς θλάστῃρα, διδύσαντας δὲ εὐθὺς σφρίγειν ἐπὶ κεραμίδων καυῶν ἐν ἥλιῳ ἐξυγάζειν· ἐνικμον γὰρ, καὶ ἐν' ἐλίγῳ μέγερ, ἔτιξαι. Reliquum vero colo trificiendum: maxque ut exsolatum fuerit, super tegulis novis ardentissimo sub sole siccarei, densarique oportet. Namque si paulisper udiun manserit, accedit. Est autem ea vox 'saccatum' Plinio

ceteroqui perfumiliaris: qua rursum abutitur, xx. 79. xxix. 39. &c.

10. CAP. XX. Semel tempore L. Pauli nata, XVII. pondo panis reddere visa, XVIII. Tertia, XIX. cum triente] Exemplarium Mss. vestigia summa fide secuti sumus: sic enim habent Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. 3. Th. &c. *Semel tempore L. pollinatam XVII. ceteraque, ut edidimus: discrepante ab his longissime librorum editorum scriptura, quæ est hujusmodi: Similago L. pollen autem XVII. pondo panis reddere visa, tritici XXX. cum triente, &c.* Ambustum nihilominus hunc locum, nec satis adhuc sanum esse, non negaverim: sed jactura, ut reor, facili.

11. CAP. XXIX. Ex Zea pulchris, quam ex tritico, fit granum] Mss. Reg. 1. Colb. 1. granacum. Reg. 2. et Th. gracum. Colb. 2. omnium optime granacum. Cato cap. 86. 'Graneam triticeam sic facito: Selibram tritici pari in mortarium purum indat, lavetque bene, corticemque deterat bene, eluatque. Postea in ollam indat,' &c. Turnebus Advers. ii. 42. p. 1037. legendum putabat, *fit tragus*. Sed de trago jam superius pronuntiatum a Plinio est, c. 16. 'Simili modo e tritici semine tragus fit,' &c.

12. CAP. XXXI. Ex leguminibus autem Novembri servantur lens, &c.] In Mss. Reg. Colb. Th. *Ex leguminibus autumno vere servantur*, forte pro autumno et vere. Nam lentis sationes duas agnoscit Colmella, ii. 10. 'Sationes ejus duas,' inquit, 'servamus: alteram maturam, per mediam sementim: seriore alteram, mense Februario.' De Februario etiam subscribit Palladius, lib. iii. in Febr. tit. 4. p. 51. 'Hoc etiam mense lenticiam seres,' &c.

13. CAP. XLIV. Circa Philippos aterramon nominant in pingui solo herbam, qua faba necatur: terramon, qua in macro, cum udiun quidam ventus afflavit] Hoc loco Plinium supinum negligen-

um Dalecampius arguit, eumque secutus Salmasius, in eo libro quem sic inscripsit, Præfatio ad Plinium: Ruellius utrique prævit, de Nat. Stirp. lib. II. p. 337. Censent enim ii perperam acceptum ab eo hunc Theophrasti locum, de Causis IV. 14. pag. 316. *Μαρτορεὶ καὶ τὸ περὶ Φιλίππου συμβαῖνον περὶ τοῦ καύματος· ἐκεί γὰρ σφόδρα ψυχρὸν πνεῦμα· καὶ ἀτεράμωδες τὰς γίνονται. Testatur et illud quod apud Philippus evenit fabis: ventus enim eo loco vehementer frigidus est: ideoque fabæ incoctiles nonnullæ efficiuntur. Id quod Plutarchus quoque narrat, Sympos. Quæst. VII. 2. 2. pag. 701. 'Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πνεῦμα λιχωμένους ἐργάζεσθαι, ἀτεράμωδες ποιεῖ, διὰ τὸ ψυχρὸν ὡς περὶ ἐν Φιλίππου τῆς Μακεδονίας ὁτοπόδου. Cum ventus quidam ventilantibus supervenit, frigore suo fruges præduras et incoctiles facit, quod Philippi Macedonia oppido aiunt evenisse. Itaque cum fabas ii dicant alias esse coctiles, alias incoctiles, sive quæ coqui nisi admodum ægre non possent, (τεράμωδες et ἀτεράμωδες Græci vocant:) ex his duabus vocibus herbarum duo nomina, vel Plinium, vel libertum ejus, qui Græca volumina scriberet, pueriliter somniasse pronuntiant. At longe ex alio fonte hæc hausisse Plinium, quam ex Theophrasto, dno apertissime produnt: primum est, macri pinguisque soli discrimen, cujus apud eum scriptorem vestigium nullum extat: alterum, quod teramnon ex indiviso pariter, et ateramnon in vitio dicatur esse: cum fabas coctiles sive τεράμωδες ille palam in pretio ponat, nec sane immerito.*

18. CAP. XLV. *Aquari gaudet, ut præpinguis et densa ubertas diluatur*] Multo id sincerius visum, uti est in editione Parmensi, quam *aqua rigandi*, ut in ceteris. Favet enim admodum tum ipsa per se orationis structura, tum ipse etiam Theophrastus, a quo hæc manarunt. Sic enim ille

Hist. VIII. 7. 'Ἡ δὲ ὕγρασία, τὸ ἐς πλείστον χρόνον ὑμείνων τὸ βέλτερον... πλείων γὰρ ὄσων καὶ πικρῶν τὴν γῆν, δαί ποιεῖσαι μακρὰν. *Cultura omnis in eo est, ut quam diutissime aqua permaneat: cum enim ea terra crassa, spissaque sit, raram atque solutam reddere opus est.*

14. CAP. XLVI. *In frigido et aquoso*] Hæc a superiore sententia, quicum temere connectebantur antea, divelli sejungique, ex Catone liquet, qui nunc a Plinio transcribitur. Sic enim ille, cap. 6. pag. 12. 'Ubi ager crassus et lætus est sine arboribus, eum agrum frumentarium esse oportet. Idem ager si nebulosus est, rapa, raphanos, milium, panicum, id maxime seri oportet.' Hæc tantum eo loci affert. Mox c. 34. p. 30. 'Redeo ad sementim. Ubi quisque locus frigidissimus aquosissimusque erit, ibi primum serito. In calidissimis locis sementim postremum fieri oportet.'

15. Ibid. *Et cicere excepto, legumina quæ velluntur e terra, &c.*] Perturbata admodum sententia prius legebatur, *Et cicere exceptis leguminibus, &c.* Admonnit erroris ipse Varro, a quo Plinius hæc fere ad verbum excerpit. Sunt enim hæc illius verba, de Re Rust. I. 28. 'Neque in pingui terra omnia seruntur recte, neque in macra nihil. Rectius enim in tenuiore terra ea, quæ non multo indigent succo, ut cytisum, et legumina, præter cicere: hoc enim quocumque legumen, et cetera quæ velluntur, legumina dicta. In pingui rectius, quæ succi sunt majoris, olus, triticum, siligo, linum.'

16. Ibid. *Lenior terra, densiorque tritico*] Ita recte Mas. Reg. ceterique, non, uti prius legebatur in editis, *lenior*. Nam pugnant inter se, *lenior, densiorque*. Adde Theophr. Hist. VIII. 9. emendationi huic mire suffragantem: Πυρρὸς, inquit, ἀγαθὴν ζῆρει χόρπον, ἢ δὲ κριθὴ δόνται καὶ ἐν ταῖς φαφαρτέροις ἀκρότοις. Multoque expressius Plutarchus, in Quæst. Natur. pag. 215. Διὰ τὴν πυρρότητα ἢ πύκντητα καὶ

βαθεῖα χώρα, κριθοφόρος δὲ μᾶλλον ἢ λεπτόγυνος; Quare pinguis et profunda terra tritici ferax est: hordei ea potius quæ tenuior est? Cum præsertim, eodem Plutarcho teste, illud agricola in ore sit: *Σίτον ἐν πηλῷ φρενέρε, τὴν δὲ κριθὴν ἐν κόλῳ*. *Triticum in caeno ærite, hordeumquæ in pulvere*. Lenior autem terra, uda est et madida hoc loco, et aqua copiosa diluta solutaque.

17. CAP. XLVIII. *Non pridem inventum in Rætia Gallia, ut duas adderent alii rotulas, quod genus vocant planarati*] Sic libri fere omnes editi, tantum post Frobenium. Priores *plammorati* habent. Mss. Reg. Colb. aliique, *Plaumorati*. Goropius Becanus Gallicor. lib. 1. p. 11. mavult *Plomerat* legi: quod Cimbrorum lingua, seu vetere Gallica, *Plograt* aratri rotam notet, *Plog mei rat*, aratrum cum rota. Nos simplicius *Planstrati* malimus. Servius ad Georg. 1. 173. Mantnæ, quæ in Gallia Togata, et Cisalpina existit, aratra habuisse rotas, ex eo Virgillii versu colligit: 'Cæditur et tillia ante iugo levis, atque fagus, Stivaque, quæ currus a tergo torqueat imos.' 'Currus autem dixit,' inquit Servius, 'propter morem provincie suæ, in qua aratra habent rotas, quibus juvantur.' Ut minime mirum sit, gentes eas Latine composita voce, quæ significatum et usum ejus exprimeret, *Planstrati* extulisse. Rætii enim, ut Galli Togati, Latina lingua, vel Plinii certe tempore, utebantur. Verum non unius duntaxat vocem, sed et sententiæ integræ medicinam attulimus, quæ prius ita legebatur: *Id non pridem inventum in Rætia. Gallia duas addiderunt tali rotulas, quod genus vocant planarati*.

18. CAP. XLIX. *Nec strigare in actu spiritus*] Scripserat Hermolaus contra omnium codicum fidem, editionumque Parm. aliarumque veterum, *Nec striare in actu sapius*.

Antiquam sinceramque lectionem representamus ex Reg. 1. 2. Colb. aliisque exemplaribus: eandem V. Cl. Guill. Pellicerii judicio defendimus, cujus hæc verba Turnebus recitat, Advers. xxiv. 1. p. 808. 'Est,' inquit, 'strigare in actu spiritus, in agendo sulco interquiescere: nam striga, Hygino auctore, in libello de castrorum metatione, ordo est et series equorum in castris tendentium. Ut autem in striga quiescant equi, et ut in strigam dum collocantur strigare dicuntur, ita quoque cum in versu, qui uno spiritu agendus est, ad interspirandum requiescant, strigare dicuntur.' Utitur in eundem pæne sensum de labore strenuo, sed gravi, metaphorice strigandi verbo Seneca Epist. 81. 'Quid ergo est bonum? Laboris contentio. Itaque in vanum operosos culpaverim: rursus ad honesta nitentes, quanto magis incubuerint, minusque sibi vinci ac strigare permiserint, admirabor: et clamabo: Tanto mellior sarge, et respira: et clivum istum uno, si potes, spiritu exsupera.' Adjicimus et nos ad ea, ne videamur *δορυβολοι*, lepidam Phædri fabellam, e tertio libro depromptam: 'Vespa in temone sedit, et malam increpans: Quam tarda es, inquit, non vis citius progredi? Vide ne delone collum compungam tibi. Respondit illa: Verbis non moveor tuis: Sed illum timeo sella qui prima sedens Jugum flagello temperat lento meum, Et lora frænis continet spumantibus. Quapropter aufer frivolum insolentiam: Namque ubi strigandum est, et ubi currendum, scio.' Hoc illud est quod pariter præcipit Columella 11. 2. sub finem: 'Ne in media parte versuræ bubulcus consistat: detque requiem in summa, ut spe cessandi totum spatium bos agilius enitatur. Sulcum autem ducere longiorem, quam pedum cxx. contrarium pecori est, quoniam plus æquo fatigatur, ubi hunc modum excessit.

Cum ventum erit ad versuram, in priorem partem iugum propellas, et boves inhibeat, ut colla eorum refrigerescant, quæ celeriter conflagent, nisi assidue refrigerentur,' &c.

19. CAP. L. *Faba runcari non gentili: quoniam vincit herbas lupinum, runcatur tantum*] Locum hunc sic interposuimus, adducti tam re ipsa, tum scriptorum veterum auctoritate. Columella enim, II. 12. p. 66. 'Excepto lupino,' inquit, 'cujus semini contraria est sarritio: quoniam unam radicem habet, quæ sive ferro succisa est, seu vulnerata, totus frutex emoritur. Quod etiamsi non fieret, supervacuum tamen esset cultus, cum sola hæc res adeo non infestetur herbis, ut ipsa herbas perimat.' Pallad. lib. II. in Januar. tit. 9. p. 39. 'Lupinus vero, qui unam radicem habet, si sarculetur, extinguitur: quod nec desiderat: quia herbas præter auxilium cultoris affligit.' Sic locus ille prius legebatur, ut ea verba, *quoniam vincit herbas*, priori affigerentur sententiæ, quæ de faba est.

20. Ibid. *Et a semine nonnisi mensibus in arcam redeunt*] In libris hactenus editis, *nonnisi novis mensibus*. At vox ea *novis* abest a Mss. exemplaribus, Reg. Colb. Chiff. &c. palamque est crevisse eam ex superioris vocabuli, *novis*, perquam importuna repetitione. *Mensibus* vero haud cunctanter rescribendum esse, ut fecimus, suadet tum Plinius ipse, tum is a quo Plinius ista mutuatus, Columella. Is enim, II. 12. ubi de sarritione agit, 'Sed nec istud ubique,' inquit, 'fieri censemus: verum incolarum consuetudine uti. Sunt enim regionum propria munera, sicut Ægypti, et Africæ, quibus agricola postsementem ante messem segetem non attingit: quoniam cæli conditio, et terræ bonitas ea est, ut vix ulla herba exeat, nisi ex semine jacto: sive quia rari sint imbres, seu quia qualitas humi sic se cultoribus præ-

bet.' Præterea facit, ut dixi, id quod ipse Plinius superius insinnavit, de Ægypti incolis, cap. 47. 'Reliqua pars,' inquit, 'nonnisi cum falce arva visit, paulo ante Kalendas Apriles: peragitur autem messis Maio.' Quid quod et in Mss. iidem non in arcam sed in arca legimus? ut in arca legi probabilius merito culpam videatur.

21. CAP. LII. *Ita ut ante hyemalem ne cesset. Nimis pinguis alternari potest, &c.*] Sic rescipimus ex codicum Mss. fide, ita etiam loci ejus postulante sententiâ. Legebatur ante in editis: *Aut ante hyemalem ne cesset. Nec non minus pinguis, &c.* Sed vocula *necnon* nusquam in Mss. extat: et de pingui nimium terra nunc agi vel ex eo liquet, quod vel tergemine anno uno satieni par esse dicitur: et mox gracilior eidem opponitur, quæ in tertium usque annum e contrario cessare præcipitur.

22. CAP. LIII. *Si hæc omissa sit stercoratio, sequens est, priusquam sarriat, aviariis pulvere*] In Mss. Reg. 1. *priusquam sarriat*. Reg. 2. *sariat*. In editis, *priusquam sarrat, ante pulverem*, nulla penitus sententiâ. At Columella II. 16. quem Plinius tum habuit ante oculos, cum hæc scriberet: 'Si tamen aliqua causa,' inquit, 'tempestivam stercorationem facere prohibuerit, secunda ratio est, antequam sarrias, more seminantis sit aviariis pulverem stercoris per segetem spargere. Si et is non erit, caprinum manum jacere, atque terra sarculis permiscere: ea res lætas segetes reddit.' Quamobrem non jam ullus de nostra emendatione dubitandi locus, cum hæc stercoratio, quæ nunc præcipitur, in subsidium sit prioris, quæ prætermittenda fuerit. Nam cum illa prior peracta jam satione fieri opportune potuerit, hæc quæ sequens appellatur, qui fieri tandem possit, priusquam seras?

23. CAP. LV. *In densa, aut cretoso*

....triticis aut siliginis modios sex] Defendit hanc scripturam librorum omnium mira consensio, contra Pintianum, cui *modios quinque* legi verius videtur: quoniam Columella II. 9. 'Siliginis autem,' inquit, 'vel tritici, si medlocriter cretosus uliginosusve ager est, etiam paulo plus quam, ut prius jam dixi, quinque modis ad sationem opus est. At si siccus et resolutus locus, idemque vel pinguis, vel exilis est, quatuor,' &c. Sed suo ipsius telo perimitur Pintianus: nam cum paulo plus quinque modis Columella exposcat, mox vero Plinius inter quatuor et sex pro ratione soli sationis modum definiendum pronuntiet, quis non intelligit *modios sex* hoc loco scribi oportuisse?

24. CAP. LVI. *Circa brumam servendum non esse*] Emendat hunc locum Fulvius Ursinus in Notis ad Varron. pag. 46. ac *citra brumam* ex Varrone de Re Rust. I. 24. legi præcipit. At quicquid demum aut senserit Varro, aut sentire porro debuerit, defendit egregie librorum omnium constantem scripturam Columellæ locus, quem secutus inprimis nunc Plinius videtur, II. 8. 'Quod sit seminandi tempus:' pag. 50. 'Sic enim servant,' inquit, 'prudentes agricolæ, ut quindecim diebus priusquam conficiatur bruma, totidemque post eam confectam, neque arent, neque vitem, aut arborum patent,' &c. Idem Varro I. 25. diebus ante et post brumam quindecim, quicquam seri vetat, præter ulmos.

25. CAP. LIX. *Deinde superat noctes ad solstitium diebus XCIII. horis duodecim, usque ad æquinoctium autumnali*] Ita libri omnes, etiam manu exarati: sed manifestissimo mendo locus hic tenetur. Desideratur enim intervalli circumscriptio, quod a solstitio ætivo ad autumnale pertinet. Legendum itaque: *diebus XCIII. horis duodecim: et inde minuitur diebus XCII. horis duodecim, usque ad æquinoctium*

autumni. Nam tria intervalla quæ in vulgatis libris exprimuntur, dies conficiunt 362. horas 18. Ea detracta de diebus 365. ½. residuos faciunt dies 92. horas 12. Quare ex mente Plinii Julius Cæsar annua hæc intervalla descripsit:

Ab æquinoctio verno ad solstitium, dies 93. horas 12.

A solstitio ad æquinoctium autumnale, dies 92. horas 12.

Ab æquinoctio autumnali ad brumam, dies 89. horas 3.

A bruma ad vernal æquinoctium, dies 90. horas 3.

Quod si æquinoctium vernum statuatur in xxv. Martii, ut Columella Pliniusque asseverant, additis diebus 93. calculus desinet in 25. Junii, ½. Ab eo die exclusive, ad æquinoctium autumnale, quod conjicietur in 26. Septembria, 92. dies, horæ 12. A die 26. Septemb. ad brumam, in 24. Decemb. ½. dies 89. horæ tres: ut inde exclusive ad vernal æquinoctium, 25. Martii ½. dies reliqui sint 90. ½. minima aliqua diversitate neglecta. Ita fere Petav. Var. Dissert. II. 5. p. 81. et Riccioli, tom. I. Almag. III. 135.

26. CAP. LX. *Servantque id sidus etiam vestis institores*] Hunc locum ex fide codicum Reg. et Colb. representamus. Præpostera interpunctione perturbata omnia prius erant mirum in modum, cum sic legeretur: *Vergiliarum occum fieri putant. Aliqui ad III. Idus Novembria, ut diximus, servant: quoniam id sidus etiam vestis institor est, &c.* Ubi sidus vestis institorem appellari Sipontinus existimavit, alique post eum. Nugæ meræ.

27. Ibid. *Ipsa brumali die pulegium in carnariis florere*] Placuit nonnullis, in coronariis potius legi, quam in carnariis. Frustra. In carnariis suspendi carnes mos antiquus fuit: quo more et suspendi pulegium nunc Plinius inquit. Columella XII. 53. 'A

duodecima die ad lacum salisuram deferri oportebit, et salem prius excuti, deinde aqua dulci diligenter perlui, necnbi sal inhæreat, et paululum assiccetam in carnario suspendi.' Varro de Re Rust. I. 54. de uvis pensilibus: 'Alia,' inquit, 'quæ in piscinam in amphora picata descendat: alia quæ in aram, ut in carnarium ascendat.' Corrigo, *quæ in horreum, ut in carnariis ascendat.*

28. CAP. LXI. *Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi*] Ita libri omnes, etiam Mss. ipseque Tullius, a quo carmen illud excerptum, de Divin. I. 15. Ad vero nihilominus, *ter flores*, sincerius videri possit, considerandum. Nam post eos versiculos subjicit Cicero statim: 'Ne hoc quidem quæro, cur hæc arbor una ter floreat, aut cur arandi maturitatem ad signum floris accommodet.' Tamen Geopon. auctor XI. 13. ἡ δὲ σῆγι-
ρος τρεῖς καρποὺς φέρει, κ. τ. λ. post Aratum, quem Cicero transtulit: Τριπλῶς δὲ σῆγιος κούει τριπλῶς δέ γε ἀ-
ξιοὶ γίνονται καρποῦ φέρει δὲ τὰ σῆμαθ' ἑκάστην ἑξέτης ἑπορῆ, κ. τ. λ.

29. Ibid. *Virgas et sarmenta, quæ tibi usioni supererunt*] Hoc est, quæ supererunt post tunc usum. In libris vulgatis hactenus legebatur, *quæ tibi in satione superant*. Mss. Reg. 1. *Quæ tibi cisioni*. Reg. 2. *quæ tibi osioni*. Verum ex Catone ipso, a quo hæc excerpta, usioni legi oportere perspicuum est. Sic enim ille de Re Rust. c. 38. p. 34. 'Si ligna et virgas non poteris vendere, neque lapidem habebis unde calcem coquas, de lignis carbones coquito: virgas et sarmenta, quæ tibi usioni supererunt, in segete comburito: ubi eas combusseris, ibi papaver serito.' Usionis autem voce usus iterum idem Cato c. 145. ubi de lege oleæ faciundæ: 'Si viride oleum fiet, facito accedat oleum et sal suæ usioni, quod satis siet, et vasa viminea.' Et rursus c. 149. Scævola quoque apud Gellium IV. 1. p.

271. 'Quæ longæ usionis gratia contrahantur, et reconduntur.' Sic et abusonem pro abusu dicimus.

30. CAP. LXII. *Torcular lavare*] Sic libri omnes, tam publici, tum etiam conditivi, ante Dalecampium, quo auctore in libris deinceps edita *lavare* legitur. Sed sane perperam: nam Columella II. 11. cum hujus ipsius intervalli rusticum opus definit, 'Opercula, cola, et cetera sine quibus probe confici mustum non potest, diligenter lota marina et aqua salsa' tum jubet esse: 'Torcularia vero et fora diligenter emundata, lotaque.'

31. CAP. LXV. XIV. *Kalendas Martii triduum varie*] Prius legebatur, XVII. *Kalendas*. At sedecim omnino Kalendæ sunt Martiæ, etiam cum intercalatur annus: nam tam 'bis sexto Kalendas' dicitur.

32. Ibid. *Hordeum nisi siccum ne sarrito*] Locum hunc ope codicum Reg. et Colb. sanavimus, in quibus *sarrito* legitur: astipulante Columella, a quo id sumtum videtur, II. 12. 'At aliæ segetes, quæ vel humide moveri possunt, melius tamen siccæ sarriuntur, quoniam sic tractatæ non infestantur rubigine: hordeum vero nihil siccissimum tangi non debet.' Palladio quoque, lib. II. in Januar. tit. 2. p. 39. 'Hoc mense serenis et siccis diebus, dum gelicidium non est, sunt sarculanda frumenta... si siccæ segetes sarculaveris, aliquid contra rubiginem præstitisti: maxime si hordeum siccum sarrietur.' Prius legebatur, *ne sarrito*. At de sarritione et purgatione hybernarum segetum hic sermo est, non de satione.

33. CAP. LXVIII. *Faba metitur, dein concutitur*] Ita librio mæss, etiam Mss. quos videre licuit: frustra emendante Pintiano, *dein conditur*, nec merito in eam sententiam illud Comici trabente, 'In me hæc condetur faba.' Nam Palladius hæc ipsa hujus intervalli opera describens, lib. VII. in Junio, tit. 3. p. 123. 'Colligemus viciam,'

inquit, 'fœnum Græcum resecaimus ad pabulum... Nunc et faba Luna minuenta velletur. Ante incem sane, et antequam Luna procedat, excussa et refrigerata ponatur. Ita gurguliones non patietur infestos.'

34. Ibid. *Herba optima in prato, trifolii... pressima mimuli, siliquis etiam diris ferentis*] Significat non caule modo, sed et silliqua nocere in prato mimululæ. Sunt qui *ranunculi* legi suspicentur commodius posse: vetant Mss. codices: quorum ex fide, cum illi exhibeant diserte, *siliqua etiam diris ferentis*, hunc locum ita expressimus. In libris hactenus editis: *Pressima mimuli: siliqua etiam dira: farnisecis inuisa et equisetis est.*

35. CAP. LXVIII. *Est autem magnopere pertinens*] De Sirio sive Canicula agitur. Ita porro Mss. omnes, quos quidem vidimus. At scripsit in ora codicis vni Pollicorius, *Ad astum magnopere pertinens*, ut jamdudum observavit Petavius Var. Dissert. in Uranol. II. 10. p. 103. Pertinere ad astum dicitur, si vera ea lectio est, quod ingentem æstum denuntiat, immo et ex parte facit. Hinc Horat. III. Od. 29. 'Jam Procyon furit, Et stella vesani Leonis, Sole dies referente siccos.' Procyonem Horatius, quemadmodum et Plinius, pro Sirio accipit: quoniam prima hæc asterismi Canis stella ante ceteras, adeoque ante totam ipsam canem appareret.

36. Ibid. *Dein postridie*] Sic libri omnes, etiam Mss. Sic et ratio calculi exigit, uti ex Plinio ipso docimus. Unde Cæsaris Tabulam emendabis, ex qua Hadrian. Junius, et post ipsum Salmasius, in Solin. p. 430. *post triduum* legi malunt.

37. Ibid. *XIII. Kalend. Augusti... etesiarumque prodromi flatus*] In libris omnibus editis, plurimisque Mss. legitur, *XVIII. Kalend.* At quis hunc diem XVIII. Kalendas Augustas vidit unquam? Nos audacter,

demta quinarli nota, *XIII.* rescribimus: tum quia series dierum ita postulatur: nam dixit antea de XVI. Kalendas: quare nunc aliquis subsequentium dierum appellari debet: tum quia XIII. Kalendas Augusti etesias flare ipse admonuit, II. 47. his verbis: 'Post biduum vero exortus,' &c.

38. CAP. LXIX. *Quod post dies undeviginti ab æquinoclio verno*] Ita Mss. omnes: at rectius forte, ut Petavius emendavit, Var. Dissert. in Uranol. II. 10. p. 104. *post dies unum et triginta.* A VII. Kalendas Maias ad quartum, totum hoc quatrimum frugibus decretorium esse Plinius dicit: et ab æquinoclio verno dies numerat undeviginti. At æquinoclium verum ipsum contulit in VIII. Kalend. April. a quo die secundas et trigesimas dies est VI. Kalend. Maias.

39. Ibid. *Sidus et per se vehemens, et cui præoccidere caniculum necesse sit*] Hac voce, *caniculum*, Sirium hoc loco rursum intelligi, seu Procyonem, pronuntiat Salmasius, in Solin. p. 435. quam stellam ante Canem oriri ait et occidere. At ejus viri errorem quisquis ad pictam sphaeram et globum oculos applicet, quamvis plumbeus sit, intelliget. Etenim quæ ad Boream declinant stellæ, earum quæ ad Austrum vergunt uti ortus antecedunt, sic occasus sequuntur, præsertim si boreales situ posteriores sunt: ut in Procyne et Cane contingit. Canis quippe hoc tempore positus est in gradu circiter nono Caneri, et ad Austrum declinat: Procyon ad Boream situs est in gradu fere 21. Cancræ: ergo ille prius oritur, quam Canis: occidit autem post ipsum. Quod autem Plinius ait, canis sideri præoccidere caniculum necesse esse, id rectissime interpretamur de canario sacrificio, in quo ad placandum caniculi sidus, frugibus inimicum, rufæ canes immolabantur, ut fruges flavescerent ad maturitatem perducere.

tur: unde et Catularia porta nomen accepit, ut auctor est Paulus ex Festo, verbo *Catularia*. Atque idem Festus in *Fragm.* p. 93. 'Rutilæ canes, id est, non procul a rubro colore, immolantur, ut ait Attæius Capito, canario sacrificio pro frugibus, deprecandæ ævitiæ causa sideris caniculæ.' Ob unam nominis affinitatem, ea sacro illi delecta hostia est. Ovid. *Fast.* iv. 939. 'Est canis, Icarium dicunt, quo sidere mota Tota sitit tellus, præripiturque seges. Pro cane sidereo canis hic imponitur armæ: Et quare fiat, nil nisi nomen habet.' In Rubigalibus feriis hæc cærimonia peragebatur, ut Plinius significat, quod in id tempus Caniculæ occusus incideret. Itaque Robigo Deo canis mactabatur, ut rubiginem averteret: Columella de *Cultu Hortor.* lib. x. p. 357. 'Hinc mala rubigo virides ne torreat herbas, Sanguine lactentis catuli placatur, et extis.' Atque ipse Naso, libro citato: 'Flamen in antiquæ locum Rubiginis ibat, Extæ canis flammis, exta daturus ovis.' Et

mox: 'Thura fecis, vinumque dedit, fibrasque bidentis, Turpiusque obsecræ vidimus exta canis.'

40. Ibid. *Itaque iidem Floralia ... instituerunt, Urbis anno DXIV.*] Prius *DXVI.* permutatis annorum numeris, legebatur: nos tum ex vestigiis veterum codicum, tum ex indubitata temporum ratione, locum eum sanavimus. Auctor est enim Velleius lib. i. 'Torquato Sempronioque Cons. Brundisium' colonos missos esse, 'et post triennium Spoletium, quo anno Floraliū ludorum factum est initium.' Incidit autem prior ille Consulatus in annum Urbis dx. ex Liviana, Phnianaque Chronologia: quo fit, ut triennio interjecto Floraliū celebritas ludorum incurrat in annum dxiv. Edidisse hos porro primum aliquem e Servilia gente nummi ejus familie suadent, quos vidimus inscriptos his vocibus, FLORA. PRIMVS. hæc est, 'Floralia primus' edidit.— *Itaque ... Urbis anno DXVI.*] Ita libri omnes: quanquam auctor est Velleius, lib. i. 'Torquato,' &c. *Ed. sec.*

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XIX.

Natura lini, et cultus hortensiorum.

SIDERUM quoque¹ tempestatumque ratio, vel imperitis, facili atque indubitato modo monstrata est: vereque intelligentibus² non minus conferunt rura³ deprehendendo coelo, quam sideralis scientia agro colendo. Proximam multi hortorum curam fecere: nobis non protinus transire ad ista tempestivum videtur. Miramurque quosdam scientiæ gratia,³ eruditionis suæ gloriam ex his petentes, tam multa præterisse, nulla mentione habita tot rerum sponte curave provenientium, præsertim cum plerisque earum, pretio usuque vitæ, major etiam, quam frugibus, perhibeatur auctoritas. Atque ut a confessis ordiamur utilitatibus, quæque non solum terras omnes, verum etiam maria replevere: seritur, ac dici neque inter fruges neque

~~~~~
CAP. I. 1 *Siderum quidem* Pintian. Ceterum hæc usque ad cap. finem, Proœmium constituunt edd. vett. et Gronov.—2 Vet. Dalec. *monstrata: verum quia intelligentibus*.—3 Vet. Dalec. *scientia graves*; al. ap. Dalec. *scien-*

NOTE

¹ *Non minus conferunt rura*] Vide ornate dixit Auctor, libro sup. cap. quæ de hoc argumento præclare et 67.

inter hortensia potest, linum. Sed in qua non occurret vitæ parte, quodve miraculum majus, herbam esse^b quæ admoveat Ægyptum Italiæ: in tantum, ut Galerius a freto Siciliae Alexandriam septima die pervenerit, Babillus^{4c} sexta, ambo præfecti: æstate vero proxima Valerius Marianus ex prætorii senatoribus, a Puteolis nono die lenissimo flatu? herbam esse, quæ Gades⁵ ad Herculis columnas septimo die Ostiam afferat, et citeriorem Hispaniam⁴ quarto, provinciam Narbonensem tertio, Africam altero: quod etiam mollissimo flatu contigit C. Flavio^{6*} legato Vibii Crispi proconsulis? Audax vita,^f scelerum plena:⁷ aliquid seri, ut ventos procellasque recipiat: et parum esse fluctibus solis vehi. Jam vero nec vela satis esse majora

//////////

tia grates.—4^a Ita codd. Regg. Male in Editione principe, *Babilus*; in recentioribus, *Babilus*. Babilum hunc, virum optimum, in omni literarum genere rarissimum laudat Senec. Nat. Quæst. IV. 2.^a Brotier. *Babilus* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—5 *Gadis* Gronov. Mox, ac *Herculis* Pintian.—6 *C. Flacco* Gronov. et al. ante Harduin.—7 *Vet. Dalec. sec-*

NOTÆ

^b *Herbam esse*] Textis ex ea herba vella. Linum Græci, Latini, et Galli pariter vocant, herbam vulgo notam, quæ cannabis modo tunditur in lanæ molliorem, ad linteorum texturas.

^c *Babilus* [*Babilus*] De eo Seneca Natur. Quæst. 1. 2. p. 886. 'Babilus virorum optimus, in omni literarum genere rarissimus, auctor est, cum ipse Præfectus obtineret Ægyptum, Heracleotico ostio Nili, quod est maximum, spectaculo sibi fuisse,' &c. Delphinorum pugnam describit cum crocodillis, de qua nos libro VIII. diximus, c. 38. Favore Agrippinæ Ægypto præfectum a Nerone fuisse auctor est Tacitus Annal. XIII. p. 205. Babilum Astrologum, ut opinor, Suetonius vocat, in Nerone c. 36. Prænomen ei Caio fuit.

^d *Et citeriorem Hisp.*] Et merces a

citeriore Hispania Ostiam afferat die quarto, &c.

^e *C. Flavio*] Ita Mss. omnes: non *Flacco*. Is est fortassis Alfius Flavius, de quo Plinius IX. 8. et nos uberius in Auctorum Indice.—^f Is esse omnino videtur, C. FLAV. HEMIS. qui prius fuisse Legatus Proprætoris, LEG. PROP. legitur in nummo argenteo Q. Cæplonis Bruti Imp. Q. CAEP. BRVT. IMP. apud Patinum in Famil. p. 113.^a Ed. sec.

^f *Audax vita*] Audax, ut ille cecinit, Iapeti genus? Nam vitam dicere pro hominibus, seu mortalium genere, familiare Plinio est. Quid hic Salmasius movet, dum pro acri ea oratione, illud jacens et languidum obtrudit, in Solin. p. 260. *Audax id, at sceleris plenum?*

navigiis. Sed quamvis amplitudini ^a antennarum singulæ arbores sufficiant, super eas tamen addi velorum alia vela, præterque alia in proris, et alia in puppibus pandi, ac tot modis provocari mortem. Denique tam parvo semine nasci, quod orbem terrarum ultro citroque portet, tam gracili avena, tam non alte a tellure ⁹ tolli: neque id viribus suis necti, sed fractum tusumque ¹⁰ et in mollitiâ lanæ coactum, injuria ac summa audacia, eo pervenire. ^b Nulla execratio sufficit contra inventorem dictum suo loco ¹ a nobis: cui satis non fuit hominem in terra mori, nisi perirêt et insepultus. At nos priore libro ¹ imbres et flatus cavendos, frugum causa victusque, præmonebamus. Ecce seritur hominis manu, metitur ejusdem hominis ingenio, quod ventos in mari optet. Præterea ut sciamus favisse pœnas, ¹ nihil gignitur facilius: ut sentiamus ¹¹ nolente id fieri ¹ natura, urit agrum, ¹² deterioremq; etiam terram facit. ¹²

II. (1.) Seritur sabulosis ^a maxime, unoque sulco: ^b nec magis festinat aliud. Vere satum ^c æstate vellitur: et hanc

lerumque plena.—8 *Sed cum viz amplitudini* Pintian.—9 *Ita ex codd.* Harduinus et recentt. *alta a terra* Gronov. et vulgg.—10 *Ita* Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sed passum tusumque* edd. vett. et Gronov. Mox, edd. ante Harduin: *injuria natura ac s. a. et quo pervenire nulla, &c.*—11 *Vet. Dalec. et ut sentiamus.*—12 *Vet. Dalec. etiam ipsum facit.*

NOTE

^a *Sed fractum tusumque*] Nam maceratur aqua, tunditurque, semper injuria melius, ut dicetur in fine c. 3. Vide Notas et Emend. num. 1.

^b *Eo pervenire*] Ut nempe orbem terrarum vel sic ultro citroque portet.

¹ *Dictum suo loco*] Lib. vii. cap. 57. 'Vela Icarus, malum et antennam Dædalus' invenit, &c. Huc etiam refer quod habet Horatius 1. Od. 3. 'Illi robur et æs triplex,' &c.

¹ *At nos priore libro*] Lib. xviii. c. 76. et alias passim.

¹ *Favisse pœnas*] Hoc est, ea ultro crescere, quæ gignuntur in hominum

pœnam.

¹ *Nolente id fieri*] Ita Mss. omnes. Alii, *nolente id seri.*

¹² *Urit agrum*] Vide quæ diximus xvii. 7.

^a *Seritur sabulosis*] Pinguissimum locum, et modice humidum poscit, nec macrum respuit, inquit Columella ii. 10.

^b *Unoque sulco*] Terra vel semel arata.

^c *Vere satum*] Gratius in Cyneget. vs. 57. 'Idcirco et primas linorum tangere messes Ante vetant, quam maturis accenderit annus Ignibus, et claro Pleias se promserit ortu.' Ver-

quoque¹ terræ injuriam^d facit. Ignoscat tamen aliquis Ægypto serenti,^e ut Arabiæ Indiæque merces importet: itane et Galliæ censentur hoc reditu, montesque^f mari² oppositos esse non est satis, et a latere oceani obstare ipsum quod vocant inane? Cadurci, Caleti, Ruteni, Bituriges, ultimique hominum existimati Morini, immo vero Galliæ universæ vela texunt.³ Jam quidem et Transrhenani hostes:⁴ nec pulchriorem aliam vestem eorum sceminæ novere. Qua admonitione succurrit, quod M. Varro tradit, in Seranorum familia gentilitium esse, scēminas linea⁴ veste non uti. In Germania^h autem defossi atque sub terra⁵ id opus agunt. Similiter etiam⁶ in Italia, regione Aliana,⁷

CAP. II. 1 'Alii, et magnam quoque; alii, hanc quoque, expuncto et.' Dalec. — 2 Dalec. *terris pro mari*. — 3 Vet. Dalec. *telas ex eo texunt*. — 4 Chiffi. *lintea*. — 5 Cod. Dalec. *defossi et sub terra*. — 6 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. In recentioribus editionibus, *Similiter et*.' Brotier. *Similiter etiam* codex quoque Dalecampii. *Similiter et* Gronov. al. vet. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. — 7 'Ita bene Cl. Rexxonicus ex cod. Mediolan. 2. Nec aliter Editio princeps, et infra cod. Reg. 1. Regio Aliana, juxta Bernardum Sacrum, scriptorem Ticinensem, nunc est la *Laumellina*, adhuc lino celebris. Male in recentioribus editionibus, *Aliana*.' Brotier. *Aliana* Turneb. et Harduin. et recentt. in *Italia ratione aliena* margo edd. Dalec. et Gronov. in *Italia ratione*

NOTÆ

giliarum exortu ætatem incipere superiore libro diximus c. 69.

^d *Et hanc . . . terræ injuriam*] Quod nempe velli a radice illud oportet, non, ut frumenta, meti: quod dum ita fit, terræ succus omnis extrahitur, ut Plinius admonuit libro superiore c. 72. 'Alibi,' inquit, 'frumenta ab radice vellunt: quique id faciunt, prosciendi ab se obiter agrum interpretantur, cum extrahant succum.'

^e *Ægypto serenti*] Laudat Ægyptia vela Hermippus apud Athenæum lib. i. p. 27.

^f *Montesque*] Nec satis fuit, ne maria Galli tentarent, oppositos a natura montes Mediterraneo mari, Alpes ac Pyrenæos: ab Oceani vero parte ipsum inane, spatiumque illud æquoris et aëris immense fusum, in

quo nullum occurrere creditur litus adversum, quo possit appellii.

^g *Transrhenani hostes*] Batavos, opinor, intelligit, qui insulam Rheni amnis colant, Cattorum quondam populum, dum trans Rhenum degerent, ut Tacitus ait de Morib. German. p. 134. Etiamnunc Hollandicam lianam, et candore, et firmitate, et filamentorum exilitate præfertur ceteris omnibus. *Toile de Hollande, toile de Frise*. Parisino secunda palma.

^h *In Germania*] Sed et in Gallia quoque: propter frigus, æstusque, lino inimica.

ⁱ *Regione Aliana* [*All.*] Ex qua lins nomen Allianis: quibus post Retovina mox palma defertur. Prius legebatur *ratione alia*. In Reg. 1. 2. *ratione aliena*. In Colb. 2. *regione aliena*.

inter Padum Ticinumque amnes, ubi a Sætabi¹ tertia in Europa lino palma: secundam enim in vicino Alianis capessunt Retovina,² et in Æmilia via Faventina. Candore Alianis semper crudis³ Faventina præferuntur: Retovinis tenuitas summa densitasque, candor æque ut Faventinis, sed lanugo nulla, quod apud alios gratiam, apud alios offensionem habet. Nervositas⁴ filo æqualior pæne quam araneis, tinnitusque, cum dente⁵ libeat experiri: ideo duplex, quam⁶ ceteris, pretium.

Et Hispania citerior habet splendorem lini præcipuum, torrentis in quo politur natura, qui alluit Tarraconem.⁷ Et tenuitas mira,⁸ ibi primum carbasis⁹ repertis. Non dudum⁹ ex eadem Hispania Zoëlicum¹⁰ venit in Italiam, plagis utilissimum. Civitas ea Gallæciæ¹⁰ et oceano propinqua. Est sua gloria et Cumano¹⁰ in Campania, ad pis-

alis Gronov. et al. vett.—8 *Et tenuitas magna* cod. Dalec.—9 *Nam dudum* Vet. Dalec.—10 *Gallitias* Chiffi. Mox, cod. Dalec. *propinqua est. Sua, &c.*—

NOTÆ

¹ *A Sætabi*] Post lina Sætaba, de quibus egimus in præfatione ad T. Vespas. De Sætabi oppido diximus III. 4. In nummis SÆTABIS. Silius Ital. lib. III. 'Sætabis et telas Arabum sprevisse superba, Et Pelusiaco filum componere lino.' Gratius quoque in Cyneget. vs. 41. 'Hispanique alio spectantur Sætabes usu.'

² *Retovina*] Ab oppido Retovio, sive Ritoblo, quod Livio dici Litnibum, l. XXXII. Cluverius arbitratur, in Ital. antiq. p. 78.

³ *Semper crudis*] Semper flavis, quæ nulla maceratione aut politione candorem trahant. Sic Maro, in novo Æneid. corticem crudum dixit pro viridi.

⁴ *Nervositas*] Firmitas ei filo est, æqualitasque, hoc est, lævor, ac perpetua sine ulla offensione politura.

⁵ *Cum dente*] Si dente s. morso fi-

lum prehendas, idemque digito tendas, ac subinde quatiās, dente tam tinnitum sentias, sonitumque.

⁶ *Duplex, quam*] Hac loquendi forma usus etiam Columella l. 8.

⁷ *Qui alluit Tarraconem*] Flumine Subi allui Tarraconem diximus III. 4.

⁸ *Carbasis*] Velis e lino tenuissimo. De 'carbasi' voce Servius ad illud Æneid. III. 'Et auræ Vela vocant, tumidoque inflatur carbasus austro.' 'Carbasus genus lini est, quod abusive plerumque pro velo ponitur.' Quam telam Baptistæ *Telle batiste* Galli vocant, primæ tenuitatis, hanc Latine carbasum merito appellaris.

⁹ *Zoëlicum*] A Zoëlis Hispaniæ populi, de quibus III. 4.

¹⁰ *Est . . . et Cumano*] Gratius in Cyneget. vs. 34. 'Optima Cinyphæ,

cium et alitum capturam.¹¹ Eadem et plagis^t materia. Neque enim minores¹² cunctis animalibus insidias, quam nobismetipsis,^u lino tendimus. Sed Cumanæ plagæ concidunt apros,¹³ et hi casses vel ferri aciem vincunt.^v Vidimusque jam tantæ tenuitatis, ut annulum hominis cum epidromis^z transirent, uno portante multitudinem qua saltus cingerentur: (nec id maxime mirum, sed singula earum stamina centeno quinquageno filo constare:) sicut paulo ante Julio Lupo, qui in præfectura Ægypti obiit. Mirentur hoc ignorantes in Ægyptii quondam regis, quem Amasim vocant, thorace, in Rhodiorum insula ostendi in templo Minervæ, CCCLXV. filis singula fila constare: quod se expertum nuper¹⁴ Romæ prodidit Mucianus ter consul, parvasque jam reliquias ejus superesse hac experientium injuria. Italia et Pelignis¹⁵ etiamnum linis honorem habet, sed ful-

11 Chiffi. *capturas*.—12 *Neque enim majores* cod. Dalec.—13 *Sed ad Cumanas plagas concidunt apros* Vet. Dalec. Mox in eodem Vet. *hi casses ferri aciem convincunt*; Gronov. et al. ante Harduin. et *hæ casses ferri*, &c.—14 Cod. Dalec. et Chiffi. *quod per exemplum nuper*; Vet. Dalec. *quod exemplum per se expertum nuper*.—15 *Italia et Pelignis* Gronov. *Italia ex Pelignis* Vet. Dalec.

NOTÆ

ne quid cunctere, paludes Lina dabunt: bonus Æoliæ de valle Sibyllæ Fœtus: et aprico Tuscorum stupea campo Messis, &c.

^t *Eadem et plagis*] Plagæ, retia sunt ad capiendas feras: quæ retia funibus tenduntur circa imam et summam partem. *Des toiles*. Unde familiares eæ venatoribus formulæ, *Mettre les bêtes noires dans les toiles: tendre les toiles: tirer les toiles: lever les toiles*.

^u *Quam nobismetipsis*] Qui post inventa e lino vela mortem provocamus navigatione mari suscepta, ut dictum est, sup. cap.

^v *Concidunt apros*] Erunt fortassis quibus magis arrideat, *concludunt*. Est enim *concludere* in venatione usitata vox. Gratius in Cyneget. vs.

49. 'Includas retibus ursos.' Et Seneca de Clem. i. 'Sic feras lineis et pinna conclusas contine.' Sed concidi plagis apros cum dixit Auctor, concludi eo loco intellexit, in quo concidi nullo negotio deinde possint: quod sola ferri acies præstare non valeret: itaque, ut statim subjungit idem, ferri aciem eo nomine hi casses vincunt.

^v *Et hi casses vel ferri aciem vincunt*] Vide Notas et Emend. num. 2.

^z *Cum epidromis*] Hoc est, cum imis summisque funibus quibus tenduntur retia, ipsa per hominis annulum transibant: itaque nullo negotio vel unus homo cassium multitudini gestandæ par fuit, qua saltus integer cingeretur, ut Julius Lupus fecit.

lonum,⁷ tantum in usu; nullum est candidius, lanæve similis: sicut in culcitis¹⁶ præcipuam gloriam Cadurci obtinent. Galliarum hoc,⁸ et tomenta pariter, inventum.¹⁷ Italiæ quidem mos⁹ etiam nunc durat¹⁸ in appellatione stramenti.

Ægyptio lino minimum firmitatis, plurimum lucri. Quatuor ibi genera: Taniticum, ac Pelusiacum, Buticum, Tentyriticum, cum regionum nominibus, in quibus nascuntur. Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui gossipion vocant, plures xylon,^b et ideo lina inde facta xyliana. Parvus est, similemque barbatae nucis^c desert fructum, cujus ex interiore bombyce^d lanugo netur.

—16 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. sicut in culcitra Gronov. et al. ante Harduin.—17 Galliarum hoc est tormento pariter inventum in quibusdam Vett. tormenta Chiffi.—18 Italiæ quidem mos jam nunc durat in quibusdam Vett. Italiæ quidem vox etiam nunc

NOTE

⁷ *Sed fullenum*] Qui nempe ex eo lino culcitas concinnabant, opplebantque deinde stramine seu tomento. Vel potius quod subuculas ex eo lino sibi fullones, indusiaque conficerent.

⁸ *Galliarum hoc*] Nimirum tomentum Lingonum, culcita Cadurcorum inventum fuit. Unde alterum 'to mentum Lingonicum,' et 'Lingonicum stramen' dictum est, uti monuimus, VIII. 73. ex Martiali. Culcitam veteres nomine gentis, quæ invenit, cadurcum vocare. Juvenalis Sat. VII. 221. 'Institor hybernæ tegetis, niveique cadurci.' Idemque Sat. VI. 536. 'Magnaue debetur violato pœna cadurco.' Sulpicia Poëtria in vetere Epigrammate 'Cadurcas fascias' e lino Cadurcino fascias vocat: 'Ne me Cadurcis destitutam fasciis Molli Caleno concubantem proferat.'

⁹ *Italiæ quidem mos*] Ita Mss. Salmasius in Solin. p. 988. vox legi, non mos, jubet. Frustra. Qui mos fuerit

Delph. et Var. Clas.

antiquus Italiæ, inquit Auctor, vel ex quotidiano sermone palam est: nam torum saltem castrensem vulgo stramentum vocamus, quoniam, ut dictum est, VIII. 73. 'antiquis torus e stramento erat, qualiter etiam nunc in castris,' ubi hæc potissimum stramenti appellatio perseverat.

^b *Xylon*]ξύλον, lignum sonat: quare Ulpianus, in leg. Si cui lana legetur, Dig. de legat. 3. ἐριδύλον, ligneam lanam reddit.

^c *Barbatae nucis*] Cujusmodi sunt Ponticæ nuces, quas mollis barba protegit, ut dictum est xv. 24. Sic etiam Jul. Pollux VII. 17. Ἡδὴ δὲ καὶ παρ' Ἀθηναίων ἀπὸ ξύλου τι ἔριον γίγνεται, ἐξ οὗ τὴν ἐσθῆτα λίνου ἂν τις μᾶλλον φαίη προσεοικέναι, πλὴν τοῦ πύχους· ἔτι γὰρ παχύτερος· τῷ δένδρῳ καρπὸς ἐπιφέρεται, κατὰ μάλιστα προσεοικὸς, κ. τ. λ.

^d *Ex interiore bombyce*] Hoc est, lanugine, quem Itali *Bombace* appellant, nos *Coton* dicimus: unde *Bom-*

Plinius.

9 C

Nec ulla sunt eis¹⁹ candore mollitiave præferenda. Vestes inde^{*} sacerdotibus Ægypti gratissimæ. Quartum genus Orchomenium[†] appellant. Fit e palustri velut arundine, duntaxat²⁰ panicula ejus.[‡] Asia e genista[§] facit linea ad retia præcipua, in piscando^{||} durantia, frutice madefacto denis diebus. Æthiopes Indique e malis, Arabes cucurbitis, in arboribus, ut diximus,[¶] genitis.

III. Apud nos^{*} maturitas ejus duobus argumentis intelligitur, intumescente semine, aut colore flavescente. Tum evulsum, et in fasciculos manuales[†] colligatum, siccatur in Sole, pendens conversis superne radicibus uno die, mox quinque aliis, in contrarium inter se versis fascium[‡] cæcuminibus, ut semen in medium cadat. Inter medicamina huic vis, et in quodam rustico ac prædulci Italiæ Transpadanæ cibo,[§] sed jam pridem sacrorum tantum gra-

durat mavult Salmassius. Vid. Obs. Misc. tom. VII. pt. 3. p. 332.—19 *Nec linea sunt ei* Vet. Dalec.—20 *Fit e palustri foliis arundinis, vel duntaxat* Dalec. Mox, *panicula* Gronov.—21 *Chiffi. præcipue in piscando*. Mox, *pro durantia*, Dalec. *duritia*. Gronov. *decem diebus*.

CAP. III. 1 *Chiffi. in contrariis in se fascium*.—2 *Dalec. laxior*.—3 *Chiffi.*

NOTE

basia vocamus telas bombacinas, aut lintea ex bombace confecta. Jacobus de Vitriaco, I. 85. 'Sunt ibi' in oriente 'præterea arbusta quedam quæ seminantur, ex quibus colligunt bombacem, quæ Francigenæ Cottonem seu Coton appellant: et est quasi medium inter lanam et linum: ex quo subtilia vestimenta contextuntur.' Nascitur hic frutex jam in Gallia, ex India delatus: Cottonem pariter vocant, *le Coton*. In horto Regio possumus vidimus, quod cum patens dehisceret, inculcatum flocci glomum exhiberet.

* *Vestes inde*] Ex gossipio, qui regionis illius peculiaris frutex, lini vires habet. Unde Græci in Cyneget. vs. 42. linum appellat: 'Vix operata suo sacra ad Bubastia lino

Velatur sonipes æstivi turba Canopi.'

† *Orchomenium*] De arundine Orchomenia diximus XVI. 66.

‡ *Panicula ejus*] Lanosam comam in milio, panico, arundine, et qualem in arvis complures herbæ, et in palustribus junci gerant, Latini paniculam, Græci ἀνθήλη dixere. De ea voce diximus XVI. 64.

§ *Asia e genista*] Vide quæ dictari sumus XXIV. 40.

¶ *Ut diximus*] Lib. XII. c. 21.

* *Apud nos*] In orbe Romano, qui Arabum Indorumque terris opponitur.

† *Fasciculos manuales*] Qui manum impleant. Δεμντίον χειρόπληθες, fasciculum manulem appellat Hippocrates, in Veterin. p. 879.

‡ *Et in quodam ... cibo*] Galenus de

tia.^d Deinde post messem triticeam virgæ ipsæ merguntur in aquam Solibus tepefactam, pondere aliquo depressæ: nulli enim levitas major. Maceratas indicio est membrana laxatior.^e Iterumque inversæ, ut prius, Sole siccantur: mox arefactæ in saxo tunduntur stupario malleo.^f Quod proximum cortici fuit, stupa appellatur, deterioris lini, lurnarum fere luminibus aptior. Et ipsa tamen pectitur^g ferreis hamis,^h donec omnis membrana decorticetur. Medullæⁱ numerosior distinctio,^k candore, molliora. Linumque nere et viris decorum est. Cortices quoque decussati clibanis et furnis præbent usum. Ars depectendi^l digerendique: justum e quinquagenis fascium libris quinasdenas carminari. Iterum deinde^m in filo politur, illud crebro in siliceⁿ ex aqua: textumque rursus tunditur clavis,^o semper injuria melius.^p

IV. Inventum jam est etiam, quod ignibus^h non absu-

acnis hamis.—4 Cod. Dalec. *destinatio.*—5 *Ars est depectendi* margo edd. Dalec. et Gronov.—6 Chiffi. *carminari iterum. Deinde.* Max, Pintiæ. *crebro silici.*

NOTÆ

Allment. Facult. i. 32. p. 331. tom. vi. lini tosto semine, opsonii vice, quosdam vesci tradit ex sale et garo: iidem melle conspersum edi: panibus denique a nonnullis inseri: *ἐν τῷ τρωαίῳ δὲ ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ ἀβρό.*

^d *Sacrorum ... gratia*] Forte ad suffimenta, ut quidam volunt: vel potius ad epulas sacras, quas feriatis diebus privatus quisque domi institueret.

^e *Stupario malleo*] Quo lina stupæque tunduntur.

^f *Et ipsa ... pectitur*] Linum ita pectere Galli dicunt, *étrancer de lin, du chanvre*: ferreum hamum, un *étrun.*

^g *Medullæ*] Delicatoris substantiæ, quam ad nendum reservatur.

^h *In silice*] In alveo siliceo, sive lapideo.

ⁱ *Tunditur clavis*] Fustibus, qui clavas capite referant.

^j *Injuria melius*] Sic de salice pronuntiavit xvi. 69. 'Mirumque, con-tuso ligno alicui majores ad vincula esse vires.'

^k *Inventum ... quod ignibus*] De lino asbestino non vetustatis modo plena monumenta sunt, sed et idouea eruditorum hujus ævi testimonia. 'Habeo et ego in Museo,' inquit Kircherus noster, tom. II. Mundi subterr. l. VIII. p. 67. 'integrum scri-nium asbestinis frustis plenum. Chartam ex hisce confectam habeo, quæ literis scribendis servit, quas ubi in ignem injeceris, consumitis mox literis, charta veluti igne lota, integra et candidior exit, novisque literis inscribendis servit ... Donavit et mihi

meretur. Vivum id vocant, ardentesque in focis conviviorum ex eo vidimus mappas, sordibus exustis splendescentes igni magis, quam possent aquis. Regum inde funebres tunicæ, corporis favillam ab reliquo separant cinere. Nascitur in desertis adustisque Sole Indiæ, ubi non cadunt¹ imbres, inter diras serpentes: assuescitque vivere ardendo, rarum inventu, difficile textu propter brevitatem. Rufus de cetero colos, splendescit igni. Cum inventum est, æquat pretia excellentium margaritarum. Vocatur autem a Græcis asbestinum^m ex argumento naturæ. Anaxilaus auctor est linteo eo circumdatam arborem, surdis ictibus, et qui non exaudiantur, cædi. Ergo huic lino principatus in toto orbe.

Proximus byssino,ⁿ mulierum maxime deliciis circa Elim^o in Achaia genito: quaternis denariis^p scripula ejus^q permutata quondam,^r ut auri, reperio. Linteorum lanugo, e velis^s navium maritimarum maxime, in magno usu medicinæ est: et cinis spodii vim habet. Est et inter papavera^s

CAP. IV. 1 Chiff. e villis.

NOTÆ

Eminentiss. Cardinalis de Lugo redimiculum asbestino lino contortum, quod igni injectum, si sordibus pollutum fuerit, inde nitidissimum exit. Memini quoque me ellychnium huiusmodi asbestinum lacernæ inditum ad biennium conservasse, sine ulla sui consumptione, haud dubie perpetuo duraturum, nisi nescio quo casu id subductum esset, &c. Vide et Aldrovand. de Metall. iv. 26. p. 664.

¹ Ubi non cadunt] Vide quæ diximus xvii. 30. Columella l. 6. 'Æstas in transmarinis regionibus pluvia caret.'

^m Asbestinum] Ἀσβεστος, quæ vox Græca inextinctum sonat.

ⁿ Byssino] Byssus genus fuit lini tenuissimi, ex quo textæ vestes purpureum colorem non raro imbebe-

rent: unde in Sacris Paginis toties byssus, et purpura, vel purpura et byssus pro purpurea bysso, per figuram ἐν διὰ δυοῖν. Inde factum ut byssus ab Hezychio et Snida pro purpura accipiatur. Rectius vero Pollux loc. cit. Καὶ μὴν καὶ τὰ βύσσινά· καὶ ἡ βύσσιος λίνου τὴ εἶδος παρ' Ἰνδοῖς. Philostrato de Vita Apoll. ii. 9. p. 79. ex arbore βύσσιος legitur, quæ arbor altitudine populi, folio salicis est.

^o Circa Elim] Pausanias in Eliac. prior. negat uspiam tota Græcia byssum nasci, nisi in Eleo agro, de quo egimus iv. 6.

^p Quaternis denariis] Monetæ nostræ asses sunt triceni bini.

^q Scripula ejus] Libra scripula continet 288.

^r Permutata quondam] Priorum sci-

genus quoddam, quo candorem lineæ præcipuum trahunt.

v. Tentatum est tingui linum quoque, et vestium insaniam accipere, in Alexandri Magni primum classibus, Indo amne navigantis, cum duces ejus ac præfecti in certamine¹ quodam variassent insignia navium: stupueruntque littora, flatu versicoloria implente.² Velo purpureo³ ad Actium cum M. Antonio Cleopatra venit, eodemque effugit. Hoc fuit imperatoris navis insigne.

vi. Postea in theatris⁴ tantum umbram fecere: quod primus omnium⁵ invenit Q. Catulus, cum Capitolium dedicaret. Carbasina deinde vela primus in theatro⁶ duxisse traditur Lentulus Spinter⁷ Apollinaribus ludis. Mox Cæsar dictator totum forum Romanum intexit, viamque sacram⁸

¹ CAP. v. 1 Cod. Daler. ac præfecti certamine, omisso præpositione.—
² Chiffi. versicolorias pellente.

CAP. vi. 1 Vet. Dalec. theatrum; Dalecampius vero legit, amphitheatrum.

NOTE

licet Cæsarum ævo, quo denarius aureus argenteis denariis quinque et viginti æstimabatur, ut dicemus xxxiii. 13. Sic Aureliani ævo libra auri libra serici fuit, et auro fila pensabantur, inquit Vopiscus in Aureliano, p. 224.

¹ Est et inter papavera] De hac re dicemus xx. 79.

² Velo purpureo] Huc refer et Agrippæ vexillum cæruleum, de quo Dio l. li. p. 458.

³ Postea in theatris] Hunc morem inducendi vela theatris describit elegantius Lucretius iv. 73. 'Et vulgo faciunt id lutea, rufaque vela, Et ferrugina, cum magnis intenta theatris Per malos vulgata trabesque tremantia pendent. Namque ibi consessum caveat subter, et omnem Scenalem speciem patrum, matrumque,

Deorumque, Inficiunt, coguntque suo fluitare colore,' &c.

⁴ Quod primus omnium] Valerius Max. ii. 4. 6. 'Q. Catulus Campanam imitatus luxuriam, primus spectantium consessum velorum umbraculis textit.' Ab eo Capitolium Sylla mortuo dedicatum diximus vii. 44.

⁵ Lentulus Spinter] Plus hoc etiam præstitit: nam, teste eodem Valerio Max. loc. cit. 'argentatis choragiis,' hoc est, scenarum instrumentis, 'P. Lentulus Spinter adornavit' scenam, cum 'translatitium antea' foret 'Pœniciis indui tunicis.'

⁶ Viamque sacram] Fuit ea in quarta Urbis regione, teste P. Victore, in descript. Urbis Romæ. Sericis cortinis inumbratam fuisse auctor est Dio lib. xliii. p. 226. *παπαρδαδων ομπράδιν ὑπερετραχε.*

ab domo sua et clivum usque in Capitolium,² quod munere ipso gladiatorio³ mirabilius³ visum tradunt. Deinde et sine ludis Marcellus Octavia sorore Augusti genitus, in ædilitate sua, avunculo XI. consule, a. d. Kalendas Augusti,⁴ velis forum inumbravit, ut salubrius litigantes consisterent: quantum mutatis moribus Catonis censorii, qui sternendum quoque forum muricibus⁵ consuevit. Vela nuper⁶ colore cœli, stellata, per rudentes iere etiam in amphitheatro⁷ principis Neronis. Rubent in cavis ædium,⁸

—² 'Ita bene codd. Reg. et Cl. Rezzonicus ex Mss. Mediolan. Perperam in recentioribus editionibus, *ad clivum usque Capitolinum*. Cæsar non modo totum forum Romanum, sed viam Sacram, et clivum Capitolinum usque in ædem Jovis Capitolini intexit.' Brotier. et *clivum usque in Capitolinum* etiam Chiffi. ita quoque legit ex codd. Nic. Heinsius in Advers. 1. 9. p. 87. *ad clivum usque Capitolinum* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—³ Alii ap. Dalec. *miserabilius*.—⁴ 'Ita ex codd. Harduinus et recentt. *consule ad Idus Augusti* cod. Dalec. *consule Calend. Augusti* Gronov. et vulgg.—⁵ Ita ex codd. Harduinus et recentt. *nuper et colore* (sic et Chiffi.) *cœli distenta per rud. terra, &c. rubent, &c.* cod. Dalec. *nuper colore cœli, stellata per rudentes, terra etiam in amphitheatris principis Neronis rubente: in cavis ædium* edd. vett. et Gronov. '*Vela nuper colore cœli distenta per rudentes*] Sic optimæ membranæ Chiffi. non *stellata*; quomodo apud Nasonem Art. Am. II. 209. restituimus ex scriptis, '*distenta suis umbracula virgis*.'" Nic. Hein-

NOTE

² *Munere ipso gladi.*] Quod munus a Suetonio describitur in Julio, c. 89. —³ Quod vero Plinius addit, Kalendis Augusti forum fuisse a Marcello velis inumbratum, Augusto XI. consule; significare videtur, id ob recentem appellationem mensis Augusti, qui prius Sextilis dicebatur, factum fuisse, A. U. scilicet MCCXXXV. vel sequente.' Ed. sec.

⁵ *Muricibus*] Acutis lapidibus, ne fora litigiosa tam crebro litigantes ædirent. Muricem veteres dicebant saxi acumen. Virgil. *Æneid.* v. 'Concussæ cautes, et acuto murice remi Obnixi crepuere, illisæque prora pependit.' Ubi id Servius annotat: et ejusdem loci auctoritate Nonius Marcellus: 'Murices,' inquit, 'vetustas etiam saxorum asperitates dici voluit.'

⁶ *Vela nuper*] Vela nuper, inquit, coloris cœrulei visa, ac distincta stellis, per rudentes extenta cucurrere, in amphitheatro Neronis. Sunt et rubra in cavis ædium, quæ muscum virentem a Solis ardore defendant.

⁷ *In amphitheatro*] Hoc amphitheatrum esse censuerim, quod Tranquillus in Nerone, c. 12. ligneum fuisse dicit, in regione Martii Campi intra anni spatium fabricatum. De quo et Tacit. *Annal.* XIII. p. 308. 'Nerone secundum, L. Pisone Cos. pauca memoria digna evenere: nisi cui libeat, laudandis fundamentis et trabibus, quis molem amphitheatri apud Campum Martii Cæsar exstruxerat, volumina implere.' De velis ibi extensis Dio L. LXIII. p. 718. dum res gestas his diebus enumerat, quibus a

et muscum a Sole defendunt. Cetero¹ mansit candori⁶ pertinaax gratia. Honor etiam et Trojano bello. Cur enim non et præliis intersit, ut naufragiis? Thoracibus lineis paucos tamen Pugnasse, testis est Homerus⁷ Hinc fuisse et navium armamenta apud eundem interpretantur eruditiores: quoniam cum sparta⁸ dixit, significaverit sata.

VII. (II.) Sparti quidem¹ usus multa post sæcula coepit² est; nec ante Pœnorum arma,³ quæ primum Hispaniæ intulerunt. Herba et hæc⁴ sponte nascens, et quæ non queat seri,⁵ juncusque⁶ proprie aridi soli,⁷ uni terræ dato

sus. Vid. Advers. i. 6. p. 66.—6 Ceterum mansit candori cod. Dalec. Cetero mansit candore Chiffi.

CAP. VII. 1 Herba est hæc Dalec.—2 Idem, dato hæc vitio.—3 Chiffi. tolli-

NOTE

Norone Armeniæ regnum Tridati concessum est: Τόγε μὴν παραπετάσματα τὰ διὰ τοῦ ἀέρος διατεθέντα, ὅπως τὸν ἥλιον ἀπερύκοι, ἀλουργὰ ἦν· καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἄρμα ἐλαβόντων ὁ Νέρων ἐνέστυκτο· πέραξ δὲ ἀστέρες χρυσοὶ ἐπέλαμπον. Vela per aërem extensa, Solis arandi causa, purpurea erant: quorum in medio Nero aen pictus currum agitabat: sidera hunc undique sidera lucebant aurea, &c.

¹ Cetero] Diuturnior fuit gratia candoris in lino: sive candor in lino ceteris coloribus potior visus est.

² Homerus] Iliad. B. ubi λιποδόρηνας ejusmodi bellatores vocat. Et linteam lorica induisse Galbam Tranquillus scribit, c. 19. quanquam non dissimulantem parum adversus mucrones profuturam.

³ Quoniam cum sparta] Hic versus ille Homericus est, quem respicit, ex Iliad. B. 185. καὶ δὴ δοῖρα σέσσηκε γαῖαν, καὶ σπάρτα λέλυνται. Error hic fuit eruditorum illorum, quos Plinius hæc appellat, qui τὰ σπάρτα in eo versu sata interpretati sunt, aut funes rudentesque nauticos ex rebus

sativis factos, uti ex lino, stupa, cannabe: quia σπείρειν serere significat. Σπάρτα γαῖαν Homerus vocat, funiculos e lino vel cannabe, quibus suebantur naves, non quia e sativis rebus nectebantur: sed quia ad nectendum idonei. Nam σπάρειν Græcis, ut serere Latinis, non solum terræ semen committere, sed et nectere significat, et conjungere invicem. Τὸ σπάρειν est sativum, quod seri potest: at σπάρτον est funis qui seritur, id est, nectitur.

⁴ Sparti quidem] Hæc spartum Latinorum est, diversum a sparto Græcorum, de quo dicemus alias. Describitur, pingiturque a Clusio Rarior. Plant. vi. 40. p. 220. Hispania, apud quos id provenit, etiamnum Sparto vocatur.

⁵ Pœnorum arma] Bello Punico secundo, quo totam intra flumen Iberum Hispaniam sibi subjecit Hannibal.

⁶ Et quæ non queat seri] Contra seri Varro jubet de Re Rust. i. 28. 'Sic ubi cannabim,' inquit, 'seras, linum, juncum, spartum, unde lineas,

vitio.² Namque id malum telluris est: nec aliud ibi seri aut nasci potest. In Africa exiguum et inutile gignitur. Carthaginiensis³ Hispaniæ citerioris portio, nec hæc tota, sed quatenus parit, montes quoque sparto operit. Hinc strata⁴ rusticis eorum, hinc ignes facesque, hinc calceamina, et pastorum vestis, animalibus noxium, præterquam cacuminum teneritate. Ad reliquos usus laboriose evellitur,⁵ ocreatis cruribus, manu, textisque manicis,⁶ convolutum osseis iligneisve conamentis.⁷ Nunc jam in hyemem juxta.⁸ Facillime tamen ab Idibus Maiis in Junias: hoc maturitatis tempus.

tur.—4 Ita codd. Harduini et Cliffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *manibusque textis manicis* Gronov. et al. vett. Mox, Cliffl. *iligneisque*.—5 'Conamentis] Ita libri omnes. Conamenta sunt, quibus conatus juvantur. Nempe iligneis manubriis utebantur, ut spartum facilius eveheretur.' Brotier.—6 Ita codd. Harduini et Cliffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *jam hieme vix* Vet. Dalec. *jam in hiemem vix* edd. vett. et Gronov.

NOTÆ

funes facias,' &c. Sed ægre admodum scimus ex semine pullulare.

° *Juncusque*] Ob folia juncæ, et aspera.

° *Aridi soli*] Sitientiosi, aquarum penuria laborantis. Strabo lib. iii. pag. 60. de campo spartario: Τοῦτο δ' ἐστὶ μέγα καὶ θυρόν, τὴν σχοινοπλοκίην φίλον σπάρτον, ἐξαγωγὴν ἔχουσαν εἰς πάντα τόπον, καὶ μέλιστα εἰς τὴν Ἰταλίαν.

° *Carthaginiensis*] Gignit nunc quoque hæc regio ab limitibus Grana-tensis regni, seu Bæticæ fine, usque ad eam urbem quæ nunc Murcia dicitur. Fuit eo tractu campus Spartarius, Carthagoque nova, *Cartage-na*, et ipsa inde a Plinio xxxi. 43. et ab Isidoro xv. 1. Spartaria appellata: Καρχηδων Παρταγερής Appiano, in Iber. pag. 261. Crescit et in Valentino Hispaniæ regno spartum.

° *Hinc strata*] Eodem est hodie apud Hispanos usu: nam ex crudo

exsiccatoque sparto tapetes, sive aulæ, storeas, corbes, rudentesque conficiunt. Corbes ii certe, in quibus ficus et uvæ passim advehuntur, e sparto contexti sunt. Ex eo denique in lini morem aqua macerato, deinde siccato, tusoque, calceamenti genus paratur, quod ipsi *Alpergates* vocant. Hæc omnia ex Clusio, qui vidit, loc. cit.

° *Iligneisve conamentis*] Conamenta ossea ligneave interpretor, ossa, ligneosque fustes teretes, quibus spartum convolvitur, ut vellentium conatus juvetur, et minuatur labor. Ita sane libri omnes, etiam Mss. Nugantur, qui *nucamentis*, vel *cum amentis* malunt.

° *Nunc jam in hyemem juxta*] Sub-intellige, vellitur pariter hyeme, ut æstate: sed multo facilius ab Idibus Maiis, &c. Ita porro Mss. omnes: non, ut editi, *in hyemem vix*.

VIII. Vulsum fascibus in acervo animatum^a biduo, tertio resolutum, spargitur in Sole siccaturque, et rursus in fascibus redit sub tecta. Postea maceratur aqua marina optime, sed et dulci, si marina desit: siccatumque Sole iterum rigatur. Si repente urgeat desiderium,^c perfusum calida in solio^b ac siccatum stans, compendium operæ fatetur. Hoc autem tunditur, ut fiat utile,^c præcipue in aquis^a marique invictum. In sicco præferunt e cannabi funes. At spartum alitur etiam demersum, veluti natalium sitim^d pensans. Est quidem ejus natura interpolis: rursusque quam libeat^e vetustum novo miscetur. Verumtamen complectatur animo,^f qui volet miraculum æstimare, quanto sit in usu, omnibus terris, navium armamentis, machinis ædificationum, aliisque desideriiis vitæ. Ad hos omnes usus quæ sufficiant, minus triginta millia passuum in latitudinem a littore Carthaginis novæ, minusque c.⁵ in

^a Si statim uti sparto desideras.

CAP. VIII. 1 Vet. Dalec. *acervo admatum*.—2 Cod. Dalec. *præcipue aquis*.—3 Dalec. *quamlibet*.—4 Ita codd. Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. *complectetur animo* edd. vett. Gronov. et Franz.—5 'Cen-

NOTÆ

^a *Vulsum fascibus in acervo animatum*] Ita libri omnes: hoc est, nondum exanime, sed viride adhuc et integrum: cum eo spiritu quem exhalat, cum recens est: atque, uti de palmæ fructu Plinius ait, XIII. 9. 'cum sui ardoris anima.' Resolvi deinde porro necesse est, vertique ad Solem, uti de fœno dictum est, XVIII. 67. alioqui, ut fœnum, sic et spartum incensa illa anima nebulam exhalaret, accendereturque, et confligaret. Dalecampius, et post eum Salmasius, legunt *manuatum*, interpretanturque, ut Plinius ipse loquitur initio c. 3. 'in fasciculos manuales colligatum:' quod vereor ut cuiquam probent.

^b *In solio*] Solium pro vase iligneo aut abiegno ponitur. Sic vasa ea, in quibus cum lixivio calido et cinere pannos emaculamus, solia dicimus.

^c *Ut fiat utile*] Funibus texendis, ceterisque usibus.

^d *Natalium sitim*] Quoniam in arido solo, ut dictum est, nascitur.

^e *Est . . . natura interpolis*] Ea sparti natura, ut interpolandis, resarciendis, renovandis operibus, quæ ex eo fiunt, aptissime adhibeatur, et vetustum secure misceatur novo. Interpolis mulier a Plauto appellatur ea, quæ se pigmentis interpolat, atque reconcinat, ut ex vetusta annua nova quasi puella fiat, in Mostell. i. 3. 117.

longitudinem^f esse reperientur. Longius vehi^g impendia prohibent.

IX. Junco Græcos ad funes usos nomini credamus,^h quo herbam eam appellant: postea palmarum foliis, philuraque,ⁱ manifestum est: et inde^j translatum a Pœnis sparti usum, perquam simile veri est.^k

X. Theophrastus^j auctor est, esse bulbi genus circa ripas amnium nascens, cnjus inter summum corticem, eamque partem qua vescuntur, esse laneam naturam, ex qua impilia^k vestesque^l quædam conficiant.^m Sed neque regionem, in qua fiat,ⁿ neque quicquam diligentius, præter-

~~~~~

tenarii numeri nota deest in Plinii libris. Repetita est ab Apuleio, in Herbario. Forte major esse debet. Nos enim nuper docuit Cl. Bowles, *Introduction à l'Histoire Naturelle d'Espagne*, pag. 239. spartum crescere in maxima Hispaniæ parte.^o Brotier.

CAP. IX. 1 Cod. Dalec. *manifestum est: inde*, omisso conjunctione.—2 Idem codex, *perquam simile est veri*.

CAP. X. 1 Ita codd. Harduini, Chiffi. Dalec. et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Ita quoque restituit Pelissierius. Edd. vet. et Gronov. *ex qua mapalia vestesque*.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *conficiantur* Gronov. et vulgg.—3 Gronov. et al. ante

NOTÆ

^f *Minusque C. in longitudinem*] Sic Apuleius in Herbario suo: quod etiam Salmasius vidit, in Solin. p. 361. ^g Ad quos omnes usus minus xxx. m. passuum in latitudinem e littore Carthagini Novæ... Centum in longitudinem nascitur.^h

ⁱ *Longius vehi*] Ex interiore Hispaniæ tractu advehi, impendia terrestri itineris vetant. Falluntur, qui *longius seri* hic legunt: herbam enim esse Philinus ante monuit, quæ non queat seri.

^k *Nomini credamus*] Habent enim Græci commune nomen, quo junctum funemque nomen, perinde ac si ex junco funes olim contextos significarent: *σχοδρος*. Vide Rob. Constant. in Lexico.

^l *Philuraque*] Hoc est, ex tenuissi-

mis arboris tiliam membranâ, seu tunica: hæc enim *φιλύρα* Græcis dicitur.

^j *Theophrastus*] Hist. vii. 13. et ex eo Athenæus lib. ii. p. 64.

^k *Ex qua impilia*] Ita Mss. Reg. Colb. Chiffi. Th. non, ut editi perperam, *mapalia*. Sunt autem *impilia* socculi. Theophrasto *ποδεία*. *ῥφάβε-ται δὲ ἐξ αὐτοῦ*, inquit, *καὶ ποδεία, καὶ ἄλλα λυδία*. *Ποδεία* sunt pedum tegumenta ex coacta lana. *Impilia* igitur coactilia erunt, pedibus involvendis calceandisque utilia. *Des chausses de feutre*. Pollux ii. 4. pag. 116. *Ποδεία δὲ τοῦ περὶ τοῖς ποσὶ πέλους*. Hesychius: *Νάκτα, τοῦς πέλους, καὶ τὰ ἐμπύλια*. Usus hac voce *impilia* Ulpianus. Vide Turnebum Advers. xi. 14. p. 334.

quam eriophoron¹ id appellari, in exemplaribus, quæ quidem⁴ invenerim, tradit: neque omnino ullam mentionem² habet, cuncta cura magna persecutus CCCXC.³ annis ante nos, ut jam et alio loco diximus;⁶ quo apparet, post id temporis spatium in usum venisse spartum.

XI. Et quoniam a miraculis rerum cœpimus, sequemur eorum ordinem, in quibus vel maximum est, aliquid nasci aut vivere sine ulla radice. Tuberæ^o hæc vocantur, undique terra circumdata, nullisque fibris nixa, aut saltem capillamentis, nec utique extuberante loco in quo gignuntur, aut rimas agente: neque ipsa terræ coherent. Cortice etiam includuntur, ut plane nec terram esse possimus dicere, nec aliud quam terræ callum.¹ Siccis hæc fere et sabulosis locis, fructectosisque, nascuntur. Excedunt sæpe magnitudinem mali cotonei, etiam librali pondere. Duo eorum genera, arenosa dentibus inimica, et altera² sincera. Distinguuntur et colore, rufo, nigroque, et intus candido:³ laudatissima Africæ. Crescant, anne vitium id terræ (neque enim aliud intelligi potest) ea protinus globetur magnitudine, qua futurum est; et vivantne, an non, haud facile arbitrator intelligi posse. Putrescendi enim ratio communis est iis cum ligno. Lartio Licinio^p prætorio viro jura reddenti

Harduin. in qua id stat.—4 Chiffi. quæ equidem.—5 Gronov. et al. ante Harduin. habet sparti cuncta . . . CCCXC.—6 Cod. Dalec. ut in alio jam loco diximus.

CAP. XI. 1 Cod. Dalec. nec aliud terræ quam callum.—2 Vet. Dalec. sunt et altera.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. nigroque intus et candido.—4 Hispan.

NOTE

¹ Eriophoron] 'Εριόφορον, ob tomentis copiam, quam gerit, quæ lanæ modo in stamina deduci potest. Bulbi eriophori geminam iconem exhibet Dodonæus, p. 681. Ex his alterum in Regio horto vidimus, qualem et Clusius pinxit. Peruanum præterea alterum, et tertium Orientalem appellatum.

² Neque . . . mentionem] Ejus nimis quod nunc describitur.

³ CCCXC. annis] Vide Notas et Emend. num. 3.

^o Tuberæ] Vulgo, des Truffes.

^p Lartio Licinio] Vetus inscriptio, sed suspecta illa quidem nobis, apud Gruterum, p. 180. LARTIUS. LICINIUS CUM. GUBERNASSET. HISPAN. HUNC AQUAEDUCTUM. JUSSIT. AEDIFICARE. Apud Plinium Juniorem Epist. II. 14. Largius Licinius, pro Lartio, mendose appellatur.

in Hispania⁴ Carthagine, paucis his annis scimus accidis-
disse, mordenti tuber, ut deprehensus intus denarius⁵ pri-
mos dentes inflecteret: quo manifestum erit, terræ naturam⁶
in se globari. Quod certum est, ex iis erunt⁷ quæ nascan-
tur, et seri non possint.⁶

XII. (III.) Simile est et quod in Cyrenaica provincia
vocant misy,⁸ præcipuum suavitate odoris ac saporis, sed
carnosius: et quod in Thracia⁹ iton, et quod in Græcia
geranion.⁸

XIII. De tuberibus¹⁰ hæc traduntur peculiariter: Cum
fuerint imbres autumnales, ac tonitrua¹¹ crebra, tunc nasci,
et maxime e tonitribus:¹¹ nec ultra annum durare: tenerri-
ma autem verno esse. Quibusdam locis¹² accepta riguis

~~~~~

nias Vet. Dalec.—5 Cod. Dalec. *deprehensus intus denariis*.—6 Ita codd. Har-
duini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Quod certum est
ex iis quæ nascuntur, et s. n. possunt* cod. Dalec. *quod certum est ex iis quæ
nascantur et s. n. possint* edd. vett. et Gronov.

CAP. XII. 1 Turneb. *vocant mison*. Mox, margo edd. Dalec. et Gronov.
suavitate saporis, carnisque odore, et quod, &c. ex Athenæo. Cod. Dalec. *suavi-
tate, odore, sapore, sed, &c.*—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.
Vid. Not. et Emend. n. 4. Turneb. legit, *et quod in Thracia iton*; Gronov.
et aliæ edd. ante Harduin. *et quod in Thracia ceranium*; Chiffi. *et quod in
Thracia ceraration*.

CAP. XIII. 1 Dalec. *a tonitribus*.—2 Alii ap. Dalec. *acceptantur riguis et*

NOTÆ

⁴ *Terræ naturam*] Substantiam te-
nuiores, ex qua tuber gignitur, sic in
se convolvi, ut incidentia quoque in-
cludat.—⁶ De hoc argumento vide dis-
sertationem D. Geoffroy junioris, in
Historia Academiæ Regiæ Scientia-
rum an. 1711. p. 23. Ed. sec.

⁷ *Ex iis erunt*] Ex eorum genere
tubera erunt, quæ seri non possint.

⁸ *Simile est . . . misy*] Tuberis ge-
nus, et iton, et heranion.

⁹ *Et quod in Thracia*] Vide Notas
et Emend. num. 4.

¹⁰ *De tuberibus*] Hæc totidem ver-
bis Athenæus lib. II. p. 62. ex Theo-
phrasto.

¹¹ *Ac tonitrua*] Sic etiam sensit Ju-
venalis Sat. v. 116. 'Post hunc tra-

dentur tubera, si ver Tunc erit, et
facient optata tonitrua cœnas Ma-
jores.' Vide et Plutarch. Sympos.
Quæst. IV. 2. p. 664.

¹² *Quibusdam locis*] Quibusdam in
locis tuborum origo debetur aquis, et
exundationibus fluminum, semina se-
cum devehentium. Theophrastus a-
pud Athen. loc. cit. Οὐ μὴν ἀλλ'
ἐνίοι γε ἐς σπερματικῆς οὐσῆς τῆς ἀρχῆς
ὑπολαμβάνουσιν, ἐν γοῦν τῇ ἀγαλῇ τῶν
Μεταληραίων οὐ φασὶ πρότερον εἶναι πρὶν
ἢ γενομένης ἐπομβρίας τὸ σπέρμα κατε-
νεχθῆναι ἀπὸ Τιαρῶν, τοῦτο δ' ἐστὶ χωρίον
ἐν ᾧ πολλὰ γίνεται . . . Φέρεται δὲ καὶ περὶ
Λάμψακον, καὶ ἐν Ἀλωπεκονήσῳ, καὶ
τῇ Ἠλείῳ. Quæ totidem verbis sum-
ma fide Plinius reddidit. Tiaræ por-

feruntur :² sicut Mitylenis negant nasci,³ nisi exundatione fluminum invecto semine ab Tiaris. Est autem is locus; in quo plurima nascuntur. Asiæ nobilissima circa Lampsacum, et Alopeconnesum :⁴ Græciæ vero, circa Elin.

XIV. Sunt et in fungorum genere a Græcis dicti pezicæ,¹ qui sine radice aut pediculo nascuntur.

XV. Ab his proximum dicetur auctoritate clarissimum laserpitium, quod Græci silphion^a vocant, in Cyrenaica^b provincia repertum : cujus succum vocant laser :^c magnificum in usu medicamentisque, et ad pondus argenti denarii^d pensum. Multis jam annis^d in ea terra non invenitur, quoniam publicani,^e qui pascua conducunt, majus ita

seruntur.—² Margo edd. Dalec. et Gronov. nasci in littore, ex Athen.—⁴ Ibid. ex eodem Athen. in *Aearnide*.

CAP. XIV. 1 Turneb. Advers. XI. 20. dicti pezitæ. Mox, cod. Dalec. et pediculo.

CAP. XV. 1 Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. argentei denarii.—

NOTE

ro collis nomen fuit, imminens littori Mitylenæorum. In nummis antiquis ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΩΝ scribitur.

² *Pezicæ*] Πέζικας appellat Theophr. apud Athen. lib. II. p. 61. quasi fungos sessiles dixeris : sunt ii globosæ formæ et instar rotundi orbis terræ adhærent, nullo pede aut cauliculo fulti : qui dum resiccati rumpuntur, tenuissimum pulverem instar fumi evomunt : vulgo Lupi crepitus vocant : nec sunt ii fungi edules.

^a *Græci silphion*] Columella VI. 17. 'Et radix quam Græci σίλφιον vocant, vulgus autem nostra consuetudine laserpitium appellat.' Aliquando et ea canlis ejus plantæ appellatio fuit. Diosc. III. 94. ἐνίοι δὲ τὸν μὲν καὶ λὸν σίλφιον ἐκάλουν. Pro tota planta Galenus lib. IV. de Morbis Aentis, Comment. 96. τὴν βίαν τοῦ σίλφιου καλεῖν ἔθος τοῖς ἀσθενοῦσι θυμωμένοις ἐλπὴ τῇ βοτάνῃ.

^b *In Cyrenaica*] Inde Cyrenas 'laserpiciferas' vocat Catullus, prave,

pro 'laserpitiseris.'

^c *Succum vocant laser*] Philoxenus in Glossis, λασάριον.

^d *Multis jam annis*] Sic XXII. 48. 'Extincto omni Cyrenaico silphio, ut diximus.' Scribonius Largus, qui Tiberii ætate vixit, c. 16. Ad anginam, Compos. 67. 'Medicamenta autem simplicia quidam hæc faciunt : Laser Cyrenaicum, si poterit inveniri : sin minus, Syriacum aqua dilutum,' &c.

^e *Quoniam publicani*] Mancupum avaritia non patitur laserpitium in caulem assurgere, quia illud depopulantur pecorum pabulo : adeo ut unus canlis qui pecoris aviditatem fefellerat, pro miraculo Neroni sit misans. Statim in herba tenerove caule depascuntur pecudes, neque sinunt in ferulam assurgere. Arcebant prius ipsi incolæ greges ab ea planta, ne florem depascerentur, radicemque suffoderent, teste Arriano de Expedit. Alex. lib. III.

lucrum sentientes, depopulantur pecorum pabulo. Unus omnino caulis nostra repertus memoria, Neroni principi missus est. Si quando incidit pecus in spem nascentis, hoc deprehenditur signo: ove, cum comederit, dormiente protinus, capra sternutante.² Dique jam non aliud ad nos invehitur laser, quam quod in Perside,³ aut Media, et Armenia nascitur large, sed multo infra Cyrenaicum: id quoque⁴ adulteratum gummi, sacopenio,⁴⁵ aut faba fracta. Quo minus omittendum videtur, C. Valerio,⁶ M. Herennio coss. Cyrenis advecta Romam publice laserpitii⁷ pondo xxx. Cæsarem vero dictatorem initio belli civilis, inter aurum argentumque protulisse ex ærario laserpitii pondo cxi.⁶¹ Id apud auctores¹ Græciæ evidentissimos invenimus natum imbre piceo repente madefacta tellure, circa⁷ Hesperidum hortos⁸ Syrtimque majorem, septem annis ante oppidum Cyrenarum, quod conditum est Urbis nostræ

² 'Ita cod. Reg. 1. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque cod. Dalec. *sternute* Gronov. al. vett. Harduin. et recentt.—³ Cod. Dalec. *idque*.—⁴ 'Ita codd. Regg.' Brotier. *gummi, sagapeno* Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. *gummi, aut sagapeno* edd. vett. et Gronov. Sic etiam Franzius, cum hac nota: 'Hic aut exciderat e textu, quod tamen agnoscit Harduinus in notis, ergo restituiimus.'—⁵ Dalec. *laseris*; et sic mox.—⁶ 'Ita cod. Reg. 1. et Editio princeps. Eruditus Harduinus ex codd. Reg. 2. et Colb. pondo M. D. At potior est antiquissimi codicis Reg. 1. auctoritas.' Brotier. pondo CXI. edd. vett. et Gronov. Harduinum secuti sunt Miller. Bipont. et Franz. Mox, pro *evidentissimos*, Vet. Dalec. *vetustissimos*.—⁷ Chiff. *erga*.—⁸ Cod.

NOTE

¹ Quod in Perside] De lasere Media, Eustathius in Dionys. v. 1617. p. 127. De Syria, Media, Armeniaque, Diosc. iii. 94. Apicius i. 36. 'Laser Parthicum' vocat.

² Sacopenio [aut sagapeno] Sic Diosc. iii. 94. Δολοῦται δὲ τὰς ὁδὸς πρὸ τοῦ ξηραθῆναι σαγαπηνῶν μεγυμένον, ἢ ἀλείφον ἐρεγγυῶν, κ. τ. λ.

³ C. Valerio] In annum Urbis dclxi. incidit Consulatus C. Valerii Flacci, et M. Herennii. Vide Cassiod. Jul. Obsaq. et Fragm. Capitol.

⁴ Pondo CXI. [M. D.] Hoc est, pondo mille quingenta. Ita Mss. Reg. 2. et Colb. non, ut editi, pondo CXI.

⁵ Id apud auctores] Nempe apud Theophr. Hist. vi. 3. unde hæc deinceps ad verbum expressa.

⁶ Hesperidum hortos] Vide v. 5. Theophr. loc. cit. ut quidem in libris editis vulgo habetur, περὶ τῶν Ἑσπερίων ἁρὸ τῶν Εὐσιπερίων, circa Hesperiam seu Beroenicen oppidum Syrti vicinum.

anno CXLIII.¹ Vim autem illam per quatuor millia stadium^m Africae^s valuisse. In ea laserpitium gigni solitum, rem feram^a ac contumacem, et si coleretur, in deserta fugientem: radice multa crassaque, caule ferulaceo,⁹ aut simili crassitudine.^o Hujus folia^p maspetum vocabant, apio maxime similia. Semen erat foliaceum,^q folium ipsum vero^{io} deciduum.^r Vesci pecora^s solita, primoque purgari, mox pinguescere, carne mirabilem in modum jucunda. Post folia amissa,^t caule ipso et homines^u vescebantur decocto, asso, elixoque:^a eorum quoque corpora XL. pri-

Dalec. *stadium in Africa*.—9 Th. ap. Dalec. *magnitudine ferula par.* Mox, pro aut, quod servant codd. Harduin. Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *haud legitur in edd. vet. et Gronov.*—10 Ita codd. Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et vere* Gronov. et al. *vere nascitur* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—11 'Th. *emissa, caulis ipse* (sub. 'prodit') quo *et homines.*' Dalec. Mox,

NOTE

Anno CXLIII.] Olympiadis XLII. annus hic tertius fuit. Theophr. loc. cit. conditam Cyrenen ait, annis fere trecentis antequam Archon Athenia Simonides foret: fuit autem is Archon Olymp. cxvii. anno secundo, Urbis Romæ ccccxlii. Quare cum Theophrasto Plinius facit: cum a trecentorum annorum numero quies desideretur. Solinus Urbis Cyrenæ ortam ascribit Olympiadi v. et xl. post Trojam captam anno dcccxxvi. Eusebius in Chron. vicennio fere ante, Olymp. xxxvii. anno iv. 'Battus,' inquit, 'Cyrenen condidit.'

^m Quatuor millia stad.] Theophr. *ελαίω ἢ τετρακισχίλια στάδια.* Sunt ea passuum l. millia.

^a Rem feram] Quæ cultum aspernetur omnem, et loca culta fugiat: vel, uti de cupressò dictum est, quæ sit natu morosa.

^o Aut simili crassitudine] Vide Notas et Emend. num. 5.

^p Hujus folia] Theophr. loc. cit. τὸ δὲ φύλλον δὲ καλοῦσι μάσπετον, ὅμοιον τῷ σέλινῳ, κ. τ. λ. Pollucis. vi. 10. p. 287. eadem sententia est: 'Ἡ δὲ μέγιστον σίλφιον . . . τὸ δὲ φύλλον μάσπετον, Diosc. vero iii. 94. caulem maspetum vocat: Ὅδ' ὁ παυλὸς μάσπετον καλεῖται, ἀμφοτέρω νόθηται. Idem nihilominus aliorum sententiam recitat: ἔνιοι δὲ τὸν παυλὸν σίλφιον ἐκάλεσαν, τὴν δὲ μέγιστον μαγύδαριν, τὰ δὲ φύλλα μάσπετα.

^q Semen . . . foliaceum] Theophr. *Σπέρμα δ' ἔχει πλατὸν, φυλλώδες, ὡς τὸ λεγόμενον φύλλον.* Et ipsam quoque semen a planitie foliaces, folium est appellatum, ut ex Galeno dicemus statim.

^r Folium . . . vero deciduum] Vide Notas et Emend. num. 6.

^s Vesci pecora] Theophr. loc. cit.

^t Post folia amissa] Decidere enim ea a Canis orta, Austro fiante, quidam tradidere.

^a Asso, elixoque] Theophr. *ἀρόδον, ὀνόν.*

mis diebus purgante a vitiiis omnibus. Succus duobus^v modis capiebatur: e radice, atque caule. Et hæc duo erant nomina: rhizias, atque caulias vilior illo¹² ac putrescens. Radici^x cortex niger. Ad mercis adulteria,^y succum¹³ ipsum in vasa coniectum, admixto furfure,¹⁴ subinde concutiendo ad maturitatem^a perducebant, ni ita fecissent, putrescentem. Argumentum erat maturitatis, color,¹⁵ siccitasque sudore finito.^b Alii tradunt laserpitii radicem fuisse majorem cubitali, tuberque in ea^c supra terram.¹⁶ Hoc inciso,^d profluere solitum succum, ceu lactis,¹⁷ superenato caule, quem magydarin vocarunt. Folia

Chiffi. *asaeque elixo*.—12 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *atque caulias, vilior ille* Gronov. et vulgg.—13 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *niger et ad mercis adulteria. Succum* Gronov. et vulgg.—14 Margo edd. Dalec. et Gronov. *admixta farina*, e Theophr.—15 Chiffi. *colos*.—16 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *super terram* edd. vett. et Gronov.—17 Gronov. *seu lactis*. Mox, Vet. Dalec.

NOTÆ

^v *Succus duobus*] Theophr. loc. cit. et Diosc. totidem verbis. *Καυλίαν* vocabant succum qui e caule, *ρίζαν* qui ex radice exprimeretur.

^y *Vilior illo*] Vide Notas et Emend. num. 7.

^x *Radici*] Theophr. loc. cit.

^y *Ad mercis adulteria*] Ad mercem eam sive succum adulterandam. Legit Salmasius in Solin. p. 1024. *ad merces ad ultra*, et ad ultra esse ait, quod Græci *eis τὰ πέραν* dicant. At id quis unus, amabo, dixit idoneus satis Latinitatis auctor?

¹⁴ *Admixto furfure*] Theophr. *admixta farina, ἄλευρα μίχουσι*.

^a *Ad maturitatem*] Ad perfectionem integritatemque eam, quam hominum industria et opera obtineret, ut a putredine defenderetur.

^b *Sudore finito*] Omni humore succi excocto, siccato.

^c *Tuberque in ea*] In eaque radice extuberare capitulum quoddam, quod

sublime penitus extet, ut fere in summa tellure esse appareat: Οἱ δὲ τοῦ σιλφίου τὴν ῥίζαν φασὶ γενέσθαι πηχυαίαν ἢ μικρὰ μείζονα. Ταύτην δὲ ἔχειν ἐπὶ τοῦ μέσου κεφάλιον ὃ καὶ μετεωρότατόν ἐστι, καὶ σκεδὸν ὑπὲρ γῆς. Theophr. loc. cit.

^d *Hoc inciso*] Theophr. loc. cit. Sed quem ex Plinio, aliisque, sic legas: Μετὰ ταῦτα δὲ τὸν καυλόν^a καλεῖσθαι δὲ μαγύδαριν^b ἐκ δὲ τούτου τὸ καλούμενον φύλλον. Quamquam alii, ut diximus, radicem magydarin vocant, non caulem: semen ipsum, fructumque Galenus, tomo II. in explic. vocum Hippocr. p. 93. Ὁσὸν καρπὸς, σιλφίου σπέρμα, ὅπερ φύλλον ἐνικῶς καὶ μαγύδαριν ὑπὸ τινων καλεῖται. Sacci fructus, silphii semen dicitur, quod et folium simpliciter, et magydaris a quibusdam vocatur. Et Julius Pollux vi. 10. pag. 287. Σιλφίου τὸ σπέρμα καλεῖται μαγύδαριν, κ. τ. λ.

aurei^a coloris pro semine fuisse, cadentia a Canis ortu, Austro flante. Ex his laserpitium nasci solitum, annuo spatio^f et radice et caule consummantibus sese.¹⁸ Hoc et circumfodi^g solitum prodidere. Nec purgari pecora, sed ægra sanari,^h aut protinus mori, quod in paucis accidere.¹⁹ Persico silphio prior opinio congruit.

XVI. Alterum genusⁱ ejus est,¹ quod magydaris vocatur, tenerius et minus vehemens, sine succo: quod circa Syriam^j nascitur, non proveniens in Cyrenaica regione. Gignitur^k et in Parnasso monte copiosius,³ quibusdam laserpitium vocantibus: per quæ omnia^l adulteratur rei saluberrimæ utilissimæque auctoritas. Probatio sinceri^m prima, in colore modice rufo, et cum frangitur,³ candido intus, mox translucente: gutta, aqua,⁴ salivaque liquescit. Usus in multisⁿ medicaminibus.

supernasci caulem.—18 Chiffi. *consummentibus sese.*—19 Vet. Dalec. *accidit.*

CAP. XVI. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Alterum genus est* Gronov. et vulgg.—2 Cod. Dalec. *copiosum.* Mox, Vet. Dalec. *per quod omnino adulteratur.*—3 Chiffi. *frangatur.*—4 Vet. Dalec. *aquæ.*

NOTE

^a *Folia aurei*] Foliacea, ut diximus, semina ei sunt: hæc post Canis ortum Austro flante decussa novellas silphii seu laserpitii plantas gignunt. Semen silphii folium simpliciter appellatum esse, ex vetustis scriptoribus antea demonstratum est. Theophrasti hæc verba sunt loc. cit. τὸ καλούμενον φύλλον εἶναι σπέρμα, ὃ καὶ ὅταν νότος λαμπρὸς πνεύσῃ μετὰ Κόνα, διαβρίττεται· ἐξ ὧν φύεσθαι τὸ σιλφίον.

^f *Annuo spatio*] Eodem anno radix consummatum, perficiturque, et caulibus: τῷ αὐτῷ δὲ ἔτει τὴν τε βίξαν γίνεσθαι, καὶ τὸν καυλόν.

^g *Hoc et circumfodi*] Theophr. Διὼν ὁρῶντες ἑπείτερον, παστῖναι ἀννίσιν οὐκ ὀφείτῃ.

^h *Sed ægra sanari*] Aut sanari protinus, aut protinus mori: mori autem protinus, rarum.

Delph. et Var. Clas.

ⁱ *Alterum genus*] Ex Theophr. loc. cit. Adde Hesychium, p. 614. Μαγύδαρις, ὅπως σιλφίου· οἱ δὲ ἕτερον τοῦ σιλφίου εἶναι εἶδος μανώτερον.

^j *Circa Syriam*] Περί Συρίαν Theophrast. At Diosc. III. 94. ἐν Λιβύῃ.

^k *Gignitur*] Theophr. loc. cit.

^l *Per quæ omnia*] Per Syriacum, Parnassiumque silphium, verum ac sincerum adulteratur.

^m *Probatio sinceri*] Diosc. quoque, loc. cit. Διαφέρει δὲ αὐτοῦ ὁ ὑπέρυθος, καὶ διαυγής, σμυρνίζων... μὴ δὲ ἀπρηγὸς πρὸς τὴν γένεισιν εὐχερῶς τε διεμνέσθαι ἐπὶ τὸ λευκὸν χρῶμα, κ. τ. λ. Prasertur modice ruber, atque translucens, myrrha æmulus... neque asporis immittis: qui denique et facile liquescit ac diluitur, et albescit.

ⁿ *Usus in multis*] Quæ referentur

9 D

Plinius.

XVII. Sunt etiamnum duo genera,¹ non nisi sordido nota vulgo, cum quæstu multum² polleant. Inprimis rubia³ tinguendis lanis et coriis necessaria. Laudatissima Italica,⁴ et maxime suburbana: et omnes pæne provinciæ scatent⁵ ea. Sponte provenit, seriturque⁶ similitudine erviliæ.⁷ Verum spinosus⁸ ei caulis: geniculatus hic est,⁹ quinis circa articulos in orbe foliis. Semen ejus rubrum¹⁰ est.¹¹ Quos in medicina usus habeat, suo dicemus¹² loco.

XVIII. At quæ vocatur radícula,¹³ lavandis demum lanis

~~~~~

CAP. XVII. 1 Cod. Dalec. *etiam nunc duo radicum genera.*—2 Cod. Dalec. nullo.—3 Vet. Dalec. *etsi om. p. prov. scatant.*—4 Chiffi. *et caule geniculatus;* cod. Dalec. *ac geniculatus huic caulis est.*—5 ' In Mas. Reg. *Semen ejus rubia est.* Forte melius editio princeps, *Semen ejus quos in medicina usus habeat, suo dicemus loco.* Fructus rubiæ primo viridis, deinde ruber, denique niger est.' Brotier. *rubia est etiam Chiffi.*

NOTÆ

inferius, xxii. 48. et 49.

¹ Sunt . . . duo genera] Earum scilicet plantarum, quarum confessæ sunt utilitates, ut dictum est c. 1.

² Quæstu multum] Diosc. de rubia: *ὀφελίμως σπείρεται, διὰ τὸ γίνεσθαι ἐκ τοῦτον πλείστην πρὸς ὄσον.*

³ Inprimis rubia] Græci *ἐρυθρόδαρον* vocant: Galli, *Garance*: officinæ, *Rubiam tinctorum*. Radicis liquore apud nos singulis annis in Paschali festo mulieres ova tingunt. A Dodonæo pingitur, p. 349. qualem in horto Regio vidimus. A vocabulo Gallico deductus garaneus color, cujus Ugutio meminit: qui nempe accedit ad rubiam: cujusmodi est color cervorum: *Couleur de cerf, garancé.*

⁴ Italica] Ravennatem rubiam laudat inprimis Dioscor. iii. 160.

⁵ Sponte . . . seriturque] Hoc est, una sylvestris est, sativa altera, quod et Diosc. loc. citato ait: addens et inter oleas et in arvis seri.

⁶ Similitudine erviliæ] Semen, inquit, seritur, similitudine erviliæ, seu pisii minoris. De ervilia diximus lib. xviii. 10.

⁷ Verum spinosus] *Τραχὺς, asper*, Diosc. *Εἰσι δὲ αὐτοῦ οἱ καυλοὶ τετράγωνοι, μακροί, τραχεῖς . . . ἔχοντες ἐκ διαστημάτων τὰ φύλλα καθ' ἑκάστον γένον, ὥσπερ δαστέρας αἱ κύνες περιεκείμενα.* Foliis in orbem per intervalla, nempe circa singula genicula, stellæ modo decussatim radiatis.

⁸ Semen . . . rubrum] Semen rotundum, inter initia viride, mox rubrum, postremo, cum ematurit, nigrum, inquit Diosc. *Καρπὸν στρογγύλον, τὰ πρῶτα χλωρὸν, εἴτα ἐρυθρὸν, εἴτα πεπαιγμένον μέλαν.*

⁹ Suo dicemus] Lib. xxiv. 56.

¹⁰ At quæ . . . radícula] Dioscoridi II. 193. *Ἀπρόθιον . . . ὃ οἱ ἐρωπλόται χρῶνται πρὸς κάθαρσιν τῶν ἐρίων. Στραθίον σive radícula, qua fullones purgandis lanis utuntur.* Ea est quæ communis officinarum consensu *saponaria* dicitur, quoniam eluendis vestimentorum maculis, sordibusque lanarum expurgandis, saponis vicem exhibet. Quidam herbam fullonum etiam nominant, *l'herbe au foulon*, quod ea interpolandis vestibis et mangonio polliendis fullones utuntur. Eadem apud

succum habet: mirum quantum conferens¹ candori molli-
tiaeque. Nascitur sativa ubique, sed sponte^b præcipua in
Asia Syriaque, saxosis et asperis locis. Trans Euphratem
tamen laudatissima, caule ferulaceo, tenui, et ipso cibis
indigenarum expetito, et unguentis,^c quicquid sit cum quo
decoquatur: folio oleæ. Struthion³ Græci vocant: floret
æstate, grata aspectu: verum sine odore, spinosa, et caule
lanuginoso. Semen ei nullum, radix magna, quæ conditur^d
ad quem dictum est^d usum.

XIX. (IV.) Ab his superest reverti ad hortorum curam,
et suapte natura memorandam, et quoniam antiquitas nihil
prius mirata est, quam Hesperidum hortos, ac regum Ado-
nis^e et Alcinoi: ^f itemque pensiles,^g sive illos Semiramis,^h

*****

CAP. XVIII. 1 Vet. Dalec. *habet mirum, multum conferens*.—2 Ita Harduin.
1. 2. 3. et recentt. *et tingenti* Gronov. et vulgg.—3 *Struthion* Gronov.—4 Ita
Harduin. 1. 2. 3. Bipont. Miller. et Franz. *condiditur* edd. vett. et Gronov.
^e *quam lectio aptior.* Franz.

NOTE

Diosc. in Nothis: *στρουθιον, Πρωλαις, ἔρβα λαναρία, ἢ ῥάδις λαναρία*. Et Co-
lumella xi. 2. in Aprili: 'Oves Ta-
rentinæ radice lanaria lavari debent,
ut tonsuræ præparentur.' Pingitur
a Dodonæo, p. 179.

^b *Sed sponte*] Hoc est, quæ sylves-
tris est, et alterius fere naturæ, caule
nempe ferulaceo et eduli, qualem sa-
ponaria non habet: etsi radicem eam
Syriacam *ῥίζιον* quoque et *στρουθιον*
vocant.

^c *Et unguentis*] Vide Notas et E-
mend. num. 8.

^d *Ad quem dictum est*] Ad lavandas
scilicet lanas.

^e *Adonis*] Est hic Adonis in geni-
tivo, ex Græco *Ἄδων, Ἄδωνος*. Tamen
Adonidis hortos antiqui vocant, in
quibus alsiosæ plantæ educantur, in-
tra *περιφύφρους* testas, seu dolia. Uno
verbo, hortos pensiles. *Ἀδωναιο κή-
ρον*, inquit Suidas, p. 88. *λέγονται οἱ*

μετέωροι κήποι. Meminit et Plato, in
Phædro, p. 276. Fuit Adonis Ciny-
ræ filius Cypriorum regis, ut fabulæ
ferunt.—^f At apud Ezech. viii. 14.
'mulieres plangent Adonidem,' fœ-
minæ sunt lamentantes, velut ob Lu-
næ morbum, nempe ob virium Lunæ
imbecillitatem, usque ad ipsam quin-
tam Lunam totam: unde die 'quinta
mensis' factum hoc vidit Propheta,
Ez. viii. 1. Triplex abominatio a Ju-
dæis patrata describitur eo capite, et
gradatim refertur. Prima est, thu-
rificatio idolorum, vs. 9. 10. 11. Al-
tera, plactus Adonidis, 11. 13. 14.
Tertia, adoratio Solis orientis, 15. 16.
Judææ ergo mulieres sic Lunam co-
lebant, ut viri Solem, abominatione
hi certe majore: nam viros idolola-
tria se contaminare tetrius est, quam
fœminas. Hæ præterea faciebant
'placentas reginæ cæli,' Lunæ scilicet,
Jerem. vii. 18. Eidem sacrificæ-

sive Assyriæⁱ rex Cyrus fecit, de quorum opere alio volumine dicemus.^j Romani quidem reges ipsi coluere. Quippe etiam Superbus Tarquinius^k nuntium illum sævum atque

NOTE

bant et viri 'in urbibus Juda et in plateis Jerusalem,' acceptum ei referente, quod 'abundarent panibus,' ibidem XLIV. 11. quo nomine et Ceres vocatur a Virgilio, in ipso initio Georg. I. Adonis propterea Luna appellatur, hoc est, Dominatrix: facto nomine eo feminino ex Hebræo masculino Adon אדון. Adonis ergo Luna, eo quod in segetes dominatur, ut dictum est. 'Quinta mensis' autem hoc se vidisse Ezechiel testatur, quod 'sexta die abunde virum habeat Luna,' ut Plinius loquitur, qui propterea ab ea die 'mensium annorumque initia' fecisse Druidas in Galliis refert, XVI. 95. Quamobrem dies illa 'quinta mensis' ab Ezechiele idcirco notata credi potest admodum verisimiliter, quod usque ad eam ipsam totam protraherent mulieres lamentum Adonidis, hoc est, Lunæ. Apud Virgilium autem, Ecl. x. 11. Adonis nomen pastoris est, quem 'Adoneum' Plantus vocat in Menæch. I. 2. 34. sed defletum eum a mulieribus aut viris, neuter dicit. Fabulosus alius Adonis est, quem Theocritus, Bion, alique commemorant. Sed quid cum illo Judæis mulieribus, præsertim Ezechielis ævo? *Ed. sec.*

ⁱ *Alcinoi*] Phæacum regis in insula Corcyra ditissimi: cujus sylvas laudat Virgilius Georg. II. 'Pomaria' Statius Sylvar. I. 3. 'Pometum' Terullianus, de Pallio. Secuti omnes Homerum, in Odyssea.

^k *Itemque pensiles*] De pensilibus Babylonis hortis, multa poëtæ, multa historici narrant. Describit eos luculenter Diodorus Bibl. lib. II. pag. 99. Item Philo Byzantius de septem or-

bis spectaculis, p. 3. Berosus lib. III. Rerum Chald. apud Josephum Antiq. x. 11. ait saxeas moles fuisse, quæ montium speciem referrent, superne consitas variis arborum generibus, &c. Pendentes recte dixeris in aëre sylvas.

^j *Sive illos Semiramis*] Supersunt ex Berosi annalibus monumenta, proxime apud Josephum laudata, in quibus scriptum est, non Semiramidem, Cyrumve, sed Nabuchodonosorem, ex spoliis quæ ex Judæa devastata reportarat, templum Belo extruxisse, urbemque Babylonem pro majestate imperii auctam coctilibus cinxisse maris. Ad hæc hortos aërios, et nemora pensilia fecisse, in gratiam uxoris, quæ in montanis Mediæ educata, sylvas spectare, in edito quæ essent, amabat. Berosum sequitur Cedrenus in synopsi historica. Curtius v. 5. p. 185. 'Syriæ (hoc est, Assyriæ) regem Babylone regnantem,' quisquis demum is fuerit, 'hoc opus esse molitum' scribit.

ⁱ *Sive Assyriæ*] Cujus olim metropolis Babylon fuit. Strabo I. XVI. p. 743.

^j *Alio volumine dicemus*] Morte præventus non præstitit fidem: neque est illud in Indice voluminum ab eo exaratum, quem Plinius Junior concinnavit.

^k *Tarquinius*] Rem narrat admodum eleganter Val. Max. VII. 4. 2. p. 350. Vide quæ dicturi sumus c. 53.—'Cum Superbi nomen Plinius Tarquinio præponit, cognomen id ei fuisse admonet in ipso principatu datum, ob magnificentiam.' *Ed. sec.*

sanguinarium filio remisit ex horto. In XII. tabulis legum nostrarum nusquam nominatur villa, semper in significatione ea¹ hortus: in horto vero hæredium.^{1m} Quam rem comitata est² et religio quædam: hortoque et foco³ tantum contra invidentium^o effascinationes, dicari videmus in remedio³ satyrica signa,^p quanquam hortos tutelæ Veneris assignante Plauto.⁴ Jam quidem⁴ hortorum nomine in ipsa urbe delicias, agros, villasque possident. Primus hoc instituit Athenis Epicurus, otii magister.⁷ Usque ad eum,

~~~~~

CAP. XIX. 1 Vet. Dalec. *prædium*. Vid. Varr. 1. 10.—2 *Quamobrem comitata est* Chiffi.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *hortoque et foco* etiam Chiffi. *hortosque et fores . . . dicari videmus*. In remedio edd. vett. et Gronov.—4 *Jam quidam* Dalec.—5 Vet. Dalec. *haberi rura*.—

NOTE

¹ *In significatione ea*] Festus: 'Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi qui arma capere possent, orirentur.'

^{1m} *Hæredium*] In Tabula VIII. Legia quartæ, hæc tantum hodie verba supersunt: HORTVS . . . HEREDIVM . . . TVGVRIVM. Varro de Re Rust. 1. 10. 'Antiquus noster ante bellum Punicum pendebat bina jugera, quod a Romulo primum divina dicebantur virginitas: quæ quod hæredem aequabantur, hæredium appellarunt.' Festus: 'Hæredium, prædium parvulum.' Vide plura apud Voss. in Etymol. verbo 'Hæres.'

² *Hortoque et foco*] Vide Notas et Emend. num. 9.

^o *Contra invidentium*] Invidiæ magnam vim ad nocendum antiqui putabant, cum eam sola voluntate, et ipso afflatu, et contagione, maleficam et venenatam esse, et hominibus quibus male vellet, obesse graviter censerent. Superstitione.

^p *Satyrica signa*] Perinde est, sive Satyrorum intelligat ipsa signa, hoc est, simulacra, Priapive, qualis in eo lapide pingitur, qui a Gruterio me-

moratur, p. 95. cum hac epigraphe, quæ et effigiem Dei illius et munera luculenter expedit: ΙΕΤΑΑΛΛΩ. ΚΟΡΥΝΗΦΟΡΩ. ΚΗΠΟΨΤΑΚΙ. ΚΑΕΠ. ΤΟΜΑΚΤΗ. &c. Sive τὰ αἰεὶα tantum virilia, figuramque illam, ut Martialis ait III. 68. 'Custodem merito statuit quam villicus horto, Opposita spectat quam proba virgo manu.'

⁴ *Assignante Plauto*] Quo loco Plautus id prodat, nobis hactenus incompertum. At Varro, tum de Ling. Latina. l. v. p. 48. 'Horti,' inquit, 'Veneris tutelæ assignantur:' tum de Re Rust. 1. 1. Sic etiam Festus, verbo 'Rustica vinalia:' 'Veneri templa sunt consecrata, quia in ipsius Dem tutelæ sunt horti.' Et in hortis Salustianis Romæ fuisse templum Veneris accepimus, cui hæc apposita epigraphe fuerit, quam Gruterus affert, p. 39. AEDITVI. VENERIS. HORTORVM. SALLVSTIANORVM.

⁷ *Otii magister*] In Mss. *hortorum magister*. Emit quidem certe hortum minus octoginta, in eoque philosophiæ ludum aperuit, Laërtio teste in ejus vita, l. x. p. 271. Meminit Pausanias in Atticis regiunculæ Athenarum,

moris non fuerat in oppidis habitari rura.⁵ Romæ quidem per se hortus ager pauperis erat.

Ex horto plebei macellum,⁶ quanto innocentiore victu! Mergi enim, credo, in profunda satius est, et ostrearum genera naufragio exquiri, aves ultra Phasidem⁷ amnem peti, et fabuloso⁸ quidem terrore tutas, immo sic⁶ pretiosiores, alias in Numidiam atque Æthiopiæ⁹ sepulcra: aut pugnare cum feris, mandique capientem¹⁰ quod mandat⁷ alius. At hercule quam vilia hæc, quam parata voluptati satiæ-tique, nisi eadem, quæ ubique, indignatio occurreret! Ferendum sane fuerit exquisita nasci poma, alia sapore, alia magnitudine, alia monstro,¹¹ pauperibus interdicta: inveterari vina, saccisque castrari:¹² nec cuiquam adeo longam esse vitam, ut non ante se genita potet:¹³ e frugibus quoque quoddam alimentum¹⁴ sibi excogitasse luxuriam, ac me-

⁵ *Ut non et vetustiora multo vina potet.*

~~~~~

⁶ Idem Vet. *Phasin am. et eas fab. qui. ter. tul. imo et sic.*—⁷ Cod. Dalec. *mandere cupientem quod mandit.*—⁸ Alii ap. Dalec. *castiguri.*—⁹ Chiff. *quon-*

NOTE

quam *Hortos*, κήποις, fuisse appellatam scribit: eam verisimili conjectura, propter hæc Plinii verba, de hortis Epicuri Gassendus accepit, de Vita Epicuri l. 6. Si codicum Mss. lectio arriiserit, *hortorum Magister* Epicurus sane dicatur, quod in hortis doctrinæ magisterium exercuit.

⁶ *Ex horto plebei macellum*] Non aliqd plebi macellum quam hortus fuit: non aliunde fercula. Eodem sensu Tullius in Catone, num. 56. 'Jam hortum ipsi agricolæ succidiam alteram appellant.'

⁷ *Ultra Phasidem*] Phasianas intelligit, e Colchis olim peti solitas, ut dictum est x. 67.

⁸ *Et fabuloso*] Quanquam deterriti ab earum avium aucupio homines poterant jure videri, vel solo terrore

quem de iisdem avibus, totoque cæli tractu quem incolerent, fabulæ inje-
ciissent.

⁹ *Atque Æthiopiæ*] Memnonidas aves signat, de quibus x. 37. Cum in Numidiam dicit, Meleagrides, de quibus eodem libro, c. 38.

¹⁰ *Mandique capientem*] Dum apros venatur.

¹¹ *Alia monstro*] Quorum natura a ceterorum pomorum conditione dispar: ut sunt spadonia: item melofo-
lia, ceteraque, de quibus xv. 15. vel intempestive orta. Plinius xvii. 1. 'Ob hoc insita, et arborum quoque adulteria excogitata sunt, ut nec poma pauperibus nascerentur.'

¹² *Saccisque castrari*] Sacco frangi vini vires, ut dictum est xiv. 28.

¹³ *E frugibus quoque quoddam alimen-*

dullam tantum earum: superque pistrinarum^a operibus et cælaturis vivere, alio pane procerum, alio vulgi,¹⁰ tot generibus usque ad infimam plebem descendente annona. Etiamne in herbis discrimen inventum est, opesque differentiam fecere¹¹ in cibo,^b etiam uno asse venali? In his quoque aliqua sibi nasci tribus¹² negant,^c caule in tantum saginato,¹³ ut pauperis mensa non capiat. Sylvestres fecerat natura corrudas, ut quisque demeteret passim: ecce altiles^d spectantur asparagi: et Ravenna ternos libris^e rependit. Heu prodigia ventris! Mirum esset non licere pecori carduis vesci: non licet plebi.¹⁴ Aquæ quoque separantur, et ipsa naturæ elementa vi pecuniæ discreta sunt.¹⁵ Hi nives,^f illi glaciem potant, pœnasque montium^g in voluptatem gulæ vertunt. Servatur algor^{16h} æstibus, exco-

~~~~~

dam alitum.—10 Vet. Dalec. *insuperque pistrin. opera, et cælaturas: vivere alios pane proc. alios vulgi.* Mox, *ad intimam plebem* Chiffi.—11 Cod. Dalec. *opusque diff. facere.*—12 Turneb. *pauperioribus.*—13 Codd. Dalec. et Chiffi. *signato.*—14 Gronov. *plebei.*—15 Cod. Dalec. *in pecunia, &c.* Chiffi. *in pecuniæ decretum*

NOTE

tum] Alicam intelligit, de qua prolixè Plinius XVIII. 29. 'Sed inter prima dicatur et alicæ ratio, præstantissimæ saluberrimæque: quæ palma frugum indubitata Italiam contingit.' Et 'Alica fit e sea... Nudata conciditur medulla,' &c.

^a *Superque pistrinarum*] Pistrinarum opera ac cælaturas interpretor, varias rerum imagines quas panificiis suis, crustulisque, quod etiamnum hodie fit, pistorum effingunt. Cave enim intelligas, quod visum est nonnullis, pistrinalas ædificari etiam ac cælari solitas, quibus procerum panis moleretur, seorsim a pane vulgi.

^b *Opesque.... in cibo*] In herbis, quæ vix asse veneunt.

^c *Tribus negant*] Tribuum nomine plebem infimam monet intelligi oportere, cujus mensa saginatos caules, altilesque asparagos minime capiat?

^d *Ecce altiles*] Ponderosi, quasi ex

sagina pingues.

^e *Et Ravenna ternos libris*] Ravenantes asparagi, inquit, ita sunt saginati, ut terni libram pendant.

^f *Hi nives*] Hujus moris indicia signat Martialis passim, ut IX. 23. 'Nec labris nisi magna meis crystallæ terantur, Et faciant nigras nostra Falerna nives.' Et XII. 17. 'Nec nisi post niveam Cæcuba potat aquam.' Sed et nivem meram bibebant. A. Gellius XIX. 5. 'Is nos aquam multam ex diluta nive bibentes coërcebat, severinsque increpabat.' Vel ibi forsitan 'ex nive,' cum nive admixta sonat: quæ loquendi forma Plinio quoque ipsi familiaris est.

^g *Pœnasque montium*] Glaciei molæ, ac nivium globos, quibus montium juga premuntur.

^h *Servatur algor*] Nix in fossis eam ob rem cavatis asservatur in æstatem

gitaturque ut alienis mensibus nix algeat. Decoquunt¹ alii aquas: mox et illas hyemant. Nihil utique¹⁷ homini sic, quomodo rerum naturæ placet. Etiamne herba aliqua divitiis¹⁸ tantum nascitur? Nemo Sacros¹ Aventinosque montes, et iratæ plebis secessus circumsperxit: mox enim certe¹⁹ æquabit, quos pecunia separaverit. Itaque her-

¹ *Divitiis.*

sunt.—16 *Ligur* cod. Dalec.—17 Ita codd. Harduin. et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. itaque Gronov. et vulgg.—18 Cod. Dalec. *divitiis tantum nascitur*; Chiffi. *divitiis tantum nascitur*.—19 Gronov. et al. ante Harduin.

NOTE

usque. Athenæum vide l. iii. p. 124.

¹ *Decoquunt*] Vide quæ dicenda sunt xxxi. 23.

¹ *Nemo Sacros*] De secessionem plebis in Sacrum montem, ob injurias potentium ac divitum contemptus, vide Livium l. ii. p. 32. in Aventinum, l. iii. p. 59.

¹ *Mox enim certe*] Nemo, inquit, in tanto divitum fastidio, qui ipsis quoque herbis pauperibus interdunt, plebis iram secessumque, ut quondam, desideret: mox enim certe intelliget abunde iratam, et cum utrosque componet, divites, pauperesque, æquabit eos inter se, quos pecunia separavit. Nam cum macelli vectigal aliud majus Romæ nullum esset, tanta insecuta est plebis indignatio, tantus clamor, tanta apud omnes Principes conquestio, ut portorium mercis hujus remitti oportuerit: compertumque æquas esse fore pauperum ac locupletum opes: pauperumque divitiis non in nummo quidem, sed in solo: nec in arca repositum, sed sub dio esse. In libris hactenus editis, *mox enim certe*, satis pie quidem, at non sincere: cum in Mss. Reg. Th. Colb. aliisque, quos Pintianus vidit, *mox* planissime legatur. Aliis *mox* legi placet, nimium

subtiliter, nec satis congruenter orationi reliquæ.—¹ Vectigalia sibi remitti sæpe flagitavere civitates: remissa sibi sunt sæpe gratulatur. Testes nummi veteres plurimi, cujus generis sunt isti insignes duo, Carausii Augusti: IMP. CARAVSIVS. P. F. AVG. Caput radiatum, in alio laureatum. X. EXPECTATE VENI. Augustus et civitatis Genius dextrarum jungunt. Argenteus olim apud D. Foneault. Hic si legi oportet, 'Expectate veni,' fingi oportet rebellem provinciam aliquam auxilio Carausium evocasse, non per literas, ut fit, vel per legatos, sed per numisma. At in pictura jam in provinciam et in ipsam Urbem advenisse perhibetur: cur ergo etiam tum diceretur, 'Expectate veni,' cum verius tum diceretur, 'Expectatus venisti,' ut titulus pietatis responderet? Latet igitur sub his literis aliqua sententia, nempe ista, qua civitas Augustum alloquitur, cujus dextram tenet: 'EXPECTAT Adventu tuo ædna vectigalium exemplo Narbonis immunitatem.' Gallice: *La ville d'Autun s'attend, qu'à votre avènement elle sera exempte d'impôts sur le pié de Narbonne.* In alio, qui in Anglia asservatur, scriptum est, EXPECTATE VENIES: hac sententia: 'EX-

cule nullum macelli vectigal majus fuit Romæ, clamore plebis incusantis apud omnes principes, donec remissum est portorium mercis hujus: compertumque non aliter¹ quæstuosius censum haberi aut tutius, ac minore fortunæ jure, cum credatur pensio ea pauperum.² Is in solo sponsor³ est, et sub dio redditus, superficiesque cælo quocumque gaudens.

Hortorum Cato⁴ prædicat caules. Hinc primum agricolæ æstimabantur⁵ prisci, et sic statim faciebant judicium, nequam esse⁶ in domo matremfamilias (etenim hæc cura foeminæ dicebatur)⁷ ubi indiligens esset hortus: quippe e carnario, aut macello⁸ vivendum esse. Sed nec caules, ut

⁴ Imperatores.

mors enim certe.—20 Codd. Dalec. et Chiffi. æstimabant.—21 Alii ap. Dalec. dicabatur. Mox, ubi indulgens Chiffi. Paulo post, cod. Dalec. esse: et nec caules; edd. vett. et Gronov. esse. Nec caules. Harduinus et recentt. ex codd.

NOTÆ

PECTAT Adventu tuo ædua vectigalium exemplo narbonis immunitatem et securitatem: oratione etiam aliquanto pleniore: cum si legendum sit, 'Expectate venies,' congrua omnino non sit oratio. Claudii Gothici nummus est singularis in Cimelio domus Professor Societatis Jesu Parisiis, hac epigraphe, conspicienda maxime in ipsa nummi priore pagina, quæ vultum Imperatoris exhibet: IMPERET AVCI. Sententia est 'Imperator optimus claudius, æduorum tentator, angustodunensibus vectigalium concessit immunitatem.' In parte nummi aversa literæ sunt usu detritæ. De titulo Imperatoris Optimi vide VII. 28. et quæ alibi diximus.¹ Ed. sec.

¹ Compertumque non aliter] Subintellige, non aliter quam si res herbaria immunis ab omni vectigali foret.

² Pensio ea pauperum] Quoniam ex

eo reddito pauperes extunderent, unde capitis tributum penderent. Vide quæ diximus XVI. 12.

³ Is in solo sponsor] Hortus, inquit, pro sponsore est, soli bonitate. Satis laeta res familiaris est hominis illius, cui hortus est solo feraci: nec alio is sponsore eget.

⁴ Cato] De Re Rust. cap. 156. et 157. ubi de brassica.

⁵ Nequam esse] Hoc est, param frangi, nec ad rem augendam satis acrem, ut recte Budæus lib. III. fol. 68.

⁶ Dicebatur] Sic etiam Mss. non dicabatur.

⁷ Quippe e carnario, aut macello] Carnarium dicebatur is locus, ubi carnes; macellum vero nunc, ubi olera distrahebantur. Varro de Ling. Lat. lib. IV. p. 35. 'Forum olitorum: hoc erat antiquum macellum, ubi oleum copia. Ea loca etiam nunc Lacc-

nunc, maxime probabant, damnantes pulmentaria, quæ egerent alio pulmentario: id erat oleo parcere; nam gari^a desideria etiam in exprobratione erant. Horti maxime placebant, quia non egerent igni, parcerentque ligno, expedita res et parata semper: unde et acetaria¹ appellantur, facilia concoqui, nec oneratura sensum cibo, et quæ minime accenderent desiderium panis. Pars eorum^a ad condimenta pertinens fatetur domi versuram fieri solitam: atque non Indicum piper quæsitum, quæque trans maria petimus. Jam quoque in fenestris²² suis plebs urbana in imagine hortorum quotidiana oculis rura præbebant, antequam præfigi prospectus⁴ omnes coëgit multitudinis innumeræ²³

^a *Præcludi pergulas vel fenestras, quibus prospectus pateret in vicum.*

oooooooooooo

esse. Sed nec, &c.—22 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Jam in fenestris Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—23 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. omnis c. m. innumerata

NOTE

dæmonii vocant *μακελλάρας*, sed Iones ostia hortorum et castelli, *μακέλλους*. Secundum Tiberim ad Junium Forum piscarium... Hæc omnia postquam contracta in unum locum quæ ad victum pertinebant, et ædificatus locus, appellatus Macellum, ut quidam scribunt, quod ibi fuerit hortus, &c.

^a *Nam gari*] De gario dicemus xxxi.

43.

¹ *Unde et acetaria*] Olera sunt, quæ cruda sumuntur ex aceto.

^a *Pars eorum*] Hortorum scilicet. Ut piper Indicum et condimenta trans mare nascentia sibi gulæ proceres compararent, cogeantur plenique versuram foris facere, hoc est, pecuniam aliunde mutuari. At homines frugi et sobrios, qui condimentis in horto suo nascentibus erant contenti, domi versuram facere dixit

eleganter Plinius, quasi qui domo numerent, non ex aliena arca, quo cibos suos condirent. Hæc Salmasii interpretatio est, in Confut. Cercoëtii, p. 119. Multo simplicior veriorque Petavii in Mastigoph. II. p. 10. Eleganter ille, inquit, versuram domi facere, hoc est, ab horto fœnerari scribit eum, qui ut gulæ, tanquam *δαρμωτῆς*, satisfaciatur, non ab alio quam ab horto suo mutuam accipit. Ita versura proprie est creditoris mutatio.

² *Præfigi prospectus*] Præfigere interdum præcludere est. Caius, in Digest. lib. VIII. tit. 3. de servitutibus urbanorum prædiorum, lege 6. Hæc autem jura: 'Veluti si ædes tuæ,' inquit, 'ædibus meis serviant, ne altius tollantur, ne luminibus mearum ædium officiantur: et ego per statutum tempus fenestras meas præ-

sæva latrocinatio. Quamobrem sit aliquis et his honos, neve auctoritatem rebus villitas adimat,²⁴ cum præsertim etiam cognomina procerum inde nata videamus: Lactucinosque in Valeria familia²⁵ non puduisse appellari: et contingat aliqua gratia operæ²⁶ curæque nostræ, Virgilio quoque² confesso, quam sit difficile verborum honorem tam parvis perhibere.

XX. Hortos villæ jungendos non est dubium, riguosque maxime habendos, si contingat, præfluo¹ amne: si minus, e puteo rota,² organisve pneumaticis,^b vel tollenonum haustu rigandos. Solum proscindendum a Favonio: in autumnum præparandum est post³ XIV. dies, iterandum-

Gronov. et vulgg. *omnis*, &c. Dalec.—24 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *villitas eximat* Chiffi. *utilitas adimat* Gronov. et vulgg.—25 'Alii, provincia. *Legō, prosapia.*' Dalec.—26 Cod. Dalec. *operi.*

CAP. XX. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *perfluo* Vet. Dalec. *præfluo* Gronov.—2 Ita Turneb. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pertica* Gronov. et vulgg. Mox, pro *pneumaticis*, quod servant Vet. Dalec. Turneb. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pneumaticis* legitur in Gronov. et al. vett. Deinde, Vet. Dalec. *vel tollonum*.—3 *Favonio in autumnum præparandis*, et post cod. Dalec.

NOTÆ

fixas habnero, vel obstruxero, ita demum jns menm amitto,' &c. Virg. Georg. III. 'Multi jam excretos prohibent a matribus hædos, Primaque ferratis præfigunt ora capistris.' Prospectus vero pergula est, seu fenestra, seu quilibet situs altus, unde prospicere in vicum licet. Infra XXI. 7. 'Populus, qua præferebatur funus, flores e prospectu omni sparsit.

^a *In Valeria familia*] Vel gente potius: qua in gente plures familiæ fuerant agnominibus distinctæ: Volusiorum, qui et Publicolæ postea appellati: Maximorum, in quibus Lactucæ seu Lactucini. Apud Diodor. lib. XII. p. 74. Consul legitur M. Valerius Lactuca: Μάρκων Οβαλέριον Λακτοῦκαν vocat. Eidem et Maximi cognomen fuit: gessit Consulatum anno

Urbis CCXCVIII.

² *Virgilio quoque*] Georg. IV. 6. 'In tenni labor.'

^a *E puteo rota*] Sic recte Turnebus, ex Mas. vestigiis, Advers. XI. 20. cum prius *pertica* inanis legeretur. Rota ea machina est ad hauriendam aquam, quæ a Vitruvio describitur cum tympano, x. 9.

^b *Pneumaticis*] Inter machinarum genera πνευματικὸν fuit, seu spiritale, quod vi flatus ac spiritus aquam hauriret et attraheret: cujusmodi fistulæ nostræ sunt, vulgo *Pompeæ*. Aliæ κηλάρειον appellatum, juxta puteos positum, ad hauriendam facilius aquam, alteram partem prægravante pondere: tollenonem pariter vocant Festus et Vegetius: Galli, une *Bascule*. Vide Vegetium IV. 21.

que ante brumam. Octo jugerum operis palari^c justum est,^a finum tres pedes alte cum terra misceri, areis distinguui, easque resupinis pulvinorum toris,^d ambiri singulas tramitum sulcis, qua detur accessus homini, scatebrisque decursus.

XXI. In hortis nascentium alia bulbo^a commendantur, alia capite,^f alia caule,^g alia folio, alia utroque, alia semine, alia cortice,^h alia cute, aut cartilagine, alia carne,ⁱ alia tunicis^j carnosiss.

XXII. Aliorum fructus in terra est, aliorum et extra,^k aliorum non nisi extra. Quædam jacent crescuntque, ut cucurbitæ et cucumis. Eadem pendent, quanquam graviora multo etiam iis quæ in arboribus gignuntur: sed cucumis^a cartilagine. Cortex huic uni maturitate transit in lignum. Terra conduntur raphani, napique, et rapa: atque alio mo-

^a Operas octo jugerum unum pastinare æquum est.

CAP. XXII. 1 Hæc verba, *aliorum et extra*, desunt in cod. Dalec.—2 *Pla-*

NOTE

^c *Palari*] Hoc est, ut Plinius ait XVIII. 8. verti pala, seu pastinari. Est enim pala rusticum instrumentum ad fodiendam terram.

^d *Pulvinorum toris*] Sic XVII. 35. 'Pulvinatis a devexitate labris.' Pulvinus dicitur areolæ terra elata inter duos sulcos in hortis, a similitudine pulvinorum in quibus sedemus: idcirco et torus dicitur. *Couche de jardin: de melons, de concombres, &c.*

^a *Alia bulbo*] Rotundæ radices suis membranis tunicatæ, bulbi nominantur: sive pluribus capitulis coagmententur, uno folliculo omnes ambiente: sive quædamtenus distinctæ separantur: quales sunt croci, liliorum, narcissi, scillæ, arundinum. Hæ bulbosæ radices sic sub terra crescunt, ut ad novam quotannis sobolem decerpi

aliqua portio possit.

^f *Alia capite*] Id quod sursum deorumnve in globum extuberat, aut in orbem glomeratur, caput dici consuevit: ut in papavere: si magnitudine cesserit, capitulum: a quo multa herbarum capitulata visuntur fastigia. Radices nonnullæ, ut porri et ceparum, extuberant in capita: unde et capitatum porrum sibi nomen arrogavit.

^g *Alia caule*] Quem et scapum Latini vocant.

^h *Alia cortice*] Cortice, ut cucurbitæ: cortice et cartilagine, raphani: ut dicitur inferius, c. 28.

ⁱ *Alia carne*] Ut poma, pira, pepones.

^j *Alia tunicis*] Ut cepæ.

do inulæ,³ siser, pastinacæ. Quædam vocabimus ferula-
cea, ut anethum, malvas. Namque tradunt^k auctores, in
Arabia malvas⁴ septimo mense arborescere, baculorumque
usum⁵ præbere extemplo. Sed et arbor est malva in Mau-
retania Lixi oppidi æstuario, ubi Hesperidum horti fuisse
produntur cc. passibus ab Oceano, juxta delubrum Hercu-
lis, antiquius Gaditano, ut ferunt. Ipsa altitudinis pedum
xx. crassitudinis quam circumplecti nemo possit. In si-
mili genere habebitur et cannabis.¹ Necnon et carnosa ali-
qua⁶ appellabimus, ut spongas^m in humore pratorum
enascentes. Fungorum enim callum, in ligni arborumque
natura diximus,ⁿ et alio genere tuberum paulo ante.^o

xxiii. (v.) Cartilaginei¹ generis, extraque terram est
cucumis,^a mira voluptate Tiberio^b principi expetitus.

cet cucumis Vet. Dalec.—3 *Atque alio modo inulæ*] Ita quidem libri omnes.
Vix tamen sensum habent, *atque alio modo*. Placet plurimum conjectura eru-
diti Petavii emendantis, *capæ, allia, inulæ*. Brotier.—4 Dalec. *in Arabia eas*.
—5 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *baculorum usum* Gronov. et al. ante
Harduin. Mox, Vet. Dalec. *præbentes*.—6 Dalec. *alia*.

CAP. XXIII. 1 *Cartilaginum* Chiff.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

^k *Namque tradunt*] Theophr. Hist.
i. 5.

¹ *Et cannabis*] Et beta quoque, si
Theophrasto fides, loc. cit.

^m *Ut spongas*] Conservam intelli-
git, de qua xxvii. 45.

ⁿ *Diximus*] Lib. xvi. c. 11.

^o *Paulo ante*] Cap. 11. 12. 13. et 14.
hujus libri.

^a *Cucumis*] Ut apud Græcos *σῆλας*,
sic apud Latinos cucumis late paten-
tis significatus est: nam et quos pro-
prie cucumeres appellamus, *Concom-
bres*: et pepones, *Pompons*: et melo-
nes denique complectitur, *Melons*.
Cum magnitudine excesserunt, aut in
longitudinem processerunt, quales mul-
tis locis nascuntur, pepones quondam
vocari ceperunt, ut inter omnes con-
stat, a maturitate ducto nomine: ita
ut veri cucumeres, qui quanto matu-

rescunt magis, tanto solidiore carti-
lagine constant, lignosaque crusta
durantur, in pristina nomenclationis
ambage remanserint. Sed qui jam
mites ac teneri maturitate flacces-
cunt, pristino nomine defuncti, pepe-
nes dici voluerunt: quasi mites et
maturitate teneri cucumeres. Sed
cum formam et effigiem mali referunt,
et humi rotundantur, melopepones
Græci vocant, facto ex pepone et
malo nomine: quasi inter eos nihil
nisi figuræ varietas interit. Ita fere
Ruellius lib. 1. p. 87.

^b *Tiberio*] Columella xi. 3. p. 402.
‘Possunt etiam cucumeres, si sit
operæ pretium, vasis majoribus rota-
læ subjici, quo minore labore produ-
cantur, et rursus intra tecta recipi-
antur. Sed nihilominus specularibus
integri debebunt, ut etiam frigoribus,

Nulla quippe non die contigit ei, pensiles eorum hortos^c promoventibus in Solem rotis olitoribus: rursusque hybernis diebus intra specularium^d munimenta revocantibus. Quin lacte^e mulso^e semine eorum biduo macerato, apud antiquos Græciæ^f auctores scriptum est seri oportere, ut dulciores fiant. Crescunt^g qua coguntur forma. In Italia virides, et quam minimi: in provinciis quam maximi: et cerini,^h aut nigri. Placent copiosissimi Africæ, grandissimi Moesiæ: cum magnitudineⁱ excessere, pepones vocantur. Vivunt haustiⁱ in stomacho in posterum diem, nec perfici queunt in cibis, non insalubres tamen plurimum.

//////////

Quin et lacte edd. vett. et Gronov.—^g Codd. bini Dalec. et citrini; Chiff. et cerici; Gronov. et vulgg. et citrini; Harduin. et recentt. et cerini. Vid. Nott.

NOTE

serenis diebus, tuto producantur ad Solem. Hac ratione fere toto anno Tiberio Cæsari cucumis parabatur. Nos autem leviori opera,' &c. Gustus illa insignis voluptas Tiberio ex-
petita, meloni nostro, quam cucumeri, aptius competit.

^c *Pensiles ... hortos*] Sic vasa majora vocat, Gallis *des Caisnes*, cujusmodi fere sunt, quibus aurem mali continentur.

^d *Intra specularium*] De specularibus dicemus xxxvi. 45. Horum vicem ac similitudinem referunt vasa vitrea, quibus melones integimus: *des Cloches*. Lepide conqueritur Martialis viii. 14. se pejor ab amico exceptum, quam soleat esse hortus pensilis, in quo tenera arborum semina sunt: ut qui non haberet in cella specularia, quibus vim ventorum, et injurias temporum propulsaret.

^e *Quin lacte mulso*] Hoc est, lacte in quo mel additum. Colum. loc. cit. p. 401. 'Cucumis tener et jucundissimus fit, si antequam seras, semen ejus lacte maceres: nonnulli etiam, quo dulcior existat, aqua mulsa idem

faciant.' Palladius lib. iv. in Martio, tit. 9. p. 88. 'Nunc melones serendi rarius ... semina mulso et lacte per triduum maceranda sunt, et tunc jam siccata ponenda: hinc suaves efficiuntur. Odorati autem fiunt,' &c.

^f *Apud antiquos Græciæ*] Theophr. Hist. vii. 1. et de Causis iii. 12. p. 277. Hodieque id fit in satn nostrorum melonum: quorum genus illud, quod dulcedinem gustui repræsentat, vulgus inde 'Sucrinos,' quasi saccharinos, appellat: *Melons sucrés*. Hæc præmaceratio seminis in cucumerum nostratum satn non adhibetur.

^g *Crescunt*] Pallad. loc. cit. de cucumere: 'Si ejus florem sicut in sua vite est, in forma fictili clausuris, ac ligaveris, qualem vultum forma vel hominis vel animalis habuerit, talem cucumis figuram præstabit.'

^h *Et cerini*] Sic recte Thuanus codex: minus recte prius *citrini* legebatur. De ea voce egimus xv. 12.

ⁱ *Vivunt hausti*] Vide Athenæum l. iii. p. 74. ubi eadem de cucumere Diphilus Siphnius Medicus fere commemorat, quæ Plinius.

Natura oleum⁵ odere mire : nec minus aquas diligunt. Desecti⁶ quoque ad eas modice distantes arrepunt : aut si quid obstat, versi pandantur, curvanturque : id⁷ vel una nocte deprehenditur, si vas cum aqua¹ subjiciatur a quatuor digitorum intervallo, descendantibus ante posterum diem : at si oleum⁸ eodem modo sit,⁸ in hamos curvatis. Idem in fistula¹ flore⁹ demisso, mira longitudine crescunt. Ecce cum maxime nova forma eorum in Campania provenit¹⁰ mali cotonei effigie. Forte primo natum ita audio unum : mox semine ex illo genus factum : melopeponas¹¹ vocant. Non pendent hi, sed humi rotundantur. Mirum in his,¹² præter figuram coloremque, et odorem, quod maturitatem adepti, quanquam non pendentes, statim a pediculo recedunt. Columella¹³ suum tradit commentum, ut toto anno contingant :¹⁴ Fruticem rubi quam vastissimum in apricum locum transferre, et recidere, duum

* *Excogitavit a se rationem, ut melopeponas toto anno habere liceat.*

Var.—4 Dalec. *longitudine*.—5 Vet. Dalec. *queunt* : in cibis non insalubres, tamen plurimum nati : oleum.—6 Defecti cod. Dalec. *Defecti* alii ap. eundem.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *adrepunt* : contra oleum *refugiunt* : aut si quid obstat vel si pendeant, *curvantur* : idque Gronov. et al. vett. 'Hæc clausula, contra oleum *refugiunt*, deest in codd. *versi pendeant* (lego, *versi pandantur*) *curvanturque* : id vel u. n. *deprehenditur* Ms.' Dalec.—8 Dalec. *subjectura sit*.—9 Cassianus cap. 19. *fructu* ; Palladius cap. 9. Martii, *flore*.—10 Dalec.

NOTE

¹ Si vas cum aqua] Palladius loc. cit. p. 89. de cucumeribus : 'Longi,' inquit, 'et teneri cucumeres fiunt, si aquam in patenti vasculo sub eis ponas, dnobus palmis inferiorem, ad quam festinando tales efficiuntur.'

⁸ At si oleum] Palladius loc. cit. de cucumere : 'Oleum sic metuit, ut si juxta ponneris, velut hamus plicetur.'

¹ Idem in fistula] Palladius loc. cit. 'Aliqui florem cucumeris cum viticulæ sum capite canne inserunt, cui prius omnes nodos perforaverint : ibi cucumis nascetur in nimiam longitu-

dinem tensus.'

¹¹ Melopeponas] Alii melones, ut diximus, quasi *μήλωνας*, id est, *pomo-σος* : quod fere nomen in omnem Italiam et Galliam abiit. Melones Hostienses laudat Julius Capitol. in Albino, pag. 83. A Theophr. *είκνοι*, a Julio Poluce quandoque *σπερματίας*, quasi *seminarii*, nominantur. Et Hesychius : *Ζυκνός σπερματίας*, ὅν ἡμεῖς μήλωνες ποιοῦμεν.

¹² Mirum in his] In melonibus.

¹³ Columella] De Re Rust. xi. 3. pag. 402. et ex Columella Palladius lib. iv. in Martio, tit. 9. p. 89.

digitorum relicta stirpe, circa venum æquinoctium: ita in medulla rubi semine cucumeris insito, terra minuta fimoque circumaggeratas resistere frigori radices. Cucumerum Græci^p tria genera fecere: Laconicum,¹¹ Scytalicum, Boeoticum. Ex his tantum Laconicum^q aqua gaudere. Sunt qui herba,^r quæ vocatur culix nomine, trita, semen eorum maceratum seri jubeant, ut sine semine nascantur.

XXIV. Similis et cucurbitis^a natura, duntaxat in nascento. Æque hyemem odere. Amant^{1 b} rigua ac fimum. Seruntur ambo^c semine in terra sesquipedali fossura, inter æquinoctium venum, et solstitium: Parilibus^d tamen aptissime. Aliqui malunt ex Kalendis Martii cucurbitas, et Nonis cucumeres, et per Quinquatrus^e serere, simili modo reptantibus flagellis scandentes parietum^a aspera in tectum usque, natura sublimitatis avida. Vires sine admini-

provenit.—11 *Laconicum* Constantinus. *Scytalicum*, *Boeoticum* Turneb. fœmin. genere.

CAP. XXIV. 1 *Amat* Gronov.—2 *Chiff.* per *artecum*.—3 *Vet. Dalec. leni*

NOTE

^p *Cucumerum Græci*] Hæc a Theophr. Hist. vii. 4. ubi hæc cucumerum genera tria, *Λακωνικὸς*, *Σκυταλίας*, *Βοιωτικός*.

^q *Ex his tantum Lacon.*] Ex his Laconicum melius rigatum provenire: reliqua non rigata præstantiora esse: *τοῦτων δὲ ὁ μὲν Λακωνικὸς ὀδρεύμενος βέλτερον οἱ δὲ ἕτεροι ἀνὸδρευτοι*. Theophr. loc. cit.

^r *Sunt qui herba*] Pallad. loc. cit. de cucumeribus: 'Sine semine nascentur, si prius eorum semina oleo sabino perungantur, et herba ea quæ culix dicitur, trita confricentur.' Ubi pro 'oleo sabino,' legimus, 'oleo sesamino,' ex auctore Geopon. eadem referente, xii. 19. p. 341. Culix porro forsitan eadem est quæ *ψάλλιον* et pulicaris dicitur, *l'herbe aux puces*. Hosce cucumeres ex eventu rei *ἐβρου-*

χίας appellat Plato Comicus apud Athen. lib. ii. p. 68.

^a *Similis et cucurbitis*] Vulgo, *Courges*, ou *Calbasses*.

^b *Amant*] Pallad. loc. cit. p. 91.

^c *Seruntur ambo*] Cucumeres, cucurbitæque. Pallad. loc. cit.

^d *Parilibus*] Ita libri omnes, etiam Mss. Sic xviii. 66. *Parilicium* scribi monimus oportere, non *Palilicium*. Auctor Marius Victorinus Artis Gram. lib. i. p. 2470. 'Parilia dicuntur, non Palilia: non a Pale Dea, sed quod eo tempore omnia sata, arboresque, et herbæ parturiant, pariantque.'

^e *Per Quinquatrus*] Columella xi. 3. p. 402. de cucumere: 'Satio secunda ejus seminis Quinquatribus observatur.' De Quinquatribus dixi xviii. 56.

culo standi non sunt, velocitas pernix, levi umbra³ cameras ac pergulas operiens. Inde hæc duo prima genera: camerarium;^f et plebeium, quod humi repit. In priore⁶ mire tenui pediculo libratur pondus immobile auræ. Cucurbita quoque omni modo fastigatur,⁴ vaginis maxime vitilibus,^h conjecta in eas postquam defloruit: crescitque qua cogitur⁵ forma, plerumque et draconis intorti figura. Libertate vero pensili concessa, jam visa est novem pedum⁶ longitudinis. Particulatimⁱ cucumis floret, sibi ipse superflorescens, et sicciore locos patitur, candida lanugine obductus, magisque cum crescit.

Cucurbitarum numerosior usus. Et primus caulis^j in cibo. Atque ex eo in totum^{7k} natura diversa.^j Nuper in balnearum usum venere urceorum vice, jam pridem vero etiam cadorum ad vina condenda. Cortex viridi tener: deraditur nihilominus in cibis. Cibus salubres^l ac lenes pluribus modis existimant,⁸ qui perfici humano ven-

³ Et primus quidem caulis in cibos admittitur. At ex eo tempore, postquam increvit et induruit, omnino dicere natura ille est, nec in cibis ultra recipitur.

~~~~~

umbra.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *figuntur* Vet. Dalec. *fastigiat* Gronov. et al. vett.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *crescit qua cogitur* Gronov. et vulgg.—6, Chiffi. VIII. *pedes*; alii ap. Dalec. *ternorum pedum*.—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Atque ex eo totum* Gronov. et al. vett. 'Lego, At corticis in totum.' Dalec.—8 Ita ex codd. Harduinus et

NOTÆ

^f *Camerarium*] Quod in cameras, testadinesve, et pergulas scandit. Pergulae, des treilles, et des cabinets de jardin.

⁶ *In priore*] In camerario genere.

^h *Vaginis m. vitilibus*] Forte rectius, *scitilibus*. Nam forma scitilli includi cucumeres Palladius jubet, paulo ante laudatus a nobis, ut crescant qua coguntur forma. Vase testaceo, auctor Geopon. XII. 19. p. 342.

ⁱ *Particulatim*] Non tota simul planta flores emittit, sed partes alie deinceps ex aliis flore induuntur.

Delph. et Var. Clas.

^j *Et primus caulis*] Ut in brassicis cymæ, qui delicatiores sunt ipsorum caulium, tenerioresque cauliculi, ut dicetur cap. 41. Forte haud perperam legas, *Et primus, caulis in cibo*. Primus usus scilicet.

^k *Atque ex eo in totum*] Sic Mss. omnes: non, ut vulgati libri, *ex eo totum dicere natura*, quæ ne Œdipus quidem explanarit. Familiaris hæc Plinio loquendi formula, in totum.

^l *Cibus salubres*] Vide Ruellium lib. II. p. 376.

Plinius.

tre non queant, sed non intumescant. Semina quæ^m proxima collo fuerint,⁹ proceras pariunt: item ab imis, sed non comparandas supra dictis: quæ in medio, rotundas: quæ in lateribus, crassas brevioresque. Siccantur in umbra, et cum libeat serere, in aqua macerantur. Cibus, quo longiores tenuioresque, eo gratiores.¹⁰ Et ob id salubriores, quæ pendendo crevere: minimumque seminis tales habent, duritia ejus in cibus gratiam terminante.⁶ Has quæ seminiⁿ serventur, ante hyemem præcidi non est mos. Postea fumo siccantur, condendis hortensiorum^o seminibus rusticæ suppellectili.¹¹ Inventa est ratio,^p qua cibus quoque servarentur: eodemque modo cucumis,¹² usque ad alios pæne proventus: et id quidem in muria fit.^q Sed et scrobe,^r opaco in loco arena substrato, fœnoque sicco opertos, ac deinde terra, virides servari tradunt. Sunt et sylvestres in utroque genere, et¹³ omnibus fere hortensiis. Sed et his medica^s tantum natura est. Quam ob rem differentur in sua volumina.

⁶ *Duritia seminis gratiam in cibus cucurbitis auferente.*

~~~~~

recentt. 'Cibo salubres ac leves pluribus modis existimantur Vet. Cibus, (&c. ut in Vet.) existimant Ms.' Dalec. Cibus saluber ac lenis pluribus modis existimantur Gronov. et al. ante Harduin.—9 Chiffi. fuerunt.—10 Chiffi. et gratiores.—11 Vet. Dalec. et rusticæ suppellectili; Dalec. rustica suppellectile; Gronov. rusticæ suppellectili.—12 Ita codd. Harduini, et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. cucuminis Gronov. et vulgg.—13 Chiffi. ex.

NOTÆ

^m *Semina quæ*] Pallad. lib. iv. in Martio, tit. 9. pag. 91. 'Hoc in cucurbitis insigne est, quod longas faciunt et exiles semina quæ in earum cervice nascuntur: quæ in ventre fuerant, cucurbitas faciunt crassiores: quæ in fundo, latas, si inversis cacuminibus obruantur.' Qua ratione ex eodem seminio hæc varietas fieri possit, suo carmine Columella demonstrat in Hort. lib. x.

ⁿ *Eas quæ semini*] Pallad. loc. cit. 'Quæ servantur ad semina, usque ad hyemem in sua vite dependeant:

deinde sublatae in Sole ponantur, aut fumo: aliter semina putrefacta depereunt.'

^o *Hortensiorum*] Ita Mss. omnes. Hortensia sunt quæ in hortis serantur.

^p *Inventa est ratio*] Describit hanc fusc Nicander in secundo Georgicorum, apud Athen. lib. ix. pag. 372.

^q *In muria fit*] Modum edocet auctor Geopon. loc. cit. pag. 344.

^r *Sed et scrobe*] Sic etiam auctor Geopon. loc. cit. pag. 343.

^s *Sed et his medica*] Nullus horum

XXV. Reliqua cartilaginum naturæ terra occultantur omnia. In quibus de rapis abunde^c dixisse poteramus videri, nisi medici^a masculini sexus facerent in his rotunda, latiora vero et concava^a foeminini, præstantiora suavitate, et ad condiendum^v faciliora: quæ sæpius sata^v transeunt in marem. Iidem naporum² quinque genera fecere: Corinthium, Cleonæum, Liothasium,^y Bœoticum, et quod per³ se viride² dixerunt. Ex iis^a in amplitudinem adolescit Corinthium, nuda fere radice. Solum enim hoc genus superne tendit, non, ut cetera, in terram. Liothasium^b quidam Thracium⁴ appellant, frigorum patientissimum. Ab eo Bœoticum^c dulce est, rotunditate etiam

~~~~~

CAP. XXV. 1 Gronov. *latiora vero concava*, ommissa conjunctione.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *raphanorum*, e Theophr.—3 Alii apud Dalec. *super*.

NOTE

in cibis usus: omnis in medicina.

^c *De rapis abunde*] Lib. XVIII. cap. 34.

^a *Nisi medici*] Medicis prævit Theophr. Hist. VII. 4. Medicos fuisse Græcos ipse Plinius admonuit loco proxime appellato.

^v *Et ad condiendum*] De condiendis rapis, vide Palladium in Decembri, tit. 5.

^v *Quæ sæpius sata*] Ita Mss. quoque Theophr. loc. cit. monet, si densius spissiusve serantur, in marem transire: Γογγυλίδος δὲ οἱ μὲν φασιν εἶναι γένη, οἱ δ' οὐ φασιν· ἀλλὰ καὶ τῷ ἄρρηνι καὶ τῇ θηλείᾳ διαφέρειν γίνεσθαι δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος ἑμφω πρὸς δὲ τὸ ἐποθελόνεσθαι, πηγγύναι δὲ μανδύ· ἐὰν γὰρ πυκνὰς, πύσας ἀπαρρηνόσθαι.

² *Iidem naporum*] Igitur ii medici, quorum nunc placita referuntur, napos appellavere, quos raphanos sive radiculas verius appellassent: nam Theophr. Hist. VII. 4. quinque hæc ipsa τῶν ραφανίδων genera agnoscit, ita prodente Athenæo lib. II. pag. 56.

ex quo Theophrasti locus, qui nunc in mendo cubat, refingi debet: Θεόφραστος δὲ ἐν τοῖς περὶ φυτῶν, inquit, γένη ραφανίδων φησὶν εἶναι πέντε· Κορινθίαν, Λειοθασίαν, Κλεωναίαν, Ἀμωρέαν, Βουωτίαν· καλεῖσθαι δ' ἐπὶ τῶν τῶν Λειοθασίαν Θρακίαν, κ. τ. λ. *Des rai-forts*.

^y *Liothasium*] Sic Athenæus mox citatus. Theophr. loc. cit. Λειοθαλάσσιον, cui favere Hesychius videtur, in Ἀπλῦτοι ραφανίδες. Has ipsas tamen, quæ illotæ ἄπλῦτοι vocitantur, θασίαι Athenæus vocat.

² *Et quod per se viride*] Id videtur esse, quod Ἀμώρειον Athenæus appellat.

^a *Ex iis*] Theophr. loc. cit. de raphanis. Εὐανξέστατην δὲ φασὶ τὴν Κορινθίαν ἢ καὶ τὴν βίζαν εἶχει γυμνὴν ὠθεῖσθαι γὰρ εἰς τὸ ἄνω, καὶ οὐχ ὡς αἱ ἄλλαι κέτω.

^b *Liothasium*] Theophr. ex Athenæo loco proxime allato.

^c *Ab eo Bœoticum*] Theophr. loc. cit. iisdem verbis.

brevi notabile, neque, ut Cleonæum, prælongum. In totum quidem,^d quorum tenuia^e folia, ipsi quoque dulciores: quorum scabra, et angulosa, et horrida, amariore. Est præterea^e genus sylvestre, cujus folia sunt erucæ similia. Palma Romæ Amiterninis^f datur, inde Nursinis:^g tertia nostratibus.^h Cetera de satu eorum in rapis dicta sunt.^h

XXVI. Cortice et cartilagine constant raphani:ⁱ multisque eorum cortex crassior etiam, quam quibusdam arborum. Amaritudo^j plurima illis^k est, et pro crassitudine corticis. Cetera quoque aliquando lignosa. Et vis mira^k colligendi spiritum, laxandique ructum: ob id cibus illiboralis, utique si proxime olus mandatur: si vero cum olivis drupis,^l rarior ructus fit, minusque foetidus. Ægypto^l mire celebratur propter olei fertilitatem, quod e semine ejus faciunt. Hoc maxime cupiunt serere, si liceat: quoniam et quæstus plus quam a frumento,^m et minus tributū est, nullumque copiosius oleum.

—————

—4 Threicium Dalec.—5 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *tenuiora* edd. vett. et Gronov. et in margine, *læviora*.—6 *Marsis* codd. Dalec.

CAP. XXVI. 1 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *illuc* Chiffi. *illi* Gronov. et al. vett.—2 Chiffi. si vero ipse cum o. drupis.—3 Chiffi. e frumento.—4 Idem codex, ac fruticosa.

NOTE

^d *In totum quidem*] Theophr. loc. cit. "Ὅσον δ' ἐν ᾧ λεῖτα τὰ φύλλα, κ. τ. λ.

^e *Est præterea*] Theophr. *Γένος δὲ τι παρὰ ταῦτά ἐστιν, δ' ἔχει τὸ φύλλον εὐχόμενος ὁμοιον*. De eruca xx. 49.

^f *Amiterninis*] Vide quæ diximus xviii. 35. Rapi vero hi proprie sunt, non raphani, ut priores.

^g *Tertia nostratibus*] Romani agri.

^h *In rapis dicta sunt*] Lib. xviii. cap. 34.

ⁱ *Cortice . . . raphani*] Quas Græci *ραφανίδας* vocant: Galli, *des raiforts*. Radices quæ sunt edendo, multa carne sunt munitæ, velut raphani, napi, rapa: immo nonnullæ quandam car-

tilaginis speciem præ se ferre conspiciuntur: quapropter et cartilagines nominantur: ut raphani.

^j *Amaritudo*] *Δριμύτης, acrimonia*, dicitur a Theophr. loc. cit. Sed amaritudinem appellaresaporem eum acutum, qualis in raphano sentitur, familiare Plinio est.

^k *Et vis mira*] Inflationem habere hunc cibum ait, ac vim ciendi ructus. Quod et Diosc. edocet, ii. 137. 'Ραφανὶς καὶ αἴτη πνευμάτων γενητική, . . . ἐρευνκτική δὲ, κ. τ. λ.

^l *Ægypto*] Plinius ipse xv. 7. 'Plurimum autem in Ægypto fit oleum e raphani semine.'

Genera raphani^m Græci fecere tria, foliorum differentia, crispī, atque lævis, et tertium sylvestre. Atque huic læviaⁿ quidem, sed breviora ac rotunda, copiosaque; atque fruticosa: 4° sapor autem asper, et medicamenti instar ad eliciendas alvos.^p Et in prioribus^q tamen differentia a semine est: 5° quoniam aliqua pejus, aliqua admodum exiguum^r ferunt. Hæc vitia^r non cadunt, nisi in crispa folia.

Nostri alia fecere genera: Algidense^s a loco, longum atque translucidum. Alterum rapi figura, quod vocant^t Syriacum, suavissimum fere ac tenerrimum, hyemisque patiens. Præcipuum tamen est, quod e Syria non pridem

—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *differentia seminis est* Gronov. et al. vett.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov.

NOTE

^m *Genera raphani*] Genera ejus quod Græci *ράφανον* appellarunt, fecere illi tria. Verum, ne quempiam nomenclatio remoretur, attendendum est apud Atticos appellatione raphani brassicam venire: sic Aristophanem, sic etiam Theophrastum, et alios plerosque pro *brassica* constat usurpasse. Atque ut in Theophrasto potissimum morer, cujus orationem verti nunc a Plinio perspicuum est, sic ille habet, Hist. vii. 4. Τῆς δὲ *ραφάνου* τριχὴ διακρινόμενης, οὐ λειοφύλλου τε, καὶ λειοφύλλου, καὶ τρίτης τῆς ἀγρίας, κ. τ. λ. Ea brassicæ, non raphano proprie dicto referantur: siquidem Marcus Cato ultima volumini parte, quam brassicæ dicavit, tria fecit eadem illius vestigia: tres pariter notas attulit. Prima est lævis, altera crispa, tertia quæ proprie crambe nominatur: singula deinde genera suis notis describit, quas omnes Theophrasti verbis suffragari constat. Hesychius: *ῤαφάνις*, καὶ *ράφανος* διαφέρει παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς: *ράφανος* μὲν γὰρ ἡ κρέμνη *ραφάνις* δὲ

παρ' ἡμῶν *ράφανος*. Habet eadem Apollodorus Carystius apud Athen. lib. 1. pag. 34. Vide plura in eam rem apud Galenum ii. de Alim. Facult. ii. 44. pag. 361.

ⁿ *Atque huic lævia*] Theophr. iisdem verbis, de brassica.

^o *Atque fruticosa*] *Ramosa*, *καλόκλαδος*, Theophr.

^p *Ad eliciendas alvos*] Ad dejiciendam, ad ciendam alvum, atque purgandam. De brassica, Theophr. loc. cit. Ἐπεὶ δὲ χυλὸν ἔχουσα δριμύνη καὶ φαρμακώδης διὰ καὶ πρὸς τὰς κοιλίας αὐτῇ χρᾶται οἱ ἱατροί.

^q *Et in prioribus*] In crispa, lævisque brassica. Theophr. loc. cit. de brassica: Ὅμοιος δὲ . . . εἶναι δοκοῦσι διαφοραὶ καὶ ἑτεροί· ἐπεὶ ὑπερμῶν τι γένος αὐτῶν ἐστίν, ἢ κακὸς περμον, κ. τ. λ.

^r *Hæc vitia*] *Seminis parvitas*, aut imbecillitas.

^s *Algidense*] Ab Algido monte Romæ vicino, de quo nos alibi. Sed nunc de Italīs vernaculisque raphanis, atque adeo veris ac proprie dictis, agit, non de brassica.

advectum apparet, quoniam apud auctores non reperitur: id autem tota hyeme durat. Etiamnum unum¹ sylvestre Græci agrion vocant, Pontici armon, alii leucen, nostri armoraciam, fronde copiosius quam corpore. In omnibus autem probandis maxime spectantur caules: immitium enim rotundiores crassioresque, ac longis canalibus. Folia ipsa tristiora, et angulis horrida.

Seri vult raphanus terra soluta, humida. Fimum odit, palea contentus. Frigore adeo gaudet, ut in Germania infantium puerorum magnitudinem æquet. Seritur post Idus Febr. ut vernus sit: iterumque circa Vulcanalia,² quæ satio melior. Multi et Martio, et Aprili serunt, et Septembri. Incipiente incremento, confert alterna folia circumobruere, ipsos vero accumulare.³ Nam qui extra⁴ terram emersit, durus fit atque fungosus. Aristomachus⁵ — detrahi folia per hyemem jubet, et, ne lacunæ stignent, accumulari:⁶ ita in æstatem grandescere. Quidam prodi-

nullum, e Theophr.—7 Dalec. et quod vocant.—8 Ita codd. Regg. Brot. Dalec. Chiffi. et Editio princeps; accumulare Gronov. Harduin. et recentt.

NOTÆ

¹ Etiamnum unum] Raphani nimirum, non brassicæ, sylvestre genus. Philoxenus in glossis: 'Ραφανίδες, armoracia. Isidorus xvii. 10. armoraciam esse lapsanam falso putat. Utramque distinguit Columella ix. 4. 'Jam vero,' inquit, 'notæ villioris innumerabiles nascuntur herbæ... ut vulgares lapsanæ, nec his pretiosior armoracia.' Italia, rerum antiquarum parens, adhuc *Aramoraci*, et *Remolaci* nominat, teste Anguillara, par. 7. p. 112. Nostri, *Rave sauvage*. Diosc. ii. 138. 'Ραφανὶς ἄγρια, ἢν 'Ρωμαῖοι ἀρμορακίαν καλοῦσι, κ. τ. λ.

² Circa Vulcanalia] Columella xi. 3. 'Ceterum Augusto circa Vulcanalia, tertia satio est: eaque optima radicia, (hoc est, raphani), et rapæ, itemque napi, et siseris,' &c. Ac

multo post: 'Raphani radix bis anno seritur: Februario mense, cum vernum fructum expectamus: et Augusto mense circa Vulcanalia, cum maturius. Sed hæc satio sine dubio melior habetur.'

³ Ipsos vero accumulare] Aggerare terram, circumfundere. Colum. loc. cit.

⁴ Nam qui extra] Columella iisdem verbis, loc. cit.

⁵ Aristomachus] Theophr. quoque, de Causis v. 6. p. 330. 'Ὁμοίως δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς λαχάνοις ἐφ' ὃν παχύνουσι τὰς βλάστας, τῶν μὲν ἀφαιροῦντες τὰ φύλλα, καθάπερ τῆς ραφανίδος, ὅταν μάλιστα εὐαῖνῳσι τοῦ χειμῶνος, καὶ καταστέλλοντες τὴν γῆν, ὥστε καὶ τὸ ὅσων ἀποστῆγαι· ἐν γὰρ τῇ θέρει γίνονται θαυμασταὶ τῇ πάχει.

dere, si palo adacto caverna palea insternatur sex digitorum altitudine, deinde in semen fimumque et terra congeratur,⁹ ad magnitudinem scrobis crescere. Præcipue tamen salsis aluntur. Itaque etiam talibus aquis irrigantur, et in Ægypto⁷ nitro sparguntur, ubi sunt suavitate præcipui. In totum quoque salsugine amaritudo eorum eximitur, fiuntque coctis similes. Namque et cocti dulcescunt, et in naporum vicem transeunt. Crudos medici suadent, ad colligenda acria viscerum, dando¹⁰ cum sale^a jejunis esse,¹¹ atque ita vomitionibus præparant¹² meatum. Tradunt et præcordiis necessarium hunc succum: quando phthisis¹³ cordi intus inhærentem non alio potuisse depelli compertum sit in Ægypto, regibus corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecantibus.¹⁴ Atque, ut est Græca vanitas, fertur in templo Apollinis Delphis adeo ceteris cibis prælatus raphanus, ut ex auro dicaretur,¹⁵ beta ex argento, rapum e plumbo. Scires non ibi genitum Manium Curium^b imperatorem, quem Samnitium¹⁶ legatis aurum

Margo edd. Dalec. et Gronov. *terram accumulare*, e Theophr.—9 Cod. Dalec. *deinde semen*, &c. Dalec. *deindeque semen fimo*, &c. Alii ap. Dalec. *deinde semen fimumque et terra congeratur*.—10 Vox dando deest in codd. Dalec. et Chiffi. *edendos* alii ap. Dalec.—11 Cod. Dalec. *eders*.—12 Vet. Dalec. *præparandum*.—13 ‘Ita quidem recentiores editiones. Corruptum morbi nomen in Ms. Reg. 1. qui habet *ithiriasin*. Sed, ut mihi videtur, ex Plinio Valeriano, qui multa e Plinio excerpuit, emendandum, *phthiriasin*. Sic enim ille, de Re Medica iv. 1. ‘Contra phthiriasin succus ejus (raphani) adhibetur, qui solus potest tenuitate subtili ad imi corporis linamenta cor penetrare. Ægyptii enim reges quibus erat studium scrutari corpora mortuorum, et causas valentudinum occulta fide recognoscere, in corde ipso nasci ejusmodi vitium prodiderunt.’ Phthiriasis, la *Maladie pédiculaire*.’ Brotier.—14 Vet. Dalec. *dissecantibus*.—15 Margo edd. Dalec. et Gronov. *duceretur*.—16 Chiffi. *hopitium*.

NOTE

⁷ Et in Ægypto] Plinius xxxi. 46.
4. ‘Salis vice utuntur ad raphanos nitro Ægyptio: teneriores eos facit: olera viridiora:’ ubi raphanos ab ole-ribus, hoc est, a brassica, secernit.

^a Dando cum sale] Eadem de raphano Diosc. ii. 137. ‘Ἀρμύζει δὲ καὶ τοῖς ἐμαῖν μέλλουσι προσεσθιομένη. De radícula Celsus, ut dicemus xviii. 13.

^b Phthisis] Lentam ea vox tabem sonat. De hoc cordis vitio egimus xi. 69. Vide Notas et Emend. num. 10.

^c Manium Curium] Rem narrat eleganter, ut solet, Val. Max. iv. 3. p. 208. Cicero in Catone: Megacles quoque, de Viris Illustribus, apud Athen. lib. x. p. 419. Plutarchus in Apophth.

repudiaturō afferentibus rapum torrentem in fœco inventum Annales nostri prodidere. Scripsit et Moschion Græcus unum de raphano volumen. Utilissimi in cibis hyberno tempore existimantur: iidemque dentibus semper inimici, quoniam atterant. Ehora certe poliunt. Odium his^c cum vite maximum, refugitque juxta satos.

xxvii. Lignosiora sunt reliqua, in cartilaginum genere a nobis posita. Mirumque, omnibus vehementiam saporis inesse. Ex iis pastinacæ unum genus agreste sponte provenit: staphylinos^d Græce dicitur. Alterum seritur^e radice vel semine, primo vere vel autumno: ut Hygino placet, Februario, Augusto, Septembri, Octobri, solo quam altissime refosso. Annicula utilis esse incipit, bima utilior, gravior autumno, patinisque^f maxime, et sic quoque virus^g illi intractabile^h est. Hibiscumⁱ a pastinaca gracilitate distat, damnatum in cibis, sed medicinæ utile. Est et quartum^j genus in eadem similitudine pastinacæ, quam

^c Sapor.

~~~~~

CAP. xxvii. 1 Cod. Dalec. patinis quam.—2 Cod. Dalec. vis illi intractabilis.—3 Est autem quartum margo add. Dalec. et Gronov.—4 Cod. Dalec.

NOTÆ

^c Odium his] Raphanis scilicet: nec minus brassicæ, uti ex Theophrasto vidimus, xvii. 37. et ex Plinio ipso visari sumus, xxiv. 1. 'Perniciatilia et brassicæ cum vite odia.' Palladius lib. ix. in Augusto, tit. 5. 'Raphanum tamen, sive brassicam, constat esse vitibus inimicum: nam si circa se serantur, natura discordante refugiant.' *Ῥάφανος* de brassica recte accepit. Sed et raphano proprie dicto, hoc est, *ῥαφανία*, vis eadem est.

^d Staphylinos] *Σταφυλίνος* Athenæo lib. ix. p. 371. Hæc pastinaca tennifolia sylvestris, quæ pingitur a Dodonæo, pag. 668. visa a nobis in horto Regio.

^e Alterum seritur] Pastinaca sativa, quæ in Gallia vulgo *Pennis* nominatur. Dodonæo, p. 669. Pastinaca sativa latifolia est.

^f Hibiscum] Pastinaca latifolia sylvestris Dodonæi hæc est, p. 669. *Pennis sauvage*.

^g Est et quartum] In eo genere est illud haud postremum quod vulgo notum *Carota* nomine, et Dauci officinarum, ut recte Anguillara, par. 7. pag. 129. prædulci radice, odorata, lutea, rufa, vel interdum purpurea, quam cum farina et oleo frignant ad mensarum usus: aut coctam in aceto et oleo mandunt. Tennifolia sativa pastinaca dicitur Dodonæo, pag. 667.

nostri Gallicam vocant, Græci vero daucon: cujus genera etiam^a quatuor^b fecere: inter medica^a dicendum.

XXVIII. Siser¹ et ipsum Tiberius princeps nobilitavit, flagitans omnibus annis e Germania.¹ Gelduba¹ appellatur castellum Rheno impositum, ubi generositas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis convenire. Inest longitudine nervus, qui decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta: quæ mulso in cibis temperata, etiam in gratiam vertitur. Nervus idem et pastinacæ majori, duntaxat anniculæ. Siseris satus² mensibus Februario, Martio, Aprili, Augusto, Septembri, Octobri.

XXIX. Brevior his est, sed torosior,^a amariorque, inula,^a per se stomacho inimicissima: eadem dulcibus mixtis saluberrima. Pluribus modis¹ austeritate victa gratiam invenit. Namque et in pollinem tunditur arida,

^b In libris de medicina.

^a Carnosior.

~~~~~

dauci genera etiam. Gronov. et al. ante Harduin. cujus genera etiam quatuor fecere. Inter medica dicendum siser: et ipse Tiberius, &c.

CAP. XXVIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. a Germania Gronov. et vulg.—2 Siser his scribitur cod. Dalec.

CAP. XXIX. 1 Cod. Dalec. et torosior.—2 Chiffi. in nulla; alii ap. Dalec.

NOTÆ

^b Cujus genera etiam quatuor] De his dicemus opportunus xxv. 64. inter medica, ut Plinius ait.

¹ Siser] Dioscoridi, lib. ii. c. 139. *Χλαμπος*. Nostris, *Chervi*. Iconem Dodonæus exhibet, p. 670. Quanquam an siser Græciæ, cum sisere Geldubæ sive Germanorum sit idem, subdubitat Anguillara, par. 7. pag. 112.

¹ Gelduba] Ex Tacito Geldubæ situm agnoscimus haud procul fuisse Novesio, *Nays*: in citeriore Rheni ripa, ubi nunc pagus est cum prisca nominis vestigio *Gelb*. Vide Tacit. Hist. iv. p. 95. et 96. Castra Rheno imposita scito plurima fuisse, in quibus Romanæ cohortes præsidii causa

excubarent. In Cone. Agrippinensi, anno cccxlv. 'Epistola plebis Agrippinensium, sed et omnium castrorum Germaniæ secundæ.'

^a Amariorque, inula] Hoc est, acrioris succi. Sic Horatius, ii. Sat. 2. 44. 'acidus inulas' appellat, de quibus idem postea ii. Sat. 8. 51. 'Inulas ego primus amaras Monstravi incoquere.' Græcis *ἐλέγιον* dicitur. Nostris, *de l'Aunée*. Officinis, 'Enula Campana.' Iconem vide apud Dodon. pag. 342.

¹ Pluribus modis] Tres quatuorve inulæ condituras, quibus amaritudinem dimittat omnem, affert Columella xii. 46.

liquidoque dulci^m temperatur: et decocta posca,ⁿ aut asservata, vel macerata pluribus^o modis, et tunc mixta defruto,³ aut subacta melle, uvisve passis, aut pinguibus caryotis.⁴ Alio rursus modo cotoneis malis, vel sorbis, aut prunis, aliquando pipere aut thymo variata, defectus præcipue stomachi excitat, illustrata maxime Juliæ Augustæ^p quotidiano cibo. Supervacuum^q ejus semen: quoniam oculis^r ex radice excisis, ut arundo seritur. Et hæc autem, et siser,^s et pastinaca, utroque tempore, vere et autumno, magnis seminum intervallis: inula ne minus^r ⁶

^b Sationi inutile.

nullave.—3 Cod. Dalec. aut asservata defruto, omisis quæ interjacent.—4 Vet. Dalec. caryotis; Chiffi. cereotis.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Et hæc autem seritur, et siser

NOTÆ

^m *Liquidoque dulci*] Liquore aliquo dulci.

ⁿ *Decocta posca*] Decoqui inulam jubet ex posca. Poscam Latini vocant id quod Græci *ἀέθραρον*, quod potionis genus ex aquæ et aceti mixtura fit. Decoqui ex aceto Columella præcipit, loc. cit. quod idem est: nam aceti solius nomine sæpe posca exprimitur. Plautus in Rudente: 'Sed hic rex cum aceto pransurus est, et sale.' Spartianus in Pescennino: 'Jussit vinum in expeditione neminem habere, sed aceto universos esse contentos.' Vulcatius in Avidio: 'Præter laridum, et buccellatum, et acetum.'

^o *Macerata pluribus*] Præsertim muria, ex Columella. Cum succo rutæ, schola Salernitana: 'Enula Campana reddit præcordia sana, Cum succo rutæ succus si samitur ejus, Affirmant ruptis quod prosit potio talis.'

^p *Juliæ Augustæ*] Sive Livie, quæ in familiam et nomen Julii gentis ascita adoptione est.—'Julia Augusta'] Quæ Cæsaris Augusti filia,

Tiberii Augusti conjux fuit. Vixit illa perhonorifice usque ad quartum saltem Tiberii Augusti annum: teste nummo singulari, ex ære minimo, apud D. Abb. de Fontenu: hac epigraphæ Græca in corona laurea, ΤΙΒ. ΚΑΙΣΑΡ. In aversa parte spica erecta, fertilitatis Judææ symbolum: hinc ΙΟΥ. inde ΔΙΑ, infra Ε. Δ. 'anno quarto' Julii Tiberii conjugis, cujus causa imperium ille in Judæa obtinebat. Nam Cæsar ipse fuit et hæres Augusti ob illud conjugium. Adde Achaten Tiberianum, ut appellant, quem alibi explicuimus; et nummum perrarum argenteum ex Museo nostro, consecrationis ejus indicem, ΔΙΑ ΙΥΛΙΑ ΑΥΓΥΣΤΑ: ut jam superius diximus ad lib. vii. *Ed. sec.*

^q *Quoniam oculis*] Sive bulbis, ut diximus xvi. 67. Palladius in Fehr. tit. 24. 'Hoc mense inula seritur, quo canneta ponuntur. Seritur oculis, sicut calami,' &c.

^r *Inula ne minus*] Colum. xi. 3. 'Pastinaca, siser, atque inula con-

quam ternorum pedum, quoniam spatiose fruticat. Siser autem transferre melius.

. xxx. Proxima his est bulborum^a natura, quos Cato inprimis serendos præcepit,¹ celebrans Megaricos.^b Verum nobilissima est scilla,^c quanquam medicamini nata, acetoque^d exacuendo.¹ Nec ulli amplitudo major, sicut nec vis asperior. Duo genera medica:³ masculum albis foliis,⁴ foemina nigris. Et tertium^e genus est cibus gratum: epimenidium^f vocatur, angustius folio, ac minus aspero. Seminis plurimum omnibus. Celerius tamen proveniunt satæ bulbis circa latera natis. Et ut crescant,^f

~~~~~

Gronov. et al. vett.—6 Ita edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *intervallis*, nullave minus Gronov. et al. vett. Mox, pro *quam ternorum*, Chiffi. habet, *quaternorum*.

CAP. XXX. 1 Chiffi. *præcipit*.—2 Idem codex, *exacuendoque aceto*.—3 Codd. Dalec. et Chiffi. *medicæ*.—4 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. *masculus albis foliis* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—5 *Ep-*

NOTÆ

valescunt alte pastinato et stercorato loco: sed quam rarissime ponenda sunt, ut majora capiant incrementa. Inulam vero intervallo trium pedum seri convenit, quoniam vastos facit frutices.' Sic etiam Pallad. loc. cit. 'Seritur inula oculis sicut calami, quos abscindere, et terra leviter debemus obruere, terra fossa et subacta, excitatis ad lineam pulvinis, quibus ejus oculos oportet infodere: trium pedum inter se spatio separantur.'

^a *Proxima . . . bulborum*] Dioscor. II. 200. *Βολβός γνῆριμος πᾶσιν, ὃν ἐσθίουμεν*. Bulborum facies notior est visa Dioscoridi, Plinioque, quam quæ deberet representari: nunc incognita omnibus fere cum Medicis tam officina habetur: quoniam bulbi omnes ii edi jam desiere. Inveniuntur tamen hodieque cepæ modo tunicati bulbi, quibus rura sibi vorandi facultatem moluntur: miram enim excitant aviditatem: quare 'Appetitus' appellationem in agris sibi vindica-

runt.

^b *Megaricos*] *Μεγαρίκας βολβούς* laudat etiam Nicander, apud Athen. lib. II. p. 64. Damnat Ovid. de Remed. Amor. circa finem, ob Venerem scilicet, quam mirum in modum stimulat: his numeris: 'Daunius, an Libycis bulbus tibi missus ab oris, An veniat Megaris, noxius omnis erit.'

^c *Scilla*] Squillam exemplo Varronis omnes nunc vocant officinæ. Græci *σκόλλαν*, et *σκόλλαν*. Nostri, *Oignon marin*, ou *squille*. Scilla Hispanica Clusii est Rarior. Plant. I. II. p. 171. radice alba. Vidimus in horto Regio.

^d *Acetoque*] Fit enim ex ea scillinum acetum, uti dicemus XX. 39.

^e *Et tertium*] Neque omnem scillæ radicem in cibus approbat Theophr. Hist. VII. 11. sed illius tantum, quæ Epimenidia appellatur, ἀλλὰ τῆς Ἐπιμενιδείου καλουμένης, quæ angustiore folio ac lævior est, στενοφυλλωτέρας καὶ λευωτέρας.

^f *Et ut crescant*] Theophr. loco citato.

folia quæ sunt his ampla, deflexa circa obruuntur. Ita succum omnem in se trahunt capita. Sponte nascuntur copiosissime⁶ in Balearibus Ebusoque insulis, ac per Hispanias. Unum de iis volumen condidit Pythagoras philosophus, colligens medicas vires, quas proximo reddemus libro. Reliqua bulborum⁸ genera differunt colore, magnitudine, suavitate. Quippe cum^h quidam crudi mandantur, ut in Cherroneso Taurica. Post hos in Africaⁱ nati maxime laudantur, mox Apuli. Genera Græci^j hæc fecere: bulbinen, setanion, pythion, acrocorion,^k ægilopa, sisyrinchion. In hoc mirum^l imas ejus radices crescere hyeme: verno autem, cum apparuerit viola, minui et contrahi, tum deinde bulbum pinguescere.

Est inter genera^{7m} et quod in Ægypto aron vocant, scillæ proximum amplitudine, foliis lapathi, caule recto duum cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur^{8a} et cruda. Effodiuntur bulbi ante ver, aut deteriores illico fiunt.⁹ Signum maturitatis, folia inarescentia ab imo: vetustioresque improbant: item parvos

~~~~~

menidum Chiffi.—6 Cod. Dalec. copiosissima.—7 Est inter hæc genera Vet. Dalec.—8 Chiffi. quæ estur.—9 'Ms. fiunt, si finduntur. Lego, et finduntur. Signum.' Dalec. Mox, Chiffi. maturitatis est. Vet. maturitatis f. marcescentia.

NOTÆ

⁶ Reliqua bulborum] Theophr. Hist. vii. 13.

^h Quippe cum] Theophr. loc. cit. et ex eo Athenæus l. ii. p. 64.

ⁱ Post hos in Africa] Λιβυκοῖς laudat pariter Athenæus loc. cit. Libycos, Danniosque, sive Apulos, Ovidius paulo ante appellatus.

^j Genera Græci] Theophr. inprimis, loc. cit. ubi hæc genera recensentur: τὸ λευκόν, καὶ βολβίση, καὶ δ' πυθίων, καὶ κῆξ, καὶ τρέπον τὰ δ' σισυρήχιον. Rectius forsitan, σισυρήχιον, a rostri suilli similitudine. Hujus iconem apud Dodon. vide, p. 210. Est et in Eystettensi horto.

^k Acrocorion] An *acrocerodon*? Ut ut est, bulborum ejuscemodi ignota facies, uti et pythionis.

^l In hoc mirum] Nempe in sisyrinchio. Hæc Plinius ex Theophr. accipit, loc. cit.

^m Est inter genera] Nempe bulborum. De aro autem Ægyptiaca loquitur, quæ diversa a Dioscoridis aro vulgari. Ægyptiaca colocasin genus est alterum, quod cum faba Ægyptia plerique confuderant: Plinius apte distinguit. Pingitur a Dodonæo, p. 216. Vidimus in horto Regio.

ⁿ Quæ edatur] Theophr. Hist. vii. 11.

et longos. Contra rubicundis rotundioribusque laus, et grandissimis. Amaritudo plerisque in vertice est. Media eorum dulcia. Bulbos non nasci, nisi e semine,¹⁰ priores tradiderunt. Sed et in Prænестinis¹¹ campis sponte nascuntur, ac sine modo etiam in Remorum arvis.

XXXI. (VI.) Hortensiis¹ omnibus fere singulæ radices, ut raphano,² betæ, apio, malvæ.³ Amplissima⁴ autem lapathio, ut quæ descendat ad tria cubita. Sylvestri minor⁵ et humida:⁶ effossa quoque diu vivit. Quibusdam tamen capillatæ,⁷ ut apio, malvæ: quibusdam surculosæ,⁸ ut ocimo. Aliis carnosæ, ut betæ,⁹ aut magis etiamnum croco:¹² aliquibus¹³ ex cortice et carne constant, ut raphano, rapis: quorundam geniculatæ¹ sunt, ut graminis.

~~~~~

—10 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. nisi ex semine Gronov. et al. vett.—11 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et edd. recentt. Sed et Prænестinis Gronov. et al. vett.

CAP. XXXI. 1 Hortensibus cod. Dalec.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. lapathio, e Theophr.—3 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Sylvestri minores, tumida Gronov. et al. vett.—4

NOTÆ

¹ Hortensiis . . . ut raphano] Theophr. Hist. Plant. i. 9. Σχεδὸν δὲ καὶ τῶν λαχανῶδων τὰ πλεῖστα μονόρριζα· οἷον ῥάφανος, τεύτλον, κ. τ. λ. ῥάφανος, ut monuimus, brassica Theophrasto est, non raphanus, quem ille ῥαφανίδα vocat. Verum aut ῥαφανίς hoc loco scripsit, aut raphanum nunc ipse intellexit: nam brassicam μονόρριζον esse, falsum est. Et sane idem Hist. vii. 2. ubi ea recenset, quæ singulari radice constant, appellat σάκκον, ἀπῖον, τεύτλον, βεταν, ῥαφανίδα, ραφανῖον, γογγυλίδα, ταραμ: ῥάφανον non appellat.

² Amplissima] Theophr. Hist. vii. 2. Μονόρριζόντων δὲ τούτων πάντων τὸ λάπαθον . . . ἔχει γὰρ μείζον τριῶν ἡμικοδίων, majores habet radices terno semipede, hoc est, sesquipede.

³ Sylvestri minor] Nempe sylvestri

lapathio. Vide Notas et Emend. num. 11.

⁴ Capillatæ] Quæ fibras habent, hoc est, minores radículas, oblongas, in capilli modum extenuatas, in quas velut extremas, crassiores effusæ sparguntur.

⁵ Surculosæ] Hoc est, lignosæ. Theophr. Hist. vii. 3. Τῶν δὲ ῥιζῶν φυλαδένονται παρὼν αὐ τοῦ ὀκίμου, καθάπερ δὲ κανλός. Addit idem, c. 2. blium, atriplicem, erucam, anethum, brassicam, coriandrum: et Hist. i. 10. magnam sylvestrium partem.

⁶ Ut betæ] Theophr. Hist. vii. 2.

⁷ Croco] Theophr. Hist. i. 9. Εἰσὶ μὲν σαρκώδεις καθάπερ ῥαφανίδος, γογγυλίδος, ἔρον, κρόκον. Idem repetit Hist. vii. 3.

⁸ Aliquibus] Theophr. Hist. i. 10.

⁹ Geniculatæ] Geniculatæ radices

Quæ rectam¹ non habent radicem, statim plurimis nascuntur² capillamentis, ut atriplex, et blitum. Scilla autem, et bulbi, et cepe, et allium, non nisi in rectum radican-³ tur.⁴ Sponte nascentium⁵ quædam numerosiora sunt radice, quam folio, ut aspalax,⁷ perdicium, crocum.

Florent confertim⁸ serpyllum, abrotonum, napi, rapiani, menta, ruta: et cetera quidem cum cœpere, deflorescunt:⁹ ocimum autem¹⁰ particulatim et ab imo incipit: qua de causa dintissime floret. Hoc et¹¹ in heliotropio¹² herba evenit. Flos aliis¹³ candidus, aliis luteus, aliis purpureus. Folia cadunt¹⁴ a cacuminibus, origano, inulæ, et aliquando rutæ injuria læsæ. Maxime concava¹⁵ sunt cepæ, gethyo.¹⁶

XXXII. Allium cepasque¹⁷ inter Deos in jurejurando

Margo edd. Dalec. et Gronov. *aro*, *asphodelo*, e Theophr.—5 Codd. Dalec. et Chiffi. *pluribus nituntur*.—6 Dalec. *et cepa, et arum*, in *acutum non radican-* tur, e Theophr.—7 'Hæc quidem de sponte nascentibus habet Theophrastus, Hist. Plant. i. 11. At quid sit aspalax, incompertum. In Mss. Reg. 1. Lang. et editione principe, *calax*. In Mss. Reg. 2. *galax*.' Brotier.—8 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ἀσπλῆς* Theophr. *Florent cum fraxino serpyllum* Gronov. et al. vett.—9 Dalec. *statim efflorescunt*.—10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *et faba*, e Theophr.—11 Gronov. et vulgg. *gethio*.

NOTÆ

vocantur, quæ nodis quibusdam intertinctæ protuberant, rotundæ, et leviter capitulatæ. *Γοβαράδεις*, Theophr. Hist. i. 10.

¹ *Quæ rectam*] Theophr. Hist. i. 9.

² *In rectum radican-*] Radicum natura est a lateribus radículas alias fundere, quas *ἐπιφύδδας* appellamus, inquit Theophr. Hist. i. 10. at ejusmodi nullam bulbi habent. Omnes enim radices bulborum in rectum tendunt: nec a latere funduntur, sed a capite.

³ *Sponte nascentium*] Theophr. Hist. i. 11. iisdem fere verbis. Sed quæ sit aspalax, incompertum.

⁴ *Florent confertim*] Hoc est, simul

universum florem emittunt, non particulatim. Vide Notas et Emend. num. 12.

⁵ *Ocimum autem*] Theophr. Hist. vii. 9.

⁶ *Hoc et in heliotropio*] Theophr. Hist. vii. 3.

⁷ *Flos aliis*] Theophr. Hist. vii. 9.

⁸ *Folia cadunt*] Theophr. Hist. i. 15. quem locum fidelius multo Plinius, quam Gaza, reddidit.

⁹ *Maxime concava*] Theophr. Hist. i. 16. *Ἰδιον δὲ ἐπὶ τῶν λαχανῶδων, ὡς κρομμύου, γηθίου, τὸ κοιλόφυλλον.*

¹⁰ *Allium cepasque*] Ægyptii, inquit, cum jurant per Deos suos, simul per opes suas jurant, quæ sunt allium

habet Ægyptus. Cepæ genera^b apud Græcos, Sardia,¹ Samothracia, Alsidenæ,² Setania, Schista, Ascalonia, ab oppido Judææ nominata. Omnibus etiam odor lacrymosus,^c et præcipue Cyprii,^d minime Gnidiis. Omnibus corpus totum pinguitudinis earum cartilagine.³ E cunctis^f setania minima, excepta Tusculana, sed dulcis. Schista autem et Ascalonia condiuntur. Schistam hyeme cum coma sua relinquunt, vere folia detrahunt, et alia subnascuntur iisdem divisuris: unde et nomen.^g Hoc exemplo^h reliquis quoque generibus detrahi jubent, ut in capita crescant potius, quam in semina. Ascaloniarumⁱ propria

CAP. XXXII. 1 *Sarda* Chiff. — 2 *Caidia margo* edd. Dalec. et Gronov. — 3 'Ita Mss. Reg. et Editio princeps. Emendabat Cl. Dalecampius, *omnibus radicum corpus tectum pingui cartilagine*. Forte tantum intelligendum, *constat*.'

NOTÆ

et cepæ. Non dicit inter Deos reponi vel coli ab Ægyptiis allium et cepas: quantumvis scribat Juvenalis Sat. xv. l. 'Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens Ægyptus portenta colat? ... Porrum et cepas nefas violare, et frangere morsu. O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina!' De his Prudentius quoque eleganter, *πεπλ σρεφδρως*, Hymno x. in S. Romanum vs. 255. et in Symmach. II. 866. quem consule. At Horat. I. Ep. 12. 'Verum sen pisces, sen porrum, et cepe trucidas,' jocosè dixit atque ironice, pro eo quod est, si nihil aliud occidis in cœnam. Hoc tantum.' *Ed. sec.*

^b *Cepæ genera*] Theophr. Hist. VII. 4. a quo hæc enumerantur: *Σάρδια, Γνίδια, Σαμοθράκεια, καὶ πάλιν Σητάνια, καὶ Χιυστὰ, καὶ Ἀσκαλόνια*. Des *οίγνων*. Alsidenorum mentio alibi nulla.

^c *Odor lacrymosus*] Lacrymas ciens. Lucilius Sat. lib. v. 'Flebile cepe simul, lacrymosæque ordine talis.' Talis Festus appellat interiores cepa-

rum tunicas. Vaporem lentum ac tenuem expirat cepa, qui ad oculos irreptans lentitia cohæret, et sui tenuitate lancinans dolorem excitat, et sic lacrymas exigit. Vide Ruell. lib. II. p. 399.

^d *Cypriis*] Cyprias cepas laudat Marcellus Empiricus, c. 15. ad anginam, p. 105.

^e *Omnibus ... cartilagine*] Subintellige, 'constat:' vel *e cartilagine* legito.

^f *E cunctis*] Theophr. loc. cit.

^g *Unde et nomen*] Ut nempe *σχιωτάλ*, hoc est, cepæ fissiles, appellantur. Sic Theophr. loc. cit.

^h *Hoc exemplo*] Palladius I. III. in Febr. tit. 24. p. 68. 'Si capita volumus his esse majora, folia omnia debemus auferre, et sic succus ad inferiora cogetur.'

ⁱ *Ascaloniarum*] Has adhuc hodie Galli nominant *Eschalotes*, quasi Ascalotas, relictis pristini vocabuli rudimentis. Vide Glossarium Du-Cangii, verbo *Aloigna*.

natura. Etenim velut¹ steriles sunt⁴ ab radice, et ob id semine seri illas, non deponi, iussere Græci. Præterea serius circa ver, cum germinant,⁵ transferri: ita crassescere, et tunc properare præteriti temporis pensitatione. Festinandum⁶ autem in his est, quoniam maturæ celeriter putrescunt. Si deponantur,¹ caulem mittunt⁶ et semen, ipsæque evanescunt. Est et colorum differentia. In Iaso enim⁷ et Sardibus candidissimæ proveniunt. Sunt in honore et Creticæ, de quibus dubitant, an eædem sint, quæ Ascaloniæ, quoniam satis⁸ capita crassescunt:⁸ depositis, caules et semina.⁹ Distant sapore tantum dulci.

Apud nos duo prima genera. Unum condimentariæ, quam illi gethyon,⁹ nostri pallacanam vocant. Seritur mensibus, Martio, Aprili, Maio. Alterum capitata,⁹ quæ ab æquinoctio autumnii, vel a Favonio. Genera ejus austeritatis ordine, Africana, Gallica, Tusculana, Ascalonia;

~~~~~

Brotier. Pintian. Omnibus corp. totum pane tunicarum cartilagine.—4 Vet. Dalec. sterilescent.—5 Chiff. germinant; Th. germinaverint.—6 Chiff. caulem mittunt; Gronov. et al. vett. et caulem mittunt. Cod. Dalec. omittit etiam et. Mox, Vet. Dalec. et sementant. Deinde, pro evanescunt, Nic. Heinsius ex membranæ emendandum putavit eviescunt. Vid. Advers. III. 9. p. 460.—7 Chiff. differentia. amisso enim; Gronov. et al. ante Harduin. differentia. Sæmo enim.—8 Chiff. satis radices agunt.—9 Idem codex, caulis et semen.—

NOTÆ

¹ Etenim velut] Apud nos tamen et radice melius, sen bulbo, seruntur.

Festinandum] Cito evellendæ: alioqui putrescunt: πολλὸν δὲ χρόνον καθύπερθε ἐν τῇ γῇ σῆκεται. Theophr. loc. cit.

¹ Si deponantur] Si plantentur, φευθήσονται, Theophr.

⁶ In Iaso enim] Vide Notas et Emend. num. 13.

⁸ Quoniam satis] Hoc est, quoniam cum seruntur semine, capita eis crassescunt: σπειρόμενον μὲν, inquit Theophrastus: cui φευρόμενον opponitur, depositum sive plantatum.

⁹ Gethyon] ῥήθιον, quod fere sine

capite est, cervicis tantum longæ: ideoque totum in frondem luxuriat. Vulgus nostrum sua consuetudine cepulam, quasi cepulam, vocat: alii siboulam, Ciboule: nonnulli cioas, vel cioones, quasi cepinas, vernaculo sermone proferunt.

⁹ Alterum capitata] Quod fere citra cervicem in caput extuberat. Hanc vocant unionem veteres rustici, ut testatur Columella XII. 10. quod nomen apud Gallos velut triviale, hactenus usurpatum est: siquidem quod singulari constat capite, nec pluribus coagmentatur bulbis, unionem Gallica lingua nominat Oignon.

Amiternina.¹⁰ Optima autem, quæ rotundissima. Item rufa acrior, quam candida : sicca, quam viridis : et cruda, quam cocta : sicca, quam condita. Seritur Amiternina frigidis et humidis locis, et sola alii modo capite, reliquæ semine. Proxima quæ æstate nullum semen emittunt,¹¹ sed caput tantum, quod inarescit.¹² Sequenti autem anno permutata ratione semen gignitur, caput ipsum corrumpitur. Ergo omnibus annis separatim semen cepæ causa seritur, separatim cepæ seminis. Servantur autem optime in paleis. Gethyum pæne^a sine capite est cervicis tantum longæ, et ideo totum in fronde : sæpiusque resecatur, ut porrum. Ideo et illud serunt, non deponunt. Cetero cepas^r ter fosso solo seri jubent, extirpatis radicibus herbarum, in jugera^a denas libras. Intermisceri^t satireiam, quoniam melius proveniat. Runcari^a præterea, et sarriri, si non sæpius, quater. Ascaloniam^v mense Februario serunt nostri. Semen ceparum nigrescere incipiens, antequam marcescat,¹³ metunt.

XXXIII. Et de porro^a in hac cognatione dici conveniat, præsertim cum sectivo nuper auctoritatem dederit princeps Nero, vocis gratia,^b ex oleo statis mensium omnium diebus, nihilque aliud, ac ne pane quidem vescendo. Seritur semine ab æquinoctio autumnio : si sectivum facere^c libuit,

10 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. et Bipont. *Africa, Gallica, Tusculana, Ascalonia, Amiternina* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. *Africana, G. Tusculana, Amiternina* Gronov. et al. vett.—11 *Proxima quæ, &c. emittit* Dalec.—12 *Idem, quod inarescit.*—13 *Chiffi. marcescant.*

NOTE

^a *Gethyum pæne*] Ex Theophr. Hist. vii. 4.

^r *Cetero cepas*] Columella xi. 3.

^a *In jugera*] Denas seminis ceparum libras in singula jugera seri jubet.

^t *Intermisceri*] Colum. loc. cit. et Pallad. lib. iii. in Febr. tit. 24. p. 68.

^a *Runcari*] Colum. loc. cit.

Delph. et Var. Clas.

^v *Ascaloniam*] Sic Columella loc. cit.

^w *Semen . . . antequam marcescat*] Columella : 'Sed nec patiendum est, ut perarescat,' &c.

^a *Et de porro*] Gallis, Poircau.

^b *Vocis gratia*] Cui splendorem affert, ut dicitur xx. 21.

^c *Si sectivum facere*] Colum. xi. 3.

^r *Porrum si sectivum facere velle,* 9 F

Plinius.

densius. In eadem area secatur, donec deficiat, stercoraturque semper. Si nutritur in capita,^d antequam secetur, cum increvit,^e in aliam aream transfertur, summis foliis leviter recisis ante medullam: et capitibus retractis, tunicisve extremis.² Antiqui silice^e vel tegula subjecta capita dilatabant: hoc item in bulbis. Nunc sarculo leviter convelluntur radices, ut delumbatæ alant, neque distrahant.³ Insigne, quod cum fimo lætoque solo gaudeat, rigua odit, et tamen⁴ proprietate quadam soli constant. Laudatissimus⁵ in Ægypto, mox Ostiæ,⁶ atque Ariciæ.^f Sectivi duo genera: Herbaceum folio incisuris ejus evidentibus, quo utuntur medicamentarii. Alterum genus pallidioris⁷ folii,⁸ rotundiorisque, incisuris levioribus. Fama est, Me-

CAP. XXXIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *stercoraturque semper: nutritur in capita, antequam secetur.* Cum increvit Gronov. et al. vett.—2 Dalec. *detractis tunicis extremis*, ut de alio et copa Theophr. scripsit de Caus. 1. 4.—3 Vet. Dalec. *distrahantur*.—4 Vet. Dalec. *hæc tamen*.—5 'Vet. *Laudatissimum*: quamquam apud Palladium porrus legitur.' Dalec.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum odd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Orchis* Gronov. et al. vett.—7 Ita ex codd. Harduinus et recentt. 'Ms. *suavidioris*. Fortassis, *flavidioris*.' Dalec. *savidioris* Chiffi. 'Forte, *validioris*.' Pintian. Mox, *levioribus incisuris* Chiffi.

NOTE

densius satum præceperunt priores relinqui, et ita, cum increverit, secari. Sed nos docuit uas,' &c. Porrum sectivum est, quod sæpius secatur, demettiturque in usum culinæ. 'Sectile porrum' Juvenalis appellat: Martialis, 'tonsile': 'sectum,' auctor Moreti. Rursum de hoc Martialis Epigr. XIII. 18. cujus lemma, 'Porri sectivi': 'Fila Tarentini graviter redolentia porri Edisti quoties, oscula clausa dato.'

^d Si nutritur in capita] Si vis porrum esse capitatum. Vide Notas et Emend. num. 14. Capitatum porrum, a radice quæ in caput extuberat, sibi nomen usurpavit.

^e Antiqui silice] Ita Sotion, in Geopon. XII. 29. p. 351. 'Ομοίως τὰ πρῶτα ἔσται μεγάλα, ἐλ μεταφύτεύων αὐτὰ,

δοτρεῖον ἢ λίθον πλατὺν ἐκθεθήσας, καὶ μὴ πορρεῖς. Similiter porri magni fient, si dum ipsos transfers, testam latum lapidem supposueris, nec rigabis. Columella quoque XI. 3. 'In eo autem quod magni capitis efficere voles, servandum sit, ut antequam translatum deponas, omnes radículas amputes, et fibrarum summas partes intondeas. Tum testulæ vel conchæ, quasi sedes in singulis subjectæ seminibus adobrunntur, ut fiant capita latioris incrementi.'

'Atque Ariciæ] Martialis XIII. 19. cui titulus, 'Porri capitati': 'Mittit præcipuos nemoralis Aricia porros, In niveo virides stipite cerne comas.'

^f Alterum . . . pallidioris folii] Hoc est, dilutioris viriditatis. In Mas.

lam^h equestris ordinis reum ex procuratione a Tiberio principe accersitum, in summa desperatione succo porri ad trium denariorum argenteorum pondus hausto, confestim expirasse sine cruciatu. Ampliorem modum negant noxium esse.

XXXIV. Alliumⁱ ad multa rurisⁱ præcipue medicamenta prodesse creditur. Tenuissimis, et quæ separantur, in universum^a velatur membranis: mox pluribus coagmentatur nucleis,^j et his separatim vestitis. Asperi saporis: quo plures nuclei fuere, hoc est asperius. Tædium huic quoque halitu,³ ut cepis: nullum tamen coctis. Generum differentia^k in tempore:⁴ præcox maturescit sexaginta diebus: tum⁵ in magnitudine.¹ Ulpicum^m quoque in hoc genere Græci appellavere allium Cyprium, alii antiscorodon, præcipue Africæ celebratum inter pulmentariaⁿ ruris,

CAP. XXXIV. 1 Dalec. rusticis.—2 Cod. Dalec. separantur, universum, omissa præpositione.—3 Vet. Dalec. halitus.—4 Th. ap. Dalec. tempore et

NOTE

suavidiore. Forsan, flavidioris, qua de voce diximus XVIII. 34. ut viridiori herbaceo opponatur.

^h Fama est, Melam] Si Mela is est, cujus Geographici nunc manibus omnium teruntur libri, ut simile quidem veri videtur, vana eorum conjectura intelligitur, vel ex hoc Plinii loco, qui Claudii principatu Melam vixisse asseverant.

ⁱ Allium] De l'Ail. Simeon Sethi de Alim. tit. Ζκόροδα, ex Galeno, allium vocat θηριακὴν τῶν ἀγγοῶν, theriacum rusticorum.

^j Nucleis] Cohærentes bulbi, in quos allii caput extumuit, qui seorsum consiti novam creant sobolem, et nuclei, et spicæ, Latinis auctoribus appellantur: sicut Græcis γέλυες et ὄλιδες grana dicuntur, quibus allii caput compactum est. Theophr. Hist. VII. 4. et Diosc. II. 182.

^k Generum differentia] Quoniam ali-

ud præcox, aliud serotinum, πρώτον, καὶ ὕψιον. Theophr. loc. cit.

¹ Tum in magnitudine] Differunt etiam magnitudine, et parvitate. Magnitudine siquidem præstat ceteris genus illud quod Cyprium vocant: Καὶ μεγέθει, καὶ μικρότητι. Καὶ γὰρ τῷ μεγέθει γένος τι διαφέρειν ἔστι, μάλιστα δὲ τὸ Κύπριον καλούμενον τοιοῦτον. Theophr. loc. cit.

^m Ulpicum] In eo est illud genere, quod ceteris mole capitis antecellit. Columella in Hortulo, p. 349. 'Alliaque infractis spicis et olentia late Ulpica.' Et XI. 3. pag. 394. 'Ulpicum, quod quidam allium Punicum vocant, Græci autem ἀρροσκόροdon appellant, longe majoris est incrementi quam allium... habet velut allium plures cohærentes spicas,' &c.

ⁿ Inter pulmentaria] In moretis utuntur, inquit Gaza illud Theophrasti vertens, πρὸς τοὺς μωττωτοὺς

grandius alio. Tritum⁶ in oleo et aceto, mirum quantum increseat spuma.^o Quidam ulpicum et allium in plano seri vetant, castellatimque grumulis^p imponi,⁷ distantibus inter se pedes ternos. Inter grana digiti interesse⁸ debent: simul atque tria folia^q eruperunt, sarriri. Grandescunt, quo sæpius sarriuntur. Maturescentium^r caules depressi in terram obrunntur: ita cavetur ne in frondem luxurient. In frigidis^s utilius vere seri, quam autumnno. Cetero,⁹ ut odore^t careant, omnia hæc jubentur seri, cum Luna sub terra sit: colligi, cum in coitu. Sine his^u Menander e

//////////

cultu.—5 Chiffi. tamen.—6 Trito Vet. Dalec.—7 Vet. Dalec. imponi jubent.—8 Cod. Dalec. digiti quatuor interesse.—9 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum

NOTE

χρῆμα. Recte: est enim id pulmentarium ruris moretum, cui allium immixtum intritumque est: inde ei *alliato* nomen. Meminit Plautus in Mostell. i. 1. 44. 'Tu tibi istos habes, turtures, pisces, aves: Sine me alliato fungi fortunas meas.'

^o *Increseat spuma*] Hinc ἀποσκόβο-
δον, ut arbitror, alii apud Columellam vocant.

^p *Castellatimque grumulis*] Castellatim idem fere quod acervatim, σπυρδόν. Grumulos, sive cumulos spicarum allii seri jubet ita, ut cumuli multis in orbem constant granis: inter grana singula digiti unius intervallum sit: ternum pedum, inter cumulos singulos: qui cumuli sic dispositi castellorum speciem quandam referant. Namque in limitibus Imperii ad finium custodiam adversus incursiones hostium castella statuebantur, aliquot inter se discreta passibus. Anonymus auctor, de rebus bellicis: 'Est præterea inter commoda Reip. utilis limitum cura, ambientium ubique latus imperii. Quorum tutelam assidua melius castella prospicient: ita ut millenis interjecta passibus sta-

bili muro et firmissimis turribus erigantur,' &c. Usus ea voce Livius, lib. xvii. ubi 'castellatim dispositos circa collem' milites ait. Aliter seri præcipit Columella loc. cit.

^q *Simul atque tria folia*] Columella xi. 3. 'Cum ternas fibras emisserunt spicæ, sarriantur: nam quo sæpius id factum, majus semina capiunt incrementum.' Sic Palladius in Novembri, tit. 6.

^r *Maturescentium*] Colum. loc. cit. 'Antequam canlem faciant, omnem viridem superficiem intorquere, et terram prosternere conveniet, quo vastiora capita fiant.'

^s *In frigidis*] Vide Colum. loc. cit.

^t *Cetero, ut odore*] Columella loc. cit. 'Sed quandocumque conseremus . . . servabimus . . . ut Luna infra terram sit: nam sic sata, et rarsus sic recondita, existimantur neque acerrimi saporis existere, neque mandentium halitus inodorare.' Idem habet auctor Geopon. xii. 30. Ἀποσ-
μα δὲ ἔσται, &c. Palladius in Novembri, tit. 6.

^u *Sine his*] Hoc est, citra hanc operam, sive hac præceptione neg-

Græcis auctor est, allium edentibus, si radicem betæ in pruna tostam superederint, odorem extinguere. Sunt qui et allium ulpicum inter Compitalia^v ac Saturnalia seri aptissime putent. Allium et semine^w provenit, sed tarde. Primo enim^x anno porri crassitudinem capite efficit:¹⁰ sequenti dividitur,^y tertio consummatur: pulchriusque^z tale existimant quidam.¹¹ In semen exire non debet, sed intorqueri caulis satus gratia,^a uti¹² caput validius fiat. Quod si diutius allium cepamque inveterare¹³ libeat, aqua salsa tepida ungenda sunt.¹⁴ Ita diuturniora fient, melioraque usui, sed in satu sterilia. Alii contenti sunt primo¹⁵ super prunas suspendisse, abundeque ita profici arbitrantur ne germinet: quod facere allium cepamque extra terram quoque certum est, et cauliculo acto evanescere. Aliqui et allium palea optime servari¹⁶ putant. Allium est et in arvis^b sponte nascens, alum hoc vocant: quod adversus improbitatem alitum depascentium semina coctum, ne re-

edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Ceterum* Gronov. et vulgg.—10 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *crassitudine caput efficitur* Gronov. et vulgg.—11 Cod. Dalec. *existimatur a quibusdam*.—12 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *satus gratia*, ut Chiffi. *sationis gratia*, uti Gronov. et vulgg.—13 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *inveterari* Gronov. et al. vett.—14 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *tepida capita intingenda sunt* Gronov. et vulgg. *ungenda* etiam Chiffi.—15 Vet. Dalec. *fumo*.—16 Chiffi. *servare optime*.—17 Ita codd. Harduini et

NOTE

lecta, quam proxime attulimus, ut sint allia odoris expertia.

^v *Compitalia*] In Calendario rustico apud Gruter. p. 133. Compitalia, sexto Nonas Maii; Saturnalia, decimo sexto Kalendas Januarii assignantur.

^w *Allium et semine*] Theophr. Hist. vii. 4.

^x *Primo enim*] Theophr. loc. cit.

^y *Sequenti dividitur*] Hoc est, discernitur in nucleos, γαλγιδύται.

^z *Pulchriusque*] Cum nihil sit eo deterius, quidam tamen præstantius

putant, quam si deponatur, sive plantetur: καὶ οὐδὲν χεῖρον ἀλλ' ἐπιολ γὰρ καὶ κάλλιόν φασὶ τοῦ πικροῦ.

^a *Satus gratia*] Nucleis enim serere satius est, quam semine.

^b *Allium est et in arvis*] Illud esse arbitrantur, quod agreste allium, et ἀγριοσκόροδον Galenus de Fac. Simp. Med. lib. viii. p. 280. Diosc. ii. 182. aliique vocant. Nos suspicamur eas sylvestre tenui folium Dodonæi, p. 672. quale visum a nobis in Horto Regio.

nasci possit, abjicitur: statimque quæ devoravere aves, stupentes manu capiuntur: et si paulum commovere,^c sopitæ.¹⁷ Est et sylvestre,^d quod¹⁸ ursinum vocant, odore molli, capite prætenui, foliis grandibus.

XXXV. (VII.) In horto satorum^a celerrime nascuntur ocimum, blitum, napus,¹ eruca: tertio enim die erumpunt: anethum quarto, lactuca² quinto, raphanus sexto, cucumis et cucurbitæ septimo, prior cucumis: nasturtium ac sinapi quinto, beta æstate sexto, hyeme decimo: atriplex octavo, cepe XIX. aut vicesimo, gethyum decimo, aut duodecimo. Contumacius^f coriandrum. Cunila quidem,^g et organum post XXX. diem. Omnium autem difficillime apium: quadragesimo enim die cum celerrime, quinquagesimo majore ex parte emergit.

Aliquid et seminum^h ætas confert, quoniam recentiora maturius gignuntur, in porro, gethyo, cucumi,³ cucurbita: ex vetere autem celerius proveniunt apium, beta, cardamum, cunila, organum, coriandrum. Mirum in betæ semine: non enim totum⁴ eodem anno gignit, sed aliquid sequente, aliquid tertio. Itaque ex copia seminis modice

//////////

Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *commovere resopita* duo codd. Dalecampii; *commoravere, sopita* Gronov. et al. vet.—18 Chiff. *et quod*. Mox, cod. Dalec. *odore miti*; unde Dalecampius conj. *odore simili*.

CAP. XXXV. 1 Th. in marg. Edd. Dalec. et Gronov. *παπαρίς*.—2 Chiff. *lactuacque*. Mox, Th. *vel quarto.... quinto, sexto, vel septimo*.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cucumere* Gronov. et vulgg.—4

NOTÆ

^c *Et si paulum commovere*] Si ita satum aves eæ vel paululum commoverint. Ita Mss. etsi fortasse rectius, *commorentur*.

^d *Est et sylvestre*] Allium sylvestre latioris folii, sive Allium Ursinum Dodonæi, loc. cit. in prædicto etiam horto observatum a nobis.

^a *In horto satorum*] Quæ hac sectione continentur, totidem fere verbis expressa e Theophrasti libro Hist. VII. 1. Τάχιστα μὲν οὖν ἔκμικον, κ. τ. λ.

Causas singulorum idem investigat, de Causis IV. 3. p. 299.

^f *Contumacius*] Difficillius, morosius. Causam cur ægre proveniat, aperit Theophr. de Causis IV. 3.

^g *Cunila quidem*] Theophr. Hist. VII. 1. Θύβρα δὲ καὶ ὀρίγανος.

^h *Aliquid et seminum*] Theophr. loc. cit. Apii vetus semen celerius nasci, novellum serius, scribit etiam Pallad. lib. V. in Aprili, tit. 3. pag. 110.

nāscitur. Quædam anno tantum suo¹ pariunt, quædam sæpius, sicut apium, porrum, gethyum. Hæc enim semel sata pluribus annis restibili fertilitate¹ proveniunt.

XXXVI. Semina plurimis¹ rotunda, aliquibus oblonga, paucis foliacea et lata, ut atriplici. Quibusdam angusta, et canaliculata, ut cumino. Differunt et colore, nigro candidoque: item duritia surculacea.^k In folliculo¹ sunt, raphano, sinapi, rapo. Nudum^m semen apii, coriandri, anethi, fœniculi, cumini. Corticeⁿ obducta bliti, betæ, atriplicis, ocimi. At lactucis^o in lanugine. Nihil ocimo^p fœcundius: cum maledictis^q ac probris serendum præcipiunt: ut lætius^r proveniat, sato^s pavitur terra. Et cuminum^s qui serunt, precantur ne exeat. Quæ in cortice^t sunt, difficillime inarescunt, maximeque ocimum et gith:

—————

Codd. Dalec. et Chiffi. tota.—5 'In cod. suo deest. Lego, tantum semel.' Dalec.

CAP. XXXVI. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. et recentt. *duritie, mollitie. In, &c. Dalec. item duritie. Surculacea in folliculo Gronov. et vulg.*—2 Chiffi. *cumino.*—3 Cod. Dalec. *præcipiunt. Lætius prove-*

NOTE

¹ Restibili fertilitate] Assidua plurimum annorum fertilitate. Διαμένει χρόνον πλείονα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπέτεια. Theophr.

¹ Semina plurimis] Hæc deinceps ex Theophr. Hist. vii. 2.

^k Item duritia surculacea] Hoc est, lignosa, ut alibi monuimus. Theophr. Hist. vii. τὰ μὲν μέλανα, τὰ δὲ λευκότερα καὶ τὰ μὲν ξυλάθη. Sic enim legisse Plinium constat: etsi in libris vulgatis traiectione laborat hic locus.

¹ In folliculo] Quadruplex seminum genus distinguit: 1. quod in folliculis. 2. quod nudum. 3. quod obductum cortice. 4. quod lanugine continetur. Theophrasto, loc. cit. Ἐλλοβοστέριμα, ἢ γυμνοστέριμα, ἢ ἐμφλοιστέριμα, ἢ παπποστέριμα. ῥαφανὶς μὲν γάρ, καὶ ῥάπυ, καὶ γογγυλὶς, ἐλλοβοστέριμα, κ. τ. λ.

^m Nudum] Theophr. loc. cit. γυμνοστέριμα, quæ nec folliculo, nec vasculo continentur.

ⁿ Cortice] Theophr. loc. cit.

^o At lactucis] Θριδακλή δὲ, παπποστέριμα. Theophr.

^p Nihil ocimo] Vide Notas et E. mend. num. 15.

^q Cum maledictis] Et hoc de cumino Theophr. Hist. vii. 3. de ruta Palladius lib. iv. in Martio, tit. 9.

^r Ut lætius] Columella xi. 3. 'Fere etiam his diebus ocima seruntur, quorum cum semen obrutum est diligenter, inculcatur pavicala vel cylindro: nam si terram suspensam relinquant, plerumque corrumpitur.' Idem et in Horto repetit.

^s Et cuminum] Theophr. ix. 9.

^t Quæ in cortice] Δυσήραστότερα δὲ τὰ ἐμφλοιστέριμα, καὶ τούτων μάλιστα ὤκιμον. Theophr. Hist. vii. 3.

siccantur omnia,⁴ ac sunt foecunda.⁵ Utique meliora⁶ nascuntur acervatim sato semine, quam sparso. Ita certe porrum et allium serunt in laciniiis⁷ colligatum. Apium etiam⁸ paxillo caverna facta, ac fimo ingesto.

Nascuntur autem⁹ omnia aut semine, aut avulsione.¹⁰ Quaedam semine,¹¹ et surculo: ut ruta, origanum, ocimum: praecidunt enim¹² et hoc, cum pervenit ad palmum altitudinis. Quaedam et radice¹³ et semine, ut cepa, allium, bulbi, et si quorum¹⁴ radicem anniferorum relinquunt. Eo-

*****

niet. Sato.—4 Dalec. et gith. Siccata omnia sunt, e Theophr.—5 Dalec.

NOTE

⁴ Siccantur.... ac sunt foecunda] Hoc est, atque ita fiunt foecunda. Theophr. Πάντα δὲ ξηρανθέντα πολυκαρπότερα γίνονται διὰ καὶ προαφαιρούσιν αὐτὰ ξηραίνουσιν.

⁵ Utique meliora] Theophr. Εἰς τὸ ἀθρόον τιθέμενα.... ὅτῳ γὰρ τὸ τοῦ πρῶτου, καὶ τὸ τοῦ σελίνου τίθασιν, ἀποθήσαντες εἰς ὀδόνιον.

⁶ In laciniiis] In linteolo. De apio, Columella xi. 3. 'Quod si quis velit apium lati folii facere, quantum seminis possunt tres digiti comprehendere, raro linteolo illiget, et ita in areolas dispositum releget.'

⁷ Apium etiam] Cum apium transfertur, adigi paxillum tam alte praecipiant, quam apium fieri magnum placet. Quin etiam et apii semen panniculo exceptum, stercore terrae pleno, in cavernam paxillo jam antea reclusam dimitti. Sic Theophr. Hist. vii. 3. Plinius supra xvii. 27. 'Palis laxato prius meatu:' et Columella iv. 16. 'Prius paxillo perforato solo.'

⁸ Nascuntur autem] Ex Theophr. ista deinceps, Hist. vii. 2.

⁹ Avulsione] Avulsionem fieri nunc intellige, cum vel ramus e matre avulsus cum parte radicis aliqua, in

terram depangitur, quod in brassica fieri Theophrastus admonet, loc. cit. Φέεται δὲ πάντα τοῦ σπέρματος ἕνῃ δὲ καὶ ἀπὸ παρασπῆδος, καὶ κλωνὺς, καὶ βίξης· ἀπὸ μὲν παρασπῆδος, ἢ βόφανος· διὰ γὰρ τι καὶ βίξῳδες προσλαβεῖν.

¹⁰ Quaedam semine] Theophr. loc. cit. Ἀπὸ δὲ τῶν βλαστῶν, πήγανον, ὀργανον, ἑκκμον. Ἀποφυτεύουσι γὰρ καὶ τοῦτο, ὅταν σπιθαμίων ἢ μίξιν γένηται, τεμνόντες εἰς τὸ ἡμῶν. Ramo servatur, ruta, origanum, ocimum: transferunt enim et hoc, cum pervenit ad palmum, aut plus altitudinis, mediumque praecidunt. Apud nos recensat ita provenire ocimum: novo quotannis semine nascitur: plantaque annua est: in Græcia, ubi Theophrastus hæc scripsit, diuturnior. Columella xi. 3. 'Mense autem Februario, vel planta, vel semine ruta,' &c.

¹¹ Quaedam et radice] Theophr. loc. cit.

¹² Et si quorum] Hoc est, et quorum radices longiori temporis spatio durant, quanquam anno tantum caule constant. Sic enim Theophr. loc. cit. Φέεται δὲ καὶ εἰ τιμῶν αἱ βίξαι διαμένουσιν ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἐπεταυκαύλων ὄντων.

rum vero^d quæ a radice nascuntur, radix diuturna et fruticosa est, ut bulbi, gethyi, scillæ. Fruticant^e alia^a et non capite,^f ut apium et beta. Caule reciso fere quidem omnia regerminant, exceptis quæ^g non scabrum caulem habent: et in usum^h vero ocimum,⁷ raphanus, lactuca. Hanc etiamⁱ suaviorem putant a regerminatione. Raphanus utique^j jucundior detractis foliis antequam decaulescat.^k Hoc et in rapis. Nam et eadem dereptis⁹ foliis cooperta terra crescunt, durantque in æstate.

XXXVII. Singula genera^a sunt ocimo, lapatho, blito, nasturtio, erucæ, atriplici, coriandro, anetho. Hæc enim ubique eadem sunt, neque aliud alio melius usquam. Ru-

etiam. Mox, Vet. Dalec. ad palmi altitudinem.—6 Frutificant Chiff. Mox, Dalec. et alia non capitata.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. sed ob usum evidentissima ocimum,^e Theophr.—8 Ibid. caulis grandescat: πρὸ τοῦ διακαλεῖσθαι.—9 Ita codd. Dalec. et Chiff. direptis Gronov. Harduin. et recentt. Mox, durantque in æstatem Vet. Dalec.

NOTÆ

^d Eorum vero] Theophr. loc. cit. Fruticosa porro radix vocatur, quæ sub terra crescit ita, ut ad novam sobolem decerpi quotannis ex ea portio aliqua possit, ut allii nuclei sive spicæ.

^e Fruticant alia] Theophr. Παραβλαστάνει δ' ἑνία καὶ τῶν μὴ κεφαλοβίλων, χρονιωτέρων δὲ, οἷον σέλινον καὶ τεύτλιον.

^f Et non capite] Non radice fruticant, quam capitatam non habent: sed coma, quæ secta regerminat.

^g Exceptis quæ] Πλὴν τῶν λειοκαύλων. Scilla tamen, apium, lapathumque, quæ sunt lævi caule, deciso canle sæpe regerminant.

^h Et in usum] Manifestum vero hæc maxime regerminare canle reciso, quæ in usum quotidianum veniunt: cujusmodi sunt ocimum, raphanus, lactuca. In brassica Theophrastus, non in raphano, exemplum posuit: Ἐμφανεστάτα δὲ ὥσπερ καὶ εἰς χρεῖαν, ἑκκίμων, θρίδαξ, ῥάφανος.

ⁱ Hanc etiam] Theophr. loc. cit. Καὶ τῆς μὲν θρίδακος ἡδίων φασι τοὺς παραβλαστόντας εἶναι καυλοῦς. Et lactucæ quidem regerminatos caules suaviore esse affirmant.

^j Raphanus utique] Ut Plinium critici reprehendant, de raphano accepisse ea fingunt, quæ de brassica Theophrastus prodidit, loc. cit. atque omnia fœde miscuisse. Vernum tam sunt affinia quæ Theophrastus, et quæ Plinius refert, quam ovis est ovo similis. Quæ de raphano rapis-que nunc astruuntur, sunt verissima, et ex alio fonte, quam ex Theophrasto, hansta.

^k Antequam decaulescat] Sive caulescat. Nam idem est. Sic ἑκκαυλῶν apud Græcos et erumpere in caulem sonat, et simul est contrariæ significationis: quoniam ἑκκαυλεῖν etiam dicuntur ea, quorum caules marcescunt.

^a Singula genera] Hæc a Theophr. Hist. VII. 4.

tam^b furtivam tantum provenire fertilius putant, sicut apes^c fertivas pessime. Nascuntur etiam^d non sata, mentastrum, nepeta, intubum, pulegium. Contra plura genera sunt eorum quæ diximus, dicemusque : et inprimis apio.^e

(VIII.) Id enim quod sponte in humidis nascitur, helioselinum^d vocatur, uno folio, nec hirsutum. Rursus in siccis hipposelinum,^e pluribus foliis, simile helioselino. Tertium est oreoselinum,^f cicutæ foliis, radice tenui, semine anethi,^g minutiore tantum. Et sativi autem^h differentiæⁱ in folio denso, crispo, aut rariore et læviore : ^j item caule tenuiøre aut crassiore. Et caulis aliorum^k candidus est, aliorum purpureus, aliorum varius.

CAP. XXXVII. 1 *Nascuntur autem etiam* margo edd. Dalec. et Gronov.—2 Cod. Dalec. *de apio*.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *cymini*, e Diosc.—4 Dod. Dalec. *Est autem sativi differentia*.—5 'Forte melius, et latiore. Theophrasto enim, Hist. Plant. VII. 4. est *μαρώτερον καὶ πλατύτερον*.' Brotier. et latiore conj. etiam Dalec. ex eodem Theophr.

NOTE

^b *Rutam*] Pallad. in Martio, tit. 9. pag. 90. 'Hoc mense ruta seritur . . . sed, ut asserunt, melius furtiva proveniet. Sub fici arboris umbra libentius acquiescit.'

^c *Sicut apes*] Plinius XI. 15. de apibus, 'Et furem odere.'

^d *Helioselinum*] *Ἑλαιοσέλινον*, hoc est, Apium palustre, et Apium idem officinarum : Gallis, *Ache*. A Dodonæo pingitur, pag. 683. A paludibus nomen habet : Theophr. Hist. VII. 6. *Τὸ μὲν γὰρ ἑλαιοσέλινον, τὸ παρὰ τοὺς ὄχτους, καὶ ἐν τοῖς ἑλασι φυόμενον, μαρόφυλλον τε καὶ οὐ θαρὺ γίνεται. Παλudapium enim, quod apud aquæductus, et in paludibus provenit, folio raro, nec hirsuto constat.* Ubi *μαρόφυλλον* legisse perperam Plinius videtur. Rectius multo Palladius, in Aprili, tit. 3. Theophrastum accurate interpretatus, *heliocelinon molli folio, et caule tenero, quod nascitur in lacunis, et hipposelinon durius austriusque* dixit.

^e *Hipposelinum*] Theophr. loc. cit.

Τὸ δ' ἱπποσέλινον, φύλλον μὲν ἐμφερὲς τῷ ἑλαιοσέλινῳ, θαρὺ δὲ καὶ μεγαλόφυλλον. Officinæ Petroselinum Macedonicum vocant. Galli, *l'Alexandre*. Depingitur a Dodonæo, p. 686. et a Lobelio in Observ. p. 406.

^f *Oreoselinum*] *Ὀρειοσέλινον*, a locis montuosis, in quibus nascitur, nomen adeptum, Apium montanum : quod delineatur a Dodonæo, pag. 684. a Clusio Rarior. Plant. lib. VI. p. 196. Pliniana hæc oreoselini descriptio tota e Theophrasto est loc. cit. Anguillara, par. 7. pag. 123. existimat esse vulgare *Cerfoglio*.

^g *Et sativi autem*] Apii videlicet hortensis, quod vulgo *Persil* dicimus, seu petroselinum. Iconem apud Dodonæum vide, pag. 683. Aliud crispum, latifolium aliud in horto Regio vidimus.

^h *Et læviore*] Vide Notas et Emend. num. 16.

ⁱ *Et caulis aliorum*] Theophr. Hist. VII. 4. de generibus apii : *Τούτων δὲ*

XXXVIII. Lactucæ Græci¹ tria fecere genera: unum lati caulis, adeo ut ostiola² olitoria ex his factitari proderint. Folium his¹ paulo majus herbaceo, et angustissimum, ut alibi consumto incremento.³ Alterum rotundi caulis: tertium sessile,⁴ quod Laconicon vocant. Alii colore,⁵ et tempore satus, genera discrevere. Esse enim nigras, quarum semen mense Januario seratur: albas, quarum Martio: rubentes, quarum Aprili. Et omnium³ earum plantas post binos menses deferri. Diligentiores plura genera faciunt: purpureas, crispas, Cappadocas,⁶ Græcas. Longioris has folii, caulisque lati: præterea longi et angusti, intubi similis.⁴ Pessimum autem genus cum exprobratione amaritudinis appellavere picrida.⁷ Est etiamnum alia

CAP. XXXVIII. 1 Cod. Dalec. *urceola*; Gronov. *hostiola*.—2 Vet. Dalec. *nutrimento*.—3 *At omnium* cod. Dalec. Mox, *menses differri* Gronov.—4 '*Long. has latique caulis, præterea folii longi, &c.* Vet. recte. *Longiora his folia*

NOTÆ

πάλιν τὰ μὲν λευκόκavλα, τὰ δὲ πορφύρεα, ἢ ποικιλόκavλα.

¹ *Lactuca Græci*] Theophr. loc. cit. candidæ lactucæ, quæ dulcior tene-riorque est, tria hæc esse genera admonet: Γένη δὲ λευκῆς ἔστιν ἅλλα τρία· τὸ τε πλατύκavλον, καὶ στρογγυλόκavλον, καὶ τρίτον λακωνικόν. *Des Laitues.*

² *Adeo ut ostiola*] Theophr. loc. cit. Τῶν δὲ πλατέων οὕτω τινὲς πλατύκavλοι γίνονται, ὥστ' ἐρίους φασὶ καὶ θόρακι χρῆσθαι κηρωκαῖς. *Inter latas lactucas quædam adeo laticaulæ sunt, ut pro calvis hortorum his nonnulli utantur.*

³ *Folium his*] His, inquit, candidis lati caulis lactucis folium oblongius est, quam herbaceis, seu viridioribus: idemque angustum, consumto alibi, nempe in caulem, nutrimento. Et hic multi falso Plinium coarguunt, quos refellere nec otium fert, nec ingenium.

⁴ *Tertium sessile*] Sessilis lactuca

dicitur, quæ in altum non assurgit, nec in cantem crescit: sed in latitudinem potius, et in plano se spargit. Græci χαμαίηλον vocant. Sunt qui sessilem vocent, quam alii capitatam appellant, *Laitue pommée*: sed errore illi ducti haud sane levi. *Sessilis lactucas* Martialis quoque commendat, inter beati copias ruris, III. 47.

⁵ *Alii colore*] Columellam notat, apud quem hæc multo uberius tractata, XI. 3. atque etiam in Hortulo lib. x. numeris elegantibus, pag. 351. 'Altera crebra viret, fusco nitet altera crine,' &c.

⁶ *Cappadocas*] Viles Cappadocæ, Martiali v. 79. Columella, in Hortulo, pag. 351. 'Tertia, quæ spisso, sed puro, vertice pallet, Hæc sua Cappadocæ servat cognomina gentia.' Et XI. 3. pag. 396. 'Cappadocia, qua pallida, et pexo, densoque folio viret,' &c.

⁷ *Picrida*] Est enim *πικρίδην* Græcis *amarescere*. Exodi cap. 12. &c.

distinctio atræ, quæ meconis⁴ vocatur, a copia lactis soporiferi, quanquam omnes somnum parere⁵ creduntur.⁵ Apud antiquos Italiæ hoc solum genus carum fuit, et ideo lactucæ⁶ nomen adeptæ. Purpuream maximæ radicis,⁶ Cæcilianam⁷ vocant. Rotundam vero ac minima radice, latis foliis, astytida:⁷⁸ quidamque eunuchion, quoniam hæc maxime refragetur Veneri.⁹ Est quidem natura⁷ omnibus refrigeratrix, et ideo æstate gratæ stomacho fastidium auferunt, cibique appetentiam faciunt. Divus certe Augustus lactuca conservatus in ægritudine⁸ fertur prudentia⁸ Musæ medici,⁷ cum prioris Cameli⁹ religio nimia eam negaret:⁹ in tantum recepta commendatione, ut servari etiam⁹

caulesque lati, &c. similes Ms.' Dalec.—5 Cod. Dalec. credantur.—6 Chiff. maxime radicibus. Mox, Cæciliam margo edd. Dalec. et Gronov.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. astylida edd. vett. et Gronov.—8 Cod. Dalec. providentia. Vid. Sueton. Aug. cap. 81.—9 Ita Harduin. 1.

NOTÆ

γορραι τὰ κρέα τῇ νυκτὶ τὰς τρεῖς ὥρας πρὸς, καὶ ἕξωρα ἐν τῇ νυκτὶ τρεῖς ὥρας. Interpret: Edent carnes hac nocte assas igni, et azymos panes, cum lactucis agrestibus. Vide quæ diximus VIII. 41.

⁴ Quæ meconis] Dicemus de ea XX. 26.

⁵ Somnum parere] Diosc. II. 165. et 166. sativam, sylvestremque lactucam *ἰσχυρὰ* esse pariter admonet. Galenus de Alim. Facult. II. 40. pag. 359. tomo VI. lactucam vespere comanducatam fuisse sibi adversus vigilias remedio singulari prodit.

⁶ Et ideo lactucæ] Quod abundantia lactis exuberent, inquit Pallad. lib. II. in Januar. tit. 14. p. 44.

⁷ Cæcilianam] 'Cæcilii de nomine dieta Metelli,' ut caeit in Hortulo Columella, p. 351. ejus nimirum qui primo Punico bello Romæ Consulatum gessit, anno Urbis DIII.

⁸ Astytida] Vide Notas et Emend. num. 17.

⁹ Veneri] Genituræ profluvium cohibere, auctor est Galenus, loco mox

citando. Vide et Marcellum c. 33. p. 228.

⁷ Est quidem natura] Diosc. II. 165. Galenus de Facult. Simp. Medic. lib. VI. p. 178. et alii.

⁸ In ægritudine] Idcirco lactuca Columellæ dicitur ea esse, 'Tristia quæ relevet longi fastidia morbi.' In Hortulo, pag. 351. Incidit in morbum cum Augustus, anno U. C. DCCXXXI. ipso undecimmo, Calpurnio Pisone Coss. Vide Dion. lib. XLII. p. 517. et Sueton. in Aug. cap. 81.

⁷ Musæ Medici] Fuit is Antonius Musa, cui idcirco statuam, ære collato, juxta signum Æsculapii plebs statuit, ut auctor est Tranquillus in Ang. c. 59. Extat hujus libellus, de herba Vetonica, cum notis Hamelbergii. De eo rursus dicemus XXIX. 5.

⁹ Cum prioris Cameli] Prioris Medici, quo usus ante Musam Augustus, fuisse id nomen videtur. Vide Notas et Emend. num. 18.

⁹ Ut servari etiam] Muria condiri

in alienos menses eas oxymelite¹ repertum sit. Sanguinem quoque augere creduntur. Est etiamnum, quæ vocatur caprina² lactuca, de qua dicemus³ inter medicas. Et ecce cum maxime cœpit irrepere sativis admodum probata, quæ Cilicia vocatur, folio Cappadociæ,⁴ nisi crispum latiusque esset.

XXXIX. Neque ex eodem⁵ genere possunt dici, neque ex alio, intubi,⁶ hyemis patientiores, virusque præferentes, sed caule non minus grati. Seruntur verno plantæ eorum: ultimo vere transferuntur. Est et erraticum⁷ intubum, quod in Ægypto cichorium vocant, de quo plura alias.⁸ Inventum omnes thyrsos,⁹ vel folia lactucarum, prorogare urceis conditos, ac recentes¹⁰ in patinis coquere.

Seruntur lactucæ¹¹ anno toto lætis et riguis, stercoratis-

2. 3. et recentt. *Camilli religionum omni die manducarent* codd. Dalec. et Turneb. *Cameli religio nimia omni caret* Chiffi. 'In Cameli nomine latet certe nomen medici, quem ante Mnsam Augustus habuerat. At quodnam sit ejus nomen divinare non licet, cum in hoc loco valde corrupti sint Mas. codices. Ad ductum literarum, quæ supersunt in Mas. emendabat Illustr. Hermolaus Barbarus, cum priores caverent, religione nunc omni caret.' Brotier. Barbarum secuti Erasm. Dalec. Elz. Gronov. et al. ante Harduin. Vid. Nott. et Emend. n. 18.—10 Chiffi. *oxymelitem*.—11 Celsus, II. 12. *marina*.—12 Ita codd. Regg. Brot. Dalec. Chiffi. et Editio princeps. *Cappadoca* Gronov. Dalec. Elz. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. XXXIX. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Nec ex eodem* edd. vett. et Gronov. Mox, Chiffi. *possint dici*.—2

NOTE

solitas auctor est Diosc. loc. cit. De usu lactucæ in mensis veterum Martialis. lib. 1. 'Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum, Dic mihi cur nostras inchoet illa dapes'

^b *De qua dicemus*] Lib. xx. cap. 24.

^c *Intubi*] Intybus sativa, sive Endivia vulgaris, a Dodonæo pingitur, p. 623. Cichorium hortense vulgus appellat. De hoc Columella XI. 3. 'Eadem est ratio etiam intybi, nisi quod hyemem magis sustinet: ideoque vel frigidis regionibus autumnis seri potest.'

^d *Est et erraticum*] Erratica dicun-

tur, quæ sua sponte nata, omni humano cultu carent, nullaque olitoris lege coercita, libere vagantur et errant.

^e *De quo plura alias*] Lib. xx. cap. 29. et XXI. 52.

^f *Omnes thyrsos*] Caules, qui in virgulæ modum, seu teli rectitudinem consurgunt, thyrsi nomen sibi vindicant. Hos itaque urceis conditos in alienos quoque menses prorogabant, viridesque servabant: extractosque urceis quasi recentes percoquebant. Vide quæ de brassica dicenda sunt c. 41. ac de fernæ semine c. 56.

^g *Seruntur lactucæ*] Palladius lib.

que, binis mensibus inter semen, plantamque, et maturitatem. Legitimum tamen, a bruma semen jacere, plantam Favonio transferre: aut semen Favonio, plantam æquinotio verno. Albæ maxime hyemem tolerant. Humore omnia hortensia gaudent, et stercore præcipue lactucæ, et magis intubi. Seri etiam^h radices illitasⁱ fimo interest, et repleriⁱ ablaqueata^k humo. Quidam et aliter amplitudinem augent: recisis, cum ad semipedem excreverint, fimoque suillo recenti illitis. Candorem vero^j putant contingere iis duntaxat quæ sint seminis albi, si arena de litore a primo incremento congeratur in medias, atque incrementia folia contra ipsas religuntur.

XL. Beta hortensiorum levissima est. Ejus quoque^k a colore duo genera Græci faciunt, nigrum, et candidius, quodⁱ præferunt, parcissimi seminis: appellantque Siculum, candoris sane discrimine præferentes et lactucam.^a Nostri betæ genera faciunt, vernum et autumnale, a tem-

Chiffi. et recentes.—3 Cod. Dalec. radice illita.—4 'Vet. ablaqueatas. Lege, et reperi ablaqueatis humum.' Dalec.

CAP. XL. 1 Cod. Dalec. nigrum, et candidam, quam.—2 Gronov. lactuca; codd. Dalec. et Harduin. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. lactucum.—

NOTÆ

II. in Januar. tit. 14. p. 43. 'Mense Januario lactuca serenda est, vel Decembri, ut plapta ejus Februario transferatur: itemque Februario seritur, ut possit Aprili mense transferri. Sed certum est eum toto anno bene seri, si locus sit lætus, stercoratus, irriguus.'

^h Seri etiam] Pallad. loc. cit. 'Antequam pangantur, radices ejus reseccemus æqualiter, et liquido fimo linamus: vel quæ jam pactæ sunt, nudatæ lætamen accipiant.'

ⁱ Et repleri] Fimo videlicet, sive lætamine, ut Palladius vocat.

^j Candorem vero] Pallad. loc. cit. 'Candidæ fieri putantur, si fluminis arena, vel littoris, frequenter spar-

gatur in medias, et collectis ipsæ foliis alligentur.'

^k Ejus quoque] Theophr. Hist. VII. 4. Inter betas, inquit, candida sapore præstat nigra, et paucioris est seminis: hanc Siculam quidam appellant. Pari modo in genere lactucarum candida dulcior atque tenerior est. Εδχρότερον δὲ καὶ τῶν τευτλίων τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος, καὶ ὀλγοςπεριότερον, ὃ καλοῦσι τινες Σικελικόν ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς θριδακίτης· ἢ γὰρ λευκὴ γλυκύτερα καὶ ἀπαλότερα. Gallia, de la Poirée, ou Bete: carnosæ foliorum partes in cibis familiares, des Cardes de poirée. In officiis, veteres retento nomine, Beta alba Sicilia nominatur.

poribus satus,³ quanquam et Junio seritur. Transferuntur autem in planta hæ quoque,⁴ et oblini fimo radices suas, locumque similiter madidum amant. Usus iis et cum lente, ac faba, idemque qui oleris: et præcipuus,⁵ ut lenitas excitetur acrimonia sinapis. Medici nocentiores⁶ quam olus^m esse iudicavere. Quamobrem appositas non memini: degustare etiam⁷ religio est, ut validis potius in cibo sint. Gemina iis natura, et oleris, et capite ipsoⁿ exsili-entis bulbi: species summa^o in latitudine. Ea contingit,^p ut in lactucis, cum cœperint colorem trahere,⁸ imposito levi pondere. Neque alii hortensiorum latitudo major. In binos pedes aliquando se pandunt, multum et soli natura conferente. Hæ quidem⁹ in Circeiensi agro amplissimæ proveniunt. Sunt qui betas^q Punica malo florente optime seri existiment: transferri autem, cum quinque foliorum esse cœperint. Mira differentia,^r si vera est, candidis solvi alvos modice,¹⁰ nigris inhiberi. Et cum brassica corrum-

3 Ita codd. Harduini, Vet. Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sativis* Gronov. et vulgg.—4 Dalec. *harum plantarum quoque*.—5 Dalec. *vel præcipuus*.—6 'Ita quidem recentiores editiones. Et beta largius sumpta nocet stomacho, teste Galeno. In Mss. Regg. Lang. Pintian. et Editione principe, *innocentiores*.' Brotier. *innocentiores* etiam codd. Dalec. et Chiffi.—7 Edd. vett. *appositas non nemini degustare etiam*: sic et Cod. Dalec. nisi quod nemini non habeat.—8 Vet. Dalec. *caulem trahere*.—9 Cod. Dalec. *confert eis*. Et quidem.—10 'Chiffi. *candidis albo melici*. Lego, *candidis alvom (alvum) elici*.' Dalec.

NOTE

¹ *Medici nocentiores*] Galenus quidem, de Alim. Facult. II. 43. tomo VI. p. 360. stomacho noxiam ait esse, si largius sumatur.

^m *Quam olus*] Hoc est, brassicam. Tamen melloris succi esse betam, quam brassicam, ac magis alere, auctor est Diphilus Siphnius Medicus apud Athen. lib. IX. pag. 371. *Δίφιλος δὲ Σίφνιος τὸ τεύχλειον φησὶν ἐχολώτερον εἶναι τῆς κράμβης, καὶ θρεπτικώτερον*. Et sane Pliniani codices Mss. hoc loco *innocentiores* exhibent: sed *nocentiores* legi sententia poscere videtur.

ⁿ *Et capite ipso*] Radicis capite in

quo est aliqua similitudo bulbi.

^o *Species summa*] In Priapeis: 'Nec hortus educat latas meus betas.'

^p *Ea contingit*] Imposito lapillo lactore, aut testa fœtilli: quo pondusculo cohibitam betam in latum se distendere, candoremque contrahere, Sotion asseverat, in Geopon. XII. 15.

^q *Sunt qui betas*] Columella XI. 3. 'Beta florenti Punico malo semine obruitur, et simul atque quinque foliorum est, ut brassica, differtur ætate, si rignus est hortus: at si siccanens, autumno, cum jam pluvix incesserint, disponi debet.'

patur in dolio vini sapor, odore betæ foliis demersis restitui.

XLI. Olns caulesque, quibus nunc principatus hortorum, apud Græcos in honore fuisse non reperio. Sed Cato^a brassicæ miras canit laudes, quas in medendi loco reddemus. Genera ejus facit^b tria: unam extentis foliis,^c caule magno: alteram crispo folio, quam apianam^c vocat:^a tertiam minutis caulibus, lenem, teneram, minimeque probat. Brassica toto anno seritur, quoniam et toto secatur. Utilissime tamen ab æquinocio autumnii: transferturque, cum³ quinque^d foliorum est. Cyma^e a prima sectione⁴ præ-

—————

CAP. XLI. 1 Chiffi. *latis foliis*.—2 Idem codex, *quam Appiacam vocant*. Mox minimeque p. codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *teneram, quam minime probat* Vet. Dalec. *teneram, minime probat* Gronov. et al. vett.—3 Ita Chiffi. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *autumni. Transfertur* cum Gronov. et al. vett.—4 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps.' *Brostier*. *Cymas a prima satione* Vet. Dalec. *Cymas a prima sectione* Gronov. et vulg.

NOTE

^a *Mira differentia*] Habet quiddam simile Diphilus Siphnius, loc. cit. cum ait, alvos candida beta magis solvi: nigra vehementius urinas cieri: *εδκοιλιάτερον δὲ τὸ λευκόν, τὸ δὲ μέλαν οὐρητικώτερον*. Sed aperte Diocles Carystius apud eundem Athen. lib. III. p. 120. hoc discrimen agnoscit: betam candidam egestionem irritare: nigram, colibere: *τεῦθλον τὸ λευκόν ἐκπύρεϊς ποιεῖν τὸ δὲ μέλαν καθεκτικόν εἶναι ἐκπύρεως*. Ita et Dioscorides II. 249.

^a *Sed Cato*] Libro de Re Rust. cap. 156. et 157.

^b *Genera ejus facit*] Cap. 156. pag. 88. 'Nunc uti cognoscas naturam earum: prima est lævis, quæ nominatur *λεία*, grandibus et latis foliis, caule magno: validam hæc habet naturam, et vim magnam habet. Altera est criapa, apiacon vocatur: hæc est natura et aspectu bona: ad curationem validior est quam quæ supra

scripta est. Item est tertia, quæ lenis vocatur, (vet. cod. Mennei, et editio Aldi, *quæ κρημνή*), minutis caulibus, tenera, (vet. cod. et Ald. *tenuioribus foliis*) et acerrima omnium est istarum, tenui succo vehementissima.'

^c *Apianam*] Ita Reg. cod. At Colb. Th. et Chiffi. *Apiacon*. *Σελινόειδης* a Catone vocatur c. 157. ob similitudinem apii. Foliorum densitate et crispitudine hæc brassicæ cum apio similitudo constat. Est Dodonæi brassica selinoides, pag. 611. *Chous frieds*.

^d *Transferturque, cum quinque*] Colum. xi. 3. pag. 395. 'Brassica cum vi. foliorum erit, transferri debet,' &c.

^e *Cyma* [*cymas*] Cymæ quidam sunt scaporum delicatiores, ut Plinius ait, tenerioresque cauliculi. Namque ubi vernum tempus appetit, primo quoque foliorum pullulatu, præclavis ad-

stat proximo vere. Hic est quidam ipsorum caulium delicatior teneriorque cauliculus, Apicii^f luxuriæ, et per eum Druso Cæsari fastiditus,⁵ non sine castigatione Tiberii patris. Post cymam ex eadem brassica contingunt æstivi autumnalesque cauliculi, mox hyberni, iterumque cymæ, nullo æque genere multifero, donec sua fertilitate consumatur. Tertia circa⁵ solstitium, ex qua si humidior locus est, æstate; si siccior, autumnno plantatur. Humor fimusque si defuere, major saporis gratia est: si abundavere, lætior fertilitas. Fimum asininum maxime convenit.

Est hæc quoque res inter opera ganææ: quapropter non pigebit verbosius persequi. Præcipuus fit caulis sapore ac magnitudine, primum omnium si in repastinato seras: dein si terram fugientes cauliculos seces,⁶ a terraque attolentes se proceritate luxuriosa⁷ exaggerando aliam^h accumules, ita ne plus quam cacumen emineat. Tritianum hoc genus vocatur, bis computabili impendio, tædioque.

Cetera genera complura sunt. Cumanumⁱ sessili folio,

item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Vet. Dalec. et perinde D. C. blanditus.—6 Vet. Dalec. sequaris.—7 Ita codd. Harduini, cum add. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. proceritate luxuriosa attolentes se Gro-

NOTE

hæc serorum calycibus, quosdam quasi turiones olus subministrat, in quibus floris primæ, mox seminis fetus concluditur. Græci *κῆμα*, quasi partum, dicunt, teste Galeno de Alim. Fac. II. 56. p. 365. et contracte *κῆμα*, ducta felici translatione a ventrem ferentibus foeminis ad brassicam, quæ ineunte vere turgens succo, et plurimum cymosa sobole gravida, cauliculos emittit. Cyma porro licet muliebri sexu frequentius soleat usurpari, nunquam genere neutro Græcorum imitatione legitur, ut apud Columellam, carmine quod hortorum cultui nuncupavit, lib. x. pag. 350. 'Frigoribus canles, et veri cymata mittit.' Tamen idem et cymam vo-

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

cant XI. 3. pag. 395. et XII. 7. pag. 416.

^f Apicii] De eo diximus VIII. 77. Est et alter Apicius, cujus libri extant, de opsoniis et condimentis, sive de arte coquinaria: cymas et coliculos condiendi modum is edocet III. 9. De his Martialis quoque v. 79. inter cœnæ ferula: 'Ponetur digitis tenendus unctis Nigra canliculus virens patella, Argentem modo qui reliquit hortum.'

⁵ Tertia circa] Nempe tertia cyma.

^h Exaggerando aliam] Terram aggerando, ac circumfundendo.

ⁱ Cumanum] Brassicarum hæc genera, aliaque commemorat Columella lib. x. qui de cultu hortorum agit,

9 G

capite patulum. Aricinum¹ altitudine non excelsius, folio numerosius, quam tenuius. Hoc utilissimum existimatur,² quia sub omnibus pæne foliis fruticat cauliculis peculiari-
bus. Pompeianum³ procerius, caule ab radice tenui, intra folia⁴ crassescit. Rariora hæc angustioraque: sed tene-
ritas in dote, si frigora¹⁰ non tolerat: quibus etiam aluntur Brutiani,¹ prægrandes foliis, caule tennes, sapore acuti. Sabellico^m usque in admirationem crispa sunt folia, quo-
rum crassitudo caulem ipsum extenuat: sed dulcissimi perhibentur ex omnibus. Nuper subiere Lacuturresⁿ ex convalle Aricina, ubi quondam fuit lacus, turrisque quæ re-
manet: capite prægrandes, folio innumeri: alii in orbem porrecti, alii in latitudinem torosi. Nec plus ullis capitibus post Tritianum, cui pedale aliquando conspicitur, et cyma nullis serior. Cuicumque autem generi pruinæ^o plurimum suavitatis conferunt: et nisi obliquo vulnere^p defendatur medulla, plurimum nocent. Semini destinati non secantur.

*****

nov. Dalec. Elz. et al. ante Harduin.—8 Hoc inutilissimum existimatur Vet. Dalec. Mpx, in eodem, quia super omnibus.—9 Vet. Dalec. inter folia.—10

NOTÆ

p. 350. 'Quæ pariunt veteres cespo-
so littore Cumæ, Quæ dulcis Pom-
peia palus vicina salinis Herculeis,
vitreoque Siler qui defuit amni:
Quæ duri præbent cymosa stirpe Sa-
belli, Et Turni lacus, et pomosi Ti-
beris arva, Brutia quæ tellus, et mater
Aricia porri.' Et nostra ætas non
pauciora quoque observat, forma vel
colore dispari. In horto Regio ampli-
us vicena notata a nobis. Cumana
brassicam, sive rubram, a Dodo-
næo delineatam, p. 610. Galli vocant
Chou rouge.

¹ *Aricinum*] Ab Aricino agro, de
quo III. 9.

³ *Pompeianum*] A Pompeis, Campa-
niæ oppido, de quo III. 9. uti ex Co-
lumbella mox vidimus. Videtur hæc
Dodonæo, p. 613. brassica cauliflora,

Choux fleurs. Sed peregrina hæc
Italix est: semenque optimum cau-
liforme Alepo Syriæ oppido asportat-
ur, diligenterque coli vult, aut a
propria laude degenerat.

¹ *Brutianum*] Frigoribus, inquit, Bru-
tici agri caules aluntur.

^m *Sabellico*] Huic generi a Sabellicis
nomen, quæ de gente egimus III. 17.
Crispa Dodonæi brassica, p. 611. Lo-
belio in Observ. p. 124. fimbriata:
Chou cresp.

ⁿ *Lacuturres*] Et hoc genus Colo-
mellæ superius memoratum vidimus.
Ruellius lib. II. p. 360. hos esse putat,
quos vulgaris sermo noster *Choux co-
bus*, quasi capitulatos, appellat, quo-
niam in capitibus formam extuberant.

^o *Pruinæ*] *La gelée, gelée blanche*.

^p *Obliquo vulnere*] Cum secantur.

Est etiam sua gratia nunquam¹¹ plantæ habitum excellentibus: halmyridia⁹ vocant, quoniam nisi in maritimis non proveniunt, navigatione quoque longinqua viridibus asservatis. Statim desecti ita ne humum attingant, in cados olei quam proxime siccatos obturatosque conduntur, omni spiritu excluso. Sunt qui plantam⁷ in transferendo alga subdita pediculo, nitrove trito, quod tribus digitis capiatur, celeriore ad maturitatem fieri putent. Sunt qui semen⁸ trifolii nitrumque simul tritum aspergant foliis. Nitrum in coquendo⁴ etiam viriditatem custodit: aut Apiciana¹² coctura, oleo ac sale, priusquam coquantur, maceratis. Est inter herbas genus inserendi, præcisis germinibus caulis, et in medullam semine ex aliis addito.¹³ Hoc et in cucumere sylvestri. Necnon olus quoque sylvestre est trium foliorum,¹⁴ Divi Julii carminibus præcipue jocisque militariis celebratum: alternis quippe versibus exprobravere lapsana¹⁵ se vixisse apud Dyrrachium, præmiorum parsimoniam cavillantes: est autem id cyma¹⁶ sylvestris.

Dalec. sed frigora.—11 Vet. Dalec. nunquam.—12 Dalec. ut in Apiciana.—13 Cod. Dalec. addito.—14 'Al. triumphis; vel, triumphalibus, quod magis probor.' Dalec.—15 Margo edd. Dalec. et Gronov. lampsana, e Diosc. Vid. Sueton. Julio, cap. 68.—16 Dalec. id brassica.

NOTE

⁹ *Halmyridia*] Meminit Eudemas Atheniensis, in libro de oleribus, laudatus ab Athen. lib. ix. p. 369. brassicam illius quam ἀμυρίδα vocant. Brassica marina ea est, quam Lobelius delineat, describitque, in Adversariis, p. 92. Locis Angliæ maritimis nascitur: vidimus et in horto Regio. Italiæ *Soldanella*, teste Anguillara, par. 7. p. 113.

⁷ *Sunt qui plantam*] Colum. xi. 3. p. 296. 'Brassica, cum sex foliorum erit, transferri debet, ita ut radix ejus liquido fimo prius illita, et involuta tribus algæ tæniolis pangatur: hæc enim res efficit, ut in coctura celerius madescat, et viridem colorem sine nitro conservet.' Refert

id quoque Palladius ex Colum. lib. iii. in Febr. tit. 24.

⁸ *Sunt qui semen*] Ad celeriore scilicet maturitatem promovendam.

⁴ *Nitrum in coquendo*] Apicius iii. 1. 'Omne olus smaragdinum fiet, si cum nitro coquatur.' Pallad. loc. cit. 'Celerius coquitur virore servato, si dum est trium vel quatuor foliorum, nitrum tritum cribello desuper spargas, ut speciem pruinæ candentis imitetur.' Sic totidem fere verbis auctor Geopon. xii. 17. Et Martialis xiii. 17. cui lemma, 'Coliculi:' 'Ne tibi pallentes moveant fastidia caules, Nitrata viridis brassica fiat aqua.'

XLII. Omnium hortensiorum lautissima cura asparagis.^a De origine eorum in sylvestribus curis abunde dictum,^b et quomodo eos juberet Cato in arundinetis seri. Est et aliud genus incultius asparago, mitius corruda, passim etiam montibus nascens, refertis superioris Germaniæ campis, non inficeto^c Tiberii Cæsaris dicto, herbam ibi quandam nasci simillimam asparago. Nam quod in Neside^c Campaniæ insula sponte nascitur, longe optimum existimatur. Hortensium^d seritur spongiis:^e est enim plurimæ radices, al-

~~~~~

CAP. XLII. 1 Dalec. *arboribus dictum*.—2 Ita codd. Harduin, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *insulo* Vet. Dalec.

NOTÆ

^a *Lapsana*] Diosc. II. 142. *Λαψάνη* dicitur olus sylvestre, cujus folia caulesque in cibo coquuntur: *λάχανον ἴσταν ἄγριον*... *ὅτ τὰ φύλλα καὶ δ καυλὸς ἐσθλέραι ἐφθά*.—^c Dionys. Exig. in Vita S. Pacomii, c. 8. 'Lapsanas enim, id est, agrestia olera, et herbas alias præter oleum consueverant dare.' Ed. *acc.* Porro præter id olus, quod trium foliorum fuisse Plinius ait, et cymam sylvestrem, aliud in cibis Cæsariani milites adhibuerunt: radicem nimirum edulem, pani conficiendo idoneam, cujusmodi lapsanæ radix non est tenuis et lignosa. Hanc radicem Cæsar ipse de bello Civili lib. III. 'charam' vocat: 'Est etiam genus radicle,' inquit, 'inventum ab iis qui fuerant cum Valerio, quod appellatur chara, quod admixtum lacte multum inopiam levabat. Id ad similitudinem panis efficiebant: ejus erat magna copia. Ex hoc effectos panes, cum in colloquiis Pompeiani famem nostram objectarent,' &c. Suetonius in Julio c. 68. 'Dyrhachina munitione Pompeius, viso genere panis ex herba, quo sustinebantur, cum feris sibi rem esse dixit.' Diceret fortan 'ex radice' commodius: quanquam et eo verbo

utitur Appian. Bell. Civ. lib. II. p. 465. idipsum narrans, *τὴν πύαν ἀποποιούν*. Ea nobis videtur esse pastinaca Gallica, quam Diosc. in Notis, p. 454. ab aliis *κάρας*, a Romanis *καρόται* vocitari tradit: quo nomine etiamnum vulgo nota. Insigniter errant, qui hoc trium foliorum olus, de quo nunc agitur, aut cum armoracia confundunt, de qua c. 26. quæque fronde copiosa est, aut cum eo genere pastinacæ, quod pariter *κόλιφυλλον*.

^b *Asparagis*] Græci *ἀσπράγων* et *ἀσφάργων* dicunt. Nostris, *Asperge*. Apud Dodonæum iconem vide, pag. 691. asparagi hortensis.

^c *Abunde dictum*] Lib. XVI. c. 67.

^d *In Neside*] Meminit hujus insule Seneca Epist. 53. pag. 268. Cicero quoque Epist. ad Attic. XVI. I. statim initio. Hodie *Nisita*, hanc procul Puteolla. Vide Cluver. Ital. Antiq. p. 1167.

^e *Hortensium*] Genus subintelligit, quod alii hortense vocant.

^f *Spongiis*] Radicibus. Palladius lib. IV. in Martio, tit. 9. p. 89. 'Hoc mense asparagos seremus, circa Aprilis Kal. Sed expeditior ratio est, si asparagorum spongiis ponas, quæ

tissimeque germinat. Viret thyrso primum emicante: qui caulem educens, tempore ipso³ fastigatus in toros^f striatur. Potest et semine seri.

Nihil diligentius comprehendit Cato,^s novissimumque libri est, ut appareat repentinam ac novitiam viro curam fuisse. Locum subigi jubet humidum et crassum: semipedali^h undique intervallo seri, ne calcetur. Præterea ad lineamⁱ grana bina aut terna paxillo demitti:⁴ videlicet semine tum tantum serebantur: id fieri secundum æquinoctium vernum. Stercore satiari, crebro purgari, caveri ne cum herbis evellatur asparagus. Primo anno stramento ab hyeme protegi: vere aperiri, sarriri, runcari: tertio^j incendi verno. Quo maturius incensus est, hoc melius provenit. Itaque arundinetis maxime convenit, quæ festinant incendi.^k Sarriri jubet idem, non antequam asparagus natus fuerit, ne in sarriendo radices vexentur. Ex eo velli asparagus ab radice: nam si defringatur,⁵ stirpescere, et intermori. Velli, donec in semen eat. Id autem

infaceto Gronov.—³ In vet. cod. Dalecampii *ipso* non legitur. Mox, *fastigatus* Gronov. et al. ante Harduin.—⁴ Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. item Pintian. e Catone, cap. 140. *dimitti* Gronov. et vulgg.—⁵ Cod. Dalec.

NOTE

cito fructum ministrent. Hæc sic fient: Semina asparagi quanta tribus digitis comprehendere possis, post Idus Febr. pingui et stercoreato solo in singulis fossis ponis, et leviter obruis. His cœnntibus, radix connexa nascetur, quæ appellatur *Spongia*,^h &c. Implicatas radices, quæ quasi unitatem faciunt, sic illigatas, atque connexas, olitores spongas vocant, inquit Colum. xi. 3.

ⁱ *In toros*] Toros appellat, ut quidem videtur, spicam asparagi maxime cibis expetitam: hæc caro, hæc pulpa asparagi est.

^s *Cato*] De Re Rust. c. 161. p. 90. ubi ea extant, quæ Plinius hoc loco refert, ad ea usque verba, 'Nec

quicquam postea tentatum,' &c.

^h *Semipedali*] Cato: 'Cum areas deformabis,' hoc est, delineabis, 'intervallum facito inter eas semipedem latum in omnes partes: deinde serito.'

ⁱ *Præterea ad lineam*] Cato loc. cit. 'Ad lineam palo grana bina aut terna demittito.' Sic etiam Pallad. loc. cit. et Didymus in Geopon. xii. 18. p. 340.

^j *Tertio*] Cato: 'Post annum tertium quam severis, incendio vere primo.'

^k *Quæ festinant incendi*] Plinius xvii. 47. 'Necnon ignis aliquid predest, ut arundini: ambusta namque densior mitiorque surgit.'

maturescere ad ver,¹ incendique: ac rursus, cum apparuerit asparagus, sarriri ac stercorari. Ac post annos novem, cum jam vetus sit, digeri subacto solo stercoratoque. Tum spongiis^m seri, singulorum pedum intervallo. Quin et ovillo fimo nominatim uti, quoniam aliud herbas creet.⁶ Nec quicquam postea tentatum utilius apparuit, nisi quod circa Idus^a Februarii defosso semine acervatim parvulis scrobibus serunt, plurimum⁷ maceratum fimo. Dein nexis inter se radicibus spongas factas post æquinoctium autumni disponunt pedalibus intervallis, fertilitate in denos annos durante. Nullum gratius his solum quam Ravennatium^o hortorum.

Indicavimus^p et corrudam. Hunc enim intelligo^s sylvestrem asparagum, quem Græci hormenum,⁹ aut myacantho^r vocant, aliisve nominibus. Invenio^s nasci et arietis cornibus tusis atque defossis.

~~~~~

defrangitur; Chiffi. *defrangatur*.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aliud herbasceret* Gronov. et al. ante Harduin.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. *defossam semen acervatim*, par. scr. ser. plurimi.—8 *Hanc intelligimus* Vet. Dalec.—9 Margo edd.

NOTE

¹ *Id autem . . . ad ver*] At Cato matrum id fieri ad autumnum dixit, ut quidem videtur, rectius, ita rerum natura exigente.

^m *Tum spongiis*] Hoc est, radicibus, ut ante monuimus. Cato: 'Deinde fossulas facito, quæ radices asparagi demittas: intervallum sit ne minus pedes singulos inter radices asparagi.'

^a *Nisi quod circa Idus*] Columella, et Pallad. locis citatis.

^o *Ravennatium*] Vel sylvestribus tamen asparagis cedere hos innuit Martialis in Xenii XIII. 21. cui titulus, 'Asparagi.' 'Mollis in æquorea quæ crevit spina Ravenna, Non erit incultis gratior asparagis.' Sativus, inquit, asparagus, non erit sylvestri gratior. 'In totum spina est asparagus,' inquit Plinius XXI. 54.

^p *Indicavimus*] Tum XVI. 67. tum etiam libri hujus cap. 19. Corrua porro sylvestris asparagus est, foliis acutis, qualis a Cinsio depingitur Rarior. Plant. v. 60. p. 177. Hanc toto Castellæ Granatensique regno nasci prodit: nos hic in horto Regio vidimus. Sed et sativum asparagum a rusticis corrudam appellari, Columella est auctor, XI. 3.

^s *Græci hormenum*] Apud Hesych. "Ὀρμενος legitur. "Ὀρμενος, inquit, ὅμομα κέριον, καὶ πόλις Θερραλίας . . . οἱ δὲ τὸν ἑγγιον ἀσπάραγον. Julius Pollux VI. 9. non sylvestrem, sed sativum asparagum ὀρμενον vocari scribit: nimirum ut corrudæ apud Latinos, sic apud Græcos ὀρμενον communis utrique generi appellatio fuit.

^r *Myacantho*] Quasi muris spinam. Diosc. II. 152. 'Ἀσπάραγος πτε-

XLIII. Poterant videri dicta omnia quæ in pretio sunt, nisi restaret res maximi quæstus, non sine pudore dicenda. Certum est quippe carduos apud Carthaginem magnam, Cordubamque præcipue, sestertium sena millia^e et parvis reddere areis: quoniam^v portenta quoque terrarum in ganeam vertimus, etiam ea quæ refugiunt quadrupedes consciæ. Carduos ergo^u duobus modis serunt: autumno planta, et semine ante Nonas Martias: plantæque ex eo disponuntur ante Idus Novembris, aut in locis frigidis circa Favonium. Stercorantur^v etiam, si Diis placet, lætiusque proveniunt: condiunturque aceto melle diluto addita laseris radice, et cumini, ne quis dies sine carduo sit.

XLIV. Cetera in transcurso dici possunt. Ocimum^a

—————

Dalec. et Gronov. *horminum*, e cap. 23. libri sequentia. Gronov. et al. ante Harduin. *ormi*.

CAP. XLIII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *sestertia sena millia ut parvis, reddere; quoniam* Gronov. et vulgg. *Pro e parvis*, Vet. Dalec. habet *ex areis*; Chiffi. a *parvis reddere eis*.

NOTÆ

τράνος, ἢ μνίκανθον καλοῦσι. Gale-
nna de Facult. Simp. Med. lib. vi. p.
160. 'Λουπάργος πετράιος ἢ μνικάνθη-
ρος.

^v *Invenio*] Nempe apud auctores
haud sane satis idoneos, quorum
fidem hac in parte Dioscorides ele-
vat, loc. cit. quamvis suffragari iis
videatur Didymus in Geopon. XII.
18. p. 340.

^e *Sestertium sena millia*] Quæ mo-
netæ nostræ Gallicæ efficiunt libras
sexcentas.

^u *Carduos ergo*] Eos intelligit, quo-
rum e genere scolymus est, ut ex
oratione Plinii liquet, XX. 99. ubi de
carduorum medicinis agit, quorum
nunc tempora satus explanat, inpri-
misque scolymi, *l'Artichaut*, quam
Latini cinaram quoque appellarunt.
Nam quæ de carduorum satu nunc
afferuntur a Plinio, eadem ferme re-

tnlit Columella de cinara, XI. 3. 'Ci-
naræ sobolem,' inquit, 'melius per
autumni æquinoctium disponemus:
semen commodius circa Kalendas
Martii seremus, ejusque plantam cir-
ca Kalendas Novembris deprimemus,
et multo cinere stercorabimus: id
enim genus stercoris huius oleri vide-
tur aptissimum.' Est et cinara spi-
nosa, qui Matthiolo in Diosc. lib. III.
pag. 667. carduus aculeatus dicitur,
Cardon d'Espagne.

^v *Stercorantur*] Pallad. lib. IV. in
Martio, tit. 9. p. 87. 'Terram ster-
coratam et soltam diligit carduus,
quamvis in pingui possit melius pro-
venire.'

^a *Ocimum*] Basilicium Lobello dic-
tum, in Advers. p. 215. et Gallis
quoque *Basilic*. A Matthiolo in
Diosc. lib. II. p. 533. pingitur accu-
rate, et ocimum medium nuncupatur.

Parilibus optime seri ferunt: quidam et autumn^o:^b jubentque, cum hyeme seratur, aceto semen perfundi. Eruca quoque^c et nasturtium vel æstate vel hyeme facillime nascuntur. Eruca præcipue frigor^{um} contemtrix, diversæ est, quam lactuca, naturæ, concitatrix^d Veneris: idcirco jungitur illi^e fere in cibis, ut nimio frigori par fervor immixtus temperamentum æquet. Nasturtium^f nomen accipit a narium tormento. Et inde vigoris significatio proverbio^g id vocabulum^h usurpavit, veluti torporem excitantis. In Arabia miræ amplitudinis dicitur gigni.

XLV. Ruta quoque^b seritur Favonio, et ab æquinoctio autumnⁱ:ⁱ odit hyemem,ⁱ et humorem, ac fimum. Apri-

~~~~~

CAP. XLIV. 1 Vet. Dalec. *significatione proverbium*.—2 Cornarius, *ejus esum*.

CAP. XLV. 1 Ita codd. Regg. Brot. et Editio princeps. *autumno* codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *autumni* habent etiam

NOTE

In horto Regio vidimus. Parilia Romæ celebrata xi. Kalend. Maias, diximus sup. lib. c. 66. Colum. xi. 3. seri ocimum circa Idus jubet.

^b *Quidem et autumn^o*] Colum. xi. 3. Etiam Aprili cum seritur, ut cito nascatur, aqua calida perfundi Palladius jubet, in Aprili, tit. 3.

^c *Eruca quoque*] Ita Pallad. lib. ii. in Januar. tit. 14. pag. 44. Nostris, *Requette*. A Matthiolo pingitur in Diosc. lib. ii. pag. 530.

^d *Concitatrix*] Sic Diosc. ii. 170. Galenus de Alim. Facult. ii. 53. pag. 364. Columella in Hortulo: 'Et quæ frugifero seritur vicina Priapo, Excitet ut Veneri tardos eruca maritos.' Marcellus Empir. cap. 33. pag. 328. 'Ad abundantiam seminis præparandam, erucam decoctam bibat, quoties quisque inopia seminis se laborare perspexerit: vel potius assidue incoctam manducet.' Idcirco 'salaces erucas' Naso vocat de Remed. Amor. prope finem.

^e *Jungitur illi*] Lactucæ scilicet. Hoc ipsum fieri Galenus præcipit

loc. cit.

^f *Nasturtium*] 'Nasturtium nonne vides,' inquit apud Nonium Varro, 'ab eo dici quod nasum torquet?' Et Auctor Moreti: 'Quæque trahunt acri vultus nasturtia morsu.' Perro nasturtii iconem apud Lobel. vide in Observ. pag. 107. Nostris *Creason Alois*: Narbonensibus, *Nasitort*.

^g *Proverbio*] Adagium id est, *ἐσθὲ κάρδαμον, δεινέρεος τὴν διὰ τοῦαν γίνεσθαι. Αἰὲν νεσcentes nasturtio mentis acumine subtiliores evadere*.

^h *Ruta quoque*] Pingitur a Lobelio ruta hortensis, in Observ. pag. 506. Gallis, *de la Rue*. Et hanc autumn^o seri, differri mense Martio, præcipit Colum. lib. xi. cap. ult.

ⁱ *Odit hyemem*] Theophr. Histor. vii. 5. *Aquas et fimum*, inquit, *oleum omnia diligunt, præter rutam*: *φίλονται δὲ πάντα τὰ ἄλλα λάχανα, καὶ φύλακται, πλὴν τῆς ρυτίδος*.

cis¹ gaudet et siccois, terra quam² maxime lateraria. Cinere vult³ nutrirī: hic et semini miscetur, ut careat erucis. Auctoritas etiam peculiaris apud antiquos ei fuit. Invenio mustum rutatum populo datum a Cornelio Cethego, in consulatu⁴ collega Quinti Flaminini,⁵ comitiis peractis. Amicitia⁶ est ei et cum fico, in tantum, ut nusquam lætior proveniat, quam sub hac arbore. Seritur et surculo; melius in perforatam⁷ fabam indito, quæ succo nutrit comprehendendo surculum. Seritur et a seipsa.⁸ Namque incurvato cacumine alicujus rami, cum attigerit terram, statim radicatur. Eadem et ocimo⁹ natura, nisi quod difficilius crescit. Sed durata runcatur non sine difficultate, pruritivis ulceribus,¹⁰ ni munitis manibus id fiat, oleove defensis. Conduntur autem et ejus folia, servanturque fasciculis.

XLVI. Ab æquinotio¹ verno seritur apium, semine paululum² in pila pulsato.³ Crispus sic putant fieri, aut

Dalec. Elz. Gronov. et al. vett. ante Harduin.—2 Cod. Dalec. *terraque quam*.—3 Quinti Flaminii Brotier in Notis. Quinti etiam eodd. Regg. Brot. 1. 2. Edd. ante Brotier, *Quintii*.—4 Cod. Dalec. *uterque* et Chiffi. *pruritius ulceribus*; Gronov. et al. ante Harduin. *provenientibus ulceribus*.

NOTE

¹ *Apricis*] Palladius lib. iv. in Martio, tit. 9. p. 90. 'Prosequuntur etiam maledictis, et maxime in terra solviti lateris ponunt, quod prodesse certissimum est.' Columella xi. 3.

² *Cinere vult*] Pallad. loc. cit. 'Hoc mense ruta seritur, locis apricis, solius cineris inspersione contenta.'

³ *In consulatu*] Anno Urbis cccxxi. Sed vitio facti Consules abdicarunt: ut in Fastis recte est annotatum.

⁴ *Amicitia*] Pallad. loc. cit. 'Sub fici arboris umbra libentius acquiescit.' Adde et Arist. c. 20. problem. 18. p. 773. quærentem, 'Quam ob causam ruta insita in ficum, pulcherrima, plurimaque proveniat.'

⁵ *Melius in perforatam*] Pallad. loc. cit. 'Nonnulli ramulos rutæ pertusæ fabam inserunt, vel bulbo, atque ita obruunt, alieno vigore servandos.'

⁶ *Seritur et a seipsa*] Nempe propagine, uti fere de rubis dictum est xvii. 21. Sic etiam Pallad. loc. cit.

⁷ *Eadem et ocimo*] Ut propagine nimirum, æque atque ruta, seratur.

⁸ *Pruritivis ulceribus*] Natis ulceribus ex prurigne. Vide Notas et E. mend. num. 19.

⁹ *Ab æquinotio*] Pallad. lib. v. in Aprili, tit. 3. p. 110. et Colum. xi. 3.

¹⁰ *In pila pulsato*] Hoc est, in vase concavo, sive mortario, pinsi prius necesse est. De pilæ vocis usu, eo

si satum calcetur cylindro pedibusve.^c Proprium ei, quod colorem mutat. Honos ipsi^d in Achaia, coronare victores sacri certaminis Nemeæ.

XLVII. Eodem tempore seritur menta planta:^a vel si nondum germinat, spongia. Minus hæc^b humido gaudet. Æstate viret, hyeme flavescit. Genus ejus sylvestre mentastrum^c est. Et hoc propagatur, ut vitis, vel si inversi rami^d serantur. Mentæ nomen^e suavitas odoris apud Græcos mutavit, cum alioqui mintha vocaretur, unde nostri nomen declinauerant.^f Grato mensas odore^g percurrit in rusticis dapibus. Semel sata, diutina ætate durat. Congruit pulegio,^h cujus natura in carnariis reforescens

//////////

CAP. XLVI. 1 Cod. Dalec. paulum; Chiffi. paulum in pilato. Mox, margo add. Dalec. et Gronov. pro pulsato, habet pinato, e Columel.

CAP. XLVII. 1 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. declaraverunt edd. vett. et Gronov. declinauerunt Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—2 'Ita bene cod. Reg. 2.' Brotier. Edd. ante Brotier, Grato menta

NOTÆ

intellectu, alibi egimus. Expressum hoc a Columella xi. 3. pag. 397. 'Si crispæ frondis apium fieri maluerit, semen ejus inditum pilæ, et saligneo palo pinsitum, expoliatumque, in linteolis ligatum obruet. Potest etiam citra hanc operam fieri crispum qualitercumque satum, si cum est natum, incrementum ejus supervoluto cylindro coërceat.' Sic etiam Pallad. loc. cit. et Theophr. his prior, Hist. ii. 5. et de Causis v. 6. p. 331.

^a Honos ipsi] Juvenalis Sat. viii. 226. 'Græque apium mernisse coronæ.' Idcirco Nemeænum apium Nicandro dicitur in Theriac. p. 47. Suidas, tom. ii. p. 213. Νεμέας στέλναι. Vide Plutarch. Sympos. Quæst. v. 3. p. 676. quibus adde quæ diximus xv. 5.

^b Eodem . . . planta] Transferri mentam in planta ait equinoctio verno: ac si nondum germinaverit, radice seu spongia, ut diximus. Pingitur a Dodonæo menta prima, pag.

95. De la mente, du Barme.

^b Minus hæc] Vide Notas et Emend. num. 20.

^c Mentastrum] Dioscoridi iii. 42. ἡδόσμων ἔγριον, menta sylvestris: officinis, alba menta. Iconem exhibet idem Dodonæus, p. 96. Græci καλαμίνθη vocant, inquit Apuleius, cap. 91. Gallis, Mente sauvage. In Nothis Diosc. p. 454. τὸ δὲ ἡδόσμων ἔγριον, δὲ Πυμαίοι μενίδιστρον καλοῦσι.

^d Vel si inversi rami] Colum. xi. 3. 'Mentæ si forte semina defecerunt, licet de novalibus sylvestre mentastrum colligere, atque ita inverais cacuminibus disponere: quæ res feritatem detrahit, atque edomitam reddit.'

^e Mentæ nomen] Diosc. iii. 41. ἡδόσμος, οἱ δὲ μίνθη. Et Galenus de Simp. Medic. Facult. lib. vi. p. 176. ἡδόσμων, ἔναι δὲ μίνθη ἐνάθη προσγορεῖσθαι.

^f Congruit pulegio] Nostri Pouliot vocant. Regium vulgatum pouliot

sæpius dicta est. Hæc quoque servantur simili genere, mentam dico, pulegiumque, et nepetam.⁵

Condimentorum tamen omnium fastidiis cuminum^h amicissimum.³ Nascitur in summa tellure vix hærens, et in sublime tendens. In putridis et calidis maxime locis, medio serendum vere. Alterum ejus genus sylvestre quod rusticum vocant, alii Thebaicum: si tritum ex aqua potetur, in dolore stomachiⁱ prodest. In Carpetania^j nostri orbis maxime laudatur: alioqui Æthiopico^k Africoque palma est. Quidam huic Ægyptium præferunt.

XLVIII. Sed præcipue olusatrum^l miræ naturæ est.

~~~~~

mensus.—³ 'Codex uterque, *nepitam* in condimento sumpta. In omnia (lego, ad omnia) quæ fastidio sunt, cuminum amicissimum. Vet. *nepitam*. Condimentarium tamen omnium stomachi fastidiis: al. Vet. *omniumque fastidiis*. Dalec. *nepitam*. Condimentorum, &c. Gronov. et al. ante Harduin.

NOTE

royal, delineatur a Lobelio in Observat. p. 266. De pulegio porro in carnariis reforescente diximus XVIII. 60.

⁵ *Et nepetam*] Quæ sylvestre pulegium etiam appellatur, *Pouliot sauvage*. Vide Dodonæum, p. 98. Alia est nepeta vulgaris officinarum, quæ menta cataria, *l'herbe au chat*. Alii *nepitam* scribunt.

^h *Cuminum*] Cuminum Latini juxta et Galli vocant: Hebræi ipsi *קמח* *caminon*: rura nostra, *comin*. Utrumque genus, sativum et sylvestre, quale nos vidimus, a Dodonæo pingitur p. 298.

ⁱ *In dolore stomachi*] Adversus tormina et inflationes, bibi tritum ex aqua: ex vino ad imbecillitatem stomachi, jubet Diosc. III. 69.

^j *In Carpetania*] Diosc. loc. cit. in Carthagine Hispaniæ oppido. Toleum in Hispania est Carpetanorum caput.

^k *Æthiopico*] Quod Hippocrates Regium vocat, quoniam illud palmare putat, inquit Diosc. III. 68. secun-

das defert Ægyptio.

^l *Sed ... olusatrum*] Sive atrum olus, sic dictum a semine et radice atra. Colum. XI. 3. p. 398. 'Atrum olus, quod Græcorum quidam vocant *ἰπποσέλιον*, nonnulli *σμέρνιον*,' &c. Adde Apuleium lib. de Virtutibus Herb. c. 107. In Græcis vero Hesychius: *Σμέρνιον*, τοῦ ἰπποσέλιου ὁ καρπὸς, καὶ αὐτὴ ἡ βότάνη. Schol. Nicandri, in Theriac. p. 39. τὸ Σμέρνιον ὁμοίον ἐστὶ τῇ μεγάλῃ σελίνῳ· ὃ καὶ ἰπποσέλιον καλεῖται· σμυρναῖον δὲ, ἐπειδὴ ὁμοίους ἐστὶ τῇ σμέρνῃ κατὰ τὴν ὁσμὴν. Et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. p. 230. *Σμέρνιον*, οἱ δὲ ἰπποσέλιον ὀνομάζουσιν ἑγγίον. Cave porro agi nunc existimes de hipposelino, de quo instituta oratio est c. 37. quanquam et illud smyrnium nuncupatum sit, teste Diosc. III. 78. De smyrnio vere ac proprie dicto nunc sermo est, cui etiam in Cilicia hipposelini tributa appellatio est, ut prodidit idem Diosc. cap. seq. Hipposelinum illud Theophrasti est, idemque smyrnion Dioscoridis, a

Hipposelinum Græci vocant, alii **smyrnium**.¹ E lacryma caulis sui nascitur. Seritur et radice. Succum ejus^m colligunt,² myrrhæ saporem habere dicunt. Auctorque³ est Theophrastus, myrrha sata natum. Hipposelinum veteres^o præceperant in locis incultis, lapidosis, juxta maceriam seri: nunc et repastinato seritur, et a Favonio post æquinocetium autumnum.³ Quippe cum capparis^{4p} quoque seratur siccis maxime, area in defossum cavata,⁵ ripisque undique circumstructis lapide: alias evagatur per agros, et cogit solum sterilescere. Floret æstate: viret⁴ usque ad Vergiliarum occasum, sabulosis⁷ familiarissi-

~~~~~

CAP. XLVIII. 1 Cod. Dalec. *smyrnium*.—2 *Succum ejus qui colligunt Gronov.* et al. ante Harduin. Mox, *myrrhæ*, et paulo post *myrrha*, cod. Dalec.—3 'Ita codd. Regg. Lang. et Editio princeps.' *Brotier.* autumnus Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—4 Ita edd. vett. et Gronov. *cappari* ex codd. Harduinus, quem secuti sunt Miller. Bipont. et Franz.—5 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' *Brotier.* area in *defossum cavata* Gronov. al. vett.

NOTÆ

Matthiolo delineatum, p. 773. quale in Horto Regio visum a nobis. De eo rursus xxvii. 109.

^m *Succum ejus*] Theophr. Hist. vii. 6. *Γίεται δὲ καὶ τὸ δάκρυον ἐξ αὐτοῦ ὁμοίον τῇ μύρρῳ· οἱ δὲ φασὶν ἕως μύρρῳ. Lacryma ex eo fuit myrrhæ assimilis: quidam omnino myrrham id esse asseverant. E radice potius quam e caule succum manare scimus.*

^a *Auctorque*] Verba hæc sunt Græci scriptoris, Hist. ix. 1. *Καὶ τὴν δακρύσαντες ἐς ἀποθανεῖν ἡ σμύρνη, ἡγοῦνται βλαστάνειν ἐξ αὐτῆς ἐκποσέων φνέσκειν γὰρ καὶ ἀπὸ δακρύου τὸ βλαστάνειν. Cum ex hipposelino myrrham nasci quidam audivissent, hipposelinum ex myrrha provenire etiam putarunt, quæ lacryma hipposelini est. Seritur et hipposelinum sua lacryma.*

^o *Hipposelinum veteres*] Columella loc. cit. de hipposelino, quod et olusatrum, et smyrnium pariter appellat: 'Pastinato,' inquit, 'loco semine debet conseri, maxime juxta

maceriam: quoniam et umbra gaudet, et qualicumque convalescit loco.'

^p *Quippe cum capparis* [*cappari*] 'Cappari' neutro genere dicitur, et 'capparis' fœminino. Colum. xi. 3. 'Capparis . . . si serenda fuerit, sic cum locum desiderabit: isque debet ante circumdari fossula, quæ repleatur lapidibus, et calce, vel Punico luto, ut sit quasi quædam lorica, ne possint eam perfringere prædicti seminis frutices: qui fere per totum agrum vagantur, nisi munimento aliquo prohibiti sint . . . Et noxium virus habent, succoque suo sterile solum reddunt.' Capparis in Gallia, un *Caprier*, vel, ut aliis visum est efferre, un *Capier*. Capparis retuso folio apud Lobel. in Observ. p. 359. Monspelii in hortis pulchre et copiose fruticat.

⁴ *Floret . . . viret*] Hæc a Theophr. Hist. vi. 5.

⁷ *Sabulosis*] Theophr. loc. cit. *Xal-*

mum.⁶ Vitis ejus,^a quod trans⁷ maria nascitur, diximus inter peregrinos frutices.

XLIX. Peregrinum et Careum,^t gentis sui^t nomine appellatum, culinis principale. In quacumque terra seri vult, ratione eadem, qua olusatrum. Laudatissimum tamen in Caria, proximum Phrygia.

L. Ligusticum^a sylvestre est in Liguriæ suæ montibus: seritur ubique: suavius sativum, sed sine viribus. Panacem^b aliqui vocant. Cratevas^c apud Græcos cunilam bubulam eo nomine appellat: ceteri fere conyzam, id est, cunilaginem: ^t thymbram vero, quæ sit cunila. Hæc apud nos habet vocabulum et aliud, satureia dicta^d in condi-

////////

Harduin. Miller. Bipont. et Franz.—6 Dalec. *familiarissima*. Vid. XIII. 44.—7 Dalec. *quæ trans*.

CAP. XLIX. 1 Ita edd. vett. Gronov. Harduin. 1. et Bipont. *gentis sua* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. et sic Vet. Dalec.

CAP. L. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Vet. *cunizam idem cunilaginem, &c. Lego, conyzam, cunilaginem. Idem vero thymbram, quæ sit.*' Dalec. Gronov. et al. vett. *conyzoides, cunila-*

NOTÆ

περὶ δὲ ὁράμους καὶ λεπτογέλοις χυροῖς.

^a Vitis ejus] Dicta hæc XIII. 44.

^t Careum] Apicio quoque VII. 2. Careum. Dioscoridi III. 66. Κάρος. Pingitur a Dodonæo, p. 297. In Officinis Carvi nominari: apud Germanos Bohemosque, non in Caria modo, unde origo nominis, frequens nasci prodit.

^a Ligusticum] Diosc. III. 58. Λιγυστικὸν φέρεται μὲν πλεῖστον ἐν Ἀργυρίᾳ, ὅθεν καὶ τὴν προσωνυμίαν ἔσχηκεν. Πάνυκες δὲ αὐτὸ καλοῦσιν οἱ ἐπιχάριοι, κ. τ. λ. Eadem habet Oribas. lib. XI. fol. 204. Siler montanum Dodonæi est, a quo accurate delineatur, quale in Horto Regio vidimus, p. 308. Gallis, Sermontaine. Officinis nonnullis, *Seaeli*, sed falso.

^b Panacem] Quoniam panaci Heracleotico et viribus simile est, et radice atque canle, inquit Diosc. loc. cit.

^c Cratevas] Græcorum inconstan-

tiam in assignandis plantarum nominibus obiter indicat, non usquequaque approbat. Et falso quidem cunilæ bubulæ nomen esse Ligustico inditum, diserte admonet, XX. 60.

^d Satureia dicta] Thymbra igitur gemina: et utraque affinis alteri: altera Græcorum, Latinorum altera, quæ et satureia, thymbræ quidem æmula, et cunila appellata: sed discrepans tamen a thymbra. Colum. IX. 4. p. 320. 'Thymbræ, vel nostratis cunilæ, quam satureiam rustici vocant.' Et in Hortulo: 'Et satureia thymi referens, thymbræque saporem.' Scribonius Largus Compos. 124. 'Cunila, quam satureiam quidam vocant.' Satureiam seu cunilam Galli nunc *Sarriette* nominant. Pingitur a Dodonæo, p. 288. Thymbra, p. 287. Utramque Regio in horto vidimus. Thymbra in Græcia frequens, maximeque in Chio, teste Anguillara,

mentario genere. Seritur mense Februario, origano æmula.² Nusquam utrumque additur, quippe similis effectus. Sed cunilæ Ægyptium origanum tantum præfertur.

LI. Peregrinum fuit et lepidium.⁶ Seritur a Favonio: dein cum fruticavit, juxta terram⁷ præciditur: tunc run-catur, stercoreturque: per biennium hoc. Postea iisdem fruticibus utuntur, si non sævitia hyemis ingratat, quando impatientissimum est frigorum. Exit et in cubitalem altitudinem, foliis laurinis, sed mollibus: ususque ejus¹ non sine lacte.

LII. Gith pistrinis,⁸ anisum et anethum culinis et medicis nascuntur. Sacopenium⁹ et ipsum in hortis quidem, sed medicinæ tantum.

LIII. Sunt quædam comitantia aliorum satus, ut papaver. Namque cum brassica seritur, ac portulaca:¹ et eruca cum lactuca. Papaveris sativi tria genera: candidum,¹ cujus semen tostum in secunda mensa³ cum melle apud antiquos dabatur.⁴ Hoc et panis⁵ rustici crustæ inspergitur,³ affuso ovo inhærens, ubi inferiorem crustam apium⁴ githque cereali sapore condiunt. Alterum genus¹

~~~~~

ginem.—² Margo edd. Dalec. et Gronov. *thymo æmula*, e Diosc.

CAP. LI. 1 Pintian. *usus ejus*.

CAP. LIII. 1 Vet. Dalec. *et portulaca*. Mox, *et eruca et cum lactuca* alii ap. Dalec.—² Cod. Dalec. *edebatur*.—³ Dalec. *inspergant*.—⁴ *Ammi*, vel

NOTE

par. 12. p. 208.

⁶ *Lepidium*] Gallis, *Passerage*. Iconem vide apud Dodonæum, p. 704. nos plantam ipsam in horto Regio vidimus.

⁷ *Juxta terram*] Colum. xi. 3. 'Lepidium velat porrum sectivum demetere poteris, rarius tamen,' &c.

⁸ *Gith pistrinis*] Gith Dioscoridi iii. 93. *μυδάριον* dicitur, cujus semen inspergi gratissime panibus condiendis monet: idcirco pistrinis nascitur. De eo rursum xx. 71. Sativum melanthium depictum vide apud Dodon.

p. 301. Gallis, *de la Nielle*: etai dabit Anguillara, par. 12. p. 216.

⁹ *Sacopenium*] De eo dicemus xx. 75.

¹ *Candidum*] *Pavot blanc*. Vide apud Dodon, p. 442.

³ *In secunda mensa*] 'Cocetum,' inquit Festus, 'edulii genus ex melle et papavere factum.'

⁵ *Hoc et panis*] Annon idcirco dictum est a Marone, 'Cereale papaver?'

¹ *Alterum genus*] *Pavot noir*, apud eundem Dodon. loc. cit.

est papaveris nigrum, cujus scapo inciso lacteus succus excipitur. Tertium genus^m rhœam^s vocantⁿ Græci, id nostri erraticum. Sponte quidem, sed in arvis^o cum hordeo⁶ maxime nascitur, erucæ simile, cubitali altitudine, flore rufo et protinus deciduo: unde et nomen^p a Græcis accepit. De reliquis^q generibus papaveris sponte nascentis dicemus in medicinæ loco. Fuisse autem in honore apud Romanos semper, indicio est Tarquinius^r Superbus, qui legatis a filio missis decutiendo papavera in horto altissima, sanguinarium illud responsum hac facti ambage reddidit.

LIV. Rursus alio comitatu æquinocio autumnî seruntur coriandrum, anethum, atriplex, malva, lapathum, cærefolium, quod pæderota^a Græci vocant: et acerrimum sa-

~~~~~

anissum. Apium inspergi nusquam alibi legitur.' Dalec.—5 Dalec. rhœada.—6 Cod. Dalec. sed maturius cum hordeo.

NOTÆ

^m Tertium genus] Quod libro sequente c. 77. inter sylvestria, sativæque, medium genus facit. Est illud erraticum Dodonæi, p. 444. Lobelii quoque, in Observ. p. 143. Apud Gallos Coquelicot, ou pavot sauvage.

^a Rhœam vocant] Galenus de Fac. Simp. Med. I. VII. p. 207. 'Ποῦς ὀνομαζέται. Et paulo post, ὀνομαζέται ποῦδα. Rhœada sane rectius diceret: sed Latino ritu ac sono efferre maluit, quod et alias ei familiare est. Sic Q. Serenus caput 38. p. 150. 'de ischia' inscripsit, cum 'de ischiade' dici ars Græcorum postulet.

^o Sed in arvis] In segetibus, ἐν ἀγροῦσι φέρεται, inquit Diosc. IV. 64. a quo liisem fere verba describitur, uti et a Theophr. prius Hist. IX. 13.

^p Unde et nomen] Ἀπὸ τοῦ ῥέειν, quod fluere, ac decidere sonat. Diosc. Μέγιστον ποῦδα ἐνομασται δὲ διὰ τὸ ταχέως τὸ ἔσθαι ἀποβάλλειν.

^q De reliquis] Lib. XX. c. 76.

^r Tarquinius] Simile Thrasybuli

factum inaudierat, de quo Herod. I. v. p. 324. Vide Livium lib. I. p. 19. Flor. I. 7. p. 18. Frontin. Strateg. c. 1. et Valerium denique Max. VII. 4. 2. Dissidet a ceteris scriptoribus Nasso, qui in liliis id factum ait, quod in papaveribus alii, Fast. II. 703. 'Hortus odoratis uberat cultissimus herbis, Sectus humum rivo lene sonantis aquæ. Illic Tarquinius mandata latentia nati Accipit, et virga lilia summa metit. Nuntius ut rediit, decussaque lilia dixit: Filius, Agnosco jussa parentis, ait. Nec mora, principibus cæsis ex urbe Gabina, Traduntur ducibus mœnia nuda suis.'

^a Quod pæderota] Sic Apuleius c. 104. 'Græci pæderota vocant... Latini cærefolium.' Columella in Hortulo: 'Jam breve chærephyllum.' Et XI. 3. 'Chærephyllum, itemque olus atriplicis, circa Kalend. Octobr. obui oportet non frigidissimo loco... Papaver et anethum eadem habet conditionem satiationis, quam chære-

pore,^b ignei effectus,^c ac saluberrimum corpori, sinapi,^d nulla cultura, melius tamen planta^e tralata. Quin e diverso vix est sato semel eo liberare locum, quoniam semen cadens protinus viret. Usus ejus etiam pro pulmentario in patellis decocto, citra intellectum acrimoniæ.^f Coquantur et folia,^g sicut reliquorum olerum. Sunt autem trium^h generum: unum gracile; alterum simile rapi foliis, tertium erucæ. Semen optimum Ægyptium. Atheniensesⁱ napy appellaverunt, alii thapsi, alii saurion.

LV. Serpyllo^j et sisymbrio montes plerique^k scatent, sicut in Thracia: utique deferunt ex his^l avulsos ramos, seruntque.^m Item Sicyoneⁿ ex suis montibus, et Athenis

^a Sine ullo sensu acrimonia.

CAP. LIV. 1 Margo edd. Dalec. decocto. Citra int. acrim. coquantur ejus folia.

CAP. LV. 1 Theophr. in marg. Ed. Dalec. plantaque.—2 Ita ex codd. Harduinus et recentt. ubi aqua deferunt ex his Gronov. et vulgg.

NOTÆ

phyllum, et atriplex.^g Gallis, *Cerfeuil*. A Dodonæo delineatum, pag. 688. Aliud porro ab isto olera acanthi genus est, de quo dicturi sumus xxii. 34. quanquam et istud aliqui, ut Plinius admonet, pæderota similiter vocant.

^b Et acerrimum sapore] Ad sinapi hæc pertinent, de quo statim fit mentio: quanquam ad cærefolium Plinius alter retulit, de Re Med. iv. 37. 'Cerifolio,' inquit, 'igneæ vis, et acerrima est.' Falso.

^c Ignei effectus] Impositum certe corpori psulas, instar ignis, excitat: quod in quibusdam morbis expetitur: atque hæc curatio *συναρπυδος* dicitur, de qua Cælius Aurelianus, Celsusque ipse passim.

^d Sinapi] *Montarde*. Vide iconem apud Lobel. in Observ. p. 100. 'Sinapi sativum erucæ aut rapi folio.'

^e Melius tamen planta] Pallad. lib. xi. in Octob. tit. xi. p. 150. 'De quo semen legere disponis, suo loco esse

patieris: quod ad escam parabis, robustius facies transferendo.'

^f Coquantur et folia] Et cymæ de quibus Colum. xi. 3.

^g Sunt autem trium] Hoc tergeminum sinapis genus, nec Dioscoridi, nec Theophrasto notum.

^h Athenienses] Νάρι Attici pro *ολών* dixere, teste Athen. l. ix. De reliquis nominibus, vide Notas et Emend. num. 21.

ⁱ Serpyllo] Nostri *Serpolet* vocant. Pingitur a Matthiolo in l. iii. Diosc. p. 724. Vide Notas et Emend. num. 22.

^j Seruntque] Planta serunt. Pallad. in Martio: tit. 9. 'Nunc etiam serpyllum seritur plantis et semine.' Colum. xi. 3. 'Thymum, et transmarina cunila, et serpyllum... hæc tres et semine et plantis circa æquinocium verum seruntur.'

^k Item Sicyone] Theophr. Hist. vi. 7.

ex Hymettò. Simili modo¹ et sisymbrium serunt. Lætissimum² nascitur in puteorum parietibus, et circa piscinas ac stagna.

LVI. (IX.) Reliqua sunt ferulacei generis ceu fœniculum,³ anguibus (ut diximus)⁴ gratissimum, ad condienda plurima, cum inaruit.⁵ Eique perquam similis thapsia, de qua diximus⁶ inter externos frutices. Deinde utilissima funibus cannabis⁷ seritur a Favonio.⁸ Quo densior est, eo tenuior.⁹ Semen ejus cum est maturum, ab æquinotio autumnii dstringitur,¹⁰ et Sole, aut vento, aut fumo¹¹ siccatur. Ipsa cannabis vellitur post vindemiam, ac lucubrationibus¹² decorticata purgatur. Optima Alabandica,¹³ plagarum præcipue usibus. Tria ejus ibi genera. Improbatur¹⁴ cortici proximum, aut medullæ: laudatissima¹⁵ est et medio,

CAP. LVI. 1 Cod. Dalec. *inauerit*.—2 Ita codd. Harduini, et Vet. Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *eo tenerior* cod. Reg. Brot. 1. edd. vett. et Gronov.—3 Chiff. *dstringitur*.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *proxima, aut med. laudatissima* Vet. Dalec. Legitur et

NOTÆ

¹ *Simili modo*] Hoc est, etiam planta. Auctor Geopon. XII. 35. *Σισυμβρίον* Theophr. I. 1. Dicemus de eo, XX. 91.

² *Lætissimum*] Theophr. Hist. VI. 7. *Ελαφίστατος δὲ εἰς φέλας*.

³ *Faniculum*] Græcis *μάραθρον*, *Fennel*, valgo notum. Pingitur a Dodon. p. 295.

⁴ *Ut diximus*] Lib. VIII. 41.

⁵ *De qua diximus*] Lib. XV. 43.

⁶ *Cannabis*] *Chanvre*. Iconem vide apud Dalecamp. Hist. Plant. IV. 64. p. 467.

⁷ *A Favonio*] Ultimo mense Februario seri Palladius præcipit, I. III. in Febr. tit. 5.

⁸ *Quo densior est, eo tenuior*] Vide Notas et Emend. num. 23.

⁹ *Aut vento, aut fumo*] Gratius, in Cyneget. 'Illa vel ad flatum Helices appande serenæ, Vel caligine laxanda reponito fumo.'

Delph. et Var. Clas.

¹² *Ac lucubrationibus*] Lucubratione vespertina, vel antelucana, ut dictum est, XVIII. 63. Est enim illud e nocturnis operibus, quæ vigilia constant, cum sint noctes tum tanto ampliores. 'Malus est autem paterfamilias,' ut dictum est XIX. 8. 'quisquis interdum faceret, quod nocte posset, nisi in tempestate cæli.'

¹³ *Alabandica*] Gratius in Cyneget. vs. 46. 'At pauper rigui custos Alabandicus horti Cannabias nutrit sylvas, quam commoda nostro Armamenta operi! gravis est tutela sed ipsis, Tu licet Æmonios includas rebus ursos.' Valide, inquit, prædam sibi conceditam tuebuntur plagæ ex cannabi Alabandica, ne qua periculum pat: ne Æmonii quidem ursi.

¹⁴ *Improbatur*] Stupa vocatur id quod lini cannabiæ cortici vel medullæ est proximum.

Plinius.

9 H

quæ mesa^a vocatur: secunda Mylasea.⁷ Quod ad proceritatem quidem attinet, Rosea^a agri Sabini arborum altitudinem æquat. Ferulæ duo genera in peregrinis fruticibus diximus.^a Semen^b ejus^b in Italia cibus est. Conditur quippe, duratque in urceis vel anni spatio. Duo ejus genera: ^c caules, et racemi. Corymbiam hanc vocant, corymbosque^d quos coniunt.

LVII. (X.) Morbos hortensia quoque sentiunt, sicut reliqua terræ sata.¹ Namque et ocimum^a senecta degenerat in serpyllum, et sisymbrium in mentam.¹ Et ex semine^a brassicæ veteris rapa fiunt, atque invicem. Et necatur³ cuminum ab limodoro,⁴ nisi repurgetur. Est autem unicaule,

~~~~~

laudatissima in Chiffi. *laudatissimum* Gronov. et al. ante Harduin.—5 *Ger-men* margo edd. Dalec. et Gronov.

CAP. LVII. 1 Chiffi. *terra sata*.—2 'Theophrastus Hist. Plant. II. 5. εἰς μύσθον. Male Editio princeps, in *zwintham*. Aliæ, in *calamintham*.' Brotier. Dalec. Elz. Gronov. al. vet. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. in *calamintham*.—3 *Enecatur* Vet. Dalec.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ab hamodoro* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. *ab imo*

NOTE

^a *Quæ mesa*] *Μέση* Græcis *media* est.

⁷ *Mylasea*] A *Mylasis* oppido Carim, de quo v. 29.

^a *Rosea*] Id ei cannabi nomen a Rosem campis, de quibus in agro Sabino dictum est III. 17. et XVII. 3.

^a *Ferulæ ... diximus*] Lib. XIII. 42.

^b *Semen ejus*] Sic umbellam vocat, quæ semen complectitur, cum cauliculis.

^c *Duo ejus genera*] Ejus nempe seminis, seu fructus, qui edulis est, duo sunt genera: alterum e caulibus peti-tum, alterum e racemis quos coniunt. De ferulæ conditura, Columellam vide XII. 7.

^d *Corymbosque*] Corymbi proprie dicantur hederarum uvæ, dependen-tibus acinis coactæ: transferuntur tamen ad multos herbarum fructus, quarum fastigia acini jucunda vetus-tate comant.

^a *Namque et ocimum*] Pallad. lib. v. in Aprili, tit. 3. p. 110. 'Rem miram de ocimo Gargilius Martialis affirmat, quod modo purpureos, modo albos flores, modo roseos pariat: et si ex eo semine frequenter seratur, modo in serpyllum, modo in sisymbrium mutetur.' Hoc vero Plinius a Theophrast. hausit, de Causis v. 8. pag. 333.

¹ *In mentam [calamintham]* Quam superius mentastrum, et sylvestre mentæ genus vocavit, c. 47. In mentam mutari, εἰς μύσθον, dixit Theophr. Hist. II. 5. et Hist. VI. 7. et de Causis II. 8. Uterque recte.

^a *Et ex semine*] Hæc totidem verbis Varro de Re Rust. I. 40. p. 65. et Palladius lib. III. in Februar. tit. 24. p. 68.

^b *Ab limodoro*] Vide Notas et E-mend. num. 24. Limodorum statim ab radice cumino adnasci, nec caule

radice bulbo simili, non nisi in solo gracili nascens. Alias¹ privatim² cumini morbus scabies. Et ocimum³ sub Canis ortu pallescit. Omnia vero⁴ accessu mulieris menstrualis flavescent.¹ Bestiolarum quoque genera innascuntur. Napis culices,⁵ raphano⁶ erucæ, et vermiculi: item lactucis et oleri: utrisque hoc amplius, limaces et cochleæ. Porro vero privatim² animalia, quæ facillime stercore injecto capiuntur, condentia in id se. Ferroque⁷ non expedire tangi rutam, cunilam, mentam, ocimum, auctor est Sabinus⁸ Tiro in libro Cepuricon, quem Mæcenati dicavit.

LVIII. Idem contra formicas, non minimum hortorum exitium, si non sint rigui, remedium monstravit, limum marinum, aut cinerem,⁹ obturandis earum foraminibus. Sed efficacissime heliotropio herba necantur. Quidam et aquam diluto latere crudo inimicam eis putant. Naporum medicina est, siliquas una seri:¹⁰ sicut olerum cicer;¹¹ arcet enim¹² erucas. Quo si omisso jam natæ sint,¹ remedium

dorso Gronov. et al. vett.—5 Alias Vet. Dalec.—6 Radiculis pulices, brassica margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. lactucis, porris et aliis pluribus animalia, &c. in id se: et hoc amplius limaces seu cochleæ. Ferro, e Theophr.—8 Sabinus Chiffi.

NOTE

esse absimili, prodit Theophr. Hist. VIII. 8. οὐκ ἀπεμφερὲς τῷ καυλῷ, κ. τ. λ.

¹ Alias privatim] Theophr. VIII. 10. Ἐνια δὲ καὶ ψόραι καὶ ἄλμυς, καθάπερ τὸ κῆμων. Nonnulla etiam scabies atque salugine pereunt ut cuminum.

² Et ocimum] Theophr. Hist. VII. 5. Ὅτι δὲ τὸ ὅστρον ὅμιον λευκαίνεται.

³ Omnia vero] Vide quæ diximus VII. 13.

⁴ Flavescent] Ita Mss. recte, ut diximus XV. 36.

⁵ Napis culices] Auctor Geopon. XII. 7. et Theophr. Hist. VII. 6.

⁶ Porro vere privatim] Quæ in porro animalia nascuntur, ἐν τῷ πρόσφ, inde πρᾶσοκυλίδες appellantur: hæc ster-

cus avide appetunt, in illudque subeunt, et ibi quiescunt. Tunc venari ea facile est: alias capiendi nulla facultas datur. Theophr. Hist. VII. 6.

⁹ Aut cinerem] Pallad. I. 35. pag. 28.

¹⁰ Siliquas una seri] Præcipue ervinas. Theophr. loc. cit. Pallad. loc. cit. 'Ut olera animalia infesta non generent . . . præstare fertur ervum aliquantulum satum, præcipue ubi radices et rapa nascuntur.' Eadem habet Anatolius in Geopon. XII. 7. pag. 319.

¹¹ Sicut olerum cicer] Pallad. loc. cit. 'Cicer inter olera, propter multa portenta, serendum est.'

¹² Arcet enim] Arcet erucas ab olera

est absinthii succus decocti inspersus: et sedi, quam¹ aizoum vocant: genus hoc herbæ diximus. Semen olerum si succo ejus madefactum seratur, olera nulli animalium obnoxia futura tradunt. In totum vero² nec erucas,³ si palo imponantur in hortis ossa capitis ex equino genere, foeminæ duntaxat. Adversus erucas⁴ et cancrum fluviatilem in medio horto suspensum auxiliari narrant. Sunt qui sanguineis⁵ virgis tangant ea,⁶ quæ nolunt his obnoxia esse. Infestant culices hortos riguos præcipue si sint arbusculæ aliquæ. Hi galbano⁷ accenso fugantur.

(XI.) Nam quod ad permutationem⁸ seminum attinet, quibusdam ex iis firmitas major est, ut coriandro, betæ, porro, nasturtio, sinapi, erucæ, cunilæ, et fere acribus. Infirmiora autem sunt atriplici,⁹ ocimo, cucurbitæ, cucumi: et æstiva omnia hybernis magis durant: minime autem gethyum. Sed ex his quæ sunt fortissima, nullum ultra

~~~~~

CAP. LVIII. 1 Vet. Dalec. jam enata sint.—2 Dalec. nec erucas; Vet. Dalec. necari.—3 Ita Chiff. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. tangunt ea Dalec. Elz. al. vett. et Gronov. Mox, cod. Dalec. nolint infestari. Infestant.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. sunt gethyo atriplici.—5 Cunilis

NOTÆ

cicer. Has tamen ciceri ipsi innasci auctor est Ælianus Hist. Anim. ix. 39.

¹ Et sedi, quam] Subintellige, quam herbam. Id vero jam superius attigit, xviii. 45. Vide quæ ibi diximus. Columella xi. 3. p. 405. 'Ubi apricis regionibus post pluvias noxias incenserunt animalia, quæ a nobis appellantur erucæ, Græce autem κέραι nominantur, vel manu colligi debent, vel matutinis temporibus frutices olerum concuti.... Id tamen supervacuum est facere, si ante sationem semina, uti jam prædixi, succo herbæ sedi macerata sunt: nihil enim sic medicatis nocent erucæ.'

² In totum vero] Pallad. i. 35. pag. 31. 'Omnia semina horti vel agri feruntur ab omnibus malis et monstris

tuta servari, si... equæ calvaria, sed non virginis, intra hortam ponatur, vel etiam asinæ: creduntur enim sua præsentia fecundare quæ spectant.'

³ Adversus erucas] Pallad. loc. cit. p. 28. 'Aliqui fluviales cancores pluribus locis intra hortum clavis figunt.'

⁴ Sunt qui sanguineis] E sanguineo frutice, de quo xvi. 30.

⁵ Hi galbano] Pallad. i. 35. p. 29.

⁸ Nam quod ad permutationem] Adversus permutationem, ne mutantur, ne vetustate deteriora fiant. E Theophrasto petitum illud, Hist. vii. 6. τῶν δὲ σπέρματων τὰ μὲν ἑστὶν ἰσχυρότερα, τὰ δὲ ἀσθενέστερα πρὸς διαμώτην, κ. τ. λ. Nam quæ reliqua hac sectione continentur, ea totidem verbis Græce habet.

quadrimum utile est, duntaxat serendo. Culinis^γ et ultra tempestiva sunt.

LIX. Peculiaris^α medicina raphano, betæ, rutæ, cunilæ, in salsis aquis, quæ et alioqui^γ plurimum suavitati et fertilitati conferunt. Ceteris dulcium^δ aquarum rigua prosunt. Utilissimæ ex iis, quæ frigidissimæ, et quæ potu suavissimæ. Minus utiles e stagno,^ε et quas elices^{αδ} inducunt, quoniam herbarum semina invehunt. Præcipue tamen imbres alunt. Nam et bestiolæ^α innascentes necantur.^γ

LX. (XII.) His horæ^γ rigandi, matutina^γ atque vespera, ne infervescat aqua Sole. Ocimo tantum^ε et meridiana: etiam satum celerrime erumpere putant, inter initia ferventi aqua aspersum. Omnia autem^δ translatæ meliora grandioraque fiunt, maxime porri, napique.^α In translatione^γ

Gronov. et al. ante Harduin. ita quoque codd. manuscripti. *Culinis* emendavit Pintian. e Theophr. Hist. Plant. VII. 6. receperunt Harduin. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. LIX. 1 Hæc, et alioqui, desunt in cod. Dalec.—2 Chiffi. et quas elices.—3 Nam et bestiolas innascentes necant Vet. Dalec.

CAP. LX. 1 Chiffi. matutina.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. radiculæ,

NOTÆ

^γ Culinis] Ad nomen culinarum. Vide Notas et Emend. num. 25.

^α Peculiaris] Theophr. de Causis II. 7. p. 240. 'In olerum genere,' inquit, 'humoribus salsis juvantur βήφανος, τεύκλιον, πήγανον, εἴσωμος, brassica, beta, ruta, eruca: hæc enim cum aquis salsis rigantur, longe meliora evadunt.'

^δ Ceteris dulcium] Reliqua deinceps e Theophr. accepta, Hist. VII. 6.

^ε Minus utiles e stagno] Verba hæc sunt Græci scriptoris, loc. cit. Χείρστα δὲ τὰ ἀλυκὰ, καὶ δυσμενῆ. Ubi legisse Plinius videtur, καὶ τῆς λίμνης, vel aliunde accepisse.

^α Et quas elices] Elices sunt sulci aquarii, teste Columella II. 8. Theophrast. loc. cit. Διὰ καὶ ἐκ τῶν ὀχετῶν

ἦγον εὐχρηστα^α συμπεριφέρει γὰρ σπέρματα τῆς πύας.

^α Nam et bestiola] Theophr. Ἀγαθὰ δὲ τὰ ἐκ Διός^α ταῦτα γὰρ δοκεῖ καὶ φέρειν τὰ θηρία γινόμενα, τὰ γόνιμα κατεσθίοντα.

^γ His horæ] Et hæc a Theophr. Hist. VII. 5.

^ε Ocimo tantum] Theophr. loc. cit. et Pallad. lib. V. in Aprili, tit. 3. pag. 110.

^δ Omnia autem] Theophr. loc. cit. qui pro naps, ραφανίδας habet, ραφανος.

^γ In translatione] Theophr. loc. cit. ubi pro raphano, βήφανον in exemplum affert, hoc est, brassicam: quam Plinius vocabulo Græco expressit.

et medicina est, desinuntque sentire injurias, ut gethyum, porrum, raphani,³ apium, lactucæ, rapæ,⁴ cucumis. Omnia autem sylvestria¹ fere sunt et foliis minora, et caulibus, succo acriora:⁵ sicut cunila, origanum, ruta. Solum vero⁶ ex omnibus lapathum sylvestre melius: hoc in sativis rumex¹ vocatur, nasciturque fortissimum: traditur certe semel satum durare, nec vinci unquam a terra,⁶ maxime juxta aquam. Usus ejus cum ptisana tantum in cibis levio-rem gratio-remque saporem præstat. Sylvestre^m ad multa medicamina⁷ utile est. Adeoque nihil omisit cura, ut carmine quoque comprehensum reperiam, in fabis⁸ caprini⁹ fimi singulis cavatis, si porri, erucæ, lactucæ, apii, intubi, nasturtii semina inclusa serantur, mire provenire. Quæ sunt sylvestria,⁹ eadem in sativis sicciora intelliguntur, et acriora.

LXI. Namque et succorum saporumque dicenda differentia est, vel major in his quam pomis.^p Sunt autem acres^q cunilæ, origani, nasturtii, sinapis. Amari, absinthii, centaurei. Aquatiles,^r cucumeris, cucurbitæ, lactucæ.

e Theophr.—3 Ibid. ex eodem, *raphanidas*.—4 Chiff. *rapa*.—5 Vet. Dalec. *succoque acriora*.—6 Cod. Dalec. *nec unquam vitari terra*.—7 Idem codex, *medicamenta*.—8 Vet. Dalec. *in globis*.—9 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduini et recentt. *sunt et sylvestria* edd. vett. et Gronov. Mox, Vet. Dalec. *iisdem sativis sicciora i. et acutiora*.

NOTÆ

¹ *Omnia autem sylvestria*] Hæc deinceps e Theophr. Hist. vii. 6. ubi pro cunila *θύμβραν* adducit, de qua diximus c. 50.

² *Solum vero*] *Lapathum sylvestre*, inquit Theophr. loc. cit. sativo suavius est ad gustum: succo tamen acidiore est: *τὸν δὲ χυλὸν ἕως ἑξέτερον ἔχει*.

³ *Hoc in sativis rumex*] Cum in hortis seritur. Vide xx. 85.

⁴ *Sylvestre*] Dicemus de eo libro seq. c. 85.

⁵ *In fabis caprini*] In globulis fimi, fabæ magnitudine, si cujusque gene-

ris semina condantur.

⁶ *Quæ sunt sylvestria*] Theophr. Hist. vii. 6. *Πάντα δὲ καὶ ξηρότερα τῶν ἡμέρων καὶ ἰσως αὐτῶ τούτῳ πάλλῃ καὶ δριμύτερα καὶ ἰσχυρότερα*.

^p *Quam pomis*] Quot in pomis saporum sint genera, dictum est antea, xv. 32.

^q *Sunt autem acres*] Theophr. Hist. i. 19. *Οἱ δὲ δριμύεις, ὅσον ὀργάνου, θύμβρας, καρδάμου, νάπυος, οἱ δὲ πικροί, ἀψινθίου, κενταυρίου*.

^r *Aquatiles*] Theophr. loc. cit. *Ἄλλα δὲ ὀδαρῆς: ... ὅσον σικίου, κολοκύνθης, θριδακίνης*.

Acuti, thymi,^a cunilæ.¹ Acuti et odorati,¹ apii, anethi, fœniculi. Salsus tantum e saporibus non nascitur, aliquando extra insidit pulveris modo, ut cicerculis tantum.² ^u

LXII. Atque ut intelligatur vana, ceu plerumque, vitæ persuasio: panax piperis saporem reddit, et magis etiam siliquastrum, ob id piperitidis nomine accepto. Libanotis odorem thuris, smyrnium myrrhæ.¹ ^v De panace ^v abunde dictum est. Libanotis² locis putribus^a et macris ac ros- cidis seritur semine. Radicem habet¹ olusatri, nihil a thure differentem. Usus ejus post annum stomacho salu- berrimus. Quidam eam nomine alio rosmarinum appel- lant. Et smyrnium^a olus seritur iisdem locis, myrrhamque radice resipit. Eadem et siliquastro satio. Reliqua a ceteris et odore et sapore differunt, ut anethum. Tantaque

CAP. LXI. 1 Duo codd. Dalec. et Chiffi. *Acuti tantum cunila tumi*; unde Dalecampius legit *tami*, de quo xxi. 50. Sic et Turneb.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et cuniculis*, &c. Vet. Dalec. *et circulis tantum aqua: ut intelligatur*, &c. Gronov. et al. vett.

CAP. LXII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *myrrha myrrha* Gronov. et al. vett. *myrris myrrha* margo edd. Dalec. et Gronov.—2

NOTE

^a *Acuti, thymi*] Vide Notas et E- mend. num. 26.

¹ *Acuti et odorati*] Theophr. loc. cit. *Αἱ δὲ καὶ ἐνὸς αἰῶνος, ὅσους αἱ τοῦ σελίνου, ὠήθου, μαρδόρου, καὶ τῶν τοιοῦτων.*

² *Ut cicerculis tantum*] Vide Notas et Emend. num. 27. Theophrasti ἐπε- βύθους Plinius *cicerculus* ubique red- dit.

^v *Smyrnum myrrhæ*] Vide Notas et Emend. num. 28.

^v *De panace*] Lib. xii. c. 58.

² *Libanotis*] Oribasilii interpres lib. xi. fol. 204. 'Libanotis vero, quam rosmarinum Romani vocant, qua utuntur ii qui coronas nectunt.' Est seseli Æthiopicum herba Dodonæi, p. 810. non Rosmarium hortense nos- trum, quod vulgo *Romaria* appella-

mus. Libanotidem in horto Regio vi- dimus.

¹ *Radicem habet*] Foris nigricantem, intus candidam. Diosc. lib. iii. c. 87. *Ῥίζα δὲ λευκή, ἐμμεγέθους, ὅξωσα λιβά- ρου. Radix alba et prægrandis, thuris odorem habet.* Et paulo ante, genus libanotidis alterum agnoscit, quod radicem habeat, *ρίζαν ἐκ μὲν τοῦ ἐκτός μέλαιναν θλασθεΐσαν δὲ λευκήν.*

² *Et smyrnium*] Illud nimirum, de quo superius dictum est, c. 48. De eo rursum Plinius xxvii. 109. 'Radi- cis odor myrrhæ habet qualitatem: unde et nomen.' Galenus de Alim. Facult. ii. 52. pag. 363. tom. vi. τὸ σμύρνον ait Romæ maxima copia dis- trahi, et habere quiddam aromaticum, καὶ τὶ καὶ ἀρωματίζοντες ἔχου.

est diversitas atque vis, ut non solum aliud³ alio⁴ mutetur, sed etiam in totum auferatur. Apio eximunt coqui opsoniis acetum:⁵ eodem cellarii in saccis odorem vino gravem.

Et hactenus hortensia dicta sint, ciborum gratia duntaxat. Maximum quidem opus in iisdem naturæ restat, quoniam⁶ proventust antum adhuc, summasque quasdam tractavimus. Vera autem cujusque natura non nisi medico effectus⁴ pernosci potest, opus ingens occultum divinitatis, et quæ nullum reperiri possit majus. Ne singulis id rebus contexeremus,⁵ justa fecit ratio, cum ad alios medendi desideria pertinerent, longis utriusque dilationibus futuris, si miscuissemus. Nunc suis quæque partibus constabant, poterantque a volentibus jungi.

⁵ *Apio admixto in opsoniis coqui mitigant aceti vim.*

Vet. Dalec. *putridis*.—3 *Ms. alius*; subaudi 'sapor.' Dalec.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *effecto*.—5 Vet. Dalec. *herbis attexeremus*.

NOTE

- ³ *Aliud alio*] Alius sapor alio vin- proveniant, explicuimus: ac de singulorum natura summatim atque generatim tractavimus.
citur.
⁶ *Quoniam*] Quoniam uti quæque

NOTÆ ET EMENDATIONES

AD LIBRUM XIX.

NATURALIS HISTORIÆ

C. PLINII SECUNDI.

1. CAP. I. *Sed fractum tusumque*] Ita rescripsimus ex cod. Reg. 2. cum prius legeretur, *sed passum tusumque*. Astipulatur ei lectioni Apuleius in libro de Remediis salutaribus, quem Salmasius quoque vidit, in Solin. pag. 261. Sic enim is Plinianum locum hunc totum compilavit: 'Parvo ergo semine nascitur, quod orbem terrarum ultro citro portat, tam gracili avena, tam non alte a tellure sublata: nec viribus suis nexum, sed fractum tusumque, et in mollitiem lanæ coactum.'

2. CAP. II. *Et hi casses vel ferri aciem vincunt*] Prius legebatur, *et hæc casses ferri, &c.* Mss. *et etiacesse*. Nos ex conjectura ita rescripsimus. In Mss. *ve* pro *vel* nobis hand semel occurrit, ut alibi rursum monituri sumus.

3. CAP. X. CCCCXC. annis ante nos] Nempe anno Urbis conditæ ccccxl. ut dictum est xiii. 30. et xv. 1. Hæc vero Plinius commentabatur anno dcccxxx. ut ipsemet fatetur xiv. 5. Quare a Theophrasto ad Plinium intervallum fuit cccxc. annorum, non, ut libri hactenus editi exhibent,

CCCCXC. addita perperam centenarii nota, quæ superfluit.

4. CAP. XII. *Et quod in Thracia iton, et quod in Gracia geranion*] Mutilus hic locus in libris hactenus editis fuit hoc modo, *et quod in Thracia ceranium*. Nos refinximus feliciter, ut remur, ex libri hujus Iadice, in quo diserte legitur, ex Mss. omnium fide, *Misy, iton, geranion*: nec paulo sane certius ex ipso Theophrasto, hæc tria tuberum genera liisdem fere verbis laudante, apud Athen. lib. ii. p. 62. λέγει δὲ περὶ αὐτῶν Θεόφραστος· τὸ Ἰδων δὲ καλοῦσι τινες Γεράνειον, καὶ ἐστὶ ἄλλο ὑπόγειον. Καὶ πάλιν· Ἡ τῶν ἐργαστοῦντων τούτων γέννησις ἅμα καὶ φύσις, οἷον τοῦτε Ἰδων, καὶ τοῦ φουμένου περὶ Κυρήνης, δὲ καλοῦσι μίσυ. Δοκεῖ δ' ἡδὲ σφόδρα τοῦτ' εἶναι, καὶ τὴν ὁσμὴν ἔχειν κρεῖττη. Καὶ τὸ ἐν τῇ Θράκῃ δὲ γενόμενον ἴσον, κ. τ. λ. De tuberibus hæc Theophrastus. Tuber quod geranion quidam nuncupant, et si quid aliud sub terra generatur. Ac rursum: Eorum quæ sub terra pariuntur, ejusmodi natura est atque generatio, quemadmodum tuberis, et misy: sic enim vocant quod circa Cyrenen gignitur, et suavissimi gustus

esse credunt, et odore carnis. Est et ejusmodi iton, quod in Thracia effodiunt, &c. Adde et Apuleium, qui cum librum suum de salutaribus herbarum remediis ex Plinio concinnarit, hanc locum integrum fere sic repræsentat: ut Salmasius etiam vidit, in Solin. p. 708. 'Simile est quod in Cyrenaica provincia vocant misy, præcipuum suavitatis odoris ac saporis: et quod in Thracia iton, et quod in Græcia geranium.' Eustathius in Il. A. tuber geranium pariter vocari auctor est: ἴσσι γὰρ κατὰ τὸν μόκητα καὶ τὸ ὄδον τὸ καὶ γεράνειον κατὰ τὴν αἰῶνα.

5. CAP. XV. *Caule ferulaceo, aut simili crassitudine*] Ita Mss. omnes, Reg. Colb. Th. Chiffi. non, uti hactenus editi, *haud simili*. Favet Theophr. Hist. VI. 3. τὸν δὲ καυλὸν ἡλίαν νάρθη, σχεδόν τε καὶ τῇ πάχει παραλήσιον.

6. Ibid. *Folium ipsum vero deciduum*] Hactenus *vere* legebatur: unde arrepta statim a Criticis, quos Salmasius secutus est in libello, cui titulum fecit Præfationis ad Plinium, p. 104. occasio calumniandi, perverse omnino reddita esse a Plinio hæc Theophrasti verba, Hist. VI. 3. ἅμα μὲν οὖν τῇ ἡρὶ τὸ μέσπερον ἀφίησι, quibus ille non amitti vere, sed emitti tum potius folia significat: at suspensionem omnem erroris abstulit sincera lectio codicum Mss. Reg. 1. Colb. Chiffi. &c. in quibus *vero*, non *vere*, legitur. Quo porro tempore ea decident, Plinius ipse post paulo declarat, 'Folia aurei coloris pro semine fuisse, cadentia a Canis ortu Austro fiante.' Cui sententiæ Theophrastus ipse prævit, ut in prioribus Notis monuimus.

7. Ibid. *Rhizias, atque caulias, vilior illo ac putrescens*] Constans hæc est exemplarium omnium scriptura, Reg. Colb. Th. Chiffi. &c. qua succum caulium appellatum villiorem esse, præstantiorem rhizian, haud obscure declaratur. Favet Theophrastus

Hist. IX. 2. a quo hæc manarunt: Καλοῦσι δὲ τῶν ὀσῶν τοῦτων, τὴν μὲν καυλῶνα, τὸν δὲ ριζῶνα καὶ ἔστι βελτίων δὲ ριζῶνα καθαρόν γὰρ καὶ διαφανές, καὶ ξηρότερον δὲ δὲ καυλῶνα ὑγρότερον. Nequicquam refragante Apuleio, qui dum hunc locum transcriberet ex vitioso codice, in lib. de remediis herbarum *vilior ille* legisse in eo videtur.

8. CAP. XVIII. *Caule ferulaceo, tenui, et ipso cibus indigenarum expetito, et unguentis, quicquid sit cum quo decoquatur*] Libri hactenus editi, et tincti. Mss. omnes, Reg. Colb. Th. etiam quos Pintianus vidit, *unguentis*: quod ille approbat, ac veteri more dictum pro *ungenti* putat. Nos ex conjectura, et cibus caulem eum, et unguentis expetitum interpretamur, quicquid sit demum id cum quo decoquatur, sen rosa, seu lilium, aliunde simile quidpiam, unde unguenta constant: quæ planissima hujus loci sententia est.

9. CAP. XIX. *Hortoque et foco tantum contra invidentium effascinationes dicari videmus in remedio Satyrice signa*] Sic totidem plane apicibus ac litteris, teste Dalecampio, Chiffetianus codex: sic et alii probatissimi, quos habemus. Prins legebatur, *Hortoque et fores tantum contra invidentium effascinationes dicari videmus. In remedio Satyrice signa*. Salmasius, Exercit. in Solin. pag. 310. *Hortoque et foro* mavult: cetero a nobis facit. Hortos certe dicari, vel fores, nulla veterum monumenta indicant: dicari signa, tralatitium est: uti vel ex una hac inscriptione palam est, quam Gruterus affert, pag. 66. LIBERO. AVG. SIGNVM. SILENI. ET. SATYRI. Ut vero *horto et foco*, cum Mss. exemplaribus, quam *horto et foro*, ex Salmasii conjectura, quam nullis ille argumentis constabit, libentius amplectamur, hæc faciunt. Primum, conditivorum exemplarium auctoritas, a quibus diacedere religio est.

Deinde quod fabri quoque ante camina ipsi sua suspendere soliti erant signa ejusmodi, resque turpicales, arcendæ invidiæ causa: Græci *προβασκάνια*, *μυλονία* Latini dixere, in vetere Glossario. Testis Julius Pollux vii. 24. pag. 351. *Πρὸ δὲ τῶν καμίνων τοῖς χαλκεύσιν ἔθος ἦν γαλοῖδ' ὡς καταρτίζῃ, ἢ ἐπιπλάττειν, ἐπὶ φλόου ἀποτροπῇ· ἐκαλεῖτο δὲ βασκάνια*, κ. τ. λ. Ut ab interiorum ædium foci ad fabrorum officinas hæc consuetudo transisse videri possit. Denique quod fluxisse hic mos a nobis credatur, ab illo foci exemplo, quod a Plinio recitatur lib. xxxvi. extremo, his verbis: 'Non præteribo et unum foci exemplum, Romanis literis clarum. Tarquinio Prisco regnante tradunt repente in foco ejus comparuisse genitale e cinere masculini sexus: eamque quæ inascerat ibi, Tanaquilis reginæ ancillam Ocrisiam captivam, consurrexisse gravidam. Ita Servium Tullum natum, qui regno successit. Inde et in regia cubanti puero caput arsisse vium, creditumque Laris familiaris filium. Ob id compitalia et ludos Laribus primum instituisse.' Hoc et alii scriptores referunt, quos ibi appellaturi sumus. Quid porro similis veri, quam ob id quoque foco deinceps dicata signa Satyrica fuisse, quæ ipsa esse τὰ αἰδοῖα in Notis prioribus animadvertimus?

10. CAP. XXVI. Quando *phthisis cordi intus inharrentem*, &c.] Phthisin certe, ut libri omnes editi habent, hoc est, tabem, congruere huic loco aptius, quam phthiriasin, hoc est, morbum pedicularem, nemo, opinor, inficias ierit. Tamen, ne quid dissimulem, in Mss. Reg. 1. *tiriasin*, in Reg. 2. *phthiriasin* diserte legimus. Quia Plinius alter Valerianus appellatus de Re Medica iv. 1. hunc Plinii nostri locum exscribens, legisse sic omnino videtur. Nam de raphani virtutibus disputans, 'Contra phthiriasin,' inquit, 'succus ejus ad-

hibetur, qui solus potest tenuitate subtili ad imi corporis linamenta cor penetrare. Ægyptii enim reges, quibus erat studium scrutari corpora mortuorum, et causas valetudinum occulta fide recognoscere, in corde ipso nasci ejusmodi vitium prodiderunt.' Quid si *φθειρίσεως*, seu pedicularis morbi, causas, quod Medicis omnibus adhuc latet, ex pravo cordis habitu repeti jubeat?

11. CAP. XXXI. *Sylvestri minor et humida*] Perperam in libris editis, *sylvestris minores tumida*, cum sequatur proxime, *effossa quoque diu vivit*. In Mss. Reg. &c. minore *tumida*. Firmat emendationem Theophrastus, a quo hæc profecta, Hist. vii. 2. *τὰ δὲ ἑγγίον βραχυτέραν. Πολυχρονιότερον τε τοῦ ἑγγίον... ἔχει δὲ σαρκαδὴ τὴν σάρκα, καὶ ἐνικμωρ διὰ καὶ ξειρεθεῖου ζῇ πολλὸν χρόνον*.

12. Ibid. *Florent confertim serpyllum, abrotonum*] Prius legebatur, *flerent cum fraxino*. Atqui flores fraxinum mature, et quidem priusquam serpentes prodeant, ipsemet admonuit xvi. 24. sero abrotonum, serpyllumque: abrotonum certe æstate, ut ait ipse xxi. 34. Ex Theophrasto, auctore certissimo, a quo hæc desumpta constat, medicinam huic loco fecimus. Sic enim ille Hist. vii. 3. *Ἀνθεὶ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἑκαστον ἀπὸ τῶν τὸ δὲ κατὰ μέρος καὶ πρῶτον εἶν' ὅταν ταῦτα ἀπωθῆσθαι, τὰ ἑωρ' διὰ καὶ πολυχρόνιον ἐν τῇ ἀνθεῖν, καθάπερ κέκευος, καὶ τῆς πύας τὸ ἡλιοτρόπιον*, κ. τ. λ. Ubi perspicuum est, tum a Græco scriptore, tum a Plinio, qui locum eum summa fide expressit, opponi ea inter se quæ confertim, et quæ particulatim, seu primum ab imo florescunt. Id enim Latinus auctor imitatus statim subjicit, 'Ocimum autem particulatim, et ab imo incipit.'

13. CAP. XXXII. *Est et colorum differentia. In Iseo enim et Sardibus*, &c.] Prius legebatur, *Samo enim et Sardibus*. In Mss. Reg. Colb. Chiffi.

differentia amissæ enim et Sardibus. Nostram egregie constabilit conjecturam Theophr. Hist. VII. 4. unde hæc accepta esse perspicuum est: 'Ἐν ἴσῳ γὰρ μὲν ἄλλα θυμα τοῖς λευκοῖς' λευκὰ δὲ σφόδρα τῇ χροίῃ· φέρειν δὲ φασιν θυμα τοῖς Σαρδιανοῖς.

14. CAP. XXXIII. Si nutritur in capite] Voculam ei, quam libri hactenus editi omiserunt, magno totius sententiam detrimento, ex Reg. cod. et Colb. supplevimus: et quod certius aliquanto est, ex Columella, quem Plinius nunc auctorem sequitur. Sic enim ille XI. 3. 'In eo autem porro, quod magni capitis efficere voles, servandum est, ut antequam translatus deponas, omnes radículas amputes, et fibrarum summas partes intondeas. Tum testulæ, vel cochleæ,' &c. Fibras pro foliis eo capite hand raro usurpat.

15. CAP. XXXVI. Nihil ocimo secundius] Ita libri omnes, etiam manu exarati: reponere frustra conante Pintiano, Nihil cumino secundius. Facit enim pro recepta lectione Theophr. Hist. VII. 3. Παλικαρτέστατον δὲ τὸ ἄκμων.

16. CAP. XXXVII. Aut rariore, et leviori] Sic pertinaciter libri omnes habent. Verum, an leviori rectius? nam læve, nec hirsutum, heleosellini folium paulo ante commendat. An latiore sincerius? Nam Theophrastus, a quo hæc sumpta plane constat, Hist. VII. 4. Ἀπὸ, inquit, τῶν ἐν τοῖς φύλλοις, τῶν ἐν τοῖς καυλοῖς αἱ διαφοραὶ· τὸ μὲν γὰρ πυκνόν, καὶ ὀδόν, καὶ δασὺ τὸ φύλλον ἔχει· τὸ δὲ μακρότερον καὶ πλατύτερον· καυλὸν δὲ μέλιν.

17. CAP. XXXVIII. Astytida, quidamque cunuchion, quoniam hæc maxime refrigerat Veneri] Astytida, legi oportere, non, uti prius, Astyida, evincit planissime hic Eustathii locus, unde

et quæ vis subsit ei voci, intelligas. Sic igitur ille in Iliad. X. pag. 1283. Δεδήλωται ἀλλὰ χροῦ (nempe pag. 849.) ἐνι ἐκ τοῦ στέφους γίνεται καὶ ὁ ἄστυτος· ὅλον παρὰ Περδάρχῳ, Πελοποννήσιον ἄστυτος· ὅλος· ἤγουν ἡκαρπος· ἄστυτος... Φασὶ δὲ κατὰ τὴν παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ ἱστορίαν, καὶ θρίδακα τὴν ἐκ γενέσεως πλατύφυλλον, καὶ τετάρτην, καὶ ἡκαυλὸν, ἄστυτιδα καλεῖσθαι ὑπὸ γυναικῶν· εἰσὺχον δὲ γε ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων· ἐπειδὴ, φησὶν, ἄστυτις εἰσι πρὸς τὰ κατὰ τὴν Ἀφροδίτην οἱ συνεχῆς χρέμνοι θρίδακι, κ. τ. λ. Athenæi locus quem spectat, e libro secundo est, pag. 69. Eadem habet Florentinus in Geopon. XII. 13. pag. 383. Plura apud Eustathium vide, tum loc. cit. tum pag. 849. et 862. quæ aut Græce transcribere, aut Latine reddere, pudor vetat. Porro ἄστυτις apud Hesychium longe est aliud, nempe planta unde viscum legitur. Eabuli vero Poëtæ Comici, apud Athen. lib. II. pag. 69. tragœdiam scimus Ἀστυτίους appellatam, in qua de lactucæ viribus disputatur.

18. Ibid. Cum prioris Cameli religio nimia eam negaret] Vis nobis potior ea lectio est, quam quæ recepta hactenus, excogitata ab Hermolao est, cum priores caverent, religione nunc omni caret. In codice Reg. I. cum priores cameli religio minime omnes caret. Apuleius, libro de remediis salutaribus, qui nondum editus in lucem, extat in Bibliotheca Regia, totus ex Plinii verbis concinnatus, hunc locum ita expressit: *Dions certe hac lactuca conservatus in agritudine fertur, prudentia Musæ Medici, cum prioris Cameli religio nimia ei abnegaret*, vel ipso teste Salmasio, qui pariter vidit, in Solin. pag. 1370. In Chiffi. cod. *Cameli religio nimia omni caret*. Camellii nomen ei medico fuisse videtur: et in Gruteri sane inscriptionibus Camelium haud semel legitimus. Cur in diversam plane conjecturam Hermolaus abiret, causa hæc fuit, quod ab esu lactucæ abeti-

nuisse veteres existimaret, religione ductos, quoniam sub ea sepultum Adonin ferant, ab apro interfectum: quam ob rem et mortuorum edallum *νεκτων βρώμα* ab Ebululo in Astyis lactuca nominatur, apud Athen. lib. II. pag. 69. Unde et Pellicerius in Notis Mss. num restitui locus hic ita posset, ambigebat: *Cum prior ætas eam religione Adonis nimis devitaret.* Sed hæc abesse nobis visa sunt longius a vestigiis veterum codicum, quibus instituisse propius videmur. Quanquam et vox illa prioris haud facit animo sane delicato satis: visumque aliquando satius legi, *Cum Artorii Camelii religio, &c.* Artorium enim Augusti Medicum in castris Philippiensi prælio fuisse tradunt Eusebius in Chron. Lactantius II. 8. Cælius Aurelianus. III. 11. et 14. Velleius Patere. lib. II. Val. Max. VII. 1. Utrum igitur ita legi præstabilius fuerit, permittimus legentium arbitrio. Ut in lactuca porro, sic in beta ægris danda, priscorum religio fuit, de qua Plinius ipse hujus libri cap. 40. 'Medici nocentiorum betam, quam olus, esse judicavere. Quamobrem appositam non memini: degustare etiam religio est, ut validis potius in cibo sint.'

19. CAP. XLV. *Sed durata runcatur, non sine difficultate, pruritibus ulceribus, ni munitis manibus id fiat]* In libris haftenus editis, *provenientibus ulceribus.* In Mss. Reg. et Colb. *pruritibus:* unde nos *pruritibus* effecimus. Adjuvat Columella XI. 3. 'Sed velata manu debet runcari, quam nisi contexeris, perniciose nascuntur ulcera. Si tamen per ignorantiam nuda manu runcaveris et prurigo atque tumor inceperit, oleo subinde perungito.'

20. CAP. XLVII. *Minus hæc humido gaudet, æstate viret]* Ita sane libri omnes. At ego libentius multo agnoverim, *Non minus hæc humido gaudet,* ut ad apium, de quo proxime sermo, respiciat: illud enim perinde

ac mentam humido lætari Columella scribit XI. 3. 'Apium,' inquit, 'præcipue aqua lætatur, et ideo secundum fontem commodissime ponitur.' Et paulo post: 'Menta dulcem desiderat uliginem: quam ob causam juxta fontem mense Martio recte ponitur.' Nisi forte, id quod simile veri arbitramur, de cælo, non de solo humido, intellexit Auctor, quoniam proxime sequitur, *æstate viret.*

21. CAP. LIV. *Athenienses napy appellaverunt, alii thapsi, alii saurion]* De prima appellatione *νάρυων* suo loco egimus: *Θάψι*, ob similitudinem cum ferulæ thapsiæ semine, qua de egimus XIII. 43. dici suspicabamur: *Σαύριον*, quod acrimonia sua, ceu lacterta, mordet: est enim Græcis lacterta *σαύρα*. Quam ob causam et *σαυρίδιον* dixere nasturtium, quod nares torquet. Verum pro *thapsi*, non legi *thlaspi* sit satius, considerandum: nam XXVII. 113. thlaspi quidam napy vocant: et Hesychius, *Θλασπὶς*, inquit, *πόα, ἣν ἑνοῖσι σαύριον*. Dictum autem thlaspi tum sinapi fuerit, a *θλάω*, quod molitur frangiturque.

22. CAP. LV. *Serpyllo et sisymbrio montes plerique scatent]* Ita libri omnes: quanquam sunt qui malint, *montes planaue scatent.* Sed non admodum favet ei conjecturæ Theophrastus, a quo hæc desumpta sunt, e libro nempe Hist. Plant. sexto, cap. 4. *Παρ' ἄλλοις δὲ ὄρη πλήρη καὶ τόποι, καθάπερ ἐν τῇ Θράκη.* Quod porro proxime sequitur apud Plinium: *Sicut in Thracia: utique deferunt ex iis avulsos ramos, servantque:* sic restitutum a nobis intelligito, cum prius legeretur, *ubi aqua deferunt.... servantque,* quod insulsum per se apparet. In Mss. ut *eaque deferunt.* At Theophr. loc. cit. qui Plinio præit, et nostram fulcit emendationem, et quæ sit loci sententia, aperit: *Καὶ γὰρ ἱερὴν ἔστιν ἡ γῆρας, ὅν κομίζοντες ἐν τῶν ὄρων φυτεύουσι: καὶ ἐν Σικυῶνι καὶ Ἀθήνῃσιν ἐκ τοῦ Ἱμήττου. Et serpyllum*

sylocastro est, quod deferunt e montibus, acrutque: item Siegyne ex suis montibus, et Athenis ex Hymetto.

23. CAP. LVI. Quo densior est, eo tenuior] Ita scribi oportere, non tenuior, rei fides historiaque comprobat, non modo in cannabi, sed in omni plantarum genere, ut quo densius spissiusque sata sunt, eo graciliora surgant: alloqui quid cannabis tene-ritate opus, quando in usum cibi planta non veniat?

24. CAP. LVII. Et cuminum vocatur ab limodoro, nisi reparetur] Haecenus editum, ab imo dorso, quod plane insulsum est. Auctor emendandi Theophrastus extitit, a quo hæc accepta haud dubie, Hist. VIII. 8. τὸ δὲ θροφόμενον εὐδὲς ἐκ τῆς βίης τῇ κυμῶν ... τὸ λιμόδoron, μονόκαυλον, ... βίαν δὲ ἔχει τροποτρόγγυλον. Quod autem statim ab radice cumino subnascitur, et limoderum vocatur, uniuersale est ... et radice subrotunda immittitur. Sic enim in edit. Ald. et Basil. legitur. Alii λιμόδoron λιμόδoron alii legi malunt, ut Dalecampius in Hist. Plant. pag. 486. Sed λιμόδoron omnino scribendum cum Pellicerio sentimus, in Notis marginalibus Mas. ad Theophrasti locum citatum.

25. CAP. LVIII. Culinis et ultra tempestiva sunt] Libri antehac editi, Culinis, inepte. Errorem Theophrastus reteggit, Hist. VII. 6. ubi in eodem argumento habitat: Πρὸς δὲ τὴν μαγειρικὴν χρῆσιν ἐπὶ πλείω διαμένει. Ad usum culinarium, sive cibarium, diutius perdurant. Vidit hoc ante nos Pintia-

nus.

26. CAP. LXI. Acuti, thymi, cunila] Prins legebatur, acuti tantum cunila. At in Mas. Reg. 1. Colb. &c. acuti tami, &c. In Reg. 2. Acuti tami. Nos thymi auctore Theophrasto rescripsimus: sic enim ille Hist. I. 19. unde hæc accepta esse constat: Αἱ δὲ ἡδὴ θριμύττη δὲ τινα ἔχουσι: καθάπερ ἡ τοῦ θύμου, καὶ θυμβρας. Nonnulli acrimoniam quandam sortiantur, ut thymus et satyria.

27. Ibid. Ut cicerculis tantum. Atque ut] Insigniter corruptus ad hunc diem locus hic extitit, cum ita legeretur, et cicerculis tantum aque. Auctor emendandi fuit Theophrastus, a quo hæc Plinius, ut alia pleraque, mutuo accipit. Sic enim ille de Causis Plant. VI. 14. pag. 366. Ὅθεν τῶν φουμένων ἀλκυὸν ὄρεε καὶ ἐν ἐσπερῇ τοιαύτων ἔχειν τὴν χυλὸν ἀλλ' ἐν τοῖς περὶ τὰ ἔω γίνονται τῶν ἀλκυὸν, ὅθεν καὶ τοῖς ἀρσενίοις. Nihil in genere plantarum saltem percipitur: scilicet ita ut in se talem habeat saporem. Sunt enim quorum summam partem duntaxat salugo quaedam obducit, ut cicer. Huius loci vitium subodoratus est ante nos Pintianus, qui ex eodem Theophrasti loco legi censuit oportere, ut cicercis tantum cuti.

28. CAP. LXII. Smyrniacum myrrha] Subintellige, saporem reddit. Prins legebatur, myrrha myrrha, insulse. Ipsa loci sententia prodit, tergemina modo plantam laudari, libanotidem, siliquastrum, smyrnium: quarum naturæ deinceps explanantur.

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XX.

Medicina ex his quæ seruntur in hortis.

I. **MAXIMUM** hinc opus naturæ ordiemur, et cibos suos homini narrabimus, faterique cogemus ignota esse, per quæ vivat. Nemo id parvum¹ ac modicum existimaverit, nominum vilitate deceptus. Pax secum² in his aut bellum naturæ dicetur, odia, amicitiaque rerum³ surdarum ac sensu carentium: et, quo magis miremur, omnia ea hominum causa, quod Græci sympathiam appellavere: quibus cuncta constant,⁴ ignes aquis restinguentibus, aquas Sole⁴

CAP. I. 1 Chiffi. *vivat, ne id parvum.*—2 'Ita Mss. Regg. Editio princeps, et Cl. Rezzonicus. Frustra emendavit Gelenius, *Pax simul.*' Brotier. *Pax secum* etiam Chiffi. *Pax simul* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 'Ita codd. Regg. Cl. Rezzonicus, et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiffi. *amicitiaque rerum* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—4 Ita ex

NOTÆ

¹ *Quibus cuncta constant*] Mira est, inquit, rerum etiam sensu carentium consensio et conspiratio ad hominum utilitates procurandas: quam conspirationem, ac veluti condolentiam et commiserationem Græci *συμπάθεια* vocant: etsi ignes et aquæ, quibus

cuncta constant, Sol ac Luna, quibus cuncta gignuntur, perpetuum sibi bellum indixisse videantur. Hunc locum Pintianus cum non intelligeret, mutilum esse ac vitiatum falso existimavit: et *antipathiam* addi hic oportere.

devorante, Luna pariente, altero alterius injuria deficiente sidere. Atque ut a sublimioribus recedamus, ferrum ad se trahente magnete lapide, et alio rursus abigente^b a sese: adamantem^c opum gaudium, infragilem omni cetera vi et invictum, sanguine hircino rumpente, quæque alia in suis dicemus locis, paria, vel majora, mira.^d Tantum venia sit, a minimis, sed a salutaribus ordienti, primumque ab hortensiis.^e

II. (1.) Cucumim sylvestrem esse diximus,^e multo infra magnitudinem sativi. Ex eo fit medicamentum, quod vocatur elaterium,^d succo expresso e semine.^f Cujus causa nisi maturius^g incidatur, semen exsilit, oculorum etiam periculo. Servatur autem^h decerptus una nocte: postero

~~~~~

codd. Harduinus et recentt. *aquam sole* Gronov. et vulgg.—5 Chiff. *a sese adamantarum*.—6 Dalec. *miracula*.—7 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *venia sit si a min. sed a sal. ordiemur p. ab hortensibus Vet. Dalec. venia sit a m. sed a s. ordienti, p. ab hortensibus Gronov. et al. vett.*

CAP. II. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *e fructu*; et sic toto capite, e Diosc.—2 Chiff. *maturus*.—3 Chiff. *quæque*.

NOTÆ

^b *Et alio rursus abigente*] Nempè Theamede lapide, de quo xxxvi. 25. Vide Notas et Emend. num. 1.

^c *Cucumim ... diximus*] Superiore libro, c. 24. Diosc. iv. 154. *Σικυς ἑγρητος τῷ καρπῷ μόνῃ διαφέρει τοῦ ἡμέρου σίκυος* *ἡ δασύσσα πολλὰ ἔχων*, κ. τ. λ.

^d *Elaterium*] Ita vocatur a Celso, v. 12. Galenus, tom. II. in Explic. vocum Hippocr. p. 89. *Ἐλατήριον, οὐ μόνον τὸ ἐκ τοῦ ἑγρητου σίκυος γιγνόμενον, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ τὴν κότῃ κοιλίαν καθαίρων. Elaterium, non solum ex sylvestri cucumere factum, sed etiam omne quod alvum purgat per infernas partes.* Hezychius: *ελατήριον, φάρμακον καθαρτικόν.* Scribonius Largus, Compos. 70. *Ἐλατήριον qui est succus cucumeris sylvatici.* *Ἀπὸ τοῦ ἐλαῖν, pelere*, quasi *depulsorium*, quod vim purgandi habet acrem.

^e *E semine*] Hoc est, e fructu.

Theophrastum ex verbo reddit, ita statuentem, Hist. ix. 10. *Τὸ δὲ σνῆμα χυλίσθην ποιεῖ τὸ ἐλατήριον. Succus expressus e semine facit elaterium.* At Diosc. iv. 155. *Τὸ δὲ λεγόμενον ἐλατήριον ἐκ τοῦ καρποῦ τῶν σικύων σκευάζεται*, κ. τ. λ. ubi parandi idem artificium fuisse edocet, quod a Plinio paulo contractius.

^f *Nisi maturius*] Ante nimirum quam maturitatem sit assecutus. Nam si maturitas expectetur, tum tactu vel impulsu tenuissimo pediculus cucumim destituit, factoque ostiolo statim internus humor summo cum impetu, una cum semine, ejaculatur. Cucumim asininum vocant: ut recte Anguillara par. 14. p. 291. Vidimus in horto Regio: est et in Eystetensi. A Dodonæo pingitur, p. 652.

^h *Servatur autem*] Diosc. loc. cit.

die inciditur arundine. Semen quoque^b cinere conspergitur, ad coercendam succi abundantiam : qui expressus suscipitur aqua coelesti, atque subsidit : deinde Sole cogitur in pastillos, ad magnos mortalium usus. Obscuritates^c et vitia oculorum sanat, genarumque ulcera. Tradunt hoc succo tactis radicibus vitium, non attingi uvas ab avibus. Radix autem^d ex aceto cocta podagris illinitur, succoque dentium dolori medetur. Arida cum resina^e impetiginem et scabiem, quæ^f psoram^g et lichenas vocant, parotidas^h et panosⁱ sanat, et cicatricibus colorem reddit. Et foliorum^j succus auribus surdis cum aceto instillatur.

III. Elaterio^k tempestivus^l est autumnus : nec ullum^m

CAP. III. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Mil-

NOTE

^b *Semen quoque*] Semen iterum pro fructu usurpat. Nunc a Diosc. parum discedit.

^c *Obscuritates*] Diosc. loc. cit.

^d *Radix autem*] Diosc. IV. 154. Marcellus Empir. c. 36. p. 250. Plinius Valer. III. 14. Apuleius, c. 113. tit. 1. 'Ad nervorum dolorem, et podagram : Cucumeris sylvatici radices in olei cibarii pondo tribus decoques ad tertias, et exinde perunges, sanabuntur.' Et tit. 4. 'Cum aceto decocta radix valet contra podagram.' Accepere omnes a Celso IV. 24. 'Fovere oportet spongia, quæ in aquam calidam demittatur, in qua cucumeris sylvestris radix decocta sit.'

^e *Arida cum resina*] Diosc. loc. cit. *Μερὰ ῥητίνης τερεβνθίνης*. Aridam autem radicem intellige : *ξηρὰ δὲ καὶ λεῖα ἀλφός, λείπας, καὶ λειχῆνας σμύχει*. Adde et Theophr. Hist. IX. 10.

^f *Quæ psoram*] *Ψώρα* scabiei genus est, corporis summam partem varia erosione depascens, furfurosaque magis quam squamosa ex se remittens. Vulgo, *le mal Saint Mein*. At *λειχῆν* impetiginosi morbi genus, quod *menagram* Latinos vocasse Plinius auc-

tor est XXVI. 2. *scædo* pariter cutis furfure totos primum vultus, deinde vero et colla, pectusque, et manus occupante, oculis tantum immunibus. Martialis XI. 99. 'Nec triste mentum, sordidique lichenas.' Gallia, *Dartre farineuse*.

^g *Parotidas*] *Παροτῖς*. 'Tumores repentinos sub auribus innatos, parotidas vocamus,' inquit Theod. Priscianus I. 8. de parotidibus. Galli, *Parotide*.

^h *Et panos*] Diosc. *φύματα ῥήττει*. *Φύμα* tumor est præter naturam obortus in quacumque corporis parte, cum inflammatione : et hos appellant aliqui panos. Celso V. 25. panus tumor dicitur non altus, latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Sunt qui *φθγελον* dici Græce velint, et a phymate differre. Vide Gorræum in Definit. Med. Apuleius c. 113. tit. 3. pro panis tumores dixit.

ⁱ *Et foliorum*] Diosc. loc. cit. 'Ἀρμόζει δὲ ὁ τῶν φύλλων χυλὸς ἐνσταζόμενος ὠταλγίαις'. Sic et radice succum ad sonitum aurium emendandum prodesse Celsus monet, VI. 7.

^k *Elaterio*] Theophr. Hist. IX. 10.

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

9 I

ex medicamentis longiore ævo durat. Incipit a^c trimatu. Si quis recentiore uti velit, pastillos in novo fictili igne lento in aceto domet. Melius, quo vetustius : fuitque jam^a ducentis annis servatum, ut auctor est Theophrastus.^d Et usque^e ad quinquagesimum lucernarum lumina extinguit. Hoc enim veri experimentum est, si admotum priusquam extinguat, scintillare sursum ac deorsum cogat.³ Pallidum^f ac læve herbaceo ac scabro melius, ac leniter amarum. Putant^g conceptus adalligato semine adjuvari, si terram non attigerit. Partus vero, si in arietis lana alligatum inscientis lumbis fuerit, ita ut protinus ab enixu rapiatur^h extra domum.

Ipsum cucumim qui magnificant, nasci præcipuum in Arabia, mox in Arcadia, Cyrenis alii tradunt,ⁱ similem heliotropio,^b cujus inter folia et ramos provenire magnitudine nucis juglandis. Semen autem esse^j ad speciem scorpiionum cauda repleta, sed candida.^k Aliqui etiam ab eo scor-

~~~~~

ler. Bipont. et Franz. *Elaterium tempestivum* Gronov. et al. vett.—2 Cod. Dalec. *vetustius erit, jamque*.—3 Idem codex, *cogit*.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *ab ea eximatur et rapiatur* cod. Dalec. *protinus ab exitu rapiatur* edd. vett. et Gronov.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Mox Cyrenis, ubi in Arcadia tradunt* Gronov. et edd. vett.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *semen. Essæ autem ad speciem scorpiionis cauda repleta, sed candida*

NOTE

τῆλειται δὲ τοῦ φθισοπέρου (τὸ σπέρμα,) τότε γὰρ βέλτιστον. Legitur autem *optinus* fructus: tunc enim *optimus* ad elaterium concinnandum.

^b *Nec ullum*] Theophr. Hist. ix. 14.

^c *Incipit a*] A bimatu ad decennium utile esse dejectionibus scribit Dioscor. loc. cit.

^d *Theophrastus*] Hist. ix. 14.

^e *Et usque*] Humorem servat ad illud usque tempus: quare etiam tunc lucernis admotum, lucem extinguit, ob humoris copiam: 'ἄλλ' ἔχει περ-
τήκοτα ἐτῶν σβέννυναι προσαγόμενον τοὺς λύχνους αἰτία δὲ τῆς χροσώτης ἢ ὕγρότης. Theophrastus loc. cit.

^f *Pallidum*] Sic Dioscor. iv. 154. candidum ac læve, gustuque amarum, λευκὸν, λεῖον, πικρότατον τῇ γεύσει anteponit alteri quod scabrum est, et porracei herbivide coloris: τὸ μέντοι πρασζον, καὶ τραχὺ, φαῖλον.

^g *Putant*] Superstitiose.

^h *Similem heliotropio*] Tricocco nimirum, sive scorpiario heliotropio, de quo xxii. 29. Hæc vero non de cucumere quovis, sed Arabico, Arcadico, Cyrenaicoque accipienda sunt.

ⁱ *Semen autem esse*] Semen cucumere illo peregrino inclusum intelligit.

pionium cucumim vocant, efficacissimum contra scorpionum ictus et semine et elaterio, et ad purgandum uterum alvosque. Modus portione virium ab dimidio obolo ad solidum.^j Copiosius necat. Sic et contra phthiriasin ^k bibitur: et hydropises.⁷¹ Illitum ^m anginas et arterias ⁿ cum melle et oleo vetere sanat.

IV. (II.) Multi hunc esse apud nos qui anguinus ^a vocetur,¹ ab aliis erraticus, arbitrantur. Quo decocto ² sparsa mures non attingunt.³ Idem ⁴ podagris cum articuli morbis ⁵ decoctum in aceto illiniunt,⁶ præsentaneo remedio.

~~~~~

Gronov. et al. vett.—7 'In codd. Regg. et Editione princeps, et *hydropicis*.^j Brotier. Ita quoque cod. Dalec.

CAP. IV. 1 Chiffi. *vocatur*.—2 Vet. Dalec. *arbitrantur, ejus decocto*.—3 Ita codd. Harduini cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *mures de ejus medicina non attingunt* Gronov. et al. vett. 'Hæc, de ejus medicina, supervacua videntur.' Dalec.—4 *Idem* cod. Dalec.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cum articulorum morbis* Gronov. et vulgg. *et articulorum morbis* Vet. Dalec.—6 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.'

NOTÆ

Ad solidum] Ad integrum obolum. Diosc. loc. cit. 'Ἡ δὲ τέλεα δόσις, ὕβος ἢ δὲ διαχρίστη, ἡμωβόλιον... πλείον γὰρ ποθὲν κίνδυνον ἐπιφέρει.

^k *Phthiriasin*] *Φθειρίασις*, pedicularis morbus est in quo pediculi acervatim per cutim erumpunt. Gignuntur vero ii non in superficie cutis, ut furfures, 'sed in ejus profundo,' inquit Gorræus in Defin. Med.

¹ *Et hydropises*] Mss. omnes, *hydropicis*. Sed *hydropises* legi structura orationis jubet. Est autem hydrops morbus, quem Latini aquam intercutem vocant: ejus tres species Celsus definit, III. 21.

^m *Illitum*] Diosc. loc. cit. *Συναγχκοῖσι δὲ διάχρισμα πρακτικὸν μετ' ἐλαίου παλαιοῦ, ἢ μέλιτος, ἢ χολῆς ταυρείας*. De angina Celsus IV. 4. 'Pestiferum acutumque morbum in faucibus nostri anginam vocant: apud Græcos nomen, prout species est. Interdum enim neque rubor, neque tumor ul-

lus apparet, sed corpus aridum est, vix spiritus trahitur, membra solvuntur: id *συνάγχην* vocant. Interdum lingua faucesque, cum rubore intumescunt, vox nihil significat, oculi vertuntur, facies pallet, singultusque est: id *ὡς συνάγχη* vocatur. Illa communia sunt: æger non cibum devorare, non potionem potest: spiritus ejus includitur. Levius est, ubi tumor tantummodo et rubor est, cetera non sequuntur: id *παρασυνάγχην* appellant.'

ⁿ *Et arterias*] Hoc est, fauces, angina scilicet et suffocatione spiritus laborantes. In faucibus enim aspera arteria est, quæ spiritus conceptaculum, quo vox editur.

^a *Qui anguinus*] Cucumis flexuosus Lobelio, a quo pingitur in Observat. p. 363. ita dictus a figura fructus, qualem in horto Regio vidimus.

Lumborum vero dolori semine Sole siccato, dein trito, xx. x. pondere⁷ in hemina dato aquæ. Sanat et tumores subitos illitum cum lacte⁸ mulierum. Purgat eas⁹ elaterium. Sed gravidis¹⁰ abortum facit. Suspiriosis prodest. Morbo vero¹¹ regio in nares conjectum. Lentigines¹² ac maculas e facie tollit in Sole illitum.

v. Multi eadem omnia sativis attribuunt. Magnum etiam in eis momentum. Namque et eorum semen, quantum tres digiti apprehenderint, cum cumino tritum, potumque in vino, tussientibus auxiliatur. Sed et phreniticis¹³ in lacte mulieris. Et dysentericis¹⁴ acetabuli mensura. Purulenta¹⁵ autem exspuentibus cum cumino pari pondere, et jocineris vitiis in aqua mulsa. Urinam movet¹⁶ ex vino dulci, et in renum dolore clysteribus simul cum cumino infunditur.

vi. Pepones¹⁷ qui vocantur, refrigerant maxime in cibo,

Brotier. illinunt Gronov. edd. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—7 'In Mss. Reg. 1. et 2. et Editione principe, XXX. pondere. Unde, ut videtur, legendum, XX. X. pondere, id est, viginti denariorum pondere. Male in recentioribus editionibus emendatum, triginta denariorum pondere: maxime cum ille cucumis violentissimum sit remedium.' Brotier. Sole siccato, dein trito XX. cod. Dalec. Sole siccato, dein trito XX. trium Chiff. Sole siccato, dein trito, triginta denariorum pondere Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. conjectum cum lacte, e Diosc.

CAP. v. 1 Sed et nephriticis Vet. Dalec.

NOTE

⁷ Purgat eas] Mulieres.

⁸ Sed gravidis] Dioscor. iv. 154. *Κινεῖ δὲ τὸ ἐλατήριο καὶ ἡμῆρα, καὶ ἡμῆρα κτελεῖ ἐν προσθήκῃ. Menses ciet, et partus necat elaterium in peso subditum.*

⁹ Morbo vero] Diosc. loc. cit. *Ἐγχοῦν δὲ μετὰ γάλακτος ἐς τοὺς πόθους, ἡρεπὸν ἀποκαθαίρει, κ. τ. λ. Cum lacte naribus infusum, regium morbum pellit, &c. Quis sit morbus, dicemus c. 34.*

¹⁰ Lentigines] Sic etiam Marcellus Empir. c. 19. p. 129.

¹¹ Et dysentericis] Inter intestinorum mala, inquit Celsus iv. 15. tormina esse consueverunt, *δυσεντερία* Græce vocatur. Intus intestina exulcerantur: ex his cruor manat: is-

que modo cum stercore aliquo, semper liquido, modo cum quibusdam quasi mucosis excernitur: interdum simul quædam carnosæ descendant. Frequens deijciendi cupiditas, dolorque in ano est, &c. Plinius Valer. iv. 15. 'Semen cucumeris dysentericis ex lacte muliebri acetabuli mensura datum prodest.'

¹² Purulenta] Plinius Valer. loc. cit. ad verbum.

¹³ Urinam movet] Plinius Valer. loc. cit. Diocles item Carystius libro primo de tuenda valetudine, apud Athen. lib. 11. pag. 68. cucumim elixum ad ciendam urinam laudat inprimis.

¹⁴ Pepones] Ad verbum hæc Plinius Valer. iv. 14.

et emolliunt alvum. Caro eorum^j epiphoris oculorum aut doloribus imponitur. Radix sanat^k ulcera concreta in modum favi, quæ ceria^l vocant. Eadem contrahit vomitiones: ^msiccatur, et in farinam tusa datur quatuor obolis in aqua mulsa, ita ut qui biberit, quingentos postea passus ambulet. Hæc farina et in smegmataⁿ adjicitur. Cortex quoque vomitionem movet, faciem purgat. Hoc et folia^o cujuscumque sativi illita. Eadem^a cum melle et epinyctidas^p sanant: cum vino, canis morsus.^q Item millepedæ:^r

CAP. VI. 1 'Ita emendavit eruditus Harduinus, secutus Diosc. II. 164. qui docet radicem peponis siccam in aqua mulsa, drachmæ pondere, potam, vomitum ciere. In Mss. Reg. et Editione princeps, *Eadem contra vomitiones.* Brotier. *Eadem contra vomitiones* edd. vett. et Gronov. *Eadem ad ciendas* v. Cornar. e Diosc.—2 Cod. Dalec. *sativi. Illita eadem.* Mox, Chiff.

NOTÆ

^j *Caro eorum*] Plinius Valer. loc. cit. et Diosc. II. 164. Ἡ δὲ τοῦ πέποντος σὰρξ . . . ὀφθαλμοῦ φλεγμονὰς πρᾶττει.

^k *Radix sanat*] Iisdem verbis Marcellus Empir. c. 4. p. 42. et Plinius Valer. III. 22. Diosc. quoque loc. cit. Ὅτι γὰρ ἐὶ δὲ καὶ κηρία καταπλαθεῖσα μετὰ τοῦ μέλιτος.

^l *Quæ ceria*] Κηρία, et μελικηρία, a favi mellisque similitudine, propter foramina, et mellei coloris emanantem humorem, ut testis Aëtius Serm. VIII. 15. p. 8. 'Tubercula, quæ μελικηρία, id est, favi,' inquit Celsus v. 18.

^m *Eadem contrahit vomitiones*] Vomitionem movet. Vide Notas et Emend. num. 2.

ⁿ *Hæc farina et in smegmata*] Etiam et smegmatis vicem obtinet, et faciei nitorem conciliat, surcus cum semine, auctore Diosc. II. 164. Ὅ δὲ χυλὸς σὺν τῷ σπέρματι μεγάλῃ ἀλεῖσθαι καὶ ξηρανθεὶς ἐν ἡλίῳ, σμήγμα γίνεται ῥοπτικὸν καὶ λαμπρυντικὸν προσώπου. De radice vero in farinam tusa, consentit Plinio Galenus de Simplic. Medic.

Facult. lib. VIII. p. 228. Est autem σμήγμα medicamentum ad tergendum. Unde et dentifricia tergendis dentibus sic appellantur.

^o *Hoc et folia*] Hoc præstant, inquit, nempe faciem purgant et folia sativi cucumeris, trita, et illita.

^p *Epinyctidas*] Corn. Celsus v. 28. 'Pessima pustula est,' inquit, 'quæ ἐπινυκτὶς vocatur: colore vel sublivida, vel subnigra, vel alba esse consuevit. Circa hanc autem vehemens inflammatio est: et cum adaperita est, reperitur intus exulceratio mucosa. Color est humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem ejus est: neque enim faba ea major est. Atque hæc quoque oritur in eminentibus partibus, et fere noctu: unde nomen quoque a Græcis ei ἐπινυκτὶς impositum est.' Hactenus Celsus. Est et alia ei voci vis, de qua dicemus c. 21.

^q *Cum vino, canis morsus*] Plinius Valer. IV. 15.

^r *Item millepedæ* . . .] Subintellige, morsus sanat. Multipedam vocat idem c. 20.

sepa³ Græci⁴ vocant, oblongam, pilosis pedibus, pecori præcipue nocivam.⁵ Morsum tumor insequitur, et putrescit locus. Ipse cucumis⁴ odore defectum animi.⁶ Coctos deraso cortice, ex oleo, et melle,⁵ jucundiores esse certum est.

VII. (III.) Cucurbita quoque sylvestris invenitur, spongos⁷ a Græcis⁸ appellata, inanis, (unde et nomen) digitali crassitudine, non nisi in saxosis nascens. Hujus com-manducatæ succus stomacho admodum prodest.

VIII. Colocynthis⁹ vocatur alia, ipsa plena, sed minor quam sativa. Utilior pallida,¹⁰ quando ejus sunt medicinae. Herbacea¹¹ arefacta per se inanit alvum. Infusa quoque¹² clysteribus, intestinorum omnibus vitiis¹³ medetur, et re-

et epingetidas. In Edd. vett. et deest.—³ Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sepa* Gronov. et al. vett. *sepa* Lucano. *tabificus sepe* al. ap. Dalec. *multipeda sepe* Chiffi. Paulo post, *pecori p. naziam* Vet. Dalec.—⁴ Cod. Dalec. *locus ipse. Cucumis.* Vet. Dalec. *locus. Reficit cucumis odore defectos animo.* Al. vett. ap. Dalec. *animi revocat. Deraso.*—⁵ Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ex oleo, aceto et melle* edd. vett. et Gronov.

CAP. VII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Biont. et Franz. *somphos* Gronov. et al. vett.

CAP. VIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3.

NOTÆ

³ *Sepe Græci*] Σῆπα, a tabe quam indigit suo morsu, in quo vis tabifica inest, σηπτική δύναμις. De hac millipeda dicitur uberius XXI. 39. Alius ab isto seps est, de quo Lucanus IX. 723. et Diosc. II. 70. serpentis nimirum genus, aut lacertæ potius.

⁴ *Nocivam*] Sic libri omnes, etiam Mas. Usus et ea voce Phædrus lib. I. 'Plerumque stulti, risum dum capant levem, Gravi destringunt alios contumelia, Et sibi nocivum concitant periculum.'

⁵ *Ipse cucumis ... defectum animi*] Subintellige, insequitur, ex antecedentibus: hoc est, pellit. Diosc. II. 163. de cucumere sativo: ἀνακτητικὸς λιποθυμῶν ἐσφρανόμενος, olfactu defectos animo recreat.

⁷ *Spongos a Græcis*] Ita Mas. om-

nes, a fungosa nimirum laxitate, instar spongiæ. Libri editi, *somphos*, *somphos*, quæ vox pariter *inanem* et *fungosum* sonat. Marcellus Empir. c. 12. p. 92. 'Cucurbitæ radix quam Græci sonchon appellant.' Forte *spongon* rectius.

⁹ *Colocynthis*] Sive cucurbita sylvestris. Diosc. IV. 178. Κολοκύνθις, οἱ δὲ καλοῦνθα ἑγγίος, οἱ δὲ σικῆτα πικρὰν, κ. τ. λ.

¹⁰ *Utilior pallida*] Sic eligendam cucurbitam Dioscorides admonet, loc. cit. cum cœperit ad colorem pallidorem vergere, ἀρχόμενον μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ ἀχρότερον.

¹¹ *Herbacea*] Viridior, herbidiq̃ue coloris.

¹² *Infusa quoque*] Diosc. loc. cit.

num, et lumborum, et paralysi: ejecto semine, aqua mulsa in ea decoquitur ad dimidias: tutissimo^a infunduntur oboli quatuor.² Prodest et stomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle sumtis.³ In morbo regio utiliter semina ejus sumuntur, et protinus aqua mulsa. Carnes ejus^f cum absinthio et sale dentium dolorem tollunt. Succus vero^g cum aceto calefactus mobiles sistit. Item spinæ,^h et lumborum, ac coxendicum dolores, cum oleo si infricetur. Præterea,ⁱ mirum dictu, semina ejus si fuerint pari numero adalligata febribus, sanare⁴ dicuntur, quas Græci periodicas^j vocant. Satiæ quoque^k rasæ succus tepefactus auribus medetur. Caro ejus interior sine semine, clavis pedum, e suppurationibus, quæ^l Græci vocant apostemata.¹ Decoctæ autem^m universæ succus dentium motus stabilis, et dolores inhibet. Vinum cum eaⁿ ferve-

et recentt. *omnium vitis* Gronov. et al. vett.—2 Ita codd. Harduin, cum edd. Harduin. et recentt. *sic tutissimo infunduntur oboli quatuor* Chiff. *sic tussienti infunditur obolis quatuor* Gronov. et vulgg. 'Vide num legendum *bibitur*.' Dalec.—3 Vet. Dalec. *pulvis cum dec. mel. sumptus*.—4 Vet. Da-

NOTE

^a *Tutissimo*] Ita codex Chiffletianus, et alii: quæ lectio ut nobis magis arrideat, quam quæ recepta hactenus, *sic tussienti infunditur obolis quatuor*, facit ipsa orationis series, et medicinæ ratio.

^f *Carnes ejus*] Decoqui in eum usum cum aceto nitroque, jubet Diosc. iv. 178.

^g *Succus vero*] Plinius Valer. i. 66.

^h *Item spinæ*] His vero morbis non succum prodesse, sed semen contritum, Marcellus Empir. prodidit cap. 25. p. 173. At succum Galenus quoque ischiadicis ntilem fatetur de Facult. Simp. Med. lib. vii. p. 193. et Diosc. loc. cit.

ⁱ *Præterea*] Superstitiosum.

^j *Græci periodicas*] Περιοδικὰ πυρετοί, febres circulares, febrium circuitus, febres reduces, quæ statis certis-

que diebus recurrunt.

^k *Satiæ quoque*] Ita Diosc. ii. 162. Marcellus Empiricus c. 9. pag. 77. et Plinius Valer. iv. 6. ubi ejus rei auctorem Galenum laudat. Galeni locus est e lib. vii. de Facult. Simp. Med. pag. 193. Scribonius Largus Compos. 39. 'Ad auriculæ et tumorem et dolorem sine ulcere, prodest cucurbitæ ramentorum succus tepens per strigilem in foramen auris dolentis infusus.'

^l *Græci... apostemata*] Diosc. loc. cit. *Οὐδὴνα καὶ ἀποστήματα πρᾶναι*. 'Αποστήματα suppurationem sonat: Galenus in definitionibus, ait esse transitum corporis ab inflammatione ad pus. Gallis, *une Apostume*.

^m *Decoctæ autem*] Diosc. loc. cit. et Plinius Valer. i. 36.

ⁿ *Vinum cum ea*] Diosc. loc. cit.

factum, oculorum etiam impetus. Folia ejus cum recentibus cupressi contusa, et imposita: ipsa quoque tosta in argilla, ac trita cum adipe anseris, vulneribus medetur.⁶ Necnon ramentis^o corticis recentes⁷ podagras refrigerat, et ardores capitis,^p infantium maxime. Et ignes sacros,^q de strigmentis,^r vel his impositis,^s vel seminibus. Succus ex strigmentis,^r illitus cum rosaceo et aceto, febrium ardores refrigerat. Aridæ cinis^t impositus mire combusta sanat. Chrysippus medicus damnabat eas in cibis. Sed omnium consensu stomacho utilissimæ judicantur, et interaneorum vesicarumque exulcerationibus.

IX. Est et rapo^a vis medica. Perniones^b fervens im-

~~~~~

lec. febres sanare.—5 Idem Vet. quas.—6 Cod. Dalec. medentur.—7 Chiff. recens.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. sacros vel strigmentis impositis.

NOTÆ

^o Necnon ramentis] Diosc. loc. cit. et Plinius Valer. iv. 6. Vide Notas et Emend. num. 3.

^p Et ardores capitis] Diosc. et Plin. Valer. locis cit. Marcell. Empir. c. 1. p. 35. Hunc capitis ardorem in pueris Græci *σουλαι* vocant: hoc est, ex vehementi Solis æstu capitis inflammationem. Adustionem infantium appellat idem xxx. 47.

^q Et ignes sacros] Ignis sacer morbi genus ex pustulis perexiguis, in quibus semper fere pus est, et sæpe rubor cum calore. Vulgo S. Antonii ignem appellant, *le Feu S. Antoine*. Sæpius tamen ubi Dioscorides *ἐπὶ σπλάγχνων* dicit, Plinius, qui ex iisdem fontibus hausit, *sacros ignes* reddit: vix ut aliud morbi genus intellexisse eum existimandum sit. Et in Glossis sane Græco-Lat. Mss. *ἐπὶ σπλάγχνων*, sacer ignis dicitur. Sacer autem, hoc est, *crudelis et pessimus*: quomodo Donatus ad Virgilio *Æneid.* vii. vocem 'sacer' interpretatur: 'unde,' subdit ille, 'et ignis sacer dicitur morbus, qui hominem perniciose perse-

quitur.' Idem Virgil. Georg. iii. 'Nec longa moranti Tempore, contractos artus sacer ignis edebat.' Liber Miraculorum S. Theodorici Abbatis Remensis: 'Ea tempestate sacer ignis, quem Græci heresipelam dicunt,' &c. Qui eo morbo correpti 'Ardentes' dicebantur olim: in Gallias sæpe pervasit hæc lues: cui D. Genovefæ patrocinium remedium fuit: quare Lutetiae Parisiorum exstructa ei ædes, 'Ardentium' cognomine. Qui ex hoc argumento ascripserint auctores, vide apud Du-Cangium in Gloss. v. 'Ardentes.'

^r De strigmentis] Hoc est, de ramentis.

^s Succus ex strigmentis] Diosc. loc. cit. 'Ὁ δὲ χυλὸς τῶν *σουλῶν*, n. 7. 2. Hæc iisdem verbis Plinius Valer. iv. 6.

^t Aridæ cinis] Ad verbum hæc quoque idem Plinius Valer. iii. 36.

^a Est et rapo] Plinius Valer. iisdem verbis, iv. 34.

^b Perniones] Plinius Valer. loc. cit. Marcellus cap. 34. pag. 236. et

situm sanat. Item frigus^c pellit e pedibus. Aqua decocti ejus^d fervens^e podagris etiam frigidis medetur: et crudum tusum cum sale, cuicumque vitio pedum. Semen illitum^f et potum in vino, contra serpentes et toxica salutare esse proditur. A multis vero^g antidoti vim habere in vino et oleo. Democritus^h in totum ea abdicavit in cibis, propter inflationes. Diocles magnis laudibus tulit,ⁱ etiam Venerem^b stimulari ab eis professus: item Dionysius: magisque, si eruca condirentur.^j Tosta^k quoque^l articularum dolori cum adipe prodesse.

x. Sylvestre rapum^k in arvis maxime nascitur, fruticosum, semine candido,^l duplo majore, quam papaveris. Hoc

~~~~~

CAP. IX. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Item frigus pellit e pedibus decoctum. Et jus fervens* Gronov. et vulgg.—2 Cod. Dalec. et Vet. ejusdem, *laudibus extulit.*—3 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cocta* Vet. Dalec. et Cato; ita quoque Salmasius. *Cocta* Gronov. et vulgg. Mox, *cum adipe prodest* Chiffi.

NOTÆ

Diosc. II. 134. Est autem *pernio* χιμελων, morbus pedum ex nimio frigore proveniens, et calcaneum maxime infestans hyeme: unde et nomen Græcū χιμελα, *perniones*, et ambusta frigore. Vulgus in Gallia *mulas* vocat, *Avoir les mules aux talons.*

^c *Item frigus*] Plinius Valer. loc. cit.

^d *Aqua decocti ejus*] Iisdem verbis Plinius Valer. loc. cit. 'Aqua in qua discocta sunt, frigidis podagris salubre fomentum est.' Diosc. quoque, loc. cit. τὸ δὲ ἀφέψημα αὐτῆς ποδάργας καὶ χιμέλων ἐστὶ κατάντημα.

^e *Semen illitum*] Diosc. et Plinius Valer. loc. cit.

^f *A multis vero*] A Diocle et Dionysio, ut refert Plinius Valer. loc. cit. Adde Galenum de Antidotis II. 1. p. 899.

^g *Democritus*] Ad verbum hæc quoque Plinius Valer. IV. 34. Demo-

crito Galenus subscribit de Facult. Simp. Med. lib. VI. pag. 168. Hinc carmen illud in ore vulgi: 'Ventum sæpe rapis, si tu vis vivere rapis.' Et Schola Salernitana: 'Rapa juvat stomachum, novit producere ventum,' &c.

^b *Etiam Venerem*] Diosc. et Galenus loc. cit.

ⁱ *Si eruca condirentur*] Si eruca admisceretur, quæ herba concitatrix Veneris est, ut dictum est XIX. 44. Ita Plinius Valer. loc. cit. Audacius nescio quis emendabat, *si muria condirentur.*

^j *Tosta quoque*] Plinius Valer. loc. cit. Vide Notas et Emend. num. 4.

^k *Sylvestre rapum*] Iisdem verbis Diosc. describitur, II. 135. γοργύλη ἀγρία. A Dodonæo pingitur, p. 163.

^l *Semine candido*] Foris nigro, intus candido, Diosc. loc. cit.

ad lævigandam¹ cutem in facie, totoque corpore, utuntur, mixta farina, pari mensura, ervi,² hordei, tritici, et lupini. Radix ad omnia inutilis.³

XI. (IV.) Naporum⁴ duas differentias et in medicina Græci servant. Angulosi⁵ foliorum caulibus florentis, quod⁶ bunion vocant, purgationibus⁷ fœminarum, et vesicæ et urinæ⁸ utile decoctum, potum ex aqua mulsa, vel succi drachma. Semen dysentericis⁹ tostum, tritumque in aqua calida, e cyathis quatuor. Sed urinam¹⁰ inhibet, si non lini semen una bibatur. Alterum genus buniada¹¹ ap-

//////////

CAP. X. 1 'Uterque codex, ad albicandam. Lege potius, dealbandam.' Dalec. ad lævigandum Chiffi.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. mixta urina pari mensura. Ervi, hordei, tritici, et lupini radix, &c. Gronov. et al. vett.

CAP. XI. 1 'Angulosi caulibus. folio apii, flore anethi, quod, e Diosc.' Dalec. alterum angulosi caulibus. florentem, &c. Cornarius.

NOTE

¹ Ad lævigandam] Diosc. ad detergendam. Q. Serenus c. 12. de cutis et faciei vititiis propellendis, p. 131. 'Crudaque dulcacido miscebis rapa liquori.' Dulcacidum liquorem acetum vocat.

² Mixta farina, pari mensura, ervi] Vide Notas et Emend. num. 6.

³ Naporum] Hæc liisem fere verbis Plinius Valer. iv. 33. 'Non unam eandemque virtutem in omnibus nasis experta est medicina. Id enim quod angulosi foliorum caulibus ad anethi floret similitudinem, vesicæ laboranti, itemque cessantibus menstris fœminarum decoctum ex aqua mulsa utile existimant,' &c. Has porro differentias, quas in nasis Græci agnoscunt, Plinius quidem affert in medium, nec tamen probat. Caute videlicet, nam quod *βοβνιον* vocant, diversa longe planta a napo est. Efficit enim, præter cetera, similitudo cum anetho, apioque, quam in bunion Diosc. iv. 124. et Plinius Valer. proxime laudatus, agnoscunt, ut non ali-

am esse existimem, quam saxifragam Dodonæi, Pemptad. ii. lib. v. c. 21. p. 312. quæ ob radicis affinitatem napi quoque appellatione venire forte potuerit apud Medicos Græcos.

⁴ Angulosi] Utile, inquit, decoctum foliorum ejus generis quod est angulosi caulibus: bunion Græci vocant: utile, inquam, purgationibus fœminarum, &c. Diosc. quoque loc. cit. caule esse quadrangulo animadvertit, *καυλὸν ὀπίσσι τετράγωνον*.

⁵ Purgationibus] Galenus de Facult. Simp. Med. lib. vi. p. 164. et Plinius Valer. loc. cit.

⁶ Et vesicæ et urinæ] Forte, et vesicæ et reni, cum Diosc. loc. cit. *πληρὴ τε, καὶ νεφροῖς, καὶ κώσται ἐπιτίθειον*. Verum et per se urinas ciere, *οὐρητικὸν εἶναι*, idem prodit.

⁷ Semen dysentericis] Plinius Valer. iv. 33. ad verbum.

⁸ Sed urinam] Plinius Valer. loc. cit. totidem verbis.

⁹ Alterum genus buniada] Diosc. ii. 126. Hæc Græcorum *βοβνίας* Lati-

pellant, et raphano et rapo simile : seminis præclari contra venena : ob id et in antidotis¹ utuntur illo.

XII. Raphanum et sylvestrem esse diximus.² Laudatissimus in Arcadia: quanquam et alibi¹ nascitur, utilior urinæ duntaxat ciendæ. Cetero æstivi usus² in Italia,² et armoraciam vocant.

XIII. Et sativi vero, præter ea quæ circa eos³ dicta sunt, stomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant, bilem detrahunt. Præterea cortices in vino decocti,⁴ mane poti ad ternos cyathos, comminuunt et ejiciunt calculos. Iidem in posca decocti contra serpentium morsus illinuntur. Ad tussim⁵ etiam mane jejunis raphanus prodest cum melle : semen² eorum tostum, ipsumque commanducatum, ad lagonoponon :⁶ aquam foliis ejus decoctis bibere, vel

~~~~~

CAP. XII. 1 Cod. Dalec. *diximus, laudatissimum in Arcadia. Qui alibi—* 2 'Male codd. Regg. Lang. et Editio princeps, *æstivus in Italia.* Cl. Harduinus, *æstivo usus in Italia.*' Brotier. *Cetero bilem detrahunt. Præterea cortices in vino. Præter ea quæ circa eos dicta sunt, stomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant. Est et sativi usus in Italia, et armoraciam vocant. Et sativi vero decocti* Gronov. et al. vett. ante Harduin. *Detrahit cortex in vino. Præterea* Vet. Dalec. 'Legendum prorsus, *sylocestris usus. In Italia.*' Dalec.

CAP. XIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Vide ad cap. præced. item Not. et Emend. n. 6.—2 Cod. Dalec. *prodest. Cum melle*

NOTÆ

norm naps est, eademque quæ γογγυλῖς. Galenus de Alim. Facult. II. 62. p. 367. Εἰτε γογγυλῖδα καλεῖν, εἴτε βουνιῖδα τὸ φυτόν τοῦτο λαχωνῶδες. De naps egimus XVIII. 36. et XIX. 25. Transcripsit et hunc locum Plinius Valer. IV. 33.

¹ Ob id et in antidotis] Plinius Valer. loc. cit. Andromachus junior, Andromachi senioris F. ejus qui Neronis ἀρχίατρος extitit, apud Galen. de Antid. I. 7. p. 877. βουνιῖδος σπέρματος, e semine buniadis; certum adhibet modum theriacæ e viperis concinnandæ.

² Raphanum... diximus] Lib. XIX. c. 20.

³ Cetero æstivi [æstivo] usus] Æstivo nempe raphano. Vide Notas et Emend. num. 6. De armoracia diximus XIX. 26.

⁴ Præter ea quæ circa eos] Præter ea remedia, quæ circa raphanos jam dicta sunt.

⁵ Ad tussim] Sic Florentinus in Geopon. XII. 22. p. 346. Nec multum discrepat Diosc. II. 137. 'Ερθὴ δὲ ποιεῖ λαμβανομένη βήσσουνι χρόνιος, καὶ τοῖς πᾶχος γεννώσιν ἐν θώρακι. Εὐζα vero si sumatur, valet ad eos qui diuturna tussi infestantur, quique crassiores succos in pectore cumulant.

⁶ Ad lagonoponon] Λαγώνων πόαν, iliorum dolorem.

succum ipsius cyathis binis contra phthiriascs: phlegmoni³ ipsos illinere tusos, livori vero^d recenti corticem cum melle: veteriosis^e autem quam acerrimos mandere: semenque tostum,^f dein contritum cum melle, suspiriosis. Iidem et contra^g venena prosunt. Cerastis et scorpionibus^h adversatur: vel ipso, vel semineⁱ infectis manibus impune tractabis: impositoque^j raphano scorpiones moriuntur. Salutares et contra fungorum aut hyoscyami venena æque, ut Nicander^k tradit: et contra viscum quoque dari Apollodori duo^l jubent: sed Citieus semen ex aqua tritum, Tarentinus^m succum. Lienem itemⁿ extenuant: jocineri prosunt, et lumborum doloribus. Hydropicis^o quoque ex aceto aut sinapi sumti,⁶ et lethargicis. Praxagoras et iliosis dandos censet: Plistonicus et coeliacis.⁷ Intestino-

semen.—³ Dalec. *phlegmonis*. 'Bene Editio princeps, *phlegmoni*.' Brotier.—⁴ *Cætero et scorpionibus* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, cod. Dalec. *adversantur ipso* . . . *tractabilibus: imposito raphano scorpionibus*.—⁵ Cod. Dalec. *jubent, Scilleus et Tarentinus*; al. *Scilleus semen*; Chiffi. *Cilleus*. Gronov. *Tarantinus*.—⁶ Cod. Dalec. *exsumpti*; unde ille, *presumpti*.—⁷ Vet. Da-

NOTE

^d *Livori vero*] Plinius Valer. III. 47. Marcellus Empir. c. 19. p. 132. 'Radiciis,' inquit, 'quæ manducatur, id est, raphani, cortex tritus diligenter, et cum melle permixtus, illitusque, angillationes, atque livores, qui ex ictibus eveniant, celeriter absterget.'

^e *Veteriosis*] Veteriosus est, qui gravi somno premitur, inquit Festus.

^f *Semenque tostum*] Plinius Valer. IV. 1.

^g *Iidem et contra*] Diosc. II. 137. et Florentinus loc. cit.

^h *Cerastis et scorpionibus*] Vide Notas et Emend. num. 7.

ⁱ *Vel ipso, vel semine*] Ita etiam Mss. omnes. Sic et Florentinus in Geopon. XII. 22. p. 346. *Εἰ δὲ τις χυλῶ ραφανίδος ἐπιμελῶς τὰς χεῖρας τοῦ χρίσει καὶ τρήσει, ἀφθῶς καὶ ἀκν-*

δύους ἐπικερῶν ἐπιθήσει. Habet eadem Diophanes XIII. 9. p. 367.

^j *Impositoque*] Florentinus et Diophanes locis citatis.

^k *Nicander*] Contra hyoscyamum prodesse scribit Nicander in Alexiph. p. 159. adversus fungos, p. 167. De fungis quoque Diosc. II. 137. Et Scribonius Largus Compos. 198. 'Ad fungos venenatos. Adjuvantur autem radice ea quam nos edimus, acri, quamplurima, per se, vel cum sale manducata: ejusque semine, si ipsa non fuerit, poto ex vino.'

^l *Apollodori duo*] De his in Auctorum Indice.

^m *Lienem item*] Dioscor. loc. cit. semini raphani hanc vim adjudicat, quod ex aceto bibatur. Florentinus quoque loc. cit.

^o *Hydropicis*] Diosc. et Florentinus locis citatis.

rum ulcera sanant: ac purulenta⁸ præcordiorum, si cum melle edantur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitos malunt: ⁹ sic et foeminas purgari. Ex aceto et melle^p sumti, intestinorum animalia detrahunt. Item ad tertias^q decocto eorum potio cum vino. Enterocelis^r prosunt: ¹⁰ sanguinem quoque inutilem^s sic extrahunt. Medius^t ad hæc et sanguinem exscreantibus coctos dari jubet: et puerperis^u ad lactis copiam augendam. Hippocrates^v capitis mulierum defluvia¹¹ fricari raphanis: et super umbilicum^w imponi contra tormenta vulvæ. Reducunt et cicatricem^x ad colo-

lec. et colicis; Chiffi. et coliacis.—8 Ita ex codd. Harduinus et recentt. ad purulentia Gronov. et al. vett.—9 Ita bene codd. Regg. et Editio princeps. Perperam omissum in recentioribus editionibus, *illitos*. Brotier. *illitos* deest in codd. Dalec. item in edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Lego, eos luto oblitos malunt.' Dalec.—10 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. cum vino enterocelis prosunt Gronov. et al. vett.—11 Cod. Dalec. capillos mul.

NOTÆ

⁸ Et coliacis] Cœliacus dicitur, qui morbo ventriculi cœliaco laborat: de quo Celsus iv. 12. 'In ipsius ventriculi porta consistit is, qui et longus esse consuevit, καλιανδς a Græcis nominatur. Sub hoc, venter indurecit, dolorque ejus est. Alvus nihil reddit, ac ne spiritum quidem transmittit: extremæ partes frigescent: difficulter spiritus redditur.' Aliter, et brevius, Scribonius Largus Compos. 96. 'Cœliacus, qui subito universa dejicit.' Marcellus Empiricus similiter, c. 27. p. 186. 'Ad cœliacos,' inquit, 'id est, qui subito et multa defundunt.'

^p Ex aceto et melle] Vide Notas et Emend. num. 8.

^q Item ad tertias] Marcellus Empir. c. 28. p. 200. et Plinius Valer. ii. 21. ad tineas ejiciendas.

^r Enterocelis] Ἐντεροκήλη, rames intestinorum, descensus intestini in alterum naturæ locum. Celsus vii. 18. de scroto loquens: 'Interdum vel ex morbo primum inflammatur, deinde postea pondere abruptitur, vel

ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus intestina debuit: tum pondere eo devolvitur aut omentum, aut etiam intestinum... ἑντεροκήλην, et ἐπιπλοκήλην Græci vocant: apud nos indecorum, sed commune his heriæ nomen est.'

^s Sanguinem q. inutilem] E pectore.

^t Medius] De eo in auctorum indice. Suffragatur ei quoque Diosc. ii. 187. Marcellus, c. 16. p. 120. et Florentinus in Geopon. xii. 32. pag. 246.

^u Et puerperis] Plinius Valer. iv. 1.

^v Hippocrates] De morbis mulierum ii. 67. *Ἦν δὲ βέβαιον αἱ φύλεις... καὶ ἦν μάλορ, κύμων ἐμπλάσσε, ἢ ῥάφανον τριπτήρ, κ. τ. λ. Ῥάφανος Hippocrati ubique raphanus est: brassica, ἀράβη. Alopecias raphani affrictu sanari scribit et Florent. loc. cit.

^w Et super umbilicum] De morbis mulierum ii. 78.

^x Reducunt et cicatricem] Sic Florentinus loc. cit. Et ad angillata tol-

rem. Semen quoque⁷ ex aqua impositum, sistit ulcera, quæ phagedænas⁸ vocant. Democritus⁹ Venerem hoc cibo stimulari putat: ob id fortassis voci^b nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblongis duntaxat nascuntur, excitare oculorum aciem dicuntur. Ubi vero acrior raphani medicina admota sit, hyssopum dari protinus imperant. Hæc antipathia^c est. Et aurium¹² gravitati^d succum raphani instillant. Nam vomituris summo¹³ cibo^e esse eos, utilissimum est.

XIV. Pastinacæ simile hibiscum,^f quod molochen agriam

defluos.—12 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *At aurium* al. ante Brotier.—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *primo*, e Diosc. Supra, XIX. 26. 'dandos jejunis.'

NOTE

lenda Galeus raphanum commendat, de Simp. Med. Fac. lib. VIII. p. 224.

⁷ *Semen quoque*] Iisdem verbis hæc Marcellus Empir. c. 4. p. 42. et Plinius Valer. III. 22. sed apud hunc *faridines* corrupte legitur in libris editis, pro *phagedanas*.

⁸ *Phagedanas*] *Φαγδαῖνα*, ulceris nomen ab exedendo. Est autem ulcus, quod huc atque illuc serpendo, cutem ac subjectam illi carnem, sed extimam tantum, et in superficie constitutam, depascitur ac rodit. Celsus VI. 18. caput inscripsit, de phagedænæ in cole nascentis curatione, atque esse canceri genus. Vide Palladium in Hist. Lausiaca cap. 30. de Stephano abbate. Alia, præter istam, phagedæna est, stomachi affectus, de quo alibi dicturi sumus.

⁹ *Democritus*] Et Plinius Valer. IV. 1.

^b *Ob id fortassis voci*] Hoc ipsum auctoritate Florentini tradit auctor Geopon. XII. 22. Ex quo intelligis ea quæ libidinem incitant, vocem quoque lædere: uti e diverso, quæ Venerem inhibent, vocem juvare. Nam Plinius XXVI. 61. auctor est, radicem Nymphææ inhibere Venerem,

et effluentiam genituræ, ob idque corpus ac vocem alere.

^c *Hæc antipathia*] Raphanum humectare, hyssopum vero calidum natura esse, docet Hippocr. de dieta, II. 35. et 26.

^d *Et aurium gravitati*] Marcell. Empir. de Medic. c. 9. p. 75. 'Raphani quoque,' inquit, 'id est, radicis quæ manducatur, succus infusus auriculæ dolenti, infinitum prodest.'

^e *Nam vomituris summo cibo*] Hoc est, primo cibo, et a jejuniis. Dioscor. II. 137. 'Ἀρμόζει δὲ καὶ τοῖς ἐμῶν μέλοις προσθυσιότη. Atque ipse quidem Plinius XIX. 26. de raphanis, 'Medici suadent,' inquit, 'dandos cum sale jejuniis esse, atque ita vomitionibus præparant meatum.' Hæc sit a Celso I. 8. 'Qui vomere post cibum volet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere: si difficilior, aquæ, vel salis, vel mellis paulum adjicere. At qui mane vomiturus est, ante bibere mulsum, vel hyssopum, aut esse radiculam debet.' Quando præterea juret ex raphano cieri vomitum, vide apud Galen. κατὰ τόρον, I. II.

^f *Pastinacæ . . . hibiscum*] Illud ip-

vocant, et aliqui pistolochiam, ulceribus cartilaginis¹ et ossibus fractis medetur. Folia ejus ex aqua pota alvum solvunt, serpentes abigunt. Apum, vesparum, crabronum ictibus illita² medentur. Radicem ejus ante Solis ortum erutam involvunt lana coloris, quem nativum vocant,³ præterea ovis quæ foeminam peperit, strumisque vel suppurationis alligant. Quidam ad hunc usum auro⁴ effodiendam censent: cavendumque ne terram attingat. Celsus^{4b} et podagris quæ sine tumore sint, radicem ejus ex vino decoctam imponi jubet.

xv. (v.) Alterum genus est staphylinos,¹ quod pastinacam vocant.² Ejus semen³ contritum et in vino potum, tumentem alvum, et suffocationes mulierum, doloresque lenit in tantum, ut vulvas corrigat: illitum quoque e passo ventri earum prosit:⁴ viris vero prodest,⁵ cum panis portione æqua tritum, ex vino potum contra ventris dolores, Pellit et urinam:⁶ et phagedænas¹ ulcerum sistit recens

CAP. XIV. 1 Cod. Dalec. *uberibus*, cartilagini.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *illata* Gronov.—3 Vet. Dalec. *aurora*.—4 *Celsus* deest in cod. Dalec.—5 Cod. Dalec. *humore*. Mox, Chiffi. in *vino*. Denique, cod. Dalec. *imponi jubent*.

CAP. xv. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *pastinacam erraticam* vocant Gronov. et al. ante Harduin.—2 Cod. Dalec. *prodest*.—3 Chiffi. *prosit*. Mox, aut ex vino Da-

NOTE

snm, de quo egimus xix. 27. Id vero a nonnullis perperam appellari *μολύχην* sive *μαλάχην ἀγρίαν*, hoc est, *malum agrestem*, et *πιστολόχια*, obiter admonet.

¹ *Quem nativum vocant*] Is pullus scilicet colos est. De nativis coloribus egimus viii. 78.

² *Celsus*] Lib. iv. 24. de articolorum doloribus in manibus, pedibusque: 'Ubi dolor,' inquit, 'vehemens urget, interest sine tumore is sit, an tumor cum calore... Nam si tumor nullus est, calidia fomentis opus est... ac deinde noctu cataplasmata calefacientia imponere, maximeque hi-

bisci radicem ex vino coctam.'

¹ *Staphylinos*] *Pastinacæ* genus agreste intelligit, de quo xix. 27. Dioscoridi iii. 59. est *σταφυλῖνος ἕρπης*.

² *Ejus semen*] Plinius Valer. iv. 32.

³ *Pellit et urinam*] Ita Dioscles Caryst. libro primo de tuenda valetud. apud Athen. lib. ix. pag. 371. Galenus lib. viii. Fac. Simp. Med. pag. 231.

⁴ *Et phagedænas*] Galenus loc. cit. Plinius Valer. iv. 32. Diosc. loc. cit.

cum melle impositum, vel aridum farina inspersum. Radicem ejus^m Dieuches⁴ contra jocineris, ac lienis, ilium, lumborum, et renum vitia ex aqua mulsa dari jubet. Cleopphantus et dysentericis⁵ veteribus. Philistion in lacte coquit,⁶ et ad stranguriam⁷ dat radicis uncias quatuor: ex aqua hydropicis,¹ similiter et opisthotonicis,² et pleuriticis, et comitialibus. Habentes eam³ feriri a serpentibus negantur: aut qui ante⁴ gustaverint, non lædi.⁶ Percussis imponitur cum axungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorium inesse staphylino dixit, fortassis quoniam Venerem stimulari⁸ hoc cibo certum est: ideo conceptus⁷ adjuvari⁷ aliqui prodiderunt. Ad reliqua⁷ et sativa pollet. Efficacior tamen sylvestris, magisque in petrosis nata. Semen sativæ² quoque contra scorpionum ictus,³ ex vino aut posca, salutare est. Radice ejus⁷ circumscalpti dentes dolore liberantur.

XVI. Syria in hortis operosissima est: indeque prover-

~~~~~

lec.—4 Vet. Dalec. vel aridi ejus farina inspersa. Radicem Dieuches; Chiffi. vel arida farina inspersum.—5 Vet. Dalec. dysenteritis.—6 Vet. Dalec. as qui em. gust. lædi.—7 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. adjuvare Gronov. et al. vett.—8 Cod. Dalec. contra serpentium ictus.

NOTE

^m Radicem ejus] Plinius Valer. loc. cit.

⁴ Et dysentericis] Sic etiam Plinius idem Valer. Dysentericis vetustis.

⁶ Philistion in lacte coquit] Nempe ad dysenteriam, et præterea ad stranguriam: uti ex Plinio Valeriano intelligimus.

⁷ Ad stranguriam] Σπασμυγρία Græci dixere, urinæ stillicidium, dum scilicet urinæ nonnulli per intervalla stillis fluit.

¹ Ex aqua hydropicis] Plinius Valer. loc. cit. et Dioscor. III. 59.

² Opisthotonicis] Ὀπισθοτονὺς dicitur, cui cervix in posteriorem partem ita contractis nervis dirigit, ut flecti non possit. Plinius XXVIII. 52. dolorem inflexibilem ἐνωθέρον defici-

nit. Vide et quæ dicturi sumus XXIII. 24.

³ Habentes eam] Sic Plinius Valer. loc. cit.

⁴ Aut qui ante] Dioscor. loc. cit. et Plinius Valer.

⁸ Venerem stimulari] Diphilus Siphnius apud Athen. lib. IX. p. 371. qui et idcirco ait φέτρον id a nonnullis appellari. Sic Plinius Valer. loc. cit.

⁷ Ideo conceptus] Dioscor. loc. cit. Σπερμαὶ δὲ καὶ συλλήψαι.

⁷ Ad reliqua] Dioscor. loco citato.

² Semen sativæ] Plinius Valer. IV. 32.

⁷ Radice ejus] Plinius Valer. loc. cit.

bium Græcis: 'Multa Syrorum' olera.' Simillimam staphylino herbam serit, quam alii gingidion^b vocant, tenuius tantum et amarius, ejusdemque effectus. Estur coctum^a crudumque^c stomachi magna utilitate. Siccat enim ex alto^{a d} omnes ejus humores.

XVII. Siser erraticum^a sativo simile est, et effectus: stomachum excitat,^f fastidium absterget, ex aceto laserpitato^g sumtum, aut ex pipere et mulso, vel ex garo. Urinam ciet,ⁱ ut Opion^a credit,^h et Venerem. In eadem sententia est et Diocles. Præterea cordi convenire convalescentium, aut post multas vomitiones perquam utile.^j Heraclides contra argentum vivum dedit, et Veneri subinde

CAP. XVI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. et conditum, e Diosc.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. exactos.

CAP. XVII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 8. Miller. Bipont. et Franz. fastidium absterget. Ex aceto .... vel ex garo urinam ciet Gronov. et al. vett.—2 Opinion Chiff.—3 Vet. Dalec. et post multas v. case perquam utile.—4 Vet. Dalec.

NOTE

^a *Multa Syrorum*] Πολλὰ Σύρων λέγεται: quo de proverbio, vide Cæl. Rhodig. xxv. 25. p. 1188. et Erasmus, Chiliad. 1. Cent. 8. Adag. 56. Id ad Syrorum ignaviam Cælius refert.

^b *Gingidion*] Galenus de Alim. Fac. II. 55. p. 364. tom. vi. Πλείστον ἐν Συρίᾳ τὸ γγγιδιον φέρεται. Simillimum pastinacæ sylvestri pariter Dioscorides facit, II. 167. sed tenuius, amariusque. Græci scriptoris verba sic legenda esse ex Crateva sno prodit Anguillara, par. 7. p. 107. φέρεται πλείστον ἐν Κιλικίᾳ τε καὶ Συρίᾳ, βοτάνη σταφυλῶν μὲν δοικῦα ἀγρῶν, λεπτότερα δὲ καὶ πυκνότερα, καὶ κικρὰ πρὸς τῇ γείσει. Vulgo *Vismagha* et *Bismagha* vocant. A Matthiolo pingitur in Diosc. lib. II. p. 525. quale in horto Regio vidimus. Glossæ Philoxeni: *Cerepulium*, γγγιδιον: ubi eruditi *Cerefulium* legi movent oportere: idque adeo esse gingidion censent, quod Galli *Cerfeuil* vocitant:

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

falso imperiti Glossarum concinnatoris errore delusi: neque enim cerefulium γγγιδιον est.

^c *Estur coctum*] Eisdem verbis Diosc. loc. cit. Λαχναίεταται δὲ ἐμὸν καὶ ἐφθὺν, καὶ ταριχευθὲν ἐσθίεται: ἔστι δὲ ἐσθόμαχος. Vide et Galen. de Simp. Medic. Fac. lib. vi. p. 166.

^d *Siccat enim ex alto*] Ita libri omnes. Fuit eum *ex alto* malle. Sed *ex alto* idem valet atque ex imo ac profundo stomachi recessu, sinuve.

^e *Siser erraticum*] De sativo dictum est XIX. 28.

^f *Stomachum excitat*] Diosc. II. 139. Stomacho prodest, urinam ciet, appetentiam invitat: ἐσθόμαχος, οὐρητική, δρέκους προκλητική. Vide Notas et Emend. num. 9.

^g *Laserpitato*] Quod fuerit prius laserpitii succo dilutum.

^h *Opion credit*] In Mss. *Opinion*. Nos *Ophelion*, ut in Indice dicemus, sincerius arbitramur.

offensanti,¹ ægrisque se recolligentibus. Hicesius ideo stomacho utile² videri dixit, quoniam nemo tres siseres edendo continuaret:³ esse tamen utile⁴ convalescentibus ad vinum transeuntibus. Sativi privatim succus cum lacte caprino potus sistit alvum.

XVIII. Et quoniam plerosque similitudo nominum Græcorum¹ confundit, conteximus et de sili:² sed hoc est vulgatæ notitiæ.³ Optimum Massiliense:⁴ lato enim grano et fulvo est. Secundum Æthiopicum, nigrius. Creticum odoratissimum omnium. Radix jucundi⁵ odoris est. Semen esse⁶ et vultures dicuntur. Prodest homini ad tussim veterem,⁷ rupta, convulsa,⁸ in vino albo potum. Item opisthotonicis,⁹ et jocinerum vitiis, et torminibus, et stran-

inutile.

CAP. XVIII. 1 *Græcorum* deest in eod. Dalec.—2 *Seseli* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—3 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *vulgaris notitia* edd. vet. et Gronov.—4 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Semen*

NOTE

¹ *Et Veneri . . . offensanti*] Deficienti.

² *Idco stomacho utile*] Ita libri omnes. Sunt qui velint *inutile* legi: frustra. Idcirco utile Hicesius stomacho credidit, quod periculi nihil sit ne largius sumatur: neminem enim esse qui siseres tres edere continuo possit. Modice porro sumtos, prodesse: nocere, si copiosius edantur.

³ *Continuaret*] Sic Herat. lib. II. 6. 'Continuatque dapea.'

⁴ *Et de sili*] Veteribus Græcis Σίλη sive Σίλη, idem fuit, quod recentioribus deinde σέλιν. Herodoto in Enterpe, σιλλυκίμων, quod Diosc. IV. 164. σέλιν. Κόρινθον. Nec Græcis modo, sed et Latinis scriptoribus. Festus: 'Silatun antiqui, pro eo quod nunc jentaculum dicimus, appellabant: quia jejuni vinum sili conditum ante meridiem absorbeant.'

⁵ *Massiliense*] Tria hæc genera in

horto Regio vidimus. Massiliense a Lobelio pingitur, in Observ. p. 457. Creticum sive Tordylion, ab eodem, p. 425. Æthiopicum seseli frutex a Dodonæo, p. 310.

⁶ *Radix jucundi*] In triplici nempe genere proxime laudato. Dioscor. quoque III. 60. de Massiliensi, ῥίζα μακρά, ἐλαδής.

⁷ *Prodest . . . ad tussim veterem*] Diosc. loc. cit.

⁸ *Rupta, convulsa*] ῥήγματα καὶ σπασμα Græci dicunt, ut Diosc. Ebor. II. 34. p. 78. ῥήγμα nervorum, tendonumque fractura est: (alii arteriarum et venarum esse volunt:) Σπασμα eorundem nervorum convulsio, retractio, et quedam quasi complicatio.

⁹ *Item opisthotonicis*] Orthopnoicis et stranguriæ mederi prodidit similiter Galenus de Fac. Simp. Medic. lib. VIII. p. 227.

guriæ, duarum aut trium ligularum^r mensura.⁵ Sunt et folia^a utilia, ut quæ partus adjuvent etiam quadrupedum. Hoc maxime^t pasci dicuntur cervæ parituræ. Illinuntur et igni sacro.⁶ Multumque in summo cibo^u concoctionibus confert, vel folio, vel semine. Quadrupedum quoque alvum sistit, sive tritum potai infusum, sive mandendo commanducatum e sale.⁷ Boum morbis tritum infunditur.^v

XIX. Inula quoque^a a jejunis commanducata, dentes confirmat, si ut eruta est, terram non attingat: condita tussim^b emendat. Radicis vero decoctæ^c succus tineas pellit:^d siccatae autem in umbra farina tussi, et convulsis,

ejus esse Gronov. et vulgg.—5 Codd. Dalec. et Chiffi. linguarum mensura.—6 Ita codd. Harduin, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Illinuntur et igni sacro Gronov. et vulgg. Illinuntur et ignis sacro Chiffi.—7 Cod. Dalec. edendo manducatum cum sale.

NOTE

^r *Trium ligularum*] In Mss. *trium linguarum*. Lingua, seu ligula, mensuræ genus est, quæ et cochlear dicitur: est autem pars quarta cyathi, de quo XXI. 109.

^a *Sunt et folia*] Et semen quoque capris, ceterisque pecudibus, ad partum juvandum dari, scribit Dioscor. III. 60. *Διδόται δὲ καὶ ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς κτήρεσι πρὸς ἐδρώναν πόνον.*

^t *Hoc maxime*] Vide quæ diximus VIII. 50.

^u *Multumque in summo cibo*] Primo cibo, ut supra c. 13. Semen quidem e vino potum, conferre concoctioni plurimum, auctor est Dioscor. loc. cit. Et vinum silatum idcirco ante meridiem bibere solitos veteres fuisse paulo ante ex Festo diximus.

^v *Boum . . . infunditur*] Faucibus scilicet.

^a *Inula quoque*] Ad verbum hæc Plinius Valer. I. 36. et Apuleius cap. 95. tit. 2.

^b *Condita tussim*] Nempe condita

melle. Plinius Valer. I. 58. 'Inulæ pulvere,' inquit, 'ligula plena melle mixto et cocto, unam mane, et alteram sero accipies: hoc tussi medetur, et arterias lenit.'

^c *Radicis vero decoctæ*] In vino videlicet. Nam Marcellus Empir. cap. 28. p. 200. 'Radix innulæ,' inquit, 'in vino decoquitur: deinde succus ejus exprimitur, potuique datur ad tineas enecandas. Sed ea radix posteaquam eruta est, terram non debet attingere.' Eadem habet pæne totidem verbis Plinius Valer. II. 21. De foliis Apuleius c. 95. tit. 3. 'Ad lumbricos:' 'Herbæ inulæ folia ex vine trita, mirifice, cum bibantur, necant lumbricos.'

^d *Tineas pellit*] Sive tænias. *Tæniae* vocantur lati longissimique vermes, qui totius intestinali longitudinem interdum adæquant. Veteres tænias et tineas indiscrete dixerunt. Sic Cato de Re Rust. c. 126. 'Si tæneas et lumbrici molesti eruant.' Scribo-

et inflationibus, et arteriis medetur. Venenatorum morsus abigit. Folia ex vino^a lumborum dolori¹ illinuntur.

xx. Cephæ sylvestres non sunt. Sativæ olfactu ipso et delacrymatione¹ caligini medentur, magis vero succi inunctione.² Somnum¹ etiam³ facere traduntur, et ulcera oris sanare, commanducatæ cum pane. Et canis morsus,¹ vires ex aceto illitæ, aut siccæ cum melle² et vino, ita ut post diem tertium solvantur. Sic et attrita¹ sanant.³ Coccam in cinere⁴ et epiphoris multi imposuere cum farina hordeacea, et genitalium ulceribus. Succo^k et cicatrices¹ oculorum, et albugines, et argema inunxere: et serpentium

~~~~~

CAP. XIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ischyadi*, e Diosc.

CAP. XX. 1 *Sotunium* Chiffi.—2 'Margo edd. Dalec. et Gronov. *illita cum aceto, ruta, melle*, e Diosc.—3 Ita codd. Harduini, et Vet. Dalec. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et trita sanant* Gronov. et al. vett.—4 *Tostum in cinerem* Vet. Dalec.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ρεφόλα*,

NOTÆ

nus Largus Compos. 140. 'Ad tineas et lumbricos necandos.' Apuleius item cap. 35. tit. 4. 'Ad lumbricos et tineas.' Plinius Valer. 11. 21. 'Tineæ quoddam vitium ventris est,' &c. Q. Serenus cap. 31. de lumbricis et tineis purgandis, p. 145. 'Quid non adversum miseris mortalibus addit Natura, interno cum viscere tineæ serpens, Et lumbricus edax,' &c. Alias etiam Plinio nostro tineæ xi. 41. esse sunt fere, quas idem blattas appellat, xxix. 39. quas simul, cum diversas, appellat Horat. 11. Sat. 3. 'Stragula vestis, Blattarum ac tinearum epulæ.'

^a *Folia ex vino*] Plinius Valer. 11. 36. 'Lumbis dolentibus curandis: Inulæ foliorum sive radices pulveris denarii duo ex vini cyatho uno bibiti, emendant.'

¹ *Et delacrymatione*] Delacrymatio, inquit, acrimonia ceparum excita, oculorum caligini depellendæ prodest.

² *Succi inunctione*] Sic Diosc. 11. 181. et Galenus de Facult. Simp.

Med. lib. vii. p. 198. E Latinis Plinius Valer. 1. 18. omnes Hippocratem secuti, cujus illud effatum est, de diæta lib. 11. *κρόνον τῇ ὀφθαλμοῦ*.

³ *Somnum etiam*] Plinius Valer. 11. 26.

⁴ *Et canis morsus*] Diosc. et Plinius Valer. locis citatis.

⁵ *Sic et attrita*] Attritus nempe calceamentorum. Vide Notas et Emend. num. 10.

^k *Succo*] Diosc. loc. cit. Cicatrix porro *ρεφόλιον* est, vitium scilicet oculorum, quod nubeculam vocant. Paulus Ægineta lib. 111. albugines et cicatrices ita distinguit, ut has in superficie consistere dicat, et non solum *ὀδὰς*, sed et *ρεφόλια* appellari: illas vero *λευκάματα* dictas, altius progressas cicatrices esse. *Ἀργεμα* vero tum dicitur, quoties circa orbem iridis, propinquasque ei partes, sic exulceratio fit, ut extimæ iridis partes rubere, interiores vero albescere videantur. *Ἀργημον* vocat Hippocr. de Morb. Mul. 1.

morsus, et omnia vulnera ⁶ cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum: et in iisdem sonitum ¹ ac gravitatem emendantes, cum adipe anserino, aut cum melle stillavere.⁷ Et ex aqua ^m bibendum dedere repente obmutescentibus.⁸ In dolore quoque ^a ad dentes colluendos instillavere, et plagis bestiarum omnium, privatim scorpionum. Alopecias^o fricuere, et psoras, tusiis cepis. Coctas dysentericis^p vescendas dedere, et contra lumborum dolores: purgamenta quoque earum cremata in cinerem illinentes ex aceto serpentium morsibus, sepiisque multipedæ⁹ ex aceto. Reliqua inter ^r medicos mira diversitas. Proximi^u utiles esse ¹⁰ præcordiis et concoctioni, inflationemque et sitim facere dixerunt. Asclepiadis schola,¹¹ ad colorem quoque ^t validum ¹² profici hoc cibo. Et si jejuni^u quoti-

mubeculas.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et omnia hucera* Gronov. et vulgg.—7 Dalec. *instillavere*.—8 Gronov. *obmutescentibus*.—9 Ita codd. Harduini, Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ipseasque multipedæ* Gronov. et vulgg. *ipseas quoque multipedæ* cod. Dalec.—10 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *inutiles esse* Vet. Dalec. *inutilia esse* Gronov. et al. vett.—11 *Asclepiadis schola* cod. Dalec.—12

NOTE

¹ *Et in iisdem sonitum*] Diosc. 11. 181. Marcellus Empir. lib. de Medic. c. 9. p. 80. 'Cepæ succus cum melle permixtus, et auriculæ instillatus, graviter audientes emendat, dolorem sedat, purulenta expurgat, vermes enecat: aquam etiam, quæ ingressa fuerit, et omnem humorem edacit.' Plinius Valer. 1. 11. 'Cepæ succum cum melle, quod in carbonibus calefacies, et auriculæ infundis, mire sanat.' Theodor. Priscianus 1. 7. 'de aurium causatione: Sed et cepearum succum, cum anserinis adipibus mixtum similiter injicito, et ovi albarem cum lacte mulieris.'

^m *Et ex aqua*] Plinius Valer. 1v. 26.

^a *In dolore quoque*] Plinius Valer. loc. cit.

^o *Alopecias*] Plinius Valer. locis

citatis. Marcellus Empir. c. 6. p. 45. Schola Salernitana: 'Contritissimis cepis loca denudata capillis sæpe fricans, capitis poteris reparare decorem.' E Græcis Dioscor. et Galenus, locis citatis.

^p *Coctas dysentericis*] Plinius Valer. loc. cit.

⁹ *Sepisque multipedæ*] Subintellige, morsibus. De sepe multipeda, sive millepeda, superius c. 6.

^r *Reliquis inter*] Hæc totidem verbis Plinius Valer. 1v. 26.

^u *Proximi*] Inter medicos novissimi, quos etiam Dioscorides secutus est, cap. cit. de cepis: 'Dioscorides,' inquit, 'putat ex cibo earum sitim accendi, inflationes fieri, caput prægravari.' Dioscoridis verba repetenda, ex lib. 11. c. 181.

^t *Ad colorem quoque*] Plinius Valer.

die edant, firmitatem valetudinis custodiri: stomacho utiles esse, spiritus agitatione:¹³ v ventrem mollire, hæmorrhoidas^v pellere, subditas pro balanis:² succum cum succo fœniculi contra incipientes hydropises¹⁴ mire proficere. Item contra anginas,⁷ cum ruta et melle. Excitari eisdem¹⁵ lethargicos. Varro, quæ sale et aceto pista est¹⁶ arefactaque, vermiculis non infestari, auctor est.

XXI. (VI.) Porrum sectivum^a profluvia sanguinis sistit in naribus contrito eo obturatis, vel gallæ mixto, aut mentæ: item ex abortu profluvia, poto succo cum lacte mulierum. Tussi etiam^b veteri, ac pectoris et pulmonis vitiis medetur. Illitis foliis sanantur et ambusta, et epinyctides: ita vocatur ulcus, quæ et syce,^c in angulo¹ oculi

~~~~~

Vet. Dalec. *viridum*; al. vet. *pallidum*.—13 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *utiles esse ac cogitationi* cod. Dalec. *utiles esse ac cogitatione* Chiffi. *utiles esse s. agitatione* Gronov. et al. vet.—14 Cod. Dalec. *hydropes*; margo edd. Dalec. et Gronov. *hypochyses*, e Diosc.—15 Chiffi. *eadem*.—16 Codd. Regg. Brot. et Editio princeps, *pisa est*. Vet. Dalec. *sale pista cum aceto madefacta est*.

CAP. XXI. 1 'Alii, *ulcus aciem hebetans et in angulo*. Certe in codd. hæc verba, *quæ et syce*, desunt.' Dalec. Mox, pro *perpetuo*, cod. Dalec.

NOTÆ

loc. cit. Schola Salernitana, de cepis: 'Non modicum sanas Asclepius asserit illas, Præsertim stomacho, palehrumque creare colorem.'

^a *Et si jejuni*] Plinius Valer. loco citato.

^v *Spiritus agitatione*] Ea ratione quod spiritus agitet, inquit Plinius Valer. loc. cit.

^v *Hæmorrhoidas*] Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vii. p. 198.

² *Pro balanis*] Balani sunt glandes, et id quod glandis forma ad subducendam alvum in podicem manu inditur. Suppositorium vulgus officinarum vocatur, *Donner un suppositoire à un malade*.

⁷ *Item contra anginas*] Dioscor. ii. 181.

^a *Excitari eisdem*] Cepis scilicet, si largius edantur. Vide Celsum ii.

20. et Diosc. loc. cit.

^a *Porrum sectivum*] Marcellus Empir. c. 10. p. 83. 'De porro sectivo trito nares fluentes recte obturantur.' Et Plinius Valer. de Ra Med. i. 36. 'Ad profluvium narium:' 'In hoc casu,' inquit, 'porro sectivo trito nares obturantur.' De galla in hunc usum admiscenda, meminit idem Marcellus. Addi mannæ vel thuris micam jubet Diosc. ii. 179.

^b *Tussi etiam*] Plinius Valer. i. 63. cui titulus, 'Ad sanguinem excreantes, et pbthysicos affectus:' 'Porri sectivi succum cum lacte mulieris, cyathos duos jejuno dabis tepefac-tum.' Adde et Diosc. ii. 179.

^c *Ita vocatur . . . quæ et syce*] Aliq- *duvuerlos* acceptio hæc est, præter eam quam c. 6. attulimus. Est porro *syce*, ulcus in capite, supercilliis, men-

perpetuo humore manans. Quidam^d eodem nomine appellant pusulas^a liventes, ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera^e cum melle trito: vel bestiarum morsus ex aceto: item serpentium.^f Aurium^g vero vitia^h cum felle caprino, vel pari mensura mulsi: stridores cum lacte mulieris: capitis dolores, si in nares fundatur: dormituri^h in aurem duobus succi cochlearibus, uno mellis. Succus et ad serpentiumⁱ scorpionumque ictus^k bibitur cum mero, et ad lumborum^j dolores cum vini hemina potus. Sanguinem vero^k exscreantibus et phthisicis, distillationibus longis, vel succus, vel ex ipso cibus prodest. Item morbo^l regio, vel hydropicis. Et ad renum dolores,

~~~~~

habet *perpetim*.—2 Sic ubique codd. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pusulas* Gronov. et vulgg.—3 *Aliorum* Chiffi.—4 Idem codex, *potus*—5 *Tos-*

NOTÆ

to, ac podice, cui a fici similitudine nomen est: tuberculum videlicet ulcerosum, rotundum, subdum, rubicundum, cum dolore, in partibus præcipue quæ pilo vestiuntur: capite, palpebris, mento, &c. *Ficosis* Celso dicitur vi. 3. Et Scribon. Largus Compos. 38. 'Exrescentem carnem, *ficosis* quam vocant.' Lusit in hoc morbi genus Martialis l. 66. 'Cum dixi ficos, rides quasi barbara verba, Et dici ficos, Cæciliæ, iubeas. Dicemus ficos, quas scimus in arbore nasci: Dicemus ficos, Cæciliæ, tunc.' Et 'ficos' Plinius non semel de arborum fetu dixit: ut femineo, ut vocant, genere, non virili.

^a *Quidam*] Quos inter Celsus a nobis laudatus c. 6.

^e *Et alia ulcera*] Theodorus Priscianus l. 17.

^f *Item serpentium*] Theod. Priscianus l. 22. 'de apum percussibus, vel scorpionum, cæterorumque serpentium:' 'Et porrum tritum impositum, statim curat.'

^g *Aurium vero vitia*] Plinius Valer. l. 10. et iv. 20. de porro: 'Aurium quoque dolores,' inquit, 'cum felle caprino, vel pari mensura usi (lege *mulsi*) compescuerunt.' Plinius ipse noster xxviii. 48. taurinum fel ad aurium dolores et vitia commendat; cum porri succo. Diosc. quoque his adjungendus, ii. 179. et Marcellus Empir. cap. 9. p. 80.

^h *Dormituriæ*] Plinius Valer. iv. 20. et Marcellus Empir. c. 1. 'Porri sectivi succum cochlearia duo, et unum mellis, permixta, itero dormitum, vel in nares, vel in auriculam tepidum infunde, statim proderit.'

ⁱ *Succus et ad serp.*] Diosc. ii. 179. Sotien in Geopon. xii. 29. p. 352. Theod. Priscianus loc. cit.

^j *Et ad lumborum*] Marcellus Empir. c. 25. p. 172. et Plinius Valer. ii. 36. et iv. 20.

^k *Sanguinem vero*] Marcellus Empir. c. 16. p. 120. et Plinius Valer. iv. 20.

^l *Item morbo*] Plinius Valer. ii. 69.

cum ptisanæ succo acetabuli mensura. Idem modus cum melle, vulvas purgat. Estur vero⁵ et contra fungorum venena: imponitur et vulneribus. Venerem stimulat,^m sitim sedat: ebrietates discutit: sed oculorum aciemⁿ hebetare traditur: inflationem quoque facere, quæ tamen stomacho non noceat, ventremque molliat.⁶ Voci⁷ splendorem^o affert.

XXII. Capitato major^a est ad eadem effectus. Sanguinem^b rejicientibus succus ejus cum gallæ¹ aut thuris farina, vel acaciæ, datur. Hippocrates^c et sine alia mixtura dari jubet: vulvasque contractas aperire putat:² fecunditatem etiam foeminarum hoc cibo augeri.³ Contritum^d ex melle ulcera purgat. Tussim^e et distillationes thoracis, pulmonis et arteriæ vitia sanat, datum in sorbitione ptisanæ:^f vel crudum, præter capita,^g sine pane, ita

ita vero estur Vet. Dalec.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. mollire. Diosc. ἐκκολιων.—7 Vocis Chiffi.

CAP. XXII. 1 Vet. Dalec. galla.—2 Chiffi. contractis aperire se putat.—3

NOTE

^m Venerem stimulat] Diosc. loc. cit.

ⁿ Sed oculorum aciem] Diosc. loc. cit.

^o Voci splendorem] Diosc. loc. cit.

Καθαίνει δὲ καὶ τὴν ἀρτηρίαν, purgat arteriam. Arist. Problem. II. 89. p. 741. Διὰ τὴν τὰ πρὸς αὐτὴν πρὸς ἐκκολιων, ἐνὲ καὶ τοῖς πόσι; Cur porrum voci confert? nam et pernici in ea se conferre scimus. Sotion quoque in Geopon. loc. cit. Vide quæ de Nerone dicta, XIX. 33.

^a Capitato major] Hæc Plinius Valer. a Nostro plane ad verbum, IV. 20.

^b Sanguinem] Plinius Valer. loc. cit.

^c Hippocrates] De morbis mulier. lib. II. tex. 89. p. 613. ac de sterilibus, tex. 13. p. 630. Item Plinius Valer. loc. cit. In vulvæ præclusionione ac duritie, τὸς μύσων καὶ σκληρὰς δὲ τῆς, porri capitati comam in aceto coctam dari Diosc. jubet, II. 179.

^d Contritum] Marcellus Empir. c. 4. p. 42. et Plinius Valer. III. 22. et IV. 30.

^e Tussim] Ad verbum hæc Plinius Valer. IV. 20. Marcellus Empir. c. 16. p. 116. 'Porri contusi succus expressus, cum oleo decoctus, et epotus, plurimum tussientibus prodest.'

^f Sorbitione ptisanæ] Sive ptisanam dicatur, de qua XVIII. 15. sive alicæ, de qua libro eodem cap. 29. perinde est. Marcellus Empir. c. 15. p. 106. 'Pulticulam ex alicæ facies, in quam capita porrorum contusa mittes, et simul decoques, et deinde colabis et sorbitione ea contra faucium molestias, cum volueris, uteris.' Et cap. 17. p. 124. 'Utiles sunt inter initia, quamvis molesta, asperiosis sorbitiones de porro capitato factæ, et ex urtica, atque nasturtii semine.' Hausero omnes a Celso IV. 4. qui ad

ut alternis diebus sumatur:⁴ vel si pura⁵ exscreentur. Sic et voci,¹ vel Veneri, somnoque multum confert. Capita bis² aqua mutata cocta, alvum sistunt, et fluxiones⁶ veteres. Cortex decoctus illitusque inficit canos.⁷

XXIII. Allio magna¹ vis, magnæ utilitates contra aquarum^m et locorum mutationes. Serpentes abigit,ⁿ et scorpiones odore: atque, ut aliqui^o tradidere, et bestiarum omnium ictibus medetur, potu, vel cibo, vel illitu: privatim contra hæmorrhoidas^p prodest, cum vino redditum vomitu. Ac ne contra^q araneorum murium venenatum morsum valere miremur, aconitum, quod alio nomine pardalianches vocatur, debellat: item hyoscyamum: canum

Idem codex, augere.—4 Vet. Dalec. ita ut tria capita sine pane alternis diebus sumantur.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. purulenta Gronov. et vulgg.—6 Vet. Dalec. et inflationes.

NOTÆ

tusim 'sorbitiones' commendat, 'in quibus porrum incoctum tabuerit: cibumque mollem, ut malvam, et urticam.'

¹ *Præter capita*] Dentis capitibus, folia uti cruda edantur. Sic in morbo haud multum absimili, Plinius Valer. 1. 28. 'Ad stillationem nærum ex humore: ' Porri capitati folia cruda sine pane edantur.' Item de sectivo Marcellus, c. 14. p. 102. 'Uvæ distillationi . . . prosunt porri sectivi folia non cocta, sine pane, assidue manducata.'

² *Vel si pura*] Etiam si e thorace pus exscreetur. Diosc. 11. 179. 'Ανδρες τὰ ἐκ θόρακος.

³ *Sic et voci*] Hæc totidem verbis Plinius Valer. 1v. 20.

⁴ *Capita bis*] Plinius Valer. loc. cit.

⁵ *Inficit canos*] Canitiem pellit, capillosque denigrat.

⁶ *Allio magna*] Ad verbum hæc Plinius Valer. 1v. 17.

⁷ *Contra aquarum*] Plinius Valer.

loc. cit. 'Peregrinantibus esui datum, minime patitur eos aquarum ac locorum mutatione perturbari.'

ⁿ *Serpentes abigit*] Plinius Valer. loc. cit. et Simeon Sethi de Alim. tit. de Allio: *Φεβγουναι δὲ τοῦτο καὶ οἱ ὄφεις, ὥστε καὶ τὰ πύγωνα, κ. τ. λ.*

^o *Atque, ut aliqui*] Plinius Valer. loc. cit. et auctor Geopon. XII. 30. p. 352.

^p *Privatim contra hæmorrhoidas*] *Aluopphots* non morbi hoc loco, sed serpentis quoddam genus est, ex eo dictum, quod morsu sanguinem eliciat, et dissolutis venarum commerciis, quicquid animæ est, evocet per cruorem, ut refert Solinus, c. 27. p. 51. De eo Lucanus 1x. 708. 'At non stare suum miseris passura cruorem, Squauiferos iugena hæmorrhoids explicat orbes.' Vide Sarraceni notas in Diosc. 11. 182. De serpente porro hic agi, non de morbo venarum ani, qui hæmorrhoids quoque appellatur, vel ex orationis serie ipsa constat.

^q *Ac ne contra*] Diosc. 11. 182.

morsus,' in quæ vulnera' cum melle imponitur. Ad serpentium^a quidem ictus potum cum restibus suis^c efficacissime ex oleo illinitur, attritisque corporum partibus, vel si in vesicas^u intumuerint.² Quin et suffitu eo^v secundas partus³ evocari existimavit Hippocrates: cinere eorum^v cum oleo, capitis ulcera manantia sanitati restituens. Suspiriosis² coctum, aliqui crudum id dedere.⁴ Diocles⁷ hydropicis cum centauro, aut in fico duplici² ad evacuandam alvum: quod efficacius præstat viride cum coriandro in mero potum. Suspiriosis^a aliqui et tritum in lacte dederunt. Praxagoras^b et contra morbum regium vino miscuit: et contra ileum in oleo et pulve: sic illinens strumis

~~~~~

CAP. XXIII. 1 Cod. Dalec. *inque vulnera*.—2 Cod. Dalec. *vel si vesicæ intumuerit*.—3 'Vet. *secundas et partus*; al. *secundas a partu*. Lego *secundas partus*, ut infra cap. 44.' Dalec.—4 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. In recentioribus editionibus, *crudum id tritum dedere*.' Brotier. Gronov. et al. ante Harduin. etiam, *crudum id dedere*. Cod. Dalec. cum edd. Harduin.

NOTE

^a *Cennum morsus*] Diosc. loc. cit. et Plinius Valer. III. 51. et IV. 17.

^c *Ad serpentium*] Hæc ad verbum Plinius Valer. IV. 17.

^u *Cum restibus suis*] Cum foliis.

² *Vel si in vesicæ*] Etiam si partes eæ attritæ, in vesicæ morem intumescant. Plinius Valer. loc. cit. 'Quæque in vesica (lego, in vesicæ) tumescunt, lenit impositum.'

^v *Quin et suffitu eo*] Et eæ quoque alii secundas evocari auctor est idem Hippocrates de Morbis Mul. I. 74. Suffitu vero Plinius Valer. loc. cit. ex eodem Hippocrate: et Diosc. II. 182. Secundas porro, *βέρδαν*, Latini pariter ac Græci membranam eam vocant, quæ partus obvolutus utero prodit, quæ et secunda dicitur. Vulgo ab Anatomicis, *L'arrière-faix*.

^v *Cinere eorum*] Plinius Valer. IV. 17. et Marcellus Empir. c. 4. p. 40. 'Allium cum sua veste comburitur, cinisque ejus ex oleo capiti ulceroso imponitur.'

² *Suspiriosis*] Vide Notas et Emend. num. 11.

⁷ *Diocles*] Ad verbum hæc Plinius Valer. loc. cit.

² *Aut in fico duplici*] Plinius Valer. lib. III. cap. de hydropici: 'Allium viride,' inquit, 'cum fico duplici malum evocat.' Et lib. II. de alio: 'Viride cum coriandro et fien datum, alvum molliore perhibetur.' Ficus duplex ea est, quæ reliquis major, ampliorisque formæ, quæ et marisca appellata est, XV. 19. Vegetius Artis Veterin. lib. I. 'Addisne novem duplices ficus?' Idem alio loco: 'Ficus duplices viginti, rutæ fasciculum.' Horat. II. Sat. 2. 122. 'At aux ornabat mensas, cum duplici fien.'

² *Suspiriosis*] Plinius Valer. IV. 17.

^b *Praxagoras*] Plinius Valer. hæc iisdem verbis loc. cit. et II. 69. Q. Serenus c. 59. de regio morbo pellendo, p. 161. 'Allia trita dabis vino madefacta calenti.'

quoque. Antiqui et insanientibus dabant crudum. Diocles^c phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi, et gargarizare^d prodest. Dentium dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit,^e vel si decocti aqua^d colluantur, addaturque ipsum in cava dentium. Auribus etiam^e instillatur succus cum adipe anserino: phthiriasis^f et porrigines^g potum, tusum item cum aceto et nitro compescit: distillationes cum lacte, vel tritum, permixtumve^h caseo molli: quo genere et raucitatem extenuat: vel phthisia, in fabæ sorbitione. In totum autem^h coctum utilius est⁹ crudo, elixumque tosto: sic et voci confert. Tineas¹⁰ et reliqua animalia interaneorum pellit, in aceto mulso coctum. Tenesmo^j in pulte medetur. Temporum^k doloribus illitum elixum: et pusulis coctum cum melle, deinde tritum. Tussi cum adipe^l vetusto decoctum, vel cum

1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *crudum id tritum dedere*.—5 Chiffi. *gargarizare*.—6 Chiffi. *minuit*.—7 Ita codd. Harduini, Chiffi. et Vet. Daler. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et pruriginis* edd. vet. et Gronov. *nitroque, furfures*, margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—8 Vet. Dalec. *permixtumque*.—9 Verbum est deest in cod. Dalec.—10 *Tarnias* alii ap. Dalec.—11 Ita

NOTÆ

^c *Diocles*] Et Plinius Valer. III. 9.

^d *Dentium . . . vel si decocti aqua*] Plinius Valer. I. 36. et Diosc. II. 182.

^e *Auribus etiam*] Plinius Valer. IV. 17. Rursum hoc medicamentum proponitur ad aurium vitia, XXIX. 39.

^f *Phthiriasis*] Q. Serenus c. 6. de phthiriasi arcenda, pag. 128. 'Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi: Vel nitro ac sale permixtis, acidove liquore laxatis, ut sint simul allia, tangere corpus.'

^g *Et porrigines*] Porrigo, Græce *πρωπλάσις*, est ubi inter pilos quædam quasi squamulæ surgunt, æque acutæ resolvuntur, in modum furfuris, et interdum madent, multo sæpius siccæ sunt. Fere in capillo fit, rarius in barba, aliquando in supercilio. Cel-

sus VI. 2. Describitur satis eleganter a Q. Sereno, cujus carmen recitabimus cap. 84. Vide Notas et Emend. num. 12.

^h *In totum autem*] Plinius Valer. IV. 17.

ⁱ *Tineas*] Marcellus Empir. c. 28. p. 200. Plin. Valer. II. 21. et IV. 17. Scribonius Largus Compos. 140. 'Ad tineas necandas, ejiciendas, per triduum allium plurimum edat,' &c.

^j *Tenesmo*] Plinius Valer. IV. 17.

^k *Temporum*] Plinius Valer. loc. cit.

^l *Tussi cum adipe*] Crudum coctumve allium in cibo sumtum, tussim lenire ait Diosc. II. 182. Q. Serenus c. 18. pag. 136. 'Interdum fauces tussi quatiuntur acerbæ: Allia tum sumes decocta, et melle peruncta.' Celsus

lacte: aut si sanguis etiam exscreetur, vel pura,¹¹ sub pruna coctum, et cum mellis pari modo sumtum: convulsis, ruptis, cum sale et oleo. Nam cum adipe tumores suspectos¹² sanat. Extrahit fistulis¹³ vitia cum sulfure et resina, etiam arundines¹⁴ cum pice. Lepras,¹⁵ lichenas, lentigines exulcerat, sanatque cum origano: vel cinis ejus¹⁶ ex oleo et garo illitus. Sic et sacros¹⁷ ignes. Sugillata¹⁸ aut liventia ad colorem reducit, combustum ex melle. Credunt¹⁹ et comitalem morbum sanari,²⁰ si quis eo in cibo utatur ac potione. Quartanas quoque²¹ excutere potum caput unum cum laserpitii obolo in vino austero. Tussim et alio modo,²² ac pectorum suppurationes quantaslibet sanat, fractæ incoctum fabæ,²³ atque ita in cibo²⁴ sumtum, donec sanitatem restituat. Facit et somnos, atque in totum rubicundiora corpora. Venerem quoque stimulat cum coriandro viridi tritum, potumque e mero. Vitia ejus²⁵

codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *purulenta* Gronov. et vulg.—12 'Alii, ne in abscessum, vel gangranam transeant. Alii, cancerosos. Alii, pestilentes, aut venenatos.' Dalec.—13 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sanare* Gronov. et al.

NOTE

11. 4. ubi de tussientibus: 'Utilis est,' inquit, 'cibus interdum mollis, ut malva, ut urtica: interdum acer, ut lac cum alio coctum.'

¹² *Tumores suspectos*] Quos esse pestilentes jure suspiceris.

¹³ *Extrahit fistulis*] Ad verbum hæc Plinius Valer. III. 22. Et Marcell. Empir. c. 4. p. 42. 'Allium contritum cum sulfure et resina, ulcerum et fistularum quælibet vitia extrahit.'

¹⁴ *Etiam arundines*] Arundinum infixas corpori assulas. Vide Notas et Emend. num. 13.

¹⁵ *Lepras*] Diosc. II. 182.

¹⁶ *Vel cinis ejus*] Plinius Valer. III. 34.

¹⁷ *Sic et sacros*] Plinius Valer. loc. cit.

¹⁸ *Sugillata*] Diosc. loc. cit. et Plinius

Valer. III. 47. iisdem verbis. Sugillata, Græcis τὰ ὀνύχια, partes sunt circa oculos percussionebus contusæ et lividæ: sed et de omni contusione corporis, et livore, in qualibet parte, ea vox tum Latina tum Græca effortur. Glossarium: *Sugillare*, πλῆσσειν, ὀνυχίζειν.

¹⁹ *Credunt*] Plinius Valer. II. 58.

²⁰ *Quartanas quoque*] Plinius Valer. ad verbum, III. 6.

²¹ *Tussim et alio modo*] Præter allatum proxime his verbis: 'Tussi cum adipe vetusto decoctum, vel cum lacte.' Hic Gelenius cespitavit.

²² *Fractæ incoctum fabæ*] Plinius Valer. IV. 17. ubi hæc transcripsit, 'in faba coctum' dixit.

²³ *Vitia ejus*] Hæc pariter Diosc. II. 182. Oculos hebetare prodidit

sunt, quod oculos hebetat, inflationes facit, stomachum lædit copiosius sumtum, sitim gignit. Cetero contra^a pituitam, et gallinis et gallinaceis prodest mixtum farre in cibo. Jumenta urinam reddere, atque non torqueri tradunt, si trito^b natura tangatur.^c

XXIV. Lactucæ sponte nascentis^a primum est genus ejus, quam caprinam^b vocant, qua pisces in mare dejecta protinus necantur, qui sunt in proximo. Hujus lac^c spissatum, mox in aceto pondere obolorum duum, adjecto aquæ uno cyatho, hydropicis datur. Caule et foliis^d contusis, asperso sale, nervi incisi^d sanantur. Eadem trita^e ex aceto, colluta matutinis bis mense, dentium dolorem prohibent.

XXV. (VII.) Alterum est genus quod Græci cæsapon^f vocant. Hujus folia trita et cum polenta illita vulneribus

vett.—14 Chiffi. *facta i. f. a. i. in cibis*.—15 Cod. Dalec. *si eo trito*.

CAP. XXIV. 1 *Caule vero et foliis* Vet. Dalec.

CAP. XXV. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *cæsapon* Vet. Dalec. *cæpon* Gronov. et vulgg. 'Certe cæsapon non est silastrum, le Chervi, ut voluit eruditus Salmasius. Videtur esse aliqua lactucæ sylvestris species, quam determinare non ita pronum est. In Mss. Reg. 1.

NOTE

etiam Hippocr. lib. II. de diætâ, tex. 24. p. 224.

^a *Cetero contra*] Vide quæ diximus x. 78.

^b *Natura tangatur*] Natura pro genitalibus frequenter usurpat, verendiciæ causa. Alii Latine, 'radium,' 'colem,' 'virilitatem.' Vide inferius xxiii. 15.

^c *Lactucæ sponte nascentis*] Hoc est, sylvestris, quæ a sativa distat.

^d *Quam caprinam*] Hanc eo nomine jam superius indicavit xix. 39. Marinam vocat Celsus II. 12. 'Lactucæ marinæ lac,' inquit, 'cujus gutta pani adjecta abunde purgat.' Et III. 21. de aqua inter cutem: 'Prodest etiam lactucæ marinæ, quæ grandis juxta nascitur, semen cum aqua potui datum.' Eadem *τιθýmαλος* est, uti dicitur xxvi. 39. Et testis quoque Cel-

sus v. 7. 'Lactuca marina,' inquit, 'quæ a Græcis *τιθýmαλος* nominatur.' Igitur istud est tithymali genus, quod paraliū vocant, purgationibus aptum, de quo xxvi. 41. Plinius ipse ejusdem lib. xxvi. 39. 'Tithymalum nostri herbam lactariam vocant, alii lactucam caprinam.' &c.

^e *Hujus lac*] Diosc. II. 166. hanc vim eandem lactucæ sylvestris lacti ascribit, eundemque fere dandi modum imperat: lactucæ marinæ semini, Celsus III. 21.

^f *Nervi incisi*] Ad hos usus adhibitum a se tithymali succum Galenus ipse prodidit *κατὰ γένη*, III. 2. p. 716.

^c *Eadem trita*] Idem fere de tithymalo Diosc. IV. 165.

^c *Græci cæsapon*] Sic libri omnes etiam Mss. tum hoc loco, tum in hujus loci Indice. Dalecampius *cæpon*

medentur. Hæc in arvis nascitur.³ Tertium genus² est in sylvis nascens, isatin vocant. Hujus folia¹ trita cum polenta vulneribus prosunt. Quarto¹ infectores lanarum utuntur: simile erat lapathio sylvestri foliis, nisi plura haberet,³ et nigriora. Sanguinem sistit.¹ Phagedænas et putrescentia ulcera, quæ serpunt,⁴ sanat: item tumores ante suppurationem. Contra ignem sacrum radice vel foliis prodest: vel ad lienes⁵ pota.⁵ Hæc propria singulis.

XXVI. Communia autem sponte nascentibus,¹ candor, caulis interdum cubitali longitudine, et ipsi^{1m} et foliis scabritia. Ex his rotunda folia et brevia habentem sunt

*****

cuntur cod. Dalec.—3 Ita codd. Harduini et Chiffi. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Quarto infectores lanarum utuntur, quod glastum vocant: simile erat lapathio silvestri foliis, nisi quod plura habet Gronov. et al. vett. Pro plura, margo edd. Dalec. et Gronov. pinguiora, e Diosc.—4 Vet. Dalec. et quæ serpunt.—5 Vet. Dalec. potu.

CAP. XXVI. 1 'Male recentiores editiones, et ipso. Ms. Reg. 2. et ipso. Emendandum certe fuit, et ipsi; nempe et ipsi cauli et foliis est scabritia.' Brotier. et ipso Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et in ipso Vet. Dalec. et thyrsos cod. Dalec.—2 Chiffi. qui heracium.—3 Cod. Dalec.

NOTÆ

legit: sed in ea voce negari eum recte Salmasius admonuit, in Solin. pag. 258.

¹ Tertium genus] Lactucæ videlicet: quo nomine nunc comprehenduntur genera herbarum omnia, quæ lacteum succum fundunt. Hanc porro isatin, quam in sylvis nasci Plinius admonet, sylvestrem intelligi ab eo perspicuum est, atque adeo diversam ab ea qua infectores uti consuevere: hæc enim sativa est, uti mox ex Oribasio docuimus: quod Salmasium fugit, loc. cit.

² Hujus folia] Sic Diosc. ii. 216. nec paulo etiam expressius Galenus de Simp. Medic. Fac. lib. vi. p. 179.

¹ Quarto] Isati nimirum sativa. Oribasius lib. xi. fol. 199. post Diosc. ii. 216. et Galenum de Fac. Simp. Medic. lib. vi. p. 179. 'Isatis sativa herba est, qua tingendis lanis infecto-

res utuntur: folia plantaginis habet, pinguiora tamen et nigriora. Sylvestris vero isatis est sativæ similis: folia tantum habet majora ad lactucæ foliorum similitudinem,' &c. De isati plura dicemus xxii. 2. Sylvestris iconem exhibet Dodonæus p. 79. Sativæ idem, et Lobelius in Observ. p. 189.

¹ Sanguinem sistit] Hæc totidem verbis Diosc. ii. 215. de sativa isati: et Galenus loc. cit. Uterque post Hippocr. de Ulceribus, tex. 7. pag. 669.

² Vel ad lienes] Et isati quoque sylvestri hanc vim attribuit Diosc. loc. cit.

¹ Communia autem sponte nascentibus] Hoc est, sylvestribus, superius explicatis. De sativis inferius.

^m Et ipsi [ipso] Et in ipso caule, et in foliis quædam scabrities inest.

qui hieraciam² vocent, quoniam accipitres scalpendo eam, succoque oculos tingendo,³ obscuritatem, cum sensere, discutiant. Succus omnibus candidus, viribus quoque papaveri⁴ similis: carpitur per messes inciso caule: conditur in fictili novo, ad multa præclarus. Sanat omnia⁵ oculorum vitia cum lacte mulierum: argema, nubeculas,⁵ cicatrices, adustionesque omnes:⁶ præcipue caligines. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras.⁷ Idem succus⁷ alvum purgat, in posca potus ad duos obolos. Serpentium⁶ ictibus medetur in vino potus. Et folia, thyrsique triti,⁷ ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur maxime contra scorpionum ictus. Verum contra phalangia commixto vino ex aceto.⁸ Aliis quoque venenis resistunt, exceptis quæ

cæsepum; et in Indice, *cæsepo*, alibi *gessato*.² Brotier.—³ *Ha in arvis innas-
tugundo*.—⁴ Idem codex, quibus *papaver*.—⁵ Ita ex codd. Harduinus et re-
centt. *arcema nubeculas* Chiffi. *arcet nubeculas* Gronov. et al. ante Harduin.—
⁶ *Scorpionum et phalangiorum* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—⁷ Ita
codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et folia
tosta thyrsique triti* Gronov. et al. vett. *triti* deest in Vet. Dalec.—⁸ Cod.

NOTÆ

² *Qui hieraciam*] Apuleius cap. 39. 'Græcis thridax agria dicitur, aliis hieracion... Italis lactuca sylvatica.' Et tit. 1. 'Ad oculorum caliginem:' 'Dicant aquilam, cum in altum volare voluerit, prospicere rerum naturas, lactucæ sylvaticæ folium evellere, et succo ejus sibi oculos tingere, et maximam inde claritudinem accipere. Herbæ igitur lactucæ sylvaticæ succum cum vino optimo veteri, et melle arapno, quod sine fumo collectum est, mixtum, in ampullam vitream coudito, et eo utaris: summam medicinam experieris.' Hoc ipsum refert de accipitre *Ælianus* Hist. Anim. 1. 43.

⁵ *Sanat omnia*] Apuleius loc. cit. Et Diosc. 11. 166. Ἀποκαθαίρει δὲ καὶ ἄργυμα ἐκ τῶν. Ποιεῖ καὶ πρὸς ἐπικαύσεις ἐγγυρομένη σὺν γυναικείῳ γάλακτι. Hoc loco *ἐπικαύσεις*, oculorum est sordidum, impurum, crustosumque ulcus.

⁶ *Adustionesque omnes*] Ulcera oculorum exusta putat hic Dalecampius

intelligi: nos ambusta, (nisi de iis paulo post sermo foret) hoc est, adnationes a fervente aqua vel igni factas. De his enim Theodorus Priscianus 1. 17. 'De unctione calidæ, vel ignis.... Et lactucæ tritæ cum salibus, pro cataplasmate impositæ, continuo curant... Alamine acisso cum oleo contrito omnes unctiones ungo.'

⁷ *Contra epiphoras*] Ἐπιφορά, oculi præcipue morbus est, qui fit ab humorum influxu, atque impressione. Is cum cetera membra obsidet, partis in quam fit impetus ingruentis humoris semper nomen adjici consuevit, ventris puta, aut uteri, aut testium epiphoras appellando.

⁷ *Idem succus*] Diosc. loc. cit. Καθ-
αίρει δὲ μετ' ἐξυκράτου ποθεῖς δ' ὅπως
θεοῦ ὁβολοῦ δόχῃ, ὑδατὶδι κατὰ κοι-
λίαν.

⁸ *Serpentium*] Diosc. loc. cit. *Scor-
pionum*.

strangulando necant, aut iis quæ vesicæ nocent: item psimmythio excepto. Imponuntur et ventri ex melle atque aceto, ad detrahenda vitia alvi. Urinæ difficultates, succus emendat. Cratevas eum et hydropicis obolis duobus in aceto et cyatho vini dari jubet.

Quidam et e sativis¹ colligunt succum minus efficacem.⁹ Peculiares earum vires partim¹⁰ jam dictæ sunt,¹¹ somnum faciendi, Veneremque inhibendi, æstum refrigerandi, stomachum purgandi, sanguinem augendi. Non¹² paucæ restant: quoniam et inflationes discutiunt, ructusque lenes faciunt. Nec ulla¹³ res¹⁴ in cibis aviditatem incitat, inhibetque eadem: in causa alterutraque¹⁵ modus est.¹⁶ Sic et alvum copiosiores solvunt, modicæ sistunt. Lentitiam pituitæ digerunt, atque, ut aliqui tradiderunt, sensus purgant.¹⁷ Stomachi dissoluti utilissime adjuvantur: in eo usu et oxypori obolis¹⁸ asperitatem addito dulci ad intinctum aceti temperantes: si crassior pituita sit, scillite aut

⁹ *Utrumque præstat, pro diverso sumendi modo.*

*****

Dalec. et aceto.—9 Cod. Dalec. succo minus efficaci.—10 Vet. Dalec. particulatim.—11 Nunc non cod. Dalec.—12 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ructusque lenes faciunt, concoctiones (Chiffi. concoctionem) adjuvant. Cruditatem ipsæ nequaquam faciunt. Nec ulla Gronov. et vulgg.—13 Cod. Dalec. alterutrinque; Vet. Dalec. utrinque.—14 Stomachos dissolutos util. adjuvant cod. Dalec. Stomachi dissoluti u. adjuvant, uti ne eo usu abluantur. Oxyporopalæ, &c. Vet. Dalec. Aquens in vulgata lectione legit, oxyporopole. Al. vett. ap. Dalec. et oxyporo lactucæ, &c. et aceto temperant;

NOTE

¹ *Quidam et e sativis*] Diosc. loc. cit. iisdem verbis.

⁹ *Peculiares . . . jam dictæ sunt*] Lib. XIX. c. 38. Has quoque lactucæ doctæ complexus est Diosc. II. 165. et 166.

¹¹ *Nec ulla res*] Forte, nec alia res.

¹⁷ *Sensus purgant*] Sic paulo inferius, c. 34. brassicæ esu sensus purgari dicit.

¹⁸ *Oxypori obolis*] Lactucis, inquit, stomachi adjuvantur, cum oxyporo, quod oboli mensura capiatur, cujus

asperitatem addito passo (γλυκύ, dulci) mitigant ad intinctum aceti. Si crassior pituita in stomacho videbitur, non oxyporo dulcibus edomito, sed scillite aceto, aut absinthite vino utendum cum lactucis. Ὁξύπορα dicebantur, quæ aceto condita ad intinctus servabantur. Apud Colum. I. XII. caput postremum inscribitur: 'Moretum oxyporum, vel, ut alii, oxypurum, quemadmodum componas.' Muria condiri lactucas auctor est Diosc. II. 165. Oxy-melite, Plinius XIX. 38.

vino¹⁴ absinthite: et si tussis sentiatur, hyssopite admixto. Dantur coeliacis cum intubo erratico, et ad duritiam præcordiorum. Dantur et melancholicis candidæ copiosiores, et ad vesicæ vitia. Praxagoras et dysentericis dedit. Ambustis quoque prosunt recentibus, priusquam pustulæ fiant, cum sale¹⁵ illitæ. Ulcera etiam, quæ serpunt, coërcent, initio cum aphronitro,¹⁶ mox in vino. Tritæ igni sacro illinuntur. Convulsa et luxata caulibus tritis cum polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones popularum,¹⁷ ex vino et polenta. In cholera quoque coctas patinis¹⁸ dederunt: ad quod utilissimæ quam maximi caulis et amaræ. Quidam lacti¹⁹ infundunt.^a Deservefacti hi caules et stomacho utilissimi traduntur: sicut somno æstiva¹⁹ maxime lactuca, et amara lactensque, quam meconidem vocavimus.^a Hoc lac^a et oculorum claritati cum muliebri lacte utilissimum esse præcipitur,²⁰ dum tempestive capiti inunguntur. Oculorum quoque vitiis,^b quæ frigore in iis facta sunt. Miras et alias invenio laudes: thoracis etiam vitiis prodesse, non secus quam abrotonum, cum melle Attico. Pargari et foeminas hoc cibo. Semen sativarum con-

^b Quidam cum lacte infundunt clysteribus.

*****

al. ap. ennd. et oxyporo oleris.—14 Chiffi. *intinctum temperantes: si cr. pit. sit, et aceto scillitæ aut vino*; Vet. Dalec. *intinctum .... scillitæ vino aut.*—15 Margo edd. Dalec. et Gronov. *lacte muliebri*, e Diosc.—16 Cod. Dalec. *asso nitro.*—17 Vox patinis deest in cod. Dalec. Mox, idem codex, *maximo caule.*—18 Ita codd. Dalec. et Chiffi. *lacte* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—19 Ita codd. Harduin. Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *summo sativa* Gronov.—20 Cod. Dalec. *percipitur.* Vet. ejusdem: *præcipitur, et cum tempora capitis junguntur, oculorum quoque, &c.*

NOTÆ

¹⁷ *Eruptiones popularum*] Quæ Græci *καρθηαρά*, Plinius nunc papulas, nunc eruptiones pituitæ vocat: tubercula videlicet, quæ jejunæ salivæ defricatione curantur. Papulis cutis exasperatur, et rubet, leviterque roditur. Celsum vide, l. v. cap. postremo, tit. 'de papulis.'

^a *Meconidem vocavimus*] Lib. XIX. 37.

Delph. et Var. Clas.

Μηκωρίς atræ lactucæ et amaræ genus, cui nomen est a lactis soporiferi copia. Laudat eam Galenus *κατὰ τόπον*, VIII. 4. p. 577.

^a *Hoc lac*] Diosc. II. 166.

^b *Oculorum quoque vitiis*] Aduotionibus forte ex frigore, quas *ἐνθαλάσσει* eo loco appellat Dioscorides.

Plinius.

9 L

tra scorpiones dari. Semine trito ex vino potio et libidinum imaginationes in somno compesci. Tentantes aquas^c non nocere lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

XXVII. (VIII.) Nec beta sine remediis est¹ utraque. Sive candidæ, sive nigræ radix recens, et madefacta, suspensa funiculo, contra serpentium morsus efficax esse dicitur. Candida beta^d cocta, et cum allio crudo sumta contra tineas:² nigræ radices ita in aqua coctæ, porriginem tollunt:³ atque in totum efficacior esse traditur nigra. Succus ejus capitis dolores veteres, et vertigines: item sonitum^f aurium sedat, infusus iis: ciet urinam.³ Medetur dysentericis injecta, et morbo regio.⁵ Dolores quoque dentium sedat illitus succus. Et contra serpentium ictus valet, sed hujus radici⁴ duntaxat expressus. Ipsa vero decocta,^h pernionibus occurrit. Albæ succusⁱ epiphoras⁵ sedat, fronte illita: aluminis paucio admixto, ignem sacrum.^j

~~~~~

CAP. XXVII. 1 'Ita cod. Reg. 1. et Editio princeps.' Brotier. sine remedio est edd. ante Brotier.—2 Dalec. *tanias*.—3 Vet. Dalec. *vertigines infusus naribus: item son. aur. sedat: ciet urinam*. Cod. Dalec. *ciet urinam*.—4 Vet. Dalec. *sed is radice*.—5 *Alba epiphoras* cod. Dalec. Mox, *alumine paucio* Vet.

NOTÆ

^c *Tentantes aquas*] Aquas quæ sensu cerebri tentent, quales memorantur xxxi. 11. 12. &c.

^d *Candida beta*] Hæc totidem verbis Plinius Valer. 11. 21.

^e *Porriginem tollunt*] Marcellus Empir. c. 4. p. 40. 'Betæ viridis contusæ expressæque succo porriginosum caput frequenter in balneo lotum, omni tabe purgatur.' Diosc. 11. 149. τὸ δὲ τῶν βῆζων καὶ τῶν φύλλων ἀφέψημα, πιτρώων καὶ κοιλῶν σηπτικὸν, κ. τ. λ.

^f *Item sonitum*] Plinius Valer. 1. 10. 'Gummi hederæ,' inquit, 'cum betæ nigræ succo tritum et tepefactum auribus infundis: ita tamen ut et rubi teneri succum misceas.... ventositatem et dolorem tollit.'

^g *Et morbo regio*] Celsus 111. 42.

^h *Ipsa vero decocta*] cum aqua betam albam contritam.

ⁱ *Ipsa vero decocta*] Plinius Valer. 11. 10. de beta: 'Pernionibus in fomento adhibita prodest.' Theod. Priscianus 1. 28. de pernionibus: 'Pro sunt et decoctiones betarum, quibus alumen scissum infuderis.' Diosc. loc. cit. τὸ δὲ τῶν βῆζων καὶ τῶν φύλλων ἀφέψημα... χιμῆλης πρᾶντικὸν κατὰ τοὺς μύκων. Decoctum radicum ac foliorum perniones foku mitigat.

^j *Alba succus*] Plinius Valer. 1. 14. 'Ad oculorum dolorem:' 'Beta alba trita fronti imponitur.'

^k *Ignem sacrum*] Huic medendi facultatem utriusque betæ radici Dioscorides adjudicat, 11. 149.

Sine oleo trita licet,⁶ adustis medetur.¹ Et contra eruptiones^m papularum, coctaque eadem contra ulcera quæ serpunt, illinitur: et alopeciiisⁿ cruda, t ulceribus quæ in capite manant. Succus ejus^o cum melle naribus inditus caput purgat. Coquitur et cum lenticula addito aceto, ut ventrem molliat.^p Validius cocta^q fluxiones^r stomachi sistit et ventris.

XXVIII. Est et beta^s sylvestris, quam limonium^t vocant, alii neuroides, multum minoribus tenuioribusque ac densioribus foliis, undecim sæpe, caule lilii.^a Hujus folia ambustis utilia, gustantium os^b astringunt.³ Semen acetabuli^t

Dalec.—6 Vet. Dalec. trita scilicet; alii vett. ap. eundem, trita illitu adustis.—7 Ita codd. Harduin, cum edd. Harduin. l. 2. 3. et recentt. cocta fluctuationes Vet. Dalec. legitur et cocta in Chiff. cocto fluxiones Gronov. et al. vett.

CAP. XXVIII. 1 Ita Chiff. Edd. ante Brotier, limonion. Mox, multo minoribus Dalec.—2 Gronov. caulium.—3 Ita Harduin. l. 2. 3. Miller. Bipont.

NOTE

^k Sine oleo trita licet] Forte rectius, sine oleo trita elixæve. Nam Theodorus Priscianus l. 17. 'De ustione calidæ, vel ignis:' 'Betae elixæ contritæ imponuntur.'

^l Adustis medetur] Sive ambustis, πυρκαϊστος, Diosc. loc. cit. de radice betae coctæ.

^m Et contra eruptiones] Dioscorides loco citato.

ⁿ Et alopeciiis] Diosc. loc. cit. et Plinius Valer. iv. 10.

^o Succus ejus] Diosc. loc. cit. et Marcellus Empir. c. 5. p. 44.

^p Ut ventrem molliat] Alba nimirum beta, quæ mollit alvum: ut dos est nigra contraria, sistendi: Diosc. loc. cit. Τετὸλον διασόν εἶναι, ὅτι τὸ μὲν μέλαν σπαστικώτερον κοιλίας σὺν φακῇ ἐψηθέν· καὶ μᾶλλον ἢ βίφα· τὸ δὲ λευκόν, εὐκοίλων. Martialis iii. 47. 'Pigroque ventri non inutiles betas.' Injusta accusatione hoc loco Dalecampius Plinii famæ notam inurit, quem rei medicæ fulsæ rudem ait: quod con-

vitiū quidem cum ingerit, suam magis inscitiam prodit.

^q Validius cocta] Ut brassicam constat inter auctores, quemadmodum dicitur c. 84. non percoctam alvum solvere, bis coctam sistere: idem et in beta fieri indicat: ut non percocta ventrem molliat, validius cocta sistat. Quare sic et Celsus accipiendus est, qui ii. 30. inter ea quæ ventrem astringunt, lenticulam affert, cui beta adjecta sit, brassicamque bis decoctam.

^r Est et beta] Hæc eisdem verbis Oribasius lib. xi. fol. 204. Oribasio Dioscorides prævit, iv. 16. Vide Notas et Emend. num. 14. Pingitur a Matthiolo λευμόνιον, seu νευροειδές, in Dioscor. l. iv. p. 980. quale in horto Regio observavimus. Λευμόνιον porro scito vocitari, quod in pratis nascitur, ut Diosc. ait, ἐν λευμῶσιν.

^s Gustantium os] Vide Notas et Emend. num. 15.

^t Semen acetabuli] Diosc. loc. cit.

mensura dysentericis prodest. Aqua et e radice⁴ coctæ maculas vestium elui dicunt, itemque membranarum.^a

xxix. Intubi quoque^a non extra remedia sunt. Succus eorum^b cum rosaceo et aceto capitis dolores lenit. Idemque cum vino^{1c} potus, jocineris, et vesicæ: et epiphoris imponitur. Erraticum apud nos quidam ambulam² appellavere.^d In Ægypto cichorium vocant,^e quod sylvestre sit: sativum autem serin, quod est minus et venosius.

xxx. Cichorium^f refrigerat. In cibo sumtum et illitum collectiones, succusque decocti¹ ventrem solvit. Jocineri, et renibus,² et stomacho prodest. Item si in aceto decoquatur, urinæ tormina discutit. Item morbum regium e mulso, si sine febre sit. Vesicam adjuvat. Mulierum quidem purgationibus decoctum in aqua adeo prodest, ut

et Franz. *guttantia astringunt* Gronov. et al. vett. *gustatu astringunt* Vet. Dalec.—4 Dalec. *cum radice*, nempe *struthio*.

CAP. XXIX. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Idem cum vino* Gronov. et al. vett. Mox, *jocineri* Gronov.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ambubeiam*, e Celso. Chiff. *ambulam*; Gronov. et al. ante Harduin. *ambugiam*.

CAP. XXX. 1 Vet. Dalec. *succus decocti*.—2 Ita edd. vett. Gronov. Harduin. 1. et Bipont. *Jocineri, renibus*, omissa conjunctione, Harduin. 2. 2.

NOTÆ

et Galenus de Facult. Simp. Med. l. vii. p. 301.

^a *Itemque membranarum*] Pergamentarum membranarum elui sordes ait aqua ea, in qua cum sua radice cocta beta sit.

^b *Intubi quoque*] Intubus vel intubum Latinis, genera duo complectitur: sativum, sive serin: et cichorium, quod sylvestre sive erraticum.

^c *Succus eorum*] Plinius Valer. ad verbum, iv. 11. de intubo.

^d *Idemque cum vino*] Plinius Valer. loc. cit. 'Jecoris et vesicæ vitia intubus cum vino haustus emendat.' Theod. Priscian. lib. ii. parte 2 c. 13. 'Intuba frequenter comesta semper hepaticos juvant.'

^e *Ambulam appellavere*] Ita Mss.

omnes, quos vidimus, quasi indita appellatione ab ambulando, quo satis apte convenit cum altera erratici intubi nomenclatione. Iidem tamen libri in Indice, *Ambubeia*. Celsus ii. 30. 'Vel intubus, vel ambubeia,' non semel. Est cichorium sylvestre sive pteris Dodonæi, p. 624. *Chicorée sauvage*.

^e *In Ægypto cichorium vocant*] Erraticam scilicet illud genus, de quo dictum proxime. Ita Galenus de Fac. Simp. Medic. l. viii. p. 227. *κνίβη* et *κνίβιον* vocat sylvestre genus: *σέρην* sativum. Quanquam et ipsum sylvestre cichorium Aëtius *σέρην* vocat.

^f *Cichorium*] Erraticum videlicet intubum, sive *κνίβη*.

emortuos partus trahat. Adjiciunt Magi, succo totius³ cum oleo perunctos favorabiliores fieri, et quæ velint, facilius impetrare. Quod⁴ quidem propter singularem salubritatem aliqui chreston⁵ appellat, alii pancration.

XXXI. Et sylvestre genus,^b alii¹ hedypnoida vocant, latioris folii. Stomachum dissolutum astringit cocta: crudaque sistit alvum. Et dysentericis prodest, magis cum lente. Rupta et convulsa utroque genere juvantur. Item quibus genitura¹ valetudinis morbo effluat.

XXXII. Seris et ipsa^j lactucæ simillima, duorum generum est: sylvestris melior. Nigra ista,¹ et æstiva. Deterior hyberna, et candidior.^k Utraque amara, stomacho utilissima, præcipue quem humor² vexat.¹ Cum aceto^m in cibo refrigerant vel illitæ: discutiuntque et alios,ⁿ quam³ stomachi. Cum polenta^o sylvestrium radices sto-

~~~~~

Miller. et Franz.—3 Vet. Dalec. *intybi*.—4 Hoc Vet. Dalec.—5 Chiffi. *chresteston*.

CAP. XXXI. 1 Vet. Dalec. *aliud*.

CAP. XXXII. 1 *Nigra est* cod. Dalec.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Utraque amara stom. utilissima, præc. quem uror* Chiffi. *Utraque tamen stom. utilissima, præc. quem humor* Gronov. et al. vett.—3 Vet.

NOTÆ

^a Aliqui chreston] *Χρηστόν*, a bonitate, *καγαθέριον* ab eximia vi, efficientiaque omnimoda.

^b Et sylvestre genus] Cichorium latioris folii, apud Dodon. p. 623. Quod in cibo sumtum jucundiores animam, suavioremque faciat, id apud Græcos nomen invenit, *ἡδυπνοῖς*.

¹ Item quibus genitura] Genitale semen.

^j Seris et ipsa] Colum. viii. 14. 'Genus intybi, quod Græci *σέρν* appellant.' Sativum videlicet, sive hortense: *Chicorée*. Hæc duum generum, Dioscoride etiam auctore, est, II. 160. quanquam is diversas discriminis notas affert. De vocis hujus *Seris* intellectu, vide Galenum de Alim. Fac. 41. p. 360.

^k Deterior... et candidior] Quæ a similitudine lactucæ, alba lactuca a Plinio Valeriano dicitur, eo quem mox afferemus loco. Sylvestris eadem appellatur, quod est, n. alt Diosc. angustiore folio, et amariore.

¹ Quem humor vexat] Ita Mss. Reg. Colbert. &c. In Chiffi. *quem uror vexat*. Diosc. loc. cit. prodesse ait dissoluto et æstuant stomacho, *ἀπονοῦντα στόμαχον παρηγοροῦσι, καὶ καυσόμενον*.

^m Cum aceto] Diosc. loc. cit.

ⁿ Discutiuntque et alios] Humores videlicet, quæ vox ex antecedentibus subintelligi hoc loco debet.

^o Cum polenta] Cum farina hordeacea: *σὺν ἀλφίτῳ*, Diosc. loc. cit.

machi⁴ causa sorbentur: et cardiacis⁵ illinuntur super sinistram mammam ex aceto.⁶ Omnes hæc et podagricis utiles, et sanguinem rejicientibus: item quibus genitura fluat, alterno⁶ dierum potu.⁷ Petronius Diodotus, qui anthologoumena⁷ scripsit, in totum damnavit serin multis modis arguens. Sed aliorum omnium opinio resistit.

XXXIII. (IX.) Brassicæ laudes longum est exequi, cum et Chrysippus^a medicus privatim volumen ei dicaverit, per singula membra hominis digestum, et Dieuches: ante omnes autem Pythagoras et Cato non parcius celebrarint. Cujus sententiam vel eo diligentius persequi par est, ut noscatur qua medicina usus sit annis DC.^b Romanus populus. In tres species^c divisere eam Græci antiquissimi. Crispam,

*****

Daler. *alias quam*.—4 Vet. Dalec. *stomachicis*.—5 Chiffi. *et ex aceto*.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *fluat, altero* Chiffi. *fuit, alterno* edd. vet. et Gronov.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *antilegomena* Gronov. et vulgg. *Mox, damnavit seriem* Chiffi.

NOTE

^p *Et cardiacis*] Diosc. loc. cit. et totidem fere verbis Didymus in Geopon. XII. 28. p. 360. Plinius Valer. III. 11. 'Cardiacis sanandis: 'Lactucæ albæ nomen est seris: quæ trita et imposita mamme sinistræ, magnifice sudorem minuit.' Cardiacus dicitur, qui morbo laborat cardiaco. Ait autem Celsus III. 19. cardiacum morbum aliud nihil esse, quam nimiam imbecillitatem corporis, quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Καρδιὰν veteres stomachum appellabant, hoc est, os ventriculi.

^q *Alterno dierum potu*] Si alternis diebus sumatur. Didymus in Geopon. loc. cit. Ἀλμυπηνοῖς δ' χυλὸς ἀφελμύδατος, ἐπὶ κατὰ μίαν πίνουσιν.

^r *Anthologoumena*] Ἀνθολογοῦμενα, (sic enim Mss. Reg. Colb. et Chiffi. non, ut libri editi, *antilegomena*;) hoc est, florilegia.

^a *Cum et Chrysippus*] Transcripsit hæc Plinius Valer. de Re Med. IV. 29.

^b *Annis DC.*] Quot ab Urbe condita anni fluxere ad Catonis ævum. Elegans est Plinii Valeriani paraphrasis in hunc locum, cap. cit. 'Cato tradit populum Romanum,' inquit, 'sexcentis fere annis medicina brassicæ usum: nondum enim in Urbem commeaverant Medici, qui in artem redegerunt, quemadmodum magno sanitas constet, et peregrina secum pigmenta attulerunt, ut illis imponerent pretia quæ vellent. Ceterum militares viri gloriosas cicatrices gratuito olere curabant: eodem horto cura usi ad salutem, dum illos pascit, et sanat.'

^c *In tres species*] De his actum est XIX. 41. Græci vocant στενωπώδη, λεῖαν sive καυλόδη, κρέμην.

quam selinoidea¹ vocaverunt, a similitudine apii foliorum, stomacho utilem, alvum modice mollientem. Alteram leam, latis foliis e caule² exeuntibus. Unde caulodem quidam vocavere, nullius in medicina momenti. Tertia est proprie appellata crambe, tenuioribus foliis, et simplicibus, densissimisque: amarior, sed efficacissima. Cato crispam³ maxime probat, dein levem⁴ grandibus foliis, caule magno. Prodesse tradit⁵ capitis doloribus, oculorum caligini scintillationique,⁶ leni, stomacho,⁷ præcordiis, crudam ex aceto et melle, coriandro, ruta, menta,⁸ laseris radícula, sumtam acetabulis duobus matutino: tantamque esse vim, ut qui terat hæc, validiorem fieri se sentiat. Ergo vel cum his tritam, sorbendam, vel ex hoc intinctu sumendam. Podagræ autem⁹ morbisque articulariis⁷ illini cum rutæ, coriandri, et salis mica, hordei farina. Aquaquoque ejus¹⁰ decocta nervos articulosque mire juvari. Si foveantur¹ vulnera,⁸ et recentia et vetera, etiam carcinomata, quæ nullis aliis medicamentis sanari possint. Foveri prius aqua calida jubet, ac bis die tritam imponi. Sic etiam fistulas,¹

~~~~~

CAP. XXXIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Legendum videtur, selinoidea, sive selinoide, e Catone de Re Rust. cap. 157. unde hæc omnia sunt desumpta.' Dalec. selinada Gronov. et al. vett.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. e magno caule, e Catone.—3 Gronov. levem.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. scintillationibusque Gronov. et al. vett.—5 Gronov. et al. ante Harduin. vel stomacho.—6 Vet. Dalec. ruta, coriandro, salis mica, et hordei.—7 Vet. Dalec. articularibus.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. juvari, si foveantur. Item vulnera.—

NOTÆ

¹ Cato crispam] De Re Rust. cap. 157. p. 85.

² Prodesse tradit] Ibidem, pag. 86. Hæc ad verbum Plinius alter Valer. iv. 29. ubi hoc Catonis antidotum vocat.

³ Podagra autem] Idem Cato, pag. 86. 'Verum morbum articularium nulla res tantum pargat, quantum brassica cruda, si eam edes cum ruta et coriandro concisam.' Ita etiam Paxamus in Geopon. xii. 17. pag. 327. et

Plinius Valer. loc. cit.

⁴ Articulariis] Ita Mss. omnes. Plinius Valer. articularibus. Quædam Catonis exemplaria articulare morbum habent.

⁵ Aqua quoque ejus] Plinius Valer. iv. 29.

⁶ Si foveantur] Cato c. 157. pag. 85. Plinius Valer. iii. 22. Paxamus in Geopon. loc. cit.

⁷ Sic etiam fistulas] Vide Notas et Emend. num. 16.

et luxata, et humores⁹ evocari, quæque discuti opus sit. Insomnia etiam,^k vigiliasque tollere decoctam,¹⁰ si jejuni edant quamplurimam ex oleo, et sale. Tormina,^l si decocta iterum decoquatur, addito oleo, sale, cumino, polenta. Si ita sumatur sine pane, magis profuturam. Inter reliqua^m bilem detrahi¹¹ per viaum nigrum pota. Quin et urinamⁿ ejus qui brassicam esitaverit, asservari,¹² calefactamque nervis remedio esse. Verba ipsius subjiciam, ad exprimendam sententiam: 'Pueros^o pusillos si laves ea urina, nunquam debiles fieri.' Auribus quoque^p ex vino succum brassicæ tepidum instillari suadet. Idque etiam tarditati audientium prodesse asseverat. Et impetigines¹³ eadem sanari sine ulcere.

XXXIV. Græcorum quoque opiniones jam et Catonis causa poni convenit, in iis duntaxat, quæ ille prætermiserit. Biles detrabere non percoctam putant. Item alvum solvere, eandemque^a bis coctam sistere. Vino adversari,^b ut inimi-

~~~~~

9 Margo edd. Dalec. et Gronov. *fiatulas sanare et luxata*, e Catone; *fiatulas eluxatas et tumores* Gronov. et al. vett.—10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *unctam et caldam*, e Catone. Mox, si *j. edent* Chiffi.—11 Chiffi. *detrakit*.—12 Chiffi. *adjuvari jubet*.—13 *Porca petigines* Cato et Turneb. id est, vulvæ.

NOTE

^k *Insomnia etiam*] Cato loc. cit. p. 86.

^l *Tormina*] Cato c. 156. p. 84. et c. 157. p. 87.

^m *Inter reliqua*] Hæc paulo enucleatius Cato c. 156. p. 84.

ⁿ *Quin et urinam*] Cato c. 157. p. 87.

^o *Pueros*] Cato loc. cit. et Plinius Valer. iv. 29.

^p *Auribus quoque*] Verba hæc sunt Catonis c. 157. fere extremo: 'Auribus si parum audies, terito cum vino brassicam, succum exprimito, in aurem intro tepidum instillato: cito intelliges te plus audire.' Habet hoc ipsum Plinius Valer. i. 12. et Paxamus in Geopon. xii. 17. p. 336.

^a *Et impetigines*] Cato loc. cit. 'Deinde impetigini parce brassicam apponito, sanam faciet, et ulcus non faciet.' Paxamus in Geopon. loc. cit. *Λειχήνα δὲ ἔλαιον τὰ φύλλα προστρύβειν*. Impetigo, fœdatio cutis est, serpens cum pruritu, quam alii scabiem siccam, asperam, et prominentem intelligunt: alii morbum similem scabiei squamosum. Plerique *Λειχήνα* Græcis dici existimant, de quo jam c. 2. egimus. Delicias Turnebus facit, dum *porca petigines* hoc loco legit.

^b *Item alvum solvere, eandemque*] Hæc quoque tradit Galenus de Simp. Med. Fac. iii. 15. p. 70. et Diosc. ii. 145. et 146. 'Brassicam bis decoctam

cam vitibus. Antecedente^c in cibis caveri ebrietatem, postea sumta crapulam discuti. Hunc cibum^d et oculorum claritati conferre multum: succum vero crudæ^e vel angulis tantum tactis^f cum Attico melle, plurimum. Facillime concoqui, ciboque eo sensus purgari. Erasistrati schola clamat, nihil esse utilis stomacho nervisque, ideo et paralyticis et tremulis^g dari jubet, et sanguinem exscreantibus. Hippocrates^h coeliacis et dysentericis bis coctam cum sale. Item ad tenesum,^a et renum causa: lactis quoque^b ubertatem puerperis hoc cibo fieri judicans, et purgationemⁱ seminis. Crudus quidem^j caulis si mandatur, partus quoque emortuos pellit. Apollodorus^k adversus fungorum venena semen aut succum bibendum censet. Philistion opisthotonicis succum ex lacte caprino cum sale et melle. Invenio et a podagra liberatos edendo eam,

*****

CAP. XXXIV. 1 Cod. Dalec. *cruda angulis, vel tantum tactis.*—2 Sic Chiff.

NOTÆ

alvum astringere' Celsus pariter admonet II. 30. 'movere, si subcruda est,' c. 20.

^b *Vino adversari*] Si quis, dum coquitur brassica, vini paululum instillet, minime percoctum iri, ait Geopon. auctor v. 11. pag. 131. De hac antipathia rursum c. 36.

^c *Antecedente*] Hoc pariter anctor Geopon. loc. cit. Theophrastus, Eubalus, Apollodorus Carystius, Timæus, Nicochares, alique apud Athæneum, lib. I. p. 34. Aristoteles quoque, Problem. III. 17. p. 697. *Διὰ τὴν ἡ κρύβη παύει τὴν κραιπνότητα*; E Latinis etiam Cato ipse, c. 156. p. 83. 'Si voles in convivio multum bibere, cœnareque libenter, ante cœnam esto cradam brassicam quantum voles ex aceto: et item, ubi cœnaveris, comesto aliqua quinque folia: reddent te quasi nihil ederis, biberisque: bibesque quantum voles.'

^d *Hunc cibum*] Ita etiam Paxamus

in Geopon. XII. 17. pag. 338. Diosc. quoque, II. 146.

^e *Succum vero crudæ*] Marcellus Empir. c. 8. p. 55. 'Brassica cruda,' inquit, 'trita, cum pane candido maledacta subacta, ac fronti illita, dolorem oculorum plurimum relevat.'

^f *Et tremulis*] Dioscor. II. 146. *Τρομάδων*, quibus sunt artus tremuli.

^g *Hippocrates*] De Morb. Mul. lib. II.

^h *Lactis quoque*] Hippocr. de Morb. Mul. lib. I. tex. 73. p. 460.

ⁱ *Et purgationem*] Hippocr. de Nat. Mul. tex. 29. pag. 376. et tex. 31. p. 391. Item de Morb. Mul. lib. I. tex. 74. p. 461.

^j *Crudus quidem*] Hippocr. loco citato proxime, commanducatam brassicam menses trahere prodidit: affricatam, partum ejicere, p. 377.

^k *Apollodorus*] Paxamus quoque in Geopon. loc. cit.

decoctæque jus bibendo. Hoc et cardiacis datum,¹ et comitialibus morbis, addito sale. Item splenicis^{4,1} in vino albo per dies XL. Ictericis,^m necnon et phreneticis radicis⁵ crudæ succum gargarizandum bibendumque demonstrat. Contra vero singultus cum coriandro et anetho, melle ac pipere, ex aceto. Illitam quoque prodesse inflationibus⁶ stomachi.ⁿ Item serpentium ictibus, et sordidis ulceribus, ac vetustis, vel ipsam aquam cum hordeacea farina: succum ex aceto, vel cum fœno Græco.^o Sic aliqui⁷ et articulis, podagrisque imponunt. Epinyctidas,^p ac quicquid⁸ aliud serpit in corpore, imposita levat. Item repentinas^q caligines: has et si manditur ex aceto. Sugillata vero et alios livores pura⁹ illita. Lepras,^r et psoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic et fluentes^{10,3} capillos retinet. Epicharmus testium et genitalium malis hanc utilissime imponi asserit.¹¹ Efficacius eandem cum faba trita. Item convulsis cum ruta. Contra ardorem febrium et sto-

Edd. ante Brotier, *tenesmon*.—3 Vet. Dalec. *datur*.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Item spleneticis* Gronov. et al. vett. *Idem spleneticis* Vet. Dalec.—5 Chiffi. *raucis*.—6 Vet. Dalec. *inflammationibus*.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. *farina*. *Succum ex aceto et fœno Græco* aliqui, e Diosc.—8 Chiffi. *et quicquid*.—9 Vet. Dalec. *cum sulphure*.—10 *Sic effluentes* Chiffi.—11 ¹ Ita quidem Editio princeps. At in Mas. Reg. 1. et 2. deest verbum, *asserit*. Unde melius supplendum, *assererat*. Sic

NOTE

¹ *Item splenicis*] Hæc pariter Paxamus, loc. cit. Et Diosc. *σπληνικὸς ὀφθαλμῖ*, loc. cit.

^m *Ictericis*] Et his quoque in vino albo dari per dies XL. Paxamus præcipit loc. cit. Sunt autem icterici, qui ictero morbo laborant, quem Varro vocat reginm morbum, ut dicemus XXII. 53. Vnigus in Gallia a colore flavo, *la Jaunisse*.

ⁿ *Inflationibus stomachi*] Ita libri omnes, etiam Mas. non, ut quidam voluere, *inflammationibus*. Sunt enim diversæ eæ affectiones stomachi, ut Celsus docet IV. 6. de morbis stomachi: 'Modo ingens calor,' inquit,

'modo inflammatio, modo exulceratio afficit.'

^o *Vel cum fœno Græco*] Cum aceto, et fœni Græci farina, podagricis articularioque morbo prodesse, ulceribus quoque sordidis ac vetustis, auctor est Diosc. II. 146.

^p *Epinyctidas*] Diosc. loc. cit.

^q *Item repentinas*] Diosc. loc. cit. brassicam ait auxiliari plurimum iis, quibus est obtusior oculorum acies: *ἀμβλυνοπούσι δὲ βοηθεῖ ἰσθιομένη*.

^r *Lepras*] Paxamus loc. cit. iisdem fere verbis.

³ *Sic et fluentes*] Diosc. loc. cit. *Ἐγχει δὲ καὶ ῥύον τῶν ἐν κεφαλῇ τριχῶν*.

machi vitia cum rutæ semine: et ad secundas.¹ Et muris aranei¹² morsus, foliorum aridorum farina alterutra parte¹³ exinanit.

XXXV. Ex omnibus brassicæ generibus suavissima est cyma,^a etsi inutilis habetur, difficilis in coquendo, et renibus contraria. Illud quoque non est omittendum, aquam decoctæ, ad tot usus laudatam, foetere humi effusam. Stirpium brassicæ aridorum cinis, inter caustica^b intelligitur. Ad coxendicum dolores cum adipe vetusto.¹ At cum lasescere et aceto in vicem psilothri^c evulsis illitus pilis, nasci alios prohibet. Bibitur et cum oleo suffervefactus, vel per se elixus, ad convulsa et rupta intus, lapsumque ex alto. Nulla ergo sunt crimina brassicæ? immo vero apud eosdem animæ gravitatem facere, dentibus et gingivis nocere: et in Ægypto^d propter amaritudinem non estur.²

XXXVI. Sylvestris, sive erraticæ, immenso plus effectus laudat Cato,^e adeo ut aridæ^f quoque farinam in olfactorio^g collectam, vel odore¹ tantum naribus raptō, vitia

~~~~~

enim loquebantur antiqui.¹ Brotier.—12 Vet. Dalec. vitia cum aceto, cum rutæ semine ad secundas, et muris aranei.—13 Idem Vet. altius tumentes partes.

CAP. XXXV. 1 Chiffi. vetusto ac. Gronov. et al. ante Harduin. pervetusto.—2 Vet. Dalec. non edi.

NOTE

¹ *Et ad secundas*] Subintellige, ejiciendas: *εμβαλεῖν χορὰ* dixit Hippocrates de Morb. Mnl. i. 122.

² *Alterutra parte*] Sive superne vomitum, sive inferne alvum ciendo.

^a *Cyma*] In omni, inquit, brassicæ genere, cyma quidem suavissima est, ut agnoscunt omnes subtilioris gulæ magistri: est enim, ut dictum est XIX. 41. ipsorum caulium tenerior delicatiorque canaliculus: sed idem tamen est medicinæ inutilis: quippe difficilis in coquendo, &c. Cave credas brassicæ genus cymam appellari.

^b *Inter caustica*] *Καυστικά* medicamenta sunt, quæ adurendi vim ha-

bent.

^c *In vicem psilothri*] *Ψιλοθρον, φάρμακον πρὸς ψιλωσιν τῶν τριχῶν*, medicamentum ad evellendos pilos, quasi depilatorium.

^d *Et in Ægypto*] Diosc. ii. 145.

^e *Laudat Cato*] Cap. 157. pag. 87. et 88.

^f *Adeo ut arida*] Cato loc. cit. pag. 88. 'Si polypus in naso introierit, brassicam erraticam aridam tritam in malum conjicito, et ad nasum admoveo: ita subducito sursum animam quamplurimum poteris: in tri-duo polypus excidet,' &c.

^g *In olfactorio*] 'Olfactorium,' inquit Joan. de Janua, 'vas est un-

earum graveolentiamque sanare affirmet. Hanc alii petreæam vocant,^b inimicissimam vino,ⁱ quam præcipue vitis fugiat; aut, si non possit fugere, moriatur. Folia habet una,^j parva, rotunda, lævia, plantis oleris similior,^k candidior sativa, et hirsutior. Hanc inflationibus mederi, melancholicis quoque, ac vulneribus recentibus, cum melle, ita ne solvantur ante diem septimum: strumis, fistulis, in aqua contritam, Chrysippus auctor est. Et alii vero compescere mala corporis quæ serpant: nomas vocant.^l Item excrescentia absumere. Cicatrices ad planum redigere. Oris ulcera et tonsillas, manducatam et coctam, succo gargarizato cum melle tollere. Item psoras, et lepras veteres, ipsius tribus partibus cum duabus aluminis in aceto acri illitis. Epicharmus satis esse eam contra canis rabiosi morsum imponi. Melius si cum lasere, et aceto acri. Necari quoque canes ea, si detur, ex carne. Semen ejus tostum auxiliatur contra serpentes, fungos, tauri sanguinem.^m Folia cocta splenicisⁿ in cibo data, et cruda illita

CAP. XXXVI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *pulvere*, e Catone.—2 Gronov. et al. vett. ante Harduin. *bina*.—3 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *serpentes, fungorumque venena, tauri sanguinem* Gronov. et al. vett.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *splenicis* Gronov. et al. ⁿ*splenicis* Chiff. hic et alias sem-

NOTÆ

guentarium muliebri, in quo odora-
menta gestantur, nempe ex Isidoro
xix. 31.

^b *Petreæam vocant*] Quod in locis
petrosis, præruptisque nascitur, *ἐν*
κρημαδέσει τόποις, ut ait Diosc. ii.
147. a quo hæc *ἀγρία κρύβη* vocatur.
Hæc eadem illa est, inquit Ruellius
ii. 132. pag. 446. quæ tot exercuit,
immo fere occidit Grammaticos, illo
Satirici senariolo vaticinante, quan-
tam crucem nostris Criticis olim po-
neret, 'Occidit miseros crambe repe-
tita magistros.'

ⁱ *Inimicissimam vino*] Quippe cui
si vitis asseratur, a brassica recedat
ea quam possit longissime, ut quidem

prodit auctor Geopon. v. 11. pag.
131. Paxamus apud eundem aucto-
rem, xii. 17. pag. 339. ait aut tabe-
tum brassicam, aut vitem interituram
esse. De hac inimicitia iterum Pli-
nius xxiv. 1.

^j *Folia habet una*] Ita Reg. 1. cod.
Alii *bina* legunt: sed falso. *Una*
vero idem est, atque unius generis,
ac modi.

^k *Oleris similior*] Hoc est, brassicæ
sativæ.

^l *Nomas vocant*] *Νομαί* sunt τὰ ρε-
µόμενα τῶν ἐλκῶν, ulcera serpentia
quæ depascunt.

^m *Tauri sanguinem*] Et adversus
taurini sanguinis epoti venenum anxi-

cum sulfure et nitro prosunt. Item mammarum duritiæ. Radicum cinis uvæ in faucibus tumenti tactu medetur: et parotidas cum melle illitus reprimit: serpentium morsus sanat. Virium brassicæ unum et magnum argumentum addemus, et mirabile. Crustæ si occupent intus vasa omnia, in quibus aquæ fervent in tantum, ut non sit eas avelere, si brassica in iis^s decoquatur, abscedunt.

XXXVII. Inter sylvestres brassicas et lapsana^a est, pedalis altitudinis, hirsutis foliis, sinapi similis,¹ nisi candidior esset flore. Coquitur in cibo.^o Alvum lenit et mollit.²

XXXVIII. Marina brassica^p vehementissime ex omnibus alvum ciet. Coquitur propter^q acrimoniam cum pingui carne, stomacho inimicissima.

XXXIX. Scillarum^a in medicina alba est quæ masculus, foemina nigra. Quæ candidissima fuerit, utilissima erit. Huic aridis tunicis^b direptis quod reliquum e vivo^c est, consectum suspenditur lino, modicis intervallis. Postea arida^d frustra in cadum aceti quam asperrimi pendentia

~~~~~

per.' Dalec.—5 Vett. quædam edd. in his.

CAP. XXXVII. 1 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. Male emendatum in recentioribus editionibus, napi simillimis.' Brotier. napi simillimis edd. Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—2 Ita codd. Harduin. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. leniter emollit Gronov. et al. vett.

NOTÆ

harl brassicæ semen, anctor est Diosc. in Alexipharm. cap. 25.

^a Lapsana] De qua XIX. 41.

^o Coquitur in cibo] Et caulis et folia, inquit Diosc. II. 142.

^p Marina brassica] Hæc totidem verbis Diosc. II. 148. Galenus item de Fac. Simp. Med. lib. VII. pag. 196. A Lobelio pingitur id brassicæ genus in Observ. pag. 329. quale in horto Regio vidimus.

^q Coquitur propter] Iisdem verbis Diosc. loc. cit.

^a Scillarum] Delibata hæc jam XIX. 30.

^b Huic aridis tunicis] Hanc ipsam aceti scillini concinnandi rationem vide apud Columellam XII. 33. Marcellum Empir. cap. 20. pag. 149. et apud Diosc. V. 25.

^c Quod reliquum e vivo] E medio, quod tenerius, interiusque est. Marcellus Empir. cap. 34. pag. 232. 'Scillæ bulbi,' inquit, 'quod interius est.' Tò νεώτερον, quod intimum est meditullium, inquit Diosc. II. 202.

^d Postea arida] In umbra siccata. Hæc totidem verbis Diosc. loc. cit. Sectas taleolas vocat Columella XII. 33.

- immerguntur,¹ ita ne ullā parte vas contingant. Hoc fit ante solstitium,² diebus XLVIII.³ Gypso deinde oblitus cadus ponitur sub tegulis, totius diei Solem accipientibus. Post eum numerum dierum tollitur vas, scilla eximitur, acetum transfunditur. Hoc clariorem⁴ oculorum aciem facit. Salutare est⁵ stomachi laterumque doloribus, parum⁶ summum binis diebus. Sed tanta vis est, ut avidius haustam extinctæ⁷ animæ momento aliquo speciem præbeat. Prodest et gingivis, et dentibus, vel per se commanducata. Tineas⁸ et reliqua ventris animalia pellit ex aceto et melle sumta.
- Linguae quoque⁹ recans subjecta præstat, ne hydropici sitiant.⁶ Coquitur pluribus⁷ modis: in olla, quæ conjiciatur in clibanum aut furnum, vel adipe aut luto¹ illita, aut frustatim in patinis. Et cruda¹ siccatur, deinde conciditur,

CAP. XXXIX. 1 Chiffi. *merguntur*.—2 'Hæc clausula in Chiffi. sequitur eam, cui hic præponitur, hoc modo, *Gypso deinde, &c. Hoc fit,* &c. Dalec. Verba, *Hoc fit a. s. d. XLVIII.* uncia inclusa sunt in Gronov. et al. vett.—3 Vet. Dalec. *pauca*.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *tincla* Gronov. et al. vett.—5 *Tonias* Vet. Dalec.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *situm sentiant* Gronov. et vulgg.—7 Edd. vett. *plurimis*.—8 Dalec. *innat* cibis.

NOTE

* *Hoc fit ante solstitium*] Discrepat Columella, qui diebus ante vindemiam xl. id fieri præcipit.

¹ *Hoc clariorem*] Dioscor. v. 35.

² *Salutare est*] Stomachicis, et illis qui ægre cibum concoquunt. Diosc. loco proxime cit.

³ *Lingua quoque*] Plinius Valer. III. 12. plane ad verbum. Apuleius quoque cap. 42. tit. 4.

⁴ *Coquitur pluribus*] Ita Diosc. II. 202.

⁵ *Vel adipe aut luto*] Dioscor. loc. cit. *Ἐπὶ δὲ ἡ πηλὴ περιχλάσεται, καὶ δίδεται εἰς κλίβανον, ἢ ἐν θράκων ἐγκρύπεται, μέχρις ἂν ὑπερβῇ ἰκανῶς τὸ περιχλόμενον σταῖς. Farina subacta, lutove oblituitur, et in clibanum conjicitur, aut prunis obruitur, donec ambiens crusta sufficienter tosta sit. Ex hisdem, ut*

videtur, fontibus uterque hausit. At vocem ambiguum *σταῖς*, quæ et *adipem*, et *farinam subactam*, *fermentumve* significet, *de la paste*, cur adipem potius reddiderit quam farinam, non liquet. Hesychius, pag. 862. *Ἐτέρα, ἄλευρα, ζύμα. Ἀρίστερος, λίπος.* Nisi forte numero solum multitudinis, ut Hesychius innuit, *fermentum* significet, ac *farinam*: numero singulari, *adipem*. At adipe involvi, incoquique scillam, minus commodum videtur, quam si id farina fiat subacta.

⁶ *Et cruda*] Hæc quoque Diosc. II. 202. Theod. Priscianus, I. 22. de apum percussibus, vel scorpionum, ceterorumque serpentium: 'Scilla cruda trita imponitur, et statim curat.'

coquiturque in aceto, tum serpentium ictibus imponitur. Tosta quoque¹ purgatur, et medium ejus iterum in aqua coquitur. Usus sic coctæ^m ad hydropicos, ad urinam ciendam tribus obolis cum melle et aceto potæ. Item ad splenicos, et stomachicos,^a (si non sentiant ulcus,)° quibus innatet cibus.^b Ad tormina,^p regios morbos, tussim veterem cum suspirio. Discutit et foliis^q strumas, quadrinis diebus soluta. Furfures^r capitis,⁹ et ulcera manantia illi-

—9 Codd. Regg. Brot. et Editio princeps, *quadrimis diebus*, &c. Cod. Dalec. *quadrinis diebus furfures capiti*, &c. Vet. Dalec. *quadrinis diebus sola*.

NOTE

¹ *Tosta quoque*] Plinius Valer. III. 12. ad verbum: et Scribonius Largus Compos. 76.

^m *Usus sic coctæ*] Diosc. loco cit. Apuleius quoque, cap. 42. tit. 1. et ante hos Celsus III. 21. Plinius Valer. loc. cit. 'Scillæ bulbus torretur, deinde purgatur, et medium ejus in aqua coquitur: cum madidum est, ex eo tres oboli dantur potni ex melle et aceto: evacuatur per urinam.' Theodorus Priscianus lib. IV. 'Ad hydropem:' 'Squilla, id est, bulbus, sub prunis farno assatur: deinde circumpurgatur, et medietas ejusdem bulbi in aqua coquitur: posteaquam coquendo colorem mutaverit, tollitur. Ex quo bulbo scrupulus unus et dimidiis teritur cum oxymelle: tribus cyathis calefactum, bibendum datur: omnem calamitatem per urinam evacuat.'

^a *Item ad splenicos, et stomachicos*] Diosc. loc. cit. *Καὶ στομαχικῶν ὡς ἐντολάει τὰ ἑρλῆ. Stomachicis quibus innatet cibus.* Celsus IV. 9. in lienis morbo 'acetum acre sorbere per se, et magis etiam quod scilla conditum sit, expedire' ait. *Σπληνικὸς* est *lienosus*, sive qui lienis indurationem patitur. Vide Galen. *κατὰ τόπους*, IX. 2. pag. 598. *Στομαχικὸς*, qui stomacho, hoc est, ventriculi orificio, labo-

rat, et cibum continere nequit. Vocis hujus acceptiones alias vide apud eundem Galen. *κατὰ τόπους*, VIII. 2. pag. 563.

^o *Si non sentiant ulcus*] Cavendus enimvero scillæ usus lia, quibus interna quæpiam exulceratio est, inquit Dioscor. II. 202. *Φυλάττεσθαι δὲ αὐτῆς τὴν δόσιν δεῖ, ἐφ' ὃν ἔλκεσις τίς ᾖσιν ἀντὶς.*

^p *Ad tormina*] Diosc. loc. cit. *Καὶ ἐπὶ λυτέρου, στροφουμένων, βηττότων χροπύων, ὁσθηματικῶν, ἀναφορικῶν.* Celsus IV. 4. ad tussim pariter veterem 'delingere scillam' jubet. Scribonius Largus Compos. 76. 'Ad suspirium faciunt bene inter simplicia quidem acetum scillites, quod vocant, cochleario ter quaterve sumtum in die. Prodest et ipsa scilla, argilla circumdata, et furno cocta, purgatis exterioribus putaminibus, et quod tenerimum est ejus mellis duabus partibus Attici admixtum et tritum, cochleario semel in die hibe sumtum profuit multis.'

^q *Discutit et foliis*] Theod. Priscianus I. 9. ubi de furunculis, et strumis: 'Scilla quoque,' inquit, 'si contrita in vicem cataplasmati imponatur, quatuor diebus permanens continua, duritias solvit.'

^r *Furfures*] Hanc vim bulbis ascri-

ta, ex oleo cocta.¹⁰ Coquitur^a et in melle cibi gratia, maxime uti coctionem facias. Sic et interiora^b purgat. Rimas pedum^c sanat in oleo cocta, et mixta resinæ. Semen ejus lumborum dolori ex melle imponitur. Pythagoras^d scillam in limine quoque januæ suspensam malorum medicamentorum introitum pellere tradit.

XL. Ceterum bulbi ex aceto et sulfure vulneribus in facie medentur. Per se vero triti nervorum contractioni, et ex vino porrigini:^e cum melle, canum morsibus:^f Erasistrato^g placet cum pice. Sanguinem idem eos sistere tradit illitos cum melle. Alii, si e naribus fluat, coriandrum et farinam adjiciunt. Theodorus et lichenas^h ex aceto bulbis curat: et erumpentiaⁱ in capite, cum vino austero aut ovo. Et bulbos epiphoris idem illinit, et sic lippitudini medetur. Æque vitia quæ sunt in facie, eorum rubentes^j maxime, in Sole illiti cum melle et nitro emendant: lentiginem cum

Furfures, &c.—10 Ita eodd. Harduin. Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. l. 2. 3. et recentt. *ex eo cocta* Gronov. et al. vet.

CAP. XL. 1 Dalec. ut *Erasistrato*.—2 Vet. Dalec. aut *cymino cocti*; Chiffi.

NOTÆ

bit Diosc. II. 20. cum nitro cocto.

^a *Coquitur*] Diosc. totidem verbis, II. 202.

^b *Sic et interiora*] Quoniam sic sumpta, viscida excrementa alvo detrahit, inquit Diosc. loc. cit.

^c *Rimas pedum*] Diosc. loc. cit. et Marcellus Empir. cap. 34. pag. 332. totidem verbis.

^d *Pythagoras*] Et Diosc. quoque loc. cit. *Ἔστι δὲ καὶ ἀλεξίφάρμακον ὄλη πρὸ τῶν θυρῶν κρεμασμένη*. Sic etiam Zoroastres in Geopon. xv. l. pag. 406. Quin et vulpes quoque, gnara lupo et scillam adversari, pro speluncæ foribus scillam aspendit, quæ lupum ab ingressu arceat, teste Habdarrahmano Ægyptio, cap. 23. pag. 96. Scilla vim expiandi habere credita olim: quare apud Theophr. in

Charact. superstitiosus subinde se scillæ circumlatione purificat. Vide Casanboni Notas in eum locum.

^e *Porrigini*] *Furfuribus, verrucis*, Diosc. II. 200. et Marcellus Empir. cap. 4. pag. 40.

^f *Canum morsibus*] Diosc. loc. cit. cum melle, ac pipere trito.

^g *Theodorus et lichenas*] Proximum certe licheni et affine malum, elephantiasin, hoc medicamento sanari auctor est Plinius Valer. II. 57. et Q. Serenus cap. 11. huic propellendo malo, inquit, 'Non frustra bulbos, et sulfura jungis aceto.'

^h *Et erumpentia*] Subintellige ulcera: *ἀχῆρας* dixit Diosc. loc. cit.

ⁱ *Eorum rubentes*] E bulbis ii maxime, quorum cortex radicis rubet. Dioscoridi II. 200. *βαλβὸς πυρρός*.

vino,^f aut cucumi cocto.² Vulneribus quoque³ mire prosunt per se, aut, ut Damion, ex mulso,^h si quinto die solvantur. Iisdem et aurículasⁱ fractas curat, et testium pituitas.^j In articulorum doloribus miscent farinam. In vino cocti^k illiti^l ventri, duritiam præcordiorum emolliunt. Dysentericis^l in vino ex aqua cœlesti temperato dantur. Ad convulsa intus, cum silphio pilulis fabæ magnitudine. Ad sudorem^m tusi illinuntur. Nervisⁿ utiles: ideo et paralyticis dantur. Luxata^o in pedibus, qui sunt frusti ex his, citissime sanant cum melle et sale. Venerem maxime^p Megarici stimulant: hortensii^q partum, cum sapa aut passo sumti: sylvestres, interaneorum plagas et vitia, cum silphio pilulis devoratis, sedant. Et sativorum semen contra phalangia bibitur in vino. Ipsi ex aceto illinuntur contra serpentium ictus. Semen antiqui bibendum insanienti-

aut cum cucumi.—3 Vet. Dalec. et illiti. Moz, Gronov. duritiem.—4 Dalec. esculentis, e Diosc.

NOTÆ

^f *Lentiginem cum vino*] Cum melle maluit Q. Serenus cap. 12. 'Proderit et bulbus mellis dulcedine victus.'

^g *Vulneribus quoque*] Hæc Plinius Valer. ad verbum, 111. 20.

^h *Aut, ut Damion, ex mulso*] Vide Notas et Emend. num. 17.

ⁱ *Iisdem et aurículas*] Diosc. 11. 200.

^j *Et testium pituitas*] Sic, opinor, aquosos testium tumores vocat. Dolorum testium simpliciter Marcellus Empir. appellat, c. 33. p. 228. 'Bulbi ex mulso triti atque illiti, dolentibus testiculis medentur.'

^k *In vino cocti*] Plinius Valer. 11. 15. 'Bulbi triti,' inquit, 'illiti ventri, bene molliunt, et præcordiorum tumorem curant.'

^l *Dysentericis*] Plinius Valer. 11. 28. 'Dysentericæ compescendæ:' 'Per se bulbi triti dantur, et in vino austero potio miscetur.'

^m *Ad sudorem*] Compescendum. Delph. et Var. Clas.

Diosc. 11. 200.

ⁿ *Nervis*] Largiore tamen cibo sumtos nervis nocere bulbos ait Diosc. 11. 200.

^o *Luxata*] Diosc. 11. 200. Græci *σπρέμματα*, *luxata*, seu artus luxatos vocant, cum suo loco mota ossa legitimos naturæ in ea parte motus cum dolore remorantur.

^p *Venerem maxime*] Hoc de bulbis satis universæ prodidit Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vi. p. 164. et Diosc. loc. cit. De Megaricis inprimis Ovidius a nobis laudatus XIX. 30. De Regiis appellatis, Athenæus lib. 11. pag. 64. Referrî hinc forte potest vulgata illa apud eundem Athenæum loc. cit. parœmia: *ἡ δὲ παροιμία φησὶν, ὁδὸν σ' ὁρῆσαι βολεῖς, ἀν μὴ νεῦρ' ἔχῃς. Nervis carentem juveris bulbus nihil.* De qua Erasmus consule, Chiliad. 14. Cent. 2. Adag. 42.

^q *Hortensii*] Idemque sativi, æsculentique appellati.

Plinius.

9 M

bus dabant. Flos bulborum tritus crurum maculas varietatesque igne factas emendat. Diocles oculos^a hebetari ab iis putat. Elixos assis minus utiles esse adjicit, et difficile concoqui ex vi uniuscujusque naturæ.

XLi. Bulbinem^a Græci vocant herbam porraceis foliis, rubicundo bulbo. Hæc traditur vulneribus mire utilis duntaxat recentibus. Bulbus, quem^b vomitorium vocant ab effectu, folia habet nigra, ceteris longiora.^c

XLII. (X.) Utilissimus^c stomacho cibus asparagi traduntur.^d Cumino quidem^d addito inflationes stomachi colique discutiunt: iidem oculis^e claritatem afferunt.^f Ventrem leniter^f molliunt. Pectoris et spinæ doloribus, intestinorumque vitiis presunt, vino cum coquantur addito.^g Ad lumborum^g et renum dolores, semen trium obolorum pondere, pari^h cumini bibitur. Venerem^h stimulant. Uri-

~~~~~

CAP. XLI. 1 Codd. ap. Brotier, et Editio princeps, *folia habet multo ceteris longiora*.

CAP. XLII. 1 Ita Hardain. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *asparagi, ut traditur Gronov. et al. ante Harduin. Inter utilissimos stomachi cibos asparagi traduntur Chiffi.*—2 Hæc clausula, *iidem oculis claritatem afferunt*, deest in cod. Dalec.—3 Chiffi. *cum coquantur adjecto.*—4 Idem codex, *parte.*—5 Ita

NOTÆ

^a *Diocles oculos*] Diphilus quoque Siphnius apud Athen. l. ii. p. 64.

^b *Bulbinem*] Βολβίνη dicitur Theophrasto Hist. vii. 13. et Matroni apud Athen. l. ii. p. 64.

^c *Bulbus, quem*] Oribasii interpretis l. xi. p. 193. post Diosc. l. ii. p. 201. 'Bulbus, qui ad ciendum vomitum accommodatus dicitur, folia habet . . . multo longiora, quam is qui edendo est,' &c. Dioscoridi, Βολβός ἐμμενός, κ. τ. λ. A similitudine quam folio cum junceis habet, Hispani Jonquillas nuncupant: a quibus et Galli *Jonquille*: *Jonquille d'Espagne*: *grande Jonquille*: *petite Jonquille*. Pingitur a Dodonæo, p. 226. Sed et quisquis bulbus vomitum ciet, vomitorius dici potest. Vide Anguillaram, par. 7. p. 119.

^c *Utilissimus*] Hæc Plinius Valer. ad verbum, iv. 30.

^d *Cumino quidem*] Plinius Valer. loc. cit.

^e *Iidem oculis*] Plinius Valer. loc. cit.

^f *Ventrem leniter*] Plinius Valer. loc. cit. Diosc. ii. 152. et Diocles apud Athen. l. iii. p. 120.

^g *Ad lumborum*] Plinius Valer. ix. 36. 'Asparagi semen et cumini,' inquit, 'pari pondere tritum, et ex vino vel aqua calida potui datum, emendat lumborum et renum vitia.' Et Q. Serenus c. 26. de lumbis et renibus sanandis: 'Aut caput asparagi cum vino sume vetasto, Sen mavis, appone: modus conducit uterque.'

^h *Venerem*] Plinius Valer. iv. 36.

nam¹ cient utilissime, præterquam⁵ vesicam exulcerant. Radix quoque,³ plurimorum prædicatione, trita, et ex vino albo pota, calculos quoque exturbat, lumborum et renum^k dolores sedat. Quidam et ad vulvæ¹ dolorem radicem cum vino dulci propinant. Eadem in aceto^m decocta contra elephantiasin⁶ proficit. Asparago trito ex oleo⁷ perunctum pungi ab apibus negant.

XLIII. Sylvestrem asparagum aliqui Libycum vocant,ⁿ Attici hormenum.^{1°} Hujus ad supra dicta^p omnia efficacior vis, et candidiori major. Regium morbum^q extenuat. Veneris causa aquam eorum decoctam bibi jubent ad heminam. Ad idem et semen valet cum anetho, ternis utriusque^a obolis. Datur et ad serpentium ictus succus decoctus. Radix miscetur radici marathri inter efficacissima auxilia. Si sanguis per urinam reddatur, semen asparagi,³

eodd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *præter quod* cod. Dalec. *præterquam quod* Gronov. et al. vett.—6 Cod. Dalec. *elephantiam*.—7 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cum oleo* Gronov. et al. vett.

CAP. XLIII. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aliqui corrudam, aliqui Libycum* *orminium* Gronov. et al. ante Harduin. *hormenium* Vet. Dalec.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *utrumque* edd. vett. et Gronov.

NOTE

¹ *Urinam*] Plinius Valer. loc. cit.

³ *Radix quoque*] Diosc. II. 152. Plinius Valer. II. 36. et IV. 30. 176. et 179. Marcellus Empir. c. 25. pag. 173. et c. 26. p. 176.

^k *Lumborum et renum*] Diosc. loc. cit. Marcellus Empir. c. 25. p. 173. Plinius Valer. II. 36. et IV. 30. Apuleius c. 84. tit. 4.

¹ *Quidam et ad vulvæ*] Plinius Valer. IV. 30.

^m *Eadem in aceto*] Plinius Valer. loc. cit. 'Contra elephantiasim efficacius creditur.' Marcellus Empir. c. 19. p. 130. 'Radix asparagi decocta in aceto, et elephantiosis rationabiliter imponitur.' Apuleius c. 84. tit. 3.

'Ad elephantiosos.' 'Herbæ asparagi radix cocta contrita imponatur elephantiaci, liberabitur.'

ⁿ *Libycum vocant*] Apuleius c. 84. 'Græci myacanthan, alii asparagon agrion, Latini corrudam, alii asparagum agrestem, alii asparagum rusticum, alii asparagum nostrum.' Nostrum cum dicit, Libycum, opinor, intelligit. Fnit enim is ex Africa, opido Madaura.

^o *Attici hormenum*] Vide quæ diximus XIX. 42.

^p *Hujus ad supra dicta*] Athenæus lib. II. p. 62.

^q *Regium morbum*] Diosc. II. 152.

et apii, et cumini ternis obolis in vini cyathis duobus, quin diebus, Chrysippus dari jubet. Sic et⁴ hydropicis contrarium esse, quamvis urinam moveat, docet: item Veneri.⁵ Vesicæ quoque, nisi decoctum: quæ aqua si canibus⁶ detur, occidi eos. In vino decoctæ⁷ radicis succum, si ore contineatur, dentibus mederi.

XLIV. (XI.) Apio⁸ gratia in vulgo est.⁹ Namque rami largis portionibus per jura innatant, et in condimentis peculiarem gratiam habent. Præterea oculis¹⁰ illitum cum melle, ita ut subinde foveantur ferventi succo decocti, aliisque membrorum epiphoris: per se tritum, aut cum pane, vel polenta impositum, mire auxiliatur. Pisces quoque si ægrotent in piscinis, apio viridi recreantur.¹¹ Verum apud eruditos non aliud erutum terra in majore sententiarum va-

~~~~~

—3 Chiffi. et asparagi.—4 Is et margo edd. Dalec. et Gronov.—5 Cod. Dalec. decoctum aqua. Si canibus.

CAP. XLIV. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Apio gratia vulgo est Gronov. et al. vett.—2 Vet. Dalec. creatum.—3 Cod.

NOTÆ

¹ Item Veneri] Chrysippum secutus Diosc. loc. cit. docet decoctum radicis asparagi haustum, πικρὸν ὑπερβαίνει καὶ ἄγονον, partum impedire, ac sterilitatem inducere.

² Quæ aqua si canibus] Et hoc ex aliorum sententia refert Diosc. loc. cit.

³ In vino decoctæ] Marcellus Empir. c. 12. p. 94. Apuleius c. 84. tit. 2. 'Ad dentium dolorem herbæ asparagi succum in ore oportet continere.' Plinius Valer. 1. 36. 'Asparagi sylvatici radicem in vino decoques: ex hoc in ore contineat: dolorem sedat: succusque ejus similiter facit.' Adde his Diosc. loc. cit. et Galenum de Fac. Simp. Med. lib. vj, p. 160.

⁴ Apio] Sativum intelligit, sive hortensæ: vulgo *Persilium* dicitur: etsi aliter sentire intelligo Aloisium

Anguillar. par. 7. p. 121.

⁵ Præterea oculis] Oculorum inflammationibus, πρὸς ὀφθαλμῶν φλεγμονὰς, inquit Diosc. III. 74. Oculorum epiphoris, (quæ Plinii hoc loco mens est, cum sequatur statim, 'aliisque membrorum epiphoris') Apuleius c. 118. tit. 1. 'Ad epiphoras oculorum: Herba apio trita bene cum pane molli, oculi tegantur: mirifice sanat.' Eadem habet Plinius Valer. 1. 14. Oculis tumentibus, vel dolentibus, apium imponi cum lacte mulieris Marcellus Empir. jubet, c. 9. p. 56. Theod. Priscianus 1. 10. 'de oculorum canis: Et caseus recens,' inquit, 'cum apiorum foliis contritis impositus, sæpe oculos liberavit: et panis mundus vino infusus, et cum oleo roseo tritus, par beneficium præstitit.'

rietate est.³ Distinguitur sexu. Chrysippus foeminam esse dicit crispioribus foliis et duris, crasso caule, sapore acri et fervido. Dionysius nigriorem, brevioris radiceis, vermiculos gignentem: ambo neutrum ad cibos admittendum, immo omnino nefas: nam id defunctorum^c epulis feralibus dicatum esse:⁴ visus quoque claritati inimicum. Caule foeminæ vermiculos gigni.^d Ideoque eos qui ederint, sterilescere,^e mares foeminasque.⁵ In puerperis^f vero ab eo cibo comitiales^f fieri qui ubera hauriunt. Innocentiorum tamen esse marem. Eaque causa est, ne inter nefastos frutices⁷ damnetur. Mammarum⁸ duritiam impositis foliis emollit. Suaviores aquas^h potui incoctum præstat. Succo maxime radiceis cum vino lumborum dolores mitigat. Eodem jure instillato gravitatem aurium. Semine

Dalec. *autoritate est.*—4 Vox *esse* non legitur hoc loco in cod. Dalec.—5 Hæc duo verba, *mares foeminasque*, desunt in cod. Dalec.—6 In *puerperis* codd. Dalec. et Chiffi.—7 Chiffi. *frutices*.—8 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller.

NOTE

^c *Nam id defunctorum*] In feralibus epulis usi convivarum corona ex apio. Suidas: *Σελίνου στέφανος. Πένθιμος* τὸ γὰρ σέλινον πένθει προσήκει, ὡς ἔφη καὶ Δαῖρες ἐν τῷ Περὶ ὀγόνων. Adde, ut Plutarchus est auctor, in Vita Timoleontis, coronari apio sepulera: unde vetus illud, 'Indigere apio,' de iis qui profligata valetudine utantur. Suidas, tom. II. p. 990. verbo, Τοῦ σελίνου δέεται, ἐπὶ τῶν ἀσφαλῶς νοσοῦντων. Καὶ γὰρ εἰδόμενοι τὰ μῆματα στεφανοῦν σελίνους, ὡς φασὶ Πλούταρχος. Arnobius contra Gent. lib. V. p. 169. 'Oblivioni etiam Corybantia sacra donentur, in quibus sanctum illud mysterium traditur, frater trucidatus a fratribus, interempti ex sanguine Apinam natam, prohibitum mensis olus illud apponi, ne a manibus mortui inexpliabilis contraheretur offensio.'

^d *Vermiculos gigni*] Cum e terra erutus Soli exponitur.

^e *Ideoque eos . . . sterilescere*] Dissentire a Chrysippo videtur auctor Geopon. XII. 13. Βρωθὸν δὲ τὸ σέλινον καταφερεστέρας εἰς τὰ ἀρροβία ποιεῖ τὰς γυναῖκας, κ. τ. λ. Habet eadem Simeon Sethi de Alim. tit. Σέλινον.

^f *Comitiales*] Comitiales fieri, qui apio in cibis utantur, auctor est Simeon Sethi loc. cit. Galenus tamen in Consilio, pro puero epileptico, tom. X. c. 4. p. 491. apium, σμυρνί- umque, quod genus apii est, degustari ab ejusmodi ægrotis utilissime admonet: πρῶτον δὲ καὶ σελίνου, καὶ σμυρνίου προσάψασθαι τότε συνολοί, κ. τ. λ.

⁸ *Mammarum*] Diosc. II. 74. Mammæ, inquit, χορδωδέντας, grumoso lacte turgentem, reprimit.

^h *Suaviores aquas*] Hinc ægris, quibus vino interdictum est, vel hydromeli, vel apiatam aquam præscribit Theod. Priscianus II. 2. 2. et 6.

urinam¹ ciet, menstrua, ac secundas partus.^{8j} Et, si foeveantur semine decocto, sugillata reddit colori.⁹ Cum ovi albo^k illitum, aut ex aqua coctum^l potumque renibus medetur: in frigida tritum oris ulceribus. Semen cum vino, vel radix cum veteri vino, vesicæ calculos frangunt. Semen datur et arquat is ex vino albo.

XLV. Apiastrum^m Hyginus quidem melissophyllum appellat. Sed in confessa¹ⁿ damnatione est venenatum in

Bipont. et Franz. *menstrua, secundas, ac partus* Vet. Dalec. *menstrua ac secundas, partus* Chiffi. *menstrua ac secundas partus* Gronov. et vulgg.—9 Vet. Dalec. *colorem*.

CAP. XLV. 1 *Sed confessa* Vet. Dalec. *Sed et in confessa* al.—2 Cod. Da-

NOTE

¹ *Semine urinam*] Diosc. loc. cit. Plinius Valer. IV. 2. 'de facultate apii': 'Nulla res fortius vel urinæ difficultates resolvit, vel fœminarum menstruis imperat.'

^j *Ac secundas partus*] Ita Mss. Reg. et Colb. 1. ut c. 28. hoc est, secundas a partu. Prius legebatur, *ac secundas partus*, aliena a Plinii mente sententia.

^k *Cum ovi albo*] Vel sic sugillatis sanandis, de quibus dictum est proxime, adhiberi jubet Marcellus Empir. c. 19. p. 181. 'Apium viride,' inquit, 'subtiliter tritum, cum ovi albo illitum, livoribus prodest.'

^l *Aut ex aqua coctum*] Hoc vero ad verbum Marcellus exscripsit, c. 26. p. 177.

^m *Apiastrum*] *Μελισσόφυλλον*, ab apibus, quæ ea herba plurimum lætantur. Illud est quod in coronamenta venire dicitur XXI. 29. Alii citraginem aut Melitænam, Galli Melissam vocant, *Melisse*, ou *citronelle*. Apiastrum ab Hygino vocari cœpit, eruditissimo alioqui viro, sed quem omnes hac in parte damnant, et, quod magis mirere, sequantur tamen. Nam Marcus Varro ita appellat, de Re Rust. III. 16. et Diosc. in Nothis p.

457. *Μελισσόφυλλον*, οἱ δὲ μελίττανος, οἱ δὲ μελίφυλλον... Ῥωμαῖοι ἀπίαστρον, οἱ δὲ κερράγω, κ. τ. λ. A Matthiolo pingitur in Diosc. lib. III. p. 836. In horto Regio septem melissæ genera diversa vidimus.

ⁿ *Sed in confessa*] Damnatur id vero, inquit, quod affinitatem habet nominis cum apiastro seu melissophyllo, quoniam et ipsum apiastrum vocatur: non eo sane, quod sit apibus gratum, ut melissophyllum, de quo proxime diximus: sed quod apium æmuletur: nam quæ ita desinunt, imitationem quandam, ut Grammaticis placet, important. Istud enim ipsum est, quod batrachion, et ranunculem appellant. Agemus de eo iterum XXV. 109. Apuleius c. 8. de scelerata: 'Græci,' inquit, 'batrachion dicunt... alii rhuselinon... alii selinon agrion... Latini apium rusticum, iidem apium risus, iidem apias-tellum,' &c. Hæc Sardonias herba est, de qua historici multa, et Diosc. in Alexiph. c. 14. Ruellium vide de Nat. Stirp. II. 116. p. 426. Agresti apio, hoc est, apiastro, similem herbam eam Sallustius facit. Adversus id venenum remedia plura Sennertus affert, Pract. lib. VI. p. 1055.

Sardinia. Contexenda enim^o sunt omnia, ex eodem nomine apud Græcos pendentia.¹

XLVI. Olusatrum,^p quod hipposelinum vocant, adversatur scorpionibus. Poto semine torminibus, et interaneis¹ medetur. Itemque difficultatibus¹ urinæ semen ejus decoctum ex mulso potum. Radix ejus¹ in vino decocta calculos pellit, et lumborum ac lateris dolores. Canis rabiosi morsibus potum et illitum medetur. Succus ejus¹ algentes calefacit potus. Quartum genus¹ ex eodem faciunt aliqui oreoselinon, palmum² alto frutice ac recto semine, cumino simili,^u urinæ et menstruis^v efficax. Helioselino vis privata contra araneos. Sed et oreoselino^w foeminae purgantur e vino.

XLVII. (XII.) Alio genere petroselinum quidam appellant in saxis natum, præcipuum ad vomicas, cochlearibus

lec. *splendentia*.

CAP. XLVI. 1 Ita codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. *torminibus*, *interaneis* Gronov. et al. vett. *torminibus interaneorum* Vet. Dalec.—2 'Vox *palmum* deest in V. C.' Dalec.

NOTÆ

^o *Contexenda enim*] Etiam ea, inquit, interdum connectimus, quorum tractatio et natura dissimilis, sed nominis affinitas maxima. Sic XXIII. 65. cum erineo, hoc est, caprifico arbore, erinei quoque herbæ vires explicat, 'propter gentilitatem,' inquit, hoc est, propter similitudinem nominis. Ea cautione admonet se melissophyllon ab apiastro Sardo discernere: nec alterutrum fieri mentionem, alterius admonitione, nisi propter quandam cognationem nominis.

^p *Olusatrum*] De quo XIX. 48. Hæc Plinius a Nicandro in Theriac. pag. 60.

¹ *Itemque difficultatibus*] Diosc. III. 78. totidem verbis Apuleius, c. 106. tit. 1. 'Ad vesicæ dolorem, et stranguriam:' 'Herba olusatrum trita ex passo in potu sumta, stranguriam

potenter emendat.' E Græcis quoque, unus instar omnium Theophr. hist. VII. 6.

¹ *Radix ejus*] Et petroselino has vires assignat Diosc. III. 77. At hipposelino sive olusatro, Theophr. loc. cit.

¹ *Succus ejus*] Hipposelino suo eadem vires attribuit Diosc. III. 78. *Θερμάλει τοὺς πρὸς οὐρᾶς, τὸν οὐρᾶν καὶ τὸν χυμῶν.*

¹ *Quartum genus*] Primum enim genus apii hortensii, seu sativi, statuitur. Alterum apiastri. Tertium, hipposelini.

¹ *Cumino simili*] Vide Notas et Emend. num. 18.

^v *Urinæ et menstruis*] Urinæ cientes, menstruisque pellendis. Diosc. III. 76.

^w *Sed et oreoselino*] Totidem verbis hoc Diosc. loc. cit.

binis succi additis in cyathum marrubii succi, atque ita aquæ calidæ¹ tribus cyathis. Addidere quidam buselinum,² differens brevitae caulis a sativo et radicis colore rufo, ejusdem effectus. Prævalere³ contra serpentes potu et litu.

XLVIII. Ocimum quoque⁴ Chrysippus graviter increpuit, inutile stomacho, urinæ; oculorum quoque⁵ claritati. Præterea insaniam⁶ facere, et lethargos, et jocineris⁷ vitia: ideoque capras id aspernari, hominibus quoque fugiendum censet.⁸ Addunt quidam⁹ tritum si operiatur lapide, scorpionem gignere: commandacatum et in Sole positum, vermes.¹⁰ Afri vero,¹¹ si eo die feriatnr quispiam a scorpione, quo ederit ocimum, servari non posse. Quinimmo¹² tradunt aliqui manipulo ocimi cum cancris decem marinis vel fluviatilibus trito, convenire ad id scorpiones ex proximo.¹³ Diodotus in empiricis, etiam pediculos¹⁴ facere ocimi cibum.

//////////

CAP. XLVII. 1 Vet. Dalec. atque aqua calida, omisso ita; Chiffi. atque ita calda aqua.—2 'Manscr. et oposelinon.' Dalec.—3 Vet. Dalec. Prævalet; alii vet. Peculiare, hæc. potum et litum. Cod. Dalec. finitum.

CAP. XLVIII. 1 Gronov. jocinoris.—2 Chiffi. censens.—3 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. Frustra recentiores addunt vermes afferre.' Brotier. vermes afferre Dalec. Gronov. Elz. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 Alii vero cod. Dalec.—5 Cod. Dalec. ocimum sanari. Quinimo.—6 Ita codd. Har-

NOTE

¹ Buselinum] Βουσέλιον, quasi majus apium: ut ab hortensi apio, cui brevitae caulis palmum non excedit, magnitudine dirimatur. Nam particula βοῦ in compositione dictiones augeat: a bovis magnitudine, qui βοῦς dicitur. Sic enim, auctore Festo, 'Bulimum Græci magnam famem dicunt, assueti magnis et amplis rebus præponere βοῦ, a magnitudine scilicet bovis. Hinc est, quod grandes pueros bupædas appellant: et mariscam ficum, busycon.'

² Prævalere] Alii peculiare legunt.

³ Ocimum quoque] Hæc Plinius Valer. ad verbum, IV. 21.

⁴ Oculorum quoque] Plinius Valer. loc. cit. Copiosiore cibo si sumatur

scilicet, oculis nocere prodidit Diosc. II. 171.

⁵ Præterea insaniam] Plinius Valer. loc. cit.

⁶ Addunt quidam] Plinius Valer. loc. cit. 'Ocimum,' inquit, 'edere nonnulli reformidant, quod commandacatum, et in Sole positum vermiculos gignit:' φυλδσοῦνται δὲ τῆς αἰτῆς, καὶ οὐκ ἐσθίουσι, διὰ τὸ μασσθῆναι καὶ τρεῖν ἐν ἡλίῳ σκυλῆμα γεννῆναι. Quod vero scorpionem gignat, falsum esse Galenus admonet, de Alim. Facult. II. 56. p. 365. tom. VI. Vide quæ diximus IX. 51.

⁷ Afri vero] Plinius Valer. loc. cit. Dioscorides contra loc. cit. Afros ait in ea esse hæresi, ut existiment,

Secuta ætas⁵ acriter defendit: nam⁷ id esse capras. Nec cuiquam mentem motam, et scorpionum¹ terrestrium ictibus, marinorumque⁸ venenis mederi ex vino, addito aceto exiguo. Usu quoque compertum deficientibus ex aceto odoratu⁹ salutare esse. Item lethargicis, et inflammatis refrigerationi. Illitum capitis¹ doloribus cum rosaceo, aut myrteo, aut aceto: item oculorum^j epiphoris impositum ex vino. Stomacho quoque^k utile, inflationes^l et ructum¹⁰ ex aceto dissolvere sumtum. Alvum sistere^m impositum, urinam ciere.ⁿ Sic et morbo regio et hydropicis prodesse. Choleras eo^o et distillationes¹¹ stomachi inhiberi. Ergo etiam cœliacis Philistion dedit: et coctum dysentericis, et colicis Plistonius.¹²^p Aliqui et in tenes-

~~~~~

duini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. a proximo Gron. et al. vett. Mox, *Diodorus* Gron. et al. ante Harduin.—7 Vox nam deest in Vet. Dalec. Mox, in eodem Vet. *capras, nec minus quam mentem aut rutam. Scorpionum.* Cod. Dalec. *mutari pro motam.*—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *draconumque marinarum,* e Diosc. Mox, *aceti exiguo* Chiffi.—9 Ita codd. Regg. Brot. 1. 2. *odoratum* al. ante Brotier. Mox, et i. *refrigerandis* Vet. Dalec.—10 Cod. Dalec. *inflationis ructum.*—11 Cod. Dalec. *prodesse etiam Cholericis. Eo distillationes;* Chiffi. *choleris distillationes.*—12 Chiffi. et contra *plistonius.*

NOTÆ

ai scorpione quis feriat, qui eo die ocimum ederit, incolumem eum fore.

¹ *Etiam pediculis*] *Pediculis infestari eos, qui ocimum adhibeant in cibis.*

⁵ *Secuta ætas*] Posteriores medici, inquit, innocuum esse ocimi esum defenderunt, contra Chrysippum: neque officere oculorum claritati, quandoquidem illud capras edunt, quibus est visus acutissimus, ut dictum est VIII. 76. neque insaniam facere, cum nemini compertum sit motam ex eo cibo mentem esse, &c.

^k *Et scorpionum*] Diosc. loc. cit.

^l *Illitum capitis*] Apuleius cap. 117. tit. 1. 'Capitis dolori medendo.' 'Herbam ocimum tritam cum oleo rosaceo, aut myrtino, vel aceto, fronti imponas: mirabiliter capitis dolo-

rem sanat.'

^j *Item oculorum*] Plinius Valer. i. 14. ad verbum. Et Apuleius c. 117. tit. 2. 'Ad epiphoras oculorum:'

'Ocimum ex vino optimo tritum, oculis illinitur.' Vide et Diosc. ii. 171.

^k *Stomacho quoque*] Plinius Valer. iv. 15.

^l *Inflationes*] Plinius Valer. iv. 20. et Diosc. loc. cit.

^m *Alvum sistere*] Plinius Valer. loc. cit. et ii. 27.

ⁿ *Urinam ciere*] Hoc de ocimi semine Diosc. loc. cit.

^o *Choleras eo*] Χολερά stomachi, intestinorumque pariter vitium est: nam et dejectio et vomitus est, intestina torquentur, bilis supra infraque erumpit: *Débordement de bile.*

^p *Et colicis Plistonius*] In Mas. Et

mo, et sanguinem exscreantibus, in vino: duritia quoque præcordiorum. Illinitur mammis, extinguitque^a lactis proventum. Auribus utilissimum infantium, præcipue cum adipe anserino. Semen tritum^r et haustum naribus sternutamenta movet, et distillationes^s quoque capiti¹³ illitum: vulvas purgat in cibo, ex aceto. Verrucas^t mixto atramento¹⁴ sutorio tollit. Venerem stimulat. Ideo etiam equis asinisque admissuræ tempore ingeritur.

(XIII.) Sylvestri ocimo^u vis efficacior ad eadem omnia: peculiaris ad vitia, quæ vomitionibus crebris contrahuntur. Vomiciisque vulvæ,¹⁵ contraque bestiarum morsus e vino radice efficacissima.

XLIX. Erucæ semen^a scorpionum venenis et muris aranei medetur. Bestiolas omnes^b innascentes corpori arcet:¹ Vitia cutis^c in facie cum melle illitum. Lentigines^d ex

—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *siccat capiti*, e Diosc.—14 Chiff. *carramento*.—15 *Vomieiis vulvæ* Chiff. Mox, Gronov. et al. ante Harduin. *contraque b. morsus radix in vino est efficacissima*; cod. Dalec. *contra b. morsus radice efficacissima*; Chiff. *contra b. morsus e vino radice efficacissima*.

CAP. XLIX. 1 Chiff. *corpore arcet*.—2 Vet. Dalec. *subituros poto*, &c. inda-

NOTE

contra Plinonicum aliqui: ut adhuc varietatem et contrarietatem opinio-
num de ocimo tractet.

^a *Extinguitque*] Quin immo Dioscoride auctore loc. cit. lactis proventum facit: tanta fuit olim sententiarum de ocimo varietas, ut Plinius animadvertit, inter vetustos scriptores, ut de ejus viribus discrepantia pugnantiæque prodiderint.

^r *Semen tritum*] Plinius Valer. iv. 20. iisdem verbis. Diosc. quoque ii. 171.

^s *Et distillationes*] Diosc. loc. cit. ocimi succo fluxiones capitis siccati quoque prodidit.

^t *Verrucas*] Plinius Valer. totidem syllabis, loc. cit.

^u *Sylvestri ocimo*] Præter sativum ocimum, de quo suo loco egimus,

plura alia in horto Regio a nobis sunt diligenter observata: ex quibus quodnam sit illud quod sylvestre Plinius nunc appellat, incertum. Cave interim Dalecambio credas aienti *Δαυκωιδēs* a Plinio intelligi, de quo Diosc. iv. 28. cum sylvestris ocimi radicem Plinius laudet, *Δαυκωιδὸς* supervacuam esse Dioscorides haud obscure testetur.

^a *Erucæ semen*] Plinius Valer. iv. 13. et Florentinus in Geopon. xii. 26. p. 349.

^b *Bestiolas omnes*] Pediculos, credo, pulcesque intelligit. Forte et lumbricos: nam Florentinus, loc. cit. de eruca, *ἐμυρτὰς ἐξάγει*, inquit, *lumbricos educit*. Sed hos nusquam Plinius bestiolas vocat.

^c *Vitia cutis*] Plinius Valer. loc. cit.

aceto. Cicatrices^a nigras reducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt verbera^f subituris potum ex vino duritiam quandam contra sensum inducere.² In condiendis^g opsoniis tanta est suavitas, ut Græci euzomon^h appellaverint. Putant subtrita eruca si foveantur oculi, claritatem restitui: tussim infantiumⁱ sedari.³ Radix ejus^j in aqua decocta fracta ossa extrahit. Nam de Venere stimulanda diximus:^k tria folia^l sylvestris erucæ sinistra manu decerpta, et trita, in aqua mulsa si bibantur.

L. E contrario nasturtium Venerem inhibet,^a animum exacuit, ut diximus.^b Duo ejus genera: Alvim^c purgat,^e detrahit bilem potum x. pondere^d in aqua. Cum lomento^e

ere. Chiffi. etiam induere.—³ Chiffi. sedare.

CAP. L. 1 Vet. Dalec. *exacuit, ut diximus. Duo ejus genera. Album.* Edd. vett. *exacuit. Ut diximus, duo ejus genera. Album. Mox, Chiffi. po-*

NOTE

^a *Lentigines*] Plinius Valer. loc. cit. et Q. Serenus c. 12. p. 131. 'Invida si maculat faciem lentigo decoram, Nec prodesse valent naturæ dona benignæ, Erucam, atque acidum laticem simul illine malis.'

^e *Cicatrices*] Plinius Valer. loc. cit. et III. 46. et Florentinus loco citato.

^f *Aiunt verbera*] Plinius Valer. IV. 13. et Florentinus loc. cit.

^g *In condiendis*] Plinius Valer. loco citato.

^h *Euzomon*] Εὐζωμον, παρὰ τὸ εὖ et ζῶμα, propter suavitatem quam juribus præbet, quasi juribus grata.

ⁱ *Tussim infantium*] Plinius Valer. IV. 13.

^j *Radix ejus*] Plinius Valer. loco citato.

^k *Nam de Venere . . . diximus*] Lib. XIX. 44.

^l *Tria folia*] Vide Notas et Emend. num. 19.

^a *Venerem inhibet*] Plinius Valer. IV. 12. Auctor Geopon. XII. 27. pag. 350. At dissentit ab utroque Diosc. II. 185. Conciliare ambos inter se

Pseudo-Macer videtur, cum eam vim inhibendi Venerem nasturtio tum solum ascribit, cum usu frequenti adhibetur: 'Dicunt ferventes quod habent nasturtia vires, Et siccas: hac re Venerem cen ruta coëreant, Siccando semen: fuerint si sumta frequenter.'

^b *Ut diximus*] Lib. XIX. 44.

^c *Alvim purgat*] Illud nimirum, quod minus nigram est. Nam alterum genus, ut mox dicetur, est nigrum. De hoc igitur Marcellum Empir. intellige, c. 30. cujus lemma est, 'Ad ventrem resolvendum,' &c. Sic enim ille, p. 215. 'Prodest et ad hoc nasturtium potum ex vino: nam et calefacit, et mollit viscera, et urinam movet. Prodest et intestinorum doloribus, et inflationibus,' &c. *Album* pro *alvim* legi hoc loco, et si ita contendente Barbaro, plane nolim, libris invitis.

^d *X. pondere*] Hoc est, denarii argentei pondere.

^e *Cum lomento*] Hoc est, cum farina fabacea. Florentinus in Geopon.

strumis illitum, opertumque brassica, præclare medetur. Alterum est nigrius, quod capitis vitia purgat.^f Visum compurgat.^g Commotas² mentes sedat ex aceto sumtum. Lienem^h ex vino potum, vel cum fico.³ Tussim ex¹ melle, si quotidie jejuni sumant. Semen ex vino¹ omnia intestinorum animalia pellit: efficacius addito mentastro. Prodest et contra suspiria et tussim, cum origano et vino dulci. Pectoris doloribus^k decoctum in lacte caprino. Panos discutit¹ cum pice, extrahitque corpori⁴ aculeos.^m Et maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adjicitur ovorum album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus vero e melle utilissime. Sextius adjicit,ⁿ ustum serpentes fugare, scorpionibus resistere. Capitis dolores contrito, et alopecias^o emendari addito sinapi: gravitatem aurium^p

~~~~~

tum X. pondere in aqua VII.—2 Vet. Dalec. quoque. Commotas; al. vett. ap. eundem, clarificat. Commotas.—3 Chiffi. fico sumptum.—4 Vet. Dalec. corpore.—5 Alii ap. Dalec. trito et imposito.

NOTE

xii. 27. pag. 350. Καρδάμον σπέρμα
μυχθὸν ἀλείφουσιν κυμαίνουσιν, προσλαβὼν
στακτῆς μέρος, ἴσται χοιράδας, . . . χρη-
στέον δὲ ἀντὶ ὁδόνος φύλλοις κρέμμεθαι.
Plinius Valer. iii. 29. Cum alumine
contritum, illitum, vel impositum,
strumis opitulari ait Marcellus Empir.
cap. 15. p. 108. Cum lomento,
idem pag. 109. et Apuleius, cap. 20.
tit. 4.

^f Capitis vitia purgat] Ope sternu-
tationis, quam provocat. Apuleius
c. 20. de nasturtio, tit. 1. 'Ad caput
deplendum': 'Herbæ nasturtii suc-
cum naribus injicit, caput deplet, et
de phlegmate purgat. Hoc nastur-
tium non seritur, sed per se nascitur.'
Ita Mss.

^g Visum compurgat] Ita Mss. omnes.

^h Lienem] Ad verbum hæc Plinius
Valer. iv. 12. Celsus iv. 9. 'Nasturtium lienem extenuat.' Diosc.
ii. 185. ex melle, non ex vino, adhi-

bet.

¹ Tussim ex] Plinius Valer. loc. cit.
Florentinus in Geopon. loc. cit.

² Semen ex vino] Plinius Valer. et
Florentinus locis citatis, et Diosc.
ii. 185. sed hic minus distincte, quam
ceteri.

^k Pectoris doloribus] Totidem ver-
bis Plinius Valer. i. 67. et Florenti-
nus in Geopon. loc. cit. Dat Theod.
Priscianus ii. 2. 17. ipsum nasturti-
um ex melle coctum: ac mentem viri-
dis pariter decoctum laudat.

¹ Panos discutit] Marcellus Empir.
c. 32. p. 224.

^m Extrahitque . . . aculeos] Plinius
Valer. iii. 49.

ⁿ Sextius adjicit] Et Florentinus,
loc. cit. et Dioscor. ii. 185. et Plinius
Valer. iv. 12. Columella denique
lib. x. p. 353. 'Spargantur cæcis
nasturtia dira colubris.'

^o Et alopecias] Marcellus Empir.
iisdem verbis, c. 6. p. 46. et Plinius

trito imposito¹ auribus cum fico. Dentium dolores² infuso in aures succo. Porriginem³ et ulcera capitis cum adipe anserino. Furunculos⁴ concoquit cum fermento. Carbunculos⁵ ad suppurationem perducit, et rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus⁶ et lumbis cum polenta ex aceto illinitur: item licheni:⁷ item unguibus scabris: quippe natura ejus caustica est. Optimum autem⁸ Babylonium. Sylvestri vero ad omnia ea effectus major.

LI. In præcipuis autem medicaminibus rata est. Latiora sativæ folia, rami fruticosiores. Sylvestris horrida⁹ ad

CAP. LI. 1 Vet. Dalec. *fervida*.—2 Cod. Dalec. *noxam*.—3 *Anacimum*

NOTE

Valer. I. 6. E Græcis Florentinus, ac Diosc. locis citatis.

¹ *Gravitationem aurium*] Marcellus Empir. c. 9. p. 82. 'Nasturtium tritum cum fico, atque auriculæ inditum, his qui gravius audiunt, prodesset fertur.' Eadem habet Plinius Valer. I. 12.

² *Dentium dolores*] Florentinus loc. cit. et Plinius Valer. ad verbum, IV. 12.

³ *Porriginem*] Iisdem verbis Plinius Valer. loc. cit. Marcellus Empir. c. 4. p. 40. 'Nasturtii semen mixtum adipi anserino, tritumque, furfures capitis assidua levatione depellit.' Apuleius cap. 20. tit. 2. 'Ad capitis vitia, porrigines, vel furfures: 'Herbæ nasturtii semen,' &c. Florentinus item loc. cit. *Ἰέρταρ δὲ χήνειον προσλαβὼν, τὰ φύματα ἐν κεφαλῇ ἐλατύνει, καὶ πιτυρίαν θεραπεύει*. Ulcera capitis Plinius intelligit ea, quæ favi dicuntur, *κρητὰ*, de quibus c. 6.

⁴ *Furunculos*] Florentinus loc. cit. *Δοθίπρας μετὰ ζύμης περναίνει*. Sic et Plinius Valer. III. 32. et Apuleius loc. cit. tit. 5. Dioscorides loc. cit. pro fermento muriam asciscit. Porro

furunculos, ut Celsus ait v. 28. 'tuberculum est acutum cum inflatione (legi malim, *cum inflammatione*) et dolore: maximeque ubi jam in pus vertit. Qui ubi adaperitus est, et exit, super apparet pars carnis in pus versa, pars corrupta, subalbida, subrubra, quem ventriculum quidam furunculii nominant.' Gallis, *Fren-cle*.

⁵ *Carbunculos*] Dioscor. II. 185. Et Plinius Valer. III. 30. 'Carbunculo medendo: 'Nasturtium fermento mixtum utiliter medetur.' Et IV. 12. de nasturtio: 'Fermentum mixtum et appositum furunculos, itemque carbunculos provocat, ac supparata dirumpit.'

⁶ *Coxendicibus*] Dioscor. loc. cit. Marcellus c. 25. p. 173. Plinius Valer. II. 36. et IV. 12.

⁷ *Item licheni*] Diosc. loc. cit.

⁸ *Optimum autem*] Diosc. loc. cit. *Κάλλιστον μὲν εἶναι δοκεῖ τὸ ἐν τῇ Βαβυλῶνι κάρδαμον*. Nicander τὸ ἀπὸ Μήδων κάρδαμον laudat in primis.

⁹ *Sylvestris horrida*] Vehemens, acris. Diosc. III. 52. *Πήγανον ὀρεῶν καὶ ἔργον τοῦ ἡμέρου καὶ κνηνεοῦ ὀρε-*

effectum est, et ad omnia acrior. Succus exprimitur, tusa et aspersa modice, et in pyxide Cypria asservatur. Hic copiosior datus veneni noxiam^a obtinet, in Macedonia^b maxime juxta flumen Aliacmonem.³ Mirumque, cicutæ succo extinguitur: adeo etiam venenorum venena sunt, quando cicutæ succus prodest manibus colligentium^c rutam. Cetero inter prima^d miscetur antidotis, præcipueque Galatica. Quæcumque autem^e ruta et per se pro antidoto valet, foliis tritis, et ex vino sumtis. Contra aconitum^f maxime, et viscum.^g Item fungos,^h sive in potu detur, sive in cibo. Simili modoⁱ contra serpentium ictus, utpote cum mustelæ dimicaturæ^j cum his, rutam prius edendo se muniant. Valent^k et contra^l scorpionum, et contra araneorum,^m apium, crabronum, vesparum aculeos, et cantharidas,ⁿ

//////////

Chiff. — 4 Valet Vet. Dalec. — 5 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Har-

NOTÆ

μύρερον, ἄδερρον πρὸς βροχίον. Ruta montana et sylvestris acrior est quam sativa et hortensis, et in cibis damnata. Apuleius c. 89. de ruta: 'Altera est usualis, altera agrestis atque virtutis acrioris: sed utraq; ferventissimè comprobantur.'

^b In Macedonia] Dioscor. loc. cit. Τὸ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ φυόμενον κατὰ τὸν Ἀλιάκμονα ποταμὸν, ἀναιρεῖν φασὶ βροχίον.

^c Manibus colligentium] Alioqui enim, ut Columella est auctor, XI. 3. debet ruta velata manu runcari, quam nisi contexeris, perniciosa nascentur ulcera, prurigo atque tumor incesset, &c.

^d Cetero inter prima] Dioscor. loc. cit. Galenus de Antidotis II. 1. pag. 898. et 899.

^e Quæcumque autem] Sive sativa, sive sylvestris. Diosc. lib. II. c. 53.

^f Contra aconitum] Scribonius Largus Compos. 188. ad aconitum: 'sed adjuvantur facile qui id sumserint, ru-

ta quamplurima pota cum vino.' Sic etiam Theopompus Chius, apud Athen. lib. III. p. 85.

^g Et viscum] Hoc est, adversus chamæleonis herbæ venenatum succum, quem *ἑξίαν* Græci vocant, a visco, quod ad ejus radices quandoque invenitur. Idem de ruta ad ixiā Scribonius Largus prodit, Compos. 192.

^h Item fungos] Scribonius Compos. 196. ad fungos: 'Item ruta ex aceto trita et pota proficit.'

ⁱ Simili modo] Hæc Plinius Valer. ad verbum, IV. 3. Diosc. item loc. cit.

^j Mustelæ dimic.] Vide quæ dicta sunt VIII. 41.

^k Valent et contra] Apuleius c. 115. tit. 7. 'Ad eos quos scorpio percussit: 'Rutæ sylvaticæ semen contritum ex vino dabis potui: dolorem sedat.'

^l Et cantharidas] Scribonius Compos. 189. 'Ad cantharidas: 'Item

ac salamandras, canisve rabiosi^m morsus : acetabuli mensuraⁿ succus e vino bibitur, et folia trita vel commanducata imponuntur cum melle et sale, vel cum aceto et pice decocta. Succo verò perunctos aut eam habentes, negant feriri ab his maleficiis : serpentesque,^o si uratur ruta, niderem fugere. Efficacissima tamen est sylvestris radix cum vino sumta. Eandem adjiciunt efficaciorē esse sub diē potam. Pythagoras et in hac marem minoribus herbaceique coloris foliis a foemina discrevit : eam lætioribus foliis et colore. Idem oculis noxiam putavit : falsum,⁶ quoniam scalptores et pictores^p hoc cibo utuntur oculorum causa, cum pane vel nasturtio : capræ quoque sylvestres^q propter visum,^r ut aiunt. Multi succo^s ejus cum melle Attice inuncti discusserunt caligines, vel cum lacte mulieris^t puerum enixæ, vel puro succo angulis oculorum tac-

duin. 1. 2. 3. et recentt. *scorpionum ictus et araneorum* Gronov. et al. vett.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *putavit falso* Gronov. et vulgg.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *oculorum causa. Cum pane quoque vel nasturtio sativæ atque sylvestris propter visum. Ut aiunt, multi succo ejus* Gronov. et al. ante Harduin. *silves-*

NOTÆ

oleum irinum ex ruta tritum, et potam.

^m *Canisve rabiosi*] Apuleius c. 89. tit. 7. 'Ad morsum canis rabidi.' 'Herbæ rutæ pondus denariorum sex ex vino bibatur : plagæ vero imponantur rutæ folia trita cum melle, sale, et pice : liberabitur.'

ⁿ *Acetabuli mensura*] Dioscor. loco citato.

^o *Serpentesque*] Odorem rutæ odisse viperam et alia venenata ait Albertus M. de Animal. viii. 2. 2. p. 351.

^p *Et pictores*] Simeon Sethi, p. 97. post Aëtium, 1. 327. *Λέγεται δὲ καὶ ὅς ἐξ ὀφθαλμοῦ ἐστὶν ἐνδιδόμενον, καὶ διὰ τοῦτο οἱ πρὸς ζωγραφίας συνεχῶς αὐτοῦ ἀκρυβόροιο.* Dicitur etiam visum comesta acutere : atque ideirco pictores olim eam assidue degustabant.

^q *Capræ quoque sylvestres*] Vide No-

tas et Emend. num. 20.

^r *Propter visum*] Ideirco Ovidius de Remed. Amor. circa finem, 'acutentes lumina rutas' appellat.

^s *Multi succo*] Sic Florentinus in Geopon. xii. 26. p. 349. Diosc. iii. 52. cum fœniculi succo et melle rutæ succum adhibet. Simeon Sethi loc. cit. *Τῷ τὴν δὲ καὶ τὸν πηγάνου χυλὸν μέλιτι μὲν γίνονται, δὲ συνὴς ποιοῦσι φάρμακον.* Plinius Valer. 1. 16. 'Ad lacrymosos oculos : 'Ruta sicca et melle Attico æquis ponderibus mixta, oculos inunges : certum est.' Apuleius c. 89. tit. 6. 'Ad caliginem oculorum : 'Herbæ rutæ rorem matutinum, aut matutino madentis succos collectos in vasculo habeto, et ex eo inunges.'

^t *Vel cum lacte mulieris*] Florentinus loc. cit.

tis. Epiphoras^u cum polenta imposita lenit. Item^s capitis^v dolores pota cum vino, aut cum aceto et rosaceo illita. Si vero sit cephalæa,^w cum farina hordeacea, et aceto. Eadem cruditates discutit, mox inflationes,^x dolores^y stomachi^z veteres. Vulvas aperit,^a corrigitque conversas,^b illita in melle,¹⁰ toto ventre et pectore. Hydropicis^c cum fico,¹¹ et decocta ad dimidias partes, potaque ex vino. Sic bibitur^c et ad pectoris dolores, laterumque, et lumborum, tusses, suspiria: pulmonum, jocinerum, renum vitia, horro-

iris succo, multi, ut aiunt, propter visum cum melle Vet. Dalec.—8 Ita codd. Harduin, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. cum pol. imposito. *Lenit autem* Gronov. et vulgg.—9 Dalec. et dolores.—10 Vet. Dalec. *illito cum melle*.—11 Ita codd. Harduin et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

^u *Epiphoras*] Oculorum videlicet. Plinius Valer. 1. 4. 'Ad epiphoras ocalorum, et tumores: 'Ruta in polenta contrita, et imposita, lenit dolorem.' Apuleius c. 89. tit. 5. 'Ad epiphoras ocalorum: 'Herba ruta cum polenta bene trita et imposita lenit epiphoras: nam et radix ejus contusa et illita eas emendat.' Diosc. III. 52. *Tὰς ἐν ὀφθαλμοῖς περιουσίας σὺν ἀλφίτῃ καταπλασθὲν πράττει.*

^v *Item capitis*] Diosc. loc. cit. Apuleius c. 89. tit. 13. 'Ad capitis dolorem: 'Herba ruta ex vino potui datur, et trita capiti instilletur cum aceto et rosaceo oleo.' Q. Serenus c. 8. de capita purgando, p. 129. 'Aut mixtum rutæ cerebro instillatur acetum.'

^w *Cephalæa*] *Κεφαλαία*, capitis dolor est inveteratus, atque agre cedens, in quo differt ἀπὸ τῆς κεφαλᾶλης. Vide Celsum IV. 3. et Gale-num κατὰ τόπους, II. 2. p. 377.

^x *Max inflationes*] Marcellus Empir. cap. 20. p. 143. 'Rutæ bortenais paululum cibo sumtum, vel in potionē dilutum atque epotum, inflationes stomachi compescit.' Sic etiam Apu-

leius c. 89. tit. 2.

^y *Dolores stomachi*] Marcellus Empir. loc. cit. Apuleius c. 89. tit. 9. 'Ad stomachi dolorem: 'Herbæ rutæ semen cum sulfure vivo, et aceto, jejuna gustato: prodesse dicimus.'

^z *Vulvas aperit*] In eo nempe morbi genere, quod suppressionem mensium Medici appellant: cujus morbi causas, signa, curationesque varias Sennertus affert, lib. IV. pract. part. 2. sect. 2. c. 3. p. 663. Hoc illud est quod Q. Serenus cecinit, c. 25. p. 148. 'Sed si forte cruor clausa remorabitur alvo, Aut molles nepetæ, aut rutæ quæcumque bibantur.'

^a *Corrigitque conversas*] Mutat enim situm interdum uterus, cum suffocatione. Vide Hippocr. de Morb. Mulier. II. 16. et 33. ac seqq. Vulvæ strangulatæ mederi rutam, auctor est Diosc. III. 52. *κατὰ τοῦ αἵματος ἐκπρὶ δακτύλου ἐπιτίθει.*

^b *Hydropicis*] Diosc. loc. cit. totidem verbis.

^c *Sic bibitur*] Diosc. loc. cit. Plinius Valer. 1. 57. Marcellus Empir. c. 22. p. 156.

res frigidos.^d Ad crapulæ^e gravedines¹² decoquantur folia poturis. Et in cibo vel cruda, vel decocta conditave prodest. Item torminibus^f in hyssopo decocta, et cum vino. Sic et sanguinem sistit interiorem,^g et narium^h indita:¹³ sic et collutis dentibus prodest. Auribus quoqueⁱ in dolore succus infunditur: custodito, ut diximus,^j modo, in sylvestri. Contra tarditatem vero sonitumque,¹⁴ cum rosaceo, vel cum laureo oleo, aut cumino et melle. Succus et phreneticis^k ex aceto tritæ instillatur in tempora et cerebrum. Adjecerunt aliqui et serpyllum, et laurum, illinentes capita, et colla. Dederunt et lethargicis^l ex aceto olfaciendum. Dederunt et comitialibus^m bibendum decoctæ succum in cyathis quatuor ante¹⁵ accessiones, quarum frigus intolerabile est: alsiosisqueⁿ crudum in cibo. Urinam quoque^o vel cruentam pellit. Fœminarum etiam^p

cum sicut Gronov. et al. vett.—12 Vet. Dalec. ad crapulam et gravedines. —13 Vet. Dalec. sistit interioribus indita; alii ap. Dalec. sistit, trita et naribus indita, e Diosc.—14 Ita ex codd. Harduin. et recentt. ut diximus, modo. E sylvestri vero contra tarditatem et sonitum Gronov. et vulgg. ut diximus . . . contra tarditatem vero sonitusque Chiff.—15 Vet. Dalec. succum cyathis quatuor et ante.—16 Vet. Dalec. illini et vul. caus. et.

NOTÆ

^d *Horrores frigidos*] Rigores febrium circuitu repetentes, ὁρῶν ἀποδοχὰ, inquit Diosc. loc. cit.

^e *Ad crapulæ*] Apuleius c. 115. tit. 6. 'Ad stertentes vino:' 'Rutæ sylvestricæ semen cum vino potum mire facit.'

^f *Item torminibus*] Marcellus Empir. c. 27. p. 195. ad verbum, et Plinius Valer. 11. 22.

^g *Sic et sanguinem sistit interiorem*] Hoc est, quem ex pectore hæmoptoici rejiciunt: item sanguinem narium iisdem indita ruta sistit. Vide Notas et Emend. num. 21.

^h *Et narium*] Marcellus Empir. c. 10. p. 85. 'Ruta sæpius olfactata, vel trita, illita, sanguinem ex naribus nimis fluentem retundit.' Sic etiam Apuleius c. 89. tit. 1.

ⁱ *Auribus quoque*] Diosc. 111. 52. Delph. et Var. Clas.

Plinius Valer. 1. 10. et 14. 3.

^j *Ut diximus*] Paulo ante: nam copiosior scilicet datus, veneni noxiam obtinet.

^k *Succus et phreneticis*] Plinius Valer. 111. 9.

^l *Dederunt et lethargicis*] Plinius Valer. totidem verbis, 111. 7. Apuleius c. 89. tit. 9. 'Ad lethargicos excitandos:' 'Herba ruta trita ex aceto infundatur fronti.' Item Q. Serenus cap. 57. lethargiæ expellendæ, pag. 160.

^m *Dederunt et comitialibus*] Diosc. loc. cit.

ⁿ *Alsiosisque*] Alsiosi dicuntur qui naturæ sunt plus nimio frigescantis, quique facile læduntur a frigore.

^o *Urinam quoque*] Apuleius c. 115. tit. 4.

^p *Fœminarum etiam*] Apuleius, c. 9 N

Plinius.

purgationes, secundasque, etiam emortuos partus, ut Hippocrati⁹ videtur, ex vino dulci nigro pota. Itaque illitam et vulvarum causa etiam suffire¹⁶ jubet. Diocles et cardiacis⁷ imponit ex aceto et melle cum farina hordeacea. Et contra ileum decocta farina in oleo, et velleribus collecta. Multi vero et contra purulentas exscreationes siccae drachmas duas, sulfuris unam et dimidiam sumi censent; et contra cruentas, ramos tres in vino decoctos. Datur et dysentericis cum caseo in vino contrita. Dederunt et cum bitumine⁸ infriatam potioni propter anhelitum. Ex alto lapsis seminis tres uncias.¹⁷ Olei libra vinique sextario illinoitur cum oleo coctis foliis, partibus quas¹⁸ frigus adusserit. Si urinam movet, (ut Hippocrati⁴ videtur,) mirum est quosdam¹⁹ dare velut inhibentem potui,²⁰ contra incontinentiam urinæ. Psoras et lepras cum melle et alumine illita emendat. Item vitiligines,⁷ verrucas, strumas, et similia, cum strychno et adipe suillo ac taurino sevo.²⁰ Item ignem sacrum⁷ ex aceto et oleo, vel psimmythio: carbunculum⁸

~~~~~

suffiri.—17 Vet. Dalec. drachmas; al. vett. ap. eundem, obolas.—18 Cod. Dalec. artubus quos.—19 Vet. Dalec. potui.—20 Vet. Dalec. tum adipe suillo,

NOTÆ

115. tit. 5. 'Si mulier intrinsecus aliquid mali habuerit,' (hoc est, si menstruum, vel secundæ retentione laborat,) 'herbæ rutæ sylvaticæ semen contritum ex vino austero da bibat, præter partum:' (hoc est, quando non est gravida:) 'liberabitur.' Adde et Diosc. III. 52.

⁹ *Ut Hippocrati*] De Morb. Mul. I. 128. Alia expulseria idem affert, c. 110. Hippocratem sequitur Diosc. loc. cit.

⁷ *Diocles et cardiacis*] Iisdem verbis Plinius Valer. III. 11. Apuleius quoque c. 89. t. 8. 'Ad cardiacas:' 'Herbæ rutæ fasciculus cum rosaceo decoquatur: adjecta alœs uncta et olei: perunctio dolorem sistit.'

⁸ *Dederunt et cum bitumine*] Hoc me-

dicamentum phthisicis, et iis qui pura exscreant, præcipit Marcellus Empir. c. 16. p. 121. 'Rutæ teneræ contritæ,' inquit, 'cum ramusculis suis, et expressæ succus, cum aliquantulo bitumine, ex vino vetere calido, phthisicis celeriter, similiter et empyicis in potu medetur.'

⁴ *Si urinam . . . ut Hippocrati*] De Diæta II. 26.

¹⁹ *Mirum est quosdam*] Quos Dioscorides sequitur, III. 52.

⁷ *Item vitiligines*] Dioscor. loco citato.

²⁰ *Item ignem sacrum*] Marcellus Empir. c. 4. p. 48. sed pro psimmythio sive cerussa, argenti spumam adhibet. Psimmythium prætermisit Apuleius c. 89. tit. 9. de ruta: 'Eadem

ex aceto. Nonnulli laserpitium una illini jubent, sine quo epinyctidas pustulas curant. Imponunt et mammis turgentibus decoctam, et pitaitæ eruptionibus⁷ cum cera. Testium vero^a epiphoris cum ramis laureæ teneris, adeo peculiari in visceribus his effectus,²¹ ut sylvestri ruta cum axungia veteri illitos ramices sanari prodant. Fracta quoque membra semine trito cum cera imposito. Radix rutæ sanguinem oculis suffusum, et toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat. Ex reliquis quæ²² traduntur, mirum est, cum ferventem rutæ naturam esse conveniat, fasciculum ejus^a in rosaceo decoctum addita uncia aloës, perunctis sudorem reprimere. Itemque generationes^b impediri²³ hoc cibo: ideo in profluvio²⁴ genitali datur, et Venerem crebro per somnia imaginantibus. Præcavendum^d est gravidis abstineant hoc cibo: necari enim partus^e in-

hircino, ac taurino.—21 Cod. Dalec. *teneris. Adeo peculiaris est in visc. his effectus.*—22 *Ex reliquis quoque quæ* cod. Dalec.—23 Chiff. *generationem impedire.*—24 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et re-

NOTE

ignem sacrum ex aceto et oleo illinita sanat.' Plinius Valerianus similiter III. 34. At idem IV. 3. de ruta: 'Ignes sacros,' inquit, 'cum aceto et oleo rosaceo, et cerasa temperata, illico extinguit.' Ad erysipelata quoque rutam cum aceto et palmitibus, rosaceoque laungi jubet Dioscor. loc. cit.

^a *Carbunculum*] Ita Plinius Valer. III. 30. Apuleius c. 89. tit. 6. et Theodor. Priscianus l. 18. 'Rutæ viridis folia cum aceto.'

⁷ *Et pituitæ eruptionibus*] His papularum eruptionibus cum cerato myrto prodesse rutam sativam auctor est Diosc. loc. cit. De papulis diximus c. 26.

^a *Testium vero*] Diosc. III. 52. Τὰς δὲ τῶν διδύμων φλεγμονὰς οὖν δάφνης φύλλοις καταπλασθὲν ὠφέλει. *Testium inflammationibus cum lauri foliis impasta medetur.*

^a *Fasciculum ejus*] Hæc Plinius Valer. ad verbum, III. 11.

^b *Itemque generationes*] Plinius Valer. loc. cit. Diosc. III. 5. Γενῆν τε σβέννυσιν ἐσθίουμενον, καὶ πινόμενον, ἡνὲν ἐκίτατα ruta seu bibita, *genituram extinguit.* Simeon Sethi p. 97. de ruta: Τὴν πρὸς τὰ ἀφροδίσια προθυμίαν ἐπέχει, καὶ ἐξαλείφει γυναικας.

^c *Ideo in profluvio*] Apuleius c. 89. tit. 12. 'Si fluit semen: 'Herba ruta manducetur ex vino cum liquamine.'

^d *Præcavendum*] Occurrit huic Plinii cautioni Plinius alter Medicus IV. 2. 'Stultissime quidam,' inquit, 'rutæ vitia dixere, quod ventrem inhibeat, genitale semen extinguat, infantes in utero necet. Facit enim hæc non ipsa, sed qui virtutis ejus obliiti, nec modum, nec tempus aspiciunt: ideo temperare prudentis est, ut de anxilio non fiat venenum.'

^e *Necari enim partus*] Florentinus in

venio. Eadem ex omnibus satis quadrupedum quoque morbis in maximo usu est, sive difficile spirantibus, sive contra maleficorum^f animalium ictus, infusa per nares ex vino: aut si sanguisugam exhauserint,²⁵ ex aceto: et quocumque in simili²⁶ morborum genere, ut in homine, temperata.²⁷

LII. (XIV.) Mentastrum sylvestris menta est, differens specie foliorum, quæ sunt figura ocimi, pulegii colore.¹ Propter quod quidam^h sylvestre pulegium vocant. Iis commanducatisⁱ et impositis sanari elephantiasin, Magni Pompeii ætate, fortuito cujusdam experimento propter pudorem^a facie illita compertum est. Eadem illinuntur^j

~~~~~

centt. *ideo profluvio*, omiſſa præpoſitione, Gronov. et al. vett.—25 'Ita bene cod. Reg. 2.' Brotier. *aut ſi ſanguisuga exhauserit* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aut ſi ſanguisugam hauserint* Margo edd. Dalec. et Gronov.—26 Vet. Dalec. *et in quocumque ſimili*.—27 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *temperata* Gronov. et al. vett.

CAP. LII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *odore*, e Diosc.—2 Cod. Da-

NOTÆ

Geopon. XII. 25. p. 349. 'Ο δὲ καρπὸς τοῦ ἀγρίου πηγάνου πινόμενος ἡμέρας ἰδὲ ἑμβρυα φθείρει, κ. τ. λ. *Semen sylvestris eruca potatum per dies quindecim, fatus necat*, &c.

^f *Sive contra maleficorum*] Florentinus loc. cit. Καὶ τὰς ἐκ θηρίων βλάβας μετὰ οἴνου πινόμενον.

^h *Pulegii colore*] Quia nigriora paulo, minusque incana folia, cujusmodi mentastrum est Campense et Zwolense Lobelii in Observ. p. 273. Dalecampii Hist. Plant. lib. v. p. 573. Nos in horto Regio vidimus. Nullum est e tribus calaminthæ generibus, quæ a Dioscoride describuntur, III. 43. etsi vires utrobique vix disparēs; sed menta sylvestris, ab eodem delibata, cap. 42. ut diximus XIX. 47. Quare frustra hoc loco Dalecampius Censoriam notationem distringit in Plinium. Est tamen Galeni καλαμίνθη de Fac. Simp. Med. lib. VII. 10. pag. 176. et 182.

^h *Propter quod quidam*] Scholiastes Nicandri, p. 8. de calamintha: τινὲς δὲ ἀγρίαν γλῆχωνα αὐτὴν καλοῦσιν. Apuleius item c. 90.

ⁱ *Iis commanducatis*] Galenus et Schol. Nicandri locis cit. Apuleius c. 90. tit. 3. ad elephantiosos: 'Herbæ mentastri folia frequenter commanducato. Sanare certum est.' Q. Serenus c. 11. de elephantiasi propolenda, p. 130. 'Mentastri folium potu, appositumque salubre est.' Et Marcellus Empir. c. 19. p. 130. 'Mentastri folia commanducata, vel contrita apposita, elephantiosis medentur.' Plinius Valerian. similiter, II. 57. Hoc ipsum de calamintha refert Diosc. III. 43. 'Ὁφελεῖ καὶ ἐλεφαντιῶντας βρωθεῖσα, ἐπισπινόμενον ὀρεοῦ γάλακτος. Esitata juvat elephantiasos, si serum lactis superbiberint.

^j *Eadem illinuntur*] Galenus loc. cit. p. 182.

bibunturque adversus scolopendras, et serpentium ictus, drachmis duabus in vini cyathis duobus. Adversus scorpionum ictus cum sale, oleo, et aceto. Item adversus scolopendras jus decocti: adversus omnia³ venena servantur folia arida, ad farinæ modum. Substratum⁴ vel accensum fugat etiam scorpiones.⁴ Potum foeminas¹ purgat a partu: sed partus necat. Ruptis, convulsis,⁵ sed parcius: orthopnoicis,⁵ torminibus, choleris, efficacissimum: item lumbis,⁶ podagris impositum. Succus auribus⁷ verminosis instillatur. In regio morbo⁹ bibitur. Strumis⁷ illinitur. Somnia Veneris inhibet. Tineas pellit⁸ ex aceto⁶ potum. Contra porriginem ex aceto infunditur capiti in Sole.

LIII. Mentæ ipsius⁸ odor animum excitat, et sapor avi-

~~~~~

lee. pulorem.—³ Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *adversusque omnia* Gronov. et al. vett.—⁴ Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *fugat scorpiones* Gronov. et vulgg.—⁵ Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *necat*. *Orthopnoicis*, intermediis omissis, Gronov. et al. vett. Mox, Gronov. et vulgg. *choleris*; Harduini vero codd. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *choleris*.—⁶ Margo edd. Dalec. et Gronov. *cum sale et melle*, e Diosc.

NOTÆ

³ *Substratum*] Nicander in Theriac. p. 4. et de calamintha Diosc. iii. 43.
⁴ *Potum faminas*] Galenus loc. cit. et de sua calamintha idem refert Diosc. iii. 43.

⁵ *Ruptis, convulsis*] Vide Notas et Emend. num. 22.

⁶ *Orthopnoicis*] *Ὀρθόπνοια* morbi genus est, cum quis spirare non valet, nisi recta cervice spiritus trahatur. Asthmaticis prodesse calamintham scribit Galenus loc. cit.

⁷ *Item lumbis*] Ischiadicis pariter calamintham suam prodesse Dioscorides tradidit loc. cit.

⁸ *Succus auribus*] Plinius Valer. i. 10. Apuleius cap. 90. tit. 1. 'Ad aurium vermes:' 'Herbæ mentastri succus cum vino anstero mixtus, et in auriculam conjectus, vermes natos necare traditur.' Q. Serenus c. 13. p.

132. 'De asinum vitis succurrendis:' 'Mentastri liquor expressus conducere fertur.' Adde et e Græcis Galenus, loc. cit. p. 183. Vermes minutos, quales in caseis semiputridis inveniuntur, ex auribus interdum prodire, etiam et majores, exemplis compluribus confirmat Schenckius Observ. Medic. lib. i. p. 192.

⁹ *In regio morbo*] Galenus, loc. cit. Diosc. iii. 43. Schol. Nicandri, p. 8.

⁷ *Strumis*] Marcellus Empir. c. 15. p. 107. cum vino idcirco gargarizari jubet.

⁸ *Tineas pellit*] Galenus et Diosc. locis cit. Plinius ipse superius c. 50. ubi de nasturtio: 'Intestinatorum animalia pellit: efficacius mentastro addito.'

⁹ *Mentæ ipsius*] Plinius Valer. iv. 20.

ditatem in cibis, ideo embammatum^b mixturæ familiaris. Ipsa acescere,^c aut coire, denserique^d lac^d non patitur. — Quare lactis potionibus additur, ne hujus coagulati potu strangulentur. Datur^e in aqua aut mulso: eadem vi resistere generationi creditur, cohibendo genitalia denseri.^f Æque maribus ac foeminis sistit sanguinem:^g et purgationes foeminarum inhibet: cum amylo^h ex aqua pota, coeliacorum impetus. Syriationⁱ et vomicas vulvæ curavit illa. Jocinerum^j vitia ternis obolis ex mulso datis. Item sanguinem^k exscreantibus in sorbitionem. Ulcera in capite^l infantium mire sanat. Arterias humidas^m siccant, siccas astringit. Pituitas corruptas purgat in mulso et aqua. Voci succus sub certamine utilis duntaxat, qui et gargarizaturⁿ uva tumente, adjecta ruta et coriandro ex

F CAP. LIII. 1 Dalec. *denserique*, ut paulo post; Chiff. *deserique*.—2 *Dato* codd. Dalec. et Chiff. —3 Vet. Dalec. *prohibendo genituram densari æque maribus ac foeminis. Sistit sanguinem.* Chiff. *c. genitali densari, &c.* Gronov. et al. ante Harduin. etiam *densari*.—4 Cod. Dalec. *fœminarum. Inhibet cum amylo.*—5 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Syr. et vom. vulvæ curavit. Ille et jocinorum* Gronov. et al. vett.—6 Chiff. *gargarizatur*.—7 Chiff. *ut*

NOTE

^b *Ideo embammatum*] Ἐμβαμμα, *juvulentum* est, quod ad intinctus paratur: liquidum illud quo panem in vasculis, opsoniamve lutingimus.

^c *Ipsa acescere*] Ita Diosc. III. 41. Coire lac, inquit, densarique in caseum non patitur, si folia ei immergantur. Florentinus item in Geopon. XII. 24. p. 348. Εἰ δὲ καὶ ἐκ γάλας ἐμβαλῇ, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ πικρία ἐπιβληθῇ, οὐ παύσεται τὸ γάλα. *In lac si inficiatur, et coagulum postea immittatur, lac non coagulabitur.*

^d *Denserique lac*] Ita Mss. Reg. Colb. &c. non *densare*, vel *densari*. Sic Lucretius I. 647. 'Nil prodesset enim calidum denserier ignem.' Et vs. 666. 'Denseri poterunt ignes.'

^e *Genitalia denseri*] Hoc est, vel τὰ αἰδοῖα ἐντρέφειν, vel densari potius et veluti coagulari genitalia semen: nam et c. 84. *genitale pro genitura seu se-*

mine genitali accipit. Sic Hippocrates de dimta II. 36. Μικτὴν θερμάλει. ... καὶ ἢ πολλὰς ἐσθλῆς τῆς, τὸν σπέρμα ἀποτὸν τῆς, ὅσα βίον, καὶ ἐντρέφειν καλεῖται, καὶ τὸ σῶμα ἀσθενὲς ποιεῖ. *Mentum calfacit ... et si quis sape comedat, semen genitale colligefacit, ut diffuset, et arrigere prohibet, et corpus debile facit.*

^f *Cum amylo*] Ita fers Q. Serenus c. 27. p. 143.

^g *Syriation*] In Mss. Reg. et Colb. *Syratone ... curavit illa.* Medici nomen, vel obstetricis, priore vocabulo contineri, haud dubium est: quodnam sit illud, adhuc obscurum. An *Serapion*, de quo nos in Anctorum Indice? Antiochenus Medicus scilicet.

^h *Item sanguinem*] Plinius Valer. IV. 23. Diosc. III. 41.

ⁱ *Ulcers in capite*] Apuleius c. 120. tit. 2.

^j *Arterias humidas*] Fauces.

lacte. Utilis et contra tonsillas cum alumine: linguæ asperæ^k cum melle. Ad convulsa intus per se, vitiiisque pulmonis. Singultus^l et vomitiones⁷ sistit cum succo granati, ut Democritus monstrat. Recentis succus narium vitia spiritu subductus⁸ emendat. Ipsa trita choleras, in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam imposita cum polenta: et si mammæ tendantur.^m Illinitur et temporibusⁿ in capitis dolore. Sumitur et contra scolopendras, et scorpiones marinos, et ad serpentes. Epiphoris illinitur,⁹ et omnibus in capite eruptionibus: item sedis vitiiis.^o Intertrigines^p quoque, vel si teneatur tantum, prohibet. Auribus cum mulso¹⁰ instillatur. Aiunt et lieni mederi eam in horto gustatam, ita ne vellatur: si is qui mordeat, dicat se lieni mederi, per dies ix. Aridæ quoque^r farinam tribus digitis apprehensam, et stomachi dolorem sedare in aqua: et similiter aspersam in potionem,¹¹ ventris animalia^s expellere.

LIV. Magna societas cum hac ad recreandos^a defectos animo pulegio, cum surculis suis in ampullas^t vitreas

vomitiones.—8 Vet. Dalec. *subducto*.—9 Chiff. *linitur*.—10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *mulsa*, e Diosc.—11 Chiff. *aspera potione*.

CAP. LIV. 1 Vet. Dalec. *surculis in ampullas*.—2 Cod. Dalec. *utriusque*.—

NOTE

^k *Lingua asperæ*] Diosc. loc. cit.

^l *Singultus*] Diosc. III. 41.

^m *Et si mammæ tendantur*] Distentas mammæ, et nimio lacte turgentes compescit. Diosc. loc. cit.

ⁿ *Illinitur et temporibus*] Plinius Valer. IV. 23. Fronti, Diosc. loc. cit.

^o *Item sedis vitiiis*] Sedes a Medicis pro natibus accipitur, totaque ea parte corporis, super qua sedentes innitimur.

^p *Intertrigines*] Intertrigo malum est, quo femina equitatu, aliave simili de causa atteruntur, adurunturque. Alias attrita dicuntur. 'Intertrigo,' inquit Varro de Ling. Lat. lib.

IV. 'ab eo quod duo inter se trita.'

^q *Auribus cum mulso*] Diosc. III. 41. cum mulsa: 'Ὠταλγίαι δὲ ὁ χυλὸς σὺν μελιερπὲρ ἀπὸ γαίης. Plinius Valer. similiter IV. 3. At Mas. *mulso*.

^r *Aridæ quoque*] Hæc iisdem verbis Plinius Valer. IV. 23.

^s *Ventris animalia*] Hoc est, lumbricos. Plinius Valer. Diosc. locis cit. Theod. Priscianus II. 2. 17. mentæ viridis decoctum in hoc usu laudat inprimis.

^a *Ad recreandos*] Vel solum pulegium naribus admotum cum aceto, defectos animo recreare, auctor est Diosc. III. 36.

aceti utrisque^a dejectis.^b Qua de causa dignior e pulegio corona Varroni,^c quam e rosis,^d cubiculis nostris^e pronuntiata est. Nam et capitis^e dolores imposita dicitur levare. Quin et olfactu^f capita tueri contra frigorū æstusque injuriam, et ab siti traditur: neque æstuarē eos, qui duos e pulegio surculos impositos auribus in Sole habeant. Illinitur etiam in doloribus cum polenta et aceto. Fœmina^g efficacior.^h Est autem hæc flore purpureo. Mas candidum habet. Nauseasⁱ cum sale et polenta in frigida aqua pota inhibet. Sic et pectoris ac ventris dolorem. Stomachi autem ex aqua item rosiones^j sistit,^j et vomitiones cum aceto et polenta. Intestinorum vitia melle decoctum et nitro sanat. Urinam pellit^k ex vino: et si aminæum sit, et calculos,^k et interiores omnes dolores. Ex melle^l

^a Varroni quam e rosis Chiff. vertigini, quam e rosis Gronov. et al. ante Harduin.—4 Fœmina effluens Chiff.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. interci-

NOTE

^b *Utrisque dejectis*] Mentæ, pulegique surculis.

^c *Varroni*] Vide Notas et Emend. num. 23.

^d *Cubiculis nostris*] In quibus, ut nunc quoque fit, clavis alligabantur acervi florum et herbarum odoratarum ad Medicos usus. Petronius in Sat. p. 493. 'Mitte sorba Inter odoratas pendebant texta coronas, Et thymbræ veteres, et passis uva racemis.'

^e *Nam et capitis*] Q. Serenus c. 2. p. 126. inter remedia capiti medendo: 'Vel cornu ex arbore sertum, Pulegiumve potens una super aure levabis: Aut illud mixto coctum elementer aceto Cauta nare trabes.' Sic etiam Apuleius c. 92. tit. 6.

^f *Quin et olfactu*] Apuleius cap. 92. tit. 1. 'Capiti ne noceat æstus aut frigus: Herbam pulegium tecum, aut super aurem, aut sub annulo portato: hoc et hyeme tota facies: nec gra-

vedinem senties, nec perfrictionem.'

^g *Fœmina*] Apuleius c. 92. 'Duo genera ejus sunt: masculus, et fœmina: masculus florem album habet, fœmina rubrum sive purpureum: utrumque utile est, et mirabile.'

^h *Nauseas*] Marcellus Empir. c. 20. p. 188. Apuleius c. 92. tit. 3. 'Contra nauseam stomachi: Pulegium tritum, vel in aqua maceratum, cum aceto potui dabis: nauseam sedas.' Diosc. III. 36. ad nauseam μετὰ ὀξυκρότου, ex posca, bibi præcipit.

ⁱ *Stomachi... rosiones*] Sive morsus. Diosc. θγγυαὸς στομάχου.

^j *Urinam pellit*] Marcellus Empir. c. 26. p. 181. Id vero vini genus puleiatum a Lampridio appellatur, in Elagabalo, p. 103. Græcis οἶνος γλεχυστρῆς.

^k *Et calculos*] Apuleius c. 92. tit. 11.

^l *Ex melle*] Bibitum ejicere menstrua et secundas, scribit pariter Diosc. loc. cit.

et aceto sedat menstrua, et secundas. Vulvas⁶ conversas^m corrigit. Defunctos⁷ partus ejicit. Semen obmutescentibus^o olfactu^s admovetur. Comitilibus in aceto cyathi mensura datur. Si aquæ insalubres bibendæ sint, tritum aspergitur. Salsitudines^p corporis, si cum vino tradatur,⁹ minuit. Nervorum causa,^q et in contractione, cum sale et aceto et melle confricatur¹⁰ in opisthotono. Bibitur ad serpentium^r ictus decoctum: ad scorpionum et in vino tritum, maxime quod in siccis nascitur. Ad oris exulcerationes, ad tussim efficax habetur. Flos recentis incensus, pulices¹¹ necat^a odore. Xenocrates^t pulegii ramum lana involutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subjici, et ita collocari ægrum, inter remedia tradit.

LV. Sylvestri ad eadem vis efficacior est, quod simile est

siones sistit.—6 Vet. Dalec. *menstrua, secundas et vulvas.*—7 Chiffi. *Defunctis.*—8 Idem codex, *olfactum.*—9 Vet. Dalec. *si omnino tractetur.*—10 Pin-tian. *confricetur*; Chiffi. *infricatur.* Mox, *opisthotono*, omissio in, Edd. vett. Vet. Dalec. *et in opisthotono.*—11 Vet. Dalec. *culices.*

NOTÆ

^m *Vulvas conversas*] Dioscor. III. 36. Ἰπὸς τροστροπὰς βάρβας ἀποῖται.

ⁿ *Defunctos*] Diosc. loc. cit. Apuleius c. 92. tit. 7. 'Si infans in utero mulieris mortuus fuerit: 'Pulegii caulicenos tres recentes, quia dolent suaviter, tritos in vino vetere optimo, sextarii quartario da bibat, liberabitur.'

^o *Semen obmutescentibus*] Illud mirum est quod Apuleius aliquanto planius c. 92. tit. 14. 'Si mulier obtulerit: 'nempe in partu: 'Pulegii contritum et in pulverem redactum lana convolutum subjiciatur ab obstetrice.'

^p *Salsitudines*] Forsan, *Lassitudines* rectius. Idcirco enim et tueri capita dicitur contra æstus frigorumque injuriam, quæ causæ sunt lassitudinum: et idem nervorum confricationi pro-

desse, quod lassitudinem pariter respicit.

^q *Nervorum causa*] Apuleius c. 92. tit. 13. 'Contra spasmus: 'Pulegium in aceti cyathis duobus jejunus bibat, si spasmus molestus fuerit.' Spasmi, nervorum distentio est, atque convulsio. Tetanus, eorundem rigor, auctore Celso II. 1. Opisthotonum spasmus Pilius dixit XXII. 9. De opisthotono diximus c. 15. Est enim opisthotonos e tribus spasmi generibus unus, quæ fusius explanaturi sumus XXIII. 24.

^r *Bibitur ad serp.*] Diosc. III. 36.

^s *Pulices necat*] Atque inde fortassis pulegii nomen.

^t *Xenocrates*] Apuleius quoque c. 92. tit. 6. 'Ad tertianas: 'Pulegii ramulos tres lana involutos odorat ante accessionem.'

origano, minoribus foliis,^a quam sativum: et a quibusdam dictamnus vocatur. Gustatum a pecore caprisque, balatum concitat.^a Unde quidam Græci^b litera mutata blechoma^a vocaverunt. Natura tam fervens est, ut illitas partes exulceret. Tussi in perfrictione^c fricari ante balnea^a convenit: et ante accessionum horrorem, convulsis,^d et torminibus. Podagris^e mire prodest. Hepaticis cum melle et sale bibendum datur: pulmonum vitia^f excreabilia facit. Ad lienem^g cum sale utile est, et vesicæ, et suspiriis, et inflationibus:^h decoctum succo æqualiter, et vulvasⁱ corrigit:ⁱ et contra scolopendram terrestrem vel marinam: item scor-

^a Decoctum æqualiter prodest succo, et simul vulvas corrigit.

CAP. LV. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *pulegio*, sed folio majore, e Diosc. Mox, *dictamnus* Vet. Dalec. *dictamnus* Chiff. — 2 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *litteras mutantis blechon* Gronov. et vulgg. *littera mutata blechonem* Chiff. *litteras mutantis blechona* cod. Dalec. — 3 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *In tussi ex perfrictione*, &c. Gronov. et vulgg. *Tussi inter friciones fric.* ante balnea Chiff. Mox, *horrorem*. *Convulsis torm.* et *podagris* Dalec. — 4 Dalec. *decoctum*. *Succus æqualiter et vulvas*. — 5 Dalec. *scorpioces*

NOTÆ

^a *Balatum concitat*] Diosc. III. 36. iisdem verbis: Καλοῦσι δὲ τὸν αὐτὸν Βλάχωνα, ὅπερ δὲ τὰ γευσόμενα κατὰ τὴν ἰσχυρίαν τῶν πομῶν, βλαχῆς ὑποτίμωται.

^b *Unde quidam Græci*] Hesychius: Βλάχων, γλάχων, καὶ οὕτως λέγεται. Apuleius quoque 92. ἀπὸ τῆς βλαχῆς, quæ vox balatum sonat.

^c *Tussi in perfrictione*] Eos, inquit, qui tussi laborant, quam ex perfrictione collegerint, ut Marcellus Empir. loquitur c. 10. p. 115. sylvestri palegio fricari ante balnea convenit. Perfrictio, Græcis περίφριξις, vehemens frigus est, a 'perfrigesco': qualis affectio illa est febre laborantium, quæ præcedit horrorem, hoc est, φρίκη. Hoc frigore pars interdum aliqua tantum corporis laborat, quo et rigescit, torpescitque: unde καταψυγμένη καὶ παράψυχος γλῶσσα, rigens et

balutius lingua dicitur.

^d *Convulsis*] Τοῖς σπασμένοις, cum melle et sale auxiliari ait Diosc. III. 36.

^e *Podagris*] Diosc. loc. cit.

^f *Pulmonum vitia*] Cum melle item et sale: Diosc. loc. cit. Videlicet et Galienum de Fac. Simp. Med. lib. VI. p. 167.

^g *Ad lienem*] Diosc. loc. cit. Ex aceto propinat Apuleius ad splenis dolorem c. 92. tit. 17.

^h *Et inflationibus*] Apuleius c. 92. tit. 15. 'Ad inflationem stomachi, vel intestinorum:' 'Pulegium ex aqua calida contritum, vel ex vino, aut per se dato: rem miraberis illico.'

ⁱ *Vulvas corrigit*] Conuersas scilicet, ut dictum est c. 51. Ad inflationes præterea duritiamque vulvæ egregie facere scribit Diosc. loc. cit.

piones: privatimque valet contra ⁵ hominis morsum. Radix contra increscentia ¹ ulcera recens potentissima. Arida vero cicatricibus decorem affert.⁶

LVI. Item pulegio est nepetæque societas. Decocta enim in aqua ad tertias discutiant frigora,² mulierumque menstruis¹ prosunt. Et æstate sedant calores. Nepeta quoque ³ vires contra serpentes habet. Fumum ex ea nidoremque fugiunt, quam et substernere in metu obdormituris¹² utile est. Tusa ægilopiis^o imponitur, et capitis doloribus recens cum tertia parte panis temperata aceto stillinitur. Succus ejus^p instillatus naribus supinis, profluvium sanguinis sistit. Item radix, quæ cum myrti semine in passo tepido gargarizata² anginis medetur.

LVII. Cuminum sylvestre^a est prætenue, quaternis aut quinis foliis veluti serratis. Sed et sativo magnus usus,

valet, privatimque contra.—6 ¹ Radix c. i. ulcera potentissima, arida v. c. decorem affert] Lego, levorem affert, quo vocabulo Lucretius alique non raro utuntur. Nic. Heins. Vid. Advers. i. 10. p. 94.

CAP. LVI. 1 Chiff. eo dormituri.—2 Cod. Dalec. quæ cum semine in balneo gargarizata.

NOTE

¹ Contra increscentia] In quibus caro supra modum excrescit.

² Discutiant frigora] Quæ febrium horrorem antevertuunt.

¹ Mulierumque menstruis] Eam vim pulegio vel soli Q. Serenus vindicat, c. 35. p. 148. ¹ Pulegii calido purgatur femina potu.

³ Nepeta quoque] Apuleius c. 94. ¹ Morsibus serpentum curandis: ¹ Herba nepitæ montanæ ex vino tritus succus expressus cum vino potui datur: cujus etiam folia contrita plagæ utiliter imponuntur. Est hæc fortassis Dioscoridis *καλαμύθη*.

¹² In metu obdormituris] In eo loco obdormituris, in quo serpentes metuentur.

^o Tusa ægilopiis] *Αἰγίλωφ* oculi vitium est, quod in angulo oculi, qui est ad nares, fieri omnes testantur:

esseque tumentem abcessum, qui in ea parte suppuret, et fistulæ modo distillet: Nostri *Fistule lacrymalis* ex ea re vocant: Græci *αἰγίλωφ* et τὰ *αἰγίλωφ*, quæ vox oculum caprinum sonat, a vitio scilicet et labe, quæ capris fere propria est et continua. Vide Celsum vii. 7.

^p Succus ejus] Quin et narium morbis medetur, si Theod. Priscianum audimus: ¹ Naribus vero specialiter sic medeberis, inquit ille i. 11. de narium morbis, ¹ succum nepitæ, quam Græci *calamintha* vocant, frequenter infunde: aut ejusdem siccæ et contritæ pulverem per canalem exsuffiato.

^a Cuminum sylvestre] Hæc totidem verbis interpretæ Oribasii, lib. xi. fol. 102. post Diosc. iii. 69.

in stomachi præcipue^b remediis. Discutit pituitas,^c et inflationes,^d tritum et cum pane sumtum, vel potum ex aqua vinoque: tormina quoque^e et intestinorum dolores. Verumtamen omne pallorem^f bibentibus gignit. Ita certe ferunt Porcii Latronis,^g clari inter magistros dicendi, assectatores, similitudinem coloris^h studiis contracti imitatos, et paulo ante Julium Vindicemⁱ assertorem illum a Nerone libertatis, captatione testamenti^j sic lenocinatum. Narium sanguinem^k pastillis inditum vel ex aceto recens sistit. Et oculorum^l epiphoris^m per se impositum, tumentibusⁿ cum melle prodest. Infantibus imponi in ventre^o satis est. Morbo regio^p in vino albo a balineis datur.

~~~~~

CAP. LVII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *palloris*.—2 Chiffi. *testamentis*.—3 *Testiculatorum* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—4 Dalec. *ven-*

NOTE

^b *In stomachi præcipue*] Marcellus Empir. c. 30. p. 141. 'Cuminum teres, et vino mixtum dabis bibendum jejuno, si non febricitabit: si febricitabit, ex aqua tritum dabis: continue emendabis stomachi dolorem.' Apud Diosc. III. 68. *εβροποιον* hodie legitur, hoc est, *ori gratum*, forte pro *εβροποιον*. Nam sylvestre cuminum c. 60. ad stomachi imbecillitatem levandam inprimis laudatur.

^c *Discutit pituitas*] Crassiores humores ac pituitosos per alvum et urinas educit: eosdem a capite evacuat.

^d *Et inflationes*] Hæc deinceps iisdem verbis Diosc. tum de cumino sativo, tum de sylvestri, III. 68. et 69.

^e *Tormina quoque*] Diosc. loc. cit. Q. Serenus c. 37. de ventris dolore mitigando, p. 142. 'Quis etiam ex lymphis tritum potare cuminum Conveniet, quod jam nobis documenta probarunt.'

^f *Pallorem*] Unde 'cuminum palens' Q. Sereno c. 14. et Persio Sat. v. 'Exangue cuminum' Horat. i. Epist. 30. Et hoc pariter notat Diosc.

loc. cit.

^g *Porcii Latronis*] M. Porcius Latro, genere Hispanus, primus clari nominis Professor, ut auctor est Quintil. x. 5. p. 775. Hunc Seneca pater in Præf. Controv. p. 69. tam egregie commendat, ut egregiis declamatoribus, qui Augusti sæculum illustrarant, præripuisse gloriam videatur.

^h *Julium Vindicem*] Qui primus adversus Neronem conspiravit: natione Gallus, stirpe regia, ordinis Senatorii. Vide Dionem lib. LXIII. pag. 724.

ⁱ *Captatione testamenti*] Cum ejus testamentum et hæreditatem Nero captaret, sic ille Principis cupiditati lenocinabatur, ut ejus amicitia summos honores adipisceretur: dum pallido interim colore simularet adversa valetudine se premi, atque adeo brevi interitum.

^j *Narium sanguinem*] Diosc. III. 68.

^k *Et oculorum epiphoris*] Vide Notas et Emend. num. 24.

^l *Tumentibus*] Oculis. Quem mor-

(xv.) Æthiopicum maxime in posca, et in ligmate⁵ cum melle. Africano privatim⁶ urinæ incontinentiam cohiberi putant. Sativum datur ad jocineris vitia tostum, tritum in aceto. Item ad vertiginem. Iis vero quos acrior urina⁷ mordeat, in dulci tritum vino. Ad vulvarum vitia⁸ in vino: præterque, impositis vellere foliis: testium tumoribus,⁹ tostum tritumque cum melle, aut cum rosaceo et cera.

Sylvestre ad omnia eadem efficacius. Præterea ad serpentes cum oleo, ad scorpiones, ad scolopendras. Sinit et vomitionem nauseasque ex vino, quantum apprehenderit tres digiti. Propter colum quoque bibitur illiniturque, vel penicillis¹ fervens apprimitur² fasciis. Strangulationes vulvæ potum in vino aperit, tribus drachmis in tribus cyathis vini. Auribus instillatur³ ad sonitus atque tinnitus

~~~~~

trali.—5 Vet. Dalec. *ecligmate*.—6 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *Africano paulatim* Elz. Dalec. Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—7 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *acriorum urina* Chiff. *acriore vi urina* Gronov. et vulgg.—8 Cod. Dalec. *adstringitur*.—9 Gronov. *sevo*.

NOTÆ

bum ita Serenus expressit c. 14. pag. 133. 'Si tumor infestat, rufos et gliscit in orbes.' Vel, ut alii libri habent: 'Si tumor insolitus typho se tollat inani, Tergentes oculos vili circumline cœno.'

⁵ *Morbo regio*] Plinius Valer. 11. 59. ad verbum.

⁶ *In ligmate*] Vel, ut alli, in *ecligmate*. *Ἐκλεγμα* arteriaca compositio est, quæ linctu absumitur, non vorando, ut catapotia. Vulgo Electuaria vocant. Τὰ ἐκλεγµατα, quæ ori imposita sensim liquefiunt, ac deinde deglutiuntur: a λείχων, hoc est, *lingendo*.

⁸ *Ad vulvarum vitia*] Hippocr. de Morb. Mul. lib. 1. tex. 56. p. 460.

⁹ *Testium tumoribus*] Testium inflammationibus auxiliari Diosc. ait,

cum uva passa, et fabarum lomento, vel cum cerato impositum: *Διδόνων δὲ φλεγμοναῖς ἀρτῆται σὺν σταφυλῇ, καὶ ἐργυμῶνι ἀλεύρω, ἢ κηρωτῇ ἐπιτεθέν.* Theod. Priscianus 1. 24. 'Fervores testium, vel indignationes, cuminum cum melle et oleo tritum, et appositum curat.'

¹ *Vel penicillis*] Hoc est, linteolis conceptis fervens cuminum imponitur, deinde fasciarum ope ventri apprimitur.

³ *Auribus instillatur*] Marcellus Empir. c. 9. p. 80. 'Cuminum sylvestre contritum, et succo rutæ immixtum, instillatumque auriculæ, dolorem lenit: ventos quoque interius sonantes removet, atque omne vitium potenter emendat.'

cum sebo⁹ vitalino, vel melle. Sugillatis^a illinitur cum melle, et uva passa, et aceto. Lentigini nigræ¹ ex aceto.

LVIII. Est cumino^a simillimum, quod Græci vocant ammi. Quidam vero^b Æthiopicum cuminum id esse existimant. Hippocrates^c regium appellat, videlicet quia efficacius Ægyptio^d iudicavit. Plerique alterius^e naturæ in totum putant, quoniam sit exilius et candidius. Similis autem et huic usus: namque et panibus Alexandrinis subjicitur, et condimentis^f interponitur. Inflationes et tormina discutit.^g Urinas^h et menstrua ciet. Sugillata^b et oculorum epiphoras mitigat. Cum lini semine scorpionumⁱ ictus in vino potum drachmis duabus, privatimque cerastarum, cum pari portione myrrhæ.^j Colorem quoque^j bibentium similiter mutat in pallorem. Suffitum cum uva passa et resina, vulvam^k purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum.

LIX. De cappari satis diximus^k inter peregrinos frutices.

~~~~~

CAP. LVIII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recent. *subigitur et condimentis* Vet. Dalec. *subditur et condimentis* Gronov. et vulg. *subditur et alimentis* cod. Dalec.—2 *Urinam* Gronov.—3 Chiffi. *myrræ*.—4 Ita Chiffi. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. *vulvas* Gronov. al. vett. et Franz.

NOTÆ

^a *Sugillatis*] Diosc. III. 60. Αἰρεὶ δὲ καὶ δυνάμει μασσθὲν καὶ καταπλασθὲν σὺν μέλιτι καὶ σταφύλῃ.

¹ *Lentigini nigræ*] Theod. Priscianus I. 32. 'Sunt quibus certis ex accidentibus maculæ in corporibus frequentius inhaeserunt. Sunt nigræ, sunt albæ, velut elephantiasim annuntiantes... Cuminum cum aceto tritum, sæpe profuit.'

^a *Est cumino*] Hæc totidem verbis interpretes Oribasii lib. XI. p. 189. post Diosc. III. 70. Ammi vulgare a Dodonæo pingitur, p. 399. quo officinæ passim utuntur.

^b *Quidam vero*] Diosc. loc. cit. Ἀμμι ἔστι καὶ τοῦτο Ἀθιοπικόν, κ. τ. λ.

^c *Hippocrates*] Κόρινθον Ἀθιοπικόν Ἰπ-.

ποκράτης βασιλικὸν ἰατρικόν, Diosc. III. 68.

^d *Efficacius Ægyptio*] Vide Notas et Emend. num. 25.

^e *Plerique alterius*] Diosc. III. 70.

^f *Tormina discutit*] Diosc. loc. cit.

^g *Urinas*] Diosc. loc. cit.

^h *Sugillata*] Diosc. loc. cit. Καὶ δυνάμει καταπλασθὲν σὺν μέλιτι αἰρεῖ.

ⁱ *Scorpionum*] Omnium venenatorum morsibus opitulari ex vino, scribit Diosc. loc. cit.

^j *Colorem quoque*] Et potu, et illitu similiter colorem pallidiorem efficere, ut cuminum, Diosc. etiam auctor est loc. cit.

^k *De cappari... diximus*] Lib. XIII. c. 44.

Non utendum transmarino:¹ innocentius Italicum est. Ferunt, eos qui quotidie id edunt, paralyti non periclitari, nec lienis doloribus. Radix ejus vitiligines^m albas tollit, si trita¹ in Sole fricentur. Splenicis^{2a} prodest in vino potus radice cortex duabus drachmis, demto balnearum usu. Feruntque XXXV.º diebus per urinam et alvum totum lienem emitti. Bibitur^p in lumborum doloribus, ac paralyti. Dentium dolores^q sedat tritum ex aceto semen decoctum,³ vel manducata radix. Infunditur^r et aurium dolori decoctum oleo. Ulcera^s quæ phagedænas vocant, folia et radix recens cum melle sanant. Sic et strumas^t discutit radix: parotidas,^u vermiculosque^v cocta in aqua.

CAP. LIX. 1 Chiff. si trita.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recent. Spleneticis Gronov. et vulg.—3 Chiff. vel

NOTE

¹ Non utendum transmarino] Africano scilicet, eo præsertim quod apud Marmaridas nascitur, vel quod ex Arabia, et Rubro mari deferitur: nam id in ore pustulas excitat, et gingivas osse tenus exedit, &c. Vide Diosc. II. 204. et Galenum de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 185.

^m Radix ejus vitiligines] Diosc. loc. cit. Ἀλφός τε λευκός ἀποσμήχου ἐν ἔξει λεῖα, cum aceto trita lentigines albas exterit. Sic etiam Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 184.

^{2a} Splenicis] Marcellus Empir. cap. 23. pag. 167. Plinius Valer. II. 18. 'Corticis ex radice capparum cochlear plenum teres, et dabis bibere cum aqua calida, addens, si volueris, permodicum acetum: hocque per triduum facies, et sanus eris.' Aliter Celsus IV. 9. de lienis morbo: 'Multis modis huic rei cappari aptum est. Nam et ipsum cum cibo assumere, et muriam ejus cum aceto sorbere commodum est. Quinetiam extrinsecus radicem contritam, vel corticem ejus cum surfuribus, aut ipsam cappari

cum melle contritum imponere expedit.'

^o Feruntque XXXV.] Diosc. loc. cit. post dies XL. Galenus loc. cit. spatium dierum nullum assignat.

^p Bibitur] Diosc. loc. cit.

^q Dentium dolores] Diosc. et Galenus locis citatis.

^r Infunditur] Diosc. loc. cit. Ἀυρὸς τε τοῦ ἐν ὤτῳ ὁ χυλὸς ἐγγυμνωθεὶς κτελεῖται. Aurium vermiculos infusus mucus enecat. Sic etiam Galenus loc. cit. p. 185.

^s Ulcera] Diosc. et Galenus locis citatis.

^t Sic et strumas] Galenus, καὶ χοιρῶδες διαφασί, loc. cit. p. 184. Sic et Diosc. loc. cit. Struma, inquit Celsus V. 28. tumor est, in quo subter concreta quædam ex pure et sanguine, quasi glandulæ oriuntur. Latini etiam scrofulas appellant: vulgo, les derouelles. Celsus eas maxime in cervice ait oriri, sed in aliis etiam partibus, inguinibus, lateribusque, et mammis foeminarum.

Jocineris quoque malis medetur. Dant et ad tænias¹ in aceto et melle. Oris exulcerationes in aceto decocta tollit: stomacho inutile² esse³ inter auctores convenit.

LX. Ligusticum (aliqui panacem⁴ vocant) stomacho utile⁵ est.¹ Item convulsionibus et inflationibus.² Sunt et qui cunilam bubulam appellaverint, ut diximus,³ falso.

LXI. (XVI.) Cunilæ præter sativam⁴ plura sunt in medicina genera. Quæ bubula⁵ appellatur, semen pulegii habet, utile ad vulnera commanducatum impositumque, ut quinto post die solvatur. Et¹ contra serpentes² in vino bibitur, ac tritum plagæ imponitur. Vulnera ab iis facta

decoctum.—4 Vet. Dalec. *auriumque vermiculos.*—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *tineas* Gronov. et al. vett.—6 Ita codd. Regg. Brot. Editio princeps et al. vett. *st. inutile esse* Gronov. et vulgg. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *st. inutilem esse* Vet. Dalec.

CAP. LX. 1 Ita codd. Harduini, Chiffi. et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. 'Ex Diosc. nam coctionem juvat.' Dalec. *st. inutile est* edd. vett. et Gronov.

CAP. LXI. 1 Et deest in Vet. Dalec.—2 Ita ex codd. Harduinus et re-

NOTÆ

¹ *Parotidas*] Theod. Priscianus 1. 8. 'de parotidibus:' 'Capparis corticem in aqua elixa; et cum vino commisce, et cataplasma facies.'

² *Vermiculosque*] Aurium scilicet, de quibus dictum est proxime.

³ *Stomacho inutile*] *Κακοστόμαχον* et caulem et fructum perinde esse, auctor est Diosc. loc. cit.

⁴ *Aliqui panacem*] Ut dictum est XIX. 50.

⁵ *Stomacho utile*] Ita Mas. omnes, et Parm. edit. Diosc. III. 58. de ligustico: *ικανώς δὲ εὐστόμαχον δοτῶν*, κ. τ. λ. In libris editis perperam ad hunc diem *inutile*: uti et ex sequentibus liquet.

⁶ *Et inflationibus*] Subintellige, utile est. Diosc. loc. cit. *Δύναμις καὶ τοῦ σπέρματος καὶ τῆς βίτης ... ἀρμόζουσα πρὸς ἐμπνευματώσεις, καὶ μάλιστα τὰς περὶ τὸν στόμαχον*, κ. τ. λ. Sic etiam Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII.

p. 208. *ἄφωρον* ait esse, hoc est, *status extinguere*.

¹ *Ut diximus*] Lib. XIX. c. 50.

² *Præter sativam*] Quæ satureia, ut diximus IX. 50.

³ *Quæ bubula*] Cunila hæc bubula, uti indicavimus VIII. 41. origanum sylvestre est, quod ab aliis Heraclei panacis, ab aliis, quos inter Nicander est, teste Dioscor. II. 34. cunilæ nomen accepit. Extat adhuc certe Nicandri carmen in Theriac. pag. 44. *Πανδάτειον τε κοιλὴν, "Ἦν τε καὶ Ἑράκλειον δρείωνον ἐμφανέτουσι.* Non *panactea conila*, Quam quidam *Heracleon origanon* indigitarunt. Vulgo *Origanum*. Accurate a Lobelio pingitur in Observ. p. 263. a quo Agrioriganum sive Onitis major vocatur. Vidimus in horto Regio. Est origanum vulgare Matthioli in Diosc. lib. III. p. 701.

⁴ *Et contra serpentes*] Contra venenatorum morsus. Diosc. loc. cit.

perfricantur. Item testudines¹ cum serpentibus pugnatu-
ræ hac se muniunt: quidamque in hoc usu panaceam²
vocat. Sedat et tumores, et virilium mala, sicca, vel fo-
liis tritis, in omni usu mire congruens ex vino.

LXII. Est alia cunila,¹ gallinacea appellata nostris,
Græcis origanum heracleoticum.¹ Prodest oculis trita ad-
dito sale. Tussim quoque¹ emendat, et jocinerum vitia.
Laterum dolores cum farina,² oleo et aceto in sorbitionem
temperata. Præcipue vero¹ serpentium morsus.

LXIII. Tertium genus¹ est ejus, quæ a Græcis mascula,
a nostris cunilago vocatur, odoris foedi,^m radicis lignosæ,¹
folio aspero. Vires ejus vehementissimas in omnibus ge-
neribus² earum tradunt. Manipulo^o quoque ejus abjec-
to,³ omnes e tota domo blattas convenire ad eam. Privatim
adversus scorpiones ex posca pollere. Tribus foliis^p ex
oleo peruncto homine, fugari serpentes.

LXIV. E contrario quæ mollis^q vocatur, pilosioribus

centt. ob hunc usum panacem Vet. Dalec. in hunc usum panacem edd. vett. et Gronov.

CAP. LXII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *origanum silvestre et panax heracleus*, e Diosc.—2 Chiff. *farre*.

CAP. LXIII. 1 Chiff. *lignosæ*.—2 Idem codex, *his generibus*.—3 Vet. Da-
lec. *objecto*.

NOTE

¹ Item testudines] Id jam antea in-
dicatum VIII. 41.

² Est alia cunila] Apuleius cap. 122.

³ Origanum a Græcis Heracleoticum
... Latini cunilam Gallicam, (lege
ex Plinio, *gallinaceam*, sic enim Mas.
omnes,) et origanum nominant.' Dios-
cor. III. 32. 'Ὠρίανος Ἡρακλεωτικῇ,
οἱ δὲ κοιλὴν καλοῦσι, φύλλον ἔχει ἐμ-
φεπὲς ὀσάνην, κ. τ. λ. Delineatum
accurate a Matthiolo in Dioscor. lib.
III. pag. 699. qualē nos vidimus. De
eo rursus Plinius xxv. 12.

¹ Tussim quoque] Dioscor. III. 32.
cum melle delingi ad tussim jubet.
Apuleius loc. cit. 'Tussi medendo.'
'Herbam origanum commanducet,'
&c.

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

¹ Præcipue vero] Dioscor. loc. cit.

¹ Tertium genus] Hæc conyzæ mas-
cula est, de qua rursus dicitur XXI.
32. Eadem conyzæ major Diosc. III.
136. ejus iconem Lobelius exhibet
in Advers. p. 146. qualem nos in hor-
to Regio vidimus.

² Odoris foedi] Βαρίσμος Diosc. I. c.

³ In omnibus generibus] Sive mas-
cula sit, sive femina: sive sylvestris,
sive sativa.

^o Manipulo] Substrata suffituque
venenatas fugare bestias, abigere ca-
lices, pulices necare; tradit Diosc. III.
136.

^p Tribus foliis] Folia serpentium
moribus imponuntur æthiter, inquit
Diosc. loc. cit.

foliis ac ramis aculeatis, trita mellis odorem habet, digitis tactu¹ ejus cohærescentibus. Altera thuris,² quam libanotidem appellamus.³ Medetur utraque⁴ contra serpentes ex vino vel aceto. Pulices etiam⁵ contritæ cum aqua sparsæ necant.

LXV. Sativa quoque⁶ suos usus habet. Succus ejus cum rosaceo auriculas juvat. Ipsa ad ictus bibitur. Fit ex ea montana,⁷ serpyllo similis, efficax contra serpentes. Urinam⁸ movet: purgat et a partu mulieres. Concoctionem mire adjuvat, et ad cibos aviditatem. Utraque⁹ vel in cruditate jejunis in potione aspersa. Luxatis quoque utilis. Contra vesparum et similes ictus, ex farina hordeacea et posca, utilissima. Libanotidis¹⁰ alia genera suis dicentur locis.

CAP. LXIV. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. tractu Gronov. et al. vett.—2 Chiff. *libanotidem appellaverimus*.

CAP. LXV. 1 *Est et altera montana* Vet. Dalec.—2 Ita edd. vett. Gronov. et Harduin. 1. *aviditatem utraque* Dalec. Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTÆ

¹ *E contrario quæ mollis*] Eadem conyza femina Theophrasto Hist. vi. 2. Conyza minor Diosc. loc. cit. a Lobelio picta accurate in Adversar. pag. 146. Visa a nobis in horto Regio.

² *Altera thuris*] Altera conyza, inquit, hoc est, mascula, thuris odorem habet: quapropter et ipsa libanotis appellatur, quamquam id nomen et aliæ plantæ verius sortiantur. Plinius ipse XXI. 32. 'Folia feminae mellis odorem habent. Masculæ radix a quibusdam libanotis appellatur, de qua diximus,' hoc nimirum loco.

³ *Medetur utraque*] Diosc. loc. cit.

⁴ *Pulices etiam*] Diosc. loc. cit. ut paulo antea diximus. Democritus in Geopon. XIII. 11. p. 370. ubi de cullibus necandis, καὶ κωνόκων. φελίονται δὲ, εἰ κόνιζον ἐφέρεται, καὶ τῷ ξύματι παρὶς τὴν οὐλάν. Fugient, si conyzam decoxeris, decoctoque domum resper-

seris. Et c. 15. de pulcibus, πρὸς ψάλλας, p. 374. necari hos ait, καὶ τῷ ἐφέρεται, τοῦ ξύματος ἐπιβαρυνόμενον.

⁵ *Sativa quoque*] Sativa nempe canila; nam, ut dictum est initio c. 61. cetera genera hactenus, præter sativam, descripta sunt. Hæc est quam θύμβραν aliqui, rectius alii canilam nostram et satureiam vocarunt, ut diximus XIX. 50.

⁶ *Fit ex ea montana*] Satureia montana, quæ Thymbra Dodonæi, pag. 387. visa a nobis in horto Regio.

⁷ *Urinam*] Diosc. loc. cit.

⁸ *Libanotidis*] Aliarum herbarum, quibus est libanotidis pariter nomen inditum, genera viresque suis locis dicentur: nempe XXIV. 59. ubi rosmarinum tractabitur, quod alio nomine libanotidem appellari dictum est superiore libro, cap. ult. ac genera quidem illius duo afferentur.

LXVI. (XVII.) Piperitis, quam et siliquastrum appellavimus,¹ contra morbos comitiales bibitur. Castor et aliter² demonstrabat, caule rubro et longo, densis geniculis, foliis lauri, semine albo, tenui, gustu piperis, utilem gengivis, dentibus, oris suavitati, et ructibus.

LXVII. Origanum quod in sapore cunilam³ æmulat⁴, ut diximus,⁵ plura genera in medicina habet: onitin⁶ vel prasion appellant, non dissimile hyssopo. Privatum ejus usus⁷ contra rosiones⁸ stomachi in tepida aqua, et contra cruditates: contra araneos⁹ scorpionesque in vino albo: luxata¹⁰ et incussa in aceto, et oleo, et lana.

LXVIII. Tragoriganum¹¹ similis est serpyllo sylvestri.

CAP. LXVI. 1 *Castor taliter* cod. Dalec.

CAP. LXVII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Müller. Bipont. et Franz. *quod in sapore cunila æmulatur* edd. vet. et Gronov. *quod sapore cunilam æmulatur* Vet. Dalec.—2 Cod. Dalec. *rosiones*.—3 Ita codd. Harduini cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Müller. Bipont. et Franz. *aqua, et cruditates: contra araneos* edd. vet. et Gronov. *aqua, et contra crud. contra araneos* Chiffi. *aqua, et crud. contra araneos* cod. Dalec.

NOTE

¹ *Appellavimus*] Lib. XIX. 63. Illud est quod piper Indicum appellant vulgo, quod quidem] quadrigeminum genere a Dodonæo pingitur, sub nomine Capsici, p. 704. et 705. nempe oblongioribus, recurvis, latis, minimisque siliquis. Nostris, *Poitore d'Inde*.

² *Castor et aliter*] Alterum intelligi vult piperitidis genus, a Castore descriptum.

³ *Origanum quod in sapore cunilam*] Sive saturoiam.

⁴ *Ut diximus*] Lib. XIX. 50.

⁵ *Onitin*] Diosc. III. 33. 'Ἡ δὲ ὀνίτις καλομένη, λευκότερα τοῖς φύλλοις ἐστὶ, καὶ μᾶλλον τοικίᾳ ὁστέῳ, κ. τ. λ. Sic etiam interpres Oribasii lib. XII. fol. 209. Galeno de Fac. Simp. Medic. lib. VII. p. 215. ὀνίτις scribitur. Marcellus Empir. c. 30. p. 312. 'Cunila, quam Græci onitum vocant.' Id

et nomen inditum, quod ab asinis præcipue expetatur: Schol. Nicandri: 'Ὀνίτιδα λέγου, ὅτι οἱ βοοὶ ὀσθίουσι. Πράσιον a viridi foliorum colore. Vidimus in horto Regio.

⁶ *Privatum ejus usus*] Plinius Valer. IV. 36. De origano: 'Ex vino albo tritum, et in potione sumtum, scorpionum et araneorum venenis resistit: cruditates discentit: morsus stomachi ex aqua calida datum lenit.'

⁷ *Luxata*] Plinius Valer. loc. cit.

⁸ *Tragoriganum*] Diosc. III. 35. Τραγορίγανος θαμνίσκος ἐστὶν ὀρεγάνη ἢ ἐρπύλλη ὀρίριον τὰ φύλλα καὶ τὰ κλωνία. Ab hircis, quibus gratum id pabulum est, nomen habere, ut ab asinis onitin, auctor est schollastes Nicandri. Est Thymbra legitima Clasil, quam ille pinxit Hist. Rar. Plant. lib. III. p. 358. nos in horto Regio observavimus.

Urinam ciet,^s tumores discutit, contra viscum^h potum, viperæque ictum efficacissimum, stomachoqueⁱ acida ructanti, et præcordiis. Tussientibus^j quoque cum melle datur, et pleuriticis, et peripneumoniciis.^{1 k}

LXIX. Heraclium^l quoque tria genera habet, nigrius,¹ latiores foliis, glutinosum. Alterum exilioribus,^m mollius, sampsocho non dissimile, quod aliqui prasionⁿ vocare malunt. Tertium est inter hæc medium, minus quam cetera efficax. Optimum^a autem Creticum.³ Nam et jucunde olet. Proximum Smyrnæum, odorius.^o Hera- cleoticum,⁴ ad potum utilis, quod onitin vocant.^p

CAP. LXVIII. 1 Chiffi. et peripneumoniciis. Voces et peripneumoniciis desunt in cod. Dalec.

CAP. LXIX. 1 Origanum quoque tria genera habet, Heraclioticum nigrius magis edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—2 Ibid. ex eodem, aliqui onitin.—3 God. Dalec. efficax autem. Optimum Creticum.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Smyrnæum. Deinde Heraclioticum Gronov. et al. vett. Smyrnæum. Derius Heracl. Chiffi. Mox, Brotier conj. utilis eo, quod,

NOTE

^s *Urinam ciet*] Dioscor. loco citato.

^h *Contra viscum*] Hoc est, contra ζῆλον, ut diximus c. 51. Dioscor. loc. cit. Nicander in Alexiph. pag. 151. tragoriganum valere ait contra ζῆλον εὐλόφον.

ⁱ *Stomachoque*] Diosc. loc. cit. Τοῖς ναυσοπαθέσι, καὶ ἐπερρυμῶσι δίδονται καὶ ἐφ' ὧν ἄλυσιν, καὶ ναυτία, καὶ ὀρμητικὴ ἐνοχλοῦσαν παρακολοῦσι. Stomacho male affectis, et acida ructantibus exhibetur, et iis quos qualis ex maris agitatione anxietas, nausea, et præcordiorum ætus comitantur.

^j *Tussientibus*] Dioscor. loco citato.

^k *Et peripneumoniciis*] Diosc. Βροίτε καὶ περιπνευματικῶν σὺν μέλιτι ἐν δακτυλῷ δίδονται, in coligato.

^l *Heraclium*] Sic in Indice hujus loci: *De organo heracleo: Genera tria.* Illud ipsum quod Heraclioticum superius appellatum est c. 62. Hoc tragorigani genus quoddam lætius

Dioscorides appellat III. 35.

^m *Alterum exilioribus*] Alterum tragorigani genus apud Diosc. loc. cit. Ἡ δὲ τις τραγορίανος λεπτόκαρπος, καὶ λευτόφυλλος, ἣν καὶ πρίσιον ἔναι καλοῦσιν.

ⁿ *Optimum*] Diosc. loc. cit. Ἀρίστη δὲ ἡ Κιλίκιος, καὶ ἡ ἐν Κῷ, καὶ Χίῳ, καὶ Ἀφίῳ, καὶ Κρήτῳ.

^o *Smyrnæum, odorius*] Ita Mss. Reg. 2. Colb. 2. Chiffi. dec. ut sit sententia, jucundius Smyrnæum origanum olere, quam Creticum. Sunt qui amyrrinum legant: falso: quamquam esse percommode hic possit videri σμύρναν sive σμύρνον, a σμύρνα, hoc est, a myrrha. Est autem odorius ab odoris, quæ vox cum ampius in absoluto gradu apud idoneas Latinitatis anctores occurrat, tum vero est in comparativo infrequens.

^p *Quod onitin vocant*] Hoc est, eo quod onitin vocant. Vide Notas et Emend. num. 26.

Communis autem¹ usus serpentes fugare, percussis esui dare decoctum, potu urinam ciere, ruptis, convulsis mederi² cum panacis radice, hydropicis cum fico, aut cum hyssopo, acetabuli mensuris decoctum ad sextam. Item ad scabiem, pruriginem, psoras, in descensione⁶ balinearum.⁷ Succus auribus infunditur cum lacte. Tonsillis⁸ quoque et uvis medetur, et capitis ulceribus. Venena opii⁹ et gypsi extinguit decoctum, si cum cinere in vino bibatur. Alvum mollit⁴ acetabuli mensura. Sugillatis⁵ illinitur. Item dentium dolori, quibus etiam et candorem facit, cum melle et nitro. Sanguinem narium sistit. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina. Ad arterias asperas cum galla et melle teritur: ad lienem folia cum melle et sale. Crassiores pituitas³ et nigras⁷ extenuat coctum cum aceto et sale, suntum paulatim. Regio morbo⁸ tritum cum oleo in nares² infunditur. Lassi perunguntur ex eo, ita ut ne venter attingatur. Epinyctidas cum pice sanat. Furunculos aperit cum fico trita:⁹ strumas cum oleo et aceto et farina hordeacea. Lateris dolores cum fico illitum. Fluxiones sanguinis in genitalibus tusum, et aceto illitum. Reliquias purgationum a partu.

*****

§c.—5 Vet. Dalec. *medetur*.—6 Cod. Dalec. in *decesione*.—7 Vet. Dalec. *et nigra*.—8 Vet. Dalec. *mortuo prodest*; et sic Diosc.—9 Ita bene Editio

NOTÆ

¹ *Communis autem*] Communes Heracleotici et enitidis vires. Sic Dioscor. III. 32. et 33.

² *In descensione balinearum*] Diosc. III. 32. *Εγρημονες δὲ καὶ ψόρας καὶ ἰκτερον τὸ ἀφάρημα αὐτῆς ἐν λουτρῷ ὀφελεῖ. Prurigini, psora, ac morbo regio decoctum ipsius in balneo prodest.*

³ *Tonsillis*] Dioscor. loc. cit. *Παρίσθημα, καὶ ποντίδας, καὶ ἑφθας θεραπεύει.*

⁴ *Venena opii*] Diosc. loc. cit. *his qui cicutam biberint, opiumve, præbet ex vino dulci, seu passo: ex oxymelite, seu aceto mulso, his qui gyp-*

sum.

⁵ *Alvum mollit*] Diosc. loc. cit. *Ἐντὶ δὲ ποθεῖσα ὀξυβάφου πλεῖστος σὺν μελικράτῃ, μέλαινα κατὰ κοιλίας ἔχει. Aridum acetabuli mensura cum aqua mulso epotum, alios humores per alvum extrahit.*

⁶ *Sugillatis*] Marcell. Empir. c. 19. p. 132.

⁷ *Crassiores pituitas*] *Has per alvum extrahit, inquit Diosc. loc. cit.*

⁸ *Cum oleo in nares*] *Cum oleo irino in nares infusum caput purgare, scribit Diosc. loc. cit.*

LXX. *Lepidium*^a inter urentia intelligitur. Sic et in facie^b cutem emendat exulcerando, ut tamen cera et rosaceo facile sanetur. Sic et lepras,^c et psoras tollit semper facile, et cicatricum ulcera.^d Tradunt in dolore^d dentium adalligatum brachio qua doleat, convertere dolorem.^e

LXXI. Gith ex Græcis,^f alii melanthium, alii melanspermon¹ vocant. Optimum, quam² excitatissimi odoris, et quam nigerrimum. Medetur serpentium plagis et scorpionum. Illini ex aceto ac melle reperio, incensoque serpentes fugari.^b Bibitur¹ drachma una et² contra araneos. Distillationem^j narium discutit tusum in linteolo olfactum. Capitis dolores^k illitum ex aceto et infusum naribus. Cum

princeps.' *Brotier*. Ita quoque Gronov. et al. ante Harduin. cum *sico trito* Harduin. 1. 2. 3. et recentt. cum *sico tosta* Vet. Dalec.

CAP. LXX. 1 Vet. Dalec. *ulcerum cicatrices*.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum odd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *compescere dolorem* Gronov. et vulgg.

CAP. LXXI. 1 Gronov. *melanspermon*.—2 *Conjunctio et deest ap. Gronov.*—

NOTE

^a *Lepidium*] Dioscor. II. 205. *Λεπίδιον*. Δένδρον δὲ ἐστὶ τῶν πολλῶν θριμμία ἐλευστικῇ, κ. τ. λ. *Vis foliorum acris et exulcerans*, &c.

^b *Sic et in facie*] Inde nomen habet, quod faciei nempe maculas, τὰς λεπίδας, delet. Servi compuncti notas tollebant lepidio: quare, id ubi animadversum est, candenti ferro inuri eos invecta consuetudo est.

^c *Sic et lepras*] Diosc. loc. cit.

^d *Tradunt in dolore*] Totidem verbis hæc Diosc. Sed collo lepidium jubet appendi.

^e *Convertere dolorem*] Sic Mss. omnes, Reg. Colb. Th. Chiffi. In libris editis, *compescere*, male. Excitat enim pustulam, quæ humoris impetum, quo dens vexatur, ad brachium revocet. Sic quidam in eo morbo hodieque aurium radici medicamenta admovent, quæ pustulas gignunt.

^f *Gith ex Græcis*] Et Celso quoque

lib. II. cap. postremo, *gith*. Item Scribonio Largo, Compos. 131. Dioscoridi *μελάνθιον*, ceteris, a nigritia seminis, *μελάνσπερμον*, μέλαν ἔγγιον μέλας, 'Ρωμαίοις πάντες ῥιζοῦσι, ut est in *Nothis ejusdem*, p. 456.

² *Optimum, quam*] Dioscor. III. 92. *Μέλαν, θριμνὸν, εὐώδες*.

^k *Incensoque ... fugari*] Dioscor. loc. cit.

¹ *Bibitur*] Contra phalangiorum etiam araneorum morsus: *Βοηθεὶ δὲ καὶ φαλαγγιόδηκτος ὄνιον < α' μετ' ὕδατος ποθέν*. Diosc. loc. cit.

^j *Distillationem*] Iisdem verbis Diosc. loc. cit. *Λεανθὸν δὲ καὶ ἐν ἀρωματῷ δεθὲν, καὶ ὑσφραγισμένον, τοῖς καταρροῦσιν ὠφέλει*. Sic etiam Galen. I. VII. de Facult. Simp. Med. p. 206. *Κατάρροσιν ἴαται, θερμὸν ἐν ὀσπίτι προσφερόμενον*, κ. τ. λ.

^k *Capitis dolores*] Diosc. loc. cit. *Ἀρμύζα δὲ καὶ κεφαλαιόγῳσι καταπλε-*

irino oculorum epiphoras et tumores. Dentium dolores¹ coctum cum aceto. Ulcera oris tritum aut commanducatum. Item lepras et lentigines² ex aceto. Difficultates³ spirandi addito nitro⁴ potum. Duritias,⁵ tumoresque veteres, et suppurationes, illitum. Lacte⁶ mulierum⁷ anget continuis diebus sumtum. Colligitur succus ejus, ut hyoscyami.⁸ Similiterque⁹ largior,¹⁰ venenum est, quod miremur: cum semen¹¹ gratissime panes etiam condiat. Oculos quoque purgat: urinam¹² et menses ciet. Quinimmo lin-teolo deligatis¹³ tantum granis XXX. secundas trahi reperio. Aiunt et clavis¹⁴ in pedibus mederi tritum in urina: culices suffitu necare: item muscas.

LXXII. Et anesum¹⁵ adversus scorpiones ex vino bibi-

3 Vet. Dalec. vino.—4 Ita codd. Regg. Antiquitus dictum lacte pro lac.¹ Brotier. Ita quoque codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Lac Gronov. et vulgg.—5 Vet. Dalec. largius.—6 Ita codd. Harduini et Dalec. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. alligatis edd. vett. et Gronov.

CAP. LXXII. 1 Ita codd. Regg. et Editio princeps.¹ Brotier. Et anisum

NOTÆ

σάμαν τῇ μετὰ καὶ τοῖς ἀρκομένοις
ἐποχεῖσθαι, ἐγχεόμενον εἰς τὰς βίνας με-
τὰ ἰρίων λείων.

¹ Dentium dolores] Diosc. loc. cit.
'Ὁφελεί δὲ καὶ δονταλγίαν μετὰ ζέου
.... ἐψηθὲν καὶ διακλυόμενον. Theod.
Priscianus 1. 14. 'de dentium cura-
tionibus: 'Quibus putres cavernæ
obvenerint, melanthium elixum in
aceto commixtum.'

² Item lepras et lentigines] Diosc.
Αἵρει δὲ καὶ φακὸν καὶ λέπρας, κ. τ. λ.
Lentigo, φακός, macula est subrufa,
vel nigricans in facie, ad lentis simi-
litudinem.

³ Difficultates] Diosc. et Galenus,
locis citatis. Vide Sarraceni notas in
Diosc.

⁴ Duritias] Diosc. loc. cit.

⁵ Lacte mulierum] Diosc. loc. cit.
Πρώμενον δὲ πλείους ἡμέρας γάλα ἔχει.
Lacte porro vetusto more Mss. omnes
exhibent, pro lac, quod et antea ob-

servatum a nobis et in Plauto allia-
que, ad Plin. xv. 16.

⁶ Ut hyoscyami] De quo dicetur
xxv. 17.

⁷ Similiterque] Ut in hyoscyamo
evenit, cujus foliis constat mentem
corrumpti, ut suo loco dicetur mox ap-
pellato, si plura quam quatuor biban-
tur. De melanthio Diosc. loc. cit.
Φασὶ δὲ καὶ ἀναρεῖν αὐτὸ πλείον ποθέν.

⁸ Cum semen] Libro sup. c. 52.

⁹ Urinam] Si nempe pluribus die-
bus continuis sumatur, ut ait Diosc.
loc. cit. Vide etiam Galen. de Fac.
Simp. Med. lib. vii. p. 206.

¹⁰ Aiunt et clavis] Dioscor. loc. cit.
Καὶ ἡλως περιχαρῶντας ἐκτινύσκει
ὅν οὐρανὸν παλαιῶν. Claves circumscari-
ficatos excutit cum urina veteris imposi-
tum. Vulgati codices habent ὅν οὐραν.
At Serapio, ut Plinius, ὅν οὐραν le-
git.

¹¹ Et anesum [anisum] Ita Nicander

tur, Pythagoræ inter pauca landatum, sive crodum, sive decoctum. Item viride aridumve, omnibus quæ condiuntur, quæque intinguntur, desideratum. Panis etiam crassatis inferioribus subditum. Saccis quoque^b additur: cum amaris nucibus vina commendat. Quin ipsum^c oris halitum jucundiores facit, foetoremque tollit manducatum matutinis cum smyrnio, et melle exiguo, mox vino collutum.² Vultum juniorem præstat. Insomnia levat suspensum in pulvino, ut dormientes olfaciant. Appetentiam ciborum præstat, quando id quoque inter artificia delicie fecere, ex quo labor desiit cibos poscere. Ob has causas quidam anicetum^d id vocavere.

LXXIII. Laudatissimum^e est Creticum, proximum Ægyptium. Hoc ligustici vicem præstat in condimentis. Dolores capitis^f levat suffitum naribus. Epiphoris oculorum Evenor^g radicem ejus tusam imponit: Iollas ipsum^h cum croco pari modo et vino, et per se tritum cum polenta ad magnas fluxiones, extrahendisque,² si qua in oculos inciderint. Narium quoque carcinodes^h consumit illitum

Edd. ante Brotier.—2 Vet. Dalec. colluti.

CAP. LXXIII. 1 Ita codd. Harduin et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. e vino radicem ejus tusam imponit Iollas. Ipsum Gro-nov. et vulg. Evenoros radicem ejus tusam imponit Iollas. Ipsum Chiff.—2 Vet.

NOTÆ

in Theriac. p. 44. ubi *ἀνις* scribitur: quod Atticæ consuetudinis esse geminato^v scholiastes admonet, pag. 31. Sic etiam Diosc. III. 65. apud quem *ἀνις* vulgari more. *De l'Anis.* Iconem apud Dodon. vide, pag. 297. In Mas. omnibus, Reg. Colbert. &c. *anicum* legitur.

^b *Saccis quoque*] Quibus vina saccantur, sive percolantur, ut dictum est XIV. 28. et XVIII. 17. Vide Hieron. Mercurial. Var. II. 17.

^c *Quin ipsum*] Dioscor. III. 65.

^d *Anicetum*] *Ἀνικητόν*, invictum, quod aliis omnibus medicamentis antecellat. Non aniso id nomen, sed

anetho, in Nothis pag. 455. Pseudo-Dioscorides attribuit.

^e *Laudatissimum*] Sic Diosc. loc. cit. Auctor libri de Simp. Med. ad Paternianum, qui Galeno ascribitur, tom. XIII. pag. 985. 'Anisum optimum est Creticum, deinde Ægyptium: Gallicum inertissimum,' &c.

^f *Dolores capitis*] Totidem verbis Diosc. loc. cit.

^g *Evenor*] Ita erimus e vestigiis codicum Reg. Colb. &c. in quibus *Evenenor* legitur. In editis, e vino, perperam. De Evenore et Iolla, in Auctorum Syllabo.

^h *Narium....carcinodes*] Extat ea

ex aqua. Sedat anginas cum melle et hyssopo ex aceto gargarizatum. Auribus³ infunditur cum rosaceo. Thoracis pituitas purgat tostum: cum melle sumtum melius. Cum acetabulo anesi nuces amaras L. purgatas tere in melle ad tussim. Facillime vero anesi drachmæ tres, papaveris, duæ miscentur melle ad fabæ magnitudinem, et ternis diebus sumuntur. Præcipuum autem est ad ructus: ideo inflationibus¹ stomachi, et⁴ intestinorum torminibus, et cœliacis¹ medetur. Singultus et olfactum potumque decoctum inhibet.⁵ Foliis decoctis⁶ digerit cruditates. Succus decocti cum apio olfactus sternutamenta^{6a} inhibet. Potum somnum concitat:⁷ calculos pellit: vomitiones cohibet, et præcordiorum tumores. Et pectorum vitiis, nervis quoque, quibus^o succinctum est corpus, utilissimum. Prodest et⁸ capitis doloribus instillari succum cum oleo decocti. Non aliud utilius ventri et intestinis putant: ideo dysentericis et in tenesmo⁹ datur tostum. Aliqui ad-

Dalec. extrahendaque.—3 *Fractis auribus* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—4 *Conjunctio et deest* in Vet. Dalec.—5¹ Ita codd. Regg. et Editio princeps. Brotier. S. et *olfactum decoctum, potumque, inhibet* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—6 Ita edd. vett. et Gronov. *sternutamenta* ex codd. Harduinus et recentt.—7 Vet. Dalec. *conciliat*.—8 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Prodest ejus* et Gronov. et vulgg.—9 Chiffi.

NOTE

vox apud Celsum lib. vi. de polypo. *Καρκινώδης ὄγκος* hoc loco intelligitur a Plinio, tumor cancro similis, qui absque exesione est. In Mss. Reg. et Colb. *narium cardines*.

¹ *Auribus*] Cum rosaceo tritum, inquit Diosc. III. 65. et instillatum fractis auribus medetur: *Καὶ τὰς ῥήξεις δὲ τῶν ὀτων λαίον σὺν ῥοδίνῳ ἐνστα-ῖς ὁμῶς ἰσχύει*.

³ *Præcipuum ... ad ructus*] Ad ructum modice ciendum. Vide quæ de anetho dicenda sunt cap. 74. statim initio.

⁴ *Ideo inflationibus*] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. cap. 48. pag. 157.

¹ *Et cœliacis*] Alvum enim sistere scribit Diosc. loc. cit.

⁵ *Foliis decoctis*] Ita fere Galenus et Diosc. locis citatis, cum aniso vim pariter digerendi attribuant, *δύναμιν διαφθορῆς*.

⁶ *Sternutamenta [sternutamenta] inhibet*] Ita Mss. fere ubique: infrequentius, *sternutamenta*. Aëtius quoque, vi. 99. pag. 249. anisum cohibere sternutationem scribit.

^o *Nervis quoque, quibus*] Hoc verborum ambitu septum transversum signat, quod alii *præcordia*, id est, *πεπυλαρία*, plures *διὰφραγμα* appellant. Id enim membranæ constat, quibus cor et pulmo a jocineri et

dunt et opium, pilulis in die ¹⁰ ternis lupini magnitudine in vini cyatho dilutis. Dieuches et ad lumborum dolores succo usus est. Semen hydropicis ^p et coeliacis dedit tritum cum menta: Evenor radicem ^q ad renes.¹¹ Dalion herbarius parturientibus ex eo cataplasma imposuit cum apio: item vulvarum dolori: deditque bibendum cum anetho parturientibus. Phreneticis quoque illinivit recens ¹² cum polenta. Sic et infantibus comitialia vitium, aut contractiones ^r sentientibus. Pythagoras quidem negat corripi vitio comitiali in manu habentes: ideoque quamplurimum domi serendum. Parere quoque facilius olfactantes. Et statim a partu dandum potui polenta aspersa. Sosimenes contra omnes duritias ex aceto usus est eo, et contra lassitudines, in oleo decoquens addito nitro. Semine ejus pote, lassitudinis auxilium viatoribus spondit. Heraclides ad inflationes stomachi semen tribus digitis cum castorei obolis duobus ex mulso dedit. Similiter ad ventris aut intestinorum inflationes. Et orthopnoicis, quod ternis ^r digitis prehenderit ¹³ seminis, tantundem hyoscyami cum lacte asinino. Multi vomituris acetabula ¹⁴ ejus et folia lauri decem trita in aqua, bibenda inter coenam suadent. Strangulatus vulvæ, ¹⁵ si maducetur et linatur calidum, vel si bibatur cum castoreo in aceto ¹⁶ et melle, sedat. Vertigines a par-

////////

in tenemos.—10 Vet. Dalec. *inda*.—11 Ita Hardninus et recentt. ex codd. *e vino, radicem ad renes* Gronov. et vulgg. *e vino, radicem et ad renes* Chiffi. qui mox *Dallon*.—12 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *illinunt vel recens* Gronov. et vulgg. *illevit recens* cod. Dalec.—13 Chiffi. *prenderit*.—14 Vet. Dalec. *acetabulum*.—15 Ita codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Strangulationes vulvae* Gronov. et al. vett.—16 Cod. Dalec. *castoreo aceto*, omisso *in*.

NOTÆ

liene dispescitur.

^p *Semen hydropicis*] Potum semen, inquit Diosc. III. 65. hydropicis sitim sedat.

^q *Evenor radicem*] Ita rursus Mss. omnes: non, ut libri editi, *e xino*.

^r *Aut contractiones*] Nervorum *σπασ-*

μολς.

^s *Strangulatus vulvæ*] Ita Mss. non *strangulationes*. Uterina suffocatio, quam Dioscoridi *ὑστερικὴ πλὴξ*, Plinio saepe numero vulvae conversio, et vulva conversa dicitur: Est uteri ad superna decursus, quo fit ut strangulari et suffocari foemina videantur.

tu cum semine cucumeris et lini pari mensura ternum digitorum, vini albi tribus cyathis discutit. Tlepolemus ad quartanas¹ ternis digitis seminis anesi et foeniculi usus est in aceto et mellis cyatho uno. Lenit articulares morbos, cum amaris nucibus illitum. Sunt qui et aspidum² venenis adversari naturam ejus putent. Urinam ciet.³ Sitim cohibet. Venerem⁴ stimulat. Cum vino sudorem leniter præstat. Vestes quoque a tineis defendit. Efficacius⁵ semper recens, et quo nigrius. Stomacho tamen inutile est, præterquam inflato.⁶

LXXIV. (XVIII.) Anethum quoque^a ructus movet, et tormina sedat. Alvum sistit. Epiphoris^b radices illinuntur ex aqua vel vino. Singultus^c cohibet semen fervens, olfactum. Sumtum ex aqua, sedat cruditates.^d Cinis ejus^e uvam in faucibus levat: oculos^f et genituram hebetat.

NOTE

¹ Tlepolemus ad quartanas] Vide Notas et Emend. num. 27.

² Sunt qui et aspidum] Virulentorum animalium venenis adversari ait Diosc. III. 65.

³ Urinam ciet] Diosc. loc. cit.

⁴ Venerem] Diosc. loc. cit.

⁵ Efficacius] Commendat inprimis Diosc. loc. cit. quod recens, quod odore vehementi, quod plenum, ac minime furfurosum.

⁶ Præterquam inflato] Nam prodest ad inflationes, πρὸς ἐμπνευματώδεις, Diosc. loc. cit. et Plinius ipse supra.

^a Anethum quoque] Nempe, ut anisum, de quo dictum est paulo ante. Plinius Valer. id paulo uberius, IV. 27. de anetho: 'Stomachi querelas,' inquit, 'coctum in aquæ cyathis tribus potum, miro modo relevat: indicio est ructus, per quem intelligere datnr aperta omnia, quæ clausa torquebant: digestionem adjuvat: ideo ventrem videtur inhibere.' Diosc. III. 67. 'Ἀνήθου ξηροῦ τῆς κήνης καὶ τοῦ κίπρου τὸ ἀπότημα πινόμενον... σπρό-

φὰς τε καὶ ἐμπνευματώδεις πάθος. A-quam anethinam cum melle commendat ad sedanda tormina Marcellus Empir. cap. 27. pag. 176. et cap. 28. pag. 201. Nostris, Aneth. Pingitur a Dodonæo, pag. 296.

^b Epiphoris] Plinius Valer. I. 14. 'Ad epiphoras oculorum, et tumores... anethi radix ex vino trita illinitur.' Et IV. 27. de anetho: 'Tritæ radices et impositæ fervoribus medentur oculorum.'

^c Singultus] Diosc. III. 67.

^d Sedat cruditates] Plinius Valer. IV. 27. Q. Serenus cap. 19. pag. 137. 'At male digestis si crapula sæviet escis, Aut cubitum pergens succum cape tristis anethi,' &c.

^e Cinis ejus] Plinius Valer. IV. 27. de anetho: 'Cinis ejus suspendit uvam faucibus ingravescentem.' Q. Serenus cap. 16. pag. 135. 'Si vero afflictam languor dejecerit uvam: Tunc horas aliquot pronus recubare memento: Aut illam pulvis costi relevabit anethi, Aut cinis ex coctlea, vel torrida brassica flammis.'

LXXV. Sacopenium, quod apud nos gignitur, in totum transmarino¹ alienatur. Illud enim^b Hammoniacy lacrymæ simile, sagapenon vocatur. Prodest laterumⁱ et pectoris doloribus, convulsis, tussibus vetustis, excreationibusque,^j præcordiorum tumoribus.² Sanat^k et vertigines, tremulos, opisthotonicos, lienes, lumbos, perfrictiones.^l Datur et olfactandum ex aceto in strangulatu vulvæ.^m Ceteris et potui datur, et cum oleo infricatur. Prodest et contra mala medicamenta.

LXXVI. Papaveris sativi tria diximus^a genera: et sponte nascentis alla promissimus. E sativis, albi calyx¹ ipse teritur, et e vino bibitur somni causa. Semen elephantias medetur. E nigro papavere sopor² gignitur^c scapo

*****

CAP. LXXV. 1 Dalec. *Sacopenio*, quod, &c. *transmarinum*.—2 Vet. Dalec. *excreationibus*, *præcordiorumque tumoribus*.

CAP. LXXVI. 1 Ita ex codd. *Harduinus* et recentt. *Papaveris sativi diximus... promissimus*. Sed *sativi alibi calix* Gronov. et vulg. *Papaveris sativi tria diximus*, &c. Chiff. *proxime*, pro *promissimus*, cod. Dalec.—3 Ita codd. *Harduinus* et Chiff. cum edd. *Harduinus*. 1. 2. 3. et recentt. *opium* Vet. Dalec. *opus* alii ap. Dalec. *sopor* Gronov. et vulg. *Mox, gignitur capite incisio* Dalec.

NOTE

ⁱ *Oculus*] Diosc. totidem verbis, III. 57. Ἀμβλάνει τε τὰς ὀφθαλμοὺς καὶ γὰρ τὴν σβέννυσσι συνεχῶς πινόμενον. Leon- tius in Geopon. XII. 34. pag. 335. Τὸ ἔλκυστον ἐσθιόμενον ἀμβλάνει τὴν ὄψιν.

^a *Transmarino*] Longe discrepat a transmarino.

^b *Illud enim*] *Transmarinum* videlicet: de quo Dioscor. III. 95. Σαγαπέννον ἐπὶ τῷ πῶς παρὰ θηκαιοῦς, γεννημένης ἐν Μηδελῇ. *Sagapenum ferula- cea herba liquor est, quæ quidem in Media nascitur*. Id et frutici et li- quori, qui manat ex frutice, nomen esse, Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 226. In officinis *Saga- penum*, et *Serapinum* appellatur, quoniam odore pinum refert. Describitur a Charasio, in *Pharmac.* pag. 298.

ⁱ *Prodest laterum*] Hæc totidem verbis Diosc. III. 95.

^j *Excreationibusque*] Quoniam cras- sos humores pulmoni molestos expur- gat, inquit Diosc. loc. cit.

^k *Sanat*] Diosc. loc. cit.

^l *Perfrictiones*] Ἀδύσσεια κατεφρυγμέ- νου, inquit Diosc. *Datur perfrigera- tis*, frigidis, quorum vel pars aliqua corporis, vel totum pariter perfriges- cit.

^m *Datur et... vulvæ*] Dioscor. lo- co citato.

^a *Papaveris... tria diximus*] Lib. XIX. cap. 53.

¹ *E sativis, albi calyx*] Hæc pariter Diosc. IV. 65.

^c *Sopor gignitur*] Ita Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colbert. 1. 2. 3. &c. tum hoc loco, tum in hujus libri indice: non *sapor*. Soporem poetice pro suc- co soporifero usurpavit, quem opium vocant, ut mox dicetur.

inciso, ut Diagoras suadet, cum turgescit:⁴ ut Iollas, cum deflorescit, hora sereni diei,³ hoc est, cum ros in eo exaruerit. Incidi iubent sub capite et calyce.⁴ Nec in alio genere ipsum inciditur caput.

Succus et hic,⁵ et herbæ cujuscumque lana excipitur: aut si exiguus est, ungue pollicis, ut lactucis,⁶ et postero die magis quod inaruit. Papaveris vero^h largus⁷ densatur, et in pastillos tritus in umbra siccatur, non vi soporifera modo, verum si copiosior hauriatur, etiam mortifera per somnos:⁸ opium vocant.⁹ Sic scimus interemtum Postumii Licinii Cæcinæ¹⁰ prætorii viri patrem in Hispania bavili,¹¹ cum valetudo impatibilis¹ odium vitæ fecis-

—3 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *hora diei sereni* Gronov. et vulgg.—4 Dalec. aut *calyce*.—5 *Succus et hujus* Dalec.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. aut *conchylia*, s. Diosc.—7 Vet. Dalec. *largior*.—8 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *somnum* Gronov. et vulgg.—9 'Ita codd. Regg.' Brotier. *opion* vocant Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—10 'Ita Editio princeps. Nec aliter in codd. Regg. 1. 2. Post. *Licinii Cæcinæ*.' Brotier. *Licinii Cæcinæ* edd. vett. et Gronov. P. *Licinii Cæcinæ* Chiffi. P. *Licinii Cæcinæ* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—11 'Ita libri omnes scripti et editi. Id nomen exprimere videtur, quod nos dicimus *le Bailli*. Inde forte, ut observat Cl. Harduinus, legendum *bajuli*. Antiquum enim fuit eorum iudicum nomen.' Brotier. *Hispania Bavili* Gronov. Harduin. et recentt. *Hispa-*

NOTE

⁴ Cum turgescit] Cum germinat, et florere incipit.

³ Hora sereni diei] Vide Notas et Emend. num. 28.

⁴ Sub capite, et calyce] Diosc. loc. cit. 'Οὐδὲν γὰρ δὲ θεῖ, μετὰ τὸ τὰς ὁρῶν ἀνικασιθῆναι, περιγράφει μαχαίρῃ τὸν ὀστερῶσκα, ὡς μὴ εἰς τὸ ἐνδὸς διατῆσαι καὶ ἐκ πλεονὸς δὲ τῆς κωδίας ἐν εὐθείᾳ διατῆσαι ὀστερῶσκα, κ. τ. λ. Αἱ οὖν faciendi ratio hæc est: Cum ros exaruerit, stellulam quæ in summo papaveris capite visitur, cultello ita scarificare oportet, ut ne penitus intro adigatur: et a capitis lateribus per directum summam cutem incidere, et erumpentem lacrymam digito excipere, &c.

⁵ Ut lactucis] Perinde, inquit, ut in lactucis fieri mos est, cum ex iis

incisis succus lacteus excipitur. Sic Diosc. iv. 65. δακτύλῳ, digito, hæc succum excipi jubet, et in conchulam deinde abatergi. Hunc idem adjicit succo sylvestris lactucæ sæpe adulterari.

^h Papaveris vero] Hæc pariter Diosc. loc. cit.

⁷ Per somnos] Ita recte Reg. 2. aliique: non, per somnum.

⁹ Opium [opion] vocant] 'Οπιον, succus lacteus qui papaveris scapo inciso manat. 'Οπὸς succum lacteum sonat, qui non sponte, ut lacryma, id est, τὸ δάκρυον, emanat, sed castratione, scarificatione, terebratione, vel alio quovis vulnere effluit.

¹¹ In Hispania bavili] Vel Bajuli potius: ut nomen id magistratus sue-

set: item plerosque alios. Qua de causa magna concertatio extitit. Diagoras^m et Erasistratus in totum damnare, ut mortiferum, infundi vetantes. Præterea, quoniam visui¹² noceret. Addidit Andreas,ⁿ ideo non protinus excæcari eo, quoniam adulteraretur Alexandriae. Sed postea usus ejus non improbatum est medicamento nobili, quod diacodion^o vocant. Semine quoque^p ejus trito in pastillos, e lacte utuntur ad somnum:¹³ item ad capitis^q dolores cum rosaceo: cum hoc^r et aurium dolori instillatur. Podagris^s illinitur cum lacte mulierum. Sic et foliis ipsis utuntur. Item ad sacros ignes^t et vulnera ex aceto. Ego tamen^u damnaverim collyrii addi: multoque magis^v quas¹⁴ vocant lexipyretos,^w quasque pepticas et coeliacas. Ni-

~~~~~

nia Bilbili Dalec.—12 Diagoras, ut scribit Erasistratus, usum ejus in totum damnavit oculorum lippitudini, et aurium vitiiis infundi vetans, quoniam visui margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—13 Chiff. pastillo electo utuntur ad somnium.—14 Vet. Dalec. magis confectionibus quas.—15 Nigri semen margo

NOTÆ

rit, quem nos Bailli vocamus. Vide Notas et Emend. num. 29.

¹ *Valetudo impatibilis*] In Mas. omnibus, *impetibilis*, quod idem valet: hoc est, non ferenda, nimia, intoleranda.

^m *Diagoras*] Ex Diagora quoque, et Erasistrato, opii usum damnat Dioscorides iv. 65. tum in aurium doloribus, tum in lippitudine oculorum: quoniam et visus aciem habetet, et somnum inducat.

ⁿ *Addidit Andreas*] Diosc. loc. cit. Ἀνδρέας δὲ φησιν, ὅτι εἰ μὴ ἐβλοῦτο, ἐτυφλοῦντο ὅν οἱ ἐγγράμενοι ὦν αὐτοῦ. Addidit Andreas protinus excæcatum iri, qui illinerentur, nisi adulteraretur.

^o *Quod diacodion*] Διὰ κωδεῖων, ut dicitur c. 79.

^p *Semine quoque*] Diosc. loc. cit.

^q *Item ad capitis*] Diosc. loc. cit.

^r *Cum hoc*] Hoc est, cum rosaceo, quod et rosam veteres appellaverunt: ut ceram pro cerato dixerunt Mar-

cellus c. 9. p. 78. 'Virentis papaveris succus cum rosa, vel amygdalino . . . infusus dolentibus auribus prodest.' Adhibet Diosc. loc. cit. amygdalinum, myrrham, et crocum.

^s *Podagris*] Diosc. loc. cit.

^t *Item ad sacros ignes*] Diosc. loc. cit. Καὶ πρὸς ἐρυσιπέλατα δὲ καὶ τραύματα σὺν ἕλει.

^u *Ego tamen*] Ita Galenus κατὰ τὸ πρῶτον, iii. 1. p. 369. collyria ex apio multis tanto fuisse detrimento ait, ut etiam ἀμβλυωσίαν, et βαρύνεσιν, visus hebetudinem, et aurium gravitatem induxerint. Sunt autem collyria, et medicamenta oculorum, et glandulae quæ ano, et pessi qui valvæ subduntur, et quæ indantur naribus.

^v *Multoque magis*] Subintellige, damnaverim addi iis, quas, &c.

^w *Lexipyretos*] Λήξιπυρέτους. Medicinæ sunt, quæ febres fugant, ἀπὸ τοῦ λήγειν. Marcellus Empir. c. 16. p. 114. 'Prodest et his qui sine horrore cir-

grum tamen¹⁵ coeliacis in vino datur. Sativum omne majus : rotunda ei capita ; at sylvestri² longa ac pusilla, et ad omnes effectus valentiora.¹⁶ Decoquitur⁷ et bibitur contra vigilias : eademque aqua foveat ora.¹⁷ Optimum in siccis, et ubi raro pluait.¹⁸ Cum capita² ipsa et folia decoquuntur, succus meconium vocatur, multum opio ignavior. ...

Experimentum opii est primum in odore :¹⁹ sincerum enim perpeti non est :^a mox in lucernis,^b ut pura luceat flamma, et ut extinctum²⁰ demum oleat : quæ in fucato non eveniunt. Accenditur quoque difficilius, et crebro extinguitur. Est sinceri experimentum et in aqua, quoniam in nubila innatat :²¹ fictum in pustulas coit. Sed maxime

~~~~~

edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—16 Ita ex codd. Hardsinus et recentt. *Sativum omne magis rotundat capita. At sylvestri longum ac pusillum, et ad omnes effectus valentius* Gronov. et vulgg. *rotundat caput* Vet. Dalec. *longa et pusilla, et ad omnes ef. valentiora* Chiffi.—17 Vet. Dalec. *foventur ora*.—18 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. *et ubi raro pluait* edd. vett. et Gronov. *et ubi raro et pluait* Franz.—19 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *primum odore* Gronov. et vulgg.—20 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *flamma, aut extinctum* Gronov. et edd. vett.—21 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et

NOTE

cuitu febrium vexantur : quæm obrem lexipyretos hæc compositio dicitur.' Alexander Iatro III. 66. 'Lyxoperita epithimata febrientibus : lege, *Lexipyreta epithimata*. Interpres eo loci in margine, 'fervores apta lenire' reddit. Περύραλ sunt quæ abcessuum collectiones maturant, et quæ stomachi concoctionem adjuvant. Κοιλιακα, quæ coeliacis medentur. Succum papaveris nigri, concoctionem eam juvare, et coeliacorum affectibus auxiliari, scribit Diosc. IV. 65.

² *At sylvestri*] Diosc. loc. cit.

⁷ *Decoquitur*] Diosc. loc. cit.

² *Cum capita*] Μηρόνιον, sive μηρόνιον parari, tuis papaverum capitibus, prelo expressis, tritis in mortario, digestisque demum in pastillos, docet Diosc. loc. cit. Sed priusquam torculari exprimantur, decoqui folia

et capita juvat.

^a *Perpeti non est*] Quoniam vel solo odore soporem inducit : ἐν τῇ δούρῃ ἀπορρυδς, inquit Diosc. loc. cit.

^b *Mox in lucernis*] Hæc omnia pariter Diosc. loc. cit.

^c *Quoniam in nubila innatat*] Quoniam in nubium morem sparsum diluitur, et in aqua innatat : adulteratum contra in grumos coit, instar pustularum. Diosc. loc. cit. *Πρακτικισμὸς ἐστὶν ... οὗ ἐν ὕδατι διαλύεται ... οὐκ ἀσπὴρ, οὐκ ἐν γρῦμοις*. *Κριδός δὲ ἐστὶν ὄνυξ ... ἐλκερῶς διαμύρτος ὄνυξ ... οὐ τραχὺς, ὅτι ἐν ὁροσφαιδῇ, κ. τ. λ.* Ita porro Mss. omnes. Aliis magis placet, *quoniam in nubecula* : qua forma dictum est ab eodem Plinio XXVIII. 19. de urina : 'Mala, et in qua veluti furfures et nubecula apparent.'

mirum, aestivo Sole deprehendi. Sincerum enim sudat, et se diluit, donec succo recenti simile fiat. Mnesides ²² op-
time servari putat hyoscyami semine adjecto: alii in faba.

LXXVII. (XIX.) Inter sativa et sylvestria medium genus, quoniam in arvis, ^d sed sponte, nasceretur, rheam vocavi-
mus ^e et erraticum. ^f Quidam id decerptum protinus cum toto calyce mandunt. Alvum exinaniunt ^g capita quinque decocta in vini tribus heminis pota, et somnum faciunt.

LXXVIII. Sylvestrium ^h unum genus, ceratitū vocant, nigrum, ⁱ cubitali altitudine, radice crassa et corticosa, calyculo inflexo, ^b ut cornicula. Folia minora et tenuiora, quam ceteris sylvestribus. Semen exile, ^j tempestivum est ^k messibus: alvum purgat ^l dimidio acetabulo in mulso. Folia trita ^m cum oleo, argema jumentorum sanant. Ra-

Franz. quia nebula innatat edd. vett. et Gronov.—²² Mnesicles Gronov.

CAP. LXXVII. 1 Chiff. *empraticum*.

CAP. LXXVIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *vocant, sive nigrum*, e Theophr.

NOTE

^d Quoniam in arvis] Theophr. Hist. IX. 13. 'Εν ταῖς ἀρούραις, μέλιστα ἐν ταῖς κριθαῖς, maxime inter hordea, quæ cibaria sunt et sativa: sed ipsam tamen inter illa sponte, non sativā, provenit: idcirco medii generis censetur.

^e Rheam vocavimus] Lib. XIX. 53.

^f Alvum exinaniunt] Paulo aliter Diosc. IV. 64. Ait enim capita papaverum quina vel sena, in vini cyathis tribus decocta, dum ad duos redeant, somnum pota inducere: semen autem acetabuli mensura ex aqua mulsa potum, alvum leniter emollire. Theophr. Hist. IX. 13. hoc tantum, καθαίρει δὲ κόπον.

^g Sylvestrium] Hæc totidem verbis Theophr. loc. cit. Μήκωνες δ' εἰσὶν ἔργραι πλείους· ἡ μὲν κερατῆτις καλουμένη, ἡ δὲ μέλαινα, lego ἡ καὶ μέλαινα. Papaver, ut remur, corniculatum violaceum est, quod in horto Regio vi-

dimus, quale depictum est a Clusio Hist. Rarior. Plant. v. 6. p. 93. Aliud præterea corniculatum vidimus luteo, aliud phœniceo flore.

^h Calyculo inflexo] Siliqua longa, in corniculi modum inflexa, unde et nomen accepit, inquit Diosc. IV. 66. Καρπὸν δὲ μακρὸν, καρπύλου ὅσπερ κέρας . . . ὁδὸν καὶ ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον.

ⁱ Semen exile] Diosc. IV. 66. Σπέρμα δὲ μικρὸν, μέλαν, κ. τ. λ.

^j Tempestivum est] Theophr. loc. cit. Συλλέγεται δὲ πρὶς πυροκομίας, πρὶς μεσσηνίαν legitur.

^k Alvum purgat] Theophr. Διόνυσος δὲ καθαίρει καὶ κόλιν. Diosc. IV. 66. Τὸ δὲ σπέρμα πλεῖστος ἐμβόλου ποθὲν σὺν μελιμύρτῳ, κόλιν ἐπικαὶς καθαίρει.

^l Folia trita] Theophr. et Diosc. locis cit. Hujus verba sunt: Τὰ δὲ φύλλα καὶ τὰ ἔνθη . . . ἐγχρισθέντα, τὰ ἐπὶ κτηνῶν ἔργρα καὶ νεφέλια ἀποκαθαίρει.

dix^a acetabuli mensura cocta in duobus sextariis ad dimidias, datur ad lumborum vitia et jocineris. Carbunculis^a medentur ex melle folia. Quidam hoc genus glaucion vocant,^o alii paralion.^p Nascitur enim in afflatu maris, aut nitroso loco.^q

LXXIX. Alterum^a e sylvestribus genus heraclion vocatur, ab aliis aphron,^r foliis (si procul intuearis) speciem passerum^b præbentibus,^s radice in summa^c terræ cufē, semine spumeo. Ex hoc lina^d splendorem trahunt æstate.

CAP. LXXIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *aphrodes*, e Diosc.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *representantibus* Vet.

NOTE

^a *Radix*] Diosc. loc. cit.

^a *Carbunculis*] Diosc. loc. cit. Τὰ δὲ φύλλα . . . ὀσχράς περιβήηται καταπλάσθοντα σὺν ἑλαίῳ. Illita ex oleo folia crustas emarginant, crustulas ulcerum erodunt, carbunculos rumpunt.

^o *Glaucion vocant*] Atque idcirco, ut ait Diosc. loc. cit. glaucion ex eo factitari, (qui succus herbæ est in Syria nascentis, foliis similibus corniculato papaveri, ut idem ait III. 100.) falso existimarunt, decepti quadam foliorum similitudine.

^p *Alii paralion*] Diosc. loc. cit. Μήκων κερατῆς, οἱ δὲ παράλιον, οἱ δὲ ἀγρίαν μέκωνα, οἱ δὲ θαλάσσιον, quod nempe in maritimis præsertim sponte nascitur: nunc ubique satum provenit. Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 208. Καλεῖται δ' ἐπὶ τῶν παραλίων μέκων, ἐπειδὴ τὰ πολλὰ πλησίον τῆς θαλάττης φύεται.

^q *Aut nitroso loco*] Quoniam nitri natura haud multum a sale, marini quoque afflatus virtute distat. Ita Mss. Theophr. Hist. VI. 13. addit etiam petroso loco provenire: φύεται δὲ παρὰ τὴν θάλατταν, οὗ ἂν ᾖ πετρώδη χωρία.

^a *Alterum*] Theophrasto, loc. cit. *Delph. et Var. Clas.*

Μήκων Ἡράκλεια. Diosc. IV. 67. Μήκων ἀφρόδης, ἐπὶ δὲ τῶν Ἡράκλεια κληθεῖσα, κ. τ. λ. *Papaver spumeum*: ab aliquibus *Heraclium* vocatum, &c. Nisi Latino ritu ac sono Græca sæpius pronuntiaret Plinius, rectius sane *aphrodes*, ut XXVII. 93. quam *aphron* diceret. Spumeum porro appellatum est a colore: nam spumam candore refert, inquit Galenus, loc. cit. Peplios est, sive esula rotunda, picta a Joan. Bauhino, tom. III. p. 669. et a Dodonæo, p. 371. Visa a nobis in horto Regio. Nostris vulgo dicitur *Révil matin des vignes*. Sic etiam Ruellius, p. 654. et Dalec. lib. XVI. p. 1658.

^b *Speciem passerum*] Sicuti στρούθιον, hoc est, herba lanaris, sive radícula, de qua XIX. 18. cui id nomen quoque inditum a similitudine aliqua cum ea ave. Vide Notas et Emend. num. 30.

^c *Radice in summa*] Theophr. Hist. IX. 13. Πίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπόλαιον. Diosc. IV. 67. Πίζαν δὲ λεπτὴν ἐπιπλάον, lege ex Theophr. ἐπιπόλαιον. Sic ipse Diosc. IV. 66. radicem papaveris corniculati tradidit ἔξ ἐπιτολῆς φουμένης, per summa cespitum nasci.

^d *Ex hoc lina*] Supra XIX. 4. 'Est

Tunditur in pila^a comitialibus^f morbis, acetabuli mensura in vino albo: vomitionem enim^g facit. Medicamento, quod diacodion^h et arteriace^b vocatur, utilissimum. Fit autem hujus papaveris aut cujuscumque sylvestrisⁱ capitibus CXX^j in aquæ cœlestis sextariis tribus biduo maceratis, in eademque discoctis: deinde saccatis,^k iterumque cum melle decoctis ad dimidias partes vapore tenui. Ad didere postea drachmas senas^l croci, hypocisthidis, thuris, acaciæ, et passi Cretici sextarium. Hæc ostentatione: simplex quidem et antiqua illa salubritas papavere et melle constat.

LXXX. Tertium genus^m est tithymalon,¹ mecona vocant, alii paralion,² folio lini,ⁿ albo, capite magnitudinis fabæ.^o

Dalec. præsentantibus Gronov. et al. vett.—3 Vet. Dalec. vomitionem autem; Chiffi. vomitionem enim, quod receperunt Harduin. et recentt. vomitiones enim edd. vett. et Gronov.—4 'Vet. decoctis: deinde siccatis. Legitur et sicco in Chiffi. et mox, decocto ad dimidias.' Dalec.

CAP. LXXX. 1 Dalec. tithymalos.—2 Chiffi. arthallion. Mox, pro lini, quod habent edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. e Diosc. lavi legitur ap. Gronov. et vulgg.

NOTÆ

et inter papavera genus quoddam, quo candorem lintea præcipuum trahunt.

^a Tunditur in pila] Hoc est, in mortario, ut alibi monimus.

^f Comitialibus] Acetabuli mensura, inquit Dioscor. loc. cit. in aqua multa sumtum, vomitione purgat: privatimque hujusmodi purgatio comitialibus prodest. Theophr. hoc tantum: Καθαίρει ἔνω ταύτης ἡ βίφα. Χρῶνται δὲ τινες πρὸς τοὺς ἐπιλήπτους ἐν μελικράτῳ, ex mulso.

^h Diacodion] Διὰ κωδείων, hoc est, ex capitibus papaveris: est enim κώδεα papaveris caput. Compositionis hujus concinnandæ modos multiplices vide apud Galenum κατὰ τόπους, cap. 2. p. 535.

^b Arteriace] Est arteriace, omne medicamentum ad arteriæ asperæ vitia faciens, ut auctor est Aëtius Serm. VIII. c. 51. p. 38.

ⁱ Aut cujuscumque sylvestris] Vide Notas et Emend. num. 31.

^j Capitibus CXX.] Sequitur fere in arteriace paranda Heræ medici placitum apud Galenum loc. cit.

^k Deinde saccatis] Id est, colatis. Sic Heras Medicus apud Galen. loc. cit. p. 536. Καὶ δυνήσας, κ. τ. λ.

^l Drachmas senas] Non singulorum, sed omnium simul generum. Sic Heras, Damocrates, Soranus, apud Galen. loc. cit.

^m Tertium genus] De quo Diosc. IV. 165. 'Ὁ δὲ παρὰ τοὺς τῆθύμαλος, ἐν ἑποὶ τῶν μαλίστα ἡ μέγιστα ἐκάλεισαν. Vidimus hoc genus in horto Regio, quale a Dodonæo pingitur, p. 366. Dicitur de eo rursus, XXVI. 41. In Indice quoque Reg. 1. &c. paralium vocatur.

ⁿ Folio lini] Vide Notas et Emend. num. 32.

Colligitur^p uva florente. Siccatur in umbra. Semen potum^q purgat alvum, dimidio acetabulo in mulso. Cujuscumque autem papaveris caput viride, vel siccum, illitum epiphoras oculorum lenit. Opium ex vino meraculo si protinus detur, scorpionum ictibus resistit. Aliqui hoc tantum nigro tribuunt, si capita ejus vel folia terantur.

LXXXI. (XX.) Est et porcilaca,^r quam peplin^r vocant, non^a multum sativa^a efficacior: cujus memorabiles usus traduntur. Sagittarum venena, et serpentium hæmorrhoidum, et presterum^t restingui: ³ pro cibo sumta, et plagis imposita, extrahi. Item hyoscyami, pota e passo expresso succo. Cum ipsa non est, semen ejus simili effectum prodest. Resistit et aquarum vitiiis,^u capitis dolori,^v ulceribusque in vino tusa et imposita. Reliqua ulcera commendata cum melle sanat. Sic et infantium cerebro imponi-

*****

CAP. LXXXI. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *portulaca* Gronov. et al. vett.—2 Vox non deest in Vet. Dalec.—3 Vet. Dalec. *restingi*.—4 Ita edd.

NOTE

* *Magnitudinis fabæ*] Capite, inquit Diosc. loc. cit. in cacumine orbiculato, in quo semen ervi simile continetur: κεφαλὴν δὲ ἐπ' ἄκρου περιφερῆ, ἐν ᾧ ὁ καρπὸς ὡς ἑρπύς. Est autem faba, quemadmodum ervum, plane rotunda, ut diximus XVIII. 30.

^p *Colligitur*] Theophr. Hist. IX. 13.

^q *Semen potum*] Diosc. loc. cit. πλεῖστος ἡμῶν δὲ οὐδαμῶς ποτιζόμενα.

^r *Est et porcilaca, quam peplin*] Ita Mas. omnes, tum hoc loco, tum in Indice hujus libri. Editi, *Est et portulaca, quam peplion*. Hippocrates tamen peplion vocat, inquit Oribasius lib. XII. p. 211.

^a *Non multum sativa*] Quod sane mirum: quoniam in reliquis fere herbarum generibus, vis efficacior sylvestribus est. Sativa certe, sive hortensis, ac domestica, quæ ἀνδράχην Dioscoridis est, II. 150. ut diximus

XIII. 40. vulgatissima est, *le Pourpier, le Pourpier doré*. Sylvestris angustifolia, visa a nobis in horto Regie, a Dodonæo pingitur, p. 650. De ea Diosc. in Nothis: 'Ανδράχην ἀγρία .... οἱ δὲ τηλέφιον, 'Ρωμαῖοι πορτουλάκαμ, κ. τ. λ.

^t *Et presterum*] Ad hæmorrhoides, pedisadisque morsus, portulacam pariter commendat Diosc. in Theriacis c. 30. Est autem prester serpentis genus haud absimile, de quo Lucan. I. IX. p. 722. 'Oraque distendens avidus spumantia Prester.'

^u *Et aquarum vitiiis*] Prohibet ne aquæ potæ noceant.

^v *Capitis dolori*] Impositam cum polenta capitis dolori Diosc. mederi dixit, II. 150. Καταπλασσομένη μετὰ ἀλείφτων κεφαλῆς ἀλγύμασι καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμοναῖς, καὶ ταῖς ἑλλαις, καὶ στομάχου πυρρίσει, κ. τ. λ.

tur, umbilicoque prociduo. In epiphoris vero omnium, fronte⁴ temporibusque cum polenta. Sed ipsis oculis, e lacte et melle. Eadem, si procidant⁵ oculi, foliis⁶ tritis cum corticibus fabæ. Pustulis cum polenta et sale et aceto. Ulcera oris tumoremque gingivarum⁷ commanducata cruda sedat: item dentium dolores.⁸ Tonsillarum ulcera, succus decoctæ. Quidam adjecere paulum myrrhæ. Nam et mobiles⁹ dentes stabilit commanducata. Cruditates sedat, vocemque firmat, et sitim arcet.¹⁰ Cervicis dolores, cum galla, et lini semine, et melle,⁷ pari mensura sedat. Mammarum vitia, cum melle, aut Cimolia¹¹ creta. Salutaris est suspiriosis, semine cum melle hausto. Stomachum¹² in acetariis⁹ sumta corroborat. Ardentibus¹³ febribus imponitur cum polenta. Et alias¹⁴ manducata refrigerat etiam

~~~~~

vett. Gronov. et Harduin. 1. *fronti* Dalec. Harduin. 2. 3. et recentt.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *si procident, prodest, foliis* Gronov. et al. vett.—6 *Nam mobiles* Chiffi. Moz. in eodem: *manducata. Cruda*.—7 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Hæ voces, *et melle*, desunt in Gronov. et vulgg.—8 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et Cimolia* Gronov. et al. vett.—9 *Stomachum acetariis*, omissa præpositione,

NOTE

⁵ *Si procidant*] Subintellige, *tunc imponitur*, ex antecedentibus. Oculorum procidentia, morbus est nem tunicæ procidæ, ab erosione aut raptura cornæ. Celsus vi. 6. 'Nonnunquam,' inquit, 'ingens inflammatio erumpit tanto impetu, ut oculos sua sede propellat: *πρότρωσι* id, quoniam oculi procidant, Græci appellant.' Scribonius Largus Compos. 27. 'Vastus tumor, quem quia a loco interdum videtur propellere oculum, *πρότρωσι* vocant.'

⁷ *Gingivarum*] Quin 'si ex gingivis sanguis exit,' inquit Celsus iv. 4. 'portulacam manducasse satis est.'

⁸ *Dentium dolores*] Stuporem, inquit Diosc. loc. cit. *αλμυδιαι*, et Galenus de Fac. Simp. Med. vi. 43. pag. 156. post Arist. Problem. i. 38. p. 683.

Marcellus Empir. c. 12. p. 94. 'Portulaca assidue commanducata, stridorem dentium tollit.'

¹⁰ *Et sitim arcet*] Auctor Geopon. xii. 42. τὸ δὲ πόλλον ἀπὸ τῆς δυοῖς τοῦ φέλλοντος τῆ γλῶττι ἀδυσπόρου ποιεῖ. *Fellum ejus lingue subditum, sitim arcet.*

¹² *Stomachum*] Marcellus c. 20. p. 141. 'Portulaca,' inquit, 'coquitur diligentissime: et coctum bene edatur ex aceto ab eo qui stomachum dolebit, vel vitiosum habebit: cito proderit.'

¹³ *Ardentibus*] In febribus etiam potu prodesse scribit Diosc. loc. cit. Impositam ventri et hypochondriis, æstuantes juvare plurimum in febribus hecticis, Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vi. p. 156.

¹⁴ *Et alias*] Sic etiam Diosc. ii. 150.

intestinalia. Vomitiones sistit. Dysenteriae et vomicis¹ estur ex aceto, vel bibitur cum cumino. Tenesmis autem cocta, et comitialibus cibo vel potu prodest. Purgationibus² mulierum, acetabuli mensura in sapa. Podagris calidis, cum sale illita, et sacro igni. Succus ejus potus renes juvat, ac vesicas. Ventris animalia³ pellit. Ad vulnerum dolores ex oleo cum polenta imponitur. Nervorum duritias emollit. Metrodorus, qui Ἐπιτομήν τῶν ῥιζοτομουμένων scripsit, purgationibus a partu dandam censuit. Venerem inhibet, Venerisque somnia. Prætorii viri⁴ pater est, Hispaniæ princeps, quem scio propter impatibiles¹⁰ uvæ morbos, radicem ejus filo suspensam e collo gerere, præterquam in balineis: ita¹¹ liberatum incommodo omni. Quin etiam inveni apud auctores, caput illitum ea distillationem anno toto non sentire. Oculos tamen hebetare putatur.

LXXXII. Coriandrum^m inter sylvestria non invenitur. Præcipuum tamen esse constat Ægyptium. Valet contra serpentium genus unum, quod amphispænas vocant, potum impositumque. Sanat et alia vulnera. Epinyctidas,ⁿ pustulas tritum. Sic et omnes^o tumores collectionesque cum

Chiff. — 10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *impatibiles*. — 11 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et ita Gronov. et vulgg.

NOTE

¹ *Dysenteria et vomicis*] Hoc est, cruentis excreationibus: *πρὸς αἱμαρὲς τε πρὸς αἷμα, καὶ δυσεντερίαν*. Dioscor. II. 150. Celsus IV. 15. inter dysenteriae remedia, affert et illud: 'Portulacam vel coctam, vel ex dnrâ muria edisse.'

² *Purgationibus*] Profluvio mulierum sistendo, commendat Galenus, loc. cit.

³ *Ventris animalia*] Diosc. loc. cit. *ἁμνὸς στρυγγίλας, teretes lumbrices*.

⁴ *Prætorii viri*] Licinii Cæcinæ, de quo superius c. 76.

^m *Coriandrum*] Non est, inquit, sylvestris coriandri forma dispar a

sativo, nec sunt vires diversæ. Alias enim et sponte sua provenit in pratis, campestribusque locis. Et Nicander in Theriac. p. 63. adversus serpentes et scorpiones, laudat imprimis *καρπὸν ὑφραγέος κορίανθου*, montani coriandri semen. Nicandri Schol. sativum a sylvestri quibusdam notis æcernit: sed nemine ipsi, quod quidem sciam, suffragante. Nostris æque, ac Latinis, *Coriandre*. Pingitur a Dodonæo, p. 300.

ⁿ *Epinyctidas*] Diosc. III. 71. sanari has ait, coriandro, cum melle et uva passa, imposito.

^o *Sic et omnes*] Plinius Valer. iis-

melle, aut uva passa. Panos^p vero ex aceto tritum. Seminis grana^q tria in tertianis devorari iubent aliqui ante accessionem: vel plura illini fronti. Sunt qui et ante^r Solis ortum cervicalibus subjici efficaciter putent. Vis magna^a ad refrigerandos ardores viridi. Ulcera quoque,^t quæ serpunt, sanat cum melle vel uva passa: item testes,^v ambusta, carbunculos, aures: cum lacte mulieris^v epiphoras oculorum: ventris^v et intestinorum fluxiones semen ex aqua potum. Bibitur et in choleris cum ruta. Pellit animalia^z interaneorum, cum mali Punici succo et oleo semen potum. Xenocrates^y tradit rem miram, si vera^a est: menstrua contineri uno die, si unum granum biberint foeminæ: biduo, si duo: et totidem diebus quot grana sumserint. Marcus Varro, coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptam æstate servari putat.

LXXXIII. Atriplex^a et sylvestre et sativum est. Py-

~~~~~

CAP. LXXXII. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. rem, si vera Gronov. et vulg.

NOTE

dem verbis, iv. 4. et de testinm privatim tumoribus, Theod. Priscianus i. 24.

^p Panos] Diosc. loc. cit. panos ait et strumas discentere cum faba fresa, μετὰ ἐρεγμοῦ.

^q Seminis grana] Plinius Valer. loc. cit.

^r Sunt qui et ante] Plinius Valer. loc. cit.

^a Vis magna] Diosc. iii. 71. Δύναμις ἔχει ψυγικὴν.

^t Ulcera quoque] Plinius Valer. loc. cit. ad verbum. Addit hoc loco Dalecampius ex Dioscoride, etiam ignes sacros coriandro sanari, cum pane aut polenta. At eo nomine reprehendi Dioscoridem a Galeno de Fac. Simp. Med. lib. vii. p. 174. bonus Medicus nescivit. Id igitur a Plinio caute prætermisum.

^v Item testes] Plinius Valer. loco

citato.

^v Cum lacte mulieris] Plinius Valer. loc. cit. et i. 14. 'Coriandrum viride tritum, et mixtum lacte mulieris, super tumorem oculorum iunges: et statim sanat.' Habet eodem Marcellus Empir. c. 8. p. 66.

^v Ventris] Plinius Valer. ad verbum, iv. 4.

^z Pellit animalia] Lambricos videlicet. Ita Dioscor. iii. 71. et Plinius Valer. loc. cit. Apuleius c. 102. tit. 1. Infundi clysteribus iubet.

^y Xenocrates] Hæc Plinius Valer. liidem verbis, loc. cit.

^a Atriplex] Dioscoridi ii. 146. 'Ἀ-τρίπλεξ, οἱ δὲ χρυσολάχανον. Cælius Aurel. Chron. v. 11. 'Atriplex, quam Græci ἀτρίπλεξιν vocant.' Genera sedecim diversa in horto Regio observata a nobis. Sativam Galli vocant Arroche, et Bonne-Dame. Iconem sa-

thagoras,¹ tanquam faceret hydropicos, morbosque regiones, et pallorem, concoqueretur² difficillime: ac ne in hortis quidem juxta id nasci quicquam, nisi languidum, culpavit.³ Addidere Dionysius et Diocles, plurimos gigni ex eo morbos. Nec nisi mutata sæpe⁴ aqua coquendum: stomacho contrarium esse, lentigines et papulas gignere. Miror, quare difficulter in Italia id nasci tradiderit Solon Smyrnæus. Hippocrates^b vulvarum vitii id infundit cum beta. Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit. Panos, furunculos^c incipientes, duritias omnes, vel cocto vel crudo utiliter illini putavit. Item ignem^d sacrum, cum melle, aceto nitroque:^e similiter podagras. Ungues scabros^e detrahare dicitur sine ulcere. Sunt qui et morbo^f regio dent semen ejus cum melle,^g arterias et tonsillas nitro addito perfrient, alvum moveant, cocto vel per se,⁷

~~~~~  
CAP. LXXXIII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Atriplex et sylvestre est, accusatum a Pythagora* Gronov. et al. vett. et *sativum accusatum a Pythagora* codd. Dalec. et Chiffi.—2 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *coqueretur* Gronov. et al. vett.—3 Vet. Dalec. *putavit*.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Ripont. et Franz. *sæpius* edd. vett. et Gronov.—5 'Man. acetoque nigro. Chiffi. *aceto nigro*.' Dalec.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. cum *mella*, e Diosc.—7 Vet. Dalec. *cocto per se*.—8 Ita

NOTÆ

tivæ apud Lobellum videsis in Ob-serv. p. 127. Sylvestrium, apud Matthiolum, p. 460. 461. et 462.

^b Hippocrates] De morbis mul. lib. II. tex. 57. p. 588. *μητρίων ὀδόνος ἔγχυστορ ἢ ὀδόνος μούνον ἢ σπερμική καὶ βλαυος, ἀλλὰς ἐν τῇσι μήτρησιν ἔτι, καὶ οὐκ ἔξωσι τὸ πνεῦμα, ἀλλ' αὐτὸς μένει κακόν. Δεῖ οὖν οὕτως θεραπεύειν Ἀνδρα-φάξις ἐγγίγας καρπὸν, καὶ τεύχεα τριῖς ἀποῦ λεία, χλαίνας τε ἔγχυσον ἐς τὰς μή-τρας. Ad dolorem uterorum medicamen- tum quod infundi debet. Si dolor solum fuerit vehemens ac violentus, caligo in uteris inest, nec flatus exitum habet, sed manet ibi. Malum. Oportet igitur sic curare: Atriplicis sylvestris semen, et betas, simul trita ac tepesfacta, in uteros infundito. Hæc vulvarum vitia, quam*

falso Dalecampius, et Medicus ta- men, inflammationem uteri interpre- tatus sit, ex ipso fonte liquet, unde hausit Plinius.—'Ex Hippocrate li- quet, cui similia Plinius refert.' Ed. sec.

^c Panos, furunculos] Hæc deinceps verbis iisdem Plinius Valer. IV. 7. Galenus quoque de Fac. Simp. Med. lib. VI. p. 161.

^d Item ignem] Plinius Valer. loc. cit. de atriplice: 'Ignes sacros sedat: podagræ fervorem cum nitro et aceto, cum melle restinguit.'

^e Ungues scabros] Plinius Valer. loco cit.

^f Sunt qui et morbo] Ut Dioscor. II. 145. Galenus loco mox citato, et Plinius Valer. IV. 7.

vel cum malva aut lenticula, concitantes vomitiones. Sylvestri capillos tinguunt, et ad supra scripta utuntur.³

LXXXIV. (XXI.) E contrario in magnis laudibus malva est utraque,² et sativa et sylvestris. Duo genera earum¹ amplitudine folii discernuntur. Majorem¹ Græci malopen¹ vocant in sativis. Alteram¹ ab emolliendo¹ ventre² dictam putant malachen. E sylvestribus,³ cui grande folium et radices albæ,¹ althæa vocatur,² ab excellentia² effectus: a quibusdam plistolocia.⁴ Omne solum, in quo se-

~~~~~

codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. dicta utuntur Gronov. et vulg.

CAP. LXXXIV. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. molochen, ex Athen. *lophen* Chiffi.—2 Chiffi. *ventrem*.—3 Et *sylvestribus* in quibusdam veti.—4 Chiffi.

NOTÆ

¹ *Malva est utraque*] Sativa, quæ et hortensis appellatur, flore simplici, in Eystetensi horto: eadem malva major unicaulis, apud Matthiolum, p. 457. Præter istos etiam et a Dodonæo pingitur, p. 641. priore loco: a colore florum roseo nostris dicitur, *Rose d'Outremer, ou de Tremier*. Vidimus in horto Regio. Sylvestris commune retinuit nomen, *Mauve*. Pàmila, proceriorque pingitur a Dodonæo, p. 642.

² *Duo genera earum*] Duo sativæ genera, totidem sylvestris.

¹ *Majorem*] Quæ malva hortensis, multiplici flore, apud Dodon. p. 641. Malva major Matthioli, p. 456.

² *Alteram*] E sativis scilicet: quæ malva hortensis prior Dodonæi, pag. 641.

³ *Ab emolliendo*] Μαλάχην Græci dixere, ἀπὸ τοῦ μαλάσσειν, a (ventre) molliendo. Unde Martial. III. 89. 'Utere lactucis, et mollibus utere malvis, Nam faciem durum, Phœbe, caecantis habes.' Forte dictum in Ves-pasianum, qui erat vultu veluti nientis, inquit Suetonius in ejus vita c. 20. Schola Salernitana: 'Dixerunt

malvam veteres, quod molliat alvum,' &c.

¹ *Et radices albæ*] Intus albæ, βίζαν λευκὴν ἐνδοθεν, inquit Diosc. III. 163. Sed dum is folia althææ attribuit, quæ sint ut cyclamino rotunda, φάλλα περιφερὴ ὅσπερ κυκλάμινος, et ceteris adversatur, nec visam a se althæam prodit.

² *Althæa vocatur*] Diosc. loc. cit. 'Ἀλθαία, ἔνιοι δὲ ἱπρίσκον καλοῦσι, μαλάχης ὄντιν ἄγριος ἔσθις... Ὁνόμασται δὲ Ἀλθαία, διὰ τὸ πολυαλθῆς, καὶ πολέχρηστον ἀντὶς. Apuleius c. 38. 'Græcis appellatur althæa: alii althæan rhibizan, alii eleomolochen, alii molochen agriam... Itali Ibisenum vocant.' Ibisenum Dodonæi est, pag. 644. Nostria, *Guismauve*. Capitulare de Villis cap. 70. 'Bismalvas, hoc est, alteas.'

³ *Ab excellentia*] Διὰ τὸ πολυαλθῆς, ut ait Diosc. a verbo ἀλθάνω, sive ἀλθῶ, *medeor, curo, sano*.

⁴ *Pistolocia* [*plistolocia*] Πλειστολοκία, forte quod instar Lycii medicamenta præbeat plurimi effectus. Alii πλειστολοχία malunt: quo nomine et altera nominatur herba, xxv. 54. In Reg. 1. 2. Colb. 2. Chiffi. *pitolocia*. In

rantur, pinguius faciunt. Huic contra^p omnes aculeatos ictus efficax vis,^s præcipue scorpionum, vesparum, similiarumque, et muris aranei. Quin et trita^a cum oleo qualibet earum^r peruncti ante, vel habentes eas non feriuntur. Folium impositum scorpionibus torporem affert. Valent et contra^a venena.⁶ Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ cum nitro:⁷ potæ vero^t decoctæ cum radice sua, leporis marini venena restinguunt:⁸ et, ut quidam dicunt,^a si vomatur.

De eisdem mira et alia traduntur. Sed maxime, si quotidie quis succi ex qualibet earum sorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis cariturum. Ulcera manantia^v in capite sanant in urina putrefactæ, lichenas et ulcera oris cum melle. Radix decocta,^v furfures capitis et dentium

psittolicia; Gronov. et al. ante Harduin. *aristalthæa*. Ille, *psittolycia*.—5 Ita codd. Harduini, Chiff. et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *efficacior vis* Gronov. et al. vett.—6 'Corrupte codd. *contra phystim*; alii, *psitim*, *venena*. Merito opinatur eruditus Harduinus emendandum, *contra psimimithii venena*. Malvam enim decoctam cum radicibus valere contra epotum psimimithium *ψυμμιθίου δι τοξόερως*, testatur Diosc. II. 168.⁷ Brotier. *contra præsterum venena* cod. Dalec. *contra phystim venena* Chiff.—7 Codd. Dalec. et Vet. ejusdem, cum *anetho*; Chiff. cum *anetro*.—8 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Edd. vero vett. et Gronov. *venena restringunt*; codd. Dalec. *venenum restringunt*; Chiff. cum *radice succo, lep.*

NOTE

Indice, *psittolicia*. Interpolatores *aristalthæa* hic scripsere, nempe ex Diosc.

^p *Huic contra*] Hæc Diosc. totidem verbis loc. cit. Theod. Priscianus 1. 22. de apum percussibus, vel scorpionum, &c.

^a *Quin et trita*] Habet hoc a Nicandro in Theriac. p. 7. Descripsit ab eodem etiam Dioscor. II. 144.

^r *Qualibet earum*] Nempe sylvestrium.

^v *Valent et contra*] Vide Notas et Emend. num. 33.

^t *Potæ vero*] Plinius Valer. III. 54. Avicenna tomo II. lib. IV. pag. 201. *semper*. althæa laudat, contra vene-

num leporis marini. Alibi juvare ait et malvæ canaliculos, et althææ folia recens elixata. Caules cum radice, Diosc. *Ethiop.* II. 156. p. 123.

^a *Et, ut quidam dicunt*] Hos secutus Aëtius Serm. XIII. c. 53. p. 263. de iis qui leporis marini venena sentiunt: 'His,' inquit, 'lac asininum recens mulctum cum passo assidue præbeatur: aut si hoc non adsit, bubulum, aut malvæ decoctum: indeque confestim vomant,' &c. Diosc. quoque II. 144.

^v *Ulcera manantia*] Diosc. II. 144. Et Marcellus Empiricus c. 4. p. 40. 'Malva erratica cum urina humana, id est, puerili, trita et imposita, val-

mobilitates. Ejus, quæ unum* caulem habet, radice circa dentem qui doleat pungunt,⁹ donec desinat dolor. Eadem strumas et parotidas panosque, addita hominis saliva, purgat¹⁰ citra vulnus. Semen in vino nigro potum a pituita et nauseis liberat. Radix mammarum⁷ vitiiis occurrit, adalligata in lana nigra. Tussim* in lacte cocta, et sorbitionis modo sumta, quinis diebus emendat. Stomacho inutiles¹¹ Sextius Niger* dicit. Olympias Thebana, abortivas esse cum adipe anseris: aliqui purgari foeminas, foliis earum manus plenæ mensura in oleo et vino sumtis. Utique constat parturientes foliis substratis celerius solvi: protinus a partu revocandum,^{12b} ne vulva sequatur. Dant et succum bibendum parturientibus jejunis, in vino decoctæ¹³ hemina. Quin et semen adalligant¹⁴ brachio, genitale^c non continentium. Adeoque eæ Veneri nascuntur, ut semen unicaulis^d aspersum genitali, foeminarum avidi-

*****

mar. venenum restringitur.—9 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. qui doleat punge Gronov. et al. vett. qui dolet punge cod. Dalec. qui doleat perunge Vet. Dalec. qui doleat pungit Chiffi. Dalecampius conj. qui doleat pungito.—10 Chiffi. pungunt.—11 Cod. Dalec. utiles.—12 Vet. Dalec. solvi, sed protinus a partu revocanda; al. ap. eundem, solvi: sed id protinus, &c.—13 Gronov. decocta.—14 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. semen tritum adalligant edd. vett. et Gronov.—

NOTE

de siceat capitis humores.' De capitis ulceribus ibi sermo.

* Radix decocta] Diosc. loc. cit. Q. Sereus c. 4. p. 127. 'Porrigini depellendæ: 'Est insensibilis morbus, sed noxia forma Cum caput immensa pexum porrigine nungit, Copia farris uti frendentibus edita saxis: Hanc poterit malvæ radix decocta levare.'

* Ejus, quæ unum] Plinius Valer. 1v. 5. 'Radix unius caulis,' inquit, 'admota denti, pellit dolorem.' Hæc malva major unicaulis Matthioli, de qua superius dictum est.

* Radix mammarum] Plinius Valer. 1v. 5.

* Tussim] Malvam in cibo commen-

dat pariter ad tussim Celsus 1v. 4.

* Sextius Niger] Et qui Sextium transcribit, et al. eundem in præfatione vituperat, Dioscorides 11. 144. *Κακοστέμαχος δὲ καὶ στωάκιος*, κ. τ. λ. Plinius Valer. 1v. 5. 'Olympias Thebana abortivas putat esse malvas cum adipe anseris genitali parti subjectas. Sextius Niger et Dioscorides stomacho inutiles arbitrantur.'

^b Protinus a partu revocandum] Removendum statim a partu medicamentum.

^c Genitale] Seminis profluvio labarantium. Genitale pro semine accipi monuimus, c. 58.

^d Semen unicaulis] Malvæ majoris

tates augere ad infinitum Xenocrates tradat: itemque tres¹⁵ radices juxta adalligatas: tenesmo et dysentericis utilissime infundi: item sedis^a vitiis, vel si foveantur. Melancholicis quoque succus datur cyathis ternis tepidus: et insanientibus, quaternis.¹⁶ Decoctæ comitialibus heminæ succi. His¹⁷ et calculosis, et inflatione, et torminibus, aut opisthotonico laborantibus, tepidus illinitur. Et sacris ignibus,^f et ambustis,^g decocta in oleum¹⁸ folia imponuntur: et ad vulnerum impetus cruda cum pane. Succus decoctæ^h nervis prodest, et vesicæ, et intestinorum rosionibus. Vulpas et cibo et infusione¹⁹ emollit in oleo: succus decoctæ permeatus²⁰ suaves facit.

Althææ^k in omnibus supra dictis efficacior radix: præcipue convulsis ruptisque. Cocta in aqua alvum sistit. Ex vi-

~~~~~

15 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *item tres* Gronov. et vulgg.—16 *Vox quaternis* deest in cod. Dalec.—17 *Is* Vet. Dalec. *Mox, aut opisthotono* in eodem Vet.—18 Vet. Dalec. *in oleo*.—19 Vet. Dalec. *et infusione*.—20 'Ita codd. Reg. 1. Colb. 2. et Editio princeps. In Colb. 1. et recentioribus edd. *pori meatus*.' Brotier. *permeatus* etiam Chiff. *pori meatus* Grouov. et al. vett. *urinae meatus* Vet. Dalec. *decoctæ potus huiusmodi* suaves alii

NOTÆ

unicaulis, de qua dictum est superius. Plinius Valer. iv. 5. de radice malvæ unius caulis: 'Eadem femori alligata stimulat Venerem.'

^a *Item sedis*] Dioscor. ii. 144.

^f *Et sacris ignibus*] Althææ hanc vim Dioscorides attribuit, iii. 163. quam et ad hæc morborum genera efficaciorē esse reliquis, Plinius ipse mox tradit. Erysipelatis sanandis malvam idem commendat, ii. 144.

^g *Et ambustis*] Plinius Valer. iii. 36. 'Ambustis sanandis: 'Malvæ folia ex aqua decoquantur, et ex ea aqua foveatur combusta.' Diosc. item, ii. 144. Theodorus Priscianus i. 17. 'De ustione calidæ, vel ignis... Malvarum folia elixa, et cum oleo superintrita impones.'

^h *Succus decoctæ*] Dioscor. ii. 144.

Apuleius c. 40. tit. 1. Ad vesicæ dolorem. Et tit. 2. Ad nervorum dolorem.

ⁱ *Et infusione*] Clysteribus. Alii *infusione* legunt, invitis Mas. Diosc. loc. cit. τὸ δὲ ἀφέψημα αὐτῆς μαλακτικὸν ἐγκάθισμα ὑστέρας εἰς τὰ ἐνέλματα πρὸς δηγμοὺς ἐντέραν καὶ μήτρας καὶ δακτυλοῦ ἀρμόδιον. *Ejus decoctum infusione vulvas emollit: quin et ad intestinorum, vulvæ, sedisque rosiones, commode infunditur.*

^j *Permeatus [pori meatus]* Ita libri editi, cum Colb. 1. At Reg. 1. et Colb. 2. cum Chiff. *Permeatus*. Urinæ credo meatum intelligit: nam vesicæ utiles malvæ caules esse prodidit Diosc. loc. cit. οἱ καυλοὶ κόνου ἐφέλμοι.

^k *Althææ*] Plinius Valer. iv. 5.

no albo¹ strumas, et parotidas, et mammarum inflammationes,^{21m} et panos in vino^a folia decocta et illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta, quamlibet perniciosæ tussi citissime medentur. Hippocrates vulneratis, sitientibusque²² defectu sanguinis, radice decoctæ succum bibendum dedit: et ipsam vulneribus cum melle et resina: item contusis,²³ luxatis, tumentibus, et musculis, nervis, articulis^o imposuit: et asthmaticis^p ac dysentericis²⁴ in vino bibendum dedit. Mirum, aquam^q radice ea addita²⁵ addensari sub dio,^{26r} atque lactescere. Efficacior autem, quo recentior.

LXXXV. Nec lapathum^a dissimiles effectus habet. Est autem et sylvestre,^{1b} quod alii oxalidem appellant, sapore

~~~~~

ap. Dalec. *orioque meatus suaves* alii ibid.—21 Chiffi. *inflationes*; al. ap. Dalec. *inflammationes tollit*. Mox, Vet. Dalec. *panos in vi. fol. dec. et illita*. Eadem.—22 Vet. Dalec. *siccescentibusque*.—23 Cod. Dalec. *convulsis*. Mox, *tumentibus musculis* Vet. Dalec.—24 Chiffi. *ut s. spasticis dysentericis*.—25 Vox *addita* deest in cod. Dalec.—26 Chiffi. *sub divo*. Mox, *atque lentescere* Vet. Dalec. Quidam ap. Dalec. *lactescere*, id est, in laticem verti.

CAP. LXXXV. 1 *Est autem sylvestre*, omissa conjunctione, cod. Dalec.—

NOTE

¹ *Ex vino albo*] Diosc. III. 163. 'Εξηθεῖσα γὰρ ἐν μελικράτῃ ἢ οἶνῳ . . . ποιεῖ πρὸς τραύματα, παρωτίδας, χοιράδας, ἀποστήματα, μαστοὺς φλεγμύλωντας, κ. τ. λ.

²¹ *Mammarum inflam.*] Mss. *inflationes*, quod fere perinde est: cum ex inflatione inflammatio fere consequi soleat. Theod. Priscianus in Gyneciis, sive III. 1. 'Mamillas cum tensione tumentes vel dolentes, quod post partum quam maxime mulieribus evenire consuevit, quas ex eo etiam gravis dolor inquietat,' &c. Et 190x: 'Si indignatio illa his minime potuerit prohiberi, et lactis aggregatio maximum fervorem locis incusserit,' &c.

^a *Et panos in vino*] Ita Galenus de Fac, Simp. Med. lib. vi. p. 170. Περ-

τικῇ φυμμάτων δυσπύκτων, πανος difficultes concoquit, sive discutit.

^o *Nervis, articulis*] Ad nervos articulosque vulneratos althææ radicem Galenus commendat, κατὰ γένη, III. 7. p. 729.

^p *Et asthmaticis*] Mss. Reg. et Colb. *Imposuit, ut supra: spasticis, dysentericis, &c.* De dysentericis, subscribunt Diosc. III. 163. et Galenus de Fac. Simp. Med. vi. 5. p. 170.

^q *Mirum, aquam*] Dioscor. III. 163. Πήγνυσι δὲ ἢ ῥίζῃ καὶ ὕδαρ, μυρία λαεία, καὶ συνεξαθριασθεῖσα. Accepit a Theophrasto Plinius, Histor. ix. 19.

^r *Sub dio*] Mss. omnes, *sub divo*.

^a *Nec lapathum*] Hortense videlicet, Dodonæi Lapathum sativum, p. 637. Gallis, la Patience.

^b *Est autem et sylvestre*] Id esse

proximum,^a foliis acutis, colore betæ candidæ, radice minima: nostri vero rumicem,^c alii lapathum cantherinum,^d ad strumas^e cum axungia efficacissimum. Est et alterum genus fere,^f oxylapathon^g vocant, sativo idem similis, et acutiora^h habet folia ac rubriora, non nisi in palustribus nascens. Sunt qui hydrolapathonⁱ tradunt in aqua natum. Est et aliud hippolapathon^j majus sativo, candidiusque, ac spissius. Sylvestria scorpionum^k ictibus medentur, et ferire^l prohibent habentes. Radix aceto de-

^a Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sativo proximum* Gronov. et al. vett. Mox, Vet. Dalec. *Est alterum genus feri.* —³ Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sativo id est, &c.* Vet. Dalec. *sativo id quidem similis, sed acutiora alii vett. ap. Dalec. sativo item, &c.* Gronov. et vulgg.—⁴ Vet. Dalec. *et feriri.*—

NOTE

quod Gallicum vulgus oxalim adhuc imitatione Græca nuncupat, aliqui *ozellam*, l' *Ozeille*: alii *vinetam*: e recentioribus herbariis plerique asseverant: quibus ut assentiar, vehementer laboro: cum absit ab *ozellæ* foliis color betæ candidæ: sunt enim e nigro viridia. De hoc genere Diosc. II. 140. Ἔστι δὲ καὶ τέταρτον εἶδος, ὃ ἐνίοι ὀξυλίβα, ἢ ἀναξυρίδα, ἢ λάπαθον καλοῦσι.

^c *Nostri vero rumicem*] Cum in hortis seritur. Sed et alii rumicem sylvestre lapathum appellarunt: ut Plinius Valer. I. 38.

^d *Lapathum cantherinum*] Forte quod cantheriis, hoc est, jumentis, pabulo datur. Sic hordeum cantherinum vocat Columella II. 9. p. 55. 'quod et alia animalia quæ ruri sunt melius quam triticum, et hominem salubrius quam malum triticum pascit.'

^e *Ad strumas*] Vide Notas et Emend. num. 34.

^f *Est et alterum genus fere*] Ita libri omnes: nequicquam *feri*, hoc est, sylvestris, reponere tentante Pintiano. Fere hoc genus alterum recte a Plinio dicitur, quod sit nempe sativo, etiam quam illud quod est proxime

antea memoratum, similis affiniisque: vix ut diversi generis esse putet.

^g *Oxylapathon*] Id ei nomen ob acutiora folia datum: ob id officinæ nostrates 'Lapathum acutum' nominant. 'Grandem oxillam' officinæ dicunt: vulgus Parellam, *Pareille*. Lapathum sylvestre seu Oxylapathum Dodonæi est, p. 637.

^h *Sunt qui hydrolapathon*] Hanc hippolapatho congenerem herbam esse nemo diffitebitur, cum aquarum vernacula et ea sit, ambæque paludibus exsiliant: sed oleribus repudiatur. Galenus de Fac. Simp. Medic. lib. VII. pag. 201. Ἱππολάπαθον, ἐν ἕλει γινώσκται.

ⁱ *Est et aliud hippolapathon*] A folii amplitudine id nomen sortitur: ἵππος enim in compositione amplitudinem supra modum designat. Hoc genus plerique Rhabarbarum Monachorum nominant, quod ejus radice rhabbari loco nonnulli utuntur. Sic Anguillara par. 7. p. 110. Pingitur a Dodonæo, p. 637.

^j *Sylvestria scorpionum*] Seu semen, seu radix decocta bibatur, Diosc. II. 140.

cocta, si colluatur⁵ succus, dentibus auxiliatur: si vero bibatur, morbo regio.¹ Semen stomachi^m inextricabilia vitia sanat. Hippolapathiⁿ radices privatim ungues scabros detrahunt. Dysentericos^o semen duabus drachmis in vino potum⁶ liberat. Oxylapathi semen lotum in aqua cœlesti, sanguinem rejicientibus adjecta acacia lentis magnitudine prodest. Præstantissimos pastillos^p faciunt ex foliis et radice, addito nitro et thure exiguo.⁷ In usu aceto diluunt.

LXXXVI. Sed sativum in epiphoris oculorum illinunt frontibus.¹ Radice lichenas^q et lepras^a curant. In vino vero^r decocta, strumas, et parotidas, et calculos: pota

5 'In Ms. Reg. 2. colluatur. Male recentiores editiones, coletur. Emen-
dandum fuit, colluatur. Sic enim Marcellus Empir. cap. 12. 'Lapathi radix
in aceto acerrimo coquitur, atque eo aceto dentes colluuntur, vel fo-
ventur.' Plinius Valer. i. 38. 'Agrestis lapathi, quod alii rumicem dicunt,
radix... cum aceti cyathis quinque cocta, in ore aceto tento, dolorem
dentium tollit.' Brotier. colluatur etiam Vet. Dalec.—6 Chiffi. optimum.—
7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.
ita quoque Cornarius. et jure exiguo Gronov. et al. vett.

CAP. LXXXVI. 1 Vet. Dalec. fronti et temporibus.—2 Radice meliceridas et

NOTÆ

^k Radix... si colluatur [coletur] Si per vas aliquod aut linteolum panxillatim stillatimque exprimatur. Vide Notas et Emend. num. 35.

¹ Morbo regio] Plinius Valer. ii. 59. et Dioscor. loc. cit. Item Africanus in Geopon. xii. 38. p. 357.

^m Semen stomachi] Stomachi tantum fastidia, *σπονομαχον*, semine pota depelli Diosc. prodidit, loc. cit.

ⁿ Hippolapathi] Plinius Valer. iv. 8, 'de lapatho.' 'Scabros ungues sine injuria detrahit.' Theod. Priscianus i. 30. 'Scabiosos, veluti elephantios, si quis forte ungues habuerit, ... lapathi agrestis radix in aceto cocta et contrita curat.' Et Diosc. ii. 140. *λεϊχῆρας, δρυχας λεπρός*.

^o Dysentericos] Plinius Valer. loc. cit. et Diosc. *πλινθαι δαφνις μεθ' ὕδατος ἢ οἴνου πρὸς δυσεντερίαν*. Galeus quoque de Fac. Simp. Medic. lib.

vii. p. 201.

^p Pastillos] *Τροχίσκος* Græci vocant ab orbiculari forma. Pastilli medicis arida sunt medicamenta, contrita humore non pingui, aut vino vel aceto incocta, quæ a coctione rursus inarnerunt: quæ, cum utendum est, subinde ejusdem generis humore diluuntur, deinde vulneribus illinuntur: non autem imponantur, ut emplastra. Ita Budæus.

^q Radice lichenas] In Mss. Reg. 1. 2. &c. *licherias* male. Sed unde lichenas erui sincerius a nobis intelligas, quam ab Hermolao, ceterisque qui sunt deinde subseruti, *meticeridas*. Impetigines sive lichenas radice lapathi cum aceto decocta ad tertias, sanari ait Marcellus Empir. cap. 19. p. 129.

^r In vino vero] Plinius Valer. iv. 8. et Diosc. ii. 140.

vino^a et lienes illita, coeliacos¹ æque, et dysentericos, et tenesmos. Ad eademque¹ omnia efficacius jus lapathi: et ructus⁴ facit, et urinam ciet, et caliginem oculorum discutit: item pruritus^a corporis, in solia balinearum additum, aut prius ipsum illitum sine oleo. Firmat^v et commandata radix dentes. Eadem decocta cum vino, sistit alvum: folia solvunt.^w Adjecit Solon (ne quid omittamus)⁵ bulapathon,^x radicis tantum altitudine differens, et erga dysentericos effectus,⁶ potæ ex vino.

LXXXVII. (XXII.) Sinapi, cujus in sativis tria genera diximus,^a Pythagoras principatum habere ex his, quorum sublime¹ vis feratur, judicavit, quoniam non aliud magis in nares et cerebrum penetret. Ad serpentium^b ictus et scorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum^c venena

lepras Gronov. et al. ante Harduin.—3 Ita ex codd. Harduinns et recentt. *semine poto e vino*, &c. Cornar. *poto vino et lienes, coeliacos* Gronov. et al. vett. *lienes inlita coeliacos* Chiffi.—4 Vet. Dalec. *quod ructus*.—5 Cod. Dalec. *solvunt adjecto sale. Neque hic omitemus*. Chiffi. *Solo pro Solon*.—6 Cod. Dalec. *efficacius*. Mox, pro *potæ*, quod servant codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. *potum* legitur in edd. vett. et Gronov.

CAP. LXXXVII. 1 Vet. Dalec. *in sublime*.—2^a Ita bene Editio princeps.

NOTE

^a *Pota vino*] Ita Colb. 1. recte: non *poto*. Marcellus Empir. c. 37. p. 194.

¹ *Herba oxylapathos cum semine suo arida, contrita et ex vino arido pota, magnum incontinentiæ ventris præstat remedium.* Plinius Valer. loc. cit. *Radices ex aceto coctæ et positæ, duritiem lienis confringunt.* Idcirco scilicet et potari Plinius et illini voluit.

¹ *Ad eademque*] Plinius Valer. ad verbum, iv. 8.

^a *Item pruritus*] Ita Diosc. loc. cit. *Πράννη δὲ καὶ κνημὸς τῶν ἀφύγημα ἀντὶν ἐκπυλῶμενοι, ἢ λοτρὰ μύνηται.* *Radicum decoctum pruritus corporis sedat, vice fotus affusum, aut in solia blia balinearum additum.*

^v *Firmat*] Ita fere Marcellus Empir. c. 12. p. 92.

^w *Folia solvunt*] Lapathi folia pariter alvum solvere, semen vero sistere, scribit Galenus, lib. de theriaca ad Pison. c. 4. p. 935.

^x *Bulapathon*] Quod idem cum hipopolatho videtur, aut affine certe: nam *βοῦς* et *ἔρπος* apud Græcos in compositione solam magnitudinem indicant: non similitudinem ullam cum bove, nisi ea forte ntraque compositis vocis parte designetur: ut in *βοόγλωσσον*, et *βοῦκέρως*, lingua cornuque bubuli notatur effigies.

^a *Sinapi ... tria genera diximus*] Lib. XIX. 54.

^b *Ad serpentium*] Hæc Plinius Valer. ad verbum, iv. 28.

^c *Fungorum*] Plinius Valer. loc. cit. et Diosc. *Ἐκτροπ.* ii. 160. p. 124. et in Alexiph. c. 29.

discutit. Contra pituitam^d tenetur in ore, donec liquescat, aut gargarizatur cum aqua mulsa. Ad dentium dolorem manditur: ad uvam^e gargarisatur cum aceto et melle. Stomacho^f utilissimum contra omnia vitia, pulmonibusque. Exscreationes faciles facit in cibosum tum: datur et suspiriosis. Item comitialibus^g tædiis^h cum succo cucumerum. Sensus, atqueⁱ sternutamentis caput purgat, alvum mollit, menstrua et urinam ciet. Hydropicis^j imponitur, cum fico et cumino^k tusum ternis partibus. Comitiali morbo, et vulvarum^l conversione suffocatos^m excitat odore, aceto mixto: item lethargicos.ⁿ Adjicitur tordylion.¹ Est autem id semen ex seseli. Et si vehementior^m somnus lethargi-

*****

In Mss. Reg. 1. et 2. *comitialibus tædiis*. Male emendatum in recentioribus editionibus, *comitialibus tepidum*.² Brotier. *comitialibus tepidum* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—3 Margo add. Dalec. et Gronov. *imponitur cum fico. cum cumino*.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ternis partibus comitiali*

NOTE

^d *Contra pituitam*] Marcellus Empir. c. 5. p. 45. 'Mellis et sinapis triti æqualiter mixtæ partes tepescunt: et humor multus e capite post longam gargarizationem deducitur.' Sic Diosc. II. 184. 'Ἀποφλεγµατίζου βαµασσῶδην, commanducatum ad pituitam capitis eliciendam valet.

^e *Ad uvam*] Plinius Valer. I. 43.

^f *Stomacho*] Marcellus Empir. cap. 20. p. 150.

^g *Item comitialibus*] Diosc. II. 184. In Mss. non *tepidum*, sed *comitialibus tædis* legitur: unde *tædiis* forsitan legendum, ut Pelicerius in Notis Mss. monet.

^h *Sensus, atque*] Plinius Valer. IV. 28.

ⁱ *Hydropicis*] Celsus quoque III. 21. et ad hydropises crebrius imponi ventri sinapi jubet, donec cutem erodant. Vide Notas et Emend. num. 36.

^j *Comitiali morbo, et vulvarum*] Diosc. II. 184. 'Ἐπιληπτικοῖς τε βοῆθῃ, καὶ ὑστερικῶς πνιγµέναις διεγείρει.

^k *Item lethargicos*] Celsus III. 20.

'Præcipueque proficit, et ad excitandum hominem, naribus admotum, et ad morbum ipsum depellendum, capiti frontive impositum sinapi.' Quin et in sopore qui ex vulvæ conversione oritur, sinapi jubet idem, IV. 20. 'super inum ventrem tertio quoque aut quarto die imponi, donec corpus rubeat.'

¹ *Adjicitur tordylion*] Diosc. III. 68. *Τορδύλιον, ἵναι δὲ σέσλι Κρητικὸν καλοῦσι*. Eiusdem nominis fuerit cum ipsa herba semen id quod ex ea prodit. De Cretico seseli sive tordyllo, dictum est superius c. 18. 'Ορδύλον a Nicandro dicitur in Theriac. p. 60. Additam a Diosc. articulum, ut *Τορδύλον* diceret, a Nicandro neglectum, ait Anguillara par. 5. pag. 91.

^m *Et si vehementior*] Diosc. II. 184. *καὶ ἐπὶ ληθαργικῶν καταλάττεται ξηρῆς τοῦ κεφαλῆς*. Quin et *lethargicorum capiti deraso illimitur*. Plinius Valer. IV. 28. 'Aiunt et lethargos excitari, si pedes eorum simul tritis sinapi et ficu arida perfricentur.'

cos premat, cruribus aut etiam capiti illinitur cum fico ex aceto. Veteres dolores^a thoracis, lumborum, coxendicum, humerorum, et in quacumque parte corporis⁶ ex alto vitia^o extrahenda sunt, illitum caustica vi emendat, pustulas faciendo. At in magna duritia⁷ sine fico impositum: vel si vehementior ustio⁸ timeatur, per duplices^p pannos. Utuntur ad^q alopecias cum rubrica, psoras, lepras, phthiriasis,^r litanicos,⁹ opisthotonicos. Inungunt quoque^t scabras genas, aut caligantes oculos cum melle. Succusque tribus modis^u exprimitur in fictili, calescitque in eo Sole modice. Exit et e cauliculo^v succus lacteus, qui

~~~~~

morbo. Et vulvarum Gronov. et al. vett. Ex vulvarum Vet. Dalec.—5 'Ita bene Mss. Reg. 1. et 2. Comitialis morbus maxime ad homines pertinet, vulvarum conversio ad feminas. Recte ergo dictum, *suffocatos*. Nec fuit emendandum, *suffocatas*.' Brotier. *suffocatas* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in *quacumque corporis* Gronov. et al. vett.—7 *Ad magnam duritiem* cod. Dalec.—8 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *urigo* edd. vett. et Gronov.—9 'Ita quidem codd. Regg. et Editio princeps. In recentioribus, *lithanicos*. Quid sint litanici incompertum. Videtur emendandum esse, ut multis placet, *tetanicos*. Tetanum, *le spasme des muscles*, sæpe memorat Plinius, ut et *tetanicos*.' Brotier. *tetanicos*

NOTÆ

^a *Veteres dolores*] Et hic quoque ficos admisceri vult Dioscor. loc. cit. *Μίγρον δὲ σίκους, καὶ ἐπιτεθὲν ἔχει φοινίκους, ἀμύγξις ἰσχυράδας, σπληήνας, καὶ καθύλου εἰς τῶν χρόνιον ἄλγος.* Plinius quoque tacite ficum subintelligit hic adhibendam: cum proxime sequatur, 'At in magna duritia sine fico.' Mss. omnes paulo post *ustio*, non, ut editi, *urigo*, exhibent.

^o *Ex alto vitia*] Cum ex alto in summam cutem evocare humores animus est, translato scilicet in extimam partem morbo interius latente: *σπου μετὰ γυν τι ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν βουλόμεθα, τῷ τῆς ἑτεροπαθελος λόγῳ.* Diosc. II. 184. Hanc curationem Medici sinapismum vocant: cuius vis hujusmodi est, ut, quemadmodum Cælius Aurel. loquitur, II. 1. 'corpus valeat papulare laceasendo,'

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

hoc est, pustulas facere.

^p *Per duplices*] Supra, 'vel per duplicatum pannum.'

^q *Utuntur ad*] Diosc. loc. cit.

^r *Phthiriasis*] Q. Serenus c. 6. de phthiriasi arcenda, p. 128. 'Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi.'

^s *Litanicos* [*lithanicos*] Ita libri omnes. Alii *tetanicos*: ego *lichenas* malim.

^t *Inungunt quoque*] Dioscorides II. 184.

^u *Succusque tribus modis*] E semine, radice, cauliculo. De succo eo, qui debet in fictili a Sole calescere, Diosc. loc. cit.

^v *Exit et e cauliculo*] Plinius Valer. ad verbum, IV. 28. 'Est et alius succus qui caule colligitur: hic cum expressus fuerit, lacteam facit guttam, utilem dentibus, si in dolore illinitur.'

ita¹⁰ cum induruit, dentium dolori medetur. Semen ac radix⁷ cum immaduere musto, conteruntur, manusque plenae mensura sorbentur ad firmandas¹¹ fauces, stomachum, oculos, caput, sensusque omnes: mulierum etiam lassitudines, saluberrimae¹² genere medicinae. Calculos quoque discutit potum in aceto.¹³ Illinitur et livoribus⁹ sugillatisque cum melle et adipe anserino, aut cera Cypria. Fit et oleum² ex eo semine¹⁴ madefacto in oleo expressoque, quo utuntur ad nervorum rigores, lumborumque et coxendicam perfrictiones.

LXXXVIII. Sinapis naturam effectusque eosdem habere traditur adarca, inter sylvas tacta,^a in cortice calamorum sub ipsa coma nascens.

LXXXIX. Marrubium^b plerique inter primas herbas commendavere, quod Graeci prasion vocant, alii linostrophon, nonnulli philopæda, aut philochares, notius quam ut indicandum sit. Hujus folia semenque contrita prosunt contra serpentes,^c pectorum et lateris dolores, tussim^d ve-

etiam margo edd. Dalec.—10 *'Caligantes ocu. succo cum melle, qui tribus modis (sub. 'seminis') exprimitur, et in fictili deinde Sole modice crassescit. Exit et e caul. suc. lactescens, qui ita partim ex Manusc. partim e conjectura. Manusc. habent, oculos melle, succoque tribus modis, &c. deinde, succus latens ei ne cui ita,' &c. Dalec. calescitque eo in Sole Gronov. et al. vett.*—11 Chiffi. ad confirmandas.—12 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. saluberrimo Gronov. et vulgg.—13 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ex aceto Gronov. et al. vett.—14 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ex semine Gronov. et al. vett.

NOTE

^a *Semen ac radix*] Plinius Valer. loc. cit. totidem verbis.

^b *Saluberrima*] Sic Mss. omnes.

^c *Illinitur et livoribus*] Iisdem verbis Plinius Valer. III. 47.

^d *Fit et oleum*] Plinius Valer. ad verbum, IV. 28.

^a *Adarca, inter sylvas tacta*] Hoc est, lib. XVI. quo sylvestrium arborum naturae pertractantur, obiter indicata ibi, c. 66. in arundinum tractatione, circa quas adarca nascitur.

^b *Marrubium*] Diosc. in Nothis, p. 457. Ἰπδρίαις οἱ δὲ ἐν τράρσιον, οἱ δὲ φιλοχαρὲς... Πομπαιοι μαρρόβιον. Nostris, du Marrube.

^c *Contra serpentes*] Et sane in theiaca compositionem asciscitur marrubium virens, ab Andromacho apud Galen. de theiaca ad Pison. I. 7. pag. 939.

^d *Lateris dolores, tussim*] Sic Diosc. III. 119. Apuleius cap. 45. tit. 1. 'ad tussim gravem: 'Herbam marra-

terem. Et iis qui sanguinem^a rejecerint,¹ eximie utile, scopis ejus^f cum panico aqua decoctis, ut asperitas succi mitigetur. Imponitur strumis^g cum adipe. Sunt qui viridis semen quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctum, addito exiguo olei et salis, sorberi jejunis² ad tussim jubeant. Alii nihil comparant^h in eadem causa marrubii et foeniculi succis ad sextarios ternos expressis, decoctisque ad sextarios duos, tum addito³ mellis sextario, rursus decocto⁴ ad sextarios duos, si cochlearii mensura in die sorbeatur in aquæ cyatho. Et virilium vitiisⁱ tusum cum melle mire prodest. Lichenas purgat ex aceto. Ruptis, convulsis, spasticis nervis^j salutare. Potum album solvit cum sale et aceto. Item menstrua^k et secundas mulierum. Arida farina^l cum melle ad tussim siccam efficacissima est. Item ad gangrænas, et pterygia.^m Suc-

CAP. LXXXIX. 1 Cod. Dalec. *rejiçunt*.—2 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque codd. Dalec. et Chiff. *sorbere jejunos* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 Ita codd. Harduin. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cum addito* Gronov. et vulgg.—4 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *rursus decocta* Gro-

NOTE

bium decoques ex aqua, et dabis bibere eis qui graviter tussunt: mire sanat.' Et Q. Serenus c. 35. p. 148. Prævit omnibus Celsus iv. 4. qui ad tussim veterem jubet 'porri vel marrubii succum assumi.'

^a Et iis qui sanguinem] Plinius Valer. 1. 64. 'Ad excreationem cruentam ... Marrubii quoque scopæ cum pane (ex Plinio nostro scribe, cum panico) decoquuntur: æque ex aqua bibuntur.' Marcellus Empir. c. 16. p. 119. 'Marrubii viridis fasciculum, et ambrosiæ fasciculum ... postea decoque ad crassitudinem mellis: ex eo nteris jejunis ... ad sanguinis rejectionem sedandam et stomachum confirmandum.'

^f Scopis ejus] Mannalibus fasciculis.

^g Imponitur strumis] Marcellus Empir. c. 15. p. 109. Apuleius c. 45. tit.

8. 'Ad omnem duritiam:' 'Herba marrubium tuam cum axungia, et imposita, mire sanat.'

^h Alii nihil comparant] Ita fere Marcellus Empir. c. 16. p. 116. et 117.

ⁱ Et virilium vitiis] Ulceribus sordidis genitalium. Diosc. iii. 119.

^j Spasticis nervis] Contractis ac rigentibus. Apuleius c. 45. tit. 9. 'Si quis ab opere lassus incidit in languorem, et nervorum habuerit dolorem et spasmum:' 'Herbæ marrubii succo cum oleo rosaceo permixto perunges eum: sine mora sanabitur.'

^k Item menstrua] Diosc. loc. cit. et Q. Serenus cap. 35. pag. 148. ex edit. Pithæi.

^l Arida farina] Diosc. loc. cit.

^m Et pterygia] Celsus vi. 19. 'In digitis recedere ab ungue caruncula

cus vero^a auriculis, et naribus, et morbo regio, minuendæ-
que bili cum melle prodest. Item contra venena^o inter
pauca potens. Ipsa herba^p stomachum et excreationes
pectoris purgat, cum iride et melle. Urinam^s ciet: caven-
da tamen^q exulceratæ vesicæ, et renum vitiis. Dicitur
succus^r et claritatem⁶ oculorum adjuvare. Castor mar-
rubii duo genera^t tradit: nigrum, et, quod magis probat,
candidum. In ovum inane^t succum addit is, ipsumque

nov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et excreationes pectoris purgat. Cum iride et melle urinam* Gronov. et al. vett.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et re-

NOTÆ

cum magno dolore consuevit: *περὶ-
γιον* Græci appellant.' Sunt ab his
diversa *περὶγια τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς, κ-
αὶ γὰρ ἐν οὐλοῖς ὀριζοῦνται*: de quibus
idem Celsus vii. 7. '*Unguis* vero,
quod *περὶγιον* Græci vocant, est
membranula nervosa, oriens ab an-
gulo, quæ nonnunquam ad pupillam
quoque pervenit, eique officit. Sæ-
pius a narium, interdum etiam a tem-
porum parte nascitur,' &c. De prio-
re *περὶγιον* genere, *τοῦ ἐν δακτύλοις*,
hic locus accipiendus est. Concinit
Plinio Diosc. iii. 119.

^a *Succus vero*] Diosc. loc. cit. Ga-
lenus quoque, de Fac. Simp. Med.
lib. viii. pag. 221.

^o *Item contra venena*] Contra aco-
nita, Nicander in Alexiph. p. 130.
Diosc. *Ἐντοπ.* ii. 137. p. 120. Apu-
leius cap. 45. tit. 'Contra venenum,
si quis sumsit:' 'Herbæ marrubii
succum dabis ex vino vetere,' &c.

^p *Ipsa herba*] Vide Notas et Emend.
num. 37. Et Apuleium adi. cap. 45.
tit. 2. 'Ad stomachi dolorem:' 'Her-
bæ marrubii succus potus,' &c.

^q *Cavenda tamen*] Dioscor. iii. 119.
Κόσμεται μέντοι καὶ νεφροῖς ἄθερεϊ.

^r *Dicitur succus*] Cum vino scilicet
ac melle inunctus. Diosc. loc. cit. et

Galenus de Fac. Simp. Med. lib. viii.
pag. 221. Oleo quoque in quo mar-
rubii folia maduerint, Theod. Prisci-
anus i. 10. 'de oculorum causis.'

^t *Castor marrubii duo genera*] Hoc
etiam Diosc. l. c. hoc et ante Dios-
coridem Theophr. Hist. vi. 2. hoc
alii faciunt. *Πράσιον* candidans a
Diosc. describitur iii. 119. *Μέλαν*
πράσιον, quod *nigrum* est Castoris
marrubium, *βαλλάνη* etiam Græce di-
cebatur: de qua Diosc. idem, lib.
cit. cap. 117. *Βαλλάνη, οἱ δὲ μέλαν*
πράσιον καλοῦσι. Nigri marrubii for-
mam ac vires persequitur uberius
paulo Plinius xxvii. 30. Hujus ico-
nem Dodonæus exhibet, pag. 90. Can-
didi, Matthioli in lib. iii. Diosc.
pag. 828. Utrumque in horto Regio
vidimus.

^t *In ovum inane*] Marcellus Empir.
hoc medicamentum ita digerit, cap.
17. pag. 125. 'Ovum incoctum in ca-
licem defunditur, et testa ejus succo
marrubii impletur, et in ipsum cali-
cem defunditur, et mellis optimi de-
spumati tantundem: omnia hæc in se
permiscuntur, ac tepefacta hauriun-
tur: miro modo vomicas rumpunt,
et ad sanitatem laborantem stoma-
chum perducunt.'

ovum infundit melle æquis portionibus, tepefactum : vomit eas rumpere, purgare, persanare promittens : illitis etiam^a vulneribus a cane factis tuso⁷ cum axungia veteri.

XC. Serpyllum a serpendo^a putant dictum. Quod in sylvestri^b evenit, in petris maxime. Sativum non serpit,^c sed ad palmæ^{1 d} altitudinem increscit. Pinguis voluntarium,^e et candidioribus foliis ramisque, adversus serpentes^f efficax, maxime cenchrin,^g et scolopendras terrestres ac marinas, et scorpiones, decoctis ex vino^h ramis foliisque. Fugat et odore^b omnes, si uratur.³ Et contra marinorumⁱ venena præcipue valet. Capitis doloribus^j decoctum in

//////////

centt. *succus claritatem* Gronov. et vulgg.—7 Vet. Dalec. *ipsamque infuso melle, &c. persanare promittit : illitis etiam vulnera a cane facta tuso.* Chiffi. *tusum cum ax. vetere.*

CAP. XC. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *palmi* Gronov. et al. vett.—3 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et re-

NOTÆ

^a *Illitis etiam*] Ad verbum hæc Plinius Valer. III. 51.

^b *Serpyllum a serpendo*] Et Græce *ἐρπυλλος ἀπὸ τοῦ ἐρπεω*, inquit Diosc. III. 46. quoniam radicatur, quacumque sui parte terram attingit.

^c *Quod in sylvestri*] Est illud serpyllum vulgare repens, quod Clusio pingitor, Hist. Rarior. Plant. lib. III. pag. 359. visum a nobis in horto Regio.

^d *Sativum non serpit*] Ut Theophrasti Hist. VI. 7. sic etiam Plinii sativum serpyllum, sive hortense, non aliud est quam sylvestre Dioscoridis in horticatum, uti ante nos Matthiolum, etsi paulo obscurius, animadvertit, in lib. III. Diosc. p. 725. Ut intelligas temere Dalecampium Censoriam animadversionem hoc loco in Plinium distinxisse, perinde ac si sativi sylvestrisque serpylli formam imprudenter miscuerit.

^e *Sed ad palmæ*] Ita recte Colb. 2. non *palmi*, ut editi : vel *palmum*, ut

alii Mss.

^f *Pinguis voluntarium*] Illud ipsum, quod in hortis seritur, cum sponte provenit : quamobrem sylvestre, ut diximus, a Diosc. appellatur.

^g *Adversus serpentes*] Diosc. III. 46. *καὶ πρὸς ἐπὶ πινόμενός τε καὶ καταπασσόμενος.*

^h *Maxime cenchrin*] Genus id serpentis est, quod et *κερχιδιον* Diosc. in Theriac. nominat, cap. 32. Pluribus hanc maculis variatam tingere alvum Lucanus docet, IX. 713. quæ quoniam milii seminibus similes sunt, quam frugem Græci *κέρχρον* vocant, nomen hoc serpenti fecerunt.

ⁱ *Fugat et odore*] Plinius Valer. IV. 38.

^j *Et contra marinorum*] Leporis marini, draconis, pastinacæ.

^k *Capitis doloribus*] Diosc. III. 46. Plinius Valer. loc. cit. et Apuleius cap. 99. tit. 1. ambo iisdem verbis. Scribonius Largus Compos. Medic. cap. 1. Ad capitis dolorem.

aceto illinitur temporibus ac fronti cum rosaceo. Item phreneticis,^k lethargicis: contra tormina,^l et urinæ difficultates,⁴ anginas, vomitiones, drachmis quatuor datur. Ex aqua bibitur et ad jocinerum desideria.^m Folia obolisⁿ quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas^o excreationes teritur in cyathis duobus aceti et mellis.

XCI. Sisymbrium^p sylvestre a quibusdam thymbræum^r appellatum, pedali non amplius altitudine. Quod in riguis^q nascitur, simile nasturtio^r est. Utrumque efficax^s adversus aculeata animalia, ut crabrones et similia. Quod in sicco^t ortum, odoratum est, et inseritur coronis, angustiore

~~~~~

centt. decoctis vino Gronov. et al. vett.—3 Chiff. uretur.—4 Ita Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *difficultatem* Gronov. et vulgg.—5 Chiff. desiderium; Vet. Dalec. dolores; margo edd. Dalec. et Gronov. *ardores*, *phlegmonas*, e Diosc.

CAP. XCI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *serpyllum*, e Diosc.—2 Ita

NOTE

^k *Item phreneticis*] Diosc. loc. cit.

^l *Contra tormina*] Diosc. et Plinius Valer. loc. cit. Marcellus Empir. cap. 27. pag. 196. 'Serpyllum ad pondus victoriati argentei tritum bene valenti ex vino, febriculento ex aqua potui datum, omnes ventris dolores sedat.'

^m *Ad jocinerum desideria*] Ad ea omnia quæ jecur desiderat, quæ opus habet. Sic oris desideria dicit idem xxii. 50. Thoracis præcordiorumque desideria, xxvii. 109. Corporum desideria superius, xi. 111. Ad jocineris inflammationes prodesse serpyllum scribit Dioscorides, loc. cit.

ⁿ *Folia obolis*] Plinius Valer. iv. 38.

^o *Ad cruentas*] Plinius Valer. loc. cit.

^p *Sisymbrium*] A quibusdam serpyllum sylvestre appellatum, inquit Diosc. ii. 155. *Σισυμβριον, οἱ δὲ ἔρπυλλον ἔργιον καλοῦσιν*. Theophrastum, credo, indicat, qui Hist. vi. 7.

ἔρπυλλον ἔργιον in montibus ait *θυμβράθη* nasci, *thymbræ similem*: atque inde thymbræi appellatio sisymbrio indita. Sisymbrium est hortense Matthioli in Diosc. lib. ii. pag. 485.

^q *Quod in riguis*] Hoc sisymbrium Dioscoridis alterum, ii. 156. *Σισυμβριον ἕτερον . . . ἐνυδρὸς ἐστὶ πᾶσι*. Prius enim in culto solo oritur, *ἐν χέρσους φύεται*. Aquaticum a Dodonæo pingitur, pag. 97. idem sisymbrium sylvestre Matthioli in Diosc. lib. ii. pag. 486. *Mente sauvage*, quoniam sylvestris mentæ genus est.

^r *Simile nasturtio*] Nasturtium gustu repræsentat, atque idcirco cardamine vocant, inquit Diosc. ii. 156. *Καρδαμίνην ἔνιοι λέγουσι, διὰ τὸ δοκεῖναι καρδάμω τὴν γεῖσιν*.

^s *Utrumque efficax*] Hoc de solo priore, quod in sicco nascitur, Dioscorides prodidit, qui concisæ nimium brevitati studens multa prætermisit.

^t *Quod in sicco*] Hortense Matthioli sisymbrium, ut diximus: quod, quem-

folio." Sedant utraque^v capitis dolorem: item epiphoras, ut Philinus tradit.^a Alii panem addunt: alii per se decoquunt in vino. Sanat^w et epinyctidas, cutisque vitia in facie mulierum, intra quartum diem noctibus impositum, diebusque detractum. Vomitiones,^x singultus, tormina, stomachi dissolutiones cohibet, sive in cibo sumtum, sive succo potum. Non edendum gravidis, nisi mortuo conceptu. Quippe etiam impositum ejicit. Movet urinam^y cum vine potum: sylvestre^z et calculos.³ Quos vigilare^a opus sit, excitat infusum capiti cum aceto.

XOII. Lini semen cum aliis quidem in usu est: et per se^b mulierum cutis vitia^c emendat in facie. Oculorum aciem succo adjuvat. Epiphoras^d cum thure et aqua, aut cum myrrha ac vino sedat: parotidas^e cum melle, aut adipe,^f aut

codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. 'Epiphoras, ut Philin. tradit Vet. epiph. ut Plinius tradit Chiffi. corrupta, sed ex qua lectione illa Veteris confirmetur.' Dalec. ut Philinus tradit desunt in edd. vett. et Gronov.—³ Vet. Dalec. ejicit calculos.

CAP. XCII. 1 Ita Gronov. al. vett. Harduin. 1. et Bipont. cum melle,

NOTÆ

admodum Diosc. ait, loc. cit. foliis latioribus est, quam menta hortensis, ordinatorius idem, et coronis inseritur.

^a *Angustiore folio*] Quam quod in riguis nascitur.

^v *Sedant utraque*] Hoc de solo priore rursum Diosc. II. 155. sed negligentia, ut opinor: τὰ δὲ φύλλα ἐπιπλάσσεται πρὸς κεφαλήν κατὰ τῶν κροτάφων καὶ τοῦ μετώπου.

^w *Sanat*] Hoc vero de solo posteriore, sive aquatlico, Diosc. II. 156. Ἀποκαθαίρει δὲ καὶ φακὸς καὶ ἐφηλιν καταπλάσσειντα δι' ἑλκὸς τῆς νυκτὸς, ἵαθεν δὲ ἀποκλυσθέν.

^x *Vomitiones*] Hæc de priore pariter, quod in sicco oritur, Diosc. II. 155. Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 229.

^y *Movet urinam*] Hoc de utroque etiam Diosc. prodit, II. 155. et 156.

Marcellus item Empir. cap. 26. pag. 180. et Aphleius cap. 105. tit. 1. 'Ad vesicæ dolorem, et stranguriam: 'Herbæ sisymbrii contriti exceptos succos uncis dnabus... ex vino potui dato,' &c.

^z *Sylvestre*] Illud sylvestre, quod in sicco oritur. Diosc. II. 155.

^a *Quos vigilare*] Somnolentos, vternosos, lethargicos.

^b *Et per se*] Sine ulla admixtione rei cujuscumque: quo sensu 'per se' usurpatur a Scribonio Largo Compos. 2. 10. 19. 23. 189. Etiam et Compos. 108. 'Vomitur per se factus,' id est, sponte.

^c *Cutis vitia*] 'Εφῆλας etiam, hoc est, vitia cutis in facie ab insolatione. Diosc. II. 125.

^d *Epiphoras*] Omnem inflammationem. Diosc. loc. cit.

^e *Parotidas*] Iisdem verbis Plinius

cera: stomachi solutiones² inspersum polentæ modo: anginas in aqua^f et oleo decoctum, et cum aneso³ illitum. Torretur, ut alvum sistat. Coeliacis,⁴ et dysentericis imponitur ex aceto. Ad jocineris dolores estur cum uva passa. Ad phthisin^h utilissime e semine fiunt ecligmata. Musculorum, nervorum, articularum, cervicum⁴ duritias,ⁱ cerebri membranas^j mitigat farina seminis, nitro aut sale aut cinere additis. Eadem cum fico idem⁵ concoquit ac maturat. Cum radice vero^k cucumeris sylvestris extrahit quæcumque corpori inhæreant.^l Sic et fracta^{6m} ossa. Serpere ulcus in vino decoctaⁿ prohibet, eruptiones pitui-

//////////

adipe Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—2 Dalec. *dissolutiones*, ut paulo ante.—3 'Forte emendandum, *anetho*. Sic enim ad hunc morbum habent Marcellus Empiric. c. 15. et Plinius Valer. 1. 52. *Brotier*. Vide ad c. 94. n. 2.—4 Vet. Dalec. *cervicia*.—5 Vet. Dalec. *totidem*; cod. Dalec. *et idem*; Dalecampius, *item*.—6 *Sic effracta* Chiffi.—7 Ita codd. Harduini et Dalec. cum

NOTÆ

Valer. 1. 13. At pro melle lixivium Dioscorides adhibet, loc. cit. *ordv* *korla*.

^f *Anginas in aqua*] Vide Notas et Emend. num. 38.

³ *Coeliacis*] Diosc. 11. 125.

^h *Ad phthisin*] Plinius Valer. 1. 63. Quid sit phthisis, ex Celso discas, 111. 22. 'Tertia est,' inquit, 'longeque periculosissima species tabis, quam Græci *φθίσις* nominaverunt. Oritur fere a capite: inde in pulmonem destillat: hinc exulceratio accidit: ex hac febricula levis fit: quæ etiam cum quievit, tamen et repetit. Frequens tussis est, pus exscreatur, interdum cruentum aliquid. Quicquid exscreatur est, si in ignem impositum est, mali odoris est.' Educit ea quæ pectori intus hærent, eo ecligmate etiam Diosc. affirmat, loc. cit. Et Theod. Priscianus 11. 2. 10. de empyicis: 'Ecleguate utor, quod ex lini semine frixo, cum nucleis et melle despumato conficitur.'

ⁱ *Cervicum duritias*] Rigorem. Mar-

cellus Empir. cap. 18. pag. 127. 'Farina lini seminis addito nitro ex vino calido, in modum malagmatis temperatur, et imponitur: cervicum dolori statim medetur.'

^j *Cerebri membranas*] Inflammatas. Inde est quod ad dolores capitis puerorum lini semen tritum ex aqua commendat Marcellus Empir. cap. 1. pag. 88. Et phreneticorum, quibus 'jugis insomnietas est ex meningis tensione, succo lini seminis irrigari articulos' præcipit Theod. Priscianus 11. 1. 2.

^k *Cum radice vero*] Ad verbum hæc Marcellus Empir. cap. 34. pag. 333. et Plinius Valer. 111. 49.

^l *Quæcumque corpori inhæreant*] Acaleos, spicula.

^m *Sic et fracta*] Mss. Reg. Colb. Chiffi. *sic effracta*.

ⁿ *Serpere ulcus in vino decocta*] Plinius Valer. 111. 22. pariter in *vino decocta*. Marcellus Empir. cap. 4. pag. 42. 'ex melle apposita.'

tæ° cum melle. Emendat ungues scabros cum pari modo nasturtii :^p testium⁷ vitia⁹ et ramices cum resina et myrrha :^s et gangrænas ex aqua. Stomachi dolores^r cum foeno Græco sextariis utriusque decoctis in aqua mulsa. Intestinorum et thoracis perniciosa vitia, clystere in oleo, aut melle.⁹

XCIII. Blitum iners^v videtur ac sine sapore, aut acrimonia ulla. Unde convitium^t foeminis apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho^u inutile est. Ventrem adeo^v turbat, ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen^w adversus scorpiones potum e vino prodesse, et clavis pedum illini : item lienibus, et temporum dolori,^x ex oleo. Hippocrates menstrua sisti^y eo cibo putat.

edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et testium Gronov. et al. ante Harduin.—8 Gronov. et al. vett. *murrha*.—9 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *oleo et melle* Gronov. et vulgg.

CAP. XCIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *cieri*, ex Hipp. de Diet. lib. II. ita quoque Chiffi.

NOTÆ

° *Eruptiones pituitæ*] Marcellus Empir. et Plinius Valer. loc. cit.

^p *Cum pari modo nasturtii*] Adjicit Diosc. II. 125. et parem etiam mellis mensuram.

^q *Testium vitia*] Marcellus Empir. cap. 83. pag. 228. 'Farina lini seminis, cum resina et myrrha pari pondere permixta, et imposita testiculis, dolori ac tumori eorum subvenit.' Sic etiam Plinius Valer. II. 42. Adde et Theod. Priscianum I. 25. 'ad veteri dolores.'

^r *Stomachi dolores*] Plinius Valer. Iisdem verbis, II. 15.

^s *Blitum iners*] Ad verbum hæc Plinius Valer. IV. 9. Gallia, *Blettes*, ou *Bettes*. Iconem apud Lobelium vide, in Observat. pag. 125. In Narbonensi Gallia Turgon vocant, inquit Ruellius lib. II. pag. 356.

^t *Unde convitium*] Plautus in Trucul. IV. 4. 'Blitea et lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vino ad rem suam.' Viles, abjectas, fatuasque

mulieres *βλιτάδας* antiqui vocabant. Suidas: *βλιτάδας οἱ παλαιοὶ τὰς ἐντελεῖς γυναῖκας ἔλεγον*. Quod nomen adhuc in nostrum vulgus manavit, socordes ignavosque homines *Beliteros* Græca imitatione nominans, inquit Ruellius lib. I. pag. 75. Festus: 'Blitum, genus oleris a saporis stupore appellatum esse ex Græco putatur, quod ab his *βλάξ* dicatur stupidus.' At Græcis quoque *βλίτον* est. Hesych. *βλίτον, λαχάνου εἶδος*. Schol. Aristoph. *βλίτον μωρὸν εἶναι δοκεῖ λαχάνον*. *Blitum videtur olus esse insipidum*.

^u *Stomacho*] Tamen bonam alvum facere Diosc. vere dixit, II. 143.

^v *Ventrem adeo*] Hæc totidem verbis Plinius Valer. IV. 9.

^w *Dicitur tamen*] Plinius Valer. loc. cit.

^x *Temporum dolori*] Sic Apollonius apud Galenum *κατὰ τόπους*, II. I. p. 368. *βλίτον τρίςας ὅν θλάξ διελς, χρᾶ*.

^y *Hippocrates menstrua sisti*] Ita li-

XCIV. (XXIII.) *Meum*^{1a} in Italia non nisi a medicis so-
ritur, et iis admodum paucis. Duo genera ejus. Nobilius
Athamanticum vocant, illi tanquam ab Athamante inven-
tum, hi quoniam laudatissimum in Athamante reperiatur,
foliis aneso^{2b} simile, et caule aliquando bicubitali,^{3c} ra-
dicibus multis, obliquis, nigris,^{4d} quibusdam altissimis:
Minus rufum, quam illud alterum.^e Ciet urinam^f in aqua
potum, radice trita vel decocta. Inflationes^g stomachi
mire discutit.^h Item tormina, et vesicaeⁱ vitia: vulvarum-
que articulis^j cum melle, infantibus^{6j} cum apio illitum
imo ventri urinas movet.

*****

CAP. XCIV. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt.
Meen cod. Dalec. *Meu* Gronov. et vulgg.—2 Gronov. al. vett. Harduin. 1.
2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aniso*; margo edd. Dalec. et Gronov. *anetho*,
e Diosc. et sic Vet. Dalec. Vide ad c. 92. n. 3.—3 Chiffi. *bipedali*.—4 'Ita
bene Editio princeps.' Brotier. *multis oblongis, nigris* cod. Dalec. *multis et*
obnigris edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—
5 Vet. Dalec. *potum*. *Radice tr. vel decocta inflationes*.—6 'Vet. ant. cum

NOTE

bri omnes. Et Plinius quoque Va-
ler. iv. 9. 'Hippocrate,' inquit, 'præ-
cipiente ad sistenda omnia menstrua
fœminarum in cibo dandum.' Hip-
pocrates sane de dieta, ii. 26. *Βαῖνον*
θερμὸν, ὃ διαχωρητικόν. Bilitum calidum
est, non movens alvum.

^a *Meum*] Diosc. i. 3. *Μῆρον τὸ κα-*
λοῦμενον Ἀθαμαντικὸν γέννεται πλείστον
ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ. Galeno de
Antidotis i. 7. p. 878. *Μείον Ἀθαμαν-*
τικόν. Vidimus in horto Regio, quale
depingitur a Dodouæo, p. 302. *Meum*
in Italia reperiri, et in Calabria qui-
dem ab incolis *Imperatrice* appellari,
in montibus Nursinis *Spicula*, alibi
aliter, scribit Anguillara de Simp.
par. i. p. 20. Etiam et in Gallia ob-
vium. Describitur a Charasio in
Pharmac. p. 134. Nostris officinis,
inquit Ruellius lib. ii. pag. 284. *ane-*
thum sylvestre hodie vocatur, quod
anethum plane videatur imitari foliis,
et umbella, et caule: unde quidam
herbarii tortuosum anethum appella-

verant.

^b *Foliis aneso*] Vide Notas et E-
mend. num. 39.

^c *Bicubitali*] Sic Diosc. i. 3. *Διτρυχ-*
τον ἀναβαίνον. Sic Oribasii interpre-
s lib. xi. fol. 206. Sic rerum ipsa na-
tura postulare videtur. Tamen Mss.
omnes, Reg. Colb. Chiffi. *bipedali*.

^d *Obliquis, nigris [et obnigris]* In
Mss. Reg. Colb. &c. *obolis, nigris*.
Forte, *oblongis, nigris*. Diosc. *μακρὰς*.
Oribasii interpretes, *longis*.

^e *Quam illud alterum*] In Italia na-
tum.—' *Quam illud*] Qnam Athaman-
ticum.' Ed. sec.

^f *Ciet urinam*] Dioscor. loc. cit.
Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vii.
p. 209.

^g *Inflationes... discutit*] Diosc. loc.
cit. Galenus quoque loc. cit. sed hanc
exceptionem iste adjicit, quod simul
caput lædat: si tamen largius biba-
tur, inquit Diosc.

^h *Et vesicae*] Diosc. loc. cit.

ⁱ *Vulvarumque articulis*] Subinteli-

XCV. *Foeniculum*¹ nobilitavere serpentes gustatu, ut diximus,¹ senectam exuendo, oculorumque aciem succo ejus reficiendo: unde intellectum² est, hominum quoque caliginem præcipue eo levare.¹ Colligitur hic caule turgescente,² et in Sole³ siccatur, inungiturque ex melle. Ubique hoc est. Laudatissimus³ in Iberia³ e lacrymis fit, et e semine recenti.⁴ Fit et e radicibus⁶ prima germinatione incisus.

XCVI. Est et in hoc genere sylvestre, quod alii hippomarathron, alii myrsineum¹ vocant, foliis majoribus, gustu acriore, procerius, brachiali crassitudine,² radice

~~~~~

melle prodest. Infantibus; alii vett. articulis dolentibus prodest: thoracis item Auxionibus cum melle. Infantibus. Dalec.

CAP. XCV. 1 Chiffi. *hominem... levare*; cod. Dalec. *hominum... relevare*.—2 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *turgescens. In Sole* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 *Laudatissimus tamen in Iberia* Vet. Dalec.—4 'Ita codd. Regg.' Brotier. *et ex semine recenti* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. *Fit etiam et e radicibus* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Fit etiam e radicibus* Gronov. et vulg.

CAP. XCVI. 1 'Myrsineum, quod murrham oleat radix; vel murrhinum.' Dalec.—2 Codd. Regg. Brott. 1. 2. *brachioles crassitudine*.—3 *Medicina in-*

NOTE

lige ex sequentibus, illitum urinas mover.

¹ *Infantibus*] Diosc. 1. 3. apium prætermisit.

² *Foeniculum*] Hæc iisdem verbis Plinius Valer. IV. 24.

³ *Ut diximus*] Lib. VIII. 41. Habet et istud Diosc. III. 81.

⁴ *Unde intellectum*] Plinius Valer. loc. cit. Q. Serenus c. 14. p. 133. 'Si tenebras oculis obducit pigra senectus, Expressæ marathro guttæ cum melle liquenti Detergere malum poterant: vel vulturis atrî Fella, chelidonis fuerint quis gramina mixta.' Adde et Galenum de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 206.

⁵ *Caule turgescens*] Quod fit cum primo germinat, *κατὰ τὴν ἀνάσσειν ἐκ ἀνάσσειν*, inquit Dioscor. III. 81.

⁶ *Laudatissimus*] Diosc. loc. cit. Caulem, inquit, medium, dum floret herba, demetunt indigenæ, ignique admovent: quo facilius vi caloris veluti exudans, lacrymam seu gummi remittat.

⁷ *Fit et e r.*] Iisdem verbis Diosc. loc. cit.

⁸ *Alii myrsineum*] Mallem trajectory literula *myrsineum* legi. Nam Anacreon in libro rei herbarie, seu *ῥαβδωτομυκῆς*, hippomarathron a quibusdam *συμπερίον* vocari scribit, teste Nicandri Scholiaste, in Theriac. pag. 28. Smyrniū porro dici potuit, quod, uti de altero smyrnio Plinius refert, XIX. 62. myrrham radice respit. Vidimus in horto Regio, quale describitur a Lobelio in Advers. p. 247.

candida. Nascitur in calidis, sed saxosis. Diocles et aliud^b hippomarathri genus tradit, longo et angusto folio, semine coriandri. Medicinæ in sativo,³ ad scorpionum ictus et serpentium, semine in vino poto. Succus et auribus^d instillatur, vermiculosque in his necat. Ipsum condimentis prope omnibus inseritur: oxyporis etiam aptissime. Quin et panis crustis subditur. Semen stomachum^e dissolutum astringit, vel in febribus sumtum. Nauseam^f ex aqua tritum sedat. Pulmonibus^g et jocineribus laudatissimum. Ventrem sistit,^h cum modice sumitur, urinamⁱ ciet,⁴ et tormina mitigat decoctum, lactisque defectu^j potum mammas replet. Radix cum^k ptisana sumta renes purgat, sive decocto⁵ succo, sive semine sumto. Prodest¹ et hydropicis radix ex vino

sativo Chiffi.—4 'Ita cod. Reg. 2.' Brotier. *urinam exciet* edd. vett. et Gro-
nov. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *urinam excitat*, et t. m.
totum decoctum Vet. Dalec. *urinam exciet ad tormina totum decoctum* Chiffi.
Mox, *mammas replet radice cum ptisana sumpta*. Renes Vet. Dalec.—5 Chiffi.

NOTE

^b *Diocles et aliud*] Hæc Dioscorides III. 82. totidem verbis, tacito modo Dioclis nomine. Galenus item, de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 206. Sed id fœniculi genus a nemine adhuc cognitum ait Matthioli in Diosc. lib. III. p. 777.

^c *Medicina in sativo*] Iisdem verbis hæc Plinius Valer. IV. 24. Quæ de fœniculo scilicet accipienda sunt.

^d *Succus et auribus*] Plinius Valer. loc. cit.

^e *Semen stomachum*] Iisdem hæc item verbis Plinius Valer. loc. cit. Q. Serenus c. 19. de digestionem et stomacho medendo, p. 136.

^f *Nauseam*] Plinius Valer. loc. cit. has vires semini pariter, Diosc. III. 82. foliorum decocto attribuit.

^g *Pulmonibus*] Plinius Valer. loc. cit.

^h *Ventrem sistit*] Plinius Valer. loc.

cit.

ⁱ *Urinam*] Diosc. III. 81. Apuleius c. 124. 'Urinam movet cibo datum, lac provocat,' &c. Galenus item, de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 206.

^j *Lactisque defectu*] Id vero de hippomarathro Diosc. III. 82. De marathro sativo, seu fœniculo, Apuleius loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Medic. lib. VII. p. 206. Et de semine quidem fœniculi, Plinius Valer. IV. 24. cum Hippocrate de Nat. Mul. tex. 88. p. 405. qui parem hippomarathro quoque vim ac dotem asserit.

^k *Radix cum*] Plinius Valer. IV. 24. et II. 37. 'Radix fœniculi cum ptisana decocta, et in cibo data, rennum densitates relaxat: et ejusdem radicis succus ad cyathos duos in vino potui datus mirabiliter vitia sanat.'

¹ *Prodest*] Plinius Valer. IV. 24.

cocta. Item convulsis. Illinuntur^m folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos vesicæ pellunt. Genituræ abundantiam quoquo modo haustum facit. Verendis amicissimum, sive ad fovendum radice cum vino cocta, sive contrita in oleo illitum. Multi tumoribus et sugillatis cum cera illinunt. Et radice^a in succo⁶ vel cum melle contra canis morsum utuntur, et contra⁷ multipedam ex vino.

Hippomarathon ad omnia vehementius. Calculos præcipue^o pellit. Prodest vesicæ^p cum vino leni, et foeminarum menstruis hærentibus. Efficacius in eo semen, quam radix. Modus in utroque, quod duobus digitis tritum additur in potionem. Petrichus,^s qui Ophiaca scripsit, et Miction,^{9q} qui Rhizotomumena, adversus serpentes nihil hippomarathro efficacius putavere. Sane et Nicander^r non in novissimis posuit.

XCVII. Cannabis^a in sylvis primum nata est, nigrior foliis, et asperior.¹ Semen ejus^b extinguere genituram virorum dicitur. Succus ex eo^c vermiculos aurium, et

~~~~~

decocti.—6 Et radicis succo Vet. Dalec.—7 Vet. Dalec. vel contra.—8 Petridius Gronov. et al. vett.—9 Mictio Gronov. et vulgg. Myceon Chiffi.

CAP. XCVII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. nigrior et foliis asperior

NOTÆ

^m Illinuntur] Plinius Valer. loc. cit. 'Tumores, et quæ ictu vel repentina indignatione commota sunt, folia ex aceto trita dissolvunt.'

^a Et radice] Plinius Valer. loc. cit. hoc ipsum refert de semine: de radice, Diosc. II. 81.

^o Calculos præcipue] Diosc. II. 82. Galenus loc. cit.

^p Prodest vesicæ] Diosc. loc. cit. Στραγγουπας λάραι.

^s Miction] In Mss. Reg. Colb. et Chiffi. Miccon: male. Vide Auctorum Indicem. Mictioni interim Dioscorides suffragatur, loc. cit.

^r Sane et Nicander] In Theriacis, p. 43. adversus serpentes: 'Ἡδὲ καὶ Ἰνδρέου μαρδάρου πολυκνήτα βίζαν. Αὐτ

magnas grandis radices hippomarathri.

^a Cannabis] Diosc. III. 166. Κάναβις ἄγρια . . . τὰ φύλλα ἔχει θυσία τῇ ἡμέρᾳ, τραχύτερα δὲ καὶ μελάντερα.

^b Semen ejus] Dioscor. III. 165. de sativa cannabi: Galenus quoque, de Facult. Simp. Medic. lib. VII. pag. 184.

^c Succus ex eo] Ex recenti semine, inquit Diosc. et post eum Galenus, locis citatis, sunt qui succum exprimant, ad aurium dolores, ex obstructione, ut mihi quidem videtur, ὡς θυμὸς δοκεῖ, natos, accommodatum maxime At Plinius Valer. I. 10. et Marcellus Empir. cap. 9. p. 76. et 80. hunc Plinii locum summa fide transcribunt, et suo defendunt calculo.

quodcumque animal intraverit, ejicit, sed cum dolore capit. Tantaque vis^d ei est, ut aquæ infusa, coagulare eam dicatur. Et ideo^e jumentorum alvo succurrit pota in aqua. Radix contractos^f articulos emollit in aqua cocta: item podagras, et similes impetus.^g Ambustis cruda illinitur, sed sæpius mutatur priusquam arescat.^h

XCVIII. Ferula semen anetho simile habet. Quæ ab uno caule dividitur in cacumine, foemina putatur. Caules edunturⁱ decocti, commendanturque^j musto ac melle, stomacho utiles. Sin plures^k sumti, capitis dolorem^l faciunt. Radix denarii^j pondere in vini cyathis duobus, bibitur adversus serpentes. Et ipsa radix imponitur. Sic et torminibus^k medetur. Ex oleo^l autem et aceto, contra sudores immodicos, vel in febris proficit. Succus ferulæ alvum solvit^m fabæ magnitudine devoratus. E viridi medullaⁿ vulvis utilis, et ad omnia ea vitia.^o Ad sanguinem^o sistendum decem grana seminis bibuntur, in

Chiff. *nigriore folio et asperiore* edd. vett. et Gronov.—2 Vet. *inarescat*.

CAP. XCVIII. 1 Vet. Dalec. *condiuntur*.—2 *Sed plures* Vet. Dalec.—3 Gronov. *dolores*.—4 *Semen torminibus* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—5 Vet. Dalec. *sistit*.—6 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Et viridi medulla vultui utilis est, et ad omnia ejus vitia* cod. Dalec. *vultui utilis* etiam codd. Regg. Brot. et Editio princeps. *Et viride merulla vultui utilis est, &c.* Chiff. *Et viridi*

NOTÆ

^d *Tantaque vis*] Quam ipse vim experimento non didicit, timide profert, nec audet asseverare. Caute id quidem.

^e *Et ideo*] Alvum sistit jumentorum, cum est concitator: quoniam vim spissandi habeat, et desiccandi.

^f *Radix contractos*] Diosc. III. 166.

^g *Similes impetus*] *Europops*, inflammationes et tumores.

^h *Caules eduntur*] Vide quæ dicta sunt XIX. 86.

ⁱ *Sin plures*] Sic pariter Dioscor. III. 91.

^j *Radix denarii*] Q. Sorenius cap. de serpentium moribus: 'Aut ferulæ radix potatur in imbre Lyei.'

Diosc. loc. cit. non radicem adversus serpentes, sed medullam commendat. Nicander quoque in Theriac. p. 43.

^k *Sic et torminibus*] Hoc de potu semine, Diosc. loc. cit.

^l *Ex oleo*] Plinius Valer. III. 11. 'Radix item ferulæ ex oleo et aceto perunctione sudorem minuit.'

^m *Succus ferulæ alvum solvit*] Sistere congruentius forsitan diceret: nam collaie medullam apotam prodesset scribit Diosc. loc. cit. nisi succus expressus e ferula, modullaque ipsa, dispares habent facultates.

ⁿ *E viridi medulla*] Vide Notas et Emend. num. 40.

^o *Ad sanguinem*] Hæmoptoicis me-

vino trita, vel medulla. Sunt qui comitialibus morbis dandum putant⁷ Luna quarta, sexta, septima, lingulae mensura.⁸ ^P Natura ferularum murænis infestissima est: tactæ siquidem ea moriuntur. Castor radices succum et oculorum claritati conferre multum putavit.

XCIX. Et de carduorum satu inter hortensia diximus:⁹ quapropter et medicinam ex iis non differamus. Sylvestrium genera sunt duo, unum fruticosius¹ a terra statim: alterum uniuersale² crassius. Utrique folia pauca, spinosa, muricatis cacuminibus. Sed alter florem purpureum mittit inter medios aculeos, celeriter canescentem, et abeuntem cum aura: scolymon Græci vocant. Hic antequam floreat³ contusus atque expressus, illito succo alopecias replet. Radix cujuscumque ex aqua decocta potioribus⁴ sitim⁵ facere narratur. Stomachum corroborat:⁶ et vul-

ramusculus, utilis est ad, &c. Gronov. Vid. Nott. Varr.—7 Chiff. bis dandum putent.—8 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiff. Regg. Hard. et Colb. *lingula mensura* Dalec. Gronov. Elz. Harduin. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. XCIX. 1 Cod. Dalec. *potionibus*; Chiff. *potioribus*.—2 Chiff. *sic credi-*

NOTE

dallam epotam prodesse scribit Dioscor. III. 91. Galenus similiter, de Fac. Simp. Medic. lib. VIII. p. 218.

^P *Lingula* [*ligula*] *mensura*] Mæ. Reg. Colb. Chiff. *lingula*. Sed utrumvis dixeris, perinde est.

⁹ *Et de carduorum .... diximus*] Lib. XIX. c. 43.

¹ *Unum fruticosius*] Scolymos est Theophrasti, de quo XXII. 48. Eryngium idem lateum Monspelienisium, visum a nobis in horto Regio, quale a Lobelio delineatur, in Observ. pag. 478.

² *Alterum uniuersale*] Cinara hæc hortensis aculeata, Dioscoridis *σκόλυμος*, III. 16. Forte Theophrasti *κάρτος*, Hist. VI. 4. *L'Artichaut*. Astipulatur etiam Anguillara par. VIII. pag. 136.

³ *Hic antequam floreat*] Plinius Valer. IV. 16. et Marcellus Empir. c. 6. p. 46. iisdem verbis: 'Herbam cardui agrestis in mortario usque ad levitatem terito: succeoque ejus expresso locum alopeciam novem diebus oblitito: sed bis per dies singulos perunctione renovata.'

⁴ *Potioribus sitim*] Plinius Valer. IV. 16. de carduo: 'Radix ex aqua cocta, cupiditatem bibendi potioribus subministrat.' Columella de cultu hortorum, lib. X. p. 353. 'Hispidam ponatur cinara, quæ dulcis Iaccho Potanti veniat, nec Phæbo grata canenti.'

⁶ *Stomachum corroborat*] Si non avidius sumatur, inquit Plinius Valer. IV. 16.

vis^w (si credimus)² etiam conferre aliquid traditur, ut mares gignantur. Ita enim Chæreas Atheniensis scripsit, et Glaucias, qui circa carduos diligentissimus videtur. Mastiche cardui³ odorem commendat oris.

c. (xxiv.) Ante discessum ab hortensiis,¹ unam compositionem ex his clarissimam subtexemus, adversus venenata animalia, incisam lapide versibus^a in limine ædis^b Æsculapii. Serpylli^c duum denariorum pondus: opopanax, et mei,^d tantundem singulorum, trifolii pondus denarii: anesi,³ et fœniculi seminis, et ammi,⁴ et apii, denariorum senum singulis generibus, ervi farinæ duodecim. Hæc tusa cribrataque vino quam possit^e excellenti, digeruntur in pastillos, victoriati pondere. Ex his singuli

~~~~~

mus.—3 Gronov. et al. ante Harduin. *manducatus carduus*.

CAP. C. 1 'In codd. Regg. 1. 2. *Et discessum*. In Editione princeps, *Et ante discessum*. Recentiores, *Sed discessuri*. Brotier. *Sed discessuri ab hortensii* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Sed discessuri ab hortensibus*. Gronov. et al. vett. 'Sed discessuri non legitur in Chiffi.' Dalec. Vide Nott. Var.—2 Gronov. et vulgg. ante Harduin. *et milii*.—3 Gronov. et vulgg. *anethi*.—4 'Ita bene codd. Regg. 1. 2.' Brotier. 'Αμμι Græce. Vide Lex. Gr. Schneider. et Galen. ab Harduino citatum. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ammii*; Brotier in Not. *ammi*. *Ammium* quoque ex hoc Plinii loco exhibent omnes fere Lex. Latt. Gronov. et al. ante Harduin. *seminis*, et *anisi*, et *ammii*. In Vet. Dalec. desunt, et *anisi*.—5 Margo edd. Dalec. et

NOTE

^w *Et vulvis*] Transcripsit et istud Plinius Valer. loc. cit. ubi Glanciam pariter laudat auctorem.

² *Mastiche cardui*] Vide Notas et Emend. num. 41. Mastiche cardui, tenuior ille est et quodam modo lacteus succus, quem cinaræ radix, ubi defloruit ac durescit, scarificata emit, ut et experientia docet, et Theophrastus conceptis verbis admonuit, Hist. vi. 4.

^a *Versibus*] Quos recitat Galenus de Antidotis II. 14. p. 922. ex Eadem medico. Sunt omnino sedecim.

^b *In limine ædis*] Apud insulam Cosm in templo Æsculapii, inquit Plinius Valer. III. 57.

^c *Serpylli*] Galenus loc. cit. reci-

tatis Eudemi versibus, medicamenta quæ iis continentur, ita breviter colligit: Μηδου βίης, ἐρπύλλον, ὀπανάκος, ἀνὰ < β'. Τριφύλλον σπέρματος, < α'. Ἀνίσου, μαράθρου, ἔμμεως, σελίνου σπέρματος, ἀνὰ δέξβαρον. Ἀλείου δροβίνου λεπτοτάτου δέξβαφα β'. Οἶνου παλαιοῦ εἰς ἀνάλψην δσον ἑκαρεῖ. Ἀνδπλασσε τροχίσκους, καὶ ζήραινε ἐν σκιᾷ καὶ δίδου τριόβολον μετ' οἶνον κνύδων γ'. Quæ totidem ferme verbis Plinius habet: modo tantum medicamento paululum discrepante.

^d *Et mei*] Ita ex Galeno modo laudato rescripsimus: cum prius mīsi perperam legeretur. Plinius Valer. III. 57. insulse mel pro meo desiderat: et pro ammi amyllum, IV. 38.

dantur ex vini mixti cyathis ternis. Hac theriaca magnus Antiochus^a rex adversus omnia venenata⁶ usus traditur.

Gronov. quantum possit.—⁶ Ita codd. Regg. et Editio princeps. Brotier. Ita quoque Chiffi. omnia venena Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTE

^a *Magnus Antiochus*] Eo nomine tertius, Syriæ Rex. Hunc Philometora Eudemus vocat his versibus, quibus hæc theriacæ compositio continetur: Ἰσὼν μὲν τέρας πρὸς ἑσπερά,

ἢν Φιλομήτωρ Νυχὸς πάλαι κέραιεν
'Αντίχου. Hoc capte præsidium ad serpentia, quod Philometor Uen præcipuum reperit Antiochus.

NOTÆ ET EMENDATIONES

AD LIBRUM XX.

NATURALIS HISTORIÆ

C. PLINII SECUNDI.

1. CAP. I. *Et alio rursus abigente esse*] Alio nempe lapide, ut diximus, abigente ferrum. Ita Mss. omnes, ipsaque loci sententia legi ita postulat. Frustra sunt Majolus, Cæsius, aliique, qui *allio* hic scriptum a Plinio autumant, quo ejus viri auctoritate magnetis et allii dissensionem et antipathiam stabiliant: quasi magnes allio confricatus ac perunctus ferrum non trahat. Albertum tamen Magnum scimus ita sensisse, Mineral. II. 2. 11. et ante eum, Zoroastrem in Geopon. xv. 1. et Jo. Tzetzen, Chiliad. iv. Histor. 140. vs. 407. Sed illud haud dubie nunc Plinius spectat, quod alibi planius expressit, nempe xxxvi. 25. 'Alius rursus,' inquit, 'in eadem Æthiopia non procul mons gignit lapidem theameden, qui ferrum omne abigit, respuitque. De utraque natara sæpius diximus.' Et quidem nunc primum de utraque dicit.

2. CAP. VI. *Eadem contrahit vomitiones: siccatur, &c.*] Contraria plane sententia prius legebatur: *Eadem contra vomitiones siccatur.* Quid igitur

illa sibi volunt, quæ proxime sequuntur, *Cortex quoque vomitionem movet?* An non ea aperte significant eandem modo cortici assignari vim, quæ radici fuerant prius attributa? Adde Diosc. II. 164. ubi de peponis facultatibus: 'Ἡ δὲ βίξ α ξηρὰ, inquit, τοθεῖσα σὺν ὑποπόδῳ < διακῆ, ἐμέτρως κινεῖ. *Sicca radix ex multis drachmas pondere bibita, vomitum ciet.*

3. CAP. VIII. *Necnon ramentis corticis recentes podagras refrigerat, &c.*] In Mss. recens. Plinius Valer. recens. legisse videtur, hoc est, viridis. Sic enim ille, IV. 6. de cucurbita: 'Dioscorides,' inquit, 'ramenta corticis viridis in cucurbita landat, earumque effectus sic tradit: Phthiriasim (lege ex Diosc. II. 162. *Sirisim*) infantium, cuti imposita depellunt cum polenta: podagra æstuanti, et ignibus sacra cum pane subveniunt.' Verba sunt hæc Græci scriptoris: τὸ δὲ ξέσμα αὐτῆς ταυτίους σιγῶσιν ἐφέλλῃται κατὰ τοῦ βρέγγματος παραπλάσσεται. Item Marcellus Empir. c. I. p. 35. 'Cucurbitæ viridis ramenta cerebro imposita, infantibus

quoque, qui ex dolore capitis nauseam patiuntur, validissime prosunt.'

4. CAP. IX. *Tosta quoque*] Rapa videlicet. Prius *costa* legebatur: ab aliis *cocta*: a Salmasio, *Cato quoque*: nos *Tosta*, tum ex Mss. Reg. Colb. &c. tum ex Plinio Valer. IV. 34. hæc totidem verbis describente, defendimus.

5. CAP. X. *Mixta farina, pari mensura, erui, hordei, tritici, et lupini. Radix ad omnia inutilis*] Naporum videlicet sylvestrium radix inutilis. Insinger corruptus hic locus ad hunc diem fuit: sic quippe legebatur: *mixta urina pari mensura. Erui, hordei, tritici, et lupini radix ad omnia inutilis*. Quid causæ est, amabo, cur de ervi, hordei, ceterorumque radice agat, ubi tota in rapis oratio habitat? Et lupini radicem, ut ceteras omit- tam, commendat in primis ad pellendam urinam, XXII. 74. Detexit errorem Dioscor. qui ex liisem fontibus areolas suas aspersit, ex quibus Plinius rigavit hortos. Sic enim ille II. 135. de rapo sylvestri: *Μίγνται δὲ σμήγμασι προσόπου καὶ τοῦ ἄλλου χρω- τος, ὅσα δὲ ἄλεβρον γίνεται θερμὸν, ἢ πρὸν, ἢ αἰπρὸν, ἢ ὀροβρὸν*. Admisce- tur in smegmata, quibus ad detergendam cutem in facie, reliquoque corpore utun- tur: quæ quidem ex lupini, tritici, lolii, aut ervi farina fiunt. Et de ervo sane diserte Plinius XXII. 73. 'Farina ejus maculas toto corpore emendat.' De lupinorum et ervi farina, ad eos- dem usus Hippocr. de Morb. Muller. II. 67. p. 596.

6. CAP. XII. *Cetero æstivo usus in Italia, et armoraciam vocant. Et sativi vero, præter ea quæ circa eos dicta sunt, stomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant, bilem detrahunt. Præterea cortices in vino decocti, mane poti ad ternos cyathos, &c.*] Hunc locum ita restitimus ex fide Reg. 2. codicis, cum omnia mire perturbata prius, depravataque, sic legerentur: *Cetero bilem detrahunt. Præterea cortices in*

vino. Præterea, quæ circa eos dicta sunt, stomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant. Est et sativi unus in Italia, et armoraciam vocant. Et sativi vero decocti, mane poti ad ternos cyathos, &c. Proh Saperi! Tan- tumne in bonos auctores aut criticis aut libralis licuit, ut miscerent omnia ac pessumdarent? Ineamus, si fieri potest, mendorum quæ scatent, numerum, Cetero bilem detrahunt. Orationis structura detrahit legi postulabat: antecedit enim, Laudatissi- mus in Arcadia... alibi nascitur... utilior urinae. Mox, præterea cortices... præterea quæ circa eos. Geminata tam repente ea vox præterea, Pliniane stylum et ingenium sapit? Est et sativi unus in Italia, et armoraciam vocant. At armoraciam constat esse sylvestris generis, quod ipse Plinius diserte confirmavit superiore lib. cap. 26. Deinde, quam frigida rursus repetitio eorundem vocum, Est et sativi usus, statimque, Et sativi vero. In Mss. Cetero antiscorvus. Pintianus legi volebat, Cetero æstivus ipse. Nos, uti speramus, paulo felicius, Cetero æsti- vo usus in Italia, &c.

7. CAP. XIII. *Cerastis et scorpionibus adversatur*] Legebatur ante, *Cetero et scorpionibus*. In Mss. Reg. 1. 2. &c. *Ceterascis*. At emendatione lo- cum egere Dioscorides admonuit, II. 137. de raphano: ubi contra cerastas morsum ex vino potum auxiliari tradi- dit: *Καὶ πρὸς κεράστων δῆγμα σὺν οἷνῳ πινόμενον βοηθεῖ*. Haud penitus tamen improbanda prior scriptura.

8. Ibid. *Ex aceto et melle sumti, intestinorum animalia detrahunt*] Num locus hic mutilus sit, considerandum amplius. Nam Plinius Valer. qui totum fere opus suum ex Plinii nostri verbis contexit, IV. 1. de raphani virtutibus, ita habet: 'Semine raphani cum melle trito et sumto, su- spirium mitigatur, et tussis arcetur. Solus cum sale sumtus ventris ani- malia extinguit.' Nihil tamen sine

vade movere animum. Qued vero ad periodum proxime insequentem attinet, quæ hactenus ita legebatur perpetua serie, *Item ad tertias decocto eorum poto cum vino enterocelis proestant*: in duas distrahendam esse partes ex Plinio Valeriano, Marcelloque Empirico constat: ut prior illa, *ad tertias decocto eorum poto, cum vino*, ad superiorem morbum spectet, nempe ad intestinorum animalia detrahenda. Posterior, nova ibi instituta periodo, ad enterocelas. Marcelli hæc verba sunt, c. 28. p. 200. 'Raphanus ex aqua ad tertias decoquitur, eaque vino mixta, ad extirpandas tineas utiliter bibitur.' Plinii vero Valer. II. 21. 'Tineis purgandis: 'Raphani decoquantur ex aqua ad tertias, et ea aqua vino miscetur.'

9. CAP. XVII. *Stomachum excitat, fastidium abaterget, ex aceto . . . vel ex gero. Urinam ciet, &c.*] Præpostera interpunctione locus hic ante laborabat, in hunc modum: *Stomachum excitat, fastidium abaterget. Ex aceto . . . vel ex gero urinam ciet.* Ut sic restitueremus, auriculam vellit Galenus, et admonuit, de Alim. Facult. II. 55. p. 364. de gingidio: Προσφύρονται δ' αὐτό τινες δὲ ἐλαίου, καὶ γάρον τινὲς δὲ καὶ ὀλῶν ἢ ἕξος ἐμβάλλαντες καὶ πολλὸ γὰρ μᾶλλον ἐντομάχῳ τ' ἔστι, καὶ τοὺς ἀνοήτους προτρέπει μὲν ἕξος ἐσθίειν. Sunt qui ipsum cum oleo et gero mandant: alii autem vinum etiam, vel acetum inficiunt: multoque magis ita stomachum juvat, collapsamque cibi appetentiam, si cum aceto sumatur, excitat.

10. CAP. XX. *Sic et attrita sanant*] Prius legebatur, *sic et trita sanant*. In Mss. trita. Emendandi Dioscorides auctor fuit, qui II. 181. contra calceamentorum attritus utiles cepas esse prodidit: πρὸς ἐκτρίμματα θηοδωμάτων χρήσιμος.

11. CAP. XXIII. *Suspiriosis coctum, aliqui crudum id tritum dedere*] Vocem hanc tritum adjecimus, tum ex exem-

plarum Mss. fide, tum ex vetustis scriptoribus geminis, quorum alter a Plinio nostro, ab altero Plinius ipse noster hausit. Nam Plinius Valer. IV. 17. de allio: 'Suspiriosis quidam,' inquit, 'per se crudum, aliqui et cum lacte tritum dedere.' Celsus IV. 4. 'de difficultate spirandi:' 'Datur etiam utiliter frictum allium, deinde contritum, et cum melle mixtum.'

12. Ibid. *Et porrigines*] Prius et *prurigines* legebatur. At erroris admonuit Marcellus Empir. c. 4. p. 40. 'Ad pityriasis,' inquit, 'et porrigines capitis . . . prodest ungere caput allio trito ex aceto et nitro.' Necnon Dioscorides, qui II. 182. τὰ πύρρα allio quoque eximi prodidit. Adde consensum exemplarum manu scriptorum, Reg. Colb. Chiff. &c. in quibus *porrigines*, non *prurigines*, scribitur.

13. Ibid. *Etiam arundines cum pice*] Subintellige, allium extrahit. Ita libri omnes, etiam Mss. Plane ut suspecta sit fides antiqui exemplaris, ex quo Pintianus *hirudines*, hoc est, sanguisugas, reponere conatus est. Præsertim Marcello Empirico, Plinioque Valeriano, huic lectioni mire suffragantibus: scriptoribus quidem non eruditissimis, sed quibus tamen concedendum in hac parte plurimum, cum opus ambo sum ex Plinii fere sententiis verbiisque concinnarint. Et ille quidem, c. 84. p. 233. 'Allium elixum,' inquit, 'cum pice impositum, arundines extrahit corpori affixas. Filix radix trita arundinem extrahit: rursus arundinis radix,' &c. Iste III. 49. 'Ad extrahenda ea quæ corpori infixæ sunt:' 'Allium elixum cum pice, arundines extrahit,' &c.

14. CAP. XXVIII. *Est et beta . . . foliis, undecim sæpe, caule filii*] Libri hactenus editi, *undecim sæpe cavium*. Repugnat ipsa plantæ natura, quam nos in horto Regio vidimus: ipseque Dioscorides, qui ex iisdem fontibus, eade Plinius noster hausit, ea quæ de

limonio prodidit, mutnatus, librario-
rum in hac parte vitium reteggit. Sic
enim ille iv. 16. *Λιμόνιον, οὗ δὲ νε-
ποειδὲς, τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὁμοία σέλινω,
λεπτέτερα δὲ, καὶ μικρότερα, δέκα ἢ
πλεον. Καυλὸν λεπτόν, ὑβρίον, ἴσως ὅ-
περ κρήνου. Limonium, aliis neuroides
dictum, folia habet betæ, verum tenuiora
et minora, decem aut plura. Caulem
tenuem, rectum, liliaceo æqualem, ὅς.*

15. Ibid. *Gustantium os astringunt]*
Prius legebatur, *guttantia astringunt*,
nulla plane sententia. In Reg. 1. et
Colb. 1. 2. *gustantia musati stringunt.*
In Reg. 2. *gustantium os atstringunt.*
Dioscor. lib. iv. c. 16. rem decidit,
cum semen limonii prodit gnata a-
stringere, *στέφοντα καρπὸν τὴν γαῖαν.*

16. CAP. XXXIII. *Sic etiam fistulas,
et luxatas, et humores evocari]* Recepta
hactenus lectio fuit ejusmodi, *sic
etiam fistulas eluxatas, et tumores evo-
cari.* At quæ fistulæ eluxatæ auditæ
naquam fuerint, aut vero esse pos-
sint, quive tumores evocandi, non sa-
tis intelligo. Locum sanavimus ex
auctore gemino: altero, qui ex Plin-
io: altero, ex quo Plinius ipse han-
sit. Ille enim, qui Plinius Valeria-
nus dictus est, iv. 29. de brassica:
'Fistulas,' inquit, 'atque luxata dis-
cutit, humores aut evocat, aut spar-
git imposita, insomniæ ac vigilas com-
pescit,' &c. Cato vero, c. 157. p. 85.
'Si cancer ater est, is olet, et saniem
spurcam mittit. Si albus, parulentus
est. Sed si fistulosus, subtus suppu-
rat sub carne. In ea vulnera hujus-
modi tere brassicam, sanum faciet
... Et luxatum si quod est, bis die
calida foveto, brassicam tritam appo-
nito, cito sanum faciet.'

17. CAP. XL. *Præsent per se, aut, ut
Damian, ex mulso]* Plinium Valeria-
num miror, qui et Medicus haberi et
dici velit, dum hanc scriptoris nos-
tri locum exscriberet, tam fœdo er-
rore prolapsus, ut pro mulso, mus-
cum legerit, et suam nobis deinde er-
rorem intrepide obtulerit. Sic enim

ille de Re Med. III. 20. 'Efficaces,'
inquit, 'sunt et bulbi triti per se ad
vulnera glutinanda. Adjiciebat ta-
men illis Damon medicus muscum
qui in aqua gignitur, et die quinto
solvebat.' At multo cautius ex mulso
legit Marcellus Empiric. c. 33. pag.
228.

18. CAP. XLVI. *Semine recto, cu-
mino similis]* Non, ut prius editum
erat, *simile*: ad ipsum enim semen
vox ea refertur, cuius similitudo no-
tatur cum cumini semine. Diosc. III.
76. 'Ὀρεοσίλων, καυλὸς ὅστις σιθα-
μαῖος ἐστὶ ἐκ βίβης λευκῆς' ... ὁ καρπὸς
ἐπιμήκης, ὀσμυρὸς, λεπτὸς, ἐνδόξος, δούκας
καυλόν.

19. CAP. XLIX. *Nam de Veneræ
stimulanda diximus: tria folia sylves-
tris erucæ sinistra manu decerpta, et
trita in aqua mulsa ei bibuntur]* Non ad
stimulandam Venerem, sed ad regium
morbum pellendum hoc medicamen-
to Florentinus utitur in Geopon. XII.
26. p. 249. 'Ἀγρίον δὲ ἐνθάμουν φύλλα
τὸν ἀρθρὸν γ', τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ λαμβάν-
τα, ἵκτερον ἰσθαί. Quin et Plinius al-
ter Valerianus, qui suum opus ex
Plinii nostri verbis sententiasque con-
cinnavit, II. 69. ad morbum regium
sanandum hæc refert. Capitis lem-
ma est, 'Regio morbo pellendo:' at-
que inter medicamenta illud accense-
tur: 'Erucæ sylvestris tria folia si-
nistra manu decerpta ex aqua mulsa
bibuntur.' Nihil hic porro manu
scripti codices juvant: nihil coniec-
tura: quamquam aut mutilatione ali-
qua verborum, aut traiectione sen-
tentiarum laborare hunc locum haud le-
vis suspensio est. Ad Venerem non
folia, sed semen ipsum erucæ adhibet
auctor libri, qui falso Kirabus inscri-
bitur, p. 24.

20. CAP. LI. *Idem oculis noxiam ru-
tam putavit. Falsum: quoniam scalp-
tores et pictores hoc cibo utuntur oculo-
rum causa, cum pane vel nasturtio: ca-
pra quoque sylvestres propter visum, ut
aiunt. Multo succo ejus cum melle Atti-*

co innoti discusserunt caligines, &c.] In libris hactenus editis sic legebatur: *Idem oculis noxiam pulavit fulse, quoniam . . . oculorum causa. Cum pane quoque vel nasturtio sativa atque sylvestris propter visum. Ut aiunt, multi succo ejus, &c.* Quo in loco mire grassata interpolatorum audacia est: nam ut omittam *fulse* pro *falsum*, quod levissimum est, primum voculam quoque suo loco movere: addeere deinde alteram *sativa*, quæ nusquam in libris conditivis apparet: ac de sativa sylvestrique ruta locum hunc accipere: quem errorem Ruellius, Dalecampius, et alii, qui Plinium exscribere, secuti sunt. Denique et inepta constructione verborum, cui nulla legitima sententia anbeat, et præpostera interpunctione omnia corrumpere. In Mss. omnibus sic plane legitur: *Falsum . . . cum pane vel nasturtio, atque quoque sylvestres propter visum, ut aiunt. Multi, &c.* Unde nos ex conjectura, quam esse certissimam fidenter asseveramus, *capra* quoque *sylvestres*, legi oportere pronuntiamus, quod uti nunc de ruta Pythagoram, sic ipse Plinius c. 47. Chrysippum in ocimo coarguit, quod iste oculorum claritati inimicum alebat, secuta deinde ætas cum Plinio falsum esse deprehendit, 'nam id esse capras.' Mox paulo eadem cap. ubi prius legebatur: *Epiphoras cum polenta imposito. Lenit autem capitis dolores*, ex Mss. fide rescripimus: *Epiphoras cum polenta imposita lenit. Item capitis dolores.*

21. Ibid. *Sic et sanguinem sistit interiorum, et narium indita*] Ita libri omnes, etiam manu exarati. Mirum est laborasse nonnullos uti hanc vocem, *interiorum*, vel omnino expungerent, vel in deterius immutarent. Alii *sanguinem interioribus indita*: alii *trita et naribus indita*, legi volvere. At *interiorum sanguinem* Plinii sedulus imitator Marcellus Empir. c. 17. p. 123. eruptionem sanguinis ex interioribus partibus vocat. Et Plinius Valer. 1.

64. cui titulum fecit, 'Sanguinem rejicientium curatio: 'Aqua,' ait, 'in qua rosa, et ruta, et hyssopum decocta sunt, vino miscetur, et ita potui propinatur.'

22. CAP. LIV. *Ruptis, convulsis, sed parcius: orthopnoicis, terminibus, cholericis, &c.*] Prioribus verbis prætermisissæ recepta hactenus lectio id solum exhibuit, *orthopnoicis, terminibus colericis*. Lacunam intrepide supplēvimus, tum ex fide codicum Mss. Reg. Colbert. et vet. Dalec. tum ex Diosc. qui easdem calaminthæ suæ vires ascribit, quas mentastro Plinius. Sic enim ille III. 43. *Βονδὺ δὲ καὶ ῥήγματος, σπασμασιν, ὀρθονόους, σπέρφοις, χαλάρῃ, καὶ ῥήγι.*

23. CAP. LIV. *Dignior e pulegio corona Varroni, quam e rosis, cubiculis nostris pronuntiata est*] Sincera hæc lectio est Reg. 2. cod. et Chiffi. In aliis, *contra vertini*. In editis *corona vertigini* legitur, satis insulse. Et certe *dignior corona cubiculis* cum dicitur, ad cubiculorum magis ornatum, quam ad remedium vertiginis, suggerendum spectat haud dubie hæc loquendi forma. Deinde, ne quis temere Varronem a nobis huc insertum putet, in ipso hujus libri Indice, inter primos appellatur. Et justum hoc loco ac verum fuit, auctorem eum qui digniorem e pulegio coronam, quam e rosa pronuntiasset, appellasse. Id vero obiter quoque animadvertendum, non 'pulegium' veteres, sed, extrita litera g, 'puleium' ubique scripsisse. Martialis XII. 82. 'Quadrime nigri nec corona puleii.'

24. CAP. LVII. *Et oculorum epiphoris . . . tumentibus cum melle prodet*] Ex Dioscoride, *Testiculorum epiphoris*, hoc est, inflammationibus, reponere Dalecampius omni ope nititur: vocemque *tumentibus*, quæ mox sequitur, de hernia nescio qua flatuosa accipit: qua in re vereor mag-nopere ut suffragatores habeat Medicæ rei magistros. Nos, qui nihil

astutius meditatur, pertinacem omnium codicum consensionem secuti, de sculorum epiphoria, ac tumore accipimus: cum præsertim de testium tumore mox ex ipso cumino medicina præscribatur, quam proinde hoc loco ante delibare, non fuit operæ pretium.

25. CAP. LVIII. *Quia efficacius Ægyptio iudicavit*] In libris hactenus editis, *quia efficacius in Ægypto iudicavit*. Quid porro istud rei est? idcirco cuminum Æthiopicum Hippocrates regium appellaverit, quoniam illud in Ægypto efficacius iudicavit? An coherent ista inter se satis apte? In Mss. Reg. Colb. &c. *quia efficacius Ægypto iudicavit*. Nos ex indubitata conjectura Ægyptio reponimus: cui post Æthiopicum Dioscorides pariter III. 68. secundas partes ac vires assignat: Κόμινον τὸ ἡμέρον ἐύωμον· καὶ τοῦτον μᾶλλον τὸ Διόσκουρον, ὅπερ Ἰπποκράτης βασιλικὸν ἐκάλεσε· δεύτερον τὸ Αἰγύπτιον, κ. τ. λ.

26. CAP. LIX. *Heracleoticum ad potum utile, quod onitis vocant*] Sincerior, credo, legas, eo quod onitis vocant; vel, quam quod onitis vocant. Discrepat enim onitis, de quo cap. 67. ab Heracleotico, de quo cap. 62. Galenum adde, cujus eadem fere sententia est, de Fac. Simp. Med. lib. VII. pag. 216. Ὀρίανος ἡ μὲν Ἡρακλεωτικὴ δραστηκερὰ τῆς δελτίδος, *efficacior est onitide*. Subscribit et Dioscor. III. 88. Atque hanc esse Plinii mentem, vel ex verbis, quæ proxime subsequuntur, perspicuum est: subiicitur enim statim, 'Communi sautem usui,' utriusque scilicet origani, Heracleotici, onitidisque: quorum forma dispar, ad potum dissimilis usus, eadem in medicina vires.

27. CAP. LXXIII. *Tlepolemus ad quartanas ternis digitis seminis anisi et feniculi unus est in aceto, et mellis cyathis uno*] Hoc medicamentum dum Q. Sorens a Tlepolemo, Pliniove, transcriberet, pro aniso, anethum repo-

suit. Sic enim ille cap. de quartana medicanda: 'Sume tribus digitis apprensus semen anethi, Tantundem marathri, mulsun nec desit aceti: In cujus cyatho prædicta salubriter hauria.' Nisi forte amanuensium id incuria factum est, qui pro anesi, ut vetustiores libri omnes manu exarati habent, anethi de suo inseruerint.

28. CAP. LXXVI. *Hora sereni diei*] Sic libri omnes, etiam conditivi, quos vidimus: Reg. Colb. Th. &c. Rectius forsitan, ut in suis membranis vidisse Gronovius contestatur, *hora sereni diei tertia*: si probatæ admodum fidei forent. Certe hora diei tertia, hoc est, medio inter Solis exortum et meridiem intervallo, ros inarescere solet, æstusque incipere: quare Columella XI. 2. in Augusto monet: 'Quascumque vineas culturi sumus, ne per æstum, sed mane usque in tertiam; et a decima usque in crepusculum fodiamus.' Sextam horam, meridiem intelligi oportet.

29. Ibid. *P. Licinii Cocina Prætorii viri patrem in Hispania Bavi]* In Mss. Reg. 1. 2. &c. *Postlicini*. Forte pro *Postumii Licinii*. Sed quod ad vocem *Bavi* attinet, quam libri omnes pertinaciter retinent, ea si mutari debet, non in *Bilbili*, quod nomen oppidi quidem in Hispania est, sed quod a veteris scripturæ vestigiis recedat sane longius, (quantum ea fuit Dalecampii conjectura, quam Salmasius avide arripuit, in Solin. pag. 876.) sed in *Bajuli* potius, quod multo affinius est, cum totidem plane vox ea constet apici-bus, converti crediderim oportere. Fuisse enim jam tum videtur in Hispania, ut modo in Gallia, id Prætoris nomen: nam quos Ballivos dicimus, a voce 'Bajulus' dictos omnino constat, ut egregie observavit V. Cl. D. Du-Cange in Glossario, pag. 436. apud quem et Bajuli vocem pro Ballivo usurpari sæpe, et

pro Mercatorum Prætere, et pro aliis magistratibus, videre licet. Stabilit egregie conjecturam nostram, quod is ipse qui nunc in Hispania Bajulus appellatur, idem paulo mox cap. 81. Hispaniæ Princeps vocatur.

30. CAP. LXXIX. *Folius . . . speciem passerum præbentibus. Ex hoc lina splendorem*] Quoniam Theophr. Hist. ix. 18. de papavere Heracleo ita prodidit: Τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα ὅλον στρούθῳ, ὃ τὰ μέγιστα λευκαίνουσι. Hoc est, folium habet simile struthio, quo linteas dealbantur. Idcirco geminum errorem a Plinio nunc admissum clamat Salmasius, in libello quem inscripsit, 'Præfatio in Plinium,' pag. 110. Primum, quod vocis *στρούθῳ* ambiguitate deceptus, de passeribus interpretatus est, quod de struthio herba dicere debuit, qua de egimus xix. 18. Alterum, quod virtutem eam dealbandi lina, quia ad passerem non poterat, ad heracleon papaver transulit, quod struthii herbæ proprium ac peculiare est. Sed ne hoc primum a Salmasio animadversum putes, id antea Hermolaus Barbarus, et Leoniceus Plinimastix, id deinde Matthiæus, in Diosc. lib. iv. pag. 1061. id Dalecampius in Notis, auctori nostro jam pridem objecerant. Sed frustra omnes: est enim ille tum Plinii mos, tum herbariorum omnium, ut non herbas modo, sed et animalia, resque surdas interdum, ac diversissimas in exemplum afferant. Quod si, ut nominis, ita et formæ similitudinem aliquam cum passere *στρούθῳ* herba habet, quid eandem domum esse potest, cur non et cum eadem ave affinitatem habeat papaver heracleum, quod et herbæ simillimum ultro agnoscerit, quæ cum ea ave quandam cognitionem formæ ac nominis habeat? Sic et in sylvestris quoque papaveris genere, corniculatum unum dici Theophrastus ipse scribit, quod fractus inflexi, ut cornicula, figurantur.

Sic cum *peylium* describunt herbarii, flores casalis capitibus similes pingunt: cum *echion*, viperæ: cum *antirrhini* fructum, vitulinis naribus: cum *myosotin*, auribus murinis: cum *alectorolephon*, cristis gallinaceis, &c. Plura apud Collinium videri, in defensione Plinii adversus Leoniceum, unde hæc fere decerpimus. Sunt et apud nos quæ ab hujusmodi affinitate nomen vernaculum habent, *Pied d'alonette*, *Gueule de loup*, &c.

31. Ibid. *Fit autem hujus papaveris, aut eujuscumque sylvestris*] Hic falli Plinium Dalecampius iterum asseverat: quod Dioscorides ex sativa tantum papavere diacodion concinnari dicat. Bene se res habet. Exhauisces naturam omnem, viresque singularum rerum attigisse, Dioscoridem unum putat. Quid igitur fiet Critoni Medico, et, qui Critonem sequitur, Galena, qui *κατὰ εἶδος*; vii. 7. pag. 535. ad arteriacen parandam *κατέλας ἀγρίας* desiderat? Quid Democрати, cujus hæc carmina apud eundem extant, pag. seq. *Μήμονες, ἢν λέγουσιν αἱ γαστέρες. Μήμονα ἀγρίαν, οὐδὲ γὰρ πω σφαίρειν, Κεφαλὰς ἐν χλωρὰς, ἃς λέγουμεν καὶ κατέλας*. Quid denique Scribonio Largo, ut et Latinos afferam, qui Compos. Medic. 18. 'Ad tumorem et raucitatem arteriæ, et vocis abecissionem,' num. 73. 'Ad tumorem arteriæ,' inquit, 'papaveris sylvatici jam maturi, viridis tamen adhuc, capita quam plurima vase fictili conjiciuntur, aqueque superfunduntur, &c. Hoc medicamentum ad arteriæ tumorem, et ad tussim facit.'

32. CAP. LXXX. *Alii paralion, folio lini*] Pries legebatur, *folio lini*. In Mas. Reg. Colb. &c. *folio lini*. Nos intrepide *lini* rescribimus, a Dioscoride admoniti, cujus hæc oratio est in describende *thythymalo paralio*, iv. 165. *φύλλα δαικτῆρα λίνου*.

33. CAP. LXXXIV. *Valent et contra venena*] Sic libri omnes edidit. In

Mss. Reg. 1. Colb. 1. 2. *Valent et contra phytum venena.* In Reg. 2. *et contra psittum venena.* Ut legi videatur oportere, *Valent et contra presterum venena.* Est enim prester a serpentium genere, quarum de venenis in praesenti agitur. Vel certe, *Valent et contra psimithii venena*, hoc est, cernasae: nam contra cernasam epotam valere malva cum radicibus decoctum, auctor est Diosc. Edwop. II. 168. pag. 125. *Ψιμυθίου δὲ ποθέρας . . . μολλχης ἐφάρμακον σὺν ταῖς βίβλας.*

34. CAP. LXXXV. *Lapathum cantherium*, ad strumas cum axungia efficacissimum. Est et alterum genus fere, *oxylapathum vocant*] Num mutata interpunctione legi in hunc modum oporteat: *Lapathum cantherium. Ad strumas cum axungia efficacissimum est et alterum genus fere, &c.* scrupulum Apuleius, injicit. Is enim cap. 83. tit. 1. 'Si qua duritia in corpore: 'Herba oxylapathon,' inquit, 'cum axungia vetere pista, et cum pane domesticato facta quasi malagma, et imposita mirifica sanat.' Sed oxylapathum is pro oxalide accepit haud dubie, quam et oxylapalin appellari prodidit Scholiastes Nicandri, in Theb. p. 39. 'Ὀξάλλος, καὶ ὀξυλάπῳλος, καὶ ἀναξυρίδης καλεῖται.

35. Ibid. *Radix aceto decocta si colitur, succus dentibus auxiliatur*] Si collatur aliqui legi malant, ad differentiam bibiti. Sequitur enim, 'Si vero bibatur, morbo regio.' Favere ei conjecturae Marcellus Empir. videtur, cap. 12. pag. 96. 'Lapathi radix,' inquit, 'in aceto acerrimo coquitur, atque eo aceto dentes colluuntur, vel foveantur.' Plinius Valer. I. 38. 'Agrestis lapathi, quod alii rumicem dicunt, radix . . . cum aceti cyathis quinque cocta, in ore aceto tento, dolorem dentium tollit.' Diosc. quoque, II. 140. *Παρρηγορόσι δὲ . . . ὀδονταλγίαν ἐφάρμακον ἐν ὀξυ, καὶ διακλυθῆναι.* Nihilominus omnium exemplarium, quae videre licuit, fidem

secontur, nihil mutò. Colari enim radicis succum oportere Plinius ait ad utrumque medicamentum: sive ad dentium dolorem leniendum, quos ecollui necesse est: sive ad potum, regio morbo pellendo. Plinius Valer. II. 59. 'Lapathi radices contores ex vine austerò, colabisque, et potui dabis: mire auruginem tollit.'

36. CAP. LXXXVII. *Hydropicis imponitur cum fico et cumino tusum ternis partibus. Comitiali morbo, et vulvarum conversione suffocatus excitat odore; aceto mixto*] Præpostera interpunctione perturbata hactenus omnia hoc loco fuere, et quae hydropicis adhibita remedia, eadem epilepticis attributa. Sic enim legebatur: *Hydropicis imponitur: cum fico et cumino tusum ternis partibus comitiali morbo: vulvarum conversione suffocatus excitat odore, aceto mixto.* Erroris admonere scriptores duo: alter qui de hydropicis, alter qui de epilepticis et vulvarum conversione suffocatis eadem prodidere. Plinius Valer. III. 12. de hydropici: 'Sinapi,' inquit, 'et ficus, et cuminum, æquis partibus tusa, ventri imponuntur.' Caelius Anrel. Chron. I. 4. de epilepsia: 'Articulos quoque omnes,' inquit, 'ligatione constringentes, sternutamento commoto ex aceto, naribus interius flato, cum sinapi, . . . vel iis quæ ad matricis præfocaciones incendenda posuerunt.'

37. CAP. LXXXIX. *Ipsa herba . . . excreationes pectoris purgat cum iride et melle. Urinam ciat*] Prius legebatur: *pectoris purgat.* Cum iride et melle urinam ciat. Vitiosam hanc interpunctionem esse Dioscorides admonuit, cujus hæc verba, III. 119. de marrubio agentis: 'Ἀνδρῶν καὶ πᾶντων ἐκ θόρακος, ἱππὸς ἑνὶ πᾶσι μυελόν. Crasam quoque pituitam pectore contentam, admixta iride sicca, excreatione purgat.

38. CAP. XCII. *Anginas . . . et cum aniso illitum*] In Mss. ubique, uti

monuimus, hoc loco *anseo* pro *aniso* scribitur. Sed *anethum* legerant, Marcellus Empir. cap. 15. pag. 106. 'Lini semen,' inquit, 'et anethum, cum sale: et oleo, et aceto decoctum, bene contra faucium dolores gargarizabitur:' et pag. 108. ad fauces curandas rursum anethum adhibet: et Plinius Valer. 1. 52. cui lemma inscriptum, 'Anginæ medendo: 'Lini semen,' inquit, 'et anethum in oleo et aqua decoctum ad tertias, imponitur: acetum item et sal gargarizatur.' Et cap. 45. de tonsillarum vitio: 'Lini semen,' inquit, 'et anethum in oleo et aqua decoctum imponitur, et acetum gargarizatur.'

39. CAP. XCIV. *Folius aniso simile*] Et hic rursum in Mss. omnibus, Reg. Colb. &c. ut proxime ante monuimus, *anseo* legitur. Verum haud dubie *anetho* legandum, res ipsa et similitudo mei anethique foliorum admonet. Adde Diosc. 1. 3. Μηρον, ... δμοιον καυλῶ καὶ τοῖς φύλλοις ἀνῆθου παχύτερον.

por δὲ τοῦ ἀνῆθου. Habet eadem quoque interpres Oribasil lib. xi. fol. 306.

40. CAP. XCVIII. *E viridi medulla, vulvis utilis, et ad omnia ea vitia*] Libri hactenus editi, *Et viridi ferula ramusculus utilis est ad omnia ea vitia*. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. *Et viride medulla vultui utilis est ad omnia ea vitia*. In Chiffi. *vultus*: unde nos satis feliciter, ut remur, *vulvis* effinximus. Vocibus deinde istis, *omnia ea vitia*, quæ Mss. omnes editique conspirante consensu exhibent, ante dicta morborum genera signari intelligimus.

41. CAP. XC. *Mastiche cardui odorem commendat oris*] Interpolatores sic prius ediderant, *Manducatus carduus*. At in Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. *Mastiche carduis*. Errorem, auctore Plinio altero Valeriano, corrigimus, ita scribente iv. 16. 'Masticha carduorum odorem oris commendabilem reddit.'

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XXI.

Natura florum et coronamentorum.

1. (1.) IN hortis seri et coronamenta¹ jussit Cato, inenarrabili florum maxime subtilitate: quando nulli potest facilius esse loqui, quam rerum naturæ pingere, lascivienti præsertim, et in magno gaudio fertilitatis tam variæ² ludenti. Quippe reliqua usus alimentique gratia genuit: ideoque sæcula annosque tribuit iis. Flores vero odoresque in diem gignit: magna, ut palam est, admonitione hominum, quæ spectatissime floreant, celerrime³ marcescere. Sed ne pictura quidem sufficiente⁴ imagini colorum reddendæ, mixturarumque varietati,⁵ sive alterni^a atque mul-

.....

CAP. 1. 1^a Ita codd. Regg. Editio princeps, et Cl. Reznouicus. Brotier. Ita quoque Dalec. Elz. Gronov. et Franz. In A. seri coronamenta Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. varie Gronov. et al. vett.—3 Chiffi. celerius.—4 Vet. Dalec. sufficit.—5 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. mixturarum

NOTÆ

^a Sive alterni] Sive alterni flores atque multiplices nectantur in coronæ: sive singulorum generum diversi funiculi modo in orbem ducan-

tur, modo in obliquum: etiam quandoque toto coronæ ambitu, ut coronæ complures in una corona ductæ videantur.

tiplices inter se nectantur, sive privatis generum⁶ funiculis in orbem, in obliquum, in ambitum, quædam coronæ per coronas currunt.

II. (II.) Tenuioribus^b utebantur antiqui, struppos^c appellantes:^c unde nata strophiola. Quiu et vocabulum ipsum tarde communicatum est,^a inter sacra tantum et bellicos honores coronis suum nomen vindicantibus. Cum vero e floribus fierent sarta, a serendo serieve^d appellabantur:^e quod apud Græcos^e quoque non adeo antiquitus placuit.

III. Arborum enim ramis coronari in sacris certaminibus,^f mos erat primum. Postea variari^g ceptum mixtura versicolori florum, quæ invicem odores coloresque accenderet, Sicyone,^h ex ingenio Pausiæ pictoris atque Glyce-

~~~~~

varietati Gronov. et vulgg.—6 Salmas. conj. *privati generis*.

CAP. II. 1 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Camerac. Vide Festum verbo 'stropus.' Brotier. *stroppos* codd. Harduini, Chiffi. et Laet. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *stropos* Turneb. *strophia* Gronov. et al. vett.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *tarde inde communicatum est*.—3 'In codd. Reg. 1. Camerac. et Lang. *serieve appellabantur*. Emendandum fuit, *serieve appellabantur*, ut coniecerat eruditus Harduinus.' Brotier. Ita ante Harduinum conj. Salmasius. *fierent, sarta a serendo appellabantur* Turneb. Edd. ante Brotier, *serviæ app.* Cod. Dalec. et Chiffi. *serviæ*.

CAP. III. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *variare*.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *versicolori florum quæ in od. col. accenderet, Sicyone* Turneb. et Chiffi. *versicolori. Florumque invicem... Sicyonii*

NOTE

^b *Tenuioribus*] Coronis videlicet, non e floribus quidem, sed e duabus tribusve tæniis, sive corollis invicem tortis: sic ut e pluribus una fieret. *Ἰστροφία* dicebantur, hoc est, fasciæ capitis. Nomen ex eo, quod essent eæ tortiles. Virg. in Copa: 'Et gravidum roseo necte caput strophio.'

^c *Struppos appellantes*] Hoc est, *strophia*. Vide Notas et Emend. num. 1.

^d *A serendo serieve [serviæ]* Vide Notas et Emend. num. 2. Serere porro intellige 'ligare': unde et conserere.

^e *Quod apud Græcos*] *Ἰστροφία* recentiores Græcos, a *στροφα*, quod et *aero* seu *necto* significat, pro sertis dixisse innuit. Quod et stabilire Hesyclus videtur, cum *στροφία* interpretatur *ἀμμουρα*, et *στροφίχια*.

^f *In sacris certaminibus*] Vide Archilæ Epigramma allatum a nobis, xv. 5.

^g *Postea variari*] 'Pancarpim,' inquit Festus, 'dicuntur coronæ ex vario genere florum factæ.'

^h *Sicyone*] Sic Mas. Reg. Colb. &c. De Glycera, Pausiæque, hæc multo traduntur uberius, xxxv. 40.

ræ coronariæ, dilectæ admodum illi, cum opera ejus pictura imitaretur, et illa provocans variaret, essetque certamen artis ac naturæ: quales etiam nunc extant artificis illius tabellæ, atque inprimis appellata Stephaneplocos,¹ qua pinxit ipsam. Idque factum est post Olympiadem⁴ centesimam. Sic coronis e floribus receptis, paulo mox subiere, quæ vocantur Ægyptiæ,¹ ac deinde hybernæ,¹ cum terra flores negat, ramento e cornibus tincto. Paulatimque et Romæ surrepsit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatem nominatis: mox et corollariis, postquam e lamina⁵ ærea tenui inaurata aut inargentata dabantur.

IV. (III.) Crassus dives, primus argento auroque folia imitatus, ludis suis coronas dedit. Accesseruntque et lemnisci,¹ quos adjici ipsarum coronarum honos erat, propter Etruscas,⁵ quibus jungi nisi aurei non debebant. Puri diu fuere ii. Cælare eos primus instituit P. Claudius Pulcher,² bractearumque⁶ etiam phylræ¹ dedit.

Gronov. et vulgg.—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ex codd. *Stephanoplocos* Gronov. et vulgg.—4 *Olympiada* Chiffi.—5 Chiffi. *corollatis postquam e lamina*. CAP. IV. 1 Vet. Dalec. *bractearumque etiam phylras*.

NOTE

[*Stephaneplocos*] Ita Mss. laudati, non *stephanoplocos*. *Στεφανοπλόκος*, ut apud Theophr. legitur Hist. vi. 7. qui vel quæ nectit, et texit coronas. De hac pictura seu tabula dicetur fusius loco cit.

¹ *Ægyptiæ*] Ex hedera, narcisso, mali punicæ floribus, aliisque quas Athenæus enumerat, lib. xv. pag. 679. et 680.

² *Hybernæ*] Quales nunc sunt e charta picta atque concisa, flores multiplices representante.

¹ *Lemnisci*] Festus: 'Lemnisci sunt fasciæ coloris dependentes ex coronis, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum.' Hesychius: *Λημνίσκοι, τὰς στέρας Ἀυρακοῦσι ταῖς*. Capitolinus in Vero, pag. 37. 'Coronas quin etiam datas, lemniscis

aureis interpositis, et alieni temporis floribus.' Nempe ad imitationem veterum, ex lauro folisque nexæ coronæ: quibus lemnisci aurei additi. Antiquitus ex auro, nunc e serico fasciolæ sunt, quibus lemniscorum possit appellatio tribui, *des rubans*. Non coronis modo, sed et palmis, quæ præmia Circensis victoriæ, lemnisci addebantur: unde utraque lemniscatæ dictæ.

⁵ *Etruscas*] Tertullianus de Corona Mil. anteponi ait reliquis coronis Etruscas: subjicitque, 'Hoc vocabulum esse coronarum, quas gemmis et foliis ex auro quercinis, ob Jovem insignes, ad deducendas tensas cum palmaris togis auebant.' Plinius ipse xxxiii. 4. 'Corona ex auro Etrusca.'

v. Semper tamen auctoritas vel ludicro quæsitaram fuit.^a Namque ad certamina in Circum per ludos et ipsi descendebant, et servos suos quique¹ mittebant. Inde illa XII. tabularum² lex: 'Qui coronam parit ipse, pecuniave ejus, virtutis ergo duitor ei.'³ Quam servi equive meruissent, pecunia partam lege dici, nemo dubitavit. Quis ergo honos? ut ipsi mortuo, parentibusque ejus,⁴ dum intus positus esset, forisve ferretur,⁵ sine fraude esset imposita. Alias in usu promiscuo ne ludicræ⁶ quidem erant.

vi. Ingensque et hinc severitas.⁷ L. Fulvius argentarius,⁸ bello Punico secundo, cum corona rosacea interdiu e

^a *Semper magna fuit auctoritas coronarum, etiam earum qua ludo parabantur.*

~~~~~

CAP. v. 1 Salmasius, *et servos suos equosque*.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *virtutis ergo arduitor* Lipsius; *virtutis suæ ergo dividitor* ei Turneb. *virtutisve ergo dividitor* ei Vet. Dalec. *virtutisve ergo dividitur* ei Chiffi. *virtutis ergo arguitur* Gronov. et edd. vett.—3 Vet. Dalec. *effertur*.—4 Turneb. e vet. cod. *ludicæ*.

CAP. vi. 1 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. *et hic severitas* codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et hic severitas*

NOTÆ

^a *P. Claudius Pulcher*] Is qui Consulatum Romæ gessit, anno U. C. DLXX. L. Porcio Licinio collega, ex Fastia.

^b *Bracteasque*] Tenuisque jam, philyræ instar, ex auro argentove laminis, quibus lemnisci constabant, adjecit tenuiores bracteas alias, quæ tæniarum instar attextæ ac pendulæ forent.

^c *Illæ XII. tabularum*] Sic ab Ursino emendata: QUI. CORONAM. PARIT. IPSIUS. PECUNIAVE. EJUS. VIRTUTISVE. DIDITOR. IPSEIQUE. MORTUO. PARENTALIBUS. EJUS. QUOM ENTUS. POSITOS. EST. QUOMQUE. FORIS. EXFERTOR. IMPOSITAD. SE. FRAUDE. ESTOD. Sententia est: ut qui coronam vel ipse virtute peperisset, vel servorum ministerio et quadrigis, eidem ea donaretur: eique etiam mortuo acquisita corona sine fraude imponeretur: non tantum illa sep-

tem diebus, quibus intus, id est, domi, positus esset: sed eo etiam die, quo cum pompa et ornatu in forum ad Rostra efferretur.

^d *Duitor ei*] 'Αρχαλκός pro dator ei. In Mas. Reg. 2. &c. *dividitur*: non, ut editi, *arguitur*.

^e *Parentibusque ejus*] Haud legisse satis diligenter eam legem Ursinos, vel ex eo loco intelligitur, cum PARENTALIBUS, pro PARENTIBUSQUE scripsit. Nam præter Plinium accedit Tullii ipsius auctoritas, ita legem referentis, de Legibus lib. II. 'Illæ jam significatio est, laudis ornamenta ad mortuos pertinere, coronam virtute partam, et ei qui peperisset, et ejus parenti sine fraude esse lex impositam jubet.' Vide et Saidam, verbo Κατάγειν.

^f *Argentarius*] Τραπεζίτης, un Banquier.

pergula sua in forum prospexisse dictus, ex auctoritate senatus in carcerem abductus,² non ante finem belli emissus est. P. Munatius, cum demtam Marsyæ coronam³ e floribus capiti suo imposuisset, atque ob id duci eum in vincula triumviri jussissent, appellavit tribunos plebis. Nec intercessere⁴ illi: aliter quam⁵ Athenis, ubi comessabundi³ juvenes ante meridiem conventus sapientium quoque doctrinæ frequentabant.⁴ Apud nos exemplum licentiæ hujus non est aliud quam filia Divi⁵ Augusti, cujus luxuria noctibus coronatum Marsyam, literæ illius Dei⁶ gemunt.

VII. Florum quidem populus Romanus honorem Scipioni tantum habuit.⁷ Serapio⁸ cognominabatur, propter si-

cod. Dalec. *et hunc severitas* Gronov. et vulgg.—2 Pintian. *adductus*.—3 Chiffi. *commissabundi*.—4 Dalec. *conventus quoque sapientium doctrinæ causa frequen-*
tabant.

CAP. VII. 1 Cod. Dalec. *adhibuit*.—2 'Supra VII. 12. (10.) *mancipii suarii*.'

NOTÆ

¹ *Marsyæ coronam*] Capiti ejus Dei impositam. Marsyas minister Liberi Patris per civitates liberas in Foro positus, libertatis indicium est, qui erecta manu testatur nihil urbi deesse, inquit Servius, in *Æneid.* iv. 58.

² *Nec intercessere*] Sed castigandum censuere.

³ *Aliter quam*] Contrario Athenien-
sium more, apud quos juvenes comessabundi ludum Philosophicum pe-
tebant.

⁴ *Filia Divi*] Julia, de qua diximus vii. 46. Ut ad statuum Marsyæ in Foro positam, meretriculæ convenirent, impudicitiaque suæ testem corollam alicui minorum gentium Deo imponerent, malo te a Lipsio, si pudor suadet, ediscere, *Antiq. Lect.* lib. iii. pag. 120. quam immorari me in ista tenebris Stygils digna fœditate. De Julia Seneca de Benef. vi. 32. 'Augustus flagitia principalis domus in publicum emisit, admissos

gregatim adulteros, pererratam nocturnis comessionibus urbem . . . quotidianum ad Marsyam concursum, cum ex adultera in quæstuariam versa,' &c.

⁵ *Literæ illius Dei*] Ita Mss. omnes. Sic dolenter scriptas literas eas innuit, ut ingemiscere⁶ quodammodo viderentur. Deum autem vocat, ut vii. 46. 'In summa Deus ille, cælumque nescio adeptus magis, an meritis,' &c.

⁶ *Serapio*] Diverus hic videtur ab eo Scipione Nasica, quem Serapionem quoque cognominatum vidimus vii. 10. Neque enim Nasicam Tribunum fuisse plebis, aut quisquam prodidit, aut simile veri est: nec fuit is ex Africanorum familia, sed ex Cornelia tantum Scipionum gente, in qua familiæ dæm diversæ Nasicarum, et Africanorum fuerunt. Nec tam angusta re fuit, Pontifex Maximus cum esset, et agrum publicum tene-
ret, ut Plutarchus refert in Gracchiis,

militudinem suarii^a cujusdam negotiatoris. Ob id erat in tribunatu plebi³ admodum gratus, dignusque Africanorum familia. Nec erat in⁴ bonis funeris impensa. Aases ergo^b contulit populus, ac funus elocavit, quaque præferebatur,^c flores e prospectu^e omni sparsit.

VIII. Et jam tunc coronæ Deorum honos^d erant, et Larium publicorum^e privatorumque, ac sepulcrorum,^f et Ma-

Dalec.—3 Gronov. et al. ante Harduin. plebei.—4 Desuit in cod. Dalec.—5 Cod. Dalec. et qua parte ferebatur.

NOTE

uti funeri deesset impensa: nec denique is Romæ, sed Pergami in Asiæ diem extremum obiit, uti ex Plutarcho loc. cit. p. 834. aliisque didicimus. Aliquem unum a Nasicæ liberis fuisse hunc necesse est, qui quam esset similis suario negotiatori pater, tam ipse vultu referret patrem.—^a *Serapio*] Is quem Serapionem quoque cognominatum vidimus VII. 10. Quem cum et Tribunal fuisse plebis, et dignum Africanorum familia, Plin. dicit, servili origine fuisse eum, sed manumissum ab aliquo e Scipionibus, propterea quoque Scipionem cognominatum, oblique significat.' *Ed. sec.*

^b *Aases ergo*] Factitatum id et alias, ut in funere Valerii Publicolæ regum exactoris: Menenii Agrippæ, qui populum cum Senatu in gratiam adduxerat: Q. quoque Fabii Maximi, et Valerius Max. prodidit, v. 2. pag. 263. His ære collato a populo Rom. iusta sunt peracta. Huc pertinet vetus inscriptio, apud Gruter. pag. 488.

M. VINICIO. P. P.
POST. MORTEN
MUNICIPES. SUI
ÆRE. COLLATO
PIETATIS. CAUSA
P. P.

^c *Flores e prospectu*] E pergulis, e fenestris, unde prospectus in vicum.

Supra XIX. 19. 'Præfigi prospectus,' hoc est, obstrui fenestras. Has *ὀβελὸν βολὰς, florum sparsiones*, receptas in eos, quos honore volebant affectos, Lipsius ad Taciti Ann. xv. jam olim ex variis Auctoribus annotavit. Id observatum quoque in Bruti funere, auctor est Dionys. Halic. lib. v. In funere etiam filie Virginii, lib. xi.

^d *Deorum honos*] Vetus inscriptio in thesauro Goltzii, pag. 272. coronar. CENTENAR. FORTUNAR. PRIMIGENIAR. DEDICATAR.

^e *Larium publicorum*] Compitalium scilicet, de quibus diximus in Notis et Emend. ad lib. III. num. 46. Ad quoque Notas et Emend. ad hunc librum, num. 2. De privatis atque domesticis, Cato de Re Rust. cap. 143. 'Villica focum parum circumversum quotidie, priusquam cubitum eat, habeat. Kalendis, Idibus, Nōnis, festus dies cum erit, coronam in focum indat, perque eos dies Lari familiari pro copia supplicet.' Plautus in Trinummio I. 2. 'Larem corona nostrum decorari volo.' Javennat. Sat. ix. 'O parvi nostrique Lares, quos thure minuto, Aut farre, aut tensi soleo exornare corona.'

^f *Ac sepulcrorum*] Idem Tibullus II. 4. 'Atque aliquis annu veteres veneratus amores, Anna constructo sarta dabit tumulo.' Aram sepulcra-

nium: summaque auctoritas pactili¹ coronæ.² Sutiles³ Saliorum sacris⁴ invenimus, et solennes coenis. Transiere deinde ad rosaria:⁵ eoque luxuria processit, ut non esset gratia nisi mero folio:⁶ sutilibus mox petitis ab India, aut ultra Indos. Lautissimum quippe habetur e nardi folio eas dari, aut veste serica versicolores unguentis madidas. Hunc habet novissime exitum luxuria scœminarum.

IX. Et apud Græcos quidem de coronis privatim scripsere Mnesitheus⁷ atque Callimachus medici, quæ nocerent capiti:⁸ quoniam et in hoc est aliqua valetudinis portio, in

~~~~~

CAP. VIII. 1 Chiff. *scitili*.—2 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *coronæ*. *Sutiles aliorum sacris* Gronov. et vulgg. *coronæ*, *ubi Saliorum sacris* Salmas. *coronæ ut in Saliorum sacris invenimus solennes et coenis* Turneb.

CAP. IX. 1 Ita codd. Harduini, Chiff. Laet. & Turneb. item Harduin.

NOTÆ

lem coronari solitam ex vetere inscriptione scito, quæ apud Gruterum extat, p. 715.

¹ *Pactili coronæ*] Sen plectili, quod idem est. E multiplici flore folioque textæ. 'Plexa,' inquit Festus, 'colligata significat, ex Græco πλέκω, id est, concinno, texo, necio. Πλεκτὴν Græci dicunt, et πλεκτὴς, a πηγνύω, compono.

² *Sutiles*] Hæ pactilibus opponuntur: e rosarum foliis consutæ. Martial. v. 66. 'Pinguens nimio madidus mihi crinis amomo, Lassenturque rosas tempora sutilibus.' Et ix. 91. ad Flaccum: 'Perfundas glaciem triente rubro: Frontem sutilibus ruber coronis,' &c. Et Epigr. 94. 'Sutillis aptetur decies rosa crinibus.' Sic et 'lapillos sutiles' Prudentius appellat, Hymno vii. vs. 168. et hyacinthos sutiles, in Hamartigenia, vs. 208.

³ *Saliorum sacris*] Salii sacerdotes Romæ fuere, a saliendo dicti, quod ancillia per urbem gestantes salire soliti. Varro de Ling. Lat. lib. iv.

Delphi. et Var. Clas.

'Salii a saltando, quod facere in Comitiis in sacris quotannis et solent, et debent.' Inde saliares epulæ, pro lautis et opiparis, quia tales erant Saliorum. Vide Festum.

⁴ *Ad rosaria*] Ut e solis rosas coronæ necerentur.

⁵ *Nisi mero folio*] Rosarum foliis, e quibus sutiles coronæ: cum antiquitus totæ rosæ sutilibus insererentur. Sed eo tandem luxuria processit, ut fastidita gratia floribus pulcherrimi, ejus tantum folia retenta sint, quæ ut alia aliis veluti squamatum insererentur, inventa est conditura ratio, qua sic macerarentur, ut manus artificis, et puncturas quibus necerentur, pati possent. Tradit eam rationem Apicius de Re Culinar. cap. 1.

⁶ *Quæ nocerent capiti*] Aristoteles ἐν τοῖς φυσικοῖς προβλήμασιν, inquit Athen. lib. xv. p. 692. hoc quærit, cur magis canescant, qui nungento magis caput illinunt? causasque aliquas affert, quæ in Problematum libro hodie non leguntur.

Plinius.

potu atque hilaritate præcipue odorum vi subrepente fallaciter, scelerata^a Cleopatrarum solertia. Namque in apparatu^b belli Actiaci gratificationem ipsius reginæ Antonio timente, nec nisi prægustatos cibos sumente, fertur pavore ejus lusisse, extremis coronæ floribus veneno illitis, ipsaque capiti imposita, mox procedente hilaritate invitavit Antonium, ut coronas biberent. Quis ita timeret insidias? Ergo concepta in scyphum incipienti haurire opposita manu: 'En ego sum,' inquit, 'illa, Marce Antoni,^c quam tu nova prægustantium diligentia caves: adeo mihi,^d si possim sine te vivere, occasio aut ratio deest.' Inde eductum^e custodia bibere jussit, illico expirantem. De floribus supra dictos^f scripsit Theophrastus^g apud Græcos. Ex nostris autem inscripsere aliqui libros Anthologicon:^h flores vero persecutusⁱ est nemo, quod equidem inveniam. Nec nos nunc scilicet coronas nectemus: id enim frivolum est: sed de floribus, quæ videbuntur digna, memorabimus.

X. (IV.) Paucissima nostri genera coronamentorum inter hortensia novere, ac pæne violas rosasque tantum. Rosa nascitur spina verius, quam frutice, in rubo quoque^j pro-

^a *Præter dictos ante scriptores.*

1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Mnestheus* Gronov. et vulgg.—2 Chiff. *scelerata*.—3 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Namque apparatu* Gronov. et vulgg.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *chare Antoni* Gronov. et vulgg.—5 Cod. Dalec. *ideo mihi*; Vet. Dalec. *At mihi, si possim sine te vivere, occidendi ratio adest.* Cod. Dalec. *ratio adest.* *Inde ductum in custodiam bibere jussit, illico expirantem.* Turneb. *ratio deest.* *Inde eductam custodiam, &c.* Chiff. *Inductam custodiam, &c. expirantem.* Gronov. et al. ante Harduin. *illico expirante*; codd. Harduini, *illico expirantem*.—6 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *supradictis* Chiff. *extra supradictos* Gronov. et vulgg.—7 Cod. Dalec. *prosecutus*.

NOTE

^a *Adeo mihi*] *Ελευσις*.

^b *Inde eductum*] Reum unum aliquem.

^c *Theophrastus*] Maxime Hist. Plant. VI. 6. et 7.

^d *Anthologicon*] *Ἀνθολογικόν*. Vox ea florilegium, seu librum Collecta-

neorum sonat: non quod de floribus hortorum hi libri tractarent, sed quod sententiarum flores ex variis scriptoribus collectos continerent.

^j *In rubo quoque*] In cynosbato, de quo XVI. 71.

veniens, illic etiam jucundi odoris, quamvis angustis.¹ Germinat omnis primo inclusa granoso cortice.² Quo mox intumescente, et in virides alabastros³ fastigato,⁴ paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis⁵ medio sui stantis⁶ complexa luteos apices. Usus ejus in coronis prope minimus⁷ est.⁸ Oleo maceratur, idque jam a Trojanis temporibus, Homero teste.⁹ Præterea in unguenta transit, ut diximus.¹⁰ Per se medicas artes præbet. Emplastris atque collyriis inseritur mordaci subtilitate.⁴ Mensarum etiam deliciis perungendis⁵ minime noxia.

Genera ejus nostri fecere celeberrima, Prænestinam⁷ et Campanam.⁸ Addidere alii Milesiam, cui sit ardentissimus colos, non excedenti⁶ duodena folia. Proximam ei Trachi-

CAP. X. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. fastigiato Gronov. et vulgg.—2 Vet. Dalec. stanteis.—3 Vet. Dalec. nimis est.—4 Alii ap. Dalec. utilitate.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. integendis Vet. Dalec. inungendis Gronov. et vett.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. ejus...excedentis Gronov. et vulgg.

NOTE

¹ *Quamvis angustis*] Nec late sese spargentis.

² *Granoso cortice*] Intus veluti quibusdam granis scabro. Nodum enim, seu globulum eam quo semen continetur, corticem Plinius nuncupat, non semel. Nam infra, 'Tardissime proveniunt semine, quod in ipso cortice est.' *Μῆλον* Theophrastus appellat, Hist. vi. 6. *Umbilicum*, *ὀμφαλον*, Arist. Problem. xii. 8.

³ *In virides alabastros*] Alabastrum vocat rosæ calycem, antequam ea sit expansa : a similitudine nimirum cum alabastro, vase unguentario, cujus est longitudo fastigata, in pleniorum orbem desinens, ut Plinius ipse ait, ix. 56. Poëta quidam pyramides vocat, quos Plinius alabastros : et calathos, quos ille calyces : 'Prima dies ostendit spicula florum, Altera pyramides nodo majore tumentes : Tertia jam calathos.'

⁴ *In calycis*] Forte sincerius, *sese pandit in calyce, medio sui stantes complexa luteos apices*. Calyx vocatur, qui lutea stamina seu apices, et floris folia continet.

⁵ *In coronis prope minimus*] Præ ceteris utilitatibus, quas rosa præbet : nam et oleo præterea maceratur, et in unguenta transit, et emplastris inseritur, &c. Hunc locum Barbarus prave intellexit : dum nimis, contra codicum fidem, et mentem Scriptoris reposuit.

⁶ *Homero teste*] Iliad. v. 186. ubi oleum rosaceum memoratur : *Ρόδον δὲ χρὴν ἄλκι*.

⁷ *Ut diximus*] Lib. xiiii. cap. 2.

⁸ *Prænestinam*] Ea est quam vulgus Provincialem appellat, *Rose de Provins*, ut quidem Clusius arbitratur, Hist. Rar. Plant. i. 114.

⁹ *Campanam*] Ubi nimirum biferi, ut Maro cecinit, rosaria Pæsti.

niam^a minus rubentem. Mox Alabandicam viliores, albicantibus foliis. Vilissimam^b vero plurimis, sed minutissimis, spineolam.^c Differunt^c enim multitudine foliorum, asperitate, lævore, colore, odore. Paucissima quia folia, ac deinde numerosiora: cum sit genus ejus, quam centifoliam^d vocant: quæ est in Campania Italiæ, Græciæ vero^e circa Philippos: sed ibi non suæ terræ proventu. Pangæus^f mons^g in vicino fert, numerosis foliis ac parvis: unde^h accolæ transferentes conserunt, ipsaqueⁱ plantatione proficiunt. Non autem talis^j odoratissima est, nec^k cui latissimum maximumque folium. Breviterque^l indicium est odoris, scabritia corticis. Cæpio Tiberii Cæsaris principatu, negavit centifoliam in coronas addi, præterquam extremas velut ad cardines.^m Nec odore, nec specieⁿ probabilis est, quæ Græca appellatur a nostris, a Græcis lychnis,ⁱ non nisi in humidis locis proveniens, nec unquam ex-

excedenteis Vet. Dalec.—7 Ita codd. Harduin. Dalec. Laet. et Chiff. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Utilissimam* Gronov. et vulgg.—8 'In cod. Reg. 2. et Editione princeps, *spinosam*.' Brotier.—9 *Græcia vero* Vet. Dalec.—10 Cod. Dalec. *namque mons*.—11 Vet. Dalec. *parvis*. Inde.—12 Vet. Dalec. *ipsaque*.—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sed, e Theophr.* Mox, cod. Dalec. *maximūque folium*.—14 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. Sic Granius apud Nonium dixit, 'Sonat impulsa cardo regia.' Brotier. *extremos velut ad cardines* Harduin. 1. 2. 3. et receñt. *extremos velut ad cardines. Nec odore, nec specie probabilem, et quæ Græcia Gronov.*

NOTE

^a *Trachiniam*] Ab Heracleæ agro, quæ Trachin appellata est, ut vidimus iv. 14.

^b *Vilissimam*] Ita Mss. Reg. Colb. Chiff. non *utilissimam*. Recte: antecedit enim *viliores*. Spineola vero a spinarum densitate, quibus est obsita, traxisse nomen videtur.

^c *Differunt*] Hæc accepta a Theophr. Hist. vi. 6.

^d *Centifoliam*] Et nos trecentifoliam maximam in horto Regio vidimus, flore, ut alunt, incarnato: eamque odoris perjuncundi. Centifoliam quoque Batavicam, qualis a Clusio

delineatur, Hist. Rarior. Plantar. lib. i. pag. 113.

^e *Pangæus*] Theophr. *ἐκ τοῦ Πανγᾶλου*.

^f *Non autem talis*] Theophr. loc. cit.

^g *Breviterque*] Theophr. *Ἐν δὲ τοῖς μεγάλαις ἐδάδι μᾶλλον, ἢν τραχὺ τὸ κάρυ. Odoratiores sunt inter amplas, quibus pars ima scabra.*

^h *Nec odore, nec specie*] Vide Notas et Emend. num. 3.

ⁱ *Lychnis*] Dioscoridis hæc coronaria lychnis est, sive sativa, de qua concisa brevitate Græcus auctor, lxx.

cedens quinque folia, violæque magnitudine,¹⁵ odore nullo. Est et alia Græcula appellata, convolutis foliorum paniculis,¹ nec dehiscens nisi manu coacta, semperque nascenti similis, latissimis foliis. Alia funditur e caule malvaceo,¹ folia oleæ¹⁶ habente, moscenton^{17 1} vocant. Atque inter has media magnitudine autumnalis, quam coroneolam vocant.¹⁸ Omnes sine odore, præter coroneolam et in rubo natam: tot modis adulterantur. Et alias vera quoque¹⁹ plurimum solo prævalet. Cyrenis²⁰ odoratissima est: ideoque ibi unguentum pulcherrimum. Carthagine Hispaniæ, hyeme tota præcox. Refert et cœli temperies. Quibusdam enim annis minus odorata provenit. Præterea omnis²⁰ siccis quam humidis odoratior. Seri nec pinguibus vult, nec argillosis²¹ locis, nec riguis, contenta raris, propriæque ruderatum agrum^o amat. Præcox Campana est, sera²² Milesia. Novissime tamen desinit Prænestina. Fodiuntur altius quam fruges, levius quam vites. Tardissime proveniunt semine, quod in ipso cortice^p est, sub ipso

et al. ante Harduin.—15 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *violæque magnitudinem* codd. Dalec. *violæ magnitudine* Gronov. et vulgg.—16 Vet. Dalec. *ulmi*.—17 'Ms. *aceton*. Lege, *moscenton*.' Dalec.—18 Chiffi. *appellant*.—19 Vet. Dalec. *quæque*.—20 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *locis omnis* Gronov. et vulgg.—21 Chiffi. *neque ping. neque argillosis*.—22 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Campana, sera* Gronov. et vulgg.

NOTE

114. Λυχὶς στεφανομακρὴ, ἄθος ἐστὶν ὁμοίον λευκοῖα, ἐμπόρυρον δὲ, πλεκόμενον εἰς τὰ στεφάνια. Pingitur a Dudo-neo, pag. 170. Galli vocant *Æillet-Dieu*, ou *Passerose*.

¹ *Foliorum paniculis*] Quicquid sublonga et subrotunda forma tumet, ut hic rosæ foliorum globulus, panicula appellatur.

^k *Alia . . . e caule malvaceo*] Forte alihæ roses, *roses d'outremer*, sed peregrina, ab unicanli malva, de qua diximus superiore libro, diversa, et si commune nomen utrique vulgus imposuit. Vidimus in horto Regio.

¹ *Moscenton*] In quibusdam *Mos. moscenton*. In aliis, *aceton*.

²⁰ *Cyrenis*] Theophr. Hist. vi. 6. *Εὐοσμότερα δὲ τὰ ἐν Κυρήνῃ διὰ καὶ τὸ μέρον ἥδιον*.

² *Præterea omnis*] Omnis rosa scilicet. Didymus in Geopon. xi. 19. pag. 315. *Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅς ἐν τοῖς ἀντίποις ῥόδα, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κρίνα οὐδέποτερα ἴσται*.

^o *Ruderatum agrum*] In quo rudera, veterumque ædificiorum materies plurima inest.

^p *Quod in ipso cortice*] Ex Theophr. loc. cit. *Φέρεται μὲν οὖν ἡ ῥοδαρία*

flore,²³ opertum lanugine: ob id potius caule conciso^a inseruntur: et ocellis²⁴ radices, ut arundo,^r unum genus inseritur pallidæ, spinosæ, longissimis virgis, quinquefoliæ, quæ e Græcis²⁵ altera^a est. Omnis autem¹ recisione atque ustione proficit: translatione quoque, ut vitis, optime²⁶ ocysissimeque provenit, surculis quaternum digitorum longitudine, aut ampliore, post Vergiliarum ðccasum sata: dein per Favonium translata, pedalis intervallis crebroque circumfossa. Qui præcocem^u faciunt, pedali circa radicem scrobe aquam calidam infundunt, germinare incipiente calyce.

XI. (v.) Liliū rosæ nobilitate proximum est, et quadam cognatione unguenti oleique, quod lirinon^a appellatur. Et impositum^b etiam maxime rosas decet, medio proventu earum incipiens. Nec ulli florum excelsitas major, interdum² cubitorum trium, languido semper collo, et non sufficiente capitis oneri. Candor ejus eximius, foris striati, et ab angustis in latitudinem paulatim sese laxantis³ effigie

—23 'Ms. fere. Lege, quod sub ipso cortice est fere, opertum.' Dalec.—24 Vet. Dalec. at ocellis.—25 'Mss. quæ Græcula. Logo, a Græculis altera est.' Dalec.—26 Chiffi. ut vitis optima.

CAP. XI. 1 Vet. Dalec. Et appositum.—2 Vet. Dalec. caule interdum.—3 Ita ex codd. Harduinus et recentt. foliis foris striatis... laxantibus Gronov.

NOTE

καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος ἔχει δὲ ὅντι τὸ ἔθος ἐν τῇ μέλῃ... ἔχον δὲ τινα χροὺν. Quid cortex sit, superius diximus.

^a *Caule conciso*] Malleolis a caule decisis. Theophr. Hist. vi. 6. Κατακόπτοντες τὸν καυλὸν φυτεύουσιν.

^r *Et ocellis r. ut arundo*] Quid sint in arundine oculi, diximus xvi. 67. Quod genus illud sit rosæ pallidæ, spinosæ, Græculæ, quinquefoliæ, non satis compertum.

^a *E Græcis altera*] Quæ paulo ante Græcula appellata.

¹ *Omnis autem*] Hæc a Theophr. loc. cit.

^u *Qui præcocem*] Palladius lib. iii. in Februar. tit. 21. 'Si rosam tempe-

rius habere volueris, duobus palmis ab ea in gyrum fodies, et aqua calida bis rigabis in die.' Sic Didymus in Geopon. loc. cit.

^a *Quod lirinon*] Λειρινόν, nam Græci λελρινόν liliū appellant. Idem et σοσώνων nunc pavere, ut diximus xiii. 2. Diosc. iii. 16. de lilio: 'Ἀφ' οὗ καὶ τὸ χρίσμα κατασκευάζεται, ὃ τινες λειρινόν, οἱ δὲ σοσώνων καλοῦσι.

^b *Et impositum*] Mallem interpositum. Intelligit enim, opinor, gratiam hortorum, vel coronarum, esse non levem, quemadmodum Maro cecinit Æneid. xii. 'Mixta rubent ubi lilia multa Alba rosa.'

calathi, resupinis per ambitum labris, tenuique filo, et semine,⁴ stantibus in medio crocis. Ita odor, colorque duplex, et alius calycis, alius staminis, differentia angusta. In unguenti vero oleique usu, et folia non spernuntur.

Est flos non dissimilis illi in herba, quam convolvulum^c vocant, nascens⁵ per frutecta, nullo odore, nec crocis intus: candorem tantum referens, ac veluti naturæ rudimentum lilia facere condiscantis. Alba lilia^d iisdem omnibus modis seruntur, quibus rosa: et hoc amplius lacryma sua,^e ut hipposelinum:^f nihilque est foecundius, una radice quinquagenos sæpe emittente bulbos. Est et rubens^g lili-um, quod Græci crinon vocant.⁶ Alii florem ejus cynorrhodon.⁷^h Laudatissimum in Antiochia, et Laodicea Syriæ, mox in Phaselide.ⁱ Quartum locum obtinet in Italia nascens.

XII. Sunt et purpurea^j lilia,¹ aliquando gemino caule, carnosiore tantum radice, majorisque bulbi, sed unius:

et vulgg.—4 Chiff. *pilo et semine*; Vet. Dalec. *flo et staminis*; alii ap. Dalec. *flo et staminum*.—5 Vet. Dalec. *vocant. Nascitur*.—6 Vet. Dalec. *crinon agrion vocant*.—7 Vet. Dalec. *crinorrhodon*.

CAP. XII. 1 *Sunt et præterea leiria* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.

NOTÆ

^c *Convolvulum*] Gallia, Lizeret. Smilax lævis minor a Dodonæo vocatur, apud quem iconem ejus vide.

^d *Alba lilia*] Ex Theophr. Hist. 11. 2. 'Ροδωνιά δὲ καὶ κρινωνιά, κ. τ. λ.

^e *Lacryma sua*] Theophr. Hist. vi. 6. Ποιεῖ δὲ τινα καὶ δακρυώδη συρροήν, ἣν καὶ φυρέουσι. Reddit liliū lacrymarum confluentem quendam, quem et serunt. Et lib. 11. ejusdem operis cap. 2. Ἰδιωτάτη δὲ γένεσις ἡ ἀπὸ δακρυῶν καὶ γὰρ οὕτω δοκεῖ τὸ κρινον φέεσθαι, θραν ξηρανθῆν τὸ ἀπορρώεν· φασὶ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἵπποσελίνου καὶ γὰρ τοῦτο ἀφήσει δακρυῶν. Peculiaris generatio, quæ ex lacryma fit: quippe liliū ita exire videtur, cum id quod defluxit, Sole exaruerit, &c.

^f *Ut hipposelinum*] De quo XIX.

48.

^g *Est et rubens*] Liliū illud purpureum majus Dodonæi est, pag. 198. quod in horto Regio vidimus: Galli vocant, *Lis orangé*. Diosc. 111. 116. Πορφύρεα ἄνθη κρίνον.

^h *Cynorrhodon*] Ita libri omnes: et Hesychius: Κυνόρροδον, κρινον ὁμοιον δακρυῶν.

ⁱ *Phaselide*] Convallis est Judææ, ut Plinius admonet, XIII. 9. unde liliū Phaselidis olim appellatum est 'liliū convallium,' Cant. 11. 1.' Ed. sec.

^j *Sunt et purpurea*] Cave accepta hæc putes a Theophr. Hist. vi. 6. ut visum iis, qui censoriam animadversionem distringere in Plinium, ponunt in lucro.

narcissum vocant.^k Hujus alterum genus flore candido, calyce purpureo.^l Differentia a liliis est et hæc, quod narcissis folia in radice sunt,^m probatissimis in Lyciæ montibus. Tertio generi cetera eadem, calyx herbaceus.ⁿ Omnes serotini.ⁿ Post Arcturum enim florent, ac per æquinoctium autumnum.^o

XIII. Inventa est et in his ratio inserendi,^{1°} monstrificis hominum ingeniis. Colliguntur namque mense Julio scapi² arescentes, liliaque suspenduntur in fumo. Dein nudantibus se nodulis,³ in fæce nigri vini, vel Græci, mense Martio macerantur, ut colorem percipiant,³ atque ita in scrobiculis seruntur, heminis fæcis circumfusis. Sic fiunt purpurea lilia: mirumque, tingui⁴ aliquid, ut nascatur infectum.

XIV. (VI.) Violis honos proximus.⁴ Earumque plura⁵ genera. Purpureæ,⁵ luteæ, albæ: plantis⁵ omnes,⁵ ut olus,

^k Salmasius conj. *helvaceus*. Margo edd. Dalec. et Gronov. *Alteri*, &c. *cræceus*, e Diosc.—^l Vet. Dalec. *autumnus*.

CAP. XIII. 1 Elz. *insciendi*. Ita Vet. In edd. *inserendi*, quod et servari posset.¹ *Laet.*—² Vet. Dalec. *bulbique*. Margo edd. Dalec. et Gronov. *acapi florescentes liliaque*, e Cassiano.—³ Vet. Dalec. *accipiant*.—⁴ Ita ex codd. Harduinus et recentt. *merumque ita tingi* Gronov. et vulgg.

CAP. XIV. 1 Ita codd. Harduini et Chiñ. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTE

^k *Narcissum* vocant] *Purpureus* hic Maronis *narcissus*, Ecl. v. 38. Nondum id a nobis genus animadversum.

^l *Calyce purpureo*] *Calycem* id vocat, quod in medio flore, circuli instar, et stamina et apices continet. *Narcissum* medio *purpureum* *Dodonæus* vocat, et delineat, pag. 223. Nasctur plerisque Galliæ locis, in pratis. *Narcisse*. Diosc. commendat eam qui ἐν ἀρωαῖς τόποις gignatur, iv. 161.

^m *In radice sunt*] *Bulbo*, non canli, hærent. Quare narcissi canlem Theophrastus Histor. vi. 6. ἄφυλλον vocat.

ⁿ *Omnes serotini*] Ex Theophr. loc. cit. de narcisso universim: Ὀψων δὲ

σφόδρα μετὰ γὰρ Ἀρταυρον ἢ Ἐθνης, καὶ περὶ Ἰσημπίαν. Post Arcturi occasum, de quo XVIII. 74.

^o *Ratio inserendi*] Hoc est, nova serendi ratio excogitata est, non e bulbo, sed e radícula quam caulis emittit, ut mox dicemus. Ita Mas. omnes: nullus Pintiano favet, qui *insciendi* mavult. Hunc porro modum totidem fere verbis expressit Anatolius in Geopon. xi. 21. pag. 317.

^p *Nodulis*] E singulis enim nodis radiculæ quædam tam enascuntur, quæ seri debent. Anatolius loc. cit.

^q *Violis honos proximus*] A rosh et liliis.

^r *Purpureæ*] Sic anctor libri de Simp. Med. ad Paternian. tomo XIII. operum Galeni, pag. 1002. 'Viola,'

satæ. Ex iis vero,⁴ quæ sponte apricis et macris locis proveniunt, purpureæ, latiore folio, statim ab radice carnososo,⁵ exeunt: solæque Græco nomine a ceteris discernuntur, appellatæ ia, et ab his ianthina vestis.⁶ E sativis⁴ maxima auctoritas luteis. Genera iis⁵ Tusculana, et quæ marina appellatur, folio⁶ aliquanto latiore,⁷ sed minus odorato. In totum vero sine odore, minutoque folio Calatiana,⁷ munus autumnii, ceteræ veris.

xv. Proxima ei caltha⁸ est concolori amplitudine.¹

~~~~~

recentt. *Earum plura* Gronov. et vulgg.—2 Vet. Dalec. *plantæ*.—3 Gronov. *carnosa*. Mox Græco deest in Chiffi.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *appellata Ia*, ut ab h. I. *vestis*. Sed *sativis* edd. vett. et Gronov. *appellatæ Ia*, et ab, &c. cod. Dalec. *appellatæ* etiam Vet. Dalec. et ab his *ianthina* Chiffi. Sed *sativarum* cod. Dalec.—5 *Genera autem* Chiffi.—6 Dalec. *flore*.—7 Ita M. Reg. 1. et Editio princeps. Calatiana autem dicta est a Calatia, oppido Italix. Nec est viola; sed videtur esse digitalis lutea, magno flore, C. B. la grande Digitale à fleurs jaunes. Brotier. Calathiana ceteræ edd.

CAP. XV. 1^a Vet. Dalec. *similitudine*. Salmas. conj. et concolor: amplitu-

NOTÆ

inquit, 'species habet tres: est enim alba, et purpurea, et aureo colore: floresque de radice ejus excrescent: quibus melior habetur, quæ est purpurea.' Purpurea, quæ Theophrasto Hist. vi. 6. nigra dicitur, τὸ μέλανον, Virgilio quoque, Ecl. x. ceteris *lor* et *lor πορφύρεον*, a Dodonæo pingitur, pag. 156. *Violette*. Candida, quæ Græcis λευκόν, visa a nobis in horto Regio, ab eodem Dodonæo delineatur, pag. 159. Luteam Clusius exhibet, Hist. Rarior. Plant. lib. iii. pag. 309. quam violam montanam vocat. Galli, *Giroflée jaune*. Adde his et tricolorem, quæ hos simul colores in se una colligit, purpureum, luteum, candidumque, apud eundem Clusium, pag. 310. sæpius a nobis observatam in horto toties appellato, cum generibus violarum aliis fere duodecim.

• *Plantis omnes*] In nostris regionibus nec lutea, nec alba, plantis propagatur, sed semine: nigra vero, seu purpurea, etiam plantis.

¹ *Ex iis vero*] Hæc a Theophr. loc. cit. ubi viola nigra dicitur *πλερόφυλλος, καὶ ὀγγυόφυλλος, καὶ σαρκοφύλλος*.

² *Et ab his ianthina vestis*] Hoc est, purpurea et violacea. *Violet pourpre*. Martialis ii. 39. 'Coccinea famosæ donas et ianthina mœchæ,' &c. Hinc 'violarii' apud Plantam in Aulul. iii. 5. qui vestes violacea purpurea infectas distrabent.

³ *Folio ... latiore*] Folia intellige, quibus flos constat.

⁴ *Calatiana* [*Calathiana*] A calathi effigie. Alii *calthiana* legunt, a similitudine calthæ. Pintiannus, et ex illo Salmasius in Solin. p. 1160. *Calatina*, a Calatia oppido Italix. His favet codex Reg. 2.

⁵ *Proxima ei calthæ*] Et hæc e violarum interarum genere est, non, ut a Ruellio primum, deinde a Salmasio creditum est, loc. cit. flos ille, quem solsequium dicimus, *le souci*, plane diversi generis. Nam et in Indice

Vincit numero foliorum marinam, quinque non ^a excedentem. Eadem odore superatur: est enim gravis calthæ.³ Non levior^b ei, quam scopam regiam appellant: quanquam folia ejus olent, non flores.

XVI. Bacchar¹ quoque^c radice tantum odoratæ est, a quibusdam^d nardum rusticum appellatum. Unguenta ex ea radice fieri solita apud antiquos, Aristophanes^e priscæ

~~~~~

dine vincit et numero.—2 Cod. Dalec. quinque folia non.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. caltha Gronov. et vulgg.

CAP. XVI. 1 Baccharis margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc. Mox,

NOTÆ

hujus loci sic legitur: *Viola colores III. Luteæ genera V. De caltha: Regius flos.* Genera porro violæ luteæ tria duntaxat appellantur hoc loco, Tusculana, marina, calathiana; nisi ad eum numerum caltha quoque, et regius flos, seu regia: scopa, accesserint. Et sane inferius cum singulorum florum medicinæ narrantur, quorum modo tractantur naturæ, de violis universim, sigillatimque de luteis, atque purpureis, longissima habetur oratio: de caltha, scopaque regia, ne γρη quidem: satis probabili argumento eas scilicet idcirco taceri, quod lutearum nomine censeantur, quod et fecisse Columella videtur in Hortulo, duo violarum genera carmine uno complexus: candidum, luteumque: 'Candida leucoia, et flaventia lumina calthæ.' Caltham nos suspicamur esse, aut ei certe affinem, quæ viola lutea multiplex a Dalec. appellatur Hist. Plant. l. vii. p. 803. quæ cultu mangonioque evadit in florem densissimis foliolis stipatum atque congestum, præstantissimi ac suavisimi odoris.

^b Non levior] Perinde gravis, atque calthæ, odor est ei luteæ violæ generi, quam scopam regiam, sive, ut est in Indice, regium florem vocant: qui quo nomine hodie appelletur,

certo statui non potest. Porro cum gravis odor dicitur, cave injucundum dici continuo putes: nam, ut Plinius ait, c. 18. quorundam florum suavitati etiam gravitas inest, ut lilio.

^c Bacchar quoque] Dioscoridi 111. 51. Βάκχαρις, βοτάνη ἐστὶ θάμνιδος, εὐώδης, καὶ στεφανώματιχ, κ. τ. λ. Idem et Cratevas habet, cujus fragmentum antea ineditum recitat Aloys. Anguillara, par. 1. p. 26. etsi de asaro sermonem ibi esse falso contendit, cum et asaron στεφανώματιχον esse Plinius paulo post neget: et quæ vires ei herbæ tribuuntur a Crateva, eas ipsas idem inferius c. 77. bacchari adjudicet.

^d A quibusdam] Lib. xii. cap. 27. 'Baccharis vocatur nardum rusticum, de quo dicemus inter flores.' Rura apud nos, inquit Ruellius lib. 111. p. 517. 'Divæ Mariæ chirothecas' appellant, *Gent. Notre Dame*, hancque nectunt in coronas. Dodonæus, a quo delineatur, p. 160. et Fuchsius, *Digitale*. Vidimus in horto Regio, purpureo, luteo, rubente, candido, ferrugineoque colore conspicuam.

^e Aristophanes] In fabula cui titulum fecit, *Θεσμοποιδίον*, teste Athen. l. xv. p. 690. hæc poëtæ carmina recitante, quæ ad propositum

comœdiæ poëta testis est. Unde quidam errore falso barbaricam^f eam² appellabant. Odor est ei³ cinnamomo proximus. Gracili solo^b nec humido provenit. Simillimum ei, combretumⁱ appellatur, foliorum exilitate usque in fila attenuata, et procerius quam bacchar: hæc sunt tantum.^j Sed^k eorum quoque error corrigendus est, qui bacchar rusticum nardum appellavere. Est enim alia herba sic cognominata, quam Græci asaron^l vocant, cujus speciem figuramque diximus in nardi generibus. Quin immo asaron invenio vocitari, quoniam in coronas⁵ non addatur.

XVII. Crocum^a sylvestre optimum: serere¹ in Italia

~~~~~

est, quæ a quibusdam, &c. ibid. Vid. XXI. 77.—2 Salmas. *baccharida* ea. Mox, appellant cod. Dalec.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *radicis*, e Diosc.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *bacchar*. Nec hæc sunt tantum, sed Gronov. et vulgg. Mox, error regendus est Chiffi.—5 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *coronis* Gronov. et al. vett.

CAP. XVII. 1 Vet. Dalec. *Crocum et sylvestre est, serere*. Mox, cod. ap.

NOTÆ

attinent: Ὁ Ζεὺ πολυμήνῃ, οἷον ἔπνευσεν ὁ μίαντος Φάσκαλος εἰδὼς λυόμενός μοι τοῦ μύρου, καὶ βακχαρίδος. O venerande Jupiter, ut oboluit soluta confestim pera unguentum mihi, et baccharim. Adde Galenum tom. 11. in Explic. vocum Hippocr. p. 88. Βάκχαρις, Δόδιόν τι μύρον. Hippocr. ipse de Nat. Mnl. text. vi. p. 362. βακχάριον ἔλαιον vocat. Erotianum ibidem p. 115. Βάκχαρις, εἶδος βοτάνης καὶ μύρου, οὗ καὶ Ἀριστοφάνης μέμνηται. Adde Hesychium, Jnl. Pollucem vi. 19. pag. 296. Simonidem poetam apud Clem. Alexand. Pædag. l. ii. p. 177. &c.

^f *Barbaricam*] Ita Mss. omnes: hoc est, exoticam et peregrinam, nec in orbe Romano natam. Medicamenti meminit Marcellus Empir. cap. 8. p. 65. et 66. quod barbaricum similiter vocat: nempe ex rebus confiatum extra hunc orbem Romani imperii natis. Error falsus veterum in eo fuit, quod barbaricam radicem voca-

rent, quæ foret domestica. Hunc locum ut interpolet, explicetque, Salmasius frustra deandit, in Solin. pag. 1068. cum *baccharida* pro *barbaricam* reponit.

^g *Odor est ei*] Radici scilicet. Diosc. III. 51. Ἐξαι δὲ ὁμοίαι ταῖς τοῦ μέλανος ἑλλεβόρου, εὐκυΐται τῇ ὁσμῇ κινναμώμῳ.

^b *Gracili solo*] Diosc. loc. cit. Φιλὲ δὲ τραχέα χωρία, καὶ ἄνικμα.

ⁱ *Combretum*] In Indice, *Combretum*. In Tuscia, Herba Luzula, inquit Anguillara, par. xi. p. 179.

^j *Hæc sunt tantum*] Hac re solum, inquit, affinitatem habet combretum cum bacchare: cetera absunt: odor, unguentique in radice dos. Vide Notas et Emend. nnn. 4.

^k *Græci asaron*] De quo XII. 28.

^l *Quoniam in coronas*] Quoniam coronas non ornet. Ἀσάρος, non ornatus. Vide Lexicon Constantini, et Voss. in Etymol.

^a *Crocum*] Mauritanorum appella-

minime expedit, ad scripula^b usque singula areis decoquentibus. Seritur radicis bulbo. Sativum latius,^c majusque,² et nitidius, sed multo lenius, degenerans ubique, nec fecundum³ etiam Cyrenis,^d ubi semper flores^e laudatissimi. Prima nobilitas^f Cilicio, et ibi in Coryco monte: dein Lyciæ monte Olympo:⁴ mox Centuripino Siciliæ. Aliqui Phlegræo⁵ secundum locum dedere. Adulteratur^h nihil æque. Probatio sinceri, si imposita manu crepat,⁶ veluti fragile.ⁱ Humidum enim, quod evenit adulteratione, cedit.⁷ Altera probatio: si manu prolata ad ora leniter faciem oculosque mordeat. Est per se genus sativi blandissimum vulgo, cum sit mediocre,⁸ dialeucon vocant. Contra Cyrenaico vitium, quod omni croco nigrius est, et

~~~~~

Laet. *scripula*, quod recepit Brotier. Ceteræ edd. *scrupula*.—2 Vet. Dalec. *Sativum latius, optimum, majusve*.—3 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *sed multo levius degenerans*. Sed nec ubique *fecundum* edd. vett. et Gronov.—4 Ita Ms. Reg. 1. In Ms. Reg. 2. et Editione principe, *Lycia Olympo*. Frustra in recentioribus emendatum, *deinde Lycio, monte Olympo*. Fuit enim et Olympus mons in Lycia. Brotier. *Lycio monte Olympo* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Turneb. *Ægeo*; al. ap. Laet. *Theræo*.—6 Chiffi. *crepit*; al. ap. Dalec. *crepitat*.—7 Turneb. *silet*; Salmas. *sidi*.—8 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *cum*

NOTÆ

tione *Zaffarano* vocamus: *du Safran*, inquit Ruellius l. 11. p. 394.

^b *Ad scripula* [*scrupula*] Sive, ut Mss. *scripula*. Decoquant arem, inquit, quod acceperunt: ut vix redant singulæ singula scripula. Scripulum est pars quarta et vicesima unciz, assis ducentesima octogesima octava. As est area, vel totum quod seritur in area. Ea area decoquit ad singula scripula, id est, ad quartam et vicesimam partem unciz: ut vix ea supersit ex tota area.

^c *Sativum latius*] Ita Mss. Forte *latius*. Depictum vide in Eystetema! horto.

^d *Etiam Cyrenis*] Hæc a Theophr. Hist. vi. 6. ejus oratio ex Athenæo corrigenda est, l. xv. p. 682.

^e *Ubi semper flores*] Reliqui flores, præterquam croci. Athen. loc. cit.

^f *Prima nobilitas*] Diosc. 1. 25. Transcripsit hæc Solinus c. 38. p. 68.

^g *Aliqui Phlegræo*] Cave hic Plinium ex Diosc. corrigas, quod Turnebus tentavit, Adv. xvi. 16. p. 642.

^h *Adulteratur*] Vide Galenum de Antidotis 1. 14. p. 886.

ⁱ *Veluti fragile*] Cum inaruit. Sic Dioscoridi, ex optima edit. Ald. *ἀπό- nos ἐβραυρος* laudatur: improbat *ἰνυδῶρ, humidus*.

^j *Cum sit mediocre*] Ita Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Th. et alii: non, ut editi hactenus, *cum sit medio- didum*. Quin etiam in Reg. 1. cod. *dileacon*. In Colb. 3. *dialeacon* legitur, forte pro *Deliacón*.

celerrime marcescit. Optimum ubicumque quod pinguis-
simum, et brevis capilli:⁹ pessimum vero, quod situm
redolet. Mucianus auctor est, in Lycia anno septimo aut
octavo transferri^k in locum subactum, atque ita degene-
rans renovari. Usus ejus in coronis nusquam.^l Herba
enim^m est folio angusto pæne in capillamenti modum. Sed
vinoⁿ mire congruit, præcipue dulci: tritum ad theatra
replenda.^o Floret^p Vergiliarum occasu paucis diebus, fo-
lioque florem^q expellit. Viret bruma.^r Colligitur; sic-
catur^s umbra, melius etiam hyberna. Carnosa^t et illi^u
radix, vivaciorque, quam ceteris. Gaudet calcari^v et at-
teri pede, quo melius^w provenit. Ideo juxta semitas^x ac

⁹ *it medio candidum* Gronov. et al. vett. *quod sit medio candidum* Dalec.—
⁹ Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.
et *brevibus capillis* Gronov. et vulgg.—10 Cod. Dalec. *bruma. Collectum*
siccatur, &c. est illi; Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller.
Bipont. et Franz. *bruma et colligitur. Siccatur, &c. et illi.*—11 *Ita Editio*
princeps, nec aliter cod. Reg. 1. licet habeat pedoque. In cod. Reg.
2. et edd. recentt. pereundoque. Brotier. Cod. Dalec. etiam, *atteri pede,*

NOTÆ

^k *Transferri*] Ita fit et in Gallia
passim. Nullibi vegetius est, quam
in Agennensi agro et Narbonensi
provincia.

^l *Usus ejus in coronis nusquam*] Nisi
in conviviis ad arcendam ebrietatem,
ut dicitur c. 81.

^m *Herba enim*] Hæc totidem ver-
bis Theophr. Hist. vi. 6.

ⁿ *Sed vino*] Hoc illud est fortassis
quod idem paulo explanatius, c. 81.
'Qui crocum prius biberint, crapu-
lam non sentiunt: ebrietati eo resis-
tunt.' Vel potius, dilui croco trito
commode vinum innoit, ad theatra
replenda.

^o *Ad theatra replenda*] Subintellige,
congruit. Lucr. ii. 416. 'Et cum sce-
na croco Cilici perfusa recens est.'
Spartianus in Hadriano p. 9. 'In ho-
norem Trajani balsama et crocum per
gradus Theatri finire jussit.' Et aqua
crocata, qua veteres uti pro rosacea

soliti, et vinum crocatum, et crocus
per se spargebatur, in theatris. Vide
Martial. viii. 33.

^p *Floret*] Hæc a Theophr. Hist.
vi. 6.

^q *Folioque florem*] Cum folio florem
emittit: Εὐθὺς δ' ἅμα τῷ φύλλῳ καὶ ἄνθος
ἰσθῆι, δοκεῖ καὶ πρότερον. Theophr. Sic
etiam Florentinus in Geopon. i. xi. c.
27.

^r *Viret bruma*] Theophr. loc. cit.

^s *Siccatur*] Diophanes in Geopon.
xi. 27. Διοφανῆς δὲ φησιν εἶναι τὸν κρό-
κον ἐν σκιᾷ χρη ψύχειν. Hunc ipsum
Diophanem Plinius in hujus libri In-
dice landat auctorem.

^t *Carnosa*] Theophr. loco citato.
ῥίζα δὲ πολλή, καὶ σαρκώδης, καὶ τὸ ὄλον
εἶχως.

^v *Gaudet calcari*] Vide Notas et
Emend. num. 5.

^w *Ideo juxta semitas*] Theophr. loc.
cit.

fontes lætissimum. Trojanis temporibus jam erat honos ei. Hos certe flores Homerus ^w tres laudat, loton, crocon, hyacinthum.

XVIII. (VII.) Omnium autem odoramentorum, -atque adeo herbarum differentia est in colore, et odore, et succo. Odorato ¹ sapor raro ulli non amarus: e contrario ^a dulcia raro odorata. Itaque et vina ^b mustis odoratiora, et sylvestria ^c magis omnia sativis. Quorundam odor ^d suavior e longinquo, propius admotus hebetatur, ut violæ. Rosa recens ^e a longinquo olet, sicca propius. Omnis autem ^f verno tempore ^g acrior, et matutinis: quicquid ad meridianas horas diei vergit, hebetatur. Novella quoque ^h vetustis minus odorata. Acerrimus tamen odor omnium æstate media. Rosa et crocum odoratiora, cum serenis diebus leguntur: et omnia in calidis, ^h quam in frigidis. In Ægypto ⁱ tamen minime odorati flores, quia nebulosus et roscidus aër est a Nilo flumine. ^j Quorundam suavitati gravitas inest. Quædam, dum virent, ^k non olent, propter

~~~~~

quo melius; Vet. Dalec. *atteri pede pereundoque melius*; Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *atteri pereundoque melius*. 'Ms. *pedoque*. Legendum *atteri pede, quo*.' Laet.

CAP. XVIII. 1 *Odoratis* cod. Dalec.—2 Chiffi. *tepor*.—3 Ita codd. Har-

NOTE

^w *Homerus*] Iliad. B. 348. Λωτὸν ὅ
ἑρσηντα, [ὃ δὲ κρόκον, ἢ δὲ ὑάκινθον.

^a *E contrario*] Ex Theophr. de Causis c. vi. 22. p. 377. τῶν δὲ γλυκίων οὐδὲς ὡς εἰπεῖν (εὖσμος) ἢ ἐπὶ μικρὸν. Ἐπεὶ καὶ τὰ μῆλα τὰ γλυκία πάντων ἥκιστα εὖσμος, καὶ ὅσῃ ἂν γλυκύτερα, ἦττον. Rationem ejusce rei ibi diligenter investigat.

^b *Itaque et vina*] Theophr. loc. cit. p. 378.

^c *Et sylvestria*] Theophr. de Causis vi. 24. p. 349. Διὰ τί ὁ οἱ ἄγριοι καρποὶ τῶν ἡμέρων εὐσμότεροι τῶν ἀμυγνῶν, ὅσον μῆλα τε, καὶ ἄχρῳδες, κ. τ. λ.

^d *Quorundam odor*] Theophr. c. 23. p. 378.

^e *Rosa recens*] Theophr. loco proxime cit.

^f *Omnis autem*] Theophr. de Causis vi. 25. p. 382.

^g *Novella quoque*] Theophr. loc. cit.

^h *Et omnia in calidis*] Theophr. de Causis vi. 22. p. 377.

ⁱ *In Ægypto*] Theophr. de Causis vi. 27. p. 384. *In Ægypto flores, coronamenta quoque deterrima fere omnia generantur: quia cælum caliginosum ac roscidum est.* Ἐν Αἰγύπτῳ γὰρ χεῖριστα τὰ ἄνθη, καὶ τὰ στεφανώματα ὡς εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἀήρ ὀμιχλώδης καὶ δροσοβάλος.

^j *A Nilo flumine*] In Reg. 1. a multo flumine. Reg. 2. a multo flumine. Nullus a Nilo.

humorem nimium: ut buceros, quod est fœnum Græcum. Acutus odor non omnium sine succo est, ut violæ, rosæ, croco. Quæ vero ex acutis succo carent, eorum omnium⁴ odor gravis, ut in lilio utriusque generis.¹ Abrotonum^m et amaracus acres habent odores. Quorundam flosⁿ tantum jucundus, reliquæ partes ignavæ, ut violæ, ac rosæ. Hortensiorum⁵ odoratissima quæ sicca, ut ruta, menta, apium, et quæ in siccis nascantur. Quædam vetustate^p odoratiora, ut cotonea: eademque decerpta,^q quam in suis radicibus. Quædam non nisi defracta, aut ex attritu olent: alia non nisi detracto cortice: quædam vero non nisi usta: sicut thura myrrhæque.⁶ Flores triti⁷ omnes amariores, quam intacti. Aliqua arida^a diutius odorem continent, ut mellilotos. Quædam locum ipsum^t odoratiorem faciunt,

dnini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. cum virent edd. vett. et Gronov.—4 Vet. Dalec. omnibus; alii vett. ap. eundem, omnino.—5 Ita ex codd. Harduin. et recentt. *Hortensium* Gronov. et vulgg.—6 Vet. Dalec. *myrrhæque*.—7 Chiffi. *tritu*.

NOTÆ

¹ *Quædam, dum virent*] Theophr. de Causis vi. 32. p. 378. Συμβαίνει δὲ καὶ τῶν ποσῶν ἕνια, χλωρὰ μὲν ὅσα μὴ ἔχειν διὰ τὴν ἐγγύτητα· ξηρανθέντα δὲ, καθάπερ ἄλλα καὶ τὸ βοτάνιας.

¹ *Ut in lilio utriusque generis*] Albo, quod λείριον Græci, et rubente, quod κρίνον vocant, ut diximus cap. 11. Theophr. de Causis vi. 21. pag. 376. Ὅσα δὲ αὐτῶν μὴ εὐχύλα, καὶ ἐν ταῖς ὁμοίαις ἐμφαίνει γέ τινα βαρύτητα, καθάπερ τὸ κρίνον, καὶ τὸ λείριον, καὶ παραπλήσια τοῖς τοῖς.

^m *Abrotonum*] Theophr. de Causis vi. 32. p. 378.

ⁿ *Quorundam flos*] Theophr. de Causis vi. 15. p. 369.

^o *Hortensiorum*] Iisdem verbis Theophrast. de Causis vi. 32. p. 377.

^p *Quædam vetustate*] Theophr. loc. cit.

^q *Eademque decerpta*] Theophr. loc. cit. p. 378.

^r *Flores triti*] Theophr. lib. de odoribus, p. 443. Τὰ δ' ἄσθη μαλακωδέστερα τριβόμενα.

^a *Aliqua arida*] Theophr. de Causis vi. 23. p. 378. Ὁ δὲ μελλίωτος καὶ εἰς πλείων χρόνον εὖσμος διαμένει, κ. τ. λ.

^t *Quædam locum ipsum*] De iride herba qui hoc proderet, nemo veterum adhuc occurrit. De iride seu arcu cælesti, Theophr. ad verbum, de Causis vi. 25. p. 382. Καὶ γὰρ τὸ περὶ τὴν ἱρὴν λεγόμενον, ὡς ὅπου ἂν κατέχη, ποιεῖ τὰ δένδρα καὶ τὸν τόπον εὐώδη, τοιοῦτόν ἐστι. Ποιεῖ γὰρ οὐ πάντως, ἀλλ' ἔαν ὅλη τις ἦν νεόκαιστος· οὐ δ' ἴσως καθ' αἶψαν, ἀλλὰ τρέπον τινα κατὰ συμβεβηκός· ἐφόει γὰρ ὅπου ἂν ἐφίστη. Nam et quod de arcu cælesti referunt, arbores et loca reddere odorata, ubicumque constiterit, tale est. Reddit enim non omnibus modis odorata: sed si qua materia recenter sit adusta: nec id forsitan per se agit, sed quodammodo per accidens:

ut iris: quin et arborem totam, cujuscumque radices attingit. Hesperis^a noctu magis olet, inde nomine iavento. Animalium^v nullum odoratum, nisi si de pantheris, quod dictum est,^v credimus.

xix. Illa quoque omittenda differentia est, odoramentorum multa nihil pertinereⁱ ad coronamenta, ut irin, atque salivancam, quanquam nobilissimi odoris utramque. Sed iris^a radice tantum commendatur, unguentis et medicinæ nascens. Laudatissima^b in Illyrico, et ibi quoque non in maritimis, sed in sylvestribus Drilonis, et Naronæ.^c Proxima in Macedonia,^c longissima hæc et candicans, et exilis. Tertiumⁱ locum habet Africana,^d amplissima inter omnes, gustuque amarissima. Illyrica quoque duorum generum est: raphanitis^a a similitudine: et quæ melior,^d rhizoto-

~~~~~

CAP. XIX. 1 Cod. Dalec. *odoratorum m. n. attingere*; Chiffi. habet etiam *attingere*.—3 *Naronis* Vet. Dalec.—3 *Macedonia*. *Laudatissima hæc candicans*. *Ex illis tertium* cod. Dalec.—4 Ita ex codd. Harduinus et recenti. *similitudine, quæ et melior* Gronov. et al. vett. “quæ melior rhizotomes,” xxi. 20/

NOTE

impluit enim iis locis in quibus constitit, &c. Hoc ipsum antea Plinius delibavit, xii. 53.

^a *Hesperis*] Theophr. loco proxime allato: “ὄσπερ καὶ ἔστιν ἐπὶ τῆς ἑσπερίδος καλουμένης αὐτὴ γὰρ τῆς νυκτὸς ἔχει μᾶλλον ἢ καθ’ ἡμέραν, κ. τ. λ.

^v *Animalium*] Ad verbum ex Theophrast. de Causis vi. 26. pag. 363. Arist. pantheras jucunde olere plane affirmat, Problem. xiiii. 4. p. 748.

^v *Quod dictum est*] Lib. viiii. cap. 28. Vide quæ diximus in Notis et Emend. ad eundem librum, num. 48.

^a *Sed iris*] Ex qua unguentum irinum, de quo nos obiter xiiii. 2. plura prolixè Diosc. i. 66.

^b *Laudatissima*] Theophr. Hist. ix. 7. “Ἦρις δὲ ἐρίστη ἐν Ἰλλυρίοις: οὐκ ἐν τῇ πρὸς θάλατταν χώρα· ἀλλ’ ἐν τῇ ἀνωκοχωρικῇ, κειμένην δὲ μᾶλλον πρὸς ἑρκεα. Ἦρις ὀψιμη, quæ apud Illyrios exiit, non

tamen prope maritimam, sed mediterraneam magis et desertam regionem, &c. Nicander in Theriac. p. 43. “Ἦρις ὁ ἦρ ἑσπερίδος Δρίλων καὶ Νάρονος ἔχθη. Naronam coloniam Plinius maluit, quam proximam amnem, signare. Porro in officinis retinuit iris appellationem: rura nostra partim *Flambe*, partim *Glaicul* vocant, a similitudine florum cum gladiolo, lilioque, ut Lobelius animadvertit, in Adversar. pag. 31. Incalis Drilonis et Naronæ *Macinasi* appellari ait Anguillara de Simp. per. i. pag. 17. Vide Ruelliam ii. l. pag. 282.

^c *Proxima in Macedonia*] Theophr. de Causis vi. 28. p. 366.

^d *Tertium . . . Africana*] Diosc. i. 1. et Galenus de Antid. i. 12.

^a *Raphanitis*] A similitudine radices cum raphano. Galenus κατὰ τέλους, cap. l. *ἑσπεριγυλῆν* vocat.

mos subrufa.⁵ Optima, quæ⁶ sternutamenta⁷ tactu movet.⁸ Caulem habet cubitalem, erectum.⁶ Floret diversi¹ coloris specie, sicut arcus cœlestis, unde et nomen. Non improbat⁹ et Pisidica. Et fossuri¹ tribus ante mensibus mulsa aqua circumfusa, hoc veluti placamento terræ blandiuntur, circumscripta⁷ mucrone gladii orbe triplici: et cum legerint eam, protinus in cœlum attollunt. Natura est⁸ fervens, tractataque pusulas ambusti modo facit. Præcipitur ante omnia, ut casti legant. Teredines non sicca modo, verum et in terra celerrime sentit. Optimum antea¹ irinum Leucade et Elide ferebatur:² jampridem enim et soritur: nunc e Pamphylia: sed Cilicium maxime laudatur, atque e Septentrionalibus.⁹

XX. Salianca⁸ folio quidem subbrevis, et quod necti¹

Dalec.—5 Ita Gronov. et al. vett. *sternutamenta* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, *tractatu movet* Vet. Dalec.—6 Vet. Dalec. *et rectum*.—7 *Efossuri*... *mulsam aquam circumfundunt hoc vel. plac. ter. blandientes circumscripta* Vet. Dalec.—8 Vet. Dalec. *offerebatur*.—9 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *laudatur*. At *Septentrionalibus salianca*, h. Vet. Dalec. *laudatur atque Septentrionale* Gronov. et vulgg.

CAP. XX. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Salianca folium quidem est, sed brevis et quæ necti* Gronov. et vulgg. Mox, ru-

NOTE

⁵ *Et quæ melior ... subrufa*] Plinius infra c. 38. 'Iris rufa melior quam candida.' Quam tantum Dioc. probat loc. cit. et Anguillara, qui non foris, sed intus rufam esse radicem, recte admonet, p. 18.

⁶ *Optima, quæ*] Auctor libri de Simp. Med. ad Patern. tom. XIII. operum Galeni, pag. 592. 'Optima,' inquit, 'est iris Illyrica, et Macedonica: est calix spississimus ... et dum tanditur, sternutare facit.'

⁸ *Tactu movet*] In Mss. Reg. 1. *tractu*. Reg. 2. *tractatu*. Ego iridis malim: tum ex actione proximo appellato, tum Dioc. lib. 1. ubi de iride, *σπυρραὶς το το το σπυρραὶς συνδρα*. Mox tamen ipse Plinius *tractatu* videtur agnoscere, dum ait, 'Tractata Delph. et Var. Clas.

pusulas ambusti modo facit.'

¹ *Floret diversi*] Sic Dioscorides loc. cit.

¹ *Et fossuri*] Hinc quoque Theophr. ad verbum Hist. IX. 9. de sylvestri iride, quæ et *ζυπε* vocatur.

² *Natura est*] Theophr. de odoribus pag. 199. *Θαυμάσιον δὲ καὶ οὐρανὸν ἔχει καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν καὶ ἐν τοῖς πελάγεσιν καὶ ἐν τοῖς ποταμοῖς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς τόποις*.

¹ *Optimum antea*] Vide quæ diximus XIII. 2.

⁸ *Atque e Septentrionalibus*] Hoc est, ex iride concinnatum, quæ in septentrionalibus locis nata sit. Vide Notas et Emend. num. 6.

⁸ *Salianca*] Quæ salianca sit hodierno die, non facile est statuere.

Plinius.

non possit, radici numerosæ cohæret, herba verius quam flos, densa veluti manu pressa, breviterque cespes sui generis. Pannonia hanc gignit et Norici, Alpiumque aprica: urbium, Eporedia: ² tantæ suavitatis, ut metallum ^o esse cœperit. Vestibus interponi eam gratissimum.

XXI. Sic et apud Græcos ² polion herbam, inclytam Musæi et Hesiodi laudibus, ad omnia utilem prædicantium, superque ¹ cetera ad famam etiam ac dignitates, ² prorsusque miram, si modo (ut tradunt) ³ folia ejus mane candida, meridie purpurea, Sole occidente cœrulea aspiciuntur. Duo genera ejus: ¹ campestre, majus: sylvestre, quod minus est. Quidam teuthrion vocant. Folia ¹ canis hominis ² similia, a radice protinus, nunquam palmo altiora.

*****

dice numerosa Vet. Dalec.—² Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Eporrhedia* Gronov. et vulgg.

CAP. XXI. 1 Cod. Dalec. *laudibus*. *Ad omnia utilem prædicant vim superque*. —² Cod. Dalec. *etiam dignitatis*. —³ *Capitula* margo edd. Dalec. et Gronov. o Diosc.

NOTE

Neque Lavendula nostra est, neque nardus Celtica, ut recte Matthiolus animadvertit, in lib. 1. Diosc. p. 34. et ea est quam Virgilius breviter indicavit in Eclogis, 'Punicis humilis quantum salinca rosetis.'

^o *Metallum*] Ut in vectigali reddituque publico esse cœperit, haud secus ac metalli fodina.

² *Sic et apud Græcos*] Ut Romanis, inquit, salinecam, sic et apud Græcos polion vestibus interseri mos est, ad tineas necandas. Hæc eisdem verbis Theophr. Hist. IX. 31. *Καὶ ὡς δὲ φασί, τὸ πόλιον, καθ' Ἡσίοδον καὶ Μουσάιον, εἰς πᾶν πρῶγμα σκοινδαῖον χρῆσιμον εἶναι διὰ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ*, κ. τ. λ. Et Hist. I. 16. *Πόλιον δὲ καὶ πρὸς τοὺς σήτας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις ἀγαθόν*. Est autem σῆς, ut Glossæ admonet, *tinia*, seu tineæ vestes corrodens. Unde herba tinaria appellata, teste Scribonio Largo, Compos. 83. 'Ad san-

guinis eruptionem, sive ex arteriis, sive a pulmone, . . . prodest et herbam quam *πολιδν* vocant, nos, ut opinor, tinariam, fasciculum,' &c.

¹ *Ut tradunt*] Famæ, opinionisque vulgi, vadem se præbere non audent: quod eruditi nonnulli eam dotem non polio, sed tripolio, assignarent: quæ inter Dioscorides censendus, IV. 135.

² *Duo genera ejus*] Utrumque a Dodonæo pingitur pag. 282. Utriusque Dioscorides meminit III. 124. *Πόλιον, τὸ μὲν ἔστιν ὀρεῦν, δὲ καὶ τεύθριον καλεῖται*, κ. τ. λ.

³ *Folia canis hominis*] Polium Salmasius non vidit, qui negat in Præfat. ad Plinium, p. 10. et 11. ea canescere: quoniam id Dioscorides sileat, affirmetque hoc tantum, capitula in summo esse, quadam corymbi specie, cæsariei canis simili. Vel si Dodonæum legisset, Plinium erroris insinuando, suum non proderet.

XXII. (VIII.) Et de odoratis floribus satis dictum: in quibus unguento vicisse naturam gaudens¹ luxuria, vestibus quoque provocavit eos flores qui colore commendantur. Hos animadverto tres esse principales. Rubentem, in cocco,² qui a rosis migrante gratia, idem trahitur suspectu³ et in purpuris Tyrias,⁴ dibaphasque, ac Laconicas. Alium in amethysto, qui a viola,⁵ et ipse⁶ in purpureum, quemque ianthinum appellavimus.⁷ Genera enim tractamus, in species multas sese spargentia. Tertius est,⁸ qui proprie conchylii intelligitur, multis modis: unus in heliotropio, et in aliquo ex his plerumque⁹ saturatior: alius in

CAP. XXII. 1 Cod. Dalec. dictum, in quibus unguenta vicisse naturam gaudens: moxque alterum caput sic inchoat, *Luxuria vestibus, &c.*—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. principales: unum in cocco, qui in rosis micat. Gratius nihil traditur aspectu Gronov. et vulgg. nihil aspectu. Trahitur is in purpuris Vet. Dalec. et in purpura Tyria, dibaphaque ac Laconica Bayfins:—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. qui in viola: et ipse Gronov. et vulgg. 'Vet. viola. Trahitur et ipse'; Bayf. viola, et ipsum purpureum. Ego vero lego, qui ipse et in viola purpurea. Dalec. Mox, quemque ianthinum Chiffi. —4 Vet. Dalec. aliquando exilior, plerumque.—5 Vet. Serrans; et sic Columel.

NOTÆ

¹ Rubentem, in cocco] Rubens, inquit, color in cocco micat, (est enim coccum rubens granum, ut dictum est IX. 65.) cujus coloris gratia omnis a rosa profecta, sive a rosæ similitudine: inde trahitur et in purpuris, dibaphasque, et Laconicas, in quibus idem colos deprehenditur suspectu, hoc est, cum in sublimi positæ spectantur. Vide Notas et Emend. n. 6.

² Suspectu] Usus iterum ea voce Plinius XXXVII. 40. 'Præcellens,' inquit, 'debet esse in suspectu, velut ex carbunculo refulgens, quidam in purpura leviter roseus nitor.' Vim vocis aperit egregie Seneca, in hoc ipso purpuræ argumento habitans, Quæst. Natur. I. 5. 'Sunt etiam quidam colores, qui ex intervallo vim suam ostendunt. Purpura Tyria, quo melior saturiorque est, eo oportet altius teneas, ut fulgorem suum osten-

dat,' &c.

³ Tyrias] De his egimus IX. 60. 62. et 63.

⁴ Qui a viola] Subintellige ex antecedentibus, qui a viola migrante gratia et ipse trahitur in purpureum colorem. Est enim quidam purpuræ fulgor, non ex toto igneus, sed qui in violam desinat, et vini colorem, ut ait Plinius XXXVII. 40. Hujus coloris veste qui indutus sit, 'amethystinatus' Martiali dicitur II. 57.

⁵ Quemque ianthinum appellavimus] Ubi vestis ianthinæ facta mentio est, cap. 14. Utriusque coloris nomen in Notis quæ falso Tironi ascribuntur, apud Gruterum pag. 159. 'Amitextinum. Ianthinum.' Lege, *Amethystinum. Ianthinum.*

⁶ Tertius est] Locum hunc jam superius explicuimus, IX. 53.

malva,⁵ ad purpuram inclinans: alius in viola serotina,⁶ conchyliorum vegetissimus.⁶ Paria nunc componuntur, et natura atque luxuria depugnant. Lutei video honorem antiquissimum, in nuptialibus flammeis⁷ totum foeminis concessum: et fortassis ideo non numerari⁸ inter principales, hoc est, communes maribus ac foeminis, quoniam societas principatum dedit.⁹

XXIII. Amarantho¹ non dubie vincimur. Est autem spica purpurea verius, quam flos aliquis, et ipse sine odore. Mirum in eo, gaudere decerpi et lætius renasci. Provenit Augusto mense: durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerptus asservatur. Mireque,² postquam defecere cuncti flores, madefactus aqua revivescit,³ et hybernas coronas facit. Summa ejus natura⁴ in nomine est, appellato, quoniam non marcescat.

⁵ Quoniam qui colores societatem habent, ut communes maribus foeminisque sint, ii principatum obtinent.

~~~~~

—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *vegetissima* Gronov. et vulgg. *vegetissimus* alii ap. Dalec. Mox, Vet. Dalec. *natura atque luxuria depugnans*. —7 Margo edd. Dalec. et Gronov. *flameis*, e Verrio. —8 Vet. Dalec. *numeratum*.

CAP. XXIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTE

⁵ *Alius in malva*] Græcis malva *μολχη* est, ut omnes probe norunt. Hinc ii qui colorem tingebant ad purpuram inclinantem, qualis in malva flore spectatur, *molochinarii* a Plauto nuncupati, in Aulul. III. 5. 40. Qui violaceum, violarii: et auctore Festo, 'Flamearii, infectores flamei coloris,' de quo mox dicemus.

⁶ *In nuptialibus flammeis*] Sive *flammeolis*. Petronius in Satyr. pag. 70. 'Consurrexi ad officium nuptiale. Jam Psyche puellæ caput involverat flammeolo.' Amiculum fuit, quo amiciebatur nubens, inquit Festus, verbo 'Flameo,' boni ominis causa: quod eo Flaminica, hoc est, Flaminis Dialis uxor, cui divortium facere nefas erat, assidue utebatur: atque hinc

nomen traxit, non a flammæ colore: nam erat luteus, Lucanus II. 361. 'Lutea demissos velarunt flammæ vultus.' Flammeum vocat Sulpitius Severus Hist. Sacra lib. II. de Nereide. Nonius Marcellus xiv. 41. 'Flammeus, vestis vel tegmen, quo capitâ matronæ tegunt.' Flammea Juvenculi Sat. VI. 224. ubi vetus Schol. 'Genus amicti, quo se cooperiunt mulieres die nuptiarum.' Vide alia multa de flammeo, apud Brissonium de Ritu Nupt. p. 178. et 179.

⁷ *Amarantho*] *Amaranthus* apicatus vocatur in Eystetensi horto, qualem in Regio vidimus: *Amarante*, ou *Pansy*; *velours*: *amarante à creste de coq*, ou *crestée*. Italis, *Fior di velluto*.

XXIV. In nomine et cyani colos:¹ item holochrysi.¹
Omnes autem hi flores² non fuere in usu Alexandri Magni ætate, quoniam proximi a morte ejus auctores siluere de illis: quo manifestum est postea placuisse. A Græcis tamen repertos quis dubitet: non aliter Italia usurpante nomina illorum?

XXV. At Hercules petilio^m ipsa nomen imposuit,³ autumnali, circaque vepres nascenti, et tantum colore commendato, qui est rosæ sylvestris. Folia parva, quina. Mirumque in eo flore, inflecti cacumen, et non nisi retorto⁴ folia nasci, parvo calyce, ac versicolori, luteum semen includente.

Luteus et bellio⁵ pastillicantibus^o quinquagenis quinis barbulis⁴ coronatur. Pratenses hi flores, ac sine usu plerique, et ideo sine nominibus. Quin et his ipsis alia alii vocabula imponunt.

XXVI. Chrysocome,^p sive chrysitis, non habet Latinam

¹ Italia nomen petilio flori dedit.

recentt. *Mirumque* Gronov. et vulgg.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *reviviscit* Gronov. et vulgg.

CAP. XXIV. 1 *Eliechrysi* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—2 'Ita eodd. Regg. et Editio princeps.' Brotler. Ita quoque al. vett. et Gronov. *Omnes autem flores* Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

CAP. XXV. 1 Chiffi. *petillio ipsa nomen posuit*. Cod. ap. Laet etiam *petillio*.—2 Chiffi. *et nodis intorto*.—3 Vet. Dalec. *et bellio*.—4 Idem Vet. *quinquagenis quinis foliolis*.

NOTÆ

¹ *Summa ejus natura*] Ita Mss. recte: non, ut vult Salmasius in Solin. p. 266. *Summa ejus natura*. 'Αυδαρ-τες porro dici affirmat, ἀντὶ τοῦ μὴ παραιρεῖσθαι, et vere id quidem.

² *Et cyani colos*] Cyanus vulgaris, in Horto Regio, qualis a Lobelio pingitur, in Observ. p. 226. Nostris, *Bluet*, ou *Aubifain*.

³ *Holochrysi*] Ita Mss. omnes, tum hoc loco, tum in Indice, tum denique libri hujus c. 85. Inter ignotas herbas censenda.

^m *Petilio*] Mss. Reg. Colb. Th. pe-

telio. At in Indice, *petillum*, in recto casu. Genus esse rosæ sylvestris videtur, cui a Petillia forte nomen inditum, magna Græciæ oppido.

⁵ *Luteus et bellio*] Lutei coloris, inquit, et bellio est. Ipsa Bellis lutea est, quam Chrysanthemum segetum Lobelius vocat, in Observat. p. 298. et in Advers. p. 237. Eadem poetarum caltha, *le Souci*.

^o *Pastillicantibus*] Pastilli, rotundam figuram representantibus.

^p *Chrysocome*] Χρυσόκομη Diosc. IV. 55. Et in Nothir. p. 465. Χρυσόκομη,

appellationem. Palmi altitudine¹ est,² comantibus fulgore auri corymbis, radice nigra, ex austero dulci, in petrosis opacisque nascens.

XXVII. (IX.) Et fere peractis colorum quoque celeberrimis, transeat ratio³ ad eas coronas, quæ varietate sola placent. Duo earum genera, quando aliæ flore constant, aliæ folio. Florem esse dixerim genistas: (namque et iis² decerpitur luteus:) item rhododendron: item zizipha, quæ et³ Cappadocia vocantur: his odoratus, similis olearum floribus. In vepribus nascitur cyclaminum, de quo plura alias.⁴ Flos ejus colossinus⁵ in coronas admittitur.

XXVIII. Folia in coronamentis smilacis et hederæ, corymbique¹ earum obtinent principatum, de quibus in fruticum loco abunde diximus.² Sunt et alia genera nominibus Græcis indicanda, quia nostris majore ex parte hujus nomenclaturæ³ defuit cura. Et pleraque eorum in exteris terris nascuntur, nobis tamen consecranda,³ quoniam de natura sermo, non de Italia est.

XXIX. Ergo in coronamenta folio venere melothron,⁴ spi-

~~~~~

CAP. XXVI. 1 Verbum est deest in cod. Dalec. Mox, auris corymbis Vet. Dalec.

CAP. XXVII. 1 Alii ap. Dalec. oratio.—2 Vet. Dalec. ex iis.—3 Conjectio et deest in Vet. Dalec.

CAP. XXVIII. 1 Vet. Dalec. smilacis et ederæ in coronamenta se dedere, coronæque.—2 Cod. Dalec. his nomen dare.—3 Cod. Dalec. consecrata.

NOTÆ

οἱ δὲ χρυσῆς, οἱ δὲ χρυσόθεμος, κ. τ. λ. Galenus de Fac. Simp. Med. lib. viii. p. 242. Χρυσόκημη, καλεῖται δὲ καὶ χρυσίτης, . . . Ῥωμαῖοι, ἰσθὺς βάρβα. Nec vidisse se, nec nosse quæ sit, scribit Anguillara par. 14. pag. 264. Forte Stæchas citrina Dodonsei, p. 267.

¹ Palmi altitudine] Diosc. loc. cit. Χρυσόκημη θαμνίον ἐστὶ σπιθαμαῖον, ἔχον κήμεν κορυμβοειδῆ, ὁμοίαν ὑσσώπῳ, κ. τ. λ.

² De quo plura alias] Lib. xxv. c. 67. 68. et 69.

³ Flos ejus colossinus] Purpureus, a

Colossis urbe Troadis, ubi simile pigmentum paratur. Vide Strabon. lib. xii. p. 578. Etsi id Scaliger negat, Exercit. 325. in Card. p. 1044. Plinius xxv. 67. de cyclamino: 'Caule exiguo, inani, floribus purpureis,' &c.

⁴ Abundè diximus] Lib. xvi. 62. et 63.

⁵ Melothron] Ex his hæc recenset Theophrastus Hist. vi. 1. μέλωθρον, σπειραία, κτέωρον, ὀργάνον, κόνυζα, μελισσόφυλλον, καὶ ἕτερα τοιαῦτα. Melothron, vitem albam esse arbitramur, de qua xxiii. 16. Origanon illud est,

ræa, origanon,¹ cneoron, quod casiam^b Hyginus vocat: et quod cunilaginem,^c quæ conyza: melissophyllon quod apiastrum:^d meliloton,^e quod sertulam Campanam vocamus. Est enim in Campania Italiæ laudatissima, Græcis in Sunio: mox Chalcidica^f et Cretica:^g ubicumque vero asperis et sylvestribus nata. Coronas ex ea^h antiquitus factitatas, indicio est nomen sertulæ, quod occupavit. Odorⁱ ejus^h croco vicinus est, et flos, ipsa cana. Placet maxime foliis brevissimis atque pinguissimis.

xxx. Folio coronat et trifolium.¹ Tria ejus genera. Mi-

CAP. XXIX. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *spireon*, trigonon Gronov. et vulgg. *spira*, *trigonon* codd. Dalec. *origanum* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. *spira thryganum* Chiffi. *melophron*, *smerea*, *origanum*, *cneorum*, quod, &c. Salmas. Mox, Vet. Dalec. et conyza, quam cunilaginem, mel quod ap. melilotos, quam.—2 Chalcidonica et e Cyzico margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ex hac Gronov. et vulgg.—4 Color margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.

CAP. XXX. 1 Folia coronant et trifolii cod. Dalec.—2 Dalec. quo non utuntur.

NOTÆ

de quo xx. 69. Spiræa, si Dalecampio credimus, et Rob. Constantino in Lexico, verbo *Σπειρά*, ea est, quam pro viburno Matthiolus, rei herbariæ alioqui peritissimus, accepit: vulgo, *Blanche-putain*. Alia est Spiræa Clusii Hist. Rarior. Plant. lib. 1. p. 84. quam ipse viciniorem Theophrastæ, seu Plinianæ, putat: et nos in horto Regio vidimus.

^b Quod casiam] Non aromaticam quidem illam, de qua xii. 48. sed alteram, de qua mox, cui id nomen inditum ab Hygino, quod juxta casas agricolorum nascitur.

^c Quod cunilaginem] De qua xx. 68.

^d Quod apiastrum] Non ab apio illud quidem, sed ab apibus dictum, quibus id pabulum suave est. Vide quæ de eo diximus xx. 45.

^e Meliloton] Diosc. iii. 48. *Μελίλωτος*, *κράτιστος* δ' *Ἀττικὸς*, καὶ δ' ἐν *Εὐξί-*

κῷ, καὶ δ' ἐν *Καρχηδόνι* γεννόμενος, *προκίξων* καὶ *εὐώδης*: *φύεται* καὶ ἐν *Καμπανίῃ*. Græco nomine Gallis, ipsisque adeo officinis, notior, quam Latino: *Melilot*. Lobelii *Melilotus* Germanica est, in Observat. p. 501.

^f Mox Chalcidica] Forte *Chalcidonica*, ex Diosc.

^g Coronas ex ea] Melilotinæ coronæ, apud Athenæum perquam odoratæ, lib. xiv. p. 678. Unde nunc etiam in Campania Romana, retinet nomen, *Coronello*. Anagnillara par. 12. p. 206. Reperitur frequens in Marsis.

^h Odor ejus] Auctor libri de Simp. Medic. ad Patern. tom. xiiii. operum Galeni, p. 1001. 'Sertula herba est humilis, odore suavi, exalbida, flosculum habens subrufum,' &c. Et Diosc. loc. cit. ex quibusdam libris, *δομή προκίξων* dixit.

nyanthes¹ vocant Græci, alii asphaltion,¹ majore folio, quo utuntur² coronarii. Alterum acuto,³ oxytriphylon. Tertium ex omnibus minutissimum. Inter hæc³ nervosi¹ cauliculi quibusdam, ut marathro, hippomarathro, myophono.^m Utuntur e ferulisⁿ et corymbis, et hederæ flore^{4o} purpureo. Est et in alio^p genere earum sylvestribus rosis similis. Et in iis quoque colos tantum delectat, odor autem abest.

(x.) Et cneori^q duo genera, nigri atque candidi. Hoc

~~~~~

—3 Præter hæc Vet. Dalec.—4 Vet. Dalec. et ferulis, et odora corymbis et flore.

NOTÆ

¹ *Minyanthes*] Scholiastes Nicandri, in Theriac. p. 25. Τὸ τριφύλλον Διοσκουρίδης μὲν ἐν τοῖς Ῥιζοτομικοῖς, μυωνοθεὶς καλεῖ. Tria genera complectitur Diosc. his verbis, III. 123. Τριφύλλον, οἱ δὲ διττόφυλλον, οἱ δὲ μυωνοθεῖς, οἱ δὲ ἀσφάλτιον, οἱ δὲ κνίκιον καλοῦσι. Vulgo *Trefle*. Oxytriphylon officinæ *Alliaria* et Trifolium vocant.

¹ *Alii asphaltion*] Quoniam, ut Nicander cecinit, in Theriac. p. 26. Οὐδὲν τ' ἀσφάλτου ἀρεσέγγεται, *asphalto fragrat gravis*, inquit interpretes Gorræus. Colum. vi. 17. p. 227. 'Simonianum trifolium, quod invenitur confragosis locis, efficacissimum traditur, (ad ictus serpentis videlicet, et noxiorum animalium,) odoris gravis, neque abeismillis bitumini, et idcirco Græci eam ἀσφάλτιον appellant: nostri autem propter figuram vocant acutum trifolium: nam longis et hirsutis foliis viret, caulemque robustiorem facit, quam pratense.' Simonianum dicitur, fortassis a Simo medico, quem in Indice hujus libri Plinius laudat auctorem.

² *Alterum acuto*] Scribonius Largus Compos. 163. 'Trifolium acutum, quod διττόφυλλον Græci appellant. Nascitur et hoc Siciliæ plurimum: nam in Italiæ regionibus nusquam

eam vidi herbam, nisi in Lunæ porta . . . plurimam super circumdatos montes. Est autem foliis, et specie, et numero, similis communi trifolio: nisi quod hujus pleniora sunt, et quasi lanuginem quandam super se habent, et in extrema parte velut aculeum eminentem. Sed hujus frutex duorum pedum interdum, aut etiam amplior, conspicitur, et odorem gravem emittit, quorum nihil circa pratense trifolium invenitur.'

¹ *Inter hæc nervosi*] Theophr. Hist. vi. 1.

^m *Myophono*] Quod et μυωνοθεὶς vocant, sive aconitum, de quo XXVII. 2. Theophr. loc. cit. μυοφόνος.

ⁿ *Utuntur e ferulis*] Utuntur, inquit, ad coronamenta et corymbis sive umbellis ferularum. 'Λεοβαρεῖ Scalliger Epist. i. 17. an Vertunianum, cum, libris invitit omnibus, *sphaerulis* hoc loco reponit.

^o *Et hederæ flore*] De quo dictum est XVI. 62.

^p *Est et in alio*] Vide quæ diximus l. XVI. c. proxime appellata.

^q *Et cneori*] Sive casie, ut dictum est. Theophr. Hist. vi. 2. Δύο δὲ εἴδη καὶ τοῦ κνέφρου· ὁ μὲν γὰρ λευκός, ὁ δὲ μέλας, . . . ἐστὶ δὲ ἀρμάτης· ὁ δὲ μέλας ἕορμος . . . καὶ τοὺς ἀκρέμοντας πολλοὺς

et odoratum: ramosa ambo. Florent post æquinoctium autumnum.⁵ Totidem et origani⁷ in coronamentis species. Alterius enim nullum semen. Id, cui odor⁶ est, Creticum vocatur.

XXXI. Totidem et thymi:^a candidum, ac nigricans, Floret autem^b circa solstitia, cum et apes decerpunt, et augurium mellis est. Proventum enim sperant apiarum large florescente eo. Læditur^c imbribus, amittitque florem. Semen thymi^d non potest deprehendi, cum origani perquam minutum, non tamen fallat. Sed quid interest occultasse id naturam? In flore ipso intelligitur,^e satoque eo nascitur. Quid non tentavere homines? Mellis Attici in toto orbe summa laus existimatur. Ergo translatum^f est ex Attica thymum, et vix flore (uti docemus)^g satum. Sed alia ratio naturæ obstitit, non durante Attico thymo, nisi in afflatu^h maris. Erat quidem hæc opinio antiqua in omni thymo, ideoque non nasci in Arcadia.ⁱ Tunc oleam

—5 Vet. Dalec. autumnum.—6 Margo add. Dalec. et Gronov. oendor, e Theophr. CAP. XXXI. 1 Vet. Dalec. integitur.—2 Vet. Dalec. diximus; al. veti. ap.

NOTÆ

... βαρύνει δὲ καὶ τοῦ περὶ ἰσχυροῦς ποσότητος. De hac casia Virgilius Georg. iv. 304. 'Thymum, casiasque recentes.' Non est autem ea Lavendula, la Lavende, ut Dalecampio visum, post Anguillaram par. l. p. 32. reclamante merito Dodonæo, p. 272. et Matthiolo p. 45. et 56. Nigrum vero enearum forte thymelæa est, et Dodonæus suspicatur, p. 360. et post eum Salmasius p. 405.

^a Totidem et origani] Subintellige genera, ut cæcæri, nigri atque candidi: hujus quidem fractuosi, illius infuscandi. Theophr. loc. cit. καὶ τῆς ἰσχυροῦς δὲ ἡ μέλαινα ἑσπερος ἢ δὲ λευκὴ ἀφρῆκος.

^b Id, cui odor] Plinius xx. 69. de origano: 'Optimum autem Creticum, nam et jucunde olet.'

^c Totidem et thymi] Hæc iisdem verbis Theophr. loco citato.

^d Floret autem] Ad verbum hæc iterum ex Theophr. loc. cit.

^e Læditur] Theophr. loc. cit.

^f Semen thymi] Theophr. loc. cit. Et de Cassis l. 5. p. 203. κατὰ τὸν ἔθωρον οὐ φανερὸν, ἀλλὰ δὲ τῶν θύμων φανερόν ἐναπομένον γὰρ τοῦ τοῦ γαρύριου, κ. τ. λ.

^g Ergo translatum] Theophr. loco citato.

^h Nisi in afflatu] Nisi quo flatas e mari possit pertinere: Οὐ γὰρ φανερὸν οὐ φανερὸν καὶ λαμβάνειν, ἔστιν μὲν ἑσπερος θύμων ἢ ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Theophr.

ⁱ In Arcadia] Theophrastum carpita de thymo et olea sentientem, loc. cit.

non putabant gigni, nisi intra ccc.^b stadia a mari. Thymis quidem nunc etiam lapideos campos in provincia Narbonensi refertos scimus: hoc pæne solo reditu, e longinquis regionibus pecudum millibus convenientibus, ut thymo vescantur.

xxxii. Et conyzæⁱ duo genera in coronamentis, mas ac foemina. Differentia in folio. Tenuius foeminæ, et constrictius, angustiusque: imbricatum^j maris, et ramosius. Flos quoque^k magis splendet ejus, serotinus utrique post Arcturum. Mas odore gravior, foemina acutior:^l et ideo contra bestiarum morsus aptior. Folia foeminæⁱ mellis odorem^m habent. Masculæ radix a quibusdam libanotis appellatur, de qua diximus.^m

xxxiii. Et tantum folio coronant.ⁿ Jovis flos, amarus, hemerocalles, abrotonum, helenium, sisymbrium, serpyllum, omnia surculosa,^o rosæⁱ modo. Colore tantum^p

~~~~~

eund. docetur; al. vett. dicemus.

CAP. xxxii. 1 Cod. Dalec. *imbricatus mar. et ramosior. Flos ejus quoque.*— 2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *acrior* Gronov. et vulgg.— 3 Alii ap. Dalec. *melio rem odorem*; margo edd. Dalec. et Gronov. *suaviorem odorem*, e Diosc.

NOTÆ

^b Nisi intra CCC.] Vide quæ diximus xv. 1.

ⁱ Et conyzæ] Et hæc quoque Theophrastea sunt, ex Hist. vi. 2. De utroque genere jam diximus, xx. 63. et 64.

^j Imbricatum] Imbricis modo curvum et obtortum. Imbrex tegula curva est, per quam imber defluit.

^k Foemina acutior] Theophr. *Δρυμντέρα δὲ θηλείας*. Hesychius: *Δρυμνς, ὀξύς*. Ita porro Mss. non, ut editi prius, *acrior*. Aliud enim odor acris est, aliud acutus.

^l Folia foeminæ] Scilicet, dum tenentur, ut dictum est xx. 64.

^m De qua diximus] Lib. xx. cap. 64.

ⁿ Et tantum folio coronant] Nempe conyzæ duo genera proxime memorata: nam quæ subsequuntur, etiam flore coronant, rosæ modo. Theophr. Hist. vi. 1. *Ἐν τοῖς στεφανωτικαῖς ἐστὶ, βοδανία, λυνία, διὰς ἄνθος, ἀμάρκος, ἡμεροκαλὲς· ἔτι δὲ ἱρπυλλοῦ· σισύμβριον, ἐλέγιον, ἀβρότονον· ἅπαντα γὰρ ταῦτα ἐνλόδη, καὶ μικρόφλλα*. Ut de ceteris sileam, Catullus certe, Carm. LXII. 'Cinge tempora floribus Suaveolentis amaraci.'

^o Surculosa] *ἐνλόδη, lignosa*. Theophr. loc. cit. et cap. 6.

^p Colore tantum] Theophr. Hist. vi. 6. *Ἄνθος, ὅσπερ διὰς ἄνθος, φλέξ*. Jovis florem, inquit Ruellius lib. ii. pag. 448. rura nostra *cocolurdas*, Co-

placet Jovis flos, odor abest: sicut et illi, qui Græce phlox vocatur. Et ramis autem et folio odorata sunt, excepto serpyllo.^a ¹ Helenium e lacrymis¹ Helenæ dicitur natum, et ideo in Helene¹ insula laudatissimum. Est autem frutex humi se spargens dodrantalibus ramulis, folio simili serpyllo.

XXXIV. Abrotonum^a odore jucunde gravi floret: est autem flos¹ aurei^b coloris. Vacuum sponte^c provenit, Cacumine suo se propagat. Seritur autem semine^d melius, quam radice aut surculo: semine quoque^a non sine negotio; plantaria transferuntur. Sic et Adonium.^e Utrumque

*****

CAP. XXXIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *thymi vel ruta*.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *helenium, sismyrium, serpyllum*, e Theophr.—3 *Helene* Chiffi. *Helena* Gronov.

CAP. XXXIV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *gravi floret*

NOTÆ

quelourdes nominant. *φλόγα*, sive *φλόγιον*, sen *flammeam*, nos violæ inodoræ genus esse remur, quam vulgus Gallicam Penseam, *Pensée*, vocat, suffragante nobis Ruellio pag. 449. et Dodonæo pag. 358. a quo viola tricolor assurgens appellatur.

^a *Excepto serpyllo*] Serpyllum tamen Theophrastus, ut cetera, et ramis et folio esse odoratum scribit Hist. vi. 6. *Τῶν δὲ καὶ οἱ κλώνες, καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὅλος ἡ πᾶσα φύσις εὐσμοῦσ' ὅσον ἐρπύλλου, ἐλενίου, σισυμβρίου.*

¹ *Helenium e lacrymis*] Fabulam apud Nicandrum in Theriacis vide, et apud Pavorinum. Ælianum quoque, si lubet, adi, Hist. Anim. ix. 21. Helenium istud Ægyptium est, orbis huius nostro incognitum, de quo eadem fere Diosc. i. 28. ex Crateva recitat. In Etymologico Pavorini: *Ἑλένιον, βοτάνη ἢ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γινώσκουμένη. Εἰρηται. ὅτι ἐκ τῶν δακρύων τῆς Ἑλένης ἀναφέρεται ὅτι ἐπὶ Κανέβῳ τῷ κυβερνήτῃ Μανέλαος ἐδάκρυεν ἐπὶ αἰμορροΐδων ἀποθανόντι.* Hoc et nectarion appellavere, ob suavitatem

succi, quam dotem Plinius animadvertit inferius cap. 91. Hinc nectarites vinum, de quo xiv. 19.

^a *Abrotonum*] *Ἀβρότρονον*. Galli nunc vocant, Latinos imitati, *Auxone*: alii qui vestiarius custodem, *Garderobe*, quod armariis sparant vestes a tineis vindicet. A Lobelio pingitur mas et femina, duo enim sunt ejus genera, in Observ. pag. 443. Diosc. iii. 29. *Ἀβρότρονον . . . . πλήρες ἔσθους . . . . θερπelas γινώσκουσαν, εὐώδης μετὰ ποσὺν βάρους, πικρὸν τῇ γέσσει.*

^b *Flos aurei*] Ita Diosc. loc. cit.

^c *Vacuum sponte*] Hoc est, ut quidem interpretor, semine vacuum, vel sine semine sponte provenit. Causa subjungitur, quoniam cacumine suo se propagat, dum vertex suo pondere delapsus terra excipitur, et radices agit. Libris omnibus adversantur, qui vel *vacuis sponte*, vel, ut Pellicerio placuit in Notis Mss. *vasculis depositum* legunt.

^d *Seritur autem semine*] Vide Notas et Emend. num. 8.

^e *Sic et Adonium*] In Indice parti-

æstate. Alsiosa^f enim admodum sunt: et Sole tamen nimio læduntur. Sed ubi convaluere, rutæ vice^g fruticant.³ Abrotono simile odore leucanthemum^h est, flore albo foliosum.⁴

XXXV. (XI.) Amaracumⁱ Diocles medicus et Sicala gens appellavere, quod Ægyptus et Syria sampsuchum. Seritur utroque^j genere, et semine et ramo, vivacius¹ supradictis,^{2h} et odore melius. Copiosum amaraco æque, quam abrotono, semen. Sed abrotono radix una et alte descendens: ceteris in summa terra³ leviter hærens. Reliquorum satio autumnno fere incipiente, necnon et vere quibusdam locis, quæ umbra⁴ gaudent, et aqua, ac fimo.

~~~~~

æstate. Flores edd. vett. et Gronov.—² Margo edd. Dalec. et Gronov. *vivacius dice ac surculo melius, quam semine: et semine quoque, &c.* e Theophr.—³ Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ritu vitis* Gronov. et vulgg. *transferuntur in Adonidis hortos æstate. Alsiosum enim adm. est: et eo. ta. ni. læditur. Sed ubi convaluit, rutæ vice fruticat* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—⁴ Vet. Dalec. *folioso.*

CAP. XXXV. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *seracius*, e Theophr.—² Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *prædictis* Gronov. et vulgg.—³ Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *summo terræ* Gronov. et vulgg.—⁴ Margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. *locis omnia umbra, &c.*

NOTE

ter, *De Abrotono: Adonium.* Quid Adonium sit Plinio, satis ex Theophrasti verbis potest colligi, id esse abrotoni genus, quod in turbinibus cadorum, aut testa, viviradice comprehendit, in quem modum Adonidis hortulos pangebant. Sic enim Græcus auctor, Hist. vi. 7. de abrotono: Προμοσχενόμενον ἐν δοτράκοις, ὅτι περ οἱ Ἀδωνίδος ἀπὸ τοῦ θέρους δὲ στείπεται, κ. τ. λ. Hic tragice, pro suo more, infelicitate tamen, in Plinium Salmasius invehitur, in Præfat. pag. 100. et 101. errorisque insinuat, quem ut Plinio objiceret, a Dalecampio, quem tamen non laudat, est mutatus.

^f *Alsiosa*] Facile læduntur a frigore. Theophr. loc. cit. de abrotono: Τοῦ θέρους δὲ στείπεται· ὁ δὲ πρῶτος γὰρ

σφόδρα, καὶ ἕως ἐπὶ τὸν θῆρον καὶ ὁ ἥλιος σφόδρα λαμβάνει.

^g *Rutæ vice*] Vide Netas et Emend. num. 9.

^h *Leucanthemum*] Differt ab ea quam anthemis appellatur, et leucanthemon, xxii. 26. De ea nobis nihil compertum.

ⁱ *Amaracum*] Diosc. iii. 47. Σάμψυχον . . . καλεῖται δὲ ἐπὶ Κυζικηνῶν, καὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ, ἀμάρων. Majorana nostra, la Marjolaine, vulgus officinarum existimat esse veterum sampsuchum, amaracumve: sed falso errore: σάμψυχον enim, ut cetera argumenta sileam, per terram repit, τὰ ἔρποντα ἐπὶ τῆς γῆς, teste Diosc. Majorana in altum assurgit.

^j *Seritur utroque*] Theophr. Hist. vi. 7. Ὁ δὲ ἀμάρων ἀμφοτέρως φέρε-

XXXVI. Nyctegreton¹ inter pauca miratus est Democritus: coloris hysgini,^m folio spinæ,² nec a terra se attolentem, præcipuam in Gedrosia, narrat. Erui post æquinoctium vernum radicitus, siccarique ad Lunam triginta diebus, ita lucere noctibus. Magos Parthorumque reges uti hac herba ad vota suscipienda. Eandem vocari che-nomychon,³ quoniam anseres a primo conspectu ejus expavescant: ab aliis nyctalopa,⁴ quoniam e longinquo noctibus fulgeat.

XXXVII. Melilotos^p ubique nascitur: laudatissima tamen in Attica: ubicumque vero recens nec candicans, et croco quam simillima: quanquam in Italia odoratior candida.¹

XXXVIII. Florum prima^a ver nuntiantium viola alba. Tepidioribus^b vero locis etiam hyeme emicat. Postea quæ ion appellatur, et purpurea.¹ Proxime flammea,^c quæ et

CAP. XXXVI. 1 Ita cod. Reg. 2. Nyctegreton est lunaria, la lumière, de qua multa semper tradita sunt fabula. Brotier. Nyctegretum edd. ante Brotier.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. colores ignei, foliis spiræ Gronov. et vulgg.—3 Vet. Dalec. chenomyon; Chiffi. cherumbycen.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. nyctilampada Vet. Dalec. nycti lampada Vet. ap. Laest. nyctilopa Gronov. et vulgg.

CAP. XXXVII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. odoratior et candida Gronov. et vulgg.

CAP. XXXVIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. quæ appellatur purpurea

NOTE

ται, καὶ ἀπὸ περισπῆστος, καὶ ἀπὸ σπέρματος.

^a Vivacius supradictis] Abrotono et adonio.

¹ Nyctegreton] Νυκτέγρετον, quasi nocturnas agens excubias. Sunt qui hanc esse censeant, quam Chimistæ Lunariam nominant, noctibus cum Luna lucentem: inde nomen, inquit Ruellius lib. II. pag. 457.

^m Coloris hysgini] Ita Mss. Reg. Colb. &c. non ignei.

² Chenomychon] Χηνομύχων, quod anseres, χήνες, ea visa in recessus locaque abdita, εἰς τοὺς μυχούς, fugiunt.

⁴ Nyctalopa] Ita Mss. Reg. Colb.

Th. tum hoc loco, tum in India, non, ut olim, nyctilopa. Νυκτέλωνας similiter quos Græci vocent, dicamus XXVIII. 47.

^p Melilotos] Hæc verbis iidem interpretæ Oribasii lib. XI. fol. 205. post Dioscor. III. 48.

^a Florum prima] Transcripta hæc ad verbum e Theophr. Hist. VI. 7. Transcripsit et Athenæus lib. XV. pag. 680.

^b Tepidioribus] Theophr. loc. cit.

^c Proxime flammea] Flos ille nimis, quem et φλόγα et φλόγιον appellari diximus cap. 33. Theophr. Ἄμα δὲ τῶ ἴπ, ἢ μικρότερον τι θερμότερον, τὰ φλό-

phlox^a vocatur, sylvestris duntaxat. Cyclaminum³ bis anno, vere et autumno: aestates hyemesque fugit. Seriores⁴ supra dictis aliquando narcissus et lilium⁵ trans maria: in Italia quidem, ut diximus,^f post rosam. Nam in Græcia tardius⁶ etiamnum anemone. Est autem hæc^g sylvestrium bulborum flos, aliaque quam quæ dicitur in medicinis.⁷^h Sequitur cœnanthe,ⁱ melianthum:⁸^j ex sylvestribus heliocyrtos. Deinde alterum genus anemones,^k quæ limonia vocatur. Post hanc gladiolus comitatus hya-

~~~~~

Gronov.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *phlogion*, e Theophr.—3 Ita codd. Pintianl, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Codiaminum* edd. vet. et Gronov. '*Bulbi codion* Th. vulgo *Porrian*. Chiff. *Cyclaminum*.' Dalec.—4 *Seriores* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *leirium*, e Theophr.—6 *In Græcia vero tardius* cod. Dalec.—7 Chiff. *medicis*.—8 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ita quoque in Indice, lib. 1. *melanion* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, Vet. Da-

NOTE

γιον καλούμενον τὸ ἄργιον. Jovis flamma eadem appellatur xxvii. 27. Hic Plinium immerito Salmasius carpit, in Solin. pag. 1361.

^a *Cyclaminum*] Ita Mss. veteres, ipso Pintiano teste. In Reg. 1. et Colb. 1. *Codiaminum*. In Reg. 2. *Cyclaminum*. In Thuanæo, *Ciliaclaminum*. In editis, insulse, *Codiaminum*. Hoc vero Plinius, ut alia plurima, iis interserit, quæ mutuatur a Theophrasto.

^b *Seriores . . . lilium*] Album scillet, quod *λείριον* appellavimus, cap. 11. Theophr. Hist. vi. 7. Μετὰ δὲ ταῦτα δὲ νάρκισσος, καὶ τὸ *λείριον*, καὶ τοῦ *βαλβοῦ* κάδιον.

^c *Ut diximus*] Cap. 11. ubi lilium medio rosarum proventu incipere dicitur.

^d *Est autem hæc*] Theophrasti oratio ex Athenæo refingenda est, a quo ea transcripta accuratius est, quam in libris nunc editis legitur: καὶ *λείριον*, inquit lib. xv. pag. 680. καὶ ἐκ τῶν τριῶν ἀνεμώνης γένος τὸ κα-

λούμενον ὄρειον, καὶ τὸ τοῦ *βαλβοῦ* κάδιον. Postea *lilium*, et ex tribus *anemones* generibus genus illud, quod montanum vocant, et *bulbi codion*. Sic legisse hunc locum, sic accepisse Plinium liquet: sed quod sit genus illud *anemones*, nec se nosse quidem, quod ingenui viri est, palam præ se fert.

^e *Dicitur in medicinis*] Infra, c. 94.

^f *Sequitur cœnanthe*] Ea quæ describetur inferius, cap. 96. Theophr. Hist. vi. 7. et ex illo Athenæus, loc. cit. 'Ἐπὶ δὲ τοῖς τοῖς ἡ οὐρανῶν, καὶ τὸ *μελάνιον*, καὶ τῶν *ἀργίων* δὲ τε *ἐλαίχρυσος*, καὶ τῆς ἀνεμώνης ἡ *λειμνία* καλούμενη, καὶ τὸ *ξίριον*, καὶ *ὀάκινθος*.

^g *Melianthum*] Vide Notas et Emden. num. 10.

^h *Genus anemones*] Et hoc coronarium: τὸ *Anemone*: diversum a medicis *anemones* generibus, de quibus cap. 94. Centum et quinquaginta *anemones* genera in horto Regio vidimus. Hanc Theophrastus *λειμνία* vocat, quasi pratensem.

cinthis. Novissima⁹ rosa:¹ eademque prima deficit, excepta sativa: e ceteris hyacinthus^m maxime durat, et viola alba, et cenanthe: sed hæc ita,ⁿ si divulsa crebro prohibeatur in semen abire. Nascitur locis tepidis. Odor idem ei, qui germinantibus uvis, atque inde nomen.

Hyacinthum comitatur fabula duplex,^o luctum¹⁰ præferens ejus quem Apollo dilexerat, aut ex Ajacis cruore editi, ita discurrentibus venis,¹¹ ut Græcarum literarum figura A I legatur inscripta.¹²

Heliochrysos^p florem habet auro similem, folium tenue, cauliculum quoque gracilem, sed durum. Hoc coronare^q

lec. ex s. *clilichrysos*.—9 *Novissime* Chiffi.—10 *Dalec. vel luctum*.—11 *Vet. Dalec. notis*.—12 *Chiffi. inscriptum*.—13 *Alii ap. Dalec. coronant se Magi, et si.*—

NOTE

¹ *Novissima rosa*] Et hæc a Theophr. loc. cit.

^m *E ceteris hyacinthus*] Theophr. loc. cit.

ⁿ *Sed hæc ita*] Ita diutissime floret, inquit, si crebro florem vellas auferasque, nec seminescere sinas, nec solum apricum desit: Theophr. 'Ὁσπύτως δὲ καὶ ἡ οὐδ' ἀνθ' καὶ γὰρ τοῦτο ἀνθικὸν μὲν . . . ἔάν τις ἀποκνίγῃ καὶ ἀφαιρῇ τὸ ἄνθος, καὶ μὴ ἐξ σπέρματος θῆαι καὶ ὅταν τόπον ἐβρῶν ἔχει.

^o *Fabula duplex*] Alteram describit Ovidius Met. x. 162. ad 220. ubi Hyacinthi pueri, quem Apollo adamarat, in florem sui nominis conversionem enarrat. Alteram XIII. 135. ubi Ajacem in eundem quoque florem mutatum scribit: in quo 'Littera communis mediis pueroque, viroque, Inscripta est foliis: hæc nominis, illa querelæ.' Nam in illo flore inscripta diphthongus Græca A I, querimoniam simul index est occisi ab Apolline pueruli, dum simul disco luderent: et Ajaci eadem, nominis nota. De Apolline puerum lugente, Ovidius: 'Ipse snos gemitus foliis inscribit, et AI AI Flos habet inscriptum, funes-

taque littera ducta est.' Prudentius quoque περὶ στεφάνων, Hym. x. in S. Romanum vs. 191. 'Mox flevit impuratus occisum gravi Disco, et dicebat florulentum succubam;' nempe Hyacinthum Apollo. De nomine Ajacis lugubri, ipse Ajax apud Sophoclem: Αἶ αἶ, τίς ἄν ποτ' φέθ' ἄδ' ἐπ' ἀνυμῶν τοῦ μὲν ξυνοίσειν ὄνομα τοῖς ἐμοῖς κακοῖς; Νῦν γὰρ πάρεστι καὶ δις αἰδέειν ἐμοί, καὶ τρίς.

^p *Heliochrysos*] Theophr. Hist. ix. 21. 'Ἐχει δὲ ὁ ἐλεῖχρυσος τὸ μὲν ἄνθος χρυσοειδές, φύλλον δὲ λεπτὸν (non λευκὸν) καὶ τὸν καυλὸν δὲ λεπτόν καὶ σκληρόν. Nomen ei a gemina causa: et ab aureo flore, et a paludibus in quibus oritur. Hanc amaranthi nomine Galenus intellexit, nec aliter vocavit. Rura nostra, inquit Ruellius lib. iii. pag. 604. vocant 'Chaneum majus.' Hujus corymbos rustici, ut qui non facile marcescant, ad hybernas reservant coronas. A Dodonæo pingitur pag. 267. Dicemus de ea iterum cap. 96.

^q *Hoc coronare*] Theophr. loc. cit. Ἐδοξεῖ δὲ καὶ ἔάν τις τοῦ ἐλεῖχρυσου τῇ ἄνθῃ στεφανοῦται, μύρον βαλὼν ἐν

se Magi, si et ¹¹ unguenta sumantur ex auro, quod *apryon*¹² vocant, ad gratiam quoque vitæ gloriamque pertinere ¹⁴ arbitrantur. Et verni quidem flores hi sunt.

XXXIX. Succedunt illis æstivi, *lychnis*,^a et Jovis flos, et alterum genus *lilii*.^b Item *tiphyon*,^c et *amaracus*, quem Phrygium cognominant. Sed maxime spectabilis *pothos*. Duo genera^d hujus: unum, cui flos *hyacinthi* est: alterum candidius,^e qui fere nascitur in tumulis,^f quoniam^g fortius durat.^h Et *iris*ⁱ æstate floret. Abeunt^j et hi, marcescuntque. Alii rursus subeunt autumnino: tertium genus *lilii*:^k et *crocum* in utroque genere: unum hebes,

14 Margo edd. Dalec. et Gronov. *et vitæ gloriam pertinere.*

CAP. XXXIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *et cerinthus*, e Theophr.—2 Ibid. ex eodem, *tiphyon*.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *decolor*: *ἄχρουν* Theophr.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quodque*.—5 Chiffi. *flores abeunt*.—6 *Alterum genus leirii* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.

NOTÆ

χρυσίου ἀπύρον.

¹² Quod *apryon*] Quod ignem non sit expertum.

^a *Lychnis*] Theophr. Hist. vi. 7. Τὰ δὲ θερινὰ μᾶλλον, ἢ τοὺς λυχνίς, καὶ τὸ αὐτὸ ἴδιον.

^b Et alterum genus *lilii*] Rubens scilicet, quod Græci *κρίνον* vocant, ut dictum est cap. 11. Candidum enim inter vernos flores sup. cap. recensitum est.

^c Item *tiphyon*] Theophr. loc. cit. et ex eo Athenæus lib. xv. pag. 679. Καὶ τὸ ἴδιον, καὶ ὁ ἀμάρωνος ὁ φρίγιος. In Mss. Reg. et Colb. *Tiphon*. In Indice, *tiphyon*. In Thuan. *typon*. Theophr. ipse Hist. vii. 12. τὸ τίφυν scripsisse videtur. Et de Cansis i. 10. τὰ τίφυν. Quid sit porro *tiphyon*, nescit Anguillara par. 12. pag. 212. neque nos exploratum habemus.

^d Sed maxime . . . *pothos*. Duo generu] Expressa hæc quoque a Theophrast. Hist. vi. 7. Ἰδίον nos arbitramur esse, quem modo florem Constantinopolitanum vocant, Galli

Croix de Hierusalem, in horto Esyattensi pictum apprime, et apud Dodon. pag. 178.

^e Qui fere nascitur in tumulis] Forte, qui fere facitur in tumulis: nam ita Theophr. Hist. vi. 7. casus verba videtur exscribere: ὃ χρῶνται ἐπὶ τοῖς τάφους. Sic enim legit Athenæus lib. xv. pag. 697. —^f Quid si ambo, Theophrastus et Athenæus, Latinum hic quempiam auctorem transcripsere, et inconsiderate *tumulus*, *τάφους*, pro *βουπόδς*, voverunt? Ed. acc.

^g Fortius durat] *Χρονότροπος* Theophr. *diutius vivit*.

^h Et *iris*] Theophr. loc. cit. Ἀνθεὶ δὲ καὶ ἡ ἴρις τοῦ θέρος.

^k Tertium genus *lilii*] Purpureum videlicet, sive *narcissum*, de quo superius cap. 12. quod Theophrasto Hist. vi. 6. alterum *λινθίων* genus est, ὃ δὲ *κόκκινος*, ἢ τὸ *λεῖνον*. Quare rursus secundum *lilii* genus appellat cap. 7. unde hæc Pliniana manent: Τὸ δὲ *λεῖνον* τὸ θέρος, καὶ ὁ *κρίωνος*, ὃ τοὺς ἀπὸ τοῦ εὐκαρπῆ, καὶ ὁ *ἡμερος*: ὁ δὲ

alterum odoratum: primis omnia imbribus emicantia. Coronarii quidem et spinæ flore¹ utuntur: quippe cum spinæ albæ cauliculi inter oblectamenta gulæ quoque condiantur. Hic est trans maria ordo florum. In Italia violis succedit rosa: huic intervenit lilium: rosam cyanus excipit, cyanus amaranthus. Nam vincapervinea² semper virescit, in modum lineæ³ foliis geniculatim circumdata, topiaria herba.⁴ Inopiam tamen florum aliquando supplet. Hæc a Græcis chamædaphne vocatur.

XL. Vita longissima⁵ violæ albæ trimatu.⁶ Ab eo tempore degenerat. Rosa⁷ et quinquennium perfert, nec recisa, nec adusta. Illo enim modo juvenescit. Diximus⁸ et terram referre plurimum. Nam et in Ægypto⁹ sine odore hæc omnia: tantumque myrtis¹⁰ odor præcipuus. Alicubi etiam binis mensibus antecedit germinatio omnium. Rosa-

~~~~~

CAP. XL. 1 'Ita Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. *viola alba est trimatu*

NOTE

γὰρ ἀνθοῦσι τοῖς πρῶτοις θάσσι, subintelligit ex antecedentibus, μετονήρως.

¹ *Coronarii... et spinæ flore*] Dum spinæ florem audis, acanthi duplex genus intellige, de quo XXIV. 34. ² Brancam Ursinam¹ vocant. Plinius in indice hujus loci id satis perspicue admonet, cum ea appellat ex ordine, quæ nunc explanat uberius: 'Pothi genera duo: Orsinæ genera duo: Vincapervinea,' &c. De spina alba dicitur XXIV. 66.

³ *Vincapervinea*] Retinet in officinis nomen *Pervenche*. Delineatur a Dodonæo pag. 401. ubi ab eo Clematis daphnoides major appellatur. Vidimus in horto Regio.

⁴ *In modum lineæ*] Alii, in modum ξυλῆς. Dodonæus loc. cit. in modum λωρί. Utrique male. Linea hoc loco est, quam formidinem alii in venatione appellant, vario plumarum nexu discolorum, qua terrentur apri, cervique. Hanc, foliorum congerie,

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

plane representat vincapervinea.

⁵ *Topiaria herba*] Topiarium intelligitur opus, quod ex arbore, frutice, vel herba, ad decorem componebatur in testudines, aut cameras fornicatum: hinc topiaris dici merentur arbores, vel herbæ, quæ nimirum huic operi, quod flexiles sunt, et suo lentore sequaces, accommodantur.

⁶ *Vita longissima*] Theophr. Hist. VI. 7.

⁷ *Rosa*] Theophrast. loc. cit. 'Ρόδωντας δὲ πέντε τὰ πρὸς τὴν ἀκτὴν μὴ ἐπικαιρομένης θηλονόντι, μὴδ' ἐπιτεμνομένης.

⁸ *Diximus*] Cap. 10.

⁹ *Nam et in Ægypto*] Theophr. loc. cit.

¹⁰ *Tantumque myrtis*] Theophr. loc. cit. Car porro myrtus in Ægypto odoratissima sit, reliquæ inodoratæ gignantur, causam idem investigat, de Causis VI. 27. pag. 385.

ria a Favonio fossa oportet esse, iterumque solstitio. Et id agendum, ut intra id tempus purgata ac pura sint.¹

XLII. (XII.) Verum hortis coronamentisque maxime alvearia et apes conveniunt, res præcipui quæstus compendique, cum favit.¹ Harum ergo causa² oportet serere thymum, apiastrum,³ rosam, violas, liliū, cytisam, fabam, erviliam,⁴ cunilam,⁵ papaver, conyzam, casiam,⁶ melilotum, melissophyllum,⁷ cerinthen. Est autem cerinthe⁸ folio candido, incurvo, cubitalis, capite concavo, mellis succum habente. Horum floris⁹ avidissimæ sunt, atque etiam sinapis, quod miremur, cum olivæ¹⁰ florem ab his non attingi constet. Ideoque hanc arborem procul esse melius sit: cum aliquas quam proxime¹¹ seri conveniat, quæ et evolutantium examina invitent, nec longius abire patiantur.

XLIII. Cornum quoque arborem caveri oportet: flore ejus degustato,¹² alvo cita¹³ moriuntur. Remedium, sorba con-

Gronov. et al. vett. *trimatus* cod. Dalec.—2 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Gronov. et al. vett. *perpurgata ac pura sint* ex codd. Harduini et recentt.

CAP. XLII. 1 Chiffi. *compendio cum favet*; cod. Dalec. etiam *favet*.—2 Ita codd. Harduini, Dalec. et al. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ervillam* Chiffi. *ervillum* Gronov. et vulgg.—3 Cod. Dalec. *florum*.

CAP. XLIII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

¹ *Harum ergo causa*] Accepta hæc fere ex Varro de Re Rust. III. 9. pag. 820.

² *Apiastrum*] Hoc est, agreste apium, *ἀγροστόν*, non melissophyllum, de quo mor. Colum. IX. 8. pag. 828. 'Sunt qui per initia veris apiastrum, atque (ut ille vates ait) trita meliphylla, et cerinthe ignobile gramen, aliasque colligant similes herbas, quibus id genus animalium delectatur, et ita alvos perficient, ut odor et succus vasis inhereat.'

³ *Cunilam*] Sive saturnaliam, de qua XIX. 50.

⁴ *Casiam*] Sen cneorum, de quo cap. 20.

⁵ *Melissophyllum*] Quod et apiastrum Hyginus vocavit, cap. 29.

⁸ *Est autem cerinthe*] Ea est quæ carinthe quorundam major varicolore flore appellatur a Clusio, delinestaturque Hist. Rar. Plant. lib. v. p. 167. visa a nobis in horto Regio. Cave Ruellio credas qui Pasquetam putat esse lib. II. p. 446.

¹⁰ *Cum olivæ*] Vide quæ diximus XI. 8.

¹¹ *Cum aliquas quam proxime*] Ut palmam, et oleastrum. Virgil. Georg. IV. 20. 'Palmaque vestibulam, aut ingens oleaster abumbret: Ut cum prima navi ducunt examina reges, Vere suo, ludetque favis emissa javentus, Vicina invitet decedere ripa calori, Obviaque hospitilis tenet frondentibus arbor.'

tusa e melle præbere his, vel urinam^b hominum, vel boum, aut grana Punici^c mali, aminæo vino conspersa. At genistas circumseri^a alveariis gratissimum.

XLIII. Mirum est dignumque memoratu, de alimentis quod comperi. Hostilia^d vicus alluitur Pado. Hujus inquilini pabulo circa deficiente imponunt navibus alvos,^e noctibusque quina millia passuum contrario^a amne naves subvehunt. Egressæ luce apes pastæque, ad naves quotidie remeant,^f mutant locum, donec pondere ipso pressis navibus plenæ alvi intelligantur, revectisque eximantur^g mella. Et in Hispania mulis provehant, simili de causa.

XLIV. (XIII.) Tantumque pabulum refert, ut mella quæ venenata fiant. Heracleæ^h in Ponto, quibusdam annis perniciosissima existunt, ab iisdem apibus facta. Nec dixere auctores, e quibus floribus ea fierent. Nos trademus, quæ comperimus. Herba est ab exitio et jumentorum quidem, sed præcipue caprarum, appellata ægolethron.ⁱ Hujus flores concipiunt noxium virus, aquoso vere marcescentes. Ita fit, ut non omnibus annis sentiatur hoc malum. Venenati signa sunt, quod omnino non densatur, quod color

flore ... alveo concita Gronov. et vulgg. Nam *flore* Pintian.—2 Chiffi. *At genistas conseri*.

CAP. XLIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *alvearia* cod. Dalec. *alveos* Gronov. et al. vett.—2 Cod. Dalec. *contra ortum*.—3 Chiffi. *remaneant*. Mox, *mutant si locum* Vet. Dalec. Paulo post, *pressis* deest in cod. Dalec.—4 Cod. Dalec. *plena alvearia intelligantur revect. eximantur*.

NOTE

^a *Flore quæ degustata*] Et floribus tithymalli, umique samera degustata, alvi profluvis apes interire Columella prodidit, ix. 13.

^b *Vel urinam*] Sic etiam Hyginus apud Columellam loc. cit.

^c *Aut grana Punici*] Columella loc. cit. et Palladius in Martino iv. 15. pag. 106.

^d *Hostilia*] Hostilia vicus Veronensium, inquit Tacitus Hist. iii. pag. 68. Nunc est Ferrariensis agri, et

nomen servat: Ostiglia.

^e *Heracleæ*] Sic Diosc. ii. 108. et Ebrap. ii. 128. pag. 121.

^f *Ægolethron*] Quod sit *αἰγὸν ἑλεσπος*, caprarum perniciosus.—D. de Tournefort, in Hist. Acad. Reg. Scient. an. 1704. pag. 361. hunc Plinei locum insigniter laudat; et ægolethron putat esse plantam, quam ipse Chamærhododendron Ponticam appellat, delineatque pag. 348. Ed. sec.

magis rutilus est, odor alienus, sternutamenta¹ protinus movens, quod ponderosius innoxio. Qui edere, abjiciunt se humi, refrigerationem quærentes: nam et sudore² diffluunt. Remedia sunt multa, quæ suis locis dicemus.³ Sed quoniam statim representari aliqua in tantis insidiis oportet, mulsum vetus⁴ e melle optimo et ruta: salsamenta etiam, si rejiciantur sumta crebro. Certumque est id malum per excrementa⁵ ad canes etiam pervenire, similiterque torqueri eos. Mulsum tamen ex eo inveteratum, innocuum esse constat: et foeminarum cutem nullo melius emendari cum costo, sugillata cum aloë.⁶

XLV. Aliud genus⁷ in eodem Ponti situ, gente Sannorum,⁸ mellis, quod ab insania, quam gignit, mænomenon⁹ vocant. Id existimatur contrahi flore rhododendri, quo scatent sylvæ. Gensque ea, cum ceram in tributa Romanis præstet, mel (quoniam exitiale est) non vendit.¹⁰ Et in Perside, et in Mauretaniæ Cæsariensis Gætulia, contermina Massæsyliis,¹¹ venenati favi gignuntur: quidamque a parte, quo nihil esse fallacius potest, nisi quod livore deprehen-

CAP. XLIV. 1 Ita edd. vett. et Gronov. *sternutamenta* Harduinus et recentt. ex codd.—2 Chiffi. *per excrementa*.—3 Vet. Dalec. *sale*.

CAP. XLV. 1 *Aliud genus mellis* Dalec.—2 Ita codd. Harduinus et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in *eodem Ponto gente Sannorum* Gronov. et vulg.—3 *Mauritania Cæsariensi, Gætulia ac Massæsyliis* cod. Dalec. *Massy-*

NOTE

¹ *Sternutamenta*] Diosc. loc. cit.

² *Nam et sudore*] Diosc. loc. cit.

³ *Suis locis dicemus*] Lib. XXIX. cap. 31. &c.

⁴ *Mulsum vetus*] De mulso et salsamentis, concinit Plinio Diosc. loc. cit. sed ita ut salsamenta vomitione rejiciantur, quæ Plinii quoque mens est.

⁵ *Per excrementa*] Sic libri vulgati, cum Reg. 1. cod. At Reg. 2. et Chiffi. *per excrementa*. An excretaiones intelligunt, quas lambere canes solent? De excremento seu stercore, Diosc. *Ἐνσπ.* II. 138. accepit. *Τὸ ὑπόλοιπὸν δὲ*

τῶν φαγόντων τὸ μέλι σβῆς ἢ κίνες φαγόντες, τὸ ἀπὸ πάχουσι.

⁶ *Cum aloë*] Sic etiam Mss. Diosc. loc. cit. *cum sale, μετὰ δὲ ἄλλοις, πολυάμαρα.*

⁷ *Aliud genus*] De eo melle insano, vide Diodor. Sicul. Bibl. lib. XIV. pag. 260. *Ælianus Hist. Anim.* v. 42. et auctor libri de Mirab. Auscult. a baxo legi mel istud alunt.

⁸ *Mænomenon*] *Μαινόμενα* Græce insano.

¹⁰ *Non vendit*] Forte rectius, *non pendit*.

dantur. Quid sibi voluisse naturam iis arbitremur insidiis, ut ab iisdem apibus, nec omnibus annis fierent, aut non totis favis? Parum erat ⁴ genuisse rem, in qua venenum facillime daretur: etiamne hoc ipsa in melle tot animalibus dedit? Quid sibi voluit, nisi ut cautiorem minusque avidum faceret hominem? non enim et ipsis ⁵ jam apibus ⁶ cuspides dederat, et quidem venenatas? remedio adversus has utique non differendo. Ergo *mālvæ succo*,¹ aut foliorum *hederæ* perungi⁶ salutare est, vel percussos ea bibere. Mirum tamen ⁷ est, venena portantes ore, fingentesque ipsas non mori: nisi quod illa domina rerum omnium hanc dedit repugnantiam apibus: sicut contra serpentes *Psyllis* *Marsisque* ⁸ inter homines.

XLVI. (XIV.) Aliud in Creta miraculum mellis. Mons est *Carma* ¹ IX. ¹ M. passuum ambitu: intra quod spatium muscæ non reperiuntur, natumque ibi mel nusquam attingunt. Hoc experimento singulare medicamenti eligitur.²

XLVII. *Alvearia* orientem ³ æquinoctialem spectare convenit. Aquilonem evitent: nec *Favonium* minus. *Alvos* optimas ⁴ e cortice, secundas *ferula*, tertias ⁵ vimine. Mul-

Is Chiff. —4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Parum enim erat* Gronov. et vulgg. —5 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Non enim ipsi melli, sed apibus jam* Gronov. et vulgg. —6 Chiff. *angui*.

CAP. XLVI. 1 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Colb. 2.' *Brotier*. *Carma VIII*. Chiff. *Carina IX*. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. —2 Chiff. *exigitur*.

CAP. XLVII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTE

¹ *Non enim et ipsis*] Hoc est, quasi non apes ipsæ haberent, quo ledere possent, et hominem esse cautiorem cogèrent.

² *Ergo mālvæ succo*] *Diosc. Eërop.* II. 121. pag. 116.

³ *Mirum tamen*] Mirari subit, cur apes ipsæ non moriantur, quæ venena portant ore, et venena fingunt.

⁴ *Psyllis Marsisque*] De quibus dictum est VII. 2.

⁵ *Mons est Carma* [*Carina*] Sic Mss.

Reg. Colb. 2. &c. Quidam *Carma*. Colb. 1. *Narina*. Forte *Carnia*: cuius nominis montem in Arcadia esse auctor est Callimachus *Hym. in Dian. vi.* 109. Montem Cretæ, melle nobilem, ut Atticæ *Hymettum*, auctor *Geopon. xv. 7.* *Ἀρπαγαμμέριον* vocat.

⁶ *Alvearia orientem*] Deflecti in orientem brumalem præcipit *Colum. ix. 7. p. 315.* *Palladius* quoque I. 38. p. 33.

⁷ *Alvos optimas*] *Colum. ix. 6. pag.*

ti eas^c et speculari lapide fecere, ut operantes intus spectarent. Circumlini^d alvos fimo bubulo utilissimum, operculum a tergo esse ambulatorium,^e ut proferatur intus, si magna sit alvus,^a aut sterilis operatio, ne desperatione curam abjiciant: id paulatim reduci,^f fallente operis incremento. Alvos hyeme^g stramento operiri, crebro suffiri, maxime fimo bubulo.^h Cognatum hoc iis,ⁱ innascentes bestiolas necat, araneos, papiliones, teredines: apesque ipsas excitat. Et araneorum quidem exitium facilius est: papilio pestis major.^j Tollitur vere,^k cum maturescit malva, noctu, interlunio, coelo sereno, accensis lucernis ante alvos. In eam flammam sese ingerunt.

Alocaria optima e c. secunda f. tertia edd. vett. et Gronov.—2 Cod. Dalec. *si magna sint alocaria*; Chiffi. *si magna sit alvos*; Gronov. et al. ante Harduin. *si magnus sit albos*.—3 Vet. Dalec. *ac paulatim reducatur*; Dalec. *in paulatim reduci*.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bignon. et Franz. *papilionum pestis major* Gronov. et vulgg.—5 *Tollitur vere* Gronov. et al. ante Harduin. *Mox, cum florescit* Col. *cum maturescat* Chiffi.

NOTE

323. 'Igitur ordinatis sedibus, alvearia fabricanda sunt pro conditione regionis: sive illa ferax est suberis, haud dubitanter utilissimas alvos faciemus ex corticibus, quia nec hyeme rigent, nec cadent æstate: sive ferulis exuberat, iis quoque, cum sint naturæ corticis similes, e quibus commode vasa texuntur. Si neutrum aderit, opere textorio salicibus connectuntur,' &c. Sic etiam Palladius loc. cit. Prævit omnibus Varro de Re Rust. III. 16. p. 110.

^a *Multi eas*] Et e vitro, et e cornu laterne condita alvearia vidimus XI. 16.

^d *Circumlini*] Varro loc. cit. 'Vitiles fimo bubulo oblinunt intus et extra, ne asperitate absterreantur.'

^e *Ambulatorium*] Mobile, ut proferatur intus, cum opus, et sic coangustetur alveare, si majus æquo sit, ne in vasto loco et inani respondeant

animum. Varro, loc. cit.

[*Id paulatim reduci*] Subintellige, utilissimum. Quod autem sequitur, 'fallente operis incremento,' simili forma loquendi Seneca usus, Nat. Quæst. III. 27. 'Natura parce utitur viribus, dispensatque se incrementis fallentibus.'

^g *Alvos hyeme*] Sic Mas. omnes ubique: sic Varro, et alii, alvos fœmineo genere pro alveari dixere.

^h *Fimo bubulo*] Colum. IX. 14. pag. 336.

ⁱ *Cognatum hoc iis*] Colum. loc. cit. et Pallad. in Martio, lib. IV. tit. 15. p. 107.

^j *Tollitur vere*] Colum. IX. 14. pag. 338. 'Quo tempore florent si vas æneum simile miliario vespere ponatur inter alvos, et in fundum ejus lumen aliquod demittatur, antiquæ papiliones concurrunt: dumque circa flammulam volitant, adurantur.' Ita

XLVIII. Si cibus¹ deesse censeatur¹ apibus, uvas passas siccasse, ficosque tutas, ad fores earum posuisse conveniet:² item lanas tractas¹ madentes passo, aut defruto, aut aqua mulsa: gallinarum etiam crudas carnes.³ Quibusdam etiam æstatibus iidem cibi præstandi, cum siccitas continua florum alimentum abstulit.⁴ Alvorum, cum mel eximitur,⁵ illini oportet exitus, meliasophyllo aut genieta tritis: aut medias⁶ alba vite præcingere, ne apes diffugiant. Vasa mellaria aut favos⁷ lavari aqua præcipiunt: hac decocta, fieri saluberrimum acetum.

XLIX. Cera fit^a expressis favis, sed ante purificatis aqua, et triduo in tenebris siccatis, quarto die liquatis igni in novo fictili, aqua favos tegente, tunc sporta colatis. Rursus in eadem olla coquitur cera cum eadem aqua, excipiturque alia frigida, vasis melle circumlitis. Optima, quæ Punica^b vocatur. Proxima quam^c maxime fulva,

CAP. XLVIII. 1 Codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps, *desse sentiat*.—2 'Ita Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Gronov. et al. ante Harduin. *carum p. conveniat* codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *alocorum p. conveniet* Vet. Dalec.—3 Chiff. *nudas carnes*.—4 Vet. Dalec. *negut*.—5 Chiff. *eximatur*.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aut medius* Gronov. et vulgg. *aut medias al. vite præcingi*, ne a. *defugiant* Chiff.—7 Idem codex, *et favos*.

NOTE

Pallad. in Aprili, lib. v. tit. 8. pag. 112. Sic porro Mss. omnes: non, ut editi, *Tollitur vero*.

¹ *Si cibus*] Varro de Re Rust. 112. 16. p. 110. 'Præparandus hic cibus, ne tum melle cogantur solo vivere.... Igitur fisorum pinguin.... in offas prope apponunt.... Alii aquam mulsam in vasculis prope ut sit, curant: in quæ addunt lanam purpuream, per quam sugant: uno tempore, ne pota nimium impleantur, aut ne incidant in aquam.... Alii uvam passam, et ficum cum pinserunt, affundunt saram,' &c. Vide etiam Colum. loc. cit. pag. 339.

¹ *Item lanas tractas*] Carminatas, pexas.

² *Crudas carnes*] Ita libri vulgati, cum Colb. 1. Rectius forte, cum Reg. 1. 2. Colb. 2. Th. et Chiff. *nudas carnes*, hoc est, a pelle exutas, ac pingui, ut exhiberi ægris solet.

^a *Cera fit*] Eleganter Colum. ix. 16. p. 344. 'Expressæ favorum reliquæ, posteaquam diligenter aqua dulci perlutæ sunt, in vas æneum conjiciuntur: adjecta deinde aqua liquanter ignibus: quod ubi factum est, cera per stramenta vel juncos defusa colatur: atque iterum similiter de integro coquitur, et in quas quisque voluit formas, aqua prius dejecta, defunditur.'

^b *Quæ Punica*] Candoris eximii.

^c *Proxima quam*] Sic Diosc. II. 105.

odorisque mellei, pura, natione autem Pontica, quam constare equidem miror inter venenata mella : ^d deinde Cro-
tica, plurimum enim ex propoli habet, de qua diximus^e
in natura apum. Post has Corsica, quoniam ex buxo fit,
habere quandam vim medicaminis putatur. Punica fit^f hoc
modo. Ventilatur sub divo¹ sæpius cera fulva. Deinde
fervet in aqua marina, ex alto petita, addito nitro. Inde
lingulis^h hauriunt^a florem, id est, candidissima quæque,
transfunduntque in vas, quod exiguum frigida³ habeat.
Et rursus marina decoquunt separatim : dein vas ipsum
refrigerant. Et cum hæc ter fecere, juncea crate sub dio
siccant Sole, Lunaque : hæc enim candorem facit. Sol
— siccatur : et ne liquefaciat,⁴ protegunt tenui linteo. Candi-
dissima vero fit, post insolationem etiamnum recocta. Pu-
nica medicinis⁵ utilissima. Nigrescit cera addito charta-
rum cinere, sicut anchusa admixta rubet. Variosque in
colores pigmentis traditur, ad edendas⁶ similitudines, et
innumeros mortalium usus, parietumque¹ etiam et armorum
tutelam. Cetera de melle apibusque in natura earum dicta
sunt. Et hortorum quidem omnis fere ratio peracta est.

L. (XV.) Sequuntur herbæ sponte nascentes, quibus ple-
ræque gentium utuntur in cibis, maximeque Ægyptus,
frugum quidem fertilissima, sed ut prope sola iis carere pos-

CAP. XLIX. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *sub dio* Gronov. et vulgg.
—2 Ita codd. Harduini, Chiffi. et Laet. *lingulis hauriunt* Gronov. et al. vet.
lingulis eligunt cod. Dalec.—3 Cod. Dalec. *marina frigida*.—4 Ita ex codd.
Harduinus et recentt. *facit. Siccantes ne liquefaciant* Gronov. et vulgg. *lique-
fat* Vet. Dalec.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3.
et recentt. *medicis* Gronov. et vulgg.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum
edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *reddendas* Gronov. et vulgg.

NOTE

^a *Inter venenata mella*] Quæ in eo-
dem Ponti situ nascuntur, ut dictum
est cap. 44. et 45.

^b *Deinde Crotica*] Diosc. loc. cit.

^c *De qua diximus*] Lib. XI. c. 6.

^d *Punica fit*] Hunc fere modum
candidissimæ ceræ concinnanda tra-
dit Diosc. loc. cit.

^e *Inde lingulis*] Ita Mss. sive, ut
editi, *lingulis*, hoc est, cochlearibus.

^f *Parietumque*] Ad tutelam pictu-
ræ, qua parietes, clypeosque, et ar-
ma reliqua ornabant, quasi enjunctam
tectorii vice, ceræ tenuissimæ crus-
tam coriumve inducere, mos veterum
fuit, nunc antiquatus.

sit: tanta est ciborum ex herbis abundantia. In Italia paucissimas novimus, fraga, tamnum,¹ ruscum,² batin¹ marinam, batin hortensiam,³ quam aliqui asparagum Gallicum vocant. Præter has pastinacam^m pratensem, lupum^a salictarium, eaque verius oblectamenta, quam cibos.

LI. In Ægypto nobilissima est colocasia,^a quam cyamon aliqui^b vocant. Hanc e Nilo metunt, caule, cum coctus est, araneoso^c in mandendo: thyrsos autem, qui inter folia

CAP. L. 1 Ita codd. Harduini, Laet, et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *tamum* Vet. Dalec. et Turneb. *thamnum* Salmas. *tamum* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *battin hortensiam* Chiffi. *batin hortensianam* Gronov. et edd. vett.

NOTE

¹ *Tamnum*] Ita Mss. omnes, Reg. Colb. Th. Chiffi. tum hoc loco, tum in Indice: non *tamum*, ut editi. Vitis sylvestris Dodonæi est, p. 396. Vitis nigra Matthioli, pag. 1265. cujus fructus uva taminia appellatur. Hæc Martio mense mittit asparagos seu prima germina: quæ digesta in fasciculis venalia circumferunt, et asparagorum more decocta mandunt.

² *Ruscum*] Seu myrtum sylvestrem, cujus cauliculi quoque incipientes asparagorum modo in cibo sumuntur, ut dicemus XXIII. 83.

¹ *Batin*] De ea dicemus XXVI. 50.

^m *Pastinacam*] Gallicam, opinor, cui *carote* nomen vulgus affinxit, ut diximus XIX. 27.

^a *Lupum*] Lupulum officinæ passim vocant, lupumque salictarium: Galli, *de Houblon*. Pingitur a Dodonæo p. 404. Asparagi, seu primi turiones, qui vere erumpunt, mitiores sunt, et in edulia recipiuntur.

^a *Colocasia*] Quam in Ægypto colocasiam videre Bellonius, et Prosper Alpinus, et ab incolis *Culcas* appellari tradunt, radicem prædulci, edulique, non a Pliniana modo descriptione discrepat, sed alterius plane formæ est, quam qualem esse dixere

Herodotus, Theophrastus, Dioscorides, alique. Vide Bellonium Observ. II. 19. Alpinum de Plantis Ægypti c. 33. p. 102. Oñsium Hist. Rar. Plant. IV. 50. ex quibus multa Salmasius in suum prægrande volumen Plinianarum Exercit. transtulit, pag. 972. et seqq. Sed neque arum Ægyptium est colocasium istud, seu *Culcas* hodiernum, quanquam ita Salmasio visum est, pag. 975. ut conferenti ea quæ de aro dicta sunt XIX. 30. cum icone colocasiæ a prædictis auctoribus delineata, constabit.

^b *Cyamon* aliqui] *Κόμων*, fabam. Sed unde isti hanc colocasiæ appellationem affinxerint, unde hæc nata appellatio, incertum. Hodierna Ægypti colocasia, et fructu, et flore, et caule, atque adeo similitudine fabæ omni caret. Cave enim fabam Ægyptiam intelligi hic putes, quæ a colocasia diversissima est, uti ex illius descriptione liquet, quam Plinius affert XVIII. 30.

^c *Araneoso*] Hoc est, caule filis minutis, cujusmodi aranea sunt, fibrisque nervoso. Diphilus Siphnius apud Athen. lib. III. p. 73. fabæ quoque Ægyptiæ radicem (quam et *κολοκασσος* quidam imperite dixere) *ἐριδάριον*

emicat, spectabili: foliis latissimis, si¹ arboreis comparentur, ad similitudinem eorum quæ personata in nostris amnibus^{2d} vocamus. Adeoque Nili sui dotibus gaudent, ut implexis colocasiæ foliis in variam speciem vasorum, potare gratissimum habeant. Seritur jam³ hæc in Italia.

LII. In Ægypto proxima auctoritas cichorio⁴ est, quam diximus intubum erraticum. Nascitur⁵ post Vergilias. Floret⁶ particulatim. Radix ei lenta,⁷ quare etiam ad vincula utuntur illa. Anthalium⁸ longius⁹ a flumine nas-

CAP. LI. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *latissimis etiam si* Gronov. et vulgg.—2 'In Mss. Reg. Colb. Thuan. et Editione principe, in *nostris manibus*. Inde emendandum videtur, in *nostris manibus*, ut jam monuit eruditus Harduinus. Certe personata non nascitur in amnibus.' Brotier.

CAP. LII. 1 Rami ei lenti, &c. illis. *Malinathalla* margo edd. Dalec. et Gro-

NOTÆ

ait esse, hoc est, *lanosam*. Idem de colocasiæ caule Martialis XIII. 57. cuius lemma, 'Colocasia: 'Niliacum ridebis olus, lanasque sequaces, Improba cum morsu fila manuque trahes.' Et VIII. 33. 'Lenta minus gracilli crescent colocasia filo.'

⁴ *Quæ personata in nostris amnibus*] Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Th. &c. *quæ personata in nostris manibus*. Forte, *manibus* rectius. Nam personata, de qua XXV. 68. in amnibus non nascitur. Salmasius p. 970. legit, *quæ per se nata in nostris amnibus notamus*, sed nec scriptis secundis, in quibus *vocamus* legitur: nec oratione satis perspicua: quid enim illud est *per se nata*? Quin statim Nymphæam dicebat, quam probe norat, quam prolixè describit XXV. 37. si Nymphæam, ut Salmasius putat, intellexit?

³ *Seritur jam*] Ipsa colocasia Ægyptiaca, etsi peregrina, alienique cæli ac soli, serebatur olim in Italia. Testis Maro in Ecl. IV. 40. 'Mixtaque ridenti colocasia fundet acantho.' Dicit inter acanthos, notissi-

mam tñm in hortis herbam colocasia quoque sponte sua nascitura passim, quæ peregrina erat herba. Est et alia vulgaris colocasia, quam Palladius describit in Februario, tit. 24.

¹ *In Ægypto.... cichoris*] De quo diximus XIX. 40. et XX. 29.

⁵ *Nascitur*] Theophr. Hist. VII. 10.

⁶ *Floret*] Theophr. loc. cit.

⁷ *Radix ei lenta*] De caule id prædixit Theophr. 'Ὁ δὲ τοῦ κυχρίου καυλὸς μέγας.... ἐπὶ δὲ γλιστρὸς καὶ διασπέρτος διὰ καὶ δεσμῶν χράσται.

⁸ *Anthalium longius*] In locis arenosis, inquit Theophrastus Hist. IV. 10. haud procul a flumine: 'Ἐν δὲ τοῖς ἀμμώδεσι χωρίοις, ἃ ὄντων ἐν πόρῳ τοῦ ποταμοῦ, φέεται κατὰ γῆς ἡ καλεῖται Μαλινθαδέλλα. Anthalium, ex ἀνὰ et θάλλω, *regemino*: quam vim habet et Theophrastea vox *μαλινθαδέλλα*, ex μάλα, *valde*, et ἀναθάλλω, *regemino*. Iisdem notis delineatur a scriptore Græco: *Ἀντρογγύλον τῷ σχήματι, μέγεθος δὲ ἥλικον μέσκιλον, ἀπὸ ῥηνον δὲ, ἑβραιοὺς φύλλα ἀφίησιν ἀπ' αὐτοῦ ἵμοια κυνέωφ.*

citur, mespili magnitudine et rotunditate, sine nucleo, sine cortice, folio cyperi. Mandunt igni^k paratum:^a mandunt et oetum,^l cui pauca folia minimaque, verum radix magna. Arachidna^m quidem et aracos,³ cum habent radices ramosas ac multiplices, nec folium, nec herbam ullam, aut quicquam aliud supra terram habent. Reliqua vulgariumⁿ in cibis apud eos herbarum nomina, candryala,^{4o} hypochœris,^p et caucalis, anthriscum,^q scandix,^r quæ^s ab aliis tragopogon vocatur, foliis croco simillimis: parthenium,^t strychnum, corchorus, et equinoctio^t nascentes, aphace,

~~~~~

nov. e Theophr. Mox, *laud procul* ibid. pro *longius*.—2 Chiff. *igne comparatum*.—3 *Arachidna quidem et Arachoeides* margini edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—4 Ita codd. Regg. Brot. et al. ap. Harduin. *candrylla* edd. vett. et Gronov. *condrilla* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 *Margo*

NOTE

^k *Mandunt igni*] Theophr. *ἐφ' οὖν ἐν βρύτῳ, decoquant in bryto*, quod positionis genus est ex hordeo, inquit Athenæus lib. x. p. 446. aut ex radicibus, ut Hellanicus *ἐκ κτίσεων*.

^l *Et oetum*] Theophr. Hist. *Ὀμαλὸς δὲ καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον οὐλίαν*. Hesychius: *Οὐλίαν, τὸ ἐν ἰστίῳ οἶτον*.

^m *Arachidna*] Theophr. loco proxime cit. de *ἀραχίδων* et *ἀράκων* habet plane paria. Herbarum hoc nomen ignotum.

ⁿ *Reliqua vulgarium*] Hæc ex eodem Theophr. Hist. vii. 7.

^o *Candryala* [*condrilla*] *Κανδρύλλα* Diosc. ii. 161. Apud Theophr. loc. cit. *κανδρύαλα*, pro *κανδρύαλα*. Nam Mss. Pliniani omnes tam hoc loco, tum in Indice, Reg. Colb. Th. habent *candryala*. Herba est cichorio similis, ob idque καὶ *αἰχέριον* καὶ *σερίδα* quidam vocarunt, teste Diosc. et agrestis intybi genus esse dixerunt, inquit Orbasii interpres lib. xi. fol. 201.

^p *Hypochæris*] *ὑποχάρεις, καυκαλὶς*, Theophr. loc. cit.

^q *Anthriscum*] Vitiose legitur apud Theophr. *ἐθουσιανόν*. Hesychius: *ἄνθρισκον, λάχανον ἔχον ἄνθος ἐς ἄνθος*. Anctor Etymolog. *Ἀνθρίσκον, ἔργον λάχανα τὰ παραπλήσια ἀνθήσους*. Folio hæc similitudo constat, non umbella, aut semine.

^r *Scandix*] Theophr. Hist. vii. 8. *Σκάνδαξ*. Et c. 7. *Κόμη, ἣν τραγοπέγωνα καλοῦσιν, ὃ τὴν μὲν ῥίζαν ἔχει μακρὰν καὶ γλυκείαν, τὰ δὲ φύλλα τῇ κρόκῃ ὅμοια, κ. τ. λ.*

^s *Parthenium*] *Παρθένιον, σπύρχνον, κόρχορος*, Theophr. Hist. vii. 7.

^t *Et equinoctio*] Primis post æquinoctium imbribus germinationem fieri *ἀράκας*, καὶ τοῦ *κένωτος*, scribit Theophrast. Hist. vii. 8. ubi *κένωτος* Turnebus ait legendum. In Mss. Reg. 2. Colb. Th. Chiff. tum hoc loco, tum in Indice, *acypos*. Tamen iidem inferius c. 101. *αἰκίον* vocant. Et Reg. 1. qui codex est optimæ notæ, hoc loco sic habet: *αφάκε, αἰκίον, ἐπιπέτρον, vocant, &c.* In eo Theophrasti loco *ἐκινώσους* legit Salmasius, in Solin. p. 1292. Sed diversam echino-

acinos:⁶ epipetron^a vocant, quæ nunquam floret. At e contrario^v aphace subinde marcescente flore emittit alium, tota hyeme, totoque vere, usque in æstatem.

LIII. Multas præterea ignobiles habent:^a sed maxime celebrant cnicon^b Italiæ ignotam, ipsis autem oleo, non cibo, gratam. Hoc faciunt^c e semine ejus. Differentia prima, sylvestris et sativæ. Sylvestrium duæ species: una mitior est,^d simili caule, tamen rigido:¹ itaque et colu^f antiquæ mulieres utebantur ex illis: quare quidam atractylida² vocant. Semen ejus^b candidum^a et grande, ama-

*****

edd. Dalec. et Gronov. *scandix, et come, quæ*, e Diosc.—6¹ Ita codd. Regg. et Editio princeps. *Brotier. et æquinoclio nascens aphace, acinos* Gronov. et al. vett. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et ab æquinoclio nascens aphace achinopos* Chiff. Mox, *quam epipetron vocant* Gronov. et al. ante Harduin. *et quam epipetron vocant* Dalec.

CAP. LIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *rectiore*, e Theophr.—2 Ibid.

NOTÆ

poda ab acino puto. Aphace hæc Theophrastea ex olerum genere est, et intubaceorum, soli Ægypto cognita. De acino dicemus c. 101. ubi de cognatarum simul herbarum, batis, colocasie, anthalii, strychni, corchori, medicinis agetur.

^a Epipetron] Theophr. Hist. VII. 8. *Ἐπιπετρον δὲ καὶ ὁλοὺς ἀναρθεῖ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίπετρον*. Meminere hujus et alii: Arist. de Part. Anim. IV. 6. Galenus Meth. Med. IV. 5. Hesychius, aliique.

^v At e contrario] Theophr. Hist. VII. 8. et 11. totidem verbis.

^a Multas præterea . . . habent] Ægyptii nimirum.

^b Cnicon] De qua Theophr. Hist. VI. 4. *τῆς κνήκου δύο γένη, κ. τ. λ.* Alii *κνήκου* scribunt, Galenus, Aristoteles, ceteri, præter Hesychium. Cnicus sativus, seu Carthamum officinarum a Clusio pingitur, lib. V. p. 162. cnici vulgaris nomine. In horto Regio vidimus. Galli vocant, *Saffran bastard, ou Graine de Perre-*

quet.

^c Hoc faciunt] Oleum videlicet.

^d Una mitior est] Atractylis ea est, a Dodonæo delineata, pag. 724. et a Lobelio in Observ. p. 488. Græcis *ἀτρακτύλλης* et *κνήκος ἀγρία*, ut Aëtio, Hesychio, et Galeno de Fac. Simp. Med. lib. VI. p. 161. Cnico, sativum scilicet, similem dicit Diosc. III. 140. Visa a nobis in horto Regio.

¹ Tamen rigido] Hoc est, erecto, sive rectiore: *εὐθουκαλύτερον* dixit Theophrastus.

^f Itaque et colu] Theophr. loc. cit. *Διὸ καὶ πρὶος ἵνα καὶ τῶν ἀρχαίων ἐχρῶντο γυναικῶν*. Πήριον et ἀτρακτος colum interdum sonant.

² Atractylida] Scholiastes Theocriti ad Idyll. IV. 52. *Ἀτρακτύλλης, εἶδος βοτάνης, ἣ ἀκάνθης, εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ τὰς ἀγροικῶν γυναικῶν ἀτράκτους ποιεῖν ἐξ αὐτῶν*.

^a Semen ejus] Fractus: *κατὰ δὲ ἔχει μέλας καὶ μέγας, καὶ πυρρὸν*. Theophr. Hist. VI. 4. verius.

rum. Altera hirsutior,¹ torosiore² caule, et qui pæne humi³ serpat,³ minuto semine. Aculeatarum¹ generis hæc est: quoniam distinguenda sunt et genera.

LIV. Ergo quædam herbarum spinosæ sunt, quædam sine spinis. Spinosarum multæ species. In totum spina^m est asparagus, scorpio:^a nullum enim folium habet. Quædam spinosa, foliata¹ sunt, ut carduus, eryngion, glycyrrhiza,² urtica. Iis enim omnibus foliis inest aculeata mordacitas. Aliqua et secundum^q spinam habent folium, ut tribulus, et ononis. Quædam in folio^r habent et in caule, ut pheos,³ quod aliqui stœben appellavere. Hippophaës⁴ spinis geniculatum: tribulo proprietas,⁴ quod et fructum spinosum habet.

ex eodem, nigrum.—3 Ibid. ex eodem, procumbat.

CAP. LIV. 1 Vet. Dalec. *spinoso folio*.—2 Ita codd. Harduin et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *glycyrrhizon* edd. vet. et Gronov.—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ut *phleos* Gronov. et vulg.—4 Gronov. et al. ante Harduin. *tributa proprietas*.

NOTÆ

¹ *Altera hirsutior*] Altera Dodonæi Atractylis, seu Carduus benedictus, p. 725. a Lobelio item delineatus, p. 484. Chardon bénit.

² *Torosiore*] Crassiore, pinguiore.

³ *Et qui pæne humi*] Theophr. loc. cit. *πρὸς τινὰ παρυδάκαντος*.

⁴ *Aculeatarum*] Theophr. Hist. vi. 3. καὶ ὁ κνήκος τὴν γὰρ φύσιν ἀκαυθόην ἔχει. Sic etiam Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vi. p. 161.

^a *In totum spina*] Quæ tantum spinas pro foliis habent, simpliciter ἀκάανθας vocat Theophr. Hist. vi. 1. τὰ μὲν ἅπλως εἰσιν ἀκάανθα, καθάπερ ἀσπράγος καὶ σκόρπιος οὐδὲ γὰρ ἔχουσι φύλλον οὐδὲν παρὰ τὴν ἑκάνθαν. Quod iterum c. 3. repetit. De Ravennate asparago Martialis xiii. 21. 'Mollis in æquorea quæ crevit spina Raven-na.'

^o *Scorpio*] De eo dicemus xxii. 17.

^o *Quædam spinosa, foliata*] Hoc est, quædam folia habent spinis aculeata: φυλλάκανθα ea vocantur a Theo-

phrast. Hist. vi. 3. adducente σκόλον μὲν cardium in exemplum: ἡρόγγιον et κνήκον, cap. 1.

^p *Glycyrrhiza*] Vide quæ de ea dicturi sumus xxii. 10.

^q *Aliqua et secundum*] Theophr. Hist. vi. 3. παρὰ τὴν ἑκάνθαν ἔχοντα φύλλον, juxta aculeum folium gerunt.

^r *Quædam in folio*] Theophr. loc. cit. 'Ὁ τε φλέως, καὶ ὁ τρίβολος, καὶ ἡ πάπυρις, ἴδιον ἔχει, τὸ μὴ μόνον τὴν ἐκ τῶν καυλῶν ἑκάνθαν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ φύλλον ἐπακαυθίζον. Phleos, tribulus, asparagisque, peculiare hoc habent, ut non solum caulem aculeatum, sed etiam folium hispidum habeant. Et cap. 1. ἡ ὄνυξις, καὶ ὁ τρίβολος, καὶ ὁ φλέως, ὃ δὲ τινες καλοῦσι στολίσην.

^s *Ut pheos*] Ita libri omnes, etiam Mss. tum hoc loco, tum in Indice. Theophrasto nihilominus, φλέως. Sed eidem Hist. vi. 5. ἰππόφωες, quæ et ipsæ στολίσην nuncupatur.

^t *Hippophaës*] In Mss. *hippophæes*.

LV. Ex omnibus his generibus urtica^a maxime noscitur, acetabulis^b in flore purpuream lanuginem fundentibus, sæpe altior binis cubitis. Plures ejus differentiae: sylvestris, quam et foeminam vocant: mitiorque.^c Et in sylvestri, quæ dicitur canina,^d acrior, caule quoque mordaci, fimbriatis foliis. Quæ vero etiam odorem fundit, Hercalea vocatur. Semen omnibus copiosum, nigrum. Mirum sine ullis spinarum aculeis lanuginem ipsam esse noxiam, et tactu tantum leni pruritum, pusulasque^e confestim adusto similes existere. Notum est et remedium olei. Sed mordacitas non protinus cum ipsa herba gignitur, nec nisi Solibus roborata. Incipiens quidem ipsa nasci vere, non ingrato, multis etiam religioso in cibo est, ad pellendos totius anni morbos. Sylvestrium quoque radix omnem carnem teneriorem facit, simulque cocta innoxia est. Mor-

~~~~~

CAP. LV. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quam foeminam vocant, mitior* Gronov. et vulg.—2^a Ita cod. Reg. 2.^a *Brotet.* Ita quoque Cornarius et cod. Chiff. *quæ dicitur canis* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—3 Cod. Dalec. *pusulas*.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *simul cocta. Quæ innoxia, morem carens* edd. vett. et Gronov. *noxia est* Chiff. *carens* cod. Dalec.

NOTÆ

Græcia, *ὑρτοφύς, ὑρτοφύς, ὑρτοφύς*, et *ὑρτοφύς* promiscue dicitur. Vide XII. 14. et Diosc. in Nothis, pag. 474.

^a *Tribulo proprietas*] Theophrast. Hist. vi. 4. *Ὁ δὲ τριβύλος τῶν ἔχων, ἔδρη περικαρπιδάρβης ὀνν.* Id vero tribulus peculiare habet, quod fructus integumentum spinosum sive aculeatum habet. In Mas. *tribulo* pro *tribulo*.

^b *Urtica*] *De l'Ortie*: cui cognatam minorem novimus, *l'Ortie grisele*.

^c *Acetabulis*] Vasculis quibusdam, quibus semen et lanugo continetur, quæ acetabuli speciem repræsentant.

^d *Quæ dicitur canina* [*canis*] Ita Mas. omnes. Sunt qui *canis* legi malint.

^e *Pusulasque*] Sic libri omnes Mas. non *pusulas*. Celsus v. 26. *Pustularum plura genera sunt.* Nam modo circa totum corpus, partemve, aspre quædam sit similis his pustulis, quæ ex artica, vel ex sudore nascuntur: *ἰσθητὰ* Græci vocant: eaque modo rubent, modo colorem cutis non excedant. Nonnunquam plures similes varis oriuntur, nonnunquam majores pustule, livide, aut pallide, aut nigre, aut aliter naturali colore mutato: subestque his humor. Ubi hæ ruptæ sunt, infra quasi exulcerata caro apparet: *φλέγωνα* Græce nominantur. Fiant vel ex frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis. Gallis, *des pustules, des ampoles, des elevures*.

su carens,⁴ lamium vocatur.⁶ De scorpione dicemus⁷ inter medicas.

LVI. (XVI.) Carduus⁸ et folia et caules spinosæ lanuginis⁹ habet. Item acorna, leucacanthos, chalceos, cnicos,¹⁰ polyacanthos, onopyxos, helixine,¹¹ scolymos. Chamæleon, in foliis non habet aculeos. Est et illa¹² differentia, quod quædam in iis multicaulia ramosaque sunt, ut carduus. Uno autem caule, nec ramosum, cnicos.¹³ Quædam cacumine tantum spinosa sunt, ut eryngium.¹⁴ Quædam æstate¹⁵ florent, ut tetralix, et helixine.¹⁶ Scolymus quoque¹⁷ floret sero et diu. Acorna colore¹⁸ tantum rufo distinguitur, et pinguiore succo. Idem erat¹⁹ atractylis quoque, nisi capdidior esset, et nisi sanguineum²⁰ succum funderet. Qua

CAP. LVI. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Carduus et folio et caule spinosus lanugines* Gronov. et al. vett.—2 Codd. Chiffi. et Turneb. *enecos*.—3 'Ita cod. Reg. 1.' Brotier. *helixine* edd. vett. et Gronov. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ixine* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. 'Vide Lexicon Græco-Latinum in Ἰξίαι, Jac. Cell.' Dalec.—4 Codd. Chiffi. Laet, et Turneb. *enecos*.—5 Margo edd. Dalec.

NOTE

* *Lamium vocatur*] Sive urtica iners, cujus triplex genus a Dodonæo depingitur, p. 185. visum a nobis in horto Regio: *Ortis morte*. Galeopsis est Dioscoridi iv. 96.

⁶ *De scorpione dicemus*] Lib. xxii. c. 17.

⁸ *Carduus*] Theophrasto σπάλυμος est, eadem recensenti, Hist. vi. 2. *σπάλυμος, ἄκορνα, λευκάκανθος, χάλκεος, κήκος, πολυάκανθος, ὀνόφυκος, Ἰξίνη, χαμυαίλιον* πλὴν οὗτος εἰς φυλάκωντος.

¹² *Est et illa*] Hæc e Theophrasto, loc. cit. sed mutilum scriptoris Græci locum ante nos alii agnovere.

¹⁴ *Ut eryngium*] Mss. ut *erynge*. Theophrast. non eryngium in exemplum offert, sed rutrum, herbam incognitam: loc. cit. *Ἐνια δὲ ἄνωθεν ἔχει ἐξ ἄρου (ἀροφίστου), καθάπερ τὸ ῥύτρον*. Eryngium campestre pingit Dodonæus, p. 718. Nos Chardon Roland

dicimus.

¹⁵ *Quædam æstate*] Theophr. Hist. vi. 3. *Ἐνια δὲ καὶ τοῦ θερούς, ὥσπερ ἡ τετραλάξ ἐπὶ τινὲν καλουμένη, καὶ ἡ Ἰξίνη*.

¹⁷ *Scolymus quoque*] Theophr. loc. cit. *Εὐδάνθης γὰρ ὁ σπάλυμος, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον*.

¹⁸ *Acorna colore*] Theophr. Hist. vi. 4. Acorna, inquit, quoad figuram cnico sativo simillis est, colore flavicantis, succo pinguis: *Ἡ δ' ἄκορνα προσεμφερής, ὅς ἀπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν πρὸς οὐν τῇ κτήνι τῇ ἡμέρᾳ· χρῶμα δ' ἐπίξανθον ἔχει, καὶ λεπτόν χέλον*. Heyschius: *Ἀκορνὰ, ἀκωνόιδες φυτὸν*. In Illyrico reperiri scribit Anguillara par. viii. p. 146.

¹⁹ *Idem erat*] Sic Virgilius, 'Laurus erat.' Similis esset, inquit, acornæ atractylis, nisi candore antecelleret. Et hoc a Theophr. Hist. vi. 4.

²⁰ *Et nisi sanguineum*] Theophr.

de causa^o phonos vocatur a quibusdam, odore etiam gravis,⁶ sero maturescente semine, nec ante autumnum: quamquam id de omnibus spinosis dici potest. Verum omnia hæc et semine et radice nasci possunt. Scolymus carduorum generis ab iis distat, quod radix ejus vescendo est decocta.^p Mirum, quod sine^q intervallo tota æstate aliud floret in eo genere, aliud concipit, aliud parturit. Aculei arescente folio desinunt pungere. Helixine rara^r visu est, neque in omnibus terris: est a radice foliosa,⁷ ex aqua media veluti malum extuberat, contactum sua fronde. Hujus vertex summus lacrymam continet jucundi saporis, acanthicen^t mastichen appellatam.

LVII. Et cactus^u quoque in Sicilia tantum nascitur, suæ

et Gronov. ixine, e Theophr. Mox, Scolymos Chiff.—6 Vet. Dalec. gravi.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. Ixine non rara visu est, æque in omnibus terris nascitur, a radice foliosa. Theophr. etiam Ixine. Gronov. et al. ante Harduin, neque in omnibus terris est, radice foliosa.

NOTE

loc. cit. ait decerpta folia, et carni admota, sanguineum succum effundere, αμαράνη ποιεῖ τὸν χυλὸν, τῇ σαρκὶ προσφερόμενον. Idcirco et ἀνδρόσαιμον dictam a veteribus scribit Aëtius l. i.

^o Qua de causa] Theophr. loc. cit. Διὸ καὶ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἑκάνθαν ταύτην. Est enim φόνος Græcis sanguis effusus.

^p Vescendo est decocta] Etiam et cruda, τὴν βίξαν ὑδάτιμον ἔχει καὶ ἐφθὴν, καὶ ὥμην, inquit Theophr. De hoc scolymo diximus xx. 99. Non est is sane articactus noster: quis enim radicem hujus edulem dixit?

^q Mirum, quod sine] Theophr. loc. cit.

^r Helixine [helixine] rara] Quæ Theophrasto ἑλίση dicitur, ubique Plinio helixine est: Ἡ ἑλίση, inquit ille, οὐ φέρεται πολλαχού. Contra permutatis vocibus, ut facere vulgus solet, quæ helixine ab omnibus sive perdicium appellatur, eadem ixine agria ab

Apuleio nominatur, c. 81. Diversa hæc porro ab ea de qua dicemus lib. seq. c. 19.

^u A radice foliosa] Theophr. loc. cit. Ῥιζόφυλλον δὲ ἐστίν· ἀπὸ δὲ τῆς βίξης μέσης ὁ σπινερματικὸς ἑκάνθος ἐκτεταμένος, ὥστερ' ἄλλον εἰς μέλα ἐπικεκρυμμένον ἐπὶ τῶν φύλλων.

^t Acanthicen] Ἀκανθικὴν μαστίχην, quasi spinalem masticham, inquit Gaza.

^u Et cactus] Ad verbum excerpta hæc a Theophr. Hist. vi. 4. quæ transcripsit etiam Athenæus lib. ii. p. 79. Ἡ δὲ κάκτος καλουμένη περὶ Σικελίαν μέσον, κ. τ. λ. In Indice, Ectacus, sive cactus. Forte idem cum cinara, seu articacto nostro, cujus edulis est globus foliorum cum stipitis medulla summa, uti indicavimus libro sup. cap. 99. Phanias quoque apud Athen. loc. cit. peculiarem Siciliæ cactum facit: κάκτος Σικελική. In Græcia reperiri Theophrastus negat.

proprietas et ipse: in terra¹ serpunt caules, a radice emissi, lato folio et spinoso. Caules vocant² cactos: nec fastidiunt in cibis, inveteratos quoque. Unum caulem³ rectum habent, quem vocant pternica, ejusdem suavitatis, sed vetustatis⁴ impatientem. Semen ei⁵ lanuginis, quam⁶ pappon vocant: quo detracto et cortice, teneritas similis cerebro palmæ est: vocant ascalian.⁷

LVIII. Tribulus non nisi⁸ in palustribus nascitur, dira res alibi, juxta⁹ Nilum et Strymonem amnes excipitur in cibis, inclinatus in vadum, folio ad effigiem ulmi, pediculo longo. At in reliquo¹⁰ orbe genera duo: uni cicerculæ¹¹ folia, alteri aculeata.¹² Hic et serius¹³ floret,¹⁴ magisque septa obsidet villarum. Semen ei¹⁵ rotundius, nigrum, in siliqua: alteri arenaceum.¹⁶ Spinorum etiamnum aliud genus anonis.¹⁷ In ramis enim spinas habet, apposito¹⁸

CAP. LVII. 1 Ita ex codd. Hardinnus et recentt. et ipsa, cujus in terra Gronov. et al. vett.—2 *Alium præterea caulem* Dalec.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *lanugine obvolutum quam*, e Theophr. *quam* deest in Vet. Dalec.

CAP. LVIII. 1 Vet. Dalec. *alibi*. Juxta; alii vett. ap. Dalec. *alicubi*. Juxta. Mox, Vet. Dalec. *amnes recipitur in cibos, inclinatur*.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ciceria*, e Theophr.—3 Ibid. ex eodem, *germinat*.—4 Gronov. *arenaceum*.—5 Ita codd. Regg. et Editio princeps. *Brotier. ononis* Gronov. al. vett. Hardnin. 1. 2. 3. Millier. Bipont. et Franz.—6 Margo edd. Dalec. et

NOTÆ

¹ *Caules vocant*] Theophr. loc. cit. cactos vocari similiter tradit, in cibis gratos, si decorticentur, nonnihil subamaros, muria condiri et inveterari.

² *Unum caulem*] Theophr. *Ἐτερον δὲ καυλὸν ἔρθον ἀφίησιν, ὃν καλοῦσι πτέρυκα*.

³ *Vetustatis*] Qui sale, ut ceteri, condiri nequeat.

⁴ *Semen ei*] Hæc Theophr. ad verbum, loc. cit.

⁵ *Vocant ascalian*] Theophr. *καλοῦσι δὲ αὐτὸ ἀσκαλίαν*.

⁶ *Tribulus non nisi*] Hæc tribuli patris descriptio petita est e Theophr. Hist. IV. 11. *Ὁ δὲ τριβόλος αὐτὸς ἐν τῷ ὄρει νεβίς ἐστι βυθόν τὸ δὲ φύλλον ἐστὶ πλάτῃ, προσεμφερὲς τῷ τῆς πελάγας, μίσ-*

Delph. et Var. Clus.

χον δὲ ἔχει σφόδρα μακρόν.

⁷ *At in reliquo*] Hæc deinceps e Theophr. Hist. VI. 5.

⁸ *Uni cicerculæ*] Hoc est, ciceris exigui, ut diximus XIX. 61. Theophr. loc. cit. *τὸ μὲν γὰρ ἔχει φύλλον ἑρεβινθίδες*. Tribulus terrestris est Clusii, Rarior. Plantar. I. VI. p. 141. et Dodonæi c. 547.

⁹ *Alteri aculeata*] Quem idcirco *φυλλόκακθον* vocat. Magnam hic habet affinitatem cum tribulo Dioscoridis IV. 15.

¹⁰ *Hic et serius*] Theophr. loc. cit. Diosc. item loc. cit.

¹¹ *Semen ei*] Theophr. loc. cit.

¹² *Alteri arenaceum*] *σησαμίδες* dixit Theophr. *sesamæ vicinum*. Est fortas-

Plinius.

9 X

folio¹ rutæ simili, toto caule foliata⁷ in modum coronæ: sequitur a frugibus,^j aratro inimica,⁸ vivaxque præcipue.^k

LIX. Aculeatarum caules aliquarum per terram serpunt,^l ut ejus quam coronopum^m vocant. E diverso stant,ⁿ anchusa inficiendo ligno cerisque¹ radice apta, et e mitioribus anthemis,^o et phyllanthes,^a et anemone, et aphace. Caule foliato^p est et crepis, et lotos.³

Gronov. *appositas*, e Theophr.—7 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *foliatum* Gronov. et vulgg.—8 Cod. Dalec. *secur aratro, frugibus inimica*; Turneb. et Chiffi. *Sequitur aratro, frugibus inimica*.

CAP. LIX. 1 'Ms. *ceterisque*; sed nil mutandum ostendit ult. cap. hujus libri.' Dalec.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *aphyllantes*, e Theophr.—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *crepis* et *apate* Gronov. et vulgg. 'Apud

NOTÆ

ais ei tribulo, ob formam *σησαμῶδες*, ob duritiam idem *ἀμυῶδες*.

^b *Spinosorum* ... *anomis* [*ononis*] Græcis *δνωρίς*, de qua quæ hic referuntur, hansta e Theophr. sunt, Hist. vi. 5. Dioscoridi iii. 21. 'Ανωρίς, οἱ δὲ δνωρίς καλοῦσι. Herbariis nunc *Resta bovis*, *Arrête-bœuf*, quod in opere boves subinde sistat, nominatur: frustra negante Anguillara par. viii. p. 147. Delineatur a Dodonæo, p. 781.

¹ *Apposito folio*] Appositumque spinis folium habet rutæ simile, *ἔστι πτορθάκανθον, ... φύλλον ἔχει πηγανῶδες, παραπεφυκὸς παρ' ὅλον τὸν καυλὸν, ὥστερ στεφάνου τὴν ὅλην εἶναι μορφήν διαλαμβανομένην ἐπ' ἀλλήλων. Ramis aculeigera est, ... folio ruta similis, sed per totum apposito caulem, ut veluti coronam ex intercallis tota species representet.*

^j *Sequitur a frugibus*] Post fruges in segetibus atque cultis sponte nascitur, &c. Theophr. loc. cit.

^k *Vivaxque præcipue*] Theophr. loc. cit. Καὶ ἐν δυσάλεστος, difficile tota evellitur, excinditurve.

^l *Per terram serpunt*] Hoc est, ut ipse ait xviii. 10. earum canles sparguntur per terram, si non habeant ad-

miniculum, ut pisa. Hæc alio e fonte Plinius, quam e Theophrasto.

^m *Coronopum*] Diosc. ii. 158. Κορώνηπος πρόμηκες βοτάνιον κατὰ τοῦ ἐδάφους ἐστρωμένον, herbula hunc strata. Ea est, quam nostri Cornu Cervi vocant, *Cornu de Cerv*, ut placere video Scaligero, in lib. ii. Theophr. de Causis Plant. cap. 8. p. 117. aliisque omnibus. • Pingitur a Dodonæo, p. 110. In multis Italiæ locis *Herba stella* dici auctor est Anguillara par. 7. p. 115.

ⁿ *E diverso stant*] Per terram non serpit istarum caulis, anchusæ, anthemidis, &c. De anchusa dicetur libro seq. c. 23.

^o *Anthemis*] Græcis, ἀνθεμῖς, φυλλανθὺς, ἀφάκη. De anthemide, libro seq. c. 26. φυλλανθὺς Gaza frondifloram reddidit: Jacea nigra Dodonæi est p. 124. 'Αφάκη esse eam, quam rura nostra agrestem viciam vocant, scribit Ruellius lib. ii. p. 395. 'Ανεμῶνη, ob floris præstantiam et pulchritudinem passiflorem appellari, *Passifleur*, p. 428. Diversa hæc ab aphace intubacea est, de qua superius cap. 52.

^p *Caule foliato*] Vide Notas et E-

LX. *Differentia*⁹ foliorum et hic quæ in arboribus, brevitate pediculi ac longitudine, angustis ipsius folii, amplitudine, angulis, incisuris, odore, flore. *Diuturnior*^r hic quibusdam per partes florentibus, ut ocimo, heliotropio, aphacæ, onochili.¹ Multis inter hæc^a æterna folia, sicut quibusdam arborum, imprimisque heliotropio, adianto, polio.²

LXI. (XVII.) Aliud rursus^t spicatarum genus, ex quo est cynops,¹ alopecuros,^v stelephuros, (quam quidam orygem² vocant, alii plantaginem, de qua plura dicemus³ inter medicas,) thryallis.^w Ex iis alopecuros spicam habet mollem, et lanuginem densam, non dissimilem vulpium caudis, unde ei et nomen. Proxima est ei^x et⁴ stelephu-

Theophr. Hist. Plant. lib. VII. legitur quidem, *κηρίς, ἀνάρη*, sed legendum, *κηρίς, ἀφάκη*. Vide Lexicon J. C. Dalec.

CAP. LX. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *onochite* Chiffi. *onochili* Diosc. *onochilæ* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *heliotropio*, *polio*, *adantho* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. *heliotropio*, *adantho*. Aliud, &c. Gronov. et vulgg.

CAP. LXI. 1 Ita Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. ex quo *cynops* Franz. Mox, Dalec. *stelephuros* et *plantago*, quam quidam *oryga* vocant, de qua, &c. e Theophr. correcto, Hist. VII. 10.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *oryga* Gronov. et vulgg.—3 Cod. Dalec. *infra dicemus*.—4 Proxima est et Chiffi.—5 Vet. Dalec. *germinant*.

NOTE

mend. num. 11. *Crepis* inter ignotas herbas censetur.

⁹ *Differentia*] Theophr. Hist. VII. 9.

^r *Diuturnior*] Theophr. loc. cit. de *ἐκίμω*, *ἡλιοτρόπιω*, *κίχωρῳ*. De *ἀφάκη*, et *ὄνοχειλῳ*, c. 10.

^a *Multis inter hæc*] Ex Theophr. Hist. VII. 10. *Ἀειφύλλα τῶν τοιοῦτων ἔστιν ἕνα, καθάπερ τὸ πόλιον, καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον, καὶ τὸ ἀβλαντον.*

^t *Aliud rursus*] Theophrasto, loc. cit. *Σταχυδόη μὲν οὖν ἔστι, ὃ τε χήρων (alii κένωψ) ὑπὸ τινων καλούμενος, τελείους ἔχων ἰδέας ἐν ἑαυτῇ· καὶ ὁ ἄλλω πέκυρος, καὶ ὁ στελέφυρος, ὅτ' ἐνίαν δὲ ἀρνόγλασσον, τῶν δὲ ὀρυγῆ καλούμενος. Παρόμοιον δὲ τούτῳ τρόπον τινὰ καὶ ἡ θρυαλλίς.*

¹ *Cynops*] In Mss. *stanyops*. In Indice, *stanyopos*. Theophrasti codices hac parte vitiiati. Quia sub eo nomine ignota est hæc herba nobis, auspiciato nihil geri potest.

^v *Alopecuros*] Quasi caudam vulpinam dixeris, *Queue de renard*. Pingitur a Dodonæo, pag. 532. Rura caudati frumenti nomine norunt.

^w *Thryallis*] Hæc *θρυαλλίς* spicata, omnino pimpinella sanguisorba Dodonæi est, pag. 105. *La Pimpinelle*.

^x *Proxima est ei*] Theophr. loc. cit. *Ὅμοιος δὲ τούτῳ καὶ ὁ στελέφυρος· πλὴν οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἀνθεῖ κατὰ μέρος, ἀλλὰ δι' ὅλου τοῦ στάχυος, ὥσπερ ὁ πυρός, Ἡμεῖς plantago similis est, nisi quod florem non quemadmodum illa particulatim*

ros, nisi quod illa particulatim floret. Cichorion, et similia, circa terram folia habent, germinantibus⁵ ab radice post Vergilias.⁷

LXII. Perdicium^a et aliae gentes, quam Ægyptii,¹ edunt: nomen dedit avis, id maxime eruens. Crassas plurimasque habet radices. Item ornithogale,^b caule tenero, candido, semipedali² radice, bulbosa, molli, tribus aut quatuor^c agnatis. Coquitur in pulte.

LXIII. Mirum, loton^d herbam, et ægilopa, non nisi post annum e semine suo nasci. Mira et anthemidis^e natura, quod a summo florere¹ incipit, cum ceteræ omnes, quæ particulatim florent, ab ima sui parte incipient.

LXIV. Notabile et in lappa,^f quæ adhærescit,¹ quoniam in ipsa flos nascitur, non evidens, sed intus occultus, et intra seminat,² velut animalia, quæ in se pariunt. Circa

~~~~~

CAP. LXII. 1 *Perdicio, quam et Æolia gentes, et Ægyptii* Vet. Dalec.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *aequipedali*, e Diosc.

CAP. LXIII. 1 Ita edd. vett. Gronov. Harduin. 1. et Bipont. *florē* cod. Chiff. Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.

CAP. LXIV. 1 Vet. Dalec. *quæ vestibus adhærescit*.—2 Ita codd. Harduini

NOTÆ

edit, sed per totam spicam, tritici modo.

⁷ *Post Vergilias*] Post Vergiliarum exortum, de quo XVIII. 66.

^a *Perdiciū*] Aliunde hoc Plinius quam a Theophrasto, qui de perdicio hoc solum tradit: crassas id habere radices, pluresque quam folia: nomen ei ea re esse, quod perdices ad id se volutent, terramque suffodiant. De hoc perdicio dicitur iterum XXII. 19. Diversum illud a Celsi perdicio, de quo cap. 104. huiusce libri.

^b *Ornithogale*] Hæc totidem verbis Dioscor. II. 174. 'Ὀρνιθόγαλον καυλὸν ἐστὶ, κ. τ. λ. Depingitur a Dodonæo, pag. 321. Est in horto Regio. Tota nasci Italia tradit Anguillara par. VII. pag. 117.

^c *Tribus aut quatuor*] Tribus aut quatuor in cacumine mollibus agna-

tis, seu propaginibus, unde flores prodeunt: 'Ἄνω παραφυδάς ἔχον τρεῖς ἢ τέσσαρας ἀπαλὰς, ἀφ' ὧν ἔκθη, κ. τ. λ. Dioscor. loc. cit. Potest et Plinii locus arcepi de bulbis minoribus, qui majori adnascuntur.

^d *Mirum, loton*] Hoc e Theophr. Hist. VII. 12. καθάπερ τὸν αἰγίλοπιδ φασὶ, καὶ τὸν λατόν. Ægilops bulbi genus est, cuius facta jam superius mentio, XIX. 30.

^e *Mira et anthemidis*] Theophr. Hist. VII. 13.

^f *Notabile et in lappa*] Theophr. Hist. VII. 14. Λαππά, Græcia ἀπαρίνη: nostris, *de la Bardane, du Glouteron*. Contactu vestibus adhærescit, quare φιλάθρηπος ab Ætîo appellatur. A Dodonæo pingitur pag. 38.

¹ *Et intra seminat*] Vide Notas et Emend. num. 12.

Opuntem ¹ *Opuntia* ^h est herba, etiam homini dulcis. *Mirumque* ¹ e folio ejus radicem fieri, ac sic eam nasci.

LXV. *Iasione* ^j unum folium habet, sed ita implicatum, ut plura videantur. *Chondrylla* ^k amara est, et acris in radice succi. ¹ Amara ¹ et aphace, et quæ picris ^m nominatur, et ipsa toto anno florens: nomen ei amaritudo imposuit.

LXVI. *Notabilis* ⁿ et scillæ crocique natura, quod cum omnes herbæ folium primum emittant, mox in caulem rotundentur, in iis caulibus prior intelligitur, ¹ quam folium. Et in croco quidem flos impellitur caule: in scilla vero caulibus exit, deinde flos ex eo emergit. Eademque ter floret, ut diximus, ^o tria tempora arationum ^a ostendens.

~~~~~

et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. et intra seminant Chiffi. intra se germinat Gronov. et vulgg. Mox, quæ intra se pariunt Vet. Dalec.—3 Hæc duo verba, Circa *Opuntem*, non leguntur in cod. Dalec.

CAP. LXV. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. acris in r. succo Gronov. et vulgg.

CAP. LXVI. 1 Vet. Dalec. mox in caulem attollantur, in iis c. p. detegitur; al. vett. ap. Dalec. mox in c. protrudantur, &c. impellitur.—2 Ita codd. Harduini, Chiffi. et Vet. Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et

NOTÆ

^h *Opuntia*] Hanc depictam egregie vide in Eystettensi horto. Habet hæc Theophr. Hist. i. 12.

¹ *Mirumque*] Quod et de ficu. Indica, quæ est in Eystettensi horto, narrant ii qui in eo opere ejus horti plantas αὐτόντως testes descripserunt. De ficu Indica hoc ipsum Plinius admoovit XII. 11. De Euphorbio quoque narrant hodierni Herbarii. Vide Dodon. pag. 375.

^j *Iasione*] Theophr. Hist. i. 21. Ἔνια δὲ μονόφυλλα φύεται, διαγραφὴν ἔχοντα μόνον τῶν πλείωνων, ὥστε τὸ τῆς ἰασίνος. Florem iasiones ait unico constare folio, sed similitudinem plurium foliorum in ambitu ostendere: est enim, ut lilium, fere calathi figura. Vulgo Campanulas vocant, *Clochettes*. Vide quæ dicturi sumus XXII. 39.

^k *Condrylla*] Quæ intybi agrestis

genus est, ut diximus cap. 52. Theophr. Hist. VII. 11. Ἡ χονδρύλλα . . . ἄβρωτος, καὶ ἐν τῇ βίβλῃ δρυμὴν ὄντων ἔχει καὶ πολλόν.

¹ *Amara*] Theophr. loc. cit. Ἄβρωτος δὲ καὶ πικρὰ ἡ ἀφάκη. Aphace hæc intubacea est, de qua cap. 52.

^m *Et quæ picris*] Theophr. Ὁσαύτως δὲ καὶ ἡ πικρὴ, καὶ γὰρ αὕτη τῇ ἡρὶ ἀνθεῖ, καὶ παραπλησία δὲ ὅλων τοῦ χειμῶνος, καὶ τοῦ θέρους παρανθεῖ τῇ γένεσει δὲ πικρὰ διδὼ καὶ τοῖνομα εἰληφε. Quæ Plinius totidem fere verbis. Est autem πικρὴ hæc non sylvestre intubum, de quo diximus VIII. 41. sed peculiare quodpiam genus, necdum satis nobis compertum, quod rotundo esse folio dicitur XXII. 31. quale ex intybis nullum habet.

ⁿ *Notabilis*] Hæc sunt petita pariter ex Theophr. Hist. VII. 12.

^o *Ut diximus*] Lib. XVIII. cap. 65.

LXVII. Bulborum generi quidam annumerant^p et cypiri, hoc est, gladioli, radicem. Dulcis ea est,^q et quæ decocta panem etiam gratiorem faciat, ponderosiorque simul subacta. Non dissimilis^r est¹ et quæ thesion vocatur, gustu aspera.

LXVIII. Ceteræ ejusdem generis folio differunt. Asphodelus oblongum^a et angustum habet, scilla latum et tractabile, gladiolus simile nomini. Asphodelus manditur, et semine tosto,^b et bulbo: sed hoc in cinere tosto, dein sale et oleo addito: præterea tuso^c cum ficis, præcipua voluptate, ut videtur Hesiodo.^d Traditur² et ante portas villarum satum, remedio esse contra veneficiorum noxiam. Asphodeli mentionem et Homerus^e fecit. Radix ejus napis modicis similis est: neque alia numerosior, LXXX. simul^f

~~~~~

Franz. *arandi* margo edd. Dalec. et Gronov. e Virgil. *arationis* e Theoph. ibid. *sationum* Gronov. et vulgg.

CAP. LXVII. 1 Cod. Dalec. *subacta*. *Similis est*. Margo edd. Dalec. et Gronov. *Similis et quæ Thesion vocatur, gustu, &c.* e Theophr. Vid. Nott. Var.

CAP. LXVIII. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *toto* Gronov. et vulgg.—2 *Tradunt* Chiffi. Mox,

NOTÆ

^p *Quidam annumerant*] Quoniam scilicet radix bulborum similitudinem habet, ut ait Diosc. iv. 20. qui illud *ξίφιον* vocat, seu gladiolum, et *μαχαράριον*, a gladii figura: Theophr. Hist. vii. 11. *φάσγανον*. Est gladiolus utrimque floriferus apud Dodon. pag. 209. Est in horto Regio. Nec *κόπερος* Græcorum is, nec *κόπερος* fuit: sed Latinorum duntaxat: Apuleius cap. 46. 'Græcorum quidam xiphion, alii phasganon vocant, Itali gladiolum dicunt.' Scribonius Largus Compos. 20. num. 82. 'Cypiri radicia, quem nos gladiolum appellamus.'

^q *Dulcis ea est*] Theophr. loc. cit.

¹ *Αλλ' ἡ τοῦ φασγάνου καλουμένου γλυκεῖα τε ῥίζα ἐψηθεῖσα, καὶ τριφθεῖσα, μγγυμένη τῷ ἀλέωρι, ποιεῖ τὸν ἔρπον γλυκύν καὶ ἄσινῃ.*

^r *Non dissimilis*] Theophr. loc. cit.

² *Ἡ δὲ τοῦ θησίον τῇ μὲν γέσσει πιπρὰ, τριβομένη δὲ κοιλίαν ἀποκαθαίρει.* Similem gladioli hanc herbam Plinius ait esse, quoniam pariter bulbosa est. Radix est cava minor Dodonæi, pag. 325.

^a *Asphodelus oblongum*] Sunt ista pariter a Theophr. Hist. vii. 12. Gallis *Asphodello*. Iconem apud Clusium vide lib. ii. pag. 196. Est in horto Regio.

^b *Et semine tosto*] Theophr. loc. cit. *καὶ ὁ ἀνθεράς ἐδάδιος σταθευόμενος, καὶ τὸ σπέρμα φρυγόμενον.*

^c *Præterea tuso*] Theophr. loc. cit.

^d *Hesiodo*] *Ἔργων* vi. 41. *Νήπιος, οὐδ' ἴσασιν ὅσῃ πλεον ἡμῶν πάντος, οὐδ' ὅσον ἐν μαλ' αὖτε καὶ ἀσφodelῶ μέγ' ὄνειαρ.*

^e *Homerus*] *Odyss.* A. 638. et Ω. 13.

acervatis sæpe bulbis. Theophrastus, et fere Græci, princepsque Pythagoras, caulem ejus cubitalem, et sæpe duum cubitorum, foliis porri ^a sylvestris anthericon vocavere : radicem vero, id est, bulbos, asphodelon. Nostri illud album ^b vocant, et asphodelum hastulam regiam, caulis acinosi : ⁱ ac duo ³ genera faciunt. Albuco est scapus ^j cubitalis, amplius, purus, lævis. De quo Mago præcipit, exitu mensis Martii, et initio Aprilis, cum floruerit, nondum semine ejus intumescente, demetendum : findendosque scapos, et quarto die in Solem proferendos : ita siccatis manipulos faciendos. Idem ⁴ pistanam dicit a Græcis vocari, quam inter ulvas sagittam appellamus. ^k Hanc ab Idibus Maii usque ad finem Octobris mensis decorticari, atque leni Sole siccari jubet. Idem et gladiolum alterum, quem cypiron oocant, et ipsum palustrem, ^l Julio mense toto ⁵ secari jubet ad radicem, tertioque die in Sole siccari, donec candidus fiat. Quotidie autem ante Solem occidentem in tectum referri, quoniam palustribus desectis nocturni rores noceant.

LXIX. (XVIII.) Similia præcipit et de junco, quem ma-

~~~~~

contra v. noxam Dalec.—3 Ita codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. illos album vocant, et caulem hastulam regiam, &c. margo edd. Dalec. et Gronov. asphodelon. Hastula regia ea est et caulis acinosi. Ejus duo cod. Dalec. hastulam regiam. Ea est et caulis acinosi. Ejus duo Gronov. et vulgg.—4 Ita codd. Hardnini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. item edd. vett. et Gronov.—5 Vox toto deest in cod. Dalec. Paulo post, Chiffi. tertioque dein sole.

NOTE

ⁱ LXXX. simul] Centenarium sæpe numerum excedere ait Matthioli in Diosc. lib. II. pag. 602.

^a Foliis porri] Diosc. II. 199. Φύλλα ἔχων πρῶτον μεγάλη θύσια.

^b Nostri illud album] Scribonius Largus Compos. 154. 'Hastulæ regię, quam ἀσφόδελον Græci dicunt.' Apuleius cap. 32. 'A Græcis dicitur asphodelos, Latinis hastula regia, ali- quibus album.'

ⁱ Caulis acinosi] Ferentis semen rotundum, instar acinorum. Diosc.

loc. cit. καρπὸν δὲ στρογγύλον.

^j Albuco est scapus] Dioscor. loc. cit. levoris modo scapi meminit: καυλὸν δὲ λεῖον.

^k Sagittam appellamus] Recentiores sagittalem : alii Linguam serpentis. Pingitur a Dodonæo pag. 577. Pata- vii frequentem esse ait Anguillara par. XI. pag. 182.

^l Et ipsum palustrem] Quemadmodum et palustris sagitta est, de qua dictum proxime. Forte gladiolus est aquatilis Dodonæi, pag. 590.

riscon^a appellat,¹ ad texendas tegetes: et ipsum Junio mense eximi ad Julium^a medium præcipiens. Cetera de siccando, eadem quæ de ulva suo loco diximus.^b Alterum genus^c juncorum facit,³ quod marinum,⁴ et a Græcis oxy-schoenon vocari invenio. Tria genera ejus:^d acuti, sterilis, quem marem, et oxyn Græci vocant: reliqua foeminini,^e ferentis semen nigrum, quem melancranin vocant.^f Crassior hic et fruticosior: magisque^g etiamnum tertius, qui vocatur holoschoenos.⁷ Ex his melancranis^h sine aliis generibus nascitur. Oxy autem et holoschoenos eodem cespite. Utilissimus⁷ ad vitilia holoschoenos, quia mollis et carnosus est. Fert fructumⁱ ovorum^a cohærentium modo. Nascitur autem^j is, quem marem appellavimus,⁹ ex semetipso, cacumine in terram^k defixo: melancranis autem suo semine.

CAP. LXIX. 1 Ita codd. Hardnini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. quem *mariscum* appellant Chiffi. quem *mariscum* appellant edd. vett. et Gronov. — 2 Cod. Dalec. ante *Julium*. — 3 Dalec. faciunt. — 4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *aquaticum*, e Theophr. — 5 Chiffi. *melancranium* appellant. — 6 *Magis magisque* Chiffi. — 7 *Utilissimis* Gronov. et al. ante Harduin. — 8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *læv*. Allii ap. Dalec. *sorborum*. — 9 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Ita quoque Chiffi. *appellamus* Gronov. et vulg.—

NOTÆ

^a *Quem mariscum*] *Mariscus juncus*, major juncus videtur esse, ut sicum *mariscam* majorem sicum esse diximus xv. 19.

^b *Suo loco diximus*] Lib. xviii. cap. 67. ubi de fœni sectione ac siccatione agitur.

^c *Alterum genus*] Hæc a Theophr. Hist. iv. 13.

^d *Tria genera ejus*] Totidem verbis hæc Theophr. loc. cit.

^e *Reliqua foeminini*] Nempe melancranis, et holoschoenos: ntrumque enim fert nigrum semen. Diosc. iv. 52.

^f *Holoschoenos*] *Ὀλόσχοινος*, idem qui juncus *mariscus*. Sic Theophr. loc. cit. et Dioscor. iv. 52. Pingitur a Dodonæo, pag. 696.

^g *Ex his melancranis*] A nigro fruc-

tu seu semine id ei nomen. Theophr. loc. cit. Ἡ μὲν οὖν μαλαγκρανὶς αἰνός τις καὶ αὐτὴν ὁ δ' ἔχει καὶ ὀλόσχοινος ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐκχυρόματος φύσσει. *Melancranis per se suo genere provenit: acutus autem, atque holoschoenus eodem ex cespite exeunt.* Hesychius: Μαλαγκρανὶς, ὀλόσχοινος.

^h *Utilissimus*] Theophr. loc. cit.

ⁱ *Fert fructum*] Theophr. Κάππερα ἐκτείνει καθάπερ ὄσπ.

^j *Nascitur autem*] Is nempe, quem oxyn, acutum, sterilem, et marem appellavit.

^k *Cacumine in terram*] Bulbi nempe radicis cacumine in terram defixo, ex quo junci radices quotannis pullulant. Hæc enim Græci scriptoris sententia est, a quo fonte hæc derivata, cum ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ σχύβου

Alioqui^{10 1} omnium radices omnibus annis intermoriuntur. Usus ad nassas marinas, vitilium elegantiam,¹¹ lucernarum lumina, præcipua medulla, amplitudine juxta maritimas Alpes tanta, ut inciso ventre impleant¹² pæne unciarum¹³ latitudinem: in Ægypto vero cribrorum longitudinem, non aliis¹⁴ utiliorem.¹⁵

Quidam etiamnum unum genus faciunt junci trianguli: cyperon vocant. Multi vero non discernunt a cypiro vicinitate nominis. Nos distinguemus utrumque. Cypirus¹⁶ est gladiolus, ut diximus,⁹ radice bulbosa, laudatissimus in insulis Creta, dein Naxo, et postea in Phœnice. Cretico candor¹⁵ odorque vicinus nardo, Naxio acrior, Phœnicio exiguum spirans, nullus Ægyptio. Nam et ibi nascitur. Discutit durities¹⁷ corporum. Jam enim remedia dicemus: quoniam et florum odorumque generi est magnus usus in medicina.

Quod ad cypiron¹ attinet, Apollodorum quidem sequar,¹⁶ qui negabat bibendum: quanquam professus efficacissimum esse adversus calculos, os eo fovet.¹⁷ Fœminis quidem¹

10 *Alioquin* Gronov.—11 *Vet. Dalec. vitilium elegantium nexus*. Mox, *Vet. Dalec. præcipue*.—12 *Vet. Dalec. impleat*, sub. 'medulla.'—13 'Ita bene cod. Reg. 2.' *Brotier*. Edd. ante *Brotier, alias*. Mox, *utiliores* *Vet. Dalec.*—14 *Cyperus* *Chiff.*—15 *Rondeletius, color*.—16 *Vet. Dalec. sequimur*.—17 Ita codd. *Harduin.*, cum edd. *Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. adversus calculos, eo fovet* *Gronov. et vnlgg. eo quidem fetus feminas abortivos fieri* *cod. Dalec.*

NOTE

dixit, *Hist. iv. 13*. Cave enim existimes ipsius junci cacumen intelligi, quo demisso in terram, ut in aliis vidimus, propagatio fiat.

¹ *Alioqui*] His radicibus, inquit Theophr. peculiare est, quod singulis annis intereant, et rursus superne ex radice capite pullulent: *Αβαλονται κατ' ἐναντιον, καὶ ἡ τοῦ ἁυθεν πάλιν ἡ γένεσις*.

¹¹ *Unciarum*] *Unciæ unius, quæ pars est pedis duodecima*.

¹⁴ *Non aliis [alias]* In *Mss. non aliis*. Sententia est, non ex aliis rebus fieri

in Ægypto cribra utilis, quem e junco.

⁹ *Ut diximus*] *Cap. 67. Ἐλεφον* ibi Dioscoridis esse monuimus.

¹⁷ *Discutit durities*] *Et ἔλεφον* Dioscoridis *iv. 20. πανος* discutit, *διαφορεῖ φέρεθλα*, quod genus est tumoris ac duritie.

¹ *Quod ad cypiron*] Sive gladiolum, *ἔλεφον*, ut diximus.

¹ *Fœminis quidem*] Sterilitatem induci pota τοῦ ἔλεφον superiore radice e vino, scribit Diosc. loc. cit.

abortus facere non dubitat. Mirumque tradit, barbaros suffitum hujus herbæ excipientes ore, lienes consumere: et non egredi domibus,¹⁸ nisi ab hoc suffitu: vegetiores enim firmioresque sic etiam in dies fieri.¹⁹ Intertriginum et alarum vitiiis, perfrictionibusque cum oleo illitum, non dubie mederi.

LXX. Cyperos juncus ^a est, qualiter diximus,^b angulosus, juxta terram candidus, cacumine niger, pinguisque. Folia ima ^c porraceis exiliora, in cacumine minuta,^d inter quæ est semen. Radix olivæ ^e nigrae similis, quam, cum oblonga est, cyperida vocant, magni in medicina usus. Laus cypero prima Hammoniaco,² secunda Rhodio, tertia Theræo,³ novissima Ægyptio: quod ^f et confundit ^g intellectum, quoniam et cypiros ibi nascitur. Sed cypiros ^h durissima, vixque spirans. Ceteris ^h odor et ipsis ⁱ nardum imitans. Est et per se ⁱ Indica herba,⁷ quæ cypira ^h vo-

—18 ⁱ Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps. ^j Brotier. Ita quoque edd. vett. et Gronov. die omni codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. omni die cod. Dalec.—19 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. etiam fieri Gronov. et vulgg.

CAP. LXX. 1 Diosc. *cacumine caulis min.*—2 Armenio Vet. Dalec.—3 Thracio Gronov.—4 Cod. Dalec. *quæ*.—5 *Sed cyperos* Gronov. et al. ante Harduin. qui ex codd. lectionem nostram recepit.—6 Vet. Dalec. *est ipsam*.—7 Diosc.

NOTE

^a *Cyperos juncus*] Hic Græcorum *κύπερος* et *κύβειρος* est. Cyperus officinarum, Dodonæi p. 386. Cyperus longus, Gallis *Souchet*. Vidimus in horto Regio. Scribonius Largus Comp. 13. num. 61. 'Cypiri, hoc est, junci radicis,' &c.

^b *Qualiter diximus*] Sup. cap. 'Quidam etiamnum unum genus faciunt junci trianguli,' &c. Sunt qui quadratum vocent, ut Celsus III. 21. et IV. 20.

^c *Folia ima*] Ita Diosc. 1. 4.

^d *Radix olivæ*] Diosc. loc. cit.

^e *Theræo*] Vide Notas et Emend. num. 13.

^f *Quod et confundit*] Vocum affinitas, inquit, cyperi et cypiri, multos

induxit in errorem.

^g *Sed cypiros*] Gladiolus, *ἔλεων*.

^h *Ceteris*] Cypero nimirum Græco, seu *κύπερος*, vel *κύβειρος*, et radici quam *κύπεριδα* vocant. Hic enim cyperus est, quo propter vicinitatem odoris adulterari nardum admonnit, XII. 27.

ⁱ *Est et per se*] Diosc. 1. 4. *Ἰσσορείται δὲ καὶ ἕτερον εἶδος κύβειρον ἐν Ἰνδῇ γεννόμενον, προσεκοὺς γεργυβέρι· ὃ διαμασσηθέν, κροκίδες, καὶ πικρὸν εὐρίσκεται, καταχρισθὲν παραχρήμα φιλοὶ τὰς τρίχας, depilat illico.* Hæc porro cypira in Reg. Colb. Chiffi. et Thuan. scribitur, tum hoc loco, tum in Indice: non, ut hactenus editi, *cyperis*, quod cyperi radicis nomen est.

catur, zingiberis effigie: commanducata croci vim reddit. Cypero⁹ vis^j in medicina psilothri. Illinitur¹⁰ pterygiis, ulceribusque genitalium, et quæ in humore^k sunt omnibus, sicut oris ulceribus. Radix^l adversus serpentium ictus, et scorpionum, præsentī¹¹ remedio est. Vulvas^m aperit pota. Largiori tanta vis, ut expellat eas. Urinam ciet, et calculos,ⁿ ob id utilissima hydropicis.^o Illinitur^p et ulceribus, quæ serpunt, sed his præcipue,¹² quæ in stomacho sunt, ex vino vel aceto illita.

LXXI. Junci radix^q in tribus heminis aquæ decocta ad tertias, tussi medetur. Semen tostum et in aqua potum, sistit alvum, et scæminarum menses. Capitis dolores^r facit, qui vocatur^s holoschoenos: ejus quæ proxima^t sunt radicis, commanducantur adversus araneorum morsus. Invenio etiamnum unum junci genus, quod euripicen¹³ vocant. Hujus semine somnum allici, sed modum servandum, ne sopor fiat.

LXXII. Ob id et odorati junci medicinæ dicentur, quo-

radix.—8 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cyperis* Gronov. et vulgg.—9 *Cypero* deest in cod. Dalec. pro quo *Cyperipi* legitur in ed. Dalec.—10 *Cyperus illinitur* Vet. Dalec. Mox, cod. Dalec. in *tumore, &c.* Sic et oris.—11 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ictus, scorpionum præsertim* Gronov. et vulgg.—12 Cod. Dalec. *præcipua*.

CAP. LXXI. 1 Ita codd. Harduini, et edd. antiq. item Harduin. 1. 2. 3. recentt. et Diosc. *capitisque dolores facit. At qui vocatur* Gronov. et al. vett.—2 *Æthiopicum* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.

NOTE

^j *Cypero vis*] Hanc Indicæ cyperridi Dioscorides vim ascribit, ut proxime vidimus: nec tamen cyperrido idcirco abjunctat.

^k *Et quæ in humore*] Sic infra cap. 76. Ulcera vocat, quæ in humidis sunt.

^l *Radix*] Diosc. i. 4.

^m *Vulvas*] Vide Notas et Emend. num. 14.

ⁿ *Urinam ciet, et calculos*] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vii. pag. 198.

^o *Hydropicis*] Diosc. loc. cit. et

Celsus iii. 21.

^p *Illinitur*] Diosc. loc. cit.

^q *Junci radix*] Diosc. iv. 52.

^r *Capitis dolores*] Diosc. loco proxime cit.

^s *Ejus quæ proxima*] Folia nimirum radici vicina. Diosc. iv. 52. Τὰ δὲ πρὸς τὴν βίζαν ἀπαλὰ φύλλα καταπλαττόμενα, φαλαγγιοθήκτοις ἀρμόζει.

^t *Quod euripicen*] Diosc. loc. cit. totidem verbis: Ἡ δὲ εὐριπικὴ σχοῖνος ὑπνωτικὸν ἔχει τὸν καρπὸν φυλάττεσθαι δὲ δεῖ αὐτοῦ ἐν ταῖς πόσεσι τὸ πλεόνος· καρὸν γὰρ λίαν.

siccatur, aut tribus modis exprimitur. Per se, cum ungues non detrahuntur: ibi enim humoris plurimum. Aut cum, detractis unguibus, reliqua pars aut oleo aut vino maceratur in Sole vasis vitreis. Quidam et salem admiscent, et anchusam nonnulli, aut aspalathum, aut juncum odoratum: quia talis maxime prodest vulvæ ac dysentericis. Exprimuntur eadem^m folia detractis unguibus, trita per linteam spissum in æreum vas, lenique igni succus coquitur, donec fiat crassitudo mellis. Ad hoc eligi oportet odoratissima quæque folia.

(XIX.) Vinum quomodo fieret e rosa, diximus^p inter genera vini. Usus succi^o ad aures, oris ulcera, gingivas, tonsillas, gargarizatus, stomachum, vulvas, sedis vitia, capitis dolores. In febre per se, vel cum aceto ad somnos, nauseas. Folia uruntur^p in calliblepharum.³ Et siccis femina^q asperguntur. Epiphoras quoque arida leniunt. Flos somnum facit. Inhibet fluxiones mulierum, maxime albas, in posca potus: et sanguinis excreationes. Stomachi quoque dolores, quantum⁴ in vini cyathis tribus. Semen his optimum crocinum, nec anniculo vetustius, et in umbra siccatur.⁵ Nigrum inutile. Dentium dolori illinitur. Urinam ciet. Stomacho imponitur. Item igni

~~~~~

Dalec. *refrigerat. Usus e. d. in f. et flores. Capita foliorum partesque candidæ, u. vocantur. In f. a. e. semen, a. capillus in capite, aliud calix Gronov. et vulgg.*—³ Vet. Dalec. *calliblephara*. Margo edd. Dalec. et Gronov. *calliblepharum*. *sicca unguentis asperguntur*, e Diosc.—⁴ Chiffi. *tantum*; Vet. Dalec. *potus*.—

NOTÆ

teos, qui intra florem stant, apices. Corticem, id quod semen complectitur, ut dictum est cap. 10. Calycem denique, id quod inteos apices, et folia floris continet, remanetque foliis decussis.

^m *Exprimuntur eadem*] Diosc. loc. cit.

^p *Vinum . . . diximus*] Lib. xiv. cap. 19.

^o *Usus succi*] Hæc omnia Diosc. i. 130. de liquore expresso ex aridis

rosis in vino decoctis.

^p *Folia uruntur*] Diosc. *Kalerau de kal els ta kalliblephara*. *Kalliblepharon* medicamentum est quo facantur ornanturque palpebræ.

^q *Et siccis femina*] Femorum intertrigines. Diosc. *ἤνθρ δὲ λεῖα παρὰ μηροῖς προσπόσσεται*. Ubi Marcellus interpres, *παρὰ τὴν μαστὶ μῆρῶν*. Dalecampius Plinium immerito reprehendit, quod *μηροῖς* pro *μφοῖς* legerit.

sacro non veteri. Naribus subductum caput purgat. Capita pota^r ventrem et sanguinem sistunt. Ungues rosæ epiphoris salubres.⁶ Ulcera enim oculorum rosa sordescunt, præterquam initiis epiphoræ, ita ut arida cum pane imponatur. Folia quidem vitiis stomachi,^a rosionibus et vitiis ventris, et intestinorum, et præcordiis^t utilissima, vel illita. Cibo quoque lapathi modo condiuntur. Cavendus^u in his situs celeriter insidens. Et aridis et expressis⁷ aliquis usus. Diapasmata^v inde fiunt ad sudores^w coercendos, ita ut a balineis inarescant corpori, dein frigida abluantur. Sylvestris^x pilulæ cum adipe ursino alopecias mirifice emendant.⁸

LXXIV. Lillii radices multis modis florem suum nobilitare,ⁱ contra serpentium^a ictus ex vino potæ, et contra fungorum venena. Propter clavos pedum in vino decoquuntur, triduoque non solvuntur. Cum adipe aut oleo decoctæ, pilos quoque adustis reddunt. E mulso potæ inutilem sanguinem cum alvo trahunt. Lienique, et ruptis, vulsis^b prosunt, et mensibus scæminarum.² In vino

~~~~~

5 Vet. Dalec. et Chiffi. *siccatum*.—6 Gronov. *salubres sunt*.—7 Cod. Dalec. *insidens et ariditas. At expressis; Chiffi. insidens. Et a. aut expressis*.—8 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Silvestris cum adipe ursino a. m. emendat Gronov. et vulgg. Silvestris pilulæ cum ad. urs. alopecias emendant codd. Dalec. et Chiffi.*

CAP. LXXIV. 1 Chiffi. *nobilitant*.—2 Cod. Dalec. *lienique ruptis, et vulsis*

NOTÆ

^r *Capita pota*] Diosc. loc. cit. Αἱ κεφαλὰὶ δὲ ποθείσαι, κοιλίαν θέουσιν, καὶ αἷματος ἀναγωγὴν ἐπέχουσιν.

^a *Vitiis stomachi*] Celsus IV. 5. 'Ubi stomachus exæstuat, aceto cum rosa extrinsecus subinde fovendus est,' &c.

^t *Et præcordiis*] Inflammatis: 'Ἐντεπλάσσηται φύλλα ποιεῖ πρὸς ὑποχονδρίων φλεγμονάς. Diosc. loc. cit.

^u *Cavendus*] Idcirco, dum siccantur, assidue versanda, ne situm contrahant, aut a vermiculis erodantur.

^v *Diapasmata*] Hæc totidem verbis Diosc. I. 121.

^w *Ad sudores*] Ad sudorum graveolentiam, πρὸς τὴν τῶν ἰδρώτων δυσωδίαν.

^x *Sylvestris*] Rosæ sylvestris.

² *Lillii . . . contra serpentium*] Apuleius cap. 107. tit. 1. 'Ad morsum serpentis: 'Herbæ lillii bulbum conterito, et expressos succos potui dato: ipsum etiam bulbum tritum morui apponas.'

^b *Vulsis*] Convulsis, de quibus xx. 18.

vero decoctæ, impositæque cum melle nervis præcisis^c medentur. Lichenas,^d et lepras, et furfures in facie emendant. Erugant^e corpora. Folia in aceto cocta,^f vulneribus imponuntur: epiphoris testium,^g melius cum hyoscyamo^h et farina tritici. Semen illinitur^h igni sacro: flos et folia ulcerum vetustati. Succus qui flore expressus est, ab aliis mel vocatur, ab aliis syrium,ⁱ ad emolliendas^j vulvas, sudoresque faciendos, et suppurationes concoquendas.^k

LXXV. Narcissi duo genera in usu^l medici recipiunt. Unum purpureo^k flore, et alterum herbaceum.^l Hunc stomacho^m inutilem, et ideo vomitorium,^m alvosque solventem, nervis inimicum, caput gravantem, et a narceⁿ narcissum dictum, non a fabuloso puero.^o Utriusque radix mul-

prosunt, et menstruis feminarum.—3 *Contra lichenas* Chiffi.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *si testium melius cum hyoscyamo* Chiffi. *epiphoris testium in melle hyoscyamo* Gronov. et vulg.—5 *Dalec. seireum.*—6 Ita Chiffi. et al. cum edd. Gronov. Harduin. et recentt. *ad emolliendas* Elz. et al. quædam veti.—7 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *coquendas* Gronov. et vulgg.

CAP. LXXV. 1 Vet. Dalec. et Chiffi. *usum.*—2 Vet. Dalec. *herbaceo*; et sic Diosc. *helvaceo* Salmas.—3 *Utrumque stomacho* margo edd. Dalec. et Gronov.

NOTE

^c *In vino . . . nervis præcisis*] Diosc. III. 116. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII. pag. 197.

^d *Lichenas*] Diosc. loc. cit.

^e *Erugant*] Erugari faciem trita radice, prodidit etiam Diosc. loc. cit.

^f *Folia in aceto cocta*] Condita maluit dicere Diosc. loc. cit. *ταριχευθέντα ἐν ὕδατι*. In vino vetere oleoque decoctis sanari ambuata Celsus prodidit v. 27. sub finem.

^g *Epiphoris testium*] Hoc est, inflammationibus. Diosc. loc. cit. *Σὺν ὕδατι δὲ λεία (βίβα) ἢ σὺν βοσκύνῳ φύλλοις, καὶ ἀλεῖται πυρρῶν, ὀρχεων φλεγμονὰς παραγγέλται.*

^h *Semen illinitur*] Diosc. loc. cit. *Ἐρωσπελάτων δὲ κατάπλασμα, κ. τ. λ.*

ⁱ *Ab aliis syrium*] Ita etiam Mss. Dalecampio legi *seireum* placuit, hoc est, sapam, ut diximus XIV. 11.

^j *Ad emolliendas*] Hanc vim assig-

nat unguento lirino Diosc. loc. cit.

^k *Unum purpureo*] Primum est narcissi genus, quod et purpureum lili-um vocat, cap. 12.

^l *Herbaceum*] Tertium narcissi genus, de quo cap. 12. cui calyx herbaceus. *Πρασίνον* ait Diosc. IV. 161. porrum referre. Abeant cum suo *helvaceo* colore, quibus est omnia corrumpendi verius quam corrigendi prurigo.

^m *Et ideo vomitorium*] Q. Serenus cap. 20. pag. 137. 'Ad vomitum radix narcissi pota movebit.' Sic etiam Apuleius bulbum vomitorium vocat, c. 55. Dioscoridem adde, IV. 161.

ⁿ *Et a narce*] *Ἀπὸ τῆς νάρκης, a torpore.* Eandem appellationis rationem afferunt Plutarchus, et Clemens Alex. apud Vossium, in Etymol.

^o *Non a fabuloso puero*] Narcisso adolescente, a quo flori nomen indi-

sei saporis est. Ambustis^p prodest cum exiguo melle. Sic et vulneribus,^q et luxatis. Panis vero^r cum melle et avenæ^s farina. Sic et infixa^t corpori extrahit. In polenta^u tritus^v oleoque, contusis medetur, et lapide percussis. Purgat^w vulnera permixtus farinæ. Nigras vitilignes^x emaculat. Ex hoc flore^y fit narcissinum oleum^z ad emolliendas duritias, calfacienda quæ alserint. Auribus utilisimum: sed et capitis dolores facit.

LXXVI. Violæ sylvestres, et sativæ.¹ Purpureæ^a refrigerant. Contra inflammationes^b illinuntur stomacho ardenti. Imponuntur et capiti in fronte. Oculorum^c priva-

e Diosc.—4 'Vet. ærinea, lolii scilicet.' Dalec.—5 Dalec. trita.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. unguentum, e Diosc. Mox, Vet. Dalec. et calf. quæ alserint, auribus utilisimum; Gronov. et al. ante Harduin. auribus est utilisimum: sed capitis.

CAP. LXXVI. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Viola syl-

NOTÆ

tum fabulantur. Vide Ovid. Met. xvi. et auctorem Geopon. xi. 25. alioque.

^p Ambustis] Diosc. iv. 161.

^q Sic et vuln.] Diosc. loc. cit. præcisos nervos glutinari radice imposita: luxatis malleolis, diurnisque articulorum doloribus tritam ex melle et illitam prodesse narrat. Cum oleo et farina ad vulnera Apuleius jubet adhiberi, c. 55. tit. 1.

^r Panis vero] Hoc est, tumoribus abscissibusque ægre maturescentibus. Pro avenæ farina ervinam admiscet Dioscorides iv. 161. Ἰὸν ὀρόβῳ δὲ καὶ μέλιτι... τὰ δύσπεπτα τῶν ἀποσπῆματων ῥήσκει.

^s Sic et infixa] Diosc. loc. cit. cum ærinea, loliaceave farina imposita, σὺν αἰθέρι ἀλείφει καὶ μέλιτι ἐπιπλασσομένη.

^t In polenta] Diosc. loc. cit.

^u Purgat] Diosc. loc. cit.

^v Nigras vitilignes] Diosc. ἀλφόν, Vitiligo, cutis vitium est, ex malo corporis habitu. Hujus duo sunt ge-

nera, quæ diversi humores faciunt: nam ex pituitoso humore fit candida: ex atra bile, nigra. Galenus tom. ii. in Medico c. 18. p. 393. ἀλφὸς λευκὸς, et ἀλφὸς μέλας vocat. Sic etiam κατὰ τόπους, i. 3. p. 342. Cum vitiligo profundius agit, tum eam λεύκη vocat: ἄλφος summam tantum corporis cutem immutat. Vide Polucem iv. 25. p. 120. et Celaum lib. v. cap. ult. cui titulus, 'De vitiliginis speciebus, id est, de Alpha et Mela, et Lence, et earum curatione.'

^w Ex hoc flore] Sic Diosc. i. 63. ἔλαιον ναρκεῖσσων, cujus concinnandi modum edocet: dotes ad eadem vulnæ auriumque vitia commendat: sed cavendum capiti monet: Ποσὶ δὲ πρὸς τὰ ἐν ὀστέρι, μαλάσσον τὰς περὶ αὐτῶν σκληρίας, καὶ μύσεις^x ἐστὶ δὲ κεφαλal-γέις.

^a Purpureæ] Sic Diosc. iv. 122.

^b Contra inflam.] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vi. p. 179.

^c Oculorum] Diosc. pariter, iv. 123.

tim epiphoris, et sede procidente,^a vulvave: et contra suppuraciones. Crapulam,^d et gravedines capitis^e impositis coronis olfactuque^f discutiunt. Anginas ex aqua potæ. Id quod purpureum^g ex iis, comitialibus medetur, maxime pueris, in aqua potum. Semen violæ scorpionibus adversatur. Contra flos albæ suppurata aperit: ipsa^h discutit. Et alba autemⁱ et lutea extenuant^j menstrua, urinam cient. Minor vis est recentibus: ideoque aridis^k post annum utendum. Lutea dimidio cyatho in aquæ tribus,^l menses trahit. Radices ejus^m cum aceto illitæ sedant lienem: item podagram:ⁿ oculorum autem inflammationes cum myrrha et croco. Folia cum melle^o purgant

vestres sunt, et sativa Gronov. et vulgg.—2 Cod. Dalec. et sede procedente; Vet. Dalec. et sedi procidenti.—3 Ita eodd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. olfactu Gronov. et vulgg.—4 Vet. Dalec. ipsaque.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. expellunt, e Diosc.—6 Cod. Dalec. attritis.

NOTE

Καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμοναῖς, καὶ ταῖς τῇς ἰδρας προκαύσει.

^d Crapulam] Plutarchus in Sympos. III. 1. p. 647. Αἱ τῶν ἀνθρώπων ἀπόρροιαὶ πρὸς τοῦτο θαυμασίως βοηθοῦσι, καὶ ἀποτειχίζουσι τῆς κεφαλῆς ἀπὸ μέθης ὡς ἀκρόπολιν, τῶν μὲν θερμῶν μαλακῶς ἀναχαλάντων τοὺς πόρους καὶ ἀναπνοὴν τῇ οἴῳ διδόντων ὅσα δὲ ἡσυχῇ ψυχρὰ τῇ μετρίᾳ ἐπιταβεῖν ἀνακρουόμενων τὰς ἀναθυμιάσεις, ὥστε ὁ τῶν ἰσχυρῶν καὶ ῥόδων στέφανος· στέφει γὰρ ἀμφοτέρω, καὶ στέλλει τῇ θερμῇ τὰς καρδιαρχάς. *Florum huius mire huic malo medentur, caputque veluti arcem muniunt contra ebrietatem: nam et calidi flores molli ter aperiendo meatus faciunt ut perspire vinum possit: et quæ sunt modice frigida moderato contactu vapores cohibent, ut violacea et rosacea corona: utrumque enim horum astringit, reprimatque odore suo ea quibus corpus gravatur.* Schola Salernitana de viola: 'Crapula discutitur, capitis dolor, atque gravedo.'

Delph. et Var. Clas.

^e Gravedines capitis] Τῆς κεφαλῆς βαρύνερα intelligit. Gravatum caput dixit Colum. vi. 9. de febre boum. *Pesanteur de tête.*

^g Id quod purpureum] Diosc. loc. cit. Φασὶ δὲ τὸ πορφυρίζον τοῦ ἄνθους, κ. τ. λ. Schola Salernitana: 'Purpuream violam dicunt curare caducos.'

^h Alba autem] Diosc. III. 138. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 202.

ⁱ Ideoque aridis] Diosc. et Galenus, loc. cit. Sic etiam Mss. Reg. Colb. &c. non attritis.

^j Radices ejus] Diosc. loc. cit. Marcellus Empir. cap. 23. pag. 166. 'Sedant lienis dolorem radices violæ luteæ, si ex aceto spleni vice emplastri apponantur.' Plinius Valer. II. 18. 'Radices violæ lotæ, (legæ luteæ) ex aceto illinuntur.'

^l Item podagram] Diosc. loc. cit.

^o Folia cum melle] Folia quibus flos constat, intellige, non quæ ambiunt.

9 Y

Plinius.

capitis ulcera:⁷ cum cerato¹ rimas sedis, et quæ in humidis sunt. Ex aceto vero collectiones sanant.

LXXVII. Bacchar in medicinæ usu aliqui ex nostris perpressam vocant.^{1m} Auxiliatur² contra serpentes, capitis dolores fervoresque: item epiphoras. Imponitur mammis tumentibus a partu, et ægilopis³ incipientibus, et ignibus sacris. Odor somnum gignit. Radicem decoctam bibere spasticis, eversis,^o convulsis, suspiriosis, salutare est. In tussi vetere radices^p ejus tres quatuorve decoquantur ad tertias partes. Hæc³ potio mulieres ex abortu purgat. Laterum punctiones⁴ tollit, et vesicæ calculos. Tunditur et in diapasmata.^{5q} Vestibus odoris gratia inseritur. Combretum, quod simile ei diximus,^r tritum cum axungia, vulnera mire sanat.

LXXVIII. Asarum jocinerum vitilis salutare esse traditur, uncia sumtum¹ in hemina mulsi mixti. Alvum purgat^a

—7 Cod. Dalec. *aqua trita*.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sanant oris ulcera*, e Diosc. *ulcera, et quæ in humidis sunt: cum cerato rimas sedis ex aceto*, &c. *ibid*.

CAP. LXXVII. 1 Ita codd. Harduin, Laet, et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Bacchar* ... *perpressam* vocant Gronov. et vulgg. *Baccharis*, &c. margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc. *Bacchar et in medicina non est. Aliqui ex nostris*, &c. *ibid*.—2 'Sic libri scripti et editi. Mallem tamen *ægilopis*, ut passim alibi Plinius.' Brotier. *ægilopis incipientibusque ignibus* Vet. Dalec.—3 *Item si vetere vino radices ejus tres quat. decoquantur ad ter. partes*, hæc cod. Dalec. rami pro radices Chiff. *decoquantur a partu* Vet. Dalec.—4 Cod. Dalec. *compunctiones*.—5 Ita codd. Harduin et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Tunditur cum diapasmate* cod. Dalec. *Conditur cum diapasmate* Gronov. et vulgg. *Tunditur utiliter ad diapasmata* Salmas. e vestigiis vet. lect.

NOTE

Sic et oris ulcera his sanari auctor est Diosc. loc. cit.

¹ Cum cerato] Diosc. loc. cit. 'Αναλφθέοντα δὲ κηρωτῇ, ῥαγδίας τὰς ἐν δακτύλοις θεραπεύει. Ceratum, sive cerotum, κηρωτῶν, medicamentum est cera temperatum. Du Cerat.

^{1m} Perpressam vocant] Vide Notas et Emend. num. 16.

² Auxiliatur] Vires plane easdem bacchari Dioscorides attribuit III. 51. et Cratevas item, cujus fragmentum recitat Anguillara par. II. p. 26.

^o Eversis] Ex alto præcipitatis, πρέμασι, Diosc. loc. cit.

^p In tussi veteris radices] Ita Reg. 1. Colb. 2. et 3. ipseque Diosc. loc. cit. At Reg. 2. Th. et Chiff. rami, non radices, legunt.

^q Tunditur et in diap.] Diosc. loc. cit. Καὶ εἰς διαπασματα χηρωματέει, ἡκεῖν ἔχοντα τῇρ ἐνδύειν.

^r Combretum, quod ... diximus] Cap. 16.

^a Alvum purgat] Diosc. I. 9. ait radices bibitis drachmis sex ex aqua.

hellebori modo. Hydropicis¹ prodest, et præcordiis, vulvisque, ac morbo regio. In mustum si addatur, facit vinum urinis ciendis. Effoditur cum folia emittit.² Siccatur in umbra. Situm celerrime sentit.

LXXIX. (XX.) Et quoniam quidam, ut diximus,³ nardum rusticum nominavere radicem baccharis, contexemus et Gallici nardi remedia in hunc locum dilata in peregrinis⁴ arboribus.⁵ Ergo adversus⁶ serpentes duabus drachmis in vino succurrit. Inflammationibus coli,⁷ vel ex aqua, vel ex viño. Item jocineris,⁸ et renum: suffusisque felle.⁹ Et hydropicis per se, vel cum absinthio. Sistit¹⁰ purgationum mulierum impetus.

LXXX. Ejus vero quod phu^a eodem loco appellavimus, radix datur potui trita, vel decocta ad strangulatus,¹ vel pectoris dolores, vel laterum.^b Menses quoque^c ciet. Bibitur cum vino.

LXXXI. Crocum melle non solvitur, nulloque dulci: facillime autem vino, aut aqua. Utilissimum in medicina. Asservatur cornea^d pyxide. Discutit^e inflammationes omnes quidem, sed oculorum^f maxime ex ovo¹ illitum.

CAP. LXXVIII. 1 Chiffi. sumpta.—2 Cod. Dalec. mittit.

CAP. LXXIX. 1 Cod. Dalec. dilata cum disputaremus de peregrinis.—2 Inflammationibus coli Chiffi.—3 Cod. Dalec. felle et hydropicis. Per se, vel cum absinthio sistit. Mox, purgationum muliebrium Vet. Dalec. et Chiffi.

CAP. LXXX. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. strangulationes Gronov. et vulgg.

CAP. LXXXI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. cum humano lacte, e Diosc.

NOTE

mulsa, hellebori modo purgare.

¹ Hydropicis] Diosc. loc. cit.

² Ut diximus] Cap. 16.

³ In peregrinis arboribus] Lib. XII. c. 26.

⁴ Ergo adversus] Totidem verbis Diosc. 1. 7.

⁵ Item jocineris] Subintellige ex antecedente sententia, inflammationibus. Diosc. loc. cit. 'ὠφελεῖ δὲ καὶ τὰς περὶ τὸ ἥπαρ φλεγμονὰς, καὶ λευκικοὺς, καὶ πνευματώδεις στομάχου, μετ' ἀφεψήματος

ἀφυσίου πυομύτη.

⁷ Suffusisque felle] Ictericis.

⁸ Ejus vero quod phu] Lib. XII. 26.

Nardum Creticam sic veteres appellaverunt.

^b Vel laterum] Diosc. 1. 10. πρὸς πλευρὰς πόνου.

^c Menses quoque] Diosc. loc. cit.

^d Asservatur cornea] Nostri plumbea magis utuntur.

^e Discutit] Mitigat erysipelata, inquit Diosc. 1. 25. quæ sunt cum in-

Vulvarum quoque strangulatus, stomachi exulcerationes, pectoris, et renum, jocinerum, pulmonum, vesicarumque, peculiariter inflammationi earum vehementer utile. Item tussi et pleuriticis. Tollit et pruritus. Urinas ciet.² Qui crocum¹ prius biberint, crapulam non sentient, ebrietati resistent.³ Coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatem. Somnum facit.¹ Caput leniter movet. Venerem stimulat. Flos ejus igni sacro illinitur cum creta Cimolia. Ipsum plurimis medicaminibus miscetur.

LXXXII. Collyrio uni^j etiam nomen dedit. Fæx quoque expressi¹ k unguento crocino, quod crocomagma¹ ap-

ex ovo. In vulvarum, &c. Chiff. — 2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Urinam ciet* Gronov. et al. vett. — 3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sentiunt, ebrietati eo resistent* Gronov. et al. vett.

CAP. LXXXII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. et sic quoque conj. Salmasius; *dedit, sex quoque expressis* Chiff. *dedit, ex eo quoque expresso* Gronov. et vulgg. *dedit ex quoque expressi* cod. ap. Laet; *dedit. Est quoque vis*

NOTÆ

flammatione conjuncta : aurium quoque inflammationibus prodest.

¹ *Sed oculorum*] Diosc. I. 25. 'Ρεύμα τε ὀφθαλμῶν ἐπιχρίμενος στέλλει σὺν γάλακτι γυναικείῳ. *Oculorum fluxiones illitus ex lacte muliebri cohibet.*

² *Urinas ciet*] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. p. 238.

³ *Qui crocum*] Plutarch. Sympos. III. 1. pag. 647. Dioscorides loc. cit. hibi idcirco crocum ex passo jubet: 'Ακραίπαλός ἐστι μετὰ γλυκὺς πινόμενος.

⁴ *Somnum facit*] Celsus III. 18. ubi de phreneticis : 'Omnibus vero sic affectis,' inquit, 'somnus et difficilis, et præcipue necessarius est : sub hoc enim plerique senescunt. Prodest ad id, atque etiam ad mentem ipsam componendam crocinum unguentum cum irino in caput datum.'

^j *Collyrio uni*] Quod διὰ κρόκου dicitur, descriptum a Celsus VI. 6. tit.

'Διὰ κρόκου collyrium : ' Proprie etiam ad caligationem oculorum quæ ex lippitudine oritur, componitur quod διὰ κρόκου vocant. Habet piperis P. X. 1. Croci Cilicis, papaveris lacrymæ, cerussæ, singulorum P. X. III. psorici, gummi, singulorum P. X. IIII. hoc est, pondo denarium quaternum. In collyriis oculorum plurimis admiscetur a Marcello Empirico cap. 8.

^k *Fæx quoque expressi*] Ita Mas. tum nostri, tum Pintiani : non, ut editi, *ex eo quoque expresso.*

¹ *Crocomagma*] Diosc. I. 26. Τὸ δὲ κροκόμαγμα γίνεται ἐκ τοῦ κροκίνου μέρου, τῶν ἀρωμάτων ἐκπιεσθέντων καὶ ἀναπλασθέντων. *Crocomagma fit ex unguento crocino, expressis aromatis, et in pastillos digestis.* Crocomagma igitur fæx est et recrementum olei unguentive crocini. Celsus V. 18. 'Crocomagma, quod quasi recrementum ejus est.'

pellant, habet suas^m utilitates contra suffusiones oculorum, urinas.ⁿ Magis exalfacit,^o quam crocum ipsum. Optimum, quod^p gustatu³ salivam dentesque inficit.

LXXXIII. Iris rufa melior quam candida. Infantibus eam circumligari salutare est, dentientibus¹ præcipue, et tussientibus, tinearumve² vitio^a laborantibus instillari. Ceteri effectus ejus non multum a melle differunt. Ulcera purgat capitis, præcipue suppuraciones³ veteres. Alvum solvit duabus drachmis cum melle. Tussim, tormina,^b inflationes, pota: lienes^c ex aceto. Contra serpentium et araneorum morsus, ex posca valet. Contra scorpiones, duarum drachmarum pondere in pane vel aqua sumitur. Contra canum morsus, ex oleo imponitur: et contra perfrictiones. Sic et nervorum doloribus. Lumbis vero^d et coxendicibus cum resina illinitur. Vis ei concalfactoria.⁴ Naribus subducta, sternutamenta⁵ movet, caputque purgat. Dolori capitis^f cum cotoneis malis aut strutheis illinitur. Crapulas quoque et orthopnceas discutit. Vomitiones ciet, duobus obolis sumta. Ossa fracta^g extrahit, imposita cum melle. Ad paronychias

expressi unguenti crocini quod cod. Dalec. fit expresso Vet.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. urinas magis ciet Vet. Dalec. urinas magis exalfacit Gronov. et vulgg.—3 Ita codd. Hardnini et Chiffi. gustatum Gronov. et vulgg. Mox, pro salivam, margo edd. Dalec. et Gronov. linguam, e Diosc.

CAP. LXXXIII. 1 Chiffi. dentibus.—2 Dalec. teniaram.—3 Vet. Dalec. et suppuraciones.—4 Cod. Dalec. calfactoria.—5 Ita Gronov. et edd. vett. ster-

NOTÆ

^m *Habet suas*] Diosc. loc. cit. Δόνα-
μιν δὲ ἔχει σμηκτικὴν τῶν ἐπισκοροῦν-
των τοῖς κόποις. Vim habet ea deter-
gendi, quas pupillis oculorum caliginem
offundunt.

ⁿ *Urinas*] Subintellige, habet uti-
litates et contra urinas, quas admo-
dum ciet: δόναμιν ἔχει οὐρητικὴν, in-
quit Diosc. loc. cit.

^o *Magis exalfacit*] Et vim ei θερ-
ματικὴν Diosc. assignat loc. cit.

^p *Optimum, quod*] Diosc. loc. cit.

² *Tinearumve vitio*] Hoc est, ver-

mium, seu lumbricorum.

^b *Tussim, tormina*] Diosc. 1. 1. πρὸς
βήχας, καὶ σπράφους.

^c *Lienes*] Diosc. loc. cit. Μετ' ὧρου
δὲ πινόμεναι, θηριοδίκτοις ἀπὸ τροφῶν, καὶ
σπληνικοῖς.

^d *Lumbis vero*] Diosc. loc. cit.

^e *Vis ei concalfactoria*] Δόναμιν ἔχει
θερμαντικὴν, Diosc. loc. cit.

^f *Dolori capitis*] Ex aceto ad id et
rosaceo applicari Dioscorides præci-
pit, οὐν ὄξει καὶ ῥοδίω.

^g *Ossa fracta*] Diosc. loc. cit.

farina ejus utuntur: cum vino,⁶ ad clavos, vel verrucas, triduoque non solvitur. Halitus oris commanducata abolet, alarumque vitia. Succo duritias omnes emollit. Somnum⁷ conciliat, sed genituram consumit.¹ Sedis rimas, et condylomata,⁸ omniaque in corpore excrescentia sanat. Sunt qui sylvestrem, xyrin vocent.⁹ Strumas hæc,¹ vel panos, vel inguina discutit. Præcipitur, ut sinistra manu ad hos usus⁷ eruatur, colligentesque dicant, cujus hominis utique causa eximant. Scelus herbariorum¹⁰ aperietur⁸ in hac mentione. Partem⁹ ejus servant, et quarundam aliarum herbarum, sicut plantaginis: et si parum mercedis tulisse se arbitrantur, rursusque opus quærant,¹⁰ partem eam quam servavere, eodem loco infodiunt: credo, ut vitia,² quæ sanaverint, faciant rebellare.

numenta Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—6 Chiffi. *teruntur in vino*.—7 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sinistra manu lecta ad hos usus Gronov. et vulgg. Mox, cod. Dalec. servetur pro eruatur*.—8 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aperitur Gronov. et vulgg.*—9 *Partes Chiffi.*—10 Cod. Dalec. *rursus ut plus opum acquirant.*

NOTE

¹ Somnum] Diosc. loc. cit.

² Sed genituram consumit] Consumendoque, ne effluat, facit. Unde Diosc. loc. cit. auxiliari ait iridem potam iis, quibus genitura effluit, τοῖς γόνον προτμήνους.

³ Et condylomata] Scribonius Largus Compos. 225. ad condylomata: 'Multis et iris contusa, et ex vino mixta, cocta, et posita velut farina hordeacea profuit.' Κορδύλαμα, excrescentia carnis est circa anum, et tubercula quædam in locis muliebribus sanguinem fundentia: sic dicta a similitudine extremorum in quatuor digitis pugno clauso nodorum.

⁴ Xyrin vocent] Xypis est Dioscoridi IV. 22.

⁵ Strumas hæc] Collectiones omnes, οὐδύματα, ea apposita discutit auctor est Diosc. loc. cit.

⁶ Scelus herbariorum] Herbarii sunt

qui medicas herbas legunt, venduntque. Firmicus VIII. 13. 'Herbarios faciet, qui scilicet herbas solerti arte collectas ad medelam laborantium servant.' Græci βιβρότοις et βορωολόγοις vocant. Alias herbarius etiam veneficium sonat. Vide Du-Cangium in Glossario.

⁷ Credo, ut vitia] Eruentes, inquit, colligentesque eam herbam, si dicant, cujus hominis causa eximant, prodease ægro tum creduntur: quid igitur existimandum est aliud velle eos, dum infodiunt rursus eodem loco, ubi parum mercedis tulisse se credunt, quam rebellare iterum ac recrudescere eos morbos, quos antea sanaverint? Horum verborum quis esset sensus, aut quo illa pertinerent, negabat Salmasius se percipere, in Præexercit. ad Plinium, pag. 44. Plinius, de batrachio herba, XXV.

Saliuncæ radix in vino decocta sistit vomitiones, corroborat stomachum.

LXXXIV. Polio¹ Musæus^o et Hesiodus perungi jubent dignationis gloriæque² avidos: polium tractari, coli: polium contra³ serpentes substerni, uri, potari:⁴ in vino decoqui recens, vel aridum, illinique. Splenicis⁵ propinant ex aceto: morbo regio⁶ in vino: et hydropicis⁷ incipientibus in vino decoctum. Vulneribus⁸ quoque sic⁴ illinunt. Secundas mulierum, partusque emortuos pellit:⁵ item dolores corporis. Vesicas inanit: et epiphoris illinitur. Nec magis alia herba convenit medicamento, quod alexipharmacum^v vocant. Stomacho tamen^w inutile esse, caputque eo impleri, et abortum fieri potest, aliqui negant. Ad⁶ religionem addunt, ubi inventum sit, protinus adalligandum⁷ contra oculorum suffusiones, cavendumque ne terram attingat. Hi et folia ejus thymo similia tradunt, nisi quod molliora sunt, et lanatiore canitie. Cum ruta

CAP. LXXXIV. 1 *Polio* Chiffi.—2 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *dignationis gratia gloriæque* Gronov. et vulgg. Mox codd. Dalec. et Chiffi. *avidis polium tractari, coli, &c.* codd. Harduini, *avidos: polium tractari, coli:* Gronov. et vulgg. *avidos polium tractare, colere.*—3 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Reg. Hard. 1. *substernituri, &c.* Harduin. Miller. Bipont. et Franz. *substerni, uri, vel potari. In vino, &c.* Salmas. *substerni, suffiri, potari in vino, decoqui recens vel aridum, illinique, &c.* Gronov. et vulgg. ante Harduin. *substernitur vel portatur. Medici in vino decoquunt . . . illinuntque, vel splenticis.* Cod. Dalec. *substerni vel potari, cet. ut in Gronov.*—4 *Vox sic deest in cod. Dalec.*—5 Ita codd. Harduini, cnm edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *emortuos expellit* Vet. Dalec. *mortuos pellit* Chiffi. *emortuos repellit* Gronov. et vulgg.—6 Et Chiffi.—7 Idem codex *alligandum.*—8 'Ita codd. Regg.' Bro-

NOTÆ

109. 'Credunt ea rursus sata, rebel-
lare, quæ curaverint, vitia: quo sce-
lere et plantagine ntuntur.'

^o *Polio Musæus*] Vide quæ diximus
cap. 21.

^p *Polium contra*] Vide Notas et
Emend. num. 17.

^q *Potari [potari]*] Vide Notas et
Emend. num. 18.

^r *Splenicis*] Diosc. III. 124.

^s *Morbo regio*] Diosc. loc. cit.

^t *Et hydropicis*] Diosc. loc. cit.

^u *Vulneribus*] Diosc. loc. cit.

^v *Alexipharmacum*] 'Αλεξίφάρμακον,
remedium adversus venena, amuletum
contra veneficia.

^w *Stomacho tamen*] Prodesse certe
stomachicis polion cum melle tritum,
auctor est Marcellus c. 20. p. 139.
Contra Diosc. loc. cit. et male sto-
machum habere, et ciers capitis do-
lorem scribit.

sylvestri, et si teratur ex aqua coelesti, aspidas mitigare dicitur: et non secus atque cyanus astringit⁸ et cohibet vulnera, prohibetque serpere.

LXXXV. *Holochrysos*¹ medetur stranguriæ in vino pota, et oculorum epiphoris illita. Cum fæce vero vini cremata et polenta, lichenas emendat. *Chrysocomes*² radix calfacit, et stringit.³ Datur potui.⁴ ad jocinerum vitia: item pulmonum: vulvæ dolores in aqua mulsa decocta. Ciet menstrua: et si cruda detur, hydropicorum aquam.

LXXXVI. *Melissophyllo* sive *melittæna*¹ si perungantur alvearia, non fugient apes. Nullo enim magis gaudent flore. Copia istius^{2b} examina facillime continentur. Idem præsentissimum^c est contra ictus earum vesparumque, et similium, sicut araneorum:³ item scorpionum. Item contra vulvarum⁴ strangulationes, addito nitro. Contra tormina, e vino. Folia ejus^e strumis illinuntur, et sedis vitiis, cum sale. Decoctæ succus^f foeminas purgat, et inflammationes^g discutit, et ulcera sanat. *Articularios*^h morbos

tier. cytinus astringit edd. ante Brotier.

CAP. LXXXV. 1 *Elichrysos margo* edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—2 Vet. Dalec. et *adstringit*.

CAP. LXXXVI. 1 Ita codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. ita quoque Diosc. *melittide* Gronov. et vulgg.—2 *Scopis ejus* Chiffi.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *vesparumque* et *araneorum* Gronov. et vulgg.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *fungorum*,

NOTÆ

^x *Chrysocomes*] Diosc. quoque, iv.

55. Δύναμιν δὲ ἔχει θερμαντικὴν καὶ στυπτικὴν ἢ ρίχα.

^y *Datur potui*] Diosc. loc. cit. tum istud, tum cetera chrysocomes remedia totidem verbis affert.

^a *Sive melittæna*] Vide Notas et Emend. num. 19.

^b *Copia istius*] Respicit illud Maronis Georg. iv. 63. 'Huc tu jussos asperge saporis, Trita meliphylla, et cerinthæ ignobile gramen: Ipsæ consident medicatis sedibus: ipsæ Intima more suo sese in cunabula condent.'

^c *Idem præsentissimum*] Diosc. iii. 118.

^d *Item contra vulvarum*] Vide Notas et Emend. num. 20.

^e *Folia ejus*] Diosc. loc. cit. Καταπλασσόμενα δὲ (φύλλα) σὺν ἄλοι, διαφορεῖ χοιράδας.

^f *Decoctæ succus*] Καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ αὐτῶν . . . πρὸς ἐμμήνων ἀγωγὴν εὐθετεῖ. Diosc. loc. cit.

^g *Articularios*] Hoc folia præstare cum sale imposita Diosc. ait loco cit. et contra canis rabidi morsus eadem cum vino pota prodesse.

sedat, canisque morsus. Prodest dysentericis^a veteribus, et coeliacis, et orthopnoicis, lienibus, ulceribus thoracis. Caligines oculorum succo cum melle inungi eximium habetur.

LXXXVII. Melilotos quoque oculis medetur cum luteo ovi,ⁱ aut liniⁱ semine. Maxillarum quoque dolores lenit; et capitis^j cum rosaceo: item aurium^k e passo, quæque in manibus intumescant, vel erumpant.^l Stomachi dolores^l in vino decocta, vel cruda tritaque. Idem effectus^m et ad vulvas.³ Testes vero,ⁿ et sedem prociduum, quæque ibi sint vitia, recens ex aqua decocta, vel ex passo. Adjecto rosaceo illinitur ad carcinomata.⁴ Deservescit in vino dulci. Peculiariter^o et contra meliceridas efficax.

LXXXVIII. (XXI.) Trifolium scio^p credi prævalere contra serpentium ictus et scorpionum, ex vino aut posca, seminis granis viginti potis: vel foliis, et tota herba decocta: serpentesque nunquam in trifolio aspici. Præterea celebratis¹ auctoribus, contra omnia venena pro antidoto sufficere XXV.² grana ejus, quod minyanthes^q ex eo ap-

e Diosc.—5 Ita codd. Harduini, Vet. Dalec. et Chiffi. cum sale decocta. Succus feminas purgat, et inflationes Gronov. et al. vett.

CAP. LXXXVII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. cum lacte, aut cum lini Gronov. et edd. vett.—2ⁱ Ita cod. Reg. 1. In cod. Reg. 2. rumpant, quod forte melius. Brotier. intumescunt, vel erumpunt edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. intumescunt, vel rumpant Chiffi.—3 Vet. Dalec. est ad vulvas.—4 Cod. Dalec. vitia. Recenti, &c. passo, adjecto rosaceo. Illinuntur carcinomata.

CAP. LXXXVIII. 1 Vet. Dalec. a celebratis.—2 Chiffi. XXXV. Mox, quod

NOTÆ

^a Prodest dysentericis] Diosc. loc. cit.

ⁱ Cum luteo ovi] Vide Notas et Emend. num. 21.

^j Et capitis] Diosc. III. 48. Καὶ κεφαλαγίαν πρᾶττει ἐμβρεχόμενος μετ' ὕδατος καὶ ῥοδίου.

^k Item aurium] Diosc. loc. cit.

^l Stomachi dolores] Diosc. loc. cit.

^m Idem effectus] Diosc. loc. cit.

ⁿ Testes vero] Diosc. loc. cit.

^o Peculiariter] Diosc. loc. cit. Θεραπεύει καὶ μελικηρίδας, κ. τ. λ.

^p Trifolium scio] Vide auctorem libri de Simp. Med. tomo XIII. operum Galeni, pag. 1002. Dioscoridem quoque, III. 123. Et quæ de trifolio acuto refert Scribonius Largus Compos. 163.

^q Minyanthes] Μινυανθὲς Galeno, de Fac. Simp. Med. lib. VIII. p. 236. qui quæ sit ejusce vocis originitio

pellavimus, tradi. Multa alia præterea in remediis ejus ascribi. Sed me contra sententias eorum gravissimi viri auctoritas movet. Sophocles enim poëta venenatum id dicit. Simus quoque^r e medicis,^s decocti aut contriti succum infusum corpori, easdem uredines^a facere, quas si percussis a serpente imponatur. Ergo non aliter utendum eo, quam contra venena, censuerim.^t Fortassis enim et his venenis inter se contraria sit natura, sicut multis aliis. Item animadverto, semen ejus, cujus minima sint folia, utile esse ad custodiendam mulierum cutis gratiam, in facie illitum.

LXXXIX. Thymum colligi oportet in flore, et in umbra siccari. Duo autem sunt genera ejus: candidum, radice lignosa, in collibus nascens, quod et præfertur: alterum nigrius, florisque nigri.^a Utraque oculorum^b claritati multum conferre existimantur, et in cibo, et in medicamentis. Item diutinæ tussi: in ecligmate^r faciles exscreationes facere cum aceto et sale.^c Sanguinem concreescere^d non pati e melle: longas faucium distillationes extra illita cum

menianthes appellavimus Vet. Dalec.—^s Ita codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *Scimus quoque medicus* edd. vett. et Gronov. *S. q. ex mellis* cod. Dalec. Mox, Chiffi. *uredines facere quasi percussis*; cod. Dalec. *agritudines facere quasi percussis*.—^t Cod. Dalec. *censuerunt*.

CAP. LXXXIX. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *diutina tussi in ecligmate* Vet. Dalec. *diutina tussi ecligmate* Gronov. et vulgg. Mox, Vet. Dalec. *facere. Cum aceto et sale sang. concr. non patitur. Et melle longas, h.c. extenuat*.

NOTÆ

nescire se fatetur. Forte a minuendo dolore: ἄρθος enim *florem*, *μυρία*, *minuere* Græce sonat.

^r *Simus quoque*] A quo Simonianum trifolium appellatum videri possit. Simo Galenus astipulatur, de theriaca ad Pisonem, c. 4. p. 925.

^a *Easdem uredines*] Eosdem pruritus.

^b *Florisque nigri*] Hoc est, purpurascens, πορφύρεος, ut ait Diosc. III. 44. atque adeo in nigredinem vergentis, ut violæ.

^b *Utraque oculorum*] Dioscor. loc. cit. Ἀμβλυωποῦντας ἰσχυόμενον σὺν τροφῇ ὠφελεί. *Hebetiore oculorum acie præditis in cibo confert*. Sic etiam Plinius Valer. IV. 35. de utroque thymo.

^c *Cum aceto et sale*] Cum melle, Dioscor. loc. cit. Cum vino Marcelus Empir. cap. 17. p. 23.

^d *Sanguinem concreescere*] Dioscor. loc. cit. Καταπλασθὲν μετ' ἔλκους αἷματος θρόμβους διαλύει.

sinapi, extenuare: item stomachi^a et ventris vitia. Modice his tamen utendum est, quoniam excalfaciunt, quamvis sistunt alvum: quæ si exulcerata sit, denarii pondus in sextarium aceti et mellis addi oportet. Item si lateris³ dolor sit, aut inter scapulas, aut in thorace. Præcordiis medentur ex aceto cum melle: quæ potio datur et in alienatione³ mentis, ac melancholicis. Datur et comitialibus,^f quos correptos olfactus excitat thymi. Aiunt et dormire eos oportere in molli thymo. Prodest^g et orthopnoicis, et anhelatoribus,⁴ mulierumque mensibus retardatis. Vel si emortui^h sint in utero partus, decoctum in aqua ad tertias. Et⁵ viris vero contra inflationes cum melle et aceto. Et si venter turgat, testesve, aut si vesicæ⁶ dolor¹ exigat. E vino tumores et impetus^j tollit impositum. Item cum aceto callum et verrucas.^k Coxendicibus^l imponitur, cum vino: articulariis morbis,⁷ et luxatis, tritum ac lanæ inspersum ex oleo. Dant et potionem articulariis morbis trium obolorum pondere in tribus aceti et mellis.⁸ Et in fastidio, tritum cum sale.

—³ Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *si lateralis* edd. vett. et Gronov.—³ Chiffi. *elationem*.—⁴ Ita ex codd. Harduinus et recentt. *et anhelationi* Gronov. et vulgg. Mox, *retardatis vel si, &c.* margo edd. Dalec. et Gronov.—⁵ *Et deest* in cod. Dalec.—⁶ Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *urget, testesve, aut si vesicæ* Chiffi. *tumeat, testesve, aut vesicæ* Vet. Dalec. *turgat, testesve, aut vesicæ* Gronov. et vulgg.—⁷ Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Coxendicibus imponitur, et articularibus morbis* edd. vett. et Gronov.

NOTÆ

^a *Item stomachi*] Quoniam cum sale et aceto potum, vim habet pituitam per alvum detrahendi, inquit Diosc. loc. cit.

^f *Datur et comitialibus*] Scribonius Largus Compos. Med. cap. 2. num. 15. 'Ad recentem comitalem morbum cito proficit: ad veterem tardius: Thymi albi x. p. iii. ex aceti cyathis tribus, et mellis boni pondi unice: ut dilutum jejunos bibat per dies xlv.'

^g *Prodest*] Diosc. III. 44. et Gale-

nus de Fac. Simp. Med. lib. vi. pag. 178.

^h *Vel si emortui*] Diosc. et Galenus locis citatis. Plinius Valer. iv. 35. 'Emortuos partus extrahit.'

ⁱ *Aut si vesicæ dolor*] Urinam ciere thymum produnt Diosc. et Galenus loc. cit.

^j *Et impetus*] Quæ Græci *ἐμπέτης* appellant, de quibus xx. 26.

^k *Item cum aceto... verrucas*] Et hæc pariter Diosc. loc. cit.

^l *Coxendicibus*] Diosc. loc. cit. Ka

xc. *Hemerocalles*^m pallidum e viridi et molle folium habet, radice odorata atque bulbosa: ¹ quæ cum melle ^a imposita ventri, aquas ² pellit, et sanguinem etiam inutilem. Folia epiphoris^o oculorum, mammarumque post partum doloribus illinuntur.

xcī. *Helenium* ab Helena, ut diximus,^p natum,¹ favere creditur formæ: cutem mulierum in facie reliquoque corpore nutrire incorruptam. Præterea putant usu ejus quandam gratiam iis ² veneremque conciliari. Attribuunt et hilaritatis effectum eidem potæ in vino, eumque quem habuerit nepenthes illud prædicatum ab Homero,³ quo tristitia omnis aboleatur.³ Est autem succi prædulcis.¹ Prodest et orthopnoicis radix ejus in aqua jejunis pota. Est autem

Mox, Chiffi. oleo: ambustis cum adipo suillo. Dant.—8 Vet. Dalec. tribus aceti cyathis et melle; Chiffi. tribus cyathis aceti, et mellis.

CAP. xc. 1 Cod. Dalec. radice odoratam atque bulbosam.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. aquam Gronov. et vulg.

CAP. xcī. 1 Vet. Dalec. ab Helena, ut diximus, lacrymis natum: et sic supra cap. 33. hujus libri.—2 Chiffi. ita gratiam his.—3 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. quod eo tristitia o. aboleretur al. vett. ap. Dalec. quod, &c. Gronov. et vulg.

NOTE

ισχιαδικοῖς μετ' οἴνου καὶ ἁλφίτων ἐπιτε-
θὲν ἀρμόζει.

^m *Hemerocalles*] Iisdem fere verbis describitur a Dioscor. III. 137. 'Ημεροκαλλὶς φύλλα ἔχει καὶ καυλὸν ὁμοίαν κρίνῃ, χλωρὰ δὲ ὅσπερ πρᾶσα. *Caulem ac folia lilii habet, porri instar virentia.* Liliū est rubrum miniatum seu Byzantinū Clusii Hist. Rarior. Plant. lib. II. pag. 131. Est et in horto Eystetensi, ibi *Hemerocallis* Chalcedonica appellata. Vidimus in Horto Regio.

^a *Quæ cum melle*] Cum melle lana subdita in pessa adhiberi Diosc. præcipit, loc. cit. 'Ρίξα λεῖα ποθεῖσα, καὶ σὺν μέλιτι ἐν ἐρίφῃ προσθεῖσα, πρὸς ὅσων ἐστὶν δρεαργυρὸς καὶ αἱμαργυρὸς.

^o *Folia epiphoris*] Diosc. loc. cit.

^p *Ut diximus*] Cap. 33.

³ *Ab Homero*] *Odyss. A. 221. Ἀδ-
τρία ἔρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον, ἐνθ' οὖν
ἐπινον Νήπενθός τ' ἔχολόν τε κακῶν ἐπί-
ληθον ἀπάντων.* Esse vero nepenthes quam subsecuta ætas buglosson vocavit, nos borraginem, Plutarchus innuit, Sympos. Quæst. I. 1. p. 614. Nos plane affirmamus, vel eo ducti argu-
mento, quod vis buglosson plane par ascribitur a summis viris, ut dicturi sumus xxv. 40. Nam in vinum de-
jecta animi voluptates augeat, atque ex ea re vocatur et *εὐπρόσθονος*.

¹ *Est autem succi prædulcis*] *Helenium* scilicet. Quare et nectaream appellavere alii, et ex ea vinum nectarites concinnatum olim, ut Plinius superius annotavit xiv. 19.

candida intus et dulcis. Bibitur et contra serpentium ictus ex vino. Mures quoque contrita dicitur necare.

XCI. Abrotonum^a duorum traditur generum, campestre ac montanum: hoc fœminam, illud marem intelligi volumus. Amaritudo^b absinthii in utroque. Siculum laudatissimum, dein Galaticum. Usus et foliis,^c sed major semini ad excalfaciendum: ideo nervis utile, tussi, orthopnoeæ,^d convulsis, ruptis, lumbis, urinæ angustiiis. Datur bibendum manualibus fasciculis^e decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur et seminum in aqua drachmæ pondere. Prodest et vulvæ.^f Concoquit^g panos cum farina hordeacea, et oculorum inflammationibus illinitur, cum cotoneo malo cocto.^h Serpentesⁱ fugat. Contra ictus earum bibitur cum vino, illiniturque. Efficacissimum contra ea, quorum veneno tremores et frigus accidunt, ut scorpionum^j et phalangiorum: et contra venena alia pota prodest, et quoquo modo argentibus,^k et ad extrahenda ea, quæ inhaerent^l corporibus. Pellit^m et interaneorum mala. Ramo ejus, si subjiaciatur

CAP. XCII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Usus est et foliis . . . orthopnoicis* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. *inflammationi i. cotoneo malo cocto* Chiffi. i. *illinitur, cotoneo malo concocto* Gronov. et al. vett.—3 Chiffi. *et scorpionum*.—4 Idem codex, *inhærent*.

NOTE

^a *Abrotonum*] Scholiastes Nicandri, in Theriac. p. 9. Τοῦ ἀβροτόνου δύο γένη εἶσι· τὸ μὲν κηρεόσιμον, τὸ δὲ θειρόν. Diosc. III. 29. duo genera pariter agnoscit, marem, fœminamque: illud Galaticum, istud vero Siculum.

^b *Amaritudo*] Fœminæ quidem hanc inesse Diosc. prodidit, loc. cit.

^c *Usus et foliis*] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. VI. 1. p. 145.

^d *Orthopnoæ*] His quoque morbis reliquis mederi abrotonum Diosc. admonet loc. cit.

^e *Manualibus fasciculis*] Qui manum impleant.

^f *Prodest et vulvæ*] Mensibus com-

morantibus, ἐμμήνων ἐπιχέσαι, Dioscor. loc. cit.

^g *Concoquit*] Diosc. loc. cit. et Galenus totidem verbis de Fac. Simp. Med. lib. VI. p. 146.

^h *Serpentes*] De serpentibus, phalangis, ac venenis, eadem tradit Diosc. loc. cit. post Nicandrum in Theriac. p. 7.

ⁱ *Et quoquo modo argentibus*] Etiam periodicis febrium rigoribus, inquit Galenus de Facult. Simp. Med. lib. VI. pag. 145.

^j *Pellit*] Galenus loc. cit. ἔμωθας ἀναπεί. Item Ælianus Hist. Anim. IX. 33.

pulvino, Venerem stimulari aiunt: efficacissimamque esse herbam contra omnia veneficia, quibus coitus inhibeat.

XCIII. (XXII.) *Leucanthemum suspiciosum* medetur, duabus partibus aceti permixtum. *Sampsuchum*^k sive amaracum, in Cypro laudatissimum et odoratissimum, scorpiionibus adversatur, ex aceto ac sale illitum. Menstruis quoque multum confert impositum.^l Minor est eidem potio vis. Cohibet^m et oculorum epiphoras cum polenta. Succus decoctiⁿ tormina discutit. Et urinis^o et hydropicis utile.¹ Movet et aridum sternutamenta. Fit ex eo^p et oleum,² quod *sampsuchinum* vocatur aut *amaracinum*, ad excalfaciendos^q molliendosque^r nervos: et vulvas calfacit.⁴ Folia^s sugillatis⁵ cum melle, et luxatis cum cera prosunt.

XCIV. (XXIII.) *Anemonas coronarias* tantum diximus:^a nunc reddemus et medicas. Sunt qui *phrenion*^b vocent.¹ Duo ejus genera:^c sylvestris prima, altera in cultis nascens; utraque sabulosis. Hujus² plures^d species. Aut enim

~~~~~

CAP. XCIII. 1 Vet. Dalec. *utilis*.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ex eo oleum* Gronov. et vulgg.—3 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *emolliendosque* Gronov. et al. vett.—4 Verbum *calfacit* deest in cod. Dalec.—5 *Folia sugillatis* Reg. Brot. 2. et Editio princeps. *Et folia sugillatis* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Et folio sugillatis* Gronov. et al. vett.

CAP. XCIV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *phrenion* vocent Vet. Dalec. *fremian* vocent Chiffi. *phenion* vocent Gronov. et vulgg. Mox, *altera cultis*, omissa præpositione, Chiffi.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Har-

NOTÆ

^k *Sampsuchum*] Diosc. III. 47. totidem verbis.

^l *Menstruis . . . impositum*] In passo subditum, *ἐν ποσίδρυ*. Dioscor. loc. cit.

^m *Cohibet*] Diosc. loc. cit.

ⁿ *Succus decocti*] Diosc. loc. cit.

^o *Et urinis*] Diosc. loc. cit.

^p *Fit ex eo*] Seorsim ac diversis capitibus de amaracino oleo, et *sampsuchino* Dioscorides egit: ac de isto quidem, c. 68. de illo, c. 68. libri primi: non quod amaracum a *sampsu-*

cho differre velit: sed quod unguenta ea concinnandi modos tradat geminos: quos ut confectionis genere, sic et appellatione secerni voluit.

^q *Ad excalfaciendos*] Diosc. I. 66.

^r *Folia*] Hæc totidem fere verbis Diosc. III. 47.

^a *Anemonas . . . diximus*] Cap. 38.

^b *Sunt qui phrenion*] Vide Notas et Emend. num. 22.

^c *Duo ejus genera*] Eadem leges pariter apud Dioscor. II. 207. Ἀνεμόνων δύο, ἡ μὲν ἄγρια, ἡ δὲ ἡμερὸς. Re-

phoeniceum florem habet, quæ et copiosissima est: aut purpureum, aut lacteum. Harum trium folia apio³ similia sunt. Nec temere semipedem altitudine excedunt, cacumine asparagi.⁴ Flos nunquam⁵ se aperit, nisi vento spirante: unde et nomen accepere.⁴ Sylvestri amplitudo⁶ major, latioribusque foliis, flore phoeniceo.⁵ Hanc, errore¹ ducti, argemonem¹ putant multi: alii rursus papaver, quod rhœan¹ appellavimus.⁶ Sed distinctio¹ magna, quod utraque hæc postea floret.⁷ Nec aut succum illarum anemonæ reddunt, aut calyces habent, nec nisi⁸ asparagi cacumen. Prosunt anemonæ⁹ capitis doloribus et inflammationibus, vulvis mulierum, lacti quoque. Et menstrua⁹

~~~~~

duin, 1. 2. 3. et recentt. *Hujusque* edd. vett. et Gronov.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *coriandro*, e Diosc.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *accepit* Gronov. et vulgg.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *latiora folia, flos phæniceus* Vet. Dalec. *latioribus foliis, flos phæniceo* edd. vett. et Gronov.—6 Chiffi. *vocavimus*.—7 Chiffi. *utraque est*

NOTE

centiores herbarii centum amplius genera norunt, ut diximus c. 38.

³ *Hujus plures*] Sativæ scilicet. Diosc. loc. cit. Καὶ τῆς ἡμέρου ἢ μὲν τις φοινικὰ φέροι τὰ ἄσθη· ἢ δὲ ἐπὶ λευκὰ ἢ γαλακτίζοντα, ἢ πορφύρεα.

⁴ *Harum trium folia apio*] Coriandro, quod eodem ferme recidit, Diosc. loc. cit. et Oribasius lib. xi. p. 190. Sed sunt tamen apio, quam coriandro, propiora.

⁵ *Cacumines asparagi*] Nec calyces habent anemonæ, nec capita, seu vascula: sed cacumen instar asparagorum est. Ὁὅτε κωδὶαν ἔχουσιν, ἀλλ' οὐλοὶ ἀσπαράγου ἕκαστον. Dioscor. loc. cit. Vide iconem anemonæ primæ apud Dodon. p. 431.

⁶ *Flos nunquam*] At nostræ etiam tranquillo sese aperit. Verius forsitan nomen iis inditum, quod facile flos vento decutitur. Hesychius: Ἀνεμώνη . . . τὰν φύτον ταχέως ἀπὸ ἀνέμου φευρόμενον.

⁷ *Sylvestri amplitudo*] Diosc. hæc

totidem verbis, II. 307.

¹ *Hanc, errore*] Totidem verbis Diosc. et Oribasius locis cit.

² *Argemonem*] Hanc depictam vide apud Lobelinum in Observat. p. 144. Est et in horto Regio. Similis fere papaveri rhœadi. Ceteras ejus notas discite a Diosc. III. 208. Plinioque ipso xxv. 56.

³ *Quod rhœan*] Lib. XIX. c. 53.

⁴ *Sed distinctio*] Eadem discrimina afferunt auctores mox appellati. Quod et argemone et rhœas papaver serius florent: nec croceum, ut argemone, dum caulis concidit, nec candidum, ut papaver, succum reddit, &c.

⁵ *Prosunt anemonæ*] Radicis augeo naribus infuso valere Dioscorides ait, loc. cit. ad purgandum caput: folia cum ptisana decocta, et in cibo sumpta, fecunditatem lactis præstare. Habet hæc etiam Galenus de Facult. Simp. Med. lib. vi. p. 157.

⁶ *Et menstrua*] Diosc. loc. cit.

cient cum ptisana sumtæ, aut vellere appositæ. Radix^o commanducata pituitam trahit, dentes sanat: decocta oculorum^p epiphoras, et cicatrices. Magi⁹ multum quidem iis tribuere, quamprimum aspiciatur eo anno tolli jubentes: dicique, colligi eam tertianis et quartanis remedio. Postea alligari florem panno roseo, et in umbra asservari, ita cum opus sit adalligari.¹⁰ Quæ ex his phœniceum florem habet, radice contrita, cuicumque animalium imposita, ulcus facit septica vi.¹¹^q Et ideo^r expurgandis ulceribus adhibetur.

XCV. (XXIV.) *Cœnanthe herba*^a nascitur in petris, folio pastinacæ, radice magna, numerosa. Caulis ejus et folia cum melle ac vino nigro pota, facilitatem pariendo præstant, secundasque purgant. Tussim e melle tollunt: urinam cient. Radix et vesicæ vitiis medetur.

XCVI. (XXV.) *Heliochrysum*,^a quod alii *chrysanthemon* vocant,¹ ramulos habet candidos, folia subalbida, abrotono similia: ad Solis repperctum, aureæ lucis in orbem veluti corymbis dependentibus,^a qui nunquam marcescunt:

~~~~~

postea florens.—8 Vet. Dalec. sed quasi.—9 Ita ex codd. Harduinus et recentt. oculorum epiphoras. Magi Gronov. et edd. vett. Mox, Vet. Dalec. quidam in trib. quam primum aspiciunt; alii vett. ap. Dalec. cum primum aspiciuntur.—10 Vet. Dalec. alligari.—11 Chiffi. ulcerum facit styptica vi; cod. ap. Laet etiam styptica vi.

CAP. XCVI. 1 *Helichrysum*, alii *chrysanthum* vocant Chiffi. alii *amaranthum* vocant margo edd. Dalec. et Gronov. o Diosc.—2 Vet. Dalec.

NOTE

^o Radix] Diosc. et Galenus locis citatis.

^p Decocta oculorum] Decocta in passo, *ἐν γλυκεῖ*. Diosc. loc. cit. De cicatricibus Galenus loc. cit. *ὀφθαλμοὶ λυγροῦν*. Has voculas, et cicatrices, ex Mss. addidimus.

^q Septica vi] *Σηπτικὴ δύναμις, vis putrefaciendi*. Celsus VII. 21. 'Medicamenta, quæ sic exedunt, ne erodant, σηπτικὰ Græci vocant.'

^r Et ideo] Galenus loc. cit.

^a *Cœnanthe herba*] *Filipendula* Dodonæi, pag. 56. *Cœnanthe staphylini* folio, Joan. Bauhini tom. III. p. 191.

Dioscor. lib. III. cap. 135. *Ομόσθη* . . . τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὥσπερ σταφυλῶν, κ. τ. λ. De forma *cœnanthes*, ac viribus ejusdem, paria prorsus cum Plinio tradit. Radicem ad stranguriam adhibet Apuleius LIV. I.

^a *Heliochrysum*] De quo jam superius cap. 38. Diosc. iisdem fere verbis, IV. 57. *Ἐλίουχρυσον, οἱ δὲ χρυσάνθεμον, οἱ δὲ καὶ τούτο ἀμάραντον καλοῦσιν, φ καὶ τὰ εἶδηλα σταφανοῦσι βαβδῖαν λευκὴν, χλωρὸν . . . φύλλα στενὰ ἐκ διαστημάτων ἔχον πρὸς τὰ τοῦ ἀβροτίνου κόβην κυκλωτέρη, χρυσοφανή, σπιδῶν περιφερὲς, ὥσπερ κορύμβους ξηροῦς, κ. τ. λ.*

qua de causa Deos coronant illo, quod diligentissime servavit Ptolemæus rex Ægypti. Nascitur in frutectis.^b Ciet urinas^c e vino pota, et menses. Duritias et inflammationes discutit. Ambustis^d cum melle imponitur. Contra serpentium^e ictus, et lumborum^f vitia bibitur. Sanguinem^g concretum ventris aut vesicæ^h absument cum mulso. Folia ejus trita trium obolorumⁱ pondere sistunt profuvia mulierum^b in vino albo. Vestes tueturⁱ odore non ineleganti.

XCVII. (XXVI.) Hyacinthus^j in Gallia maxime^k provenit. Hoc ibi fuco^l hyssinum tinguunt.^a Radix est bul-

corymbis ad solis percussum veluti aureæ lucis in orbem dependentibus.—3 Dalec. ventris ac vesicæ.—4 Folia ejus trium obolorum Gronov. et vulgg. trita ex codd. suis et Chiffi. restituit Harduin. quem secuti sunt recentt.

CAP. XCVII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. eximie edd. vett. et Gronov.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Hoc ibi loco hygi-

NOTE

^b Nascitur in frutectis] Dioscor. loc. cit. *Φύεται δὲ ἐν τραχεῖσι καὶ χαράδραιοι τόποις, in asperis et salebrosis.* Interpres Oribasii lib. xi. p. 196. 'in asperis et aquosis convallibus.'

^c Ciet urinas] Diosc. loc. cit.

^d Ambustis] Theophr. Hist. ix. 21. καὶ πρὸς τὰ πυρκαυστὰ, κατακαύσαντες καὶ μίξαντες μέλιτι.

^e Contra serpentium] Theophr. loc. cit. *Χρῶνται δὲ ἀντὶ πρὸς τὰ δακνὰ ἐν ὄνυ.* Usus illius ad serpentium mortuus e vino. Diosc. quoque loc. cit.

^f Et lumborum] Diosc. loc. cit.

^g Sanguinem] Hæc iisdem verbis Diosc. loc. cit.

^h Profuvia mulierum] Diosc. loc. cit. *Ἰσχυὶ δὲ καὶ κατάρρουν, ὅσον τριβόλον νήσται δοδεῖρα ἐν κρέματι οἶνου λευκοῦ. Sistit et destillationes, trium obolorum pondere jejunis potui data in vino albo luto.* Alios secutus auctores Plinius videtur, aut κατάρρουν perperam pro mulierum profuvio accepisse, cum ea vox destillationem pitiuita, et catarrhum significet.

Delph. et Var. Clas.

ⁱ Vestes tuetur] Vestibus interponi ait Dioscor. loc. cit. ut eas a teredinum injuriis tueatur.

^j Hyacinthus] Hyacinthus iste, vacciniumve Gallicum, quo hyssinum vel purpura inficitur, gladiolus est, et hyacinthus, ut verbis Columellæ utar, ix. 4. cœlestis nominis, hoc est, qui et iris vocatur, ut ex Palladio liquet, i. 27. nec tamen iris est, de qua diximus c. 19. quæ radix medicinæ tantum et unguentis nascitur, non tingendis lanis: sed quam Galli Glaiutum vocant, quasi gladiolum, du Glaicul. Ita Anguillara par. ix. pag. 153. quos alii deinde secuti sunt. Decepti vero errore omnes, quinihilirin ab hyacintho differre censent. Hyacinthi porro Gallici tractionem Plinius nunc attingit obiter, ubi de vulgari tantum hyacintho agendum ex proposito videbatur, quod, ut ipse admonuit, xx. 45. sæpe contextenda sunt ea, quæ sunt ex eodem nomine pendentia.

^k Hoc ibi fuco] Vide Notas et E-

Plinius.

9 Z

bacea,¹ mangonicis venalitiis² pulchre nota: quæ e vino dulci³ illita, pubertatem coërcet, et non patitur erumpere. Torminibus et araneorum⁴ morsibus resistit. Urinam impellit. Contra serpentes⁵ et scorpiones, morbumque⁶ regium,⁷ semen ejus cum abrotono⁸ datur.

XCVIII. *Lychnis* quoque⁹ flammea illa adversus serpentes, scorpiones, crabrones,¹ similique bibitur e vino semine² trito. Sylvestris eadem stomacho inutilis. Alvum³ solvit. Ad detrahendam⁴ bilem efficacissima duabus drachmis. Scorpionibus⁵ adeo contraria,⁶ ut omnino visa ea torpescant. Radicem ejus Asiani boliten vocant:⁷ qua alligata oculo, albugines tolli dicuntur.

nam tingunt Chiff. unde quidam, *Hec ibi locorum hyaginum tingunt.* Gronov. et al. ante Harduin. *Hec ibi pro ecco hyaginum tingitur.*—3 Vet. Dalec. mangoniis venalitiarum.—4 Chiff. morborumque.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. cum vino, e Diosc.

CAP. XCVIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. et scorpiones, et crabrones.—2 Chiff. bibitur lini semine; unde quidam, bibitur cum lini semine.—3 Sc. tam contraria Chiff.—4 Radicem e. A. b. vocant desunt in Chiff.

NOTE

mend. num. 23. Hyaginum porro colos est affinis coccineo.

¹ *Radix est bulbacea*] Hyacinthi nimirum alterius, seu vulgaris, atque Italici, ut diximus xvi. 31. mancipis satii. Liliū purpureū tertium Dodonæi videtur esse, pag. 199. quam ille sententiam idoneis stabilitt argumentis. Dioscorides Plinio suffragatur, iv. 63. *ῥάκινθος φύλλα ἔχει ἡμοία βολβῆ . . . ῥίζαν καὶ ἀπὸ τὴν ἐμφερῆ βολβῆ.* Et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. viii. pag. 237. *ῥάκινθον ἢ μὲν ῥίζα βολβοειδές.*

² *Mangonicis venalitiis*] Ita Mss. omnes. Venalitiū sunt venditores, teste Nonio cap. 2. num. 919. testimonio ipsis Ciceronis in eam rem adducto. Mangonicū venditores erant negotiatores mancipiorum, qui pueros puellasque, quo facilius vendi possent, artificio quodam componere, atque horum ætatem tegere puber-

tate coërcita solebant, ut vendibiliores essent.

³ *Quæ e vino dulci*] Diosc. iv. 63. de radice hyacinthi: *ἥτις σὺν οἶνῳ κατὰ λαοθόους λουπῆ (vel γλυκῆ) ἐπὶ παλίων, ἐν ἡβονι τῆραι καπνιστῶται.* Galenus loc. cit. *ἐν οἶνῳ tantum.*

⁴ *Araneorum*] Phalangiorum, Diosc. *φαλαγγιοειδέες ὀφθαλμοί.*

⁵ *Contra serpentes*] Diosc. loc. citato.

⁶ *Morbumque regium*] Diosc. et Galenus abrotonum non asciscunt: sed id solum, *λεπτοκοῦς διδοται σὺν οἶνῳ.*

⁷ *Lychnis quoque*] De qua cap. 10. Habet eandem Diosc. iii. 114.

⁸ *Aboum*] Diosc. iii. 115.

⁹ *Ad detrahendam*] Per alvum scilicet, *κατὰ κοιλίας,* Diosc. loc. cit.

¹⁰ *Scorpionibus*] Diosc. loc. cit. post Nicandram in Theriac. pag. 64. cæjus et Scholiasten vide, pag. 41.

XCIX. (XXVII.) Et vincapervinca, sive chamædaphne,¹ arida tusa hydropicis datur in aqua, cochlearis mensura,² celerrimeque reddunt aquam. Eadem decocta in cinere sparsa vino, tumores siccant. Auribus succo medetur. Alvinis³ imposita multum prodesse dicitur.

c. Rusci radix⁴ decocta, bibitur alternis diebus in calcolorum valetudine, et tortuosiore⁵ urina, vel cruenta. Radicem pridie erui oportet, postero mane⁶ decoqui: ex eo sextarium⁷ vini cyathis duobus misceri. Sunt qui et crudam radicem tritam ex aqua bibant: et in totum ad virilia,⁸ cauliculis ejus ex aceto⁹ tritis, nihil utilius putant.

ci. Batis quoque¹⁰ alvum mollit. Illinitur podagricis cruda et contusa.¹¹ Acinon¹² et coronarum causa et ciborum Ægyptii serunt. Eademque erat, quæ ocimum, nisi hirsutior ramis ac foliis esset, et admodum odorata. Ciet menses¹³ et urinas.

cii. (XXVIII.) Colocasia¹⁴ Glaucias acria corporis leniri putavit, et stomachum juvari.

CAP. XCIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sive daphnocides*, o Diosc.—2 Ita codd. Reg. Brot. 2. et Chiffi. *cochleari mensura* edd. ante Harduin.

CAP. c. 1 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. *postremo mane* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et decocti sextarium* Vet. Dalec. *ex ea sextarium* Gronov. et vulgg. *et ex eo sextarium* Chiffi.—3 Vet. Dalec. *ad urinam difficilem*.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. *ejus in vino et aceto* Gronov. et vulgg.

CAP. ci. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *tosta et confusa* Gronov. et al. vett.—2 *Ciet et menses* Chiffi.

NOTE

¹ *Alcinis*] Quibus alvus est fluida.

² *Rusci radix*] Hoc iterum Plinius libro sequente, cap. 83. ubi de oxy-myrsine, quæ nihil a rusco differt.

⁵ *Tortuosiore*] Hoc est, ut ipsemet interpretatur, xxiii. 83. difficili urina, præcipue crassa: hoc est, turbidiori: atque adeo hominem torquenti, dum veluti tortuosa exit. Diosc. iv. 146. simpliciter *σπαργου-πλεω* dixit.

⁸ *Ad virilia*] Ad virilium morbos. Diosc. loc. cit. *ad urinam*.

¹⁰ *Batis quoque*] Hæc rursus dicitur, xxv. 50.

¹² *Acinon*] Dioscor. iii. 50. "Ἀκινος, ἢ ἄκινος . . . . πῶς στεφανωμάτων, παραπλησία ἰακίμῳ, θασυτέρα δὲ καὶ εὐώδης" *καρ' ἐπλοῖς δὲ καὶ κηρεύεται*. Quid sit Dioscoridis ἄκινος nescire se fatetur Anguillara par. xii. pag. 206. Videtur esse ocimum sylvestre pictum a Dodonæo pag. 279.

¹³ *Ciet menses*] Contra Diosc. loc. cit. *ἰσθησι, σιστίς*.

CHII. (XXIX.) Anthalii, quod Ægyptii edunt, nullum alium reperi usum. Sed est herba^a anthyllion, quam alii anthyllum^c vocant, duorum generum, foliis^a et ramis^d lenticulæ similis, palmi altitudine, sabulosis^j apricis nascens, subsalsa gustanti. Altera chamæpityi^k similis, brevior et hirsutior, purpurei floris, odore gravis, in saxosis nascens. Prior vulvis^l aptissima, ex rosaceo^o ac lacte imposita,^m et vulneribus. Bibiturⁿ in stranguria, reniumque arenis,^q tribus drachmis. Altera^o bibitur in duritia vulvarum, et in torminibus, et in comitali morbo, cum melle et aceto, quatuor drachmis.

CIV. (XXX.) Parthenium,^p alii leucanthes, alii amnacum^r vocant. Celsus apud nos,^q perdicium, et muralem.^r Nas-

~~~~~

CAP. CHII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Est et herba a. g. a. anticellion Gronov. et vulg. anthyllis, quam alii anthyllion alii ap. Dalec.—2 Altera foliis Dalec. Mox, Chiffi. palmæ altitudine. Deinde, pro sabulosis, margo edd. Dalec. et Gronov. subsalsis, e Diosc.—3 Gronov. et ex rosaceo.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. reniumque doloribus edd. vett. et Gronov. reniumque anseris Chiffi. unde quidam, reniumque ulceribus. Mox, quatuor drachmis margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc. drachmis. Bibitur item in, &c. Vet. Dalec.

CAP. CIV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et Edd. recentt. sic etiam Chiffi. leucanthemum, alii amaracum margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc. leu-

NOTÆ

^a Colocasia] Diosc. II. 128. ad colicacos, dysentericosque commendat: additque vim habere εὐνομάχον.

^b Sed est herba] Diosc. in Nothis, pag. 460. Ἀνθυλλίς, οἱ δὲ Ἀνθυλλον, οἱ δὲ Λευκάνθημον.

^c Foliis et ramis] Hæc prior anthyllis descripta a Diosc. iisdem verbis III. 158. ἥ μὲν γὰρ φακῶ παραπλήσια φύλλα ἔχει, κ. τ. λ. Delineata a Dodonæo, pag. 542.

^d Sabulosis] Diosc. loc. cit. Ἐν ἐφάμμοις τόποις, καὶ ἐν ἡλίοις, γενομένην φάλμος.

^e Altera chamæpityi] Sic Diosc. totidem verbis loc. cit. Galenus quoque, de Fac. Simp. Med. lib. vi. pag. 157. et interpres Oribasii, fol. 190. Est anthyllis chamæpityides minor

Lobellii, in Observ. pag. 208. scito admodum ibi delineata. Fruticat in aridis arborum marginibus juxta Montem Pessulanum.

^f Prior vulvis] Diosc. totidem fere verbis loc. cit.

^g Imposita] Diosc. in pesso subdita, προστιθέμενα.

^h Bibitur] Diosc. loc. cit. Sed quatuor drachmis bibi jubet.

ⁱ Altera] Diosc. et Galenus locis cit.

^j Parthenium] Posterior ætas Matricariam appellavit, Matricaire, ou Marone. Delineatur a Dodonæo, pag. 35. a Matthiolo, in Diosc. lib. III. pag. 907. Vide Notas et Emend. num. 24.

^k Celsus apud nos] Lib. II. cap. 33.

citur in hortorum sepibus, flore albo,¹ odore mali,¹ sapore amaro. Ad insidendum,² decoctum³ in duritia vulvarum, et inflammationibus. Sicca cum melle, et aceto imposita,³ vtilem detrahit atram. Ob hoc contra vertigines utilis, et calculosis.⁴ Illinitur⁵ et sacro igni: item strumis, cum axungia inveterata. Magi contra tertianas sinistra manu evelli eam jubent, dicique cujus causa vellatur, nec respicere. Dein ejus folium ægri linguæ subjicere, ut mox in cyatho aquæ devoretur.

CV. (XXI.) Trychno,⁶ quam quidam strychnon¹ scripsere, utinam nec coronarii^b in Ægypto uterentur, quos in-

canthen, alii *tamnacum* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *muralium* . . . *decocta* Gronov. et vulgg. *muralium* . . . *odore malo* . . . *decoquitur* Vet. Dalec. ‘*Odore mali*’ Ita quidem libri omnes scripti et editi. Melius tamen videtur, *odore malo*, ut habet Dioscorides.⁷ *Brothier*.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *pota*, e Diosc.

CAP. CV. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTÆ

‘Herba muralis,’ inquit, ‘(parthenium, vel perdicium appellant,) reprimat ac refrigerat.’ Et parthenium istud sane refrigerandi ac reprimendi habere vim insitam, hand obscure Dioscorides innuit, qui erysipelatis et inflammationibus imponi jubet. Quamobrem immerito carpitur hoc loco a Barbaro Dalecampioque Plinius, perinde ac si parthenium istud cum altero cognomine confuderit.

¹ Et *muralis*] Sic Mss. Reg. et Chiffi. non *muralium*. Ita etiam Celsus loc. cit.

² *Flore albo*] Diosc. *ἐνθῇ λευκῇ κόλῳ*. Et vero a candore floris λευκωδὲς quoque ei nomen fuit.

³ *Odore mali*] Ita libri omnes. An *odore malo*? Nam Diosc. loc. cit. *ὀσμὴ ἐπιδρομον*, Oribasii interpres lib. XII. fol. 210. *odore subviroso*.

⁴ *Ad insidendum*] *Ad insidendum* valet decoctum, in vulvarum duritiis et inflammationibus: τὸ δὲ ἀφένημα πόντῃ, ἐγκάδισμα ὑστέρως ἐσκληρυμένης

καὶ πλεγματούσης ἐστίν. Diosc. loc. cit.

⁵ *Sicca* . . . *imposita*] Ita libri omnes. Sed Dioscoridem si unum audimus, *pota* legendum, non *imposita*. *Δόνταται δὴ ξηρὰ σὺν δευμάλτῃ ἢ σὺν ἄλλοι ποθεῖσα* . . . *φλέγμα καὶ χαλὴν ἔγειν κάρω*. Diosc. loc. cit.

⁶ Et *calculosis*] Diosc. loc. cit.

⁷ *Illinitur*] Diosc. loc. cit.

⁸ *Trychno*] Ita Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 237. *Τρύχνον, ἔνιοι δὲ μετὰ τοῦ σίγματος στρόχνον ὀνομάζουσιν*. Solanum Latini vocant, teste Plinio XXVII. 108. ex Celso. Hortense hoc prius a Dodonæo depingitur, pag. 451. Gallis, *Morelle*: Oribasio, in Ms. cod. lib. II. *Τρύχνον τὸ ἐβόδιμον, καὶ ἐν τοῖς κήποις φυόμενον*. Cælio Aureliano II. ‘Uva lupina.’

^b *Nec coronarii*] Alterum certe genus, quod haliacabum dicitur, adhiberi solitum in coronas, auctor est Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 237. post. Diosc. IV. 72.

vitat hederæ foliorum ³ c similitudo, in duobus ejus generibus. Quorum alterum, ⁴ cui acini ³ coccinei, granosi in folliculis, ⁴ halicacabum vocant, alii callion. Nostri autem vesicariam, ⁵ quoniam ⁵ vesicæ et calculis prosit. Frutex est surculosus verius, quam herba: folliculis magnis, latisque, ⁶ et turbinatis, grandi intus acino, qui maturescit Novembri mense. Tertio ⁷ folia sunt ocimi, minime diligenter demonstrando, ⁸ remedia, non venena, tractantibus: ⁹ quippe insaniam facit, parvo quoque succo. Quanquam et Græci auctores in jocum vertere. Drachmæ enim pondere lusum pudoris ¹⁰ gigni dixerunt, ¹⁰ species vanas imaginesque conspicuas obversari demonstrantes. Duplicatum hunc modum, legitimam insaniam facere. Quicquid vero adjiciatur ponderi, representari mortem. ¹¹ Hoc est vene-

~~~~~

recentit. *Strychno*, q. q. *trychnon* Gronov. et al. vett.—2 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio princeps.' *Brotier*. Ita quoque Chiffi. *incitat edera florum* Gronov. et al. vett. *incitat florum* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 *Præter illa tertium, cui acini* Vet. Dalec.—4 'Ita optime cod. Reg. 2. acini enim ejus granosi sunt in folliculis.' *Brotier*. *granosi folliculi* edd. ante Harduin.—5 Chiffi. *quod*.—6 Chiffi. *laxioque*.—7 'Thryo. Thryon θρυον vocat Theophrastus.' Dalec. Mox, pro *ocimi*, Chiffi. *acimi*; unde quidam *acimi*.—8 Gronov. et al. ante Harduin. *demonstranda*.—9 Ita eodd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *tractanti* Gronov. et vulgg.—10 Chiffi. *lusum cigni dixerunt*, expuncto *pudoris*.—11 Vet. Dalec. *appellavere*,

NOTÆ

³ *Hederæ foliorum* [florum] Mss. Reg. Colb. et Chiffi. *edera foliorum*, verius.

⁴ *Quorum alterum*] Secundum hoc solani genus, πυρρὸν ἔχον τὸν καρπὸν, δοικόντα βῆλιν σταφύλης μετὰ τὸ σχῆμα, καὶ τὸ μέγεθος, inquit Galenus loc. cit. Theophr. Hist. ix. 12. καρπὸν dixit ἐρυθρότερον κόκκου. Diosc. iv. 72. "Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον στῆρυχρον ὃ ἀλικάκαβον καλοῦσιν, κ. τ. λ. Et in Nothis: ἀλικάκαβον, οἱ δὲ καλλιῶδα. Cratevas apud Diosc. iv. 75. καλλίαν vocat.

⁵ *Vesicariam*] Quemadmodum Græci φυσάλδα vocant, quoniam intra folliculos orbiculatos vesicæ similes fructum, sive grana, includit, καρπὸν ἐν θυλακίῳ περιφέρειν ὁμοιον φύσσαις ἔχει. Diosc. loc. cit.

Officinæ Mauritanos secutum *Alcaquengi* vocant, alii *Baguenaudes*.

⁷ *Tertio*] Tertio solani generi, quod Græci θρύον vocant. Diosc. iv. 74. Στῆρυχρον μαυικόν, ὃ ἔστιν περιστόν, οἱ δὲ θρύον ἐκάλεσαν. Τοῦτου τὸ μὲν φύλλον παραπλήσιον ἔστιν εἰς ἄμυρ, &c. Huic folium *erucæ proximum*, &c. Solanum letale Dodonæi, pag. 458. Italia *Belladonna*.

¹⁰ *Lusum pudoris*] Hoc verbum ambitu vanas imagines notat, quibus exercere se Venerem somniant ii qui drachmæ pondere solanum letale biberint. Tamen in Mss. vox *pudoris* abest.

¹¹ *Representari mortem*] Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vi. pag. 160.

num, quod innocentissimi auctores simpliciter dorycnion¹ appellavere, ab eo, quod cuspides¹¹ in præliis tinguerentur illo passim nascente. Qui parcius insectabantur,¹² manicon cognominavere: qui nequiter occultabant, erythron, aut neurada: ut nonnulli,^k perisson: cavendi causa¹³ curiosius dicendum.

Quin et alterum¹ genus, quod halicacabon¹⁴ vocant, soporiferum est, atque etiam opio velocius^m ad mortem: ab aliis morion, ab aliis moly appellatum. Laudatum vero a Diocle et Evenore, Timaristo quidem etiam carmine, mira oblivione innocentiae:ⁿ quippe præsentaneum remedium, ad dentium mobiles firmandos, si colluerentur^o halicacabo in vino: exceptionem addidero,¹⁵ ne diutius id fieret: delirationem enim gigni. En demonstranda remedia, quorum medicina majoris mali periculum afferat. Commen-

*****

quod eo cuspides. Mox in prætiis Chiffi.—12 Gronov. et al. ante Harduin. qui p. spectaverant Chiffi. qui p. inspectabant: et mox, manicon nominavere. —13 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. neurida... ne cavendi quidem causa Gronov. et vulgg. neurada... in cavendi causa Chiffi.—14 Margo edd. Dalec. et Gronov. quod et halica. e Diosc. —15 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. halicacabo uni exceptionem addidere Gronov. et al. vett.—16 Ita ex codd. Harduinus et recentt. gigni eo. Nec de-

NOTE

et lib. VIII. pag. 237. si quatuor drachmæ bibantur.

¹ Dorycnion] Sic Apuleius cap. 22.

¹¹ Alii strychnon manicon, alii dorycnion, alii cacabon, Itali Apollinarem¹ vocant. Diosc. quoque, in Alexiph. in præf. pag. 401. et cap. 6. Στρυχνὸν μανικὸν, ὃ καὶ δορυκνίον καλοῦσιν. Galenus denique, κατὰ τόπους, x. 3. pag. 637. Στρυχνόν, οἱ δὲ δορυκνίου βέλτης. Græcis δόρυ cuspis est, et lancea.

¹² Qui parcius insectantur] Vide Notas et Emend. num. 25.

^k Ut nonnulli] Sic Diosc. iv. 74. περισσόν. Sic enim legendum, non πέρσιον.

¹ Quin et alterum] Soporiferum ab halicacabo discernit Dioscorides iv.

73. quanquam et ipsi soporifero halicacabi quoque appellationem inditam fatetur.

^m Opio velocius] Diosc. contra, loco cit. vim somnificam habere prodidit, opio mitiorem.

ⁿ Mira oblivione innocentia] Obliti hi videntur innocentiam, quam præ se ferre Medici debent, cum tam periculosam herbam laudant. Innocentia enim Medici est, non monstrare, nedum laudare, quod majore discrimine adhibetur. Sic paulo ante innocentissimos appellat auctores eos, qui vel nomine ipso absterruere legentes ab ejus usu.

^o Si colluerentur] Vide Notas et Emend. num. 26.

datur ergo in cibis¹⁷ tertium genus, licet præferatur hortensium saporibus.¹⁸ Et nihil esse corporis malorum, cui non salutare sit strychnos, Xenocrates prædicat.¹⁹ Non tamen auxilia eorum tanti sunt, ut vel profutura de iis commemorare fas putem, præsertim tanta copia innoxiorum medicaminum. Halicacabi radicem bibunt, qui sunt vaticinandi callentes,²⁰ quod furere ad confirmandas superstitiones aspici se volunt. Remedio est (id enim libentius retulerim) aqua copiosa mulsa calida potui data. Nec²¹ illud præteribo, aspidum naturæ halicacabum in tantum adversam, ut radice ejus propius admota soporetur illa sopore enecans vis earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur.

CVI. (XXXII.) Corchorum^p Alexandrini cibi herba est, convolutis foliis ad similitudinem mori, præcordiis (ut ferunt) utilis, alopeciiisque, et lentigini. Bonum quoque scabiem celerrime sanari ea invenio: apud Nicandrum^q quidem et serpentium morsus, antequam floreat.

CVII. Nec de cnico^r sive atractylide verbosius dici par esset, Ægyptia herba, ni magnum contra venenata^s anima-

~~~~~

monstranda edd. vett. et Gronov.—17 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Commendatur et in cibis* Gronov. et vulgg.—18 Ita ex codd. Harduini et recentt. *hortensis saporibus* Gronov. et vulgg. *hortensis sapor* Vet. Dalec. *hortensis sapore* al. vett. ap. Dalec.—19 *Et nil sit corp. mal. cui non salutare stry. Xen. prædicat* Chiffi. Mox, 'ut id pletura nos de his Chiffi. Leg. ut ideo plura de iis.' Dalec.—20 'Chiffi. vaticinare gallentes; unde quidam, qui vaticinari callentes.' Dalec. 'In codd. Regg. 2. 5. et Editione principe, qui vaticinare gallentes. Unde forte melius emendaretur, qui vaticinari callent.' Brotier.—21 Chiffi. *calida potu*. Nec. Mox, pro *præteribo*, Harduin. 1. *probo*, mendose; quod tamen retinuit Miller. id vero correxerunt Bipont. et Franz.

NOTÆ

^p *Corchorum*] Corchoron appellant Cratevas, Theophrastus, et Nicander, quam Dioscorides Anagallidem, inquit Anguillara par. v. p. 92. 'Αναγallis gemina apud Diosc. II. 209. Pingitur a Dodonæo pag. 82. Folia esse ad similitudinem ocimi scribit Theophr. Hist. VII. 7. sed mori dixeris, an ocimi, parum interest.

^q *Apud Nicandrum*] Is in Theriacis,

p. 44. ubi adversus serpentes laudat Κόρχορον ἡμύδερρα. De eo paræmia vulgata, tum apud Suidam, tum apud Schol. Nicandri, Κόρχορον ἐν λαχάροις, etiam corchorus inter olera, quod vile olus haberetur.

^r *Nec de cnico*] Sylvestri scilicet, de qua c. 53.

^s *Contra venenata*] Contra scorpio-num ictus. Diosc. III. 107.

lia præberet auxilium : item adversus fungos. Constat ¹ a scorpione percussos, quamdiu teneant eam herbam, non sentire cruciatum.

CVIII. (XXXIII.) Et persolutam ^{1a} Ægyptus in hortis serit, coronarum gratia. Duo genera ejus, foemina ac mas. Utraque subdita Venerem inhiberi, virorum maxime, tradunt.

CIX. (XXXIV.) Et quoniam in mensuris quoque ac ponderibus crebro Græcis nominibus utendum est, interpretationem eorum semel in hoc loco ponemus. Drachma Attica ^a (fere enim ^b Attica observatione medici utuntur) denarii argentei habet pondus. Eademque sex ^{1c} obolos pondere efficit. Obolus x. chalcos. ^d Cyathus pendet

~~~~~

CAP. CVIII. 1 Et persolutam Vet. Dalec.

CAP. CIX. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTE

¹ Constat] Diosc. loc. cit.

^a Et persolutam] Peregrina hæc, et ignota.

^b Drachma Attica] Transcripsit hoc caput de mensuris Plinius alter Valer. in Præf. Operis. Sic etiam Galenus de Compos. Medic. κατὰ τόπους, lib. viii. cap. 3. p. 578. Πρόδηλον, ὅτι δραχμὴν λέγομεν νῦν ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἔκαστον, ὅπερ Ῥωμαῖοι θηράριον ὀνομάζουσιν. Celsus ad Natalem, Epistola præfixa operi Marcelli Empirici: 'Græci Medici pondera medicamentorum ad drachmas redigunt: quæ quia ad denarium conveniunt, (octoginta enim quatuor in libram incurrunt,) pro nota Græcæ drachmæ notam denarii posui, et ad ejus pondus drachmas redegi.' Scribonius Largus ad Callitum: 'Erit nota denarii unius pro Græca drachma: æque enim in libra denarii LXXXIV. apud nos, quot drachmæ apud Græcos incurrunt.' Ceteris, qui plurimi sunt, appellandis supersedeo. Est autem denarius apud Romanos, nummus argenteus, quales

in Cimeliis vulgo visuntur, seu Consulium, ævi, seu Imperatorum. Quaternos ex his denarios fere nummus noster argenteus in Gallia complectitur, qui triginta assibus æreis permutatur.

^b Fere enim] Cante fere addidit: nam et Urbis Romæ ponderibus interdum usi, ut Andromachus Medicus Neronis, ipso referente Galeno κατὰ τόπους, vi. 6. p. 409.

^c Eademque sex] Dioscorides tomo xiiii. operum Galeni, pag. 984. 'Ἡ δὲ δραχμὴ, ἥ καὶ ὀλκὴ λεγομένη, ἔχει γράμματα τρία, τοῦτέστιν ὀβόλου στ'. Suidas: Δραχμὴ, ἔξ ὀβόλων. Cleopatra, apud Galenum, tom. cit. p. 981. 'Ἡ δραχμὴ ἔχει ὀβόλους στ'. Et apud Marcellum Empiricam Victoriati pondus, seu denarii dimidii, trium esse obolorum dicitur, c. 9. p. 78.

^d Obolus X. chalcos] Pauciores alii, ut video, chalcos in obolo uno computant. Diodorus apud Suidam, tantum sex: ὁ δὲ ὀβολὸς χαλκῶν ε'. Oeto, Cleopatra loc. cit. 'Ὁβολὸς ἔχει

drachmas^a x.^a Cum acetabuli^f mensura dicitur, significat heminae quartam partem, id est, drachmas xv. Mna, quam^g nostri minam vocant, pendet^h drachmas Atticas centum.

*****

recentt. *Eadem sex* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pendet per se drachmas* Gronov. et al. vett.—3 Dalec. *pendit*.

NOTÆ

χαλκός η. Plinius decem : ut in drachma chalci omnino sint sexaginta, quas ipse denariorum sexagesimas vocat, xxix. 11. et alibi.

^a *Cyathus* . . . drachmas X.] Cyathi mensuram, inquit, drachmarum decem pondere Medici definiunt : acetabuli, quindecim : quicunque demum is liquor fuerit, qui ad pondus exigeretur. Isidorus Orig. xvi. 25. 'Cyathi pondus decem drachmis appenditur.' Fannius : 'At cotyle cyathos bis ternos una recepat. Sed de abaco nobis id pondus sæpe notatur : Bis quinquæ hunc faciunt drachmæ : si appendere velles. Oxybaphum fiet, si quinque addantur ad istas.' Demetrius Alabaldus, de minutiis, cap. de Mensuris, inter Authores Linguae Lat. p. 1527. 'Cyathi vero pondus,' inquit, 'fero drachmæ decem, sicut oxybaphi quindecim.' E Græcia item, Cleopatra, loc. cit. 'Ο κβάθος έχει δραχμὰς ι'.

^f *Cum acetabuli*] Græci λέξιβατον vocant, quasi proprie ita dictum fuerit vasculum infundendo aceto comparatum, in quod intingerent cibum amentes. De liquorum eo pondere, quod acetabulum caperet, suffragantur Plinio, præter Fannium ac Demetrium proxime appellatos, Heras Medicus, apud Galenum κατὰ γένη, v. 6. p. 786. ubi cotylen, quam Plinius hemina vocat, drachmas omnino ait sexagenas efficere, si appendantur, ὡς ξ

δραχμὰς ἑκατόβης τῆς κοτύλης· καὶ γὰρ ἔλεγε ἦγε Ἀττικῇ, ὅ' οὕγγων ὅσα τῶν Ἰταλικῶν. Cleopatra, loc. cit. Ἡ κοτύλη, μέτρον μὲν ἔχει κυάθους σ'. σταθμὴ δὲ < ξ, ὡς ζ', καὶ σ' . . . τὸ λέξιβατον, ἔχει μέτρον μὲν κοτύλης τέταρτον, κβάθον δ' σ'. σταθμὴ δὲ < ιε'. Cotyle sive hemina, mensura quidem habet cyathos sex, pondere vero drachmas 60. sive uncias septem et semis . . . Acetabulum habet mensura quidem heminae quartam partem, cyathum unum et semis : pondere vero drachmas XV.

^g *Mna, quam*] Hæc Cleopatraz pariter Medica definitio est, mnæ pondus intelligi in medicamentis, ubi sunt Atticæ drachmæ centum : Ἡ Ἀττικὴ μνᾶ ἔχει οὐγκίας ιβ' σ'. < ρ'. Mina Attica habet uncias duodecim et semis, drachmas centum. Nec vero una semper apud Medicos locis omnibus temporibusque minæ æstimatio : ex iis enim, inquit Galenus κατὰ γένη, v. 3. p. 778. qui minam in drachmas secant, alii centum, alii etiam plurium drachmarum esse confirmant : quia et unciam plerique septem drachmas et semissem valere malunt, alii septem duntaxat : octo reliqui : Ἀλλὰ τῶν εἰς δραχμὰς ἀναγόντων τὴν μνᾶν, εἰσιν οἱ φασιν ἑκατὸν εἶναι δραχμῶν τὴν μνᾶν, ἔνιοι πλείονων· ἑτεῖδαν καὶ τὴν οὐγγίαν οἱ πλείστοι μὲν ἐπὶ καὶ ἡμισσεὺς δραχμῶν εἶναι φασιν· ἔνιοι δὲ ζ' μόνον· ἕτεροι δὲ η'.

NOTÆ ET EMENDATIONES

AD LIBRUM XXI.

NATURALIS HISTORIÆ

C. PLINII SECUNDI.

---

1. CAP. I. *Tenuioribus utebantur antiqui, stroppos appellantes: unde nata strophiola*] Sic *stroppos* priore loco exhibent Mss. Reg. Colb. Chiffi. &c. non, ut editi, *strophia*. Et vero Festus: 'Stroppus est,' inquit, 'ut Atteius Philologus existimat, quod Græce *στροφίον* vocatur, et quod sacerdotes pro insigni habent in capite. Quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigne in caput imponatur, quale sit strophium. Itaque apud Faliscos diem festum esse, qui vocatur Strupearia, quia coronati ambulant,' &c. Alio longe significato, 'strophium dactylicum' Prudentius cecinit, Hym. III. ante cibum, vs. 26. 'Sperne, Camæna, leves hederas, Cingere tempora quæ solita es: Sertaque mystico dactylico Texere doctæ liga strophio, Laude Dei redimita comas.' 'Dactylicum strophium' vocat carminis genus, quod Grammatici dactylicum, a dactylo pede, quo fere constat, appellarunt. Sic idem Hymno tertio, *περὶ στροφῶν*, vs. 208. 'Ast ego sarta choro in medio Texta feram pede dactylico.' Strophium vero pro carmine usurpavit, quod *σπο-*

φῆ Græcis, ut *φῆη*, *carmen* est, quo Deorum laudes continentur.

2. Ibid. *Serta, a serendo servia appellabantur*] Ita Mss. omnes proxime appellati. Forte rectius tamen, a *serendo serieve*. Nam et a *sero*, hoc est, necto, *series* dicta est. Rationem etymologi Tertullianus subindicat, de Corona Mil. c. 5. 'Coronam si forte fascem existimas florum per seriem comprehensorum.' Et quoniam hic Tertulliani mentio incidit, juvat obiter alterum ejus locum asserre, quem Rigaltius et perperam edidit, et præpostere intellexit: libro nimirum de idololatria, c. 10. 'Floræ scholæ coronandæ: ' ubi Rigaltius: 'Floralibus scilicet, Floræ sacris.' Sed quid ad Floram referri hæc opus est? Lege *Floræ scholæ coronandæ*: nam ad eum modo morem alludit, quem Plinius c. 8. libri hujus significat, cum ait coronas Larium publicorum privatorumque honorem quondam fuisse.

3. CAP. X. *Nec odore nec specie probabilis est, quæ Græca appellatur a nostris, a Græcis lychnis*] Minus commode prius legebatur, *Nec odore nec specie probabilem, et quæ Græca, &c.*

oratione nec satis apte cohærente, nec quæ similitudinem veri ullam habeat. Qnis enim centifoliam rosam, de qua proxime antea sermo, ad quam prior sententiæ hujus pars referebatur olim, si minus odore, at specie saltem, quodcumque demum genus illud rosæ sit, negaverit esse commendabilem probabilemque?

4. CAP. XVI. *Hæc sunt tantum*] Sic Mss. omnes, Reg. Colb. &c. Libri vero editi, *Nec hæc sunt tantum*. Salmasius in Solinum, p. 1068. *nexus tantum*: quasi sententiæ sit, combretum nexui tantum esse, id est, ad corollas neci. Id vero nec aures Latine ac teretes ferunt, et Scriptoris menti planissime adversatur. Nam in medicinis præterea quem usum id habeat, ipse inferius admonet, c. 77. non igitur tantum in coronas utile.

5. CAP. XVII. *Gaudet calcari, et atteri, pereundoque melius provenit*] In Mss. Reg. 1. &c. et *atteri pedoque melius*. Forte, et *atteri pede, quo melius provenit*. Sic Theophr. Hist. vi. 6. unde hæc manarunt: *Φιλεῖ δὲ καὶ πατεῖσθαι, καὶ γίνεταί καλλίως κατατριβομένης πόδι τοῦ βλάτης*. At in Reg. 2. tamen, *pereundoque*, hoc est, dum perire videtur. Quare nihil moveo. Ut ut est, quod veteres illi de croci natura cultuque tradunt, magnopere discrepat a consuetudine nostri temporis, curaque, quam nunc in eo tuendo rustici homines adhibent. Illi namque loca ubi sererent, eligebant pressa vestigiis hominum: arbitrabanturque, quanto magis solum terebatur, tanto melius provenire. Nunc vero nihil tam inimicum putant, quam pedibus terram eam calcari, summoque studio inde et belluas et homines arcant.

6. CAP. XIX. *Cilicium maxime laudatur, atque e Septemtrionalibus. Salunca folio, &c.*] Ita Mss. Reg. Colb. &c. non, ut editi, *atque septemtrionale*, quanquam eodem ferme recidente sententiæ. Salmasius in Solin. pag.

1066. interpunctionem mutat, in hunc modum, *Atque e septemtrionalibus salunca, &c.* Non intellexit iridem præcipue commendari, quæ in partibus Illyridis, quæ magis vergerent ad septemtriones, oriretur, a Theophrasto scilicet, Hist. ix. 7. Ἰρίς δὲ ἀπὸ τῆς ἐν Ἰαλλυρίοις . . . ἐν τῇ ἀνακχωρητικῇ, καὶ μᾶλλον πρὸς Ἄρκτον.

7. CAP. XXII. *Rubentem in cocco, qui a rosis migrante gratia, idem trahitur suspectu et in purpura Tyrias, dibaphasque, ac Laconicas. Alium in amethysto, qui a viola, et ipse in purpureum, &c.*] Misere affectus ad hunc diem locus hic fuit. Sic enim libri editi: *Unum in cocco, qui in rosis micat. Gratius nihil traditur aspectu: et in purpura . . . Alium in amethysto, qui in viola, et ipse in purpureum*. Libri melioris notæ: Reg. 1. *In cocco, qui a rosis migrante gratia nihil traditur suspectu et in purpura . . . amethystum qui viola et ipse in purpureum*. Reg. 2. et Pintiani codex: *ut rubentem in cocco, qui a rosis migrante gratia nihil trahitur suspectu, et in purpura . . . amethystum, qui a viola, et ipse in purpureum, &c.* Sic etiam Vossianus, teste Gronovio. Atque hæc sane sincerior lectio visa nobis est, tutiorque conjecturis semita, si voculam unam exceperis, nihil, cujus vice *idem* idcirco rescripsimus, quod cetera percommode congruant, uti ex interpretatione nostra perspicuum est. Nihil fere attinet hic commemorare, quam varie hunc locum viri fama insignes emendare conati fuerint: ne tamen aliquid vel negligenter prætermissem, aut maligne tacuisse videamur, id etiam referre operæ pretium ducimus. Itaque Pintianus ita legebat: *unum in cocco, qui rursus migrante gratia trahitur in species. In purpura, &c.* Salmasius, in Tertull. de Pallio, pag. 138. *In cocco, qui a rosis micat, et gratius nihil: suspectu trahitur et in purpura Tyrias, dibaphasque, ac Laconicas. Amethystum, qui in viola, et ipse in pur-*

purpureum, &c. Idem in Solinum, p. 273. libri, ut ait, melioris auctoritate : *Ut rubentem in cocco, qui a rosia, nigrante gratia: hic trahitur suspectu et in purpureo, &c.* Gronovius, Notis in aliquot Plinii libros: *Ut rubentem in cocco, qui rosia nigrante gratia, (vel, micante nigritia) nihil cedit, suspectus et in purpura Tyria, dibaphaque, ac Laconica: amethystum, qui viola, et ipse in purpura, eaque quam ianthinum appellavimus, &c.* Hæc vero qui sine præjudicata opinione cum libris conditis fidei probatæ contulerit, accedere nos propius ad veteris scripturæ vestigia, non inficias, ut remur, ierit. Retineri certe oportere illud, *migrante gratia*, indicant ista liquido, *a rosia*, et *a viola*. *Trahitur* quoque, non *traditur*, legi sincere, admonet istud, *in purpura Tyria, &c.* et quod mox sequitur de amethysto, et *ipse in purpureum, quemque ianthinum*, quæ libri omnes pertinaciter defendunt.

8. CAP. XXXIV. *Scrutur autem semine melius, quam radice*] Hic censoria nota Plinium Dalecampius perstringit, post Ruellium, lib. II. pag. 498. et post utrumque Salmasius, in Præf. pag. 99. falsos secuti Theophrasti codices, cum ex optimis editionibus Aldina et Basil. plane consentiant Theophraste Pliniana. Sic enim ille scripsit, Hist. VI. 7. 'Αβρότσον δὲ μᾶλλον ἀπὸ σπέρματος βλαστάνει, ἢ ἀπὸ ῥίζης, καὶ παρασπᾶδος· χαλεπῶς δὲ καὶ ἀπὸ σπέρματος, προμοσχευόμενον ἐν δοτράκοις, κ. τ. λ.

9. Ibid. *Rutæ vice fruticant*] Sic Mss. Reg. Colb. Th. Chiff. In editis perperam, *ritu vitis*. Theophr. loc. cit. nude hæc Pliniana manarunt : Ἐμβιωσαν δὲ καὶ αὐτῆθεν, μέγα καὶ λοχυρὸν, καὶ δυνάμει δ' ὅσπερ τὸ πήγανον.

10. CAP. XXXIX. *Sequitur ananthe, melianthum, &c.*] Quisquis demum flos ille sit melleus, quem melianthum ex ea re vocat, sinceram hanc lectionem esse hujus loci tum libri omnes pertinacissime clamant, tum res ipsa ad-

monet. Nam et hoc loco et in Indice, Mss. Reg. Colb. Th. *melianthum* legunt : et quod ex Theophrasto scribi *melanion* maluit, abhorret id a consuetudine Plinii, qui violam nigram purpureamve dixisset, uti λευκίον *violam albam* proxime ante reddidit : nec res ipsa μέλαν ἴον, seu *violam purpuream*, hoc loco appellari patitur, post narcissum lilinumque : quam fere ante reliquos flores prodire Martio mense, vere inenante, et Plinius paulo ante docuit, et omnes norunt : unde Martii violæ nomen ei vulgus adjudicat.

11. CAP. LX. *Caule foliato est et crepis et lotos*] Sic restituimus ex Mss. Reg. Colb. Th. aliorumque fide, qua neglecta libri editi perperam habent, et *crepis et apate*. Quin et in Indice hujus libri, ex iisdem exemplaribus legitur, *crepis, lotos*. Denique Theophr. Hist. VII. 9. qui nunc, ut sæpe alias, Plinio præit, ἐπικαυλόφυλλα, inquit, κρηπὶς, λωτὸς, κ. τ. λ. Quanquam sunt qui κρηπὶς ibi literis permutatis legi, quam κρηπὶς, malunt.

12. CAP. LXIV. *Et intra semina*] Prius legebatur, *intra se germinat*, in vitis libris omnibus primitivis, Reg. Colb. Th. Chiff. quos secuti sumus : astipulante præsertim scripturæ veteri Theophrasto, hoc ipso loco quem ob oculos Plinius haud dubie habuit, Hist. VII. 14. ubi de lappa agit : Ἐν τοῖσι γὰρ ἐγγίγνεται τῷ τραχέϊ τὸ ἔσθος οὐ προῖον, οὐδὲ ἐκφαῖνον, ἀλλ' ἐν ταυτῷ πεπτόμενον, καὶ σπερμογονοῦν· ὅστε παρόμοιον εἶναι τὸ συμβαῖνον, ὅσπερ ἐπὶ τῶν γαλέων . . . ἐκείνῃ τε γὰρ ἐν ταυτοῖς ὁστοκῆσαρτα ἔωγονται, κ. τ. λ. Nascitur enim flos in eo ipso hirsuto et aspero, non exiens, neque evidens, sed intus maturescens, et semen pariens : ut illi simile sit, quod in mustelis evenit : qua ubi intra se ova pepererunt, mox gignunt animalia, &c.

13. CAP. LXX. *Tertia Theræo*] Ita rescripsimus admonitu codicis Reg.

2. in quo *Thereon* legitur, suffragante inprimis Dioscoride, qui 1. 4. cyperrum pariter laudat, qui e Cycladibus insulis petitar, ἀπὸ τῶν Κυκλάδων νήσων, in quibus est Thera, ut in Geographicis libris docuimus. Prius Thracio legebatur.

14. Ibid. *Vulcus aperit pota*] Quærit Pellicerius in Notis Mss. an potius, *vulcus aperit fots*? Nam Diosc. 1. 4. de cypero: Ταῖς παρὰ μέτρην δὲ καταψέχει καὶ μέγιστον περιμέτρην ἀρρῶζει, θύουσα ἑμμενα. *Vulcus perfrigerationibus et obstructionibus fots accommodatur, mensæque vocat.* Sed nihil movendam Plinius ipse admonet, subiungens statim, 'Largiori tanta vis, ut expellat eas:' quæ de largiore potu haud dubie accipienda sunt.

15. CAP. LXXII. *Opiathetoniceis cum rosæ arida imponitur excofactoria. Et rosæ astringit, refrigerat*] Prius legebatur, *arida imponitur. Excofactoria et rosæ uteros astringit, refrigerat.* Inulsæ: nam si excofactoria rosæ est, qui tantam vim refrigerandi habent? Deinde vox *uteros* abest a Mss. At calefaciendi vim resinis omnibus inesse Galenus admonet de Fac. Simp. Med. VIII. 17. p. 324. Ὁρτίναι πᾶσαι ξηραίνουσι καὶ θερμαίνουσι. Rosæ vero refrigerant et astringunt sane, ut Diosc. quoque vidit, 1. 130. et filii ceteri Medicorum agnoscunt: ῥόδα ψέχει καὶ στέφει. Quare apposite Plinius dixit, *Et rosæ astringit, refrigerat*, quemadmodum junonis odoratus scilicet, de quo proxime antea sermo fuit, quem ipse idcirco bilem et sanguinem rejicientibus esse utilem prodit. Diosc. 1. 16. leviter ac modice astringere, et sanguinis rejectiones esse salutarem, radice etiam magis astringitoria, et ad stomachi fastidia utilis: Δόναμον δὲ ἔχει . . . ὁποστέφουσιν μετρίως . . . χρήσιμον πρὸς αἱμάτων ἀσπαργῆς . . . Ἡ δὲ βίζα στυπτικωτέρα, διὰ καὶ τοῖς ἀσπάρδοις στομάχους δίδεται, κ. τ. λ.

16. CAP. LXXVII. *Bacchar . . . per-*

pressam vocant] Sic Reg. 2. Th. et Chiffi. Sic ipse Plinius XXVI. 55. Sic Dioscor. in Nothis, pag. 441. et ibi bacchar, errore haud levi, non sacer-natur ab asaro: Ἀσaron, οἱ δὲ νήπιος ἀγρία . . . Ῥωμαῖοι περιπρεσάμ, οἱ δὲ βόαχαρ. In aliis codd. *perpressam* legitur.

17. CAP. LXXXIV. *Polium contra serpentes*] Hoc ipsum de tripollo narrat Dioscorides. Unde Salmasius, in Solin. pag. 1667. effici vult habitam a Plinio magno errore herbam eandem, πόλιον ac τριπόλιον. Salmasio prævit Nic. Leoniceus. Sed aberrare ille a vero longissime, dum unus Dioscoridis vestigii insistant: quem liquet eorum abductum errore, quos Plinius admonet XXVI. 22. cum polio tripolium confudisse. Nam de polio hæc accipienda esse, præter Plinium docet, Dioscoride Plinioque multo vetustior, Nicander in Theriac. pag. 4. ubi ea recenset, quæ vel instrata serpentes abigant: Ἡ σὺ γ' ἐπιστορέσας λόγον πολυνούθεα κόψαι, Ἡ πόλιον βαρρόδμον. Ubi Gorræus interpres: *Viticis aut longæ sectis motire cubile Caudicibus, poliove olidia insternere ramis.* Scholiastes ad eum locum, pag. 8. τὸ πόλιον εἶδος βοτάνης βαρρόδμον, κ. τ. λ.

18. Ibid. *Subterni, vri, vel portari*] In editis hactenus, *subternitur, vel portatur.* In Reg. 1. *subternitur portari.* In Reg. 2. *subterni, vri, potari*, lectione sane haud pœnitenda. Nam Diosc. III. 124. polii decoctum epotum ait venenatorum morsibus succurre: ac mox, substrato eo suffitoque abigi bestias venenatas.

19. CAP. LXXXVI. *Melissophyllo, sive melittana*] Sic Reg. 1. 2. Thuan. Chiffi. non, ut editi, *sive melittide*. Sic Diosc. III. 118. Μελισσόφυλλον, ὃ ἐστὶ μελίτταναν καλοῦσιν. Et Nicander, in Theriac. pag. 89. τὴν ἥτοι μελίφυλλον ἐπικλείουσι βοτῆρες, Οἱ δὲ μελίτταναν τῆς γὰρ περὶ φύλλα μέλισσαι Ὀδμή διελγόμεναι μέλιτος βοιζήδον ἱερταῖ. *Agrestes meliphyllo eam dixere babul-*

ci, *Sise melittanum, quod captae mellis odore stridere apes circum soleant, et sidere ramis.* Hesychio, *Μελίτταν, πόα τις, ἥν ἔνιοι μελιττεύει, ἄλλοι μελισσόφυλλον.*

20. Ibid. *Item contra vulvarum strangulationes, addito nitro*] Ita Mss. omnes, editique libri. Tamen Saracenus in Notis ad Dioscoridem, Plinianam orationem emendatione egere putat, ac *fungorum* potius quam *vulvarum* legi oportere. Dioscorides enim, III. 118. ubi de melissophyllo: *Βοηθεί, inquit, καὶ τοῖς ἐνδὲ μυκήτων πνιγμένοις σὺν νίτρον τὰ φύλλα πινόμενα, καὶ στροφομένους. Folia quoque addito nitro bibita iis auxiliantur, qui a fungis strangulantur, necnon et torminosi.* Strangulari autem eos qui fungos edunt, vel ex ipso Dioscoride notum est in Alexiph. cap. 23. Corrigendum igitur ex Dioscoride Plinium pronuntiat. Cnr, quæso, magis quam ex Plinio Dioscoridem, ejus vitiata fæde exemplaria norunt eruditi? An non fieri perfacile potuit, ut pro *ἐνδὲ μυκήτων*, ab erudito aliquo *ἐνδὲ μυκήτων* scriberetur? Aut si strangulationi quæ a fungis oritur, mederi hæc herba potest, cur non eadem et strangulationi ei opituletur, quæ a conversione vulvæ proficiscitur?

21. CAP. LXXXVII. *Melilotos.... cum luteo ovi, aut lini semine*] Prius legebatur, *cum lacte, aut cum lini semine.* At Reg. 1. *cum luteo.* Reg. 2. *cum luteo cui ante lini semine.* Quæ certissima sinceræ scripturæ vestigia. Adde Diosc. III. 48. de meliloto: *Δύναμιν ἔχει μαλακτικὴν τῆς πνεύματος φλεγμονῆς, μέλιστα δὲ περὶ ὀφθαλμοῦς... ἐνίοτε δὲ μετ' ὧσιν λευκῶσιν, ἢ λινωστέριον.* Melilotum ad caligines, obscuritates, et suffusiones oculorum commendat pariter Theod. Priscian. I. 10. de Oculorum Causis.

22. CAP. XCIV. *Sunt qui phrenion vocent*] *Φρένιον.* Sic sane in Indice. Et Mss. Reg. Th. Chiffi. *fremion* habent. Vera tamen lectio *φαίνιον* videtur.

Nam Theocriti Scholiastes, ad Idyll. v. 92. *Ἰωσίβιος, inquit, τὰς ἀνεμώνας παρὰ Ἀδάμωσι φαίνιδας καλεῖσθαι φησι.* A splendore fortassis et coloris venustate, *ἐκ τοῦ φαίνεσθαι.*

23. CAP. XCVII. *Hoc ibi fuso hyssiginum tingunt*] *Parmensis editio, ceteræque ante Hermolaum, atque adeo libri omnes manu exarati, Reg. Colb. Chiffi. Th. Hoc ibi loco hyssiginum tingunt.* Reposuit Hermolaus, *Hoc ibi pro cocco hyssiginum tingitur.* Nos certiore conjectura, *Hoc ibi fuso hyssiginum tingunt.* Sic roseo fuso tinctam purpuram Catullus dixit in Argonaut.

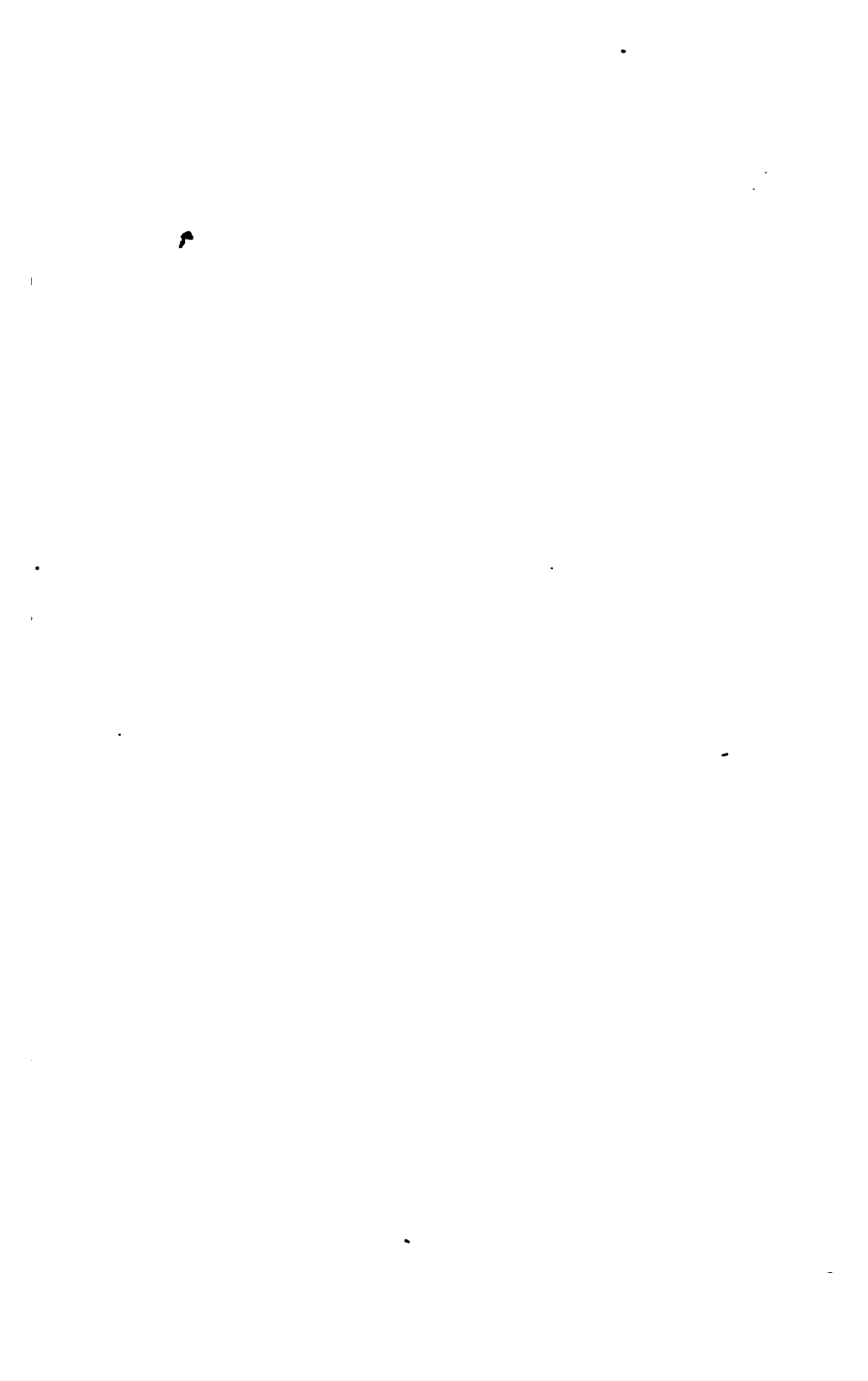
24. CAP. CIV. *Parthenium, alii leucanthes, alii amnacum*] Sic Mss. omnes, etiam in Indice: non, ut editi, *tamnacum.* Quanquam verius utrobique forsitan, *amaracum.* Nam Diosc. III. 155. *Παρθένιον, οἱ δὲ ἀμάρακον, οἱ δὲ λευκάνθεμον.* Sic etiam interpres Oribasii lib. XII. fol. 210.

25. CAP. CV. *Qui parcius insectabantur, manicon cognominavere*] *Libri hac tenus editi, post Hermolaum, qui parcius spectaverant.* Prius in edit. *Parm. spectabatur.* At in Reg. 2. cod. *inspectabantur*, unde nos, extrita literula, *insectabantur* rescipimus. Tria fuisset nomina ejus herbæ ait: primum, quod innocentissimi scriptores indiderint, *doryenion*, qui infamare eam voluere, et quantum in ipsis erat, cavere, ne cui noceret. Alterum, quod ii qui parcius insectabantur, et subesse tamen in ejus usu quiddam periculi admonebant, insaniam videlicet: *manicon* igitur appellarunt. Postremum est, quod ab iis impositum, qui nequiter occultabant, et virus ejus nosci appellato ejus nomine nolebant: quare *erythron* illi, aut *neurada* dixerat.

26. Ibid. *Si colluerentur haliacabo in vino. Exceptionem addidere, &c.*] Prius legebatur: *Si colluerentur: haliacabo uni exceptionem addidere.* Placuit contra Diocles, Evenoris, ac Tima-

risti sententiam, quos Plinius laudat auctores: ad eam enim medicinam halicacabum adeo non excipere ii, ut imprimis potius commendarent: quo nomine carpuntur obiter a Plinio: etsi exceptionem eam, cautionemque adderent, ne diutius in ore id teneretur. In Reg. 2. cod. legitur, *halicacabon vino*. In Colb. 3. *halica-*

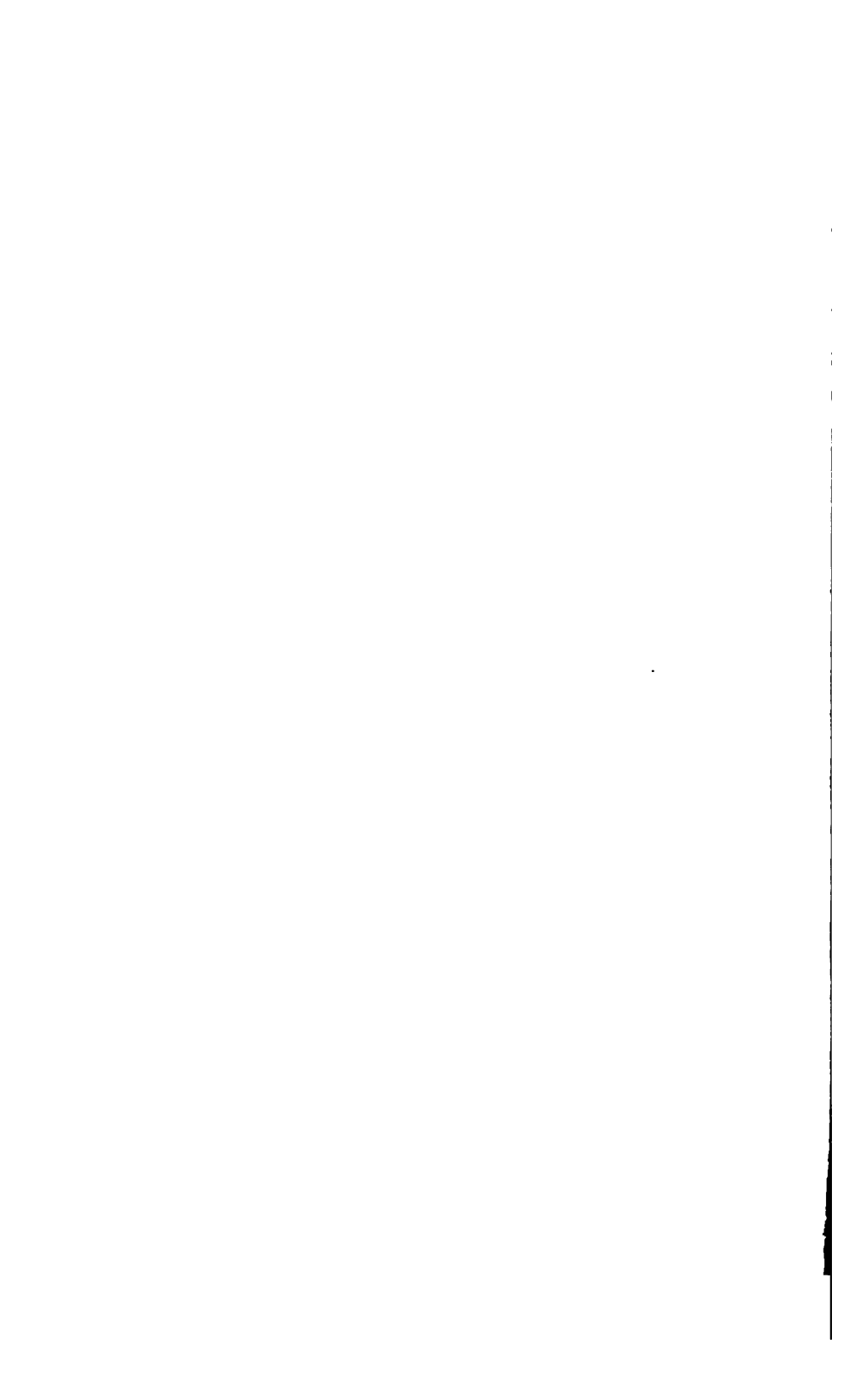
cabon vino. At Diosc. plane rem decidit, iv. 78. ubi succum halicacabi decoctum in vino opitulari dentibus ait, si contineatur ore: *ἐνσφραγθεὶς δὲ οὖν καὶ διακρατούμενος, ὀδονταλγίας ἄρῃται*. Ut ex vino Dioscorides, sic ex aceto adhiberi jubet Archigenes apud Galenum, *κατὰ τόπους*, v. 5. pag. 474. et 475.

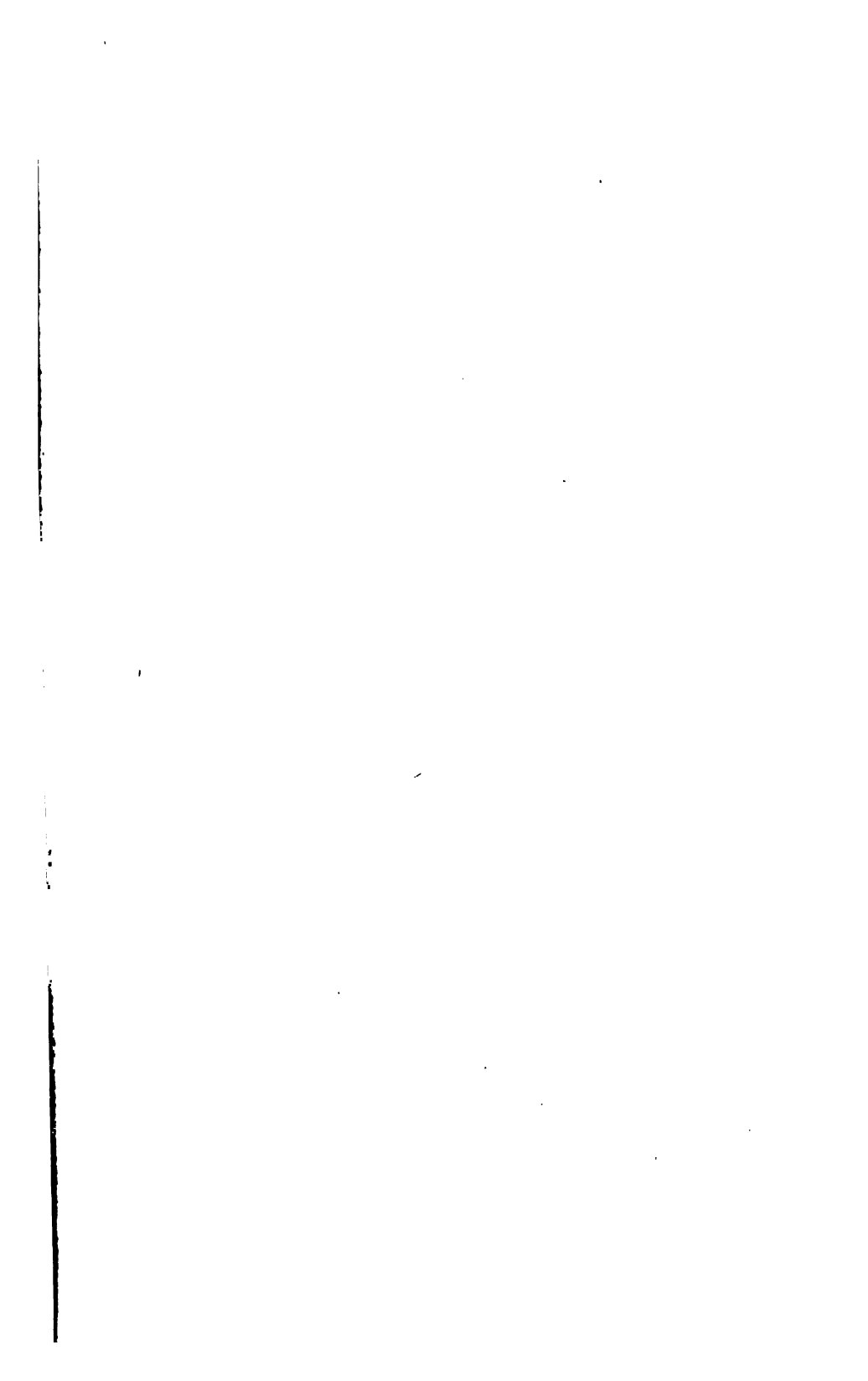

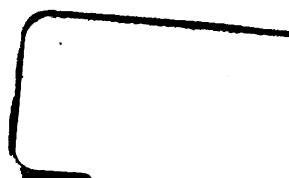
2537

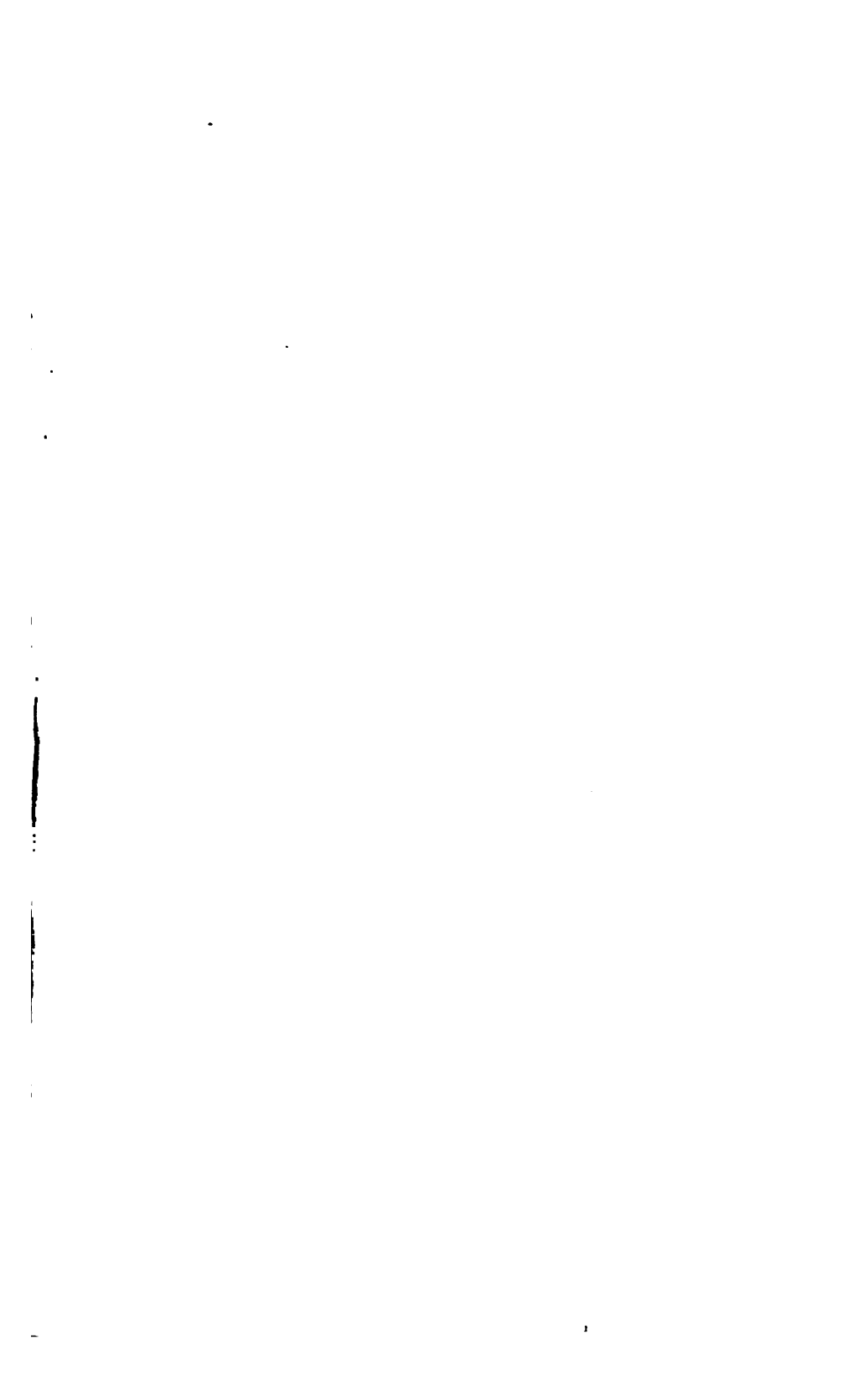

LS 39.140

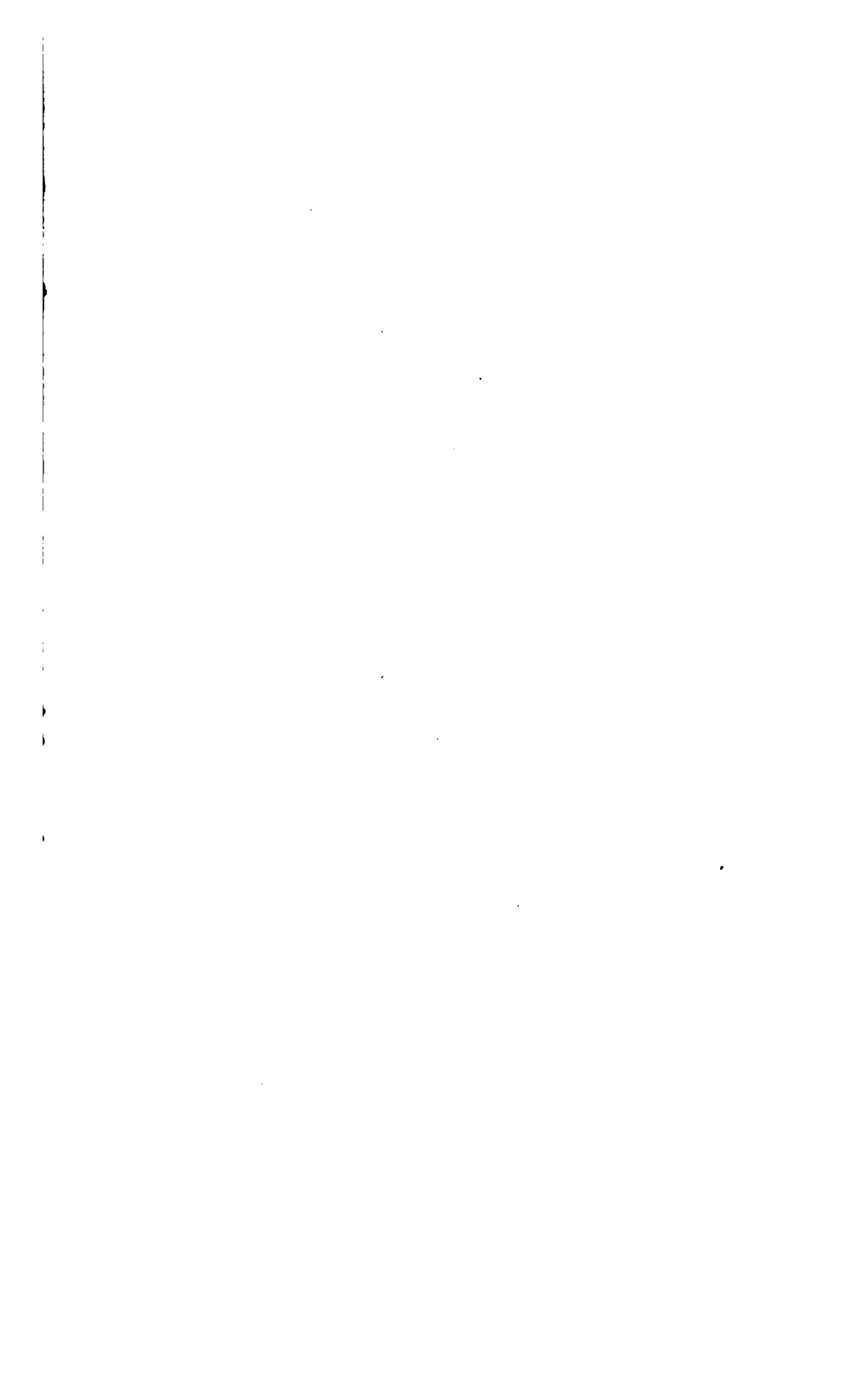

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

②
P. PAPINII STATII

OPERA OMNIA

EX EDITIONE BIPONTINA

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

VOLUMEN QUARTUM.

T

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1824.

Ls 39.140

1175
54.65
14

SYLVARUM LIB. V.

Omnibus affectibus, &c.] Mutilata est epistola, et supra dimidium vetustate amissa. Nam cum Sylvarum omnium, quæ singulis libris continentur, mentionem facere soleat, in hac primæ tantum argumentum legitur. *Domit.* Unde P. Scriver. monet præfationem Abascantium non totius lib. v. sed Primæ esse Silvæ.

CARM. I. 8 *Solatia grata marito*] *Concipere solatia*, mire dixit pro ἀγαλαρό-
πορῶν. ut tacite alludat ad etymon ἀ-
γάλαρος. Siquidem est ἀγαλα πᾶν ἐφ'
ᾧ τις ἀγάλλεται, *Res, donum, signum quo*
sibi quisque placet: unde pro oblecta-
tione et consolatione accipitur. Idem
seq. Sylva: 'Animo fortes castrorum
concipe curas.' Corn. Gallus: 'Con-
cipiunt geminum flagrantia corda do-
lorem.' *Morell.*

6 *Phidiaca vel nata manu, &c.*] Idem
Propertius Apellæ tabulæ signum
Phidiacum subjunxit. *Nata*] Mar-
tial. 'Formata cælo Phidiaco.' Ci-
ceroni, 'Generata species ex ære.'
In Carm. de II. Cons. 'Tum species
ex ære vetus generataque Nattæ
Concidit, et Divum simulacra pere-
mit.' *Reddare*] Picta vel ficta, non
ut Alcestis Orco revocata ab Hercule
reddita est Admeto dolenti, qui stu-
pens ait apud Euripidem: ὦ φίλτατῃς
γυναικὸς ἕμμα καὶ δέμας, ἔχω σ' ἀέλατος
ὄφρ' ἔσθῃαι δοκίαν. Ut interpretor:
O conjugis charissima oculi membraque,
Tu redderis opem præter omnem mihi
viro. Idem.

15 *Condere sepulchro*] Carmina enim
omnibus monumentis perenniora.
Horat. 'Exegi monumentum ære per-
ennius, Regalique situ Pyramidum
altius.' *Barth.*

16 *Sera quidem tanto struitur medi-
cine dolori*] Tritum Græciæ Heroicum
Delfi, et Ver. Clas.

adagium, Ἀρχὴν λῆσθαι πολὺ λείον, ἢ
τελευτήν. *Principiis obeta, &c.* A. Se-
neca ad Martiam: 'Cupissem primis
temporibus ad istam curationem ac-
cedere. Lenire medicinæ fuisset:
oriens adhuc restinguenda mali vis:
vehementius contra inveterata pug-
nandum est.' *Morell.*

22 *Injustos*] Audax veterum impie-
tas et capitalis. Quadrigarius apud
Gellium: 'Hoc maxime,' inquit, 'cer-
nitur Deorum iniquitas, quod opti-
mum quemque non sinunt inter nos
perennare.' Is Christiane refellitur
a Lipsio de Constant. lib. I. Cru-
ceus.

28 *Eumenidumque, &c.*] Etiam si ip-
sos Eumenidum angues placare pos-
sent. de 'anguibus' primum ab Æs-
chylo Eumenidum comis adjectis, ad
Claudianum. *Barth.*

33 *Genitrix Sipyaleia*] In aliis om-
nibus codicibus *genetrix sipellea* extat
confuso carmine et sensu, ut ex hac
una obscuritate multis deinceps car-
minibus tenebræ oborirentur. Nos
Sipyaleia emendavimus: ut Nioben in-
telligas quæ ex Sipylo urbe Mæoniæ
fuit versa in saxum ob dolorem amis-
sorum filiorum adhuc lacrymas emit-
tens. Cum hac prima mortali concu-
buit Jupiter, ut refert Diodorus:
Semele ultima. *Domit.*

34 *Titonida masti*] De Auroræ Ti-
thoni conjugis luctu ob Memnonem
filiū ab Achille cæsum, Transforma-
tor Met. XIII. poëta, 'Lactibus est
intenta suis Aurora, piæque Nunc
quoque dat lacrymas, et toto rorat in
Orbe.' Uterque vates leporem quæ-
rit in παρονομασίᾳ 'roris' et 'Auro-
ræ,' quasi 'ros Eous,' Auroræ sit fle-
tus. Philostratus in Tab. Memnonis,
Ἡὸς ἐπὶ τῷ πατρὶ περθεύσα κατηφῇ
5 8

νοῖς τὸν ἥλιον. Ex Q. Calabro. Parap. B. 'Ἦδ' ὁ ἰσχυρότατος καλυψάμενος νεφέσσιν. Nubibus implicita ingemuit Tithonis opacis. Morellus.

36 *Mater Achilleis, &c.*] Hiemes pro undis maris, ut sæpe alibi: has vero Thetis filii busto affricabat, quippe Nereis salis æquore madida, ut de Venere anadyomene canit Ausonius. *Crucius.*

37 *Macte animi*] Quasi diceret cum Pedone Albin. ad Liv. 'Et quisquam leges audent tibi dicere fendi? Et quisquam lacrymas temperat ore tuas?' *Morell.*

46 *Nuptumque prior*] Nuptum in accusandi casu pro nuptiis ponit. Prior, inquit, nuptias passa est Priscilla, alteri enim marito juncta fuerat, post ejus excessum nupsit Abascauto. Nubere non modo feminae dicuntur, sed et viri. Juven. Sat. II. 'Quid queris? nubit amicus.' *Crucius.*

51 *Laudentur proavis*] Et hi versus mendis impediti inexplicabiles erant: nam ubi scribendum est *laudentur proavis*, legebatur *laudentur proavi*. Nos ita castigavimus, ut dicat: Aliæ, quæ carent laudibus animi, laudentur a bonis corporis et fortunæ, ut a nobilitate majorum aut a forma: tu vero, Priscilla, landaberis a me a moribus et bonis animi, quæ una vera laus est. *Domit.*

52 *Falsoque potentes*] Aristoteles in Politicis, l. IV. cap. 8. Ἰσχυρὸν παρὰ τοῖς ἀλλοτρίοις οἱ εὐποροὶ τῶν καλῶν καὶ γὰρ δόκοῦσι κατέχειν χάριαν. Horatius t. Epistol. I. 'Hos solos aiunt sapere et bene vivere, quorum Conspicitur nitidis fandata pecunia villis.' Quare non incommode Q. Ennius 'opulentos' interpretatur, quos Euripides dixit *δοκούοντας, potentes, nobiles, probatos*. Tametsi A. Gellio l. XI. cap. 4. non videatur satisfacere sententiæ Euripidis. *Falso*] Quia potens, κρατὴν, δόκων, nobilis, εὐγενής, nemo vere est, a quo virtus absit. *Morell.*

58 *Fraternus adulter*] Nota historia ex tragedia: nam Thyestes Merope Atrei fratris uxorem precio corruptam compressit, suscepitque eo concubitu Tantalum quem sibi apposuit Atreus. *Domitius.* Vide Fabulam apud Higinum cap. 258. *Dulichii proci*] Penelopes.

63 *Vitam impendere famæ*] Hoc moment Socraticæ chartæ, et Satyra: 'Summum crede nefas, animam præferre pudori; Et propter vitam, vendi perdere causas.' *Morell.* Vide et Marquard. Freher. lib. de Fama cap. 209.

69 *Melius*] Dii, inquit, melius fecerunt, quod non in adversis, sed in secundis fidem tuam in virum probasti. *Domit.*

73 *Advolveris aris*] Plurimi jam istam advolutionem tam ad aras, quam ad limina et januas templorum, pro caris hominibus adnotarunt. Vide nos ad Claud. et Comm. Joh. Passerat. ad Prop. lib. III. Eleg. 17. *Genium Domini*] De Genio dominorum Imperatorum vide not. Desid. Heraldus ad Tertulliani Apolog. cap. 29. Passerat. ad Propert. lib. IV. Eleg. 9. Cæsar. Bulinger. lib. I. de imperatore c. 6. Nos ad Rutil. Numatianum lib. I. Itiner. vs. 327. *Barth.*

78 *Digna evolvere*] Catull. in Coema: 'Non, si me infestis discerpant sidera dictis, Condita quin veri pectoris evolam.' *Sobria corda*] Πνεύμας φρένας. Σόφρονος καὶ σωφροσύνης notatio ab Aristotele tradita Moral. ad Nic. lib. IV. παρὰ τὸ σάφειν τὴν φρήνην, *Sobriis cordibus* congruit. *Morell.*

83 *Jubatis humeris*] Fortissimis, a jubatis leonibus epitheton; nam leonum generositas juba spectatur, ut ait Plinius. Primusque Sylla centum jubatorum pugnam edidit in prætura. *Domit.*

87 *Romulei mandata duci*] Ne Pitho quidem mihi persuadeat officium magistri Epistolarum hic descri-

bi, tametsi fuit magnæ dignationis, sed amplius quoddam munus et cura numerosior, ut verbis poetæ utar, haud dubie exprimitur, cujus nomen exquirendum est. Hoc autem duplex, Antiquum et novum, Antiquum nomen *Cara ananli*. Colligo ex Justino in extremo lib. XLIII. scribente Trogum fuisse sub C. Cesare magistrum epistolarum et légationum, et habuisse annui curam: quas dignitates videtur Statius Abascantio item tribuere. Novum autem illius officii nomen est Cancellarius Latinis, Græcis logotheta, nam hæc duo non distinguit Nicetas lib. VII. de rebus Man. *Crucius*.

89 *Binominis Istri*] Eodem epitheto usus Silius: nam Ister ex monte Arnobe in Germania ortus immenso aquarum auctu per multas regiones defertur, appellaturque Danubius: cum Istriam attingit, Ister dicitur, sexaginta annibus receptis septem ostiis in mare erumpit: ut Ephorus tradit, quinque tantum. *Domitius*.

94 *Præterea*] Est præterea, inquit, cura Abascantii pandere, et monere Imperatorem cum ordines militares distribuit, quis sit idoneus centurio, quis idoneus præfectus cohortis aut tribunus militum, aut equitum magister. *Domit.*

95 *Pandere quis centum*] Nihil ineptius interpretibus, qui centurionem, præfectum cohortis, tribunum et magistrum equitum describi putant. Quis enim centurionem 'equitem' dixit, utcumque equos in agmine haberent. Quis dein centurionem ductorem 'centuplum manipulorum'? Interim cum ipse quoque hærerem, consului *τινὸς ἀπέμνησεν* Salmasium, qui me nunquam nisi aliquid doctum a se dimisit. Is tum statim respondebat mihi de equitum legionariorum præfecto primum, de alariorum ultimum verum intelligendum esse. Sed manebat in vobis difficultas. Postero die cum ad eum

revisissem, eandem fere conjecturam utrique in mentem venisse deprehendi. Scribe: *quis centum valeat frenare manipulis Intermissus equos*, vel, *Intermixtus*. *Frenare centum equos* est centum equites ducere. Vide Veget. lib. II. c. 1. et 6. Hanc militarem dignitatem designat Statius. Qui centum equos frenabat *Intermixtus manipulis*, h. e. qui centum equitibus præerat in cohorte milliaria. *Eques* tamen manere potest, ut sit hypallage, *frenat centum eques* pro equites. Ut enim præfectus meret equo, ita etiam turmæ. Vide Gronov. *Distrib.* cap. 47.

97 *Præstantior ordo*] Duo genera tribunorum in legione: quidam latitavii, alii angusticlavii. De priori genere hic Statius, et lapidum veterum inscriptiones. De posteriori Suetonius in Othone, ubi vocat Suetonium Lenem tertie decimæ legionis tribunum angusticlavium. Turneb. *Advers.* lib. I. et *Lipr. de Militia Dial.* lib. II. cap. 9. *Crucius*.

101 *Non plura interprete*] Abascantium, ob numerosas vel innumeras in sacra Augustaque domo curas, confert Mercurio, qui ab Homero celebratur *Διὸς υἱὸς διερππος*, Jovis internuncius interpretsque Deorum, et *χρυσόβραχης, ἔχων βάββον μετὰ χειρὶ* Καλὴν, χρυσέην; 'Virga levem coercens Aurea turbam.' *Morell.*

105 *Quaque tuas laurus*] Nam cum Domitianus L. Antonium bellum moventem in superiore Germania oppressisset, ipso quo dimicatum est die statuam Imperatoris Romæ aquila circumplexa pennis clangores latissimos edidit: pauloque post rumore quodam adeo vulgatum est, Antonium occisum esse, ut plerique caput ejus apportatum quoque contenderent. Hæc inquit Papinius: Fama, quæ solet esse nuncia rerum Domitiani, non velocius nunciat res novas ex toto orbe quam Abascantius. *Domit. Cursu*] Malim *curru*, quod vulgatum est. De 'curru Fa-

mæ' alibi, et sic doctissimus olim amicus noster Marquardus Freherus de Fama lib. 1. cap. 4. Intelligit vero hic veram rem Papinius, eique hunc locum recte jam ante nos adaptavit præstantissimus Casaub. ad Sueton. p. 310. *Barth.*

110 *Vicisti gaudia, &c.*] Stupenda sapinitas Bernartii, qui hic notat: ritu Romano. Juvenalis: 'gremio jacuit nova nupta mariti.' Apuleius: 'Accumbebat summum torum maritus Psychen suam gremio suo complexus.' Statius narrat, quo die Abascantius in domum imperatoriam adscitus magnosque honores adeptus esset, epulo celebrato, Priscillam Cæsaris genibus adolutam ei gratias pro marito egisse. Bernartius observat sponsas nuptiali cœna in gremio mariti jacuisse. Par *σύνγκρισ* ad illud in Epithal. Stellæ: 'et nostra poterat considerare concha.' Pertinet hinc, inquit, illud Horatii: 'ut trabe Cypria Myrtoum pavidus nauta secet mare.' Hæc indicasse sufficit. *Gron. Diatr. cap. 47.*

113 *Vertice Aonio*] Parnassi. Nam Aones populi eum tenuerunt, ut scribit Strab. Non sic, non sic, inquit, lætari solet is qui princeps sacerdotum deligitur vel a Phœbo vel a Baccho, ut Abascantius gavisus est eo munere ab Imperatore sibi delegato. *Domit.*

114 *Quem pater aroani præfecit*] De oraculi Delphici præfecto intelligo. Nam 'arcauos antri hiatus,' hic appellat locum cui Pythonissa vaticinans insidebat, et spiritum fatidicum nudato ventre hauriebat, unde etiam *Ventriloqua* dicta fuit. Isidorus in Glossis: 'Ventriloqui, præcantatores.' Quocirca errat eruditus juvenis, qui nuper apud Isidorum erasa littera, 'Ventiloqui,' quasi a 'ventis' dicti sint, substituere conatus est. Nam *Ventriloqui* Græcis sunt *ἐγγαστριμύκται* et *ἐγγαστριμύκται*, qui scilicet, ut dixi, ventre aperto, vaticinandi

vim recipiebant. *Georgius.*

115 *Cui jus venerabile*] Id est, cui Bacchus tribuit jus et principatum suorum sacerdotum: nam antea in omnibus codicibus ita legebatur, *primi cuius venerabile thyrri*: sed, ut puto, cuius legendum est eo sensu quem explicavimus. *Domit.*

116 *Attonita cæteræ*] Ebrizæ et Bacchi numine afflatæ: *mutata quies*, sic vocat virtuti addictum et tranquillum animum, vid. *Barth. Advers. l. 96.*

121 *Ipsa dapes modicas, &c.*] De *Domit.* *Ὀλγώδεις τινες, ἐρηγοφῶντες ἐν μεταβάσει*, sine arte cœna, et modica in ampulla potiuncula, Suetonius cap. 22. Flaccus ad Pis. de Chori officio: 'Ille dapes landet mensæ brevis.' Claud. 'Inventis utere cibis.' B. Ambros. Serm. in Fer. 11. post Dom. 2. Quadr. 'Fames amica virginittatis est, inimica lasciviz: saturitas castitatem prodigit, nutrit illecebras.' *Exemplum herile*] Principis *παράδειγμα*, quanti sit ponderis ad censuram morum, apud *εὐχέλους*, non *δυσνοήτους* *κακοχέλους*, Diodorus Sic. lib. XIV. rite declarat. Et Tiberius Nero in literis ad Senatum de coërcitione profusarum cupidinum, apud Tacitum Ann. III. et Claudian. de 14. Cons. Hon. *Herile*] *Ἀρχυκόν, βασιλικόν, δεσποτικόν*. Aristot. Politic. 1. *Herus*, quasi *ἔρως ἢ ἔρος*, de quo dici potest: *Ἐς κόλπον ἔρως, εἰς βασιλείας*. *Morell.*

127 *Per Arctos, &c.*] De expeditione quam Domitianus necessario suscepit in Sarmatas, legione cum legato simul cæsa, utque de iis lauream modo Capitolino Jovi retulerit, Sueton. cap. 6. De iisdem Dionys. Afer. vs. 653. *Ἐνθά Σαρματῶν ἔσθλ' ἔδ' ἑλίου γένος Ἀρεος*. *Idem.*

130 *Si castra darent*] Si lex militum permetteret; nam non licebat mulieri castra ingredi. Inde illa indignatio Virgiliana: 'sequiturque (nefas) Ægyptia conjunx.' Idem inauit Propertius: et Titus Mutius damnatus

est quoniam uxor Calvisii mala cupidine visendi situm castrorum habita militari ingressa est, stuprumque cum eo commisit. *Domit.*

181 *Latus intercludere*] Id est, tueri objectu sui corporis et armorum. De Amazonibus et earum 'peltis' omnia sunt nota: vide Xenoph. passim. *Elia*nus, ἡ πύλην μὲν τις ἀνιδίωκεν καὶ αὐτὴν, *Pelta* clypeolus levis, ut *par-mula*. *Morell.*

184 *Sudoribus hastæ*] Quam et ipsam gestabat Abascantius. Vel certe proximus aderat eam gestanti Cæsari. Illud potius puto. Magnam autem dicit, ne qua in parte Heroibus priscis minorem eum efferret. Ita in Theb. xii. 'Quercum Marathomida' Theseo tradit, cuius etiam umbram non tulerunt in acie hostes. Ita de Achillis hasta turres quatiente Horat. *Barth.*

186 *Masta*] Nunc est tempus snmere sarta comis meis ex cupresso. *Domnata*] Quæ dicata est Plutoni, cum sim temperaturus carmen funebre et Plutonium. Plinius: 'Cupressus Diti sacra, et ideo funebri signo ad domos posita.' *Domit.*

140 *Torvo quam non, &c.*] *Hæc*, Invidia, quam domum et familiam hæmine torvo, truci obtutu, acutis oculis non *figat*, penetret, designet ad ruinam? Huic *βλοσυρόντι*, apud *μεταμορφωσις*, 'Pallor in ore sedet, macies in corpore toto, Nusquam recta acies.' *ὀνόμα* *βοῖρα* Homerice. A Luciano in Calumnias Tab. *φθόνος* pingitur *ἀρχὸς* καὶ *ἔμφορος*, ὅθεν *δεδορκῆς*, καὶ *ἐνδὸς τοῖς ἐκ νόσου μακρὰς κατεσθλήκεν*. *Morell.*

141 *Sæva dextra*] Funesta, *φθονερῆς*, *φοβία* quia *φθόνος φόβος* gignit. *Perturbet gaudia*] Quippe cuius 'livent rubigine dentes,' &c. *Idem.*

163 *Et pectore terget Limina*] Interpretatur hæc vir doctus ad Martial. de votis, quæ in templorum postibus assignarentur. Sed exegenis est, et unum dicunt hæc duo 'signare fores'

et 'limina tergere.' Theb. ix. 'Pictasque fores et frigida vultu Saxa terunt.' *Grénovius in Diatr.*

168 *Clausæ barathro*] Ubi istud *βαράθρον*? an juxta tumulum, in sanguineo cavo? Ibi enim Hercules Euripidis mortem excipere insidiis tentat; ut Alcestin eripiat. *Morell.*

170 *Novissimus horror*] Ms. Senensis error habet, idque cum judicio probatum Ea. Swartio, erudito viro, in Analectis. Virg. de Dido: 'oculisque errantibus alto Quæsitivæ cælo lucem.' Stat. 'ille oculis extremo errore solutis Lahitur.' Vide Gronov. *Diatr.* c. 47.

174 *Immotas obversa genas*] Rigidis genis, et pendulis malis. Pers. 'dissutis undique malis.' Tibullus 'genas percisas' tribuit Manibus. Idem Hippocrat. de labiis solutis, pendentibus, rigidis: *Θωρακίδες δὲ καὶ χαλκῆς ἀρολόμενα, καὶ κρεμύμενα, καὶ ψυχρὰ, καὶ ἐκλεπκα*. *Morell.*

181 *Salvo ordine*] Scilicet naturæ. Nam cum easem senior, debui mori ante te. *Domit.*

182 *Potiora longa senectâ*] Nam vidi plura et lætiora quam quævis aliæ quæ ad extremam senectam pervenissent. *Idem.*

182 *Vidi altæ propius*] Cognovi te in dies gratiorem charioremque Imperatori esse, et majore apud eum gratia pollere. *Altæ dextræ*] Majestas Imperat. *ὀψίχειρ* ut 'longæ manus' Nasoni: 'Annecis longas Regibus esse manus?' Hac vero *χειροκρῆτις* non semper significatur *χειροδίκης*, ut apud Heslod. et Ovid. 'cui rigido jus dicitur ense.' Sed etiam *ἄρκος* καὶ *χειροδίκαιος*. Eustath. δ *πρὸ τῶν χειρῶν εἶον φόβον τὸ δίκαιον*, 'cui justa potensque manûs:' mox, 'genius potens.' *Morell.*

185 *Non in te fatis, &c.*] Nulla jam tibi fata, nulli Dii, nulla nocebit invidia, consumptæ enim omnium eorum vires sunt in hac tanta plaga, quam tibi per interitum meum intulerunt.

Ego omnia infortunia tua mecum auctero. Ita recte interpretamur cum Gevartio, quem rorem Syriacum vocari observavit Petrus Crinitus, et Brodæus in Miscell. Palæstina autem Syria olim dicta Plin. lib. v. cap. 12. et hinc Palæstinus Syrus Tibullo dicitur lib. 1. Hebræos vero liquores expono balsamum, quod Hebræis Judæisque peculiare, teste Plin. lib. xii. cap. 5. et id gratulor venisse in mentem Gevartio. Syrios odores ad funera adhibitos testis Propertius lib. ii. Eleg. 13. Nec modo manna sed et malobathrum per Palæstinos liquores licebit exponere, qui frutex in Syria nascitur: ex eo unguenta fieri odorata præter Horatium testis Dioscorides lib. 1. cap. 10. et Plin. l. xii. cap. 36. Aptum est servandis cadaveribus, cum sit calidum et siccum, ut inquit Avicenna. *Croc. Palæstini*] *Legs: Palæstini simul Hebræique liquores.* Un particulæ, quo Tacit. Ann. vi.

188 *Nunc quod cupis ipse videri, &c.*] Verba ex testamento Priscillæ sunt, fidei mariti committentis, ut statuam Cæsaris in Capitolio collocandam curaret, ex auri pondo centum: adulatio Cæsarium ævo frequentissima. Lapis vetus in Hispaniis:

PIETATI. AVG.

L. LVCRETIVS. FVLVIANVS. FLAMEN
COL. IMMVNIYM. PROVINTIÆ
BÆTIC. PONTIF. PERPETVVS
DOMVS. AVG. T. P. I. EX. ARG. &.

Meminere etiam frequenter Jurisconsulti nostri. ab hac mente igitur Papinianus, sed pessime ab imperitis acceptus, uti quilibet perspicit, nisi qui parum sapiat, aut videat: tu viros doctos audi (quibus suffragatur vetus) rescribentes: 'et quod cupis ipse juberi.' *Bernart.*

202 *Conjuge*] Eurydice, Orphel uxor. Nota fabula. Fuit item Eurydice Clymeni filia uxor Nestoris, quæ ei peperit septem filios et unicam filiam. Denique Eurydice, de qua hæc Pherecydes scribit: 'Ἀφροδίτη γαμεῖ Εὐρυδικὴν τὴν Λακεδαιμόνα, τὴν δὲ γίνεταί Δανάη χρωμένη περὶ ἄρσενος παιδός, ἔχρησεν ὁ θεός, κ. τ. λ.' Et Eurydice mater Hæmonis, qui ad tumultum Antigones se necavit, ut scribit Apollodorus. *Domit.*

205 *Ille etiam certe, &c.*] Scribendum, *certa*, id est haud ambigua. Alludit fabulam Admeti et Alcestidis. Nempe cum non dubium esset, utrum ipsi, an uxori vita deserenda esset, Sic Mart. 'Tu melius certæ meruisti pignore vitæ, Ut tibi non esset morte probandus amor.' *Gron. Diatr.*

213 *Palæstini, &c.*] Bis peccat hic Gevartius. Primo dum Palæstinos et Hebræos liquores pro eodem usurpari putat, nempe pro balsamo, qui tamen nisi apud Statium distinguuntur, inanis repetitio admittatur ne-

cesse est. Itaque Palæstinos liquores interpretor Syriacos, puta manna, quem rorem Syriacum vocari observavit Petrus Crinitus, et Brodæus in Miscell. Palæstina autem Syria olim dicta Plin. lib. v. cap. 12. et hinc Palæstinus Syrus Tibullo dicitur lib. 1. Hebræos vero liquores expono balsamum, quod Hebræis Judæisque peculiare, teste Plin. lib. xii. cap. 5. et id gratulor venisse in mentem Gevartio. Syrios odores ad funera adhibitos testis Propertius lib. ii. Eleg. 13. Nec modo manna sed et malobathrum per Palæstinos liquores licebit exponere, qui frutex in Syria nascitur: ex eo unguenta fieri odorata præter Horatium testis Dioscorides lib. 1. cap. 10. et Plin. l. xii. cap. 36. Aptum est servandis cadaveribus, cum sit calidum et siccum, ut inquit Avicenna. *Croc. Palæstini*] *Legs: Palæstini simul Hebræique liquores.* Un particulæ, quo Tacit. Ann. vi. 'Appius Silanus Scauro Mamerco simul ac Sabino Calvisio.' Ann. iii. 'et quindecimviri septemviris simul.' Et sic Salisb. primaque Veneta. Sequenti versu lege et distingue: *Cinyreaque germina. At albis Ipsa toris.* Gronov.

214 *Coryciaque comæ*] Corycus urbs Cilissa, ubi 'spica Cilissa' frequens: ut Crocus vocatur ab Amerino poëta, lib. iv. 'Terque lavet nostras spica Cilissa comas.' Et a Peligno Faast. 1. 'Cernis odoratis ut luceat ignibus æther, Et sonet accensis spica Cilissa focis.' *Cynarea germina*] *Κακογραφία.* Scribendum, *Cinyreia*; vel *Cinæreia*, si laudetur Lat. mutatio τοῦ Τ φιλοῦ in Α. quomodo calix sit a κόλῃ, de quo monuimus in hunc vers. ex horto Columellæ, lib. x. vs. 172. 'Et lacrymas imitata tuas Cinyreia virgo.' De Myrrhæ incestu cum patre Cinyra, vel Thoante, Assyriorum Rege, ejusque in arborem μεταμορφώσεως, Apollodorus lib. iii. *Κατοικεῖσθαι αὐτὴν εἰς δένδρον μετέλλαξαν, ὃ καλοῦσι*

Adipiscas. Morell.

220 *Illam tranquillo, &c.*] Sic Flor. Rom. Venet. Cod. Conspecta mariti pietate, defunctam quidem ingendam non arbitrati sunt, quæ felix et sic plorata marito: eam ergo felicem vocabant, atque optato fine ad quietem pervenisse ei gratulabantur: in mariti tamen gratiam luxere: seu ipsum, ejus vicem doluerunt, qui tam beata conjuge viduatus esset, non defunctæ. Seneca ad Polybium: 'Non recuso quicquid lacrimarum fortunæ meæ superfuit, tuæ fundere.' Ita enim legendum ex opt. codd. *Mss. Gronov. Diatr. c. 47.*

223 *Ponit gemitus*] Nam sacerdotes Cybeles, gestantes Deæ statuam, et digladiantes inter se furore, ad Almonem usque fluvium progrediebantur extra portam Capenam, ita representantes Deæ luctum cum flevit Atyn: illicque lotis cultris et deposito furore ad templum redibant. Deposit igitur illic gemitus Cybele, quoniam ejus sacerdotes cum illic pervenerunt, lachrymas et furorem ponunt. *Domit.*

227 *Ardoremque Rogi*] An quia 'ardor' perstringit oculos qui augent dolorem? Atqui 'odor alienus' et 'nidor' nares ferit, et opplet, ait Varro de R. R. lib. III. c. 4. An igitur palato doctorum sapient *τὸ Νιδoremque rogi?* Morell. *Ardoremque rogi*] *Mss. Flor. Rom. Venetaque edd. Clamoremque rogi*, quod pulcherri- mum est, ipsiusque Papinii. Neo aliud est, quam quod Virg. notat: 'mæsta supremum voce ciemus.' *Gronov. Diatr. Beato Composuit*] Beatus est dives. Componi mortui dicuntur, cum in feretro seu lecto funebri collocantur. Horat. I. Sat. 9. 'Omnes componi felices, nunc ego resto.' Et quoniam cadaver ita disponebatur, ut pedes ejus januam, qua efferendum erat, spectarent, ideo Scaliger in Festum, et Lipsius Elect. I. componere apud Persium expli-

cant, collocare et in januam ponere mortuorum pedibus in publicum conversis, quod Græci *ἀπορίθωτος* vocant. Sed profecto illius verbi significatio simplicior est, nec aliud involvit quàm positionem in lecto, vel etiam sepulturam. *Cruceus.*

228 *Nil longior ætas*] Hæc vatis præsentia certa fuere: 'nec edax abolere vetustas' hoc Priscillæ conditorium potuit per 1400. ferme annorum seriem. Siquidem eodem monumento Viæ Appiæ condita et siccata membris integris inventa memoratur sub Sixto IV. Pont. Max. A. S. CLXXXI. *Morell.*

230 *Tantas*] Reliquias marmoreo monumento conditas dicit. De 'Sepimentis monumentorum' pulchre Is. Casaub. ad Suet. Ner. c. 33. illustrato hoc loco. Quæ omnia reposuit Joh. Kirchmannus Funer. lib. III. cap. 17. *Barth.*

232 *Hoc ore Ceres*] Dearum effigies vultu Priscillæ insignitas dicit, ex consuetudine ejus ævi. De qua multis alio loco. *Gnosia*] Dianam dicit in Creta venari solitam. *Idem.*

236 *Mensæque parentur*] Ad sepulchra res divina fiebat, sacro parentali, quo nomine mensæ in sepulchris ponebantur et Græco et Romano more, ut Cicero de Legibus, et plerique Græci auctores tradidere. Possis referre et ad Silicernium, sive cœnam funebrem quæ nono funeris die ad sepulchra dabatur. Tacitus Annal. VI. 'novemdiale eam cœnam dixisset.' Papinius quo singularem Abascantii amorem notaret, non nono solum die, sed quotidie funebrem cœnam et epulum in ejus honorem datum narrat, qui honor sane non vulgaris. *Bernart.*

245 *In eodem*] Parva phaselus in eodem æquore sibi partem, ut et immensi Austri, sibi vindicat. Nihil hic neque difficile neque absonum. Accedo tamen Gevartianæ correctioni: *ut eodem parva phaselus Æquore; quæ*

concinniorem sententiam facit. Nam vero 'Alexandrinam' præ cæteris nominat ob molem et frequentiam earum, quodque privilegia etiam conspicuæ fuerint, ut indicat Seneca Epist. 79. *Barth.*

249 *Ne Cerberus Priscilla, &c.*] Propert. lib. III. El. 17. 'Exoranda Canis tria sunt latrantia colla: Suadenda est torvi publica cymba senis.' *Morell.*

256 *Tristes aperire tenebras*] Miror iudicium docti viri, qui contrarium ex mente Papinii esse ait, rescribitque: *tristes operire tenebras*. Quid enim clarius, quam densas tenebras, quæ sua umbra claudunt, et obtegunt ea, quibus obducuntur, *aperiri* dici? Quæ et 'spissæ' et 'discuti' alibi dicuntur. Vide Gronov. *Diatr. cap. 48.*

257 *Elysios anima præsternere flores*] *Tò præsternere*, jam olim hic positum in cod. Adr. Turn. *præspargere* et *jacere*. Liv. lib. XXXIII. hunc morem flores, corollas, lemniscos spargendi in honoratissimos viros, stabilit hoc scripto: 'Omnes tendere ad Imperatorem Rom. ut ruente turba in unum adire, contingere dextram cupientium, coronas lemniscosque jacentium, haud procul periculo facit.' His etiam mortui aspersi. Vide Sueton. in August. 'Conditorium et corpus Alexandri M. prolutum e penetralli, corona aurea imposita ac floribus aspersis, veneratus est.' Virgil. *Æneid. vi.* *Morell.*

258 *Ubi supplices dextra*] Apollodorus Bibl. lib. II. narrat Theseum Pirithoumque, viso apud Inferos Hercule, 'supplices manus' ei porrexisse, bona spe, virtute illius, ad vitam redeundi. *Morell.*

CARM. II. 1 *Saltus Tegetis*] Agrum Tarquiniensem intelligit: nam in Etruria in agro Tarquiniensi sulco ab aratore altius impresso, Tages puerili specie extitit, cœpitque affari aratorem. Ille vero terrore concussus, clamans totam concivit Etruriam:

quæ uno conventu Tages loquentem audivit. Sermo autem fuit exceptus et scriptus libris Etruscorum, habitusque est pro aruspicina. Inde enim aruspicina sumpsit artem et initium. *Domit.*

5 *Ægeus hiemes, &c.*] Proverbiū de sævo et periculoso mari. Artemidorus, Onirocrit. lib. II. c. 12. *Καὶ τὸ φοβερότατον πύλαγος Αἰγείου Ἰόντου.* Peculiare de hoc caput est apud Constantinum Porphyrogenetem lib. I. Thematum. *Barth.*

7 *Atque oculis longo querar aëre vincis*] Non dubium apud intelligentes indices erit, veram esse scriptam lectionem: *atque oculis*. Bernart. Sic et Lindenbrog. ad h. l. et Meurs. ad Arnob. pag. 48. Vide et Boxhorn. Epist. quadam ad Joh. Fred. Gronov.

10 *Gaudia*] Uda gaudio lumina; per *ἔξθυμπος*. Oculi gaudio delibuti lachrymantur. Andromache Virgiliana subito *Æneæ* occurrat, lætitia: 'Dirigit visu in medio,...lachrymasque effudit.' *Morell.*

11 *Etiamne optanda propinquat*] Perstat in eodem *ἔσχατον ἀλλοτριοῦ*. 'Rudimenta militiæ,' quia 'clara,' etiam 'optanda,' quippe quæ parentes et amici *ἐννοεῖσθαι, spectare*, percipiunt, quæ vero 'Periculosa plena res est alexæ.' *Tristia*, ut 'honores onerosi.' Pindarus etiam, 'optatæ virtutis' tristes adjungit comites, laborem, sumptum, periculum: *Ἀλλ' ἄμψ' ἀπειρᾶσι πένος δαπάνη τε μέγιστα πρὸς ἔργον κινδύν τε κακαλιμμένον.* *Id.*

14 *Mentem sua non capit ætas*] Eleganter. *Ætas* sua est hominis illius, qui eam mentem habet, mentem ejusdem puta non capit. Sapientia et animus istius pueri major annis est. Vide Gronov. *Diatr. cap. 48.*

18 *Trabe, ac remis*] Corruptissime, nec ullo sensu. Nam eum nec ex plebe fuisse vult, neque etiam equestris tantum conditionis, sed patriciæ: equites vero trabeatos fuisse docuere Critici. Legendum ergo ex

Ms. trabeaque Remi. Vid. Lips. in Annal. III. et Demster. ad Rosin. Antiq. l. I. c. 1. et l. X. Turneb. Advers. lib. XII. c. 6. *Nec paupere clavo*] Id est, filius alicujus militis manipularis: nam caligæ habitus sunt manipularium. Hæ autem clavis figebantur: unde clavi caligarii a Plinio dicuntur, et nos illic exposuimus, ostenderet tot milia clavorum. *Domit.*

24 *Emeritos parentes*] Qui alebantur publice ob plerimas in juventute promeritas palmas. *Barth.*

26 *Primaque*] Lunatis calceis, id est, habentibus speciem mediæ lunæ, utebantur nobiles. Vel quod id esset indicium animas aliquando habituras in circulo lunæ, quod nonnulli patarunt, ut Castor tradit. Vel quod indicium esset fragilitatis humanæ. Vel quod sit parendum magistratibus, quemadmodum luna subsequitur splendorem solis, et inde lucet, ut in commentariis Juven. recitavimus ex questionibus Pintarchi. Vel quod Arcades, qui se a luna oriundos dicebant, talibus uterentur calceis, quos imitabantur Romani qui se ab Evandro Arcade oriundos arbitrabantur. *Domit.*

29 *Tyrios ex more, &c.*] Tyrios sinus et tunicam potentem & *ῥαπαλλήλου* dixit; nihil enim significat nisi tunicam laticlavi purpuream, quam ait Crispinum puerum sumpsisse una cum patriciis lunatisque calceis, ex mere. Quæ duo postrema verba confirmare videntur Marsilli sententiam negantis opus fuisse liberis Senatorum indulgentia principis ad jus laticlavi obtinendum. Vide Sueton. c. 38. Augusto et Casaub. ibi. *Cruentus.*

32 *Protinus ingrediens*] Hinc conjicere est Vectium Bolanum Crispini parentem *ἑσπέρην, οὐρανόν*, prope fuisse Neronis, qui vix septendecim annos egressus erat, auctore Tacito XIII. Annal. cum per bona initia Domitium Corbulonem retineunda

Armeniam proposuit. *Morrell.*

35 *Corbule*] Armenia cum sub Tyridate rege a Nerone deficeret, per Domitium Corbulonem in ditionem venit. *Domit. Conf. Tacit.*

43 *Metari Bolanus agros*] 'Metari,' dividere suis finibus et metis, proprium castrorum verbum. *Vegetius:* 'Metatores qui præcedentes locum castris idoneum eligunt.' *Tertullianus* metaphora scita adversus Valentinianos: 'Inferius illum metatur medietatem Achamoth.' Idem de Pallio: 'Nostra certe metatio (quod clausis vel in totum Homericis oculis liquet) totum versiforme est.' *Bernart. Aperire malignas, &c.*] Hoc non alienum est a 'collucatione:' sed 'collucare' proprie veteres Romani dicebant, ramos profanas sylvas lumen viæque officientes decidere. *Sophocl. ἔλα σπαῖον. Malignas*] Obscuras, angustas. *Maro Æneid. vi.* 'Quale per incertam Lunam sub luce maligna Est iter in sylva.' *Vesperes, sentes, βέροι. Morrell.*

48 *Sic Phryges*] Jason cum 18. navibus ad Trojam navigavit comite Hercule; vicique Laomedontem. Ut vero Homerus tradit, Hercules illac navigavit, quoniam cum liberasset Hesionem filiam Laomedontis expositam monstro, pater illum quos promiserat et puellam non dabat. gubernator navis fuit Oicleus filius Amphiarai. Misit legatos ex littore Oicleum et Telamonem ad Laomedontem: utrumque detruxit in carcerem Laomedon. Priamus Laomedontis filius patri consuluit ut servaret promissa. quod cum negaret, duos enses attulit Telamoni; qui effracto carcere ad littus ad Herculem accarrit, injuriamque narravit. Exarsit bellum, occubuit Oicleus. Telamon prius muros ascendit: propterea post victoriam ab Hercule coronatus est, et donatus Hesione puella. Quamvis, inquit Papinius, Hercules illic pugnaret, tamen Phryges etiam time-

bant Telamonem. Ita et hostes non solum Corbulonem, sed etiam Bolanum timebant. *Arma Nemesea*] Pellem leonis Nemesæ intelligit, qua indutus erat Hercules: ita enim emendandum censuerim, quamvis mendose in omnibus codicibus legatur: *Vestita viderent Arma*. Domitius.

52 *Cognata ministret, &c.*] Eruditus Bernartius: 'Spurium hoc et spurcum,' inquit, 'litterula adjecta depurat vetus: *Laus animo*.' Ergo sequens connexo, *atque*, elidatur necesse est, aut ruet a culmine versus hoc sibilo tanquam ariete percussus. Quid si hoc loquendi genus nec spuriam nec spurcum fuerit? quandoquidem *et cognata* in numero multitudinis ad *exempla domestica* referuntur: *συγγενή ἔργα ἢ παραδεδωμένα*: quæ vera laus paterna suppeditat et subijcit animo liberorum. *Morell*.

57 *Sortito rezerit anno*] Proconsules enim sorte in provincias mittebantur. Dixi alibi. Allusit Tertullianus aureolo de *Præscript.* adversus Hæret. libro: 'Huic sortito obtigisse semen Abraham, atque ideo hunc de terra Ægypti filios Israël in terram Chanaan transtulisse.' *Bernart*.

65 *Ptolem sine præsidi linquens*] Sequor hic veterem scripturam ut veritatis vindicem, et orbitatis indicem. 'Præsidis nomen generale est, eoque et Proconsules et Legati Cæsaris, et omnes Provinciæ regentes, licet Senatores sint, Præsides appellantur.' Mader J. C. l. i. D. de Off. Præs. Sed et lato significato, Paterfamil. Præsides familiæ, Dominus domus. Homerus: *θεμωρεῖς δὲ ἄκροτος Πάδω ἧς ἄλδχων*. *Præsides hic et natis atque uxoribus unus*. *Morell*.

67 *Albenti amictu*] Puram togam intelligit, quæ initio juventutem dabatur, quod cum ex aliis monumentis, tum ex Ciceronis verbis agnoscas; ubi ait se cogitasse de toga pura tradenda Ciceroni filio. *Domitius*.

74 *Luxuria confusæ tenens*] Nihili

lectio. Prorsus scriptum Papinios *confusæ tenens*, ne illo videlicet tam vicino vitio mergeretur. Exemplo illius Maroniani: 'Arctos Oceani metnentes æquore tingi.' Nihil varius, quam sic scripsisse Papinium. Sed et simpliciter melior est ista scriptura, quæ ipsis confusiis abstinentiæ dicit Crispinum, cum qui semel ea ipsa tangat, perraro non capiat a fædo illo monstro. Nitorem pro splendore vitæ, luxuriæ non cedente, neque avaritiæ victo, supra non semel posuit. *Barth*.

75 *Dispensata*] Quam pro jure suo unicuique tuorum domesticorum distribuis. *Domit*.

76 *Miseræque ignoscere matri*] Non bene hic Domitius. Claudenda post *et matri* periodus, et mens hæc est: omnes numeros pietatis, Crispine, implevisti: prout unius cujusque persona ordoque requirebat, erga illum grassatus es. Sic fratrem quidem æquævum anteponebas; patrem venerabaris; infelici autem matri ignoscebas. Hei mihi! hic fatum domus vestræ matris mentione facta animum meum ulcerat pungitque: tibi illa temperare manu sua venenum sustinuit? &c. Ita abrupta et præcisæ hæc oratio, ut magnam perturbationem figuret: in qua exprimenda divinus plane Statius noster. 'Admonere' non protrita notione dicitur, quicquid alioque cum aculeo te loque in memoriam redit, et, ut Tullius ait, 'animum memoria refricat.' *Gronov. Diatr. c. 49*.

81 *Infestare juvat Manes*] Hoc impietatis arguit Hom. *Ὀχ' ἔσται φθιμύνοισιν ἐν' ἀνδράων εὐχέρειάσθαι*. *Infestare nefas, Manes vexare sepultos*. Seneca Epig. vi. 'Stringere in extinctum tela cruenta caput.' *Præcatus*] Imprecatione dira: ita Græcis, ἀπὸ pro κατὰ, et εὐχέσθαι *precari*, pro ἐπὶ εὐχέσθαι, *imprecari*. Philoctetes Sophocleus, 'Ὀλοῦσ' οἱ γὰρ πολλὰ δαῖς τοῦτ' εὐχέσθωρ'. Ovid. de Philoct. 'Laërti-

adque precaris Quod meruit.' Ceterum quis non animadvertat hæc consulto et composito dicta esse a poetâ, ut Crispini pietatem insigniorem redderet, et viam pararet ad gravissimam prosopopœiam? *Morell.*

86 *Nec primo in limine*] Quisquis Deus, inquit, nos curat, et conatus scelerum non reprimi, videtur excitare ad scelus. *Domit.*

88 *Excidat illa dies avo, &c.*] Papinianus lib. xv. D. de Condit. Inst. 'Quæ facta,' inquit, 'lædunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, et contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse credendum est.' Ulpianus: 'Semper heredis interest, defuncti existimationem purgare.' lib. i. §. 6. D. de Injur. et Famos. lib. *Morell.*

96 *Annem*] Lethæum, ut obliviscaris mater commissi sceleris ejus conscientia te cruciat. *Domit.*

97 *Sic crescut criminis*] Interpellat laudes Crispini: dum enim, inquit, te laudo, majus crimen matris fit. Nam quo tu præstantior es, eo illa ostenditur sævior fuisse quod potuerit parare venenum. *Domitius.*

102 *Et castum vibraret Julia fulmen*] Legem Juliam de Adulteriis Augustum tulisse, expeditum: pœna quæ fuerit, adhuc hodie quærant viri docti: capitalem fuisse plerique credunt, Relegationem tantum nonnulli. Ad Lipsium nostrum ad Taciti Annal. vi. ejus scrinia non compilo. Consule et Rævardum nostrum lib. iv. cap. 6. Cæterum ut ad Papinium revertamur, legem Juliam, quod noster hic notat, pravis moribus pene abolitam, initio principatus Domitiani restituit. *Bernart.*

103 *Tu quanquam non ante*] Qui neque usu sâtis poteras, et in foro, judiciis ac legibus parum exercitatus eras, nec dum aggressus controversias explicare forenses. *Ὁὐκ ἄλβες δρυόλων*, ut Phœnix de alumno suo Heroë loquitur. Cicero pro P. Quinto, in Ex-

ord. *Morell.*

108 *Dardaniosus, senes*] Sic scribendum, et habent etiam codices Aldini. Per 'Dardanium senem' Alba Reges ab Ænea oriundos intelligit. Ut multis retro seculis nihil tale contigisse sententia sit. *Strage fori*] Reis hinc inde corruentibus. *Barth.*

116 *Tendentem cursus*] Scio alibi Statium scribere: 'Obliquant tenduntque vias.' Sed mihi milvinam oggessit, quod habent Rom. et Veneta editiones: *Pendentem cursus*. Quo aurigatur et Ms. Medicæna, qui *Prædentem* habet; quod possit videri dictum, ut 'carpere viam,' 'carpere gyrum' Maroni. Sed isto modo Statius reliquit. Ita egit equum Crispinus, ut non equitare, sed volare, non campo vehi, sed supra pendere videretur. Clandianus Paneg. in iv. Cons. Honorii: 'Vix comites alæ, vix te suspensa sequantur Agmina.' 'Pendere cursus' genus loquendi Græcis et Latinis ugitatissimum, pro pendere in cursibus, vel pendentem facere cursus. *Gron. Diatr.*

120 *Flagrabit Eliam*] Dura locutio: sententiam videmus esse hanc: Incendebat Elisam ut similem puerum ex Ænea gignere cuperet. Ipsa ante mortem clamat: 'si quis mihi parvulus aula Laderet Æneas, qui te tantum ore referret.' *Barth.*

121 *Gyro lectiore*] Vide an sit potius, *brevisiore*. Cæsar de Bello Gall. lib. iv. 'In declivi ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, ex brevi moderari ac flectere.' Tibullus lib. i. 'et angustis quod equum compescit habenis.' Ad Messallam: 'curvo brevius contendere gyro.' Ovidius in Epist. Phædræ: 'Sive ferocis equi luctantia colla recurvas, Exiguo flexos miror in orbe pedes.' *Gronov.*

123 *Ogygio*] Thebano. Varro in rusticis: Thebæ ante cataclysmum Ogygis conditæ. Ogygia vero insula est quam tenuit Calypso in mari Ionio, Lacinio promontorio propinqua. Par-

thenopœum autem designat, quem vexasse metas Arcadas dixit: nam et ipse fuit Athalantæ Arcadis filius. *Ogygio in pulvere*] Circa mœnia Thebana: nam ad Thebas cum aliis duobus pugnavit formosissimus, ut scribit Diodorus. *Domitius*.

129 *Flectere Castor equos*] Versus hi jamdiu negotium exhibere viris doctis. Tiliobroga in Parisiens. editione rescripsit: *Flectet Castor equos, humeris quatet arma Quirinus*. Quæ lectio plane inepta est, imo solæcisat. Quis uspiam *quatet*, pro *quatiet* legit? Itaque vulgata lectio illius versus sollicitanda non erat. Sed quod sequitur, quinam sunt illi *Nubigeri clypei*? Interpretes intelligunt 'clypeos albos et candidos,' in quibus nihil depictum, de quibus Virgil. *Æneid.* ix. 'Esse levis nudo, parmaque inglorius alba.' Sed suspicatur aliquis, ideo potius dictos *Nubigeres*, quod nubes in his depictæ erant, quemadmodum Tydeus apud *Æschylum* in clypeo suo depictum præfert cœlum stellatum, cum Luna medium umbonem occupante. Vel 'cœruleos' fortasse clypeos innuit Poëta, qui color celeberrimus olim in clypeis. Vide Comment. Guidi Pancirolli, in Notit. utriusque Imper. cap. 87. et 39. Sensu patet nubes esse 'cœruleas.' Sed quid *ἀποβαρούμεν*? Certissima est magni Heinsli emendatio, qui *Nubigenas clypeos* legit, totumque locum sic scribendum, et distinguendum censet: *humeris quatere arma Quirinus, Qui tibi tam tenero permisit plaudere collo Nubigenas clypeos, &c.* Qui, id est ipse Romulus seu Quirinus, quem ait tradidisse Crispino ancilla gestanda. Vult autem Crispinum fuisse Sallum. Nobilium vero filios in Sallorum fuisse numero, et ancilla gestasse collo ac movisse, tritum est. Et Statius infra *Epiced.* Patris, ait illum docuisse Salios, quo pacto id deberet fieri. 'arma pro-

bare Monstrasti Saliis.' Cum vero ait, Quirinum illi dedisse clypeos; significat Crispinum hunc fuisse Sallum Quirinalem sive Agonensem. *Nubigenas clypei*, sunt clypei *δερρεῖς*, ut a Dionysio et Pintarcho vocantur. 'Clypei cœligenæ,' generati in nubibus, nempe 'Ancilla.' Virgil. 'Lap-
sa ancilla cœlo.' *Gervat*.

137 *Ister septennus*] Septem ostiorum. Alii sex tradiderunt, Narcus-toma, Callistoma, Pseudostoma, Barlostoma, Spirostoma; et Peucem fabulæ inxerant nupsisse Istro, a quo alluitur insula non procul ab ostio Pense. *Domit*.

138 *An Solymum cinerem*] Syriacæ et Palæstinæ provinciam adibis? *Soly-ma ὀδδέρπυς* Straboni, Eustathio, Stephano. *Solymum cinerem κατ' ἀπορρομασίων* dicit, pro monumentis excidii urbis Hierosolym. expugnatae et diruta a Tito Vespas. cum bellum Judæcum profugavit. Val. Flacc. 'Solymum pulverem' pro eodem usurpavit. De 'Palmeto' in Hierochuntis plantie montibus *θεσπεσίδης* circumdata, Strabo *ibid.* 'Ὁ φοινίκης τοιοῦτος, ἔχει τὸν καρπὸν τὸν αἰν-
ταῖθα μόνον, πλὴν τοῦ Βαβυλωνίου, καὶ τοῦ ἐνέκωα πρὸς τὴν ἑα. Josephus Hist. non uno loco. Diodorus Sic. lib. xix. Plin. lib. v. c. 12. *Idumes*] Solino Idumma a Casio monte incipit, Palmis opima. *Morell*.

150 *Qualiter in Teucros victricia, &c.*] Nonne novum istud et *ἀκρον* loquendi genus? an ferendus tam insolens Appositionis modus? Tolerabilis utique ac dilucidius legeretur, *Ignoti P. P. n. Achillis*: hoc tamen etiam 'serpit humi,' et rythmus ferit aures, ac vox inculcata parentis. La-
betne igitur legere mecum hoc modo? *Qualiter in Teucros victricia bella paranti Ignotum Pyrrho Phoenix narrabat Achillem*. Meridie certe non lucebit, cui hic non liquebit. Neop-
tolemum sane Trojani belli scripto-

res asserunt, 'Res Agamemnonias victriciae arma sequuntur.' *Morell.*

153 *Durabis quasunque vias*] Propositi tenax, perges eodem pede, ubique locorum et gentium, 'et sole sub omni:' ut in Soteriis praecinit: *πᾶσαι ἐν' αἰῶν. Idem.*

160 *Quæstus solitos*] Vel solita lura: nam Papinius exercitatione poematum victum quærebat. Inde illud Juvenalis: 'Hand tamen invidias vati, quem pulpita pascunt.' Vel si ego conquerar mortem Achillis recitando. *Domit.* *Quæstus*] *Lege: cætus solitos si, &c.* Vide Plinii Epist. de recitationibus. Sueton. Octav. 85. *Gron.*

164 *Venies melior*] Major, valentior, angustior, honoratior. *Homerus μακρότερος καὶ πένοντι* Iliad. B. Odyss. Θ. *Καὶ μὲν μακρότερον καὶ πένοντα θῆκεν ἱδόντα. τὸ κρείττον* Platoni de Rep. I. ad auctoritatem, dignitatem et vires refertur: *ὡς ἀπὸ τοῦ: Ἄρμυς δὲ γ' ἐσθλόμεθα πούλεδ' κλέϊσθες. Πραδαντιότερος ἐρίμυς ὅλιμ' ἄλλοις.* *Morell.*

166 *Cingetque superbis*] Nemo non videt quam durum sit τὸ δάβει retrahi ad *perferre*, cum sit interpositum *cinget*. *Sal. cingitque. Lege cingique superbis. Gron.*

172 *Dicebam certe: vatum non irrita currunt auguria*] Hæc ἀναφορὰ ἐπιφωτιστικὴ ad illud Hom. spectat, 'Ὡς ἔπος, ὡς ἔργον. Dicta probat res.' *Morell.*

174 *Et Ausonii committit, &c.*] Honorem notat, de quo Dio lib. LXVII. 'Parthenius cubicularius ejus, licet ab eo magno honore ferendi gladii affectus esset.' *Bernart.*

177 *Germanicus ense*] Putant nonnulli primam Crispini militiam significari in quam a Domitiano fuerat nuper ascriptus, et cingulo dignitatis, nimirum ense honestatus, quo spectant illa verba: 'Quique aquilas tibi nunc et castra recludit.' Ita sentit Bulengiers in suo Imperatore, sed excutient seriem orationis et al-

tius in mentem poetæ penetranti alia interpretatio facile succurret. Ait enim Statius Crispianum a Domitiano jam inter numeros relatum, cum sedecim annos nondum impleverit, unde ampliorem ejusdem principis indulgentiam et incrementum honoris illi ominatur, addens non irrita esse vatium auguria. *Durabis*, inquit, *quasunque vias*, vallumque subibis, foras et latus Imperatorium subibis cinctus, ita enim verba illa expono: quique aquilas et castra tibi nunc recludit, i. e. qui militare permittit, idem ad omnes dignitatum gradus evehet. Mox, quasi hoc poetæum augurium firmarit eventus, subdit: Sed quis nuntius ab Albano Domitiani secessu tibi venit? scilicet novum tibi honorem mandat ille mortalis Deus, et fides vaticinio meo non defuit. Vade ergo, Crispine, tantisque donis suffice. Felix es, cui primam ense tradit Imperator, id est suum et Imperatorium gladium. *Crucius.*

CARM. III. 1 *Malas vires*] Id est, lacrymas. *Malus*, indigne felix, indigne durabilis exponitur a Schollaste Antiquo Thebaid. quod optime et huc loco convenit. *Barth.*

5 *Coritia umbra*] Id est Parnassia: nam in Parnasso multa loca sunt præcipua sanctitate veneratione digna: e quibus Coritium est Nympharum antrum eodem quo Cilitium nomine. Plinius præterea ita describit: 'Thebis, quæ Corsicæ cognominatæ sunt juxta Heliconem.' *Domit.*

6 *Ismariis collibus*] Parnassus: nam Ismaris, i. e. Thraces, Musis Heliconæ consecrarunt, ut scribit Strabo, et repetit Pausanias. *Idem.*

16 *Fulta caput*] Reclinato in mutam citharam capite. Habitu ex canentis, lugentis. Vidimus talē quid in monumentis antiquis depictam. *Barth.*

18 *Sublato carmine*] Cessante Orpheo, quem alii a mulieribus Ciconum necatum dicunt: alii fulminatum ob

tradita mysteria: alii mortua uxore Euridice extinctum ad Avernum Thesprotidis. *Domit.*

34 *Primum animum*] Eleganter dixit *primum animum*, pro redeuntem a stupore, quo adhuc nimis dolor mentem ejus obnubilaverat; quod alibi illustrabimus. Credebam autem 'lumen siccum' intellexisse interpretes, quod exaruerat cineribus hanstis, quorum paulo ante mentio: cum opportune falsum errorem video Bernartium, qui hæc explicat ex illo: 'non verba in funere primo,' 'non lacrimas habet,' et similibus. Sed immemor erat mox sequi: 'sumas gemitus et vulnera nati, Et lacrimas, rari quas nunquam habuere parentes.' *Gronov. Diatr.*

36 *Ordior acclivis tumulo*] Quidni potius a Statio scriptum *acclinis*, pro 'acclinatus?' ut in proxima Sylula ad Somnum, 'terris maria acclinata quiescunt:' prona, ut somno accubantia, et in Sylv. ult. 'Acclinis tumulo.' Quare in veterib. etiam Glossis, ubi legitur 'Acclivis,' reponendum 'Acclinis,' ut congruat τῇ προσκελευμένως. *Morell.*

41 *Hic ego*] Ita conjunge: *Hic ego inæcrui te*, id est sepelivi te in Albano. *Sicanii*] Nam crocum principatum obtinet Cilicium ex Corico: alterum Lycium ex Olympe: tertium Centuripinum ex Sicilia: nonnulli secundum locum Phlegræo dederunt. Strabo Siculi etiam meminit, et nos in Juvenalem repetimus. *Domit.*

44 *Cum laude loci*] Nam locus sepultura tua nobilis est: quod autem antecedit, *nam Sicanii*, per interpolationem legendum usque ad, *decerpit aristas*. Non esset tibi gratius si urerentur odoramenta rogis tuis, quam quod in nostro agro sepultus es. *Idem.*

46 *Cari quas nunquam*] Male Gevartii editio, *cari*, male quoque conjectat Morellus, *rari quas nunquam*. Grandius multo Noster, *rari nunquam*.

Rari parentes, propter scelus hominum, et quia pietas oblita viros, habuerunt veras lacrimas a natis: sed et illi pauci, qui habuerunt, non tamen tantas tamque acerbas, quantas ego tibi refero. Vide *Gron. Diatr. cap. 49.*

47 *Atque utinam fortuna dares mihi Manibus aras*] Hoc in fortuna regia Nicoclis laudat Isocrates, quod patris sui Evagoræ monumentum ornaret: Οὐ μόνον τῷ πλάθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων ἀλλὰ καὶ χοροῖς, καὶ μουσικῇ, καὶ γυμνασικοῖς ἀγῶσιν, κ. τ. λ. Sic apud Virg. Æneas et socii: 'aramque Sepulchri Congerere arboribus, cœloque educere certant,' &c. *Morell.*

49 *Scopulos Cyclopium*] In Sicilia visebantur Cyclopium antra eximie magnitudinis. Septem fuerunt et Sicilia accersiti a Præto ad Tiryntem urbem muniendam: appellatique sunt γαστροδόχους, id est manibus victum ventri quærentes. Horum cognomina habent etiam speluncæ ad Naupliam. *Dom.*

53 *Æbalio dice*] Spartano; de disco multa etiam qui Gymnasticon et Agonistica scripserunt.

55 *Fossa*] Loca ad equorum cursum comparata et effossa.

57 *Rite*] Id est, statuto die, annis redeuntibus. *Frondentia præmia*] Coronæ.

60 *Orpheæ leges*] De non respiciendo. Vide quæ Theod. Sitzmannus attulit ad Boët. Consolat. lib. III. Carm. 12.

63 *Torreo Maroni*] Id est, inimitabili. Vid. Passerat. ad Prop. lib. II. El. 34. et Barth. Advers. lib. CVIII. cap. 14.

68 *Licet modo itura maritum*] Indubitatam hanc correctionem esse putant viri docti; ego, pace illorum, intempestivam. *Moritura in maritum* est moriens se jactura, impositura in maritum, vel moritura super maritum. Nihil magis Statianum. Est autem ea vis particulæ *is* pro super. Nam quod hic dicit, id explicat ita

in lib. vi. 'Lacerasque super procumbere nati Reliquias ardet.' Eod. libro: 'Pectoris attritu sua frangit in ossa Leonem.' Libro v. 'Mactare in tumulos,' pro, super tumulos. *Gronov. Diatr. c. 49.*

72 *Nec pietas injusta dedit*] Proleptis hic. Dicat aliquis: nec naturam, nec pietatem hoc fato patris mei injustam fuisse in dolentem, aut juvenem aut filium rapiendo. Natura nunc non ostendit 'se injustam,' non præbuit iniquam, quia non turbato ordine mortalitatis senem juvenis, patrem filius lugeo. *Pietas* proprie obsequium in parentes, et horum vicissim in liberos caritas, omneque officium, quod sanguinis propinquitas exigit. *Pietas* ergo *injusta* est, 'injustam se dat,' hoc est proprie, occasionem exercendi officii sui indigne obtrahit; vel, exemplum sui dat infelix, cum pater filium luget; cum exigitur et præstatur a patre, qui filio superstes est contra votorum ordinem. Natura et pietas injustas se dant, cum pie quis luget injustum finis, 'male judicantibus fati,' ut habet vetus inscriptio. *Gronov. Diatr.*

74 *Marathonia virgo*] Ab exemplo probat majorem dolorem esse amittere patrem quam filium. Nam Erigone cum provenisset ad cadaver patris Icarii, quem agrestes interfecerant, præ dolore laqueo se suspendit. Mæra canis interfecto domino ad Erigonem domum venerat, eamque latratu et gemitu excitavit ut se sequeretur, perduxitque ad patrem: puella mortua, canis quoque spiritu ei parentavit. Andromache vero, cujus filium Astynactem Ulyxes ex turri deiecit, non modo præ dolore non se interfecit ut Erigone amisso patre: sed etiam ad secundas processit nuptias; nam nupsit Pyrrho Achillis filio. Major igitur dolor Erigones quam Andromaches fuit. *Domit.*

82 *Tyrrhena volucres*] Sirenes intelligit. Quæ, ut putat Plinius, sedem

habuerunt in promontorio juxta Surrentum maris Tyrrheni. *Idem.*

87 *Phrygium silicem*] Dolorem Hecubæ versæ in saxum. *Idem.*

88 *Fissa buxo*] Quis, inquit, non cecinit Palladem abjicisse tibiam? quasi dicat, hæc omnia fabulose ab aliis cantata sunt in funeribus per comparationes vel similitudines. Ego autem aliter patrem dessebo: atque ita citat pietatem et justitiam et poëtas, Heroicos primum, tum lyricos et septem sapientes: deinde tragicos, demum elegos. *Idem.*

92 *Honor Aonios seno, &c.*] Ita scribendum ex Rom. Venet. edd. quam secutus est Lindenbrog. Duo magni viri, amici nostri, varie illud *ducere campos* mutabant, quod negabant Latine dici. Alter *ducere cantus* scribebat; alter, *Andinos seno pede dicere cantus*, vel *ducere*, vel *cludere*. Quibus omnibus nihil opus. *Ducere* est ducere esse, ut chorum ducere. *Ducere campos Aonios* est ducentes, scilicet vatam choros, versari in campis, ducere esse vatam, primarios principes in campis Aoniis. Ut et metonymia possit videri: 'Campi' nempe, pro qui in campis; quod est simplicius. Grande et cothurnatum heroicum opus est, genusque Poëseos supra omnia maximum. Quare qui tali opere se Phæbo approbat, is 'Aonios campos ducit,' dux est in campis Aoniis. Qui honor præclarissimus. Ideo *honor* scripsit Papinius, non *labor*. *Gronov. Diatr. c. 50.*

94 *Cura lyra nomenque, &c.*] Docti viri, qui locum hunc tetigerunt, acceperunt testudinem pro ipsa lyra, cum Statius eam ut partem posuerit. Perinde ac si 'plectra' aut 'chordas' aut 'fides' aut 'pectinem' dixisset, quæ et ipsæ partes interdum totius significationem habent. Hæc ergo mens horum verborum est: quibus testudine, quæ pars lyrae est, et ad hunc usum primum ab Arcade Mercurio accommodata; vel testudine,

qualem paravit Arcas Mercurius, carmen dimensis lyra, quæ ex testudine facta est, fecit, ut *Lyrici* sint inde appellati. *Gronov. Diatr.*

98 *Et quis dulcis*] Et quibus gratum fuit. *Temuare*] Temperare. *Vires*] Heroici carminis. *Lasciva Thalia*] Elegiaco carmine. *Domit.*

99 *Gressu truncare*] Id est diminuere uno pede. *Senones versus*] Sex pedum. *Heroes*] Id est heroicos. *Idem.*

105 *Crinemque afflato monte*] Quamquam δύο κορυφῆς λαβὼν J. Lipsius et alter πολυκρυφῆτος τῶν Μουσῶν ἀνθρώπων corrigere h. l. cœperint, tamen verum est Poëtam scripsisse, ut vulgo legitur. Jubet Parthenopen, divinam præsidem Neapolitanæ urbis et regionis, tumultu parentis crines imponere. Fingit autem ipsam Deam Parthenopen inhabitare ceu sacram sibi sedem montem Vesevum: ut plerumque loca inaccessa Deorum esse putabantur, et religione etiam, etsi alias invia, septa erant. Pomponius Mela lib. III. 'Ultra hunc sinum mons altus (ut Græci vocant) θεῶν ὄχημα, perpetuis ignibus flagrat,' et quæ sequuntur. Tum Parthenopes caput dicitur merito, quod altissimum in Neapolitano districtu est; id est mons Vesevus, qui ignes eieciat. Porro 'crines' ignium flammæ frequentiter dicuntur. *Gronov. in Diatr.*

107 *Munichia arces*] In aliis omnibus codicibus mendose scriptum est *Monichia artes*; quod nec sensus nec ratio ferre potest; nec ulla etiam ficta fabula suadebit. Legatur igitur nostra emendatione: *Munichia arces*: quod Athenas significat. Nam Munichia tumultus Athenis curvæ, ingressum habens angusto ore, cui ternæ subjacent portæ; quondam muro vallata, complectens Pirenm: unde arces Munichia Atticæ dictæ sunt. Hoc ait Papinius: Nec Athenis, nec Cyrene, nec Lacedæmone virum

præstantiorem unquam natum esse patre suo: nam ex his tribus locis præstantissimi viri extiterant. *Domitius.*

109 *Si tu stirpe vetus*] In aliis codicibus mendose scriptum est *vetas*: sed tu lege *vetus*; nam alloquitur Parthenopen, et ait: Si tu jaceres tui generis et conditorum memoria oblitterata vetustate, certe unus pater mens civis tuus indicabat te Græcam esse civitatem sua Græcarum literarum eruditione. *Idem. Famaque obscura jaceres*] Ven. et Sal. *famaque obscura jaceres.* Liv. XLII. 'Incognitum famæ aperuerint armis orbem terrarum.' *Gronov.*

123 *Aonidum, pueroque*] Quasi Musæ et Apollo inter γὰρ ἀλλοῖς θεοῖς Præstitæve Deos censerentur: licet quatuor tantum ex doctrina Ægyptiorum numerentur a Macrobio Δελφῶν, Τέχῃ, Ἔρωι, Ἀνάγκῃ. *Genius, Fortuna, Amor, Necessitas.* Morell.

124 *Nec simplex, &c.*] Ita sequentia scribenda, id est, non simplex et unicum tibi patriæ decus est; sed origo natalis in ambiguo certamine geminæ terræ pendet, inter anceps certamen duarum urbium, Neapolis puta et Selles, ventilatur. *in ambiguo* habet Rom. et Ven. editio; quod miror fugisse oculos studiosissimi Lundenbrogii. Semel hoc indicasse sufficiat, veterem codicem, cuius variantes ille edidit, non alium quam Romanum nostrum esse. Ne impostorum docti viri errent, et Ms. illam patent, etsi scriptis æquandum. Sed vir summus, gravioribus studiis implicatus, et hanc operam in typographi gratiam præstans, aliquando indiligentius eo usus est. *Degente* recte discerpsit Crucens. *Gratus Magister* inepte dicitur Palinurus, qui Phrygius erat. Sed 'gratum' dixit Papinius, sive *Æneæ*, sive Teucriis, sive ipsi puppi. *Gronov. Diatrib.*

125 *Alit victos immanis, &c.*] Id est,

qui pro re magna certant, etiam si vincantur, falsa afferentes: tamen aluntur gloria quod in re magna victi sint. Ita multi certant ut te civem habeant, non putantes sibi fore contumeliosum, si victi fuerint in tam præclaro certamine. *Domit.*

135 *Laudum festina*] Elegantissime emendavit, vir summus doctrina, iudicio, ingenio, J. Lipalus, *laudum festinus*, et verissime, ita 'festinus voti' Theb. vi. 74. *Bartb.*

141 *Sit pronum, &c.*] Longe alia Papinii sententia est, quam Domitius putat. Dicat sane aliquis, pronum esse, facile esse sub domesticis iudiciis coronas mereri: quid vero habebit invidia, quo admordeat Achæas victorias tuas? Nam hoc ait, per lados Græciæ magna decora patrem suum obtinuisse. *Pronum*, nam hæc vox non intellecta bono homini, est facile, promptum. Statius alibi: 'cognoscere pronum.' *Gron. Diatr. cap. 56.*

143 *Athamantea*] Id est, corona ex ludis Isthmicis: quæ ex pinu dabatur. Athamanteam dicit, quoniam Isthmici Indi instituti erant pro Melicerte filio Athamantis; ex sententia Pansaniæ frondes abstuli. *Domit.*

151 *Senex Siculus*] Hieron quidem Siculus de re rustica scripsit, ut auctor est Varro; sed hic de Theocrito intelligit, qui Syracusanna fuit. Bæo tamen scribit eum fuisse Smyrnæum ex Phosse, in suo genere admirabilis. *Idem.*

152 *Pindarica vox, &c.*] Flexa vox lyræ dicitur propter strophas et antistrophas Lyricorum. Vide Turneb. *Advers. lib. 1. Leucade Sappho*] Vid. eund. lib. x. cap. 2. *Cruceus.*

153 *Aleman*] Lyricus poëta qui claudit 38. Olympiade, et amatorius cantus primus invenit. Adi Suidam et Ælianum de Varia Historia. *Bernart.*

154 *Stesichorus*] Lyricus poëta Siculus: Horatius 'Stesichorique gra-Delph. et Var. Clas.

ves Camonæ.' *Idem.*

157 *Corinna Battia*] Callimachum intelligit: de quo multa scripsimus in Ibyn Ovidii, testimonio etiam Strabonis. Duo autem fuerunt Callimachi: alter Batti filius et Mesatinæ, Cyrenæus grammaticus, discipulus Hermocratis, uxorem habuit Euphrasi Syracusani filiam. Hujus sororis filius junior Callimachus alter fuit, qui versus de insulis scripsit, poemata omni genere carminis. *Domitius.* *Lycophron*] Sophoclis Grammatici, adoptionis Lyci Rhegini historici, filius, inter septem poëtas, qui Pleiades dicebantur a numero stellarum Philadelpho Ptolomæo, receptus. Consule Suidam. *Bernart.*

158 *Sophronæque implicitum*] Non possumus de hoc judicare. Nemo tamen aliorum auctorum tale quid de hoc Mimographo scripsit, quod sciam. *Tennis Corinna*] A carminum quadam subtilitate; unde et 'Muscam Lyricam' dictam alunt, quod forte allusit Papinius. Pulcherrimam forma mulierem, icone teste, tradit fuisse Pausanias lib. ix. *Bartb.*

163 *Jugera Daunii*] Rutulos intelligit qui Ardeam tenuerunt: et Silius eos appellat 'Dauniam pubem.' Nam Daunus fuit pater Turni, qui Rutulis imperavit. *Domit.*

164 *Veneri plorata domus*] Lavinium intelligit, ubi erat sedes Veneris communis nomini Latino, ut scribit Strabo, magna populorum celebritate plorata. Nam Numicus fluvius proximus est, in quo Æneas filius est submersus, cum tribus annis imperasset, conser-to prælio adversus Rutulos. *Neglectaque tellus Alcida*] Eum tractum Campaniæ intelligit, qui est inter Misenum et Puteolos, terra continenti. Nam illac traducturus boves Hercules terram continentem neglexit, stracto aggere in exteriori pelago. *Idem.*

170 *Qua mediis alte, &c.*] De callidis Baiarum balneis palam accipien-

duo locus, quem et illustrat Dio lib. XLVIII. Behot. in Apophor. lib. II. c. 11. *Crucius*.

175 *Quamvis decepto, &c.*] Male hic Domitius. Est in fabulis Apollinem ambliose noctem Sibyllæ Cameræ : et dum sperat, præcorrumperere illam tentasse, data optione, cujuscunque rei vellet. Illam apprehenso enmule pulveris tot annos petivisse, quot corpora ille haberet manipulos. Quo potitam non tamen facilem fuisse Phæbo, sed æternam juventam sub mercede virginæ pudoris respuisse. Ita deceptus Phæbus, neque tamen irrita hæc vates, hoc est, non credita, *χρημὶς ἀνευρεψέως φέουα*, uti Cassandra, cui hæc pena decepto Phæbo est injuncta. Narratio illa exstat Ovid. Met. XIV. quam et alius noster in Via Domitiana : 'Vel quantos ego Delium poposci.' Itaque verba illa : *Quamvis decepto vates non irrita Phæbo*, simplex periphrasis sunt Sibyllæ, nec fingenda hic febricolosa illa et pædagogica apodosis cum Domitio. *Gronov. Diatr. cap. 56.*

178 *Dardanius facis, &c.*] Pontificem *σεππιδέρα*, cui cura et magisterium Vestalium, et his cura sacri ignis et inextincti, quem per facem opertam intelligit, idemque Silv. I. tacitam faciem. *Crucius*.

179 *Diomedei furti*] 'Palladium Trojanum,' quod furto quondam Troja abstulerant Diomedes et Ulysses. Fabula inconstans, tamen notissima. *Barth.*

180 *Et inde sacrum didicit puer, &c.*] Loco animam agenti aquam jamdudum affudit Lipsius noster : *et inde sacrum didicit puer : arva probare monstrasti Saluti*. Sensus : Tu o pater Pontificem, cui cura Vestalium, docuisti suos ritus, tu Salios, tu Quindecimviros, tu Lupercos instituisti : quos omnes *σεππιδέρας* describit. *Bernart.*

182 *Cui Chalcidicum*] Id est, inter quindecim viros, qui legunt carmen

Sibyllicum, sunt etiam discipuli tui, ut ita conjungas : Et formidavit tua verba, id est, a te doctus est puer olim : cui nunc fas est volvere carmen Chalcidicum. *Et cui est, &c.*] Id est, qui habet caput cinctum filo laneo. *Phrygi*] Nam Æneas Phrygiæ caput operire inter sacrificandum instituit : unde mos manavit ut Flamines filo laneo caput cingerent. *Domit.*

195 *Civills Eriange*] Furor belli civilis. Hæc tamen Dea est que bello præest, ut Pallas, quod Pausanias apud Homerum observavit. *Idem.*

197 *Prælia Phlegræa*] Id est, tam impla quam fuerunt gigantes, que commissa sunt ad Phlegrom. Erant enim in Deos. *Idem.*

198 *Latia senere cohortes*] Rom. Venetusque codex : *sumere cohortes*. Optime. 'Sumere furias,' ut 'sumere bellum.' Florus : 'nec temere sumptus, et barbaris, impetus.' Ovidius : 'pugnæque assumit amorem.' Sic 'ruere in furias.' Virgil. Georg. III. *Gron. Diatr.*

199 *Rogus decorum*] Mendosi codd. habent *duorum* : nos *Deorum* legimus. Nam Dii Capitolini eo incendio tanquam rogo ardebant, videbanturque captivi Vitellianorum. *Domit.*

202 *Captivæque nomina defles*] Idem Ms. Flor. a Lindenbrogio collatus : *flumina*. Sed Ven. et Salisb. *captivæque fulmina defles*. Quod verum videtur. Ob Jovem, qui Capitolii primarius incola. *Gron.*

205 *Vesuvina incedia*] Cantanturus fuerat Senior Papinianus, cum ipsum montem, videt velut funditus erutum, ad cælum a Jove elevatum, projectum in Campaniæ arbes et campos. Poëtica rei amplificatio. *Barth.*

221 *Qui genuit pater*] Id est, pater cum spectet filium pugnantem in Olympia, plus animo ferit adversarium filii, quam filius cæstibus et armis. Et cum filius cæditur, majorem animo dolorem vulneris illius

sensit pater, quam filius corpore. Hujus pietatis exemplum quoque refertur a Pausania: cum Demilus ex Caristo Euboeæ filium Glaucum arantem uno pugni lectu vomerem indidisse aratro conspexisset, admiratus illius robur, eum produxit in Olympiam. ubi cum arte adversarii eluderetur, pater spectans clamavit, *ὦ δα' ἀνδρῶν*, id est, *vultus ab aratro*; monens filium, ut tam fortiter percuteret adversarium pugne, quam olim indiderat vomerem aratro. Quod illi audiens, tanto surrexit robore, ut et tunc vicerit, et postea sæpe. *Domit.*

222 *Spectator Aletes, &c.*] Corruptionem hujus loci restitutio debetur quoque Cl. Salmasio, ejus monita scribimus: *spectator athletæ Ipse magis*. Alii, inquit, attendunt pugnautes: sed ille spectator, qui genuit, magis athleta est ipse quam spectator: ita haurit oculis, quod certantium proprie est, atque haurire sibi videtur pulverem illum, quem excitant pugnantes: ita, quod athletarum ipsorum, qui in arena sunt, votum est, cupit exspirare corona pressa, coronato favore contentus est. De ejusmodi autem faventis spectatoris motu vivum exemplum apud Thucydidem est lib. v. *Gron. Diatr. c. 57.*

225 *Hei mihi quod tantum*] Dolet quod vivo patre semel tantum fuerit coronatus in sacris Cereris Eleusinarum Neapoli: nam Cereri solita illic celebrari sacra ante dixit: 'Tuque Actra Ceres,' et quod non affuerit cum coronatus est a Domitiano in Albano, atque ea caruerit lætitia. *Domit.*

226 *Chalcidica Cerealia, &c.*] Aristides in Elea. scribit primum agone gymnicum Eleusine inventum, ejus præmium victori fuisse fruges. Per dona igitur Cerealia coronæ Chalcidicæ expone præmia ejusmodi, quæ tulit Statius in agone Neapolitano. Nisi malis verba hæc referre ad ludos Cereris Neapoli institutos, de quibus in Sylva ad Menecratem. *Crucius.*

228 *Per me certa tulisses*] Nam putassem coronam mihi donatam a Cæsare tuam esse. Ante, ad Cæsarem: 'Palladio tua me manus induit auro.' Nam quod excusat quod in certamine Capitolino fuerit victus, quod antea fassus est: 'tunc cum Capitolia nostræ Inficiata lyra:' excusatio est quod tunc erat occupatus audiendis antiquis auctoribus et poetis ex patre: nam doctrinam colligebat ut componeret Thebaidem suam. Qua occupatione factum est ut non bene cecinerit laudes Jovis Capitolini; atque ita Thebais, cujus causa erat occupatus, visa est invidere Jovi Capitolino, quando non permisit ut illius laudes bene careret. *Domit.*

232 *Cum dulces parentis*] Potuit ascripsisse: *Nam quid me mixta querens non pressit oliva, Et fugit speratus honos? cum luce parentis Irrita Tarpeii canerem? Te nostra magistro Thebais urgebat priscorum exordia vatum. Luce parentis Tarpeii, die, qui festus erat Jovi Capitolino, quoque agon ei committebatur. Irrita canerem*] Quia, ut ait ad uxorem, 'Capitolia nostræ Inficiata lyra.' *Urgebat* autem Salmasius, non *urgebant*; ut foret sensus: Cur enim tam infelix fui, quam dicam fuisse causam, ut in agone Capitolino victus non exhilarare te potuerim hæc quoque palma occupata? Quæ sequuntur, nihil huc pertinent: sed pergit enarrare pietatem et officia parentis erga se, quo adjutore, Thebaida contexendo, trita illa veteribus vatibus orbita incesserit, argumentum tot antiquis poetis tractatum tentaverit. *Gronov.*

241 *Sejungere matrem*] Indicium, inquit, est tui amoris erga uxorem, quod ea incubat jam diu tumulto tuo, nec eam possum sejungere et abducere. Inemendati codices habent, *subjungere*; sed nullus est sensus. *Domit.*

244 *At Pharios alia*] Codices mendosi scripti sunt, *At Pharios alii*: sed

nos legimus *alia*; ut sensus sit: Nulla est quæ possit contendere cum matre mea de pietate: te enim vera pietate lugeat, et vera est pietas virum defunctum lugere; aliæ vero mulieres volunt videri piæ, lugendo in sacris Isidis aut Cybeles. *Colunt Pharios dolores*] Lugent in sacris Isidis Phariæ et nominis Egyptii. *Idem.*

245 *Mygdonios*] Id est, Phrygios in sacris Cybeles. *Plorant*] In sacris Isidis deflent Osiridem necatum qui præsentabatur in sacris Cybeles: Atyn, qui abscidit genitalia, quorum neuter ad eas pertinet. *Idem.*

251 *Vindex cura Deum*] Quæ hæc vindex cura Deum? Utrum *ἀνδροφύκτους*, et quæ patrem Statium ab incursibus fortunæ propter probitatem suam vindicaret, an quæ Deos vindicaret ab invidia omniæ curæ rerum humanarum? Alterutrum credo finxisse sibi interpretes. Sed verior scriptio remansit in editione Romana et Veneta: *Index cura Deum.* Gravius etiam peccarunt librarii, qui duo hemistichia transposuerunt. Scripserat enim Statius: *His tibi pro meritis nulloque e vulnere tristem Index cura Deum famam laudesque benignas Concessit.* Et famam nullo e vulnere tristem, et laudes benignas concessit tibi probans eos cura Deum. Quam clara nunc omnia, quam pulchra! at quam inepta vulgata erat! Cum bonis bene esset, malis male, dicebant 'esse Deos:.' et hi qui discrimen illud pro meritis suis persentierant, quasi testimonio erant et esse Deos et nostri curam habere. *Gron. in Diatr.*

253 *Non nimius*] Nec, inquit, immature discessisti, nec decrepitis; nam sexagesimum quintum annum expleveras. *Domit.*

263 *Gavisæque novit*] Quæ stultitia sermonis, *gavisæque novit*? Ocins scribe, ut poëta olim, *gavisæque novit.* Quæ lamenta tuli. Duo parentum summa vota, superstites liberos relinquere, et ab illis pie lugeri. *Gron.*

Diatr. c. 59.

268 *Danaas umbras*] Noctem Doriæcam, qua spoliabant et concremabant Ilium Græci. Vise Virgil. Q. Smyrnæum, Tryphiodorum. *Berth.*

270 *Inferna Diana*] Sibylla *Æneam* coram Proserpina stitit. De 'inferna Diana,' quæ eadem Proserpina et Luna, Prudent. 'Denique cum Luna est,' &c. *Idem.*

272 *Si Thessalicia, &c.*] Corruptissima hæc sunt et fere desperata. Scribe: *si Thessalicia Admetus in oris, Si lasciva retro Phylacea rettulit umbram.* Ex silva una, fecimus *Si lasciva*, non sane distorta apicum mutatione, et sensu exigente. *Phylacea* est ipsa Laodamia quam 'lascivam' vocat, quippe cujus amor et desiderium conjugalium gaudia nimis reminiscebatur. Viderat minister Acasti Laodamiam in thalamo simulacrum Protesilai amplexantem atque osculantem: sed sinistra interpretatione adulterio fieri ea putans, Acasto patri indicavit. Qui cum venisset, et irrupisset in thalamos, vidit effigiem Protesilai. Illa, *retro rettulit umbram*, et de Admeto et de Phylacea seu Laodamia sunt intelligenda. Si Admetus Thessalus, si lasciva Phylacea, quæ propter amplexum et oscula maritum desiderabat, impetraverunt, ut Umbra retro remitteretur, quæ luvdia est, meam vel tuam chelyn idem sperare? *Gronov. in Diatr.*

282 *Supremis ripis*] Id est, ad ora ripæ ut te trajiciat: inde tamen si es rediturus ad me, veni per eam portam, quæ mittit vera insomnia; id est, corneam. Allusio ad carmen Virgilianum. *Domit.*

288 *Qua porta malignum*] Ita legendum ejecta vocula in, quam contra omnem rationem intruserunt editiones duæ Parisienses. De duabus his 'somniaiorum portis,' vana et vera emittentibus, Virgil. Homerum secutus, Auson. Cnupid. Crucifixus. Vid. Passerat. ad Prop. lib. iv. El. 7. ubi

'malignum' hoc seu vanum ebur enarratur. *Barth.*

289 *Somnique in imagine monstra, Quæ solitus*] Id est doce me per somnium quæ solebas docere vivus. Nam et Numa sic sacra persuasit consulens Egeriam, et Scipio Jovem Capitolinum alloquebatur. In mendosis autem codicibus ita legitur: *somni quæ in imagine monstrat*. Domit.

292 *Scipio*] Oppius et Julius Hyginus scribunt, quod Gellius tradit, Scipionem Africarium solitum venire in Capitolium ante diluculum: et canes qui in alios solebant sævire, eo veniente quiescere, eumque jubere solitum, ut aperiretur cella Jovis Capitolini. Inde manavit hæc opinio de qua scribit Papinius, quod cum Jove loqueretur, ut etiam Sylla, qui præcipue Apollinem coluit, quod ejus numinis colloquio frui putabatur. Praxiteles sane ex ære Apollinem puerum fecit subrepenti lacertæ cominus insidiantem. *Idem.*

CARM. IV. 7 *Septima Phæbe*] Prop. lib. II. Eleg. 20. 'Septima jam plenus deducitur orbita luna,' id est, septima nox. Luna enim pro nocte sæpius apud Poetas. Nec aliter fortasse sunt 'amica silentia lunæ' apud Virg. *Æneid.* II. in quibus tantum acumen ostentantur viri docti. *Cruceus.*

8 *Totidem Cæta*] Locus hic varie sollicitatus est ab Interpretibus. Domitius, diphthongo priori mutata, legit *Æthææ*, et intelligit solem orientem, quia 'Æthon' natus ex equis Solis Ovidio. Alii, *Æthonis* malunt: sed frustraneam et vanam hæc conjectura. Nam Poëta hic *Cætas Lampades* appellat stellas, quæ in Cæta monte videntur oriri, quod accidit iis populis qui Cætam ab ortu habent. Ita Catullus Carm. Nuptial. stellas 'Cætas ignes' dixit: 'Nimirum Cætas ostendit Noctifer ignes.' Et Seneca Hercule furente: 'Jam cœrules evectus equis, Titan summum prospicit Cætam.' *Geart.*

12 *Tantum statione*] Melius scribas *tamen in statione. Tenebat*] Id est, aperta sustinebat, ne clauderet. Sed id tamen alternatim fiebat, dimidia parte oculorum vigilante, dimidia dormiente. Ego autem quo pacto duobus his meis continuæ vigiliæ sufficiam? *Barth.*

13 *Corpore toto*] Quod totum oculum fuit, ut elegantissime loquitur Plautus. *Idem.*

14 *At nunc heus aliquis*] Olerem videtur, nec dubitarim repone: *At nunc, heus, aliquis.* Bernart.

16 *Totas infundere pennas*] Concinnior, meliorque scriptura, quam *Advers. lib. XVIII. c. 17.* proponimus: *te totis infundere pennis.* De 'pennis amoris' paria ad hunc aliorum loca notant ad Propert. lib. I. Eleg. 3. Beroald. pag. 581. Passerat. p. 158. Levin. p. 63. *Barth.*

18 *Me tange cacumine virgæ*] Virgam somno Papinius, Virgil. ramum, alii cornu, ut alibi Noëter in Theb. II. Vid. Turneb. lib. XXI. c. 4. *Cruceus.*

19 *Suspense poplite*] Etiam si me non attingas, ait, astra saltem supervolantis fac me afflet, ut vel parum quietis hauriam. *Barth.*

CARM. V. 1 *Neque enim verbis solennibus ulla, &c.*] Ita scribendum monnerunt nos eruditissimi viri P. Scriverius et I. Isacius Pontanus. Observandum autem artificium Papinii, quod in gravissimo luctu suspendit versum illo, *Incipiam nunc*, quasi singultu interstinguat. C. Barthius pro *ulla* rescribit *ultra*. Sed non ejurat omnem bonam copiam poëta; verum se hoc tempore quicquam solennibus verbis hilarique cantu oriturum negat. Retinendam igitur *ulla*. Gronov. Diatr. c. 60.

2 *Nunc Castalia vocalibus*] Nunquam capies locum, nisi detrabas litterulam, quæ a sequenti voce adhaesit, et pro *neq;* legas: *ne Castalia vocalibus undis, &c.* Veretur ne Phæbo gravis et molestus sit, si solennibus

verbis illum invocet. 'Vocales' vero 'undas' dixit, ut supra Epithal. Stelle: 'Et de Pleris vocalem fontibus undam.' Eo quod nimirum epota vocem et carmina largiretur. *Gevar.*

4 *Orgia*] Sacra, Ceremonias, Cultum divinitatis. Bene hæc explicat Passerat. Præf. in Propert. lib. iv. p. 313. *Barth.*

17 *Et ardentis restrinxit lacte favillas*] In aliis codicibus extat *papillas*. nos *favillas* legimus; nam ardentis cum papillis non convenit. Præterea loquitur de muliere, quæ filium adhuc lactentem vidit in rogo mortuum; alludensque ad morem quo cineres spargebantur vino, ut ante diximus testimonio Homeri et Virg. *Domit.*

21 *Alternò mecum clamore*] Hoc habebant pro summo solatio, et ita se Meliorem Atedium consolari velle autumat Papinius noster, pari modo vernam suum desideratissimum plangentem II. Silv. I. a vs. 20. ut in aliis Epicediis. *Barth.*

23 *Et te natura pudebit*] Pudebit te, inquit, o natura, quoniam ego qui non sum natura pater hujus, plus laquebo quam ea quæ mater est infantis, vel qui juvenem gemit. *Domit.*

46 *Nimirum cum vestra domus; ego, &c.*] Locus, fæde laceratus, ideoque male intellectus adhuc. Primum scribendum ex Romana Venetaque, quas optimo judicio secutus est Fr. Lindenbrogius, urbis patriæ grande incrementum: cum *vestra domans ego funera mæstos Incipito*. Qua pæne phrasi epicedio in Glauciam: 'ægrumque dolorem Libertate doma.' Mox, *Verum erat*, interpretatur Domitius: quod scilicet dicebatis, nulum carmen satis esse ad lacrimas reprimendas. At Statius invitat amicos, ut pro solatiis, quæ ipse canere illis solitus erat, vicem reddant, carminaque suppedient. *Verum erat*, subjicit; id est, æquum erat, merue-

ram sane. idque ob duas causas; tum ut sævas grates exsolverent, tum quia ipsius vires assumptæ, et copia canendi nulla. *Gron. Diatr. cap. 61.*

51 *Reperit*] Quod caneret dulce sibi. Ignosce, inquit, puer: malum et vulgare carmen composui in tuo funere; dolore enim obruor. Atqui puto ne Orpheum quidem ipsum bene cecinisse cum flevit Eurydicem; sed emisisse quaecumque potuit carmen sibi dulce, id est, ad leniendum dolorem suum. *Domit.*

56 *Busta Linæ*] Filii sui. Vide, quæ de non uno Lino notavit, illustrando Papinio nostro, Jacobus Nicolaus Loënsis Miscell. lib. x. c. 3. Orpheum et Apollinem Linum deflentem pariter jungit Ovid. in Tibulli Epicedio. *Barth.*

67 *Delicias*] Nugatur hoc loco Interpres, qui pro *Delicias*, *Edictus* legit, quod de 'pici' intelligendum docet, ineptissime. Romani enim pueros *Ægyptios*, de quibus hic Poëta, *Delicias* anas appellabant. Plutarchus in Antonio. Noster Epiced. Glaucis: 'Tu modo Deliciæ, dulces modo pectore curæ.' Coma Eariæ: 'cessere priores Deliciæ, famulumque greges.' Plura passim exempla occurrunt. Hi vero pueri varis jocis et argutiis studebant, quibus dominos sibi conciliabant. Hinc Noster illos hic *loquaces* appellat. *Gevar.*

68 *Linguaque sinu*] Hæc lectio ex Aldina propagata est. Domitii codices et editio: *lingua sinuum salibusque*. T. Demsterus gratulatur sibi de correctione amplissimi viri, qui scribebat, *lingua Sinium*, ad Rosini lib. v. Sed duplex hic error est: primum quod *Sanium* accepit pro acnto, magistro Nonio; cnjus in hæc voce explicanda ineptias aperuit vir incomparabilis ad Hist. Augustam: deinde quod Ciceronem de Samiorum dicacitate testimonium perhibuisse putavit: Nec sane Nillacum ple-

bia vernilitas Samio acumine indigebat. Scribe: *lingua simili salibusque protervum*. Describit puerum pantomimum, quem *protervum lingua simili* dicit, qua nimirum sensus sermonemque aliorum comœdice refert. *Lingua simili protervus* dicitur actionis mimica peritus, qui eos affectus verbia imponat, ut non aliter loqui videatur, quam illi, quos agit, locuti essent: *salibus protervus* significat argumentum in dictis, vernaculum, subdolum et fucatum vernilitatis. *Gron. Diatr. cap. 61.*

60 *Tellure cadentem*] Hoc est, Recens natum o solo sustuli, et Natam ejus scripsi. Ita sup. in Epithalamio Stella: 'tellure cadentem Excepi fovique sinu.' Et Theb. 1. 'De Matre cadentem fovisti gremio.' Quibus in locis doctus Interpres priscam

morem infantes *reoydrous* in terram deponendi fuisse et scite docet. Quæ stabilit Nonius in 'Pillumno,' et 'Pillumno,' ex Varrone de Vita Pop. Rom. 'Natus si erat vitalis ac sublatus ab obstetrice, statuebatur in terra.' B. Antistes Dionysius plane *ἡσπερὺς* dixit: *ἐλαβόμεθα τὰ βρέφη, κατὰ τὸν λεγόμενον τρόπον, excipere infantes ritu sacro, post θυγατέρας* quod munus pium est *θελοῦν κερπεῖς καὶ στερρὰς* *λεπὰς ἀναλόμεναι*, divini parentis et Salutis sponseoris. Morell.

79 *Quo sospite natos Non cupi*] In aliis codicibus mendose legitur, *quo sospite natos Concupi*. Nos vero *Non cupi* legimus; ut dicat, te sospite non desiderabam alios filios; tu enim unus satis eras, et te solo adoptivo eram contentus. *Daniél.*

THEBAIDOS LIB. I.

THEBAIS] Bellorum omnium quæ inter Græcos priscis temporibus fuisse, si Trojanum excipias, celeberrimum semper habitum Thebanum illud, inter Œdipi filios, mirabili nescio magis, an miserabili exitu gestum, ante Christi natalem annis circiter M. CC. XXXVI. ante primam Olympiadem cccc. LVII. ante Urbem conditam cccc. LXXXI. Fugitivam certe ejus memoriam retrahere conati præstantissimi quique viri, quæ inter Græcos, quæ Latinos. Ipse Poëta Princeps in hac cura, testis Pausanias, qui signate Bæoticiæ: Ἐποικήθη δὲ ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον καὶ ἔτη Θηβαίους τὰ δὲ ἔτη ταῦτα Καλαῖος ἀφικόμενος αὐτῶν ἐς μῆμνον, ἔφησεν Ὅμηρον τὸν ποιήσαντα εἶναι. Καλαῖον δὲ πολλοὶ τε καὶ ἄλλοι λόγον κατὰ ταυτὰ ἔργωσαν. Ἐγὼ δὲ τὴν ποιήσαντα τούτην μετὰ γὰρ Διόδα καὶ τὰ ἔτη τὰ ἐς Ὀδυσσεύα ἑταυρῶ μάχιστα. Et hoc quidem bellum adversus Thebas versibus perscriptum. Eorum versuum Calenus mentionem faciens, ab Homero factos censet, cui multi, et ii non ignobiles auctores, assentiuntur. Ego certe poësim illam secundum Homeri Iliadem et Odysseam plurimi facio. Operam etiam, et quidem largam, heroico versu contulit Antimachus: cui rei fidem facit vel unus Athenæus, qui ejus Thebaidem compluries citat, et ille idem Pausanias, qui in Arcadicis ex ea Arionem Adrasti describit, versibus suo loco transcribendis. Nec defuere officio Latini. Ponticus sane cum laude sudavit in hoc circo: author mihi affirmandi Propertius, apud quem lego: 'Dum tibi Cadmæ dicuntur Pontice, Thebæ, Armaque fraternæ tristia militiæ; Atque (ita sim felix) primo contendis Homero, Sint modo fata tuis mollia

carminibus, Nos, ut consuemus,' &c. Attium quoque Tragædum admovisse manum, videre licet ex veterum scriptorum reliquiis; et fractis quasi membris quæ apud Nonium. Et hi quidem quasi Primpili inter eos, qui caliginem quam huic bello objicere potuisset temporis injuria, ingenii radiis dispellere voluerunt; sed hoc tantum: nihil enim ex Musæo hoc ædificio reliquum præter rudera, quæ nihilominus, ut ruta et cæsa ex avita hereditate, haud immerito doctos delectant. Extant tamen adhuc et ad nos pervenere, (liceat hoc alludere,) Hastatorum quorundam et Principum scripta, signate Æschyli Ἔρρα ἐπὶ Θήβας, quam elegantissime, stylo ad veteres Tragicos Latinos quam proxime accedente, vulgavit Q. Sept. Florens Christianus. Teritur etiam omnium manibus ignoti Poëtæ, sed alti, Dii boni! et magni, Thebais: vulgus eam Senecæ Juniori tribuit; at non ego: nec ullus ex iis, fidenter dico, 'queis esse Corculis datum est.' non meridie clarior lux quam principem hanc locum inter Latinas, atque haud scio an etiam Græcas Tragœdias tenere; qui eam cum sociis in veri judicii trutina componet, pepo non homo, nisi ab altiore suspicetur aura: strictim interim rem tangit, et ea quæ ex illa habemus initium vix adumbrant, adeo non finem. Quo magis debemus Papinii nostri scriptis, in quibus feliciter præstat utrumque, maculas cum plures, sæculi illius elegantia, quo litteras scire barbaries erat, excusorum denique negligentia, contraxisse video: sed et in iis eluendis non inutiliter laborasse me 'sperat quidem animus, quo eveniat Diis in manu est.' Tu fave

benivole Lector, et donec melius quid aliud adferat, fruiere his nostris. Ego initio facem tibi præferam satis claram, et ex Diodori Siculi Hist. iv. libro caput adscribam: potiorum Stæstiani argumenti partem, summamque totius operis carptim et quasi saltatim complectens.

‘Laius Thebanorum rex ducta uxore Jocasta Creontis filia, cum diu improlis esset, consuluit oraculum de liberorum procreatione. Responsum dante Pythia, ipsi non conducere prolem habere, (nam qui ex eo proditurus esset filius patrem occideret, et domum omnem infortuniis imple-ret,) neglecto oraculo, genuit nihilominus filium, et infantem exposuit, trajiciens pedes ejus ferro. Unde et Œdipus postea cognominatus est. Sumptum puerum famuli exponere quidem noluerunt, dederunt autem Polybi uxori, quæ non poterat gignere liberos. Deinde cum puer jam vir factus esset, Deum de infante exposito consulere statuit Laius. Œdipus quoque a quodam de expositione certior factus, et ipse Pythiam qui veri parentes forent, rogatum proficisciebatur. Cum ambo apud Phocidem invicem obviam facti essent, Laiusque illum via decedere superbius jussisset, Œdipus ira percitus Laium occidit inscius parentem esse. Eo tempore fabulantur Sphingem beluam biformem venisse Thebas: proposuisseque ænigma si quis solveret: ac multos ab ea imperitos solvendi interemptos: solventi præmiū Jocastæ connubium, et Thebanorum regnum propositum esse. nullus excepto Œdipo ænigma solvere potuit. Id erat ejusmodi a Sphinge propositum: ‘Quid esset idem bipes, tripes, quadrupes? Cæteris addubitantibus, Œdipus ait hominem esse, qui infans quadrupes esset, auctus ætate bipes, jam senior factus tripes, ut qui baculo ob imbecillitatem sustentaretur. Tum Sphinx juxta oraculum

seipsam ex loco excelso præcipitavit. Œdipus matrem ignotam uxorem sumpsit, quatuorque ex ea genuit liberos, duos filios, Ethoclem et Polynicem, duas vero filias, Antigonem et Ismenem. Filii cum ad ætatem venissent, domestica impietate cognita, Œdipum coëgerunt ob dedecus non egredi domum. Ipsi sumpto regno invicem pacti sunt ut singuli alternis annis imperarent. Ethocli, quia major esset, primus imperii annus cederet. Is acto anno reuult regnum tradere. Polynices vero ex fœdere id petiit, nec impetrato Argos ad Adrastum regem confugit. Hoc tempore Tydeum aiunt Œnei filium cum in Calydone Alcastum, Lictheumque nepotes occidisset, ex Ætholia et ipsum aufugisse Argos. His duobus Adrastus benigne susceptis, quodam responso motus utriusque filias uxores junxit, Polynici Argiam, Delphilem Tydeo. Adolescentes cum a rege probarentur, magnaque eorum virtutis expectatio esset, is gratificans ambos in patriam promissis se reducturum: verum cum conseret primam debere Polynicem restitui, ad Ethoclem misit Tydeum, de reditu acturum: aiuntque eum quinquaginta viros, quos Ethocles in insidiis posuerat, omnes interfecisse, et præter opinionem saluum rediisse. Adrastum, cum hæc audisset, ea quæ ad bellum spectarent præparasse: adscivit autem ad belli societatem Capaneum, Hippomedontem, Parthenopæum Atalantæ Schoenæidos filium. Suadebant amici Polynici, ut ad bellum Amphiaræus vates diceretur. At is cum ex scientia vaticinandi prævideret, si ei bello afforet se periturum, idque propterea recusaret, ferunt Polynicem aureum torquem a Minerva Harmoniæ datum, Amphiaræi uxori, quo belli societatem viro persuaderet, donasse. Eo tempore Amphiaræus Adrastusque de regno disidentes pepigerunt ad Eriphy-

lem Amphiarai conjugem, Adrastus autem sororem, omnes dissensionum iudicium referre. Illa pro Adraсто sententiam tulit, adiciens ut belli Thebis inferendi socius Amphiaras adjutorque esset. Amphiaras existimans se ab uxore proditum, consentit ad bellum ire, sed Alcmeoni filio mandata dedit, ut post suum obitum Eriphylem perimeret. Quod patris mandatum postea executus, facinoris conscientia in insaniam versus est. Adrastus, Polynices, ac Tydeus, ad bellum ituri, quatuor elegerunt duces, Amphiarum, Capaneum, Hippomedonta, et Parthenopæum. Qui omnes cum magno exercitu adversus Thebas profecti sunt. Post deinde Ethocles et Polynices sese mutuo interfecerunt: Capaneus magno impetu scalis murum ascendens mortem oppetiit. Amphiaras in terræ hiatum cum curru delatus, nunquam postea visus est. Eodem modo reliqui duces omnes, præter Adrastum, multique præterea mortales occubuerunt, quorum sepeliendorum facultas a Thebanis cum denegata esset, inscultos relinquens Adrastus, Argos rediit. Ceterum cum nullus eos sepelire auderet, soli Athenienses, qui ceteros benignitate anteibant, omnes qui in Cadmea ceciderant, sepeliverunt.

Hæc de belli huius causa, progressu, ac fine, tradidit Diodorus: cuius sententiam Pausanias non solum labefactare, sed qua Homeri testimonio, qua rationibus evertere conatur: verba ejus hæc sunt in Bæoticis: 'Laius autem cum regnum teneret, et uxorem haberet Jocastam, oraculum ei redditum Delphis a filio, si quis ei ex Jocasta nasceretur, interitum sibi imminere: quare recens natum Œdipum exposuit. At ille cum adolevisset, et patrem occidit, et matrem ipsam uxorem duxit: filios vero ex ea nullos omnino genuisse ego arbitror: testimonio mihi sunt qui in

Odyssæa leguntur Homeri versus: 'Vidi etiam Œdipodis matrem formosam Epicastem, Quæ sædo imprudens temeravit crimine vitam, Quati juncta toro: genitorem occiderat ille, Mox facinus visum est superis abolere nefandum.'

Qui enim ejus flagitii fama statim potuisset aboleri, si quatuor fuissent ex Jocasta liberi suscepti? verum Eurygenæa illos Hyperphantis filia peperit: quod is qui carmina illa condidit, quæ Œdipodia nominant, declarat. Onasias etiam Plateensibus, tristem demisso vultu, ob filiorum dimicationem pinxit Eurygenæam. Polynices, vivente adhuc et imperante Œdipo, Thebis discessit, ne diria, quibus ipsos pater devoverat, esset obnoxius. Cum autem Argos confugisset et jam filiam ei nuptum dedisset Adrastus, Ethoclis fratris accersita, post Œdipi mortem Thebas reversus est. Orto vero cum fratre dissidio, iterum exulavit, fratusque socii opibus, dum regnum conatur recipere, exercitum quidem perdidit; congressi vero ex provocatione singulari certamine fratres, ambo mutuis confecti valueribus ceciderunt.

Ita Pausanias, ita Diodorus: a quibus rursus in Οἰκῶν Suidas, sive ille quem more suo exscribit, in diversam plane abili sententiam: in nonnulla cum utroque conveniens, in pluribus ex diametro dissentiens: adeo ut extra limitem extraque oleas, quod dicitur, non iturum me crediderim, si et Historiolam quam ille tradidit etiam huc transcripsero. Est autem talis: 'Laius Thebanorum rex uxorem habuit Jocastem, ex qua nata ei proles Œdipus. Eo nato oraculum pater accepit, quod propriæ matri puer ille misceretur. Et jussit eum abijci in montem, et ligna circumplecti pedes. Quem cum invenisset agricola nomine Melobus, educavit, et Œdipoda dixit, quia tæmefactus haberet pedes a ligno quod appella-

tor 'Cuspis.' Vir autem factus latrocinia exercuit. Quo tempore ea quæ Sphinx dicitur apparuit, mulier deformis et ferina. Abjecto enim viro, et manu congregata, et loco occupato difficili aditu, prætereuntes necabat. Œdipus igitur grave aliquid meditans, socium se dedit ejus latrocinio, et tempore idoneo quale voluerat observato, hasta eam interemit et qui cum ipsa. At Thebani admirati appellarunt eum regem. Laius igitur indignatus, bellum iis intulit, et lapide percussus in caput interiiit. Jocasta autem metuens a regno excidere, induxit Œdipodem, et declaravit regem, et facta est ejus uxor, ignara quod mater esset. Habuit ex ea filios duos Etheocea et Polynicen. Ac postea cum didicisset Jocasta filium suum esse, indicium fecit Œdipodi: qui audiens clavos accepit, eosque defigens in oculis, obiit, relinquens regnum duobus filiis, qui imperarunt circiter annum: et tunc inimicitia suborta, invicem bellarunt. Et premebatur ab Etheocea Polynices, qui Argos abiens duxit filiam regis Adrast, et copiis factis adversus Thebas, ibi singulari certamine congressus Etheoceci, occidit eum, et ipse ab eo occisus. Socii autem dominationem fecerunt.

Hæc illi. Quis verius? non ego id dicam; tantum moneo, a Diodoro Sophoclem, Euripidem, Lysimachum Alexandrinum, Senecam Juniolem, nobilem etiam illum auctorem Thebaidos, scriptorum denique omne vulgus stare: plane ut ex formula Senatoria, 'hæc pars adhuc major esse videatur,' præsertim accedente non Pedario Senatore, sed Consulari Papinio nostro. *Bernart.*

1 *Fraternas acies alternaque, &c.*] Quia pacti erant fratres ut mutuis annis regnarent, et sibi invicem succederent. *Profanis*] Quia per eos violata sunt jura naturæ: et bene *profanis*, quia nefas erat germanos

odia retinere; ergo execrabilibus, contra naturam sumptis. *Lactant.*

2 *Decertata*] Nemo interpretum vim hujus verbi percepit. *Decertata* enim perdita atque amissa concertando dicit. Et ita Glossographus priscus: 'certata, certando amissa: neuter enim tenuit quod uterque alteri invidit. Quia quod propter illi fratricidium fecerant, id post eos habuit Creon.' *Barth. Senteque*] Vel propter bella præsentia, vel propter Œdipoden, qui cum matre concubavit. *Lactant.*

3 *Unde jubetis*] Quia multa sunt principia Thebanae historiae, unde possimus inchoare narrationem. *Id.*

5 *Sidonios raptus*] Europam dicit, quam Jupiter rapuit et vitavit. *Et inexorabile pactum*] Jusserat enim Cadmo filio suo Agenor, quem ad requirendam filiam Europam miserat, ut non nisi inventa sorore rediret ad patrem. *Idem.*

7 *Trepidum a*] Quia Cadmus Europam quaerens venit ad ea loca, in quibus post Thebas constructæ sunt, ubi invento dracone qui Matri consecratus erat, et eo perempto dentes draconis sevit: unde terrigenæ nati sunt, qui se mutuis vulneribus peremerunt: ergo *Martis operi*, id est, pugnae terrigenarum latentis. *Idem.*

10 *Jusserat Amphion*] Hic filius Jovis fuit, ut alii dicunt, Mercurii, cujus lyra accepta canens muros Thebanos dicitur construxisse: ut ejus cantu spontanea se saxa muris imponerent. *Idem.* *Tyrios accedere*] Sic omnes Mss. et scio, quo defendas, lib. ix. 'Tyrios melior venit annus in agros:' et lib. xii. 'Tyrios juga perdere montes.' 'Tyria' proprie Statio Thebana, et ab urbe potest communicari cum circumjectis, quæ in ditione Thebanorum. Hic tamen malim *Tyriis*, ut ad *avros* referatur. Rectius quippe dices Thebanis muris accedere saxa, quam saxa Thebana accedere muris: etiam eadem

saxa alio loco bene possis dicere Thebana. *Gronov.*

11 *Unde graves*] Pentheus aspernabatur Liberi patris mysteria : iratus ergo ei furorem matri immisit, quæ armata furore Pentheum filium necavit. Et bene dixit *cognata*; Agave enim Semele, Autonœ, Ino sorores fuerunt Thebanae. *Lactant.*

12 *Quod sæva Junonis*] Inno, dum videret a Jove Semelem diligi, in aniculum versa decoratam, dolum meditans Semeles limen ingressa est, cui ita locuta est : Si te, ut perhibent, integre amat Juppiter, hoc ab eo impetra, ut talis ad te veniat, qualis Junoni solet videri; quæ inducta Jovem rogavit : qui cum negaret et diceret aspectum Dei nullo modo posse ferre mortalem, tandem promisit tali se habitu ad eam esse venturum, quali ad Junonem consuevit : qui cum venisset cum fulmine, Semele sustinere non potuit et obiit. Juppiter vero aperto ejus velocissime utero Liberum patrem aperto femori abdidisse dicitur, ut expletis novem mensibus legitime nasceretur. Cui *sumpsit*, &c.] Leucothoë, quæ Ino, Liberi patris nutrix fuisse dicitur. Hujus marito Athamanti talem furorem Juno immisit, ut filios suos vellet occidere, sperans quod Liberum patrem invenire posset, et simili sorte perimeret. Qui Athamas unum filium suum Learchum arcu vel sagittis extinxit. Leucothoë vero ubi maritum suum furere conspexit, cum Palæmone filio se dedit in mare, quæ postmodum in marinam deam conversa est, et vocatur Mater Matuta, filius ejus Deus Portunus. *Idem.*

17 *Confusa domus*] Quia idem filius et maritus : eadem mater et uxor : iidem filii qui nepotes. *Idem.*

19 *Bisq̃ jugo*] Per fluvium gentem Gallorum bis a Vespasiano victam ostendit. *Idem.*

22 *Bella Jovis*] Capitolum intelligit : quod cum Flavio Sabino, Quinto

Actio Consule, aliisque Vespasiano stantibus contra Vitellianos occupavit Domitianus. Consule Tac. Hist. III. Sneton. Domitiano. *Bernart.* *Bella Jovis* : *Tuque o Latia*] Nectuntur minime congruentia. Scribe : *Bella Jovis, teque, o Latia*. Omnes virtutes tuas, omnem magnitudinem, omnia decora : scilicet, nondum ausum sperare. Tibullus : 'Te, Messala, canam.' Horatius : 'Quis Martem tunica tectum adamantina Digne scripserit? aut pulvere Troico Nigrum Merionem?' *Gronov.* *Decus addite*] Titum Domitianum filium Vespasiani dicit. *Lactant.*

24 *Licet arctior*] Quamvis densentur astra, dum spatiosus tibi locus paretur in cælo : licet omnes stellæ se contrahant, ut tibi locum faciant, quem volueris : licet sol velit te magis implere diei curricula quam se et tibi cedat officium suum : aut tecum Juppiter æqua parte cælum partiri desideret : tamen melius tibi erit terra regnare quam cælo : et sis terræ vel maris dominus, et superis cæleste dones imperium. *Idem.*

26 *Huic fulminis*] Quia fulmen quicquid hiare facit. *Expers*] Quia fulmine caret. *Idem.*

27 *Licet ignipedum*] Sol licet tibi cedat suam potestatem, et tradat tibi currus suos. *Idem.*

28 *Radiantem crinibus*] Circulum in quo sol suos cursus explet : quia veluti arcus videtur, quod sol ab oriente nascens usque in occidentalem partem desinit. *Idem.*

31 *Sidera dones*] Hoc explicant, præ nostro imperio ipsum cælum contemnas. Sed *sidera dones* est Deos facias, numina in sidera mittas, ut loquitur Manilius. Patri, fratri, gnato id se decus dedisse postulabat Domitianus. Martial. l. ix. Ep. 104. 'Templa Deis, mores populis, dedit, otia ferro, Astra suis, cælo sidera, sarta Jovi.' Vide *Gron. Observ. l. 2. cap. 23.*

33 *Nunc tendo chelya*] Memini Virgili in *Æneid.* ix. 'numerosque intendere nervis : sed hic legendum : *tendo*, quod est proloco, meditor, experior. Ovidius *Met.* v. 'Calliope querulas prætentat pollice chordas, Atque hæc percussis subjungit carmina nervis.' Lib. x. 'Ut satis impulsas tentavit pollice chordas.' Tacitus *Ann.* xiv. 'Postremo ipse scopam inscendit, multa cura tentans citharam et præmeditans.' Græcis *τενδίζω*. Apollonius de Orpheo : 'Ἀπορχόμενος κίθαριν τενδίζων ἀοιδίῃς. Scholiastes : *τενδίζω* ἀπὸ τοῦ ἵππου-τεν. Alibi dicit 'experiri.' Achill. i. 'Elicit extremo chelyn et solantia curas Fila movet, leviterque expertas pollice chordas Dat puero.' Ubi Schol. in membranis : 'moderatus et prætentatus tactu pollicis et impressione.' *Gronov.*

34 *Aonia*] Thebana, ab Aone Rege filio Neptuni : vel a monte Bæotie. Nam ipsa est Aonia, quæ et Bæotia, quæ et Thebe. *Et geminis*] Sc. Ethæoclis et Polyneicis. *Lactant.*

37 *Et egestas*] Evacuatas, populis expoliatas. *Alternis mortibus*] Thebanorum et Argivorum. *Civitates*] Vel Thebas vel Argos. *Idem.*

38 *Dirce*] Fons Thebanns. vid. ad Horat. l. ii. Od. 2.

40 *Ismenon*] Fluvius est. *Lactant.*

41 *Inmodicum iræ*] Ob morsum ante mortem occisi hosti caput. Quod facinus, ut immane est, toto sparsim opere traducitur. Locutionem illustravit Mariangelus Accursius Diatribis ad Ausonium. *Bart.*

42 *Laurigeri*] Hoc est Amphiarai. Lyncæi et Hypermnestræ filium dicit, qui hiatu terræ, dum curru dimicaret, absumptus est : quem laurigerum dicit, eo quod Apollinis esset antistes. *Lactant.*

44 *Hippomedon*] Nesimachi et Nasicæ filius, qui dum in Hismeneta fluvio dimicaret, exstinctus est. *Idem.*

45 *Alio Capaneus horrore*] Bene

alio horrore, majore impetu dictionis : ut ipse alibi de Capaneo : 'gravi-oraque tela mereri.' Capaneus ut alii putant Hippotæ et Astimonis filius. *Lactant.*

46 *Dextra*] Parricidæ benemerita quæ vindicavit. *Idem.*

47 *Morserat*] Absconderat pudorem. *Idem.*

49 *Illum indulgentem*] Operam dantem, ut Virg. 'indulgent vino.' *Idem.*

51 *Circumvolat alis ærea dies animi*] Lax conscientie atque furiarum ; nam quamvis cæcus esset, facinora sua conscientia arguente cernebat. *Idem.*

55 *Pulsat inane solum*] Lactantius inania tartara interpretatur. Bernardus cum applausu Joh. Barclai, quod sit sine anima. Sed *inane solum* sunt vacui oculorum loci. *Solum*, quodvis cuiusvis rei fundamentum. Cicero in Bruto : 'Solum quidem, inquit ille, et quasi fundamentum oratoris vides, locutionem Latinam et emendatam.' Virgil, in *Æneid.* vii. de orbibus crusti vel placentæ quadris : 'adorea liba per berbas Subjiciunt epulis,' &c. Et 'cereale solum pomis agrestibus augent.' Ubi Servius : 'Solum omne dicitur, quod aliquid sustinet. Unde de mari supra ait : vastis tremit ictibus ærea puppis, Subtrahiturque solum. Sic nunc paniceas mensas, id est, epularum sustentaculum, solum vocavit.' Ovidius in *Met.* i. 'Astra tenent cæleste solum.' Decentius multo quam Sidonius 'cæli pavementum sidera' dixit. Quare temeraria et ridicula est hominis docti inter cæteras similes reprehensio, vitio vertentis Ovidio hoc vocabulum, quod *solum* brutorum pedibus calcetur, *Advers.* lib. xviii. 10. Doctior Apuleius qui imitatus est in Floridis : 'Aquila enimvero, evecta alis istud spatium, quæ pluitur et ningitur, ultra quod cacumen nec fulmini nec fulguri locus est,

in ipso, ut ita dixerim, solo ætheris et fastigio hiemis.' Labee I. LXV. D. de Adqu. Rer. Dom. 'Insula, quæ non ipsi alveo fluminis cohæret, sed virgultis, aut alia qualibet levi materia ita sustinetur in flumine, ut solum ejus non tangat.' Palladius in Augusto Tit. VIII. 'Mundum vas æneum vel plumbeum interius unctum inversum ponatur in solo ipsius fossionis.' Gron.

56 *Angustaque Tartara*] Tantam ait copiam ingruere sceleratorum ad manes mortalium, ut ipsa loca pœnis non sufficiant. Non confirmat hic locus Horatianam, perperam vulgo placentem, 'exilem domum,' cum utique ibi 'exilii' scribendum sit, ut primi nos animadvertimus. Sed de eo loco plenius alibi. *Barth.*

58 *Quam video*] Pene oxymoron: quid enim cæcus videt? sed tenebras se videre credit. Nihil enim apud auperos cernere, hoc est revera Stygem videre. *Lactant.*

59 *Percussaque vota*] Id est mala quæ opto compleri, quia pater filiis imprecabatur: nam ipsi sunt secunda, quæ sunt adversa felicibus. *Id.*

60 *Si bene quid*] Se increpat, condemnat oracula, quia non contentus generis falsitate, responsa contempnit. nam ei causa divinationis fuit occasio parricidii. *Idem.*

61 *Trajectum vulnere plantas*] Responderat oraculum Laio, quod a filio suo posset occidi. Unde natum Œdipum jussit projici transfixis cruribus. *Idem.*

62 *Cyrrhae*] Ista enim civitas juxta Parnasum montem est, qui in duo juga dividitur, in Heliconem et Cytheronem. *Bicorpi*] Bicipiti Parnaso. *Idem.*

64 *Polybo*] Corinthiorum hic rex, maritus Meropes, quæ Œdipum, a Phorba pastore regio inventum et ad se delatum, pro filio educavit. *Bernart.* *Trifidæque in Phocidos arce*] Quis unquam legit Laium occisum in

arce? aut in edificio ingenti, quod hic e Pausania fabricant Bernartius et Barchinus? Via fuit publica, sed angustior. Ergo recte *Ms.* *trifidæque in Phocidos arce*. Apollodorus: *Ἐκ πυθῶνος πρὸς ἑκτὸς ἀπὸ δὲ πυθῶνος δὲ δὴ τῆς θανάτου φερόμενος σφενγυγχεὶ κτενὲ τῶν σφενγυγῶν ἵδδον ἀπὸ δὲ πυθῶνος ὁχομένης Ἀσπ.* Sidonius de Cyro: 'Cæcis millibus ante eam ducentis In vallis Scythicæ coactus arctum Orbatæ ad Tomyris veniret utrem.' Sic autem et legit Lactantius ad lib. VII. vs. 344. 'Phocida quæ civitas tres habet vias, quæ se post multa spatia in unam jungunt plateam: ut ipse in primo: 'trifidæque in Phocidos arcto Longævum implicui regem.' Gron.

66 *Sphingos*] Si Sphingos videor solvisse ambages o furia, ut bene de te merito parricidæ tuo incestum præmium dares. Dicta Sphinx, quod ita stringeret homines suis quæstionibus, ut se expedire non possent. Sphinx monstrum erat alas et ungues habens in similitudinem harpyiarum, quod insidens scopulo viz imminenti, insolubilia enigmata transcurrentibus proponebat, quæ cum solvere non possent, ex improvviso veniens alia et unguibus ad se in rupem trahebat. Cujus locutionis ambages Œdipodes sua calliditate solvit: quod factum beneficio furæ imputat. *Lactant.*

69 *Connubium*] Concubitus matris. *Idem.*

70 *Sæpe tuli*] 'Pertuli' aut 'protuli' notat scriptus Glossographus esse intelligendum. Malignum voluntatem suam Furæ probare nititur, quæ talia fuisse intelligatur, ut inire volnerit matrem etiam cognitam, unde ait *natoque tibi, &c.* Etsi ignara enim sceleris mens, furis tamen incestis acta fuit, ut ista sonant. *Næ* concubitus sonat, ut sæpe penes Plantam: 'cadum vini et tuam Nocem.' *Barth.*

71 *Mox avidus panis digitis cædentibus, &c.*] Id est festinavi edere de

ne ipse supplicium, ne ulterius tanta sceleris celarem: nam cum caderent digiti, poenae magis quam mortis avidus, pronus incubui. nam desiderasse mortem hoc fuerat fugiase supplicium. *Lact. Avidus poenae*] 'In matre reliquisse oculos' dicitur, quia suspensam eam inveniens dirupit restim, seque cadaveri injectum exoculavit. Vide Sophocl. vs. 1290. *Barth.*

74 *Regniq[ue] parentem*] Recte, ut in ipso limine videtur: at si penitus introspectas, unius litterulæ vitio inquinatum locum densam sententiæ noctem facere videbis: cujus tenebras nunquam dispelles, nisi, ut ex libris manuscriptis reposui, legas: *Orbum vin, regniq[ue] parentem, h[ic]. Liberi mel, inquit, neque dirigere voluerant, neque solari me patrem privatum visa et regno, quin potius cecidit et miseriis meis superbi insultant. Bernart.*

81 *Et totos in panem*] Hoc est prosequere genus meum omne usque ad nepotes. Notandum sane quod *totos* pro omnibus dixit. *Lactant.*

82 *Indus quod madidum*] Indue liberis meis diadema, quod ego Læo abrupi cruore pollutum. *Idem.*

84 *Media fratres*] Signum est discordiæ. *Idem.*

85 *Dissiliant*] Multi *Dissentiant* legunt. Est autem sensus: Aut ipsi filii germanitatem suam ferro dissipent, aut ipsa germanitas ferro dissipetur. *Tartarei regina*] Tartarus est profunditas Inferorum. Barathrum vero squaloris altitudo: dicit autem hoc fac ut tantum scelus filii audeant, quod optet etiam pater cæcus videre. *Idem.*

87 *Pignora necos*] Quos ad facinora scelerum tam pronos inventes, ut meos filios esse non dubites. *Idem.*

90 *Resolutaque vertice*] 'Ad fomentum veneni,' Glossator manuscriptus. Optime. Crines enim furiarum maxime erant serpentes, ut apud Poëtarum filios omnes. *Barth.*

93 *Discedit inane*] Discedunt umbrae quæ solidis corporibus carent. *Lactantius.*

94 *Et occursum domina pavet*] Scripti omnes, *occursum*. Præfat. III. Silv. 'et hanc audaciam stili nostri frequenter expaveas.' *Gronov.*

95 *Caligantes*] Obscuros campos illa petit in quibus est turba animarum. *Lactantius.*

96 *Tenaria limen*] Malea promontorium est Laconiae, in cæcis radicibus locum quandam profundum Tænarum vocant, in quo dicitur esse aditus Inferorum. *Idem.*

98 *Procul arduus Atlas*] Longe est enim nimis occasus a Thessalia, in quo Atlas est positus. Atlas Japeti filius et Clymenes, cum hospitio non susciperet Perseum Jovis et Danaë filium, qui a Polydecte rege missus fuerat ad Medusam Gorgona occidendam (quam Minerva monstrante Perseus interfecit) rediens cum ab Atlante Libyæ finibus prohiberetur, monstrato Gorgonis capite, in montem eum movavit: qui posteaquam furiam vidit, territus est. *Idem.*

99 *Et dubia*] Ad timorem retulit furis venientis, quam dubiam metas fecerat: et deest prope. *Idem.*

103 *Centum illi astantes*] Subdittia hæc, quid enim *rd astantes*? cassa pælearum si examines, legendam vero ut in calamo exaratis: *centum illi astantes*. Tisiphonæ serpentinum capillitium tribui a Poëtis tam notum, ut ridiculum foret exempla adferre: decore itaque noster vult, serpentes hos, non languidos, sed stantes, et erectos, cinxisse commotæ Tisiphonæ caput, præcipue *Cerastes* genus serpentis, e cujus corpore (Plinio auctore) cornicula eminent sæpe quadrigemina, et quod (Pausania teste), quo ferme modo gradiuntur cancri, in obliquum repit. *Bernart.*

106 *Athracia*] Athracies qui fuit Thessaliæ, pater Hippocratie, quam Perithous duxit uxorem, qui primus

artem magicam apud Thraciam constituit: ergo *Athracie* est magica scientia. *Rubet arte labor*] Hoc est qualis color est lunæ deficientis arte magica. *Lactant.* *Rubet arte color*] Et hic locus glossemate fœdatus. vetus scriptura et editio princeps agnoscunt: *Athracia rubet arte labor*, quod retinendum est omnino. Tangit signate veterum errorem, qui Lunam magico carmine cælo devocari, ruboreque præ verecundia suffundi credere, adeoque ne veneficarum verba exaudire posset, æris tinnitu obstrepabant. Plutarchus in Paulo Emilio. *Bernart.* Sed videtur mendosus Lactantius. Lege: 'Atrax princeps fuit Thessaliæ, pater Hippocratem.' Atrax rex urbem constituit penes Thessaliam, unde ea tota *Atracia* dicta. *Bart.*

108 *Morbique famisque*] Quasi in pestilentia nulla sit mortis discretio. Trium vero furiarum tres memorat potestates, sitis, morbi, famisque. *Lactant.*

109 *Riget*] Est dura. *Horrida*] Sordida, ut Virgilius, 'Palla succincta cruenta.' *Idem.*

110 *Redeunt in Pectora nodi*] Amictum significat; ut idem Maro, 'Horridus ex humeris nodo dependet amictus.' *Redeunt*] Ad duplicationem rettulit alterius nodi. *Idem.*

111 *Atropos*] Ut ostenderet justitiam Furiarum ministerio, et Fatorum decreto compleri, et Proserpinum voluntate. *Novat*] Novas retexendo facit. *Idem.*

114 *Citeron*] Mons Baccho sacer. *Lactant.*

115 *Crine virenti*] Venenato, sive anguibus texto. quem dicunt sibilare. *Idem.*

117 *Pelopiaque regna*] Peloponnesum dicit et Argos. *Idem.*

118 *Et asper Eurotas*] Asper quod bello acres procreet viros: vel propter *μαρτύριον*, quibus virtuti est in sacris cædi verberibus, sine corporis

motu. Eurotas autem fluvius est Laconiæ. *Idem.*

119 *Dubiamque jugo*] Dubiam dixit Ceterum, quia inter Thessaliam et Thraciam hic mons interjacet: ut cujus esse videatur incertum sit. *Lactant.*

120 *Fluctibus geminis obstetit*] Id est Cenchrei, Siletel, inter quos angusto tractu in mare terra porrigitur, quam Isthmon poëta significat: hujus contrarius Porthmos, quod Latine fretum dicitur, inter vicinas terras angustum mare. *Lactant.*

121 *Ipsa sum genitrix*] Lencothoën dicit: et bene ipsam eligit hoc loco ponere, quia jam malum didicerat furiarum, et iracunde dictum *pressit*. et a Thebanis numinibus non recessit, quæ veluti præcia magis metuunt patriæ quam furiarum sonitus perhorrescunt. Et mire dicendo *pressit* affectionem maternam explicuit. *Idem.*

127 *Paras odii metus*] Pulcherrima gnomo, pessimæ prolis Odii pessimam matrem Metum indicans: quo nihil verius cortina Phœbi unquam protulit. Metuimus enim potentiores ob injurias inferendas, ulcisci cupimus ob illatas. Eleganter Poëta vetus: 'Quem metuunt oderunt: Quem quisque odit periisse expetit.' *Bernart.*

130 *Discordia*] In collegio namque duorum regum vix discordia abest, si unius regni simul jura gubernent. Nam semper alter veretur ne se spreto alter singulariter eligatur. Hæc enim inter Pompelum et Julium Cæsarem civile bellum movit: et hoc est quod sequitur. *Sociisque comes*] Ut Lucan. 'Nulla fides regni sociis, omnisque potestas Impatiens consortis erit.' *Lactant.* *Sociisque comes discordia regnis*] Potest ferri: mallet tamen, regni; ut Lucan. canit: 'Nulla fides regni sociis,' &c. *Gros.*

139 *Exilio mutare ducem*] Ut altero regnante alter esset extra urbem in exilio constitutus, et completo anno rediret ad regnum, et cui successum

fuerat Iret in exiliū, rediturus anno completo. *Jure maligno*] Iniqua commutatione felicitatem imperii exilii infelicitate commutant. *Idem.*

141 *Hæres*] Successor. Quia in omne jus decedentis successor veniebat, ut legitimus hæres. Instit. de Hæred. Qualit. et Differ. Sic Claudianus de Eutropio: 'Rufini castratas proslit hæres.' *Barth.*

143 *Nec in regem*] Licet esse iniqua ista divisio, tamen ad secundum regem pervenire non potuit: quia expleto anno cum Polyneices repetere regnum, regnante Etheoche mota sunt bella. *Lact.*

145 *Aut late Gratis*] In hoc versu de marmore agit, quod ex Græcia ad columnas conficiendas, et domus suas ornandas Romani petere consueverant, quod *alte* falcire vult atria, altis videlicet columnis. Juvenalis: 'Græcis longeque petitis Marmoribus, vineis Fortunæ, aut Herculis ædem.' In seq. versus more suo Græcis tribuit morem Romanis usitatum, qui talis, quod clientes ad potentiorum atria mane confuere solent, salutandi gratia. Virgilius: 'Mane salutantum totis vomit ædibus undam.' *Bernart.*

147 *Impacatis regum*] Quibus suspectus dormiat Imperator, habens circa atria semper armatos; et est sensus: Non regum somnis impacatis pila vigilantia erant, sc. ad custodiam regum: pro ipsis qui vigilant: dixit metonymicis per id. quod continet, id quod continetur. *Lactant.*

149 *Nec cura mero committere*] Nondum eis luxuria suaserat pocula habere gemmata: ut Virg. 'ut gemma bibat et Sarrano dormiat ostro.' *Committere* autem mire dictum est, quasi ad periculum: quæ possent frangi inter trepidantes ministros, et semigraves vino convivas. *Idem.*

151 *De paupere regna*] Propter Etheochem et Polyneicen, qui civilia bella gesserunt: dicit regnum non

esse idoneum, propter quod fratres odia suscitaverunt. Exequitur potentissima regna varia descriptione. *Idem.*

152 *Dumque uter*] Boetiam dicit Cadmi, qui a patre pulsus peracto exilio condidit Thebas. *Non altus ovaret*] *Altus* magnus; et est ordo: Dum ambigitur uter fratrum ovaret in solio Tyrri exulis, hoc est Cadmi. *Non altus*] Quia modicum erat regnum. *Idem.*

154 *Perit jus, fasque bonumque*] Jus legum est; quia unus lussit fœdus: *fas* hominum; quia fratres contra se arma sumpserunt: *bonum* quia usque ad interitum pugnaverunt. *Idem.*

155 *Et vita mortisque pudor*] Quia mutuis perire vulneribus, et cremati sunt rogorum discrepantibus flammis. *Quo tenditis iras*] Apostrophe ad fratres. *Idem.*

156 *Quid si peteretur crimine tanto*] Dicit non oportuisse a fratribus arma sumi, nec si ideo pugnaretur, ut unus orbis imperium possideret: vel si cæli possessio peteretur. *Idem.*

160 *Avius*] Utique sol avius, quasi sine via: quia ab hac mundi parte semotus. *Lactant.*

162 *Connectantur opes*] Non si unus possideat opes Phrygiæ et Tyriæ. *Opes* autem 'Tyriæ' dixit, ut ostenderet Tyrios semper divites fuisse, secundum Virgilium dicentem: 'Portantur avari Pigmæonis opes.' *Idem.*

164 *Jam sorte cadebat*] Magnum mendum dum tollere conatur, fecit Bernartius. Utrum credidit, 'cadere dilatum sorte,' esse, sorte differri, an 'sorte cadere' dici, ut 'causa cadere' Utrovis tamen modo 'ceciderat' erat dicendum. Nobis naspiam, nisi *cadebat*, inventum: sensusque ejus; Polyneicen, dilate honore in proximum annum, sorte regnandi caruisse, quia e venerat illa Etheocli. In contrarium apud Tacitum Annal. III. 56. 'Servius Malaginensis postulavit, ut Asiæ sortem haberet.' Ita enim leg.

non 'Asiam sorte.' Ut eodem libro supra: 'sorte Asiam depellendum:' et infra, 'sors Asiæ in eum, qui Consularium Maluginensi proximus erat, conlata.' Gronov.

166 *Solus in aula*] Non vere solus: sed quia is pro turba est homo, qui aliis est odio solus. *Lactant.*

168 *Per stare caput*] Id est tui consortem diadematis. *Idem.*

169 *Plebis, &c.*] Echionem virtutis ergo Cadmus sibi generum adacivit. Pausanias libro ix. Is pater fuit Penthei, fabulis notissimi. Nonnus lib. xlv. Ovidius Met. iii. Unus superstes ex quinque dentibus Draconis prosatis, Ovid. *Barth.*

170 *Et qui mox populus, &c.*] Absque lectione veteri esset, poteramus vulgatam retinere: sed dum membranas consului et editionem principem, præsto legendum esse: *et qui nos populus venturus amatur.* acuta sententia vulgi levitatem perstrinxit, quod plerumque, Salustio iudice: 'Ingenio mobili seditiosum atque discordiosum, cupidum novarum rerum, quieti et otio adversum.' Malignum denique quiddam et querulum imbibit in Imperantes, et ut lepide ille ait: 'magis regis filium amat quam regem.' *Bernart.*

171 *Humili veneno*] Id est, maledictionis carpere meliores. *Lactant.*

173 *Hæcne Ogygiis*] Ogyges, ut Var. docet in libris de gente Populi Ro. rex fuit Thebanorum, sub quo primum diluvium factum est, longe antequam illud, quod sub Deucalione factum esse narratur: aut certe ab Ogygio uno terrigena, Thebanorum primo rege, a quo Thebani antiquas res Ogygias nominabant; qui primus eis imperavit. *Idem.*

174 *Totiens mutare*] Quia vicissim placuerat imperare. Illi inquit ut imperent vices mutant, nos servitia non mutamus. *Idem.*

176 *Partiti versant*] Id est, sub Imperio et ditione habent. *Manuque f.]*

Id est contemptibilem. Nam fortuna solet facere reges et exules. Isti fecerunt ut circa reges et exules ea fortuna servetur, ut ex illorum voluntate constitutum sit, quando debeant exilium petere, quando ad imperium remeare: itaque in illis fortuna, quæ semper solet esse dubia, non habet potestatem: quippe cum de futuris certi sint, et ipsi regunt fata populi, dum excluderunt fortunam. *Idem.*

177 *Semperne*] Quia semper dux erat multandus exilio: et licet sit gravis omnis servitus, gravior tamen est quæ subjacet indignis. *Vicissim*] Rerum mutabilitate, aut vice servienti. *Idem.*

179 *Sociis*] Propter Harmoniam, quæ fuit Martis et Veneris filia. *Idem.*

180 *Sedit*] Placuit. *Idem.*

181 *Ex quo Sidonii*] Non Sidonius juvenis, sed Sidonium pondus. De Sidone enim fuit Europa quam pater Agenor Cadmo inquirendam mandavit. Ille cum penetrasset mare Carpathium, id est Ægyptum; cum nec sororem reperire potuisset, secundum præcepta patris in exilio remansit, et dace Apolline pervenit ad Thebas Bœotiarum: quas Hyanteas vocant, a nymphe quæ illic colitur: vel eo quod illic draco fuerit interfectus, cujus sevit dentes. *Idem.*

186 *Cernis ut*] 'Verba plebis esse de novi Regis insolentia amoto consorte regni,' recte notat Glossographus Priscus. 'Erectus' superbum denotat a statura fastu excelsiorem affectante. 'Rectus,' nullibi inflexus, qui habitus insolentium hominum. *Barthius.*

190 *Affatu bonus*] 'Erat' subandimus. Ubique jam hoc queritur, quod nemo succedit, cum superius vices gemeret servitutis: et dicit Etheoclem quondam circa rogantes fuisse clementem, quæ laus imperatoris est maxima: quæ omnia dicit esse conversa, quia successor exclusus est, qui

justitiam pateretur, et esset in sermone comia. *Lactantius*.

196 *Hic imperat, ille*] Id est, imperat Ethecles, quia fidem fregit: minatur Polynices, quia amisit imperium; et necesse est populis Thebanorum, sub unius imperio, duorum timere sevitiā. *Idem*.

197 *Rapidi super*] Concilium Deorum describit: *rapidi* autem *cæli*, i. e. volubilia. *Idem*.

199 *Interiore polo*] Id est secretior: sive medio ab ortu et occasu conventuris numinibus spatiorum esset æqua distantia: quasi ad quoddam cæli secretum numinum ordo conveniat. *Hinc omnia juxta*] Ut ostendat ad eum cæli locum numina conveniase, cui juxta sunt omnia; id est, unde sic videantur omnia, tanquam juxta: ergo medium cæli locum dixit. *Idem*.

200 *Primaque occidentaque*] Orientis occasusque loca describit. *Effusa*] Patens. *Sub omni die*] Id est, sub omni cælo. *Idem*.

201 *Ardus*] Id est, Juppiter. *Idem*.

204 *Calicula veniam*] Id est, donec Juppiter protensa manu hortaretur veniam sedendi. 'Venia sæpe' (hæc adde ex observatione C. Barthii hunc locum Lactantii ex veteri Exemplari restituentis) 'est beneficium.' Virgil. 'Orantes veniam.' *Idem*.

206 *Semideum*] Quia in inferioribus zonis degunt, vel qui nec mortales, nec superi sunt. *Summis cognati*] Secundum Lucretium, qui dicit ex odore terræ nebulas oriri, ex nebulis nubes, ex nubibus pluvias; ex quibus amnes augentur. Virg. 'cælo gratissimus annis.' *Idem*.

208 *Aurea templa*] Sic manu exaratus etiam ille longe præstantissimus codex; nec quicquam mutari nos patimur. Vide Varr. initio lib. vi. de Ling. Lat. *Mixta majestate*] Tot numinum majestate conveniente et placida conventionem congruente. *Barth.*

218 *Vocem falsa sequantur*] Eximie, si quicquam in hoc opere: damnat

enim diserte impiam quorundam Stoicorum doctrinam, tris fati Deam ipsum subjicientem, cum ille liberrimus omnium rerum auctor et actor transcendat cum libuit, et rumpat implexa illa agmina et volumina fati; nec fatum ipsum aliud sit, non ex Papinii nostri solum, sed magni Augustini mente, 'quam sanctio et velut vox divinæ mentis.' *Bernart*.

214 *Terrarum delicta*] Queritur Juppiter de hominum peccatis, quos dicit superasse se malis; nam fortiores illos dicit esse ad committenda peccata, quam se ad vindicandum: et commemorat quæ mala commiserint. *Lactant.*

217 *Jam pridem Cyclopus*] Hyperbole: dixerat uti fulminibus non habere; addidit augmentum, ut dicat deesse fulmina. Cyclopes enim fatigati sunt suggerendo fulmina; ergo hoc tædet. *Idem*.

218 *Æolis incudibus*] *Æolis* insulæ Vulcani domicilium et officina creditæ, unde et nomen Vulcaniarum habuerunt, teste Plinio lib. iii. cap. 8. De flammis inde eructantibus tanta copia, ut uni earum tres Crateres sint, vide ex Polybio et aliis, Strabonem lib. vi. Pomponius Mela lib. ii. cap. 7. 'Septem insulæ quas *Æoli* appellant, Osteodes, Lipara, Didyme, Phænicusa, Ericusa, Hiera, et Strongyle, ut *Ætna* perpetuo flagrant igne.' Hinc 'incudes Vulcani' eo collocat Papin. quasi ignis desit ad fabricanda fulmina. *Barth.*

219 *Atque ideo tuleram*] Deest, patienter: ut mundum Phæton incendio concremaret. *Lactant.*

222 *Nū actum*] Neque illud profuit ad emendationem humani generis. Neptunus enim impulsu cupiditatis coëgit excedere fluctus littorum legem, et universas terras obruere. Dicit ergo Juppiter, nil emendationi humani generis profuisse supplicia, cum nihilominus peccare non desinant. *Idem*,

224 *Nunc geminas*] Dnas familias significat, Thebanorum et Argivorum, quorum se originem dicit existere: Argivorum a Perseo; Perseus autem Jovis et Danaës filius fuit: Thebanorum per Cadmum, qui per Epaphum originem ducit a Jove. *Idem.*

226 *Aontas fuit*] Aones Bæotie gens indigena, quam cum vicisset advena Cadmus, recepit in gratiam, Phœnicibusque mistas patria loca colere permisit. Eustath. in Dionys. vers. 473. 'Αἰὼς ἴσως βάρβαρος ὀκνῶν ποτὶ τοὺς Βοιωτῶν. Thebas Cadmeam cum inferiore oppido jungentes civitatem primum totam vocavere Antiopæ filii, a Nympha Thebe ducta appellatione, cognata ipsis, filia Promethei. Auctor Pausanias l. ix. *Fuit hic*] Sc. sanguis. *Barth.*

227 *Imposta manet*] Hæret mihi, ut ingenne loquar, aqua in sententia hujus loci, et in *τὸ imposta* mendum latere suspicor, quod sine ope melioris codicis liquido divinare non potui: scio qua notione poetæ accipiant 'imposta,' 'deposta,' 'supposta,' 'exposta,' et similia, sed quid ad hanc sententiam? Bæulidianus codex *imposta movet*; unde nihil adhuc elicio: viderint acutiores. *Bernart.*

229 *Gaudia matrum*] Aut propter Agaven, quæ parricidio suo insana gauderet: aut propter Jocastam, quæ cum filio læta concubuit. *Lactant.*

230 *Erroresque*] Athamantis sc. qui furiosa mente cum Learchum filium jugularet, leonem se putavit occidere. *Et reticenda Deorum*] Amphibolon: aut quæ homines in Deos commiserunt: aut quæ Dei irrogavere mortalibus. Si hominum in Deos, hæc sunt: quia prætulit se in pulchritudine Niobe Latonæ, Pentheus Libero, Semele Junoni. Vel propter Tantalum; qui volens Deorum mentes inquirere, Pelopem filium suum Diis posuit epulandum. *Idem.*

235 *Monstro*] Nomine usus pro adverbio: id est, *monstro* pro monstruose: quia revocavit semina in ortus suos. *Idem.*

237 *Projecitque diem*] Induxit sibi cæcitatem, ut cito vindicta sequeretur. *Idem.*

238 *Sine more*] Injuste, sine exemplo. *Idem.*

239 *Calcovere*] Insultavere cæcitati patris. *Rata vota*] Sensu vocis regentem. *Idem.*

244 *Adrastus socer*] Qui pro genero Polynice pugnavit: atqui adhuc non erat socer, sed quia deus est, futura prædicit. *Adjuncta* pro adjungenda: nondum enim adjuncta erant. *Sinistis*] Infensis viminibus et contrariis: quia morituri sunt. *Idem.*

246 *Neque arcano*] Reddit causas cur etiam Argivos velit evertere: scilicet propter Tantalii scelus, qui decipere se credidit Deos, quando epulandum his apposuit filium: vel quod epulando cum diis secreta eorum mortalibus prodidit: ob quod facinus dignas apud Inferos penas solvit. *Idem.*

247 *Periit injuria*] Duplex hic litteræ productæ ratio, ob incisionem versus alia, alia privilegio ei proprio, quod jam olim notatum memini Aug. Politiano summo paucisque comparabili viro. Sic lib. ii. vs. 473. 'Te Meleagre subit, ibi demum cuspidem lata.' *Barth.*

251 *Scis semper*] Quia Juno semper favet Argivis. *Lactant.*

252 *Cyclopus*] Aut quas Cyclopes fecerunt, aut magni ac miri operis: nam quicquid magnitudine sua nobile est, Cyclopus manu dicitur fabricatum. *Idem.*

Magnique Phoroneos] Inachi hic filius, quem fabulantur cum Cepheo, Asterione, et Inacho arbitrum inter Neptunum et Janonem de regione disceptantes electum, item secundum Janonem dedisse: posteaque dispersos antea homines in unius civita-

tis jus compulisse, eo successu, ut ab Argo, ejus ex filia nepote, integra regio nomen acceperit. Consule Pausan. Corinthiacis. *Bernart.*

254 *Custodem Pharia*] Bene prius somno. Nam homo qui centum habebat oculos nisi somno oppressus occidi non poterat. Argum ergo describit, quem Mercurius dicitur occidisse. *Lactant.*

255 *Septis et turribus*] Acrisius pater Danaë, qui oraculum accepit causam mortis sibi futuram, quia ex filia nasceretur.* Sed Juppiter conversus in imbrem aureum vitiauit Danaëon, ex quo coitu Perseus natus dicitur, qui Acrisium objecto Gorgonis capite convertit in saxum. *Idem.*

256 *Mentitis ignosco*] Id est, non irascor illi civitati, ubi mutatus adulteria commisit: cum aliis enim majestate dissimulata concumbis, ad Semelen vero professus numen intrasti. *Idem.*

258 *Et mea fulmina torques*] Id est, insignia matrimonii mei, quæ debui sola sentire: vel mihi soli nota, et mihi tantum obnoxia. *Mea fulmina*] Physicum est: nam simplici ratione si intelligis, uxorem respicis. Cæterum fulmen esse sine aëre non potest, quia ipse aër Juno est; etenim si non fuerint nubes aëre collisæ, fulmen nullum est. *Idem.*

261 *Et Samos et veteres*] Samos, et Mycenæ, atque Spartæ, Græciæ civitates, Junoni sacratæ sunt. Samos enim chara Junoni: hæc enim prima Junonis nuptias vidisse dicitur. Ideo chara insula, attestante etiam Virgilio: 'Posthabita coluisse Samo.' Spartam vero dixit Laconicæ civitatem regionis. *Lactant.*

262 *Sanguine festo*] Victima sacrificiorum. *Idem.*

263 *Tharis Eoi*] Id est Sabæi. *Id.*

265 *Coptos*] Civitas Mareotica Egypti, in qua Io versa in Isidem colitur: cujus sacris sistro celebratis Nilus exæquat. *Idem.* *Erisoni lu-*

gentia] Tenebrosæ fabulæ lucam dat Pausanias Bæoticis: 'His consimilia de Phœnice quodam homine audiui: Egyptios Isidi festos dies celebrare, qua anni parte lugeri ab ea Osirin dicunt: ac per illos sane dies incipere Nilum excreascere, quo fit ut incolarum turba dicat, augeri Nilum atque impleri, lateque ex eo arva irrigari Isidis lacrymis.' Apte ad posteriorem partem: at cur *erisani*? propter sistra, quorum frequens in Isidis sacris usus. Erat autem sistrum, ut in marmoribus antiquis videre est, crepitaculum, cujus per angustam laminam in modum baltei recurvatam trajectæ medio paucæ ungulæ, crispante brachio tergeminos ictus, reddunt argutum sonum. *Bernart.*

271 *Subterlabitur unda*] Fabulam tangit. Nam dicunt Alpheum fluvium Elidis et Pisarum, quæ sunt civitates Arcadiæ, ad Arethusam nympham Siciliæ per occultos maris meatus venire. ideoque dicit; *fluctuosa præterlabitur unda*. Alii autem dicunt quod Arethusa venatrix fuit, quæ cum se in flumine Alpheo post laborem ablueret, ab eo adamata est: et diu fugiens, Deorum miseratione in fontem mutata, ad Siciliam per secretos meatus venit, quam Alpheus dicitur persequi usque in Siciliam: quod Virg. exequens ait: 'Et tandem velox positis Arethusa sagittis.' Ideoque Juno precatur Jovem, ut si placeat sibi emendare sæcula, retro, id est a sedibus illis, incipiat, parcens interim Argivis. *Lactantius.*

273 *Arcades hic tua, &c.*] In optimo Exemplari est, *nefandia*. Jovis autem Licei templum in Arcadia dicit, ubi sacrificabantur pueri. Vid. August. de Civit. Divin. lib. xviii. 'Nefasta' aut 'nefanda loco' dicit, quia eo loci homines mutari in lupos credebantur, ut ex Plinio notant Augustini duo Scholiastæ Ludovicus Vives et Leonardus Coquæus. *Idem* Tem-

plum qui intrassent, necabantur. *Barthius.*

376 *Hæmo dignus*] Id est, equi, qui digni erant stabulari in Thracia, ubi equi Diomedis erant, qui humana carne pascebantur. Notandum autem, quia equos illos, quibus provocabantur proci ad curule certamen, poëta *pecus* vocat, quod est generale nomen omnium animalium, effigie humana carentium: quos equos dicit Juno digniores esse ad stabulandum in Hæmo, monte frigidissimo Thraciæ, quam in præfatis locis. *Lactant.*

378 *Placet Ida nocens*] *Montem* prius speciatim, mox totam *insulam* dicit, quæ gloriata Jovis sepulchro. Res multis scriptoribus testata non vacat jucunditate legentis, si conferantur loca. Vide Callimach. et Schollasten *els Ala*. *Lactant.* l. i. c. 11. et alios. *Barth.*

382 *Melius generos*] Polynicen, propter patris incestum; et Tydeum, qui fratrem suum Toxeum occiderat. *Lactant.*

388 *Ausuramque Dionem*] Veneris matrem dicit sollicitam futuram propter Hermionem, Veneris et Martis filiam, Cadmi uxorem. *Idem.*

391 *Obtestor mansuram*] Sonum carminis etiam hic corruptum correctoribus dicas. Clare enim primæ notæ membranæ referunt: *Mansurum obtestor*, &c. Quod utique ob non intellectam syllabæ rationem exscriptorum vulgus mutavit. 'Mansurus' æternum designat. *Barth.*

398 *Lege Herebi*] Quia dicuntur inhumatorum animæ multis errare temporibus. Virgil. 'Centum errant annos.' *Lactant.*

399 *Tumentem*] Jactantem se exilio, propter cognationem Adrastræ: et hoc quasi Deus ad Deum dicit; nam futura sunt hæc. *Idem.*

304 *Summa pedum*] Petasum dixit, et alatum calciamentum Mercurii. Virgil. 'Pedibus talaria necit Aurea.' *Idem.*

305 *Obnubique comas*] Ordo est: Obnubique comas galero, et temperat astra: quasi uniuscujusque Dei caput astrum sit. Legitur *obnubis*, obscurat: ne nudo capite descendens, terras fulgore percuteret; et *temperat*. Vel quia benefica stella Mercurii maleficarum temperat flammæ: vel certe occulte nobis exponit quinque plagas cæli ex istis constare syderibus, Saturni, Jovis, Martis, Mercurii, Veneris. Saturni frigida est stella, id est, nocens; ut 'Frigida Saturni,' &c. Martis calida. Mercurii frigida. Jovis et Veneris temperata: ergo quia per mediam zonam volabat, Jovis et Veneris vicina sydera frigido transitu temperabat. *Galeo*] Pileo. *Idem.*

309 *Tenuisque exceptus*] Tenui aura, qua mortales fruuntur: ut Virg. 'auras vitales carpis.' Nam ær crassior in æthere. *Inhorruit* autem, quia ab ære calido in ærem frigidum descendit: alii *inhorruit* ad stridorem referunt alarum. *Idem.*

310 *Raptim per inane*] Lectio hæc a libris scriptis est: ita enim legendum, non ut vulgati: *raptus per inane*. Scio te scire *per inane* hic pro ære sumi, uti frequentius, quæ apud Nostrum, quæ alios. Parcæ scribere exempla; sunt enim quingenta in promptu. *Bernart.*

311 *Designat nubila gyro*] Quasi more avium, ut volatus ipsius videretur esse descensus in gyrum: sive *gyrum* Irim dicit. Transitus enim nubium necesse est ut levem concitet rorem. Nubilum autem ex transitu nubium fit, et astrorum motu. Sol vero cum adversam tetigerit radiis nubem aquosam irim facit: nam ipsa est transitus Deorum. *Lactant.* *Designat*] Omnino scribendum cum perfecte bonis membranæ *dissignat*. Id est, scindit et semita quadam notabili ea transit. *Idem* omnino dicit Claud. Papinii perpetuus imitator, Consul. Olyb. et Panegyri. in Tert.

Cons. Honorii, &c. *Barth.*

313 *Furtim deserta pererrat*] Lips. et Bual. *furto deserta*: quod recipere mihi religio non foret, cum sciam scriptores ita passim locutos. Noster lib. III. 'Hen quantus furto cruor.' Idem lib. IX. 'Ausus erat furto dextram injectare Leontens,' &c. *Bernart.*

314 *Male debita regna*] Non indebita, ut *malesana*, sed *male debita* dixit, quæ esset præliorum incommodis positurus: aut certe male concipit animo regna sibi debita, quæ sciebat germanum nunquam redditurum sponse. *Lactant.*

315 *Signis cunctantibus*] Tarde procedentibus: ad desiderium retulit spem gentis. *Idem.*

317 *Cura virum*] Recursans: ad cogitationem ejus retulit, non ad diem. *Idem.*

319 *Hæc ævum cupiat pro luce*] Id est, pro illo die, quo cupit se videre regnantem, libenter totius vitæ suæ offerret tempora. *Idem.*

320 *Queritur ceu tarda fuga*] Descriptio hominis auxilii: nunc superbiam secum regnantis reputat fratris, modo votis erigitur in spiritu regio. *Idem.* Sed omissum est aliquid in textu Lact. ad rem plenius proponendam, quod explere licet ex enarratore nostro, 'potat fratris, modo se in illius locum erigit in spiritu regio.' *Barth.*

321 *Et sedisse superbum*] Sine suspitione mendii, absque libris veteribus esset: qui pereleganter et *sedisse superbus* Dejecto tunc fratre putat; pnus putus hellenismus: *superbus*, pro *superbum*, genus loquendi venustum; nitatum optimis scriptoribus, sed quod remotum ab usu vulgi imperitos offenderat: Virg. 'Sensit medius delapans in hostes.' *Bern.*

324 *Inachias*] Sine præpositione, 'ad Inachias' urbes: ut 'Inachiis esse referebat ab Argis.' *Danaciaque arve*] Campi, id est, agricolæ. Da-

naus et Egyptus fratres fuerunt, Belli filii. Danaos fuit virilis sexus quinquaginta numerus filiorum, e diverso Egypto par numerus filiarum. Voluit ergo Danaus fratris filias liberis suis matrimonio sociare: et Egyptus oraculo cognoverat quod generi sui manibus interiret. Jussit ergo filiabus ut sponso occiderent. Sola Hypermnestra, dum cæteræ facinus perpetrassent, Linceo pepercit. *Lactant.*

325 *Et caligantes*] De Atreo et Thyeste notissima historia, quod unus alterius liberos epulas fecit, quo aspectu sol dicitur refugisse: unde *abrupto sole* dixit, subducto lumine, et a cursu suo revocato. *Idem.*

327 *Seu sors illa via*] Hoc est, illud iter aut furor suavit, aut casus, aut fatum. *Idem.*

328 *Furoribus antra*] In quibus Liber pater collitur ululatu Baccharum: descriptio itineris illius. *Idem.*

329 *Bacchæo sanguine colles*] Sanguine, quem perempto Pentheo Agave mater effudit. Cytheronem significat, ubi se Bacchæ secant in honorem Liberi. *Idem.*

330 *Qua molle sedens*] Paulatim tumores collum in planum relaxans. *Molle* pro molliter: ubi in campum effunditur nimis extensum. *Idem.*

331 *Læsum*] Utique fluctibus cæsum: vel quia in hanc partem devexus amiserit in excelsa vires crescendo. *Idem.*

333 *Infames Scyrons*] Respicit saxa quæ Moluridi petræ adjacent; infamia et scelerata dicta, quod cum ea accoleret Scyron, latro famosus, inde quoscunque nactus esset hospites in mare detruderet: eos vero adnatans marina testudo (bellua magnitudine solum et pedibus, quos tales habet, quales vituli marini, terrestri dissimilis) conficere dicebatur: ut Pausanias Atticus refert: quem sequitur Plutarchus Theseo, dicens hunc eundem latronem a Theseo de eodem saxo præcipitatum. Megarenses ta-

men defendere Scyronem, neque latronem fuisse, neque flagitiosum, imo latronum vindicem: nec a Theseo tanquam latronem, sed cum Eleusina cepit, veluti hostem interfectum. Consule utrumque si placet. *Bernart. Scyllæque rura*] Megaram significat civitatem, in qua Nisus regnasse dicitur, crinem purpureum atque fatalem habens, quem dormienti patri Scylla filia secuit: nam ut Virgil. utrumque monstraret, ait: 'Et pro purpureo pennis dat Scylla capillo.' *Lactant.*

335 *In mediis audit duo*] Isthmum Corinthiacum intelligit, qui mari utrimque alluitur: duobus etenim ejus latera promontoriis terminantur, Cenchreis et Lechæo, quæ res interiori regionem continentem facit. *Bernartius.*

336 *Per emeriti*] A re militari: quasi et sol diei militare videatur. *Emeriti*] Occidentis. *Confusio*] Bene dixit: quia juxta ipsum oritur. Quomodo 'emeritos' dicimus simili labore donatos, sic 'emeritus' sol occidens dicitur post laborem, cui noctis astra succedunt. *Lactantius.*

337 *Titanis*] Luna. *Mundo subjecta*] Id est, superjecta. Virgil. 'et corpora saltu Subjiciunt in equos.' *Idem.*

338 *Tenuaverat aëra*] Bene tenuaverat: quia diei aër crassior est, tenuis noctis. *Idem.*

339 *Avaris*] Indefessus; avarus enim animus difficile fatigatur. *Idem.*

342 *Sed nec puniceo*] Hic vult Poëta monstrare serenum diem non contigisse Polynici. Nec enim ulla serenitatis signa præmiserat solis occasus. *Puniceo* ergo sereno dixit. *Idem.*

346 *Subtexit nax*] Pluvie præsegiū occulte more suo ingerit: nam nebulae ima petentes, serenitatem; altam, imbres designant. Virg. 'At nebulae magis ima petunt, campoque recumbunt.' *Bernart.*

347 *Percussa sonant*] Hæc est vera

lectio firmata etiam præstantissimo omnium Codicē. Intelligit autem ab Æolo ventorum speluncas percussas, ut erumpere ipsi possint, quod priusquam fiat, elegantissime oris ranci hiemem præcedere dicit, horrorem nimirum illum, qui effundendum imbrem et tempestatem immanem præcedere solet. *Barth.*

352 *Quos asper hiatus*] Physicam rationem secutus est. Nam si primo auster pluvias facit, mox sequitur Boreas, qui eandem aut in nivem, aut in grandinem mutat. Unde Ovid. 'Utque ferunt imbres gelidis concrecere ventis:' id est, congelari. *Lactant.*

354 *Fulgura*] Congregationes enim quasi raptis nubibus tremunt: *fulgura* a fulgore dicta sunt. *Rampitur æther*] Quasi ex collisione nubium. *Idem.*

357 *Inachus*] Fluvius regionis Argivæ. *Erasidus*] Fluvius in Septentrione. *Idem.*

358 *Calcandaque flumina*] Si in his fluminibus, quæ ante aquæ penuria calcabantur, hoc est pedibus transire poterant, riparum aggestiones opponeret, quo minus effunderentur, nullam faceres moram. *Idem.*

359 *Refusa*] Commota. *Idem.*

360 *Lerna*] Palus est apud Argos, in qua hydra superasse Hercules dicitur. Ait ergo in hoc stagno tantam vim undarum fuisse, ut iterum venis scatere videretur. Notandum autem quod veteri dixerit, cum omne nomen generis neutri, quod in *us* exit, nunquam nisi E littera terminetur: ut 'pecus, pecore.' *Idem.*

363 *Æstiva*] Stabula ferarum intelligit Latantius, ab illis pecorum, quæ hoc nomine censeantur. Adspexit autem locum Maronis, Georgico III. 'sed tota æstiva repente Spemque gregemque simul, totamque ab origine gentem.' Servius: 'Loca ponit pro animalibus. Æstiva autem sunt loca umbrosa, in quibus per æstatem

pecora vitant Solis calorem. Statius : 'umbrosi patuere aestiva Lycmi.' In optimis membranis Glossographus : *Astina*] Umbracula nemorum. Claudianus, Bello Get. 'Ingenti clangere grues aestiva reliquunt Thracia.' Id est, nidos aestivos illuc collocantes. *Barth.*

364 *Fugientia*] Dilabentia. *Lactant.*

365 *Nubigenas*] Qui pluvis augentur. *Idem.*

366 *Aura pavens*] Auditu timens. *Id.*

367 *Non segnius amens*] Id est, non segius. *Idem.*

368 *Per nigra silentia*] Terribilia. ut Virgil. 'Nunc ipsa silentia terrent.' *Idem.*

369 *Haurit iter*] Consumit. *Undique frater*] Aut cuius solius timet insidias : aut cujus invidet regno. *Haurit* ergo, accipit : id est, terribile iter oculis, auribus, et omni percipit sensu, et ubique sic terretur tanquam ubique sit frater : ut est, 'Quicquid increperit Catilinam timeri aut videri.' *Idem.*

370 *Hyberno ponto*] Id est tempestivo ; ut Virg. 'emissam hyemem.' Id est, tempestatem. *Idem.*

371 *Temo piger*] 'Pigrum temonem' septentrionem dixit, qui nunquam mergitur. *Idem.*

373 *Malignis*] Latentibus sive dubiis. Virgil. 'sub luce maligna.' *Idem.*

376 *Talis opaca*] Id est qualis nautas, timens tantum sine ulla segnitie, vir fortis ingressam iter emetiebatur. *Idem.*

377 *Vasto metuenda*] Umbo Latine, Varrone teste, quod Græcis *ὑμβρες*. Græci autem *ὑμβρες* vocant, quicquid extumidum est et prominens. Hinc scriptores a parte quæ in clypeo Romano instar dimidiati ovi eminebat, *οὐμυδοχυλός*, 'umbonem' pro clypeo ponunt : uti hoc loco Papinias noster, et l. ix. 'tentate umbo-

ne redissent.' *Bernart.*

378 *Excursiens stabula*] Id est, sylvas : nunc clypeo ferarum lustra discurrit, nunc pectoris impulsu stabula. *Lactantius.*

379 *Dat stimulus animo*] Id est, nimium timendo non timet, sic enim tunc timent, dum non timent. *Vis mastatimoris*] Est tristitia : huic loco congruit illud Virg. 'Una salus victis nullam sperare salutem.' *Idem.*

380 *Donec ab Inachis*] Argivia, ab Inacho fluvi : ut Virg. 'Ecce antem Inachis sese referebat ab Argis.' dicit tandem errasse Polyniceum, quando de Inachis tectis, i. e. de Argiva civitate victis tenebris lux emicnisset : de civitatis arce, quæ Laryssa nominatur. Non nos autem debet confundere, quod et Thessalie civitas Laryssa dicitur, a qua et Laryseus Achilles : hæc enim, quam nunc commemorat, arx est civitatis Argivæ, quæ Laryssa dicitur. *Idem.*

381 *Deveza in mania*] Quasi imaginem lucis accipere debeat : ut Virg. 'Devezo interea propior sit vespas Olympo.' *Deveza*] In latere montis posita. *Idem.*

382 *Laryssæus apex*] Arx civitatis Argivæ. *Ille spe concitus omni*] Id est, ad illam partem, unde posteaquam lumen emicuisse videt, desinit timere. *Idem.*

383 *Celea Junonia, &c.*] Nihil hic sani vetustate nimia corrasse et in frustilla dependentes membranas. Proseymnam urbem cum Strabone agnoscit Lutatius, regionem faciunt Pansanias et Stephanus, ut ad Geographum notatum maximo Casaubono. Litem decidere debemus, ut ex Papinio utramque asseramus : si enim *μείσα τοῦ Ἀργύου*, secundum Stephanum, utique Regionis pars, aut metimetur, *Argos* enim et regionem et illam nobilem civitatem notat, et ita 'celsam' dixit Papinius hic, et lib. iv. ubi civitatem Argivorum Lutatius iterum appellat. *Barth.*

384 *Hinc Hercules vapore*] Ad dextrum latus Lernæ stagna Herculeo vapore signata, quasi infamia dimissa. Si veram quæramus historiam, Lernæ palus fuit, quæ cum frequenter siccaretur, et denuo impleteretur aquis, Hercules deprehendit venas terræ incendio posse præcludi, atque ideo posteaquam exhansit eam, ignem adhibuit: et si qua unda prorumpibat, obstruxit; nam hydram monstrum fuisse ἀνδρὸς ὄρεσιν ὄρεας fabulæ nomen obtinuit. *Lactant.*

385 *Tandem reclusa*] Signum est pacificæ civitatis. *Idem.*

390 *Amphiaræ vides*] Somniorum et Aruspicioꝝ solertissimus interpres, adeo ut post mortem Oraculum habuerit, et divino honore sit cultus, ut multis tradit Pausanias Atticis. Apud quem etiam alia alibi vix reperiunda. Fanum ad Oropum non proci Thebis celebrat Dicaearchus in Iambis Geographicis: ἀπὸ τῶν Ὀρωπῶν πόλις, καὶ τῆς θαλάσσης ἀπέναντι τῶν πόλεων τῶν Ἀμφιαράου καὶ ῥίως καὶ τὸ τέμενος. Fani ejusdem in loco sepulcri, et tantæ auctoritatis oraculi ut cum Apolline Delphico et atheno Dodonæ certare potuerit, meminit Valerius Maximus lib. viii. cap. 15. *Barthius.*

401 *Calydon relinquens*] Calydon, Pleuros, et Olenos, civitates sunt Ætoliz, unde fuit Tydeus; atque ideo modo Calydonium, modo Pleuronium: hic autem Tydeus fratrem suum interemit. Moris autem fuit antiquis, sicut etiam Homerus dicit, ut reus homicidii exularet. Ergo Tydeus conscius parricidii dimisit patrem regnum, et casu eadem nocte iisdem confectus imbris quibus Polynices Argos venit. *Lactant.*

406 *Subit uno tegmine*] Auferendi casum, pro dandi posuit, quod est elegantis priscæ. Lucillius: 'Esuriens leoni ex ore exculpere prædam.' Prop. lib. i. 'Illa meo caros donasset funere crines.' *Bernart.*

408 *Rabiem*] *Litem. Lactant.*

409 *Defenders noctem*] Prohibere injuriam tempestatis non passi sunt. *Idem.*

414 *Celsior*] 'Erectior statura, quæ major, majores etiam gradus facit.' Ita vetus enarrator, sane quam docte. Tydeum enim provectionem temporum ordo docet. *Barth.*

415 *Sed non et viribus*] 'Animus sufficit vires Tydeo.' *Enarrator.* Melius Latinius: 'Viribus ergo compensavit quod Natura proceritati non concessit, ut parvo corpori robar infunderet.' Non est opus quicquam immutari; Poëtica enim locutio est omnis. *æt* ubique et hic optimus Liber. *Idem.*

420 *Rhiphae*] I. e. Scythica. Rhiphaeus mons Scythiæ, in quo semper nimis tempestates: ut Virg. 'Rhiphaeo tanditur Eæro.' *Flexoque genu*] Duplicato, quod Græci διπλοῦντες vocant. *Lactant.*

421 *Pisæ*] Pisæ civitas Elidis, ubi Olympica corona est; id est, agon in honorem Olympici Jovis celebratur, finito quinquennio. *Idem.*

423 *Cavea discensus*] Id est favor populi dissidentis instigat ephebos, et expressit faventium studia. *Idem.*

424 *Exclusaque expectant*] Elegantissimus Poëta, serio id agens, quod agere non videtur, respexit ad morem Græcorum, quo Olympicum agonem spectare feminis interdictum. Vide Pausaniam Eliacis priore. *Bernart.*

425 *Cupidine laudis*] Non pecunia aut præmii nimietate certabant, sed laudis avidis solius erat virtutis contentio. *Lactant.*

435 *Numerosa luce*] Cum multis lampadibus. *Idem.*

439 *Externi juvenes*] Alterius generis: ut Virg. 'Non me tibi Troja Externum tulit:' aut certe illud vult magis intelligi, tantam civium suorum meta regis esse formidinem, ut nullus audeat manu litem conserere.

Talis est ordo. Externi estis o juvenes, nam civis meus nunquam usque adeo finem liti suæ audet extendere, ut transferat in manus furorem. *Idem.*

440 *Civis in usque manus*] Qui hæc supposuerunt, vellem mihi dicerent qua fiducia id fecerint. Lipsii liber priscam et germanam lectionem ingerit, *civis inusque manus*; quod rectum est. Ita Cicero et Propertius dixerunt 'inante' pro 'ante'; sic 'in-coram,' pro 'coram' Apuleius; 'in-simul' pro 'simul' Florus et in Sylvis Papinius; 'imprope' pro 'prope' Tertullianus. *Bernart.*

445 *Generique superbi*] Alti, nobilia, glossa manuscr. eadem mox. *Barth.*

446 *Effusum cruorem*] 'Temere velut projectum, quod est signum generositatis, non parcere sanguini suo in lœdendo pariter hoste.' De Tydeo notum. Polynicen nulla non pericula audacter capessentem ubique inducit Papinius. Superbiam Nemesin in clypeo pictam gerentis exagitat Eteocles apud Æschylum, et inde iracundia motus singulare cum eo certamen concipit. *Idem.*

447 *Obliqua tuentes*] Id est, invicem se juvenes male obliquis oculis intuentes. *Lactant.*

451 *Confudere sonis*] Pariter dicendo significationem turbavere verborum. *In ordine*] Non turbato sono. *Idem.*

452 *Solatia casus*] Qui fratrem occidit. *Casus*, quia parricidium ignarus admisit. Dicitur enim fortuito venationis peremisse germanum. *Id.*

453 *Monstrifera Calydonis*] Propter aprum, qui illic monstri similis natus est ex iracundia Dianæ, qui regionem Calydoniam totam vastabat, quem postea Meleager occidit. *Acheloniaque arva*] Achelons amnis in Thessalia oriens Ætoliam præterfluit. Thetidis filius, qui primus vinum populis miscuit. *Idem.*

455 *Cælum prohibere*] Cælum pro

nimbis posuit: id est pluviam tecto declinare. *Idem.*

457 *Molitur gressus*] Non damno hanc scripturam. Poëtarum enim est confundere tempora. Sed cur non proferam, quod magis congruum fidelissimæ membranæ subministrat, *Molitus gressum*? *Barthius.*

463 *Sanguis hebet*] Stupet originis victus horrore parricidii perpetrati. *Stirpe creatum Cneus*] Mars Meleagri pater. Meleager Cneii. Cneus Tydei: quamvis plerique dicant eum Marte procreatum, converso in vul-tum Cneii. Ordo talis. Accipies non degenerare me a patria virtute. *Lactant.*

465 *Accipies*] Senties, sive experieris. *Idem.*

466 *Ille refert*] Polynices respondet injuriis, sed incesti conscius cavavit nomen parentis. Ergo si accusabis facti legis, si purgas facti. *Idem.*

467 *Cunctatur*] Timet Œdipum nominare, quia frater et pater est. *Id.*

470 *Cœcant animorem in pignora dextra*] Mos hic vulgaris: at Scythiis, Armeniis, et in ea ora gentibus solemne, in sancendis privatim publicæque amicitia et fœderibus, non dextras solum implicare, sed pollices inter se vincire, modoque perstringere: mox ubi sanguis in artus extremos se effuderit, levi ictu cruorem elicere atque invicem lambere. Ad Tacitum *Annal. XII.* Lucianum in *Toxari*, *Melan lib. II. cap. 1.* *Valer. Max. lib. IX. et Tertull. Apolog. Bernart.*

475 *Extrema*] Extreme: nomen pro adverbio. *Protervo*] Quod amore Proserpinæ Inferos penetrare non timuit. *Esse* ergo pro *fuisse* dixit; et recte: nam omnia que nimis mala et bona sunt, pro præsentibus adscribuntur. *Extrema* ergo, quia fides extrema erat usque ad Inferos, id est quanta fide perhibent fuisse extrema. *Partitum extrema protervo Thesæ Piri-thoe*] Hanc talem fidem vult esse,

qualem colebat antiquitas. Quatuor namque amictiarum exempla fuisse certissimum est, Thesei et Pirithoi, Orestis et Pyladæ, Achillis et Patrocli, Tydei et Polynicis. Theseus et Pirithous conspiraverunt filias Jovis uxores ducere, Theseus rapuit Helenam adhuc parvam: Pirithous cum filiam Jovis quæreret, et non inveniret, quia apud Inferos erat Proserpina, conjuraverunt ut descenderent pariter, qui deprehensi pomas dederunt. Orestes post necem matris furias passus; huic Pylades tulit in calamitate solatium, cujus auxilio Furiis liberatus est. Patroclus, deside Achille causa Briseidis, armis ipsius indutus venit ad Trojam, atque ibi manu procubuit Hectoris. Tydens vero causa Polynicis pergit ad Thebas, ibique dimicans perit. *Lactant.*

477 *Rabidam*] Id est, contra eum furentem. Nam tres esse Furæ dicuntur Plutoni deservientes; prima Alecto, quæ impausabilis dicitur; altera Tisiphone, quasi *τόβρον φωνή*, id est, istarum vox; tertia Megera, quasi *μεγάλη ἔρως*. Primum ergo est non pansando furiam concipere, secundum est in vocem prorumpere, tertium jurgium protelare. *Idem.*

479 *Jam faciles passus*] Nemo tam hospes in lectione Poëtarum, qui hoc non agnoscat. *Decertata*, mutuis ventorum præliis amissa velut, et tandem relicta. *Barth.*

480 *Laxatisque diu*] Non inflatis, sed huc illuc dilaxatis atque protensis in diversas partes: vel, *jam relaxatis*, jam rursus cælo creditis, quam interpretationem insinuat glossa vetus, nec ineptam. *Idem.*

483 *Inanem leonem*] Hoc est pellem leonis: ut ipse alibi 'inanem tigridem' dicit. *Lactant.*

484 *Impezis*] Compositis aut non compositis. *Idem.*

485 *Quem per Theumesia*] Oppidum Thessaliæ, aut loca amœna a cœli temperamento dicta: aut Bœotiz

montem designat. *Illius*] Leonis scilicet quem in Theumesia Hercules occidit; nam idem duos superasse dicitur: primum Theamesium, secundum Cleonæum. Theumeus mons Bœotiz est. Nemus mons Arcadiæ, qui etiam Cleoneus. *Idem.*

490 *Calydonis honos*] Quasi ipse aper Calydonius esset appellatus. *Idem.*

493 *Vocalibus antris*] Fatidico Apollinis specu responsa promentibus. *Id.*

494 *Obtutu*] Fixo aspectu, id est aut stupore animi, aut senectute: ut 'obtutu tenet ora soloque immobilis hæret.' *Idem.*

495 *Affore*] *Adesse*. Glossa scripta. Non ergo firma Servii regula in *Æn.* 1. rei futuræ hoc verbum esse determinantis. Sic ipse Virgil. lib. 1x. 'ingenti cæde peracta Affore cernitis' *Enean. Barth.*

500 *Indulgens reparare*] Dixit quid syderibus præstet, quid etiam mortalibus præbeat dicit, hoc est indulgens ocium, quo animus reparatur. *Lactant.*

503 *Advehis alma fides*] Responsa Apollinis solvis. *Veteris fati*] Præteriti responsi. *Idem.*

504 *Adistas operi*] Ut nuptiarum beneficium compleas. *Idem.*

507 *Lustraliaque exta*] Respexit ad diserimen sacrorum, quod tale: ut inferorum et minorum deorum sacrificia lacte perfunderentur. *Bernart.*

509 *Salve prisca fides*] 'Tripas' species est lauri, tres habens radices, Apollini consecrata, propter triplicem vim divinationis; nam et sol præterita videt et præsentia cernit, et futura visurus est. Est etiam 'tripas' mensa Apollinis, corio Pythonis serpentis tecta. *Prisca*] Magna. *Obscurique recessus*] Pro voluntate Deorum aut oraculi fide latente: metonymia, per id quod efficit, id quod efficitur. *Lactant.*

510 *Deprendi fortuna Deos*] Agnovi oraculum. *Idem.*

512 *Cani*] *Albis*. ut Horat. 'Cani albicant pruinis.' *Idem*.

518 *Emanire thoras*] Ad morem veterum, quo receptum ut lectos conatorios, sub horam cœnæ, stragulis vestibus textilibus, aut purpureis, insternerent. Virgilius *Æneid.* 1. 'Stratoque super discumbitur ostro.' *Bernart*.

527 *Siccata vulnera*] *Lutatius* : 'Secundum Virgilium lota aqua vulnera siccata dixit, ut 'vulnera siccabat lymfis.' Servius ad eum locum : 'Siccabat aqua.' 'Sed et nove et Physice locutus est : nam cum aqua omnia infundantur, hic ait siccari vulnus aqua, et ratio vera est, quia fluxus sanguinis aquarum frigore continetur.' *Barth*.

536 *Terrore minus*] Id est, sine terrore. Pulchritudinem potuit dare *Deus*, potestatem vero non potuit præbere mortali. Sensus talis : Quantum ad pulchritudinem Minervæ et Dianæ similes erant, quantum ad terrorem minores. *Nova deinde pudori*] Nova facies, id est, peregrinorum, visa est pudicis virginibus : quæ propter pudorem et pallnerunt, et rubuerunt. *Lactant*.

538 *Haurere*] Consumpsere : quia desiderunt eas purpureæ. *Verentes*] Verecundiam patientes. *Idem*.

539 *Ad sanctum*] Primo patrem, post juvenes, et item patrem aspererunt : mores expressiterubescientium : qui, si novam viderint faciem, statim suos oculos ad notam sibi personam retorquent. *Idem*.

541 *Iasides*] Patronymicum, ab antiquis ducibus dictum, qui ante Danaum fuit, Iasi filius. Iasus et Phoroneus antiqui reges Argivorum fuisse, qui primi Junoni sacrificaverunt : poposcit ergo Adrastus ex more pateram, qua assueverant Argivorum antiqui principes Diis libare. *Idem*.

543 *Celata*] Insculpta. *Idem*.

544 *Aureus*] *Persæus* significatur,

aureus ideo, quia in auro erat sculptus, qui volatu dicitur venisse ad interficiendum Gorgona ; quod ideo fingitur, quia navigio venit. Nam hæc duo inter se reciprocantur, ut Virg. 'Velorum pandimus alas.' *Id.*

546 *Graves oculos*] Morituros : et quia omnem vim nocendi in oculis habebat, quærebat occisa sectorem, ad admirationem finxit et sensum. *Idem*.

547 *Vivo*] *Fulvo* ; quod vivi colorem habebat, quum pallidus mortui habeat colorem ; admiratur autem quod cum in vivo sit pieta mors, tamen pallore torpescat. *Idem*.

548 *Hinc Phrygius venator*] *Ganymedes* Troeli regis et Callirhoës filius, quem Juppiter dilexit, et per aquilam rapuit, et adhibitus est ministerio Deorum, remota Hebe Junonis filia. Hinc Virgil. 'Et rapti Ganymedis honores.' *Idem*.

549 *Gargara*] Summæ partes *Idæ* montis, quasi Carcara, id est capitis caput : *Idæ* enim Græce caput est. *Idem*.

553 *Celicolas*] Ad priscum libanditum dixit. Nihil enim in veteribus frequentius, quam in honorem Dei alicujus vini aliquid effundere, vel in mensam vel in ignem, vel terram, vel aquam, pro re præsentī. De mensa hic habes, et apud Virgilium *Æneid.* 1. 'Dixit, et in mensa laticum libavit honorem.' De Igne, Papinius noster hoc libro : 'Fundite vina focis.' De Terra, Maro *Æn.* v. 'Duo rite mero libans carchesia Baccho Fundit humi.' De Mari, Ovid. *Met.* 11. 'Iaque Deos pelagi vino super æquore fuso.' *Bernart*.

554 *Pudica fronde*] Id est, lauro pulchra, propter Daphnen, quæ virgo permansit : fuit autem filia Penei, fluminis Thessaliæ, quam cum Apollo amaret, et illa fugeret, Deorum miseratione in laurum conversa est, quæ in tutela Apollinis esse dicitur. *Lactant*.

557 *Forſitan o juvenes*] Sensus talis est: Credo ſanctiſſimi juvenes, unde nobis ſint ſacrorum iſta ſolemnia, animos veſtros velle cognoscere. *Id.*

560 *Eſercita cladibus*] Antiquiora Thebano bello tempora fere univerſa ignorantur, niſi qua cladibus regionum et earum reſtaurationibus aut evertionibus notata ſunt. Cum prima autem a diluvio hæc memoria hominum ſuggeſſerit, factum eſt ut primi liberatores provinciarum aut orbem divino cultu conſecrati fuerint: in quorum nomina venerunt deinceps alii Opitulatores, ut tot Joves, Hercules, Apollines, &c. fuerint, quot loca Regum feliciorum auxilia ſenſerunt. *Exercita*] Exagitata, afflicta, fatigata, concuſſa, agitata. Uſu præter hoc genus verba Latinis amato. Vide Nonium Tract. 1. Servius *Æn.* III. *Barth.*

564 *Terentem*] Crebris amplexibus tennantem. *Lactant.*

565 *Caſtalia*] Magnæ arbores juxta Caſtallum fontem ſunt, qui in Bœotia eſſe dicitur, Muſis conſecratus. *Idem.*

566 *Sitiens alimenta veneno*] Qumrens accipere alimenta, ut angeret venena. Veneno enim proficit, quicquid acceperit ſerpens bibendum: ut ſupra: 'Sulphureas permiferat anguibz undas.' *Idem.*

568 *Centum per jugera*] Eleganter ſane, quia ſerpens vivus ſemper ſe implicat: nec male tamen dixeris, optimum poëtam alludere ad geſtum mortuorum. Sophocles: *Ἐπόρρα μὲν ἀνέκρωται.* Martialis: 'Tu languore quidem ſubito fictoque laboras: Sed mea porrexit ſportula, Paule, pedes;' id eſt, mortuus eſt. *Bernart.*

570 *Crotopi*] Hic rex Argivus fuit, qui Apollinem Typhonis cæde pollutum expiavit: huic filia Pſamate fuit, cum qua Apollo concubuit, de quo compreſſus edidit, ac mox editum partum expoſuit: quod Apollo indignanter accipiens, in vindictam injuriæ ſuæ injecit monſtrum, quod Cho-

ræbus occidit. *Lactant.*

572 *Decore pio*] Ex natura venienti, non fucis aut cura decorato. *Nata penates*] Pſamaten dicit Crotopi filiam. *Servabat*] Poſſidebat. *Idem.*

573 *Felix, ſi Delia*] Id eſt, felix ſi nunquam fuiſſet Apollinis perpeſſa concubitus. *Idem.*

575 *Ad fluminis undam*] Morem habent poëtæ, ut ex Diis genitos ſuper fluminum ripas memorent eſſe conceptos, ut facilis nimirum poſſit eſſe ablutio. *Idem.*

576 *Bis quinos*] Vult poëta monſtrare legitime editum partum puerperæ: auctore Virgilio; 'Matrī longa decem tulerunt faſtidia menses.' *Idem.*

577 *Nepotem*] Qui ex Apolline nacebatur. *Idem.*

581 *Custodi*] Hujus in hiſtoria Heleni nomen invenitur. *Lactant.* *Custodi*] Emaclia apud Luctatium: 'Hellenici.' Hellenicum celeberrimum mythologum et Philologum veterem citant Plin. Cic. Donat. Higinius; Scholiaſtæ Apollonii, Homeri, Sophoclis, &c. ex quibus de eo nos in dubiis ſcriptoribus. *Barth.*

584 *Clausa arbutos*] Quasi indumenta ejus eſſent ex libris et arbutis. *Arbutis* ergo pro ligneis poſſunt; nam arbutus tegmen non habet. *Lactant.*

586 *Pecori commune*] Ut oſtenderet pecori paſtorique domum eſſe communem. *Sed fata nec illam*] Id eſt, fatum neceſſitas puerum vivere nec in indigno loco permittit. *Idem.*

590 *Dijiciti*] Omnes libri meliores habent *Dissici*. Id verbum jam non pauci erutum illuſtratumque auctoribus bonis reſtituerant. Vide ſis Fr. Jureti Notas ad Paullinum de Vita Martini lib. III. verſ. 360. et novissime Joan. Caſp. Gevartium Elect. lib. II. cap. 4. Ante notarant Lambinus ad Cæſianam Ciceronis, A. Manutius Orthographia Majore, poſt et And. Schottus ad Claudianum Ma-

mertum lib. i. cap. 18. et alii. *Barth.*

591 *Pulsi ex animo*] Conscientiam hæc sunt tria supplicia: verecundia, pudor, et supplicii metus. Hæc omnia mortui filii dolor exelnsit. *Lactant.*

593 *Vacuumque ferens*] Id est, scissis vestibus nudaverat pectus. *Idem.*

596 *Sero memor thalami*] Bene *Sero*, quia post mortem ejus injuriam vindicavit: sive quod eam ulcisci magis voluerit, quam tueri. *Solatio*] *Solatio* pro ultione posuit. *Idem.*

599 *Æternum*] Adverbium est. *Idem.*

600 *Ferrugineam*] Nigram. Sensus est: Ferrugineam frontem anguis discriminat, quasi a media fronte consurgat; ut quod facit vitta in crinibus fœminarum, hoc in monstri capite anguis faciat. *Idem.*

601 *Nocturno*] Quod noctu incederet; nam quasi infernum monstrum vitabat aspectum lucis. *Idem.*

602 *A stirpe recentes*] Mox natas, id est, pueriles; ut ostenderet quam rem dolor Apollinis vindicaret. *Idem.*

604 *Devesci*] Velut depascere. In optimo libro scriptum est, *Divesci*. Etiam clare in ibidem scriptum *altricum a gremiis*. *Barth.*

607 *Posthabita*] Quibus facile est famam morte mercari; ut Virg. 'En hic est animus lucis contemtor, et istam Qui vitam bene credat ami:' quasi dicat: Qui enim vitam spernit, famam acquirit. *Lactant.*

608 *Novos*] Quos nondum vastaverat. *Idem.*

609 *In bivio*] Aditus ex illa parte et hinc patens. *Idem.*

610 *Jam una manus vitalibus hæret*] Horum viscera lacerare jam cœperat. *Idem.*

615 *Profundo*] Insatiabili, qui semper mortuos rapit. *Idem.*

616 *Habere Jovi*] Utique Plutoni. *Visere juxta*] Quia vivo monstro communis accedere non licebat. *Idem.*

619 *Quæ*] Ad superiora respondet,

id est, qua alvo. *Idem.*

620 *Pallens*] Aut propter monstrum, quia horrore sui etiam post mortem timeri cœperat: aut pallor, qui ex luctu et timore inerat hominibus, tantus fuit, ut nec post gaudia sedaretur, quæ solent immutare hominum vultus. *Idem.*

622 *Asprosq; molares*] Non moveo loco controversiam, dissimulare tamen nolo, in Buslidiano codice me reperisse: *Proterere exanimos artus, asprosq; molares*. Quod non sperno. Ad Nonium in scapres. *Bernart.*

623 *Decolorare*] De alto illidere, sive deprimere. *Nequit iram*] Licentia securi aspectus satiari ira non poterat. *Lactant.*

625 *Impasta fugistis*] Eleganter *impasta* per hyperbolen dixit. Nec etiam esurientes abstinuistis, ne satiatæ abstinnisse crederentur. Hic ergo aut propter formam, aut propter factorem fugisse impastas volucres dixit. *Idem.*

629 *Arca crudelis*] Non novum, iniquitatem Diis suis objicere gentiles. Sic 'criminea Deorum,' 'Fatorum iniquitatem,' 'Pudorem Divum,' in ore multoties habent Poëtæ, ut et alibi nobis notatum. Apollo autem sagittas habebat, quarum jactu pestilentia populos percutiebat. *Barth.*

630 *Cyclopus tecta*] Velut Cyclopus. Idonee enim omnia constructa ædificia *Cyclopæa* dixit antiquitas. *Lactant.*

631 *Incendit*] Id est, vitlavit seu polluit. *Nebularum amictu*] Aëre pestilenti. *Idem.*

632 *Mors flla sororum Enæ*] Non jam pollice fila rumpuntur, sed ad sapiendum in facinus, ferro exsecantur. Tanta festinatio mortis fuerat. *Idem.*

633 *Fert manibus*] Hoc est, in urbe dominatur. *Idem.*

635 *Et in totum regnaret*] Caniculam intelligit, sidus, quod omnes

sciunt, noxium, morbos complures generans: apte itaque et decore in hac lue, toto anno dicit regnasse. Virg. 'aut Sirius ardor: Ille sitim morbosque forens mortalibus ægris, Nascitur, et levo contristat lumine cœlum.' Ubi non abs re erit observare, 'levum lumen' pro 'pernicioso et noxio' sumi: uti hic 'levus ignis.' *Bernart.*

636 *Auctor*] Membranæ, actor; quomodo et Glossographus priscus. *Barth.*

637 *Juvenes qui cæde*] Id est, 'occidissent: nove, imo antique. Juris-consulti nostri etiam patiendi significatu sæpius usurparunt. Ulpianus l. xv. Ex quibus causis major. 'Ego autem etiam nomine ejus qui hostium potitus est.' Plautus frequentissimus est in hac phrasi. Captiv. 'major potitus hostium est.' Inibi: 'postquam meus rex est potitus hostium.' *Bernart.*

638 *Fortunate animi*] Apostrophe ad ipsum juvenem, qui pro patria optavit mori. *Lactant.*

641 *Cominus ora*] Cum ob declinandam mortem posset se Chorcæbus oculare, propior tamen se Apollini furenti obtulit, de pœna securus. *Idem.*

642 *Sacrus*] Vel quia numisis, cuius cultus fere cæteris omnibus sacrator: vel quia horrendum, timendumque omne 'sacrum' Latinis, imitatione etiam Græcorum. Claud. 'Fas mihi sacrarum penetralia pandere rerum.' *Barth.*

643 *Thymbræe*] Thymbræus dicitur Apollo, ab herba thymbra, quæ in templo Troados abundat. *Missus*] Humilis, dejectus, aut coactus; sed sponte huc veni, non ad supplicium, sed magis ad iracundiam tuam lacesendam. *Penates*] Pro templo posuit. *Lactant.*

644 *Mea me pietas*] Pietatem posuit, quia cives suos internecone monstri servaverat. *Virtutem*] Quia

non timebat interitum: aut quia virtute monstrum occiderat. *Idem.*

646 *Nefas mortale*] Eleganter ostendit se culpa carere peccati, siquidem nil sanctum violaverit: cum constet nefas peremptum fuisse mortale. *Idem.*

647 *Siniatri*] Corrupti aëris, sive nullum habentis remedium sanitatis. *Idem.*

649 *Vilior orbi*] Cui orbis jactura vilior est: id est Diis, quibus vilius damnum sit homines perire, quam monstra. *Idem.*

653 *Leve magis cordi*] Jucundum, id est, si tibi cordi sunt monstra magis, quam homines. *Idem.* An illud *Leve magis cordi*] Scribo: an illud, *Leve, magis cordi*: ut Virgilius de Sirio: 'et levo contristat lumine cœlum.' Paullo ante: 'quis ab æthere levus Ignis.' Infra: Junoniaque arva Dexter ames.' Me, inquit, unum puni, et esto Divorum vel optimus. An mavis, o leve, desolare domos innocentes? *Gronov.*

655 *Lucet aër*] Ex rogis scil. *Lact.*

656 *Expectant matres*] Ut morbus civium meo finiatur interitu. *Idem.*

657 *Satis est, merui*] Hoc est, sufficit mihi, quod talibus te provocavi conviciis, ut dignus veniæ tuæ esse non debeam. *Idem.*

658 *Proinde*] Maronianum dissyllabum, lib. ix. 'Proinde tona eloquio.' Lucretius de Scipione lib. iiii. 'Ossa dedit terræ proinde ac famul infimus esset.' *Barth.* *Sonoros*] Graviter sonantes. 'Sonat' enim quod leviter strepit; 'sonorat' quod graviter. *Lactant.*

659 *Insignemque animam*] Artificio-sa concessio quæ habet quandam correctionem. Si insignis est non meretur ut pereat: et est apud Virgil. ista concessio, id est, 'sequere Italiam ventis:' addidit terrorem: 'pete regna per undas.' *Idem.*

660 *Pallidus*] Globum pestilentie, antequam moriar, discute. *Idem.*

661 *Merentis*] Bene promeritos semper respicit æqua fortuna; nam cum paratus venisset ad mortem, Apollinis favore servatus est, quia non merebatur occidi. *Idem*.

662 *Ardentem*] Sævientem. *Tenuis*] Reprehsit. *Reverentia*] Quia iustum virum non sine pudoris sui iactura potuisset occidere. *Idem*.

663 *Semmissus*] Flexus, sive misericordia inclinatus. *Honorem*] Id est, præmium donatæ vitæ, quod vir fortis, qui se salutem voverat civium, non libenter accipit. *Idem*.

665 *Stupefacti*] Virtutis tuæ mirantis audaciam. *Idem*.

666 *Exoratus*] 'Orare' est proces fundere, 'exorare' orata meruisse. Ergo poëta hoc vult intelligi, invitam Chorcæbum precibus civium a mortis decessisse proposito. *Idem*.

668 *Forte invisitis aras*] Locum corruptum esse vel cæco apparet: prisca scriptura: *Has forte invisitis aras. Vos quæ progenies?* quod germanum esse mihi liquet. *Bern*.

669 *Cæneus*] Tydeum dicit Cenei et Althææ filium. *Lactant*.

670 *Parthaonia*] Regionis Ætolis, in qua Prætus Tydel patrums regnavit. Sensus: Cæneus Calydonius et Parthaoniz tibi jura domus: et ad Polynicem versus: Tu quis sis indica, quis ad Argos veneris. *Lact*. Vide quæ de hac Lactantii explanatione Barthius in comment.

672 *Variis sermonibus ora*] Ineptissimæ ineptiæ: non certius vixisse Statium, quam eundem scripsisse, ut reposui: *quando hæc variis sermonibus hora est*. *Bernart*.

673 *Dejecti*] Signum verecundiæ. Erubuit Polynices propter parricidium, et matris incestum. Indoles venerandi pudoris! agnoscit crimen familiæ, erubescit ne similis iudicetur. *Lactantius*. *Extemplo*] Optimæ membranæ sic concipiunt: *Dejecti mæstos lacrymans*, &c. Cui assentitur Danielis Codex apud Lindebrog.

Delph. et Var. Clas.

Sane *extemplo* illud ideo non placet, quia non superveniebat nescio Polynici ista percunctatio. Lacrymæ autem recordatione miserationum prosliebant vel invito. *Barth*.

680 *Mavortia Thebe*] 'Mavortiam' dixit aut propter Martis et Veneris filiam Harmionem: aut fortem significat: ut 'si patrii quid Martis habes:' aut ad terrigenas referendum est, quos constat draconis dentibus genitos, qui fuerat in tutela Martis. *Lactant*.

681 *Motus Adrastus*] Motus effectus, quo quis circa hospites suos solet moveri. *Idem*.

683 *Scimus ait*] Ant quod ipse Cædipodem aliquando suscepit: ant quod ipse ab Cædipode aliquando fuerat susceptus. *Nec sic adversum*] Non ita a nobis sol adversum volvit iter, ut ea quæ longe constituti compererint, nos finitimi nesciamus. *Id*.

685 *Arctois si quis*] 'Frigus patitur sub Arctoo climate.' Sic uterque Scholiastes priscus, Luctatus et Noster. Dura tamen, est locutio, et potius *sub* quam *de* Solibus scribere debebat. In vetustissimo illo libro *desolibus* una perpetua vox clare comparet. *Si quis de Arctois Solibus horret*] Hoc est, horrido incultoque corpore atque animo est. Descriptio hæc partium mundi minime est pro æquo loquentis Adrastris. *Barth*.

690 *Erravit pictas*] In nostro etiam genere aberravit: hoc propter Tantalum dicit, accleribus nec suos quidem carissæ majores. *Lactant*.

691 *Tu modo*] Ut non sis criminosis. *Mercuri secundis*] Sensus: Enitendum tibi est, ut factis tuis non solum parentibus videre dissimilis, sed etiam illos facias innocentes. *Id*.

692 *Temone supino*] Ophinchum significat, qui sub Uræ est; adventu enim diei incipiunt sydera septentrionis albescere. *Idem*.

694 *Sercaloremque parentum*] Cum responsam accepisset Thyestes, aliter

Stat.

8 X

malorum remedium inveniri non posse, nisi cum Pelopeia filia concubisset; parvissetque responsis, natus est ex ea *Ægyptus*, Clytemnestræ adulter, Agamemnonis parricida. *Idem*.

696 *Lycia Patarae nivosis*] Lyciæ civitas est Patara, ubi Apollinem mensibus hibernis responsa dare veteres crediderunt. Auctor Servius ad illud Virgil. 'Qualis ubi hybernæ Lyciam, Xanthique fluenta Deserit, ac Delum maternam invisit Apollo.' *Bernart*.

698 *Castalia*] Ubi quondam virgo Castalia fuit, quam cum Apollo nūce amaret, et vim vellet inferre, in fontem se præcipitavit. *Lactant*.

699 *Thymbræus*] Thymbra locus est Trojæ, ab herba cognominatus, quam Latine puleium dicimus: illic Admeti regis pecus pavit. *Volentem*] Benevolentem, ne putaretur invitus. *Idem*.

701 *Latoniæ umbra*] Mons Deli, cujus tantam vult esse magnitudinem, ut umbra sua *Ægei* maris ambitum protegat. Ipse enim Latonam suscepit cum adhuc Delos erraret; et est sensus: Si te non juvat esse in Delo, quæ instabilitate sua hospes est littorum diversorum. *Idem*.

704 *Dono cessare*] Apollinem imberbem Philosophi tradunt, eo quod ipse sit sol. Sol autem ignis est, qui nunquam senescit. Et est sensus: Dono cessare ætherei parentes genus æternum florere. *Idem*.

706 *Prænosce manus*] Quia quæcunque fata parant tu nosti; et omne futurum tibi patet. *Idem*.

707 *Placitura Jovi*] Id est, quia adhuc decreta non sunt, quæ summo Jovi displicere non potuerant. Per 'letiferum annum,' famem, morbum, mutationemque regnorum, multa complexus est. *Idem*.

709 *Tu Phryga submitte*] Marsiam dicit, qui victus submissus est pœnæ: sive inferiorem facis. *Idem*.

710 *Tytion*] Terræ filius, Latonam Apollinis matrem amasse dicitur: sed

ne sacrilegæ libidinis commento impune potiretur, ab Apolline victus est, et deductus ad tartara, cuius jecur a vulture inuditur, in æternitatem supplicii pullulantibus fibris. *Idem*.

711 *Viridis Python*] Utrumque et a colore et a viru. De 'Pythone' et 'Iudis' inde 'Pythiis,' nec non carmine Apollinis victoriam celebrante, vide Eratosthenem apud Strabon. l. ix. *Barth*. *Thebanæ mater*] Nioben dicit Tantali filiam, Amphionis uxorem fecundam, antequam Latonam sperneret. Nam cum quatuordecim mater filiorum fuisset, ingressa templum Latonæ, se prætulit illi, quæ tantummodo duos peperit. Unde Apollo iratus filios sagittis necavit. Diana autem filias: ad ultimum vero matrem. *Lactant*.

714 *Premis accubitu*] Id est, super ipsum accumbit, ne quando possit requiem capere. *Idem*.

715 *Instimulat*] Injicit illi cupiditatem: fames quidem urget ut capiat, sed comedere timore fastidit. Comesse enim non sinitur, cui fastidium irrogatur. *Idem*.

716 *O memor, &c.*] Crotopi Argis regnantis hospitium propter pulchritudinem ejus filiam Psamathem frequentavit Apollo, quam et prægnantem fecit, ut superius memoratum est. Pausaniam lege Atticis. *Barth*.

717 *Seu te roseam Thana*] Dicit Apollinem a diversis gentibus variis appellari nominibus: apud Achæmenes enim 'Titan,' apud *Ægyptios* 'Osiris,' apud Persas, ubi in antro colitur, 'Mytra' vocatur. *Lactant*.

719 *Sub rupibus*] Persæ in spehis colli Solem primi invenisse dicuntur: est enim in spehæo Persico habitum cuius tiara, utriusque manibus bovis cornua comprimens; quæ interpretatio ad Lunam dicitur. Nam indignata sequi fratrem occurrit illi, et lumen subtexit. His autem versibus sacrarum mysteria patefecit. Sol

enim, lunam minorem potentia sua et humiliorem docens, taurum insidens cornibus torquet. Quibus dictis Statius lunam bicornem intelligi voluit, non animalia quibus vehitur. Quod autem dicitur, *torquentem cornua*, ad

illud pertinet, quod simulachrum ejus fingitur reluctantis tauri cornua retentare: quo significatur lunam ab eo lumen accipere, cum cœperit ab ejus radiis segregari. *Idem.*

THEBAIDOS LIB. II.

1 *Interes gelidis*] Reditum Mercurii ab Inferis Poëta describit impeditam, quia nulla re volatus ejus adjuvati poterat crassioris poli aëre tardante. *Lactant.* *Umbri*] Jovis enim peculiaris ad Inferos nuncius Mercurius, quod ei munus assignavit, cum ab Apolline jam vaticinia et auream virgam accepisset. Apollodorus lib. III. Ζεὺς δ' αὖτε τοῦ κήρυκα ταυροῦ καὶ θεῶν βροχόωντος τίλοντι. Mythologia Eloquentiæ eodem pertinet. *Barth.*

5 *Styx circumflua*] Remeantis numinis impediēbat regressum. In primo enim libro Jupiter Mercurio ut Inferos peteret imperavit, evocaretque umbram Laii, qua innitente nepotibus furor belli incresceret. *Lactant.*

6 *Hinc objecta*] Aditum Inferorum ex omnium Elementorum concursu factis obstaculis communiri ait. 'Fœdum ærem' modo nominavit, per terram transeundum antro obscuro et inexplicabili. Objici flumina novenis ait gyris circumfluentia. Adjicit 'igneos torrentes,' ut horrenda magis non possint fieri munimenta. *Torrentum incendia*] Flumina igne decurrentia dicit, quæ in aliis locis omnes Poëtæ describunt. Vide Platonem in Phædone, ejusque expositores. *Barthius.*

10 *Primus furiarum*] Id est, Exordium furoris filii pater pertulit primus. Inflexio: per quod intelligi vult, quæ secuta sunt postea fuerunt

multo pejora: Jocastæ concubitus; Œdipi cæcitas. *Lactantius.*

11 *Et media*] Caduceum ostendit insigne Mercurii, quo illi medeatur, qui nequeat ambulare. Virgilius: 'Hac animas ille evocat Orco Palentes.' *Idem.*

12 *Steriles luci*] Apud Inferos credibile est nihil gigni, quia illæ sunt habitationes vita functorum. Et si quid gigneretur necesse esset imaginari alios inferos, quo post mortem istud recederet. *Gloss.*

15 *Lumine cassis*] Quasi nec mortuis defuit, unde posset esse invidia. Non illi defuit qui redeunti invideret. Ordo hic est: Nec livida tabes invidiæ defuit defunctis, hoc est, mortuis: non recedit a naturæ malo livor invidiæ; ut Virgilius: 'Invidia infœlix furias amnemque severum Cocyti metuet.' *Lactant.*

17 *Et ad superos (hinc est gravis)*] Lego: cui levis voluntas Semper et ad superos hinc est gravis exitus, ævi Insultare. Sententia: cui pravus hic adfectus et semper, et inprimis si quando emittitur ex Inferis, ut insultet hominum malis, doleat secundis. Neque alia exundi hinc causa. Exire autem umbras ad superos et passim faciunt Poëtæ, et credebant veteres per eas causas, quas explicat statim vs. 20. et 21. Nec alias putabant larvas, et illa, quæ dicit Appuleius 'noctium occursacula, bustorum formidamina, et sepulcrorum ter-

riculamenta.' Valerius Flaccus libro II. 385. 'Patet ollis janua leti, Atque iterum remeare licet.' Lege reliqua: nam locus est singularis in hanc rem; neque aliunde inferiæ, parentationes, et omnia placamina manium. Aliter Petrus Misc. III. 12. nam Bernartius desperat. Gronov. *Gravis exitus*] Quasi hoc Poëta voluerit, ut intelligamus hunc nescio quem pro morum suorum meritis occidisse: et votum ejus male mentis ostendit, quod esset etiam apud inferos reservatum. *Lactant.*

18 *Rebusque agrescere*] Id est, de aliorum felicitate torqueri. Nam cum malis pasceret alienis, prosperitate tabescebat. *Lactant.*

19 *Quoscunque vocaris*] In quæcumque obsequia vel remedia vocaris excitus. *Idem.*

28 *Omnia capitum surrexit*] Et ad ipsius canis capita referendum est, et ad serpentem, qui capita ejus cingunt; id est omnis hiatus horum capitum, quia Cerberus est: aut omnis hiatus serpentum, quibus caput ejus collaque velantur. *Lactant.*

29 *Sparsa solo turbaverat*] Id est sparsa fecerat, hypallage: et hoc irascentis est. Virg. 'Ossa super recombans.' Gigantum scilicet ossa insepulorum; fingitur enim Cerberus cadaveribus pasci. *Idem.*

31 *Ferrea tergemino*] Propter trina lumina trium capitum, quasi tot illi somnos immiserit, quot capita luminibus armarentur. *Idem.*

32 *Est locus Inachia*] Hæc 'Topothesia' dicitur: id est fictus locus secundum poeticam licentiam. Nam in ejusmodi descriptione, ubi veri loci facies demonstratur, 'Topographia' dicitur: ubi fictum quid venit, 'Topothesia.' *Idem. Tænara gentes*] Tænarum (ut et Maleum) promontorium Laconia, in quo templum est speluncæ persimile. Aditum inferni poëtæ dicunt, et ab Hercule Cerberum hac extractum plerique fingunt.

Fabula inde originem habuit (ut ex Hecateo Milesio Pausanias in Lacon. refert) quod in illa spelunca immanis serpens lustrum habuit: qui ideirco inferorum canis dictus, quod quem morsu impetisset, veneni vi statim opprimeretur. Is serpens ab Hercule ad Euristheum pertractus. Homerus vero, qui primus Ditis canem, quem Hercules extraxisset, appellavit, neque nomen ei proprium imposuit, neque de ejus figura quicquam commentus est: posteriores Cerberum appellarunt. et cum cetera cani fecissent similem; tria dixerunt capita habere, idque communiter receptum. Hesiodus tamen in Theogonia quinquaginta Cerbero affingit. Horatius II. Od. 13. centum. *Bernart.*

36 *Fensis insidiatur astris*] Super ipsum fensa astra considunt, id est per eminentiam sui sedem præstat astris, rapido cursu fatigatis. Altitudinem voluit exprimere, quasi illic astra requiem sumant. *Lactant.*

48 *Intiorem sinu*] Dicit nescio in qua parte Tænarum recurvari ad vicem portus: in quo refert equos suos consuevisse stabulari Neptunum: est Hyperbaton. *Idem. Frangentia littora*] Si locus recte habet, *frangentia* dixit pro 'fracta,' agendi significatu pro patiendi: solens hoc optimis scriptoribus, qui frequentissime agendi verbum *παθῆναι*, et patiendi, agendi significatione usurpant. Ita 'Spectatus est suem' pro 'spectavit,' Varro: 'communicati sunt,' pro 'communicaverant.' *Bernart.*

44 *Audax*] Quidam libri sic scribunt. Mihi tamen et magis placet, et in omnium optimo codice reperitur est *non audens*. Quod et Lactantius et Glossæ agnoscent. Talia vero multa in Descriptionibus locorum hoc genus poëtæ, imprimis in Dionysio interpretato, insignis vates, Festus Avienus. *Barth.*

46 *Haurit habenas*] Hominum fidem! hunc locum quo genere defor-

marant homines invenusti? quid enim *ungula haurire habenas?* gerræ germanæ. Libri scripti, et princeps editio: *prior haurit arenas Ungula*. Qui negat hanc lectionem recipiendam esse, is profecto 'Anticyras melior sorbere meracas,' quam ut de litteris iudicet. Notum, poëtas Diis marinis curram tribuere etiam in aquis, Neptuno equos ex anteriore parte vero tales, ex posteriore pisces. Aperte itaque et proprie anterioribus pedibus arenam littoris dissipare dicuntur. *Bernart.*

48 *Decius umbras Trames*] *Trames* itineris compendium. *Lactant.*

49 *Nigri Jovis*] Stygii. Hac animæ mortuorum destinantur ad Tartara. 'Devium' dixit, quod sit vivis *decius trames*. *Idem.*

51 *Gemitus parvarum*] Quas apud Inferos nocentes persolvunt. *Atro*] Quia tumultus, qui fit apud Inferos, auditur in illo loco: *atro* ergo, quasi infernali. *Idem.*

52 *Vocesque manusque*] *Manus*, quod flagellis personant, dum noxios cædunt: *voces*, secundum Maronem, qui ait: 'vocat agmina sæva sororum.' *Idem.*

54 *Agricolæ campi*] Quasi juxta habitantes terrore suo fugavit agricolas. *Idem.*

56 *Infernaque nubila, &c.*] Ut astrum nimirum excellenti splendore, et corpus divinæ perpetuæque lucis consors, in quo hæreere nulla infernalium mortaliumque locorum obscuratio possit. Mercurium, Solem, Apollinem, idem Numen habitum interiori considerationi docet Macr. Saturn. lib. 1. c. 19. *Barth.*

58 *Per Arcturum*] Id est per septentrionem. Per Arcton enim solet volare Mercurius, quia ibi major est ventus, et citatior facit ejus volatus. *Mediæque silentia*] Philosophi esse terram dicunt, quæ circa nostrum hoc solum circulo altiore suspensa est. Hæc autem omnia cor-

pore gignit, utpote quæ vicina sit cælo. Poëtæ denique omnes asserunt leonem de his polis ortum, quem Hercules prostravit, ut etiam Olympus ait, quasi proximus sit terris et ultimus. De lunari autem globo apud mortalium genus cæli ratio ignoratur: levior perstringam, quod hoc divinum lumen animas tam de astris omnibus, quam de omni materia mundi, subtracta parte superna, excipit et decerpit, quasi lunam, quæ postea ter quinis diebus, ut collegerat, totidem refundit in fratrem. *Lactantius.*

61 *Numinis, et recto*] Translatio ad morem Romanum, quo solenne ut venienti magistratui et privati, et minor magistratus majori, assurgerent, et de via discederent. Pertinet ad hanc rem elegans Senecæ locus Epist. LXV. 'Marcum Catonem utrumque, et Lælium sapientem, et Socratem cum Platone, et Zenonem Cleantemque in animum meum sine summa dignatione recipiam? ego vero illos veneratione, et tantis nominibus semper assurgo.' Explicavit accurate, uti omnia, Senatus litteratorum in hoc lustris Princeps Lipsius, Elector. 1. c. 23. *Bern.*

64 *Pollutamque*] Illam tangit historiam: cum Deus scilicet Mercurius somnum caperet, quidam, cujus nomen fabulæ tenent, dormienti tetendit insidias, qui conata peregisset, nisi enim filia Palæstra excitavisset: qui, cum odio terræ migrasset ad cælum, creditus est obiisse: quo facto injuriosam meruit sepulturam. Sed melius de Laio creditur, qui cum ad Polybum hospitem Phocidis pergeret, occisus a filio est. *Despectat Phocida*] De jugo Cyrrha vidit bustum suum, quod fuerat in Phocide. Cyrrha Bæotiæ planities est, in quo campo Apollini lustrum datur. Phocis ergo in Bæotia est. *Idem.*

70 *Spiramina virgæ*] 'Virtus, qua tactus Laius cogebatur Jovis mandata perficere.' *Glossogr. Spirain a,*

lenis afflatus. De 'virgæ Mercurialis' potestate peculiarem Tractat. satis mysteriodes damus in superstitionum magno Comm. *Barth.*

71 *Forte dies*] Id est, primus natalis Liberi quo fulminata est Semele, et execto utero Liber Jovis fœmori insertus est. secundus enim dies natalis Dionysii ille dicitur, quo exactis mensibus legitimi partus, Jovis est productus ex fœmore: quem diem homini scire fas non est. Qui Dithyrambus ideo dicitur, id est bis genitus. *Lactant.*

72 *Evie*] Notissimum Bacchi Epitheton. At in omnium optimo exemplari disertis literis scriptum est: *Euchie*. Id sane etiam cognomen ejus agnoscunt docti. Et in multis locis scriptoram a communiori illo hoc corruptum atque expulsam puto. Vid. Hor. II. Od. 11. *Barth.*

74 *Insonnem ludo*] Tangit iterum non dubie morem priacum, quo pervigilandi honos Deis passim tributus. Vide Lucret. I. v. *Bernart.*

78 *Æraque taurinos*] Nam tympanis, quæ sunt ex taurina pelle, plus sonant cymbala quæ sunt ex ære; acutiore enim sunt tinnitu: ut est, 'tympana vos buxusque vocant.' *Lactant.*

80 *Baccho meliore*] Non sic irato Baccho, ut cum Agave occidit filium furens: vel meliore, ut si qua deliquerit, propter diem ipse Liber ignoscat. Cythæron mons Bœotiz, ubi Liberi patris sacra celebrantes matres Pentheum discerpserunt: nunc ergo *sanus* dicit sine furore. *Idem.*

85 *Et Ogygii*] Non fugiet vitium attentum lectorem. *Mss. ab Ogygii:* ego ausim præstare verum esse, *at Ogygii.* Thraces, inquit, in deliciis habent semianimum pecus, leonis fœncibus ereptum, et haustum lactis: ubi vero vino madidi sunt, tum ad saxa et arma prouunt. *Bernart.*

89 *Nox ea*] *Talis*, excepta cum pocalis, Thracum more, pugna. Nam

melior illis, non cum sævo suo odore, Bacchus adfuerat. *Volucer Cyllenius*] Mira omnino res. Et jam ante Mercurium intulerat sedi suæ cælesti. Quid enim ista sibi volunt? 'Inde per Arcturum, mediæque,' &c. An 'per sidera' petit terras inferis altiores ipsis sideribus? Nugæ. Ergo comitatur Laio, et tamen istuc abit, in suum locum? Nihil aliud ista loquuntur, quam divinitatem Numini occulte astruere voluisse Poëtam, et adesse Laio, et suo simul sideri præesse statuentem. *Barth.*

95 *Opacos Tiresia, &c.*] Cæcos. Cæcum Tiresiam inducit multis alibi. Latatii verba mendosa sunt, quod visum et præstantiss. Lindenbrogio. Non verebor integra Latatii verba ascribere, ut eaquidem redintegrandæ ope Apollodor. lib. III. et Scholiastæ scripti existimo: *Tiresias Eceri filius*] Genere Thebanus, vates: qui fertur in fœminam versus, cum disceptantibus Jove et Junone, utrum mas an fœmina majorem sentiret coitu voluptatem, novem partibus libidinis dixit fœminam potiri, et unam virum: ob quod cæcatus est a Junone. Est et alia talis fabula. In monte Cylleno Tiresias dracones cœmtes calcasse dicitur: ob id in mulieris figuram versus, ut Ovid. refert: deinde monitus sortibus in eundem locum rediit et in figuram pristinam. Eo tempore, ut diximus, inter Jovem et Junonem fuit certatio, in quo sexu esset major libido, Tiresia iudice, qui expertus fuerat utrumque sexum: cum Jovi indicasset, illa irata manus ei superjecit et excæcavit. Jupiter fecit, ut septem ætates viveret, vatesque præter ceteros mortales veracissimus haberetur. *Barth.*

108 *Novis (sic fama) superbit*] Scripti: *scit fama*. Neque aliter legit Lactantius, qui explicat: 'Fama de eo loquitur: vel, notum est quod dico omnibus.' Eodemque modo e scriptis reposuimus lib. v. 466. *scit cura*

Deum, i. e. testor Deos omnia curantes, vel aliquidem curant. Ubi vitium idem vulgo. Lib. viii. 'scit iudicis urna Dictæi.' Achill. i. 'Scit Dircæus ager.' Virgilius *Æn.* ii. 'sælt triste Minervæ Sidus, et Euboicæ cantus, ultorque Caphareus.' Sic sæpe Tertullianus. In Apolog. 'Scit M. Æmilias de Deo suo Albarno.' Tale est Propertii: 'Dixerit Ascanias.' *Gronov.*

113 *Pollutus placuit*] Id est: Tydeus adversum te pactus est fœdus: pollutus autem sanguine Menalippi fratris sui, quem in venatu incautus occiderat, ut Peleus Phocum, unde rejecta post terga manu pingitur, et ille nihilominus talia cogitat, qui tales sibi quærit auctores. *Lactant.*

116 *Mittit habet, &c.*] Præeuntibus quippe libris et sententia, indubitanter lego: *mittit, habet Thebas.* Ipse Juppiter, inquit, ad te me misit, habes, tu tibi Thebas, ejice fratrem, qui cupidine regnandi excæcatus, si tu cessaveris, te ejiciet. *Bernart.*

124 *Vulnere somnum*] *Vulnere* pro sanguine posuit: non somnum perfundere, sed Etheoclen ipsum dormientem: vulnere ergo suo, id est Laii sanguine, Etheoclen perfudit, ut eum pollutum sceleribus imbueret. *Lactant.*

129 *Horruit in maculas*] In alium sensum ac vulgus putat, *maculas* pro 'rete' posuit, uti et Varro lib. ii. 'Septimo totum grandibus maculis integitur, ne eo involare aquila possit, neve ex eo evolare aves.' Et Claudianns: 'Totamque virentibus iram dispersit maculis.' Aut certo, pro 'retis plaga,' seu foramine: uti Cic. Actione in Verrem vii. 'Reticulumque ad nares sibi admovebat, tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ.' *Bernart.*

131 *Alimenta cruentis*] Ita libri cæteri. At in uno illo singularis sapientis libro diserte scriptum est *cruentis*. Id quod concinnius esse nemo,

puto, inficiabitur. Sic *profundam* es in eadem re lidem bellum ascribit Claudianns de Raptu Proserp. lib. iii. *Barth.*

134 *Mygdonia*] Lydiis vel Phrygiis. Titonus enim Lydius fuit, maritus Auroræ. Est Mygdonia regio in finibus Asiæ, a rege Mygdono. *Lactant.*

137 *Seras flammas*] Hoc est Auroræ flammas, Lucifer serus. Sive ad comparisonem dixit cæterorum siderum, quia omnibus stellis tardius occidit Lucifer. *Idem.*

138 *Advertit*] Ad eam, et contra eam vertit. *Idem.*

139 *Exit equo*] Nam verso cælo ad adventum auroræ, cum cætera sint apud antipodas, Lucifer solus apud nos invenitur, hoc est, alienum æthere, qui est diei, quod cælum stellis nocte concessum est: ergo Lucifer officio suo nocte non fungitur, cum eum oriri constet prope lucis adventum: hinc alieno æthere videtur exoriens. *Lactant.*

141 *Cum senior Talaonides*] Scripti meliores: *Talaonides*. Ut et lib. v. vs. 19. ubi vulgo *Talaoniades*. Talaus, Talaion, Talaionides, ut Œdipodes, Œdipodion, Œdipodionides, Iapetus, Iapetion, Iapetionides. Hom. II. B. ὁδὸς Τάλαιονίδας θυακτος. *Gronov.*

142 *Achelois*] Tydeus, ab Acheloo fluvio, qui per Ætolos fuit in Calydonem. *Lactant.*

143 *Corripuere*] Causa cur tardius Tydeus et Polynices a somno surrexerint, Adrastus vero celerius. *Idem.*

145 *Inachis*] Notanda elegantia Poëtæ, qui tres duces fluviorum cognominibus designavit: Dyrceum, Polynicen; Acheloum, Tydeum; Inachum, Adrastum. *Idem.*

150 *Arcanas aptumque*] Venerunt ad locum aptum, et secretum fabulis vel curis. Nam ideo, quod in secretis locis curæ publicæ disserantur, ad

hoc electa loca 'curias' nominavit antiquitas. *Idem.*

153 *Nox atra meis*] Non damno. Arridet tamen magis quod in Langii libro est, *nox dextra*. Bernart.

158 *Turba petat studiis*] Membranae: *petant*. Ut lib. i. 'Plebs Argiva litant.' Lib. vi. 'Bellatrix sedere cohors.' Et, 'mox turba ruunt.' Lib. vii. 'subeunt Tegea juvenus.' Et eodem vs. 806. 'sibi quisque cavent.' Uti quidem *Ms.* Achill. i. 'hilaris sedere juvenus.' *Gron.*

159 *Lata fides*] Ordo: Argia et Deiphile geminae mihi natae pubescunt; nepotum lata fides. *Lactant.*

160 *Ne credite patri*] Ne laudare magis videretur, quam verum dicere, fidem suam voluit ipais testibus approbare. *Idem.*

162 *Tumidi solio*] Imperio superbi; et artificiose, ne videatur hos procerum inopia generos elegisse, ait se multos repudiasset et honore praestantes. *Idem.*

164 *Et Achæa per oppida*] Nihil affectum est, modo distinguas: *viri* (*longum enumerare Phaeos Cebaliisque duces*) et *Achæa*. Et viri et matres, pro filiis nempe, optavere illas vel sponsas vel nurus, per quas genus suum propagarent. Virgilius *Æneid.* xi. 'Multae illam frustra Tyrrhena per oppida matres Optavere nurus.' *Gronor.*

165 *Æneus*] Hic Tydei pater, cujus Deianira filia a multis in conjugium exoptata prociis: pro qua Hercules et Achelous Ætoliae amnis certasse dicuntur. Deianiram ergo, Ænel et Æthiesiae filiam, uno tempore in conjugium petebant Hercules et Achelous, acceptaque lege ab Æneo, ut, qui virtute superasset, Deianiram duceret, congressi, in certamine cum superaretur Achelous ab Hercule, per diversas mutatus est figuras. Æneus Tydei pater: ideo ait *tuus*. *Lactant.*

166 *Pisatisque*] *Enomaus Martis*

filius, propter Hippodamiam filiam procos suos victos curuli certamine morte afficiebat, ad reliquorum terrorem: ideo hunc 'metuendum' dixit. *Idem.*

170 *Animosque venit*] Figura Graeca est. Illi enim dicunt; 'venit doctus sapientiam.' *Idem.*

174 *Vitisque inter sese*] Corruptus litterula locus sententiae facit nocentem, quam facile dispelles, si, ut reposui, legas, *vitisque inter sese*, nec dubium, quin Papinius ita scripserit. *Bernart.*

176 *O quam te parcum*] Ordo: O quam te parcum agitat mens matura in praeconia famae tuae! Hoc est pudore nimio plurimum tuis laudibus detrahis. *Lactantius.*

178 *Domas*] Quae solet alios secundis rebus extollere. Virgilius: 'Et servare modum rebus sublata secundis.' Cui *cedit Adrastus*] Quippe quo nullus potior invenitur. *Idem.*

179 *Sicyonis acitæ*] De Sicyoniis non satis conveniunt scriptores. Plerique primum in ea regione Ægileum indigenam extitisse commemorant, atque eo regnante eam Peloponnesi partem, quæ Ægilaus dicitur, nomen sumpsisse, atque illum quidem plano loco oppidum, cui Ægialeo nomen, condidisse: successionem vero venisse regnum ad Lamedonem Apollinis et Chrysorthæ filium: hunc bello contra Achæos suscepto, ex Attica belli gerendi socium Sicyonem (sive Erechthei filium, ut Hesiodus voluit; sive Eupipei, uti alii) sibi assumpsisse. Data ei in matrimonium Zeuxippe filia: a quo postea jam regno adepti, et regio tota Sicyonia, et urbs quæ antea Ægila, fuit Sicyon nuncupata. Sicyoni Chithonophyle filia fuit, quæ ex Mercurio Polybum peperit. Hic Lysianassam filiam Talao, Biantis Argivorum regis filio, locavit: ex qua deinde natus Adrastus, qui Argis ejectus ad Polybum Sicyonem confugit, eoque mortuo regnum ipse

adiit. Consule Pansaniam Corinthiacis. *Bernart.*

184 *Lux intercisæ*] Interrupta, interpolata. Marius Vict. Genes. lib. I. 'Noctem intercisæ parilem fecere tenebræ.' Intercisai dies in Vet. jure Pontificio Pompiliano, tam hominibus quam Diis dati, uti in quibus et humana negotia, et religiosa tractari fas esset opera: veluti non integros perhibeas, nec huic nec illi parti addictos, de quo post Varron. Macrob. Saturna. I. cap. 16. *Barth.*

185 *Elea*] Elea civitas est CEnomai, cujus crudelitatem detestatur, quod in petitores filie suæ Hippodamiae crudelis extiterit. *Lactant.*

186 *Eumenidesque alii, &c.*] Non gementur Furæ sub his et illis aliis Græcæ regibus. Videlicet ipsæ furie non satis esse indicantur tot Regulorum insanis. Lassari dicit dæmonas malos ipsomet tot incestis, parricidiis, cædibus, dolls, quorum tragicum theatrum fuit isto tempore Græcia. *Barth.* *Et quæ*] De quibus impietatis et tu Thebane Polynices queri poteris. *Lactant.*

187 *Nos vero volentes*] Si vera lectio, migravit hic Papinius Grammaticorum leges: ut etiam lib. X. 'nec deest cæptis,' et lib. XI. 'deest servitio plebes:' nisi utrobique legendum putes 'defit,' quod magis probò: licet non ignorem veteres in eodem versu eandem syllabam producere et corripere interdum solere. Theocritus: Τὰ μὴ καλὰ καλὰ πείρωται. Lucretius: 'Crassaque pugnant liquidis, et liquida crassis.' *Bernart.*

197 *Fortuna transire tua*] Sub tutela fortunæ tuæ; hoc est, junctos felicibus infelices posse adversa superare. Dicunt ergo latori se, quod futuras ærumnas onas felicitatis ejus prosperitate valeant evitare. *Lactant.*

204 *Tumida jam*] Matura. *Idem.*

205 *Gaudia mente*] Id est, dum votis Deos exagitant, videntur parare

quod gaudeant: ordo ergo, alacres Argi gaudia mente parant. *Idem.*

206 *Lycæos Parthenioque*] Montes Arcadiæ: et in Lycæi templum est Panos, in quo natus asseritur. Unde Virg. 'Panos de more Lycæi.' Famam ergo ait in hæc loca penetrasse. *Idem.*

207 *Ephyraeque rura*] Corinthiorum regioni confinia extrema posuit. Corynthus namque a mari Arcadiam, a terra Peloponnesum claudit. *Id.*

208 *Ogygias*] Thebas, non montes Ogygios, sed locum ubi Thebæ sunt constitutum. *Idem.*

209 *Perfundit*] Rumoribus implet. *Idem.*

210 *Labdacium*] Etheoclen: patronymicum ab avo Œdipi, hujus proavo. *Idem.* *Consona nocti*] Convenientia, ut nihil a somniis discrepant. Conveniens ergo cum somno præcedentis noctis, qua a Laius in Tiresiam effigiem mutato, Etheocles fuerat admonitus: vel ipsa fama consona præmissæ nocti, id est quæ nuper exacta est, qua Laius avus futura visus est commovere. Consona inter convenientem famam cum præmissis Laii, qui ait superius: 'dant animos socer augurio fatalis Adrastus dotalesque Argi.' *Idem.*

213 *Jam bella*] Quæ nulla tamen adhuc erant. Nemo enim sciebat cessurus esset annus suum Polynici Eteocles, an secus. Timor autem hominum facile talia comminiscitur conjecturis ex ipsa trepidatione sumptis. Palchre Claud. 'Malus interpres rerum, metus omne trahebat Augurium pejore via.' *Barth.*

215 *Cernere avorum*] Cominus imagines avorum cernere est operæprecium. Descriptio eorum quorum statum in domo Adrastrati fuerant constitutum. *Lactant.*

220 *Bellator Abas*] Abantis filius Prætus, cujus filius Prætidēs furore immisso a Venere boves sibi aut creditæ: quas Melampus expiavit.

Indignatusque Tonantem] Acrisius rex Argivorum fuit, qui filiam habuit nomine Danaën, quam, posteaquam est a Jove vitata, pater intra arcam inclusam in mare præcipitavit: quæ delata ad Italiam inventa est a piscatore cum Perseo, quem illic enixa fuerat, et oblata est regi, qui eam sibi fecit uxorem, cum qua etiam Ardeam candidit. *Idem.*

221 *Nudoque ferens caput*] Vel enim altius ferens, vel illius quod occiderat monstri. *Lactant.* Ut seipsum interficeret, si ab Apolline laderetur. Sane monstri caput ferre non potuit, quia tale cadaver fuerit, ut nec aves illud tangerent, ut descripsit Noster in fin. lib. superioris. *Bartb. Coradus*] Hic est, qui, ne Argi pestilentia laborarent, Apollini se perimendam obtulit, et veniam meruit. *Lactant.*

222 *Toreusque*] Danaus Beli filius ex pluribus conjugibus quinquaginta filias habuit, totidemque Ægyptus frater ejus filios, qui Danaum fratrem filias suis filiis in matrimonium postulavit. Danaus responso comperit quod generi sui manibus interiret, Argos profectus est, et primum dicitur navem fecisse, cujus nomine 'Argo' dicta est navis. Ægyptus misit filios suos ad persequendum fratrem, hisque præcepit, ut aut Danaum interficerent, aut ad se non redirent, (ut Agemor filio imperaverat,) qui posteaquam venerunt Argos, comperunt patrum oppugnare. Danaus, posteaquam vidit se resistere non posse, filias suas fratris sui filiis epopondit uxores; quæ patris jussu viros universæ suos interfecerunt, sola Hypermestra Lynceo pepercit. *Lactant.*

223 *Pars virginibus circum*] Repetendum *in* *virgines*. Casta alie matres corona cinxerunt virgines, alie nudique circumfundantur, ut nuptiarum bona commendunt, et puellarum timorem eximant. *Bartb.*

225 *Tenues*] Timidos, quia delectaverunt Adrastum filiarum lachry-

mas: erant etiam pudoris insignes in vota trepidare. *Idem.*

237 *Asperior Phæbi*] Fratre asperior, quia illa citharæ, illa venatibus speram dedit. *Idem.*

239 *Cynitho comites*] Cyathus Deli mons est, Dianæ sacer, unde 'Cyathia' Diana dicta est. *Aracynthus*] Atticæ regionis mons, Minervæ sacer. *Idem.*

240 *Nonnunquam longa*] Non dubio quin hæc commentitia sit lectio, ac omnino rescribendum: *non nunquam longa tuendo*. Et si diu intuearis, inquit, nunquam tamen discernere posses, quæ gratiosior aut pulchrior. *Bernart.*

242 *Mutatoque velis transumere*] Omnino bene optimæ membranæ, velint. Omissio est voculæ 'si': *ai volint*. De ambabus enim puellaribus Deabus loquitur insimul. Habuerunt eam veram scripturam et Lindobrogiani et Behotiani libri. *Bartb.*

247 *Nec minus auditi*] Sensus: Nec minus auditi sunt illi, qui thure Deos placant, illis qui hostias immolarent. Victimarum enim loco sola etiam bona conscientia Diis litatur. Sicut Persius: 'Compositum jas fasque animi, sanctosque recessus Mentis, et incoctum generosum pectus honesto.' *Idem.*

248 *Fractisque obtendunt limina sylvis*] Ex more veteri, quo in omni publica privataque lætitia receptam, quæ templa, quæ janus ædium, ornari tam floribus quam ramis. Exemplum passim obvia. Ad lucem Papinii nostri, Juvenalis Sat. vi. 'Ornatas paulo ante fores, prudentia linquit Vela domus, et adhuc virideis in limine ramos.' Catullus in Nuptiis Pelei: 'Vestibulum ut molli velatum fronde viret.' *Bernart.*

251 *Innuptam lumine*] Audi Langii scriptam librum: *innuptam lumine*. Plane id germanum est. Respicit facies nuptiales; nam paucis versibus interjectis inquit: 'Præmissasque

faces, festum nubentibus ignem, Ob-
ruit.' *Idem.*

252 *Monichis*] Quæ Pallas non mi-
nus diligit Larissam quam Moni-
chiam. Larissa autem oppidum A-
drasti, in quo nunc nuptiæ fiunt, non
illa Thessaliæ, unde Achilles dicitur
natus. *Lactant.*

255 *Primosque solebant*] Vel in tem-
plo Minervæ solebant virgines nup-
turiæ placare Deam, quæ sit faulrix
virginitatis, et excusare, quod neces-
sitate et lege naturali nubere cog-
bantur. *Idem.*

258 *Arcados Euhippi*] Euhippus rex
Argivorum miræ felicitatis fuit, cujus
clypeum qui apud Argos nobiliter
rom geassisset accipiebat, ut illo per
urbem incedens honestaretur. Unde
proverbium apud illos, cum alienus
ignaviam irrideret, ut Callimachus
ait: 'Αἴσιος ὅς ἐκ Ἀργεὶ τοὺς ἄνδρας ἐλ-
θεῖν. Hoc nunc spoliū dicit faces
nuptiales extinxisse, cum careret
vera ominis ratione: quia nuptias
bella dirimerent. *Idem.*

263 *Andisse negant*] Ut homines
suspicionem sedarent, more vulgi po-
tentibus blandientes andisse se ne-
gant, quæ constabant gaudiis ob-
futura. *Idem.*

266 *Ornatus Argia geris*] Dicit non
esse admirandum, quod adversum
omen accideret: siquidem Argia uxor
Polyniciæ funestum monile acceper-
it, quod Thebis veniens ad Argos
extulerat: et repetit originem huius
muneris, quod a Vulcano Veneri fa-
bricatum fuisse dicitur, et deinde
Harmiones fuit, postremo reginarum
omnium, quæ Thebis vixerunt, quas
istius monilis omne dicit infelicitet
deperisse. *Idem.*

267 *Harmonies*] Plerique libri tur-
bant hoc nomen, ut et qui Papinium
illustrare amsit, præter doctissimum
Barclaiam. Veram scripturam ser-
vat magnus et bonus ille noster.
Harmonia est, Martis et Veneris pro-
ies, Cadmi conjux, qui conjugi mo-

nile hoc, Vulcani opus, dono dedit
Barth.

273 *Decli*] Quamquam maiora dec-
ti sunt facere, tamen hoc laboriose
fecerunt. *Lactant.*

274 *Notique Thelchines*] Hi tres fra-
tres dicuntur fuisse invidia lividi, qui
cum vicinorum agros viderent pro-
ventu fertiles, natura felices, hos
sparsisse dicuntur aquis Stygila, ut
redderent infecundos: qua culpa
penam metuentes, solum verterunt,
seque ad Cyclopos contulerunt: et
est sensus: In hoc plurimum est Vul-
cano sudor, quamvis et Cyclopes in
hoc laboraverunt, ipsique Thelchines.
Thelchines ergo invidos ad hoc mo-
nile faciendum concordasse dicit ut
fieret. *Idem.*

275 *Certatim*] 'Nullo operam re-
mittente, omnibus æque occupatis,
dempto Vulcano, qui moderabatur
opus, et ipse plurimum laborabat.'
Enarrator Priscus, et Glossographus.
Iste porro:

276 *Sudor*] 'Magnus labor Affec-
tationem,' ut ipse Vulcanus opus
fecisse videatur, agnoscit Servius ad
Æneiden XII.

277 *Percussum adamantis*] Id est,
characteribus notentissimis sculp-
tum. *Lactant.*

278 *Gorgoneæque*] Ita exorandum
monile describit, ut huic pulchritu-
dinem conferat atque terrorem. Nam
Gorgoneos orbes posuit instar oculo-
rum, ut ad monstri speciem stupe-
faceret intuentes magnitudo et pul-
chritudo gemmarum. *Idem.*

279 *Fulminis extremi*] Hoc est, qui
perfecto fulmine superfuissent, quasi
hoc perniciosiores essent. Constat
enim hoc monile post fulmina fabrica-
tum de fragmentis. *Dracorum*] Id est,
juvenum, vel venenosorum. *Idem.*

280 *Lucescentes a fronte jubar*] Poëtas
aiunt de sua illa nobilissima liberali-
tate jubar cristasque affuisse dra-
conibus, cum nullis iis sint prebatus
testimonio Jubar Regis. Hos tamen

alii absolvunt mendaciolo, inter quos Cornificius, qui libro iv. ad Herennium 'jubatum Draconem' nescio quem ardelionem vocat, forum Romanum circumvolitantem. Sed et qui ipsi Orientalium partium loca peregrini visitaverunt cristatos dracones visos testantur, inter quos ita scripsit ante hos quadringentos annos Jacobus Vitriacus lib. i. c. 89. 'Inter omnes serpentes maximus est Draco, qui abstractus a spelunca sua quandoque sub aërem fertur. Est autem cristatus, ore parvo, et strictis articularum fistulis, quibus spiritum attrahit, et linguam exerit, dentibus vero non nocet.' Barth. *Hic febile ger-men*] In *Æthiopia* speciosissimum pomarium Atlantici fuit, in quo nascebantur mala aurea, quæ Hesperides custodiebant, *Ægle*, *Aretusa*, *Hesperie*, et draco pervigil; (acceperat autem responsum ut ea quandoque ex *Jove* genitus raperet;) nihilominus tamen fides responsi explicata est: missusque est ab Euristeo rege *Hercules* Jovis filius, qui ea mala abstulit, occiso pervigili Dracone. Diximus Poëtam omnia contulisse quæ gratiam facerent et timorem: ideo etiam aurum vult infame fuisse, quæ monile compositum est, ut jure conderet malum fuisse. *Lactant.*

281 *Phryxæi vellere*] *Phryxus* et *Helle* insania a *Libero* objecta cum in silva errarent, *Nebula* mater eorum dicitur venisse, et arietem vellere aureo insignitum exhibuisse: in quo prædictos filios suos jussit ascendere, et in *Colchos* ad regem *Cætam* transire, ibique arietem immolare: qui cum ex præcepto matris ascendissent, illos in pelagus detulit. *Helle* lapsea nomen ponto dedit. *Phryxus* matris præcepto parens arietem immolavit, pellemque auream *Martis* templo dicavit, quam *Jason*, *Æsonis* filius, cum *Argonautis* dicitur petisse. Hunc *Cætæ* rex libens recepit, filiamque ei dedit uxorem.

Et cum ex ea liberò suscepisset, veritus est *Cætæ* ne se regno deiceret, quod ei responsum ex prodigiis fuerat, ut ab adventu *Æoli* progenie mortem caveret, *Phryxum* interfecit. At filii ejus ratem ascenderunt, ut ad avum *Athamantem* transirent: quos naufragos *Æson* excepit. *Idem.*

283 *Quæ pessima Cæston*] Etiam vim illam mouili permiscuit, quæ vix *Cæston* probat: id est, cujus sit potestatis ostendit. *Cæston* enim cingulum dicitur *Veneris*, quo utitur ad honestas nuptias: et quando virgo *Cadmo* nupsit *Harmione*, ideo hoc junxit. Nam ad turpes nuptias *Venus* dicitur non venire. Ideo 'incæstum' dicitur, quod sacro illo *Veneris* cingulo non fuerit vinctum, *Idem.*

285 *Atque hilari*] Id est lucido, ut possit exinde aliquid fingi lætitiæ, ut esset facile et delectabile, latenter autem nocuum. *Idem.*

286 *Non hoc Pasithea*] *E Gratiis* una, quam *Juno* pro præmiis *Somno* pollicetur apud *Homer.* *Iliad.* E. 'Ἄλλ' ἴθ', ὅγδ' καὶ τοὶ Χαρίτων μίαν θαλοτρεπὸν Δάσω θυμύμεναι, καὶ σὴν κεκλήσθαι ἕκαστον Πασιδόην, ἥς αὐτὴν ἱστέου ἡμῶν πόρτα. At tibi ego e *Charitum* florentem atatibus unam *Connubio* jungam stabili, propriamque dicabo *Pasitheatem*, quæ omnes una tecum exigit annos. Adscripsi *Homeri* versus, cum quia apte *Virgilius* illos imitatus est, tum quia tam varia de *Gratiis* veteres tradidere. *Lacedæmonii* *Gratias* duntaxat duas colebant, easque *Clitam* et *Phœnam* nominabant. *Hesiodus* vero (sive quisque auctor *Theogoniæ*) tres agnoscit, sed *Enphrosynem*, *Aglaiam*, et *Thalliam* appellavit: quod etiam facit *Onomacritus*. *Hermesinactes* vero, verus *Elegorum* scriptor, *Pitho* unam de *Gratiarum* numero facit. *Athenienses* autem et ipsi duas tantum colebant, *Anxo* et *Heyemonem*. *Noster* *Homerum* secutus vi-

detur. Ut enim nonnulli arguten-
tur ex eo quod dicat *μῆλα δολορῶσαν*
discrimen eum inter Gratias facere,
et quasdam juniores, quasdam vetus-
tiores agnoscere. Adi Pausaniam
Bœoticiæ. *Bernart.*

289 *Prima fides operi*] Periculum
hujus monili fidem fecit Harmione,
quæ proxime experta est. Nam in
angues versa est cum marito, ob hanc
causam, quod Agenoris et Agriopës
filius draconem Martis, qui fonteip
custodiebat, occidit. Ideo vult hoc
contigisse, quia nuptialibus donis hoc
monile possederat. *Lactant.*

292 *Mox Semele*] Vult etiam Seme-
len infelicitate hujus monili extinctam,
et magis ornatus invidia a Ju-
none, quam pellicatus inductam, ut
a Jove improbe posceret, quod nefas
esset corpus sustinere mortale. Op-
time autem Semelen improbam dixit,
quod voti fuit immodica, ut Jovem
vellet videre cum fulmine. *Idem.*

294 *Decorum*] Ita olim editum. At
omnis scripta nostrorum aliorumque
codicum lectio: *decorum Possedissee*
nefas. Quæ citra controversiam om-
nem vera est, asserta jam olim etiam
Francisco Modio Novantiq. Lect.
Epist. LII. Quanquam asserere spe-
ciem alterius possis vel ex re ipsa,
vel ex ipso Vate, qui pariter loquitur
lib. III. vs. 641. *Barth.*

299 *Aras ante omnes*] Quia apud
antiquos ante aras numinum celebra-
bant jura nuptiarum; et est ordo:
Ante aras et epulas nuptiarum. *Lac-*
tant.

302 *Auguriis adjuti propinquis*] Pro-
pinquis, sive quia auguris uxor est:
vel his prodigiis quæ paulo ante cly-
pei casu contigerant: nihil proderat,
inquit, quod angrem habebat mari-
tum; nam infausta cupit. Secundum
illud Virgilii: 'Sed non auguriis po-
tuit depellere pestem.' *Idem.*

304 *Decepta*] Proditâ, quum ille
tateret. Quam rem sic enarrat Hi-
ginus, cap. 78. 'Amphiarus Cœlei

et Hypermnestram, filiam Thessii, filius,
Augur, qui sciret si ad Thebas op-
pugnatum esset, se inde non reditu-
rum. Itaque celavit se, conscia Eri-
phyle, conjuge sua, Talai filia. Adra-
stus autem ut eam investigaret, mo-
nile aureum ex gemmis fecit, et mu-
neri dedit sorori suæ Eriphylæ, quæ,
doni cupida, conjugem prodidit.'
Barth.

305 *Insones nati merere*] Alcæonem
dicit, qui post mortem matris
conversus est in furorem, patre man-
dante. Ut Juven. 'Nil pueri faci-
unt, ipsam confugite matrem.' *Lac-*
tant.

307 *Hiamenius heros*] Polynices, qui
a fluvio Thebano nomen accepit,
quem poëta fluvium frequenter ap-
pellat. *Lactant.*

308 *Jam sua*] Eleganter *sua*, quia
et apud Argos ex conjunctione regis
imperabat. *Idem.*

311 *Desiisse Deos*] Quasi Dii non
innocentes, sed potentes et feliciores
sequantur: sic a se ad fratrem esse
traductos. Desiisse ergo quasi ab
amicitiis, ut civitas quæ ad hostes
discurrit 'desiisse' dicitur. Ut Lucan.
'Lassa triumphis Desolvit fortuna
tuas.' *Idem.*

312 *Nudum latus*] Ab amicis deser-
tum: regum enim semper latera sti-
patorum satellitumque corona claud-
ebat. *Idem.*

315 *Lacrymas incluserat*] Quem ex
Marone hic versum citat Lutatius, in
eo non exstat: 'Incluserat dolor lac-
rymas.' Nec quem proximum illi
auctorem citare solet, Lucanum ei
auctorem arbitror. Ineptissimum au-
tem de Antigona Virgine intelligere
hæc, quod nonnullos velle arguit
glossographus noster cum ait: 'vel
ille vel *illa*.' Iram mutuam fratrum,
mutuas ejus suppressiones, mutuas
insidias dolosque totum hoc Poëma
loquitur. 'Iram superasse dolorem'
dicit in Polynice, ne illam in lacry-
mas, ut Ovidius loquitur, egerere va-

leret. Talem omnino minorem Magnū, majorem fratrum, Pompeii filium inducit Lacanus, cum eadem parentis audisset, lib. ix. 'cum tanta Magnus Audisset, non in gemitus lacrymasque dolorem Effudit, justaque farena pietate profatur.' Barth.

316 *Quos excedens hilares*] Cogitat discessu suo qui gavisi sunt, qui doluerunt, omnia inquit hæc in animo revolvebat, et fratris cultum, et quos sibi profugo gemuisse prospexerat: ergo si aliquibus potuit exilium displicere, revertentem tantomagis poterant adjuvare. *Lactant.*

321 *Spes ubi longa*] Qua nulla gravior mortalibus cura est. Salust. 'Animo cupienti nihil satis festinatur,' Cicero; 'Eripis etiam spem, quæ sola homines in miseriis consolatur,' hanc enim curarum omnium constat esse postremam. Grave enim tormentum est spes, quæ longa expectatione differtur. *Idem.*

322 *Dyrcen*] Fontem Thebanum, per quem Bœotiam debemus accipere. Cadmi autem domos, Thebas dicimus. *Idem.*

326 *Recepto sanguine*] Id est, recepta virtute. Lucan. 'dum sanguis inerrat: dum vix materna peregi. *Idem.*

327 *Fractaque in pectore vires*] Tentat Bernartius, *fractoque*. Sed duo Lindenbrogii, duo ex nostris optimi omnium: *fractaque in pectore quercus*. Sane pascua ponunt in silvis ac saltibus veteres. Cicero contra competitores: 'Alter pecore omni vendito et saltibus prope addictis pastores retinet.' Unde divinus Poëta in principio operis: 'et egressus silvis,' id est, pastorum saltibus, ubi se bucolica cecinisse fingit. Non mirum igitur illic obvias arbores aut affligendo aut quassando expertum esse vires suas taurum. lib. iv. 'silvas humeris et utroque refringens Pectore, montano duplex Hylens ab antro Præcipitat.' Ovidius de apro Calydonio:

'Sternitur incursu nemus et prolapsa fragorem Silva dat.' Sed Virgilium respexit Æneid. xii. 'atque irasci in oernus tentat Arboris obnixus truncus.' Gronov.

333 *Senserat*] Argia dispositiones mariti senserat, primo ortu auroræ complexa virum. 'Pallorem' dixit colorem croceum: primo enim anro-ra cum luciferi candore pallescit, deinde fulgore rosei solis afflatur. *Lactant.*

337 *In pace sopor*] Id est, dormiens semper inquietaris curis: aut hoc dicit; quod noctu cum solent homines in quiete esse, tu pervigilas, nec admittis soporem: pacem enim hic proprie nocturnam quietem asseruit. *Lactant.*

338 *Et magnas jactantia pectora curas*] Placet omnino *latrantia*, receptum Latetie a Lindenbrogio, quod et ipsi scriptis in quibusdam invenimus. Ab Ennio acceperunt: 'animus cum pectore latrat.' Lucretius: 'Nil aliud sibi naturam latrare.' Petronio: 'tabes tacitis concepta medullis Intra membra forens curis latrantibus errat.' Ubi potuissent abstinere 'hirsas' suas. Noster in Glaucia: 'admoto latrant præcordia tactu.' Gronov.

340 *Viduaque juvenia*] Id est, non propter me dico hoc, licet sim juvenilis ætatis, et licet vidua tam cito deserar a te, tantum propter tuam salutem, ne in aliquo damneris timeo. *Lactant.*

341 *Crudus amor*] Recens, immaturus, nec dum temporis longinquitate firmatus: ergo talis est ordo: Et si necdum primis nuptiis calefactus est thorax mariti, nec temporis prolixioris accessibus fervescit; adeo pauci dies sunt, ex quo sunt nuptiæ celebratæ. *Lactant. Post flammeus*] Hoc est, primo nuptiarum die; flammeum siquidem vestimentum genus, quod puellæ nubenti ponebatur in capite. Festus: 'Flammeo amici-

tur nubens, omnis boni causa, quod eo assidue utebatur flaminica, id est, flaminis uxor, (an non subolet glossema?) cui non licebat facere divortium.' Juvenalis de muliere quæ a marito diverterat, Satyr. vi. 'Permutatque domos et flamma conerit.' *Bernart.*

343 *Angit amata salus*] Sic ait ut vincat: quia propter suum commodum nil suadet, sed asserit se angere causa mariti, et hoc totum quod ad cautelam mariti proficit, sibi putat acquiri. *Inermis*] Aut facultatibus quæ desunt, aut armorum multitudine destitutus. *Lactant.*

345 *Atque illum solers*] An non rectius: *atque*? pulcherrima gnome: ad quam respexit Seneca de Clementia lib. i. cap. 8. 'Alia conditio est eorum, qui in turba quam non excedunt latent, quorum et virtutes ut appareant, diu luctantur, et vitia tenebras habent: vestra facta (Neroni loquitur) dictaque rumor excipit, et ideo nullis magis cavendum est, qualem famam habeat, quam qui, qualemcumque meruerit, magnam habituri sunt.' *Bernart.*

347 *Nec dum consumpsit annum*] Qui nec dum consumpto anno inimicus tibi atque infestus fuit, quid censes eum nunc moliturum, quippe cum deponendi eum impetii cura sollicitet? *Lactantius.*

353 *Risit Echionius*] Risit Polynices, quod objecit illi amorem alterius conjugis, more et levitate muliebri. Quoniam semper familiare uxoribus est, suspicari maritos suos aliarum mulierum illecebris detineri. Docet autem Poëta objectis falsis criminibus ridendum potius, quam dolendum. *Idem.*

356 *Merentum*] Omnes libri sic et nobis et aliis compositi. Ego tamen mendii suspectam habeo hanc vocem, si quam aliam hoc libro. Expositio Latinitas est: 'Eorum consiliis, qui merentur imparia gubernare, dabitur

mihi Regnum.' Sequentia mendosa sunt: 'Desiste,' inquit, 'de merore modo esse sollicita. Bene sic cepit, quia uxor hoc se solum timere dixerat, quod pro ipso faceret.' Scribe: 'Desiste de merore, nolito esse sollicita.' Utcunque autem satisfacit hæc interpretatio. Conspirant huic expositioni Commentatores nostri, quorum maximus *merentum* 'Deorum' exponit. Unde aggravatur suspicio, et valde fallor aut *Deorum Consiliis* scripsit Papinius. Vel certe *merum*, quod potius putem, ut suos etiam conjugii sum magnos faciat. *Barth.*

367 *Fit mora consilio*] Id est, diu habito tractatu cunctati sunt, ut multum cogitantibus placeret una sententia: id est, utrum bello an legatis peteret regnum Polynices. *Lactant.*

368 *Potior cunctis*] Id est, mellior omnibus sententia placuit, Etheoclis fidem legatione tentare. *Idem.*

370 *Ea munera*] Legationis officia. *Idem.*

373 *Regressus legatus*] Quod legatum nefas esset interfici. *Idem.*

374 *Iusta que preces*] 'Deiphile tandem concessit precibus Argiæ Sororis, ut non ipse Polynices, sed Tydeus pro eo iret, et regnum Polynici reposceret.' Hæc Scholiorum veterum. Verius est de Tydeo, quam de Deiphile hæc dici, quippe qui ambiguus animi fingatur amore Conjugis novellæ retinente, ad iter instigante Polynices commodo. Res magni momenti non est, et rectius ceperit qui utrumque ceperit. *Barth.*

377 *Intepet Hydra vadis*] Hic enim in Lerneæ palude Hydram Hercules igni perdomuit, damnis capitum et vulneribus pullulantem. *Intepuit* ideo, quia cum ferro vinci non posset, vulneribus est ignis admotus: tepet ergo adhuc quasi flamma victrice. *Quamvis carmine*] Sensus: Quamvis Nemeum leonem constet Herculis virtute prostratum, tamen prioris metu periculi interruptit pastorum timidas

cantilenas. *Lactant.*

379 *Latius Eoos*] Corynthis latius emensus est: et orientem dixit *Eoos*, occidentem *Euros*. *Idem.*

380 *Sisyphæique sedent*] Cum inter duo maria montem positum crudeli latrocinio Sisyphus occupasset, (hac enim pœna mortalium pasciebatur, homines prægravans ingenti saxo necare,) tandem ab accolis deorum lege punitus, apud inferos saxi quod voluit pœnas exolvit pondere. Portus Corinthi ex utraque parte duos habet, Sisyphæum et Lecheum, quos nunc Poëta commemorat. *Irataque terræ*] Isthmon significat ubi se Ino cum Palæmone præcipitavit. Lecheum vero promontorium Corinthiorum. *Idem.*

382 *Nisum*] Megaram dixit, in qua Nisus regnavit. Quidam Nisum montem Megarensium dicunt, in quo Nisus est sepultus, quem ferunt crinem habuisse porpureum. *Idem. Et te mitis Eleusis*] Meliores, *Eleusin*: non hic modo, sed et lib. vii. vs. 411. 'pernox ululavit Eleusin.' Et lib. xii. 131. 'quamvis sibi laget Eleusin.' Et 637. 'Hos Salamin populos, illos Cerealis Eleusin.' *Gronov. Eleusis*] Oppidum est Athenis vicinum, in quo Ceres eximie colitur: unde sacra Cereris *Eleusina* vocantur. Virgil. 'Tardaue Eleusinæ matris volventia planstra.' *Lactant.*

383 *Theumesia*] Vel oppidum Tænarum, vel promontorium dicit: de quo se Ino cum Melicerto filio præcipitem dedit: quia Græce Palæmon, Latine Portumnus dicitur. Arva ergo Theumesia a campo ejusdem regionis Thebis vicino. *Et arces Agenoræ*] Propter Cadmum conditorem Thebarum, Agenoris filium. *Lactant.*

386 *Trans legem*] Id est, ultra anni spatia, quæ sortitus fuerat, ut primo ipse regnaret. *Idem.*

388 *Queriturque fidem*] Oratorie Etheocles in suum fratrem transtulit crimen, quod tunc demum Polylices

deposcat imperium: delet ergo quod cessantibus legatis, tam vero frater vicissitudinis fidem reposcat, quod jamdudum negare potuisset: vel quod tardius ei perpetrandi parricidii datur occasio. *Idem.*

389 *Ramus manifestat olivæ, &c.*] Non sollicitem hanc lectionem, simplicem et absolutam. Non potest tamen ab alia quam Poëtæ manasse, quod in optimo Maximo Codice offendo: *Ramus manifestat olivæ Legatum*. Quod corruperunt balathrones librarii qui non ceperunt. De re ipsa nota omnia, vide Carolum Paschaliū de Coronis lib. vi. cap. 17. *Berth.*

392 *Justis miscens tamen*] Non blanda locutus est, quæ possent persuadere, sed aspera quæ magis ad iram accenderent: et ostendit Tydeum virum fortem militiæ magis quam eloquentiæ operam tribuisse. *Lactant.*

393 *Si tibi plena*] Quia, ut supra edoctum est, hoc juraverant fratres, ut annis singulis imperium gubernarent. Ergo queritur, quod contra legem, aut sacramentum, germano negaret regnum. *Lactant.*

401 *Redierunt montibus umbræ*] Manifesta corruptio: qui enim umbræ in montibus? nugæ: valles habent umbras, montes jaciunt. Poëta princeps: 'Et jam summa procul villarum culmina fumant, Majoresque cadunt altis de montibus umbræ.' Bene itaque et proprie Lipsi scriptus liber: *redierunt vallibus umbræ*. *Bernart.*

417 *Sufficeret vel sola fides*] Id est, nisi fratris in me odia ex orationis tuæ furore agnoscerem, ad reddenda quæ reposcis potui fide compelli. *Qua torvus*] Id est, quanquam deest justa defensio loquendi, tamen invenitur occasio: ut in Terent. validæ propositioni lenonis quia respondere adolescens non potuit, minatus est cædem. Leno enim dixerat: 'Quid si illam ego nolo vendere, coges me?'

contra adolescens, iusto argumento lenonis inclusus, calumniosa ac multum diversa respondit: 'ante sedes non fecisse erit melius hic convltium. Nam si molestus pergis esse, jam intro arripere atque ibi usque ad necem opperiere loria.' *Lactant.* *Qua torvus*] Pronomen male convenit sententiae. Scripti, *quam*. Scribendum: *quum torvus*. Ea particula gaudent uti veteres, ubi vulgus ponit, *quod*. Ut apud Terentium in Andria: 'Deos quæso, ut sit superstes, quandoquidem ipse est ingenio homo, Cumque huc viritas est optimæ adolescenti facere injuriam.' Heaut. 'Idque adeo miror, eam tam ineptum quicquam potnerit tibi venire in mentem.' Adelph. 'Bonus es, cum hoc existimas.' Defendimus etiam Livio. *Fides* est argumentum fidem faciens. Justin. l. ix. 'Ea primum fides inopie Scythicæ fuit.' Gronov.

418 *Septa acvus*] In optimo Libro est *capta*. Sed illud est manifestum cur retineamus; cincta enim mœnia non capta subfodiunt cunicularii, quos recte hic Scholiastæ intelligant. 'Fossores,' inquit cum nostro Latatin, 'dicantur in exercitu cuniculatores, qui Cuniculos faciant per quos introgressi milites murorum fundamenta convellunt.' Dicit ergo Tydel orationem illi tempore convenire, quo ista in obsessa jam civitate fiant. *Bart.*

421 *Refugo pallentes*] *Refugo*, devio, quia dicantur Scythæ, quos nunc Gelonos appellat, non habere aëris temperamenta, quia longe a sole submoti sunt: hi sub Septentrione degunt, ad quos vix sol pervenit, ideo *pallentes*. Lactantius.

422 *Medii reverentur*] Nihil enim magis medium est quam justitia. Considerata ergo reverentia justitiæ parcioresses alloquio. *Idem.*

425 *Sceptra fide*] Non secundum compromissam fidem, media pace, et majestate mea mihi servata poscitis

Delph. et Var. Clas.

regnum, sed vi et violentia pertenditis, quam a malis dictis incipitis, ut ad facta veniatis bellica; nolo ergo, ut homo iners et timidus, quicquam vobis concedere. Sed quoniam capulo manum admoveitis, scitote vobis rem ferro facessendam. *Bart.*

428 *Sore justa mihi*] *Justa*, quia major natu erat: et ideo dicit se priorem regnare debuisse, quippe natu majorem: licet placitum fuisse dixerimus, ut vicissim imperium gubernarent, tamen sorte perfectum est, ut aliquis primus acciperet potestatem. Sed oratorie Eteocles, quoniam scit in sorte esse casum, non iudicium, stringit ad hoc, ut merito accidisse videatur, non fortuito. *Lactant.*

430 *Te penes*] Ordo: Te penes est regia Inachia dono conjugis, hoc est, quam Danaë Argiva possidet. Hoc autem ideo dictum, ut doceat fratrem habere quod repetit. *Idem.*

433 *Lernamque regem*] Amymonæ Danaï filia, dum studiosè in sylva jaculo exerceretur, imprudens Satyrum percussit. Eam cum Satyrus violare vellet, illa Neptunū imploravit auxilium: quo Neptunus cum venisset, fugato Satyro ipse eam compressit, ex quo coitu natus est Nauplius; ex Nauplio Palamedes. Neptunus vero cuspide dicitur, in quo loco Amymonem compresserat, terram percussisse, unde cum aqua flueret Lernæus fons dictus est, et fluvius Amymonius. *Idem.*

442 *Socer ille senex*] Agnoscit hanc scripturam Lutatius. Quasi, inquit, superbe et indignaturus talem socerum dixit. At de Argia loquitur muliere Papinianus Eteocles, quo corrigenda sunt hæc verba. Agnoscit etiam vetustissimum illud nostrum exemplar consentientibus cæteris, et Lindebrogianis, Behotianisque. Item Editionibus Parisiensibus, Aldinis, Lugdunensibus. Solus Bernartius cum suis seorsum sapit, sectatorem

Stat.

8 Y

nactus Argentinensis Editionis Architectum, ut *Sacer* malint. Valeant. Contra tot testes, nos et personam Eteoclis illis opponimus, qui longe inscitius 'sacrum senem' dixerit, quam Argia Socerum. Impietatis etiam satis tyranno est, cum *ille senex*, pro infortunatissimo omnium quos terra sustinebat tum, dicitur, de patre. *Barth. Jam pectora vulgi*] Tertia causa validior, quare non reddat imperium, in fine est collocata, non sine aliqua specie veritatis: certatur magna cum commendationis schema; dicit enim perfidum se velle dici, dummodo suis civibus prosit. *Lactant.*

446 *Regnum breve*] Id est, brevis administratio successoris imperium servare non patitur: et in primo ideo querelam populi induxit, posse ambos perdere. *Lactantius. Regnum breve*] Ab ore improbo probissimum dictum, cui plena cera subscripsit Romanus Imperator, apud Tacitum Hist. II. 'Difficilis,' inquiens, 'est temperare felicitati, qua te non putes diu usurum.' Quid ergo, ex usu Reipublice honores longos dare et diuturnos? abnuunt alii: inter quos Dio, qui libro LII. ΑΙ μακρότεροι καὶ πολυχρόνιάτεροι ἀρχαὶ θαύρονται πρὸς πολλοὺς, καὶ ἐς νεώτερον οὐκ ἔχουσιν. *Longiora et diuturniora imperia multos attollunt, et ad res novandas impellunt. Qui verius?* Non ego de plebe litteratorum interponam decretorium stilum. Si magni tamen honores, in Dionis sententiam videor iturus: quandoquidem Livio etiam teste: 'Libertatis magna custodia est, si magna imperia diuturna esse non sinas.' *Bernart.*

448 *Quis certa est sub te duce, &c.*] Id est, hos tibi ego ad supplicium tradam, si tamen fueris adeptus imperium, quibus certa est poena meritorum; merentur enim supplicia quod mihi parnerint. *Lactant.*

450 *Si modo notus*] Non de nihilo

hanc erga se populi prætendere Eteoclem res ipsa arguit, quod nimirum, ut eum tutarentur, sese omnes Thebani Septem contra venientibus, ut auctor Thebaidis loquitur, Regnis opposuerint. Vide *Æschylum* initio et alibi in *Septem Thebanis. Barth.*

451 *Reddere regna sinent*] Hæc est rei decisio, quam cum Tydeus percipit nequaquam ulterius animo linguæque imperare potest. Percussus ergo argumentis quod et retinere, et recte atque jure retinere persuaso velle populo videat regnum, ad vim suam et minas erumpit. *Sch. Vetus.*

453 *Ingeminat, redde*] Tydeus tantum hac invidia orationis egit, et licet legatus esset, justo tamen mereretur occidi. *Lactant.*

455 *Amphion*] Jovis et Authipæ filius, lyre carminibus ad Thebanos ædificandum muros dicitur saxa duxisse. *Idem.*

457 *Diademate pulsus*] Oratoris: ut felicius poena sit mori cum dignitate, quam fraude possedit. *Idem.*

460 *Quanta Cithæron*] Montem seorsum compellatum intellige. Sed et aliquo tamen modo et ipse potest dici rotare funera, cum in collibus ejus cæsi homines ad radices cumulatim devolventur. *Vet. Schol.*

461 *Sanguineis vadis*] Toris in sanguinem versis. Vide ad illud Claudii: 'Staret, ni rapidus jussisset flumina sanguis.' *Barth.*

464 *Sed fallit origo*] Ex dissimilitudine et bonitate morum, Polynices Œdipi filius non putatur. *Lactant.*

466 *Nos poscimus annum*] Subaudi, 'sed in regna perpetua:' ut Lucan. 'Arma tenenti Omnia dat, qui justa negat.' *Idem.*

467 *Retro vociferans*] Sensus: Hæc cum egrederetur dicebat, respectans in limine. *Idem.*

469 *Evolat Œnides. Vindex*] *Mss. Œnea.* Recte; modo aliter interpungas: *Evolat. Œnea vindex sic ille Diana. Œnea* est Calydoniæ. *Ovid.*

Met. vii. 'et Ceneos ultorem spreta
pit agros Misit aprum.' Gronov.

470 *Fulmine male*] Propter adu-
cos dentes, quos more ictus fulmine
prostravisset. *Lactant.*

471 *Pelopea phalanx*] Argiva quæ
auxilio venerat, ut Ovid. refert: er-
go Peloponessus vicina Ætholiæ.
Idem.

473 *Ixione*] Perithoum significare
videtur, Ixionis filium. *Idem.*

474 *Meleagre*] Metatheasis pro *Me-
leager.* *Idem.*

476 *Calydonius heros*] Tydeus, pro-
pria ratio. *Calydonius*] Propter pa-
trum mores et tegumentum. *Idem.*

478 *Ramumque precantis olivæ*] Nullam spem habens Pacis, neque
volens cum tam perfido Rege habere
amicitiam. Ulro bellum ejus pro-
vocans. *Schol.* 'Precans oliva,' vel
ut supplicem dicas. Quod in Tydeo
noluit Papinius. Vide C. Pascha-
lium de Coronis lib. vi. cap. 17.
Berth.

481 *Cenide*] Ceneus Parthaonis fi-
lius, Ætholiæ rex, cujus civitas Cal-
ydon nobilissima; ejus summam po-
testatem regni turbavit negligentia
sacrorum, annua siquidem vota pro
Imperii fructibus celebrans, numen
Dianæ contempsit, propter quod ni-
mia indignatione oppressus est: ut
videretur omnes placaturus, si illam
solum adorasset. Ea aprum magni-
tudinis summæ in regionem ejus im-
misit, qui vastatis Calydonis terris,
ab urbe gentis Calydonius appellatus
est: cujus feritate Ceneus fractus,
edictum tale proposuit, ut dimidiam
regni partem caperet, qui monstrum
interemisset. Meleagri virtus peri-
culum non expavit. Siquidem is un-
diq̃ue juventutem collectam ad illam
novi generis expeditionem vocavit,
inter quos etiam Atalanta convenit,
Iasi filia, summa venatrix: quæ in
saltibus prima omnium prædictum
aprum sagitta percussit. Postea Me-
leager in se venientem feram exce-

pit, interemitque; et gratus adver-
sus puellam futurus, quæ inter viros
successu virtutis enituerat, pellem
monstri illius cum capite ei dedit, ad
testimonium laudis; sed munus para-
tum fortitudine, invidia perdidit.
Plexippus namque et Agenor, Mele-
agri avunculi, indignati sunt sibi præ-
latam fuisse virginem, et eam dono
spoliaverunt: qua conditione fata sibi
maturavere. Id enim indignatus Me-
leager, consanguinitate calcata ma-
tris suæ fratrem Plexippum occidit,
sibique matris affectum abstulit. Al-
thæa siquidem dum sævit in ultionem
germanorum, titionem quem habebat
occultum, qui cum Meleager nascere-
tur in regia subito traditus fuit a Par-
cia, ut juvenis tam diu viveret, quo-
ad is esset servatus, mater ignibus
mersit, eumque cum filii fati ex-
tinxit. Quæ posteaquam admissam
nefas agnovit, laqueo vitam finivit.
Lactant.

482 *Nec piger ingenio*] Id est, qui
semper solers fuit et peritus acle-
rum, quia invidiose aggressus fuerat
Ethæoclen Tydens, legatus misæus a
Polynice; inde jam cogitat, quemad-
modum insidias præparet. *Idem.*

483 *Juvenum fidos, lectissima bello
Pectora*] Meliores et plures: *Corpora.*
Recte. Quorum usus a corpore et
manibus, 'corpora' et 'manus' di-
cuntur antiquis. Ovidius Fast. iii.
'totidem princeps, totidem pilanus
habebat Corpora.' Livius lib. xxii.
'Transfugam sive magnæ rei prodi-
tione venientem ad hostes nihil aliud
quam unum vile atque infame corpus
esse.' Tacitus Hist. iii. 'Ipsum O-
thonem comitabantur, speculatorum
lecta corpora.' Libanius *Basil.* *Συμ-
ψερο μὲν ὄγκος χρημάτων, ἡρόψερο δὲ
πλῆθος αὐμάτων.* Hinc et 'corpora'
nonnunquam pro servis. *Gron.*

490 *O semper timidum*] Antea quam
fiat de potentia adversantis, timidum
post de conscientia. *Timidum scelus*] Quod nisi a timentibus non committi-

tur. Sed utrum hoc ad Etheoclem refert, qui, quia sceleratus est, Tydeum timet? an ad illos quinquaginta, quos ideo paraverat, quia timebat? denique hoc sequitur. *Exit in unum Plebs*] Quia insidiis agitur, et hoc ideo timidum, ut sit catalogus: *plebs* autem dixit, ut invidiam numero hoc nomine compararet. *Exit in unum*] Quia scelus commissuri pauci timebant, ideoque plures armaverat. At contra unius Tydei caput plebs iurata consurgit. *Lactant*.

492 *Crebris arietibus urbis*] Frustra excusat Bernartius Virgiliano: 'Intexunt abiete costas.' Quis non videt differentiam? Accedo igitur, licet invitis omnibus libris, Græterio, qui conjicit: *crebris arietatibus*. Nam quod contractæ tres priores syllabæ in duas tamen breves ponuntur, fecit idem in 'tenuior.' ut in Soteriis: 'Sperne colli tenuiore lyra.' Et restituiamus alibi. *Gronov*.

496 *Fert via per dumos*] Hoc est, ducit via compendiosior latente calle. ut Virgilius: 'Olli per dumos qua proxima meta viarum Armati tendunt.' *Lactant*.

498 *Lecta dolis sedes*] *Sedes* locus ubi subsidere, insidere, et insidias efficere commode possent. Sic 'sedes belli' apud Lucanum lib. II. Unde et commode in hostem moveri, et ubi latere exercitus posset: 'Hæc placuit belli sedes,' &c. Sic 'sedes latronum' apud Appuleium. 'Sedes accleratorum' apud Ciceronem pro Cluentio, de locis infernalium pœnarum. *Malignis*] Fances malignæ, non faciles evadi laxiore aditu, quam exitu. *Aptæ malitiæ*] Gloss. et Schol. Vet. Sic 'maligna lux,' minime commoda ut debeat esse. Papin. lib. IV. 'Vacuusque silentia servat Horror, et exclusæ pallet mala Lucis imago.' *Barth*.

504 *Importuna crepido*] Feralis, luctuosa; contra campum crepido erat, id est saxum eminens. Saxum illud

dicit in quo Sphinx fuit: et quærendum utrum *importuna*, execrandam dixerit; an *importuna*, non conveniens: quia ex ipso saxo insidiæ videri poterant præparatæ. *Lactant*.

505 *Hic fera quondam*] Sphinx dicit, quæ in hoc aliquando insederat saxo. *Idem*.

506 *Erecta genas*] Erectas genas habens. *Idem*.

507 *Concretis*] Solidatis et in unum redactis abundantia sanguinis: ut Virgilius: 'Concretos sanguine crines.' *Idem*.

510 *Concurrere dictis*] Non unum ænigma illi fuisse testantur auctores. *Ἰσφύγγα κελαιῶν* vocat Lycophron, quod *σκοτεινὴ διὰ τοὺς φόνους ἢ τὰ ἀβύρματα* interpretatur Isacius Tzetzes. 'Inexplicita dicta' non inexplicabilia interpretatur glossographus. *Ænigma* verum prodit Pausanias: 'Traditum est,' inquit, 'Laii notham fuisse Sphingem filiam, quam Pater Oraculum, quod Delphis Cadmus acceperat, pro sua in eam benevolentia, edocuisse. Eo quidem tempore nihil aliud Reges, quam quod ex oraculo cognovissent, pro certo habere solebant. Quoties itaque de Regno esset controversia, ad Sphingem, consulendi causa, finitimi ventitabant. Fnera Laii ex pellicibus filii. Sed responsum illud Pythii Apollinis, Epicastæ tantum et liberis, quos Laius ex ea susceperat, notum alunt fuisse. A Sphinge autem dolo fratres ita circumventos, ut ex ipsis quæreret, num datum Cadmo responsum, si Laii filii essent, cognitum haberent: quod si negassent, capite eos statim condemnabat, eo scilicet crimine, quod non essent ex ea gente, ad quam regnum, de quo disceptabant, pertineret. Venisse vero ad illam Œdipum, ex quodam somnio de Oraculo edoctum.' *Barth*.

517 *Hæc simili depresso viro*] Vel tam callide, vel tam scelerato, hoc est, crudeli parricidæ, matris marito,

qui meruit ut se sponte emicaret: ergo hoc dixit, simili errore, pariter consecrando. *Cessantibus alijs*] Motus alarum suspendit. Volatum ergo Sphinx alijs cessantibus distulit. *Lactant.*

520 *Avidum pecus*] Quamvis avidum. *Idem.*

524 *Peritura cohors*] Illos juvenes dicit, quos Tydens est occisurus. *Id.*

527 *Humentis palla*] Rorifera. Gl. Scripta. Locutio Sacrarum Salutis Litterarum, Dominum 'extendere caelum et Noctem instar vestis.' Psalmi CIV. Zachariae XII. et alibi. *Rosias* capite L. *Ῥοσίας τὸν οὐρανὸν ἐκτείνῃ, καὶ ἡν οὐρανὸν ὅθρην τὸ νυκτὸς ἀνέβη.* Quam imitatos Græcos Latinosque dicas 'noctis superventum' pallio inducto aut papilio designare. *Barth.*

530 *Cristasque videt rutilare comantes*] Mire dictum videtur, nam quomodo cristæ comantes, cum cristæ sint ipsæ comæ? repetit eandem sententiam lib. IX. 'Interdum cristas hilaris jactare comantes.' Quo quidem loco libri scripti nihil mutant, hic vero Lipsii liber et Laurentianus uterque agnoscent: *Galeasque videt rutilare comantes.* Ego vulgata non sperno, nam et alibi in Virgilio legi: 'Et conum insignis galeam cristasque comantes.' *Bernart.*

531 *Adversa sub umbra*] Luci, quæ esse adversa venientibus videbatur. *Lactant.*

534 *Admovet ensem*] Ut sit paratus ad eandem manu trahat auxilium, id est, evagationem parat. *Idem.*

535 *Quidæ occultatis in armis*] Quid hoc rei est, inquit, tantos vos, totque numero viros in armis hic occultatos considerare? Quem metuitis, quem prætolamini? Dictabat res et loca veritatem. *Vet. Scholiast.*

538 *Vasto Chronti contorta*] Scripti *Chromis*, aut *Cronii*; sed legendum est, *Chthonii*. *Xétios* unus e Spartia

sive draconigenis quinque apud Pausaniam, inde vocabulum hoc frequentatum Thebis. Et huc applicari debere didici ex cod. antiquis lib. III. 170. 'Hinc Chronium conjux.' Ubi omnes fere membranæ: 'thonium,' hoc est, 'Chthonium.' Et lib. IV. 97. 'Cernis Chroniumque Chrominque.' Ubi eadem, 'Chthoniumque,' vel 'thoniumque,' significantes 'Chthoniumque.' Eadem enim tribus his locis persona memoratur. *Gronov.*

540 *Fortuna recessit*] Id est, frustratus est ejus ictus. *Lactant.*

541 *Olenii tegmen*] Olenos Ethiolis regio est, in qua sus Calidonium dicitur interemptus, cujus exuvias Tydens nunc tegitur et armatur. *Idem.*

542 *Super levis humeros*] Id est, super sinistri humeri partem hasta imminens, poene vulnus invenit. *Idem.*

543 *Et viduo ligno*] Cuspide ab ea parte quæ ferro caret: ac per hoc infirmo. Metaphora a muliere, ut quæ si auxilio mariti caret infirma est, ita lignum quod non habet ferrum, unde vulnus infligit, infirmum est. *Idem.*

546 *Bella parari*] Paucos esse credidit, nec putavit quinquaginta sibi virorum fortium insidias comparari. *Idem.*

547 *Campoque crumpite*] Ne conjicite, ut caplatis, ex insidiis tela. Proдите, non fugiam, sed pugnabo viriliter. *Ms. Scholiastes.*

549 *Neque his mora*] Ita plerique libri doctis ante nos hominibus collati, ita omnes etiam nostri, cum Caplite optimo suo. Soli Lindebrogius et Cruceius inserere voculam *in*. *neque in his mora.* Bernartius bonus bene conjectabat: *neque enim his mora.* Ita tamen ut non satisfaceret sibi. Si Papinii est licentia scribendi, non mutò; cum tamen id credibile non sit, priorem correctionem sequor. Cum ita loquatur Virgil. Eclog. III.

'in me mora non erit ulla.' *Barth.*

551 *Hos prodire jugis*] Contra omnes libros, probō, quod ingerit Lactantius: *Hos deire jugis*. Quæ et in nostrorum optimo (a V. CL. Berneggero utendum olim accepimus) inter versus notata comparat: *deire*, 'de jugis ire.' *Gronov.*

553 *Ut clausas indagine*] Hæc comparatio ad superiora referenda est. Dicit enim sic illos aut de jugis prodisse, aut de vallibus, quemadmodum de retibus feræ, quas in medium vox venantium et clamor expellit. Tunc enim licet scire quam multæ sint, cum terrore clamoris coactæ fuerint non latere: est ergo ordo: Sic illos excursare e latebris videt, ut clausas indagine feras vox prima in medium profert. 'Indago' autem est, cum silvam venantium corona vallat, ut feræ evadere non possint. *Lact.*

554 *Quæ sola medendi*] Id est, quæ sola via salutis est, in hostes incidentem ardua petere. *Idem.*

556 *Et abscissis*] Ordo est: Et abscissis cautibus infringens uncas manus juga dura exuperat. *Idem.*

558 *Procul tergo metus*] Prærupto et non accessibili a posteriore parte rupe. *Barth.*

563 *Adversos Lapythas*] Lapythæ gentes Thessaliæ, omnium virorum sublimes patientia, cum cæteris Diis immortalibus annua sacra conficerent, in ipsa religione genus sacrilegii commissum est: cum enim Pirihoi regis sui nuptiæ celebrarentur, et sacrificia omnibus diis facerent, Martis solius incultas aras reliquerunt, sive ignorantia, sive contemptu numina, habetur incertum. Quæ res manifesto puniata est exitu: Mars namque fecit ut adversus Centauros bellarent, a quibus victi sunt: civitas damno intellexit religionis virtutem. Unde Virgilius: 'Mars perdere gentem Immanem potuit Lapythum.' *Lactant.*

564 *Stupet obvia*] Jam a comparatione discessit, ad fatum Tydei redit. Potuit enim ambiguitas circumvenire lectorem. *Idem.*

568 *Dejecti*] Probo optimi libri scripturam: *Disjecti*. In frustra enim conquassati sunt et disparati, ossibus et armis contractis et permixtis. Minime omnis hæc scena verosimiliter ficta est: Cur enim non abocessere hi longius, tanto saxo librari viso? Cur non confixerant jaculis aut hastis scandentem tam laboriose consecuti? *Barth.*

573 *Terrigenas confoscos avos*] Non tantum meliores codd. *confosus*, sed et Priscianus lib. xviii. ubi observat et Græcis dici *θαψθαι τοῖσιν*, et *θαψθαι τοῖς*, addito ex Demosthene: *ὄψεσθαι τοῖς ἀπὸ τοῦ γῆς*. *Gronov.*

575 *Pentheumque trahens*] Velint a Pentheo originem trahens generis. *Phædimus*] Phædimus nomine, nondum te propter Penthei nomen Liber habens propitium, Tydei armis occubuit. *Lactant.*

580 *Libens*] Ne videretur ab hostibus loco in quo steterat pulsus. *Idem.*

581 *Orbem*] Scutum obvolutum. Bene subdidit orbem; sunt enim scuta oblonge facta. *Idem.*

583 *Et vertice tegmine noto* *Septus*] Optimi: *tegmine nota*: optime, quasi esset septus verticem tegmine noto: sicut et 'indutus veste' et 'vestem' dicimus. Sic lib. vii. 379. Amphion 'lyram galea tauroque insignis avito,' quod habent scripti, mutarunt: 'lyra galeam': quasi non æque recte diceretur illud et commode explicaretur insignis quod ad lyram vel per lyram, quam habet in galea. *Gronov.*

586 *Ogygida*] Thebani ab Ogygio terrigena. *Lactant.*

587 *Bysthonium*] Tydei ensem. Unde Tydeo Bysthonius ensis? nisi

quia Caelus Martis est filius. Prius quia vicina est Ætholia Thraciæ, aut quia Mars apud Bysthonas colitur. Ensem vero Bysthonium Thraciarum dixit, quia Bysthona gens Thraciarum est. *Idem.*

590 *Decutit*] Ab ictu depellit scuti. *Idem.*

591 *Sed ipse In socios errare*] Scribebam de conjectura: *ipse In socios*: et mox: *corpora turba Involci*, pro *Involci*: est enim, errabant et involvebantur. Postea utrumque prius inveni expressum in scriptis. *Idem* statim: *manet ille rucuntum*, vel *rucantis*; non *crucantis*. Verum est: *manet ille rucantes Angustus telis*; id est, expectat, sustinet. *Græco.*

595 *Non aliter*] Briareum bello gigantum constat contra Jovem sensisse: sed hic contra sic posuit, quemadmodum Virgilius: 'Jovis cum fulmina contra me habeat.*' Contempta ab hoc etiam fulmina: videbatur enim suis sibi tantum manibus fortiter dimicare. Fabula: Terra procreavit Typhonem miræ magnitudinis, cui centum capita draconum ex humeris nata erant. Hic Jovem provocavit, ut si vellet secum de regno certaret. Quare Juppiter pectus ejus fulmine percussit: qui cum flagraret, Æthinam ei superimposuit, et ex eo dicitur ardere adhuc. Ipse etiam alio nomine Bryareus et Ægeon. De quo Virgil. 'Ægeon qualis centum cui brachia dicunt.' *Lactant. Getica Phlegra*] Phlegra civitas Thraciæ, quam 'Pallenen' postea nominatam Endoxus scripsit, auctore Stephano. Campi illi Gigantum pugnis celebres non alia causa in fabulam venerunt, quam quod ob fertilitatem nemo non præpotens cæteris ibi vellet habitare. Vide Strab. lib. v. Claud. in Fragmento Gigantomachiae de Terra: 'Omnia monstrifero complebat Tartara coetu, Invisum genitura nefas; Phlegramque retexit Tanta prole

tumens, et in æthera protolit hostes.' *Barth.*

598 *Pelethroniam*] Thraciam sive Thessaliam, ut Virgilius: 'Frena Pelethronii Lapythæ.' Ipsæ enim regiones dicatæ sunt Marti. *Lactant.*

599 *At hinc lapso mutata*] Manifestum mendum: neque enim *rd lapso* idoneam ullam hic sententiam efficit. Tu lege indubitanter ex manuscriptis: *Lasso mutata Pyracmonæ*. Est hic Pyracmon, unus ex Cyclopibus, fulminis, ut poëtæ fingunt, fabricatoribus. Virgilius: 'Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro, Brontesque, Steropesque, et nudus membra Pyracmon.' Sidonius: 'spatium non Lemnius illic Ceu templum lussit Veneri, fulmenque relinquens, Hic ferrugineus fumavit sæpe Pyracmon.' *Bernart.*

600 *Obæsus*] 'Immensum' enim modo dixit. De oppugnatione hac Jovis et tandem devicto Typhæo isto sive Briareo, nomina enim ad versum voluntatem mutant Poëtæ, multa verborum pinguedine Nonnus primis duobus Dionysiacorum libris. Is tamen ab illo monstro monstrum aliud, Neptuno, ut solita ei adscribi tradit Gellius, conficit filium, Briareum, lib. XXXIX. et XLIII. Quorum utroque loco Ægeonem Jovi in Bello Gigantum auxillium canit. *Barth.*

602 *Huc illuc clypeum*] Circumspectat omnes partes, ne ab hostibus circumventus occumbat. *Lactant.*

605 *Armantque virum*] Nam ipsa tela in hostes retorquet, qui aliorum telorum impetus retunditur, cum tela impingit. Lucan. 'totæque viro dum tela riuinæ.' *Idem.* *Sæpe aspera passum*] Subolevit et hic glossæma: veteres agnoscunt: *Armantque virum: sæpe aspera passus*. Quæ germana, me iudice, lectio. *Bernart.*

607 *Nec mortem*] Ita fuerat vulneratus, ut mortem timere non posset. *Idem.*

600 *Minitantem bella, &c.*] Dum militatnr, ille prœvenit occiditque hominem. 'Securium' et 'bipennium' arma a primis Heroibus usque Pœticiis literis celebrata. Gratius in Cynegético: 'ceciditque suis Aeneas in armis; At prœdexter erat, geminisque securibus ingens.' Barth.

613 *Chromis*] *Chromius* et *Chromis* nomina ignota Heroicis fabulis. Unum natorum Priami, unum e septem Pterelai filia celebrat Apollodorus. *Chromios theadys* apud Homerum Iliad. P. *Chromis* Iliad. B. Mysorum ductor. *Chromis* puer pastoralis apud Maronem Ecl. vi. Alius Phryx perimitur a Camilla lib. xi. apud eundem. Fuit et *Chromis* unus ex Centauris. Barth.

617 *Impulsus*] Dicit illum furore genitum dolere: dum enim Dryope mater ejus prægnans furore bacchatur, reluctantem taurum cornibus traxit: dicit ergo, hunc non nascendi ordine procreatum, sed comatu nimio utero matris expulsum. *Lactant.*

624 *Theumesia cornus*] Thebana. Theumeson mons Thebanorum, ideo quod Tydeus Thebana hasta et spoliis hostium armatus fuerat. *Idem.*

625 *Atque illi rœce repleta*] Ordo: Atque illi voce intercepta prorupto in sanguine natat repleta lingua. *Id.*

626 *Intercepta*] Ne amplius loquerentur. *Al. Scholiast.* Onomasticon Vetus; *Interceprio*, *ὑπερφυροποι*. Veteres 'interciaimon' ut 'discrimen' dixisse, notat auctor maturioris Glossarii Latino-Græci, *ὑαυροψ* interpretatus. 'Interceptum' vulgo dicebant, mortuum, conatibus suis exemptum. Barth.

630 *Arguerim fama*] Omnino scribendum, ut optimæ nostræ membræ habent, conjectavitque olim Joannes Bernartius, licet libris adversantibus, *Arxurim*. Eam lectionem agnoscunt et Scholia 'prohibuerim' et Lutat. 'privaverim' exponendo. Res est clara, nec probatione eget

tam simplex veritas, etiam invitis, qui Lactantium hic culpant. Barth.

638 *Arctum*] Angustum. Singulibus enim angustatur latus. *Lactant.*

634 *Exhaurit*] Concavum facit, vacuat. *Vincla coërent*] Inundatio lacrimarum galeæ vincla rumpebat. *Idem.*

635 *Multa gementi*] Cum multum gemeret a tergo percussus est, et hostili gladio corpori fratris affixus. *Idem.*

638 *Conserit*] Conjungit. *Ille oculos*] Qui prior fuerat vulneratus oculos aperuit: ut in utraque morte fratrum ambo jungerent se invicem morientes. *Idem.*

642 *Miserabile votum*] Ipsiis quidem votivum erat taliter mori, amore fraterno in unam vitam unumque obitum colligatis, miserabilis tamen casus erat tantæ indolis juvenes tam atroci exitu junctos excedere. Hoc illi voverant, at erat votum miserandum. *Vet. Scholiast.*

644 *Idem uliro*] Jam ipse vult hostes insequi, a quibus ante appetebatur. *Lactant.*

645 *Vestigia retro*] Sua retro vestigia urgebat fugiendo imminente Tideo. *Idem.*

647 *Distractus*] Extensus: hic vero sub ea significatione ponendus est, ut Virgilius: 'Turbatis distractas equis.' Quamvis Cic. in Philipp. de Varronis bonis: 'Rem illam esse distractam.' Sed etiam illic ingenio legentis possumus divisam accipere. *Distractus* ergo hic ait extensis manibus, ut rogaret. *Idem.*

648 *Nitentem*] Conantem, ab eo quod est 'nitor, eris.' *Idem.*

649 *Stallis interlabentibus*] Sensus: Quæ umbræ sunt eo tempore quo stellæ labuntur. Scribendum: *quis umbra*. Snavissime autem dictum, quia modo labuntur, modo videntur. Et 'labi' alioquin placidum siderum cursum aut inceasum notat. Ut apud Maron. 'Læbitur uncta radis abies,'

Ita saavissimæ de iride Flæc. lib. viii. 'Nubibus accensis similem, aut cum veste recenti Labitur ardenti Thaumantias obvia Phæbo.' *Barth.*

655 *Nihil vultum mutatus*] Nimirum, quia qui ignoscentis animum gerunt, primum frontis suæ uibulum deseruant. Lucan. 'At Cæsar facilis vultum mentemque serenus.' *Lactant.*

658 *Quid timide sequeris*] Jucunde, consolatur et terret: namque hoc pollicetur, nullos si ad bella venerint evasuros. In hac autem parte si consideres, provisum tibi est quod nunc morieris, ne graviori supplicio reseraris. *Idem.*

660 *Jam redit*] Corpore, jam revulsum telum: neque enim poterat gladium vagina recondere, nisi hoste jam preëmpto. *Idem.*

661 *Trieterica*] Dixerat enim ea nocte Tideum Thebas intrasse, qua Libero patri sacra celebrantur. *Lactant.* Non hæc trieterica] Bacchi orgia intelligit, quæ singulis triennii celebrare mos Græciæ. Virgil. Æn. iv. 'Ubi audito stimulant trieterica Bæcho Orgia.' *Bernart.*

663 *Scelerare parentes*] Id est, crudelitate suæ scelestos facere: quia Bæchus insaniant usque adeo, ut crudelis Bæchus in illarum furore furere videntur; quia Agave homicidium nescia perpetravit: et ideo hoc Deo potius ascribitur, quam furori. *Lactant.*

664 *Nebidas*] Pelles damarum, quæ Græce *respides* appellantur. Ac per hoc Bæcharum indumenta significat, quibus sacrificiorum tempore uti consueverunt: ut Virgil. 'Pelibus in morem eiacti.' *Idem.*

665 *Imbellem*] Ad sonitum tympani et saltationis Bæcharum imbelles. *Maribusque incognita viris*] In comparatione Thebanorum. *Incognita prælia*] Luxuriosæ saltationis, quasi hi, qui adversus se pugnaverunt, sæptorum consuetudine fuerint effici-

nati. *Idem.*

666 *Celenæ*] Celene Marsiæ civitas, ubi primum dicitur tibiarnum usus inventus, quibus Apollinem provocare ausus est, a quo victus temeritatis suæ pœnas exolvit. Marsias enim Celenæ fuit: ut ipse infra, 'Et illustres Satyro pendente Celenæ.' *Idem.*

668 *O timidi*] Quia timidi, etiam pro paucis vos habeo. Demit illis fiduciam etiam numeri, cum audaciam demserit armorum. *Vetus Scholiast.* *Pausique*] Optimi codicis explicatio: Non magnificare se eos indicat, et facilem etiam victoriam sibi spondere, licet vel plures essent. *Barth.*

672 *Mutatum spoliis*] Theronis scujus clypeum cum perfodisset, acceperat. aut certe *Mutatum spoliis* infectum sanguine sociorum. Itaque per cruorem suum mutaverat jam colorem: ut Lucanus: 'Perdiderat vultum rabies.' *Lactantius.*

674 *Roribus*] Cruentis aspersionebus. ut Lucan. 'Sanguineis stillavit roribus arbor.' *Idem.* *Et terra mortuum aspergine*] Locum hunc sanum esse, nec Catoni juranti crediderim. Veteres, cum editione principe: et *tetra mortuum aspergine manent*; qua lectione nihil pote melius, nihil clarius: admisit itaque fidenter. *Bernart.*

677 *Et tabs gravata*] 'Tabes' dicitur recentis cadaveris fœtor. Lucan. 'Longusque in carcere fœtor.' et humor qui distillans cadaveribus corrumpit terram: unde Virgil. 'Et terram tabo maculant.' *Lactantius.*

680 *Tantum vacuis ferit aëra malis*] Etiam inter vorandum non destitisse iram augere ait Leonem, donec non potuit amplius masticare, sic denique malis concrepare, cum jam edere non possit, testantem animi feritatem et aviditatem, satiato jam corpore. *Vet. Sch. Mala*] Dentes etiam denotant, et apud Maron. Æn. iii. 'Sed non ante datam ei getis mœnibus urbem, Quam vos dira fames,

nostræque injuria cædis Ambesas subigat malis absumere mensas.' *Barthius.*

683 *Sanguine plenus*] Sensus hic de Hom. venit: Ut tunc demum castris Dolonis Diomedes excedat, cum esset admonitus a Minerva; nam Virg. hunc sensum in Nisi et Euryali personis servavit: 'Acceleremus, ait, nam lux inimica propinquat.' *Lactant.*

685 *Caligine plenus*] Id est, nimia felicitate mentis obæcatus. Caligine dixit, quia non prospiciebat futura pericula. *Idem.*

688 *Jam pona modum, nimiumque, &c.*] O vere Solem inter Poëtas, longe semper aciem ingenii jaculantem: imbibere, victor, nisi serio, sed sero, plorare velis. Enimvero optimi ducis officium existimandum est, posse non solum vincendi, verum etiam cediendi tempora perspicere. Ab ore aureo aureum dictum: *ὅτε δὲ πολέμῳ ἐπὶ τυχῇ πλεονέξῃ, οὐκ ἐπιθήσεται ὁρᾶναι ἁπλοῦς ἐκταυρόμενος.* Is qui in bello ob res secundas exultat, non cogitat quam infida fiducia se extollat. Ratio apud Romanæ Historiæ Principem: 'Simul parva ac sperata decora unius hominæ fortuna evertere potest.' *Bernart.*

689 *Huic una fides*] Ut tantæ virtutis gloriam solas consecutus fuisse videaris. *Lactant.*

694 *Nec veritus*] Hoc dicit: Nec veritus est augur prohibere ducem, id est, Etheoclen, ne morituros tot mitteret: sed instantia morituris facta fidem auguri derogare: ut Virgil. 'Tunc etiam fati aperit Cassandra futuris.' *Idem.* *Sed fata mentem Privare fide*] Nihil verius, nihil certius. Obnubilat siquidem, imo adimit mentem hominibus, quos punire vult, suprema illa mens, et cujuscumque Deus fortunam mutare constituit, ejus consilia corrumpit. Egrege ad Papinii nostri hanc sententiam Herodotus lib. ix. *Μένο, δ,*

τι θεὸς γινώσκειαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμύχανος ἀποτρέψαι ἀνθρώπων· οὐδὲ γὰρ πικρὰ λήγουσι θόλοι καθεσθαι οὐδὲς. O hospes, quod divinitus contingere debet, homo a se nulla arte dispellet: ac ne verisimilia quidem dicentibus fidem habebis. *Bernart.*

700 *Circumspice muros*] Ut ad bellum repares. Ridiculum autem hoc si seriem temporum ad calculos Eusebianos vellis reputare. Europa rapta ponitur circa annum mundi MCM.DCCC.LXXVII. quo, vel et sequentibus, fingamus Cadmum Thebas occupasse. Tydeus floruit cum Argonautis, ut profectum etiam scribat nonnemo, velut supra ostendimus. Argonautarum historia incidit in annum MCM.DCCCC.XXI. Ita nondum quinquaginta annis steterint hi muri, quos ævo fragiles appellat Papinius. Inertissimus ergo ædificatorum fuerit ille Phœnix, cui plurimam alioquin suæ Sapientiæ partem Græciam debere omnibus est in confesso. Paria reperies apud Chronographos alios, qui tamen ex Eusebianis fere dependent. *Barth.*

703 *In bella veninus*] Et in Romana historia hoc Porzenæ Mælius dixisse fertur, cum dextra focis imposita diceret: 'Sum patientiæ similes viros atque virtutis a senatu plures in ejus exitium destinatos.' *Lactant.*

707 *Jam dudum obliita juvenia*] Scripti: jam longum obliita. Recte: sic Achill. i. 'jam longum cœloque domoque gregatæ.' *Grenos.*

710 *Huic leves galeas*] In hoc consecrando secutus est Virgil. nam ille dum Marti offerret exuvias ait: 'Appat rorantes sanguine cristas Telaque trunca virum.' *Lactant.*

715 *Ingeniumque parentis*] Bene ingenium, quæ de capite nata dicitur Jovis: et hoc antiqui bene figuratum esse dixerunt: ut, quia naturæ ratione prudentia omnis in capite est, Minerva, quæ sapientia Dei, nata de Jovis capite crederetur. Est vero

mysterium, quod lucis intaminata, atque armis munita virgo, de vertice Dei maximi et secreti orta dicatur. *Idem.*

716 *Horrore decoro*] Ipse quidem terror vultus pulchritudine mitigatur. Speciosus terror, pulchritudo terribilis. *Idem.*

717 *Crudescit*] Crudelior fit: zengma ab inferioribus. *Idem.*

719 *Seu Pandionis*] Id est, Athenis. Pandion siquidem Erichthei Athenarum regis filius. Lucanus de Pallade, uti hic Noster: 'Et Pandionis quæ cuspidem protegit arces.' *Bernart.*

721 *Ithone*] Civitas Bœotiae Minervæ sacra, ut ipse ait: 'Ducit Ithoneus atque Alalchemonea Minervæ Agmina.' Bacchilides Minervam Ithoniam dicit, ab Ithone. Ergo Minervam ab oppido cognominavit, quod est in Macedonia, ubi ejus antiqua est ædes, vicina Bœotiae, in qua regnavit Antionus, Herculis filius et Paphies. *Lactant.*

722 *Libyco Tritone*] Palus apud quam natalem Minervæ virgines celebrantes certare frequenter ludicris solebant: unde et Tritonia Pallas dicitur. Causam expressit Apollonius Argonaut. lib. iv. 'Ἡρώσσαυ Διδόης τιμήφοροι, αἱ ποτ' Ἀθήνην, ἥμος ἔτ' ἐκ πατρὸς κεφαλῆς θέρε παμφαίνουσα, Ἀντίμουσα Τρίτωνος ἐφ' ὅσας χυτλάσαντο. Egregia *Libya Heretina Pallada* quondam, Cum patris e capite exiit clarissima, parvam Laverunt Tritonis aqua sordisque puella. Apollonium sequitur Poëtarum vulgus: sed Pausanias Atticis, et Herodotus Melpomene, Minervam non Jovis, sed Neptoni et Tritonidis Paladis filiam fuisse traderunt. Herodoti verba hæc sunt: τῇ Ἀθηναίων φασὶ Ποσειδῶνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος Μινῆς. *Minervam inquit Neptuni fuisse filiam et Tritonidis paladis.* *Bernart.*

726 *Parthaonis*] Parthaon Enei pater fuit, avus Tydei: constat Tydei genus a Marte defluere, ut idem ait.

'Marti non degenerare paterno.' Nam Meleager Martis filius fuit. *Lactant.*

727 *Pleuron*] Ætholia civitas prope Calydonem, Marti consecrata. Alii regionem Calydoniorum dicunt. *Martia*] Quia ibi maxime Mars colitur. *Idem.*

728 *Aurea tunc*] In media urbe ubi ædem dicavero in tantum templi altitudo tolletur, ut Ioniam mare, et Echinadas insulas, Acheloumque despicias. Harum insularum Lucan. meminit, ut 'oblumat Echinadas undis:' in Acheloo enim fluvio tres insulas his nominibus natura constituit: Artemites, Agalia, Megale, Ovidii quoque carminibus celebratas. *Idem.*

734 *Arma thelis*] Omnia loca templorum, quibus aliquid figi possit, *tholes* dici recte notat Glossographus Antiquus. Qui sint *tholi* alioquin, nemo nescit ex Varrone, Servio ad Æneid. ix. aliisque Grammaticorum nepotibus. *Mec quasita reversi Sanguine*] Nemo suspectam habuit hactenus hanc lectionem, neque libros hactenus collatos pnto, qui quicquam immutariunt. Patet tamen ex veterr. membranarum, expressum legi *reverso*. Quæ scriptura omnino est Papinii. *Barth.*

740 *Inspectura pudorem*] Arcanum pudorem dicit, aut ejus simulachrum verum, id est, Palladium, quod illicitum erat cernere; quo quidam quondam viso privatus est visu; aut virginitatem ejus. Ergo si sic est, *inspectura* pro rimatura vel inquisitione accipitur. *Lactant.*

741 *Tu bellis, tu pace*] Bellorum potens: quod proprium est Minervæ. *Idem.*

742 *Non indignante Diana*] Semper tibi de primitiis sacrificabo, nec mihi sicut solet Diana indignabitur. Occulte historiam tangit, ubi Diana contempta in sacrificio immisit aprum, qui Calydoniam regionem vastaret. *Idem.*

THEBAIDOS LIB. III.

1 *Perfidus*] Aut quia regnum negavit, aut quia contra jus gentium legato paravit insidias. Docet enim Poëta malorum conscientiam esse pervigilem; quippe Ethocles, quamvis adhuc stellis labor supersit, ut ascenso axe perveniatur ad lucem, tamen ocia non accepit. Vide Ovid. Met. 12. ubi describit Invidiam: 'Palor in ore sedet, macies in corpore toto, Nusquam recta acies, livent rubigine dentes, Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno,' &c. *Lactant.*

2 *Humentibus astris*] Astrorum exhalatio calida feriens vaporem terræ per solis absentiam, frigidam gignit rorem, unde noctem rorantem et rosicidam experimur. *Schol.* Est imitatio Maronis ex *Æa.* iv. qui tamen cogitantis 'umbras humentes' dixit. *Barth.*

4 *Scelerisq; parati*] Prima enim nostri sceleris poena est cogitatio. ut Juvenal. 'Prima est hæc ultio, quod se Judice nemo nocens absolvitur.' Constat ergo malorum conscientiam semper esse pervigilem. *Lactant.*

8 *Animumq; rependit*] Non cogitabat contra numerum tantorum unius subsistere posse virtutem. *Idem.*

9 *Num regio diversa, &c.*] Alia proficiscente Tydeo, non ea via qua ego insidiatores ire jusseram? Alia glossa: 'Tydeo et meis militibus.' Laus Tydei in eo est, quod priusquam agris solus exiret, facile suspicari potuit de periculo sibi a perfido tyranno imminente, nec minus tamen ixit. *Barth.*

10 *An sceleris data*] Id est, violatæ legationis sanctimonia: vel quod religiosum officium legati peteretur in-

sidiis. Tertium quod suspicatur tale est: dicit quippe a finitimis civitatibus Tydeo adversus insidiantes esse subventum. *Lactant.*

13 *Et Chromis et Dorylas*] Dorylas saxo periit inter illos quos uno ictu dicit esse prostratos. Chromis inter sacra valnere prostratus occubuit. *Idem.*

16 *Sic concerta manus*] Spuriam litteram hic adhæsisse structura orationis confirmat: legendum quippe: *Si concerta manus.* Sensus: O segnes homines, qui animum vincere nondum potuistis, si modo venistis ad manus. *Bernart.*

25 *Olenii astri*] Progressus hædorum serenus: quod sidus pluviale est in ortu, et in occasu serenum aërem facit: ut Virgil. 'Quantus ab occasu veniens pluvialibus hædis Verberat imber humum.' Sensus: Frustra navigare compulsi Olenii astri parior gradus. *Lactantius.*

26 *Hyberni Jovis*] Arcadii: quod ibi fuerat capra, quæ Jovem nutriit, Amalthea. *Idem.*

27 *Inclinat Orion*] Jupiter et Neptunus cum ad Cænopionem regem in hospitium venissent, et ab eo liberaliter excepti fuissent, optionem dederunt, ut si quid vellet ab eis exposceret. Ille liberos sine conjuge postulavit: cui Neptunus et Jupiter imperarunt, ut tauri corium, quem eis immolaverat, terræ infoderet. Illi in eo urinam fecere, unde natus est Orion. Qui cum Dianæ stuprum inferre vellet, illa Terræ ope scorpionem vindicem sumpsit: quem occisum Juppiter in cælum transtulit: simili modo et Diana vindicem suum inter sydera collocavit. Mensis ergo

Januarii tempus poëta describit, quo Orion in occasu est constitutus. *Idem.*

29 *Fert ingens*] Proprium ventorum *ferre*. Non enim aliter ferunt navigia, ubi potiti sunt, quam si quis manibus aut lacertis aliquid aliqua deportet. Senec. de Vita Beata cap. 22. 'Sic illum divitiis exhillarant, ut navigantem secundas et ferens ventus.' *Barth.*

35 *Hyperiona pento*] Cum primum oceano sol exit. Ex Hyperione autem Græcifabularum scriptores stulte natos esse finxerunt venerabiles Deos, Solem et Lunam, pariter et Auro-ram, sperantes videlicet stolidi homines suis fallaciis natiuitates posse auferri ab his, qui noverunt nec mundum nec diem sine sole lunaque esse potuisse a primordiis rerum, nec tanta lumina utero fuisse gestata. Hyperiona ergo, non ut Græci fingunt Titanis filium accipiendum, sed Latina simplicitate explicandum est ambiguum Græcitatibus: Hyperiona dicunt super omnia sæcula. *Lactantius.*

36 *Ima flagellatis*] Dicunt physici quod suis fixa ponderibus in aëre librata pendeat tellus, et omne grave cum pendet, si motum habeat, flagellatur: ergo terra cum in medio fuerat aëre librata motum passa est, suis flagellata ponderibus. *Idem.*

39 *Septemque*] Portas Thebarum ostendit, quia dicitur Thebana civitas septem habere portas: unde Græcis *ἑπτάπορος* dicta est. *Idem.* Vide imprimis hic Hygin. Mytholog. cap. 60. ubi nomina portarum numerata invenies.

41 *Tristis morte negata*] Heroicum animum dicit hujus viri; ignavas enim gavisus fuisset condonatam sibi vitam, qualis inter quinquaginta istos Thebanos fuit Mænestes. *Vet. Schol.*

43 *Dubiusque notari*] Tempus diei signavit et noctis, quod difficile hominis vultus ad perfectum potuisset agnoscere. Sensus: Quamvis per ob-

scurum nuncius agnosci non posset, quid tamen nunciaturus esset, manifestis agnoverant signis. *Lactantius.*

50 *Haustraque informis arena Quælibus implet agros*] Respexit morem priscum; nam non Judæi solum, quod ex sacris litteris notum, sed Romani et Græci, pulvere in luctu sese adspergebant. Exempla rara apud Auctores, extant tamen. Papinins passim meminit. Lib. vi. 'sedet ipse exutus honore Vittarum nexu gentitor, squalentiaque ora Sparsus, et incultam ferali pulvere barbam.' Eodem lib. 'ipse regesta Parthenopæns humo vultumque oculosque madentes Obruat, accessit lachrymarum gratia formæ,' &c. *Bernart.*

61 *Sen quod pudet ore fateri*] Scripti omnes, *ira*, non *ore*: unde minima mutatione amicus noster, bonus ille et veteres restitueret verans, et novos facere veterum similes: *pudet ire fateri*. Nec refuto, etsi blandiatur: *sen*, quod *rubet ira fateri*. Ernascit. Ut in Epithal. 'Cum Turno spectante rubet.' Theb. v. 'audaces rubuit mirata catervas Pallas.' Lib. xiii. 'rubuit Neptunius heros Permotus lacrimis.' Sic plenius, et duplex affectus exprimitur. Alio sensu Lib. vii. 'Iraque rubentes.' Ovidius Met. viii. 'Sæpe vnum fervens oculis dabat ira ruborem.' Et hinc possis interpretari: quod irascor fateri vel indignor. 'Pudor' adeo et 'ira' sæpe communibus verbis exprimuntur, ut jam in Diatribæ monuimus. *Gronov.*

63 *Vaga lumina*] Absolnte stellas dicit, ut sit generaliter: aut quinque planetas Saturni, Jovis, Martis, Veneris, et Mercurii. Ceterum sol et luna non sunt stellæ, nec ex planetarum numero, sed totius mundi duces ac domini. *Lactant.*

64 *Et te mala protinus ales*] Quoniam manu sua erat periturus, alt, *mala ales*, id est, malum augurium. Quotiescunque enim ales feminino

genere dicitur, malum portendit augurium; ut Horat. 'mala soluta navis exit alite.' Masculino autem bonum demonstrat; ut Virg. 'Namque volans fulvus Jovis ales in æthra.' *Idem.*

67 *Ignara moveri*] Quæ ab his quæ semel mortalibus statuit, moveri non possit. Ut Virg. 'Fortuna omnipotens et ineluctabile fatum.' *Idem.*

69 *Prodiga vitæ pectora*] Quemadmodum 'fortunarum prodigus' dicitur, qui patrimonium decoquit, ita et 'vitæ prodigus,' qui non terretur exitio, sed vitam prodigere vult, id est, effundere. Pectora autem dicit nil horrescentia. *Idem.*

71 *Cunctisque negatam*] Sic fecerunt ex omnibusque, quod in vetustis etiam reperimus, cum deberent, omnibusque, quod et habent optimi et erat proclive conijcere. Ex Virgilii septimo: 'Ilicet infandum cuncti contra omina bellum.' Decebat autem hoc dicere angurem, de quo præcedente libro v. 692. 'ille hæc præviderat omina doctus Aëros.' ita enim restituiimus e scriptis. Hoc lib. v. 526. 'clara regione profundi Ætheros:' ubi vulgo, 'Ætheris.' Sic alibi, 'Hesperos,' 'Tityos,' et plurima ejusmodi. Gronov.

73 *Et consanguineo gliscis*] Non prima sua notione rō *gliscis* accipiendum, pro 'creascs,' sed pro 'vehementer desideras.' Papinius etiam alibi pro 'exsultat' usurpavit. lib. viii. 'Spectat atrox hostile caput, gliscitque tepentis Lumina torva videns.' Imo pro 'sævire.' Achil. i. 'Hos ubi velle acies, et dulci gliscere ferro Dux videt.' Bernart.

77 *Neque enim ipse moror*] Non tanti se facere, neque dignari tyrannum vecordem sua iracundia dicit. Incaute tamen, cum jam quinquaginta annorum persecutionem indixisset, e quibus sane nolentis volentis ipsius una futura erat post excessum et vita jam proximantem. Barth.

79 *Non cunctator iniqui*] Quia injusta omnia poterat sine dubitatione complere. *Lactant.*

81 *Proturbare*] Ne convitia faceret in regem, aut se injuste percuteret. *Idem.*

82 *Trucis ora tyranni*] Quasi utrumque aspiciens quid esset fugiendum; quid dulcius videretur, ferrum aut tyrannus.

84 *Imperdita Tydeo*] Id est, quæ Tydeus noluisse occidere. Virgil. 'Et vos, o Graiis imperdita corpora, Teucrum.' *Idem.*

85 *Erepta fata*] In prælio paulo ante dilata. *Idem.*

87 *Te Superis, fratrique*] Ellipsis figura: deest enim, 'relinquo puniendum,' quasi festinus in vulnere orationem implere non potuerit: ut Virgil. 'Incipit effari mediaque in voce resistit.' *Idem.*

88 *Plenum capulo latus*] Mira locutio. Brevis videlicet fuerit et exiguus capulus, qui una cum gladio vulnus intraverit. Sed est, si non consideratissima, Papiniana tamen locutio. In glossatore manuscripto notatio est; 'capulo, id est, ense usque ad capulum.' Excensari tamen poterit 'capulum' pro gladio usurpans, cum 'ensem eburnum' pro eboreo capulo aut vagina ornatum posnerit Virgil. lib. xi. 'clypeumque ex ære sinistrae Alligat, atque enssem collo suspendit eburnum.' Barth. *Dolori pugnat*] Contra dolorem repugnat, ne putaretur sentire cum moritur. *Lactant.*

92 *Turbataque mussant Concilia*] Quam scite servitutem expressit, quæ sub Tyranno? verum sibi dici non vult, et maximum regni bonum credit, quod facta sua populus cogitat tam ferre quam laudare. Misellus! Equidem ut nunquam est obscurum quando ex veritate, quando adumbrata lætitia facta Principum celebrantur, ita invicta veritatis via in omnium animos lumen suum emittit,

et illi ipsi qui eam opprimere nituntur, per latebras tandem quaerant. Fidem fecerit vel uasus Tiberinus, qui 'quoque modo dicta' (Taciti verba sunt) 'vulgari malebat, veritatisque, cui adulatio officit, per probra saltem gnarus fieri.' Hæc crux interna, et Nemesis quæ in penetralibus hæret: at quanto gravior quæ imminet a tergo? enimvero 'Quos cogit metus Laudare, eosdem reddit inimicos metus.' Pulchra loquentes iidem in pectore prava machinantur, adulatione sibi fidem struunt, ut cum magna mercede fallant. Labet itaque exclamare: Miser est Imperator apud quem vera reticentur. *Bernart.*

97 *Pacemque sepulchri*] Quia dixit inquietam illis fore animam, qui ferro pereunt, aut insepulti remanent. *Lactant.*

98 *Ne quicquam*] Bene *nequicquam*, quia secundum Epicurum nihil mortui sentire videntur: ut Virgilius: 'Facilis iactura sepulchri.' Quorundam enim opinio est animas cum corporibus interire: ut Lucret. Iusta hominis sepultura nihil prodest. *Idem.*

100 *Pasce situm*] Oblivionis mala minime patieris. *Idem.*

102 *Sancire viam*] Viam dicit per quam, contemnendo regiam potestatem, ad libertatis insignia possumus pervenire. *Idem.*

106. *Et nemorum Dodona parens*] In Chaonia regione, quæ pars est Epiri, Dodonei Jovis templum esse dicitur, motum omnino reverentia: ubi dnm columbæ fuisse dicuntur, sedentes super duas quercus, et responsa dantes, exprimentes in mutis animalibus quid homo adorare vellet, et postea una earum transvolavit Delphos, quæ civitas est in regione Bæotiæ, juxta Parnassum montem ejusdem regionis. Ibiq; Delphici Apollinis oraculo opinionem paravit. Altera Hammonis Jovis templum in Africa tenuit. Dodoneum igitur fuit oraculum Jovis

in Epiro, ubi de quercu columba hominibus responsa dabat. *Idem.* Videat, cui operæ Strab. lib. vii. Homer. Odys. x. Plutarch. Pyrrho et Pausan. Achaïcis, Phociis et Arcadicis. *Cyrrhæaque virgo*] Apollinis Oraculum in radicibus Parnassi montis oppido Cyrrha, a Cyrrha Nympha appellatum, cum 'Criassa' prisco nomine diceretur, et ita ab Homero vocetur: huic Circus adjacet, in quo equestres Pythiorum ludii celebrabantur. Consule Pausaniam Phociis. *Bernart.*

109 *Elysias*] Hunc solum de Thebanis dicit Elysias promeruisse campos. Cæterum pro meritis scelerum nullam ab Elysios campos animam Thebanam pervenire. *Lactant.*

113 *Et nemo et tristis volucrum reverentia*] Aut quia mortuo exhibetur reverentia, aut quia ore prohibebantur attingere. *Idem.*

116 *Quisque suas avidi*] Ad suas quisque lachrymas, id est, quas de suis habituri sunt, et est verbum sine præpositione: ut Sall. 'radicem montis excessit.' *Idem.*

118 *Solandi studio*] Quorum licet nemo fuisset occisus, tamen solandi gratia sequebantur. *Idem.*

121 *Infames scopulos*] Aut Sphingos cædibus notos, aut quia illic a Tydeo quinquaginta confossi sunt. Ut Horatius: 'Infames scopulos Acroce- raunia.' *Idem.*

124 *Accensa*] Id est, suorum cadaveribus visis. *Idem.*

126 *Luctus atrox*] Hoc totum poetice incorporavit. *Idem.*

128 *Prociduæ*] Pæne cadentes; id est, irruentes in faciem. *Idem.*

129 *Lamina signant*] Id est, claudunt oculos mortuorum. *Idem.*

132 *Cervicibus ora reponunt*] Capita abscissa corporibus aut ex vulneribus, vel ictibus, aliquin propendentia.

133 *Vacuique in pulvere campi*] Procul ab aliis cadaveribus. *Schol. Vcl.*

Res gesta descripta est supra lib. II. 682. &c. Nescio tamen cur dicantur procul a reliquis inventi, si sensus is Poëtæ. *Barth.*

134 *Magna parens juvenum*] Ibat enim ad sepulturam duorum. *Idē*] Nomen est mulieris, cujus duos filios geminos a Tydeo diximus interemptos. Ergo Græca declinatio nominativo *Idē*, hujus *Ides*. Lactant.

135 *Sublata comam*] Squalentem comam sublata habens. *Idem.*

136 *Nec jam infelix, &c.*] Tetra facies mulieris jam non ad miseriam spectantes, sed in timorem rapiebat: sic corpus tormentis laceratum Philotæ miserationem tetra aspectu eximebat Macedonibus. Si tamen ejus exemplum est, quod memoris inclit. Dubito. *Barth.*

137 *Terror inest lachrymis*] Id est, præ dolore lactus corperat esse terror. Senius: Oblita quidem viro- rum fortium mater duraverat. *Lactatus.* Sed emacula ex Lindembrogii scripto codice: 'Sexus oblita, quæ duorum virorum fortium mater diu fuerat.'

139 *Omnique in corpore plangit*] Omnia putans filiorum esse cadavera, per errorem lamentabatur per singula corpora. *Lactant.*

140 *Thessalis haud aliter*] Sic etiam in Lucan. maga videtur esse descripta, recens cadaver quærens occisi hominis. Constat enim animas eorum, qui olim defuncti fuerunt, evocari non posse. *Idem.*

141 *Cui gentile nefas*] Id est, cui proprium hoc et facile est, quia omnimodis suæ gentis esse crimen, hominem revocare: ut Virgil. 'Sæpe animas imis excire sepulchris.' Ut in corpora iterum hominum redire compelleret. *Idem.*

142 *Multifida*] Multifarie fissa.

145 *Queruntur*] Id est, dolent sibi requiem tolli. *Idem.*

147 *Sub rupe*] In antro aut sub petra. Non enim perempti erant jac-

ta saxi, sed una hasta ambo interfecti. *Schol.*

150 *Lachrymisque oculi*] Obducuntur enim ocalorum vias humore lachrymarum, qui ubi profusus fuerit reddit aspectum. *Lactant.*

152 *In fine ligavit*] Memor Poëta superioris descriptionis. Ait enim: 'Fixit et in fratrem, cognataque pectora ferro Trajicit.' *Idem.*

155 *Tangere*] Equare, contingere. *Idem.*

156 *Titulis*] Titulus est memoria bonorum factorum, qui solet superponi tumulis mortuorum. *Anselm parentes*] Nioben specialiter tangit. *Idem.*

158 *Quis steriles thalami*] Quibus thalami infœcundi. *Et non ululata Lucina*] Id est, non invocata parturientibus præ dolore. Quanto melius, inquit, cum illis agitur quæ propter sterilitatem suam non subja-cent orbitati! *Idem.*

160 *Causa labor*] Mire dixit, ut liberos cum labore gennasse videatur, quos nunc cernit extinctos. Laboravi ergo ut infelix fierem. *In luce patenti*] Publice, honesto interitu, qua nocte occubuerunt, nec luce pugnantest, ubi virtus potuisset videri: alia querela, quod inglorii nocte perierunt. *Idem.*

161 *Æterna*] Quæ essent apud omnes gentes memorabilia numerandaque, qui inter paucos nec in magno prælio concidistis: aut quia nocte perempti fuistis. *Idem.*

163 *Miserandaque funera passi*] Ingenti conspiratione scripti: numerandaque. Nec legit aliter Lactantium, explicatque: 'qui inter paucos nec in magno prælio concidistis.' Quasi non possit et inter paucos enitescere virtus. Placet conjectura Gruteri: *miserandaque funera passi*. Quippe ut violatores juris gentium cæsi erant. Ovid. Met. III. 'Esseamus miseri olme crimine, sorsque querenda, Non celanda foret.' *Grævus.*

169 *Digesta*] Id est, dispositis caveribus, urnisque jam condendis. *Lactant.*

170 *Clamant*] Deplorat, lamentatur. Quæ necessaria condendis jam censebant. Unde 'conclamati,' jam exurendi. *Barth.*

175 *Conscius actis*] Inter quas arbores cædem quinquaginta Thebanorum patrauerat Tydeus. Conscientiam rerum multis inanimis rebus tribui, docent exemplis alibi nostræ Commentationes. Sic 'conscium ignem,' Herus Amorum. Lampadem alibi dicit Papinius lib. vi. et viii. vs. 306.

176 *Grandior ævo*] Quo in loco Alethes ævo grandior lugentibus ante rogos suos gemitus solabatur. *Lactant.*

179 *Sæpe quidem infelix*] Hæc oratio consolationem continet, quæ constat exemplis: ut Virg. 'O passi graviores.' Dicit autem, nunquam tantam scenam infelicitatis accidisse Thebanis: et ne contra præceptum faciat, si infelicitatem carere dicat exemplo, ideo dicit unum diem posse istis cladibus comparari, quo Niobe quatuordecim filios uno momento ira numinum perdidit. Omnes enim reliquæ historiæ de Thebanorum calamitate, præcipue ex superioribus, bene jam notæ sunt. *Idem.*

182 *Unde novi factus*] Proprie factus, quia factus terræ partus est: ut Virg. 'Sic quoque mutatis requeſcunt foetibus arva.' *Idem.*

185 *Consedis*] Corruit, consumpta est. *Neque funera*] Putabat se occiso filio Learcho Athamas gloriam consecuturum, quem præ furore feram putavit. Gloriabatur ergo insana mente venationis eventu. *Idem.*

186 *De monte*] De quo Leucothea se præcipitavit in fluctum cum Palæmonte. *Idem.*

188 *Hic gemitus*] Talis, qualis nunc est quinquaginta hominum clade peremptis. *Idem.*

Delph. et Var. Clas.

189 *Furorem vicit*] Resipuit ad hoc solum, ut agnosceret orbitatem. *Id.*

191 *Una dies*] Prope est ut hæc infelicitas consolatione careat, si nihil unquam tale contigit: ideo subdidit exemplum: quia, ut Ovid. ait, Niobe Latonam coli vetabat, in se cupiens transferre honorem numinis, quod illam in utroque sexu liberorum foetibus jactabat anteire se. Tantalus autem Niobe, quia Tantali fuit filia. Filii Niobes hi; Archemorus, Antehorus, Tantalus, Phœdimus, Siphylus, Xenarchus, Episites. Item filiae; Asticratia, Pelopeia, Chloris, Cleodoxe, Ogime, Phega, Neera. *Id.*

192 *Magniloquos*] *Magniloquos* optimæ membranæ. 'In Niobes magniloquentia penaque describendis seipsum vicit Ovidias, quem suspicor tamen non pauca ex Tragicis sumsisse hodie non exstantibus. *Barth.*

193 *Innumeris*] Quia innumera orbitas cinxerat matrem, ut nunc virorum fortium cæde circumvallabat orbitas civitatem. *Lactant.*

194 *Corpora tot*] Quia pro numero filiorum rogos quoque mater extruxerat. *Raperet terra*] Illa re raperet. Nam hodie quoque Niobe sic pingitur gremium conferta tot natis, dum unumquemque amplecti manibus affectat. *Idem.*

196 *Longo examine*] Id est, turba. *Idem.*

198 *Bina per ingentes*] Scite. Nam cum Thebe septem portas habuerit, ut ostendat Nioben 14. proles amissæ, dicit bina funera per singulas portas elata: sentit, ut video, cum Euripide, Ovidio, Sidenio, Seneca Tragico qui vii. filios, totidemque filias, Nioben habuisse, tradidere. Sed Homer. Iliad. ultimo, Propertius lib. ii. tantum 12. fuisse. Sappho vero 19. Bacchillides, et Pindarus 20. alii solum tres, testatum reliquere. Consule Agellium libro xx. cap. 61. qui dissensus et nostro aberrare manum fecit: libro siquidem

Stat.

5 Z

vi. non 14. uti hic, sed 12. Niobes proles agnoscit: 'quo geminis Niobe consumpta phœtreis Squallida bis-senas Syphylon dedaxerat urnas.' *Bernart.*

203 *Melossi*] Actæonem dicit, qui mutatus in cervum putatur, quod Dianam nudam aspexerat, et a suis dicitur canibus laniatus. *Lactant.*

205 *In cubitos regina lacus*] Respezit fabulam, qua Dirce, Lyci Thebarum regis conjux, ab Amphione et Zetho, Jovis et Antiope filia, eandem indomiti equi alligata et per terram diu raptā, tandem in sui nominis fontem conversa fingitur. *Bernart.* *Sic dura sororum*] Ideo inquit illa non fœo, quia patientius fertur, quod fato accidit. Nunc ergo quinquaginta isti regis vitio ceciderunt. Sic Cicero in Philipp. 'Multa autem impendere videntur, præter naturam et præter fatum.' Ideo et poëta describit illud fatum fuisse, hoc non: de qua re magna quæstio est. Sed si philosophice investigemus arcana, si hæc talia tamen evenisse credamus, reperire possumus hoc magis fato factum, quod per Ethœocleis insidias contigit. Quod enim deorum iracundiis extra fatum? licet enim Dile, quia ipsa fata senserunt, facere quod velint, quia humanum genus hoc vinculo ligaverunt, ut juvit suas voluntates atque licentias. Attamen si utrumque perpendas, et hoc et illud fato evenisse cognosces. Nam ut quinquaginta morentur, per regis perfidiam contigit: et illa quæ superius facta narravit de Dyrce, de Niobe, de Pentheo, de Agave, de Actæone, etiam decreti fuisse poterimus agnoscere. Omne enim quodcumque fato moritur: ut Virgilius: 'Stat sua cuique dies.' *Lactant.*

209 *Extrema dolemus*] Sensus: Cum nondum bella commissa sint, jam timemus extrema bellorum, quæ victi pati consueverunt. *Idem.*

216 *Unde ea libertas*] Quæritis, in-

quit, quo vultu Alæthes crimina in regem libere congerat? Videt enim sibi vitæ finem propinquum, et omne incolumitatis spacium esse translatum, et propter hoc ne meriatur inglorius, quasi liber et constans, ut de illo hoc postea populus loquatur, optat occidi: Unde Locanus: 'Unam epem mortis honestam concipitis.' *Lactant.*

217 *Seræque morti*] Diu dilatum: Vel videbatur serum ipsi per naturam mori, itaque volebat per virtutem prosperare ad mortem. Multi veterum sapientum summam auctoritatem ponebant in contemptu mortis. *Vet. Schol.*

221 *Bisthonus et Gethicus*] Gentis Thraciæ crudelissimæ, ob quam causam Mars esse de Thracia dicitur: ut Virg. 'Gradivumque patrem Gethicis qui præsidet arvis.' *Lactant.*

223 *Fulmine cristatum*] Quod exibat de crista galeæ infinitum lumen habens: eratque galea in modum fulminis cristis ornata. *Idem.*

224 *Tristitia*] Quæ quamquam essent aurea, tamen tristitia non carerent, ut esset terror in pretio. *Idem.*

226 *Æmulus*] Luci radianti par magnitudine. *Idem.*

231 *Exturbent remidos frenos*] Id est, vincula legis et fœdera, quibus tenentur in pace: ut Virgil. 'Ni frenum accipere.' *Idem.*

233 *Rape cunctantes*] Exente omnia consilia et rape præcipites, quo te tua rabies præcipitat. In bello omnia vi et dolo aguntur. Ubi vis non est, ibi dolus. *Scholast.*

246 *Arceam hanc æternam*] Inter ortum et occasum omne quod medianum est, 'meridies' vocatur. Et est sedes Deorum. *Lactant.*

247 *Etiā mibi numina fontes*] Ordo: Tester Elysios fontes, qui etiam sunt mibi numina. Unde Virgil. 'Dilicujus jurare timent, et fallere numen.' *Idem.*

248 *Ipsæ manu Thebæ*] Ut console-

tur omnibus minatur Argivis. Constat enim timore periculi accipere solatium, si hoc non solus quiescens patiatur. *Idem.*

260 *Vertam*] Aut in mare traham, aut diluvio conteram. *Idem.*

253 *Mortalia credas*] Sic praecepta Jovis cumcta sunt territa nomina, ut crederentur mortalia. *Idem.*

262 *Jamque iter extremum*] Parte qua deficit caelum, ut Homerus : * ΠΕΡΙΟ ΛΟΓΤΕ ΤΑΚΥΝΑΙΟ ΒΕΛΟΙΣ ΤΕΧΝΙΟΙ' significans intervallum, quo terra separatur a caelo. Sic et 'abrupta montium' dicimus, et 'Olympi ardua.' *Idem.* Quod caelum dicitur] Ideo, quia apex ejus omnibus invisibilis est. Infra enim nubes sunt : ut Lucan. 'Nubes exedit Olympus.' *Idem.*

269 *Bella etiam in Thebas socero pulcherrima bella, Ipse parat*] Quis vitium non videt? Socerone Mars bella parabat? nugæ : ipse socer erat et filiam Hermionem Cadmo junxerat : quo magis miror nihil hie mutare veteres. Tu meo periculo legas licet : *Bella etiam in Thebas socer o pulcherrime, bella Ipse parat* Bernart.

273 *Criminis hæc merces*] Adulterii scilicet : quia aperto Vulcano cum Marte concubuit. *Criminis hæc merces*] Jam nec conjugii memor est, quem vocat crimen. Amat dolor acerbare conjugium : ut apud Virgil. hospitem appellavit Æneam Dido furore percussa : 'Cui me moribundam deseris hospes : Hoc solum nomen quoniam de conjugio restat.' *Lactant.*

274 *Lemnice de te meruere satana*] Quibus in Lemno deprehensa cum Marte victa fuit ; quamquam Veneris et Vulcani notissima fabula sit, breviter tamen exinde pauca perstringam. Postquam filibus Solis Venus amores immisit, et singulæ exitiali morbo detentæ interiire, Vulcanus Minervæ consilio monile astu perficit. Nam conscia factum Minerva, indicant oculi Gorgonis :

quos dicit poeta in illo monili gemmis insertos. Fecit ergo monile pulcherrimum infausi omnis, quod dedit Harmione, cum Cadmo nuberet. Cuius male omine in dracones cum marito conversa est. Deinde hoc monile semel gestavit, quam fulminibus Jovis assumpta est. Inde habuit Ibo, quæ, a marito Athamante occiso per furorem ex filiis uno Learcho, cum alio, id est, Palamone se precipitavit in mare, ut mariti insequentis vitaret insaniam. Post hanc habuit Agave, et ipsa filium furore percussit. Hæ omnes filie Cadmi et Harmiones fuerunt. Habuit et Jocasta, quæ per errorem filio nupsit. Habuit et Argia sed Eriphilæ dedit, ut mariti proderet latebras. *Idem.*

277 *Perpetuis mihi*] Si nihil illam agere aliud velim, quam officinam mihi soli semper omnem impendere, vel Jovis fulmina omittat, et mihi inserviat, et omnes meos amasios necessarios ferrei operis rebus instruat. *Scholias.*

280 *Tu*] Aposiopesis : ut Virg. 'Quos ego.' *Athena*] Erea. Id est fortia. *Lactant.*

283 *Infautisque dabit Hymenæis*] Hymenæus puer genere Atheniensis fuit. Is cum annos puerilis ætatis excederet, neque adhuc virum posset implere, ea pulchritudine præditus fuisse dicitur, ut fœminam mentiretur. Is cum unam ex civibus suis virginem nobilem adamasset, ipse mediocribus ortus parentibus, quia nuptias desperabat, quod poterat tamen, puellam extrema amoris linea diligens, satis animo solo faciebat aspectu. Cumque nobiles fœminæ cum virginibus sacra Cereris Eleusina celebrarent, subito adventu piratarum raptæ sunt, inter quas etiam Hymenæus : qui illo amatam fuerat subsecutus, quod puella crederetur. Cum igitur per longinqua maria prædam piratæ vexissent, ad quandam regionem tandem devoluti perveni-

unt, ibique somno oppressi ab insequentibus sunt interempti. Hymenæus relictis ibi virginibus reversus Athenas, pactus est a civibus dilectæ nuptias, si eis filias suas restituisset. Quas ubi pro voto restituit, exoptatam accepit uxorem. Quod conjugium quia felix fuerat, placuit Atheniensibus nomen nuptiis Hymenæi miscere. *Idem.*

283 *Tyrios de sanguine*] Suspecta lectio vocis *Tyrios*. In optimo exemplari vox est nihili, *Tiros*. Unde augetur vis suspicionis. Ab Adriano Behottio collati libri *Tyrio* habuere. Potest mistum genus ex Tyro, hoc est Cadmi sanguine et Thebano agro dicere. *Barth.*

286 *Jovis serie genus*] Cadmi scilicet, cujus origo hoc ordine a Jove descendit. Jovis filius Eleus, Elei Belus, Beli et Libyæ Agenor, Danaus, et Ægiatus; Agenoris Cadmus; Cadmi Polydorus; Polydori Labdacus; Labdacii Laius; Laii Œdipus; Œdipi et Sinenæ Antigone, Etheocles, Polynices. *Lactantius.*

290 *Illyricas*] Ubi Cadmus fugiens infortunia Thebarum, existimans se cum loco etiam mutare fortunam, cum Harmione conjugæ versi sunt in dracones in Illyrico. ut Lucan. 'Encheilæ versi testantes funera Cadmi.' *Idem.* *Ejectat virus in herbas*] Tangit fabulam qua Harmione Veneris filia, cum Cadmo marito, in serpentes conversa fingitur. *Bernart.*

294 *Lædit in amplexu*] Stultissima lectio; quam enim gratiosum Amatorium officium, in quo *Læcio* nulla sit amati corporis? Nec Mars totus Adamante armatus sic amplecti voluerit formosissimam Venerem. In optimo lib. clare scriptum invenio, *Reddit in amplexum*. In alio est vulgata scriptura cum interpretatione: 'Quia ferrata erant brachia.' Ex qua facias: *Illigat amplexu*. *Barth.*

300 *Genitalia fœdera Cadmi*] Lips. liber scriptus *genitalia fœdera Cadmi*:

probe; nam affinitatis vinculo Cadmo adstrictus Mars, uti jam diximus. *Bernart.*

302 *Prius in patru]* Prius perdam conditionem hujus civitatis, quam aliquando mei sanguinis obliviscar. *Lactant.*

303 *Exarmatus]* Prius perdam immortalitatem, quam mei generis obliviscar. *Idem.*

304 *Supremi]* Summi: ut Terent. 'proh supreme Jupiter.' Jurejurando confirmaverat se omnium meminisse, et superest ut querenti contra Thebanos aliquid moliri, per venialem statum se excuset: dicit enim se facere, sed coactum. *Idem.*

305 *Neque enim Vulcanus]* Nunquam enim ad hæc potest mitti Vulcanus. Et oportune imbecillitatem objecit mariti, ut amorem Veneris in se transferret. *Idem.*

311 *Concipe cura metus]* Id est, nolo timeas excidium Thebanorum, qui non vincentur ita, ut penitus pereant. *Idem.*

316 *Aperto]* Cælo. *Idem.*

318 *Ira Jovis]* Fulmen. *Si quando]* Quoniam hi montes tam finguntur altissimi, ita ut inter nubes potius delitescant. *Idem.*

321 *Trisulca]* Pro quadrisulca: quia fulmen ex quatuor consistit, aqua, igni, nube, vento. *Idem.*

322 *Ditibus]* Locupletibus. Id est, fertilibus. *Idem.*

323 *Signa dare]* Ut signum det aut perituras esse fruges, aut navigantibus imminere naufragia. *Idem.*

325 *Deveza Prosymna]* Junonis templum notat, in Eaboo monte; cujus area Prosymna dicitur, ab una ex Junonis nutricibus. Adi Pausaniam Corinthiacis. *Bernart.*

326 *Stant fulti pulvere crines]* Id est, pleni sunt. Sisennius lib. ix. 'Cœlum caligine stat.' Varro Eumenidibus: 'denique avarus Quis sanus? cui si atet terra et traditus orbis, Curando tamen ac morbo stimulatus

eodem, Ex sese ipse aliquid quærat, rogatque peculi.' Lucilius Sat. v. 'Interem stat sentibus fundus.' Pro eo quod diceret, cælum plenum est caligine, si terra plena sit, fundus plenus est sentibus. *Idem.*

328 *Rubor excitat*] Extra sua loca ducit, profert ut emineant et expressi velut videantur e capite. Laboranti capiti videmus rubore oculos testimonium dare, ut et insomniæ. *Vet. Glossæ et Scholiast.*

333 *Tu met virtus*] Omne quippe gaudium quod est nimium nostri nos immemores facit. Ideo dicit superbire virtutem: sic ut animum virtutemque transcendat. *Lactant.*

334 *Vacua*] Quod in ea solus jaceat, quasi ad gloriam suæ virtutis spectet, superato hoste pectus habere confossum: quem laus victoriæ, et victi gemitus consolatur. *Idem.*

337 *Asopon*] Fluvius est Bæotiæ. Dicit autem spaciū quod inter Asopon et Argos interjacet, in bellum Tydei inflammationibus excitatum. *Idem.*

345 *Et forte verendos*] Œconomia opportuna: quippe hoc actum est occasione consilli, ne narranti Tydeo publicus deesset auditor. *Idem.*

350 *Æquum, fas*] Quia scelerati hac spe peccant, dum sperant Deos eriminum vindices non fore, unde Virgil. 'Contemptorque Deum Mænentius.' Nam sunt philosophi, qui cum videant naturæ mala necessitate res contrarias ac pessimas in mundo parari, dicunt curam humanarum rerum penitus Deos non habere, unde Virg. Epicurus secutus ait: 'Scilicet hic superis labor est, ea cura quietos sollicitat:' aut si omnino ad Deum humanarum rerum pertinet cura, crudelis est: ut idem: 'Nec curare Deum credis mortalia quemquam.' *Idem.*

351 *Aut jura Jovis*] Quasi violatæ hospitalitatis gratia deum hospitio præselem inviolatum esse dixisset:

ut Virg. 'Juppiter, hospitibus nam te dare jura loquuntur.' *Idem.*

352 *Sauromatas avidos*] Sauromatæ ultra Pontum sunt, vicini Amazonibus. Sauromatas Sarmatas dicit, genus hominum ad omne paratissimum scelus. *Idem.*

353 *Bebryci nemoris*] Pollux cum Argonautis ad Bebryciam appellus est, cum eum Amycus rex Bebrycorum ad cæstum provocasset certamen (Amycus autem hanc consuetudinem semper habuit, ut insidiaretur in Bebrycio nemore, ubi siquis forte advena devolutus fuisset, ab eo cæstibus provocatus occumberet) hunc Pollux eodem certamine superatum dicitur occidisse. Hic autem Amycus Neptuni et Melies filius fuit, quem Pollncem diximus prostravisse. Cujus mortem vindicaturi cives cum Polluci instarent, Argonautæ asserturi commilitonem suum in aciem processerunt, victoriamque Bebrycorum tulerunt. Bebrycia autem Bithynia dicta est: ut Virg. ad Daretis augendum virtutis meritum, dixit: 'qui se Bebrycia veniens Amyci de gente ferebat.' *Idem.*

356 *Ceu turrin validam*] Comparatio tanto bellatore digna. 'Turris' omne fortius munimentum, fortior Heros. Horatius, Achillem 'Turres Dardanas cuspidem quatientem faciens,' cupresso aut pino pariter æquat. *Barth. Arelam compagibus urbem*] Muris valloque munitam: quia urbem dicere jactantis erat, ideo adjecit *arelam*, id est, angustam. *Lactant.*

358 *Nocte doloque viri*] Quantæ occasionis periculorum fuerint Tydeus exponit: nox, dolus, ipse inscius locus, et tam aperte vicinus. *Idem.*

360 *Vacuam*] Viris fortibus exhaustam. *Idem.*

365 *Trepidid de sedibus*] Sessum eos vocaverat, consultaturos de Republica, Rex Adrastus. Illi, tot novis rebus auditis, relictis sedibus astant trepidi. *Gloss. Ma.*

368 *Vitaque nocens*] Meliores: *vitaque nocens*. Ut lib. i. 'Fortunate animi.' Lib. iv. 'Ah miseri morum.' *Gronov.*

369 *Parabas*] Ut huiusmodi mihi parares insidias: aut certe qualis Tydens reversus est, talis et ego ad Argos redirem. *Lactantius.*

374 *Res dextra levavit*] Nec me, inquit, tantum extollit conjugii repentina felicitas, ut nesciam quam sit dnrum quietos homines ad bella compellere. Hoc autem mire anticipat, ne postea ipse culpetur: alloquia nullas magis bella desiderat. Agitur quippe de ejus imperio. *Lactant.* *Nec me adeo res dextra*] Utinam omnes non a supremis labiis, sed e pectore, et ut ille ait *ἐκ τοῦ πνεύματος*, hanc sententiam usurparemus, quam belle nobiscum ageretur! vix afflavit melior quædam fortunæ aura, statim æquales, dein superiores, postremo nostras ipsi spes antelire paramus. insani, et Comici verbe 'lapide silice stultiore.' enimvero, quo 'Fortuna altius Evexit ac levavit humanas opes, Hoc se magis suppressere felices decet.' Feri et incolti homines id scivere, qui animose apud Curtium inculcat regum maximo: 'arbores magnas diu crescere, una hora extirpari.' Imbibes tu qui infida fiducia te extollis, nisi serio, sed sero plorare velis: quandoquidem non certius solem meridie lucere, quam illud Tragici: 'Sequitur superbos ultor a tergo Deus.' *Bernart.*

376 *Ullius domus*] Nolo domorum habere maledicta, si que fuerint viduatæ necessitate bellorum. *Lactant.*

377 *Obliquo lumine matres*] Filiorum desiderio mihi infestæ. ut Herat. 'Bellaque matrilus Detestanda,' id est, quarum filii me sequantur ad bella. *Idem.*

379 *Auditus*] A me scilicet, ut obtemperans primum: hoc dicit ut intelligamus Polynicem ad Thebas ante ire voluisse, sed prohibitam se ab

Adraste queritur, ut prius legatio mitteretur. Artificiosa ergo conquestio est, quæ sic ait, ut in ultionem sui etiam nolentes ire compellat. *Idem.*

383 *Omnibus ultro*] Defectu orationis toties apernit voluntatem. Nam dum astute repudiabat auxilia, id egit ut mereretur. *Utro*] Bene, quia ille ingeniose noluerat, putans se ultro velle; aut *ultro* ultra accipimus: ut Virg. 'et miserescimus ultro.' *Idem.*

391 *Tantoque in sanguine*] Qui summo suo discrimine nobis tot hostes cum magna sua gloria occidit, ut merito illum gloriantem audimus. *Antiq. Schol.*

398 *Epidaurius*] Civitas in Græcia, unde Æsculapius fuisse dicitur, medicinæ artis inventor: et bene perito medico illius civitatis tribuit gloriam, a qua inventor artis ipsius dicitur sumpsisse principium. *Lactant.*

399 *Nunc velox ferre*] Non ad asperitatem retulit, sed ad bene faciendam velocitate operis, dum aliquid rescatur. *Idem.*

401 *Principia irarum*] Id est, orationis sum libertatem, vel quæ huic ab Ethence responsa fuerunt. *Idem.*

406 *Cui fida manu Adstupet oranti*] Ita vulgati, corrupte, ut et cæco apparet. Verum ex manuscriptis et editione principe planissime emergit severitas, cui *fida manus*: scripasisse ita Papinium non dubitabit qui rationem omnem nondum exait aut novum. *Bernart.*

407 *Devezo margine*] Inclinato in eam partem mundi, quæ de coele in oceanum mergitur: tota enim poetica descriptio translata est de Homero. Ille enim hanc schemam in Neptuni descriptione depinxit. *Lactant.*

416 *Accurrunt Horæ*] Quasi Salia Horæ sint comites. Præterea descriptionis latinæ consideranda est pictura, quemadmodum diversa diversa fungantur officiis. *Idem.*

413 *Meritos*] Bene *meritos*, post laborem, s. fatigatos. *Jugales*] Equi Solis dicuntur Xanthus et Æthon: quorum nomina ponit Martial. libro octavo. Ovid. vero omnium quatuor equorum Solis nomina evidentius verbis suis demonstravit, dicens: 'Interea volucres Pyroos, Eous, et Æthon, Solis equi, quartusque Phlegon hianitibus auras Flamamiferis impleat, pedibusque repagula poscunt.' *Idem*.

415 *Motusque ferarum*] Scite, quod enim in homine 'curae,' motus sunt in brutis. In libris optime aliisque alia vox est, ut censeas ex magis peregrina fuisse deturpatam *aestusque ferarum*. Nihil mutamus: *et motus* quidem et Bahottiani libri sollicitant. Iterum dico nihil mutandum. *Barth.*

419 *Imagines*] Occupant eum labores egregii. In somnis enim videbat ea quae generat. *Lactant.*

423 *Theramnus*] Civitatis nomen est in Lycia, Apollini sacra: nec a sororis ejus religione dissentiens; ut ipse alibi, 'lassata Theramnus.' *Lactant.*

425 *Armorum tonitru feris*] Desuper ferit, et quomodo ferit, ut non omnia pessumdederit. Fateor nunquam satis mihi probari hanc scripturam potuisse. At optime placet et vero vera est Papinii, quae in optimo libro, *Armorum tonitru fremit*. cum nota, alios legere *furit*. Sed illud ut dixi Statii est. *Barth.*

430 *Facta infecta loqui*] Virgilius: 'Tam ficti praviq[ue] tenax, quam nuncia veri.' Omnes ergo terrores circa Martis currum fuisse poeta describit: ut Virgilius: 'Iraque insidiaeque Dei comitatus aguntur.' *Lactant.*

434 *Injicit Aegae*] Egei fabula, patris Thesei, et apud Virgil. bene composita est. Ex cuius nomine, quod se propter Theseum in mare praecipitaverat, id pelagus Aegaeum sit appellatum. *Idem*.

438 *Tua Mycone Gyareque revolvit*] Sic quidem et apud Virgilium edant:

'Mycone coles Gyareque revinxit.' Sed hic *Mss. Mycone*: est enim *Ménos* Græcis, atque inde proverbium *νός βούλων Μένος*. Nec, opinor, aliter scripsit Virgilius. *Gronov.*

439 *Magnique fidem testatur alumni*] Hic enim praestitit ut ventos illa contemneret, et munere auxilii et fidei officio esset stabilis: cujus fabulae notio apud Virgilium manifesta est. *Lactant.*

441 *Peræcius heros*] Mos Poëtae huius est frequenter easdem personas nondum cognitis praeponibus innovare, ut nunc Adrastum significat. Perseus enim Argis regnavit, ut ipse alibi: 'Perseos alter in Argos Scinditur.' *Idem*.

443 *Generique tumentibus amens*] Liber optimus: *angens*. An fuit *angens*? et dixit intellecto *et se*, cum et 'angor animi' dicamus? Sequenti versu meliores: *daret armis iura feræque Gentibus inecuteret stimulos*: non *novosque*. *Gronovius*.

452 *Amphiarai datur*] Unus e septem ducibus huius belli, Oiclei filius; quem tradunt rudem plane ac indotum, cum in domo fatidica, quae apud Phliasos est, unam noctem obdormivisset, statim divinare coepisse. Consue Panthaniam Corinthiacis. *Bern.*

453 *Sed mente virens*] Hic Proetidas insanientes accitas a Proeto senex purgavit. Proetus igitur Abantis filius, rex Argivorum, inimicam felicitatis suae habuit conjugis fecunditatem. Tres enim suavitatis filias, et ad tempus nuptiarum usque perduxit: sed incontinens virginum lingua infelicitatis edidit causas: hæ enim feruntur solemniter templum Junonis intrasse, et se prætulisse Deæ. His rebus offensa Juno in juvenecas vertit puellas, et cupiditatem iniecit sylvas petendi, credentes se formam induxisse vaccarum. Quod eo neque passæ sunt, donec Proetus regni partem, at quia eas in pristinum statum mentis restitulasset, proposuit habita-

rum, et ex his conjugem. A Melampo ergo Prætidæ sunt insaniam liberatæ: acceptamque Melampus unam ex virginibus duxit uxorem et consors regni Præti fuit, et gener. *Lactant.* *Phæboque Melampus*] Et hic augur magni nominis. meminit inter alios Homerus Odys. A. et O. Apollonius Argon. A. Theocritus Idyll. 7. hic ille qui furentes Præti filias veratro nigro vel albo purgasse creditur. Tu adi Strabonem lib. ix. qui de utraque Anticyra atque Elleboro agens, Grammaticorum de ea re pugnam componit. *Bernart.*

464 *Associat passus*] Id est, dedit vaticinandi scientiam; et est sensus: Dubium erat utrum Amphiaræ, an Melampo prorsus Apollo magis esset, vel cujus ora potius satiasset unda Cyrrha: hoc autem, quia nobilis uterque divinandique peritus. *Lactant.*

468 *Militantia tene*] Divinantia exta negaverant bonum exitum futurum esse bellorum. *Idem.*

461 *Aphesanta*] Mons est Tarso Siciliæ, unde se Perseus miserat ad volandum, cum ad extinguendam Gorgonem Lybiam peteret. ἀπὸ τοῦ ἀφείρου. Aphesanta nomen accepit. *Idem.*

463 *Temerasse*] Violasse: ut sibi vindicaret, quod homini natura non dederat. *Idem.*

464 *Pueri*] Puerili ætate nactum esse enim Equum dicit. Alii scribunt ante Perseum Bellerophontis fuisse. *Vet. Scholiast.* Pegasus navem fuisse, cujus ope multa loca adierit Perseus, suspicantur Palephatus et Fulgentius. *Barth.*

465 *Pene secuta est*] Perseum Danaë mater: et mire temperavit sensum, et sollicitudinem caræ matris expressit. *Lactant.*

476 *Chæonias consuisse tibi*] Epyroticas querens dicit, in quibus sedentes columbæ sciscitatoribus futura dicebant. Virgilius: 'Atque habitæ Græcis oracula querens.' *Aridus Hammon Incident*] Ut Juvenal. 'Quic-

quid Dixerit Astrologus, credunt a fonte relatum Hammonis.' Liber cum ex India veniens in deserta et in extrema parte Libyæ teneretur, ac siti laboraret exercitus, dicitur rogasse Jovem, ut se patrem probaret. Unde ex arena subito aries apparuit, quo duce Liber aquam invenit, petitque Jovem, ut arietem in astra transferret. In eo autem loco in quo aqua fluxit templum constituit, quod Jovis Hammonis dicitur. Simulacrum autem ejus adjectis cornibus arietinis confectum est, de quo templo postea dicuntur data esse oracula. *Idem.*

478 *Niliacumque pecus*] Apin dicit tantrum lunatum Isidia, qui Egyptiis motu corporis sui et quibusdam signis futura prædicit, qui Memphis nascitur. *Idem.*

479 *Branchus*] Branchus Thessalus fuit dilectus Apollini, et Hyacinthus, quem acriter interfectum dolens templo et sepulchro consecravit: illic Branchiades Apollo dicitur. Hic Zoamacon opinione Metrodori Perigetici condidit * ab Æthiopia usque in Libyam tria opiuata templa. * Trajanus solis in Æthiopia hoc est ter fulgentis. Quantum per ceteram terram ardet inclinare ultimo Libyæ quod Sagittario clauditur, signo esse Hammonis templum Jovis intra Æthiopas. Indi sunt enim et qui Pseudo-Æthiops vocantur, et Libyas ultimas esse prope Alexandriam. Branchiades, qui Jovem Branchum colunt, potest * et hæc derivatio religionum currere: quod Isthmia quæ in honorem Neptuni aguntur, finguntur Melicertia. Nam constat Melicertem ab Æthiopo rege susceptum cum Boeotiam navigio Isthmos delatus esset. Nam et Archemoria in honorem Jovis celebrare volunt: credant enim quod magnum fuerit Jovis incrementum. *Idem.*

480 *Pana Lycaonia*] De Panis fano et oraculo vide late scribentem Pausaniam Arcadicis, quem non exscri-

bo. Illud breviter et uno verbo sciat juvenas, Lycaoniæ hic mentionem fieri, non Arcadiæ, quia olim magna Arcadiæ pars, sen, ut alii volunt, tota Arcadia, Lycaonia dicta fuerit. Diagon vero fluvium, a meridie in Alpheum influentem, contra Lynmantum montem, Pisæum agrum ab Arcadico dividere. Unde lucem petes præcedenti versui. *Bernart.*

488 *Hic honor alitibus*] Rationem redditurus est, unde concessum sit avibus futura prædicere. Quod Virg. quasi philosophus explicat Epicureus, hic quasi Platoniceus. Prima opinio est ab Hesiodo, futura prædicere, quia supernus orbis conditor eas figuraret in semina, hanc illis potestatem concessit. *In nova semina*] Ut generatim omnia procrearent, quæ corpora, ut Epicurei testantur, inaniam sunt atomorum, et mutantur, ad originem versis corporibus. Hoc physice: sicut enim et apsin * fieri animarum in corpora; ut lectum est in Horatio: 'Nec te Pythagoræ fallunt arcana renati.' Primum enim anima ejus in Euphorbum migrasse dicitur Trojano prælio, dum de clypeo ageretur Danai de poste refluxum. Secundo in Pythagoram. Tercio in pavonem. Quarto in Homerum. Quinto in Ennium poetam. Ergo animas in quo sunt corpore eandem tenere sapientiam. Hæc autem secunda opinio est. *Lactant.*

486 *Seu purior avis*] Tertia opinio dicit aves ideo futura prædicere, quia in ære sunt, et purissime vivunt: exinde, quia raro terris insidunt quæ sunt nefastæ. Ergo aves vera dicere illa res facit, avis purior. *Idem.*

493 *Levæque tones*] Ad superstitionem veterum, qui auguria sinistra optima putabant, a sinendo: dextra infesta. Virgil. *Æn.* 11. 'Vix ea factus erat senior; subitoque fragora Intonuit lævum.' *Bernart.*

506 *Non comes obcurus tripodum*] Corvum dicit qui in tutela est Apol-

lini. Cur autem corvus Apollini sit dicatus hæc fabula est: Apollo, cum Coronidem gravidam fecisset, corvum ei custodem apposuit, nequis ad eam occulte temerator accederet; cum hac Lycus occulte concubuit, quem Juppiter fulmine extinxit. Ipsam Coronidem Apollo sagittis occidit, cujus mortuæ execto utero Æsculapium produxit in lucem. Unde Virgil. 'Fulmine pœnigenam Stygias detrahit ad undas.' Id est, per pœnam matris natum. Corvum autem ex albo nigrum fecit, unde lac album Homerus dicit aut in calice, aut in alio vitreo vase missum, in sole umbram non facere. Unde lac digestum dicit. *Lactant.*

507 *Victor adest*] Corrige ex codicibus scriptis et editione princeps: *Victor adest.* Tangit fabulam qua aquila fulmen ferre fingitur. Statius lib. ix. 'Utque feri vectorem fulminis albus Cum supra respexit olor.' *Bernart.* *Avis una Minervæ*] Hujus alitis talis est fabula. Nycteus Æthiopum Rex, felix si nunquam pater fuisset, filiam habuit Nycteam nomine, quæ, cum scelerato amore patrem diligeret, amorem suum nutrici confessa est, infandumque petivit auxilium. Ea cum mentita esset domino suo Nycteo a quadam illum extranea diligi virgine, impetravit ut filiam suam imprudens uteretur amplexibus. Sero illi cognitum facinus statuit vindicare. Quapropter agnitam inter ipsos amplexus filiam cum voluisset extinguere, illa Minervæ imploravit auxilium, cujus protectione periculo est erepta, versaque in avem, quæ ex conscia commissi facinoris diei fugit aspectum, et Minervæ tutelæ dicata est. Alii dicunt filiam Præti fuisse, patrisque vim timentem aufugisse, quam Minerva mutavit in noctuam. *Lactant.*

511 *Feralis bube*] Cum filiam suam Ceres raptam a Dite comperisset, conquesta a Jove impetravit, ut ei

filia redderetur, ita tamen si nihil apud Inferos gustavisset, et cum in eo fuisset ut matrem filia sequeretur, Ascalaphus, qui apud Inferos erat, dixit Proserpinam e pomario Ditis e mala punico gustavisse tria grana. Indignata Ceres convertit Ascalaphum in bubonem. De Proserpina vero sic ficta fabula est. Cæterum tenore philosophiæ divina anima esse signatur, quæ indicans naturam nefariorum cogitationes * et polluens necessitate basit tenta infernali hoc * mundo prælibans dira vi. Quæ ejus fruge, id est, cruentis epulis. Enboni autem tale studium non tam fabula, quam natura præscripsit. *Idem.*

518 *Hinc dant*] Indignatio vatis senioris in Numina, quod patiantur regnare per apertum ætherem tam diras avium cohortes, cum meliora speraverint omnia, justa, ut videbatur, causa bellum gestari. *Vet. Schol.*

516 *Varij pater omnia, &c.*] Tullius inquit, varia omnia Phœbi, ex quo omine inter reges semideos pinus duxit Thessala. Dicit autem, ex illo tempore quo cum Argonautis vectus sc. Jason Colchos petit. *Semideos reges* ait, quia filii regum omnes fuerunt, qui in illa navi impositi sunt. *Thessala pinus*] Argo, quæ in Pello monte Thessaliæ fabricata est. Pellicæ igitur Neptuni filio a sortibus præceptum erat, cum Neptuno sacrificaret, et aliquis nudo pede supervenisset, tunc ei mortem appropinquare. Is ergo cum annua sacra Neptuno faceret, Jason Æsonis filius cum venisset ad flumen, in limo anum ei calciamantum adhesit: ille ut celarius veniret, neglexit. Cum superveniret sacrificio, Pelias aspexit, et memor sortium jussit eum arietis pellem inauratam a Colchis petere a rege Ceta, qui convocata Græcorum nobilium juventute Colchos profectus est. *Lactantius.*

521 *Auditus Iasonis Mopseus*] Mopseus Apolliniæ et Himantis filius, ami-

citia Jasoni fida conjunctus, divinandiperitus. Ait ergo nunc Melampus, non plus me auditus est Mopseus imminentibus cladibus cum ego futura prædicerem. In tantum enim magnus fuit Mopseus in augurandi peritia, ut post mortem ei templa dicata sint, a quorum adytis sæpe homines responsa accipiunt. *Idem.*

528 *Hæc rere in imagine*] In hac imagine esse fingit Thebas. Reddit causas cur pro Thebis accipi debeant cygni, quia ut Thebani muria, illi ægyro vallabant. *Idem.*

532 *Armigeras*] Significat aquilas, quæ in tutela Jovis erant. *Idem.*

533 *Concipe reges*] Finge jam, inquit, tibi Argivorum reges; septem enim reges contra Thebas conspiraverunt. *Idem.*

539 *Facis solis inaruit*] Omnes aquilæ, quas pro septem decibus interpretantur, eo genere periturae sunt, ut ipsos ducas exitium manet, ut docebimus. *Cæpanus fulmine.* Inde dicit, *inruit facis*, quod ausus sit Dei contemptu arma tollere, et cum in altum sustolleret contra fas fulminatus decidit. *Idem.*

540 *Illeum vestigia*] Parthenopeum significat, qui puerili ætate majora viribus suis tentando, confusus est. *Idem.*

542 *Hic hosti*] Polyniceum significat, qui fratri morienti implicitus fuit. *Hunc fuga*] Adrastum dicit, qui solus evasit. *Idem.*

544 *Hic nimbo*] Hippomedontem significat fluminis perituram esse vertigine. *Hic præpeti*] Tydeum dicit, qui, interfectoris sui Menalippi oblato sibi capite, cerebrum ejus dum moreretur absorbuit. *Idem.*

552 *Miseris animantibus*] Homini-
bus, qui fere miserimi inter animalia super terram, cum seipsos iis rebus excruciant, quas mutare non possunt. *Vet. Scholæst.*

556 *Numeratæque semina luno*] Si semina, propter spumam magicam ar-

tis : si semita, propter obliquum circuitum, quae cursus exerceat : *numerosa* autem, quia per numerum diurnum flammarum suarum augmenta detrimentaque recipit. *Lactant.*

559 *Theologicumque nefas*] *Artem magicam* dicit, quae cadauera cogit fatura praedicare. *Idem.*

560 *Scopulisque ossa*] Hujus fabulae quod argumentum sit accipe : Jupiter cum videret humanum genus relicta innocentia vitilis se dedisse, emendaturus publicam mortalitatis pestem etiam periculo naturae, effusione imbrum terras operuit, atque ita universum genus hominum delevit communi ruina. Habuit reverentiam pietas. Deucalion namque et Pyrrha fratres, idemque conjuges, cum illibata sanctitate meruissent numinum misericordiam, navicula vecti Delphos impositi sunt, ibique Themidis, quae oraculo praerat, audierunt responsum, ita posse reparari humanum genus, si ossa matris post terga jactarent. Obscurata veritas errore fuit, usque dum prudentia melior oraculo fieret. Intellexerunt enim matrem terram significare, quippe rerum omnium genitricem, ossa vero lapides ejus. Uade Virgil. ‘Deucalion vacuum lapides jectavit in orbem.’ Itaque saxa post terga jacta sunt, miramque dictu, homines nati, atque solitudinem orbis replevit ingenium et pietas. *Idem.*

563 *Debile vulgus Scruatamur*] Invenit ubique : nos praevidet ac flebile vulgus *Scruatati* penitus asperos. Illud quidem frequens nostro, ut in praeteritis verbum substantivum omittat quicumque persona. Quod ostendimus ei noxae fuisse ad Uxorem : ‘ter me nitidis Albana ferentem Dona comis, sanctoque indotum Caesaris auro Visceribus complexa tuis.’ Sic enim omnes libri veteres : ubi fecerunt ‘vidisti.’ Sed ‘complexa,’ est, complexa ea : ut hic *Scruatati* est, scrutati sumus. Lib. vii. 158. ‘Eato,

olim invitum jaculatus nubibus igoem. Credimus.’ Ita membranae, i. e. jaculatus es, vel feceris : non *jaculatum*, ut vulgo. *Gronov.*

567 *Fronte sacerdos*] Placet magis scripta lectio Lipsiani codicis, cui assentitur princeps editio : *inhonorus fronde sacerdos*. Adhuc haud abhominabile mendum Appuleio, Met. ii. ‘Equi sudorem fronte curiose exfrico.’ Nubilosa sententia : et fallit me meum augurium, an inventa veritas est? arbitror ego emaculandum : ‘Equi sudorem fronde curiose exfrico.’ Tò *fronde* orationis ductus valde apprehat. Vocem ‘exfrico’ ipse Appuleius inibi agnoscit : ‘Sordium enormem eluvium exfrico.’ *Bernart.*

571 *Atra sede tegi*] Non admittere lucem cubilibus suis in loca tenebrosa correpere, lugentem futura pro jam factis facit, quia nempe norat, non mutari posse fatum decreta. *Vet. Schol.*

576 *Annoaque vastant*] Id est, quae jussa sunt implere festinant cupiditate pugnandi. *Lactant.*

583 *Horrentesque alii gladios*] Et optimi et plurimi, *Horrentesque*. Nec dubitandum, quia verum sit. Intellegit enim praeter rubiginem non posse e vaginis educi. *Gronov.*

587 *Cortynia*] Cretensia, ut Lucan. ‘Cortynia arundo tenditur in samam,’ &c. *Lactant.*

589 *Rubensque ligones*] Naturam ignis expressit, quae facit ferrum rubescere. *Idem.*

590 *Sanctis e stirpibus*] Hic non pudebat illos de sacris lucis praefixisse lanceis hastilla. *Idem.*

597 *Contrahit*] Tanta saxa de vertice ab Encelado volvi dicit, ut mare fieri possit angustum quod Italiam a Sicilia separat : ut Lucan. ‘Ne rupti repetant confinia montes.’ Nam olim dicit Sall. Italiam Siciliam junctam fuisse : sed medium spatium aut propter humilitatem abruptum est, aut propter angustiam scissum, aut

dum curvum sit facit natura mollioris Italix, in quam altitudo et asperitas Siciliæ matum relidit. *Idem*.

598 *Capaneus*] Et hic unus ex septem ducibus hujus Thebani belli, Hipponoi filius, qui fulmine in oppugnatione urbis occisus fingitur. *Late* Statius lib. xi. et Pausanias *Beoticis*. Fabulæ causam dedit, quod is primus fuerit, qui hostiam muros, scalis admotis, voluit conscendere, et in ipsa oppugnatione lectu lapidis fuit oppressus. *Enripides*: 'Εκείνος (Capaneus) ἐντὶ προσβάσειν περὶ αἰσπεταὶ Πύργων, ἔσω τε καὶ κἄν τελεῖν μετρήν. *Vegetius* lib. iv. 'Qui scalis in obsidione urbium utuntur, frequenter periculum sustinent exemplo Capanei, a quo primum scalarum propugnatio [lego, *oppugnatio*] perhibetur inventa: qui tanta mole lapidum fuit obrutus a Thebanis, ut fulminibus dicatur extinctus.' *Bernart*.

603 *Modo enaserit ira*] Quod si iratus esse posset, vitam summa facilitate contemneret. *Lactant*.

604 *Pholoë*] Mons Thessalim. Talis ergo erat, quales gigantes aliquando fuerunt: magnitudinem ejus ex gigantibus comparavit, et Cyclopi- bus, de locis quibus fuerunt notans: ut *Virgilius*: 'Cernimus Æt-næns.' *Idem*.

607 *Ignavia clamat*] *Virgilius*: 'Quæ tanta animis ignavia venit.' *Idem*.

615 *Mihi numen et ensis*] Totum hoc ex *Virgiliana* sede de Capaneo ponit. Ait enim ille: 'Dextra mihi Deus et telum quod missile libro.' *Idem*.

617 *Quæ tanta potestas*] Quæ illi præstatur ut futura cognoscat. *Idem*.

618 *Experiar*] Protrahendo Vatem, et eum interficiendo. *Vet. Schol*. In optimo Codice *hæc*, non *huc*, legitur superiori versu. Heroicum, quod ait *Homer*. Εἰς αὐτοῦς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου περὶ πόλιν. Vide notata *Dausqueio*

ad *Silli* lib. v. *Barth*.

619 *Tandem prorumpit adactus*] Nil est, quod improbet membrana- rum: *tandem prorumpere adactus*. Intelligitur enim, ut frequentissime, hæc effatur. *Gronov*.

621 *Non equidem effreno*] Non me timor aut terror furiosi juvenis de secreto agit ad publicum, sed amor civium et cura reipublicæ. Ordo talis: Non elicior tenebris dictorum meta, et juvenis profani effero clamore com- motus. *Lactant*.

623 *Alio mihi debita fato*] Jam cœ- pit pericula sua promere, ab exitu suo inchoans, quoniam biatu terræ se cognovere periturum. *Idem*.

624 *Vetitumque dari*] Mihi nimirum mortem. Noverat quomodo esset moriturus. Et describitur sequenti- bus a Statio. Qua descriptione di- cant meliorem non exstare apud Sta- tium. *Vet. Scholiast*.

632 *Omina cura*] Non timori sunt vobis Deorum responsa, quia impro- spera sunt. *Lactant*.

633 *Quid me Persei*] *Apbesantem* significat montem, in quo anguria captaverat: de hoc enim *Perseus* primum volavit, quando ad caput *Gorgonis* auferendum profectus est. Dicit ergo nunc *Amphiarus*, si hoc facturi eratis, quod furor suadet, cur me augurandi causa sollicitè misistis ad montem? *Idem*.

636 *Quæ fati exordia cunctis*] *Vete- res* omnes præter *Busl. quæ prima*; unde prope est ut credam scriben- dam: *quæ priva exordia cunctis*: ut sensus sit: Quæ singularia exordia cunctis. *Priva* vetustæ quæ nobis 'sin- gularia.' *Lucretius* lib. iii. 'Quod si forte animas extrinsecus insinuari Vermibus, et privas in corpora posse venire Credis.' *Lucilius* Sat. i. 'Ad cœnam adducam, et primum hisce abdomina thygni Advenientibus priva dabo.' *Idem*: 'Culcitulis acceduat privæ centonibus binis.' Vellem vo- cem hanc restitutam *Appuleio* Met.

11. 'Sunt, aio, prima hujusce divinationis experimenta: nec mirum.' Cui rei hic *pr̄ma*? si attendas sententiam turbare videbis, et scripisse Appuleium: 'Sunt, aio, priva.' *Bernart.*

641 *Divumque*] Ant propter Venerem ant Junonem: quarum altera Thebanis, altera timebat Argivis: aut omnium, quia Capaneus animos erat elatorus in cœlum. Ut Lucan. Iliacō. 'Atque Helenæ timuisse Deos.' *Lactant.*

645 *Novalia Cadmi*] Thebanos campos significat, quibus olim seminante Cadmo dentes draconis, seges nata est armatorum. Proprie ergo dixit, *novalia*, arborum loca, quæ annis singulis situ servantur ad semina jacienda. Virgilius: 'Impius hæc tam culta novalia miles habebit.' *Idem.*

647 *Ibimus*] Id est, in bellum: mire hoc vult futurorum necessitatem compleri, ne quid furori suo Capaneus assignet. *Idem.*

650 *Nonnunquam Tyrrhenus*] Reposui ex veteribus, structura orationis flagitante: *Et tua non unquam.* Mens: Ita nunquam tubam audias. Tyrrheni tubam invenerunt, et ideo dixit: Tyrrhennus clangor. *Bernart.*

653 *Nateque domoque*] Filio Alcæone. *Gloss. Manuscr.* Fuit hoc nomine filius Amphiarao. Vide Higin. cap. 73. Fuit hic Alcæon postea Epigonorum Thebis evertendis dux, et multa fortiter egit, habuitque fratrem Amphilochum. Vide Apollodor. lib. 111.

657 *Hæc pacem certa*] Quæ Amphiaræus gerebat in capite. *Lactant.*

658 *Abstrusæque semina*] Ut sacri legus dicit: quia quæcunque eveniunt, mundi yertigine, non numinum dispositionibus fiunt. *Idem.*

659 *Eliciunt*] Revera quicquid loqueris fatum est. Ant tuo arbitrio fata disponis. *Miseret Superum*] Totum hoc secundum Epicurum dicit poëta. Ait enim Lucret. 'Omnia enim Divum pro se natura necesse

est Immortale quidem votum prece summa fruatur, Semota a nostris rebus disjunctaque longe, ... Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira.' Et Virgilius: 'Scillîcet is superis labor est, ea cura quietos Sollicitat.' Miseri, inquit, Dii sunt, si tuis precibus moventur, ad prædicanda futura mortalibus. *Idem.*

661 *Primus in orbe*] Negat Deos ulla alia re celebrari, nisi timore mortalium: ut Lucan. 'Quæ finxere timor.' Et Petronius Arbiter istum (Lucanum) secutus: 'primus in orbe Deos fecit timor.' Sic et Mintanor musicus: 'Deum doloris quem prima compunctio Humani finxit generis.' *Idem.*

663 *Galeis*] Poculum enim militis galea est, ut Lucan. 'Concitus ira Excussit galeam, suffecitque omnibus unda.' *Idem.*

665 *Ventisque*] Quia solent augures ventorum flatibus futura cognoscere. *Idem.*

666 *Proferre diem*] Dilationem bello dare, ut Terent. 'Saltem aliquo ad proferendum proficiscar dies.' *Idem.*

667 *Aberit clementia Phabi*] Magis ex vero et decoro, si personam Capanei contemptoris Deorum respicias, scripta lectio: *aberit demencia Phabi.* Nec dubium mihi sit quin Papinins ita scripserit. *Bernart.*

670 *Subtervolat astra*] Hinc inde per cælum et usque ad astrorum sedem spargitur. *Scholiast.* Omnino eleganti expositione. Tangere enim pene dicit, et sic subtervolare. Sic *subtexere astra* dicuntur globi volucrum, demunt eorum aspectum, qui initio libri IX. Quod de fumo etiam Virgil. lib. 111. 'intremere omnem Murmure Trinacriam, et cælum subtexere fumo.' *Barth.*

672 *Flumina*] Nam Favoni flatu solutæ nives addunt fluminibus incrementa: ut Lucan. 'Aut nunc sole nives, nunc imbre solutæ Præcipitant.' *Concreto frigore*] Diffinitio ni-

vium. Quid est nix? concretum frigus. *Lactant.*

688 *Thessandrum*] Hic enim Thessandrus Sthenelusque duces, Polyneici et Capanei filii. *Lactant.* Hic Thessandrus post ad Thebas evertendas dux fuit. Lege Herois hujus res apud Pausan. Diodor. Apollod. Hig. &c.

685 *Ad Oceanum*] Quia Aretos Oceano non immergitur, positione cursus spheræ circularis. * o. l. a. d. o. a. m. o. p. a. c. e. &c. * *Λωκυτος οκεανος*. Sed fabulas, quæ in septentrionem sunt fictæ a Græcis contra verum propositum, edisseramus. Calysto, Lycaonis Arcadiæ regis filiam, in comitatu Dianæ Jupiter cum vidisset, in amorem ejus incidit, nactusque a reliquis segregatam nymphæ in Dianam mutatus, seductamque compressit, et gravidam fecit. Cujus cum crimen crescens uterus proderet, indignata Diana comitatu suo eam repulit: quæ exactis decem mensibus enixa est parvulum, qui Arcas cognominatus est. Indignata Juno quod pellex sua ex Jove etiam mater esset, Calysto vertit in ursam. Cujus filius Arcas, cum esset in adultam productus ætatem, imprudens in matrem incidit, ursamque credens misso telo eam perimere voluit. Non sustinens Juppiter ignorantem parricidium perpetrare, statim eos inter sydera retulit. Ille Arcturus, et alio nomine Arctophylax vocatur. Illa *Ἀρκτος μύθηος*, Latine Septentrio major appellatur. Quod signum loco non movetur, neque mergitur. Thetis enim, uxor Oceani, nutrix Junonis fuit, quæ propter affectum nutritæ eam prohibet in Oceanum cadere: unde Virgil. 'Arcetos Oceani metuentes æquore tingi.' *Lactant.*

687 *Mæsto sine conjuge*] Melius legitur in libro: *mæsta et sine conjuge*. Properans autem vocem omittit Poëta, 'dixit' scil. Omnia autem ex fastu

majorum et Adrastum longe intervallo secutorum fingit Papinias, cum constet ex ipso poëta, longe aliam pauperum illorum temporum principumque falsæ rationem. *Berth.*

692 *Gemitus profunde*] Enset, suspiritu alte ducto. Meliores tamen et multi, *propinque*. Quod videtur delicatius, insinuatque merito frangi eam et molliri, nec durare ulterius posse, cui tam vicini gemitus nihil quietis concedant. *Gronov.*

693 *Tigridis horror*] Totum Virgilium amantis expressit affectum. Dido enim, ut *Æneam* exprobraret duriciam cordis, ait: 'Sed duris genait te cautibus horrens Caucasos.' *Lactant.*

697 *Aspice prolem*] Thessandrum dicit, qui patietur pudoris ignominiam, si dicatur exulis filius. Virgil. 'Idem ego nate tuum violavi crimine nomen, Pulsus ob invidiam regno.' *Lactant.*

700 *Quem dixit Apollo*] Id est, quem oracula tibi generum pettentia dixerant. *Lactant.*

705 *Quantus amor causa*] Suspectum mihi hic *et causa*, et profecto, si considerationis oculum propius admoveris, nullam idoneam sententiam videbis: libri non mutant: videtur tamen corrigendum, *quantus amor causa*. Bernart.

710 *Iterum fortasse*] In altero cod. est *iterum*, id est, ne permittas eam ire, pro quo nunc supplico ut adjuvetur ejus iter. *Humentii vulgus*] Et ipse lacrimans in lacrimas in vultu filie offendens. *Vet. Expos.*

714 *Sed mihi multa Dei*] Ordo: Sed mihi multa Dei subijciunt animo. *Lactant.*

717 *Nata modus*] Eleganter religiosus pater sollicitus filie belli pollicetur affectum. *Idem.*

719 *Dura mora*] Nec damnum potes utiles moras. Ipsa enim tarditate bellum perficitur, ut Lucan. 'Sæpe mora melior.' *Idem.*

THEBAIDOS LIB. IV.

1 *Zephyris laxaverat*] Eleganter, quia hyeme liquentia solidantur: ut Virgil. 'Nam frigore mella Cogit hyems, eandemque calor liquefacta remittit.' Item 'cœduntque securibus humida visa.' Quæ omnia resolvit verna temperies. Annus ergo pro parte anni, per quam hyemem poëta significat. Ut Virgil. 'Et Zephyro patris se globa resolvit.' *Lactant.*

2 *Phæbus*] Id est, tertius annus ex emissio pacto fratrum: primus enim fuit quo imperavit Ethœcles; secundus in quo conventus est a Tydeo, ut redderet regnum; quo anno itus ac reditus Tydei consumptus est; tertius a quo incipitur bellum. *Idem.*

5 *De vertice Larissæ*] Arx Argivorum, Larissæ dicta a Pelasgi filia, in qua fanum Minervæ fuit, variis signis exornatum, et imprimis simulachro Jovis nobile: enimvero hic ille Jupiter qui in Priami regia sub Divo positus, et ad cujus aram, capto Illo, Priamus confugisse, et a Pyrrho occisus scribitur: obtigit vero in divisione prædæ Sthenelo Capanei filio, et hoc ipso in loco, ab eo, in rei memoriam est dicatus. Quod ideo note, quia simulachrum hoc duos oculos habebat, qua in parte eos homini Deus locavit, tertium vero in fronte. author Agatharcides Asiaticus, et Pausanias Corinthiacus, qui et causam reddit, dignam certe ut hic transcribatur. Verba hæc sunt: 'Habere autem tres oculos idcirco conjicere quis possit, quod communis omnium hominum sermo regnare in cælo Jovem prædicat. Sed et eum Deum, qui sub terra imperare dicitur, Homeri quidam versus Jovem nominat: 'Jupiter infernus simul et Proserpi-

na Diva.' Æschylus quidem, Euphronis filius, ipsum maris etiam regem Jovem appellat. quare hac ductus ratione, quicumque illum fecit, tres ei oculos attribuit, unum et eundem significans Deum tribus, quas Dii tres sortiti inter se dicuntur, mundi partibus imperare.' Hæc ille, Christiana fide destitutus, Christianæ religioni convenientissima tradit. *Bernart.*

6 *Ostendit Bellona facem*] Capio Poëtæ mentem: non abs re tamen fuerit monere, occasione tam hujus arcis, quam facis, Lyncem, cum de quinquaginta Ægypti filiis unus esset necia periculo liberatus, ad Lyncem oppidum confugisse, atque hinc face prolata, signum Hypermnestres dedisse: ipsam etiam vicissim, a Larissæ, protulisse facem, quo et se ostenderet salvam, eamque ob causam Argivos quotannis 'festum facularum' solitos celebrare. Pausanias Corinthiacus. *Idem.* *Dextraque trabalem*] Mos indicendi belli projecta sc. hasta. Vide Servium ad init. Æneid. x. *Trabalem* vero ingentem, ut *clavi trabales* tormenti genus, ingentes, quibus fixum ægre quid revelli possit. Vid. Scholiast. ad Horat. Od. i. 85.

15 *Simulat sperare*] Cum metu futuri mali sacerdos ipse palleret, populus tamen propicios Deos esse fingebat, ne animus virorum fortium minneretur; quia ne armati adversum omen accipiant, prospera pro terribilibus nunciat. *Lactant.*

19 *Triste*] Pro 'tristiter,' nomen pro adverbio. *Idem.* *Ab armis*] Id est, ab humeris et brachiis. *Armi* enim utrumque sunt simul. *Suspiranda*

domus est sua cuique flebilis familia, suspirans nempe ob obitum patrum familias. *Barth.*

20 *Suspiranda domus*] 'Domum' pro familia; *suspiranda* pro desiderabili posuit: id est, omnes armati domus suæ dulcedine tangebantur. *Lactant.*

21 *Deducere conos*] Inclinare apices galearum. *Idem.*

26 *Hæret amica manus*] In ancipiti pietas constituta, quid potius faceret ignorabat. *Idem.*

27 *Oscula turbant*] Per oscula fletus fiebat, qui turbabat oculos. *Idem.*

31 *De rupe salutant*] Vale illis dicunt, et ut bene navigent optant. Est ergo 'salutare' etiam abeuntibus vale dicere. *Idem.*

34 *Regina sonori*] Perspicue rectum: et ita in manuscriptis et editione principe reperi. Vulgati inficete; *nemoris regina sorori.* *Bernart.*

37 *Sublata molire lyra*] Heroicum jam ardorem innectens remissa lyra commemorat. *Lactant.*

38 *Mens hausto de*] Quia illic tu donas eloquia. *Idem.*

39 *Pondere curarum*] Sollicitudinum turba circa finem vitæ jam positus. *Idem.*

41 *Contentus ferro*] Gladio tantummodo incedebat præcinctus, aut propter senectutem, ne armis gravaretur, aut propter potestatem, quæ munimini ejus poterat sola sufficere. *Idem.*

43 *Luctatur Arion*] Equus hic Ardrasti, cujus in posterum frequens fiet mentio. Poëtæ de eo varia tradidere. Nonnulli ex terra ortum asserunt. Vide Antimachi Thebaida. Alii ab ipso Neptuno procreatum volunt, et huc trahunt illud Homeri: *Ὀδὴ ἑκκτ' μετόπισθεν Ἀπλωνα δῖον Δαδῆρα Ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, δὲ ἐκ θεοῦ γένος ἦεν.* Virgilius Georg. i. pugnantem sententias componere videtur, dum ait: 'tuque o cui prima fremen- tem Fudit equum, magno tellus per-

cussa tridenti Neptunæ.' Si modo Arionem hunc intelligit, et prodiisse vult in certamine hoc cum Pallade. Noster Papinius libro vi. nihil nisi domitum a Neptuno scribit: 'Ducitur ante alios rutilæ manifestus Arion Igne jubæ. Neptunus equo (si certa priorum Fama patet) primus teneris lælissæ lupatis Ora, et littoreo domitasse in pulvere fertur.' Sed de his plus satis. Tu, si otium tibi, adi Pausaniam Arcadicis. *Bernart.*

45 *Phyllus*] Arcadia est regio, quam Græci Phyllalian vocant, quam pecorosam ferunt, quod egregio abundet pecore, unde fuit Nestor. Hinc Persius: 'Findor, ut Arcadiæ pecuaria rudere credas.' *Idem.*

46 *Spumantem valla Chæradrum*] Fluvius Achaia, quo (Pausania teste) quæ verno tempore potarunt pecudes, mares gignere creduntur sætuum partem maximam. *Bernart.*

47 *Turritæ mole Cleonæ*] Media inter Corinthum et Argos urbs, a Cleone Pelopis filia, seu, ut alii volunt, Asopi filia appellata. Adjacent huic urbi Leonis Nemei, ab Hercule interfecti, specus: quare et idem Leo a Poëtis Cleonæus dicitur. Lucanus: 'Ille Cleonæi projecit terga Leonia.' Statius lib. i. 'Illius in speciem quem per Theumesia Tempe Amphitryoniades fractum juvenilibus armis Ante Cleonæi vestitur prælia monstri.' *Bernart.*

48 *Et Lacedæmonium Thyre lecturæ*] Historia talis est: Thyre civitas, hujus populi duo quondam bello inter se dissidentes, Lacedæmones et Argivi, et Lacedæmoniorum dux Othriades, cum ejus exercitus jam prope victor esset, tamen gravi vulnere jaceret, excepto antequam totam animam exhalaret sanguine, trophæa jussit attolli, quibus digito sanguine oblitto hæc scripsit: *κατὰ ὁ ἀπρον ο* prata λονιον: hoc est, quod dixit: *Lacedæmonium Thyre lecturæ cruorem.* Sive quia apud Lacedæmonios verbe-

rum et plagarium habebatur certamen, propter hoc dixit: *Lacedaemoniam lectura cruciorem*. Lactant. Vide Stobaeum serm. de Fortitud. et Plut. in Parall.

49 *Transmissi ab origine reges*] Quam multi reges Drepani scopulos et Sicyonis culta serant? Parvulum mendum omnes scriptos editosque libros infestat. *Lege: transmissi ab origine regis*. Nimirum Adrastrati. Lib. II. 'Quis te solio Sicyonis avitæ Excitum infrenos componere legibus Argos Nesciat?' *Gronov.*

50 *Sicyonia*] Corinthi municipium olivis fertile. Hanc autem primum Adrastrus civitatem regnando possedit, ut ipse in secundo libro testatur. *Lactant.*

51 *Langia tacenti*] Id est, quos Langia palus lambit. *Idem.*

52 *Helissos*] Fluvius Atticæ regionis. Hunc igitur ita vocant: tractum nomen a flexibus, qui fertur ex Coccyto fluvio Inferorum undarum augmenta percipere. Vel in isto dicuntur Furæ solitæ morari. *Idem.*

57 *Sen tecta Mycenæ*] Forte scripsit, *Mycenæ*. Homero *Ἰνδρην καὶ ἐβρυχνα Μυκηνῶν*. Silio: 'Agamemnoniam gratissima tecta Mycenen.' *Gronov.*

59 *Ephyre*] Ipsa est quæ Corinthion, quæ Dyrrachium, in qua mater Palæmonis colitur: huic templum civitas prima Ephyre dedit, quia de Seyradibus petris se Ino, uxor Athamantis, præcipitavit in mare: et cum corpus filii Melicertæ Corinthum fuisset appallum, de habitu contemplati regis fuisse filium, humaverant. Cui humato institutum fertur iustrale certamen, quod 'Isthmicum' vocant, ut quidam volunt. Ita est solata Ephyre matris querelas. Est autem Corinthi civitas. *Cenebræus*, portus est Corinthi. *Lactant.*

61 *Gorgoneo percussus*] Equo Pegasæ, cujus ungula percussus locus fontem effudit, qui Hippocrenes dicitur.

Delph. et Var. Clas.

Hoc enim fonte qui labra proluerit poëta fiet: ideo *satum conacium* dixit. Pegasus autem, Neptuni et Medusæ Gorgonis filius, volare solitus, cum venisset in montem Heliconem, qui est in Bœotia, ungula loco quem percussærat, fontem inde excussit. Hoc dicit servare vatibus carmina. *Idem.*

62 *Isthmos*] Achaïæ mons, qui Ægeum mare dividit ab Ionio. Ideo autem dixit, *Maria inclinata repellit*, quod Achaïam, in qua pater regnavit Pelops, duo maria circumdant, adeo ut insulam faciant, nisi ntrumque pelagus objectus Isthmos interjaceret. *Idem.*

64 *Para-gesa*] 'Gesa, hastæ viriles. Nam et fortes viros Galli *gæsos* vocant.' Serv. ad *Æneid.* VIII. Suntne et 'sæminæ hastæ?' Sed vir quandoque Heroem notat. e Gallico apparatu vox. Claud. Silic. II. 'cum flava repexo Gallia crise ferrox, evinctaque torque decoro, Binaque Gesa tenens.' *Barth.*

66 *Neque sanguis*] Ordo: Alii robora flammis indurata pro telis habent; nam quia non ipsis unus sanguis aut origo fuit, ideo dissimilia arma gestabant. *Lactant.*

70 *Jam lassa cervice*] Veteres jam laxa cervice, quod non displicet. Senecæ: Cervice non pingui, sed macie et pendenti pelle deformi. *Bernart.*

74 *Dyrcæus*] Gener Polynices est, de fonte Bœotiæ sic nominatus, qui ex Dyrcæo funere, cujus corpus juxta eum qui tauro traxit inventum est. Inde nomen accepit. Polynicen ergo 'Dyrcæum' appellat, propter quem ab omnibus populis prodiebatur ad bellum. *Lactantius.*

78 *Aucta fides*] In quibus est fides aucta calamitatibus, quia misericordia commoti sunt. Sive quibus præcipuum erat potentes immutare. *Idem.*

81 *Ægion Aranenque*] Scripti Codices et quidem bene *Ægion Aranenque*; Arane siquidem Messoniæ urbs,

Stat.

6 A

condita ab Apharneo, filio Corphones, Persei filii, qui ei ab uxore sua Arene nomen imposuit, ut Pausanias Messeniis tradit. *Bernart. Thessis Træzen*] Thessaliæ civitas, quam Theseus dicit, quod Theseus Træzenæ civitatis iter obessum a latronibus liberum præstitisset; vel quia Theseus Æthrus filius in hac urbe natus est. *Lactant.*

84 *Debitus hospes*] Fatis vel responso Apollinis debitus. *Idem.*

85 *Theumesius leo*] Pellis leonina, quam gestaverat cum animum Adrasti de nocte veniret. *Vet. Scholiast.* De Theumesio leone in Herculis Fabulis omnia nota. Causam gestati leonis Adrasto percontanti ipse Polyneices reddit apud Higinum c. 69. Vide et Plutarchum Theseo.

94 *Integer artus*] Integros artus habens post vulnerum curationem. Dicit ergo Tydeum audito tubarum sonitu nondum curatis vulneribus, tanquam integro corpore ad bellum prodisse, cuius arma ita ut verno tempore anguis lubricus splendore radiabant. *Lactant.*

97 *Squallentibus annis*] Quia deposita pelle dicuntur serpentes in juventutem redire: herba quædam dicitur marathros, quam cum comederint, senium deponunt ætatis. *Idem.*

103 *Meleagria Pleuron*] Civitas Boeotiz; in qua sorores, dum fratrem flectent, in aves versæ sunt, quæ hodie 'meleagrides' vocantur. Causa enim hæc istis fletus fuit, cum Althea mater Meleagri titionem fatalem combussit, dum vindictam Pleurippi et Agenoris querit, quos Meleager occiderat: quo facto ipsa post tantum nefas merito laqueo gulam fregit exorsa lucis. Secuta est luctum alia calamitas. Nam Meleagri germani in tantum fratrem flecterunt, ut Deorum misericordia in aves verterentur. *Idem.*

105 *Olenos*] Arcadiæ civitas, in qua Jovem Amalthæa capra dicitur

nutrisse, quæ in cultum Jovis Idam non provocat montem Cretæ, in quo Juppiter colitur. Contendit autem ut Jovem suum alumnum vindicaret. *Idem.*

106 *Tarpæus*] Palæstræ arte superatus, ut Ovid. ait. Qui verius, hunc dicunt fluvium ante invium ab Hercule in fossam deductum vires amissæ: ut Lacæus ait: 'Et scimo gurgite rivus dat pœnas majoris æquæ.' Achelous fluvius Deianiram, Encei regis Cetholim filiam, in conjugium petit, eo tempore prædictam etiam Hercules postulat, accepta lege ab Ence ut qui virtute superasset, ipse eam acciperet: congressi in certamine cum vinceretur Achelous, mutatus est initio in juvenem, mox in draconem, tertio in fluvium, qui per Cetholim fluens habitat in Arcadiam, ad ultimum convertit se in taurum. Hercules autem dicens se etiam tauros domuisse, cornu illius fregit, quod descendens ad Inferos Cerberum raptum secum tulit. Illud Nymphæ omnibus bonis repleverunt, datumque est Copiæ, quæ est ministra Fortunæ. Unde in Boëtio legitur, 'copia pleno cornu.' Hoc idee fugitur, quoniam fortuna ditissima est omnium, et divites multos facit, cum pleno cornu: quoniam sicut cornu carnem exuberat et supercrescit, ita divitiæ foris stipant hominem. In cornu etiam virtus est animalium: et fortunæ vires in divitiis sunt, quibus multos ad se pertrahit. *Idem.*

109 *Ægrescent*] Dicitur Achelous duobus alveis fluxisse, cui Hercules unum clausit. Ideoque dicitur cornu truncatus. Hoc etiam sciens poëta aliud agens occulte tetigit dicens: *anhelantes ægrescent pulvere ripæ.* 'Mœrentem' ergo tristem dixit. *Id.*

110 *Ærata crates*] Ære seu ferro obductæ. *Vet. Scholiast.* Quæ mens fuit dubia tamen doctissimo etiam Lipsio de Militia Romana lib. III. cap.

6. Certe non alius quam de 'ligneis cratibus laminis ferreis obductis,' Papinio, pro illo videlicet auro, armaturam ad talia solidioris nondum vulgato usu. *Barth.*

116 *Major at inde*] Transitus ad Hippomedontem: magna arte et varietate sermonis primo copiam, deinde describitur dux. *Lynee*] Fluvius Ætholiæ. *Lactant.* *Qui ripas, Lincæ, tuas*] Scripti, *Lichie*, aut *Litie*, aut *Læcie*. Scribendum, *Lyrcie*. Strabo testatur Inachum fluvium habere τὰς ἀγῆς ἐκ Αἰγαιῶν τοῦ κατὰ τὴν Κυνουπίας ὁποῦ τῆς Ἀρκადίας. Ovidius Met. 1. de Io: 'jam pascua Lernæ, Consitaque arboribus Lyreea reliquerat arva.' Inde haud dubie et huic amni nomen. Memorat et infra in eadem vicinitate Inachi: 'aret Lyrcius et ingens Inachus.' *Gronov.*

119 *Inache*] Fluvius est maximus in Græcia, cujus Io filia a Jove compressa in vaccam mutata est: ut Virgil. 'At levem clypeum sublati cornibus Io.' *Persea humo*] Argiva, ubi Perseus regnavit: *Persea* ergo principale pro derivativo 'Perseia:' unde et longam posuit 'se.' *Lactant.*

120 *Cum Taurum aut*] Quorum ortu pluvie immenses funduntur: et optime tempus excepit: nam æstate in torrentem degenerat. Ideo tempus adjecit quo undarum sumit augmentum, cum signa sunt pluvialia, quæ illum movent. *Idem.*

121 *Genere tumuit*] Id est, gloriatur, quod cum ejus filia Io concubuerit Juppiter. Ergo elatus est. *Idem.*

122 *Dryopumque*] Dryopus et Ica dius duo cum de finibus contenderent, Hercule judice terminos ceperant. *Idem.*

123 *Epidauria*] Civitas Argivoram, ubi Æsculapius colitur, equorum fertilitate gratissima. *Idem.*

124 *Ætneæ Cerei*] Siculæ Proserpine: ostendit supradictum collem aptum vineis esse, fragibus infæcundum. *Lactant.*

125 *Pyles Neleia*] Pylos a Neleo patre Nestoris nuncupata Neleia. *Id.*

126 *Ætate secunda*] Quia nondum militaverat Nestor, multumque ipsa novitate declaravit. Nam prima ætas triginta annorum est, secunda sexaginta. Nam Nestorem constat tertia ætate ad bellum venisse Trojanum, ideo adhuc juvenem ætate secunda dixit, quia postmodum militavit. *Idem.*

131 *Ferrea suta terunt*] Loricas notari mihi compertum: locum tamen sanum esse præstare non ausim: nulla discrepantia in libris, fateor; neque quicquam sollicito, solum moneo rectius videri: *ferrea suta tegunt.* *Bernart.*

136 *Ilum Palladia*] Hippomedontem dicit, qui ab Athenis, id est, a Capitolio Minervæ ad bella descendit. *Lactant.*

137 *Arma pavens*] Id est, equus novus ad bellum velocitatis insignis. *Idem.*

138 *Attollit pulvere campum*] Quasi ipse campus assurgat. *Idem.*

139 *Utroque pectore*] Eleganter utroque, scilicet hominis et equi, quod bimembres sint, id est, humano et equino. *Idem.*

141 *Ossa vias*] Mons Thessaliæ, in quo erant Centauri. *Idem.*

143 *Peneia*] Peneus fluvius Thessaliæ: quasi tam diu timeant, donec ad amnem ille perveniat. *Idem.*

147 *Tiryntha deus*] Heracles. Juppiter mutatus in Amphitryonem concubuisse cum Alcmena Electris filia dicitur, in urbe Tirynthe, unde natus est Heracles, unde et Tirynthius dicitur. De qua Plautus Tragicomædiam dixit. *Idem.*

148 *Alcanis*] Nutritus enim ibi Heracles, Thebis natus. Servius ad Æneid. lib. vii. Tirynthius Hercules a 'Tirynthia civitate Argis vicina, in qua nutritus est.' Lubens in Silvis hoc nomine Herculeum notat Papinius. Vide Apollod. lib. ii. *Barth.*

151 *Monstrat Cyclopum ductas sudoribus*] Id est edificatas. Cyclopes civitatis istius mœnia condiderunt, sicut asserunt Græci. *Lactant.*

153 *Innumerus bello*] Quod sint tercentum pectora, scilicet vulgus innumera, quia tam fortes erant, ut multorum facta fortia sua virtute pensarent. *Idem.*

155 *Exuvia*] Bene totum ad similitudinem Herculis: quemadmodum ille clava, sic iste stipite. *Idem.*

156 *Tela pharetris*] Ita erat pharetra referta sagittis, ut exhauriri non posset. *Idem.*

158 *Deus audit ab Ceta*] Decore: quoniam in Cetea silva crematus Hercules. Seneca Tragicus: 'Ut pressit Ceten, ac suis oculis rogem Lunatrat, omnes fregit impositus trabes.' Cicero, Tuscul. Quæst. lib. II. 'Aspice Philoctetem: cui concedendam est gementi; ipsam enim Herculem viderat in Ceta magnitudine dolorum ejulantem.' Papinius ipse Herculi Surrentino: 'ceu tædis iterum lustratus honesti Igne, ab Cetea conscenderis æthera flamma.' *Bernart.*

160 *Sacra Cleonæ*] Herculem eo loco Molorchus recepit hospitio, censu pauper, dives affectu. Ordo: Nemea dant comites, dant et Molorchii vineta. Cleonæ civitatis nomen est Nemeæ sylvæ vicina. Lucan. 'Ille Cleonæi projecit terga leonis, Antheus Libyci.' Ergo cum Hercules ad occidendum leonem inset ab Euristheo missus, a Molorchio susceptus est hospitio, cujus leo filium interfecerat, didicitque ab eo quemadmodum adversus feram coiret: qua superata ludos instituit, quos a loco Nemeos appellavit. Igitur Nemea dant comites, dant et Molorchii vineta. Quia ea omnia in clypeorum pictura, et quomodo filius ejus Molorchii a leone occisus fuisset, et Herculis hospitium, auro figurata notanter descriperunt. *Lactant.*

164 *Qua cubiti sedcant*] Ordo: Quæ terra cubiti sedcant vestigia. 'Cubitus' posuit pro loco cubilis. Cubiti cujus generis sit in Captivis Planti lectum est, ex persona Ergasili paranti: 'Ne quis hac platea negotii conferat quidquam sibi, Nam meus est balista cubitus, pagnus catapulta est.' *Sedcant*] Mire. Significat enim factam lacunam terræ Herculis mole. Hanc descriptionem poetæ pictam ipsius Titynthæ portabat exercitus. *Idem.*

165 *At pedes*] Pedes quidem erat Capanensis, sed omnibus eminebat. Solent enim equites altiores esse pedestribus. *Bellam* ergo pro bellatoribus posuit. *Idem.*

167 *Injecta molis*] Ostendit multis taurorum coriis, laminis etiam ferreis, Capanei clypeum obductum fuisse. *Idem.*

169 *Hydra recens*] Ita veritatem expressit pictura, ut pene recenti obitu hydra cum suis serpentibus interiret. *Idem.*

171 *Ignescit in auro*] Admoverat ignis vulnere: idque factum ut non pullularet. *Idem.*

172 *Carrula Lerna*] Ferri materia facta est carrula. *Idem.*

175 *Horrendum non matris opus*] Nota morem priscum, quo invaluerat, ut matres texerent chlamydes militares filiorum. Noster lib. VIII. 'triplici velaverat ostro Surgentes etiamnum humeros, et lavia mater Pectora.' *Idem* lib. IX. 'Ipse bis Cebalio saturatam murice pallam, Lucentesque auro tunicas, (hoc ne verat unam Mater opus,) tenui collectus in illa vinclo, Cornipedis lævo clypeum demiserat armo.' *Bernart.*

178 *Amphigenia*] Civitas est. Homerus quoque hujus meminit. *Lactant.*

179 *Planæque Messena*] Non ipsa plana, sed in camporum planitie constituta. *Messene*] Civitas prope Pyllum, quam admissus amnis interfudit.

Montanaque] Sic Homerus epitheton pari significat. * *παιον αυλον ακουσαν* * quod significat montuosa ab excessione velocis cervi. *Idem.*

180 *Æpy]* Oppidum Messenæ dissimile. Nam ut illa in campo posita est, ita hoc in montibus collocatum. *Idem.*

181 *Getico cæti]* Thaurum dicit, quem Musæ ingenti livore notæ cæcasse dicuntur. *Idem.*

182 *Dorion]* Oppidum de quo hic poëta fuit. *Idem.*

183 *Aonias]* Musas, a montis nomine nuncupatas. *Idem.* *Multos Thamyris damnatus]* Homeri: *Καὶ Δάμριον, ἔθα τε Μοῦσαι Ἀντόμαρος Θάμριον τὸν Θρήϊκα πᾶσαν δαΐδης.* Et Lucani: 'Dorion ira Flebile Pieridum.' Sed scribendum: *mutes Thamyris damnatus in æneas.* Ita punitus, ut in reliquum viveret *θεωρεῖσθαι ἀφαιρηθὲς καὶ ἐλεληρημένος κθαριστόν.* 'Muti anni,' quibus canere desiit nescitque. Virgilius *Æn.* xii. 'Scire potestates herbarum usumque medendi Maluit et mutas agitare inglorius artes.' Simpliciter est, artes non canoras, nihil tinnientes, non Musicas. Nec tam de medicina dicitur proprie (ut omnes acceperant, sollicite querentes, quare medicina dicatur 'ars muta') quam de omnibus aliis studiis artibusque potest dici præter cantum, augurium, et sagittas Apollin. nam et hæ canore. Noster in Herc. Sarr. 'socius tibi grande sonabit Alcides, tensoque modos imitabitur arcu.' *Ψαλμοὶ τῶν* apud Euripidem. Maluit aliam artem quam cantus vel carminum. Ea fuit sane medicina, sed non propterea singulari aliqua de causa muta est magis, quam quicquid habetur artium præter istas Apollineas. Sic et addit 'inglorius,' non quasi ex medicina nequeat eximium nomen comparari, sed quia Poëtarum præcipuum est 'otia vitæ Solari cantu ventosæque gaudia flammæ querere,' et hi non aliunde magis quam *ἐκ τῶν Μουσῶν*

οὐδὲν κλέος ἔρχεσθαι arbitrantur. Sic Cicero 'mutas artes' dicit, exemplo picturæ et statuarum, omnes illas quæ sunt præter eloquentiam. De Orat. lib. iii. 'Et si hoc in his quasi mutis artibus est mirandum, et tamen verum est, quanto admirabilius in oratione atque lingua?'. Mendum idem sustulimus e Valerio Catone in Diris: 'Muta prius fuerit, quam non mea libera avena.' Omnia prius fient quæ fieri nequeunt: denique conticescet prius, quam desinat esse libera, Musa mea. Plura ad rem pertinebant, sed jam excessimus limites præscriptos. Addendum tamen in melioribus esse, 'præceps qui': placetque sublata interrogationis nota: homo, inquit, stolidus et temerarius, qui non recordatus sit Marsiæ casum. *Gronov.*

184 *Ore simul]* Optime poëta Homeri ambiguum verbum positum intellexit de hoc ipso, quod accentus commutatione significavit, non cæcatum lumine, sed eum cuius sit damnatum ingenium, ut nec chordarum gloriam, nec vocis sonum inferret. *Lactant.*

186 *Colonas]* Cælene Lydim civitas, in cuius antro Marsias victus ab Apolline est, et supplicio affectus a tortoribus: cuius de sanguine flavius ejus nomine natus est. Ut Lucan. asserit: 'Et rectis descendens Marsia ripis Errantem Meandron adit.' Est sensus: Temeritas Thamiri Marsiæ debuit coerceri suppliciis, ut Lucan. 'Damnatus Phæbo victore Celenæ.' *Idem.*

188 *Auguria]* Alcæon hoc monile occisa matre Apollini consecravit, quod in fontem missum hodieque cerni dicitur, quod si quis manum attrectaverit, ostendit offendi solem et tempestates oriri: unde Virgil. 'Mæstamque Eriphylem Crudelis nati monstrantem vulnera cernit.' *Idem.*

194 *Dona viro]* De Homero transtulit. Ita velit paciisci, ut malit mo-

nile habere, quam conjugem. *Idem.*

197 *Hac nutare videt*] Hæc est vera scriptura, et ponderibus convenit *nutatio*, non *mutatio*. Sicque omnes nostri Codices, itemque Aldus, et aliæ veterum Editiones. Illud *nutare* nimirum videtur tueri velle Lactantius, cum ait: 'Videt Argia belli totius mutari sententiam, si Amphiarus desit auxiliis.' Sed aliter se res habet. *Barth.*

202 *Sat dubium cætu solante*] Nihil hic scripti: assentio tamen viris doctis, et omnino legendum existimo: *stat dubium calathæ solante*, neque enim decorum pudicæ matronæ cætus frequentare, aut tali solatio uti, absente marito, Argiam decebat. Plane ut absurdum videatur, decoris observantissimum Pœtæ hoc ei adfixisse. Nostram vero conjecturam veterum mos firmat, quo receptum ut etiam regum filiæ lanificio manus admoveant. Alexander apud Curtium ad Sysigambin matrem Darii: 'Mater hanc vestem, qua indutus sum, sororum non solam donum sed etiam opus vides: nostri decipere me mores.' Seneca Hippolyto in persona Phædræ: 'Palladis tela vacat Et inter ipsas pensa labantur manus.' Apud Romanos certe matronæ præscam ita lanificiis deditæ fuere, ut in fœdere inter Romanos et Sabinos (Plutarchus in Romulo auctor) lex esset: ut volentes nuptæ apud viros, quibus conjunctæ erant, manerent, omnium operum ac munerum vacationem præterquam lanificii habituræ. Moris etiam erat, ut novæ nuptæ, quando ad domum mariti deducebatur, colus compta cum fuso et stamine præferretur. Plinius lib. viii. cap. 48. 'Lanæ cum colo et fuso Tanaquil, quæ eadem Cæcilia vocata est, in templo Sangi durasse, auctor est M. Varro, factamque ab ea togam regiam undulatam in æde Fortunæ, qua Servius Tullus fuerat usus. Inde factum ut nubentes virgines comita-

retur colus compta cum fuso et stamine.' Et sicuti Greci 'Hymenæum' in nuptiis inclamare consueverunt, ita Romani 'Talassionem.' Unde Martialis: 'Quid si me jubeas Talassionem Verbis dicere non Talassionis.' Cujus vocis originem ad Lanificium refert Varro: quem sequitur Festus: 'Talassionem Varro ait signum esse Lanificii, *τάλασσην* enim, id est, *quasillum*, appellari Talassionem.' Aliter tamen Atilius vetus Historiarum scriptor, Livius lib. 1. Servius ad *Æneid.* 1. et Euseb. Chronicis, qui vocem hanc ad omen referant, et a Talassio deducant, cui conjugium valde felix fuit, raptâ virgine unicæ pulchritudinis. *Bernart.*

203 *Aris advertere*] Non est dubium de veritate hujus scripturæ, quam J. Lipsius Elect. l. xi. c. 6. Franciscus Modius Epist. 2. aliquæ restituerant, nos ex Eutyche Grammatico firmavimus. Mos jam multis doctorum notatus, in *summo luctu præstratis* corporibus limina templorum crinibus profusis converrere. Vide Lipsium Elect. l. ii. 6. Heins. ad Sil. Ital. lib. viii. et Claud. Danæqueium, et alios. *Barth.*

207 *Præstabo maritæ*] Superabo. 'Maritæ' dicuntur uxores maritis deditæ, ut Horat. 'Nec sit marita quæ rotandioribus Onusta baccis ambulet.' Et notandum, cum Salustius dixerit, 'præstare cæteris animalibus.' Virgilius tamen: 'Vel magnum præstet Achillem.' *Lactant.*

212 *Semina movi*] Ideo ingentia semina, quia et maritum prodidit, ut periret, et in se excitavit filium, ut fieret parricida; ipseque est correptus insania. *Idem.*

214 *Dispare cætu*] Bene *dispare*: nec enim tanta nobilitas equi eadem stirpe equam potuit invenire: *cætu* a cœuendo dixit in Venerem: hunc equum Pollucis dixit Virgil. licentia pœtica: 'Cyllarus et quorum Graii meminere pœtæ.' Hic Castoris est,

sed inter amabiles fratres totum de-
bet esse commune. *Idem.*

220, *Inde mora*] Id est, impedita,
occupatam fuerant manus ejus ex
jaculis. *Idem.*

222 *Victum Pythona*] Quia vatis
Apollinis tui gloriam et serpentis Py-
thonem dicit insigne, viro forti re-
ligio fecerat sacerdotis. *Idem.*

223 *Amycla*] Laconia civitas sa-
cra Apollini, in qua Hyacinthus in
agone celebratur in honorem pueri
regis, qui cum exeroeretur disco, per-
cussus zephyri vertigine, quod se A-
pollini prastulisset, occisus est, cujus
sanguis in florem nominis sui ob me-
moriam perpetuam dignitatem conver-
sus est. Virgil. 'Inscripti nomina
regum Nascentur flores.' *Idem.*

224 *Maleus*] Maleus quoniam propter pe-
riculum a navigantibus circumueuntur:
ut Virgil. 'Maleusque sequacibus
undis.' Historia autem de hoc monte
fertur hujusmodi: Maleus Tusculo-
rum rex, qui primus tubam invenit,
is cum piraticam exerceret, et mare
tempestatibus esset infestum, hunc
montem inedit, qui et Apollinem
Maleoticum de suo vocabulo, et mon-
tem ipsum Maleum nominavit. Alii
dicant hunc montem Achaiae esse.
Bene Statius haec dicit auxilia vatem
habuisse, quia hi populi praecipue
Deum venerantur Apollinem Cariae.
Idem.

226 *Caria*] Templum in Laconia
Dianae sacrum, quod etiam Carrati-
um nominatum est, ex hac causa;
cum laderent virgines, meditatus rui-
nam omnis chorus in arborem nucis
fugit, et in ramo ejus pependit; quam
nucem Graeci caram vocant. Ergo
de arbore, et templo, et de Dea, no-
men accepit. *Idem.*

226 *Volucrumque parens*] Et hunc
verum de Homero transtulit. Vo-
lucrum ergo parens columbarum, unde
se probat Cytheream esse, quia
amat aves Veneri consecratas. Quae
autem causam sit quod Venus columba

delectata sit, talis est. Venus et
Cupido cum quodam tempore volupta-
tis gratia in quosdam descendissent
campos, lasciva contentione certare
coeperunt, qui plus sibi gemmantes
colligerent flores: quorum Cupido
adjutus mobilitate pennarum, post-
eaquam naturam corporis volatu su-
peravit, victus est numero. Periate-
ra enim Nympha subito accurrit, et
adjuvando Venerem superiorem effe-
cit, cum poena sua. Cupido aequi-
dem indignatus mutavit puellam in
avem, quae a Graecis *πελαγὰ* appel-
latur. Sed poenam honor minuit.
Venus namque, consolatura puellam
innocentis transfigurationem, colum-
bam in tutela sua esse mandavit.
Idem.

227 *Et oliviferi Eurota*] Sane et no-
bis in bonae notae membranis obvium
fuit: *et oliviferi*, quod in Parisiensi
receptum. Hic est enim qui in Theb.
x. laudatur 'falso gurgis cantatus
odore.' Nec aliunde in Epith. Stel-
lae: 'Amyclaeos ad frena citavit olo-
res.' Itaque non temere rejiciam.
Grenov. Eurota] Eurotae cur dixerit
ipse narravit: juxta hunc fluvium
Lacones vapulando contendunt: glo-
riosior tamen ille est, qui juxta praescriptam
numerum plagarum animam
non pepercit, qui cum devoverit spi-
ritum publice funeratur, et capite
coronatur. Tanta enim crudelitas in
hac gente est, ut mater lachrymas
suas consoletur funere coronati. De-
um dixit hoc hortari Mercurium, qui
palaestrarum nomen est. unde Mercu-
rius ad virtutem et belli officia stu-
diosus palaestrae est. *Lactant.*

231 *Gaudens*] Quis, cum dimicant,
contra verbera patientiam dicuntur
hortari. Cum autem ad bellum eunt,
arma dant liberis, et hac hortatione
subjiciunt: *Aut cum his, aut supra
has*: quod significat vel victores de-
bere reverti, vel mortuos. *Idem.*

233 *Fuere mater*] Sensus: Omnis
quidem turba ephorbi lamentatur in-

teritum, mater sola negligit luctus, quia filius coronatur extinctus. *Idem.*

236 *Aut cono Ledæus*] Aut Castoris pileus, aut Ledæus olorinus, quia in olorem mutatus Juppiter cum Ledæa concubuit. Nam hi quoque Lacedæmones fuerunt. *Idem.*

237 *Merens*] Militant. Virgilius 'merui' quoque dixit; unde missos militiæ 'emeritos' dicimus. *Lactant.* *Auget resumpis maniplo*] Cur non cum membranis, maniplos? Et mox: *Qui te, flave, nalent.* Si describeret Siculos, ferrea forte notant, quippe penes quos ille se impermixtum mari spectandum dare credebatur. Et decet Pisæos sudore et pulvere e palæstra contracto Alpheum suum natare, ut Spartanos Eurotan. *Gronov.*

238 *Depressa*] Quia vallibus undique Pisæ cinguntur, et Crotonio monte premuntur. *Lactant.*

239 *Alphæe*] Sicaniæ. Constat enim hunc fluvium amore Arethusæ Nymphæ occultas egisse vias subter mare, et in Siciliam fluctibus amatis misceri. *Idem.*

240 *Advena*] Merito scilicet advenam, quia ab Elide in Siciliam labitur per mare, nec tamen aquæ marinæ miscetur. *Idem.*

241 *Curribus*] Propter Olympicum certamen, quod lustris singulis Circensibus Jovi exhibetur Olympio. *Idem.*

242 *Et bellis*] Aut in bellis domant. *Idem.*

244 *Axibus CEnomaus*] Ex quo CEnomaus hanc legem procis filię posuit, ut victus interimeretur, uxorem victor acciperet, qui Myrtili auxilium sui fraude deceptus ipse supplicia quæ proponebat expendit: quia fractis axibus, ingenio ut diximus Myrtili, qui corruptus rotam cera conjunxerat, victus est. Dixit autem de his qui ex Pisa sunt ingentum esse, ut equis gaudeant ex illo studio, quod rex CEnomaus ea arte præcollit. *Idem.*

247 *Armorum*] Bene multi libri ex nostris *ennorum.* ut de aliis notat Justus Zinzerlingus Promulsidia cap. 42. Nos optimi nostri hanc scripturam minime mutandam censemus. *Armorum* sane *Martiorum* (quæ una hic in considerationem veniunt) omnino rudis erat Parthenopæus, tantum facinus aggressus. Quod si *ennorum* legas, hanc illi minime demeris, cum ante obitum multa fortiter adulescenti ætate fecerit. Gl. 'Armorum, bellorum.' *Berth.*

248 *Parthenopæe rapie*] Cajus hic fuerit filius non tam in proclivi est quam imber cum pluit. Dum aiquidem apud Pœtæ celebrantur Atalantæ, Arcadica una, Iasii; Bœotica altera, Schœnei filia. Noster Parthenopæi matrem Atalantam Arcadicam fuisse diserte tradit. Diodorus Atalantam Bœoticam, seu Schœnei filiam: pro Nostro stat Ælianus de varia Historia, et Scholiastes Theocriti; pro Diodoro Oppianus. Servius Grammaticus vero ad illud Virgilii, 'Parthenopæus et Adrasti palientis imago,' non Atalantæ, sed Menalippæ filium Parthenopæum fuisse contendit. Adi elegantissimi M. Antonii Mureti in Propertium Scholia. *Bernart.*

250 *Pacabat cornu*] Id est, venationibus pacata ferarum reddebat interitu, ut Virgil. 'Aut Erymanthi Pacarit nemora, et Lernam tremefecerit arcu.' *Lactant.*

251 *Pulchrior*] Id est, Parthenopæo pulchrior nullus fuit. *Idem.*

253 *Nec desunt*] Id est, in Parthenopæo animarum vigeat insigne; si modo ad id ætatis robar etiam accederet. *Idem.*

255 *Quas*] Non is nymphas aut Oreadas, aut Potamidas, aut Dryades, aut Napæas dicit. 'Dryades' sunt quæ quercubus delectantur; 'Oreades' montibus; 'Potamides' fluminibus; 'Napææ' virgultis et floribus. *Idem.*

256 *Ipsam Mœnalia*] Dianam scilicet quam Atalante ob amissam virginitatem ignovit. *Idem*.

257 *Signantem gramine*] Eleganter infantis gressum non calcantem, sed signantem ostendit: ut Horat. 'Reddere qui voces jam scit puer, Et pede certo signat humum.' Dicit ergo Dianam, cum tam pulchrum vidisset Parthenopæum, Atalante dedisse veniam, cui propter concubitus fuerat irata Meleagri. *Idem*.

264 *Tacet nemorum*] Sensus: Erubescere Parthenopæus, quod nondum humano sanguine suas sagittas infecerat, et quod non hac crudelitate laudis fuerat titulum consecutus. *Idem*.

266 *Undantemque sinum*] Quia undantem chlamydem quassando facit. *Nedis Hiberis*] Hispanicis, id est panne balthei. *Idem*.

267 *Imbelli*] Cum qua nonquam pugnasset. *Matris prælia*] Hoc est scuto picta gerens prælia. Calydonium quippe aprum comitata viros Atalanta sagittis fixit, ut priore libro decimus. *Idem*.

268 *Aspera plumis*] Lorice squamas explicuit, quam alii cataphractam vocant. *Idem*.

269 *Cydonæa corythos*] Thecam sagittarum intelligit. Papinius lib. x. 'cœlestibus implet corythos telis.' Virgilius: 'corythique leves humeris, et lethifer arcus.' Quod notandum tyrannicis, ne a Nonio decipiantur, qui Corythos non pro theca, sed sagitta accipit. De dissensu auctorum in vocis hujus orthographia, consule eruditissimi M. Antonii Del Rio in Herculem Furentem Senecæ commentaria. *Bernart*.

273 *Mirantem gravioris heri*] Armorum permutatio graviorem equo fecerat dominum: addita enim lorica operosior Parthenopæus extiterat. *Lactant*.

275 *Arcades huic*] Cicero pro Fundanio opinionis ejus meminit, cum de

nebillitate tractaret. Aliunt autem Arcades esse vetustos: denique cum Phrygibus de antiquitate certaverant: hi singulos parvulos cum singulis nutricibus clanserunt, quibus nutricibus ademrant linguas, ut experirentur utrum vox esset innata an disceretur, et, si esset innata, quænam illa esset, Phrygum an Arcadam. Producti autem pueri vere locuti esse dicuntur, quasi significatione Phrygum lingua panis intelligitur. Sic ergo cognitum est Arcades non esse primigenas. Item de eodem, cur se Arcades nobiles dicant, Thucydides lib. i. ait, hunc morem Græciæ fuisse, ut coacti in alienas ire terras, quas fertiles esse cognoverant, easdem vastabant veteribus incolis pulsas. Sed Arcades soli ob sterilitatem agrorum commoti non sunt, et ideo soli nobiles existimantur. Ovid. de his lib. ii. 'Ante Jovem genitum terras habuisse feruntur Arcades, et luna gens prior illa fuit.' *Idem*.

276 *Nemorum vos stirpe*] Non quod de arboribus vere nati sunt, sed quia adhuc non erat usus casarum, et in morem pecorum vagabantur. Filios autem suos, ait, arborum caveis aut concavis specubus contegebant, quos transeuntes arborum filios existimabant: quam opinionem Virgil. asserit dicens: 'Gensque viram truncis et duro robore nata.' *Idem*.

284 *Desperasse diem*] Dicit homines natos ex arboribus perpetuam noctem timuisse solis occasu. *Rarescent*] Desolantur necessitate bellorum. *Idem*.

285 *Manala: Parthenium*] Mons et nemus Arcadiæ. *Idem*.

288 *Aleæ nemorale Minervæ*] Edificavit hoc templum Aleus Aphidantis filius, Arcadiæ Rex. Interjecto deinde tempore, cum prius illud subito igne conflagrasset, aliud ipsi sibi cives erexerunt, magnitudine et structura admirabili. Describit late

Pausanias Arcadiæ, ad quem te remitto: tantum moneo, Minervæ Alæ signum ex ebore fuisse, et ab Augusto Cesare, debellato Antonio ejusque partibus, inter quos Arcades prope omnes fuere, exceptis Matinensibus, Romam translatum: et aditu ejus fori, quod ab eodem Augusto dedicatum est, positum. Minervam Alæam vocari vero etiam apud Græcos reliquos, quod diceretur in Deorum cum Gigantibus pugna in Encecladem bigas inmisisse. *Bernart.*

200 *Pane sacer*] Propter Daphnen Ladonis filiam, quam Apollo dilexit: *pane* ait, quia virginitas damnum passa non est, et in laurum ante concubitu fuisse conversa dicitur. *Lampia nivosa*] Civitas Arcadiæ, nivosis montibus constituta. Ergo Lampiam a candere pruinarum dictam nominis ipsius proprietates monstrat: λαμπρὸν enim Græce *splendidum* dicitur. *Lactant.*

201 *Styga mittere*] Palus a qua Styx sumit exordium. Constat inter prudentes Peneum undas Stygi submittere et subministrare. *Idem.*

202 *Æmulus Azan*] *Æmulus*, quia in illo monte, ut Jupiter, ita etiam Mater Deorum colitur ritu: inde Azan apud Arcades Curetes hoc nomen habent, de monte Azano. Unde vulgo in sacris Deæ magnæ dicitur Azan. *Idem.*

204 *Nonacria*] Una pars orationis est Nonacria, ut Trinacria. Est autem nomen loci vel agri Arcadiæ, in quo Jupiter in speciem Dianæ versus cum Calystone Lycaonis filia concubuisse narratur. *Idem.*

206 *Cynosura*] Locus Arcadiæ, unde et minor ursæ Cynosura dicitur. *Æphitios*, a civitate vel monte ducis nomine nuncupatos. hi quoque Arcadiæ populi sunt. *Idem.*

208 *Erymanthos et Stymphalon*] Quorum in altero upram cepit, quem vivum Eurystheo detulit. In altero aves, quæ Stymphalides appellantur,

occidit. *Erymanthos* quidam volunt locum esse, qui juxta Parthenios agros est, ubi Hercules de Auge susceptum filium exposuit Telephum, qui a cerva nutritus est; sed hæc loca hic non convenit suspicari. Nam montes eos dicit in quibus Hercules de apro et de avibus triumphavit. *Erymanthos* autem mons est, et sylva eodem signata vocabulo, in Arcadiæ finibus constituta. *Stymphalon* autem ærisonum dicit, quia non sagittis, sed æris sonitu Hercules Stymphalidas occidit. *Idem.*

304 *Lycaonia ritu*] Potius est scribi ex manuscriptis: *Ille Lycaonia ritu caput aspernit ursæ*; nam alicujus feræ pellem, pro galea, capiti imponere, antiquis usitatum: certe galeis inducere. Silius lib. III. 'ore ferarum Et rieta horrificant galeas.' *Bern.*

306 *Milite vicina*] Plenus enim fabulæ ita se continet textus. Atreus et Thyestes Pelopis filii, Tantali nepotes, alternis vicibus regnum regabant. Verum Thyestes cum incescasset Europam fratris uxorem, ab eo pulsus est e regno, sed inter eos, qui scelere certabant, videbatur pro vindicta facta gratia reconciliationis. Atrens fratri filios suos apposuit epulandos, cui post epulas filiorum capita, signum conviviæ feralis, ostendit. In cujus rei detestatione, cum Thyestes consulta de oraculis posceret, responsum est per eum illi certam posse venire vindictam, qui ex ipso et filia Pelopeia natus fuisset. Unde illicitos filię amplexus invasit, ex qua natus est puer, quem illa in sylvas propter conscientiam abiecit: hic capræ uberibus nutritus, ex eadem re *Ægistus* nomen accepit: qui Atreum in vindictam patris, cum adolevisset, occidit. *Idem* autem Agamemnona, cum Clytemnestram uxorem ejus adulterasset, occidit, ut ipse Virgil. 'Ipse Mycæus magnorum ductor Achivum.' Qui postea ab Oreste filio Agamemnonis cum ea

quam adulterasset occisus est. Sed ab origine irarum quæ fuerit causa describam. Mercurius ægre ferens a Pelope Myrtilum filium suum in pelagus præcipitatum, spoliatamque vitæ lege, reperit vindictam, quæ consolaretur orbitatem; nam Pelopis filiis Atreo et Thyesti tantam discordiam iniecit, ut germanitatis iura dirumperent. Thyestes enim cum sciret regnum penes eum fataliter mansurum, qui arietem velleris aurei haberet, quem tum Atreus regiam ingressus plurimum custodiebat, corrumpeus Europam fratris sui uxorem, eam ad se transferri posse iudicavit: quod ille posteaquam didicit, eum cum filiis duobus suis expulit, et postea simulata gratia ad eam misit, ejusque filios interemptos epulandos apposuit, quo facinore cum eum punisset, sol dicitur ab eorum se regionibus avertisse: unde Virg. e contrario: 'Nec tam averans equos Tyria Sol jangit ab urbe.' Ergo ne Mycenæ auxilio sint, par fuit pæne fortana, quia et illos fratrum odia vexabant. Thyestes enim Atreo fratri filios epulandos apposuit ob adulteratam uxorem suam Europam: ideo funeratas dapes propter epulas et recarsum solis, et propter offensam affabilis dei, quia inter nulla nubila pietate tanta egit occasum, et oblatum auri velleris arietem, quo fato regnandi tenebatur. *Lactant.*

308 *Hic alii*] Non minus mali et crudeles. *Scholias.* Sane multo peiores et crudeliores. Quid cæde patrum suorum aut ex fratre Nepotum trinum crudelius Atreus facere poterat? Invenit ut viscera eorum Patri epulanda haberet? Hæc inter homines. Cum atet in cursu cælesti Sol, et retrogressus est, impotens aspicere tantum facinus, vertit ridentem iram in Deos et exclamat: 'Utinam quidem tenere fugientes Deos Possem, et coactos trahere, ut ultricem dampnem Omnes viderent. Quod sat est;

videat Pater.'

309 *Jamque Atalantæ*] Atalanta Iasi filia fugiens concubitus in venando Dianæ comes est facta, sed a Meleagro (adde et corrige 'lævulnabile et adhuc insidante,' ex Barthio) hoc adinsinuante compressa puerum edidit, cujus conceptum, quia diu sub virginitate colaverat, Parthenopum vocavit. Is admodum puer Polynici auxiliaturus Thebas petit. 'Equum' pro equite posuit. *Lactant.*

318 *Ille ad hæmum*] Hæc in Parenthesi posita, violentiam matris et pudorem, et stuporem nati egregie exhibent. Simul abrupta oratio indicat affectum loquendi præcipitem in matre, tardum in filio, velut in facinore inexcusabili deprehenso. Mirus talium artifex Papinins. *Barth.*

319 *Teneroque unde*] In duobus optimis reperi: *tenero unde improba pectore virtus?* Quod prorans verum iudico, et *quod* adjectum ab iis, qui jus Poëtarum in talibus ignorabant. Virgilius *Æn.* vi. 'Nomen et arma locum servant: te amico nequivi Conspicere.' Gronov.

323 *Dum premis*] Venatores enim cum investigant, errant: cum prosequuntur, premunt. *Lactantius.*

327 *Maculis nec discolor*] Imitatur Maronem de Turni equo, colorem tantum macularum mutans: 'Maculis quem Thracius albis Portat equus, cristaque tegit galea aurea rubra.' Sane mihi magis placeant atræ quam albæ maculæ. *Barth.*

329 *Vix Dryadum thalamis*] Venere voluptati ideo filium debortatur, ut nec se virum credat. *Lactant.*

330 *Omina vera*] Futuri a. mali, id est, vera sunt prodigia quæ videbam: quasi irata, vel tristis futura morte. *Idem.*

332 *Inferior*] Aut humilis aut non læta. *Idem.*

333 *Hoc segnior arcus*] Celeres sagittas non mittens. *Idem.*

335 *Major hænos*] Omnes vident

jam te adhuc puerum esse: exspecta dum majestatem et auctoritatem virilem adipiscaris. Et vires tibi etiamnum desunt et æstimatio. Forma enim puerilis est, robur ad arma et res bellicas prorsus infirmum et ineptum. *Vet. Scholiast.*

336 *Vultusque recedunt*] Ne levitate vultus femina esse credaria; dum tuo ore mei vultus recedunt, id est, dum viri sumis formam, nam adhuc similis es matri. *Lactantius.*

340 *O oasis nimirum et robore*] Ut origini conveniret animus: quia dura corda habetis, et non vos flectit misericordia: nam male dicit illis dicendo 'asperos durosque,' quia materno non commoventur affectu. *Idem.*

356 *Bellator nulli*] Contra enim mandatum Jovis est, qui superiorem libris Martem tam Thebanorum quam Argivorum pectora Belli ardoribus inflammare jubet. *Vet. Scholiast.* Lontio alias ipsa Papiniana est, *nulli caluit* pro nullius pectore ardebat amor armorum. *Berth.*

359 *Surdum atque ignobile*] Surdum opus procincti: diastole: illa vi operis, quod canente Amphione instructum est, modo autem surdum est, quia manu, non carmine condebatur. Ad Thebarum muros cantilena Amphion dicitur saxa traxisse: ut Virgil. 'Canto quæ solitus, si quando armenta vocabat, Amphion Dyræna.' *Lactant.*

360 *Tamen et Bæotis urbibus*] Hoc dicit, Etheocli quoque dedisse Bæotiæ urbes auxilia. Nullus enim regis causa venit ad bellum, sed aut vicinitate compulsus sunt, aut misericordia civitatis. *Idem.*

365 *Deformis hiantia lana*] Hyperbaton: ora deformis, deformia habens, et hiantia cruenta lana. *Idem.*

366 *Turbida*] Non terribilis, sed conturbata. *Idem.*

368 *Non inæcis*] Occisi pecoris, ut conscius audacis facti. *Idem.*

370 *Asopide ripe*] Ut Lucan. 'Et qui tauriferis ubi se Mævania campis Explicat, audaces ruere in certamina formas Afferrat.' *Idem.*

372 *Ille rapi Theumæcon*] Theumæcos mons est hand longe a Thebis. *Idem.*

373 *Nunciat excubitis*] Id est, nunciat Argivos hostili more excubias agere. *Idem.* *Arctios Plateas*] Oppidum Bæotiæ, apud quod quinto quoque anno Eleutheria, maximis de cursu propositis præmiis, celebrari solent. incolis etiam hujus oppidi solenne, septimo circiter anno, dies festos celebrare, quæ 'Dædala' nuncupantur, a simulachris ligneis. Originem et ritum late describit Pausanias Bæoticis, quem adi: sunt enim uberiora quam ut hic transferantur. *Bern.*

374 *Jam Tyrios sudasse*] Non spernendum fuit scriptorum: Nam Tyrios: cum et vim eandem et elegantiam habeat. Finem hujus membri recte format Bernartius, sed oblitus est addere interrogationis notam: *petris, cui non et scire licentia passim, Et vidisse fuit?* nam ista, sudasse Lares Thebanos, &c. quis non tantum indulsit sibi, ut et se scire et vidisse diceret? Apud Ovidium Met. viii. Cæneus 'vultusque seniles Fœdat hami susus spatiosumque increpat ævum. Nam de matre manus diri sibi conscia facti Exegit penas.' Noster in fine Achilleid. 'Nam prociul Cæbalios in nubila condere discas,' &c. Ubi etiam vulgo fecerunt, 'Jam.' *Gress.* *Dyreen*] Dyrcæ fons est Thebanorum, utrumque monstravit: ut Virgil. 'Æraque sudant, Nec puteis manare cruor cessavit.' *Lactant.*

375 *Fatusque novos*] Quos in Thebas Cadmus invexit. Lucan. 'Matremque suos conterruit infans.' Solent autem ad omen publicum portenta gigni: et est factus aut bicapitis, aut biformis. *Idem.*

378 *Subito correpta canistris Sil.*

vestris regina chori . . . Trifidamque huc trisitis et illuc Lamine sanguineo pinum dejectat, et ardens Erectam attonitis implet clamoribus urbem] De fonte Virgiliano hunc locum derivavit. Is enim Amatam in silvis eadem fecisse describit. Pathos ipsius tribus modis ostenditur: facto: 'Ipsa inter medias flagrantem fervida pinum Sustinet.' Habitu: 'sanguineam volvens aciem.' Dieto: 'matres audite.' *Idem. Canistria*] Inepta lectio, nec eam agnoscit vel unus nostrorum librorum, in quibus consensu est *capillis*. Nec enim Cereris hic res aguntur, nec ad Bacehi pompam canistorum usus pertinet. *Capillis sparsis* ingruere affatos homines, omnes historiarum et fabularum doceant. Vide et Virgil. *Æn. vii.* de Amata. *Barth.*

379 *Regina chori*] Ut choros ducebat sacerdos una Baccharum. Ostendit autem antistitem Liberi, quem Citheronem incolebat. *Laet.*

380 *Trifidamque huc*] Pathos tribus modis fit. Attendamus igitur, ut hæc complexus sit facto. *Idem.*

383 *Nisæ Pater*] A Nisa monte Bacchus. Virg. 'Bacchumque avertere Nisa.' *Schol. V.* Vide Serv. in illud *Æneid. vi.* 'Pampineis victor juga flectit habenis. Liber, agens cæso Nisæ de vertice Tigrea.' Mons est Indiæ, de quo loquitur. Et Nisa civitas, ubi Liber colitur, unde 'Nisæus' dicitur. *Barth. Gentis avitæ*] Propter Semelen, Cadmi filiam, matrem Liberi. *Lactant.*

387 *Gænga*] Fluvius Indiæ, per quem gentem poëta significat. Hunc primus Liber, secundus Alexander, tertius Apollonius. Ovidius de ipso: 'Per septem portas in maris exit aquas.' *Idem.*

393 *Pendimus*] Invidiose: quasi pro sacrificio bellum lachrymasque tibi pendimus. *Idem.*

394 *Amazonis ululatum Caucasum armis*] Caucasus mons est Scythiæ,

ideo ululatum, quod Amazones cum finitimis bellare dicuntur, quorum ululatus 'barritus,' id est, barbarus ritus. *Idem.*

397 *Juravi tibi*] In favorem sacrorum, non bellicum: hoc est, non ut bella canerem, sed ut sacrorum causas intelligerem: et bene de more militum *juravi* dixit, quia militum sacramentum dicitur: et sacerdotio dixit jurasse, non bello. *Idem.*

402 *Communemque petis defendere campum*] Optimi: *defendere montem*. Recte; nam ibi quoque saltus pasculi. Virgilius *Æn. ii.* 'stupet inscius alto Accipiens sonitum saxi de vertice pastor.' *Gronov.*

404 *Et saltus dux alter habet*] Creontem significat, qui post interitum fratrum solus possedit imperium. *Lactant.*

406 *Terroribus impar*] Urgente conscientia. Solus enim causa erat tot malorum, de quibus per perviciam tamen dubitabat. *Vet. Scholiast.*

407 *Tenebrasque sagaces*] Quia cæcus, sed divinus Tiresias: *tenebras* dicit ignorantiam futurorum: *sagaces*, quæ totam investigaverant. *Lactant.*

409 *Consulit ille Deos*] Immolationem hostiarum totam hanc de Luciano mutuatus est: 'Non tripodas Phœbi, non Pythia consulit antra, Nec quævis libet primis quid frugibus altrix Ore Jovis Dodona sonet.' *Idem.*

411 *Tripode implicito*] Obscuro Apollinis responso. *Idem. Numerisque sequentibus astra*] Ut arithmetici, quos mathematicos dicimus, quorum in numeris est tota doctrina. Est etiam ars quædam, ex fumo aræ verum providere, quia ex divisione ipsius fumi quæ sunt futura cognoscunt: quos Græci *xanthopodes* appellant. *Idem.*

414 *Elicitos patuisse refert*] Nam aliis rebus melius quam manibus elicitos; id est, tantum interius inferos aperire refert, quam sint mortis dura

spatia demersa. *Idem.*

415 *Confusa*] Inter juncturas Hispani pelagique. *Idem.*

416 *Parat ante ducem*] Ad futurum sc. sacrificium, ad Ethioelem versus parat. Verbum figuravit a nomine. *Idem.*

419 *Capax ævi*] Antiquitas. *Idem.*

420 *Intonsa*] Nunquam depositæ. *Idem.*

422 *Urus*] A septentrionali plaga. *Idem.*

423 *Servat horror*] Possidet quædam veneratio, quia in magno silentio horror nascitur. *Idem.*

424 *Et mala*] Id est, non similis. *Idem.*

425 *Nec caret umbra*] Quasi alios quoque Deos habeat consecratos. *Idem.*

427 *Effictam*] Sculptam, quasi in omnibus arboribus imago ejus esset insculpta. *Idem.*

428 *Hujus inspecta*] Omnis lucus Dianæ est consecratus, ut quercus Jovi. *Idem.* *Stridere sagitta*] Ut sonus tantum sit, visus vero nullus. *Idem.*

429 *Nocturnique canes*] Ut solent Hecate præsentē. Nam formidant monstrosam Dæmonem. Virg. *Æn.* vi. 'Visæque canes ululare per umbram Adventante Dea.' Seneca *Cædipo*: 'Latravit Hecates turba.' *Barth.*

430 *Effugit*] Lana cum dimidia est, aut plena non est, dicitur apud inferos degers, et Proserpina compellari. Cum totum orbem habet, dicitur apud superos esse, et Diana dicitur; cum ad magica excitatur, Hecate vocatur. *Scholias.*

434 *Immense patens tellus*] Extra ipsum lacum campus late diffunditur. *Idem.*

435 *Qui vomere primo*] Quisquis hunc primo aravit. Id est, Cadmus satis draconis dentibus. *Idem.*

438 *Terra tumultus*] Tumultus dicit illarum animarum, quæ se occide-

runt: id est, aratoris proscensione indignantes pugnant inter se. *Idem.*

439 *Solique nocte*] In qua solitudo est. *Idem.*

444 *Pingua tabe*] Satiata cruore. Describitur locus, in quo hæc contendit importunas inferis sacris. *Id.*

448 *Stupere silentia vallis*] Ræcharum vocibus clamoræ vallis destitutæ immolatarum pecudum mugitibus. Stupere dicit poetica phantasia omnem gregem in illo loco immolatum, usque adeo ut fons de quo potabant armenta, et mons per quem errabant ingemiscerent, cum se armentis destitutas viderent. *Id.*

461 *Tellure casata*] Pro novem scrobibus factis, in quibus ductæ aquæ, quæ sacris est necessaria collocavit: id est nobiles latices fudit. *Idem.*

453 *Actæos imbres*] Actæa dicitur regio Attica, de qua et mella quæ veniunt et liquida sunt, et nimis dulcia. Unde Virg. et montem Atticum Aracynthus Actæum dicit, quia omnis regio maritima. 'Actæum imbrem' mulsum dicit: aut 'Actæos imbres,' aquam fontis illius, unde Actæon aspersus in cervum mutatus est. Sed utrum mulsum purum fontem an cruorem pecudum, quo possit tellus arida satiari, incertum est. Nonnulli rorem marinum in Actæo Aracyntho dicunt. *Idem.*

455 *Nemora advolvitis*] Qui potest bonus Tiresias? Immo *advolvitis*, ut est in scriptis, scilicet ministri sacrorum, et qui aderant. *Gronov.*

457 *Jubet esse focus*] Hoc est statui, et pertinet ad celeritatem focorum. *Vet. Scholias.* Optime quidem. Et sic in simili re alii. Apuleius lib. vii. 'Denique noluit esse Cæsar Hemi Latronis collegium, et confestim interiit, tantum potest natus etiam magni principis.' Habet alioquin verbum *esse* rituale aliquid et pontificale, ut patet ex priscis aliquot inscriptionibus productis avertendæ

Lipsianæ in Tertullianum correctioni a Doctissimo Gutherio lib. iv. De jure Pontific. cap. 13. *Semper virgines autem Furiz. Barth.*

459 *Profunda erigitur Cereri*] Tria sunt in sacrificiis loca, per quæ plationem facimus. Scrobiculo facto inferis, terrestribus supra terram sacrificamus, cælestibus extractis focis: unde etiam nominata sunt 'altaria,' ad quæ sacrificantes manus porrigimus in altum. *Lactant.*

460 *Cupressus plorata*] Lactibus apta. Cupressus speciosus puer dum veneratur in amore sui Apollinem compulit, a quo accepit cervum pulcherrimum munere et mansuetum, quem cum diligeret, lassus somnum sub arbore capere cepit, subitoque excitatus strepitu, cervum longe vidit; credens silvestrem, missa sagitta eum interemit, agnitoque, usque eo ingemuit, ut ab omni cibo potuque abstineret, quæ tabescente Apollo misertus ejus, vertit eum in arborem sui nominis; de quo Virg. 'Fæneta fronde coronat.' Hæc causa est quare cupressus adhibetur locupletum funeribus. Lucan. 'Et non plebeios luctus testata cupressus,' quia incestatas familias Romani hæc notabant. Quidam volunt ad hoc nomen electam arborem, quia infractuosa apta defunctis est; vel quod in tutela eam dixerint inferorum. *Idem.*

462 *Signati*] Designata capita habentes: prius enim setæ tolluntur, aut lana, et aris imponitur, et ita quasi designatur immolationis victimæ. *Idem.*

463 *Cecidere greges*] Sacerdotum consuetudo talis est, ut aut ipsi percutiant victimas, et 'agones' appellantur; aut sic tenentes cultrum alter impingat: ideo dicitur, *In vulnus cecidere greges*, quia 'victimatores' dicuntur. *Idem. Mantho*] Filia Tyrhæas virgo. *Idem.*

464 *Prælibat*] Primo est sanguinem libare, deinde immolare, tertio

reddere, quarto litare. *Idem. Sanguinem et omnes*] Non mutamus hanc lectionem. Neque inepta eo loco elisio, cum pares sint in Marone, aliisque, etiam Ovidio, et ipso antiquorum Poëtarum perquam studioso, quod mirabuntur magistri, cum docebitur. Virg. *Æneid.* i. 'Omnes exhaustos jam casibus, omnium egenos.' In libro tamen optimo clare est *Sanguis*, ut et in potiore illorum, quos contulit Lindenbrog. Quam correctionem esse alienius ab veteri ævo Palæmonis existimo. *Barth.*

468 *Ipsa sonantia flammis*] Hostias, et sic futura dicit. Ars autem aruspicina hæc habet, ut et thuris motus et crepitus, et fumi meatus et flexus aruspex ipse colligat, quoniam hæc primum signa aut testantur extorum promissus si bona sint, aut si contraria refragantur, ut testatur liber de thuris signis qui ipsius Tyresias scribitur. *Lactant.*

469 *Sensit*] Quia carebat oculis sacerdos. *Idem.*

470 *Ardor anhelat*] Hoc bene adjecit. Nam quomodo cæcus posset intelligere aras ardere, nisi ignis afflatus? *Idem.*

472 *Vex impulsit*] Id est, illius precibus flamma nutrita est. *Idem.*

477 *Loca muta*] Silentia inferorum, et ipsi Silentium nomine ab omnibus Poëtis celebrantur. Ovid. lib. iv. 'Ducit ad infernas per muta silentia sedes.' *Inane*] Vacuum regnum. *Vet. Schol.* *Inane* dicit spatium immensum, ut Poëta omne, quod inter cælum et terram est, hoc nomine censent. *Inane* igitur omne regnum infernum sonat. *Barth.*

478 *Vulgusque cava nocte*] Cava patienti ant alta: sed melius *cava nocte* est, vacua ab opere. *Lact. Repostum*] Ideo quod itidem ad superos ad corpus revertatur. *Idem.*

480 *Ferte simul grossus*] Nocentes inquit de tartaro, pii de Elysio veniant. *Idem. Manibus*] Manes Græco-

rum dicit. *Idem.*

481 *Tu separe cætu*] Ea notione dixit, qua 'dispare cætu.' Genus loquendi a paucis usurpatum, quod e-quidem meminerm. *Bernart.*

483 *Potenti Nubibus Arcas agas*] *Nubibus* infernus. Imperat autem Mercurio et Libero, ut animas plorum evocent. Quare autem per se cate est ratio. Quidam enim volunt non Jovis filium esse Mercurium, sed Pyrrhæ: in qua opinione et Hesiodus versatur in his libris, quos de Theogonia scripsit: quidam Persæi. Corvillus quatuor Mercurios esse scribit. Unum Jovis et Maiæ filium: alterum Cæli et Diæ: tertium Liberi et Proserpinæ: quartum Jovis et Cyllenes: a quo Argus occisus est: quem ipsum ob hanc causam Græci profugum dicunt, *Ægyptiis* autem litteras demonstrasse. Ergo Mercurium Liberi et Proserpinæ filium dicunt animas evocare. De quo Virgil. 'Lethæum ad fluvium Dens evocat agmine magno.' *Lact.* *Per crimina functis*] *Tisiphone* pande diem. Sensus hic est: Hecate et Mercurius pias animas ducant, nocentes *Tisiphone.*

Idem.

484 *Qui plures Erebo*] Ut Virg. 'Quæ maxima turba est.' Sed modo aucti per sanguinem Thebarum.

Idem.

485 *Tuxe*] Quia de hac arbore venenosa faces furis dicantur habere.

Idem.

486 *Tisiphone dux*] Tu, inquit, *Tisiphone* illos reduc qui scelerati sunt, plurimique de stirpe Thebana.

Idem.

487 *Cerberus occursum*] Hujus enim officium erat, blandiri venientibus, ut tristia loca intrarent, terrere et devorare conantes regredi. Vide Hesiod. in Theogon. vs. 769. Fingitur natus hic canis ex Typhone et Echidna. Vide Higin. Fab. xxx. et cap. 151. et Hesiod. Theog. vs. 310. Pæcebatur sanie, et venenum spuma-

bat. *Barth.* *Deferuntque umbras*] Advertat ad superos quidem venire cupientes. *Lact.*

489 *Illi formidine nulla*] Subaudimus, stabant *Mantho* et *Tirhesias.*

Idem.

492 *Vellera pressant*] Amplectitur, constringit, petens auxilium timoris.

Idem.

493 *Confrage*] Aspera et deserta.

Idem.

496 *Et sudantia*] Ex manuum sudore. Nam per timorem sudor oritur venatori. *Idem.*

499 *Cæca metitur*] Quæ cæcat mentem et conturbat cæca cura. *Id.*

501 *Hunc sacrificimus*] *Lips.* liber: quibus hunc sacrificimus ignem. Victimis videlicet interjectis et combustis.

Bern.

502 *Levæque convulsas dedimus*] Qui sinistra manu funduntur, leva manu infuderat. Inferis sinistra manu immolamus pocula. *Lactant.*

506 *Colehis agas*] Civitas Scythiæ, de qua omnes veneficæ, unde *Medea.*

Idem.

507 *Cura minor*] Hoc est, illis obtemperatis, et nostra præcepta contemnitis. *Idem.*

509 *Mixtos cælique Erebiq*] Confusus juribus. Nefas enim erat inferorum Deos conspiciere Solem. Itaque et spectra et umbræ excitis Solem fugere orientem a Poëtis dicuntur. Sic jurat Plato pro inandito penitus monstro apud Claud. primo de Raptu: 'Patefacta ciebo Tartara, Saturni veteres laxabo catenas, Fulgidus umbroso miscbitur Axis averno.' *Barth.* *Sub munus funestare*] Pro in unum et in communem immolationem hominis, propter necromantiam: his enim inferi delectantur.

Lact.

511 *Functorum carpere fibras*] Magorum ritum tangit Appuleius lib. ii. 'Sed et bustis et rogis reliquias quædam, et cadaverum præsemina ad exitiabiles viventium fortunas petun-

aur.' Tacitus Annalium 11. 'Reperiebantur solo ac parietibus eruta humanorum corporum reliquiae, carmina et devotiones et nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum, semivivis cineres, ac tabe oblitae, aliisque maleficia,' &c. Credo crimen hoc notare Theodosium et Valentinum Imperatores, lib. VIII. cap. de Repud. 'Vir quaeque pari fine claudetur, nec licet ei sine causis aperte designatis, propriam repudiare jugalem, nec ullo modo expellat, nisi adulteram, vel veneficam, aut homicidam, aut plagiariam, aut sepultorum dissolutricem.' Bernart.

515 *Dici noctis timetis*] Hæc de Lucano metnatur, cum minantem Manibus Thessalam induceret. *Lactant.*

516 *Ni te Thybras oreror*] Bene, licet magiam faceret, honorem servavit Apollini: ejus reverentia nolle se dicere germen ejus Dei invocationis metu contumeliam facere. Ipsa autem Hecate Diana dicitur. Tetigit et philosophice partem sacrarum juxta picturam, quam in inferiore ad notationem commemorat. *Idem.*

518 *Triphidis mundi*] Juxta picturam illam veterem, in qua hæc tormenta descripta sunt, et ascensio ad Deum: dicit deum demogorgona summum, ejus nomen scire non licet. Infiniti autem philosophorum magorum, Persæ etiam confirmant revera esse, præter hos Deos cœlestes qui coluntur in templis, alium principem, et maxime Deum, ceterorum nominum ordinatorem, de ejus genere sint soli Sol atque Luna: cæteri vero qui circumferuntur astra nominantur, quæ ejus clarescant spirita, maximis in hoc auctoribus, Pythagora, et Platone, et ipso Tugete, convenientibus. Sed dire sentiant, qui cum interesse nefandis artibus actibusque magicis arbitrantur. In versu ergo Poëta sic dixit libum, quasi nomen sciret: sic repetant, ut pro-

Delph. et Var. Clas.

diret; sed hoc magis ad teforem dixit, illam ut putaretur scire: ad ergo scire nefas est, disci a vate non potuit; licet magis frigidas habeant quas putant Dei nomine continere: sed hoc Dei vocabulum a nullo sciri hominum potest; sed quid veritas habeat percipe. Hujus Dei nomen sciri potest, qui nutu tantum regit et continet cuncta, ejus arbitrio deserviat; cujus nec æstimari potest mundus, nec finibus claudi? Sed cum magi vellent virtutis ejus, ut putabant, sese comprehendere singulas appellationes, quas per naturarum potestates abusive modo designarunt, et quasi plurimorum numinum nobilitate Deum appellare conati sunt: quasi ab effectu cujusque rei ductis vocabulis, sicut Orpheus fecit, et Moyses Dei summi antistes et Essias, et his similes. Ethrusci confirmant nympha, quæ dum nupta fuerit, prædicasse maximi Dei nomen exaudiri hominem per naturæ fragilitatem, pollutionemque fas non esse: quod ut documentis assereret, in conspectu cæterorum ad aurem tauri Dei nomen nominasse, quem illico ut dementia correptum, et nimio turbine coactum, exanimasse: sunt qui se licet secreto scire dicunt, falsam sciunt, quoniam res ineffabilis comprehendi non potest. *Lactant.*

522 *Tartara*] Ophthas Codex, alique et Bernartiani, *Flumina*. Quæ est scriptura vera. Silvis enim generatim flumina subdit, quorum quædam mox speciatim nominat. *Chaos* autem jam *Tartara* indicavit. De Acheronte et Phlegethonte aliisque notæ sunt Mythologorum Commentationes. Phlegethon ignem, Acheron lacrimas pro undis habet. *Barth.*

524 *Styx*] Quæ meatu suo manes discernit a Superis: ut 'et novies Styx interfluvium coercet:' et ideo interfluvium nominavit. *Lactant.*

527 *Junonis thalamos*] Pythagoras dicit duo esse hemispheria, quibus

Stat.

6 B

propriis Deos assignat, et facit superioris regem Jovem, et reginam Junonem. Inferioris Ditem Jovem esse infernum, Proserpinam Junonem infernam. Et duas Veneres, unam supernam, et alteram Libitinam, et alios Deos binos constituit, Hecaton, sicut Ditem Jovem, ita et hanc Stygiam Junonem. Ut Virg. 'Junoni infernam dictus sacer.' *Idem.*

528 *Dominique silentis*] Libri optimi, *silentis*. Recte omnino. Sed præterea collegii Magdalensis Oxonii membrana, *dominoque*. Platonem videlicet. Verumtamen, cum in omnibus aliis sit *dominique*, libenter applando ingenio Nicolai Heinlii, scribentis: *dominique silentes Adnumerat populos*: ad Claudianum. Statim meliores: *major superimminet ordo*; non *supereminet*. Quasi diceret hoc quoque illic esse miraculi, ut semper plures numerandi restent quam numerati sint. *Gronov.*

530 *Arbiter hæc data verast, &c.*] Licet de disceptatore animarum et censore vitæ alia sit secreta et arcana veritas, tamen quod ex opinione translatum est in tabulis scribam. Cortynius arbiter, Minos Cretensis, cui ad gloriam et titulum sola natalium sufficeret claritas, meruit placiditate mentis, ut plus eum moribus quam claritate generis omnes mirarentur. Fuit enim Rex Crætæ ita vita clemens, ut, quod est mirum, gauderent eum dominum quibus imperabat. Defuncto deinde quantum mansuetudo mereatur nec fato quidem hoc honore privatus est; nam dicitur apud manes de supremo exitu judicare mortales. Veteres enim Græci, ut impios crudeles pœnas apud inferos luere, sic bonum quemque adeptum bonæ vitæ præmia post mortem esse dixerunt: quod est bonitatis exemplum: quia Minos non ut regem aut tyrannum, sed tanquam unum de plebe se gessit, quæ laus summa est, ut Seneca in Thyeste:

'Nescitis cupidi arciam, Regem non faciunt opes, Non frontis nota regis,' &c. *Arbiter hæc*] Quasi quæsit, ex sorte iudex legit, quos habeat in consilio: ut 'quæsit Minos urnam movet.' Hic Jovis et Europæ filius, cujus fuere fratres Rhadamantus et Sarpedon. *Lactant.*

535 *Angustam centeni Egeonis umbram*] *Angustam*, tenuatam. Nec enim in figura animæ tanta est magnitudo, quanta in corporis veritate. vel quem spatia tanta vix capiant: vel quamvis centum manus fuerint, umbra tamen ejus memoratur angusta, quia major est in umbra inani, quam in corpore magnitudo. *Idem.*

537 *Remanebile saxum*] Virg. 'Saxum ingens volvant alii.' Sisyphi exemplo illi signantur, qui contempta vera philosophia, ad volvendum mundi onus crebro vertuntur. *Idem.*

538 *Fallenteque lacus*] Tantali, cujus ab ore epulæ subtrahuntur. Bene *lacus* pro potu posuit. sic Horat. 'Tantalus a labris sitiens fugientia captat Flumina.' *Tytlon*] Quia Latonæ voluit vim inferre, ejus pectus lacerat vultur. *Idem.*

539 *Ixionæ gyris*] Cathimenon, quod rotæ volubilitate rapiatur. Ixion Flegiæ filius cum misericordia Jovis in coelum sublatus fuisset Junonem de stupro interpellare ausus est, quæ de audacia ejus conquesta Jovi, suadente ipso pro se nubem misit, cum qua Ixion cum coiret, geniti sunt Centauri. Reversus autem ad mortales Ixion gloriatus est cum Junone concubuisse, ob quam causam eum Juppiter fulmine percussit, et ad rotam volvendam ligavit. *Idem.*

548 *Nostrique move per*] Quia cæcatus fuerat a Junone Thyresias, qui majorem multo libidinem meliorum locutus esset, ideo quia antea fœmina fuisset: et merito: quia utriusque sexus fuerat expertus naturam, qua de re et ante dictum est. *Idem.*

549 *Carmenque seris*] Sensus: Et verit carmen, quo collectas umbras et non necessaria spargeret: necessarias vero ac passim vagantes in unum cogeret. *Idem.*

550 *Si crimina demat Colchis*] Talis erat Mantho carminibus ademptis, qualis Medea aut Cyrcæ magica arte perfecta: ut collatio conveniret. Medea artem talit herbarum, quia Mantho uno carmine potentiam exercebat. Cyrcen autem non carminibus, sed herbis constat valuisse, quia decipiebat peculis transeuntes. Equidem cum sit naturæ ratio fingendo corpora facere homines, qui fuerant beluæ resoluta feræ figura humanos vultus effingunt. Cyrcæ ergo fuit mortalis, quam stulti Solis filiam fuisse dixerunt: si fas est, ut Dei filia credatur esse mortalis. Sed ordinem fabulæ perstringamus. Hæc Cyrcæ in insula Mæonia delatus ad se in feras mutabat. Ad hanc forte delatus Ulysses Eurilochem cum viginti et duobus sociis misit, quos ab humana specie commutavit, sed Eurilochus inde fugit, et Ulyssi nuntiavit. Is solus ad eam proficiscitur, cui in itinere remedium Mercurius dedit, monstravitque quomodo Cyrcen deciperet. Qui posteaquam ad eam venit, ab ea poculo accepto Mercurii remedium miscuit, et eduxit ense, eique minatus est ut socios sibi restitueret. Tunc Cyrcæ sensit sine voluntate Deorum non esse factum, fideque data socios ei restituit. Ipse cum ea concubuit, ex qua Telegonum procreavit: inde proficiscens ad Avernum delatus ad Inferos descendit: reliquos labores ejus Tyrhasias vestes edocuit. *Idem.*

553 *Primus sanguineo*] Eleganter cepit a conditore Thebarum posteriorum historias narraturus. Cadmam et Harmonen diximus in dracones esse conversos, quorum veniunt animæ ut bibant fossam sanguinis plenam. *Idem.*

556 *Terrigena*] Quos sparsis draconis dentibus terra edidit. *Idem.*

557 *Mensura dies*] Quibus nascendi moriendique dies fuit. *Idem.*

559 *Spirantum rabie*] Id est furoræ viventium adhuc arma tractabant, suumque magis fundere sanguinem festinabant, quam eum qui erat fusus in fossa. *Idem.*

560 *Alternum euperent*] Quos draconum dentibus satis tellus edidit: odia vetera retinentes potandi ordinem immatura festinatione turbant. *Idem.*

561 *Nepotes*] Pentheus, Actæon, et Melicerta. *Idem.*

563 *Orbam Autonœn*] Quis Actæonem filium perdidit. *Idem.* *Anthelem Ino*] Vel furentem, quod ei nupsit pellex: vel quod marito Athamantis tela fugiens, cum Melicerta fluctibus sese tradidit, quod Athamas Learchum occiderat. *Idem.*

564 *Semelen a ventre lacertis*] Quia cum proximas vidisset fulminis flammæ pia mater, non immemor pignoris, manus ventri ne perimeretur opposuit, quasi fulmen non sibi, sed filio formidaret. Mire autem dictum est, in *ventre*, quod inter periculum fulminis filio timeret. *Idem.*

565 *Genitrix Cadmeia*] Agaven dicit non Cadmi filiam, sed quæ a Cadmo originem duceret, quæ filium furæns occidit: ergo *genitrix Cadmeia* ambigue, non enim mater Cadmeia, sed filia. ordo, Cadmei genitrix insequitur, quæ scitur esse Cadmeia. *Idem.*

569 *Eckion*] Pater Penthei: Actæonis vero Aristæus fuit, filius Apollinis et Cirenæ. *Idem.*

570 *Tristem nasci Lycum*] Hic est Lycus, qui Megaram filiam suam Herculi dedit uxorem: et ob hoc a Junone in furorē versus est, et filios Herculis ex Megara susceptos, Oxeæ et Leontiadem, occidit. *Tristem* ergo propter mortem nepotum. Hic est ergo Lycus maritus

Antiope, Nyctei regis filia: et tristicum stuprum conjugis quam per vim stupraverat Epaphus, ille eam projecit. Epaphus autem fuit ex Jove natus: quam fabulam latius aperiemus. Antiope Nyctei regis filia ab Epapho per dolum stuprata est, quæ ob id a viro Lyco est ejecta vi: qua pulsa Dyrceen duxit uxorem, cui auspicio incidit virum suum clam eam Antiope concubuisse, itaque impetravit a famulis, ut eam vinetam in tenebris clauderent, cui cum parvus instaret, Jovis voluntate effingit viacula, et in monte Cithærone parvum exposuit. natos, Zetum et Amphibnem, projecit, hos pastor pro suis educavit, quos postea mater agnovit, qui injurias ejus executi, Lycum interfecerunt: Dyrceen tauro indomito religatam, vita privaverunt. *Idem.*

571 *Æolidem*] Athamantem dicit Æoli filium cum humero onusto, quia sic plingitur insequens Iao uxorem, collo portans filii Learchi cadaver. *Idem.*

573 *Frons aspera cornu*] Actæonem significat, qui dicitur apud Inferos eadem forma mansisse, qua apud Superos fuerat, habentem cornua. *Id.*

576 *Tantalus*] Niobe Tantali filia et Peniopes, quæ parvus sui fecunditate elata cum filiis septem a Diana et Apolline probatur extincta. *Idem.*

577 *Nil defecta malis, &c.*] Filiiis delectatur extinctis amplius sibi non posse deorum injurias nocere, cum desint in quibus peccatorum licentia vindicetur. *Idem.*

580 *Torvus Abas*] Acrysi pater, quem torvum dicit, quod fuerit torvus in cives. *Idem.* *Præterque nocens*] Ideo nocens, quia Bellerophontem voluit innocentem occidere. Bellerophon Glauci filius, cum ignarus ad Prætum in hospitium venisset et uxor Præti Sthenobea, sive Antia, illum amaret, nec ab eo impetrare potuisset ut secum concumberet,

apud suam virum mentita est, ab eo se compellatam fuisse. Præter ad Adjavarcom soceram suam misit, et de eadem re Bellerophonti dedit tabellas perferendas socero, quibus lactis interficere voluit talem virum: sed cum illo prudentia sua et castitatis auxilio se ab imminente periculo liberasset, ad interficiendam Chymæram missus est, quam ille Pegæo juvante prostravit. Deinde eum misit ut Calydonas vinceret, etiam illos cum vicisset, et cum morisum scivit Adjavarces, quod ipse fuisset causa tanti mali facienda, crimina quæ in eum confixerant abolevit, virtutemque ejus laudans alteram filiam Alchimenem ei dedit uxorem. At Sthenobea re cognita ipsa se interfecit. Ergo is Prætas nocens quia innoxiam juvenem periculis tantis objecit. Hæc fabula apud Homer. l. vi. est ipse Prætas cajus filias sub contumelia læsi numinis Juno furore complevit, quo se factas buculas putarent. De quibus Virg. 'Prætidus imperior falsis mugitibus agros.' *Phoroneum*] Hic est qui primus Juvoni sacrificasse dicitur, ut Dardaneus Jovi. Phoroneus autem Inachi filius, qui primus mortalibus regnavit, cujus filiam Nioben, quia alia Tantali est, Jupiter primo mortalem dicitur compressisse. *Idem.*

593 *Hic grege condensa*] Sane est in scriptis nonnullis, unde Bernartias admittit: sed male. Nam ejus auctores vitiosa distinctione sunt decepti, cum conjungerent, *hi pugnaces animæ*. At duo ista verba addenda sunt in præcedentem proxime parenthesis: et ita evidens est res *Hi* necessitas: quid autem *Hi grege condensa* (quantum arma et vulnera monstrant, *Pugnaces animæ*) nobis, &c. intendunt manus. *Accurrit. Gronov.*

596 *Rex fallor, an hi sunt*] O rex Etheocles. Eos ostendit Etheocli, quos ipse etiam posset cognoscere. *Sine pace* autem dixit, aut bellicosas,

ant ipsi discordes, cujus causa fuerant interempti. *Lactant.*

606 *Mæona lauro*] Mæonem illum valem dicit: ideo præsignum lauro, quoniam fuit sacerdos Apollinis, et divinatione pollebat. Quem Tydeus a quinquaginta virorum cæde servatum remisit Thebas incolumem. Qui se in conspectu regis, donatam vitam respiciens, conscientia virtutis occidit. *Idem.*

609 *Ne servite duces*] Quasi apud indignantes eos loquitur, qui fuerunt interempti a Tydee, et casum humane sortis excusat fatorum legibus evenisse. Omnia prospera viderat de parte Thebana, et Argolicos duces vultu pronuntiassse de fato belli. Sed vidit illos Thebanos quos Tydeus peremit, quos hic minantes civibus suis placat: dicens fatorum fuisse legem ut tot caderent, non virtutis alienæ. Dein superstitibus Thebanis, qui Tydeum viderent esse passurum. Hoc autem mihi videtur dixisse Statius, fretus historie exemplo, ut animas ses manes irasci diceret, et a Tyressis placatos. Alexander igitur cum in Asiam traduceret exercitum, conspexit proximam littori manum armatorum, armis Achivis candentibus, propterea tubam canere jussit, et milites navibus egredi armatos. Sed cum abiret a conspectu Macedonum ea species umbrarum, ante oculos perspecta, postquam attingit Thraciam terram certior a vicinis factus, quod ejusmodi visiones ibi frequentissime fierent, suspicatus animas esse Achivorum, qui consociati fœdera Thessalis fuerant Hernico bello, inferias apud tumulos Achivorum dedit, precatu adversus barbaram gentem auxilios sibi fieri: opulatus eodem et in exsensione classis apud littus sibi visos. Isque in ea pugna, cum apud Granicum configeret exercitus, multas ibidem species in præliis conspiciens, putans Macedonum exercitum, nec minus

alias animas apparnisse barbarico habitu, ex adverso existimantes hostium numerum, eo prælio multis ex utraque parte cæsis. Locus in quo ceciderunt faba primo floresque nati fidem veteribus præbuit, quia abstinendum usu fabas suadent. *Idem.*

607 *Non ille aut sanguinis*] Obliviscens ob parricidium posteris, horret nepotem Laius scelere procreatum, nec sacrificii oblatione mitescit; nam cum importune instantes abigit, illos quinquaginta qui manu Tydei fuerant interempti, quos vittis redimitos dicit utpote reges, eosque sacrificii sanguine placat ostenso. Illum tamen non sanguis sacer, non alius liquor, qui sacrificiis consuevit offerri mitigat; id est, vini, aut mellis, aut lactis, sed immortale odium posteris servans, nulla oblatione sacrificii placatur. *Idem.*

609 *Sed proleis ultro*] Lindenbr. notat e scriptis: *proligit*. In nostris fere omnibus clare: *prolicet*. Verissime: ad sermonem invitat. Plautus Curculione: 'Ejus amor cupidam me huc prolicet per tenebras.' *Gros.*

613 *Vidit amica dies*] Prospera, id est, quæ ab execrabilibus facinoribus est aliena: nam post ejus obitum uxor filii sui Œdipodis est sortita conjugium. Qui funestam rem sæpissime fecunditate partus incerti significavit. Secutum est nihilominus, ut re cognita filius conjux voluntaria se cæcitatis pœna damnet, deinde voluntarium Polynicis exilium, et post omnia imminens bellum. *Lactant.*

613 *Placata minoribus umbra*] Calamitatibus posterorum; nam et parricida filius perpetua errat cæcitate damnatus: et in regno nepotes erant discordes cupiditate regnandi. *Idem.*

621 *Pande vel infensus vel res*] Quin jam si iratus es narra quod doleant; si placatus es, posteris ede, quod caveant: ut in inferorum squalore per-

petuo posito regi suaderet, quæ poscebat edicere, apem ulterius ripæ, ad quam (præter gloriosam mortem, quam belli necessitas ingerebat) violenter occisi prohibebantur accedere, promittit carminibus posse concedere. Et Deis inferis se commendat, quamvis esset contra jura prohibitum. *Idem.*

624 *Mulcetor honoris*] Placatus numeribus sacerdotis sumpsit sacra libamina, et tunc demum reddidit consultanti responsum. Alii *tingitque genas* magis intelligi volunt fletu, quam sanguine. *Idem.*

625 *Tingitque genas*] Paulum sanguinis ore libat. *Gloss. Manusc.* Ambiguum de lacrimis et sanguine sententiam facit fatuus non raro usus 'genarum' vocis, quæ sibi nec quid nec quare placuit Papinina. Agnoscit ambiguum sensum et Lutatius et Scholiastes. Nos cum fata canat, et invitetur ad sanguinem a Tiresia, de hoc capere malimus. *Barth.*

626 *Veranti manes*] Consideranti. *Lactantius.*

630 *Pœctis illum*] Schema Epizeuxis, id est, repetitio nominis. Dicit ergo Œdipum filium suum hæc sacra debuisse facere, qui nece patris et matris concubitu Thebanum moverat bellum. *Idem.*

631 *Læto dedit*] Stulta lectio. Mirum enim nisi aliquo loro ex aqua. Servant vitinum omnes editi. At optimo libro nostro consentiunt restituendæ Veritati Membræ tam Lindebrogio, quam Behottio, olim collatæ: *læto fodit ense Patrem.* Cardio rei est: quod exsultavit in cæde paterna, ut quidem hæc maligna Umbra convitiatur. *Barth.*

633 *Atra fatigat concilia*] Imprecando filiis lassat. Horat. 'Prece qua fatigent Virgines sacræ minus audientem Carmina Vestam.' *Lact.*

638 *Lernæos*] Græcos, a Lerna palude Arcadiæ. *Idem.*

649 *Hæc terra monstra*] Propter

Amphiaranum, qui hiatu terræ demersus est. Seu propter Tydeum, qui prodigialiter Menalippi percussoris cerebrum vorando defunctus est. *Id.*

640 *Tela movent*] Propter Capaneum qui eo clarius fuit, quod Jovis fulmine meruerit interire. *Idem.*

641 *Sontes lege mora*] Id est, ex lege moræ venientes ne sontes sepepirentur Achivi. *Sontes* autem moræ optime, nocentes, quia differunt sepulturam. Sed et in primo: 'tumulisque carentia regum Funera.' *Idem.*

642 *Ferox germanus*] Quia armis repetit. Quam imaginariam causam habet Eteocles non reddendi ex pacto regni apud Euripidem Phœniassæ. Hæc autem ita proferuntur, ut magna simul Thebanis infortunia prædicent. *Furios*] Œdipi pars, et ipse dirus mens filius aus auspiciis, per suas furias et pessima facinora, victoriam tamen hic obtinebant. *Barth.*

646 *Geisdam Nemea*] Sylva in qua leo ille fuit, quem Hercules vicit. *Lact.*

648 *Sidenias*] Thebanas, quia Thebarum conditor Cadmus. Sidonias vero Tyrius. *Idem.*

652 *Marcidus*] Lassus, ebrinus, aut quia molles faciat per pacem. *Idem.*

653 *Sidere bruma*, &c.] Duo hic notanda, *brumas* pro 'annis' poni: eleganter sane, quia apud Getas: 'Semper hyema, semper spirantes frigore venti.' Deinde observandum *Icarium Umbram* pro 'vite' positam. *Bern.* Lutatius: 'Icharus comes Liberi, qui a Libero vini usum mortalibus ut traderet sumpsit, quod cum pastoribus exhibuisset potandam, ebrii facti, putantes se veneno tentatos, Icharum interemerunt. Cuius Erigone filia cum ductu canis inventum foret cadaver, in vindictam patris Deorum imploravit auxilium; recepti ambo locantur inter sidera, Erigone in virginem, Icharus in stellam Bootæ: dicitur enim cum planstro suo receptus in cælum.'

656 *Materna ad mania*] Thebas, ubi principue cultus Bacchus. - Horatius: 'vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos Insignes.' Thebarum solarum gloria, omnis mundi confessione, Deos apud eas duos prognatos, Herculem et Bacchum. *Barth.*

658 *Lynces*] Cam Triptolemus beneficio Cereris fruges per omnes spargeret gentes ad Lycum Siciliæ regem venit, et ibi pene deceptus est: volens enim Lycus, id quod hospes attulerat, fuisse suum monstrare, Triptolemum insidiis finire conatus est, at illo periculo cognito stricto gladio Lycum persequi cœpit. ille in feram sui nominis versus morum suorum colore distinctus est: ut Virg. 'quid Lynces Bacchi variæ.' *Lactant.*

659 *Armentalia*] Equi non armentati: ut Virg. 'Armentalis equi mammis et lacte ferino.' *Idem.*

660 *Mimallones ursus*] Lingua Macedonum, Bacchæ. Hinc Persius: 'Torva Mimalloneis impleverunt cornua bombis.' *Idem.*

661 *Sunt illic Ira, Furorque, &c.*] Optimus Poëta serio agens, quod agere non videtur, pessimæ matris Ebrietatis pessimæ proles indicat. Possem ad vitæ hujus coërectionem multa adferre, sed ne extra chorum saltare videar, solum cum Q. Curtio dicam: 'Magnum illum Alexandrum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes Reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus moliendis efficiendisque velocitatem, in deditis fidem, in captivis clementiam, in voluptatibus permisissâ quoque et uisitatæ temperantiam, unius vini cupiditate perdidisse.' *Bernart.*

663 *Succidique gradus*] Ebrietate titubantes. *Lactant.*

672 *Argos*] In plurali numero masculini tantum generis esse Virg. docet: 'Si patrios unquam remeassem victor ad Argos:' in singulari vero

* *Savos Argos.* Notandum neutri generis civitatem *Argos* dictam, nam Horatius in neutro genere posuit, 'aptum equis Argos.' *Lactant.* *Indomita*] Cujus iram in me nullum tempus, nulla pietas, nulli mei labores domare aut satiare possunt. *Vet. Schol.* Alias membranæ: *Indomita*, insatiata. *Cineri data Mater*] Semele combusta, per fraudem malesuadam Junonis zelotypæ. *Barth.*

673 *Cineri data mater iniquo*] Illud dicit tempus, quo fraude Junonis Semele mater optavit Jovem eo cultu videre, quo cum Junone concumberet, quod cum ferre non potuisset, divino igni apud Thebas consumpta est. Merito ergo eam civitatem matris sepulchrum Liber appellat. *Lactant.*

676 *Et resides ferro*] Corrigo ex memb. et *residem ferro petit improba Theben.* Servius ad Æn. v. 'Urbe Mycenæ, Græce dixit: unde singularem numerum posuit. Mycene autem sicut Thebe.' Juvenal. 'Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.' *Gronov.*

681 *Ankela*] Id est, matuosa, quando Sol in Cancro est: et necesse est quando Sol medio cælo est omnia illustret. *Lactant.*

683 *Mediusque silentium*] Cum silent Nymphæ, quibus convocatis medius ipse constitit. *Idem.*

684 *Agrestes fluviorum*] Oratio Liberi ad Nymphas, ut cuncta siti exhausta siccarent. Numina autem sunt fluviorum Nymphæ, a fontibus enim originem ducunt: unde Virgil. 'Laurentes Nymphæ genus amnibus unde est.' *Idem.*

687 *Rivos*] Id est vis tanta sit siccitatis, ut rivorum alvei pulvere impleantur. *Idem.*

688 *Nemees*] Paludis nomen unde erant Argivi, ex qua et campum significat, quo adventat exercitus Argivus. *Idem.*

689 *Ex alto fugiat liquor*] Penitus

imperat ut humor ex alto in profundum discedat. *Idem.*

690 *Phœbus ad hæc summo*] Optimus liber scriptus Ilipe. *Phœbus ad hoc summo*, quod valde amplectimur: *adhoc* pro 'præterea.' Terentius Adelphis: 'Satis adhuc tua nos frustrata est fides.' Tacitus Histor. I. 'Multi adhuc numeri.' Adi Sallustium qui frequentissimus in hac phrasi. *Bernart.*

692 *Erigones apumant casus*] Id est, quam ego vindicavi, id est, Erigone: singulis enim mensibus aliorum syderum ortus ingreditur. Canicula-rem ergo dicit stellam, quæ ideo inter sidera recepta est, quia servavit cadaver Learci interempti: aut quia ipsa Erigone nunciavit interitum domini: et bene ait, *meæque*, propter Icarum patrem. Hodieque enim sacra Liberi dantur in honorem Erigones. Virg. 'oscilla ex alto suspendunt mollia pium.' *Lactant.*

695 *Licentum cornipedum*] Licenter facientium Panum; nam Fauni solent Nymphas ad usum libidinis rapere. Etiam Faunos sumpto vino in Venerem constat esse petulantes. Constat etiam Liberum, et Apollinem esse, et Solem. ideo juvenes omnes imberbes, quia ignis non senescit. *Idem.*

699 *Sitis arida*] Omnes nostri libri habent, *ignea*, et recte; vox enim *protinus* subitam atque extraordinariam vim designat. Virgil. Georg. III. 'ubi ignea venis Omnibus acta sitis, miseros adduxerat artus.' *Bart.*

706 *Eos liquentia*] Egypti liquore nascentia: ergo hoc facit Nilus, quod apud alias gentes bruma, id est, imbres, ut Lucan. 'atque hyemes afferre suas.' *Bruma*] Illo tempore quo bruma apud Egyptum esse creditur. *Lactant.*

708 *Hiuca Egyptos*] Calore fissæ: ut Virg. 'Aut ubi hiuca siti findit canis restifer arva.' *Idem.*

712 *Aduberæque natantia*] Ut quæque fide etestate præcellit, exhibet: *aduberæque natantia sacra Charadrum.* Scholion optimi: 'trahens rapiditate sua.' Recte: provolvens et agens secum, ut solent scopis purgamenta, qui verrunt. Supra: 'longa epumantem valle Charadrum.' *Gronov.*

713 *Audax Erasinus*] Qui ripis suis se contineri non patitur, et idcirco dixit audacem, id est, graviter sonantem. *Lactant.*

714 *Fluctibus Asterion*] Quidam *fructibus*, uti legit quoque Lactantius, hanc dicens Erasino contrarium: nam cum ille sit populator arborum, hunc esse fructibus æquum. Sed in utroque fallitur. Nam 'nanquam audax in ripis' describitur Erasinus: ergo nanquam egrediens ripas, nanquam arborum populator: *Asterion* autem *æquus fluctibus*, id est, tanto rumore ac sonitu labundus, ut mare possit videri. *Ille alta per ævis notus Audiri*] Sic enim magno consensu scripti, non *suetus*. *Gronov.* *Asterion*] Erasino contrarias fluvius: nam cum sit ille populator arborum, hic est fructibus æquus: et hæc flumina in Nemea silva sunt omnia. *Lactant.*

716 *Iussu numinis*] Ipsius Liberi. Bona vero æconomia. Nam si ei Langia defecisset periissent Argivi, et non esset bellum quod fataliter debebatur. *Idem.*

717 *Langia*] Fons est qui postea vocatus est Archemorus, et huic consecratus est fons et Nympha; ejus famam postea Argivi accepto beneficio extulerant, quia non perdiderat aquam. juxta fontem agon celebratur in honorem Archemori consecratus, et in Nymphæ beneficium. Archemorus est Lycurgi filius Græci, quem Hypsipyle acceperat nutriendum, quodum sitientibus Græcis fontem demonstrat Langiam, regium puerum ictu serpentis amisit. Is est puer Opheltes, qui post Archemorus est dic-

tus; nomen enim lachrymabile significat Archemorus, ἀρχὸς ἄρπιν' ἄρπιν' εὐλας eo quod primus occisus est. *Idem.*

718 *Nondum illi reptus*] A serpente peremptus. *Gloss. Ms.* 'Rapi' dicuntur a Poëtis, qui violententer occidunt et ante diem aut ordinem. *Archemorus* dictus fuit a fato, quia ab eo clades incipiebat, *Opheltes*. Ab eo deinde fons, ad quem a serpente idem interemptus, ut notant Lutat. Vibius, et alii. *Barth.* *Nomen*] Fama vel gloria. *Hysipyle Lemnius* fuit: quodam tempore dum Lemniadum viri in Thracia pugnantes triennio tenebantur, indignata desiderio feminae necem adversus omnes conjuraverunt, ut omnes perirent, inter quas sola *Hysipyle* Thoanti patri pepercit. Ex quo armavit ceterarum in se furorem; quæ dum fugeret capta ad Lycargum regem Græciæ ducta est, in ejus servitio cum filium *Ophelten* nutrebat, puer dracone perlit, quæ orbitate rex iratus cum in *Hysipylen* jus domini exercere vellet, cumque filio inferias mittere, a Græcis prohibitus est. Quibus sitientibus fontem demonstravit. Græcis vero postea responsum est, non prius eos ad Thebas pervenire, nisi placassent manes *Archemori*, pro qua re illi ludos funebres constituerunt, de quibus ipse poëta plenius loquitur. *Lact.*

722 *Ophelten*] *Opheltes* prius, qui postea *Archemorus*. Utrumque nomen prædictionem ejus fati habuit, qui fuit a serpente interfectus. *Vet. Scholiast.* Sepulchrum hujus pueri in cupresseto multis post seculis, adeoque templo ipso Jovis *Nemæi* superstes fuit, *Pausaniæ* etiam ævo, lib. II. *Barth.*

723 *Portare nec arcus Thoracum nexu*] Quia arcti et angusti efficiebantur per anhelitum hominum: nam anhelitu solet corpus intumescere. *Lactant.*

726 *Patris*] Rectissime glossa 'so-

labilis.' Hoc enim indicatur patris voce, non quod fiat modo, ut vulgo loquimur et intelligimus, sed etiam quod resolvatur instar arenæ. *Servius* in *Georgio*. I. 'Putres glebas' solubiles explicat, quas tepor efficit et aratrum. *Barth.*

731 *Catenatus*] *Frenatus*.

732 *Legem Dominumque pati*] Scripti nostri libri, cum iis, quos contulerunt, alii *Dominos*. Et recte. Una enim 'schola' Equorum, qui ad eundem modum patientiam docentur, multi jam parentium Domini. De verbo *pati* ad partitionem pertinentē *Seneca Thyeste*: 'Rebusque parvis alta præstat quies: Immane regnum est posse sine regno pati.' *Barth.*

735 *Amymone*] Ab *Amymone* Danaï filia nuncupatus fons. *Cæcis*] Latentibus, quia ignorabantur. *Lact.*

736 *Solent*] Quaque incenditur et deprimitur. *Idem.*

737 *Flacum Libyen*] *Jupiter* *Ephaphum*, qui hoc petiverat, in *Ægyptum* oppida communire, ibique regnare jussit. Oppidum *Memphis* et alia plura constituit, et ex *Cassiope* uxore suscepit filiam *Libyon*, quæ postea in *Africa* regnum possedit. *Cajus* nomine terra *Libyes* est appellata. *Idem.*

738 *Syenen*] Civitas quæ *Æthiopiam* ab *Ægypto* dividit: quia ibi nunquam pluit, ideo nulla nube umbratam dicit. *Idem.*

740 *Pulchro in mare*] Cum septem duces Thebas oppugnatum venissent, et aquam quaererent, *Adrastus* devenit ad *Hysipylen* Thoantis filiam, cujus alumnus *Archemorus* perlit, et ludos funebres instituerunt, quibus ludis *Hysipyle* duos filios ex *Jasone* excepit, qui et ipsi matrem quaerentes currando vicerunt, quorum nomina præco cum pronuntiasset *Jasonis* et *Hysipylen* filios esse, mater eos agnovit, qui a rege impetraverunt, ut matrem recuperatam *Lemnum* revocarent. *Idem.*

[742 *Ioachii*] Ad distinctionem aliorum dixit. Nam plures fuerunt. Non igitur Thrax ille intelligendus, non Thebanus Bacchi inimicus. *Vet. Schol. Proles infausta Lycurgi*] Lycurgi duo fuerunt, Thracius et Nemeus, de quo loquitur poeta. Ille in mari præcipitatus dicitur, quia primum aqua vina permiscuit et rem in haustu sinceram pluribus venenis infecit. *Infausta*] Ideo dicit, quia peritura. *Lactant.*

[749 *Latonia casto*] Sive te, inquit, Diana de grege suo uxorem dedit alicui, sive te deus aliquis suo amore dignatus est. nam posse hoc fieri Jovis docemur exempla, qui multas Græciæ fœminas amavit. *Idem.*

[750 *Transmisit thalamis*] Hoc est in matrimonium collocavit, hoc ideo quia videt illam infantem ferre. *Id.*

[752 *Arbiter Argolidum thalamis novus*] Quasi qui consuevit cum Argolicis matribus sæpe concumbere, an quia Inachi Argivi filiam amavit, et Danaën. Item Acrisi Argivi filiam. Ergo verisimile est et hanc Jovis paruisse complexibus, quia Jupiter frequenter est Argivarum concubitu delectatus. *Idem. Aspice masta agmina*] Tot millium hominum miserere, qui simul siti emoriuntur, et justa arma, non petulantia sumserunt. *Vet. Scholiant. Meritas Thebas*] Propter facinus Eteoclis et cædem Tydeo intantam, contra pietatem Græcam et fraternum honorem. *Scholiant.*

[757 *Fada palus*] Cœnosa sordibus: unde Lucan. 'Moriensque recepit Quas nollet victurus aquas.' *Lact.*

[763 *Numerumque rependam*] Id est omnis te plebs venerabitur, ut pro numero exercitus de Thebanis gregibus tot tibi victimas immolemus: peræverat in opinione quam cœpit, ut tot hostias de grege Thebano numeret, quantus fuerat plebis numerus nominatus. *Lactant.*

[769 *Et si caelestis origo est*] Nam pater ejus Thoas Liberi patris filius fuisse dicitur: ergo lata neptis Libe-

ri fuit. *Idem.*

[771 *Orbam*] Hæc cum Jasone in Lemno aliquando concubuit, ex quo est enixa geminos, quorum alter Thoas, alter Euneus dictus est, quos fugiens reliquit in Lemno: et quia viverent orbam pignoris se esse confessa est. *Idem.*

[772 *An quis sinus*] Id est si meis filiis adhuc essem nutrix. *Idem.*

[774 *Demoror audis*] Vult dicere de suis liberis, sed pudore revocata noluit rem pandere, quod videbatur finem pudore fecisse: aut in media oratione conticuit, cum illi magis desiderio audiendi succenderentur. *Idem.*

[776 *Sub limine*] In aliis libris *lamine*. In præstantissimo codice scriptum est, *sub fulmine*, quod non ausim damnare. Pariter enim mox *fulguris* de Sirii vehementia dixit. *Barth.*

[777 *Icaris atri*] Canem Sirium dicit. Qui cum Erigone patris ejus corpus ostendit, in siderum numerum Liberi beneficio collocatus est. *Lactant.*

[779 *Alumnus*] Archemorum Lycurgi filium, quem draco interemit, cui proprium nomen est Opheltæ. *Idem.*

[780 *Ponique negantem*] Ordo est: Lachrymas poni negant. murmure consolatur et floribus: posi autem abuti significat: et *poni negantem*, id est, invitum et recusantem. Expressit enim morem infantium, quia nolunt a nutricibus separari. *Idem. Locat ponitque negantem*] Cuius apparet fatuam esse conjunctionem verborum, *locat* et *ponit*. Itaque aspicabar olim, *ponique*: quod mihi firmarunt postea plane exhibentes membransæ. Accessit unus ex optimis, qui pro varia lectione inter versus ostentat: vel, *ponique negantes*. Fuit igitur: *ponique negantis Floribus adgestis et amico murmure dulces Solatur lacrimas*. Lib. sequente: 'clavumque audire negantem.' *Gronov.*

784 *Curetas trepidos*] Aut ad naturam retulit Curetum, quod sint celes ac feroces, aut trepidos metu Saturni intelligamus: vel quasi jam Deum formidantes Jovem. *Plaudunt Orgia*] Ad certationem plaudunt, hoc est feriant. *Orgia*, id est tympana. *Lactant*.

785 *Rasonat vagitibus Ide*] Postquam Ops Jovem ex Saturno peperit, commendasse dicitur in Ida monte ne a Saturno interiret, propter exclusionem regni, quod Protheus edixerat. Itaque cum Opem rogasset ubi esset quod pepererat, illa lapidem ei involutum veste monstravit, quem Saturnus voravit. Amalthea nutrix ne vagitus pueri audiretur, Corybantes posuit. Quia 'Curetes' Latine 'lares familiares' appellantur. *Idem*.

786 *Vernæ telluris*] Vernantis, floridæ. Indicat Vere hæc gesta esse, maxime cum terra efflorescente. *Comm. Ms.* Mirum autem calorem solum et extremam siccitatem nec puerum istum, nec nutricem ejus sensit, &c. *Barth*.

790 *Verba illuctantia labris*] Quia infanti quasi quoddam est inter verba et labra certamen: nam dum conatur verba proferre, impeditur a labris immaturis. *Lactant*.

796 *Ortygia*] Jupiter cum Asterien Titani filiam amaret, et illa eum contemneret, in avem Ortygiam conversa est, quam nos coturnicem dicimus, eamque in mare dejecit: unde insula Ortygia est dicta. Postea ibi Latona enixa est Apollinem et Dianam, quibus natis insula Delos est nominata. *Inclinabat*] Suo scilicet pondere. *Idem*.

802 *Ab agmine primo*] Expressi scripturam libri veteris, vulgati inficete, si sententiam introspicias, ab agmine primus. *Bernart*.

804 *Argus aquæ*] Hic vexillum portabat, et ut erat in armis positus exclamavit, aquæ sunt hic: cui tota

multitudo respondet exercitus aquæ. ut Virg. 'Italiam Italiam primus conclamat Achates, Italiam læto socii clamore salutant.' *Lactant*.

805 *Sic Ambracii ponti*] Civitas Epyri, de qua mare nomen accepit. Lucan. 'Oræque malignos Ambracii portus.' *Idem*.

806 *Leucada pandit Apollo*] Hæc est, facit videri montem ipsum. *Leucada*, promontorium Epirotici maris. *Idem*.

811 *Æqua sitis*] Ut omnibus æqua sitis fuerat, ita omnibus æquam fecerat dignitatem. *In curribus*] Pro cum curribus impliciti ut biberent. *Idem*.

817 *Diripitur*] Populatur, bibentibus siccantur tori riparum. *Idem*.

819 *Toros riparum*] Tori sunt capites crassiores, nec tamen cum fundamentis solidis, sed ad ripas succrescentes et ripas facientes atque attollentes, quos avulsos tumultu concurrentium militum dicit. *Vet. Scholiastes*. Virgil. lib. vi. 'Riparumque toros et prata recentia rivis.' *Barth*.

823 *Perfurere*] Perspicua veritas, et ita in codicibus scriptis reperi. Vulgati sine dubio depravate *præfurere*. *Bernart*.

825 *Sylvarum Nemea longe*] Poëta memor sui laudat Nemeam silvam quæ inter Thebas et Argos est, quod in ea Jupiter colitur, cujus sacerdos erat Lycurgus rex, pater Archemori. *Lactant*.

833 *Cana reportat*] Flumina enim quæ ex nivibus vel imbris sumunt vires, possunt siccare: vel hoc intelligendum, non interim effunduntur niventium verticibus montium, cum Solis calore liquantur. *Idem*. *Neque enim tibi cana reportat*] Optimi quique, *repostas*. coacervatas et diu servatas. *Gronov*.

834 *Raptasque alio de fonte refundit Arcus aquas*] Lips. liber scriptus: *portasque*: quæ lectio etiam nec ipsa

sicera, propius tamen ad veritatem et germanam lectionem accedit; quæ ut mihi quidem videtur, est: *portasque alio de fonte refudit Arcus aquas.* Plantus Carculione: 'Ecce autem bibit arcus, piæet credo Hercle hodie.' Propertius lib. III. 'Purpureus pluvias cur bibit arcus aquas.' *Bernart.*

837 *Apollineus Ladon*] Sive quod lauros habent circa ripas suas, quæ in tutela sunt ipsius, propter Daphnen, cujus hic fluvius pater est. *Xanthus uterque*] Quia Lyciam et Trojam est. *Laet.*

838 *Sperchius*] Thessalie fluvius Centauris vicinus. *Lycormas*] Thebæus fluvius, quem 'Centaureum'

dixit, quod in eo Heraculis sagittis Centaurus Nessus sit interemptus; ut Lucan. 'Et Meleagream maculatus sanguine Nessi.' Centaureum ideo, quia hunc Nessus Centaurus custodiebat. Heraculis vero fabula omnibus est notissima. *Idem.*

841 *A Jove primus honos*] Post Jovem tu secundus invocabere. Sic Horat. 'tu secundo Cæsare regnes.' *Idem.*

843 *Defensaque velle*] Nos præ tuis redeuntes domum agnoscere velis, quos modo ab interitu præsentem defendisti, et sic tibi devinxisti, ut post summum Jovem nulli amplius debeamus. *Vet. Scholiast.*

THEBAIDOS LIB. V.

Pulsa sitis flavio, &c.] Hunc librum Poëta extra ordinem carminis fecit, excessit enim æconomiam suam postquam ductu Hypsipyles Argivus exercitus, sitis ardore succensus, vires liquore et haustu recuperavit, rursus ordinatur ab bellum. In quo libro ludi funebres sanciantur Archemoro, qui primus in hoc bello, ut Prothesilaus in Iliaco, expertus est mortem. *Populata*] Agentis hic est, non patientis. *Lactant.*

3 *Amnemque minorem*] Quem per potum minorem fecit exercitus. *Id.*

4 *Animique*] Quia vacnantur cum exuuntur, et ubi corpus muniunt implicantur: ut Lucan. 'Sic gurgite puro Vita redit.' *Idem.*

7 *Dispositi in turmas*] In duobus libris scriptum, *Dispositum*. Videor mihi videre veritatis lucem in istum. Sed prior vox hæret non facili conciliationi. Hæc autem lectione pulchre indicet, licet severe imperatos ordine tamen ultro subisse militem,

discipline scilicet amantem. Sic autem non insolentes Poëtæ. Ovid. 'Itum est in viscera terræ.' Sed vulgatæ scripturæ patrocinantur momentum. Barthius. *Legemque severi*] Quam confundi militaris prohibet disciplina. *Lactant.*

8 *Monetur*] Id est unusquisque post potum locum suum et dignitatem recipit. *Idem.*

10 *Creasit*] Quia dum erigitur pulvis crescit terra in altitudinem. *Idem.*

11 *Phariis*] Egyptiis. *Pharos* enim civitas est Egypti. *Idem.*

12 *Rauca Paratonio*] Lætitiæ congruæ comparatio. Sic Argivi post sitim læti et alacres erant, ut redeuntes græves ex Egypto in Thraciam quando fugiunt. Notum quod Egyptus calorem æris tempore augeat ætatis. *Idem.* *Paratonio*] Egyptiaco. *Scholiast. Vet.* Parætanium, vel Parætônia, civitas olim Ammonia dicta prope Alexandriam auctore

Stephano. De ingenti ibi portu XL. Stadorum, Strabo lib. XVII. *Barth.*

14 *Umbra fretis atrosque colunt*] Ut sint umbræ fretis et arvis. Quasi ipsæ græcæ umbra fretis sint, volemus multitudinem designare, omne quæ prætervolant spaciū pennarum densitate inumbrantes, per Hyperboles. *Avius ether*] Hominibus scilicet. *Lactantius.*

16 *Nudo*] Sine honore silvarum; et bene *nudo*, vestiuntur enim arboribus, ut *Sallust.* 'Vestitus oleastro, ac myrteis, aliisque generibus arborum.' *Harman*] Mons Thraciæ. *Idem.*

20 *Cui gloria tanta*] Quasi ad gloriam Hypsipyles pertinet, quia saluti sit restituta exercitus. *Idem.* *Gloria tanta*] Conservatorem tot militum, Regum et Heroum. V. S. Servatoris appellatio etiam Romanis moribus. Vide Danaque. ad Basil. Seleucena. Orat. XL. et Legatū Gothorum ad Francos apud Agathiam lib. I. *Barth.*

21 *Debere cohortes*] Sensus: Quia nostram vitam tibi dedimus, ut pro salute, quam tot cohortibus dederat, eodem habeat debitores. *Lactant.*

23 *Quando*] Pro 'quoniam.' Virg. 'Quando hæc te cura remordet.' *Idem.*

24 *Quæ domus*] Cujus regionis esset, aut unde originem duceret. *Idem.*

26 *Transierit fortuna licet*] Id est, quamvis a te fortuna emigrarit: fortunam autem dixit felicitatem. *Idem.*

28 *Fletu cunctata*] Colligens animum et recordatione malorum suorum solitum fletum repetens. *Barth.*

29 *Lemniæ oræ*] Lemniades, cum Diis omnibus decimas frugum singulis annis solverent, solam Venerem esse prætermittendam dixerunt. Quæ irata his odorem immisit hircinum, quas mariti execrantes deserta Lemno odio conjugum Thracas petiverant, eorumque sibi filias acquirere conjugio. Quod ubi Lemniadibus

comptum est, stimulante Venere in omne genus virile conjurant, remeantesque ex Thracia viros omnes peremerunt: inter quas Hypsipyle patri Thoanti sola subvenit, ut non solum parceret, verum etiam fugientem persequeretur ad litus. Tunc Thoanti Liber occurrit, eumque in insulam Chion prospera navigatione perduxit. Lemnon Argonautæ pervenerant, quos Lemniades suscipientes hospitio, cum his concubuerunt. Hypsipyle ex Jasone duos filios procreavit, (Æneum et Thoantem. Cum pluribus diebus detenti essent ab Hercule objurgati discesserunt. Lemniades autem postquam intellexerunt Hypsipylem patrem suum servasse, interficere illam conatæ sunt. Illam fugit a prædonibus capta Nemeam deportata est, et Lycargo regionis ejus regi in servitutem distracta. *Lactant.*

30 *Integrare*] Implere vel renovare: ut Virg. 'Miserabile carmen Integrat.' *Idem.*

31 *Inserta*] Inducta, ut Virg. 'Clypeoque sinistram Insertabam aptans.' Ita inquit salimus furore mutatae, ut nostro fœdere sexus omnis virilis occumberet. *Idem.*

33 *Furor additus*] Bene *additus*: cum libido jam esset in furia, vel quasi naturalem haberent furorem. *Idem.*

34 *Ne forte benigna*] Cum audisset e Lemno esse, ne me includatis reliquarum ejus regni mulierum numero. Illæ vere et digne suis factis sunt miseræ, et pudeat virum honestum quemlibet his colloqui. De me aliter est. Ego non sum vobis benigna hospes, ut vestrum colloquium ambiam; imo ego non peccavi, sed bene feci. V. *Schol.*

53 *Thracum fatalia*] Id est, vicinitas Thraciæ in nos suum transtulit nefas. Nam quemadmodum Proce filium necavit, ita et nos in Lemno maritos peremimus: vel quia exem-

plum de eade maritorum pettum est a crudelitate Tydei, qui fuit ex Thracia. *Lactantius*.

56 *Spumifer assiliis*] Mare *Ægeum*, quod insulas plurimas habet, dictum ab *Ægea* patre Thesei: et eleganter insulam insulis comparavit. *Assiliis*] Insulas, id est, circumfluit. *Idem*.

59 *Nulla dea sedes*] Quia adulterium Veneris in honorem Vulcani damnaverant, inde nulla Veneris sedes in Lemno est. Unde iratum nup̄m odorem fœminis hircinum immisit, ob quam causam horruisse viri dicuntur uxores. Igitur pergentes ad Thraciam eorum filias sortiti sunt, quo dolore commotæ Lemniades reversos viros universos peremerunt. Sed hanc veritatem pœta declinavit. Alii dicunt templum Veneris fuisse in Lemno, Græcorum opinione celebratum. Diversa est odii causa: nam hoc alii asserunt, quod adulterium ejus in hac insula videtur esse detectum: ut ipsa Venus, 'Hoc mihi Lemniacæ de te mernere catenæ.' Ideo etiam illas ineptas filias Solis acriter prosecuta est. *Idem*.

60 *Lentoque irrepunt agmine pœna*] Pulcherrima et verissima gnoma. Pœnam quam omnes improbi Deo debent, interdum omittit, sed non remittit: ampliat quosdam in justo suo judicio, sed non absolvit: debitum statim non exigit, sed cum fœnore solvendum differt. Tibullus: 'Ah miser! et si quis primo perjurâ celat, Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.' Horatius: 'Rare anteceden-tem scelestum Deseruit pede pœna clando.' Quid raro? Imo nunquam. Acutissime magnus ille Plato, de Leg. lib. v. *Τῆς πόλεως ὁ δὲ δικταὶς ἀκώλου-θος πάσης, ἥς δὲ, τε τυχόν, καὶ μὴ τυ-χάνων, ἔθλιος· ὁ μὲν, οὐκ ἰατρούμενος, ὁ δὲ, ἵνα ἔτεροι πολλοὶ σώζωνται, ἀπολ-λόμενος. Omni iniustitia pœna com-est, quam et qui luit et non luit miser est; hic quidem, quia non sanatur, ille autem, quis, ut alii multi salvi sint, inte-*

rit. Quo igitur solvamus nomen quo obstricti sumus supero huic Credi- tori, cui nemo unquam decoquet? Audiamus Senecam Christiane mo- nentem, Epist. xxvii. 'Hoc tibi ci- tra diem mortis præsta, moriantur ante te vitia. Nam sola virtus præ- stat gaudium perpetuum, securum.' *Bernart*.

62 *Soleisæ jugalem Ceston*] Id est, spi dissimilis omnibus deliciarum sig- nis amotis, quoniam ira molles proji- cit habitus. *Ceston* est vinculum or- namenti, quo circumdatur Venus, om- nibus illecebris nuptiarumque cupi- ditatibus elaboratum, quo matrimonia dicitur alligare. Declinatur autem hæc *Ceston*, ut *Lemnos*, *Dolos*. Spe- cialiter tamen zonam Veneris debemus accipere, quæ non rutilo auro gemmisque sit, sed pelle, ut proben- tur corporem voluptates. *Ceston* au- tem dicitur, quod copulæ et matri- monio vis sit, quia adeo quæ adulte- rio. perpetrantur incesta dicuntur, quasi quod non vinctum fuerit sit in- cestum. *Lactant*.

63 *Ablegasse volucres*] Id est, Co- lumbas. Epitheton de naminis sede, quod sint Veneri consecratæ. *Idem*.

66 *Tartareas*] Sunt qui dicerent, Venerem se cum furiis conjunxisse. Et bene philosophi, quod obscuræ hic pœta tetigit, furias amoris conjunctas esse dixerunt, secundum Virg. 'In furias ignemque ruunt.' Talia epim pro amore committunt, qualia per fa- rorem solent: quid est enim volup- tas Veneris, nisi mera insaniam? Ideo Venus ignis dicitur: ideo Vulcani et Martis conjunx, i. e. ignis et furoris. Idcirco furæ ignis facibus distin- guuntur armate. *Idem*.

69 *Fidi miserata mariti*] Ideo fidi, quia post adulterium dilexit uxorem. Dixerat enim supra: 'ubi ignifera fessus respirat ab *Ætna*.' Dicuntur spiramina ignis in hac insula esse, quæ constat affari semper. *Animi- que tegunt*] Defendunt, id est, sepe-

rant a tali consilio : sive *tegunt*, a curia defendunt. *Idem*.

71 *Motus Hymen, veraque faces*] Alludit ad ritum priscum, non tamen me iudice, ad vulgatum illum, quo in lacta receptum, ut magistratuum insignia inversa praeferrentur : quod huius loco non convenit ; sed acutissime more suo, in hac alienatione mulierum a maritis, et odio potius, quam dolore, respexit morem, quo transfuga in exercitu signa vertebant, et arma. Ammianus lib. xxvi. 'Eum queseccati complures jam gladios quastigantes. et pila ad Imperatorem transeunt, cum vexillis scuta perversa gestantes : quod defectionis signum est apertissimum.' *Bernart*.

88 *Ægea*] Promontorium Lemni, id est, mare Ægeum. *Idem*.

91 *Inaneta*] Hoc est præter solitum tollitur in furorem. *Idem*.

92 *Theumesia Thyas*] Bœotia. Theumesus enim campus est juxta Thebas, prope Citheron. *Idem*.

93 *Idaeque suadet*] Tibiæ buxæ, petiæ ex monte Ida. *Schol. Vet.* Videtur Bacerynthiæ sive Deorum matris sacra jungere Bacchicis. Sed potest *Idæam buxam* tibiæ in Bacchi sacris usurpatas dicere. Vide Serv. ad *Æneid.* ix.

94 *Auditus montibus*] Vocem audiebant vel fugebant audire. Et sic in turba solet fieri, ut fingantur audire Deorum voces. *Schol.* De *Baccho* Bacchas in Cytheronem vocante, quod ex Pausania citat Barclaius, non memini in eo legere. Nec facile crediderim. *Barth*.

95 *Trementi sanguine*] Instabili furore. *Lactant*.

98 *Infelix comitatus*] Quia eos primam occisura est, ut fidem faciat ceteris suadere. *Idem*.

103 *Et medio, &c.*] Hæret hic de novo oratio, quam commodè explicat codex noster, unius literæ omissione aliis omnibus sapientior, deleta iussu per vocala huius versus ultima, hæc

pacto : 'strieto mox ense silentia jussit Hortatrix scelorum, e medio sic ausa profari : Rem summam instinctum, &c.' Nihil planius, nihil Papinio dignius. *Barth*.

105 *O viduas*] Viduas maritatas videtur incongrue posuisse, sed ad explicandum dolorem muliebrem dixit, hoc est : Cum habeatis viros, illis longe a vobis positis, viduarum vititis more : bene ergo viduitatis nomen apposuit, quo vocabulo jam de conjugibus desperarent, et ut quasi alienos sine affectu videantur occidere. *Serum*] Non dixit, sexum pellite, id est, naturam mutate, quod fieri nulla poterat ratione, sed pulsa feminea imbecillitate, viriles ad facinus arripite animos. *Lactant*.

107 *Æternum*] Sic ait, quasi semper desint mariti : ut Virg. 'Solane perpetua mœrens carpere juventa.' *Idem.* *Turpemque juventa Flore situm*] Dubius locus, et fortean corruptus, nisi Poëtis usitato loquendi genere id in subaudias ; ut sensus sit : Si tandem turpem situm in flore juvenem perferre. Scriptus Lips. codex supra eadem mann et editio princeps agnoscit : *Ferre situm*, mihi non displiceat legi, *ferre situm*. *Bernartius*.

112 *Cui connubialia*] Interrogative, hoc est cui vestrum fuit honos thalami secretus? *Idem*.

113 *Quod conjuge pectus*] Placet, quod in quibusdam scriptis : *quæ conjuge pectus Intepuit*. Ut quarto Thebaid. 'Genas fulgebitis auro.' Ovidius Met. ii. 'Illa suo toties cum pectore juncta Pectora.' *Gronov*.

114 *Lucina labores*] Ab inutilibus maritis argumentatur, et docet quid habeant utilitatis si voluerint mutare consilia. *Lactant*.

116 *Vota tument*] Metaphora ab inclusis, qui pulsant ut aperiatur, et hic partus inclusus est, non vota tument, sed crescentibus mensibus tument uterus, propter quem partum ut detumescant vota suscipiuntur. *Id.*

117 *Græcis Virginitibus*] Danaum dicitur, qui quinquaginta filiabus suasit, ut sponsoe suos eadem nocte qua fuerant conjunctæ perimerent: quarum omnes sponsi filii Ægypti fratris Danaë fuerunt, et totum hoc ab exemplis porrit. *Idem. Græcis Virginitibus, &c.*] Danaë et Ægypti historiam tangit, sed: sed quid, dolorem sanguine perfundere somnos? nugæ: tu me audi interpergentem: *latusque dolorum, Sanguis occuros juvenum perfundere somnos.* Bernart.

120 *Quod si propioribus actis*] A recenti exemplo, ut ad tempus referatur: recentiore enim exemplo, id est, sive quis prope erat Thraciæ, in qua Procne, Pandionis filia, Tereus uxor, in ultionem suam, quod maritus cum Philomela concubuiisset, Ityæ filiam, quem de Thero anaceperat, interemit: sive propter Harpalicen, quam cum pater amasset et compressisset, illa filiam ex incesto natam patri apposuit comedendam: quam opinione Virgil. secutus ait: 'patrisque epulandum apponere mentis.' Præterquam quod aptum videatur exemplum, major necessitas persuasionis erit, cum etiam vicinam dicetur; nam Thraciæ quæ Lemno vicina est, duobus maximis exemplis, id est Procne et Harpalices, Lemniades matres ad perficiendum nefas hortatur. De duobus ergo historiis similibusque via ad rem aptari potest, et aptata hortatur ad faciendum; nam sicut bona persuasio bonis debet suscitari, et asseri exemplis, sic et mala malis: nulla enim rei argumenta desunt. Et est in utroque pugna bona bonis: ut Virg. 'Si fratrem Pollux alterna morte redemit.' Mala malis: ut Lucan. 'Nec longe Fatorum exempla petantur, Fraterno primi maduerunt sanguine muri.' *Lactant.*

121 *Rhodopæa conjunx*] Hoc historia non habet quod Procne pariter cum Thero filium comedisset: sed ut Lemniadum animos hoc scelere ma-

gis accenderet, Procne quoque pariter epulatam, pro loco persuasionis sum necessario, fuisse mentita est. *Idem.*

122 *Securum coge*] Nec vos ideo ego hortor ad scelus quod minime orbitate plena mihi sit domus filia: et est figurata antipophora: ne ideo videatur hoc ipsa persuadere, quia non habet quod ipsa perimat. Sudorem autem dixit filiorum multiplicem partem, in quo dolore nimium laboratur: sive sudorem occiderendum quantum posuit filiorum: sive sudorem dixit liberos, quos parturiendo et educando sudavit. *Idem.*

127 *Saniemque et vulnera fratrum*] Quomodo misceantur vulnera non est facile speculatu. At corruptam lectionem arguit, et Veritatem palam restituit optimus Liber, qui longe majore energia refert, et *viscera fratrum.* Quam restitutionem eatenus probat eodem alter, in quo offendimus: 'vel viscera.' Nihil autem truculentius dicere poterat truculentissima bellua. *Bart.*

132 *Fortunam*] Occasionem temporis, ut Virg. 'Si fortuna permittitis uti.' Nata persuasio est reverentium virorum: dicit enim Deorum nutu factum esse, ut eo tempore conjuges advenirent, quo de eorum cæde tractatum est; probabili argumento agendi virtute necessarium facit, dicendo: *deus hos, deus ultor in ira.* *Lactant.*

134 *Nec imago quietis*] Confirmat audaciam suam Deos adjuvare somni expositione: et est ratio philosophica, cur quæ futura sint miseri mortalibus, præsagii somniorum demonstrantur. Sed de multis paululum dicam. Natura rerum, ex qua homines mixti sunt, affectus suos silere non patitur. Et cur per ipsam essentiam corporis sentire permittat, quæ quævis cæco carcere et tenebris clausa tenetur, quid e contrario na-

Spicula: non pharetris quinquam, non ense decorus,
 Non spectandus equo: cessit fiducia valli:
 Murorum patet omne latus, munimina portæ
 Exposcunt: prior hostis habet: fastigia desunt: 705
 Dejecit Capaneus: exsanguis et ægra juvenus
 Jam nec conjugibus suprema nec oscula natis
 Jungit, et attoniti nil optavere parentes.
 Atticus at contra, jubar ut clarescere ruptis
 Nubibus, et solem primis aspexit in armis, 710
 Desilit in campum, qui subter mœnia nudos
 Asservat manes: dirisque vaporibus ægrum
 Aëra pulvereâ penitus sub casside ducens
 Ingemit, et justas belli flammatur in iras.
 Hunc saltem miseris ductor Thebanus honorem 715
 Largitur Danaïs, quod non super ipsa jacentum
 Corpora belligeras acies, Martemque secundum

sedata. Nullus insignis, nec pharetris, nec gladio, non equo conspicuus. Nulla in callo fiducia. Mœnia undique aperta. Porta effugiant propugnacula: prior hostis destruxit. Pinna murorum desunt; Capaneus deturbavit eas. Pubes exanimis et ægra, nec jam dat oscula uxoribus aut liberis, et parentes consternati nihil optaverunt. At contra Atheniensis, ut vidit lucem fulgere in scissis nubibus, et primum solem in armis, devolat in agrum, qui subter muros custodit nuda cadavera, et intus attrahens sub pulverulenta galea aërem infectum horrendis exhalationibus, queritur et accenditur justis belli furoribus. Rex Thebanus saltem tribuit hunc honorem infelicibus Danaïs, quod non conservit bellicam aciem, et secundam

video tamen quicquam immutari a libris. Barth.—703 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. *Non spectandus equos.* Bernartius correxit ex codd. Lang. Laur. Buslid. et Lipsian. nec aliter habent Dup. Put. Petav. et Behott. 1. 2. *cessat* Behott. 1. 2. in quorum altero deleta litera a, supposita i, ut fieret *cessit*.—

NOTE

703 *Cessit fiducia valli*] Id est, nulla spes amplius in munimentis et propugnaculis.

704 *Murorum patet omne latus*] Utpote machinis et tormentis bellicis diruterum. *Munimina portæ Exposcunt*] Erant olim præter turres, propugnacula prope portas, et in iis cataractæ. Ceterum hunc versum et sequentem supposititios judicat Gnyetus.

707 *Jam nec conjugibus suprema nec oscula natis Jungit*] More proficiscentium domo. Suetonius Ner. cap. 87. 'Neque proficiscens quenquam osculo impertivit.' Petronius cap. 75. 'Aut patrem reliquit atque aliquem, cui proficiscens osculum dedit.'

708 *Et attoniti nil optavere parentes*] Character ultimæ desperationis.

715 *Ductor Thebanus*] Creon.

Miscuit: at lacera ne quid de strage nefandus
 Perderet, eligitur sævos potura cruores
 Terra rudis: jamque alternas in prælia gentes 720
 Dissimilis Bellona ciet: non clamor utrimque,
 Non utrimque tubæ: stat debilis altera pubes,
 Summissos enses nequicquam, amentaue dextris
 Laxa tenens: cedunt tellure, armisque reductis
 Ostentant veteres etiamnum in sanguine plagas. 725
 Jam nec Cecropiis idem ductoribus ardor,
 Languescuntque minæ, et virtus secura residit:
 Ventorum velut ira minor, nisi sylva furentes
 Impedit, insanique tacent sine littore fluctus.

pugnam super ipsa corpora prostratorum. Aut, ne quid dirus amitteret de lacera strage, eligitur nova terra, qua biberet crudelem sanguinem. Et jam dispar Bellona excitat utrosque populos in certamen. Non clamor utrimque auditur, non utrimque tubæ. Ex una parte stat invalida juvenus, incassum tenens manibus dejectos gladios et amenta soluta. Retrocedunt in campo et armis reductis ostentant priora vulnera adhuc cruenta. Jam nec idem ardor ducibus Atheniensibus, et minæ hebescunt, et virtus, cui non resistitur, languescit. Ut vis ventorum est minor, cum nemora non resistunt eorum furori, et agitata unda tacent sine littoris objectis.

718 'Perperam ediderunt Bernartius, Lindenbrogius, Aldus, Argentoratenses, et Lugdunenses: aut lacera; cui assentitur solus optimus ex nostris codd.' Barth. Ita habent Dan. Pat. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Colin. Basil. Lindenbrog. Cruc. et Delph. ac lacera exhibent Behott. 1. 2. et lacera edd. recentt.—720 Unus Behot. in prælia mentes, et superius scriptum gentes.—725 Behot. 2. pulvere, oblitterata dictione sanguine, quæ primum exscripta fuerat: eodem stylo omnia.—727 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Pat. Petav. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. secura residit; Gronov. Barth. Veen. et Delph. secura residit. Codex Daumii habet etiam residit.—729 'In optimis

NOTE

718 *At lacera ne quid de strage nefandus Perderet, eligitur*] Hæc delenda esse dicit Gnyetus, et jungendum rō miscuit cum rē eligitur.

720 *Rudis*] In qua non gestum bellum.

721 *Dissimilis*] Non enim par utrisque ad bellum alacritas, ut et dicit infra Poëta.

722 *Non tubæ*] Animos accendere solitæ. Scribit Euripides, ante aciem Theseum per præconem utrumque exercitum monuisse, aliud se nihil querere, nisi ut cadavera extrema

officio non fraudarentur: ad ea nihil respondisse Creontem.

724 *Armisque reductis*] In humerum rejectis clypeis.

726 *Cecropiis*] Atheniensibus.

727 *Languescuntque minæ*] Resistentiæ enim fortis animat.

728 *Ventorum velut ira minor, &c.*] Imitatio Lucani lib. III. 'Ventus ut amittit vires, nisi robore densæ Occurrant sylvæ, spatio diffusus inani.'

729 *Sine littore*] Sine objecta littoris.

Ut vero æquoreus quercum Marathonida Theseus 730
 Extulit, erectæ cujus crudelis in hostes
 Umbra cadit, campumque trucem lux cuspidis implet :
 Ceu pater Edonos Hæmi de vertice Mavors
 Impulerit currus, rapido mortemque fugamque
 Axe vehens, sic exanimis in terga reducit 735
 Pallor Agenoridas : tædet fugientibus uti
 Thesea, nec facilem dignator dextra cruorem.
 Cetera plebeio desævit sanguine virtus.
 Sic juvat exanimis projectaque præda canesque,
 Degeneresque lupos, magnos alit ira leones. 740
 Attamen Olenium, Thamirumque, hunc tela pharetra
 Promentem, hunc sævi tollentem pondera saxi
 Dejicit, et triplici confisos robore gentis

Ut vero Theseus erexit hastam Marathoniam, et ejus sæva umbra cecidit in hostes, et fulgor cuspidis illuminavit dirum campum: ceu Mars pater egerit Edonos currus e cucumine montis Hæmi, ferens, axis rapiditate, fugam et letum, sic pavor vertit in terga exsangues Thebanos. Pudet Theseum sævire in fugientes, nec manus dignatur facilem cadem. Aliorum fortitudo satiatur ignobili sanguine. Sic præda debilis et jacens placet canibus et ignavis lupis, furor nutrit fortes leones. Attamen sternit Olenium et Thamirum, hunc promentem sagittam ex pharetra, illum eleventem molem crudelis lapidis; et fratres Alceidas, fretos viribus trium populorum,

duobus libris non tacent, sed *meant* legitur; quod non est deterius, nisi melius dicas.' *Barth.* Daumii codex quoque *meant* exhibet.—733 *Ceu pater Edonios Hæmi, &c.* Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Pnt. Petav. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. *Edonos* Grasser. Gronov. Barth. Veen. et Delph. 'Sic scribendum hoc nomen, nec obstat quod in Lucano lib. 1. 696. vulgo legitur: 'Edonis Ogygio decurrit plena Lyæo.' Scribendum enim 'Odonis' eo loco, pæne est ut assentiamur præstantissimo Salmasio, qui et *Edonos* hos illustrat ad Solin. pag. 153. Et *Edonos* claris literis in Papinio referunt optimæ membranæ. Monuit pridem de hoc nomine non aliter legendo Mart. Ant. Delrio Notis ad Claudian. Laud. Stilic. lib. 1.' *Barth.*—737 Unus Behot. *nec faciles dignatur dextra cruores.*—738 'Versu undecimo retro dixerat de iisdem: 'virtus secunda resedit.' Non constat ergo sibi tantus Poëta a tantillo intervallo. Poterat prorsus omittere hunc versum, nec quicquam absens detraxisset sententiæ; neque nunc sanæ amotus officiat quicquam, cum præsens pudorem faciat Poëtæ.' *Barth.*—741 *Thamirumque hunc tela pharetra* Behot. 1. *Thamirumque hunc tela*

NOTÆ

730 <i>Æquoreus</i>] Quia filius Neptun- is, qui rex maris seu æquoris. <i>Quer-</i> <i>cum</i>] Hastam.	tis Thraciæ. 736 <i>Agenoridas</i>] Thebanos. 743 <i>Triplici</i>] Tribus enim gentibus stipabantur.
733 <i>Edonos</i>] Thracios. <i>Edonos</i> eum Thraciæ populi. <i>Hæmi</i>] Mon-	

Alceidas fratres, totidem quos eminus hastis
 Continuat : ferrum consumsit pectore Phileus, 745
 Ore momordit Helops, humero transmisit Iapix.
 Jamque et quadrijugo celsum petit Hæmona curru,
 Horrendumque manu telum rotat : ille paventes
 Obliquavit equos : longo perlata tenore
 Transiit hasta duos : sitiebat vulnera nec non 750
 Tertia, sed medio cuspis temone retenta est.
 Sed solum votis, solum clamore fremendo
 Omnibus in turmis optatque vocatque Creonta.
 Atque hunc diversa bellorum in fronte maniplos
 Hortantem dictis, frustra que extrema minantem 755
 Conspicit : abcedunt comites, et Thesea jussi
 Linquebant, fretique Deis, atque ipsius armis.
 Ille tenet, revocatque suos : utqua æque notavit

quos totidem hastis, unum post alterum, e longinquo occidit : Phyleus totam hastam recepit pectore, Helops momordit ore, per Iapigis humeros ferrum exiit. Et jam tendit contra Hæmona sublimem in curru quadrijugo, et dextra jaculatur in eum immane telum. Ille Hæmon detorquet trepidantes equos. Hasta longo cursu perlata trajecit duos equos ; et fecisset tertiam plagam, sed cuspis hæsit in medio temone. Sed tantum votis optat Creontem, hunc solum appellat terribili clamore per omnes ordines. Illum conspicit in diversa certaminis acie copias excitantem et vanas minas jactantem. Socii Thesei ejus jussu abcedunt, et illum linquunt confisi numinibus et ipsius virtuti. Creon frustra retinet, et revocat suos, qui abcedebant.

~~~~~

pharetræ Behot. 2. sed prius fuerat *Thamirumque*.—745 Unus Behot. *Pileus*.—747 *Hæmona* multi codd. et edd. vett. *hæmona*, ut semper, Behott. 1. 2.—750 *Transiit hasta* Behot. 1. *faciebat vulnera* Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. quod non improbat Barthius. *sitiebat vulnera* Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et recentt.—751 Behot. 2. *tenore retenta est* ; sed correctum *temone æquævis literis* : Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. *terrore retenta est* ; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behot. 1. Gevart. et recentt. *temone retenta est*.—752 Put. et nonnulli Barthiani *clamore fremendo*.—757 Barthius ex optimis membranæ legit : *et Thesea jussi Destituerunt*.—758 *Ille tenet* optimæ Barthii membranæ, Put. et Behot. 1. *Ille timet* Behot. 1. a m. sec. et ceteri codd. cum libris impressis. 'Inscita hæc scriptura est, præ illa quam habent optimæ membranæ.' Barth. *Ipsæ*

NOTE

744 *Alceidas fratres*] Eos sequentibus versibus vocat Phileum, Helopem, et Iapigem.

745 *Continuat*] Sine intermissione prosternit.

750 *Duos*] Equos scilicet.

756 *Comites*] Socii Creontis.

758 *Ille tenet, revocatque suos*] Nimirum Creon revocat discedentes, stantes et ambiguos jubet manere, neque loco excedere. Priores Editiones habent : *Ille timet, revocatque*

Hinc atque hinc odia, extrema se colligit ira,
 Jam letale furens, atque audax morte futura : 760
 Non cum peltiferis, ait, hæc tibi pugna puellis,
 Virgineas nec crede manus : hic cruda virorum
 Prælia : nos magnum qui Tydea, quique furentem
 Hippomedonta neci, Capaneaque misimus umbris
 Pectora. Quæ bellum præceps amentia suasit, 765
 Improbe ? nonne vides, quos ulciscare, jacentes ?
 Sic ait, et frustra peritulum missile summo
 Affixit clypeo : risit vocesque manumque
 Horridus Ægides, ferrataque arbore magnos
 Molitur jactus, nec non prius ore superbo 770
 Intonat : Argolici, quibus hæc datur hostia, Manes,
 Pandite Tartareum chaos, ultricesque parate
 Eumenidas, venit ecce Creon. Sic fatus, et auras
 Dissipat hasta tremens : tunc qua subtemine duro

Utque agnovit se odio haberi a suis æque ac ab hostibus, totum animum colligit, jam fremens letaliter, et ferox futura morte : Non hoc certamen tibi est cum peltatis virginibus, inquit, nec puta te invenisse puellares manus. Hic tibi pugnandum est cum fortibus viris. Nos sumus, qui occidimus ingentem Tydea, et furiosum Hippomedontem, et qui tradidimus inferis Capaneum. Quæ te inconsulta stultitia excitavit ad bellum, perverte ? Nonne vides, ut jaceant hi, quos vindicas ? Sic, inquit, et affixit irritam hastam summæ oræ scuti Thesei. Fortis Ægei filius irrisit minas ejus et manum, et se parat ad illi infligendum magnum ictum ferrata hasta, sed ante intonat superbo ore : Umbra Argivæ, quibus hæc victima immolatur, aperite Tartareum chaos, et præparate vindices furias, ecce Creon accedit. Sic locutus est, et trepida hasta ærem dividit. Tunc hæc penetrat ferrum textile subtilium

tenet Behot. 2. æque notavit Dan. et Put.—763 Behot. 2. quique furentes ; sed ab alia manu correctum. Hæc erant penitus oblitterata in Behot. 1. supplavit recens manus : quoque furentem.—765 'Libri omnes nostri habent : bellum præceps dementia : est illud Maronis : 'quæ te dementia cepit !' Barth. præceps bellum dementia unus Behot.—768 'Optimus liber diserte habet Affixit ; quod et verum puto.' Barth.—770 Unus Behot. ore supremo ; et in margine. correctum superbo.—773 'Omnino scribendum, ut habent optimi libri : Sic fatus : cum dicto enim transactum est, de quo sermo erat. Sicque libro isto supra vs. 692.' Barth.—774 'Omnes libri nostri habent subtemine : et ita Latinius agnoscit, cum expositione : 'textu ferro.' Tamen magis placet

NOTÆ

sues. Equæ] Quia etiam sui relinquebant eum et abhorrebant ob suam crudelitatem, ut et hostes. Legitur et ægra.

760 *Audax morte]* Certus exiti,

sine consilio fit audax. *Vet. Schol.*

761 *Peltiferis puellis]* Amazonibus, quæ peltas ferebant.

774 *Subtemine duro]* Textu ferro.

Multiplicem tenues iterant thoraca catenæ, 775
 Incidit: emicuit per mille foramina sanguis
 Impius: ille oculis extremo errore solutus
 Labitur: assistit Theseus gravis, armaque tollens:
 Jamne dare extinctis justos, ait, hostibus ignes,
 Jam victos operire placet? vade atra dature 780
 Supplicia, extremique tamen secure sepulcri.
 Accedunt utrimque pio vexilla tumultu,
 Permiscuntque manus medio jam foedera bello,
 Jamque hospes Theseus: orant succedere muris,
 Dignarique domos: nec tecta hostilia victor 785
 Aspernatus init: gaudent matresque, nurusque
 Ogygiæ: qualis thyrao bellante subactus
 Mollia laudabat jam marcidus Orgia Ganges.
 Ecce per adversas Dircæi verticis umbras
 Foemineus quatit astra fragor, matresque Pelasgæ 790
 Decurrunt: quales Bacchæa ad bella vocatæ

*catenarum, quibus lorica multoties tegebatur. Impius cruor emicuit per multiplices
 circulos loricae. Ille cecidit oculis errantibus. Atat Theseus cum gravans, et illi
 detrahens arma. Jamne placet indulgere debitos mortuis rogos? jam victos inhu-
 mare? I in inferos, persolvere æquas penas, et sis tamen securus ultimi tumuli.
 Signa utrimque junguntur pio strepitu, et dextras implicant. Jam fœdus sit in
 mediis armis. Jam Theseus amicus reputatur. Rogant ingredi mœnia, et hono-
 rare urbem sua præsentia. Victor non aspernatus hostilem urbem, in eam intrat.
 Matres et nurus Thebanae lætantur. Sic Gangis accolæ thyrao domiti a Baccho,
 jam ebrii celebrabant effaminata Orgia. Ecce strepitus faminarum, sidera feriens,
 auditur ab oppositis sylvis Dircæi cacuminis, et matronæ Pelasgæ ab eo rapide de-
 scendunt. Quales insana Thyades excitæ ad Bacchi prælia, quas putes efflagitare,*

subtemine. Idem.—775 Unus Behot. in textu habet *iterant*; sed pro v. l. in
 margine 'al. *velant*: al. *nectunt*.'—783 'Melioris notæ duo libri: *medio jam
 fœdera campo*; quod magis poeticum videtur.' Barth.—784 Unus Behot. *sus-
 currere muris*, et pro v. l. *succedere*.—786 *Aspernatus ab* nonnulli codd. Lin-

NOTE

775 *Multiplicem tenues iterant tho-
 raca catenæ*] Veteres enim non solum
 laminis ferreis invicem impositis, sed
 etiam catenis muniebant lorica.

776 *Foramina*] Loricæ circuli, seu
 annuli.

780 *Atra dature Supplicia*] Ob tuam

insignem in mortuos crudelitatem.

789 *Adversas*] Aversas. *Dircæi
 verticis*] Cithæronis.

790 *Matresque Pelasgæ Decurrunt*]
 Matronæ enim Argivæ Theseum se-
 cutæ fuerant.

Thyades amentes, magnum quas poscere credas,
 Aut fecisse nefas : gaudent lamenta, novæque
 Exultant lacrymæ : rapit huc, rapit impetus illuc,
 Thesea magnanimum quærant prius, anne Creonta, 795
 Anne suos : vidui ducunt ad corpora luctus.
 Non ego, centena si quis mea pectora laxet
 Voce Deus, tot busta simul, vulgique, ducumque
 Tot pariter gemitus, dignis conatibus æquem :
 Turbine quo sese caris instraverit audax 800
 Ignibus Evadne, fulmenque in pectore magno
 Quæsierit : quo more jacens super oscula sævi
 Corporis infelix excuset Tydea conjux,
 Ut sævos narret vigiles Argia sorori :
 Arcada quo planctu genitrix Erymanthia clamet, 805

aut comminime grande scelus. Ejulantes exultant, et recentes stetus gaudio miscentur. Variis agitantur, incertæ, an quærant prius fortem Theseum, an Creontem, an suos. Viduarum luctus eas ducit ad cadavera. Non ego, si quod numen daret centum voces pectori meo, celebrarem dignis conatibus tot simul reges vulgi et ducum, tot pariter pluctus, nec dicerem, quo impetu animosam Evadne se injiciat flammis, quibus dilectus conjux cremabatur, et fulmen indaget in ingenti pectore. Quomodo misera uxor Tydei prostratu super maritum, quem osculabatur, excuset avitiam ejus. Ut Argia commemoret sorori crudeles custodes. Quo ejulatu mater

deobrogati.—792 ' In optimo eodicum diserte scriptum est *ementes* ; sed et supra hoc libro vs. 765. ubi vulgatur *amentia*, libri habent *dementia*. In optimo eodem prima litera erasa est, ut clare legatur *ementia*. Nihil tamen mutamus.' Barth.—800 Pat. impleverat audax.—801 *Itibus* pro *Ignibus* in eodem.—805 Unus Behot. cum nonnullis aliis *clamat*.—806 Lang. Laur.

NOTE

792 *Thyades*] Bacchantes. Vide Theb. v. 92.

793 *Gaudent lamenta*] Luctus mutantur in gaudia.

796 *Vidui luctus*] Pro luctus viduarum.

798 *Tot busta simul*] Pacto non prelio a Thebanis obtentum jus sepeliendi Argivos vult Plutarchus Theseo. At Pausanias, ut Papinius, prelio. Idem etiam refert Pausanias victorem Theseum deportanda

mortuorum corpora in Eleusinum agrum, ibique sepelienda curavisse.

801 *Ignibus Evadne*] Unor Capanei, quem se injecit in regum viri adentem, et una cremata est.

803 *Excuset Tydea conjux*] Supra : 'Sed cuncta jacenti infelix ignoscit amor.'

804 *Sorori*] Deiphile.

806 *Arcada*] Parthenopæum. Erymanthia] Atalanta, ab Erymantho Arcadiæ monte.

Arcada consumto servantem sanguine vultus,
 Arcada, quem geminae pariter flevire cohortes.
 Vix novus ista furor, veniensque implesset Apollo:
 Et mea jam longo meruit ratis æquore portum.
 Durabisne procul, dominoque legere superstes, 810
 O mihi bisenos multum vigilata per annos
 Thebai? jam certe præsens tibi fama benignum
 Stravit iter, coepitque novam monstrare futuris.
 Jam te magnanimus dignatur noscere Cæsar,
 Itala jam studio discit, memoratque juvenus. 815
 Vive, precor: nec tu divinam Æneida tenta,
 Sed longe sequere, et vestigia semper adora.
 Mox tibi, si quis adhuc præterendit nubila livor,

Erymanthia defleat Arcadem, Arcadem, qui servaverat formam exhausto cruce, quem exercitus ambo aequaliter ploraverunt. Vix ea digne exequeret, etiam si Apollo mihi inspiraret novum furorem. Et mea Thebais jam meruit portum post longam navigationem. O Thebai, a me elaborata per duodecim annos, diu permancibis, et auctori superviens evolveris? Jam certe præsens fama tibi concinnavit benignum iter, et capit in tuo ortu te ostendere posteris. Jam magnanimus Cæsar dignatur te legere. Jam Itala pubes studiosa te adducit et celebrat. Vive, oro; ceterum, ne tu æmulare divinam Æneidem, sed procul sequere, et semper venerare ejus vestigia. Deinde, si invidia adhuc tibi obducit quædam nubila, morietur,

Bnolid. Lipsian. et edd. vett. *servantem sanguine vultu*.—808 *Vix novus iste* Behot. 1. et pro v. l. *ista*. Barthius pro *veniens* conjectabat *radiens*.—813 Marklandus ad v. Sylv. 3. 231. ita scribit: 'Monendus es, pro: *capitque novam monstrare futuris*, legi debere: *capitque viam monstrare futuris*: patet hoc tum ex sensu, qui in altera lectione nullus est, tum ex istis: *Stravit iter*.'—818 *Denique, si quis*, &c. legit Silvester Giraldus Prmf. Topographia Hibernie.

NOTE

808 *Implesset*] Alii impletet.

809 *Meruit ratis æquore portum*] Comparare poemata curui aut navi frequens Poëtis. Hoc suum noster inuit iv. Sylv. ad Victoriam Marcellum: 'Jam Sidonios emensa labores Thebais, optato collegit carbasa portu.' Ovidius lib. ii. Artis initio: 'Mediis tua pinus in undis Navigat, et longe quem peto portus abeat.'

813 *Novam*] Fallitur Petavius credens ex hac voce, *novam*, Thebaidem ab auctore bis editam fuisse; *novam*

enim nihil aliud est, quam recentem, calentem ab incude.

818 *Mox tibi, si quis adhuc præterendit nubila livor, Occidet*] Theophrasti dictum: *Θόβρος τοῖς ἑσπέραις τὸ ἀντιπαραλὸν τὸ δὲ μὴ ὑπερὸν ἀνταρταγῶντες ἐβόλῃ περιπύρται*. Invidia tantum in viros est: mortuus vero, ut qui nemini obstat, constanti et libera benevolentia colitur. Sallustius Oracione ii. ad Cæsarem de Rep. Ordinanda: 'Nam viros interdum fortuna, sæpe invidia fatigat: ubi anima naturæ cessat,

Occidet, et meriti post me referentur honores.

et debiti honores, me mortuo, tibi reddentur.

NOTE

demis obtreactionibus, ipsa se virtus magis magisque extollit.' Ovidius: 'Pascitur in vivis livor : post fata quiescit.'

819 *Et meriti post me referentur honores*] Id est, post obitum meum

evanescet invidia, et gloria mea permanebit. Propertius lib. III. El. 1. 'At mihi, quod vivo detraxerit invida turba, Post obitum duplici favore reddet honores.'

THEBAIDOS FINIS.

P. PAPINII STATII

ACHILLEIDOS

LIBER I.

ARGUMENTUM.

Thetis rapta Helenæ territa, quod inde acerrimum bellum inter Græcos et Trojanos exorturum sciret, et in eo Achillem filium periturum, Neptunum convenit, ab eoque enixe petit, ut classem raptoris Paridis summergat. Negat Neptunus hoc fieri posse: statuisset Deos cruentas miscere Europæ atque Asiæ manus: ingentes clades Trojanis Achillem illaturum, et tot præclara editurum facinora, ut ipsa credat se eum de Jove concepisse. Hæc repulsa Thetis animum ad alia convertit, et sibi proponit filium in aliquo tutissimo loco occultare, donec tempestas tam formidati belli detonaret. Achilles apud Chironem Centaurum in Thessalia educabatur. Tendit igitur in Thessaliam Thetis, filium a Chirone repetit, causata se infaustis de filio somniis terreri, ac velle eum in Oceani aquis, ut Proteus jubebat, magicis quibusdam sacris lustrare. Chiron consilium ejus probat, laudatque mirum in modum Achillis indole, humanam supergressa, Invidiam placare matri suadet: unde aucti Thetidis metus. Nocte cogitat, quæ loca abscondendo filio aptiora. Inter alia Scyros insula illi placet, ubi regnabat Lycomedes plurium filiarum pater, cujus aula virgineis choris personabat. Filium igitur arcilissimo somno correptum sinu complexa, currum delphinis junctum conscendit, et mare emensa ad Scyrum, oriente sole, pervenit. Expectato Achilli mater suos metus fatetur, oratque illum, virilem animum paululum summittat, et ad breve tempus muliebrem habitum sumat: non illi fore dedecori: Herculem, Bacchum, et ipsum Jovem femineas vestes non dedignatos. Achilles nullis matris precibus flectitur. Verum inopinato casu ejus animus fractus est. Forte Scyrii diem festum Minervæ, cui templum in littore erectum erat, agebant, et filiæ Lycomedis domo exierant, ut veris primitiis Dææ offerrent, comasque ejus sertis coronarent. Turbam ducebat Deidamia, cujus ut eximiam pulchritudinem Achilles videt, ejus amore statim corripitur. Animadvertit Thetis, et blande interrogatus filius, an inter tam pulchras virgines degere ipsi acerbum foret, lætas erubuit, et sinit se veste feminea indui. Thetis Lycomedem aggre-

ditur: illi tradere ait Achilles sororem. Hanc quidem velle Amazonum more vivere, ac ferre arma; sed satis sibi esse curarum pro Achille. Eam igitur inter ejus filias secludat: nec sinat eam venari, nec palæstra exerceri: præcipue vero a portu arceat, ne raperetur. Lycomedes Thetidi gratias agit maximas, quod electus fuerit, cujus fidei tantum depositum credere-tur. Sic Achilles simulato sexu in aulam Lycomedis inducitur. Interea Græci, accensi querelis Menelai Helenæ mariti, et Agamemnonis ejus fratris, in Aulidem Eubœæ portum conveniunt, cunctique jurant se non arma posituros, nisi Menelao satisfactum fuerit. At quanquam multi ad-sint strenui duces, Achilles poscitur. Illum omnes absentem desiderant: hunc solum clamant Trojanis et Hectori fatalem. Protesilaus vatem Cal-chantem urget, ipsis detegat, ubi Achilles latitaret: nam rumor erat eum nec in aula Pelei patris, nec apud Chironem esse. Calchas Apolline re-pletus declarat Eversorem Asiæ veste muliebri tectum apud Lycomedem Scyri regem occultari. Ulysses et Diomedes eum hinc ad bellam addu-cendum suscipiunt. Achilles autem amorem, quem visa Deidamia hasse-rat, quantum potuit, dissimulat: sed moræ impatiens, dum Bacchi orgia summis ululatibus noctu ex more celebrabantur, vi Deidamia potitur, et solatur afflictam se prodendo. Nutrix, furtivo amori socia addita, surgen-tem uterum Deidamiæ occuluit, donec peperit.

MAGNANIMUM Æaciden, formidatamque Tonanti Progeniem, et patrio vetitam succedere cœlo,

Dia, cane fortem Æacidem, et sobolem timendam Joci, et inhibitam succedere

Hoc Poëma in quinque libros divisum exhibent Dan. Put. Petav. Venett. Rom. Lindenbrog. et Cruc. cum hoc Argumento:

*In primo Chirona petit Thetis ante precata.
At Thetis Æmonio Lycomedi tradit Achillem.
Tertius Æaciden quatit, generat quoque Pyrrhum.
Quartus at occultum Peliden prodit Ulyssi.
Navigat Æacides ad debita Pergamæ quinto.*

Deinde sequitur aliud Argumentum, libri primi scilicet:

*Themate proposito narrat Thetis alma, rapinam
Tyndaridis conquesta: rates sed vana precatur
Mergere Rhæteas: alios commenta paratus
Tendit in Æmoniam, carum ablatura magistro
Æaciden: tunc forte feras letale fugantem
Ille redit lætusque dapum post munera matri
Fila movens canit heroas; nox occupat artus.*

‘Non abs re dubitetur, unusne hic liber sit, an in plures distribuendus. Unum potius esse quam duos hinc autumare licet, quod Commentaria Lac-tantii continuo ordine sine ulla librorum distinctione scripta erant. Argu-mentum equidem, sed leve, nec cui satis innitendum. Ergo quam in vet. codd. editisque exemplaribus inveni, eam sequi malui, non novellam istam duorum librorum divisionem.’ *Lindenbrog.* ‘Argumenta ideo non attendi-mus, quod ridiculam in quinque libros operis divisionem sequantur, nec in

**Diva, refer : quanquam acta viri multum inclyta cantu
Mæonio, sed plura vacant : nos ire per omnem
(Sic amor est) Heroa velis, Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba : nec in Hectore tracto** 5

paterno calo. Quanvis hujus viri facinora valde celebrata sint versibus Mæoniis ; plura tamen restant dicenda. Concedas percurrere (sic mihi placitum) totam Herois vitam, et educere buccina Dulichia illum occultatum in Scyro : nec finire in

nostris Exemplaribus ullo vestigio reperiantur. Dno nostri codices, et glossis egregie oppleti, et valde vetusti, nullam nisi per argumenta marginalia distinctionem habent, qualia in suis etiam libris Franciscus olim Maturantius, in hoc bono judicio usus quod duorum agnoscat probetque statum, explosis nugis aliorum. Pro uno sane libro nimia res est, nec Papinio ascribenda, nec librariis condonanda. Quanquam sic retulerint quatuor alii codd. manuscripti auctore M. Antonio Delrio, Advers. ad Troad. Senecæ vs. 185. Barth. Duorum librorum divisionem retinent Aldd. Colla. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.

4 Codd. Lindenbrogii alique nonnulli : sed plura vocant.—11 Nec mea nunc

NOTE

1 *Magnanimum*] ‘Magnanimus’ proprium Epitheton Achillis, qui omnium Græcorum, auctore Homero, fortissimus est habitus. *Æacidem*] Achillem ab Æaco avo paterno ; nam Peleus, Æaco ortus, filium habuit Achillem ex Thetide. *Formidatamque Tonanti*] In fatis erat eum, qui nasceretur ex Thetide, fore fortiorem et majorem patre : quo decreto, territus Jupiter concubitus Thetidis, quam adamabat, vitavit. Ovidius : ‘Namque senex Thetidi Proteus prædixerat ndæ : Concipe : mater eris juvenis, qui fortibus armis Acta patriæ vincet : majorque vocabitur illo. Ergo ne quicquam mundus Jove majus haberet, (quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes Jupiter,) æquorem Thetidis connubia vitat.’

2 *Patrio*] Id est, Jovis : qui Achillis pater fuisset, nisi abstinuisse a Thetide.

4 *Mæonio*] Id est, Homérico. Homeri enim Mæon avus erat maternus. *Plura vacant*] Supple, dicenda, quæ Homerus prætermisit. *Nos ire per*

omnem Heroa velis] Id est, perscribere totam vitam ac res gestas Herois illius.

5 *Scyroque latentem*] Thetis timens ne filius Achilles profiscisceretur ad Trojanam expeditionem, in quo ingens quidem gloria, sed certa mors eum manebat, abduxit illum a schola Chironis, in qua educabatur, et occultavit in regia Lycomedis, regis Scyri insulæ, fœmineo habitu. Scyros autem insula una est Cycladum contra Magnesium, celeberrima, ut ait Strabo, propter Lycomedis cum Achille affinitatem, et ibi natum educatumque Neoptolemum seu Pyrrhum Achillis filium. Ex ea insula lapidem integrum fluctuare tradunt auctores apud Plinium lib. xxxvi. cap. 17. eundem comminutum mergi.

6 *Dulichia*] Id est, Ulyssea. Ulysses erat dominus insulæ Dulichii in mari Ionio, non procul ab Ithaca. Alludit vero Poëta ad historiam, seu fabulam, quæ dicitur Ulysses Achillem inter filias Lycomedis latitantem sono tubæ excitasse, ita ut se ipsum pro-

Sistere, sed tota juvenem deducere Troja.

Tu modo, si veteres digno deplevimus haustu,

Da fontes mihi, Phoebe, novos, ac fronde secunda

Necte-comas : neque enim Aonium nemus advena pulso, 10

Nec mea nunc primis albescunt tempora vittis.

Scit Dircaeus ager : meque inter prisca parentum

Nomina, cumque suo numerant Amphione Thebæ.

raptato Hectore, sed comitari juvenem per totam Trojam. Tu modo, Apollo, præbe mihi novos fontes si exhausimus antiquos digno potu, et orna meos crines secundo ramo; neque enim hospes frequento sylvam Aonium, nec nunc mea tempora albescunt primis vittis. Testis est campus Dircaeus, et Thebæ recensent me inter vetera nomina majorum, et cum suo Amphione. At tu, quem summi viri Italiae et

vittis albescunt tempora primis Lang. Laur. Basilid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. *Nec mea nunc primis albescunt tempora vittis* Exc. Burg. Petrens. Dan. omnes Barthiani, Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et recentt. *Nec mea nunc primis augescunt tempora vittis* Petav. et Put. 'Fatue qui mutant quicquam ab hac lectione : *primis albescunt tempora vittis*. Ridere licet Bernartium cum suo *augescant* : nec admittendum *augescant*, quod malit And. Schottus Obs. lib. II. cap. 45.' Barth.—13 Lang. Laur. Basilid. Lipsian. Dan. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. *memorant Amphione Thebæ* ; Petrens. Exc. Burg. Put. Gronov. Barth.

NOTE

deret. Apollodorus de Deorum Origine lib. III. 'Ὀδυσσεὺς δὲ μηροφόρα περὶ Λυκομήδους ἦντων Ἀχιλλέα σάλπινγι χρησάμενος εἶπε. *Ulysses, cum et indicatum esset apud Lycomedem esse Achillem, quæsitum tuba usus invenit. Nec in Hectore tracto Sistere*] Ut fecit Homerus, qui finit suam Iliada hoc opere Achillis. Notatque fabulam, qua dicitur Achilles alligasse currui Hectorem, utroque illius pede perforato, ac ter circum Patroeli tumultum traxisse, ac inde, cum ad tabernaculum reversus esset, in pulvere pronum demisisse. Virgilius vero dissentit ab Homero, scribitque Hectorem non circum Patroeli tumultum, sed circum Iliacos muros ter fuisse raptatum ab Achille.

7 *Sed tota juvenem deducere Troja*] Id est, narrare ea omnia, quæ ad Tro-

jam gessit, donec a Paride occisus fuit. *Deducere* autem est honoris gratia aliquem comitari.

8 *Veteres*] Absoluta sæpe Thebalde.

9 *Novos*] Ad suscipiendam scilicet Achilleida. *Ac fronde secunda*] Secunda corona pro Achilleide, prima pro Thebaide.

10 *Aonium*] Id est, Heliconium seu Bæotinum, quod Musæ incolebant.

11 *Albescunt*] Sic Noster Theb. III. 'Niveis ornat tempora vittis.' Et Theb. IV. 'Vatem cultu Parnassia monstrant Vellera, frondenti crinitur cassis oliva, Albeque puniceas interplicat infula cristas.' Rursumque lib. VII. 'Concolor est niveis et cassis et infula cristis.'

12 *Dircaeus*] Thebanus.

At tu, quem longo primum stupet Italia virtus,
 Graiaque, cui geminae florent vatunq[ue] ducunq[ue] 15
 Certatim laurus, (olim dolet altera vinci,) 15
 Da veniam, ac tropidum patere hoc sudare parumper
 Pulvere: te longo, necdum fidente paratu
 Molimur, magnusque tibi praeludit Achilles.

Græcia longe primum suspiciunt, cui duplices laurus Poëtarum ac Ducum cum æmulatione florent, (altera earum nunc mæret superari,) da veniam, ac sinas me timentem exerceri paululum in hac arena. Te meditamus celebrare longo nim, sed nondum audemus exequi, et ingens Achilles tui gratia præsentatur. Dardanius

Veen. et Delph. numerant *Amphione Theba*. Vide Not. Var.—14 Vox primum non habetur in Exc. Burg.—19 'In libris aliis lectum memorat Bernartius

NOTE

14 *At tu*] Domitianum alloquitur, eumque adulatur, quasi prætergressus sit omnes Heroas et Græcos et Romanos. *Italia virtus, Graiaque*] Id est, summi viri Italiæ et Græciæ.

15 *Geminae vatunq[ue] ducunq[ue] Certatim laurus*] Lauro enim Poëtæ ac Imperatores coronabantur. *Geminae*] Tam ob bellicam virtutem, quam ob poësin; nam Domitianus poëticam primis annis excoluerat. Quam tamen sprexit postea, et abiecit, ut referunt Suetonius et Tacitus: sed contrarium dicunt Fabius et Plinius.

16 *Olim dolet altera vinci*] Poëtica ab Imperatoria.

17 *Sudare parumper Pulvere*] Id est, hac exercitatione, metaphora desumpta a curilibus certaminibus; pulverem enim excitant et colligunt. Horatius: 'Sunt quos curriculo pulverem Olympicum Collegisse juvat.' *Sudare*] Quia hæc certamina magna contentione fiebant.

18 *Te longo, necdum fidente paratu*] Adulatorie dicit se imparem scribendis rebus gestis Imperatoris, seque deterreri difficultate operis, quamvis hoc summo opere optaret. Epistola ad

Marcellum Victorium: 'Troja quidem, magnusque mihi tentatur Achilles; Sed vocat Arcitenens alio pater, armaque monstrat Ausonii majora ducis: trahit impetus illo Jampridem, retrahitque timor. Stabuntne sub illa Mole humeri? an magno vincetur pondere cervix? Dic, Marcelle, feram?'

19 *Praeludit Achilles*] Gesta Achilles erunt pro quodam præludio, dum experior, sinne aptus perscribendis tuis rebus, metaphora sumpta a citharædia, qui 'procludere' vel 'præludere' dicuntur, cum præstant ac experiantur suas chordas. Et 'proludia' Græci vocant *πρὸολοια*, id est, cantum illum quem citharædi faciunt ante verum et legitimum. Unde eleganter noster Papinius in Epistola ad Stellam ait: 'Nec quisquam est illustrium virorum, qui non aliquid operibus suis stylo remissiore præluserit,' id est, ante scripserit. Quidam codices habent *præsedet Achilles*. Sic Statius Theb. vi. 'Ludumque super quo Martia bellis Præsudare paret, seseque accendere virtus.'

Solverat Œbalio classem de littore pastor 20
 Dardanus, incautas blande populatus Amyclas,
 Plenaque materni referens præsentia somni
 Culpatum relegabat iter, qua condita ponto
 Fluctibus invisus jam Nereis imperat Helle :
 Cum Thetis Idæos (heu nunquam vana parentum 25
 Auguria!) expavit vitreo sub gurgite remos.
 Nec mora : et undosis turba comitante sororum

pastor eduxerat naves ex ora Œbalia, gratiam prædam auferens ex improvidis Amyclis, et reportans omina adimpleta materni somnii, culpatus renavigabat mare, quo mæra Helle facta Nereis dominatur odiosis aquis. Ut Thetis perterrita aspexit sub profundo lucido tonas Trojanas, (heu nunquam irrita materni præsentia!) non moratur : et cilo exiit ex agnoscis cubiculis, cetera sororum stipata. Replentur coales-

~~~~~

præsentet. Nihil mutandum. Barth. Put. habet præluat.—27 Nec mora, et undosis Exc. Burg. et codex Vossianus; Nec mora, et undosis Dan. Put.

NOTE

20 [Œbalio] Id est, Laconico. *Pastor Dardanus*] Paris Alexander, Phrygius seu Trojanus, Priami et Hecubæ filius, qui infans expositus fuerat, ac inter pastores educatus. *Dardanus*] Id est, Trojanus. Troas enim 'Dardania' appellata fuerat a Dardano, Troësque 'Dardani.' Sciunt autem omnes Paridem, cum adhuc pastor esset, et nondum a parentibus agnitus, iudicem a Jove constitutum esse inter Deas de pulchritudine contententes, eumque sententiam tulisse pro Venere.

21 [Blande populatus] Rapiendo scilicet Helenam, cujus amore captus erat, et quæ eum, ut aiunt, redamabat. *Incautas Amyclas*] Amyclæ urbs Laconicæ : dicuntur 'incautæ,' quia nihil tale suspicari poterant a Paride, qui Spartæ in domum Menelai hospitio receptus, uxorem ejus rapuit. Ceterum Helene non erat Amyclis, sed Spartæ, cum rapta fuit. Sed solitum Poëtis unum locum sumere pro alio, præsertim cum loca vicina sunt.

22 [Plenaque materni referens præsentia]

giæ somni] Hecuba enim gravida Paride, inter dormiendum, somniavit se ardentem faciem parere, eamque illum depascere, atque concremare.

23 [Culpatum] Bene; quia abducebat uxorem hospitii, quod erat indignissimum facinus.

24 [Jam Nereis imperat Helle] Respiciit fabulam, qua dicitur Helle, fugiens cum fratre Phryxo furorem novercæ, conscendisse aureum arietem, ut trajiceret mare, qua angustius erat, et in illud cecidisse, quod ex ejus nomine appellatur 'Hellespontus;' ac tandem Deam marinam seu Nereida factam fuisse. Sicque ipsa Helle de se narrat apud Valerium Flaccum lib. II. 'Celeri extemplo subiere ruentem Cymothoë Glaucaque manu: pater ipse profundi Has etiam sedes, hæc numine tradidit æquo Regna, nec Inois noster sinus invidet undis.'

25 [Thetis] Mater Achillis. *Idæos*] Id est, Phrygios, seu Trojanos, ab Ida celeberrimo monte Troadis.

27 [Sororum] Nereidum.

42 *Resultant accensas*] *Ædes* resiliunt. *Idem*.

43 *Sensere Pelagi*] Id est, agnovere Argivi lamentationis argumento sibi imputari causam mortis Archemori. *Idem*.

44 *Et lachrymis excusant*] Flendo ostendant interitum Archemori non sua culpa, sed fatorum ordine provenisse. *Idem*.

45 *Datum quotiens*] Id est, quotiens ei fletum stupore permixtum est. *Idem*.

46 *Pensum*] Pro statutis fatorum posuit. *Idem*.

53 *Ac tenues*] Sic optimus aliique omnes libri nostri. Vulgo aut. Veritatem *vos fulmina* facile arguit *70 tenues*. Et stulte *flumina* nimbis opponantur. Ex Lindebrogianiis nonnemo liber totos hos tres vers. omittit, a quo nostri merito dissentiant. Ut enim *gentiorem* speciatim supra dixit, sic congrue hic ejus mentionem reponit. *Barth.*

54 *Tristibus interea ramis*] Non ramis tristibus, sed ipsis tristibus qui pyram frondibus intexebant. *Lactant.*

55 *Feretrum*] *Φέρετρον* Græce dicitur, unde per *diapocron* feretrum facit: nam Latine *capulus* dicitur, ab eo quod corpus capiat. Unde Plautus: 'Capularis senex,' id est dignus feretro. *Idem*.

57 *Aræa*] Locus ipsius rogi *aræa* dicitur. *Idem*.

58 *Morituris floribus agger*] Compositus recenti thure et cinname; ut ostenderet orientales partes vicinæ. *Idem*.

59 *Arabum strus*] Odoribus Arabicis. *Idem*.

60 *Incensæ*] Non longa ætate corrupta. *Idem*.

61 *Ab antiquo*] Veteris belli prædam istis ostendit odoribus. Liber enim devicta India hoc unguenti genus advexit, gentibusque dedit: et bene dixit *durantis*; constat enim cinnama fugere; vel ad illud magis

Delph. et Var. Clas.

dixisse videtur, quod cinnamum odorem suum longo tempore non amittit. Lucan. 'Quod nondum evanuit aura Cinnamon.' *Idem*.

62 *Summa crepent aure*] *Crepan*, id est, sonant. Auri enim textilis sonus talis est. Aut illud quod in flexuosas laminas cæsum est. Virg. 'Sic læni crepitabat bractea vento.' *Idem*.

63 *Supercilium*] *Supercilium* pro fastidio posuit. *Teretes gemmas*] Multi separant gemmas a margaritis, ut Cicero: 'nullam gemmam, aut margaritam:' et gemmas voluit dici diversi coloris, margaritas vero albas: vel gemmas integras, margaritas pertusas. Dicimus autem et 'hoc margaritum,' et 'hæc margarites,' quod Græcum est. *Idem*.

64 *Irradiat medio Linus*] Hanc historiam in primo libro Adrasto narrantem, cognovimus, Linum filium Apollinis et Psamates, Crotopi filium, expositum a matre, a canibus fuisse discerptum: hæc ergo fabula cum arte esset intertexta, odiosa erat matri, quia miserationem parvuli commovebat; pari enim modo etiam Archemori mors videbatur illata. *Idem*.

68 *Gloria mixta*] Quoniam majorum ornamenta funeri adhibebantur. *Idem*.

72 *Miseranda voluptas*] Fletum scilicet, quod planctus quasi voluptatam afferat orbitatis parentibus. *Id.*

75 *Festinus voti*] Id est, votis antecedens ætatem filii: figuratum nomen vel a participio 'festinans,' vel a verbo 'festino.' Virgil. 'Tibi quam noctes festina diesque.' *Idem*.

76 *Cinctusque sonantes*] Balteum militare notat, aureis bullis distinctum. Virgilius *Æn.* XII. 'infelix humero eum apparuit alto Balteus, et notis falsarent cingula bullis.' Sidonius Panegyrico Antemii: 'bullis hostilibus asper Applicat a leva surgentem balteus ense.' Erat et alia bulla (ut hoc obiter dicam) quam ingenui pueri, Senatorum liberi, apud Roma-

Stat.

6 D

nos gerebant. *Æmilianus* apud *Macrobius* *Saturnal.* iii. 14. 'Ductus sum in ludum saltatorium, plus, medius fidius, in eo ludo vidi pueris virginibusque quingentis, in his unum (quo me maxime Reipubl. misertum est) puerum bullatum *Petitoris* filium.' *Juvenalis* *Sat.* xiv. 'ludit et heres *Bullatus*, parvoque eadem movet arma fritillo.' Hinc 'bullatæ nugæ,' pro 'puerilibus.' *Persius* *Sat.* v. 'Non equidem hoc studeo bullatis ut mihi nugis *Pagina* turgescat.' *Capius* ab hac mente *Juvenal.* *Sat.* xiii. 'dic senior bulla dignissime.' Id est, qui inter pueros referaris. Intelliges etiam *Virgilium* lib. vi. de puerili agmine scribentem: 'it pectore summo *Flexilis* obtorti per collum circulus auri.' Denique scito, cum togam virilem pueri sumerent, bullam *Laribus* dicari solitam. *Persius* *Sat.* v. 'Cum primum pavido cinctus mihi purpura cessit, Bullaque succinctis *Laribus* donata pependit.' *Bernart.*

85 *Auguris*] *Pater* pyram filio faciebat, sacerdos serpenti; quia fuisse *Martis* filius credebatur. *Lactant.*

95 *Nymphas*] *Nymphæ* diu vivunt, et tamen moriuntur. Istam autem pyram dicit illis antiquiorem fuisse, et post mortem illarum incolumem ob honorem numinis perdurasse. *Veterno* autem dixit ad ostentationem ætatis antiquæ. *Idem.* *Nymphas etiam mutasse*] Ride hominum stultitiam: qui, non contenti innumerabiles pene Deos finxisse, mortales etiam quosdam ex iis credebant. *Capella*: 'Panis, Fauni, Satyri, Sylvani, Nymphæ, Fatni, Fatnæque, vel etiam *Fanæ*, a quibus sana dicta, quod soleant divitiare, hi omnes post prolixum ævum moriuntur ut homines.' *Adi Pausaniam* *Phocicis*, et *Apollonii Scholiasten*: imo quod magis ridiculum, præcæ arboribus putabant *Nymphas*, earumve mortem ab arboris interitu dependere. *Ovidius*:

'*Naida* vulneribus succidit in arbore factis. Illa perit. fatum *Naidos* arbor erat.' Cur enim venerat *Nymphas* *Æneas*? nisi quia metuebat, allquam earum se læsisse in arbore, cujus ramos vulserat, et ex qua sanguinem stillare videbat. cur *Quercus suam* dixit *Seneca*? nisi quia huic *Dryas* annexa, ut credebatur: pretium operæ hæc talia monere, vel ut intelligas *Papinii* mentem *Tiburtino Manlii*: 'Quid te quæ mediis servata penatibus arbor, Tecta per et postes liquidas emergis in auras,' &c. *Bernart.*

99 *Chaoniumque nemus*] *Ovid.* hanc enumerationem arborum epithetis suis decimo libro monstravit: 'Umbra loco venit, non *Chaonis* absait arbor, Non nemus *Heliadum*, nec frondibus æsculus altis, Nec tilis molles, nec fagus, et innuba laurus,' &c. *Chaoniumque nemus*] *Arbores* dicit, quæ maxime abundant in eo nemore *Jovi* sacro, ubi etiam ipsæ per columbas dabant responsa. *Virg.* 'Atque habitæ *Grallis* oracula quercus.' dixit autem *Chaonium nemus*, a toto partem ostendens. *Illasa cupressus*] Quæ nunquam exuitur honore foliorum. *Idem.*

109 *Citius nocturna peredit*] Scribendum ex membr. *peregīt Flamma nemus*. Lib. v. 'longus vix tota peregīt Membra dolor.' *Valerius Flaccus* lib. 1. 'peragīt *Clanis* *Actora* quercu.' Eodem sensu quo, conficit. *Gronov.*

111 *Arbiter umbræ*] Id est, domus nemorum. *Lactant.*

112 *Semideumque pecus*] *Panes*. Tegit hanc opinionem, ut diceret *Nymphas* et *Faunos* esse mortales. *Virg.* dixit *Turnum* a *Venilia* *Nympha* natum, ab *Ænea* monstrat occisum, cum ipsius auctor sanguinis immortalis esset. Sunt qui dicunt illam auram numinis, quæ fontibus arboribusque devincta est, casu aut aqua siocata, aut excisa ar-

bore, neque illicio emori; sed absurdum est ut nomen moriatur: neque enim res potest in aliquo casu occidere, * cum omnium visibilibus, et quæ incorporea sunt multis visa mori opinantur. Cæterum succisa arbore, aut siccato fonte, ille spiritus qui societate tenebatur illius naturæ astrictus fugit invitus, interdum auferitur ratione divina. Cæterum nec ipsa arboribus contingit interitus: soluta enim figura ad naturam suam recidunt. Unde Virgil. 'Scilicet huc reddi, deinde ac resoluta referri Omnia, nec morti esse locum.' Lucan. lib. ix. 'Innocuos vitæ patientes mætheris imi Fecit, et æternos animam collegit in orbes.' Quia dicit Pythagoras animas bonorum virorum in stellis posse converti. 'Semideos' autem Panes dixit, quia partem habent Deorum, partem hominum. *Id.*

117 *Immodici. minor*] Ille fragor immodici tumultus non erat minor eo tumultu, quo gesturi erant bella. id est, majore clamore diripiunt urbem, quam ante pugnaverant. *Idem.*

118 *Jamque pari tumulto*] Similibus pyris. Una pro filio Lycurgi, altera pro Amphiarai serpente. *Idem.*

121 *Tibia jubet*] Jubet enim religio ut majoribus mortuis tuba, minoribus tibia caneretur. Persius: 'Hinc tuba, candelæ.' Homerus in funere Hectoris dicit: 'Tunc pyra construitur quo bis sex corpora Grajum, Quadrupedesque adduntur equi, curusque, tubæque, Et clypei, galeæque caveæ, Argivæque tela.' *Idem.*

122 *Legæ Phrygum mæsta*] Ovidius: 'Tibia funeribus cantabat, tibia Indis.' Statius ad puerorum funera restringere videtur, quod alias non observavi, nisi apud Luctatium, qui, 'jubet religio,' inquit, 'ut majoribus mortuis tuba, minoribus tibia caneretur.' Hæc ille, nec male de tuba, ut ex Propertio, Ovidio, aliisque notum. Sætonius tamen non in viri solum, sed virorum principis tibiam agnos-

cit: 'Tibicines et Scenici artifices vestem, quam ex instrumento triumphorum ad præsentem usum induerant, detractam sibi, atque descissam injecere flammæ.' nisi triumphale id fuisse funus dicas, et omni instrumento mnsico ornatum: sed occludit tibi posticum istud idem Ovidius, qui Trist. i. ait: 'Tibia faneribus convenit ista meis.' Verius itaque Papinium ad originem respicere, et velle apud Phryges neminem ad tibias primum cantari solitam in funere infantium: quod verum est, et Phrygum hoc inventum, unde Catullus 'barbaram tibiam' vocavit; nam licet Latini, qui libera Repub. scripsere, Barbaros vocent omnes præter se et Græcos; et ii qui sub Principibus, omnes qui non erant sub imperio Romano; Poëtæ tamen sæpe intelligunt solos Trojanos; ut sciunt vel tenuiter harum litterarum periti. Vetus Poëta apud Ciceronem: 'astante ope barbarica,' id est, Trojana. Lucretius, Horatius, alii videntur. Morem etiam præficaram, et canendi ad tibias in funere, ex Phrygia in Italiam per comites Æneæ translatum, Varro auctor, de Vita Populi Romani, lib. iv. *Bernart.*

124 *Niobe consumpta phætreis*] Id est, Apollinis et Dianæ. Niobe secundum Homerum duodecim filios habuit, Sophocles autem dicit eam quatuordecim habuisse: amborum opinionem secutus Poëta diversis locis, utrunque taxavit in hoc loco: 'bina per ingentes stipabant funera portas.' Est autem ordo: Quo carmine Niobe squalida bisseñas Sipyron deduxerat urnas: quia occisis liberis apud Thebas ad patriam Sipyron funera cuncta deduxerat. Sipyron mons est in quo Niobe in saxum dicitur mutata. *Lactant.*

126 *Arsuraque fercula*] Ad morem dixit quo amici dona, ad odorem vel gustum pertinentia, in rogam defunctorum jaciebant. Virg. Æn. vi.

'Aversal tenere facem, congesta cremantur Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.' Papinius Epicædio in Glauciam: 'quid ego exequias et prodigia flammis Dona loquar? mostoque ardentia funera luxu?' &c. Plures non laudo, solum adscribam Tertulliani de Resurrectione Carnis, absque ritus hujus face densa caligine pressum locum: 'At ego magis ridebo vulgus, tunc quoque cum ipsos defunctos atrocissime exurit, quos postmodum gulosisime nutrit, lisdem ignibus et promerens et offendens. o pietatem de crudelitate ludentem! sacrificat an insultat dum crematis cremat?' Hæc in rogam: si vero anniversarii fierent exequiæ, super aras extractas deponebant dona. Virg. Æn. v. 'Nec non et socii, quæ cuique est copia, læti Dona ferunt, onerantque aras, mactantque juvencos.' *Bernart.*

184 *Incenta concedunt*] Moderatum ei planctum concedunt, non autem nimium, ideoque brachia ejus a verbibus nimis coercerent. *V. Schol.* Optime. Non enim jam posse Hypsipylem tam atrociter in planctus furere dicit, inventis nempe filiis, quam fecerat antea. Gaudia enim mentem, brachia attinebant filii. *Barth.*

140 *Annorum*] *Elementa* pro initiis posuit: omnium enim humanarum rerum initia *elementa* sunt dicta. *Lact.*

149 *Quidni ego*] Deest, occidi filium? quem negligenti commisi: nam dolori vox convenit interrupta. *Servatum fraude parentem*] Illi ego parvulum crederem, quæ a se patrem fuisse servatum jactabat. *Idem.*

151 *Abjurasse sacrum*] Id est, facinus execrandum: aut quia sacramentum fuit inter Lemniades. *Abjurasse*] A suo animo abdicasse. *Idem.*

152 *Hæc illa est*] Demonstrative, id est, quæ fuerit ausa dominum proicere, linquere. *Idem.*

154 *Non regem*] Concessione. *Alios*] Deest 'sed.' *Lactant.*

155 *Infames*] Periculosos. ut Horatius, 'Infames scopulos Acroceræunia.' *Idem.* *Tramite*] 'Trames' est via transversa. Ergo in periculosam silvæ via, quod est tramite, filium dimisit expositum: proprie tamen 'trames' est via privata, non publica, id est, quæ paucis cognita, numquamque ad agrum proprium ducit. Sallustius: 'Per tramites occultos exercitum Metelli antevenit.' *Idem.*

162 *Matre magis solam nosse*] Sane veteres, *Nate magis*; quod tamen verum esse non apparebit, ut ait Bernartius, propius rimanti, nisi et aliud quid vitii hic, quo laborant omnes libri, sustuleris. Quorsum enim *magis solam*? si enim *magis*, non utique *solam*: sin *solam*, non utique *magis*: hæc duo in eodem membro male conveniunt. *Legi: et quin et blandus ad illam, Nate, magis.* (scilicet eras, quam ad me.) *solam nosse atque audire vocantem.* Hec quoque J. Grætero in mentem venerat. *Gronov.*

166 *Illa tibi genitrix*] Hypsipylem dicit lætitiæ blandimenta sensisse de luctu. *Lactant.*

171 *Primordia belli*] Oro vos per primordia belli: per mortem filii Argivos adjurat, cujus obitu Thebanum, velut sacro aliquo, initiatum est bellum. *Idem.*

188 *Sen duras evexit pastor ad aras*] Non *aras duras*, sed *pastor*. *Idem.*

189 *Nunc flumina questu*] Ordo: Non secus spoliata parens nunc vallem, nunc quæsta flumina, nunc armenta movet. *Idem.*

194 *Injicit ipse regis*] Præter ea quæ ad odorem aut gustum, etiam pretiosissima quæque defunctis, aut sibi carissima, urebant. Homerus Iliad. Z. 'Ἐνεία τῇ γε θύακτι τραπέζῃς κνῆς ἦσαν· καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλλε πυρρὴ δόο δαιμονομήσας. Seneca Tragicus Herc. Cæto: 'Hic nodus (inquit) nulla quem capiet manus Mecum per ignem flagret.' De Herc. furente: 'ipsa Lernæis frequens Phætra te-

lis in tuos ibi rogos.' Noster lib. XII. 'Accipe, nate, tui nova libamenta triumphali. Accipe et hoc regimen dextræ, frontisque superbæ Vincula, quæ patri nimium gestanda dediasti.' Decemviri in legibus XII. tabularum, compedes (ut sic dicam) huic stultitiæ injecerant, sed pravi mores bonas leges vicerunt: Cicero de Legib. II. 'Jam cetera in XII. de minuendo sumptu, translata sunt de Solonis fere legibus. Extenuato igitur sumptu, tribus riciniis et clavis purpureis, et decem tibicinibus, tollit etiam lamentationem.' Respiciunt Decemviri hunc ritum, et nolunt plus quam tres vestes cum mortuis uri vel condi. viri docti qui aliter exponunt, fallunt et falluntur: illud etiam dignum duxi monita, quæ apud Græcos, quæ Romanos moris fuisse, ut morituri pulcherrimas vestes sumerent, in quibus moriebantur et comburebantur. Consule Diogenem Laërtium in vita Socratis, Livium, Velleium Paterculum lib. II. Plinium Epist. lib. II. epist. ult. *Bernart.*

195 *Cæsariæ ferro missis*] Et hoc maximi doloris indicium apud præcos, in exequiis alicujus capillos decidere, barbam radere, crines tumulto imponere, aut in rogam conjicere. Alcæus Epigrammatographus: Πᾶρά σοι εὐχόμενον Πυλάδην κενόβουαι Ἑλλὰς Ἀπλεκτον χαίτων ἐν χροῖ τοιραυτέρῃ. *Extinctum luget, Pylades, te Græcia tota Ad vicem tonsis crinibus usque autem.* Iphigenia in Tauris apud Euripidem: Τὸν βον τε χῶσον, ἀπρίθες μνημεῖα μοι. Καὶ δάκρυ, ἀδελφε, καὶ κόπας δόντω τάφῳ. *Tumulusque congere, et monumenta imponito: Comas sepulchro det soror cum lacrymis.* Et exempla plura sunt quæ non exscribo; diluam potius loca quæ diversam sententiam adscribere videntur. Venuleius J. C. I. xxxix. de Injuris: 'Vestem sordidam rei nomine in publicum habere capillumve nummittere nulli licet, nisi ita conjunctus est affinitate, ut invitus in

reum testimonium dicere cogi non possit.' Suetonius, Julio, cap. LXVII. et clarior de Caligula in morte Drusillæ: 'Mæoris impatiens, cum repente nocturne profugisset ab urbe, transcurrissetque Campaniam, Syracusas petiit: rursusque inde rediit, barba capilloque promisso.' Ecce crines in luctu non positi, sed nutriti: nec id Principum ævo solum, sed et prisca Republ. Agellius de Africano: 'Eumque cum esset reus, neque barbam desisse radi, neque non candida veste uti, neque fuisse solito cultu reorum.' Quid statuemus in pugna tam manifesta? pacem quam facile componam. Exteris in luctu deponere crines usitatum, non Romanis; excipio mulieres, qui enim possent viri, cum comam aut barbam non nutrent? primusque Hadrianus Imperator barbam Romæ reduxit, ut notat Xiphilius, et probant nummi: ideoque barba summissa, cum alias foret rasa, luctus erat signum. Cæterum in exteris ipse Suetonius morem ponendi barbam in luctu agnoscit. Caligulæ cap. 2. in morte optimi Germanici: 'Regulos quosdam aiunt barbam posuisse, et uxorum capita rasisse, ad indicium maximi luctus.' Pergebam: sed a latere tragulam mihi injicit Cicero, qui barbam etiam in Romanis agnoscit, pro Cælio: 'Non hac barba qua ista delectatur.' Evello hoc apiculum levissu: de juvenibus illi sermo, qui barbam alebant ad vigesimum primum ætatis annum usque, quo plerique ponebant, ut auctor est Macrobius in Somnium Scipionis. Dico 'plerique,' nam non omnes. Caligula 20. anno posuit, Augustus demum 21. testes laudo Suetonium et Dionem, quos tu cupide lector vides. Dies positæ barbæ sane lætus erat et festus, muneraque peti ac dari tum solent. quo pertinet illud Juvenalis: 'Ille metit barbam, crinem hic deponit amati, Plena domus libis venali.

bus.' Dio lib. XLVIII. Ammianus XVII. videntor. *Idem.*

197 *Alto tibi perfide pacte*] Datur enim sacerdotibus dolor immensus: ut Virg. 'Quem non incusavi amens hominumque Deorumque?' *Lactant.*

199 *Libare dedisses*] Libatio duabus rebus expeditur, lacte et sanguine. unde Virgil. 'duo lacte novo, duo sanguine sacro:' quod alterum eorum alimonium sit vitæ retinendæ, alterum virium continendarum; quia vita hominum his rebus juvatur: eamque propterea sepulture commendare solent, ut societate parta curationis lucis amissæ, posteritas defectionis honoretur: unde et flores sparguntur in honorem mortuorum infantum; unde Virgil. 'purpureos spargam flores.' Ergo numerat Jovi Lycurgus debuisse crinem suum cum primitiis filii pubescentis barbæ templis libare. *Idem.*

203 *Exclamat*] Crepitu sonat. omnis enim clamor sonus est. *Inanos*] Impatienter dolentes, vel dolore furiosos. *Idem.*

210 *Pallentique croco*] Epitheton hoc genus croci non expressit: neutro enim genere nuncupatur. Salustius: 'In qua crocum gignitur.' Virgil. 'crocumque rubentem,' masculino genere dixit poetice. *Idem.*

211 *Spumanteque mero patera*] Homerus Iliad. V. in funere Patroclis: *Οἶνον ἀφυσσόμενος χαμᾶδις χέει, δεξιὴ δὲ γαίαν, Ψυχὴν κυκλήσκων Πατροκλῆος δειλοῖο.* Virgilius: 'Ille e concilio multis cum millibus libat Ad tumulum, magna medius stipante caterva. Hic duo rite mero libans carchesia Baccho Fudit humi, duo lacte novo, duo sanguine sacro.' *Bern.*

212 *Sanguinis*] Duas res mittit, unam quæ nutrit animam, id est lac: alteram qua constat, id est sanguis: nec mirandum, quia sanguinem ad Inferos placandos intulerit: nam sanguis proprie videtur animæ esse possessio, unde 'exanguis' mortuos

dicimus. *Cymbis*] Pocula navibus similia, ut et ipsa nominis figura indicat, diminutive a 'cymba' dicta. *Lactant.*

213 *Tunc septem numero turmas*] Ordo: Tunc septem numero turmas versis ducunt insignibus. *Idem.*

214 *Versis ducunt insignibus*] Et hoc proprium luctus signum. Ovidius, seu potius Peto, Elegia ad Liviam: 'Quos primos vidi fasces, in funere vidi, Et vidi versos indicinque mali.' Virgilius: 'tum mœsta phalanx Teucrique sequuntur, Tyrrhenique duces, et versis Arcades armis.' *Bernart.*

215 *Sinistro orbe*] Quia nihil dextrum mortuis convenit: ut funeribus absolvantur, dextro ordine redeant. *Lactant.*

216 *Inclinant pulvere flammas*] Flammaram apicem vis pulveris equorum pedibus mota flectebat. *Idem.*

217 *Ter curvos egere sinus*] Decursionem funebrem respexit, cujus apud veteres antiquissimus usus. Lucanus lib. VIII. 'totus ut ignem Proiectus mœrens exercitus ambiat armis.' Virgilius Æn. XI. 'Ter circum accensos cincti fulgentibus armis Decurrere rogos.' Tacitus: 'Honorique patris Princeps ipse cum legionibus decucurrit.' Ad Homerum Iliad. Z. decursionem hanc Græcis, et Livium lib. XXV. etiam Pœnis usitatam scribentes. *Bern.*

219 *Famularum brachia planctum*] Nunc percussione manu signum significat: 'planctus' etenim dicitur omnis collisio, Varronis opinione: 'Ideo mulieres solitas in luctu ora lacerare, ut sanguine ostenso Inferis satisfiat.' *Lactant.*

223 *Dextro gyro*] Fidisimi: *dextri gyro.* Hoc lib. VII. 'dexterque exerrat Arion.' Ut Silius: 'nunc levus in orbem, Nunc dexter brevis flexo per devia gyris.' Virgil. Æn. IX. 'Lyncea tendentem contra, &c. connixus ab aggere dexter Occupat.' *Gronov.*

224 *Suis libamen ab armis quoque Jaci*] Virgil. *Æn.* xi. 'Conjiciunt igitaleas ensesque decoros, Frenaque, ferventesque rotas.' Suetonius Julio: 'Tibicines et scenici artifices vestem, quam ex instrumento triumphorum ad præsentem usum induerant, detractam sibi injecere flammæ, et veteranorum militum legionarii arma sua, quibus exultii funus celebrabant.' Bern.

234 *Putres*] Molles. *Lactant.*

235 *Multoque soporant*] Id est, aqua extinguunt. *Idem.*

238 *Rosida jam, &c.*] Iterum ad morem Romanum alludit, quo mortuis nono demum die parentabatur. *Glossæ veteres: Novendialis: ἑνενδία δὲ νεοπὸν ἀργύρεα.* Donatus Phormione: 'In nuptiis septimus dies instaurationem voti habet, ut in funere nonus quo parentalia concluduntur.' A quo more Dio scribit, Adrianum Cæsarem, Plotina mortua, per novem funeris dies pullatum incessasse: et hinc est quod in novellis Justinianus noster, 'in nonum diem fieri *πρῆγας* defunctorum' scribit. Vide quæ notavit amplissimus eruditissimæque Torrentius ad Suetonium, Nerone cap. 38. *Bernart.*

239 *Lucifer*] Lucifer et mane oritur et vespere, sed equo mutato: quam rem sciunt sydera, quod unum astrum sit, nec falluntur sicuti mortales, qui putant duos esse. Poëtæ autem quadrigas dant soli, bigas lunæ, equos singulos syderibus. eundem ergo Vesperum vult haberi: ut Horatius Vesperum pro Lucifero posuit: 'nec tibi Vespere surgente decedunt amores, Nec rapidum fugiente solem.' *Lactant.*

243 *Remque effectus in illo*] Sic a Bernartio. Scripti tamen omnes, *effectus*; quod est, artificiose factus, elaboratus. Lib. iv. 'perfectaque vivit in auro Nox Danaï.' Appuleius de statua Bathylli: 'Qua nihil videtur effectius cognovisse.' Seneca

Ep. 27. 'Multum restat operis, in quod ipse necesse est vigiliam, ipse laborem tuum impendas, si effici cupis.' Ubi frustra nonnemo, 'perfici.' Fab. Præfat. lib. vi. 'Tum si quam minus fuerint effecta iis, quæ levius adhuc adfecti cæperamus.' Lib. viii. 3. 'Nam quicquid in suo genere satis effectum est, valet.' *Idem.*

253 *Ephyræo*] Corinthio, ubi in honorem Palæmonis et Leucothoës ladi funebres celebrabantur, ut ait ipse: 'It comes Inoas Ephyræ solata querulas,' &c. *Lactant.*

255 *Collibus incurvis*] Locum spectaculi describit. *Idem.*

261 *Illic conserti*] Id est, in cohortem densati. *Idem.*

268 *Series antiqua parentum Involitur*] Et hic denno morem Romanum notat, quo sicuti Dii quotannis Circensium diebus in carpentis tradebantur, ita memoris conservandæ causâ, mortuorum imagines ludis illatæ, iisque locus publicus quasi ad spectandum assignatus, adeoque sella posita. De his Suetonius: 'Classibus tempestate perditis exclamavit, etiam invito Neptuno victoriam se adepturum, ac die Circensium proximo sollemni pompæ simulacrum Dei detraxit.' Recte inquit, 'pompæ,' nam traductionem hanc ita indigabant. Prudentius: 'Fertur per medias ut publica pompa plateas Pileato residens molli.' Allusit Plautus Milite: 'Quæ me ambæ obsecrunt, ut te hodie quasi pompam illac præterducerem.' Appuleius: 'Dum pompa Dææ moliebatur:' id est, incipiebat procedere. Virgilius: 'pars ducere muros, Molirique arcem,' id est, incipiebant extruere. Terentius: 'Dum molinuntur, dum comuntur, annus est;' id est, dum incipiunt ordiri, annus est antequam absolvant. Sed ad rem: De mortuis satis clare Dio libro LIII. *Μαρτύριον δὲ καὶ εὐδρα χρυσῆν, καὶ στέφανον χρυσοῦν, ἑλκρον τε ἀρχικόν, ἔς τε τὸ θάνατον ἐν*

νῆ τῶν 'Ρωμαίων παρηγορεῖσθαι, καὶ ἐς τὸ μέγαν τῶν Ἀρχόντων τῶν τελευτήσαντων αὐτῶν εἰσελθεῖν. *Marsellii* (defunctus is erat) et imaginem auream et coronam auream et sedem curulem Romanis ludis in theatrum inferri iussit, mediamque illam poni inter sedes editorum. Consule eundem lib. XLIV. Xiphilius Severo, et ante omnes Livium, lib. II. *Bern.*

270 *Duro Tiryathius ingens*] *Membr. angens*: nam et sic proprie interfecit leonem *ἔργον*. *Apollodor.* Καὶ περιθεὶς τὴν χεῖρα τῇ τραχέλει κατέσχεν ἔργον, ὅς ἐστιν. *Nostr.* lib. IV. 'cum colla minantia monstri Angeret, et tumidos animam angastaret in artus.' *Seneca Herc.* Cetero: 'Hisme ego lacertis colla Nomeni mali Elisa pressai?' Sic enim leg. non 'spolia.' *Gronov.*

274 *Letus arundinea*] Duplex vitium oblatum haec versui. Quid enim ita letus *Isachus*, cum statim sequatur: 'jam proxa dolorque parentis?' Dein *letus* et *recubans* nihil suave sonat. Lege, quo ducunt et membranae: *Letus arundinea recubans super aggeris ripa.* *Letus recubans* est in levum flexus sive inclinatus recubans. Ut *Virgil. Æn. VI.* 'adverso recubans immanis in antro.' Lib. IX. 'septem surgens sedatis amnis alatus Per tacitum Ganges.' Lib. X. 'proaus pendens in verbera.' Lib. XI. 'sibilat ore Arduus insurgens.' Et, 'immensus surgens ferit æthera clamor.' *Idem.*

279 *Hospes jam tunc Aurora, &c.*] Hoc est, hi qui in oriente sunt: colitur autem in *Ægypto*, ubi etiam *Isis* vocatur. Simul notandum quod communis generis declinavit *hospes*, cum legerimus: 'bellum, o terra hospita, portas.' *Lactant.*

280 *Fallentibus undis*] Hoc est, regali habitu, et in meliore fortuna: id est, qualis fuerat antequam Deos offenderet. *Idem.*

281 *Sterilem rapit*] Id est, qui fa-

cientibus pomis vacuum rapit æra. Ergo hic 'silvam' posuit pro arboribus. *Idem.*

283 *Tendit lora Pelops*] *Virg.* 'Humeroque Pelops insignis eburno.' A Neptunae enim aptatus curuli certamine eques acceperat, quorum curum omnes anteiret, ipsum quoque (Eo-maum superavit, quia Myrtilo supposito axe cereo superatus est ab his. Unde *Horat.* 'Myrtheum pavidus nauta secet mare.' Dicitur enim predictus anriga precipitatus a Pelope in mare. *Idem.*

286 *Chorabi*] Hic est *Choræbus* qui monstrum Apollinis interemit, et pro omnibus se devovit. Ideo *herrendo*, id est venerabilis, aut *horrendo*, specie terribili, quasi contemptor vite mortisque. *Idem.*

288 *Danaë culpata sinus*] *Danaë* *Acrysi* filia: hæc cum a patre ob custodiendam virginitatem arctius servaretur, dicitur ejus specie captus Jupiter sese in imbrem aureum demittasse, et ita in modum pluvii sinum *Danaë* penetrasse. Ex qua conjunctione Jupiter *Peneum* edidit: unde *Horatius*: 'Si non *Acrysi*um virginis abditæ Castodem pavidum Jupiter et *Venus* Risissent.' *Idem.*

288 *Tristis Amymon*] *Belus* *Danai* pater, *Danaus* *Amymones*. *Amymon* a *Neptuno* compressa *Nauplium* generavit, *Nauplius* *Palamedem*: unde *Virg.* 'Belidæ nomen *Palamedis*.' *Idem.*

289 *Tergemina crinem circumdata*] *Lepide*, quia tribus noctibus *Hercules* satius: nec te turbet quod *tergemina* dicat, nam 'tergemini' non 'sex' aut 'semit' veteribus, sed 'tres' aut 'terni.' *Catullus* de *Cerbero*: 'Cui tres sunt linguæ tergeminaeque caput.' *Papinius* lib. VIII. 'atraque ditis Fulmina, tergeminosque mali custodis hiatus.' *Virgilius* de *Luna*: 'Tergeminamque *Hecaten*, tria virginis ora *Dianæ*.' Cum *Luna* sit apud *Superos*, *Hecate* vel *Proserpina*

apud Inferos, Diana in terris. Statius: 'Si te tergeminis perhibent variare figuris.' Bern.

201 *Belida fratres*] Ex Belo nati, Danaus et Egyptus fratres: his cum par numerus filiorum filiarumque esset, Danaus deprehendit oraculo se ab uno Egypti fratris filio occidendum: itaque simulavit se fratris filiis natus in matrimonij consortium traditurum: armavitque occulte filias conjugali nocte, ut sponso suos occiderent. Universae voluntatem patris secutae sponso suos occiderunt; sola Hypermnestra Lino pepercit, a quo postea Danaus, et oraculi fides impleteretur, occiditur. *Inimica* ergo in *fodera* dixit, quia dextrarum conjunctio ad discordiam profecit. *Lactant.*

201 *Aries*] Equus Adrastris, qui ex Neptuno et Cerere natus dicitur, humano vestigio dextri pedis. *Idem.*

202 *Priorem Fama patet*] Lege cum membr. *Neptunus equo (si certa priorem Fama) pater. primus teneris.* Habes inferius: 'omnesque adnatus in oras Coeruleum deferre patrem.' Virgil. Georg. III. 'Neptunique ipsa deducit origine gentem.' Hunc ei patrem, Cererem matrem finxere. Vide Passaniam in Arcadicis. Gronov.

210 *Notique sequuntur*] Equi velocitate etiam nubila vincebantur: quasi et ipse certaret. Item Euri sequuntur, divine dictum: dedit illis victoris votum, sed ademit effectum. *Lactant.*

211 *Eurysthea*] Id est, ad quem Eurystheus cum mittebat. Eurystheus enim rex Graeciae, Persa gentis, qui Junonis instinctu imperabat Herculi, ut varia monstra superaret, quibus posset perire. Unde Virgil. 'Quis aut Eurysthea darum;' 'darum' vocat ideo, quia potuit ad complendum novercale odium sufficere. *Idem.*

212 *Gramina sulco*] Id est orbita illius currus quem ducebat: ideo quia sessoris pondere praegravatur,

altius infigebantur terrae vestigia. *Idem.*

212 *Ille etiam ferus*] Nihil differunt scripti. Legendum tamen: *ille etiam ferus.* ne ipsi quidem Herculi satia morigerus. Phœbus ad Phœthontem apud Ovidium, Met. II. 'Vix me patiuntur, ubi acres incaluerunt animi.' Gronov.

222 *Astra incidiata*] Periculosa: ideo quia sunt signa visu terribilia. Monebat ergo Phœthontem Sol, ut non ageret currus per australem, sed septentrionalem plagam. Lucanus de Phœthonte in libro qui inscribitur Iliacum, ita: 'Haud aliter raptum transverso limite caeli Flammam Phœthonta poli videre, Delque, cum vice mutata totis in montibus ardens Terra dedit caelo * naturaque versa.' *Lactant.*

226 *Proxima palma*] Amphiaras spes proxima Palmæ. Ut Virgil. Bucol. Et certamen erat, Coridon cum Thyrside, magnum. Vide de hac locutione doctiss. JC. Albericum Gentilem Lectionum Virgil. cap. 14. Quem vellem totum Maronem talibus dissertationibus mactasse, sunt enim doctæ et jucundæ. *Barth.*

228 *Cyllare*] Equi Castoris, Cyllarus et Xantus. Aliter enim Virgil. 'Pollucis habentis Cyllarus.' Sed non indifferenter junguntur vocabulo, qui sunt vitæ permutatione conjuncti: et templum Castoris dicimus, cum sit duorum; et legimus: *Castor uterque bonus.* Constat autem hunc Castorem inter Argonautas fuisse, et eum omisso equorum studio remigem factum, quo tempore occasio data est, ut Cyllarus vocaretur. Sed debet proprie Castoris dici: fuit enim hoc studium huic, ut Hom. asserit: *Καστορά & Ἰπποδάμου, καὶ τῶς Ἀγαθῆς Πολυδάμας.* Horatius enim 'Caster gaudet equis, ovo prognatus eodem Pugnæ.' *Lactant.*

232 *Felix Admetus*] Propter amicitiam Herculis, propter receptam

dictus uxorem. *Idem.*

335 *Vires adducta Venus*] Cupido libidinis migravit in vires. *Idem.*

338 *De grege Castali*] De Pegasi grege, qui fontem Hippocrenem, Apollini et Musis dicatum, ungula sua produxit. Neptunus enim pater quorundam equorum fertur, Pegasi ex Medusa, Arionis ex Cerere. Ergo quæ Admeti regis, perseo colore fuerunt. *Lactant.* Ultima tamen verba sic restitue: 'Ergo equæ Admeti Regis Pegaso concolores fuerunt.'

340 *Ecce et Iasonida juvenes*] Ex Jasone et Hypsipyle duo nati sunt filii, Thoas et Euneus, quorum Thoas maternum avum nomine refert, Euneus vocatus alter ominis causa a patre navigaturo: quorum nomina oportuno tempore poëta commemorat. Hi vero quia certaturi noti non esse debuerant, adeo fraterna contentio fuit, ut nec victus doleat, nec victor insultet. *Lactant.*

346 *It Chromis*] Chromin dicit Herculis filium, quem constat equos habuisse Thracas, quos Herenles extincto Diomede rege abduxerat, humanis carnibus vesci consuetos: cum multi hoc exitio interlissent hospites, hunc Hercules, ne ab eodem circumventus periret, equorum suorum fecit pabulum: quos filio suo habendos concessit. *Idem.*

347 *Alter ab CEnomao*] Hippodamum dicit CEnomai currus regentem: eorum enim equorum non dissimilis est fama, exitio tot procorum: ideo ambigit Poëta, quibus equis ab eo major crudelitas ascribatur. Ex utroque enim stabulo processit horrenda crudelitas. *Idem.*

348 *Frena*] Genus pro specie: equos enim significat. *Idem.*

351 *Nudo robore*] Sine foliis, ramis, et cortice. *Vet. Schol.* Sententia Papinii est, cursus 'primam metam' fuisse 'stipitem' ingentem 'querneum,' aut 'quercum' ipsam circumaccisam, ne fronderet amplius: unde

nimirum initium fieret; 'secundam,' ingentem 'lapidem terminalem,' aut plures lapides in statuam aut molem rotundam compositos, circa quem flecteretur, emenso spatio. Idque ex more, cum nondum muris aut sepimentis essent loca designata. *Barth.*

353 *Inter utrumque*] Agrorum, quæ iste terminatur et alterius possessio sive hæreditas incipit, lapide magno, in Clypei modum rotundato, notatum erat. Jacet autem dicit, quia et a Natura taliter facti lapides his locis projiciebantur. *Vet. Schol.*

356 *Manus insertus*] Manus habens insertas. *Lactant.*

358 *Phlegram*] Regio est in qua debellati Gigantes ignitis fulminibus perierunt: *φλέγω* enim Græce *ignire* proprie dicitur. *Idem.*

359 *Anguis*] Pythonis. *Idem.* *Frustumque honoris*] Id est, ea facta quæ reliqui Dii gloria sua signant. *Idem.*

360 *Quis sidera ducat*] Secta Platonica dicit omnia spiritu divino gubernari. Unde Virg. 'Principio cælum, ac terras, camposque liquentes, Læcentemque globum Lunæ, Titaniaque astra, Spiritus intus alit.' Etenim illa anima, quæ vinculum mundi necit, mens et spiritus vocata est: quæ dat mortalium animis cunctas species, motumque et vitam: ut Virgil. 'mens agit molem,' quæ Platone attestante affirmatur. Sed hujus tractatus secretæ philosophiæ magna laus Persis debetur, quod apud eam gentem horum secretorum primum ratio habita est: vel Perseus scilicet ille magnus præceptor hujus philosophiæ. *Idem.*

362 *Vivat mare*] Ostendit Poëta, vivum et viva posse dici ea quæ neque anima neque spiritu moventur. *Quæ via soles Præcipitet, noctem*] Theosis philosophica; terra elementorum omnium ima sit, an suspensa, ut Lucretius. Ergo utrum volvatur cælum, quod accidit si media est terra,

quod si in imo, desinit esse immobile. Sed cum disputantibus discordat opinio, verum nobis dicet si qui rite cognovit originum causas: unde Virgil. 'Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.' *Idem.*

364 *Mundo succincta latent*] 'Latentem mundum' Antipodas dicit, *succincta* autem propendenti, quia si media est, nulla stabilitate firmatur. Sed de his rebus prout ingenio meo connectere potui, ex libris ineffabilis doctrinæ Persei præceptoris, seorsum libellum composui, Lactantius Placidus. *Idem.*

367 *Limbo*] Zona seu fascia; 'limbus' enim proprie fascia picta dicitur, quæ imis assuitur vestibus: ut Virgil. 'Sydoniam picto chlamydem circumdata limbo.' Aliter 'limbus' est fascia quæ ambit extremitatem vestium, secundum antiquum ritum, ut victoris chlamydem auratam, habentem circum purpuram. *Idem.*

369 *Certaminis instar*] Speciem enim belli quadrijugum certamen adduxerat cupido vincendi. *Idem.*

375 *Pelias hic cum famularer in arvis*] Respicit fabulam, qua Jupiter Esculapium fulmine occidisse fingitur, quia mortuos medendi peritula in vitam revocarat. Apollinem vero Cyclopes, fulminis fabricatores, sagittis confecisse: ob eam causam a Jove e cælo relegatum, omnium rerum inopia pressum, Admeto Thesaliæ regi pascendis armentis operam locasse. Orpheus Argonauticis: 'Ἀδμήτος δ' ἀφίκανε θεραύδων, ᾧ ποτὲ Πάϊον Θητῆων ὑπέκυψε, Διὸς δ' ἡλεώστο μῆνιν, Ὀβρεκά τοι Κόκυλῳσι ἀμυμακί-
τους διότοισι 'Εν φθγοῖσιν ἔρευξ', 'Ἀσ-
κλῆσιον εἴνεκα λάβης. Pindarus Pythi-
cis: Καὶ ἄγρον Ἀπόλλων, Ἀνδράσι χάρ-
μα φίλος Ἀγχιστῶν, ὀπίσσω μέλων.
Bernart.

378 *At hic tripodum comes*] Amphiarus scilicet: et notandum, varietatem nominum solis pronomini-
bus separatam. Illic et hujus meritis,

tamen ille Admetus. *Lactant.*

380 *Datur ordo senectæ terræque mori*] Beneficio enim uxoris Alcestæ Admetus distulerat mortem, cujus talis est fabula. Alcestes uxor Admeti fuit; hæc cum agnovisset viro suo finem propinquare vitæ, sese obtulit morti, quam cum extinctam Admetus impatienter doletet, Herculis laboribus ei reducta ab Inferis dicitur. Eleganter ergo hic Poëta *se-
rum mori* Admeto posuit, videlicet pro quo alter concessit in fata: unde Juvenalis: 'Spectant subeuntem fata mariti Alcesten.' *Idem.*

383 *Et nostræ pridem, &c.*] Sensus; Etiam avium nostrarum augurio moriturum te esse prævidisti. *Idem.*

384 *Et es fletu*] Noluit dare pathos mortali numini, philosophice potius, quam poëtice. Ovidius idem de Apolline, Coronide occis: 'Cum postquam frustra tentata, rogumque parari sensit, et arsauros supremis ignibus artus, Tunc vero gemitus (neque enim cælestia tingi Ora decet lachrymis) alto de corde petitos Edidit.' *Idem.*

389 *Et jam sortibus*] Sortibus antiqui sæpissime et maximis in rebus utebantur. Sorte iudices eligebantur. Suetonius Julio: 'Ac sorte iudex in rem ductus.' Sorte munia magistratuum discreta. *Idem* Octavio cap. 30. Provinciæ proconsulibus sorte adsignatæ. Scriptores passim omnes, signate Suetonius Octavio 47. Sorte legati mittebantur. Hinc Tac. Annal. 4. 'Vicis pars qua sortiri legatos malebat, etiam mediis patribus aunitentibus retinere morem.' Sorte Virgines Vestales lectæ, *Idem* cap. 31. Denique quod ad lucem hujus loci, sors in Indis maxime recepta. Item Suetonius Nerone 21. 'Sorticulaque in urnam cum ceteris demissa, intravit ordine suo.' Ita in urbe, et inter urbanos: at in militia, 'galea' pro 'urna' utebantur. Quo respicit noster dum ait,

'versatur abena casside.' Virg. 'detectamque ærea sortem Accepit galea.' Et Æschylus: Τρίτη γὰρ Ἐρεβώλες ἑλπίος πόλος Ἐξ ὑπέρτου πῆδησεν εὐχάλοισιν κρήνοισι. Denique Augustus ex Magistratibus (exceptis Consulibus) singulos, ex Senatu 15. sorte legere solitus erat, qui per sex menses sibi in consilio essent. Hinc Suetonius cap. 35. 'Sibi quæ instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de negotiis ad frequentem Senatuum referendis ante tractaret.' Ita initio: at postea et numerum auxit et auctoritatem; nam 20. electi, et statutum, ut quæcumque cum his et Consulibus egisset, rata essent, non minus quam si in Senatu acta fuissent: tempus etiam sex mensium, annum factum. Dio lib. LIII. et LIV. author. Bern. *Protheus versatur*] Ignorabilis antiquis ille *Protheus*. Scribe: *Protheus*. Sic membranæ, et hoc nomine cum alibi Statius tum Homerus et passim Poëtæ utuntur. Gronov.

404 *Tyrrhenum murmur*] Tubam significat, quam Meleus Tyrrhenorum imperator primus invenit: a qua opinione nec Virg. discrepat, cum dicit: 'Tyrrhenumque tubæ mugire per æthera clangor.' *Lactant.*

407 *Minor impetus igni*] Prælit ad aliam, et sane veriorlem lectionem Lips. scriptus liber minor est, *Jovis impetus igni*: lego et interpungo: 'Amnis hybernus minor et Jovis impetus igni.' optima ista mente. Majori impetu ferebantur equi, quam hybernus temporibus flumina, aut quam ipsam fulmen. Bern.

408 *Tardius atra cadunt*] Parabola per hyperbolen, quæ tunc adhibetur, cum nec illa quidem quæ comparantur ad exprimendam similitudinem posse sufficere scriptor affirmat. *Lactantius.*

413 *Vix inter sese*] Ordo: Vix sese internoscunt clamore et nomine; aut enim confundit clamore sonum spectantium multitudo, aut frequen-

ter increpitat, ejus favor ante venit: utrumque autem turbationem facit. *Idem.*

414 *Evolvere globum*] Id est, primam metam transierunt. *Idem.*

418 *Repetit*] Dispergit, dissolvit. *Idem.*

419 *Albentes nimbo*] Spumas aut sudores. *Idem.*

423 *Olenis*] Olenium Arcadiæ opidum, unde Oleniam capram voluit fuisse, Jovis autricem. Hæc cum filiis suis inter sidera recepta est, ejus sydus imbriferum dicitur. Unde Virg. 'Quantus ob occasu veniens pluvialibus hædis Verberat imber hnum.' Est ergo signum hyemale Aquarium sequens: dicit igitur verberum crebritatem assiduus imbres posse superare. *Idem.*

424 *Præagus Arion*] Divinandi scientia præditus. *Vel. Schol.* Equis Heroicis talia tribui notatum ad Claud. de Raptu Proserp. lib. II. ipso fine contra Jul. Scalig. De Arione supra. *Præagus* prædivinator secundum Fest. et Ciceron. de quo ad vs. 19. Belli Getici apud eundem Claudian. 'Arbore præsaga tabulas animasse loquaces.' *Barth.*

430 *Circumspicit omni*] Id est, pro omni campo circumspiciendo facit, huc atque illuc circumcurrendo. *Lactant.*

436 *Chromis asper*] Herculis filius: Hippodamus CEnomai filius. *Idem.*

437 *Mole tenentur*] Ut Virgil. *melior remis sub pondere pinus Tarda tenet.* *Idem.*

438 *Incenditur aura*] Id est equorum afflatu. *Idem.*

440 *Speravit flexa circum, &c.*] Alludit ad morem quadrigarum curriculum agitantium: solent illi diligentem operam dare, quo metam attingere quidem viderentur, sed non tangerent. Horatius: 'Sunt quos curriculo pulverem Olympicum Collegisse juvat, metaque fervidis Evitata rotis.' Theocritus: Idyll. XXV.

ἵππων δ' ἐξελθόντας ἐπ' ἄρματι καὶ
 πρὸ ῥίσσας Ἀμφιτρύων ἀμύμοντα τρο-
 χὸν σπέργην φιλῶντα Ἀμφιτρύων δὲ παῖδα
 φίλον φρονέον Ἰδαιάσσαν Ἀδρίαν. Decu-
 erat Amphitryon ipse filium suum ita
 equos currui junctos agitare, rotaque
 mediolum circum metam inflectere, ut
 eam vitaret. Adi Homerum Iliad. V.
 et Sophoclem in Electra. *Bernart.*

444 *Exerrat Arion*] Probabilisima vox,
 optimis auctoribus nota, sed impe-
 ritia librorum aspius corrupta.
 Quadrigarius, apud Agellium: 'De-
 inde Gallus irridere atque linguam
 exertare.' Busl. codex: *exerrare*
 optime; pro eo quod linguam extra
 os projectam per irrisum reciprocare.
 Agellius ipse l. xv. cap. 2. 'Atque
 etiam hoc Plato ibidem dicit, non
 defugiendas esse, neque respuendas
 hujusmodi exhortationes.' Adfectus
 locus, sed nec Æsculapius melius
 fecerit medicinam, quam Lipsius
 noster, qui legit: 'hujusmodi ex-
 errationes;' et transfert ad primas
 quasi alucinaciones mentis, ante ple-
 nam ebrietatem. *Idem.*

447 *Æquoreus sonipes*] Arionem di-
 cit æquoreum. Ait enim supra:
 'Neptunus equo si certa priorum
 fama patet.' *Lactant.*

451 *Labdacides*] Patronymicum,
 significat Polynicem, cujus avus La-
 inus Labdacii fuit filius. *Idem.*

454 *Devia campi*] Antiptosis est,
 dum in directa tendunt, in devia ob-
 liquant. *Idem.*

459 *Multaque transversa*] Multa
 currentes faciunt per transversa cam-
 porum. *Idem.*

461 *Pholoën Admetus et Iria*] Equarum
 nomina; supra enim sic dixit,
 'vix steriles comescit equas.' *Idem.*

462 *Cygnus*] De colore candenti
 nomen accepit, quia igneus fuit. *Id.*

465 *Ignæus Æchion*] Jucunde Græco
 nomini expositionem adjecit, quia
 Æchion dicitur de calore, unde et
 Hyperion, quamvis alii Potermenii
 accipiant: utrumque tamen recte.

Idem.

469 *Vixdam captus equis, &c.*] Ni-
 hil hærebam, sed optimus Lipsii scrip-
 tus codex me stitit: in quo legitur:
vix perceptus. Elicio elegantem et
 acntam sententiam: *vix ter captus*;
 allusum, sine ullo dubio, ad morem
 certantium in Circo, qui septem spa-
 tia decurrere debebant, priusquam
 metam attingerent. Seneca Epist.
 xxx. 'Fateor ergo ad hominem mi-
 hi carum ex pluribus me causis fre-
 quentius venisse, ut scirem an illum
 toties eundem invenirem, nunquid
 eum corpora viribus minueretur ani-
 mi vigor, qui sic crescebat illi, quo-
 modo manifestior notari solet agita-
 torum lætitia, cum septimo spatio
 palmæ appropinquant.' D. Hierony-
 mus in Vita D. Hilarionis: 'Hoc si-
 quidem in Romanis urbibus jam inde
 servatur a Romulo, ut propter fel-
 cem Sabinarum raptum, ab ipso qua-
 si consiliorum Deo, quadrigæ septeno
 currant circuito.' Propertius
 lib. II. 'An quisquam in mediis per-
 solvit vota procellis? Cum sæpe in
 portu fracta carina natet? Aut prius
 infecto deposcit præmia cursu, Sep-
 tima quam metam triverit arte rota?'
 Qui lectionem spuriam hic intruse-
 rat, quo flagro dignus fuit? *Bernart.*

482 *Rigentia tendunt*] Quia pre-
 sum axem revocavit, et continuavit il-
 lorum cursum. *Rigentia* autem dixit
 conatu tensa. *Lact.*

483 *Tenget æstus*] Licet ventus in-
 flaret, tamen æstu urgente ire non
 poterat. *Idem.*

486 *Sed Thraces equi*] Dixerat enim
 supra, Chromin Herculis filium equis
 Diomedis Thracis naum, (non illius
 qui in Trojæ excidio militavit,) qui
 humanis carnibus vescabantur. *Idem.*

487 *Redit illa fames*] Mens: Equi
 Diomedis Thraciæ regis, quos Chro-
 mio agebat, humanis carnibus venci
 soliti, videntes Hippodamum in ter-
 ram jacentem, illum dilacerare volu-
 erunt. *Bernart.*

490 *Victorque et collaudatus abisset*] Qui hunc verum corruptum negat, licet mero meridie lucere dicat, nihil credam. Victor ne Chromis? plane falsum est. Amphiarans palmam tulit, (quod statim audies,) quem proxime secutus Admetus. Nihil itaque certius lectione veteris membranæ et editionis principis: *victusque et collaudatus abisset*: recte collaudatus, quia spem victoriæ sibi ipsemet prædicere maluit, quam prolapsam Hippodamum lædere. *Idem*.

491 *At tibi promissos*] Oraculum enim habebat, ipsam curru victorem futurum. *Vet. Schol.* Et eventum sic occidisse canit Papinius, alii eum curru ruisse tradiderunt, ut ab Higinio c. 250. recensetur inter Heroas a curribus suis proditos. Nisi is tamen, seposita fabula casus ad inferos, curru lapsum interisse credidit. Vide Apollod. lib. iii. *Barth.*

505 *Per terga volutus*] Habentur nexum, quo involutus per terga fuerat, liberavit, ne curru loris implicitus traheretur. *Lactant.*

506 *Moderamine liber*] Id est, rectore: qui excussus curruolvebatur in pulvere. *Idem*.

507 *Putri tellure*] Definitio pulveris. *Idem*.

508 *Thessalus axis*] Admeti aurigas modo demonstravit, a locis sive ab equis. Sic Virgil. duces navium non suis nominibus, sed intelligendos fecit dicendo: 'Et nunc Pistris habet: nec victum præterit ingens Centaurus Sergestum.' significare volens, et Mnestheum. *Heros Lemnius*] Unum de geminis Hypsipyles dicit, quorum alter Thoas jam ruerat, dum Admetum præterire festinat. *Idem*.

511 *Erigit ad cursum comitum caput*] Non tolerasset, opinor, tam diu hoc vitium, si ad comitum intellexissent. Nihil tamen membranæ mutant, nisi quod optimus inter versus: vel *occursum*. Lege: *Erigit accursus comitum*

caput. *Comites* sunt ministri, auxilii, satellites. Lib. ii. 'Non desunt regi comites: sine mœnia pulset Irritus.' *Gronov.*

512 *Redit*] Deportatur in gestorio. *Vet. Schol.* Sane bene ad usum sui seculi Scholiastes iste. 'Gestoria' sunt lecticæ, quibus gestantur afflicti vulneribus aut casu aliquo. 'Gestatorium' dicunt alii. Onomasticon Vetus: Gestatorium, *φασπιον*. Albertus Aquensis Histor. Palestin. l. iii. c. 4. 'Quem Principes exercitus gestatorio imponentes ad castra cum ingenti luctu detulerunt.' *Barth.*

513 *Quis mortis Thebane locus*] Verba Poëtæ cum exclamations: quasi cradelitate fortunæ Polynices ad parricidium servaretr. *Lactant.*

528 *Arione cygnus*] Equus Amphiarai. *Idem*.

529 *Hinc vice justa*] Quomodo iustus ordo dictabat. *Idem*.

534 *Seu Marte solebat*] Multa enim bella Hercules per exercitum gessit: ut contra Eurystheum, contra Echaliæ, contra Trojam. Unde Virgil. 'Trojamque Echaliæque.' Nec non etiam in Africa, teste Sallust. qui ait: 'Postquam Heracles in Africa, sicut putant, interiit, exercitus ejus variis gentibus permixtus est.' *Idem*.

536 *Terribile*] Decinatio a contrario, propter emphasin, quia aurum naturaliter delectare solet, ut ipse alibi: 'armaque in auro tristia.' *Idem*. *Notantur*] Omnino scribendum *rotantur*. Ut est in optimo nostro, et nonnemine aliorum librorum. Ipsam enim rotationem præfiguram dicit. Imitatur Sidon. Panegy. Majorian. 'prima cruentos Consumunt ad bella cibos, Bacchoque rotato Pocula tela putant.' *Barth.*

537 *Saxa, faces*] Pugna Centaurorum et Lapitharum in cratere picta erat, qui in convivio efferati furore nec poculis pepercerant. Unde Virgil. 'Et magno Hylæum Lapithis cratere misantem.' *Lactant.*

539 *Et tortis molitur*] Hoc declamationis genus et alibi Poëta servavit, laudando scilicet Adrasti patrem, qua dicit expressum fuisse Perseum Gorgonæ caput tenentem, et ut morientis Gorgonæ expressius describeret vultum, ait: 'Illa graves oculos languentiaque ora Pene movet, vivoque etiam pallescit in auro.' *Idem.*

543 *Translucet*] Bene *translucet*, quia a perfectis ita pinguntur nantes, ut inter undas eorum membra perluceant. Leandri autem fabula est Ovidio referente notissima. *Idem.*

547 *Sentias in speculis*] Id est, Hero, cujus poëta ex loci vocabulo nomen adjecit. Seaton in Propontide littore locus est, de quo Lucan. 'Conjungere Seaton Abydo.' *Moritur*] Extinguitur. *Conscius ignis*] Lumen amoris, quod Hero solabatur lucendo, vel quod tenebat ipsa in turri. *Idem.*

548 *At gener*] Secutus Virgil. præteritorum præmia poëta servavit, ad consolandum enim generum Polynecei Adrastus famulam dedit, sicut ille Sergesto servam; ut, 'olli serva datur.' *Idem.* *Solatur Achæa*] Exprimit perpetuum suum auctorem Virgilium *Æn.* v. 'Sic ait, et geminum pugne proponit honorem Victori, velatum auro vittisque juvenum, Ensem, atque insignem galeam, solatia victo.' Mos autem certaminis, postremum aive ab omnibus superatum, non indonatum abire. *Barth.*

549 *Sollicitas*] Transacto cursu certamine eos Poëta describit, quibus cursu certandum est. *Lactant.*

550 *Tenuissima virtus*] Definitio quid sit cursus; id est, pars non satis admiranda virtutis, et cum plenissime rem, quam cæperat definiret, adjecit: *Pacis opus*. Sunt etiam sacra, quæ cursu celebrantur. Et ut agone declararet Poëta non satis esse virtuti, adjecit: *Nec inutile Bellis*. Id est fuge necessarium, cum vin-

cere non datur. *Idem.*

554 *Umbrales tempora ramis*] Id est, umbrata habens tempora civica corona; sicut Virgil. 'Atque umbrata gerens civili tempora quercu.' *Idem.*

556 *Sicyonius Alcon*] Virgilius: 'Teritur Sicyonia bacca trapetis.' *Idem.*

557 *In Isthmiaca*] Id est, in agone, qui *Isthmia* vocatur, in honorem Leucothoæ et Palæmonis, apud Corinthum consecratus. *Idem.*

563 *Menalia*] Atalantæ confundit historiam. Hanc enim Atalantam Hippomenis uxorem diximus filiam Scœnei fuisse. Illam autem quæ cum procis cursu contendit Cœnomai filiam, uxorem Pelopis. Sed parem historiam posuit Virgil. ille enim ait; 'Et manibus Progne pectus signata cruentis:' cum hoc constet Philomelam fecisse; sed mutavit historiam. *Idem.* *Menalia*] Hactenus vere. Sequentia pertinent ad aliam Atalantam errore Papinii, duas confudentis. Non tamen solus sic noster, sed cum Musæo, Diodoro, Sidonio, ut ad istam novavit Sirmont. Paneg. Majorian. v. 166. Confusionem hanc ex Lutatius notavit jam pridem Phil. Beroaldus Comment. ad Propert. lib. 1. Eleg. 1. Exegitque amplius disertiss. Muretus ad eundem Propertii locum. *Barth.*

570 *Diffibulat*] Nove dixit: project a se. *Lactant.*

572 *Latitia*] Id est, pulchritudo seu venustas. *Idem.*

573 *Deteriora gentis*] Vestitus pulcher videbatur, sed pulchrior factus est nudus: latuit vultus membrorum comparatione. Nudato enim corpore membrorum pulchritudo venustatem vultus obnubilat. *Idem.*

575 *Palladius*] Id est, oleum. *Id.*

583 *Segnior*] Tardior. *Vet. Schol.* Sic Philoxenus translationem agnoscit in Glossario: *Segnis, ὀρεῖος. Κυπρίος δὲ ὁ ἀδραγὴς καὶ ἀργός.* Cyrilli. *ὀρεῖος, Servus, tardus.* Virgilius: 'Haud illo (Apolline) signior ibat

Ætas. Et sæpe alibi. *Barth.*

584 *Iuxta*] Non longe. *Lactant.*

585 *Induxere palastra*] Rem naturalem expressit: cito enim genæ barbæ lanugine vestiuntur, et ex calore palæstræ, et exercitatione ipsa aggravantur corpora. *Idem.*

586 *Descripique genis*] Incipit a genis discedere: sive *descripit*, de abundat: hæc enim præpositio aut addit, aut minuit, aut mutat. *Idem.* *Fatetur*] Id est, non apparet: quasi sub intonsa coma lateat genarum lanugo. *Idem.*

587 *Citatos*] Veloces. *Idem.*

592 *Brevemque fugam*] Brevi fuga fiduciam velocitatis explorat. *Nec opinio*] Sine qua incerta meta est, immo nulla, cum crebro saltu excurritur: incertus enim modus est currendi, cum unusquisque saltus habita voluntate præludunt. Id est cito redeuntes currebant, quod solent cursui se præparantes facere: ut ipse de equis superius ait: 'peréunt vestigia mille Ante fugam.' *Idem.*

596 *Cydonum*] Cretensium. *Idem.*

600 *Sive putant*] Referendum huc quod non suo loco vulgatum est, Lutatii scholium: 'Sive ad puritatem cervorum retulit.' Scribendum: '*Sive putant*]' Ad pavorem cervorum retulit.' De pavore cervorum omnia trita. Pnlicre Oppianus lib. II. *Cynegget.* 'Ελάφον γένος ἔτρεφον αἰα... 'Αβ-ληχρὴ κραδίη, καὶ θυμὸς ἔσσαν ἡνάλκεις. Plin. lib. XI. c. 37. inter animalia tumida ponit, quibus grandia sint corda. *Barth.*

603 *Mænalis*] Parthenopæus Arcas, quia Mænalis mons est Arcadiæ. Ut ipse inferius: 'A vertice crinis Arcados;' id est, Parthenopæi. *Lactant.*

611 *Liber nexu*] Id est, crinis, quia solutus est. Crinis, subaudi Parthenopæi. *Idem.*

617 *Ferit ostia metæ*] Nemo damnet; scripti libri tamen præferunt: *fert ostia portæ*; quam lectionem Noster confirmare videtur hoc eodem li-

bro; 'irrupit clamore fores.' *Bernart.*

618 *Arma fremunt*] Id est, minantur. *Idem.*

622 *Oculoque madentes*] Id est, lachrymis plenos: ut Virg. 'Tutatur favor Euryalum, lacrymæque decora.' *Lact.*

626 *Meritanque comam*] Id est, male sibi meritam, quæ causam mortis exceperit. Retentione enim crinis sui Parthenopæi tardata est victoria. *Idem.*

631 *Audierant, dictoque favent*] Variant scripti. Alii: *dictoque parent*: quidam: *dictoque mament*; quibus subscribimus. Virgilius *Æneid.* II. 'Tu modo promissis mancas servataque serves Troja fidem.' Et alibi: 'at tu dictis, Albane, maneres.' Cic. ad Attic. VII. 15. 'Plerique negant Cæsarem in conditione mansurum.' Cæsar B. G. I. 'Si in eo manerent, quod convenisset, stipendiumque quotannis penderent.' Mela, I. 7. 'Postquam in eo, quod convenerat, non manebatur.' Plato de Repub. lib. I. 'Ἀλλὰ πῶρον μὲν, ἃ ἐν αἰῶνι, ἔμμενα νόβουσ. *Græco.*

632 *Tegeæus*] Arcadius. *Lactant.*

633 *Potens nemorum*] Dianam potentem nemorum dicit. *Idem.*

634 *Injuria voto*] Quia crimem tibi servabam consecratum intonsum. *Id.*

639 *Exilis plantis intervenit aër*] Id est pene volat, et inter plantas ipsius et terram aër medius calcabatur. *Idem.*

640 *Non fracto*] Hoc est, non depresso. *Pendent*] Id est, non signant vestigia terram. *Idem.*

642 *Suspiria palma*] Id est, subhelum laborem victrici consolatus est palma. *Idem.*

644 *Improbis Idas*] Propter fraudem retenti crinis. *Idem.*

648 *Pterelas*] Discum adtulit ad quem certarent, non tamen unus ex certantibus fuit. *Idem.*

650 *Expendunt*] Existimant. *Idem.*

651 *Turba rumpit*] Festinant. *Idem.*

653 *Nisus*] Inscitissima et insulsissima Lectio, quam merito ejecit Doctissimus e textu suo Gevartius. Stulte servarunt cæteri. Mirum vero neque Lindebrogium, neque Behottium aliquam Varietatem suorum librorum adnotasse, cum quatuor a nobis collatæ membranæ cum Principe codice diserte *ni se* præferant, et veram eam scripturam citando agnovit pridem Jul. Cæsar Scalig. Ut notavit et doct. Sinserlingius Promis. cap. 48. *Barth.*

64 *Cavea stimulante*] Hortantibus sociis, qui prope ipsum spectabant. *Lactant.*

656 *Orbem*] Discum. *Idem.*

658 *Nunc rapite*] Raptim mittite. *Cui non jaculabile*] Interrogative cum despectu. *Idem.*

659 *Nullo conamine*] Facile, et sine labore. *Idem.*

661 *Vix unus*] Ordo: Vix permisere manus: et notandum quare unum dixit, cum alterius etiam nomen adjecit. Sed hoc secutus Virgilium fecit: ille enim ait: 'Vix unus Elenor, et Lycus elapsi.' *Idem.*

666 *Luce mala Pangea ferit*] Terribilis splendoris ictu ferit. *Pangea* mons est Thraciæ: unde Lucanus: 'Video Pangea nivosis Cana jugis.' *Lact.*

667 *Mugis*] Clypeus scilicet. *Idem.*

669 *In se oculos*] Populi videlicet. *Idem.*

671 *Asperat*] Asperum facit, ne dum jaceret laberetur. *Versat*] Considerat. Circumversabat enim Phlegias discum, ut colligeret quam partem lateris ejus haberet in digitis, quam brachio retentans alæ subderet. *Id.*

675 *Sacra*] Id est, agonem Jovis Olympici, qui circa Alpheum fluvium Pisarum celebratur: cujus ripas solitus erat Phlegias disco transire. Secundum autem Alpheum Olympicum exerceri certamen Virgilio teste cognovimus; ait enim: 'Cuncta mihi Alpheum linquens lucosque Molor-

chi.' *Idem.*

679 *Sed carum dextra metitur*] Multo elegantius duo optimi: *sed celo dextram metitur*. Id est, quid dextra valeat, in cælum misso disco experitur. Accedit tertius Behottii codex. *Gronov.*

680 *Collecto sanguine*] Collecta virtute. *Lactant.*

683 *Crescit in adversum*] Id est, in altitudinem, quæ ascendenti adversa est disco: quia necesse est ut omnes res ascendentes altitudinis nimietate lentescant. *Exhaustus ab alto*] Id est, consumpto impetu quo missus fuerat. *Idem.*

684 *Immergitur arvis*] De gravitate casus altitudinis mensura monstratur. *Idem.*

686 *Solis opaca soror*] Sic sibi insana hominum et stulta persuasio vindicat, quod carminibus lunam cælo eripiant: quam opinionem executus Virg. ait: 'Carmina vel cælo possunt deducere lunam.' Et alibi significat eam inductam esse velleribus, dicendo: 'Munere sic niveo lanæ, si credere dignum est, Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit.' Si credi fas est de tanti numinis majestate, ad amorem Endimyonis descendisse, quod lex sphaeræ, et cursus motusque astrorum non patitur. *Procul auxilientia*] Ad opinionem hominum retulit, quod arbitrentur deficienti lunæ auxiliari, si æra percutiant. *Idem.*

689 *Molle tuenti*] Despicienti, contemnenti, id est, quasi cum facile esset Phlegæa jactu superare. *Idem.*

690 *Majorque manus operatur in æquo*] Id est majore virtute opus esse in longitudinem, quam in altitudinem jaculatur. *Idem.*

691 *Atque illi extemplo*] Id est subito fortuna venit, cui dulce est fiduciam immodicæ virtutis auferre. *Idem.*

692 *Immodicæ Fortuna venit*] Expressit eandem sententiam libro x.

'Et fors ingentibus ausis Rara comes,' nam 'fors' (ut hoc obiter dicam) pro fortuna aut 'casu,' quæ Poëtis quæ Historicis notum. Manilius lib. 1. 'Atque ipsam esse Deum, nec forte colisse magistra.' Curtius lib. 7. 'Eldant licet, quibus forte ac temere humana negotia volvi agique persuasum est: equidem æterna constitutione crediderim, nexuque causarum latentium, et multo ante destinatarum suum quemque ordinem immutabili lege percurrere.' Tacitus Hist. 11. 'Seu dolo forte surrexerit parum compertum.' Idem lib. 14. 'Apud Germanos inconsulta ira: Romanus miles, periculorum gnarus, ferratas sudes, gravia saxa forte jaciebat,' id est, non casu et sine judicio aut delecta. Sallustius de Bello Jugurt. 'Falso queritur de natra sua genus humanum, quod imbecilla atque ævi brevis sorte (lege forte) potius, quam virtute regatur.' Bernart.

694 *Latus omne redibat*] Jaculantem describit: moris est enim disco certantibus, ut nisi flexo toto corpore nequeant jaculari. *Lactant.*

697 *Rariusque ea visa voluptas*] Pauci ceperunt de elusi casibus voluptatem, quod discum Phlegæas muliebriter laudatus amiserat: seu quoniam in rebus quoque seriis risus emittitur: ideo paucos extitisse dicit, quibus Phlegææ casus lætitiæ suscitaret. *Idem.*

699 *Et multum te Maia nate rogato*] Quia palæstris præest Mercurius. Arnobius Adversus Gent. 111. 'Mercurius ceroma pugillatibus et luctationibus præstat, et cur invictos omnes non perficit quibus præest?' Bernart.

700 *Castigat pulvere lapsus*] Corrigitur, hoc est aspersione pulveris ne ei elaberetur efficit. *Lactant.*

703 *Fixa signatur*] Quousque discus Menestei virtute fuerat missus: moris enim fuerat, ut locus cadentis

disci fixa signaretur sagitta. *Idem.*

705 *Et fortuna Menestei*] Id est timor alterius vel imitatio fortunati. *Idem.*

707 *Assuetum dextra gestamen*] Poterat enim una manu hunc discum jactare, quem magno conatu vix promovebant cæteri. *Vet. Comm.*

710 *Per inania saltu*] Ut jactum vigor corporis adjuvaret. *Lactant.*

711 *Servatque tenorem*] Manus, quæ fuerat missus. *Tenorem*] Jaculum. *Idem.*

713 *Menesthea victum*] Solet enim hoc certamine de victoria dubitari. *Idem.*

714 *Humeros*] Extremos colles qui spacium theatri cingebant. *Et opaca Theatri*] Theatrum dicit deductum utrimque vallium prona et supinam ascensu arduo levitatem: *Opaca* autem *culmina*, quia sylvæ summis montibus imminebant. *Idem.*

716 *Polyphemus*] Homerum secutus est qui dicit, Cyclopem jecisse in Ulyssiam navem, quia impediens cecitate eam tenere non poterat. *Idem.*

718 *Exegit*] Transmisit. *Idem.* *Exegit Ulysses*] Post hunc verum sequebantur tres alii in membranaceo codice, qui olim Bil. Pircheimeri, nunc Arondeliæ Comitissæ est, visus mihi beneficio viri omni laude excellentis Francisci Junii. Versus autem illos nec nimis adfirmabo Statii esse, quia in uno solo codice reperi; nec excludere omnino possum, quia ab ingenio ejus alieni non sunt. Erant ibidem sic scripti: *Sic et Aloidæ, cum jam calcaret Olympum Desuper Ossa rigens, ipsa glaciale ferebat Pelion, et trepido sperabant jungere calo.* Apparet legendum esse, *celaret*, i. e. obtegeret impositum, et ipsum *gl. ferebant*. Habes lib. x. 'quales mediis in nubibus æther Vidit Aloidæ, cum cresceret impia tellus, Despectura Deos, nec adhuc immane veniret Pelion, et trepidum jam tangeret Ossa Tonantem.' Eodem ordine quo apud patrem Poë-

tarum: 'Ὅσσον ἐπ' Ὀλύμπῳ μέμσαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ' Ὅσσον Πήλυον. Aliter collocat Ovid. Met. i. 'Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum Fulmine, et excussis subjecto Pelio Ossam.' Ita enim legendum, et hoc velle veteres libros existimo, cum *subjecto* habent potius quam *subjectum*. Virgil. Georg. i. 'Ter sunt conati imponere Pelio Ossam, Scillet, atque Ossæ frondosum involvere Olympum.' Hunc igitur ille secutus. Gronov.

724 *Mansueverat unguis*] Præcisa summitate unguium, extremitas quæ nocere poterat, fuerat auro vestiente mollita. *Idem*.

727 *Auxiliumque Pelasgi*] Regis Græcorum: quia gladius huic validus et acutus fuit. *Idem*.

730 *Ferro proxima virtus*] Quia et cæstu homines occiduntur. *Idem*.

733 *Non mollior ipse*] Æque durissimus: cujus cutis hominis erat durata in hominem pelles. *Idem*.

737 *Nec mea crudelis*] Subaudimus *esset*. Minatur enim se illum occisurum qui contra steterit: ideo venire hostes optabat. *Idem*.

739 *Nuda de plebe Laconum*] Sive amore ceromatis ad certamina præparata, vel fortia. *Idem*.

741 *Socii fretum*] Id est Lacones. *Polluce magistro*] Deus enim Pollux hoc exercitio, dum inter mortales esset, delectabatur: et hunc Alcida-ma imitatur. *Idem*.

744 *Materiem suadebat amor*] Ut doceret quod delectabatur. *Idem*. *Materiam suadebat amor*] Puto rectius distingui: et *brachia finxit Materiam*: (*suadebat amor*) tunc *sæpe*. Per epexegesis, ut sit, instar materię. Plato de Republ. lib. ii. *Τὸς δ' ἐγκριθέντας μύθους πείσομεν τὰς τροφὰς τε καὶ τὰς μητέρας λέγειν τοῖς παισὶ, καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ταῖς μύθοις πολλὰ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσίν*. Virgilius Æneid. vi. 'fera corda domat fingitque premendo.' Ejusdem est: 'sua-

debat amor.' Lib. ix. 'Snadet enim vesana fames.' Gronov.

746 *Nudumque ad pectora pressit*] Id est, complexus est fovendo: Poëta morem ceromatis executus est describendo: *nudum* hic alii fortem intelligi volunt. *Lactant*.

747 *Ridetque vocantem*] Provocantem. *Idem*.

749 *Languida colla tumescunt*] Qui languida habebat: quoniam dedignabatur certamen. *Idem*.

750 *Corpora plantis*] Id est articulis. *Vet. Schol.* Plerique poëtæ hanc exaltationem scribunt. Valer. Flacc. de Polluce: 'Semper et in digitis et summi pulvere campi Porrectusque redit.' Id est, omni modo sese extendens. Inscite vulgatur: 'Projectusque.' Barth.

751 *Ora recessu*] 'Habent' subaudimus 'manibus implicatis.' *Lactant*.

756 *Paulo ante puer*] Alcidas adolescentem, qui ætatem corporis mole vincebat: id est, cujus virtus ætatem virilem præcesserat. *Idem*.

757 *Tener impetus annos*] Id est magna in eo ex impetu ætatis tenerę virtutis futurę indoles cernebatur. *Idem*.

758 *Quem vinci*] Aliquem ipsorum: populus enim junioribus solet favere. Ordo ergo talis est: Neque quisquam malit aliquem vinci aut tingi sævo sanguine. *Idem*.

759 *Erecto timeat spectacula voto*] Deformata hæc a deformatis hominibus, quibus nihil bonum nisi tritum. Lips. scriptus liber: *et erecto timeant spectacula*, quod probe probum est: *spectacula* dixit pro 'spectatoribus,' notione optimis authoribus familiari: ita 'matrimonia' pro 'matronis.' Livius lib. x. 'Et convocatis plebeis matrimoniis conquesta de injuria patriciarum.' Sic 'ministeria' pro 'ministrie.' Juris Consultus Ulpianus lib. vii. de Officio Proconsulis: 'Ministeria quoque militaria si opus

fnerit ad curatores juvandos dare.' Et 'venalicia' pro 'venaliciis.' l. v. de Jure Delib. 'veluti jumenta aut venalicia.' Ita 'conjugium' pro 'conjugē.' Propertius lib. xii. Eleg. 10. 'Uxorū fūsis stat pia torba comis, Et certamen habent leti, quæ viva æquatur Conjugium.' Quæ eadem notione Tacit. Annal. xii. dixit: 'Quod conjugium principis devotionibus petivisset.' Ita 'amicitias' pro 'amicia,' et 'familiaritates' pro 'familiaribus.' Sueton. Tiberio cap. 61. 'Testamentum ejus pro irritō habuit, omnesque amicitias et familiaritates, etiam quibus ea funeris curam moriens demandarat intra breve tempus afflictis.' Sic 'necessitudines' pro 'necessitudine junctis' idem frequenter, signato Tiberio cap. 1. 'Odium adversus necessitudines in Druso primum fratre detexit.' Et Curtius lib. iv. 'Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere.' Sic 'amplexus' pro 'eo qui amplectitur.' Petronius Satyrico: 'Nec dii sinant ut amplexus meos in crucem mittam.' Sic 'convivia' pro 'convivia.' Papinius ipse Herc. Sur. 'ne quo, convivia migrant.' Ita 'bella' pro 'bellatoribus.' idem lib. xi. 'nudoque sub axe relinqui Infelix bellum.' Et 'regna' pro 'rege' lib. xii. 'Hei mihi num quis adest chari Polynicis ad ignem, Etai regna vetant,' id est, licet prohibeat rex Creon. Sic denique 'noxam' pro 'reo qui nocuit,' Jurisconsulti nostri 'odium' pro 'odioso.' Comici, 'præsidia' pro 'præsidariis,' 'custodias' pro 'vinctis,' 'servitia' pro 'servis,' scriptores passim usurpant. Bernart.

760 *Uterque priorem*] Id est, utriusque sperabant quod ab alterius manu certamen inciperet: unde Lucan. 'Inde manum spectant, tempus quo noscere possint Facturi quæ monstra ferant.' *Lactant.*

764 *Esplorant*] Considerant forti-

tudinem cæstum. *Hebetantque terendo*] Vanis ictibus cæstum acumen obtundunt. *Idem.*

765 *Doctior hic differt animum*] Alcidas differt animum, spiritum servat. *Idem. Metuensque futuri*] Prudentiæ effectū. Horatius ii. Sat. 2. 'Contentus parvo metuensque futuri, In pace, ut sapiens aptarit idonea bello.' *Barth.*

766 *Vires dispensat*] Paulatim erogat. *Lactant. Vires dispensat*] Non simul profundit, sed ordine et praderenter collocat. In optimo libro clare legitur: *Cunctatas vires.* *Barth. At ille nocendi*] Capaneus in adversarii nece profusior. *Lactant.*

768 *Sine lege*] Sine artis lege: artis ipsius lex est, ut una manns reversa alteram feriat. Consumpsit ergo ambarum manuum ictum, et perdidit. *Idem.*

769 *Providus actus*] Sagacitate. *Id.*

770 *Hos rejicit ictus*] Refundit, eludit, evitat. *Idem.*

771 *Interdum nutu capitique citatis*] Velocis capitis motu. *Idem.*

773 *Instat gressu*] Ut caveret ictus certaminis anteibat pede, facie recedebat, quod ipse ait supra, *tuto procul ora recessu.* *Idem.*

774 *Injustis*] Non æquis: quia Capaneus erat fortior. Ergo frequenter, quamvis enim pateretur, tamen aliquando commotus attentat. *Idem.*

775 *Experientia*] Ars experimento collecta. *Idem.*

778 *Fracta*] Divisa nescit, quia ictum furore non senserat. *Idem.*

781 *Interserit ictum*] Amare Papinū sic composita verba notamus supra lib. iv. vs. 524. Et observavit duobus aut tribus exemplis Cland. Dausqueius, ad extrem. lib. i. Siliī Italici. *Serere ictum* dixit Papinius exemplo Lucretii et allorum. Vide notata doctissimo Sinslerlingio Promuls. cap. 20. qui Epulas aut Conjugium adhuc debet literato orbi. *Barth.*

786 *Suamque maculas in vellere vidit*] Quia laneos pentodactylos habent sub caetibus, qui eminent supra brachia. Alii autem volunt poetam de barba dixisse. *Lactant.*

789 *Præcipitque retro*] Verso grada cogit aufugere. *Idem.*

791 *Rapiunt conamina venti*] Excipiant sive frustrantur, id est, in vacuum minarum ejus impetus perierunt. *Idem.*

793 *Mortis*] Quasi singuli ictus Capanei singulas mortes afferrent. *Id.*

795 *Aversus fugit*] Ita Alcidas aversus cedebat furori, ut nunquam fugiens videretur. grave enim viro forti crimen est terga dedisse certamini. *Idem.* *Aversus fugit*] Hoc timoris est, non artis, terga dare. *Scribo: sed non tamen immemor artis Adversus fugit.* Retrocedit facie obversa. *Gronov.*

801 *Jam vox ciet altera remos*] Quia primo signo cessatum fuerat a labore, vox sequens denovo remiges excitavit. *Idem.*

802 *Ecce iterum*] Postquam paulum quieverant, rursus inuenit pugnam. *Immodice*] Violenter, quasi qui excesserit modum: venientem Capaneum elidit Alcidas. *Exit*] Evitat, declinat. *Idem.*

803 *Mersusque humeris*] Distinctio post hæc verba collocanda est. Sequentia enim Capanei casum indicant. *Mersus*, inclinatus usque quo potest. Ut 'mersa nare canes' apud Silium Ital. cujus interpretem consulas libro x. pag. 417. Pariter Papinius postea vs. 847. 'Collaque demersere humeris.' *Barth.* *Effunditur ille*] Capaneus. *Lactant.*

804 *Alio puer improbus ictu*] Alcidas improbus magnus alio ictu, quia jam supra illum percusserat. *Idem.*

805 *Impalluit ipse secundo*] Etiam ipse est felici eventu perterritus, ne post secundum vulnus iratum Capaneum ferre non posset. *Idem.*

809 *Ite oro socii*] Separatim et suspense legenda sunt, quæ locutio convenit attonitis, et iratis: attonitis, ut hoc loco. Et Virgil. 'euge nate propinquant.' *Lactant.*

816 *Pulchrum est vitam donare minori*] Nobilis sententia, quam in Laudibus Heroum suorum non semel celebrat Claudianus, cui nulla virtus commendatio Clementia. Pertinet huc tota Deprecatio ejus Poëtæ ad Adrianum. Ovid. de Rege animalium: 'Parcere subjectis scit nobilissira Leonum.'

818 *Ramum*] Palmam. *Thorac*] Qui erat palmæ præmium. *Lactant.*

823 *Et vicissè negantem*] Ne ab intentione occidendi Alcidas tanta tardaretur, negat se vicissè Capaneus. *Idem.*

824 *Laudant*] Popularem suum victorem pronunciant. *Vet. Schol.*

825 *Longeque minas*] Non audentes tumultuari ob metum Capanei, *Vel*, quia longe erant hæc minæ ab effectu et cæde Alcidasantis. *V. S.*

826 *Varia laudes*] Quibus eum stimulabant, cur non auderet pugnare. *Vet. Schol.*

827 *Angust*] Stimulant. *Lactant.*

829 *Laboris*] Artis peritiam. *Idem.*

830 *Uncta Pales*] Palæstræ studium: bene addidit *uncta*, ad discretionem pastoralium certaminum, et luctationem naturalem. Virg. de palæstra rusticorum: 'Corpora que agrestinudant prædura palæstra.' Alibi: 'Exercent patrias oleo labente Palæstras Nudati socii.' *Idem.*

832 *Ingentes viros*] Humana quodammodo sorte majores. *Vet. Schol.* Plinius lib. II. 'Viri ingentes,' supraque mortalium naturam tantorum Numinum lege deprehensa. *Acheloia circum*] Ubi Patria erat Tydei. *V. Schol.* *Achelous*] Calydonius amnis Ovidio initio Met. IX.

833 *Felicesque deo*] Quia victor semper extitit, deo monstrante. Mefecurium intelligimus, ipse enim hujus

artis inventor fuit. Horat. 'Et decore More palæstræ.' 'Felices palæstras,' dixit, ut Virgil. 'Quo non felicior alter Stringere tela manu,' id est peritior. *Lactant.*

836 *Patriumque suum*] Calidonii apri pellem. *Levat*] Spoliat. *Idem.*

837 *Membra Cleonæa*] Cleone civitas Corintho vicina. *Idem.*

838 *Nec mole minor*] Magnitudine corporis non inferior, ex proceritate corporis humanam fortunam videbatur excedere. *Idem.*

840 *Non ille rigor*] *Herculis*, scil.

845 *Difficiles*] Duri, asperi. *Idem.*

851 *Curva tenent*] Importunissimum glossographorum genus hic iterum debacchatum est: exulcandum enim *τὸ curva* male inculcatum: probum quidem verbum, sed quod Papinius tamen non usurpavit. Posnit ille *vara tenent*; ut ex Lips. bono boni scriptoris libro didici. Displicuit haud dubie magistellis spinosis, quia vetus et vulgo non lectum, certe neglectum: at uos illud retinebimus; cum *varum, curvum* antiquis. Lucilius Satyr. libro xvii. 'Compernem aut varam fuisse Amphitryonis *æcorru*.' Varro de Re Rust. lib. ii. 'Cruribus rectis ac potius variis quam vatiis.' Persius Sat. iv. 'vel cum fallit pede regula varo.' *Idem* Sat. v. 'Varo regustatum digito terebrare salinum.' Hinc 'obvarare' idem quod 'pervertere,' 'detorquere in pravum sensum.' Ennius: 'Nam consiliis obvarant, quibus tamen concedit hic ordo.' Bern. *Deducit in æquum*] Deflectit ut sibi æquet, astu sperantis fiducia. *Lactant.*

853 *Summissus tergo*] Inclinas dorsum suum, ut se Tydeus inflecteret. *Idem.*

854 *Alpini veluti regina cupressus*] Attigit ut videtur Papinius hic guttam e flumine Lethes. Nam in Alpibus nusquam cupressi: nisi forte speciem pro genere posuit, quod non inepte affirmare possumus. *Idem.*

872 *Castigata*] Composita, seu potius maculis asperata. *Non integer ille*] Agyllens, et subaudiendum 'viribus non integris.' *Idem.*

873 *Effatus*] Viribus fatigatus. *Idem.*

874 *Harenas*] Quas Tydeus in eum ingesserat. *Idem.*

880 *Condidit*] Cælavit, quia sub ingenti Agyllei corpore exiguitas Tydei est cælata. *Lactant.*

882 *Suspensus ager*] Definitio suspensæ. Sive ad naturam terræ retulit, quæ dicitur in medio aëre suspensa, sive quod intrinsecus vacuant terræ venas, qui metallum aliquod quærent. *Idem.*

885 *Indignantem animam*] Dicunt philosophi indignari animas, quod invitæ de hac luce discedant: ut Virgil. 'Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.' *Reddidit astris*] Ingens expositio est, quomodo vel quare animæ ad astra redeant, postquam exintæ fuerint nefando corpusculo, ut non solum bene meritorum, sed etiam sontium illuc ferantur, ut aut pro vitæ precio optima mercede æternæ lucis donentur, aut pro male commissis ab ipsis astris stellisque puniantur atque consummentur: non quidem ut pereant, sed affigantur. Et ideo ab his puniuntur secundum Pythagoram, qui ait animas bonorum virorum in stellas posse reverti. Virgil. 'Scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri Omnia, nec morti esse locum, sed viva volare Syderis in numerum, atque alto succedere cælo.' Lucanus in nono: 'Innocuos vitæ patientes ætheris limi Fecit, et æternos animam collegit in orbes.' *Lact.*

887 *Cum vinculis onerique*] Illius scilicet, qui eum brachiis alligaverat. *Elapsus iniquo*] Subductus gravi pondere: 'iniquum' enim grave dicimus. Virgilius: 'Et iniquo pondere rastris.' *Idem.*

889 *Et firmo*] Ordo: Mox latus firmo nexu implicat, genua premeas ad

lilia. *Idem.*

892 *Improbis*] Magnus, quia cum esset parva statura magni ponderis alte sustulerat virum; sive quod se majorem nexibus implicasset. *Idem.*

894 *Terrigenam sudasse Libyn*] Antheum dicit, quem Hercules apud Sumentum Africæ civitatem palæstrico certamine superavit, quem cum nequiret elidere, medium corripens brachiorum suorum nexu confregit, quia terræ beneficio fortior cadendo surgebat. *Idem.*

905 *Palmam autem dextra*] Illustravit hæc doctissimus Faber, Agnost. lib. II. cap. 18. et lib. III. cap. 20. Cujus notis etsi infinita addi possint, nos tamen accudere nihil nunc præstabilius est. Animadvertenda considerata auctoris scriptio, *palmam*, id est gloriam: *dono*, id est, emolumentum præferentis. *Barth.*

906 *Quod si non sanguinis hujus*] Si non exhaustus fuisset viribus in Thebano campo, in quo quinquaginta insidiantes uno relicto superstitite occidit. *Lactant.*

908 *Thebarum*] Exegesis. quod alibi plagæ Thebana fœdera. *Idem.*

909 *Hæc simul*] Subaudiendum cum diceret. *Pramia laudum Dat sociis*] Virtutis insignia. *Idem.*

910 *Neglectus thorax*] Vetus. *Lactant.* In optimo libro est: 'Rnbig-nosus et vilis et vetus.' *Vetus Schol.*

912 *Instructi armis*] Modo sagittariorum vult monstrare certamina, id est, jactum velocium sagittarum: sed jaculatores non exhiberi permisit: commemorationem istius spectaculi dixit, sed ipsam non exhibuit voluptatem. *Epidaurius*] Epidaurus civitas Peloponensis equis nobilis, ut ipse in catalogo: 'Qui rura domitant Epidauria.' *Idem.*

916 *Sanguinis adversi*] Hostilis vel Thebani. *Idem.*

917 *Jugera*] O Polynices, cujus gratia urbes civibus, agros rusticis desolavimus. *Vet. Schol. Desolare,*

spoliare frequentia. Virgil. 'Sat funera fusi Vidimus, ingentes et desolavimus agros.' Servius: vel dum occiduntur agriculatores, vel dum coguntur ad militiam. Nam legimus: 'et latos vastant cultoribus agros.' *Barth.* Cui desolavimus urbes] Propter quem reliquimus patriam. *Lactant.*

919 *Abigant hoc numina*] Ut antequam prælium committatur moriaris. *Idem.*

921 *Nec laudis egens*] Ne inhonoratus abiret. *Idem.*

931 *Leves pharetras*] Non inanes, sed in quibus sagittæ essent haud pinnatæ. *Idem.*

934 *Quis Anere, &c.*] Sensus est: Divinitatis nobis et Fatorum omnia regentium Providentia multis indicis, et manifestis ominibus ostenditur et eventus rerum indicantur. Tam fatua autem socorsque est humanitas, ut pigeat observare prædictiones. Placet plerisque omnibus rerum arbitria Casui et Fortunæ ascribere. Prætereuntque omnia Deorum monita nobis Fortunæ dominatum in omnia tribuentibus. Vidit ante nos Janus Parrhasius Commentar. in libr. II. De Raptu Proserpinæ Claudiani pagina 161. *Barth.* *Neget omnia causas*] Incusat poëta eos qui dicunt futura non portendi mortalibus. *Lactant.*

935 *Inservare*] Attendere auspicia: et est verbum augurum de cælo servatum: dicit ergo: Piget nos insistere, id est, non quærimus futura; et ideo perit venturi fides promissa. *Idem.*

936 *Sic omnia casum*] Omina sunt rerum futurarum signa, sive bonarum, sive malarum: *casus* autem sunt subiti eventus. Cum enim non quærimus quæ futura sunt, non procuramus adversa: cum neglectu nostro improvisa proveniant mala, quæ accidunt casui deputamus. *Idem.*

938 *Fatalis*] Harundinem fatalem

dixit, quæ futura monstraret. *Idem.*

940 *Tenorem*] Cursum, impetum.
Idem.

941 *Nota juxta ruit ora pharetra*] Ante ora ejus cecidit, qui pharetram tenebat; ut Ovid. de telo: 'Revolat nullo referente cruentum.' *Idem.*

942 *Errore seruit*] Disserunt, disputant. *Idem.*

945 *Monstratumque nefas*] Id est,

Prodigium, monstrum. Vide supra hoc lib. v. 498. Et sic sæpius Papin. Ut lib. vii. vs. 48. 'Lavinia virgo Visa, nefas, longis comprehendere crinibus ignem.' *Usi remembris*] Ex septem regibus ad Thebas proficiscentibus. Omnes duces apud Thebas perierunt, præter Adrastum Talai filium; is enim equi beneficio ereptus est. Vide Higini. cap. 70.

THEBAIDOS LIB. VII.

1 *Atque ea cunctantes*] Describitur Jovis iracundia: allocutio ad Mercurium, ut Jovis minas nunciet Marti, et accuset eum quod patiatur Græcos apud tumulum Archemori voluptatibus occupari. et ut eos furoris stimulis Mars armet ad bellum. *Cunctantes*] Morantes sive manentes. *Lactantius*.

4 *Cervicibus*] Dicit iracundia Jovis cælo pondus augeri: et hoc Atlantem queri. *Idem*.

6 *Boreamque illabere saltu*] Aut male oculis usus est aut alius fuit Buslid. quo usus est Bernartius; nam ejus nobis copia facta, *Boream in labere*. Gronov.

8 *Qua Parrhasis*] Arcas a gente dicta: unde fuit Calysto Lycaonis filia, quæ in ursam, hoc est septentrionem dicitur versa. Lucan. 'Parrhasis obliquos Helice cum verteret axes.' Calysto ergo ipsa est, quæ Archophylax dicitur ursa: quæ nunquam oceano tingitur. *Lactant*.

9 *Et nostro passitur imbrī*] Id est cælesti liquore, non marino, ut cetera sidera. Nam et sol et astra cetera aquis pascuntur oceani: nam ut ostenderet Lucan. ignes solis aquis nutriri, ait: 'Non pabula flammis.' *Idem*.

10 *Atque ubi se posita*] Pauxilla menda, quam alienam a Poëtæ mente sententiam efficit! libri calamo exarati: *Atque ibi seu posita respirat cuspidē Mavors* (Quamquam invia quies) seu quod reor, &c. quod audacter expressi. *Bernart*.

15 *Isthmii umbo*] Isthmos est terra inter duo maria in longum porrecta. hæc enim duo maria orientem occidentemque discriminant. Ionium o-

riente, *Ægæum* occidente dividit: omne ergo quod Isthmius umbo distinet, id est Achalam, in cujus parte Pelops regnavit, duo maria circundant, adeo ut insulam facerent, nisi utrumque pelagus interjecta terra divideret: ideo autem 'umbonem montis' dixit, quia ejus pars erectior imminet mari. *Lactant*.

16 *Maleo*] Malea promontorium Græciæ, quod intrat mare, et per quinquaginta millaria intenditur: ubi unda ita sæva est, ut navigantes videatur persequi. Unde Virgil. 'Maleæque sequacibus undis.' Hoc autem promontorium a Maleo Græciæ rege nomen accepit: quod intra se Peloponesum includit ac tenet. *Lactant*.

17 *Illi vix muros*] Id est fines patriæ: figura, qui sunt illi, id est juvenis Argiva. Græci inquit sic litant, quasi jam victores revertantur ad patriam. *Idem*.

19 *Offensique sedent*] Irati quod eorum gratia periisset Archemorus: sive *offensi*, occupati, novo sermone dixit. *Idem*. *Sedent ad busta sepulcri*] Immo *juda*, ut in mellioribus est. Ludorum funebrium solennia. Erat idem vitium libro iv. et correxeramus, sed præventi a Cujacio. Gronov.

20 *Orbe recessu*] Furore tuo hæc Gradive fecisti certamina, ut aut disco certarent, aut castibus. *Lactant*.

21 *Ebalii*] Pollucia, ut supra: 'Ebalio donem lugere magistro.' *Idem*.

22 *Insana voluptas*] Deest fuerit. *Idem*.

26 *Nunc lenis*] Quasi ideo nunc Mars lenis sit, nec nostra iracundia flectatur. *Idem*.

29 *Nil equidem crudele minor*] Nil minor illi quod crudele sit, id est Marti: sed bonum et mite numen efficiam. Minatur Juppiter se Martem mitem efficere, quod scit cruento numini esse contrarium, ut mores illi, qui infreni esse consueverant, oculi languore torpesçant, et sit numen ejus mite: grave enim malum est: facit enim bonum a suo instituto trahere. *Idem.*

30 *Numen*] Veram hanc Papinii lectionem esse, ne Carneades quidem dubitaverit, qui dubitare in omnibus solet. Vulgata sine dubio depravate: sic mite. Bernart.

35 *Labentem*] Intransem portas septentrionis. *Lactant.*

36 *Prætelus*] Circumfusa, adjacentia. *Idem.*

37 *Agrina nimborum*] Infinitus numerus nubium. *Hiatus*] Principium flatus: quia venti pinguntur hiantes. *Idem.*

39 *Protegit*] Tuetur. *Galeri*] Pilei. *Idem.*

40 *Hic steriles*] Epexegetis est: qui Deus sterilis sylvæ. *Delubra Martia notat*] Aspicit avium more, quæ volando aspicunt, vel notat in quibus insideant loca. *Idem.*

41 *Mille furoribus*] Mille ministris Martis. *Idem.*

42 *Cingitur*] Multatur. *Immanueta*] Irrequieta, sine quiete. *Idem.*

43 *Laterum*] Parietum, id est, ab ea parte qua mutata est. *Idem.*

44 *Tecta domus*] Ad descriptionem erentæ domus adjecit, omnia ferro fuisse constructa, ut ubicunque aspiceres mortalem domum ex ipsius ædificii fabricatione cognosceres: cuius terroris speciem ut Virgilium explicaret, ait: 'Porta adversa ingens, solidoque adamante columnæ.' *Idem.*

45 *Læditur adversum Phæbi jubar*] Offuscatur Phæbi jubar: id est solis splendor læditur, id est splendore ferri reperiuntur. *Idem.*

47 *Impetus*] Præceps audacia sine

ratione. Clandian. De Cursu Romæ, Pan. Prob. 'fauli currum junxere volantes, Impetus horribiliusque Metus, qui semper agentes Prælia, cum fremitu Romam comitantur anhelos.' *Barth.*

50 *Geminumque tenens Discordia ferum*] Mirum; geminum dixit ferum tenere Discordiam, quæ semper solet duorum inimicitia vel mortibus gratulari. Sive propter fratres: quia in hoc bello maxime fratrum discordia præliatur. *Lact.*

51 *Innumera*] Mire infinitum numerum finxit, quippe pro peccatorum genere jam minatur supplicia diversorum. *Tristissima virtus*] Non religionis aut pietatis causa commota, sed ideo in hoc bello tristem dixit esse virtutem, quia parricidiis militavit. *Idem.*

53 *Mors armata sedet*] Quia semper eripit vitam. *Idem.*

56 *Insignibant*] Ornabant, sive insignia faciebant. *Idem.*

59 *Pene etiam gemitus*] Egrege, ut in cruenta domo omnia ingemiscencia cernerentur. *Idem.*

60 *Ubique ipsum*] Subaudis, 'Martem putares: ubique simulat, nusquam tamen hilariori vultu conspicitur. *Idem.*

61 *Mulciber arte*] Vulcani Architectura omnium domuum divinarum tribuitur. De Regia Solis Ovidius Met. II. 'Materiam superabat opus! Nam Mulciber illic Æquora cœlarat, Medias cingentia terras Terrarumque orbem, cœlumque quod imminet Orbi.' De Veneris, Claudianus, Nuptiis Honorii: 'Mulciber, ut perhibent, his oscula conjugis emit Mænibus, et tales uxoribus obtulit Arceas.'

62 *Nondum radiis*] Quæstionem, quæ potest commoveri, quare adultero Marti Vulcanus habitaculum fundasset, argutissime divinus hoc loco poëta dissolvit: dicit enim ante domum Marti Vulcanum ædificasse,

quam injuriam pateretur: quia sol radiis suis magnifici flagitii detector fuisse narratur. sed si ideo res male commissæ displicuit, superest ut inveniat carissimum numen. *Lactantius.*

63 *Fœda catenato*] Hæc inquit limina prius Vulcanus extruxit, quam Martis et Veneris de Solis indicio adulterium cognovisset: quo comperto, utrumque subtilissimis devinxit catenis, atque in conventum numinum adduxit adulteros. *Idem.*

65 *Mugire refractis*] Eleganter sonus rei indicatur. Cornua autem fluvio de more Poëtarum tribuuntur, quia nempe ubi oriuntur, flumina pluribus rivis confluentibus confluere solent. Id indicat Ovid. lib. XIII. de Aci: 'Fitque color primo turbati fluminis imbre, Vivaque per rimas,' &c. *Barth.*

66 *Hebri*] De Hebri planitie, Equis apta, quod Papin. hic innuit, vide Petr. Bellon. cñjus Observationes magnæ jucunditatis lectionem habent, lib. I. cap. 63. *Idem.*

70 *Subit currum*] Ingreditur seu advenit. *Aspergine*] 'Aspergo' gutta est terræ cruore permixta. *Lactant.*

71 *Mutat Argos*] Sanguine inficit, maculat, variat, sive distinguit. *Fientesque catervæ*] Captivorum scilicet. *Idem.*

72 *Nix alta locum*] Adveniente Deo, omnia quæ in medio sunt, locum dare necesse est. *Idem.*

73 *Sanguinea manu*] Sanguinarium numen sanguine ubique gaudebat. Ut in sacris mos servabatur elicito sanguine eam colendi. *Lactant.* l. I. c. 20. Eandem Bellonam vocant, in quibus sacris ipsi Sacerdotes non alieno, sed suo cruore sacrificant. Sectis namque humeris, et utraque manu districtos gladios exserentes currant, efferuntur, insaniant. De Bellona et Marte lege Speculationem Cornuti cap. 21. *Barth.*

76 *Nec talia mandat*] Si adventum Martis talem juxta Jovem casus afferret, multa de ira sua, et mandatorum acerbitate minuisset. *Lactant.*

77 *Quod Jovis imperium*] Allocutio Martis interrogantis Mercurium, qualia ad se Jovis mandata portaret. *Idem.*

78 *Occupat armipotens*] Interrogando Mars prævenit. *Idem.*

80 *Manala*] Mænalus et Lycæus montes Arcadiæ amœnissimi. *Idem.*

81 *Moratus*] Nulla mora discit patris præcepta. *Idem.*

82 *Sicut anhelabant*] De bello Seythico remeantes. *Juncto sudore*] Iteratio prioris et sequentis laboris. *Idem.*

86 *Ruit*] Cadit vel desinit flare. *Idem.*

87 *Pax ipsa tumet*] Ipsa tranquillitas inquieta. *Idem.*

88 *Exanimis*] Sine vento, id est, reliquæ tempestatis licet sint sine statu ventorum, tamen adhuc exagitant mare. *Idem.*

92 *Vina solo fundens*] Inferias defuncto Adrastus Archemoro vinum profundebat. Vide interpretes ad illa Maronis lib. v. 'Hic duo rite mero libans carchesia Baccho, Fundit humi.' Fundit autem Archemoro vinum ut Deo, non ut mortuo. Mortuis enim non licebat vinum libare, teste Servio ad Virgil. *Barth.*

93 *Trieteride multa*] 'Trieterica' sacra sunt, quæ intermisso triennio celebrantur. *Lactant.*

94 *Nec saucius Arcades aras*] Pelops scilicet, qui a patre Tantalo numinibus epulandus est appositus. *Idem.*

95 *Elæaque pulset*] Id est Græciæ; ubi ludi funebres et Olympicus institutus est agon, in quo certamine oleastro victores coronari consueverunt. *Eburna manu*] Ut, 'Humeroque Pelops insignis eburno.' *Idem.*

96 *Nec Castalii*] Pythii agonis::

Apollinem dicit, in cujus honorem extincto serpente agon celebratur Pythius, cujus victores lauro coronantur. *Idem.*

97 *Umbra Lechæo*] Licet alibi unda legamus, tamen melius umbra accipimus, propter Melicerten, qui se de Lechæo monte præcipitavit in mare, in cujus honorem agon celebratur Isthmiacus, cujus victores pinu coronantur. *Idem.*

98 *Inficiamur Averno*] Id est, cum Deum collum inficiamur te mortuum: id est mentimur vel negamus. *Averno*] Inferis, lugenti infernali. *Idem.*

99 *Jungimus*] Lados tuos celestium agonibus conferimus. *Idem.*

102 *Per urbes*] Promittit Adrastus se numen Archemori omnibus Græciæ civitatibus indicaturum: non solum liberis, verum etiam bello victis. *Idem.*

104 *Sibi quisque volebat*] Cum sententiam considero, melius judico, certe clarius: *eadem sibi quisque volebat.* Bernart.

106 *Acrocorinthus*] Mons est circa Corinthum immensæ altitudinis, cujus umbra utrumque mare tegi poëta describit. *Lactant.*

112 *Facies quæcunque libet*] Post hæc verba collocanda distinctio: ait enim assumere quamcunque faciem velit. In Optimo libror. *quæcunque* diserte scriptum invenio. Descriptioni huc componenda quæ de Fama Virg. *Æn.* iv. de eadem Valer. Flaccus *Arg.* ii. *Barth.* *Bonis omnia credi*] Ad omnia credenda idoneus est auctor timor: quo faciente, interdum etiam impossibilia credimus. Nihil est enim quod credere hominem non suadeat timor. *Lactant.*

118 *Lymphæ*] Furiare. *Idem.*

116 *Tunc ære vocabat*] Si Deorum aliquis mentiat, facile potest falsa suadere mortalibus. *Idem.*

123 *Ni fallimur aure. sed unde*] *Aure* hoc posuit, pro auditu: et est oratio

se invicem interrogantis. *Ni fallimur*] Id est, nisi decipimur auditu: et videntur interposita verba pavoris, et quasi respondentis, ut docet ipsa commatica pronuntiatio. Denique concludit *Hæc pavor attonitis.* *Idem.*

125 *Tanta est audacia Thebis*] Optimi: *tanta autem audacia Thebis?* *Elegant* *ἰδιωτισμῶν*, quem servaverunt Comici. Terentius Hecyra: 'Tamen pol eundem injurium est esse omnibus. *Sv.* Injurium autem est ulcisci adversarios?' Quasi esset: 'itane injurium est? itane tanta audacia Thebis?' *Gronov.*

126 *An dubitent*] Car non audeant nos aggredi, adeo diu hic desidentes? Nonne satis eis audaciæ facimus, quod non pergitur? *Vet. Schol.* Optimo sensu. Simplicitas autem pristina bellandi hinc apparet. Quomodo enim non per exploratores hostium motum aut quietem cognitam haberent, si saperent, hæc loquentes? *Barth.*

127 *Variosque per agmina vultus*] Ut manifestius quæ velit timor affirmet, diversarum gentium indutus vultibus, se exercitibus miscet. *Lactant.*

129 *Nunc Pylus*] Ex illa civitate. Horat. 'Nestora Pylus.' *Idem.*

130 *Adjurat*] Jurejurando confirmat. *Idem.*

131 *Nil falsum*] Argvis omnia credentibus nil falsum videbatur. *Id.*

132 *Fastigia vallis*] In qua sacra fuerant celebrata in honorem Archemori. *Idem.*

135 *Insans*] Fortes. *Nullo more rapit*] Raptim facit invadere præter consuetudinem. *Idem.*

139 *Præcitant*] Festinant, accelerant, ut tarditatis moras celeritate compensent. *Idem.*

140 *Incipientes, fremunt*] Vociferatione preparantium navium perstrepunt littora. *Idem.*

141 *Vela fluant*] Sola descendunt. *Idem.*

142 *Natus omnis, &c.*] Sic alligata enim, ut unda eas alluat. Natura enim ferri non fert, ut natet super aquas. *Dulcis tellus*] Non sentitur ejus dulcedo, nisi cum eam reliquimus. *Vet. Schol.*

145 *Glomerare cohortes*] Præter ordinem festinanter impingere. *Lactant.*

147 *Reminiscitur ignes*] In mentem veniunt patris fulmina, quibus se utero matris excussit. *Idem.*

148 *Purpureum*] Pulchrum. *Idem.*

150 *Thyrus*] Hasta. *Cornibus uva*] Dicit mæsticia Liberum ornatum capitis posuisse: ubique enim uvis decoratus ostenditur. Ovid. *Fast. vi.* 'Bacche racemiferos hedera distincte capillos, Si domus illa tua est, dirige vatis opus. Arserat obsequio Semele Jovis, accipit Ino Te, puer, et summa sedula nutrit ope. Intumuit Juno rapta quod pellice natum Educat: at sanguis ille sororis erat. Hinc agitur furis Athamas in imagine falsus, Tuque cadens patria, parve Learche, manu.' *Idem.*

153 *Exacindiane tuas*] Liber optimus: *Exacindene*. Forte: *Exacindiane tuas*. Intellige, patieris. *Gronov.*

157 *Deceptique laris*] Dolo Junonis dicit morte matris suæ Semeles viduatos penates. *Lactant.*

158 *Olim invitum*] Synæresis, ut hoc enim Semele pateretur, extorsit. Petiit ut ad se fulminibus armatus intraret. Dicit enim nunc Liber, si ante invitus dum amatæ nil negas in Thebas fulmen ejecisti, nunc, inquit, quis compulsi ut bellum els juberis inferri? *Idem.*

162 *Danaïa*] Id est, quando ad Danaënen venisti. *Idem.*

163 *Parrhasiumque nemus*] Silva ubi Calysto a Jove compressa est, quæ postea 'Helice' nomen accepit. *Ledaemque*] Id est, cum ad Ledam venisti. *Idem.*

164 *E cunctis ego*] Se dicit Liber a multis mortalibus sæpe fuisse neg-

lectum, ut Lyncærgo atque Pentheo. Nam Ovid. quodam loco verba Penthei injuriantis Liberum ita descripsit: 'Quis furor angigenæ proles Mavortia vestras Attonuit mentes, Pentheus ait: ærane tantum Ære repulsa valent, et aduncæ tibia cornu, Et magicæ fraudes, ut quos non bellicus ensis, Non tuba terruerit, non strictis agmina telis, Fœminæ voces, et mota insaniam vino, Obscenique greges et inania tympana vincant? Vosne senes miseri, qui longa per æquora vecti, Hac Tyron, hac profugos posuistis sede penates, Nunc sinitis sine Marte capi?' *Idem.*

166 *Pondus eram*] Quoniam fulminata matre femori Jovis est insitus. Unde Liber 'Bimater' appellatus est, quod duas veluti matres habuit. 'Dithyrambus' dictus est, quod velut per duas portas exierit: sed hoc fabulosum intelligitur. Sub hac autem figura mysticum philosophiæ secretum est: nam et illud falsissimum est quod Tiresias subit *** *Idem.* Ingens hæc lacuna, quæ hic in Lucatii Comm. conspicitur, ex nullo exemplarium suppleri potest. *Barth.*

171 *Buxa*] Tibia vel scabellum, quod in sacris tibicines pede sonare consueverunt. *Timent thyroos*] Quomodo Thebani bella non timeant, qui bacchantium matrum Thyrsos horrescunt. et ut bellandi inter illos monstraret speciem, ait: 'Timent nuptarum prælia matrum.' *Lactant.*

174 *Peltis*] Lunatis scutis, quibus utuntur Amazones. *Idem.*

175 *Sic hostis defuit*] Interpositio narrationis. *Idem.*

177 *Ditare Mycenæ*] Inimicos Argos Thebanorum spoliis ditare. Sensus, mellius iratus alios hostes eliceret, ne vos inimicorum faceret prædam. *Idem.*

180 *Thracem, silvasque Lycurgi*] Notat fabulam, qua Lycurgus Rex Thraciæ Dryantis filius, nutrices Bacchi urbe Nisa latitantes persecutus, ip-

sum Bacchum fugasse fingitur. *Bernartius*.

181 *Anne triumphatos*] Liber enim dicitur deinde egisse triumphum. Unde Virg. 'Nec qui pampineis victor juga flectit habenis Liber, agens celso Nisæ de vertice tigres.' *Lactant.* *Anne triumphatos*] Id est, per triumphum ductos. Virgilius Georg. III. 'Bisque triumphatas utroque ab littore gentes.' Horatius III. Od. 'Triumphatisque possit Roma ferox dare jura Medis.' Ovidius de Pont. II. Eleg. 2. 'Adde triumphatos modo Pæones.' *Bernart.*

182 *Latonia frater*] Apollinem dicit, qui Delon insulam in honorem materni partus stabilem fecit. *Lactant.*

184 *Commendare fretis*] Id est, dnabus insulis alligare. 'Freta' enim proprie maria dicuntur, quæ æstu rapido vicinas terras interfliunt: de qua insula ait Virgil. 'Mycone celsa Gyaroque revinxit.' Hostiles Athenas dicit, quas cum inundasset Neptunus, Minerva eas diluvio liberavit: pro qua urbe contendisse dicitur cum Neptuno inventis muneribus: Neptunus sc. equum, Minerva olivam, quam fabulam tetigit Virgil. dicens: 'Cui prima frementem Fudit equum magno tellus percussa tridente.' Item: 'Oleæque Minerva Inventrix.' *Idem.*

186 *Epaphum*] Jovis et Io filium, qui regnavit in Ægypto; cujus mater versa est in juvencam; unde Virg. 'At levem clypenm anblatis cornibus Io.' *Idem.*

187 *Cyllene*] Arcadia, in qua Mercurius dicitur natus. *Minoæ curat*] Minos et Rhadamantus Jovis et Europæ filii, Cretensium reges: sed ut conciliet Jovem in amorem Thebarum, commemorat quos mortalium amare dignatus sit fœminarum; Alcmenam, Antiopam, Nicteidem, postremo Europam, cujus frater Cadmus condidit Thebas. *Idem.*

189 *Hic tibi quando*] Quoniam: Ordo est: Hic tibi noctes Hercules, et ardor Anthiopæ filius Nictæi, quæ a Lyco expulsa per Dyrceam a Jove in taurum verso corrupta est: unde Zetus et Amphion progeniti feruntur. *Idem.*

190 *Nictæidos ardor*] Amor Antiopæ Nictæi filii. *Lactant.*

191 *Hic Tyrium genus*] Propter Europam et Cadmum, quod Cadmus Tyrii Agenoris filius fuit, qui Thebas condidit, frater Europæ: cujus rei necessitudine Thebanis conciliare vult Jovem. *Felicior igne*] Amore: felicior ergo Europa Semele, quippe quæ fulmen pro amore perpressa est. Ideo Nostro *igne felicior*. *Idem.*

193 *Invidiam risit pater*] Invidiosam orationem Jupiter mitiorem efficit, ut Virgil. 'Olli subridens hominum sator atque Deorum.' *Poplite plexum*] Id est, genibus inclinatum. *Idem.*

197 *Sic expositus ego*] Sic fati sum subditus, ut imminencia mutare non possim. Dicit ergo, non Junonis gratia Thebis indicimus bellum, o puer, ut putas, neque enim matabilis esse potest Jupiter, qui immoto fatorum ordine ea quæ semel sunt decreta complere non differt. Isti vero populi, id est, Argivi sive Thebani ad hoc fataliter nati sunt, ut bellis intereant. *Idem.*

201 *Reponam*] Revocem, repriam, cohibeam. *Idem.*

204 *Veterem Calydonæ, &c.*] Virgilius: 'Concessit in iras Ipse Deum antiquam genitor Calydonæ Dianæ.' Servius: 'Æneus, Calydonis rex de primitiis omnibus numinibus sacrificavit, excepta Diana, quæ irata aprum immisit, qui cuncta vastabat.' Sequitur autem in hoc etiam mentem Maronis Papinius, quod nocere 'minora numina' non posse putata sint, nisi potestatem a majoribus acciperent. Vide Serv. ibidem.

208 *Tardum abolere mihi*] Id est,

sero illis Irrogo digna supplicia. *Crimina Dorica*] Græca propter injurias Tantalii: qui extincto filio Pelope, ei humanos artus apposuit epulandos. *Lactant.*

211 *Sanguis Pentheus*] Commemorando quod Pentheus innocens crudeliter punitus est, et Liberum in Thebas vindicem severum esse. Comparavit enim Œdipi Pentheique facinora, qui nec parricidium fecit, nec cum matre concubuit. Cum Pentheus ista non fecerit, tamen lacero fuere tua lustra complevit. Ergo tu qui tam sævissime parvæ culpæ reos punire consuevist, non debes tam flebiliter pro nefandissimis supplicare. *Idem.*

212 *Fratres progenisse reus*] Quia Œdipus maritus et filius matris, et patris filii fratres sunt: nullus igitur ibi pietatis ordo servatus est, ubi fuit Jocasta et uxor et mater. *Idem.*

219 *Non hoc statu*] Ordo non hoc tempore statui Thebas evertere: et hoc dicendo spes aliqua postulata veniæ promittitur. Dicit enim Jupiter se, ut cætera numina, imminetia mala posse differre, in totum vero mutare non posse. *Idem.*

221 *Ultioresque alii*] Theseum dicit, qui secundo bello Thebas evertit. *Idem.* *Tunc regia Juno queretur*] Reformavi in germanum sententiæ habitum ex veteribus et editione principe, in quæ: [*nunc regia*, optimo sensu. Juno enim Adrasto, ejusque exercitui favens, merito conqueri debebat, quandoquidem victoria penes Thebanos erat futura. *Bernart.*

222 *Mentemque animumque recepit*] Ferri potest: sed an germanum? negant scripti qui præferunt: *mentemque habitumque recepit*. Scriptis vero libris subscript ipse orationis nexus: probe itaque nunc dictum *habitum* ipsum recepis: *habitum* siquidem pro 'cultu' Papinius solet usurpare, lib. XI. 'Non habitu quo

nota prius, non ore sereno, sed vittis exuta comam.' Ut etiam Suetonius frequenter, signate Caligula cap. 9. 'Quia manipulario habitu inter milites educabatur.' Aliter Isidorus, qui lib. IX. cap. 22. discernit habitum a cultu, 'habitus enim ad naturam pertinet,' inquit, et hac notione usurpat Livius lib. IX. 'visus illi habitus,' id est, qualitas: atque adeo etiam Sallustius, Bello Jugurthino: 'Cujus de natura et habitu diximus.' Alii Scriptores fere semper 'habitum,' pro 'forma rei cujusque' accipiunt. Exempla cuivis obvia. Appuleius 'habitum' ad cultum, 'habitudinem' ad qualitatem refert, lib. I. 'Vir ut habitus et habitudo demonstrant ornatisimius.' Plautus etiam pro cultu agnoscit interdum, qui et diversa, sed eleganti notione dixit Pænulo: 'Modus omnibus in rebus optimus est habitus soror,' id est, optimus qui habetur. *Bern.*

223 *Sole malo*] Torrido sen igneo. *Triali notho*] Nubilo austro. est autem floribus inimicus. Ut Virgil. 'Floribus anstrum, Perditus,' &c. *Id.*

225 *Redit omnis honos*] Sic, inquit, lætitia Liberi mutatus est vultus a grandi tristitia, quemadmodum flores flante austro. Et solis nimio calore pallescunt, perduntque gratiam aspectus sui: ac rursus si placidi Favonii spiraverit flatus, et virentes herbas frigidior ventus erexerit, et odorem recipiunt et colorem. *Idem.*

228 *Explorata*] Certa. *Longo agmine*] Ordinibus compositis. *Idem.*

229 *Ire*] Pro venire. Ut Virgil. 'Vos nunc a navibus itis.' *Idem.*

230 *Miserescere*] Tremebant cuncti et terrebantur Argivorum adventu, qui Thebanis consanguinitate conjuncti fuerant: qui vero erant extranei miserabantur, cum in memoriam reducerent perituras Thebas. *Idem.*

231 *Nomine et armis*] Subaudiendum, 'ceteros anteibat' *Idem.*

232 *Ille metum condens*] Etheocles

metum dissimulans. *Idem.*

237 *Tessera*] Bellorum signum est. Ut 'hospitalem tesseram' dicimus. Veteres enim, quoniam non poterant omnes hospites suos noscere, tesseram illis dabant, quam illi ad hospitium reversi ostendebant præposito hospiti: unde intelligebant hospites. hic tamen proprie 'tesseram' signum belli posuit. *Idem.*

238 *Campo qui proximus urbi*] Campum subeunt qui patet ante urbem, qui est ad sistenda bella damnatus, id est, destinatus. *Idem.*

240 *Nondum hostis contra*] Quid opus fuit, cum in scriptis esset: *Nondum hostis circa.* Urbem videlicet, aut in vicinia. *Gronov.*

243 *Nondum concessa videri*] Pudicarum virginum morem descripsit: quia nunquam virgines facile videntur a populo. *Lactant.*

244 *Antigone*] Cædipi filia, Polynicis soror. *Defenditur*] Occultatur. *Idem.*

246 *Armigero*] Qui Laii ante fuit armiger, eo nunc Antigone utebatur custode. *Idem.*

247 *Spesne*] Hanc æconomiam transtulit juxta Homerum per inquisitionem catalogi: inducit hic per Antigone; ut illic per inquisitionem Priami, et relationem Helenæ. *Idem.*

248 *Hæc vexilla*] Hoc est, Thebanorum militum manus poterit tam immensum Argivorum exercitum superare, et parva multitudo contra hostium copias hæc valebit: de auxiliariis quærit catervis; nam suos cives agnoscit. *Pater*] Non patrem gennium Cædipum dicit, sed ut blandiretur nutritoribus, Phorbantem patrem vocavit. *Idem.*

250 *Menæceus*] Hic se pro patria ex responso de muro præcipitem dedit, filius Creontis, qui post fratris Etheoclis interitum accepit imperium. *Idem.*

251 *Athena Sphinge*] Casside, cujus

altitudinem in summitate adjecta auxerat sphinge: sive signa Thebanorum sphinges esse monstravit: ut enim apud Romanos aquilæ habebantur signis appositæ, sic Thebanorum sphingos vultus ornat. *Idem.*

252 *Homoloidas*] Homoloidæ portæ sunt Thebanæ appellatæ, quæ erant septem. Unde Thebana civitas Hepatapylos dicta est. *Idem.*

254 *Tanagra*] Civitas Enbææ, quæ nunc Penanoria nuncupatur. *Idem.*

255 *Dryas*] Hic est quem Diana sagittis, propter interfectum Parthenopæum, occidit. *Idem.* *Tridentem*] Causa cur tridentem in clypeo gesserit Dryas, erat quod Orionis genus jactabat; quod sidus fando solet maria excitare, non aliter, quam cum Tridente suo Neptunus. sic tempestatem infert, apud Virgilium. *V. Schæliast.* Versus Virgilii sunt *Æneid.* 1. 'Cum subito assurgens fluctu, nimbosus Orion in vada cæca tulit, penitusque procacibus Austris Perque undas, superante salo, perque invia saxa Dispulit.' Classen nempe. Potest ut vera sit hæc interpretatio; potest etiam ut tridens Orioni ascribatur propter tres stellas, quæ manum ejus præcedentes alibi pro gladio a Poëtis habentur. *Barth.*

256 *Orionis alti*] Hujus talis est fabula: Pelasgus quidam Deorum cultor Jovem, Neptunum, Mercuriumque suscepit hospitio, a quibus hæc est facultas oblata, ut, quia in Deos religiosus extiterat, ab his quod vellet optaret. Is cum adhuc ætatis filium nullum suscepisset, postulavit ut beneficio numinum proles sibi contingeret: minxerunt ergo numina in bovis corium, quem Pelasgus diis immolaverat, et hoc defodere jusserunt, exactisque novem mensibus tolli: ex quo natus est Orion, qui ex urina nomen accepit: *ὄσπρον* enim Græce *urina* dicitur. Hic de stupro compellavit Dianam, illa irata Terræ invocavit auxilium: at ille ictu scorpii interiit,

quem terra in ultionem Dianæ exilire compulerat. Alii vero dicunt Orionem ipsius Dianæ sagittis fuisse frustatum. Ut Horat. 'Virginea domitas sagitta.' *Lactant.*

260 *Et confertissima silvis*] In plebisque, *Jugis*: in uno, *turbis*: quidam adscriptum habent, *lucis*: quam veram lectionem putamus. *Gronov.*

261 *Dioneisque avibus circumsona*] Hanc quidam volunt esse regionem in qua Nyxus regnavit, cujus crinem purpureum Scylla filia dicitur amputasse. *Thisee*] Civitas ejusdem, in qua Venus colitur, quo Jovis aliquando per columbas dabantur responsa. *Lactant.*

263 *Pinusque jubaque*] Quia quasi equinæ setæ sunt pini folia. *Idem.*

264 *Terribilis silvis*] Venationibus. *Idem.*

265 *Erythræ*] Civitas, numeri tantum pluralis. *Idem.*

266 *Scolon, Ethemon*] Civitates sunt Græcæ, quæ Thebanis auxilium miserunt. *Jugis iniquis*] Ardua sive exelsis. *Idem.*

267 *Atalantæque*] Duas Atalantas esse certissimum est, unam Arcadem, cujus Parthenopæus est filius: aliam de Scyro nobilem cursu, quam Hippomanes currendo superavit, proiciendo tria poma aurea Veneris consilio. *Idem.*

268 *Noti campi*] In quibus solebat Atalanta cum procis cursu contendere. *Colant*] Non venerantur, sed habitant. *Idem.*

269 *Sarissas*] Macedonum lanceas. Hoc enim nomine tela sua ipsius gentis homines vocant. Unde Lucan. 'Primi Pellæas arcu fregere sarissas.' *Idem.*

270 *Difficiles*] Contra magnum impetum utiliores. *Vet. Schol.* Ob brevitatem. *Lactat.* Vide Lips. milita Rom. p. 384.

271 *Neptunia plebes*] Neptuni enim filius Onchestus conditor ejus civitatis. *Lactat. et noster Scholiast.* *Hc Delph. et Ver. Clas.*

mer. Ὀγχηστὴν θ', ἱερὸν Ποσειδῶνος, ἀγλαὸν ἔλκος.

272 *Onchesti*] Onchestus Neptuni fuit filius, qui ex suo nomine hanc condidit civitatem. *Mycalesos*] Promontorium ejusdem civitatis. *Lactant.*

273 *Palladiusque Melas*] Bæotim fluv. Minervæ consecratus. *Palladius* ergo Atticus. Alii volunt hunc Athenarum fluvium esse, quem Palladium ad discretionem posuit. Est enim alter Melas in Sicyoniorum finibus: sive Melas montem dicit olivetis consitum. *Idem.*

274 *Gargaphye*] Fons Dianæ aut Hecate consecratus. *Idem.*

275 *Et nimia*] Cujus satis nimietas herbarum inhabitat, quæ nascentes opprimit messes. *Idem.*

279 *Virgo Iyra galeam*] In cono galeæ Iyram habebant propter muscam, quæ Thebani dicuntur mûri fuisse constructi. *Tauro*] Propter Jovem et Europam, vel propter Cadmum, qui bovem secutus est, ut Thebanam conderet civitatem. Vel, quod manifestius, propter Dyrceam novercam, quam ab his constat tanro religatam. *Idem.*

280 *Macte animo*] Ut si diceret, perfectæ indolis juvenis. 'Mactare' enim dictum est, sacrificium perficisse: unde Virgil. 'Macte nova virtute, puer,' id est perfectæ. *Idem.*

281 *Opponere pectora*] Bene *opponere* dixit, ad defensionem murorum. *Idem.*

282 *Heliconia*] Accolæ montis Heliconis; acclamatio sacrorum locorum ob habitationem Mûsarum. *Vet. Schol.* Ineptissime de Poëtis *Lactantii* effactor: 'Per Heliconam intelligi voluit Poëtas etiam ad auxilia venisse.' Non vidi magis, o asine. Fluvium Heliconium sive Heliconem intelligit *Lactat.* de quo vide *Pausaniam. Barth.*

287 *Residentem*] Splendentem nivem depositam. *Cygni*] Quia apud

Hormium fluvium multi sunt cygni; et hi qui ab hoc fluvio veniebant, cygnorum more cantabant. *Lactant.*

206 *Ævi Confudere modos*] Ætatis suæ, dum pæne æquales sunt, spatia confuderunt Nymphæ. Ad ornamentum carminis sui Græcum nomen accepit. Græce *ρόμφη* dicitur sponsa. *Idem.*

208 *Maritis ignibus*] Viriles amores, concubitus voluptatem dicit. *Lactant.*

300 *Neo longum*] Id est, tempus transiit. *Et pulcher Alathreus*] Natus est filius qui patri crescendo celeritate pæne æquævus est. *Idem.*

304 *Plus pater*] Hoc est, gaudet ætate antecedenti desiderio. *Juvat et ventura senectus*] Uno tempore senescentium patris et filii. *Idem.*

307 *Coronian*] Nomen a Coro Centauro tractum, a quo et civitas dicta, quem reliqui Centauri velut palum cædentes terræ affixerunt. *Idem.*

308 *Baccho Glisanta*] Dux civitates duorum numinum pari gaudent munere, Coronia Baccho fertilis est, simul Glisanta: Cerere infœcunda tristantur: nec evenit ut proventu suo utraque civitas frumenti et vini bono gauderet. *Idem.*

310 *Hypsea quadrijugos*] Fratrem Æaci dicit, cujus Juppiter ex formicis socios fecit armatos existere, ex eo Peleus natus est, ex Peleo Achilles, cujus milites Myrmidones nuncupati sunt, a formicarum origine. *μύρμικες* enim Græce *formicæ* dicuntur: hunc Hypseum in lib. ix. Capaneus occidit. *Idem.*

311 *Ter insuto servant ingentia*] Qui vel quænam servant? Ipse utique Hypseus dicitur late umbrare celso quadrijugos, ipse leva sive sinistra corporis clypeo, ipse pectus ter insuto ferro seu lorica trilici servare. Ergo aut *servat* est scribendum, aut, si hoc cæsura negas, *servantem*. Gronov.

312 *Nam tergo nunquam metus*]

Sive quia hic virtutis suæ prærogativa nunquam fugiebat: sive quia vetus consuetudo fuerat, ut lorica nunquam nisi pectus tegeret, ut spem fugæ eriperet pugnatoris: quod Salust. apertissime monstravit dicendo, 'Et in maximo omnium et nudum et cæcum corpus ad hostem vertere;' id est, quod nec oculi, nec lorica muniebat. *Lactant.*

314 *Irrita voto*] Quæ in percontando namquam auctoris sui vota decipit. *Idem.*

315 *Asopos*] Fluvius. Hic cum raptam a Jove filiam Æginam æquo animo ferre non posset, omni aquarum agmine concitatus celum petebat infestus: hunc Juppiter fulminavit. Verum hodieque dicitur eo tempore quo fulmen excepit primus arenibus ripis fluere. Ideo dixit, 'adhuc ripis animosus gurgis anhelat.' Hunc Asopum breviter etiam describit Lucanus dicens: 'Asopos aquas.' *Idem.* *Datur*] Hoc est, genuisse dicitur: 'dare' pro 'dicere.' Virgilius Bucolicis: 'Sed tamen iste Deus quis sit, da, Tityre, nobis.' Horat. i. Sat. 8. 'da, si grave non est, Quæ prima iratum ventrem placaverit esca.' Terentius Heant. 'Nunc quamobrem has partes didicerim, paucis dabo.' Hinc apud J. C. nostros, 'dare sententiam,' pro 'dicere et proferre.' Modestinus l. xxviii. de Re Jud. 'Dno iudices dati, diversas sententias dederunt:' et 'dare' simpliciter eadem notione Ulpianus l. xxvii. de Liberali Causa: 'Si enim liquebit, contra libertatem dabit,' in qua significatione usus est et Plinius lib. vii. Epist. 5. 'secundum reos dedit.' *Bernart.*

321 *Nondum ista licebat*] Vitiare virgines alienas. *Idem.*

323 *Conservitque manus*] Contra nubes et fulmina. *Nec quem imploraret habebat*] Quia huic bella commoverat, a quo omnia numina auxilium postulare consueverant. *Idem.*

327 *Ætneae*] Nimios: In similitudinem *Ætne* fulminatus est Asopus: et ipsa aqua effluit adhuc fulminis minas. *Idem*.

330 *Ithoneae*] Ut ipse supra: 'Aonio divertis Ithone.' In qua Ithonus regnavit, Hercules filius. Hæc civitas Bæotia est. Hinc Bacchilides Minervam *Ithoniam* dixit, et Alcomenem ipsam significat, quem imitatus est Horatius in illa ode, in qua Proteus Trojæ futurum narrat excidium. *Id.*

331 *Quos Mide*] Bæotia civitas in qua Alcmena nata est, Hercules mater, et in qua etiam colitur Minerva. *Idem*.

332 *Aulida*] Aulis dicta est ex eo, quia omnes illic Græciæ reges in excidium Trojæ conjurari conveniant: unde Virg. 'Non ego cum Danais Trojanam excindere gentem Aulide juraui.' *Plateas*] Bæotia urbs, ut supra, 'nunciat excubiis vigiles arsisse Plateas.' *Idem*.

333 *Reflexumque mentu Euripum*] Maris pars inter Aulidem et Eubœam insulam, ut omnes sciunt, quam septies die ac nocte reciprocare, Strabo, alique tradidere; sed ab his recedit Livius: 'Et fretam ipsum Euripi (inquiens) non septies die, sicut fama fert, temporibus statis reciprocatur: sed temere in modum venti, nunc huc nunc illic verso mari, velut monti præcipiti devolutus torrens, rapitur.' D. Gregorius Nazianzenus tradidit Aristotelem, cum non posset naturam Euripi investigare, tædio animam effluisse. Imo Justinus martyris testimonio, se in profundum illius præcipitans, demersus est. At nihil de hac re Amonius vel Laërtius. Ceterum tu qui in litteris tyro, scito, 'Euripum' veteres sæpius pro fossa ponere, qua ludī circundabantur septuorū loco; exaudio ita Tertullianum adversus Hermogenem: 'Ecce autem si dicam, civitas extruxit theatrum et circum, scena autem erat talis et talis, et statum super euri-

pum et obeliscus super omnia ferebatur.' Imo pro canali seu ductu aquarum salientium. Plinius in Epist. 'Quid euripus viridis et gemmeus?' *Bernart*.

334 *Quaque ultima tractu*] Locum deformatissimum e scriptis, a quibus recedere in manifesta bonitate religio sit, restituisse sic præfatur Bernartius, et pollicetur iusjurandum verbis conceptissimis, ita scripisse Papinium. At ego injurato mihi credi velim, nullum mihi visum codicem, in quo non fuerit, *teque ultima tractu Anthedon*, quod ille tollit. Sic et inter cæteros Buslidianus, quem ab humanissimis possessoribus impetraverat mihi utendum Janus Vilitius. Intelligendum autem ex præcedentibus 'domant sulco:' quod non minus potest affirmari de Anthedone, quam de Aulide, Græca, Platæis 'seri.' *Quique sulco domant te ultima tractu Anthedon*, integrum est. Expressit Homeri, 'Ἀνθηδόνα τ' ἐρχαίεσσαν. Gronov.

335 *Anthedon*] Civitas Bæotia, inter Eubœam et Bæotiam. *Glaucus*] Hic piscator fuit, et de Anthedone civitate, qui cum extractam ex mari prædam projecisset in littore, pisces herbarum tactu revixerant. Intellexit Glaucus hanc illorum graminum naturam esse, ut immortales efficerentur, qui eam gustassent, itaque avellit et assumpsit: quo facto illico deposito humano corpore, in marinum versas est deum. *Lactant*.

336 *Poecentes irrupit*] Quasi eum desiderarent maria Deum sibi fieri. *Idem*.

337 *Expavit*] Glaucus, postquam vidit se deformem vel biforem factum, expavit: ita enim marina numina Virg. formavit dicendo: 'Cui laterum tenus hispida nanti Frons hominem præfert, in pristinis desinit alvus.' *Idem*.

338 *Torta*] Circum caput rotata. *Idem*.

339 *Gesa*] Hasta Gallorum. Virg.

'Duo quisque Alpina coruscant Gesa-
mann.' *Idem*.

340 *Cephiæ*] Cephissus fluvius, Narcissi pater, cum cæde Zephyri prostratus esset, Apollinis miseratione sanatus est. Hoc ergo dicit: in auxilium tu quoque filium destinasses, nisi jam palleret in flore. Theopius enim fuit Narcissus Cephiæ fluvii: cujus etiam Lucan. meminit dicendo, 'quos impiger ambit Fatidica Cephissos aqua.' *Idem*.

341 *Narcissum*] Quæ de Narcisso Poëtæ fingant scivere omnes (Lucilii verbo) prinsquam Theognis nasceretur. Illud non æque vulgatum, sororem Narcisso geminam, cum oris specie, omni ex parte similem, tum vero coma et vestitu nihil differenti: solitos simul venari: ea cum forte diem suum obisset, ventitare illum ad fontem solitum, qui in Hedonaco Thepiensium vico est: in quo cum suam intueretur umbram, ac suam omnino esse non ignoraret, ob similitudinem tamen quæ inter ipsos fuerat, tanquam si non suam, sed sororis imaginem præ oculis haberet, desiderii ex eo sui solatium aliquod capere consuesse. Auctor Pausanias Bæotici. *Bernart*.

344 *Phocida*] A Phoco Eaci filio, quem Pelleus et Thelamon occidisse dicuntur. A cujus nomine civitas nuncupata est, in qua Œdipus Lainum patrem quæreret occidit: quæ civitas tres habet vias, quæ se post multa spacia in unam jungunt plateam, ut ipse in primo: 'trifidæque in Phocidos arcto Longævum impleni regem.' *Lactant*. *Quis Panopen? quis Aulida?*] Nihil est interrogatio. Præterea versus lex sine ratione violata. Denique quid opus nominare bis *Aulida*? Lege cum scriptis: *Phocida? qui Panopen, qui Daulida, qui Cyparission, Et valles, Lebada, tuas, et Hyampolin, &c.* Homerus: *Ὀ Κυνόρυσσον ἔχον, Πυθώϊα τε περὴρῆσαν, Κρίσαν τε ζῆθῆν, καὶ Δαυλίδα, καὶ Παρ-*

οῦνη, Ὀ τ' Ἀνεμόριαν καὶ Ταιμώϊα ἀμφερίμορον. Unde vides et *Anemoriæ*que, ut et est in Mss. non *Ænemo-reæ*que, scribendum esse. Jam *propellentemque Lilæam Cephissi glaciæ caput*, est Homeri: *Ὀ τ' Αἰλῶνα ἔχον πηγῆς ἐνὶ Κηφίσσῳ.* Sed et dux Phocensium Iphitus Nauboli filius ab Homero sumptus, cui Schedius et Epistrophus *vides Ἰφίτου μεγαθύμου Ναυβολίδα.* Valerio Flacco lib. i. 'Nanholides tortas consurgit in undas Iphitus.' *Daulida* protulit quoque e suis Canterus: sed non vidit mutandam distinctionem. *Gronov*.

345 *Lebadia*] Civitas Apollini sacra, in qua Triphonius et Latamedes Tauropolym fratres fuerunt, filii Augæ formosissimi. *Lactant*.

346 *Parnasson utrumque*] Duo Parnassi vertices, in uno Phæbus, in altero Bacchus colebatur. Lucanus v. 'Parnassus gemino petit æthera colle, Mons Bromio, Phæboque sacer, cui numine mixto Delphica Thebæ referunt trieterica Bacchæ.' Tragicus Œdipo: 'Gemina Parnassi nivalis arx trucem sonitum dedit.' *Bernart*.

347 *Aut Cyrrham*] Parnassus mons est Phocidos, qui in duo jura dividitur, id est, in Cyrrham et Nysam. Cyrrha ergo etiam civitas dicitur circa montem Parnassum sita: hæc habet stagnum Apollini consecratum, de quo ipse superius: 'Si stagna petii Cyrrhæa bicorni.' *Lactant*.

348 *Corcyrumque nemus*] Quidam *Ogygium* legunt, quia post Cadmum Ogygius Thebas rexit: quo vocabulo antiqui Thebanos intelligi volebant: post etiam nemori est hoc nomen impositum. Etiam tumulus circa Thebas ita vocatur. *Idem*.

353 *Cæde phæretas*] Niobe uxor Amphionis cum quatuordecim peperisset filios, septem virilis sexus, septem fæminei, sæcunditatem partuum suorum Latonæ proposuit, qua re commota filios suos, Apollinem et Dianam, in ultionem suæ iustigavit

injuriæ: ejus Niobes filios quatuordecim uterque deus extinxit sagittis, Apollo pueros, puellas Diana. *Naubolus*] Hic Laii fuit auriga. *Secura*] Sine metu futuri parricidii. *Idem*.

358 *Sanguine cervix*] Ostendit eo tempore, quo Naubolus Laii fuit auriga, Phorbantem armigerum fuisse: et optat ut errore quo occisus est Lains, filii pariter interlissent, ne ad dividendam fratrum scelera servarentur. *Idem*.

360 *Repens*] Et adverbium potest esse temporis, et nomen participiale. Ostendit Phorbantem intercepta singulibus voce loqui minime potuisse. *Idem*.

363 *Sollicitum decus*] Quia illi cura est Antigones virginittis custodia. *Idem*.

364 *Seras tibi demoror*] Propter te seniles annos invita demoror. *Idem*.

369 *Transibere duces*] Narratione elapsi sunt. *Idem*. *Chromin atque in terga*] Alibi hoc nomine utitur, ubi habent integram membranæ: sed hic mirifice variant, *Clomin, clomini, domiti, doram*. Videtur fuisse, *Cloniam*; nam et Homero *Προδοχρῶν τε Κλόνιος τε*. Idemque restituendum pato hoc libro vs. 711. 'falcato Chromin et Chremetæona curru:' nam tertio post versu rursus 'Chromis' cadit, ibique habent illibatam veteres: hic autem, 'Clonium,' 'Clime-num,' 'Clonin.' Liber optimus, 'Chromin,' sed ita ut literis *HR.* subducatur virgula, suprascriptum sit *L.* Repone igitur: 'Cloniam et Chremetæona curru.' Habes et apud Virgilium lib. ix. et x. *Æneid. Gronov.*

370 *Caristæ*] Insula est juxta Eubæum fretum: quam saxosam ideo ait, quoniam ibi marmora nascuntur, quæ a loci vocabulo 'Caristia' dicuntur. Unde Lucan. 'Qua maris angustat fauces saxosa Caristos.' *Lactant.*

371 *Non humiles Ægas*] Omnibus valde notas. *Caphareæ*] Mons est al-

tissimas, naufragio Græcorum omnibus notus, in finibus Eubææ. *Idem*.

374 *Rector ab aggere caput*] Ad morem Romanum respexit, quo tribunal Imperatoris semper in castris cepiticium. Plutarchus in Pompeio: *Βήματος δὲ οὐκ ὄντος, οὐδὲ τοῦ στρατιωτικοῦ γενέσθαι φέδραντος, ὃ ποιοῦσιν αὐτοί, τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ καταλλήλων συντιθέντες, κ. τ. λ.* Ammianus 23. 'Ipse aggere glebali assistens, coronaque celsarum circumdatus potestatum, talia ore sereno dissernit.' Noster: 'Hic suetus dare jura parens, hoc cespite turmas Adfari.' Sidonius Pan. Soceri: 'Concurrunt procures, ac milite circumfuso Aggere composito statuunt, ac torque Castrensi mæstum, donantque insignia regni.' Lucanus de Cæsare concionante: 'stetit aggere fultus Cespitis, intrepidus vultu, meruitque timeri Non metuens.' Mos hic non prisca solum Republica, sed et tempore Principum retentus. Tacitus Annal. i. 'Simul congerunt cespites, extruunt tribunal.' Plinius Pannegyrico Trajani: 'Decora facies Consulis: multa post sæcula tribunal viridi cespite extractum, nec fasciam tantum, sed pilorum signorumque horrore circumdatum.' *Bernart.*

378 *Ultre*] Non coacti. *Jurastis*] 'Jurare' proprie est, quotiescunque sacramento exercitus in aliquo bello conspirat, sive quia legiones cum scribuntur, ante in sacramenta militiæ compelluntur jurare. *Lactant.*

386 *Et fruter*] Hostili animo, quasi jam non esset, dixit. *Idem*.

388 *Relictus*] Ut invenias me carentem auxiliis, et occidas. *Idem*.

393 *Perspicuas sic luce fores*] Sive adveniente die perspicuas, sive ex cratibus factas, quæ raritate virgarum connexæ lucem admittunt. *Idem*.

396 *Humum tractura*] Lactis pondere prægravata. *Idem*.

397 *Succiduas*] Tardantes, a succidendo. Sive ut fæturæ succedentem

sobolem demonstraret, *succiduas* dixit, id est vicarias. *Idem. Succiduas*] Quæ succidunt ambulando, adeo adhuc sunt teneræ. *Vet. Schol.* Non recte Luctatius posteriori explicatione, quasi *succidua* sint vicariæ, quam vocem illustrat Ludov. Cælius Antiquar. Lection. lib. xxv. c. 23. Sic Avien. de Engonasin In Arato: 'Poplite succiduo qua sideris ampla patescunt Terga dehinc.' Claudian. de Raptu lib. iiii. 'Succidui titubant gressus.' Ovid. 'Poplite succiduo genua intremuere.' Lucret. lib. iiii. 'Caligare oculos, sonare aures, succidere artus.' *Barth.*

402 *Morre fugæ*] Fecit enim formidolosos veloces. *Lactant.*

403 *Prodigiale canens*] Nescio quid prodigiale denuncians. *Prævia fasti*] Certa enim bellantibus sors est, mortem sperare. *Idem.*

404 *Volucresque feraeque*] Hoc loco prodigiales res poëta describit. *Idem.*

405 *Sideraque*] Ignota sidera apparere tempore belli certissimum est, et frequentia fulmina fieri. *Amnes*] Inter cætera prodigiorum genera fluviorum etiam incrementa ponuntur, incerto tempore. *Idem.*

407 *Clausaque Deorum*] In Cyrrha tantum prospera deorum dabantur oracula; nam cui exitum imminabat, taciturnitate templi penitus damnbatur. *Idem.*

411 *Adductis pernox, &c.*] Assuetis enim mensibus Eleusinia sacra cum nocturnis ululatibus celebrabantur. lib. xii. 'Noctivagumque gregem, quamvis sibi luget, Eleusis Flevit, et arcanos lugentibus extulit ignes.' Vide elegantem Johannis Meursii de Eleusiniis Commentar. cap. 27. Nicol. Gerbelium lib. v. Græciæ, et alios. *Barth. Eleusis*] Civitas est Atticæ regionis, haud longe ab Athenis, in qua regnavit Teleus, qui Cererem dum filiam quæreret, liberalissime suscepit hospitio. In qua civitate Cereris sacra consueverant virginum

ululatibus et saltationibus celebrari. *Lact.*

412 *Spartæ*] Apud Spartam aperto templo eodem tempore Castor et Pollux dimicare inter se visi sunt: ex quo omine colligebant, Etheoclem et Polynicem impia inter se bella gesturos. *Templis reclusis*] Quia Apollinis oraculum est illic. *Idem.*

413 *Amyclæos*] Amyclæi fratres sunt Castor et Pollux. *Idem.*

414 *Arcados insanas*] Qui ferunt Lycaonis umbram latrantem audiri? Non utique quivis: ut et sua prodigia proprie Sparte vidit, Pisa refert, Acarnan infamabat: sic igitur et umbras Lycaonis latrare ferunt *Arcades*. Et ita legendum, non *Arcades*. Gronov. *Lycaonis umbras*] Lycaon pater Helicæ ursæ fuisse dicitur, qui, dolore stupratæ a Jove filix, Deos humanarum carniū cibis violavit: ob quam rex in formam lupi dicitur esse conversus. *Lactant.*

415 *Savo campo*] In quo victor filix sponso solitus erat necare. *Idem.*

416 *Ænomæum*] Atalantæ patrem. *Idem.*

417 *Deformem cornu*] Cum uno cornu ante fuerit ab Hercule viduatus; quare eum nunc poëta ambo amisisse describit, ut omen diri belli tradi possit, quod utroque cornu Achelous truncatus videretur, quod signum periturorum germanorum certissimum fuit. *Idem.*

419 *Confusum Junonis ebur*] Confusum dolore, sive turbatum, sive pudore verecundatum. *Idem.*

420 *Gemini maris*] Corinthios dicit, qui Euripi incolunt partem, ut Horat. 'Bimarise Corinthi Mœnia.' *Idem.*

421 *Palamona ponto*] Palæmon Deus marinus, qui portubus præest: cujus nota est fabula. Atamas, post furorem a Janone immissum, cum occiso Learcho Melicertam alterum filium suum cum uxore sua Ino prosequeretur, et se illi in mare præcipi-

tassent, voluntate numinum in deos versi sunt: Melicerta in Portunum, qui Græce Palæmon dicitur, Ixo in Matrem Matntam, quæ Græce dicitur Leucothea. *Idem.*

422 *Pelopes phalæns*] A drasti militiæ Pelope oriundi. *Vet. Schol. Bellicus ardor*] A Marte inspiratus. *V. S. Consiliis Divum*] Incogitanter hoc dicit; consilia enim Jovis fatalia, alia non erant, quam ut a Marte inspirati pessumdarentur Argivi. Et sæpe sic Papinius. Si de aliis Diis capera vulneris, inepta ipsorum consilia contra Jovem fatearis. *Barth.*

423 *Prohibetque timeri*] Quasi imminet mala etiam prodigiis nuntiantur, ne caveant homines numina credi vetant. *Lactant.*

424 *Aspe tuas*] Flavius Thebarum: cujus Ægynam filiam in aquilam mutatus Juppiter vitiauit. *Idem.*

427 *Animos*] Incrementa. *Idem.*

428 *Sex montana*] Frequenter loca altiora abundant nivibus, quæ cum veris adventu liquefunt, addunt fluminibus incrementa. *Fluminis*] Adventus describitur Argivorum. *Idem.*

432 *Frenis suspensus, &c.*] A fluvio natate coactus ob profunditatem. Annis enim erat tum tumidus et magnus. *Vet. Schol.* Fræna equum denotant lib. xi. vs. 244. 'Frater muris circum omnibus iostat, Portarumque moras frenis assultat et armis.' *Barth.*

437 *Altera tellus*] Ulterior ripa, *Lactant.*

440 *Visaque accedere ripa*] Ad opinionem retulit armentorum, quibus transeunte fluvio altitudo minor, et latitudo brevior videtur effecta. *Id.*

441 *Inde jugum*] Locus castris aptior, ubi mons in vicinia, propter speculationes hostium, et quod tutus in eum receptus. *Vet. Scholiast. Accommoda castris*] Positio castrorum describitur. *Instant*] Nullus erat tam excelsus prope collis, cujus altitudo vel despectus esse incommodus pos-

set. *Lactant.*

445 *Nullicque aliis*] Circumcirca apertum campum, nullos dicit esse alios montes aut colles, unde in castra despici possit, et actiones militares observari. Est omnino notabilis Castris apti loci descriptio. De talibus vide Leonis Philosophi et Imperatoris Tacticorum Epilogum, Orosi Strategico, Veget. libro i. cap. 22. lib. iii. c. 8. *Barth.*

446 *Nec longa labor*] Nec multo labore dicit castra munienda. *Lactant.*

448 *Elatæ rupes*] In murorum vices rupes naturæ beneficio videbantur æquatæ. *Idem.*

449 *Pinna*] Castrorum excelsa munimina. *Idem.*

451 *Erepsit*] Egressus est: et sine sensu transiit. *Idem.*

453 *Belli suprema parantem*] Sic et scripti. Bernartius conjicit, *paventem*. Quod priusquam viderem, venerat in mentem: in conspectu belli suprema parantis. Quod ei parabat suprema. Apud Livium lib. viii. Fabius senex ad Papirium dictatorem: 'Quandoquidem apud te nec auctoritas senatus, nec ætas mea, cui orbitatem paræs, &c. valet.' *Gron.*

456 *Amphionis arces*] Præ timore somniantibus muri Thebani, quos Amphion extruxerat, videbantur invalidi. *Lactant.*

457 *Rumor ubique altus*] Non placet ille altus rumor, etsi alicubi scholion adpictum invenerim, *magnus*. Scribe: *ubique altus*. Sic designat naturam rumorum, qui vanitate et mendaciis hominum ut aluntur, ita plerumque secum dissident, et inter auctores variantur. Claudianus i. in Rufin. 'Dissensuque altior rumor.' *Gronov.*

458 *Majoresque timor*] Majora enim videntur nobis omnia quæ timemus. *Lactant.*

462 *Mandant funera*] Commendant, ut si mortui fuerint eorum sepulturas procurent. *Idem.*

463 *Si tenuis demisit lumina somnus*] Id est, si ad soporem a rigore vigiliarum laxavit : si levis ergo somnus eos oppresserit, videbantur sibi bellare. *Idem.*

468 *Aut utrique patrem*] Quia ambo- bus fuerat inimicus. *Ille*] (Edipus pater. *Idem.*

471 *Tumet igne futuro*] Allusio et color illius ' Pallentem morte futura.' Splendorem enim Solis resplendere Oceanum facit, et sic is timere videtur. *Vet. Schol.* In optimo aliisque codicibus est : *cum jam tumet igne futuro.* Cum glossa : *Futuro*] Proximo. Pariter lib. xii. vs. 760. ' Jam letale furens atque audax morte futura.' Sic scribunt et Bernartiani, Lindbrogiani et Behotiani. *Barth.*

472 *Reclusum*] Quia ipsam partitur solem : sive sedatum : oriente enim sole tempestas quiescit. *Lactant.*

474 *Obsita*] Nigro amictu tecta. *Id.*

477 *Antiquissima*] Furie addidit insaniam, eam potissimum nominando, quam crudeliorem omnibus esse constabat. Etenim Alecto antiquissimam, quasi nata majorem, dixit : de qua Virgilius : ' Odit et ipse pater Pluton, odere sorores.' *Idem.*

479 *Nata melior jam sexus*] Quam parricidæ filii. *Vet. Schol.* Intelligit autem sorores Ismenem et Antigonom Jocastæ filias. Vide Apollodor. Higin. cap. 67. (Edipus regnum paternum et Jocastam matrem inscius accepit uxorem, ex qua procreavit Eteoclen et Polynicen, Ismenem et Antigonom. Vide et Diodor. Sicul. lib. iv. Hæc ideo asseveramus, quia Ismene a multis obliteratur. *Barth.*

484 *Aliquod jus execrabile*] Quodcunque tandem, non potest nisi esse execrabile, cum ego tota sim impia et abominabilia. *Vet. Schol.*

485 *Huic utero*] Qui ambos Imperatores in lucem protulit. Fingitur uterum ostentans, aut manibus percutiens. *Vet. Schol.* *Expavere Manipli*] Expaverunt armati Furie, habi-

tum, qui matrem si eminus cognovissent, poterant revereri. *Lactant.*

490 *Monstraverit hostem*] Pro monstrat. *Idem.*

498 *Rex Argive, mihi*] Invidiose dixit, quod deserta patria Argivis imperare maluerit. *Lactant.*

501 *Quem non permoveas*] Interrogative : hoc est, quem non permoveas formidine tanti exercitus? aut cui misericordiam non incutias, cum post exilium revertaris ad patriam? *Idem.*

502 *Multoque latus perfulgurat curo*] Lips. liber *perfulgurat esse*, vere et eleganter; nam respicit ad morem Romanum, quo Principis nusquam non satellites aderant cum gladiis ad latius. *Bernart.*

506 *Jubeoque rogoque*] Et personam servat et tempus : jubet filio, exulem rogat jure venientem. *Lactant.*

508 *Quid auferis lumina*] Interpositio est. *Idem.*

511 *Te conscia mater*] Majore medicina egent hæc quam superiora : nam vulgatam hanc non solum sententia, sed ratio Latini sermonis spernit. Expressi ego scriptam : *te conscia mater Decipiam?* Bern. *Ne forte doli te conscia*] Recte scripti : *ne forte doli, et te conscia.* Ne forte subsint doli, et eorum conscia mater te decipiam. *Gronov.*

513 *Ducente timeres*] Quasi de scelerato patre dicit, potuisse mali aliquid merito filium suspicari, qui occiso patre postremo matrem duxit uxorem. *Lactant.*

515 *Excuso furvres*] Defendo, quasi justas innocentia mea. *Idem.*

524 *Ab Hircania*] Armeniis. Hoc dicit : Si hoc a ferocissimis gentibus postulassem, potuisssem mereri, ut media fratrum discordia sopiretur. *Idem.*

528 *Nutantes*] Capitum motu tremantes. *Idem.*

530 *Stravere leones*] Nobilitatem hanc innatam aiant leonibus, ut snpe-

ratis animantibus parcant. Vide Comment. ad Epistol. Claud. *Securam famem*] Jam cibum paratum habentes, quem tamen non attingunt propter clementiam. V. S. Vide Plin. lib. viii. c. 16. *Ælian.* lib. iv. c. 84. Papinius autem fingit nobilitate animi etiam famem vincere et differre. *Barth.*

540 *Nec frater eram*] Quasi Ætheocles in fratrem, si potestas detur, crudelior sit futurus. *Lact.*

544 *Ad commercia natum*] Nudando vulnera quæ in insidiis noctes susceperat, et ostendendo perfidiam Ætheoclis crudelitatemque, fecit cunctis invisam. *Idem.*

547 *Hæc nimium mitis*] Apostropha ad Polinycem. *Idem.*

550 *Tene ille*] Interrogative. *Idem.*

552 *Ante hæc excusso*] Comparatio ab impossibili: ante, inquit, potest fieri, ut hæc hasta quam gero, excusso ferro frondescat, quam Ætheocles sit germano mitissimus. *Idem.*

555 *Castra patens*] Dicit Tydeus etiam Argiva castra Ætheocli patere; quare ad visendum fratrem nunc ipse potissimum veniat, nec aliquid quod in nostris castris timendum sit extitit, necdum enim aliquid hostile commissum. *Idem.*

564 *Ad flumina tigris*] De Cerva sacra Maro. Hic sua feritate maluit noxium animal, et utique sanguine pascendum introducere, utcunque mansuetam, tamen cædibus alendum. *Vet. Comment.*

566 *Erythræis*] A mari Rubro. Hujus Etymon post tot perscrutationes nostro demum ævo videtur indagasse vir eruditiss. Nicolaus Fullerus. Sequioris ævi speculationes vide apud Fulcherium Carnotensem, Histor. Palæstin. c. 76. Ut nos in recensione Operis Bongarsiani distinximus. Item Lictardum sive Liardum, quem ignoto nomine p. 594. idem Bongarsius edidit c. 38. Vide Bibliothecam Photii c. 250. *Barth.*

567 *Meritis*] Solutas jago. *Lactant.*

569 *Sanguinis oblitus*] Mansuetudine feritate carentes: ut Lucan. 'Atque hominem didicere pati.' *Id.*

574 *Grassata*] Quæ nihil depradando vastavit. *Manus obvia*] Unde mansuetæ sunt feræ, quæ manu pasci consueverunt. *Idem.*

576 *Vaga rure*] Zeugma est, si quando vaga rure quies est illis: aut certe vaga rura, pro ipas vagæ. *Idem.*

578 *Ipsumque Lyæum*] Cujus nomine impulsæ Tigres in urbem veniebant. *Vet. Schol.* Adjicere videtur calorem sacris et Templis ex præsentia Bacchi. *Vet. alia Schol.* Non inepte. Etsi enim de humanis sacrificiis potius loquatur; talia tamen tribuebant præsentiae Numinum. Vide Claudian. init. Paneg. in Sextum Honorii Consulatum. *Barth.*

585 *Auriganque impete vasto*] Autiptosin fecit: et Lucretius dixit 'impete,' pro impetu, lib. vi. 'Aut hominem, tanto membrorum ex impete natum, Trans maria alta pedum nisus ut ponere jussit, Et manibus totum circum se vertere cælum.' Item libro primo: 'Quamlibet in partem tradunt res ante ruantque Impetibus crebris.' *Bernart.*

603 *Acontes*] Hunc Acontes, qui tigres occidit, Phægeus ense percussit. *Lactant.*

604 *Gemino*] Hoc est duarum tigrum gaudentem. *Idem.*

606 *Tardi*] Quia jam mortuo Acontes auxilium ferebatur. *Idem.*

608 *Rumpitur ecce gravi*] *Mss. et Graium subito per castra.* Recte. Nec dicas etiam Bæotos esse Græcos: nam quoniam hi toties 'Tyrii' appellantur, merito his diversi *καὶ ἄλλοι* Græci statuuntur et appellantur Peloponnesii. Notavit et Canterus. *Gronov.*

611 *Qua modo tam mitis*] Tota sententia labat: fulcivi ex veteri, mntata litterula: *Qua modo*, pro *Qui modo*

tam mites. Sensus: Græci qui modo tam mites fuerant, visis Jocastæ, et filiarum ejus lacrymis, auditis precibus, ipsam et natas jam repellunt. *Bernart.*

612 *Ite age*] Increpans Tydeus. Ut Tarnus in Virgilio: 'Immo, ait, o juvenes accepto tempore, Tarnus, Cogite concilium et pacem laudate sedentes, Illi armis in tecta ruunt.' *Lactant.*

622 *Retro vexilla*] Ut ostenderet tamaltuarie pugnam iniri, perversum ordinem exercitus demonstrat: dicit ergo *retro*, post aciem, esse vexilla, quæ solent militum cuneos anteire. *Idem.*

623 *Bellum invenere secuti*] Non tubis solum, sed et lituis excitare militum animos, veteribus usitatum. Exempla passim obvia, quæ apud nostrum, quæ alios. Tantum Senecam jam advocabo, qui Thyeste: 'Jam silet marmur grave classicorum, Jam tacet stridor litui strepentis, Alta pax urbis revocata lætæ est.' recte 'strepentis:' nam incensus erat lituus, ut ex Festo discimus: ideoque sonum streperum et acutum edebat. Ennius: 'Inde loci lituus sonitus effudit acutos.' Non libentius, quia eleganti metaphora optimi auctores 'lituum' pro 'impulsore' usurpant. Cicero ad Atticum: 'Existimare Q. Fratrem lituum meæ protectionis fuisse:' quam phrasim operæ est juvenutem intelligere. adi omnino Agellium lib. i. c. 11. de vario priscorum ritu in præliis. *Bernart.*

631 *Horrent Tyrrhenos*] Tubarum cantus. *Lactant.*

632 *Sidonium*] Thebanum: nunc ergo poëta diversorum mortes, veluti Musa monente, describit. *Maleficus*] Infrensis, qui timore armorum teneri non poterat. *Idem.*

633 *Rumpentem*] Retro trahentem, ut nimio conamine frenâ rumpere crederetur. *Idem.*

634 *Venit hasta per armos*] Equi

scilicet: possumus etiam seapulas hominum armos dicere. Ut Virgil. 'latos huic hasta per armos Acta tremit, duplicatque virum transfixa dolorem.' *Idem.*

641 *Menæceus*] Iste Thebanus fuit, quem in catalogo Phorbas Antigone monstravit euntem inter duces: dixit enim, *quæ noster signa Menæceus.* *Id.*

642 *Parthenopæus*] Diversorum mortes Virgiliane poëta describit. *Idem.*

645 *Dividuum*] A divisione: *dimidium* a dimensione dictum. Hic ergo *dividuum*, in duas partes divisum posuit. *Abus*] Hic Thebanus est, qui victor rapere spolia cupiebat. *Idem.*

647 *Cornu depressus Achivæ*] Lectio hæc a veteri membrana est, vulg. *depressus Achivæ*, contra rationem Latini sermonis: neque enim arcum intelligit, sed hostile e cornu. Virgilius: 'Volat Itala cornus.' Noster lib. ii. 'sunt ore cavo Theumesia cornus.' *Bernart.*

650 *Et mansisse*] Pro manere. *Lact.*

651 *Mulare furorem*] Ut sacra Liberi in furorem bellorum insania commutaret. *Idem.*

654 *Instita pilo*] Fasciola est quæ imam vestem suo pingit ornatu: ut Horat. 'Quarum subsuta talos tegit instituta veste.' *Lactant.*

656 *Tyrio subtegmine*] Id est, sub veste purpurea videbatur splendor lorice. *Idem.*

657 *Brachiaque in manicis*] Manicas habere, veteribus molle ac effeminatum. Poëta Princeps: 'Et tunicae manicas, et habent redimicula mitræ.' Plautus Pseudolo: 'Manuleatam tunicam habere hominem decet?' Alludit suo more elegantissime Romanus Sophus Seneca Epist. 33. 'Apud me vero Epicurus est et fortis, licet manuleatus sit.' *Bernart.* *Vincula plantæ*] Calciamenta: ut illud, 'Tyrrhena pedum circumdata plantis.' *Lactant.*

655 *Carbaseique sinus*] *Carbasus* qua fusi amiciuntur, vel divites : sericum est, aut certe linum tenue. Virg. 'tunc croceam chlamydemque, sinusque crepantes Carbaseos fulvo nodum collegerat auro.' *Et fibula rasiatis auro*] Ad luxuriam retulit pulchritudinem fibulæ : erat enim foraminibus multis exornata, quas vulgo *interratas* appellant. *Idem.*

660 *Velox corytos*] Hypallage; pro sagittis velocibus. *Idem.*

661 *Aurata lynce*] Hoc est lyncis pelle anrata tectam habuit pharetram. *Idem.*

663 *Lymphante deo*] Hoc est furilis incitante. *Idem.*

664 *Monstravit Apollo juvenos*] Respicit fabulam, qua traditur Cadmus Apollinis oraculo bovem secutus, et ubi præcubuit, illic Thebas condidisse, et ex bovis vocabulo regionem ipsam Bœotiam nominasse. *Bernart.*

665 *Volentes*] Ab Amphione factum, qui summa dulcedine testudinis Cadmo Thebas condenti in eo loco auxiliatus est, ut saxa ultro per se applicarentur ad muros. *Lact.*

667 *Gradivusque socer*] Per draconem Martis filium, qui a Cadmo dicitur interemptus, ex ejus dentibus multitudo nata est armatorum. *Idem.*

671 *Erexit rabiem*] Verba servavit Claudian. de Raptu Proserp. lib. II. 'Nudataque viscera fodit Unguibus, et rabiem totos erexit in armos.' Notavit J. Scal. Poët. lib. v. c. 14. ubi collatas leonum Descriptiones, &c. *Barth.*

675 *Iniquo*] Pedestri certamine uretur. Ut Virgil. 'Pugna congressus iniqua.' *Idem.*

676 *Venturam*] Majore impetu, quam pro tali hoste. Nescio quid monstri alant hoc loco duo libri, qui expressis literis referunt : *Venaurem.* An ab aure libratam hastam dixit Papinius, et corruptus est? sit ex-

pressio illius Maroniani, lib. IX. 'hoc acrior idem Ecce aliud summa telam librabat ab auro.' Sed potius est, ut nihil mutemus, cum libri illi nequam nullibi errent. *Barth. Cupressum*] Hastam significavit. *Lact.*

679 *Cui furis*] Id est Liber, in ejus honorem furibundus advenis. *Idem.*

681 *Reliquit*] Penetravit. *Idem.*

682 *Crepat*] Sonat, ut Virgil. 'Sonatque crepantis.' *Idem.*

683 *Erumpensque sinus*] Interpolarent homines ferreæ frontis : scriptura et editio vetus : *eruptusque sinus*, quod retinendum est : dixit ea notione qua 'palatus' pro 'palans,' et similia, dicimus. Vide Scholia ad lib. II. *Bernart.*

685 *Marcida*] Vino plena, seu squallida. *Planxerunt*] Præteritam pro futuro. *Ismarus*] Ismarus mons Thraciæ, vitibus consitus. *Lactant.*

686 *Tmolus*] Mons Siciliæ. *Naxos*] Insula est in qua Theseus Ariadnem dormientem reliquit. *Idem.*

687 *Orgia*] Triennalia Liberi sacra sunt : quæ dicit modo etiam Indos colere, postquam a Libero patre victi esse noscuntur. *Idem.*

691 *Equis*] Ideoque per metum truculentioribus. *Vet. Schol.* De descensu autem ad Inferos Amphiarai, et sobole atque successione ejus, non sunt nihili, quæ ante aliquot sæcula commentatus est Job. Boccattius Geneal. Deor. lib. XIII. cap. 45. et seqq. *Barth. Pulvere vertit Campum*] Quia exitus pulvis notitiam loci commutat. *Lactant.*

694 *Incendit*] Illuminat. *Idem.*

695 *Sydere*] Splendore vel gratia. *Idem.*

699 *Certus et ipse necia*] Quia augurio suam præviderat mortem, desperatione ergo vitæ fortius dimicat. *Idem.*

701 *Lætior*] Alant enim futura sentire morituros. Ut Virg. 'Te quoque fata Prospectant paria.' Ex-

perientia cali] Doctrina et scientia auguriorum. *Idem.*

702 *Si vacet*] Si liceat. Virg. 'Hactenus iudulsiase vacat.' *Contermina*] Vicina morti. *Idem.*

706 *Diversus*] Dissimilis. *Idem.*

710 *Immolat umbra*] Quasi victima, ut ipse in sacris consueverat; nam hoc verbo Poëta ad sacerdotis nomen allusit: aptum est enim occidenti sacerdotale verbum. Virgil. de ocolso sacerdote dixit: 'Lapsuque superstans.' Hic de occidente sacerdote ita dixit. *Idem.*

712 *Falcato curru*] Solent enim in axibus curruum falces extare, quæ incurrentem hostilem populum cædant. *Idem.*

714 *Chromin Phinoumque Sagenque*] Quod *Chromin* priore correpta poni ubique meminisset Lindenbrogius, fecit: *Chromin* et *Phinoumque Segumque*. Sed rectius optimi: *Chromin Iphinoumque Sagenque*. Habet hanc quoque personam ab Homero Il. H. ubi Glancus 'Ἰφινόωρ βῆλε δούλῳ. Γρον.

725 *Tirynthia robora*] Agmina, id est Nemeos juvenes, et Græcarum vastabat aciem. *Lactant.*

727 *Prohibebat iniquo*] Id est Hypseum, multitudo quæ stipaverat Amphiaranum. *Idem.*

728 *Inde*] De ipso cuneo. *Idem.*

731 *Asope favillia*] Fluvium invocat, quem dudum a Jove diximus fulminatam, qui indignatione ereptæ filię Jovi intulit bellum, quo facto igni divino percussus est, et ut infamia ejus excepti fulminis in æternum maneret, dicitur hodieque, illo tempore quo ictus est, prunis ardentibus fluere. *Idem.*

733 *Fas et mihi spernere, &c.*] Notat fabulam, qua Jupiter Æginam Asopi filiam rapuisse fingitur, Asopen se Jovi opposuisse. Statim: 'furit amnis, et astris infensus bellare parat, (nondum ista licebant Nec superis,) stetit audaces effusus in iras, Conseruitque manus, nec quem im-

ploraret habebat, Donec vi tonitrus submotus et igne trisulco Cessit.' Hipseus itaque Asopi filius: Licet mihi (inquit) o pater resistere Apollini, cum tu non fueris veritus ipsum Jovem repellece. *Bernart.*

734 *Collatus*] Bello comparatus. *Lactant.*

736 *Indulgere volentem*] Concedere cupientem. *Idem.*

741 *Vulnera citra*] Sine vulneribus solo terrore Amphiarai moriebantur. *Idem.*

742 *Ignava*] Sine ferro. *Idem.*

743 *Infestus onus*] Omnino scribendum cum Nostris, Lindenbrogii, Bebotii libris, *insestus*. Sententia est: Dubitares intuens utrum gravaret pondere, an incitaret Numinis concitatione Equos Amphiarai, Apollo. Errant etiam ii libri, qui *sonus* reponeere student. De pondere enim et vi Apollinei Numinis solis loquitur. In *Lactat.* addenda vox 'Amphiarai currus.' *Barth.*

752 *Telis pariterque ministrat habenis*] Armigeri et aurigæ Apollo inplebat officium. *Idem.*

754 *Fortunam*] Casum felicem, sive eventum ferendi, hastis contra Amphiarum venientibus detorquebat. *Idem.*

758 *Vittatam attingere Mantho*] Secutus sum libros veteres: omnino enim legendum *vittatam*, non ut vulgati *vitatam*. Nam vates hæc Mantho. Vide quæ de vittis notavi ad extremum lib. v. *Bernart.*

759 *Dedit*] Immisit. *Lactant.*

761 *Rimantur terras*] Rimas agunt, id est, scrutantur. *Rimari* enim proprie dicuntur sues, cum pascentes cibi gratia terram vertunt. *Per artus*] Cadaverum membra: hæc omnia signa erant hiatus futuri. *Idem.*

766 *Nec insisti madidus*] Abundantia sanguinis majorem Amphiarum currendi lapsum faciebat. *Idem.*

767 *Difficiles*] Graves nimietate sanguinis equorum gressus. *Idem.*

770 *Stridunt animæ*] Homericum hoc est, qui corporibus excedentes 'animas stridere' excogitavit. Virg. 'Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.' Longe consideratius. Sed de tota hac re in longis Superstitionum libris. *Barth.*

771 *Summum*] Ad ultimum, aut summum Deum. *Idem.*

773 *Irrevocata*] Quæ revocari non potest: futurorum epitheton diligenter servavit poeta. *Idem.*

780 *Quis tantus miseris honor*] Parenthesis. Humiliter enim dixit, se non fuisse dignum tanto honore numinis. *Idem.*

785 *Deferre nefas*] Scelus est. Dicit infularum ornamenta, et sacras laurus secum ad Inferos ferre. *Idem.*

792 *Scit peritura ratio*] Omnes promodum scripti: *Scit peritura ratio*; ut et Lactantius legit, et bene recepit Lindenbrog. Est enim Hellenismus ἔσθι τὸν, 'scit se perituram.' Ut Virgilio, 'sensit medios delapsus in hostes.' Pindarus Nem. ix. ἴστω λαχὼν πρὸς δαιμόνων θανάστον ἔλθων. Libanius Προσβευτ. Πρὸς Ἰουλιανόν. Ἐδ γὰρ ἴσθι, πᾶσαν μὲν γνῶμην, πᾶσαν δὲ γλῶτταν ἐπὶ σάντων ἐπὶ τῶν πρὶν θνῶν μένων μεταρῆσας. Sic igitur: *scit peritura, αἰσθάνει ἀπολέσουσα*, quod est, ἀπολέσων. Gronov. *Scit peritura ratio*] Parenthesis: non aliter *scit peritura ratio*: sic et Apollo sciebat periturnum Amphiarum, et se subvenire non posse. *Sororis igne*] Quia nantæ cum stellam Helenæ viderint (quæ Urania dicitur, cujus tanta est vis incendii, ut malum ad navis ima pertundat, ut etiam si res sit hoc calore solvatur) ergo si hæc stella navi insederit, sciunt se nantæ sine dubio perituros: contra Castorum sydera sunt navigantium salutaria. *Lactant.*

793 *Theramne*] Theramne Laconiæ civitas est. *Idem.*

795 *Summaque torge quati*] Super-

ficies terræ. *Idem.*

799 *Frondea nantæ*] Jam sylvis, et cacuminibus arborum, et moris dabatur cum hiatu ipsius terræ confusio. *Idem.*

801 *Exciderant iræ*] Transiitum est a causa bellorum. *Idem.*

805 *Benigna Tempestus*] Benignam tempestatem dixit, quia navalia certamina prohibentur. *Idem.*

808 *Belli fluitantis*] Navalis certaminis faciem titubantibus militibus fecerat terræ motus. *Idem.*

809 *Sive laborantes*] Dubitant quæ causa esset terræ motus illius, credentes terram mole et vi ventorum fuisse lassatam, qui per cavernas terræ discurrunt: vel hinc vetustate solvisse, vel situ aquæ in solutionem vertisse. Aut certe elementa oppressa maris undarum cessasse virtutibus: vel ipsam terram fratribus perituris tremores ad omen fecisse. *Idem.*

812 *Unda latens*] Dicunt enim quidam, terram aqua fulciri vel ferri. *Idem.*

817 *Timuerunt*] Male sic edidit Lindenbrogius, cum libri omnes meliores Editi et Manuscripti *tremuerunt* referant. Quod verbum est tantæ rei aptius. Miram lectionem in Virg. profert Luctat. 'Adversitate, inquit, sua terrentur. Sidera timeant, ne erumpent manes; umbræ ne admissa luce proderentur.' Ut Virgilius: 'Crepitant immisso lumine manes.' Verba sunt Maronis Æn. viii. 'Non secus ac si qua penitus vi terra dehiscens Infernas reseret sedes, et regna recludat Pallida, diis invisæ,' &c. *Barth.*

821 *Respexitque cadens*] Vel dolore mortis, vel ut Apollinem quæreret, ntpote vates. *Lactant.*

822 *Donec lerior*] Quia gravi sonitu solida disjunguntur, neu tamen eodem fragore hinc junguntur. *Id.*

THEBAIDOS LIB. VIII.

1 *Subitus vates*] In duobus libris longe diversa lectio est: ut *subitus augur*. Sed videtur glossa esse vulgata vocis, cum sæpius supra *augurium Amphiarai* commendaverat. *Barth.* *Pallentibus incidit umbris*] Vetus elocutio est per dativum casum. 'Claudius heri recedens vesperi Numantinis incidit.' Ac Terentius per accusativum protulit. Ergo in eum incidit, tanquam in rem periculosam. *Lactant.*

5 *Corpusque novum*] Id est vivum, sive non deposita apud superos carne. *Idem.*

6 *Ab urna*] Plato inducit scelera hominum in urna versari: et urna dicitur in qua mortuorum hominum ossa conduntur: hic ergo ab urna dixit, in qua mortuus ponebatur; et hoc ipso sensum expedit Poëta. Nam Amphiarus mortuus ab urna in qua ejus fuerant condita membra non veniebat. *Idem.*

9 *Obvia taxo Eumenis*] Quia taxus venenosa est, propterea ad perfectionem feritatis ex hoc ligno facies Furis dicuntur gerere. *Idem.*

10 *Poste notarat*] Asserunt enim Poëtæ mortuorum capita Furiarum lampade lustrari, et eorum nomina a Proserpina in inferorum poste conscribi. *Idem.*

12 *Fatorum deprensa colus*] De fato et ratione contra id agendi aut patiendi Gell. lib. XIII. c. 1. Et Serv. in extrem. pag. ad Æneid. IV. Etiam Cicero Fragmento peculiaris libri, quod Commentario non inducto illustravit Solomon Gesnerus. Dicit autem, nondum discisso filo vitæ suæ, adhuc id ducentibus Parcis supervenisse Amphiarum. *Barth.*

14 *Et securi*] Quia in Elysiis habitant manes: idcirco *securi*, quia sunt sceleratorum suppliciiis alieni. Elysiis ergo pro his posuit, qui in Elysio habitant. *Lact.*

16 *Altera nox*] Id est caligo deterior. *Idem.*

17 *Vastæque paludes*] Nigræ aut calentes. *Idem.*

18 *Sulcator pallidus*] Charon, qui subvectando corpora, Stygem consuevit cymba sulcare. *Idem.*

26 *Eodem pollice damnant*] Pollex veteribus et favoris et alienationis index. Si faverent, pollicem premebant. Plinius lib. XXVIII. cap. 11. 'Pollices, cum favemus, premere etiam proverbio jubemur.' Si averso animo forent, pollicem vertebant, quæ usque adeo malevola nota, ut non alio signo interfici gladiatores populus juberet. Juvenalis Sat. III. 'Munera nunc edunt, et verso pollice vulgi Quemlibet occidunt populaster.' Tu totam hunc locum ita interpungo: *Fata ferunt animas et eodem pollice damnant. Vincit opus.* Non ut vulgati, *damnant, Vincit opus.* Mens Poëtæ: Parcarum stamina morientium multitudine superari. *Bern.*

29 *Lacrymis atque igne*] His fluere et constare inferorum fluvios auctor Poëtarum chorus. Vide eos in rebus inferorum. Claud. in Ruf. lib. II. 'Est locus infaustus quo conciliantur in unum Cocytus Phlegethonque vadis; inamœnus uterque Alveus; hic volvit lacrimas, hic igne redundat.' *Barth.*

30 *Styx perjuris dicum Arguit*] Sanctissimum Diis iurandum per Stygem Poëtas fingere, lippis et tonsoribus notum: non perinde vul-

gatum, quæ pœna proposita iis, qui per aquam Stygiam pejerassent: tradidit eam Hesiodus in Theogonia, cuius versus non adscribam, sed sensum. Sententia vero hæc est: Si quis Deorum cælestium perjurarit per aquam Stygis, toto integro anno nectare et ambrosia abstinere debet, humi jacet, mutus et lethargo oppressus. Post annum, maiora illum manent supplicia: nam per novem annos in exilium pellitur, procul a deorum cœta ablegatur. Decimo demum anno pristinam conditionem recipit. Hæc ille. Ceterum cur hic honos Stygi tributus sit, varie traditur. Isacius voluit, quia Styx conjunctionem deorum adversus Jovem, illum vincere volentium, patefecerit: alii quia Stygis filix, Victoria, Vis, Robur, Zelus, Jovi adversus Titanas opem tulissent. *Bernart.*

36 *Unde hæc mihi prœlia*] Quidam, *utram hæc*; sed haud dubie plures et optimi: *uter hæc*. Iuppiterne an Neptunus? nam et ille cum tremenda cesarie sua sæpe terram, mare, sidera movit, et hic *οὐρανὸν* atque *ἐννοφύων*. Ex terræ autem tremoribus hiatus vasti et chasmata. Cum itaque numinis utriusque fingatur ea potestas, merito dubitat, uter sibi hoc bellum velit indicat. Gruterus annotaverat labare hunc versum, quem quomodo fulciret, ignorare: illud scire, aliquid excidisse aut subesse vitium. Possemus equidem non modo facile, sed et eleganter: *unde minus*? Verum cum alterum sit in omnibus libris, et soleant sic interdum Virgilius Ovidiusque, notaverimusque jam lib. iv. 'teneroque unde improba pectore virtus:' nihil mutamus. Lib. ix. 'cum fluctivago Ergino.' *Gronov.*

38 *Nam cui dulce magis*] Quam mihi, ut superi misceantur? id est expedit per sortem minori confundere quem fuerint separata. *Laet.*

40 *Nec iste meus*] Meus, inquit, hic

mundus non est, sed hunc rector per-rumpit astrorum. *Idem.*

41 *Miscrumque patrum*] Saturnum; nam et hunc non solum a Jove vinc-tum Poëta finxerant, sed cum fratre Iapeto in Tartarum coejectum. Adi Homerum *Iliad.* 6. et magnum Platonem stultitiam hanc ridentem, in Entiphronē. *Bernart.*

47 *Hyperiona calo*] Hyperiona pro Sole dixit, ut Poëta solet. Prisci varia de eo fabulantur. Diodorus Saturni fratrem fuisse, qui Solis ac Lunæ cursum primus observavit, et mortalibus tradidit. Luctatius Solis equum dicit, aliter quam Ovidius, qui *Met.* ii. inquit: 'Interea vola-eres Pyrois, Eous, et Æthon Solis equi, quartusque Phlegon.' *Idem.*

49 *Utrumque Tyndaridem*] Castoris et Pollucis talis est fabula: cum es-set immortalis Pollux, et e diverso Castor mortui teneretur obnoxius, pi-etatis intuitu Pollux morte vicaria fratrem redemit. Unde Virgil. 'Si fratrem Pollux alterna morte rede-mit.' Dicit ergo nunc Pluto, retento Polluce, quia immortalis fuerat, cum Castore germano mortali in utroque se mundo posse regnare. *Laetant.*

50 *Ixiona*] Ixion quippe Junonem ansus est stupri injuria compellare: Tantalus vero Jovis consilia mortali-bus prodidit, in eorum audita concilio. *Idem.*

51 *Tantalum unda*] Si pœnarum cul-pas expectes utriusque, id est Tanta-li Pirithoique, utrorumque supplicia vindictæ Jovis a Platone præstantur. *Idem.*

52 *Vivo perpetiar Me Pirithoi*] Con-queritur Inferos his patuisse, qui in-fanda capiebant, ut ad se aut amator aut raptor intraret. Hæc Pirithoi fabula talis est. Pirithous cum Pro-serpinam rapere suo matrimonio in-duxisset in animum, hujus tam sceler-ati consilii Theseum participem fe-cit, quem cum amicitiarum intuitu

Theseus ad Inferos, Proserpinam pariter rapturos, secutus fuisset, gravi sunt utrique damnati supplicio. Unde Virgilius: 'sedet, æternumque sedebit, Infelix Theseus.' *Idem.*

56 *Patuerunt limina portæ*] Longe melior in Lips. scripto libro concepta lectio: *tacuerunt limina portæ*. Cum Cerberus abductus videlicet inibi non amplius latraret: *quod patuerunt* probum alias, hic spurium, nam, ut Maro cecinit: 'Noctes atque dies patet atri janua ditis.' Non igitur signate propter absentiam Cerberi. *Bernart.*

59 *Eumenidum lachrymas*] Orpheus Thrax peritissimus fuit citharæ: is Eurydicen conjugem unico dilexit affectu, quæ cum Aristheum, Eurydiciis Nymphæ filium, pudicitiam suam attricare cupientem fegeret, calcato serpente perempta est. Hoc cum immoderate doleret Orpheus, confusus peritia citharæ, inferorum secreta perrupit, cuius cantus dulcedine ac miseratione lugentis, manes deposita feritate Orpheo conjugem reddiderunt. Dicit ergo nunc Pluto, turpes vidiisse se lachrymas Eumenidum: turpes ideo quia contra inferorum legem misericordia lachrymæ fundebantur. *Iteritaque pensa*] Propter reditum Eurydices, cui concesserant ut denno viventis pensa fata pensis traderent. *Lactant.*

60 *Violentia legis*] Tenebricoso loco lucem petes a fabula, qua dicitur, Orpheo restituta ab Inferis conjunx ea lege, ne respiceret. Mens: Mellior fuit lex quam ego ipse Pluto; nam dulcedine cantus impetravit a me uxorem, sed impetratam perdidit, violando legem. *Bern.*

63 *Ab Jove leges*] Quia partiri annum Proserpinæ jussit, ut sex mensibus esset cum matre, totidem cum marito. Ita Ovid. 'At medius fratrisque sui mæstæque sororis Jupiter ex æquo volventem dividit annum. Nunc dea, regnorum numen commune duorum, Cum matre est to-

tidem, totidem cum conjunge menses.' Per lunam fieri manifestum est, quæ a veteribus Proserpina nominatur. *Lact.*

64 *Sectum genitrix*] Videtur enim dimidium annum matrimonio ejus Jupiter abrogasse; penes matrem ejus ergo, ut ejus cura statuto tempore filia ab Inferis revertatur ad cælum. *Idem.*

69 *Nostrisque hæc omnia sunt Prima odiis*] Emendatio hæc a libris scriptis est: vulgata, *hæc omnia sunt*: nec sana est, nec sani quicquam ex ea elicias. Duellum (inquit Plauto) Polynicis et Etheoclis omen erit belli, quod ego fratribus Jovi et Neptuno inferam, hac injuria merito commotus. *Bern.*

74 *Commaculet*] Ut tabe solvantur corpora, non flamma pyrarum: nec interpositis urantur ignibus, sed in solo terræ intemperie aëris membra depereant. Fit mortuis denegata sepultura supplicium. *Bello crudelius*] Ut solius cæli rogam possint habere communem. *Lactant.*

81 *Attremit*] Nutat ad vocum pondus et clamoris amplitudinem. *V. Schol.* Ita sup. l. III. vs. 309. de Jove: 'terras cælumque fretumque Attremere oranti.' *Idem.*

83 *Jupiter axes*] Hoc est oratione Plutonis tremefacti sunt poli. *Lactant.*

84 *Quos inquit manes*] Pro pœnia posuit, id est, quos cruciatus patieris, ut Virgil. 'Quisque suos patitur Manes.' *Manes* ideo dicti sunt, quia damnati æterna apud Inferos pœna permanent. *Idem.*

85 *Subit ille*] Sequitur. Ut 'pone subit conjunx.' Ant certe finita præcedenti oratione subjungit. *Idem.*

86 *Vanescantibus*] In umbram desinentibus. *Idem.*

87 *Jam pedes*] Quia currus et equi, cum quibus raptus fuerat, evanuerunt. *Idem.*

91 *Cunctis finitor*] Ovidius: 'Om-

via debentur morti, paulumque morati, Serius aut citius, sedem properamus ad unam: Tendimus huc omnes, hæc est domus ultima cunctis.' Ordo ergo talis est: Cunctis finitor rerum, scilicet putaris: mihi vero etiam sator. Nam cum constet Plutoni terram esse consecratam, dicit omnia membra resolvi, et de terra cuncta procreari: iuste ergo creator dicitur, a quo universa gignuntur. *Ast ego*] Quia vates sui novam vitæ te esse creatorem, ex eo quod animas iterum mittis in corpora, ut Virgil. 'rursus et incipient in corpora velle reverti.' et idem supra, 'fata ferunt animas.' *Idem.*

98 *Timeat Proserpina*] Per Proserpinam raptam Thesei et Pirithoi hoc loco commemorat audaciam, et ad testimonium pudicitiam ostendit infusæ et insignia sacerdotis. *Proserpina* dicta ab eo, quod porro serpat. *Idem.*

102 *Scit iudicis urna*] Quam fabulam respiciat, nullus ignorat. Verum origo fabulæ non omnibus innoteat. Omnis enim hæc de urna Minois fictio, ex veterum more nata, qui ut pleraque sortibus decernebant (dixi alibi), ita a iudiciis etiam sortes non repellebant. Cicero vii. in Verrem: 'Quod ab eo pridie cum multis lachrymis eum oraret, impetrare non potuerat, id ei postero die venit in mentem e lege Rupilia sortiri dicas oportere. educit ex urna tres, iis ut absentem Heraclium condemnent imperat: itaque condemnant.' Horat. 'Cervius iratus leges minitatur et nram.' *Bernart.*

106 *Et nostræ veniunt*] Propter sui misericordiam dicit, se pugnando multas inferis animas adiasse: pro quo beneficium petit sibi esse parcendum. *Lact.*

110 *In aëre volvor aperto*] Id est, dum per illa spatia vado, quæ sunt sub terra inferorum. *Idem.*

113 *Parenti*] Œdipo pariter. *Idem.*

Delph. et Var. Clas.

Stat.

116 *Nec deprecor umbram accipere*] Id est, nec refuto umbram esse: *deprecor* autem est refuto. Virgil. 'Equividem meral, nec deprecor unquam.' Lucan. 'Non deprecor hosti Servari, dum me servet cervice recisa.' *Idem.*

118 *Super auguris usus*] Id est, possem rogare te, ut apud Inferos augur essem, si scirem et hoc mihi apud Inferos profuturum: verum cum videam ipsa quoque fata ad tuum arbitrium fila disponere, intelligo nil omnino tibi opus augurio. *Idem.*

121 *Funesta reservo*] Hoc est congiugi meo, quæ mihi minaris, reserva supplicia, quæ salutem viri prodidit monili corrupta. *Idem.*

123 *Indignaturque moveri*] Irascitur se in misericordiam flecti. *Idem.*

124 *Ut leo Massyli*] Massyllia gens Africæ mediterranea, leonibus plena. *Idem.*

125 *Citât*] Incitat. *Arma*] Dentis et unguis, quibus se tuetur et vindicat. Lucan. 'Tum demum movet arma leo.' *Idem.*

133 *Inferni vitatur honore sepulcri*] Non discrepant scripti, in Lugdunensi editione tamen invenio: *Vittatur honore*. Erit forte qui nos id reposuisse vellet ex more veteri, quo vittæ in sepulchris. Cæcilius Androgyno: 'Sepulchrum plenum tenuiarum ita, uti assolet.' Varr. de Lingua Latina lib. vi. 'Cum ad sepulchrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas, sed velatas frondenteis comas.' Ego ritum hunc non ignoro, retineo tamen vulgatam, quam requirit ipse orationis ductus. *Bernart.*

141 *Stringimus*] Educimus. *Lact.*

145 *Hæu*] Interpositio est dolentis. *Præstigia astris*] Futura denunciantibus stellis. *Idem.*

146 *Cum voce tendit*] Petentium auxilia affectum expressit Poëta, qui jactatione vel extentione manuum sibi supplicant subveniri: hoc Virg. ut raptæ Cassandræ negatum fuisse monstraret, ait: 'Ad cælum tendens

ardentia lumina frustra: *Lamias*, nam teneras arcebant vineula palmas.' *Idem*.

151 *Trepidusque ferebat actor idem*] Manifestissimum mendum, quod ex scriptis libris sine ulla hmsitatione emaculavi: *trepidusque ferebat Acti-des*. Non firmo; cum neminem tam ineptum futurum autumem, qui vulgatam spuriam, nostram germanam non credat. *Bernart*.

154 *Non expectato*] Revocantum more tubarum; nemo enim militaris legis sacramenta servavit, ne ante pedem a prælio retraheret, quam receptui caneretur. Sed tali legiones turbatæ nuncio, neglectis, dicit, præceptis et religione militiæ vertebantur in fugam. *Lactant*.

156 *Genus viros*] Solutione pedum nimio timore genua languebant et negabant cursum, ut Virgil. 'genua labant.' *Idem*.

158 *Nec tollere lumina terra*] Id est, tanto erant inclinati terrore, ut oculos a terra levare non possent. *Idem*.

160 *Federe parvo*] Interpositione pacis modicæ. *Idem*.

162 *Qua tibi tunc facies*] Non est quem alloquatur hoc loco Papinius. Consentiant in manifestum mendum omnes scripti editique libri. Solus ille optimus hoc etiam loco Veritatem amissam restituit. Clare enim in eo scriptum legitur: *Tunc tibi qua facies, postquam permessa gemendi Copia?* Mulieres autem, non viros, paganos aliquos, non milites hæc animi fractio deceat. Et valde etiam in hoc requirimus considerantiam huius optimi scriptoris. *Barth*.

168 *Et efflantes*] Expirantes animam. *Internectere plagas*] Insuere. *Lactant*.

169 *Alimentaque bello*] Ut cibo recicerent vires, propter futuram pagnam. *Idem*.

175 *Antra lacusque*] Subaudia, Amphiarao præstiti. *Idem*.

177 *Quis mihi*] Hoc est, quis mihi

proferet in omnibus; aut ceste proferet voluntatem Deorum, augure interempto? *Idem*.

178 *Proferet*] Propitii, dictum a 'sinendo.' Sic et Virgil. 'sinistram' dixit in bono augurio: 'Quod nisi me quæcumque novas incidere lites, Ante sinistra cava monuisset ab illice cornix:' 'Sinistra,' id est, propitia. *Idem*.

186 *Adversusque signs vocasti*] Id est, ultro hostes ad certamen convocasti. *Idem*.

190 *Erumpe terra*] Mirantur; mortuum enim nemo conspexit. *Idem*.

192 *Et vices concordij*] Et hunc libenter fata susceperunt præcepturum. *Idem*.

193 *Miseratus Avernij*] Miseratus quod dicit, non hoc ad indulgentiam ducas, sed ad maximum Amphiarai decus: nam ille nulli parcat, ut Horat. 'Victima nil miserantis orci.' *Idem*.

194 *Inserere volucres*] 'Servare' sollemne in auspiciis verbum. Cicero pro Domo sua: 'Negant fas esse agi cum populo, cum de cælo servatum sit.' Noster (uti vides) componit, quod et lib. vi. fecit: 'Fata patient homini, piget inservere.' *Bernart*.

196 *Branchi*] Branchus Apollinis est filius, et ipso futurorum peritissimus Deus: ut ipse alibi: 'patrioque æquatus honore Branchus.' Varro Divin. Rerum de Brancho ita refert: 'Olus quidam decimus ab Apolline, cum in peregrinatione pranderet in litore, ac deinde proficisceretur, oblitus est filium nomine Simerum, qui pervenit in saltum Patronia cuiusdam, et cum esset receptus, cepit cum suis pueris capras pascere. Aliquando prehenderunt cygnum, et illum veste cooperuerunt, dumque ipsi pugnant uter illum patri munus offerret, et essent fatigati certamine, rejecta veste mulierem invenerunt.

Et cum fugerent revocati ab ea moti sunt, ut Patron unico Simerum diligeret pueram: illi quæ audierunt Patroni indicarunt. Tunc Patron Simerum pro filio suo nimio dilexit affectu, eique filiam suam ducendam locavit uxorem. Illa cum prægnans ex eo esset, vidit in somnis per fauces suas introisse solem, et exisse per ventrem: ideo infans editus Branchus vocatus est, quia mater ejus per fauces sibi viderat uterum penetrasse. Hæc cum in silvis Apollinem osculatus fuisset, comprehensus est ab eo, et accepta corona virgaque vaticinari cepit, et subito nusquam comparuit. Templum ei factum est, quod Branchiaden nominatur: et Apollini Philæio pariter consecrata sunt templa, quæ ab osculo Branchi, sive certamine puerorum, Philæsia nuncupantur. Hæc Varro.

199 *Nec Claris*] Et apud Clariam et apud Didymæam oraculum Apollinis fuit: quod autem ambos colant Apollinem et Dianam, ideo 'Clarî' vocabulo nuncupantur, ut Virgilius: 'Qui tripodas Clarî laurus, qui sydera sentis.' Lycia autem Asiæ civitas Apollinis sedes, quam post Amphiarai interitum dicit esse taciturnam: de qua Virgilius ait: 'Qualls ubi hybernâ Lyciam.' Claria ergo civitas est in qua tres Dii, id est, Jupiter, Neptunus, et Pluto, mundum dicuntur fuisse sortiti: in hac Apollo mortalibus oracula maxime dare consueverat. *Lactant.*

201 *Cornigeri vallis nemus*] Ammonem intelligit, qui sub forma arietis in Libya colebatur. Phæstus Macedonicis: Ζεὺς Ἀιθίοψ Ἀμμὼν νεπαριφόρος κέκλεσθαι μάρτυρ. Jupiter hæc Ammon audi cornute *Lybique Vates*. Hæc, ad 'cornigeri,' cur nemoris signate faciat mentionem tradit Lactatius, qui 'in Syrtibus,' inquit, 'in eo tantum loco, ubi Ammonis templum est, nemus invenitur.' *Bernart.*

202 *Quercus*] Quam Chaoniam dicit

Virgilius, hoc est Epyroticam, Molossia enim in Epyro, ubi sub quercu solebant columbæ responsa dare. *Anhela*] Ergo dixit per similitudinem vatium, qui Deo pleni et anhelantes responsa dabant, ut est, 'sed pectus anhelum, Et rabie fera corda domat.' *Lactant.*

203 *Ipsi annes*] Apollini sacri, quorum haustus vates faciunt et poetæ, non tamen omnes. *Idem.*

204 *Sagis*] Divinis: unde *præsagia* divinationes, ut Virg. 'præsaga mali mens.' *Idem.*

206 *Jamque erit illa dies*] Civitas enim in illo loco post est condita, in quo hiatus terræ Amphiarum recepit, quæ Amphiarina vocatur, ut Homerus ait: quod illic *curvus*, quem Græci *ἄψα* vocant, desiderit: in qua etiam oraculum est, quod 'Amphiaron' vocatur. *Idem.*

212 *Cum funere Tiphys*] Accusativum posuit. *Minyas*, id est, quoscunque gubernatores navis: aut aquis mortuo Tiphys gubernatore privatus esse doluerit. *Idem.*

214 *Levarat*] Per sermonis enim varietatem et luctus levatur, et labor decrescit. Virgil. 'varioque viam sermone levabant.' *Idem.*

216 *Exhaustus sermone dolor*] Decrescit enim et exhauritur vocibus et apertis planctibus. Horat. 'Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem Possis et magnam morbi ponere partem.' *Barth.*

218 *Diversa*] Hostili. Lucan. 'Diversæ rostris juvenem affixere carinæ.' Id est, contrariæ. *Lactant.*

220 *Mania*] Pro muris posuit, ut Virgil. 'Sed non ante datam cingetis mœnibus urbem.' *Marcent*] Ebrietas aut somno. *Idem.*

221 *Idæaque terga*] Cretensia tympana. *Idem.*

222 *Vario spiramine*] Tibiam significat varie foratam. Virgil. 'biforem dat tibia cantum.' *Idem.*

223 *Alumnus*] Nutritum. 'Alum-

nus' enim ab alimentis dicitur. *Idem.*

224 *Pœanes*] Pro laudibus posuit: nam *pœanes* versus sunt in Homero Apollini dicti, propter extinctum Pythonem. omnis laus Græcæ *pœan* dicitur, ab admiratione: *ᾠαὶν* etenim *laudare* Græcæ dicitur. Virgil. 'lætumque choro pœana canentes.' *Id.*

225 *Coronatumque merum*] Secundum Homerum dixit, qui ait, crateras in quibus vinum est coronant. Virgil. 'crateras longe statuunt, et vina coronant.' *Idem.*

226 *Martia agros*] Propter eos dixit, qui satis draconis dentibus fuerant nati. *Lactant.*

228 *Ad chelyn*] Id est, ad Amphionis citharam, cujus dulcedinem secuta saxa extruxere muros Thebanos. *Id.*

237 *Hydaspen*] Optima enim ibidem sunt lapidum genera. *Idem.*

241 *Semper in aspectum*] Veteris membranæ hæc scriptura est, et sine dubio Papinii. Mens: Œdipum qui hactenus latuerat, et a nemine visus fuerat, in publicum prodisse. *Vulg. semper in aspectum. Bern.*

246 *Quin hausisse*] Etiam hoc fecit: confirmantis est. *Insiccatumque cruorem*] Inhærentem cæcitatibus suum cruorem genis eluisse. *Lactant.*

250 *Causa latet*] Latet causa lætitiae, quia vult Poëta crudele esse quod gaudet: quare sit ergo commutatus ad gaudium Œdipus ignorabant Thebani. Erat autem illi causa lætitiae, quod dimicat adversum se ferro germanitas. *Idem.*

253 *Semina voto*] Id est, tacito voto, auribus menteque captabat hostium motus ex lætitia provenisse. *Idem.*

254 *Inde epulæ*] Hac utique causa perspecta. *Idem.*

255 *Jcunia pœna*] Phynens rex Arcadiæ liberis suis superduxit novercam, cujus instinctu eos cæcavit, ob quam rem irati Dii ei oculos subtrulerunt, et adhibuerunt harpyias, a quibus ne dapes attingeret longo est

jejunii cruciata vexatus. *Idem.*

257 *Nec dum tota Jides*] Metnebat enim ex longa consuetudine reddituras. *Vet. Schol.* Pulchre de eodem Flacc. lib. v. 'Ipse inter medios, cœnulis imaginis somni Lætus ad oblitas Cereris suspirat honores.' Somniare enim sibi, non rem certam videre, videbatur Phinens. *Barth.*

269 *Graiorum*] Descriptis Thebanis rebus, redit ad eas in castris, a lætis ad tristes et miseris. Ubi laudat vigilantiam Adrastii. *Cwis ærmisque*] Propter pugnam præteritam diei et horribile portentum. *Vet. Schol.*

268 *Quonquam ager senis*] 'Senium,' morbus est senectutis. *Miseranda potestas*] Quia major potestas graviore semper laude vexatur. *Lact.*

270 *Deus qui navigat alto*] Deum, tutelam navis, intelligimus cum gubernatore navigare: habent enim acriptos vel pictos præules suos, quorum nominibus nuncupantur et naves. *Idem.*

272 *Sentit equos*] Poëtica dictum: hic Lunam pro nocte posuit. Ceterum non est ut Luna Solis inveniat semper adventu. *Idem. Penitusque cavam*] Sic optimus alique libri etiam nostri. Nec assentimur mutantibus. *Oceani domus*, ut domus cœli, Olympi, et aliorum Deorum, in Marone ceterisque Poëtis. *Cavam* dicit ob devertitatem et convexitatem spatiumque hinc inde Sphæricam figuram faciens. *Lux parata*, jam processui imminens cum suis sibi Equis Sol, quem cum venire sentit, lumen suum colligit Luna. *Barth.*

277 *Orbum*] Viduatum, hoc est sacerdotio carens. *Lactant.*

282 *Juxtaque*] Secundum, ut Virgil. 'Proximus huic, longo sed proximus intervallo.' *Idem.*

283 *Confundit honos*] Quia victus est verecundatur, id est iudicii ipsius gratia gravatur. Recte ergo, quod, verecunde excusabat, dignus erat

quod cogeretur. *Idem.*

286 *Sicut Achæmēnus*] Achæmēno Parthorum seu Medorum civitas est. *Achæmēnus*] Patrum est: id est, Chaldæa, vocata ita a quodam crudelissimo rege, de quo in Sedulio legitur: 'Cujus Achæmēniam rabiemque accenderat ira, Plus fornace sua.' Non enim poterat ejus ira placari, nisi humano sanguine. *Idem.*

288 *Gaudia libras*] Lætitiam gaudium metu pensabat, utrum posset implere quod sumpserat. *Idem.*

289 *An fidi proceres*] Id est, sine recordatione paternæ gratiæ fides a sociis etiam filio servaretur. *Idem.*

290 *Cui Caspia*] Caspiæ portæ sunt in Armeniorum finibus constitutæ, unde Lucanus: 'Caspiaque immenso sectantur claustra recessu.' *Idem.*

292 *Vereur Patris equum*] Cedo quis Palæmon hæc capiet? aut quis Œdipus explicabit, quid sibi velit *sumere artus patris*? Non longos logos. Fatebuntur mecum omnes qui sunt *sæpe mentis*, legendum ut ex manuscriptis reposui: *Sumere tunc arcus*. Respexit ad ritum Persarum, apud quos *arcus* insigne Regium. Dio lib. XLIX. de Phraate Persarum Rege, ad quem Antonius legatos miserat: 'aurea sella sedens' καὶ τὴν νεύραν τοῦ τόξου φέλλων, id est, ac *nervum arcus pulsans*. Nonquid audax nebulo, qui ignarus hujus rei germanam lectionem depravarat? *Bernart.*

293 *Implere tiam*] Id est, nec capitis robore diadematis impleret mensuram: ipso enim velut particulari ambitu antiqui pro diademate utebantur: *tiara* enim dicitur pileum, quod in capite gerit sacerdos Martis. Unde Virg. 'sacerque tiaras.' *Lactant.*

294 *Intorto signavit vellere crinem*] Infulis tortis caput sacerdotis coronatum fuisse ostendit. *Idem.*

297 *Futile moras*] Futile vas est quoddam lato ore, fundo angusto,

quo utebantur in sacris Dæe Vestæ, quia aqua ad sacra Vestæ in terra non ponitur, quod si fiat piaculum est, ideo excogitatum est vas quod stare non posset, sed si positum statim funderetur: unde et homo commissa non retinens, 'futilis' dicitur, contra 'non futilis' bonus consiliis. *Idem.*

307 *Mutastique viros*] An ut ex feris mitiores fierent, mitiori cibo pasti? Membræ omnium optimæ: *impastis quæ prima alimenta dedisti, Mutastique vices*. Quod sincerum judio. *Vices* sunt alimentorum, cum glandibus et cæteris nullo cogente creatis mitiores cibos manu culta substituit, et succedere jussit. Virgilius: 'vestro si munere tellus Chæoniam pingui glandem mutavit arista.' Ovidius Fast. IV. 'homine ad meliora alimenta vocato Mutavit glandes utiliora cibo.' *Gronov.*

310 *Machina cæli Aëre pendente*] Ad veterum opinionem qui terram ab aëre vehi credebant. Luctatus: 'Mundum opinantur æternum: terram aiunt pendere aëre succinctam: unde Lucanus, 'Dum terra fretum terramque levabit Aër.' Manilius I. 'Est igitur tellus mediam sortita cavernam, Aëris et toto pariter suspensa profundo.' Macrobius Satur. I. cap. 21. 'Quæ natura cæli est, cuius ambitu aër continetur qui vehit terram.' *Bernart.*

311 *Currus uterque*] Solis et lunæ; quem antipoden vocant, ut Virg. 'Solemque suum, sua sydera norunt.' *Lactant.*

312 *Indivisaque magnis*] Quia communis est Jovi, Neptuno, et Plutoni: etenim cum cælum, mare, inferos inter se sortis eventu dividerent, sola terra indivisa permansit. *Idem.*

314 *Subterque ac desuper*] Quæ nobis antipodibus inferisque una eademque sufficit. *Idem.*

320 *Homini natalis coelum*] Omnibus

est habitabilis terra, et generans homines, uti vult opinio sapientum: quamvis imperiti patent rotunditatem in omni circum habitari non posse, sive quia omne solum aspicienti patria est. *Idem.*

321 *Tanquam humilis*] Duplex sensus est: Tanquam humili populo deceat distinguere sine: et alter sensus: Undique manens communis. *Id.*

322 *Undique ubique tuis memos*] Et meliores et plures *tues*. Recte, neque obscure, dummodo memos interpretare, sustineas, expectas, donec ordine fatorum soluti in te redeamus, et magnæ matri lege naturæ miscemur. Quibus dehinc ac discedit, eas, scilicet, non manet. In eodem usu verbi corruptam fuerat, quod supra restituimus: manet ille *rumentis*. Gronov.

325 *Spirantia corpora bustis*] Id est mortibus properatis. *Vet. Schol.* Improprie, nullum enim hic bustum. Et quod 'flagitatur' hic pro eo ponit quod habeatur. Non ergo satis consideratum et istud. Petant enim *busta*, quæ tali iniquitate perdere cogantur. Notum quantum cadaverum combustioni miseri tribuerint. Possis *rape*, eripe, subtrahe, interpretari. Sed refragatur *et spirantia*. Barth.

331 *Cen te Cyrrhae*] Monte Parnaso, quia in Cyrrha parte montis ipsius, hiatus est terræ, ubi Delphica responsa dabantur; ut Lucanus: 'Et totius pars magna Jovis Cyrrha per antra exit, Et æthereo trahitur connexa Tonanti.' *Lactant.*

332 *Hilares des, oro, precatus*] Omnes *Miss.* fere: *hilaris*. Ut apud Plantum in Amphitr. Mercurius: 'me lætum lacris Afficere.' Verissime; namque id interpretatus Guillelmus ex eo, quod 'læti' Dii propitii, 'tristes' irati et adversi dicantur. Gronov.

335 *Præaga*] Quibus divinare possis, id est sacrificio denunciare. *Lact.*

338 *Ille adytis melior*] Ille locus

responsis dandis est dignus, ubi hiatus terræ submerus est Amphiarus. *Idem.*

341 *Et cæti*] Id est, Amphiarus imaginarium funus exolvit, ut Virg. 'Tunc egomet tumulum Rhæteo in Ettore inane Constitui.' *Idem.*

343 *Prætor æreus*] Armorum crepantium, telorum. Supra: 'illum æreus undique clamor Thebanique urunt sonitus.' *Excitat*] In nonnullis libris est *incitat*, cum glossa, 'excitavit, promovevit.' Vide Strab.

344 *Thamnei*] Mons non magno opere excelsus. Vide Strab.

346 *Citharæ*] Horrui tabarum sonitu mons, qui ante connumerat sacrorum voces audire: ut Virg. 'Nec tamenque vocat clamore Citharæ.' *Lactant.*

347 *Marcidus*] Aut morore squalides, aut tractu Tisiphones fedatus. *Carmen non tale tabarum*] Sensus: Stupent urbes Thebanæ sonitu Tisiphones, quæ Amphionis fuerant carminibus fabricatæ. *Idem.*

353 *Ogygius*] Omnium civitatis Thebæ portarum nomina eleganter poëta monstravit: Homoloidas, Procticias, Helectras, Hypaistas, Dyrceam. *Idem.*

358 *Adversus*] Meridiani, id est Ægyptii. Nilus enim fluvius est septem capitibus fluens: unde a Græcis *ἑπτάρροχος* dictus est, quæ omnia ejus ostia his nominibus nuncupantur: Pelusion, Tananticon, Medesiacon, Factamicon, Seveneticon, Volneticon, Conopon. *Pabula cæli*] Imbres secundum physicos alimenta sunt fulminum. *Idem.*

359 *Bibit*] Accipit, id est Æthiopum nives colligit, quas præstat oriens: id est Ægyptus; sive Eos pruinas bibit secreto fonte, quo Ægypti regnant. *Idem.*

360 *Septemque patentibus arvis*] Ex Pal. uno notavit *alvis* Gruterus, ex margine alterius, quod et in mei codicis ora exstat, *alveis*. Lib. ix.

'nolito tunc plenior alveo, Signa mali, magna se mole Ismenos agebat.' Vulturius in Via Domitiana: 'Qui me vallibus aviis refusus Recti legibus alvei ligasti.' Caius JC. de Aug. Rev. Dom. 'Quod si toto naturali alveo relicto flumen alia fluere coeperit, prior quidem alveus eorum est, qui prope ripam prœdia possident.' *Gronov.*

361 *Hyemem*] Aquarum incrementa, qualia fluminibus hyems solet inferre. *Lactant.*

362 *Dulci ponte*] Nilo specie maris venienti. *Idem.*

364 *Præcipue Elææ*] In catalogo herum meminit, qui ad auxilia venerant Amphiarai: 'Augēt resupina maniplos Elia.' Æoli et filiorum meminit: 'Quos Pylos et debilis malea ditata carinis.' *Idem.*

365 *Subitum*] Inopinanter illis propositum. *Idem.*

366 *Accessere regenti*] Animum commodaverunt; ut Lucanus: 'Accedunt Syriæ populi.' *Idem.*

368 *Minor ille*] Thiodamas ex sex ducebus minor erat. *Idem.*

370 *Si destruat astris*] Quando Helice et Cynosura filie Lycaonis Arcadis fuerunt. Ergo de Septentrionibus dicit. *Idem.*

372 *Incertis*] Dubitantes cum sex videant sidera, utrum sit septentrio: in septentrionali plauastro septem sunt stellæ. *Idem.*

374 *Majorque*] Id est, non talis qualis solet in lyricis invocari carminibus: aut certe in aliis operibus, quæ ad res bellicas pertinerent mos solet: sed major furiosior, qui bellica tuba sit dignus, ut ipse superius: 'Atque alio Capaneus honore canendus.' *Id.*

381 *Angus notat*] Dedicat morti. *Idem.*

380 *Scinditur*] Ita enim factum est ut multorum vita pariter finiretur. *Idem.*

385 *Abolet*] Delet memoriam suorum ad desiderium illis ex animo; et

a toto transit ad partes, dicendo conubia natos. *Idem.*

386 *Qui mente novissimus exit Lucis amor*] Præfero quod in scriptis est: *et qui mente*. Sensus: Amor liberorum, conjugum, patrum, et, qui diutissime tamen adheret, etiam vitam amor pellitur. *Bernart.*

392 *Dominis*] Melior omnino scriptura optimarum membranarum, quæ versum decentiorem reddit: *Corpora cœu mixti dominorum, traque sequentum Induerint*. *Bartli.*

397 *Decrescere campum*] Accessione utriusque exercitus medium quod erat minuebat spatium: ita enim fuerant vicinitate densati, ut campus qui medius fuerat interiret. *Lactant.*

398 *Clypeus clypeis*] Est Poëtica verborum collocatio ad versum rotundandum, numeros rerum parum attendere solita. Estque Homericum Iliad. N. *ὀπδῆες δὲν δούπ, ὄδους ὄδους, κ. τ. λ.* Quod aliquatenus expressit Furias citante Macrobio lib. vi. cap. 3. 'Pressatur pede pes, mucro mucrone, viro vir.' Et Virgil. *Æn.* x. 'Trojanæ acies, aciesque Latinæ, Concurrunt, hæret pede pes, densaque viro vir.' *Bartli.*

400 *Suspiria fumant*] Ex ardore utique vicinorum sibi met repugnantium. *Lactant.*

401 *Casside erista*] Splendorem galearum invicem vicina arma reddebant. *Idem.*

402 *Coni*] Cacumina galearum. *Idem.*

405 *Cruoribus aurum*] Necessitas enim belli, aurum aut perdit, aut mutat. *Idem.*

406 *Vitæ prodiga*] Mortem non curans. Horat. 'Animæ prodigum Paulum.' *Idem.*

408 *Solida nive*] Definitio est grandinæ.

411 *Libya Boreas*] Plante enim aquilone hic serenum est, pluit in Africa: unde Lucan. 'Et nostris reficit sua rurâ serenâ.' *Idem.*

415 *Sudes*] Temere sumta et inartificiosa quolibet tela *sudes* vocat. *V. Schol.* Inter jacula habet et *Macro* libro xi. 'Ant saxa *sudesque* subvectant.' Et fine libri: 'Tela manu trepidæ jaciunt, ac robore dnro stipitibus ferrum, audibusque imitantur onustis.' *Pali acuti* pro telis. *Vet. Schol.* Et *mutua perdat*] Concursu telorum utrinque frustrabantur. *Lactant.*

418 *Non una morte sagitta*] Quæ et ferro perimant, et veneno. *Idem.*

421 *Nunc turba recedit*] Modo pelluntur, modo resistentes occupant locum, quem amiserant. *Idem.*

428 *Hypæus*] Hic est qui fuit principium pugnæ. *Idem.*

432 *Hic et mens Lacon*] *Lacones* potentissimos dicit esse virtutis: ideo hunc *Menalcam* fortem memorat, tam mente, quam gente. *Crudi*] Ant quia incolæ *Eurotæ* fluminis plagis prædurantur ad patientiam agonici certaminis, unde *Horat.* 'Nec me tam patiens *Lacedæmon* agon.' Ipse *Diaporthyæus* dicitur. *Idem.*

434 *Ne pador in tergo*] Hastam pectori infixam retrahit, ne post tergum exeundo, vulnus infame videretur. *Idem.*

437 *Taygeta*] Mons *Laconum*, *Libero* et *Apollini* sacer. *Laudataque verbera matri*] *Centauricæ*, quam *Orestes* de *Scythia* transtulit; consueverat enim humano sanguine placari: cujus cum simulacrum in *Laconiam* delatum fuisset, ne quod piaculum nasceretur intermissione solemnæ sacrificii, neve crudelitate *Græcæ* populus obediret, inventum est, ut inter se impuberes pueri de sustinendis verboribus contenderent, ac se in hanc patientiam provocarent: et super aram *Dianæ* impositi flagellis verberabantur tam diu, donec ex corpore humano sanguis flueret, qui instar esset sacrificii: hi autem appellabantur *βαιορθεύου*. *Idem.* *Laudataque verbera matri*] Notat *Spartano-*

rum ritum in educatione puerorum. De quo *Tertullianus* ad *Martyres*: 'Nam quod hodie apud *Lacedæmonios* sollemnitatis maxima est *βαιορθεύου*, flagellatio, non latet. In quo sacro ante aram nobiles quique adolescentes flagellis affiguntur astantibus parentibus et propinquis, et uti perseverent adhortantibus.' Meminit *Cicero* *Tuscul.* ii. allusit *Plantus* *Captiveis*, ubi *Parasitos* 'Lacones plagipatidas' vocat. Videndus et *Seneca* de *Providentia* cap. 4. Originem non ita vulgatam tradit *Lactantius*, simulachrum *Dianæ* quod in *Tauris* fuerat, et humano sanguine consueverat placari, in *Laconiam* transtulisse *Orestem*, et ne intermissione sollemniis nomen offenderetur, inventum ut pueri super aram impositi tamdiu flagris cæderentur, donec sanguis efflueret, qui instar sacrificii esset. Adi *Ovidium* ex *Pont.* iii. *Eleg.* 7. Hæc origo videtur fuisse hujus moris, quem tamen postea *Lycurgus*, forte desitum, revocavit, et fortitudinis patientiæque palæstram esse voluit. *Bernart.*

440 *Tacet arcus Amyntæ*] *Celeritas* jaculantis expressa est, ut ante preceptum ocnemberet, quam sonus de arcus tensione cessaret. *Lactant.*

444 *Truncumque tamen percussit*] Optime, nam dextram intelligit, vultu contra rationem *Latini* sermonis: *truncumque*. *Bernart.*

447 *Guttur Iphie*] Sane lascivire videtur iste versus. Nec, opinor, corripuisset *Statius* priorem in *Iphie*. Denique in nullo eum scripto invenimus. Videtur ejus auctor fecisse: *Abas in fronte cruenti*. Sed sic quoque deleatur. A *Gul. Cant.* codice provenit. *Gron.*

449 *Inachida gemini*] *Græci* gemini geminos *Thebanos* aggressi sunt, quodam casu per errorem belli, et cum eos occidissent geminos per ignorantiam, querebantur; quoniam et geminos esse se meminerant. *Lact.*

455 *Laudat ab alto victum*] Minoris Dei posuit sacerdotem, ne potioris meritis derogaret. *Idem.*

457 *Illustrat utrinque*] Tydeum et Emonem dicit, quorum virtus in alternis belli partibus pro Deorum favore laudatur. *Idem.*

464 *Ecce una receptas*] Post ambages emensas concurrunt in unum alveum. *V. S.* Utilitur his Papinianis verbis ad Petronium male castigandum Job. Bourdelotius, quem vide apud *Barth.*

466 *Mixti*] Ne alter alterius nomen incurrat. *Lactant.*

478 *Ne dixeris Argos*] Quasi negaverint tibi sepulturam. *Idem.*

474 *Arde*] Tuo tibi telo concedimus sepulturam. *Idem.*

478 *Ægeæ Veneris*] Oppida hujus nominis plura recenset Stephanus, quorum aliquod fano Veneris insigne fuisse hinc apparet. Verior tamen videatur Opinio Veteris Schollastæ, qui Venerem Ægeæ mari prognatam intelligit. De qua re vide Mythologos et Homeri sive Homeridæ hymnum in eam. Plura ejusdem fana et cognomina, quam aliis omnibus scriptoribus, memorantur a Pausania. *Barth. Mara sacerdos*] *Mara* proprium nomen est sacerdotis. *Lactant.*

479 *Prohibente Dea*] Excusavit cur illis Venus auxilium non tulerit. *Id.*

484 *Pleuronis alumnos*] *Pleuron* civitas Ætolis, apud quam cum mortem Meleagri suæ sorores desierent, in aves dicuntur conversæ: ut supra: 'Fletaque cognatis avibus Meleagria Pleuron.' *Idem.*

486 *Hunc turmis obsecrum*] Quid opus tergiversari? Omnes scripti: *obsecrum.* Neque aliter *Lactantius.* Intelligit versum fuisse in suos et laborasse retinendo illos, ut locum servarent, nec præ metu aut cederent aut fugerent. Itaque aggressus illum a tergo *Hæmon*: eoque ignare ait incidisse Thebanam bipennem, nihilque omnino contra conantem facit. *Lib.*

ix. 'inque eadem sese vestigia semper Obversus cunctis profert.' *Gronov.*

489 *Utrinque tempora*] Ex utraque parte divisum est caput. *Lactant.*

491 *Non hoc metuens*] Insuperato et novo mortis genere perilit. *Inopino limite*] Quia vitæ limes semper est incertus. *Idem.*

494 *Sævus uterque*] Quia neuter adjuvat decertantes, et Apollo et Liber. *Idem. Victis Hyperiona jungit*] Non magis, opinor, hoc quam Phæbo aut Apolline aliquo milite uteretur: etsi fuerint tam ridiculi librarii, ut a Virgilio equum Mezentii Phæbum dictum putarent. Scripti, *Hyperenora.* In quo cur contarentur, editoribus causa nulla fuit. *Gronov.*

496 *Hasta viri trans pectus*] Reformo in pulchriorem sententiæ habitum ex Lipsii scripto libro, in quo *per pro trans*, rectissime: vult enim hastam per armos et pectus transiisse, et parmam secum abtulisse. *Bernart.*

503 *Fida soror*] Noverca enim sorori vult Herculem repugnare. *Lactant.*

507 *Sed mitto agnoscere*] *Snbaudis*, genus huic magnum nobileque. *Sed* apostrophein fecit. *Virgil.* 'Quos ego: sed motos præstat componere fluctus.' *Idem.*

508 *Comminus Hylum*] *Hylus* et *Amphitryon* *Herculis* et *Omphales* filii. hic autem *Emon* genus *Herculis* ducit tantum: hoc autem dicit, tanta mihi tui est reverentia, ut contra voluntatem tuam nec pro liberis repugnarem. *Idem.*

511 *Quantum hæc*] Docet Poëta ingenio virtutem cedere. Nam id ait oratio *Herculis* blandientis. *Idem.*

515 *Tu patrem, cælumque mihi*] Dicit se *Minervæ* auxilio ad cælum usque perductum, monstra vincendo. *Idem.*

516 *Habe totas, si mens excindere, Thebas*] Sic nobis affirmat interpungendum *Bernartius.* *Leviter tamen*

aurem vellimus, ut meminerit melius esse: *si mens, excidere Thebas*. Gronov.

518 *Mulcet honos*] Pugnacem ejus animum et Herculi repugnantem minime cessurum mulcet ejus honorifica oratio. *V. S.*

519 *Vultus*] Ejus genuina venustas, quæ ante ab ira erat superata. *V. S.* *Erecti pectoris*] Medusæ crines serpentibus constabant, caput autem in Ægide sua seu clipeo, quem pectori applicabat cum Hercule pugnatura, Minerva habebat. *Vet. Schol.* *Vultus*] Decor, quem paulo ante ira mutaverat. *Lactant.*

521 *Tela rotat*] Quia jam Æmon tela irrita jaciebat. *Idem.* *Manumque agnoscit, &c.*] Exemplo Maronis de Turno, abeuntibus pariter divi: 'Sed neque currentem se, nec cognoscit euntem, Tollentemve manu, saxumque immane moventem.' Sentit vim suam non amplius adesse, agnoscit se deteriorem viribus. Pariter loquitur in fine hujus libri: 'vultaque occurrit, et amens Lætitiæque iraque ut singulantia vidit Osa, trahique oculos, seseque agnovit in illo.' *Bartb.*

524 *Impetis*] Composuit sibi verbum 'impeto te.' *Lactant.*

525 *Margine pernis*] Extremitate senti. *Idem.*

528 *Humeri hbars*] Perstringere aut leviter tangere. *Idem.*

535 *In laeus iras*] Horat. 'obliquum meditaris ictum.' *Idem.*

537 *Certa indignatus*] Certa spicula, mortem peragentia, sive quæ possent ferire: indignatus Tydeus est, Prothoum felici lacerto in hostem spicula certa torquere. *Idem.*

546 *Gaurans*] Gaurus mons Campaniæ, nimis vitibusque contextus. *Idem.*

547 *Utrumque nemus*] Sæum et vitis. *Idem.*

551 *Ipsa diu inspectis latum, &c.*] Lipsii liber: *Ipsa diu potis*. Unde elegantis ingenii et doctrinæ juvenis

Gerardus Buitewegius noster, dum nuper una deambulare, acute elicit, *Ipsa diu potis*, et refert ad thesauri natalitium: placet rei et amicissimi hominis causa. *Bernart.*

554 *Amisum Musas fovere*] Septem mihi codices his oculis ingesserunt: *muta fovere sorores*. Addit octavum Lindenbrogius. Nec ab hac lectione recedere fas fuit. Quid enim tam vulgare quam nimium dolorem obmutescere et includere vocem? Sed dicent, Musas nunquam esse mutas. Sed temere: neque fuit illa in hæresi Statius. Epicedio in patrem: 'Stant circum attonitis vatem, et nil dulce sonantes Nec digitis nec voce, Dem: dux ipsa allenti Fulta caput cithara, qualis post Orpheu raptum Adstitit, Hebre, tibi.' *Sorores* ex præcedentibus facile intelliguntur Musæ. Ut cum Ovid. Met. iv. 'et in facinus traheret Athamanta sorores.' Ubi ex præcedentibus non præsumit intelligi nisi Furæ. *Gronov.*

557 *Soceros*] Tantæ constantiæ erat hic Atys, ut ille regnum et familiam Cædipi infortunia multa comitterent, non deseruerit tamen amorem sponsi. *Vet. Schol.* *Nec tristibus actis Averatus erat sponsam*] Non in hac sententia, cujus tenebras qui penetrare possis non video, nisi vocibus paulum compositis et correctis: *occurram nec tristibus actis, Averatum erat sponsam*. Sensus: Atym non sprevisse Ismenem, ob Cædipi et Jocastæ facinora. *Bern.*

561 *Placebant*] Ut ille transiret in feminam, oen spectetur sic pugnabat, quasi virtutis suæ judice spectante. *Lactant.*

566 *Surgentes*] Crescentes; quia adhuc puer erat. *Idem.*

568 *Conjuge*] Hismene scilicet. *Id.*

569 *Presserat*] Sculpterat sive emisserat. *Idem.*

570 *Talibus*] Non validis, sed pulchris. *Idem.*

571 *Grassatus*] Extinguendo sævius. *Idem*.

573 *Hic Hyrcana umbra*] Arabicæ sylvæ, et est Arabia inhospitalis, ut Virgil. 'Hyrcanæque admorunt ubera tigres.' *Caspine*] Subandis Armenius. *Lactant*.

575 *Magnique sanguinis*] Tauri aut hominis. *Idem*.

578 *Solo corpore*] Non virtute Tydeam permensus est, sed corporis parvitatem. *Idem*.

580 *Altisque sequentem*] Hos insequentem, qui propiores erant, aliis infrendentem, qui longinquiores erant, et quos attingere non poterat. *V. S.*

581 *Ætolus*] Ut vir durus et gravis. *Vet. Schol.*

587 *Hæmis*] Penetravit sive percussit. *Lactant*.

588 *Hand dubium fuit*] Proculdubio periturum. *Idem*.

590 *Arceat ipsum*] Seipsum dicit pudore tardari. Ne sic turpes delicatasque exuvias de heste domum referret. *Idem*.

592 *Illudenda*] Ostendit arma morientis ita culta ipso fuisse deformia, ut mulieribus ad illudendum tantummodo apta viderentur. *Idem*.

599 *Fallit Atys*] Ordo: lapsus Atys non fallit Menœcea clamore semianimi. *Idem*.

601 *Nec prohibent Tyrii*] Spoliabant Atys cadaver Arcades, nec repugnabant Thebani. *Idem*.

602 *Terrigenas mentita*] Qui degeneratis a genere Adraști, et illorum virtute, qui dicantur, draconis dentibus satis, de terra progeniti. *Idem*.

609 *Innoxia proles*] Dissimiles fratribus. *Idem*.

611 *Nec mala*] Id est, bella præsentia. *Idem*.

616 *Tacite præponderat exul*] Notat affectum humanum, qui erga miseros semper magis pronus. Jocasta apud eximium illum Auctorem Thebais: 'Utrumque quamvis diligam affectu

pari, Quo cansa melior sorsque deterior trahit, Inclinat animus, semper infirmo favens, Miseros magis fortuna conciliat suis.' Compar sententia apud Tacitum Annal. xii. 'Sive verum, seu periculis commendatus retinuit famam, sive experimento.' Mens: Sive revera non segnis illi indoles fuit, sive pericula et ex periculis favor hanc illi famam circumdederunt. Papinius ipse lib. ii. 'Seu quos movet exul et hæsit Tristibus aucta fides.' *Bernart*.

617 *Sic Pandionia*] Hoc dicit propter Prognem et Philomelam, quæ filie Syrii * erant Pandionis, ac per hoc moribus bonis eruditæ: quæ se non oderant, ut alibi: 'Hinc atque hinc natæ melior jam sexus.' Ad mores retulit 'meliorem sexum,' non ad naturam. *Lactant*.

620 *Murmur*] Confusus sonitus lachrymantium, et sine significatione verborum. *Idem*.

624 *Quæ decepta fides*] Fides est in somniis qua vidimus decepta, quia falsa sunt quæ vidimus. *Idem*.

627 *Tractarem sensu*] Excusatum * quod illa videre dicimus in somniis, quæ habeamus in voto. *Idem*.

630 *Necio quo*] Eleganter expressit affectum virginis Poëta: dicit se nuptiarum ordinem ignorare. *Idem*.

631 *Non sponte soror*] Dicit se casu aberrantibus respexisse oculos. *Idem*.

638 *Receptus*] Ab hostibus liberatus. *Idem*.

641 *Clypeo*] Nam super clypeum ferebatur. *Idem*.

646 *Sævus pudor*] Qui officium prohibebat. *Idem*.

647 *Summum*] Ultimum. *Idem*.

649 *Fortiter ora*] Cum ei dicere tur præsens esse Hismene ejus sponsa. *Idem*.

655 *Lachrymasque in vulnera fudit*] Scripti libri: in lachrymas fudit; quod magis ad meum gustum; præcedit enim: 'Tunc quia nec genitrix juxta, positusque beata Morte pater, spon-

se manus miserabile tradunt Declinare genas.' *Bern.*

668 *Arma volunt*] Cædes et sanguinem spirant, velut jam primum inciperent bellare et pugnare. *Vet. Schol.* Ex quo Scholio, ipsaque rei veritate clarum, perperam facere, qui *volunt* hic edendum maluerunt. Et sic Virgil. lib. XII. 'Arma volunt, fœdasque precantur Infectum.' *Barth.*

669 *Lucent ensis*] Quasi purus sanguine illum fugiunt; Tydea scilicet, quem acriter cuncti formidabant. *Lactant.*

664 *Fugiantque tremuntque*] Nihil mutandum hoc loco, nec consentiunt libri meliores uni ex Lindenbrogianis, qui præfert, *feriuntque premuntque*. Contrariam enim his verbis sententiam ingerit Papinius; nimirum quos cominus aggressus sit Tydeus, illos fugere; qui eminus clamantem audierint, tremere vocem hominis. De magno clamore et fremitu horum Heroum multis Nuncius apud Æschylum. *Barth.*

666 *Rependere noctem*] Restituere, in qua quinquaginta insidiantes sibi Thebanos occiderat. *Lactant.*

667 *Inexpletis*] Pro inexplebilis ad eandem transtulit: vel quod ad suum animum pertinebat, quem Thebanorum cæde contentum tantorum: ubi autem sic dixit, quasi in recordationem nominis illius casu inciderit. *Idem.*

671 *Contemptum abuisse Mycenæ*] *Mss. contentum.* Excudendum, *contentum*, inquit Behotius. Immo *contentum*, ut membranæ. Hoc enim dicit: pudet pigetque contentum illorum quinquaginta insidiatorum cæde discessisse: debui protenus redire Thebas, et ipsum regem aggredi, urbemque invadere; facilis res fuisset, quando non alios propugnatores illis residuos feceram, quam quorum ignaviam imbelliamque jam experimur. Lib. II. 'ut cum Masyla per arva Armenti reges magno leo fregit hia-

tu, Et contentus abiit.' *Gron.*

675 *Fulgore*] Ornamento diadematis regii. *Lactant.*

676 *Flammiger ales*] Aquilam dixit, quæ Jovis fulminibus servit. *Idem.*

679 *In arma palam*] Tangit illud quod occulte illi insidiatus est, et dicit se aperta luce virili modo velle configere. *Idem.*

689 *Pecant*] Elocutio speciosissima, quæ hoc significat: cuspis missa in Etheoclem peccavit in perniciem Phlegiæ, quem percussit. *Idem.*

693 *Nocte sub atra*] In qua est molitus occidere. *Idem.*

698 *Ilia torvi*] Ad mortem tot homines, quot membra sunt. *Idem.*

705 *Densis jam consitus*] Lucanus pulchre: 'stat non fragilis pro Cæsare murus, Pompeiunque tenet. Jam pectora non tegit armia, Ac veritus credi clipeo, lævaque vacasse, Aut culpa vixisse sua, tot vulnere belli Solus obit, densamque forens in pectore silvam Jam gradibus fœnsa, in quem cadat, eligit hostem.' *Barth.*

707 *Gentilis aper*] De ea gente unde Tydeus fuerat: id est Calydonias, qui a Meleagro occisus est. Et hic 'aprum' pro pelle posuit. *Nusquam ardua coni gloria*] Decusso coni ornato nudato vertice, impressisque fragmentis galeæ, ossa sunt capitis calefacta; ut Virgil. 'Et galeæ fragmenta cavæ compressa perurunt Tempora.' *Lactant.*

708 *Gradius*] In catalogo, cum arma ipsius Poëta describeret, ait: 'Patrius stat Casside Mavora.' *Idem.*

711 *Voluntur ia arma*] De capite in scuta cadebant. *Idem.*

713 *Sanguine torrens*] Flavium fecerat sudoris et sanguinis. *Idem.*

715 *Lumina parma*] Quia erubescerat Minerva facere virtutem. *Lact.*

718 *Nen eminet ancor*] Non est ausus gloriari Menalippas, se auctore interemptum Tydea. *Idem.*

719 *Antacydes missos*] Lanceæ hic descriptio, et ex insidiis Menalippi

jaculantis. *Idem.*

725 *Per oppositos*] Eum intuentes. *Idem.*

726 *Perit expressus*] Luchan. 'Hostilem dum torserit exeat hastam.' *Idem.*

729 *Quis ardet*] Exclamatio per interpositionem et rem magnam faciens, ut habet Vet. Scholiast. Sic libro VII. 'Olim te, Cyrrhae pater, peritura sedentem Ad iuga (quis tantus miseris honor) axe trementi Sensimus.'

732 *Latere inclinantia parma*] Ad morem priscum dixit. Duces enim in praelio morientes in clypeo veteres ponebant. Virgil. X. 'At socii multo gemitu lachrymisque Impositum scuto referunt Pallanta frequentes.' *Idem* XI. 'At Lausum socii exanimum super arma ferebant.' Statius ipse hoc libro: 'Fertur Atya servans animum jam sanguine nullo, Cui manus in plaga, dependet languida cervix Exterior clypeo.' Pertinet huc animosum illud Spartanæ mulieris dictum, cum filio clypeum traderet: 'Aut cum illo, aut in illo.' Mens: Fac redeas non amisso clypeo, aut, honeste occumbens in eo referaris. *Bernart.*

737 *Non ossa precor*] Non quero ut membra mea honorent patriam sepulturam: non ut ossa tumulo humata serventur. Odi enim corpus, quod spiritum virorum fortium pugnantium deserit. *Lactant.*

743 *Fefellit*] Scio enim me certa in Menalippum tela toruisse. *Idem.*

743 *Atræi*] Argivi. *Idem.*

744 *Hippomedon*] Maritus Nealcis, Adrastris filius. *Idem.*

745 *Arcas*] Quia Tydeo obeunte hunc primum, Parthenopæum secundum fuisse constabat. *Idem.*

749 *Vulneris unda*] Copioso fluxu.

Virgil. lib. IX. 'Reddit specus atri vulneris undam Spumantem, et fixo ferrum in pulmone tepescit.' *Idem* elegantissime de fumo lib. VIII. in historia Caci: 'qua plurimus undam Fumus agit, nebulaque ingens specus æstuat atra.' *Barth.*

751 *Clamantibus*] Cum admiratione faventibus. *Lactant.*

752 *Vultuque occurrit*] Quia retentus vulnere toto non potuit corpore sublevari. *Idem.*

754 *Agnovit in illo*] Tam illum expirantem animam, quam se. *Idem.*

755 *Porgi*] Porrigi, propter verbum. V. *Schol.* Virgil. lib. VIII. 'Cingite fronde comas, et pocula porgite dextris.' Valer. Flacc. fine lib. II. 'Atque ea prima duci porgens Carchesia Graio.' Papinio supra etiam 'porxi' usurpatum lib. II. Silvar. in Epicedio Glanci. *Barth.*

756 *Glicie*] Irascendo in majus accenditur. *Lactant.*

757 *Dubitantia figi*] Quia his, quibus mors recens est, oculi videntur errare. *Idem.*

763 *Nec comites auferre valent*] Non valent Tydeo caput tollere Menalippi. *Idem.*

767 *Elysos*] Fluvius est. *Idem.* *Ilisos*] Seu *Elisos*, et *Elysium*, fluvius est Beatorum locorum, quem insontem vocat, eo quod insontes faciat, hoc est purificet, et opponitur Stygi, aquæ infernali, per quam dii jurabant: Dicitur Græce ἡλύσιον, ἀπὸ τῆς λύσεως, a solutione, quia animæ post solutionem vinculi corporei deveniunt ad campos hos. Virgil. *Æneid.* V. 'sed amœna piorum Concilia, Elysiumque colo.' Et Georg. II. 'Quamvis Elysios miretur Græcia campos.' *Lampas*] Scelera enim visa aut igual aut aqua purgantur. *Lactant.*

THEBAIDOS LIB. IX.

1 *Asperat Aenios rabies audita cruenti*] Tydens crudelitatis arguitur, quia caput hostis moribundus absumpsit. *Lactant.*

4 *Fas odiū*] Quod ultra fas et illi-
cita crudelitate in mortui hominis ca-
daver ira fuerit. *Idem.*

5 *Cadis opus ferebas*] Furendo per-
agebas. *V. Schol.* Loquutio Papini-
ana. Vide ad lib. III. vs. 669. Male
nonnemo codicum, *ferebas*. Martis
opus bellum et cædes. *Virg.* 'Milli-
tiam et grave Martis opus.' *Virtute*.
Crudelitate, quam virtutem isti mili-
tes putabant. Sic impietatem Capa-
nei *Virtutem iniquam* vocat, lib. XI.
initio: 'Postquam magnanimus fa-
rias virtutis iniquam Consumsit Capa-
neus.' Ita crudelitatem pro virtute
habuisse Cn. Pompeium scribit C.
Cassius, lib. xv. *Familiar.* *Epist. XIX.*
Ciceronis. Barth.

7 *Retro torsisse jugales*] Tanta cru-
delitas in scelere Tydei fuit, ut etiam
cruentum numen nefas horruerit.
Lact.

17 *Solatia lethi*] Ironicos; id est,
pulchri, pro crudelis. *Idem,*

19 *Nos ferrum mite, facesque*] Quæ
odia non extendunt ultra mortem.
Nos tenemus ferrum et faces, illi pug-
nant odiis. *Vet. Schol.*

20 *Illis nuda odia*] Olere mendum
videtur: et licet non variant scripti,
præoptem ego illi nuda odia. *Bern.*

23 *Terraque fugam mirantur*] Ad-
misimus scriptorum miserentur; id
est, cum invidia fatorum et miseri-
cordiæ erga se concitandæ deplo-
rant. Apud Tacitum *Annal. I.* Ger-
manicus 'ipsius Planci gravem et im-
meritum casum, simul quantum de-
decoris adierit legio, facunde mise-
ratur.' *Gronovius.*

24 *Humus*] Solum patris suæ.
Lact.

28 *Incestarum avium*] Humano san-
guine pollutarum: sive quia cadavera
eminus sentiunt. *Aura nocentem*] Id
est, mortibus vitiatum, ut *Lucanus*:
'Aëra non sanum, motumque cada-
vere sentit.' *Idem.*

38 *Suadetque*] Suadere vult quod
nimia virtus faciat semper incantos:
sive illud magis asserit, quod inter-
dum nimia virtus consilio careat. *Id.*

64 *Mactasti in limine Atrasti*] Me-
liores scitis: *mactatum*. Ut ille in
veteri tragœdia: 'Mene heu servasse,
ut essent, qui me perderent?' *Virgi-
lius*: 'mene incepto desistere vic-
tam? Nec posse Italia Teucrorum
avertere regem?' *Gronov.*

68 *Thelamona*] Hic Meleagrum di-
citur unico dilexisse, ut Theseus Pe-
rithoum. *Lactant.*

70 *Quis cruor*] Quantus, quia et
sanguine Tydei fuerat aspersus. *Idem.*
Hoste] Non uno, sed ait hostium cru-
orem delere Tydei propriam. *Innu-
meri globi*] Nec enim unius opus tua
cædes, ne globi quidem. *Pater*] Ad
genus enim Martis originem referebat
Tydens. *Etiannum lubrica*] Nondum
enim cruor exaruerat aut constiterat.
V. S.

72 *Invidit pater*] Tantæ virtutis
vult ostendere Tydeum fuisse, ut eti-
am patris sui Martis tangeretur in-
vidia. *Lactantius.*

75 *Hucusque*] Usque ad eone furit,
ut inimicos dentibus anis assumeret?
Idem.

90 *Fixerat*] Inhæserat. *Idem.*

95 *Validam simul ellicit hastam, &c.*] *Corruptam* et hanc scripturam arbi-
tror. Libri veteres in eo adjuvant
quod referant, *hos manes, hæc infu-*

mentis bellum *Funera*, quæ tamen medicina huic ægro nondum faciet vitam: anguror legendum, et nisi recte, causam non dico, quia artem divi-
nandi in perpetuum desinam: *vali-
dam simul ejicit hastam*. Judicabit
eruditus lector. *Bernart*.

96 *Hoc*] Omnino legendum *Hoc*.
Et sic optimi librorum. *Infamantia*] Hoc est, infamia quadam notantia et traducentia. Petronius Satirico: 'Dum ergo juvenes sententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, Oportune subdixi me.' Id est, sub-
sannant, exsibilant, irrident. *Barth*.

103 *Nulla impia monstra*] Ita Tydeum Menalippi cadavera funestatum dicit, ut corpus ejus horreant etiam fera consumere. *Lactantius*.

105 *Orbe secundo*] Clypei: ostendit non usui tegminis Hippomedontis scutum fuisse. *Idem*.

107 *Excelsæ terrore*] Pro excelsi terroris. *Idem*.

108 *Ingloria*] Indecora. *Idem*.

112 *Recipit*] Irruit in hostes, recipitque se. *Idem*.

123 *Præpetis*] Aut altissime posuit volantis. Virgil. 'Quem præpes ab Ida sublimem rapuit.' Aut certe augurum sequentis. *Idem*.

125 *Cunctata*] Morata. *Idem*.

127 *Phocæ*] De Phoea regione. *Tanagrammum*] Arcadium. *Idem*.

129 *Dum spes nulla necis*] Nihil mutemus, sanus hic locus: tantum quod spes non prima sua notione, sed pro 'metu' accipe. *Bernart*. Eodem sensu Virg. vocem 'sperare' pro timere usurpavit, *Æn.* I. 'At sperate Deos, memores fandi atque nefandi.' Et alibi: 'Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.'

133 *Furto*] Clam: loquitur autem de cadavere Tydei, quod clam injecta manu Leontens abstrahere voluerit; satis ridicule inter tot pugnantium cuneos, quot modo nominati sunt a Papinio. De furto multis alibi. Eleganter 'curam furari' sic dictum

Petro Chrysologo, 'furtim possidere Hugoni Falcando, &c. *Barth*.

125 *Prehensæ crinis caput*] Id est, Tydei cadaver. *Lactant*.

136 *Minæ*] Terrores hostium. *Id.*

145 *Sed memor Elysi*] Qui scelera solet aleisci. Non enim exciderant Tisiphones animo scelera quæ Tydeus parricidio perpetrarat: sive quod super Menalippi caput assumpserat. *Idem*. *Nænaque retexens Tydeus*] Mentem Statii adsequitur Lactantius notans non excidisse Tisiphones animo scelera quæ Tydeus parricidio perpetraverat, sive quod super Menalippi caput assumpserat. Sed huic non congruit verbum *retexere*, quod est dissolvere, infectum atque irritum reddere. Horat. II. Sat. 8. 'scriptorum quæque retexens.' Seneca Epist. 94. 'Omnia iste exempla, quæ oculis atque auribus nostris ingerantur, retexenda sunt, et plenum malis sermonibus pectus exhauriendum.' Foret igitur potius, delens ex animo, quam in eo retinens. Ergo valeat, et recipiatur ex scriptis: *noxæque recensens*. id est, animo repetens recordata. In patrem: 'rerumque elementa recensens.' Lib. III. Tydeus 'prædamque jacentem Comportat gaudens, ingentiaque acta recensens.' Et tamen lib. III. 'multumque et ubique retexens, Legatum sese Graia de gente petendis Issæ super regnis profugi Polynicia.' Sed hic scriptos sequimur. *Gronov*.

153 *Tenuis silentia*] Furiarum nullis crinibus sibilantur angues. *Lact*.

156 *Admiraturque*] Quia latebat causa, mirabatur in se Hippomedon timorem. *Idem*.

157 *Inclyte*] Post Amphiarum et Tydenum summus erat Heronum apud Achivos Hippomedon, quamquam poeta supra voce ipsius Tydei Capaneum prætulit. *V. Schol*.

158 *Inhumata corpora*] Quæ Tydeo adjacebant, et cum eo tutabantur. *Vet. Schol*.

162 *Versare in sanguine vidi*] Potior est scriptorum librorum lectio: *lapsare in sanguine vidi*. Noster lib. v. 'vidi lapsare cruentæ Vulnere Mirmydonis.' Poëta princeps: 'Et in multo lapsantem sanguine nati.' Tacitus Hist. i. 'Lapsantibus equis et cataphractarum pondere.' Bern.

166 *Librabatque metus*] Dubitabat cui magis, Tydei cadaveri an Adrasto, subveniret. *Lactant*.

170 *Revocent*] Utrum se socii sui validi revocent a protegendo Tydei cadavere. *Idem*.

178 *Victorque ululatus inerrat*] Quidni cum scriptis, *aderrat*? Ut 'acclidere ad aures' vocem vel sonitum dicunt. Verbum exstat et in Surrentino: 'et blandi scopulis delphines aderrant.' Gronov.

182 *Sic gradum, seu frena effunderet*] Mens: Sive pedes, sive eques sequeretur. Sequentia interpunctione sic illustro: *ingens Limes utrimque datus: nusquam arma, manusque quiescunt*, (*Nulla viri feritas*). Bernart.

183 *Nusquam arma, manusque*] Nusquam sunt jam ejus arma, jacula, enses, et quicquid manus vibrare solent. Miraculo hoc stupent Thebani, nulla ejus esse arma, et quiescere manus. *Vet. Scholiast*.

185 *Impune lacessere*] Delectabat Thebanos secure insultare cadaveri. *Lactant*.

195 *Gloria luco*] De venatione gloria, aut de feræ magnitudine. Luco vero aut Dianæ aut Silvani alia sunt quæ figuntur, alia quæ a pastoribus templorum tholis suspenduntur. Dentes et cornua figuntur, pelles et alia suspenduntur, ut Virgil. 'Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi.' *Idem*.

202 *Impediunt*] Retardant. *Femur*] Hippomedontis scilicet regis Echionii. Supra enim de telo Etheoclis dixit, femur Hippomedontis fuisse transfixum, quod in aëre mortuum transmissumque tantum. *Idem*.

207 *Fatorum ignarum domini*] Equum dicit ignorasse mortem domini Tydei. Hoc autem solum indignatum cum fremitu, quod majorem voluptatem caperet herus ex pedestribus pugnis, et se vacare sineret. Inepte hæc sub nomine Lactatii vetus enarrator de Hopleo intelligit. Neque illud non inscitissime, quod equum dicat lugere mortem domini. At non loquebatur isti asiæ Papinius, cum scriberet: *Fatorum ignarum domini*. Barth. *Fremetum*] Poëtis licet equis humanos sensus dare. Dicit ergo Poëta equum Tydei doluisse mortem domini, ut Virgil. 'Post bellator equus positus insignibus Æthon It lachrymans.' *Lactant*.

208 *Audentior*] Fretus Hopleus auxilio equi audebat hostiles pedum catervas impetere. *Idem*.

209 *Nova ponderat*] Hippomedonta. *Idem*.

213 *Satiabere campo*] Cursu vel pastu. *Idem*.

215 *Extorrem*] In exilio degentem, quasi cujus umbra careat patria sepultura. *Neu tu quoque*] Ut cum ego relinquens læsi manes Tydei. *Idem*.

218 *Fulminis raptum*] Intelligi vult Poëta exhortationes Hippomedontis equum sensisse, cum fingit eum in vindictam domini tantæ velocitatis nimietate correptum. *Idem*.

219 *Similes habenas*] Non impares domini viribus. *Habenas* enim pro rectore posuit. *Idem*.

221 *Ipsam*] Partem Centauri quæ hominem præfert. *Idem*.

222 *Campus*] Subaudis, tremiscit equinam partem semiferi. *Idem*.

223 *Ille super*] Hippomedon. *Nec opina*] Quia maxima celeritate et subito nec opinantes oppressit. *Id*.

224 *Linguit truncos*] Tanta celeritate rapitur, ut decisis capitibus, prius ipse abeat, quam trunca corpora in terram cadant. *Vet. Schol. Post terga cadentes*] Tanta celeritate

fugientibus absciderat capita, ut eo transeunte occisorum caderent corpora. *Lactant.*

236 *Signa mali*] Interpositio est, id est, hæc erant indicia de Hippomedontis exitu. *Idem.* *Signa mali*] Infinitis scriptorum locis *exundationes fluminum* pro infelicibus signis habentur. De Tiberi multis exemplis notum negotium. Plenus Julii Obsequentis Commentariolus. Vide ad Petronii Specimen Belli civilis inchoati, Horat. lib. 1. Car. 2. Claudian. l. in Eutrop. Comment. *Se agebat*] Locutio Maroniana fastum et tumorem inferens, lib. ix. 'Antiphates se primus agebat,' &c. Barth.

237 *Ille brevis requies*] Mora fluvii fugientibus Thebanis, et tardationis Hippomedontis, parvam requiem tribuit. *Lactant.*

238 *Hospita belli*] Nova cladibus, quæ adhuc fuerat nullo belli cruore fascata. *Idem.*

239 *Adversa*] Contrapositæ. *Idem.*

240 *Longum*] Interpositio a mora. *Idem.*

241 *Sub undis*] Hoc est quantum poterant eorum spiritus sub undis durare. Lucan. 'Animam servare sub undis.' *Idem.*

242 *Turpe latent*] Pro turpiter cælantur. *Idem.*

243 *Sed vincula tenent*] Calcamentorum stricturæ. *Idem.*

244 *Deducit pectora*] Mergit aut trahit fluminis alveo. *Idem.*

245 *Turba latent*] Piscium multitudo. *Idem.*

246 *Emicet*] Scilicet delphinus. *Carinis*] Ut magis eligat carinis illudere, quam insequi pisces. *Idem.*

247 *Quatis arenas*] Titubabat equus flumen ingressus, et quærit campum ubi firmos solet gressus infigere. *Idem.*

248 *Relicto*] Quia jam prope ripam evaserat fugiens. *Idem.*

249 *Et statim primo Ablatum telure mori*] Sensus: Nisi primo sta-

Delphi. et Var. Clas.

mine, quod Parca nerant, negatum illi fuisset in terra mori. Respexit veterum stultum errorem, qui anas illas in ipsa nativitatæ hora unichique inevitabiles leges præscribere credebant. Catullus in Nuptiis Pelei: 'Talia divino fuderunt carmine fata, Carmine perfidiæ quod post nulla arguet ætas.' Bern.

250 *Ablatum*] Negatum fati ut in fluvio potius moreretur, quam in terra. *Idem.*

251 *Utrumque*] Et Hypæum et Hippomedonta: quoniam uterque in flumine dimicabat. *Idem.*

252 *Spicula, jam clypeosque, leves arcusque remissos Unda vehit*] Piget et pudet minuta hæc monere: et tamen nisi æternum caligare velis, legendum: *Spicula jam clypeosque leves arcusque remissos Unda vehit.* Bernart.

253 *Efflantesque animas*] Doctrinam Homericam, Sinesio celebratam, sequitur. Nimirum in aqua extinctorum animas cum corporibus interire, non valentes penetrare vim undæ, et per eam ad cælestia eniti. Vide Justo Lipsio, summo viro, notata libro iii. Physiologiæ Stoicæ cap. 17. Barthius.

254 *Resolutus*] Amplexu fratris liberatus flumen evadere. *Idem.*

255 *Nodato gurgite*] Quia astrigit vertigo fluminis natantes, et non dat spacium evadendi. *Idem.*

256 *Mille modis latus*] Quia mori cæperat unusquisque, sic Lucan. 'Mille modos inter lethi, mors una timorem, Qua cæpere mori.' *Idem.*

257 *Induit*] Totum pertransiit. *Id.*

258 *Auctor*] Qui vulgus infllexerat nusquam parebat, Virgil. 'Neque enim his telis, nec vulneris auctor.' *Idem.*

259 *Effugiens hasta*] Dum impetu gurgitis traheretur invenit. *Idem.*

260 *Certior*] Id est, fixior sedens equum magis titubabat: sive certior, velocior. *Lactant.*

261 *Palamon*] Ex duobus geminis

Stat.

6 H

nomen alterius. *Idem.*

294 *Vive superstes*] E contrario ait Virgil. 'et fratrem ne desere frater:' hic ut deserat fratrem hortatur. *Idem.*

295 *Non decepture parentes*] Id est, ut in unius vultu desinant parentes ex similitudine filiorum errare. Virgil. 'At nunc sæva dedit vobis discrimina Pallas.' Lucanus: 'Et amissum fratrem lugentibus offert.' *Idem.*

299 *Stridebit*] Hæc enim in sepulchro cadavera umbras facere opinabantur. *Vet. Schol.* Tydeum sepulchro honoratum supra ex Pausania notatum est. De 'stridore umbrarum' vide notata Casp. Gevartio ad lib. II. Silv. I. Et Josepho Antonio Salasio ad Petronium p. 336. Hunc etiam Papinii versum citat Priscianus lib. x. p. 898. Edit. Puschianæ. *Barth. Inhumatus ad ignes*] Neque circa vestros rogos flebilis umbra Tydei et stridorem et lamenta dabit, dolens quod ipsa non mererit rogam. *Lact.*

300 *Pabula monstria*] Ut Virgil. 'Piscesque impasti vulnera lambent.' *Idem.*

301 *Primordia solvit*] Hoc est, cum corpus non fuerit concrematum redigetur in pulverem, et redibit in principium sui: quia omnis caro dicitur esse terrena: quam opinionem secutus Lucanus ait: 'quam sol nimbi-que, diesque longæ, Emathis resolutam miscuit.' *Idem.*

307 *Caphareo*] Caphareus mons est Eubææ insulæ, juxta quem Græci propter cautes asperas passi sunt tempestates; ut ipse in Achilleide: 'Caphareus nocturnaque signa Exeret, et dirum pariter quæremus Ulyx-em.' *Lactant.*

318 *Depellere famæ*] Memoria præterita repetere, et oblivionis squalorem damnumque pellere. *Idem.*

319 *Hismenide*] Ex Hismeni fluminis filia Hismenide natus Priamides. *Idem.*

321 *Prima die*] Quando natus est. *Idem.*

324 *Adulatem*] Adulatur, allicit, ac blanditur: interdum supplicat. *Idem.*

326 *Subit obviis*] Id est, contra fluvium natat. *Idem.*

327 *Revertitur amnis*] Cum natante puero in originem suam recurrit. *Idem.*

328 *Non Anthedonii tegit hospitii, &c.*] Nihil pote melius hac lectione scriptorum librorum: qui supposuerant *inguina portus*, litare debuerant bonæ Menti. Glaucum intelligit, cui Anthedon patria. Papinius Prometii: 'Seditis qui perdidit inguina monstria Glaucus, adhuc patris quoties allabatur oris, Littoream blanda feriens Anthedona cauda.' *Bernart. Anthedonii*] Anthedos civitas Glanci, qui Deus maris est factus gustata herba, qua pisces mortui animam receperunt. *Inguina*] A qua parte transformatus fuerat. *Lactant.*

330 *Cera matris*] Matris Matutz, Leucothoe. *Vet. Schol.*

331 *Tardumque feris*] Verberare excitat delphinum, a quo portabatur Palæmon. *Lactant. Feris*] Prope-rans ad matrem, instigat vectorem Delfinum. *Vet. Schol.*

332 *Clypeusque insignis*] Pluribus historiis insculptus et coloribus variatus. *Idem.*

333 *Calatur origine gentis*] Gentis sive generationis pictura nitebat. *Lactantius.*

337 *Ire putes*] Ad picturæ laudem Poëta mobilitatem immobilibus dedit. 'pelago credas innare revulsas Cycladas, aut montes concurrere montibus altos.' *Idem.*

338 *Non discolor*] Non dissimilis mari militarum incremento aquarum. *Idem.*

341 *Lerna*] Palus Græciæ, in qua serpens plena capitibus eminobat. *Idem.*

342 *Daunusque Altrici*] Liberi pa-

tris et Herculis. Ergo numloun hæc sunt fluenta. *Idem. Deum qui Altrices*] Scripti omnes: *Deumque*. Probe: modo distinguas: *Sacrum amnem, sacrum, (et miser experire) deumque Altrices irumpis aquas*. Gronov.

344 *Opposuit cumulo sed densior amnis*] Fieri non potest quia attentus lector hic hæreat, cui adjutorium libri veteres; *se densior*. Perspicue rectum, ideoque non timide in contextu recepi *Bernart*.

345 *Vulnus retentum*] Quod opposita mole aquarum conatus est fluvius retardare: sive *vulnus* hastam dixit, ut Virgil. 'illum ardens infesto vulnerare Pyrrhus Insequitur.' *Lactant*.

347 *Utraque*] Ambæ fluminis ripæ. *Idem*.

348 *Cave*] Quia naturaliter loca concava gravius sonant. *Idem*.

350 *Mater*] Cum in extremo voce moriens matrem vocaret, extremum spiritum unda superveniens clausit. *Idem. Flumina*] Cum vocem hanc edidisset, suffocarunt eum aquæ intrantes os. *Vet. Schol.* Pariter autem matrem in ore habebat jam suffocandus Pætas apud Propert. lib. III. Eleg. 6. 'Pæte, quid ætatem numeras, quid cara natanti Mater in ore tibi est? Non habet unda Deos.' Pariter Alcyonem conjugem Ceyx apud Ovid. lib. XI. 'Sed plurima nantis in ore Alcyone Coniux... Dum natat absentem, quoties sinit hiscere fluctus, Nominat Alcyonem, ipsisque immurmurat undis.' *Barth*.

361 *Glaucarum*] Viridium Nerelidaram. *Lactant*.

363 *Furibunda*] Attonita. *Idem*.

369 *Confusis ponti*] Id est, in qua parte se mari iungebat Hiemenos, mutans colorem et saporem. *Idem*.

361 *Halcyone*] Ceyx filius Luciferi habuit uxorem Halcyonem, a qua enim prohiberetur ire ad consulendum Apollinem de statu regni sui, naufragio periit: cuius corpus cum ad uxorem delatum esset, illa se præ-

cipitavit in pelagus. Postea miseratione Thetidis et Luciferi conversi sunt ambo in aves marinas, quæ 'halcyones' vocantur. Notandum autem cum de muliere dicimus, hæc halcyone facit, cum de avidus, hic et hæc halcyone, hi et hæc halcyones, id est, aves marinæ, quæ hyeme in mari nidificant, et pullos nutrire dicuntur, qui dies septem tranquillissimum faciunt pelagus. *Lactant*.

369 *Reclinat*] Supinat, ut mortuorum vultus possit rimari. *Idem*.

373 *Impulsi*] Retorsit ad fluvium. *Idem*.

376 *Tribuere parentes*] Quia dicit Aristoteles post annorum millia et Nymphas et Faunos perire. *Idem*.

377 *Nostro*] Ex mortali puella in Nympham mutata genuerat eum, ideoque mori Crenæum oportebat. *V. Schol.* Sed male: nam Ismeni filia hæc erat, et ex Fauno pepererat istum Crenæum. *Barth*. Aristoteles dicit post certa annorum millia et Nymphas et Faunos perire, quia commistione mortalium provenerunt. *V. Commentat. Regnas*] Regno tibi per me et meum patrem debito. Faunus erat pater Crenæi, mater amnis Ismeni filia, quam non nominat noster Poëta. *Vet. Schol.*

378 *Mitior heu misero*] Qui in sidera raptus non sit. *Lactant*.

383 *Undarum*] Propter Ismenon. *Nemorum*] Propter Faunum. *Idem*.

386 *Ambitus*] Quia rogabant tibi in matrimonium sociari. *Idem*.

390 *Dure parens*] Hiemene immisericors pater. *Idem*.

397 *Iusta tuorum*] Iusta dicantur solemnia funerum. *Idem*.

398 *Non hic solum*] Habetis causam aliam lachrymarum propter Hypseon funere filium quem postea Capaneus occidit. *Idem. Accensare nepotem*] Sed cum infinitis aliis gentilibus tuis ab uno homine interfectis. *Vet. Schol.*

401 *Nondum Nersida*] Cum adhuc

in Nympham minime mutata fuisset, et fieret Dea juxta Hismenum, ubi fuerat demersa. *Lactantius*.

402 *Leucothean planxisse ferunt*] Fabulam Ino et Melicertis tangit, pueris jam decantatam, vel ex uno Ovidio *Metam.* iv. quem non exscribo: illud obiter sciat juvenus, Ino hanc, Matutam matrem, ab antiquis dictam; eandemque esse cum Aurora. Cicero *Tuscul.* i. 'Ino Cadmi filia nonne Leucothea nominata a Græcis, Matuta habetur a nobis?' *Lucretius* lib. v. 'Tempore item certo roseam Matuta per oras *Ætheris* anroram defert, et lumina pandit.' Si de Matuta plura desideras, ad *Plutarchum* in *Camillo*, et *Problem.* *Ciceronem* de *Nat. Deor.* iii. *Livium* lib. vi. *Bernart*.

403 *Respiit infans*] *Palæmon* videndo matrem suam flentem undas torait, quæ illam ad se traxerunt: constat autem eam dolore præcipitasse se, postquam invita filium projecit in mare. *Lactant*.

406 *Amnis in agros*] *Pluvius* frugum mellora incrementa proveniunt. *Idem*.

407 *Quanquam obstrepit ipse*] *Quamquam* strepitus aquarum impediebat auditum, tamen auribus filii lamenta percepit. *Idem*.

410 *Urna*] Ita enim fluviorum simulachra pinguntur, quasi amnem urnis effundant, ut *Virgil*. 'Cælatæque amnem fundens pater *Inachus* urna.' *Idem*.

411 *Scrupea limo*] *Lapidosa* loca circa mare, vel flumina, *scrupea* dicuntur. *Idem*.

412 *Fluviisque minores*] Quasi nunquam eatenus visum, et parentem videlicet, et recepturum suum. *Crasa* ignorantia. Et sane non adfuerunt eatenus illi fluvii ulli concilio *Deorum*. Cui advocati (ut fieri solitum constat ex *Claudiano* et *Sidonio*, veridicis præter cæteros, talium auctoribus) poterant spectari toti, seni-

ores sedentes, juniores erecti, iii. *Raptus*: 'Nec non et senibus fluvii concessa sedendi Gloria, plebeio stat cætera more juvenus.' *Sidonius* *Paneg. Socreri, Aviti Augusti*: 'Inde priores Consedere Dei, fluvii quoque contigit illo, Sed senibus, residere loco.' Omnes igitur illi vel nulli adfuerant concilio, vel cæci fuerint, non visa magnitudine sui illius vicini; vel post ejus visum sunt prognati demum. *Barth*.

423 *Falsa*] *Anthiopam* *Nyctei* filiam stupravit *Jupiter*, in *Satyrum* versus, matrem *Zeti* et *Amphionis*. Ideo *falsa cornua*, quia cornuti sunt *Satyri*, quorum imaginem falsam sibi sumpserat *Jupiter*. *Idem*.

424 *Disjungens Phæben*] Hoc contigit cum *Hercules* nasceretur; nam tres a *Luna* continuatæ sunt noctes. *Lucanus* in *Catagonio*: 'Thebais *Alcmene*, qua dum frueretur *Olympi* Rector *Luciferum* ter jusserat *Hesperon* esse.' *Idem*.

425 *Deceptaque fulmina vidi*] Quia indisposite fulmen *Semelen* extinxit. Primam ergo fabulam *Enropæ* dicit. Secundam *Alcmene*, in qua ter geminata est nox. Tertiam *Semeles*, quam fulmine suo *Jupiter* incendit. Quartam *Ledæ*, quam *Jupiter* prope flumen viciavit, mutatus in cygnum. *Idem*.

426 *Præcipuosque*] *Increpans* dicit præcipuos se *Jovis* filios educasse, id est, *Herculem* *Liberumque*. Unde cum *Semele* matre certum est *Liberum* fulminatum, sed a *Jove* *Mercurioque* perceptum, et femori *Jovis* insutum, ad nascendi esse tempora reservatum. *Idem*.

428 *Flagrantem Bromium*] *Bacchus* enim, cum natus est, 'merus ignis' fuit, a *Nymphis* aqua infusa compositus. *Barth*.

429 *Funera porte*] *Cadaverum* molem. *Lactant*.

434 *Clamatus sacris*] *Clamore* sacrorum repertus. *Idem*.

435 *Thyrae*] Quibus Liberi caput aratur. *Idem.*

437 *Strymones*] Thraciam dicit. *Id.*

439 *Admonet*] Nec tibi in mentem venit: his accipiendum est, ut sit, nec te, nec manus tuas, parentum nutritorum immemor. *Idem.*

442 *At tu*] Jam totam iracundiam torquet ad Hippomedontem. *Pueri*] Miseratione puerum vocat. Ut Virgil. Pallantis pueri. Quem alibi magnum Heroem representaverat. *Potentem*] Quem tu me potentiorē censes, quoniam filium meum occidisti. Sed non redibis ad eum de me triumphans. *Vet. Schol.*

445 *Ni mortalis ego*] Sive est in me mutata natura. *Lactantius.*

446 *Infrendens*] Minaciter sonitum dentibus dans. *Infrendere* enim est proprie dentes irascendo quaterere, unde et 'infrendes' dicuntur pueri sine dentibus. *Idem.*

447 *Citharēn*] Ismenon in vindictam filii velut auxilla misit exercitus. *Idem.*

448 *Auxilia*] Finienta nivium. *Pabula brumae*] Eleganter nives pabula brumae dixit: certum est enim nivium incremento stridorem hyemis magis augeri. *Idem.*

449 *Frater*] Ejusdem provinciae fluminis. *Tacitas*] Vel sine stridore, quia dicitur Asopus lenis fluere; vel occultas, per latentia spiramina terrarum vires suas fluvius refundebat. *Idem.*

450 *Hiulcis*] Semispertis. *Vet. Sch.* Virgil. Geor. II. 'Hiulca siti findit canis esterif arva.' Hinc Servius: nimis caloribus fissa. Catull. 'Cum gravis exustos aestus hiulcat agros.' *Berth.*

454 *Aëra siccet*] Pluviae enim ex nebulis conceptae terrae funduntur. Dicit ergo aquarum semina omnia ad incrementa hujus fluminis affuisse conversa. *Lactant.*

456 *Aggere*] Biparum altitudine. *Idem.*

460 *Pleiadas*] Ista sidera, cum occidunt, gravissimas tempestates commovent. *Lact.*

461 *Nigrum*] Turbidum, tempestatem significantem. Etenim si lucidus oriatur serenitatem significat, ut Virg. 'Armatusque auro circumspicit Oriona. *Idem.*

464 *Aëtu*] Aquarum sonus ac fremitus Hippomedontis clypeum texit. *Idem.*

467 *Servantia*] Possidentia. *Idem.*

469 *Pugna impar*] 'Stare' dicit, cum neuter adhuc sit victor. Sic lib. VIII. de Marte: 'Stat medius campis, etiamnum cuspidē sicca Armipotentis.' *V. Schol.*

470 *Indignante Deo*] Hominem sibi tam diu obistere. *Idem.*

471 *Ille*] Hippomedon ultra modum animosus. Non enim nesciebat se cum Deo pugnare, nec posse victoriam consequi. *Idem.*

473 *Fugiente*] Pedum nisu labente. *Lactant.*

475 *Subrata*] Eversa, id est, subter euntia. *Idem.*

478 *Imbelli famulante Deo*] Debili Libero. *Solumque cruorem Farnincis*] Quem cum bacchantur ac se lacerant matres effundunt. *Idem.*

480 *Buxus*] Tibia. *Idem.*

482 *Et nube natantis harenæ*] Id est, natantis limi aqualore sordentis: ad demonstrandam violentiam torrentis fluminis, fundo limum excitum in superficie aquarum rotare Poëta monstravit. *Lactant.*

484 *Oppositi*] Hippomedontis conversi: ut ostenderet viri fortis constantiam, dicit eum tarde cessasse vel numini. *Idem.*

488 *Grandine ferri*] Telorum multitudini, ne grandio in terras rarius cadere putaretur. *Idem.*

490 *Quid facies*] Exclamatio. *Idem.*

491 *Nec magnæ*] Id est, gloriæ suæ. *Idem.*

493 *Crepidine ripæ*] 'Crepido' dicitur moles eminentior in ripis. *Idem.*

493 *Undarum*] Incertum erat utrum hæc arbor ultra fluvium esset fixa, an in ipso fluvio : tamen melius in ipso fluvio accipimus stare. *Idem*.

495 *Hujus*] Arboris. *Nam qua terras*] Interpositio per interrogationem. *Idem*.

496 *Nec pertulit*] Non sustinuit arbor Hippomedonta trahentem. *Idem*.

497 *Pondere victa*] Tenentis viri gravitate vulsa est. *Idem*.

500 *Nec ultra Passarum*] Libri non discrepant : nec tamen mihi persuadent locum syncerum esse : iudicent docti. *Bernart*.

503 *Huc undæ cœunt*] In locum stantis arboris unda successit, ut *Lucan*. 'Inque locum puppis cedit mare.' *Lactant*.

503 *Vorticibusque cavis*] Omnino hæc emendanda sunt secundum auctoritatem optimi codicis. Scribe : *ineluctabile canum Vorticibus recavis cedit, crescitque barathrum*. Sic cohæret, ut debet, ordo loquendi. Nec hoc verbum de præsentī, illud de futuro tempore sermonem inducit. Vel uno hoc commate palmarium meritis est noster liber. *Barth*.

504 *Sinuosa vorago*] Cænossæ altitudinis motus. *Lactantius*.

506 *Pudet*] Interpositio increpantis. *Idem*.

508 *Torrentis*] 'Torrentia' dicuntur flumina, quæ, subjecta montibus, facillime aquarum augentur incrementis. *Iniquis*] Magis, sive vim inferentibus. *Idem*.

516 *Sic ego fida meis*] Tua negligentia aut odio facis, ut ego contemnar, aut pro infido numine habear. Notum autem Junonem Argis præcipue cultam. *Præda*] Insepultum Ismenus in mare rapit. *Vet. Schol*.

518 *Busta dabus*] Quia cum vetaret Creon sepeliri, liberi occisorum dædum uxoresque eorum a Theseo, rege Atheniensium, meruere, ut, bello Thebanis illato, miseris redderet sepulchram ; invidiose Juno dicit, quoniam

Hippomedontis corpus suctus abstulerunt, Thebanorum crudelitatem nec miserationem poterit tolerare. *Lactant*.

523 *Recedit*] Peracta sive finita. *Idem*.

529 *Stupuit cruor*] Sanguis Hippomedontis, qui frigore fluvii gelatus morte, solutus aëris calore vulneribus manat. *Lactant*.

531 *Incerti*] Titubantes. *Idem*.

536 *Ordine silvas*] Quia ipsa post casum quercus ostenditur. *Idem*.

539 *Astrictis*] Timore compressis. *Idem*.

541 *Laxavit*] Nudavit, galeam adimendo. *Idem*.

548 *Ades o mihi dextera tantum*] *Virgilius* : 'Dextra mihi Deus, et telum quod missile libro.' *Idem*.

551 *Potentem*] Spoliorum dominum. *Idem*.

552 *Clipeumque per aræ terga*] Mirum hanc lectionem tam diu tolerant, cum et inepta esset, et scripti meliorem ostenderent. Quid est enim per lorica deprehendere clipeum ? At nos in omnibus fere membranis invenimus : *clipeum per et aræ*. Nec vero satisfaciunt *terga lorica*, quamvis teneant codices. *Margo Aron del. vel texta*. Quod verum est. Scribe : *clipeum per et aræ texta Lorica* : nam sic lib. v. 'quin et squalentia texta Thoracum et vultu galeas intrare soluto Non pudet.' Pro eodem lib. III. 'magnorumque aræ suta Thoracum et tunicas chalybam squallore crepantes.' *Grænov*.

553 *Animam*] Hypsæi. *Lactant*.

557 *Super assisens*] Hypsæo. *Idem*.

558 *Refer huc oculos*] Ad me respice. *Idem*.

565 *Membra sepulchro*] Spolia super eum jecit quasi sepulchri vice. *Idem*.

570 *Somni turbata figuris*] Omnes scripti : *somnum turbata*, id est, per somnum. Nec enim feres, credo, quod homo doctus hic annotaverat, *somnum* esse genitivum pluralem loco

somnorum, cum credibile sit *sarpinus* hanc *Atalantæ* obversatam esse speciem. Sic vs. 616. 'Sic quoque venatrix, animumque innupta remansi; nam ita membram, ubi valgo, 'animoque.' Nihil frequentius utique *Poëtis*. *Gronov.*

572 *Crine dato passim*] Nunquid rectius, *crine dato passum*? *Ovidius*: 'Passis sedet ipsa capillis, Ut solet ad gnati mater itura rogam.' *Virgilius*: 'Crisibus *Iliades* passis.' *Bern.* *Ex more*] Quo more solita erat cum precis suis carere certare. *Lactant.*

574 *Vivente*] *Perenni*. *Idem.*

576 *Curarum pondere*] Magnitudine: quia illi maxime turbantur, qui magnis curis urgentur. *Idem.*

578 *Exterrem*] *Exulem*, *extorris* enim dicitur *exul*, quasi *exterris*, id est extra terram. *Idem.*

580 *Videbat*] Ab inferiori sensu, et supra videbat intelligendum. *Idem.*

581 *Ipsum*] *Filium*. *Idem.*

582 *Effigiesque suas*] Portendebatur ei filium moriturum, qui est matris effigies. *Idem.*

583 *Præcipuos*] Post alias noctes hæc somnia gravior videbatur. *Idem.*

584 *Nox miseræ*] In qua videt somnium, quod *Poëta* dicturus est. *Erexit*] Excitavit sollicitudine. *Idem.*

585 *Fælici robore*] *Fructiferi roboris*. Enarratio somnii noctis ultimæ. *Idem.*

587 *Numenque colendum Fœcerat*] Longe suavius, *colendo*; quod in scriptis. Ipsa religionem ei addiderat culta suo. *Martialis* interpres optimus VIII. 24. 'Qui fingit sacros auro vel marmore vultus, Non facit ille Deos: qui rogat, ille facit.' Quem locum et *Gruterus* hic annotarat. *Gronov.*

589 *Arma*] *Dentes*, ut *Virgilius*: 'Tum demum movet arma leo.' *Lactant.*

590 *Figere*] *Virgilius*: 'Sacra ad fastigia fixi.' *Idem.*

592 *Impedit*] *Adoperit*. *Idem.*

593 *Fessa*] *Somnio*, quod vidit. *Idem.*

598 *Lyæum*] *Bacchum*: per hoc portendebatur *Thebanis* occidendum *Parthenopæum*: nam *Thebæ* *Libero* patri dicatæ sunt. *Idem.*

600 *Abrupte oculi*] *Expertæ* est falsos quos in somniis passa est. *Idem.*

605 *Sub Eo*] *Matutino* tempore. *Idem.*

606 *Quercus*] *Quam* viderat fuisse præscissam. *Idem.*

608 *Signa*] *Venatoris insignia*. *Id.*

610 *More nihil Græio*] *Non Græcorum* more delector. *Aspera*] *Ubi* homines immolabantur sacris. *Idem.*

612 *Thyæni*] *Chori virginum* et puerorum, qui *Libero* hymnos canunt. *Idem.*

614 *Thyrææ*] *Hastas pampineas*. *Idem.*

615 *Tutricis*] *Severis* sive horribilibus. *Idem.*

617 *Culpam*] *Quod* sum neglecta pudicitia viciata. *Idem.*

618 *Ostendi*] *Subaudi*, tibi *Diana*. *Tremetem*] *Mox natum*. *Idem.*

622 *Quid trepida noctes*] *Interpositio* cum interrogatione. *Idem.*

625 *Ampla*] *Majora*. *Da visere tantum*] *Si* victorem non possum, restitue queso *Diva* vel victum. *Idem.*

626 *Tuæque arma*] *Venationis*, id est, sagittas. *Preme*] *Compesce* nefanda somniorum omina. *Idem.*

627 *Delia*] *Vocativus* est. *Idem.*

628 *Manades*] *Bacchæ*, quoniam in somnis quercum viderat, a *Libero* patre et *Bacchis* forte præscissam. *Idem.*

630 *Cui penitus*] *Quare* me vehementer huc trahit suspicio, ut putem orbitatem mihi significari, arboris casu. *Idem.*

632 *Dictynna*] *Ob* id dicta *Dictynna* *Diana*. *Briton* *Martis* filia virgo *Cretensis* *Dianæ* dicata. *Huic* cum *Rex Cretensium* *Minos* stuprum vellet inferre, illa se jecit in mare, illataque est retibus piscatorum, quæ

Græce *diarva* nominantur, a quibus hujus corpus extractum est: insula tamen Creta pestilentia laboravit, quam evadere penitus nequissent, nisi templum Dianæ instituissent, eamque Dictynnam vocassent, a retibus. *Labores*] Deprecor te Diana per maternos dolores, sive quibus tu edita es, sive per omnium parturientium gemitus. *Idem*.

635 *Audiat ille precor*] Intelligi potest. Sed ad longe meliorem sententiam præsent scripti: *Audiat ille prior*. Bern.

636 *Maduisse Dianæ*] Tanta miseratione Atalanta conquesta est, ut videretur etiam simulacro numinis movisse lachrymas. *Mænalon astris*] Tanta est Mænaliis altitudo, ut cacumen ejus astris videatur insertum. *Lactant*.

638 *Verentem crinibus aras*] Manifesta corruptio, quam norma versus spernit: vet. *verrentem*, exigua, sed anreola emendatio, quam ut liquido veram in contextum admisi: respicit morem priscum: crinibus enim passis templa matronæ in suppliciis (proprium in hac re hoc verbum) 'verrebant.' Livius lib. III. 'Stratæ passim matres, crinibus templa verrentes, veniam irarum cælestium exposcunt.' Idem lib. XXVI. 'Matronæ circa Deum delubra discurrunt, crinibus passis aras verrentes.' Apuleius l. V. 'Tunc Psyche uberi fletu rigans Deæ vestigia, humumque verrens crinibus suis.' Mamertinus Pagnegrico ad Maximianum: 'Matres Italæ pensa manibus abjecerunt, parvos liberos abreptos ad templa traxerunt, ibi sedes sacras passo capillo suo quæque verrebat.' Bernart.

641 *Qua semita lucet*] Diis eam partem tantum ad transitum datam significat, quæ summum aërem infimumque conjungit, qui locus est circa circulum lunæ. De quo Lucanus: 'Qua niger astriferis connexis axibus æther, Quaque patet terras inter lu-

næque meatus.' *Lactant*.

644 *Colla*] Parnassi juga. *Idem*. *Cum fratrem in nube corrusca*] *Aspicit haud solitum visu*. Sensus: Vidit Diana Phœbum in nube, non eo vultu quo consueverat. Bernart.

647 *Sidere mixto*] Bene per occasionem figmehti poëtici naturalem exposnit rationem: tunc enim eclipsis fit solis cum luna trigesima est, et ad signum idem venit, et orbem ejus obscurat. *Lactant*.

650 *Labdacias*] Thebanas a patre Labdacio. *Idem*. *Labdacidæ, germana, cohortes*] Primum illud vocabulum, quoties usurpat Statius, format a 'Labdacidæ.' Itaque infra: 'indignantæque fremebant Labdacidæ.' Itaque non magis potest dici 'Labdacides cohors' quam 'Tyndarides Helena' aut 'Priamides Polyxena.' Atque etsi a 'Labdacis' dici possit eo casu 'Labdacidæ,' credibile tamen est eo abstinuisse propter ambiguitatem. Scribe: *Labdacias, germana, cohortes*. Gronov.

653 *Pudet irritus*] Quia Amphirao auxilium ferre non potuit. *Lactant*.

656 *Coëgi*] Conjunxi. *Idem*.

658 *Antra*] Ubi oracula Apolliniis dantur. *Idem*.

663 *Confusa vicissim*] Interposuit suam Poëta personam, quam verbis Dianæ posuit: ordo ergo et sensus talis est: Si mihi eum non licet de prælio liberare, certe extremam decus et solatia mortis concedam, ne inultus occumbat. Ut sit parenthesis ex persona Poëtæ: *confusa vicissim Virgo refert*. *Idem*.

667 *Et nostris fas sit*] Quasi primum tunc cruentarit sagittas suas humano sanguine Diana. Quid Nio-ben ostentantibus undique Tragœdiis respondebit? Quid cum totam Cre-tam iracundiâ sua pene delevisit? Vide ad vs. 632. Barth.

668 *Libandaque fratri*] Osculata

est fratrem. *Lactant.*

683 *Ilum*] Parthenopæum. *Idem.*

684 *Tunc passus habenas*] Virga aut voce in Venatione ante hanc expeditionem regi consuetus. De Numidis pariter Claudian. Bell. Gild. 'Somipes ignarus habenas Virga regit.' Vide Silium Ital. in lib. 1. ubi 'Virgæ rationem' indicat. *Barth.*

685 *Discolor*] Maculosus. *Ambit*] Operit. *Lactant.*

686 *Tigris*] Pro pelle tigridis. *Unguis armæ*] Currente equo mota pellis equi armos cædebat. *Idem.*

687 *Colla sedent nodis*] Plena sunt musciculis. Virgil. 'Luxuriatque toris animosum pectus.' *Castigata jubarum*] Pexa et collecta juba in ceruice equi sedebat ornata. *Idem.*

688 *Nemorique notæ*] Signa venationis equo sub pectoris prima parte pendebant. *Idem.*

689 *Lamæ*] In modum lunæ curvata. *Idem.*

691 *Noceat unum*] Interpositio: et bene unum, quia, nisi pietate victa filii, nunquam venatrix fœminea opera contigisset. *Idem.*

692 *Collectus*] Cinctus sive strictus. *Idem.*

697 *Catenas*] A parte enim galem descendunt catenæ, quæ ab ictu colla sedentis defendant. *Lact.*

704 *Multumque æveris*] Supra præmissa Parthenopæi pulchritudine his est vitanda laudatio. Ipse tamen formæ laudem aspernatur, et ut cælet pulchritudinem suam irascitur. *Idem.*

707 *Natorum memores*] Ne filiis suis paria acciderent, si ipsi necem Parthenopæo pene adhuc puero intulissent. Scelus enim putabatur talem perimere, et timebatur Nemesis. *Vet. Schol. Intentaque*] Contra Parthenopæum parata metatis misericordia revocantur tela. *Lactant.*

713 *Quod inquit*] Dubitantis est. *Idem.*

716 *Cruda*] Immatura. *Idem.*

722 *Et nunc illa*] Mater scilicet Atalanta. *Idem.*

723 *Limina læset*] Rogando fatigat, ut Horatius: 'Prece qua fatigent Virgines sanctæ minus audientem Carmina Vestam.' *Lactant.*

724 *Ulutanda*] Formidanda sive luctuosa. *Idem.*

725 *Moriture parenti*] Matri tuæ tantum peribis, cui soli morte tua ingeres luctum. *Idem.*

730 *Coryton telis*] *Coryton* theas arcus solius dicitur, sicut 'pharetra' sagittarum, et 'sagma' scuti: nunc vero *coryton* pro pharetra posuit. *Idem.*

731 *Ambrosio liquore*] Conservante ab omni damno. Si fatum tollere Diana non potuit, potuit viventem tamen excolere usque ad mortem: *Vet. Schol.* Ubi 'excolere' est exornare, honorare, colere. Vide *Advers. Barthii.* 'Ambrosius' autem 'Succus' Poëticis Divis omnis divina opis, omne auxilium salutare. Sic apud Maron. Venus vulnerato filio Ænea, lib. XII. 'spargitque salubres Ambrosiæ succos et odoriferam Panacæam.' *Barth.*

733 *Conacia miscet*] Ipso est Hecate, quæ invocatur a Magis. *Lactant.*

739 *Gatula*] Afra. *Idem.*

741 *Ungues*] Quibus nocet. *Idem.*

742 *Indignatur*] Cum leo unguibus aptum venationi se jam senserit, indignatur matris venationibus nutriri. *Idem.*

745 *Prima Tanagrum*] Eubœum, Tanagreus civitas est Eubœæ, ut ipse in catalogo: 'Mille sagittiferos gelidos de colle Tanagræ.' *Lactant.*

746 *Margine parma*] Inter limitem scuti vel galem. *Idem.*

748 *Sacri*] Execrabilis: seu quia Diana ejus sagittas infecerat. *Idem.*

749 *Sævit in Eurytion*] Præterquam quod *sævit* hic fatuum, vel eo poterat hæc lectio intoleranda videri, quod *Euphrus* non est Græcum, sed *Euphras*. Homerus Odyss. φ. Κέρταυ-

ρον ἀγαλυνὸν Εὐρυτίαν. Εὐρυτος Εὐρυτίαν, ut Ἡφαιστος Ἡφαιστιαν. Sine eunectatione igitur admittatur, quod offerunt scripti: *Saxius Eurytiam*, nimirum, turbatus est. *Gronov.*

754 *Esplevisi*] Ambos illius oculos obcecavit. *Lactant.*

758 *Addis*] Occidit. *Abantiadas*] Abantis filios, quos supra memoravit, 'Non ego Abantiadas.' *Idem.*

759 *Et male dilectum*] Quia dilectus inter vos non pietatis est, sed libidinis. Notandum ergo quod hic male seclerate significat, quia incestum ostendit: ideo quasi impij ipse tantum mortem expressit. *Idem.*

764 *Non forma Lamum*] *Lamum* habent meliores libri. Quæ est vera lectio exemplo Maronis lib. ix. 'Lamirumque, Lamumque, Et juvenem Serranum, illa qui plurima nocte Luserat, insignis facie.' Lamo ergo tribuit de proxime sumtam Serrani formam Papinius. Est alloquin Lamus Clitice fluvius, qui regioni nomen dedit Lamusie apud Stephan. et urbs Læstrigonum apud Homer. *Odys.* *K. Barth.*

768 *Præceps*] In præcipitio posita, sive in montis latere edificata. *Candida*] Propter columbas. *Lactant.*

769 *Non excipietis Amyclæ*] Minime in suam patriam revertitur. *Amyclæ* civitas Laconicæ regionis. *Idem.*

772 *Quis crederet arcum*] Post terga mittebat sagittas fugiens, sicut Parthi. *Lucan.* 'Et melior cessisse loco quam pellere virtus.' *Virgilius:* 'Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis.' *Idem.*

774 *Nunc latere alterno*] Nunc ex hoc, nunc ex altero latere sese invertens, sagittas hostibus Thebanis immittit. *Dubius*] Ut nesciant, nec cavere possint, unde incidunt sagittæ. *Conamina*] Intentionem sagittas emittendi. *Vet. Schol.*

777 *Labdacida*] A patre Labdaco. *Lactant.*

778 *Amphion*] Filius Amphionis,

Zeti fratris. *Quæ funera*] Quantas mortes. *Idem.*

783 *Infra*] Nec dignus ira hostis, contemptibilis. *Idem.*

787 *Fama movet*] Si vis gloriose mori. Hic exercitus dicit Parthenopæus, Thebanorum debilitati etiam puerilia arma sufficere. *Idem.*

793 *Noctæ silenti*] Epitheton noctis: seu quod sacra a Thebanis tacite celebrantur. *Idem.*

795 *Vertice mitras*] Mitra incurvum pileum, de quo dependunt buccarum tegmina. Et oratorio crimen obiectum est ex habitus qualitate. *Virgil.* 'Et tunicæ manicas et habent redimicula mitræ.' *Idem.*

802 *Lamine diro*] Convenienti hastæ; sive aspero, quod lux ferri oculos terreat. *Idem.*

804 *Devis hastum*] Avim hastæ motus. *Virg.* 'dato vertit vestigia tergo.' *Idem.*

807 *Omni stetit*] Nihil de vivo vultu mutavit in conspectu rectissimo. *Idem.*

808 *Pudico*] Casto. *Idem.*

810 *Mandaverat*] Commendaverat. *Idem.*

811 *Vultum Dea dissimulata*] Dicimur 'dissimulare,' quod non præferimus, quod capimus celatum. Ut alibi noster: 'tamen ore nitebat Dissimulatus honos:' quem ipso suppresserat, vetnerat parere. Ergo Diana non potest dici *dissimulata vultum* Dorcei, quem adsumpserat et præs se ferebat. *Lege: Hujus tum vultu dea dissimulata;* id est, sub hujus figura vel facie latens Dea. Nam se dissimulabat ipsa. Et sane Dan. co-dex habet *vultu*. *Gronov.*

813 *Parce parenti*] Bene furenti filio nomen matris apposuit, ut ablatio cari nominis puerum festinato suo retardaret interitum, ut vel matri parceret: quippe quam pro gloria sua contemnere capiebat. *Lactant.*

818 *Cultus*] Spolia Amphionis. *Id.*

825 *Tempestiva*] Oportuna. *Ho-*

ratius : 'Desine matrem tempestita sequi viro.' *Idem*.

826 *Mediam se ferre*] Ad vim et gravitatem pertinet. *Vet. Schol.* Sane gradum non levem hæc locutio infert. Virgil. *Æn.* II. 'Qua se, dum regna manebant, Sæpius Andromache ferre incommitata solebat.' *Barth.*

828 *Temperet*] Disponat, aut ordinet. *Lactant.*

840 *Solo post hæc devicta pudore*] Longe mihi probatius, quod in scriptis etiam fore omnibus inveni : *post hæc devicta pudore.* Gron. *Pudore*] Subaudi, cessit, et avertit a Parthenopæo faciem. *Lactant.*

843 *Turbidus Orion*] Quia hic Dryas Orionis fuit filius, qui immissu Dianæ scorpii ictu periit : turbidus autem quia stella ejus tempestatem movet ; sive fortis vel incontinens, quippe qui nimio amore Dianæ flagravat. *Idem.*

844 *Inde furit primum*] Ex illa causa, quia patrem ejus Diana sagittis occiderat. Unde Horat. 'Virginea domitus sagitta.' *Idem.*

845 *Arcades*] Comites Dianæ. *Id.*

847 *Fugiant Phœnixque phalanges*] Tò fugiant non est in sincerioribus libris : sed tantum, *Thelephe æque phalanges* ; nam quod Schottus profert Observ. II. 29. *percutit Tegeæque phal.* est a mala manu : et facile refutatur, quia jam præcedenti versu habitatorum Tegees mentio facta. Conjiicio : *Æpytiique duces Thelepheæque phalanges.* *Thelephe* urbs et ager in Arcadia. Vide Pausaniam lib. VIII. Gronov.

849 *Serrat vires*] Dum hostes insequuntur. *Lactantius.*

851 *Præcedunt nubila mortis*] Circumvolant : id est, mens Parthenopæi turbabatur vicinæ mortis adventu. *Idem.*

856 *Obarsit*] Effulsit, vel resplendit. Avus enim Dryas Neptuni filius fuit, Jovis et Mercurii : idcirco duorum numinum armis gerebat in-

signa. *Idem.*

859 *Hiscece ripam*] Ut se submergat, et fugiat aquilam. *Idem.*

864 *Expedit*] Ad sagittandum parat. *Idem.*

867 *Aonii*] Dryantis. *Idem.*

868 *Nervi sonori*] Arcus Parthenopæi inciso nervo. *Idem.*

869 *Ictus*] Quos Parthenopæus paraverat perierunt. *Idem.*

874 *Poplite sistit*] Per sedentis poplitem equum percussit. *Idem.*

876 *Conocius*] A Diana intelligitur Dryas occisus, ut ipsa superius promiserat dicens : 'et nostris fas sit sævire sagittis.' *Idem.*

881 *Et pressis concussa comis*] Nam morituris solent erigere capita, comas concutiendo sive vellendo, quasi revocent illius sensum. *Idem.* *Et pressis concussa comis*] Ritus (hic a Lutatio observatus) alibi mihi non lectus. Scio præsecari solere crines morientibus, unde illud Virgilli : 'Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem Abstulerat.' (Macrobius Satur. V. cap. 19. videtur) sed nihil ad lucem hujus loci. *Bernart.*

884 *Incidente*] Irrumpente. *Lact.*

889 *Arma tenenti*] Ne audita morte mea, te aut se interficiat. id est, statim ut veneris ne dicas me occisum fuisse. *Idem.*

890 *Dic merui*] Dic meæ matri, ex mea persona merui occidi, quia te revocantem me ab intentione belli non sum secutus ; et merito poenas dedi. *Idem.* *Invita capessens Arma puer*] Mas. magno consensu *capesse.* Idque verum esse agnosces, modo recte interpunxeris : *Dic : merui, genitrix. poenas invita capesse. Arma puer rapui*] Dignus fui perire, qui te offenderim, et injussa tuo arma rapuerim, nec vel in ipso prælio tui reverentia parcius me periculis objecerim. Resuscita igitur iram tuam, ut patientius doleas, et cogita Deos maternæ majestatis vindices, teque adeo ipsam, licet invitam, et graviore, justas ta-

men, de me pœnas expetivisse ob contumaciam et temeritatem. Hoc velut ultionis solatio luctum mitiga. Vox Corbulonis se ferientis, 'Aq̄us, quod scelesto Principi nimium credidisset, apud Dionem. *Gronovius*.

894 *Lycæi*] Mons enim hic Arcadiæ altissimus. *V. S.* Inter insignes ejus regionis recenset Strabo lib. viii. Et Plinius lib. iv. c. 3. 'Jovis Lycæi fano' ibi celeberrimo diversi, quod

ad montem, κατὰ τὸ ἕπος, Strabo, in montem collocat Plinius. *Barth.*

901 *Præbuit*] Interpositio per Poëtæ personam. *Idem.*

902 *Me dedignante solebat*] Quia quasi vir fortis volebat ornatus decorari. *Idem.*

907 *Ingrata munus suspende*] Quæ me non potuit inter bellum protegere. *Idem.*

THEBAIDOS LIB. X.

1 *Obruit Hesperia*] Hesperia occidentali. *Lactant.*

2 *Properata*] Festinata. *Idem.*

3 *Miseratus opes*] Miseratus est Jupiter triste esse perire illos, qui nec Thebani fuerant, nec Argivi, sed utriusque partibus auxilio venerant. *Id.*

5 *Panditur*] Abscessu militum patrefactus est campus, quorum acie antea tegehatur. *Deformis sanguine*] Horridus sive confusus. *Idem.*

7 *Orba rogis*] Sepultura carentia. *Idem.*

8 *Inhonora cohors*] Turpis visu. Claudian. 'Nunc inhonorus, egens, perfert miserabile pacis Supplicium.' Bello Gildon. Vide et lib. ii. vs. 629. Exprimatur Virgilius de Delphobo: 'Truncas inhoneste vulnere nares.' *Barth.*

9 *Ineuntibus arma*] Anastrophe, pro euntibus in arma, id est ad bellum. *Lactant.*

10 *Augustæ*] Nimia multitudine. *Late cepere reversos*] Quia pauci redierant. *Idem.*

11 *Par utrinque dolor*] Quia utriusque partis magna clades extiterat. *Id.*

12 *Quatuor errantes*] Amphiarai, Tydei, Hippomedontis, Parthenopæi. *Idem.*

13 *Vidua moderantibus alni*] Gu-

bernatoribus destitutæ. *Moderantibus* pro moderatoribus, participium pro nomine. *Idem.*

15 *Animus*] Audacia: hinc enim fiducia Thebanis accreverat, quod quatuor Argivorum duces eximii extincti fuerant sorte bellorum. *Idem.*

17 *Contenti rediisse*] Quibus sine gloria incolumibus in patriam rediisse suffecerat. *Idem.* *Dat tessera signum*] Tessera antiquis breve lignum, cui signum inscriptum vel incuscriptum: hinc Polybius lib. vi. *κλαδίον* tesseram vocat et Plinius lib. xvi. cap. 18. Ligustrum, cujus lignum molle et tractabile, tesseris aptissimum scribit. Usus Tesserae qua in pace, qua in bello. In pace præcipue triplex. Nam aut 'frumentaria' ea, aut 'ludicra,' aut 'hospitalia.' Frumentaria civibus tenuioris fortunæ in principio cujusque mensis distribuebatur; ea accepta ad horrea publica ire licitum; peti- tum frumentum gratis. Meminerè compluries Jurisconsulti nostri. Ulpianus De Jud. lib. lxi. 'Si libertis suis tesseras frumentarias emi voluerit, quamvis major pars hereditatis in provincia sit, tamen Romæ debere fideicommissum solvi, dicendum est: cum apparet id testatorem sensisse,

ex genere comparationis.' Paulus de Leg. XLIX. 2. 'Si Titio tessera frumentaria legata sit.' Ludicra, a principibus luxu diffluentibus introducta. Vid. Xiphilinum Nerone. Hospitalem juventus ut intelligat, scire debet Hospitii necessitudinem non inter privatos modo, sed reges, populos, oppida, veteribus contrahere solenne. Livius lib. v. de Timaetheo Liparensi: 'Hospitium cum eo Senatusconsulto factum est, donaque publice data.' Et libro VII. 'Nihil nobis tota nostra actione P. C. difficilior neque molestius est, quam quod cum Eumene nobis disceptatio est, cum quo uno maxime regum et privatim singulis, et (quod magis nos movet) publicano civitati nostræ hospitium est.' Hospitii hujus contracti signum (signate inter privatos) tessera erat, quæ utrinque dabatur. Plautus Pœnulo: 'Si ita est, tesseram conferre si vis hospitalem, ecceam attuli. Ae. Agedum huc ostende: est par probe, nam habeo domi. Pœ. O mi hospes, salve multum. nam mihi tuus pater, hæc mihi hospitalis tessera cum illo fuit.' Allusit lepide, uti solet, idem Comicus Cistellaria: 'hic apud nos jam Alcesimarche confregisti tesseram.' Novam, sed aptam more suo, ab hoc ritu vocem formavit Tertullianus de Præscrip. 'Communicatio pacis, et appellatio fraternitatis, et contesseratio hospitalitatis, quæ jura non alia ratio regit quam ejusdem sacramenti una traditio.' Memini aliquando erudite de hoc loco disserentem me audivisse, eruditissimum Theologum, Petrum Bernartium, cognatum meum, virum plane (veris, non ambitiosis laudibus utor) antiquæ vitæ, doctum pariter et probum. Ad bellum jam venio, in quo frequens etiam tessera usus, signate ad colligendum militem, ad excubias, ad pugnam. De tessera ad colligendum militem accipiendus est Virgilius VII. 4 Classica jamque sonant: it, bello

tessera signum: Et Papinius monster l. VII. 'longo fugit ordine velox Tessera.' De ea quæ ad excubias aperte idem Statius: 'dat tessera signum Excubiis, positæque vices.' exempla passim obvia in historia Romana. Nec ideo tamen velim existimes, Papinium, more suo, Græcam litem Romano jure decidere. Nam et apud Græc. tessera hujus usum fuisse diserte asserit Pausanias Phocicis: imo apud Persas Xenophon, lib. III. et VII. Tesseram ad pugnam fuisse, elicias ex Taciti loco Historiarum III. 'Eadem utraque acie armæ, crebris interrogationibus notum pugnae signum: recte ait, 'interrogationibus;' nam vocalis ea. Hirtius de Bello Africano: 'Cæsar signo Felicitatis dato, equo admissio in hostem ire contendit.' Respicit hanc etiam Suetonius Octavio, cap. 16. 'Sub horam pugnae tam arcto repente somno devinctas, ut ad dandum signum ab amicis excitaretur.' Denique scito uti 'frumentariæ tesserae' erant, ita 'olearum,' quibus oleum, 'cœnarum,' quibus cœna, 'nummarum,' quibus nummi præberentur, fuisse. Postremo observabit juvenus, Principum ævo ita inolevisse tesserarum usum, ut per tesseram quælibet mandata darentur. Suetonius Galba: 'Solenni forte spectaculo plaudentes inhibuit, data tessera ut manus penulis continerent.' Ammianus: 'Per tesseram edicto itinere:' dico, 'Principum ævo' frequentius causa; nam libera Republica etiam usus. *Bernart.*

19 *Ultro*] Volantate, non sorte cogente. *Idem.*

21 *Lux crastina*] Quæ nos victores efficiet. *Idem.*

23 *Secundis*] Faventibus. *Idem.*

27 *Tumet*] Superbit. *Idem.*

29 *In manibus merces*] In promptu est præmium laboris nostri. *Idem.*

35 *Jam restras*] Ad incitandum virorum fortium animos spem prædæ monstravit, ut Lucan. 'Superest pro

sanguine merces, Quam monstrare meum est.' *Idem*.

40 *Adversaqua terga*] Excubiaram inter se officia dividerunt. *Idem*.

43 *Sub noctem*] Per noctem. *Idem*.

45 *Funes*] Laporum. *Idem*.

47 *Quod superest*] Siquidem nil aliud potest facere. *Idem*.

49 *Supplex in limine templi*] Scripti propemodum omnes: in *marginē templi*: quod spernendum non fuit; nam vulgatum ejus interpretatio est. Ad Marcellum: 'Maroneique sedens in *marginē templi* Sumo animum.' *Grenou*.

53 *Saxa terunt*] Ita suppliciter humi procubuerunt, ut vultibus suis templorum tererent limina. *Lactant*.

56 *Peplum etiam dono*] Peplum est vestis candida, aureis clavis picta, sine manicis, quod simulachris fiebat. Sed hoc peplum primum est ab Atheniensibus institutum, quod matronæ suis manibus faciebant: et inter triennium numinibus offerebant. *Lactant*.

59 *Ubi*] In ipso poplo. *Floret*] Splendet. *Lactant*.

60 *Incenditur*] Splendet. *Idem*.

61 *Desponsa*] Sponsa designata. *Id*.

62 *Timide positura pudorem*] Bonum hoc, sed non germanum. Libri veteres siquidem consensu lectionem præferunt, talento contra non caram: *timide positura sororem*, acute, et quo verbo omnem Venerem complector, Papinio meo digna sententia. Mens: Timide Junonem vincula naturæ rupisse, et a sorore ad uxorem transisse: quod peculiariter ipsi convenit: *et pudorem* translatitium est, et omnibus commune. Quis tam inamœnus ut elegantissimam hanc emendationem non exosculetur? *Bernart*.

63 *Lumine demisso*] Nam virginitas cum pudore deponitur faminarum. *Lactantius*.

68 *Tumulumque rebellem*] Synecdoche, a parte totum, et tumulam in quo natus est Liber rebellem contra

Junonem. *Idem*.

73 *Fors dedit*] Casus occurrens. *Id*.

74 *Vallum*] Thebanorum. *Idem*.

77 *Geminaeque Tenantis*] Indignata est Juno vacuis in astris geminos Jovis in Thebana urbe concubitus. *Idem*.

83 *Suspenditur*] Curvatur; ut ipse alibi: 'suspendit Pelion arcu.' *Id*.

84 *Occidua*] In occidentibus partibus constituta. *Idem*.

85 *Æthiopusque alios*] Mauros dicit occidentales. *Idem*. *Æthiopusque alios*] Nam duplices Æthiopes, Occidentales et Orientales. Homerus *Odyss*. A. Αἰθίορες τὰ ἀπὸ τῶν ὀπίσθων, τρυφῶντες ἀνδράσιν, οἱ μὲν θυρωροῦντες θυρωροί, οἱ δ' ἀνδρότας. *Born*. Nulli penetrabilis astra] Hoc est, nullius sideris lumen admittens. *Lactant*.

86 *Iners*] Quietus. *Grave*] Pigrum sive obscurum. *Idem*.

87 *It*] Vadit. *Idem*.

91 *Silentia pennae*] Alata quidem, sed pennas non elevantia. Silentia ideo 'pennata' fecit, quia per silentium cogitationes celerrime volant hinc inde. Alludit simul stridorem aut sonitum volantium pennarum silentio contrariam. *Barth*.

93 *Errare*] Moveri. *Lactant*.

106 *Ipes autem vacuus*] Ante hunc versum sex alios e Mas. prolato Lindenbergio, post et An. Schotte, nos quoque in sex codicibus invenimus, et sunt omnino excellentis Poëtæ. Quod ipsum Somnum passim fictum posuit Vulcanus, idem fecit in regia Martis lib. vii. 'cælataque ferro, &c. ubique ipsum, sed non usquam ore remisso Cernere erat: talem divina Mulciber arte Ediderat.' Quam scite autem, quæ maxime causantur somnum, aut in eum desinunt, ea diversis in diætiis cum Somno jacent! Sic Virgilius in sexto ea locavit in aditu inferorum, quæ vicina sunt morti, aut in morte sunt, ut observat Servius. 'Velaptatem' primam, cujus juxta vivum exemplum apud Petronium in hac

chanali Quartillæ, Homerum Jovis in Ida, Virgilium Vulcani, qui 'placidumque petivit Conjugiis infusus gremio per membra soporem.' Inde 'laborem.' unde Terentio Phædria: 'Opus faciam, ut defatiger usque ingratis ut dormiam.' Silius lib. viii. 'sitimque Avertunt fluvio somnique labore parantur.' Additur 'Bacchus,' de quo Noster alibi: 'tuoque Baccho In serum trahor ebrius soporem.' Silius lib. vii. 'composuit luc-
tantia lumina somnus, Somnus, Bacche, tibi comes additus.' Expertus Cyclops in Odyssæa. Nec temere, quod Amor *Martigena* potissimum cum Somno cubat; nam Martis amor per somnum deprehensus est. Simonides: *Σχέτλη παῖ, δολόμαδες, Ἀρροδίτα τὸν Ἀρεῖ δολομαχόν τεχεν*. Cicero de Nat. Deor. iii. 'Ex ea et Marte natus Anteros dicitur.' Interius tectum' exquisitis, ut Propertius i. 5. 'Uteriusque domos vadere Memnocias.' Quod non cepit scriptor cod. Gall. qui dedit 'tecti.' At ego vereor, ne sic quoque Persius dixerit Sat. vi. 'Hæc cinerem ulterior metnes.' Quod sequitur, Virgillii est in septimo: 'tecti medio in penetralibus altis.' Sed *Et cum Morte jacet*, quia consanguineus leti sopor. Refert Pausanias in Eliacis instar feminæ duos pueros sopitos, album dextra, nigrum sinistra sustentis: et indicare titulos, alterum Somnum, alterum Mortem esse, mulierem Noctem utriusque nutricem. Convenientissime mox: *nullique ea tristis imago*; quia somnum morti iungentibus nec terror nec dolor. Ut hoc libro vi. 311. 'Nescius heu rapitur fati, hilarisque sub umbras Vita fugit, mortisque fera lucrata dolores.' Ovidio inter centauros 'sopitus vinis et inexpectatus' Aphidas occiditur: igitur 'Mors caruit sensu,' l. xii. Quod autem Paris et Tolet. cod. *Cernitur hæc species autem*: hominis stolidi commentum est, qui sententiam, ut pu-

tabat, laborantem explere voluit. Nostri sex illi versum hunc illibatam servant: *Ipsæ autem vacuus curis hum. Gron.*

107 *Stipatus flore tapetis*] Vix ausim spernere, quod est in nonnullis: *stipatus flore tapetas Incubat*. Nam et sic lib. i. 'altosque inferre tapetas,' et lib. ii. 'Assyriis exstructa tapetibus.' 'Incumbere' autem sic habes lib. vi. 576. 'Palladios non inscius haustus Incubuit.' *Idem*.

119 *Discolor*] Per arcum suum venire et redire credebatur in celum. Ovid. 'Labique ut somnum sensit in artus Effugit, et remeat, per quos modo venerat, arcus.' *Barth.*

139 *Ethora curru fertur*] Scripti codices et editio princeps: *curru fertur*: quod omnino mavelim. Somno siquidem non currum, sed alas Poëtæ adfingunt. Euripides Hecuba: *ἃ πότνια χθὼν Μελαροπτερύγων μῦτερ ἐνέειπον*. Tibellus ii. 'Postque venit tacitus fulvis circumdatus alis Somnus, et incerto somnia nigra pede.' Propertius: 'Dum me jucundis lassam sopor impulit alis.' Silius lib. x. 'quatit inde soporas Devexo capiti pennas, oculisque quietem Irrorat.' Nec visum nostro dissentire, quinimo signate hoc eodem libro: 'cum vero humentibus alis Incubuit,' et Achilleidos i. 'totis ubi somnus inertior alia Defluit in terras.' *Bern.*

142 *Quamcumque supervolat urbem*] Itane tantum urbes supervolavit, et ibi scopuli, freta, silvæ? *Lege; quamcumque supervolat orbem*; ut plane Arondel. *Gronov.*

147 *Campus*] Thebanorum posuit terram. *Lactant.*

148 *Summisere*] Suppressere. *Id.*

150 *Errare*] Dormitare. *Idem.*

153 *Vultus*] Descriptio alius dormientis. *Idem.*

157 *Castriæ*] Argivorum. *Idem.*

160 *Repens*] Repentius. *Lymphentibus*] Furentibus. *Idem.*

163 *Sive nocum*] Quia Thiodamas

in locum Amphiarai fuerat constitutus. *Idem.*

166 *Stimuli*] Quibus premebatur a numine. *Idem.* *Nudusque per ora*] In optimis membranis: *multusque per ora Stat furor.* Ut Virg. Georg. I. 'cum se nux plurima silvis Induet in florem.' Lib. III. 'bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix.' Omnes autem sequenti: *trepidas incerto sanguine reddit Exhauritque genas; non tendit.* Et recipere debuissent. Est enim quasi dixisset, *exhaurit redditque, σῆρεπος πῆρεπος.* Ovidius Met. II. 'Dum redit itque frequens.' Lib. VIII. 'si dant adimuntque figuras.' *Gronov.*

167 *Stat*] Plenus est, ut Virgil. 'Stant et juniperi.' *Incerto*] Tremmenti sive ambiguo, quia modo rubor, modo pallor ora ejus mutaverat, ut Virgil. 'Cui plurima fanti Ante fores subito non vultus, non color unus.' *Tendit*] Inflat, ut Lucan. 'Tendatque cutem pereunte figura.' *Lactant.*

169 *Sparas*] Rotata hac atque illac coma, ut Virgil. 'Non comptæ mansere comæ.' *Idem.*

170 *Sic Phryga*] Quos in templo Matris Deum Gallos appellant. *Cruentum*] Cruentatum. *Idem.*

171 *Consumptaque brachia ferro*] Britannicus codex, cujus excerpta Patricius Junius V. CL. olim per Jo. Adamum Schragin, Argentoratensem JC. virum egregium, ad me misit, pro ferro habet furor. Alter optimus quod eodem loco primum habuit, erasum est dubiis notis, furor an buxus fuerit scriptum. Itaque cœpi dubitare an potuerit fecisse Papinius: *consumptaque brachia buxus Scire vetat.* Ea namque incitatrix furoris in sacris Berecynthiæ non minus quam æra Corybantum. Virgilius lib. IX. 'Tympana vos buxusque vocat Berecynthia matris Idææ.' Ovid. Fast. IV. 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.' Et rursus: 'Exululant comites, furiosaque tibia flatur.' Valer.

Flac. lib. I. 'Obruit Idæam quantum tuba Martia buxum.' Lib. II. 'sacris hinc ignibus Ide Vibrat, et horrissonæ respondent Gargara buxo.' Lib. III. 'at barbara buxus Si vocet, et motis ululantia Dindyma sacris, Tunc ensis placeatque furor: modo tela sacerdos Porrigat, et justa sanguis exuberet urna.' Ubi videtur scribendum: 'et jussa sanguis exuberet ulna.' Brachii videlicet. *Gronov.*

172 *Quatis ille sacras*] Respicit morem horum fanaticorum, qui in simulato isto luctu pectora sibi tundere soliti pinu. Claudianus: 'Cymbala ferre licet, pectusque illidere pinu.' Lampridius Commodus: 'Isiacos vero pineis usque ad perniciem pectus tundere cogebat.' *Bernart. Pinus sacras*] Consecratas faces. *Lact.*

174 *Resperas*] Polluta sanguine, quem forens laniato corpore suo fuderat, ut Virgil. 'Spari rorabant sanguine vepres.' *Idem.*

175 *Arbor*] Pinus, quæ colitur in sacris Matris Deum, sub qua jacuit Attis, Matri Deum dilectus. *Idem.*

176 *Domumque verendam signorum*] Alludit ad ædiculam sive templum, in quo, religionis causa, Aquila et signa servabantur in exercitu Romano: Herodotus lib. IV. 'Ὡς δὲ ἐστὶν αἱ τὰ σπαρτόρεθον, αἱ τε τὰς περὶ ἑβρα τὰ σπονδία καὶ τὰ ἀγῶματα τοῦ σπαρτοῦθου προκυρεῖται. Postquam in castra venit, et id sacellum in quo signa et imaginem exercitus adorantur. Nec velim te mirari quod introducit duces apud signa, seu in principiis, consultantes: nostri enim quam Papinius amet exprimere Romanos mores. illi vero præcipuos castrorum actus apud signa celebrabant. Jus illic dictum. Livius lib. XXVIII. 'Tribunos tamen jura reddere in principiis sinebat.' Concionari inibi solet Imperator. Tacitus: 'Contractos in principia milites jussit cum silentio audire:' litteræ publicæ ibi lectæ. 'Spartianus Pescen-

nio: 'Itaque msi litteras recitandas ad signa.' Juramenta illic exacta. Tacitus: 'Jurejurando peti cantum apud signa.' Animadversio denique nonnunquam et illic. Frontinus Strateg. lib. iv. 'M. Cato memoriae tradidit in facto comprehensis dextris esse præcisas, aut si lenius animadvertere voluisset, in principiis sanguinem missum.' Dico 'nonnunquam,' quia ut in oppidis animadversio extra muros, ubi et carnifex et vespillones habitabant, (Cicero pro Rabirio, Artemidorus lib. i. c. 4. Tacitus Annal. xi. videntor,) ita alias in castris extra vallum. Consule Senecam de ira lib. i. cap. 16. Tacitum Annal. i. Hirtium de Bello Africano, Calphurnium Declaratione vii. in ipso argumento. *Bernart.*

179 *Subiti procures*] Tumultuarii, qui paulo ante fuerant privati. Novit, ut Latatius. Ita 'non subiti clivi' cum cura et consilio sensim parati aut enati, lib. vi. vs. 260. Et sic 'subitus Thyodamas,' recens in locum Amphiarai electus aut veniens, lib. viii. vs. 366. *Barth.*

180 *Loca desolata tumentur Regibus*] Id est, spoliata seu relicta. *Desolatus* siquidem *puerilis, solus relictus*. Tacitus Annal. i. 'Mox desolatus aliorum discessione.' Idem lib. xii. 'Desolatus paulatim etiam servilibus ministeriis.' Virgilius lib. xi. 'Disiectique duces, desolatique manipuli.' Inibi: 'sat funera fusi Vidimus, ingentes et desolavimus agros:' colonis videlicet ad bellum abductis. Cui compar sententia Papinii nostri lib. v. 'Delectas cui desolavimus urbes:' abductis civibus. Et lib. i. 'quod desolata domorum Tecta vides.' Et lib. ix. 'Desolatæque magistro Agmen.' *Bernart.*

181 *Seque huc crevisse*] Id est, ad hos honores provectos se debebant: ideo quod, occisis ducibus, per calamitatem provecti sunt. *Lactant.*

182 *Fregit iter*] Id est, a gubernatore deserta est. *Idem.*

184 *Aut laterum custos*] Quia navis latera custodiendo servabat. *Idem.*

186 *Domino tutela minori*] Hoc est, novo gubernatori: qui in locum defuncti successit, non minus conservandæ navis sibi creditæ crescit studium. *Idem.*

192 *Nox facunda*] Fraudibus opportuna. *Idem.*

196 *Miserumque diem*] Quo victi sumus. *Idem.*

197 *Frangite portarum*] Undique nos fractis portarum claustris in hostes immittite. *Idem.*

198 *Hæc tumulare*] Sepelire: id est, pœnam quam hostibus tentamus inferre, pro sepulchra erit extinctis sociis nostris: quasi ultione gaudent interemptorum manes. *Equidem*] Per ironiam dictum est, id est, revera hæc oportunitas nobis etiam per diem contingit, ideoque debemus differre, hoc est, ne faciendi occasio pereat, differri non debet. *Idem.*

201 *Plausere secunda*] Illa ipsa die præcedente mihi successum bonum nuntiavit aves, et nunc etiam adducunt. *Vet. Schol.* Vere: nam de Noctis prospero Augurio sequitur infra versu 216. 'iterum, ecce, benignæ Noctis aves; sequor, et, comitum. licet agmina cessent, Solus eo.' *Barth.*

202 *Ipse, ipse*] Ut fidem vaticinationi suæ faciat, iterum se ab Apolline, ut hæc dicat, admoneri significat, ut Virgilius: 'Ecce iterum stimulat.' *Soluta*] Hiatus divisa. *Lactant.*

206 *Tunc inquit*] Invehentis verba. *Idem.*

207 *Redde*] Hæc interpositio est. *Idem.*

210 *Edoos lapens*] Avium volatus ostendit. *Idem.*

214 *Sternendi*] Non contra vigilantes cœminus pugnabimus, sed contra dormientes. *Idem.*

216 *Benigna noctis*] Demonstrative; etenim dum loquitur, iterum

prosperum angurium. Virgil. 'Ecce iterum stimulat.' *Idem*.

218 *Solus eo: atque adeo*] In optimis pluribusque video: *Solus eo, solus, venit ille*. Neque aliter scribendum. Sic supra: 'Sacrum amnem, sacrum.' Alterum coodiderunt, quibus abruptum videbatur: *venit ille*: Itaque istam commissuram interposuere. *Gronov. Quassat habenas*] Quasi denuo Amphiarus revertatur ad superos, quod est iræ indicium, quod tardabant ire. *Lactant*.

221 *Corde Deus*] Ac si corde omnes Apollinem aut Amphiarum recepissent. Corda insidebat talis furor. Virgilius: 'Os rabidam, fera corda domans.' *Bartb.*

226 *Sortem undique poscunt*] Ut vel sortes exigant qui mittantur. *Lactant*. Sorte enim, quod notum satis, plerique imprimis, quæ militiam concernebant, peracta sunt, et creditum, sortis jactura nemini fieri injuriam.

227 *Gaudet in adversis*] Hactenus pene animum despondens, recreatur. Ut Virgil. 'Æneæ tacitam pertendant gaudia mentem.' *V. Schol.* Locus autem Virgilianus ad ista parum facit: non enim despondebat animum Æneæ, ut Adrastus, quem ex tali re etiam apud Inferos pallore induit *idem* Maro. *Bartb.*

229 *Fatura*] Equarum soboles. *Lactant*.

231 *Certare*] Cursu contendere. *Idem*.

233 *Terga boni*] Sessioni utiles. *Idem*.

234 *Natus*] Naturaliter aptus. *Id.*

236 *Nec deest captis*] Imo consentiebat. *V. Schol.* Voce pariter utitur lib. xi. vs. 276. 'Deest servitio plebes.' In optimo tamen codice expressissimis literis hoc loco scriptum est: *Nec deorat captis*. Quod pronuncium recipiendum, cum aliquin nica syllaba hac vocula utatur, ut lib. viii. vs. 236. Ita Maro lib. x. 'Deest jam terra fugæ.' *Lucret.* lib. i. 'Talibus in rebus communi

deesse salati.' *Bartb.*

237 *Ad Argos*] Gentis nostræ, quæ virtutis erat plena. *Lactant*.

242 *Nunquam apta latent*] Turba *de lo*] Lectio hæc a manu scriptis est. Nec quin germana sit quisquam sanus, aut pro sano, dubitaverit. *Vulg. nondum apta. Bernart*.

247 *Imperiosus*] Crudelis et imperio quodammodo abutens. *Claudianus*: 'Eques Gelonis Imperiosior.' *Streunior*, nempe, et strictior. 'Imperium' jussio cum auctoritate et effectu. *Sedul. lib. iii.* 'Quantum imperii fert jussio Christi.' Inde *imperiosus* *Paulinus Petrocorius lib. iv. de B. Martino*: 'fixa rebellant Imperio jumenta truci.' *Bartb.*

249 *Insuper*] Super electos. *Lact.*

250 *Aptus suadere*] Aptus dandis consiliis. *Jactat*] Gloriatur. *Idem*.

251 *Non cessasse patri*] Dat operam ne videatur patri esse dissimilis. *Ordine dem*] Deni comites singulos duces sequebantur, ut cum his triginta proficiacerentur ad bellum, quod Thebanis etiam potuissent per diem horrorem inducere. *Idem*.

252 *Agmen*] Hi pauci etiam non dormientibus, et diverso pugnantis, sine dubio suffecissent. *Idem*.

255 *Gremio*] Hoc est fidei. *Idem*.

257 *Galeamque subit*] Armatur. *Id.*

258 *Ense gravat*] Non dixit *donat*, sed *gravat*: quia ponderosus orat. *Idem*.

259 *Superoque sequi*] Quasi impius. *Idem*.

260 *Quid enim*] Interrogative. *Id.*

265 *Peracti*] Perfoasi. *Idem*.

269 *Cernitis expositis turpi marcere cohortes* (*Pro pudor!*) *Argolicas, hi ne ausi obsidere portas*] Pessime ab interpunctionibus laborans locus: tu rescribe: *Cernitis expositis turpi marcere cohortes, (Pro pudor!) Argolicas hi ne ausi obsidere portas* neque enim, quod ineptissime vulgata præ se fert, somno obruti Græci jacebant, sed Thebani. Et indignatur vates, somnolentos hos, ausos fuisse obsidere

Argivorum castra. *Bernart.*

270 *Hi ne ausi*] Debiles et somno dediti. *Lactant.*

271 *Servare viros*] Obsidere: ad emphasin dictum. Ad hoc enim venerant Thebani, ut Argivos ne fugerent custodirent. *Idem.*

272 *Transit*] Cito occidit. *Idem.*

274 *Signare quent*] Numero diffinire. *Idem.*

277 *Hunc temere*] Negligentem et sine cura aliqua dormientem. *Explicitum*] Extensum. Lucan. 'Et omnem Explicuit per membra virum.' *Idem.*

278 *Gressibus illapsus clypeo*] Qui scilicet seere victus somno, dum stabat, defectit ac corruit. *Idem.*

280 *Accedens*] Stantes, aut incumbentes clypeis dormientes. *Idem.*

286 *Debile ferrum*] Non ferrum debile, sed qui occidendo utebantur ferro debiles facti sunt. *Lactant.*

287 *Caligantes ira*] Inceritè perturbationes, sive sedatae. *Idem.* Scribendum forte, ut Barthius autumat, non *sedata*, sed *satiate*.

288 *Caspia*] A mari Caspio, quod est inter Armeniam et Pontum. *Lactantius.*

289 *Rabies*] Fames. *Idem.*

291 *Confudit maculas*] Palchritudinem macularum cruore perfusa turbavit. *Doletque Defecisse famem*] Dolet expletum fuisse desiderium comedendi. *Idem.*

294 *Inanes*] Debiles, sine effecta. *Idem.*

301 *Volvitur*] Lumine solvit, id est, ad mortem suam eorum oculos, in quem tela laxaverat somnus. *Idem.*

304 *Trazerat in somnis cythara*] Maculosum hoc, eluunt scripti: *traxerat insonnis*, id est, pervigil; vide quæ notavi ad lib. II. *Bernart.*

305 *Nullo visurus Alimenus ortus*] Hoc nomen vitii arguit codicum varietas. *Palmenus*, *Parmenus*, *Alinenus*, *Almenus*, alii atque alii habent. *Lindenbrog.* notat, *Ialminus*. Hoc proximum vero. Scribendum enim: nul-

lus visurus *Ialmenus ortus*. Hoc nomen Bæoticum esse credas vel Homero Iliad. B, ubi 'Ἀσπιδόλεος καὶ Ἰάλμενος υἱὸς Ἀργεῖος', Aspledonensium et Orcho-meniorum duces. Quos et rursus appellat Iliad. I. Idemque nomen vel ejus Patronymicum restituendum est vs. 510. 'Pronus Achemenides ferratæ robora portæ Tors'erant.' Sane longe aberat a Thebis proles magni Achæmenis. Nec valde prudenter Lindenbr. et *Alamenides*, quasi non esset Ἀλκμήνη. Behottius observat e Mss. et *Almenides*. Ego in tribus *hyalmenides*; in optimo, *Ialmenides* notavi. Ergo: *Pronus Ialmenides*; nam et hic Thebanæ partis. *Gronov.*

307 *Cogente Deo*] Premente somno. *Lactant.* Expressio ex parte est Maroniana: 'Et juvenem Serranum, illa qui plurima nocte Luserat, insignis facie, multoque jacebat Membra Deo victus.' *Barth.* *Mediæque jacebant Colla relapsæ*] Magno consensu scripti: *Colla relicta*. Quod tamen nondum satisfacit mihi. Et puto subesse verbum, quod non uno loco pridem apud eum corruptum fuit: *mediæque jacebant Colla reclinata Iyra*. Ovid. Met. x. 'posita cervix reclinis.' Manil. lib. v. 'niveæ cervicæ reclinis.' Neque enim causa est, cur non et *reclinis* dicatur. *Gronov.*

309 *Exigit*] Transadigit. *Cava testudine*] Antiptosis, pro 'cava testudini.' *Lactant.*

310 *Et digitos*] Poëticè dictum, ut morientis digiti citharæ fila pulsarent, ut Virgilius: 'Semitianesque micant digiti, ferrumque retractant.' *Idem.*

313 *Crateras paterasque*] Inversi crateres fuderunt meram, quæ abundantia sanguinis repulsam jacentes replevit crateres. *Idem.*

314 *Implicitis*] Dum dormiunt mutuis se tenent amplexibus. *Haurit*] Perfodit, penetrat. *Idem.*

316 *Necius heu*] Vide Barth. ad-

vers. Comment. l. XXXII. c. 8. *Nescis*] Quia dormiens morti dimittitur. *Flitatio*] Quia sine sensu doloris in fata dedecit. *Lactant*.

320 *Proflatus*] Amelitu. Virgil. 'anhelum Proflabat sub luce Deum.' *Idem*.

323 *Fractumque perit*] Sacchum, interruptum. Voluit enim proloqui; sed morte interveniente non potuit. *Idem*.

324 *Fors illi*] Dubitando dixit Poëta, quia conjectura erat potius, quam veritas quod dicebat. *Idem*.

326 *Quarta soporifera superabant temporis nocti*] Veteres noctem in quatuor vigilias distribuere solitos, omnes sciunt: respicit huc Papinius. Illud non perinde vulgatum, Romanos initio in ortum et occasum solam diem distribuuisse, adeo ut in XII. Tabulis, nusquam horarum facta fuerit mentio. Censorius auctor et Plinius lib. VII. 'Duodecim tabulis ortus tantum et occasus nominatus: post aliquot annos adjectus et meridies. Accenso Coss. id pronuntiante.' Recte 'pronuntiante' dicit, quia horæ postea inventæ, non signo campanæ vel instrumento, ut hodie apud nos, sed arbitrio solius magistratus dividebantur. Varro lib. v. de Lingua Latina: 'Hoc idem Cosconius in actionibus scribit, Prætores Accensum solitum tum esse jubere, ubi ei videbatur horam esse tertiam, inclamare horam esse tertiam, itemque meridiem et horam nonam.' Deinde excoGITATUM, ad dies; sicuti et nox, semper esset XII. horarum, quæ pro tempore anni, longiores vel breviores forent; horæ vero clepsydri discriminerentur. Nox præterea quatuor vigilias haberet, singulæ vigiliæ tres horas, et quando vigilia mutaretur, signum daretur buccina: Vegetius lib. III. cap. 8. LiviUS lib. VII. Propertius lib. IV. videntur. *Bernart*.

327 *Cum vacua nubes*] Toto rore vacuata. *Honor*] Lux. Non omni-

bus aëtris] Quia serena nocte non omnes stellæ aequali splendore fulgent. *Lactant*.

328 *Bootes*] Septentrionem dixit, qui hebescit solis adventu. *Idem*.

329 *Defecit opus*] Defecerunt mortales. *Idem*.

336 *Madidas*] Cruore perfasus. *Id*.

338 *Nondum ablatus*] Nondum se sacerdotali purificaverat ritu. *Idem*.

340 *Si non dedecus*] Si monitus tuos non indecenter effeci, sive non dehonestavi. *Tulique prementem*] Pertulit argentem, quia vati præceptum impetivit nomen. *Idem*.

342 *Crudus honos*] Cruentus a nobis præbetur. *Idem*.

343 *At patrias si quando domos*] Si nos feceris ad patriam remeare. *Idem*.

345 *Exige tauros*] Tot tauros immolabo, quot hostes occidi. *Idem*.

347 *Fato argente*] Quia perituri sunt. *Hoplens*] Hic Tydes fuit et militia et amore devinctus. *Idem*.

350 *Vitam indignantur*] Malentes mori, quam vivere. *Vet. Schol.* Ait, non ferebant equo animo superstitibus esse suis regibus. Sic infra hoc libro vs. 774. 'Insignemque animam mucrone corusco Dedignantem artus pridem, maestamque teneri Arripit.' Ad finem lib. IX. 'Sævumque minatur Indignans veniam.' *Barth*.

355 *Savit inops tumuli*] Quia diu vixerit: Parthenopæus autem immatura morte consumptus est. *Patientior artus*] Figurata locutio; quamvis patientiores artus habeat. Id est, Tydei membra dura sunt, et non cito tabescunt, nec, ut adulescens Parthenopæus, multis sit lacrymis dignus. *Lactant*.

361 *Errantes*] Insepultas. *Idem*.

362 *Idem ardor misero*] Eadem ego quoque cupiditate succendor. *Idem*.

363 *Mens humilis*] Debilitatus animus. *Idem*.

365 *Arcana*] Secreta noctis dormina. *Idem*.

367 *Alto descendere vultu*] Quia dicitur luna mutata ad silvas figura descendere: nam eandem etiam Dianam dicunt, unde Virgil. 'Astrorum quæcus et nemorum Latonia custos.' *Idem.*

374 *Assiliunt*] Ratio et res ipsa postulant, scribendum *absiliunt*. Hoc est, subito et cum impetu recedant, secedunt, disjunguntur. Inscite cum suo *crepitant* Lactantius. Ita infra vs. 379. 'Absiliunt pontes, tectique trementis Saxea frena labant.' *Barth.*

375 *Astra*] Pro cælo: nam dissilientibus nubibus cælum patet. *Ostenditur orbis*] Mundus apparet. *Lactant.*

376 *Acceptit radios*] Id est, Dymas. *Eadem percitis Hoplaus*] Eadem luce qua radios acceperat Dymas. *Idem.*

377 *Dant signa*] Significant sibi invicem, se quæsitâ invenisse cadavera. *Idem.*

379 *Ceu reduces*] Tantus amor et veneratio erat, ut non minus gauderent cadaveribus repertis, quam si vivis denno ministrare possent. *Vet. Schol.*

380 *Nec verba ausi*] Papiniana locutio, 'audere verba.' Sic Rb. viii. vs. 62. 'Ausus iter,' 'audere bella,' &c. *Barth.*

381 *Prope sacra dies*] Silentii causam exposuit. *Indigne minatur*] Adventus diei raptorum cadaverum proditionem minatur. *Lactant.*

383 *Exhaustas*] Finitas. *Pallere tenebras*] Lucis adventu noctem finiri. *Idem.*

384 *Et fors ingentibus ausis*] Inviderunt viris fortibus fata, quibus semper rarus felicitatis et eventus. *Idem.*

385 *Animisque propinquant*] Animorum cupiditate, licet adhuc non parvo disjungerentur apatio, tamen spe et properandi studio jam sibi castra videbantur tenere. *Idem.*

386 *Decrescit onus*] Spe brevioris viæ minuebatur corpora magnitudo. *Idem.*

394 *Timentque Non sibi*] Miræ Regia animantium cadavera expressit affectum. *Idem.*

399 *Curavit*] Ad hoc Epytus miserat telum, ut Hopleum occideret, *Idem.*

400 *Epytus*] Unus et præcipuus comitum Amphionis. *Vet. Schol.* Eundem Epytum portam unam ex Thebanis statione statuisse memoratur, lib. xi. vs. 239. 'Nuncius exanimi suspensus pectora cursu Epytus ad Regem, portæ statione relicta Tendit.' Quo loco suspensus illud Horatianum explicat non bene a Julio Scaligero notatum: 'Sublimi fugias mollis anhelitu.' *Barth.*

404 *Nescias*] Si non sentiat interuentu mortis amici sibi corpus auferri. *Lactant.*

406 *Iuncta Dymas*] Amphioni et Epyto qui præcesserant. *Idem.*

408 *Neutri fiducia*] Nec in precibus spem salutis relictam videbant. *Idem.*

414 *Ut lea*] Simili comparatione usus est etiam in animositate Hippomedontis, dum Tydgi cadaver ab hostibus defensaret: 'Imbellem non sic amplexa juvenem, infestante lupo, tum primum facta tuetur Mater.' *Idem.* *Ut lea*] A summo amore hujus feræ erga liberos seu scymnos hanc potius nominavit, quam patrem Leonem. Ita eidem illam præferunt alii. Valer. Flaccus lib. iii. 'Non aliter gemitu quondam lea prolis ademptæ Terga dedit, sedet inde viâ, inclusaque longa Pervigilant castella metu: dolor attrahit, orbes Interea, et misero manat juba, sordida tabo.'

Ubi Juba *ποικυλὸς* omnem notat prolixiorem comam Leonis aut villos ipsos. *Barth.*

420 *Jam leva viro*] Jam manus sinistra Dymanti fuerat præscissa, licet hoc instantius prohiberet Amphion. *Lactant.*

424 *Fulminis*] Id est, an fulminis excussi utero matris. *Idem.*

425 *Inoamque fugam*] Quia cum Ino se precipitaret in mare, meruit nomen fieri. *Vestriq[ue]* Ad incutendam misericordiam hostibus, per infantiam numinis adjurat, ut Parthenopæi pueritiæ parceretur. *Idem.*

437 *Hic pater*] Apud vos. *Idem.* *Pulveris haustus*] Minimi, paucissimi. *Vet. Schol.*

438 *Jacentis Vultus*] Quia dixerat illum superius supinum trahi, quemadmodum solent jacentes supplicare. *Lactant.*

439 *Immo ait Amphion*] Adhuc ignoravit Amphion extinctos vigiles suos. *Idem.*

437 *Ut afflictos turbarem ego proditor Argos*] Veteres, nec dubito quin sincerius, *turparem ego.* Lucretius libro 1. 'Aulide quo pacto Trivial virginis aram Iphianassai tarparunt sanguine fœde Ductores Danaum delecti.' Vetus Poëta apud Cic. *Tusc. Quæst. lib. 1.* 'Hæc omnia vidi inflammari, Priamo vi vitam evitari, Jovis aram sanguine turpari.' Tacitus *Histor. v.* 'Sue abstinent memoria cladis quod ipsos acabies quondam turpaverat.' *Bernart.*

438 *Nil eminus tanti*] Proditione civium meorum nec vitam meam, nec Parthenopæo quærimus sepulturam. *Lactant.*

446 *Memores superabitis annos*] Virtutis vestræ gloria temporum longitudo vincetur. *Idem.*

448 *Admittet*] Suscipiet, id est, participes suæ gloriæ faciet. *Idem.*

450 *Dolum*] Raptorum regionum cadaverum. Nam eadem suorum nondum resciverat Amphion, ut eorum faciant sequentia. *Vet. Schol.*

452 *Abscissos*] Capita Dymantis et Hoplei. *V. S.* Omnes meliores Codices, hic et alibi, uno sigmate scribunt hanc vocem. 'Scissus' tamen ubique legitur, non 'acissus.' *Barth.*

456 *Arma rubere*] Sanguine perfusa rubescere. *Lactant.*

463 *Opus arcanum*] Quod perfec-

rat in insidiis. *Idem.*

470 *Qui tremor*] Tali tremore peteculusus est, qualis solet invadere fulminatos. *Illicita*] A longinquo epitheton trahit, eo quod non liceat tangi loca, ubi jaceant fulminati. *Idem.*

473 *Ipsæ ultro convertit equus*] Ex fide librorum sic edi volui. *Vulg. interpolatitæ: convertit equis.* *Bernart.* *Retorto pulvere*] Retro contorto: nam pulvis illic erigitur quo homines. *Lactant.*

477 *Congerie*] Sanguinis collectione. *Semianimumque*] Semianimorum. *Id.*

478 *Extrahit*] Imminuit cadavera. *Idem.*

479 *Impedit axes*] A cursu retardat. *Idem.*

483 *Delituit virtus*] Nocte per insidias pugnans. *Idem.*

484 *Pulvere*] Certamine. *Idem.*

485 *Sunt et mihi*] Sicut Thiodamanti. *Provida dextræ*] Non avium aut Deorum: ut Virgilius: 'Dextra mihi Deus, et telum quod missile libro.' *Idem.*

486 *Horrendi furores*] Timendus meus furor propter virtutem et attritum gladium, non illos femineos motus, quibus Apollo Thiodamantem instabat. *V. Schol.*

487 *Alacer*] Paulum erectior quam ante, ob successum insidiarum. *V. S.*

488 *Argolicusque gener*] Princeps jam Argivorum, post obitum Tydei, Polynices, minime enim Thebanis favebat. *V. Schol.* *Tristior augur*] Quoniam prodere non poterat futuram calamitatem. *Lactant.*

491 *Specula ab alia*] Fœminino genere dixit. *Idem.*

493 *Est ubi dat vires nimius timor*] Verissimum est: et, ut ocellus Historicorum Curtius inquit: 'Ignaviam quoque necessitas acuit, et sæpe desperatio spei causa est.' Imbibet victor; et si sibi suisque consultum velit, nunquam spem omnem hosti abscondet. *Bern.*

495 *Audax animis Spartana juven-*

tus] Credo scripsisse auctorem : *audax animi Spartana*. Et sane ita liber optimus. *Gronov.*

497 *Taygeti*] Mons Laconicæ regionis. *Rigidi Euretæ*] Frigidi. *Euretes* fluvius Laconicæ regionis. *Lact.*

498 *Spectate*] Laudate. *Idem.*

499 *Nemæo in pulvere sælis*] Modo in Nemæo agone victoria coronatus : hic Alcidas in agone, quem in honorem Archemori Adrastus celebravit, adversus Capaneum cæstibus dimicavit, ut superius Poëta testatur : 'Tandem insperatus nuda de plebe Laconum Prosilii Alcidas.' *Idem.*

501 *Tyndarides, nitidi moriens, &c.*] Qui spuriam hanc lectionem intruserunt, vellem mihi dicerent qua fiducia hoc fecerint : libri veteres, quos non dubitavi audire : *primis quem cæstibus ipse ligatus Tyndarides, nitidi moriens convexa magistri, &c.* Mens : Alcidas ad cæstum certamen a Polluce formatum morientem sustulisse oculos in cælum, ubi magister ejus sydus, quod statim etiam tanquam abominaretur discipuli mortem, se abscondit. Noster lib. vi. 'Sed socii fretum Polluce magistro Norant, et sacras inter crevisse palæstras.' Seneca Philosophus Medea : 'Sed Castore cum suo Pollux cæstibus aptior.' Arnobius lib. i. 'Castores, equos unus domitare consuetus, alter pugillator bonus, ideo non Castor sed Pollux dicitur.' Nec recedit ab his Virgilius dum ait : 'Talis Amyclæi domitus Pollucis habenis Cyllarus.' Nam, ut ibidem inquit Servius : 'Castor domitor equorum fuit, sed fratrem pro fratre posuit Poëtica licentia.' *Bernart.* *Convexa*] Plaga cæli, in qua lucet stella Pollucis, quam refert Poëta propter mortem cultoris sui nominis in occasum fuisse conversam. Unde superius, 'Sed socii fretum Polluce,' &c. *Lactant.*

503 *Lacæna*] Ledam dicit, quam Juppiter in cygnum mutatus compressit. *Idem.*

504 *Falso olere*] Proprie dictum, quia non cygnus, sed Juppiter in cygnum versus ad Ledam venerat. *Idem.*

507 *Erudit genitrix*] Quia mater Alcidas nympha fuit venatrix. Quæ sine dubio flevit, quod ita sortem nutrierat, itaque bellicosum, ut audacia virtutis suæ fretus occubisset incautus. *Idem.*

510 *Alcemenides*] Patronymicum. *Idem.*

511 *Torserunt*] Clauserunt. *Idem.*

512 *Profundunt inarata*] Plures *Perfringunt*. Binæ optimæ membr. *Profringunt*. Quod non videtur insuper habendum. Quasi dicat, protelo frangunt, usque et usque frangere pergunt. Tale verbum est Virgilio Georg. iii. 'Et pede prosubigit terram.' Quod imitatus Valerius Flaccus lib. iv. 'et fulmina Cyclops Prosubigit.' *Gronov.* *Pangæa*] Mons Macedoniæ, vel Mænala. *Idem.*

519 *Solvitur interea*] Irruperunt Argivi Thebanorum vallum, nec illos vis ulla potuit ab impetu retardare. *Lactant.*

523 *Abruptum mirantur agi*] Sump-tum videtur ex Homeri Iliad. M. apud quem Hectoris equi pariter describuntur resistentes, et timentes, 'In summo labro fossæ : οὐδὲ οἱ ἴπποι Τάλας ἐκύνοντες· μάλα δὲ χρεμύζον ἐπ' ἄκρῃ Χελαι ἰφειστάβρες. Locum hunc ita edi volui, cum in vulgatis turpi errore legeretur : *Abruptum mirantur equi*. Probas scio lector, et geminationem a mala manu fuisse vides : illud uno verbo, occasione hujus vocis *abruptum*, moneo, eleganti metaphora Tertullianum adversus Praxeam dixisse, 'si tam abrupte utamur,' id est, tam præcise et sine limitatione : et Valerium lib. viii. cap. 1. 'abruptæ spel,' id est, spel perditæ, prorsus abscessæ. *Bern.* *Mirantur agi*] Agi se mirabantur equi a sedentibus, per abrupta. *Lactant.* *Impetus iræ*] Stultissima lectio. *Legē*

nunc impetus ire, Margine ab extremo, nunc sponte in frena recedunt. Equi est saltum audientia, et tamen retro se reducentis, descriptio. Cum ira tamen illa sua delirantur Linderbrogii, Bernartii, Aldi, atque alie editiones. Barth.

524 In frena recedunt] In vestigia redeunt; modo abeunt ahacritate transeundi, modo timore altitudinis retrorsum redeunt. Eactant.

527 Remoliri] Disrumpere, avelere. Idem.

532 Nigrasque] Semilustas. Idem.

533 Araras glandes] Nam sunt plumbeæ: Plumbum enim solet nimietate jactus calefactum hquefieri. Idem.

535 Mœnibus] Pro eversione mœnium ipsis mœnibus pugnabatur. Id.

536 Fenestra] Ex omnibus muri foraminibus propugnant Thebani. V. S. Pessime nonnulli libri faretra. Non nostri, qui sapientius. Posterior ætas tales fenestras, quia quadris cancellis erant munitæ, 'quarnellæ' vocabat. Gulielmus Brito lib. vii. vs. 668. 'Balista queat jaculari, arcusque sagittas Quas, ubicunque patent quarnelli, sive fenestræ, Obsessi nequeunt toties impune cavere.' Barth.

537 Cœrœnia] Montes Epyri exæchi, qui illa propius navigantes infestunt. Unde Lucan. 'Scopulosa Cœrœnia nante Summa timent.' Lacant.

542 Imber atrox] Telorum densitas: etenim peculiare est poëtis, bellum impetum cœli tempestatibus comparare. Idem.

544 Pallio] Falces habente. Hoc genus armorum etiam Sallustius describit. Idem.

547 Ocreis] Crurum tegminibus, quibus in curru hærentibus trahebantur. Idem.

548 Virtutum] Mherandant. Id.

549 Fulminis rota] Propter nimiam celeritatem. Vet. Schol. Potest

et ad arenam levem sparsionem dici. Ut sicut Eneid. xi. 'Æneas fumantes pulvere campos Prospexit.' Sed parum apte. Barth.

552 At tuba] Argivorum. Lactant.

553 Amaro] Terribili. Idem.

555 Sua damna] Quia occidebantur. Idem.

556 Dira intus facies] Horrenda luctus species impleverat civitatem. Idem.

557 Lymphatam] Timoris magnitudine furiatam. Idem.

559 Circumfusa tenebris] Fugere velint, et palant fugibundi, sed cæcatis mentibus nesciunt quorum aut quo pacto debeant se imminentibus malis eripere. Vet. Comment.

563 Consumpsit ventura timor] Peracta putabantur timoris magnitudine, quæ nondum evenerant sorte bellandi. Idem.

571 Ipsa tela viris] Quia in calamitate nullus pudor est feminis prodire in publicum, vel aliquo pro patria fungi officio. Idem.

574 Sic ubi puniceo pastor repturus ab antro Armatus exegit apes] Virgilius Georg. iv. 'penitusque reperta Pamicibusque cavis exesque arboris antro.' Bernart.

575 Armatus exegit apes] Omnes scripti, exegit. Et quid cessarunt accipere? Est enim excitavit, irritavit, rigidis et strictis esse aculeis coëgit. Libro ii. 'præceps cum cominus egit Ira sues, strictisque exerit pectora aetis.' Sulpicia: 'Turba rigens strictis per latea corpora telis.' Gronov.

577 Deficientibus aliis] Lassatæ vi volandi, vel vi coactæ. Vet. Schol. Illi de fumo natæ consentit et glossographus in optimo Codice, qui superscripsit lassitudine ex suffocatione. Ita mente habuerit Papinius illa Virgiliana Æn. xii. 'Inclusas ut cum latebrosa in pumice pastor Vestigavit apes, fumoque implevit amaro; Ite intus, trepidæ rerum, per cerea castra Discurrunt, magnisque acunt'

stridoribus iras, Volvitur ater odor
teeth, &c. Plura de fumo ad apes
Rerum Rusticarum scriptores imprimis
Columella. *Barth.*

581 *Seris*] Dispergit; imantit.
Lactant.

585 *Reverentia regis*] Perturbationis
magnitudine nulla reverentia regis
personae apud sollicitos erat.
Idem.

584 *Competet annus*] Ut computato
tempore exili, anno integro solles
Polynices regnum teneret. *Idem.*

586 *Tenebras*] Cæcitatem patris.
Idem.

587 *Noxa*] 'Noxa' est poena, 'noxia'
culpa ipsa. *Idem.*

588 *Iude alii*] E diverso alii contraria
sentiebant, dicendo: olim quidem
istam fidem sequi debuimus, ut
Polynicen minime pelli pateremur;
nunc vero cæpto semel prælio est
æriter dimicandum. *Idem.*

592 *Quiane ante duci*] Ironice, cur
modo futura non dicam, qui ante cum
ventura prædicerem, ita sum libenter
auditus? *Lactant.* *Quiane ante ducet*] Mas. *Quiane ante duci.* Virgilius:
'Quiane auxilio juvat ante levatos.' *Idem:* 'Heu quianam tanti
cinxerant æquora venti.' Catullus:
'quemne ipsa reliqui.' *Bernart.*

596 *Vacantibus*] Cæcitate vacatis.
Idem.

597 *Vincamur pietas*] Hoc est, deoraveram
quidem tacere: sed miseratione victas patrie, me silere futura
non patior. *Idem.*

599 *Flammaram apices*] Hoc genus
sacrificii *καρποπαραλα* dicitur, quia ex
divisione ipsius fumi futura monstrantur.
Idem.

600 *Et clara tamen*] Per medium
splendentem apicem victoria Thebana
monstratur. *Fastigia lucis*] Summum
oculorum exortum flammæ. *Idem.*

602 *Ancipiti gyro*] In utraque parte.
Idem.

603 *Dubio Tyresia*] Id est, ignare,
per cæcitatem nesciebat, quæ agri-

ficia signa monstrarent. *Illuminat umbras*] Dat oculos cæco, nunciando
signa quæ facta sunt. *Idem.*

604 *Ille coronatus*] Sive flamma in
coronam versa, sive quia arm omnibus
sacrificiis coronabantur. *Idem.*

607 *Insana levat*] Furore divino sacerdotis
crines horrebant. *Deducta*] Patefacta. *Idem.*

608 *Consumptum*] Senectute horridum
vultum lætitia futuræ victoriæ credens
immutatam in pristinum juvenutis nitorem.
Lactant.

611 *Sed limite duro*] Victoriæ nobis
quidem numina pollicentur, sed dura
sententia: quia aliter evenire non poterit,
nisi se Menæceus occiderit. *Idem.*

617 *Communia lugens*] Quia adhuc
patris ruias impatienter ferebat, nedum
filii orbitatem. *Idem.*

623 *Libyos*] Tyrrheno. *Idem.*

625 *Ora carentis*] Creon Tyresiam
suppliciter rogabat, ut funestam sibi
Deorum voluntatem taceret: quia pro
salute patrie unius hominis mors negari
non poterat. Poposcerant enim numina,
ut pro Thebana victoria Menæceus, unus
qui de semine illorum superfuerat, qui satis
draconis dentibus nati fuerant, se
voluntarie traderet morti. *Idem.*

628 *Quis stimulus*] Ita veteres, et
sine dubio recte. *Vulgat.* *Nunc age cui.*
Bernart. *Pulchra mortis*] Gloriosæ,
virtuosæ. *Vet. Schol.* Eodem modo
Virg. 'Pulchramque petunt per
vulnera mortem.'

630 *Mens homini transmissa Deis*] Nemo
enim talem, nisi Diis hortantibus,
susceperet mentem, qualem Menæceus
accepit. *Lactant.*

631 *Digenta*] Ordinata. *Idem.*

632 *Dico*] Incipit jam erumpere in
rem magnam decantandam, velut
affatus a Musis, quas modo invocaverat,
sibi ante horum scivisset. *V. Schol.*

637 *Afforat ignes*] Stellæ virorum
fortium dicit transeunti honorem re-

ferre virtutis, quia ipsius merito posederant celum. Dicit autem Liberum, Herculem, Castorem, Pollucem, quos ardens evexit ad æthera virtus. *Lactant.*

639 *Mutare genas*] Transfigurare se in aliam formam. *Idem.*

640 *Responsis ut plena fides*] Ut Thyresim responsis fides promptior haberetur, quæ jubebant perire Menœcem. *Idem.*

643 *Mollior*] Suavior. *Idem.*

644 *Descendunt vestes*] Vestes defluunt. Solet enim virtutis simulacrum depingi succinctum. *Idem.*

645 *Vitta comia (nam laurus erat)*] Sensus: Virtutem, cum se assimilaret esse Mantho, tantum vittas sumpsisse, non laurum, ut decebat vatem: quia laurum semper penes se habet, ideoque non habuit necesse aliunde petere. *Bern. Nam laurus erat*] Laurus commune est vatium et virorum fortium decus. *Lactant.*

646 *Sic Lydia conjunx*] Omphale, cui Hercules per amorem inservisse perhibetur. *Idem.*

648 *Perdere Sydonios*] Quia Herculem non decebat muliebris habitus, quia mole membrorum mollia rumpebantur. *Perdere* est aliquid male imitari. *Sydonios amictus*] Vestem purpuream dixit. *Idem.*

649 *Et tympana rumpere*] Quæ nimietate percutientis frangebantur. *Id.*

650 *Dignumque juberi*] Dupliciter hoc sentiendum. Id est, neque indignum cui post mortem fierent sacra, neque indignum cui talia jubentur. *Idem.*

653 *Macroctius*] Bellicosus. *Idem.*

654 *Atque omnia*] Id est, in omnibus. *Idem. Omnia fratres*] Id est, ad omnia. *Virgil. lib. iv. 'Omnia Mercurio similis, vocemque coloremque.'* Emonem filium Creontis fuisse, ipse Pater indicat, lib. xi. vs. 290. 'Quid enim misero super unicus Emon?' Et ipse Menœceus 'unanimem fratrem' vocat hoc libro vs. 721. *Barth.*

655 *Tu prior*] Mollior, major. *Circumcumulantur*] Mortuorum cadaveribus, quos occiderant. *Lactant.*

656 *Omne*] Scilicet Menœcei vulnus letale erat, et nulli ictus in venum cadebant. *Idem.*

657 *Necdum aderat virtus*] Talia Menœceus necdum instigante numine faciebat. *Idem.*

660 *Revident*] Sanguine perfusa nitidiora fiunt. *Idem.*

663 *Cadmi de sanguine*] Nec hic dubitandum fuit, cum scripti fere omnes, cum Lactantio: *armifero-Cadmi de semine*: hoc est, de Spartia, quos seminarat, ille 'Martia operi. Agricola.' Creon, pater hujus, filius erat Menœcei, nepos Penthei, cui pater Eëchion e Spartia. *Gronov.*

665 *Plus concipe*] Plus virtutis suscipe. *Lactant.*

668 *Cuncto patria*] Mortem libenter amplectere, pro salute omnium Thebanorum. *Idem.*

670 *Certa tui*] Certum habet patria tua tanto se a te amore diligi, ut pro ea te libenter offeras morti.

673 *Seseque in corde reliquit*] In animo Menœcei penitus virtus insedit. *Idem.*

677 *Invasit*] Arripuit. *Idem.*

682 *Fixit*] Occidit. *Idem.*

683 *Armigeri fixum excipiunt*] Meliores et pars maxima, *fessum*, ut de Menœceo intelligatur, quem armigeri et officiosi comites, alii acceptis ab eo armis levarunt, alii dextra data aut humeris manui suppositis innixum pro more principum sustinuerunt, alii aliter prosequenti sunt. *Gronov.*

697 *Dignantur stimulare*] Vult pater ab ætatis decrepitæ assertionibus responsa destruere. Dicit enim Tyresiam jam nimia senectute non posse vera responsa proferre. *Idem.*

698 *Freude dolosa*] Quid si hoc immisso regis Etheocli dolose Tyresias fingat? sumus enim regi pro nostra nobilitate suspecti, ne illi succedamus in regnum. *Idem.*

702 *Quæ verba daorum*] Forte regis hæc verba sunt, quæ nos responsa credimus numinum. *Idem.*

704 *Male cuncta ministrat Impetus*] Verissima gnome: et celeres plerumque celeris pœnitentia, sed eadem sera atque inutilis, sequitur. *Bernart.*

705 *Hoc, oro*] Si fas est filium orari a Patre, oro vel obliviscaris hujus rei, vel differas eam, donec melius auctorem ejus cognoscas. *Vet. Comment.*

707 *Timorem Pervenias*] Quomodo ego tibi timeo, sic tu timeas liberis tuis: id est, sic ad id ætatis pervenias, ut pater sis. *Lactant.*

717 *Teque iterum savis iterumque*] Postulante libro scripto, lego versus suffragante, hanc lectionem admisi. *Vulg. ævisque iterum.* *Bernart.*

719 *Implicitus*] Totus occupatus et impeditus. *Lucan. lib. iii.* 'Implicitas magno Cæsar terrore cohortes Ut vidit.' Et *Horat. arte Poëtica:* 'eripere atris Litibus implicitum.' *Valer. Flaccus, lib. vi.* 'Implicitos miseraque in veste revinctos Confo-diant.' *Barth.*

720 *Quin et monstrantibus illis*] Diis utique sibi devotum juvenem rationem fallendi patris moventibus. Nam securam eum decepta fraudis effecit. *Lactant.*

725 *In me insaniret*] Sive in templo positus Apollo talia prædicaret, ut meis auribus divinantis numinis verba perciperem, non facile credidissem. *Id.*

729 *Vix illum*] Vix illum sauciatum vulnere de hostium medio potui liberare, inter utrasque acies Argivorum et Thebanorum. *Idem.*

733 *Fugam revocare*] Sanguinis fluxum arte medicinæ restringere. *Idem.*

734 *Æthiona petam*] Et hoc nomen Græcis, opinor, incognitum; nam 'Æthion' prima brevi. Scripti *Æthiona* vel *Actiona*. *Lege: Æthiona petam.* 'Æthion' Homero satis frequens. Et hoc vocabulo aliis Thebis aliter impe-

rantem interfecit. *Achilles. Gronov.*

735 *Caligine pectus*] Ut magis timeat Hæmoni vulnerato, quam perituro filio Menæceo. *Lactant.*

739 *Agit æquore campi*] Observa tu qui in studiis tyro. *Æquor* Latius scriptoribus, quidquid planum est: nec solum de mari, sed etiam de terra, fluvio, et cælo dici. *Noster lib. xii.* 'Jamque in pulveream furis hortantibus æquor Prosiliant.' *Lucret. lib. iii.* 'Volvitur, et plani raptim petit æquora campi.' *Cicero:* 'Babylonii in camporum patentium æquoribus habitantes.' *Virgil. Æn. iv.* 'Viridesque secant placido æquore silvas.' *Accius Atreo:* 'Sed quid tonitrua turbida torvo Concussa repente æquora cæli Sensimus sonore?' *Papinius Theb. i.* 'Horrendos etenim latitices Stygia æquora fratris.' *Bern.*

740 *Nunc equitum cuneos*] Ejicit. *Lactant.*

741 *Moderantum*] Regentium equos. *Currus*] Pro equis. *Idem.*

743 *Laxat*] Solvit. *Fumat*] Anhelat. *Idem.*

747 *Deferat*] Fondat. *Idem.*

749 *Pelopea phalanx*] Omnis exercitus Achivorum. Sic *Pelopia* Macedonia universam Græciam Asiæ oppositam notant *Maroni Æn. ii.* 'Ultero Asiam magno Pelopeia ad mœnia bello Venturam.' Notissima virtus et fortuna ejus Herois Provinciæ Peloponneso titulum dedit, quæ sane fuit totius Græciæ nobilissima, nec minima portio. *Barth.*

751 *Ullius ætas*] Nullius ætas aut virtus Capaneum poterat ab impetu virtutis suæ tardare. *Lactant.*

754 *Vices*] Alternos impetus. *Id.*

757 *Augustior*] Venerabilior. *Id.*

759 *Exempta manifestus*] Nudo capite caput magis agnoscitur. *Idem.*

760 *Desperxitque acies hominum*] Quasi ipse jam Deus, vitam pro gloria contempturnus. *Idem.*

761 *Concertit campum*] Ad orationem suam pugnantium era vultusque

convertit. *Idem.*

765 *Ferte retro bellum*] Retro agite hostes in fugam. *Captæque impingite Lerna*] Ut qui nunc victores sunt Argivi, vincantur, et qui insequuntur fugiant. *Idem.*

768 *Domos, connubia, &c.*] Paucis verbis omnem felicitatem indicavit. Deorum templa, id est, Religionem, patriam, agros, urbes, conjugia, sebolem, conjunctim vovens prosperari. *Vet. Comment.* Ita in Carmine Seculari Horatius, primum omnia vota conjungit; deinde per partes explicat, ut per faciles partus, per feracitatem, et felicia connubia, et sic deinceps: 'Almo sol, curru nitido diem qui Premis et cœlas, sineque et idem Nascereis, possis nihil urbe Roma Visere majus.'

770 *Si non attonitis*] Si non divinis Tyresis verba stupefactus accepi. *Attonitis*] Timidis. *Attonitis* enim dicuntur, quos fragor tonitruum in unum locum defixit: quos Græci vocant * hoc est stupentes. *Lactant.*

773 *Exorate*] Consolamini. *Idem.*

787 *Concinitur*] Collaudatur. Ordo: Concinitur vulgo, enim populus conditorem urbis suæ vocabat, et Cadmo atque Amphione meliorem dicebat. *Idem.*

788 *Veris honore soluto*] Apertis rosis. *Idem.*

791 *Lachrymabilis*] Quia dolebat fraude deceptum a filio, et eum iratus nolebat flere. *Idem.*

793 *Lustralem*] Lustrare civitatem humana hostia Galliena mos est; nam aliquis de egentissimis pelliciebatur præmiis, ut se ad hoc venderet: qui ante toto publicis sumptibus alebatur purioribus cibis, denique certo et solemnè die, per totam civitatem ductus ex urbe, extra pomeria saxis occidebatur a populo. *Idem.*

796 *Coitu revoluta notavi*] Quando filii coitus in matrem rediit. Ut ipse alibi: 'proprius monstro revolutus in ortus.' *Idem.*

805 *Quæ mala pignora fudi*] Optime quæ male pignora fudi; hoc est, infelicitèr, magno malo et luctu meo. Ut Ovidio: 'Dumque male optatos nondum premis inscius axes.' Noster: 'et in tumultos si quid male facta reliquit Mater.' *Gronov.*

806 *Effloruit armis*] Quia de serpente illo, cæcus Cadmus severat dentes, Creon Menœcei pater a serpentibus duxit originem; queritur ergo mater Menœcei, omnia illam a patre habuisse, et nihil de matre, et inde illum amore mortis abreptam. *Lact.*

810 *Noletibus fatio*] Quia ante diem periisti. *Idem.*

813 *Hæc manus*] Tua scilicet, quæ te occidit. *Idem.*

813 *Viden*] Syllaba cum naturaliter longa sit, tamen eam corripuit, secutus auctoritatem Maronis dicentis: 'Viden' ut geminæ stent verticæ cristæ.' *Consumpsit ensem*] Quia totum pectore recepit ferrum. *Idem.*

814 *Haud quisquam*] Non tantum ab hoste fuisset infixus gladiis. *Idem.*

816 *Perosam*] Odio habentem consolantes. *Idem.*

819 *Tellure relicto*] Quia solam terram intuebantur. *Idem.*

822 *Saxi*] Speluncæ, in qua filius edidit vel educabat. *Idem.*

824 *Præter*] Juxta tigridem orbam. *Idem.*

825 *Ubi enim*] Interrogative, quia nusquam videbat filios, quibus alimoniam lactis pararet. *Idem.*

827 *Hactenus arma, tubæ*] Jam de humanis pugnis dictum sit. Restat nunc ut Jovis cum Capaneo bellum memoretur, ad quod opus putat non unius Musarum, sed omnium omnino succurra et inspiratione. *Barth.*

828 *Comminus*] Mox insequenti. *Tollendus*] Carminibus altius effarendus. *Lactant.*

831 *Profunda*] Inferna. *Idem.*

833 *Arma Jovem*] Invidiosæ se contra Jovem Capaneus armavit, ut gloriosa morte periret. *Idem.*

836 *Mortalibus ira*] Ludibrio habere Deos res humanas dicit, ut alii infiniti auctores, quosque velint magnis malis afficere, his successibus rerum optabilibus prius illudere. *Vetus Schol.*

844 *Incenditur ignis*] Nitore clypei repercussus splendidior fit. *Idem.*

847 *Quid sacra juvent*] Quid prosit Thebanis mors Menœcei sacris inventa. *Idem.*

848 *Ex alterno*] Mire describit scallis ascendentem. *Idem.*

850 *Vidit Aloidas*] Othus et Ephialtes, Aloii filii, tantæ audaciæ fuere, ut montibus constructis cælum expugnare niterentur: et icti fulmine in tartara merai sunt. *Idem.*

853 *Cardine summo*] Summo discrimine. *Vet. Schol.*

858 *Spes nulla sagittis*] Et meliores et plures: *spes unde sagittis*? Nimirum interdum quo caremus enjuave potius vel difficilis vel nulla copia est, de illo dicebant: 'unde illa res mihi?' et, 'unde illam rem mihi?' et 'unde illud?' Quod genus propemodum sepultum aut transmissum primi revocavimus in usum in Diatribe, plurimæque eodem concessimus, si secundam editionem dabitur parare. Nam quis speret jaculis aut sagittis muros posse defendi? Noster lib. vi. 'Unde ego bella tibi Thebasque ignara timerem?' id est, nec enim timebam bello aut a Thebis tibi noceri posse, lib. vii. 'timent thyrsos nuptiarum et prælia matrum. Unde tubas Martemque pati?' *Gronov.*

867 *Sævit enim*] Duo membranacei veteres libri non agnoscunt hunc versum. Agnoscit optimus, et optime quidem. Non enim potest commodè abesse, et est eruditior, quam pro inasitio. 'Salum' omnis vis aquarum. *Virgil. Æneid. i.* 'Perque undas, superante saelo, perque invia saxa Dispulit.' *Barth.*

874 *Carmenque imbelles secuti*] Quia Amphione cantante fulsse dicuntur

constructæ. *Lactant.*

879 *Abolunt*] Dissolvantur. *Idem.*

886 *Inseruante*] Custodiente Junone, ne quid pro Thebis noceret Liber. *Gemit infestante nocera*] Ora optimi: 'vel inseruante.' Et videtur in suis invenisse Lindenbrogius, qui sic edidit: placetque, ut sit, sollicitis et trancibus eum oculis denotante, adspiciente. Verbum aliqui proprium Statii. Lib. vi. 'piget inservare; peritque Venturi promissa fides.' Lib. viii. 'dedit inservare volucres.' Hoc et Lactantius habuit, et vetusta quædam editio pridem occupavit. *Gronov.*

888 *Cunabula flamma*] Ubi sunt mea cunabula. *Idem.*

889 *Auctor Apollo*] Quia Apollinis oraculum Cadmus secutus ædificavit Thebas. *Idem.*

891 *Dubitat Thyrtinius*] Ideo inducit Herculis dubium favorem, quia et ab Argivis, et a Thebanis ducebat originem: ab Argivis, propter patrem a Perseo venientem; nam Perseus Danaës filius; ejus filia Gorgophone; Gorgophones Electrion; Electrionis Amphitryo; Amphitryonis Hercules: a Thebanis vero propter uxorem Megaram, Creontis filiam, de qua suscepit Oxeam et Creontiadem: quas furore correptus occidit. *Idem.*

895 *Tritonia*] Hæc etiam Argivia favet. De Junone autem nemo dubitet, quam Homerus Argivam nominat. Bene ergo *iacta*; ubique Juno tacens describitur, unde ei oratio necessitate datur. Unde Virg. 'quid me alta silentia cogis Rumpere, et obductum verbis vulgare dolorem?' *Id.*

897 *Non tamen hæc turbant pacem.* *Jovis ecce querant Jurgia*] Levicula interpunctione illustro sententiam quæ in densa nocte: *Non tamen hæc turbant pacem Jovis: ecce, &c.* Bern. *Pacem Jovis*] Ocium, quo iracundia carebat. *Lactant.*

920 *Pro fulmine pendens*] Desperatione fulminis solliciti sunt, id est,

timent ne non valeat fulmen perimere Capaneum. *Idem.*

926 *Removere faces*] A te mihi supeditandi sunt ignes, nude meam quercum accendere et Thebas exurere possim. *Vet. Comment.*

928 *Fugere in nubila*] Ex Euripidis Phœn. 1200. 'comis' decenter *eristas* fecit Papinius. Nec illud *εμφανέστερον* melius reddere poterat. Lib. v. vs. 587. de eodem: 'Moti tamen aura cucurrit Fulminis, et summas illavit vertice cristas.' *Barth.*

936 *Fumantia maris*] Ut eos corporis sui igni succenderet. *Lactant.*

937 *Sed membra virum*] *Sed pro*

'nisi.' *Idem.*

938 *Paulum si tardius*] Nonnulli libri inserunt exclamationem *O si*, quod annotatum de suis etiam Bernartio. Optimus noster nihil mutat, neque est cur quicquam novandum arbitremur. Locum ubi ictu fulminis perit Capaneus adnotavit Pausanias lib. ix. via nim. a Platœa ad Eleatridem portam ducente, secutus *Æschylum*, qui ibi ab eo pugnatum dicit. Fabulati sunt de mortuo alii, vivis redditum, memorante Apollod. lib. iii. Quod jam ante nobis indicatum existimo. *Barth.*

THEBAIDOS LIB. XI.

1 *Exspiravitque receptum, &c.*] Una cum anima. Indicant hæc corpus Capanei incombustum permansisse, quod infra mox clare dicit: 'Ille jacet laceræ complexus fragmina turris Torvus adhuc visu.' Quod concordat Physicorum nonnullorum traditis, Fulminis igoem nullum corpus consumere. Vide Minutium Felicem Octavio. *Barth.*

4 *Signavit muros*] Excussit. *Lact.*

5 *Fragmina turris*] Quæ cum ipso est fulminata. *Idem.*

12 *Temerator matris*] Tityon, Latonæ concubitum violenter affectans, Apollinis est peremptus sagittis, et a Jove apud inferos perpetua pœna damnatus. *Idem.*

14 *Volucres*] Secundum Homerum, qui dicit, viscera Tityonis gemino vulture exedi, non uno, ut Virg. dicit. *Idem.*

21 *At vaga palantes*] Hanc lectionem scripti libri et editio princeps approbant, sententia flagitat. *Vulg. Aut vaga.* Bernart.

24 *Galeæque tonant*] Velut tonitru insonant. *Lactant.*

26 *Calique tumultu utitur*] Jovis fulmine audaciam dimicanti plebs Thebana conceperat. *Idem.*

27 *Massylla per arva*] Terras Africae. *Idem.*

29 *Rauci tunc cominus ursi*] Ut ingenus loquar, non satis percipio cur raucedinem ursis tribuat. Fuit cum divinarem legendum, *ravi tunc cominus ursi*, a colore deducto epitheto. Sed adhuc delibero. *Bernart.*

32 *Hinc premit Eurymedon*] Ex parte altera Eurymedon dux Thebanorum premebat, cujus in catalogo fecerat mentionem, 'Proximus Eurymedon qui pastoralia Fauni Arma patris.' *Lactant.*

35 *Juvenemque patrem*] E diverso dicit Pythonem cum Adelphilo bellam movere, pari pœne ætate pollentes: et istorum meminit in catalogo, 'pater est natusque, sed ævi Confudere modos.' *Idem.*

39 *Ex agmine vallum*] Licet libri nihil mutant, tamen magis *γρηγορ*, me iudice, *examine vallum.* Bernart.

43 *Alternis procumbit*] Male obtemperatum Bernartio sic reponenti, capm

omnis manus scriptorum: *Alternus precumbit ager*. Quasi quicquam frequentius quam hoc adjectivum pro adverbio poni. Ut lib. v. 'alternaque pectora mutant.' Quid hoc aliud quam alternatim vel alternis? Lib. vi. 'Et jam alterna manus frontemque humerosque, &c. lacescit.' Hoc ipso libro: 'quid alternos vultus palloreque ruborque Mutat?' Sic et libro præcedente vs. 796. 'ut alterni (placet hoc tibi fulminis auctor!) Œdipodionii mutant diademata fratres.' Sic scripti. Valgo 'alternis.' *Gron.*

45 *Pubes Tirynthia*] Juvenes dicit qui cum Agyleo fuerant, Herculis filio, qui stipitibus et sagittis dimicabant, non gladiis: ut in catalogo: 'flavent capiti tergoque leonum Exuviz, gentilis honos, ac pineus armat Stipes, in exhaustis artantur tela pharetris.' *Lactant.*

46 *Exuvias imitata Dei*] Suspecta hæc mendii dudum habui: sed idem liber scriptus deduxit me ad veri latebras; præfert enim: *imitata tui*, lego, *imitata sui*. *Bernart.*

47 *Nemea in sanguine terga*] Vel invitis omnibus libris scribe: *Nemea*. hoc est, vacuæ leonum pelles. Lib. iv. de liisem: 'flavent capiti tergoque leonum Exuviz.' Et ideo hic: *pubes Tirynthia alumni Exuvias imitata dei*. Quæ frustra dudum suspecta mendii Bernartius habuit, et putat se rem magnam præstitisse substituto, *sui*. Nam ipse lib. viii. 'dulces Superos atque omne ex ordine alumnus Numen oblique sacri resonant Prænes.' *Gronov.*

50 *Enypæus*] Hic tuba Thebanos in bellum excitare solebat, sed tum amens fugam civibus suadebat. *Lact.*

56 *Tuba sola peregit*] Ennius: 'Cumque caput caderet carmen tuba sola peregit, Et perenite viro raucum sonus ære cucurrit.' *Idem.*

63 *Vacua valle*] Ab humano cultu. In deserta vestigiis omnibus valle. *Vet. Schol.* Peragentem inducit sa-

cra infernaliam, educendæ Megæræ, qualia solita poetis asseribi Manum Elicitoribus, Tisiphonem. *Barth.*

65 *Attollis*] Erigit. *Lactant.*

68 *Et pater Ætneus iterum*] Bene iterum, quia paulo ante fulminaverat Capaneum, nunc iterum adversus Furiam fulmen requirit. *Idem.*

74 *Rarescent tenebræ*] Furiz, inquit, abscessu tantum inferis lucis accessit, quantum adventu ejus dies splendoris amisit. *Idem.*

75 *Dextraque innixa*] Scribendum *innixa*, hoc est manum manij implicans, Bernartianis, nostris, Lindenbrogii codicibus sic volentibus. *Barth.*

76 *Hæc germana tenus*] Supra irascens Ditis verba ad Furiam hæc fuerant: 'sed quid ego hæc? i, Tartareas ulciscere sedes Tisiphone.' *Lactant.*

80 *Nec precium*] Nec operæ precium fuit diu mansisse apud Superos tantis factis stragibus. *Idem.*

84 *Hæc ego*] Quæ hactenus facta sunt sibi Mars cum Bellona vindicat, nunc ego ad singulare impellam. *Id.*

85 *Manifestus in umbris*] Quia similitudo gestorum apud Inferos extitit. *Idem.*

88 *Horrendus ab astris*] Capaneum quoque, sed modice fuisse se dicit audacem. *Idem.*

91 *Bella deum*] Aut Martis et Bellonæ, aut Apollinis et Minervæ. *Id.*

92 *Fatiscunt*] Lassantur. *Idem.*

94 *Tæxus*] Quia Furiz de tæxore dicuntur faces habere. *Idem.*

97 *Martia*] Qualia Mars solet efficere. *Idem.*

107 *Jam pater est*] Hoc est jam cœpit Œdipus circa filios meliora vota habere, et patris circa juvenes affectum tenere. *Idem.*

109 *Assuetumque larem*] Diuturno jam tempore habitatum, ex quo nimirum Laium occiderat, et matrem duxerat, Furiz habitabant domum Œdipl. *Vet. Comment.*

120 *Incestare diem*] Inquinare, impuram facere. *Idem* Maro: 'totam-

que incestat fœnere classem.' Parisaïme de Dite Claudian. Rapt. Pros. lib. II. 217. 'tua cur sede relicta Audes tartareis cœlum incestare quadrigis?' Superiorum res incestari aspectu infernalium multis habent Tragœdiæ in fabulis Herculæ. Barth.

124 *Dignusque mea procumbere dextra*] Variant libri: et plures quidem: *aususque meam contemnere dextram*: sed meliores: *aususque mea procumbere dextra*. Quod verum censeo, et prægnantius sensu quam verbis: ut sit, ausus mereri, ut procumberet mea dextra. Gronov.

127 *Sal funera mense*] Dicit Jupiter adhuc sibi Tantali horrere convivio, in quo Pelopem prædictus pater numinibus apposuit epulandum. Lact.

128 *Lycaonis aras*] Lycaon rex Arcadiæ Jovem suscepit hospitio, cumque vellet explorare an numen Jupiter esset quem in domo susceperat, humanas ei carnes apponit: quod cum Juppiter agnovisset, domum ejus incendit, ipsumque mutavit in lupum, unde Græce *λύκος* dicitur lupus. Idem.

129 *Astra Mycenæ*] Quia Atreus et Thyeste parricidii epulantibus, refugio sole nox festina prævenit. Astra vero pro nocte posuit. Idem.

131 *Stat parcere calo*] Behottliub notat e suis, soli: et sic Britannicus. Sed optimus Berneg. adscriptum habet: 'vel mundo.' Quod maxime placet. Neque enim Statius minus quam alii veteres 'mundum' pro cœlo usurpat. Lib. III. Amphiaræus: 'immensi fruitur caligine mundi,' Gronov.

137 *Vestigat*] Intentis oculis observat et inquirat. *Vetus Schol.* Et Virgil. *Æn.* VI. 'Ergo alte vestiga oculis.' Servius: 'require omni intentione.' Ita 'in umbra vestigare' omnem animi intentionem, etiam demto visu, designat Valerio Flacco lib. II. vs. 116. 'famamque vagam

vestigat in umbra.' Barth.

139 *Exeat*] Declinet. *Dubios tangebant*] Terent. 'Dum in dubio est animus paulo momento huc illac impellitur.' Lactant.

141 *Ager consilii*] Tristitia cogitans, aive consilio imbellis. Idem.

143 *Monstra Deum*] Infelicia monstra Deum, id est, non desunt prodigia futurorum. *Sic ire parabat*] Non sic parabat viro suo occurrere quo nunc scilicet corpus ejus quæsita est. Idem.

144 *Viro tædas*] Non putat his se tædis ad rogum viri esse venturam. Idem.

145 *Cur mæsta insignia tantum Fleverat*] Enigma hoc, solvam tamen etsi non sim *Edipus*. Interpunge: *cur mæsta insignia? tantum Fleverat.* Bern.

150 *Acherontis operti*] Obscuri, tenebrosi. Nemo enim certe acire potest, quid sit post mortem futurum, disceptantibus et semper incertis Philosophis. *Vet. Schol.*

151 *Diva ter admoto*] Cum iteravit eum percutere Furia incipit amare mortem per fratricidium ardens amore sceleris, ut interficiat fratrem. *V. Schol.*

163 *Quæ mervi (scis nempe socer) licet alta recondas Vulnera, et afflictum generi vereare pudorem. Ille ego sum*] Vitiosissima interpunctio, ta distinguere: nunc saltem exolvere fas sit *Quæ mervi: scis nempe socer, licet alta recondas Vulnera et afflictum generi vereare pudorem.* Bernart.

167 *Patria regnoque*] Extra fines patrios te coëgi bella suscipere. Lactant.

175 *Vidi ego me propter*] Optimi: *Vidi egomet propter.* Et scholion, 'juxta.' Quod merito probamus vel ob Terentianum: 'interdum propter dormiet.' Gronov.

178 *Ulutat mihi*] Quia mea causa amisit filium Parthenopæum. *V. Schol.* *Mihi, in me, mea causa.* Clau-

dian. iv. Cons. Hon. 'tibi mille ruebant Per fluvium, plenæ cuneis immanibus, alni.' Scilicet tuæ gloriæ causa, ut tu eas superares. *Barth.*

191 *Neges urnaque reponas*] In scriptis undecim reperi: *Alitibus fratrique tegas urnamque reportes*. Et invenerunt in suis alii. Quam conspirationem qui spernere ausim? *Alitibus fratrique tegere* est ab alitibus et fratre defendere, ab illorum injuria prohibere. Et 'tegere' alioqui verbum funebre. Virgil. lib. vi. 'Ossaque lecta cado textit Corinæus ahenò.' Nec minus exquisitum, *me reportes urnam*, hoc est, meos cineres reliquiasque in urna, per metonymiam continentis: cum ero quod digitis quinque levator onus. Martialis ix. 79. 'Absentemque patri rettulit urna rogum.' Thebaid. viii. 'nec attonito saltem cinis ibo parenti.' *Gronov.*

194 *Summittitur*] Solutis nivibus minuitur. *Lactant.*

200 *Fidas*] Casside caput Polynicis obduxit Furia Tisiphone, ne fideles admonitiones Adrastii posset exaudire. *V. S.*

202 *Sic omnia vici*] Quæcunque moram faciebant exire. *Lactant.*

203 *Injecit equo*] Invitum et ignorantem semetipsum raptat. *V. Schol.* Ita infra de adveniente Eteocle vs. 388. 'subito cum matre repulsa Enmenis ejecit fractis Eteoclea portis.' *Barth.*

209 *Inferno prævertit vota Tonantis*] Propinat ex scripto Bernartius, *pervertit*: idque genus sermonis notum ait vel ex uno Plauto. Ego vero undecumque id ignotum mihi fateor. Scio *perversa vota* esse Papinio diras: *perversaque vota secunda*. Sed nemo dixit unquam 'pervertere vota Plutoni.' Merus hic error librarii. Recte autem *prævertit*, id est, interceptit et avertit a Jove et aliis diis ad Plutonem. Florus ii. 4. 'Mox Arlovisto duce vovere de nostrorum militum præda Marti suo torquem. Interce-

pit Jupiter votum.' *Gronov.*

211 *Licet Argos*] Quamvis Græci tibi serviant, et ipsi sacrificia debeant; tamen et nos amare, quia multa apud nos, ob stuprum Europæ, amoris gaudia perfecisti. *Lactant.*

213 *Thyasos*] 'Thyas' chori, sacra ducentium Liberi patris, sive certamina satyrorum. *Idem.*

216 *Tyrios nimium*] Propter sui vultus imaginem, et bene *nimium*, quia adventum Jovis armati ferre non potuit, vique fulminis interlit. *Idem.*

218 *Adsertor*] Tuorum et tuæ urbis Vindex et Tutor. *Vet. Schol.* Donatus in *Adelph.* act. ii. scen. 1. Vide ad illum Terent. locum notas Doctias. Lindebrogii. *Regia cæli*] Palatium divorum. Vide Ovid. *Met.* i. *Barth.*

221 *Agnovimus ignes*] Fulmina quæ miseras in Semelen. *Lactant.*

223 *Votivum*] Sacrificio Jovis dictatum taurum, qui Hæmus dicebatur. *Idem.*

233 *Imperat*] Erat enim consuetudinis, ut si prima sacrificia minime fuissent accepta numinibus, secunda aruspex sacrificia repararet, donec viderentur esse suscepta. *Idem.*

235 *Accedere vestes*] Per membra compasci. Hercules enim victo Acheloo, Deianiram duxit uxorem: qui cum ad fluvium pervenisset, Nessos dedit Centauro transferendam. Quam cum ille in flumine comprimere voluisset, ab Hercule est sagittis extinctus, qui vestem dedit Deianiræ suo sanguine tinctam, ut se ulcisceretur, et dixit illi, si vellet perpetuo se ab Hercule diligi, daret eam illi vestem induendam. Unde cum Hercules Iolem secum captum adheret, Deianira verita, ne ei pellex præferretur, hanc vestem Herculem induit, quam ille indutus, cum veneni afficeretur incendio, in Ceta monte rogum voluntate conscendit. *Lactant.*

238 *Victor Neusus*] Venenum ab eo oriundum. *V. Schol.* Sent qui 'naph-tam' fuisse autem, qua et coronam Medea, &c. tinxerit. Vide Plin. lib. II. cap. 105. Doctissimus medicus Leon. Fuchsins ad Nicol. Myrepsum 'Petrolei' genus esse autumat. 'Colamen Bituminis Babylonici' accipit Dioscorides lib. I. cap. 101. *Barth.*

256 *Trepidaeque exspectant prælia vaccae*] *Vaccæ*, prope dixerim, fuerunt qui nobis hoc subjecerunt præ constanti membranarum scriptura: *exspectant prælia valles.* Horat. Epod. II. 'Ant in reducta valle mugientium Prospectat errantes greges.' Ovid. Met. V. 'Tigris ut, auditis diversa valle duorum, Extimulata fame, mugitibus armentorum.' Noster lib. II. 'veluti dux taurus amata Valle carens.' Martial. III. 58. 'Truces in alta valle mugiunt tauri.' Dubitem hinc ego dicere 'vallea mugire?' Neque igitur, exspectare illas prælia tanrorum? Quid, cum Virgil. Georg. III. 'sed tota natiua repente Spem: gregemque simul?' Ubi Servius: 'Loca pro animantibus posnit.' *Gros.*

257 *Non desint Regi comites*] Acutissime idem liber scriptus, *non desunt regni comites.* Notat signate aulam illa mancipia, quibus nihil magis familiare, quam omnia Principum sive honesta, sive inhonesta, laudare. 'Perpetuum malum Regum (Curtii verba sunt) quorum opes sæpius assentatio quam hostis evertit.' Verissima vox, quæ utinam personet aures magnatam! *Bernart.* *Sine mania pulset irritus*] Membratim ista legenda sunt, ut videantur a multis satellitibus dici: ut alterius sit: *sine mania pulset Irritus.* Alterius vero: *ille autem fractis huc audeat ire Viribus?* Alterius item: *hic furor est miseris instare periculo.* Lactant.

263 *Belli libertate*] In pace non laturus tantam loquendi libertatem

impune. *V. Schol.* Ratio huius libertatis est: Non andebat Creontem ob tam libera verba interficere *Eteocles*, ne occulta hactenus multorum in se odia suscitarer, et erumpere faceret in propatulum. Neminem enim latebat perfidiam ejus omnium patriæ malorum causam esse. *Barth.*

275 *Amnis*] *Hiamenos. Lactant.*

281 *Phocidos sonora*] A Phoco *Æaci* filio, quem Pelus et Thelamon occidisse dicuntur, civitas nomen accepit. *Sonora* dixit, dantis responsa. *Idem.*

284 *Et e grege sanguis*] Pecus ignobile: *de grege* enim, de multitudine vulgari dixit. *Idem.*

285 *Primitiis ararum*] 'Primitiæ' proprie dicuntur primæ fruges Diis oblatæ. *Rite nactus*] *Itite* pro ritu posuit; expiatio enim fuerat civitatis mors *Menœcei.* *Idem.*

289 *Oracula nectit*] Tecum responsa componit. *Idem.*

298 *Non fallis, ait*] Nec cælas, inquit, quid tuus animus hac oratione festinet. Non luges filium, sed me pugnante regnare desideras. Laudare mortem filii et præconiis debebas efferre, qui pro patria perit, non dolere. *Idem.*

301 *Insano vota*] Maximo tuo, sed incongruo desiderio prætendis fuons *Menœcei.* Re autem ipsa doles super vita mea, quo semoto speras te Thebis regnaturum. *V. Schol.*

303 *Premis*] Dictis opprimis et persequeris. *V. S.*

320 *Promissum caput, &c.*] Fabulam ob oculos ponunt, qui de magno numero nunc supersunt, Euripides in *Bacchis.* Ovid. Met. III. Nonnus et alii. Præcipue autem caput *Pentheo* a matre avulsam canebatur. Ovid. 'ululavit Agave Collaque jactavit, crinemque per aëra movit, Avulsamque caput digitis complexa cruentis,' &c. *Barth.*

321 *Non ferre ipsa vestigia nate*] Margo optimi et quædam in contextu

membranæ: *non ferre pia vestigia nata*. Nec rejecerim, quando hic melior sexus Œdipodæ liberorum. *Gronov.*

323 *Crudescunt*] Juvenescunt, aut novi fiant. *Lactant.*

29 *Integrata resurgit*] Ex integro inchoat. *Idem.*

334 *Improba lumina*] Quæ spectacula sunt fratrum singulare certamen. *Idem.*

337 *Obnixi*] Cum conatu stricti. *Idem.*

338 *Me miseram, vinces*] Prius tamen hæc arma necesse est experiri domi, ut nos ante prosternas. *Idem.*

344 *Sancit*] Sancire est summopere, et ut ultra non possis, confirmare. Dictum alibi. *Barth.*

345 *Ore caeco*] Alludit ad excæcationem Œdipi, de qua Fabulatores. *Barth.*

358 *Non duraturus*] Senio non perventurus: id est, senectutis impedimento ad summum murum evadere non poterit. *Lactant.*

361 *Incessentem*] Invadentem, pulsantem, aut ferientem. *Idem.*

371 *Regi*] Eteocli, propter amorem Polynicis: dicitur enim cum eo concubuisse. *Idem.*

373 *Liceat vultus fortasse supremos Noscere dilectos*] Quis dubitabit quin legendum ut ex scriptis reposui: *supremum*? *Bernart.*

375 *Illum gemitu, &c.*] Eteoclem. *Exsertum enses*] Jam parata arma dicitur deponere, matre hortante. *Vet. Schol.* Andisæ autem se hæc scite virgo dicit, non enim propter turbam accedere poterat Eteoclem, ut supra memoratum est, vs. 354. *Barth.*

383 *Caperat*] Sola enim Antigone poterat Polynicem a singulari cum fratre certamine remove. Supra enim de ipsa dixerat Furia: 'blandamque precatur Antigone; timeo paulum ne nostra retardet Consilia.' *Lactant.*

391 *Mater, et, o patria*] Stulte in-

culcatum est *et*: sive ipsi tribuas Eteocli, sive Poëtæ quasi interponenti hoc quoque eum dixisse. Nimirum recte bonæ satis et multæ membranæ, jamque olim editum fuit: *Mater: io patria, o regum incertissima*. Præcedenti libro: 'Fulmen, io, ubi fulmen?' nam *regum* quidem, non *regni*, credo, in omnibus scriptis. *Gronov. Incertissima*] Ante cruentum pugnæ dubia. *Lactant.*

400 *Palla*] Chlamyde. *Idem.*

401 *Mæoniis*] Lydiis, de hac enim regione fuit Ariadne lanificii peritissima, quæ Minervam provocavit, et ab ea in araneam est mutata. *Idem. Opus ipsa novarat Mæoniis Argia modis*] Cur Mæoniis? quia ex Lydia (ita postea est vocata Mæonia) fuit Arachne lanificii peritissima, quæ Minervam provocavit: haud inepte hoc dixeris. *Bernart.*

406 *Serpentibus augent*] Equorum jubas augent Furia, adjectione serpentum. *Lactant.*

411 *Et ipsi Armorum fugere Dei*] Mars et Minerva. *Idem.*

414 *Cruda*] Aspera: dicit Minervam opposita Gorgone visus suos cælasse. *Idem. Cruda virago*] Belliosa et pugnarum tractatrix, Minerva. *V. S.* Sic 'ferox Diva' eadem lib. II. vs. 715. Servius ad Æneid. x. 'Crudus, cum ad animum pertinet, asperum et crudelem notat.' Scholiast. Horat. III. Od. 11. Viraginem Minervam dicit etiam lib. IV. Silv. 5. 'Mea carmina Regina Bellorum virago Cæsareo paravit auro.' *Barth.*

428 *Sed quid apud tales? quis non sua*] Malim ego: *Sed quis apud tales?* Mens: Erat quidem reipsa venerabilis Adrastus, sed quæ veneratio apud eos, quibus nec pignora curæ? *Bern.*

429 *Exter honos*] Sic jam ante Canticum fuit editum. Insolens tamen illud *Exter*: etsi legerit ita quoque Priscianus. Vidit in compositione quoque aliquid esse scabri *Bernartius*, corrigitque: *Sed quis apud tales?*

Immo Modius in Novantiquis. Ego notavi optimos quoque, immo fere omnes codices habere aut *Alternos* aut *Externos*, Berneggeri, quæ mearum omnium membrana vetustissima: *Alternos*: et supra scriptum *Thebanos et Argivos*. Mihi quidem momentis rationum, quantum in hoc arcto otio et præcipiti festinatione licet, librat, hoc propensissimum visum est. Nam vel *Exter* vel *Externus*, utrique certe, qui poterat dici, qui alterius socer esset? qui cum utriusque parentibus communes nepotes habebat? alteri dicat statim: *nec tu mihi sanguine longe?* Scribatur: *Sed quid apud tales, quis nec sua pignora curæ?* Sed quid possent seu valerent cum majestas regis, tum veneratio senis, apud eos, qui jam vincula sanguinis, qui conjunctionem uteri sanctissimam ruperant? *Alternos tamen ille rogat*: nihilominus ille modo hunc, modo illum aggreditur, et quidem precibus: quod et mox facit: *te deprecor hostis, Te gener et jubeo*. Fratres enim proprie *Alternos* intelligit. Ovid. Met. v. 'sed et hunc et Perseæ vultu Alternos spectans.' Quid dicemus ad auctoritatem Prisciani? nempe aut pervertustum esse mendum, aut ei memoriam imposuisse. Gronov.

431 *Ne perstate animis*] Ne perseverate his furoribus. *Vetus Schol.* Virgil. Æn. v. 'Nunc quoque mens eadem perstat mihi.' Et Æn. II. 'Talía perstabat memorans, fixusque manebat.' Lucan. lib. III. 'crebra percussus cuspide perstat.' *Barth.*

438 *Pontus Cyaneos vetuit*] Quoniam aqua non vetuit sibi montes collidi. *Lactant.*

441 *In digitis amenta videt*] Lorum seu ligamen intelligit, quo mediam hastam veteres religare solent, ut jaci longius posset. Duxit hinc elegantem Metaphoram Tertullianus, adversus Marcionem lib. IV. 'Injustitiæ auctorem et dominatorem totius sæculi nummum scimus, cui famulatum videns Phariseorum cupidita-

tem, amentavit hanc sententiam, Non potestis Deo servire et mammonæ.' *Bern.*

443 *Ac fata*] Hactenus medius inter pugnaturus Arion, morabatur ne possent per liberum campi spatium concurrere. *V. Comment.* Lutatius et Bernartiani (ut ipse ait) libri *mentem* legunt. Non male, cum fatidicus semper fuerit iste Adrastus equus. Sic habent et nostri duo libri, nec non Behottiani, et receperunt idem Lindebrog. et Gevart. *Barth.*

446 *Palluit amisso veniens in Tartara cælo*] Platonem intelligit, et fabulam respicit, qua Jupiter, Neptunus, Pluto, universi hanc machinam divisisse sorte finguntur. *Bern.*

447 *Indulsit*] Instituit. *Lactant.*

453 *Venerabile*] Formidandum. *Id.*

455 *Iterare aciem*] Denuo bellum instaurare. *Idem.*

456 *Opponere*] Objicere se pugnantibus fratribus. *Idem.*

459 *Non habuit*] Non læta, sed tristis. *Idem.*

465 *Animantum*] Animas habentium, id est, hominum. *Idem.*

469 *Post Pyrrham*] Post diluvium, cui sola cum Deucalione suo superstes fuisse Pyrrha perhibetur. Itaque ejus nomine diluvium censetur. Horatius: 'grave ne rediret Sæculum Pyrrhæ, nova monstra questæ.' Vide Claudian. Bello Gildon. Fuit autem diluvium hoc, Pyrrhæ nomine nominatum, in sola Thessalia. *Barth.*

471 *Auxilium tentemus ait*] Recte scripti omnes, *Auxilio*: modo bene interpungas: *speculataque tempus Auxilio, tentemus, ait, licet irrita conet.* Utrumque elegantius: 'tempus auxilio,' ut sæpe Livio: 'locus insidii;' et 'tentemus,' sine casu nominis. *Gronov.*

473 *Quamquam mæsta deæ*] Cum pietas de cælo descenderet ad terras, licet mæsta esset, tamen quocumque ibat per nubes nigras, claram sui numinis lucem trahebat. *Lactant.*

485 *Numen iners*] Pietas, quæ bel-

la dissuadet. *Idem.*

488 *Furiens*] Instigarent. *Idem.*

490 *Cadmus erat*] Dentes draconis de quibus cohors armata prosiluit. *Idem.*

491 *Rogat*] Convenit. *Idem.*

494 *Ora reducentem*] Vultum suum retro tollentem. *Idem.*

495 *In lumina pallam*] Faciem suam chlamyde protegebat, ne Furis vultum videret. *Idem.*

496 *Questura*] Nequaquam cogitato etiam hoc Papinius scripsit. Quomodo enim auditurus erat Jupiter, aut quid in eo spei habere poterat, quam paulo ante eundem convitiis incessentem et calum ejus execrantem induxit vs. 462. 'Sævumque Jovem, Parcasque nocentes Vociferans, seseque polia et luce relicta,' &c. *Barth.*

500 *Prior occupat*] Feriturus praevenit, ac tela disponit. *Lactant.*

502 *Per orbem*] Per medium scutum conata est transire. *Idem.*

508 *Minor umbra dolorem*] Astyamos, id est, urbane; minor umbra, dixit, victi regis, ut Horat. 'Medumque flamen gentibus additum Victis minores tollere vertices.' *Idem.*

510 *Plagu*] Vulnus metum immisit. *Idem.*

526 *Rimantur*] Pervestigant. *Acerbo*] Torvo. *Lactant.*

527 *Telluris*] Subandis 'intere-rat:' id est, non a se multum aberant, sed comminus sua ora cernebant. *Idem.*

529 *Signa tubarum*] Neglectu suo plus excitabantur ad scelus. *Idem.*

530 *Fulmineos*] Fortes. *Idem.*

536 *Facinusque peractum*] Tanta inerat sævientibus feritas, ut cum nulla sibi adhuc vulnera intulissent, tamen jam se scelus perfecisse credebant. *Idem.*

542 *Justius*] Justior in scelere Polynices videbatur pro denegato sibi imperio. *Idem.*

543 *Quam male jam plumis imis te-*

git inguina thorax] Insigne mendum, parva labe contractum: nam litterulam detrahe, et germanam lectionem effeceris: *Qua male.* Bernuart. *Plumis*] Laminis, ut Virgil. 'Quem pellis abenis in plumam squamis.' *Lactant.*

546 *Magis ac magis ager*] Polynices scilicet viso fratris vulnere imminebat. *Idem.*

547 *Atque increpat hostem*] Non possis accipere aliter quam Eteoclem hoc facere. At verba sunt Polynicis. Scripti, *hosti.* Lege: *nec parcat cedenti, atque increpat hostis. Cedenti*] Eteocli. *Hostis*] Polynices. *Gronov.*

550 *Rebusque exercita egenis*] Has vires exilia calamitatesque nutrierunt. *Lactant.*

567 *Jam lætus frater fratris sub corde*] Variant codices. *Jam lætus fati*, quod dedit Lindenbrog. ex eo accepit, quod nonnulli habent *fati*, sed cum picta super virgula, quæ litteram caninam significat. Alii, *fraterno in corde*, et *fratri fraterno corde*. Sed princeps ille Berneggeri: *fratris non frater corde reliquit.* Idemque inveni in codice Bavar. Monaciensi. Neque ausim refutare: licet, explices, non fraterno animo. Nihil erant illa priora: hoc demum lætus erat, hoc maxime placebat eorum, quæ tanquam minime frater fratri fecerat. Pertinent huc illa, quæ notavimus alibi similia Ovidiano: *pugnat materque sororque.* pro affectu materno et sororio. Tum illud *non frater* dixit, ut alibi: 'Horrendum non matris opus.' *Gronov.*

569 *Quietas*] Quia in mortem ipsam usque sceleratus es. *Vet. Scholiast.* Qui non emendabant vitam et desinebant malitiam, neque confessi essent, ut punirentur, eos pessime puniri credebant apud Inferos. Virgil. 'Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna, Castigatque auditque dolos, subigitque fateri, Quæ

quis apud Superos (furto letatus inani) Distulit in æram commissa placula mortem.' *Barth.*

575 *Consumite panes*] Omnia supplicia transeundo subite. *Lactant.*

578 *Una dies*] Stat tantum. *Idem.*

579 *Prælia reges*] Execranda fratrum prælia soli noverant reges, penes quos est et opprimendæ libertatis ambitus, et sæviendi crudelitas. *Idem.*

582 *Mortem imperfectam*] Cæcitatem, ut ipse in primo, 'longaque animam sub nocte trahebat.' *Idem.*

583 *Utraque cæcitas*] Et capitis, et barbæ. *Idem.*

584 *Genæque latus*] Sedet intus ab actis ferrea lux oculis. *Idem.*

587 *Puppe relicta*] Charon. *Idem.*

588 *Excosus manes*] Odio habens mortuorum sævas supplicia. *Idem.* *Nigri sulcator Avernii*] Veriorem lectionem præferunt calamo exarati, *pigri sulcator Avernii.* Noster Epiced. in patrem: 'pigro transmisit Averno Causa minor.' *Idem* lib. viii. 'Tunc regement pigricque lacus, usæque paludes.' *Bernart.*

590 *Nec ipse diu*] Nihil mirum: cum nec Cerberus Inferis extractus diem tulerit. Ovid. Met. vii. 'Est via declivis, per quam Thyntius heros Restantem, contraque diem, radiosque micantes Obliquantem oculos, nexis adamante catenis Cerberon attraxit.' Et Thesens ab Inferis rediens, in Hippolyte queritur apud Senecam: 'vix cupitum sufferunt oculi diem.' *Barth.*

592 *Expectent sæcula ripis*] Notione non cuilibet e plebe litteratorum nota *sæcula* pro 'hominibus' posuit: nec id sine ratione, vel auctore. Enimvero uti recepta apud Latinos phrasis est, 'væ ætati tuæ,' pro 'væ tibi,' ita cum metas hominis 'sæculo' concludatur, non absurde Poëtica licentia, pro 'homine' *sæcula*, Noster usurpavit. Præsertim cum locupletissimum auctorem habeat Lucretium lib. v. 'inde loci mortalia sæcula crea-

vit.' Et inibi: 'Tum tibi terra dedit primum mortalia sæcula,' id est, 'homines.' Et iterum: 'Lanigeræque simul pecudes et bucera sæcla,' pro ipsis 'bubus.' *Bern.*

608 *Per arida serpens*] Cæcitatem aridam dixit, eo quod, deficientibus oculis, lachrymarum origo cessaverit. *Lactant.*

609 *Molles*] Quia sunt animi molliores. *Idem.*

610 *Exequialia mortis*] In morte vestra lachrymas fundo, quæ exequilis cōsequuntur. *Idem.*

611 *Nimiumque mei*] Minime a meis criminibus discrepantes. *Idem.*

620 *Et pater et genitrix*] Quia sceleratus in hos fueram, regnoque a filiis ejectus et oculos præterea amiseram in furorem versus, per eum devovi filios meos. Unde si justii fuissent, Dii debebant attendere non meas, sed Furiarum ipsarum voces, neque ita crudeli parricidio eos innocentes de medio tollere. *V. Schol.*

627 *Talia conquestus*] Interpolarunt homines inveniati, et extruserunt proprium Papinio verbum, *dequestus*; quod scripti agnoscunt. Noster lib. i. 'similesque notos dequestus et imbres.' Sidonius lib. ix. Epist. 9. 'Longum tacere nos vir sacratissime in commune dequestus ea.' *Bernart.*

637 *Multaque*] Multaque in Deos convitiata, et de incesto cubili plurimum conquesta. *Lactant.*

638 *Et nati furis*] Filii nuptiis. *Et primi conjugis*] Lati prioris mariti. *Id.*

639 *Lactata est*] Conata est manus anilis virorum fortium opus implere. *Idem.*

641 *Sanguine lectus*] Cruore suo infelicitis lectuli purgavit incestum. *Id.*

644 *Qualis Marathonide silva*] Marathon mons Atticæ regionis, in quo Icarus est occisus: ad quem locum Erigone filia ejus cane præeunte pervenit, et se nimio luctus dolore laqueavit, fortioribus ramis electis, ne forte infirmioribus fractis, mortem

corporis ruina declinaret. Pious autem in qua pependit regionem illam sua umbra vastabat: ut placereetur extincta, ora in humanam speciem ipsi formata in eadem arbore suspendebant, et pastorum congressibus cantibusque diem illum celebrem faciebant. Quod Virgilius aliud agendo pefstrinxit: 'tibi que Oscilla ex alta suspendant mollia pium.' *Idem.*

646 *Nedum*] Laqueum, quo se regina suspenderat. *Lactant.*

647 *Ramos moritura legebat*] Busl. *ligabat.* Respicit fabulam, qua fingitur Erigone Icarii filia, Penelopes soror, a Baccho in specie uvæ compressa, cum patrem a pastoribus insuper occisum reperisset, seipsam de arbore suspendisse, sed ramo fracto in terram decidisse, inter astra translata, et signum Zodiaci factam, quod Virginem appellant. *Bernart.*

651 *Ille Pugnavit*] Hujus emolumenta. *Vet. Schol.* Idem sensus deprehensus a nobis est in illo, initio hujus Operis: 'alternaque regna profanis Decertata odilis.' Hoc est certando utrique Hæredi amissa. Talem solebant pugnam olim pugnare Arcades, qui proverbio locum dederunt. Vide Hesychium. *Barth.*

661 *Primum adeo sævis imbutus amoribus aula Indicum*] Ignotus ille, sed magnus Auctor Thebais, ab hac mente: 'tam ferum et durum geris Sm-vumque in iras pectus, et nondum imperas? Quid sceptrā facient?' Et Seneca Thyest. 'Ut nemo doceat fraudis et scelerum vias, Regnum docebit.' Adeo omnes fere cum Pindari-co illo Tantalo: *μῆγας δὲ βδὸν κατα-πῆσαι οὐ δύναται.* *Magnam felicitatem consequere non possunt.* *Bern.*

674 *Sentumque recessis*] Nimia senectus dicitur senium. Terent. 'Ut illum Dii Deæque omnes perdant senem, qui me hodie remoratus est.' *Lactant.*

677 *Jam ne vacat servire Creon*] Jam non doles interitum filii, sed contra

mortuos foribundus irascere? *Idem.*

679 *Calcere ruinas*] Afflictorum regum insultare casibus. *Idem.*

680 *Jam tumultis junctos socios, jam manibus arces*] Pessimæ quæ de verbis, qua de interpunctionibus affectus locus. Sed Pharnacum ex scriptis quod huic negro faciet vitam: *Jam tumulto victos, socios jam manibus arces?* *Bernart.*

682 *Nova contrahis*] Cur parce usurpas jura tua, cur ea contrahis, quæ extendere debebas? Rudis, inquit, adhuc es, nec expertus quid tyranno liceat. Sciendum est hæc quasi Furim ore loqui Œdipum, et sic adhibiti sunt gestus in recitando. *V. Schol.*

683 *Anguste metiris*] Longe plus licet Thebano regi, quam quod tu nunc agis. Utere plenius in me tyrannide tua exemplo præcessorum Regum. *V. Schol.* *Metiris honores*] Ut exilium imperes ei quem potes occidere, cur non sævis aliquid imperas? Ita mihi parva sunt quæ minaris exilia, qui sponte supplicia in me majora perfeci. *Lactant.*

685 *Quia protinus imbutis enses*] Quinimo imbuere, id est, in me auspicare innocentem cædem, quasi novus tyrannus. *Idem.*

686 *Satelles*] Id est, armiger, qui me possit occidere. *Idem.*

704 *Nec tibi sit virtus*] Id est, nulla in te sit fortitudo animi, qua possis adversa magnanimitè ferre. *Idem.*

705 *Satis omina sævis*] Satis imprecatus sum. *Idem.*

720 *Sublimis et armis Septus*] Ut incultum et virtuosum Regem decebat. *V. Schol.* Aliter tamen Papinius lib. i. vs. 147. de regno Thebano Œdipi illo tempore. Non erant, inquit, tunc in ea civitate 'impatatis Regum advigilantia somnis Pila, nec alterna ferri statione gementes Excubæ,' &c. *Barth.*

722 *Cui nunc ex agmine tanto Una*

comes] Mirantur vicissitudinem hanc, qui ea tantum prospiciunt quæ ante pedes sunt; at non illi quos altiori quadam aura cana Prudentia afflavit. Didicerunt quippe a sapientissimo Romanorum: 'Horæ momentum interesse intra solium et aliena genua.' Et velut in Euripo sursum deorsumque omnes volvi. Nec tamen ideo deiciuntur cum serio imbiberint ejusdem Sophi monitum: 'In secundis nemo confidat: alternæ sunt vices rerum. Quid exsultas? ista, quibus veheris in summum, nescis ubi te relictura sint. Quid jaces? ad imum delatus es? nunc est resurgendi locus.' *Bern.*

743 *Exarmatus ab arvo*] Dentibus

et unguibus obtusis imbellis redditus. *Vet. Schol.* Ita Sil. lib. i. v. 410. 'Nec non serpentes dirò exarmare veneno.' Et de iisdem Calpurn. Eclog. v. 'ipse videbis Serpentum cecidisse minas, non stringere dentes Ulla potest uncus,' &c. *Barth.*

749 *Supplicis indulget*] Veniam Œdipo sub certa conditione promittit. *Lactant.*

753 *Habitabilis umbris*] Ubi filii se tui mutis vulneribus peremerunt. *Idem.*

754 *Qua bellum*] Thebanæ et Argivæ gentes moverunt. *Idem.*

758 *Destituunt*] Occulte fugiant. *Lactant.*

THEBAIDOS LIB. XII.

1 *Inclinaverat*] Occidere fecerat, id est, nondum omnia astra adventus extinxerat Solis. *Lactant.*

2 *Trepidus ubi jam Tithonia*] Hoc ab illis est ortum, qui veteris orationis filum melius nectere docere voluerunt. Scripti: *trepidus subito*. Perinde est ac si foret, 'cum subito.' Ovid. Met. iii. 'Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro, Incustoditam lente videt ire juvencam.' Lib. iv. 'Postera nocturnos aurora removerat ignes, Ad solitum coiere locum.' An et hic facient, 'ubi coiere?' *Gronov.*

5 *Dircea*] Thebana. Ut Dirce pro universis Thebanis rebus, infra v. 610. *Barth.*

9 *Munimina valli*] Quamvis fugati essent Argivi, tamen exire de civitate Thebani metuebant. *Lactant.*

10 *Reserare audacia portas*] Nondum audebant terrore præteritorum malorum omne portarum spacium reserare. *Idem.*

13 *Prima labat*] Virgil. 'Dum trepidi egressique labant vestigia prima.' *Idem.*

23 *Cruenti duces*] Lætus et Dolor monstrant viam; nimirum dum suos quisque charos et propinquos querit per cadavera. *Vet. Schol.*

28 *Queruntur*] Virtutis malo impant, quæ perierint. *Lactant.*

29 *Digeritur*] Ordinatur. *Idem.*

30 *Cum scapulis hastisque manus*] Omnes scripti: *capulis*. Unus quem ego viderim Buslid. habet alteram, sed ita, ut ultro subnotato puncto *ab* indicet vacare. Hic igitur si creditus auctor Bernartio, *scapulas* hic inculcanti, auctoritatem defugiet. *Capuli* sunt gladiatorum, quibus perinde, ut hastis, manus immortalæ. *Gronov.*

35 *Lusit Fortuna parumper*] Decepti opinione sua homines, *ludi* dicebantur a Fortuna, cuique pleræque omnes nationes omnem in res humanas castigandas et illudendas potestatem

debant. Qua de re eleganter Plin. lib. 11. cap. 7. Et Ovid. ex Ponto lib. 14. 'Hæc Dea non stabili quam sit levis orbe fatetur, Quæ summum dubio sub pede semper habet.'

38 *Vacuus dolores*] Non possunt dici vacui dolores, nisi pro supervacuis, inanibus, vanis. Is autem non est sensus hujus loci. Scribe, *vacuæ doloris*: id est, qui carent dolore, qui mala belli moribus snorum non sentiant. Lib. v. 'et vacuis fluviorum in vallibus errat.' Gron.

57 *Accipit*] Subandis, 'ignis.' *Idem.*
58 *Argivus haberi*] Id est, non se peliri sicut Græci. *Idem.*

62 *Sed bellicus agger*] Instrumentorum belli exaggeratio. *Idem.*

64 *Aceruos*] Exuviarum hostilium moles. Exuviis enim hostium extruebatur regibus mortalis pyra: quem ritum sepulture hodie quoque barbari servare dicuntur, quem 'strabas' dicunt lingua sua. *Idem.*

65 *Pacificæ lauro*] Triumphali sive victrici. *Idem.*

75 *Acerbus*] Acerbum facis. *Lactant.*

84 *Eadem dies*] Unus igitur diei res duobus libris decimo et undecimo complexus est Papin. Et hoc quidem Antimachicus est. *Barth. Misere*] Hoc deplorandum est, inquit, te tantæ virtutis hominem eo die fatis cessasse, quo exstinxere se mutua cæde pessimi isti fratres. *Vet. Schol.*

85 *Fratres*] Una sorte et eadem die, cum nefandis fratribus bellorum fortunam conjunxit. *Lactant.*

88 *Libamenta*] Dona sacrata sive pueri initia mortis. *Idem.*

89 *Regimen dextræ*] Sceptrum sive regalis virga. *Frontique superba*] Vincula, diadema. Ostendit Poëta Creontem regni insignia in ardentis filii pyram jecisse. *Idem.*

94 *Funera Lerna*] Cadavera Argivorum. Quia jam tu combureris, ne, quia causa tui interitus fuerunt, etiam mortui, componantur, veto eos sepe-

liri. De Lerna supra dictum est, quantum satis fuerit. *Vet. Schol.*

104 *Abreptum*] Iracundia enim nimia ei deliquium animi faciebat. *Vet. Schol.* *Comites* summos amicorum notant, lib. x. vs. 167. 'Novum comitem bonus instigabat Apollo.' Et vs. 343. 'Calydonius Hoples Mænaliusque Dymas, dilecti Regibus ambo, Regum ambo comites.' *Barth.*

123 *Impia conjux*] Proditrix. Eryphilen significat Amphiarai uxorem, quæ, monilis cupiditate ducta, latebras conjugis prodidit, quam postea filius in vindictam patris occidit. *Lactant.*

130 *Duplex litus*] Ioninm et Ægeum. *Idem.*

131 *Isthmiacæ*] Corinthio. *Genitrix*] Lencothea. *Idem.*

132 *Noctivagumque*] Mulierum Argivarum gregem significat. *Noctivagum* ideo, quia quærentes maritorum cadavera nocte vagantur incertæ. *Eleusis*] Civitas non longe ab Athenis: quamvis Eleusis propriis luctibus serviat. In sacris enim hujus civitatis mysteria sunt Cereris, Proserpinæ raptum dolentis.

133 *Arcmos*] Secretos, sive sacrificiorum ignes ostendit. *Extulit*] Elevavit. *Idem.*

134 *Ipsa per adversos*] Ipsa Juno et avia monstrabat itinera, et refovebat corpora mortuorum: mandat simul curam Iridi, quæ ambrosiis succis perfundens ea debere solvi vetabat. *Idem.*

135 *Ne plebs*] Ne conjuncta fugientium multitudo a cæpto deterreatur. *Idem.*

137 *Functa*] Mortua. *Idem.*

138 *Roribus*] Liquoribus suis. *Id.*

139 *Obstant*] Repugnant. *Idem.*

140 *Fatiscant*] Ut occisorum corpora putredine non ante solvantur, quam rogos accipiant; et est ordo: ante flammam non fatiscant. *Idem.*

145 *Mota*] Propter virgulta et arbores. *Vet. Scholiant.* Horatius: 'Sea

virides rubum Dimovere lacertæ, Et corde et genibus tremit.' 'Novum tamulum' dicit qualem ante non audiverat, nec in ea solitudine expectabat. *Barth.*

149 *Funus peremptis speratis*] Separatione vos mortuis sepulturæ solatia posse præstare? *Lactant.*

152 *Annumerat*] *Servat. Idem.*

155 *Busiridis aras*] Hic rex Egypti fuit, advenas solitus ad aras mactare; postremo adventu Herculis exemplo suo immolatus est. *Idem.*

156 *Odrystique*] Diomedes Thracum rex equos habebat, quos humanis carnibus nutrebat. Hos Hercules, occiso Diomede, ad solita pabula, id est ad gramina, mollita feritate revocavit. *Sticulusque licebit*] Jupiter Ætnam Nympham compressit: quam cum Juno persequeretur, illa Terræ imploravit auxilium, et in sinu ejus recepta, enixa est geminos, necdum partu maturos: hos Terra intra gremium suum tamdiu fovit, quamdiu lex uteri postulabat: postea enixa est, unde Palici, id est, bis geniti sunt appellati. Hos autem immites fuisse, et humano sanguine placari consuetos, fabula disserente confirmatum est. Quod videtur etiam strictim tetigisse Virgil. 'Et implacabilis ara Palici.' *Idem.*

158 *Nec conjugalia supra Funera*] Utrum solves secundam syllabam *roû conjugalia*, an males *connubialia*? An denique *conjugialia*? ut apud Ovidium Met. lib. v. 'nec conjugialia festa Qui canat, est clamor.' Et lib. vi. 'Nec mea virginitas, nec conjugialia jura.' Sed mirum est utrobique in tribus membris haberi *conjugalia*. Gronov.

162 *Absentesque animas ad inania busta vocatis*] Adumbratus ex Virgilio locus Æn. iii. 'Ante urbem in luo, falsi Simoëntis ad undam, Libabat cineri Andromache, Manesque vocabat Hectorum ad tumulum: viridi quem cespite inanem, Et geminas, causam lachrymis, sacraverat aras.'

Respicit uterque Poëta ad *κωρύκην*, cujus præclarum apud Xenophontem exemplum lib. vi. Expeditionis Cyri; ubi militibus, quorum reliquum reperiri non poterant, inane sepulchrum statuitur. Vide Tacitum Annalium I. et II. Suetonium Claudio cap. I. Marcellinum in Vita Thucydidis: Lampridium Severo: Vopiscum Florianus. Denique Jurisconsultos nostros, Macianum lib. vi. de Rer. Divisione: et Ulpianum lib. v. de Rell. et Sumpt. Funer. ubi diacæ cenotaphium non fuisse apud veteres, religiosum. *Bernart.*

164 *Thermodontio*] Thracio, a Flavio Thermodonte, Thraciæ regionis. *Lactant.*

166 *In mores hominemque*] In humanam consuetudinem, id est, ut mortuos sepulturæ concedat, bello cogendus est Creon. *Idem.*

168 *Uno vultus pallore notati*] Quanto melius veteres, *pallore gelati*? *Bernart.*

177 *Hic non feminea*] Sed omnino virilis fortitudinis. *V. Schol.* Melior hic est Vetustissimorum librorum lectio: *At non femineæ*. Ita Claudianus: 'At non magnanimi virtus Stiliconis eodem Fracta metu.' *Barth.*

179 *Dura pericli*] Causa mariti fortis cremandi. *Lactant.*

181 *Rhodopes*] Mons Thraciæ. *Id.*

182 *Innuptis*] Amazoniis. *Idem.*

189 *Nunc mitis conjunx*] Vitiosissima interpunctio. Tu mecum rescribe: *Nunc hospes misere, primas nunc sponsus ad aras*. Tangit iterum, sed occulte, more suo, ritum priscum, quo sacrificium signate inter nuptiarum sollennia. Tacitus Annal. xi. de Silio et Messalina: 'Haud sum ignarus fabulosum visum iri, tantum ullis mortalium securitatis, in civitate omnium gnara et nihil reticente, Consullem designatum, cum uxore Principis, prædicta die, adhibitis qui obsignarent, velut suscipiendorum liberorum causa, convenisse: atque

illam audisse aspicum verba, subisse, sacrificasse apud deos, discubium inter convivas, oscula, complexus: noctem denique actam licentia maritali.' Scriptor ignotus Octaviæ: 'vidit attonitus tuam Formam Senatus, tura cum superis dares, Sacrasque gratas spargeret aras mero, Velata summum flammeo tenui caput.' Terentius Phormione: 'Si argentum acceperit, ducenda est uxor, ut ais: concedo tibi spatium quidem tandem apparandis nuptiis; vocandi, sacrificandi dabitur paululum.' Valerius Flaccus, VIII. Argonaut. 'Inde ubi sacrificas, cum conjuge venit ad aras Ausonides, unaque adennt, pariterque precari incipiunt, ignem Pollux undamque jugalem Prætulit.' Qui locus alterius ejusdem ritus memorem me reddit Jurisconsultus l. penult. § 1. de Donat. inter Vir. et Uxor. 'Virgini in hortos deductæ ante diem tertium quam ibi nuptiæ fierent, prius quam ad eum transiret, et prius quam aqua et igni acciperetur.' Dionysius Antiquitatum II. de Romulo, raptas Sabinas suis conjungens, 'Nuptias inter eos his conditionibus concilians, ut ignis et aquæ ejusdem participes essent, quemadmodum adhuc et nostra ætate fit.' Causam hujus ritus reddidit Lactantius de Origine Erroris lib. II. cap. 10. de aqua et igne agens: 'Alterum enim quasi masculinum elementum, alterum quasi femininum; alterum activum, alterum patibile; ideoque a veteribus institutum, ut sacramento ignis et aquæ nuptiarum fœdera sanciantur, quod fœtus animantium calore et humore corporentur et animentur ad vitam.' Videndus Varro de Lingua Latina lib. IV. Ovidius Fastorum IV. Nonius etiam in Titi-onem et in Felix. Erit fortasse aliquis, cui extra hñmitem extraque oleas (quod dicitur) ire videbor: non eo; noto hæc talia, ut intelligat juvenis Papinium scribentem Epith. Stelle

et Violantillæ: 'proci! ecce canoro Demigrant Helicone Deæ quatunt: que novenæ Lampade sollemnem thalamis coëuntibus ignem, Et de Pieriis vocalem fontibus undam.' Respicit vetustissimum hunc ritum et ipsas Musas ea quæ ad sollemnia gestasse vult. Bern.

217 *Vis nulla dolenti*] Nunquam est animi magnitudo, quæ perducatur ad mortem. *Lactant.*

218 *Hortaris euntem*] Verbis dehortantibus cohortaris. *Idem.*

224 *Nocte velut Phrygia*] Sacra matris nocte Phrygibus colebantur in monte Dyndimo, in quibus se Galli abscindere consueverant. Quod genus sacrificii stricim Virgilius tetigit: 'Ite per alta Dyndima.' *Idem.*

226 *Dux vesana chori*] Non memini mulieres quoque fuisse in sacris Magnæ Matris, quæ se cruentarent. An igitur de archigallo loquitur ut femina? Id sic quidem nimis insolens videtur. An scribendum: *pinigeri reperit Sinoëntis ad undam Dux vesana chori.* Gronov. *Cujus Dea sanguine lecto*] Cujus sanguine placari vult Cybele. *Vet. Schol.* In optimo libro alla est lectio: *cui jus Dea sanguine lecto Ipsa dedit ferri, et vittata fronte notavit.* Non est fortassis Librario-rum aut nasutorum hominum hæc scriptura, cum de Modimperatrice Sacrorum horum clarus sit sermo. Nihil tamen mutamus. *Barth.*

229 *Aliis rediturus ab undis*] In occidentem vergens sol, necesse est ab orientis partibus oriatur. *Lact.*

232 *Nec frangit iter*] Non minuit vel deflectit. *Idem.*

234 *Novalia*] Agrorum loca, quæ verno tempore scrobibus factis vine-tis aptantur. *Idem.*

235 *Per fluvios secura ruit*] Cur non andiam veteres: *Per fluvios secura vadi?* Bernart.

236 *Infesta cubilia*] Lactant. legit *inæssa*, inhabitata vel obstæsa exponens, quam veram scripturam puto:

et recte editum Liudenbrogio. Guilielmus Canterus lib. II. Nov. lect. cap. 8. legendum censet : *Per fluvios accura ruit, somnosque ferarum Præter, et horrendis inassa cubilia monstria*. Quæ sane elegans lectio est, et ut puto veteribus libris debita. Placet itaque recipi hæc, dissentiente licet Lutatio. *Barth.*

243 *Supinantur*] Inclinantur. *Lact.*

244 *Deveza*] Latera. *Idem.*

246 *Exacti*] Finiti sive conclusi. *Non blanda*] Non falsa. A blandimentis enim iudicimur : ut Terentius : 'Nisi me lactasses amantem, et falsa spe deluderet,' id est, blandimentis induceret. *Idem.*

247 *Egena sepulchri*] Cadavera sepultura carentia. *Idem.*

248 *Busta*] Corpora semiusta. *Æstuat aer*] Graviter exhalat. *Idem.*

259 *Qua stipata manu*] Qua multitudine comitata, *Ironiciâ*, id est, nulla. *Idem.*

273 *Ausonium Siculamque latus*] Nunc huc nunc illuc se obvertens. Claudianus de Lybico et Italico latere, longe illustriori sensu, eadem in re 'fulvis Adnatat umbra fretis, extremaque lucis imago Italiam Libyamque ferit, clarescit Etruscum Litus, et accenso resplendent æquore Syrtes.' Nec absimiliter Sil. Italicus lib. II. in re tamen alia : 'Ardent tecta Deum, respondet imagine flammæ Æquor, et in tremulo vibrant incendia ponto.' *Barth.*

290 *Parum lucentibus astris*] Et habere fingebatur facem modo, et talem quidem facem, quæ cæteris incensis arboribus comparari possit. Magna hic iterum oblivio est, quam augeat postea cum iterum lampadem Argiæ tradit, ut vs. 349. 'aliamque ad busta ferebat Antigone miseranda facem.' Quomodo aliam, nisi aliam haberet jam Argiæ?

293 *Theseros ad muros*] Ad Atheniensis civitatis muros. *Lactant.*

295 *Fatiscere vano*] Fatigari errore

superfluo : quia mariti corpus inveniri non poterat. *Idem.*

301 *Ter noctem Herculeam*] Jupiter, cum Alcmenam Amphitryonis uxorem amasset, et ad eam corrumpebam demutatus in Amphitryonis venisset specie, ne adventu diei concubitus minueretur voluptas, jussit triplicem illam noctem fieri, quia triplices cursus luna peregit : ex quo compressu Alcmenæ Hercules dicitur natus. Merito ergo 'noctem Herculeam' dixit, in qua conceptus est Hercules. *Idem.*

302 *Officio*] Beneficio. *Idem.* *Cultrix placidissima nostri*] Malim, *placidissima* : mihi maxime grata et placens. *Gronov.*

305 *Nimbosum*] Nebulosum. *Lact.*

306 *Orbita*] Rotarum via. *Idem.*

307 *Hunc quoque*] Id est, somnus, qui præcedit bigas tuas, jugales occupet Thebanorum, eosque laxet in somnum. et est ordo : Hunc quoque soporem. *Idem.*

309 *Vix ea concissis manum Dea*] Corruptissima hæc sunt si qua alia. Quid enim *concissis manum*? portenta verborum, uti vides ; sed noli dubitare quin legendum sit ex veteri : *cum scissis magnum Deu nubibus orbem Protulit.* *Bernart.*

310 *Fulgorque recinus*] Lucente enim Luna necesse est ut stellarum minuat splendor. *Lactant.*

312 *Infuso lumine*] Lachrymis pleno. *Idem.*

314 *Texta*] Quæ mariti vestibus impresserat texendo. *Mæret*] Cælat, sive nigrior fit. *Idem.*

322 *Nempe mihi jaces*] Mihi interemtus es, mihi victus es. Tibi (tu) enim, ut solus regnare posses, interemisti fratrem, et regno sic te imposuisti. *Vet. Schol.*

323 *Dicebam*] Utinam mihi paruis- ses. Dicebam enim tibi : Mane hic, regna in meo regno ; ne committe te tanto periculo. *Vet. Schol.* *Tò Dicebam* neglecta consilia meliora expro-

brat. Anson. Epig. xiii. 'Dicebam tibi, Galla, senescimus, effugit ætas, Utere rene tuo, casta puella anus est. Sprevisi; obrepsit non intellecta senectus, Nec revocare potes, qui periere dies.' *Barth.*

335 *Hic tibi longus honos*] Hoc est, sine successoris metu. *Indivisa potestas*] In patria perpetuum fueras possessurus imperium. *Lactant.*

338 *Sed bene habet, superi: gratum est, Fortuna peracta est Spes longinqua viæ*] *Lego: Sed bene habet superi: gratum est fortuna.* Bern. *Gratum est fortuna*] Fortunæ sorte concessum cadaver invenimus. *Lactant.*

347 *Durabat*] Conjugis scilicet.

348 *Natus eris*] Thessandrus scilicet, filius Polynicis. *Idem. Polynice*] Non quod sic nominetur filius noster, sed quod patrem in eo videbor amplecti, et mecum habere. *Vet. Schol.* Alluditur illud Virgilianum Didus: 'Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset Ante fugam soboles; si quis mihi parvulus aula Luderet Æneas, qui te tantum ore referret.' *Barth.* *Fovebo*] Solabor viduitatem meam similitudine tua, nec secundas nuptias superstitute filio cupiam. *Lactant.*

350 *Petitos*] Desideratos. *Idem.*

352 *Timere*] Caveri. *Idem.*

353 *Contractæ vices*] Frequentiores congregaciones, quia *vices* dicuntur militum custodiæ, qui ad vigilandum sibi vicissim succedunt. *Excubat*] Excubias præstat. *Idem.*

360 *Contra videt ire Menantes*] *Contra ire* pro contra venire; alumni scilicet. *Idem.*

367 *Nocte mea*] Quæ soli mihi debebatur, ne quis me ab egregio opere impediret. *Vet. Schol.* Optime: 'qua mihi soli concessum erat, exire.' *Lactant.* Sed errat, nihil enim tale concessum erat Antigonæ; aut mendosus est, et legendum: 'soli conclusum erat exire.' In quam sententiam propendet animus. *Barth.*

377 *Si misera es*] Si æque luges.

Idem.

379 *Polynicis ad ignes*] Subaudia veni. *Idem.*

384 *Cedo, ten' pudet! heu*] Jamdudum exturbassent, si intellexissent, quod est in omnibus scriptis: *Cedo, tene pudet! heu.* Cæterum ego, quæ adhuc putavi meas esse primas partes et luctus et officii erga fratrem, nunc a te victam esse me fateor, tibi que concedo, quæ tam longo itinere prior tamen ades: tu potius tene atque amplectere funus, quod ut tenerem ipsa tractaremque, dum supremo officio mando, veni, sed pigre seroque. *Gronov.*

391 *Longius Argia*] Multa narranda sunt. *Lactant.*

392 *Sacrum*] Exequiale. *Idem.*

395 *Gentile solum*] Patriam, quæ tamen cara omnibus, propriis bonis et commodis parentum vel Luciliano scito prælata: 'Commoda præterea patriæ sibi prima putare, Deinde parentum; tertia jam, postremaque, nostra.' *Barth.*

413 *Tepido Pado*] Propter incendia, quæ paulo ante restinxerat. *Lactant.*

415 *Fientes stabant ad flumina*] Liber optimus: *fientes sta circum flumina silvæ.* Inter verans additæ literæ deficientes nt, ut sit *stant circum.* Quæ scriptura rem celeritorem reddere videtur. *Gron. Silvæ Heliades*] Phæthontis sorores, quæ flendo in populeas arbores sunt demutæ. *Idem.*

416 *Ultima oscula*] Quæ necessaria etiam pene putabantur curando a curis corpori. Ita Corippus de jam componendo a Justino Justiniano, lib. iii. 'Ut Pius ingrediens corpus venerabile vidit, Incubuit lacrymans, atque oscula frigida carpsit Divini Patris, verbisque dolentibus inquit.' Vide eo loco Commentaria Dempsteri. De iisdem Tibullus lib. i. Eleg. 1. 'Flebis et arsuro positum me, Delia, lecto Tristibus et lacrymis oscula mixta dabis.' *Barth.*

419 *Putribus*] Cadente in cinerem lignorum structura quiescunt. *Lact.*

421 *Cui torrere datum*] Subaudiis Pyrrhæ, cui concessum est urere cadavera mortuorum. *Idem.*

423 *Sen dissensuros*] *Idem* liber, *dissensuros*. Ut Seneca in *Œdipo*: 'pugnax ignis in partes duas Discedit.' Vide ad III. de Benef. 37. Gronov. *Dissensuros*] Discordantes, sive in duos apices dividendos. *Lactant.*

429 *Fratris primos ut*] Multo vividius optimi et pars major: Ecce iterum fratres. *Primos ut contigit artus Ignis edax*. Nimirum, qui jam nulli esse credebantur, subito apparuerunt rorsus fratres, quales fuerant, discordes et dissociabiles. En iterum specimen horum fratrum. *Idem.*

431 *Exundant divisio vertice flammæ*] Lucanus 1. 'Vestali raptus ab ara Ignis, et ostendens confectas flamma Latinas Scinditur in partes, geminoque cacumine surgit, Thebanos imitata rogos.' *Bernart.*

433 *Commiserit ignes*] Ita rogi flamma divisa est, ut et hoc instinctu Furie perpetratum credatur. *Idem.*

434 *Minax*] Eminens. *Conatur uterque*] Se ab invicem separare. *Idem.*

440 *Cingula Frater erat, cernisne ut flamma recedat? Concurratque tamen*] Interpungo: *Cingula, frater erat, cernisne ut flamma recedat, Concurratque tamen?* *Bernart.*

449 *Ipsæ malorum*] Quæ per diem fecerant, ea ante oculos versabantur in somniis. *Idem.*

451 *Indagine*] Inquisitione. *Lact.*

463 *Ad regem*] Custodes trahebantur ad regem, ut dicerent quid vidissent, quasque tenerent. *Idem.*

464 *Actæis*] Quia primo Athenæ 'Actæ' dictæ sunt. *Idem.*

465 *Phoronæas*] Argivas. Phoroneus rex Argivorum, qui primus Junonem honore sacrificii decoravit. *Idem.*

466 *Cætumque gementem*] Argivarum mulierum multitudinem. *Idem.*

467 *Honorem*] Reverentiam. *Idem.*

469 *Obtenta*] Obducta seu apposita. *Idem.*

470 *Præferre*] Majus efferre. *Id.*

472 *Una*] Pariter trunco sermonem, in articulata voce, seu semipleno sermone. *Idem.*

473 *Causas novere malorum*] Butilid. *movere*. Posse cogitare: nec dum causas movere malorum, Jamque gemunt. Sed non sollicito vulgatum. Statim autem, invitis licet omnibus libris, lege: *Dea concilii se miscet utrisque*; id est, cœtibus: non consiliis. Gron.

478 *Getica volucres*] Hirundines ex Atticis quidem mulieribus, sed in terra tamen Thracia, versæ. Proverbium est notissimum, 'Hirundine loquacior.' *Duplices thalamos*] Duorum sororum. Notissima res vel ex Ovidio. Apollodorus lib. III. compendio narrat omnia. *Barth.*

481 *Concessa potentum ara deum*] Hanc aram Cic. libro Tusculanarum Misericordiæ nominat, ejusque Terent. meminit: 'Nec tu aram tibi, nec deprecatorem pararis.' *Lactant.*

484 *Vota repulsa*] Quia illa nunquam miserorum vota contempsit. *Idem.*

486 *Placare querelis*] Nullo sacrificio, nec sumptuosis litationibus, sed solis miserorum lachrymis, pietate opulentum numen placari consuevit. *Idem.*

488 *Lachrymis*] Non igni hæc altaria sudare consueverunt. *Idem.*

491 *Mite nemus*] Quia non est austeritate numinis terribile. *Insigne verendo*] Pro insigniter reverendo. *Idem.*

492 *Supplicis arbor olivæ*] Per quam pax petitur supplicando: et in secundo diximus, hanc ab Atheniensibus *ἀλκυονίδων* dici, a Græcis autem reliquis *λαερνολαῶν*. *Supplicis* autem *olivæ*, non quod ipsa sit supplex, sed quod omnes qui figant hac supplici-

ter ntantur. *Idem.*

95 *Et trepidos*] Supplices. *Horret egenis*] Horridior fit miseria. *Idem.*

497 *Fama est*] Scilicet Atheniensium. *Post busta paterni*] Illas Deianiræ et Herculis, et reliqui ex eodem nati, postquam Hercules terris abiit, pulsus ab Enrystheo Athenas confugerunt, a quibus postquam tam facile auxilium meruerunt, hanc aram conecrasse memorantur, asserentes apud Athenas tantummodo sedes Misericordiam posuisse. *Idem.*

499 *Credere dignum*] Minus dicit quam res habet. *Idem.*

501 *Ceu leges hominemque*] Primi enim Athenienses inter bona reliqua legum tabulas invenerunt: sic ergo huc confugiunt, ceu ad leges et humanos ritus. *Idem.*

503 *Sic sacrasse loco*] Ovidius de Athenis ad quas venit Invidia: 'Ingeniis opibusque et festa pace virentem, Vixque tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.' *Idem.*

505 *Fortuna recederet aris*] Ut ne casus quidem læderet, qui ad has aras confugissent; quamvis meliorem fortunam debemus accipere regis, aut potentioris fortunæ viri: et vult hoc loco intelligi poëta, nulla vi potentum religionem hujus aræ posse perfringi. *Idem.*

506 *Jam tunc innumera*] Liber optimus punctis habet subnotatum *tò tunc*, et supra, *procul*; quod contemnendum non videtur. Vult plurimis etiam longinquis populis hanc aram notam et salutem fuisse. *Grenov.*

510 *Vicit et Œdipoda furias*] Mox vicit, quia nondum factum est: hoc tantum significat. Œdipus expulsus Creontis imperio confugit Epicolono, in quo locus erat Furiis consecratus; sed misericordia Atheniensium illa sede est erutus, hospitaliterque tractatus. Hanc tragediam Aristophanes scripsit. *Fusus Olynthi*] Olynthus est civitas Athenis serviens, hæc se auctoribus Læstene et Eutycrate

Philippo tradidit, ob quam culpam placuit Atheniensibus evertere civitatem, quo comperto ad aram Misericordiam confugerunt. *Lactant.*

511 *Summovit Oreste*] Quia Orestes cum post absolutionem fureret, ad hanc aram Pylade amico trahente confugit, et resipuit. 'Matrem autem summovit,' Virgiliane. Nam sibi imminere non furia sed mater videbatur occisa, ut armatam facibus matrem et serpentibus atris confugit. *Utriusque sedens in limine dira Summovit* ait, quasi sequentis matris umbram religio aræ summovertit. Illic enim, ut supra dictum est, furore purgatus est. *Idem.*

513 *Turba priorum*] Asyli prior turba discessit Argolicis matribus venientibus. *Idem.*

420 *Laurigero subeuntem Thesea curru*]—Sumptum a Romanis moribus; nam, apud Græcos non usus. Dico uberius peculiari de Triumpho libro. *Bern.*

522 *Hilaris tuba*] Non bellica, sed festivialis. *Vet. Schol.* Calpurnius Ecl. 1. 'Pacis opus docuit, jussitque silentibus armis Inter sacra tubas, non inter bella, sonare.' De 'triumphalibus tubis' triplici in pompa loco prodeuntibus notavit doctiss. Panvinius lib. de Triumpho. Ad differentiam alterius 'civilis tuba' dicitur P. Chrysologo Serm. ix. *Barth.*

533 *Populos in semet agebat Hippolyte*] In diversas abiire sententias Scriptores qui hanc historiam tangunt. Clidemus siquidem, vetus Historiographus, tradidit Amazona, quæ fuit Thesei uxor, Hippolytam vocatam, quem sequitur Statius noster. At Isacius Antiopen dictam voluit; cui accedere videtur Plutarchus Theseo, semper eam Antiopen vocans, etsi contrariæ sententiæ meminert. Subscribit etiam Seneca Tragicus Hippolyto: 'Immitis etiam conjugii castæ fuit, Experta sævam est barbara Antiopæ manum.' Qui versus

Antiope occisam a Theseo innunt, quod Hyginus et Ovidius etiam tradidere: sed ab his recedit Pausanias, qui signate Atticis: 'Ἐσθλότερον δὲ ἐς τὴν πόλιν, ἔστιν Ἀντιόπης μῆμα Ἀμαζόνος ταύτην τὴν Ἀντιόπην Πίνδαρος μὲν φησιν ὑπὸ Παρίου καὶ Θησέως ἁρπασθῆναι. Τροίητιν δὲ Ἑγία τοῦδε ἐς αὐτὴν πεποίηται. Ἡρακλῆα θεμισκυραν πολλοκοῦντα, τὴν ἐπὶ Θερμόδοντι, ἐλαύν μὴ δύνασθαι. Θησέως δὲ ἑραστῆσαν Ἀντιόπην (στρατεύσαι γὰρ ἅμα Ἡρακλεῖ καὶ Θησέει) παραδόναι τὸ χωρίον τάδε μὲν Ἑγίας πεποίηκεν. Ἀθηναῖοι δὲ φασιν, ἐπεὶ τε ἦλθον Ἀμαζόνες, Ἀντιόπην μὲν ὑπὸ Μολπαδίας τοξευθῆναι, Μολπαδίας δὲ ἀποθανεῖν ὑπὸ Θησέως, καὶ μὴ μὲν ἐστὶ καὶ Μολπαδίας Ἀθηναῖος. Ad urbem propius accedenti Antiopes Amazonis monumentum in conspectu est. Hanc certe Antiopen a Theseo et Pirithoo raptam scriptum reliquit Pindarus. Træzenius vero Hegias hæc propemodum de ea scripsit: Herculem non prius Themiscyran, ad Thermodontem amnem, quam diu oppugnavat, cepisse, quam Antiopæ Thesei amore captæ (in ea enim oppugnatione Herculi socium fuisse Theseum) oppidum tradiderit. Hæc Hegias. Athenienses vero, cum ad urbem Amazones adventarent, a Molpadia sagitta confixam Antiopen memorant, Molpadiam a Theseo occisam: est enim et Molpadia apud Athenienses sepulchrum. Eadem fere de Antiopes morte Plutarchus. Bern.

540 Et ab obsessis mæstæ Pelopeides aris] Sive ut vetus insessis: recte, et ex ritu veteri, quo supplices sedebant. Tibullus: 'Et Veneris sanctæ considam vinctus ad aram.' Propertius lib. II. ad Jovem: 'Pro quibus optatis sacro me carmine damno: Scribam ego, Per magnum est salva puella Jovem. Ante tuosque pedes illa ipsa adoptata sedebit, Narrabitque sedens longa pericla sua.' Interpretor hinc Tertullianum de oratione: 'Foro quum perinde faciant nationes adoratis sigillaribus suis residendo, vel propterea in nobis repre-

hendi meretur, quod apud idola celebratur.' Pythagoricum est. Notum enim humanioribus symbolum: προσκυθῶντα ἐπικαθῆσθαι. Idem.

555 *Mitto genus*] Non dicam de cognatione nobilissimam et genere. *Hominum*] Humanitatem omnem exnerunt Thebani. In hoc enim repetita hominum appellatione inducere volunt Theseum. *Vet. Schol.*

576 *Non trucibus monstribus Busyrim*] Quid ais, Papini? Theseusne Busyrim occidit? Tullius tibi adsit, a memorie vitio non excuset. Consensu omnium Herculi hoc tribuitur: et tu ipse hujus sententia tibicen. Hercule Surrent. 'Non te Lerna nocens, nec pauperis arva Molorchii, Nec formidatus Nemees ager, antraque poscunt Thracia, nec Pharii polluta altaria regis.' et passim alibi. quid igitur hic tibi visum dissente? nunquam factum, imperiti alicujus Macci glossema est, non tua scriptio. Veteres firmant qui præferunt: *monstris si non*. Lego indubitanter: *monstris Sinis*. Fuit Sinis latro celebris, quem Theseus interfecit. Idem Pausanias Corinthiacis: 'Ἐστὶ δὲ ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς ἀρχῆς ἔνθα ὁ ληστής Σίνις λαμβανόμενος πτεῖων, ἦγεν ἐς τὸ κέντρον σφῆς ὑπόστων δὲ μέγχι κρατήσεων, ἐπ' αὐτῶν δῆσας ἀφῆκεν ἐν τὰ δένδρα ὅντων φέρεσθαι: ἐνταῦθα ἑκατέρω τῶν πτεῖων τὸν δεξιέρα ἐπ' αὐτῇ εἴλακε καὶ τοῦ δεσμοῦ μὴδ' ἐτέρωσε ἔκκοτος, ἀλλ' ἀμφοτέρωθεν ἐπὶ τῆς βιαζομένου, διεσπῶτο ὁ δεδεμένος. Τοιοῦτον διεφθάρη τρόπος καὶ αὐτὸς ὑπὸ Θησέως ὁ Σίνις. In prima Isthmi fronte locus est, ubi Sinis latro, curvatis ad terram diversarum pinorum ramis, ad eos quos pugnando vicisset, arctis ultimæque vinculis alligabat; ut cum in suam naturam arbores redissent, illi distraherentur. Quo ipse postea supplicii genere a Theseo affectus est. Propertius lib. III. 'Arboreasque cruces Sinis, et non hospita Graiis Saxa, et curvatas in sua fata trabes.' Adi et Plutarchum in Theseo. *Bernart.*

586 *Athena*] Nil tale patiantur, quale nunc misera nostra Patria. Hoc est, ut in Expeditione pro nobis eas, et victor triumphans revertaris. *V. Schol.*

587 *Tenduntque precantes*] More supplicum et enixe orantium. Vide *Advers.* et ad *Claud. Virgilius de Simone. Euripides Electra vs. 594. Θέος αὖ, θέος ἀμάρταν τις ἔχει Νίκαν, δ φίλα ἄνχε χέρας, ἄνχε λόγον, τοι Ἀτρεΐς εἰς θεούς. Alia alibi. Barth.*

595 *Sitit*] Loquendi usu militari. Ut *Pyrgopolynices* *Plantinus*: 'Nam hanc ego mihi macheram consolari volo, Ne lamentetur, neve animum despondeat, Quia se jampridem feriatam gestitem Quæ misera gestit fartum facere ex hostibus.' *Barth.*

615 *Qui gelidam Braurona*] *Brauron* locus Atticæ regionis in *Bæotiam* vergens. *Lactant.*

616 *Monichia et Pyreia*] *Monichium* et *Pyreia* juxta *Pireum* portum *Atheniensium* loca sunt. *Idem.*

617 *Marathona triumpho*] Nec dum ibi ab *Atheniensibus* victus fuerat *Xerxes*. In hoc enim loco, postquam *Persarum* classis extincta est, orientales a *Marathonibus* auxilio victi sunt. Ideo enim dixit *triumphum*. *Idem.*

620 *Hegaleos, Parnesque, et Lycabesos*] Montes Attici. *Idem.*

622 *Atrox Iteus*] Unum pro gente. quidam hunc regem volunt esse *Tegem* auxiliarem civem. *Hymetti montis*] *Creatoris* mellis bene olentis. *Idem.*

623 *Acharna*] In hoc loco primum *Dionysia* et inventa et celebrata dicuntur. *Idem.*

628 *Misit aratris*] *Ceres*, a *Dite* filiam raptam dum quærit, hospitio regis *Eleusi* fertur fuisse suscepta: cujus filium *Triptolemum* pro beneficii gratia sustulit nutriendum, cui agriculturam et inveniendi frumenti artificium *Ceres* ostendit. *Idem.*

629 *Et quas Calliroë novies erranti-*
Delph. et Var. Clas.

bus undis] Unde *ἐννέκιστον* Græcis dicitur. Consule *Suidam* et *Thucydidem* libro II. *Bernart. Callyrhoë*] Fons novem capitibus means. *Idem.*

630 *Orythia*] *Orythia* *Erecthei* filia. hanc *Boreas* *Thracius* rapuit a flumine *Elyso*, ex qua *Zetus* et *Calais* oriuntur. *Idem.*

632 *Ipsæ quoque*] *Acropolin* dicit arcem *Thebarum*, de qua *Neptuno* et *Minervæ* dicitur fuisse certamen. *Percussa* *Neptuno* terra equum dedit indicium belli. *Minervæ* vero olivam pacis insigne. *Idem. Ubi ingens Lis Superum*] Respicit fabulam qua *Pallas* et *Neptunus* de *Athenis* contendisse finguntur. *Bernart.*

634 *Rupibus*] *Magnitudinem* arboris ostendit ex umbræ æqualitate, qua obscurat. *Frangeret*] Insultaret victo *Neptuno*. *Lactant.*

639 *Gliscere*] Cum furore cupere. *Idem.*

645 *Naturamque ducem*] Secundam enim eam est cadavera terræ reddi, cum exinde sint profecta. Unde jus natum agnoscunt sapientes. *Gracilis, Epitaphio Probinæ*: 'Vita subit cælam, corpus tellure tenetur, Omnia sic repetunt jura, locosque suos.' *Julia Marcella Epitaphio Claudii Fabati*: 'Terrenum corpus, cælestis spiritus in me, Quo repetente suam sedem, nunc vivimus illi, Et fruitur Superis æterna in luce Fabatus.' *Barth.*

649 *Et emissa præceps iter inchoat hasta*] A ritu *Fecialium Romanorum*: qui sicubi bellum indicerent, hastam ferratam, aut sanguineam præustam, in fines hostium emittebant, uti ex *Livio* lib. I. vix nlli ignotum. *Bern.*

651 *Tremefecit*] Concussit. *Lactant.*

653 *Ventosa*] Ventis abundans. *Sibilat*] Resonat. *Idem.*

654 *Undæ*] Effusi imbres et exundantes fluvii. *Vet. Schol.* Hæc sunt hiemis indicia. Auctor *Panegyrici* (si sic vocare libet, cum tamen id

Stat.

6 L

carmen a Panegyrico longe absit) Lucano ascripti: 'Ver fugit ætates, ætatum terga lacessit Pomifer autumnus, nimbis cessurus et audis.' Eo se ducit illud Orientii nostri, Disticho 165. 'Nemo vias pedibus, brumali tempore, carpens Non sparsus pluvia, non madefactus erit.' Barth.

657 *Mutat*] Atterit. *Lactant.*

658 *Ager*] Herba, quæ protrita incuriam belli non nascitur. *Idem.*

660 *Frangitur*] Crispatur. *Ardens*] Splendent. *Idem.*

661 *Adæc*] In tantum. *Operi*] Itineris magnitudini. *Idem.*

673 *Cum septus*] Cum armatus esset picta Minotauri. *Idem.*

676 *Læmina*] Labyrinthi. *Gnæside filio*] Ariadnem dicit Cretensem, quæ cum Theseum amaret, et vereretur ne quamvis Minotauro occiso multiplex et perplexum Labyrinthi iter explicare non posset, quæ domus erat Minotauri, Dædalum fabricatorem operis exoravit, a quo globum filii accepit, cujus summitatem tenens ipsa Theseo intranti dedit, post se solvendum, quem ille occiso Minotauro relegens, victor regressus est. *Idem.*

680 *Regemque cruentum Despicunt*] Et scripti et Lactantius, *Destitunt*: beneque recepit Lindenbrog. Creon autumabat se illis mortem pro magno malo dare, sperabatque futurum, ut metu ejus graviter miseræ cruciarentur. At illæ, conscientia egregii facti erectæ, et viriliter comprimentes dolorem, destituerunt expectationem tyranni. *Gronov.*

688 *Renidens*] Cum iracundia subridens. *Lactant.*

689 *Documenta*] Exempla quæ in victos edidimus, quos prohibuimus sepeliri. *Idem.*

698 *Caligare diem*] Faciente caliginem non apparere. *Idem.*

706 *Dejecit Capaneus exanguis, et ægra juvenis*] Tenebrosissima sententia, quam nullus ingenii sol illustrabit nisi mecum interpungat: 'De-

jecit Capaneus. exanguis et ægra juvenis, Jam nec conjugibus, suprema nec oscula natis Jungit.' *Bern.*

707 *Jam nec conjugibus*] Id quod proficiscentes domo consueverant facere. Ita pro 'extrema inhumanitate' in Nerone recenset Sueton. cap. 37. 'Quod neque adveniens neque proficiscens quenquam osculo imperitvit.' Illustravit rem, producto etiam hoc Papinii loco, amicus olim noster, Joh. a Wower ad illud Petronianum: 'Aut patrem reliquit utique aliquem, cui proficiscens osculum dedit.' Barth.

712 *Diris*] Grave olentibus. *Ægrum*] Corruptum. *Lactant.*

718 *Ducens*] Odorans. *Idem.*

723 *Non tubæ*] Animos accendere solitæ. *Vet. Schol.* Euripides ante aciem commissam utrumque exercitum per præconem monuisse ait Theseum; aliud se nihil querere; nec vindictam quidem Argivorum; saltem ex communi Parallelo lege, ut cadavera extremo officio ne fraudarentur; ad ea nihil respondisse Creontem. *Barth.* *Pubes*] Thebana juvenus. *Lactant.*

724 *Cadunt*] Quatiunt. *Idem.*

730 *Quercum*] Pro hasta. *Idem.*

733 *Edonios*] Thraces. *Idem.*

740 *Degeneres*] Timidos. *Ira leones*] In magnam prædam feruntur. *Idem.*

743 *Triplid*] Quia tres erant gentes, quibus stipabantur ad bellum, *Idem.*

746 *Humero transmisit*] Per humeros ferrum exiit. *Idem.*

751 *Temone*] De longe missa, quasi dicat, adhuc potuit transire tertium, sed retenta est in temone. *Idem.*

758 *Ille timet revocatusque*] Et numero et bonitate præstantes: *Ille tenet revocatus suos.* Nimirum Creon discedentes revocat, stantes et ambiguos jubet manere neque excedere loco. *Idem* statim: *utque æqua notavit Hinc atque hinc odia; non ægra:*

et adscriptum uni : ' Quia ita sui relinquebant eum propter odium sum crudelitatis sicut hostes.' Voluit enim animadvertisse juxta suis se odio esse atque hostibus, quia non parebant imperio, et nihilo socius abibant. *Gronov.*

760 *Audas morte*] Certus exitii sine consilio sit audax. *Vet. Schol.* Sic loquitur lib. vii. vs. 471. Contrarium est in illo Maronis, etsi illinc istud calorem duxerit, de Cleopatra : ' pallentem morte futura Fecerat ignipotens ventis et Iapyge ferri.' Hoc est, ' Iapyge quidem, sed ventis aliis interturbato,' secundum V. Schol. explanationem. *Barth.*

766 *Ulciscere jacentes*] Fratres videlicet in se invicem parricidas. *Lactant.*

774 *Tegmina duro*] Textu ferreo. *Idem.*

776 *Thoraca catenæ*] Id est, juxta eam partem ubi lorice est medietas. *Idem.*

776 *Per mille foramina*] Per infinitos lorice circulos. *Idem.*

782 *Accedunt*] Junguntur. Tumultu] Argivorum atque Thebanorum gaudentium strepitu. *Idem.*

786 *Gaudens*] Luctus mutantur in gaudia. *Idem.*

796 *Thesea magnanimum querant prius, anne Creonta, Anne suos vidui ducant ad corpora luctus*] Lego et interpungo : *Thesea magnanimum querant prius, anne Creonta, Anne suos viduas ducant ad corpora luctus.* *Bernart.*

797 *Non ego centena*] Fingit se non sufficere tantarum rerum narrationi, ut tandem expediat se scribendi labore, quem tot annos tulerat. *Vet. Schol.*

798 *Tot busta simul*] Pausanias in præclara illa sua Græciæ descriptione, antiquæ caraque eruditionis thesauros aperiens, multa ad Papinii nostri illustrationem, uti advertere benevole lector potuisti, contulit.

Plura largiturus ni scholiorum angustie nos coarctarent. In objecto totius operis, parum convenire ipsi cum illis, quibus hanc historiam describere præcipua videtur fuisse cura, initio audivisti in appendice Theseani belli : illud præcipuum habet, quod Creontem non regem, sed regia tutorem faciat : Thesei operam non a viduis, sed ab ipso Adrasto petitam adserat, nec dissimulet tumorem qui vanum arguit, quicquid de hac re scriptores tradidere. Verba ejus hæc sunt Atticis : 'ΟΛΥΓΗ ΔΕ ΔΑΥΤΕΡΩ ΤΟΥ ΦΡΕΑΤΟΣ, ΙΕΡΩΝ ΜΕΓΑΜΕΙΡΑΣ ΔΟΤΗ, ΚΑΙ ΜΕΤ' ΑΥΤΩ ΤΑΡΑΟΙ ΤΩΝ ΕΣ ΘΗΒΑΣ. ΕΡΕΩΝ ΓΑΡ, ΩΣ ΔΙΔΥΔΟΤΕΥΕ ΤΟΤΕ ΕΝ ΘΗΒΑΣ, ΛΑΟΔΕΜΩΝΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΩΝ ΤΩΝ 'ΕΤΕΟΚΛΕΟΥΣ, ΟΥ ΠΑΡΗΣΑΙ ΤΟΙΣ ΠΡΟΣΗΚΟΥΣΙΝ ΑΝΑΛΟΜΑΙΝΟΙΣ ΘΑΨΑΙ' ΙΚΕΡΕΥΣΑΝΤΟΣ ΔΕ 'ΑΔΡΑΣΤΟΥ ΘΗΣΕΑΣ, ΚΑΙ ΜΑΧΗΣ 'ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣ ΒΟΥΛΩΤΟΣ, ΘΗΣΕΥΣ ΕΩΣ ΙΚΕΡΕΤΗΣΕ ΤΗ ΜΑΧΗ, ΚΟΜΙΣΑΣ ΕΣ ΤΗΝ 'ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΝ ΤΟΙΣ ΚΑΚΟΙΣ ΕΝ ΤΑΥΤΑ ΙΣΘΑΨΑ. ΘΗΣΑΙΟΙ ΔΕ ΤΗΝ ΔΑΥΛΙΣΙΩΝ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΙΣΘΑΛΟΝΤΑΙ ΛΕΓΟΥΝΣΙ ΔΟΥΝΑΙ, ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΨΑΙ ΜΑΧΗΝ ΟΦΘΑΣΙ. Non longe a puteo est *Megamira* sacellum, et eorum qui ad Thebas ceciderunt tumuli. Cum enim Creon, qui *Laodamantis*, *Etheoclis* filii, tutela suscepta, Thebis imperabat, non sineret caesorum cadavera humari, Thesei opem *Adrasto* imploravit. Commissa itaque inter Athenienses et Thebanos pugna, *Victor Theseus* in *Eleusinum agrum*, deportanda cadavera, atque ibi sepelienda curavit. Thebani tamen neque se quin humarentur prohibuisse, neque ullum sibi cum Atheniensibus certamen fuisse dicunt. Hæc ille. *Plutarchus* etiam Theseo, adiutorem *Adrasto* fuisse Theseum ad recuperanda illorum corpora, qui sub *Cadmeo* ceciderant, refert, non quod fuderit Thebanos, sed datis acceptisque hinc inde induciis. *Bern.*

801 *Ignibus Evadne*] Hæc, *Capanei* uxor, nimio amore et dolore flammata, in rogam conjugis se dedit præsepitem. *Lactant.*

- 804 *Sorori*] Deiphilæ. *Idem.*
 805 *Clamet*] Cum lamento invocet.
Idem.
 808 *Vix novus furor*] Novi carminis iteratio. *Idem.*
 813 *Stravit iter*] Fama sternente benignum iter ad posteros usque proceres. *Lactant.*
 816 *Tentia*] Provoces. *Idem.*
 819 *Meriti, &c.*] Post meum obitum evanescet invidia, et gloria mea perennis erit. Propert. lib. III. Eleg. I. 'At mihi quod vivo detraxerit invida turba, Post obitum duplici favore reddet honos.' Quo loco vide pulchra et utilia quæ adnotavit plurimæ ille lectionis Joannes Passeratius. *Barth. Referentur honores*] Post mortem meam te honorabit invidia. *Lactant.*

ACHILLEIDOS LIB. I.

1 *Magnanimum*] More poetarum, quibus de rebus dicturus sit proponit, estque propositioni mixta invocatio: ut apud Homer. Magnanimum: qui maluit brevem vitam cum gloria quam sine gloria longissimam, Jovi matre objectionem faciente, ut Hom. scribit. Is enim proprie magnanimus est, qui ad honestam mortem, et ea omnia quæ illam efferant, interritus est: quod ait Ari. l. iv. Ethic. *Maturantius. Æacidem*] Achillem nepotem Æaci. Nam ex Æaco Pelens natus est. Ex Peleo et Thetide Achilles. *Formidatamque Tonanti*] Id est, quam Juppiter expavit. Cum enim Juppiter Thetidis forma delectatus eam sibi in matrimonium adjungere cuperet, Prothet vatis monitu connubium ejus vitavit: cum ex ea oriturum filium cognosceret, qui patris facta saperaret, majorque eo vocaretur. De quo ita Ovidius: 'Namque senex Thetidi, &c. Ergo ne quicquam mundus Jove majus haberet, (quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes Juppiter,) æquorem Thetidis connubia vitat.' *Britann.*

2 *Patrie*] Id est Jovis: qui Achilles pater futurus erat, si Thetidem uxorem duxisset. *Vetitam succedere calo*] Id est, inhibitam Prothet vaticinatione succedere regno Jovis. *Idem.*

4 *Mæonio*] Homérico. Fuit Homerus, quod Plutarchus scribit auctore Hephoro, Creteidos et ejusdem patris Mæonia filius; ut Aristoteli placet, a Mæone Lydorum rege Homerum pro filio educatum, et Melesigenem prius [vocatam]. *Vacant*] Superant non dicta ab Homero. *Maturant.* Nos ire per omnem Heros]

Ea omnia attingere: quæ ab Homero prætermittuntur: cum is neque de ejus educatione apud Chironem scripserit, neque ut habitu femineo delituerit apud Lycomedem, neque ut ad bellum per Ulyssem perductus sit. *Britann.*

5 *Scyroque latentem*] Ut latuerit apud Lycomedem. Nam Thetis, rapta Helena a Paride, cum timeret ex Prothet vaticinio ne filius in bellum duceretur, eum habitu muliebri apud Lycomedem regem Scyri inter filias occultavit. Est autem ordo: Vellis nos proferre tuba Dulichia latentem Scyro. Est Scyros una ex Cycladibus insulis a Naxo quatuordecim auctore Plinio millibus passuum distans. Homeri sepulchro veneranda, longitudo viginti quinque millium, ante Phœnice appellata: Lycomedis olim imperio subjecta. *Idem.*

6 *Dulichia proferre*] Allusio est ad historiam quæ sequitur: Ut 'cum grande tuba (sic jussus) Agyrtes Insonuit.' Nam cum Achilles, femineo ut diximus habitu apud Lycomedem lateret; Ulysses sagacia vir ingenii illuc accedens una cum Diomede puellas regis sonitu tubæ ita accendit, ut statim depositis vestibus femininis arma sumpserit; sicque ad Trojam ductus est. Est igitur sensus: Da mihi, Musa, ut possim scribere quemadmodum Achilles apud Lycomedem delitescens ab Ulysse inventus sit, et excitatus ad bellum sonitu tubæ. *Dulichia tuba*] Id est, Ulyssis: quæ Achillem inflammavit ad bellum: non autem tuba Homeri quæ Ulyssis facta cecinit, ut quidam arbitrantur,

Dulichium una est Echinadum insularum: quæ alio nomine auctore Strabone Dolicha nominata est: olim Ulyssis ditioni subdita. *Idem.*

7 *Sed tota juvenem*] Sed volo, inquit, juvenem a tota Troja, id est ab omnibus rebus quas circa Ilium gessit, segregare: id est, nihil prorsus a me scribetur de iis quæ in bello Iliensi gesta sunt a juvene. Quod fecit Poëta: nam ejus propositum fuit hoc opere illud tantum scribere quo modo (ut diximus) a Chirone educatus sit, et ut ab Ulysse inter puellas Lycomedis inventus perductus sit ad bellum. *Idem.*

9 *Secunda*] Primam enim coronam in priore opere meruit, nunc altera coronari postulat. *Maturant.*

10 *Aonium*] Musicum. Aonia Bœotia dicitur, quod eam Aones barbaræ gentes aliquando tenuerant. In Bœotia autem Helicon Parnasus et Cythæron loca Musis sacra: ut Virg. 'Aonas montes.' Bœoticos intellexit Musis sacros cum ait: 'Aonas in montes ut duxerit una sororum.' *Id.*

11 *Albescent tempora primis*] Sic Mss. plures, sic Scholiastes in membr. quem beneficio Bern. Rottendorfil vidi. At inepte, inquit Gruterus. At errat; nam Noster ipse lib. iv. 'vatem cultu Parnassia monstrant Vellera, frondenti crinitur cassis oliva, Albaque puniceas interplicat infula cristas.' Virg. *Æn.* vi. 'Omnibus his nivea cinguntur tempora vitta.' Ovid. *Met.* v. 'Cererisque sacerdos Alphitus, albenti velatur tempora vitta.' Val. Flaccus lib. v. 'pars auguris alba Fronde caput vittisque ligant.' Statius ipsi Amphiaræus et Melampus lib. iiii. 'niveis ornat tempora vittis.' Et rursus alteri lib. vi. 'Concolor est niveis et cassis et infula cristis.' Buz. *angescent*, formatum ex *augescunt*, quod in quibusdam invenitur. Et posset admitti, nisi alterum plures auctores haberet. Foret enim, honestiora et augusta fi-

unt. Ut lib. vi. va. 61. 'parvique augescunt funere manes.' Sic enim libri etiam optimi. Vir doctissimus hinc monstrum voce ac re creavit, *angescent*, et piissimos vates furiarum terrore insignivit. Nec potuit contineri, quin hunc abortum agnosceret produceretque ad Livii lib. vii. 17. et lepidum ipse vocaret. *Gronov.*

12 *Diræus ager*] Id est, Thebæ quidem testes sunt, me facta sua scripsisse, et inde coronam meruisse. *Diræus*, Thebanus. Nam Dirce auctore Strabone fons est ante Thebas. *Britann.*

13 *Suo numerant Amphione Thebæ*] Zetus et Amphion Jovis et Antloper filii. Zetus rusticus, Amphion musicus, Amphion citharam a Mercurio meruit, ejus dulcedine dicitur muros straxisse Thebanos. *Lact.* *Cumque suo memorant Amphione*] Quidam et Schol. *numerant*. Plures enim plerumque magnæ urbes Conditores ob beneficia quorundam referebant. Sic Menæceus 'concinitor Cadmum atque Amphiona supra Conditor.' Sic Romulo et Camillo tertium conditorem urbis addit Africanum Silius. Senatus addere quartum voluit Augustum etiam nomine: sed invidiam refugit. Aurel. Victor de Constantino. 'Hinc pro conditore seu Deo habitus.' Eutropius apud Claud. 'tertius Urbis Conditor,' præter Byzantem et Constantinum. Ubi tamen omissus Pausanias. *Gronov.*

14 *Longe primum stupet Italia virtus*] Aptissime assentatur Domitiano, quod sæpe facit in Sylvis, sicque ejus benivolentiam sibi conciliat. Sensus est: At tu, Imperator, qui litteris et Latinis et Græcis ita præditus es, ut admirationi sis omnibus oratoribus et poëtis tam Græcis quam Latinis, æquo animo patere si a nobis prius Achilles, quam facta tua scribantur: nam imperatori se ejus gesta scripturum pollicitus fuerat. *Italia virtus Grajæque*] Ad illud certamen respec-

it, quod quinquennale Capitolino Jovi instituerat triplex, musicum, equestre, gymnicum. In quo certabatur etiam et prosa oratione Græce Latineque, ut ideo dicat omnibus oratoribus tam Gr. quam Latinis fuisse mirabilem. *Britann.*

16 *Dolet altera vinci*] Per parentheses hæc leguntur. Sensus est: Virtus, inquit, tua litteraria dolet quod se relicta, nunc studia magis militaria sequaris, et magis in his gaudeas eminere. Nam relictis litterarum studii ad bella gerenda conversus est. *Idem.*

20 *Solcerat (Ebalio)* Nota fabula est, quo modo Paris, postquam contra Junonem Minervamque judicavit, Spartam duce Venere, quæ omnium pulcherrimam permiserat, navigavit; quæ expugnata Helenam Jovis et Lædæ filiam, et una divitias ejus ac thesauros, rapuit. Cum ergo in patriam eum præda reverteretur, eum Thetis conspicata est, et statim vaticinii quod a Protheo acceperat in memoriam venit, ut scilicet filius ejus Achilles in Trojano bello esset periturus: quæ re indignata in conquestionem perrupit, et supplex a Neptuno tempestatem petiit, quam impetrare non potuit; fati enim se ille prohiberi respondit: ex quo, post longam deliberationem, sub muliebri habitu in Scyro insula Lycomedis tantisper occultare filium, dum bellum gereretur, decrevit. *(Ebalio)* Laconico. *(Ebalus)* filius fuit Argoli filii Amidas, Rex Laconiæ, qui de suo nomine provinciam dixit. Auctor Dictis Cretensis in Trojana historia. Fuit alius *(Ebalus)* Thelonis filius, cujus Virg. *Æn.* vii. meminit. *Paster*] Paris, qui expositus crevit inter pastores, et antequam a Priamo reciperetur pastor fuit. *Maturant.*

21 *Dardanus*] Sic a principio dictus est; Paris autem vocatus; effugit enim propositam sibi mortem cum infans esset. Somniaverat enim,

quod et Cicero scribit libro de Divinatione, Hecuba prægnans, faciem se parituram qua omnis Troja concremaretur, quo insomnio territus Priamus quicquid illa peperisset jussit exponi, sed infanti filio mater pepercit, et pastoribus clam alendum tradidit. *Incautus*] Venerat enim ille ut amicus et Menelai hospes cum ille abesset: nam in Cretam navigaverat. Violato autem jure hospitii Helenam rapuit. Nihil ergo sibi cavebant. *Idem.*

23 *Culpatum*] Quod postea damnatum est. *Britann.* *Relegere*] Navigando repetebat. Virgilius: 'sive oram Illyrici legis æquoris.' *Quæ condita ponto*] Hellespontum dicit: ita enim appellatur mare, quod a Tenedo in Propontidem tendit; eo Asia septem stadiis separatur ab Europa. *Idem.*

25 *Idæos*] Trojanos, ab Ida monte Phrygiæ Iliensibus propinquo. Est autem in scolopendrum modum, et multiples ab Homero appellatur: alius est ejusdem nominis in Creta. *Maturant.*

28 *Cœnantia Phrisci littora*] Cum Phrixus et Helle per mare Hellespontum transirent, Phrixus ascendit in arietem, pellem auream habentem. Helle natans ad eandem ipsius, se fessus tandem ponto submersit, unde mare Hellespontum nominatum est. Phrixus transiens pervenit ad Colchos, ibique arietem occidit, et ejus pellem in templo dicavit, quam Jason postea, cum Argonautis, Medea faciente tulit, et Creonti regi portavit. *Lactant.*

32 *Agnoæo monitus*] Cujus fuerint monitus dicit: Prothetis scilicet, qui fore prædixit ut filium in Trojano bello amitteret, nisi caveret. Protheos autem Tethios et Oceanus, Auctor Hesiodo in Theogonia, filius fuit, qui et futura prædicebat, et sæpe in varias figuras convertebat: patria ei fuit Pallene, Thessaliam civitas; sed

Carpatum et Ægyptum aliquando regno tenuit: et Bellona, inquit, quem norum Priami comitatur, facies præfert, non quem nuptiis adhiberi solent, sed quibus Ilium sit arsurum. Noc- tu nubebant apud majores nostros, et propterea tres pueri patrimi et matrimi adhibebantur nuptiis; duo qui nubentem tenebant, tertius qui facem præferebat ex spina alba, nuptiis anspicatilissima. Ex ea enim sibi pastores fecere, qui Sabinas rapuerunt. *Maturant. Prothea*] Vatem. *Lactant.*

34 *Bellona*] Dea belli et soror Martis, quam et Minervam fuisse credidit antiquitas, cui ex proprio sanguine sacerdotes sacrificabant. Eam secundi Jovis filiam scribit fuisse Cicero, bellorumque inventricem atque principem: et ob id a nonnullis Bellonam appellatam esse. *Britannic. Nurum*] Helenam. *Lactant.*

35 *Ionium*] Nam ex insulis vicinis et mari Ionio auxilia venerunt Atridis contra Trojanos, ut Ulyxes. Incipit Ionium ab Acroceranulis montibus, ubi desinit Adriaticum: finitur ad Mæleam. Olim pars erat Adriatici, teste Pausania. Et Ionium ab Ionio Dirachi filio, quem per errorem Hercules occidit, et in mare projecit, ut illi cognomen imponeret, appellatum tradit Applanus Alexandrinus. *Ægeum* vero dictum a crebris insulis, quæ in eo sunt, et procul aspicientibus caprarum exhibent speciem; sive ab Æge Amazonum regina, quæ illic periit; sive ab Ægeo Thesei patre, qui se in illud præcipitavit; sive ab Egis maritima civitate, quod Straboni placet. *Maturant.*

37 *Tumidis*] Iratis. *Britannicus. Atridis*] Id est, in legem et voluntatem Agamemnonis et Menelai, qui Atrei ex Merope filii crediti sunt, cum Plisthenis fuerint. Nam Plisthenes, filius Pelopis et Hippodamiæ, cum ætate adhuc juvenili moreretur, Agamemnonem et Menelaum filios Atreo fratri commendavit, quos ut

filios cum educaret, jam memoria patris abolita, ejus filii habiti sunt. *Queretur Achilles*] Nam in fati erat Ilium capi non posse sine armis et opera Achillis: quem quæsitum et inventum apud Lycomedem, inter puellas regias, ad Trojam perduxerunt Ulysses et Diomedes. *Idem.*

38 *Quid enim cunabula parvo*] Mens: Cur passa sum filiolum educari, seu prima rudimenta accipere apud Chironem: 78 *cunabula* enim, seu quod idem valet, *incunabula*, (præter vulgatum), utraque hac notione probis auctoribus notum. Suetonius, Vesp. cap. 11. 'Quare Princeps quoque locum incunabulorum assidue frequentavit,' id est, 'educationis.' Arcadius Jurisconsultus, l. 1. de Offic. Præf. Prætorii: 'His cunabulis præfectorum auctoritas initiata,' id est, 'his rudimentis,' seu 'principiis.' *Bernart.*

39 *Pelion*] Accusativus est Græcus. Hypallage est: id est, Achillem Pelio commisimus: et Antra pro Aëtría. Pelios, mons est Thessaliæ. Nam cum in Thessalia sint quattuor atque triginta montes, eorum nobilissimi sunt Cerceti, Olympus, Pieris, Ossa: cujus ex adverso Pindus et Othris Lapytharum sedes ad occasum vergentes. Ad ortum vero Pelios omnes theatri modo ut scribit Plin., inflexi, caventis ante eos septuaginta quinque urbibus. *Britann. Torvi magistri*] Id est, Chironia, quem antiquitas fabulata est filium fuisse Saturni ex Phillyra, Oceani filia, priore parte corporis hominem, posteriore vero equum. Nam cum Saturnus cum Phillyra concumberet, et Ops ejus uxor interveniret, in equum mutatus mulierem fecit gravidam. Hic autem cunctos sui temporis bonitate et justitia superavit. *Idem.*

40 *Ludit prælia*] Quasi non timeat, veluti pro ludo habet Lapytharum prælia, et eos sæpe lacescit ad pugnam. *Idem.*

41 *Patria jam se metitur in hasta*]

Ant jam se inaequalem præstat patri. *Id.*

44 *Rhætus*] Iliacæ, Paridis scilicet. Rhætium mons est vicinus Ilio, in quo urbs fuit ejusdem nominis, juxtaque Æanteum cum Ajacis tumulto et templo et status quam ab Antonio ablatam et in Ægyptum asportatam Augustus Cæsar Iliensibus restituit. *Trubes*] Naves. Materiam pro forma posuit. *Maturant.*

45 *Incasti prædonis*] Paridis. Incastus est qui cum sanguine conjunctis coit, vel cum sanctimonialibus. Hic abusus est, et pro adultero posuit. *Idem.*

48 *Dextramque secundi*] Notandus juventuti locus; nam, ut ex sequentibus clarum, per 'secundum Jovem,' Neptunum intelligit. Jovis nomen siquidem tribus Saturni filiis commune, de eo qui cælo præesse fingebatur: exempla nunquam non obvia. *Bernart.*

49 *Per Tethyos amnes*] Malim ex manuscriptis legere, *per Tethyos amnes*: ceterum tu, qui in studiis tyro, ne per seipsam Nympham rogare autumes, scito, Tethym Terræ et Cæli filiam, Oceani uxorem Poëtis esse, Deorum omnium et rerum parentem. *Idem.*

51 *Unam hiemem*] Tempestatem. *Maturant. Regem*] Nereum. *Idem.*

52 *Mensis latus*] Id est, dapibus in mensis appositis. *Idem.*

55 *Tritones*] Monstra marina, quæ Virg. describit: 'Cærulea concha Exterrent freta, cui laterum tenus hispida nanti Frons hominem præfert, in piscem desinit alvus.' *Idem.*

56 *Tyrrhenique*] Delphines, in quos Tyrrheni quidam navicularii sunt a Baccho mutati, cum acceptum ut Naxum transgrederentur nutricibus redderent alia spe prædæ pellecti ducere voluissent: quam fabulam Higynus scribit. *Idem.*

58 *Triplici telo*] Tridente. *Britann. Jugales*] Id est, Phocas, quibus currus Oceani trahi dicitur. *Idem.*

59 *Glomerant*] Volvunt. *Idem.*

60 *Pons natans*] Nam Phocis, qui et vituli marini dicuntur, pedes sunt tantum anteriores, cætera pars in caudam piscis desinit. *Pons*] Retro, id est, cauda natant, quæ pars est posterior; nam post currum intelligi non potest, cum ab iis currus trahatur. *Idem.*

64 *Ex quo*] Ex eo tempore quo. *Maturant. Jura freti*] Quæ erant ne hominibus esset pervium. *Majestatem verendam*] Quam revereri homines debuissent, et contrario elemento sese non credere: ab eo, inquit, tempore ceptum est ab hominibus contemni mare, quo Jason cum delecta Græciæ juventute, fabricata navi Argo, quam primam dicunt fuisse poëtæ, in Colchorum regionem navigavit, missus a patre Pelia sub honoris prætextu ad vellus aureum comparandum, cujus fama orbem terrarum impleverat. Nota est fabula, quam scribit ex nostris Valerius Flaccus, ex Græcis Orpheus et Apollonius: nec Ovidius intactam reliquit. Satis constat etiam Plinio auctore longa navi primum Jasonem navigasse. *Id.*

65 *Puppis Pagasæa*] Jasonis navis ad Pagasas fabricata. Pagasæ autem civitas fuit Thessaliæ, Pherarum emporium, a quibus nonaginta distat stadiis, ab Colcho vero viginti. Quo ex loco Pelias Jasonem ac Argo navem emisit, et Pagasas quidem appellatas vulnere, quia illic navem Argo compegerint, vel propter fontes, quos *πηγας* Græci vocant. Strabo. *Idem.*

66 *En aliud*] Sicut Jason auxilio usus Medæ filiæ (Eetæ regis Colchorum pellem illam auratam furto subduxit, ita et Helenam et bona Menelai Paris furto subtraxit, in quo vera de Jasonis tangitur historia. *Idem.*

67 *Temerarius*] Stultus et sine consilio. Cum enim tres Dem de malo discordiæ inter se contenderent, a Jove ad Paridem missæ sunt: is videre nudas voluit: cumque Juno Asia

imperium, Minerva sapientiam, Venus quamcumque vellet pulcherri-
mam polliceretur, ad Venerem incli-
navit, et malo illo dignissimam judi-
cavit. *Idem*] Ubi iudicatum a Paride
est. *Idem*.

69 *Sic pensamus*] Quasi dicat, sic
compensat et refert gratiam Venus?
Palma Phrygia] Victorix, quam ad-
epta est iudice Phrygio Paride. Sic,
in injuriam, et damnum nostrum,
quasi dicat, Venerem si Paridi gra-
tificatura erat, alia quidem via et ra-
tione gratiam referre potuisset sine
suo maleficio. *Britann*.

70 *Hi Veneris mores*] Ut mali al-
quid semper machinetur, et tot mala
veluti præmium Paridis iudicii Tro-
janis retribuat. *Matur. Hoc grata,*
4a.] Et hoc munus mihi largitur, cum
in mari enutrita apud me sit? In
mari nata ex genitalibus Saturni, et
illuc etiam educata Venus dicitur a
Poëtis. *Idem*.

71 *Hæc saltem*] Si illam Jasonis
propterea fluctibus mergere noluit,
quod semideos et Theseum vehabat,
saltem hæc Paridis naves obrue, quæ
sceleratum vehant et adulterum. *Semideos*] Qui cum Jasonem navigarunt,
ut Orpheus, Castor et Pollux, Her-
cules. Sunt autem semidei quos *Æpæus*
vocant Græci, quod nati sint ex mor-
tali. *Nostrum Thesea*] Fuit is *Ægei*
regis Athenarum filius. *Ægeus* vero
Neptuni. Rumor autem fuit a Pitheo
materno avo dissipatum, a Neptuno
fuisse generatum, et propterea inquit,
'nostrum Thesea,' id est, nepotem
tuum vel filium. *Idem*.

75 *Nec tibi de tantis placeat me fluctibus unum*] Suasio est ab incommodis
et miseriis suis quas passura est nisi
submergatur Paris. *Britannicus*.

76 *Et Iliaci scopulos sepulchri*] Id
est, Sigæ promontorii, juxta quod
Achilles templum habet et tumulum,
qui locus Achilleum nominatur. Il-
ienses enim ei et Patrocle, Antilocho,
et Ajaci sacrificant. *Habitare*] Reside-

re tibi in continuis ero lachrymis. *Id.*

78 *Rector aquarum*] Nemo damnet:
veteres tamen reponi suadent: *tum*
ductor aquarum; quod germanum non
abnuerim: nam *quod dactor pro rector*,
Papinius amat: exempla passim ob-
vis. *Bern*.

82 *Europa*] Cujus partem Græci
tenent. *Maturent. Asia*] Cujus pars
Trojanis paret, a Gadibus ad Tanaim
porrigitur Europa, a Tanai ad Nilum
Asia. Europam autem poëtæ pro
Græcorum ponunt imperio, Asiam
pro imperio Trojanorum. *Idem*.

84 *Quem tu illic natum Sigæ in pul-vere*] Qualem, inquit, aspicias filiam
tuum in bello Iliensi? quasi dicat,
magnum quidem Trojanis inferet
stragem et multas cedes committet.
Sicque conatur timorem ejus de filio
infringere, cum ostendat ab eo uni-
versam Græcorum victoriam pende-
re. *Britann. Sigæ in pulvere*] In
agro Trojano. Nam, ut diximus, Si-
gæum promontorium est in agro Ili-
ensi, et urbs ejusdem nominis diruta,
ut scribit Strabo. *Quanta funera*] Id
est, quam multas mulieres Trojam
amittent filios suos, qui ab Achille
trucidabuntur? *Idem*.

89 *Impellet*] Ipse manu sua Troja-
nos muros concutiet. Nostros muros,
a me una cum Apolline fabricatos.
fabula tradit Apollinem et Neptunum
a Laomedonte Trojanorum rege mer-
cede conductos Trojanos muros fa-
bricasse; mercedem autem a Laome-
donte negatam esse, quod propterea
fictum est, quia Laomedon decretam
pecuniam in templorum Apollinis et
Neptuni ædificationem ad bellicos
usus transtulit. *Maturent. Opera ir-rita*] Quibus nihil proderunt, quod a
diis fuerint instructi. *Idem*.

90 *Pelea jam*] Nolito, inquit, con-
queri quod mortali nupseris Peleo,
nolito dolere minoribus thalamis, id
est, humilliori matrimonio et minori
marito quam tu mereris, teque ex
Jove peperisse existima, sicuti pepe-

risses nisi fata obstitissent. Nam vindictam de filii tui sumet morte, et Græcos persequetur; non aliter faciet quam si ex eo Achillem genuissēs; et sic latenter periturum innuit filium, et consolatur. Desiste autem queri Pelea et thalamos minores: figurata locutio est. *Idem*.

91 *Inulta*] Dolebis quidem, sed non inulta; id est, quin vindictam feceris de Græcis, qui filium tuum in bello traxerint. *Idem*.

92 *Cognatis fretis*] Consanguinitate conjunctis. Thetis enim Nerei est filia. Sensus est: Tunc tibi concedam ut mare tempestate perturbed, cum Græci eversa Troja domum victores redibunt. *Britann*.

93 *Caphareus*] Mons est insule Eubææ editissimus, in Hellespontum perspicuus, in cujus vertice templum fuit Cælei Jovis. Ad hujus radices, vel ira Palladis vel Nauplii regis Eubææ fraude Palamedis filii ulcisci mortem cupientis, Græcorum classis rediens eversa Troja afflicta est. Nam laborantibus tempestate facem in Caphareo succendit; illi, portum in proximo esse opinati, in asperrimos delati sunt scopulos, multique naufragium fecere. *Maturant*.

94 *Exeret*] Elevabit per suum digitum ereptas. *Pariter*] Pari odio inimicus Ulyxi factus est Neptunus, quoniam ille Polyphemo ejus filio oculum eruit: at vero Thetis Ulyxem persecuta est, quod ab eo Achilles quæsitus et ad bellum est perductus. *Idem*.

98 *Harmonias terras*] Thessalicas. Hæmonia dicta est Thessalia ab Hæmone, a cujus filio Thessalo Thessalia est vocata. Auctor Strabo. *Detorque*] Flectit. *Idem*.

99 *Ter conata*] Adnatantis terræ exprimit gestum. *Idem*.

100 *Equor Reppulit*] Membranas bonæ fidei: *Impulit*. Vereor ne hic ei sit idem vitium oblatum, quod l. II. 134. 'Impulerat cælo gelidas au-

roræ tenebras.' Ubi male Bernart. ex uno aut altero: 'Expulerat;' nam Statio persæpe 'impellere' est commovere, movere loco. Ut lib. IV. 'Impulerat matres Baccho meliore Cithæron.' Lib. III. 'ubi primum maxima Tethys Impulit Eo cantantem Hyperiona Ponte.' Et rursus: 'cui tu, Dictæe, secundas Impuleris manifestus aves.' Ovidius Met. III. 'et impellit properantibus æquora remis.' *Gronov*.

101 *Connubialia pandunt*] Id est, antra in quibus Peleus Thetidem reluctantem compressit usus Prothæ vaticinio, qui ei consulenti se Thetidem tenere non valiturum, quod in varias formas mutaretur, respondit omnino illis mutationibus cedendum non esse, quod cum fecisset, tandem Dea in conjugium ejus consensit. *Pandunt*] Extendant ad eam suscipiendam quasi gremium quoddam. *Britann*.

102 *Sinus*] Receptacula aquarum; casus est accusativus. *Idem*. *Latoque Dea, &c.*] Sperchius fluvius præ lætitia intumuit, estque alveum ingressus. Thessaliæ fluvius est et in freto Dryopico monte nascentis et juxta Thermopylas erumpens, cui cæsariem sese nutrire Achilles dicit apud Homerum. Ex eodem et Polydora Achillis sorore natus est Menesthius. Auctor Strabo. Producitur penultima; quoniam Græce est *Sperchios* per æ. *Dulci*, quasi blandienti. *Maturant*.

106 *Longævum*] Jam ad senium vergentem. *Domus ardua*] Domum describit Chironis, et partim satura partim artificio factam tradit. Erat autem ad Pelei montis radices, ubi adhuc signa quæ quisque Deus reliquerat cernebantur. Omnes enim Dii nuptiis affuerant Thetidi, et locum tenuerant. Affuerant et Paros, qui futura de Achille vaticinata sunt, quod scribit Catullus. Apollo quoque epithalamium et nascituri Achillis probitatem cecinit. *Idem*.

107 *Perforat*] In monte perforato et concavo est. *Longo arcu*] Veluti fornice in longum porrecta. *Suspendit*] In aëre suspensum tenet: unde horti pensiles et Babylon pensilis tota fuisse dicitur, quoniam pavementum erat testudineum. *Idem*.

108 *Sua ætas*] Propria ætas et longitudo temporis, non autem ars et hominum labor. *Idem*.

109 *Signa tamen divumque thori*] In ea, inquit, Chironis spelunca conspiciuntur et signa Deorum et lecti, et loca quæ quisque consecravit dum operam dat convivii. *Britannic*.

113 *Nec truncæ bellis genialibus oras*] Notat pugnam Centaurorum cum Lapythis, in nuptiis Pirithoi, qui cum crateres et tela deficerent, certo Cæneum non læderent, arboribus pugnas finguntur: Ovidius Met. xii. de hac eadem re: 'Vidi ego Petrum conantem evellere terra Glandiferam quercum.' *Bernart*.

114 *Hostes consanguineos*] Id est, Lapythas. Nam Centauri ex Ixione Lapytharum rege procreati sunt, et ex Nube, quam ei Juno in sui similitudinem objecit, cum is in cælum assumptus eam de stupro interpellasset. Recte ergo consanguineos Centaurorum Lapythas appellat. *Britann*.

115 *Terga*] Pro tergora. *Ferarum*] Quarum carnibus vescebantur, non autem hominum, ut alii Centauri. *Maturant*.

116 *Hæc quoque dum Juvenis*] Subaudi, pertractabat, exercebat. Hoc enim dicit: Chironem dum esset Juvenis solitum fuisse feras conficere; verum ætate jam gravescente medicinæ duntaxat vacare cœpisse. *Britann*.

118 *Alumno*] Achilli. Est alumnus qui nutritur, nec non etiam qui nutrit. *Maturant*.

119 *Venatu*] Venatione in quam profectus erat. *Limine primo*] Primo domus ingressus. *Idem*.

120 *Opperiens*] Expectans. *Prope-*

ras] Urget, festinat. *Largo*] Abundanti. *Idem*.

121 *Mater*] Achillis. *Idem*.

123 *Nereis*] Una ex Nereidibus. *Eruptis sylvis*] Egressus est Pelei sylvas in quibus erat, ob nimiam lætitiæ quam animo concepit, et ut honoris gratia obviam occurreret dem, etai senex erat, et egredi domum vix solebat. *Idem*.

123 *Desucto campo*] Per quem ipse ire auctus non erat. *Ungula*] Quæ brutorum est non scissa unguis. *Id*.

124 *Blandus dextra*] Quam Thetidi blande porrexit. *Imos armos*] Posteriores: nam superiore parte homo erat, inferiore equus: qui vero in hominibus humeri vocantur, in brutis armis potius dicuntur, unde arma appellari Festus existimat, quod inde dependeant. *Submissus*] Inclinator, venerationis causa, ut a nobis sit quotiens quempiam magnificamus. *Idem*.

129 *Nam merito trepidus sopor*] Subaudi, est. Hæc omnia a Thetide finguntur, ut honesta occasione filium a Chirone abducatur; ait enim se somniis terri, monerique a Protheo ut filium ad extrema littora Oceani Occidentalis deferat expurgandum. Non enim aliter a Chirone abducere potuisset: est igitur sensus: Non enim, inquit, mirum si per somnium multa mihi terribilia offeruntur, cum eum a te longe vagari permittas. *Britann*.

131 *Modo*] Exponit quæ signa essent, et modo, inquit, videre videor uterum meum vulnerari, ex quo futura mors filii qui egressus est significatur. *Maturant*.

132 *Livere*] Nigrescere. *Modo in ubera*] Et hoc in somnis damnum ex filio portendebat. Nam uberibus altus est. *Servas feras*] Ut ursos, tygres. *Idem*.

134 *Iterum fero mergere*] Nam Thetis cum ex Prothei vaticinio accepisset in bello Trojano Achillem periturum, eum recens natum, ut invulnerabilis redderetur, ad Inferos detulit,

totumque in Stygia palude lavit, excepta planta pedis quæ manu tenebatur, ex quo invulnerabilis totus est factus. *Ferre iterum*] Id est, videor iterum ferre per somnium ut lavem. *Britannicus*.

135 *Hoc abolere metus*] Ad hæc, inquit, somnia, et terrores nocturnos levandos Protheus me monet, ut ex ordine sacri magici filium feram ad Oceanum Atlanticum, ibique purificationes de eo fiant; magi enim consensere in Oceano Occidentali Æthiopico optime expiationes fieri, unde et illud Virgilii de Didone cupiente solvi ab amore *Euxæ*: 'Oceani finem juxta solemque cadentem Ultimæ Æthiopum locus est, ubi maximus Atlas Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.' *Idem*.

136 *Carpathius vates*] Protheus. *Carpathus* insula est juxta Ægyptum, a qua vicinum Pelagus Carpathium nominatum est. Hic aliquando regnavit Protheus relicta Pallene civitate Thessaliæ, ad quam tamen reversus est postea. *Lactant. Sub axe probato*] Id est, sub ea parte cæli, quam magi probavere plurimum posse ad expiationes. Lustrare, expiare et purgare. *Britann.*

137 *Fretis secretis*] Oceano Æthiopico sive Britannico longe remoto, nam rem secretam dicimus quasi separatam ab iis quæ discernuntur, sic et sobrium, quasi sebrum, id est, separatam ab ebrio. *Idem*.

138 *Genitor pontus*] Vel ut in mari nata sic dixit, vel secundum Thaletis opinionem locutus est Poëta, qui rerum principia in aquam retnlit, unde aquam dici Pompeius existimat, quod sit a qua vivimus. *Maturant. Illabentibus aëtris*] Ubi pontus intepescit, id est, incalescit sole et stellis cadentibus in ipsum cum occidunt. *Id.*

141 *Trade magis*] Non mihi, sed magis, a quibus per ignota sacra expiatur, et inviolabilis immortalisque reddatur. *Idem*.

145 *Non superant*] A mendo liberum hunc locum non esse, arguit structura orationis: verum præsens remedium ex manuscriptis, *nam superant tua vota modum*: quod germanum esse ego præsto. Sensus: Precibus demerendi Dii tibi, quandoquidem filius modum virtutis non servat, mandata nostra spernit, et plane intractabilis fit. *Bernart.*

148 *Vis festina*] Veniens ante suum tempus. *Maturant.*

149 *Olim*] A principio, cum mihi educandus traditus est. *Ferre minus*] Equo animo pati. *Obire audita imperia*] Quicquid erat imperatum id exequi. *Idem*.

151 *Ossa*] Non sufficit illi Ossa qui est Thessaliæ mons objectus Septentrioni. Olympo olim conjunctum Hercules scidit. Strabo terræmotum factum esse dicit. *Pelion ingens*] Est enim editissimus mons Pelion; nam Dicæarchus vir in primis eruditus rerum cura montes permensus altissimum omnium, Auctore Plinio, prodidit undecim scilicet millium quinquaginta passuum. *Idem*.

152 *Thessalicaque nives*] Propter Othryn videtur dixisse, quem nivalem vocat. Virgilius *Æneid. vii*. Ipsi Centauri, quos timere et revereri Achilles deberet. *Idem*.

156 *Argivos reges*] Argonautas, qui numero quattuor et quinquaginta fuisset produntur. Ex quibus clarissimi fuere Castor et Pollux, Hercules, Telamon, Orpheus, Atalanta Schœnei, præterea Tespesii filii, et ipse navigii auctor Jason. Hi omnes ducem sibi præfecerunt Herculem veluti omnium judicio fortitudine et virtute præstantiorem. *Pius Thessala*] Id est, Argo navis, quæ ab Argo ejus fabricatore nominata est, vel ut alii ab ejus velocitate, quam antiqui Argon appellabant: apud Pagasas, ut diximus, oppidum Thessaliæ fuit edificata. *Britann.*

158 *Sed taceo*] Præstantior visus

est, voluit dicere. *Figit gelidum No-reida pallor*] Quasi vulnerat. Tremoris et frigiditatis causa est timor nimius. *Maturant.*

159 *Ille aderat multo sudore*] Dum sic Thetis et Chiron colloquerentur, ecce ex venatione Achilles rediit sudore et pulvere (ut videbatur) amplior, factus major quam antea esse videretur. *Idem.*

161 *Dulcis adhuc*] Nihil naturalis et solite pulchritudinis ipsa defatigatione amisisse videbatur. *Idem.*

163 *Vertitur*] Decurrit, ad solem autem respexit, qui per Zodiacam vertitur. *Idem.*

165 *Qualis Lycia*] Virgiliana est comparatio. Talis erat Achilles a venatione rediens, qualis Apollo est cum Lycia relicta, ubi hyemis tempore venationi operam dare consuevit; sese in Delon recipit, et depositis sagittis lyram assumit. Constat Apollinem mensibus hybernis apud Patharam Lyciæ Civitatem (a qua Patharus dicitur) æstivis vero apud Delum responsa dare consuevisse. *Idem.*

168 *Pholoë*] Hinc Achilles animus ostenditur, qui longe lateque a finibus suis vagetur cum e Thessalia in Peloponesum transeat, ut supra 'nunc illum non Ossa capit, non Pelion ingens, Thessalicæve nives:' nam Pholoë mons est Arcadiæ regionis Peloponesicæ, dicta a Pholo Centauro qui ibi, ut scribit Diodorus, ab Hercule sepultus fuit. *Britannic.*

170 *Incitat ungues*] Ut ludentes pueri facere solent, ungues incitant catulorum, id est, ungues apprehendendo catulos incitat et irritat. *Maturant.*

175 *Patroclus*] Cum Achilles fure-ret adversus Agamemnonem propter Briseidem noluit egredi ad pugnam adversus Trojanos; tunc rogatus ut vel arma sua Patroclo daret, quæ manu erant fabricata Vulcani, persuadente Ulysse concessit. Egres-

susque Patroclus cum armis ejus susceptus ab Hectore occisus est. Illaque arma abtulit Hector. *Lactant.*

177 *Æquali fate*] Nam uterque licet dispari corporis robore, pari tamen morte cecidere in obsidione Trojana, Patroclus enim primo ab Euphorbo ad lateritum vulneratus ab Hectore mox multis obsceniisque vulneribus interemptus est. Achilles vero Paridis sagitta in templo Apollinis in planta pedis percussus occubuit. *Britann.*

180 *Fontibus Eurotæ*] Comparat Achilles Castori, cum et ipse venatione fatigatus Eurotam fluvium equo vectus subintrat. Castor et Pollux Helenæ fratres fuere. *Hic eques*, ut ait Ovidius, ille pugil, de quibus Homerus *Iliad. Γ. Εὐρώπῃ & Ἰνδὸν ἄρῃ καὶ ὄρεσιν Πάριος ἄλκῃ, Ἀβρανάριον ἄρῃ.* Alludit autem ad sydus, in quo et gemini mutati dicuntur, cum inquit: *sesumque sui jubar excitat æstri*: sed hic pulchritudinem per astrum accipimus, quam excitare videtur dum se abluit. Eurotas vero Laconicæ fluvius est, qui præter Spartam labitur, et in Gythium Spartanorum navale nobile erumpit. Anctor Strabo. Fontibus ad ipsos fontes Eurotæ. *Maturant.*

183 *August sua gaudia*] Quæ re gaudebat, eadem angebatur et cruciabatur. gaudebat tanta virtute et fortitudine filii: angebatur, quod videbat fore, ut eadem virtus propediem periret. *Idem.*

185 *Vario oblectamine mulcens*] Libri plerique *nectens*. Et sane, cum tertio ante versu vox altera præcesserit, vix illam hic repetisse videtur. Scholiastes quoque sic invenit, apud quem est: '*nectens*] alliciens illam: *atque sollicitam: vario obl.* ferculorum diversitate: *elicit*] e sacculo extrahit.' Sic ille ut potuit. Fortasse scribendum: *et alienis variis oblectamina nectens, Elicit extremo chelyn.* Jungit aliud super aliud advocamen-

tum, quo curas ei pelleret. *Elicet* est profert, promit, advocat. Sic alibi: 'validam simul elicit hastam.' *Gronov.*

187 *Expertas*] I. e. prius exploratas; ut a cytharædis fieri solet, qui antequam legitimum inchoent cantum, chordas pectine, sive pollice percurrunt, ut concinnus sit earum sonus. *Britann.*

188 *Immania laudum semina*] Hypallage est, id est, laudes immanium seminum, hoc est magnorum virorum. Sic enim apud veteres excellentiam virorum facta ad Lynam decantabantur. *Idem.*

189 *Qui tumida superavit iussa noveræ Amphitryoniades*] Canit, inquit, quomodo Hercules per multas mirandas monstra superaverit, ex iussu Junonis noveræ quæ Herculem omnino perdere cupiebat, vanis eum monestris objiciendo. Amphitryoniades, Hercules Amphitryonis et Alcmenæ filius. *Idem.*

190 *Crudo quo Bebryca*] *Mss. crudum:* et uterque Scholiastes. Ovidius Met. iv. 'Tendentemque manus, &c. defodit alta Crudus humo.' *Gronov.* *Cæstu*] Cæstus arma sunt pugillum a cædendo: ex corio et plumbo insuto constabant, quibus manus induebantur ad pugnandum: cæstum autem strenuus fuit Pollux, Castor vero egregius equorum dominator. *Britann.*

191 *Obrucit Pollux*] Amycum filium Neptuni et Melites nymphæ Pollux ad certamen cæstum provocatus interemit. *Bebryca*] Id est, ex Bebrycia, quemadmodum Cilica ex Cilicia et Thracia ex Thracia dicimus; nam Bebryciorum rex fuit; ea regio nunc Bythinia appellatur. *Idem.*

192 *Minia brachia tauri*] Indicato a sole adulterio Martis et Veneris Vulcanus minutissimis catenis lectum cinxit, quibus Mars et Venus ignorantes impliciti sunt, et cum ingenti turpitudine resoluti sub testi-

monio cunctorum Deorum; quod factum Venus vehementer dolens stirpem omnem Solis persequi infandis amoribus cœpit. Igitur Pasiphaë solis filia, Minois regis Cræte uxor, tauri amore flagravit, et arte Dædali inclusa intra vaccam ligneam, septam corio juvenæ pulcherrimæ, cum tauro concubuit, unde natus est Minotaurus qui intra Labyrinthum inclusus humanis carnibus vescabatur. Sed Minos de Pasiphaë habuit liberos plures, Androgeum, Ariadnem, Phædræm. Sed Androgeus cum esset athleta fortissimus, et superaret in agonibus cunctos apud Athenas, ab Atheniensibus et vicinis Megarensibus conjuratis occisus est. Quod Minos dolens collectis navibus bella commovit, et victis Atheniensibus pœnam statuit hanc, ut singulis quibusque annis septem de filiis, et septem de filiabus suis edentos Minotauro mitterent. Sed tertio anno Ægel filius Theseus missus est, potens tam virtute quam forma, qui cum ab Ariadne regis filia amatus fuisset, Dædali consilio iter rexit, et necato Minotauro, cum rapta Ariadne victor aufugit. De Minotauro enim fabula est, quod taliter fuisset genitus. Nam Taurus notarius Minois fuit, quem Pasiphaë amavit, cum quo in domo Dædali concubuit: et quia geminos peperit anum de Minotæ, alterum de Tauro, enixa esse dicitur Minotaurum. *Lactant.*

193 *Maternos thores*] Id est matris connubium. *Superisque gravatum*] Nam ejus nuptiis omnes, ut diximus superius, dii interfuere auctore Jove. *Britann.*

194 *Hic*] Id est tunc. *Ficto vultu*] Ideo ficto, quia anxia et sollicita erat, difficile enim est in tristitia lætitiæ ostendere. *Idem.*

197 *Quoniam ibi fida parens*] Parenthesis est; subaudi, erat: sicque Poëta officium pii discipuli ostendit, qui non secus judicio Quintilliani

magistrum suum quam parentes amare debet. *Idem.*

198 *Thetis*] Chiron Achillem amplexatus saxo collapsus est: at vero Thetis extra antrum in rupibus Pelei, ad quas sonitus fluctuum vicinis cauitibus illisorum perveniebat, sollicita jacuit minime dormiens, sed admodum volutans, quibus in locis occultare filium posset. *Maturant. Undisonis*] Hoc vocabulum membrana inculcat supra vers. 37. 'Nec mora et undisonis t. c. sororum Prosilite et thalamis.' Hic autem *undosis* habet: unde suspicari possis *umbrosis* scribi debere. Nihil tamen moveo. *Gronov.*

199 *Abdere terris Destinet*] Id est paret occultare. Est autem ordo: At Thetis volutat. *Britann.*

201 *Proxima sed studiis multum Mavortia Thrace*] Subandi 'est,' ut sit sensus: Thracia quidem proxima est, sed nimis est bellicosa, et perinde a sequentibus subaudi non placet. Bonum ordinem secutus est Poëta in locorum numeratione. Nam Europæ a Scythia, prima est Thracia, deinde Macedonia, post Attica. Thrace autem declinatio est Græca. *Mavortia*] Bellicosa. *Idem.*

202 *Laudumque daturi*] Athenas dicit, quæ ob litterarum studia celeberrima habita est civitas. Ut ideo dixerit 'daturi stimulos laudum,' quod ibi homines stimulis laudum excitarentur ad virtutem.

203 *Cecropida*] Athenienses a Cecrope rege, qui primus auctore Strabone multitudinem in civitates xii. habitandas digessit. Quarum nomina sunt Cecropia, Tetrapolis, Epatria, Declea, Eleusis, Aphidna, Thoricus, Brauron, Cytherus, Sphettus, Cephisia, Phalerus. Theseus vero postea duodecim illas in hanc unam congregasse civitatem denno memoratur. *Idem.*

204 *Sestos*] Hellespontus, septem (ut dictum est supra) stadiis Europam ab Asia dividens, illic inter se

contrarias urbes habet, in Europa Callipolin et Seston, in Asia Lampsaecum et Abydon. Apud Sestum locus quidam Apobathra nominatur, ad quem ratis Xerxis juncta fuit. Nam ibi angustie illæ septem stadiorum quæ Asiam dirimunt ab Europa a Xerxe ponte junctæ fuerunt. *Abydenique sinus*] Ab Abydo denominati. *Idem.*

205 *Cycladas*] Insulæ Cyclades dictæ sunt, quod in orbem objacent. *Myconos*] Una est ex Cycladibus, sub qua gigantum novissimos ab Hercule mactatos jacere fabulantur. *Seriphos*] Est autem et ipsa ex Cycladibus, in qua ea facta videntur, quæ dicuntur in fabulis: Dicten piscatorem arcam adduxisse retibus, in qua Perseus cum matre Danaë positus tenebatur. Cum pater Danaë Acrisius utrunque abjecisset in mare, ista in Insula educatum fuisse Perseum proditur. *Idem.*

206 *Delos*] Hæc media est Cycladum, et longe clarissima, templo Apollinis cum oraculo celebrata et mercatu: erat enim maxime opportuna, illucque res venales, ut servi, undique convehantur. Auctores Plin. et Strab. et propterea hospitam vocavit: sic appellatam tradit Aristot. quoniam repente apparuit enata, vel quod primum solis radiis illustrata sit, vel quod certiora illic oracula redderentur. *Maturant.*

207 *Lycomedis in aula*] Imbelli dicit et quia senex est Lycomedes, nec armis aptus, et quod ei sexus tantum est fœmineus, ut recte speret illuc tutum fore filium. *Britann.*

209 *Egeona nexu*] Rem fabulosam prosequitur; nam quæ de gigantibus traduntur fabulosa omnino sunt. Cum enim in Phlegra loco Campaniæ pugnasse scribantur, quomodo fieri potuit ut in Sicilia sit Enceladus, Othus in Creta, Typhœus in Campania, ut Inarime Jovis imperils imposita Typhœo, Ægeon in Scy-

ro? nam modo apparet Thetidem jussu Jovis Scyrum accessisse observaturam vincula Ægeonis qui ibi relegatus erat ad scopulos. Hic autem est auctore Homero Centimanus, quem dii Briareum, homines vero Ægeona vocant. *Britann.*

210 *Centumque Deī numerare*] Nota est Ægeonis fabula, et quod ille centimanus a Neptuno ad scopulos Ægæi maris religatus fuerit. Mens Poëtæ videtur: Cum nunciatum foret Ægeonem conari effugere, et vincula dissolvere, missam Thetim, quæ rem cognoscere, Scyrum itaque prætervectam, cognovisse imbelles esse loci incolas, choreis et ludis vacare. *Bern.*

212 *Qualis vicino*] Optima et maxime congrua comparatio. Mater enim Thetis avi parituræ comparatur. Sicut enim avis angues, ventos, homines timet, ita Thetis abditura filium omnia veretur, ne inventus ad bellum trahatur, et ut avis eligit arborem, quam credit tutissimam in qua nidificet, ita Thetis post longam consultationem Scyrum deligit, in qua filium occultet. *Maturant.*

217 *Alterā*] Prima cura fuit locum eligere. *Secunda*] Quomodo in eum Achillem verheret. *Idem.*

219 *Ventos*] Ne volucres advocet, an ventis ad vehendum committat, an Pelago, an Iridi traderet ferendum, quæ arcus est cælestis. Manifestum est autem radium solis immissum cavæ nubi, repulsa acie, in solem refringi, colorumque varietatem mixtura nubium, ignium, aërisque fieri, certe nisi sole averso non fit. *Idem.*

220 *Thaumantida*] Iris Thaumantia dicta secundum poëtas, Thaumantis filia: cæterum ex admiratione hoc nomen accepit, quæ admiratio de ejus coloribus nascitur. Iris dicta quod nunquam ad conciliationem mittitur, sicut Mercurius, sed ad disturbancem; et est ministra non tantum Dearum, sed et Deorum.

Delph. et Var. Clas.

Lactant. Passi] Respexit Poëta opinionem vulgi, quod putat arcum illum in mare descendere, et inde etiam oriri. *Britann.*

221 *Inde fretis*] Delphines tandem placuere. *Murice acuto*] Freno ex muricibus confecto. Murices pisces sunt contextu firmiore pectinum. Est et instrumentum ferreum tribus acuminibus, quod spargi consuevit ad impediendos equites. *Maturant.*

222 *Bijuges*] Qui tamquam duo equi junguntur ad currum. *Maxima Thetis*] Uxor Oceani. Maximam dixit ad differentiam ipsius Thetidis, quæ mater est Achillis. *Idem.*

223 *Gurgite Atlantico*] In mari Atlantico, quod Lybiam ab Occidente claudit, a Mulacha fluvio incipit, qui Mauros a Numidis separat. Abylam montem abluit ingrediens Oceanum. *Idem.*

226 *Pectoris humani*] In quibus tantus sit in homines amor; nam delphines non tantum homini amicum animal, verum et musica arte mulcetur. *Britann.*

227 *Contagia*] Contactus. *Maturant.*

228 *Resolutum*] Profunde dormientem, solutis membris, et fluentibus. *Idem.*

230 *Ad placidas*] Cur placidæ essent subjungit, Thetis enim tacere jusserat. *Idem.*

231 *Toto orbe*] Plenilunium erat. Quando luna pleno orbe est, et tota nocte lucet. *Idem.*

232 *Cynthia*] Luna sic dicta a Cynthio monte Deli, ubi nati Apollo et Diana. *Idem.* *Prosequitur*] Refert hoc ad Chironem, non ad Lunam, ut sit, Chiron prosequitur. *Rekursus rogat*] Id est, ut cito ad se redeat. *Britann.*

233 *Securus pelagi*] Id est, nihil timens mare, cum illud in Thetidis potestate sit. *Uda lumina*] Oculos et lachrymas dissimulat. *Idem.*

235 *Erecto prospectat equo*] Pieta-

Stat.

6 M

tem Chironis expressit qui discipulum abeuntem quam longo potnit visu est prosecutus. Nam media parte posteriore erat equus. *Idem.*

237 *Thessala Tempe*] Locus est inter Ossam et Olympum passuum quin quemillium longitudinis: per medium Penens discurrit a Pindi profluens radicibus, gramine vestitis marginibus, aviumque concentu, et calculorum aquarumque sonitu peramœnus, nec alius locus est, cujus amœnitatem tantopere laudent poetæ. *Maturant.*

238 *Pholo*] Silva est Thessaliæ, dicta a Pholo centauro qui eam incolabat: qui Pholus tempore quo ab Euristeo rege Hercules missus est Thraciam, ut Diomedis equos adduceret, qui humanis carnibus vescabantur, eum hospitio recepit. Aliqui dicunt, quod eum Hercules occidit susceptus ab eo hospitio. Velius Asper Longus Pholum tradit adversum centauros ab Hercule adjectum. Cum Herculem recepisset hospitio, Asper tradit, dum sagittas Hercules stupet, qui tot Centauros occiderat, unam ex illis in pedem cecidisse; vulnere sanari non potuit. Ideo credunt nonnulli ab Hercule occisum. *Lactant.*

239 *Sperchius*] Fluvius cui suus comas Achilles devoverat si redisset. Pater autem Narcissi fuit Sperchius. *Idem.*

240 *Muta*] Quia prius carminibus resonabat. *Fauni*] Dii proprii fuisse Latinorum, quos in silvestribus locis traditum est solitos fari, et a fando Faunos vocari. *Maturant.*

241 *Sperata connubia*] Maritum enim Achillem habere speraverant, quem tantopere amabant. *Idem.*

252 *Dedisset quos dabat*] Illud tangit quod in principio operis commemoravimus: Jovem ducturum fuisse Thetidem uxorem, nisi a Protheo monitus fuisset sibi cavendum esse a tali conjungio, quod ex eo nasciturus

esset qui patris facta superaret. Sensus est ergo: O care filii, si ex Jove (ut sors ferebat) natus essem, nullus me metus pulsaret tuæ mortis, quasi dicat noli mirari quod in loca ignota te advexerim. Nam iccirco hoc feci, quod tuæ mortis tempora appropinquare cognoscebamus. Sicque suadet ab utili sibi cavendum esse, et parendum consiliis suis. *Britann.*

257 *A matre*] A me, quæ Dea sum et immortalis, et secundum Jurisconsultos loqui videtur, qui natum ex matre libera, patre vero servo, ingenuum voluit nasci. *Metuenda tempora*] Belli Trojani, in quo mihi responsum est a Protheo te periturum. *Maturant.*

260 *Si Lydia dura*] Arguit ab exemplo; quod particulare præpositum quiddam contendit ostendere. Debes muliebrem habitum assumere, quoniam Hercules quoque assumpsit: si illum non puduit, cur te pudere debeat? Fabula hoc habet: Hercules cum in Lydiam provinciam venisset, ab Eurystheo missus ab Eurytum Lydorum regem trucidandum, qui hospites necabat, captus est amore Ioles Euryti filię, quam alii Omphalem vocant. Fuere alii, qui Euryti sunt dicti, ut Rex Cechaliæ, et unus ex Centauris. Sed Iolen sic perditæ amavit Hercules, ut in ejus gratiam neverit, et habitus femineos induerit. *Idem.*

262 *Si decet aurata*] Rursus ab exemplo arguit Bacchi, Jovis, Cenei. Et Bacchus quidem in conviviis muliebrem habitum nonnumquam assumebat. *Aurata palla*] Honestæ mulieris vestimentum est palla, i. e. tunice pallium, descendit autem usque ad vestigia. *Idem.*

263 *Jupiter induit arlus*] Jupiter adamavit Antiopen filiam Nyctei, speciosissimam puellam; cujus dum pater suspectum haberet stuprum eam custos mancipavit. Puella ipsa cum adolevisset Dianæ se conse-

-cravit. Japiter in habitum se vertit Dianæ, et puellam corrumpit, ita ut arcum et pharethram mentiretur. *Lactant.*

264 *Cenæa*] *Cenæa* virgo fuit quæ a Neptuno pro stupri præmio meruit sexus mutationem. Fuit etiam invulnerabilis, qui pugnando pro Lapthis contra Centauros crebris ictibus fustium paulatim fixus in terra. Post mortem tamen in sexum rediit. *Idem.*

265 *Numen malignum*] Si quam perversam habes voluntatem, depone. *Britannic.*

266 *Mox iterum campos*] Removet metum diuturnæ mansionis apud Lycomedem. Hypallage est, id est, reddam te campis et lustris Centauricis. *Idem.*

267 *Hoc decus*] Subaudi, oro te, quasi dicat per virtutem juventæ tuæ te oro. *Idem.*

268 *Experta maritum Te propter*] Si, inquit, propter te, id est, ut gigneris, sustinui Peleo homini mortali nubere. *Idem.*

269 *Si progenitum Stygis*] Nam Achilles, ut supra recitavimus, parvulus a matre in Stygia palude lotus est, ex quo toto corpore invulnerabilis factus est, excepta ea parte pedis qua detentus fuit, unde dolet mater totum lotum non fuisse. Nam ea corporis parte a Paride percussus sagitta interiit. *Amne severo*] Id est Styge horrenda, per quam, ut scribit Virgilius, 'Dii jurare timent, et fallere nomen:': quod secundum fabulas ideo est, quia dicitur Victoria Stygis Alia bello Giganteo Jovi fuisse, pro quo beneficio Jupiter ei tribuit, ut Dii jurantes per ejus matrem non audeant fallere. *Idem.*

270 *Tuta*] Si minus honesta. *Peuper*] Ad breve tempus. *Maturanti.*

271 *Nil nociturum animo*] Animi enim robur et virtus nihil infringetur. *Reductus*] Retro convertis, ut pueri fa-

ciunt, qui indignanter aliquid oblatum refugiunt. *Idem.*

272 *Quidæ parant oculi*] Videbatur enim lugere velle. *Idem.*

275 *Obstat*] Resistit, refrugatur, quominus matri obtemperet. *Genitorque reganti*] Tribus inquit impediēbatur Achilles ne habitum indueretur muliebrem, quod injuriam majestati paternæ et Chironi simul facere videretur, tum autem quod egregiis adolescentiæ suæ principis non insisteret. *Genitor*] Pelens. Nam ejus virtuti respondere minime videbatur. *Britann.*

276 *Nutritor*] Chiron, quod ejus disciplinam abjiciat. *Cruda*] Dura et aspera principia, quod ab egregiis adolescentiæ suæ principis discedat, quæ magna et præclara omnibus facinora pollicebantur. *Idem.*

277 *Ignæ juvenatæ*] Invenit aptam comparisonem: nam ita se, inquit, habebat Achilles, quemadmodum equus juvenis indomitus, qui domitoris manibus non facile cedit. Sicque ostendit Achillem dñi matri restitisse, demum precibus fatigatum aculevisse. *Ignæ*] Fervore. *Idem.*

279 *Honore superbo*] Quod adhuc alterius potestati non fueris obnoxius; nam nunquam servivisse honorificum et gloriosum est homini. *Id.*

281 *Dominique negat captivus*] Noster et quatuor Græci. *dominique gemis captivus inire Imperia.* Ut lib. i. 'nec alterna ferri statione gementes Excubias.' Sic etiam Scholiastes: '*lupis*'] lupatis scilicet frenis in similitudine dentium lupi factis. *capt.*] frenatus, servituti redactus. *gē.*] gemitu ostendit, quod cum dolore sustineat.' Sic denique codex Pat. *Gronov.*

283 *Quis deus*] Admiratur Poëta, unde Thetidi tanta calliditas, et unde Achilli tanta fuerit patientia, ut illa sic eum occultare cogitaverit, hic vero sic parere. *Attonitus*] Nimmio dolore et sollicitudine pene obstupescanti. *Maturant.*

284 *Qua mens attraxit Achillem*] Membr. *detraxit*. Et sic Schol. '*qua mens*' quod consilium. *de.*] mitigavit. *indo.*] difficilem flecti.' Fregit ac depressit. *Gron.*

285 *Palladi littoreæ*] Palladis sacrificia a puellis celebrabantur, quod ea Jovis filia et virgo et innupta putabatur. *Littoreæ*] Nam in litore templum erat Palladis, ut infra: 'Scyros erat, placidique super Tritonia custos Littoris.' *Diam honorum*] Id est sacrificiorum. *Britannic.*

289 *Floribus hastam*] Thyrsos intelligit: Justinus epistola ad Zenam et Zerenum: 'Ὁσπερ αἱ βάρυναι διὰ στήματος εἰσπνεύου τὰς λόγχας ἐν τοῖς θύρσοις περιέποιον. Velut Baccha per speciem habitumque pacis lanceas in Thyrsis circumferunt. Adi Plinium lib. xvi. c. 36. Thyrsus nihil erat quam hasta frondibus et pampinis involuta, absque ferro. *Bernart.* Sed Barthius vult *Armaturam Minervæ* floribus aspersam Statium intellexisse.

293 *Quantum virides*] Maxima pulchritudo Deidamiæ, quæ tantum superabat sorores quantum Venus ipsa Nereidas superaret, si illis adjungeretur, et quantum Diana anteit Naiadas, quæ sunt fontium et fluviorum Deæ, sic dictæ κατὰ τὸν κόλπον, quod est *fluo*. *Maturant.*

297 *Purpura vultu*] Hoc dicit, ex vultus splendore vestes illuminatas, et omnem corporis ornatum factum pulchriorem. *Britannic.*

298 *Blandior auro*] *Blandior* legendum est, et non *blandius aurum*, ut sit sensus: Lucem blandiorem auro et omni ornamento accessisse ex splendore vultus, sicque in puella miram pulchritudinem ostendit: est autem auro dativus. *Idem.*

299 *Ipsi Dea*] Palladi, quam formosissimam fuisse scribunt poëtæ. *Pectoris angus ponat*] Hoc est, si ægidem, tegmen scilicet pectoris, in cuius medio caput erat Gorgonis, cujus

capilli serpentini fuere. et ægis quidem est, dum tegit imperatoris aut numinis pectus, alias thorax, vel lorica vocatur. *Maturant.*

300 *Placetur*] Mitior fiat. *Exempta casside*] Deposita galea. *Maturant.* Cum enim hæc Dea benigna videri voluit, dicitur ægidem et cassidem deposuisse.

303 *Temeratus pectora*] Synecdoche est, id est pectora non habens adhuc temerata, violata, et correpta. *Motu*] Scilicet amoris. *Britannic.*

303 *Diriguit*] Obstupuit. *Idem.*

304 *Nec latet haustus amor*] Jam amor inquit Achillis patebat. *Fax vibrata*] Id est amor immissus et infusus. *Idem.*

305 *Lucem*] Splendorem, et pulchritudinem. *Idem.*

306 *Tingit*] Ex interno, inquit, ardore amoris, vultus rubore suffundebatur: tingit ergo, rubore aspergit. *Idem.*

307 *Lactea Massagetæ*] Duplex est comparatio: sic Achilles vario colore etiam infectus modo pallescit, sicuti Massagetæ pocula inficiunt, cum equinum sanguinem cum lacte miscent, et quemadmodum ebur inficitur, cum notis distinguitur purpureis, quod Lydiæ mulieres facere solebant. Ovidius: 'Mæonis Assyrium fœmina tingit ebur.' Massagetæ populi sunt Scythiæ Asiaticæ nobiles: ii cum per deserta discurrunt equorum suorum sanguinem in sinistri pedis vena haustum bibunt. Idem Sarmatas Bisaltas ac Gelonos factitasse legimus. Martialis: 'Venit et epoto Sarmata pastus equo.' *Maturant.*

310 *Flamma recens*] Novus amor hospita sacra discutiat: immensam amoris vim ostendit. *Britannic.*

411 *Turba securus*] Id est turbam contemnens, tanquam pnellarem. *Immemor ævi*] Quasi oblitus ætatis muliebria et sexus; nam deforme est homini in sexum muliebrem ruere,

et aliquid violentum facere. *Idem.*

313 *Ut pater armenti*] Eclipsis est, id est ita, inquit, ad amorem incendebatur Achilles, ut juvenis, qui futurus est pater armenti, inflammatur conspecta vacca. *Quondam*] Tempus futurum hoc loco significat, alias præteritum. *Idem.*

317 *Spectant hilares*] Quasi dicat, ita et matrem lætam fuisse perspecto amore filii. *Idem.*

319 *Hoæ, &c.*] Malim, *Hasne*; nam de virginibus loquitur. *Gronov.*

320 *Quid tale sub Ossa*] Sensus est et ordo: Quid tale unquam vidisti sub Ossa, et jugis Peliacis? *Ossa*] Mons Thessaliæ. *Britann.*

321 *O si mihi jungere curas*] Hæc dicit, ut magis Achilles inflammetur ad sumendum habitum muliebrem. Est enim sensus: Utinam contingat mihi videre aliquem puerum ex te quem sinu meo excipiam. *O et si optantis sunt, quæ nunc junguntur: nam singula ante ponebantur. Idem.*

323 *Visusque superbos Obliquat*] Placet, quod est in membr. *visusque protervos Obliquat.* Petulantes, lascivos, incipientes frangi desiderio Veneris significat. Ut ille apud Terentium *aspectat limia.* Sic in Saturnalibus: 'Et ridens Jocus et sales protervi.' Theb. ix. 'thyasi ludusve protervæ Noctis.' Et hic mox: 'exercere protervas Gymnadas.' Nec aliter Bernartii codex, et duo Gruteri. Tertius, *paternos.* *Gronov.*

324 *Vestes*] Viriles, ut induat femineas. *Leviore*] Placatiore. *Maturant.*

325 *Ambiguum*] Non repugnantem, sed quasi dubitantem. *Cogit volentem*] Qui tamen nolle videri volebat. *Idem.*

326 *Innectitque sinus*] Sex Gruteri et aliquot inspecti nobis: *Injecitque sinus.* Quod magis ob oculos ponit occupantem tempus Thetidem et festinantem. Plauto: 'conjicere in humeros pallium.' *Gronov.*

329 *Ac sua dilecta*] A collo suo ad nati collum propria transtulit ornamenta: est autem monile ornamentum colli mulierum, et ornatus equorum a collo præpendens. *Maturant.*

330 *Picturato limbo*] Picturis distincto, est autem pingere etiam acu variare. Virgil. 'Pictus acu chlamydem.' Lymbus vero fascia est, quæ ambit extremitates vestium secundum antiquum ritum. *Idem.*

331 *Fandi pudorem*] Ut pauca loquatur. Silentium enim mulierem decet, quod Sophocles ait. Dido apud Virgilium breviter loquitur, et demissis in terram oculis. *Idem.*

332 *Qualiter*] Pulchra est comparatio; et est ordo ac sensus: Talis erat imago Divæ immutantis natum; nam ex viro feminam faciebat, et sic ex illa imagine viri aliam formabat. *Ceræ victura*] Id est, cum victuræ membra statum inter se accipiunt formas pollice artificis. *Idem.*

335 *Luctata*] Non diu informando Achillem laboravit. *Idem.* *Superest nam plurimus*] Hoc dicit, hard difficile matri fuisse ita componere filium ut mulier probaretur, quia in eo præter vires inerat decor et pulchritudo quædam, ut sexui femineo valde accederet. Nam, ut Homerus scribit, omnium Græcorum speciosissimus fuit et fortissimus. *Britann.*

344 *Sic ubi virginis*] Hæc comparatio ad studium duntaxat pertinet, quo in ornando filio Thetis utitur. Hecate, Diana, quæ eadem et Luna est, et sic vocatur quod longe radios et lumen suum jactit. *Ækas* enim *longe* est. Hesiodus in Theog. Hecatē dicit non esse Proserpinam, sed aliam Asteris sororis Latonæ filiam, et Persei fratris Astræi, cui Jupiter vim et potestatem in omnia concessit elementa, unde Hecate existimatur vocari, *Ækas* enim significat *centum*, quia infinitas habuit potestates. Orpheus in Argonaut. triplicem hanc dicit esse, et tria habere capita, dex-

trum equi, sinistrum canis, medium hominis, et quidem rustici. Virgilius: 'Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.' *Phaetris*] Venatione. *Maturant*.

345 *Ad patrem*] Jovem. *Fratrem*] Apollinem, nam Apollo et Diana Jovis et Latonæ filii fuere. *Idem*.

346 *Mater*] Latona. *Exerta*] Nudata. *Idem*.

347 *Latentes*] Subductas, quod venatrices faciunt. Virgilius: 'Nodoque sinus collecta finentes.' *Idem*.

348 *Sparasque studet componere*] Non contemnendus liber: *sparasque tumet componere crines*. Quasi dicat ipsam hoc officio superbire, ambitiose in eo ostentare, ut ornatrices solent apud dominas; nedum mater apud talem filiam, ex qua toties illi, si vatibus fides, 'pertentant gaudia pectus.' *Gronov*.

349 *Hanc germanam*] Pronunciatione adjuvandum est, ut sic rex facilius decipiatur, quasi dicat, recte soror potest dici Achilli, nam per omnia illi similis est, quæ Polydora appellata est. *Britannio*.

351 *Nonne rides, &c.*] Hæc per parathesis leguntur. Bene removel regi suspicionem virilitatis. Nam in ore aliquid adhuc virile retinebat. *Fratri*] Nititur probare sororem esse Achillis a viribus corporis. *Idem*.

352 *Arma humeris arcumque animosa*] Astute hæc proponit ne si forte quid tale peragat, vir esse putetur. *Idem*.

353 *Ritu Amazonio*] Nam Amazones eorum Scytharum uxores fuere, qui per factionem optimatum demo pulsi in Cappadociæ ora juxta amnem Thermodoonta condecorerunt, ubi per multos annos spoliare finitimos consuevi, conspiratione populorum per insidias trucidantur. Eorum igitur uxores videntes exilio suo additam orbitatem arma sumpserunt, finesque suos summoveantes primo, mox infoerentes bella defendunt. Nubendi quo-

que finitimis animum omisere. Tandem pace armis quesita, ne gons interiret concubitus finitimorum inveniunt. Si qui mares nascerentur interficiebantur; feminas vero non ocio, neque lanificio, sed armis, equis, venationibus exercebant innotis infantium dexterioribus mammis, ne sagittarum jactus impediretur, unde Amazonæ dictæ sunt ab a quod est sine, et *μαστός*, *mamma*. Duravere autem usque ad tempora Alexandri magni. *Idem*.

355 *Sacra*] Ut Palladis quæ *camephoria* vel *cistophoria* vocabantur, quoniam ea cistis inclusa nobiles virgines certo anni tempore in arcem ferebant, quod Ovid. scribit. *Frangere*] Vince, domas sexum muliebrem, ne corrumpatur; facile enim nisi custodiatur labefactari consuevit. *Maturant*.

357 *Solvendus*] Dissolvendus. *Id.*

358 *Gymnadas*] Ludi sunt palæstrici gymnades qui et gymnici vocantur, in quibus nudabantur. Hos primus Lysias in Arcadia excogitavit. Auctor Plin. *γυμνὰς* Græce ludus est, *γυμνὰς* et *exercitatio*: *γυμνὰς*, ludo, et *exerceo*, *γυμνάζουσα*, *femina quæ ludit*. Hic pro ludis posuit, ac si diceret, nolito concedere, ut gymnadas exerceat, vel gymnadas imitetur. Non vult ludos exerceri, in quibus Achilli necesse ait nudari. Spartanis mos fuit, ut nudæ puellæ inter luctantes viros exerceantur, quod scribit Propertius lib. III. *Idem*.

361 *Vidisti modo*] Admonet servandas esse diligentissime puellas, quoniam paulo ante Paris raptam Helenam in patriam reportavit. *Mutua jura*] Commercia gentium, et jus humanæ societatis, mutua, quæ mutuo servantur, 'ut non facias aliis quod tibi non vis fieri.' *Idem*.

364 *Quis Divum*] Cum ii volunt quem decipere, nemo potest resistere. *Barth*.

366 *Electus*] Hoc ipso agit gratias Deo, quod se unum ex omnibus elegerat.

rit, cui filiam commendaret. *Maturant.*

367 *Scyriadum*] Ibi habitantium puellarum. Ita 'Scyrias Deidamia' apud Ovid. de Arte Am. lib. 1. *Barth. Desigere*] Sic intente intueri, ut ab Achille oculos non dimoverent. *Maturant.*

369 *Emineat*] Superemineat, et anteciat alias, tum claritate corporis, tum pulchritudine. *Idem.* *Humeros, ac pectora fundat*] Idem Langianus: *quantumque humeros a pectore fundat.* Quem cur non et hic audiam? *Bernart.* *Fundat*] Porrigat, ostendat quod virorum est. *Maturant.*

372 *Idaliæ*] Comparatio est. Idaliæ autem volucres columbæ sunt Veneri sacræ propter satum frequentem et coitum. Idalius vero mons est Cypri Veneri sacer, de quo Virgil. 'Aut super Idalini sacra valles recendam.' *Maturant.* *Idaliæ*] Columnas autem Veneri consecratas esse commenta est antiquitas hoc modo, Venerem et Cupidinem in campis lascivientes in contentionem devenisse, uter plures sibi colligeret flores, et cum Cupido alarum suffragio plures videretur collecturus, Peristeram Nympham in Veneris auxilium surrexisse, inde Cupidinem indignatum nympham illico in columbam mutasse, quam deinde Veneris in tutelam suam assumpsit. Alii autem rei veritatem persequentes Peristeram apud Corinthios insignem fuisse puellam, quæ in plurimorum amplexus venit. Quam ob causam ab ipso Cupidine, id est, libidinis stimulo in columbam versam dixere, *πεπορεῖα* enim Græce, columba dicitur Latine. *Britann.*

379 *Multum cunctata*] Coniunge multum cum cunctata, ut sit multum cunctata in limine, id est, remorata. *Idem.*

381 *Novissima*] I. e. vale, quod a discedentibus postremum dici solet. *Idem.*

382 *Longe cervicæ*] Quo gestu esse latentes solent, vel sic se convertibat ut quoad posset filium ad Scyrum intueretur. *Maturant.*

384 *Cara mihi*] Oratio est qua Scyro filium commendat, et præmiis pollicetur taciturnitatis. *Idem.*

385 *Depositum iugens*] Quod enim majus depositum esse potest filio? *Idem.*

387 *Creta Rhea*] Hæc fabula est. Saturnus, postquam a Themide oraculo comperit a filio regno se posse depelli, natos ex Rhea uxore devorabat, quæ natum Jovem pulchritudine delectata nymphis commendavit in monte Cretæ Dictæo, ubi eum aluerunt apes, et adhibiti sunt Curetes et Corybantes, qui tinnitu æris prohiberent audiri pueri vagitum. Unde ipsi sunt matris Deum ministri. Ut autem fingatur Saturnus filios suos comesse hæc ratio est, quia dicitur Deus esse æternitatis et seculorum. Secula autem annos ex se natos in se revolvunt, inde Græce *Κόσμος* quasi *Χρόνος*, id est, *tempus*, dicitur. Ergo quo more tacebat Creta Rhea, id est, quia illic certe Jovis nutritus est, ne a Saturno patre occideretur; sic tu, o Scyros, commendatum tibi Achillem absconde. *Lactant.*

388 *Instabili fama superabere Delo*] Major, inquit, erit fama et nomen tuum quam Deli insulæ, quæ Apollinis oraculo toti orbi notissima fuit. *Instabili*, rem fabulosam prosequitur, quæ sic se habet. Jupiter, simulatque Latonam gravidam fecit, Asteriæ ejus sorori vim inferre conatus est; verum puella fugiens numinum miseratione in coturnicem conversa est, quam Græci *ertyga* vocant. Jupiter autem in Aquilam motus cum eam rapere vellet, divino usa auxilio in lapidem transformata est, qui diu sub aquis latuit; cæterum Jupiter precibus Latonæ motus eum super aquas efferri fecit. Præsentens deinde Juno Latonam ex Jove gravi-

dam immisso Pythonē serpente eam per omnem terram persecuta est, quæ tandem cum ad littora pervenisset a sorore sua suscepta est, ibique peperit Dianam et Apollinem in Cynthio monte, qui insulam nantem adhuc instabilemque cernentes amplius errare passi non sunt. Unde est illud Virgilii, 'At pius arcitenens oras,' &c. At ergo *Delo instabili*, quia ante diu fluctuata est. Eam Solinus scribit appellatam esse Ortygiam, quia ibi primum visæ sint coturnices, quas Græci ut diximus ortygas appellant. Aristoteles Delon appellatam esse prodidit, quoniam repente apparuerit enata. Eglostenes Cynthiam, alii Asteriam, Lagiam, Chlamydiam, Cynethum, Pyrpilem igne ibi primum reperto. *Britann*.

389 *At ventis et sacra fretis*] Ex præceptis artis insulam commendat ab ea re, quam impetrare cupit: ut scilicet ita fugiat strepitum bellorum et naves Græcorum, ut tranquilla semper consuevit esse et receptaculum duntaxat nympharum. Est ergo ordo: At tu tellus sacra ventis et fretis, et domus tranquilla Nereidum, et insula juranda nantis inter Cycladas alii procellæ *Ægææ* frangunt saxa, ne admitte carinas Danaas. *Id*.

393 *Thiasos*] Saltationes, choreas Liberl, id est, Liberalia. Originem belli Thebani taliter historia refert, Herculem cum Colchos iret perditio Hyla post peragratam Misiā navibus Trojam venisse, a cuius portu cum eum Laomedon arceret, occisus est, et ejus filia Hesione belli jure sublata comiti Telamoni tradita est, qui primus ascenderat murum, unde natus est Tencer. Nam Ajacem ex alia constat esse natum. Tunc Hercules Priamum quoque redemptum a vicinis hostibus in patrio regno locavit, unde est Priamus dictus ἀρὸ τοῦ πριαμῶν, id est, emere. Cæterum quæ de liberata dicuntur Hesione constat esse fabulosa. Postea cum

excrevisset, Priamus volens repetere sororem, profectus est cum legatis Salamina, ubi constabat eam regnare, et minime eam repetere valuerunt, Græcis dicentibus eam habere jure bellorum; unde commotus Priamus misit Paridem cum exercitu, ut aliquid tale abduceret, aut uxorem regis aut filiam, qui dum ambulasset sollicitavit Helenam, Menelai uxorem, quæ cum ei consentire noluiisset egressus est ille et civitatem obsedit, qua eversa Helenam rapuit, unde et postea a marito * recipi meruit. *Lactant. Nihil utile bellis*] Astute monet bellica illic non tractanda, ne qua spes Græcis sit petendi illinc auxilii, ut sic Achilles ibi tutius lateat: est enim ordo: Doce famam narrare hoc, videlicet, hic tantum Thyasos celebrari, et nihil ntile bellis. *Britann*.

394 *Dumque arma*] Sensus est: Volo Achillem ut virginem tantisper apud Lycomedem esse dum bella ad Trojam parantur. *Idem*.

395 *Alternum orbem*] Asiam et Europam. *Interfuit*] Propositionem detractam nomini addidit verbo. *Id*.

396 *Cedo equidem*] Per parenthesis legendum est: quasi dicat, concedo quidem, et patior eum esse ut virginem apud Lycomedem. *Idem*.

397 *Europa*] Græci; nam Græcia illa in Europa est. *Maturant*.

398 *Dulcibus furiis armorum*] Omnes enim prompti ad bellum rapiabantur pro vindicta facienda, quæ dulcis solet esse: vel *dulcibus furiis*, quoniam ob violatum Menelai amorem bellum ausciplebatur, vel quod dulce hominibus consuevit esse arma tractare et bellum gerere. Apparatus autem belli contra Trojanos describitur. *Idem*.

Regum] Agamemnonis et Menelai, qui de injuria apud omnes conquerebantur, et omnibus supplicabant auxilium postulantes. *Idem*.

399 *Atrides*] Menelaus. *Idem*.

400 *Cui nupta domi*] Scilicet rapta fuerat, vel, quod melius est, Agamemnon, qui majoris erat auctoritatis, cui nupta domi, scilicet, est Clytemnestra, quam et ipsam rapi posse sicut Helenam dicebat. *Idem.*

401 *Asperat*] Anget, et in majus extollitur. *Facinus Iliacum*] Factum Paridis. *Sine Marte*] Non in bello, quod tolerabilis fuisset, sed in pace, cum nihil tale suspicaretur. *Idem.*

404 *Fadus*] Quod dicit fœdus historiam tangit, quæ refert, quod Trojani cum Græcis fœdus habuerint, unde etiam Paris amirabiliter est susceptus hospitio, et sic commisit adulterium. *Lactant. Gemina terra*] Asiæ et Europæ. *Maturant.*

405 *Maneat populos*] Locus est concitandæ indignationis, a majori ad minus: qui læsit majores, quomodo is a minoribus lædendis abstinebit; qui injuriam fecit regibus, quid is faciet in privatis? *Idem.*

407 *Nec tantum exciti, bimari*] Non solum, inquit, ad bellum venerunt qui Peloponnesum incolunt, sed et qui extra Isthmum habitant ad Hellespontum. Peloponnesus enim peninsula inter duo maria Ægeum et Ionium circuitum quingentorum sexaginta trium millium passuum colligit, ut scribit Isidorus. Angustię unde procedit Isthmus appellatur: ait ergo poëta *Isthmia claustra*, id est angustię, unde incipit Peloponnesus. *Vallo bimari*] Hoc est, duobus æquoribus. Nam Isthmi latera, ut diximus, Ægei et Ionio abluuntur, in quorum medio habitatur colonia Corinthus. *Britann.*

408 *Umbo Maleæ*] Malea promontorium est Laconicæ, quo, ut scribit, tota fere regio includitur.

409 *Sed procul admoti*] Semens est: Et ad bellum illos motos esse qui Hellespontum incolunt. *Idem.* *Sed procul admoti*] Nostri et quidam Gruteri et Schol. *amotæ.* ut referatur ad gentes. Lege igitur: *Nec tamen*

exciti, &c. Et procul amotæ. Gronov. *Semita Phrivi*] Id est Hellespontus, ab Helle Phrivi sorore nominatus: nam Phrixum Athamantis filium novercæ insidias declinantem una cum sorore Helle e Græcia fugisse constat, quorum uterque cum, ex Deorum oraculo, ex Europa in Asiam aureo arieti insidens transfretaret, virgo in mare delapsa Hellesponto nomen dedit; Phrixus vero in pontum proficiscens Colchos pervenit, ubi cum ex oraculi præcepto arietem sacrificasset, pellem auream in templo Martis suspendit. Lege Diodorum. *Semita*] Ideo semitam dicit, quia Hellespontos septem duntaxat stadiis Europam ab Asia dividit, illic habens inter se contrarias urbes, in Europa Callipolin et Seston, in Asia Lampsacum et Abydon. *Idem.*

411 *Alligat unda superni*] Hoc dicit, et eas gentes esse commotas ad bellum, quæ ad Propontidem habitant. Nam ab Hellesponto in Pontum naviganti occurrit Propontis, id est pars illa maris quæ se expandit: nam ubi primum mare se coarctat, Hellespontos vocatur, Propontis ubi expandit; ubi iterum pressit, Thracius Bosphorus, ubi iterum effundit Pontus Euxinus: unda igitur maris Superni, id est Propontidis. *Idem.*

413 *Æra demant*] Modo ponitur quomodo erectæ sunt urbes ad studia belli. *Temesæ*] Urbs Græciæ, apud quam optimum nascitur ferrum. *Maturant.*

422 *Messanaque tradunt*] Non culpo. Verum tamen elegantius: *Messanaque tendunt*, haud dubie ad morem priscum, quo funibus machinæ solent tendi. *Bernart. Pylos Messanaque tradunt*] Quod e suo notat Bernartius, quinque Gruteri et mei cum Scholiaste firmant: *tendunt*, hoc est, funibus intenta fabricant. *Gronov.*

423 *Postibus altis Arma*] Ex postibus, inquit, domuum arma avellebantur. Hocque ex consuetudine est Ro-

manorum, in quorum foribus et circa limina excellentium animorum imagines erant, affixis hostium spoliis, quæ nec emptori refringere liceret, quæ etiam, dominis mutatis, domus ornamenta erant. Eratque hæc stimulatio summa et ingens, exprobrantibus tectis quotidie imbellem intrare in alienum triumphum. *Britann.*

424 *Arma patrum*] Id est quæ majores illic suspenderant. *Idem.*

425 *Raptum Superis*] Ablatum ex templis. *Efferat*] Ad opus impium et ferum parat. *Idem.*

426 *Umbrae veteres*] Subaudi, sunt, ut sit sensus, nusquam sunt sylvæ veteres, quia succidebantur. *Idem.*

427 *Taygeta*] Mons est Taygetus Laconicæ, non grandis admodum, cæterum excelsus et erectus, ex Aquilonis parte Arcadiæ radices contingens. *Idem.*

428 *Jam natat omne nesus*] Navium multitudinem ostendit, quas supra mille fuisse produunt. *Idem.*

430 *Innumeros*] Quos numerat ipse. *Quod rostra liget*] Id est e quo fiat munimen rostrorum navium, quæ in bellis adhibebantur. *Muniat arma*] Id est, thoraces aliæque arma munita reddat fortis. *Maturant.*

432 *Squalentes*] Vel fulgentes, a squamis piscium, quæ splendent, quamvis squalere sit interdum sordidum esse, vel *squalentes*, quod in formam squamarum conficiatur lorica. *Sanguine, &c.*] Propter enses et spicula dicit. *Idem.*

433 *Bibat*] Hauriat sanguinem ex his more bibentis. *Maturant.*

435 *Nigris*] Aut mortiferis, aut, quod magis placet, nigris ante politionem. *Idem.*

436 *Aut lentare arcus*] Id est, incurvare et flectendo facere arcus, *Fundere glandes*] Id est, pilas plumbeas conflare, quas prisci fundajaciebant. *Idem.*

437 *Torrere sudas*] Palis enim adustis antiqui in bello utebantur. *Vir.*

gil. 'Stipitibus duris agitur sudibusque præstis.' *Conis*] Dicitur Coenus penna illa galæ in qua cristam defiguntur. *Idem.*

438 *Hos inter motus*] Cum universæ, inquit, Græciæ urbes ad tantum bellum summa alacritate pararentur, sola Thessaliaangebatur quod Peleus esset senex, et Achilles immaturus qui ad bellum mitteretur. *Britann.*

441 *Terras Pelopis*] Peloponnesum, Moream. *Maturant.*

442 *In transtra*] Tabalata navium in quibus stant remigantes. *Idem.*

444 *Stagna*] Aquæ. *Suos fluctus*] Nam cum solet ex vento hyems caveri, nunc ex tanta perturbatione maris, ex tanto numero navium tempestas agitabatur, commotis fluctibus. *Suos*] A navibus commotos. *Idem.*

446 *Deficit æquer*] Quasi non capax, hyperbole, *ὑπερβάλλων, transgessio*, seu *transcendo*, hic veritatem superat, non omnino mentitur, sic cum dicit. *Consumunt*] Id est, non restat aliqua para venti, quæ non sit accepta a velis, quasi tanta erat velorum copia, quod ventos omnes capiebant, hyperbolice. *Idem.*

447 *Hecateia*] Id est, Dianæ consecrata. Nam in Aulide Dianæ ædea fuit memoratissima multis sæculis ante Trojanum bellum, ut scribit Plinius, exædificata. In cujus luco cervam ab Agamemnone confosam fuisse constat, pro qua coactus est Iphigeniam filiam immolare Dianæ. Hecaten enim Dianam dicimus, qua appellatione est et Luna et Proserpina. *Aulis*] Aulis nobis est portus terræ Phocidis, ubi clausa primo consedissee dicitur Græcorum, qui in eo conjurare se in Græciam non ante reversuros quam Ilium evertetur. *Britann.*

448 *Expositis*] Extrapositis in mare. *Crepidine*] Crepido, a crepando, scissura saxorum. *Dorsi*] Superficies. *Maturant.*

449 *Aulis]* Dico, &c. appositio. *Littora]* Appos. *Idem.*

450 *Iuxta]* Sed tamen in adversa parte. Euripus Mare dividit Bœotiam ab Eubœa, unde corruptum vocabulum est, volentes dicere Euripon, Nigripo ndixere: in littore Bœotiam versus Aulis est, quæ portus est Bœotim. In contrario littore ejus maris Eubœam versus promontorium est quæ Caphareus dicitur. *Idem.*

451 *Caput latratum]* Quasi tamēta fluctuum affectum. *Ille]* Capha. *Pelæagus]* Græcos, quamquam Pelasgi proprie sint Thessalim populi. *Idem.*

453 *Sæva noctis]* Quæ Græci illius scopulis ex Nauplii insidils naufragium fecere. *Britann.*

454 *Cætus ibi armorum]* Subaudi, congregat, aut aliquid tale. *Fatalis]* Nominativus est, id est, Cætus exitiosus Trojæ. *Idem.*

455 *Juratur]* Nam, ut diximus, conjuravere Græci domum non prius reversuros quam Troja eversa esset. *Donec Sol annuus]* Hoc dicit, Dum in Aulide Græci congregantur annum unum transivisse. *Idem.*

457 *Sparsa]* In diversas urbes. *Diozona]* Propter diversas linguas, Æolicam, Ionicam, Doricam, Atticam, et communem. *Maturant.*

459 *Sic torva foras indago]* Immo curva, ut scripti, ut Schollastes: 'indago curva] circuitu facta. claudis] ambit.' Ut ipse Statius in Leone manente: 'curvaque indagine clausus.' *Gronov.*

460 *Admotis paulatim]* Quod paulatim in angustam redeant, ubi omnes arctatæ restrictæque capiuntur. *Idem.*

461 *Ignem]* Quem faciunt venatores ad terrores ferarum, ut fugiant quo velint. *Idem.*

462 *Avia]* Sylvas densas. *Idem.* *Secum decrescere montem]* Qui subjungitur hic versus, *Donec in angustam,* et in aliis reperitur membranæ et a

Scholiaste agnoscitur: 'cœsiderunt] venerunt. angustam] non revera, sed brevis esse videtur propter multitudinem affluentium; vel quod ibi angustantur et coarctantur et coadunantur.' Denique nec ignoravit eum Maturantius. *Gronovius.* *Decrescere]* Igne scilicet, vel quia descendentibus a monte minor videtur, quam cum essent in summitate. *Maturant.*

467 *Sed quamquam]* Sensus est: Quamvis Græcorum dæces quique per se virtutibus plurimum polleant, Achilles tamen ad bellum expetebatur. Hocque ad Achillis laudem spectat, sine quo Troja capi non poterat. *Gemin]* Agamemnon et Menelaus. *Britann.*

469 *Tydidēs]* Diomedes filius Tydei. *Sthenelus]* Capanei regis fuit filius ex Eudæe uxore, qui in bello Trojano egregiam operam navavit: in equo inclusum fuisse Virgil. testatur: 'Tisandrus Sthenelusque dnces et diras Ulysses.' *Premant]* Urgeant et sequantur, vel certe superent. *Cogitet annos Antilochus]* Quasi dicat: Quamvis audacius se in bellum ferat, quam anni adolescentim patiantur; nam is admodum juvenis in bellum profectus est. *Idem.*

470 *Antilochus]* Quem, ut nostri dixerunt, Hector interemit, ut Quintus vere poëta Punicus, Memnon Aurora filius, post Hectoris cædem. Filius fuit Nestoris Pylli. *Ajax]* Telamonis filius, qui cum duodecim navibus Salaminiorum venit in bellum. *Coruscet]* Compendiosè dictum, id est, coruscando gerat. *Septem reges armenti umbone]* Id est, umbonem septemPLICEM, id est, septem tergibus bubulis contextum. *Idem.*

471 *Atque æquum montibus]* Accedunt mei Put. codici exhibenti, *membris.* Scholiastes: 'membris] ejus vires innuit esse maximas.' Homerus de Ajace Iliad. H. φάπων ὀκνος ἔθρε κλύπρον. *Gronov.* *Orbem]* Clypeum magnum ad similitudinem montis,

hyperbole. *Maturant.*

473 *Ardet*] Huc naque dependet oratio, quod, quamvis omnes isti essent contra Trojam, tamen omnes desiderabant Achillem. Et est figura anacoluthon. *Idem.*

474 *In Hecora*] Contra Hecora. *Idem.*

476 *Quis enim*] Rationes quare ita exposceretur. *Alter*] Ut Achilles. *Idem.*

477 *Effossa*] Manibus, dum reperet. *Cujus*] Alius, præterquam Achillis. *Ab ortu*] Quasi ab ipso tempore nativitatis. *Idem.*

478 *Cruda*] Quod antequam aptus et maturus esset, ad disciplinam data sint. *Idem.*

479 *Cui linea cæli*] Commendatio est a genere, ut jure poscendus sit ad bellum Trojanum, utpote qui divino auxilio plurimum niti possit. Nam Peleus, pater Achillis, natus est ex Æaco, Æacus ex Ægina et Jove. Ergo Achilles pronepos est Jovis. *Britann.*

480 *Quemoe alium Stygios, &c.*] Hoc est ex historia, ut diximus, superius. Nam Thetis cum fatorum ordine sciret Achillem in bello Trojanano periturum, ad Inferos eum detulit, totumque in Stygia palude lavit extra plantam pedis, quæ manu tenebatur, unde invulnerabilis est factus. Hoc igitur dicit, ut ostendat magnam spem habendam esse in homine invulnerabili. *Idem.*

481 *Nereis*] Thetis filia Nerei. *Ferro perstrinxerit artus*] Morem lavantium se in balneis respexit, qui strigilibus utebantur ad sudorem detergendum. *Perstrinxerit*] Deraserit; nam stringere est radere, ut ait Marcellus. *Idem.*

483 *Cedit turba ducum*] Quamvis, inquit, ducibus turpe videtur ab uno Achille superari, æquo tamen animo rem ferebant, ejus virtuti minime invidentes. *Idem.*

484 *Sic cum bellantes*] Hæc com-

paratio tota est ad summam Achillis laudem, in quo non minus universa Græcia spem suam vincende Trojæ collocaverat, quam omnes Dii in solo Jove adversus gigantes. *Idem.* *Sic cum palantes Phlegræa*] Bernartius, *palantes*, ut complures libri, et Scholiastes. Ego tamen hæreo binis meorum binisque Grateri, in quibus, *bellantes*. Theb. x. 'tumidæ post prælia Phlegræ.' Gronov. *Phlegræa in castra coirent Cæticola*] Phlegræi campi sunt in Campania, non longe ab Acherusia palude et Camia, ubi gigantes, auctore Strabone, cum imperium cæleste affectarent, a Diis profligati sunt, in quorum pugna cum multi fulminibus e cælo dejecti interemptique essent, reliquos qui superfuerant ad Leucam oppidum Calabriae ab Hercule pulsos tradunt confugiasse, contractosque subliasse terram, quos ideo arma contra Deos tulisse fictum est, quia terra ipsa suapte virtute præliorum concitatrix est. *Britann.*

485 *Odrysiæ hastam*] Id est, Thraciam: nam Odrysii populi sunt Thraciæ: Thracia enim domicilium est Martis. *Idem.*

486 *Libyæos*] Gorgoneos et Medusæos, nam Gorgades, auctore Pomponio Mela, insulæ sunt in Oceano Æthiopico, ubi tres sorores cognominatæ Gorgones regnasse dicuntur, Euryale, Sthenio, et Medusa, quæ miræ fuisse pulchritudinis produntur. Medusam tradunt circa littora solam ambulantem amatam fuisse a Neptune, quæ cum illam persequeretur Neptunus, jam fessa in templum Palladis refugit; in quo ardens Deus illam compressit. Unde turbata Minerva crines ejus mutavit in angues, quia Neptune per capillos maxime placuerat, fecitque ut omnes Medusam aspicientes in lapides converterentur. *Tritonia*] Dicta est, auctore Herodoto, a Tritonide palude Libyæ, juxta quam temporibus Ogygis regis apparuisse virginali ætate fertur, ex

cujus nomine et ipsa Tritonia dicta est. Ut autem tradit Diodorus, nomen accepit a Tritone fonte Cretæ, juxta quem ortam esse ex Jove fabulantur, et nunc quoque eum fontem ubi nata est huic Deæ consecratum. *Angues*] Id est, ægida; nam ægis munimentum est pectoris æreum habens in medio Gorgonis caput, quod munimentum, si in pectore numinis fuerit, ægis vocatur, si vero in pectore hominis, sicut in antiquis imperatorum status fuit, lorica dicitur; unde Martialis: 'Dum vacat hæc, Cæsar, poterit lorica vocari: Pectore cum sacro sederit, ægis erit.' *Idem*.

487 *Delius*] Apollo, a Delo insula ubi natus est. *Idem*.

488 *Natura*] Omnium rerum creatrix et parens. *Idem*.

492 *Consultant tempora*] Id est, consilium capiunt de tempore et navigationis et belli gerendi. *Idem*.

493 *Vatem Calchanta*] Thestoris Trojani fuit filius, vates maximus, qui cum circa principia belli a Trojanis missus esset cum multis muneribus ad Delphicum oraculum, responsumque accepisset, ut omissis Trojanis Græcorum felicitatem sequeretur, ad eos transivit. *Idem*.

494 *Protesilaus*] Unus de ducibus Græciæ, qui primus obiit ad Trojam. *Huic*] Protesilaos, ideo ipse magis quam ceteri locutus. *Maturant*.

495 *Prima mortis*] Quod ita fatum, quod primus ingressus contra Trojam primo moreretur. *Tripodum*] Tripodes, mensa trium pedum, propter tempus præsens, præteritum, et futurum, quæ vates considerant. *Idem*.

500 *Sordet*] Nullo propemodum in precio est in comparisonem Achillis. *Heros Calydonius*] Id est Diomedes Tydei filius, a Calydone; civitate Ætolie, ubi regnavit, denominatus, qui una cum Sthenelo ad bellum venit cum navibus octoginta. *Britann*.

501 *Ajax*] Duo enim fuere, unus

filius Telamonis, alius filius Oilei, qui minor alio fuit viribus et tempore, oriundusque a Locride regione contermina Ætholie. *Maturant*.

502 *Nos quoque*] Subaudi, sordemus. Et loquitur de se ipso. *Britann*.

504 *Aut cur certa comis*] Nam vatis caput lauro præcinctum erat. Est enim laurus Apollini consecrata. Sensus est igitur: Cur ergo omnia vatum ornamenta geris, si prædicere non vis quæ quærimus? per parenthesis enim leguntur. Est enim ordo: Dic ocios quibus oris abditus sit, id est absconditus. *Nam fama nec antris Chironis*] Nam inde mater, ut dictum est, abducens ad Lycomedem regem Scyri detulerat. *Idem*.

508 *Eia irrumpe Deos*] Fecerunt Parisiis: *Eia irrumpe moras*. Valde male. Tolerabilius quidam: *Eia age, rumpe moras*. Saltem hoc Latinum est. Sed non mutanda vulgata. Theb. III. 'Quid me Persei secreta ad culmina montis Ire gradū trepidū superumque irrumperæ cœtus Egistis?' Silius Italicus libro I. 'Ast ubi quæsitæ artis de more vetusto Intravit mentes Superum.' Noster Theb. III. 'cœlo mentem insertasse.' Gronov. *Laza*] Aperi, vel vèxa, quasi per vim, secreta ipsorum elicias, trahas manifesta nobis, ut indignatus loquitur. *Maturant*.

509 *Laurigerosque ignes*] Sensus est: Si nunquam vaticinandi furorem concepisti, nunc cum summa aviditate fac concipias. *Laurigeros*] Furorē Apollineos. *Si quando*] Subaudi, cupide hausisti. *Avidissimus hauri*] Id est, concipe. *Britann*.

510 *Arma horrenda*] Astute vacationem militiæ ei promittit. *Idem*.

511 *Imbelles*] Non convenientes, non aptas bello. *Idem*.

518 *Deprendit*] Cum Apolline plenus esset, omnia hæc videbat, nunc cœtus Deum in aère. *Maturant*.

519 *Sagas*] E quibus præsagia ca-

piantur per aspiciam. *Dira Licia*] Id est, ipseas Parcas et umbras Stygias. *Idem*.

521 *Rapit*] Mente consulendo; ita enim per flammam motus solebant judicare, ut Tiresias in Thebaide, quando judicavit Menestium mortuum pro patria. *Caligine*] Fumo, per καύραριον. *Idem*.

522 *Pascitur*] Sorbendo fumum, vel quantum ad animum judicando. *Idem*.

523 *Loco*] Quem nutarent huc illic. *Idem*.

524 *Mugitus*] Quia vates non videbantur ipsi loqui, sed alii intrasse majori voce, quam humana, unde Virg. 'per centum tonat ore Deos,' tonat, dixit. *Idem*.

525 *Oppositum*] Quia nimio furore lingua loqui impeditur, et accidit ut nimia iracundia quis nequeat loqui. *Idem*.

526 *Quo*] Loquitur per furem, videns Thetidem filium asportantem, tanquam esset præsens. *Idem*.

528 *Mens*] Quasi mihi debetur et Græciæ: aliqui dicunt responsum esse matris. *Dias*] Quasi dicat, si tu es Dea, et ego habeo Deum in pectore, unde non eris potentior me, omnino habeo eum. *Idem*.

532 *Occidimus*] Eo quod fortem virum inter omnes Cycladas non poterit ponere in peiori loco, quam in Seyro, inter mulierculas. *Idem*. *Lycomedis tellus*] Id est, Scyros insula. *Conscia*] Propter Deidamiam dictum, quæ sola Achillem noverat. *Britann*.

533 *Veniunt*] Dum vestiuntur a matre, quia ita videre videbatur. *Maturant*.

536 *Raptus*] Ab oculis meis; et quædam virgo mihi incognita eum rapuit: omnia videtur videre quæ supradicta sunt de Thetide occultante Achillem: virginem hanc Deidamiam intellego, quæ causa fuit cur Achilles vellet latere. *Idem*.

538 *Harrentem*] Monte cogitantem. *Ithacum*] Ulysses. *Calydonius Heros*] Id est, Diomedes, ex Calydone civitate Ætoliz. *Britann*.

540 *Si te cura trahit*] Melius scripti: Si tua cura trahit. Tuum consilium, res a te suscepta et gerenda. Sequenti versu, *Tethyes edocera*, non est 'irata nobis,' ut habet Scholiastes; sed accipiendum ut Theb. viii. vs. 368. 'Qualia ubi adversi secretus pabula cœli Nilus et Eoas magno bibit ore pruinæ.' Sic enim et plures et meliores, non 'aversi,' ut vulgatar. Pelem Antarcticam intelligit. Ex bene Lactantius: 'Adversa, meridiani.' *Gronov*.

543 *Facundum*] Callidum. Virg. 'Facundum concute pectus.' *Lactant*.

544 *Quis totum*] Bene ab ea re hominem commendat, quam cupit exhiberi, id est ut industriam suam ostendat. Sensus est: Reperietur ne aliquis vates qui in casibus dubiis cognoscendis sit te melior? *Britann*.

567 *Hybla*] Oppidum est Siciliæ nobilitatem præstantia mellis; ut Hymetam in Attica. *Idem*.

568 *Carbasus aurus*] Id est, ita jam omnia parata erant ad navigandum, ut nihil præter ventum expectaretur. *Idem*.

569 *In transtris hilaris sedere juvenis*] Multo eruditius scriptorum: et in remis hilaris sedere juvenis: ut et Lindenbrogius dedit. *Juventus in remis* sunt juvenes remiges vel rames manibus tenentes et moventes. Theb. iv. 'sic Ambracii per litora ponti Nauticos in remis juvenum monstrante magistro Fit senex.' Tale libro eodem: 'procul ipse gravi metuendus in hasta Eminent.' Lib. vii. 'Turbidos æria Capanæ occurrit in hasta.' Valerius Flaccus lib. i. 'tristida Neptunus in hasta Cæruleam funde caput extulit.' Lib. v. 'in vitis geminæ cum lumine tedæ Colchis,'

id est, vittata. Eodemque: 'pariterque levi Cytisorus in hasta.' *Gronov.*

560 *At procul*] Proponit in hac quarta parte hujus libri quomodo fuit cognitus Achilles, et primo proponit eum cognitum, deinde quomodo fuit cognitus. *Procul*] A loco isto ubi erant Græci. *Maturant.*

563 *Conscia culpa, &c.*] Verissimum dictum, et facillimè flammam ore compresseris, quam accusante conscientia securus sis: enimvero ut eleganter prædentissimus historicus inquit, 'Saus cuique animus ex conscientia spem præbet,' planeque: 'Conscia mens ut cuique sua est, ita concipit intra Pectora pro facto spemque metumque suo.' Nihil itaque consultius quam verio sibi persuadere, 'licet omnes Deos hominesque celare possimus, nihil tamen avare, nihil injuste, nihil libidine, nihil incontinententer esse faciendum.' *Bernart.*

565 *Exolvitque*] Rapiit pudorem in Achille, id est, postquam fecit ut Achilles pudorem deponeret. *Rudem*] Novum et primum, quem antea in nulla alia muliere amiserat. *Britann.*

566 *Comitem*] Deidamiam. *Idem.*

569 *Resumit*] Respicendo. *Matur.*

571 *Sertia*] Jaciendi in eam certa et canistros et thyrsos, leviter tamen. *Idem.*

577 *Quo vertice*] Subaudi sit, id est discit libenter, docente Achille, cantare ad lyram quæ sit Peleus, et qualis Achilles. Nam ipse se simulabat sororem Achillis. *Pellon*] Mons Thessaliæ. *Britann.*

580 *Ipsa quoque*] Nunc contra ostendit a Deidamia Achillem instructum ad opera mullebraria. *Validos proferre*] Id est artis prævalidos, præpositionem enim detractam nomini addidit verbo. *Idem.*

583 *Sonum*] Quod viri, non mulieris esset vox. *Pondus*] Vires; nam interdum, dum Achilles eam stringeret amplexando, videbatur sentire vires

non mullebres. *Maturant.*

584 *Fugit*] Quia abdita solum cum Deidamia quærebat. *Sees*] Deidamiam nimium respiciendo. *Idem.*

585 *Intempestius*] Quod medio sermone suspiraret, quod ex amore erat, hæc omnia miratur. *Idem.*

586 *Aperire*] Volentem eam comprimere. *Idem.*

587 *Levitare*] Nesciebat quod facere vellet, tamen fugebat quadam lascivia puellari: et hoc modo prohibet fateri. *Idem.*

593 *Lucus Agenorei*] Describit locum in quo primum Deidamia stuprum est passa. *Orgia*] Sacrificia, orgia Græce, Latine cerimonie dicuntur. *Bacchi Agenorei*] Id est Thebani ex sanguine Agenoris; nam Cadmum Agenoris tradunt ex Phœnicia ad investigandam Europam sororem a rege missum ea lege, ut aut virginem secum reduceret, aut in Phœniciam non rediret, et cum diutius quæsitam virginem non inveniret in Bœotia ædificatis Thebis permansisse, ubi ex Hermione uxore, Veneris filia, Semelem, Inonem, Autonoeam, Agavem, ac Polydorum progeniit. Quarum Semelem, cum Jupiter Dei majestate assumpta cum tonitribus et fulgure descendisset, gravidam fecit; illa prægnans, cum neque fulguris neque tonitrus vim ferre posset, edito per abortum filio igne expiravit. Jupiter infantem (ut tradit Diodorus) nymphis educandum misit per Mercurium Nysam, quod antrum est inter Phœniciam et Nilum, unde ab Jove Nysaque appellatus est Dionysus. *Agenorei* igitur quia ex Cadmo Agenoris filio originem ducit, qui Thebas ex oraculi responso condidit. *Britann.*

595 *Trietérica*] Sacra erant Bacchi, ita denominata, quod eum Bacchus in Indiam cum exercitu transisset, triennio post multis cum spoliis in Bœotiam rediit, primis omnium triumphans elephanto Indico

vectus. Unde Bæotilæ caterique Græci, Thracæ quoque, in memoriam expeditionis Indicæ sacra Trieterica ei instituerunt, unde in multis Græciæ urbibus tertio quoque anno mulieres conveniant, apud quos de more virgines thyrsus ferunt in honorem Dei Bacchantes, eique per cœtus sacrificantes hymnos et cantus renovant. *Britann.*

596 *Scissumque pecus*] Utrum tympana quæ ex pellibus conficiuntur? Nam tibiis, tympanis, tintinnabulisque sacrificia Bacchi celebrantur, unde inferius, 'Bacchæque terga, mitræque Hinc tuleris,' id est tympana, an nebridæ intelligit: nam pellibus cervorum incinctæ mulieres sacra peragebant, quod ideo faciebant, ne, ut scribit Plinius, dormientes supra eas serpentium accessus timerent. *Idem.*

597 *Trabes*] Id est hastas, quos thyrsos dixere. Eæ erant aculeatæ, et hedera sive pampinis oblectæ. *Furores*] Nam furiis agitatæ ferebantur, unde Menades dictæ sunt a *μαλ-
ροῦ* verbo Græco, quod significat *furo*. *Idem.*

609 *Demisit*] Deorsum misit, ne impediret eum jaculantem. *Nebrida*] Pellem cervi, quam ferebant, quam Plinius dicit hoc efficere, ne dormientes supra eam serpentum accessum timeant. *νεβρίς*, hinnulum, sive *pullum corvi*, significat. *Maturant.*

610 *Sinus*] Demissæ nebridis, ut quando exertam manicam indentes pila ciungunt zona, ne impediantur. *Idem.*

615 *Talis ubi ad Thebas*] Talis, inquit, erat Achilles, qualis post anni relaxationem ad Thebas conspiciat Bacchus cum armatur adversus Indos. *Britan.* Nam ut Bacchus apud Thebas mollitiem exercet, ut mulier, apud Indos means, istam depouit, sumens virilem habitum; ita Achilles, dum puellari habitu gestiret, decora videbatur virgo, sed postquam ad jactandum ventum est, tunc vir

apparuit.

616 *Evius*] Bacchus. Nam plurima ei cognomina ab rebus quas egit sunt ab hominibus indita: Bacchum enim alii a mulieribus, quæ Bacchantes illum sequebantur, dixerunt, alii a torculari quo vinum exprimitur Leneum. Quidam Bromium a tonitru, qui in ejus ortu contingit. Triumphator etiam appellatur, quod primus (ut dictum est) omnium de ludis elephanto invecus triumphaverit. *Evius* insuper cognominatus est, quod cum in bello giganteo dilaniatus a gigantibus (ut scribit Orpheus) fuisset, Juppiter eum querens magnis clamoribus et lamentationibus ita appellabat: *Εὐὸς*, id est, bone fili. Nam *εὖ*, bene, videtur Græce, *filium* sonat Latine. *Britannic.*

617 *Mitramque levat*] Aufert in bellum proditurus. *Mitram*] Nam si quando Liber ex potu caput agitare mitra caput alligabat, unde et *μυρ-
φός* dictus est, reges vero posterius pro mitra caput diademate vincire soliti sunt. *Idem.*

618 *Hostiles*] Pro hostes posuit. *Indos*] Nam exercitum secum non tantum virorum, sed etiam mulierum circumducens, in Indiam transivit, qua triennio post (ut dictum est) debellata in Græciam triumphans reversus est. *Idem.*

623 *Æra*] Cymbala; nam tibiis cornibus cymbalum et tintinnabulum agebantur. *Idem.*

624 *Quonam*] Thesis est, id est, quonamque? *Idem.*

628 *Sperchie*] Flavius est Thessalix, in quem se demittebat jubente Chirone, ut aptior esset ad sustinendum aquarum impetum: hoc ostenditur in fine operis. *Idem.*

629 *Promissasque comas*] Consuetudo enim erat apud antiquos, ut quis, prout libitum erat, diversis Deabus vel fluminibus crinem aut barbam suam voveret. *Lactant.* *Promissus*] Hoc est, ex historia, nam (ut

scribit Homerus) Peleus Sperchio comam flavam Achillis promiserat, si is e bello Trojano in patriam incolomis reverteretur, quam comam Achilles Patrocle defuncto largitus est. *An desertoris alumni*] An me impudentem appellant alumnus, qui desertui magistrum meum? Ordo est: An dicor esse nullus honos alumni desertoris? ut dicimus, nullus honos impli discipuli. *Britann.*

653 *Patrocle*] Nam Patroclus cum Oponte Æanem puerum Amphidamantis filium iratus inter ludendum peremisisset, confugissetque ad Peleum, (ut scribit Homer.) ab eo una cum Achille filio ad Chironem missus est, ut eisdem pariter moribus et disciplinis imbuerentur. *Idem.*

659 *Nec probaris*] Non probaveris te virum saltem in amore, quasi arguat se, quod quamvis in omnibus dissimularet virum, saltem in amore non debuisset dissimulare. *Maturant.*

644 *Rubuerunt*] Pudore affecti sunt, utpote virginis pudicæ. *Idem.*

647 *Signa*] Nam clamoribus dabatur signum sacris, unde: 'nocturnusque vocat clamore Cytheron;' unde ubi illa exclamavit, violentia illata sorores et aliæ putarunt exclamasse, ut signum daret illis. *Idem.*

651 *Peliacis*] Id est, Thessalicis. nam Pelion mons est Thessaliæ. *Ni-vibus*] A laboris perpassione sumpta est commendatio, sic enim per labores virtus perficitur, nam frigoribus et laboribus assuefactus est a teneris annis, Chirone ita instrante; unde Horatius: 'Multa tulit, fecitque puer, sudavit et alsit.' *Britann.*

652 *Neque ego hos cultus*] Favorabilem se facit commendanda puella: sensus est, nunquam ego has vestes muliebres sumpsissem, nisi te prius vidissem in littore. *Idem.*

657 *Pater ante*] Anthypophora est, quasi puella dixerit se vereri ne a

patre interimatur, et is respondeat, ante pater tuus et tota denique insula igni et ferro penitus vastabitur, quam patiar te a patre interfici, et nostrum matrimonium solvi. *Idem.*

659 *Savo funere*] Quod Achilles interficeret Lycomedem. *Maturant.*

660 *Funere*] Quod pater te interficiat, et ego in uxorem non habeam, quamvis exposnerit. *Omnia*] In omnibus; nam ostendam me esse virum. *Idem.*

661 *Sed arreptum taceas celestique pudorem*] Restituo: *sed ereptum taceas celestique pudorem*; et hanc conjecturam non recuso exigi ad obrussam. *Bernart.*

662 *Regina*] Deidamia filia regis. *Britann.*

663 *Ququam olim suspecta fides*] Hæc per parenthesis leguntur, ut sit ordo: exterrita est, et horruit. *Suspecta*] Ne mulier non esset qualem simulabat. *Idem.*

664 *Et facies multum mutata fatentis*] Id est, longe alia visa est facies, et apparentia in eo. *Fatentis*] Ostendentis se esse virum. *Idem.*

668 *Ille diu deceptus amor*] Jam aperit in quam partem deliberatio pendeat, ut scilicet omnia celet patrem. *Ægra*] Sollicita; nam ægrum dicimus, cujus tam animus quam corpus languet. *Idem.*

672 *Ægros*] Molestos, qui ægritudinem afferunt. *Britannic.*

673 *Occuluit*] Texit. *Stata*] Id est, statuta, et legitima. *Idem.*

674 *Index*] Quod pueros indicet, et in lucem mittat; nam ob eam rem parturientibus præesse fertur, quod statim nata operam nutricis præstitit Latonæ matri parturienti Apollinem. *Lucina*] Diana, quæ parturientibus præesse dicitur, nomenque accepit a luce, eo quod in lucem fœtus proferat. *Idem.*

ACHILLEIDOS LIB. II.

Jamque per Ægeos] Hoc libro describit poëta navigationem Ulyssæ et Diomedis ad Scyron insulam, ubi Achillem habitu femineo delitescentem invenerunt inter puellas regias. *Laërta*] Id est Ulyssæ, nam Laërta filius fuit ex Anticlea. *Britann*.

2 Innumera mutabant Cycladas auras] Celeri, inquit, ventorum flatu Cycladam multæ præteribantur, sicque transeundo mutabantur. *Idem*.

3 Paros Oleaeæque] Ex Cycladibus sunt, quæ ut diximus initio duodecim fuisse produntur in Ægæo sitæ. Paros autem lapidem producit quem Parium appellant ad matmoreas sculpturas aptissimum. *Latens*] Naturale enim est, ut quanto magis ab uno loco digredimur, e conspectu nostro is subtrahatur, et contra ea nobis magis appareant, quibus appropinquamus, unde infert, 'Ante oculos,' &c. *Idem*.

4 Bacchica Naxos] Ex Cycladibus una est, Baccho consecrata; nam Naxii ferunt hunc Deum apud se nutritum, ob eamque rem insulam sibi acceptissimam esse, Nysiadamque a nonnullis dici, vina habentem præcipua. Virg. 'Bacchatamque jugis Naxon.' *Idem*.

5 Crescens Same] Quia quanto magis ad eam appropinquabant, tanto melius cernebant, unde major videbatur; ideo crescere videbatur. *Opacat*] Umbrat: erant enim jam apud eum maris locum, quo Delos umbram exporrigit. *Maturant*.

8 Arcitenens] Apollo, cui peritia sagittandi tribuitur et gloria. Unde est illud Ovidii: 'Ista decent humeros gestamina nostros, Qui dare

certa feræ, dare vulnera possumus hosti.' *Cynthi*] Mons est Deli Apollinis simul et Dianæ ortu insignis. *Britann*.

9 Impulit] Immisit ut propitium et secundum. *Dedit omnia*] Confirmavit omnia venti prosperitate. *Id*.

11 Fatorum evertens leges] Audi veteres: fatorum evertens leges. Bernart.

15 Frangebat] Vel quia sol, cum est in Occasu, breviores radios jacet, unde fracti videntur, respectu radiorum meridiæ, cum est supra caput nostrum, vel quia cum vadit ad Occasum, pars solis sub horizonte, pars supra est: unde videtur partem radiorum ad nos, partem ad antipodes jam jacere: ideo *frangebat* dixit. *Maturant*.

19 Resumere] Recedentes a portu naves remis deducuntur, donec altum mare, ubi ventis vela concedant nautæ; cum autem appropinquant ad portum, tunc etiam malignitate aquarum venti minus potentes sunt, unde remis adjuvant ventos, ideo dicit: *resumere portum, et zephirus, &c.* Id est, jam deficientes propter vada jam inita. *Idem*.

21 Magis indubitata] Id est, magis certa et manifesta erat. *Britann*.

22 Placidique super] Subaudi a superiore, erat. Est autem templum Palladis de quo superius: 'Palladi littoræ celebrabat Scyros honorum Forte diem.' *Idem*.

23 Amica dea] Nam Pallas Græciæ semper favit in bello Trojano. *Idem*.

28 Littorea] Quæ erat in littore extra urbem, qua speculabatur venientes. *Maturant*.

29 Ediderat] Nuntiaverat regi suc-

cedere carbasa ignota. *Sed Graia*] Cognoscebat esse Graeca, sed cuius essent nesciebat. *Idem*.

35 *Segnes cuncti*] Paucatim incedunt nullo vigore animi ostenso. *Vet. Schol.*

37 *Alterno sermone serunt*] Verbum rei accommodatum invenit: bene enim dixit serunt, quia campum patientem praemisit, sumptum ab agricolis, qui agros suos semine replent. *Britann.*

39 *Ambiguo sub pectore quiddam*] Lege ex Mss. et Scholiaste: *namque ambiguo sub pectore quondam Verso*; Id est iamdudum. Ut 'olim' in dicto genii, si credibile est, apud Ammianum: 'Olim, Juliane, vestibulum aedium tuarum observo latenter, augere tuam gestiens dignitatem.' *Gronov.*

41 *Bacchanque terga*] Id est, tympana quae, ut diximus, in sacris adhibebantur, improprie tamen terga dixit pro tergora. *Britann.*

42 *Nebridas aure*] Pelles Bacchantium intelligit. Papinianus hoc eodem libro: 'Ut vero a tereti dimisit nebrida collo.' Tacitus: 'Feminae pelibus accinctae assultabant velut sacrificantes vel insanientes Bacchae.' Videndus tibi omnino Athenaeus lib. xiii. quo de Pyrrhica saltatione agit. *Bernart.*

43 *Hinc gravem*] Interrogative pronuntiandum est, quasi dicat, his armis Achilles armandus non est contra Trojanos. *Britann.*

46 *Ultras confessum*] Praeoccupat futura. Nam Achilles, harum rerum ostensione spreta, scutum et arma capiet, ut in sequentibus patebit. *Idem.*

56 *Nomina queras*] Si, inquit, eorum regum audivisti nomina, quibus potissimum confidit Agamemnon, hic est Diomedes unus ex illis vir fortissimus, quem Tydens genuit meliorem de tanta stirpe, id est de omni turba Graecorum, quasi dicat de omni Graecorum multitudine Diomedes est

praestantior. *Idem.*

58 *Tanta stirps*] Stirps Diomedis Tydens, quae genitus est. Melior autem dicebatur patre, armorum virtute. Nam alias facile poterat, cum pro improbo homine decantatus sit Tydens Aeschilo, Val. Flacco, et aliis. Auson. 'Conditus hic genitore bono melior Diomedes, Crimen ob uxoris pulsus dotalibus agris.' *Barth.*

63 *Medio*] Non expectata fine, quasi non putans honestum libenter aliorum secreta audire, quasi diceret, quicquid sit Dii secundent, interim domum meam venies. *Vagis*] Id est ipse vagus. *Maturant.*

66 *Illustrate*] Quasi adventu vestro ornat. *Idem.*

72 *Velut ille*] Abundat ille. Ordo est: Adit Ulysses totos Penates, veluti venator tenens cubilia praedae indubitata, legit arva multo Molosso. *Britann.*

73 *Legit*] Percurrit. *Molosso*] Cane Epirotico: nam Molossia pars est Epiri optimis canibus insignis. Virg. 'Acremque Molossam Pasce sero pingui.' *Idem.*

75 *Porrectum*] Prostratum, fusum humi. *Idem.*

79 *Iure*] Merito, ut decet muliebrem sexum timere. *Alia*] Praeter Achillem. *Matur.* *Vix calat*] Quin ipse eloquatur et palam se prodit. *Novos*] Quales ante nunquam conspexerat. *V. S.*

81 *Vel talis*] Etiam talis, id est, in habitu muliebri, quod dedecebat fortem virum viros fortes in habitu muliebri videre. *Vel*] Ergo pro etiam. Virgilius: 'Vel Priamo miserae manus.' *Maturant.*

83 *Ire iubet*] Id est, prodire in conspectum advenarum Regum. *V. Schol.*

84 *Subeunt quales*] Eo (inquit) ordine se habebant puellae regiae in incubatione, quo Amazones cum epulantur. Haecque comparatio in hoc est, ut puellarum discumbentium ostendat numerum, et ordinem deco-

rum. *Mæotide ripa*] Mæotis palus est quæ Cimmerio Bosphoro commissa Tanaim amnem ex Rhiphæis montibus defluentem accipit, dictaque est a *μαῖα*, quod significat nutricem, eo quod Euxinum et Cimmerium Bosphorum uberi aquarum effusione efficiat, alatique. *Britann.*

85 *Getarum*] Getæ Thraciæ sunt populi, Daci a Romanis dicti. *Idem.*

86 *Prælibat*] Libare, est unumquodque leviter degustare, unde *prælibat*, id est oculos jactit, modo in hanc, modo in illam, non firmando oculos in una tantum. *Maturant.*

89 *Latuit mensura jacentis*] Respicit veterem accumbendi ritum: sed nescio an satis caute prisco illo ævo usurpatum scribat. Homerus sane non accumbentes, sed sedentes semper Heroas introducit. *Bernart.*

90 *Erectum genas*] Figuratus est sermo, id est, genas erectas habentem in oculos audacia virili. *Britann.*

92 *Defigit*] Annotat. *Comitique*] Diomed. *Idem.*

93 *Quod nisi præcipitem*] Nisi, inquit, Deidamia Achillem blandimentis retinisset, statim eum duces Graii cognovissent. *Idem.*

97 *Crinale reponeret aurum*] Fasciam auream notat, quam instar diadematis in fronte gerebant virgines nobiliores. Virgilius de Camilla: 'Pro crinali auro, pro longæ tegmine pallæ, Tigridis exuvie pro dorsum a vertice pendent.' *Bernart.*

99 *Epulis bis terque repostis*] Notat divisionem cœnæ, quæ antiquis triplex, in Antecœnam, Cœnam proprie dictam, et Mensam pomorum. Antecœna erat missus primus, qui et Gustatio, seu gustus, atque etiam promulsis dicebatur, quod primam sitim antiqui fere mulso sedarent. Cœna missus secundus erat, in quo præcipui cibi. Mensa pomorum missus tertius in quo bellaria. Vide quæ notavit late Lipsius noster Antiquarum lect. lib. III. Ad ea quæ Lip-

sius de Promulside notavit, adde locum hunc Tertulliani de Pallio: 'Vereor sane ne parva sit ista trutina, cum Drusillanus et quidam servus Claudii quinquagenariam promulsidem ædificat, suprascriptis fortasse mensis necessariam.' Posuit 'promulsidem' pro ipso 'promulsidario,' id autem est vas quo promulsis continetur. Ulpianus lib. XI. §. argento, de auro et arg. leg. 'scutellas vel promulsidaria contineri.' *Bern.*

100 *Paterisque invitat Achivos*] Suavius meo animo in quibusdam: *paterisque hortatur Achivos*. Noster in Hercule Vindiciis: 'Sic mitis vultus, veluti de pectore gaudens Hortetur mensas.' Et sic etiam vetus Scholiastes: 'Rex' Lycomedes. *prior allo. Achi.*] Ulyssem et Diomedem et hos illos. pateram ut satis bibant, ita dicens. Ubi tamen aliquid excidisse videtur. *Gronov.*

103 *Quæque ætas*] Servat decorum, ut 'laudator temporis acti Se puero.' *Dolopas*] Populos in extrema parte Thessaliæ, qui bello navali a Lycomedes superati fuerunt: nam alii populi Pyrrho dati sunt. Pater Myrmidones, filius Dolopas habuit. 'Myrmidonum Dolopumve' Virgilius. Aliqui dicunt Dolopas fuisse sub Phœnice magistro Achillis in bello Trojano, de quo Homerus nullam facit mentionem. *Maturant.*

104 *Quæ signa triumphi*] Ne vanum putaret quod dixerat, ideo subjungit hostium spolia conspici potuisse in muris. *Britann.*

107 *Nunc ipsi, &c.*] Inseritur hic versiculus: *Possem, plena forent mihi gaudia; namque juvarem, Nunc ipsi, &c.* Versum hunc inficitissimum insulsissimumque expunximus: quia nec erat in membranis bonæ fidei, nec illum agnoscit Scholiastes. Sic enim ille: 'Saltem si] Ex quo non possum illuc. sobo.] esset mihi. quam] sobolem esset. aptum] quam congruum mihi. mittere bello] ad bellum:

vel mittere libenter: vel *quam aptam*, congruam et convenientem ad pugnaudum eo possem libenter mittere bello. *nunc ipsi* vos, &c.' Ex quibus utcumque scriptis liquet jam tum dubium fuisse, præcedenti *aptam*, an *aptam*, legi oporteret. Sed rectius *aptam*: *Saltem si soboles, aptam quam mittere bello*. Postquam de se optavit, et pristinam virtutem suam recordatus est ex more senum heroum, adjungit: saltem, si mihi esset soboles, quam bello aptam mittere liceret; haberem aliquod defecatarum mearum virium solatium. Sic enim explendus sensus, non ut isti stolidi auctores fatui versus fecerunt. Theb. III. 'necdum apta doloribus ætas.' Theb. IV. 'Non hæc apta mihi nitidis ornatibus, inquit, Tempora.' Gronov.

108 *Quando novos*] Cum interrogatione et desiderio dictus. *Britann*.

110 *Quis enim non visere gentes Innumeras*] Astatue ea proponit, quibus excellentis animi juvenis ad bellum inflammari potest. *Idem*.

114 *Montes spoliavimus*] Arboribus, scilicet ad navium ædificationem. *Id.*

116 *Arma patres*] Quasi dicat, patres filios ad bellum hortantur, tanto unusquisque tenetur studio evertendæ Trojæ. *Irrevocatus*] Irrevocabilis, quasi quæ nullo modo retineri possit. *Idem*.

117 *Unquam tantæ data copia famæ Fortibus*] Nunquam (inquit) viri fortes opportuniorẽ comparandæ sibi gloriæ occasionem nacti sunt. *Idem*.

119 *Vigilique hæc aures trahentem*] Sic quidem Scholiastes: sic et Priscianus. Mihi tamen potior auctoritas membranarum, quæ præverunt mihi ad illum, quem dixi, exturbandum verum viam, liquido habentium: *vigilique hæc aures bibentem*. Cujus quidem illa interpretatio videtur. Propertius: 'Incipe, suspensis auribus ista bibam.' Horatius: 'sed magis Pugnas et exactos tyrannos

Densam humeris bibit aure vulgus.' Et noster: 'Has bibit usque rogas.' Et sæpe similiter. Gronov.

121 *Quisquis proavis*] Attende astutam commemorationem simul et promissionem honorum: sensus enim est: In hac quidem expeditione eximius honos exhibetur, pro ea qua quisque virtute præditus est. *Britanna*.

124 *Tinidæ matres cessant*] Vix cohibentur ipsæ mulieres quin in bellum ruant. *Idem*.

125 *Multum steriles*] Abominatio et devotio ejus, qui vir sit, et non sequatur hunc exercitum; scilicet ut nec senex nec juvenis quicquam boni ex eo nunquam possit provenire. Oblique autem omnia diriguntur ad sensum Achillis. *Schol. Vet.*

127 *Exisset stratis*] Toris, quibus sedebat ad mensam. *Maturant*.

129 *Complexa*] Scilicet jungendo ulnas, ut tanquam hospitem honoraret, præberetque animum. *Hæret*] Firmatur Achilles. *Idem*.

130 *Cæpto sermone*] De cæpto sermone remittat, non autem sermonem remittit; nam prosequitur sed non ad cæptum propositum, sed ad aliud, tamen, ne videretur tantummodo respectu filiarum loqui, si his recendentibus finem loquendi fecisset. *Idem*.

136 *Virili*] Quod aliquod virile habent, ut Amazones videantur, non molliciei muliebri tantum deditæ, sed quasi malis animi studiis virilibus aptæ, tanquam aliquid virile saperent, quod præcipue propter Achillem dicit. *Idem*.

137 *Occurrit*] Sermone obviam procedit. *Quid*] Scilicet diceres? et est figura quæ dicitur κατὰ τὸ σιωπῆων: per silentium et taciturnitatem aliquid dicitur, vel innuitur: *σιωπῶν, σιωπῶν, taceo* significat, unde participium a passivo, &c. *Ferentes*] Facientes. *Idem*.

139 *At dabimus*] Verbo usus est ludis apto, id est, eas exhibebimus vi-

dendas in iis sacris. *Cunctabitur*] Morabitur vos. *Britann.*

140 *Erscipiant*] Scilicet promissa. *Idem. Spec*] Quia curabant ibi stare aliquandiu, quo possent Achillem de- tegere, quo causam oblatam sibi ac- cipere. *Maturant.*

141 *Catera*] Præter ea quæ Ulys- sem capiebat. *Idem.*

142 *Louga*] Cupienti diem. *Idem.*

143 *Somno*] Id est, nocte, ne con- trarius sibi sit auctor. *Idem.*

146 *Thalamis Scyriades ibant*] Pu- tarum scribendam *Scyreides*, inquit Gruterus. Certe ita legit Scholias- tas, a quo forte hanc conjecturam sumpsit ille; habuit enim. Sunt igitur illina hæc verba, vel potius hi apices: '*æc mi.*' sicut ille veniendo afferebat dona. *cirs.*] i. filis Lîcome- dis ita dictæ a Chiro insula.' Ubi vi- des, quid corrigendum sit. *Gronov.*

149 *Qualis*] Hæc comparatio su- mitur de rapina Proserpinæ quod tempore quo rapta est Juppiter jus- sit Veneri et Palladi et Dianæ ade- se ibi. Unde Claudianus: 'Accele- rat præcepta Venus, jussuque paren- tis Pallas, et infelix terret quæ mæ- mala cornu, Addunt se comites.' *Ma- turant.*

151 *Sponso tyrannus*] Hoc est Pro- serpina uxor Plutonis; nam Pluto, cum ex Inferis ad Superos egressus esset fundamenta Siciliæ inspecturus (quæ tunc Typheo superimpositam insulam abjicere conante aperiebantur, et lucem usque ad Inferos mitte- bant) Proserpinam in Campis Ætneis flores legentem conspexit; eamque ad Inferos ductam matrimonio sibi conjunxit. Solius vero scribit in Sicilia campum Ætneum esse flori- dum et semper vernantem, ubi et de- mersum foramen aspicitur per quod Ditem ad raptum Proserpinæ exen- tem fama est habuisse lucem: ommit- to quæ ab Eusebio, Augustino, et Varrone traduntur de Proserpina. *Britan.*

153 *Æra*] Quæ facta erant in mo- dum semisphærarum ex ære, quæ sphæram conficiunt, eo quod Ceres, Cybele, et Terra eadem fertur, his in sacris utebantur, collidendo clamo- rem movent. *Maturant.*

154 *Terga*] Tympana, ἀπὸ τέρρα, *verbero.* *Idem.*

157 *Quoque pii Samothracæ*] Pios Samothracæ dicit quia rerum divi- narum cultores extitisse produntur, hincque maxime probatur quod trad- dunt Samothracæ ante Deucalionis diluvium aliud quoque antea mag- num apud eos extitisse. Id primum ab Hostio Cyaneo deinde ab Helles- ponto erupisse tanta aquarum inun- datione, ut Asia magna pars, juxta mare sita, fuerit absorbpta diluvio, plana quoque Samothraciæ ora, cres- cente mari vastata est; decrescente deinde mari accolas vota Diis fe- cisse, salutemque consecutos, cir- cum insulam salutis terminos statu- se tradunt, erexisseque aras in quibus sacrificarent; adeo ut palam sit ante diluvium eam insulam habitatam, hincque Dardanum Jovis et Electræ filium edoctum fuisse a patre cere- monias initiandi, quas haud fas est an- dire nisi initiatos. Hic postea in A- siam transiens Deos Penates in Phry- giam advexit, quos mox Æneas in Ilium ex Phrygia detulit. Horum autem sacrorum ministri Caberi, et Corybantes, et Curetes sunt nomina- ti, qui in sacris armisonam quandam cum saltibus agilitatem edebant. *Brit.*

158 *Pectine Amazonio*] Id est, or- dine, qui ab Amazonibus in choreis servatur. *Modo*] Nunc. *Quo citat er- be Lacenæ Delia*] Id est, eo gyro age- bantur, quo puellæ Lacenæ celebra- tes sacra Dianæ. Nam Dianæ pa- lustre templum in Laconicæ ac Mes- seniæ terræ finibus est, ubi utriusque populus commune sacrificium con- ventumque celebrabat. In eo pro- fectas feriatum virgines Messenii procaciter incestarunt, unde eum

Messenii nullis violatores pennis mel-
tassent, confiatum est bellum. *Idem.*

159 *Intorquet*] Immiscet, et sal-
tando implicat. *Sicis Amyclis*] Nam
Amyclae civitas est Laconiae, ubi hæc
celebrabantur, tota autem regio Me-
mela imperio subdita. *Idem.*

161 *Vices*] Saltationum alterna-
tiones. *Idem.*

164 *Sic indignantem*] Ita (inquit)
eo habebat Achilles in neglecte sal-
tationis, ut Pentheus, cum Bacchi
sacrificia contempnit. Nam Pentheus
Echionis et Agaves filius, Thebarum
rex, Liberi patris sacra contemnens,
cum eo accessisset, ubi illa celebra-
bantur, ab Agave matre temulentia
et furore percita, interemptus est,
unde a luctu sortitus est nomen:
nam *πένθος* significat luctum. Pagns
autem, ex quo Pentheus deductus, et
discerptus fait, Scolus appellatur, in
ora Asopia sub Citharone: auctor
est Strabo. *Idem.*

166 *Laudata*] Laudantur prius, quod
recte omnia fecerint, deinde dimit-
tantur. *Vat. Schol.*

169 *Hospitii*] Hoc apud antiquos
maxime observabatur, ut hospites tam
recipiens quam receptus invicem do-
narentur, ut Virgilius *Aeneam* apud
Didonem, et alias apud Acastem in-
ducit, quæ dona *ξένια* vocabantur, id
est, hospitalia, *ξένιος*, hospitalis, unde
*Ζεὺς ξένιος, Juppiter hospitalis. Labe-
rie*] Saltationum. *Maturant.*

170 *Legent*] Capiant. *Idem.*

171 *Rudis*] Lycomedes, non cog-
noscens causam donorum. *Idem.*

173 *Varium*] Πολύτροπος Homerus;
quod Horat. 'duplicem' vertit: 'Et
cursum duplicis per mare Ulyssæi.'
'Varium' hominem ambiguum fidei et
versipellem designat. *Barth.*

174 *Respondentia*] Sonantia, quod
pulsata reclamationt. *Maturant.*

176 *Arma*] Quæ tamen propter
Achillem posita erant. *Idem.*

177 *At ferus Xaides*] Bellorum;
nam in his versatus erat, unde sa-
-

guis in eo cernebatur. *Idem.*

181 *Nusquam mandata parentis*] Sub-
audi, sunt, id est, mandata matris
omnino obliviscitur, quæ jusserat
eum habitu femineo illic delitescere.
Britann.

183 *Nusquam occultus amor*] Non
amplius, inquit, recordatur amoris
secreti Deidamiae suæ, sed tota mens
est circa bellum Iliense. *Idem.*

183 *Ut leo*] Hæc comparatione oc-
tendit, ita ad res bellicas Achillem
excitari amorum aspectu, ut leo jam
mansuetus in eadem irritatur, si do-
mitoris arma sibi minantia asperxit.
Idem.

187 *Iti jurata fides*] Si ad leonem
referas, id est, quam jure in domito-
rem servare debebat, si ad Achillem,
quæ matri et Deidamiae sincere præ-
standa fuit. *Iti*] Abit, et non præ-
stat. *Idem.* *Iti jurata fides*] Admi-
simus e codice Puteano: *Ejura-
tes*: quod tam est elegans ipsum,
quam ineptum alterum: neque enim
leo unquam juraverat, nec memini
legisse: *iti fides*: ut sit, negligitar,
abit, abjicitur. Nec juvat *juratam*
dici quasi 'promissam,' ut interpre-
tatur Scholiastes. Nuspiam invenies
'jurare' pro quocunque modo pro-
mittere, sed promittere testibus et
vindictibus diis advocatis. Sed 'eju-
rare' dicimus et omne id, quod cum
ante habuerimus et præ nobis tuleri-
mus, abjicimus et omittimus. Ut 'eju-
rare bonam copiam, liberos, parentes,
patriam:' et sic 'fidem.' *Gronov.*

193 *Semiferi*] Centauri; nam cor-
poris pars posterior in equum desine-
bat, anterior vero in hominem surge-
bat. *Britann.*

194 *Te Dorica classis*] Huc respicit
illud, quod superius dictum est:
'Omnis in absentem belli manus ardet
Achillem, Nomen Achillis amant, et
in Hectora solus Achilles Poscitur.'
Idem.

195 *Suspensis signis*] Dubia, et in-
certis, quasi quæ nihil audeat te ab-

sente, vel *suspensis*, nondum e suo loco motis, ad tantam expeditionem, sed melior est prior sententia. *Idem*.

197 *Sine*] Permitte. *Palleat*] Timeat, et revera. *Ida*] Apud Trojam, alia apud Cretam: de Trojana intellige. Ide nominativus Græcus; *Ἰδῆ* dicitur quemadmodum *Κρητή*, Creta. *Ἰδῆ*, η in ε, et in α vertitur. Ide et *Ida* dicitur. *Perfidia*] Propter Paridem, qui hospitalla jura fregit, in raptu Helenæ. *Maturant*.

198 *Et juvet hæc audire patrem*] Callide illum incendit ad bellum, affirmans hoc fore jucundum patri; nam excellentis animi filius ad præclaras virtutes, in gratiam patris, accendi solet. *Britann*.

201 *Fugiant*] Puella regis. *Idem*.

203 *Intacta*] Quasi dicat; sponte vestes cecidere, indignatæ tantam virtutem per eas turpiter occultari. *Maturant*.

204 *Brevior*] Respectu Thyrsi, qui longior est hasta bellica. *Consumitur*] Id est, sumitur vel consumitur tractando. *Idem*.

205 *Mira fides*] Quasi acclamatio est in ejus magnitudinem, qui sumptis armis visus sit et Ulyssæ et Diomede longe altior. *Britann*.

206 *Calor Martius*] Furor, et armorum cupiditas. *Idem*.

207 *Confundit*] Quod tanta erat lux, et adeo erat inflammatus ipse, ut tota ipsius domus esset attonita præsentia, et visus est jam major Ulyssæ et Diomede. *Maturant*.

217 *Me tibi care pater*] Mira arte composita est oratio ad iram regis minuendam; nam ea omnia proponit, quibus molestum esse non debet regi, si filia ab se compressa sit cum ab diis originem ducat. Deinde puellam excusat ab imbecillitate sexus omnem culpam in vires suas transferens. *Care pater*] Patrem appellando, multum ponderis attulit ad mitigationem. *Dubium dimitte pavorem*] Quasi rex metueret, ne is non

esset, quem sibi Tethis servandum cum puellis suis tradiderat, ergo: *dimitte pavorem*. *Britann*.

220 *Gratior*] Tu gratior mihi ipso Peleo patre et Chirone, hoc enim plurimum poteit lenire ejus iracundiam. *Idem*. *Gratior, &c.*] Car non audiam veterem, egregia emphasi: *Gratior es magno?* Bernart. *Parente*] Peleo. *Fas dixisse*] Quia a patre, eo quod esse habeamus, maxime omnium debemus. *Maturant*.

221 *Chirone*] Qui fuit præceptor, qui loco patris habetur, unde Alexander solitus erat dicere se magis debere Aristoteli, quam Philippo, quod a patre esse tantum, a præceptore bene esse accepisset. *Idem*.

223 *Te Peleus nato socerum*] Certifico te, quod volente patre et matre mea tu socer mihi es, et ego sum gener tibi. *Vet. Schol*.

224 *Utroque ex sanguine*] Nereum scilicet a sanguine materno, Jovem vero a sanguine paterno. *Britann*.

226 *Degeneresque videmur*] Quasi dicat, non videmur degeneres. *Idem*.

227 *Num renuis?* *Junge ergo*] Male coherent: etenim si renueret, nequam profecto dextram porrigeret natamque illi polliceretur. Nimiram invasit hæc idem mendum, quod alibi quoque inolevisse alias notavimus, et scribendum: *Non renuis*. Silentiam et habitum Lycomedis vultumque non aversum pro consensu accipit Achilles, eoque pignus ejus dextram flagitat. Neque accepit aliter Scholiastes: 'n. ra. serio legam vel interrogative: si non renuis, vel non re. tanquam Lycomedes dixisset: Achilles non renuo.' *Gronov*.

229 *Quis his obtare lacertis*] Ab imbecillitate sexus puellam excusat, omnem in se culpam transferens. *Britann*.

230 *Flammæ*] Amores et amplexus. *Idem*.

231 *Laere*] Persolvere, et pati. *Pono arma*] Quasi paratos ad dan-

das poenas, nec in bellum prodibo.
Idem.

234 *Jamque avus*] Subaudi, a superiore, es, quasi qui hoc sæpe cupiveris, ut supra, 'quando novos dabit hæc mihi turba nepotes.' *Idem.*

235 *Turba*] Id est nos tres, Achilles, Deidamia, et Pyrrhus, quasi dicat, si sumes arma contra nos, jam sumus una turba contra te, sed pueriliter, dicas ergo: Inimicitia turba sumus nos omnes, quotiens tractabitur ensis inter nos, quoniam sumus juncti sanguine, postquam ex nata tua filiam suscepisti. *Maturant.*

237 *Etsi cura comperta injuria nate*] Etsi, inquit, multa erant, quæ regi Lycomedi suadebant Achillem continendum esse domi, et quod filiam vis illata ab eo jam cognita erat, et quod Thetis oraverat ne enim a se amitteret, tamen fati adversari non est animus, quæ Achillem ad bellum destinaverant. Injuria comperta cognita, quæ postulabat ei ab uxore non esse discedendum. *Britann.*

238 *Thetidis mandata*] Nam Lycomedi indixerat ne a se abire pateretur, sed inter puellas suas aleret, ut lectum est superius: 'Intus ale, et similes inter seclude puellas: Littore præcipue portuque arcere memento, Vidiisti modo vela Phrygum.' *Idem.*

240 *Fatis*] Nam Deorum voluntate hæc omnia tam mirifica accidere videbat. *Vet. Schol.*

241 *Fac velis*] Occurrit, quæ posset fieri objectioni. Si, inquit, ipsa mater filium domi continere voluisset, filius matris obedientiam abjecisset; quasi dicat non mirum esse si a Lycomede retentus non sit. *Fac velis*] Subaudi, retinere. *Ipsam*] Emphasis habet, quasi quæ filio legitima quadam ratione imperare potest. *Britann.*

243 *Abnueret genero se jungere tali*] Quamvis injuria affectus videretur

Lycomedes, non tamen talem generum repudiandum censebat. *Idem.*

243 *Vincitur*] Equior fit in Achillem. *Idem.* *Pudibunda*] Peccantis naturam expressit. *Idem.*

244 *Veniam nec protinus amens Credivit*] Subaudi esse datam, et ideo placat patrem. *Idem.*

245 *Opposito Achille*] Id est, Intercedente Achille, aut opposito, id est objecto, quasi in eum vim et culpam derivans. *Idem.*

246 *Mittitur Emoniam*] Deest ad, ut sit ad Emoniam, hoc est, Thessaliam, de qua superius multa diximus. *Magni facti*] Magnum factum appellat, et quod gener factus sit regis Lycomedis, et ab universa Græcia in bellum poscatur. *Idem.*

248 *Alnos*] Modicas naves, armatis militibus instructas. *Schol.*

249 *Deducit*] In pelagus duci et parari jubet. Virg. Georg. I. 'Quando armatas deducere classes, Aut tempestivam silvis evertere pinum.' *Bart.* Et notandum ex Britannico *Deducere*, esse de terra in aquam ducere, ut 'subducere' contra est de aqua in terram. Ut Virgil. 'Deducant socii naves.' Et alibi: 'Subducite naves.'

250 *Consumpta dies*] Non quod tota die epulis incubuissent, sed quod in occasu solis cænassent more majorum, qui ita soliti sunt in occasu cænare cum tantum in die cibum semel sumerent. *Receptum*] Inter Achillem et Deidamiam. *Maturant.*

251 *Fardus*] Consubil. *Intrepidus*] Tunc qui antea semper cum timore juncti fuerant. *Idem.*

252 *Illius*] Decorum, tanquam fortem virum inducit Achillem cogitantem de armis et Troja, Deidamiam timentem adventum diei quo abiturus erat Achilles. *Idem.* *Xanthus*] Fluvius est Troadis Simoënti junctus, qui in portum Achæorum influit. *Britann.*

254 *Auroram*] Adventu sequentia

diei. *Idem.*

255 *Occupat artus*] Complectitur. *Idem.*

257 *Partus*] Pyrrhum, inviseeque unquam filium, saltem si me invisere nolueris? *Maturant.*

259 *Latebra*] Quod nolis unquam mei meminisse, apud quam more muliebri latueris, tanquam hoc ducas tibi dedecori. *Idem.*

262 *Thalamis nostris*] Id est matrimonio nostro. Nam Thalamus proprie dicitur novæ nuptæ cubiculum. *Britann.*

263 *Hic ne est liber Hymen*] Quasi dicat, matrimonium quidem liberum nobis non est, cum non liceat nobis frui eo. Nam Hymen sive Hymeneus apud antiquos nuptiarum Deus habebatur, isque in nuptiis invocabatur. Ovidius: 'Affuit, et sertis tempora vinctus Hymen.' *O dulcis furis*] Acclamatio Poëtæ, quasi qui misereatur amoris puellæ. *Dulcis furis*] Dulces concubitus. *Idem.*

264 *O timor*] Misereatur timoris puellæ, quæ metuebat ne Achilles in bellum prodiret. *Idem.* *Eripitur misera promissus Achilles*] Si non habuisset eum antea, recte diceretur *promissus* maritus. Sed cum jamdudum contra vetitum et furtim eum habuerit, scribendum, *permissus*. Postquam sancte et iusto illo frui concessum est. *Gronov.*

266 *Timuisse memento*] Nam de salute filii matrem fuisse anxiam testatus est poëta superius: 'Namque modo infensos utero mihi contuor enses, Nunc planctu livero manus, modo in ubera sævas Ire feras.' *Britann.*

267 *Improba*] Insanabilia. Morem ac decus muliebre optime servat, quasi dicat, scio quod peto nimis magna, quoniam videbunt te illæ Trojanæ, et cupient; et tu facies potestatem tui: unde nimis improba posco, cum valim te reverti meum. *Maturant.*

268 *Lachrymis decoras*] Quæ pulchriorem faciant mulierem, lachrymæ fecere decorem. *Idem.*

270 *Pensare patriam thoris*] Id est compensare, et rependere, id est non pigebit eas reliquisse patriam, modo matrimonio tibi jungantur. *Britann.*

271 *Tyndaris*] Helena Tyndari filia. *Nimium laudata incesta rapina*] Astute eam in contemptam et odium trahit, dicendo nimium laudatam turpi rapina et turpi scelere. *Idem.*

272 *Ast ego tunc prima*] Senatus est: Tunc me mulieribus captivis narrabis, ut fabulam puerilem, id est dices me simplicitate quadam puellari a te primo concubitu compressam esse. *Idem.*

274 *Cur non ego Martis tecum*] Occurrit Achilli qui dicere potuisset eam ad arma ferenda non esse aptam. Ait ergo: Cur ego minus ad hæc apta sum, quem tu fuisti ad lanas, et alia officia muliebra. *Idem.*

277 *Mæsta solatia*] Dicit hoc Pyrrhum patri ostentans. Ex illo Maronis solationum mentionem trahens *Æn. iv.* 'Si quis mihi parvulus aula Landeret Æneas, qui te tantum ore referret, Non equidem omnino capta aut deserta viderer.' *Barth.*

282 *Fletu*] Quasi fletus spondeat, id est, sit fidejussor promissionis; nam cum juraret, et juramento accederent lachrymæ, hæc visæ sunt dare majorem fidem et robur juramento; spondere enim est pro alio promittere, ut fidejussores faciant. *Maturant.*

285 *Rapiebant*] Venti ferebant illa verba; nam habitura effectum non erant ea verba, cum moriturus Achilles esset in bello Trojano, unde reverti non posset. *Idem.*

286 *Exiit implicitum*] Hac parte Achillis navigatio ad Trojam continetur. More poëtarum adventum diei describit, cum de nocte nulla sit facta mentio. *Britann.*

288 *Hebetem lûmpada*] Causam sub-

jungit, quare hebetem, propter vicinitatem scilicet noctis. *Idem.*

289 *Nondum*] Conjunge cum: *ex-anso ponto.* Unde putatur oriri, opinione vulgari. *Idem.*

290 *Nodatum pectora palla*] Emendatio a libris veteribus est: *Vulg. nodatum.* Bernart.

291 *Prima*] Nam antea apud Chironem nunquam arma gustaverat, unde illa prima arma fuerant. *Maturant.*

292 *Quippe*] Ratio quare ita summo mane adesset thalamo Achilles. *Cognata æquora*] Et placidum erat mare et venti commode spirabant. *Vet. Schol.* Et *cognata*, quasi per Thetidis favorem ipsi obsecundarent. *Schol.*

294 *Nūc ausi meminisse parent*] *Membr. meminisse palam.* Musaverint fortassis aliquid: nemo certe audebat de præteritis loqui ut exaudiretur. *Gronov.*

295 *Mutatus rediit*] Ita, inquit, in conspectum omnium venit omnibus mutata, cum nunquam illie fuisset, sed ex Thessalia eo venisset. *Nunquam passus*] Habitando. *Britann.*

297 *Tunc ex mare*] Scilicet navigantium, qui Diis marinis vino et extis taurinis titant. *Virg.* 'Dii quibus imperium pelagi, quorum æquora curro, Vobis lætus ego hoc candentem in littore taurum Constituiam ante aras voti reus, extaque salsos Projiciam in fluctus, et vina liquentia fundam.' *Idem.*

301 *Jaciens*] Ita Diis maris sacrificabant jaciendo intestina in mare, ut apud Liviū de Scipione procedente in Africam, dum Deis maris sacrificat, exta in mare jactat. *Maturant.*

304 *Quæsitus æ*] Discessum suum excusat, ne matris obedientiam contempsisse videatur. *Quæsitus*] Ab Ulyssæ et Diomede, ita universa Græcia jubente. *Sic orsus*] Id est, finivit hoc loco loqui, alias incepit loqui, ut

'Inde thoro pater Æneas sic orsus ab alto.' *Britann.*

306 *Nubes ardus incipit*] Nam nebula crebro in mari apparent, et oculis discedentium a littore rerum formam minorem reddunt, unde ait; 'Et Scyros longo decrescere ponto.' *Idem.*

307 *Et Scyros longe decrescere ponto*] Placet in scriptis: *longo decrescere ponto.* Solet enim interdum Statius 'longam' ponere pro lato aut longe distanti. Sic l. v. 'longo rapit arva morantia passu.' Lib. x. 'volucrum sic turba recentum Cum reducem prospexit in æthere matrem.' *Gronovius.*

309 *Confessum*] Passive, quem jam confitebatur. *Pyrrham*] Ideo quia crispas et flavos capillos haberet, ita Græce *pyrrhos* dicitur quasi *rufus*. *Pyrrhus* dictus quoque Neoptolemus, quod juvenis admodum ad bellum missus sit, *rebr, juvenis, πύρρος, bel-lum.* *Maturant.*

310 *Pendebat conjux*] Ordo est: *Conjux pendebat a turri summa.* Nam ea pendere dicuntur, quæ in aëre et loco sublimi sunt, unde et vine pensiles quæ domi suspensæ conservantur, et horti pensiles, qui columis fulti in aëre sunt extracti. *Conjux*] *Deidamia. Britann.*

311 *Ibat et ipsa fretum*] Id est, per fretum, puellæ immensum erga maritum amorem significavit, quæ oculis tam intentis navem intuebatur, ut et ipsa sibi navigare videretur. *Idem.*

317 *Vastator debite*] Mira calliditate virtutem ejus extollit, indignum esse ostendens, tantam juvenem inter mulieres desiderare, atque animum ejus a memoria Deidamiæ revocans eum ad bellum inflammat. *Vastator debite*] Destinata fatie, unde supra: 'unum illum Teucris Priamoque loquuntur Fatalem.' Nam (ut diximus) Troja capi non poterat absente Achille. *Idem.*

318 *Quem Danaum classes*] Propter id : ' Omnis in absentem belli manus ardet Achillem.' *Idem.*

319 *Erectum*] Jam nascitatum, et suscepiunt. *Manet*] Expectat. *In limine reserato*] Ut si dicat, ceteris jam paratis ad tantam rem. Rescepit autem ad Romanorum consuetudinem, qui indicto bello et ad hostes pergentes, portam sedis Jani reserabant, neque postea nisi bello confecto clauderetur; unde est illud Virgil. ' Clauduntur belli portæ.' De hoc Suetonius, Servius, et Ovidius in Fastis suis. *Idem.*

320 *Famineo*] Quasi dicat, commisit tantum scelus, quod vellet ut tam fortis vir lateret, et hæc verba dat, ut avertat animum a mœrore concepto. *Matur.*

321 *Ullis furta*] Quod ita magna latebra inveniretur, quæ te maximum caperet. *Grandia*] Magna non possunt occultari. *Idem.*

322 *Suspenseo*] Tanquam tu non posses te defendere in bello. *Idem.*

323 *Fidem*] Quod non manifestaveris. *Idem.*

325 *Suppresserat*] Quos hactenus ipsum socerum et matrem suam celaverat; ad unum tubæ sonitum pro palavit. Tantæ erat virtutis. *Idem.*

326 *Nec nostrum*] Non ascribimus nobis hanc gloriam, nec te nos tam pusillanimum credidimus, ut opus esset tibi persuaderi. Si paulum commemorati fuissetus, ultro te ad nostrum exercitum contulisses. *Vet. Schol.*

329 *Excusabitur Scyros*] Id est, nolo verba, sed ense excusare; non propter ignaviam, quæ acta sunt in Scyro, acta esse. *Maturant.*

330 *Fatorum crimina*] Rejicit in fata, quod ita voluerint eum latere, sed, inquit, potius dicit mihi causam suscepi belli, et primordia, ut ego juste irascar Trojanis. *Idem.*

335 *Fartur in Hectorea*] Peleus cum Thetidem uxorem duceret, ad nup-

tias omnes Deos excepta Discordia invitavit, quare indignata Dea inter epulantes Deos pomum aureum, in quo sculptam erat, Formosissimæ esto, proiecit. *Britann.*

337 *Sollicitas tenuisse deas*] Liber haud spernendus: *Sollicitas habuisse.* Cato in fr. ' me sollicitum atque exercitum habitum esse ac porro fore.' *Plant. Menæchmis*: ' Qui neque leges neque æquum bonum usquam coïunt, sollicitos patronos habent.' *Terent. Heaut.* ' Relevis dolia omnia, omnes serias. Omnes sollicitos habui.' *Gronov. Tenuisse Deas*] Nam in Ida monte Phrygiæ de Dearum forma judicavit, ubi eas nudas coram videre voluit, unde Ovidius: ' Et in altis vallibus Idæ Tres tibi se nudas exhibere Dæm.' *Britann.*

339 *Dionem*] Venerem: nam poëta Dionem pro Venere sæpe posuere, ut Ovidius in Fastis: ' Hippolyte infelix, velles coluisse Dionem.' Verum Dione, ut scribit Hesiodus, et Homerus sentit, filia fuit Oceani, et Tethyos; quæ cum esset formosissima, a Jove dilecta compressaque Venerem genuit. *Idem.*

340 *Adæo his illa tuis*] Hujus autem, inquit, discordiæ inter deas causa orta est in nuptiis patris tui, ubi pomum aureum, ut dictum est, inter Deas discumbentes projectum fuit a Discordia. *Idem.*

343 *Ira quatit victas*] Iunonem et Palladem, quæ tali judicio perturbatæ Trojanis semper infensæ fuerant. *Judex*] Paris. *Idem.*

344 *Premia exititalia*] Id est Helenam, quæ Trojanis exitii causa fuit. *Amyclæ*] Civitas est Laconicæ, in regione mediterranea, Castoris et Pollucis patria. Hoc autem loco Poëta Amyclas a vicinitate dixit pro Sparta. *Idem.*

345 *Turrigeræ*] Nam coronam turritam dicitur gestare, et hujus fictionis talis est ratio. Cybele enim Deam mater curru vehi dicitur, quod ipsa

est terra, quæ pendet in aëre. Sustinetur autem rotis quia mundus rotatur et volvitur. Et ei subjugantur leones, ut ostendatur maternam pietatem totum posse superare. Ideo Corybantes ejus ministri cum strictis gladiis esse finguntur, ut significetur omnes pro terra sua debere pugnare. Quod autem torritam gestat coronam, ostendit superpositas terræ esse civitates, quæ turribus insignitæ sunt. Servius in Virgilium. *Idem*.

351 *Inde dato passim*] Ordo est, et sensus: Nos inde, id est, ex tanta injuria undique exciti, id est, valde commoti, coimus ultores. *Idem*.

353 *Quisque sibi*] Nam unusquisque sua interesse arbitrabatur, ulcisci tantum scelus. *Coimus*] Congregamur et conjungimur. *Idem*.

353 *Quis enim*] Probatio est quare unusquisque debeat ad tantum facinus vindicandum properare. *Idem*.

356 *Hæc et non fortes jactura moveret*] Quasi dicat, fortis quidem ille non est censendus, qui tali injuria non moveatur. *Idem*.

357 *Non tulit*] Ab exemplis nobilium regum suadet Paridem persequendum esse, cum et Agenor etiam Jovem omnium Deorum, et hominum rectorem, persecutus sit; nam cum Jupiter Europam Agenoris filiam in taurum versus asportasset, Cadmus a patre, ut supra dictum est, ex Phœnicia ad investigandam Europam sororem missus est, ea conditione, ut aut secum virginem duceret, aut in Phœniciam non rediret, qui cum puellam non inveniret, in Bœotia edificatis Thebis desedit. *Idem*.

360 *Et Scythico raptam*] Non a quo, inquit, animo Æeta tulit Medeam suam abduci ab Argonautis, sed eos statim armis et classe insectatus est: cum enim Jason Thessalus Æsonis filius navi longa extracta cum quatuor et quinquaginta sociis ad Colchos pervenisset, indeque vellus au-

reum, quod in templo Martis asser-
vabatur, abstulisset beneficio Med-
eæ, quæ templum ingressa draco-
nem pellis custodiæ incubantem, sem-
perque, ut ferunt fabulæ, vigilem,
veneno peremit, Medeam secum dux-
it; patrem autem Æetam cognita re
tradunt Argonautas insecutum, pla-
res juxta littus comperisse, et com-
missa pugna Iphitum unum ex Arg-
onautis Euryatei filium occidisse, pos-
tremo adaucta utrinque cæde Æetam
regem a Meleagro interemptum esse.
Prolem] Medeam, quam ei et Circem
et Calcyopen et Absyrtum sive alio
nomine Ægileum peperit Hecate
uxor. *Idem*.

363 *Semivirum*] Qui nunquam nisi
forma muliebri laudatus est: et ar-
guit a majori, si illi barbari Dei et
semideum rapinam poni non volu-
erunt, nos Græci patiemur rapin-
am cuiusdam semiviri? *Maturant*.

366 *Quid si nunc aliquis*] Astute ei
proponit raptum uxoris suæ. Quid,
inquit, ageres, si quis Deidamiam
tibi rapiat? quasi dicat, nunquid fe-
rendum est tantam injuriam illatam
esse regi? Sicque ejus animum in-
cendit ad tale scelus ulciscendum.
Britann.

374 *Quæ solitus*] Subaudi, 'sit,'
ordo autem est: Ede ritus tuos et
semina laudum, quæ Chiron solitus
sit tibi pandere. *Semina laudum*] Prin-
cipia ad laudes assequendas. *Idem*.

377 *Sit precium*] Si, inquit, hæc no-
bis narraveris, id loco præmii putabi-
mus pro labore, quem tulimus dum
quærimus te. *Idem*.

378 *His armis primum intendisse la-
certos*] Malim hos: dein forte non
adspernabile quod in Ma. *primum ves-
tisse lacertos*. Solet aliqui uti pro
'induere,' 'tegere.' Ut lib. III. 'cly-
peum vestisse juvenco.' Lib. VI.
'hausta vestitur arena.' Lib. XII.
'thyrsos hederis vestistis.' Claudia-
nus II. in Ruf. 'Par vestitus equis,
ferrata fronte minantur, Ferratos-

que levant securi vulneris armoæ.' Gruteri tres codices, *tendisse*. Gronov.

379 *Quem piget sua facta loqui*] Autopphora est, quasi ille dixerit, torpe est homini sua facta narrare, et hic respondeat, nemiñem gravari debere sua gesta commemorare. lo-gendum est cum interrogatione. *Tunc ille modestè*] Bene inquit modestè; nam arroganter de se ipso prædicare, viciosum est. *Britann.*

380 *Propiorque coacto*] Quasi simili homini coacto, et qui invitatus loquatnr. *Idem.*

381 *Et adhuc crescentibus annis*] Quasi non nunc quoque crescerent. Scholiastes et duo Mss. Gruteri, *stantibus*. Unde ille hand invita, ut videtur, Minerva: *et adhuc reptantibus annis*. Claudianus II. in Ruf. 'teneroque amnis reptatus Achilli.' In quantum Honorii Cons. 'Cretaque se jactat tenero reptata Tonanti.' Gronov.

382 *Therubus*] Id est, Chiron. *Britann.*

384 *Sed spissa leonum viscera*] Pueritia, inquit, mea carnibus leoninis pascēbatur, nam viscera carnes significare ostendit. Virgil. 'Et viscera nudant.' *Spissa*] Naturam carnis respexit, quæ dura est et spissa in leone. *Idem.*

386 *Prævertere cervos*] Maronianum hoc, Æn. XII. 'Vel conferre pedem, vel equo prævertere ventos.' Sil. Italic. lib. VIII. 'Campi per aperta volantem Ipse pedes prævertit equum.' *Berth.*

398 *Grads præpete*] Id est veloci. *Britann.*

399 *Admissus*] Ad cursum concitus; nam admissos equos dicimus currentes. Ovidius: 'Hic lacer admissos terruit Hector equos.' *Idem.*

Agebat] Insequēbatur me. *Idem.*

400 *Omnibus campis*] Per omnes campos, ut ad labores me firmaret. *Idem.*

401 *Leuabai*] Tanquam bajuhret eum fessum, donec vires reciperet. *Maturant.*

402 *Primo torpore*] Id est, dum inciperet congelari, non expectans quod nimis duraretur glacies. *Idem.*

405 *Vacuos*] Quia feras omnes ego interfecerim, quæ asperiores sunt: ideo dicit, *aëre marmare*, ut leonem. Nam murmura parvorum animalium restabant. *Idem.*

406 *Nunquam ille imbelles*] Nunquam, inquit, veluit me feras imbelles et timidus persequi, sed servas et immanes tantum. *Avia Ossa*] Id est Avia Ossa montis Thessaliæ. *Lynceus*] Animal est timidum Baccho dicatum, hoc India mittit. Ejus animalis urinam redditam Plinius ait glaciari in gemmas carbunculis similes, unde Ovidius: 'Victa racemifero lynceus dedit India Bacebo, E quibus (ut memorant) quicquid vesica remisit, Vertitur in lapides et congelat aëre tacto.' *Britann.*

409 *Sues fulmineos*] Appellant potius fulmineos sues, quod more fulminis obvis irati prosternant. Martial. 'Fulmineo spumantis apri sum dente perempta.' *Tigrio*] Animal est truculentum et velocissimum, quo et India et Hyrcania abundat: ejusdem nominis est etiam fluvius Armeniæ. *Idem.*

415 *Nec me ulla feri Mavortis imago fugit*] Tractandorum inquit armorum nulla me meditatio fugit. *Nulla imago*] Nullum pugne simulacrum. *Idem.*

416 *Pæones*] Populi sunt Macedoniæ, qui usque ad Strymonem fluvium Thraciæ extenduntur. *Idem.*

417 *Quo Maceda*] Macedas appellat Macedones, quemadmodum et superius, 'nec Macedum gens dura placet,' pro Macedonum, et hoc necessitate carminis, nam Macedones carmen non recipit heroicum propter tres syllabas breves. *Idem.* *Quo Magete sua gaza*] Vetus *Mafeta*. Præsto

legendum *Maecet*, id est, Macedones. Adi nobilissimi, a se et majoribus, Jos. Scaligeri ad Ausonium lectiones lib. 1. cap. 11. *Bernart*. *Que turbine castum*] Scaliger, *costrum*. *Lipius* dubitare ait, *contum*, an *ratum*; sed magis placere posterius. At *contum* et nos in scripto et in binis reperit Gruterus, nec aliter Maturantius et Britannicus legerunt. Silius lib. xv. 'Sustentata genu per campum pondera conti Sarmatici prona adversos urgebat in hostes.' Quod an emendandum sit, ne dubitare quidem debebat elegantissimus Opius. Valerius Flaccus lib. v. 'et ingentis frenerator Sarmata conti.' Tacitus Ann. vi. 'Sarmatæ omisso arcu, quo propius valent, contis gladiisque mœrent.' Et mox: 'neque conti neque gladii, quas prælongas utraque manu regunt, usui.' Claudianus etiam de Romano Milite in III. Cons. Honorii: 'pars cominus horrida contis.' In quarto: 'quis tendere contum Aerior?' Nec vero rē turbine non congruit *contis*. Est enim Virgilii *Æneid.* xi. 'quo turbine torqueat hastam.' Silius lib. iv. 'Sic ait, interquens directe turbine robur.' Consul puta Gracchus. Cæstibus in præliis usos non modo miramur, sed nullam etiam gentem usam fuisse scimus. *Grenov.*

419 *Baleares*] Insulæ Hispaniæ Majorica et Minorica, in quibus usus fondæ fuit, unde nomen cepit; βάλλω enim jacio significat. *Maturant.*

420 *Suspensæ*] Ante jactum. *Libreres*] In aëre. *Idem.*

421 *Gyro*] Graphice describit jactum fundæ, nam circumvolvuntur habent, et causatur circularis, unde videtur aër dividi in gyrum. *Idem.*

422 *Vix memorem cinctos actus*] Longum, inquit, esset omnem tractandorum armorum rationem explicare. *Jungere fossas*] Tunc fossæ dicuntur jungi salu, cum ab altera

parte ad alteram transilitur. *Britann.*

425 *Simulacraque pugna*] Ordo est: Docet me excipere molares umbone. *Simulacra pugna*] Id est, quæ sunt imagines veræ pugnae; nam sic tirones per simulatas pugnas erudiuntur ad vera certamina. *Idem.*

426 *Molares*] Lapides dicuntur majores. Ovidius: 'dextraque molarem sustulit, et magnum magno conamine misit.' Molaris item capitur pro dente, quo cibis conficitur. Juvenalis: 'interque molares Difficili crescente cibo.' *Idem.*

427 *Peditum*] Id est, me peditum docet equis currentibus præcurrere, et remorari. *Idem.*

428 *Quadrifuges*] Dicuntur equi quod quaterni carribus sunt subjecti, bijuges vero quod bini. *Idem.*

430 *Sperchius*] Fluvius Thessaliæ. *Idem.*

434 *Referebat*] Retro ferebat. *Id.*

435 *Et lata caligo via*] Subaudi, erat, id est, profunditas aquæ immensa quidem erat, et quæ timorem ingenerare posset. Nam *lata via*, intelligit lati fluminis, sicque occurrit illi qui dicere potuissent aquas profundas non fuisse. *Minart.* Prohibebatur, quo sermonis genere historiographi sæpe utuntur. *Idem.*

436 *Urgere pudorem*] Verbis, inquit, me accusabat, et me veluti tremebundum verbis juvabat. *Pudorem*] Id est me ipsum, in quo erat pudor et verecundia, ne ea non obirem quæ imperaret. *Idem.*

437 *Sic me sublimis agebat Gloria*] Ita, inquit, laudibus, et gloria incendebar. *Idem.*

439 *Æbalice*] Laconicos. Diarum autem Laconicum ob id appellat, quod is ludus infamis sit factus eade Hyacinthi, id est, Laconici, qui dum disco cum Apolline amatore suo certaret interfectus est, unde est illud Ovidii: 'Laberis Æbalide prima fraudate juvenis, Phœbus ait.' Nam

[*Æbala* appellata est Laconia ab *Æbalo* rege Arguli filio. *Condere in nubila*] In palæstorio discens erat, in quo jactande in commendabatur qui in aërem altius misisset; erat enim lapis gravis et latus qui ad exercitationem corporis in auras mittebatur, qui jacularantur oleo perfundebantur. *Ovidius*: 'Corpora veste levant, et succo pinguis olivæ Splendescunt, lactique inenat certaminum disci.' *Idem*.

440 *Et liquidam nudare palen*] In gymnasio palæstritæ exercebantur audo et uncto corpore, ut ad bellicos labores et tumultus essent promptiores, quam exercitationem Græci *παλαστράν* sive *παλαστράν* vocare, Latini vero *luctam*: qualis autem esset ludus, *Plutarchus* loquens de Alcibiade nos monet his verbis: 'Cum aliquando in palæstra cum puero quondam luctaretur, jamque adversarius enim ad terram deprimeret, volens Alcibiades ignominiam vitare, manum illius dentibus apprehendit.' *Idem*. *Pales*] Gen. Palis, Dea pastorum. 'Nunc te magna Pales,' in tercio Georgicorum. *Pale*, *pales*, pro palæstra dicitur. ἡ παλῆς, τῆς παλῆς dicitur. *Liquidam*] Quia in palæstris ungebantur nudati, unde ludi gymnici appellati sunt, et gymnas ipsa palæstra dicitur, quod nudos haberet. γυμνός enim nudus a Græculis dicitur. In Arabia olea dotatur lacryma, quæ medicamentum conficitur, a Græcis *enhæmon* dictum, singulari effectum contrahendis vulnerum cicatricibus. *Plinius* lib. XII. cap. 17. *Cæstus*] A cædendo. Ludus in quo ludentes manicas corii induebant, et juxta manum plumbeas pilas habebant, quibus invicem cædebantur usque ad necem. Interdum et cæstus, cæsti, dicitur: hoc cestum sine *æ* cingulam est Veneris, unde *Homerus*, *κείστρον ἰπύστρα* appellat: *ἰπύστρα*, cingulum, significat. *Maturant*.

441 *Ludus et requies*] In his lu-

dis alii maxime laborant, sed ego ut ludum et requiem hos exercebam. *Idem*.

442 *Sudor*] Non magis laborabam in his ludis quam pulsando citharam. *Idem*. *Apollineo*] Quo primum usum fuisse constat Apollinem; nam, ut fabulæ tradunt, cum Mercurius lyram fecisset in Cyllene monte Arcadiæ, deinde postea Apollinis boves abegisset, deprehensus ab eo, quo sibi facilis ignosceret, petenti Apollini, ut liceret dicere se invenisse lyram, concessit, et ab eo virgulam quandam muneri accepit, quam *caduceum* appellant. Ait ergo *Poëta*, *Plectro Apollineo*, cujus inventorem se voluit vocari. *Mirarer*] Cum admiratione celebrarem laudes veterum virorum. *Britann*.

444 *Quin etiam*] Ponit quomodo didicit medicinam a Chirone, qui fertur unus de inventoribus medicinæ: quidam volent ideo nuncupatum Centaurum quia medicinam ad hominem et ad equum pertinentem invenerit, et nuper inventus est liber, qui Chiron de medicina equorum inscribitur. *Maturant*.

445 *Staret*] Effluens sanguis sistetur. *Idem*.

446 *Somnos*] Ut papaver, quando ægroti non possunt dormire. *Idem*.

447 *Quæ ferro cohibenda læs*] Utrum quæ vulnera ferro sint recidenda, an, quod magis placet, quæ vulnera ferro sanentur, ut de æruginē intelligamus ferri, quam ab Achille inventam fuisse diximus utilissimam emplastris, ut sit, *ferro*, id est rubiginē ferri in vulnus infusa. *Cohibenda*] Id est, coërcenda, et reprimenda, ne ulterius serpat ulcus. *Quæ cederet herbis*] Quæ vulnera herbis curarentur. Nam, ut dictum est, alia vulnera ferro, alia herbis sanantur. *Idem*.

449 *Justitiæ*] Nam *Homerus* Chironem *δικαστράων κεραιόων* vocat, id est, *justissimum Centaurorum*. Et dicto per quas artes Chiron auxisset

membra, nunc ponit quomodo auxit animum, at Diomedes petiit supra: 'quas membra augere per artes, Quas animum.' *Pellacis gentibus*] Quae in Pelio monte erant, quas Chiron regebat. *Maturant. Pellacis*] Thessalia; nam Pelion mons est, ut saepe diximus, Thessaliae, ubi sedes fuit Chironis, natus ibi ex Saturno et Philyra filia Oceani in equam conversa a Saturno, quod ideo fecit ne prehenderetur ab Ope uxore adventante, unde est illud Virgilii, 'Philyrides Chiron.' *Britann.*

450 *Suos*] Id est, sibi subjectos; nam inter Centauros populos Thessaliae principatum obtinuit, navigavitque cum Argonautis. *Idem.*

451 *Comites*] Vocativus est casus. *Idem.*

452 *Meminisse juvat*] Cetera enim non juvat commemorare, cum existimationem meam quodammodo laudant. Si scire volueritis, commemorabit vobis mater, cujus iussibus obsequi me aetas cogit. *Vet. Schol.* Versus qui in aliquibus exempl. additur: *Aura silet; puppis currens ad littora venit, perfidæ temeritatis alienus asini est, opus absolutum indicare volentis, et pridem a doctis explosus. Insanit auctore ejus, opus autumans a Papinio sic pro perfecto editum, in qua stultissima persuasione fuit et Johannes Britannicus. Barth.*

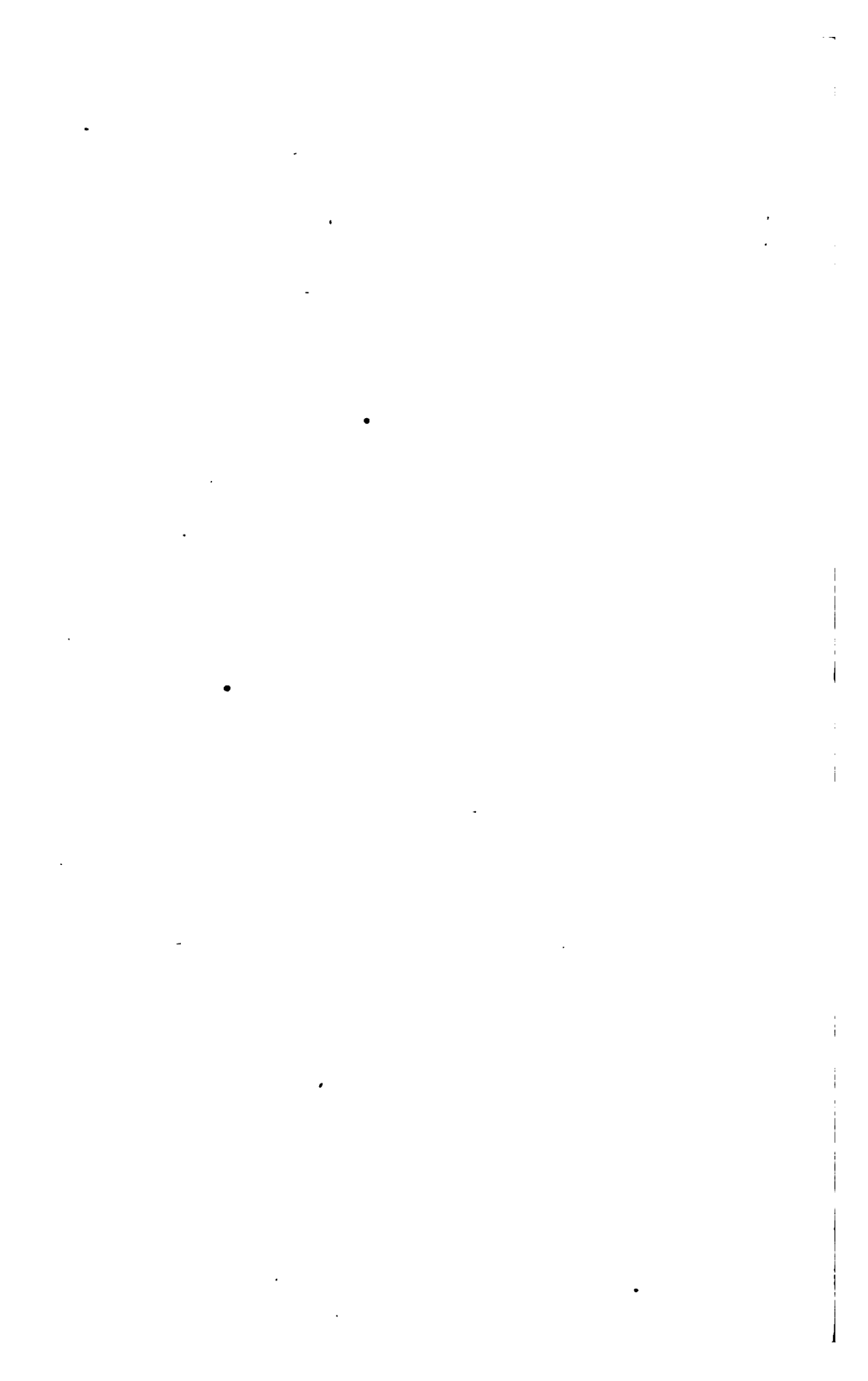

FINIS NOTARUM VARIORUM.

NOTITIA LITERARIA

DE

P. PAPINIO STATIO

POETA.

EX JO. ALB. FABRICII BIBLIOTHECA LATINA,
A JO. AUG. ERNESTI AUCTIONE EDITA, LIB. II. CAP. 16.

Statii Aetas.

P. PAPINIUS STATIUS Neapolitanus, patre natus, præceptore Domitiani, qui multa carmine et oratione scripserat, ut filius testatur Epicedio in patrem lethargo sublatum, Sylv. v. 3.¹ Extemporali poemata componendi facilitate Imperatori Domitiano gratissimus fuit, et a maiestate carminis *Aquilinus* librariis dictus: tamen victus in agone quinquennali Domitiani, aliis poetis contra ipsum coronatis, ut ipse innuit carmine ad Claudiam uxorem et in patrem Epicedio. Quod vero aliqui narrant, eum præacuto stylo ab indignante Imperatore esse confossum, id magis videtur credibile, quam quod Aligerius Dantes prodidit, eum, Christiano addictum

¹ Perperam quidam, ut Domitius Calderinus, Lindenbrogius, Fr. Morellus *Papinium Surculum Statium* appellant. Statius modo *prænomen* fuisse observatur, ut in praeis inscriptionibus Statius *Ebutius*, Statius Marcellus, et apud Livium Statius Caelius Imperator Samnitium: modo *nomen*, ut in iisdem inscriptionibus C. Statius Faustus, C. Statius Primigenius, C. Statius Neuretus, Statius Saturninus, et L. Statius Ursulus, Tolosensis rhetor sub Nerone, de quo Ponticus ad Eusebii Chron. p. 569. et Statius Seborus Plinio et Solino laudatus supra: modo *cognomen* denique, ut Cæcilius Statius Comicus (de

quo Gellius xv. 19.) et poeta noster P. Papinius Statius. Vide Jo. Marium Mattium L. II. Opinionum cap. 13. Sed ista ita sunt ex vetere ratione nominum: sub imperatoribus autem, imprimis inde ab sæculo primo extremo, ratio nominum vel imponendorum vel assumendorum valde mutata est, habuitque idem sæpe plura nomina, v. c. alterum a patre, alterum a matre, &c. unde nec prænomen nec cognomen fieri debent: de qua re accurate nuper scripsit Canegieterus JCtus in libro de nominum mutatione sub principibus Romanis: add. filium in Comm. ad fragm. Juris vet. in Collat. legg. Mosaic. et Rom. p. 240.

nomini, sævitiam Domitiani in Christianos pro virili temperasse. Extemporali Statii versus pangendi facultati invidisse Martialem, atque ideo sub *Sabelli* nomine ix. 40. perstrinxisse, sibi persuasit Gevartius cap. 35. Papinianarum lectionum. Inopia ejus tangitur a Juvenali vii. 87. 'Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.' Ipse Epicedio in patrem queritur, quod 'vilis honos studiis.' Adulatorum maximum, ut poetarum suo ævo, longeque post et ante principem vocat Barthius in notis Tom. i. pag. 287. Julius Cæsar Scaliger 'equum alatum.' Thoma de Pinedo iudice pag. 488. ad Stephanum Byz. Statius Papinius 'eruditus poeta in Sylvis, sublimis in Thebaide, blandus in Achilleide.' Franciscum Malherbam, Lyricorum Gallicorum principem, ad Statii clangorem et crepitacula insaniisse, illaque prætulisse Virgilio, indigne fert Huetius p. 24. seq. de vita sua. Tempus obitus a Barthio quoque Tom. i. editionis ab eo curatæ p. 366. et Dodwello ad a. C. 96. sive Domitiani postremum refertur. Sed omnino de Statii vita et rebus vid. Dodwellus in Annalibus Statanis Oxon. 1698. 8. editis. Add. Barthium l. c. et Crenium Animadvers. P. xi.

Scripta.

Extant ejus, i. Sylvarum¹ libri quinque, quorum primus Stellæ, secundus Meliori, tertius Pollioni, Marcello quartus, quintus denique Abascantio, singulis Epistolis ab auctore inscribitur, ex quibus Vavassor p. 211. 228. de ludicra dictione collegit, eum minus valuisse in soluta, quam ligata oratione: quod de Virgilio² quoque fertur. Porro in his libris quædam versibus Phalæcis, vel

¹ De sylvis, quæ apud Græcos dicuntur *σχεδίσματα*, vide G. Jo. Vossii institutiones poeticas iii. 22. et Gasp. Gevartium lect. Papin. cap. 2. et Jac. Pontani *φιλοκαλῶν* iv. 19.

² Laërtius in Xenocrate iv. 5. ποιηταὶ μὲν ἐπιβαλλόμενοι περὶ ὁμοειδέων ἔργων, καὶ περὶ ὁμοειδέων ἔργων, καὶ περὶ ὁμοειδέων ἔργων. Sed tam Virgilii prosa, quam Ciceronis Juliique Cæsaris ac Bruti versus, iis se minus probavit, qui Maronis poemata, et Tullianæ orationis flumen ac vim, acutam Bruti Cæsarisque in scribendo elegantiam admirabantur. Unde Cassius Severus de Salustio ita judicabat, ut ejus orationes nihilo meliores esse diceret, quam aut

Ciceronis versus, aut Virgilii prosam. Seneca 3. controuv. præf. 'Virgilium illa felicitas ingenii oratione soluta reliquit, Ciceronem eloquentia sua in carminibus destituit.' Confer dialogum de oratoribus c. 21. Juvenal. x. 121. seq. Theodecten magis tragico carmine, quam prosa placuisse, refert Hyginus apud Gell. x. 109. Similiter de Malherbio poeta Gallorum celeberrimo cives ejus observant, *que sa prose beaucoup plus négligée que ses vers, l'a fait comparer à l'hirondelle, qui marche mal, encore qu'elle vole très-bien.* De Molierio clarissimi nominis Comico Gallo Menagius in Menagianis p. 45. *La prose de Molierie vaut beaucoup*

Alcaicis, ut IV. 5. et Sapphicis IV. 7. reliqua hexametris scripta sunt.

II. Thebaidos,¹ sive de bello septem Ducum adversus Thebas, libri XII. compositi ad imitationem Antimachi et Æneidos Virgilianæ, de qua ipse: 'Sed longe sequere, et vestigia semper adora.' Hoc Statii opus respicit Stephanus Tornacensis Epist. v. 'divinam ejus responsionem, ut Thebais Æneida, longe sequor, et vestigia semper adoro.'

III. Achilleidos, de iis quæ bellum Trojanum² antecesserunt, libri II. etsi in quibusdam Mss. unus liber procedit, in aliis vero in quinque³ dispescitur, inscite, iudice Barthio LII. 13. Advers. Utrumque poemata Achilleida et Thebaida Statius dicavit Domitiano Imp. quem a poëseos studio commendat præter Statium Silius. Achilleida vero absolvere fata prohibuerunt. Ac ne illa quidem, quæ perfecit Statius, ad nos omnia pervenisse existimabat Barthius T. I. p. 460. qui ad Sylv. IV. 3. p. 366. itidem dubitat, an libros, quibus Domitiani res gestas in agone Albano celebrasse se innuit, unquam ediderit, et in manus hominum venire jusserit.

micar, que ses vers. Eobano Hesso contra Erasmus lib. xxvi. Epist. 45. gratulatur contigisse, 'quod M. Tullio fuit negatum, quod Philalphus arroganter sibi vindicavit, ut ita pangeret carmen, quasi nunquam attigisset solutam orationem, ita scriberet prosam, quasi cum Masis nihil unquam fuisset commercii.' Idem de Bachanano pronuntias, ac de Hugone Grotio. His adde Cornelium Gallum, qui 'sæpe poetarum mendacia dulcisa finxit,' nec minus ipse de se: 'Orator toto clarus in orbe fui.' De Antonio Maria Visdomini, Augustinus Oldoinus in Athenæo Ligustico p. 545. refert hos versus Dominici Carmellis: 'Qui prosa volat, Etrusco qui carmine vadit, Hinc demum Latio carmine serpit humi.'

¹ Thebaidem e Græcis poetis scribere Antagoras, Antiphanes Colopho-

nus, Menelaus Ægeus, (forte Anæps ex Anæa Caris civitate,) Anonymus quidam, Pausanias in Bæoticis et Sulde in *Kabysa vlay* laudatas, et alii. Vide Colomes. ad Gyrard. p. 148. Apud Erasmus in adagio 'Bæotia auris' pro Anaxagora Thebaidos librum recitante, legendus Antagoras. Statii Thebaidem laudat Juvenalis VII. 88. ad quem locum confer Casaubonum in Domitianum Suetonii c. 4. Grævium p. 20. ad Hesiod. E Latinis ante Statium in hoc argumento versatus est Ponticus, de quo acutissimus Brouckhusius ad Propertii Eleg. I. 7. et II. 25.

² Vid. Dan. Heinsium ad Nonni Dionysiaca p. 183.

³ Ut in Codice XIV. sæculi, qui cum glossis et librorum argumentis extitit Ms. apud Federicum Pacium Lugd. Bat. atque ante fuit Joannis Ugolini.

RECENSUS EDITIONUM

P. PAPINII STATII,

AUCTOR FABRICIO-ERNESTINO,

ET IN IV. ÆTATES DIGESTUS.

[EX ED. BIPONT. 1785.]

ÆTAS I. 1472—1500.

a duabus principibus, Veneta et Parmensi, orta. Tertia nutrix, Romana, incrementa dedit ex interpretibus, vetere Placido Luctatio,¹ qui in Thebaid. Commentarium scripsit, novioribus Fran-

¹ Ab aliis Lutatius vel Luctatius Placidus, aliis Placidus Lactantius appellatur, sub quo nomine glossæ veteres Latine et in Ovidii *Metamorph.* argumenta extant. Longe quidem diversus est ab elegantissimo scriptore Lactantio Firmiano, Arnobii discipulo, cujus eloquentiæ et eruditioni pauca similia in istis ad Statium scholiis leguntur. Theodosii Imp. æqualem fuisse affirmat Jo. Rhodius diss. de acia p. 25. At non tantum meminit Sedulii, sed Boëthii quoque, unde juniorem esse recte colligit Vossius de poetis Latinis c. 46. Perseum præceptorem suum in vi. Thebaid. pag. 218. laudare videtur his verbis: 'Sed de his rebus (de Antipodibus ibi sermo) prout ingenio meo connectere potui, ex libris ineffabilis doctrinæ Persei præceptoris seorsim libellum composui.' Vossii judicio commentaria ejus sunt centones ex Servio, Hygini Mythologicis et Astronomico, ejusdem Arateo, et aliis quibusdam, quod de eodem Luctatio ante Vossium etiam pronuntiaverat Jos. Scaliger p. 19. ad Euseb. Ad-

de Vossium p. 736. de Hist. Latinis. Merito tamen Nicolao Loënsi 'doctus lectuque dignus exegetes' audit, 'præter quidem glossemata.' Confer Barthii commentar. in Statium T. II. p. 871. et III. 13. *Adversar.* Priore loco Vossium quoque reprehendit Barthius, quod scripserat Latatium a Lindenbrogio primum editum, et centones vocaverat ex Servio et Hygino, quorum commentationes vix centesimam illius partem sibi possint vindicare. Lutatius in Thebaidem jam Romæ 1475. fol. cum Statio lucem viderat, sed in Achilleidem primus edidit Lindenbrogius e Ms. Codice Francisci Pithæi. In catalogo Pseudonymorum Viri Cl. Vincentii Placcii p. 216. pro Luctatii Commentario in Statium typographus perperam in Tacitum excudit. Porro Christianum scriptorem fuisse apparet ex iis, quæ in iv. Thebaidos scribit pag. 144. 'Dei vocabulum sciri a nullo hominum potest, sed quid veritas habeat, percipe. Hujusne Dei nomen sciri potest, qui nutu tantum regit, continet cuncta, cujus ar-

cisco Maturantio († 1518. vel 1512.) in Achilleid. et Domitio Calderino († 1477.) in Sylvas. Ab his tribus edd. ceteræ fluxere omnes ad exitum usque sæculi xv.

1472 Veneta i. princeps i. fol. P. Papin. Statii Sylvæ. Hanc esse editionem omnium primam, vidit Marklandus in præfat. ad Sylvas: qui cum ope Parmensis a. 1473. Heinsio etiam valde laudatæ, in his Sylvis restituisset plura loca, quæ nulla alia ratione corrigere potuisset; ea omnia reperit deinde in hac Veneta, et plura quoque alia. Ex his autem duobus exemplis, Veneto a. 1472. et Romano a. 1475. ceteræ edd. veteres fluxisse videntur, sed ita, ut passim aliquid ab his, qui iis præessent, mutaretur, etiam erroribus operarum.

1473 Parmensis, princeps altera: fol. P. Pap. Statii Sylvæ per Stephanum Corallum. In fine: 'P. Papinii Statii liber quintus explicit: quanquam non desint, qui velint epistolam quæ scribitur Abascantio Priscillæ Marito, non esse principium quinti, sed interpositam in quarto; et silvas solum in libros quatuor esse divisas. quod quidem constare videtur ex his verbis poetæ: Quare plura in Quarto Silvarum, quam in prioribus. Correctum p. d. (opinor, per dominum) Franciscum Puteolanum: et vere, ultra impressiōnem Venetiis factam, in III. millibus locis emendatum, SS. Catullum et Silvas: ut tu Lector ambobus exemplaribus experiri possis: itaque nullo modo intelligi possit: et cætera. Impressum Parmæ per me Stephanum Corallum. Anno Christi MCCCCLXXIII. secundo Cal. Septembris.'

1475 Romana i. princeps III. fol. P. Papinii Statii opera cum comment. Placidi Lactantii (in Thebaid.), Franc. Maturantii (in Achilleid.), et Domitii Calderini (in Sylvas). Fuit hæc perrara editio in Bibl. Hulsiana. Memorat eam P. A. Orlandi, Orig. e progressi dell' Arte impressoria (Bol. 1722. 4.) pag. 72. et ex hoc Maitharius in Annal. Typogr. To. iv. p. 349. et 350. n. 6.—Nomen impressoris abest. Cf. Lengnich. Beytræge part. II. pag. 121.

— Romana II. fol. per Arnold. Pannarz. Statii Sylvæ, cum Domitii Calderini Veronensis Secretarii Apostolici commentario,

bitrio deserviant, cujus nec æstimari potest mundus, nec finibus claudi? Sed cum magi vellent virtutis ejus ut putabant sese comprehendere singulas appellationes, quas per naturarum potestates abusive modo designarunt, et quasi plurimorum nominum nobilitate

Deum appellare conati sunt quasi ab effectu, cujusque rei ductis vocabulis, sicut Orpheus fecit, et Moyses Dei summi antistes, et Esaias, et his similes. Plura hujus Scholiastæ loca illustravit emendavitque Thomas Munckerus notis ad Mythographos Latinos.

additis notis in Sapphonem Ovidii et Propertii loca obscuriora.—Præfuit huic Domitius Calderinus, vir illo ævo sane doctissimus. Multa ille Statio feliciter restituit: in multis pueriliter erravit. hoc nomine maxime culpandus, quod si quid non intellexerit, statim mutavit; etiam absurde nonnunquam; sæpe etiam, quod Marklandus suspicatur, nulla mentione facta. Utilis tamen editio, quod diversorum codicum scripturam representet; cum jam pæne certum sit, Domitium, quando istam evulgaret, non vidisse aut Parmensem, aut libros ex quibus Parmensis expressa fuit.

— Veneta II. fol.—Sylvæ et Achilleis, cum commentario Jo. Britannici. Memorat hanc edit. Gronovius in Diatribe in Statium.

1481 Vincentiæ, fol. per Joannem Renensem et Dionysium Bertochum. Statii Sylvæ.—adjunctæ editioni Catulli, Tibulli, et Propertii, ibidem eod. an. impressæ. Posteriorem quidem memorat Ernestius inter edd. horum Triumvirorum, sed nulla facta Statii mentione. Vid. Lengnich. Beyträge part. II. p. 122.

1483 Veneta III. fol. Statii opera cum commentariis Placidi Lactantii in Thebaid. Francisci Maturantii in Achilleid. et Domitii Calderini in Sylvas. Venetiis, per Octavianum Scotum Modætiensem, 1483. quarto Nonas Decembria. Vid. Maittarii Annal. Typogr. To. I. p. 445.

1485 Brixie, fol. P. Papin. Statii Sylvæ, cum Calderini, Achilleis cum Franc. Maturantii, et Thebais cum Luctatii commentariis.

1490 Veneta IV. fol. per Barthol. de Zanis. Rep. ed. a. 1483.

— Veneta V. fol. P. P. Statii Poëmata. Impress. Venetiis per Mag. Jacobum de Paganinis. Est hæc in Bibl. Götting.

1494 Veneta VI. fol. Statii Sylvæ cum Domitii (Calderini) commentariis. Thebais cum Lactantii commentariis.—Achilleis cum Maturantii commentariis.—Accedit pag. 198. Domitii elucubratio in quædam Propertii loca, quæ difficiliora videbantur, ad Franc. Arago. Fer. R. ne. F. Fol. 203. verso legitur: 'Hoc per Bartholomeum de Zanis de Portesio Venetiis impressum opus feliciter explicuit. M. cccc. lxxxixiv. Die xv. Martii.' Hanc subscriptionem excipiunt Papinii vita per Domitium, et registrum hujus operis. Possidet eam illustriss. Heideggerus, Trib. Tur. et exstabat in Bibl. Ludewig. n. 12606.

1498 Veneta VII. fol. per Barthol. de Zanis. Rep. edit. an. 1494.

ÆTAS II. ALDINA.

1502—1600.

ab Aldo Manutio, qui an. 1502. Statium dedit, etiam conjecturis correctiorem; majori dein diligentia 1519. quem secuti sunt Argentoratensis Schureri, Parisiensis Colinæi, Basilienses Henric-petri, Gryphianæ. Plantiniana Bernartii vulgo laudatur, Barthio culpatur. Ea vero repetita etiam Lugduni et Venetiis.

1502 Aldina i. 8. P. Pap. Statii Sylvarum libri quinque. Thebaidos libri xii. Achilleidos xi. In fine: Venetiis, in ædibus Aldi mense Augusto 1502.—Marci Musuri Orthographia Statiana huic editioni subjecta est. Extat in Bibl. Gœtting.

1508 Venet. Luctatii scholia in Statium. ap. Aldum. Vid. Jo. Masson in Hist. Crit. Reip. literar. To. i. p. 191.

— Veneta, fol. per Barth. de Zanis.

1517 Argent. ap. Lazarum Schurerum, 4. Achilleidos lib. ii.

1519 Aldina ii. 8.—Sylvarum libri v. Achilleidos libri ii. Thebaidos libri xii. Orthographia et flexus dictionum Græcarum omnium apud Statium, cum accentibus et generibus ex variis utriusque linguæ auctoribus.—In fine: Venetiis, in ædibus Aldi, et Andreæ Soceri, mense Januario 1519.—Hanc editionem majori diligentia, quam edit. a. 1502. typis expressam esse, affirmatur in Franc. Asulani epistola huic editioni præmissa. Extat in Bibl. illustriss. Heideggeri Trib. Turic.

1530 Paris. Colinæi i. 8. Statii opera omnia, item Orthographia et flexus dictionum Græcarum apud Statium. ap. Sim. Colinaeum.

1531 Basil. i. 8. P. P. Statii opera. Ex Cat. Bibl. S. J. Mqnt. pag. 174.

1541 Basil. ii. 8. ap. Henric. Petri.

1542 Witteb. 8.—Achilleidos libri duo.

1547 Lugdun. seu Gryphiana i. ap. Sebast. Gryphium.

1559 Gryphiana ii. 12. ap. heredes Seb. Gryphii.

1595 Plantiniana i. Bernartii. Antv. 8. P. P. Statii opera, quæ extant. Jo. Bernartius ad libros veteres recensuit, et scholiis illustravit. Antv. ex offic. Plantin. Vidua et Jo. Moretus. Vid. Cat. de la Bibl. du Roi. Belles Lettr. T. i. p. 323.

1598 Lugd. 12. Rep. edit. Bernartii Antv. 1595.

1599 Venetiis eadem repetita. 8.

— Plantiniana 11. Antv. 8. Commentarius Jo. Bernartii in Sylvas Statii (a scholiis et notis antea editis diversus).

ÆTAS III. LINDENBROGIANA.

1600—1653.

a Frid. Lindenbrogio, qui Statium non modo recensuit, sed et Luctatii Commentt. in Theb. ac primum quidem in Achilleida edidit. Post eum Statii seu affuere seu profuere curæ Jani Gruteri, Jo. Jac. Grasseri, Jani Casp. Gevartii, et Emerici Crucei, Barthio parum probati. Novi interpretes accessere, Jo. Barclaius ad Thebaidem, Fed. Morellus ad Sylvas. Ætati tandem venturæ prolusit Jo. Frid. Gronovii in Sylvas diatribe.

1600 Paris. 4. P. P. Statii opera, quæ extant. Placidi Lactantii (s. Luctatii) in Thebaida et Achilleida commentarius. Ex Bibl. Fr. Pithœi. Collatis Mss. veteribusque exemplaribus, recensuit, partim nunc primum edidit Frid. Tiliobroga (Lindenbrog) adjectis variarum lectionum observationibus indiceque uberrimo. Parisiis ex officina Plantin. ap. Hadr. Perier. Lactantii commentarius in Achilleida in hac edit. primum vulgatus est. Codices ad recensionem textus adhibiti Sylvas non habebant. Ceterum hujus edit. exemplum cum novis emendatt. et observatt. Lindenbrogii Mss. tum ad Statium, tum ad ejus commentatorem, servatur Hamburgi in Bibl. Joannea.

— Genevæ. Repetitq. prioris.

— Heidelbergæ, ex offic. Commeliniana, cum notis Jani Gruteri.

1601 Mussiponti. 8. Jo. Barclaii Commentarii in Statii Thebaidem, de quibus sinistrum judicium Barthii To. I. ad Statium pag. 1273. ad Thebaid. iv. 799.

— Paris. 8. Fed. Morelli in Pap. Statii Sylvas obs.

1602 Paris. 4. Fed. Morelli et Domitii Calderini observationes ad Statii Sylvas cum Lindenbrogii annotationum ad easdem corollario.

1605 Genevæ, 12. Rep. edit. Bernartii.

1607 Antv. 8. P. P. Statii opera, ex rec. et c. scholiis Jo. Bernartii. Ex Cat. Bibl. S. J. Brug. p. 172.

1609 Argent. 8. P. P. Statii opera, cura J. J. Grasseri.

1611 Genev. in corpore omnium veterum poetar. Latin. 4. Vol. II.

1612 Genev. 12. Rep. edit. Bernartii.

1613 Antv. 12.—Opera, quæ extant, omnia ad fidem antiquissimorum per Galliam, Angliam, et Italiam codicum, correctæ. Ex Bibliotheca Jo. Jac. Grasseri. Antv. ap. Casp. Bellerum. vid. Cat. Bibl. Bunav. T. I. p. 356.

1616 Lugd. Bat. 8. ap. Jac. Marcum. P. P. Statii opera. Janus Casperius Gevartius recensuit, et Papinianarum lectionum lib. v. illustravit. Vid. Cat. de la Bibl. du R. Bell. Lettr. To. I. p. 322.

1618 Paris. 4. voll. II. ap. Tho. Blaise.—Opera cum observationibus ac cum commentariis tam veterum quam recentiorum interpretum. Emericus Cruceus recensuit, et novo commentario Statii Sylvas illustravit. Cum indicibus locupletissimis. Barthio T. I. p. 233. iudice, 'Cruceus Papinium prius diligentius legere et penitus intelligere debebat, quam in tantum scriptorem commentarium moliri, tam male propitiato ejus genio.' Caspar Gevartius autem III. 9. elector. p. 113. 'Miseret me profecto, quoties illius interpretis notationes lego, qui meris commentariorum suorum senticetis aureolas elegantissimi Poëtæ Sylvas nuper obduxit.' Plures ibidem in Crucei scholiis, sive ut vocat scoriiis, ad Statium admissos errores castigat, usque ad p. 153.

1619 Argentor. 12.—Ad fidem codicum Mss. emendata cum argumentis Jo. Jac. Grasseri.

1624 Amstel. 12. e recensione Nic.¹ Heinsii.

1637 Jo. Frid. Gronovii in Papinii Statii Sylvarum libros diatribe. Hagæ Com. 8.

1640 Amstel. 16. P. Pap. Statii Opp. poetica omnia.

1651 Cantabr. 8. Publii Papinii Statii Sylvarum libri v. et duo Achilleidos, cum notis marginalibus Thom. Stephens. Ex rarissimis iudice catalogo Bibl. Schalbruch. P. II. pag. 91.

ÆTAS IV. GRONOVIO-BARTHIANA.

1653—1664—1671—1728—

Qui edita jam 1637. in Statii Sylvas diatribe proluserat Jo.

¹ [... minori forma Amst. 1624. ex recensione *Daviesii*, ni fallor, Heinsii.]

Ernest. in Fabricii Bibl. Lat. Lib. II. cap. 16.]

Frid. Gronovius, is jam totum Statium recensuit, notisque suis illustratum dedit. Textum ab eo constitutum secutus est Casp. Barthius in ed. sua Luctatii Commentariis correctioribus instructa, quam ab ejus morte absolvit Christ. Daumius 1664. Tum ed. cum notis variorum in iisque et Barthii et Gronovii instructam pulchre adornavit Jo. Veenhusen 1671. Hanc insecuta est 1685. editio in usum Delphini curata a Claudio Beraldo, cujus hodie raritas major est, quam præstantia. Præclarior autem de Statii meritis est Jer. Marklandus, Anglus, qui eum denuo recensuit ex vetustis exemplaribus, emendavit, notisque illustravit. Quam editionem cum Gronoviana collatam nos inprimis secuti sumus.

1653 Amst. 24. ap. Lud. Elzevir—Opera; ex recensione et cum notis Jo. Fred. Gronovii. Hanc recensionem impense laudat Reinesius pag. 151. Epp. ad Daumium: 'Valde me delectarunt notæ tam accuratæ, et in pondere non magno satis ponderosæ; viri ad restituendum genuinum auctoris sensum, peculiari quopiam genio nati a Charitibusque educati.' Confer Hug. Grotii Epist. 673. ubi suas ad loca quædam Statii conjecturas ad Gronovium transmittit. Ejusdem Gronovii in Statii Sylvarum libros v. diatribæ seorsim prodierant Hagæ Comitis 1637. 8. quarum lectionem omnibus rei Criticæ studiosis vehementer commendat Ernestius in Bibl. L.—Hinc Gronovio lites intercesserunt cum Emerico Cruceo, qui illi Antidiatribam Paris. 1639. 12. et deinde Muscarium ad Statii Sylvas Paris. 1640. 8. opposuit. At Gronovius eum probe depexum dedit, edito Elencho antidiatribæ Mercurii Frondatoris. Paris. 1640. 8.

—Daventr. 8. P. Papinii Statii opera. Ex ed. et cum notis Jo. Fred. Gronovii. Vid. Cat. libr. in Bibl. Gœtting. in duplo extantium, p. 299.

1658 Paris. 8. voll. III.—Opera cum notis Franc. Guetii Audini, Jo. Peyraredæ Aquitani, et aliorum: opera Mich. de Marolles, cumque ejusdem interpretatione Gallica. Lutet. Paris. Seb. Haré, &c. Vid. Cat. de la Bibl. du R. Bell. Lettr. To. I. p. 322.

1664 Cygnæ, 4. voll. IV. ex offic. Gœpneri ap. Jo. Scheibium.—Opera, quæ extant. Caspar Barthius recensuit, et animadversionibus locupletissimis illustravit: inspersis ad Thebaida et Achilleida commentariis ac glossis veterum, hactenus bonam partem ineditis, et scholiaste Lutatio multis locis corruptis castigato ad auctoritatem et opem manuscriptorum exemplarium, præcipue

unius alteriusque admirandæ bonitatis. Cum quatuor indicibus. — In hac editione, quam Christ. Daquius, mortuo Barthio, curavit, textus ex recensione Gronovii a. 1653. descriptus est. Margines Var. Lect. habent e Mss. &c. Sed omnino præfatio Daumii legenda est de hoc opere Barthiano.

1671 Lugd. Bat. 8. ex offic. Hackiana. Publii Papinii Statii Sylvarum lib. v. Thebaidos lib. xii. Achilleidos lib. ii. notis selectissimis in Sylvarum libros Domitii, Morelli, Bernartii, Gevartii, Crucei, Barthii, Jo. Frid. Gronovii Diatribæ. In Thebaidos præterea Placidi Lactantii, Bernartii, &c. Quibus in Achilleidos accedunt Maturantii, Britannici. Accuratissime illustrati a Johanne Veenhusen.

— Amst. 16. Jansson. Elzevir.

1685 Paris. 4. voll. ii. ap. L. Roulland. P. P. Statii opera; interpretatione et notis illustrata a Cl. Beraldo, ad usum Ser. Delph. Vid. Cat. de la Bibl. du Roi. Bell. Lettr. To. i. pag. 323. Hæc omnium in usum Delphini editionum obvia rarissime.

1713 Lond. fol. in operibus et fragmentis veterum poetarum Latinorum. To. ii. pag. 1015—1107.

1728 Lond. 4. ex typogr. G. Bowyer. P. Pap. Statii Sylvarum libri quinque. Ex vetustis exemplaribus recensuit et notas atque emendationes adjecit Jer. Marklandus.

1731 et 1732 Mediol. 4. P. Pap. Statii opera, cum versione Italica, in Corp. omnium Poëtarum Latin. To. i.—iv.

1782 Manhemii, 8. voll. ii. P. Pap. Statii opera ex recensione Jo. Friderici Gronovii, cura et sumtibus Societatis literatæ.

Ex Jos. Scaligeri Epistola 374. apparet, eum quoque et Jo. Wowerium junctis operis novam Statii, veterumque in eum Scholiorum, editionem molitos. At enim eorum conatus vulgato Parisiis Lindenbrogii, æmuli Woweriani, Statio sufflaminati videntur. Lipsius quoque in Epistola ad Janum Lernutium testatus est, sibi nota quædam fuisse ad sublimem hunc poetam. Multa etiam Statii loca vel emendantur vel illustrantur in *Observ. Miscell.* Vol. i. pag. 53—269. p. 317—363. ii. p. 62—84. 217—239. 405—407. [iv. p. 388—397.] Auctor Britannus se usum dicit duobus Mss.

Lexicon et paraphrasin Statianam adornavit Henricus Schævius. Specimen Lexici illius pridem produxit, qui Schævio præceptore

usus fuit, Morhofius lib. III. polyhistoris cap. 10. sed integrum ab auctore absolutum extare Stetini apud filios, testatus est a. 1696. Michaël Filitzius in specimine Analectorum ad Olaum Borrichium de Poëtis. Hinc a. 1702. in Novis literariis, p. 73. ejus vulgandi spes facta est a Fred. Redtelio scholes Stetinensis Correctore. 'Inveniet etiam amicus quidam noster,' inquit Rodolphus Martinus Meelfuhrerus præfat. Accensionum ad Bibliothecam promissam Almeloventii a. 1699. 'quas e Manuscripto quodam, quo olim Joannes Trithemius Abbas Spanheimensis usus fuit, aliorum in Statium observationibus addet.'

VERSIONES.

HISPANICA.

Hispanice Statium vertit Juan de Arjona; cf. Diego Saavedra in Republ. Literaria, in ejusdem Opp. T. I. p. 10. en Brusselles, et Lud. Jos. Velazquez in Hist. Poës. Hispanicæ, Germ. versa Göttingæ 1769. p. 473.

GALLICA.

1658 par Mich. de Marolles. 3. voll. Paris. 8. adjunctis notis Franc. Gujeti, Jo. Peyraredi, aliorumque. Vid. ed. ad h. a.

ITALICÆ.

1570 La Thebaide, tradotta in ottava rima da Erasm. Valvasone. Venet. 4.

1630 La Thebaide, tradotta in verso sciolto da Hyac. Nini. Senæ. 8.

1729 La Thebaide, tradotta in verso sciolto da Selvaggio Porpora. Romæ. 4. Sub ficto hoc nomine latet Cornelius Cardinalis Bentivoglio, Regis Hisp. apud Pontificem Orator, qui hujus versionis auctor est. Cf. Mém. de Trévoux 1729. p. 2066. et Acta Erud. 1731. p. 122. sq. ubi celebratur non modo interpretis implevisse officia, sed ipsum etiam interdum Statium ingenii felicitate antegressus omnino videri.

1731 *Eadem repetita in Corpore omnium veterum Poëtarum Latinorum*, Mediolan. 4. T. 1. et II.

1732 *Le cinque Libri delle Selve*, tradotti in verso sciolto da un Pastor Arcade. (cioè dal Sig. Ab. Francesco Maria Biacca Parmeggiano, detto in Arcadia Parmindo Ibicheuse.) *Extant in Corpore omnium vet. Poët. Lat. Mediolani. 4. T. III.*

— *I cinque Libri dell' Achilleide*, tradotti in verso sciolto da un Academico, Quirino. (cioè dal Sig. Dottor Orazio Bianchi Romano.) *In corpore vet. Poët. Lat. Mediolani. 4. T. IV.*

ANGLICA.

1766 *The Thebaid of Statius, translated into English Verse, with Notes and Observations, and a Dissertation upon the whole by Way of Preface.* 2. voll. 8. Lond. Fletcher.

OMISSÆ sunt a Bipontinis, vel non lucide satis expositæ, editiones Statii quæ sequuntur.

Thebaidos Libri XII. et Achilleidos Lib. I. denotantur in Catalogo Ducis de la Valliere, Tom. II. p. 109. caractere Romano, sine anni et loci nota.

'In eadem Casanat. Bibliotheca,' ait Audiffredi, 'reperitur editio alia, quæ præsentis (nempe Rom. 1475.) repetitio est, signaturis instructa, sed omni loci, temporis, et typographi indicio carens. Quæ cum in calce Sylvarum Statii easdem subscriptiones ac præsens Romana exhibeat, credi posset, et ipsam Romanam esse, sicuti reipsa credita fuit ab antiquo ejus possessore. Sed nullum est dubium quin Veneta sit, et quidem Romana hac posterior.' *Catal. Hist. Crit. Rom. Editt. sæc. XV. p. 185.*

Thebaidos Libri XII. ex recensione Bonini Mombrittii, Mediolani, circa annum 1478. Harles. Not. Brev. Lit. Rom. p. 467.

Versio Italica Sylvarum, Florent. apud S. Jac. de Ripoli, 1480. fol.

Panzer, Ann. Typogr. vol. II. p. 77. notat e Catal. Bibl.

Soubise, editionem Mediolanensem a. 1486. fol. Adjicit vero, 'forte Venetiis 1491.'

Ed. Venet. per Magistrum Andream Catanensem, 1488. fol.

Achilleidos Libri II. Paris. 1497. 4to. Harles. Brev. Not. p. 468.

Statii Opera: Sylvæ nempe cum comment. Domitii Calderini, et emendationibus Hieronymi Avantii: Thebais cum comment. Placidi Lactantii: Achilleidos libri duo cum comment. Franc. Mataratii. Venetiis, per Joan. Petrum de Quarengis Bergomensem, 1498. in fol. In Biblioth. Advocat. Edinb.

Editio Ferrariensis Achilleidos sine comment. per Andream Gallum notatur a Maittario, Ann. Typogr. vol. IV. p. 329. et ab Affò in Saggio di Mem. su la Tipogr. p. XXV.

Addenda est antiqua et rarissima editio Thebaidos et Achilleidos, impressa apud Joan. Petit, 4to. sine anno.

Bipontini memorant ex Jo. Masson. Hist. Crit. Reip. Literar. tom. I. p. 191. Luctatii Scholia in Statium, Venet. apud Aldum 1508. Inter editiones vero Aldinas hæc eadem invenienda non est in Annales de l'Imprim. des Aldes.

Marklandi editio Sylvarum, a Bipontinis memorata ad a. 1728. recusa est Lipsiæ a. 1729. 4to. cum curis secundis. Vid. Obs. Misc. Vol. II. P. 3. p. 407.

Publii Papinii Statii Opera, nempe Sylvarum Libri quinque, Thebaidos Libri XII. et Achilleidos Libri II. nitide et accurate impressa, Warringtoniæ, 2 voll. 12mo. 1778. edente J. Aikin.

La Thébaïde de Stace, traduction nouvelle, par M. Carmiliolle. Paris. 1783. 3 voll. 12mo.—Des Sylves et l'Achilleïde traduites par le même. Paris. 1802. 2 voll. 12mo.

Statii Sylvæ Gallice versæ a M. S. Delatour, cum Latino textu et notis. Marklandum sequitur. Paris. 1803. 8vo.

Inter Excerpta ex variis Latinis Poëtis qui in Scholis rarius leguntur, Lond. 1808. quædam sunt ex Achilleidos libro secundo desumpta, notulis illustrata.

Novam, de qua magna sperarunt eruditi, Sylvarum editionem promisit Frid. Handius, Jenensis Professor. Tam primus, tria priora carmina Sylvarum complectens, jam vulgatus est, Lips. 1817. 8vo. Præbet observationes, correctiones, et conjecturas summorum criticorum, una cum integro Marklandi commentario, et Gronovii annotationibus, adjectis insuper aliis ab ipso editore concinnatis.

P. Papinii Statii Opera, sedula recensione accurata, Lond. 1822. 18mo.

Bipontini unam tantum Anglicam versionem Thebaidos memorant, nempe a Lewis Lond. 1766. ni fallimur 1767. Addantur igitur libri quinque Statii Thebaidos metricè versi a T——, de qua versione videas præfat. ipsius Lewis. —Quinque Libri Thebaidos metro Anglico redditi a T. Stephens. Lond. 1648. 8vo.—Statii Achilleis, in quinque libros divisa, et Anglice versa, quorum singulis subjiciuntur annotationes, a Roberto Howard. Lond. 1660. 8vo.—Adrasti Exercitus, et socii ejus, &c. ex quarto et sexto Statii Thebaidos libris, Anglice, cum annotationibus, a Walter Harte, in Poëmatibus ejus, Lond. 1727. 8vo.—Pars secundi libri Thebaidos Statii a Christoph. Pitt:—Inter poëtæ nostri Alexandri Popii poëmata, libri primi Statii Thebaidos versio poëtica:—Ex Thebaidos libro VI. vss. 704—724. a Graio Anglice redditi:—Versiones etiam ex Statio a Jabez Hughes.

J. F. Gronovii in Sylvarum Libros v. Diatriben ab ipso auctore auctam et correctam, una cum Emerici Crucei Antidiatribe, edidit, suis annotationibus adjectis, F. Handius, Lips. 1812. 2 voll. 8vo.—Dodwelli Annales Statiani, cum Annalibus Velleianis, prodierunt Oxon. 1698.—Mitscherlischius, novam Statii editionem meditans, observationes criticas in Achilleida subjecit Epistolæ suæ criticæ in Apollodorum, Gotting. 1782.—Jo. Christoph. Dommerchi ad Statii Achilleida, ex membranis biblioth. suæ, anecdota vulgavit Wolfenb. 1758. sed Saxius notat litis Gronovianæ historiam ibi non satis accurate descriptam esse.—Præter Vossium et Fabricium consulantur etiam Crenii animadver-

2086 RECENSUS EDITIONUM P. PAPINII STATII.

siones philologicæ, part. vi. c. 1. Jortinus nostras in Tractatibus criticis et philologicis, Crusius in Vita Statii, in Poëtarum Latinorum Vitis, vol. 1. Biographia Classica Lond. 1740. et Jo. M. Lockmanni Programma de P. Statio, Coburgi 1774.

RECENSUS CODICUM MSS.

P. PAPINII STATII,

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

In Museo Britannico.

In *Biblioth. Reg.* 15 A VII. est cod. membran. sæc. XIII. complectens, inter alia multa, (N. 5.) Pap. Surc. Statii Achilleida, cum gloss.

15 A XXI. Thebaidos Libri XII. cum paucis annotati-
onibus et gloss. Cod. membran. sæc. XIII. Fuit olim Ro-
berti Cottoni, militis.

15 A XXIX. cod. membran. cum paucis notulis. Con-
tinet Papinii Surc. Statii Thebaidos libros X. et versus
140. libri undecimi.

15 C X. Pap. Surculi Statii Vita, et Thebaidos Libri XII.
Codex membran. in 4to. sæc. noni: olim fuit Claustrii
Roffensis. Antiquus hic codex exhibet quasdam notulas
et gloss. Omnino integer est usque ad finem libri XII.
Vita non multa suppeditat.

In *Biblioth. Harl.* N. 2463. Surculi Papinii Statii The-
baidos Libri XII. cod. membran. sæc. XIV. oblongus, cum
notis brevibus et gloss.

N. 2474. est Statii Thebais, cod. chartac. sæc. XV. illu-
minat. in 4to.

N. 2498. est cod. chartac. in fol. sæc. XIV. continens
Statii Thebaida. Pauca variantes lectiones exhibet. Præ-
mittitur argumentum metricum in duodecim Thebaidos li-

bros, et præterea unusquisque liber sibi proprium habet argumentum in versu heroico.

Alios septem codices Statii Thebaidos retinet bibliotheca Harleiana.

Inter Codices *Burneianos*, N. 257. est cod. membran. libros XII. Thebaidos continens, quibusdam paginis ad editionem Joan. Veenhusen collatis, caractere parvo Goth. lucide scriptus, et mire illuminatus, cum figuris elegantè pictis, omnes pæne Thebaidos partes illustrantibus. Præfigitur Compendium totius Thebaidos prosaice, a Lactantio Campanno, et subjunguntur singulorum librorum argumenta. Nullas habet annotationes, glossas, aut varias lectiones: Thebaidos vero codicum, quos vidimus, omnium longe est pulcherrimus.

N. 258. Thebaidos Libri XII. cod. Ms. membran. collat. ad quasdam pagg. editionis Joan. Veenhusen, cum notis marginalibus et gloss. sæc. XI. vel XII. nihil mutilatus.

In Bibliotheca Musei Britannici est etiam editio Lugd. Bat. 1616. cum notis Mss. Ricardi Bentleii, et Paris. 1618. cum notis Mss. ejusdem Bentleii. His addas Sylvarum Libros quinque (secundum varias editiones) cum notis Mss. Jer. Marklandi.

Codices Cantabrigienses.

In *Biblioth. Publ.* codex est Thebaidos, membran. sæc. XIV. caractere Goth. cum notis et gloss. Manceus est, et deficit post versum 664. libri XII.

Cujus in Ogygio stet princeps lancea muro.

In *Domu Petrensi* codex est cui tit.

Stacius

Papinius Thebaydos.

Oracii Carmina

Sermones

Epistolæ.

Hic Ms. incipit :

Fraternas acies alternaque regna prophanis

Discertata hodiis sontes que volvere Thebas.

Totam Statii Thebaida quidem continet, sed nihil habet Horatianum.—In eadem bibliotheca codex est Horatii qui habet in fine quædam ex Thebaide: alius etiam vetus codex, inter alia, complectitur librum Achilleidos.

In *Coll. Emman.* est codex membran. Statii Thebaidos. Oblongus est, eleganter scriptus literis minusculis, sæc. XIV. vel XV. sine notis et gloss. Prior pars diversa manu elegantius exarata quam posterior, sed circiter idem tempus. De hoc libro Ms. mentionem facit Bentleius in *Horat. Epist.* I. 6. 5.

In *Coll. Corp. Christi* (Bene't) N. 230. codex est membran. forma oblonga, Thebaidos Statii, sæc. XIII. Olim fuit Danielis Rogerii. *Catal. cl. Nasmyth.* p. 300.

In *Coll. SS. Trin.* cod. Statii, manu antiqua et accurata, membran. Inter codd. Mss. Thomæ Galei. Vide *Catal. Mss. Angl. et Hibern.*

Codices Oronienses.

In *Biblioth. Bodl.* F. 55. Cod. membran. Thebaidos Italica manu sæc. XV. sine notis aut glossis; nitide scriptus: finitur vero Epicedio in filium suum; sed mancus est, et desinit vs. 36.

Adspiciant superi: pudeat Thebasque novumque.

Canonici Lat. 74. Cod. Thebaid. Libri XII. membran. illumin. nitide scriptus Gothico caractere: explicit versu 367. Libri XII.

Natus erit, parvoq. thorum Polynice fovebo.

Canonici Lat. 75. Lactantii *Comment. in Thebaid.* Ms. Chartac. sæc. XV.

Canonici Lat. 76. Cod. Thebaid. membran. illumin. charact. Goth. eleganter scriptus, sine notis et gloss.

Canonici Lat. 77. Cod. Thebaid. Libri XII. Chartac. sæc. XV.

Canonici Lat. 78. Statii Achilleidos Lib. II. cod. membr. eleganter script. charact. Goth. sine notis aut gloss. Subjungitur Fratris Bonuccini de Ripa de Vita Scholastica Poëma.

Canonici Lat. 79. Cod. illumin. charact. Goth. membran. cum quibusdam not. et gloss. et nitide scriptus.

Canonici Lat. 122. Cod. Achilleid. membran. sæc. XIV. cum gloss.

Inter *Codd. Mss. et impressos cum notis Mss. olim D'Orvillianos*: X 1. 1, 25. P. Statii Thebais, cum Glossis. In fine: 'Statii Papinii surculi tolosani thebaidos ultimus liber feliciter explicat. Sexto kldas septēbres 1464.' Cod. chart. ff. 178. in fol.

X 1. 1, 26. Index Rerum et Verborum in P. P. Statium. Ms. in fol. ff. 210.

X 1. 5, 33. P. P. Statii Thebaidos libri XII. Desinit XII. 756. *Conspicit abscedunt comites et Tesea jussi.* Cod. membr. ff. 227. forma min.

X 1. 5, 34. P. P. Statii Silvæ. Cod. chart. 4to. ff. 70. N.B. F. 16. bis repetitur.

X 1. 5, 35. cum aliis, 1. P. P. Statii Achilleis: f. 1—23. Cod. membr. in 4to.

X 1. 6, 1. 1. Collatio Statii Thebaidos ed. Gron. 12mo. cum cod. Taurinensi: ff. 34.—2. Collatio Thebaidos ex ed. Barthii cum cod. Bibl. Landgravii Casseliensis: ff. 19. Ms. in 4to.

X 1. 6, 2. 1. Collatio Statii Sylvarum a Fr. Junio cum Ms. Senensi (e Bibl. Leidensi): pp. 7. Ms. D'Orr.—2. Ad Statium Notæ N. Heinsii a P. Burmanno Sec. descriptæ 1729. a p. 21. cum Obs. Falconerii: pp. 29.—3. Collatio Achilleidos cum cod. Vossiano: 31—40.—4. Excerpta ex Statii Thebaide: 41—80. Hæc manu P. Burmanni Sec.—5. In Statii Theb. pp. 3. Ms. in 4to.

X 1. 6, 3. Eædem Collationes et Notæ ab alia manu descriptæ. Ms. in 4to.

X 2. 2, 6. Papinii Statii Opera, Paris. 1600. 4to. cum notis nonnullis Mss. P. Scriverii in principio et fine.—'Arnoldus Drakenborck. contulit Thebaida cum cod. P. Vlamingii, chartaceo, in quo tamen passim optimarum lectionum vestigia ut ex bonis membranis descriptum appareat: a quo ego accepi. J. P. D'O.'—'Drakenborckiana

quoque quæ in hoc libro deteriore et labante manu sunt notata.' Not. Ms. D'Orvillii.

X 2. 5, 25. P. P. Statii Opera ed. Veenhusen. L. Bat. 1671. 8vo. cum notis nonnullis Mss. J. P. D'Orvillii.

X 2. infr. 2, 3. Notæ et Var. Lectt. in Poëtas Latinos; inter quas, 3. Scriverii Notæ ad Statium Bernatii: p. 1.—7. In Statii Achill. Argent. 1515. p. 1. Ms. Strackhovii in 4to.

Hæc omnia D'Orvilliana ex Catalogo cl. T. Gaisford.

Achilleis, cum Notis Mss. Bellovisus J. Petit. 1506. 4to.

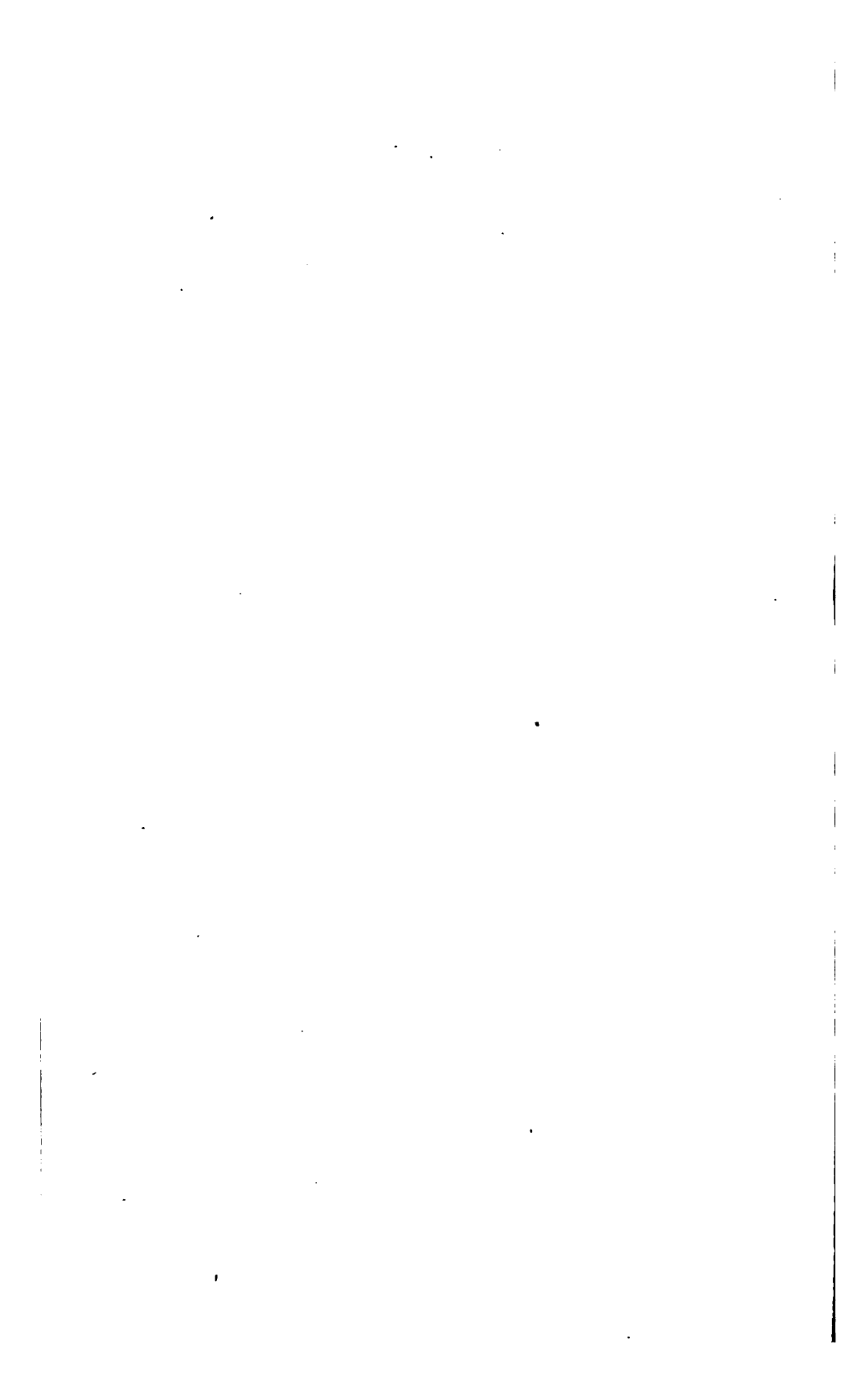
In *Coll. Magdal.* Statii Thebais cum not. marginalibus, cod. membran. circiter sæc. XII. Deperditi sunt versus 73. ex libro postremo.

In *Coll. Corp. Christi* Thebais, 8vo. membran. cum notis. Continet etiam, inter alia, Homeri Epitomen, de Bello Trojano, versibus Lat. script. a. 1377. Est etiam in eadem Bibliotheca alius Statii Thebaid. cod. Ms.

In *Coll. Lincoln.* est Cod. continens, inter alia multa, *materiam prælibationem* Thebaidos Statii. Catal. Mss. Angl. et Hiberniæ.

Codex Edinensis.

In *Bibliotheca Advocatorum* apud Edinenses est cod. membran. Statii Thebaidos, 8vo.

INDEX

IN

S T A T I U M.

Litteræ T. Thebaida : S. Sylvas : A. Achilleida notant. In Thebaida et Achilleida, prior numerus librum significat, posterior versum. In Sylvis primus numerus librum ; secundus Sylvam ; postremus versum designat.

- Α**ναστα T. viii, 245
 Abactæ T. i, 231
 Abactas T. viii, 256
 Abactis T. i, 104. S. ii, 1. 8
 Abacto T. iii, 257
 Abanta T. viii, 446
 Abantia S. iv, 8. 46
 Abantiadas T. vii, 370. ix, 758
 Abas T. ii, 220. iv, 589. vii, 647. viii, 447. 448. A. ii, 28
 Abdere A. i, 190. 529
 Abdiderat T. xii, 229
 Abditus A. i, 505
 Abducam T. xi, 729
 Abducit T. xi, 740
 Abducto T. xii, 671
 Abducunt T. x, 816
 Abduxere T. ix, 140
 Abegit T. ii, 54. iii, 47. xii, 44. S. iij, 3. 70
 Aberant T. vii, 91
 Aherit T. iii, 667
 Abero S. iii, 2. 100
 Abeat T. x, 283
 Abecto T. vi, 630
 Abeantem T. vii, 188
 Abeuntibus T. iii, 708. iv, 39
 Abeuntis S. v, 2. 5
 Abfore T. vii, 229
 Abfuit T. iv, 143
 Abi T. ii, 690. iii, 230. vi, 816. ix, 295. 559
 Abibat T. viii, 516
 Abibis T. i, 461
 Abibunt T. vii, 553
 Abjecere T. viii, 164
 Abjecit T. vi, 152. viii, 586
 Abjecta T. iii, 567
 Abjectis T. ix, 46
 Abiere T. xi, 113
 Abies T. vi, 104. ix, 552
 Abigant T. vi, 919
 Abigis T. xi, 725
 Abigit T. iv, 602
 Abigunt T. vi, 116. x, 92
 Abii A. ii, 438
 Abjicit T. ii, 279. A. i, 172
 Abiisse T. vii, 671. S. iv, 4. 84
 Abiit T. x, 641. xi, 681
 Abire T. vi, 481. vii, 180. viii, 486. xi, 386. S. i, 5. 50. ii, 2. 128. ii, 5. 4
 Abis T. i, 666
 Abiase T. viii, 173. xii, 231
 Abisset T. vi, 490
 Abit T. ii, 69. vii, 334. viii, 496. 746. ix, 624. 840. xi, 29. S. i, 6. 92. A. i, 585
 Abite S. ii, 7. 131
 Abito T. x, 424
 Abitus S. ii, 1. 63
 Abjunctis T. v, 389
 Abjungere S. i, 3. 76
 Abjurasse T. vi, 151
 Ablatum T. ix, 255
 Abligasse T. v, 63
 Ablutus T. x, 338
 Abnatat A. i, 383
 Abnepotibus S. iv, 3. 148
 Abnuat T. ii, 190
 Abnueret A. ii, 243

Delph. et Var. Clas.

Ind. Stat.

4

- Abnucs S. iv, 3. 159
 Abolere T. i, 269. iii, 370. vi, 221. vii, 208. xi, 660. A. i, 135
 Abolet T. viii, 385
 Abrasit S. ii, 7. 106
 Abreptis T. x, 821
 Abreptos A. i, 234
 Abreptum T. vi, 659. xii, 104
 Abripere T. i, 608. S. v, 3. 268
 Abripitur T. vi, 506. A. ii, 307
 Abripiunt S. iii, 1. 77
 Abrumpe T. xi, 201
 Abrumpet S. ii, 1. 62
 Abrupere T. ix, 600
 Abrupta T. i, 114. 353. iii, 262. 507. ix, 656. xi, 72. xii, 432. S. iii, 3. 126
 Abruptam T. v, 338
 Abruptas T. ix, 279. x, 262
 Abrupti T. iii, 655
 Abruptis T. i, 276. vi, 185. vii, 316. x, 857
 Abrupto T. i, 325. v, 423
 Abruptos S. i, 8. 63
 Abruptum T. x, 523. S. iii, 2. 69
 Abcedens T. ii, 120. xii, 592
 Abcedero T. ix, 853
 Abcedo T. vii, 556
 Abcedunt T. xii, 756
 Abcesserat T. x, 784
 Abciderunt T. v, 274
 Abcidit T. x, 869
 Abcisae T. ix, 260
 Abcisis T. ii, 556
 Abcisos T. x, 452
 Abcisum T. viii, 755. S. iii, 2. 61
 Absens T. xi, 63
 Absente T. viii, 336
 Absentem T. ii, 133. vi, 401. xii, 320. S. v, 2. 163. A. i, 473
 Absentes T. ii, 687. iii, 569. xii, 162
 Absentibus T. i, 471. v, 88. x, 629. xi, 126
 Absentis T. v, 501
 Absiliunt T. vi, 98. x, 879
 Absistere T. vi, 797
 Absistat T. vi, 812
 Absistite T. v, 669
 Absistunt T. vi, 660. viii, 130
 Absit S. iii, 4. 34
 Absinet T. ii, 520
 Abstitit T. xi, 415
 Abstracta A. i, 158
 Abstrusa T. iii, 658
 Abstulerat T. iii, 88. S. iv, 6. 63
 Abstulit T. iii, 148. vi, 669. vii, 561. viii, 441. ix, 137. 219. x, 155. xi, 185. S. iii, 3. 191. v, 3. 145
 Absumere S. iv, 6. 13
 Absumtæ S. v, 5. 49
 Absumtis T. i, 567. xi, 646
 Absumto T. xii, 676
 Absunt T. iv, 190
 Abundas S. i, 4. 35
 Abundat S. i, 4. 102. A. i, 102
 Abydeni S. i, 2. 87. A. i, 204
 Abydeno A. i, 411
 Acamanta T. iii, 173. vii, 589
 Acantho T. vi, 64. S. iii, 1. 37
 Acarnan T. vi, 652. vii, 417. A. i, 418
 Accam S. ii, 1. 100
 Accadat S. iii, 3. 39
 Accedente A. ii, 374
 Accedere T. i, 10. ii, 189. vii, 440. xi, 235. xii, 180. S. i, 2. 216. v, 1. 184. A. i, 370
 Accedit T. iv, 608. x, 186. S. iv, 1. 1. A. i, 263
 Accedunt T. v, 343. ix, 539. xii, 782. A. ii, 21
 Accelera T. x, 671
 Accelerant T. i, 516
 Accelerasse T. vi, 242
 Accelerat T. i, 377
 Accelerate T. v, 378
 Acceleret S. i, 2. 268
 Accendat S. i, 1. 39
 Accendere T. vi, 4. vii, 14. x, 926. S. ii, 6. 3. iii, 4. 51. iii, 5. 70
 Accendit T. ix, 12
 Accensa T. iii, 124. xii, 67. 93. 270. 611
 Accensam T. v, 489. vi, 43. xi, 497
 Accensi T. i, 426. x, 230
 Accenso T. xii, 408
 Accensos T. xi, 436
 Accensum T. vi, 428. ix, 218. S. ii, 1. 58
 Accensure T. ix, 398
 Accensus T. x, 321
 Accipero T. vi, 599. x, 562
 Accipit T. i, 297. ix, 408. x, 376. A. ii, 185. 213
 Accepta T. ii, 247. v, 646. A. ii, 165
 Acceptus S. ii, 6. 92
 Acceptos T. iii, 344. vi, 29
 Accensere S. v, 5. 85
 Accessere T. viii, 366
 Accessi T. v, 323
 Accessisse S. v, 1. 167
 Accessit T. v, 732. vi, 623. xii, 363. A. ii, 190
 Accessu S. ii, 1. 197
 Accessus T. xii, 153. 438. S. v, 1. 19
 Accincta T. v, 281. S. iv, 2. 34
 Accinctæ T. iii, 610
 Accincti T. xii, 109
 Accinctos T. i, 428
 Accinctus S. iv, 4. 48
 Accingi T. x, 81
 Accingunt T. v, 160

- Accipe T. vii, 784. ix, 562. xi, 131. 222.
 xii, 88. 89. S. iii, 4. 6. 7. A. ii, 223
 Accipere T. viii, 117
 Accipias T. iv, 842
 Accipiat S. v, 2. 141
 Accipies T. i, 465
 Accipimus T. iii, 474. xii, 691
 Accipit T. iii, 4. iv, 499. vi, 221. viii,
 123. x, 630. xi, 69. xii, 57. S. i, 4.
 82. A. i, 265
 Accipite T. xi, 610
 Accipitres T. iii, 509
 Accipitur T. xii, 488
 Accipiunt S. v, 1. 234. A. i, 333
 Acciri T. i, 532. iii, 220
 Accisam T. vi, 88
 Accita S. iii, 1. 108
 Accinans T. vi, 105. vii, 598
 Acclinare S. iv, 2. 51
 Acclinata T. iii, 266. S. v, 4. 6
 Acclinem A. ii, 180
 Acclines T. x, 280
 Acclinia T. ii, 578
 Acclinis T. i, 288. v, 244. S. v, 2. 36. v,
 5. 25
 Accola T. iii, 479
 Accolis S. v, 2. 37
 Accommoda T. iv, 443. vi, 614. vii, 441.
 x, 192. S. iv, 4. 65
 Accrescere T. iv, 355
 Accubat T. v, 549. x, 822. xii, 66
 Accubitu T. i, 714. A. i, 110
 Accumulant T. x, 789
 Accumulat T. iv, 369
 Accurrit T. iii, 367. viii, 676
 Accurrunt T. iii, 410. x, 915. S. iii, 4.
 88
 Accursa T. vi, 511
 Acer T. v, 664. vi, 661. vii, 354. ix,
 106. x, 387. S. iii, 1. 54. A. ii, 37.
 192
 Acerba T. viii, 344
 Acerbae T. vi, 146
 Acerbas T. xii, 75. A. i, 666
 Acerbat T. iii, 214. ix, 302
 Acerbis T. ii, 690. ix, 744. S. v, 5. 40
 Acerbo T. ix, 8. xi, 526
 Acerra S. i, 4. 127
 Acerri T. x, 655
 Acervo T. i, 40. ix, 430
 Acervos T. iv, 469. xi, 222. xii, 64. S. ii,
 1. 21. A. ii, 356
 Acervum T. v, 249
 Acesten T. i, 529
 Acetes T. viii, 444
 Achaea T. ii, 164. iii, 619. vi, 549. S.
 v, 3. 141
 Achaea T. vi, 661
 Achaeas A. ii, 348
 Achaei T. i, 116. v, 505
 Achaeis T. iv, 721
 Achæmenias T. i, 718
 Achæmenium S. v, 3. 187
 Achæmenius T. viii, 286
 Acharpæ T. xii, 623
 Acheloia T. i, 463. ii, 472. vi, 832. ix,
 214
 Achelotus T. ii, 142. viii, 523
 Acheloon T. vii, 416
 Achelous T. ii, 731. vii, 553
 Achéron T. iv, 522. viii, 514
 Acherronta S. ii, 6. 81
 Acherronte T. i, 597. iv, 456. v, 156
 Acherrontis T. xi, 750
 Achille A. ii, 246
 Achilleis S. v, 1. 36
 Achillem S. ii, 6. 51. v, 2. 151. A. i,
 228. 284. 322. 473. 513. 548. 579. ii,
 43. 220
 Achilles S. iii, 4. 85. iv, 4. 35. 94. iv,
 7. 24. v, 2. 163. A. i, 19. 37. 196.
 396. 440. 474. 564. 602. 623. 648. ii,
 98. 161. 242. 265. 282
 Achilli S. ii, 1. 88. iii, 2. 96
 Achillis A. i, 350. 474. ii, 869
 Achiva T. vii, 647
 Achivæ T. x, 235
 Achivi T. iii, 608
 Achivis A. ii, 250
 Achivos T. vii, 488. x, 187. 779. xi, 21.
 S. i, 1. 14. A. ii, 100
 Achivum T. i, 448. iv, 118. x, 128. xi,
 157
 Acie T. x, 598. xii, 400. 497
 Aciem T. i, 229. iii, 72. v, 95. vi, 918.
 xi, 455. S. iii, 4. 97
 Acies T. i, 1. 184. ii, 702. iv, 486. vi,
 298. vii, 15. 169. 237. 343. 372. 629.
 viii, 105. 150. 186. 400. 425. 696.
 702. ix, 150. 208. 677. 683. 750. 827.
 x, 9. 168. 472. 692. 714. 730. 760.
 778. 930. xi, 97. 123. 370. xii, 196.
 639. 717. S. i, 4. 89. ii, 6. 41. iv, 2.
 66. iv, 6. 65. v, 2. 49. 128
 Acetes S. ii, 1. 93
 Acontea T. vii, 603
 Aconteas T. vii, 590
 Acre T. vii, 116
 Acres S. v, 2. 193
 Acri T. vii, 345
 Acrior T. v, 3. vi, 886. ix, 805. S. iv, 3.
 103. iv, 4. 36
 Acrisius T. ii, 221. vi, 286
 Acrisus S. i, 1. 47
 Acrocorinthus T. vii, 106
 Acron T. x, 509
 Acta T. i, 471. ii, 104. 651. 706. iii,
 119. 572. iv, 465. S. iii, 2. 78. v, 3.

174. A. i, 3
 Actas S. iv, 8. 50. v, 2. 128
 Actas T. xii, 175
 Actas T. ii, 787. xii, 196
 Actas T. xii, 464. 471
 Actas T. iv, 453
 Acti T. ii, 523. viii, 396
 Actis S. iii, 2. 120
 Actis T. ii, 175. 481. iii, 175. iv, 826.
 v, 120. 503. 676. viii, 557. ix, 422.
 xii, 584. S. iv, 7. 44. v, 1. 109. A. i, 175
 Actor T. viii, 152. x, 297. 313. 329. xi,
 358. A. ii, 420
 Actora T. x, 250. 257
 Actos T. xi, 449. S. iv, 4. 31
 Acta T. xii, 187. A. ii, 157
 Actum T. i, 222. v, 702. xii, 442
 Actus T. xii, 391. 575. 674. S. iii, 1.
 154. iii, 3. 76. iv, 4. 38. 72. iv, 6.
 71. v, 1. 38. A. i, 578. ii, 423
 Actutum T. i, 386
 Acuens T. ii, 518
 Acuit T. ii, 332. viii, 345
 Acutis T. vi, 228
 Acuto T. i, 374. vi, 792. A. i, 221
 Acuum T. ii, 336. v, 201. vi, 588. S. v,
 2. 25
 Adactum T. i, 19. x, 927
 Adactus T. iii, 619
 Adactuatur T. v, 517
 Adamanta T. ii, 277. iii, 268
 Adamante T. iii, 16. iv, 534. vii, 68. S.
 i, 2. 69
 Adaperta T. i, 396. iv, 566
 Adcanto S. iv, 4. 55
 Addam T. iii, 103. v, 128
 Adde T. iii, 239. vii, 168. xi, 347. S. i,
 1. 14
 Addere T. i, 179. iii, 217. 472. vi, 925.
 vii, 333. xii, 95. A. i, 669
 Addiderit T. x, 629
 Addidit T. vii, 447. ix, 604. S. ii, 6. 75
 Addiscis S. iii, 1. 151
 Addiscite S. ii, 4. 23
 Addit T. ii, 579. iv, 82. 199. vi, 456.
 vii, 692. viii, 302. 344. ix, 375. xi,
 322. xii, 467. A. ii, 234
 Addita T. ii, 320. iv, 12. v, 729. viii,
 216. x, 54. A. i, 293. 655. ii, 141
 Addite T. i, 23
 Additur T. iv, 426
 Additus T. v, 33. viii, 181
 Addo T. xi, 706. A. i, 146
 Adducta T. vi, 335
 Adductis T. vi, 424
 Adducto T. vii, 594
 Addunt T. iv, 149. A. i, 435
 Adegit T. ii, 20. S. v, 3. 119
 Ademta T. xii, 162
 Ademto T. i, 637. v, 609
 Ademti T. ix, 673
 Ademtis T. ix, 312
 Ademto T. ix, 368. S. ii, 6. 85
 Ademtum T. x, 403
 Ademtus T. vii, 354. ix, 53
 Adeptum T. xi, 315
 Aderant T. v, 170. 361. vi, 912
 Aderat T. iv, 13. vi, 96. x, 657. xi, 263.
 S. i, 2. 24. iii, 1. 55. A. i, 159. ii,
 146
 Aderit T. ii, 361. viii, 121. A. i, 551
 Adero T. iii, 313. S. iii, 1. 112
 Aderrant S. ii, 2. 120
 Aderunt T. v, 246. x, 315
 Ades T. i, 81. iii, 507. vii, 59. ix, 548.
 S. ii, 1. 227. iii, 1. 28. iii, 3. 6
 Adesse T. i, 97. x, 146. 235. S. v, 1.
 125
 Adessem S. iii, 2. 95
 Adesses S. v, 3. 216
 Adest T. i, 213. iii, 247. v, 736. ix,
 661. xii, 379. S. iii, 4. 24. A. i, 167
 Adeste S. iii, 3. 12
 Adeunda T. xi, 744
 Adgemit T. xi, 247
 Adhaeret T. iv, 727. v, 526
 Adhibebo S. v, 3. 83
 Adhibere T. iii, 86. iv, 630
 Adhortantes T. iv, 40
 Adibant T. ii, 251
 Adibit T. viii, 200
 Adici T. vii, 4
 Adigit T. iv, 531. v, 214
 Adjiciunt A. i, 163
 Adiit T. ix, 540
 Adire T. vii, 95. xii, 342
 Adis T. i, 257
 Adissem T. iii, 351
 Adisti T. ix, 60
 Adit T. i, 591. ii, 40. x, 205. S. ii, 6.
 47. A. ii, 72
 Aditus T. ii, 370. v, 716. vi, 752. x,
 554. A. i, 601. ii, 62. 376
 Adjuncta T. i, 244
 Adjurat T. vii, 130
 Adjuta T. ii, 302
 Adjuvat T. iv, 689. v, 282. ix, 338. S.
 i, 4. 111
 Adjuvit T. xii, 448
 Admete T. vi, 541
 Admeto T. vi, 381
 Admeton S. v, 3. 272
 Admetum T. v, 435. vi, 476
 Admetus T. vi, 332. 371. 433. 446. 463
 Admirabile T. vi, 65. S. iii, 2. 65. iv, 6.
 75
 Admirata T. iv, 278. S. iv, 6. 51
 Admiratur T. ix, 156

- Admisere S. v, 3. 211
 Admisit A. ii, 414
 Admissas S. i, 5. 34
 Admissos T. viii, 20
 Admissum A. i, 594
 Admissura S. v, 2. 24
 Admissus A. ii, 400
 Admittat S. v, 1. 193
 Admittat T. xii, 428
 Admitte A. i, 392
 Admittet T. x, 442
 Admitti T. vii, 488
 Admittit T. ii, 34
 Admittite T. xi, 626
 Admittunt T. iv, 682
 Admonet T. ix, 439. xii, 378. 405
 Admonuit S. v, 2. 77
 Admota T. ii, 339. v, 211. A. i, 258.
 607
 Admotus T. viii, 401
 Admoti T. v, 19
 Admotis S. i, 2. 104. A. i, 460
 Admoto T. x, 371. xi, 151. S. ii, 1. 13.
 A. i, 343
 Admotus S. v, 1. 110. A. ii, 193
 Admovere S. iv, 3. 26. iv, 8. 31
 Admovet T. ii, 634. v, 158. viii, 36.
 376. xii, 679. A. i, 125. 568. 643
 Admovit T. xi, 560
 Adolentur S. ii, 4. 34
 Adolere T. i, 514
 Adolesceret T. ii, 254
 Adopertus T. ix, 430
 Adoptant T. vii, 259
 Adoptatus S. iv, 5. 39
 Adora T. xii, 817
 Adoras S. v, 1. 74
 Adorat T. vi, 632. viii, 284. S. iv, 8. 49
 Adoratas T. x, 254. S. iv, 2. 9
 Adorato T. vi, 664
 Adoratum T. x, 790
 Adoratus S. iii, 2. 116
 Adorea S. i, 6. 10
 Adoret S. ii, 7. 135
 Adornavit T. viii, 167
 Adoro T. ix, 550
 Adorti T. i, 75. S. i, 4. 63
 Adortos A. ii, 103
 Adortum T. iii, 540
 Adrasteus S. i, 1. 52
 Adraste T. iii, 417
 Adrasti T. vi, 314. 626. ix, 64. 176. x,
 31. xi, 732. xii, 323. 378
 Adrastida T. xii, 678
 Adrasto T. iv, 74. 344. vi, 512. vii, 487.
 viii, 135
 Adrastum T. ii, 366. iv, 63. xi, 154
 Adrastus T. i, 244. 391. 467. 524. 681.
 ii, 111. 151. 178. iii, 246. iv, 40.
 733. 745. v, 42. 687. 669. vi, 46.
 548. 807. vii, 92. 637. viii, 150. 260.
 ix, 160. x, 178. 227. 487. xi, 110.
 351. 426
 Adria S. iii, 2. 87
 Adsint S. i, 6. 7. iv, 8. 61. v, 2. 154
 Adsis T. i, 716. S. ii, 7. 120
 Adsit T. iv, 547. S. v, 1. 250. v, 5. 21.
 A. ii, 50
 Adsum T. xii, 594
 Adsunt T. v, 718. vi, 250
 Advectis S. iii, 5. 77
 Advectos T. v, 603
 Advelimus T. x, 189
 Advehis T. i, 503
 Advena T. iv, 240. viii, 556. xii, 430.
 S. iv, 3. 5. v, 2. 20. A. i, 10
 Adveneret T. iv, 77
 Advenias T. i, 672. v, 47
 Advenio T. i, 644
 Advenisse T. ii, 203. v, 682
 Advenit T. v, 651
 Adventabat T. viii, 6
 Adventamus T. viii, 819
 Adventant T. viii, 397. ix, 89
 Adventantem T. v, 640
 Adventantibus T. iv, 500
 Adventantis T. vii, 68
 Adventate T. i, 397. v, 360. xi, 202
 Adventat T. iii, 531
 Adverberat T. ix, 686
 Adverrens T. iv, 712
 Adverrere T. iv, 203
 Adversa T. ii, 531. v, 75. 709. vii, 384.
 482. 752. viii, 186. S. v, 1. 69. v, 2.
 105
 Adversus T. iv, 8. ix, 231. A. i, 541
 Adversante S. i, 4. 93
 Adversas T. xii, 789
 Adversatus T. viii, 558
 Adversi T. vi, 916. vii, 710
 Adversis T. iv, 317. v, 127. x, 227
 Adverso T. i, 436. iii, 331. v, 130. 157.
 641. vi, 943. vii, 42. viii, 458. 501.
 xi, 287. A. ii, 187
 Adversos T. ii, 563. viii, 497. ix, 302.
 x, 498. 534
 Adversum T. vi, 683. vii, 45. 561. ix,
 868. S. ii, 5. 20
 Adversus T. vi, 795
 Adverte T. iii, 524. ix, 164. A. ii, 223
 Advertere T. v, 40
 Advertit T. i, 89. ii, 138. xii, 298. S.
 ii, 3. 21
 Advertite T. i, 561. S. i, 5. 15. iii, 2. 3
 Advigilantis T. i, 147
 Adulantum T. ix, 324

- Adulta* T. ix, 410
Adultæ T. v, 331. S. ii, 6. 70
Adulter T. vii, 62. S. v, 1. 58
Adultero S. iv, 5. 18
Adulto T. viii, 299
Adultos S. iii, 4. 79. iv, 3. 14
Adultum S. ii, 1. 122
Adunca S. ii, 6. 78
Aduncæ T. ii, 479
Adunci T. v, 509
Adunco T. vi, 120
Advocet A. i, 220
Advolat T. v, 558. viii, 136. xi, 426. S. ii, 2. 117
Advolveris S. v, 1. 73
Advolvit T. iv, 455
Advolvitur T. v, 143
Adusque T. i, 185
Adusta S. ii, 1. 187
Adytha T. ii, 260. v, 646. vii, 407. viii, 338. ix, 576. x, 171. 726
Æacidas T. v, 396
Æacide A. i, 606. ii, 258
Æaciden S. v, 8. 194. v, 5. 37. A. i, 1. 264. 500. 561. ii, 293
Æacides A. i, 86. 678. ii, 178. 329
Æacon S. iii, 3. 16
Æacus S. ii, 1. 219
Æde S. i, 1. 53
Ædes T. v, 697. S. iii, 1. 88
Ædibus S. i, 5. 59
Æeo T. iv, 551
Æetes A. ii, 362
Ægas T. vii, 371
Ægea T. vi, 20
Ægeæ A. i, 390
Ægeas S. i, 8. 96. v, 2. 5
Ægeo T. ii, 46. iii, 434. v, 49
Ægæna A. i, 209
Ægæoni T. v, 388
Ægæonis T. iv, 535
Ægeos A. ii, 1
Ægeum T. i, 701. A. i, 35
Ægea T. xii, 626. S. iii, 3. 180
Ægeæ T. viii, 478
Æget T. ii, 679. iii, 552. iv, 38. 408. 737. viii, 262. x, 177. xi, 141. 546
Ægeria S. i, 8. 76
Ægiale S. iii, 6. 48
Ægida S. iii, 1. 132
Ægide T. xii, 546
Ægides T. xii, 769. A. i, 192
Ægina T. vii, 329
Æginan T. vii, 819
Ægion T. iv, 81
Ægis T. viii, 511
Ægon T. v, 56. 88
Ægra T. i, 126. iv, 353. 702. v, 545. vi, 511. 796. viii, 532. ix, 43. 880. xi, 632. xii, 7. 304. 706. S. ii, 6. 56. A. i, 668
Ægram T. x, 868. A. ii, 13
Ægras T. iv, 511. x, 8. S. v, 4. 7
Ægre T. v, 83
Ægrecere T. ii, 18
Ægrecit T. i, 400. xii, 194
Ægrecunt T. iv, 109
Ægri T. iii, 114
Ægris T. i, 500. xii, 503. S. iii, 4. 23. v, 1. 173
Ægro T. vi, 873
Ægros A. i, 672
Ægrum T. xi, 517. xii, 712. S. ii, 1. 14
Ægyptos T. iv, 709
Ægyptus T. vi, 292
Æmula T. vi, 713. ix, 816. S. iii, 5. 101. iv, 4. 80. A. ii, 190
Æmulus T. iii, 226. iv, 292. vi, 736. S. iv, 3. 26. A. i, 175
Æmus T. xi, 196. S. iv, 3. 138
Ænæa T. iii, 280. vi, 889. vii, 251
Ænæm T. iv, 167. vi, 648. x, 263
Ænæi S. i, 2. 151
Ænæris S. iii, 5. 104
Ænæm S. iv, 3. 2
Æncas S. i, 1. 13. iv, 3. 132
Æncia S. i, 2. 11. v, 3. 37
Æncida T. xii, 816
Æncis S. ii, 7. 80
Æole T. ix, 767
Æolia T. xii, 652. S. ii, 1. 142
Æolias T. i, 347
Æoliden T. iv, 571
Æolli S. i, 1. 92
Æolliis T. i, 218
Æolio T. iii, 432. S. iii, 2. 42
Æolon T. ix, 765
Æolus T. vi, 300. x, 240
Æpy T. iv, 180
Æpytii T. ix, 847
Æpytios T. iv, 296
Æpytus T. x, 400. xi, 240
Æqua T. i, 29. 536. 661. ii, 427. iii, 192. iv, 811. vi, 172. vii, 449. ix, 125. xi, 283. 322. xii, 758. A. i, 111. 206. 252
Æquabat T. ii, 572
Æquæve T. iv, 626
Æquævam A. i, 637
Æquævo S. v, 1. 48. v, 2. 75
Æquævum T. v, 226
Æquales S. ii, 1. 109
Æquali A. i, 177
Æqualibus T. viii, 396. ix, 784
Æqualis T. iii, 478
Æquam T. ix, 837
Æquanda A. i, 351
Æquantem T. ii, 305

- Æquantia* T. ix, 590
Æquare S. ii, 1. 124. ii, 2. 42. ii, 3. 73. iii, 3. 56. v, 3. 11. 63. 103. 160. 256
Æquarit T. iv, 146
Æquas T. ix, 519. S. iii, 5. 45. A. ii, 135
Æquasse T. iii, 200
Æquat T. v, 443. vi, 432. xi, 35. S. iii, 4. 49
Æquato T. v, 369
Æquatos T. iv, 359
Æquatura T. x, 855
Æquavit S. iii, 3. 145
Æque T. ii, 182. iv, 68
Æquem T. xii, 799
Æquent S. iii, 2. 113
Æquet T. viii, 516
Æqui T. i, 190. ii, 422. iii, 13. 602. xii, 445
Æquis T. i, 135. vii, 293. xi, 272
Æquo T. ii, 159. 575. iii, 678. vi, 690. vii, 2. S. iv, 2. 52
Æquor T. iii, 256. iv, 24. v, 359. 368. 485. vi, 847. vii, 473. 561. xi, 403. S. iii, 2. 61. A. i, 29. 45. 63. 99. 445. ii, 6
Æquora T. i, 6. 290. 331. 489. ii, 47. 107. v, 84. 142. 309. 335. 340. 382. 411. vi, 799. vii, 804. ix, 92. 246. 326. 525. x, 248. S. i, 2. 90. ii, 1. 213. ii, 2. 14. 27. 48. ii, 6. 28. iii, 2. 7. 21. 43. 55. 73. iii, 3. 161. iii, 4. 5. 67. iii, 5. 7. 79. iv, 8. 45. v, 3. 212. A. i, 273. ii, 294
Æquore T. vii, 142. ix, 320. x, 739. xi, 118. 203. xii, 12. 809. S. i, 2. 159. ii, 1. 179. iv, 2. 4. v, 1. 246. A. i, 242
Æquorea T. iii, 694
Æquorei T. v, 475
Æquoreis T. ix, 800. A. ii, 299
Æquoreo T. ix, 462. A. i, 53
Æquoreus T. vi, 447. 529. xii, 730
Æquori S. iv, 3. 2
Æquoris T. v, 706. vi, 543. S. iii, 1. 129. iii, 3. 102. v, 4. 6
Æquum T. iii, 350. iv, 379. vi, 593. 851. 929. xi, 393. S. iii, 5. 88. A. i, 471
Æquus T. i, 236. iii, 605. iv, 713. vi, 119. vii, 293. x, 884. xi, 721. xii, 154. S. iv, 9. 46. A. i, 173
Ær T. ii, 3. iv, 585. vi, 421. 639. viii, 413. xii, 248. S. v, 3. 287
Æra T. i, 113. 294. 338. 340. ii, 680. v, 284. 524. vi, 281. ix, 29. 285. 454. 534. xi, 255. xii, 713. S. i, 3. 54. ii, 2. 78. v, 1. 104. v, 3. 53. A. i, 30. 427. ii, 422
Ære T. viii, 110. 311. ix, 529. x, 861. xi, 53. S. i, 1. 32. iii, 2. 70. iv, 4. 19. v, 2. 7. A. i, 248. 376
Æria T. vii, 009. ix, 220
Æriæ S. ii, 4. 24
Æriam T. vi, 86. viii, 408. S. v, 3. 48
Ærii A. ii, 425
Æris T. xi, 591
Æros T. ii, 693
Æra T. ii, 78. 216. iv, 668. v, 730. vi, 687. viii, 221. 710. S. i, 5. 48. ii, 2. 68. iii, 1. 95. iv, 6. 26. 74. v, 2. 131. A. i, 413. 623. ii, 40. 154
Ærata T. v, 335
Æratæ T. iv, 110
Æratæ T. ii, 532
Ære T. iii, 16. vi, 272. ix, 104. S. i, 1. 57. i, 3. 50. iv, 6. 85. v, 1. 232
Ærea T. iii, 585. iv, 129. ix, 552. S. i, 1. 51
Æreus T. ii, 258. viii, 263. 343
Æris S. i, 1. 68. ii, 2. 63. iv, 6. 29
Ærisoi T. i, 265
Ærisorum T. iv, 298
Ærone T. v, 416
Æstas T. iii, 258. S. iii, 5. 83
Æstifer T. iv, 692
Æstiferi S. iii, 3. 91
Æstiferis S. v, 2. 134
Æstiva T. i, 363
Æstivare T. v, 16
Æstivat S. iv, 4. 23
Æstivi T. vii, 80
Æstivo T. ix, 329
Æstivos S. iv, 4. 19
Æstu T. iii, 18. ix, 464. x, 623. xii, 686. S. i, 5. 46
Æstuentes S. iv, 3. 25
Æstuat T. x, 321. xii, 248. S. i, 3. 8. v, 2. 114
Æstuet S. ii, 3. 47
Æstus T. vi, 482. xi, 44. S. i, 2. 40. 91. i, 3. 97. iii, 1. 63. iii, 2. 33. v, 1. 129
Ætas T. ii, 254. iii, 199. 216. 562. iv, 253. vi, 252. vii, 220. 295. 745. ix, 878. x, 751. xii, 471. S. i, 2. 165. 187. ii, 1. 139. v, 1. 228. v, 2. 14. 158. A. i, 108. 163. 356. 406. ii, 102. 400
Ætate T. iv, 126
Æterna T. i, 47. 236. iii, 161. iv, 476. vii, 36. 301. viii, 303. S. i, 1. 58. i, 3. 29. ii, 4. 8. A. i, 387
Æternæ T. iv, 831. S. v, 1. 240
Æternam T. iii, 246
Æternis T. iv, 393
Æterno T. i, 714
Æternum T. i, 24. 599. 705. iv, 429. v,

207. viii, 510. ix, 52. xii, 346. S. v, 1. 139. 189
Æternus T. viii, 195
Æther T. i, 354. v, 14. viii, 67. 204. ix, 30. x, 843
Æthera T. ii, 138. 596. iii, 460. iv, 682. v, 178. 476. 529. vi, 335. 582. viii, 35. 73. 82. x, 139. 364. 373. 456. 839. xii, 4. 516. 659. S. i, 1. 24. i, 2. 186. 262. i, 3. 82. ii, 3. 40. iv, 1. 6. v, 3. 181
Æthere T. i, 237. 634. v, 307. vi, 357. vii, 77. viii, 369. ix, 445. x, 73. 118. 459. 638. A. i, 243. 518
Ætherea T. vi, 379
Ætherei S. iii, 1. 186. iv, 2. 35. A. ii, 339
Æthereis A. i, 253
Æthereum T. viii, 43
Ætheris T. xii, 43
Ætherias T. iii, 222. vi, 857
Ætherii T. i, 704
Ætherius T. i, 207. S. iii, 1. 108
Ætheros T. iii, 625. S. iv, 2. 25
Æthion T. vi, 465. vii, 767
Æthiopa S. x, 85
Æthiopum T. v, 428. S. iv, 2. 54
Æthra T. v, 583
Æthra S. i, 2. 135
Ætna T. i, 458. v, 50. 583. vi, 716. S. iii, 1. 130
Ætnæ A. ii, 150
Ætnæis T. xii, 270
Ætnos T. iii, 605. vii, 327. xi, 68. S. i, 3. 69
Ætnam T. x, 917. xi, 8. A. i, 490
Ætolia T. iv, 101
Ætolo T. ix, 213
Ætolum T. ii, 372. vii, 589. viii, 738. A. ii, 207
Ætolus T. vi, 832. viii, 581. 691. ix, 284. x, 443. A. i, 418. ii, 24
Ævi T. i, 268. ii, 17. iii, 555. iv, 419. 557. v, 90. vi, 141. vii, 296. S. i, 4. 124. ii, 1. 224. ii, 6. 46. iii, 1. 180. iii, 3. 147. iv, 1. 11. iv, 2. 13. iv, 3. 145. iv, 4. 56. v, 1. 229. 260. v, 2. 63. v, 3. 252. 255. A. i, 176. 311
Ævè T. i, 396. ii, 700. iii, 176. 384. iv, 274. vi, 559. 584. 756. xi, 437. 577. 743. S. i, 4. 15. i, 6. 99. ii, 1. 40. ii, 3. 63. ii, 6. 49. ii, 7. 73. iiii, 1. 111. iv, 6. 7. 98. iv, 8. 55. v, 2. 88. v, 3. 73
Ævam T. i, 319. 362. iv, 335. v, 136. vii, 200
Æfata T. iv, 552. S. i, 2. 161. A. i, 251
Æfari S. v, 2. 145
Æfatibus T. xii, 476
Æfata T. i, 190. vi, 632. x, 151. xi, 748. S. iiii, 3. 72
Æfatur T. ii, 366. vii, 5. ix, 211. S. iii, 3. 182. A. i, 338. 519. ii, 217
Æfatus T. iii, 636. vi, 51. xi, 103. 154. S. ii, 4. 7. iiii, 3. 204
Æfectans T. x, 391
Æfectat T. i, 132. xi, 539
Æfectata S. v, 2. 99
Æfert T. iv, 101. xii, 207
Æffigit T. vii, 636
Æffingo S. ii, 1. 50
Æffixerat T. x, 631
Æffixi T. ii, 192
Æffixit T. xii, 768
Æffiantur S. v, 1. 147
Æffata T. x, 674
Æffatibus T. ii, 57. v, 527
Æffato S. v, 3. 105
Æffatus T. x, 338
Æfflaverat T. v, 194
Æfflavit T. ii, 85. xii, 169
Æfflictus T. vi, 68
Æfflicto T. v, 27. xi, 710
Æfflictos T. x, 437
Æfflictum T. xi, 164
Æffligeret T. ii, 518
Æffigit T. viii, 424
Æffluat S. ii, 1. 11
Æffore T. i, 496. vii, 229
Æfforet T. xi, 148. 464. S. v, 1. 25
Æffrangere T. v, 150. S. v, 1. 36
Æffringunt T. x, 47
Æffuerit T. ix, 737
Æffuit T. v, 665. S. iii, 1. 19
Æffusa T. iii, 686
Æfri T. iv, 737
Æfricæ S. iv, 5. 88
Æfris S. iii, 3. 90
Ægagemno A. i, 553
Ægar T. iii, 303
Ægat T. i, 25. ii, 239. 455. iii, 504. iv, 483. vi, 360. viii, 276. 661. ix, 905. S. iii, 2. 47. iv, 4. 86. v, 1. 82
Ægave T. iii, 190
Æge T. i, 260. iv, 775. v, 23. 137. vii, 612. 628. ix, 315. 744. x, 32. 628. 904. xi, 706. xii, 326. 378. S. i, 1. 8. i, 2. 182. 266. i, 4. 31. iiii, 1. 23. 50. 154. iii, 4. 35. iv, 1. 28. iv, 3. 107. v, 2. 125. A. ii, 198. 275
Ægebat T. ii, 60. iv, 272. v, 129. ix, 24. 226. x, 387. xii, 533. S. v, 2. 34. A. ii, 400. 438
Ægendum T. vi, 316
Ægendus T. xi, 343
Ægenor T. ix, 272. 274. A. ii, 358
Ægenofem T. i, 6
Ægenoream T. viii, 555

- Agenoreas T. ii, 384
 Agenorei T. xi, 571. S. iii, 2. 89. A. i, 598
 Agenoreis T. x, 534
 Agenoreos T. vii, 192. xii, 651
 Agenoreus T. iii, 31. xi, 26
 Agenoridas T. xii, 736
 Agens T. ii, 645. iii, 548. iv, 7. v, 384. 413. vi, 876
 Agentibus T. vi, 913
 Ager T. i, 655. ii, 52. iv, 436. v, 834. 559. 581. vi, 882. viii, 143. ix, 192. x, 174. xi, 43. 256. xii, 171. 613. 668. S. ii, 2. 4. ii, 6. 64. iii, 1. 30. iv, 5. 20. v, 3. 163. 226. A. i, 12
 Aget T. iv, 506
 Aggemit T. vi, 112
 Agger T. ii, 453. iv, 458. vi, 58. 357. ix, 231. xii, 62. S. ii, 1. 176. iv, 4. 3
 Aggerat T. ii, 198. viii, 341
 Aggere T. ii, 529. 699. 708. iii, 676. iv, 8. v, 376. 516. 589. vi, 274. 929. vii, 374. 449. viii, 260. ix, 456. 490. x, 262. 880. xii, 663. S. i, 8. 64. ii, 1. 159. iii, 3. 36. v, 3. 65
 Aggeribus T. i, 359
 Aggeritar T. iv, 454
 Aggestin T. iv, 781. x, 55
 Aggredienda S. i, 4. 62
 Aggredior T. xi, 157
 Aggredimur S. i, 5. 20
 Aggreditur T. viii, 487. A. i, 349
 Aggressa T. xii, 267
 Aggressi T. i, 521. ix, 240
 Aggressus A. ii, 317
 Agi T. v, 734. x, 523. xi, 232
 Agile T. vi, 551
 Agiles T. i, 501. S. iv, 3. 32
 Agilis S. v, 1. 10
 Agis T. i, 258
 Agit T. i, 403. ii, 49. 94. 403. iii, 433. 626. v, 140. 242. vi, 326. 432. 484. 788. vii, 278. 354. 437. viii, 262. 421. 459. 501. 565. ix, 248. x, 700. 739. 743. S. i, 6. 66. iv, 1. 13. v, 1. 262. A. i, 366. 419. 529
 Agitabat T. vi, 653
 Agitante T. iii, 620
 Agitare T. xi, 33. S. v, 1. 66. A. i, 627
 Agitat T. ii, 177. iii, 538. iv, 128. S. iii, 4. 22
 Agitata T. ii, 413
 Agitatur T. ii, 206
 Agitatus S. iii, 3. 70
 Agite T. i, 468. x, 213. xi, 478. xii, 406
 Agmen T. ii, 569. iv, 799. v, 145. viii, 430. ix, 673. x, 246. S. i, 2. 54. iii, 1. 34. iii, 2. 13
 Agmina T. ii, 468. 577. iii, 54. 526. 677. iv, 88. 93. 276. 295. 753. 821. v, 2. 12. 48. 509. 652. 677. vi, 254. 569. 741. 784. 897. vii, 28. 37. 127. 250. 331. 560. 638. viii, 153. 367. 459. 468. 484. 663. 672. 607. ix, 70. 182. 297. 265. x, 4. 30. 217. 279. 405. 457. 739. xi, 19. 475. xii, 5. 125. 146. 647. 663. 665. S. i, 1. 92. i, 2. 221. i, 6. 72. ii, 1. 176. iv, 2. 33. iv, 4. 67. v, 3. 18. A. i, 301. 555. ii, 112. 125
 Agmine T. i, 356. ii, 493. iii, 59. iv, 638. 802. v, 60. 400. vi, 182. vii, 228. 240. 728. ix, 845. 897. x, 42. 331. 785. xi, 722. xii, 117. 142. 163. 608. S. i, 2. 47. 63. 236. ii, 1. 176. iv, 6. 69. iv, 8. 41. v, 1. 216. v, 2. 21. A. i, 564. 602. 622. ii, 226
 Agna T. viii, 577
 Agnas T. vii, 397
 Agnita T. v, 185
 Agnoscenda T. viii, 663
 Agnosceus T. i, 492
 Agnoscentibus T. vii, 681
 Agnosceret T. iv, 843. vi, 292. viii, 507. S. iv, 2. 45. v, 2. 26. A. i, 260
 Agnoscis T. xi, 365
 Agnoscit T. v, 592
 Agnosceitor S. i, 6. 68
 Agnosco T. iii, 547. S. v, 1. 239. A. i, 32
 Agnoscunt T. ix, 680
 Agnovere T. ii, 330. iii, 203. vi, 410. S. v, 2. 30
 Agnoverit T. x, 662
 Agnovi T. v, 268
 Agnovimus T. xi, 221
 Agnovit T. i, 682. vi, 179. viii, 754. ix, 546. xi, 253. 360. S. ii, 1. 196
 Ago T. xii, 328. S. iv, 3. 81
 Agrea T. x, 682
 Agrestes T. iv, 684. ix, 591. 896. S. v, 3. 150
 Agresti T. vi, 56. S. iii, 1. 10
 Agrestum T. iii, 46. iv, 99. v, 667. S. v, 3. 75
 Agreus T. vi, 912. viii, 441
 Agri T. vi, 227
 Agricola T. i, 132. iv, 442
 Agricolæ T. v, 512. vii, 480. S. v, 1. 123
 Agricolam T. i, 8
 Agricolas T. ii, 54
 Agricolis T. vi, 353
 Agria T. ii, 206. iii, 322. iv, 710. v, 305. vii, 272. 341. 427. x, 43. S. i, 6. 26
 Agrius T. ix, 206

- Agros T. i, 183. ii, 75. iii, 51. 468. 576.
 iv, 188. 206. v, 208. 390. vi, 190.
 vii, 71. 567. 589. viii, 232. ix, 406.
 xii, 209. 856. 688. S. i, 2. 130. ii, 2.
 58. ii, 3. 13. iii, 1. 54. iii, 2. 115.
 iv, 3. 6. 91. v, 1. 99. v, 2. 43. 119
 Agunt T. v, 337. xii, 17. S. iv, 3. 55
 Agyllea T. vi, 852. 907. x, 249
 Agylleus T. vi, 837. 858. x, 253. 302
 Agyrta A. ii, 145
 Agyrtas T. ix, 281
 Agyrtas A. ii, 50. 201
 Ajax A. i, 470. 501
 Ait T. i, 173. 559. 683. ii, 19. 325.
 263. 641. 656. 704. iv, 372. 501.
 536. 584. v, 20. 669. vi, 726. 735.
 920. vii, 772. viii, 128. 584. 590.
 593. ix, 73. 157. 294. 446. 551. 558.
 562. x, 245. 431. 439. 487. 672.
 681. 774. 845. 869. 910. 925. xi, 269.
 298. 465. 471. 594. 755. xii, 196.
 309. 866. 599. 761. 767. S. i, 2. 65.
 ii, 3. 53. iii, 1. 184. iii, 4. 32. 96. 98.
 106. A. i, 31. 128. 350. 494. 640. ii,
 194
 Ala T. x, 478
 Alacer T. x, 187. 487. S. v, 2. 180
 Alacras T. i, 425. ii, 201. v, 23. vii,
 288. xii, 648. S. i, 4. 9
 Alacri T. iv, 410. S. i, 2. 209
 Ale T. ii, 39. iii, 541. vii, 425. viii,
 851. x, 466. S. iv, 7. 47. v, 1. 98
 Alalcomenasa T. vii, 330
 Alas T. v, 601. viii, 368. ix, 841. 860
 Alathrens T. vii, 300. xi, 35
 Alba T. iv, 218. S. iv, 8. 18
 Albas A. iv, 5. 2
 Albas T. vi, 236. S. iii, 1. 61. iv, 2. 65.
 v, 2. 168. v, 3. 227
 Albam S. iv, 3. 116
 Albam S. v, 3. 38
 Albana S. iii, 5. 28
 Albano S. iv, 8. 39
 Albentes T. vi, 419. S. i, 3. 65
 Albenti S. v, 2. 67
 Albentia S. iii, 1. 185
 Albescent A. i, 11
 Albia T. vi, 331
 Albo S. i, 3. 24
 Alborum S. iv, 9. 45
 Albos S. ii, 7. 65
 Albulas S. i, 3. 75
 Albus T. ix, 858
 Alcaethoum T. vii, 718
 Alceidas T. xii, 744
 Alcides S. iii, 1. 11. v, 3. 165
 Alcidas T. x, 500
 Alcidas T. vi, 740
 Alcide S. iii, 1. 162. iv, 6. 97. v, 2. 50
 Alcidem T. vii, 668. S. i, 3. 100. iii, 1.
 83. A. i, 157
 Alcides T. vi, 6. viii, 55. x, 901. xi,
 225. S. ii, 1. 113. ii, 2. 24. iii, 1.
 51. iv, 2. 50
 Alcimedem T. v, 236
 Alcinoi S. i, 3. 81. iv, 2. 3
 Alcman S. v, 3. 153
 Alcmena T. vi, 288
 Alcon T. vi, 556. 606. ix, 121
 Aleas T. iv, 283. S. iv, 6. 52
 Ale A. i, 269
 Alebam T. x, 794
 Alendum T. i, 581. A. i, 651
 Ales T. i, 292. 645. iii, 64. 504. iv, 605.
 794. vii, 64. viii, 676. S. ii, 4. 17. 27.
 iv, 6. 8. v, 1. 102
 Alethes T. iii, 178
 Alga S. ii, 3. 34. iv, 6. 11. v, 3. 283
 Algas T. ix, 245
 Aligentes T. iii, 469. ix, 362
 Algentia S. i, 3. 77
 Argentibus S. i, 3. 44
 Alget S. i, 2. 156
 Algidas S. iv, 4. 16
 Ali T. ix, 743
 Alia T. i, 527. iv, 345. vi, 84. 177. 283.
 vii, 807. x, 296. 297. xi, 554. S. ii,
 3. 60. iii, 5. 11. 54. A. ii, 211
 Aliae T. ii, 186. 667. S. v, 3. 130. 244.
 A. ii, 79. 121. 174
 Aliagmona T. vii, 739
 Aliam T. vi, 49. xii, 349
 Alias T. ii, 331. iii, 639. iv, 544. v,
 138. viii, 373. xii, 545. S. i, 3. 79. i,
 6. 92. ii, 2. 154. iii, 2. 130. iv, 1. 7.
 A. i, 237. ii, 118. 149
 Alicas S. iv, 9. 31
 Aliena T. v, 397. vii, 136. viii, 401. ix,
 378. x, 709. xii, 25. S. ii, 1. 101. iv,
 4. 69. iv, 6. 50
 Alienas T. xi, 31
 Alienos T. vi, 154
 Alienum T. ii, 138. v, 530
 Aliger T. ii, 1. x, 302. S. iii, 3. 80
 Alii T. i, 520. iii, 587. iv, 308. v, 383.
 vi, 537. 577. 944. vii, 221. viii, 232.
 ix, 237. x, 226. 589. S. ii, 2. 139. ii,
 7. 48
 Aliis T. ii, 186. vii, 382. 445. viii, 16.
 580. 656. ix, 9. 559. xi, 166. xii, 229.
 S. i, 5. 30. iv, 6. 109. v, 2. 53. v, 3.
 69. 120
 Alimenides T. x, 510
 Alimenta T. i, 566. ii, 131. iv, 538. 709.
 vi, 100. viii, 169. 306. xii, 557
 Alimenus T. x, 305
 Aho T. i, 45. ii, 454. iii, 620. 623. iv,
 834. v, 690. 728. vi, 41. 107. 604.
 ix, 554. 753. x, 367. xi, 649. xii,
 602. S. i, 5. 46. iii, 4. 11. iv, 4. 59.

93. 95. iv, 8. 17. v, 1. 15. 46. 241. v, 8. 194
Allos T. i, 553. ii, 16. v, 42. 65. 458. vi, 319. 830. vii, 690. viii, 580. x, 85. 280. xi, 747. xii, 349. S. i, 4. 8. i, 5. 6. ii, 6. 27. iii, 5. 103. iv, 6. 78. v, 3. 156. v, 5. 73. A. i, 97. 282
Alipedem T. ix, 206. 580. xi, 198
Alipedum T. iii, 428. iv, 351. v, 699. vi, 298. 538
Aliquid S. ii, 1. 190. iv, 9. 4
Aliquod T. vii, 485
Aliquis T. i, 171. ii, 189. iv, 824. xi, 559. S. v, 4. 14. A. ii, 367
Alis T. i, 51. 304. 548. ii, 517. iii, 471. 514. v, 692. x, 146. 462. 577. S. i, 6. 36. A. i, 620
Alit T. iv, 229. xii, 740. S. ii, 7. 18. iv, 4. 33. v, 3. 132
Alite T. ii, 693. iii, 665. iv, 287. 312. viii, 205
Alitibus T. iii, 483. 496. x, 94. xi, 191. xii, 213
Alitis T. ii, 505
Alitum S. i, 2. 184
Aliud T. viii, 609. x, 60. A. i, 66
Alum T. iv, 396. 608. vi, 41. 424. 656. 748. xi, 288. S. ii, 6. 103. v, 3. 145. A. i, 322. 480
Alius T. ii, 687. vii, 798. ix, 53. 66. S. iv, 1. 23
Allabitus S. iii, 2. 37
Allapsus T. ii, 90
Allatura T. xi, 320
Allegant A. ii, 225
Alligare S. iv, 3. 48
Alligat T. ii, 182. S. ii, 1. 86. A. i, 411
Allocutione S. ii, 7. 63
Alloquere T. vii, 509
Alloquitis T. vi, 47. S. ii, 1. 232
Alloquio T. ii, 422. xi, 197
Alloquitar T. v, 271. xi, 713. A. ii, 100
Alloquium T. vii, 554. xi, 612
Alludunt T. ix, 336. S. ii, 6. 101
Alluit T. vii, 342. S. iii, 5. 84
Alma T. i, 503. viii, 101. 313. x, 611. xi, 98. xii, 99. S. i, 2. 44. 82. 145. 169. i, 4. 2. ii, 6. 66. iv, 7. 29. v, 1. 135. A. ii, 219
Almas T. xi, 132. S. iv, 4. 102
Almone S. v, 1. 223
Alnum T. x, 370
Alni T. x, 13
Alno T. iii, 23. iv, 479. v, 370. viii, 270. ix, 308. S. iii, 2. 6. A. ii, 305
Alnus A. ii, 249
Alnus T. vi, 106
Aloidas T. x, 850
Alpes S. i, 4. 86
Alphee T. iv, 239
Alphee S. iv, 4. 82
Alpheon T. vi, 675
Alpheus T. i, 372
Alpini T. vi, 856. S. i, 4. 58
Alta T. i, 356. 435. ii, 102. iii, 180. 327. 400. iv, 95. 284. 714. v, 174. 208. 424. 486. vi, 19. 232. vii, 72. viii, 190. 626. ix, 221. 390. 712. x, 495. 537. xi, 163. 291. 597. 741. xii, 447. 515. S. i, 3. 17. 104. i, 4. 44. 48. ii, 2. 62. iii, 1. 99. iii, 3. 85. iv, 3. 34. v, 1. 147. 151. A. i, 111. 378. 433. ii, 3. 10. 133
Altæ S. v, 1. 184
Altam T. viii, 160
Altaria T. iv, 412. v, 61. viii, 302. x, 55. 597. 616. xi, 230. xii, 488. 506. S. ii, 7. 17. iii, 1. 31. iii, 2. 114. iii, 3. 24. iv, 8. 9
Altaribus T. i, 512. 556. vii, 96. S. iii, 1. 184. iv, 8. 37
Altarium S. ii, 5. 7
Altas T. x, 742. S. ii, 6. 64. A. i, 204. 530
Alter T. i, 225. ii, 188. iv, 404. vi, 220. 346. 347. vii, 109. S. iii, 1. 136. iii, 5. 4. iv, 6. 15. iv, 7. 33. v, 3. 185. 186. 187. A. i, 476
Alteri T. vi, 801. vii, 437. 684. viii, 16. 613. ix, 873. xii, 723. S. i, 6. 30. iv, 1. 37. v, 1. 17. 85. A. i, 16. 217
Alterna T. i, 1. 148. ii, 643. iii, 677. iv, 400. v, 722. vi, 800. vii, 197. 640. viii, 70. xi, 454. 528. xii, 47. 387. S. v, 4. 12. v, 5. 47
Alternæ T. ix, 69
Alternas T. xi, 112. xii, 670. 720. S. i, 3. 25. 64
Alterni T. i, 138. ix, 569
Alternis T. i, 37. 410. v, 290. vi, 675. 873. x, 300. xii, 461. S. iii, 3. 50
Alterno T. i, 175. ii, 183. vi, 241. 849. vii, 571. viii, 423. ix, 774. x, 848. S. v, 5. 21. A. ii, 97
Alternos T. ix, 671. xi, 336. 429. xii, 432
Alternum T. i, 301. iv, 560. S. i, 2. 9. ii, 1. 207. v, 3. 27. A. i, 395. 595
Alternus T. iii, 91. v, 401. vi, 762. xi, 43
Alti T. iii, 317. v, 706. vii, 256. S. ii, 5. 19. iii, 3. 100
Altior T. iv, 37. S. iv, 1. 28
Altis T. ii, 494. iii, 508. viii, 313. ix, 371. xi, 219. 249. 473. S. i, 4. 62. i, 5. 17. ii, 3. 23. 25. ii, 6. 51. iv, 5. 6. v, 1. 214. v, 2. 6. 122. A. i, 423
Altissima T. iv, 431

- Alto T. i, 212. 431. ii, 91. 115. 134. 224. iii, 292. 480. 496. 675. iv, 61. 689. 786. v, 313. 394. vi, 312. 499. 683. 705. vii, 755. viii, 300. 453. ix, 94. 418. 480. 818. x, 72. 332. 621. xi, 12. 46. 296. 502. xii, 641. S. i, 3. 149. 159. i, 3. 53. ii, 2. 139. iii, 3. 35. iv, 2. 41. v, 2. 231. A. i, 643
 Altor T. xii, 279. S. ii, 1. 69
 Altoz T. i, 618. vi, 942. x, 312. S. i, 3. 65. ii, 2. 4. A. ii, 115
 Altricem T. iv, 771. vii, 147. A. i, 676
 Altrices T. ix, 343
 Altricia T. vi, 148
 Altricum T. i, 603. S. ii, 1. 96
 Altrix T. i, 530. ix, 439. S. iii, 5. 108
 Altum T. iii, 329. vi, 581. vii, 371. 762. S. ii, 2. 34. v, 3. 11
 Altus T. i, 153. iii, 386. v, 310. vii, 84. 457. x, 372. xi, 119. 718. xii, 487
 Alvei S. iv, 3. 75
 Alveo T. ix, 225
 Alveum T. v, 1
 Alveus T. iv, 819. x, 868
 Alvi T. ix, 426
 Aluit T. v, 467
 Alumna T. vii, 362. 733. xii, 181. S. i, 2. 263
 Alumnæ T. xii, 238. 361. S. i, 2. 158. A. i, 70
 Alumnæm A. i, 402
 Alumni T. iii, 439. iv, 148. v, 501. x, 900. xi, 45. S. i, 4. 60. i, 5. 22. ii, 1. 1. iv, 5. 48. v, 3. 106. 192. A. i, 629
 Alumnis T. v, 54. 462. vi, 15
 Alumno S. i, 3. 87. ii, 1. 91. ii, 2. 97. iii, 4. 16. A. i, 118
 Alumnos T. iv, 638. vii, 284. viii, 149. 484. x, 767. xii, 613. S. iii, 2. 62. A. i, 420
 Alumnus T. iv, 779. vi, 824. vii, 5. 667. viii, 223. S. i, 4. 21. iv, 7. 56. A. i, 620
 Alumnus T. vi, 378. viii, 432. x, 368. S. i, 3. 6. iii, 2. 20. A. ii, 194
 Alvo T. v, 551. S. ii, 1. 78
 Alvum T. ii, 518. vi, 902
 Ama S. ii, 3. 45. v, 1. 188
 Amabant T. vii, 572
 Amabas S. ii, 1. 105
 Amant T. xii, 45. A. i, 474. 504
 Amantem S. v, 1. 176
 Amantes T. ii, 385. vii, 719. S. i, 5. 18. iii, 5. 46. iv, 6. 98. iv, 8. 33. A. ii, 259
 Amanti T. viii, 558
 Amantibus T. x, 462. S. ii, 3. 55
 Amara T. viii, 264
 Amaram T. ix, 370. S. iv, 7. 50
 Amara T. i, 459
 Amaro S. v, 1. 9
 Amaris T. ii, 600
 Amaro T. v, 392. x, 553. S. ii, 2. 18
 Amarum T. viii, 726
 Amas S. ii, 6. 95. iii, 5. 55
 Amat T. ix, 114. 743. xii, 195. S. i, 2. 171. iii, 3. 20. v, 1. 49
 Amata T. ii, 323. 343
 Amataz T. vii, 156
 Amate T. iii, 104
 Amati T. iv, 196. xii, 114
 Amatis S. ii, 1. 56
 Amato T. viii, 651
 Amatos S. i, 2. 94
 Amatur T. i, 170. A. i, 216
 Amazonas A. ii, 86
 Amazonia S. v, 1. 131
 Amazoniæ T. ix, 611
 Amazoniis T. iv, 394. xii, 578
 Amazonio T. v, 144. A. i, 352. ii, 159
 Ambæ T. iii, 312. viii, 613. xi, 370. xii, 679
 Ambage T. iv, 64
 Ambages T. i, 67. iii, 615
 Ambagibus T. i, 495. xii, 668
 Ambas T. ii, 647. vi, 767. 814. viii, 48. xii, 405
 Ambiat T. ii, 454. S. iv, 1. 31. iv, 8. 7
 Ambigitur T. i, 154. xii, 456
 Ambigui S. ii, 2. 128. A. ii, 264
 Ambiguo T. v, 437. vi, 605. xii, 686. S. v, 3. 125. A. ii, 39
 Ambiguum T. vi, 626. A. i, 325
 Ambiguus A. i, 337. ii, 381
 Ambire T. i, 489. ii, 405. xii, 174. A. i, 614
 Ambis T. vii, 498. viii, 307
 Ambissent S. i, 2. 254
 Ambit T. ii, 708. iv, 121. vi, 131. ix, 685. S. i, 2. 8. iii, 1. 160. iv, 6. 91. v, 1. 80. A. i, 399
 Ambite S. iii, 2. 18
 Ambitiosa T. v, 627. vi, 435
 Ambitus T. i, 129. vi, 68. ix, 386. S. iv, 3. 22
 Ambo T. v, 439. 721. vi, 349. 374. 798. 814. x, 348. 349. 442. 688. xi, 36. 102. 519. xii, 371
 Ambobus T. i, 408. iv, 398. S. ii, 2. 107
 Amborum T. iv, 555. v, 726. S. iii, 5. 108
 Ambos T. i, 510. vi, 920. S. i, 1. 89
 Ambracias S. ii, 2. 8
 Ambracii T. iv, 805
 Ambrosiæ T. xii, 139
 Ambrosio T. ix, 731

- Ambusta T. ii, 376
 Amens T. i, 367. 592. ii, 443. vii, 47. viii, 628. 752. x, 812. xi, 316. 682. xii, 344. S. v, 5. 32. A. i, 517. ii, 245
 Amenta T. iv, 153. xi, 441. xii, 723
 Amentia T. v, 359. xii, 765. S. iii, 2, 117
 Amentes T. xii, 792
 Amentibus T. vii, 131
 Amerina S. i, 6. 18
 Ames T. i, 717. xi, 705. S. i, 1. 105
 Amica T. ii, 274. iv, 26. 612. vi, 12. 106. xii, 62
 Amicæ A. ii, 23
 Amicam T. ii, 194
 Amicas S. ii, 1. 16
 Amicat T. iii, 470
 Amici T. iv, 815. ix, 47. 169. S. ii, 1. 200. ii, 4. 30. iv, 5. 52. v, 2. 6. 106. 155. v, 5. 43
 Amicior T. viii, 145. ix, 493
 Amicia T. iii, 294. A. i, 79. 649
 Amicitia S. ii, 2. 145. iv, 4. 103. iv, 6. 93
 Amico T. i, 371. ii, 654. iv, 781. viii, 54. S. ii, 2. 22. iv, 4. 105. iv, 7. 36. A. ii, 339
 Amicos T. iii, 24. vi, 51
 Amictu T. i, 631. iii, 125. 416. iv, 743. vii, 151. S. ii, 1. 113. 132. iii, 3. 3. v, 2. 67. A. ii, 200. 321
 Amictus T. vi, 835. x, 648. S. i, 3. 71. i, 5. 53. ii, 1. 197. ii, 3. 16. iii, 4. 55. v, 2. 119. A. ii, 163
 Amicum T. vii, 361. x, 378. v, 2. 38
 Amisero T. v, 549
 Amisæ T. ii, 401. S. v, 1. 201
 Amissi S. ii, 1. 201. ii, 6. 30
 Amissia A. i, 536
 Amisso T. ix, 82. x, 182. xi, 446
 Amissoos T. ii, 52. xii, 394
 Amisum T. iii, 172. viii, 46. 554
 Amiasus T. xii, 240
 Amittere T. x, 208
 Amittit T. viii, 422
 Amne T. iv, 899. vi, 287. ix, 254. 391. 419. 443. 529. S. v, 3. 123. A. i, 269
 Annem T. i, 43. iv, 144. v, 2. vii, 350. 436. ix, 296. 342. 427. 456. xii, 225. S. i, 3. 66. 68. ii, 3. 6
 Annas T. i, 206. 365. ii, 24. iii, 211. 259. iv, 686. 704. v, 334. vii, 405. 748. viii, 293. 460. ix, 797. xi, 116. 195. xii, 276. S. ii, 2. 36. ii, 7. 12. iii, 2. 68. iii, 5. 38. v, 1. 224. v, 2. 133. A. i, 480. 627
 Annai T. iv, 824
 Annibus T. v, 16. 393. vi, 407. xi, 71. S. i, 2. 259. v, 1. 24
 Annis T. iv, 59. 60. 107. 120. 173. 756. 816. v, 517. vii, 320. ix, 357. 265. 337. 338. 344. 366. 484. 462. 469. 488. x, 96. 304. xi, 277. xii, 552. S. i, 2. 204. i, 3. 24. 45. i, 5. 51. iv, 3. 90. 95. 126. iv, 7. 12. A. ii, 435
 Amo S. iii, 1. 104
 Amosa S. ii, 6. 100
 Amoso S. iv, 7. 18
 Amomo S. i, 2. 111. ii, 4. 34. iii, 3. 132. iii, 4. 62
 Amor T. i, 128. 472. 697. ii, 233. 341. 366. 399. 450. 612. iii, 553. 561. 582. 625. 705. iv, 384. 751. v, 42. 428. 446. vi, 744. 867. vii, 138. viii, 387. ix, 186. x, 418. 570. 804. xi, 656. xii, 121. 459. 532. S. i, 2. 19. 29. 143. 256. i, 4. 39. ii, 1. 214. ii, 2. 146. iii, 2. 1. 40. 99. iii, 4. 42. iii, 5. 4. iv, 4. 21. iv, 6. 12. 31. v, 1. 42. 208. v, 2. 52. 158. v, 3. 241. v, 5. 76. A. i, 5. 304. 317. 412. 668. ii, 188. 393
 Amore T. iii, 424. 598. iv, 260. vii, 299. 702. ix, 808. xii, 679. S. ii, 6. 10. iv, 6. 33. A. i, 174. 639
 Amorem T. i, 574. iv, 128. x, 677. S. i, 2. 194. ii, 1. 207. ii, 6. 105. iv, 4. 101. v, 1. 57. 191
 Amores T. i, 272. iv, 293. v, 70. 458. xii, 631. S. i, 2. 90. 120. 204. iii, 2. 131. iii, 5. 105. A. i, 591
 Amori T. ii, 270. vi, 673. S. i, 4. 49. iii, 4. 38
 Amoribus T. xi, 661
 Amoris T. ix, 62. S. iii, 2. 81
 Amorum S. i, 2. 54. i, 5. 33
 Amotæ A. i, 409
 Amotum T. iii, 487
 Amovet T. ix, 81
 Amphiaræ T. i, 399. iii, 503. 607. iv, 237. vi, 492. vii, 586. viii, 171
 Amphiaræus T. v, 669. vi, 327. 371. 432. vii, 691. viii, 281. x, 205
 Amphigenia T. iv, 178
 Amphion T. i, 10. ii, 455. vii, 278. ix, 778. 801. 806. x, 388. 421. 431. 449. 467. 490
 Amphiona T. viii, 233. x, 787. S. iii, 2. 41
 Amphionis T. x, 772
 Amphione A. i, 13
 Amphionis S. iii, 1. 115
 Amphionias T. xi, 649
 Amphionis T. iv, 357. 611. vii, 456. x, 873
 Amphitryona T. viii, 501
 Amphitryoniaden T. vi, 312

- Amphitryoniades T. i, 486. v, 401. viii, 500. xi, 47. S. iv, 6. 33. A. i, 190
 Amphysiaco S. i, 4. 105
 Ampla T. iii, 101. 600. vi, 391. 550. ix, 625. S. i, 4. 24
 Amplectens T. x, 625. S. iii, 5. 59
 Amplectitur T. v, 198. x, 604. xi, 761. S. v, 1. 194. A. i, 621
 Amplexa T. i, 498. ii, 508. iii, 252. v, 350. viii, 332. ix, 115. 373. x, 627. S. iii, 5. 52. v, 1. 47
 Amplexæ T. vi, 113. x, 578. 780
 Amplexi T. xi, 760
 Amplexibus T. vii, 498. xi, 353
 Amplexo T. v, 289
 Amplexu T. ii, 354. iii, 294. iv, 21. v, 73. 126. 213. vi, 256. vii, 320. ix, 274. 388. xii, 190. 386. S. i, 2. 36. 53. iii, 3. 161. A. i, 173
 Amplexum T. i, 564. S. i, 2. 20
 Amplexus T. x, 39. xii, 641. S. i, 1. 14. 97. ii, 1. 81. iii, 3. 56. iii, 2. 57. iv, 2. 34. v, 2. 11. A. i, 576. 643
 Amplexima T. iv, 694
 Amplius T. i, 237. ii, 679. iii, 678. vi, 169. 462. viii, 531. ix, 906
 Amputat T. ix, 368. x, 315
 Amyclæ T. iv, 223. ix, 769. A. ii, 345
 Amyclæa S. ii, 1. 111
 Amyclæas T. iv, 259. vi, 329
 Amyclæi S. ii, 2. 90
 Amyclæis T. x, 505. S. i, 2. 213
 Amyclæos T. vii, 413. S. i, 2. 142. iv, 8. 20
 Amyclæa T. vii, 163. A. i, 21
 Amyclis S. v, 3. 153. A. ii, 160
 Amymone T. vi, 288
 Amymones T. iv, 735
 Amyntæ T. viii, 440
 Amyntas T. viii, 438
 Amynthoria T. x, 515
 Amythaone T. iii, 452
 Amythaonius T. iii, 501
 Ancæum T. v, 399
 Anceps T. vi, 474. ix, 566. xi, 102. S. v, 1. 66
 Anchora T. iv, 25. vii, 143
 Ancipiti T. iii, 2. ix, 117. x, 602
 Ancipitis T. x, 580
 Anemoream T. vii, 347
 Anfractu T. iv, 52. v, 520
 Angens T. vi, 270
 Angere T. v, 326
 Angeret T. i, 141. iv, 628
 Angit T. ii, 343
 Angitur T. iii, 19. v, 649. S. ii, 2. 81
 Angor T. iii, 690
 Angue T. iv, 485. v, 589. viii, 381
 Anguem T. vii, 466
 Angues T. ii, 597. viii, 319. xi, 61. 94. xii, 509. A. i, 214. 299. 486
 Angui S. iii, 4. 25
 Anguibus T. i, 91. iv, 169. v, 68
 Anguicomæ T. xii, 647
 Anguicomam T. i, 544. vi, 495
 Anguiferæ S. ii, 1. 181
 Anguiferam S. iii, 2. 119
 Anguis T. i, 600. iv, 96. v, 530. 628. 787. vi, 87. 156. 248. 359. vii, 96. x, 612. 806. S. i, 4. 102. ii, 1. 182
 Anguit T. vi, 827. A. i, 183
 Augusta T. i, 56. 442. ix, 747. S. ii, 1. 130. iii, 1. 88. v, 1. 245
 Angustæ T. i, 152. x, 10
 Angustam T. iv, 535. A. i, 463
 Angustaret T. iv, 828
 Angustat T. xii, 666
 Anguste T. xi, 683
 Angusti T. x, 427. S. ii, 4. 15
 Angustis T. iv, 725. S. v, 2. 13
 Angusto S. ii, 7. 95. iii, 1. 18
 Angustos T. xi, 195. S. iii, 2. 68
 Angustum T. iv, 2. ix, 718. S. iii, 2. 65. A. i, 29
 Angustus T. ii, 594
 Anhela T. iii, 329. iv, 681. viii, 302. ix, 700. S. iii, 5. 31. A. i, 488
 Anhelabant T. vii, 82
 Anhelam T. iv, 562. vii, 349
 Anhelantem T. vi, 270. xi, 17. S. iii, 2. 66
 Anhelantes T. iv, 55. 109. vi, 688. S. i, 3. 46. iii, 1. 54
 Anhelantum T. vii, 473
 Anhelas T. xii, 600
 Anhelat T. iv, 470. v, 518. ix, 431. x, 935. xi, 241. 546. S. i, 1. 57. iii, 1. 135. v, 3. 170
 Anhelet T. xi, 7. A. i, 585
 Anheli S. iii, 2. 102
 Anhelis T. vii, 325. A. ii, 16
 Anhelitus T. iv, 765. vi, 399. x, 300
 Anhelo T. ii, 672. ix, 223. 402. x, 109. 686. xii, 244. S. i, 2. 206. iv, 8. 50. A. i, 180
 Anhelos T. v, 87. vii, 109
 Anhelum T. ii, 76
 Anhelus T. viii, 388
 Anien S. i, 3. 20. i, 5. 25
 Aniena S. iv, 4. 17
 Anienc S. i, 3. 2
 Anienus S. i, 3. 70
 Aniles T. vii, 479. xi, 640
 Anima T. ii, 246. vii, 638. 704
 Animæ T. i, 614. 619. 632. iii, 76. 90. 603. iv, 594. 766. v, 594. vii, 770. viii, 726. ix, 238. 346. 422. xi, 574. xii, 185. 265. S. i, 4. 87. ii, 7. 109.

- iii, 2. 7. iii, 3. 10. v, 1. 177. 257. v, 3. 58
Animalia S. iii, 2. 113
Animam T. i, 48. 659. iii, 60. iv, 828. v, 24. 578. vi, 882. viii, 210. 639. ix, 507. 553. x, 665. 774. xi, 563. xii, 319. S. i, 4. 67. 107. ii, 1. 23. iii, 5. 59. v, 1. 195. v, 3. 285. v, 5. 9
Animantem T. viii, 233
Animantibus T. i, 501. iii, 552. xii, 503. S. iii, 2. 61. A. i, 117
Animantum T. xi, 465
Animare T. i, 308. S. v, 1. 2
Animarum T. i, 95. iii, 145. 631. xii, 557
Animas T. i, 56. 602. iii, 232. iv, 544. v, 261. vii, 206. viii, 269. 304. 324. 667. ix, 265. 678. x, 444. 750. xi, 160. xii, 96. 162. 285. S. ii, 1. 229. iv, 2. 67
Animasce S. ii, 2. 64
Animata T. iii, 224. vi, 269. x, 659
Animi T. i, 52. 465. 559. 605. 638. ii, 495. iii, 444. 481. iv, 72. 258. v, 4. 245. 396. 468. 644. vi, 361. 738. vii, 122. viii, 740. x, 495. 808. xi, 152. xii, 204. 237. S. i, 3. 106. i, 4. 54. ii, 1. 169. ii, 3. 72. ii, 5. 17. ii, 6. 69. 97. iii, 3. 98. iii, 5. 56. 63. iv, 6. 4. v, 1. 37. A. i, 316. 626
Animis T. i, 314. ii, 188. iii, 500. 598. 610. iv, 330. v, 358. vi, 776. 886. vii, 727. viii, 390. 625. ix, 894. x, 443. xi, 431. 466. 525. S. ii, 1. 84. iii, 1. 166. iv, 4. 8
Animo T. i, 379. 443. 591. ii, 192. 356. iii, 4. 296. 679. 716. vii, 280. viii, 532. x, 227. 703. xii, 191. 542. S. i, 2. 122. 195. ii, 2. 95. ii, 5. 2. iii, 1. 8. iii, 3. 106. iv, 6. 46. v, 1. 47. 118. 129. v, 2. 97. 112. 127. v, 3. 100. 249. A. i, 271
Animorum T. i, 470. x, 239
Animos T. i, 126. 361. ii, 111. 170. iii, 254. 540. 671. iv, 196. 489. 755. v, 40. 105. 121. 740. vi, 403. 915. vii, 427. viii, 407. 735. x, 23. 243. 284. 571. xi, 254. 369. xii, 653. S. i, 1. 46. i, 2. 92. i, 4. 75. i, 5. 43. ii, 6. 21. iv, 6. 64. v, 2. 53. 87. A. i, 269
Animosa T. iii, 392. vi, 11. 834. ix, 80. 459. xii, 456. S. v, 3. 108. A. i, 522
Animose T. x, 707
Animosi T. ix, 717
Animosum T. vi, 395
Animosus T. vii, 325
Animum T. i, 500. ii, 309. 319. 545. iii, 8. 524. iv, 496. v, 129. vi, 765. 845. vii, 110. 536. 580. ix, 616. x, 160. S. i, 4. 22. ii, 2. 71. 151. ii, 5. 23. iv, 4. 55. v, 2. 159. v, 3. 34. A. i, 543. 615. ii, 377
Animus T. i, 416. v, 149. vii, 646. viii, 108. 388. 522. x, 15. 938. xii, 317. S. i, 2. 58. i, 3. 101. ii, 1. 103. ii, 6. 49. iv, 4. 49. v, 2. 13
Annatet T. vii, 97
Annectite S. iii, 2. 27
Annecto S. iii, 5. 109
Anni T. i, 138. 505. v, 82. ix, 765. xi, 323. S. ii, 1. 38. iii, 1. 2. A. i, 292
Annis T. i, 21. 571. ii, 357. 428. iv, 39. 68. 97. v, 752. vi, 73. 315. 608. viii, 380. 555. ix, 210. 718. x, 357. S. ii, 1. 124. ii, 7. 54. iii, 3. 68. iii, 5. 23. 36. iv, 1. 31. v, 1. 166. v, 2. 13. A. ii, 382
Annixi T. ii, 525
Anno T. ii, 394. S. v, 2. 57
Annona S. i, 6. 38
Annonas S. iv, 9. 18
Annorum T. i, 418. iv, 247. vi, 140. S. i, 1. 93. A. ii, 396. 452
Annos T. iv, 183. 354. 512. 600. v, 108. 151. vi, 757. vii, 302. ix, 810. x, 425. 446. 565. 695. xi, 34. xii, 811. S. i, 2. 78. 168. i, 3. 63. i, 4. 8. 126. i, 6. 98. ii, 1. 109. 131. 148. ii, 3. 107. 145. ii, 3. 74. ii, 6. 47. ii, 7. 74. iii, 1. 161. iii, 2. 135. iii, 3. 20. 30. 38. 127. 137. iii, 4. 103. iii, 5. 107. iv, 1. 20. 47. iv, 2. 12. iv, 3. 149. iv, 4. 45. v, 1. 178. v, 2. 107. v, 3. 133. A. i, 49. 83. 148. 469. 478. A. ii, 126
Annosa T. i, 564. iii, 576. S. iv, 3. 163
Annosas T. ix, 468
Annosus T. ix, 411
Annosum T. iii, 175
Annua T. xi, 365. S. iii, 1. 45. iv, 2. 60
Annuat T. xii, 176. 212. S. v, 1. 15. A. i, 546
Annuet T. i, 59. ii, 719. S. iii, 2. 40
Annuerint S. iv, 2. 59
Annuent A. ii, 64
Annuimus T. ii, 688
Annuis S. iv, 5. 9
Annuit T. x, 185. S. i, 2. 212. iv, 1. 47. v, 3. 204. A. i, 671
Annuite T. vii, 526
Annum T. i, 315. 635. ii, 347. 407. 466. iv, 1. 710. viii, 64. x, 584. S. i, 2. 167. i, 3. 8. i, 6. 42. S. iii, 2. 22. iv, 1. 2. v, 1. 17
Annumerare T. i, 689. x, 28
Annumerat T. iv, 529. xii, 153

- Annuatias T. vii, 457
 Annus T. i, 707. v, 460. vii, 700. viii, 301. S. iii, 1. 18. 185. iv, 1. 27. 43. iv, 4. 45
 Annuus A. i, 463
 Anser S. iv, 6. 9
 Anthea T. x, 544
 Anteibunt T. vii, 339
 Anteire T. iii, 156. iv, 183. vii, 109
 Antennæ S. iii, 2. 9
 Anthedon T. vii, 335
 Anthedona S. iii, 2. 28
 Anthedonii T. ix, 328
 Anthedonium T. ix, 291
 Antha S. i, 3. 89
 Anticipasse T. vi, 442
 Antigone T. vii, 244. 253. 295. 364. xi, 355. 371. 630. 708. xii, 332. 350. 371. 405
 Antigonen T. viii, 249. xi, 104. xii, 350. 397. 678
 Antigones T. vii, 536
 Antiochus A. i, 470
 Antiphates S. i, 3. 85
 Antiphon T. ix, 252
 Antiphos T. ix, 252
 Antiphus T. vii, 755
 Antiqua T. i, 361. iii, 142. v, 18. vi, 268
 Antiquæ S. iii, 2. 137
 Antiquam T. i, 401. iv, 147
 Antiquas T. iii, 38. ix, 448
 Antiqui T. i, 678. S. i, 6. 40
 Antiquis T. iv, 508
 Antiquissima T. vii, 477
 Antiquo T. vi, 61. ix, 195
 Antra T. i, 328. v, 57. viii, 175. ix, 658. 719. 743. x, 107. S. iii, 1. 30. v, 3. 3. 178. A. i, 39. 102. 556
 Antri T. i, 719. xii, 668. S. v, 1. 114. A. i, 229
 Antris T. i, 492. iii, 595. iv, 705. ix, 617. 734. 905. x, 135. xi, 178. xii, 552. S. i, 2. 264. i, 3. 70. i, 5. 30. iii, 1. 131. 144. iii, 2. 16. 101. iv, 3. 117. iv, 6. 31. 47. v, 1. 255. A. i, 125. 159. 169. 506. 540. A. ii, 241
 Antro T. iii, 474. 618. iv, 108. 149. vi, 108. vii, 671. viii, 750. ix, 404. x, 246. 574. 821. S. i, 2. 253. i, 4. 98. i, 5. 37. iv, 5. 60. v, 3. 291. A. ii, 297. 412
 Antrum T. viii, 97. x, 86. A. i, 599
 Anus T. vii, 496. xii, 582. S. i, 3. 88
 Anxia T. i, 322. ii, 440. iii, 261. 376. iv, 377. 764. v, 292. vi, 546. ix, 141. 622. 896. xi, 461. 715. xii, 193. 512. S. ii, 1. 223. iii, 4. 71. iii, 5. 2. v, 1. 119. v, 3. 262. A. i, 194. 214. 5. 261
 Anxius T. iv, 408. ix, 165. x, 681. S. i, 2. 81. iii, 3. 30. v, 1. 162. A. i, 620
 Anxuris S. i, 3. 87
 Aona T. viii, 476
 Aonla T. i, 34. ii, 721. vi, 733
 Aonias T. i, 314. iii, 1. vii, 386. viii, 678. ix, 333. xi, 655. S. ii, 7. 13. A. i, 421
 Aoniam T. iii, 645. vii, 225. 630
 Aonias T. i, 226. xi, 723. S. i, 4. 29. iii, 3. 32
 Aonidas T. iv, 183
 Aonides T. ix, 95. S. v, 3. 122
 Aonidum T. ii, 697. vii, 730. x, 195. S. i, 2. 247
 Aonli T. vii, 684. viii, 723. ix, 867. xii, 192
 Aonlis T. vii, 220. 229. viii, 663. x, 140. 252. 293. 830. S. iv, 6. 31. v, 3. 102
 Aonio S. ii, 4. 19. v, 1. 113
 Aonios T. iii, 181. vii, 567. ix, 1. 542. x, 80. 319. 895. xii, 308. S. v, 3. 92
 Aonis T. vi, 17
 Aonium T. ix, 32. A. i, 10
 Aonius T. iv, 610. vi, 505
 Apellæ S. i, 1. 100
 Apellai S. ii, 2. 64
 Apellæo S. v, 1. 5
 Apellem S. iv, 6. 29
 Aper T. viii, 534. 707. S. iv, 6. 10. A. i, 465
 Aperire S. v, 2. 43. A. i, 586
 Aperiret T. xii, 394
 Aperit T. vi, 360. ix, 556. xii, 547. S. iv, 1. 2
 Aperite S. iii, 2. 28
 Aperta T. vi, 567. 571. vii, 626. x, 462
 Aperti S. ii, 3. 15
 Apertis T. iii, 56. v, 256. vii, 600. 800. xi, 424
 Aperto T. ii, 403. 547. iii, 316. v, 351. vii, 444. 614. x, 484. 869. xi, 296. S. i, 2. 34. ii, 5. 11. v, 5. 13
 Apertos T. ix, 742
 Apertam T. vii, 260
 Apes T. x, 575. A. i, 556
 Apex T. i, 362. ii, 35. iv, 236. vii, 298. viii, 175. 869. S. iii, 5. 72. iv, 4. 68. 85. v, 2. 47
 Aphesanta T. iii, 461
 Aphronitri S. iv, 9. 37
 Apicem T. iii, 175. viii, 768. ix, 414. x, 732
 Apices T. iii, 596. v, 58. x, 590. xii, 432. A. i, 521
 Apis S. iii, 2. 116
 Apolline T. iv, 586. vi, 230. S. v, 1. 14. v, 3. 12. 293. A. i, 568

- Apollinea T. iv, 223. vi, 9. vii, 410. xi, 12
 Apollineas T. iii, 422
 Apollineas T. viii, 99
 Apollineo A. ii, 413
 Apollineos S. i, 4. 59
 Apollineus T. iv, 837. S. v, 1. 26
 Apollo T. i, 399. 495. ii, 155. iii, 105. 454. 613. 636. 790. iv, 796. 808. v, 734. vi, 356. vii, 664. 692. 771. 789. viii, 100. 176. 374. 456. x, 168. 607. 736. 847. 889. xii, 808. S. i, 2. 93. ii, 1. 112. iii, 5. 80. iv, 3. 115. iv, 3. 19. 47. v, 1. 13. v, 3. 123. v, 5. 55. A. i, 165
 Apparat T. ii, 323. iv, 671
 Appareat T. x, 372
 Apparet T. ii, 492
 Apparuit T. vii, 717. xi, 326
 Appellant T. vi, 562
 Appellat T. v, 471
 Appelle T. iv, 543
 Appetit T. i, 235
 Appia S. ii, 2. 12. iv, 2. 102. 163. iv, 4. 2. v, 1. 223
 Appia S. iv, 3. 3
 Applausu T. ii, 515
 Apportat T. iv, 134. vii, 394. A. i, 170
 Apportat T. viii, 741. A. ii, 51
 Apprensus S. iii, 4. 43
 Approbat S. ii, 6. 47
 Appula S. v, 1. 123
 Appulus T. v, 497
 Apro T. iv, 323
 Apta T. iii, 199. 306. iv, 300. vi, 492. x, 242. S. i, 2. 49. iii, 4. 52
 Aptabar A. ii, 416
 Aptabat T. ix, 77
 Aptam A. ii, 106
 Aptant T. iii, 131
 Aptare T. iv, 320. xi, 612
 Aptase T. iv, 359
 Aptat T. xi, 499
 Aptatum T. x, 369
 Aptemer T. xi, 101
 Aptior T. iv, 45. 206. vii, 111. S. iv, 3. 27
 Aptum T. ii, 156. S. iii, 1. 55
 Apsus T. x, 260
 Aquas T. iv, 804. 805
 Aquarum T. vii, 720. 780. S. i, 5. 19. ii, 3. 56. iii, 5. 111. A. i, 78
 Aquas T. iv, 745. 776. 836. v, 875. vii, 87. 185. 336. viii, 214. 466. ix, 249. S. i, 3. 74. i, 4. 122. ii, 3. 2. ii, 6. 65. A. i, 230
 Aquilas S. v, 2. 165. 179
 Aquilo S. iv, 5. 8
 Aquilone T. xii, 515
 Aquilonia T. v, 422
 Aquilonis T. vii, 37. viii, 426
 Aquis T. iv, 54. 108. 818. v, 364. 473. vii, 66. viii, 427. ix, 355. 457. 509. x, 338. 866. S. i, 3. 30. ii, 3. 36. 42. iii, 2. 29. v, 3. 171. A. i, 239
 Aquosus T. iv, 120
 Aquosi S. iv, 4. 12
 Aquosis S. iv, 6. 101
 Aquoso A. i, 541
 Ara T. i, 203. iv, 459. 764. xii, 482. S. i, 4. 18. iv, 1. 38
 Arabes S. ii, 1. 161. iv, 1. 42
 Arabs S. v, 2. 43
 Arabum T. vi, 59. S. i, 4. 104. ii, 4. 35. iii, 3. 24. v, 1. 61. 211
 Aracyntho T. ii, 239
 Arat T. v, 644. x, 564. xii, 496. S. iii, 1. 9. iii, 3. 211. iv, 6. 103
 Arant T. v, 53. x, 550
 Aras T. i, 553. 668. ii, 299. v, 328. vi, 10. 119. 188. vii, 94. viii, 296. 480. ix, 638. 722. x, 50. 599. 666. xi, 128. xii, 78. 156. 188. S. i, 2. 259. iii, 1. 106. 163. iii, 2. 112. iii, 2. 23. 79. iii, 4. 27. 81. 106. iv, 8. 6. v, 3. 47. v, 5. 4. A. i, 520. 537. ii, 139
 Arat T. xi, 490
 Arati S. v, 3. 23
 Arator T. ix, 85. xii, 622
 Aratra T. iii, 588
 Aratri S. v, 1. 126
 Aratris T. xii, 628
 Aratro T. i, 132
 Araxen S. v, 2. 32
 Araxes S. i, 4. 79. v, 2. 141
 Arbiter T. iii, 23. iv, 530. 752. vi, 111. 857. S. iv, 3. 83. iv, 6. 103. A. i, 67
 Arbitrium S. v, 1. 168. 186
 Arbitrum S. iv, 9. 17
 Arbor T. v, 374. x, 175. xii, 492. 633. S. i, 3. 59. ii, 3. 2. 44. iv, 5. 10. A. i, 216
 Arbore T. ii, 737. v, 603. vi, 908. x, 841. xii, 769. S. iii, 1. 70. iv, 4. 22
 Arborei T. vii, 277
 Arboribus T. viii, 299
 Arbusta T. ii, 472. viii, 463. ix, 468
 Arbutei T. i, 584
 Arca S. ii, 2. 150
 Arcada T. vi, 561. viii, 48. ix, 651. x, 28. 350. 749. xii, 805. 806. 907. S. v, 1. 107
 Arcadas T. vii, 94. ix, 845. S. v, 2. 123
 Arcades T. i, 278. iv, 275. 299. 340. vi, 618. vii, 414. x, 254
 Arcadia S. v, 3. 93
 Arcadie T. i, 246. ii, 70. iii, 421. vi, 637. ix, 792. A. i, 420

- Arcadium T. iv, 311. ix, 784
 Arcadius T. ix, 585
 Arcadii T. ii, 50. iv, 303. vii, 39
 Arcadio T. viii, 750
 Arcados T. i, 45. ii, 358. vi, 608. ix, 858
 Arcana T. ii, 332. 416. iii, 442. 494. 625. iv, 32. v, 67. 426. viii, 2. 379. xii, 233. S. i, 3. 71. ii, 1. 57. ii, 2. 38. v, 1. 39. v, 3. 158. A. i, 380. ii, 76
 Arcans T. x, 365
 Arcanas T. ii, 160
 Arcani T. ix, 243. S. v, 1. 114
 Arcanis T. v, 313. xii, 138. S. iii, 3. 66. A. ii, 244
 Arcano T. i, 210. 246. 534. ii, 23. 276. ix, 404
 Arcanos T. xii, 133. S. iii, 4. 92
 Arcanum T. ii, 740. x, 463. 923
 Arcas T. iv, 329. 483. v, 556. vi, 644. vii, 592. viii, 745. x, 435. 443. S. ii, 7. 6. iii, 3. 80
 Arce T. i, 114. iv, 136. 176. vii, 164. viii, 21. 419. xi, 417. xii, 398. S. ii, 2. 131. iii, 1. 136
 Arceat T. i, 301. viii, 73. 590
 Arcebant A. ii, 12
 Arcebo T. iv, 696. S. ii, 3. 24
 Arceum T. ii, 256. iii, 246. ix, 307
 Arcentibus T. v, 285
 Arceo T. iii, 646. S. ii, 1. 35
 Arcere T. v, 245. vi, 203. A. i, 360
 Arceri T. xi, 663
 Arces T. i, 162. 251. ii, 383. iii, 222. iv, 151. 357. 611. v, 100. 302. 689. vi, 114. 657. vii, 456. viii, 139. x, 560. 873. 923. xi, 358. 680. xii, 597. S. i, 2. 144. i, 3. 86. ii, 2. 30. iii, 1. 19. 115. iii, 3. 138. 163. iii, 4. 32. iv, 1. 7. iv, 4. 4. iv, 6. 82. v, 3. 107
 Arcessere S. i, 3. 78
 Arcet T. iii, 98. vi, 37. 574. viii, 693. x, 187. S. ii, 1. 229. ii, 3. 56. A. ii, 171
 Archemore T. v, 609
 Archemori T. vi, 517. vii, 93
 Archemorus T. iv, 719. v, 739
 Arcitenens T. iv, 749. S. iv, 4. 95. A. ii, 8
 Arcis A. ii, 27
 Arcta T. iv, 798. vii, 43
 Arctas S. ii, 1. 165
 Arctam T. iii, 356. xi, 273
 Arctantur T. iv, 156. viii, 352
 Arctare S. ii, 1. 130
 Arctas T. ix, 436
 Arctat T. x, 494. A. i, 460
 Arctata T. v, 347. x, 527
 Arctatus T. ii, 434
 Arctatur T. xi, 39
 Arctatus T. viii, 413
 Arctie T. i, 332. ii, 502. S. ii, 6. 6
 Arctior T. i, 24. S. v, 3. 118
 Arctis T. v, 30. x, 590. xi, 156. S. i, 3. 88. ii, 1. 63
 Arctius S. ii, 3. 17. iii, 2. 45
 Arcto T. iii, 287. 526. iv, 384. vi, 422. v, 1. 88.
 Arcto T. i, 64. S. iv, 5. 42
 Arctom T. iii, 319. vii, 35
 Arctoas T. xii, 635. S. i, 4. 89. iii, 3. 71
 Arctois T. i, 686. v, 529
 Arcton T. v, 78
 Arctos T. i, 18. S. v, 2. 133
 Arctos T. i, 357. iii, 685. viii, 406. xii, 653. S. iii, 5. 19. iv, 3. 153. iv, 5. 5. v, 1. 127
 Arctos T. iv, 723
 Arctum T. ii, 633
 Arcturum T. ii, 58
 Arca T. i, 629. v, 380. viii, 438. ix, 682. 736. 775. x, 83. 891. S. i, 2. 80. i, 4. 78. i, 5. 28. iii, 1. 51. iv, 3. 70. A. i, 107. ii, 123
 Arcuerim T. ii, 630
 Arcuit T. i, 456
 Arcum T. i, 12. 28. ix, 721. 772. S. iv, 4. 30. A. i, 347. 352. 487. ii, 419
 Arcus T. i, 658. 704. iv, 163. 268. 302. 327. 333. 563. 835. vi, 725. vii, 427. 660. viii, 391. 440. ix, 261. 405. 589. 620. 649. 799. 864. x, 261. S. ii, 1. 143. iii, 1. 34. iii, 4. 30. iv, 3. 98. v, 2. 49. A. i, 436. 632
 Arde T. viii, 474
 Ardeat A. ii, 113
 Ardebis T. xii, 345
 Ardens T. ii, 484. 571. iii, 506. iv, 361. 765. v, 555. viii, 656. 676. ix, 203. xi, 202. 295. S. iii, 1. 139
 Ardent T. iv, 134. 649. xi, 23. xii, 53. 660
 Ardentem T. i, 662. S. v, 3. 68
 Ardentes T. ii, 718. iv, 723. x, 487. S. v, 5. 17. A. ii, 428
 Ardenti T. vii, 740. x, 931. S. ii, 1. 59. ii, 3. 19
 Ardentia T. ii, 673. vi, 310. S. ii, 1. 158
 Ardentibus T. xi, 254
 Ardentum T. x, 885. S. i, 2. 188
 Ardere T. vii, 600. xii, 95
 Ardes T. iv, 337
 Ardescunt A. i, 316
 Ardet T. i, 423. ii, 601. v, 402. 438. vi, 36. 427. 520. vii, 703. 724. ix, 788. x, 566. xi, 152. A. i, 473. ii, 49

- Ardor T. i, 440. ii, 351. iv, 296. 470. 546. 662. vi, 306. 396. vii, 190. 422. 533. viii, 53. 729. ix, 675. x, 362. xii, 73. 194. 443. 726. S. v, 1. 41. A. ii, 315
 Ardore T. viii, 518
 Ardua T. i, 134. ii, 63. 555. iv, 309. 461. v, 337. vi, 98. 836. 921. viii, 707. ix, 41. 642. x, 29. 230. 840. 845. xi, 278. S. i, 1. 7. 63. 72. i, 4. 116. ii, 1. 191. ii, 2. 55. ii, 3. 4. 77. ii, 7. 91. 102. iv, 4. 14. v, 1. 199. v, 2. 96. v, 3. 19. 95. A. i, 106. 426. ii, 26. 307
 Arduis S. ii, 7. 108
 Arduus T. i, 98. 201. iv, 69. 129. v, 560. vi, 654. 876. ix, 30. 91. 418. xii, 70. S. ii, 7. 76. iii, 3. 178. A. i, 57
 Area T. vi, 57. S. ii, 2. 89. iii, 3. 91
 Arena T. iii, 50. 334. vi, 557. 848. S. i, 6. 86. ii, 5. 26. iii, 1. 140. v, 3. 220
 Arenæ T. vi, 520. 853. viii, 340. ix, 462. S. iv, 5. 28
 Arenam S. ii, 3. 41
 Arenas T. ii, 46. iv, 245. 522. vi, 874. ix, 251. x, 518. xi, 44. S. iii, 1. 12. iv, 3. 23. 126. iv, 4. 3
 Arenem T. iv, 81
 Arenis T. i, 710. xi, 115. S. i, 2. 213. i, 4. 100
 Arentem T. ix, 499
 Arentes T. i, 39. v, 522
 Arescere T. viii, 204. S. v, 3. 9
 Aret T. iv, 711
 Argentens S. ii, 4. 12
 Argento T. iv, 170. S. i, 3. 50. i, 5. 48. 49
 Argentum T. vi, 208
 Argi T. i, 651. ii, 112. 201. ix, 61
 Argia T. ii, 266. 297. iii, 678. xi, 401. xii, 113. 178. 247. 255. 303. 326. 373. 391. 804
 Argis T. iv, 195. xi, 142
 Argiam T. ii, 303. xii, 296
 Argian T. iv, 91
 Argis T. i, 660. iii, 9. vii, 581. viii, 751. x, 730. xii, 105
 Argiva T. i, 561. ii, 252. vii, 551. 631. x, 475. xii, 113. A. ii, 241
 Argive T. vii, 498
 Argivum T. x, 540
 Argivus T. xii, 58
 Argo T. v, 615
 Argoa T. v, 725
 Argolica A. ii, 365
 Argolicæ T. iii, 490. vii, 688. viii, 745. x, 65. xi, 49. 156. A. ii, 102. 254
 Argolicas T. iii, 316. iv, 207. 548. v, 554. viii, 105. x, 270. xi, 126. xii, 280. A. ii, 305
 Argolici T. iv, 588. vii, 490. ix, 515. x, 49. 884. xii, 771
 Argolicis T. i, 399. iii, 462. v, 643. 735. A. ii, 98
 Argolico T. ii, 427
 Argolicos T. iv, 686. vi, 92. xi, 367
 Argolicum T. x, 596. xi, 110
 Argolicus T. vi, 729. x, 488
 Argolides T. ii, 228
 Argolidam T. iv, 752. vi, 138
 Argonautas S. ii, 7. 77
 Argoo T. vi, 343
 Argoos S. iv, 6. 42. A. i, 156
 Argos T. i, 225. 259. 286. 671. ii, 189. 213. 432. 621. 743. iii, 14. 208. 229. 337. 592. 631. 649. iv, 347. 672. vi, 15. 515. vii, 175. viii, 473. 737. ix, 99. x, 237. 437. 892. xi, 311. 434. 731. xii, 82. 324. 390. 549. S. iii, 1. 23. 182. A. i, 419. ii, 351
 Arguerim T. ii, 434
 Arguit T. viii, 31
 Argum T. vi, 277. viii, 445. ix, 758
 Arguo T. v, 622
 Argus T. iv, 804. viii, 447. S. v, 4. 13
 Arguta S. ii, 1. 45
 Argutum S. ii, 4. 13
 Aricino S. v, 3. 291
 Aricinum S. iii, 1. 86
 Arida T. iv, 454. 766. vi, 419. xi, 608. S. i, 5. 21
 Aridus T. iii, 476
 Aristibus T. ii, 492
 Arion T. iv, 43. vi, 301. 424. 444. 501. 519. S. i, 1. 52
 Ariona T. xi, 443
 Arione T. vi, 528
 Aris T. ii, 736. iv, 203. v, 175. 449. 512. 578. 697. vi, 610. vii, 53. 101. 188. viii, 99. 333. xii, 505. 540. S. iv, 1. 23. v, 1. 73. 162. A. i, 349 et al
 Aristæo T. iv, 573
 Aristas T. iv, 122. S. v, 3. 43
 Aristis T. vii, 724
 Arma T. i, 23. 241. 630. 639. ii, 305. 525. 549. 566. 591. 622. 657. 713. 734. iii, 137. 223. 280. 313. 341. 348. 350. 590. 639. 643. 654. 664 et al
 Armamenta T. v, 363
 Armamus A. ii, 43
 Armant T. ii, 605
 Armari T. xii, 694
 Armat T. iv, 44. 155. A. i, 618
 Armata T. iv, 505. vii, 53. viii, 348. x, 282. xii, 451
 Armatæ T. ix, 604. x, 536

- Armatus T. x, 575. xi, 498. S. i, 4. 45
 Armatus T. iv, 15. vii, 264. 378. S. iii, 9. 94
 Armato T. viii, 3
 Armatum T. ii, 596. A. i, 548
 Armavi A. i, 270
 Armavit T. i, 151. iii, 390
 Armenia S. i, 4. 79
 Armeniam S. v, 2. 34
 Armenii S. iii, 4. 63. v, 2. 41
 Armenta T. i, 131. ii, 828. iii, 675. iv, 242. 445. 704. 812. v, 203. 334. vi, 190. 221. vii, 436. 573. viii, 346. 403. x, 96. 624. A. i, 154
 Armentalia T. iv, 659
 Armenti T. vi, 265. ii, 28. A. i, 313. 471
 Armentis T. iv, 45
 Armentum A. ii, 356
 Armi T. iii, 332
 Armiferas T. vi, 828. S. v, 1. 67
 Armiferi S. iii, 5. 112
 Armifero T. x, 663
 Armiferos T. iv, 663. xi, 122. S. i, 2. 96
 Armiferum T. ix, 836
 Armiger T. iii, 480. 425. vi, 932. ix, 206. xi, 328. S. ii, 2. 77
 Armigeri T. x, 683. A. i, 55
 Armigero T. vii, 246
 Armigeros T. iii, 532
 Armigerum T. vii, 689
 Armipotens T. iii, 344. vii, 78
 Armipotentia S. iii, 2. 20
 Armis T. i, 261. 429. 486. ii, 162. 385. 456. 495. 532. 535. 552. iii, 7. 15. 238. 284. 357. 444. 624. 635. 708. iv, 19. 70. 116. 130. 390. 394. 557. 812. v, 258. 305. 643. 649. 735. vi, 144. 204. 224. 233. 618. 912. vii, 231. 237. 398. 432. 554. 632. 727. 778. viii, 86. 128. 146. 179. 184. 259. 578. ix, 20. 46. 539. 645. 738. x, 32. 158. 346. 406. 540. 690. 807. xi, 82. 90. 109. 247. 273. 359. 399. 573. 720. xii, 63. 165. 522. 710. 724. 757. S. i, 1. 18. 25. iii, 1. 125. iv, 3. 124. iv, 4. 70. iv, 7. 29. v, 2. 86. 148. A. i, 401. 472. ii, 86. 217. 292. 343. 379
 Armonsne T. i, 535
 Armo T. ii, 475. ix, 698
 Armorum T. i, 605. ii, 107. iii, 423. iv, 840. v, 10. 420. 557. vi, 752. ix, 49. 229. 664. x, 762. xi, 285. 412. xii, 283. 553. 659. A. i, 398. 454
 Armos T. i, 124. vi, 502. vii, 684. viii, 394. 496. ix, 284. 686. x, 401. xii, 172. S. i, 1. 48. A. i, 124
 Arne T. vii, 381
 Arrepta A. i, 502
 Arreptis T. x, 821
 Arrepto A. i, 318. ii, 110
 Arridero A. ii, 390
 Arripit T. i, 100. v, 496. vii, 563. ix, 844. x, 776
 Arripui T. i, 80
 Arripuit T. i, 122. ix, 496
 Arrisero T. x, 120
 Ars T. vii, 214. S. v, 1. 158
 Arsene T. iv, 373. v, 489
 Ardit T. ix, 648. x, 76
 Arsura T. vi, 126. vii, 507. xii, 572. S. iii, 3. 37. v, 1. 212
 Arsuram S. ii, 1. 162
 Arsuras T. x, 533
 Arte T. i, 106. iii, 29. iv, 170. vi, 317. 437. 535. 696. 770. vii, 61. 160. ix, 888. xi, 524. xii, 183. S. i, 3. 16. i, 4. 112. i, 6. 69. ii, 2. 66. iii, 2. 30. iii, 4. 69
 Artem T. vi, 458. S. i, 4. 29. iii, 5. 67
 Artes T. ii, 488. vi, 588. xi, 468. S. i, 3. 47. 55. i, 4. 65. i, 5. 32. ii, 1. 123. ii, 2. 112. ii, 7. 21. iv, 7. 53. A. ii, 376
 Artifices S. iii, 1. 135
 Artificis S. iv, 6. 45. A. i, 323
 Artificum S. iv, 6. 29. v, 1. 9
 Artis T. vi, 378. 673. 794. viii, 281
 Artas T. i, 387. 416. 496. 622. ii, 413. 627. iv, 94. 828. v, 247. 539. 605. vi, 396. 470. 571. 641. 849. 858. vii, 480. 761. viii, 739. ix, 14. 44. 259. x, 37. 256. 478. 647. 775. 789. 938. xi, 278. 545. 600. xii, 98. 138. 213. 339. 387. 411. 421. 429. 457. S. i, 2. 30. 141. i, 4. 56. 106. ii, 3. 32. iii, 4. 79. v, 1. 194. A. i, 263. 481. 580. ii, 256
 Arva T. i, 324. 453. 716. ii, 12. 59. 383. 604. iii, 120. 183. 325. 675. iv, 241. 278. v, 209. 525. 655. vi, 5. 522. vii, 34. 235. 442. 445. 690. 823. viii, 148. 463. x, 768. xi, 17. 27. 514. xii, 220. S. ii, 2. 96. iii, 1. 29. v, 3. 54. A. ii, 73
 Arvis T. ii, 574. 726. iv, 150. 679. 681. 732. v, 14. vi, 153. 250. 261. 278. 375. 595. 665. 684. 753. viii, 360. 439. 741. x, 140. xi, 134. 280. xii, 231. S. i, 4. 104. iii, 2. 123. iv, 2. 2. v, 2. 134
 Arundine T. iv, 269. v, 582. vi, 854. viii, 660. ix, 761
 Arundineae T. vi, 374
 Arundineam T. v, 533
 Arundo T. vi, 940. 946. ix, 745. 772
 Arve T. iv, 162. 441. vi, 571. 788

- Asarota* S. i, 3. 56
Ascanius S. v, 2. 120. v, 3. 30
Ascendisse S. ii, 1. 188
Ascheton T. vi, 463. 524
Ascita T. ii, 147. S. ii, 1. 86. v, 3. 126
Ascitæ S. i, 1. 23
Ascite S. ii, 2. 126
Ascræum S. v, 3. 26
Ascræus S. v, 3. 151
Asie S. i, 4. 81. v, 2. 57. v, 3. 168. A. i, 82. 530
Asiam A. i, 410. ii, 56
Asope T. vii, 424. 731
Asopido T. iv, 370
Asopius T. vii, 723. viii, 428. ix, 266
Asopon T. iii, 337
Asopos T. vii, 315. ix, 449
Aspects T. i, 362. ii, 639
Aspectans T. iii, 33
Aspectu T. iii, 124. x, 757. S. i, 3. 52. ii, 4. 27
Aspectum T. iii, 570
Aspectus T. xi, 498
Asper T. i, 118. 352. vi, 436. iii, 1. 28. iv, 4. 69. v, 3. 279. A. i, 418
Aspera T. i, 173. 196. 284. 478. ii, 892. 411. 502. 605. iv, 87. 169. 268. 315. 573. 720. v, 73. 445. viii, 763. ix, 166. 408. 610. 696. 750. 763. x, 264. 575. 645. 820. xi, 161. 211. xii, 121. 519. S. i, 1. 104. i, 2. 199. ii, 2. 31. 76. iii, 1. 113. iii, 3. 187. A. i, 260
Asperat T. i, 138. 642. iv, 304. vi, 246. 671. vii, 496. ix, 1. 705. A. i, 401
Aspergne T. ii, 674. v, 406. vii, 70
Aspergit S. ii, 3. 42
Asperior T. ii, 237. vi, 33
Aspernatur T. x, 447
Aspernantem T. ix, 209
Aspernantur T. xii, 530
Aspernata S. i, 2. 105
Aspernatur T. vi, 574. A. ii, 163
Aspernatus T. xii, 786. A. ii, 360
Aspernetur T. v, 22. S. iii, 1. 141
Aspernita T. viii, 66. S. v, 2. 37
Aspernitus A. ii, 49
Asperis A. ii, 42
Asperso T. ii, 717
Aspersam S. iii, 1. 13
Asperum S. iv, 9. 31
Aspexere T. xii, 16. S. v, 1. 109
Aspexi S. iii, 5. 39
Aspexit T. vii, 488. xii, 710. S. i, 3. 6. v, 2. 107
Aspicio T. ii, 702. iii, 697. iv, 752. vii, 309. 351. ix, 429. x, 67. xi, 268. S. i, 2. 113
Aspicere S. ii, 5. 15
Aspiciam T. vii, 32. A. ii, 257
Aspiciant T. xii, 92. S. v, 5. 36
Aspicias T. iii, 71
Aspicat T. viii, 507
Aspiciens T. v, 236. S. i, 1. 53. iii, 3. 10. iii, 4. 32
Aspicies A. i, 85
Aspicio T. xii, 324
Aspicias T. i, 450. S. ii, 2. 129. iv, 1. 23. A. i, 63
Aspiciat T. vi, 300. vii, 723. viii, 651. 762. ix, 175. 636. 645. x, 825. 868. xi, 267. xii, 694. S. v, 3. 67. A. i, 63. 316. 325. ii, 120
Aspiciunt S. iii, 4. 19
Aspirat T. iv, 361
Aspiret T. xii, 197
Aspros T. i, 622
Asse S. iv, 9. 23
Assensu T. iii, 619. xi, 756
Asserto T. v, 431
Assertor T. xi, 218
Asservat T. x, 129. xii, 712
Asservatis T. x, 34
Assibilat T. v, 578
Assidue S. v, 1. 237
Assiduam T. i, 703
Assidue S. iii, 1. 66. iii, 3. 199. A. i, 579
Assiduus T. i, 51. iii, 75. v, 83. x, 865. A. ii, 430
Assiduo T. xii, 12. 49. S. iv, 4. 29
Assiduus S. i, 4. 119. iii, 2. 48
Assignet S. iii, 2. 49
Assilit T. v, 56. vi, 777. x, 456
Assiliunt T. x, 374
Assimulant T. vi, 336
Assistas T. i, 504
Assistens T. ix, 557. 635
Assilient T. iii, 77
Assistimus T. v, 23
Assistit T. xii, 778
Assistant T. viii, 29. ix, 45
Associat T. iii, 454
Assucta T. i, 124. S. ii, 6. 29. iii, 1. 69. A. i, 197
Assuctæ T. v, 580
Assuctam S. iv, 3. 80
Assuctas T. viii, 548
Assucti T. i, 543. iv, 67. v, 479
Assuctis T. vii, 411
Assucto T. xii, 306. S. i, 2. 8
Assuetum T. i, 29. vi, 707. vii, 651. xi, 109. S. iv, 6. 88
Assuetus T. vi, 308. S. iii, 3. 149. v, 3. 159
Assueverat T. i, 308. iv, 655. vi, 631
Assuevere T. ii, 443
Assultans T. ix, 465
Assultat T. xi, 244. vii, 384

- Assumptum T. viii, 11
 Assurgens T. i, 187. vi, 59. ix, 485. x, 903. 871. S. ii, 1. 125
 Assurgentem T. vi, 804
 Assurgentibus S. ii, 1. 185
 Assurgere T. iii, 721. iv, 580. x, 295. xii, 14. S. iv, 2. 17
 Assurgit T. ii, 60. x, 227
 Assyrias S. iii, 2. 121
 Assyrius T. ii, 91. vi, 209
 Assyrio S. ii, 4. 34. ii, 6. 88
 Assyrios S. iii, 2. 212
 Astaciden T. viii, 735. 746
 Astacides T. viii, 719
 Astans A. i, 106
 Astant T. iii, 265. vii, 49. xi, 537
 Astat T. ii, 678. vi, 291. xi, 209
 Asterion T. iv, 122. 714
 Asteris S. i, 2. 197. 198
 Astūt T. iv, 679. v, 230. ix, 607. 680. xii, 682. S. v, 8. 17
 Asto T. v, 216
 Astra T. i, 305. iii, 522. 670. iv, 411. 601. v, 181. 291. vi, 93. 238. 322. 408. 448. 452. 498. vii, 114. 124. 471. viii, 274. 766. ix, 27. x, 375. 637. 665. xi, 94. 129. 590. xii, 1. 254. 790. S. i, 6. 76. 81. ii, 1. 80. 211. ii, 7. 33. iii, 1. 26. iii, 2. 12. iv, 3. 38. iv, 6. 53. A. i, 242
 Astraea S. i, 4. 2
 Astri T. iii, 25. iv, 777. A. i, 181
 Astrictus T. ix, 539
 Astrictos T. ix, 797
 Astridentibus T. xi, 494
 Astriferos T. viii, 83
 Astriferum T. ii, 400. viii, 315
 Astrigeros T. x, 838
 Astringeret T. iii, 446
 Astrinxit S. iii, 5. 107
 Astris T. i, 92. ii, 36. iii, 2. 493. 685. iv, 275. 750. v, 24. 143. vi, 685. 885. vii, 99. 320. viii, 40. 145. 376. 560. ix, 639. x, 78. 327. 782. 898. xi, 72. 88. xii, 21. 48. 66. 128. 290. S. i, 1. 98. i, 2. 147. i, 3. 96. i, 4. 36. ii, 1. 94. 225. iii, 3. 139. iii, 4. 49. iv, 1. 3. iv, 2. 10. 69. v, 1. 102. 106. 124. A. i, 138
 Astro T. iv, 836. v, 440. x, 85. 502. S. i, 1. 55. i, 3. 5
 Astorum T. iii, 24. 218. 558. xii, 265. S. iii, 3. 54. A. i, 644
 Astu T. iii, 65. v, 320. vi, 496. 769. 851. ix, 149. A. i, 385. 542. 671
 Astum A. i, 283
 Astupet T. ii, 13. iii, 406
 Astus S. i, 2. 27. A. i, 592
 Astyagen A. ix, 253
 Astyanacta S. v, 2. 77
 Astyoche T. iii, 171
 Atalantes T. iv, 309
 Atalanteum T. vii, 257
 Atalantes T. vi, 563
 Atalantiades T. ix, 780
 Ater T. viii, 712
 Athamanta T. vii, 589
 Athamantea S. v, 3. 143
 Athamas T. i, 13. iii, 186. viii, 445. S. ii, 1. 143
 Athenae T. xii, 506. 562. 586
 Athenas T. xii, 294. S. ii, 7. 28
 Athenis T. xii, 538. S. i, 2. 93
 Athos S. iv, 3. 56
 Athos T. v, 52
 Atlanta T. viii, 315
 Atlante S. iv, 2. 19
 Atlanteo A. i, 223
 Atlantiades T. i, 303
 Atlantis S. i, 1. 60. iv, 3. 157
 Atlas T. i, 98. v, 430. vii, 4
 Atra T. i, 246. 385. ii, 541. iii, 571. 636. iv, 446. 523. 528. 633. 722. vi, 87. vii, 72. 159. 244. 454. 782. viii, 78. 376. 602. x, 735. xi, 75. 170. xii, 363. 780. S. ii, 3. 12. iv, 8. 16. v, 3. 81. A. i, 129
 Atracia T. i, 106
 Atre T. vi, 498
 Atrei T. viii, 743
 Atri T. iii, 122. vi, 211. vii, 476. S. i, 4. 64. v, 3. 157
 Atria T. i, 146. 197. 426. ii, 49. 215. vi, 40. x, 87. 561. S. i, 2. 48. A. ii, 81
 Atrides S. i, 4. 112. iii, 2. 98. A. i, 468. ii, 349
 Atrides A. i, 399. ii, 57
 Atridis A. i, 36
 Atris T. i, 563. 646. iv, 327. 467. vi, 81. vii, 670
 Atro T. i, 107. 594. ii, 51. 282. xi, 86. S. ii, 1. 227
 Atropos T. i, 111. 228. iii, 68. iv, 190. 601. S. iii, 3. 127. iv, 4. 56. iv, 8. 19. v, 1. 178
 Atros S. ii, 6. 82
 Atrox T. iii, 126. vi, 82. 156. viii, 72. 445. 685. 756. x, 542. xii, 222. 622. S. ii, 7. 123. iii, 1. 143. iii, 3. 96. iv, 6. 77
 Attendere T. xi, 419
 Attendit S. ii, 6. 73
 Attendant T. xii, 352. S. v, 3. 222
 Attentare T. iv, 71
 Attentata T. xi, 219
 Atterit T. v, 516

- Attbildes T. xii, 536
 Attica S. ii, 1. 114
 Atticus T. xii, 609. 709. S. i, 1. 102
 Attigerim T. v, 456
 Attigit T. i, 571. S. ii, 1. 121
 Attingere T. vii, 788
 Attollat S. ii, 7. 33
 Attolle T. xii, 325
 Attollens T. iii, 142. ix, 414
 Attollentia S. v, 1. 92
 Attollere T. iv, 107. 507. x, 215. S. i, 2. 175. v, 3. 10. A. i, 44. 437. 614
 Attolles S. iii, 2. 133
 Attollet S. v, 2. 142
 Attollit T. i, 321. ii, 125. iv, 138. xi, 65. S. i, 1. 47. ii, 5. 21. iv, 1. 12. iv, 8. 13. A. i, 445
 Attollitis S. i, 5. 24
 Attollitur T. vi, 69
 Attollunt T. vi, 897
 Attonitæ T. ii, 479. v, 622. vii, 492. S. v, 1. 116. v, 3. 14. A. i, 283
 Attonitam T. iv, 90. xii, 278. A. i, 185. 531. ii, 269
 Attonitas T. i, 590. iv, 669. vii, 227. 452. ix, 575. xii, 111. 466
 Attoniti T. i, 125. ii, 330. 447. iii, 253. vi, 660. vii, 118. x, 175. 569. 853. xii, 13. 708. S. i, 1. 7. ii, 1. 174. v, 2. 48
 Attonitis T. ii, 683. iv, 382. vi, 685. vii, 127. 465. ix, 233. x, 770
 Attonito T. v, 400. 541. viii, 113. S. v, 1. 29. A. i, 613
 Attonitos T. iii, 580. vi, 600. x, 873
 Attonitum S. iii, 3. 158. A. ii, 216
 Attonitus S. i, 2. 31. 82
 Attremere T. iii, 309
 Attremit T. viii, 81
 Attrita T. viii, 229. S. i, 1. 60
 Attritis T. x, 924
 Attrito T. iii, 584. A. i, 581
 Attritu T. vi, 271. A. i, 435
 Attritus T. i, 354
 Attulit T. i, 409. viii, 411. S. i, 2. 47. iii, 1. 74. A. i, 674
 Atyn T. viii, 634
 Atys T. viii, 555. 598. 604. 639. S. i, 5. 28
 Avaria T. i, 339
 Avaros S. i, 2. 122
 Aucta T. iv, 78. S. iv, 8. 25
 Auctor T. i, 224. 399. 636. ii, 436. 463. vii, 113. viii, 718. ix, 382. 558. 842. 876. x, 800. 889. S. i, 1. 78. ii, 2. 113. S. iv, 6. 108. v, 3. 100
 Auctore T. ix, 39. S. v, 2. 92
 Auctorem T. ix, 418. 752. x, 684. S. iv, 6. 24
 Auctorum T. i, 266
 Auctura T. viii, 161
 Auctus S. iii, 3. 64
 Aucupor S. i, 4. 120
 Audacem T. viii, 584
 Audaces T. v, 356. vii, 322. ix, 810. S. iii, 2. 1
 Audaci T. iii, 460. iv, 260. viii, 54. ix, 623. S. i, 3. 28. 67. iv, 7. 27
 Audacia T. vii, 125. ix, 537. 781. x, 830. xii, 10. S. v, 3. 49
 Audacia T. ix, 729. xii, 127
 Audax T. ii, 44. 370. 467. 618. iv, 713. vi, 104. 393. 610. 726. 842. vii, 683. viii, 152. ix, 339. 827. x, 405. 895. xii, 760. 800. S. i, 6. 57. iii, 2. 64. v, 3. 135
 Aude S. iii, 1. 114
 Audeat T. i, 439. ii, 512. xi, 258
 Audebant S. iii, 2. 76
 Audebit T. iii, 107
 Audenti T. ii, 548
 Audente S. i, 1. 82
 Audenti T. ii, 540
 Audentibus xi, 668
 Audentior T. ii, 175. ix, 208
 Audere T. x, 408. 430
 Audes T. v, 673. xi, 347
 Audet T. v, 441. 724. viii, 531. x, 912. S. ii, 2. 28. ii, 3. 36. v, 5. 61
 Audete T. x, 831
 Audi S. iv, 3. 144
 Audierant T. ii, 173. vi, 631
 Audiat T. ix, 635. S. iii, 5. 6
 Audierat T. vii, 736. xii, 120. A. i, 209
 Audiit T. i, 118. v, 544. vi, 165. ix, 820. xi, 425. A. ii, 8
 Audimus T. vii, 249
 Audimur S. iii, 2. 60
 Audio T. vii, 782
 Audior T. iv, 504
 Audire T. iv, 261. v, 80. 412. vi, 162. 365. vii, 232. ix, 696. S. i, 2. 42. 50. i, 4. 43. ii, 1. 9. v, 3. 193. A. ii, 199
 Audirem S. iii, 5. 38
 Audiri T. iv, 715
 Audiris T. iv, 519
 Audis T. vii, 235. xi, 296. S. ii, 7. 27. 118
 Audiase T. ii, 263. ix, 218
 Audiast T. x, 688
 Audit T. i, 335. iv, 158. v, 169. vi, 51. 464. vii, 422. viii, 247. S. ii, 2. 117. iii, 3. 206
 Audita T. iv, 587. vi, 115. ix, 1. S. v, 1. 28. 75. A. i, 149
 Auditæ T. vi, 718
 Auditam T. vii, 486

- Auditas S. ii, 4. 18
 Audite T. v, 733. x, 604
 Auditi T. ii, 247. iii, 551. xii, 485
 Auditis T. vii, 222
 Audito T. ii, 128. vi, 339. 688. xi, 67.
     A. ii, 325
 Auditos T. xi, 221
 Auditu T. x, 164. xii, 171
 Auditar T. x, 698
 Auditura S. i, 5. 68
 Auditam T. vi, 688. S. i, 1. 75. A. i,
     578
 Auditus T. ii, 54. 441. 455. iii, 379.
     521. v, 94. S. v, 5. 41
 Audivere S. ii, 1. 51
 Avellere T. iii, 299
 Avellit T. ii, 561. vii, 770
 Avellitur T. vi, 685. S. v, 5. 9
 Aventiam S. ii, 3. 22
 Avernales S. ii, 6. 101. S. v, 3. 172
 Averno T. iii, 146. iv, 457. viii, 193.
     xi, 588. xii, 645. S. iv, 3. 181. v, 1.
     27. 269
 Averno T. iii, 108. iv, 605. vii, 98. 823.
     viii, 34. xi, 12. S. v, 3. 271
 Aversa T. iv, 250. viii, 211. x, 40. xi,
     458. S. ii, 3. 20. v, 3. 96
 Aversae T. x, 678. S. v, 3. 281
 Aversaria S. ii, 1. 170
 Aversata T. viii, 765
 Aversatur T. xii, 564
 Aversetur T. x, 767
 Aversa T. vii, 405. viii, 358
 Averso T. x, 502
 Aversum T. i, 683. v, 297. x, 71
 Avertam S. iii, 1. 173
 Averte T. xi, 670
 Avertent T. xi, 146
 Avertere T. iv, 544. 648. v, 376. vii,
     110. 250. 724. S. v, 3. 95. v, 3.
     60
 Averteris S. ii, 1. 7
 Avertit T. iv, 92. vii, 702. 789. x, 721.
     xi, 480
 Avertitur T. vi, 192
 Avertunt T. vi, 824
 Aves T. i, 625. iii, 432. vi, 96. 754.
     viii, 281. x, 217. S. ii, 4. 16. A. i,
     519
 Avenit T. vi, 188
 Auferet S. ii, 1. 61
 Auferre T. v, 696. viii, 763. S. v, 1. 7.
     v, 2. 32
 Auferri T. x, 923
 Aufers T. vii, 508. A. i, 527
 Aufert T. vii, 754. viii, 422
 Auferte T. vi, 181. 812. xi, 126. S. v, 3.
     278
 Auge S. iii, 1. 40
 Augent T. ii, 264. vi, 260. xi, 406
 Augere A. ii, 376
 Augescunt T. vi, 71
 Auget T. iv, 237. vii, 120. S. iii, 5. 103.
     iv, 8. 3
 Augete T. x, 22
 Augur T. i, 495. iii, 6. 104. 648. 668.
     vi, 441. 462. viii, 99. ix, 629. x, 187.
     292. 488
 Augure T. vii, 726. 725. viii, 13. 366.
     ix, 613
 Auguria S. v, 2. 173. A. i, 26
 Auguribus S. v, 3. 182
 Augurii T. viii, 88
 Auguria T. ii, 302. iii, 508. S. iv, 8.
     45
 Augurio T. ii, 111. iv, 627. v, 548. x,
     192
 Auguria T. iv, 188. vi, 85. viii, 118.
     226. ix, 647. x, 26. xii, 42
 Augurium T. i, 185. xii, 204
 Auguror T. iv, 592. S. iii, 5. 13
 Augustam S. v, 2. 19
 Augustas S. iii, 1. 69
 Augustior T. x, 757
 Augustissima T. xii, 281
 Augustissimus S. iv, 3. 20
 Augustum S. i, 2. 123. iv, 2. 18
 Augustus S. iv, 1. 32
 Avi T. v, 465. ix, 382. S. iii, 1. 178.
     iv, 8. 10
 Avia T. i, 579. ii, 79. iv, 124. 567. 714.
     719. v, 564. vi, 29. 598. x, 389. xii,
     143. S. iv, 5. 29. v, 2. 2. v, 3. 144.
     A. i, 462. ii, 388. 407
 Avibus T. iii, 652. iv, 163. vii, 261.
     xii, 153
 Avida T. iii, 554. x, 658
 Avidae T. v, 161. vi, 79. viii, 132. ix,
     30. xii, 386. S. ii, 1. 186
 Avidam T. v, 415. vi, 174. ix, 804
 Avidas T. ii, 663. vi, 265
 Avide T. iv, 518. S. iv, 3. 123. v, 1.
     112
 Avidi T. iii, 116. 390. v, 205. vi, 416.
     x, 859. xi, 30. 535. S. ii, 2. 161. A.
     i, 468
 Avidis T. iii, 588. v, 721. viii, 50. S.
     ii, 3. 24. A. i, 172
 Avidissimus A. i, 509
 Avidos T. iii, 252. ix, 453. xi, 517
 Avidum T. ii, 520. vi, 249. 915
 Avidus T. i, 71. vii, 535. xi, 410. 685.
     S. v, 5. 66. A. ii, 80
 Avius S. iv, 3. 73
 Avis T. i, 392. iii, 507. vii, 387. S. iv,
     6. 94. A. i, 375

Avita T. iii, 213. iv, 401. vi, 916. x, 572. xi, 352
 Avitæ T. ii, 179. iv, 383
 Avitas T. vii, 365
 Avitæ S. v, 2. 22
 Avito T. vii, 279
 Avium T. ii, 349. ix, 28
 Avius T. i, 160. v, 14. ix, 173
 Aula T. i, 166. 300. ii, 110. 226. 310. iii, 442. vii, 51. xi, 727. xii, 277. 334. S. i, 1. 106. i, 3. 40. ii, 2. 110. iii, 1. 10. iii, 3. 67. iv, 6. 90. A. i, 207. 507. ii, 45. 76
 Aulæ T. i, 388. 511. ii, 148. 168. 398. iii, 1. 347. 396. 488. vi, 68. xi, 302. 561. xii, 695. iv, 2. 23. iv, 3. 161. A. i, 341. ii, 168
 Aulam T. x, 116
 Aulida T. vii, 332
 Aulis A. i, 447. 449
 Avo T. iii, 683. vi, 342. S. iii, 1. 46
 Avocat T. vi, 781. S. iv, 6. 31
 Avorum T. ii, 215. iii, 349. 601. vi, 67. vii, 409
 Avos T. ii, 573. vi, 95. viii, 433. S. iv, 1. 33
 Aura T. i, 309. 480. ii, 5. 89. iv, 417. v, 586. vi, 157. 419. 439. 602. vii, 90. 225. ix, 28. x, 141. S. iii, 2. 86. v, 1. 149. v, 3. 42. A. ii, 293
 Auræ T. ix, 405. x, 46. S. iv, 3. 106. v, 1. 153. A. ii, 2
 Auras T. i, 295. 545. ii, 33. 539. iii, 500. 592. iv, 458. v, 541. 559. 730. vi, 857. 939. vii, 106. 121. 292. ix, 678. xi, 55. xii, 773. S. i, 2. 44. i, 3. 60. ii, 3. 57. iii, 2. 130. iii, 4. 45. v, 1. 103. v, 5. 71. A. i, 558
 Aurata T. vi, 917. vii, 661. S. i, 1. 87. A. i, 362
 Auratæ T. iii, 411. v, 519
 Auratas S. i, 3. 35
 Aurati S. iv, 2. 51
 Auratis T. i, 521. ix, 686
 Aurato S. iii, 3. 62
 Aure T. i, 366. 532. vii, 123. xi, 54. 252. xii, 222. 545. S. i, 4. 119. ii, 1. 7. iii, 5. 35. A. ii, 120
 Aurem T. i, 208. ii, 728. ix, 694. xi, 402. S. iii, 3. 5. iii, 4. 22
 Aurem S. v, 1. 19
 Aures T. i, 590. 670. iv, 309. 669. 801. v, 554. 719. 732. vi, 228. vii, 38. 227. ix, 35. xi, 745. xii, 362. S. iv, 4. 26. v, 1. 171. A. ii, 54
 Aureum S. i, 6. 40
 Aureus T. i, 255. 544. iii, 559. iv, 389
 Auri S. i, 3. 48. ii, 3. 70
 Auribus T. ix, 179. x, 771. S. v, 2. 59.

Deiph. et Var. Clas.

A. i, 381
 Auriferis S. iii, 3. 89
 Auriga T. iii, 429. iv, 42. vi, 384. viii, 448. S. iv, 4. 31
 Aurigæ T. vi, 439
 Aurigam T. vi, 429. vii, 585. 737
 Auro T. i, 517. 540. 547. ii, 298. 406. iii, 223. 709. iv, 9. 132. 171. 191. 265. v, 228. vi, 62. 570. 724. vii, 256. 658. viii, 104. 567. ix, 332. 691. x, 60. xi, 502. S. i, 2. 136. ii, 2. 68. 121. ii, 7. 129. iii, 4. 2. 11. 91. 94. 96. iii, 5. 29. iv, 2. 67. iv, 5. 24. iv, 7. 16. v, 1. 59. A. i, 162. ii, 42. 49. 191
 Aurora T. ii, 135. 698. iii, 440. vi, 279. xii, 563. S. i, 2. 218. i, 6. 9
 Auroræ T. ii, 334
 Auroram T. iii, 3. xii, 50. A. ii, 255
 Aurum T. i, 150. ii, 281. iv, 192. 205. 211. v, 188. vi, 208. 535. vii, 682. viii, 405. 569. S. ii, 7. 56. iii, 3. 103. 202. iii, 4. 52. v, 1. 2. 189. v, 2. 120. A. i, 298. 425. ii, 97
 Ausa T. ii, 314. 456. iii, 237. v, 103. 379. vi, 475. 846. vii, 610. x, 44. xii, 545. S. i, 4. 76. A. i, 143
 Ausæ T. ii, 217. iii, 55. 561. v, 303. vi, 152. vii, 425. 578. xi, 20
 Ausi T. i, 203. iii, 161. iv, 368. viii, 96. x, 270. 380. A. ii, 295
 Ausim T. i, 18. iii, 165. A. ii, 266
 Ausint T. xi, 126
 Ausis T. ii, 378. v, 688. x, 384. xi, 448
 Ausit T. xii, 101. A. i, 544
 Ausoniæ T. viii, 409. S. i, 4. 24. iii, 2. 20. iii, 3. 105. iv, 8. 20
 Ausonias S. iii, 2. 120. iii, 4. 32. iv, 4. 61
 Ausonii S. i, 2. 175. iv, 4. 96. v, 2. 174. v, 3. 168
 Ausonius S. i, 2. 76. v, 3. 203
 Ausonio S. iv, 4. 52
 Ausonios S. ii, 1. 195. iii, 2. 116
 Ausonium T. xii, 272. S. iv, 8. 46
 Ausonius S. iii, 4. 18
 Ausonum S. iv, 5. 37
 Ausos T. ii, 261
 Auspice S. ii, 2. 39. iii, 5. 74
 Auspicils T. ii, 433
 Auspicium T. vi, 222. xi, 340. S. v, 2. 10
 Auster T. i, 350. v, 468. 705. vi, 484. ix, 362. xi, 520. S. iii, 3. 96. A. ii, 146
 Austri T. v, 377. viii, 425. S. ii, 2. 27. v, 1. 246
 Austris T. ii, 105. xi, 42. A. ii, 299

Ind. Stat.

D

- Austro S. i, 4. 122. i, 6. 78. ii, 4. 28.
     iii, 1. 72. v, 1. 100
 Austros T. vi, 552. S. ii, 1. 106. iii, 5.
     129
 Ausum T. iv, 599. ix, 661. S. v, 3. 87
 Ausuræ T. vi, 19
 Ausuram T. i, 288
 Ausurum T. ii, 117
 Ausurus T. viii, 116
 Ausus T. iii, 100. iv, 106. 437. vi, 378.
     viii, 62. 681. ix, 133. xi, 124. S. i,
     1. 85. i, 4. 85
 Autonoen T. iv, 562
 Autumnum S. ii, 2. 100. v, 1. 50
 Autumnus S. ii, 1. 217
 Avula T. vi, 36. x, 534
 Avulsom T. v, 576
 Avum T. ii, 122. 127. iii, 560. v, 070.
     ix, 325. S. iv, 7. 43. A. ii, 300
 Avunculus T. iv, 8. 12
 Avus T. v, 076. ix, 377. S. iv, 4. 73.
     iv, 8. 58. A. ii, 235
 Auxerat T. vi, 119
 Auxilia T. ix, 448. 660
 Auxiliantia T. vi, 686. A. ii, 445
 Auxiliata S. v, 1. 169
 Auxiliator S. iii, 4. 24
 Auxilii T. x, 73
 Auxilio T. ii, 199. vi, 794. vii, 606. ix,
     122. xi, 471
 Auxilium T. vi, 727. ix, 107. S. i, 4. 112
 Auxit T. vi, 927
 Axe T. iii, 112. 225. v, 86. vi, 285.
     481. vii, 780. x, 758. xi, 663. xii,
     296. 543. 560. 735. S. iv, 3. 27. 107.
     A. i, 136
 Axem T. i, 349. vii, 7. 78. viii, 43. S.
     ii, 7. 107. iii, 3. 77
 Axes T. vi, 455. viii, 83. x, 479. 626.
     xii, 650. S. i, 2. 212. iv, 3. 136
 Axi T. vi, 321
 Axibus T. iv, 244. vi, 455
 Axis T. i, 274. ii, 724. iii, 109. 486.
     vi, 508. 526. vii, 200. 763. viii, 572.
     S. iii, 1. 52
 Azan T. iv, 292
- B.
- Babylon S. ii, 7. 95
 Babylona S. iv, 1. 40. iv, 6. 67
 Babylonis S. iii, 2. 137. v, 1. 60
 Bacchæa T. ix, 435. xii, 791. A. i,
     184. ii, 41. 138. 276
 Bacchæi S. iii, 5. 99
 Bacchæo T. i, 329. S. ii, 2. 99
 Bacchæos T. vii, 649
 Bacchæus T. vii, 608
 Bacchamar S. i, 2. 235
 Bacchate T. iv, 371
 Bacchatur T. vii, 466. x, 666. S. iv, 2.
     122
 Bacchatus S. iii, 1. 163
 Bacche T. ii, 576. iv, 293. 296. S. ii, 1.
     96
 Baccheides S. ii, 2. 34
 Bacchi T. iv, 452. x, 424. S. v, 1. 26.
     A. i, 593. 646. ii, 387
 Bacchica T. ix, 479. A. ii, 4
 Baccho T. i, 11. ii, 80. iv, 405. vii,
     303. 607. S. i, 6. 96. iii, 4. 59
 Bacchum T. i, 288. ii, 663. v, 257. vii,
     667. A. i, 262
 Bacchus T. vii, 146. x, 312. 901. xi,
     224. 488. S. iii, 3. 62. iv, 2. 24. v,
     1. 116
 Bactra S. iii, 2. 126. iv, 1. 40
 Baculo T. iv, 582. xi, 587
 Baculum T. xi, 675
 Bactica S. ii, 7. 29
 Bactin S. ii, 7. 25
 Bactis S. ii, 7. 24
 Bagrada S. iv, 3. 91
 Baiae S. iv, 7. 19
 Baiana S. v, 3. 100
 Baianis S. i, 5. 60
 Baianus S. iii, 2. 17
 Baias S. iii, 5. 96. iv, 3. 26
 Balant S. iv, 6. 17
 Balatus T. x, 46
 Balcaricus A. ii, 420
 Balcaris T. x, 857
 Balnea S. i, 3. 44. i, 5. 13. ii, 2. 18
 Balteus T. ix, 241
 Barathri T. i, 85
 Barathro T. viii, 15. S. v, 1. 168
 Barathrum T. ix, 508
 Barba T. vi, 539. S. ii, 1. 54
 Barbæ T. ix, 415
 Barbam T. vi, 32
 Barbara T. v, 225. xii, 533. S. iii, 5. 81.
     v, 2. 46. A. ii, 290
 Barbaricus S. ii, 1. 72
 Barbaricus S. iii, 3. 59
 Barbarus S. ii, 1. 102. iv, 2. 44. iv, 6.
     106
 Barbiton S. iv, 5. 60
 Bessaridum S. ii, 7. 7
 Battiadæ S. v, 3. 157
 Beata T. viii, 652. S. i, 6. 37. ii, 7. 24
 Beatam S. i, 6. 7
 Beatas S. i, 5. 43. ii, 1. 231
 Beati S. iii, 1. 26
 Beatis S. i, 3. 15. iv, 3. 128
 Beato S. ii, 6. 67. iv, 3. 85. v, 1. 227
 Beatos S. i, 2. 121. v, 3. 26
 Beatus S. i, 6. 49. ii, 4. 14. iv, 3. 158.

- iv, 5. 1
 Bebrycæ A. i, 199
 Bebrycæ S. iv, 5. 28
 Bebrycii T. iii, 353
 Belidae T. vi, 291
 Bella T. i, 22. 44. 708. ii, 130. 213.
 328. 546. 609. 659. 703. iii, 269. 568.
 598. 655. 698. iv, 75. 115. 326. 349.
 691. v, 348. vi, 117. 142. 311. 457.
 865. vii, 389. 391. 464. 797. viii, 76.
 251. 373. 563. 614. ix, 809. 833. 898.
 x, 261. 294. 430. 598. 790. xi, 59.
 91. 97. 116. 123. 168. 171. 349. 431.
 460. 487. xii, 7. 40. 84. 683. 691.
 791. S. i, 1. 79. ii, 1. 213. iii, 6. 18.
 30. iv, 7. 66. iii, 8. 170. iii, 5. 7. iv,
 1. 14. iv, 6. 64. 97. v, 2. 150. 157.
 A. i, 82. 155. 467. ii, 241. 263. 304
 Bellabunt T. iii, 313
 Bellando T. v, 76
 Bellante T. iv, 210. ix, 439. xii, 787
 Bellantem T. vii, 672. ix, 710
 Bellantes T. viii, 143
 Bellare T. v, 744. vi, 829. vii, 321. viii,
 506. 729. ix, 15. 329. 791. xi, 263.
 S. v, 1. 139. v, 2. 108. A. i, 96. 494
 Bellaria S. i, 6. 10
 Bellasse T. i, 239
 Bellatis T. iv, 403
 Bellator T. ii, 220. iii, 331. iv, 356
 Bellatore T. xii, 603
 Bellatorem T. viii, 377
 Bellatrices T. vii, 57
 Bellatrix T. vi, 263
 Bellavimus T. xii, 573
 Belli T. i, 243. 260. iii, 228. 237. 305.
 iv, 4. 102. 196. 261. 305. 592. 620.
 666. 762. v, 6. 146. 690. vi, 87. 103.
 171. 251. 264. 817. vii, 1. 26. 453.
 483. 565. 797. 808. viii, 7. 250. 223.
 402. 450. 503. 556. 593. ix, 78. 228.
 431. 566. 624. 756. x, 29. 128. 253.
 432. 506. 548. 729. 754. xi, 203.
 271. 484. xii, 8. 22. 323. 599. 714. S.
 i, 1. 16. v, 2. 35. v, 3. 236. A. i, 413.
 473. 492. ii, 55. 333
 Bellica T. iv, 385. v, 560. viii, 589. xii,
 552. S. iii, 2. 92
 Bellicosæ S. iv, 3. 9
 Bellicus T. vii, 422. xii, 62
 Belliger T. vii, 383. xii, 546. S. iii, 2.
 117. iv, 4. 72. v, 2. 33
 Belligeras T. xii, 717
 Belligeri T. i, 739. S. iii, 1. 30. iv, 3.
 96
 Belligerie T. x, 26. S. v, 2. 147
 Belligeris T. vii, 461. S. iv, 3. 169. A.
 i, 431
 Belligerum S. ii, 3. 12. A. i, 504
 Bellipotens T. ii, 716. iii, 299. 577. viii,
 384. ix, 832. S. i, 4. 34. v, 2. 179.
 A. i, 443
 Bellis T. ii, 741. iv, 242. 329. 688. 841.
 vi, 3. 562. 727. vii, 66. 239. viii,
 744. ix, 490. 549. 783. x, 717. xii,
 507. S. i, 1. 23. ii, 6. 42. iv, 4. 65.
 A. i, 113. 293
 Bello T. i, 251. ii, 483. iii, 56. 149.
 212. 334. 243. 355. 402. 443. 730.
 iv, 71. 113. 153. 285. 310. 759. v,
 381. 647. vi, 406. vii, 13. 33. 526.
 696. viii, 169. 211. ix, 87. 579. x,
 691. 761. 799. xii, 165. 211. 262.
 442. 554. 763. S. i, 4. 76. iii, 2. 128.
 iv, 3. 5. iv, 6. 69. v, 2. 39. A. i,
 418. ii, 106
 Bellona T. ii, 719. iv, 6. vii, 73. 805.
 viii, 348. ix, 297. x, 855. xi, 413.
 xii, 721. A. i, 34
 Bellorum T. iii, 160. 299. 295. 666. vi,
 231. vii, 53. 285. viii, 182. xi, 651.
 xii, 70. 374. 754. S. iv, 5. 23. v, 1.
 132. v, 2. 47. A. ii, 180
 Bellum T. iii, 71. 390. iv, 165. 391.
 637. 652. 672. vi, 9. 514. 945. vii,
 505. 616. 623. viii, 591. 657. ix, 96.
 x, 614. 560. 765. xi, 408. 456. 664.
 754. xii, 336. 683. 765. A. i, 455.
 ii, 320
 Belo T. vi, 61
 Benigna T. ii, 309. vii, 805. xii, 544.
 S. iii, 1. 151. iii, 2. 8. iii, 5. 22
 Benignæ T. v, 34. x, 216. S. ii, 3. 49
 Benignas S. v, 3. 250
 Benigni S. iv, 6. 3
 Benigno T. vii, 576. S. iv, 8. 13. v, 1.
 76. 108
 Benignos T. viii, 244
 Benignum T. xi, 220. xii, 812. S. i, 4.
 103
 Benignus T. xii, 620
 Berecynthia T. iv, 782
 Bibam T. xi, 173
 Bibat S. i, 2. 207. A. i, 433
 Bibeat S. iv, 6. 54
 Bibemus T. iii, 663
 Bibendus S. iv, 7. 11
 Bibentem A. ii, 120
 Bibet S. iii, 3. 212
 Bibi S. v, 5. 7
 Bibit T. i, 686. iv, 454. vi, 419. viii,
 359. ix, 395. xi, 314. 490. S. ii, 6.
 90. ii, 7. 4. A. i, 303
 Bibitur T. iv, 321
 Bibulas T. xi, 44. S. iv, 3. 54
 Bibunt T. ix, 405
 Bicorni T. i, 62
 Bicornis T. ii, 217

- Bidentum* T. iii, 457. iv, 416
Bifera S. i, 3. 81
Biforem T. iv, 668
Biga T. i, 338. i, 2. 45. iii, 4. 46
Bigas T. vi, 688
Bigis T. xii, 297
Bijugis A. i, 222
Bijugo T. ii, 723
Bile S. ii, 1. 58
Bimari A. i, 407
Bimembres T. i, 457. xii, 554. A. ii, 451
Bina T. iii, 198
Binis S. iv, 9. 8
Binominis S. v, 1. 89
Bipennes T. xii, 525. S. i, 3. 61
Bipenni S. iii, 1. 126
Bipenniss T. viii, 488
Biremes T. vi, 19
Biscenas T. vi, 125
Bisceni T. ii, 307. S. iii, 1. 18
Biscenis S. i, 4. 53
Biseno T. iii, 574
Bisencos T. xii, 811. S. i, 2. 174. A. ii, 396
Bistonas T. ii, 421. iii, 221
Bistonies T. xi, 194
Bistonias T. vii, 7
Bistonides T. v, 142
Bistonis T. vi, 665
Bistonio S. ii, 4. 21
Bistonium T. ii, 587
Bistonius S. i, 1. 19
Biverticis T. i, 628
Bivio T. i, 609
Blasi S. ii, 1. 191. 201. ii, 3. 77
Blanda T. i, 181. iv, 96. viii, 58. ix, 155. x, 158. xi, 655. xii, 246. 534. S. ii, 2. 111. ii, 7. 84. iii, 2. 38. iii, 3. 157. iv, 4. 76. A. i, 339
Blandæ T. x, 836
Blandam T. xi, 103. S. ii, 2. 140
Blandarum T. ii, 286
Blandi T. ix, 334. S. ii, 2. 120. ii, 6. 41. v, 5. 84
Blandior T. ix, 329
Blandis T. x, 113. S. i, 2. 92. ii, 1. 45. iii, 1. 90. A. i, 196. 383
Blandissima S. iii, 5. 96
Blandita S. iii, 2. 89
Blandius A. i, 298
Blando S. i, 1. 31. ii, 7. 38. iii, 1. 178. iii, 2. 119. A. ii, 92
Blandum T. ii, 399. S. i, 3. 11
Blandus T. v, 216. 456. vi, 161. i, 2. 19. 104. ii, 1. 88. 206. ii, 3. 65. iii, 3. 152. v, 3. 123. v, 5. 38. A. i, 124. ii, 287
Boota T. vii, 424
Bootia T. vii, 100
Bootis T. iv, 360
Bolanum S. v, 3. 27
Bolanus S. v, 2. 41. 42. 43
Bona T. iii, 494. vii, 541. ix, 61. xi, 306. S. i, 2. 208. iv, 6. 17. v, 2. 39
Bone T. ii, 460. viii, 122. xii, 87. S. iv, 2. 72
Boni T. x, 223
Bonis T. xi, 718. S. i, 3. 105. 106. S. ii, 1. 60. ii, 2. 130. iii, 5. 63. iv, 4. 22. iv, 8. 61. v, 1. 52
Bonum T. i, 154. vii, 29
Bonus T. i, 190. iii, 556. vi, 628. vii, 112. 161. viii, 28. x, 163. xi, 460. S. iv, 3. 134. A. ii, 50. 228
Bootes T. x, 328
Borea T. i, 160
Boreæ T. i, 26. vii, 561. ix, 533
Borean T. iii, 288. v, 15. 346. vii, 6. S. iii, 2. 45
Boreas T. i, 193. 353. viii, 526. iv, 422. v, 705. vi, 108. viii, 411. xi, 114. S. iii, 3. 96. v, 1. 82
Bovem T. viii, 222
Boum T. vi, 733
Brachia T. i, 218. 362. iii, 132. iv, 27. v, 217. 279. vi, 134. 219. 545. 743. 764. 801. 850. 863. vii, 475. 657. viii, 490. 547. ix, 209. x, 171. 293. xii, 671. S. i, 3. 88. ii, 1. 23. 51. iii, 3. 176. iii, 5. 66. iv, 6. 42. v, 1. 244. v, 4. 15. A. i, 98. 192. 319. 328. 346. 604. 634. ii, 163
Branchi T. viii, 198
Branchus T. iii, 479
Braurona T. xii, 615
Breve T. xi, 352. 446. vii, 267. xii, 299. S. ii, 3. 27
Brevem T. v, 193. vi, 592
Breves T. xii, 641. S. iii, 3. 184
Brevi T. vi, 938. S. i, 6. 58. iv, 6. 43
Brevibus S. ii, 1. 66. 129
Brevior A. ii, 205
Breviora T. vi, 74
Breviore S. v, 3. 161
Brevis T. iv, 12. ix, 63. 227. iv, 7. 55
Brevitate T. vi, 878
Breviter S. i, 4. 67
Briareus T. ii, 696
Brimo S. ii, 3. 88
Briseide S. iv, 4. 35
Britanno S. v, 2. 149
Bromio T. vii, 661. S. ii, 2. 4. iv, 6. 66
Bromium T. ix, 428
Bronten S. i, 1. 4
Brontes S. iii, 1. 131. iv, 6. 48
Bruma T. iv, 824. vi, 99. vii, 287. viii, 618. xii, 651. S. i, 2. 157. i, 3. 99. iv, 5. 12
Brumæ T. iv, 421. 663. 706. ix, 448

S. ii, 1. 215. iv, 1. 24
 Brumalem S. iv, 6. 13
 Bruti S. iv, 9. 20
 Bruto S. i, 4. 42
 Brutia S. i, 3. 33
 Bubo T. iii, 511
 Bulborum S. iv, 9. 30
 Busiridos T. xii, 155
 Busta T. v, 317. vii, 126. ix, 518. x, 903. xii, 162. 248. 349. 419. 426. 497. 798. S. ii, 1. 31. v, 1. 218. 226. v, 5. 55
 Bustis T. iv, 507. viii, 325. xii, 430. S. v, 1. 26. v, 3. 242
 Busto T. ii, 64. iii, 144. vi, 2. xii, 60
 Buten T. viii, 485
 Buxa T. vii, 171
 Buxo T. ii, 666. S. v, 3. 88
 Buxus T. ii, 77. v, 94. viii, 222. ix, 480. A. ii, 183
 Byzantiacos S. iv, 9. 13

C.

Caccaborum S. iv, 9. 45
 Caci S. ii, 3. 12
 Cacumen T. iii, 422. S. ii, 3. 58
 Cacumina T. iii, 48. vi, 105. vii, 626. x, 144. S. v, 4. 4
 Cacumine S. ii, 3. 3. v, 4. 18
 Cadant T. ii, 653. xi, 171. 304
 Cadat T. ix, 536. x, 461. 613
 Cadaver T. vi, 884. ix, 140. xii, 455
 Cadebant S. i, 6. 20
 Cadendi T. vi, 895
 Cadens T. ii, 628. vii, 821. ix, 268
 Cadente S. ii, 1. 149
 Cadentem T. i, 60. ix, 42. x, 595. xi, 3. 267. S. i, 2. 109. ii, 2. 46. ii, 7. 97. v, 3. 76. v, 5. 69
 Cadentes T. i, 238. ix, 224. xi, 620. S. iii, 4. 91. iii, 5. 99. A. ii, 20
 Cadenti T. v, 708. vi, 682. viii, 136. S. ii, 5. 17
 Cadentibus T. viii, 407
 Cadentis S. ii, 7. 27
 Cadentum T. viii, 701
 Cadere T. x, 779
 Caderes S. ii, 5. 26
 Caderet T. x, 937
 Cades T. v, 247
 Cadis S. iii, 2. 140
 Cedit T. ii, 268. 673. iii, 218. 327. 547. iv, 15. vi, 98. 685. 792. viii, 420. ix, 845. 875. x, 514. 929. xi, 490. xii, 732. S. i, 3. 73. i, 5. 49. i, 6. 13. 16. ii, 2. 49. v, 1. 108. A. i, 244
 Cadme T. vi, 145

Cadmea T. viii, 601. ix, 140. xii, 635
 Cadmeas T. x, 67
 Cadmeia T. iv, 565. ix, 9. x, 669. xi, 215. xii, 380
 Cadmeius T. i, 876. iii, 366. vii, 492. viii, 458. 520
 Cadmeo T. i, 123. vii, 328
 Cadmeos T. x, 585
 Cadmeum T. iv, 57
 Cadmi T. i, 15. 227. ii, 322. 613. 662. iii, 183. 300. 645. iv, 345. 484. viii, 449. ix, 51. 520. 640. x, 127. 663. 906. xi, 40. 650. xii, 115
 Cadmo T. ii, 119. iv, 435
 Cadmum T. i, 6. ii, 289. viii, 231. ix, 823. x, 787
 Cadmus T. i, 182. 680. iv, 553. xi, 490. 702
 Caduce S. ii, 1. 212
 Caducis S. ii, 2. 129
 Cadum S. iv, 8. 39
 Cadunt T. v, 375. 388. 392. 397. 528. vi, 408. vii, 588. viii, 430. 462. 490. 546. 704. x, 133. 517. xi, 481. S. i, 6. 75. ii, 1. 18. v, 1. 170
 Cæca T. ii, 489. iv, 499. v, 184. 718. vi, 600. viii, 16. x, 630. S. ii, 6. 8. v, 5. 82
 Cæcæ S. ii, 1. 221
 Cæcam T. ii, 501
 Cæcas T. iii, 20
 Cæcis T. iv, 735. x, 569. xii, 234
 Cæco T. ii, 26. vi, 411. vii, 791. xi, 345. xii, 236. S. ii, 6. 10. v, 1. 168
 Cæcos T. iii, 630
 Cæcum T. ii, 116. vii, 48. ix, 198. xi, 668
 Cæcus T. xi, 517. A. i, 517
 Cæde T. i, 637. 645. ii, 123. iii, 296. iv, 409. v, 255. vi, 636. vii, 353. viii, 573. ix, 200. 683. x, 455. 467. 747. xii, 674
 Cædem T. x, 413. xi, 153
 Cædentibus T. i, 71
 Cædere T. iii, 590. xii, 526. S. iii, 1. 118
 Cædes T. ii, 667. 720. iii, 49. v, 129. vii, 365. ix, 429. x, 373. ii, 5. 2
 Cædi T. i, 509
 Cædibus T. i, 43. ii, 620. 678. iii, 221. 535. v, 353. viii, 596. 667. ix, 436. x, 293. 656. S. v, 2. 131. A. i, 83
 Cædis T. i, 602. ii, 612. v, 249. vi, 146. vii, 133. ix, 5. x, 267. 333. xii, 31
 Cædit A. ii, 346
 Cæditur S. v, 3. 222
 Cædunt T. iii, 515. ix, 92. S. iv, 3. 50
 Cæduntur A. i, 428

- Cmsat S. iii, 1. 132
 Cmlata T. i, 543. iv, 170. vii, 56
 Cmlatum A. ii, 179
 Cmlator T. ix, 533
 Cmsar T. xii, 814. S. i, 6. 84. iii, 2. 126. iv, 1. 20. iv, 2. 5. 32. v, 1. 14. v, 2. 174. v, 3. 204
 Cmsare S. i, 4. 55. v, 1. 144
 Cmsarea S. v, 3. 229
 Cmsarei S. i, 1. 85. iv, 3. 70. v, 1. 133
 Cmsareo S. iv, 5. 24
 Cmsareum S. ii, 4. 20. iii, 3. 65. iv, 1. 10
 Cmsareus S. iii, 4. 7
 Cmsariam T. vi, 195
 Cmsaries T. x, 607
 Cmsaris S. i, 1. 86. i, 6. 8. ii, 5. 27. iii, 5. 29. iv, 1. 2. iv, 7. 50. iv, 8. 61. v, 1. 165. 191. v, 2. 132
 Cmsarum T. i, 523
 Cmsi T. vi, 86. x, 496. xi, 645
 Cmsis T. viii, 178. 451. xii, 634. S. i, 1. 10. iv, 3. 7. A. i, 417
 Cmsu T. iii, 126. S. iv, 4. 105
 Cmsorum T. xii, 25
 Cmsos T. xii, 552
 Cmsitibus T. x, 600. S. iii, 1. 44
 Cmsu T. vi, 829. S. v, 3. 140. A. i, 190
 Cmsus T. vi, 729. 764. 792. vii, 21. A. ii, 441
 Cmsum S. ii, 2. 9
 Cmsano S. iv, 9. 23
 Cmsoli S. i, 6. 17
 Cmsalm T. iii, 23
 Cmsain T. v, 408
 Cmsathis T. x, 58
 Cmsathos A. i, 355
 Calcabam S. i, 3. 53
 Calcanda T. i, 258. xi, 341
 Calcas S. iii, 1. 24
 Calcare T. xi, 679
 Calcaribus T. xi, 452. S. i, 1. 49
 Calcat T. viii, 542
 Calcata T. xii, 286. A. i, 403
 Calcati T. iii, 208
 Calcatum T. xii, 317
 Calcavero T. i, 229
 Calce S. v, 2. 116
 Calcent T. x, 481. xii, 37
 Calchanta A. i, 493. ii, 7
 Calchas A. i, 552
 Calcor S. iv, 3. 78
 Calco T. iv, 261. viii, 7. S. ii, 2. 137
 Calent T. vii, 578. 616. x, 103
 Calenti T. iii, 290. x, 703
 Calero S. i, 6. 56
 Calet T. i, 264. ii, 226. vi, 220. 445. ix, 700
 Calisum S. iv, 9. 45
 Calidam T. iv, 729
 Calidas S. iii, 1. 101
 Calidis T. v, 527
 Calido S. i, 2. 5
 Caligant T. ix, 367. S. v, 3. 238
 Caligantem T. iv, 539
 Caligantes T. i, 95. 235. x, 287
 Caligantia T. vii, 470. S. iii, 5. 29
 Caligantibus T. xii, 231
 Caligare T. xii, 693
 Caligine T. i, 280. ii, 685. iii, 496. v, 154. 197. vi, 510. viii, 503. ix, 433. 727. x, 146. 735. S. ii, 2. 128. v, 6. 52. A. i, 621
 Caligo T. iv, 28. A. ii, 436
 Calle T. ii, 496
 Callida S. ii, 6. 26. A. ii, 172. 321
 Callide T. ii, 334
 Callidus T. i, 67. ii, 283. vi, 782. 852. x, 724. xi, 716
 Callimachus S. i, 2. 253
 Calliope T. iv, 35. viii, 374. S. ii, 7. 38. iii, 1. 50
 Callirhoë T. xii, 629
 Calor T. i, 3. S. i, 2. 89. A. ii, 207
 Calori T. ii, 391
 Calore A. ii, 214
 Calores T. iii, 701. S. ii, 3. 53
 Caluere T. v, 263
 Caluisse T. viii, 390
 Caluit T. iii, 383. iv, 256
 Calydon T. iv, 104
 Calydona T. i, 401. vi, 465. vii, 204
 Calydone T. v, 426
 Calydonia T. iv, 267
 Calydonidas T. xii, 117
 Calydonides T. ii, 736
 Calydonios S. v, 2. 142
 Calydonis T. i, 453. 490. viii, 483
 Calydonius T. i, 669. ii, 476. viii, 41. x, 347. A. i, 500. 523
 Camcenm S. i, 2. 257
 Camcenis S. iv, 7. 21
 Camern S. i, 5. 42
 Camilli S. v, 2. 53
 Caruinis T. iii, 277. 588. S. i, 1. 3. iv, 6. 28
 Caminos S. i, 5. 32
 Campani S. iii, 3. 163
 Campanos S. iv, 3. 6
 Campi T. i, 568. ii, 503. iii, 123. iv, 434. vi, 454. 678. vii, 268. viii, 3. 131. 721. ix, 877. x, 372. 389. 730. xi, 81. xii, 192. S. iv, 2. 24. iv, 2. 124. v, 2. 24
 Campis T. i, 325. ii, 5. 54. 675. v, 391. 505. 588. 749. vi, 459. vii, 229. viii, 382. ix, 228. 778. xi, 747. S. iv, 3. 21. 20. iv, 9. 32. A. i, 164. 279. ii, 400

- Campo T. ii, 547. 552. iii, 374. vi, 191.
 439. 604. vii, 228. 228. 415. 746.
 896. viii, 63. ix, 213. 250. 806. xi,
 21. 407. 474. S. i, 2. 85. iv, 4. 67.
 iv, 7. 1. A. i, 123. ii, 119
 Camperum T. ii, 706. S. iv, 2. 72
 Campos T. i, 96. 630. ii, 291. 610. iii,
 143. 673. iv, 690. vii, 585. ix, 22.
 149. 743. x, 476. xii, 209. 206. 312.
 447. 666. S. i, 2. 97. iv, 4. 1. v, 2.
 142. v, 2. 39. A. i, 67. 266
 Campum T. ii, 703. iv, 138. 677. v, 8.
 vi, 258. 401. 470. 938. vii, 117. 645.
 692. 831. viii, 328. 378. 397. ix, 33.
 826. x, 259. 761. xi, 17. 596. xii,
 359. 566. 604. 711. 732. A. ii, 85
 Campus T. v, 528. vi, 638. 908. vii,
 796. ix, 222. x, 6. 147. xi, 486. xii,
 252. A. i, 637
 Cana T. iv, 833. T. v, 406. vi, 111. A.
 i, 236
 Canali S. i, 2. 203
 Canam T. i, 4. 23. ii, 652. S. i, 2. 34.
 ii, 1. 17
 Canamus T. i, 695
 Canat T. x, 735. S. i, 2. 241. i, 6. 95
 Cancri T. iv, 776
 Candens T. iv, 290
 Caudentia S. i, 4. 123
 Candida T. ii, 231. vi, 865. vii, 654.
 ix, 834. 768. xii, 20. S. ii, 2. 89. 148.
 iii, 1. 71. iii, 2. 141. iii, 5. 66. iv, 8.
 29
 Candida S. iv, 2. 146
 Candidam S. ii, 7. 10
 Candidas S. i, 6. 31
 Candidiore S. iii, 4. 59
 Candor S. ii, 1. 41
 Candore A. i, 315
 Cane T. vii, 679
 Canebat T. i, 396. S. v, 2. 174
 Canenda S. iv, 4. 71
 Canendi S. i, 2. 256. ii, 7. 5
 Canendo T. iii, 141. iv, 182. 583. S. iv,
 4. 69. v, 2. 11
 Canendum T. x, 320
 Canendus T. i, 45. viii, 553
 Canens T. iii, 512. vii, 408. x, 306
 Canentem T. iii, 510. S. ii, 7. 89. iv, 3.
 143. v, 2. 61
 Canenti S. iv, 5. 19
 Canentis T. iii, 466. iv, 491. x, 626. A.
 i, 575
 Canero T. xi, 290
 Caneret T. viii, 553. S. v, 2. 113. v, 5.
 54
 Caneris S. i, 4. 23
 Canes T. i, 551. iv, 574. vi, 65. ix,
 903. x, 353. xii, 739. S. ii, 6. 19. ii,
 7. 73. iii, 1. 56
 Canet T. v, 112. 337
 Canibus T. xi, 534
 Canimus S. i, 5. 12. ii, 7. 19. v, 1. 31
 Canis T. i, 512. iv, 6. 2. vii, 474. x,
 706. S. ii, 7. 102
 Canistris T. i, 528. iv, 378. A. i, 571
 Canit T. ii, 213. iv, 579. x, 190. 669.
 A. i, 188
 Canitiem T. iii, 138. viii, 243. S. iii, 3.
 19
 Canities T. ii, 98. iv, 581. xi, 341. 583
 Canne T. vi, 338
 Cannenses S. i, 4. 87
 Cannis S. i, 6. 15
 Cano T. iii, 646. xi, 43. S. ii, 1. 8. iii,
 2. 41. iv, 8. 41
 Canopi S. ii, 7. 70. iii, 2. 111
 Canora S. v, 3. 80
 Canori S. iii, 5. 52
 Canoris T. vii, 283
 Canoro S. i, 2. 3. 235
 Canorus S. ii, 4. 9
 Canos T. ix, 163. S. ii, 6. 90
 Cantarat T. vi, 359
 Cantat A. i, 579
 Cantata S. i, 2. 197. iv, 4. 35
 Cantatus T. x, 504. S. v, 2. 153
 Cantibus S. ii, 7. 86
 Cantu T. iv, 504. vi, 555. S. ii, 7. 47.
 iii, 2. 41. iv, 4. 50. iv, 7. 7. v, 3.
 205. v, 5. 35. A. i, 2. 54
 Cantus T. ix, 723. S. ii, 1. 5. ii, 6. 29.
 iv, 3. 119. v, 1. 27. v, 3. 92. 235
 Canum T. i, 589. 625. iv, 429. 654. A.
 ii, 24
 Canunt T. iv, 157. viii, 228
 Canus S. ii, 2. 7
 Capaces T. x, 634
 Capaci T. viii, 292
 Capanea T. viii, 662. x, 811. 832. xii,
 764
 Capanea T. xii, 545
 Capaneu T. viii, 745. xi, 161
 Capaneus T. i, 45. iii, 598. 648. iv, 166,
 v, 566. 586. 664. vi, 732. 747. 784.
 vii, 669. 675. viii, 747. ix, 547. 566.
 x, 32. 258. 432. 739. 823. 898. xi, 2.
 70. 249. xii, 706
 Capax T. iv, 419. 521. S. iii, 1. 86
 Cape A. i, 270
 Capessant A. i, 467
 Capessas T. xi, 703
 Capessat T. ii, 109
 Capossens T. ix, 891
 Capossere T. xi, 188
 Capharea T. vii, 371
 Caphareos T. ix, 307
 Caphareus A. i, 93. 450

- Capienda S. iv, 7. 10
 Capies T. ix, 901
 Capillis T. iii, 680. S. iii, 4. 50
 Capit T. ii, 98. x, 166. S. ii, 1. 164. v, 1. 40. v, 2. 14. A. i, 181
 Capita T. i, 856. iv, 463. x, 39
 Capit T. iv, 139. 154. vii, 784. xi, 161
 Capit T. i, 104. v, 573. vi, 771. viii, 674
 Capitolia S. iii, 5. 31. v, 3. 197
 Capitolinis S. iii, 5. 92. v, 1. 189
 Capitolio S. iv, 3. 16
 Capitolium S. i, 6. 102
 Capitum T. ii, 37. iv, 487
 Caprem S. iii, 1. 128
 Capreas S. iii, 2. 33
 Capea S. iv, 9. 31
 Capta T. ii, 328. v, 39. 604. xii, 107. 369. S. ii, 5. 5. iv, 7. 38. v, 2. 138. A. ii, 85. 259. 355
 Captabat T. vii, 361
 Captas T. vii, 56. x, 765
 Captam T. i, 633. iv, 633. A. i, 401
 Captant S. iv, 4. 17
 Captas T. v, 302. vii, 517
 Captat T. viii, 576
 Capti T. ii, 618
 Captis T. ii, 735
 Captiva T. x, 450. 578. 848. xii, 68. S. i, 4. 33. v, 3. 302. A. ii, 281
 Captivus S. i, 4. 90
 Captivi S. i, 1. 51
 Captivis T. vii, 103. ix, 819
 Captivo T. ii, 457
 Captivum T. viii, 751
 Captivus T. vii, 181. ix, 317. A. i, 281
 Capto T. ii, 370. iv, 363. vii, 531
 Captos T. x, 79. A. i, 466. ii, 351
 Captum T. viii, 112. A. ii, 284
 Captus T. ix, 160. A. i, 687
 Capulis T. iii, 446. viii, 387. xii, 30
 Capulo T. ii, 8. 426. 534. iii, 88. 362. iv, 558. x, 436. xi, 343
 Capulos T. v, 353
 Capulum T. ix, 540. x, 661. A. ii, 370
 Caput T. i, 168. 652. ii, 34. 221. 491. iii, 319. iv, 108. 304. v, 642. vi, 93. 108. 511. 804. vii, 3. 106. 349. 646. viii, 72. 740. 756. ix, 18. 125. x, 315. 581. 794. xi, 88. 320. 584. S. i, 1. 33. 70. i, 2. 192. ii, 1. 209. ii, 7. 99. iii, 5. 21. iv, 3. 67. 157. v, 3. 16. A. i, 451. ii, 425
 Capys S. iii, 5. 77
 Cara T. i, 649. iii, 301. 311. v, 603. vii, 184. 469. 495. xii, 388. S. i, 2. 169. iii, 2. 58. iii, 5. 102. iv, 8. 8. v, 1. 196. A. i, 384. ii, 108. 255
 Caras T. vii, 12. ix, 336. 823. xii, 361. 306. S. iv, 6. 95. v, 5. 53. A. ii, 233
 Caram T. iii, 283. iv, 788. viii, 642. S. ii, 6. 96
 Caras S. i, 2. 235
 Carbasas T. iv, 29. vi, 405. vii, 793. S. iii, 2. 49. 100. iv, 3. 196. iv, 4. 89. A. i, 446. ii, 30. 311. 323
 Carbass T. vii, 658
 Carbasus A. i, 558
 Carcer S. ii, 4. 15
 Carcere T. iii, 432. S. iii, 2. 42. A. i, 625
 Carceribus T. vi, 523
 Carceris S. i, 1. 92
 Carchesia T. iv, 502. A. ii, 6
 Cardine T. i, 168. 349. ii, 236. vii, 25. viii, 349. x, 863. xi, 114. S. ii, 5. 11
 Care T. iii, 710. x, 352. xi, 189. S. iii, 4. 60. v, 5. 79. A. i, 252. 273. ii, 218
 Carcat S. iii, 2. 34
 Carebat T. i, 164
 Carens T. ii, 324
 Carent T. v, 364
 Carentes S. i, 3. 92
 Carentia T. iv, 435
 Cari T. vi, 374. xii, 379
 Caricem S. iv, 9. 26
 Carina T. iii, 57. S. i, 2. 246. iii, 2. 60
 Carinae T. i, 194. v, 170. 342. vii, 57. ix, 94. S. i, 4. 120. iv, 3. 39. v, 3. 238. A. i, 363
 Carinas S. i, 2. 214. iii, 2. 1. iv, 3. 77. A. i, 392. ii, 105
 Carinis T. iv, 234. vii, 88. ix, 247. S. ii, 2. 79. iii, 1. 149. A. i, 34. 303. 443
 Caris T. vii, 281. xii, 159. 600. S. v, 1. 50. A. ii, 184
 Carissima S. iii, 5. 110
 Carmen T. iv, 549. vi, 123. viii, 347. x, 874. xi, 56. S. i, 2. 177. 238. ii, 1. 10. ii, 4. 23. ii, 7. 53. 114. iv, 5. 11. iv, 7. 9. v, 3. 1. 98. 182. v, 5. 33
 Carmina T. iii, 659. viii, 58. x, 445. S. i, 2. 173. 251. 267. i, 3. 23. i, 4. 97. i, 5. 5. ii, 1. 17. ii, 2. 115. 116. ii, 3. 7. ii, 6. 50. iii, 1. 67. iii, 2. 174. 215. iii, 5. 34. 65. iv, 2. 55. iv, 5. 22. iv, 6. 98. v, 2. 161. v, 2. 27. 88. 136. 157. v, 5. 25. 43. A. i, 240. 573
 Carmine T. i, 9. ii, 377. 454. iii, 102. vi, 688. vii, 289. S. i, 2. 1. i, 5. 29. iv, 2. 3. iv, 6. 99. v, 1. 204. 208. v, 3. 18. 44. 194. 215. v, 5. 70

- Carmian T. i, 16. S. i, 2. 27. ii, 7. 81
 Caro T. ii, 263. iii, 682. ix, 79. x, 441.
 xii, 315. S. ii, 1. 91. iv, 6. 73
 Caros T. iii, 168. ix, 215. S. ii, 6. 99
 Carpathio T. i, 182. S. iii, 2. 88
 Carpathius A. i, 136
 Carpe T. iii, 109
 Carpens T. iii, 711
 Carpentem S. ii, 4. 5
 Carpere T. iv, 511. S. ii, 1. 140. v, 1.
 229
 Carpit T. i, 311. iv, 755. 791. ix, 467.
 xii, 144
 Carpitur S. v, 1. 150
 Carpei T. xi, 184. S. i, 4. 105
 Carpeit T. vii, 811. S. ii, 6. 78. 98
 Carpere T. xi, 135. S. v, 1. 52
 Carus T. vii, 522. S. ii, 1. 77
 Caryæ T. iv, 225
 Carybdia S. iii, 2. 85
 Caryotides S. i, 6. 20
 Caryste T. vii, 370
 Carysti T. vii, 718
 Carystos S. i, 5. 24. ii, 2. 93
 Casa S. iii, 1. 82
 Cass T. iv, 161. xii, 268
 Casas A. ii, 438
 Cascus S. iv, 9. 36
 Casibus T. v, 745. vi, 452. 918. viii,
 512. S. ii, 7. 91. A. i, 544
 Caspia T. viii, 290. x, 288
 Caspiacæ S. iv, 4. 64
 Caspius T. viii, 573
 Cassa T. v, 502. vi, 70. ix, 106. 629.
 770
 Cassæ T. xi, 449
 Cassi T. xi, 80
 Cassibus A. i, 460
 Casside T. iv, 111. 205. 202. vi, 390.
 920. vii, 242. viii, 401. 470. ix, 237.
 541. x, 759. xi, 200. 408. xii, 189.
 712. S. ii, 6. 42. v, 2. 180. A. i, 300
 Cassidis T. vi, 226. vii, 293. viii, 166.
 709. x, 755
 Cassis T. ii, 15. 717. iv, 129. 217. vi,
 231. ix, 109. 700. xi, 386. 397. S.
 v, 2. 47
 Cassos T. ii, 670
 Cassum T. v, 318
 Cassus T. iv, 503. vi, 158
 Casta T. ii, 227. 254. 737. xi, 355. 629.
 S. iv, 6. 91. v, 1. 59. 154
 Castæ T. x, 58. S. ii, 7. 62. iv, 3. 11
 Castalio T. i, 606. vi, 338. S. v, 5. 2
 Castalii T. viii, 176
 Castaliis T. i, 565. vii, 96
 Castella S. v, 2. 145
 Castigabat S. ii, 6. 51
 Castigat T. vi, 700. ix, 78
 Castigata T. vi, 872. ix, 687
 Castigatæ S. ii, 1. 48
 Castigare T. ii, 271
 Castiget S. ii, 6. 18
 Castior S. iv, 7. 12
 Castis S. iii, 1. 132. A. i, 370
 Castissimus T. xii, 194. S. v, 1. 41
 Casto T. iv, 749
 Castor T. vi, 329. S. iv, 5. 27. iv, 6.
 16. v, 2. 129. A. i, 180
 Castora S. v, 3. 139
 Castore T. iv, 215. S. iv, 7. 48
 Castos T. iii, 201. S. iii, 3. 17
 Castra T. ii, 491. iv, 9. 127. 663. vii,
 384. 505. 551. 555. 608. viii, 205.
 x, 2. 15. 150. 382. 388. xi, 52. 442.
 xii, 551. S. i, 2. 267. ii, 2. 124. iii,
 2. 90. 121. v, 1. 130. v, 2. 165. v, 3.
 190. A. i, 484. 517
 Castris T. vii, 168. 259. 441. 467. 485.
 viii, 173. ix, 906. x, 167. 224. S. i,
 1. 28. i, 4. 72. iv, 6. 81. v, 2. 42.
 A. i, 482. 548
 Castrorum T. viii, 260. x, 262. S. v, 2.
 9. 127
 Castum S. v, 2. 102
 Castus T. viii, 553
 Casu T. vi, 726
 Casum T. vi, 936. ix, 416. xi, 500
 Casura T. i, 14
 Casurus S. i, 6. 63
 Casurum T. xii, 625
 Casos T. i, 192. 452. 688. ii, 403. iii,
 50. 519. 636. 646. iv, 188. 601. v,
 41. 207. 626. vi, 244. 706. vii, 705.
 viii, 182. 189. 421. x, 14. 221. 090.
 727. xi, 735. S. ii, 1. 118. 221. ii,
 2. 181. ii, 6. 58. v, 2. 148. A. i, 665
 Catasæ S. ii, 1. 72
 Catena S. v, 1. 44
 Catenas T. ii, 271. iii, 274. xii, 775
 Catenas T. viii, 25. ix, 697. x, 563.
 915. S. i, 4. 43. iii, 2. 120. A. i, 210
 Catenatas T. iv, 731
 Catenatis S. ii, 1. 110
 Catenato T. vii, 68
 Catenatos S. iv, 6. 66
 Catenis T. xii, 460. A. i, 431
 Caterva T. iii, 532. iv, 575. S. v, 1. 67
 Catervæ T. iii, 543. vii, 71. 618. ix,
 27. 611. x, 520. xii, 111. S. ii, 8. 8.
 iv, 3. 4. v, 1. 116. A. i, 603
 Catervam T. ii, 577
 Catervas T. iv, 246. 221. v, 356. 682.
 ix, 812. A. i, 557
 Catervis T. viii, 663. x, 468. xii, 657
 Catillum S. i, 3. 100
 Cato S. i, 1. 28
 Catonem S. ii, 7. 68

- Catones S. ii, 7. 115
 Cattle S. i, 1. 27. iii, 3. 168
 Catulos T. x, 419. A. i, 179
 Cava T. i, 418. 585. 713. ii, 38. iii, 545. iv, 478. 701. v, 366. vi, 793. viii, 109. ix, 800. x, 309
 Cavae T. ix, 348. 451
 Cavam T. v, 753. viii, 272
 Cavare S. iv, 3. 42. 56
 Cavae T. x, 520
 Cavat T. vii, 749. ix, 126
 Cavata T. iv, 451
 Caucasi T. xii, 612
 Caucasos T. iv, 391
 Cauda S. ii, 4. 26. iii, 2. 38. A. i, 60
 Caudes T. v, 538
 Cave T. xi, 111
 Cavae T. vi, 654. S. ii, 5. 13
 Cavae T. i, 423
 Cavae S. i, 6. 28
 Cayent T. vii, 80
 Caventem T. vi, 789. S. ii, 6. 30
 Cavernis T. v, 389
 Cavet T. v, 648. vi, 971. 793
 Cavis T. ix, 130. 503. x, 86
 Cavo T. ii, 624. iii, 611. S. i, 5. 37
 Cavo T. iv, 471
 Causa T. i, 438. 634. ii, 73. iii, 166. 373. iv, 79. 619. v, 715. vii, 510. viii, 250. xi, 366. xii, 199. S. i, 2. 46. 257. v, 3. 23. 272. A. ii, 60
 Causa T. i, 302. iii, 40. 705. iv, 348. vii, 154. 198. ix, 876. xii, 648. S. v, 3. 258. v, 5. 65
 Causam T. v, 556
 Causas T. ii, 390. iii, 478. 658. viii, 92. x, 568. xii, 147. 401. 473. 544. S. i, 2. 16. ii, 3. 6. iii, 1. 2. A. ii, 229
 Causis T. i, 558. vi, 934
 Cauta T. vi, 324
 Cautes T. iii, 604. viii, 233
 Cautibus T. ii, 556
 Cantior T. vi, 699
 Cautus A. ii, 267
 Cebrenidos S. i, 5. 21
 Cecidere T. i, 619. iv, 333. 463. viii, 163. xi, 313. xii, 554. 574. S. i, 4. 37. ii, 2. 104. iii, 5. 14. iii, 3. 126. A. i, 44
 Ceciderunt T. vii, 159. ix, 350. 870. x, 145. xi, 451. A. i, 463. ii, 204
 Cecidisse T. viii, 153
 Cecidisset S. i, 2. 136
 Cecidi T. iii, 590. ix, 409. 879. x, 518. S. v, 5. 16
 Cephete T. vi, 383
 Cecini S. ii, 1. 32
 Cecropiam T. ix, 518
 Cecropiam T. xii, 163. S. ii, 6. 55
 Cecropidae T. xii, 670. A. i, 203
 Cecropia T. xii, 726
 Cecropio S. ii, 2. 110
 Cedamus S. iv, 3. 119. A. i, 269
 Cedant S. i, 2. 26. i, 3. 63. 85. 88
 Cedat T. i, 29. ii, 178. S. i, 1. 84. i, 5. 22. ii, 2. 61. ii, 4. 9. ii, 7. 123. iii, 1. 142. 143. iii, 4. 40. 84
 Cede T. iv, 401. xi, 495. xii, 446
 Cedente S. iii, 2. 69
 Cedentem T. vi, 768. viii, 523
 Cedenti T. xi, 547
 Cedentibus T. i, 497
 Cedere T. ii, 175. vi, 661. S. i, 2. 139. iii, 3. 153. v, 2. 75
 Cederet A. ii, 448
 Cedet S. ii, 7. 75
 Cedit T. vii, 236. xii, 512. S. iv, 4. 103. A. i, 483
 Cedo T. vii, 178. viii, 517. xii, 384. A. i, 396
 Cedri T. iv, 426
 Cedro T. iii, 142
 Codunt T. v, 410. vi, 481. x, 930. xii, 724. A. i, 371
 Celenas T. iv, 186
 Celandi T. x, 343
 Celant T. x, 454
 Celantem T. viii, 715
 Gelat T. x, 285. xii, 695. S. v, 2. 179. A. i, 239. ii, 79
 Celavit T. xii, 631
 Celeberrima T. vi, 565. S. i, 2. 232. ii, 4. 24. iv, 4. 44
 Celeberrimus A. ii, 61
 Celebrabat A. i, 285
 Celebrabere T. iv, 840
 Celebrant S. ii, 4. 10
 Celebrare S. i, 2. 181. iv, 6. 108
 Celebras S. v, 3. 196
 Celebravit T. vi, 8
 Celebrep S. iv, 2. 7
 Celei T. xii, 619
 Celenna T. ii, 666
 Celent S. v, 3. 281
 Celer T. iv, 121. v, 575. vi, 666. 689. x, 868. iii, 2. 20. 62. S. iii, 3. 83
 Celerare T. viii, 168. x, 624
 Celerem T. iii, 463
 Celeremus T. xi, 201
 Celeres T. vi, 504. viii, 328. 439. S. iii, 3. 20. A. i, 239. 490
 Celes A. i, 661
 Celas T. i, 630. iii, 681. iv, 44. v, 152. vii, 3. viii, 61. ix, 554. S. ii, 2. 3. 131. iii, 2. 19
 Celas T. i, 383. S. i, 2. 113
 Celasam T. ii, 256. iv, 296. S. iii, 4. 67. A. ii, 36
 Celas T. v, 352. viii, 344. A. ii, 105
 Celae S. iii, 3. 145

- Celsior T. i, 414. S. i, 2. 8
 Celsus S. iii, 3. 103. iv. 3. 127. v, 1. 102
 Celso T. ii, 529. iv, 8. S. iv, 4. 9
 Celso T. vii, 309
 Celsum T. ii, 492. vi, 852. viii, 355. xii, 747. S. i, 1. 82. iii, 1. 37
 Celsus T. iv, 214. v, 479. vii, 251. viii, 564. x, 870. S. i, 4. 42. ii, 2. 134
 Cenchrea T. iv, 60
 Censere S. v, 5. 61
 Censor S. iv, 3. 14
 Censore S. v, 1. 42
 Censa S. ii, 6. 60. ii, 7. 86. iii, 3. 148
 Censu S. i, 2. 121. ii, 1. 156. 163. ii, 2. 152
 Centaurus T. iv, 388
 Centauri A. i, 111. 153
 Centaurica T. vi, 333. A. i, 268
 Centauros T. i, 458. iv, 534. vi, 535. S. v, 3. 280
 Centaurus T. vii, 639. ix, 220. A. i, 196. 479
 Centena T. xii, 667. 797
 Centenas T. x, 294
 Centeni T. iv, 535. S. iv, 4. 43
 Centeno T. v, 533. S. v, 1. 190
 Centenus T. vi, 213
 Centum T. i, 103. 568. ii, 736. v, 61. vi, 265. x, 293. xii, 667. S. i, 4. 24. ii, 7. 16. 17. iv, 2. 18. iv, 9. 15. v, 1. 96. A. i, 210
 Cepere T. x, 10. S. iii, 1. 88
 Cephiase T. vii, 340
 Cephiassi T. vii, 349
 Cephasent S. i, 1. 11
 Cepiasent S. i, 2. 193. v, 3. 228
 Cepit S. iv, 6. 23
 Cere S. i, 1. 100. ii, 2. 63. iii, 3. 201. A. i, 332
 Ceras T. x, 579. S. iii, 1. 95. iv, 6. 21. v, 1. 1
 Cerastes T. i, 108. viii, 764. ix, 174
 Cerastas T. iv, 55
 Cerasten T. xi, 65
 Ceraunia T. x, 537
 Cerberes T. viii, 56
 Cerberos S. v, 1. 249
 Cerberus S. v, 2. 95
 Cerberus T. ii, 27. iv, 487. viii, 98. S. ii, 1. 184. v, 3. 59
 Cerbyona T. xii, 577
 Cerealia S. v, 3. 226
 Cerealis T. xii, 627
 Cerebri T. v, 573. viii, 761
 Cerebro T. vi, 811. viii, 534
 Cereos S. iv, 9. 40
 Ceresem T. i, 524
 Ceresi T. iv, 124. 460. S. i, 4. 81. iv, 3. 11
 Ceres T. v, 156. xii, 271. S. i, 2. 88. iv, 8. 50. v, 1. 232. A. ii, 387
 Cernaf T. xii, 580
 Cerne T. vii, 386. S. ii, 3. 58. iii, 2. 7
 Cernebam T. viii, 632
 Cernemus S. iii, 2. 130
 Cernens T. x, 230. S. i, 6. 92. v, 3. 17
 Cernenti T. v, 164. ix, 712
 Cernere T. ii, 215. v, 258. vii, 61. xii, 532. S. i, 3. 1. iii, 1. 15. iii, 3. 124. iv, 1. 18
 Cerneret T. i, 319
 Cernas T. ii, 361. S. i, 2. 176
 Cerni T. vi, 721
 Cernimus T. iv, 562. v, 398. 454
 Cernis T. i, 186. ii, 556. iv, 597. ix, 657. xii, 251. 258. 303. 420. S. i, 3. 40. ii, 2. 55. v, 2. 148. A. i, 499
 Cernit T. i, 386. ii, 384. ix, 596. xii, 690. S. i, 4. 3. A. ii, 88
 Cernite T. v, 124. S. v, 5. 11
 Cernitis T. ii, 663. iv, 771. x, 269
 Cernitur T. vi, 275
 Cerno T. iii, 368. iv, 537. xi, 538. xii, 377. S. iii, 1. 164. iv, 2. 18. iv, 2. 110. v, 2. 82
 Cernuht T. xi, 525
 Certa T. ii, 448. iii, 548. iv, 641. v, 545. vi, 302. 518. viii, 537. 680. x, 202. 670. xii, 36. 636. S. ii, 6. 59. iv, 9. 40. v, 2. 126
 Certae T. i, 640. iv, 334. S. v, 1. 262
 Certabat S. i, 2. 109
 Certamen T. iii, 117. xii, 34. 663. S. v, 1. 8
 Certamina T. ii, 185. iv, 185. 686. vi, 300. 704. 924. xi, 59. S. iii, 1. 45. v, 3. 134. A. ii, 837
 Certamine T. v, 690. viii, 615. ii, 4. 19. v, 3. 125
 Certaminis T. vi, 369. S. iii, 1. 154
 Certat T. ii, 244. iv, 26. v, 171. viii, 226. A. ii, 124
 Certantia T. ii, 216. iv, 784. S. i, 2. 87. iv, 2. 28. iv, 6. 7
 Certantes T. vi, 310. S. i, 3. 4
 Certare T. i, 251. ii, 247. x, 231. S. i, 2. 248
 Certas A. ii, 11
 Certassent S. v, 3. 191
 Certat T. v, 386. vii, 640. A. i, 416
 Certatus S. iii, 1. 163
 Certaverit S. iv, 6. 22
 Certavit T. vi, 6
 Certent T. xi, 224. S. i, 4. 13. v, 2. 59
 Certetis T. ii, 241
 Certi T. vii, 403. viii, 440
 Certior T. ix, 290

- Certis S. v, 3. 181
 Certius T. iii, 475. vi, 672. x, 663
 Certo T. i, 302. ii, 395. A. i, 328
 Certum T. viii, 304. S. iv, 4. 26
 Certus T. i, 670. iii, 378. v, 734. vii, 699. x, 862. S. i, 1. 105. iii, 3. 175. v, 3. 80
 Cerva T. v, 165. A. i, 466
 Cervam T. vii, 672
 Cervas T. vi, 567
 Cervi T. vi, 598
 Cervice T. i, 99. 172. 507. ii, 559. iv, 70. viii, 544. 597. 748. ix, 206. x, 169. 380. 511. 516. xii, 388. S. i, 1. 87. i, 2. 103. ii, 1. 202. iii, 2. 58. 122. iii, 3. 186. iv, 8. 48. A. i, 329. 368. 382. A. ii, 255. 392
 Cervicem T. iv, 433. v, 551. vi, 855
 Cervicibus T. iii, 132. vii, 4
 Cervix T. i, 134. ii, 326. 677. iv, 446. vi, 694. vii, 358. viii, 640. x, 306. 550. S. i, 1. 98. i, 4. 6. ii, 1. 51. iv, 4. 96
 Cervos T. iv, 271. A. ii, 397
 Cervus S. ii, 6. 30
 Cespes S. i, 4. 131
 Cespito T. i, 587. ii, 246. iv, 779. vi, 259. viii, 299. ix, 235. xii, 328. S. i, 1. 50. v, 3. 144. A. ii, 75
 Cessant T. x, 573. S. i, 5. 41. A. ii, 125
 Cessante T. xi, 591
 Cessantes T. x, 538
 Cessantibus T. ii, 517
 Cessare T. ii, 601. S. iii, 5. 69
 Cessaret S. ii, 1. 94
 Cessat T. viii, 133. S. i, 2. 19. iv, 4. 43. 85. A. i, 243. 367
 Cessatum S. iii, 3. 119
 Cessavere T. v, 180
 Cessavit S. i, 2. 112
 Cessum T. iii, 688
 Cessum T. x, 217. S. i, 2. 27
 Cessero T. i, 704. ii, 192. iii, 264. viii, 361. ix, 31. S. iii, 4. 56
 Cesserit T. v, 633. S. v, 1. 91
 Cesserunt T. v, 727
 Cesset T. iv, 690
 Cessi S. iv, 3. 82. A. i, 652
 Cessisse T. x, 251. S. i, 4. 70
 Cessissent T. x, 939
 Cessit T. v, 358. 425. vi, 237. 530. vii, 325. viii, 522. xii, 355. 703. S. ii, 2. 53. iii, 1. 71. iii, 2. 14. A. i, 590
 Cessura T. xii, 118
 Ceston T. ii, 283. v, 63
 Cete A. i, 55
 Cetera T. iv, 608. vi, 645. 663. vii, 450. viii, 259. x, 224. xii, 738. A. ii, 142. 453
 Chalcida S. i, 3. 31
 Chalcidice S. v, 3. 226
 Chalcidicas S. ii, 2. 94. iv, 3. 118
 Chalcidicis S. iv, 4. 78
 Chalcidicum S. v, 3. 182
 Chalcis T. iv, 106
 Chaletum T. ix, 276
 Chalybum T. iii, 586. iv, 174
 Chaonias T. iii, 476
 Chdonium T. vi, 99
 Chaos T. iii, 424. iv, 520. viii, 52. 100. xii, 772. S. iii, 2. 92. iii, 3. 210. v, 1. 206
 Charadron T. iv, 46
 Charadrus T. iv, 712
 Charopeia T. v, 159
 Charta S. iv, 9. 7
 Chartas S. iv, 2. 26
 Chartis S. iv, 3. 141
 Chely S. iv, 3. 119
 Chelyn T. i, 33. vi, 366. viii, 233. 374. S. i, 2. 226. i, 3. 102. i, 5. 11. ii, 1. 7. ii, 2. 114. 120. iii, 5. 64. iv, 6. 30. 98. iv, 8. 28. v, 3. 122. 271. v, 5. 33. A. i, 186
 Chelys S. i, 3. 99. i, 5. 1. ii, 1. 11. ii, 2. 60. iv, 4. 33. v, 1. 135. v, 3. 156. 274
 Chio T. v, 487
 Chios S. ii, 2. 93. iv, 2. 28
 Chirona S. i, 2. 216. ii, 1. 89. v, 3. 194. A. i, 123. 184. 233. 274. 631. ii, 375. 399
 Chirona A. i, 106
 Chirone A. ii, 223
 Chironis S. i, 4. 98. A. i, 507. 526. 574. A. ii, 194
 Chlamydem T. vi, 570. x, 139
 Chlamys T. iv, 235. v, 438. vi, 541. S. i, 1. 43
 Chordas S. iv, 4. 58. v, 5. 31. A. i, 187
 Chori T. iv, 379. v, 195. xii, 226. S. ii, 3. 26. ii, 7. 23. A. i, 206. 622
 Choria T. ii, 521. 615. 722. iv, 209. ix, 479. S. i, 2. 77. i, 5. 3. A. i, 647
 Choros T. v, 224. A. i, 319. 370. ii, 148. 164
 Chorus S. i, 2. 17. ii, 2. 19. iii, 2. 54. v, 3. 56. A. i, 643
 Chromia T. iv, 597. vi, 464. vii, 712. 714. viii, 477. ix, 252
 Chromis T. ii, 613. iii, 13. vi, 346. 436. 479. 486. ix, 252
 Chthonii T. ii, 538
 Chthonium T. iii, 170. iv, 597
 Cibis T. i, 150. ii, 679
 Cibos T. v, 603. vii, 575. ix, 740
 Cicatrix S. v, 1. 30
 Ciebo S. v, 2. 160

- Cienas T. iv, 799. viii, 365
 Cienat T. vi, 461. 562. xi, 116
 Cieret T. xi, 487
 Ciet T. i, 554. iii, 52. iv, 93. 672. vi, 798. ix, 671. xi, 349. xii, 683. 731
 Cilicum S. ii, 1. 160. ii, 6. 87. iii, 3. 34. v, 1. 211
 Cimmericum S. iii, 3. 92
 Cineta T. ix, 351
 Cinctus T. vi, 77. ix, 695. S. v, 2. 165
 Cinerem T. i, 513. iii, 184. v, 454. vii, 92. 326. x, 984. xii, 150. S. iii, 3. 216. v, 2. 138. v, 3. 32
 Cineres T. ii, 379. v, 329. vi, 73. 235. ix, 397. x, 903. S. ii, 1. 54. 97. 144. ii, 4. 34. ii, 6. 91. iii, 3. 37. 182. iii, 5. 51. v, 5. 14
 Cineri T. iv, 673. vi, 170. 243. vii, 23. ix, 563. xi, 190. xii, 82. S. v, 2. 64. v, 5. 19
 Cineris T. xii, 428
 Cinerum T. vii, 157
 Cingat S. iv, 8. 9
 Cingo T. ii, 699
 Cingent A. i, 387
 Cingi T. iv, 41. S. v, 2. 166
 Cingit T. ii, 377. S. i, 4. 107
 Cingitor T. vii, 42. S. i, 4. 36
 Cingula T. vi, 225. viii, 405. 568. xii, 440. 528
 Cingunt T. iv, 556. 798. ix, 591. x, 41
 Cinis T. vi, 307. viii, 113. x, 155
 Cinnama T. vi, 61. S. ii, 6. 88. iv, 5. 32. v, 3. 43
 Cinxere T. ii, 327. vi, 130
 Cinxit S. v, 2. 146. A. i, 611
 Cinyphus S. iv, 9. 32
 Cinyphus S. iv, 3. 90
 Circo T. iv, 531
 Circes S. i, 2. 85
 Circi T. vi, 493. 562. 702. S. iii, 5. 15. v, 2. 31
 Circo T. vi, 354. 620
 Circuit T. ii, 603. v, 576. vi, 779. ix, 505. x, 116. S. iii, 5. 50. iv, 4. 26. iv, 8. 11. v, 2. 12. A. i, 103. 406
 Circulus T. ii, 400
 Circumeant A. i, 378
 Circumfert T. ix, 117. A. i, 514
 Circumstantibus T. xi, 42
 Circumfusa T. ii, 6. v, 49. vi, 540. S. ii, 2. 78. v, 2. 137
 Circumfusus T. iv, 824
 Circumfusa T. iii, 193. vi, 723. x, 559. xii, 284
 Circumit T. vi, 888. viii, 132. 312
 Circumitigat T. viii, 677. A. i, 172
 Circumsona T. vii, 261. S. v, 1. 91
 Circumspectabit S. v, 2. 168
 Circumspexere T. viii, 14
 Circumspice T. ii, 700
 Circumspicit T. vi, 450. ix, 841. x, 362. 419. xi, 204. S. i, 2. 33
 Circumplexus S. i, 5. 44
 Circumstant T. vi, 402. S. v, 1. 235
 Circumstat S. iv, 8. 43
 Circumtonat T. vii, 16
 Circumventa T. v, 166
 Circumvolat T. i, 51. v, 163. ix, 786. xii, 56
 Circumvolitastis S. iii, 3. 131
 Circumdabit S. ii, 1. 66
 Circumdare T. v, 513
 Circumdat T. vi, 67. ix, 590. S. v, 1. 178
 Circumdatus T. vi, 128. 289. A. i, 191
 Circumdate T. x, 33
 Circumdedit S. v, 3. 266
 Cita T. ix, 867
 Citant T. xii, 18
 Citari T. vi, 922
 Citat T. viii, 125. A. ii, 159
 Citati T. vi, 768
 Citatior T. i, 92
 Citatis S. i, 3. 17
 Citato T. viii, 599
 Citatos T. vi, 587. S. ii, 3. 20
 Citavit T. vi, 831. x, 136. S. i, 2. 143
 Cithara T. iv, 184. x, 304. S. v, 3. 16
 Citharus T. i, 709. vi, 356. S. ii, 7. 6. A. i, 575
 Citharon T. i, 114. 330. ii, 80. 460. iii, 27. iv, 371. 447. viii, 346. ix, 447. x, 372. xi, 555. 752. xii, 52. S. ii, 7. 18
 Citent A. ii, 418
 Citi T. v, 658
 Citra T. vii, 741
 Citum T. xi, 191
 Citus T. vi, 682. x, 491. A. ii, 47
 Cive S. v, 3. 110
 Cives T. ii, 447. iii, 297. vii, 689. S. i, 2. 30
 Civibus T. xi, 273. S. iii, 5. 73
 Civile S. i, 1. 80
 Civili T. vi, 787
 Civilis S. v, 3. 195
 Civis T. i, 440. iii, 609
 Clade T. iv, 367
 Clades T. ii, 303. vi, 39. viii, 195. ix, 39. xi, 733
 Cladibus T. i, 560. x, 177. 436
 Cladis T. viii, 634
 Clamabat T. x, 899
 Clamant T. x, 226. 627. xi, 116. 652. xii, 276. 480. S. i, 6. 83
 Clamantem T. viii, 605. xi, 389. A. ii, 369
 Clamantis T. vi, 52
 Clamantibus T. viii, 751

- Clamantis T. i, 816
 Clamaretur S. i, 2, 26
 Clamat T. ii, 624. iii, 6. 170. 697. v, 563. 701. vii, 463. viii, 736. xi, 478
 Clamata S. iv, 8, 16
 Clamata S. ii, 6, 89
 Clamatur T. v, 469
 Clamatus T. vi, 559. ix, 484. S. ii, 2, 199
 Clament T. x, 94
 Clamat T. xii, 895
 Clamor T. i, 671. iii, 593. iv, 895. v, 144. vi, 623. vii, 600. 616. viii, 293. x, 457. xi, 599. xii, 463. 523. 724
 Clamore T. i, 447. iii, 187. 691. iv, 406. 596. v, 553. vi, 43. 130. 229. 369. 413. 644. vii, 719. 971. viii, 593. 633. ix, 192. 543. x, 484. 561. 760. xi, 555. 634. xii, 588. 787. S. ii, 2, 50. iii, 2, 56. v, 1, 108. v, 5, 21. A. i, 645
 Clamorem T. i, 431. iii, 56. vi, 893. vii, 489. viii, 793. S. v, 1, 227
 Clamorous T. iv, 882. v, 96
 Clamosa T. iv, 448. S. iv, 4, 18
 Clamosi S. iii, 5, 16
 Clangor T. iii, 651
 Clangore R. iv, 789. v, 131. vii, 366. xii, 617. A. ii, 325
 Clangoribus T. viii, 304. x, 569
 Clangunt R. iv, 343
 Clara T. ii, 416. iii, 524. v, 196. vi, 25. 288. 396. vii, 234. viii, 623. ix, 21. 229. x, 82. 121. 269. 609. 696. S. i, 2, 97. 146. ii, 6, 36. iii, 2, 43. v, 2, 9
 Claram S. iii, 3, 139
 Claravit T. v, 286
 Clarescere T. xii, 799. S. iii, 3, 126
 Clarescent T. i, 446
 Clari T. v, 327. S. iv, 8, 31. v, 1, 97
 Claras T. viii, 199
 Clarior T. vi, 580. xi, 699
 Clarus T. ii, 631. iii, 183. S. iv, 1, 4
 Claro T. v, 38. ix, 777. x, 374. 582. xii, 454
 Claros T. xii, 555. S. iv, 6, 87
 Clarum T. xi, 725. xii, 617
 Clarus T. iv, 270. S. i, 2, 70. i, 4, 71. A. i, 634
 Classe A. ii, 362
 Classem A. i, 20. 80. ii, 248
 Classes A. ii, 319
 Classi A. i, 428
 Classica T. ii, 419. iii, 662. xii, 610
 Classis T. v, 131. S. iv, 8, 40. A. i, 31. 444. A. ii, 195
 Clava T. ii, 619
 Claudat T. x, 248. S. iii, 2, 143. A. ii, 447
 Claude T. x, 499
 Claudere S. iii, 3, 59
 Claudia S. i, 2, 215
 Claudii A. i, 400
 Claudius S. iii, 3, 78
 Claudunt T. ii, 600
 Clavi T. ii, 107. x, 183. S. iii, 2, 124
 Clavo S. v, 2, 18
 Clausa T. i, 584. x, 73
 Clausus T. vi, 681. 407
 Clausum S. iv, 6, 67
 Clausus T. ii, 563. v, 97. vi, 434
 Clauserat T. viii, 702
 Clausero T. iii, 399. v, 304
 Clauserunt T. ii, 646
 Clausi T. vi, 392. ix, 190. S. iii, 2, 70
 Clausis T. iv, 20. x, 451. S. ii, 5, 12
 Clausum T. iv, 350
 Clausuli S. iii, 1, 101
 Clausit S. v, 2, 28
 Clauso S. iv, 1, 44
 Claustra T. i, 346. iii, 27. iv, 387. 561. vi, 399. vii, 394. 482. x, 474. 527. xi, 296. S. ii, 5, 4. A. i, 498
 Claustris T. i, 436
 Clausum T. v, 287. vii, 550. 910. S. iii, 4, 11
 Clausus T. iii, 572. S. ii, 5, 3
 Clavum T. v, 412. vi, 21
 Clementia T. iii, 527. xi, 606. xii, 176. 483. S. iii, 3, 109. iii, 4, 78
 Clementior T. v, 468. vii, 69
 Clementius S. ii, 2, 27
 Cleonm T. iv, 47
 Cleonm T. vii, 687
 Cleonmi T. i, 497. iv, 160. S. iv, 4, 28
 Cleonmus S. v, 2, 40
 Cleopatra S. iii, 2, 120
 Clientes T. i, 146. S. iii, 3, 110. iv, 4, 42
 Clio T. i, 41. x, 630. S. i, 5, 14
 Clitumna S. i, 4, 129
 Clivis T. vi, 269
 Cloniam T. vii, 369
 Clonm T. viii, 699
 Clotho T. iii, 556. S. i, 4, 16
 Cludaro T. iv, 304
 Cludere T. xi, 58
 Cludet T. viii, 196
 Cludens T. ii, 6
 Clusa S. v, 1, 168
 Clusere T. ii, 307
 Clusi T. vi, 739
 Clusus T. x, 841
 Clymene S. i, 2, 123
 Clypeus T. ii, 225. iv, 18. vii, 310. 652. viii, 404. 727. ix, 100. 386. x, 939. xi, 501. xii, 439

- Clypeus T. v, 382. viii, 398. x, 380. xii, 63. 700
 Clypeo T. ii, 604. iii, 293. iv, 222. 250. vii, 681. viii, 27. 640. 705. ix, 237. x, 278. 844. xii, 666. 768
 Clypeus T. iv, 723. viii, 165. ix, 261. x, 152. S. v, 2. 131. A. i, 417
 Clypeum T. ii, 602. 671. iii, 591. vi, 644. vii, 184. 648. 694. viii, 7. 384. 542. ix, 42. 126. 464. 552. 560. xi, 545. A. ii, 48. 215
 Clypeus T. vi, 665. viii, 398. ix, 232. A. ii, 205
 Clyton T. iv, 289
 Coacti T. v, 463
 Coactis T. i, 578. S. iv, 2. 47
 Coacto A. ii, 381
 Coactus T. vi, 748. xi, 237
 Cochlearum S. iv, 0. 23
 Coctanorum S. iv, 9. 28
 Cocto S. iv, 8. 53
 Cocytii T. iv, 604. xi, 96
 Cocytos T. i, 90
 Cocytos T. viii, 30
 Codicillos S. iv, 9. 41
 Coelestes S. iii, 4. 53
 Coelesti T. xi, 17. 483
 Coelestia T. ii, 104. v, 59
 Coelestibus T. ix, 729. 728. x, 635. S. v, 1. 185
 Coelestis T. iv, 760. x, 913
 Coelestum S. i, 2. 209
 Coeli T. i, 25. 118. 197. 372. 498. ii, 61. iii, 262. 502. iv, 509. v, 485. vi, 157. 579. vii, 560. 701. 812. viii, 310. 358. 425. 650. ix, 641. 647. 821. x, 95. 138. 209. 470. 533. xi, 26. 218. 468. xii, 291. 560. S. i, 1. 106. i, 2. 51. iii, 1. 52. 181. iii, 2. 46. 72. iv, 2. 31. iv, 8. 80. A. i, 254. 402. 579. 619. ii, 195. 372
 Coelica S. ii, 3. 14
 Coelicola T. i, 204. xi, 123. A. i, 486
 Coelicolae T. i, 563. iii, 235. v, 427. x, 918. xii, 500. S. v, i, 23
 Coelifer T. v, 430
 Coeliferi S. i, 1. 60
 Coelitibus T. xi, 132
 Coelo T. i, 59. 54. 115. 342. 650. 664. ii, 135. iii, 31. 271. 459. 473. 490. 550. iv, 7. 359. v, 183. 294. 372. 752. vi, 16. 25. 238. 406. vii, 36. 582. viii, 47. 324. 333. 377. 412. ix, 31. 92. 97. 524. x, 145. 665. 858. xi, 93. 274. 446. xii, 96. 580. S. i, 1. 2. 96. i, 2. 72. i, 4. 4. ii, 1. 42. ii, 2. 67. iii, 9. 12. iii, 3. 1. 36. iv, 3. 125. iv, 0. 26. iv, 7. 62. v, 1. 107. 241. v, 3. 29. 89. 96. 287. A. i, 2. 373. 594. 656
 Coelum T. i, 92. 220. 250. 455. 688. iii, 308. 321. v, 296. vi, 443. 679. vii, 227. 821. viii, 516. 734. x, 998. xi, 6. 557. 692. xii, 567. S. iii, 1. 71. 127. iv, 2. 19. 22. iv, 4. 13
 Coena S. iv, 6. 8
 Coenae S. iv, 2. 5
 Coenae S. iv, 9. 52
 Coeno T. iv, 820. S. iv, 3. 20. 86. iv, 9. 30
 Coenum T. ix, 509
 Coeperat T. ii, 527. vii, 64. 796. x, 921. xi, 196. 647. xii, 406. S. ii, 1. 125. iii, 4. 73
 Coepi S. iv, 3. 80
 Coepit T. ii, 392. vii, 374. xii, 913. S. i, 2. 199. iv, 1. 32
 Coepta S. ii, 7. 64. A. i, 101
 Coeptae S. iv, 6. 92
 Coepti T. xii, 136
 Coeptibus T. xii, 644
 Coeptis T. ii, 118. 364. 570. iv, 691. v, 134. vi, 877. x, 236. A. ii, 162
 Coepto T. ix, 144. x, 408. S. v, 1. 186
 Coeptos S. i, 2. 202
 Coeptus T. vi, 469. xi, 536
 Coerulea T. i, 28. iii, 250. iv, 172. ix, 173. S. i, 6. 85. iii, 4. 42. A. i, 650
 Coeruleam T. ix, 406. 415. xi, 66
 Coeruleam T. ii, 528
 Coerulei T. i, 110. 562
 Coeruleis T. iv, 449. vi, 582. ix, 242. S. i, 2. 117. A. i, 78
 Coeruleo T. v, 362. x, 118
 Coeruleum T. vi, 808. S. iii, 2. 12. A. ii, 300
 Coerulus T. vi, 543. vii, 337. S. i, 5. 51. ii, 2. 21
 Coetibus T. iii, 29. viii, 11. ix, 827. x, 279. xi, 229. 729. xii, 406
 Coeta T. ii, 91. 214. iv, 202. 214. 461. vi, 138. ix, 351. x, 589. xi, 70. 107. 457. S. i, 2. 235. A. ii, 25. 121
 Coetum T. xii, 468
 Coetus T. iii, 571. 634. iv, 305. v, 652. vii, 91. viii, 240. x, 50. xi, 328. xii, 76. 645. S. i, 5. 5. iii, 1. 86. v, 1. 158. v, 2. 169. A. i, 208. 454. 518. 554
 Coeant T. i, 479. xi, 306
 Coegi T. ix, 656. x, 424
 Coerceat S. iii, 2. 109
 Coeument T. ii, 634
 Coeuret S. iv, 4. 6
 Coeurent T. xi, 667
 Coeunt T. vii, 21. ix, 592. x, 914. xi, 409. 534. A. i, 406
 Coeuntia A. i, 28

- Coëuntibus S. i, 2. 5
 Cogebat T. iii, 346. iv, 2. A. ii, 398
 Cogendus T. xii, 165
 Cogente T. x, 307. xi, 694
 Cogere T. ix, 890
 Cogi T. viii, 285
 Cogit T. viii, 726. x, 570. A. i, 325
 Cogitat A. i, 214. ii, 254
 Cogitet T. iii, 557. A. i, 469
 Cogitur T. viii, 646. A. i, 466
 Cognata T. i, 11. 102. ii, 637. S. ii, 4. 22. v, 2. 52. A. i, 278. ii, 293
 Cognatus T. v, 579
 Cognati T. i, 206
 Cognatis T. ii, 9. iv, 103. A. i, 92
 Cognatos T. ix, 416
 Cognatum T. iv, 392
 Cognita T. ii, 415. ix, 27. S. iii, 3. 112. v, 3. 240. A. ii, 229
 Cognitum S. iv, 2. 140
 Cognomina S. i, 2. 73
 Cognomine S. i, 4. 59
 Cognoscat S. v, 5. 65
 Cognoscere T. i, 679. ii, 161. vii, 278. 708. x, 568. S. iv, 6. 23
 Cognoscit T. viii, 149. 521
 Cognovimus T. xii, 575
 Cogo T. v, 123
 Cogunt T. iii, 584. iv, 160. vii, 136
 Cohærent S. ii, 2. 153
 Cohibenda A. ii, 448
 Cohibent T. vi, 815
 Cohibente T. vi, 443
 Cohibet A. i, 330
 Cohibete T. x, 303
 Cohors T. ii, 524. 539. iii, 531. iv, 76. vi, 28. 262. 595. vii, 100. 389. viii, 260. ix, 372. 527. 674. x, 8. 114. 475. 785. xii, 56. S. i, 2. 249. iii, 1. 87. v, 3. 91. A. ii, 167
 Cohortem T. xi, 392
 Cohortes T. v, 21. vii, 145. 501. 527. viii, 264. ix, 191. 650. x, 269. xi, 136. 231. 496. xii, 807. S. i, 4. 9. iii, 2. 105. iv, 4. 61. v, 3. 196. A. i, 482
 Cohordi S. v, 1. 96
 Cohortibus T. xii, 182. 685
 Cohortis T. v, 672. S. iv, 7. 5
 Coibant T. v, 584. ix, 776
 Coiere T. ix, 649. x, 43. S. ii, 2. 144. iii, 1. 118
 Coierunt T. xii, 49. S. i, 4. 114
 Coiisse T. x, 744
 Coismus S. iii, 1. 85. A. ii, 353
 Coire T. vii, 821
 Coirent A. i, 484
 Coit T. viii, 332. x, 494. A. i, 458
 Coitu T. x, 796
 Colam S. ii, 3. 290
 Colamus T. vii, 126
 Colant T. viii, 207
 Colas T. xii, 77. S. i, 1. 106
 Colchi T. v, 458
 Colchidas T. ix, 734
 Colchis T. iv, 506. 551. ix, 611. S. ii, 1. 141
 Colebas T. ii, 205. S. iii, 3. 5
 Colebat T. vi, 279
 Colendo T. ix, 587
 Colendos S. v, 3. 290
 Colentes T. vii, 208
 Colenti S. ii, 2. 52
 Colerere T. vi, 517
 Coleris S. iii, 1. 3
 Colet T. i, 506
 Coli T. ix, 657. S. i, 4. 36
 Collis S. iv, 3. 85. v, 1. 41
 Collit S. ii, 7. 126. iv, 5. 2
 Collitis S. iv, 3. 108
 Collitur S. ii, 7. 23
 Colla T. i, 175. ii, 29. 414. 632. 657. iii, 321. iv, 827. v, 220. 558. 582. vi, 129. 330. 418. 482. 749. 850. 861. 876. 900. vii, 498. 645. ix, 224. 409. 504. 644. 687. 741. 881. x, 150. 308. 718. 786. xi, 314. 687. xii, 603. 669. S. i, 1. 38. 48. 73. i, 2. 110. ii, 1. 50. iv, 3. 121. A. i, 5. 280. 326. 523. A. ii, 270. 402
 Collabitur A. i, 195
 Collapsa T. v, 224. xi, 613
 Collapsam T. viii, 471
 Collata T. vi, 298. ix, 88
 Collate S. iii, 3. 134
 Collatis T. iv, 399
 Collato S. v, 1. 43
 Collatum T. vi, 774
 Collatus T. vii, 734
 Collaudant T. vi, 689
 Collaudatus T. vi, 490
 Colle T. iii, 676. vii, 254. 444. ix, 895
 Collecta T. ix, 89. S. ii, 1. 43
 Collecto T. vi, 680
 Collectus T. v, 550. ix, 692
 Collegit S. ii, 3. 16. iv, 4. 89. A. i, 610
 Colles T. i, 329. ii, 40. 490. iii, 252. 672. vii, 572. ix, 680. xii, 40. 134. S. ii, 2. 4. iv, 2. 37
 Collibus T. ii, 729. v, 295. vi, 255. x, 539. S. ii, 2. 103. ii, 7. 2. iii, 1. 61. iv, 2. 65. v, 2. 168. S. v, 2. 6
 Collidit T. vi, 435
 Collidunt T. vi, 591
 Colligit T. viii, 274. xi, 545. xii, 178. 759
 Collis T. iii, 174. iv, 124. vi, 876. xii, 632. S. i, 4. 13. iv, 1. 8. v, 3. 168

- Collo T. i, 544. ii, 292. iv, 26. v, 217.
ix, 84. x, 517. S. iii, 4. 52. v, 2.
180. A. i, 609
- Colloquia T. iii, 571. v, 84. x, 30. S.
i, 2. 50. iii, 2. 135
- Colloquia S. ii, 1. 56
- Collucere T. ii, 558
- Collucet S. i, 6. 89
- Collustrat T. ii, 510
- Collustrant T. iv, 738
- Coloni T. ii, 50. iii, 461. viii, 545. ix,
192. xi, 117
- Colonis T. ii, 73. iii, 182. iv, 284. S.
ii, 2. 135. iii, 6. 78. v, 3. 126
- Color T. v, 165. vi, 266. 337
- Colore S. v, 1. 5
- Colores S. ii, 2. 64
- Colos T. v, 150. S. i, 4. 64. iii, 1. 172.
A. i, 582. 635
- Colosco S. i, 1. 1
- Coloscos S. i, 3. 51. iv, 6. 46
- Colu T. vi, 380
- Coluere T. ix, 611. S. iv, 8. 53
- Coluinae S. iii, 2. 65. iv, 4. 58
- Columba S. iii, 5. 80
- Columbae S. i, 2. 192
- Columna T. iii, 397
- Columnis T. ii, 67. vii, 44. S. i, 2. 152.
iii, 1. 99. iii, 5. 90. iv, 2. 18. 29. 38
- Colunt T. vii, 18. 268. S. i, 4. 9. iv, 9.
13. v, iii, 245
- Colus T. iii, 242. viii, 12. ix, 839. x,
649
- Coma T. iii, 322. v, 440. x, 76. S. iii,
4. 84. v, 3. 183. A. i, 162
- Comae T. ii, 97. 544. v, 238. vi, 587.
ix, 701. x, 606. xi, 60. 96. S. i, 2.
114. ii, 1. 45. iii, 4. 1. 10. v, 1. 214.
A. ii, 183
- Comam T. iii, 135. 409. 467. iv, 262.
743. vi, 625. viii, 486. ix, 596. xi,
460. S. ii, 1. 162. iii, 2. 3. v, 1. 136.
151. v, 3. 115
- Comantem T. ix, 107
- Comantes T. ii, 580. vii, 369. ix, 696
- Comanti T. v, 502. S. i, 2. 2
- Comarum T. viii, 389. x, 551. 908. xi,
559. xii, 489
- Comas T. i, 305. 406. ii, 136. 255. 723.
iii, 129. 257. 431. v, 229. 304. vi,
91. 178. 352. 516. vii, 170. ix, 534.
x, 982. xi, 317. xii, 386. S. iii, 2.
96. iii, 4. 31. 89. v, 2. 70. v, 3. 278.
A. i, 10. 77. 289. 629
- Combibit T. x, 675
- Comebat S. ii, 1. 95
- Comere T. iv, 351. ix, 902. S. i, 2. 111.
ii, 1. 122. A. i, 43
- Comes T. i, 130. iii, 506. iv, 59. vi,
378. vii, 245. viii, 184. 513. 550. ix,
205. 833. x, 368. 385. 632. xi, 357.
404. 632. 723. xii, 125. 405. 412. S.
i, 2. 95. ii, 1. 25. 135. 230. iii, 2.
91. iii, 3. 71. iii, 5. 43. iv, 6. 81. v,
1. 127. v, 2. 155. A. i, 345. 539. ii,
149
- Cometae T. i, 708
- Comis T. iv, 698. v, 45. 221. 606. vi,
196. viii, 244. ix, 353. 375. 881. x,
169. 422. 645. xi, 227. 643. xii, 320.
363. S. i, 3. 11. ii, 1. 168. iii, 5. 29.
v, 1. 28. v, 5. 30. A. i, 368. 505.
523. 617
- Comit T. iv, 43. A. i, 182
- Comitante A. i, 27
- Comitantur T. iii, 117. iv, 223. vii, 265.
S. ii, 7. 115
- Comitari T. x, 221
- Comitata T. ii, 289. v, 650. viii, 591.
xi, 3. A. ii, 309
- Comitate S. ii, 7. 85
- Comitatus T. iii, 434. 4. 661. v, 98. xii,
105. S. ii, 1. 90. v, 1. 24. A. ii, 145
- Comite S. ii, 7. 10
- Comitem T. ii, 608. ix, 304. x, 168.
362. xi, 60. xii, 371. S. ii, 1. 28. iii,
5. 18. iv, 6. 61. v, 2. 35. A. i, 506.
ii, 275
- Comites T. i, 550. ii, 289. 312. iii,
96. 394. iv, 159. 556. 678. v, 658.
718. vi, 503. vii, 144. viii, 763. ix,
77. 580. 843. 852. x, 231. 349. 447.
816. xi, 246. 257. 321. 397. xii,
104. 195. 241. 612. 756. S. i, 2. 247.
ii, 3. 24. iii, 3. 178. v, 1. 159. 200.
v, 2. 60. A. i, 340. 584. 606. 646.
ii, 83. 248. 326. 452
- Comiti T. iv, 258. ix, 659. xi, 593. S. i,
2. 225. A. ii, 92
- Comitum T. i, 554. iii, 190. iv, 604. vi,
511. vii, 108. x, 217. xi, 755. S. v,
3. 262
- Comitur T. vi, 231
- Commacules T. xi, 752
- Commaculet T. viii, 74
- Commente S. iv, 3. 109
- Commemorant T. viii, 172. ix, 194
- Commemorat T. ix, 823
- Commendare T. vii, 184
- Commendat T. iv, 344. viii, 559. ix,
235. x, 255. S. i, 1. 15
- Commendo T. v, 289. vii, 788
- Commenda S. iii, 5. 9. A. i, 97. 621
- Commercia T. ii, 512. v, 668. vii, 544.
S. i, 3. 3. A. i, 404
- Communitus S. i, 6. 73
- Commiserit T. xii, 433
- Commisimus A. i, 39. 385

- Commissit T. vi, 373. A. ii, 322
 Commissa T. xii, 498. S. iii, 3. 95. v, 5. 5
 Commissum T. vii, 784
 Committe T. v, 268
 Committere T. i, 149. ii, 666. vi, 143
 Committit S. v, 2. 174
 Committitur S. iii, 2. 6
 Commixto T. ii, 567. v, 267
 Commoda T. ii, 521. S. v, 2. 43
 Commodat T. iv, 75
 Commota T. ix, 510. A. ii, 208
 Commotio T. iii, 383
 Commoto T. xii, 435
 Commotus T. ix, 531
 Commune T. i, 586. viii, 140. xii, 392. 503. A. i, 609. ii, 395
 Communem T. iv, 402
 Communia T. x, 617
 Communis T. viii, 323
 Compago T. vii, 43
 Compago T. viii, 31. 144
 Compagibus T. iii, 356
 Comparsa S. i, 6. 39
 Comparantur S. i, 6. 80
 Comparat S. iii, 4. 9
 Compede S. i, 6. 4
 Compellat T. ii, 151. A. ii, 237
 Compello S. v, 4. 17
 Compendia T. ii, 497. 658. vi, 440. x, 463
 Comperta T. iv, 367. x, 206. A. ii, 238
 Comperto T. x, 560
 Compescere S. iii, 2. 41
 Compescit T. vi, 333. xii, 361. S. v, 3. 186
 Compescite T. vi, 637
 Compescitis T. xi, 79
 Compita S. i, 2. 231
 Complectitur S. iii, 1. 90
 Complentur T. ii, 215
 Complet T. iv, 566. v, 550
 Completo T. ii, 394
 Complexa T. ii, 333. iii, 504. vi, 184. vii, 536. ix, 623. xii, 337. 373. S. i, 1. 2. ii, 1. 121. 147. ii, 3. 2. iii, 2. 90. iii, 5. 30. 64. A. i, 49. 218. 253. ii, 93. 130
 Complexibus T. iii, 165. v, 515. 721. vi, 869. x, 442. 464. S. iv, 6. 95
 Complexu T. iv, 344
 Complexum S. ii, 1. 24. iii, 3. 9
 Complexus T. ii, 641. iii, 151. vi, 60. xi, 9. S. v, 3. 100. v, 5. 55
 Componat S. v, 3. 283
 Componere T. ii, 180. viii, 636. S. i, 5. 61. iii, 5. 13. iv, 1. 16. v, 2. 76. A. i, 348
 Componit T. iv, 569. xi, 5
 Comportat T. ii, 766
 Compositas T. iv, 666
 Compositos T. i, 459. S. ii, 1. 74
 Compositus S. ii, 2. 73
 Composuit T. iii, 416. S. v, 1. 228
 Compressa T. i, 207
 Compressum T. vi, 399
 Comprime T. xi, 363. S. ii, 6. 12
 Computat T. viii, 64. S. iv, 3. 151. iv, 7. 40
 Computemus S. iv, 9. 6
 Computet T. x, 584. S. i, 4. 124
 Comsit T. viii, 167
 Comunt T. iii, 424. xi, 405
 Conamina T. vi, 791. ix, 774. S. iii, 1. 112
 Conamine T. v, 384. 558. vi, 659. viii, 728. ix, 268. xii, 411
 Conantem T. vi, 807
 Conata T. ii, 372. xi, 501. A. i, 60
 Conatibus T. ii, 591. 617. iv, 338. vi, 811. xi, 34. 436. xii, 799. S. iii, 1. 106
 Conatur T. viii, 389. xii, 434. S. v, 1. 7
 Conatus T. vi, 698. vii, 758. ix, 238. x, 779. 934. S. v, 2. 87. 110
 Concedam S. iii, 1. 175
 Concedat T. xi, 696
 Concede T. x, 705. S. i, 2. 68. A. i, 358. ii, 379
 Concedere S. iii, 3. 163
 Concedimus T. viii, 474
 Concedite S. v, 3. 264
 Conceditur T. vi, 629
 Concedunt T. vi, 134
 Concentibus T. vi, 227. vii, 285
 Concepto T. vii, 809
 Conceptum T. i, 598. S. ii, 1. 111
 Conceptus T. x, 806
 Concessa T. v, 568. vii, 243. xii, 481. S. i, 3. 16
 Concessere T. i, 587
 Concessit T. v, 277. vi, 663. S. iv, 5. 6. v, 3. 252
 Concessum T. v, 329. S. i, 1. 78
 Concha S. i, 2. 116. iii, 4. 5
 Conchylla S. iv, 6. 11
 Concidit T. vi, 185. xi, 573
 Concilia T. iii, 98. 146. 550. iv, 634. xii, 385. v, 3. 25
 Conciliant T. ii, 329
 Conciliare S. iii, 5. 70. v, 2. 59
 Conciliat T. iv, 80. ix, 450. xi, 654. xii, 467
 Conciliata S. i, 4. 3
 Concilies T. viii, 334
 Concillii T. x, 176
 Concillius T. xii, 474
 Concilio T. i, 196. iii, 346. A. ii, 342

- Concilium* T. ii, 477. iii, 178. v, 98. vi, 356. vii, 609. viii, 275. S. iii, 2. 4
Concinet S. iv, 6. 105
Concinis S. v, 8. 202
Concinit S. i, 2. 16
Concinitur T. x, 787
Concipe T. iii, 311. 533. x, 665. S. v, 2. 127. A. ii, 323
Concipere S. v, 1. 4
Concipit T. i, 315
Concita T. ix, 282. xii, 662
Concitat T. i, 424. x, 350
Concitat S. ii, 7. 3
Concitus T. i, 382. ix, 110. x, 466. xii, 590. A. ii, 435
Conclamant A. i, 553
Conclamare S. ii, 6. 5
Conclamat T. iv, 802. vi, 13. x, 685. xii, 436
Concolor T. v, 366. vi, 331. S. i, 2. 149. iv, 7. 16
Concordi T. viii, 192
Concordia T. vi, 344. vii, 293. ix, 314. S. i, 1. 31. i, 2. 240. ii, 2. 164. v, 1. 44. v, 2. 187
Concretis T. ii, 507
Concreto T. iii, 672
Concubitus T. x, 78
Concurrat T. xii, 443. S. iii, 1. 179
Concurrere T. ii, 510. iii, 39. iv, 397. v, 169. 415. vi, 911. vii, 418. viii, 396. x, 902. xi, 438. S. i, 2. 89
Concurrit T. vi, 396
Concurro T. xi, 185
Concurrunt T. vi, 18. viii, 415. 416
Concussa T. ix, 881. xi, 5
Concussa A. i, 412
Concussi T. viii, 749
Concussit T. vii, 3. 318. xi, 411
Concussum S. iii, 4. 70
Concussus T. iv, 667
Concute S. v, 1. 179
Concutiens T. ix, 420
Concutit S. i, 6. 24
Conde T. xi, 736
Condens T. vii, 232
Condenso T. iv, 593
Condentem T. i, 8
Condere T. x, 432. S. v, 1. 15. A. ii, 440
Condes S. iv, 1. 37
Condiderant T. x, 54
Condidit T. i, 614. vi, 880. ix, 391. 750. S. iv, 4. 52. v, 1. 241
Condidit T. vi, 681
Condit T. vi, 681
Condita S. iii, 5. 74. A. i, 23
Conditur T. iii, 483. v, 712. x, 788. S. iii, 2. 118. iv, 8. 72
Conditur T. iv, 171
Conditus T. viii, 6. xii, 415. S. i, 2. 24. iv, 9. 37
Coner T. xi, 471
Confecta T. ix, 138
Confectum S. iii, 1. 41
Confer T. iv, 619. S. ii, 1. 35
Confero S. ii, 1. 6. iii, 3. 42
Conferti T. vi, 261
Confertissima T. vii, 260
Confessa T. i, 594. ix, 619
Confessum A. ii, 46. 310
Confessus T. i, 267. ii, 122. vii, 771. xi, 667
Conficeret A. i, 456
Confidite T. xii, 648
Confine S. v, 2. 74
Confinia T. i, 336. iv, 415. 615. ix, 359
Confusa T. v, 292. xii, 223
Confusus T. xii, 743
Confusus T. ii, 573
Confusa T. x, 766
Confusa T. ix, 523
Confligant T. vi, 299
Confligunt T. i, 349
Conflixere T. vii, 622
Conformata S. i, 1. 8
Confraga T. iv, 494
Confremat S. i, 4. 14
Confremunt S. i, 6. 72
Confudere T. i, 451. vii, 297
Confudit T. x, 291. 736
Confugiom T. xii, 504
Confugiant S. i, 4. 11
Confundit T. ii, 234. viii, 283. 465. A. ii, 208
Confundite T. iii, 168
Confundunt T. i, 136
Confusa T. i, 17. ix, 663
Confusi T. vii, 617
Confusus T. v, 316
Confuso T. v, 421
Confusum T. vii, 419
Confusus S. v, 2. 217
Congeminant T. vi, 42
Congeminat T. i, 116
Congemit T. x, 792
Congemuere T. ii, 569
Congerie T. x, 477
Congestæ T. iii, 53. v, 102
Congestis T. v, 161
Congestos T. i, 146
Congredere T. xi, 395
Congredior T. viii, 87
Congregat T. vi, 601. A. i, 447
Congregatur S. ii, 7. 113
Congressa T. xii, 135
Congressi T. ii, 149
Congressu T. vii, 675

- Congressum T. viii, 504
 Congrehaus T. ix, 782. xi, 665
 Coni T. viii, 402. 707. xii, 401
 Conis A. i, 437
 Conjugalia T. xii, 158
 Conjuge T. iii, 687. v, 113. 229. viii, 568. S. ii, 6. 4. v, 1. 67. 70. 202. v, 2. 137
 Conjugibus T. ii, 459. ix, 188. xii, 707
 Conjugis T. i, 203. ii, 354. 362. 431. iv, 92. 190. 354. vii, 195. 788. viii, 104. 604. ix, 519. xi, 142. 333. 638. xii, 202. 257. 313. 457. S. i, 2. 20. 37. iii, 3. 11. iii, 5. 53. v, 1. 20. 120. 180. v, 3. 66. v, 5. 54
 Conjurant T. v, 163
 Conjurat A. i, 26
 Conjurato T. i, 20
 Conjux T. ii, 299. 332. iii, 93. 170. 378. 394. iv, 193. 208. v, 121. 159. vi, 865. vii, 156. 719. viii, 121. x, 646. 912. xi, 148. 187. xii, 123. 189. 322. 545. 803. S. iii, 3. 192. iii, 5. 106. 110. v, 1. 11. 110. 122. 216. 226. A. ii, 280. 311
 Connexa S. i, 4. 120
 Connexis S. ii, 1. 87
 Connexum T. vi, 16
 Connexus S. ii, 4. 12. A. i, 174
 Connissus S. iv, 5. 26
 Connitere T. x, 904
 Connubia T. i, 245. ii, 157. iii, 271. 579. vii, 63. viii, 62. 235. 385. 627. ix, 615. x, 768. xi, 192. 216. S. i, 2. 185. 211. ii, 3. 19. iii, 3. 110. iii, 4. 54. iii, 5. 62. v, 1. 59. v, 3. 241. A. i, 241. 353. 659. ii, 134. 355
 Connubialia T. v, 112. A. i, 101
 Connubii T. vii, 300. x, 62. S. i, 2. 195
 Connubius T. ii, 109. 340. iv, 279. xii, 601
 Connubio S. iii, 3. 121
 Connubium T. i, 69
 Cono T. iv, 286. vii, 351. viii, 569. ix, 697
 Conos T. iv, 21
 Conquesti T. ix, 23
 Conquestu A. i, 399
 Consanguineas T. iv, 436
 Consanguinei T. v, 197. x, 654
 Consanguineo T. iii, 73
 Consanguineos T. xi, 61. A. i, 114
 Consanguineum T. xi, 407
 Consanguinitate S. v, 1. 137
 Consenderis S. iii, 1. 7
 Consendit S. ii, 2. 101
 Consendunt T. vii, 241
 Consencia T. i, 257. 466. 644. iv, 646. vi, 240. 828. vii, 511. viii, 206. 550. ix, 733. xii, 393. 548. S. i, 2. 59. i, 4. 26. iii, 5. 36. A. i, 318. 532. 562. ii, 252
 Consensus T. i, 403. ii, 351. iii, 175. iv, 60. vi, 547. ix, 423. 876. xii, 630. S. ii, 3. 26. ii, 5. 19. iii, 1. 57. iii, 3. 15
 Conscripta S. iii, 1. 117
 Consedere T. ii, 678. A. i, 622
 Consedit T. iii, 185. vi, 714. xi, 62
 Consequitur T. vii, 302
 Conserit T. ii, 638
 Consorta T. iii, 18
 Consortum T. v, 569. vii, 729
 Consortus T. vii, 637
 Conseruit T. vii, 323
 Conserunt S. i, 6. 60
 Considerare T. v, 321. xi, 152. S. i, 2. 118. iii, 4. 46
 Considite S. iii, 2. 9
 Consilia T. ii, 490. iv, 4. vi, 763. x, 593. xi, 105. S. v, 1. 83. A. i, 105
 Consillia T. ii, 357. iii, 387. iv, 600. vii, 196. 423. 560. xi, 141. S. ii, 6. 52. A. i, 472
 Consilio T. ii, 322. 367. 686. A. i, 217
 Consilium T. iii, 472. vi, 627
 Consistere T. i, 279
 Consitus T. viii, 705
 Consolatur S. ii, 1. 153
 Consone T. ii, 210
 Consonet T. iii, 494
 Consorte T. i, 187. ix, 82
 Consortem T. xii, 428
 Consortia T. i, 84. iii, 166. S. ii, 1. 29
 Conspecta T. ix, 861. S. i, 2. 132. v, 1. 203
 Conspectu T. vii, 453
 Conspectum S. iv, 2. 45
 Conspectus T. vii, 163
 Conspexi T. v, 238
 Conspicit T. iv, 665. xii, 756. S. iii, 4. 27. A. ii, 180
 Conspicui T. iii, 161
 Conspicuum T. ii, 407
 Conspirante A. i, 433
 Constatnat T. vii, 130
 Constituerant T. vi, 371
 Constituit T. i, 124. 642. ii, 389. 585. iii, 397. vi, 731. vii, 153. x, 759. xi, 73. S. iv, 9. 9
 Constrata S. ii, 5. 1
 Constringere S. ii, 1. 129
 Conzuerant A. i, 596
 Consueta T. i, 58. ii, 438. ix, 250. S. v, 1. 235
 Consule S. iv, 1. 26
 Consularem T. i, 287
 Consulimus T. vii, 629
 Consulit T. iv, 409. vi, 709. A. i, 520
 Consulite T. v, 141

- Consulta T. iv, 629. vii, 81. x, 770. xi, 156. A. i, 82
 Consultant A. i, 492
 Consultat T. x, 178
 Consulti T. iii, 637
 Consultor T. viii, 200
 Consumit T. i, 323. ii, 133. vi, 768. viii, 577
 Consumite T. xi, 575
 Consumitur T. viii, 702. A. ii, 205
 Consumserat T. ii, 347. ix, 682
 Consumserit T. x, 813
 Consumsi T. ix, 60
 Consumsit T. x, 563. xi, 2. xii, 745. S. iii, 4. 42. iv, 2. 4
 Consumta T. vi, 124. x, 171. S. i, 2. 29. A. ii, 251
 Consumto T. xii, 806
 Consumtum T. x, 608
 Consumunt A. i, 446
 Consumgat T. vi, 753. S. i, 2. 262
 Consumgere T. iii, 605. S. i, 2. 117. iv, 2. 6
 Consumgunt T. ii, 198
 Contagia A. i, 237
 Contemnere T. iii, 307
 Contemnit A. i, 466
 Contemplata A. i, 457
 Contemsiſſe T. xii, 518
 Contemsiſit T. vi, 339
 Contenta T. vii, 400
 Contentis S. i, 1. 31
 Contento T. ii, 652. vii, 805. S. i, 1. 104
 Contemtor T. iii, 602. vi, 542. ix, 550. xi, 513. S. ii, 3. 70
 Contemtores T. ix, 300
 Contemtrix T. xii, 185
 Contemtum T. iii, 101
 Contendat A. i, 472
 Contendere T. iii, 477. vi, 828. S. i, 3. 101
 Contendisse T. viii, 463
 Conteadit S. iv, 8. 11
 Contendunt T. vi, 620. xii, 458
 Contenta T. iv, 233. vi, 645. S. ii, 3. 29
 Contenti T. x, 17
 Contentum T. viii, 671
 Contentus T. i, 30. 64. iv, 41. viii, 758. ix, 407. xi, 20. S. iii, 3. 160. iv, 5. 42. A. ii, 371
 Contermina T. i, 355. vii, 702
 Contexere T. v, 484
 Conticuro T. v, 195. 310
 Conticuit T. iv, 185. vi, 46. viii, 268
 Contigit T. v, 277. xii, 429
 Contingat A. i, 322
 Contingere T. v, 171. vi, 890. x, 633. S. i, 3. 49. iii, 4. 61. v, 3. 275. A. i, 371
 Contingit T. ix, 866
 Continentem S. iv, 9. 14
 Continua S. iv, 1. 21
 Continuat T. i, 452. ix, 292. xii, 745
 Continuo T. xii, 173. 611. S. i, 1. 64. iv, 4. 5
 Continuus T. v, 517. ix, 430
 Contorquet T. vi, 709
 Contorta T. ii, 538
 Contractas T. xii, 353
 Contrahe S. iv, 7. 4
 Contrahis T. xi, 682
 Contrahit T. iii, 597. ix, 860
 Contraria T. v, 147. vi, 763. x, 70. S. v, 3. 87
 Contristat T. vii, 46
 Contulit A. i, 284
 Contum A. ii, 418
 Contuor A. i, 131
 Convallibus T. ii, 82
 Convectentur T. i, 162
 Convellit T. xi, 296
 Convenerat T. i, 198
 Conveniant T. xi, 183. S. v, 5. 14
 Conveniat T. vi, 673
 Convenit T. viii, 295
 Conveniunt T. vi, 253. xii, 509. 614
 Conversa T. vi, 694. ix, 486. xii, 195. S. ii, 2. 8. ii, 3. 23
 Versi T. ii, 262
 Conversum T. viii, 495. ix, 128. xi, 443
 Conversos T. vii, 146. x, 364. 405
 Convertere T. viii, 686
 Convertit T. x, 473. 761
 Convexa T. i, 208. x, 501. 916. xii, 76
 Convicia T. i, 283. S. ii, 4. 15. v, 6. 67
 Conviva T. vi, 282. S. ii, 4. 31
 Convivam S. i, 6. 50
 Convivia T. ii, 81. S. i, 6. 94. iii, 1. 77. iv, 2. 1. iv, 6. 86
 Convocat T. ii, 414
 Convulsa T. ii, 104. vii, 357
 Convulsæ T. iv, 502. ix, 108
 Coo S. i, 2. 252
 Copia T. i, 287. iii, 58. iv, 4. vi, 914. vii, 620. viii, 163. ix, 491. S. i, 2. 31. iii, 2. 46. v, 5. 49. A. i, 495. ii, 118
 Coptos T. i, 265
 Coquebat T. ii, 300
 Coquitur S. iii, 1. 120
 Coram T. ix, 97. A. i, 153
 Corbulo S. v, 2. 35
 Corda T. i, 478. ii, 98. 411. iii, 281. 423. 458. 600. iv, 378. 727. v, 60. 445. vii, 533. viii, 93. 215. ix, 713. x, 622. xi, 93. 264. S. i, 2. 183. 200. iii, 1. 90. S. iii, 3. 74. v, 1. 79. v, 3.

12. 191. A. ii, 222
 Corde T. i, 249. 400. 611. ii, 191. 544.
 iii, 310. 679. iv, 490. v, 37. vi, 705.
 829. vii, 2. viii, 261. ix, 824. x, 221.
 222. 678. xi, 397. 567. 606. xii, 222.
 S. iii, 3. 14. iii, 5. 65. iv, 4. 102. v,
 1. 201. 248. v, 3. 231. A. i, 4. 667.
 ii, 279. 315
 Cordi T. i, 653. v, 32. 473. vi, 334.
 xii, 118. S. i, 2. 58. i, 4. 4. iii, 3.
 108. iii, 5. 14. iv, 4. 46. iv, 5. 53
 Cori T. iv, 835. vii, 791
 Corinnæ S. v, 3. 158
 Corinthon T. i, 334
 Cornea S. v, 3. 299
 Cornibus T. ii, 616. vi, 423. vii, 150.
 xi, 255. S. ii, 3. 28
 Corniger T. iv, 831. vii, 66
 Cornigeri T. viii, 301
 Cornipedem T. iv, 271. viii, 540. xi,
 518. xii, 597
 Cornipedes T. vii, 137. 760. viii, 157.
 391. x, 155. 478. xi, 440
 Cornipedis T. ix, 693. 874
 Cornipedum T. iv, 696. vi, 438. 472.
 vii, 590
 Cornu T. ii, 144. 329. iv, 250. 325. 573.
 v, 199. vi, 27. 120. 927. vii, 417.
 647. ix, 744. 870. x, 111. 371. xi,
 230. xii, 2. S. ii, 4. 13. iii, 2. 9
 Cornua T. i, 720. iii, 588. iv, 73. 399.
 449. v, 532. vi, 601. 927. viii, 239.
 342. ix, 117. 325. 420. 424. 485. 590.
 866. x, 740. xi, 410. xii, 806. 671.
 S. i, 2. 135. ii, 3. 11. iii, 3. 62. A. i,
 314. 644
 Cornus T. ii, 624. viii, 661
 Corabi T. vi, 286
 Corabum T. ix, 745
 Corabus T. i, 605. ii, 231
 Corona T. i, 612. ii, 227. iv, 168. v,
 17. vi, 255. xi, 422. S. i, 2. 228. ii,
 1. 116. v, 3. 224
 Coronas T. iii, 411. vi, 266. S. i, 6. 88.
 iii, 1. 153. v, 3. 226
 Coronant T. ii, 526. iv, 112. vii, 653.
 x, 531
 Coronat S. iii, 1. 57. 148. iv, 3. 10. 100
 Coronati T. x, 815
 Coronatis S. iv, 2. 62
 Coronato T. iv, 233. S. iii, 4. 2
 Coronatos T. x, 604
 Coronatum T. viii, 235
 Coroneam T. vii, 307. 308
 Corpora T. i, 609. ii, 484. 592. 713.
 iii, 128. 137. 194. iv, 508. v, 264.
 384. vi, 760. vii, 206. 607. 761. viii,
 925. 392. 419. 539. ix, 158. 264. 370.
 x, 284. 392. 450. xi, 599. 631. xii,
 24. 69. 108. 137. 151. 289. 717. S.
 ii, 1. 156. ii, 7. 78
 Corpore T. i, 417. iii, 139. iv, 90. v,
 227. vi, 262. 573. 649. 660. 840.
 846. vii, 531. viii, 578. ix, 27. 79.
 197. 271. 901. x, 108. 780. 931. xi,
 311. 542. xii, 318. S. iii, 2. 35. iv,
 6. 21. v, 4. 13
 Corporibus T. iii, 486. viii, 701. xii, 96
 Corporis T. viii, 739. xii, 803
 Corpus T. iv, 569. v, 598. vi, 822. vii,
 645. viii, 5. ix, 47. 114. 177. 379.
 732. x, 403. 409. 781. 790. xii, 373.
 458. S. ii, 3. 26. iii, 4. 79. A. i, 458
 Correpta T. iii, 248. iv, 314. 378
 Corrupto T. vi, 616
 Corruptum T. xi, 203
 Corripit T. ix, 211
 Corripiunt T. vii, 588
 Corripuere T. ii, 143. vi, 594
 Corripuit T. ii, 883. x, 928
 Corruit T. iii, 90. v, 728. A. i, 537
 Corruptit S. v, 2. 68
 Corruptitar A. i, 268
 Cortex T. ii, 709
 Cortice T. i, 584
 Corusca T. iv, 176. ix, 644
 Coruscæ A. ii, 288
 Coruscant T. xii, 422
 Coruscant S. i, 1. 71
 Coruscat T. iv, 222
 Coruscat A. i, 479
 Corusci T. v, 572. S. i, 5. 6
 Coruscis T. iv, 9
 Corusco T. i, 216. 614. ix, 542. x, 774
 Corycia S. v, 3. 5
 Corycia S. v, 1. 214
 Corycium T. vii, 348
 Corymbis T. vii, 570. S. i, 5. 16
 Coryti T. xii, 527
 Coryton T. ix, 720
 Corytos T. iv, 269
 Corytus T. vii, 600
 Costas T. ii, 9. 636. v, 214
 Costis T. xi, 512
 Cothurno S. v, 3. 97
 Crassa A. i, 87
 Crasso T. i, 144. 618. iii, 210. v, 310.
 vi, 819. ix, 257. x, 280. xii, 364.
 658. 692
 Crassum T. ii, 659. vi, 471
 Crassus T. iv, 820
 Crastina T. ii, 562. vii, 462. x, 21. S.
 iv, 6. 64
 Cratera T. ii, 564. vi, 531
 Crateras T. ii, 76. v, 255. x, 313
 Crateres T. vi, 537. A. i, 114
 Crates T. iv, 110
 Creabas T. xi, 466

- Creati T. xii, 537. S. i, 2. 69
 Creatrix T. viii, 303. x, 125
 Creatum T. i, 463
 Creavit T. iv, 288. S. iii, 6. 106. iv, 6. 30. v, 3. 108. A. ii, 58
 Crebræ T. v, 182 ix, 135
 Crebrescente T. iv, 30
 Crebrior T. vi, 422. xii, 193. 353
 Crebris T. ii, 492. S. iv, 3. 48. iv, 8. 58
 Crebro T. ii, 710. v, 232. ix, 353. x, 742. xi, 245. S. i, 1. 68. v, 3. 228
 Crebros T. i, 418. iv, 369
 Crebrant S. v, 2. 88
 Credas T. iii, 263. v, 338. vi, 457. 506. vii, 18. xii, 792. S. i, 6. 55. iii, 1. 22
 Creditat T. vii, 672. S. iii, 3. 11
 Crede T. ii, 356. iv, 618. viii, 96. x, 606. xi, 686. xii, 595. 762. A. i, 534
 Credenda S. i, 3. 97. iv, 4. 100
 Credens T. xi, 515. S. ii, 3. 24
 Credentibus T. x, 771
 Credere T. ii, 595. iii, 345. v, 724. viii, 150. x, 736. xii, 499. S. ii, 3. 26. v, 2. 38
 Crederet T. ix, 772
 Credideris T. ii, 495
 Credet T. ii, 621. S. iv, 4. 81. A. ii, 277
 Credi T. vi, 337. vii, 112. ix, 38. S. v, 3. 146
 Credideris A. i, 91
 Credidit T. xi, 316
 Credimus T. vii, 169. A. ii, 326
 Credit T. v, 169. xi, 516. S. i, 2. 206. ii, 1. 190. ii, 3. 18. A. ii, 246
 Credita T. iv, 291. x, 592. S. iii, 4. 69
 Credita T. ii, 160. iii, 355. iv, 600. v, 139. vii, 521. S. v, 5. 12
 Creditis T. vi, 162
 Creditur S. iii, 3. 86. v, 3. 293
 Credo T. iii, 62. vi, 148. 234. xii, 77. 578
 Credula T. vi, 79
 Credient T. v, 694. vi, 423. ix, 528. x, 747. A. ii, 203
 Cremari T. ix, 582. x, 438
 Cremetana T. vii, 712
 Crematum T. xii, 577
 Cremavit T. xi, 227
 Cremet T. vi, 87
 Creneæ T. v, 221. ix, 356. 388
 Crencus T. ix, 320. 321
 Creon T. vii, 251. viii, 253. x, 618. xi, 264. 307. 651. 677. 709. 737. xii, 154. 166. 218. 443. 558. 594. 678. 773
 Creonta T. xii, 174. 753. 795
 Creontis T. vii, 776. xii, 278. 375. 453
 Crepant T. vi, 62. 687
 Crepantes T. iii, 586. S. i, 5. 57
 Crepat T. vii, 38. 682
 Crepet S. iii, 3. 105
 Crepidine T. ix, 492. S. i, 3. 43. A. i, 448
 Crepido T. ii, 504. S. i, 1. 58
 Crepitan T. vi, 207
 Crepuere T. v, 730
 Crepuisse T. iv, 469
 Crepuit A. i, 123
 Crepuscula T. i, 344
 Crescat T. iv, 761. xi, 592. S. iv, 7. 43
 Crescente S. v, 1. 119. A. ii, 5
 Crescentia T. v, 209
 Crescentibus A. ii, 582
 Crescere T. ii, 552. ix, 740. x, 679. A. ii, 307
 Cresceret T. x, 850
 Crescis S. iv, 5. 43
 Crescit T. v, 10. vi, 683. ix, 503. S. i, 5. 28. iii, 1. 38. iii, 3. 52. iii, 4. 59. iv, 4. 2. iv, 8. 5
 Crescunt T. v, 709. vii, 655. xi, 15. S. v, 2. 97
 Cressa S. ii, 6. 25
 Cressia T. xii, 582. 626
 Creta T. i, 279. S. i, 4. 101. ii, 6. 87. A. i, 387
 Cretæ T. xii, 667
 Cretam S. i, 4. 66
 Crethea T. ix, 307
 Cretum T. viii, 278
 Cretus T. iii, 452. S. v, 2. 17
 Crevere T. xii, 110
 Creverit A. i, 477
 Crevisse T. vi, 742. ix, 458. x, 181
 Crevit T. iii, 553. S. ii, 1. 159. iii, 5. 36. v, 3. 180
 Creusa S. ii, 1. 142
 Crimen T. vi, 44. S. i, 4. 17. v, 2. 85
 Crimina T. i, 231. 266. ii, 462. iv, 483. 550. 672. v, 487. vi, 86. vii, 208. viii, 23. x, 587. xi, 423. 734. S. iii, 1. 42. v, 2. 90. 97. A. i, 68. ii, 331
 Crimine T. i, 156. ii, 423. v, 455. vii, 312. viii, 101. xi, 379. S. v, 2. 106. v, 3. 76. v, 4. 1
 Criminis T. iii, 273. v, 320
 Crinale A. ii, 97
 Crinalem T. xi, 65
 Crine T. i, 115. ii, 288. v, 62. vi, 616. vii, 326. ix, 135. 278. 602
 Crinem T. iv, 315. v, 309. vi, 7. 196. 200. 545. vii, 583. viii, 294. 344. 492. ix, 409. 900. 901. xii, 65. 92. S. i, 1. 51. i, 2. 14. 111. 226. i, 5. 16. ii, 1. 115. 122. 147. ii, 7. 10. iii,

4. 90. iv, 3. 68. v, 3. 105. 145. A. i, 179
 Crines T. i, 90. 698. ii, 90. 637. iii, 326. iv, 303. 302. v, 325. vi, 173. vii, 149. viii, 490. 641. ix, 163. 163. 382. x, 111. 173. xii, 138. 537. S. i, 3. 75. ii, 1. 44. ii, 2. 19. iii, 4. 6. 55. iv, 4. 93. v, 1. 219. v, 3. 7. A. i, 328. 348. 523
 Crinibus T. i, 28. viii, 764. ix, 638. 758. S. iii, 3. 135. iv, 3. 116
 Crinis T. vi, 607. 633. xi, 583. S. ii, 6. 44
 Crinita T. vi, 418
 Crinito T. ix, 129
 Crinitum T. v, 387
 Crinitur T. iv, 217. S. iv, 5. 10
 Crispaverat T. viii, 568
 Crispine S. v, 2. 162. 171
 Crispinus S. v, 2. 2
 Cristae T. viii, 401. ix, 262. x, 30. 928
 Cristas T. ii, 243. 530. iii, 424. iv, 218. v, 587. ix, 698. xi, 364
 Cristatum T. iii, 223
 Cristis T. vi, 331. vii, 717. xii, 524. S. ii, 2. 117
 Croci S. v, 3. 42
 Crocis S. ii, 4. 36
 Croco T. vi, 210
 Croci S. i, 3. 105
 Crotopi T. i, 570
 Cruce S. iv, 3. 28
 Crucia S. v, 1. 180
 Crucias S. ii, 6. 96
 Cruciatu S. iv, 7. 26
 Cruda T. iv, 280. vi, 733. ix, 391. 716. xi, 414. xii, 763. A. i, 478
 Crudele T. iii, 153. 211. vii, 29. xi, 499
 Crudelem T. iii, 66. 215. vi, 174
 Crudeles T. xi, 611. S. ii, 1. 141. v, 5. 20
 Crudelia T. v, 218. 274. ix, 300. x, 418
 Cradelibus T. vi, 349. ix, 11. 516
 Crudelis T. i, 88. 629. iv, 644. v, 250. 510. vi, 737. viii, 687. xi, 693. xii, 250. 731. S. v, 5. 59
 Crudescit T. ii, 717. vii, 624. ix, 670
 Crudescant T. ii, 680. xi, 323
 Crudi T. viii, 423
 Crudis T. i, 422
 Crudo T. ii, 709. iv, 228
 Crudos T. iii, 335
 Cradum T. i, 53. vii, 298. A. i, 190
 Crudus T. ii, 341. x, 342
 Croenta T. ii, 516. iii, 225. vi, 247. xi, 197. S. i, 6. 62. ii, 7. 71
 Cruentae T. v, 223
 Cruentam T. i, 408
 Cruentantem T. viii, 749
 Cruentas T. ix, 597. xii, 673. A. i, 81
 Cruentat T. ix, 399. xi, 179. 228
 Cruentata T. iv, 265
 Cruentato T. v, 317
 Cruentavit S. i, 5. 38
 Cruenti T. viii, 231. 479. 531. ix, 1. 545. xii, 23. S. i, 3. 84
 Cruentis T. i, 54. 82. ii, 131. 593. 673. iii, 111. 429. iv, 134. v, 165. vii, 357. viii, 7. x, 854. xi, 601. xii, 109
 Cruento T. i, 599. 603. 636. iii, 124. vi, 624. vii, 52. 264. 612. viii, 390. ix, 677. x, 297. xi, 317. xii, 603
 Cruentos T. ix, 739
 Cruentum T. iii, 352. iv, 566. 612. v, 457. viii, 28. ix, 417. x, 170. xi, 658. xii, 184. 680
 Cruor T. iii, 164. iv, 727. v, 159. 310. vi, 783. vii, 683. viii, 712. ix, 70. 520. 763. x, 37. 323. 342. xi, 553
 Cruore T. iii, 264. vi, 820. viii, 475. ix, 438. x, 289. 659
 Cruorem T. i, 446. ii, 84. 123. iv, 48. 453. 660. 603. v, 234. viii, 216. ix, 283. 395. 478. 675. x, 477. 716. xi, 515. 539. xii, 37. 320. 737
 Cruores T. vi, 102. xii, 596. 719. A. i, 112
 Cruori T. ii, 542
 Cruoribus T. viii, 465
 Cruoris T. v, 656. x, 723. xi, 173
 Crura T. vi, 592. 661. 877
 Crystalla S. i, 2. 126. iii, 4. 58
 Cubile S. i, 2. 132. iv, 3. 46. v, 1. 55
 Cubili T. ix, 600. 613. x, 414. xi, 637. S. i, 2. 161. ii, 4. 21. iii, 5. 66. A. ii, 394
 Cubilia T. i, 389. 460. ii, 37. iv, 527. v, 477. 604. x, 84. xii, 17. 236. S. i, 3. 37. ii, 3. 44. iii, 1. 183. A. i, 378. ii, 72
 Cubilibus T. ii, 134. vii, 670. A. ii, 409
 Cubiti T. iv, 164
 Cucurrit T. ii, 98. iv, 804. v, 586. ix, 150
 Cui T. i, 12. 171. 271. et al.
 Cuicumque T. i, 193
 Cuicum T. ii, 573. ix, 537
 Cujus T. i, 406. iii, 47. iv, 611. v, 114. 115. vii, 541. ix, 310. 608. 729. x, 56. xi, 101. xii, 226. 366. 664. S. i, 1. 66. i, 3. 106. ii, 2. 147. ii, 3. 64. iii, 3. 1. iv, 8. 48. v, 2. 23. A. i, 477. ii, 212
 Culicis S. ii, 7. 74
 Culmen S. ii, 2. 35. iv, 5. 14
 Culmi T. iv, 702

- Culmina T. i, 210. iii, 39. 207. 633. iv, 680. v, 312. vi, 715. vii, 800. viii, 357. x, 840. xi, 319. S. i, 1. 59. 64. i, 4. 58. i, 5. 23. 45. ii, 2. 73. iii, 1. 6. iv, 2. 30
 Culmine T. ii, 84. 257. 479. v, 325. ix, 194. x, 92. 453. S. iii, 1. 79
 Culminibus T. i, 410. S. ii, 7. 60
 Culmos S. iii, 2. 128
 Culpa T. i, 690. v, 57. xi, 188. S. i, 4. 52. i, 5. 19. iv, 8. 41. v, 5. 7
 Culpæ T. ii, 233. v, 453. S. i, 2. 59. iv, 6. 91. A. i, 562. ii, 273
 Culpam T. ix, 617. S. iii, 3. 45
 Culpant T. ix, 3
 Culparim T. iii, 712
 Culpat T. iii, 19
 Culpata T. vi, 287
 Culpatam T. iii, 702
 Culpatum A. i, 23
 Culpet T. iii, 376
 Culpa T. iv, 51. vii, 102. iii, 3. 93. v, 1. 155
 Cultellum S. iv, 9. 41
 Cultibus T. ii, 302. S. ii, 1. 127
 Cultor T. vii, 603. viii, 454
 Caltozem T. viii, 454
 Cultoribus T. i, 654
 Cultoris T. ix, 654
 Caltricia S. v, 1. 191
 Cultris T. x, 174
 Cultrix T. iv, 425. xii, 302
 Caltu T. iv, 195. 216. 299. v, 191. vi, 56. xii, 358. 491. S. i, 6. 29. ii, 2. 109. A. i, 273
 Cultum T. vi, 497
 Cultus T. i, 111. 482. ii, 242. 316. vi, 80. 193. vii, 649. ix, 817. 818. x, 752. xi, 242. 477. S. i, 2. 128. ii, 2. 41. iii, 5. 89. A. i, 291. 652. ii, 331
 Cumano S. iv, 9. 43
 Cumas S. iv, 3. 115
 Cumulantur T. x, 655
 Cumulare T. i, 523. vi, 86. S. iv, 8. 37
 Cumulata T. ii, 713. xii, 524
 Cumolentur T. ii, 432
 Cumulo T. i, 263. iv, 459. vi, 118. 777. ix, 344. 466. S. iv, 3. 158
 Cumulos T. viii, 301. 340
 Canabula T. i, 582. vii, 601. ix, 322. x, 424. 888. S. ii, 1. 120. A. i, 38
 Cuncta T. ii, 285. iii, 231. 548. iv, 76. v, 68. 311. 739. vi, 81. viii, 305. 368. x, 154. 433. 704. 751. 815. xi, 308. 350. 417. 697. xii, 1. 120. 475. S. i, 3. 27. i, 4. 119. ii, 1. 54. 61. 175. 228. iii, 2. 83. iii, 3. 49. 197. iv, 5. 9. v, 1. 79. 101. A. i, 140. 563. ii, 47. 60
 Cunctæ T. v, 448. xii, 587. S. ii, 4. 23. v, 3. 131. A. i, 375
 Cunctabitur T. xi, 286. A. ii, 140
 Cunctamur T. iii, 719
 Cunctante T. v, 680. S. i, 4. 52
 Cunctantem T. iii, 35. vii, 431. xi, 268. S. i, 5. 11
 Cunctantes T. iii, 233. vii, 1
 Cunctanti T. iv, 189
 Cunctantibus T. i, 315
 Cunctantis T. x, 673
 Cunctantur T. i, 411. ii, 481
 Cunctaris T. ii, 108
 Cunctas T. iii, 499. ix, 642. xi, 575. S. ii, 2. 83. ii, 3. 9. iv, 4. 77. A. i, 46. ii, 129
 Cunctata T. v, 28. ix, 37. 125. xi, 447. A. i, 379
 Cunctatio T. viii, 614
 Cunctator T. iii, 79
 Cunctatur T. i, 467. ii, 66. iv, 467. vi, 626. viii, 151. xi, 595
 Cunctatus T. vi, 763
 Cuncti T. iii, 254. vii, 372. 435. viii, 277. 326. S. i, 2. 233. A. i, 499. ii, 294
 Cunctis T. i, 227. ii, 175. 368. iii, 366. 417. 636. iv, 19. 830. v, 41. 295. 299. vi, 250. 564. vii, 91. 104. 164. viii, 78. 91. 211. ix, 93. 112. xii, 108. S. ii, 5. 14. ii, 6. 34. v, 1. 73
 Cuncto T. v, 202. x, 668
 Cunctos T. i, 167. 552. ii, 263. vi, 370. 431. vii, 230. viii, 4. 247. S. i, 4. 50. ii, 2. 36. iv, 5. 27. v, 3. 85. A. ii, 423
 Cunei T. vii, 728. viii, 431. S. v, 3. 222
 Cuneo T. v, 416. ix, 677
 Cuneos T. viii, 674. x, 740. 878. S. i, 6. 23. iii, 3. 143. v, 2. 162
 Cuneum T. ix, 123
 Cupereant T. iv, 560. S. i, 1. 100. ii, 6. 24
 Cupiam T. i, 86
 Cupiant T. iii, 232
 Cupiat T. i, 319
 Cupida T. x, 457
 Cupidæ T. xii, 425
 Cupidas T. iv, 696
 Cupidi A. ii, 141
 Cupidine T. i, 425. ii, 116
 Cupidis S. iv, 3. 111
 Cupido T. iii, 58. 370. iv, 318. vii, 299. x, 431. xi, 300. 433. S. ii, 1. 214. iv, 2. 40. A. i, 494
 Cupidos T. viii, 43
 Cupidum T. viii, 729. S. i, 2. 85. ii, 2. 11
 Cupidus T. xi, 686. S. iv, 7. 28
 Cupiens T. i, 452. vi, 520. xii, 896

- Cupientem T. i, 595
 Cupientis S. ii, 6. 22
 Cupierunt S. ii, 2. 106
 Cupii S. v, 5. 80
 Cupis T. viii, 588. S. i, 2. 138. v, 1. 188. A. ii, 111
 Cupit T. i, 24. 300. ii, 150. 303. 328. 488. iv, 341. vi, 492. vii, 537. 727. viii, 466. 476. 552. ix, 859. x, 460. xi, 539. 562. 717. S. i, 2. 10. i, 3. 75. i, 6. 54. ii, 1. 162. ii, 2. 20. iii, 1. 160. iv, 1. 19. v, 1. 199. A. ii, 81. 144
 Cupiunt T. vi, 345. S. iv, 1. 43
 Cupresso T. vi, 54. S. v, 1. 186
 Cupressum T. vii, 676
 Cupressus T. iv, 177. 460. vi, 90. 854. x, 674. S. v, 5. 30
 Cura T. i, 149. 317. 400. ii, 169. 320. 358. 393. iii, 451. iv, 499. 507. 560. v, 72. 75. 178. 273. 454. 456. 512. 632. vi, 147. 237. vii, 339. 634. viii, 694. 738. ix, 159. 618. x, 351. xii, 397. S. i, 3. 104. i, 5. 12. ii, 2. 70. iii, 3. 108. iii, 4. 50. iii, 5. 2. 54. iv, 2. 15. iv, 4. 20. v, 1. 70. 86. v, 2. 91. v, 3. 94. 247. 251. A. i, 218. 540. ii, 34
 Cura T. i, 679. iii, 5. 388. 573. 632. 659. 721. iv, 33. v, 625. viii, 607. ix, 886. xi, 428. S. i, 2. 26. i, 4. 55. 116. ii, 1. 71. iii, 1. 119. iv, 6. 89. v, 2. 71. A. i, 384
 Curam T. viii, 624. ix, 101. xii, 187
 Curant T. vi, 53. xi, 278
 Curarum T. iii, 620. iv, 39. ix, 575. xii, 176. 687. S. ii, 2. 149. iii, 3. 161. iv, 4. 46. v, 2. 37. A. i, 354
 Curas T. ii, 160. 338. 365. iii, 415. viii, 216. ix, 603. x, 54. xii, 637. S. i, 1. 41. ii, 1. 67. 193. iii, 1. 63. iv, 6. 1. v, 1. 8. 119. v, 2. 127. v, 3. 31. A. i, 186. 321
 Curat T. ii, 360. vii, 187. 571. S. i, 4. 30. A. ii, 162
 Curavit T. x, 399
 Curetas T. iv, 784. vii, 173
 Curetes A. ii, 167
 Curia S. i, 4. 41. iv, 1. 10. v, 2. 27
 Curiae S. iv, 5. 41
 Curibus S. iv, 5. 56
 Curis T. i, 267. 340. 433. v, 81. 284. 450. viii, 259. x, 106. xi, 141. xii, 194. 514. S. iii, 3. 63. iii, 4. 71. iv, 4. 28. iv, 5. 22. iv, 6. 45. v, 1. 77. v, 3. 34. A. ii, 142
 Curre S. iv, 4. 1
 Currens S. iii, 1. 62
 Currenti S. iii, 2. 87
 Currere S. i, 2. 42
 Curribus T. iv, 241. 811. vii, 58. x, 370. xii, 63. S. ii, 7. 108
 Curra T. iii, 293. 430. iv, 220. v, 699. vi, 283. 467. 485. vii, 70. 712. 725. viii, 599. ix, 311. x, 212. 328. 544. xi, 444. xii, 307. 520. 585. 641. 747. S. iii, 4. 36. v, 1. 105. A. i, 79. 244
 Carrum T. iii, 414. 427. iv, 223. vi, 520. vii, 770. ix, 176. x, 175. xii, 228. 298
 Currunt T. iii, 116. v, 361. v, 2. 164. 172
 Currus T. ii, 68. iii, 222. 581. iv, 656. vi, 25. 344. 350. 507. 508. vii, 58. 556. 566. 619. 790. 820. viii, 98. 128. 174. 311. 350. 403. ix, 201. 424. 656. x, 741. xi, 414. 597. xii, 26. 524. 543. 734. S. ii, 7. 55. iv, 3. 159. A. i, 88. 415
 Curule S. i, 2. 179
 Curulem S. iii, 3. 115
 Curules S. i, 4. 47. iv, 1. 5. 36. iv, 4. 77. S. v, 2. 167
 Curulis S. i, 4. 82
 Curibus T. vi, 584. 630. ix, 259
 Cursu T. iv, 766. v, 167. 443. 612. vi, 298. 550. 563. 568. 828. vii, 584. ix, 223. x, 139. 173. 686. 869. xi, 239. S. i, 1. 20. iv, 3. 92. iv, 8. 36. 50. A. ii, 396
 Cursum T. v, 544. 591. vii, 782. S. i, 1. 47. iv, 4. 56
 Cursus T. iii, 503. 528. vi, 643. xi, 518. S. iii, 3. 101. iii, 4. 3. iv, 3. 32. 103. v, 2. 115. v, 3. 237. A. i, 282
 Curva T. ii, 381. ix, 589. S. ii, 6. 8. iii, 1. 122
 Curvae S. iii, 2. 29
 Curvaret A. i, 487
 Curvarum S. iv, 9. 33
 Curvas T. ii, 636. v, 374. S. ii, 2. 14
 Curvat T. ii, 43
 Curvata S. ii, 3. 3. v, 4. 4
 Curvatis T. xi, 437
 Curvato T. iv, 325. A. ii, 427
 Curvatus T. vi, 649
 Curvi S. iii, 1. 100
 Curvo T. i, 121. v, 287
 Curvos T. vi, 217. S. ii, 2. 80
 Cuspide T. i, 222. ii, 474. 598. iii, 492. iv, 177. v, 399. vii, 10. 74. 643. 714. viii, 383. 399. 485. 497. 533. 671. ix, 88. 108. 132. 202. x, 212. 619. 729. S. i, 2. 75. A. ii, 408
 Cuspidis T. xii, 732
 Cuspis T. vii, 814. viii, 399. 689. ix, 281. 313. 338. 367. 373. xi, 512. xii, 751

Castode T. ii, 675. viii, 55. 576
 Custodem T. i, 254
 Custodi T. i, 581
 Custodia S. i, 4. 16
 Custodia T. vii, 783
 Custos T. i, 530. ix, 508. x, 184. 659.
 xi, 445. xii, 151. 205. S. i, 1. 66. ii,
 2. 22. iii, 1. 9. iii, 3. 27. 197. iii, 4.
 100. A. ii, 23
 Cutem T. vi, 576. ix, 873
 Cutis T. i, 107. v, 597. vi, 847. 871. A.
 ii, 394
 Cyaneis T. v, 347
 Cyancos T. xi, 488. S. i, 2. 40
 Cyathos S. i, 5. 10
 Cybele S. v, 1. 223
 Cybeleia S. i, 2. 176
 Cybeles S. ii, 2. 68
 Cycladas T. v, 288. A. i, 205. 390. 530.
 ii, 2
 Cyclades T. iii, 438. v, 183
 Cyclopes T. i, 468
 Cyclopes T. ii, 274
 Cyclopus T. i, 217. 252. 630. iv, 151.
 S. v, 8. 49
 Cyni T. v, 525. vii, 287. S. i, 2. 146.
 ii, 4. 10
 Cynis T. v, 341
 Cynos S. ii, 4. 22
 Cynum T. vi, 463. 524
 Cynus T. vi, 528
 Cydmon T. v, 227
 Cydon T. ii, 623. v, 220
 Cydona T. ix, 127. 759
 Cydonea T. iv, 269
 Cydoneas T. vii, 339
 Cydonum T. vi, 596
 Cyllare T. vi, 328
 Cyllarus T. iv, 215. S. i, 1. 54
 Cyllene T. iv, 288. vii, 187
 Cyllenes T. ix, 846
 Cyllenia T. i, 293. vii, 74. S. ii, 1. 189
 Cyllenius T. ii, 80. vii, 34
 Cymba S. i, 4. 121. iii, 3. 84. v, 1. 252
 Cymbæ S. ii, 1. 186
 Cymbala S. i, 6. 71
 Cymbia T. vi, 213
 Cyme S. iv, 3. 65. v, 3. 168
 Cymodoce S. ii, 2. 20
 Cynareia S. v, 1. 214
 Cynosura T. iv, 295
 Cynthi A. ii, 8
 Cynthia T. i, 577. x, 365. xii, 290. S.
 i, 2. 268. A. i, 232
 Cyntho T. ii, 239
 Cynthus T. i, 703
 Cyparissos T. vii, 344
 Cyrene S. ii, 6. 67. v, 3. 108

Cyrrha T. ii, 474. viii, 337. 557. A. i,
 416
 Cyrrhæ T. ii, 63. iii, 611. vii, 410. viii,
 454. S. iii, 1. 141
 Cyrrhæa T. i, 62. iii, 106. 455. vii, 664
 Cyrrhæe T. vii, 779
 Cyrrhæi T. i, 568. 641
 Cyrrhæo T. viii, 331
 Cyrrham T. vii, 347. viii, 197. S. v, 3. 4
 Cytherea T. v, 192. S. i, 5. 31. 54. iii,
 4. 3. 72. 92. iii, 5. 68
 Cythereia T. iv, 226. 554. viii, 284

D.

Da T. i, 85. iii, 696. iv, 756. ix, 96.
 182. 722. ix, 624. 625. x, 130. xi,
 96. 707. 710. xii, 299. 580. S. iii, 1.
 106. 162. iv, 1. 20. iv, 7. 6. v, 1. 189.
 v, 3. 3. 28. A. i, 9. 17. 74
 Dabam T. v, 618
 Dabamus T. ii, 623
 Dabant T. iii, 206. 700. v, 271
 Dabas T. iii, 283. 370. ix, 518
 Dabat T. ii, 387. iii, 43. vi, 377. x, 406.
 xi, 51. 309. 722. A. i, 253. 580. ii,
 388
 Dabatur T. vi, 509
 Daberis S. iii, 4. 45
 Dabimus T. ix, 787. S. iii, 3. 31. A. ii,
 140
 Dabis T. i, 41. ii, 735. vii, 101. ix, 903.
 x, 344. S. ii, 7. 63. 72
 Dabit T. iv, 206. vii, 23. 510. xii, 154.
 S. i, 1. 98. i, 2. 181. ii, 6. 104. iii, 4.
 3. iv, 1. 37. iv, 3. 154. iv, 4. 56. iv,
 8. 27. v, 2. 167. A. ii, 109
 Dabitis T. ix, 59
 Dabitur T. ii, 356. S. i, 2. 137
 Dabo T. iv, 338. 623. S. ii, 7. 81. iii, 4.
 35. A. i, 92
 Dabor T. i, 178
 Dabunt T. iii, 657. 708
 Dabuntur S. iii, 5. 71
 Dacs S. iv, 2. 66
 Dacas S. i, 2. 180
 Daci S. i, 1. 7
 Dacis S. i, 1. 27. i, 4. 91. iii, 3. 109
 Dacos T. i, 20. S. iii, 3. 117
 Dalmatæ S. iv, 7. 14
 Dalmatico S. i, 2. 153. iii, 3. 90
 Damas T. ix, 830. A. ii, 408
 Damasacus S. i, 6. 14
 Damasum T. viii, 495
 Damna T. iii, 512. v, 500. 657. ix, 35.
 194. x, 555. xi, 117. S. i, 2. 275. ii,
 6. 94. iii, 1. 173. iii, 3. 41. iv, 8. 6.

- v, 5. 47.
 Damnant T. viii, 26
 Damnare S. iii, 2. 126. v, 1. 136
 Daunat T. vi, 82
 Damnata T. iii, 666. vii, 792. S. iii, 3. 118
 Damnato T. vi, 201. S. v, 3. 13
 Damnati S. ii, 1. 21
 Damnatis T. ii, 620
 Damnatum T. i, 47
 Damnatur T. ii, 696
 Damnatu T. iv, 183. vi, 55. vii, 239. A. ii, 126
 Damnavit T. xii, 484
 Damnis T. vi, 83. S. v, 3. 206
 Damno S. ii, 1. 156
 Damnosa S. i, 4. 7
 Damsus T. iv, 686. v, 43. vi, 725. S. ii, 6. 94. iii, 2. 6. iv, 7. 29
 Danam T. ii, 431. vii, 28. xi, 159. A. ii, 319
 Danaas T. vi, 1. viii, 457. ix, 256. x, 714. S. v, 3. 268. A. i, 392. 447
 Danae T. vi, 287
 Danaëia T. i, 324. iii, 324. vii, 163
 Danaëius T. vi, 462. x, 892
 Danai T. ii, 222. iv, 133. vi, 204. 202. 689. vii, 398. viii, 351. ix, 141. A. i, 93. 553. ii, 236
 Danais T. vi, 245. viii, 298. xii, 598. 716. A. i, 513. ii, 220. 333
 Danaos T. viii, 458. ix, 256. x, 658. 811. xi, 206. 663
 Danaum T. x, 12. 21. 808. xii, 39. A. i, 550
 Danaus T. i, 542. x, 315
 Dant T. ii, 111. iv, 23. v, 429. vi, 330. 601. vii, 72. 277. 450. 488. ix, 678. 764. x, 11. 377. 636. S. iii, 1. 139. A. i, 122
 Dantem T. xii, 399
 Dape S. iv, 9. 51
 Dapes T. ii, 84. 93. iv, 307. v, 191. viii, 246. x, 20. S. i, 2. 198. i, 6. 48. 94. ii, 1. 60. ii, 4. 4. iii, 1. 76. iii, 3. 107. 199. iv, 2. 3. v, 1. 121. A. i, 120. 184. ii, 384
 Daphne S. i, 2. 131
 Daphnea T. viii, 454
 Dapibus T. i, 714
 Dardana S. i, 2. 192. v, 2. 156
 Dardania S. i, 2. 43
 Dardaniæ S. iii, 1. 61
 Dardaniam A. i, 80
 Dardani S. i, 1. 9
 Dardanius S. v, 2. 108. v, 3. 178
 Dardanus S. v, 3. 227. A. i, 21
 Dare T. iii, 323. v, 118. 467. vi, 934. vii, 180. xii, 779. S. i, 1. 107. iv, 2. 53. iv, 9. 40. 44. v, 1. 13. 98. v, 2. 96. 144. A. i, 288. ii, 270. 450
 Darem S. v, 2. 11
 Darent T. ix, 653. S. i, 2. 40. i, 3. 79. v, 1. 130
 Dares T. ii, 499. S. iii, 2. 94. v, 1. 61. v, 3. 47
 Daret T. iii, 444. vi, 321. ix, 779. S. ii, 7. 84. v, 3. 55
 Dari T. iii, 513. 624. x, 639
 Das S. i, 1. 27. ii, 7. 103. iv, 8. 15. A. ii, 227
 Dat T. i, 379. iv, 10. 152. 159. v, 388. 564. 698. 708. vi, 107. 521. 527. 910. vii, 766. ix, 470. 706. 836. x, 17. 493. S. i, 2. 239. ii, 2. 15. 113. iii, 4. 56. iv, 8. 26. v, 3. 126. v, 3. 186. A. i, 188. 331. 415. 418. ii, 316
 Data T. iii, 10. 58. 68. iv, 4. 673. v, 287. viii, 160. x, 792. 835. S. i, 2. 31. ii, 7. 90. A. i, 495. ii, 118
 Datæ T. ix, 11
 Date T. x, 437. 768. S. i, 2. 251. ii, 3. 7. iii, 3. 23
 Dati T. iv, 178. 475
 Datis T. i, 654. iv, 276. viii, 665. xi, 334. 680. xii, 47. 161
 Dato T. vi, 800. ix, 573. x, 913. A. i, 600. ii, 129. 352
 Datos T. i, 492. iii, 16. S. v, 3. 129
 Datum T. v, 343. 466. vi, 45. viii, 691. xi, 485. xii, 421. 486. S. ii, 1. 84. iii, 3. 52. 66
 Datur T. iii, 312. 452. 491. v, 322. vi, 380. vii, 315. x, 614. xi, 572. xii, 771. S. i, 3. 30. i, 4. 62. iii, 3. 80. 187. iii, 5. 4. 6. iv, 2. 16
 Dature T. xii, 780
 Daturi A. i, 202
 Daturum T. iii, 215
 Daturus S. iii, 2. 127. A. i, 68
 Datus T. iii, 23. v, 117. vii, 815. ix, 183. xi, 166
 Daulida T. vii, 344
 Dauni S. v, 3. 163
 Dea T. ii, 208. iv, 332. viii, 479. ix, 714. 811. x, 83. 369. 661. xii, 226. 309. S. iii, 2. 122
 Deæ T. i, 4. iii, 431. iv, 719. v, 59. 157. vi, 26. viii, 300. x, 120. 122. 134. 831. xi, 204. 473. xii, 494. S. i, 1. 40. i, 2. 4. 54. 147. i, 5. 15. iii, 4. 50. v, 3. 15. 211. A. i, 102. 299. 450. ii, 24. 240
 Deam T. viii, 765. ix, 681. x, 385. 646. S. i, 2. 14. ii, 3. 23. 31. A. i, 218
 Deas T. iv, 683. S. v, 1. 130. A. ii, 338

- Debellatas T. vii, 86
 Debellator T. ix, 545
 Debellatos T. v, 31
 Debellavere T. ix, 191
 Debet T. xi, 212
 Debeo T. iii, 381
 Debero T. v, 21. S. v, 3. 212
 Deberis S. iii, 4. 38
 Debet S. i, 3. 88
 Debetur T. vii, 786
 Debile T. iii, 563. x, 286. xii, 144
 Debilis T. xii, 722. S. iv, 9. 34
 Debita T. i, 80. 814. iii, 623. vii, 170.
 x, 664. xii, 322
 Debite A. ii, 318
 Debitus T. iii, 716. iv, 84. vi, 634
 Debitus S. i, 3. 107
 Deceant S. iv, 5. 48
 Deceat T. ii, 243. viii, 321. S. v, 1. 97
 Decebat T. vii, 389. xi, 299
 Decedere T. i, 317. ii, 344. vi, 620
 Decedit T. ii, 61. iv, 366
 Decedunt T. v, 12
 Decem S. iv, 1. 48. v, 3. 253
 December S. i, 6. 5
 Decens T. ix, 706
 Decent T. ix, 332
 Deceperat S. iii, 3. 180
 Decepit T. vii, 721. xii, 626
 Decepta T. ii, 304. viii, 624. ix, 425.
 S. ii, 1. 97. iii, 4. 28
 Decepti T. vii, 157. xii, 36
 Decepto S. v, 3. 175
 Deceptum T. iv, 703. vii, 787. x, 773
 Decepture T. ix, 295
 Deceptus T. ii, 693. S. ii, 3. 35. ii, 5.
 10. A. i, 668
 Decernere T. vi, 474. 646. vii, 174
 Decernit T. vii, 234
 Decepsit T. vi, 165. S. v, 3. 43
 Decertare T. iv, 823
 Decertata T. i, 2. 479
 Decet T. ii, 358. vii, 523. x, 925. xii,
 570. S. iv, 1. 20. A. i, 262. 605
 Decedat T. viii, 125
 Decidentes S. ii, 7. 105
 Decidit T. ix, 766
 Decies S. iv, 1. 31
 Decii S. v, 2. 53
 Decima S. i, 4. 20
 Decimam S. i, 2. 9
 Decimum S. i, 3. 268
 Decipiam T. vii, 512
 Decipis S. iv, 4. 19
 Decipit T. vii, 295
 Decipito T. ix, 889
 Decisa S. i, 5. 36
 Declinant S. iii, 3. 128
 Declinare T. viii, 654
 Declinat T. xii, 564. A. ii, 314
 Declinia T. v, 297
 Declinis S. ii, 3. 45
 Decolor T. xii, 410
 Decor T. ii, 287. S. i, 1. 17. i, 3. 92.
 ii, 1. 103. ii, 6. 36. v, 2. 63. A. i,
 336. ii, 137
 Decora T. v, 424. vi, 391. S. i, 4. 24.
 i, 6. 29. A. ii, 101
 Decora T. viii, 404. S. ii, 1. 44. A. ii, 260
 Decoram S. ii, 7. 83
 Decorant S. iv, 5. 48
 Decoratus S. iv, 9. 8
 Decore T. i, 573. S. ii, 7. 86
 Decorem S. v, 1. 150
 Decori S. ii, 1. 136. A. i, 295
 Decoris T. x, 642. xi, 318. S. i, 2. 272.
 275. ii, 6. 104
 Decoro T. ii, 716. S. ii, 6. 43
 Decoros S. v, 1. 234
 Decorum T. ii, 294. iv, 118. S. ii, 1.
 115
 Decorus T. x, 511. xii, 65. 709
 Decrescere T. viii, 397. x, 4. S. ii, 1.
 127. A. i, 462. ii, 348
 Decrescet S. ii, 3. 26
 Decrescit T. x, 386. xii, 212. A. ii, 4
 Decrescunt T. v, 196. S. iii, 1. 124
 Decretum T. i, 246. xi, 169. S. iii, 4. 87
 Decrevit S. i, 1. 10
 Dequit S. ii, 2. 154. iv, 8. 34
 Deculcare T. i, 623
 Decurrere T. v, 339. vii, 415. S. i, 2.
 85. 127. v, 3. 149
 Decurreret S. ii, 1. 114
 Decurrit T. iv, 379
 Decurrunt T. vi, 409. xii, 791
 Decursibus T. vii, 405
 Decus T. i, 22. ii, 272. 715. iii, 217.
 v, 125. 610. vi, 5. 193. 273. 564. 619.
 727. vii, 313. 363. 602. 784. viii, 277.
 760. ix, 383. 563. 632. 663. x, 712.
 xi, 161. 324. 561. S. i, 2. 108. 167.
 188. i, 5. 19. ii, 1. 155. ii, 6. 38. ii,
 7. 62. iii, 1. 161. iii, 3. 113. iii, 4.
 31. iii, 5. 69. iv, 6. 75. iv, 8. 18. v,
 3. 124. 213. A. i, 267. 290. ii, 113.
 405
 Decussa S. i, 2. 154
 Decussis S. iv, 9. 9
 Decutit T. ii, 590
 Dedecorem T. xi, 760
 Dedecui T. x, 340
 Dederat T. iv, 80. 718. v, 192. 641. S.
 iii, 4. 54. iv, 6. 68. iv, 8. 21
 Dedere T. ix, 327. S. ii, 5. 19
 Dederim S. i, 2. 121. iii, 2. 142
 Dederit S. iv, 7. 51
 Dederunt S. iv, 1. 45

- Dedi T. iii, 236. vii, 205. x, 813. xii, 336. S. i, 2. 168. v, 5. 74
 Dedidici S. v, 3. 7
 Deditante T. ix, 902
 Dedignante T. x, 775
 Dedimus T. iii, 234. iv, 502
 Dediscere S. ii, 5. 2
 Dedisse S. ii, 7. 31
 Didissent S. iii, 3. 125
 Dedisses T. vi, 199. vii, 340. S. iii, 3. 135. v, 3. 265
 Dedit A. i, 141. 252
 Dediti T. i, 223. vii, 695. viii, 306. xii, 90. 576. S. i, 2. 66. i, 4. 24. iii, 5. 30. iv, 2. 63. v, 3. 213
 Dedit T. i, 568. 583. iii, 38. 484. iv, 631. v, 536. 732. vi, 115. 883. 899. vii, 438. 451. 759. viii, 194. ix, 447. x, 890. xi, 338. xii, 227. S. i, 1. 42. i, 2. 98. ii, 4. 17. iii, 2. 105. iii, 3. 105. iii, 4. 14. iii, 5. 41. iv, 2. 6. iv, 4. 91. iv, 9. 18. v, 2. 146. v, 3. 72. A. i, 463. ii, 9. 136. 154. 219. 262
 Deditus S. i, 2. 171
 Dedoceas T. ii, 409
 Deduc T. xii, 267
 Deducat S. i, 3. 69
 Deducere T. iv, 21. S. i, 2. 111. A. i, 7
 Deducimur T. vii, 197
 Deducit T. ii, 46. vi, 851. ix, 241. A. ii, 250
 Deducam T. viii, 235
 Deducunt T. vii, 287
 Deduxerat T. vi, 125
 Deerat T. x, 437. S. ii, 1. 136
 Deeris S. v, 2. 162
 Deesse T. viii, 368. S. i, 2. 123
 Deest T. viii, 236. x, 236. xi, 276
 Defecisse T. x, 292
 Defecit T. ii, 646. x, 329
 Defecta T. xii, 325
 Defecti T. vi, 795
 Defectus T. vii, 638. S. ii, 1. 33
 Defendere T. i, 409. ii, 360. iv, 402. vi, 618. vii, 376. ix, 318. S. i, 3. 4
 Defendimus S. iii, 1. 70
 Defendis T. xi, 487
 Defenditur T. vii, 244
 Defendunt T. xi, 41
 Defensa T. i, 21. v, 11
 Defensare S. v, 2. 105
 Defensas T. iv, 843
 Defensat S. iv, 8. 44
 Defensos T. xii, 497
 Defensura T. xii, 643
 Defensus T. vii, 756
 Deferat T. x, 747
 Deferre T. iii, 473. vi, 309. vii, 785
 Defert T. vii, 820
 Defertur T. ii, 581. 670
 Defervere T. iii, 314
 Defessa T. ix, 693
 Deficiam T. xi, 173
 Deficiens T. xii, 245
 Deficient S. v, 1. 35
 Deficientibus T. x, 577
 Deficio S. i, 6. 96. v, 5. 42
 Deficit T. vi, 901. S. iii, 1. 88. iii, 3. 173. v, 1. 153. A. i, 446
 Deficiunt T. xi, 598. xii, 372
 Defigere T. vii, 183. x, 127. A. i, 367
 Defigit A. ii, 92
 Defixa T. ix, 334. 677
 Defixus T. i, 491
 Defiebam T. vii, 504
 Defiebat T. xi, 462
 Defiebis S. ii, 7. 71
 Defiecte T. i, 280
 Defiectet S. ii, 1. 59
 Defienda T. iv, 635. xii, 122
 Defient T. xii, 26
 Defierim T. iii, 204
 Defies S. v, 3. 202. A. i, 655
 Defiet T. iv, 232
 Defievit S. i, 2. 102
 Defluat T. i, 677
 Defluit A. i, 621
 Defluus T. ix, 325. S. i, 3. 54
 Deforme T. viii, 405. ix, 84. xi, 80. S. iii, 1. 126
 Deformem T. vii, 417
 Deformes T. ix, 795. S. v, 3. 116
 Deformis T. iv, 365. x, 5. 332
 Defruta S. iv, 9. 39
 Defuerunt S. iv, 9. 23
 Defuit T. ii, 16. vii, 175. 586
 Degener T. i, 639. vi, 337. ix, 619. x, 209. S. iii, 1. 160
 Degenerare T. i, 464
 Degenerat T. iv, 149
 Degeneres T. viii, 603. x, 333. xi, 31. xii, 740. A. ii, 227
 Degeneri S. iii, 2. 41
 Degere T. i, 63. v, 752. vi, 831. A. i, 507
 Degrassata A. i, 406
 Degravat T. ix, 274
 Dei T. iii, 321. 714. iv, 162. v, 87. 513. 519. 577. 611. 730. vi, 667. vii, 568. viii, 687. x, 158. 165. 684. xi, 46. 412. 430. S. i, 1. 62. ii, 3. 53. iii, 4. 27. v, 2. 85. A. i, 210. ii, 65
 Deidamia A. i, 296. 502. 607. ii, 94. 129. 212. 230. 245
 Deidamian A. ii, 368
 Dejecisse T. viii, 247
 Dejecit T. i, 673. v, 177. vii, 431. viii, 39. ix, 296. S. ii, 6. 28. iii, 2. 55. v,

- 3. 208**
 Dejecta T. iii, 815. iv, 577. v, 47. viii, 649
 Dejectas T. ii, 232. x, 689
 Dejectam T. xi, 495
 Dejectat T. iv, 381
 Dejecti T. ii, 568. iv, 352. xii, 108
 Dejecto T. i, 322. iv, 588. viii, 649
 Dejectos T. i, 20
 Dejectu T. iv, 272
 Dejectum T. vi, 667
 Dejectus T. iii, 367
 Dejicit T. vi, 650. xii, 368. 743
 Deilochi T. viii, 698
 Deilochum T. ii, 608
 Deiphyle T. ii, 373. viii, 592. xii, 119
 Deiphylum T. ii, 204
 Deis T. i, 202. 542. ii, 689. iii, 104. 197. 440. iv, 624. v, 568. viii, 76. 120. 295. 329. ix, 814. x, 24. 630. xi, 127. 345. xii, 854. 700. 757. S. i, 4. 130. ii, 6. 13. iii, 4. 16. iv, 6. 90. v, 1. 27. v, 2. 147. A. i, 81. ii, 127. 298
 Delambit T. ii, 681
 Delapsas T. ix, 576
 Delapsus T. ii, 257
 Delatus A. ii, 348
 Dele T. iii, 439
 Delecta T. iv, 112
 Delecti T. iii, 357
 Delectos T. i, 131
 Delent A. i, 60
 Delet T. vi, 415
 Delia T. i, 573. ii, 243. iii, 201. ix, 627. S. v, 3. 4. A. ii, 160
 Delicia S. i, 3. 93. ii, 1. 71. iii, 4. 57
 Delicias S. i, 5. 50. ii, 1. 200. v, 5. 67
 Delicta T. i, 214
 Delie T. v, 532
 Delituissae T. iii, 310
 Delituit T. x, 483. S. iii, 1. 71
 Delium S. iv, 2. 152
 Delius T. i, 628. vii, 753. v, 1. 115. A. i, 487
 Delo T. v, 55. viii, 337. A. i, 388
 Delon T. i, 702. vii, 183. 352. viii, 198
 Delos A. i, 206. ii, 5
 Delphi T. ix, 513
 Delphina T. ix, 244. 381
 Delphinas S. i, 3. 28. A. i, 222
 Delphine T. i, 121
 Delphines S. ii, 2. 120. A. i, 246
 Delphis T. viii, 196
 Delphos T. i, 564
 Delubra T. i, 273. v, 174. vii, 40. ix, 604. xi, 228. xii, 531
 Demas T. iv, 550
 Demat T. vii, 76
 Deme S. i, 2. 182
 Demens T. ii, 319. vi, 139. vii, 550. S. ii, 1. 12
 Dementia T. iii, 667
 Demere T. vii, 705. S. i, 4. 45
 Demersere T. vi, 850
 Demersi T. ix, 646
 Demerso S. i, 2. 205
 Demigrant S. i, 2. 4
 Demigrante T. iv, 405
 Demiserat T. vii, 716. ix, 693
 Demisit T. vii, 463. A. i, 609
 Demissa T. v, 739. vii, 714. ix, 499. xi, 274. S. i, 1. 43. ii, 1. 85. A. i, 95. ii, 121
 Demissam S. i, 2. 12
 Demissas T. xi, 745
 Demisso T. iv, 768. x, 68
 Demissos T. iii, 432
 Demissum T. iii, 286. S. iii, 3. 44
 Demissus T. ii, 613. x, 758. xi, 444. S. v, 5. 83
 Demittat S. iii, 2. 29
 Demitte T. i, 639. xii, 308. S. ii, 2. 143
 Demittere T. vi, 736
 Demittunt T. x, 144
 Demonstrat T. x, 603. xii, 220. A. i, 582
 Demoror T. i, 656. iv, 774. vii, 364
 Demisae S. v, 2. 230
 Demto T. i, 187
 Denus T. ix, 103. x, 800. S. iii, 4. 95
 Demunt T. x, 93
 Deni T. x, 251
 Denos T. x, 322
 Densa T. ii, 526. iii, 117. viii, 692. S. i, 2. 75. A. i, 640
 Densam T. ii, 407. vi, 299. S. iv, 4. 14
 Densaam T. vii, 266
 Densarum T. v, 349
 Densas T. ii, 701. iv, 125. S. i, 6. 87
 Densi T. ii, 493. 585. v, 564. vi, 563
 Densior T. i, 345. ix, 344. x, 149
 Densis T. vi, 421. vii, 592. viii, 705. xii, 304
 Denso T. iii, 428. xi, 39
 Dent T. ii, 641. xii, 640
 Dente T. i, 488. vi, 868. ix, 689
 Dentes T. ii, 514. ix, 132. x, 48. xi, 337. A. ii, 75
 Dentibus T. vi, 790. xi, 533
 Dentis T. v, 510. S. iii, 2. 95
 Deo T. ii, 62. iv, 237. 425. 566. v, 93. 585. vi, 833. vii, 662. 751. ix, 470. 478. x, 307. S. ii, 2. 153. iv, 6. 76. A. i, 497. 597
 Deorum T. i, 79. 178. 208. 230. iv, 577. 751. vii, 407. viii, 279. x, 702. 795. xi, 457. 465. 617. S. i, 1. 74. i,

2. 188. i, 6. 47. iii, 1. 108. iii, 3. 65.
 iv, 2. 15. iv, 3. 139. iv, 6. 48. v,
 8. 199. 203
 Deos T. i, 510. ii, 146. 248. 311. iii,
 310. 551. 661. iv, 409. 510. 633. v,
 323. 620. vii, 460. 507. viii, 173. x,
 208. 670. 851. xi, 352. 712. xii, 157.
 184. 315. S. i, 2. 57. ii, 1. 220. ii,
 7. 121. v, 1. 72. A. i, 48. 141. 608
 Depasta T. i, 589
 Depastus T. ii, 676
 Depelle T. i, 661
 Dependent T. i, 610
 Dependet T. iv, 19. 743. viii, 640
 Deplevimus A. i, 8
 Deponere T. xi, 20
 Deponitus T. iii, 541
 Deportat A. i, 230
 Deposcere T. x, 919. xii, 459
 Depositam S. i, 4. 91
 Depositus A. ii, 142
 Depositum S. iii, 2. 6. A. i, 385. ii,
 240
 Deposuisse T. ix, 596
 Deposuit T. iv, 199. S. ii, 3. 41
 Deprecor T. viii, 116. xi, 431
 Deprende S. iv, 4. 74
 Deprendere T. ii, 315. vi, 568. viii,
 103. xii, 463
 Deprendet S. ii, 2. 128
 Deprendi T. i, 510
 Deprendit T. ix, 554. S. ii, 6. 33. A. i,
 518
 Deprenditur T. vi, 241
 Deprendo T. ii, 339
 Deprensa T. ii, 517. viii, 12. S. i, 5. 56
 Deprensio T. v, 392
 Deprenso S. i, 2. 60
 Deprensus T. i, 730. vii, 647. xi, 705
 Depressio T. iv, 238
 Depromit S. ii, 8. 27
 Dequestus T. i, 404. T. xi, 627
 Deripit T. iii, 567
 Deripiunt T. iii, 412
 Deripuit T. ii, 128
 Des T. viii, 332. S. iv, 2. 60
 Desavit T. ix, 785. xii, 738
 Descendat T. x, 404. xii, 172. S. ii, 3.
 59. A. ii, 297
 Descendebat T. vii, 427
 Descendente T. iii, 57
 Descendentia T. xii, 502
 Descendentibus S. v, 5. 41
 Descendere T. ii, 396. iv, 347. v, 145.
 402. vii, 115. 248. viii, 466. ix, 262.
 665. x, 367. S. v, 3. 210
 Descendis T. xi, 393
 Descendit T. i, 134. vi, 930. ix, 270.
 x, 124. xi, 53. 89. 195. xii, 340. S.
 i, 6. 86. iii, 3. 206
 Descendo T. i, 225
 Descendunt T. v, 736. ix, 525. x, 644
 Descensura T. xi, 362
 Descensuram T. xi, 464
 Descisse T. ii, 811
 Descraverat T. ix, 586
 Desecta S. ii, 2. 85
 Deseris T. ix, 837
 Deserit T. i, 329. ix, 83
 Deserpit T. vi, 586
 Deserta T. i, 312. iv, 737. ix, 361. x,
 821. xii, 36. 347. S. iii, 1. 168. iv,
 4. 82
 Deserta T. iv, 707. v, 608
 Desertam T. v, 96. S. i, 2. 133
 Desertas T. ix, 29. S. ii, 1. 161
 Deserti S. ii, 6. 4
 Deserto S. i, 3. 94
 Desertor T. ix, 169
 Desertorem T. viii, 740
 Desertoris A. i, 629
 Desertus T. xii, 142
 Deserui T. i, 454
 Deservire S. ii, 2. 130
 Deservisse T. vii, 306
 Desidant S. iii, 2. 109
 Deside T. vi, 147. S. v, 2. 61
 Desides S. iv, 7. 19
 Desidia S. iv, 4. 38. iv, 6. 31
 Desidis T. x, 87. iii, 1. 2. iii, 5. 85
 Desidunt T. i, 549
 Designat T. i, 311. vi, 782. S. iii, 1. 2
 Desilit T. iv, 521. vii, 746. viii, 609.
 ix, 221. xii, 711
 Desiluit T. i, 309. iii, 293. vii, 789.
 ix, 272. 831. x, 636. xi, 472
 Desine T. iii, 715
 Desiste T. iv, 583. xi, 169. S. ii, 1.
 183. A. i, 90
 Desistere T. iv, 493
 Desit T. vi, 926
 Desolata T. i, 653. x, 180
 Desolatam S. ii, 1. 233
 Desolati S. ii, 1. 67
 Desolatum T. ix, 672
 Desolavimus T. vi, 914
 Despectans T. iv, 165
 Despectare T. ii, 729
 Despectat T. ii, 64. S. iii, 1. 137
 Despecto T. iii, 334
 Despectura T. x, 851
 Despectus T. v, 351. vii, 446. S. i, 1.
 88
 Desperasse T. iv, 284
 Despexerat T. ii, 165
 Despexisse S. i, 2. 170
 Despexit T. x, 760
 Despiciam T. iii, 704

- Despicat S. i, 5. 61
 Despicis S. ii, 2. 132. ii, 7. 110
 Despicit T. ii, 36. S. iii, 1. 105
 Desponsa T. v, 223. x, 61
 Destinatus T. ii, 110. vi, 930. viii, 439.
 ix, 641. x, 80
 Destinatus A. i, 200
 Destitut T. iii, 336. T. v, 374
 Destituit T. vi, 696. viii, 213
 Destituatur T. i, 688. xi, 758. xii, 242.
 681
 Destructus T. v, 538
 Destruit T. x, 879. xii, 93
 Desudare T. iii, 277
 Desueta T. v, 231
 Desueto A. i, 123
 Desumas T. v, 133
 Desunt T. i, 218. iv, 253. v, 109. xi,
 257. xii, 705. S. i, 6. 79. ii, 1. 165.
 iii, 5. 96
 Det T. iv, 761. v, 742. S. ii, 2. 38. iv,
 4. 57. A. ii, 231
 Detegis T. i, 504
 Detecti A. i, 592
 Deterges S. iv, 3. 87
 Deteriora T. vi, 573. S. v, 1. 192
 Deteriore T. i, 434
 Deterret S. iii, 5. 46
 Detersi S. i, 2. 93
 Detersit T. vi, 7
 Detersus S. i, 3. 109
 Detexit T. v, 266
 Detinente S. iv, 3. 21
 Detinet T. iv, 144. xii, 561. S. ii, 2. 47
 Detinuit S. iii, 1. 42
 Detonabis S. ii, 7. 66
 Detorquet T. iv, 487
 Detorquet T. vii, 737. A: i, 96
 Detrahat T. viii, 370
 Detrahitur T. x, 861
 Detraherat S. iv, 6. 66
 Detrahit A. i, 284
 Detulimus T. vii, 517
 Detulit T. iv, 548. xi, 277. S. ii, 2. 10.
 ii, 3. 74. v, 3. 270
 Detumueri T. iii, 269. v, 468
 Detur T. i, 237. ii, 301. v, 111. S. i,
 4. 26
 Deturbat T. vi, 485
 Devehit T. iv, 137. A. ii, 351
 Deveniant T. ii, 524. xii, 513
 Devertis T. ii, 721
 Devertitur T. iii, 45
 Devesci T. i, 604
 Deversa T. i, 381. ii, 503. iii, 325. vii,
 448. ix, 243. xii, 244
 Devescit S. iv, 8. 46
 Deverso T. iii, 407
 Devia T. iv, 796. v, 248. vi, 454. ix,
 877. S. iii, 1. 75
 Devicta T. ix, 840
 Devictis S. iii, 2. 142
 Devincas S. v, 5. 63
 Devinctus T. ix, 808
 Devitare T. vii, 764
 Devius T. ii, 48. ix, 804. xi, 312
 Deum T. i, 575. ii, 77. 115. iii, 67.
 451. 474. 488. 512. 556. 689. iv, 190.
 639. v, 23. 456. 645. 688. vi, 358.
 viii, 620. ix, 242. x, 146. 188. 592.
 684. 911. xi, 91. 143. 210. 248. xii,
 482. S. iii, 1. 11. iii, 3. 1. v, 1. 155.
 v, 3. 251. A. i, 130. 425. 515
 Devota T. xi, 371
 Devoti S. iii, 3. 154
 Devotum T. x, 794
 Devoveant T. iii, 233
 Deus T. i, 563. ii, 30. 55. 540. iii, 302.
 343. 420. 577. 580. 643. 644. iv,
 147. 158. 207. 228. 356. 490. 542.
 605. 773. v, 133. 176. 492. 534. 751.
 vi, 373. 521. 743. vii, 102. 353. 738.
 viii, 270. 494. ix, 481. 484. x, 14.
 21. 302. 502. xii, 402. 798. S. i, 4.
 58. 111. ii, 3. 18. ii, 6. 58. iii, 1.
 19. 89. iii, 4. 25. 67. iv, 3. 128. iv,
 6. 36. 81. v, 1. 37. 138. v, 2. 170.
 v, 3. 21. A. i, 283. 546
 Dexter T. i, 717. iii, 454. iv, 123. vi,
 444. xii, 211. S. i, 3. 211. v, 1. 13
 Dextera T. ix, 56. 278. 548. S. i, 2. 65
 Dextra T. i, 46. ii, 153. 288. 633. 643.
 iii, 130. 157. 299. 374. iv, 6. 667. v,
 240. vi, 553. 679. 900. 905. vii, 704.
 viii, 435. ix, 276. 496. 848. 900. x,
 131. 132. 283. 649. 667. 672. 839.
 933. xi, 5. 124. 587. 639. 688. 704.
 xii, 464. 737. S. i, 1. 37. i, 2. 67. ii,
 1. 120. iii, 1. 123. iii, 3. 146. iii, 4. 54.
 83. iv, 2. 11. iv, 6. 44. 62. 77. v, 1.
 10. 141. 196. 258. v, 2. 116. v, 5. 63.
 A. i, 124. 365. 636
 Dextre T. i, 306. 470. iii, 699. vi, 658.
 707. 711. 775. vii, 548. 732. viii, 106.
 535. ix, 113. 260. 771. 837. x, 485.
 xi, 75. xii, 89. S. ii, 6. 33. iv, 3. 56.
 v, 1. 184
 Dextram T. iv, 579. vi, 891. vii, 149.
 viii, 441. ix, 74. 133. 418. 666. x,
 309. 661. xii, 255. S. ii, 6. 65. iii,
 4. 61. A. i, 48
 Dextris T. ii, 149. iii, 165. v, 414. vi,
 290. 809. x, 39. xii, 460. S. i, 6. 60.
 iv, 4. 5. A. i, 558
 Dextri T. vi, 223. ix, 872. xi, 50. A.
 ii, 64
 Dextris T. iii, 496. v, 161. xii, 723
 Dextro T. iv, 760. vi, 49. 655. vii, 663.

- S. i, 2. 32. i, 4. 23. 66. iii, 2. 23. iii, 4. 63. iv, 7. 48. v, 1. 144. 196
 Dextros S. v, 1. 71
 Dextrum S. v, 3. 121
 Di T. i, 56. ii, 170. v, 501. ix, 296. xi, 504. S. iii, 2. 1. iii, 3. 13. iv, 2. 57. iv, 8. 45
 Diadema T. i, 82. ix, 55. x, 76. xi, 227
 Diademata T. x, 801. S. ii, 2. 122. iii, 3. 51. iv, 6. 62
 Diademate T. ii, 457. ix, 163
 Diatas S. ii, 2. 83
 Diana T. ii, 742. x, 369. S. i, 4. 33. ii, 3. 21. iii, 1. 68. A. i, 294. ii, 151
 Dianæ T. i, 536. ii, 469. iv, 225. 331. 480. vii, 204. 258. ix, 304. 604. 636. 712. 843. 907. xii, 125. S. iv, 4. 15. v, 3. 270
 Dianam T. iv, 259
 Dic T. i, 295. iv, 548. v, 23. 25. vi, 296. 297. vii, 249. ix, 891. x, 691. 732. xi, 612. S. iii, 1. 50. iii, 5. 11. iv, 1. 28. iv, 4. 99. A. i, 128
 Dicabo T. ii, 728. S. ii, 7. 82
 Dicam T. i, 302. iv, 636. S. i, 3. 38. ii, 2. 98. A. ii, 405
 Dicamus T. ii, 725. S. i, 1. 105
 Dicaram T. vi, 198
 Dicarat T. ix, 576
 Dicarchei S. ii, 2. 3. 110. iii, 1. 92. iii, 5. 75. iv, 8. 8. v, 3. 169
 Dicarcheis S. ii, 2. 135. iii, 2. 22
 Dicarchi S. ii, 2. 96
 Dicarem S. v, 3. 57
 Dicaret S. iv, 6. 80
 Dicat S. i, 1. 90
 Dicata T. iv, 254
 Dicato S. ii, 7. 41
 Dicavit S. ii, 1. 80. v, 2. 147
 Dicebam T. xii, 333. S. iv, 3. 124. v, 2. 172
 Dicens T. xi, 560. xii, 92. 219
 Dicent T. xii, 79
 Dicentem T. iii, 720. x, 927. xi, 632. xii, 381. S. iii, 2. 205. A. ii, 282
 Dicentis T. vii, 359
 Dicere T. i, 289. S. i, 2. 238. iii, 2. 15. v, 2. 72. v, 5. 60
 Diceret T. x, 815. S. ii, 1. 118
 Dices S. ii, 7. 60
 Dici T. iv, 514. viii, 382
 Dicit S. v, 1. 194
 Dicite T. v, 115. vii, 491. S. ii, 3. 6. v, 5. 5
 Dicitur T. xi, 376. S. iii, 4. 21
 Dicor S. v, 5. 57. A. i, 631. ii, 382
 Dicta T. ii, 427. iv, 13. vii, 527. viii, 333. xii, 681. S. iii, 1. 82. 165. iv, 3. 143. iv, 9. 14. v, 2. 88
 Dictabat S. v, 3. 291
 Dictas T. vi, 933
 Dictas T. iv, 258
 Dictas T. iii, 481
 Dictas T. viii, 103
 Dictamni S. i, 4. 102
 Dictas T. iii, 307
 Dictavit T. xi, 619
 Dicti T. ii, 393
 Dictis T. i, 75. 248. 284. 292. 303. 478. 515. ii, 198. 485. 510. 660. iii, 178. 294. 381. iv, 552. v, 275. 493. 639. vii, 233. 453. ix, 302. 483. x, 907. xi, 382. 710. xii, 755. S. i, 2. 194. v, 2. 117. v, 3. 249. A. i, 79. 363. ii, 317
 Dicto T. iv, 145. 679. vi, 631. vii, 27
 Dictorum T. iii, 622
 Dictu T. i, 395. 437
 Dictum S. i, 3. 100
 Dicturus T. xi, 263
 Dictus T. v, 720. vi, 342
 Dictynna T. ix, 632
 Dictys S. ii, 1. 95
 Dicunt T. vi, 333
 Dicuntur S. iv, 2. 68
 Didicere T. iii, 172. S. i, 2. 173. A. i, 362
 Didici T. ix, 797. A. ii, 417
 Didicisse T. x, 507
 Didicit S. v, 3. 180
 Diducit S. iii, 5. 66. A. i, 348
 Diducta T. x, 607
 Diducti T. vi, 415
 Didymæa T. viii, 199
 Die T. i, 201. 647. iv, 617. v, 82. xi, 377. xii, 234. 407. S. i, 2. 82. iii, 3. 100. iii, 5. 1. 57. iv, 6. 3. 94. v, 1. 72. 109
 Diem T. i, 237. 639. ii, 21. 53. 88. 657. iii, 441. 496. 537. 666. iv, 3. 67. 284. 486. 792. vi, 335. 881. vii, 94. 299. 398. 399. 464. viii, 46. 412. ix, 578. x, 54. 196. 818. xi, 6. 120. 423. xii, 3. 231. 693. S. i, 2. 16. 176. 254. i, 6. 7. 38. ii, 1. 108. ii, 7. 1. 14. 121. iii, 1. 68. iv, 1. 35. iv, 3. 36. iv, 7. 31. iv, 8. 40. v, 1. 106. v, 5. 77. A. i, 248. 286
 Dies T. i, 52. 97. 166. 316. 442. 555. ii, 41. 214. 251. 307. 399. 357. 404. iii, 76. 148. 191. 243. 555. 574. 624. 636. 708. iv, 13. 557. 612. 681. v, 296. 365. 427. 479. 706. vii, 224. 471. 503. 700. viii, 197. 206. 376. 663. ix, 321. x, 244. xi, 130. 335. 486. 578. 682. xii, 44. 84. 99. 396. 485. 698. S. i, 1. 94. i, 2. 24. 210. 229. 241. i, 3. 13. 23. i, 5. 45. i, 6. 98. ii, 1. 55. 210. 224. ii, 2. 48. 128. ii, 7. 20. iii, 1. 55. iii, 2. 127.

- iii, 3. 41. 124. 172. iv, 2. 13. v, 2.
 88. v, 3. 219. 230. 287. A. i, 242.
 637. ii, 145. 251. 288
 Differ S. iv, 7. 3
 Differre T. vii, 532. 613
 Differt T. vi, 365. 765. viii, 688
 Differre T. v, 740
 Diffidulatus T. vi, 570
 Difficilem T. ii, 347
 Difficiles T. iii, 449. iv, 334. vi, 845.
 vii, 270. 767
 Difficili A. i, 604
 Difficilis T. xi, 805
 Diffuderat T. ii, 213
 Diffugere T. iv, 700. ix, 109
 Diffugimus S. iii, 1. 76
 Diffugiant T. i, 665. xi, 231
 Diffundere A. i, 634
 Diffundit T. i, 352
 Diffusa A. i, 461
 Diffusus S. iv, 2. 54. A. i, 53
 Digeris S. ii, 3. 69
 Digerit T. ii, 319. S. v, 1. 38
 Digeritur T. xii, 29
 Digesta T. iii, 169. x, 631
 Digestus S. iii, 3. 87
 Dignitas T. i, 71. viii, 585. xi, 441. S.
 i, 3. 49. iii, 4. 52. v, 3. 15. v, 5. 32
 Dignitatum T. vi, 863
 Dignos T. vi, 672. x, 310. S. ii, 1. 134.
 A. i, 574
 Digna T. i, 73. 582. ii, 304. 307. iii,
 713. v, 278. vii, 47. ix, 50. x, 23.
 xi, 182. 622. xii, 80. S. i, 2. 38. 117.
 147. 252. i, 4. 94. 128. iii, 5. 109. iv,
 2. 10. iv, 6. 59. iv, 8. 28. v, 1. 78
 Dignabere A. ii, 258
 Dignam T. iii, 102
 Dignantur T. x, 697
 Dignare T. viii, 94. x, 341. xii, 579.
 S. iii, 1. 155. A. i, 260
 Dignari T. vi, 925. xii, 785. S. i, 4. 46
 Dignaris T. vii, 505
 Dignas T. vii, 379. xi, 223. xii, 643.
 S. i, 3. 49. iii, 1. 106
 Dignata T. ii, 686. xii, 263. S. iii, 3.
 171. v, 3. 156
 Dignatur T. ix, 783. xii, 737. 814
 Dignatus T. iii, 105. vi, 314. vii, 166.
 viii, 585. x, 258. xi, 213. iii, 3. 141
 Digne T. i, 638. xi, 681. S. i, 3. 105.
 v, 3. 256
 Dignetur S. iii, 2. 115. iv, 1. 30
 Dignior T. vi, 201. vii, 101. viii, 122.
 x, 903. S. iv, 3. 130. v, 1. 98
 Dignis T. vi, 37. xii, 799. S. iii, 1. 138.
 iii, 3. 31
 Dignissima T. viii, 379. iii, 1. 83. A. ii,
 372
 Dignus T. i, 276. S. iii, 4. 52
 Digno T. xii, 122. S. v, 1. 208. A. i, 8
 Dignos S. ii, 1. 36. iv, 4. 72
 Dignoscere T. xi, 37
 Dignum T. x, 650. xii, 499. S. i, 3. 96.
 v, 5. 50
 Dignus T. ii, 495. v, 537. vii, 315. S.
 i, 4. 125. ii, 6. 54
 Digreditur A. i, 379
 Digressa T. v, 611. A. i, 565
 Digressus S. i, 3. 93
 Dilacerant T. ix, 15
 Dilapsa T. viii, 173
 Dilapsos T. ii, 312
 Dilatus T. i, 165
 Dilecta T. iii, 578. vi, 110. viii, 436.
 xi, 217. S. i, 2. 163. iii, 1. 89. iv, 5.
 22. iv, 8. 7. A. i, 329. 450. ii, 313
 Dilectus S. iii, 3. 207. A. i, 636
 Dilectas T. vi, 917
 Dilecte S. ii, 1. 37. ii, 4. 32
 Dilecti T. x, 348
 Dilectis T. vii, 598
 Dilectissimus T. viii, 99
 Dilecto S. i, 5. 9
 Dilectos T. ix, 903. xi, 374. S. ii, 1. 172
 Dilectum T. ix, 759
 Dilectus S. ii, 2. 4
 Dilexi T. iii, 703. S. v, 5. 69
 Diligis S. v, 1. 40
 Diligo T. vii, 514
 Dimensis T. i, 505
 Dimiserat T. vi, 238. vii, 567
 Dimisere S. iv, 4. 41
 Dimisit T. i, 185. vi, 696. vii, 648. xi,
 675
 Dimissa T. iv, 566. vii, 614. ix, 237.
 410. A. i, 424
 Dimissis S. iv, 2. 47
 Dimissus T. vi, 522. S. iii, 3. 77
 Dimittat T. v, 290
 Dimitto S. iii, 1. 36. A. ii, 218
 Dimittere T. ii, 359. iv, 343. vi, 514. ix,
 233. xi, 376. xii, 637. S. ii, 2. 47.
 ii, 4. 18. ii, 5. 6. v, 1. 86
 Dimittimus S. i, 5. 3
 Dimittit A. ii, 215
 Dimittite T. vii, 307. ix, 101
 Dimittunt T. vi, 113
 Dimotis T. i, 436
 Dindyma T. xii, 225
 Dindymon S. i, 1. 10
 Dinumera S. iv, 1. 29
 Diomedas S. iii, 3. 163
 Diomedes S. v, 3. 179
 Diomede A. ii, 27
 Diomedis T. vi, 348
 Dionaea S. iii, 5. 80
 Dionais T. vii, 261

- Dionem T. i, 288. A. ii, 240
Diones S. i, 1. 84. ii, 7. 2
Dira T. i, 162. 589. 601. ii, 264. 290. 557. iii, 138. 205. 458. iv, 188. v, 239. 324. vii, 70. 108. viii, 241. x, 550. xii, 566. S. iv, 6. 79. A. i, 519
Dira T. i, 4. 52. ii, 522. 555. iii, 510. vi, 923. ix, 294. xi, 468. xii, 548. S. ii, 1. 230
Diras T. ii, 184. xi, 106
Dirca T. vii, 564. viii, 357. x, 651. xii, 5
Dirca T. x, 466
Dirca T. ix, 679. xii, 789
Dirca T. v, 647
Dirca T. iv, 763
Dirca T. ii, 610
Dirca T. ii, 142. iv, 74. vi, 907. 913. viii, 438. A. i, 22
Dirca T. i, 28. iv, 447. xii, 610. S. ii, 7. 18
Dirca T. ii, 322. iii, 663. iv, 374. xii, 115
Dirca T. i, 152. ii, 433. iv, 8. S. i, 421
Dirca T. vii, 298
Dirca T. i, 240. xii, 594
Dirca T. iii, 677
Dirca S. ii, 2. 84
Dirca T. viii, 525
Dirca T. i, 104. ii, 122. iii, 645. xi, 333. S. iii, 5. 72
Dirca A. i, 632
Dirca T. ix, 773
Dirca T. v, 896
Dirca T. vii, 74. ix, 36. A. i, 303
Dirca T. v, 482
Dirca S. ii, 2. 184
Dirca T. iv, 817
Dirca T. v, 367. 723. S. v, 3. 131
Dirca T. i, 214. x, 334. xii, 712
Dirca T. i, 298. 613. iii, 75. vi, 350. ix, 802. x, 698. xi, 637
Dirca T. iii, 245. vii, 215. 404. xii, 85
Dirca T. ii, 266. 281. iv, 606. vi, 425. S. ii, 7. 104. A. i, 94
Dirca T. vii, 46. x, 311
Dirca T. v, 57. 288. xi, 97. 642. x, 720. S. i, 4. 4
Dirca S. i, 5. 65. iv, 7. 53
Dirca T. xi, 551. S. v, 2. 51. 54. 180
Dirca S. i, 5. 11
Dirca S. i, 3. 12. iii, 2. 128. A. i, 150
Dirca T. i, 93
Dirca T. iv, 585. A. i, 555
Dirca S. iii, 5. 65
Dirca S. iii, 1. 67
Dirca S. ii, 2. 58
Dirca T. vi, 325. S. v, 3. 148. A. i, 282
Dirca T. xi, 671
Dirca T. xii, 423
Dirca T. vi, 307
Dirca T. viii, 192
Dirca S. i, 1. 11
Dirca T. iii, 125
Dirca T. xii, 815. A. i, 677
Dirca S. i, 1. 25
Dirca T. vi, 646. 664. 677. 625. S. iii, 1. 155. v, 3. 53
Dirca T. iv, 327. ix, 338. 685. x, 113. S. ii, 3. 51
Dirca T. x, 737
Dirca T. x, 191
Dirca T. xii, 462
Dirca T. vi, 290. x, 581. S. v, 5. 26
Dirca T. i, 130. 137. 200. ii, 288. v, 74. vii, 50
Dirca T. xi, 100
Dirca T. xii, 448
Dirca T. vi, 426. ix, 378. xii, 173
Dirca A. ii, 440
Dirca T. iv, 524
Dirca T. v, 559
Dirca T. iv, 351. vi, 436. xi, 424
Dirca T. vi, 373. viii, 37. S. ii, 6. 1. 30
Dirca T. i, 600. v, 529
Dirca T. ii, 447. 738. iv, 809. vi, 605. A. i, 337
Dirca T. vi, 670. 680
Dirca S. iv, 2. 10. 33
Dirca T. ii, 82
Dirca T. i, 528
Dirca T. vi, 22
Dirca T. vii, 455
Dirca T. x, 560
Dirca T. vi, 712. vii, 21
Dirca T. viii, 470. ix, 175. S. ii, 2. 138. v, 3. 282. A. i, 646
Dirca A. i, 30
Dirca T. i, 311
Dirca T. vi, 773
Dirca T. ii, 57. xii, 4
Dirca T. v, 210
Dirca A. ii, 202
Dirca T. x, 69
Dirca T. i, 590
Dirca T. ix, 424
Dirca T. iv, 214
Dirca T. v, 335
Dirca T. ix, 473
Dirca T. i, 320. iii, 718. S. ii, 2. 151
Dirca T. vi, 766
Dirca S. v, 2. 75

- Dispersi T. xii, 41
 Dispersos T. iv, 370
 Disponere T. i, 519
 Dispositi T. vii, 391
 Disposita A. i, 459
 Dispositi T. v, 7
 Dissensus T. x, 558
 Dissensus T. i, 423. v, 148
 Discepto T. x, 880
 Dissidet T. i, 170
 Dissiliant T. i, 85
 Dissilit T. iv, 521. vii, 817
 Dissiluerit T. vii, 69
 Dissiluisse T. viii, 19
 Dissimilia T. i, 691. xii, 721
 Dissimulant A. ii, 33
 Dissimulas A. i, 638
 Dissimulat T. viii, 697. xii, 287. 605
 Dissimulata T. ix, 811. S. i, 2. 14. A. ii, 274
 Dissimulatos S. iv, 2. 44
 Dissimulaverat T. ix, 293
 Dissipat T. xii, 774. S. iii, 2. 57
 Dissipet T. iv, 549
 Dissociata T. x, 57. S. i, 3. 32
 Dissona T. iv, 299. viii, 621. S. ii, 2. 114. A. i, 457
 Dissonus T. vi, 626
 Dissuadet T. xi, 351
 Dissultant T. v, 565
 Distant T. vi, 676
 Distantia T. vii, 822. S. i, 3. 58
 Distare S. i, 1. 90
 Distet S. iv, 6. 9
 Distincta S. iii, 1. 99
 Distinctu S. i, 5. 41
 Distinet T. vii, 16
 Distinguere T. viii, 321
 Distinguitur S. ii, 2. 89
 Distinxerat T. v, 269
 Distractus T. ii, 647
 Distrahor S. ii, 1. 35
 Distringere T. iv, 849
 Distringeret A. ii, 422
 Distulit T. x, 409. xi, 309
 Ditantur T. vi, 206
 Ditare T. vii, 177
 Ditari T. v, 3. 150
 Ditat T. ii, 49. vi, 920
 Ditata T. v, 306
 Dite S. iv, 7. 14
 Ditem T. viii, 248. xi, 621
 Ditem S. v, 1. 49
 Dites T. vii, 265. S. ii, 6. 62. iii, 1. 86. 128. v, 3. 42. 188
 Diti T. iv, 291. vii, 697
 Ditis T. x, 344
 Ditiibus T. iii, 322. v, 187
 Ditiior T. iii, 481. S. ii, 2. 121
 Ditis T. vii, 772. xi, 71
 Ditiis A. i, 419
 Ditiis S. i, 5. 31
 Diva T. i, 88. 506. ii, 715. iv, 746. 763. 769. vi, 633. viii, 317. 511. ix, 384. 626. 637. x, 632. xi, 151. 496. S. ii, 1. 138. iii, 2. 39. A. i, 3. 528
 Diva T. iii, 289. v, 282. ix, 171. 606. x, 58. xi, 576. S. iii, 2. 13. A. i, 288. 334
 Divam T. v, 65. A. i, 232
 Divarum A. ii, 135
 Divas S. i, 2. 8. S. i, 4. 20
 Divellens T. ii, 604
 Diversa T. i, 185. iii, 9. vi, 630. vii, 88. 632. viii, 134. 218. 425. 446. 508. 561. x, 806. 853. xii, 754. A. i, 200
 Diversis T. v, 704. S. i, 2. 248. ii, 2. 75
 Diverso T. vii, 582. S. iv, 6. 6. A. i, 374
 Diversum T. xi, 113
 Diversus T. vi, 328. vii, 706
 Dives T. i, 392. ii, 406. iv, 295. 743. v, 54. 305. vii, 730. xii, 620. S. i, 2. 255. i, 4. 32. i, 6. 66. iii, 1. 28. 74. 79. 136. iii, 3. 147
 Divi S. ii, 7. 67
 Dividat S. v, 1. 94
 Dividere T. iii, 166
 Dividit S. i, 3. 25
 Dividite T. xi, 626
 Dividor T. v, 398
 Dividui T. viii, 490
 Dividuum T. vii, 645
 Divina T. i, 491. vii, 61. S. v, 1. 133
 Divinam T. xii, 816
 Divis T. i, 471. iii, 367. v, 724. xi, 272. xii, 215. 618. S. i, 1. 24. A. i, 139
 Divisere T. x, 554
 Divisit S. iii, 1. 16. iii, 2. 54
 Diviso T. xii, 481
 Divisus T. ii, 588. iii, 108
 Divite T. v, 3. 118
 Divitias S. iii, 3. 88
 Divitias S. ii, 2. 151. ii, 3. 71. v, 1. 62
 Divitilis S. ii, 6. 60
 Divitia T. iv, 205
 Divorum T. iii, 297
 Divos T. ii, 348. iii, 155. 456. iv, 501. v, 622. 750. x, 895. xi, 480. S. iii, 2. 113. A. ii, 225
 Diurno T. x, 198
 Divum T. i, 198. 250. 651. 676. iii, 66. 553. 641. v, 559. vi, 314. 392. vii, 155. 423. 734. viii, 30. 302. ix, 4. 511. 752. 835. x, 126. 198. 610. 680. xi, 207. 248. 453. xii, 42. 420. 644. S. i, 2. 66. iii, 3. 104. iii, 4. 20. 64. iv, 6. 96. v, 3. 174. 204. v, 4. 1. A.

- i, 109. 364. ii, 319. 358
Dixerat T. ii, 410. 655. 743. iv, 468.
697. v, 680. vii, 34. 290. viii, 80.
ix, 481. x, 346. xi, 226. xii, 587. S.
i, 2. 103. i, 4. 106. A. i, 96. ii, 62.
110
Dixere T. v, 511
Dixeris T. viii, 473
Dixerit S. v, 1. 238
Dixero S. iv, 9. 49
Dixerunt T. ii, 32. vii, 296
Dixi T. vii, 371. S. v, 3. 210
Dixisse T. ii, 435. S. ii, 1. 82. iii, 5.
106. v, 3. 265. A. ii, 221
Dixit T. ii, 120. iii, 253. 706. iv, 602.
765. v, 139. vi, 384. 823. ix, 598.
635. x, 132. 211. 848. xi, 470. xii,
104. 267. 649. 692. S. ii, 7. 41. A.
i, 51. 343
Doce T. iv, 651. S. i, 2. 49. A. i, 394
Doceas T. viii, 335
Doceat T. v, 121
Docebat T. vi, 322. A. ii, 389
Docebit S. ii, 6. 105
Docebo T. xi, 728
Docens T. xii, 475
Docent T. iii, 488. x, 53
Docenti T. vii, 290
Doces T. viii, 192
Docet T. i, 445. iv, 128. vi, 244. vii,
228. 753. ix, 417. 735. x, 601. xii,
470. A. i, 331. ii, 424
Docilis S. ii, 2. 53. iii, 5. 26. v, 1. 1
Docta S. i, 2. 172. i, 3. 108. ii, 2. 152.
v, 3. 108
Doctae T. ix, 317. S. ii, 4. 16. iii, 3. 201
Doctam S. ii, 2. 119. ii, 7. 83
Doctas T. iv, 182
Docte T. i, 398
Docti T. ii, 273. S. i, 2. 50. ii, 7. 12. 76.
iv, 6. 44. v, 2. 72. v, 3. 23. A. i,
239
Doctior T. vi, 765
Doctis S. i, 2. 259
Docto T. vi, 689. xi, 401. S. ii, 2. 97.
ii, 7. 3. iv, 6. 25
Doctos S. ii, 7. 46
Doctum T. x, 732. S. v, 5. 67
Doctus T. i, 705. ii, 692. vii, 707. S.
i, 4. 104. v, 3. 156
Documenta T. viii, 296. xi, 657. xii,
689. S. v, 1. 40
Dodona T. iii, 106
Doleam T. iii, 707
Dolebas S. iii, 6. 32
Dolebia A. i, 91
Dolemus T. iii, 209
Dolendi S. v, 5. 61
Dolendo T. v, 632
Dolens T. ii, 276. xi, 544. S. v, 5. 47
Dolent T. ii, 612. iv, 30. x, 383. xi,
538. xii, 571
Dolentem S. ii, 1. 153
Dolentes T. vi, 70. x, 181
Dolenti T. xii, 217. S. v, 1. 6. v, 3. 71
Dolentis T. iii, 703
Doleres S. iii, 1. 48
Dolet T. ix, 702. x, 391. xii, 126. S.
iv, 3. 102. A. i, 16
Doli T. ii, 516. vii, 511. A. ii, 264
Dolis T. ii, 498. A. i, 527. ii, 355
Dolo T. iii, 358. x, 243. 259
Dolopas A. ii, 103
Dolor T. i, 77. ii, 288. 319. 634. iii,
383. 393. v, 60. 245. 326. 575. 698.
vi, 276. vii, 516. viii, 195. 216. ix,
80. 713. x, 11. 907. xi, 145. 323.
616. xii, 23. 210. 318. S. ii, 6. 13.
ii, 7. 134. iii, 3. 39. v, 1. 219. v, 3.
254. A. i, 43
Dolore T. iii, 158. v, 606
Dolorem T. i, 249. ii, 353. iii, 679.
vi, 83. 179. ix, 546. 824. xi, 508. 632.
S. ii, 1. 14. ii, 6. 97. v, 1. 201. 248.
v, 5. 34
Dolores T. ii, 192. iii, 335. x, 317. S.
ii, 7. 40. iii, 4. 72. v, 3. 244. v, 5.
39. A. i, 397
Dolori T. i, 621. iii, 88. vii, 215. xii,
86. S. ii, 6. 93. v, 1. 16. v, 3. 23
Doloribus T. iii, 199
Doloris T. v, 104. xii, 38. 369. 392. S.
ii, 1. 28. v, 5. 56
Dolorum T. v, 118. xii, 347. S. ii, 6.
68
Dolos T. iii, 341. A. i, 586. ii, 173.
212
Dolosa T. x, 699
Dolosam A. ii, 199
Dolosis S. ii, 7. 124
Doloso S. i, 2. 242. i, 5. 20
Dolum T. vi, 614. x, 450. xii, 183
Dolus T. vi, 621
Doma S. ii, 1. 15
Domandi T. x, 232
Domant T. iv, 123. 242. vii, 333. S.
iii, 3. 74. A. i, 413
Domari T. iv, 830
Domas T. ii, 178. S. i, 1. 81. ii, 2. 135.
iii, 1. 168
Domat S. ii, 2. 31. A. i, 328
Domi T. iii, 632. v, 684. vi, 252. vii,
521. viii, 256. ix, 786. x, 426. xi,
339. 479. S. i, 3. 24. ii, 1. 192. iii,
1. 63. iv, 4. 73. iv, 9. 50. v, 3. 141.
A. i, 400
Domitius T. v, 186. xi, 280
Domina S. iv, 2. 6

- Dominæ T. i, 94. iii, 207. S. i, 2. 23. 211
 Dominam S. ii, 3. 49
 Dominantibus T. ii, 162
 Dominarum T. xii, 528
 Dominas T. ii, 119. S. i, 5. 6. A. i, 29
 Domini T. ix, 207. xi, 689. S. i, 1. 54. ii, 1. 51. 76. ii, 2. 29. 45. ii, 4. 1. ii, 6. 82. 89. ii, 7. 61. iii, 3. 29. 103. iv, 6. 92. v, 1. 74. 112. A. i, 281
 Dominis T. iv, 528. 812. v, 578. vi, 396. viii, 392. S. ii, 2. 107. iv, 8. 16
 Domino T. i, 192. iii, 49. v, 687. vi, 519. 946. vii, 637. viii, 544. 709. x, 186. xii, 810. S. i, 3. 61. ii, 1. 70. ii, 2. 81. ii, 5. 3. ii, 6. 35. iii, 3. 110. iii, 4. 20. iv, 2. 26. iv, 5. 20. v, 1. 42
 Dominorum S. iv, 6. 88
 Dominos T. v, 631. S. iii, 3. 46
 Dominum T. iii, 203. iv, 732. vi, 154. 430. ix, 803. S. i, 3. 4. i, 6. 83. iii, 4. 35. v, 1. 261
 Dominus S. ii, 1. 80. iii, 3. 107. iii, 4. 101. v, 1. 94
 Domitasse T. vi, 304
 Domitis T. ix, 210
 Domitor A. ii, 188
 Domo T. iii, 652. iv, 832. xi, 360. S. ii, 5. 4. iv, 3. 17. iv, 7. 88. v, 1. 86. A. i, 373. ii, 210
 Domorum T. i, 653. iii, 74. v, 67. S. v, 2. 135
 Domos T. i, 224. 367. ii, 155. 323. iii, 578. iv, 56. 388. 649. v, 57. 97. 107. 149. vii, 7. viii, 2. 49. 220. 238. 315. 385. ix, 658. 798. x, 343. 768. 881. 890. xi, 185. 751. xii, 46. 109. 239. 247. 519. 785. S. i, 2. 120. 160. i, 4. 73. ii, 2. 59. iii, 5. 47. 100. iv, 2. 60. iv, 4. 24. iv, 6. 83. 100. A. i, 153. ii, 85
 Domuisse T. ii, 84
 Domuisset T. ii, 81
 Domuit S. ii, 2. 56
 Domum T. i, 525. iii, 150. iv, 339. 442. v, 639. vi, 191. vii, 147. ix, 360. x, 176. 578. S. ii, 2. 21. iii, 2. 119. iii, 3. 85. iv, 3. 24. v, 1. 140. A. i, 121. 213. ii, 69. 314
 Domus T. i, 17. 200. 506. 584. 671. ii, 245. 605. iii, 189. 376. iv, 20. 191. 278. v, 24. 77. 124. 243. 310. 427. 601. vi, 46. 145. vii, 42. 201. 577. 719. viii, 557. 635. 638. x, 121. xii, 38. 549. 619. S. i, 1. 7. i, 2. 157. 230. i, 3. 8. 76. 84. i, 5. 30. ii, 1. 67. 76. 137. ii, 2. 45. ii, 4. 11. iii, 1. 92. 79. 96. 183. iii, 3. 25. 121. iii, 4. 23. iv, 6. 51. 86. iv, 8. 16. 24. iv, 9. 33. v, 1. 19. 237. v, 2. 77. v, 3. 164. A. i, 106. 391. ii, 77
 Dona T. ii, 292. iv, 191. vi, 108. viii, 209. ix, 659. x, 72. 344. xi, 737. S. i, 2. 44. i, 4. 31. ii, 1. 158. ii, 3. 63. iii, 5. 29. iv, 6. 81. v, 1. 209. v, 2. 147. v, 3. 51. 226. A. i, 140. 425. ii, 146. 172
 Donabere T. iv, 762
 Donabo T. ix, 819
 Donandus T. v, 741
 Donante T. ii, 265
 Donas S. iv, 9. 28
 Donare T. vi, 816
 Donasse S. ii, 6. 50. iii, 3. 216
 Donasset T. i, 579
 Donat T. iii, 59. iv, 286. ix, 828. S. iii, 3. 169. iii, 4. 7
 Donata S. v, 3. 229. A. ii, 177
 Donatur S. iii, 1. 75
 Donatus T. x, 434
 Donavit S. iii, 3. 140
 Donem T. vi, 822
 Doner T. iii, 212
 Dones T. i, 31
 Donet T. iv, 710
 Donis T. ii, 268. 297. S. i, 2. 166. iii, 1. 133. iii, 4. 100. iv, 8. 24. v, 2. 175. v, 4. 2. A. ii, 48. 202
 Dono T. i, 704. ii, 430. vi, 314. 548. 644. 905. vii, 556. x, 56. S. i, 1. 107
 Donum S. iii, 4. 37
 Dorcea T. ix, 853
 Dorceu T. ix, 815. 885
 Dorceus T. ix, 809
 Dorica T. vi, 740. vii, 209. viii, 138. ix, 313. A. i, 395. ii, 195
 Doricus T. ii, 182. iv, 116. viii, 636
 Dorida T. ix, 371. S. ii, 2. 106
 Doride S. iv, 2. 28
 Doridos S. iii, 2. 16
 Dorion T. iv, 182
 Doris S. iii, 2. 89
 Dorsi S. i, 4. 58. A. i, 448
 Dorso T. iii, 460. iv, 654. v, 360. S. ii, 2. 31. iv, 3. 44. 96
 Dorylas T. ii, 571. iii, 13
 Dotale T. ii, 272. iv, 206. S. v, 3. 40
 Dotales T. ii, 112. ii, 425
 Dotalis T. ii, 430
 Draconem T. xii, 16
 Draconum T. ii, 279
 Drepani T. iv, 50
 Dryadum T. ii, 521. iv, 329. ix, 578. S. i, 3. 77
 Dryanta T. viii, 355. ix, 842
 Dryantis T. ix, 861
 Dryas T. vii, 255. ix, 857. 875. xi, 281
 Dryope T. ii, 614

- Dryopum* T. iv, 122
Duas S. ii, 2. 134
Duarum S. iv, 3. 37
Dubia T. i, 99. vi, 712. A. ii, 70
Dubias T. iii, 437. viii, 633. S. ii, 6. 39. iii, 2. 6. A. i, 215
Dubiam T. i, 119. A. i, 649
Dubias T. vii, 802. S. iv, 3. 77
Dubias T. ii, 415. iii, 6. 591. iv, 224. ix, 662. xii, 633. A. i, 117. 544. ii, 9. 197
Dubio T. i, 195. ii, 445. iii, 449. ix, 39. 493. x, 903. 929. xii, 569. S. iii, 2. 6
Dubios T. ii, 151. iv, 645. v, 319. xi, 139. 482. S. ii, 1. 221
Dubitantia T. i, 175. viii, 757
Dubitat T. x, 891. A. i, 260
Dubitata S. i, 4. 3
Dubitavit T. xi, 859
Dubitent T. vii, 126
Dubites T. vi, 347
Dubito T. v, 206
Dubium A. iii, 484. iv, 115. 202. vii, 129. 742. viii, 588. x, 134. 391. xi, 268. S. ii, 2. 127. iv, 3. 46. iv, 4. 21. A. ii, 218
Dubius T. iii, 42. ix, 774. x, 406
Duc T. vii, 545. xi, 594. 706. S. iii, 2. 107. 117. A. i, 143. 144. ii, 275
Ducam S. iii, 4. 36
Ducant T. xii, 34
Ducat T. vi, 360. vii, 174. S. i, 6. 25. v, 3. 21
Duce T. ii, 448. 539. xii, 282. S. iv, 3. 82. 131
Ducem T. i, 139. ii, 210. 283. 694. iv, 310. 416. 799. v, 672. vi, 642. viii, 637. 692. ix, 845. xi, 87. 622. 707. xii, 623. 645. A. ii, 207. 294
Ducens T. i, 892. v, 652. xii, 635. 713. S. i, 5. 26
Ducent T. xii, 647. A. ii, 46
Ducente T. i, 396. iv, 541. vii, 513
Ducentem A. i, 301. 603
Ducentes T. xi, 129
Ducere T. ii, 405. vii, 434. viii, 214. S. v, 3. 92. 177. 292
Duceret T. iii, 519. S. i, 1. 13
Duces T. i, 173. ii, 164. 223. 346. iii, 55. 346. 403. 520. 574. iv, 254. 293. 341. 599. v, 35. 454. 629. vi, 168. 171. 942. vii, 119. 229. 369. 395. 488. 617. ix, 847. x, 126. 188. 701. 798. xi, 282. xii, 24. A. i, 406. ii, 119
Ducet S. iii, 4. 5
Duci T. i, 624. ii, 202. 657. 683. 699. iii, 418. iv, 344. v, 562. 687. x, 592. xi, 553. S. i, 1. 86. iii, 4. 37. 58. v, 1. 207. v, 3. 111
Ducibus T. iv, 721. vii, 431. iii, 3. 52. ii, 98
Ducimus S. iii, 1. 68
Ducis T. i, 321. ii, 317. iii, 96. 237. iv, 346. v, 555. viii, 682. ix, 504. x, 255. 255. 361. 387. 402. 434. xii, 614. S. i, 6. 50. ii, 7. 67. iii, 1. 62. iii, 4. 63. 73. iii, 5. 2. iv, 3. 98. iv, 4. 57. 96. iv, 6. 85. v, 1. 87. v, 2. 45. 125
Ducit T. i, 326. ii, 352. vii, 330. viii, 160. 481. xii, 125. 134. 308. S. i, 2. 11. ii, 6. 29. iv, 1. 26. A. i, 123. 574. ii, 66. 174
Ducite T. x, 424. S. ii, 4. 22
Ducitur T. iv, 447. vi, 301. viii, 594. ix, 82. 180
Duco T. ii, 463. S. i, 3. 52
Ducor S. ii, 2. 43
Ductus T. vii, 449
Ductas T. iv, 151
Ducto T. ii, 133. iii, 31. 349. iv, 118. v, 8. 738. vii, 376. 438. ix, 286. x, 235. xi, 205. 325. 759. xii, 715. S. iii, 2. 104. iii, 3. 167. iii, 5. 111. iv, 8. 47. A. i, 599. ii, 59
Ductore T. viii, 431
Ductorem T. v, 330. xii, 323
Ductores T. vi, 864. A. ii, 73
Ductis T. vi, 441
Ductoribus T. xii, 726. A. i, 503
Ductos T. i, 494
Ductus T. ix, 445. S. iv, 6. 23
Ducum T. iii, 606. 677. iv, 33. 395. vi, 927. x, 30. xi, 269. 648. 719. xii, 137. 798. S. ii, 2. 69. iii, 3. 83. 155. A. i, 15. 483. 512. ii, 57
Ducant T. vi, 116. 214. vii, 596. ix, 711. xii, 796. A. i, 373
Ducuntur T. xii, 525
Duelli T. xi, 282
Duello T. viii, 686
Dulce T. ii, 730. iii, 632. iv, 30. 231. 274. 351. v, 48. 162. vi, 144. 264. 691. vii, 165. 236. viii, 38. ix, 212. 701. 702. x, 480. xi, 369. xii, 258. S. i, 2. 63. 74. i, 4. 56. ii, 1. 133. ii, 6. 15. ii, 7. 37. iii, 1. 157. 161. iii, 2. 138. iii, 4. 8. 39. iii, 5. 96. iv, 5. 25. v, 2. 9. v, 3. 14. 99. 248. v, 5. 55. A. ii, 342
Dulcedine T. iii, 448. x, 79. S. iii, 3. 205
Dulcem S. ii, 7. 32. iv, 5. 34
Dulces T. i, 68. 306. 632. ii, 23. 743. iv, 92. 354. 431. 781. vii, 223. 254. ix, 724. xi, 187. 621. 699. S. ii, 1. 71. ii, 2. 103. ii, 7. 134. v, 5. 85

- Dulci T. vii, 202. ix, 18. xi, 135. xii, 639. S. i, 2. 12. i, 6. 83. ii, 1. 61. iv, 6. 18. iv, 7. 13. iv, 8. 15. iv, 9. 39. v, 1. 175. A. i, 103. ii, 222
 Dulcia S. i, 2. 207. 211. ii, 2. 67. iii, 5. 100. A. i, 572. ii, 264
 Dulcibus T. xii, 48. S. ii, 1. 232. ii, 7. 58. A. i, 398
 Dulcior S. i, 1. 39
 Dulcis T. ii, 399. v, 606. vii, 143. S. i, 2. 33. 112. 261. i, 3. 69. i, 4. 29. ii, 2. 18. A. i, 161
 Dulcius T. i, 129. v, 78
 Dulichia A. i, 6
 Dulichii S. v, 1. 58. v, 2. 115
 Dulichis S. i, 3. 86
 Dumeta T. i, 697. iv, 647
 Dumis S. ii, 1. 13
 Dumos T. ii, 496. iii, 123. iv, 797
 Duo T. i, 335. 609. ii, 578. vi, 651. vii, 582. viii, 461. 589. S. iv, 8. 31
 Duorum T. xi, 648. A. i, 670
 Duos T. vi, 372. viii, 476. xii, 750
 Duplex T. iv, 140. 234. viii, 545. xii, 130
 Duplicatar T. vi, 417
 Duplicatar T. vi, 859
 Duplicatus T. iii, 89
 Duplices T. xii, 480
 Dura T. i, 289. ii, 249. iii, 719. iv, 228. 530. 827. v, 620. vi, 513. ix, 180. 566. xii, 179. 375. S. i, 2. 148. 200. ii, 1. 188. ii, 3. 47. ii, 6. 14. v, 1. 156. 178. v, 2. 74. A. i, 200. 582
 Durable T. xii, 610. S. v, 2. 123
 Durabit T. xii, 247. S. iii, 3. 38
 Durat T. ii, 171. 612. iv, 413. v, 425. vi, 325. viii, 60. ix, 664. S. ii, 2. 44. v, 2. 84
 Duram T. xii, 214. S. iii, 1. 172
 Durant T. iii, 111. vi, 257. x, 229
 Durantia T. vi, 61
 Duras T. vi, 48. 188. viii, 263. S. i, 2. 73. ii, 3. 75
 Durasset S. i, 1. 60. ii, 1. 141
 Durat T. iv, 243. S. iii, 2. 118
 Durata S. v, 1. 129. A. ii, 303
 Duraturus T. xi, 358
 Dure T. ix, 290. xi, 372
 Dureacunt T. iv, 701
 Duret S. iv, 7. 41. v, 2. 158
 Duri T. iv, 367. v, 639. xii, 523. S. i, 2. 184. ii, 1. 28. ii, 6. 80. iv, 3. 1. A. ii, 439
 Durior T. iv, 617
 Duris T. i, 621. iii, 491. vi, 671. viii, 430. 512. x, 47
 Duro T. v, 464. vi, 370. ix, 104. 684. x, 611. xii, 774. S. i, 2. 53. 69
 Duros A. i, 209
 Durum T. ii, 375. 384. iii, 375. S. i, 2. 202. ii, 6. 4. 81
 Durus T. iv, 435. vii, 446. xi, 237. 583. 718. S. v, 1. 165
 Dux T. ii, 323. iii, 433. iv, 71. 404. 486. 610. 779. v, 18. 480. vi, 115. 120. 911. vii, 194. viii, 23. 673. ix, 562. x, 18. 466. xi, 66. 598. xii, 226. 640. S. ii, 4. 1. iv, 2. 55. iv, 3. 5. 139. v, 8. 15. A. ii, 19
 Duxerat T. vi, 313
 Duxere S. ii, 5. 15
 Duxisse T. xi, 331
 Duxit T. xii, 459. S. ii, 7. 77. v, 2. 86. 143
 Dyma T. x, 246
 Dymantia T. x, 465
 Dymantis T. x, 397
 Dymas T. vi, 559. 577. 606. x, 348. 360. 406
 Dyme T. iv, 124

E.

- Ea T. i, 123. 447. 557. ii, 73. 69. 370. iii, 216. 341. iv, 242. vi, 697. vii, 1. 104. 374. viii, 656. xii, 809. 447. S. i, 4. 53
 Eadem T. i, 408. 530. ii, 117. 208. iii, 375. iv, 84. vi, 343. 857. 870. vii, 104. 365. 557. viii, 219. ix, 111. 293. x, 166. 376. 565. xii, 84. 556. 692. S. i, 3. 19
 Eas T. iv, 832
 Eat T. iii, 602. ix, 100. 326. xi, 33. 781. S. i, 2. 248. iii, 3. 28. iii, 4. 103. v, 3. 71. A. i, 310. ii, 208
 Ebori S. ii, 4. 12
 Eboris S. iv, 6. 20
 Ebosia S. i, 6. 15
 Ebriam S. i, 6. 8
 Ebrus S. i, 6. 97
 Ebor T. vii, 419. x, 66. S. i, 2. 2. 160. i, 3. 49. iii, 3. 292. iv, 3. 27. v, 1. 2. v, 2. 289. A. i, 308
 Eburna T. vii, 95
 Eburna S. iii, 1. 36
 Eburno T. i, 526
 Echinadas T. ii, 731
 Echion T. iv, 569. x, 494
 Echionia T. ii, 310
 Echionis T. i, 169. vi, 14
 Echionias T. iii, 492
 Echionides T. vi, 467
 Echionii T. ii, 90. iii, 349. ix, 203
 Echionis T. ix, 646

- Echionio T. ix, 794. x, 508
 Echionics T. xii, 73
 Echionium T. ii, 610
 Echlonius T. ii, 353
 Echo S. iii, 1. 129. iv, 3. 63
 Ecqua T. v, 139
 Edat T. ix, 103
 Edax T. xii, 430
 Ede T. vii, 14. viii, 63. x, 433. A. ii, 334. 377
 Edet T. i, 508
 Edice T. xii, 398
 Edicitor A. i, 599
 Edico T. xii, 100
 Ediderat T. i, 497. vii, 62. viii, 479. A. ii, 39
 Edidici S. iv, 6. 22
 Edidicit A. ii, 186
 Edidit T. i, 578. ii, 391. ix, 795
 Edit T. xi, 87
 Edite S. iii, 4. 64
 Editus T. vii, 301. S. ii, 1. 142
 Edixit A. i, 63
 Edoceant T. x, 450
 Edocui T. x, 210
 Edocuit T. iii, 105. A. ii, 449
 Edomito T. iv, 652
 Edomui S. i, 2. 77
 Edomuisse T. iii, 562
 Edonas T. v, 78
 Edonos T. xii, 733
 Educas T. i, 4. 101. ii, 6. 46. iv, 4. 77
 Educere T. ii, 74. S. v, 3. 48
 Educa T. vi, 92
 Edunt S. i, 6. 60
 Ectiona T. x, 734
 Ecfabor T. xi, 92
 Ecfata T. ix, 608
 Ecfectus T. vi, 243
 Ecfet T. x, 493
 Ecfeta T. i, 648. iii, 655. v, 591. vi, 347
 Ecfetat A. i, 425
 Ecfert T. xi, 254. A. ii, 344
 Ecfervere T. iv, 664. vii, 795
 Ecferus T. v, 472. vi, 430
 Ecfictam T. iv, 427
 Ecfigiem T. vi, 495. vii, 418. xi, 143. S. ii, 1. 191
 Ecfigies T. ix, 582. x, 600. xii, 265. 498. S. i, 1. 4. iii, 3. 200. iv, 6. 50. v, 1. 322
 Ecfingam T. ii, 733
 Ecfinxere S. i, 1. 6
 Ecfagitat T. x, 612
 Ecfant T. x, 444
 Ecfantem T. v, 309
 Ecfantes T. viii, 168. ix, 265
 Ecfantia T. ix, 809
 Ecfare T. iii, 237. vii, 327. viii, 324
 Ecfat T. x, 109. S. ii, 1. 150
 Ecfhoruit T. x, 307
 Ecfuit T. iv, 555
 Ecfeta T. vi, 252. xi, 549
 Ecfeti T. vi, 471
 Ecfetus T. i, 462. vi, 873
 Ecfossa A. i, 477
 Ecfossa T. vi, 526. xi, 585
 Ecfossa T. iv, 345
 Ecfosso T. xi, 504
 Ecfractam T. ix, 556
 Ecfraeti T. viii, 761
 Ecfraeto T. vi, 811
 Ecfraua S. v, 2. 68
 Ecfraua T. iv, 657
 Ecfraui T. vii, 30
 Ecfrauo T. iii, 621. S. v, 2. 103
 Ecfugiens T. ix, 283. x, 96
 Ecfugies T. v, 607
 Ecfugiet T. vii, 513
 Ecfugisse T. iv, 577. x, 323
 Ecfugit T. ii, 543. iv, 430. vi, 602. vii, 801. x, 735. S. i, 6. 52. ii, 1. 322
 Ecfugium T. ix, 715
 Ecfulgent T. x, 110. S. i, 5. 42
 Ecfulget A. i, 295
 Ecfulserat A. i, 221
 Ecfulsere T. vi, 571
 Ecfulta T. i, 145. S. iii, 1. 5
 Ecfultam T. viii, 733
 Ecfultus T. i, 526
 Ecfundam T. iii, 250
 Ecfunderet T. ix, 162
 Ecfunditur T. vi, 803
 Ecfusa T. i, 200. v, 95. vi, 841. xii, 471
 Ecfusus S. iv, 2. 23
 Ecfusum T. iv, 433
 Ecfusi T. ii, 75. iii, 115. iv, 547
 Ecfuso S. v, 1. 111
 Ecfuram T. i, 446. iii, 484
 Ecfusus T. vii, 322. ix, 742
 Ecfaleos T. xii, 620
 Egebit T. iii, 398
 Egena T. xii, 247
 Egenia T. xi, 550. xii, 495
 Egeno T. iv, 788
 Egnos T. vii, 277
 Egens T. vi, 673. 921. S. i, 2. 172
 Egent S. v, 1. 58
 Egente T. vi, 717
 Egentem S. v, 2. 16
 Egentes T. iv, 486. xi, 276
 Egemus T. i, 465
 Egere T. i, 645. ix, 228
 Egerem S. v, 4. 2
 Egerere T. iv, 509. v, 323
 Egestas T. i, 37

- Eggesta S. iv, 2. 43
 Eggestus T. iv, 818
 Egget T. ii, 488. ix, 30
 Egistis T. iii, 635
 Egitt T. xi, 530. xii, 402
 Ego T. i, 79. 225. 461. 645 et al.
 Egrediar S. iii, 2. 60
 Egrediare S. i, 3. 110
 Egreditur T. vii, 478. xi, 35
 Egregia S. v, 1. 4
 Egregios T. iv, 262. S. iii, 4. 26
 Egregium T. ii, 203. vii, 541
 Egregias T. x, 444. S. iii, 4. 99
 Egregii T. ii, 162. iii, 684. ix, 47. x, 240. 402. xii, 179
 Egregis T. viii, 128. S. iii, 3. 28. v, 2. 36
 Egregio S. iv, 6. 86
 Egregios T. xii, 575
 Egregium T. iii, 391. vi, 564. x, 876.
 S. i, 2. 106. iii, 2. 104. iv, 4. 8
 Egregius T. iii, 99. viii, 560. 673. ix, 98. xi, 60
 Egressa T. vi, 23. 135. vii, 17. x, 834.
 S. i, 2. 141
 Egressa T. i, 534. A. ii, 147
 Egressas S. v, 1. 255
 Egressi A. ii, 23
 Egressus T. xii, 351
 Eia T. x, 210. 597. xii, 406. S. i, 2. 266. A. i, 509. ii, 196
 Ejocero T. vii, 810
 Ejecit T. iii, 526. xi, 388
 Ejecta T. ii, 681. ix, 468
 Ejectans T. ix, 101
 Ejectat T. iii, 290. iv, 522. vi, 471. S. iii, 3. 89
 Ejectas T. iv, 617
 Ejurata A. ii, 188
 Elanguescere T. xi, 383
 Elapsa T. iv, 311
 Elapsum T. vi, 696
 Elapsus T. vi, 887
 Elata T. ii, 124
 Elato T. vii, 448
 Elatis T. iv, 586
 Elca T. vii, 96
 Elca T. ii, 185. vi, 556. viii, 364
 Elcas T. x, 234
 Electa T. i, 507. x, 756
 Electam T. ix, 587
 Electra T. viii, 356
 Electro T. iv, 270
 Electum T. vii, 729
 Electus S. iii, 4. 62. A. i, 366. ii, 337
 Elei S. i, 1. 102
 Eleis S. ii, 6. 72
 Elegia S. i, 2. 7
 Elegit T. x, 635. A. i, 566
 Elementa T. vi, 140. viii, 92. S. v, 2. 30. A. ii, 373. 469
 Eleos S. iv, 4. 31
 Eleusin T. ii, 382. vii, 411. xii, 627
 Eleusis T. xii, 139
 Eliciam T. iv, 604
 Elicior T. iii, 623
 Elicis T. vii, 176
 Elicit T. ix, 96. x, 171. A. i, 186. 221
 Elicite T. iv, 479. xii, 197
 Elicitos T. iv, 414
 Elicitus T. iii, 659
 Elicuisse S. i, 5. 8
 Elide T. ii, 167
 Elidis S. i, 3. 68
 Elige T. xi, 101
 Eligs T. i, 269
 Eligit T. i, 680. xii, 206. S. ii, 6. 59
 Eligitur T. xii, 719
 Elin S. ii, 6. 47
 Elis T. iv, 233
 Eliat T. v, 394
 Elissa S. iii, 1. 74
 Elissam S. iv, 2. 1
 Elissam S. v, 2. 120
 Elissos T. iv, 62
 Ellychnia S. iv, 9. 29
 Eloquar T. iv, 396
 Eloquentes S. ii, 7. 46
 Eloqui S. iv, 4. 65
 Eloquium S. i, 4. 35. iv, 5. 50
 Electata S. ii, 3. 57. A. i, 525
 Eludebat S. v, 2. 122
 Eludit T. vi, 802
 Eluit T. iii, 396
 Elusise T. xi, 648
 Elusos T. v, 169
 Elysia S. v, 2. 267
 Elysium S. iii, 2. 23
 Elysium S. ii, 6. 99. v, 2. 270
 Elysias T. iii, 109. viii, 194. ix, 323.
 S. v, 1. 196
 Elysi T. viii, 15. ix, 148. S. ii, 1. 204.
 A. ii, 162
 Elysiis T. vii, 776. xi, 64. S. ii, 7. 112.
 iv, 6. 15
 Elysius S. ii, 2. 74. v, 2. 2
 Elysius T. iii, 247. iv, 482. S. v, 1. 257
 Elysius T. iv, 520. xi, 79
 Emansisse T. vii, 660
 Emathil T. xii, 671
 Emathias S. iii, 2. 117
 Emendat S. v, 2. 189
 Emendare T. i, 270. xii, 551
 Emensa T. vi, 597. S. iv, 4. 86. A. i, 345
 Emensus T. ii, 375
 Emergis S. i, 3. 60
 Emergitis S. i, 5. 17

- Emergunt* T. xi, 14. S. ii, 2. 119
Emeritam S. ii, 2. 142
Emeritas T. xii, 638
Emeriti T. i, 386. S. v, 1. 124
Emeritis T. xii, 522. S. iii, 5. 7
Emerito T. iii, 591. S. iii, 2. 128
Emeritos S. iii, 1. 58. v, 2. 24
Emeriti T. ix, 246
Emeritatio T. ix, 275
Emeritit T. ix, 249
Emi T. x, 764. S. i, 6. 67
Emicat T. v, 573. vi, 570. x, 660
Emicet T. ix, 247
Emicuit T. i, 381. xii, 776
Emigrantis S. iv, 8. 47
Emigrare T. ii, 22
Emimus T. x, 438
Emineat S. i, 2. 115. A. i, 869
Eminet T. iv, 222. vii, 600. viii, 660. 718. S. ii, 2. 88. iv, 4. 45. A. i, 58
Eminuit T. x, 371
Emisero T. viii, 407
Emisit S. ii, 3. 29. A. ii, 18
Emissa T. vii, 325. viii, 370. xii, 649. S. i, 2. 229
Emissas T. vi, 275. vii, 313
Emissas S. i, 3. 37
Emissi T. ii, 565
Emissis T. viii, 764
Emisso T. vi, 646
Emissos T. vi, 410
Emissum T. vi, 668
Emissus T. i, 157. S. ii, 1. 227. iv, 6. 53. v, 3. 19
Emittam T. viii, 49
Emota T. x, 866
Emoto T. i, 349
Emta T. ix, 56
Emtum T. i, 163. S. iv, 9. 22
Emunire T. i, 518
Emarrant T. viii, 620
Emclado T. xi, 8
Emcladus T. iii, 595. xii, 275
Enipeus T. xi, 50
Enipe T. iv, 286
Enitor T. v, 464
Enixus S. v, 2. 175
Enneas S. v, 3. 277
Enneas T. iv, 124
Enneas A. ii, 151
Enni S. ii, 7. 75
Enode S. ii, 3. 58
Enormes S. i, 3. 51
Enormi S. ii, 1. 131
Ense T. i, 633. ii, 221. 703. iii, 20. 230. iv, 87. 631. v, 32. 102. 135. 317. 661. 665. vii, 502. 685. 615. 643. viii, 399. 477. 564. 584. 690. ix, 63. 137. 267. 303. 694. 844. x, 268. 266. 778. xi, 63. xii, 401. 792. S. i, 1. 42. iv, 6. 77. A. ii, 320
Ensem T. ii, 524. 586. iii, 81. 299. v, 230. 237. vi, 736. vii, 31. ix, 76. 198. 537. 564. x, 271. 812. xi, 306. 376. 542. 566. 635. 636. S. v, 2. 177
Enses T. i, 429. ii, 711. iii, 446. iv, 10. 125. 153. 643. v, 353. vii, 299. 487. 549. 806. viii, 252. 279. 348. 679. ix, 368. x, 455. 714. xi, 99. 527. 629. 685. xii, 723. S. iii, 2. 116. iv, 7. 45. v, 1. 94. A. i, 131. 510. ii, 114
Ensihus T. v, 726. vii, 40. xii, 689
Ensiheras T. iv, 321
Ensiheros A. ii, 415
Ensis T. ii, 9. iii, 615. vii, 699. viii, 390. 659. ix, 279. S. iv, 5. 51. A. ii, 225
Enthes S. i, 2. 227. 248. i, 4. 25. i, 5. 1. iii, 5. 97
Enumerant T. x, 464
Enumerare T. i, 222. ii, 168. v, 190. A. i, 140
Enumerem S. iii, 1. 103
Enyo T. v, 165. viii, 657. xi, 84
En T. iii, 627. x, 218. A. ii, 305
Eoa T. iv, 270. S. iii, 2. 104. iii, 2. 23
Eoa T. iv, 706. S. ii, 2. 66. ii, 4. 25. iv, 3. 110
Eoa T. iv, 388. vi, 66. viii, 228. 242. S. iii, 2. 126
Eodem T. viii, 26. x, 122. xi, 506. S. i, 4. 122. v, 1. 245
Eoi T. i, 263. vii, 506. S. iii, 2. 92
Eois T. vii, 186. xii, 694. S. v, 2. 186
Eoo T. i, 157. iii, 35. 40. v, 290. ix, 605. xii, 617. S. iv, 1. 4
Eoos T. ii, 379
Eosdem T. xii, 656
Eoum S. iv, 7. 46
Eous T. ix, 441
Epaphum T. vii, 186
Ephebi T. ix, 571
Ephebo S. i, 3. 23
Ephebos T. i, 423
Ephebum T. iv, 232
Ephebus T. vi, 542
Ephyre T. iv, 59
Ephyrea T. ii, 207. vii, 105
Ephyrmo T. vi, 253
Ephyreiadus T. vi, 652
Ephyres S. ii, 2. 24
Epidauria T. iv, 123. S. i, 4. 61
Epidaurius T. iii, 398. vi, 912
Epidaurus S. i, 4. 100
Epiros A. i, 420
Epistola S. i, 2. 104. iv, 4. 1

- Epulas* T. i, 687. v, 262. 451. vii, 401. viii, 254. S. iii, 1. 86
Epulantur A. ii, 86
Epulas T. i, 514. ii, 300. 306. v, 265. S. i, 6. 32. iv, 2. 38. 68. iv, 6. 6. 80
Epulata T. v, 122
Epulis S. iv, 6. 50. A. ii, 99. 251
Equarum T. ii, 724
Equas P. vi, 233
Eques T. v, 556. vi, 214. viii, 350. 448. S. i, 1. 16. i, 2. 235. i, 4. 42. i, 6. 44
Equestres S. i, 1. 46. iii, 2. 143
Equi T. ii, 121. iv, 316. vi, 344. 486. 596. xi, 481. 509. xii, 526. S. i, 1. 9. 72. ii, 2. 38. v, 1. 123. v, 2. 116. A. ii, 266
Equinas T. vii, 203
Equis T. iii, 210. 425. iv, 214. v, 707. vi, 296. 308. 306. 409. vii, 106. 691. viii, 116. 455. ix, 151. 312. x, 522. xii, 27. 564. S. iv, 2. 47. A. i, 78. ii, 17
Equitem T. viii, 294. 539. ix, 217
Equites T. iv, 271. vii, 306. 618. x, 288. S. ii, 7. 46
Equitis T. xi, 509
Equitum T. v, 691. x, 740. xii, 657. S. i, 4. 29
Equo T. ii, 129. iv, 61. 203. vi, 246. 262. 217. 520. vii, 626. 756. viii, 602. xi, 209. xii, 703. S. i, 2. 217. v, 2. 118. A. i, 182. 233. ii, 123. 398
Equorum T. i, 27. vi, 558. vii, 120. 473. viii, 147. x, 228
Equos T. i, 98. 220. ii, 46. 66. iii, 264. 299. 317. 408. iv, 11. 43. v, 86. vi, 77. 227. 501. 504. vii, 31. 83. 124. 257. 461. 587. 799. 819. viii, 8. 160. 272. 599. x, 6. 320. xi, 450. xii, 76. 749. S. i, 1. 90. iv, 4. 32. v, 1. 93. v, 2. 122. 129. v, 3. 149. A. i, 243. 421. 442
Equum T. iv, 720. vi, 644. vii, 431. viii, 166. 292. ix, 222. 250. 287. 732. 879. xi, 226. S. i, 1. 39. ii, 6. 19. 80. v, 3. 55. A. i, 278
Equus T. iv, 223. ix, 686. x, 473. S. i, 1. 84. iv, 4. 69. v, 2. 23
Eram P. vii, 106. v, 49
Erant T. v, 64. vi, 426. viii, 165. xi, 523. xii, 566. S. ii, 1. 173. iii, 1. 97
Eras T. vii, 543. xi, 499. S. ii, 4. 39. v, 2. 215
Erasmus T. i, 357. iv, 122. 713
Erat T. i, 142. 191. ii, 65. 392. 707 et al.
Erato S. i, 2. 49. iv, 7. 2
Erebi T. i, 206. iv, 509. 523. viii, 22. xi, 575. xii, 560
Erebo T. iv, 494. vi, 496. vii, 765. xi, 126. 464. xii, 96. 580
Erecta T. ii, 506. v, 96. x, 419
Erectas T. i, 375. xii, 731
Erectam T. iv, 332
Erectas T. xii, 262
Erecti T. viii, 519. xii, 606
Erecto T. iii, 414. vi, 759. S. i, 2. 217. A. i, 226
Erectum T. i, 186. xi, 726. A. ii, 96. 220
Erectus T. i, 412. ii, 476. iv, 582. vi, 502. xi, 437
Erept S. ii, 2. 30
Ereptit T. vii, 451. xi, 581
Erepta T. ii, 225. iii, 86. iv, 266. x, 421
Ereptas T. vi, 24
Ereptis T. ix, 670
Erepto T. viii, 431
Ereptum A. i, 661
Erexere T. iv, 489. vi, 751. x, 175
Erexerat T. vi, 276
Erex S. v, 6. 84
Erexit T. ii, 503. v, 248. vii, 671. ix, 584. x, 202. 575. 677. xi, 521. S. iii, 1. 20
Ergino T. ix, 295
Ergo A. i, 543
Erigeret S. v, 2. 101
Ergis S. iii, 2. 167
Erigit T. vi, 511. 707. vii, 118. x, 187. xi, 565. S. iv, 4. 79. A. i, 412
Erigitar T. ii, 126. 412. iv, 97. 400. v, 506. viii, 694. 752. xi, 311. 556. 746
Erigone T. xi, 646
Erigones T. iv, 692
Erinnys T. xi, 245
Eriomys T. i, 226. ii, 20. v, 292. vii, 562. viii, 687. xi, 283. 619. xii, 526. S. v, 3. 195. 296
Eriphyleos T. iv, 211
Eripiunt T. viii, 452
Eripiere T. iii, 69
Eris T. ii, 465. viii, 196. xi, 292. xii, 76
Erit T. i, 22. 189. vii, 22. 33. 265. viii, 206. xi, 720. xii, 248. 408. 573. S. i, 4. 125. iii, 2. 129. 127. iii, 4. 96. A. ii, 48
Errabant T. vii, 564
Errans T. iii, 90
Errant T. ix, 423. xii, 5. 265
Errante T. vi, 467
Errantem T. vi, 596. xii, 241. S. ii, 4. 6
Errantes T. iv, 687. 746. v, 604. x, 12. 361. S. ii, 2. 132. A. ii, 610
Errantibus T. i, 220. xii, 123. 629. S. v, 5. 32

- Errare T. ii, 592. iv, 370. ix, 577. x, 98. 150. 391. S. i, 2. 212
- Errareum S. iii, 5. 8
- Erraret S. i, 2. 181
- Erraretis S. i, 2. 120
- Errasse T. viii, 453
- Errat T. ii, 532. v, 523. ix, 143. x, 108. S. ii, 3. 23. A. ii, 71
- Erravit T. i, 600. S. iii, 3. 157
- Error T. iv, 640. viii, 633. xi, 450. S. v, 1. 170. v, 5. 7
- Errore T. v, 437. vi, 942. vii, 394. xii, 295. 506. 777. S. ii, 2. 187. v, 4. 2
- Errores T. i, 230. xi, 378
- Erroribus T. i, 503
- Erubescit S. i, 4. 5. ii, 6. 85. iii, 1. 89. iii, 3. 58. A. ii, 192
- Eruditi T. x, 607
- Erusare T. v, 76
- Erucet A. ii, 13
- Eruinus T. iii, 555
- Eruit T. iv, 438
- Erumpentia T. x, 454
- Erumpere T. v, 436. viii, 190
- Erumpit T. xii, 356. A. i, 122
- Erumpite T. ii, 547
- Erumpunt T. v, 100. vii, 581. xi, 385
- Eruni T. x, 23. A. ii, 50
- Erupte T. xii, 71
- Eruptit T. ix, 355. S. iv, 4. 36
- Eruptus T. vii, 683
- Eruia T. x, 817
- Eruia S. iv, 7. 15
- Erycem T. ix, 126
- Erycina S. i, 2. 160
- Erycis S. iii, 4. 21
- Erymanthis T. xii, 805
- Erymanthiadum T. iv, 329
- Erymanthidos T. ix, 594
- Erymanthius T. v, 665
- Erymanthon T. iv, 396. S. iv, 6. 101
- Erythras T. vii, 265
- Erythras S. iv, 6. 18
- Erythrasia T. vii, 506
- Es T. i, 462. v, 30. viii, 195. xii, 377. S. i, 1. 85. i, 4. 4. v, 1. 75. A. ii, 234
- Eccedere S. iv, 2. 23
- Eese T. i, 205. ii, 140. iv, 457. v, 687. vi, 918. vii, 797. viii, 285. x, 394. xi, 515. S. i, 6. 60. iv, 3. 80. iv, 5. 36
- Eeses S. iii, 4. 78
- Eetia T. xii, 562. S. i, 4. 1
- Eeto T. i, 16. iv, 480. vii, 158. xii, 573. S. ii, 6. 55
- Eteoclea T. ii, 384. vii, 539. 668. viii, 353. 667. xi, 186. 268. 388
- Eteocleas T. xii, 91. 421
- Eteoclis T. iii, 214. vii, 237. ix, 86. xii, 57
- Eteonon T. vii, 266
- Ethecli T. x, 314
- Etruscan S. iii, 3. 111. 207
- Etrusco S. iii, 3. 33. 136
- Etrusci S. iii, 3. 6. 149. 173
- Etrusco S. i, 5. 14
- Evadere T. vi, 890. xi, 704. A. ii, 231
- Evadit T. vi, 447
- Evadne T. xii, 126. 891
- Evadunt T. iii, 468
- Evagatur S. ii, 7. 12
- Evaluere T. vi, 677
- Evaluit S. v, 2. 79
- Evan T. ii, 616. v, 94. 496. 675. 712. S. i, 2. 17. 133. 230. i, 5. 3. ii, 7. 7. iv, 2. 49. iv, 3. 155. v, 3. 6
- Evander S. ii, 1. 98
- Evandri S. iii, 4. 48
- Evandrius S. iv, 1. 7
- Evasurum T. ix, 253
- Euboea T. ix, 768. S. v, 3. 137
- Euboeam T. vii, 235
- Euboicus S. i, 2. 177. iv, 3. 24
- Euboicas T. ix, 306
- Euboici T. xi, 232. S. i, 4. 126
- Euboicis T. ii, 434
- Euboico S. v, 3. 111
- Euboicos S. iii, 5. 12. iv, 4. 1
- Euboicum T. vii, 430. A. i, 449
- Euboia S. i, 2. 263. A. i, 414
- Eventa T. vi, 807. x, 123
- Everna T. v, 141. vi, 107
- Eversorem A. i, 530
- Evertere T. v, 704
- Evia A. ii, 154
- Evictum T. vii, 558
- Evie T. ii, 73
- Evigilat T. x, 121
- Evigilavit S. v, 3. 123
- Evincta T. i, 554
- Evinctum T. v, 208
- Evippi T. ii, 248
- Evitantia T. xi, 687
- Evitantis A. i, 570
- Evius T. iv, 739. A. i, 616
- Eamens S. ii, 6. 57
- Eamelis S. iv, 8. 49
- Eamenidas T. iv, 54. xii, 696. 773. S. v, 2. 95
- Eamenides T. ii, 186. iv, 526. vi, 500
- Eamenidum T. i, 239. 598. ii, 52. v, 302. vii, 218. 477. viii, 59. xi, 271. xii, 433. 559. S. v, 1. 28. v, 3. 279
- Eamenis T. v, 33. vii, 580. viii, 10. ix, 173. xi, 198. 230. 388. xii, 423
- Eunae T. vii, 649
- Euncon T. vi, 464

- Eaneos T. vi, 248
 Eandi T. vi, 305. xii, 167
 Eando T. vi, 483
 Eant T. v, 280. x, 219. 282. 324. xi, 759. A. i, 55. 63. ii, 24. 158
 Eantum T. vi, 638. vii, 480. viii, 423. ix, 199. x, 638. xii, 218
 Eantes T. iii, 117. v, 483. vi, 500. x, 20. xii, 130
 Eanti T. iii, 424. v, 98. ix, 264. 449. xi, 349. 357. xii, 240. A. i, 245
 Eantibus T. iv, 10. 650
 Evolat T. i, 388. ii, 409. v, 92
 Evolvere T. i, 2. ii, 150. v, 44. vi, 414. S. i, 1. 41. v, 1. 78
 Evolvit S. iii, 3. 99. A. i, 242
 Evoluta S. iv, 3. 141
 Euphrates T. viii, 290
 Euphrates S. ii, 2. 123
 Euphraten S. iii, 2. 126
 Euphrates S. v, 1. 89
 Euphros S. ii, 2. 79. iii, 1. 149
 Euri T. vi, 310
 Euripum T. vii, 224
 Eurition T. ix, 749
 Euro T. vi, 521
 Europa A. i, 307
 Europae A. i, 82. ii, 114. 350
 Europam A. i, 410. ii, 56
 Europam A. ii, 360
 Eurym T. iv, 237. x, 493. S. i, 5. 40. A. i, 189
 Eurotas T. i, 119. S. ii, 6. 46
 Euros T. ii, 379
 Eorum S. iii, 2. 45
 Eurus T. i, 193. v, 705. vii, 87. S. i, 6. 11. iii, 8. 96
 Euryalos T. x, 448
 Eurydice T. vi, 126
 Eurydicea T. v, 633
 Eurymedon T. vii, 263. xi, 32
 Eurymedontis T. viii, 356
 Eurystea T. vi, 311. S. iii, 1. 24
 Exactam S. ii, 2. 47
 Exacti T. xii, 246. S. v, 1. 157
 Exactuat T. xi, 297
 Exagitant T. iii, 516. 631
 Exagitat T. v, 97
 Examen T. xii, 472
 Examina S. iii, 2. 203. v, 3. 284
 Examine T. i, 95. iii, 193. xi, 62. S. v, 1. 210
 Examinare T. vi, 159
 Examinat T. x, 174
 Examinata T. iv, 760. S. iii, 1. 48
 Examinum T. ix, 561. x, 274
 Examine T. i, 622. iii, 114. viii, 73. ix, 159. 226. x, 265. 655. xii, 418. 736
 Exanimi T. xi, 229
 Exanimis T. v, 493. 545. vii, 88. x, 620. xii, 739
 Exanimum T. xi, 176
 Exarmasse T. xi, 206
 Exarmat T. ix, 845
 Exarmata T. v, 226
 Exarmatus T. iii, 303. xi, 743
 Exaudi T. i, 73. xi, 246
 Exaudit T. iii, 480. S. ii, 1. 152
 Exaudire T. x, 595. S. iv, 2. 57
 Exaudita T. ii, 260. xi, 616
 Excedens T. ii, 216
 Excedere T. iv, 545. vii, 553. S. i, 4. 53. iii, 3. 148. A. ii, 206
 Excedit T. x, 125
 Excedo T. xi, 695
 Excellere T. iv, 195
 Excelsa T. iii, 539. xii, 75. 398. A. ii, 6
 Excelsis T. ii, 67. ix, 269. xi, 416. S. v, 2. 168
 Excelsio T. iii, 502. ix, 107. S. iii, 1. 109
 Excelsum T. vi, 895. vii, 444
 Excipere T. ix, 42
 Excipi S. i, 2. 110. v, 5. 70
 Excipit T. viii, 287
 Excipite T. iv, 433. A. i, 332
 Exceptam T. ii, 144. A. i, 172
 Exceptum T. iv, 464
 Exceptura S. i, 5. 25
 Excipus T. i, 309. iii, 397
 Excusasse S. v, 5. 57
 Excidat T. vii, 268. xi, 579. S. v, 2. 86
 Exciderant T. iii, 302. v, 646. vii, 801
 Exciderat T. vii, 537
 Exciderat T. v, 660
 Excidio T. ii, 460
 Excidit T. iii, 302. iv, 281. v, 542. vi, 695. vii, 210. S. v, 2. 128
 Excidium T. v, 683. 703. vi, 97. vii, 387
 Excipio S. iii, 2. 103
 Excipere T. v, 79. A. ii, 427
 Exciperet S. v, 1. 69
 Excipietis T. ix, 769
 Excipis S. i, 2. 23
 Excipit T. v, 235. x, 300. xi, 76. A. ii, 372
 Excipite T. iii, 392
 Excipiunt T. vi, 555. vii, 487. x, 683. xii, 587. A. ii, 141
 Excire A. i, 96
 Excisa T. iii, 74. v, 308. A. i, 657
 Excises T. vi, 170. xii, 53
 Excisus S. v, 3. 200
 Excisus S. iii, 1. 111
 Excit T. iv, 146
 Excitum T. i, 228

- Excitat T. iii, 326. viii, 343. x, 196.
     A. i, 181
 Exciti T. vi, 351. A. i, 407
 Excitum T. ii, 180
 Excitus T. ii, 182. iii, 600. vii, 460. ix,
     316. S. iv, 3. 101
 Exciverat T. vii, 234
 Exclamant T. viii, 643
 Exclamare S. iv, 6. 39
 Exclamasset T. x, 491
 Exclamat T. iv, 472. vi, 303. ix, 506.
     x, 393. xii, 500
 Exclames S. v, 1. 239
 Exclamet T. x, 363
 Excludam T. xii, 343
 Excludat S. i, 4. 26
 Excludere T. vii, 370
 Excluderet T. viii, 514
 Excludit S. v, 3. 31
 Excludite S. iii, 2. 12
 Excludunt S. i, 2. 154
 Exclusa S. iii, 3. 106
 Exclusa T. i, 424. iv, 424
 Excludere T. viii, 412. x, 514
 Excludit T. vii, 523. xi, 200
 Excluso S. iii, 1. 37
 Exclusos S. ii, 3. 61
 Exclusura S. iii, 1. 121
 Exclusus S. i, 5. 25
 Excolit S. iii, 1. 60. iii, 4. 49
 Excubat T. ix, 196. xii, 353. S. ii, 2.
     23
 Excubia T. i, 149. viii, 321
 Excubilis T. iv, 373. x, 18
 Excursare T. ii, 550
 Excursibus T. viii, 353
 Excusabile T. v, 453
 Excusabitur A. ii, 330
 Excusant T. vi, 44
 Excusare T. i, 602. ii, 256
 Excusasse S. iv, 6. 79
 Excusat T. xii, 354. A. ii, 250
 Excuset T. xii, 303
 Excuso T. vii, 515
 Excusare T. ii, 136. 250. x, 546
 Excusare T. ii, 83. iii, 93
 Excussere T. x, 40
 Excussio T. vii, 717
 Excussit T. ii, 129
 Excusso T. iv, 485. vi, 440. 671. vii,
     552. x, 745. A. ii, 290
 Excussum T. ix, 406
 Excute T. x, 60
 Excotam T. iii, 249
 Excutions T. i, 373. ii, 127. vii, 406
 Excutit T. iii, 429. v, 603. viii, 407.
     ix, 453
 Excutitur T. ii, 570
 Excut T. iii, 617. vii, 252. xi, 120. 540
 Execrabile T. vii, 484
 Exedere T. ii, 319
 Exedit T. vii, 311. S. ii, 1. 153
 Exegere T. xii, 24
 Exegi S. v, 1. 183
 Exegit T. vi, 718. S. v, 2. 91
 Exempla S. iv, 1. 20. iv, 4. 71. v, 2.
     31
 Exemplo T. vi, 34. S. iii, 3. 215
 Exemplum S. v, 1. 122. v, 3. 263
 Exemta T. x, 759. xii, 44. S. ii, 6. 37.
     A. i, 300
 Exentum T. ii, 606. S. v, 2. 207
 Exentus S. ii, 2. 126. iv, 5. 15
 Exequiale T. vi, 123
 Exequialis T. xi, 610
 Exequialis T. vii, 90
 Exequas T. v, 651. viii, 210. ix, 303.
     xii, 81. S. ii, 1. 157. iii, 5. 62. v,
     1. 41. 200
 Exequis T. vi, 69. 182. ix, 100. xii,
     118. S. iii, 3. 6
 Exerce S. i, 2. 166
 Exercent T. i, 607. iii, 5. vii, 306
 Exercere A. i, 347
 Exercet T. vi, 581. viii, 25. S. ii, 2.
     112
 Exercita T. i, 500. iii, 179. vii, 168. xi,
     57. 550. xii, 646. S. i, A. 72. A. i,
     622. ii, 119
 Exercitus T. vi, 84. ix, 790. x, 540.
     xi, 247
 Exero T. xii, 305. S. v, 2. 194
 Exeret A. i, 94
 Exeris S. ii, 1. 138. ii, 7. 53
 Exerit T. ix, 330
 Exerrat T. vi, 444
 Exerta T. ix, 681. x, 263. S. ii, 2. 60.
     A. i, 346
 Exertantem T. ix, 412
 Exertantia T. iv, 731
 Exertare T. i, 413
 Exertas A. ii, 95
 Exerti T. iv, 235
 Exerto T. ix, 736. S. v, 2. 29
 Exertos T. ii, 513. x, 465
 Exertum T. x, 412. xi, 376
 Exertus T. v, 439
 Exernere T. v, 86
 Exeruit T. vii, 729
 Exesus S. iii, 1. 111
 Exhalant T. x, 106
 Exhalat T. iv, 729
 Exhaustet T. vii, 25
 Exhaustire T. x, 295
 Exhaustit T. ii, 624. ix, 454. x, 168
 Exhausterat T. v, 503. A. i, 441
 Exhaustit S. ii, 6. 26. iii, 5. 73
 Exhaustisse S. v, 1. 34

- Exhausta T. v, 420. S. iii, 3. 156. A. i, 108
 Exhaustas T. ix, 854. x, 383
 Exhausti T. ii, 37. iii, 259. vi, 237. S. iii, 5. 40
 Exhaustis T. x, 838. S. i, 1. 18
 Exhausto T. vi, 669
 Exhaustos T. iv, 616. x, 36
 Exhaustum A. ii, 401
 Exhaustus T. vi, 683. vii, 748. viii, 216
 Exborruit T. iv, 698
 Exhortantem T. viii, 674
 Exierant A. i, 246. 288
 Exigar T. i, 216
 Exige T. x, 345. xi, 167
 Exigit T. ii, 42. v, 204. viii, 758. x, 309
 Exigua S. iii, 2. 70. iv, 6. 49
 Exiguæ S. iii, 3. 107
 Exiguam T. vi, 702. 907. x, 428
 Exiguo T. i, 417. vii, 624. S. i, 4. 131
 Exiguus T. vi, 844
 Exile T. vii, 362
 Exilem T. vii, 307
 Exili T. xi, 642
 Exilia T. xi, 378
 Eximii T. vi, 15
 Eximit S. iv, 3. 22
 Eximium T. iii, 3. 113. S. v, 1. 130. A. i, 290
 Eximius S. ii, 6. 97. v, 1. 226
 Exin T. ii, 223. vi, 268
 Exire T. v, 161. vi, 268. 394. viii, 43. S. iv, 2. 58. iv, 4. 42. 102. v, 1. 248. A. i, 87. 265
 Exis T. iv, 389. xi, 353. 724
 Exisse T. viii, 242
 Exisset A. ii, 128
 Existis T. iv, 601
 Exit T. ii, 139. 490. 637. 731. iii, 673. iv, 119. v, 530. vi, 192. 701. 802. 839. vii, 292. 316. viii, 386. xi, 229. S. ii, 2. 16. A. ii, 131
 Exitibile T. i, 395
 Exitiale T. i, 34. 243. iv, 192. S. iv, 6. 41
 Exitialia A. ii, 344
 Exitio S. ii, 1. 214
 Exitium T. iv, 613
 Exitus T. ii, 17. vi, 944. S. ii, 1. 225. iii, 3. 99. v, 3. 259
 Exolescet S. i, 6. 99
 Exolucere T. xi, 162. S. i, 5. 53. v, 5. 45
 Exorabile S. v, 1. 164
 Exorant T. vii, 418
 Exorare T. xii, 157. S. v, 2. 94
 Exorata T. viii, 327
 Exorate T. x, 773
 Exoratus T. i, 666
 Exoravere S. ii, 3. 75
 Exordia T. i, 503. iii, 636. iv, 681. v, 36. viii, 619. xii, 666. S. iii, 1. 49. iv, 4. 87. v, 3. 234. A. i, 276
 Exores S. ii, 7. 123
 Exoret S. v, 3. 274
 Exoritur T. iii, 124. v, 296. vii, 601. ix, 701
 Exornat S. iii, 1. 133
 Exorsa T. i, 23. v, 626. x, 723
 Exoræ T. xii, 390
 Exorta T. xii, 553. A. ii, 145. 341
 Exorto S. v, 3. 121
 Exosi T. iii, 632
 Exosus T. ix, 75. xi, 588. S. ii, 1. 164
 Expalluit T. xi, 327
 Expaverat T. vi, 425
 Expavere T. vii, 486. xii, 310. S. i, 3. 57
 Expaverit T. i, 13
 Expavit T. iii, 190. vii, 337. viii, 32. 638. xi, 316. xii, 610. S. i, 1. 72. A. i, 26. 591
 Expecta T. iv, 335
 Expectabat A. ii, 412
 Expectans T. vi, 866
 Expectant T. i, 424. 656. ii, 526. vii, 502. 575. viii, 57. xi, 256
 Expectare T. iii, 614. viii, 680. S. i, 4. 86
 Expectas T. xi, 688
 Expectasse T. ix, 380
 Expectat T. i, 374. iv, 496. 708. vii, 239. S. v, 1. 126. A. ii, 196
 Expectata T. ii, 214. x, 826
 Expectato T. viii, 154
 Expectatur S. v, 2. 23
 Expectatura T. vi, 78
 Expectatus T. iii, 86. vi, 569
 Expectem T. xii, 210
 Expectent T. xi, 592. xii, 140
 Expectes T. vi, 247. S. iv, 9. 52
 Expediam T. i, 9. v, 207. S. i, 4. 68
 Expedias T. ii, 241
 Expedit T. ix, 864
 Expeditum S. iv, 7. 42
 Expediunt T. vi, 403. S. iii, 4. 89
 Expelle T. ii, 117
 Expellere S. iv, 6. 14
 Expellunt S. i, 3. 32
 Expendunt T. vi, 650
 Expensis S. v, 3. 118
 Experiar T. iii, 618. x, 847
 Experiare T. xi, 339
 Experientia T. vi, 775. vii, 701. S. iv, 6. 44
 Experiare T. ix, 342
 Expers T. i, 26. x, 62. S. ii, 2. 71. v,

- §. 59
 Experta T. vi, 23. S. i, 3. 51. A. i, 112.
 268
 Expertus T. viii, 536
 Expertas A. i, 187
 Experte T. ix, 479. S. ii, 3. 68
 Expertem T. vii, 298
 Experti T. vii, 722
 Expertis T. v, 724
 Expertus T. vii, 540. ix, 210
 Expirant T. x, 117
 Expirare T. viii, 731. x, 469. xi, 154.
 S. v, 3. 224
 Expirasse T. ix, 597
 Expirat T. iv, 440. ix, 890. x, 403. xii,
 658. S. iii, 3. 180. v, 2. 70
 Expiraturus S. ii, 1. 106
 Expiravit T. xi, 2
 Expleatur S. ii, 7. 15
 Explebit T. xii, 102
 Explere T. i, 623
 Expleta T. iv, 821. ii, 1. 15
 Expletis S. v, 1. 260
 Expleto A. i, 291
 Explevit T. ix, 754
 Explicat T. x, 142. A. i, 29
 Explicitum T. i, 569. x, 277
 Explicitura T. i, 146
 Explicuit S. v, 3. 261
 Explorant T. iii, 457. vi, 22. 598. 764
 Explorare T. ii, 370. x, 389. A. ii, 62
 Explorari T. xi, 440
 Explorasse T. iii, 865
 Explorat T. iii, 144. viii, 42. xii, 544.
 A. i, 601
 Explorata T. vii, 228. S. iii, 3. 44
 Exploratas S. i, 1. 36
 Explorator S. v, 3. 178
 Exploratores T. iv, 734
 Explores S. i, 1. 88
 Exploret S. iii, 2. 30
 Exponere A. ii, 329
 Exponit T. iii, 405
 Exponere T. xi, 106
 Exposcit T. vii, 232
 Exposcunt T. x, 52. xii, 706
 Expositam T. ix, 638
 Expositas T. x, 269
 Expositi T. ii, 188. S. ii, 2. 152
 Expositus A. i, 448
 Expositos T. ii, 44. S. v, 3. 246
 Expositum S. i, 2. 34
 Expostus T. v, 551. vii, 197
 Exposui T. v, 624
 Expressa T. xi, 199
 Expressus T. viii, 728
 Expromere T. ii, 101. iv, 531
 Expugnabile T. vi, 103
 Expugnabilis T. iv, 896
 Expugnans T. vi, 779
 Expugnantem S. ii, 2. 57
 Expugnare T. vii, 205
 Expugnata T. iv, 187
 Expugnator T. iv, 363
 Expugnaverit T. ix, 315
 Expulit T. vii, 690. x, 322. 896. S.
 iii, 2. 63
 Expulsa S. iii, 3. 4
 Expulsi T. ix, 132
 Exquirunt T. i, 559. x, 459
 Exsanguis T. iv, 519. v, 525
 Exsanguem T. xii, 22
 Exsanguis T. i, 308. iii, 361. vii, 49.
 475. ix, 522. x, 433. xi, 323
 Exsanguis T. i, 522. iv, 510
 Exsanguis T. xii, 706
 Exsatiatur T. viii, 651
 Exsatiavimus T. ix, 14
 Exsaturare T. vi, 83
 Exsaturata T. v, 303. vi, 176
 Exscinde T. i, 261
 Exscindere T. iv, 670. viii, 516. x, 906.
 S. iii, 1. 123
 Exscindis T. vii, 155
 Exsiccata S. v, 1. 35
 Exsiliit T. ix, 353
 Exsilit T. i, 546. ii, 56. vi, 422. ix, 311.
 601
 Exsiliunt S. iii, 1. 145. A. i, 522
 Exsiluere T. vi, 405. vii, 122
 Exsiluisse T. vi, 597
 Exsiluit T. i, 93. viii, 492. ix, 285
 Exsolvi T. v, 628
 Exsolvit A. i, 565
 Exsoluta S. i, 64
 Exstimulavit T. xii, 619
 Extructa T. ii, 91
 Extructis T. xii, 54
 Exsuperare T. xi, 357
 Exsuperat T. ii, 557. ix, 649
 Exsuperabile T. i, 214
 Extat T. i, 507. ii, 348. S. iv, 4. 91. iv,
 6. 10. A. ii, 362
 Extantem T. iv, 90. v, 371
 Extantes T. v, 252. vii, 769
 Extantia T. vii, 596
 Extantior T. ix, 455
 Extat T. iv, 745. vi, 755. viii, 369. x,
 461. 613. xii, 571. S. ii, 1. 107
 Extendam S. iii, 1. 172
 Extendere T. i, 607. iv, 33
 Extendis T. i, 710. S. v, 3. 23
 Extenditur T. i, 180. A. i, 175
 Extensus T. vi, 902
 Extera T. vii, 249
 Extergere S. v, 5. 85

- Exerit T. x, 478
 Exterior T. viii, 641
 Externa T. vii, 383. viii, 319. xi, 730.
 xii, 648. S. i, 2. 26. iv, 4. 46
 Externæ T. iv, 584
 Externas T. v, 455
 Externi T. i, 489. x, 709
 Externis T. v, 272. S. v, 3. 70
 Externo S. v, 2. 51
 Externos T. ii, 405. iii, 128. vii, 459.
 609. S. i, 1. 26. S. i, 2. 204
 Externum T. ix, 675
 Exterrita T. ii, 576. xi, 684. A. i, 662
 Exterritus T. i, 211
 Exterritut T. x, 872
 Extimui S. ii, 1. 168. S. v, 3. 9
 Extimuiasset S. i, 1. 52
 Extimuit T. viii, 443. ix, 156
 Extinctæ T. v, 717
 Extincti T. x, 698
 Extinctis T. xii, 779
 Extincto T. viii, 87
 Extinctos T. xi, 172
 Extinctum T. i, 296. S. v, 3. 75
 Extinguas T. i, 265
 Extinguere T. x, 808
 Extinguite T. v, 680
 Extingere T. v, 611
 Extis T. iv, 14. 410. v, 176. 642. viii,
 178
 Extitit T. ix, 762
 Extio S. i, 2. 116
 Estorrem T. ix, 216. 578. xi, 167. xii,
 262
 Extrahit T. i, 323. iii, 575. viii, 485. ix,
 541
 Extrema T. i, 475. iii, 209. v, 266. vi,
 380. 896. x, 144. 178. 570. 610. 700.
 xi, 593. xii, 755. 759. S. i, 2. 100
 Extremæ T. v, 416. 538
 Extremam T. iii, 70
 Extremas T. vii, 814. xii, 402
 Extremi T. ii, 279. v, 485. xii, 781
 Extremis T. iii, 90. ix, 386. A. i, 258
 Extremo T. iii, 152. viii, 543. 735. ix,
 726. 746. x, 524. xii, 777. S. i, 2.
 251. v, 4. 18. A. i, 186
 Extremos T. vi, 724. vii, 693
 Extremum T. iii, 262. vi, 246. ix, 663.
 x, 935. xii, 176
 Extremus T. xi, 155. xii, 362
 Extulerat T. vi, 26. 93. xi, 635
 Extolit T. iii, 442. v, 418. vi, 106. xii,
 133. 781
 Exturbabat T. x, 219
 Exturbare T. i, 441
 Exturbata T. iii, 693
 Exturbent T. iii, 231
 Exudat T. vi, 208
 Exue S. iv, 4. 28
 Exuerat T. ix, 76
 Exuere T. ii, 596
 Exuimus T. iii, 208
 Exuit T. iv, 585. vi, 506. 874. ix, 288.
 x, 271. S. i, 4. 8. ii, 7. 40. iii, 3. 145.
 iv, 6. 30. v, 2. 67. A. ii, 287
 Exultat T. vi, 836. x, 641. 938
 Exul T. i, 183. 312. ii, 114. 403. iii,
 406. iv, 77. v, 499. vi, 504. 913. viii,
 616. ix, 52. x, 585. xi, 109. 509.
 516. 540. 728. 780. xii, 394. 444. S.
 iii, 3. 164
 Exule T. iii, 74. xii, 59
 Exulibus T. i, 178. ii, 190
 Exulla T. i, 164. ii, 814. iii, 698. xi,
 251. 667
 Exultabes S. iv, 4. 38
 Exultabit S. v, 2. 141
 Exultans T. iii, 85. iv, 802. vi, 746. S.
 ii, 1. 79
 Exultant T. iv, 64. x, 529. xi, 73. 95.
 xii, 794
 Exultante T. iii, 632
 Exultantes T. iv, 659
 Exultare T. iv, 783. vii, 286
 Exultat T. xi, 515. S. i, 2. 158
 Exultare T. iii, 509
 Exultavit S. i, 2. 213
 Exultent S. iii, 3. 22. iv, 1. 5
 Exundant T. iii, 596. x, 166. 535. xii,
 431
 Exundanti T. x, 609
 Exuo T. xi, 434
 Exuta T. v, 459. vi, 352. xi, 460
 Exuti A. i, 427
 Exutum T. ix, 163. x, 647
 Exutus T. iv, 98. vi, 30. S. i, 3. 71. ii,
 5. 22. ii, 6. 60
 Exuvie T. i, 490. iv, 155. 333. vii, 55.
 ix, 592
 Exuvias T. ii, 726. vi, 67. viii, 590. ix,
 563. 577. x, 337. 411. ix, 46. S. i, 2.
 181. i, 4. 33
 Exuviis T. vi, 850
 Exuunt S. iv, 3. 50

F.

- Fabula T. v, 658. viii, 236. x, 875. S.
 i, 2. 29. ii, 4. 10. A. ii, 273
 Fac T. ii, 449. A. ii, 242
 Face T. i, 254. iii, 539. vi, 202. 396.
 viii, 657. S. i, 1. 35. i, 2. 183. iii, 1.
 56. iv, 6. 82
 Facem T. iii, 692. 702. iv, 6. x, 428.
 926. 932. xii, 242. 350. S. i, 6. 88.
 v, 3. 196. A. i, 687

- Facies T. ii, 259. 737. iv, 468. v, 71.
 138. 695. vi, 537. viii, 266. ix, 19.
 x, 529. xi, 413. 495. xii, 40. S. i, 2.
 55. i, 5. 33. ii, 2. 144. ii, 6. 15. 37.
 v, 1. 254. A. i, 164
 Faciat T. ix, 490. 838. x, 70. A. i, 665.
 ii, 447
 Facibus T. vii, 599. x, 854. S. v, 3. 201.
 A. i, 33
 Facie T. vii, 153
 Faciem T. i, 437
 Facies T. i, 537. vii, 112. viii, 162. ix,
 748. x, 556. xi, 524, 744. S. iv, 8.
 30. A. i, 664. ii, 70
 Facilem T. iii, 7. v, 544. ix, 873. xii,
 737. S. iii, 4. 1
 Faciles T. i, 479. 607. iv, 787. vii, 440.
 viii, 571. x, 874. xi, 79. 102. xii,
 294. S. i, 6. 67. ii, 3. 7. iii, 1. 14.
 iv, 8. 32. A. ii, 345
 Facili S. iii, 2. 84. 125. A. ii, 355
 Facilis T. v, 44. viii, 217. ix, 396. xi,
 713. xii, 397. S. i, 1. 26. ii, 3. 70.
 ii, 4. 32
 Facinus T. i, 238. ii, 222. 388. iii, 371.
 v, 489. vii, 413. xi, 332. 536. A. i,
 400
 Facis S. v, 3. 178
 Facit T. iv, 549. ix, 551. x, 598
 Facta T. i, 33. 259. iii, 430. 602. viii,
 227. x, 225. 291. 449. xi, 10. xii,
 102. 404. S. i, 2. 97. S. iv, 3. 37. iv,
 4. 69. v, 3. 10. 61. 147. 235. A. ii,
 380. 412
 Facti A. ii, 247
 Factis T. iii, 161. xii, 499
 Facto T. i, 356. ii, 493
 Factorum T. iii, 330
 Factura S. i, 2. 9
 Facultas T. ii, 245. iv, 513. vii, 764. x,
 130. xii, 36. S. i, 4. 62. ii, 1. 168.
 228
 Facunda S. ii, 4. 1
 Facundi S. i, 3. 1. ii, 1. 114. iii, 1. 65
 Facundia S. i, 4. 30. ii, 2. 9. ii, 6. 95.
 iv, 4. 45. v, 3. 90
 Facundum S. i, 2. 3. iv, 6. 3
 Fagus T. vi, 98
 Falcato T. vii, 712. x, 544
 Falcem A. ii, 419
 Falces T. iii, 588
 Falcis S. v, 2. 69
 Falernis S. ii, 2. 5
 Fallaci T. ix, 475
 Fallax T. i, 246. ii, 293. S. i, 3. 18
 Fallente T. i, 496. xii, 230
 Fallentes T. iv, 538
 Fallentibus T. vi, 280. x, 260
 Fallere T. iv, 203. A. i, 362
 Falleris T. vii, 295. x, 723
 Fallimur T. vii, 123. S. iv, 3. 117
 Fallis T. xi, 298
 Fallit T. i, 287. ii, 464. v, 157. vi, 240.
 viii, 599. S. i, 2. 10. A. i, 336
 Fallo S. ii, 6. 29
 Fallor T. ii, 656. iv, 596. ix, 71. A. i,
 40
 Fallunt T. iv, 813. viii, 155. ix, 602.
 A. i, 147. ii, 88
 Falsa T. ii, 94. 99. 350. iii, 301. ix,
 423. S. v, 1. 52
 Falsi T. v, 320. S. ii, 7. 125. v, 3. 132.
 A. i, 560
 Falsis T. x, 113. S. iii, 3. 180
 Falso T. i, 63. 219. iv, 595. vii, 117.
 119. 739. x, 504. xii, 626. S. v, 2.
 100. v, 3. 261
 Falsos T. ix, 601
 Falsum T. vii, 131. xi, 214
 Falsus T. vii, 257. x, 847. S. i, 2. 135
 Fama T. i, 252. 683. 699. ii, 48. 106.
 205. 346. 621. 630. iii, 10. 209. 273.
 344. 426. 475. iv, 32. 102. 148. 277.
 346. 369. 719. v, 55. 426. 474. 486.
 692. vi, 2. 71. 250. 303. 566. 893.
 viii, 152. 278. ix, 32. 68. 787. x, 215.
 626. 669. 835. xii, 106. 163. 331.
 497. S. i, 3. 27. ii, 6. 54. iv, 4. 44.
 iv, 8. 34. v, 1. 106. v, 2. 170. v, 3.
 95. A. i, 388. 506. A. ii, 55
 Famæ T. i, 22. ii, 176. iii, 612. iv, 651.
 v, 626. ix, 318. S. i, 4. 14. ii, 2. 146.
 ii, 7. 108. iv, 4. 50. iv, 7. 28. v, 1.
 63. v, 2. 100. v, 3. 109. A. ii, 118
 Famam T. i, 607. iii, 103. vii, 772. xi,
 316. S. v, 3. 214. 250. A. i, 394.
 468
 Famena T. i, 715. vii, 532. viii, 576. x,
 292. xii, 156. A. ii, 385
 Fames T. i, 108. 540. ii, 677. v, 205.
 vi, 487. vii, 574. x, 44. 823. xii, 172.
 A. ii, 32. 99. 189
 Famosa S. v, 1. 93
 Famosi S. i, 1. 67
 Famula T. vi, 549
 Famulæ T. viii, 645. x, 816. S. iii, 4.
 77
 Famulam T. v, 498. 687. xi, 292
 Famulante T. ix, 478
 Famulantis S. iii, 3. 58
 Famulantur S. iii, 3. 47
 Famulare S. iii, 1. 40
 Famularer T. vi, 375
 Famulari T. x, 190
 Famularis A. ii, 67
 Famularum T. vi, 219
 Famulas T. vi, 34. S. iv, 2. 39. A. ii,
 284

- Famulata* T. ix, 794. xii, 346
Famulatur T. iv, 476
Famuli T. xi, 231. 306. S. iii, 1. 77. iii, 3. 178. v, 1. 158. 235
Famulus T. xii, 112. S. ii, 1. 58. A. ii, 274
Famulo T. vi, 377. vii, 692. 771
Famulos T. i, 541. S. v, 1. 21
Famulum T. i, 554. xi, 327. S. ii, 6. 8. 10. iii, 4. 57
Famulus S. ii, 6. 21. iii, 4. 38
Fandi T. ii, 174. 391. xi, 711. S. i, 4. 35. ii, 4. 16. v, 3. 101. v, 5. 49. A. i, 331
Fando T. i, 655. ix, 34
Far S. iv, 9. 31
Farra S. i, 4. 131
Fas T. i, 154. 460. ii, 168. 240. 595
Fasces S. i, 2. 175. 233. i, 4. 80. ii, 2. 123. iii, 8. 115. iv, 1. 8. 32. iv, 4. 59
Fascibus S. iii, 5. 88. v, 2. 167. v, 3. 189
Fasti S. i, 4. 82
Fastidia T. i, 715
Fastigia T. vi, 260. vii, 55. 132. x, 528. 535. 600. 746. 870. 921. xi, 356. xii, 705. S. i, 2. 152. i, 3. 10. i, 5. 42. iii, 1. 93. A. i, 619
Fassa T. viii, 655
Fastis S. iv, 1. 1. 20. iv, 6. 7
Fastos S. iv, 1. 29
Fasta T. i, 188
Fata T. i, 35. 174. 176. 213. 474. 586. ii, 143. 359. 694. iii, 85. 241. 316. 543. 700. iv, 192. 231. 404. v, 179. 271. 467. 679. 693. 714. 746. 751. vi, 47. 184. 935. viii, 26. 101. 181. ix, 78. 139. 254. 293. 309. 653. x, 70. 162. 200. 216. 384. 566. 592. 618. xi, 299. 442. 712. S. i, 2. 40. 102. 140. ii, 1. 154. ii, 6. 103. ii, 7. 259. ii, 7. 105. iii, 1. 11. iii, 4. 25. v, 1. 22. 145. 259. v, 3. 37. A. i, 81. 141. 255. 439. 508. 545. 549
Fatale T. iv, 211. ix, 258. xi, 654. xii, 81. S. ii, 1. 226
Fatalem T. viii, 375. A. i, 476
Fatalia T. v, 53. xi, 198
Fatalia T. ii, 111. iv, 638. vi, 938. viii, 185. A. i, 454
Fateatur S. iv, 6. 29
Fatebor A. i, 146
Fatentes T. v, 452
Fatentis A. i, 664
Fatentur T. vi, 660. xii, 454. 529
Fateor S. iii, 4. 39. A. ii, 101
Fateri T. i, 678. ii, 342. iii, 61. 572. iv, 532. v, 623. vi, 468. ix, 505. 890. xii, 376. S. v, 5. 5. A. i, 142. 587. 635. ii, 60
Fatetur T. vi, 586. xi, 385. A. i, 483. 515
Fati T. i, 503. ii, 92. 169. 196. iii, 99. 636. v, 534. 738. vii, 403. viii, 206. 588. 611. 619. ix, 180. 779. xi, 149. S. i, 4. 50. ii, 1. 222. iii, 3. 175. iii, 5. 40. v, 1. 165. v, 3. 80
Fatidica S. iii, 5. 97
Fatidici T. iv, 187. x, 616
Fatidico T. viii, 208
Fatidicum T. x, 605
Fatigant T. ii, 244. vi, 796
Fatigas S. v, 1. 72
Fatigat T. iv, 633. vii, 73. ix, 280. S. v, 1. 8. A. i, 101. 217. 338
Fatis T. i, 627. 652. ii, 576. 642. iii, 41. 629. iv, 3. v, 624. vi, 910. vii, 705. x, 316. 810. 912. xi, 619. S. i, 4. 17. ii, 2. 126. ii, 6. 59. iv, 6. 71. v, 1. 185. v, 2. 64. A. ii, 216. 241
Fatiscant T. xii, 140
Fatiscat S. v, 5. 21
Fatiscere T. xii, 295
Fatiscet S. v, 1. 35
Fatiscit T. iv, 187. viii, 706. S. iv, 4. 32
Fatiscunt T. i, 217. x, 865. xi, 92. xii, 243
Fato T. i, 401. iii, 191. 623. iv, 754. x, 347. S. ii, 4. 3. v, 1. 150. A. i, 177
Fatorum T. ii, 101. iii, 180. 304. vii, 193. viii, 12. ix, 207. x, 853. S. v, 3. 73. A. ii, 11. 331
Fatum T. i, 706. v, 21. 453. 492. ix, 661. x, 670. S. v, 2. 84
Fatur T. xii, 641
Fatus T. i, 510. iii, 406. iv, 644. v, 284. 689. vii, 390. 614. ix, 24. x, 271. xii, 166. 778
Fauces T. ii, 414. 625. viii, 762. x, 45
Faucibus T. ii, 499. iv, 720. viii, 645. ix, 130. 747. S. iv, 3. 71
Favebat T. vii, 447
Favens S. ii, 6. 76
Favent T. iv, 75. v, 719. ix, 814
Favente S. iv, 3. 125
Faventes T. viii, 686
Faventibus T. x, 267. A. ii, 377
Favere T. x, 335
Favet T. v, 134. xi, 761
Favete S. ii, 7. 19. 20
Favilla T. i, 221. S. ii, 1. 2
Favillae T. xii, 43. 418. S. ii, 6. 89
Favillas S. v, 5. 17
Favillis T. vii, 731. S. ii, 2. 68. iii, 3. 9. iv, 6. 53
Favis S. ii, 1. 48
Favit S. ii, 2. 53. iii, 4. 64

- Fauni T. v, 582. vii, 202. S. ii, 3. 7.
A. i, 240
- Fauno T. ix, 319
- Faunorum T. ii, 823. iv, 696. vi, 96
- Faunos S. i, 3. 99
- Favonius S. iii, 1. 72
- Favore T. viii, 501. S. i, 6. 83
- Favorem T. vi, 820. xii, 644
- Favori T. vi, 492
- Favoribus T. x, 786
- Faustus S. ii, 7. 88
- Fax T. v, 508. A. i, 304
- Faxo T. v, 658. viii, 78
- Fecerat T. ix, 588. S. ii, 1. 102
- Fecere T. i, 177. vii, 401. 807. xi, 711.
xii, 483. A. i, 377
- Fecerunt S. iii, 5. 49
- Feci T. xi, 176
- Fecimus T. vi, 937
- Fecisse T. xii, 793
- Fecit T. ii, 155. iii, 661. vii, 439. S.
iii, 2. 62
- Fefellit T. viii, 742
- Felicem S. v, 1. 221
- Felices T. iii, 148. v, 747. vi, 843. viii,
193. xi, 36. 334. S. i, 2. 236. iii, 2.
141. iv, 2. 63. v, 2. 139
- Felici T. viii, 537. ix, 585
- Felicia T. ii, 195. xi, 708. S. ii, 2. 23
- Felicitibus T. ii, 432. xi, 723. xii, 496
- Felicior T. vi, 701. vii, 191. S. ii, 4.
37. iii, 1. 143. iii, 4. 12
- Felix T. i, 573. ii, 19. iv, 287. v, 451.
vi, 332. vii, 284. 329. viii, 535. ix,
725. x, 408. 499. 615. S. i, 1. 75. i.
4. 41. 100. i, 5. 48. ii, 1. 220. ii, 2.
79. 107. 122. ii, 7. 24. 112. iii, 1.
32. iii, 3. 25. 61. 84. 124. 188. 212.
iv, 1. 36. iv, 2. 85. iv, 4. 46. 75. 76.
iv, 6. 88. iv, 8. 49. v, 1. 54. 193. v,
2. 24. 152. 176. v, 3. 216. 266. v, 5.
59. A. i, 366. 612. ii, 268
- Femur T. ix, 202. xi, 509
- Fenestras T. x, 536
- Fenestris S. ii, 2. 75
- Fera T. i, 115. ii, 505. iv, 449. v, 13.
201. 231. 571. vi, 7. 188. vii, 562.
ix, 792. xi, 264. S. ii, 1. 58. 141. ii,
5. 11
- Feracem T. vii, 307
- Feras T. iv, 141. vi, 97. vii, 404. x,
317. xii, 200. 566. S. i, 5. 4. ii, 1.
230. v, 4. 3
- Ferale T. vi, 150
- Ferali T. vi, 32
- Feralia T. iii, 511. xi, 344. S. v, 1. 209
- Feram T. ii, 651. viii, 335. ix, 99. S.
iv, 4. 90. A. ii, 276
- Ferant T. ii, 444. xii, 34. S. v, 1. 90
- Ferantur T. vi, 60. S. i, 6. 27
- Ferar S. iv, 2. 92
- Ferarum T. i, 377. 496. iii, 415. iv,
295. v, 391. vii, 606. viii, 71. 308.
ix, 719. 798. xii, 285. S. i, 2. 184.
ii, 5. 7. ii, 7. 43. iii, 3. 73. v, 3. 17.
A. i, 115. 415
- Feras T. ii, 554. iii, 493. 553. v, 116.
vii, 591. viii, 323. ix, 735. x, 141.
xi, 102. xii, 48. 97. 343. S. i, 2. 273.
ii, 5. 29. iii, 1. 59. iv, 6. 46. A. i,
133. 459. 627
- Ferat T. i, 298. v, 685. vi, 201. viii,
76. ix, 626. S. i, 2. 83. iii, 2. 87. iii,
3. 35. iv, 6. 10. A. i, 219. 355. 665
- Ferax T. vii, 686
- Ferbuerat S. iv, 5. 16
- Fercula T. vi, 126. xii, 524
- Ferebant T. iii, 95. 462. iv, 279. vi,
122. 531. x, 780. xii, 104. iv, 6. 41
- Ferebar T. ix, 384
- Ferebat T. i, 428. ii, 615. vii, 399. viii,
151. 760. xi, 206. 236. xii, 349. A.
ii, 146. 431
- Feremus S. iii, 3. 37. A. ii, 365
- Ferens T. i, 593. 641. ii, 221. 546. 711.
iii, 321. 364. 679. iv, 395. v, 372.
576. 633. vi, 655. 906. vii, 24. 228.
476. viii, 718. ix, 595. xii, 681. S.
v, 3. 254
- Ferente S. i, 1. 27
- Ferentem T. ii, 177. v, 442. S. iii, 1.
165. iii, 5. 28. v, 1. 218
- Forentes A. ii, 138
- Ferenti T. vii, 165. x, 731
- Feres T. ii, 466. 741. xii, 245. S. ii, 5.
25. iii, 4. 34. iv, 1. 39. A. i, 240. 625
- Feret T. ii, 438. S. iv, 5. 20
- Fretis T. x, 353
- Feretur T. vii, 618
- Feri T. ix, 154. 858. A. ii, 416
- Feriat T. x, 931
- Feriatas S. i, 6. 2
- Feriatur S. ii, 3. 47
- Ferendus T. x, 910
- Ferens T. i, 701. xi, 230. S. iii, 2. 38
- Ferientur T. viii, 205
- Ferics T. iii, 84
- Ferimur T. v, 248
- Feris T. iii, 112. viii, 258. ix, 517. x,
430. 793. xii, 153. S. ii, 1. 11. iii, 1.
169. A. ii, 390
- Ferit T. ii, 543. 669. 680. iii, 226. 423.
v, 480. vi, 401. 617. 666. vii, 482.
viii, 409. 539. ix, 179. 331. S. i, 2.
227. ii, 2. 80. iii, 1. 131. v, 3. 221.
A. i, 572
- Feritas T. ix, 20. 184. x, 623. S. ii, 2.
33. v, 5. 23

- Feritate T. iii, 703
 Feriunt T. ix, 800. A. i, 100
 Fero T. v, 89. vi, 180. ix, 57. S. iv, 3.
 78. v, 1. 186. v, 2. 33. A. i, 134
 Feroces S. iv, 6. 97
 Ferocia S. ii, 7. 75. v, 2. 40. 116
 Ferociore S. i, 6. 64
 Feror T. iii, 86. ix, 436
 Feros T. i, 230. 703. xi, 685. S. ii, 1.
 138
 Ferox T. ii, 715. iv, 642. ix, 504. 637.
 S. i, 4. 78. v, 3. 154. A. ii, 181
 Ferrata T. xii, 769
 Ferratus T. x, 510
 Ferrati T. i, 611
 Ferratis T. vii, 44
 Ferrato T. iv, 385. vii, 499. xi, 49
 Ferratum T. viii, 766
 Ferratus T. iv, 205
 Ferre T. i, 173. 326. ii, 404. iii, 656.
 695. iv, 330. 649. v, 237. vi, 533.
 728. vii, 350. viii, 213. 316. 591. ix,
 826. x, 233. xi, 321. xii, 345. S. i,
 2. 55. 78. 138. ii, 1. 162. iii, 4. 77.
 v, 3. 160. A. i, 149. 363. 597. ii, 48
 Ferrea T. i, 105. ii, 31. iii, 181. 556.
 iv, 131. 220. 600. v, 385. vii, 43.
 viii, 56. 412. x, 526
 Ferret S. v, 5. 10
 Ferreus T. ii, 453
 Ferri T. i, 148. iv, 145. 361. 665. vi,
 82. vii, 22. 533. 640. viii, 124. ix,
 488. 592. 802. x, 934. xi, 544. xii,
 694. S. i, 6. 53. iv, 3. 1. v, 1. 82. v,
 2. 174. A. ii, 893
 Ferro T. i, 84. 522. ii, 487. 491. 567.
 589. 653. iii, 174. 270. 399. 610. iv,
 9. 41. 86. 461. 510. 676. 753. v, 127.
 161. 169. 214. 254. 281. 630. 669. vi,
 90. 195. 457. 730. 911. vii, 43. 56.
 100. 311. 552. 644. 709. viii, 451.
 482. ix, 223. 292. 309. 509. 674. x,
 4. 171. 210. 532. 643. xi, 506. xii,
 639. 677. S. i, 1. 57. ii, 5. 21. iii, 1.
 124. iv, 3. 51. A. i, 169. 481. 657.
 ii, 362. 448
 Ferrugineam T. i, 600
 Ferrugineum T. ii, 13
 Ferrum T. i, 613. ii, 475. iii, 80. 83.
 iv, 22. 337. 349. v, 139. vi, 147. 230.
 397. vii, 24. 50. 510. viii, 140. 419.
 442. ix, 19. 81. 762. 799. x, 286.
 308. 561. 812. 827. xi, 22. 295. 565.
 631. 639. xii, 237. 286. 745. S. i,
 4. 75. iii, 3. 144. v, 1. 199. A. ii, 187
 Fert T. i, 416. 633. ii, 132. 496. iii,
 29. vi, 438. 439. viii, 361. ix, 656.
 xi, 277. S. ii, 2. 35. iii, 3. 207. iv,
 4. 49. A. i, 43
 Ferte T. ii, 547. iv, 480. v, 629. 658.
 vi, 807. viii, 669. x, 24. 765. S. ii, 4.
 22. v, 6. 14
 Fertiles S. ii, 7. 28
 Fertilis T. iv, 178. S. iii, 5. 71. iv, 8. 23
 Fertis T. i, 444. vi, 168. xii, 149
 Fertur T. v, 64. vi, 95. 304. 540. viii,
 639. ix, 868. x, 140. xi, 107. S. ii,
 3. 30. iv, 3. 150. iv, 6. 70. v, 1. 33.
 A. ii, 336
 Fervent T. x, 560. S. i, 2. 47. 231. iv,
 3. 61. A. i, 28. 443. ii, 81
 Ferventi T. iv, 701
 Fervere T. i, 525. v, 144. x, 468
 Fervet T. ii, 52. iii, 120. vii, 751. xi,
 714. S. i, 2. 230. A. i, 412
 Fervidus T. iii, 261. vi, 475. 788. vii,
 172. xi, 253
 Fervat T. i, 458. 536. 626. iv, 42. 258.
 vi, 116. 942. vii, 38. 310. 404. 415.
 viii, 26. 63. 242. ix, 6. 402. 886. x,
 20. 59. 784. xi, 202. S. i, 2. 19
 Fervuntur T. iv, 282. 812. vi, 73. 107.
 vii, 396. A. ii, 332
 Fervor T. vi, 317. S. i, 3. 30
 Fervum T. viii, 74. S. i, 6. 55
 Ferus T. ii, 386. 545. iii, 59. 78. v, 567.
 vi, 318. 755. vii, 137. 430. viii,
 445. ix, 196. 267. 544. 568. 785. x,
 257. 313. 339. 449. xi, 228. 712.
 xii, 438. S. v, 2. 141. A. i, 310. ii,
 178. 436
 Fessa T. iii, 583. iv, 431. vi, 870. vii,
 634. viii, 260. 486. ix, 588. S. ii, 2.
 48. ii, 3. 15. A. i, 624
 Fessam T. vi, 785. S. iv, 8. 55
 Fessi T. xii, 268. S. iii, 3. 14. A. i, 246
 Fessis T. ii, 36. iv, 756. 842. vi, 244.
 vii, 451. viii, 215. xii, 243. S. iv, 2.
 30. iv, 3. 105
 Fesso T. iii, 324. vii, 748. S. i, 1. 87.
 v, 2. 55
 Fessos T. ii, 45. 143. iv, 774. viii, 164.
 S. i, 4. 56. v, 4. 4
 Fessum T. iii, 395. iv, 358. vii, 307. x,
 683. xii, 594. S. i, 5. 7. A. i, 181
 Fessus T. iii, 362. v, 50. 503. ix, 849.
 xi, 7. S. i, 1. 23. ii, 1. 16. ii, 4. 36.
 iii, 5. 12. v, 2. 6
 Festa T. i, 555. iii, 272. iv, 391. vi,
 12. 924. S. i, 2. 230. ii, 7. 90. iii, 1.
 43. iii, 2. 106. ii, 3. 24. 109
 Festae S. iv, 6. 32
 Festas T. ii, 88. iv, 840. v, 191. iii, 1.
 76. iii, 5. 70. iv, 8. 6
 Festina T. iv, 809. v, 740. vii, 100. ix,
 716. xi, 129. A. i, 148
 Festinabat S. ii, 1. 129
 Festinantia S. iii, 4. 24

- Festinat T. ii, 476
 Festinate T. vi, 810
 Festinatos A. i, 160
 Festinis T. v, 301
 Festinus T. vi, 75. ix, 330. x, 686. S. v, 3. 135
 Festis S. i, 2. 251. iv, 4. 90
 Festo T. i, 262
 Festos S. iv, 8. 37
 Festum T. ii, 259
 Festus S. ii, 7. 184
 Fibra T. iii, 557. x, 667. xi, 15
 Fibras T. iv, 466. 511
 Fibris T. ii, 246. iii, 456. S. iv, 8. 2
 Fibula T. vii, 658. ix, 695
 Ficta S. v, 3. 244
 Fictis A. i, 340
 Ficto T. vi, 292. xi, 233. 755. S. v, 1. 159. A. i, 194
 Fictum T. xii, 688
 Fida T. ii, 332. iii, 405. 570. iv, 276. 582. v, 491. vii, 592. viii, 503. 672. 617. ix, 516. 652. 714. x, 318. xi, 703. S. iii, 2. 57. v, 1. 207. A. i, 197. ii, 77
 Fidam T. ii, 537. viii, 714
 Fidat T. iv, 88. xi, 200. S. ii, 3. 23
 Fide T. ii, 425. 695. iv, 358. S. ii, 6. 10. iv, 7. 27. A. ii, 61
 Fidei T. vii, 542. S. i, 2. 164
 Fidelior S. ii, 6. 56
 Fidem T. i, 475. 503. ii, 369. 388. iii, 239. 439. v, 155. 323. vii, 612. ix, 338. xi, 365. 380. 393. xii, 378. S. i, 1. 27. ii, 3. 68. ii, 6. 55. 66. iii, 5. 50. iv, 3. 108. v, 1. 77. A. i, 403. ii, 7. 230. 283. 323
 Fidena T. vi, 678. viii, 570. S. iii, 1. 114. v, 2. 152
 Fidente A. i, 18
 Fidere T. xi, 651
 Fides T. i, 396. 509. ii, 159. 269. 289. 393. 417. 462. 689. iii, 301. 343. iv, 78. v, 321. 474. 627. 650. vi, 456. 638. 936. vii, 217. 578. viii, 176. 257. 624. ix, 37. x, 202. 588. 640. xi, 98. 215. xii, 114. 347. S. i, 3. 20. iii, 1. 8. 81. iii, 3. 21. iii, 5. 3. 44. iv, 4. 81. iv, 6. 92. v, 1. 33. 65. 154. v, 2. 40. 117. A. i, 663. ii, 188. 206
 Fidibus S. iv, 5. 4
 Fidi T. iii, 93. v, 69. vi, 402. vii, 443. viii, 289. S. iv, 4. 103
 Fidia T. iv, 326
 Fidissima T. i, 530. vi, 372
 Fidissime T. ix, 815. xii, 215. 596. S. iii, 3. 182
 Fidit T. ix, 848. A. ii, 57
 Fido T. ii, 364. viii, 742. ix, 321. xii, 183. S. iii, 2. 92. iv, 7. 25. A. i, 171. ii, 26
 Fidos T. ii, 483. vi, 148. S. ii, 6. 19. iii, 3. 110. v, 1. 94
 Fiducia T. v, 167. vi, 264. 393. 812. vii, 699. viii, 532. x, 408. xii, 703
 Fidum T. vii, 456. 539
 Fidus T. ix, 205. x, 339. xii, 278. 405. S. ii, 1. 93. iii, 3. 116
 Figram T. ii, 733
 Figat T. x, 862. S. v, 1. 140. A. i, 586
 Fige T. ix, 632. S. iii, 4. 97
 Figemus T. viii, 590
 Figure T. ix, 590. 830
 Figi T. viii, 757. S. i, 2. 55
 Figit T. ix, 129. A. i, 158. 380
 Figitur T. v, 574. ix, 284. 766
 Figunt T. vii, 801. xii, 27
 Figura S. ii, 7. 125. iii, 4. 28. A. ii, 70
 Figuras T. i, 543. ii, 277. S. i, 3. 48. ii, 2. 63
 Figuris T. iii, 224. v, 206. vi, 269. 535. ix, 570. x, 366. S. i, 3. 56. v, 1. 2
 Fila T. i, 632. vi, 380. x, 310. S. i, 4. 7. 64. 123. S. iii, 1. 171. v, 1. 27. A. i, 187. 573. ii, 443
 Fili S. v, 1. 157
 Filia T. iii, 289
 Filius S. iii, 3. 20
 Filo T. xii, 676. S. ii, 6. 26
 Findena T. xi, 255
 Findere S. iii, 1. 156
 Finderet S. v, 3. 53
 Finduntur T. viii, 489
 Fine T. iii, 152. vi, 494. 592. 940. viii, 321. 683. xi, 580. S. i, 3. 34. iii, 3. 172. iv, 3. 114. v, 1. 220. A. i, 193. 291. 600
 Finem T. vi, 353. 615. viii, 685. S. i, 3. 110. ii, 1. 218. iv, 2. 53. v, 1. 12
 Fines T. ii, 41. iii, 421. iv, 3. 59. v, 5. 61
 Finge T. vii, 558. xi, 690
 Fingebam T. vi, 140
 Fingebat T. ix, 152. xii, 450
 Fingere S. iv, 6. 46. S. v, 1. 1. v, 3. 191
 Fingis T. vii, 497
 Finibus T. i, 454. vi, 141. xi, 751. S. v, 1. 260
 Finierat T. i, 283. v, 753. vii, 90
 Finis T. iii, 216. vi, 234. 365. ix, 661. xi, 19. S. ii, 1. 208
 Finitu T. vi, 643
 Finitimas T. iii, 11. 386
 Finitimis T. ii, 206
 Finitimus T. xi, 281
 Finitor T. viii, 91
 Finxerat T. v, 228
 Finxit T. vi, 496. 743

- Firmam S. iii, 5. 50
 Firmans T. iv, 496
 Firmant T. ii, 536. vi, 403. viii, 400
 Firmanti T. iv, 582
 Firmare T. ii, 261
 Firmasti T. i, 62
 Firmat T. ii, 11. iv, 360. x, 20. 284. xii, 688. S. ii, 5. 23
 Firmata T. viii, 605
 Firmate T. v, 105. xi, 505
 Firmavi S. i, 2. 92
 Firmes T. i, 504
 Firmet A. i, 546
 Firmus T. iv, 335
 Firmo T. vi, 889
 Firmos S. iv, 6. 35
 Firmum T. viii, 309
 Fistula T. i, 585. S. iii, 3. 58
 Fesus T. ix, 624
 Fit T. ii, 367. iv, 807. v, 196. 695. vi, 420. 703. 897. x, 639
 Fixa T. ii, 605. iii, 243. vi, 703. xii, 699. S. i, 2. 58
 Fixam S. iii, 5. 56
 Fixerat T. ii, 579. ix, 90
 Fixerunt T. iii, 528
 Fixi T. xii, 372. S. i, 2. 75. 84
 Fixis T. iv, 432. A. ii, 311
 Fixisti S. iii, 1. 96. iii, 5. 26
 Fixit T. iii, 264. viii, 470. x, 471. 682. S. v, 5. 81. A. ii, 449
 Fixo T. ix, 40. x, 400
 Fixos T. ii, 173. iii, 581. 646
 Fixum T. vi, 160. 394. ix, 202. xi, 169. S. ii, 7. 96
 Fixus T. v, 532. ix, 194
 Flagellat T. v, 373. x, 169
 Flagellatis T. iii, 36
 Flagello T. vii, 579. viii, 274. xi, 164. S. v, 4. 10
 Flagrabat S. v, 2. 120
 Flagrant T. iii, 118. x, 221
 Flagrante T. iv, 388. vii, 704. x, 605
 Flagrantem T. ii, 685. ix, 428. xii, 228
 Flagrantes T. iii, 317. 408
 Flagranti T. iv, 485. x, 843
 Flagrantibus T. vii, 138
 Flagrat S. iv, 4. 27
 Flamma T. v, 295. 421
 Flammine T. iii, 257. vii, 809. x, 914
 Flaminio S. ii, 1. 176
 Flaminis S. v, 3. 183
 Flamma T. v, 387. vi, 110. xii, 440. 487. S. i, 5. 32. ii, 6. 86. iii, 1. 7. A. i, 310
 Flammabit S. iv, 4. 37
 Flammæ T. i, 345. v, 366. vi, 55. 206. viii, 472. ix, 518. x, 888. xi, 4. xii, 241. 271. 481. S. ii, 1. 166. iii, 3.
 Delph. et Var. Clas. Ind. Stat. 189. v, 3. 199
 Flammarum T. x, 599. A. i, 521
 Flammæ T. i, 35. ii, 138. vi, 216. viii, 309. x, 33. 197. 675. xii, 149. 511. S. i, 1. 103. v, 5. 20. A. ii, 281
 Flammantur T. viii, 390
 Flammata T. vi, 472. A. ii, 399
 Flammato T. i, 249
 Flammatum T. iv, 733
 Flammatur T. xii, 714. A. i, 297
 Flammatus T. vii, 590. S. i, 2. 204. v, 1. 197
 Flammæ T. ii, 341. S. iii, 5. 72
 Flammæum S. iv, 3. 156
 Flammæus T. ii, 532. iv, 132. S. i, 6. 87. iii, 1. 132
 Flammiger T. viii, 676
 Flammigeras S. i, 2. 119
 Flammigeri S. iii, 1. 181
 Flammigeros S. iv, 3. 136
 Flammis T. iv, 64. 468. v, 445. vi, 100. 225. 235. x, 55. 904. xii, 101. 344. S. i, 1. 34. i, 2. 231. ii, 1. 157. 177. 185. ii, 4. 22. iii, 3. 12. iv, 4. 80. 91. A. i, 424
 Flatibus T. vi, 873
 Flatu T. iii, 427. vi, 604. S. i, 1. 21
 Flatus T. i, 321. iii, 192. iv, 767. vi, 473. S. ii, 2. 118. iii, 2. 48
 Flava T. v, 269
 Flavæ T. iii, 507
 Flavam T. iv, 737. x, 578. S. i, 2. 226
 Flavæ T. iv, 239. v, 220
 Flavent T. iv, 154
 Flaventem T. iv, 262
 Flaventia S. ii, 2. 92. A. i, 611
 Flaventis T. viii, 574
 Flavæ S. iv, 4. 5
 Flavæ S. i, 5. 36
 Flavium S. iv, 3. 19
 Flavæ T. ii, 238. 730
 Flavos T. i, 698
 Flavum T. iv, 314. viii, 492. S. iv, 3. 67
 Flavus T. vi, 501. 607
 Fleamus S. ii, 1. 35
 Fleas T. xi, 375
 Fleat S. ii, 1. 213
 Flebat T. ix, 879
 Flebile T. ii, 280. iv, 161. vi, 14. viii, 620. xii, 77. 426. S. ii, 1. 3
 Flebiliora T. vii, 535
 Flebilis T. v, 564. vi, 29. 245. ix, 298. xi, 645. 655. xii, 105
 Flebit T. vii, 549. x, 505. xi, 728
 Flebitis T. xii, 408
 Flectant A. ii, 121
 Flectar T. i, 292
 Flectas T. viii, 119

- Floctat S. iv, 8. 17
 Floctebat T. vi, 66. vii, 85
 Floctentem S. v, 2. 83
 Floctere T. i, 75. iii, 281. 387. iv, 761.
   xi, 659. S. i, 2. 200. ii, 1. 227. ii, 2.
   11. iii, 2. 186. iv, 1. 34. A. ii, 317
 Flocteret T. xii, 293. S. ii, 1. 143
 Flocteris S. ii, 1. 226
 Floctes S. iv, 4. 68
 Floctet S. v, 2. 129
 Flocti T. iii, 448
 Floctis T. xi, 335
 Floctit T. vii, 753. x, 541. 819. xi, 884.
   S. iii, 6. 65. v, 1. 37. 120
 Floctitur T. xi, 748. iv, 3. 101
 Flocto T. x, 713
 Floctuntur S. v, 1. 217
 Floendi T. x, 568. S. ii, 1. 15
 Floet T. x, 568. xi, 246
 Floentem T. xii, 696. S. v, 1. 160
 Floentes T. v, 722. vi, 110. vii, 71. viii,
   446. 734. xii, 415. S. iv, 6. 105
 Floentibus T. xii, 467
 Floentum T. vii, 409
 Fleo T. xi, 378
 Flere T. x, 381. 792. xi, 108. S. iii, 3.
   39. v, 1. 20. v, 3. 205. A. ii, 262
 Flerunt S. ii, 1. 175
 Flese T. iii, 200
 Flesset S. ii, 1. 145
 Flet T. iv, 569. v, 226. ix, 766. x, 893
 Fleta T. iv, 103
 Fleti T. iv, 561
 Fletibus T. ii, 338. v, 289. vii, 529. S.
   v, 5. 61
 Fletu T. ii, 635. iii, 681. iv, 338. v,
   28. 304. 728. 750. vi, 196. 384. vii,
   461. ix, 41. 635. 713. 820. xii, 49.
   S. iv, 7. 37. v, 2. 10. v, 3. 217. A.
   ii, 263
 Fletur T. ix, 569. S. iii, 3. 12
 Fletus T. vii, 214. 496. viii, 163. ix,
   601. xii, 582. S. ii, 1. 105. ii, 6. 12.
   89. iii, 2. 53. iii, 3. 7. v, 1. 32. 247.
   v, 5. 11
 Fleverat T. xi, 146
 Flevere T. viii, 553. xii, 30. 807. S. ii,
   6. 19
 Fleverit S. ii, 7. 135. v, 3. 76
 Flevisse T. iii, 717
 Flevistis T. ix, 347
 Flevit T. xii, 133. S. v, 1. 204
 Flexa T. iv, 645. vii, 532. S. v, 3. 152.
   A. ii, 394
 Flexæ A. ii, 420
 Flexerit T. iv, 650
 Flexis S. ii, 3. 27
 Flexit T. ix, 485
 Flexo T. i, 420. vi, 590
 Flexum T. vii, 193
 Flexus T. viii, 721. ix, 246. S. i, 2. 149
 Flore T. v, 108. vii, 301. x, 107. S. i,
   2. 276. ii, 6. 45. v, 1. 183. v, 5. 18
 Florebant S. v, 1. 142
 Florebat T. v, 54
 Florem T. v, 228. vi, 585. vii, 342.
   xi, 159. A. i, 626
 Florens S. ii, 3. 72
 Florent A. i, 15
 Florente S. iv, 6. 98
 Florentes T. i, 210. ii, 276. S. iii, 3. 127
 Florentibus S. iii, 5. 23
 Florentis S. i, 4. 102. S. iii, 2. 138
 Florere T. i, 705
 Flores T. viii, 300. S. ii, 1. 46. 166.
   205. iii, 1. 67. v, 1. 211. 257
 Floret T. x, 59
 Floribus T. iv, 781. v, 580. vi, 58. S.
   i, 2. 21. iii, 3. 211. A. i, 289
 Flos S. ii, 1. 107
 Fluat T. ii, 437
 Fluctibus T. i, 120. iii, 23. iv, 105. 714.
   ix, 91. 248. 371. xi, 437. S. i, 2. 118.
   i, 3. 68. ii, 2. 25. v, 2. 55. A. i, 24. 75
 Fluctivaga T. i, 271
 Fluctivagam T. ix, 360
 Fluctivago T. ix, 305
 Fluctivagos S. iii, 1. 84
 Fluctivagus S. ii, 1. 95
 Fluctu S. ii, 2. 104. A. ii, 299
 Fluctuat T. ix, 251
 Fluctuet S. iii, 2. 86
 Fluctus T. ii, 44. iii, 596. v, 412. vi,
   452. viii, 267. ix, 310. 337. 459. xii,
   729. S. i, 3. 31. ii, 2. 51. 80. 92.
   iii, 1. 137. iii, 2. 63. 74. 130. iv, 4.
   99. A. i, 59. 74. 92. 245. 249. 445.
   ii, 1. 433
 Fluebant S. i, 6. 41
 Fluere T. vi, 934
 Fluidos S. ii, 3. 16
 Fluit T. i, 226. S. v, 1. 211
 Fluitantis T. v, 378
 Fluitantis T. vii, 808
 Flumina T. i, 265. 358. iii, 672. iv, 313.
   522. 701. 843. vi, 189. 244. 409. 677.
   vii, 318. 425. 564. 783. viii, 20. ix,
   263. 311. 350. 379. 450. 472. 531.
   xii, 415. S. i, 1. 20. i, 2. 205. i, 2.
   67. i, 5. 22. i, 6. 95. ii, 6. 63. ii, 7.
   43. iii, 3. 22. v, 1. 161. v, 4. 134.
   v, 5. 63. A. i, 88. 179
 Flumine T. ix, 286. S. i, 3. 46
 Flumineæ S. i, 2. 24
 Flumineam T. ix, 266
 Fluminibus S. ii, 3. 10
 Fluminis T. i, 575. v, 703. vii, 428. S.
   i, 3. 39

- Fluvii T. v, 429. ix, 412. A. ii, 408
 Fluvius T. iv, 254. vi, 361. S. v, 4. 5.
     A. i, 154. 279
 Fluvio T. iv, 53. 814. v, 1. vi, 874. vii,
     435. ix, 258. 429. 506. 574
 Fluviorum T. iv, 118. 684. v, 523. 737
 Fluvios T. v, 516. viii, 304. xii, 235. S.
     iv, 3. 55
 Fluvium T. iv, 720. vii, 426. ix, 225.
     239. S. i, 3. 26
 Fluvit T. v, 740. vii, 141. 682
 Fluxæ A. i, 532
 Fluxerunt S. iii, 3. 146
 Fluxisse T. ix, 581. xii, 455
 Fluxit T. iii, 204. ix, 763. S. i, 1. 3.
     iv, 2. 35
 Focis T. i, 694. ii, 739. S. iii, 1. 60
 Foco S. i, 2. 255
 Focos T. i, 514. ix, 457
 Focus S. iv, 5. 13
 Fodere S. ii, 2. 87
 Fodiebat T. v, 225
 Fodienda T. i, 614
 Fodit T. x, 322. xi, 63. S. iii, 1. 128
 Fœcunda T. iii, 527. viii, 171. ix, 340.
     x, 192. S. i, 3. 91. iii, 2. 108. iii, 3.
     123
 Fœcundam T. ix, 682
 Fœcundat T. ix, 761
 Fœcundis S. i, 6. 13
 Fœcundum A. i, 513
 Fœda T. ii, 4. 666. iii, 370. 448. iv,
     757. vii, 63. S. v, 3. 88. A. i, 142.
     652
 Fœdam T. x, 159
 Fœdantem T. xi, 86
 Fœdas T. iii, 21
 Fœdata T. i, 523
 Fœdatam T. xii, 364
 Fœdatus S. iii, 3. 181
 Fœde S. iii, 1. 169
 Fœdera T. ii, 112. 166. 211. 229. iii,
     233. 300. 341. v, 138. 419. vi, 290.
     905. vii, 541. viii, 240. 630. xi, 390.
     396. xii, 642. 783. S. i, 1. 80. iii, 3.
     168. A. ii, 354
 Fœdere T. i, 141. ii, 339. viii, 160. A.
     ii, 30
 Fœderis T. ii, 394. iii, 208. 655. xii,
     535
 Fœdum S. ii, 3. 25. iv, 3. 126. A. i,
     549
 Fœdus S. iv, 6. 93. A. i, 404. ii, 228.
     252
 Fœmina T. ix, 119. S. i, 4. 42. i, 6. 44
 Fœminæ T. i, 394
 Fœminæ T. xii, 177
 Fœminis T. v, 698. vii, 677. ix, 479.
     x, 567. A. i, 527
 Fœmineo T. ii, 227. A. i, 602. ii,
     321
 Fœmineos T. v, 652
 Fœmineum T. xii, 146. S. ii, 6. 38
 Fœmineus T. xii, 790
 Fœnoris S. ii, 2. 152
 Fœta T. i, 577. iv, 281. vii, 179. ix,
     116. xii, 17. S. iii, 2. 17
 Fœta T. i, 184. A. ii, 411
 Fœtam T. x, 414. A. i, 168
 Fœtibus T. x, 221. S. ii, 1. 9
 Fœtos T. viii, 231
 Fœtura T. x, 229
 Fœtus T. iii, 182. iv, 375. 435. v, 599
 Fœtis S. ii, 3. 48
 Fœmenta S. v, 5. 42
 Fœnte T. iii, 409. iv, 33. 834. vi, 362.
     ix, 436. xi, 96. S. i, 3. 70. S. i, 4.
     28. i, 5. 20. iii, 3. 61. iv, 5. 55. v,
     3. 2. v, 5. 7
 Fœntem S. ii, 3. 32
 Fœntes T. iii, 202. 247. iv, 700. v,
     522. S. i, 2. 155. 207. i, 3. 65. ii, 2.
     39. ii, 7. 33. A. i, 9. 134
 Fœntibus T. i, 565. ii, 24. iv, 389. 686.
     816. v, 5. vii, 735. S. i, 2. 6. i, 5.
     18. A. i, 180
 Fœntis T. viii, 360. S. iii, 4. 41
 Fœra S. i, 4. 10. v, 3. 189
 Fœramina T. xii, 776
 Fœre T. i, 292. iii, 284
 Fœrent T. ii, 416. S. i, 2. 44. A. ii, 107
 Fœres T. iii, 606. 686. v, 449. vi, 43.
     641. vii, 69. 393. 408. viii, 199. 348.
     ix, 723. x, 52. 563. S. i, 2. 17. 225.
     ii, 4. 14. ii, 6. 61. iii, 1. 88. iv, 1.
     45. iv, 8. 1. 60. v, 1. 163
 Fœret T. iv, 249. 779. S. i, 2. 132. ii,
     1. 142
 Fœri S. i, 1. 85. iv, 1. 15. v, 2. 109
 Fœribus T. ii, 223. iv, 135. 161. vii,
     48
 Fœra T. vi, 583. vii, 340. ix, 764. x,
     752. xii, 494. S. i, 1. 17. 62. i, 2.
     273. 277. i, 3. 15. i, 6. 69. ii, 1. 39.
     139. 178. ii, 7. 85. iii, 4. 50. iv, 4.
     8. A. i, 299
 Fœrmæ T. ii, 203. iv, 201. 252. 572.
     vi, 574. 623. ix, 704. S. i, 2. 72. 107.
     172. ii, 6. 39. iii, 3. 113. iii, 4. 26.
     35. 66. iii, 5. 63. iv, 3. 15. iv, 6. 43.
     v, 1. 51. A. i, 167. 225. 290. A. ii,
     137. 337
 Fœrmam S. i, 2. 166. iii, 3. 111
 Fœrmanda S. iii, 3. 104
 Fœrmantem S. ii, 2. 57
 Fœrmarit S. i, 2. 272
 Fœrmas A. i, 333
 Fœrmatum S. iii, 1. 117

- Formaverit A. i, 478
 Formidabile T. iv, 473. viii, 582
 Formidabilis T. ix, 544
 Formidandæ T. viii, 418
 Formidando T. x, 161
 Formidantibus T. vii, 690
 Formidata T. iii, 182. xii, 280. S. v, 3. 155
 Formidatam A. i, 1
 Formidati T. ix, 146
 Formidato S. ii, 5. 9
 Formidatos T. vii, 242. ix, 185
 Formidatum T. ii, 33
 Formidatus T. viii, 128. S. iii, 1. 30
 Formidavere S. v, 3. 184
 Formidine T. ii, 262. iii, 263. iv, 489. v, 68. 299. vi, 324. 407. viii, 288
 Formido T. x, 565
 Formosior S. iii, 4. 44
 Fornace S. iii, 1. 122
 Fornacibus S. i, 3. 45
 Foro S. i, 4. 47. iii, 5. 87. iv, 3. 10. iv, 5. 49. iv, 9. 15
 Fors T. i, 327. 661. ii, 361. iv, 207. v, 719. vii, 365. 403. x, 73. 324. 384. xi, 481. S. iii, 1. 162. iii, 4. 4. v, 3. 62.
 Fortem T. v, 222. ix, 290. S. iv, 3. 13. iv, 5. 3
 Fortes T. iv, 11. vi, 708. viii, 212. ix, 186. 651. xi, 647. xii, 69. 550. S. v, 2. 127. A. i, 183. ii, 857
 Forti T. vi, 590. S. iv, 6. 76
 Fortia T. ix, 752. x, 506. S. ii, 1. 6. v, 2. 111. A. i, 327
 Fortibus T. iv, 147. S. iii, 1. 139. A. ii, 119
 Fortior T. i, 32. ii, 357. iii, 580. iv, 253. v, 654. viii, 425. x, 906. xi, 541. xii, 412. S. ii, 6. 61. ii, 7. 53. iii, 4. 79. v, 2. 158. A. i, 618. ii, 102
 Fortis T. xi, 232. 377. 590. S. iii, 2. 126. iv, 7. 2. v, 2. 178
 Fortissime T. ii, 371. S. iv, 6. 96
 Fortissimus T. iii, 12
 Fortiter T. viii, 649. S. v, 1. 173
 Fortius T. viii, 82. 159. S. iii, 4. 43
 Fortuito T. vii, 449
 Fortuna T. i, 194. 408. 510. ii, 197. 489. 540. 690. iii, 61. 155. iv, 149. v, 26. 465. vi, 474. 692. 706. 937. viii, 39. 457. 504. 56. x, 194. 407. xi, 418. 650. 659. xii, 35. 86. 197. 338. 422. 505. 547. S. i, 4. 6. 93. i, 5. 65. ii, 1. 137. ii, 6. 9. 56. 68. iii, 1. 15. iii, 2. 14. iii, 3. 45. 86. 167. 183. iv, 6. 59. v, 1. 75. 119. 144. v, 2. 77. v, 3. 47. 117. v, 6. 60. A. ii, 64
 Fortunæ T. xii, 313. xi, 678. S. iv, 2. 43
 Fortunam T. i, 140. 177. ii, 178. 306. v, 132. vii, 754. xi, 704. S. ii, 2. 127. v, 1. 132
 Fortunate T. i, 633
 Fortunator T. xi, 36
 Forum S. i, 1. 2. 69. iv, 4. 41. v, 2. 101. 103
 Fossa S. v, 2. 146
 Fossas T. x, 621. S. iv, 3. 43. A. ii, 424
 Fossis T. vii, 448. 767. xii, 234. S. iii, 3. 89
 Fossor T. ii, 419. S. iv, 7. 15
 Fove S. i, 2. 275
 Fovebas S. v, 3. 239
 Fovebat S. ii, 1. 121. v, 1. 47
 Fovebo T. xii, 348
 Foveæ S. ii, 5. 10
 Foveis T. xii, 419
 Foventes T. x, 766
 Foves T. viii, 508. S. ii, 6. 94. iii, 3. 166. v, 1. 245
 Fovet T. xi, 71. S. v, 1. 119
 Fovi S. i, 2. 110. v, 5. 70
 Fovisti T. i, 61
 Fracta T. ii, 472. 567. 725. iv, 2. v, 582. vi, 778. viii, 211. ix, 92. 465. S. v, 2. 133. A. ii, 390
 Fractas T. ii, 327. iv, 23. xii, 144
 Fractam S. iv, 3. 63
 Fractas T. ii, 712. S. iv, 4. 79
 Fracti T. v, 386. x, 433. A. i, 114
 Fractis T. ii, 248. iv, 243. 565. vii, 685. xi, 258. 388. xii, 700
 Fracto T. vi, 108. 485. 640
 Fractorum T. v, 80
 Fractus T. ii, 514. x, 237
 Fractum T. i, 486. v, 339. vi, 684. x, 323
 Fræna T. ii, 574. iii, 411. 425. 445. iv, 234. v, 708. vi, 225. 348. 488. vii, 637. 766. 819. viii, 393. ix, 182. 249. 817. 818. x, 703. 880. xi, 405. 452. 518. S. i, 1. 6. i, 2. 28. 142. iii, 2. 93. iii, 5. 26. iv, 4. 68
 Frænans S. v, 3. 188
 Frænare S. iii, 2. 105. iii, 3. 52. iv, 4. 61. v, 1. 93
 Frænari S. iv, 1. 41
 Frænata A. i, 221. 420
 Frænata T. iv, 811. x, 245. S. v, 2. 140
 Frænatus S. iv, 7. 47
 Frænator T. i, 27
 Frænatos T. xii, 69
 Fræneta A. i, 431
 Frænigere S. v, 1. 98
 Frænita T. i, 122. iv, 317. vii, 432. xi, 244. S. i, 1. 65

- Frenos T. ii, 231. vi, 462. vii, 633.
 viii, 543. ix, 871. S. ii, 6. 13
 Fragilem T. vii, 739
 Fragiles T. ii, 664. 700. S. ii, 1. 143
 Fragili T. viii, 579. S. i, 3. 72
 Fragemen T. xii, 439
 Fragina T. v, 253. vii, 57. xi, 9
 Fragmine T. vii, 439
 Fragor T. i, 119. iii, 26. 124. 669. v,
 337. 393. vi, 117. 448. vii, 123. 815.
 viii, 343. 409. x, 95. xi, 69. xii, 700.
 S. i, 1. 65. iii, 1. 132. iv, 3. 62. A.
 i, 647
 Fragore T. ix, 230. 554
 Fragorem T. v, 388. vi, 41. 218. 601.
 882. vii, 797. viii, 14
 Frange A. i, 365
 Frangebant T. vii, 527. S. iv, 6. 42
 Frangebant S. v, 3. 194. A. ii, 15
 Frangens T. ii, 43
 Frangere T. v, 76. vi, 657. x, 417. S.
 iii, 4. 74. A. ii, 404
 Frangeret T. xii, 634
 Frangi T. v, 332. x, 602
 Frangit T. vi, 271. viii, 536. x, 373.
 882. xi, 876. xii, 232. S. iii, 2. 42.
 iv, 3. 7
 Frangite T. x, 197
 Frangitur T. i, 361. v, 370. vi, 817.
 ix, 471. xii, 660. S. i, 4. 30
 Frango T. viii, 50
 Frangunt T. vi, 29. 863. xi, 337. 435.
 521. S. i, 3. 7. A. i, 372. 390
 Franguntur T. viii, 463
 Frater T. i, 369. ii, 402. vi, 477. 515.
 vii, 182. 373. 386. 540. ix, 53. 449.
 x, 31. xi, 243. 295. 364. 394. 556.
 567. xii, 59. 330. 341. 359. 438. 440.
 S. i, 1. 97. ii, 6. 84. iii, 3. 116. 153.
 v, 2. 126. A. i, 590
 Fraterna T. v, 487. ix, 662. xi, 58. 460
 Fraternas T. i, 1. 184
 Fraternali T. i, 403
 Fraternalis T. vi, 919
 Fraterno T. ii, 113
 Fraternos T. ii, 118
 Fratenum T. ix, 633
 Fratenum S. v, 1. 58
 Fratre T. i, 323. vi, 345. vii, 757. viii,
 27. ix, 275. S. iii, 1. 41
 Fratrem T. ii, 127. 133. 394. 489. 637.
 vii, 467. 508. viii, 453. 613. ix, 272.
 644. x, 581. xi, 168. 353. 396. 673.
 xii, 389. S. v, 3. 140. A. i, 345
 atres T. i, 84. 137. 142. 151. iii, 167.
 606. iv, 308. v, 432. vi, 291. 435.
 vii, 212. 291. 296. 303. 413. 793.
 viii, 69. 70. 636. x, 654. 801. xi, 133.
 279. 306. 479. 652. xii, 85. 429. 744.
 S. i, 2. 64. iii, 2. 10. iv, 8. 29
 Fratris T. i, 430. ii, 114. iii, 87. 342.
 371. vii, 696. viii, 528. 688. ix, 57.
 668. x, 314. xi, 185. 191. xii, 354.
 S. v, 2. 75. A. i, 351
 Fratribus T. iv, 142. vii, 816. viii, 313.
 ix, 292. xi, 476. A. i, 112
 Fratris T. i, 290. ii, 310. 368. 387. 418.
 630. ix, 65. x, 727. xi, 153. 515.
 539. 567. xii, 457. S. iii, 4. 9. iv, 6.
 56
 Fratrum T. i, 125. iv, 474. v, 127. vi,
 359. viii, 36. 235. xi, 98. 99. 269.
 624. S. ii, 6. 6
 Fraudati T. viii, 366
 Fraudatis S. i, 2. 251
 Fraudatum T. vi, 186
 Fraude T. iii, 616. iv, 677. vi, 149.
 894. x, 892. 640. 699. 721. S. ii,
 8. 10. iii, 3. 5. iii, 5. 10. A. ii,
 46
 Fraudem T. v, 317. x, 241. xi, 554
 Fraudet T. iii, 238. x, 586. xi, 483. A.
 i, 283
 Fraudis T. vi, 614. x, 192
 Fraudibus T. ii, 119. S. v, 2. 39. A. i,
 364
 Fraudis T. ii, 482
 Fraudum S. iii, 1. 32
 Fraus T. vi, 630
 Fraxinea T. v, 566
 Fraxineas T. vii, 209
 Fraxineum T. vii, 716
 Fraxinus T. iv, 281. vi, 103. viii, 717.
 ix, 494
 Fregere T. ix, 174
 Fregerunt A. i, 264
 Fregi A. ii, 104
 Fregisse T. xii, 535
 Fregisset S. ii, 1. 116
 Fregit T. x, 183. xi, 28
 Fremebant T. x, 883
 Fremebunda T. v, 244. 700
 Fremendo T. xii, 752
 Fremens T. xii, 684. iii, 3. 181
 Frementem T. ii, 723. v, 78. ix, 207
 Frementes T. i, 348. iii, 298. vi, 488.
 vii, 584
 Frementis T. iii, 606. iv, 493
 Fremis T. xi, 292. A. ii, 233
 Fremit T. ii, 224. iii, 618. iv, 10. v,
 488. viii, 18. ix, 673. x, 223. 576.
 A. i, 281
 Fremitu T. vii, 673. ix, 25. xii, 356
 Fremitum T. v, 557. vi, 599
 Fremitus T. x, 147. S. i, 2. 42. i, 6. 51.
 iii, 2. 72
 Femor T. v, 147
 Femuerunt T. vi, 254

- Fremunt T. ii, 411. iii, 435. 569. 576. 593. iv, 816. v, 691. 696. vi, 618. vii, 146. xii, 478. 654. S. ii, 2. 50
 Frendens T. x, 911
 Frendit T. vi, 768
 Frequens T. vii, 706. ix, 385. S. v, 3. 138
 Frequentas S. ii, 2. 95
 Frequentat S. ii, 7. 126
 Frequentes T. ii, 741. S. i, 3. 108
 Frequentet S. ii, 7. 1
 Frequenti S. v, 4. 49
 Frequento T. ix, 609
 Freta T. ii, 539. v, 377. 410. 485. vi, 23. ix, 437. x, 143. 475. xi, 116. xii, 276. S. ii, 7. 77. iv, 3. 60. A. ii, 366
 Freti T. xii, 757. A. i, 64
 Fretis T. v, 14. vi, 106. 579. vii, 184. A. i, 92. 137. 221. 389. ii, 13
 Freto A. i, 382. ii, 348
 Fretum T. i, 299. iii, 308. v, 367. vi, 741. vii, 813. S. ii, 2. 9. iii, 2. 3. iii, 5. 84. A. i, 78. 96. ii, 116. 312. 332
 Fretus T. iv, 182. ix, 123. xi, 261
 Frigentia S. ii, 1. 146
 Frigentibus T. xi, 600
 Frigentis T. vii, 361
 Frigentum T. iii, 127
 Frigida T. v, 32. 71. x, 52. xii, 29. S. ii, 1. 172. iii, 5. 83. v, 3. 13
 Frigidus T. ix, 403. 898
 Frigora T. ii, 404. xii, 518. S. i, 2. 155. i, 3. 8. i, 5. 26. iv, 4. 17. v, 1. 129
 Frigore T. iii, 672. viii, 735. ix, 531. x, 138. xi, 544. S. iii, 2. 51
 Frigus T. vi, 395. S. iii, 3. 20
 Fronde T. i, 555. iii, 467. 567. vii, 170. A. i, 9. 213. 289
 Frondea T. ii, 500. vii, 799. ix, 643
 Frondentem T. ix, 639
 Frondenti T. iv, 217. viii, 79
 Frondentia S. v, 3. 56
 Frondentia S. i, 3. 6
 Frondes T. iii, 475. vi, 158. 259. vii, 626. viii, 284. ix, 654. x, 254. S. ii, 2. 8. ii, 3. 51. v, 1. 92. 135. v, 3. 144. 225
 Frondescet T. vii, 552
 Frondibus T. ii, 709. iv, 177. 467. 603. vi, 202. S. i, 1. 10. i, 3. 19. ii, 3. 45. iii, 1. 70. iv, 5. 9. A. ii, 74
 Frondis T. iv, 420
 Frondosa T. iv, 158. S. iv, 5. 55
 Fronis T. iv, 573. S. v, 1. 64. v, 2. 73
 Fronte T. i, 186. ii, 280. v, 424. vi, 267. vii, 392. 672. viii, 471. 641. ix, 423. xii, 227. 754. S. i, 2. 22. i, 3. 92. i, 5. 14. 20. ii, 6. 66. iii, 4. 17. iii, 5. 11. A. ii, 105. 181
 Frontem T. i, 600. vi, 782. 860. viii, 533. ix, 767. x, 40. 755. S. ii, 2. 148. iii, 4. 86
 Frontes T. iv, 460. S. ii, 5. 15
 Fronti T. ii, 121. viii, 88. S. v, 5. 29. A. ii, 97
 Frontibus T. iv, 400
 Frontis T. iv, 512. v, 510. ix, 705. x, 256. xii, 89. S. i, 2. 113. ii, 1. 26
 Fruantur T. ix, 21
 Fructum S. v, 2. 70
 Fruendi S. ii, 2. 152
 Frueris S. iii, 3. 185
 Frugiferum T. i, 719
 Frugum T. iv, 462. viii, 301
 Fruitur T. iii, 498. vii, 704. viii, 377
 Fruor T. x, 241
 Frustrata T. viii, 527. 704. S. i, 2. 62
 Frustratæ T. vi, 878
 Frustrate T. vi, 726
 Fruuntur T. x, 444. xii, 45. 388
 Fuco S. iii, 2. 139
 Fudere T. viii, 355. S. v, 1. 221
 Fuderat T. ii, 91. iii, 45
 Fudi T. v, 275
 Fudisse T. ix, 676
 Fudit T. viii, 655. xii, 582
 Fueram S. v, 5. 11
 Fuerat S. iii, 1. 98
 Fuerunt S. ii, 2. 54
 Fuga T. ii, 569. iii, 542. v, 494. vi, 510. 597. 600. vii, 589. viii, 495. ix, 125. 491. x, 559. xi, 21. 138. S. ii, 3. 13. iv, 4. 12. v, 2. 40
 Fugaci T. v, 13. S. i, 4. 78
 Fugæ T. i, 320. ii, 409. vii, 402. A. i, 236
 Fugam T. ii, 312. 335. v, 168. 278. 471. 595. vi, 401. 558. 592. ix, 23. 228. 874. x, 16. 425. 720. xi, 52. xii, 734
 Fugant T. xii, 48
 Fugares S. iii, 5. 8
 Fugari A. i, 154
 Fugat T. viii, 274. xii, 8
 Fugatæ T. viii, 361. xii, 515
 Fugatam T. ix, 578
 Fugate S. iii, 2. 12
 Fugati T. xii, 152. 507
 Fugatis T. ii, 190
 Fugato T. ii, 675
 Fugatum T. xii, 262
 Fugatus T. viii, 129. ix, 52
 Fuge T. viii, 138. ix, 139
 Fugere T. ii, 522. vi, 97. viii, 142. x, 928. xi, 412. xii, 317. S. v, 3. 7
 Fugeret T. ii, 184
 Fugerunt T. vii, 793
 Fugiam T. vii, 181

- Fugiat T. iv, 689. viii, 97. xi, 623
 Fugiebant S. ii, 3. 8
 Fugiebat T. vi, 27
 Fugienda S. iv, 7. 33
 Fugiens T. iii, 605. vi, 795. viii, 497
 Fugiente T. ix, 478. S. ii, 5. 11
 Fugientem S. ii, 6. 32. v, 1. 180
 Fugientia T. i, 364. iv, 29. S. v, 5. 62
 Fugientibus T. ii, 579. iii, 685. xii, 786.
 S. i, 2. 166
 Fugientum T. v, 349. xi, 39
 Fugiet T. ix, 665
 Fugimus S. iii, 2. 70
 Fugio T. xi, 695
 Fugia T. iv, 614. S. iii, 3. 186
 Fugistis T. i, 625. v, 70
 Fugit T. iv, 8. 57. 312. 368. 441. 567.
 v, 539. vi, 429. 612. 710. 795. vii,
 236. 609. 636. viii, 764. ix, 174. 244.
 770. 775. x, 317. 328. 473. xi, 55.
 441. 496. S. i, 3. 19. i, 6. 91. iii, 2.
 78. 120. v, 2. 159. v, 3. 232. A. i,
 584. 587
 Fugitis T. xii, 160
 Fugitar T. iv, 285. vii, 140. A. ii, 426
 Fugitura S. ii, 3. 76
 Fugiant T. viii, 664. ix, 847. A. ii, 202
 Foi T. xii, 199
 Fuisse T. iv, 770
 Fuit T. i, 166. ii, 395. 632. iii, 61. 192.
 iv, 377. vi, 157. vii, 429. ix, 121. x,
 185. xi, 617. xii, 481. 698. S. i, 2.
 241. i, 4. 86. ii, 2. 56. ii, 6. 12. v,
 3. 94. A. ii, 103
 Fulcra S. i, 2. 54
 Fulgebat T. i, 526
 Fulgebitis T. iii, 709
 Fulgens S. ii, 4. 11
 Fulgentes T. x, 162. S. v, 3. 20
 Fulgentibus S. iii, 4. 30
 Fulgor T. vii, 46. xii, 310. S. iii, 1. 10
 Fulgore T. viii, 674
 Fulgura T. i, 354. iv, 675. v, 10. vii,
 406. viii, 417. x, 924
 Fulgurat T. i, 113. iv, 191. v, 440
 Fulgure T. x, 374
 Fulguret T. iv, 777
 Fulguris T. viii, 178
 Fulmen T. vi, 360. vii, 162. 256. x, 69.
 889. 927. 930. xi, 221. xii, 801. S.
 ii, 1. 225. ii, 7. 67. iv, 7. 60. v, 1.
 133. v, 2. 102
 Fulmina T. i, 258. ii, 600. vi, 53. vii,
 202. 582. viii, 605. ix, 425. xii, 199.
 655. S. iii, 1. 186. iii, 2. 72. A. i,
 490
 Fulminatos S. ii, 7. 94
 Fulminibus T. ii, 38. 154
 Fulmine T. i, 217. ii, 72. 470. iii, 223.
 ix, 218. x, 920. xi, 205. S. ii, 1. 30.
 v, 5. 50
 Fulmineas T. vi, 750
 Fulminei T. vi, 868. x, 424
 Fulmineos T. xi, 530. S. v, 1. 68. A. ii,
 410
 Fulmineum T. iii, 184. vii, 326. x, 272
 Fulmineus T. ii, 571. iv, 94
 Fulminis T. ii, 279. iii, 506. v, 587.
 593. vii, 428. viii, 76. x, 618. 674.
 800. xi, 91. xii, 562. S. i, 4. 64. iii,
 3. 158
 Fulta S. v, 3. 16
 Fulti T. iii, 326. vi, 862
 Fultus T. i, 394
 Fulva T. i, 144. vii, 659. ix, 727. x,
 125. xi, 398
 Fulvis T. i, 548
 Fulvo T. iii, 531. iv, 171. vi, 723. S. i,
 2. 126. A. i, 162
 Fulvum T. i, 397. xii, 16. S. iii, 3. 202
 Fumant T. iv, 707. xi, 81. S. i, 3. 43.
 ii, 2. 17
 Fumante T. viii, 77. S. ii, 6. 61
 Fumantem T. ii, 702. viii, 143. xi, 8.
 xii, 414
 Fumantes T. x, 549. A. i, 179
 Fumantia T. x, 936. S. v, 1. 226
 Fumantis T. v, 87
 Fumare T. xii, 60
 Fumasse T. xii, 578
 Fumat T. i, 264. x, 300. 743. S. i, 1.
 21. iii, 1. 56. 140
 Fumet A. i, 432
 Fumidas T. iv, 523
 Fumiferam T. viii, 467
 Fumo T. iv, 412. S. iv, 8. 39
 Fumalem T. vi, 462
 Functa T. xii, 137. S. ii, 1. 209
 Functas T. xii, 437
 Functis T. ii, 15. iv, 438. viii, 11
 Functorum T. iv, 511
 Functum T. iii, 143
 Functus S. ii, 4. 30
 Funda T. vii, 338. viii, 416
 Fundae T. x, 857
 Fundamenta S. iii, 1. 120
 Fundas T. iv, 66
 Fundasse T. xii, 498
 Fundasti S. iv, 7. 30
 Fundat T. vi, 924. A. i, 369
 Fundens T. i, 381. 552. vii, 92. viii,
 484
 Fundentis T. x, 516
 Fundere S. v, 5. 43. A. i, 436
 Fundit T. v, 199. vii, 725. S. iii, 4. 55
 Fundite T. i, 694
 Funditus T. i, 360. iii, 14
 Fundo T. i, 87. iii, 248. 486. iv, 25. v,

382. ix, 371. 468. S. ii, 3. 58
Fundum S. i, 5. 52
Fundus T. i, 656
Funduntur T. ii, 494. iv, 17
Fune S. iii, 2. 54
Funera T. i, 37. 227. ii, 461. 571. iii, 163. 198. 361. iv, 576. 620. v, 219. 647. 710. vi, 172. vii, 463. viii, 106. 225. 280. ix, 97. 345. 392. 429. 539. 634. 646. 756. 778. x, 7. 195. 349. 371. 489. 741. xi, 127. 149. 301. 645. 696. 720. xii, 34. 46. 94. 169. 261. 266. 383. 476. S. ii, 1. 22. 97. 158. ii, 4. 10. 23. ii, 6. 17. 84. iii, 3. 10. 78. 136. 195. v, 3. 78. 245. v, 5. 16. 46. A. i, 85. 631
Funere T. i, 77. iv, 233. 644. v, 491. 593. vii, 214. viii, 3. 115. 212. ix, 29. x, 762. xi, 750. xii, 316. S. ii, 1. 70. 166. A. i, 88. 660
Funerem T. iii, 185
Funerem T. iv, 307
Funeribus T. ii, 691. xi, 270. 595
Funeris T. iii, 134. v, 674. vi, 222. viii, 739. ix, 851
Funesta T. v, 281. 495. 745. vi, 192. viii, 121. x, 797. xi, 508. 574. A. i, 31
Funesta T. xi, 315. 500
Funestam S. v, 3. 8
Funestare T. iv, 510
Funesta T. iii, 72
Funestorum T. iv, 596
Funestus T. i, 79. xii, 343
Fonus T. iv, 571. vii, 698. ix, 8. x, 355. xii, 149. 195. 219. 288. 610. S. iii, 3. 198. iv, 7. 36. v, 3. 71. 100
Furare S. iv, 4. 29
Forata T. iii, 701. ix, 728. xi, 355. xii, 292
Furebas T. ix, 5
Furens T. v, 661. vii, 766. viii, 459. xi, 857. 539. 604. xii, 760
Furentem T. ii, 607. iii, 618. vi, 538. 778. x, 907. xi, 196. xii, 763
Furentes T. iii, 220. iv, 533. v, 245. 281. vi, 866. vii, 640. xii, 728. S. i, 4. 121
Furenti T. i, 73. viii, 661
Furentibus T. iii, 643. ix, 446
Furentis T. x, 754
Furentem T. x, 723. xi, 440
Furiz T. iv, 643. v, 350. vii, 562. viii, 24. 382. xi, 631
Furiale T. vi, 429. xi, 584
Furiabus T. xi, 90
Furiarent T. xi, 488
Furiarum T. ii, 10. iii, 630. iv, 133. 633. S. iii, 3. 26
Furias T. i, 68. 269. 694. v, 30. 91. 454. vii, 469. 589. viii, 243. xi, 1. 670. xii, 510. S. iv, 6. 94. v, 1. 192. v, 3. 96. 198
Furiata T. ii, 21. vii, 489
Furibunda T. iv, 318. ix, 353. x, 396
Furibundam T. ii, 423
Furibunde T. iii, 272
Furia T. i, 25. iv, 346. vi, 152. 483. ix, 533. xi, 403. 537. 696. S. ii, 3. 70. A. i, 398
Furis T. vii, 679
Forit T. iii, 125. v, 521. vi, 625. 669. 810. vii, 320. ix, 308. 398. 944. x, 753. xi, 238. 630. xii, 457
Foritis T. xii, 444
Furor T. i, 126. ii, 313. 667. iii, 434. 648. 642. iv, 661. 671. v, 39. 74. 148. vi, 458. vii, 20. 52. viii, 75. 596. ix, 14. 25. 830. x, 167. 558. 822. xi, 26. 259. 329. 382. 468. 619. xii, 358. 593. 608. S. ii, 1. 214. ii, 7. 76. iii, 2. 71
Furorem T. iii, 189. iv, 306. v, 663. vi, 916. vii, 651. 788. 810. xi, 307. S. ii, 2. 26. A. i, 525
Furores T. ii, 305. v, 296. vii, 239. 515. 525. ix, 671. 833. x, 480. xi, 77. 123. 181. 638. S. i, 1. 26. A. i, 597
Furori T. iv, 329. v, 670. vi, 762. x, 609
Furoribus T. i, 328. vii, 41
Furoris T. i, 438. A. i, 596
Furta T. i, 674. ii, 270. iv, 696. x, 253. A. ii, 264. 322
Furti S. v, 3. 179. A. i, 342
Furtim T. i, 580. iii, 546. vi, 875
Furtis T. i, 163. x, 64. S. iii, 2. 89. A. i, 641. 669
Furtivi T. xii, 392
Furto T. i, 318. iii, 164. v, 494. vi, 327. viii, 61. ix, 133. xi, 758. xii, 143. 279. S. i, 2. 192. A. i, 66. 651. 561. ii, 229
Fortum T. xii, 454
Furva S. v, 1. 155
Furvo T. viii, 10
Fusa A. ii, 256
Fusca T. ii, 55
Fuscant A. i, 307
Fuscaret S. iii, 4. 66
Fuscas T. ii, 539
Fuscator T. vi, 576
Fusca T. ii, 236. 231. iv, 675. x, 60
Fusam T. vi, 194
Fuses T. xii, 14
Fusi T. iv, 341. v, 180. vii, 596
Fusis T. viii, 248
Fusa T. ii, 87. 291. v, 299. vii, 575

Fusus T. x, 110. xi, 439
 Fusum T. ix, 755. S. ii, 5. 16. iii, 3. 177
 Fusus T. i, 407. 560. viii, 129. S. ii, 1. 170
 Futile T. viii, 297
 Futura T. x, 591. xii, 760. S. iv, 3. 18.
 132
 Futura T. vi, 293
 Futuri T. i, 398. iii, 451. 472. 547.
 639. v, 718. vi, 765. ix, 629
 Futuris T. iv, 213. xi, 578. xii, 818
 Futuro T. vii, 471
 Futurus S. v, 3. 176
 Futurum T. ii, 190. viii, 180
 Futurus A. i, 313

G.

Gades S. i, 6. 71. iii, 1. 183
 Gætula T. ix, 739
 Gætula T. iv, 494
 Gætulo S. v, 2. 118
 Galates S. ii, 2. 20
 Galatia S. i, 4. 76
 Galea T. vii, 492. viii, 526. 712. ix, 42.
 A. i, 511
 Galeæ T. iii, 223. iv, 175. vii, 276. viii,
 175. 389. ix, 699. 746. x, 659. xi,
 24. 172. 324
 Galeam T. ii, 635. vii, 279. 694. viii,
 489. 542. ix, 108. 174. 537. 543. 560.
 x, 257. 932
 Galeas T. ii, 710. iii, 127. 585. v, 355.
 vii, 136. 528. viii, 700. ix, 262. 369.
 xi, 526. 603. xii, 701. A. i, 437
 Galeis T. iii, 663. iv, 30. viii, 163. 450
 Galeis T. x, 275
 Galeri T. iv, 303. vii, 39
 Galero T. i, 305
 Galesi S. ii, 2. 111. iii, 3. 93
 Gallice S. i, 4. 34. 93
 Gallicus S. i, 4. 4
 Gallionem S. ii, 7. 32
 Gallus S. iv, 4. 20
 Gangen T. i, 686. iv, 387. S. iv, 2. 49
 Ganges T. vii, 687. xii, 768
 Gargaphie T. vii, 274
 Gargara T. i, 549
 Gargettius S. i, 3. 94. ii, 2. 113
 Gaude T. iii, 301
 Gaudent T. iii, 279. x, 557. S. iii, 4.
 105. iv, 8. 12
 Gaudebat T. viii, 232. ix, 319. S. ii, 1.
 125. iii, 3. 153. iv, 2. 51
 Gaudens T. ii, 79. 706. vi, 929. vii,
 673. x, 685. xi, 633. S. i, 4. 62. ii,
 1. 203. ii, 2. 93. ii, 6. 105. iii, 3.
 216. iii, 4. 80. iv, 3. 24. iv, 6. 55.

Delph. et Var. Clas.

A. ii, 409
 Gaudent T. iv, 231. vii, 303. 531. xi,
 423. xii, 54. 655. 786. 793. S. i, 6.
 80. ii, 2. 64. iv, 1. 26. v, 2. 26. A.
 i, 371
 Gaudente S. iii, 1. 46
 Gaudentem T. vi, 223. ix, 314
 Gaudentes T. x, 784. S. i, 2. 146
 Gaudenti S. ii, 1. 189
 Gaudentia S. iii, 1. 78
 Gaudentibus T. vii, 493
 Gaudere T. iv, 210. xii, 697
 Gauderet S. iii, 1. 97
 Gaudes T. ix, 442. 724
 Gaudet T. iii, 260. v, 444. vi, 645. vii,
 327. ix, 192. x, 227. 609. 687. xi,
 82. xii, 494. S. i, 2. 232. i, 3. 56. i,
 4. 70. 86. ii, 2. 24. 58. iii, 2. 19. iv,
 1. 10. iv, 4. 77. v, 1. 50. 113
 Gaudente S. iii, 3. 23. iv, 1. 5
 Gaudia T. i, 239. 323. 630. ii, 205. 250.
 306. 408. iv, 352. v, 72. 610. 711. vi,
 163. 382. viii, 254. 283. 720. ix, 58.
 177. x, 285. 331. 426. 455. 555. 623.
 763. xi, 184. xii, 75. S. i, 2. 46. i, 3.
 14. ii, 1. 77. ii, 3. 132. 149. iii, 3. 127.
 iii, 5. 18. iv, 1. 20. iv, 2. 5. iv, 4.
 50. iv, 7. 28. iv, 8. 34. v, 1. 110.
 141. v, 2. 10. v, 3. 217. v, 5. 87. A.
 i, 122. 167. 183. 266. ii, 79. 107
 Gavia T. iii, 140. iv, 213. v, 131. vi,
 847. viii, 475. ix, 606. x, 636. S. i,
 2. 72. ii, 1. 115. iii, 3. 121. iii, 4.
 75. iii, 5. 47. v, 3. 263. A. i, 104
 Gavisæ T. xii, 426
 Gavisam S. v, 3. 88
 Gavisos T. vi, 448
 Gavisus T. i, 69. 461. vii, 675. xi, 250.
 A. i, 280. 545. 640
 Gaurano T. viii, 546
 Gauranos S. iv, 3. 25
 Gauri S. iii, 5. 99
 Gauro S. iv, 3. 64
 Gaurus S. iii, 1. 147
 Gasa S. i, 3. 105
 Gaze S. v, 1. 60. A. ii, 285
 Gaxis S. ii, 2. 121
 Gelant T. iv, 727
 Gelari T. ii, 544. S. i, 2. 126
 Gelat T. iv, 497
 Gelatis T. iv, 404
 Gelida T. i, 407. 493. iv, 632. v, 261.
 vi, 422. x, 318. xi, 56. S. iv, 2. 46.
 A. i, 320
 Gelidæ T. vii, 254. xii, 242. 418. S. i,
 2. 222
 Gelidam T. iv, 646. vii, 470
 Gelidas T. i, 160. 357. ii, 135. ix, 573.
 633. S. iii, 5. 10. v, 1. 127

Ind. Stet.

M

- Gelidi T. iv, 250. v, 407. S. ii, 4. 27
 Gelidus T. ii, 1. iii, 384. viii, 644. S. v, 3. 242
 Gelido T. iii, 40. v, 189. S. v, 4. 10
 Gelidum T. i, 338. iii, 319. xii, 615. S. iii, 2. 65
 Gelidus T. i, 193. ii, 672. ix, 447. A. i, 158
 Gelonus T. ii, 431
 Gelonus A. ii, 419
 Gelu T. v, 393. 459. ix, 409. A. ii, 394
 Gemam S. v, 5. 79
 Gemant T. vi, 172
 Gemendi T. viii, 163
 Gemens T. iii, 334. vi, 869. ix, 268. xii, 56
 Gementem T. v, 679. vi, 177. xii, 466. A. ii, 12
 Gementes T. i, 148. ii, 444. 559. viii, 275. ix, 45. x, 511. 572. xii, 47. 285. 287
 Gementi T. ii, 685. xi, 598
 Gementia T. v, 525
 Gementia T. xi, 755. S. iv, 2. 57
 Gementum T. iii, 427. v, 269. xii, 124
 Gemerem S. ii, 1. 38
 Gemerent T. ii, 185
 Gemeret S. v, 1. 166
 Geminus T. xii, 87. S. ii, 1. 229
 Gemina T. v, 154. viii, 231. 403. x, 841. S. ii, 2. 17. iii, 1. 104. iv, 1. 16. v, 3. 90
 Geminae T. ii, 158. iv, 372. 653. v, 516. vii, 564. viii, 732. xi, 57. 754. xii, 807. S. ii, 2. 185. v, 3. 125. A. i, 15. 404
 Geminam S. iii, 5. 91. v, 2. 65
 Geminas T. i, 112. 224. ii, 362. vi, 118. viii, 298. ix, 439. xi, 331. 453. S. ii, 7. 21. iv, 4. 26. A. ii, 249
 Geminat T. iii, 344. vi, 790. S. i, 2. 240
 Geminata S. i, 1. 1
 Geminatum T. ix, 753
 Gemini T. ii, 498. iii, 124. 466. v, 279. 438. vi, 433. 531. 864. vii, 439. viii, 449. S. i, 4. 98. A. i, 467. ii, 30
 Geminis T. i, 34. 130. vi, 124. 257. 343. ix, 292. A. i, 439
 Geminio T. i, 394. iv, 86. vii, 604. ix, 489. xi, 114. S. i, 3. 64. ii, 2. 24. iii, 2. 9. 35
 Geminus T. v, 464. 693. 713. vii, 114. viii, 440. x, 77. xi, 429. S. i, 3. 2. i, 4. 80
 Geminum T. iv, 643. vii, 50. 167. 466. ix, 761. x, 599
 Geminus T. iv, 555. v, 337. 707
 Gemis T. ix, 767. S. ii, 5. 10. 14. A. i, 656
 Gemit T. i, 316. viii, 543. 613. ix, 361. 599. x, 728. 886. 889. xii, 656. S. ii, 6. 18. v, 3. 84. A. i, 433
 Gemita T. iii, 44. 130. 200. 602. vi, 28. vii, 597. viii, 215. xi, 375. xii, 139. 240. S. iii, 3. 31
 Gemitum T. vi, 107. 527. viii, 723. S. ii, 1. 178. v, 3. 208. v, 5. 90
 Gemitus T. i, 15. 78. 432. ii, 51. 303. iii, 176. 188. 594. 678. iv, 23. 429. v, 46. 327. 478. 607. vi, 12. 499. vii, 59. 519. viii, 665. ix, 498. 416. x, 472. xi, 290. 307. 385. 608. xii, 71. 349. 361. 605. 799. S. ii, 1. 12. 23. 35. 153. ii, 4. 22. ii, 6. 6. 98. v, 1. 24. 223. v, 3. 45. 78. 262. v, 5. 58. A. i, 68. ii, 314
 Gemmae T. vi, 63. 207
 Gemmantia S. i, 5. 12
 Gemmas T. i, 149. S. i, 3. 49
 Gemmata S. ii, 4. 26
 Gemmatia A. ii, 176
 Gemmato S. i, 2. 144. iii, 4. 94
 Gemmiferum T. viii, 237
 Gemmis T. ix, 699. xii, 527. S. ii, 1. 134. iii, 4. 91. A. i, 298
 Gemui S. iii, 3. 40
 Gemuistia T. v, 582
 Gemuit T. ii, 65. iii, 647. vii, 146. S. iii, 3. 179
 Gemunt T. iii, 511. vi, 227. xii, 474. 539
 Gemu T. v, 228. vii, 359. x, 689. xi, 584. 674. S. ii, 6. 46. v, 1. 219
 Genarum A. i, 305
 Genas T. i, 438. 538. 705. ii, 130. 282. 506. iii, 681. 709. iv, 274. 471. 625. v, 95. 440. vi, 200. 820. vii, 75. 245. 475. viii, 498. 654. ix, 155. 419. 482. x, 168. 290. 639. 818. xi, 236. 373. xii, 141. 325. 534. S. i, 2. 14. 110. ii, 1. 122. 231. iii, 3. 125. iii, 4. 65. 79. v, 1. 34. 174. v, 4. 8. v, 5. 12. 85. A. i, 179. 351. 516. A. ii, 90. 181
 Gener T. iv, 75. vii, 666. x, 488. xi, 433. S. i, 1. 28. i, 2. 76
 Generarat T. iv, 215
 Generasse S. ii, 7. 22
 Generata T. v, 38
 Generatha T. v, 458
 Generi T. iii, 696. viii, 644. xi, 104. S. iii, 5. 71
 Generis T. i, 84. 281. 445. 582. ii, 147. 165. iii, 443. 698. v, 659. x, 613. S. i, 2. 109. ii, 1. 85
 Genero T. iv, 121. vi, 316. 921. A. ii, 248. 260

- Generos T. i, 282. 295. 496. ii, 166. 202
 Generosa S. v, 2. 146
 Generosi S. ii, 1. 191
 Generosior T. vi, 297. ii, 7. 64. iv, 6. 10
 Generosus S. iv, 7. 41. v, 2. 22
 Generum T. v, 426. vi, 549. vii, 218. xi, 442. xii, 222. A. ii, 261
 Geniale S. iv, 4. 61
 Genialia S. iii, 2. 106. A. ii, 254
 Genialibus T. xii, 618. S. ii, 7. 82. A. i, 113
 Genialis S. i, 2. 224
 Genio S. i, 1. 58. iv, 2. 26. A. i, 110
 Genibus T. vi, 798. 858. ix, 474
 Genis T. i, 622. ii, 288. 255. 716. iv, 226. vi, 578. 586. vii, 224. viii, 247. 426. x, 608. S. ii, 1. 53. ii, 7. 122. v, 2. 68
 Genitali S. ii, 2. 62. v, 5. 70
 Genitalia T. iii, 200. 689
 Genitalis S. ii, 7. 132
 Genitor T. i, 80. 591. ii, 115. iii, 556. 689. iv, 519. v, 675. vi, 31. 198. vii, 176. 205. 354. 736. x, 666. 688. 791. xi, 24. 491. 580. 604. 740. xii, 61. S. i, 1. 74. ii, 1. 94. 173. iii, 2. 265. iv, 8. 57. v, 2. 64. v, 2. 57. 78. 262. 274. v, 5. 11. A. i, 61. 128. 275. ii, 128. 288
 Genitorem T. vi, 47. vii, 201. S. iii, 2. 190. A. ii, 246
 Genitoris T. i, 203. S. iii, 2. 20
 Genitos T. ii, 167. S. iv, 8. 13
 Genitricem T. vi, 181
 Genitrix T. i, 121. 681. iii, 151. iv, 565. v, 715. vi, 166. 635. vii, 285. 506. 557. 614. viii, 64. 662. ix, 351. 652. 794. 891. x, 170. 507. xi, 294. 215. 246. 620. 701. xii, 121. 205. S. i, 2. 11. 60. 84. ii, 3. 74. ii, 6. 68. iii, 5. 106. v, 1. 22. v, 2. 65. 263. A. i, 144. 171. 225. 565. ii, 201. 202. 221
 Genitum S. v, 2. 27
 Genitus T. iv, 573. vi, 722. vii, 756. S. iii, 4. 78. A. i, 501
 Genium S. iii, 1. 28. iv, 6. 19. v, 1. 74. 187
 Genius S. iv, 6. 22
 Gens T. iii, 180. 554. iv, 299. 547. 556. vii, 666. viii, 208. ix, 610. xi, 697. xii, 672. S. iii, 2. 118. A. i, 202. 406
 Gente T. ii, 686. iii, 229. iv, 262. vi, 76. vii, 281. ix, 229. xii, 475. S. i, 2. 70. ii, 5. 22. v, 2. 126. A. ii, 122
 Gentem T. i, 222. 245. iii, 291. iv, 670. v, 76. x, 469
 Gentes T. i, 266. ii, 22. 181. iii, 219. 560. 610. iv, 145. vi, 686. vii, 56. 249. viii, 286. x, 4. xi, 734. xii, 506. 720. S. i, 6. 86. iv, 2. 45. iv, 2. 109. v, 2. 172. A. i, 410. ii, 111
 Genti T. iv, 242. x, 228. S. iv, 2. 18. v, 1. 240
 Gentibus T. iii, 161. 245. 250. 445. 462. iv, 749. v, 273. 475. 537. 676. vii, 186. viii, 212. xi, 11. S. v, 2. 185. A. i, 207. ii, 451
 Gentile T. iii, 141. vi, 242. viii, 429. x, 219. xii, 295. S. ii, 2. 9. iii, 2. 1. 152. iii, 2. 60. v, 2. 110
 Gentiles S. iii, 2. 60
 Gentili T. ix, 298
 Gentilia T. xi, 429
 Gentilibus T. iv, 290. vi, 151
 Gentilia T. i, 126. iv, 155. viii, 707
 Gentis T. i, 4. 718. ii, 271. 462. iv, 92. 288. v, 231. 447. 712. vi, 128. 661. vii, 12. 179. viii, 678. ix, 222. 514. 792. xi, 57. 156. 269. 724. xii, 53. 175. 281. 519. 742. S. ii, 4. 24. ii, 7. 52. iii, 2. 48. iv, 2. 78. v, 2. 90. A. ii, 101
 Genu T. i, 420. vi, 417. 680. xi, 511. S. i, 1. 60
 Genua T. v, 545. vi, 890. viii, 166. ix, 43. x, 625
 Genuere S. ii, 2. 96
 Genui T. i, 76. S. iii, 4. 40
 Genuisse T. vii, 215. xi, 27. S. ii, 1. 81. 87. iii, 2. 110
 Genuit S. iii, 4. 76. v, 2. 221. A. i, 650
 Genus T. i, 242. 677. ii, 212. 576. iii, 271. 286. v, 222. 291. vi, 292. vii, 191. viii, 597. x, 225. xi, 470. xii, 548. 555. S. i, 4. 68. ii, 1. 78. 212. iii, 2. 45. 115. 144. iv, 8. 3. v, 2. 117. A. i, 256
 Geram T. iv, 206
 Gerant T. vii, 291
 Gerantur T. iv, 115
 Gerat T. vii, 251
 Gerebat T. x, 410
 Gerens T. i, 406. ii, 2. 418. iii, 16. xi, 477. S. v, 2. 56
 Gerentem T. v, 65. vi, 211
 Gerentia S. i, 1. 16
 Gerentibus S. iii, 1. 26
 Geres S. iv, 2. 149. iv, 4. 7
 Geret T. iii, 290
 Geri T. vi, 457
 Geris T. ii, 266
 Gerit T. i, 188. vi, 644. ix, 12. 184

816. xii, 607. S. v, 1. 8
Germana T. ix, 650. xi, 76. A. i, 591
Germanam A. i, 350
Germanas S. iv, 2. 66
Germane T. i, 223. ii, 449. iii, 380.
380. vii, 78. xi, 367. 548
Germani T. ii, 103. 407. 639. xi, 542
Germanice S. i, 1. 5. i, 4. 4. iii, 3. 165.
iv, 2. 52. v, 1. 105
Germanicus S. iii, 4. 49. iv, 1. 2. iv, 9.
17. v, 2. 177
Germanum T. i, 299. 318. ii, 117. xi,
380
Germanus T. iii, 389. iv, 642. xi, 348
German T. ii, 280
Germina T. vii, 326. x, 99. S. i, 2. 124.
ii, 3. 53. iii, 2. 34. v, 1. 214. v, 3. 86
Germinat S. i, 6. 14
Germine S. ii, 1. 205. iii, 2. 140. v, 3.
143
Gerunt T. v, 439. vii, 461
Gerruntur T. vi, 117
Gesat T. iv, 64. vii, 239. A. ii, 418
Gesat T. ix, 614
Gessinus A. ii, 423
Gessit S. v, 2. 186
Gestamen T. vi, 707
Gestamina T. v, 315. 417. vi, 82. x,
643. S. ii, 1. 128. iv, 6. 45
Gestanda T. xii, 90
Gestans T. ii, 578
Gestare S. v, 1. 130
Gestat T. vii, 626
Gestit S. i, 2. 15
Gesto T. vii, 541. A. i, 654
Geth S. iii, 4. 63
Getarum A. ii, 85
Getas T. iv, 654
Getes A. ii, 419
Getica T. iv, 422. S. iii, 1. 17
Getice T. ii, 595. xii, 478
Geticas T. iii, 221. S. ii, 7. 44. iv, 6.
100
Getici T. vi, 348. S. i, 2. 53. ii, 2. 61
Getico T. i, 275. iv, 181. v, 306. ix,
532
Geticos T. xii, 631
Gigas T. iv, 176
Giganta T. v, 569
Giganteis T. vii, 731
Gigantum T. iv, 534. viii, 49
Gignis T. viii, 306
Glaciale T. vi, 720. vii, 349. S. i, 3. 1.
iv, 4. 15
Glacialis T. i, 693
Glaciante T. x, 622
Glacium T. i, 405. A. ii, 404
Gladiator S. ii, 5. 20
Gladios T. iii, 583
Glandes T. viii, 417. x, 533. A. i, 436
Olandibus T. vii, 338
Glaucia S. iv, 2. 28
Glaucæ T. ii, 99. A. i, 234
Glaucarum T. ix, 351. S. iii, 2. 34
Glaucia S. ii, 1. 229
Glaucio T. iv, 108
Glaucos S. i, 3. 71
Glaucum S. i, 2. 128
Glaucus T. vii, 335. S. iii, 2. 37
Glebis T. vi, 60
Glisanta T. vii, 307. 308
Gliacere T. xii, 639
Gliacia T. iii, 73
Gliacit T. i, 107. viii, 756. ix, 781
Globi T. ix, 71
Globis T. vii, 622
Globo T. vii, 124
Globos T. ix, 728. x, 417
Globum T. i, 661. iii, 534. vi, 414. S.
i, 6. 59
Globus T. iii, 10. ix, 165. xii, 424. S.
iv, 9. 28
Glomerant A. i, 59
Glomerantur T. ii, 585. vi, 408. ix, 222
Glomerare T. vii, 145
Glomeratus T. iii, 544
Gloria T. iv, 161. 242. 247. 720. v, 20.
231. 510. vi, 68. 340. 435. 530. 653.
835. vii, 226. viii, 284. 708. ix, 195.
717. x, 24. 448. 711. 834. xii, 51.
136. S. i, 2. 108. 180. 261. i, 4. 91.
ii, 2. 61. ii, 3. 77. ii, 4. 24. iv, 4.
103. v, 1. 151. v, 2. 142. v, 3. 132.
219. A. ii, 127. 220. 439
Gloriatur S. i, 6. 50
Gnara T. ii, 92. S. ii, 6. 68
Gnari T. vi, 84
Gnossia T. xi, 571
Gnossiae S. i, 6. 88
Gnossiacos T. vi, 725
Gnossida T. xii, 676. S. i, 2. 133
Gnossis S. v, 1. 232
Gomphis S. iv, 3. 46
Gorge T. v, 207
Gorgem T. v, 216
Gorgo T. viii, 763
Gorgon T. ii, 717
Gorgona T. i, 544
Gorgone T. xi, 414
Gorgoneo T. iv, 61
Gorgoneos T. ii, 278
Gortynia T. iii, 587. v, 361
Gortynius T. iv, 530
Gracili S. iii, 2. 80
Gradibus T. ii, 257
Gradiens T. x, 247
Gradive T. iii, 11. vii, 20. 695. ix, 5.
825. xi, 40

- Gradivo T. iv, 14. ix, 439
 Gradivum T. iii, 320. ix, 822. x, 894
 Gradivus T. iii, 261. iv, 36. 639. v, 357. vii, 105. 667. viii, 708. S. iv, 2. 47. A. i, 485
 Gradu T. i, 414. ii, 383. iii, 117. 325. 634. v, 293. vi, 2. 603. vii, 577. xii, 286. S. i, 2. 35. ii, 5. 23. iii, 2. 86. v, 1. 75. v, 5. 16. A. i, 536. ii, 209. 389. 399. 426. 434
 Gradum T. ii, 4. 142. 261. 547. 586. viii, 138. 158. 363. ix, 182. x, 38. 393. xii, 9. 238. 541. A. ii, 157. 245
 Gradus T. ii, 325. 671. iii, 25. 466. iv, 311. 663. vi, 588. vii, 798. ix, 325. 473. x, 646. 841. xi, 355. 548. 554. xii, 203. S. i, 3. 57. ii, 2. 44. ii, 3. 21. iii, 3. 64. v, 2. 166. A. i, 339
 Graem T. vii, 332
 Graecia A. i, 456. ii, 196
 Graia T. iii, 339. S. ii, 2. 95. iii, 5. 94. v, 3. 127. A. i, 15. ii, 29
 Graie S. ii, 6. 24. A. i, 483
 Graium S. v, 3. 111. A. ii, 78
 Graias S. iii, 1. 150. iii, 5. 45
 Graii T. viii, 687. x, 453
 Grais T. i, 145. v, 117. 586. ix, 566. x, 70. 156. xii, 399. S. ii, 2. 85. iii, 1. 5. v A. ii, 366
 Graio T. ix, 610. S. ii, 7. 34
 Graiorum T. vi, 127. viii, 250. xii, 68. 592. S. v, 2. 54. A. ii, 173
 Graios T. ii, 655. vii, 83. 228. viii, 342. 570
 Grajugena T. vi, 215
 Grajugenum A. i, 36
 Graium T. v, 678. vi, 5. vii, 608. viii, 468. ix, 158. x, 388. xii, 55. S. v, 2. 384. A. i, 441
 Graius T. x, 514. S. ii, 1. 113. A. ii, 61
 Gramen T. iii, 414. iv, 99. vii, 569. x, 319
 Gramina T. ii, 520. iv, 357. 402. 820. v, 527. 612. vi, 312. x, 99. 399. xii, 234. A. ii, 401. 446
 Gramine T. ii, 324. iv, 787. S. i, 4. 105. ii, 1. 181. ii, 4. 35. ii, 6. 88. v, 3. 24
 Graminea S. i, 3. 43
 Graminea T. vi, 259. ix, 493
 Gramineis T. vi, 57
 Gramineo T. vii, 335
 Graminibus T. iv, 418
 Graminis S. ii, 1. 160
 Grandævum A. i, 50
 Grande T. iii, 371. vi, 69. xi, 100. 237. xii, 684. S. i, 2. 106. iii, 1. 50. 130. iii, 2. 5. A. i, 254. 548. ii, 201. 240
 Grandem T. x, 618
 Grandia A. ii, 212. 322
 Grandibus T. vi, 838. S. ii, 7. 103. iv, 1. 3
 Grandine T. vii, 39. viii, 410. ix, 488. S. i, 6. 24. ii, 3. 47
 Grandinis T. i, 419
 Grandior T. iii, 176
 Grandio T. vi, 423. vii, 574
 Grassata T. vii, 574
 Grassata T. vi, 109
 Grassatus T. viii, 571
 Grata T. i, 841. iv, 294. xi, 761. S. iii, 4. 16. v, 1. 3
 Grata S. ii, 4. 5. A. i, 70
 Gratantur T. xi, 7
 Grates T. vii, 379. ix, 50. xi, 223. S. iii, 1. 171. iii, 3. 29. 155. iv, 1. 12. iv, 2. 7. iv, 3. 81. v, 5. 45. A. i, 366
 Gratia T. ii, 450. v, 629. vi, 623. vii, 786. viii, 559. ix, 427. 880. S. i, 2. 19. ii, 2. 10. 17. ii, 6. 41. ii, 7. 86. iii, 2. 114. iii, 4. 59. 66. 83. v, 1. 66. v, 3. 249
 Gratior T. ii, 241. A. i, 162. ii, 231
 Gratissima T. vi, 212. S. iii, 1. 67. iii, 3. 1
 Gratus S. iii, 4. 95
 Grato T. x, 256
 Gratos A. i, 597
 Gratum S. i, 6. 16
 Gratum T. ix, 710. xii, 338. S. ii, 1. 154. ii, 7. 69
 Gratus T. i, 278. viii, 176. xi, 217
 Gravantem T. xii, 567
 Gravaria T. viii, 317
 Gravati T. viii, 16. x, 258. xi, 16. S. i, 1. 88
 Gravato T. ii, 677
 Gravatas S. iv, 3. 23
 Gravati S. iii, 1. 69
 Gravato T. ii, 614
 Gravatum A. i, 193
 Gravatur A. ii, 144
 Gravatus T. vii, 750. x, 324
 Grave T. i, 212. iii, 706. iv, 213. vi, 120. 667. vii, 710. x, 86. xii, 248. S. iii, 1. 127. A. i, 320
 Gravem T. ix, 409. xi, 373. xii, 230. S. ii, 7. 68. iv, 3. 88. iv, 4. 66. A. ii, 43
 Graves T. i, 11. 546. ii, 104. v, 412. 502. x, 410. xi, 558. S. ii, 7. 80. iii, 4. 58. iv, 3. 23. iv, 9. 35. A. i, 327. 417
 Gravi T. iv, 221. v, 183. S. i, 5. 1. A. i, 95. 612
 Gravia T. v, 199. vi, 844
 Gravibus S. v, 1. 31
 Gravidam T. v, 362. viii, 234

- Gravidas T. vii, 396. x, 557. A. i, 557
 Gravidit T. iv, 835
 Gravidus S. iii, 3. 123
 Gravidus S. i, 6. 5
 Gravior T. ii, 320. vii, 795. x, 135
 Graviora T. v, 585. vi, 73. vii, 176. ix, 348. x, 691
 Graviore S. iii, 1. 72
 Gravioribus T. ix, 788
 Gravioris T. iv, 273
 Gravis T. i, 284. ii, 17. 626. iv, 364. vi, 286. 401. vii, 518. viii, 614. ix, 44. 694. x, 140. 263. 478. 595. 727. xi, 390. 578. xii, 126. 656. 778. S. i, 3. 6. 92. i, 4. 50. ii, 1. 54. 138. iii, 2. 23. 30. iv, 2. 50. iv, 3. 1. iv, 6. 73. v, 6. 8. A. i, 173
 Gravius T. vii, 814. ix, 673
 Gregale S. i, 6. 74
 Gregate A. i, 373
 Gregati T. viii, 668
 Grege T. iv, 593. 750. vi, 145. 338. xi, 284. S. i, 1. 12. i, 6. 70. ii, 5. 8. v, 3. 185
 Gergem T. vii, 286. x, 329. xi, 354. xii, 132. 146. 675
 Greges T. i, 507. iv, 663. 763. vi, 96. vii, 673. ix, 100. x, 524. S. i, 2. 185. ii, 7. 43. iii, 4. 57. iv, 5. 17. v, 1. 21. v, 3. 280. A. i, 56. 464
 Gergi T. ii, 691
 Gregis T. iii, 534. iv, 685. vi, 864
 Gregam T. iv, 446
 Gremis T. i, 603
 Gremio T. i, 61. 123. iv, 196. 355. 786. v, 126. 605. 634. x, 255. S. i, 2. 260. ii, 1. 121. ii, 6. 91. iii, 1. 159. iv, 1. 41. A. i, 541
 Gremium T. i, 234. S. iv, 3. 44. v, 5. 80
 Gressibus T. ii, 523. v, 430. x, 278. xi, 519. A. i, 99
 Gressu T. vi, 773. ix, 289. 640. x, 848. 877. S. i, 2. 250. ii, 1. 108. v, 3. 99
 Gressum T. iii, 263. x, 137. 398. 678
 Gressus T. i, 433. 457. iv, 480. 497. 544. 761. vi, 705. ix, 531. 668. xi, 560. 598. xii, 297. S. ii, 1. 126. ii, 2. 11. ii, 3. 11. v, 3. 269. A. i, 523. ii, 153. 163
 Grex S. iii, 1. 177
 Gryphus S. iv, 9. 2. 5. 53
 Grue S. iv, 6. 9
 Grues T. xii, 516. S. i, 6. 63
 Gubernat T. x, 14
 Gubernat T. vii, 325. x, 504. S. i, 4. 27
 Gurgite T. ii, 45. iv, 603. 707. 817. 832. v, 371. vii, 143. 273. 432. ix, 342. 277. 298. 321. 377. 398. 418. 477. xi, 43. xii, 228. S. i, 3. 65. ii, 3. 61. ii, 6. 45. iii, 2. 115. iv, 3. 94. v, 1. 91. A. i, 26. 43. 228
 Gurgitibus S. iv, 6. 40
 Gurgitis T. v, 1. ix, 233. 314. 546. S. ii, 1. 194
 Gutta S. v, 2. 4
 Gyan T. ii, 610. v, 223. vii, 715. ix, 305
 Gyaro T. iii, 438
 Gymnadas A. i, 388
 Gymnades T. iv, 106. S. ii, 2. 8. iv, 2. 48
 Gymnas S. iii, 1. 44
 Gyris T. iv, 539
 Gyro T. i, 311. iii, 530. iv, 67. v, 650. vi, 223. ix, 117. x, 602. xi, 311. 314. S. ii, 2. 89. iii, 2. 26. 125. v, 1. 104. v, 2. 121. v, 3. 139. A. i, 314. ii, 423
 Gyros T. vi, 444. S. iv, 7. 4

H.

- Habe T. ii, 116. viii, 516. xi, 435
 Habcant T. xi, 752
 Habcas T. v, 678. xi, 701
 Habcat T. xi, 84
 Habebam S. iii, 1. 65
 Habebat T. i, 391. 407. iii, 418. vii, 152. 223. viii, 705. S. iv, 1. 27. iv, 6. 59
 Habebit T. iv, 642. 695. S. v, 2. 136
 Habemas T. xi, 513. A. ii, 429
 Habenas T. iii, 23. 261. iv, 219. vi, 26. 329. 478. viii, 423. 541. ix, 219. 233. 288. 684. x, 218. 537. xi, 384. 426. xii, 307. S. i, 1. 54. 83. i, 4. 92. iii, 5. 27. iv, 3. 130. v, 1. 37
 Habenis T. i, 30. ii, 166. vi, 318. 417. 441. 523. vii, 738. 752. viii, 289. 564. xi, 516. A. i, 278
 Habent T. v, 458. vii, 256. 268. ix, 177. x, 570. S. ii, 1. 218. iii, 3. 53. v, 1. 32. 220
 Habentem A. ii, 310
 Habentes S. i, 3. 28
 Habentia T. vii, 553
 Habeo T. vi, 160. viii, 42. xi, 608
 Habere T. i, 616. S. i, 4. 81. iii, 3. 78
 Haberet T. vi, 907
 Haberi T. xii, 58
 Habes T. i, 699. v, 678. vii, 162. xii, 329. 334. S. ii, 4. 9
 Habet T. i, 384. 545. ii, 93. 328. iii, 549. iv, 132. 404. 423. 768. v, 594. vi, 349. 535. 725. vii, 12. viii, 4. 189. ix, 800. x, 798. xi, 557. xii,

128. 330. 335. 343. 495. 672. 706. S.
 ii, 1. 166. iv, 1. 43. iv, 4. 40. v, 2.
 24. v, 3. 242
 Habilem T. vii, 366
 Habiles T. iv, 235
 Habitabile S. iii, 1. 4
 Habitabilis T. xi, 753
 Habitabitur S. iii, 1. 189
 Habitare T. xii, 494. S. iv, 3. 74. A. i,
 76
 Habitastis S. i, 5. 30
 Habitata S. iii, 1. 109
 Habitator T. iii, 604. iv, 180. ix, 846.
 S. iii, 5. 103
 Habites S. iv, 2. 60
 Habitet S. ii, 3. 5
 Habitu T. ii, 230. iv, 307. v, 425. vi,
 230. xi, 459. S. v, 5. 35
 Habitum T. vii, 222. x, 678. S. ii, 6.
 104
 Habitura T. xii, 572. S. iv, 6. 19
 Habitus T. iii, 111. iv, 84. 546. 572. v,
 200. 447. vi, 263. xi, 434. xii, 106.
 221. S. i, 1. 46. 71. i, 2. 179. ii, 6.
 104. iv, 5. 45. A. i, 143. 260
 Habuere S. ii, 6. 20. v, 3. 46
 Habuisse A. ii, 384
 Hactenus T. iii, 96. ix, 812. x, 827. S.
 v, 1. 135. A. ii, 462
 Hac T. iii, 129. vi, 908. viii, 429. x,
 189. xi, 395. S. iv, 3. 56
 Hædis T. viii, 407
 Hæmi T. xii, 733
 Hæmo T. i, 375. iv, 652. v, 16. 189.
 357. vii, 42. ix, 532
 Hæmon T. vii, 252. 644. viii, 354. 458.
 498. 520. x, 653. 671. 723. xi, 390
 Hæmona T. viii, 481. xii, 747
 Hæmonia S. i, 4. 113
 Hæmonie S. ii, 6. 33
 Hæmoniam A. ii, 347
 Hæmonias A. i, 98
 Hæmonii A. i, 229. 626
 Hæmonio S. i, 2. 216. A. i, 476
 Hæmonio S. v, 3. 79
 Hæmonium T. vi, 475. S. ii, 1. 80. ii,
 6. 54
 Hæmus T. xi, 195. S. iv, 3. 138
 Hærebant T. v, 99
 Hærebat T. ix, 808. S. ii, 1. 91
 Hærebant T. xi, 657
 Hæredis S. iii, 3. 25
 Hærens T. ix, 474. S. i, 4. 118
 Hærent T. viii, 352. 703. x, 114. 143.
 522. S. iii, 1. 145
 Hærentem T. iv, 778. S. v, 1. 195. A.
 i, 538
 Hærese S. iii, 3. 66
 Hæres T. i, 141. 233. ix, 106. xi, 445.
 S. iii, 3. 69. iv, 7. 84. A. ii, 193
 Hæret T. i, 610. iii, 17. iv, 26. v, 504.
 724. ix, 90. x, 547. xi, 357. S. iv, 4.
 24. iv, 7. 24. A. i, 345. ii, 130
 Hæsero T. ix, 36
 Hæsiere T. x, 529
 Hæsit T. ii, 475. iv, 77. x, 686. A. ii,
 214
 Hælat S. v, 3. 41
 Hælyone T. ix, 361. S. iii, 5. 58
 Hæles T. vii, 267
 Hæliartos T. vii, 274
 Hælyn T. ix, 153
 Hælys T. ii, 574
 Hæmadryas S. i, 3. 63
 Hæmmon T. iii, 476
 Hænnibal S. iv, 6. 78. 107
 Hæmonis T. iv, 206. ix, 824. x, 693
 Hæmonie T. ii, 290
 Hæmonica T. viii, 226
 Hæmonica T. ii, 267. 272. iii, 271. vii,
 603
 Hæruspex T. xi, 231. xii, 211
 Hæsta T. ii, 540. 628. iii, 431. iv, 221.
 v, 670. vi, 248. 667. 926. vii, 312.
 634. 667. viii, 188. 470. 477. 496.
 509. 527. 584. ix, 73. 107. 270. 283.
 x, 747. xi, 88. 569. xii, 595. 649.
 750. 774. S. iv, 4. 43. iv, 6. 67. iv,
 8. 12. A. i, 41. ii, 205. 392
 Hæstæ T. v, 411. vii, 716. viii, 416.
 536. x, 545. 549. xi, 451. 500. xii,
 144. 660. S. v, 1. 134
 Hæstam T. ii, 648. iii, 292. iv, 7. v, 19.
 vii, 133. 679. viii, 423. ix, 43. 90. 95.
 130. 796. 804. x, 395. xi, 328. A. i,
 289. 485. A. ii, 180
 Hæstarum T. v, 254
 Hæstas T. ii, 712. iii, 596. vii, 709. 802.
 viii, 730. ix, 708. A. i, 361
 Hæstata T. ii, 718
 Hæstite T. v, 489. vii, 593
 Hæstilia T. iv, 86
 Hæstis T. vi, 223. vii, 754. viii, 397.
 414. 704. xi, 244. xii, 80. 744
 Hæuri A. i, 509
 Hæurimus S. i, 2. 259
 Hæurire T. iv, 560. ix, 675. x, 596. S.
 ii, 1. 24
 Hæudt T. i, 309. ii, 46. iv, 699. vii,
 818. ix, 460. x, 314
 Hæuserat T. vii, 471
 Hæusero T. i, 538. S. ii, 6. 89
 Hæuseris T. v, 24
 Hæuserit T. v, 174
 Hæusi T. viii, 667. x, 771. S. v, 3. 32
 Hæusimus S. iv, 6. 6
 Hæusiase T. viii, 246
 Hæusiassent T. v, 6

- Haedeti* T. xi, 275
Hausit T. iv, 120. viii, 106. 587
Hausia T. iii, 50. iv, 736. vi, 846. S. i, 1. 43
Hausas T. ix, 341
Hausas S. iv, 3. 43
Hausio T. iv, 38
Hausu S. v, 3. 223. A. i, 8
Hausum T. x, 437. S. iii, 1. 26
Hausus T. iv, 607. vi, 575. S. i, 4. 27. v, 2. 64. A. i, 304
Hausurum A. i, 667
Hebe S. iii, 1. 27
Hebeat T. xi, 386
Hebet T. i, 463. xi, 98
Hebetant T. vi, 764
Hebetem A. ii, 289
Hebetet T. ix, 904
Hebri S. v, 1. 213
Hebre S. v, 8. 17
Hebri T. x, 815. S. ii, 7. 98
Hebrus T. vii, 66. ix, 438
Hecatæ T. iv, 456
Hecatæ T. vii, 273
Hecate T. iv, 541. xii, 129. S. i, 5. 56. A. i, 344
Hecateia A. i, 447
Hecateias S. iii, 1. 60
Hecaten T. iv, 515
Hector S. i, 1. 13
Hectora S. ii, 7. 55. iv, 4. 36. A. i, 474. ii, 209
Hectore A. i, 6
Hectorea A. ii, 336
Hectoreo A. i, 88
Hectoreos S. ii, 1. 144
Hectoris S. ii, 2. 77. iv, 7. 20. v, 3. 79
Hedera A. i, 610
Hederæ T. vii, 653. S. ii, 7. 11
Hederas S. v, 5. 30
Hederis T. xii, 823. S. i, 2. 249. i, 5. 13. v, 3. 8
Helena S. i, 2. 214. A. ii, 350
Helene S. iv, 8. 28
Heliadum S. v, 3. 86
Helicaonas T. viii, 436
Helicon S. ii, 2. 36
Heliconæ S. i, 5. 1
Helicone S. i, 2. 4. iv, 6. 12
Heliconia T. vii, 282. 631. iv, 4. 64. v, 3. 91
Heliconide T. vii, 756. S. iv, 4. 90. v, 3. 30
Heliconius T. viii, 549
Helimum T. v, 207
Helle A. i, 24
Helles S. iv, 3. 57
Helops T. xii, 746
Helos T. iv, 181
Hemonides T. ii, 692. iii, 42
Hendecasyllabos S. iv, 9. 55
Herba T. i, 563. v, 504. vii, 275. S. i, 4. 99
Herbes T. v, 527
Herbas T. iii, 290. iv, 787. v, 590. vi, 192. vii, 67. ix, 735. x, 99. S. ii, 1. 183. ii, 2. 91. A. i, 117
Herbis T. ii, 520. iii, 399. iv, 96. A. ii, 448
Hercule T. vi, 289. 346. x, 296
Herculeæ T. x, 106. vi, 838
Herculeum T. iv, 647. vii, 190. x, 77. 261
Herculeam T. vi, 368. xii, 391
Herculei S. i, 5. 22
Herculeis T. vi, 480. 898. ix, 341. S. iii, 1. 114
Herculeo T. i, 384. iv, 297
Herculeos T. viii, 95. xii, 498. S. i, 2. 89. ii, 1. 124
Hercules S. iv, 3. 155
Herculeum T. iv, 157. vi, 464. 532. viii, 481. x, 249
Herculis T. iv, 826. v, 442. vii, 692
Heri T. iv, 273
Herile T. iii, 47. S. v, 1. 122
Heriles T. vii, 386
Herili A. i, 246
Hermi T. iv, 389. S. iii, 3. 61
Hermum S. i, 2. 127
Hermus S. i, 3. 107
Hernica S. iv, 5. 66
Heros T. x, 784. S. i, 3. 102. A. i, 5
Herosæ A. i, 118. ii, 80
Herosæ A. ii, 39
Heroidas S. iii, 5. 45
Heroides S. v, 1. 255
Heroos S. iv, 7. 2. v, 3. 99
Heros T. i, 376. 673. ii, 142. 307. 476. iii, 366. 441. iv, 197. v, 661. vi, 442. 489. 508. 817. vii, 91. 492. viii, 523. 682. ix, 165. 248. xii, 588. A. i, 500. 538. 551. ii, 24. 316. 328
Heroum T. i, 41. iii, 363. v, 373. S. v, 3. 25
Herosæ T. vii, 737. ix, 306
Heros S. ii, 1. 129
Herum S. ii, 1. 75. ii, 6. 23. 51
Hesperia T. x, 1
Hesperia S. iii, 5. 20
Hesperidum T. ii, 281. S. iii, 1. 159
Hesperii T. iii, 407
Hesperio T. xii, 228
Hesperus T. vi, 581. S. ii, 6. 37
Hesternæ T. ii, 161. S. ii, 4. 4. iv, 6. 16
Hians T. ii, 679. v, 596. x, 461. S. ii, 2. 23
Hiantes T. iv, 574. vii, 645. S. iii, 2. 63

- Hianti T. iv, 99. xii, 141
 Hiantia T. iv, 365. v, 570. A. ii, 447
 Hianthas T. iv, 681
 Hiat T. i, 566. S. ii, 1. 4
 Hiathus S. v, 1. 114
 Hiato T. i, 184. 352. vi, 873. viii, 19.
 137. 331. x, 44. xi, 28. xii, 340. S.
 ii, 1. 217. ii, 5. 10
 Hiatus T. i, 42. ii, 27. vii, 37. 783. ix,
 530. xi, 175. xii, 448
 Hilarem T. iii, 641. iv, 113. xi, 325
 Hilarent S. iii, 3. 24
 Hilares T. ii, 316. v, 201. viii, 332. x,
 666. xii, 679. S. iv, 6. 13. v, 1. 142.
 v, 5. 30. A. i, 317. 318
 Hilari T. ii, 285. viii, 295. xii, 517
 Hilaris T. viii, 191. 237. ix, 698. x,
 316. xii, 522. S. ii, 1. 56. 168. ii, 3.
 65. ii, 0. 52. iii, 1. 103. iv, 5. 49. iv,
 8. 43. v, 1. 65. v, 2. 73. 126. A. i,
 559
 Hinnitu T. viii, 394
 Hipasides T. vii, 355
 Hippodamus T. vi, 479. 487
 Hippodamus T. vi, 340. 437. 438. 466.
 478
 Hippolyte T. xii, 534. 636
 Hippolyti S. iii, 1. 57
 Hippomedon T. i, 44. iv, 129. v, 560.
 665. vi, 654. 690. 704. 728. 814.
 vii, 430. 641. viii, 744. ix, 91. 136.
 196. 256. 394. 514. 544. 568. xi, 180
 Hippomedonta T. ix, 145. 816. 340. 463.
 561. x, 748. xii, 123. 764
 Hippomedontis T. ix, 154. 673. x, 27
 Hippomenem S. i, 2. 86
 Hippotades T. viii, 698
 Hirta T. iv, 364. S. iii, 1. 13
 Hirtas S. ii, 3. 36
 Hirtos S. ii, 3. 11
 Hirtus A. i, 465
 Hiacere T. ix, 29. 859
 Hispida T. vi, 256. 868. xii, 669
 Hiulea T. iv, 708
 Hiulci T. i, 26
 Hiulcis T. ix, 450
 Homero S. v, 3. 62. 159
 Hominem T. iii, 141. viii, 94. ix, 13.
 xii, 166. 501. S. ii, 6. 14. 15. iii, 2.
 76. iii, 4. 75. A. ii, 185
 Homines T. x, 302. xi, 468. xii, 556.
 S. ii, 1. 220. iii, 3. 13. v, 1. 108. A.
 i, 315
 Homini T. iii, 568. vi, 693. viii, 320
 Hominis T. xi, 606
 Hominum T. i, 30. 650. iii, 297. 415.
 641. vi, 48. 94. vii, 705. viii, 23.
 303. x, 760. 909. xi, 538. 576. xii,
 153. 239. 555. 644. S. i, 2. 66. iii, 4.
 100. iv, 2. 15. iv, 3. 139. v, 2. 91.
 A. i, 112
 Homoloidas T. vii, 252. viii, 354
 Honesta S. ii, 3. 67
 Honestas S. iv, 6. 84
 Honesti S. iii, 1. 6
 Honestis T. ii, 234. x, 685
 Honor T. ii, 241. iii, 483. iv, 53. 335.
 841. v, 113. vi, 72. vii, 90. viii,
 371. 518. x, 327. S. i, 1. 18. ii, 7. 5.
 iii, 2. 14. v, 3. 92. A. i, 72. 225
 Honora T. ii, 629. v, 40. S. i, 4. 96
 Honoræ T. iv, 230
 Honorat S. ii, 1. 69
 Honoratam T. i, 505
 Honore T. v, 333. viii, 133. 574. x, 788.
 xi, 613. S. ii, 1. 26. ii, 5. 22. iii, 3.
 140. v, 3. 120. A. i, 279
 Honorem T. i, 301. 558. 668. ii, 704. iii,
 329. v, 22. 277. vi, 6. 925. ix, 421.
 557. 705. x, 255. xii, 154. 177. 467.
 715. S. i, 3. 11. iii, 1. 160. iii, 4. 10.
 iv, 1. 42
 Honores T. i, 676. iv, 83. vi, 127. 359.
 491. 619. vii, 288. ix, 67. xi, 668.
 xii, 394. 819. S. i, 2. 113. i, 4. 130.
 iii, 1. 140. iv, 6. 76. A. ii, 444
 Honori T. i, 709. ii, 60. iii, 478. vi,
 633. ix, 726. iii, 3. 145. 153
 Honoribus T. v, 741. S. iv, 5. 1
 Honoris T. iv, 624. vi, 232
 Honoro T. vi, 30. vii, 694
 Honorum S. v, 3. 173. A. i, 285
 Honos T. i, 165. 278. 490. 668. ii, 109.
 160. 172. 429. iv, 155. 398. 696. 745.
 v, 513. 630. vi, 181. vii, 235. viii,
 88. 283. x, 342. 642. 711. xi, 368.
 xii, 58. 84. 300. 335. 417. S. i, 2.
 109. 233. ii, 1. 53. ii, 3. 65. ii, 6.
 39. iii, 3. 64. 95. 213. iii, 5. 94. iv,
 1. 9. 27. iv, 2. 44. iv, 6. 35. 91. v,
 1. 10. 55. v, 3. 33. 232. v, 5. 29. A.
 i, 387. 505. 630. A. ii, 124
 Hoplea T. ix, 204. x, 400. 465
 Hopleus T. viii, 727. x, 347. 350. 376.
 402
 Hora T. i, 672. viii, 180. 185. S. ii, 1.
 54. ii, 6. 79
 Horæ T. iii, 410
 Horam T. viii, 375
 Horarum S. iv, 3. 37
 Horrebat S. iv, 3. 31
 Horrenda T. iv, 491. vi, 286. vii, 575.
 S. i, 4. 78. iv, 8. 52. A. i, 139. 510.
 ii, 209
 Horrendas T. v, 90. ix, 798
 Horrendi T. x, 486
 Horrendis T. xii, 236
 Horrendo T. vi, 710

- Horrendos T. i, 290. xii, 269
 Horrendum T. iv, 176. vi, 218. 790.
 892. 939. vii, 489. ix, 842. x, 262.
 xii, 748. S. iii, 3. 28
 Horrendus T. vii, 746. xi, 88
 Horrens S. iv, 4. 16
 Horrent T. ii, 519. vii, 631. ix, 688. x,
 765. xi, 13. A. i, 375
 Horrente T. iv, 384
 Horrentem T. ii, 80. iv, 1. S. iii, 3. 159
 Horrentes T. iii, 683. xi, 364
 Horrentia T. x, 647
 Horrentibus T. ii, 386
 Horrere T. i, 484. ii, 544
 Horres T. xi, 168. S. iv, 9. 44
 Horrescentia T. iii, 70
 Horrescere T. vii, 794
 Horrescit T. vii, 41. 506. xii, 221
 Horret T. i, 686. ii, 127. viii, 108. xi,
 266. xii, 21. 495. 564. S. i, 1. 92
 Horrida T. i, 109. ii, 433. 533. iv, 235.
 842. 498. 601. 724. v, 172. 602. vi,
 457. 493. 678. 864. ix, 854. xii, 356.
 638. S. i, 1. 69. iii, 3. 57. 160. 170.
 iv, 2. 50. iv, 6. 107. A. i, 274
 Horridus T. vi, 603. ix, 866. xii, 769.
 S. i, 6. 77. v, 8. 77
 Horrificis T. vii, 113
 Horror T. i, 408. 404. ii, 447. iii, 693.
 iv, 142. 424. v, 164. 239. 364. 503.
 vi, 261. viii, 4. ix, 362. x, 160. 522.
 641. xi, 32. 476. xii, 12. S. ii, 1.
 166. 169. iii, 2. 52. v, 1. 64. v, 4. 5
 Horrore T. i, 45. ii, 716. iii, 75. v, 396.
 vi, 499. vii, 455. viii, 389. x, 470.
 606. S. ii, 6. 43
 Honoribus T. x, 557
 Honuerant T. xii, 167
 Horruit T. i, 40. 99. 712. ii, 129. v,
 552. ix, 347. x, 75. 435. xi, 67. 673.
 xii, 255. S. ii, 7. 97. A. i, 604. ii,
 192
 Hortabor S. i, 4. 21
 Hortamina T. iv, 11
 Hortamine T. viii, 157
 Hortantem T. xii, 755
 Hortantes T. viii, 714
 Hortanti T. viii, 184
 Hortantia T. x, 116
 Hortantibus T. xi, 408
 Hortantum T. ii, 670
 Hortantur T. iv, 232. vi, 926. vii, 461.
 798. x, 572. 576. xii, 186. A. i, 371.
 ii, 171
 Hortarere S. iii, 5. 22
 Hortaris T. xii, 218
 Hortata A. ii, 129
 Hortatibus T. ii, 484. v, 406. x, 35. S.
 iii, 1. 114
 Hortator T. xi, 51
 Hortatrix T. v, 103. ix, 717
 Hortatur T. v, 42. vi, 34. viii, 251. ix,
 548. x, 268. 482. xii, 600. S. i, 2. 8.
 v, 1. 120
 Hortatus T. ix, 86. xi, 541
 Hortetur S. iv, 6. 56
 Hortis S. iv, 4. 7
 Horto S. i, 3. 94
 Horum T. ii, 468
 Hospes T. i, 407. ii, 511. iii, 181. 374.
 iv, 84. vi, 279. vii, 356. 600. viii,
 603. ix, 422. xi, 166. xii, 188. 261.
 784. S. i, 5. 60. iii, 1. 65. iii, 2. 123.
 iii, 3. 164
 Hospita T. ii, 515. iv, 105. 842. v, 336.
 ix, 238. xii, 600. 509. 582. 618. S.
 iii, 1. 109. iii, 5. 76. iv, 4. 52. v,
 3. 168. A. i, 66. 206. 210. 374. ii, 25.
 224
 Hospite T. v, 464. viii, 52. S. v, 1. 252.
 A. i, 52
 Hospitia T. ii, 147. 211. iii, 699. viii,
 618. xii, 328
 Hospitibus T. v, 449. xii, 479. S. iii, 1.
 83. A. ii, 149
 Hospiti T. i, 716. A. ii, 170. 237
 Hospitii T. i, 300. 682. vii, 544
 Hospitio A. ii, 65
 Hospitis T. iv, 162. v, 35. ix, 328. xii,
 488. A. ii, 249
 Hoste T. v, 307. 332. 536. vii, 281. ix,
 70. x, 34. 513. xii, 282
 Hostem T. ii, 524. v, 212. vi, 774. 859.
 vii, 401. 490. 620. viii, 390. 537. 681.
 ix, 199. 598. 754. x, 258. 295. xi,
 261. 668. S. ii, 3. 31. ii, 5. 20. 23.
 iii, 1. 36. A. ii, 74
 Hostes T. i, 259. 703. iii, 360. vii, 129.
 457. 481. 609. 698. viii, 562. ix, 75.
 128. 757. x, 213. 243. 393. 492. xi,
 365. xii, 731. A. i, 114. ii, 33
 Hosti T. iii, 542. viii, 435. ix, 677. xi,
 547. xii, 539
 Hostia T. x, 769. xi, 283. 284. xii, 771
 Hostibus T. viii, 188. xii, 779
 Hostile T. viii, 72. 766. ix, 18. xi, 396
 Hostilem T. i, 43. iii, 663. vii, 426.
 648. x, 16. xi, 252
 Hostiles T. ii, 419. v, 682. vii, 185. ix,
 232. 562. 628. x, 518. xi, 23. 731.
 xii, 35. 64. 209. A. i, 618
 Hostili T. ii, 584. ix, 180. xi, 78
 Hostilia T. xi, 16. xii, 256. 785
 Hostilibus T. i, 429
 Hostilis S. ii, 1. 65
 Hostis T. iii, 334. iv, 263. v, 549. vii,
 176. 240. 383. viii, 125. x, 577. xi,
 312. 431. xii, 43. 705. S. iv, 2. 44

- Humana S. ii, 2. 132. iv, 6. 89
 Humanæ T. iii, 660. S. ii, 4. 2
 Humanas S. ii, 5. 2
 Humani T. iv, 264. vii, 200. S. v, 1. 360. A. i, 226
 Humanos S. v, 1. 38
 Humectant T. iv, 591
 Humentes T. ix, 454
 Humentia T. ii, 527. iii, 711. v, 177. S. ii, 4. 28
 Humentia T. iii, 412. x, 106. A. i, 434
 Humentibus T. iii, 2. x, 148. S. v, 3. 32. A. ii, 287
 Humentia T. iv, 726
 Humeri T. vi, 572. vii, 655. viii, 528. ix, 528. 872. S. iv, 4. 98. v, 2. 30
 Humeris T. i, 700. iii, 327. iv, 189. v, 726. vi, 803. 835. 839. 850. viii, 707. ix, 581. x, 40. 509. 648. S. iii, 1. 36. 178. iii, 2. 133. iii, 4. 30. v, 1. 84. v, 2. 129. A. i, 196. 294. 352. ii, 206
 Humero T. iv, 571. vi, 604. viii, 441. ix, 854. xii, 746. S. i, 2. 2
 Humeros T. i, 413. 489. ii, 542. iv, 131. 235. 350. 492. v, 439. vi, 439. 714. 860. viii, 566. ix, 267. 332. 457. 504. S. ii, 1. 66. iii, 4. 87. iv, 1. 21. v, 2. 67. A. i, 183. 327. 346. 369. ii, 95
 Humi T. ii, 525. vi, 679. 902. vii, 25. ix, 816. xi, 739. S. ii, 1. 170
 Humida T. v, 267. vii, 331. ix, 374. x, 1
 Humidum S. iv, 3. 67
 Humile T. iv, 758
 Humilem T. i, 317. A. i, 268
 Humiles T. i, 445. iii, 697. vii, 371. viii, 321. x, 664. 873. xii, 701. S. i, 4. 46. iii, 3. 150. A. i, 255. ii, 38. 227
 Humili T. i, 171. ii, 536. iv, 800. S. iii, 1. 83. A. i, 144. ii, 15
 Humilis T. iv, 751. x, 363. 625. A. i, 205. 242
 Humo T. i, 407. ii, 560. 617. iv, 96. 120. 458. v, 508. 526. vi, 622. 806. x, 318. S. ii, 1. 202
 Humor T. iv, 698
 Humum T. ii, 195. 457. iii, 561. iv, 216. 318. 437. v, 153. 547. vii, 396. ix, 499. xi, 265. S. ii, 7. 36
 Humus T. iii, 37. v, 635. vi, 419. vii, 816. viii, 141. ix, 24. x, 204. xi, 277. xii, 99. 250. S. i, 1. 57. i, 3. 56. ii, 2. 58. A. i, 423
 Hyampolin T. vii, 345
 Hyantæos T. i, 183
 Hyantæos S. ii, 7. 8
 Hyas S. i, 6. 21
 Hyberna T. iv, 85. S. iv, 6. 9. A. ii, 31
 Hybernae T. iii, 48
 Hybernæ T. iii, 26. viii, 461
 Hybernis T. vi, 497. vii, 9. S. i, 1. 45
 Hyberno T. i, 370. vi, 306
 Hybernos S. iii, 3. 97
 Hybernus S. v, 1. 82
 Hybla A. i, 557
 Hyblæis S. ii, 1. 48
 Hyblæo S. iii, 2. 118
 Hydaspem T. viii, 237
 Hydaspes T. ix, 441
 Hydra T. ii, 377. iv, 169
 Hydria T. xi, 494. S. ii, 1. 186
 Hydro T. i, 118
 Hyemem T. ii, 144. vi, 20. A. i, 51
 Hyemes T. iii, 435. v, 78. 584. 706. vii, 79. 721. viii, 361. ix, 308. S. i, 3. 95. iii, 1. 121. iii, 2. 44. v, 1. 36. 128. v, 2. 5. A. i, 54. 444. 489
 Hyemi T. xi, 522
 Hyems T. i, 348. v, 13. 112. 386. vii, 88. 745. viii, 496. xii, 653. S. i, 3. 7. i, 4. 121. i, 6. 23. ii, 2. 28. iii, 2. 76. iii, 5. 73. 83. iv, 5. 5
 Hylæum T. vi, 539
 Hylan S. ii, 1. 118
 Hylas T. v, 443. S. i, 2. 199
 Hylens T. iv, 140
 Hyllum T. viii, 508
 Hymen T. iii, 691. v, 71. S. i, 2. 26. 238. A. ii, 264
 Hymenæis T. ii, 202. iii, 233
 Hymenæon S. ii, 7. 87
 Hymetti T. xii, 622
 Hypania T. viii, 492
 Hyperborea T. v, 390
 Hyperboreæ T. i, 608
 Hyperboreos T. xii, 650
 Hyperenora T. viii, 494
 Hyperiona T. iii, 35. viii, 47
 Hyperione S. iii, 1. 53. iv, 4. 27. v, 2. 55
 Hyperionis T. xi, 120. S. ii, 7. 25
 Hyperionium T. xii, 413
 Hypocausta S. i, 5. 59
 Hypsea T. vii, 310. 328. viii, 355
 Hypseos T. ix, 270. 679
 Hypseus T. vii, 723. viii, 429. 445. ix, 252. 253. 256. 540. 568. xi, 280
 Hypsipyle T. v, 39. 544. 712. vi, 132. 245
 Hypsipylem T. iv, 721. 741. v, 694. vi, 178
 Hypsipyles T. vi, 341
 Hypsistas T. viii, 356
 Hyrcana T. vi, 598. viii, 573
 Hyrcanæ T. iv, 678. v, 204. xii, 170
 Hyrcanis T. vii, 524

Hyrcano T. vii, 69

I.

Iacchi T. ii, 86
 Iaccho T. iv, 123. viii, 493
 Jaceat T. ii, 106. xii, 41
 Jacebant T. iii, 570. ii, 147. viii, 448. x, 307
 Jacebat T. ii, 333. viii, 259. S. i, 2. 52
 Jacebit A. i, 657
 Jaccens T. iii, 653. x, 825. xii, 802. S. iv, 2. 16
 Jacent T. ii, 504. iii, 359. v, 192. x, 115. 266. xi, 672. 754. S. ii, 2. 29
 Jacentem T. i, 713. ii, 289. 705. iii, 112. vi, 486. 507. vii, 87. viii, 443. 765. ix, 2. 878. S. ii, 2. 74
 Jacentes T. x, 279. xi, 718. xii, 287. 663. 766
 Jacceti T. v, 233. viii, 600. 647. xii, 120. S. ii, 6. 77
 Jaccenia T. xi, 18. S. iii, 3. 56
 Jaccenia T. iii, 696. vi, 195. vii, 646. x, 821. 428. xi, 14. xii, 22. S. ii, 1. 154. 173. v, 5. 19. A. i, 247. ii, 89
 Jaccantum T. viii, 669. x, 801. 476. xii, 716
 Jacco T. ix, 898
 Jacere T. xii, 248
 Jaceres T. i, 430. ix, 51. S. v, 3. 109
 Jaces T. ii, 103. v, 536. ix, 69. xi, 284. xii, 332
 Jacet T. iii, 334. iv, 614. v, 516. 554. vi, 246. 353. vii, 607. 642. viii, 471. 553. 603. ix, 17. 358. x, 24. 123. 214. xi, 9. 601. 743. xii, 341. S. i, 2. 59. iv, 2. 49
 Jacetis T. iii, 164
 Jaciens A. ii, 802
 Jacit T. i, 630. vi, 225. viii, 727. ix, 124
 Jaciture T. vii, 777
 Jactantem T. iv, 571
 Jactanti T. i, 88. vii, 668
 Jactantior T. ix, 559. S. iv, 1. 6
 Jactantur T. vii, 141. ix, 689. S. ii, 2. 139
 Jactare T. ix, 698. xi, 299
 Jactas T. iii, 285
 Jactat T. ix, 393. 462. 817. x, 250
 Jactatis T. xii, 12
 Jactator T. vi, 837
 Jactavimus T. ix, 796
 Jactet T. xi, 84. S. i, 3. 23
 Jactis T. i, 411
 Jacto T. ii, 411
 Jactu T. v, 385. vi, 763. 982

Jactura T. i, 649. vii, 205. viii, 545. x, 513. S. ii, 5. 30. A. ii, 357
 Jactus T. vii, 753. viii, 525. x, 399. xii, 770
 Jacuit T. vii, 357. xii, 67. S. ii, 1. 180
 Jacula T. ii, 579
 Jaculabile T. vi, 658
 Jaculabitur T. v, 749
 Jaculantum T. ix, 120
 Jaculator T. xii, 562
 Jaculatum T. vii, 158
 Jaculis T. ii, 525. 618. iv, 230. 432. viii, 418. x, 858. xi, 360. A. i, 421
 Jaculo T. ii, 644. vi, 354. 787. vii, 711. S. iii, 2. 126. A. ii, 123
 Jaculum T. vi, 226. vii, 737. viii, 586. ix, 104. x, 745
 Iambon S. ii, 2. 115
 Jani S. i, 6. 3. ii, 3. 12. iv, 3. 9
 Janitor T. ii, 54. vi, 498. S. i, 2. 35. iii, 2. 112. v, 3. 279
 Janua T. iii, 68. S. iv, 3. 97. v, 3. 257
 Janum S. iv, 2. 61
 Janus S. iv, 1. 13. 44. S. iv, 2. 61
 Iapeton T. x, 916
 Iapix T. xii, 746
 Iasiden T. viii, 438
 Iasides T. i, 541. ii, 254. vi, 911
 Iasius T. ii, 219
 Jason T. v, 403. 456. 471. 479. 726
 Jasone T. iii, 521
 Jasonia A. i, 65
 Jasonidæ T. vi, 340
 Iaspide T. iv, 270. vii, 659
 Ibam S. iii, 2. 91. v, 3. 11
 Ibant T. ii, 230. x, 6. xi, 193. A. ii, 147
 Ibat T. i, 608. ii, 533. iii, 682. v, 660. vi, 234. 445. vii, 245. viii, 467. 555. 685. 716. ix, 338. 455. 573. 752. 883. xi, 316. xii, 298. 410. S. v, 2. 119. A. ii, 1. 312. 429
 Ibera T. i, 158
 Iberi² T. vi, 880. S. iv, 6. 102
 Iberia S. iii, 8. 89
 Iberia T. iv, 266
 Iberos S. v, 3. 186
 Ibimus T. iii, 647. x, 244. S. ii, 1. 218. 219
 Ibis T. ii, 362. vii, 163. xi, 269. S. iii, 4. 32. iv, 3. 155. iv, 4. 61. v, 2. 132
 Ibit T. ii, 621. v, 748. vi, 320. ix, 516. S. i, 1. 97
 Ibitis T. iv, 505. ix, 300. S. iv, 3. 39
 Ibo T. iii, 378. viii, 113. x, 363. S. iii, 2. 60. A. i, 48
 Ibunt A. i, 658
 Ibycus S. v, 3. 153
 Icaria T. iv, 655

- Icarii T. iv, 777. xii, 619
 Icaris S. iv, 4. 13
 Icario S. iii, 1. 147
 Icarium S. v, 3. 76
 Icta T. i, 516. ix, 352. x, 114. xii, 666
 Ictibus T. ii, 9. 711. vi, 795. vii, 358. xi, 451
 Ictu T. vi, 801. 940. viii, 468. 530. S. ii, 5. 16
 Ictum T. iii, 89. v, 563. vi, 781. viii, 726. x, 618. xi, 328
 Ictus T. i, 418. ii, 679. vi, 695. 761. 770. viii, 581. 658. ix, 555. 773. 869. x, 396. 666. xi, 310. 502. S. iii, 1. 53. iii, 8. 188
 Id T. v, 648. viii, 298
 Ida T. i, 278. vii, 188. S. i, 1. 10. i, 2. 43. iii, 4. 12. A. ii, 198. 253
 Idæ T. vi, 613. 621. 629. ix, 123. A. i, 67
 Idæa T. v, 93. viii, 221. x, 170. S. i, 4. 101
 Idæas S. i, 2. 214
 Idæis T. iv, 292. S. iv, 6. 47
 Idæos S. i, 6. 84. v, 1. 224. A. i, 25
 Idaliæ T. xii, 16. A. i, 372
 Idalias T. v, 63. S. i, 2. 160
 Idalias S. i, 3. 10
 Idalios S. iii, 4. 21
 Idalium T. ii, 287
 Idam T. iv, 104. v, 405. vii, 588. ix, 755
 Idas T. vi, 558. 577. 583. 603. 644. viii, 469
 Ide T. iii, 134. iv, 785
 Idmon T. iii, 398
 Idumæi S. iii, 3. 140
 Idumes S. i, 6. 13. iii, 2. 198. v, 2. 139
 Idus S. iii, 1. 60
 Jecit T. iii, 181. vi, 659. x, 779
 Jejunia T. viii, 255
 Jejunum T. i, 713. xii, 179
 Ignara T. iii, 67. iv, 246. vi, 142. xii, 206. 382. S. ii, 2. 149. iv, 6. 91
 Ignare S. i, 4. 40
 Ignari T. viii, 226. 318. 420
 Ignaris T. iii, 96
 Ignaro T. iv, 215. v, 539. viii, 488. S. i, 3. 63
 Ignarum T. iii, 358. ix, 207
 Ignarus T. vi, 163. viii, 107. ix, 778. S. v, 5. 75
 Ignava T. v, 653. vii, 742. x, 224. xii, 384
 Ignave T. ii, 104
 Ignavia T. ii, 548. iii, 607. x, 90
 Ignavo S. iv, 4. 53. v, 5. 31
 Ignavus T. i, 80. S. iii, 2. 99
 Igne T. i, 93. 112. 161. ii, 276. iii, 97. 177. 213. iv, 255. 640. 748. v, 194. 314. 521. vi, 303. 386. vii, 191. 324. 471. 798. viii, 39. 78. 114. 371. 409. 474. ix, 748. xi, 488. 532. 662. xii, 48. 408. 558. S. ii, 3. 46. ii, 6. 42. iii, 3. 105. v, 1. 152. A. i, 121. 277. 516
 Ignea T. i, 499. ii, 411. iii, 520. iv, 699. vi, 320. 591. viii, 271. xii, 527
 Ignem T. ii, 259. 789. iv, 472. 501. v, 5. vi, 176. vii, 8. 24. 158. x, 20. 596. 600. xi, 234. xii, 56. 417. S. i, 1. 91. i, 2. 5. i, 3. 44. ii, 1. 24. iii, 1. 184. iii, 2. 40. 133. iii, 4. 56. iv, 7. 40. v, 1. 56. v, 3. 66. A. i, 308. 333. 461. 636
 Ignes T. i, 218. 512. 556. ii, 455. iii, 194. v, 58. 65. vi, 239. vii, 147. 459. viii, 76. ix, 299. 564. x, 155. 561. 604. 637. 667. xi, 25. 68. 146. 221. xii, 133. 186. 343. 379. 423. 433. 446. 458. 779. S. i, 2. 81. ii, 1. 33. ii, 4. 37. ii, 7. 61. iv, 8. 37. v, 1. 68. v, 3. 21. A. i, 509. ii, 326
 Ignescencia T. xi, 625
 Ignescere T. iv, 605
 Ignescit T. iv, 171
 Ignescunt T. iii, 78
 Igneus T. i, 107. ii, 139. iii, 595. iv, 265. 471. vi, 465. 525. ix, 736
 Igni T. i, 654. vi, 407. xii, 275. S. ii, 1. 216. iii, 8. 104. v, 3. 204. A. i, 657
 Ignibus T. iii, 168. iv, 736. v, 301. 316. vi, 81. vii, 299. viii, 5. x, 42. 685. 925. xii, 801. S. i, 6. 89. v, 5. 63
 Ignifera T. v, 50
 Igniferam A. i, 490
 Ignipedum T. i, 27
 Ignis T. i, 608. 635. v, 176. 395. 450. 686. vi, 202. 220. 547. vii, 54. 202. viii, 266. 632. ix, 103. 152. 519. x, 844. xi, 226. 276. xii, 70. 262. 269. 353. 430. S. i, 1. 35. i, 2. 61. i, 5. 7. 44. 58. ii, 1. 164. ii, 6. 85. iii, 1. 7. iii, 3. 35. 178. iv, 1. 24. iv, 8. 160. v, 3. 31. 171. A. i, 161
 Ignobile T. iv, 359. S. iii, 3. 144
 Ignoranda T. xii, 209
 Ignorant S. ii, 2. 51
 Ignorantes T. vii, 763
 Ignorantia T. vi, 560. viii, 450
 Ignorat A. ii, 173
 Ignosce T. xi, 710. S. v, 5. 52. A. ii, 229
 Ignoscere S. i, 2. 76
 Ignoscit T. xii, 121

- Ignosco T. i, 256
 Ignoscunt T. i, 529
 Ignota T. ii, 402. iii, 497. vi, 19. vii, 185. viii, 254. S. ii, 1. 199. A. i, 250. ii, 28
 Ignotas T. i, 388. xii, 496. S. iv, 2. 45
 Ignotas T. ii, 396
 Ignotis T. ix, 577. A. i, 139
 Ignotos T. viii, 239. S. ii, 2. 53. iii, 2. 91
 Ignotum T. vii, 436. viii, 577. S. iii, 3. 40. v, 2. 151. A. i, 499
 Ignovisse T. iv, 258
 Ignovit T. xii, 121
 Iis A. ii, 48
 Iisdem T. vi, 595
 Iit T. i, 494. 671. v, 239. vii, 360
 Iileus T. xii, 622
 Iila T. i, 420. vi, 473. 889. vii, 594. viii, 698. 721. ix, 692. xi, 510. S. i, 1. 49. i, 2. 248. ii, 1. 100. v, 2. 115
 Iliaca S. iv, 2. 11
 Iliacæ S. i, 2. 145. iii, 2. 11
 Iliacas S. iii, 5. 46. iv, 6. 100
 Iliaci A. i, 76
 Iliacis A. i, 97
 Iliaco S. iii, 1. 47. iii, 5. 98
 Iliacos S. ii, 3. 73. iii, 4. 104
 Iliacum S. iii, 2. 97. A. i, 401
 Iliacus S. iv, 2. 27
 Illice T. iv, 164. v, 600
 Illices T. vi, 101
 Iliop A. ii, 285
 Iliosos T. viii, 767. xii, 631
 Illabens T. xii, 112
 Illabentibus A. i, 138
 Illabere T. vii, 6
 Illabi T. i, 602
 Illacrymare S. i, 2. 124
 Illacrymat S. v, 1. 163
 Illasa T. vi, 99. xii, 38. S. ii, 3. 50
 Illasas T. xii, 257
 Illatabile T. iii, 706. v, 633
 Illapsus T. i, 294
 Illapsum T. x, 278
 Illata A. ii, 88
 Illatam S. iv, 9. 49
 Illaudabile S. v, 5. 33
 Illaudata T. xi, 11
 Illicita T. x, 470
 Illicitam T. viii, 96
 Illicitis A. ii, 354
 Illicitum T. i, 223
 Illidit T. xi, 517
 Illidunt T. iv, 730
 Illigat T. i, 304
 Illisa T. v, 592. vi, 217
 Illuctantia T. iv, 790
 Illudenda T. viii, 592
 Illuminat T. x, 603. xii, 275
 Illustrat T. vii, 698. viii, 457
 Illustrate A. ii, 66
 Illustre T. vi, 366
 Illustrem S. v, 3. 285
 Illustres T. iv, 186
 Illyricas T. iii, 290
 Illyricos T. ii, 291
 Ima T. ii, 36. v, 634. vi, 56. 263. viii, 526. ix, 264. x, 529. xi, 411. S. ii, 3. 34
 Imæ T. i, 49
 Imagine T. iii, 419. 528. 548. v, 52. xii, 271. 672. S. iii, 1. 117. iii, 4. 98. v, 3. 289. A. i, 560
 Imago T. ii, 95. 222. 319. iv, 424. v, 134. 608. vi, 579. vii, 808. xi, 340. xii, 191. 523. S. i, 2. 112. i, 3. 18. iii, 3. 118. iii, 4. 41. A. i, 324. ii, 416
 Imbelle T. viii, 585. x, 874. S. iii, 5. 84
 Imbellem T. ii, 665. ix, 115
 Imbelles T. viii, 595. xii, 18. S. iv, 4. 47. A. i, 511. ii, 40. 407
 Imbelli T. iii, 266. iv, 267. 754. ix, 478. A. i, 207. 625
 Imbellis T. vii, 168. 656. S. iii, 2. 98
 Imber T. ii, 672. iii, 48. iv, 245. 729. v, 619. vii, 408. x, 479. 542. S. v, 1. 32
 Imbre T. i, 488. iii, 251. v, 598. vi, 286. ix, 482. xii, 604. v, 1. 148
 Imbrem T. iv, 608. v, 270
 Imbres T. i, 352. 404. ii, 35. 153. iii, 123. iv, 453. v, 15. vi, 408. 423. viii, 411. x, 916. S. i, 6. 27. iii, 3. 97
 Imbri T. i, 387. v, 362. vii, 9. x, 136. S. iv, 3. 100
 Imbribus T. ii, 235. iv, 591. v, 705. A. ii, 430
 Imbrifer T. vii, 427. ix, 405
 Imbrifera S. iii, 3. 81
 Imbriferas S. i, 1. 91
 Imbrifero S. ii, 1. 217. v, 1. 100
 Imbuis T. xi, 685
 Imbuit S. v, 3. 123
 Imbuite T. v, 684
 Imbutas T. iii, 219
 Imbuti T. vi, 350
 Imbutus T. xi, 661
 Imi T. iv, 476
 Imis T. i, 228. ii, 441. 551. iv, 107. vii, 183. 468. S. ii, 7. 127. iii, 5. 56
 Imitabere A. i, 340
 Imitabitur S. iii, 1. 51. iii, 3. 202
 Imitante T. vii, 597. S. ii, 1. 133
 Imitantia S. i, 1. 103. ii, 2. 29. iii, 1. 94. iii, 5. 76

- Imitantibus T. iii, 514
 Imitantur T. viii, 417
 Imitata T. xi, 46. S. ii, 3. 53. v, 3. 260
 Imitate S. iii, 1. 166
 Imitator S. ii, 4. 2
 Imitatur T. vii, 120. 263. ix, 119. S. ii, 2. 91
 Imitatus S. i, 1. 46
 Immaduit S. iii, 1. 73
 Immane T. iv, 137. 434. v, 188. 398. vi, 207. 692. vii, 584. ix, 547. 802. x, 522. 851. xii, 178. 281. 662. S. iii, 3. 181. iii, 4. 37
 Immanem T. ii, 562. v, 507. S. iii, 3. 73
 Immanis T. iii, 286. v, 29. ix, 193. A. i, 188
 Immanibus T. i, 163. iii, 863
 Immanis T. iv, 148. vi, 420. 731. xi, 340. xii, 167. S. iv, 3. 2. v, 3. 132. A. ii, 209
 Immansueta T. vii, 42
 Immansuetum T. xii, 477
 Immemor T. ii, 107. v, 501. vi, 794. ix, 738. x, 402. A. i, 311
 Immemorem S. v, 2. 96
 Immemores T. x, 543
 Immensa T. vi, 69. xi, 14
 Immensæ T. x, 652. S. i, 2. 232. S. i, 4. 120. i, 6. 76
 Immensam S. v, 1. 84
 Immensi T. iii, 498. S. i, 4. 7. iv, 1. 11. v, 1. 246
 Immensis S. ii, 1. 219
 Immenso T. x, 5. 389. S. iii, 1. 111
 Immensos S. iv, 5. 43
 Immensum T. vi, 862
 Immensus T. ii, 596
 Immergere S. iii, 1. 119
 Immergitur T. vi, 684
 Immeritæ T. i, 234. S. iv, 6. 83. v, 2. 100
 Immeritam T. iii, 291. xi, 622. xii, 296
 Immeritas T. v, 324. vii, 23. x, 4
 Immerito T. ii, 87
 Immeritos T. iii, 207. xi, 453
 Immeritum T. iv, 618
 Immeritus T. ix, 657. S. ii, 1. 177
 Immersa S. ii, 2. 40
 Immersit S. v, 5. 19
 Imminens S. iv, 7. 39
 Imminet T. i, 660. iv, 195. vi, 281. 606. viii, 677. x, 140. S. ii, 3. 20
 Immisit T. iii, 317. vi, 478. S. iii, 2. 63. iv, 6. 84. A. i, 651
 Immissa T. ii, 223
 Immisso T. xii, 855
 Immissos A. ii, 427
 Immissum A. ii, 432
 Immite S. iii, 1. 3
 Immitem T. xii, 94. S. ii, 3. 38. iii, 1. 22. iii, 3. 193
 Immites T. vii, 774. xii, 155. 184. S. iii, 3. 206
 Immitti T. iv, 606. S. i, 2. 85
 Immitia T. ii, 696
 Immitis T. xi, 689. S. ii, 6. 78. S. iii, 3. 70. A. ii, 235
 Immittere S. ii, 3. 71
 Immittit T. xi, 426
 Immittunt T. xii, 40
 Immixtas T. vii, 351
 Immixtus T. viii, 563
 Immobile T. viii, 309
 Immodicas T. vi, 692
 Immodice T. vi, 802
 Immodici T. vi, 117
 Immodicos S. v, 1. 247
 Immodicum T. i, 41
 Immolat T. vii, 710
 Immoriens T. iii, 545
 Immoritur T. i, 481. ix, 19
 Immorsa T. ii, 628
 Immortale T. iv, 609. 833. viii, 760. S. i, 1. 77. iv, 2. 12
 Immota T. i, 327. ix, 93
 Immotas S. v, 1. 174
 Immoti T. iii, 529
 Immoto T. v, 723. vii, 197
 Immotos S. v, 3. 18
 Immotum T. vi, 160
 Immotus A. ii, 282
 Immugit T. xi, 601
 Immunem T. v, 643. vi, 162
 Immunis T. v, 123. S. ii, 1. 222. A. i, 423
 Immurmurat T. i, 532. xi, 63
 Immutabile T. i, 212
 Imo T. i, 597. iv, 818. v, 371. ix, 390. xi, 523. S. i, 5. 52. ii, 3. 2. iv, 3. 114
 Imos T. ix, 244. S. ii, 3. 59. iv, 6. 4. A. i, 124
 Impacata S. v, 1. 137
 Impacatis T. i, 147
 Impacta T. ix, 145
 Impactus T. iv, 422
 Impalluit T. vi, 805
 Impar T. iv, 406. ix, 469. A. i, 256
 Impasta T. vi, 192
 Impastæ T. i, 625
 Impasti T. vi, 599
 Impastis T. viii, 306
 Impatiens T. i, 129. iii, 603. ix, 872. x, 165. S. v, 5. 23
 Impavidus T. vi, 272
 Impavidum T. i, 326
 Impavidus T. vi, 499

- Impedit T. vi, 618. ix, 592. x, 479. xii, 729
 Impeditum S. iv, 3. 32
 Impeditus S. iv, 3. 68
 Impediunt T. ii, 590. ix, 202. xi, 596
 Impetit T. iv, 317. viii, 34
 Impellamur T. vi, 176
 Impellat A. i, 484
 Impelle T. xi, 110
 Impellere T. iv, 310. x, 212. S. v, 3. 4
 Impelleret S. v, 2. 49
 Impellet A. i, 89
 Impelli T. iv, 581
 Impellit T. iv, 783. v, 230. 559. vii, 83
 Impellite T. v, 657
 Impellunt T. x, 737. S. v, 2. 4
 Impendens T. v, 602
 Impendere S. v, 3. 206
 Impendia S. iii, 2. 88
 Impendo T. vii, 215
 Impenetrabilis T. iii, 15
 Impensius T. ii, 198
 Impensus T. xi, 653
 Imperare S. iv, 3. 129
 Imperat T. i, 196. 532. 595. iv, 669. v, 492. vi, 549. viii, 300. 755. xi, 233. S. i, 5. 44. A. i, 24. ii, 20
 Imperdita T. iii, 84
 Imperet T. iii, 145. vii, 202. S. i, 2. 56
 Imperfecta T. v, 614. x, 151. 734
 Imperfectam T. xi, 582
 Imperia T. ii, 445. v, 414. vi, 315. 376. vii, 618. 777. xi, 77. 550. xii, 454. A. i, 150. 282
 Imperii T. iii, 387. xi, 718. S. i, 2. 192. v, 1. 88. v, 5. 60
 Imperis T. ii, 179. x, 2. S. v, 1. 206
 Imperio T. i, 197. ii, 20. iii, 306. S. iii, 2. 152
 Imperiosus T. x, 247. S. ii, 6. 17. A. ii, 358
 Imperium T. v, 825. vii, 77. xii, 330. S. i, 4. 6. 55. ii, 5. 3. iii, 3. 53. v, 2. 58
 Impete T. vii, 585
 Impetere T. viii, 695
 Impetit T. viii, 534
 Impetrare S. ii, 1. 228
 Impetus T. iv, 350. v, 101. 870. vi, 319. 407. 478. 787. vii, 47. 378. x, 523. 545. 705. xi, 456. xii, 168. 203. 794. S. i, 1. 49. ii, 6. 64. iv, 2. 23. iv, 3. 104. iv, 4. 96. A. ii, 432
 Impexam T. iii, 188
 Impexis T. i, 484
 Impexos A. i, 328
 Impia T. i, 46. 281. ii, 303. iii, 192. iv, 57. v, 190. 300. 488. vi, 154. 164. vii, 483. viii, 141. ix, 65. 102. 149. 172. 437. x, 850. xi, 123. 349. 489. 609. xii, 84. 123
 Impiger T. i, 292. v, 662. vi, 647. S. iii, 2. 91. v, 3. 201
 Impingit T. vii, 28. ix, 461
 Impingite T. x, 765
 Impius T. i, 233. 300. ii, 10. iii, 98. v, 685. vii, 23. 763. ix, 152. 667. xi, 109. 499. xii, 777
 Implacabilis T. i, 440
 Implacidam T. viii, 45
 Implacidissime T. ix, 4
 Implacido T. v, 199. S. ii, 1. 216
 Imple S. ii, 1. 232. iv, 8. 2
 Impleat T. ii, 140. A. ii, 248
 Implenda T. iv, 209. S. v, 3. 135
 Implent T. x, 464. xii, 616
 Implerat T. iv, 309. v, 639
 Implere T. iii, 473. viii, 293. ix, 721. S. v, 2. 4. 5
 Implesset T. xii, 808
 Implet T. iii, 51. 424. 619. iv, 85. 138. 382. 471. v, 4. vii, 493. viii, 460. ix, 729. x, 35. 685. xi, 362. xii, 732. S. iv, 2. 26. v, 1. 198. v, 2. 171
 Implevit T. x, 139. 430. S. ii, 6. 74. iii, 5. 77
 Implicat T. ii, 3. vi, 889. xii, 630. S. ii, 3. 84
 Impliciti T. xi, 528. S. ii, 1. 46
 Implicitis T. v, 67
 Implicito T. iv, 411
 Implicitos T. iv, 814. xi, 596. S. iii, 3. 18
 Implicitum T. x, 314. xi, 234. S. v, 3. 158. A. ii, 287
 Implicitus T. iii, 542. x, 719
 Implicui T. i, 65
 Implicuit T. xi, 521. S. v, 5. 81
 Implorant T. v, 205. S. i, 4. 12. A. ii, 203
 Implorantem T. v, 578
 Implorantes T. vii, 24
 Imploraret T. vii, 323
 Implorat T. vii, 469
 Imploratis T. xii, 165
 Imponeret T. vi, 321
 Importana T. ii, 504
 Imposita S. ii, 1. 180
 Impositus T. xi, 586
 Imposito T. i, 123
 Impositos T. i, 172. xii, 697
 Impositum S. i, 3. 44
 Impositus S. ii, 1. 63
 Imposta T. i, 227
 Imponere T. i, 274
 Imposuit T. v, 140. S. v, 1. 85
 Impressa T. v, 252. 404
 Impresserit T. xi, 8

Impressis S. v, 1. 2
 Imprimat T. i, 29
 Improbā T. ii, 292. iv, 319. 676. vii, 300. viii, 442. ix, 126. 428. 836. xi, 334. 485. 505. xii, 260. 300. 441. S. i, 8. 7. ii, 8. 11. ii, 8. 67. v, 1. 233. A. i, 585. ii, 268
 Improbe T. viii, 582. ix, 744. xii, 766
 Improbus T. i, 253. iii, 675. iv, 796. vi, 644. 804. 839. 892. vii, 864. viii, 694. ix, 754. S. i, 2. 75. i, 5. 46. i, 6. 54. ii, 1. 2. 107. A. i, 41. 509
 Improvisat T. iii, 347
 Impulerat T. ii, 80. 135. xi, 482
 Impuleris T. iii, 482
 Impulerit T. ii, 719. vii, 748. xii, 784
 Impulsi T. i, 119. iii, 25. 35. iv, 255. 472. 801. v, 555. vii, 581. viii, 445. 685. ix, 72. 378. 485. x, 124. xii, 448. S. iii, 3. 118. A. ii, 9. 371
 Impulsa T. ii, 468. iii, 427. iv, 3
 Impulsa T. ii, 250. vi, 158
 Impulsas T. xii, 82
 Impulsi T. ix, 398
 Impulsibus T. v, 409
 Impulsis T. v, 264
 Impulsi T. vii, 530. ix, 395
 Impulsum A. i, 306
 Impulsus T. ii, 617. ix, 147
 Impune T. iii, 298. v, 621. ix, 185
 Imputare S. ii, 7. 30
 Imputat T. v, 637
 Imum S. ii, 2. 15
 Imus T. viii, 679. ix, 167. xi, 548. S. iii, 2. 69
 Inabrupta S. v, 1. 44
 Inaccessio S. v, 5. 6
 Inaccessum A. i, 599
 Inacha T. i, 619
 Inache T. iv, 119. viii, 263
 Inachia T. vii, 469. x, 728
 Inachis T. ii, 32. 430. v, 673
 Inachias T. i, 324. vii, 15. 102. 145. viii, 671
 Inachidm T. ii, 245. iii, 366. 608. iv, 648. v, 734. vi, 133. 278. 423. 651. 806. vii, 520. viii, 449. 737. ix, 3. xi, 439
 Inachidas T. vi, 8. viii, 499. ix, 176. 512. x, 207
 Inachides T. xii, 107
 Inachii T. iii, 538. ix, 742. vi, 88. vii, 644. xi, 174. 199
 Inachiis T. i, 380. 660. viii, 319
 Inachio T. ii, 145. v, 511
 Inachios T. iv, 699
 Inachis T. xii, 303
 Inachium T. ix, 152
 Inachius T. ii, 199. x, 322

Delph. et Var. Clas.

Inachon T. vii, 420. ix, 444
 Inachus T. i, 357. ii, 218. iv, 712. v, 748. vi, 275. vii, 553. x, 767
 Inamema S. ii, 2. 33
 Inamemum T. i, 89
 Inane T. i, 55. 93. 310. iii, 531. iv, 477. 533. vii, 692. viii, 86. 100. 415. ix, 196. 832. xii, 249
 Inanem T. i, 476. 483. ii, 563. vi, 520. 696. 722. x, 601. A. i, 212
 Inanes T. ii, 412. 655. v, 106. 375. x, 394
 Inani T. iii, 657. vi, 27. vii, 180. ix, 599
 Inania T. v, 317. vi, 168. 710. ix, 654. x, 533. xii, 162. A. i, 115. 133
 Inanibus T. iv, 70
 Inanis T. x, 697
 Inarata T. x, 513
 Inarimen T. x, 917. S. ii, 2. 76
 Inarrit T. iii, 539
 Inaspectm T. iv, 428
 Inaspectos T. i, 50
 Inaspectrum T. viii, 241
 Incadua T. vi, 90
 Incana T. vi, 60
 Incassum T. i, 471. iii, 717
 Incantus A. i, 21
 Incautus T. vi, 767
 Incedere S. i, 2. 98
 Incedit T. iv, 40
 Incendere T. iii, 234. S. ii, 1. 134
 Incendia T. ii, 6. iv, 523. vii, 159. S. ii, 6. 62. iv, 4. 80. iv, 6. 79. v, 3. 171. 205
 Incendit T. i, 631. v, 553. vii, 694. x, 370. S. iii, 1. 54
 Incenditur T. iii, 406. vi, 439. ix, 229. x, 60. 844
 Incensis T. vii, 54
 Incepta T. ii, 146. iv, 829. xi, 236
 Inceptm T. xi, 634
 Inceptas S. ii, 1. 60
 Incepti T. iii, 22. A. i, 342
 Inceptis T. iv, 493. x, 690
 Incepto T. iv, 449. A. ii, 132
 Inceptum T. ix, 88. xii, 406
 Incerta T. ii, 444. iv, 408. viii, 288. x, 416. 736
 Incertm T. v, 370. viii, 266
 Incerti T. viii, 372. ix, 531
 Incertis T. iii, 575. x, 557
 Incertissima T. xi, 391
 Incerto T. i, 687. x, 167. xi, 310. S. v, 3. 237
 Incertum T. x, 391. xi, 138. S. ii, 1. 225. v, 5. 32
 Incertus T. i, 368. iii, 444. v, 212. 524. vi, 222

Ind. Stat.

O

- Incessat S. v, 8. 64
 Incesse T. xi, 890
 Incessementem T. xi, 861
 Incescere T. i, 245. iii, 301. iv, 159. vi, 159. vii, 209. S. i, 4. 76
 Incessum A. i, 331
 Incesta A. ii, 272. 365
 Incestare T. i, 234. xi, 120
 Incestarum T. ix, 28
 Incestavimus S. v, 5. 4
 Incesti T. ii, 464. A. i, 45
 Inchoare S. iv, 3. 40
 Inchoat T. vi, 668. viii, 623. x, 864. xi, 121. xii, 245. 649. A. ii, 381
 Incidente T. ix, 884
 Incidere T. vii, 338. S. iii, 4. 90
 Inciderent T. ii, 581
 Incidit T. i, 8. v, 234. vii, 192. viii, 1. 486. xii, 776
 Incipe T. i, 271. x, 630. xi, 688. S. iii, 1: 114
 Incipere T. ii, 423
 Incipiam S. v, 5. 2
 Incipiente T. vii, 140
 Incipit T. i, 213. ii, 176. 714. iii, 267. iv, 684. v, 49. viii, 203. 396. ix, 421. xi, 660. S. iv, 3. 120. A. ii, 308
 Incipiunt T. i, 448
 Incisa T. xii, 234
 Incisis T. vii, 763
 Incisus T. v, 517
 Incitat S. v, 5. 63. A. i, 170
 Incitus S. ii, 5. 10
 Inclementia T. i, 650. v, 173. xi, 684. S. i, 4. 50. A. i, 73
 Inclinabat T. iv, 796
 Inclinant T. vi, 216. 764
 Inclinantia T. viii, 732
 Inclinare T. ii, 493
 Inclinat T. i, 331. iii, 27. iv, 452. vi, 855. vii, 799. viii, 83. x, 99
 Inclinata T. iv, 62. 703
 Inclinator S. iii, 3. 166
 Inclinauerat T. xii, 1
 Inclinet S. iii, 2. 33
 Includere T. vi, 846
 Inclusa T. x, 275. 691. S. iv, 4. 11. iv, 6. 35
 Incluserat T. ii, 315
 Inclusit T. xii, 318. S. v, 8. 78
 Inclusum T. ii, 534. A. ii, 422
 Inclyta T. i, 252. xi, 298. 412. xii, 331. A. i, 3. ii, 101
 Inclyte T. iv, 610. vi, 296. viii, 744. ix, 157. 506. 511. x, 793. xii, 555. S. v, 2. 8
 Inclytus T. x, 448. S. i, 4. 95. S. iii, 4. 48
 Incognita T. ii, 665. xi, 125
 Incognitus T. vi, 251
 Incola T. iv, 238. v, 567. vii, 42. x, 497. S. v, 2. 143
 Incolis S. iii, 1. 24
 Incolitis S. i, 5. 24
 Incoluisse T. xii, 116
 Incomitata T. v, 495. S. v, 1. 206
 Incomitatus T. ii, 343
 Incomite S. v, 5. 24
 Inconcussi S. v, 1. 142
 Inconstantia T. vi, 306
 Inconsumta S. iv, 6. 5
 Incorrupta S. v, 1. 162
 Incorrupte S. ii, 3. 68
 Increbrescere T. v, 490
 Increpat T. iii, 32. 431. ix, 137. 833. x, 873. 895. xi, 547. S. iii, 2. 51
 Increpet T. x, 462
 Increpitans T. ii, 620. vi, 463. 524. ix, 476. x, 132. xi, 484. 669. xii, 370. A. i, 403
 Increpui S. v, 5. 47
 Incubat T. x, 108. 303. S. ii, 3. 55. iii, 4. 25. v, 1. 201
 Incubo T. xi, 698
 Incubere T. iv, 809. S. i, 3. 18
 Incubui T. i, 72. S. i, 2. 84
 Incubuit T. ii, 123. vi, 576. vii, 813. x, 149
 Incude T. ii, 278. S. i, 5. 7. A. i, 414
 Incudibus T. i, 218. S. iii, 1. 130
 Incultam T. vi, 32
 Incultus T. iv, 203
 Incumbens T. v, 595. x, 864. xii, 290. A. ii, 437
 Incumbentem S. iii, 3. 9
 Incumbere T. iv, 559
 Incumbes S. iii, 2. 134
 Incumbit S. iii, 1. 53
 Incumbunt T. vii, 44
 Incurrere T. i, 375
 Incurrunt T. i, 426. xi, 535
 Incursant T. viii, 159
 Incursare T. v, 348
 Incursibus T. vii, 113
 Incursu T. v, 307
 Incurva T. iv, 419
 Incurvæ S. v, 2. 26
 Incurvi T. iii, 589
 Incurvus T. ii, 500. 709. vi, 255
 Incurvus T. iv, 52
 Incusat A. i, 439
 Incuso T. iii, 353
 Incussa T. vi, 667. x, 908. xii, 607
 Incusum T. v, 411
 Incuteret T. iii, 445
 Incutiens T. iii, 225. viii, 345
 Inda S. i, 2. 128
 Indagine T. ii, 553. xii, 451. S. ii, 5. 8
 Indago A. i, 459

- Indebitus T. ii, 428. v, 785
 Indecorem T. x, 660
 Indecores T. iii, 12. x, 767. A. ii, 381
 Indefessa T. xi, 177
 Indefessus S. v, 2. 165
 Indeprensa T. vi, 666
 Index T. ix, 38. 366. x, 381. A. i, 674
 Indi S. ii, 1. 160. iii, 2. 94. iii, 4. 63
 India S. iv, 3. 137
 Indica S. iv, 1. 41
 Indicas S. iv, 6. 30
 Iudicio T. iii, 404
 Iudicium T. xi, 662
 Indicta A. i, 647
 Indigena T. vii, 384
 Indigenas T. v, 309
 Indigesta T. vii, 619
 Indigna T. iii, 286. T. vi, 624. ix, 399
 Indigne T. iv, 632
 Indignans T. vii, 84. xi, 741
 Indignante T. ii, 742. v, 434. ix, 470
 Indignantem T. vi, 886. vii, 692. viii, 724. S. ii, 2. 126. A. ii, 165
 Indignantes T. i, 133. ix, 776. x, 159
 Indignantia T. iii, 599. v, 579
 Indignantur T. v, 877. vi, 334. x, 350
 Indignaretur T. x, 78
 Indignaris S. ii, 1. 16
 Indignata T. i, 720. vi, 179. 787. vii, 318. ix, 609. x, 223. xii, 652. S. v, 1. 234
 Indignata S. iii, 2. 71
 Indignati T. ii, 436
 Indignatur T. iii, 146. vi, 744. viii, 123. ix, 219. 742
 Indignatus T. ii, 220. viii, 537
 Indigni T. viii, 559
 Indignissime T. xi, 304
 Indigno T. v, 217
 Indignos A. ii, 281
 Indignum T. iii, 100. v, 270
 Indigus S. iii, 1. 102. v, 2. 262
 Indis S. iv, 2. 38. 49
 Indiscreti T. iii, 167
 Indivisa T. viii, 312. xii, 335
 Indocilem S. v, 2. 33. A. i, 284. 366
 Indocilis T. vi, 313
 Indole T. ii, 631. S. iii, 3. 68. iv, 5. 44
 Indolis A. i, 277. ii, 374
 Indoluit T. xii, 297
 Indomita T. iv, 672
 Indomiti S. v, 2. 192
 Indomitia T. iv, 166
 Indomito T. xi, 714
 Indomitos T. i, 137. xi, 27
 Indomitus S. iii, 1. 122
 Indorum S. v, 1. 61. 212
 Indos T. vii, 181. viii, 289. S. iii, 2. 91. iv, 6. 66. A. i, 618
 Induat T. iv, 209
 Indubitabile T. xi, 64
 Indubitata A. ii, 21. 73
 Indubito S. iii, 6. 110
 Induc T. xii, 326
 Inducat T. iv, 710
 Inducere T. ii, 200. A. i, 548
 Induceret S. v, 2. 179
 Inducit T. xii, 465. S. iv, 3. 8. A. i, 125
 Indue T. i, 82. vii, 772
 Induerant T. x, 66
 Induerem T. xi, 161
 Induerint T. viii, 393. S. i, 4. 17
 Induimus T. ix, 796
 Induit T. ii, 293. v, 753. ix, 381. S. ii, 7. 125. iv, 2. 67. v, 2. 149. A. i, 263
 Indultur T. ii, 97. vi, 784. vii, 128
 Indulge T. xi, 738. S. i, 2. 95. iii, 1. 158
 Indulgeat T. vi, 233. S. ii, 2. 36
 Indulgebit S. i, 2. 180
 Indulgens T. i, 500. vi, 275
 Indulgent T. iv, 691. 835. v, 187
 Indulgentem T. i, 49
 Indulgentia T. iv, 262. S. i, 2. 174. iii, 8. 150. iii, 4. 64. v, 2. 125
 Indulgere T. vii, 736. ix, 652
 Indulges T. x, 763
 Indulget T. v, 146. vi, 316. viii, 647. ix, 113. xi, 517
 Indulgete T. v, 670. ix, 317
 Indulsit T. xi, 447. S. i, 3. 17. iv, 6. 37
 Indum T. vii, 569
 Indurata T. iv, 65
 Indutum S. iii, 6. 29
 Induxere T. vi, 585
 Induxit T. xii, 590. S. v, 2. 67
 Ineluctabile T. ix, 502
 Ineluctabilis T. v, 45. ix, 390
 Inemptas S. i, 6. 94
 Inermes T. vi, 249. 566. vii, 90
 Inermi A. i, 116
 Inermis T. ii, 343. S. v, 2. 106
 Inerrat T. iv, 793. viii, 644. x, 292. S. i, 5. 58
 Iners T. ii, 102. iii, 258. iv, 661. v, 120. vii, 368. ix, 84. x, 86. xi, 485. S. i, 6. 91. iv, 8. 40. v, 2. 260. A. ii, 174
 Inertes T. ii, 129. iv, 584. x, 124. 206
 Inerti T. ii, 695. S. i, 2. 80. ii, 4. 36
 Inertia T. iii, 660. iv, 553. 755. v, 288
 Inertibus T. iii, 384
 Inertior A. i, 620
 Inest T. iii, 137. iv, 66. A. i, 165. 296
 Inevitabile T. ix, 549
 Ineunt T. vi, 470. 869

- Ineuntibus* T. x, 9
Inexciti A. ii, 353
Inexhaustus T. x, 267
Inexhaustis T. iv, 156
Inexorable T. i, 5. vi, 48. S. i, 4. 1. iii, 3. 173
Inexpertus T. ix, 904
Inexpertus T. iii, 536
Inexpertus S. iv, 5. 11
Inexpletus T. iv, 474
Inexpletam T. ii, 518
Inexpletis T. viii, 667
Inexpleto T. vii, 708. viii, 483. S. iii, 3. 8
Inexplicitis T. ii, 511
Inexpugnabilis T. ii, 594
Infamabat T. vii, 417
Infamantia T. ix, 96
Infamantis S. i, 5. 19
Infame T. xi, 578
Infames T. i, 333. iii, 121
Infamis T. vi, 155. vii, 757
Infanda T. ii, 459. 480. S. v, 3. 87
Infandæ T. x, 900. xi, 610
Infandam T. ix, 101
Infandas T. x, 429
Infandi T. iii, 96. ix, 545. xii, 180
Infandia T. i, 8. 597. v, 450
Infando T. ii, 507. iv, 8. 248. viii, 688
Infandos T. vi, 102. S. ii, 7. 61
Infandum T. i, 595. iii, 71. 215. v, 277. viii, 506. xi, 125. 211. xii, 576
Infans T. ii, 617. v, 741. vi, 39. 145. 245. ix, 403. S. ii, 1. 78. 177. iii, 1. 143. iv, 7. 41. iv, 8. 35. v, 6. 9
Infantem S. v, 5. 68
Infantia S. ii, 1. 125. v, 3. 119
Infantis S. ii, 1. 105
Infaustra T. iii, 691. iv, 742. xii, 115. S. ii, 1. 120
Infustus S. v, 3. 40
Infaustras T. ii, 277
Infauti T. vi, 87
Infautis T. iii, 283
Infauostos T. ii, 265. vi, 135
Infautum T. iii, 178
Infautus S. ii, 1. 27
Infecerat T. x, 204
Infecere T. xi, 423
Infect T. i, 124
Infecta T. iii, 430. ix, 187. S. v, 1. 123
Infectas T. v, 590
Infecte T. iv, 240
Infectos T. ii, 68. v, 353
Infelicem T. iii, 60. ix, 634
Infelicia T. ix, 906
Infelicia T. viii, 21
Infelix T. i, 13. ii, 294. iii, 136. 179. 186. 371. iv, 438. v, 98. 211. 552. 588. 619. viii, 605. 758. ix, 175. 211. 314. x, 238. 281. 586. 594. 815. xi, 166. 340. 461. 641. 664. xii, 121. 610. 803. S. ii, 2. 150. ii, 5. 12. ii, 6. 69. v, 5. 48. A. i, 43. ii, 277
Inferasus T. ii, 660. iv, 621. vii, 321
Infer S. iii, 1. 28
Infera T. iii, 303. xi, 93. S. ii, 1. 147
Inferar T. ii, 727
Inferias T. i, 637. vi, 126. vii, 126. x, 612. xi, 614. xii, 68. S. iii, 3. 33. 135. v, 3. 61
Inferior T. ii, 62. iv, 115. 332. S. v, 5. 51
Inferiore T. viii, 15. x, 446
Inferna T. ii, 56. v, 156. xi, 60. S. iii, 3. 16
Infernas S. v, 1. 161. v, 3. 270
Inferni T. viii, 133
Inferno T. vii, 796. xi, 209
Inferor T. v, 241
Inferorum S. ii, 7. 57
Inferre T. i, 518. ii, 119. 560. v, 660. A. i, 46
Infert T. i, 201
Infertur T. i, 286. vii, 698
Infesta T. viii, 188. ix, 669. xi, 625. xii, 236. 282
Infestabat T. vii, 67
Infestas T. vii, 548
Infestant T. ix, 489
Infestante T. ix, 116
Infestare S. v, 2. 81
Infestas T. x, 675
Infestasse T. ix, 812
Infestis T. ix, 525. x, 42
Infesto T. vi, 613. S. iii, 5. 5
Infestos T. vi, 729. vii, 743. A. i, 131
Infestum T. vii, 406. viii, 77
Infestus T. iii, 430
Inficiamur T. vii, 98. ix, 557
Inficiata S. iii, 5. 32
Inficiatus T. i, 301. ii, 629
Infidæ S. v, 1. 143
Infidi T. viii, 131
Infid T. vi, 187. ix, 789
Infiammare T. iii, 338
Inflectere T. viii, 716
Inflexo T. viii, 759
Inflicti T. vi, 456
Infodiam T. vi, 821
Infodiunt T. v, 301
Infœcunda T. iv, 148. S. iii, 5. 61
Infœcundæ S. iii, 1. 167
Informe T. vi, 821
Informes T. ii, 735. vii, 226. xii, 23. 528
Informis T. iii, 50
Infossa T. viii, 534
Infossus T. iv, 458

- Infraacta A. ii, 214
 Infraactæ T. x, 199
 Infrenæ A. i, 277
 Infremuit A. ii, 181
 Infrendens T. ii, 477. v, 663. ix, 446. xi, 297
 Infrendentem T. viii, 580
 Infrenos T. ii, 180
 Infringe A. i, 144
 Infringens T. ii, 556
 Infringere T. vi, 691
 Infringit A. i, 675
 Infuderat T. ii, 528
 Infula T. ii, 99. iii, 667. iv, 218. vi, 331. vii, 717. ix, 764. S. iv, 4. 93
 Infulis S. iv, 3. 116
 Infundat T. i, 501
 Infundero S. v, 4. 16
 Infusa T. i, 416
 Infusam T. i, 405
 Infuso T. xii, 312
 Infusum A. i, 248
 Infusus T. ix, 877
 Ingemat T. xi, 726
 Ingemina S. iv, 5. 60
 Ingeminans T. v, 548. xii, 686
 Ingeminant T. i, 419. vii, 400
 Ingeminat T. ii, 453. v, 594. ix, 356
 Ingenis S. iii, 3. 137
 Ingemit T. iii, 30. iv, 355. v, 28. xi, 747. xii, 714. A. i, 238
 Ingemuere T. vi, 697. ix, 2. S. ii, 5. 27
 Ingemuise T. ii, 318
 Ingemit T. iv, 447. vii, 790. 822. x, 907. xi, 238
 Ingenerat T. iv, 230
 Ingenii S. iii, 2. 64. iv, 4. 22. v, 3. 136
 Ingenio T. ii, 482. vi, 772. S. i, 5. 64. ii, 7. 83. A. i, 363
 Ingeniosa S. ii, 3. 59
 Ingenium T. i, 215. ii, 715. iii, 153. vii, 117. S. i, 3. 15. ii, 2. 45. iii, 5. 67. iv, 4. 48. v, 3. 28
 Ingens T. i, 13. 454. 613. ii, 42. 92. 261. 559. iii, 29. 669. iv, 13. 400. 711. 720. 773. v, 124. 153. vi, 72. 213. 369. 488. 914. 944. vii, 426. 818. viii, 67. 283. 471. 684. 689. ix, 103. 182. x, 264. 322. xi, 194. 326. 407. xii, 171. 203. 632. S. i, 3. 73. i, 4. 71. iii, 1. 129. iii, 3. 44. iv, 2. 18. iv, 6. 38. iv, 7. 3. v, 1. 7. 173. A. i, 151. 195. 276. 385. 454. A. ii, 370
 Ingentem T. iii, 89. v, 249. vi, 932. viii, 717. ix, 534. 722. S. i, 4. 63. iii, 4. 61. A. i, 487. 526
 Ingentes T. iii, 198. 721. iv, 73. 235. 438. v, 143. 395. vi, 538. 757. 832. 858. vii, 252. viii, 457. 735. ix, 119. 590. x, 885. xii, 251. S. i, 1. 71. iii, 5. 53. iv, 6. 46. A. i, 656. ii, 284
 Ingenti T. i, 40. 311. iii, 397. 598. iv, 47. 143. v, 51. 89. 444. 558. vi, 922. vii, 750. viii, 230. ix, 270. 494. x, 215. 826. 863. 872. xii, 685. S. i, 1. 21. ii, 3. 63. iii, 1. 136. iv, 2. 26. iv, 3. 96. iv, 8. 36. A. ii, 395. 424
 Ingentia T. ii, 103. 706. iv, 212. vi, 16. vii, 311. ix, 538. x, 856. S. i, 3. 57. v, 2. 113. A. ii, 124
 Ingentibus T. vi, 827. x, 384. S. v, 1. 109. v, 3. 45
 Ingentia T. iii, 640. vi, 879. xii, 136
 Ingenui S. ii, 1. 44
 Ingerat T. xi, 179
 Ingere S. iii, 1. 169
 Ingerit T. vii, 467. ix, 304. 708. S. ii, 2. 86
 Ingessit S. v, 3. 38
 Ingestas T. vi, 874
 Ingestis T. x, 860
 Ingestum T. iv, 180
 Inglomerat T. i, 351
 Ingloria T. vi, 664. ix, 109. S. v, 3. 138
 Inglorios T. iii, 649. iv, 82. S. ii, 4. 33. iii, 1. 9
 Ingratæ T. ix, 907. x, 564
 Ingrate S. iii, 3. 186
 Ingratis T. i, 700. v, 673
 Ingratum T. xii, 75. S. iii, 5. 32
 Ingratus S. ii, 7. 58. iii, 5. 109
 Ingravat T. v, 402
 Ingrediens S. v, 2. 32
 Ingreditur T. xii, 673
 Ingresa T. xii, 30. S. iv, 4. 2
 Ingressi T. vii, 230
 Ingressos T. ii, 195
 Inguen T. vii, 635. ix, 760
 Inguina T. vi, 900. ix, 328. 706. xi, 543. S. iii, 2. 36
 Inguine T. vii, 837
 Inguinis T. viii, 586
 Inhaeret T. vi, 888
 Inhiantem T. ii, 118
 Inhiasse T. i, 626
 Inhonora T. x, 8. S. v, 2. 15
 Inhonora T. iii, 66
 Inhonorus T. iii, 567. vii, 151. xi, 399
 Inhorruit T. i, 209. iv, 698. vii, 689. xi, 249
 Inhospita T. v, 715. vi, 106
 Inhumata T. i, 276. ix, 158. xii, 151
 Inhumatus T. ix, 299
 Ini T. viii, 107
 Injecerat T. iv, 189
 Injecit T. ii, 452. ix, 500. x, 440. xi, 203. S. ii, 6. 78

- Injecta S. ii, 3. 99
 Injectare T. ix, 133
 Injecto T. iv, 167. S. iv, 3. 23
 Injectus T. xi, 16
 Inlere T. vii, 577. S. i, 2. 225
 Inii T. i, 69
 Inijce T. vii, 518. xi, 595
 Inijciam T. i, 242
 Injicio T. v, 315
 Injicit T. iii, 434. vi, 194. ix, 897
 Inilit T. iii, 686
 Inimica T. v, 681. vi, 299. xi, 112. 274.
     S. ii, 1. 187
 Inimice T. xi, 695
 Inimicent T. ii, 410
 Inimicum T. vi, 718. viii, 84
 Inimicus S. iv, 7. 34. A. ii, 188
 Iniqua T. ii, 646. iii, 110. xi, 128. S.
     ii, 3. 66
 Iniquus T. i, 66. iii, 184. xi, 1
 Iniquam S. ii, 1. 170
 Iniquas T. i, 705. S. v, 1. 138
 Inique T. i, 648
 Iniqui T. ii, 316. iii, 79. 206. iv, 361
 Iniquis T. vii, 266. ix, 508. S. v, 2. 64
 Iniquo T. i, 629. ii, 656. iv, 678. vi,
     687. vii, 675. 727. viii, 104. S. i, 4.
     94. ii, 6. 94
 Iniquos T. xii, 57
 Iniquum T. xii, 480
 Inire T. ii, 66. A. i, 281
 Inisset T. xii, 72
 Inisti S. i, 6. 48. ii, 4. 4
 Init T. vi, 616. vii, 432. xi, 124. 593.
     xii, 786
 Injuria T. i, 247. vi, 634. A. i, 47. 405.
     ii, 238
 Injussi S. iii, 3. 55
 Injusta S. v, 3. 72
 Injustus T. viii, 63. A. i, 67
 Injusti T. iv, 392. xii, 502
 Injustis T. vi, 774
 Injustos S. v, 1. 22
 Innare T. x, 231
 Innatasti S. iv, 5. 40
 Innectens T. i, 511
 Innectere T. iv, 26. v, 743
 Innectit A. i, 196. 326
 Innexus T. ii, 99
 Innititur T. xii, 144
 Innixa T. xi, 76. S. iv, 2. 38
 Innixus T. vii, 735. xi, 676
 Innocui S. ii, 2. 22
 Innocuis T. vii, 174
 Innoxia T. viii, 604
 Innuba T. iv, 463
 Innumera T. vi, 497. vii, 853. A. i,
     414
 Innumera T. v, 21. vii, 111. x, 147.
     xii, 606. S. ii, 3. 40. iii, 1. 78. 118.
     A. ii, 2
 Innumeram T. vii, 709
 Innumeras S. i, 6. 81. ii, 2. 41. A. ii,
     112
 Innumeri T. iii, 625. ix, 71. 174. xi, 397
 Innumeris T. ii, 550. iii, 193. iv, 58.
     241. v, 56. vii, 51. viii, 594. x, 468.
     xii, 657. S. i, 2. 21. 152. i, 4. 72.
     iii, 5. 90
 Innumero T. iv, 174. 637. x, 112. xi,
     82. S. i, 5. 28
 Innumeros T. viii, 300. ix, 555. x, 841.
     S. i, 1. 68. v, 1. 243. A. i, 439
 Innumorum T. iv, 153
 Innupta T. ix, 616
 Innuptus T. iv, 16. vii, 258. ix, 304.
     xii, 631. S. i, 1. 12
 Innuptam T. ii, 251
 Innuptis T. xii, 182
 Ino T. iv, 562
 Inoam T. x, 419
 Inoas T. iv, 59
 Inocidui T. viii, 310
 Inociduis T. vi, 277
 Inoo S. ii, 1. 96. ii, 2. 85
 Inopem T. xii, 344
 Inopes T. xii, 508
 Inopina T. i, 468. v, 711. viii, 283. x,
     330. xi, 148. S. i, 2. 46. A. ii, 216
 Inopino T. viii, 491
 Inopinum T. i, 249. vi, 898
 Inopinus T. iii, 47. S. iii, 1. 10
 Inops T. i, 373. 393. ii, 402. iii, 139.
     iv, 604. x, 356. 830. xi, 152. xii,
     113. 445. S. i, 6. 49
 Inous S. iv, 3. 60
 Inquietus S. iv, 3. 6
 Inquam T. xi, 217
 Inquevicem T. iv, 807. vii, 195. 817.
     viii, 561. xi, 415
 Inquit T. iv, 300. v, 137. vi, 319. vii,
     677. viii, 84. 601. ix, 713. x, 206.
     436. 594. xi, 393. 669. 750. xii, 689.
     S. iii, 1. 91. A. ii, 318
 Insana T. iii, 622. v, 373. 654. vii, 22.
     x, 607. xii, 653
 Insanus T. iv, 578. ix, 480
 Insanas T. vii, 414. x, 919
 Insani T. iii, 203. iv, 442. vii, 135. xi,
     319. xii, 729. S. ii, 2. 27. iv, 8. 5
 Insania T. v, 624. x, 804. S. iv, 4. 86.
     v, 5. 23
 Insanire T. iii, 669. x, 658
 Insaniret T. x, 726
 Insanis T. vi, 300. x, 32. xii, 274
 Insano T. i, 366. iii, 613. v, 92. xi,
     230. 301
 Insanos T. vi, 303. S. ii, 1. 12. 143

- Insanus A. i, 449
 Insatiabilis T. xi, 87
 Insatiatus T. vi, 305. vii, 12
 Inscia T. i, 559. S. iii, 1. 33
 Inscias T. iii, 388. iv, 793. vi, 575. S. i, 6. 53
 Inscripta T. viii, 270
 Inscriptis S. iv, 6. 24
 Inscriptus S. iii, 1. 46
 Insedere S. iii, 1. 79
 Insediasse S. v, 2. 167
 Insequitur T. iv, 567. vii, 593. S. ii, 2. 18. A. i, 174
 Insequor T. iii, 86
 Inserena S. i, 6. 21
 Inserere T. iv, 21
 Inserit T. ii, 711. v, 230
 Inserpit T. i, 340
 Inscita T. v, 31. xi, 208
 Insertare T. vi, 891. xii, 460
 Insertas S. ii, 5. 6. iii, 5. 27
 Insertasse T. iii, 550
 Inserto T. i, 522. iv, 234. S. i, 3. 2
 Insertus T. vi, 356
 Inservante T. x, 886
 Inservare T. vi, 935. viii, 194
 Inscrui S. v, 8. 44. v, 5. 72
 Inscrui T. i, 306
 Inscissa T. xii, 236. S. i, 1. 56
 Inscissis T. xii, 540
 Insubillat T. vi, 421
 Insiccata T. iii, 364
 Insiccatum T. viii, 246
 Insidias T. iii, 565. iv, 191. vii, 50
 Insidiane T. vii, 643
 Insidias T. ii, 501. iii, 238. A. i, 155. 568. A. ii, 358
 Insidis T. ii, 487. iii, 367. 402. viii, 104. x, 699
 Insidiosa T. vi, 322. S. i, 4. 57. A. i, 589
 Insiditur T. ii, 36
 Insidunt T. ii, 151. xi, 422
 Insigne T. v, 572. x, 443. xi, 559. xii, 491. S. i, 4. 87. iv, 2. 18
 Insignem T. i, 659. viii, 278. 675. ix, 758. x, 774. xi, 71. S. iv, 1. 2. A. ii, 292
 Insignes T. ii, 230. vi, 572. ix, 267
 Insigni S. i, 2. 240
 Insignia T. iv, 201. v, 447. vi, 80. 643. vii, 326. x, 254. xi, 83. 145
 Insignibant T. vii, 56
 Insignibus T. vi, 214. viii, 96. x, 8
 Insignis T. vi, 821. vii, 279. viii, 127. ix, 332. x, 368. S. i, 6. 29. iii, 3. 2. 111. iii, 4. 16
 Insillit T. ii, 209
 Insiluere T. ix, 230
 Insiluit A. ii, 306
 Insimul S. i, 6. 36
 Insinuare T. vii, 110. S. ii, 1. 234
 Insinuat T. v, 448
 Insistere T. iii, 487
 Insisti T. vii, 766
 Insita T. i, 459
 Insitum S. ii, 7. 127
 Insolito T. vi, 427. viii, 346
 Insolitum T. i, 431
 Insomnem T. ii, 74. vii, 454
 Insomnes T. iii, 328
 Insomnia T. v, 543
 Insonnis T. x, 298
 Insonantem S. ii, 7. 114
 Insons T. vi, 425. viii, 575. 766
 Insontea T. ii, 305. vi, 75. 150. S. ii, 1. 229. S. iii, 3. 17. A. i, 115
 Insontis T. ix, 443. 666. xii, 682
 Insonuit T. vi, 404. A. ii, 202
 Inspectant T. vi, 650. S. ii, 3. 2
 Inspectante T. ix, 97
 Inspectis S. v, 1. 80. A. ii, 414
 Inspecto T. viii, 137
 Inspectura T. ii, 740
 Insperatus T. vi, 739
 Inspexi T. iv, 541
 Insperit T. iii, 176
 Inspicit T. iv, 135
 Inspecitur T. viii, 41
 Inspirat T. vi, 604. S. i, 2. 194
 Inspirata T. vii, 179
 Instabat T. viii, 600
 Instabili T. v, 874. A. i, 388
 Instamus T. v, 885
 Instant T. iii, 535. iv, 649. v, 695. vi, 235. vii, 18. ix, 487
 Instantem T. x, 682. xi, 204. xii, 2
 Instantes T. iv, 603. vii, 781. ix, 775. x, 407. xii, 452. S. iii, 1. 80
 Instanti S. v, 3. 259
 Instat T. i, 419. vi, 351. 369. ix, 460. x, 361
 Instare T. xi, 259
 Instas T. iv, 328
 Instat T. i, 427. ii, 603. vi, 84. 475. 773. 876. ix, 865. xi, 26. 243. S. i, 5. 49. v, 1. 81
 Instaurebat T. ii, 743
 Instaurant T. xi, 499
 Instaure T. i, 515. ii, 88. v, 9. vii, 94. S. iv, 1. 18
 Instaurari T. xi, 222
 Instaurat T. xii, 600
 Instaurati S. i, 4. 18
 Insternar T. iii, 213
 Insternit T. ix, 874. xi, 600
 Instet S. ii, 1. 235
 Instigabat T. x, 163

- Instigare T. x, 901
 Instigat S. iv, 4. 33
 Instimulant T. vi, 589
 Instimulat T. i, 715
 Instincta T. i, 88
 Instinctu T. v, 104. xi, 678
 Instita T. vii, 664
 Institut T. iii, 319. xii, 650
 Instratum S. iii, 1. 36
 Instratus T. xi, 398
 Instraverit T. xii, 800
 Instructi T. iii, 357. vi, 912
 Instruis S. v, 9. 177
 Instruit T. ii, 486. S. v, 1. 126. A. ii, 68
 Insudat S. iii, 1. 126
 Insueta T. v, 91
 Insueto T. iv, 830
 Insuetos T. xi, 94
 Insuetum T. viii, 67
 Insula T. v, 805. A. i, 392
 Insultans T. x, 877
 Insultant T. i, 78
 Insultare T. ii, 18. x, 451
 Insuimite T. v, 110. xii, 643
 Insumere T. ii, 39
 Insurgens T. vi, 839
 Insurgit T. i, 628
 Insurgunt T. viii, 606. ix, 10
 Insuto T. vii, 311
 Intacta S. iii, 1. 67. iii, 5. 8. v, 2. 131
 Intactus T. vii, 150. A. ii, 204
 Intactum S. v, 1. 77
 Intacti T. v, 336
 Intacto T. viii, 302
 Intactos S. iii, 4. 74
 Intactum T. v, 221. S. i, 2. 238. iii, 5. 25
 Intactus T. ix, 457
 Integer T. i, 415. iii, 369. iv, 94. v, 176. vi, 472. 772. 872. viii, 301. 488. xi, 158. S. ii, 1. 156. ii, 6. 46. iii, 3. 64. v, 2. 63
 Integit T. iv, 303
 Integrabat T. viii, 657
 Integram T. vii, 366
 Integrare T. v, 30. S. v, 3. 22
 Integrata T. xi, 329
 Integrato T. vi, 42
 Intellecta T. v, 615. S. ii, 1. 11
 Intellecto T. xi, 546
 Intellectus T. xi, 241
 Intemerata T. i, 573. iv, 579. S. i, 2. 205. v, 1. 63
 Intemeratarum T. ii, 724
 Intempesta T. x, 79. S. ii, 1. 8
 Intempestiva T. xi, 242
 Intempestivus T. xi, 726. A. i, 585
 Intempestum T. ii, 154
 Intende T. i, 658. S. i, 5. 11
 Intendens S. i, 4. 54
 Intendis T. xi, 684
 Intendisse A. ii, 379
 Intendunt T. iv, 596
 Intenta T. ix, 707. S. i, 1. 62
 Intentant T. xii, 680
 Intentat T. xi, 495
 Intentata A. i, 550
 Intento T. x, 891
 Intentum A. ii, 120
 Intentus A. ii, 87
 Intepet T. ii, 377
 Intepuere T. ii, 842
 Intepuit T. v, 114
 Intercepit T. vii, 361
 Intercepta T. ii, 626
 Interceptus T. viii, 87. ix, 509
 Intercessere T. x, 22
 Intercidit T. viii, 632
 Intercipit T. vii, 749. A. ii, 63
 Intercisa T. ii, 184
 Interciso T. vi, 45
 Intercludere S. iv, 3. 58. v, 1. 131
 Intercludere T. vi, 205
 Interfata T. vii, 296
 Interfates T. ii, 188
 Interflus T. iv, 524
 Interfuit A. i, 395
 Interflusa T. i, 68. iii, 677
 Interjacet T. iii, 337. A. ii, 36
 Interim S. iv, 5. 58
 Interior T. ii, 226. iv, 726. ix, 641
 Interiore T. i, 199. ii, 43
 Interioris T. vi, 479
 Interire S. iv, 3. 13
 Interitu T. iv, 611. v, 737
 Interitus S. ii, 1. 213
 Interjunctus T. vi, 308
 Interius T. vi, 441. S. ii, 1. 86. 187
 Interlabentibus T. ii, 649
 Interligat T. vii, 571
 Intermicet T. xii, 252
 Intermissa T. ix, 120. S. iii, 1. 1
 Intermissus S. v, 1. 96
 Internectere T. viii, 168
 Internigrantibus T. vi, 236
 Interplicat T. ii, 282. iv, 218
 Interpres T. viii, 336
 Interprete S. v, 1. 101
 Interpretor T. ix, 630
 Interrogat T. vi, 190
 Intersectas S. iii, 5. 9
 Intersevit T. vi, 781
 Intersonat T. v, 344
 Interstincta S. iii, 5. 90
 Interstextus T. vi, 64
 Intervenit T. vi, 639. S. ii, 2. 15
 Interviret T. iv, 98

- Intervolat T. ii, 539
 Interit T. iv, 449. 461. v, 606
 Intextus T. v, 726
 Intima T. i, 496
 Intonabit S. iv, 3. 161
 Intonat T. ii, 608. iii, 609. xii, 771
 Intonsa T. vi, 105. S. iv, 7. 10
 Intonsae T. iv, 496. vi, 587
 Intonsi T. viii, 198
 Intonso T. vi, 607. S. iii, 4. 8
 Intonsum T. vii, 715. ix, 306
 Intontit T. v, 87. xi, 411. A. i, 453
 Intorquet T. ii, 579. ix, 104. A. ii, 160
 Intorsit T. iv, 7
 Intorta T. iv, 534. v, 531
 Intorto T. viii, 294
 Intortum T. viii, 587
 Intrabant T. x, 490
 Intrabat T. ix, 370
 Intramus T. viii, 97
 Intrant T. iv, 811. S. i, 6. 67
 Intrantem A. i, 515
 Intrantes S. ii, 2. 59
 Intranti T. ii, 28. S. ii, 1. 65
 Intrarat T. ix, 873
 Intrare T. v, 355. 428. vii, 578. ix, 798. S. i, 2. 120. iv, 1. 20. iv, 6. 63. iv, 8. 60. A. ii, 428
 Intrarit S. v, 2. 56
 Intras S. iv, 5. 20
 Intrasse T. vii, 578. x, 560. S. iii, 4. 23
 Intrat T. i, 686. ii, 384. ix, 472. S. ii, 6. 6. iii, 3. 61. iii, 5. 16. v, 2. 170. A. i, 181
 Intrature T. ii, 25
 Intravit T. ii, 298. xi, 640. S. ii, 2. 141. iii, 3. 86. iv, 8. 23. v, 1. 146
 Intremuit T. xii, 381
 Intrepidus S. i, 4. 16
 Intrepidus A. ii, 262
 Intrepides T. xi, 687
 Intres T. i, 255
 Intret T. vii, 557
 Intro S. iii, 1. 103
 Introgressus T. iii, 345
 Intuleras T. v, 714
 Intulit T. viii, 751. S. ii, 1. 54. iii, 2. 22. iv, 2. 3
 Intumescere T. i, 412. iv, 679
 Intumuit S. v, 1. 118
 Intuor T. iii, 533
 Invadere T. ii, 487
 Invaderet T. ix, 495
 Invalidus T. vii, 456. xii, 228. 413
 Invalidis T. v, 378
 Invalidos T. viii, 581
 Invalidus T. x, 116
 Invaserat A. ii, 292
 Invasere T. iii, 534. v, 202
 Invasit T. x, 677. S. v, 1. 245. v, 2. 32. A. i, 618
 Invectus T. xii, 597
 Invehit S. iii, 3. 97
 Invehitur T. vi, 269
 Invenerat T. viii, 527. ix, 283
 Invenere T. vii, 623. S. v, 1. 145
 Inveni T. v, 109
 Inveniam T. vii, 491
 Invenias T. vi, 116
 Inveniat T. v, 679
 Invenies A. i, 542
 Invenimus T. xii, 339
 Invenit T. i, 183. iii, 676. v, 607. x, 652. xi, 128. 512. S. ii, 6. 100. v, 5. 54
 Inveniunt S. i, 4. 106
 Inventa T. xii, 609
 Inventas T. vi, 134
 Inventor S. i, 1. 78
 Inventrix T. v, 703
 Invenit T. ii, 153
 Invia T. viii, 513. xii, 232. A. ii, 366
 Invicta T. iii, 62. S. iii, 1. 153. A. i, 326
 Invictus T. xii, 586
 Invicti S. iv, 7. 49. iv, 8. 61
 Invida T. viii, 370. ix, 362. x, 384. S. ii, 3. 23. iii, 2. 110. v, 2. 223
 Invidcam T. ii, 482
 Invidcant T. viii, 68. S. ii, 2. 96
 Invideat T. iii, 477. xii, 584
 Invideo T. vii, 183. xi, 390. A. ii, 101
 Invidere S. i, 2. 237
 Invidet T. vi, 728
 Invidet T. iii, 685. v, 649. vii, 275. S. ii, 2. 5. v, 1. 149
 Invidia T. i, 127. 280. S. ii, 1. 122. ii, 6. 69. iv, 8. 17. v, 3. 70. v, 5. 78. A. i, 146
 Invidim, T. ii, 15
 Invidiam T. ii, 301. iii, 197. vi, 44. vii, 193. ix, 723. S. iii, 5. 42. v, i, 138
 Invidiosa T. iv, 575
 Invidit T. ix, 72. A. ii, 263
 Invidus T. viii, 281. ii, 1. 105
 Invigilant T. iii, 4
 Invigilare T. viii, 263. 624
 Inviolabile T. vi, 384
 Inviolata T. iii, 112
 Invisa T. v, 327. vii, 11. ix, 51. x, 795. A. ii, 62
 Invisam T. vi, 183. vii, 499
 Invisas S. ii, 6. 28
 Invisere T. ii, 720
 Invisi T. iii, 58. ix, 26

- Invisis T. x, 936. A. i, 24
 Invisitis T. i, 668
 Invisio T. iii, 568. ix, 613
 Invisio T. vii, 175
 Invisum T. xi, 670. A. ii, 14
 Invisus T. iii, 368. S. v, 5. 3. A. ii, 127
 Invita T. viii, 547. ix, 891
 Invito S. iii, 1. 113
 Invitam S. ii, 6. 77
 Invitat T. iii, 126. viii, 378. S. ii, 3. 61. iii, 1. 138. A. i, 70
 Invitet S. v, 3. 282
 Invitum T. vii, 158. S. i, 4. 43
 Invitus T. vii, 203. 716
 Invisus T. iii, 110
 Invocat T. ix, 109
 Inulto T. iii, 389. A. i, 91
 Inulti T. iii, 653. xi, 371
 Involvere T. iii, 223. v, 419
 Involvi T. ii, 598
 Involvit T. iii, 419
 Inusta T. viii, 709
 Inutile T. vi, 552. viii, 140
 Io T. iii, 211. iv, 678. vi, 276. x, 889. xi, 891. S. i, 4. 1
 Jocasta T. i, 681. ii, 294. vii, 475. 609. viii, 642. 647. x, 798. xi, 492
 Joci S. iv, 6. 13
 Jocos S. i, 6. 98
 Jocus S. i, 6. 6. iv, 9. 1
 Ion T. viii, 453
 Iona ix, 252
 Ionias T. ii, 729
 Ionii T. vi, 52
 Ionis T. iii, 23. iv, 105. S. i, 3. 68. iv, 4. 100
 Ionium T. i, 14. ii, 106. vi, 307. A. i, 35
 Jove T. ii, 242. 404. iv, 104. 121. 759. 841. v, 394. 697. viii, 63. x, 927. S. iv, 2. 11. v, 1. 38. v, 3. 292
 Jovem T. i, 241. 392. iii, 307. v, 376. vi, 358. vii, 152. viii, 77. x, 71. 131. 782. 833. 883. xi, 127. 462. S. iii, 5. 33
 Jovi T. i, 616. 707. iii, 206. iv, 826. vii, 296. xi, 206. S. i, 4. 2. 96. ii, 6. 47. A. i, 91
 Jovia T. i, 22. 92. 197. ii, 2. 29. 49. iii, 26. 286. 318. 351. 532. 538. v, 655. vi, 376. vii, 77. 320. viii, 302. ix, 777. 839. x, 3. 68. 632. 897. xi, 23. xii, 300. S. i, 1. 79. 91. 102. i, 6. 27. 40. ii, 3. 51. iii, 1. 25. iii, 3. 80. iv, 1. 41. v, 1. 152. A. i, 49
 Iphia T. viii, 445
 Iphinoum T. vii, 714
 Iphis T. viii, 447
 Iphiton T. v, 400
 Iphitus T. vii, 354
 Ira T. i, 428. 445. 469. ii, 132. 318. 319. 545. iii, 230. 276. 318. 424. 538. 603. iv, 114. 352. 400. 661. 672. v, 263. 425. 585. 655. 680. 689. 732. vi, 230. 745. 761. vii, 16. 26. 84. 210. 258. 399. 496. 531. viii, 94. 122. 306. 388. 563. 753. ix, 63. 477. 484. 706. 833. 862. x, 407. 408. 419. 791. xi, 250. 253. 297. 309. 432. 525. 531. 541. 568. xii, 93. 357. 589. 687. 740. 759. S. ii, 1. 59. ii, 6. 1. iii, 1. 39. v, 2. 84. v, 5. 27. A. ii, 344
 Iræ T. i, 11. 45. 411. ii, 287. 679. iii, 96. 382. 504. iv, 23. v, 393. 604. vi, 399. 538. vii, 48. 538. 616. 691. x, 287. 823. 836. xi, 23. 286. 497. 675. xii, 504. S. iii, 1. 44
 Iram T. i, 623. vii, 13. viii, 717. ix, 783. x, 571. xi, 667. xii, 462
 Irarum T. i, 302. iii, 401. 446. vii, 199. x, 75
 Iras T. i, 155. 472. 642. ii, 10. 331. iii, 21. 77. iv, 75. 229. 649. v, 133. 158. vi, 831. vii, 323. 378. viii, 125. 392. 535. x, 885. xi, 91. 314. 563. 627. 716. xii, 402. 437. 574. 714. S. ii, 1. 141. iii, 3. 184. iv, 4. 79. A. i, 435. ii, 186. 334
 Irascere T. ix, 894
 Irascitur T. xii, 128
 Irascor S. iv, 8. 33. iv, 9. 58]
 Irascuntur S. iv, 8. 33
 Irata T. ii, 380. xi, 623
 Iratis T. v, 642
 Iratus T. ii, 449. iii, 41. vi, 427. vii, 161. viii, 23
 Ire T. i, 4. 228. 616. 636. ii, 3. 21. 323. 395. 511. 608. iii, 38. 80. 307. 365. 386. 459. 634. 665 et al.
 Irem S. ii, 5. 19
 Iret T. iv, 82. viii, 568. xii, 182. S. i, 1. 28
 Iria T. vi, 461. x, 81
 Iris T. x, 136. xii, 138
 Irradiant T. vi, 64
 Irremabile T. i, 96
 Irrepere T. viii, 217. S. v, 3. 8
 Irrepat T. xi, 476
 Irreperio S. v, 2. 68
 Irreptare T. iv, 386
 Irreptet T. xi, 732. S. iii, 1. 178
 Irreput T. v, 60
 Irrequietas S. v, 1. 188
 Irrevocabilis T. ix, 196
 Irrevocata T. vii, 778. A. ii, 117
 Irriguam T. iv, 376

- Arcta T. ii, 543. 653. v, 684. vi, 768.
 vii, 814. x, 45. xi, 471. 511. 557.
 S. iii, 4. 41. v, 3. 164. 172. v, 3.
 175. A. i, 89. ii, 286
 Iritat T. xi, 716
 Iritus T. v, 618. ix, 653. xi, 258.
 504
 Irrubuit T. vi, 231. ix, 647. S. v, 3.
 32
 Irruerant T. v, 721
 Irrugat T. iv, 266
 Irruit T. viii, 690. ix, 233. xi, 540
 Irrumpe A. i, 508
 Irrumpere T. iii, 634. vi, 23. x, 341.
 359. xi, 168
 Irrumperet T. vi, 40
 Irrumpis T. ix, 343. x, 810
 Irrumpit T. xii, 269
 Irrupere T. iii, 592
 Irrupisse T. iii, 549. xi, 316
 Irrupit T. iv, 212. vi, 641. vii, 836.
 x, 496. S. v, 3. 286
 Isi S. iii, 2. 101
 Ismara T. iv, 385. vi, 108. vii, 685. S.
 i, 2. 224
 Ismaris S. v, 2. 6
 Ismaris T. v, 432
 Ismene T. ii, 461. viii, 623. ix, 476.
 xi, 643
 Ismenen T. viii, 556. 613
 Ismenes T. vii, 535
 Ismeni T. iv, 415. xi, 170. xii, 409
 Ismenia A. ii, 153
 Ismenide T. ix, 319
 Ismenius T. i, 673. ii, 307. vii, 124.
 viii, 497
 Ismenon T. i, 40. iii, 663. ix, 359
 Ismenos T. vii, 800. ix, 226. 317. x,
 27
 Ismenus T. ix, 404
 Isse T. iii, 340. 354. vi, 596. S. iv, 6.
 81
 Isset T. viii, 514
 Isset T. ii, 683. vi, 485. xii, 635. S.
 iii, 5. 46
 Ister S. v, 2. 137
 Isthmia A. i, 407
 Isthmiaca T. vi, 657
 Isthmiacis S. ii, 2. 68
 Isthmiaco T. ix, 401. xii, 131
 Isthmiacos S. ii, 1. 170
 Isthmis S. ii, 7. 2
 Isthmius T. vii, 15
 Isthmos T. i, 120. ii, 183. iv, 62. vi,
 14. S. iii, 1. 142. iv, 3. 60
 Isti S. iii, 4. 34
 Istis T. iii, 716. S. ii, 1. 226. ii, 2.
 110. A. ii, 443
 Isto T. iv, 747. S. iii, 5. 3
 Istos T. ix, 23
 Istri S. v, 1. 89
 Istrum T. i, 19. S. iv, 4. 63. v, 1. 128
 It T. i, 102. 613. ii, 11. 34. 205. iii,
 593. iv, 59. 116. v, 333. 701. vi,
 346. 648. vii, 466. 662. 673. viii,
 49. 353. 479. 681. ix, 43. 198. 542.
 552. x, 87. xi, 513. xii, 128. S. i, 1.
 43. 65. ii, 3. 9. ii, 5. 20. iv, 3. 62.
 A. ii, 10
 Itala T. i, 17. xii, 815. S. iii, 1. 60.
 iii, 3. 161. A. i, 14
 Italicæ S. iv, 6. 78
 Italicum S. i, 2. 274
 Italis S. ii, 7. 65
 Italo S. v, 1. 223
 Italos T. viii, 411
 Italus S. iv, 6. 46
 Ite T. ii, 667. iii, 167. iv, 692. 693.
 vi, 628. 806. vii, 288. 433. 612. ix,
 57. 59. x, 33. 266. 485. xi, 478.
 574. xii, 648. S. i, 5. 16. i, 6. 2. ii,
 2. 145. iii, 3. 13. iii, 4. 1. 2. 3. v,
 3. 384
 Iter T. i, 101. 326. 369. 444. 684. ii,
 38. 351. 375. 553. 743. iii, 120.
 262. 324. iv, 689. v, 286. 346. 441.
 607. vii, 146. 167. 361. 488. viii,
 62. 144. 155. 179. ix, 365. 644. x,
 183. 248. 284. 686. 842. xi, 137.
 313. 596. xii, 144. 149. 232. 333.
 619. 813. S. i, 1. 24. i, 2. 202. iii,
 1. 100. iii, 2. 62. 138. iii, 5. 43. iv,
 3. 21. 33. 48. iv, 7. 42. v, 1. 243.
 v, 2. 41. 61. A. i, 23
 Iterans T. v, 407
 Iterant T. v, 694. xii, 775. A. i, 482
 Iterare T. x, 36. xi, 455
 Iterasset S. i, 2. 190
 Iterasti S. iii, 5. 63
 Iterat T. v, 132. 499. vi, 173. vii,
 495. xii, 93. S. iii, 4. 92. A. i, 598.
 ii, 132
 Iterata T. vi, 415. viii, 59. S. i, 2. 84.
 i, 4. 80. ii, 4. 26. iii, 2. 140
 Iterent S. v, 2. 60
 Iteres S. iv, 2. 63
 Ithaccia A. i, 558
 Ithacis A. ii, 59
 Ithaco A. ii, 144
 Ithacum A. i, 538. ii, 181. 206
 Ithacus A. ii, 24. 44. 335
 Ithomnos T. vii, 330
 Ithone T. ii, 721. iv, 179
 Itur T. xii, 22. S. i, 4. 48
 Ituram A. ii, 363
 Ituris T. iv, 24
 Ituro T. iv, 251
 Iturus S. ii, 3. 40

- Ityn T. vii, 643
 Itys T. vii, 643
 Juba T. iv, 180. 777. S. iv, 4. 26
 Jubas T. ii, 678. iv, 18. vi, 302. 502. viii, 674. ix, 109. S. ii, 5. 14
 Jubas T. viii, 167. ix, 214
 Jubas T. i, 843. iii, 223. v, 297. vii, 45. 710. ix, 648. 699. x, 136. xii, 305. 565. 709. S. i, 1. 77. ii, 2. 46. iv, 8. 31. A. i, 181
 Jubarum T. vi, 402. ix, 687
 Jubas T. ii, 280. iii, 265. iv, 679. v, 572. vi, 419. 522. vii, 263. ix, 193. x, 755. xi, 406. A. ii, 185
 Jube T. iv, 546. xi, 262. 291. A. ii, 222
 Jubeam T. iii, 278
 Jubeant S. iv, 5. 52
 Jubeat T. iv, 504. vii, 174. S. iii, 2. 123
 Jubeas S. i, 2. 79. A. ii, 303
 Jubehat T. ii, 249. A. ii, 403
 Jubeho T. vii, 32
 Jubent T. i, 140. iii, 721. x, 583. S. ii, 6. 40. iii, 2. 74
 Jubento S. iv, 8. 82
 Jubentem T. x, 624
 Jubentis T. vii, 27
 Jubes T. ii, 699. vii, 506. xi, 423
 Jubere T. xi, 694
 Juberet S. iv, 8. 83
 Juberi T. x, 650
 Jubes T. i, 251. iv, 386. v, 20. vii, 180. xi, 692. A. i, 506
 Jubet T. i, 205. 515. 636. ii, 22. 608. iii, 220. 690. iv, 457. 783. v, 345. 490. vi, 223. 723. 921. vii, 109. 373. 894. ix, 449. x, 81. 127. 162. 408. 845. xi, 388. 352. 421. 662. xii, 352. 695. S. i, 4. 44. iii, 4. 46. 71. iv, 2. 55. iv, 2. 128. v, 1. 254. A. i, 58. 135. 296. ii, 26. 83. 433
 Jubetis T. i, 8
 Jubis T. iv, 484. ix, 741. S. i, 1. 48
 Jucunda T. viii, 33. S. i, 2. 49. ii, 7. 63
 Judex A. ii, 344
 Judice T. vii, 509. S. v, 2. 101
 Judices S. iv, 9. 16
 Judicia T. viii, 102. xi, 571. S. iv, 4. 48
 Judicium S. i, 4. 25
 Juga T. ii, 67. 500. 557. 714. iv, 351. v, 152. 298. vi, 257. 349. 416. vii, 137. 779. ix, 709. x, 318. xii, 693. S. i, 2. 128. i, 3. 85. ii, 3. 21. ii, 7. 45. iii, 3. 83. iii, 5. 102. v, 2. 42. 125
 Jugalem T. v, 62
 Jugales T. ii, 262. 612. iv, 678. v, 330. 391. 431. vii, 72. 742. 790. ix, 7. x, 204. S. iii, 5. 69. iv, 2. 164. A. i, 58. 632
 Jugali T. ii, 272
 Jugari T. ii, 204. v, 116
 Jugate T. iii, 157
 Jugatum S. v, 1. 46
 Jugavi S. i, 2. 183
 Jugera T. i, 152. 568. v, 550. vi, 679. 917. ix, 83. S. i, 2. 84. iv, 2. 12. v, 2. 37. 163
 Jugi T. vi, 503. ix, 314. xii, 244
 Jugis T. i, 264. 697. ii, 252. 551. iv, 290. 431. v, 393. vii, 266. ix, 583. S. i, 6. 12. iii, 2. 66. iv, 4. 99. iv, 6. 101. A. i, 221. ii, 411
 Jugo T. i, 19. 63. 119. 175. ii, 443. iii, 39. 266. iv, 43. 219. vi, 241. xi, 443. S. i, 2. 16. iv, 1. 7. A. i, 246. 260. 620
 Juguli T. viii, 526
 Jugulis T. v, 256
 Jugulo T. ii, 642. x, 812
 Jugulos T. xii, 680
 Jugulum T. ii, 123. 542. iii, 330. x, 222
 Jugum T. vi, 591. vii, 441. 565. ix, 84. x, 223. S. i, 2. 78. ii, 2. 58. iii, 4. 38. iii, 5. 98. v, 2. 169
 Julia S. i, 1. 29. v, 2. 102
 Iulus S. i, 2. 190
 Juncta T. vi, 712. viii, 544. x, 406. S. i, 2. 189. iv, 6. 17. v, 2. 254
 Junctas T. iii, 699. iv, 615. vii, 386. S. i, 2. 257. iii, 1. 137. A. i, 312
 Junctam S. iii, 5. 23
 Juncti T. ix, 126
 Junctis T. i, 474. x, 157. S. iii, 4. 99
 Juncto T. ii, 437. vi, 273. vii, 82. xii, 285. S. ii, 6. 11. v. 1. 14. A. ii, 39
 Junctos T. viii, 371. S. i, 3. 28
 Junctum T. vii, 773
 Junctus S. i, 2. 45
 Jungam T. v, 138. S. i, 4. 103
 Jungas T. xi, 192
 Junge T. xii, 278. S. i, 2. 182. i, 5. 10. A. ii, 223
 Jungens S. ii, 4. 20. A. ii, 123
 Jungere T. ii, 168. 512. viii, 79. x, 221. 738. xi, 96. S. iii, 2. 169. A. i, 321. ii, 48. 162. 243. 424
 Jungi A. i, 409
 Jungimus T. vii, 99
 Jungit T. iii, 497. viii, 423. ix, 772. x, 55. 249. xii, 412. 708. S. i, 2. 142. ii, 1. 196. A. ii, 253
 Jungunt T. vi, 290. vii, 259. ix, 483. A. ii, 224

- Jungentur T. iv, 49. vii, 391
 Juno T. i, 250. 283. ii, 293. 351. iii, 252. 692. v, 446. vii, 221. viii, 504. ix, 511. 515. x, 126. 282. xi, 311. xii, 292. 463. S. i, 2. 88. 134. 239. ii, 1. 147. ii, 7. 84. iii, 1. 105. iii, 3. 81. iii, 4. 15. 18. v, 3. 277
 Janone T. x, 181. S. iv, 6. 54
 Janonem T. x, 896
 Janonia T. i, 388. 716. S. ii, 4. 26. v, 1. 103
 Janonis T. i, 12. iii, 184. iv, 527. vii, 419. x, 51. xii, 300
 Junxerat S. iii, 4. 54
 Junxere T. ii, 140. x, 520. xii, 661
 Junxero S. v, 2. 276
 Junxit S. iii, 2. 66. v, 1. 44. A. i, 374
 Jupiter T. i, 29. ii, 182. 438. iii, 238. 471. iv, 762. v, 178. 362. 391. 584. vi, 196. 279. vii, 2. 666. viii, 83. 400. 424. 456. x, 374. 906. xi, 6. 26. xii, 87. 651. S. i, 2. 136. i, 4. 65. i, 6. 25. iii, 1. 141. iii, 4. 18. iv, 1. 47. iv, 3. 129. A. i, 83. 263
 Jura T. i, 459. 671. ii, 386. iii, 242. 444. 699. 696. v, 457. vii, 186. 706. viii, 28. 94. xi, 165. 430. 651. 683. 721. xii, 552. S. i, 3. 29. i, 4. 13. 47. 81. ii, 1. 84. iii, 2. 94. iii, 3. 108. iii, 4. 38. iii, 5. 88. iv, 7. 6. v, 2. 144. v, 3. 186. A. i, 64. 261. 403. ii, 450
 Jurabere T. vii, 108
 Juranda A. i, 391
 Jurandus T. viii, 100
 Jurant S. v, 1. 262
 Jurare T. v, 320. S. iv, 1. 15
 Juras S. v, 2. 176
 Jurastis T. vii, 278
 Jurat A. ii, 283
 Jurata T. ii, 491. iv, 305. vii, 160. S. i, 4. 74. ii, 1. 53. A. ii, 383
 Juratur A. i, 455
 Juratus T. vii, 687. viii, 54. S. iii, 2. 96
 Juravere T. iii, 242
 Juravi T. iv, 397
 Juravit S. iii, 1. 136. iv, 3. 153. A. ii, 114
 Juro T. i, 139. ii, 439. A. ii, 79
 Jurgia T. i, 444. ii, 365. 415. ix, 61. x, 896. xi, 308. xii, 329. S. iii, 5. 87. iv, 4. 39
 Juris T. i, 128
 Juro T. x, 200. 360. xi, 621. xii, 108. 398. A. i, 273
 Jus T. i, 154. 167. iii, 84. 316. iv, 422. v, 687. vi, 918. vii, 32. 485. S. ii, 4. 17. iv, 8. 21. v, 1. 115
 Jussa T. i, 211. 298. ii, 2. 70. 373. iii, 67. 111. 353. 576. 702. iv, 549. vi, 813. vii, 177. 501. viii, 119. ix, 211. x, 129. 340. xii, 376. S. iii, 3. 82. iv, 2. 50. v, 2. 112. A. i, 189. 210. 236. ii, 11
 Juscrit T. i, 10
 Jussi T. vi, 204. vii, 487. ix, 153. xii, 756. S. i, 2. 78. 129. A. ii, 21
 Jussis T. iii, 258. 260. v, 518. x, 82. 134. S. v, 2. 45
 Jussisse S. iii, 1. 22
 Jussisti S. iv, 1. 14
 Jussit T. ii, 325. v, 102. x, 761. S. iv, 2. 33. S. v, 1. 138
 Jusso T. x, 19
 Jussos T. xi, 77
 Jussa T. iv, 716. xii, 300
 Jussum S. ii, 2. 59. 67. iv, 6. 23
 Jussus T. i, 182. ii, 94. iii, 305. vi, 931. vii, 14. x, 222. xi, 296. xii, 59. S. ii, 7. 101. iii, 3. 163. A. ii, 186. 201. 438
 Justa T. ii, 428. vi, 160. 529. vii, 19. ix, 397. 903. xi, 610. xii, 34. 589. S. ii, 2. 78. iii, 3. 125. v, 1. 18
 Justas T. i, 531. ii, 374. iii, 718. vii, 538
 Justas T. xii, 714. A. ii, 384
 Justi T. v, 71
 Justis T. ii, 392. ix, 633. 831. xii, 565. S. iv, 3. 10. v, 2. 83
 Justissime T. i, 250. viii, 678
 Justitia T. ii, 360. v, 360. S. v, 2. 90
 Justitiam A. ii, 450
 Justius T. ii, 394. xi, 542. A. i, 498
 Justo T. v, 273. vi, 175. viii, 606. xi, 616
 Justos T. v, 115. ix, 564. xii, 779
 Justum T. iv, 823. S. v, 5. 57
 Juturnas S. iv, 5. 35
 Juvabat S. ii, 6. 51
 Juvabo T. iii, 318. S. iii, 1. 112. v, 2. 159
 Juvabunt T. iv, 326
 Juvant T. v, 494. viii, 351
 Juvarem A. ii, 107
 Juvat T. i, 616. 701. ii, 195. iii, 354. iv, 20. 577. v, 16. vi, 71. 264. vii, 304. viii, 164. ix, 184. 526. x, 26. xi, 37. 657. 735. xii, 460. 517. 789. S. i, 1. 15. 61. i, 3. 99. i, 5. 20. 26. ii, 1. 88. ii, 6. 93. iv, 2. 26. iv, 3. 104. iv, 6. 8. v, 5. 33. A. ii, 458
 Juvem T. i, 253
 Juvenca T. ii, 325. vii, 664. A. ii, 301
 Juvenca T. i, 254. v, 322. vii, 573. S. iv, 4. 91
 Juvencam A. i, 315
 Juvenas T. viii, 595. xii, 169
 Juvenci T. i, 181. ii, 519. 560. iv, 442.

- ix, 334. x, 512. xii, 609. S. iii, 2.
89
Juvencis T. iv, 71. 166. vi, 267. A. i,
417
Juvenco T. iii, 591. viii, 693
Juvencos T. i, 131
Juvencum T. iv, 409. vi, 186. vii, 672.
ix, 115. 337. x, 333
Juvenus T. xi, 252
Juvenem T. v, 666. vi, 325. 789. ix,
805. 861. x, 471. 720. xi, 35. S. iii,
1. 92. iii, 2. 104. 122. iv, 4. 74. v,
1. 261. v, 3. 220. v, 5. 19. A. i, 7.
157. 666. ii, 294
Juvenes T. i, 439. 527. 557. 637. v,
713. vi, 340. 532. 656. 834. 216. ix,
87. x, 240. 485. S. i, 2. 173. iii, 1.
175. iii, 3. 154. iv, 4. 45. v, 1. 218
Juvenescere T. iii, 584
Juveni T. iv, 249. viii, 562. ix, 661.
808. x, 629. S. i, 2. 137. 179. iii, 3.
30. iv, 8. 26
Juvenile S. i, 4. 51. ii, 2. 137. iii, 5. 25
Juvenilia S. v, 3. 191
Juvenilibus T. i, 486
Juvenilis S. ii, 2. 10
Juvenis T. i, 430. 613. ii, 331. 353. iii,
631. iv, 126. vi, 614. 632. vii, 390.
607. 635. viii, 556. ix, 36. x, 662.
676. S. i, 2. 71. 81. 87. 90. 107. ii,
7. 73. iii, 2. 6. iii, 4. 6. 69. 78. iv,
1. 33. iv, 8. 14. iv, 9. 15. v, 1. 11.
76. 197. v, 2. 97. v, 4. 1. A. i, 588
Juvent T. ii, 171. x, 847. S. iv, 8. 56
Juventa T. ii, 340. x, 31. S. ii, 3. 72.
ii, 7. 64. iii, 3. 67. 126. iii, 4. 101.
iv, 3. 149. v, 2. 152. A. ii, 374
Juventes T. ii, 707. v, 107. vii, 301. S.
i, 2. 182. 276. ii, 1. 52. iii, 5. 61. v,
2. 62. v, 5. 18. A. i, 267. 277
Inventam S. iv, 1. 46. v, 3. 31
Juventus T. vi, 555. vii, 17. 605. viii,
268. 601. ix, 706. x, 223. 495. 566.
xii, 611. 706. 815. S. i, 1. 62. A. i,
559. ii, 117
Juvenum T. i, 87. 606. ii, 152. 483. iii,
134. 384. iv, 152. 806. v, 119. 149.
258. vi, 129. 734. 930. x, 245. 786.
S. i, 2. 100. 235. ii, 6. 71. iii, 1. 44.
iv, 8. 32. v, 1. 247
Juvete T. ii, 255. 275. iv, 306. S. ii, 2.
18
Juvetis S. iv, 9. 51
Juvet T. i, 473. viii, 74. S. i, 1. 106.
A. ii, 199
Juvit T. x, 769
Juvisse T. xii, 101
Juvissent T. x, 261
- Ixiona T. ii, 473. iv, 529. viii, 80
89
K.
Kalendis S. i, 6. 3
L.
Labant T. iv, 23. vi, 871. vii, 533. ix,
531. x, 880
Labantem T. ix, 487
Labantis T. xi, 565
Labat T. iv, 766. v, 371. xii, 13. S. v,
3. 237
Labdacides T. ix, 223. 777. x, 611
Labdacidas T. ix, 650. x, 36
Labdacides T. vi, 451
Labdacio T. iii, 418
Labdacios T. vii, 207
Labdacium T. ii, 210
Labdacus T. iii, 80
Labens T. v, 514. viii, 547. S. v, 1. 194
Labente T. viii, 435. ix, 751. xii, 209.
S. i, 4. 41. ii, 5. 21. v, 5. 16
Labentem T. vii, 35. 686
Labentibus S. iv, 1. 31
Labentis S. iii, 4. 10
Laberis S. i, 3. 66
Labes T. viii, 34
Labetur S. i, 1. 96
Labi T. viii, 735
Labimur T. ix, 585
Labitur T. ii, 628. iv, 645. v, 504. ix,
556. x, 402. xii, 778. S. iii, 2. 52
Labor T. i, 106. 523. iii, 3. 17. 160. v,
189. 377. vi, 88. 119. 203. 460. 796.
vii, 368. 446. ix, 316. xii, 287. S. i,
3. 48. i, 4. 54. i, 5. 11. iii, 1. 116.
123. iv, 3. 40. A. i, 116. 539
Labora S. i, 5. 10
Laborant T. i, 489. ii, 273. v, 381. vii,
3. S. i, 1. 57. iv, 2. 34. iv, 3. 49
Laborantem T. v, 408. viii, 316
Laborantes T. vii, 809
Laborat T. xi, 598. S. i, 2. 235. v, 1.
10. A. i, 523
Laboratē T. i, 341
Laboratas T. x, 579. S. iii, 2. 143
Labore T. iii, 490. iv, 685. vi, 650. 924.
viii, 816. xii, 230. 407. 580. S. ii, 3.
14
Labores T. i, 498. iii, 119. 227. v, 47.
114. 345. vi, 236. 829. ix, 632. 660.
x, 36. xi, 80. xii, 126. 313. S. i, 1.
61. i, 2. 38. 96. ii, 1. 117. 124. iii,
1. 17. 166. iii, 3. 123. iv, 4. 88. iv,

5. 48. iv, 7. 2. v, 1. 120. 229. A. i,
 160. ii, 439
 Laboret T. iii, 252. 379
 Labori T. ii, 689. v, 273. xii, 197. S.
 iv, 4. 29
 Laboribus S. iv, 4. 31. iv, 8. 55
 Laboriferi S. iv, 6. 26
 Laboriferos T. vi, 25
 Laboris T. vi, 503. xii, 246. S. i, 2.
 202. iii, 5. 35. A. ii, 170
 Laboro S. iii, 5. 82
 Laborum T. ii, 196. vi, 871. ix, 82. xii,
 599. S. v, 2. 35
 Labris T. iv, 790. S. i, 5. 49
 Labuntur T. i, 632
 Lacens T. x, 503
 Lacenas A. ii, 159
 Lacedaemonia T. viii, 364
 Lacedaemonii S. iii, 3. 98
 Lacedaemonium T. iv, 48
 Lacera T. i, 437. xi, 142. xii, 109. 718.
 S. i, 4. 88
 Lacera T. xi, 9
 Lacerant T. v, 366
 Lacernas T. v, 254. 650
 Laceri T. ix, 259
 Laceris T. iii, 680. iv, 417. x, 8. S. iii,
 3. 138
 Lacerna S. ii, 1. 130
 Laceris S. iv, 9. 24
 Lacro T. vii, 213. ix, 168
 Laceros T. v, 235. 605. xii, 411
 Lacerti T. vi, 844. xii, 110. S. iv, 4. 66
 Laceris T. iv, 564. v, 141. 378. vi,
 733. 892. ix, 904. S. iv, 3. 105. v,
 2. 66. v, 5. 8. A. ii, 230. 270
 Lacerto T. ii, 538. viii, 538. 684. ix,
 547. x, 745. xi, 28
 Lacertos T. iii, 16. vi, 78. 708. S. ii, 6.
 83. iv, 9. 13. A. ii, 379
 Lacerum T. iv, 569. S. iv, 4. 104
 Lacesant T. vii, 673. xii, 690
 Lacesat T. viii, 75
 Lacesens T. xii, 604
 Lacesere T. i, 418. viii, 579. ix, 185
 Lacesit T. vi, 465. 523. 861. viii, 264.
 S. ii, 1. 197
 Lacesunt T. iv, 241. v, 437. 'vi, 20. x,
 529. xii, 615
 Lachesim T. iii, 642
 Lachesis T. ii, 249. iv, 636. S. ii, 1.
 120. iii, 5. 40
 Lacon T. vi, 770. vii, 129. viii, 432
 Lacona T. vi, 811
 Lacones T. vi, 825
 Laconum T. vi, 739. S. i, 2. 148
 Lacrymabile T. iv, 718. ix, 882. xi, 636
 Lacrymabilis T. x, 357. 791. S. ii, 1.
 139, iii, 1. 142
 Lacrymae T. ii, 235. iii, 272. ix, 36. x,
 718. xi, 608. xii, 152. 167. 794. S.
 i, 2. 196. ii, 1. 47. ii, 7. 134
 Lacrymanda S. v, 2. 93
 Lacrymandus T. ix, 100
 Lacrymans T. vi, 322. ix, 85. 157. xii,
 128
 Lacrymarum T. vi, 146. 623
 Lacrymas T. i, 620. ii, 315. 355. 656.
 iii, 44. 116. 190. 291. 546. iv, 391.
 762. v, 504. 654. 711. vii, 497. 521.
 789. viii, 59. 622. 655. ix, 48. xi,
 193. 385. xii, 318. 331. 345. 377.
 386. S. ii, 6. 11. ii, 7. 106. iii, 3. 213.
 v, 1. 221. v, 3. 46. v, 5. 48. A. ii,
 256
 Lacrymis T. ii, 372. iii, 65. 130. 137.
 150. 383. 687. 692. iv, 18. v, 83.
 126. 276. 639. vi, 44. 72. vii, 151.
 493. viii, 29. 114. 172. 217. 716. ix,
 74. 621. x, 66. 589. 716. xi, 276.
 300. 417. 643. 749. xii, 44. 408. 488.
 589. S. i, 2. 67. ii, 1. 17. ii, 6. 1. iii,
 3. 19. v, 1. 179. v, 5. 22. 57. A. ii,
 12. 269. 309
 Lacrymosa S. v, 3. 86
 Lacrymosos T. vi, 164
 Lacte T. i, 508. ii, 84. iv, 545. vi, 186.
 viii, 302. S. v, 5. 17
 Lactea S. i, 2. 51. ii, 1. 50. A. i, 307
 Lactis T. iv, 453. 788. v, 619. vi, 212
 Lactu T. iv, 554. vi, 21. S. i, 1. 73. i,
 5. 53
 Lacunas S. iv, 3. 54
 Lacunculii S. i, 6. 17
 Lacus T. iii, 205. 258. iv, 538. 568. 700.
 v, 522. viii, 17. 175. ix, 245. 452.
 507. S. i, 1. 67. 83. i, 3. 65. ii, 3. 2.
 60. iii, 1. 57. iii, 5. 104
 Ladon T. iv, 289. 837
 Ladonis T. ix, 573
 Ledaas S. i, 2. 270
 Lædendi S. ii, 6. 70
 Lædere T. vii, 697
 Lædit T. iii, 294
 Læditur T. vii, 45
 Lænis S. ii, 1. 129
 Læsa T. vii, 217. S. iii, 3. 107. iii, 5. 3
 Læseris T. ix, 216
 Læsi T. iii, 276. S. iii, 1. 81
 Læsiæ T. i, 171. vi, 303
 Læsum T. i, 674. S. iii, 1. 174
 Læta T. i, 264. ii, 159. 191. 722. iv,
 747. v, 657. vii, 275. x, 835. xi, 83.
 648. S. iii, 2. 49. iii, 3. 63. 205. iv, 1.
 1. iv, 6. 96. v, 1. 67
 Lætabile S. iv, 8. 21
 Lætantes T. x, 378
 Lætantur S. iv, 2. 21. A. i, 101

- Letas* S. v, 1. 92. 254
Letati T. iii, 98
Letatur T. i, 524. x, 230
Letatus T. x, 468
Letas T. v, 491. S. i, 4. 123. ii, 7. 9
Letam S. i, 2. 143. iv, 8. 26
Leti T. ii, 198. iii, 578. x, 181. S. i, 6. 8. A. ii, 387
Letifici T. xii, 521
Letificos T. viii, 261
Letior T. vii, 701. S. v, 4. 18
Letia T. i, 126. ii, 18. 406. iv, 98. x, 246. 464. 786. xi, 551. S. i, 6. 26. iv, 6. 60
Letitia T. ii, 244. vi, 572. viii, 753. S. i, 4. 18
Leto T. ii, 214. iii, 187. v, 739. viii, 76. S. iv, 1. 45. iv, 2. 8. A. i, 554
Letos T. vi, 897
Letum T. ii, 396. viii, 709. xii, 164. S. ii, 1. 199. ii, 2. 6. iv, 7. 21. v, 3. 318
Letus T. i, 493. iii, 396. iv, 94. 832. 841. v, 118. vi, 339. vii, 52. ix, 324. 559. x, 346. xi, 567. xii, 67. S. i, 1. 73. 107. iii, 1. 163. iii, 2. 140. iii, 4. 7. iv, 6. 54. A. i, 53. 167. 323
Lava T. ii, 16. 632. iii, 392. iv, 268. 502. 657. vi, 905. vii, 311. viii, 748. 755. x, 429. xi, 54. S. iv, 8. 48
Laveo T. xi, 444. 586. S. iii, 3. 144
Lavam S. i, 1. 37
Lavas T. v, 414
Lavo T. v, 307. viii, 673. ix, 698. x, 110
Lavos T. ii, 542
Lavum T. ii, 218. iii, 261. vii, 635. ix, 292. x, 307. 411. S. ii, 3. 29
Lavus T. i, 384. 634. ii, 383. iii, 498. vi, 274
Laertia A. ii, 1
Laertiades A. ii, 19
Laertius A. ii, 316
Lai T. vii, 355
Lali T. xi, 636
Laius T. i, 296. ii, 7. 66. iv, 605. vii, 245. xi, 623. 702
Lambere T. i, 91
Lambit T. iv, 52. v, 524. x, 622
Lambunt T. iv, 658. xi, 31
Lamenta T. iii, 122. vi, 50. ix, 490. 407. x, 569. xi, 374. xii, 45. 377. 798. S. ii, 1. 6. ii, 6. 5. iii, 3. 135. v, 3. 284. v, 5. 58. A. ii, 313
Lamentabile T. i, 68. xi, 160. S. v, 2. 1
Lamentata T. xii, 224
Lampada T. viii, 468. x, 233. xii, 279. S. iv, 8. 51
Lampade T. iv, 133. viii, 335. x, 121. 470. xi, 142. 491. xii, 279. 365. S. i, 2. 5. 89. ii, 7. 119. iv, 8. 59. A. ii, 290
Lampades S. v, 4. 9
Lampas T. viii, 706
Lampe T. ii, 633
Lampia T. iv, 290
Lampus T. vii, 769
Lamum T. ix, 764
Lamus T. ix, 766
Lana T. iv, 365
Lanas A. i, 581
Lancea T. ii, 636. vii, 552. viii, 472. 686. xii, 664. S. ii, 6. 33. v, 1. 93
Lancea S. v, 3. 183
Langia T. iv, 51. 717. 775
Languentia T. i, 546. v, 502. vi, 599. x, 133
Languescunt T. xii, 727
Languet T. i, 693. xii, 305
Languida T. vi, 749. viii, 640. x, 117. 143. 306. xi, 548. S. iv, 2. 35
Languidus S. i, 5. 58
Laniata A. i, 77
Lanigeri S. iv, 5. 17
Lanugine T. vii, 655. ix, 703. S. v, 5. 20. A. i, 163
Lanugo T. vi, 586. S. iii, 4. 65
Lapillis S. iv, 6. 18
Lapitharum T. v, 262. vi, 536. A. i, 49
Lapithas T. ii, 663. vii, 204. A. ii, 398
Lapithomia T. vii, 297
Lapea T. iv, 149. vi, 327. viii, 495. ix, 35. 678
Lapes T. ii, 236. xii, 385
Lapsare T. v, 223. ix, 162
Lapsas T. vi, 793. viii, 541
Lapsis T. i, 92. A. i, 571
Lapeo T. vii, 151
Lapsu T. i, 499. ix, 414
Lapsuras T. xii, 233
Lapsus T. ii, 349. 647. iv, 384. 750. vi, 234. 700. viii, 177. 597. x, 210. S. i, 2. 100
Laquearia T. i, 144. S. iv, 2. 31
Laquearibus S. iii, 3. 106
Laqueo S. v, 3. 77
Lardum S. iv, 0. 34
Lare S. iii, 1. 83
Larem T. i, 587. ii, 439. iv, 57. vii, 787. viii, 618. 738. x, 88. xi, 109. S. iii, 1. 65. iv, 8. 23. v, 1. 146. A. ii, 66
Lares T. iv, 374. vii, 600. ix, 515. x, 585. xii, 327. S. ii, 3. 16. iv, 5. 2. A. ii, 259
Larga T. ii, 436. iv, 409. S. ii, 6. 68. v, 3. 239
Larges T. vi, 91
Large S. ii, 2. 37

- Largi* S. i, 6. 95. ii, 3. 149
Largiar T. xii, 81
Largis T. iv, 591. S. i, 6. 16. iv, 3. 187
Largita S. i, 3. 121
Largitor T. iv, 881. vii, 730. S. iii, 1. 91
Largitur T. i, 604. xii, 716
Largiuntur S. i, 6. 33
Largius T. ii, 8. iii, 455. S. i, 3. 16. ii, 7. 13
Largo T. i, 555. A. i, 120
Largos T. iv, 451. S. i, 4. 27
Largum S. iv, 8. 57
Largus T. iii, 418. 603. S. ii, 2. 136. iii, 3. 33
Laris T. vii, 157. S. ii, 2. 22. iii, 3. 197. v, 3. 198
Larissa T. ii, 253. iv, 44. vi, 516
Larissaeo T. iv, 5
Larissaeus T. i, 382
Lasciva S. ii, 1. 116. v, 3. 98
Lascivia S. iii, 5. 14
Lasciviat S. iii, 2. 111
Lascivire S. i, 5. 9
Lascivum T. v, 612
Lascivus S. ii, 1. 75
Lassa T. iii, 189. 333. iv, 257. vi, 451. ix, 848. x, 839. xi, 552. S. ii, 3. 26
Lassabat S. ii, 1. 100
Lassem T. ix, 191
Lassam T. viii, 281. ix, 227. x, 926
Lassantem S. iii, 3. 176
Lassare T. xi, 105. S. v, 1. 31
Lassarunt T. vi, 799
Lassat T. v, 413. ix, 723
Lassata T. vi, 41. S. i, 5. 2. v, 3. 144. A. i, 344
Lassavit T. v, 433. x, 290
Lassi T. x, 153
Lasso T. ii, 599. ix, 683
Lassos S. i, 3. 14
Lassum T. i, 331. S. i, 1. 4
Lassus T. ii, 669
Lata T. ii, 474. v, 242. S. v, 1. 244. v, 3. 101
Lata A. ii, 436
Latas T. v, 44
Lateant T. xi, 127
Latebo A. ii, 274
Latebrae A. ii, 260
Latebras T. i, 615. ii, 413. viii, 586. S. v, 3. 157
Latebris T. ii, 550. A. i, 520. ii, 322
Latebrosa S. ii, 3. 44
Latendi T. ii, 501
Latens T. vii, 812. ix, 184. A. i, 397. ii, 46
Latent T. v, 519. vi, 412. vii, 655. ix, 239. xii, 314. 538. A. ii, 3
Latente S. i, 6. 19
Latentem T. viii, 241. S. iv, 5. 50. v, 3. 22. A. i, 5. 561
Latentes T. iii, 473. v, 251. x, 712. A. i, 234. 347. 459
Latenti T. ii, 496. vi, 364. x, 243
Latentia T. xi, 603. S. ii, 1. 169. A. i, 508
Latere T. v, 338. viii, 732. ix, 695
Latere T. ix, 774
Lateri T. i, 428. 609. vi, 888. ix, 240. A. i, 570. ii, 193
Laterum T. iv, 173. v, 520. vii, 46. x, 41. 184. S. i, 1. 29
Latet T. v, 183. vi, 883. 944. viii, 250. ix, 278. xi, 301. S. i, 4. 69. A. i, 304. 552
Latius T. i, 22. S. i, 1. 84. i, 4. 95. iv, 1. 5. iv, 4. 89. v, 3. 198
Latiale S. i, 2. 192
Latias S. i, 2. 114. iii, 5. 45
Laticem S. ii, 3. 48
Latices T. i, 290. iv, 452. x, 312
Latii S. i, 3. 1. i, 4. 79. i, 6. 100. iii, 4. 47. iv, 4. 57. v, 2. 19. v, 3. 203
Latius S. iv, 4. 22. v, 3. 38. 126
Latina S. i, 2. 70. iv, 3. 80
Latinae S. ii, 6. 24. iii, 2. 187. iv, 4. 69
Latinis S. ii, 7. 79
Latino S. i, 2. 13. iii, 2. 122
Latinos S. i, 6. 23
Latius S. i, 2. 266. ii, 7. 53. iii, 3. 59. 171. iii, 4. 17. iv, 7. 7. 13. v, 3. 292
Latios S. i, 2. 201. iv, 1. 31. v, 3. 215
Latius T. ii, 503
Latissima T. vi, 676
Latium S. i, 1. 2. i, 5. 23
Latius T. xii, 516. S. i, 2. 178. iii, 2. 104
Latminus S. iii, 4. 40
Lato T. v, 283. S. iv, 7. 1
Latoida T. ix, 834
Latoiden T. i, 663. 695
Latone T. i, 577
Latonia T. iv, 425. 749. vii, 192. ix, 679. 806. 820. S. i, 2. 115
Latoni T. i, 701
Latos T. i, 489. vii, 70
Latous S. i, 2. 220
Latrabit S. ii, 1. 184
Latrantia T. ii, 338
Latrant T. i, 551. S. ii, 1. 13
Latrare T. vii, 414
Latratibus S. iv, 4. 13
Latratum A. i, 431
Latratu S. v, 1. 250

- Latravit S. i, 2. 5
 Latuere T. ii, 516. vii, 154
 Laturunt T. ix, 231
 Latuisse T. vii, 520. viii, 720
 Latuit T. vi, 572. A. ii, 89
 Latura T. xi, 144. S. v, 1. 12
 Laturam T. i, 286
 Laturus T. ix, 67. xi, 561
 Latus T. i, 120. 612. ii, 39. 312. 379.
 493. 633. iii, 88. 595. iv, 41. 87. 130.
 358. 461. 796. vi, 544. 629. 600.
 672. 694. 708. 780. 860. 889. vii,
 502. 507. 744. viii, 290. 535. 696.
 722. ix, 154. 804. x, 841. xii, 272.
 704. S. i, 1. 43. i, 2. 243. ii, 3. 24.
 iii, 1. 13. iii, 2. 25. iii, 3. 65. 120.
 iv, 2. 51. iv, 3. 3. iv, 4. 3. 63. v, 1.
 80. 131. 187. v, 2. 154
 Lavabat T. iii, 408
 Lavant T. iii, 173
 Lavare T. ix, 436. x, 715
 Lavari S. i, 5. 56. ii, 2. 20
 Lavat T. x, 479. S. ii, 7. 18
 Laudabat T. xii, 788. A. ii, 402
 Laudabit S. i, 4. 65
 Laudanda T. iii, 713. S. v, 3. 278
 Laudant T. vi, 824. viii, 234. ix, 711
 Laudantes T. xi, 538
 Laudare T. vii, 379. viii, 227. S. i, 2.
 234. iv, 2. 56. v, 5. 24
 Laudaret S. ii, 1. 115
 Laudat T. iv, 135. vii, 722. viii, 455.
 S. iv, 2. 1. A. i, 576
 Laudata T. viii, 437. S. iii, 3. 7. v, 1.
 253. A. ii, 167. 272
 Laudati S. v, 1. 11
 Laudato S. v, 3. 57. 113
 Laudatos S. iii, 4. 6
 Laudatur T. xi, 70
 Laudavi S. i, 2. 88
 Laudavit T. viii, 166
 Laude T. i, 554. ii, 203. 295. iii, 164.
 185. vi, 458. viii, 554. ix, 704. S. v,
 3. 44
 Laudem T. vi, 574. S. i, 3. 81. i, 4. 85.
 iii, 5. 93
 Laudentur S. v, 1. 51
 Laudes T. v, 40. vi, 826. viii, 170. S.
 v, 3. 250
 Laudet S. i, 1. 36
 Laudibus T. vi, 428. x, 791
 Laudis T. i, 425. iv, 646. vi, 674. 921.
 xii, 72. 540. 666. S. v, 1. 53. v, 3.
 190
 Laudo T. x, 240
 Laundum T. vi, 909. S. ii, 1. 26. ii, 6.
 55. iv, 3. 158. iv, 6. 69. v, 3. 135.
 A. i, 188. 202. ii, 275
 Lavere T. xii, 414. S. ii, 1. 162
 Lavinia S. i, 2. 244
 Laurentes S. i, 2. 163
 Laurentibus S. iv, 2. 2. v, 2. 114
 Laurentia S. i, 2. 83
 Laori T. iv, 279
 Laurigeri T. i, 42. viii, 174
 Laurigero T. xii, 520
 Laurigeros A. i, 509
 Lauro T. iii, 105. iv, 598. vi, 366. viii,
 127. xii, 65. S. i, 2. 227
 Lauros T. vii, 251. S. i, 2. 181. iv, 8.
 19
 Laurum S. i, 2. 99. v, 3. 9
 Lauros T. vii, 707. 784. viii, 203. 276.
 x, 645. xii, 492. S. iv, 1. 41. iv, 2.
 9. iv, 3. 110. 118. iv, 4. 47. iv, 6.
 98. v, 1. 83. 105. v, 5. 28. A. i, 16
 Laus S. v, 2. 53
 Lausi S. iii, 3. 191
 Lautiores S. i, 6. 32
 Laza T. iv, 70. xii, 724. A. i, 509
 Laxabant T. xii, 254
 Laxabat A. ii, 201
 Laxant T. i, 135. 550. ii, 531. iii, 412
 Laxantem A. i, 209
 Laxantur T. viii, 349. A. i, 554
 Laxare T. ii, 577. vi, 831. S. i, 4. 75.
 v, 1. 199. 256
 Laxasse T. viii, 244
 Laxat T. ii, 130. ix, 530. 534. x, 743.
 S. iv, 4. 13. A. i, 327
 Laxata T. v, 606. ix, 879
 Laxatis T. i, 480
 Laxato T. x, 146. xi, 511
 Laxatur S. iv, 4. 23. A. i, 429
 Laxaverat T. iv, 1. viii, 722
 Laxavit T. ii, 475. iii, 469. vii, 353.
 ix, 541
 Laxentur T. vii, 20
 Laxet T. ii, 418. iii, 392. xii, 797
 Laxi T. vii, 141
 Laxo T. vi, 446. 841. S. ii, 5. 6
 Laxos T. iv, 163
 Lea T. x, 414
 Leæ T. v, 204. xii, 357
 Leane A. ii, 411
 Lemnam A. i, 168
 Learchum T. iii, 187
 Lebadia T. vii, 345
 Lechaeo T. ii, 331. vii, 97. S. ii, 2. 25
 Lechim S. iv, 3. 59
 Lecta T. i, 531. ii, 498. iv, 826. ix, 67.
 S. i, 1. 40
 Lecti T. v, 733. S. i, 2. 162. v, 1. 39
 Lectis T. i, 606
 Lectissima T. ii, 483
 Lectissime S. v, 1. 247

- Lecto T. v, 74. vii, 63. xii, 226
 Lectura T. iv, 48
 Lectus T. i, 198. iv, 637. xi, 641. S. i, 4. 92
 Ledæas T. vii, 163
 Ledæi T. xi, 133
 Ledeo S. ii, 6. 45
 Ledæus T. iv, 236. S. i, 1. 53
 Legant A. ii, 171
 Legato T. ii, 374
 Legatos T. ii, 396
 Legatum T. ii, 390. 487. iii, 20. 339
 Legatus T. iii, 351. 656
 Lege T. i, 298. iv, 641. vi, 122. 768. S. i, 2. 41. iii, 3. 49. iii, 4. 76. v, 3. 151
 Legebat T. xi, 647
 Legem T. ii, 386. iv, 732. v, 7. S. iii, 3. 53. iv, 7. 51. v, 2. 72. v, 5. 60
 Legens T. i, 376. viii, 379. ix, 171. xii, 278. S. ii, 1. 132
 Legerat T. vi, 129
 Legere T. xii, 810. S. iv, 3. 84. A. ii, 155
 Leges T. iii, 72. 307. viii, 63. x, 506. xi, 395. xii, 180. 477. 501. 642. S. i, 1. 28. i, 2. 28. 267. i, 4. 11. 30. ii, 2. 124. 145. iii, 5. 87. iv, 1. 5. 15. iv, 4. 39. v, 2. 103. v, 3. 60. A. ii, 11
 Legi T. iii, 306
 Legibus T. i, 19. 138. ii, 180. iii, 1. 23. iv, 3. 10. 75
 Legimus T. iii, 12
 Legio T. x, 195
 Legione T. iv, 647
 Legis T. i, 6. viii, 60
 Legisse S. ii, 1. 88
 Legit T. iii, 325. x, 223. xi, 312. xii, 321. S. i, 2. 177. ii, 3. 22. iii, 3. 92. A. ii, 73
 Legunt T. ii, 497. S. i, 6. 78
 Legontur T. x, 538
 Lemne T. v, 638
 Lemni T. v, 658. 713. vi, 151
 Lemnia T. iv, 768. v, 131. 588. S. i, 2. 60
 Lemniace T. iii, 274
 Lemniacis S. iii, 1. 132
 Lemniades T. v, 106
 Lemniadum T. v, 446
 Lemnias T. v, 29. 500
 Lemnius T. ii, 269. vi, 509. S. iv, 6. 49
 Lemno T. v, 70. 297
 Lemnon T. v, 30. 272. 325. 615
 Lemnos T. v, 50. 184. 185. 462. 719. A. i, 206. ii, 4
 Lemnea S. iv, 6. 80
 Lene T. i, 653. iv, 817. A. ii, 332
 Leni T. xi, 196. S. iii, 3. 159
 Leniet S. ii, 1. 59
 Lenire T. vii, 705. xi, 307
 Lenis T. vii, 26. 626. xi, 190. S. ii, 1. 30. iii, 2. 4
 Lenta T. vi, 266. xi, 101. S. ii, 1. 154
 Lentandus T. i, 703
 Lentant T. iii, 587
 Lentare A. i, 486
 Lentas S. iii, 2. 67
 Lenti T. xii, 310
 Lento T. v, 60. S. iv, 2. 4. iv, 7. 29
 Lentum T. x, 910
 Leo T. ii, 675. iv, 86. vi, 784. vii, 670. viii, 124. 573. 594. ix, 739. xi, 28. 741. A. ii, 184
 Leonem T. i, 397. 484. iv, 495. vi, 271. ix, 189
 Leones T. vii, 530. ix, 16. x, 176. xi, 747. xii, 740. S. ii, 1. 9. ii, 5. 13. A. i, 466
 Leoni S. iv, 2. 51
 Leonis T. ii, 618. vi, 599. S. ii, 5. 30
 Leonteus T. ix, 183
 Leonum T. ii, 83. iv, 154. vii, 276. ix, 589. A. ii, 385
 Lepore S. iv, 9. 54
 Leptis S. iv, 5. 30
 Lerna T. i, 360. iv, 172. 711. vi, 516. ix, 341. S. iii, 1. 29. A. i, 417
 Lerne T. iii, 348. v, 579. viii, 563. x, 24. 765. xii, 94. 146. 512. S. ii, 1. 181. v, 3. 142
 Lerneæ T. ii, 376. iii, 492. v, 443. 748. viii, 112. xi, 111
 Lerneam T. ix, 124
 Lernei T. i, 385. iii, 461. vi, 181
 Lerneis T. v, 499
 Lerneo T. i, 38. xii, 117
 Lerneos T. iv, 371. 638
 Lerneum T. vii, 739
 Lerneam T. ii, 433. x, 890. xii, 160
 Lernean T. xi, 434
 Letale T. xii, 760. S. ii, 6. 76. iv, 4. 84. iv, 6. 72
 Letales S. v, 2. 78
 Letalia T. xi, 535
 Letalis T. vi, 40. S. ii, 1. 216
 Lethæa T. iv, 414. xi, 82. S. iii, 3. 23
 Lethæi T. xii, 559. S. ii, 1. 194. v, 3. 24
 Lethæis S. v, 3. 285
 Lethæo T. ii, 30
 Lethæos S. iii, 5. 88
 Lethæus S. iii, 2. 112
 Lethen T. iv, 622. viii, 97. S. ii, 7. 101
 Lethes T. i, 297. iv, 567. vi, 499. S. ii, 4. 8. ii, 6. 100. iii, 3. 187. v, 1. 161

- Leti T. ii, 59, iii, 98, 100. v, 197; 319.
 vi, 156. 914. vii, 699. viii, 583. ix,
 17. 80. 280. 714. 717. 862. x, 543.
 677. xii, 456. S. ii, 1. 188. ii, 5. 24.
 iv, 7. 89. v, 1. 155. v, 3. 257. A. i,
 256
 Letifer T. i, 707. v, 628. 737. vii, 709
 Letiferas T. viii, 2. S. i, 4. 109
 Letiferi T. vi, 65
 Leto T. i, 254. 595. 659. ii, 564. iii,
 538. iv, 617. 631. v, 693. vi, 726.
 ix, 184. 264. 628. 787. x, 80. 444.
 xi, 138. 558. 574. xii, 678
 Letum T. iii, 618. v, 661. viii, 551. ix,
 88. xi, 510. S. iv, 6. 85
 Levabat T. ii, 630. viii, 215. A. ii, 289.
 402
 Levabit S. iii, 3. 214. iv, 3. 127
 Levandos S. v, 1. 23
 Levant T. x, 390. S. iv, 3. 51. A. ii, 156
 Levantem T. ix, 278
 Levatat S. iv, 3. 95
 Levare T. i, 519. viii, 167. S. iii, 1. 63.
 119
 Levati T. iii, 38. x, 916
 Levasti T. xii, 581
 Levat T. vi, 642. 779. 826. vii, 894.
 396. ix, 325. 408. x, 393. 607. xi,
 632. S. ii, 3. 59. iv, 1. 15. iv, 3. 60.
 A. i, 617
 Levatas T. iv, 595
 Levatis A. i, 33
 Levatum S. iv, 6. 1
 Levatus S. ii, 7. 108
 Levavit T. iii, 374. xi, 556. S. i, 2. 140.
 ii, 1. 137. ii, 6. 75. A. ii, 17
 Leucada T. iv, 806
 Leucade S. v, 3. 155
 Leucothean T. ix, 402
 Leucothoe T. vi, 12
 Levem T. i, 177. vi, 624. viii, 328
 Leves T. i, 585. vi, 21. 931. ix, 361.
 728. xii, 527. S. iii, 4. 45. iii, 5. 68.
 iv, 9. 31. v, 3. 258
 Levi S. i, 2. 62. iii, 3. 123. A. ii, 404
 Levia T. viii, 566
 Levibus T. iv, 803. A. i, 571
 Levior T. vii, 85. 822. viii, 78
 Leviore T. ix, 854. A. i, 324
 Levis T. v, 408. ix, 251. S. i, 6. 52. ii,
 2. 19. 116. ii, 3. 20. ii, 4. 31. v, 1.
 143
 Levitate A. i, 587
 Levinus T. vi, 457. viii, 520
 Lex T. xii, 692. S. i, 2. 35. v, 3. 275.
 A. i, 598
 Libabo S. iii, 3. 190
 Libamen T. vi, 224
 Libamenta T. xii, 89. S. iii, 1. 104
 Libamina T. i, 512. v, 742. xii, 489
 Libamine T. iv, 463
 Libanda T. ix, 608
 Libant A. ii, 6
 Libare T. i, 542. ii, 255. vi, 199. viii,
 528. A. i, 184
 Libas S. ii, 1. 172
 Libat T. x, 63
 Libata T. xi, 230. S. ii, 1. 69
 Libatus T. xi, 236
 Libavit T. v, 587. S. iv, 6. 76
 Libebat S. v, 3. 101
 Libebit S. iv, 6. 39
 Libellionis S. iv, 9. 31
 Libello S. iv, 9. 3
 Libellum S. iv, 9. 1
 Libens T. ii, 580. iii, 275. 378. iv, 196.
 842. ix, 66. S. i, 9. 290. ii, 1. 227.
 iii, 1. 164. iii, 5. 26. iv, 1. 44. iv, 6.
 62. v, 1. 187. A. i, 188. 577. A. ii,
 223. 386
 Liber T. iv, 653. vii, 587. viii, 289. ix,
 441. x, 887
 Liber T. iv, 95. v, 589. vi, 318. 596.
 611. vii, 377. 634. ix, 748. S. ii, 1.
 77. iii, 1. 23. A. ii, 264
 Libera T. v, 81. vi, 8. xii, 357. S. i, 6.
 41
 Liberior S. iv, 3. 24
 Libertas T. iii, 102. 216. ix, 688. xi,
 715. S. i, 6. 45. iii, 3. 60. v, 2. 60.
 v, 5. 77
 Libertate T. xi, 264. S. ii, 1. 15. ii, 7.
 68
 Libertatem S. iii, 5. 93. iv, 6. 68. v, 5.
 78
 Libet T. iv, 510. vi, 225. vii, 112. viii,
 168. x, 358. S. v, 2. 81. A. i, 514.
 ii, 334
 Librabat T. v, 85. vii, 676. ix, 166
 Librans T. vi, 895. viii, 524. ix, 546
 Librare T. ii, 562. xi, 260
 Libraret A. ii, 421
 Librat T. viii, 288. S. ii, 2. 10
 Librata T. viii, 489
 Librati T. v, 561
 Libratur S. ii, 3. 58
 Libravit T. x, 118
 Libri T. i, 584
 Libys T. viii, 411. ix, 16. S. iii, 1. 72.
 iv, 6. 105. v, 2. 124
 Libyam S. iv, 5. 48
 Libyca S. iv, 8. 12
 Libycæ S. iv, 3. 4
 Libycas S. ii, 5. 28
 Libyci S. i, 4. 83
 Libycis T. xi, 115. S. iv, 9. 11
 Libyco T. ii, 722. x, 628
 Libycos T. xii, 605. A. i, 485

Libycum T. vi, 307
 Libycus S. i, 2. 148
 Libye S. iii, 5. 82. iv, 2. 138. v, 1. 100
 Libyen T. iv, 737
 Libyn T. vi, 694
 Libys S. iv, 2. 27
 Liccat T. vi, 819. viii, 323. 626. x, 715.
 xi, 373. S. v, 1. 166. v, 2. 26. v, 5. 5
 Licebat T. vii, 321
 Licebat S. iv, 9. 42
 Licebit T. xii, 156
 Licentes S. i, 6. 98
 Licenti T. v, 195
 Licentia T. ii, 212. iv, 376. S. ii, 6. 20.
 iii, 2. 108. iii, 5. 94. A. i, 387
 Licentum T. iv, 695
 Licere S. i, 6. 84. 90
 Liceret S. iii, 3. 194. v, 2. 94
 Licia T. viii, 382. S. v, 1. 157. A. i,
 520
 Licitas T. xi, 123
 Licito T. viii, 85
 Licitum T. v, 685
 Lictore S. iv, 2. 61
 Licuisse T. viii, 68. S. ii, 5. 13
 Licuit T. ii, 161. v, 303
 Ligabat T. xi, 324
 Ligant S. iv, 3. 52
 Ligantem T. xii, 670. S. ii, 1. 193
 Ligarat T. x, 500
 Ligare A. i, 299
 Ligasti S. iv, 3. 75
 Ligat S. ii, 1. 202. v, 1. 104. A. i, 578
 Ligetam T. viii, 197
 Ligatis T. iv, 602. v, 613
 Ligato S. v, 1. 290
 Ligatum T. x, 280. S. iii, 2. 132. iv, 1.
 13
 Ligatur T. x, 644
 Ligavit T. iii, 152. S. i, 6. 59. v, 1. 137
 Liget A. i, 430
 Ligno T. ii, 548. S. iii, 2. 80
 Lignes T. iii, 569
 Ligorum S. iv, 3. 99
 Lileam T. vii, 348
 Lilia S. i, 2. 23. iii, 3. 128
 Lima S. iv, 7. 26
 Limbia A. ii, 178
 Limbo T. vi, 337. 540. A. i, 330
 Limen T. i, 96. vi, 598. vii, 17. x, 60.
 xi, 732. 756. S. i, 2. 34. 142. ii, 7.
 122. iii, 3. 165. iv, 3. 97. iv, 3. 62.
 v, 2. 173
 Limes T. i, 16. 25. 157. ix, 183. xi,
 473. xii, 241. S. ii, 3. 67
 Limina T. i, 456. ii, 65. 248. 298. iii,
 53. 502. 609. 688. iv, 429. v, 60. 97.
 585. vi, 58. 615. vii, 44. 162. 166.
 viii, 66. 206. 290. 349. ix, 385. 733.

x, 311. 573. xi, 309. 735. xii, 15.
 201. 676. S. i, 1. 22. i, 2. 48. 145.
 177. 196. 223. ii, 4. 18. iii, 2. 106.
 iii, 4. 80. iv, 2. 18. 61. iv, 3. 9. 19.
 iv, 4. 64. iv, 6. 104. v, 1. 164. A. ii,
 66. 168
 Limine T. i, 123. 436. 641. 665. ii, 36.
 314. 363. 467. iii, 579. iv, 450. v,
 290. vi, 426. ix, 64. 606. 637. 819.
 x, 48. 496. 508. 554. 652. xi, 389.
 581. 665. xii, 100. 568. S. ii, 1. 28.
 ii, 6. 70. iii, 1. 164. iv, 1. 12. v, 2.
 86. v, 3. 72. A. i, 119. 171. 379. A.
 ii, 52. 320
 Limnia T. vi, 320. S. iii, 1. 9
 Limite T. i, 136. 332. 390. ii, 61. iii,
 502. iv, 2. 413. 691. 776. v, 226.
 736. vi, 629. vii, 595. 747. viii, 84.
 326. 491. ix, 364. x, 298. 611. S. ii,
 1. 176. 228. ii, 2. 11. 84. iii, 1. 18.
 iv, 3. 85. 109. v, 1. 196. v, 3. 237
 Limite S. iv, 3. 41
 Limo T. iv, 701. ix, 411. 475. S. i, 2.
 127. i, 3. 108. iii, 3. 62
 Limon S. ii, 2. 82. iii, 1. 149
 Linea S. iii, 2. 44. 301. iv, 6. 29. A. i,
 479
 Lingua T. ii, 512. 626. 681. ii, 404.
 iv, 766. v, 509. S. ii, 1. 149. v, 3.
 90. v, 5. 68
 Linguae T. ii, 512. iv, 578. v, 571. S.
 ii, 4. 2
 Linguae T. iv, 731
 Linguis S. ii, 7. 19
 Limi S. v, 5. 55
 Linquat T. xi, 508
 Linque T. x, 664
 Linquebant T. v, 2. xii, 757
 Linquens T. ii, 473. v, 61. vi, 904. xi,
 441. S. v, 2. 65
 Linquentem T. iii, 548
 Linquens T. iii, 24. xi, 602. S. v, 1. 177
 Linqueret S. iii, 3. 162
 Linquis T. xi, 368. S. iii, 2. 182. A. ii,
 278
 Linquit T. i, 335. ix, 234. 639. x, 63.
 S. v, 2. 107
 Linquite T. iii, 389. ix, 57
 Linquitur T. xii, 624
 Linquo T. v, 495. S. v, 1. 181
 Linquant T. vi, 110. A. i, 461
 Linum T. ix, 254
 Linus T. vi, 64
 Liquerat T. ii, 315
 Liquenti T. ix, 466
 Lipientia T. i, 405. iv, 706
 Lipientibus T. v, 279
 Liquere T. iii, 578
 Liquecat S. iii, 3. 104

- Liquescit T. vi, 297. S. iii, 1. 122
 Liquescent A. i, 424
 Liqui T. xii, 591
 Liquidam A. ii, 441
 Liquidas S. i, 3. 60. v, 1. 103
 Liquido T. iii, 504. iv, 7. viii, 369. A. i, 236
 Liquidos S. i, 5. 15
 Liquidum T. i, 294. v, 524. ix, 364. A. i, 99
 Liquinus T. viii, 189
 Liqueat T. xii, 206
 Liquisset S. i, 2. 133. A. ii, 130
 Liquistis T. vii, 520
 Liquit T. ii, 476. vi, 155. S. iii, 4. 67
 Liquitur T. v, 619
 Liquor T. iv, 689. 735. x, 311
 Liqueur T. ix, 781
 Liqueorem S. ii, 7. 4
 Liqueores S. ii, 1. 161. iii, 2. 212. iii, 4. 92. v, 1. 213
 Lia T. xii, 633. A. ii, 341
 Litabit S. iii, 3. 212
 Litabunt T. i, 506
 Litamina T. x, 610
 Litant T. i, 561. ii, 246
 Litanti T. iv, 619
 Litat T. iv, 391. S. iii, 1. 143. A. ii, 399
 Litavi T. x, 338
 Litum T. vi, 627. S. i, 4. 128
 Litera S. iv, 8. 37
 Litera S. iv, 3. 66
 Liticen S. iv, 7. 19
 Littora T. i, 335. ii, 43. iii, 256. iv, 117. 795. 805. v, 54. 89. 423. 472. 494. 709. vi, 12. 806. 833. vii, 106. 139. 719. x, 95. xi, 212. S. i, 2. 224. i, 3. 89. ii, 1. 188. ii, 6. 89. iii, 1. 3. iii, 2. 18. iii, 5. 75. 96. iv, 2. 61. iv, 4. 62. v, 3. 170. A. i, 29. 137. 208. 231. 383. 449. 531. A. ii, 62. 103. 297. 364
 Littore T. i, 587. ii, 375. iv, 551. 604. v, 77. 291. 713. vi, 253. 299. vii, 335. xii, 729. S. i, 2. 131. ii, 5. 28. ii, 6. 31. iii, 1. 68. iii, 2. 129. iii, 3. 180. iii, 5. 6. v, 1. 242. v, 2. 113. A. i, 20. 121. 227. 360. 411. 653. ii, 361
 Littorem A. i, 285. ii, 28
 Littoream S. iii, 2. 38
 Littoreo T. vi, 304
 Littoribus T. v, 171. S. iv, 4. 79
 Littoris S. iii, 1. 100. iii, 3. 162. A. ii, 23
 Littus T. v, 280. 350. 427. vii, 267. xii, 130. S. i, 3. 24. 84. ii, 2. 16. iii, 1. 104. iii, 2. 97. iv, 4. 62. iv, 8. 10. 46. A. i, 76. ii, 16
 Litui T. vii, 623. A. ii, 325
 Lituis T. vi, 226
 Lituo T. xi, 60. S. v, 3. 167. A. ii, 50
 Lituos T. iii, 664. v, 649. 724. xi, 325. 529. S. v, 3. 193
 Liturm S. ii, 1. 18
 Liveat T. xi, 211
 Liventem S. i, 3. 103
 Liventes T. i, 617. ii, 514. iv, 522. S. v, 5. 12
 Liventia T. iii, 135. S. iv, 8. 17. v, 1. 145
 Liventibus S. i, 5. 38
 Livere A. i, 132
 Livescent T. iv, 58
 Livet S. i, 2. 151
 Livida T. i, 57. ii, 14. v, 506. vi, 133
 Livor T. xii, 818
 Loca T. i, 162. iv, 477. x, 180. xii, 145. S. v, 1. 200. A. i, 249
 Locant S. iii, 4. 91
 Locarat A. ii, 169
 Locat T. i, 203. iii, 497. iv, 780. S. v, 1. 253. A. i, 347
 Locatum S. iv, 2. 21. v, 3. 267
 Locavit T. vi, 744. x, 88
 Loci T. v, 512. S. i, 1. 66. ii, 2. 17. 44. iii, 1. 125.
 Locis T. i, 274. S. i, 3. 16. ii, 2. 62. iii, 1. 142. iii, 5. 85. v, 3. 44. A. i, 104
 Loco T. i, 130. 164. ii, 48. 501. iii, 132. v, 596. vi, 405. vii, 47. 149. 447. viii, 139. 404. 530. x, 528. xi, 658. xii, 503. S. iii, 3. 141. A. i, 371. 523
 Locorum T. iii, 358. vi, 110. xii, 206. S. ii, 2. 41. iii, 1. 11. iii, 5. 89. v, 3. 236
 Locros S. ii, 6. 62
 Locum T. ii, 149. v, 429. vi, 761. vii, 72. viii, 148. ix, 706. x, 637. xi, 678. xii, 422. 512. S. i, 1. 98. ii, 2. 18. A. ii, 316
 Locus T. ii, 32. iii, 402. v, 8. 589. vi, 390. 513. viii, 132. 333. 419. ix, 591. xii, 502. 495. S. i, 4. 116. i, 5. 40. v, 1. 222. A. i, 110
 Locuta T. xii, 298. S. ii, 3. 26
 Locutam T. iv, 375
 Locuto T. iii, 520
 Locutum A. i, 32
 Locuturas S. iv, 6. 21
 Locutus T. i, 473. x, 734. xi, 572. xii, 396. S. ii, 1. 74. ii, 4. 29
 Longa T. i, 7. 48. 108. 344. 675. ii, 141. 240. 267. 321. 378. 413. 714. iii, 255. iv, 46. v, 36. 399. 500. 616.

- vi, 790. vii, 71. 81. 446. viii, 558.
 611. 622. xi, 549. 671. 696. 736.
 xii, 358. 634. S. i, 2. 217. ii, 3. 89.
 ii, 7. 90. iii, 3. 15. 27. 124. iii, 4.
 101. iv, 1. 28. iv, 2. 30. v, 1. 12.
 44. 182. v, 2. 2. v, 4. 14. A. ii, 116.
 143
 Longa T. v, 286. vi, 617. viii, 255.
 xi, 711. S. i, 1. 61. i, 2. 276. iii, 3.
 203. iv, 8. 18
 Longæva T. ii, 739. vii, 747. S. v, 3.
 270
 Longevi T. ii, 95. iv, 407. x, 255. 864.
 xi, 184. S. iv, 1. 38
 Longævis S. i, 2. 126
 Longevo T. iv, 74
 Longevos S. ii, 7. 42
 Longævum T. i, 65. S. iii, 1. 19. A. i,
 106
 Longevus T. i, 529. x, 235. S. v, 2.
 143
 Longam T. iii, 599. vii, 772. xii, 652.
 S. iv, 1. 46
 Longarum S. ii, 2. 12
 Longas S. i, 3. 19. A. ii, 378
 Longi T. vi, 473. ix, 62. S. iii, 5. 35.
 iv, 4. 56. A. i, 448
 Longinqua T. vii, 628. xii, 339. S. ii,
 1. 52
 Longinquis S. i, 4. 13
 Longior T. ii, 296. S. iv, 1. 86. iv, 3.
 148. v, 1. 228
 Longia T. iv, 539. v, 108. 459. vi, 137.
 vii, 682. S. i, 2. 164. iii, 2. 100. A.
 i, 524
 Longius T. iv, 3. v, 179. 752. vi, 24.
 viii, 715. ix, 113. xii, 139. 391. 435.
 S. iii, 3. 196. v, 1. 169. A. ii, 335
 Longo T. i, 323. ii, 169. 291. 440. iii,
 52. 196. 501. iv, 138. 240. 418. 496.
 614. v, 193. 552. 665. vi, 128. 258.
 903. vii, 228. 236. 595. ix, 593. 845.
 x, 44. 83. 459. 550. 785. xi, 65. 92.
 394. 605. 743. xii, 749. 809. S. i, 1.
 81. i, 5. 40. ii, 2. 31. 42. iii, 1. 97.
 iii, 2. 56. iii, 3. 78. iv, 2. 64. iv, 6.
 34. v, 1. 210. v, 2. 7. 23. v, 3. 129.
 A. i, 18. 107
 Longos T. ii, 41. xii, 95. S. i, 2. 78. ii,
 7. 40. iii, 5. 107. iv, 3. 23
 Longum T. i, 315. 638. ii, 163. 269.
 429. iii, 95. 289. iv, 24. v, 484.
 747. vi, 601. vii, 300. 583. 662. ix,
 233. x, 264. 467. xi, 311. 591. xii,
 669. S. i, 3. 13. i, 4. 15. ii, 2. 144.
 ii, 3. 72. iii, 2. 58. iv, 7. 41. v, 1.
 248. A. i, 140. 373. ii, 329
 Longus T. ii, 114. iii, 3. iv, 804. 816.
 v, 574. xii, 335. S. i, 1. 88. iv, 3.
 62. A. i, 387
 Loquaces S. v, 5. 66
 Loquar T. iv, 628. ix, 799. S. ii, 1.
 158. iv, 2. 10
 Loquenti T. xi, 246
 Loquentis T. iii, 87. ix, 155. 801. S. ii,
 1. 47
 Loquentur T. viii, 181
 Loqui T. iii, 430. v, 48. 616. x, 125.
 S. v, 3. 214. A. ii, 380
 Loquor T. viii, 147. x, 206. S. i, 4.
 94. ii, 7. 79. iv, 2. 52. v, 1. 127. v,
 3. 159
 Loquantur T. xii, 26. A. i, 475
 Lora T. iii, 435. vi, 284. 330. 450. vii,
 356. x, 546
 Loricæ T. ix, 533
 Loricam T. x, 257
 Loris T. iii, 412. vi, 425
 Lota T. ii, 723
 Lotus S. i, 5. 63
 Luam T. x, 587
 Luant T. i, 259
 Luat T. ii, 456
 Lubrica T. iv, 813. vi, 590. 648. vii,
 765. ix, 73. 200. 474. x, 503. 846.
 xii, 283. S. i, 8. 62. ii, 1. 4. 221.
 iv, 2. 47. iv, 6. 11. A. i, 547
 Lubricus T. iv, 95. S. ii, 6. 91
 Lucana T. viii, 533
 Lucani S. ii, 7. 1. iii, 2. 85
 Lucanica S. iv, 9. 35
 Lucanum S. ii, 7. 19. 30
 Lucanus S. ii, 6. 64. S. v, 3. 163
 Luce T. i, 319. 435. ii, 77. 272. 318.
 638. iii, 49. 160. v, 267. vi, 666.
 vii, 393. 772. viii, 33. 102. 129. 199.
 272. ix, 21. 857. x, 377. xi, 74. 182.
 463. xii, 432. S. i, 4. 69. 118. ii, 3.
 62. iii, 1. 134. v, 5. 24. A. i, 287.
 ii, 208
 Luceat T. viii, 659. S. iii, 2. 11
 Lucebat A. ii, 162
 Lucern T. i, 381. iv, 481. 542. vii, 465.
 823. x, 615. xi, 705. xii, 424. S. i,
 1. 71. ii, 1. 170. ii, 2. 47. ii, 3. 71.
 iv, 1. 26. A. i, 305. ii, 144
 Lucent T. i, 556. iv, 86. vii, 225. 406.
 viii, 526. x, 929. S. i, 2. 153. ii, 2.
 92. v, 3. 197
 Lucente S. i, 2. 255
 Lucentes T. i, 98. ii, 280. v, 86. ix,
 691
 Lucentibus T. x, 120. xii, 290
 Lucentia S. i, 3. 36
 Lucet T. i, 655. vi, 388. ix, 365. 641
 Luci T. ii, 12. iv, 682. v, 567
 Lucida T. i, 25. x, 532. xi, 405. S. ii,
 1. 79. iii, 3. 200. v, 1. 232

- Lucidus T. iii, 468. v, 675. ix, 313. S.
 ii, 7. 120
 Lucifer T. ii, 139. v, 201. vi, 239. xii,
 50
 Luciferum T. iii, 32
 Lucina T. iii, 159. v, 114. S. i, 2. 209.
 iii, 3. 123. iv, 8. 22. A. i, 674
 Lucis T. i, 231. 355. ii, 121. iii, 66.
 475. iv, 262. 424. 439. 466. 584. v,
 250. 299. vi, 717. viii, 287. x, 600.
 830. xi, 586. xii, 129. S. ii, 7. 16.
 iii, 2. 55. iv, 6. 52. v, 2. 16. A.
 ii, 289
 Loco T. iv, 428. 545. vi, 96. ix, 106.
 S. v, 2. 50. v, 5. 6
 Locorum T. xii, 51. S. i, 2. 39
 Locos T. v, 581. vi, 89. vii, 650. viii,
 193. S. i, 4. 59. iii, 1. 94. iii, 3. 24.
 iii, 4. 21. iv, 3. 133. iv, 4. 17. v, 9.
 18. 209. A. ii, 346
 Lucra T. iv, 522. vii, 464. S. i, 6. 80
 Lucrabere T. ix, 779
 Locrare T. xi, 207
 Lucrata T. x, 317
 Locretii S. ii, 7. 76
 Lucrina S. iii, 1. 159
 Lucrine S. i, 2. 204. i, 3. 84
 Lucrinum S. iv, 3. 113
 Lucro T. x, 513
 Lucrum S. v, 3. 247
 Luctandi T. vi, 834
 Luctantis T. xii, 609
 Luctantur T. vi, 481. ix, 264
 Luctata T. xi, 639. A. i, 335
 Luctatus T. xi, 522
 Luctatur T. iv, 43
 Laotibus T. iv, 771. v, 103. 111. xi,
 225. 706. xii, 155. S. ii, 6. 96. iii,
 3. 32
 Luculiscis T. x, 552
 Luctu T. i, 463. 604. ii, 440. iv, 576.
 v, 591. vi, 159. vii, 469. ix, 179. x,
 563. xi, 263. 713. xii, 185. 230. S.
 i, 5. 21. ii, 1. 209. ii, 7. 39. v, 1.
 197
 Luctus T. ii, 287. iii, 126. v, 219. 276.
 617. 686. 727. 736. vi, 120. 221.
 viii, 559. 670. ix, 569. x, 553. xii,
 23. 237. 796. S. ii, 1. 13. 29. ii, 6.
 18. ii, 7. 133. iii, 1. 173. v, 1. 29.
 v, 5. 23
 Lucum S. v, 3. 52
 Lucus T. iv, 764. v, 152. x, 86. A. i,
 593
 Ludent S. i, 2. 267
 Lude T. ix, 786
 Ludentem T. v, 225. S. ii, 1. 161. iii,
 4. 27
 Ludere S. iv, 6. 49. iv, 9. 5
 Ludes S. ii, 7. 55
 Ludibria S. iv, 6. 8
 Ludit S. iv, 9. 6
 Ludit S. i, 5. 14. A. i, 40
 Ludo T. ii, 74. iii, 179. v, 195. viii,
 219. x, 264. A. i, 208. 319
 Ludum T. vi, 3
 Lodus T. iv, 722. vi, 674. ix, 612. S.
 v, 5. 86. A. ii, 442
 Luerat T. vii, 63
 Luere A. ii, 232
 Lues T. i, 601. x, 854. xi, 274. 308.
 A. ii, 446
 Lugebere T. x, 505
 Lugenda T. ix, 34
 Lugendi S. ii, 6. 2
 Lugendus T. i, 439
 Lugens T. ix, 646. x, 617
 Lugenti T. vii, 96
 Lugentia T. i, 265. ix, 637
 Lugentis S. ii, 2. 88. iii, 3. 6
 Lugentum S. v, 5. 40
 Lugere T. vi, 822. xii, 79. S. i, 4. 40.
 ii, 1. 34. v, 5. 64
 Luget T. vi, 184. xii, 132
 Lugubre T. iii, 36
 Luimus T. viii, 318. xi, 272. S. v, 5. 8
 Luit T. iii, 192
 Lumina T. i, 46. ii, 31. 507. 643. iii,
 63. 129. 142. iv, 367. v, 304. 540.
 728. vi, 396. vii, 493. 508. viii, 168.
 655. 715. 757. 767. ix, 381. 601. x,
 117. 303. 606. 693. xi, 334. 364.
 405. 616. xii, 40. 225. 469. S. i, 1.
 104. i, 2. 12. 93. i, 4. 40. i, 5. 41.
 ii, 1. 42. 146. ii, 2. 102. ii, 5. 15.
 iii, 2. 80. iii, 3. 7. iii, 5. 101. iv, 6.
 84. iv, 8. 15. v, 1. 32. 175. 196.
 217. v, 2. 4. v, 3. 223. v, 4. 11. A.
 i, 334. 514. ii, 89. 121. 315. 223
 Lumine T. i, 210. ii, 15. 261. iii, 377.
 iv, 381. 588. v, 395. 666. viii, 650.
 ix, 758. 802. x, 63. 843. 887. xi,
 527. xii, 312. S. i, 1. 87. i, 4. 119.
 iii, 1. 95. iv, 5. 14. 42. v, 1. 140.
 266. v, 2. 124. v, 3. 35. A. i, 584.
 ii, 92. 187. 340
 Luminibus T. xii, 31. S. v, 4. 17
 Luminis T. ix, 749
 Luna T. i, 372. iv, 275. vi, 269. xii, 3.
 S. i, 4. 37. ii, 6. 37. iii, 3. 55. iv, 2.
 29. iv, 6. 17. v, 2. 28. v, 3. 30. A.
 i, 620
 Lunas T. ii, 58. 532. iii, 48. 558. vi,
 239. S. iii, 5. 101. iv, 4. 23. iv, 8.
 31. A. i, 644
 Lunarem T. x, 283
 Lunares T. viii, 169
 Lunaribus T. ii, 284. xii, 267

- Lunata T. ix, 689. xi, 532. S. ii, 2. 13
 Lunatis T. vi, 267
 Lunatum T. v, 145
 Lupatis T. iv, 730. vi, 203
 Luperci S. v, 2. 184
 Lupi T. x, 43. xi, 30. A. ii, 31
 Lupis T. v, 166. S. i, 2. 86. A. i, 281
 Lupo T. ix, 116
 Luperum T. i, 626. iii, 46
 Lupos T. iv, 660. xii, 740
 Lupum T. viii, 602
 Lupus T. iv, 263. A. i, 465
 Luride S. iv, 9. 25
 Lusit T. xii, 35. S. i, 2. 51
 Lustra T. i, 404. 421. vii, 218. xi, 679.
 752. S. ii, 2. 54. iii, 1. 169. A. i,
 267. ii, 389
 Lustralis T. x, 793
 Lustralia T. i, 507
 Lustrans T. xii, 481
 Lustrant T. vi, 215. xii, 39
 Lustrantem T. x, 544. S. ii, 1. 194
 Lustrare T. i, 482. iv, 53. A. i, 137
 Lustrat T. v, 547. x, 777. A. i, 126
 Lustrata S. v, 2. 209
 Lustratur T. xi, 641
 Lustratus S. iii, 1. 6
 Lustraverat T. viii, 9
 Lustris S. ii, 2. 6. v, 3. 134
 Lustris T. ix, 615. S. i, 4. 52. ii, 6. 72.
 iii, 2. 146. iii, 5. 7. 92. iv, 2. 62. v,
 2. 253. A. i, 258
 Lustro T. viii, 512. S. iii, 1. 45
 Luto S. iii, 2. 110
 Lutosæ S. iv, 9. 39
 Luont T. i, 266
 Lux T. i, 105. ii, 184. 361. iii, 226.
 721. iv, 432. v, 476. 484. vii, 46.
 viii, 124. x, 21. 390. xii, 659. 732.
 S. ii, 1. 146. iii, 1. 71. iii, 2. 85. iv,
 2. 65. A. i, 298. ii, 190
 Luxu T. ii, 438. S. i, 2. 92. ii, 1. 158.
 A. i, 616
 Luxuriæ S. v, 2. 74
 Luxuriant T. v, 262. vi, 841
 Luxuriat T. vii, 13
 Luxuriata T. ii, 677
 Luxus T. ii, 86. S. i, 6. 51
 Lycabessos T. xii, 621
 Lycei T. vii, 684. S. i, 6. 95. iii,
 4. 9
 Lyco T. v, 292. ix, 794. xi, 220. S. i,
 4. 21. ii, 2. 100. iii, 5. 102
 Lyceum T. vii, 578. ix, 598
 Lycæ S. iv, 2. 37. iv, 5. 16
 Lycei T. i, 203. iv, 250. vi, 567. vii,
 80. ix, 895
 Lycæia T. xii, 129. S. i, 3. 78
 Lycæos T. ii, 296. vi, 92
 Lycan T. ix, 291
 Lycaonia T. iii, 489
 Lycaonide T. iv, 304
 Lycaonia T. vii, 414. xi, 128
 Lycaste T. v, 226. 467
 Lycetum T. ix, 291
 Lychnis T. i, 521
 Lycia T. vi, 927. A. i, 165
 Lyciæ T. i, 696. iii, 477. x, 244
 Lyciam T. viii, 200
 Lycii S. i, 2. 222
 Lyciis T. vi, 645
 Lycimnia T. iv, 734
 Lycomedes A. i, 286
 Lycomedem A. ii, 217
 Lycomedes A. i, 207. 296. 532. A. ii,
 45. 142
 Lycophontem T. ii, 610
 Lycophronis S. v, 2. 157
 Lycorea T. vii, 715
 Lycormas T. iv, 828
 Lycurge T. v, 647
 Lycurgi T. iv, 742. v, 39. 638. 715.
 vii, 180. S. ii, 2. 90. iv, 8. 52
 Lycurgo T. iv, 286. v, 653
 Lycurgum T. v, 696. vi, 130
 Lycurgus T. v, 702
 Lycum T. iv, 570
 Lycus T. ix, 106. 107. x, 19
 Lydæ S. v, 1. 60
 Lydi S. iii, 2. 191
 Lydia T. x, 646. S. iv, 4. 6. A. i, 260
 Lydiæ S. i, 6. 70
 Lydius S. i, 2. 190. iii, 2. 61
 Lydo S. ii, 2. 121
 Lygdam T. ix, 764
 Lygdam T. ix, 766
 Lymphe T. viii, 767
 Lymphante T. vii, 662
 Lymphantibus T. x, 160
 Lymphare T. vii, 113
 Lymphatam T. x, 557
 Lymphis T. i, 527. iii, 398
 Lynce T. vii, 661
 Lynceus T. iv, 658. A. ii, 407
 Lyncis T. iv, 272
 Lyra T. iv, 27. vii, 279. x, 308. 446.
 877. S. i, 2. 250. i, 3. 100. i, 4. 36.
 ii, 1. 28. iii, 1. 17. iii, 2. 132. iv, 2.
 7. v, 1. 13. A. i, 118
 Lyræ S. iii, 5. 22. v, 2. 3. 152. 213. A.
 i, 573
 Lyræ T. iv, 117
 Lyræus T. iv, 711
 Lyræ S. iv, 7. 5
 Lyræim S. iv, 2. 94
 Lysippe S. i, 1. 86. iv, 6. 37. 109

M.

Macetæ A. ii, 418
Macetum T. vii, 269. S. iv, 6. 106. A. i, 302
Machaonio S. i, 4. 114
Machina T. vii, 812. viii, 810. S. i, 1. 64. ii, 1. 211. iii, 1. 181
Macies T. iv, 702
Mactabat T. xii, 70
Mactabit T. xii, 159
Mactare T. v, 674
Mactatum T. ix, 64
Macie T. ii, 495. vii, 280. xi, 681. S. i, 2. 201. i, 3. 106. i, 5. 63. ii, 2. 96. iii, 1. 166. iii, 3. 81. iv, 8. 14. 25. v, 1. 37. v, 2. 97
Maculant T. ix, 480
Maculas T. ii, 120. vi, 786. vii, 571. x, 291
Maculis T. ix, 327. vi, 336. xi, 121. S. i, 5. 28. A. ii, 180
Maculosa T. iii, 457
Maculoso S. i, 2. 226
Madens T. iii, 230. v, 198. S. v, 3. 58
Madent T. i, 356. xi, 61. 417. xii, 604. S. iv, 9. 11
Madentem T. iii, 266. xi, 86. S. iii, 1. 41
Madentes T. v, 597. vi, 622. viii, 164
Madenti S. iv, 8. 8
Madentia S. i, 2. 92. iii, 5. 99
Maderes S. iv, 3. 187
Madescent T. xi, 475
Madet T. ix, 41
Madida T. viii, 148. x, 320
Madidas T. x, 336. xii, 307. S. ii, 2. 99
Madidi T. i, 160
Madidos T. iii, 468. vi, 849. ix, 360
Madidum T. i, 82. S. v, 5. 16
Madidus T. vii, 766. ix, 241
Maduere T. vii, 359
Maduerunt T. v, 728
Maduisee T. ix, 636
Mænada S. iii, 5. 49
Mænadas T. ix, 596
Mænades T. ix, 628
Mænala T. iv, 285. vii, 80
Mænalia T. iv, 266. S. i, 2. 18
Mænalia T. vi, 563. xii, 125
Mænaliu T. iv, 795
Mænalis S. iii, 1. 40
Mænaliu T. ix, 719
Mænalius T. vi, 608. vii, 65. ix, 809. x, 348
Mænalon T. ix, 639
Mæon T. ii, 693
Mæona T. iii, 404. iv, 508

Mæoniden S. v, 3. 120
Mæonides S. v, 3. 159
Mæonile T. xi, 401
Mæonio T. vi, 540. A. i, 4
Mæonum S. ii, 1. 117. v, 3. 26
Mæotida T. xii, 526
Mæotide A. ii, 84
Magici A. i, 135
Magister T. ii, 106. vi, 451. viii, 269. S. iii, 2. 56. v, 3. 127
Magistra A. i, 105
Magistri T. ii, 230. ix, 190. x, 200. 501. S. ii, 1. 119. iv, 4. 55. A. i, 39. 317
Magistro T. iv, 806. v, 231. vi, 442. 741. 822. ix, 142. 672. xi, 591. S. v, 3. 233. A. ii, 189. 395
Magistros A. ii, 34
Magna T. i, 446. 453. 620. ii, 315. 327. 462. iii, 154. 419. iv, 575. 686. 764. v, 241. 627. vi, 701. vii, 268. 478. 676. viii, 167. 330. 677. ix, 226. x, 188. 672. xi, 253. 719. 744. S. ii, 1. 202. ii, 5. 24. ii, 7. 92. 116. iii, 2. 132. iii, 3. 188. iv, 4. 72. iv, 6. 43. 67. v, 1. 112. 242. v, 2. 30. A. i, 604. ii, 54
Magne T. iii, 43. iv, 357. v, 311. vii, 326. ix, 177. 491. x, 825. xii, 61. 249. 271. S. i, 1. 65. i, 4. 80. ii, 1. 4. iii, 5. 76. v, 1. 134. 217. A. i, 276. 384. ii, 69. 318
Magnanime T. x, 662
Magnanimi T. vii, 375. S. ii, 3. 77
Magnanimo T. v, 663
Magnanimos T. iii, 55
Magnanimum T. ii, 723. iii, 349. iv, 112. vi, 268. 827. xii, 795. S. v, 3. 10. A. i, 1
Magnanimus T. ii, 564. iii, 82. viii, 357. ix, 547. x, 399. xi, 1. xii, 72. 814. A. ii, 59
Magnarum T. v, 253
Magnas T. ii, 328. v, 6. xi, 91. S. iv, 6. 63
Magne T. ix, 562. xi, 707. S. iv, 1. 17. 46. iv, 2. 15
Magni T. i, 29. 252. 257. 468. ii, 2. 687. 715. iii, 51. 439. iv, 23. 368. v, 37. 441. 534. vi, 262. 662. vii, 601. viii, 574. ix, 205. x, 61. 72. xi, 222. xii, 127. 260. 292. S. i, 1. 99. ii, 2. 77. ii, 5. 27. iii, 1. 62. iii, 2. 15. iii, 3. 88. 183. iv, 4. 53. v, 1. 164. v, 2. 125. v, 3. 78. 106. A. i, 61. 254. 526. ii, 247. 269
Magnificas S. iii, 5. 89
Magniloquo S. v, 3. 62
Magniloquos T. iii, 192

- Magnis T. i.** 433. 500. 648. iv, 222.
 705. 785. vii, 101. viii, 312. x, 177.
 190. 332. xii, 28. 538. S. i, 5. 61.
 iv, 6. 94. iv, 8. 45
Magno T. iii. 84. 422. 676. 686. iv,
 255. v, 577. 591. vi, 246. vii, 77. 490.
 750. viii, 38. 359. 469. 502. 596. ix,
 24. 192. 230. 287. 553. x, 257. 296.
 439. xi, 28. 361. 496. xii, 185. 219.
 801. S. i, 1. 19. i, 4. 76. ii, 3. 124.
 iii, 1. 21. iii, 2. 96. iii, 3. 118. iii,
 4. 57. iv, 4. 98. iv, 6. 69. v, 1. 197.
 v, 2. 140. 176. v, 3. 28. 50. A. i,
 174. 219. 242. 493. 501. 655. ii, 177.
 221. 359. 413
Magnorum T. iii. 585. v, 424. 636. 746.
 x, 288. S. i, 1. 74
Magnos T. iii. 719. ix, 189. xi, 222.
 xii, 740. 769. S. iii, 2. 118. iv, 2.
 154. iv, 4. 46. iv, 6. 71. A. i, 130.
 518
Magnum S. ii. 7. 69
Magnum T. ii. 105. iv, 144. 710. v,
 405. vii, 668. viii, 429. 483. 716. ix,
 315. xii, 4. 108. 209. 763. 792. S. iii,
 1. 88. iv, 2. 2. 22. v, 1. 86. A. i, 44.
 51. 147. 264. 513
Magnus T. v. 143. x, 456. S. i, 1. 13.
 44. iv, 8. 147. iv, 41. 94. A. i, 19
Maia T. ii. 1. vi, 699. S. v, 1. 233
Majestas S. iv. 6. 36
Majestate T. i. 209. vii, 478. S. iv, 2.
 41
Majestatem A. i. 64
Major T. i. 417. ii, 20. 241. iv, 116.
 355. 529. v, 26. 40. vi, 517. 690.
 viii, 374. 561. ix, 383. 393. 670. x,
 830. 8. i, 2. 180. i, 4. 82. ii, 1. 126.
 ii, 6. 11. 22. iii, 1. 181. iii, 3. 213.
 iv, 1. 4. iv, 4. 34. iv, 7. 11. v, 1. 55.
 208. v, 2. 09. 216. A. i, 159. 296.
 ii, 442
Majora T. ii. 273. iii, 523. v, 65. vii,
 706. viii, 593. S. i, 1. 17. ii, 6. 7.
 iii, 2. 127. iv, 4. 96. v, 1. 66. v, 2.
 180
Majore T. i. 209. ix, 232. 466. 497. x,
 328. 867. S. i, 3. 100. iii, 1. 2. A.
 ii, 119. 389
Majorem S. iii. 2. 8
Majores T. vi. 78. vii, 458
Majoribus T. xi. 497. 717. S. i, 2. 71
Majoris S. i. 1. 72. iii, 2. 124
Majorum T. ii. 782. iii, 541. viii, 228.
 S. v, 2. 111
Majus T. ix. 59. S. i, 4. 84. ii, 7. 79
Mala T. i. 229. 664. iii, 64. iv, 424.
 vi, 666. vii, 406. viii, 611. x, 806.
 xi, 130. 208. 237. S. iv, 3. 21
Mala T. ii. 479. vi, 293. vii, 655. ix,
 703. xi, 617. S. iii, 3. 187. v, 1. 209
Malarum S. iii. 1. 32
Malas T. viii. 486. S. v, 3. 1
Malca T. iv. 224
Malem T. i. 100. ii, 23. vii, 16. S. i, 3.
 97. A. i, 408
Malecan T. x. 587
Malecdus T. vii. 632
Malequadius T. xi. 656
Mali T. vii. 789. ix, 226. S. i, 4. 110.
 iii, 2. 26. v, 1. 244
Maligna T. xi. 649. S. iv, 3. 29. 46
Malignas S. v. 2. 43
Maligni S. iii. 1. 110
Malignis T. i. 373. ii, 498
Maligno T. i. 139. S. v, 1. 146
Malignum S. ii. 2. 77. v, 3. 286. A. i,
 265
Malis T. ii. 18. 680. iv, 577. v, 26. 654.
 vi, 68. viii, 263. xi, 371. 576. xii,
 45. 223. S. ii, 1. 14. v, 1. 159
Malit T. vi. 769. vii, 95. ix, 247. x,
 295. S. i, 2. 56
Malle T. xi. 464
Mallem T. iii. 287
Malient T. vii. 601
Malles S. iv. 6. 109
Mallet T. iii. 28. S. i, 1. 104. i, 3. 94.
 i, 5. 54. iii, 4. 43. v, 1. 62
Malo T. v. 344. 408. vii, 223. ix, 352.
 S. i, 4. 52. v, 1. 152
Malorum T. ii. 267. iii, 86. 159. 191.
 244. iv, 792. v, 545. vii, 478. ix,
 626. x, 835. xi, 188. xii, 208. 383.
 449. 473
Maluerit T. v. 752
Maluit S. i. 2. 99. iii, 3. 158
Malum T. viii. 149. ix, 574. S. iv, 3.
 86
Malunt T. x. 718. S. ii, 2. 51
Malus T. x. 373
Manabit S. v. 5. 87
Manant T. ii. 674. vi, 423. ix, 528. x,
 311. xii, 109
Manantes T. iv. 27. S. ii, 6. 88. v, 5.
 44
Manantia T. ix. 415
Manare T. xi. 540. S. ii, 1. 231
Manarent S. v. 2. 10
Manassent T. iii. 123
Manat T. iv. 730
Mandabo T. iv. 624
Mandant T. vii. 462
Mandantis T. xii. 684
Mandasse T. xi. 323
Mandat T. i. 581. ii, 696. viii, 72. ix,
 168. x, 82. S. ii, 3. 42. iv, 4. 60
Mandata T. ii. 424. iii, 321. viii, 683.

- x, 188. S. iii, 2. 121. iii, 2. 116. v,
 1. 87. v, 2. 56. A. ii, 182. 229
 Mandati T. iv, 771
 Mandaverat T. ix, 810. S. i, 4. 85
 Mandavere T. viii, 269
 Mandem A. ii, 261
 Mandet T. vii, 76. viii, 290
 Mando T. vi, 148
 Mandunt T. iii, 268
 Mane T. vii, 670. S. iv, 9. 48. A. ii,
 184
 Maneant T. iii, 372. x, 224
 Maneas T. i, 30. viii, 322
 Maneat A. i, 405
 Manebat T. vi, 160. 166. A. i, 667. ii,
 219
 Manebit S. i, 4. 15. i, 6. 102
 Manebunt S. iii, 4. 37
 Maenat T. ii, 659. iv, 640. 651. viii,
 130. S. ii, 7. 133. v, 1. 119
 Manco A. ii, 263
 Maneret T. ii, 393. viii, 626
 Manes T. i, 278. iii, 64. 144. 168. iv,
 412. 475. 588. 636. 634. v, 312. vi,
 71. 121. vii, 409. 781. viii, 2. 20.
 84. ix, 96. 139. 167. 218. x, 276.
 351. 724. xi, 73. 283. 420. 570.
 588. 788. xii, 55. 57. 366. 393. 572.
 712. 771. S. ii, 1. 155. iii, 2. 117.
 iii, 2. 22. 186. 196. v, 1. 252. 258.
 v, 2. 81. v, 3. 25. 264. 274. 284
 Manet T. i, 227. ii, 593. iii, 242. iv,
 720. v, 689. vi, 914. viii, 89. ix,
 271. xi, 568. S. i, 4. 15. ii, 1. 217.
 iii, 3. 49. iv, 1. 35. iv, 3. 147. iv, 6.
 5. A. ii, 320
 Manetes S. iv, 2. 124
 Manibus T. i, 54. 511. 632. ii, 12. 181.
 696. iii, 98. 109. iv, 454. 480. 524.
 v, 328. 396. 743. vi, 772. 781. viii,
 73. 91. 229. ix, 564. 869. x, 29. xi,
 563. xii, 264. 470. S. iii, 3. 26. 200.
 214. iii, 4. 98. iv, 1. 22. v, 2. 96. v,
 3. 47
 Manicas T. viii, 568
 Manicis T. vii, 657
 Manifesta T. iii, 43. vi, 638. A. i, 309
 Manifestat T. ii, 389. v, 734
 Manifesti S. ii, 6. 23
 Manifesto T. i, 494
 Manifestum T. vi, 292
 Manifestus T. iii, 482. v, 400. vi, 801.
 x, 769. xi, 85. xii, 187. A. ii, 161
 Maniplo T. iv, 41. vii, 485
 Maniplos T. iv, 65. 808. xii, 399. S. v,
 1. 95
 Maniplo T. iv, 237
 Maniplos T. viii, 124. xii, 754
 Mansere T. ii, 97. S. ii, 5. 17
 Mansit T. vi, 530
 Mansuescere T. xi, 474. S. ii, 5. 1
 Mansuescunt A. i, 465
 Mansueverat T. vi, 315. 724. vii, 533
 Mansuevit S. ii, 2. 53
 Mansura T. vi, 49
 Mansuris T. v, 741
 Mansuro T. ix, 387. S. iv, 2. 3
 Mansurum T. i, 291
 Mansurus S. iii, 5. 19
 Mantilia S. iv, 9. 25
 Manto T. iv, 463. 518. vii, 758. x, 639.
 679
 Mantua S. ii, 7. 35. iv, 2. 9
 Mantuana S. iv, 7. 27
 Manu T. i, 176. 205. 519. ii, 86. 275.
 339. 578. iii, 11. 80. 248. 355. 562.
 566. 601. 643. 669
 Manum T. iii, 220. vi, 663. 670. 696.
 786. viii, 521. 720. ix, 137. 210.
 245. 778. xi, 541. 604. xii, 92. 766.
 S. ii, 5. 21. iii, 4. 15. A. i, 333. 574
 Manus T. i, 112. 113. 192. 427. 449.
 555. 610. 655. 706. ii, 52. 217. 224.
 426. 514. 557. 566. 592. 601. 622.
 647. 670. iii, 18. 148. 212. 232. 286.
 362. 386. 405. 619
 Mappas S. iv, 9. 25
 Mappas S. i, 6. 31
 Marathona T. xii, 581. 617
 Marathone T. v, 431
 Marathonia T. xii, 196. S. v, 3. 74
 Marathonida T. xii, 730
 Marathonide T. xi, 644
 Marcelle S. iv, 4. 78. 99
 Marcellum S. iv, 4. 9
 Marcent T. viii, 220. x, 96
 Marcentia T. ii, 632. S. iv, 6. 56
 Marcet T. iv, 667. S. v, 5. 29
 Marcida T. vii, 685
 Marcidus T. iv, 652. viii, 347. xii, 786
 Marcore T. viii, 265. x, 269
 Mare T. vi, 262. vii, 107. 814. viii,
 229. 261. ix, 403. x, 13. 623. xii,
 634. S. ii, 2. 74. iv, 3. 92. A. i, 449
 Marem T. xi, 223. A. i, 639
 Mareotica T. i, 264. S. iii, 2. 24
 Mareoticus S. iv, 6. 193
 Marcotida S. iii, 2. 103
 Mares T. v, 32. S. iii, 4. 74. iv, 3. 14.
 A. i, 598
 Margine T. ii, 183. iii, 407. iv, 703. v,
 485. vi, 392. 724. viii, 525. 731. ix,
 324. 746. x, 49. 460. 524. xi, 49. S.
 i, 5. 5. ii, 3. 17. iii, 2. 23. 53. iv, 4.
 54
 Margo S. ii, 1. 45
 Mari T. vii, 805. S. i, 2. 150. ii, 2. 19.
 iv, 4. 84

- Maria T. iv, 62. v, 242. 704. S. ii, 2.
 118. v, 4. 6
 Maribus T. ii, 665
 Maris T. i, 117. iii, 519. iv, 28. v, 307.
 468. vii, 420. viii, 268. ix, 142. 335.
 379. S. iii, 2. 85. A. i, 411. 492
 Marita S. i, 2. 15. iii, 3. 175
 Marito T. v, 142. vii, 395
 Maritas T. iv, 207
 Maritat A. ii, 242
 Mariti T. ii, 304. iii, 276. v, 69. x, 64.
 893. xii, 127. 277. 292. 367. 534.
 542. 549. S. i, 2. 53. 218. i, 5. 51.
 iii, 3. 192. v, 1. 171. 195. 238. A.
 ii, 255
 Maritis T. v, 137. vii, 296. S. ii, 7. 123.
 iii, 5. 59. v, 1. 54
 Marito T. ii, 265. iii, 282. 705. iv, 210.
 v, 122. x, 57. xii, 539. S. i, 2. 169.
 274. iii, 1. 74. 176. v, 1. 3. 45. 71.
 175. 221. 253. v, 3. 79
 Maritum T. v, 330. xii, 389. S. i, 2.
 296. v, 1. 160. v, 3. 68. A. i, 268
 Maritus S. i, 2. 241
 Marmor S. v, 1. 230
 Marmora S. i, 3. 36. iv, 6. 26
 Marmorata S. iv, 3. 96
 Marmore S. i, 2. 155. ii, 2. 88
 Marmorea T. vi, 248
 Maronei S. iv, 4. 64
 Maroni S. v, 3. 63
 Maroniani S. ii, 7. 74
 Maronis S. ii, 6. 20
 Marpissa T. iii, 172
 Marrucinos S. iv, 4. 86
 Mars T. vii, 83. 236. ix, 72. 506. xi,
 84. 414. S. i, 6. 62. A. i, 425
 Marsas S. i, 5. 26
 Marte T. v, 173. vi, 524. 609. vii, 630.
 viii, 71. x, 198. xi, 287. S. i, 1. 61.
 A. i, 401
 Martem T. iv, 822. vii, 172. xii, 717.
 S. i, 1. 18. i, 2. 193. v, 2. 117. v, 3.
 11
 Marti T. i, 464. iv, 305. vii, 204. viii,
 589. S. iii, 2. 122
 Martin T. ii, 727. iv, 556. v, 155. vi,
 3. 229. vii, 460. ix, 627. xi, 97. S.
 i, 2. 243. i, 3. 67. i, 5. 27. A. ii, 275
 Martis T. i, 7. ii, 572. 599. iv, 260.
 321. v, 648. vi, 501. 830. viii, 232.
 733. x, 463. xi, 409. xii, 638
 Martium S. ii, 7. 45
 Martius T. vi, 477. x, 612. 806. xi,
 489. A. ii, 208
 Massa S. iii, 3. 105. iv, 6. 49
 Masse: T. vi, 648
 Massageto A. i, 307
 Massica S. i, 6. 33
 Massicus S. iv, 3. 64
 Massis S. i, 6. 18
 Massila T. xi, 27. S. iii, 3. 94
 Massilas T. ii, 676
 Massili T. viii, 124
 Massilo T. v, 322. S. ii, 5. 8
 Mater T. i, 14. 711. ii, 441. iii, 170.
 464. iv, 233. 673. 782. v, 225. 464.
 651. vi, 66. 566. vii, 180. 484. 511.
 543. viii, 489. 566. 634. ix, 117. 350.
 571. 692. 739. 800. 810. x, 354. 794.
 xi, 178. 319. 327. 349. 375. 391. 461.
 xii, 331. 585. S. i, 2. 65. 94. 101. ii,
 1. 173. iii, 4. 92. iii, 6. 55. v, 1. 36.
 A. i, 131. 165. 244. 318. 346. 379.
 650. ii, 324. 453
 Materiam T. vi, 744
 Materna T. iv, 656. v, 618
 Materni S. iv, 8. 10. A. i, 23
 Maternia T. ix, 320. S. iii, 3. 136. iv,
 8. 28
 Materno S. iii, 3. 132. iv, 4. 75. A. i,
 42. ii, 184
 Maternos T. vii, 167. ix, 632. x, 692.
 A. i, 193
 Maternum A. ii, 330
 Matertera S. v, 1. 25
 Matre T. i, 60. 72. iv, 246. ix, 720. x,
 809. xi, 387. xii, 358. S. i, 2. 273.
 ii, 1. 111. 180. iii, 2. 29. iii, 4. 88.
 A. i, 237. 588
 Matrem T. v, 163. 721. vi, 896. vii,
 212. 494. 495. 499. ix, 403. 584.
 819. x, 459. 803. xii, 511. S. i, 2.
 143. v, 3. 241. A. i, 183. 250. ii,
 242
 Matres T. i, 424. 656. ii, 80. 164. 227.
 480. iii, 53. 126. 196. 377. vi, 17.
 172. vii, 240. 508. ix, 480. x, 65.
 xi, 20. 183. 419. 488. xii, 465. 786.
 790. S. i, 2. 115. iii, 4. 77. v, 2. 124.
 v, 5. 13. A. i, 595. ii, 125
 Matri T. iii, 162. iv, 632. vi, 134. 160.
 163. vii, 521. viii, 437. x, 792. v, 2.
 76. A. i, 129. 173. 211. 660
 Matribus T. vi, 367. vii, 397. 679. S. i,
 2. 77. ii, 1. 32
 Matris T. i, 68. 591. 709. iii, 154. iv,
 88. 175. 267. 338. v, 633. vi, 340.
 vii, 524. viii, 612. ix, 330. 372. 385.
 634. 737. x, 77. 695. xi, 12. 108.
 342. xii, 395. S. i, 2. 103. ii, 1. 97.
 ii, 7. 119. iii, 3. 16. v, 2. 97. A. i,
 312. ii, 165. 346
 Matrum T. i, 229. vi, 138. vii, 171. ix,
 603. x, 569. S. ii, 1. 23. v, 5. 38. A.
 i, 85
 Matura T. ii, 177. v, 90. S. iii, 3. 157.
 A. i, 292

- Mature T. iv, 330
 Maturi T. i, 23
 Maturior S. ii, 1. 40. ii, 6. 49
 Maturis T. x, 706
 Maturius T. vi, 756
 Maturus T. vii, 570. S. ii, 2. 102
 Maturus S. iii, 1. 176. A. i, 440
 Matutinos S. ii, 1. 63
 Mavis S. ii, 1. 6
 Mavors T. ii, 718. iv, 111. 794. vi, 233.
 vii, 19. 624. ix, 88. 567. 785. 841.
 x, 506. 556. 663. 806. xii, 733. S. v,
 2. 123. A. i, 395. 502
 Mavorte T. vii, 264
 Mavortia T. i, 630. ii, 269. 587. iv,
 345. 434. v, 232. vii, 40. viii, 342.
 ix, 638. x, 253. xi, 652. A. i, 201.
 626
 Mavortis T. iii, 498. vi, 665. vii, 763.
 xi, 50. xii, 526. S. v, 2. 34. A. ii,
 416
 Mavortius T. i, 274. vii, 644. x, 653
 Maura T. ix, 189
 Maurorum S. iv, 3. 39
 Mauros S. i, 3. 35
 Mavult T. i, 102. x, 588. S. v, 1. 175.
 A. i, 197
 Maxima T. iii, 34. v, 191. ix, 34. xii,
 546. S. i, 4. 90. A. i, 222. ii, 410
 Maximo S. iv, 7. 9
 Maximo S. iv, 3. 69
 Maximus S. iv, 7. 32
 Maximus T. iii, 403. xi, 280. S. iii, 4.
 23. iv, 3. 83. iv, 1. 11
 Meant A. ii, 33
 Meanti T. x, 636
 Meat T. ii, 59. iv, 69
 Meatu T. iii, 504. vii, 333
 Meatus S. ii, 7. 25
 Medenda T. iii, 388
 Medendi T. ii, 654. iii, 695
 Medentia S. ii, 1. 5
 Medentum S. v, 1. 188
 Medeon T. vii, 260
 Media T. i, 84. iii, 87. 149. 298. iv,
 765. v, 64. 342. vi, 361. vii, 395. 602.
 viii, 21. 187. 312. 729. ix, 83. x, 307.
 419. 918. xi, 171. 350. 555. xii, 481.
 S. i, 4. 84. i, 6. 86. ii, 5. 18. iii, 3.
 126. v, 1. 173. v, 3. 283
 Mediæ T. i, 194. ii, 58. 82. vi, 672.
 vii, 557. x, 600. xi, 527. xii, 446.
 695. S. ii, 4. 6. iv, 8. 31. A. ii, 168
 Mediam T. vi, 323. 789. ix, 836
 Medias T. ii, 502. iii, 236. v, 402. vi,
 478. ix, 683. x, 359. 778. xi, 426.
 S. i, 2. 10. iv, 3. 63
 Medica T. ii, 11
 Medicamine S. i, 4. 109. A. ii, 446
 Medicas S. v, 5. 42
 Medicina S. v, 1. 16
 Medicis S. i, 4. 100
 Medicus S. iii, 5. 104
 Medii T. ii, 422. iv, 307. v, 178. vii,
 143. S. v, 1. 68. v, 2. 106. A. i, 590.
 619
 Medius T. i, 201. 335. ii, 148. 390. 452.
 678. 698. 728. iii, 20. 396. v, 344.
 vi, 315. vii, 769. viii, 108. ix, 248.
 639. x, 279. 849. 898. xi, 329. xii,
 21. 30. 600. S. i, 3. 59. ii, 3. 4. iv,
 2. 10. iv, 2. 38. v, 3. 128. 170. A.
 ii, 41. 217
 Medio T. i, 372. 390. ii, 42. 708. iv,
 439. 824. v, 74. 103. vi, 64. 484.
 865. vii, 52. 392. 432. viii, 747. ix,
 806. x, 151. 729. xii, 751. 783. S.
 i, 2. 63. iv, 6. 12. v, 1. 107. v, 3.
 204. A. ii, 63
 Medios T. ii, 420. iv, 93. vi, 655. vii,
 280. 487. 608. 749. viii, 468. ix, 149.
 727. x, 164. 714. xii, 686. S. iii, 2. 135
 Meditans T. iv, 790
 Meditantis T. ii, 229
 Meditantur T. iv, 301. S. i, 3. 90
 Meditata S. ii, 1. 74. ii, 4. 7
 Meditor S. v, 5. 24
 Medium T. ii, 38. 53. 554. iv, 799. vi,
 845. vii, 6. viii, 397. ix, 125. 456.
 643. x, 182. xi, 501. 626. S. i, 3. 34
 Medius T. i, 118. iv, 650. 683. v, 85.
 701. vii, 438. viii, 333. S. ii, 3. 67.
 A. ii, 36. 210
 Medullas A. ii, 286
 Medullis S. ii, 7. 127. A. i, 304
 Medusæ S. i, 1. 38
 Medusam T. xii, 606
 Megara T. i, 712. iv, 636
 Megaram T. i, 477. iii, 641. xi, 60
 Megalia S. ii, 2. 80
 Megareia T. xii, 219
 Megareus T. x, 491
 Meges T. x, 19
 Melæne T. xii, 619
 Melampode T. vii, 278
 Melampa T. iii, 546. 573
 Melampus T. iii, 453
 Melas T. vii, 273
 Melengre T. ii, 474
 Melcaglia T. iv, 103
 Meles S. iii, 3. 61
 Melete S. ii, 7. 34
 Melibæa S. iii, 5. 43
 Mellior S. ii, 1. 163. 167. S. ii, 4. 32
 Mellior T. ii, 329. 352. iii, 508. iv, 79.
 480. 540. vi, 278. vii, 479. viii, 66.
 120. 338. ix, 53. 406. x, 234. xi,
 659. xii, 621. S. i, 4. 8. i, 6. 25. ii,

1. 37. iv, 3. 135. v, 2. 184. v, 3.
 268
 Meliora T. iii, 651. iv, 592. v, 138. vii,
 722. viii, 28. xi, 700. S. ii, 2. 116
 Mellore T. ii, 80. vii, 510. S. ii, 2.
 153. v, 1. 71
 Meliorem A. ii, 58
 Melioribus T. ii, 481
 Mellioris T. i, 393
 Mellioris S. ii, 3. 1. 15
 Melius T. i, 264. 282. 429. iii, 157.
 351. viii, 603. ix, 387. 441. xi, 192.
 S. i, 5. 65. ii, 2. 97. iii, 3. 194. v, 1.
 15. 69
 Mella T. vi, 310. x, 579
 Melle A. i, 557
 Membra T. i, 414. 585. ii, 92. 125.
 609. iii, 111. 497. v, 569. 575. 595.
 vi, 70. 512. 589. 637. 842. 871. vii,
 700. viii, 699. ix, 41. 565. 731. x,
 7. 476. 931. 937. xi, 14. 551. xii,
 43. 265. 285. 383. S. i, 4. 54. ii, 1.
 110. iv, 2. 48. iv, 4. 65. iv, 6. 40.
 v, 3. 259. A. ii, 376. 395
 Membris T. ii, 404. 712. vii, 762. ix,
 527. xi, 235. xii, 416. S. v, 1. 230.
 v, 2. 111. v, 3. 19
 Membrorum T. vi, 571. 759
 Memento T. ii, 761. ix, 908. S. ii, 3.
 48. iv, 4. 11. A. i, 360. ii, 47. 267
 Memini T. ii, 350. iii, 199. A. ii, 429.
 453
 Meminisse T. i, 473. iv, 33. 628. v,
 328. viii, 117. xii, 278. S. ii, 1. 55.
 204. A. ii, 260. 295. 453
 Meminit T. vi, 711. ix, 755. xi, 746.
 xii, 8. S. ii, 1. 151. iv, 6. 57
 Memor T. i, 596. 716. vii, 538. ix,
 148. x, 345. 640. xi, 318. xii, 127.
 684. S. ii, 4. 18. ii, 7. 52. iv, 5.
 58
 Memorabile T. iii, 162. S. i, 1. 67. ii,
 3. 48. iii, 5. 98
 Memorabis S. iv, 7. 45
 Memorabit S. iv, 6. 99
 Memorabunt T. vii, 289
 Memoranda T. ix, 98. xi, 10. S. i, 3.
 13. iv, 6. 19
 Memorant T. iii, 461
 Memorare T. ix, 423. S. i, 2. 96. i, 3.
 48
 Memorasse T. v, 28
 Memorat T. xii, 389. 815
 Memorem A. ii, 423
 Memorent T. xi, 579
 Memores T. iv, 49. vi, 133. ix, 707. x,
 446
 Memphis S. iii, 2. 110
 Menalas T. vii, 755
 Menalca T. viii, 481
 Menalippe T. viii, 744
 Menalippi T. ix, 8
 Menalippus T. viii, 719
 Menandri S. ii, 1. 114. iii, 5. 93
 Mendaces S. i, 2. 27
 Mendacia T. v, 659. S. iv, 6. 43. A. i,
 342. 605
 Menecratis S. iv, 8. 3
 Menesthea T. vi, 712
 Menesthei T. vi, 706
 Menestheus T. vi, 661. 698. 725
 Menoece T. viii, 598. x, 620. xi, 660.
 xii, 60. 103. 696
 Menoece T. x, 846
 Menoeceus T. xi, 709
 Menocce T. x, 651. 802
 Menocceus T. vii, 250. 641. ix, 267.
 x, 756. xi, 264. 653
 Menoceten T. ii, 644. xii, 204. 237
 Menocetes T. xii, 245. 260
 Menocetiades S. v, 2. 157
 Mens T. i, 87. 171. 227. 466. ii, 177.
 247. iii, 329. 385. iv, 38. 187. 754.
 v, 719. vii, 429. viii, 109. 516. x,
 363. 432. 630. 657. xii, 158. S. ii,
 1. 103. iv, 5. 46. iv, 6. 92. v, 1.
 173. 207. v, 3. 206. v, 5. 50. A. i,
 284
 Mensa S. i, 6. 43. iv, 2. 6
 Mensae T. i, 247. 539. viii, 240. xi,
 127. S. ii, 4. 5. iv, 2. 63. iv, 6. 32.
 45. v, 1. 236
 Mensas T. i, 519. ii, 88. 161. iv, 840.
 v, 428. viii, 169. 257. x, 311. S. i,
 3. 64. iv, 2. 17. 53. iv, 16. 56. v, 1.
 125. A. ii, 67. 130
 Mensae S. iv, 1. 19
 Mensae S. i, 2. 268
 Menses T. v, 115. vii, 167. S. iii, 1.
 18. iv, 1. 43. A. i, 673
 Mensibus T. vii, 412
 Mensis T. v, 264. viii, 256. S. ii, 1.
 68. iii, 1. 108. iv, 2. 33. iv, 6. 60.
 74. v, 3. 93. A. i, 52
 Mensura T. iv, 557. S. ii, 1. 126. iv, 6.
 39. A. ii, 89
 Mensus T. v, 577
 Mente T. i, 285. ii, 146. 205. 332.
 418. iii, 400. 453. iv, 352. v, 452.
 740. viii, 386. 432. 593. ix, 737. x,
 416. 562. 670. S. i, 3. 13. 38. ii, 1.
 80. ii, 6. 12. 56. iii, 1. 91. iii, 4. 20.
 A. i, 200
 Mentem T. i, 179. 322. iii, 304. 550.
 iv, 91. v, 624. vii, 222. viii, 177. ix,
 40. x, 162. 341. xi, 147. 605. xii,
 193. S. i, 2. 178. i, 4. 25. iii, 1. 116.
 iii, 3. 109. v, 1. 83. v, 2. 14. 45

- Mentes** T. ii, 350. 365. iii, 92. 450. v, 6. xii, 494. 648. S. i, 2. 183. ii, 2. 154
Menti T. i, 2. ix, 781. x, 804. S. v, 2. 13
Mentibus T. iii, 561. v, 448
Mentimur T. vii, 667
Mentis T. i, 476. ii, 423. iii, 99. 246. v, 546. x, 820. S. ii, 1. 57. ii, 2. 131. ii, 6. 48
Mentita T. i, 278. viii, 602. x, 875. A. i, 130
Mentita T. i, 256
Mentito T. vii, 303. S. iv, 6. 21
Mento T. ii, 97
Mercatus S. v, 5. 66. A. ii, 40
Mercede T. x, 615
Merces T. ii, 172. iii, 273. x, 29. S. i, 2. 28
Mercibus S. ii, 1. 73
Mercare T. i, 691. ii, 409
Mereat T. iv, 237
Merentes T. i, 661. S. v, 1. 251
Merenti S. iv, 8. 14
Merentis S. v, 1. 112
Merentum T. ii, 356
Merere T. x, 131
Mereri T. v, 585. S. iv, 1. 32. v, 2. 190. v, 3. 141
Mereris S. iv, 3. 144
Meretur T. ii, 247. viii, 285. S. ii, 1. 178. iii, 6. 63. v, 1. 4
Mergam T. vii, 734
Mergar T. iii, 302
Mergat T. v, 635. S. iii, 2. 116
Merge S. iii, 3. 35
Mergere T. i, 698. iv, 54. vi, 226. S. i, 3. 75. A. i, 80. 134
Merges T. ix, 506
Mergi T. viii, 596
Mergit T. v, 503. vii, 819. viii, 339. ix, 314
Mergitur T. ix, 363
Merita T. i, 46. S. i, 1. 70
Meritas T. ii, 704
Meritam T. v, 694. vi, 168. 625
Meritas T. iv, 753. vii, 378. 567
Meriti T. ii, 450. v, 104. 629. vi, 619. xii, 819
Meritis T. v, 320. vi, 379. 541. S. v, 3. 250
Merito T. ii, 458. viii, 529. xi, 205. S. ii, 1. 37. iii, 3. 76. v, 1. 238. v, 2. 81. v, 5. 76. A. i, 129
Meritorium S. iii, 1. 170
Meritos T. iii, 413. xii, 596. A. i, 397. ii, 114
Meritum T. vi, 463. viii, 331. S. ii, 6. 11. ii, 7. 111
Meritura T. xi, 569
Meritus T. v, 702. S. ii, 6. 97. iii, 1. 215. v, 1. 42
Mero T. i, 149. 552. ii, 76. iv, 658. v, 188. 263. vi, 211. vii, 576. x, 321. S. i, 6. 5. iii, 3. 108
Mersa S. iii, 2. 119
Mersas T. ix, 251. S. iii, 3. 74
Merserat T. i, 47
Merserit S. v, 1. 99
Mersisse T. iv, 815
Mersissent S. ii, 6. 63
Mersit T. ix, 270. S. i, 1. 72
Merso T. vi, 677. ix, 602
Mersum T. iv, 415. vi, 510. x, 735. S. ii, 1. 209. iii, 1. 24. v, 1. 201
Mersus T. iv, 744. vi, 803. S. iii, 3. 92
Meruere T. i, 240. 651. ii, 305. iii, 274. vii, 565
Merui T. i, 60. 657. viii, 102. ix, 510. 891. xi, 163. xii, 267. S. ii, 1. 29. iii, 2. 90. iii, 4. 101. v, 4. 1. v, 5. 35
Meruisse T. iii, 65. vi, 637. x, 929
Meruit T. v, 742. vi, 820. xi, 249. xii, 809. S. i, 4. 96. ii, 3. 46. iii, 4. 35
Merum T. viii, 225. S. i, 4. 31. iv, 2. 12. iv, 6. 72
Messana A. i, 422
Messe T. iv, 226. vii, 308
Messene T. iv, 179
Messes S. i, 4. 77. ii, 6. 66. 87. iii, 3. 84. iv, 4. 40. iv, 5. 31
Messibus T. iv, 710. S. iii, 3. 90
Messis T. v, 392. A. ii, 356
Meta T. vi, 713. S. i, 2. 86
Metas T. vi, 440. 479. S. v, 2. 26
Metalla S. i, 3. 47
Metalliferas S. iv, 4. 23
Metallis S. i, 1. 42. i, 5. 36. ii, 2. 85. iii, 1. 5. iv, 3. 99
Metallo T. i, 144. xi, 398. xii, 493. S. i, 2. 153. v, 1. 9
Metari S. v, 2. 43
Metarum T. vi, 351
Metas S. v, 2. 123. v, 3. 255. A. i, 5. 416
Metens T. ix, 224
Metentes T. x, 319
Methymnai S. ii, 2. 60
Metire T. xi, 347. S. i, 2. 114
Metiri T. vi, 263. 676. vii, 234
Metiris T. xi, 683
Metis S. iv, 7. 23. A. i, 258. 673
Metit T. i, 633. vii, 713
Metitur T. iv, 499. vi, 679. x, 840. A. i, 41
Metius S. iii, 2. 7

- Metu T. i, 196. 207. ii, 249. iii, 261. 622. iv, 142. v, 292. 318. vii, 130. 687. ix, 245. x, 622. xi, 24. 327. 516. xii, 369. 681. S. ii, 3. 15. A. i, 488. 613
 Metuam A. ii, 60
 Metuenda T. i, 377. vi, 101. x, 812. xi, 76. xii, 675. S. iii, 3. 73. iv, 4. 63. A. i, 257. 600
 Metuendus T. ii, 166. iv, 221. ix, 856. x, 32
 Metuens T. i, 578. vi, 765. viii, 491. ix, 118. x, 895. S. iii, 3. 79
 Metuentis T. ix, 176. S. i, 4. 113
 Metuit A. ii, 241
 Metum T. ii, 264. iv, 391. vii, 232. xi, 737. S. ii, 3. 125. A. i, 146
 Metuo S. iii, 5. 8
 Metus T. i, 127. 869. 592. ii, 356. 558. iii, 311. 522. 713. 715. iv, 342. 378. 662. v, 621. vi, 98. 393. 600. vii, 49. 110. 812. viii, 32. 78. ix, 92. 159. 166. 583. 895. x, 34. 722. 737. xi, 260. xii, 11. 606. S. i, 2. 26. i, 4. 65. ii, 1. 183. v, 1. 66. v, 2. 38. 105. v, 3. 218. A. i, 135
 Mevania S. i, 4. 128
 Micant T. iv, 154
 Micantes T. ix, 701. S. ii, 6. 44
 Micantia T. ii, 689. iv, 674
 Micat T. iv, 170. 265
 Micet T. xi, 399
 Micere T. x, 924
 Mide S. i, 3. 105. ii, 2. 121
 Mide T. vii, 331
 Midea T. iv, 45
 Migranti T. xi, 730
 Migrantibus T. vi, 112
 Migrare S. i, 3. 80
 Migrent S. iii, 1. 77
 Miles T. vii, 125. 376. viii, 131. 635. x, 339. xi, 26. xii, 451. 610. S. ii, 5. 20
 Milite T. iv, 306
 Militet T. iv, 198
 Militia S. i, 2. 66
 Militis S. v, 2. 8
 Militiam T. ix, 609
 Mille T. ii, 223. iii, 578 et al.
 Milia T. iii, 118. vii, 662. viii, 482
 Millibus T. v, 673. vi, 734. vii, 128. viii, 108
 Milvius S. ii, 1. 176
 Mimaliones T. iv, 660
 Mimanta T. ix, 290
 Minacem S. v, 2. 116
 Minaci T. iv, 204
 Minae T. v, 4. viii, 36. ix, 116. xi, 313. xii, 504. 687. 727. S. ii, 2. 148. ii, 5. 19
 Minantem T. v, 396. viii, 85. ix, 276. xii, 755
 Minantes T. vi, 777. S. v, 2. 121
 Minantia T. ii, 348. iv, 827. xi, 335
 Minantur T. vi, 458. ix, 622. S. i, 6. 61. v, 3. 82. A. i, 155
 Minari S. iv, 4. 84. A. ii, 436
 Minaris T. xi, 690
 Minas T. i, 188. 410. vi, 825. vii, 76. viii, 63. x, 295. xi, 253. xii, 444. S. ii, 1. 183. v, 3. 174. A. i, 149. 265. ii, 32
 Minata T. vii, 815
 Minatur T. i, 196. 348. vi, 429. 527. 779. vii, 454. x, 881. xi, 295. 740. xii, 683. S. i, 1. 44. 47. ii, 5. 21. A. i, 31
 Minatus T. vi, 876
 Minax T. ii, 29. iv, 98. 838. viii, 399. 423. xii, 434. S. ii, 2. 116. iv, 3. 76
 Minervae T. iii, 507. iv, 288. v, 152. vii, 330. xii, 591. S. ii, 2. 2. ii, 7. 50. iii, 2. 24. iv, 1. 23. A. ii, 338
 Minetar T. i, 186. iii, 622. S. i, 6. 26
 Minis T. i, 469. ii, 425. iv, 114. 531. v, 230. vi, 819. vii, 51. ix, 93. 471. 701
 Minister S. v, 1. 239
 Ministra S. i, 4. 23
 Ministrant T. iii, 671. x, 571
 Ministras T. iv, 625. S. i, 1. 36
 Ministrat T. vii, 752. viii, 499. x, 704
 Ministret S. v, 3. 53
 Ministri T. i, 515. S. i, 2. 247. v, 1. 39
 Ministris T. xi, 208. S. v, 1. 80
 Ministro S. i, 4. 5. iii, 3. 95
 Ministros S. i, 6. 34
 Ministrum S. iii, 1. 86. iii, 4. 17
 Minitantem T. ii, 609
 Minitantia T. iii, 458
 Minitatur T. x, 895
 Minoa T. vii, 187. S. i, 2. 228
 Minoi A. i, 192
 Minor T. i, 104. iii, 676. iv, 459. 507. v, 585. vi, 117. 311. 407. 829. 838. vii, 29. 189. 531. 726. viii, 368. xi, 503. xii, 397. 728. S. i, 1. 28. i, 2. 15. 89. i, 4. 121. i, 6. 30. ii, 6. 8. 25. iii, 2. 79. iii, 3. 198. iii, 5. 50. iv, 2. 25. v, 3. 272. A. i, 426. 429
 Minorem T. v, 2. vi, 377. viii, 606. ix, 458. 782. xi, 666
 Minores T. i, 167. v, 428. ix, 31. 412. x, 901. S. i, 4. 37. ii, 6. 26. iv, 2. 57. iv, 3. 55. iv, 4. 99. iv, 7. 3. A. i, 90
 Minori T. vi, 816. 845. x, 186. S. ii, 5. 8
 Minoribus T. iv, 613. iv, 123

Minoris T. ix, 118
 Minos T. viii, 27, 103
 Minuat S. v, 3, 22
 Minuere T. iv, 421. S. iii, 3, 142
 Minuit T. vi, 196
 Minus T. i, 536. ii, 193. 208. 247. iii, 169. vi, 81. 320. vii, 725. viii, 215. 480. ix, 2. 219. 855. xii, 466. S. i, 2. 213. ii, 2. 28. iv, 9. 22. v, 2. 178
 Misauant T. iv, 342. x, 48. 526
 Minyæ T. v, 337. 471
 Minyas T. viii, 212
 Mira T. i, 572. ii, 463. viii, 147. S. i, 4. 83. ii, 2. 26. iii, 3. 21. iv, 4. 81. iv, 5. 37. v, 1. 23. A. ii, 206
 Mirabar T. iv, 331
 Mirabile T. vi, 892. x, 56
 Mirabilis S. iv, 6. 38
 Mirabimer T. vii, 323
 Miracula S. i, 3. 14
 Miranda T. v, 714. S. i, 3. 20
 Mirandum T. x, 548
 Mirantem T. iv, 273
 Mirantes T. vi, 575. vii, 799. ix, 776
 Mirantia T. v, 160
 Mirantur T. vi, 740. viii, 4. ix, 413. x, 523. 920. xi, 537. xii, 14. 536. 542. S. i, 6. 64. iii, 1. 19. 135. v, 3. 203. A. i, 375. 462. 606
 Mirarer A. ii, 444
 Mirari S. v, 3. 76
 Mirata T. v, 356. 601. S. i, 2. 106. i, 5. 50
 Mirator S. iii, 2. 95
 Miratur T. i, 366. ii, 14. iv, 791. vi, 785. ix, 131. 458. xii, 238. S. i, 1. 63. i, 2. 171. 207. iii, 4. 81. 106. iv, 3. 65. A. i, 182. 282. 586
 Miratus T. i, 432. vi, 745. S. v, 3. 36
 Mirer T. viii, 68. ix, 69. S. i, 3. 37. 57. ii, 2. 4
 Miretur S. i, 1. 9. A. ii, 72
 Mira T. vi, 269
 Mirum T. i, 191. ii, 265. iii, 482. vi, 242. vii, 447. viii, 390. ix, 875. S. ii, 1. 69. 175. iii, 3. 167. v, 1. 43. 81. v, 2. 15. v, 3. 162
 Misce T. x, 713
 Misceat T. vi, 911. xii, 428. 530. A. i, 241
 Miscabant T. iv, 308
 Miscabit S. i, 1. 96
 Miscobo T. v, 128
 Miscosus T. i, 283. ii, 392. vi, 197
 Miscent T. iv, 399. v, 83. viii, 610. xi, 535. xii, 288. S. iii, 5. 94. iv, 4. 39
 Miscentis T. iv, 416
 Miscentur T. x, 561. xi, 518

Miscere T. xi, 161. xii, 82. S. i, 2. 57. A. i, 81
 Misces S. v, 3. 27
 Misceat T. v, 365. vi, 183. vii, 804. viii, 345. ix, 399. 733. xii, 474. S. ii, 1. 207. ii, 6. 9. v, 1. 49
 Miscuisset S. iv, 3. 60
 Miscuit T. vii, 302. 823. xii, 718. S. iv, 6. 82
 Miscene S. iii, 1. 151
 Miser T. iv, 99. vi, 333. viii, 114. 137. ix, 189. 273. 342. 756. 862. 871. x, 595. xi, 651. 696. S. v, 3. 123. v, 4. 2
 Misera T. i, 72. v, 594. xi, 297. 716. xii, 877
 Miserabile T. i, 53. 534. ii, 642. iii, 116. vi, 96. viii, 653. x, 409. 416. xi, 416. 453. xii, 53. 55. S. v, 3. 70
 Miserabilis T. vii, 500
 Misero T. iii, 162. iv, 201. v, 33. 140. 403. 514. vi, 167. vii, 503. ix, 84. 357. 584. 631. 634. 725. 759. 813. x, 695. xi, 15. 170. 222. 724. xii, 149. 188. 417. 473. S. v, 2. 76. A. ii, 265
 Miseram T. ix, 330. x, 490. 802. xi, 328. 346. xii, 221. S. v, 1. 19. 155. v, 2. 120
 Miseranda T. iii, 163. v, 605. vi, 72. viii, 262. xi, 598. 707. xii, 120. 313. 350. A. i, 80
 Miserande T. iv, 614. v, 246. ix, 716. xi, 678. S. ii, 4. 4
 Miserando T. v, 717
 Misrandum S. v, 2. 4. 23
 Misrandus T. ii, 695
 Misrans T. vi, 748. viii, 23
 Misrantibus T. ix, 708
 Misrantur T. ix, 23. xi, 118
 Miseras T. xii, 106. S. v, 3. 208
 Miserat T. ix, 769
 Misera T. iii, 679. v, 69. ix, 372. S. iii, 5. 41. v, 4. 10
 Miserate T. iv, 621
 Miseratur T. viii, 456. ix, 287
 Miseratus T. ii, 115. viii, 193. x, 3
 Misere T. xii, 86
 Miserece T. x, 710. xi, 737
 Miserecece T. xi, 261
 Miserecere T. vii, 230. xi, 430
 Misereceite T. vii, 735
 Miseret T. ii, 458. iii, 669. vii, 157. ix, 889. A. ii, 349
 Miseri T. i, 156. ii, 304. iii, 679. 644. iv, 403. v, 173. vii, 116. 462. viii, 609. 614. ix, 350. 365. xi, 552. xii, 37. 45. 442. 463. S. ii, 1. 224. iv, 6. 8. iv, 9. 21

- Miseria T. iii, 165. 552. iv, 4. v, 48.
 vii, 780. viii, 184. x, 239. 302. xi, 51.
 125. 259. 279. 456. 721. xii, 715. S.
 ii, 6. 92. iii, 2. 61. iv, 2. 59
 Misero T. iii, 197. 705. viii, 760. ix, 53.
 378. 388. 491. 663. x, 302. 715. xi,
 290. xii, 511. S. ii, 6. 76
 Misericorum T. xii, 513
 Miseros T. i, 627. iii, 323. iv, 355. 642.
 v, 191. vii, 512. viii, 381. ix, 280.
 296. 511. x, 637. xii, 891. S. ii, 1.
 234. v, 5. 64
 Miserrimus T. iii, 123
 Miserum T. i, 679. ii, 435. iv, 779. vi,
 400. vii, 25. viii, 44. ix, 166. x, 196.
 xi, 87. 607. S. ii, 6. 2. v, 5. 1. 34.
 A. i, 62
 Misimus T. xii, 764
 Misivses S. iii, 4. 81
 Misisti S. iii, 4. 17. iv, 9. 2
 Misit T. xii, 628
 Misia S. ii, 6. 42. A. i, 210
 Misas T. ix, 697. x, 528
 Missile T. iv, 234. v, 587. vii, 729. viii,
 524. 587. ix, 771. xii, 767. A. i, 612
 Missilibus T. x, 839
 Missilis T. iv, 176
 Missia T. viii, 414
 Misos T. ii, 167. S. ii, 6. 17
 Missum S. i, 4. 84
 Missouri S. iii, 3. 26
 Missurus S. ii, 1. 145
 Missus T. i, 643. iii, 9. iv, 598. vii,
 486. x, 832. xii, 521
 Mite T. vii, 29. 554. 565. ix, 19. xii,
 491. S. i, 3. 15. iii, 5. 79
 Mitem T. i, 334. S. i, 4. 21. v, 1. 74
 Mites T. v, 192. vii, 611
 Mitescere A. i, 272
 Mitit T. v, 178
 Mitibus S. ii, 3. 6
 Mitior T. iii, 400. iv, 568. v, 341. 668.
 vi, 291. ix, 378. 879. xi, 892. S. i, 1.
 25. iv, 4. 18
 Mitis T. i, 190. 467. ii, 332. iii, 417.
 iv, 589. v, 296. vii, 537. 547. viii,
 308. ix, 13. 632. 712. xi, 110. xii,
 189. 427. 482. S. i, 1. 15. 102. i, 2.
 98. i, 3. 87. i, 4. 16. ii, 1. 128. iii,
 1. 39. iii, 4. 2. 25. iv, 5. 55. iv, 3. 7.
 v, 3. 291. v, 5. 40. A. i, 557
 Mitissime T. i, 448. vii, 355. x, 120. S.
 iii, 3. 298. iii, 4. 109
 Mitissimus S. i, 3. 24
 Mitius S. v, 3. 41
 Mitram T. i, 720. A. i, 617
 Mitras T. ix, 795. A. ii, 41
 Mittam T. vi, 821. vii, 208. S. iii, 3.
 196
 Mitte A. i, 327
 Mittere T. iv, 291. A. ii, 106
 Mittes T. x, 665
 Mittis A. ii, 220
 Mittit T. ii, 116. iv, 125. ix, 447. 631.
 x, 451. xii, 618. S. v, 3. 186
 Mittitur S. ii, 4. 34. A. ii, 247
 Mitto T. vii, 507. xii, 301. 555
 Mittant T. viii, 353. S. v, 3. 169
 Mixta T. i, 208. 715. iv, 10. v, 158. vi,
 68. 536. 601. vii, 496. ix, 358. 534.
 x, 169. xi, 90. S. i, 1. 16. i, 2. 22.
 235. ii, 1. 48. 125. v, 1. 65. v, 3.
 231. A. i, 491
 Mixtas S. ii, 1. 47. ii, 2. 143. ii, 6. 101
 Mixtas T. xii, 117
 Mixti T. iii, 359. iv, 17. vi, 411. vii,
 618. viii, 392. 466
 Mixtis T. xi, 406
 Mixto T. i, 447. vi, 262. ix, 647. 820.
 x, 42. 68. S. i, 4. 49
 Mixtos T. ii, 154. iv, 509. 810. vii, 337.
 S. v, 1. 43
 Mixtum T. v, 5. viii, 569. x, 134
 Mixtus T. iii, 383. v, 197. ix, 784. x,
 88. S. ii, 1. 73
 Mobile S. ii, 2. 123
 Moderamina T. x, 123. S. iii, 2. 29
 Moderamine T. vi, 596
 Moderantum T. x, 741
 Moderantur S. iii, 3. 174
 Moderantibus T. x, 13
 Moderata T. viii, 222
 Moderatio T. x, 423
 Moderator T. iii, 1. S. i, 2. 151. ii, 2.
 21. v, 3. 192
 Moderatur T. iv, 219
 Moderatus S. iv, 7. 47
 Moderatrix T. x, 365. S. iv, 4. 43
 Modesta S. ii, 2. 29
 Modeste S. iv, 2. 42. A. ii, 389
 Modesti T. xi, 366. S. v, 1. 118
 Modestia T. ii, 223. iii, 565. S. i, 2.
 162. ii, 1. 39. 43. iii, 5. 67
 Modestior T. v, 680
 Modestius A. i, 580
 Modesto T. v, 28. xii, 239
 Modicas S. v, 1. 121
 Medico T. v, 589
 Modis T. ix, 230. x, 60. xi, 401. S. i,
 2. 248. i, 3. 48. i, 4. 29. ii, 2. 42.
 iv, 4. 11. iv, 5. 57. iv, 6. 108. v, 3.
 102. A. i, 176. 340
 Modo T. i, 87. 364. 365. 691. ii, 450.
 iii, 306. 384. 608. iv, 22. 253. 725.
 788. 800. 841. v, 110. 256. 371. 467.
 611. vi, 522. 939. vii, 329. 464. 611.
 viii, 99. 128. 237. 638. ix, 181. 205.
 385. 456. 594. 773. x, 202. 335. xi,

40. 88. 273. 571. 677. xli, 255. 280.
389. 461. 601. 612. 699. S. i, 1. 6. i,
2. 22. 52. i, 5. 62. ii, 1. 71. 132. 170.
ii, 6. 70. iii, 2. 21. iii, 3. 11. 56. 170.
183. iii, 4. 97. iii, 5. 37. iv, 2. 66.
iv, 5. 16. iv, 6. 62. iv, 8. 61. v, 1.
13. 161. 240. v, 3. 5. 71. A. i, 8.
86. 87. 131. 132. 361. 520. 572. ii,
45. 157. 159. 262. 423
Modos T. iv, 229. vii, 297. S. ii, 6. 2.
iii, 1. 51. v, 1. 87. v, 2. 75. v, 3. 23.
226. v, 6. 26. A. i, 573
Modum T. i, 35. ii, 406. 688. x, 334.
834. S. i, 45. 124. A. i, 145
Modus T. iii, 717. iv, 18. 279. 481. v,
196. 215. 290. 420. vi, 50. vii, 161.
xii, 573. S. i, 2. 164. iii, 3. 133. iv,
6. 44. A. i, 436
Moenia T. i, 11. 381. ii, 209. 361. 418.
iii, 248. 373. iv, 357. 656. 688. v,
351. 495. 681. vi, 656. vii, 391. 433.
550. 592. 664. viii, 230. ix, 294. 530.
640. x, 74. 514. 542. 544. 777. 848.
876. xi, 40. 217. 225. 257. 670. 702.
731. xii, 116. 250. 253. 255. 259.
635. 668. 690. 711. S. i, 2. 191. ii,
2. 97. ii, 6. 32. iii, 1. 16. iii, 5. 77.
iv, 4. 74. 23. 104. v, 2. 146. 169. A.
i, 659. ii, 26. 86. 313
Moenibus T. iii, 115. 312. v, 311. vi,
250. x, 521. 535. 882. xi, 680. xii,
326. 351. A. i, 471
Mora T. viii, 477
Moerens T. vi, 624. vii, 789. ix, 73. S.
i, 2. 159. iv, 6. 81
Moerent T. iv, 588
Moerentem T. i, 76. S. iii, 3. 166. v, 1.
39. A. ii, 317
Moerenti T. vii, 807
Moerentia T. vi, 37
Moerentibus T. iii, 32. v, 637. ix, 99
Moerere S. i, 2. 94
Moerit T. iv, 109. xi, 46. xii, 314. S. i,
5. 35
Moerore T. iv, 740
Moeroribus S. v, 5. 8
Moesta T. i, 379. iii, 145. 706. 708. iv,
199. 346. 527. 752. v, 316. 353. 711.
vi, 122. 468. vii, 99. viii, 6. 44. 161.
ix, 786. x, 323. xi, 145. 473. S. ii, 1.
68. 174. ii, 2. 87. ii, 6. 5. iii, 5. 1.
v, 1. 136. A. 483. ii, 278
Moestas T. i, 596. v, 711. viii, 483. xii,
540
Moestum T. v, 325. vii, 418. viii, 666.
ix, 834. x, 775. xi, 142
Moestarum T. xii, 489
Moestas T. x, 810
Moesti T. i, 452. 550. iii, 592. x, 349.
xi, 246. 737. S. ii, 5. 25. iii, 3. 173.
310. v, 1. 24. 180
Moestior T. viii, 546
Moestis T. ii, 354. viii, 249. 297
Moesto T. iii, 687. iv, 545. 604. v, 602.
vi, 191. ix, 600. x, 366. xii, 148. S.
ii, 1. 158
Moestos T. i, 673. ix, 660. S. v, 5. 46
Moestum T. ix, 204. xii, 336. S. iv, 3.
57. v, 1. 143
Moestus T. iii, 627. iv, 447. 455. v,
648. vi, 903. vii, 693. viii, 452. ix,
43. 646. x, 617. 891. xii, 190
Molares T. i, 622. 700. v, 386. 561.
viii, 710. A. ii, 427
Mole T. ii, 568. iii, 547. iv, 47. v, 208.
442. vi, 157. 266. 437. 715. 838. 879.
vii, 676. ix, 228. 466. 861. x, 908.
xi, 72. S. iii, 4. 48. iv, 4. 98
Molem T. iii, 387. x, 868. S. iii, 5. 91.
v, 1. 84. v, 3. 48
Moles T. iii, 320. vi, 242. S. i, 1. 1. iv,
2. 23. A. i, 457
Molibus T. x, 659. 872. xii, 54. S. i, 5.
27
Molimir A. i, 19
Molior T. v, 314. S. v, 5. 27
Molire T. iv, 37
Moliris T. ii, 335. vii, 387. S. v, 2. 61
Molis T. iv, 107. vi, 700
Molita T. viii, 505. x, 795
Mollitum S. v, 3. 269
Mollitar T. i, 457. vi, 539. 705. vii, 563.
ix, 864. xii, 770
Molle T. i, 330. iii, 413. vi, 63. 669.
x, 232. S. iii, 2. 3. v, 3. 36
Mollem T. vi, 219. S. i, 2. 270. iv, 6.
14
Molles T. vii, 497. viii, 595. ix, 435.
xi, 609. xii, 110. 169. S. i, 6. 17. ii,
2. 91. iii, 3. 162. iii, 4. 22. iv, 4. 3.
A. i, 142. 261. ii, 163
Molli T. v, 166. viii, 210. ix, 100. x,
876. S. i, 5. 29. iii, 2. 25. iii, 5. 66.
102. A. i, 341
Mollia T. ii, 681. v, 562. vi, 230. ix,
608. 614. xii, 788. A. i, 372. 654
Mollibus T. ix, 375. S. ii, 1. 107. ii, 7.
15. iv, 3. 69
Mollior T. v, 732. vi, 131. 732. vii, 439.
x, 643
Mollire S. iii, 4. 68
Mollis T. iii, 666. S. ii, 1. 44. 203. ii,
6. 39. iii, 5. 83
Mollit A. i, 326
Mollius T. vi, 51. S. iv, 6. 11
Molorchi T. iv, 160. S. iii, 1. 29. iv, 6.
51
Molossi T. iii, 203. viii, 201. S. ii, 6. 19

- Molossis T. iii, 475
 Molosso A. ii, 73
 Molybdis S. iii, 2. 30
 Momordit T. xii, 746. S. i, 2. 28
 Moncat A. ii, 24
 Monebant T. iv, 192
 Monebat T. x, 133. A. ii, 298
 Moncus T. vi, 317
 Monentem T. ii, 694. xi, 442
 Monentibus T. viii, 333
 Monentur T. v, 8
 Moneo T. ii, 408. iii, 664. iv, 513
 Moneret A. ii, 93
 Moneri T. iii, 627
 Monet T. iv, 446. viii, 28. x, 703. S. v, 1. 122. A. i, 338
 Moneta S. iii, 3. 105
 Monile T. ii, 266
 Monilia T. ii, 689. S. i, 2. 128. A. i, 329
 Monitor T. xii, 205
 Monitore S. iv, 7. 25. v, 2. 51. v, 3. 147
 Monitis T. iii, 184. vi, 84
 Monitu T. v, 555. ix, 834. x, 387
 Monitura S. iii, 3. 201
 Monitus T. i, 492. iii, 304. 703. v, 645. vii, 13. 404. 504. x, 188. 593. 660. 723. xi, 149. S. ii, 2. 113. A. i, 32. 380. ii, 449
 Mons T. iii, 460. 596. v, 154. ix, 535. S. ii, 2. 54. iii, 1. 80. iv, 2. 27
 Monstra T. i, 615. 648. iii, 510. iv, 395. 533. 639. viii, 402. ix, 102. x, 205. xi, 143. 420. xii, 554. S. iii, 1. 48. v, 3. 280. 289. A. ii, 216
 Monstrabant T. viii, 720. xii, 409
 Monstrabas S. v, 3. 237
 Monstrabat S. v, 3. 6
 Monstrabit S. ii, 6. 105. iv, 6. 20
 Monstrabunt S. v, 2. 128
 Monstrant T. iii, 127. iv, 216. 593. vi, 403. vii, 242. ix, 45. S. i, 4. 108
 Monstrante T. iv, 806. xii, 512. S. iii, 3. 39
 Monstrantibus T. x, 720
 Monstrantur A. i, 110. ii, 545
 Monstrate T. xii, 98. 813. S. ii, 1. 123. A. i, 118
 Monstrasse T. vi, 123
 Monstrasti S. v, 3. 181
 Monstrat T. i, 371. ii, 519. iv, 151. 602. vi, 244. ix, 417. 735. x, 284. 621. S. iii, 3. 114. iv, 2. 3. iv, 3. 115. iv, 4. 96. iv, 8. 58. A. i, 231. 573. ii, 92
 Monstrata S. ii, 4. 31
 Monstrate T. x, 30. 387
 Monstrate S. v, 3. 286
 Monstratum T. vi, 945
 Monstratur T. vi, 532
 Monstratus T. vii, 62
 Monstravere S. i, 3. 55. v, 3. 127
 Monstraverit T. vii, 490
 Monstravi S. v, 5. 82
 Monstravit T. vii, 664. x, 365. xi, 599. S. i, 5. 82. iii, 5. 80
 Monstrentur S. v, 2. 54
 Monstri T. i, 487. 562. iv, 827. v, 570. vi, 495
 Monstriferæ T. i, 453
 Monstrifero T. x, 796
 Monstriferum T. iv, 398
 Monstria T. i, 469. ii, 126. iv, 157. vi, 534. viii, 66. ix, 11. 300. xii, 236. 422. 576. S. i, 2. 39. iii, 2. 36. A. i, 662
 Monstro T. i, 235. 637. ii, 212. iv, 406. vii, 111
 Monstrorum T. iii, 224
 Monstrosi T. xii, 668
 Monstrum T. i, 395. 597. xi, 578
 Montana T. iv, 179. vii, 428. ix, 447
 Montani S. ii, 2. 106
 Montano T. iv, 140
 Monte T. ii, 721. iii, 186. 568. vi, 409. 880. viii, 546. S. ii, 2. 90. iii, 2. 46. iii, 3. 90. v, 3. 105. 196. A. i, 452. ii, 383
 Montem T. i, 331. iv, 402. v, 339. x, 87. S. i, 1. 80. ii, 2. 59. iii, 1. 21. iii, 3. 169. v, 3. 207. A. i, 106. 462. 645
 Montes T. i, 10. iv, 297. v, 429. 709. vii, 627. xi, 438. 742. xii, 654. 693. S. i, 1. 64. i, 2. 1. 222. i, 6. 100. iii, 4. 47. iv, 3. 50. iv, 4. 86. iv, 7. 14. A. i, 101. 427. ii, 115
 Monti T. ii, 578. S. ii, 2. 15. iii, 1. 93
 Montibus T. i, 145. 365. ii, 401. iv, 180. v, 94. vii, 445. 450. 459. viii, 467. xi, 422. xii, 51. S. iv, 3. 7. 26. v, 3. 38
 Montis T. ii, 38. 500. 565. iii, 633. v, 481. 641. vi, 86. vii, 744. ix, 679. x, 224. xi, 319. S. i, 1. 59. ii, 2. 48. iii, 1. 13. 111. iii, 5. 73. A. ii, 423
 Montivagæ A. i, 450
 Montivago T. i, 581
 Monuisse S. iii, 3. 160
 Monumenta T. v, 463
 Mopsi T. v, 417. ix, 126
 Mopsus T. iii, 521. viii, 151
 Mora T. i, 142. 310. 533. ii, 367. 513. 549. iii, 293. v, 605. vi, 813. 887. viii, 277. ix, 834. xii, 596. S. iii, 1. 117. iii, 4. 47. v, 2. 3. A. i, 27. 558. A. ii, 67
 Morabere T. vii, 781

- Morabitor S. ii, 1. 68
 Morm T. i, 359. iii, 7. 719. iv, 230.
 641. 650. vii, 464. viii, 179. x, 520.
 xi, 50. S. i, 1. 61. ii, 2. 13. v, 1.
 167
 Moram T. iv, 508. v, 469. vii, 401. ix,
 779. x, 704. xi, 347
 Morantem T. iii, 31
 Morantes S. iii, 2. 60
 Moranti T. v, 246
 Morantis T. v, 635
 Morantis S. iv, 3. 145
 Morantur T. iii, 372. xi, 596. S. i, 2.
 217
 Morari T. ii, 372. vii, 613. ix, 702. xi,
 109. S. iii, 2. 58. A. ii, 241
 Moraris T. iii, 651. S. iii, 5. 43
 Moras T. iii, 495. iv, 677. v, 741. vii,
 139. ix, 327. x, 196. xi, 201. 244.
 390. xii, 6. 354. S. i, 1. 93. i, 4. 61.
 v, 2. 44. A. i, 127. ii, 198
 Morata T. vii, 543. xi, 448. xii, 358
 Morati T. ii, 141. 197
 Moratum T. ix, 104
 Moratur S. iv, 3. 111
 Moratus T. vii, 81. S. iii, 3. 104
 Morbi T. i, 108
 Morbis A. ii, 445
 Morbo S. i, 4. 111
 Morbos S. ii, 1. 215
 Mordaces S. i, 2. 27
 Mordabat T. vii, 659. ix, 499
 Mordetur S. iii, 4. 72
 More T. i, 238. 641. ii, 253. 603. 741.
 iv, 243. 465. v, 159. 340. 422. vi, 5.
 215. 577. vii, 136. 269. 492. 568.
 viii, 71. 154. ix, 572. 610. x, 123.
 829. xi, 524. 615. xii, 62. 802. S. iv,
 4. 10. v, 2. 29. 156. A. i, 356. ii,
 298. 354
 Morem T. iv, 303. v, 593. xi, 711
 Morentar T. v, 128
 Morerere T. v, 337
 Mores T. i, 232. v, 233. vii, 30. 218.
 xii, 166. 591. S. i, 3. 90. ii, 1. 103.
 ii, 2. 29. ii, 6. 23. 104. iii, 1. 66. iii,
 2. 87. iii, 3. 150. iv, 6. 89. iv, 7. 43.
 iv, 8. 57. v, 1. 118. v, 2. 72. v, 3.
 61. 147. 246. A. i, 70. ii, 184
 Moretur T. vii, 690. xi, 111
 Mori T. iii, 378. iv, 232. vi, 381. ix,
 255. x, 763. xi, 286. S. ii, 1. 223. ii,
 5. 27. v, 1. 63
 Moriar T. vii, 527
 Moribunda T. ii, 630. vii, 760. viii, 643
 Moribundo T. ix, 349
 Moribundus T. ii, 457
 Moribus S. iii, 5. 110. iv, 1. 25. v, 1.
 64
 Moriens T. iv, 171. v, 541. vii, 639.
 648. 721. ix, 131. 878. x, 501. xi,
 507. xii, 252. S. ii, 5. 20. v, 1. 176
 Moriente S. ii, 1. 149. iv, 6. 3
 Moricunda T. x, 273. 303
 Morientis T. vi, 247. viii, 89. 436. ix,
 726
 Morientium T. ii, 074. vi, 538. viii, 661
 Morientur T. vii, 288
 Moriére T. ix, 878
 Morior T. i, 601
 Moritar T. v, 528. vi, 547
 Moritona T. v, 623. xi, 647. S. ii, 1. 210.
 v, 3. 68
 Morituram T. v, 196
 Moriture T. vii, 678
 Morituris T. vi, 68
 Moriturum T. vi, 812
 Moriturus S. ii, 4. 4
 Morunter T. iv, 400. S. iii, 3. 129
 Moror T. ii, 467. iii, 77. x, 731. xi,
 108
 Mors T. i, 109. 652. 650. iv, 22. 528.
 vii, 53. 742. 773. 807. viii, 377. ix,
 280. x, 26. xii, 218. 574. S. ii, 1.
 154. v, 1. 168. v, 3. 260
 Morsibus T. ix, 13
 Morsu T. i, 589. 603. iv, 244. vi, 397.
 ix, 694. x, 419. S. ii, 5. 6. v, 2. 3
 Morsus T. v, 169. xii, 119. S. v, 2. 79
 Mortale T. i, 215. 646. iv, 146. xi, 224.
 470. S. ii, 1. 212
 Mortales T. iv, 770
 Mortalia T. ii, 92. iii, 253. vii, 696. S.
 v, 2. 85
 Mortalibus T. ii, 320. iii, 624. iv, 599.
 viii, 623. x, 630. S. v, 1. 166
 Mortalis T. ix, 217. 445. S. v, 1. 10
 Morte T. i, 43. 617. ii, 627. 639. iii,
 41. 94. v, 211. vi, 768. viii, 187.
 413. 648. 633. 730. ix, 60. 540. x,
 379. 712. 769. xi, 553. 623. xii, 456.
 760. S. ii, 5. 18. iii, 5. 39. v, 1. 8.
 173
 Mortem T. ii, 607. iii, 70. 163. v, 540.
 vi, 458. viii, 527. ix, 757. x, 395.
 413. xi, 293. 582. xii, 734. S. i, 6.
 61. ii, 6. 77. iii, 1. 172
 Mortes T. vi, 793. viii, 24. ix, 29. 58.
 S. ii, 7. 131. A. i, 434
 Morti T. i, 596. 640. iii, 217. vii, 702.
 ix, 664
 Mortibus T. i, 37. ii, 50. xi, 174
 Mortis T. i, 165. ii, 643. iv, 220. 418.
 474. 615. vi, 513. vii, 123. viii, 241.
 ix, 285. 491. 558. 763. 851. x, 300.
 317. 628. 804. xi, 610. 623. 715. xii,
 417. 679. S. iv, 6. 72. 104. A. i, 495
 Morum T. ii, 465. iv, 403. viii, 699. S.

- i, 2. 164. i, 4. 38. ii, 372. ii, 6. 48.
 iii, 8. 208. iv, 4. 21. v, 1. 52
 Mos T. i, 170. iv, 66. 408. v, 117
 Mota T. x, 75. xii, 145. S. i, 2. 216.
 A. i, 128
 Motas T. v, 730. S. ii, 1. 104. iii, 4.
 106
 Moti T. v, 586. viii, 746
 Motis T. iii, 437. S. ii, 2. 117. iii, 1.
 150
 Moto T. viii, 274. x, 246
 Motos T. iii, 446
 Mota T. iv, 506. v, 383. vi, 792. vii,
 3. xii, 173. S. iii, 5. 66. A. i, 302.
 514. 604
 Motum T. iv, 496. A. i, 331
 Motus T. i, 125. 284. 594. 681. ii, 334.
 iii, 37. 415. v, 71. 89. 247. ix, 118.
 x, 242. 581. A. i, 438
 Move T. i, 638. iv, 548
 Movebant T. x, 719
 Movebat T. v, 531. S. i, 6. 9
 Movebis S. ii, 7. 44. A. i, 497
 Movebo S. iii, 2. 131
 Movens T. iv, 82. x, 178. S. iii, 1. 185
 Movent T. ii, 204. iii, 447. vi, 18. 665.
 x, 724. xi, 299. A. ii, 153. 239
 Moventibus T. ii, 367
 Moventur T. iv, 362
 Moveor T. ii, 340
 Moverat T. iii, 77
 Movere T. iii, 451. viii, 78. ix, 659.
 xii, 550. S. i, 2. 49
 Moverent T. ix, 145
 Moveret A. ii, 357
 Moveri T. iii, 67. vii, 218. viii, 123. x,
 891. S. i, 2. 68. v, 3. 3
 Moverit T. iv, 36
 Moves S. i, 2. 2. ii, 2. 62
 Movet T. i, 547. ii, 148. iii, 721. iv,
 77. 349. 432. v, 59. 146. 232. 558.
 vi, 190. 496. 706. viii, 363. 448. ix,
 668. 787. 825. 842. x, 232. 752. xi,
 453. xii, 183. S. i, 1. 69. i, 2. 221.
 ii, 1. 139. 152. iii, 2. 52. A. i, 187.
 899
 Movetis T. xii, 442
 Movisset T. i, 433
 Movisti T. iii, 72. xii, 331
 Movit T. i, 675. iii, 691. iv, 219. vii,
 813. xi, 619. xii, 607. S. v, 2. 196
 Mucrone T. i, 614. ix, 542. 895. 960.
 x, 423. 486. 774. 814. S. i, 1. 44
 Mucronem T. x, 412
 Mucronibus A. i, 435
 Mugiat T. iii, 613
 Mugire T. ii, 825. vii, 65. 419. 572.
 viii, 278. x, 922. xi, 214. S. i, 1. 69
 Mugit T. vi, 28. 120. 667. vii, 796. ix,
 470. S. iv, 5. 18
 Mugitibus A. i, 524
 Mugitum T. xi, 232
 Mugitus T. x, 263. xi, 745. A. ii, 359
 Mulce S. ii, 1. 230
 Mulceat S. ii, 1. 12
 Mulcebat T. iii, 178
 Mulcebat S. ii, 1. 56
 Mulceus T. ii, 30. vi, 355. A. i, 182.
 185. 275
 Mulcent S. iii, 5. 15
 Mulcente S. v, 2. 58
 Mulcentem T. i, 478. S. iv, 2. 42
 Mulcere T. xi, 196. S. i, 2. 239. i, 4. 48.
 iii, 1. 63. iii, 2. 2. v, 1. 28. v, 5. 39
 Mulcerem S. v, 3. 216
 Mulceri T. vi, 318
 Mulcet T. iii, 268. 294. viii, 518. S. i,
 2. 194. A. i, 79
 Mulcetut T. iv, 624. A. i, 323
 Mulciber T. v, 51. vi, 234. vii, 61. S.
 iii, 1. 133
 Multa T. i, 288. ii, 367. 635 et al.
 Multi T. iv, 79. vi, 569. vii, 295. ix,
 239
 Multifida T. iii, 142
 Multifidam T. x, 843
 Multiplicat T. vi, 30. A. ii, 157
 Multiplicare T. ii, 702
 Multiplicat T. vi, 791
 Multiplicau T. xii, 775
 Multis T. xii, 31. S. iv, 7. 42
 Multisonas T. viii, 25
 Multisono S. iii, 2. 103
 Multivago T. i, 499. vi, 1
 Multo T. i, 133. ii, 676 et al.
 Multum i, 58. 604 et al.
 Multus T. iii, 27. S. i, 5. 45
 Mundi T. iii, 20. 218. 242. 498. 637.
 iv, 32. 476. 516. 659. vii, 197. 304.
 309. x, 918. xi, 114. 448. xii, 642.
 S. i, 1. 41. i, 2. 187. iii, 3. 86. iii, 5.
 73. iv, 1. 17. iv, 7. 54
 Mundo T. i, 337. v, 161. 398. vi, 304.
 xi, 78. S. ii, 7. 31
 Mundum T. i, 221. viii, 39. 424
 Munera T. ii, 370. 587. iii, 66. iv, 392.
 452. vi, 73. viii, 300. S. ii, 1. 135.
 160. 165. 203. ii, 4. 5. iii, 3. 38. v,
 3. 33. v, 5. 74. A. i, 184. ii, 169.
 285. 387
 Munere T. ii, 697. v, 727. vi, 71. x,
 256. xii, 54. S. i, 1. 23. 100. i, 2.
 309. iii, 1. 62. iii, 2. 124. iv, 4. 59.
 v, 1. 51
 Muneribus T. iv, 625
 Muneris T. xi, 750. S. iii, 3. 185. iv, 6.
 108. v, 3. 217
 Munia S. v, 2. 174

- Muniat* A. i, 430
Munichia T. xii, 616
Munichia S. v, 3. 107
Munichia T. ii, 252
Munimina T. vii, 446. x, 525. xii, 9. 704
Manire T. v, 382
Munus T. iii, 553. 706. vi, 609. viii, 653. ix, 376. 907. x, 705. xii, 75. 299. S. iii, 4. 80. 96. A. i, 70
Muri T. v, 279. vii, 800. x, 875. xi, 356
Murice T. vi, 542. ix, 690. S. ii, 1. 134. A. i, 221
Muris T. i, 9. ii, 560. iii, 530. v, 398. vii, 28. 281. 455. 598. 601. x, 936. xi, 243. 362. xii, 356. 464. 784. S. i, 1. 11. A. i, 287. ii, 197
Murmur T. iv, 802. vi, 404. 784. viii, 620. ix, 697. 734. x, 323. xii, 170
Murmura T. i, 168. 207. iii, 494. iv, 499. v, 196. 243. 614. vi, 165. 562. ix, 348. x, 93. 276. 440. xi, 337. 454. 529. xii, 409. S. i, 1. 65. i, 3. 22. 42. i, 4. 14. ii, 4. 3. A. i, 380
Murmurantis S. ii, 7. 98
Murmurat S. ii, 1. 150
Murmure T. ii, 128. iii, 428. iv, 418. 781. v, 216. 236. vii, 123. 796. ix, 32. 131. xii, 537. S. ii, 1. 62. 104. ii, 7. 37. iii, 5. 31. v, 3. 83. A. i, 554. ii, 406
Muro T. xii, 664
Murorum T. v, 376. x, 453. 532. 756. xii, 251. 704. A. i, 422. ii, 103
Muros T. ii, 454. 700. iv, 359. v, 410. vii, 17. 241. x, 489. 686. 783. xi, 4. 348. xii, 293. S. ii, 2. 1. A. i, 89
Musa S. ii, 7. 75
Musae T. vii, 289. S. i, 6. 2. ii, 7. 20
Musarum T. vi, 355
Musas S. i, 5. 2. iv, 2. 55
Musco T. ix, 406. S. i, 3. 72
Musis T. viii, 550. S. ii, 7. 41. iii, 5. 65. iv, 4. 87
Mussant T. iii, 92. x, 582
Mussantes T. xi, 455
Mustaceus S. i, 6. 19
Muta T. iv, 477. v, 334. x, 92. xi, 604. S. i, 5. 4. ii, 1. 67. A. i, 240
Mutabant A. ii, 3
Mutabat T. ix, 850
Mutabile T. ix, 661
Mutabit S. i, 1. 54
Mutae T. viii, 554
Mutant T. v, 722. vii, 136. ix, 359. 676. xi, 521
Mutante S. iii, 3. 67
Mutantis A. i, 334
Mutare T. i, 139. 174. iii, 311. 595. iv, 78. 194. vii, 206. 651. x, 639. S. iii, 4. 75
Mutaret S. ii, 1. 112
Mutas T. ix, 658. S. ii, 1. 204. iv, 9. 47. A. ii, 233
Mutasse T. vi, 95
Mutasti T. viii, 307
Mutat T. iv, 573. v, 413. 441. vii, 71. ix, 257. 774. xi, 337. 708
Mutata T. ii, 599. vii, 559. viii, 657. xii, 400. S. iii, 3. 83. v, 1. 117. 231. A. i, 664
Mutatae T. iii, 485. ix, 703
Mutato T. vi, 240
Mutatores S. v, 2. 135
Mutatoe T. ii, 242
Mutatum T. ii, 672
Mutaturus T. vi, 544. S. iii, 5. 27
Mutatus A. ii, 296
Mutavit S. iii, 3. 144
Mutent T. i, 708. ii, 444. x, 801
Mutes S. ii, 2. 108
Mutis T. viii, 196
Mutos T. iv, 183
Mutua T. ii, 173. vi, 862. viii, 415. ix, 566. x, 378. xii, 327. 390. A. i, 361
Mutum T. xi, 632. S. ii, 7. 99. A. i, 621
Mutus T. xi, 284. S. iv, 5. 20. A. i, 585
Mycalasia T. ix, 281
Mycalaeos T. vii, 272
Mycenae T. iv, 306. vii, 418. ix, 514. xi, 187. A. i, 414
Mycenae S. iii, 3. 199
Mycenae S. v, 1. 59
Mycenas T. i, 361. 325. ii, 119. 184. vii, 177. viii, 671. ix, 444. x, 16. xi, 129. 731. xii, 82
Mycenis T. i, 683. iv, 56. xi, 147. xii, 116. 689
Mycono T. iii, 438
Myconos A. i, 205
Mygdonii S. ii, 2. 108
Mygdonis T. ii, 134
Mygdonios S. v, 3. 245
Myrmidonis T. v, 234
Myroni S. iv, 6. 25
Myronis S. i, 3. 50. ii, 2. 66
Myrrhas S. iii, 4. 58
Myrtilus T. vi, 285
Myrtis S. i, 5. 13
Myrto S. i, 2. 99. iv, 7. 10
Myrtos T. iv, 360
Mystae S. iv, 851
Mystica T. viii, 766

N.

Nacta T. xii, 350
 Naidas S. i, 8. 6. A. i, 296
 Naidas S. i, 2. 264. ii, 3. 7. ii, 6. 102.
     A. ii, 151
 Naidos S. ii, 3. 30
 Nais S. i, 2. 207. i, 3. 62. ii, 3. 60. iii,
     4. 42
 Nandi S. ii, 3. 37. A. i, 225
 Nando T. ix, 239
 Napææ T. ix, 386
 Napmas T. iv, 255
 Narcisse S. i, 5. 55
 Narcissum T. vii, 341
 Nare T. v, 15
 Narrabat T. vi, 149. S. iv, 6. 65. v, 2.
     151
 Narrabimus S. iii, 2. 135
 Narrabor A. ii, 274
 Narrantem T. vii, 233
 Narrare A. i, 394
 Narrat T. ii, 246. vii, 420. x, 489
 Narrata S. i, 2. 30
 Narratur T. vi, 567
 Narraturus S. iii, 3. 207
 Narret T. xi, 732. xii, 804
 Nasamoniacus S. iv, 6. 75
 Nasamonii S. ii, 7. 98
 Nascatur S. ii, 3. 4
 Nascens T. iii, 720
 Nascentem S. i, 2. 260
 Nascentes S. iii, 1. 163
 Nascentibus S. iii, 1. 28
 Nasci S. i, 5. 54. iv, 1. 19
 Nascitur S. v, 1. 222
 Naso S. i, 2. 255
 Nata T. i, 572. iii, 712. 717. 719. iv,
     546. 584. xi, 628. 706. S. iii, 5. 56.
     v, 1. 6
 Natabis S. v, 2. 133
 Natæ T. ii, 159. v, 277. vii, 317. 479.
     ix, 408. x, 725. xi, 192. 321. S. iii,
     5. 54. A. ii, 238
 Natale T. viii, 320. ix, 322. S. iii, 5. 82
 Natales T. iv, 674
 Natalibus S. v, 3. 130
 Naëlis S. i, 4. 125. v, 3. 124
 Natam T. xi, 675
 Natans T. v, 708
 Natant T. iii, 332. iv, 229. vi, 842. ix,
     438. S. ii, 1. 18. ii, 2. 49. A. i, 60
 Natantes T. ii, 638. iv, 57. v, 255. vi,
     284. S. v, 5. 84
 Natanti S. i, 2. 88. iv, 3. 58
 Natantia T. iv, 712. ix, 303. xi, 558
 Natantibus T. vi, 307
 Natantis T. ix, 482
 Natore T. ii, 337

Delph. et Var. Clas.

Natarum T. i, 394. 530. iv, 561. A. ii,
     84. 226
 Natas T. vii, 610. A. ii, 83
 Natat T. ii, 42. 626. vi, 542. vii, 142.
     ix, 358. A. i, 161. 428
 Natator T. x, 407
 Natatos T. iv, 704
 Natatu S. i, 3. 73. iii, 2. 18
 Natatum S. i, 3. 27
 Natatus S. i, 5. 25. A. i, 628
 Nate T. iii, 229. iv, 319. v, 271. vi,
     139. 162. 699. x, 691. 695. xi, 264.
     xii, 88. S. i, 2. 112. 138. i, 4. 95. A.
     i, 256. 320. 340
 Nati T. i, 238. 296. ii, 65. 305. 641. iii,
     151. 243. iv, 340. v, 77. 99. 295. vi,
     35. 133. 190. vii, 719. 788. ix, 365.
     579. xi, 298. 479. 638. 672. 701. xii,
     83. S. iii, 3. 11. v, 3. 45. 66
 Natis T. ii, 131. 459. iii, 375. iv, 315.
     vii, 164. 241. ix, 188. xii, 640. 707.
     S. ii, 1. 32. iv, 3. 148. v, 3. 137. A.
     ii, 134
 Nato T. ii, 652. v, 296. x, 797. xi,
     304. S. iii, 3. 25. 209. A. i, 74. 199.
     ii, 224
 Natorum T. iv, 331. v, 608. ix, 426. 707.
     x, 426. S. iii, 3. 114. 125. 145. 148.
     iii, 4. 29. 77. A. ii, 32
 Natos T. i, 70. iii, 139. 579. iv, 355.
     viii, 365. x, 53. 415. 578. 768. xi,
     20. 279. 419. 594. 611. xii, 17. S. i,
     3. 12. ii, 1. 87. ii, 6. 8. v, 1. 218.
     v, 5. 15. 79
 Natum T. i, 580. iv, 310. 343. v, 159.
     vi, 321. 565. vii, 491. 526. 544. viii,
     251. ix, 618. S. ii, 1. 90. ii, 7. 26.
     93. iv, 7. 17. A. i, 64. 133. 218. 324.
     A. ii, 234
 Natura T. ii, 501. vi, 845. vii, 217. 447.
     viii, 330. x, 88. xi, 466. 607. xii,
     561. S. i, 2. 156. 271. i, 3. 17. i, 6.
     58. ii, 1. 34. 83. ii, 2. 15. 52. ii, 4.
     17. iii, 4. 76. iv, 3. 135. v, 3. 71. v,
     5. 22. A. i, 488. ii, 174
 Naturæ S. iii, 1. 168
 Naturam T. xii, 645
 Natu T. iv, 341. v, 416. vii, 296. 305.
     732. ix, 319. x, 284. xii, 348. S. i,
     1. 97
 Navale S. iv, 4. 6
 Navales T. vii, 804
 Navalibus A. i, 413
 Naubelus T. vii, 355
 Naufragus T. ix, 310. S. ii, 1. 180
 Navifragis T. v, 415
 Navigat T. viii, 270. S. iv, 3. 113. A.
     i, 67. ii, 351
 Navigationis S. iv, 3. 31

Ind. Stat.

T

- Naviget S. iii, 4. 82
 Navita T. i, 370. S. ii, 1. 186. iii, 2. 55. v, 1. 251
 Nautæ T. v, 395. vii, 89. viii, 372
 Nautas T. iii, 323. vi, 799. xi, 118. S. iii, 1. 84. iii, 2. 50
 Nauticus T. iv, 806
 Nautis T. v, 185. ix, 461. 524. xii, 616. S. iii, 1. 4. iii, 5. 100. v, 3. 82. A. i, 391
 Nazi S. i, 2. 131. 224
 Naxos T. vii, 686. A. ii, 4
 Nealce T. xii, 122
 Neapolis S. iv, 8. 6
 Nebriada S. i, 2. 226. A. i, 609
 Nebridat T. ii, 664. A. ii, 42
 Nebulæ T. iv, 585. v, 184
 Nebularum T. i, 691
 Nebulas T. ix, 454
 Nebulosa T. x, 84
 Necandos T. ix, 828
 Nece T. xii, 102
 Necem T. iii, 69. ix, 733. x, 332
 Necessæ T. xi, 338. S. ii, 1. 87
 Neci T. ix, 77. x, 835. xii, 764
 Nectis T. iii, 153. vii, 699. ix, 129
 Nectam T. iv, 677
 Nectar S. iii, 4. 15. 61. iv, 6. 54
 Nectare S. ii, 2. 90. iii, 2. 118. iv, 2. 54. A. i, 53
 Nectaris S. iii, 1. 27
 Nectat S. iv, 2. 9. A. i, 432
 Necte T. iii, 495. A. i, 10
 Nectebat T. ix, 567
 Nectebant T. viii, 637
 Nectent T. ii, 728
 Nectere T. vii, 170. S. ii, 6. 71. A. i, 320
 Necti T. vi, 921
 Nectit T. vii, 402. xi, 289. S. ii, 2. 114
 Nectite S. i, 4. 123. 124
 Necto T. v, 36
 Nectunt A. ii, 176
 Nefanda T. v, 492. viii, 120. S. v, 2. 77
 Nefandæ T. i, 162. ii, 462. vii, 787
 Nefandam T. i, 69. 617. iii, 121. ix, 665
 Nefande T. xi, 341
 Nefandi T. xi, 450
 Nefandis T. vii, 599. xi, 695. S. iv, 6. 81. A. i, 111
 Nefando T. xi, 552
 Nefandos T. xii, 98
 Nefandus T. vii, 386. ix, 18. xii, 341. 718
 Nefastia T. i, 273. iv, 630
 Nefasto T. iv, 456. vi, 205. xii, 285. 657
 Nefastum T. iv, 516. S. v, 5. 35
 Nega S. ii, 1. 233
 Negant T. ii, 263. 537. 669. iii, 458. iv, 747. viii, 406. ix, 678. 682
 Negantem T. iv, 780. v, 412. vi, 623. viii, 730
 Negantia T. v, 544. S. iii, 1. 124
 Negarem T. v, 322
 Negari T. iii, 342. 713
 Negas T. viii, 317
 Negasses S. iii, 5. 10
 Negasset S. ii, 6. 66
 Negat T. iii, 572. iv, 124. v, 233. vii, 372. viii, 285. S. ii, 2. 47
 Negata T. iii, 41. xii, 333. S. iv, 3. 11
 Negatam T. iii, 71
 Negatas T. ii, 322
 Negatum T. xii, 345
 Negavi T. iii, 371
 Negavit T. iv, 127. xii, 403
 Negent A. i, 549
 Negentur T. ii, 477
 Neget T. ii, 110. 345. vi, 556. 934. S. i, 2. 139. i, 4. 5. i, 5. 63. iv, 5. 36
 Neglecta T. iv, 748. vii, 617. x, 7. S. v, 3. 164
 Neglectis A. i, 503
 Neglectissima T. vii, 164
 Neglecto T. viii, 650
 Neglectus T. vi, 910. S. iii, 4. 33
 Neitæ T. viii, 354
 Nelcia T. iv, 125
 Nemææ T. v, 714. 783
 Nemæa T. iii, 421. xi, 47. S. v, 2. 48
 Nemæai T. i, 575
 Nemææo T. x, 499. S. iv, 6. 58
 Nemæum T. vii, 117
 Nemæus T. iv, 136
 Nemee T. i, 355. ii, 378. iv, 159. 836. v, 44. 749. vi, 516. S. iii, 1. 143. 182. A. i, 415
 Nemeen T. iv, 646. 664. vi, 88. 368. 385
 Nemees T. iv, 688. v, 581. S. i, 3. 6. iii, 1. 30. iv, 6. 41. v, 3. 52
 Nemo T. vi, 525. ix, 782. S. i, 4. 124. ii, 1. 14
 Nemora T. iv, 455. vi, 29. 807. ix, 321. xii, 526. S. i, 3. 17. ii, 2. 55. 62
 Nemorale T. iv, 288
 Nemoralem S. i, 3. 76
 Nemoralis T. ix, 627
 Nemori T. iv, 425
 Nemoria T. iii, 353. iv, 34. 792. v, 605. ix, 578. 688
 Nemorosa T. ii, 79. v, 182
 Nemorosus S. iii, 1. 147
 Nemorum T. i, 230. 376. iii, 106. iv, 254. 263. 276. 746. 791. v, 52. 186.

564. vi, 85. 256. 633. ix, 383. 587.
 608. x, 368. xii, 233. 620. S. v, 2.
 44. A. i, 358
 Nemus T. i, 361. ii, 13. 523. 526. 531.
 iii, 113. iv, 285. 386. 720. v, 553.
 vi, 99. 110. 220. vii, 163. 348. 627.
 viii, 201. 547. 706. ix, 535. 719. x,
 503. xii, 491. 608. S. i, 2. 128. ii,
 3. 12. ii, 7. 111. iii, 1. 56. iii, 2.
 138. iv, 3. 50. 126. iv, 4. 15. v, 1.
 49. v, 3. 286. A. i, 10. 428. 594.
 645
 Nepos T. vii, 257. A. ii, 195
 Nepotem T. i, 577. iv, 606. 618. ix,
 308
 Nepotes T. i, 81. 185. iii, 245. 270. iv,
 561. 629. vii, 192. 207. ix, 823. x,
 797. xii, 498. S. i, 1. 107. i, 2. 266.
 iii, 1. 176. iv, 8. 27. A. i, 656. ii,
 109. 281
 Nepoti T. i, 298. S. i, 4. 70
 Nepotibus T. i, 690
 Nepotis T. ii, 122. ix, 391. 416
 Nepotum T. ii, 158. S. ii, 1. 199. iv, 8.
 10
 Neptune S. iii, 2. 5
 Neptunia T. vi, 283. vii, 271. 813. S.
 iii, 3. 82. A. i, 224
 Neptunius T. xii, 588. 665
 Neptunus T. ii, 45. iii, 433. vi, 302
 Nequeam T. vi, 374
 Nequeo T. iv, 503. x, 598. S. iii, 2. 52.
 v, 3. 242
 Nequeunt T. vi, 398. x, 568
 Nequit T. i, 623. iii, 177. iv, 343. 810
 Nerea T. viii, 230. S. ii, 2. 75. A. ii,
 301
 Nerei A. i, 527
 Nereida T. ix, 401. S. i, 2. 129. A. i,
 158
 Nerridas S. i, 2. 116
 Nercides T. viii, 362. S. iii, 1. 144. iii,
 2. 13
 Nereidos A. i, 592
 Nereidum T. ix, 372
 Nercis S. ii, 2. 103. A. i, 24. 122. 481
 Nereo T. v, 49
 Nereos T. iii, 410. v, 437. A. i, 542
 Neris T. iv, 47
 Nero S. ii, 7. 58. iv, 3. 8
 Neronea S. i, 5. 62
 Neronem S. ii, 7. 119
 Neroni S. v, 2. 33
 Nervo T. ix, 866
 Nescia T. xi, 595. S. v, 2. 69
 Nesciat T. i, 228. ii, 181. iv, 540. vi,
 564. x, 404. S. iii, 3. 112
 Nescientem S. iv, 3. 74
 Nesciorat T. ix, 204
 Nesciet A. i, 274
 Nescio T. viii, 630. x, 391. A. i, 147
 Nescire T. iii, 635. iv, 264. v, 345
 Nescis T. iii, 704. x, 722. S. i, 6. 38.
 ii, 7. 117
 Nescit T. vi, 784. vii, 674. ix, 743. xi,
 540. xii, 231
 Nescius T. iii, 80. ix, 684. x, 316. S.
 iv, 5. 38
 Nesida S. iii, 1. 148
 Nesis S. ii, 2. 78
 Nessus T. xi, 238
 Nestor T. iv, 127. S. iv, 3. 150. v, 3.
 192
 Nestorem S. i, 3. 110
 Nestoreos S. i, 4. 127
 Neverat T. iv, 600. ix, 601
 Neutri T. ix, 258. x, 408
 Nexa T. ix, 419. S. v, 4. 15
 Nexæ T. xi, 528
 Nexi T. iii, 149
 Nexibus T. vii, 477. S. ii, 1. 64
 Nexis T. i, 495
 Nexu T. vi, 8. 31. 611. 889. S. iv, 4.
 93. A. i, 191
 Nexus T. iv, 199. 724. v, 565. 597. vi,
 402. 505. x, 868. xi, 624. S. ii, 6.
 78. A. i, 209
 Nidi T. x, 460
 Nidos T. vi, 97. viii, 619. ix, 262. S.
 iii, 5. 57
 Niger T. iv, 585. v, 153. 175. 705. viii,
 6. 411. x, 109. 929. xi, 226
 Nigra T. i, 307. 368. 647. ii, 28. 106.
 iv, 133. 521. vi, 11. vii, 476. xii,
 234. S. i, 3. 103
 Nigræ T. iii, 241. vi, 376. ix, 851. xii,
 111. S. ii, 1. 19. iv, 4. 62
 Nigram T. viii, 243
 Nigrante T. ix, 464
 Nigrantem S. v, 3. 54
 Nigrantes T. vi, 265. viii, 339. xii, 254
 Nigrantia T. vi, 732. x, 97. 298
 Nigrantibus T. x, 135
 Nigras T. x, 324. 532
 Nigrasset S. ii, 6. 83
 Nigri T. i, 506. ii, 49. iii, 146. iv, 440.
 v, 573. viii, 238. x, 26. xii, 272
 Nigris T. v, 367. x, 538. xi, 410. xii,
 424. A. i, 436
 Nigro T. i, 566. iii, 416. iv, 391. viii,
 378
 Nigram T. i, 686. ix, 461
 Nili T. i, 265. iii, 527. S. iii, 2. 108. 115.
 iii, 3. 91. iii, 5. 21. iv, 3. 157. v, 5. 67
 Niliacum T. iii, 478. S. iv, 9. 12
 Nilo T. v, 12. xii, 518
 Nilus T. iv, 706. viii, 359. S. i, 6. 77.
 v, 1. 100

- Nimbi T. iii, 435. v, 584. S. iii, 1. 80
 Nimbia T. i, 405. v, 385. viii, 423. S.
 i, 6. 21
 Nimbo T. i, 97. iii, 544. viii, 391. ix,
 526. x, 535
 Nimborum T. vii, 37. x, 135
 Nimbos T. vi, 53. 419. S. v, 3. 108
 Nimboea S. i, 3. 89. iii, 2. 11. 44
 Nimbosam T. ix, 307
 Nimbosum T. xii, 305
 Nimbum S. iii, 1. 73
 Nimia T. vii, 275. xi, 94
 Nimii T. x, 646
 Nimis T. ii, 617. viii, 427. x, 287. xii,
 223
 Nimio T. viii, 265. ix, 694. S. iv, 4. 27.
 v, 1. 148. A. i, 367. 584
 Nimius T. iii, 625. x, 493. 808. S. v,
 1. 64. v, 3. 253. x, 5. 56. A. i, 570.
 ii, 446
 Niobe T. vi, 124
 Nioben T. ix, 682
 Nisi T. x, 448. S. iii, 4. 84
 Nisu T. iv, 496. S. iv, 7. 33
 Nisum T. ii, 382
 Niteat S. iii, 3. 103. v, 1. 190
 Nitebant T. i, 145
 Nitebat T. vi, 723. S. iv, 2. 43
 Nitens T. iv, 788. v, 293. xi, 400. S. i,
 6. 86. iii, 1. 21. iv, 1. 4. iv, 3. 99
 Nitent T. vi, 580. viii, 401. ix, 792. S.
 i, 2. 150. i, 5. 48. iv, 2. 27
 Nitente S. ii, 7. 106. iv, 3. 93
 Nitentem T. i, 540. ii, 648. S. v, 1.
 123
 Nitentes S. iii, 4. 8. 65. 87
 Nitenti S. i, 5. 63
 Nitentia T. vi, 905. vii, 241
 Nitentibus S. i, 5. 49
 Niteret S. v, 1. 53
 Nitescunt T. vi, 577
 Nitet T. ii, 297. viii, 371. S. i, 5. 36.
 iii, 1. 80. iii, 2. 90. A. i, 102. ii, 149
 Niti T. x, 230
 Nitidas T. viii, 166. S. ii, 2. 10. iii, 1.
 87
 Nitidas S. iii, 5. 28. v, 2. 145
 Nitidi T. x, 501. xii, 537. S. ii, 3. 1
 Nitidis T. iv, 200. S. i, 2. 147. i, 5. 12.
 ii, 1. 94. iii, 5. 28
 Nitido S. iii, 3. 36
 Nitidos S. i, 3. 145. 212. iii, 1. 5
 Nitidum T. iii, 440. S. i, 2. 262. i, 3.
 54
 Nititur T. iv, 583
 Nitir T. ix, 592. x, 116. S. iii, 3. 149.
 iv, 1. 23. v, 2. 73
 Nitorem T. x, 602. S. ii, 6. 74. ii, 7.
 81. iv, 8. 57
 Nitore T. i, 344
 Nituerunt T. v, 130
 Nituntur T. vii, 802
 Nivalem T. iii, 318. vi, 524. xii, 592.
 S. iv, 6. 100
 Nivalis S. iv, 3. 153
 Nive T. iv, 794. v, 390. viii, 408. xi,
 115. A. i, 477
 Nivea T. iv, 130. vii, 255
 Niveas T. ix, 636. S. ii, 3. 17
 Niveam T. ix, 767. S. iii, 4. 86
 Niveas S. i, 5. 39. A. i, 100
 Nivei T. iii, 534. vi, 330
 Niveis T. iii, 467. xii, 532. S. i, 2. 23
 Niveo T. ii, 738. viii, 391. 676. ix, 689.
 883. S. i, 5. 51. iii, 3. 2. A. i, 161.
 215
 Niveos S. i, 2. 20. 244. i, 4. 129. ii,
 3. 23
 Nives T. iii, 38. iv, 834. ix, 448. xi,
 194. xii, 518. S. i, 5. 26. iii, 3. 94.
 iv, 3. 157. A. i, 152
 Niveus T. iv, 245. vi, 329. xi, 472
 Nivibus S. i, 2. 126. A. i, 651. ii, 439
 Nivosi T. vii, 7. xii, 181
 Nivosis T. i, 696. iv, 399
 Nivosum S. i, 2. 95
 Nix T. vii, 72
 Nixa T. ii, 67. S. i, 2. 152
 Nixu T. iii, 89
 Nixus T. ii, 218. 561. v, 19
 Nobile T. vi, 363. ix, 382. x, 670. S.
 i, 2. 250. i, 6. 12. ii, 2. 108. ii, 4.
 16. ii, 7. 114. iii, 4. 94. iv, 8. 4. v,
 3. 120
 Nobiles S. iv, 3. 61
 Nobilior S. ii, 7. 34
 Nobilis S. iii, 2. 20. iv, 4. 2
 Nobilitare T. ix, 187
 Nobilitas T. ii, 487. iii, 601. x, 701. S.
 i, 2. 72. i, 4. 69. ii, 6. 12
 Noceant A. i, 227
 Nocendi T. ii, 558. vi, 766. 938. S. ii,
 6. 59
 Nocens T. i, 278. iii, 368. iv, 401. 589.
 711. v, 521. xi, 381. S. i, 1. 14. iii,
 1. 29
 Nocentem T. iv, 263. viii, 39. ix, 28.
 xi, 176. 386
 Nocentes T. i, 282. iii, 354. iv, 436.
 xi, 189. 463. 486. xii, 96. 508. S. iii,
 3. 13
 Nocenti T. v, 592
 Nocentia T. ii, 292. S. i, 5. 8
 Nocentibus T. xi, 134
 Nocentia T. ix, 64. S. ii, 7. 61
 Nocentum T. i, 215. ii, 489. S. ii, 7.
 117. iii, 3. 4. v, 2. 84
 Nocitura A. i, 271

- Nocte T. i, 47. 403. ii, 102. iii, 2. 119.
 143. 358. 683. 688. iv, 85. 439. 478.
 v, 79. 82. 198. 265. vii, 415. viii,
 628. 692. ix, 735. 793. x, 302. 832.
 xi, 140. 377. 520. xii, 224. 282. 303.
 367. S. i, 1. 94. i, 2. 52. 82. 198. i,
 3. 71. i, 4. 118. iii, 5. 57. iv, 6. 94.
 iv, 8. 30. v, 1. 72. v, 2. 90. v, 4. 14.
 A. i, 555. ii, 31. 289
 Noctem T. i, 69. 351. 409. 520. ii,
 74. 318. 650. iii, 341. iv, 548. v,
 177. vi, 335. 303. vii, 398. 399. viii,
 666. 680. ix, 690. x, 43. 159. 298.
 219. 388. xii, 661. S. i, 2. 241. iv, 6.
 13. A. i, 198
 Noctes T. i, 316. iii, 76. 278. v, 72. 451.
 vii, 189. 603. ix, 675. 622. xii, 396.
 485. S. i, 2. 37. ii, 1. 210. 231. iii,
 5. 34. A. i, 637
 Nocti T. ii, 210. x, 326. S. i, 6. 90
 Noctibus S. i, 1. 46. iii, 5. 1
 Noctis T. i, 231. 432. 441. ii, 60. 95.
 171. 349. iii, 33. 68. 176. iv, 282.
 372. v, 64. 196. 243. vi, 298. viii,
 144. ix, 61. 613. x, 18. 84. 114. 217.
 337. 365. xii, 6. S. i, 6. 65. ii, 2. 101.
 ii, 4. 6. iii, 1. 42. v, 1. 220. A. i,
 453. 640
 Noctivagus T. iii, 420
 Noctivagus S. iii, 5. 101
 Noctivagi T. x, 158
 Noctivagum T. xii, 132
 Nocturna T. ii, 485. iii, 46. iv, 695. vi,
 109. S. iii, 1. 127. A. i, 98
 Nocturnus T. iii, 511. v, 249
 Nocturnas S. ii, 7. 48
 Nocturni T. iv, 429. v, 299. 621. vii,
 791
 Nocturno T. i, 601. 624
 Nocturnum T. iii, 480. x, 373
 Nocturnus T. vi, 240
 Nodare S. iii, 1. 157. A. ii, 441
 Nodato T. ix, 277
 Nodatum A. ii, 291
 Nodi T. i, 110
 Nodis T. iv, 266. vi, 844. ix, 687
 Nodo T. ii, 228. iv, 234
 Nodos T. iv, 73. vi, 890. S. ii, 3. 3
 Nodosa T. ii, 619. xii, 670
 Nodosos T. i, 134
 Nodosum S. i, 6. 59
 Nodum T. xi, 646
 Nolentes T. vi, 323
 Nolentibus T. x, 810
 Noli S. ii, 7. 35
 Nolint S. iii, 1. 107
 Nolis A. ii, 290
 Nomadum S. i, 5. 36. ii, 2. 92
 Nomen T. ii, 390. 486. iv, 718. v, 465.
 747. vi, 77. 79. 342. vii, 269. viii,
 584. 644. 649. xi, 64. xii, 115. S. i,
 1. 8. 67. ii, 4. 29. v, 3. 94. v, 5. 86.
 A. i, 474. 578. ii, 369
 Nomen T. x, 260
 Nomina T. vi, 17. 297. 373. vii, 497.
 xii, 161. 625. S. iv, 1. 43. v, 5. 10.
 A. i, 13. ii, 56. 125. 310
 Nomine T. iii, 461. v, 738. vi, 413. vii,
 231. 303. x, 373. xi, 245. S. ii, 2. 1.
 iii, 1. 64. 82. iv, 8. 66
 Nominibus T. vi, 461
 Nominum T. ix, 290
 Nonacria T. iv, 294
 Nonnihil T. xi, 482
 Noram T. viii, 92
 Norant T. vi, 742. xii, 506
 Norat S. iii, 4. 53. v, 2. 46
 Norant T. vii, 169. S. i, 2. 50
 Noscat S. iii, 2. 107
 Noscenda T. ix, 357
 Noscendi T. v, 425
 Noscere T. v, 41. 111. 454. vii, 621. x,
 458. xi, 374. 611. xii, 37. 814. S. i,
 3. 3. iv, 8. 35
 Nosces T. i, 87. ix, 837. S. iv, 4. 9
 Nosci T. iv, 514. x, 759
 Noscit T. ii, 62. iv, 607. vi, 370. xii,
 313
 Noscitur S. v, 1. 172
 Nosco T. iv, 570. v, 620. xii, 439. S.
 i, 2. 16
 Noscunt T. vi, 413
 Nosse T. v, 343. 466. vi, 162. viii, 333.
 ix, 317. x, 591. S. i, 1. 76. i, 2. 242.
 iii, 4. 62. iii, 5. 50. iv, 4. 100. iv, 6.
 8. 90. A. i, 117
 Nosset T. iv, 186
 Nota T. i, 682. ii, 96. 267. iii, 330.
 iv, 126. 161. v, 366. 496. 547. vi,
 76. 563. ix, 582. 585. xi, 459. xii,
 158. S. ii, 6. 95. iii, 5. 44. v, 3. 85.
 A. ii, 61
 Notabis S. i, 5. 47
 Notae T. iv, 450. 744. vi, 934. ix, 698.
 A. i, 572
 Notam T. iv, 31. ix, 680
 Notant T. vii, 442. x, 456
 Notarat T. ii, 317. viii, 10
 Notari T. iii, 42
 Notas T. v, 315. 542. vii, 302. ix, 605.
 S. iii, 1. 64. A. ii, 213
 Notasset T. xi, 482
 Notat T. vii, 40. viii, 381. S. ii, 6. 102.
 v, 1. 37. 160
 Notati T. xii, 168
 Notatus S. ii, 7. 129. v, 3. 167

- Notari T. iii, 522. x, 796. S. i, 4. 39.
 ii, 6. 21
 Notavit T. x, 678. xii, 227. 758. S. v,
 1. 139
 Noti T. i, 161. ii, 274. iv, 25. vi, 310.
 vii, 268. S. iv, 4. 101
 Notia T. i, 528. iv, 113. v, 368. S. i,
 1. 16. A. i, 309
 Notissima T. x, 701
 Noto T. ii, 71. 194. 583. iv, 315. vi,
 109. 158. vii, 224. S. ii, 2. 11. v, 1.
 147. A. ii, 306
 Notas T. i, 293. 404. ii, 66. iii, 486. v,
 530. vi, 943. vii, 721. S. iii, 2. 1. ii,
 4. 4
 Notum T. i, 101. viii, 629. ix, 580. xi,
 635. S. i, 1. 8. iii, 2. 45
 Notus T. ii, 450. iii, 29. iv, 421. v, 403.
 vi, 566. vii, 561. xi, 114. S. ii, 5.
 26. iii, 2. 124. iv, 7. 19. A. i, 647
 Nova T. i, 23. 241. 536. 569. ii, 229.
 700. iii, 448. 484. iv, 247. 448. v,
 235. 423. 461. vi, 39. 340. vii, 744.
 viii, 101. 195. 373. ix, 200. 209. 211.
 x, 98. 200. 483. 738. xi, 682. xii,
 88. 633. S. i, 1. 34. i, 2. 2. 15. i, 4.
 17. i, 6. 80. ii, 1. 86. 192. iii, 1.
 177. iii, 3. 67. iii, 4. 48. 59. 83. iv,
 2. 5. A. i, 163. ii, 79. 127. 253
 Novabat T. vii, 116
 Novæ T. iv, 430. v, 180. 299. xii, 793.
 S. ii, 6. 48. v, 2. 68. A. i, 368
 Novalia T. iii, 645. xii, 234. S. i, 4.
 129. ii, 2. 98
 Novam T. xii, 813. A. i, 33
 Novarat T. xi, 400
 Novaris S. v, 1. 231
 Novas S. i, 4. 22. v, 5. 71. A. i, 567
 Novat T. i, 111. viii, 301. A. i, 415
 Novate S. ii, 7. 9
 Novatur A. i, 179
 Novatus T. i, 668
 Novavit T. x, 229
 Novem T. ii, 5. S. i, 4. 77
 Novena S. i, 2. 4
 Noverat T. xii, 260. S. ii, 1. 199. A. i,
 561
 Noverca T. x, 886
 Novercæ T. iv, 672. S. ii, 1. 49. iii, 1.
 47. 137. v, 3. 40. A. i, 189
 Novercales T. vii, 177. S. v, 2. 119
 Novercam S. iii, 1. 22
 Novercas S. v, 2. 80
 Novere T. ix, 94. xii, 473
 Novi T. iii, 182. v, 598. vi, 221. x,
 253. S. iv, 1. 8. 14. iv, 5. 10. iv, 7.
 6. A. ii, 256
 Novies T. iv, 451. vi, 238. xii, 629
 Novis T. ii, 108. 268. iii, 535. iv, 116.
 418. v, 437. 744. vii, 274. viii, 66.
 152. x, 807. xi, 637. S. i, 3. 56. i,
 5. 24. iii, 3. 130. iv, 1. 40. iv, 3.
 121. A. i, 215
 Novisse S. iv, 4. 73. v, 1. 55
 Novissima T. iv, 387. v, 478. vi, 191.
 xi, 141. A. ii, 381
 Novissimus T. viii, 386. x, 613. xi, 445.
 S. iii, 2. 59. v, 1. 170. A. ii, 131
 Novit T. i, 685. S. i, 2. 176. ii, 6. 9.
 v, 1. 80
 Novo T. i, 508. ii, 84. vi, 2. vii, 472.
 viii, 19. xi, 197. xii, 145. 584. S. i,
 1. 101. iv, 1. 3. iv, 2. 61. iv, 3. 22.
 A. i, 557
 Novos T. i, 608. iii, 279. 444. 684. iv,
 375. ix, 407. 579. 741. xii, 590. S. i,
 6. 9. 51. iii, 1. 66. A. i, 9. ii, 80.
 109
 Novum T. viii, 5. x, 103. xii, 601. S. i,
 2. 188. v, 1. 242. v, 5. 36. A. i, 303
 Novus T. i, 141. ii, 418. iv, 377. 752.
 x, 456. 690. xii, 430. 593. 604. 808.
 S. i, 5. 60. ii, 5. 16. iii, 2. 123. 134.
 iv, 4. 38. iv, 9. 7. A. ii, 140
 Nox T. i, 97. 346. 455. 468. 498. ii, 89.
 153. 528. 662. 714. iii, 415. 677. iv,
 133. v, 33. 478. 753. vi, 27. vii, 543.
 viii, 16. 109. 161. 216. 219. ix, 40.
 584. x, 1. 54. 192. xi, 761. xii, 253.
 S. i, 3. 42. i, 6. 85. iv, 6. 17. 18. A.
 i, 195. ii, 144. 252. 262
 Noxæ T. x, 587. xii, 548
 Noxam T. iii, 207
 Noxas T. ix, 148
 Noxia T. xi, 630
 Nube T. i, 124. ii, 106. iii, 320. 510.
 iv, 664. 738. 839. v, 251. 298. 407.
 vi, 233. 412. 587. vii, 708. ix, 120.
 175. 644. x, 538. S. i, 3. 109. iii, 3.
 147. iv, 6. 73. v, 1. 132
 Nubem T. ii, 321. iv, 512. 729. v, 363.
 vii, 118
 Nubentibus T. ii, 259
 Nubes T. ii, 3. iii, 257. v, 394. vii, 428.
 viii, 205. 369. ix, 405. x, 281. 327.
 374. 575. 914. xi, 42. 920. xii, 3. S.
 i, 6. 76. ii, 1. 226. A. ii, 307
 Nubibus T. i, 206. 646. vii, 9. 158. x,
 849. xi, 472. xii, 309. 655. 660. 710.
 S. iii, 1. 72. iv, 3. 137. iv, 8. 2. A. i,
 490
 Nubifer T. i, 193
 Nubiferum T. vii, 744
 Nubigenæ T. v, 263
 Nubigenas T. i, 365. S. v, 2. 131
 Nubila T. i, 105. 311. 342. 551. 664. ii,
 38. 56. 187. iii, 436. 463. 545. 557.
 iv, 283. 835. v, 366. vi, 310. 406.

681. 928. 942. vii, 583. 625. viii, 418. 700. ix, 861. 896. x, 144. 157. 679. 928. xi, 116. 130. xii, 276. 818. S. i, 2. 143. 186. i, 4. 110. i, 6. 25. iii, 1. 155. iii, 2. 44. 74. 76. iii, 3. 36. iii, 5. 11. iv, 3. 100. v, 3. 13. A. i, 373. ii, 440
- Nubilis A. i, 356
- Nubilus T. iii, 230. iv, 483. v, 270. xi, 520. xii, 650. S. iii, 3. 96. A. i, 238
- Nucetis S. i, 6. 12
- Nuda T. i, 150. vi, 739. vii, 281. viii, 710. ix, 20. 298. 898. xi, 317. xii, 56. 193. 568. S. iii, 1. 4
- Nudabunt T. vii, 549
- Nudæ T. iv, 229. A. i, 327
- Nudam T. i, 418. S. ii, 2. 105
- Nudant T. iv, 358
- Nudare S. iii, 4. 87
- Nudas T. vi, 18. S. iii, 1. 146
- Nudassent T. i, 429
- Nudat T. ii, 124
- Nudata S. iv, 8. 24. A. ii, 94
- Nudatus S. ii, 1. 110
- Nudaverat T. iii, 81
- Nudi S. iii, 5. 91
- Nudis T. ii, 508. vi, 572. viii, 73
- Nudo T. ii, 221. 246. 580. iii, 112. v, 16. 135. vi, 136. 351. 911. vii, 481. ix, 529. xi, 418. 663. xii, 328. S. iii, 2. 70. v, 2. 115. A. i, 77
- Nudos T. xii, 711. S. iii, 1. 97. 152. iv, 2. 36
- Nudum T. ii, 312. iii, 358. xii, 19
- Nudus T. v, 440. vi, 746. vii, 777. viii, 574. ix, 47. 51. 700. x, 160. xii, 216
- Numa S. i, 4. 41
- Numæ S. v, 3. 290
- Numen T. iii, 470. 615. vii, 30. 732. viii, 178. 224. ix, 515. 549. 587. x, 262. 367. xi, 485. xii, 78. 486. S. i, 1. 75. iii, 2. 102. iv, 3. 140. iv, 6. 60. v, 1. 164. A. i, 265. 504. ii, 23
- Numerant T. ii, 611. viii, 372. A. i, 13
- Numerare S. i, 5. 10. A. i, 210
- Numerat S. v, 3. 95
- Numerata T. iii, 558
- Numeraveris S. iii, 3. 97
- Numerem S. v, 1. 101
- Numeret T. x, 273
- Numeris T. iv, 411
- Numero T. ii, 590. iii, 8. iv, 63. vi, 129. 213. 927. x, 222. xii, 102. A. i, 512
- Numerosa T. i, 435. 567
- Numerosior S. v, 1. 85
- Numerum T. iv, 145. 763. vi, 263
- Numerus T. vi, 966
- Numidæ T. x, 415. S. i, 6. 78. ii, 4. 28
- Numina T. iii, 247. 498. iv, 184. 255. 578. 684. v, 25. 109. vi, 631. 692. 919. vii, 103. viii, 173. 191. ix, 628. x, 237. 334. 899. xi, 352. xii, 561. S. i, 5. 2. iii, 1. 105. 170. iii, 3. 2. 53. 64. 183. 187. iv, 2. 22. 59. iv, 4. 87. iv, 8. 62. v, 1. 73. 154. 235. v, 1. 154. v, 2. 154
- Numine T. i, 494. ii, 152. iii, 699. vi, 49. 94. x, 676. xii, 420. S. i, 2. 32. i, 4. 23. 66. ii, 2. 24. iv, 6. 73. A. ii, 359
- Numinis T. ii, 61. iv, 716. viii, 336. x, 361. xii, 498. S. i, 2. 102. ii, 7. 125
- Nuntia T. vi, 1. S. iv, 8. 36
- Nuntiat T. iv, 373. xii, 522. S. ii, 1. 190. v, 1. 102
- Nuntiet T. iii, 615. A. ii, 33
- Nuntius T. i, 590. ii, 651. iii, 62. iv, 309. v, 639. 717. vii, 227. 487. viii, 48. 134. ix, 862. xi, 289. S. iii, 2. 84. iii, 3. 81. v, 2. 171
- Nupai T. vii, 514
- Nupsisse T. iii, 705
- Nupsisset T. iii, 287
- Nupta T. xii, 445. A. i, 400
- Nuptæ T. iii, 114. v, 190. 200
- Nuptam S. i, 2. 11
- Nuptarum T. vii, 171
- Nuptas S. ii, 7. 123
- Nuptu S. v, 1. 45
- Nurum A. i, 34
- Nurus T. v, 200. xi, 183. xii, 181. 260. 786. S. ii, 2. 147. ii, 6. 25. A. i, 655
- Nutabat T. viii, 82. S. iv, 3. 28
- Nutant T. vii, 799. x, 299. xii, 687. A. ii, 197
- Nutante A. i, 536
- Nutantem T. ix, 535
- Nutantes T. vii, 528
- Nutantia T. vii, 801
- Nutantis T. xii, 401
- Nutare T. iv, 197. vii, 115
- Nutat T. i, 194. 340. vi, 494. viii, 615
- Nutaturus S. iv, 4. 68
- Nutent S. iv, 3. 45
- Nutricem T. iv, 789
- Nutricat A. i, 224
- Nutriet T. ii, 740
- Nutrit T. iv, 179. 717. vii, 273
- Nutritor T. x, 228. A. i, 276
- Nutritos A. i, 633
- Nutu T. vi, 768. ix, 521. S. iii, 3. 138
- Nycteiros T. vii, 190
- Nympha T. vii, 297. 756. ix, 319. 597. S. ii, 2. 19. v, 3. 291
- Nymphæ T. iv, 684. v, 519. 580. vi, 113. ix, 709. S. i, 5. 23. ii, 3. 44. iii,

1. 75. A. i, 241
 Nympham T. iv, 720
 Nympharum T. iv, 330. ix, 384. 417.
 S. ii, 3. 8
 Nymphas T. vi, 95. S. i, 2. 115. i, 3.
 37. 46. 64. A. i, 293
 Nymphis T. x, 505
 Nysa T. vii, 261. 686. S. i, 2. 221
 Nysae T. vii, 653
 Nysae T. iv, 383

O.

Obarat T. ix, 856
 Obducite T. iv, 687
 Obducto T. ix, 367
 Obductum T. vi, 884
 Obducunt T. xii, 700
 Oberrant T. viii, 436
 Oberret T. xi, 726. A. i, 601
 Obcaunt S. ii, 1. 210
 Objacet T. iv, 61
 Obicit T. x, 936
 Objeciae T. i, 652
 Objecta T. ii, 6. v, 662. ix, 472
 Objectans T. ii, 602. x, 412
 Objectant T. viii, 724
 Objectare T. xi, 160
 Objectas T. ii, 731. viii, 696
 Objecto S. iii, 2. 45
 Objectus T. iv, 144. vi, 267. vii, 429.
 x, 520
 Objicibus T. iii, 674
 Obire T. iii, 306. A. i, 149
 Obiret T. vi, 674
 Obiase S. iv, 3. 150
 Obit T. ii, 589. iii, 544
 Obitu T. iv, 169. S. v, 3. 243
 Obitus T. ii, 118. iii, 34. iv, 640. vii,
 693. S. ii, 7. 94. v, 1. 81
 Oblata S. iii, 3. 69
 Oblatam T. x, 256. xi, 323
 Oblatas T. viii, 284
 Oblatam T. vi, 818
 Oblectamina S. iii, 5. 95
 Oblectamine A. i, 185
 Obligua T. i, 447. iii, 266. iv, 606. v,
 551. vi, 509. ix, 761. 868
 Obliquas T. xii, 536
 Obliquant T. vi, 455
 Obliquare T. i, 675
 Obliquas S. ii, 3. 30
 Obliquat T. iii, 382. viii, 683. A. i, 324
 Obliquavit T. xii, 749
 Obliqui S. i, 2. 27
 Obliquis T. xi, 451. 512
 Obliquos T. i, 150. iii, 377. x, 887. xi,
 53. S. ii, 3. 54. ii, 6. 102. A. ii, 92

Obliquos A. ii, 313
 Obliquum T. v, 222. vi, 899. S. i, 3. 66
 Obliquus T. ix, 323. 865
 Oblita T. ii, 615. 707. v, 310. ix, 118.
 x, 111. xii, 860. S. v, 3. 89
 Oblitas T. vii, 569
 Oblite T. vii, 547. ix, 440. A. i, 496
 Oblitus T. vi, 489. xii, 599
 Oblivia T. i, 341. v, 450. 625. viii, 670.
 x, 89. S. i, 4. 57
 Obluctantia S. iii, 1. 20
 Obmutuit T. ii, 628. v, 542. vi, 185
 Obnixa T. vi, 866. viii, 400
 Obnixa T. i, 419. iv, 399. v, 266. ix,
 674. xi, 337
 Obnixo T. ii, 475. iv, 323
 Obnixus T. ix, 474. x, 509
 Obnubit T. i, 305. vi, 196. xi, 584
 Oborta T. viii, 32
 Obortis T. vi, 44
 Oborto T. i, 462
 Obruat T. ix, 536. S. iv, 3. 89
 Obrue A. i, 72
 Obruerat T. iv, 190. x, 282. S. iv, 6. 69
 Obruerit A. i, 191
 Obruis S. v, 5. 53
 Obruit T. ii, 260. iv, 499. 542. vi, 623.
 viii, 217. x, 1. xi, 44. 573. xii, 574.
 S. i, 6. 22. ii, 5. 16. v, 3. 224. A. i,
 294
 Obruitur T. ii, 566. v, 391. x, 541
 Obruta T. v, 183. viii, 267. x, 194. S.
 iv, 5. 6. v, 2. 89
 Obrutus T. vi, 884
 Obcura T. viii, 88. 239. xi, 140. S. v,
 3. 169
 Obscure S. i, 6. 90
 Obscuram T. iii, 163
 Obscurat T. v, 52
 Obscure T. i, 509. iv, 445. x, 138. S. v,
 3. 116
 Obscuro S. ii, 2. 32
 Obscurum T. ii, 156. S. iii, 3. 120. v, 1.
 12. v, 2. 16
 Obscurus T. iii, 506
 Obscuptas T. x, 553
 Obscua T. iii, 276. S. i, 4. 84
 Obscuius S. v, 1. 236
 Obscuro T. i, 525. vi, 772. S. iii, 3. 63
 Obscquitur T. vi, 929
 Obscusa T. v, 322. vi, 255
 Obscussus S. ii, 6. 44
 Obscussus T. x, 33
 Obscussus T. ii, 600. vi, 901. ix, 490
 Obsidere T. x, 270
 Obsistere T. vi, 393. vii, 740. x, 753.
 912
 Obsistite T. xi, 478
 Obsita T. vii, 474

- Obsitus T. ii, 55. iv, 616
 Obstabat A. i, 78
 Obstant T. iii, 437. iv, 17. 558. vii, 445. viii, 850. xi, 436
 Obstante T. ix, 142. xi, 354. A. ii, 484
 Obstantes T. x, 878. S. v, 5. 67
 Obstantia T. iv, 318
 Obstantibus T. iii, 629
 Obstantum T. xi, 229
 Obstare T. x, 886. xi, 435. S. i, 3. 26. A. ii, 230
 Obstaret T. xi, 388
 Obstas S. i, 2. 23
 Obstat T. i, 289. 690. ii, 270. 594. iii, 643. iv, 524. vi, 795. vii, 138. 433. viii, 688. ix, 367. x, 411. xi, 349. 724. S. ii, 2. 25. iv, 3. 111. A. i, 275. 296
 Obstatura T. vii, 247
 Obstaturam T. xi, 466
 Obstant T. xii, 139
 Obstas S. v, 5. 63
 Obstet T. x, 462. xi, 172. A. i, 364
 Obstetrix T. ii, 456
 Obstetit T. i, 129. vi, 478
 Obstrepas S. iii, 2. 4
 Obstrepere S. ii, 2. 119
 Obstreperet T. xi, 388
 Obstrepit T. ix, 407. xi, 247
 Obstupuere T. iii, 590. vi, 738
 Obstupuit T. ii, 583. x, 680. S. iii, 1. 43. v, 1. 204. A. i, 668
 Obtundunt T. ii, 348
 Obventa T. v, 45. xii, 469
 Obventis T. vi, 204
 Obvestemur T. i, 558
 Obvestor T. i, 291. iii, 282
 Obtextitur A. ii, 116
 Obtinet T. x, 687
 Obtorquet T. v, 414
 Obtulit T. i, 608. v, 160. ix, 481. xi, 300
 Obtusa T. vii, 372
 Obtusum S. v, 1. 171
 Obtusum S. ii, 1. 205
 Obtusum T. x, 136
 Obtutu T. i, 493
 Obversa S. ii, 2. 94. v, 1. 174
 Obversum T. viii, 486
 Obversus T. ix, 112
 Obvertis T. xi, 484
 Obvia T. i, 97. ii, 452. 471. 564. iv, 184. 791. v, 651. vi, 772. vii, 574. 681. viii, 9. 124. ix, 91. 110. 416. 807. x, 38. 72. 184. 193. xi, 78. xii, 297. S. i, 1. 22. v, 1. 148. A. ii, 158
 Obvius T. i, 612. ii, 59. iii, 665. iv, 100. v, 496. 566. vii, 493. 561. viii, 526. ix, 265. 326. 471. x, 714. xii, 221. S. ii, 1. 65. A. i, 103. ii, 240
 Obumbras T. xi, 275
 Obumbrat T. vi, 776
 Ocalem T. vii, 260
 Occasibus T. i, 686
 Occasum T. vii, 220
 Occasus S. iii, 3. 47. iv, 6. 61
 Occidet T. xii, 819
 Occidimus T. xii, 437. A. i, 532
 Occidis T. v, 538. vii, 683. 684. S. ii, 5. 7
 Occidit T. x, 496. S. ii, 4. 24. v, 2. 65. v, 4. 5
 Occidum T. i, 200. x, 84
 Occiduas T. iii, 33. S. i, 4. 73
 Occidui T. v, 477
 Occiduis S. v, 2. 55
 Occiduum T. iv, 283
 Occubat T. ii, 574
 Occulis T. i, 640
 Occulta T. v, 251. ix, 363. xi, 300. S. ii, 2. 101. A. i, 498
 Occultas T. v, 490
 Occultam T. xii, 279. A. ii, 51
 Occultare T. i, 531. ix, 617
 Occultas T. xii, 135
 Occultat T. iv, 427. x, 333
 Occultata T. x, 482
 Occultatis T. ii, 536
 Occultavit S. ii, 6. 31
 Occulte T. xi, 565. 628. S. iii, 1. 146
 Occultis T. vi, 934. vii, 49
 Occulto T. ix, 179. A. ii, 214
 Occultos T. viii, 450
 Occultum T. i, 574. S. iv, 6. 58. A. i, 364. 560
 Occultus S. v, 2. 104. A. ii, 183. 315
 Occului T. v, 26
 Occuluit S. iii, 3. 46. A. i, 673
 Occumbam T. vi, 175
 Occumbere T. i, 595. v, 693. ix, 509
 Occupabat S. i, 6. 42
 Occupat T. v, 213. vi, 617. vii, 78. 538. viii, 354. x, 313. xi, 500. xii, 148. 331. S. i, 4. 112. A. i, 251. 318. 538. 575. ii, 37. 256. 328
 Occupet T. x, 671
 Occurrente T. x, 863
 Occurrere T. i, 640. iii, 297. vii, 362
 Occurrisse T. vi, 943
 Occurrit T. i, 115. 594. ii, 603. vii, 609. viii, 752. S. ii, 2. 18. A. ii, 188
 Occurro T. xii, 324
 Occursu T. iv, 487. vi, 612
 Occursus T. i, 94. vii, 409
 Oceani T. iii, 409. viii, 273. S. ii, 7. 26. iv, 2. 53. A. i, 138. ii, 16
 Oceano T. vii, 8. A. i, 52. ii, 288
 Oceanum T. i, 687. ii, 685. S. i, 4. 27

- Oceanus T. vii, 473
 Ocreæ T. ix, 42
 Ocreis T. x, 547
 Octonis S. iii, 3. 146. iv, 1. 1
 Octonos S. v, 2. 12
 Oculi T. i, 538. iii, 150. vii, 646. ix, 600. x, 150. xi, 532. 620. S. ii, 2. 43. ii, 6. 43. A. i, 247. 273
 Oculis T. i, 105. 427. 482. ii, 240. iii, 590. v, 212. 216. 270. 508. vi, 24. 411. 757. ix, 173. 538. x, 375. 596. 642. xii, 777. S. i, 3. 89. 98. ii, 6. 74. iii, 1. 8. iv, 6. 14. 22. 109. v, 1. 31. 170. v, 3. 32. 58. v, 5. 14. A. i, 164. 569. ii, 90. 311
 Oculo T. ix, 751
 Oculorum T. xi, 106. S. iii, 2. 53
 Oculis T. i, 72. 239. 546. 617. 675. 684. ii, 173. 359. 638. iii, 328. iv, 27. 91. v, 484. 502. vi, 66. 176. 602. 622. 669. 780. vii, 469. 474. viii, 582. 612. 686. 754. ix, 40. 164. 520. 558. 807. x, 124. 398. xi, 23. 126. 558. xii, 187. S. ii, 5. 23. iii, 4. 53. iii, 5. 39. v, 2. 7. v, 5. 44. A. ii, 5. 253
 Ocyor T. vi, 386. 521. 602. xi, 483
 Ocyus T. ii, 586. iii, 317. vii, 28. x, 433. 493. A. i, 504
 Oderat T. vi, 66. S. iv, 6. 80
 Odere T. ii, 78. iii, 551. xi, 294. xii, 566
 Odi T. viii, 739
 Odia T. v, 73. ix, 20. xi, 526. xii, 441. 574. 759
 Odii T. i, 127. ix, 4
 Odia T. i, 2. 441. iii, 240. 338. vii, 551. viii, 70. x, 100. 250. 724
 Odimus T. i, 256
 Odio T. i, 163. 425. xi, 566
 Odiorum T. ii, 416
 Odiase T. viii, 46. ix, 843. xi, 260
 Odisti S. ii, 1. 7
 Odit T. iii, 52. v, 470. vii, 232. ix, 512. S. ii, 3. 61. v, 3. 40
 Odium T. iv, 609. xii, 462
 Odor T. ii, 86
 Odora S. ii, 7. 16
 Odoratas S. v, 3. 43
 Odoratis S. iii, 3. 211. iv, 5. 31
 Odoratos S. ii, 4. 37
 Odori T. iv, 417
 Odoriferis S. i, 4. 104
 Odoriferos S. ii, 6. 86
 Odoro T. vi, 104
 Odrysia T. iv, 794
 Odrysiam S. v, 3. 271. A. i, 485
 Odrysi T. xii, 156
 Odrysis T. vii, 524
 Odrysiis T. viii, 67
 Odrysis T. v, 173
 Odrysius S. v, 1. 203
 Oeagrius T. v, 343
 Oebalias T. viii, 429
 Oebaliden S. ii, 1. 112
 Oebalii T. vii, 21. S. iii, 2. 10
 Oebalio T. vi, 822. ix, 690. S. v, 3. 53. A. i, 20
 Oebalios T. ii, 164. vi, 326. S. ii, 6. 27. A. ii, 440
 Oebalis S. i, 2. 151
 Oebalium T. x, 503
 Oebalus T. x, 496
 Ecliden T. viii, 146
 Eclides T. iii, 470. 620. v, 731. vi, 445. 518
 Eedipodæ T. i, 17. 164. viii, 610. x, 699. xii, 86. 510
 Eedipode T. vii, 513
 Eedipoden T. ii, 436. viii, 242. xi, 491. 666
 Eedipodes T. i, 48. ii, 465. xi, 505
 Eedipodionis T. ii, 505
 Eedipodionidas T. vii, 216
 Eedipodioniden T. iv, 491. vi, 426
 Eedipodionides T. i, 313
 Eedipodionii T. x, 811
 Eedipodia T. xii, 260
 Eeneus T. ii, 469
 Eeneus T. v, 661
 Eneos T. i, 464. ii, 588. 687
 Eneus T. i, 669. ii, 165
 Enidæ T. ii, 481. vi, 843. 870. ix, 38
 Enide T. ix, 50
 Eniden T. iii, 392. iv, 113. v, 405. x, 748
 Enides T. viii, 539. 589. 660. A. ii, 372
 Enomai T. i, 275. iv, 244. vi, 254. S. i, 2. 42
 Enomao T. vi, 347
 Enomaum T. vii, 416
 Enomaus T. iv, 591
 Estro T. i, 32. S. ii, 7. 3
 Eta T. iv, 158. xii, 67
 Etea S. iii, 1. 7
 Eteæ S. v, 4. 8
 Eteas T. xi, 235
 Eteis S. iv, 6. 53
 Eten T. i, 119
 Offendat T. ii, 442
 Offendere T. v, 170
 Offenderis T. vii, 188
 Offendi S. ii, 1. 25
 Offendit T. ix, 368
 Offensa T. x, 64. xi, 457. S. i, 3. 41
 Offensi T. vii, 19
 Offensum T. ix, 6
 Offensus T. viii, 33. xii, 283

- Offert T. viii, 648
 Officii T. iii, 354
 Officio T. xii, 302. S. iii, 2. 34
 Ogygia T. vi, 173. x, 545. 921. xi, 665. xii, 787
 Ogygias T. ii, 208. iii, 156. ix, 812. 841. x, 495. xii, 198. 247. 477
 Ogygidæ T. ii, 686
 Ogygiæ T. ii, 85. v, 518. xi, 556. xii, 55
 Ogygius T. i, 173. 328. iii, 110. viii, 353
 Ogygio T. iv, 380. vi, 609. vii, 33. xii, 664. S. v, 2. 123
 Ogygios T. xi, 420
 Olæ T. v, 417. vii, 476. xii, 468
 Olearos A. ii, 3
 Olenii T. ii, 541. iii, 25
 Oleniis T. vi, 423. S. i, 3. 96
 Olenium T. viii, 485. xii, 741. S. iii, 2. 77
 Olenius T. i, 402
 Olenos T. iv, 105
 Olentes T. vii, 569. S. iv, 9. 40
 Olenti S. i, 2. 21
 Olentis T. xii, 623
 Oleo T. vi, 847
 Oliva T. iv, 217. vi, 7. xii, 621. S. v, 3. 231. A. ii, 53
 Olivæ T. ii, 99. 389. 478. iii, 466. viii, 89. xii, 492. 682
 Oliviferæ T. iv, 50
 Oliviferi T. iv, 227
 Olivis S. iv, 9. 11
 Olivo T. vi, 576
 Ollares S. iv, 9. 42
 Olmie T. vii, 284
 Olor T. ix, 859. S. iii, 3. 175. v, 3. 81
 Olore T. x, 504
 Olores S. i, 2. 142
 Olori T. viii, 076
 Olorina S. iii, 4. 46
 Olympi T. iv, 736. viii, 41. A. i, 588
 Olympiaca S. v, 3. 220
 Olympiacis T. vi, 554
 Olympo T. ii, 600. v, 85. 177. 421. xi, 119. A. ii, 15
 Olympum S. iii, 2. 66
 Olynthi T. xii, 610
 Omen T. i, 180. iii, 505. v, 819. vii, 258. 686. viii, 709. xi, 669. S. ii, 2. 79. S. iii, 1. 149. iv, 8. 22
 Omina T. i, 504. ii, 196. 263. 692. iii, 459. 473. 516. 632. iv, 330. vi, 222. 923. viii, 69. x, 486. xi, 139. 705. S. i, 2. 230. v, 2. 165. A. i, 147. ii, 9
 Omne T. i, 490. vi, 66. 342. 636. vii, 663. ix, 630. 887. xi, 702
 Ominibus T. iii, 71
 Ominis S. iii, 2. 52
 Omnipotens T. i, 248. iii, 471. iv, 383. x, 684. xi, 134. A. i, 546
 Omnis T. i, 116. 553. 654. ii, 191. 224. iii, 493. iv, 232. 557. 558. v, 578. 658. vi, 334. 571. 630. 767
 Omnium S. iv, 9. 18
 Onchesti T. vii, 273
 Onchestius T. viii, 467
 Onerare T. viii, 291
 Onerat T. vi, 565
 Onerata S. ii, 2. 2
 Oneri T. vi, 427. 887. viii, 285. S. v, 2. 14
 Oneris T. ii, 615
 Onus T. iv, 168. 761. v, 633. vi, 69. 86. vii, 743. ix, 213. x, 77. 386
 Onusto T. iv, 571
 Onyx S. i, 2. 149. i, 5. 85. ii, 6. 92
 Opaca T. j, 376. iv, 423. 797. v, 186. 576. vi, 686. 714. x, 89. 114. S. iii, 5. 17. iv, 6. 72. v, 3. 172
 Opacæ T. iii, 604. iv, 612. ix, 846. S. iii, 1. 141
 Opacam T. i, 520
 Opacat T. v, 153. S. ii, 3. 1. A. ii, 5
 Opaci S. ii, 2. 48
 Opacis T. i, 294
 Opacos T. ii, 95. vii, 627
 Opacus T. viii, 159
 Ope T. xii, 101
 Opem T. ii, 502. iii, 695. iv, 407. 756. vi, 477. vii, 283. ix, 495. x, 51. xi, 721. 734. xii, 165. S. i, 4. 102. v, 5. 45
 Opera S. iii, 1. 102. A. i, 89
 Operi T. i, 504. ii, 289. iii, 278. v, 41. xii, 661. S. i, 1. 22. 62. iv, 6. 35. 59.
 Operire T. xii, 685. 780. iii, 1. 85
 Operis T. ii, 685. x, 513
 Operit T. i, 455. viii, 378. ix, 565. S. iv, 4. 30
 Operosa T. i, 217. S. v, 1. 158
 Operosior T. vi, 57
 Operta T. iv, 693. v, 388. viii, 110. x, 241. S. v, 3. 171. A. i, 443
 Opertæ T. iv, 520. x, 18. S. v, 3. 178. A. i, 562
 Opertas T. iv, 540
 Operiti T. i, 7. xi, 150
 Operito T. viii, 110. xii, 536
 Operum T. i, 543. ii, 274. 742. iv, 526. v, 85. vi, 643. 678. x, 192. S. iii, 2. 94
 Opes T. i, 162. 453. ii, 432. iv, 82. 125. 150. vi, 60. 548. vii, 234. viii, 360. 483. x, 3. 34. S. i, 2. 122. i, 3.

53. i, 4. 85. i, 5. 44. ii, 1. 104. ii, 2. 98. iii, 2. 137. iii, 3. 35. iv, 8. 59. v, 1. 60. 231. A. i, 268
- Opbelten T. iv, 722. S. ii, 1. 182
- Opbeltes T. iv, 741
- Opbites S. i, 6. 35
- Opibas T. i, 253. 318. iii, 166. v, 305. xi, 373. S. i, 4. 35. ii, 3. 71. iii, 1. 166. iv, 8. 56
- Opima T. viii, 127. S. iv, 9. 51
- Opimas S. iv, 6. 65
- Opimi T. iv, 363
- Opimis T. x, 27
- Opimo S. ii, 6. 60
- Opina T. ix, 223
- Opino T. vi, 592
- Opinum T. vi, 781
- Opinus T. vi, 888. S. i, 3. 53
- Opobalsama S. iii, 2. 141
- Opopea T. v, 225
- Opperiens A. i, 120
- Oppida T. ii, 164. 402. iii, 577
- Opponere T. vii, 231. xi, 25. 456
- Opponite T. vi, 800. vii, 540
- Opportuna A. i, 203
- Opposita T. v, 298. viii, 715
- Oppositam T. x, 343
- Oppositas T. vi, 192. S. iii, 1. 124
- Oppositi T. ix, 484
- Oppositis T. iv, 564
- Opposito T. i, 477. A. ii, 246
- Oppositos T. viiii, 725
- Oppositum T. ix, 146. A. i, 525
- Opposuit T. ix, 344
- Oppresso T. ii, 582. viii, 692
- Oppressos T. xi, 118
- Oppressum T. vi, 879
- Oppugnat T. x, 865
- Optabat S. ii, 1. 92
- Optabunt A. H, 270
- Optanda T. ii, 680. S. v, 1. 54. v, 2. 11
- Optant A. i, 317
- Optanti T. ii, 654
- Optare S. ii, 2. 130
- Optarent S. ii, 6. 24
- Optas S. i, 2. 32
- Optasset S. i, 1. 101
- Optat T. ii, 303. xii, 753
- Optata T. iv, 632. x, 343
- Optate S. i, 2. 20
- Optate S. v, 2. 152
- Optatis T. iv, 774. x, 442. S. ii, 3. 42
- Optato T. xii, 256. S. iv, 4. 89
- Optatos S. iii, 5. 43
- Optatus S. ii, 1. 53
- Optavere T. ii, 163. xii, 708
- Optet T. x, 293
- Optima T. iii, 378. viii, 320. S. iii, 4. 51. A. i, 143
- Optime T. i, 651. iii, 348. 704. vii, 155. x, 722. xi, 248. S. v, 2. 82
- Optimo S. iv, 7. 35
- Optimus S. ii, 3. 70
- Opulenta T. i, 570
- Opulentior T. vi, 91. 206
- Opum S. iii, 3. 87
- Opus T. i, 12. 449. iv, 175. 360. v, 121. vi, 156. 232. 242. 359. 532. 608. 729. vii, 640. viii, 27. 140. 421. ix, 5. 68. 168. 218. 692. x, 82. 329. 463. xi, 100. 224. 406. 537. 592. xii, 179. 551. S. i, 1. 3. i, 2. 247. i, 4. 2. 66. i, 6. 29. ii, 2. 31. iii, 1. 19. 135. iv, 3. 52. iv, 7. 3. v, 3. 48
- Ora T. i, 66. 103. 117. 277. 406. 418. 437. 493. 528. 535. 546. 551. 598. 690. 641. ii, 57. 174. 231. 234. 337. 515. 546. 566. 651. 673
- Orabat A. i, 77
- Oracula T. i, 491. vii, 410. ix, 662. x, 637. xi, 289. A. ii, 319
- Orant T. x, 590. xii, 784
- Orantern T. iii, 20. xi, 618
- Orantes T. ix, 386
- Oranti T. ii, 714. iii, 309. 406. viii, 81. xii, 404
- Orantis T. iv, 765
- Oras T. ii, 434. v, 498. vi, 308. vii, 814. S. ii, 1. 194. iii, 2. 162. iv, 4. 5. v, 1. 193
- Orat T. ii, 648. vii, 492. xi, 739. A. i, 185
- Orba T. iv, 177. vi, 35. 160. ix, 363. 674. 900. x, 7. xi, 178. xii, 125. 161. 271. S. ii, 4. 21. v, 3. 66
- Orbæ T. xii, 106
- Orbam T. iv, 562. 771. v, 631
- Orbare T. x, 708
- Orbarum T. iii, 74
- Orbata T. iv, 308. vii, 342. S. iii, 5. 10
- Orbatæ S. v, 3. 238
- Orbati S. ii, 1. 9. v, 1. 20
- Orbatis T. xii, 51
- Orbature T. ix, 780
- Orbatus S. iii, 3. 185. A. i, 531
- Orbavi T. xi, 185
- Orbe T. iii, 661. v, 514. vi, 216. 446. vii, 20. 197. viii, 509. ix, 105. 749. xii, 517. S. iii, 4. 39. iv, 9. 43. v, 3. 94. A. i, 231. ii, 159
- Orbem T. ii, 139. 400. 581. iii, 551. v, 530. vi, 246. 479. 656. vii, 25. viii, 722. x, 142. 632. xi, 120. 501. xii, 309. S. i, 6. 25. 35. 85. S. ii, 1. 83. v, 1. 80. v, 2. 132. A. i, 395. 441. 471. 621. A. ii, 178. 287
- Orbes T. i, 53. 576. ii, 278. iv, 471. vi,

525. x, 606. xi, 172. S. ii, 1. 42. v,
 2. 1. A. ii, 96
 Orbi T. vii, 790. S. iii, 4. 102. v, 5. 12
 Orbibus T. i, 505. 563. x, 81
 Orbis T. i, 211. 649. ii, 258. iii, 226.
 iv, 132. viii, 2. x, 375. S. i, 6. 87.
 iv, 2. 14. v, 1. 88. 90
 Orbita T. vi, 416. vii, 762. x, 551. xii,
 306. S. ii, 7. 51. iii, 3. 55. iv, 2. 35.
 A. i, 236
 Orbitæ S. iv, 3. 33
 Orbitas S. iv, 7. 33. 37
 Orbum T. i, 74. viii, 277
 Orbis T. iii, 45. S. v, 5. 13
 Orchomenos T. iv, 295
 Orcus T. xii, 424
 Ordinar S. ii, 1. 3
 Ordine T. i, 302. 451. 539. 552. ii, 169.
 174. 225. 395. 494. iii, 52. 239. 309.
 531. v, 101. 244. 448. vi, 274. vii,
 236. 304. 616. viii, 24. 223. 328.
 673. ix, 536. 605. x, 19. 251. 274.
 358. S. i, 4. 13. ii, 2. 42. ii, 2. 69.
 iii, 2. 63. 141. iv, 2. 39. v, 1. 181.
 v, 3. 128. A. i, 135. 328. 410. 523
 Ordinis T. v, 8
 Ordior S. v, 3. 36
 Ordire T. i, 81
 Ordo T. i, 198. 677. ii, 296. iv, 116.
 529. vi, 59. 244. 380. 390. ix, 563.
 S. i, 6. 43. 67. ii, 4. 12. iv, 1. 35.
 iv, 3. 147. v, 1. 97. A. i, 81
 Ore T. i, 108. 188. 348. 505. 588. ii,
 84. 132. 624. iii, 91. 103. 123. 441.
 593. 647. iv, 184. 337. 667. 707.
 744. 792
 Oreste T. xii, 511
 Orestem T. i, 476
 Orgia T. ii, 662. iv, 654. 785. vii, 687.
 xi, 488. xii, 788. S. v, 5. A. i, 1.
 593. ii, 139
 Ori T. v, 618
 Orichalca T. x, 660
 Oriens S. iv, 3. 154
 Orientis S. iii, 2. 102
 Origine T. i, 226. ii, 613. iii, 242. 485.
 iv, 49. 398. 702. vii, 291. viii, 228.
 610. ix, 333
 Origo T. i, 680. ii, 464. iv, 769. ix,
 514. S. i, 4. 69. ii, 7. 132. iv, 8. 59.
 v, 1. 53. v, 3. 124. 190
 Orion T. iii, 27. ix, 848. S. i, 1. 45. iii,
 2. 77
 Oriona T. ix, 461
 Orionis T. vii, 256
 Oris T. i, 312. iv, 768. vi, 332. vii,
 382. 566. viii, 4. 319. x, 824. xi,
 410. S. i, 5. 60. ii, 7. 112. iii, 2. 37.
 iii, 3. 59. iv, 4. 22. v, 3. 272. A. i,
 505. ii, 367
 Oritur S. iv, 1. 3
 Ormenus T. x, 515
 Ornabat S. iv, 6. 87
 Ornare T. vii, 570. S. iv, 8. 38
 Ornat T. vii, 226. S. iii, 4. 55
 Ornati T. iii, 467
 Ornatus T. iv, 200
 Ornatus T. ii, 266. 298. iii, 279
 Orni T. vi, 101. A. i, 118
 Ornite T. xii, 219
 Ornitus T. xii, 142. 207
 Orno T. iv, 281. v, 18. vi, 933
 Ornos T. v, 515. S. ii, 7. 44
 Oro T. vi, 170. 809. vii, 257. 523. viii,
 93. 332. x, 267. 423. 604. 705. xi,
 594. 717. xii, 262. 264. S. i, 5. 63.
 ii, 1. 83. iii, 4. 103. iv, 8. 23
 Orontem S. iv, 7. 46
 Orpheus S. v, 3. 60
 Orphea T. v, 435. S. v, 3. 16
 Orpheus S. ii, 7. 40. 99
 Orpheus T. v, 344. S. vi, 7. 59. v, 1. 24.
 v, 5. 54
 Orsa T. ii, 420. 451. iii, 87. v, 29. vi,
 358. vii, 195. 247. x, 125. 360. xi,
 197. xii, 245. S. i, 4. 29. 53. ii, 1.
 114. iii, 4. 45. iv, 7. 55. v, 3. 101.
 v, 5. 27
 Orsis T. vi, 50
 Orsu A. ii, 335
 Orsus T. i, 451. iii, 316. 401. viii, 517.
 A. ii, 305
 Orta T. x, 601
 Orti T. i, 444
 Ortu T. v, 204. vi, 211. S. i, 2. 198.
 iii, 4. 73. iv, 3. 112. v, 3. 243. v, 5.
 80. A. i, 477
 Ortum S. i, 2. 71
 Ortus T. i, 235. 501. iii, 28. 469. 664.
 iv, 631. v, 42. x, 305. 382. xi, 699.
 xii, 2. S. i, 6. 9. ii, 1. 76. 218. ii, 2.
 45. ii, 7. 94. iii, 2. 33. iii, 3. 47. iv,
 6. 61. v, 1. 81. v, 3. 116. v, 5. 73
 Ortygia S. i, 2. 221
 Ortygie T. iv, 796
 Ortygiam T. v, 339
 Orythiæ T. xii, 630
 Os T. vi, 384
 Oscitationes S. iv, 9. 20
 Oscula T. ii, 354. 641. iii, 151. 707.
 711. iv, 20. 27. v, 594. vii, 194.
 534. ix, 330. x, 63. xii, 27. 319. 418.
 640. 707. 802. S. i, 1. 96. i, 2. 30.
 208. ii, 1. 46. 64. 173. iii, 1. 179.
 iii, 2. 57. iii, 3. 177. iii, 5. 31. v,
 5. 83. A. i, 576. 589. ii, 414
 Ossa T. iv, 141. v, 201. ix, 220. x,
 852. A. i, 161. 320

- Ossa T. ii, 29. 509. v, 597. vi, 271.
 843. viii, 434. 737. ix, 11. xii, 568.
 S. ii, 6. 91
 Ossa T. ii, 82. iii, 319. viii, 79. S. iii,
 2. 65
 Ossa A. ii, 407
 Ossi T. xii, 554
 Ossibus T. iv, 508. v, 164. vi, 755. vii,
 769. viii, 702. xi, 234. S. ii, 7. 65.
 v, 1. 56. A. i, 303
 Ostende T. xii, 327. S. iii, 4. 8
 Ostendere T. vi, 89. vii, 452. ix, 188.
 x, 452. 573
 Ostenderet T. viii, 239
 Ostendi T. ix, 618
 Ostendimus T. viii, 679
 Ostendit T. viii, 648. S. i, 1. 24
 Ostenditur T. iv, 163. vi, 613. x, 375
 Ostensa A. ii, 53
 Ostentans T. vi, 909. ix, 543
 Ostentant T. vii, 238. xii, 725
 Ostentare T. vi, 647. vii, 620. xi, 735.
 A. ii, 148
 Ostentasset T. ii, 684
 Ostentat T. i, 54
 Ostia T. v, 146. vi, 328. 617
 Ostro T. i, 517. ii, 406. iv, 265. vi, 62.
 vii, 571. viii, 565. xi, 398. S. i, 4.
 97. iv, 1. 21. v, 1. 225. A. i, 308.
 ii, 82
 Ostrum S. v, 2. 66
 Osyris T. i, 718
 Othryn T. iii, 319. iv, 655
 Othrys A. i, 238. 426
 Otia T. iii, 3. v, 199. vi, 111. 830. vii,
 30. 451. viii, 44. x, 91. 156. 225. xi,
 251. xii, 6. S. i, 2. 182. 265. i, 3.
 109. i, 4. 74. iii, 5. 61. 85. iv, 4. 34.
 49. iv, 6. 2
 Ova S. iv, 9. 30
 Ovans T. ii, 631. 684. iii, 260. v, 4.
 viii, 206. ix, 488. x, 451. 849
 Orantem T. i, 711. iii, 391. vii, 604.
 xii, 585
 Orantes T. iv, 841. S. ii, 1. 92
 Oranti T. xi, 561. S. i, 2. 219
 Ovalet T. i, 153
 Oves T. ii, 676
 Ovet S. iv, 1. 8
 Ovilia T. i, 580
 Ovilibus T. x, 46
 Oxygarum S. iv, 9. 36

 Pacantem S. v, 1. 201
 Pacata T. x, 289
 Pacatur T. ix, 411
 Pacatus S. iii, 1. 39
 Pace T. ii, 337. 425. 741. iii, 255. 372.
 529. iv, 506. 839. v, 116. xi, 474.
 S. i, 4. 84. iv, 1. 13. A. ii, 134. 143
 Pacem T. i, 443. ii, 537. iii, 97. 235.
 599. 657. v, 193. 677. vii, 32. 541.
 612. 807. viii, 180. x, 897. xi, 165.
 xii, 509. S. i, 1. 16. iii, 1. 66. iv, 3.
 17. iv, 4. 40. v, 2. 82. A. ii, 53
 Paci T. xi, 485. S. iv, 3. 134
 Pacifera T. xii, 65
 Pacificis S. v, 3. 189
 Pacificus T. xii, 683
 Pacis T. iii, 447. vi, 293. 552. vii, 512.
 x, 684. S. i, 4. 74. ii, 7. 111. iii, 2.
 138
 Pacisci T. i, 319
 Pacta T. xi, 365. 570. S. iii, 3. 58
 Pactæ T. ii, 398
 Pactis T. vii, 558
 Pacto T. vi, 197. viii, 630. x, 614
 Pactum T. i, 5. iii, 172. x, 584
 Pactus T. viii, 555
 Pado T. xii, 414
 Pæan T. i, 636. x, 343. S. i, 2. 2. ii,
 7. 8
 Pæana T. iv, 157. x, 300
 Pæanes T. viii, 224
 Pæones A. ii, 417
 Pæonio S. i, 4. 108
 Pagina S. iii, 2. 143
 Palæmon T. viii, 135. ix, 331. S. ii, 1.
 180. iii, 2. 39
 Palæmons T. i, 122. vii, 421
 Palæmone T. i, 14
 Palæmonio T. ii, 381
 Palæmonis T. vi, 10. x, 425
 Palæstinas S. iii, 2. 105
 Palæstini S. ii, 1. 161. v, 1. 213
 Palæstræ T. vi, 585
 Palæstras T. vi, 742. 833. S. iii, 1. 146.
 157
 Palæstris T. x, 498. S. ii, 1. 110. iv, 8.
 28
 Palam T. iii, 21. vi, 515. viii, 129. x,
 244. 582. 694. xi, 480. xii, 453. 616.
 S. i, 4. 88. ii, 3. 69. iii, 5. 10
 Palantes T. xi, 21
 Palantum T. vii, 724
 Palatia S. i, 1. 34. iv, 1. 8
 Palatino S. iii, 4. 38
 Pale T. vi, 830
 Palearibus T. iii, 332
 Palen A. ii, 441
 Pales T. vi, 111
 Palla T. i, 110. ii, 527. vii, 39. xi, 400.

P.

- Pabula T. iv, 706. vi, 361. viii, 358. ix,
 300. 448. xi, 15. xii, 566
 Pacabat T. iv, 250. vii, 92

- xii, 469. 537. A. i, 262. ii, 291
 Pallada T. ii, 252. viii, 518. 714. ix, 837. xii, 293. S. iii, 1. 133. 138. v, 3. 88
 Pallade T. xii, 464. 563. S. i, 4. 20
 Palladi A. i, 285
 Palladia T. iv, 136
 Palladias A. ii, 130
 Palladiæ S. i, 1. 5
 Palladio S. iv, 2. 67
 Palladios T. v, 417. vi, 575
 Palladis T. ii, 597
 Palladius T. vii, 273
 Pallados T. i, 535. v, 100
 Pallam T. vii, 659. ix, 690. xi, 496. xii, 312
 Pallantis S. ii, 1. 92
 Pallas T. ii, 237. 243. 704. v, 357. viii, 460. 501. 589. ix, 512. S. i, 6. 1. v, 3. 91. A. ii, 152
 Pallcat A. ii, 198
 Pallcat T. viii, 137. S. i, 2. 86
 Pallcbunt T. iv, 506
 Pallencæos S. iv, 2. 56
 Pallens T. iv, 270. 318. vi, 393. ix, 861. xi, 534. xii, 141. 695. S. ii, 1. 217
 Pallent T. i, 620. vii, 223. xii, 406
 Pallentem T. iv, 525. xii, 676
 Pallentes T. ii, 48. 421. 506. iii, 303. vii, 653. S. ii, 1. 205. iii, 3. 24. 128
 Pallenti T. vi, 210
 Pallentia T. ii, 645
 Pallentibus T. viii, 1
 Pallentia T. vi, 20. S. v, 1. 27
 Pallere T. x, 383
 Palleret S. v, 2. 100
 Pallescit T. i, 547
 Pallet T. iv, 15. 424. v, 413. vii, 341. x, 566. A. i, 309
 Pallia S. iii, 4. 90
 Pallida T. ii, 120. iii, 394. 614. iv, 322. v, 590. vii, 286. xi, 589. S. v, 1. 128
 Pallidum S. ii, 7. 118
 Pallidus T. i, 660. vi, 450. viii, 18. xi, 204. xii, 433. S. iv, 7. 15
 Pallor T. i, 537. ii, 98. iii, 564. iv, 767. v, 264. vii, 360. x, 695. xi, 336. xii, 736. S. v, 1. 70. A. i, 159
 Pallore T. ii, 334. vii, 803. xii, 168. A. i, 515
 Palluit T. xi, 446
 Palma T. vi, 642. S. i, 6. 19
 Palmæ T. vi, 326. 489. 531. A. i, 69
 Palmam T. vi, 810. 905
 Palmas T. i, 497. x, 234. 336. xi, 557. S. iii, 4. 99
 Palmeta S. v, 2. 138
 Palmis T. ix, 335
 Palmite T. vii, 570. S. ii, 2. 102. iii, 1. 147. iv, 2. 36. v, 1. 48
 Palpetus T. x, 319
 Palpitat T. viii, 439. ix, 757. xii, 71
 Paludes T. viii, 17. ix, 452. S. iii, 2. 67. iv, 3. 8
 Paludosus S. iii, 2. 108
 Palus T. ii, 376. iv, 757. v, 748. ix, 391. S. i, 1. 76. iv, 3. 66
 Pamphylia S. i, 4. 77
 Pampineis A. i, 634
 Pampineos T. iv, 656
 Pampineum T. iv, 386
 Pan T. xi, 34
 Pana T. iii, 480. S. i, 3. 78. ii, 3. 8. 34
 Panaria S. i, 6. 31
 Pandam T. i, 561. v, 218. viii, 46
 Pandas T. iv, 842. S. iv, 2. 60
 Pandæ T. i, 671. iv, 34. 486. 621. v, 46. xii, 266. S. i, 2. 17. iv, 8. 1
 Pandere T. iii, 627. x, 162. xi, 735. S. i, 4. 92. iii, 2. 40. v, 1. 95. v, 3. 156. 235. A. ii, 375
 Panderet S. ii, 3. 32. v, 2. 178
 Pandionisæ T. viii, 617
 Pandionio T. ii, 720
 Pandis S. iii, 1. 104
 Pandit T. iv, 808. vi, 754. x, 284. S. i, 1. 22. i, 2. 145
 Pandite T. xii, 772
 Panditur T. iv, 520. x, 5. 193. S. iii, 3. 68
 Pando T. v, 244. S. i, 5. 30
 Pandunt A. i, 101
 Panemo T. ix, 293
 Panes S. ii, 2. 106
 Panes S. iv, 9. 37
 Pangæa T. vi, 666. x, 512. S. i, 2. 223
 Pannoniæ S. v, 2. 135
 Pannonius S. i, 4. 78
 Panopen T. vii, 344
 Panopeus T. x, 497
 Paphia S. iii, 4. 88
 Paphiæ S. v, 4. 8
 Paphias T. iv, 300
 Paphie S. iii, 4. 82
 Paphii S. i, 2. 101
 Paphon T. v, 61. S. i, 2. 159
 Para T. iii, 350. A. ii, 134
 Parabas T. iii, 369. v, 714. viii, 334
 Parabat T. iv, 739. v, 660. vi, 693. xi, 143. xii, 422. 609. S. v, 2. 30. A. i, 96
 Parabis S. iv, 4. 71
 Paratonis S. iii, 2. 49
 Paratonio T. v, 12
 Paramus T. x, 241. xi, 97. S. ii, 3. 62. A. ii, 38
 Parant T. ii, 205. iii, 81. vi, 620. A. i, 155. 272

- Parantem T. vi, 806. 801. vii, 453. x, 472. S. ii, 1. 24. v. 2. 83. A. i, 586
 Parentes T. vii, 818. S. v, 2. 87
 Paranti S. v, 2. 150
 Parantur T. iii, 523. S. v, 1. 236. A. i, 394
 Parare S. iv, 3. 44
 Parari T. ii, 546. S. i, 2. 219
 Paras T. i, 597. iii, 270. x, 601. S. iv, 1. 18. iv, 4. 67. v, 2. 62
 Parasti S. ii, 1. 75
 Parat T. ii, 109. 705. iv, 416. vii, 173. 280. 321. viii, 297. xi, 555. xii, 4. 604. S. i, 2. 13. iii, 2. 8. A. i, 148
 Parata T. viii, 272. S. iii, 1. 25
 Paratas T. iii, 610. ix, 36
 Paratas T. viii, 387
 Parate T. xii, 772
 Parati T. i, 192. iii, 4. 668. S. ii, 2. 130
 Parato T. xii, 32
 Paratu A. i, 18
 Paratum S. ii, 2. 128
 Paratus T. ii, 104. 387. iii, 719. v, 37. ix, 170. x, 413. A. i, 97. ii, 266
 Paravi T. i, 70
 Parca T. xii, 487. S. ii, 1. 188. iv, 5. 13
 Parca T. iv, 780. v, 274. 736. vi, 925. 920. vii, 867. viii, 13. 439. x, 737. xi, 189. S. ii, 7. 89. v, 1. 169
 Parcargm T. i, 706. S. i, 2. 24. iii, 1. 171. v, 2. 85. v, 3. 174. A. i, 498
 Parcas T. vii, 774. viii, 191. 328. xi, 462. S. iii, 3. 186. A. i, 255
 Parcat S. i, 2. 269
 Parce T. ii, 649. 689. vii, 219. ix, 813. 814. xi, 343. S. i, 2. 270. v, 1. 179. v, 2. 84
 Parcens T. vi, 305. vii, 14
 Parcente T. iii, 131. A. i, 572
 Parentes S. i, 2. 80
 Parentia S. iii, 3. 168
 Parcere T. i, 657. xi, 131. S. i, 4. 44
 Parci S. iv, 6. 51. v, 1. 123
 Parcior T. ii, 422. vii, 689
 Parcis T. iii, 491. viii, 382. S. ii, 1. 148
 Parcit T. ii, 446. viii, 529. xi, 547
 Parcite T. v, 701. vii, 665. xi, 576
 Parcius T. ix, 669. S. i, 5. 44. v, 3. 75
 Parcum T. ii, 176
 Parcat T. xi, 169
 Parcant T. x, 732
 Parebimus A. i, 660
 Parebunt S. iii, 3. 198
 Parem T. iii, 307. vi, 840. vii, 377. viii, 283
 Paremus T. x, 681
 Parendi S. iii, 3. 49
 Parens F. i, 127. 698. ii, 659. iii, 106. 134. 710. iv, 226. 249. v, 239. vi, 35. 82. 189. 280. 563. ix, 390. 900. x, 402. 707. 713. xi, 170. S. i, 2. 178. ii, 1. 77. 99. iv, 1. 17. iv, 2. 15. iv, 3. 139. v, 2. 144. v, 3. 77. A. i, 141. 197
 Parent T. iii, 477. viii, 157. x, 433. S. i, 4. 108. iii, 2. 44. iii, 3. 96. A. ii, 63
 Parente A. ii, 221
 Parentem T. i, 74. ii, 435. iv, 363. 552. v, 35. vi, 149. ix, 880. 885. x, 773. xi, 607. 633. S. iii, 3. 39. iv, 4. 74
 Parentes T. i, 704. ii, 235. 663. iii, 93. 114. 156. 200. iv, 231. vi, 208. ix, 295. 376. 780. x, 687. xii, 768. S. ii, 1. 96. 174. 234. ii, 6. 99. iii, 3. 142. v, 3. 46. 137. v, 5. 72
 Parenti T. iii, 686. v, 318. vi, 170. 182. viii, 113. 506. ix, 357. 725. 913. x, 705. xi, 69. xii, 79. S. i, 2. 269. ii, 6. 2. iv, 8. 26. v, 2. 140. v, 3. 212. A. i, 283. 534. 665. ii, 177
 Parentibus T. x, 231
 Parentis T. i, 23. 234. 400. ii, 715. iv, 465. v, 407. 599. vi, 276. vii, 13. xi, 76. 616. 737. S. iii, 3. 18. iv, 3. 103. v, 3. 232. A. i, 363. 624. ii, 182
 Parentum T. i, 604. ii, 253. v, 746. vi, 268. vii, 396. ix, 440. S. ii, 1. 82. iii, 3. 4. v, 2. 15. v, 3. 117. A. i, 12. 25
 Parere T. i, 515. ii, 445. iv, 178. vii, 875. xi, 686. S. ii, 5. 3
 Pares T. ii, 642. iii, 665. xi, 408. S. i, 2. 258
 Paret T. i, 303. vi, 4. x, 82. xi, 596. S. ii, 2. 76
 Pari T. vi, 118. S. iv, 2. 21
 Paria T. vii, 292
 Pariat A. ii, 280
 Paribus T. xii, 584
 Paridia S. ii, 7. 96
 Paris S. iii, 6. 27
 Paritura T. xii, 539. A. i, 656
 Parma T. ii, 584. 644. iv, 267. v, 662. viii, 715. 732. ix, 173. 358. 472. xi, 343. 399. xii, 607
 Parme T. vii, 524. ix, 89. 746
 Parmam T. viii, 496
 Parmasi T. ii, 629. v, 532. vi, 337. ix, 643. S. iv, 4. 47. 90
 Parnassia T. iv, 216. x, 207. S. v, 3. 7
 Parnasson T. vii, 346
 Parnassus T. i, 118. S. i, 2. 233
 Parnes T. xii, 620
 Paro T. iii, 281. v, 106
 Paros T. v, 182. A. ii, 3
 Parrhasias T. iv, 246. S. iv, 5. 5
 Parrhasii T. iv, 293
 Parrhasia T. vii, 370. xi, 173

- Parthasio T. ix, 744
 Parrhasis T. vii, 8
 Parrhasium T. vii, 163
 Pars T. i, 517. 519. ii, 228. iii, 118.
 130. 131. 413. iv, 64. 66. 169. 170.
 685. 798. v, 382. vi, 792. viii, 704.
 x, 225. 226. 528. 529. xii, 26. 27.
 S. i, 2. 252. iii, 1. 120. iii, 2. 28. 29.
 v, 1. 157. 177. A. i, 108
 Parta T. v, 321
 Parte T. i, 30. 527. ii, 387. iv, 345. vi,
 84. 177. 283. viii, 154. 218. 608. ix,
 85. 821. x, 296. 756. xi, 354. 458.
 xii, 341. S. i, 4. 121. A. ii, 211
 Partem T. i, 407. vi, 702. 907. viii, 704.
 ix, 86. xi, 749. S. i, 6. 8. ii, 6. 4. iii,
 2. 7. v, 1. 246. A. i, 108
 Partes T. ii, 588
 Parthaonias T. i, 670
 Parthaonias T. ii, 726
 Parthenios T. ii, 207
 Parthenium T. iv, 285
 Parthenopæe T. iv, 248. ix, 813
 Parthenopæum T. vi, 661
 Parthenopæus T. vi, 616. 622. vii, 642.
 viii, 661. S. ii, 6. 43
 Parthenope S. i, 2. 261. iii, 1. 152. iii,
 5. 79. iv, 4. 53. iv, 8. 3. v, 3. 105
 Parthenopen S. ii, 2. 84. iii, 1. 93
 Parthorum T. vi, 597
 Parthus S. ii, 6. 19. iv, 4. 31
 Partitæ T. xi, 113. xii, 387. S. iii, 2. 26
 Partiri T. viii, 280. S. v, 2. 38
 Partiti T. i, 176. iii, 499. vi, 488. x, 41
 Partitis S. i, 3. 58
 Partitum T. i, 475
 Partitur S. v, 1. 207
 Partitus S. iii, 3. 139
 Parto T. iii, 554
 Partu T. viii, 197. S. i, 2. 268. A. i,
 212
 Partus T. ii, 72. 172. v, 461. vi, 154.
 181. xii, 84. S. iii, 3. 122. A. i, 674.
 ii, 258
 Parva T. v, 656. ix, 308. xii, 689. S. i,
 4. 122. i, 5. 62. ii, 3. 6. 62. iii, 1.
 83. 153. iv, 1. 29. iv, 2. 52. v, 1.
 127. v, 3. 159. v, 5. 77
 Parvum S. iii, 1. 9
 Parve T. v, 534. vii, 93. ix, 719. 839.
 S. v, 5. 74
 Parvi T. vi, 71. S. i, 6. 44. iv, 5. 1
 Parvulus A. ii, 303. 304
 Parvis T. ix, 188
 Paruit T. x, 386
 Parvo T. iv, 162. v, 547. 617. vi, 288.
 vii, 522. viii, 160. ix, 739. xii, 348.
 S. ii, 6. 40. iv, 7. 45. A. i, 38
 Parvos T. v, 150. x, 53. 573. xi, 419
 Parvum T. i, 609. iii, 682. iv, 783. vi,
 859
 Parvus S. iii, 1. 47. iv, 3. 59. iv, 5. 41.
 iv, 6. 37
 Pascas S. i, 6. 37
 Pascat T. x, 825
 Pascebat T. vi, 77. 608. viii, 493
 Pasci T. vi, 339. A. i, 220
 Pascit T. vii, 574
 Pascitur T. iii, 545. vii, 9. ix, 406
 Pascua T. ii, 434. iii, 330. iv, 70. A. i,
 419
 Pasithea T. ii, 286
 Passa T. i, 575. S. v, 1. 46
 Passi T. i, 409. 481. iii, 163. x, 38
 Passibus T. ii, 646. iii, 410. x, 383
 Passis T. vii, 203
 Passos T. iii, 648
 Passu T. i, 601. iv, 257. v, 655. xii, 220.
 S. v, 2. 61. v, 3. 161. A. ii, 401
 Passum T. ii, 605. iii, 341. viii, 245. 8.
 iv, 9. 38
 Passura T. i, 282. S. i, 3. 61
 Passure T. iii, 100
 Passus T. ii, 397. 451. iii, 454. ix, 684.
 S. i, 1. 29. iii, 3. 72. iii, 5. 47. iv, 3.
 77. v, 2. 104. A. ii, 296. 408
 Pastor T. iii, 46. vi, 188. vii, 393. 437.
 x, 574. S. i, 2. 43. 214. i, 4. 105. A.
 i, 20. ii, 337
 Pastorale T. xii, 268
 Pastoralis T. iv, 301
 Pastoralia T. vii, 262
 Pastores T. iv, 368
 Pastoribus T. ii, 378. S. iii, 2. 116
 Pastoris T. xi, 310
 Pastorum T. i, 367. iv, 715. viii, 693.
 ix, 191
 Pastu A. i, 556
 Pastum S. iv, 5. 36
 Pastus T. xi, 115. A. i, 315. ii, 430
 Patarea T. i, 696
 Pateat T. ii, 727. xii, 42
 Patebant T. ix, 876
 Patebunt T. xi, 730
 Patefecerat T. ix, 760
 Patefeceris A. i, 62
 Patefecit T. vii, 627
 Patent T. iii, 42. 49. iv, 434. v, 597.
 vi, 935. vii, 555. x, 375. xi, 117. xii,
 148. S. i, 1. 50. A. i, 111
 Patentem T. ii, 123. A. ii, 35
 Patenti T. iii, 160
 Patentibus T. vii, 360
 Pater T. i, 204. 248. 398. 579. ii, 139.
 199. 217. iii, 11. 146. 346. 387. 431.
 516. 600. 696. 697. 704. 711. iv,
 134. 383. 569. 644. 773. v, 25. 34.
 42. 118. 146. 659. 748. vi, 37. 75.

274. 308. 529. vii, 84. 161. 198. 248.
296. 304. 316. 342. 385. 406. 429.
519. 779. viii, 653. ix, 22. 72. 404.
836. 841. x, 246. 427. 622. 634. 689.
722. 767. 884. xi, 68. 107. 119. 134.
156. 172. 207. 297. 347. 630. xii, 69.
114. 228. 733. S. i, 1. 31. 40. 97. i,
2. 220. i, 4. 95. 117. i, 6. 1. 62. 100.
ii, 1. 119. ii, 3. 74. ii, 6. 84. iii, 1.
108. 125. 141. iii, 2. 42. iii, 3.
12. 152. 183. iii, 4. 48. iv, 3. 161.
iv, 4. 95. iv, 8. 20. v, 1. 14. 167. v,
2. 31. v, 3. 28. 204. 207. 265. A. i,
313. 363. 657. ii, 88. 218. 288
- Paterns T. vi, 211
Paternam T. i, 541
Paternas T. x, 313
Patere S. ii, 7. 122. A. i, 17
Paterent T. ii, 416
Paterero S. ii, 6. 65
Pateris T. iv, 464. A. ii, 100
Paterna S. iii, 5. 64. iv, 4. 75. A. i, 547.
ii, 167
Paternas T. viii, 266
Paternam A. i, 468
Paterni T. xii, 71. 497. S. v, 2. 60
Paternis T. i, 83. iii, 580. v, 240. S. iv,
5. 54
Paterno T. i, 464. ii, 438. iv, 350. xii,
263
Paternos T. i, 78. viii, 612
Paternum T. vii, 267
Patescat S. iii, 8. 27
Patescunt T. iv, 521. ix, 522
Patet T. vii, 230. ix, 523. x, 394. 551.
xii, 704. S. i, 5. 52. ii, 1. 4. ii, 2. 77.
iv, 2. 22. v, 3. 101
Patetis S. ii, 7. 91
Pati T. i, 443. iv, 732. v, 15. vii, 172.
xi, 551. xii, 200. S. ii, 5. 8. iii, 1. 14
Patiamur S. v, 2. 90
Patiantur T. vi, 754
Patiar A. i, 528
Patiare S. ii, 1. 30
Patiemur T. xi, 271
Patiens T. xi, 237. 590. xii, 534. S. i,
4. 79
Patientior T. i, 190. x, 386
Patire T. x, 208. S. iii, 3. 210
Patines S. iv, 0. 43
Patitur S. i, 6. 90
Patre T. v, 222. viii, 759. S. i, 2. 272.
iii, 3. 154. 194
Patrem T. i, 66. 467. 539. iii, 172. iv,
631. v, 128. 279. 283. 289. vi, 809.
vii, 164. 468. viii, 44. 887. 515. 716.
ix, 417. x, 721. 887. xi, 36. 299. 379.
594. 626. 659. xii, 237. S. ii, 1. 24.
103. iii, 2. 168. iv, 8. 44. v, 2. 54.
70. v, 2. 206. A. i, 50. 245. ii, 199.
203
Patres T. ii, 450. iv, 16. vii, 242. viii,
602. 669. x, 709. xi, 184. 279. xii,
555. S. ii, 1. 31. ii, 5. 25. iv, 1. 26.
v, 2. 109. 161. v, 3. 215. v, 5. 13.
A. ii, 117
Patri T. i, 594. ii, 73. 160. iv, 579. vii,
75. x, 251. xi, 265. xii, 90. S. iii, 4.
8. v, 2. 120
Patria T. ii, 190. iii, 276. iv, 76. vi,
770. x, 789. xi, 167. 391. xii, 507.
S. iii, 6. 13. v, 3. 162. A. i, 41. 147.
507
Patrias T. iii, 207. iv, 83. 98. v, 609.
vi, 674. viii, 111. 189. ix, 737. x,
853. 608. xi, 270. 561. 653. 699. xii,
329. 535. S. iii, 4. 67. iv, 2. 58. iv,
3. 18. iv, 4. 71. iv, 8. 15. v, 3. 124
Patriam S. iv, 6. 21. A. ii, 271
Patrias T. x, 50. 243. 585. 603. xii, 519.
S. iii, 4. 81. v, 2. 167. v, 3. 225
Patricia S. iv, 5. 44. v, 2. 29
Patricias S. iv, 8. 60
Patricius S. i, 2. 71
Patricio S. i, 4. 97
Patris S. ii, 2. 6. iv, 8. 45. 54. v, 2.
134. A. i, 479
Patris T. i, 312. ii, 200. 726. vi, 610.
vii, 285. 319. 729. xi, 422. 750. xii,
699. S. iii, 2. 87. iii, 4. 95. v, 3.
206. A. i, 267. ii, 267
Patrio T. i, 604. ii, 603. iii, 478. vi,
266. vii, 311. xii, 515. iii, 3. 119.
iii, 5. 6. A. i, 2. 616
Patrios T. iv, 30. v, 626. vii, 147. 507.
x, 693. xii, 327. S. iii, 1. 23. iv, 7.
43. v, 3. 83. 275
Patria T. i, 234. ii, 373. iii, 305. 693.
iv, 708. v, 125. 237. 314. 321. 493.
655. vi, 347. 480. vii, 81. 263. viii,
292. ix, 331. xi, 645. S. iii, 1. 103.
iii, 3. 15. 126
Patrium T. vi, 836. 840. xi, 33. xii, 581
Patrius T. iv, 111. xi, 277. S. iv, 8. 19
Patrocle A. i, 633
Patroclus A. i, 175
Patru T. iii, 303. iv, 429
Patrum T. i, 680. ii, 443. 464. v, 369.
424. ix, 11. S. i, 2. 103. i, 4. 39. 115.
ii, 1. 23. iii, 3. 208. v, 3. 146. 177.
v, 5. 38. A. i, 424
Patruo T. i, 295
Patruere T. i, 363. iii, 150. v, 208. 396.
449. vi, 449. xii, 29
Patruerunt T. v, 540
Patruisse T. ii, 14. iv, 314. viii, 87
Patruisset A. ii, 98
Patruist T. ix, 100. S. iii, 2. 200

- Patula S. ii, 1. 70
 Patulus T. x, 521
 Patulus S. iv, 6. 2
 Patulo T. i, 588. iv, 798. vii, 444
 Pauca S. i, 2. 125. A. ii, 133
 Pauci T. ii, 668
 Paucos T. ii, 552. iii, 11
 Paveant A. ii, 121
 Pavens T. i, 346. iv, 137
 Pavent T. vi, 394. vii, 806. A. i, 461.
 ii, 79. 296
 Paventem A. i, 251. ii, 216
 Paventes T. viii, 12. x, 522. xi, 24. 413.
 xii, 748
 Pavendi S. iii, 2. 88
 Paventibus T. iv, 406
 Paventis T. ii, 651. S. v, 2. 106
 Paves S. i, 2. 33
 Pavescens T. vii, 223
 Pavet T. i, 94. ii, 329. iv, 46. 141. x,
 174. S. i, 1. 53. A. i, 663
 Pavidas T. x, 906
 Pavidis T. v, 567. S. ii, 6. 13
 Pavidia T. iii, 467
 Pavi S. i, 1. 80
 Pavor T. iii, 425. iv, 497. vii, 127. x,
 559
 Pavorem T. vii, 108
 Pavores T. iii, 344. iv, 369
 Pauper T. v, 518. vii, 729. S. i, 4. 137.
 iii, 1. 8. 103
 Paupere T. i, 151. S. v, 2. 18
 Pauperibus A. i, 125
 Pauperis T. ii, 407. S. iii, 1. 39
 Paupertate S. v, 1. 62
 Pax T. iii, 296. vi, 456. vii, 37. 654.
 viii, 636. xii, 8. 699. S. iii, 2. 88. iii,
 5. 86
 Peccavit T. viii, 689
 Peccaverit S. i, 4. 16
 Pecori T. i, 586
 Pecoris T. i, 581. iv, 363. ix, 698. S.
 iv, 6. 102
 Pecorosa T. iv, 46
 Pecoroso T. x, 229
 Pecorum T. i, 367. iv, 295. vii, 265.
 xii, 239. S. ii, 3. 18
 Pecti A. ii, 185
 Pectine T. v, 341. A. ii, 159
 Pectora T. i, 599. 618. ii, 191. 388.
 442. 567. 584. 637. iii, 79. 149. 226.
 254. 265. 285. 331. 392. 413. 516.
 600. iv, 110. 131. 162. 373. 695. 817.
 864. 542. 595. 759. v, 57. 161. 214.
 283. 294. 397. 596. 662. 686. 722 et al.
 Pectoris T. i, 52. 110. 126. 246. 379.
 431. 613. ii, 145. 291. 321. 327. 364.
 410. 481. 580. 673. iii, 126. 306.
 334. 509. iv, 73. 92. 140. 319. 607.
 v, 166. 208. 371. vi, 134. 194. 416.
 655. 883. vii, 99. 134. 157. 143. 481.
 499. 542
 Pectoribus T. ii, 569. iii, 335. 387. v,
 253
 Pectoris T. vi, 371. 604. vii, 630. viii,
 519. xii, 607. S. ii, 1. 150. v, 3. 189.
 A. i, 236. 299
 Pectus T. i, 593. ii, 654. iii, 654. iv,
 566. v, 113. 375. vii, 362. viii, 433.
 496. ix, 599. x, 308. 439. 619. 676.
 735. S. iii, 2. 61. iv, 4. 29. 108. v, 5.
 17. A. i, 543. 638. ii, 309
 Pecuaris S. iii, 3. 93
 Pecudes T. i, 339. iv, 141. 445. v, 175.
 vi, 220. viii, 339. x, 141. xi, 329
 Pecudum T. i, 523. iii, 456. v, 349.
 viii, 308. S. i, 2. 184. iv, 3. 2
 Pectus T. i, 375. ii, 63. 520. iii, 47. 476.
 iv, 14. 704. 733. v, 333. vi, 112.
 348. vii, 66. 437. viii, 476. 577. x,
 96. ii, 3. 25. iii, 2. 77. v, 4. 3. A. i,
 596. ii, 356
 Pede T. ii, 329. viii, 309. xi, 255. S. ii,
 7. 22. v, 3. 92
 Pedem S. i, 2. 9. iv, 6. 30
 Pedes T. ii, 574. iv, 165. v, 3. vi, 567.
 695. vii, 755. viii, 87. 448. 564. ix,
 389. 619. x, 410. S. iv, 4. 67. v, 1.
 112. v, 3. 160. A. ii, 234
 Pedestres T. ix, 208. x, 749
 Pedibus T. vi, 900
 Peditem A. ii, 423
 Pedites T. viii, 350. A. i, 418
 Peditum T. vii, 618. x, 520. xii, 657
 Pedore T. iv, 616
 Pedum T. i, 304. iv, 277. vi, 429. 794.
 ix, 249. A. i, 60
 Pegasea A. i, 65
 Pejorante S. iv, 3. 5
 Pejor T. iv, 401. v, 56. x, 92. S. iii, 2.
 77
 Pejoris S. i, 4. 14
 Pelagi T. i, 372. v, 388. ix, 460. 516.
 x, 94. S. ii, 2. 26. 50. iii, 3. 92. A.
 i, 48. 233. 293. ii, 196
 Pelago T. i, 223. 702. iii, 57. v, 339.
 351. 381. 388. 476. 708. ix, 338. xi,
 277. S. i, 2. 208. ii, 3. 78. 119. iii,
 1. 13. 148. iii, 2. 48. 63. A. i, 37. 66.
 220. 262. 451. ii, 10
 Pelagus S. i, 3. 27. iii, 2. 33. iv, 3. 57.
 A. i, 244
 Pelagum T. ii, 166. v, 368. xi, 183. xii,
 790
 Pelagam S. iv, 6. 68
 Pelasgas T. xi, 195. A. i, 451
 Pelagi T. vi, 43. 410. 727. vii, 583.
 viii, 723. x, 432. xi, 41. 757

- Pelagias* T. iv, 778. vii, 247. viii, 327. ix, 12. 296. x, 330. 432. 451. S. iii, 2. 143. A. ii, 223
Pelagos T. vii, 2. xii, 101. 607. A. ii, 77
Pelagum T. vii, 532. x, 2. xii, 68
Pelca T. v, 379. S. i, 2. 215. ii, 1. 89. A. i, 90. ii, 247. 342
Peleia A. ii, 210
Peleius A. i, 651
Peleos A. i, 607
Pelethroniam T. ii, 598
Peleus S. ii, 1. 90. A. i, 440. ii, 224
Pelicius T. vi, 375. A. i, 321. 651. ii, 450
Peliaco A. ii, 297
Pelias T. v, 336
Peliden S. ii, 7. 97. A. ii, 47
Pelides A. ii, 80. 150
Pelion T. viii, 79. x, 852. S. iii, 2. 65. A. i, 39. 107. 151. 194. 249. 577. ii, 343
Pellmo S. i, 1. 86
Pellmus S. iv, 6. 59
Pelle T. ii, 618
Pellentem T. v, 899
Pellere T. i, 306. iii, 72. ix, 144. xii, 97. S. v, 2. 106. A. i, 353
Pelleret T. xii, 439
Pellicia T. iv, 676. vii, 160. x, 67
Pellis S. ii, 8. 37
Pellite T. v, 105
Pellitur T. viii, 386. xii, 59. 431
Pellucet T. vi, 578
Pellunt T. x, 528
Pelopaea T. ii, 471. vii, 422. x, 749
Pelopeia T. i, 117
Pelopeides T. x, 50. xii, 540
Pelopem T. vi, 122
Pelopi T. vi, 6
Pelopis T. vii, 207. 248. S. iv, 6. 68. v, 3. 52. A. i, 441
Pelops T. ii, 436. iv, 590. vi, 284. vii, 95
Pelorum S. i, 3. 83
Pelorus T. iii, 596
Pelta S. v, 1. 131
Peltas T. xii, 528
Peltas T. vii, 270
Peltiferis T. xii, 761
Peltis T. vii, 174
Pelusiaci S. ii, 7. 70
Penates T. i, 50. 124. 481. 572. 608. 643. ii, 66. 405. iii, 385. iv, 211. vi, 135. vii, 512. ix, 360. x, 708. i, 216. 367. 464. xii, 73. 551. S. i, 2. 50. 145. i, 3. 2. ii, 1. 67. iii, 1. 103. iii, 3. 160. iii, 4. 47. 104. iii, 5. 12. 58. iv, 2. 25. iv, 6. 87. iv, 7. 30. iv, 8. 54. v, 1. 142. 198. v, 2. 171. A. ii, 71. 208
Penatibus T. v, 695. vii, 468. xii, 5. 471. S. i, 3. 59. ii, 1. 76
Pendebat T. i, 434. iii, 505. 607. A. ii, 311
Pendebitis T. ix, 818
Pendemus T. iii, 611
Pendens T. i, 332. viii, 110. ix, 285. x, 861. S. i, 5. 28
Pendent T. vi, 640. 862. x, 457. 920. xii, 490. S. i, 2. 152
Pendente T. iv, 186. xii, 32
Pendentem T. viii, 311
Pendientes T. vii, 661. ix, 695. x, 401
Pendentibus S. ii, 2. 16
Pendentis S. ii, 7. 4
Pendere T. xi, 223. 293
Pendet T. iv, 235. v, 369. vii, 123. ix, 195. S. v, 3. 125
Pendimus T. iv, 393
Pendula S. ii, 3. 54. iv, 2. 28
Peneia T. iv, 143
Penelope S. iii, 5. 47
Penetrabile T. ii, 653. vii, 652. S. iii, 5. 21. A. ii, 16
Penetrabilis T. x, 85
Penetrare T. vii, 602. x, 176. S. v, 2. 19
Penetralia T. iii, 581. 637. viii, 198. ix, 346. S. v, 3. 179. A. ii, 346
Penetralibus T. v, 813. xi, 635. S. iii, 5. 56
Penetrare T. x, 635. xii, 199
Penetrarunt T. vi, 38
Penetrata S. iv, 6. 104
Penetraveris S. iv, 4. 4
Penetravit S. iv, 3. 133
Penna T. iv, 410. v, 433. ix, 763
Pennae S. iv, 3. 88
Pennas T. xii, 18. S. i, 2. 185. v, 4. 16. A. i, 374
Pennis T. ii, 309. viii, 258. x, 91. S. i, 2. 104. iii, 3. 133
Penna T. xi, 440. iii, 206. viii, 59. ix, 615. S. iii, 1. 162. A. i, 261. 583. 654. ii, 276
Pensamus A. i, 69
Pensare S. iii, 3. 192. A. ii, 271
Pensaret S. ii, 1. 118
Pensavit T. v, 711
Pensi T. viii, 550
Penso T. iii, 642
Pensum T. vi, 48. viii, 381. S. iii, 3. 172
Pentheia T. iii, 170. iv, 565. A. ii, 166
Pentheia T. xi, 318
Pentheis T. xii, 244
Pentheum T. ii, 575
Pentheus T. vii, 211

- Pependit S. i, 2. 103
 Peperci T. ix, 893
 Peperi T. vi, 172. vii, 491. 514. x, 797
 Peperisse S. ii, 6. 25. A. i, 91
 Pepigi T. x, 764
 Peplum T. x, 56
 Populere T. vi, 218
 Populit T. x, 545
 Peracta T. iii, 94. viii, 572. xi, 671. xii, 338. S. v, 5. 24
 Peractas T. xi, 746
 Peracti T. x, 265. S. iii, 5. 86
 Peractis T. x, 790. xi, 663
 Peractos S. i, 6. 58
 Peractum T. xi, 536. S. i, 1. 2
 Peragant T. ix, 21
 Peragunt T. v, 543. viii, 208. S. iii, 1. 45
 Peraguntur A. i, 314
 Percensere T. i, 268
 Percenset T. iv, 576
 Percitus T. x, 376
 Percoquit S. i, 6. 15
 Perculerant T. viii, 451
 Perculerat A. i, 169
 Perculerit T. iii, 21
 Perculit T. i, 567. vi, 805
 Perculus T. x, 122
 Percurrere T. iv, 697
 Percussa T. i, 347. iv, 807
 Percussam T. v, 527
 Percussam T. viii, 683
 Percussit T. v, 89. viii, 444
 Percusso T. viii, 711
 Percussum T. ii, 277
 Percussus T. iv, 61. 260
 Percutis T. xi, 606
 Percutit T. x, 310
 Perdas A. i, 659
 Perdere T. ix, 58. x, 399. 648. xii, 693. S. ii, 5. 39
 Perderet T. xii, 719. S. v, 5. 76
 Perdes A. i, 625
 Perdidit T. v, 308. S. iii, 2. 36
 Perdis T. ii, 656
 Perdita A. i, 582
 Perdita T. v, 136
 Perdix S. ii, 4. 20
 Perdocte S. v, 3. 3
 Perdomitam T. i, 524
 Perdomui A. ii, 104
 Perduant T. viii, 415
 Perdurat T. viii, 88
 Perduratura T. i, 143
 Perdurent S. i, 2. 277
 Pereant T. viii, 37. x, 133. A. i, 342
 Pereat T. xii, 136
 Peredit T. vi, 109
 Peregit T. v, 574. xi, 56
 Peremtus T. vii, 178
 Peremti T. x, 351
 Peremtis T. xii, 149
 Peremto T. vii, 636. x, 179
 Peremtus T. viii, 665. x, 748
 Peremtum T. v, 333. S. ii, 6. 18
 Peremtus T. x, 809
 Perenne S. iv, 6. 92
 Perennem S. iv, 6. 19
 Perennes T. iv, 775
 Perenni T. vii, 68. xii, 76. S. v, 1. 12
 Pererrat T. i, 313. xi, 140. A. i, 306
 Pererratis T. v, 588
 Pereunt T. v, 154. vi, 400. viii, 414. ix, 869
 Pereuntibus S. i, 4. 91
 Perfecta T. iv, 132
 Perfectam T. i, 540
 Perfecto T. v, 180
 Perferat S. iii, 2. 30. A. ii, 357
 Perferre T. ii, 217. 699. iii, 49. 571. viii, 45. 531. S. iii, 2. 83. v, 1. 227. v, 2. 166
 Perfert T. xi, 502
 Perferte T. iv, 685. xii, 407
 Perfida T. iv, 193. x, 593. xi, 677. S. i, 3. 85. A. ii, 198
 Perfide T. vi, 197. xi, 569
 Perfidos T. iii, 1
 Perforat T. viii, 699. S. i, 5. 46. A. i, 107
 Perfossa T. ii, 710. ix, 522
 Perfossam T. ix, 767
 Perfossi T. xi, 153
 Perfossis T. ii, 472
 Perfossum T. iii, 654. ix, 760
 Perfringam S. iii, 1. 113
 Perfringere T. vii, 434
 Perfringit T. ii, 636. x, 553
 Perfringunt T. v, 162
 Perfuderat T. ii, 144
 Perfundant S. ii, 7. 11
 Perfundere T. v, 119
 Perfundit T. ii, 124. 209. 285
 Perfurere T. iv, 823
 Perfuris T. iv, 389
 Perfurit T. iv, 732
 Perfusa T. v, 573. x, 747
 Perfusum T. iii, 228. 419. viii, 761. S. iii, 1. 35. iv, 6. 78
 Perfusus T. i, 508. S. iii, 2. 118
 Pergama S. i, 1. 11. iii, 2. 97. A. i, 177. ii, 197. 260. 351
 Pergame S. iii, 4. 12
 Pergameas S. iii, 4. 23
 Pergameus S. iii, 1. 116
 Pergamon S. iii, 4. 68
 Pergamos S. iii, 4. 106

- Pergamus S. i, 4. 100
 Pergas T. v, 743
 Pergat S. i, 2. 174
 Pergo T. i, 688. iii, 276. ix, 689. x, 708. S. ii, 1. 224. ii, 2. 141
 Pergent S. iv, 4. 57
 Pergite T. v, 683
 Pergunt T. v, 466. x, 394
 Perhibent T. i, 474. ii, 50. 294
 Perhibetur T. iv, 54
 Pericli T. xii, 179. S. i, 4. 51
 Periculis T. vii, 176. S. iv, 4. 100
 Periculo T. xi, 269
 Pericula T. vi, 22. vii, 722. S. iii, 2. 2. v, 1. 68. A. i, 258
 Periculum S. iv, 5. 25
 Periere T. xi, 449
 Periisse T. x, 71. xi, 439. S. ii, 1. 233
 Perit T. i, 154. 247. x, 583
 Perimunt T. viii, 420
 Perinthis T. xi, 199
 Periphanta T. vii, 641
 Periphas T. ii, 681. vii, 648
 Perit T. viii, 728. x, 923. 472. xii, 659. 699. A. i, 236
 Peritura T. ii, 524. iv, 127. vii, 779. 792. ix, 659. x, 594
 Perituri T. ii, 299
 Periturus T. v, 649
 Perituro T. v, 194. 237
 Periturum T. xii, 767
 Perjura T. x, 587
 Perjura T. viii, 26. xi, 272. S. iii, 8. 179
 Perjuro S. iv, 6. 77
 Perjurum T. ix, 55
 Perlabitur T. vi, 1
 Perlapsa S. iv, 6. 4
 Perlata T. xii, 749
 Perlegat S. v, 1. 210
 Perlegere T. iii, 509
 Perlustra S. iv, 3. 143
 Perlustrat A. ii, 68
 Permansit T. x, 642
 Permensi T. vi, 768
 Permensus S. i, 2. 202
 Permease T. vii, 283
 Permiscent T. xii, 783
 Permiscet T. x, 276
 Permiserat T. i, 91
 Permisit T. x, 609. S. v, 2. 139
 Permissa T. viii, 162
 Permissum S. i, 4. 75
 Permiasus A. ii, 265
 Permittat T. xii, 569
 Permittit T. x, 703. S. iv, 1. 99. A. i, 73
 Permittere T. ii, 181. iv, 578
 Permittes S. iv, 1. 35
 Permista T. vi, 762. x, 113. S. i, 2. 16. A. ii, 197
 Permisti T. x, 312. S. ii, 2. 32
 Permisto T. iii, 674. S. i, 1. 12
 Permixture T. ii, 212
 Permixture T. viii, 713. S. v, 3. 179
 Permotus T. xii, 589
 Permoveas T. vii, 501
 Permulceat T. xi, 780
 Permulcet S. iv, 4. 32
 Permulsit T. x, 673. S. i, 2. 11
 Permutant S. i, 6. 74
 Permutat T. vi, 629. A. i, 166
 Perna S. iv, 9. 34
 Pernicibus T. iii, 471
 Pernicior T. ix, 33
 Pernox T. vii, 411. xii, 46
 Perosam T. x, 816
 Perosi T. iii, 231
 Perosus S. ii, 1. 144
 Perpressa A. i, 127
 Perpressura T. vii, 776
 Perpetiar T. viii, 53
 Perpetua S. iv, 3. 149
 Perpetuis T. vii, 99. S. iv, 6. 7
 Perpetuo T. vii, 289
 Perpetuum S. i, 1. 99
 Perpetuus S. i, 1. 55. iv, 2. 84
 Perplexis T. i, 502
 Perquirens T. i, 579
 Perrumpere T. ix, 392
 Perrumpunt S. ii, 2. 14
 Persea T. iii, 4. 63
 Persea T. iii, 404. iv, 119. S. ii, 1. 95
 Persei T. i, 719. iii, 623. iv, 482. v, 640
 Perseus T. iii, 441
 Persen S. v, 2. 187
 Persicos T. i, 225. vii, 418
 Persephonen T. xii, 274. 277
 Persephones T. iv, 476
 Perseveras S. iv, 9. 5
 Perside S. i, 2. 105
 Persolidat T. i, 253
 Persolvit S. i, 4. 38
 Persolvite T. x, 772
 Persona A. i, 208
 Personabo S. ii, 7. 88
 Perspicus S. iii, 3. 94
 Perspicuas T. vii, 382. S. ii, 2. 1
 Perspicui S. i, 2. 155
 Perspicuum S. i, 5. 55
 Perspicuus T. iv, 818
 Persta S. ii, 3. 73
 Perstas T. vii, 616. S. v, 2. 277
 Perstat T. xii, 230
 Perstatte T. xi, 431

Peratropit A. ii, 76
 Perstringunt T. v, 666
 Perstrinxerit A. i, 481
 Perstrinxit T. ix, 108. x, 401
 Pertentat T. v, 446
 Perterrita T. iii, 464
 Pertulerim T. iii, 640
 Pertulimus T. iii, 289
 Pertulit T. ii, 10. iii, 291. vii, 745. ix, 346. 496. S. iii, 3. 57
 Perturbet S. v, 1. 141
 Pervenias T. x, 708
 Pervenit A. ii, 54
 Perventum T. iii, 122
 Perversa T. i, 69
 Pervia T. i, 245. iii, 149. iv, 429. vii, 313
 Pervigil T. iii, 690. viii, 266. 270. x, 129. xii, 150. S. iv, 5. 13
 Pervigilem T. ii, 729
 Pervigiles T. ii, 236
 Pervigili S. iii, 5. 2
 Pervius T. viii, 40. S. iv, 3. 78
 Perusti T. iv, 725
 Perustia S. i, 6. 18
 Pes T. viii, 399
 Pessima T. ii, 283
 Pessime T. xi, 270
 Pessimus T. iii, 6
 Pestes T. ii, 282. S. i, 4. 109
 Pestifera T. i, 630
 Petam T. iii, 688. ix, 815. x, 724
 Petant T. ii, 158. x, 17. xii, 476. A. i, 499
 Petat T. viii, 510
 Pete S. iv, 4. 5. A. i, 89
 Petebat T. ix, 805. xi, 756. S. iv, 6. 64. A. i, 252
 Petendis T. iii, 229
 Petendus S. v, 2. 61
 Petens T. iii, 539
 Petente S. iii, 2. 90
 Petentem T. ix, 128
 Peteona T. vii, 223
 Petere T. iii, 459
 Peterem T. xii, 593
 Peteretur T. i, 156
 Petes T. ii, 244
 Peti A. i, 506
 Petiere S. v, 3. 162
 Petii T. i, 62
 Petisse S. i, 2. 96
 Petis T. iv, 402. ix, 312. 651. iv, 4. 88
 Petit T. i, 96. ii, 555. iv, 210. 676. vi, 662. 847. vii, 605. ix, 240. xii, 747. S. iii, 4. 23. v, 2. 1. A. i, 81. 106. ii, 27. 244
 Petita T. x, 870

Petitus S. i, 2. 36
 Petitas S. iv, 6. 6
 Petitos T. xii, 550
 Petitur T. v, 380
 Petitus S. i, 2. 76. iv, 6. 12
 Petivit T. ix, 669
 Peto T. iii, 265. ix, 55. 625
 Petras T. i, 232
 Petris T. iv, 276
 Petulans S. i, 2. 7. ii, 2. 25. ii, 6. 41
 Petunt T. i, 551. S. i, 2. 55. iii, 4. 63
 Pence S. v, 2. 137
 Phedimo T. iii, 171
 Phedimus T. ii, 575. vi, 558. 606. viii, 440
 Phaetonta T. xii, 413
 Phaetontia T. i, 221
 Phaetontia S. ii, 4. 9
 Phalanges T. ix, 847
 Phalantum T. ix, 127
 Phalanx T. ii, 471. iv, 227. vii, 422. viii, 368. ix, 140. x, 749
 Phaleras T. viii, 567. xi, 405
 Phalisci S. iv, 9. 25
 Phareos T. ii, 168
 Pharetra T. iv, 423. v, 444. S. i, 2. 74. ii, 3. 27
 Pharetræ T. vi, 9. 941. vii, 661. viii, 404. ix, 649. 696. xii, 741. S. iii, 1. 34. iii, 3. 134. A. i, 115. ii, 392
 Pharetram A. i, 247
 Pharetras T. i, 658. ii, 242. 597. iv, 259. vi, 74. 931. ix, 581. 864. xii, 628. S. iv, 4. 20. v, 1. 120. A. i, 416
 Pharetrato T. i, 525
 Pharetrati S. i, 2. 64
 Pharetrato T. iv, 294
 Pharetratam S. v, 2. 22
 Pharetris T. i, 712. iv, 156. vi, 124. 645. ix, 819. xii, 702. A. i, 166. 244
 Phari S. iii, 2. 102
 Pharia S. ii, 5. 29. v, 5. 66
 Phasia T. i, 254. S. ii, 6. 67
 Pharias S. iii, 2. 112
 Pharii S. ii, 1. 161. iii, 1. 81
 Pharis T. iv, 709. v, 11. vi, 278. S. ii, 1. 78
 Phario S. v, 1. 242
 Pharios S. v, 2. 244
 Pharis T. iv, 226
 Pharion S. iii, 2. 22
 Pharo S. ii, 7. 71
 Pharon T. xii, 516
 Pharus S. iii, 5. 101
 Pharsale T. ix, 212

- Pharsalica S. ii, 7. 66. 113
 Phaselon S. iii, 2. 81
 Phaselus S. v, 1. 245
 Phasidia T. xii, 182. S. ii, 4. 27
 Phasidos S. iv, 5. 8
 Phasin T. v, 458. S. i, 6. 55
 Phasia S. i, 6. 77
 Phegea T. ii, 609. iv, 598
 Phegeos T. viii, 442
 Phegeu T. xii, 696
 Phegeus T. vii, 608. xii, 681
 Phegyan T. vii, 711
 Phenci T. ix, 847
 Phencos T. iv, 291
 Pheras T. viii, 446. ix, 106
 Pheretis T. ix, 106
 Pheretro T. ix, 100
 Pheretrum T. vi, 55. S. ii, 1. 20
 Phlegethon T. iv, 523. viii, 30
 Phlegethonte T. iv, 55
 Phlegras T. ii, 595. x, 909. xi, 7
 Phlegraea S. v, 3. 196. A. i, 484
 Phlegram T. vi, 358
 Phlegya T. vi, 726
 Phlegys T. vi, 706
 Phlegyam T. i, 713. viii, 689
 Phlegyas T. iii, 79. vi, 661. 668
 Phidiaca S. v, 1. 6
 Philetas S. i, 2. 252
 Philete S. ii, 6. 81
 Phileton S. ii, 6. 103
 Phileus T. xii, 745
 Philippos S. ii, 7. 65
 Philomela S. iii, 5. 58. v, 2. 84
 Phineus T. viii, 255
 Phocca T. ix, 127
 Phocida T. ii, 64. vii, 344
 Phocidos T. i, 64. vii, 235. xi, 281
 Phocis T. vii, 9. A. i, 421
 Phoebe T. i, 597. 646. 696. iv, 651. v, 744. vi, 296. vii, 787. x, 337. 763. S. i, 2. 130. i, 5. 3. v, 1. 136. v, 4. 7. A. i, 9
 Phoebea T. i, 667
 Phoebeas T. vii, 343
 Phoebeia T. iv, 486. 518. x, 254. S. ii, 3. 60. iii, 4. 80
 Phoebeis S. iii, 4. 6
 Phoebeius T. vi, 441. S. ii, 4. 17. iii, 4. 69
 Phoebeium S. iii, 2. 41
 Phoben T. vii, 470. ix, 424. S. i, 3. 76. v, 3. 22
 Phoebeas T. i, 105
 Phoebi T. i, 336. 491. 558. 665. ii, 237. 597. iii, 516. 667. iv, 185. v, 341. 477. vii, 45. viii, 271. S. ii, 2. 46. ii, 2. 51. ii, 6. 23. iii, 3. 58. v, 1. 17. v, 3. 56. 91. 142. A. i, 496
 Phoebo T. i, 344. 374. iii, 107. 453. v, 434. vi, 89. 372. vii, 708. 715. viii, 195. 336. 493. x, 624. xii, 4. S. i, 1. 104. ii, 2. 39. iii, 5. 74. iv, 6. 1. v, 3. 87. 175. v, 5. 3
 Phoebum T. i, 553. ii, 527. vii, 738. x, 1. S. i, 4. 19. ii, 3. 6. iv, 2. 56
 Phoebus T. i, 395. iii, 626. iv, 2. 690. vi, 491. vii, 737. 759. S. i, 2. 17. i, 6. 1. v, 3. 5. A. i, 529. ii, 16
 Phemonoe S. ii, 2. 39
 Phoenissa T. ii, 614. ix, 527
 Phoenissae T. iii, 189
 Phoenix S. ii, 1. 91. ii, 4. 37. iii, 2. 96. 114. v, 2. 151. v, 3. 192
 Pholoe A. i, 238
 Pholoen T. vi, 461. S. ii, 2. 10
 Pholoes T. iii, 604. x, 228. A. i, 168
 Pholon T. viii, 477
 Pholus T. ii, 564
 Phorbas T. vii, 253
 Phorci S. ii, 2. 19
 Phoroneas T. xii, 465
 Phoroneis S. iii, 2. 101
 Phoroneos T. i, 252
 Phoroneus T. i, 542. ii, 219. iv, 589
 Phosphoros S. ii, 6. 79
 Phryxai T. ii, 281. vi, 542
 Phryxi T. v, 475. A. i, 28. 409
 Phryga T. i, 709. x, 170. A. ii, 364
 Phryge S. iii, 1. 27
 Phryges S. v, 2. 48. A. ii, 346
 Phrygia T. xii, 224. S. v, 3. 76
 Phrygiae T. i, 161. S. i, 5. 37. ii, 2. 87. A. i, 69. ii, 285
 Phrygiarum A. i, 85
 Phrygibus A. ii, 43
 Phrygi T. x, 448. S. v, 3. 183
 Phrygiis T. v, 752. S. ii, 1. 145
 Phrygio S. i, 2. 189. i, 3. 87. iii, 1. 150. v, 3. 39
 Phrygios T. i, 700
 Phrygium S. v, 3. 87. A. i, 404
 Phrygius T. i, 548. S. i, 2. 148. v, 1. 57
 Phrygum T. vi, 122. S. ii, 7. 48. A. i, 361
 Phylaccida S. v, 3. 273
 Phylea T. vii, 712
 Phyllea T. iii, 173
 Phyllos T. iv, 45
 Pia T. i, 639. iv, 623. xi, 165. 751. S. i, 6. 14. ii, 7. 68. iii, 2. 36. 155. v, 3. 190
 Piabo T. ix, 60. xi, 506
 Piacula T. i, 236. 569. vi, 87. x, 799. A. i, 139
 Piae A. i, 595
 Piam S. iii, 3. 85

- Piarum A. i, 366
 Piarit T. ix, 602
 Picea S. ii, 4. 19
 Picea T. x, 149
 Picea T. iv, 426. vi, 100
 Piceo T. i, 97
 Picta T. vi, 548. x, 60. S. i, 3. 55
 Pictae T. vii, 657
 Pictas T. x, 52
 Pictis T. vi, 208
 Picto T. vi, 367. S. ii, 2. 88. A. ii, 82
 Pictum T. ix, 699
 Picturata S. i, 3. 36
 Picturato S. v, 1. 104. A. i, 330
 Picturatus T. vi, 68
 Pictus T. iv, 267
 Pierias T. vii, 628. S. v, 2. 71. v, 5. 4
 Pieridum S. iii, 1. 67
 Pieris S. i, 2. 6. ii, 2. 42
 Pierio T. i, 32. S. v, 3. 45
 Pierios S. i, 3. 23
 Pierius T. i, 3. S. i, 2. 107
 Pietas T. i, 142. 644. 690. ii, 462. iii, 560. v, 627. 653. vii, 217. 506. x, 597. 711. 736. 780. xi, 98. 458. 605. xii, 186. 384. 459. S. iii, 1. 12. iii, 3. 1. 173. 191. iii, 5. 54. v, 2. 74. 92. 98. v, 3. 63. 72. 89. 247. 254
 Pietate T. ii, 632. vi, 153. S. ii, 1. 96. v, 1. 4. 239. v, 3. 239. 244. A. i, 105
 Pigcat T. ii, 445. x, 216 A. ii, 380
 Piger T. i, 371. ii, 482. v, 549. 600. ix, 396. xi, 743. S. ii, 5. 22. iv, 3. 27. 66. iv, 4. 40
 Piget T. i, 678. iii, 353. 549. vi, 191. 935. vii, 205. x, 901
 Pignora T. i, 87. 470. iv, 632. v, 432. 473. vi, 50. viii, 605. ix, 361. x, 710. 797. 806. xi, 428. 479. 702. S. ii, 1. 87. ii, 6. 3. iii, 3. 121. iii, 5. 59. iv, 5. 41. A. i, 127. 384. ii, 109
 Pignore T. i, 394. vi, 180
 Pignoris T. iv, 772
 Pignus T. iv, 564. ix, 62. S. ii, 1. 200. ii, 3. 43. iii, 2. 81
 Pigma T. iv, 51. viii, 637. x, 89. S. i, 6. 91. ii, 2. 7. ii, 3. 66
 Pigma T. ii, 2. S. i, 4. 57
 Pigram A. i, 428
 Pigras T. ix, 452. S. iii, 3. 21
 Pigni T. vii, 17. xi, 588
 Pignus T. x, 143
 Pigno T. x, 108. S. iii, 2. 73. v, 3. 271
 Pignos S. i, 5. 53
 Pili T. vi, 374. v, 1. 76. v, 3. 284. A. i, 396. ii, 158
 Pili T. vii, 529. x, 384. xii, 294. 640. S. ii, 1. 32. v, 1. 250
 Pila T. i, 148. iv, 111. x, 168. S. iii, 3. 100. v, 1. 92
 Pila S. i, 5. 58
 Pila S. iv, 9. 24
 Pilo T. vii, 654
 Pimplea S. i, 4. 26. ii, 2. 37
 Pindare S. iv, 7. 8
 Pindarica S. v, 3. 152
 Pindaricus S. i, 3. 101
 Pinea T. ii, 619
 Pineus T. iv, 155. 459
 Pingues T. i, 329. vi, 585. x, 46. S. v, 3. 39
 Pinguescere T. i, 604
 Pinguescunt T. vi, 209
 Pingui T. vi, 576. xii, 621. S. i, 2. 111
 Pinguia T. iv, 444
 Pinguis T. vii, 545. 546
 Piniifera S. iii, 4. 12
 Piniiferis T. vii, 272
 Piniiferi T. xii, 225
 Piniigeto T. vii, 97
 Pinna S. v, 1. 93
 Pinnae T. vii, 449
 Pinnae T. x, 362
 Pinu T. viii, 539. S. v, 3. 143
 Pinum T. ii, 598. iv, 381
 Pinus T. iii, 518. v, 337. 389. vi, 104. vii, 363. viii, 663. ix, 410. x, 172. S. ii, 3. 52. ii, 6. 28. v, 1. 151. A. i, 156. ii, 347
 Pio T. i, 572. iv, 343. vi, 197. ix, 659. xii, 197. 782. S. iii, 3. 31. v, 1. 253. v, 3. 202. 205
 Pios T. iv, 482. vi, 127. 359. 435. viii, 655. xi, 242. S. i, 4. 2. ii, 6. 96. iii, 2. 62. iii, 3. 7. 204. v, 1. 32. v, 3. 150. 218
 Piper S. iv, 9. 12
 Pirene S. i, 4. 27
 Pirithoi T. viii, 53
 Pirithoo T. i, 476
 Pisa T. vi, 652. vii, 416. S. ii, 2. 65. A. i, 415
 Pisse T. iii, 479. iv, 238. viii, 454. S. i, 2. 203
 Pissia T. vi, 5. 555. S. i, 2. 41
 Pissum T. ix, 123
 Pissui T. vi, 349
 Pissis T. ii, 166. vii, 128
 Pissio T. i, 421. S. iv, 6. 27
 Pissum S. i, 3. 8
 Pissus T. vi, 668. S. iii, 1. 140
 Piscas T. ii, 47. vii, 337
 Piscibus T. ix, 243
 Pium T. ix, 68. S. ii, 6. 10. iv, 8. 22. v, 1. 145. A. ii, 65
 Pius T. v, 731. vi, 282. 324. 378. ix, 103. x, 766. S. i, 2. 95. ii, 1. 6. ii, 7. 71. iii, 3. 137. v, 2. 156

- Placabat* T. vii, 92
Placabile T. iii, 509
Placabit S. iii, 4. 4
Placanda A. i, 145
Placare T. viii, 207. xii, 496. S. iii, 3. 187. v, 2. 80. A. ii, 451
Placasset S. i, 2. 134
Placat T. i, 667. S. v, 1. 260. A. ii, 246
Placata T. iv, 618. A. ii, 99. 301
Placatum T. x, 131
Placavi T. xi, 379
Placavimus S. iii, 3. 184
Placavit T. vii, 329
Placeant T. iv, 201. S. i, 2. 265. ii, 2. 111
Placeat T. vi, 621. xii, 172. S. iii, 4. 12. A. i, 75
Placebat T. iv, 22
Placebit A. ii, 271
Placeat T. iv, 444. vii, 562. xi, 496. S. i, 1. 95. ii, 6. 14
Placet T. i, 378. ii, 521. iii, 450. viii, 47. 680. ix, 704. x, 800. xii, 175. 179. 780. S. i, 6. 69. A. i, 202. 204. 211. 215. 669
Placetur A. i, 300
Placida T. vii, 195. xii, 298. S. iii, 2. 106. iii, 4. 17
Placidia T. v, 732. xi, 214. xii, 661. A. i, 230
Placide S. iii, 1. 139. 179
Placidam S. i, 1. 16
Placidi T. iii, 527. S. i, 3. 22. ii, 2. 9. ii, 3. 15. iii, 3. 22. A. ii, 22
Placidia A. i, 57. ii, 217
Placidissima T. xii, 302
Placidissime S. i, 2. 201. ii, 1. 167. iii, 3. 43. 167. v, 4. 1. A. ii, 55
Placidissimus A. ii, 171
Placido T. i, 202. v, 231. viii, 502. S. ii, 2. 13. ii, 3. 64. A. i, 286
Placidos S. iv, 3. 150
Placidum T. iv, 623. S. iii, 2. 3. v, 5. 37
Placidus T. ii, 219. xii, 427. S. iii, 1. 149. iv, 8. 57. v, 1. 252
Placita T. x, 769
Placito T. iii, 67
Placitura T. i, 707. ii, 296
Placitus T. vii, 190
Placuere T. ii, 226. v, 432
Placuerunt S. i, 4. 131
Placui T. iv, 635
Placuit T. i, 138. ii, 113. vii, 443. A. i, 532
Plaga T. i, 25. v, 184. viii, 16. 640. ix, 647. xi, 510. xii, 143. S. i, 2. 51. ii, 6. 8. iv, 2. 96. iv, 4. 18. iv, 8. 8. v, 1. 10. A. i, 56
Plagma T. vi, 808. vii, 26. S. ii, 1. 4. ii, 4. 25. v, 1. 150
Plagam T. i, 320. xi, 642
Plagaram T. iv, 73. xi, 5
Plagas T. iii, 109. viii, 168. xii, 725. S. v, 3. 20
Plagis T. x, 636. A. i, 254
Plana T. i, 330. ii, 393. 569. iii, 115. iv, 179. v, 709. viii, 462. x, 862. S. i, 4. 28. ii, 2. 54. v, 1. 30. A. ii, 429
Planctibus T. iii, 73. x, 564. xi, 20. S. iii, 3. 177. v, 5. 12
Planctu T. iii, 44. iv, 567. vi, 12. 137. vii, 475. ix, 599. xi, 261. xii, 52. 48. 110. 805. S. ii, 6. 83. v, 1. 179. A. i, 132. ii, 269
Planctum T. iii, 514. vi, 219. xii, 261
Planctus T. vi, 23. ix, 392. 390. xi, 609. S. ii, 1. 6. iii, 5. 49. 53. v, 1. 21. 30. v, 5. 62
Plangant T. xii, 475
Plangat S. ii, 4. 17. v, 3. 90
Plangebat A. ii, 211
Plangens T. xi, 644
Plangentia T. v, 652
Plangere T. vi, 134
Plangeret T. vi, 516
Plangi S. iii, 3. 10
Plangimus T. xi, 350. S. ii, 1. 124
Plangis T. xii, 358
Plangit T. iii, 139. ix, 266. 722. x, 892. A. i, 681
Plangite T. v, 750
Plangitur T. vi, 145. xi, 417
Plango T. iii, 318. S. ii, 1. 28. v, 3. 44
Plangore T. vi, 28. xii, 122. 454
Plangoribus T. i, 295. iii, 129
Plangunt T. x, 578. xi, 117
Planta T. vi, 896. A. ii, 404
Plantæ T. vii, 667
Plantaribus T. i, 304
Plantas T. i, 61. A. i, 100
Plantis T. vi, 639. 750. ix, 326. 572
Platum T. vi, 268
Platanum S. ii, 3. 29
Planxere T. iii, 197
Planxerunt T. vii, 685
Planxerit T. iii, 505
Planxisse T. vii, 421. ix, 402. xi, 633
Planxit T. xii, 131
Platmas T. iv, 373. vii, 332
Plaudente S. i, 2. 252
Plaudentes A. ii, 160
Plaudenti T. iv, 225
Plaudere S. v, 2. 130
Plaudit T. iv, 11. S. i, 3. 74
Plaudunt T. iv, 784. S. i, 6. 70

- Plausere T. x, 201. S. iv, 1. 45. v, 3.
 140
 Plauserant S. i, 2. 146
 Plausibus T. vii, 19. ix, 31
 Plausit T. vii, 124
 Plaustris T. viii, 371
 Planstris T. v, 529
 Plaustro T. iii, 684
 Plausu T. vi, 555. 591. A. i, 377
 Plausus T. ii, 40. vi, 897. xii, 521. S.
 v, 2. 25
 Plebe T. iv, 798. v, 148. vi, 739. vii,
 108. 295. ix, 578. S. iii, 2. 59. iii,
 3. 46. iii, 4. 29. iv, 8. 54. v, 3. 282.
 A. i, 491
 Plebeia T. iii, 609. S. iii, 4. 27. iv, 6.
 86. v, 2. 17
 Plebeiam S. i, 4. 66
 Plebeio T. xii, 60. 738. S. i, 2. 224
 Plebeium S. i, 5. 47
 Plebem T. vii, 709. S. i, 6. 24
 Plebes T. iv, 345. 608. v, 488. vii, 271.
 viii, 318. xi, 111. 276. S. i, 6. 30. ii,
 1. 223. v, 2. 136
 Plebi T. ii, 156
 Plebis T. i, 109. ii, 443. iv, 764. xi,
 159. S. i, 4. 40. ii, 1. 212
 Plebs T. i, 561. ii, 491. vi, 645. xii,
 125. S. i, 6. 44. 73. ii, 1. 175. iv, 3.
 30
 Plectra T. vii, 631. S. i, 2. 2. 98. 227.
 i, 4. 20. iii, 2. 132. A. i, 166
 Plectri S. ii, 2. 61. 137. iv, 7. 6
 Plectris S. i, 2. 101. iv, 4. 26. v, 1. 303
 Plectro S. i, 5. 1. ii, 7. 44. 106. iii, 1.
 16. iii, 2. 41. A. ii, 443
 Pleiadas T. iv, 129. ix, 460
 Pleiadum T. i, 26
 Plena T. i, 576. ii, 425. 559. iv, 479.
 v, 124. 466. viii, 403. S. iii, 4. 54.
 v, 1. 146. A. i, 22. 47. ii, 107
 Plenas T. ix, 839
 Plenam T. ix, 751
 Plenas T. iv, 508. viii, 709
 Pleni T. iv, 812. S. i, 6. 79
 Plenior T. ix, 225
 Plenis T. iv, 313. v, 150. S. iii, 5. 62.
 v, 5. 15. A. i, 673
 Pleno T. iv, 603. A. i, 226. ii, 9
 Plenos S. v, 2. 292
 Plenum T. ii, 685. iii, 88. x, 624. S. ii,
 2. 129
 Plenus T. ii, 126. 682. ix, 131
 Pleuron T. ii, 727. iv, 103
 Pleuronis T. viii, 484
 Pliadum S. i, 2. 95
 Plias S. i, 6. 22. iii, 2. 76
 Plorabere T. viii, 196
 Ploranda T. i, 44
 Plorant S. v, 2. 245. A. i, 241
 Plorantem S. ii, 1. 22
 Plorantes T. iii, 579
 Plorata T. iv, 461. S. iii, 3. 25. v, 3.
 164. v, 5. 30
 Pluebant S. i, 6. 10
 Plumbo T. vi, 722. x, 744. S. i, 2. 67
 Plumbu T. v, 604. S. ii, 4. 35
 Plumas T. iii, 428
 Plumea T. iii, 515
 Plumis T. ii, 507. iii, 537. iv, 268. xi,
 543. S. i, 2. 92
 Plura T. ii, 165. 197. iii, 497. iv, 341.
 ix, 103. 799. 815. x, 145. xi, 572.
 xii, 204. 478. S. iii, 2. 72. iii, 3. 164.
 iii, 5. 109. iv, 5. 57. v, 1. 101. v, 3.
 265. A. i, 4
 Plures T. ii, 549. iv, 484. v, 743. vi,
 653. vii, 457. S. i, 2. 236
 Pluribus T. v, 139
 Plurima T. ii, 77. 604. iii, 5. 144. v,
 275. 413. vi, 403. 815. vii, 402. x,
 59. A. i, 164. ii, 164
 Plurimus T. i, 114. 350. ii, 275. 708.
 iv, 470. 669. ix, 164. S. i, 2. 61. A.
 i, 335
 Pluvias S. i, 6. 26
 Pluvia S. i, 2. 186
 Pluvio T. iv, 758
 Pluvium S. v, 1. 104
 Pluunt T. viii, 417
 Pocula T. ii, 86. viii, 258. S. iii, 3. 199.
 iii, 4. 57. iv, 6. 57. v, 1. 121. v, 2.
 78. A. i, 307
 Podarcem T. vi, 466
 Poena T. ii, 271. 448. viii, 25. x, 698
 Poenas T. i, 71. 578. v, 60. 260. vii,
 326
 Poenam T. i, 81. S. v, 5. 5
 Poenarum T. ii, 51. iv, 532. xii, 646
 Poenas T. i, 216. iii, 215. 344. vii, 787.
 ix, 665. 891. xi, 293. 334. 575. S. v,
 2. 91. A. i, 667
 Poenis S. iii, 3. 190
 Poenis T. i, 56. 245
 Poenitet T. iii, 22
 Poenituit S. ii, 3. 23
 Poenos S. iv, 3. 91
 Poenus S. iv, 5. 45
 Poli T. i, 30. 137. 648. ii, 5. iv, 746.
 x, 68. xi, 131. xii, 565. S. ii, 7. 107
 Polis T. x, 637. xi, 463
 Polit S. iv, 6. 48
 Politas T. vii, 757
 Polla S. ii, 7. 120. iv, 8. 14
 Pollas S. ii, 2. 10. ii, 7. 62. iii, 1. 87.
 159. 179
 Pollentinos S. ii, 6. 63
 Pollet S. i, 2. 249

- Polli S. ii, 2. 9. iii, 1. 65. 89
 Pollice T. viii, 26. xi, 401. S. iv, 4. 53.
 iv, 6. 27. v, 5. 31. A. i, 187. 332. 581
 Pollicitus T. ii, 657
 Pollius S. ii, 2. 40. 112. iii, 1. 2. 102.
 iii, 5. 103
 Polluce T. vi, 741
 Polluit S. iv, 6. 84. v, 1. 59
 Polluite T. xi, 575
 Polluta S. iii, 1. 31
 Pollutam T. ii, 64
 Pollutus T. ii, 113
 Pollux S. iv, 2. 48. A. i, 191
 Polo T. i, 199. ii, 359. iii, 658. v,
 291. 484. 729. viii, 39. xi, 129.
 472. xii, 1. S. i, 2. 212. iii, 3. 48.
 iv, 1. 46
 Polorum T. vi, 323
 Polos T. i, 346. ii, 23. iii, 27. 416
 Polam T. iii, 504. 513. vii, 162. 225. x,
 82. S. iv, 4. 12
 Polus T. iii, 225. vii, 216. x, 922. xi,
 67. S. i, 1. 93. i, 6. 89. iii, 2. 10
 Polybo T. i, 64
 Polycleteis S. iv, 6. 28
 Polycletheo S. ii, 2. 67
 Polynice T. xii, 348
 Polynici T. vi, 316
 Polynicis T. i, 165. iii, 240. iv, 114.
 198. v, 19. vii, 689. ix, 35. x, 256.
 xi, 137. xii, 114. 379
 Polyphemus T. vi, 716
 Polyxo T. v, 90. 327
 Poma S. iii, 1. 158
 Pomaria S. i, 3. 81
 Pompa S. i, 2. 230
 Pompei S. ii, 1. 19. iii, 3. 141. v, 1. 209
 Pompeiani S. i, 2. 265
 Pompeii S. ii, 7. 115
 Pompeio S. i, 4. 42. ii, 7. 72
 Ponam A. ii, 257
 Ponant T. xii, 78
 Ponat A. i, 300
 Pondera T. i, 182. iv, 196. 320. v, 534.
 vi, 649. ix, 209. xi, 586. xii, 742. S.
 i, 3. 90. iii, 4. 77. v, 1. 60
 Pondere T. iv, 39. v, 374. 577. vii, 85.
 ix, 497. 575. xii, 435. S. i, 1. 20. 56.
 ii, 1. 51. ii, 3. 65. iv, 4. 98. v, 1.
 190. v, 3. 246. A. i, 672
 Ponderibus T. iii, 37
 Ponderis T. i, 289. S. i, 4. 7
 Pondus T. iii, 715. vi, 659. 695. 892.
 vii, 166. x, 378. S. iv, 3. 34. v, 1.
 84. A. i, 583
 Pone T. ii, 7. 406. 636. 688. iii, 713.
 iv, 42. v, 214. vi, 931. ix, 134. 895.
 x, 334. 597. xi, 737. S. i, 2. 33. 34.
 ii, 1. 183. ii, 6. 103. iii, 1. 34. v, 3.

106. A. i, 60

Ponentis S. v, 2. 139

Ponere T. v, 328. xi, 738. S. i, 1. 101.
v, 1. 135. v, 3. 119

Poneret T. vi, 517. S. ii, 1. 49

Pones S. iv, 6. 57

Ponet S. iii, 4. 11

Ponis S. ii, 6. 1

Ponit T. iv, 780. v, 13. x, 254. 409. S.
i, 3. 21. iv, 2. 47. v, 1. 224

Ponite T. v, 741. S. i, 5. 9

Pono A. ii, 233

Ponte T. ix, 501. S. iv, 3. 58

Pontem S. iii, 2. 55. iv, 3. 78

Pontes T. viii, 464. x, 879

Ponti T. iii, 407. iv, 805. v, 173. 336.
406. vi, 328. vii, 143. 723. ix, 359.
xii, 625. S. ii, 2. 84. iii, 2. 2. 15. v,
1. 68Pontibus T. vii, 317. S. iii, 2. 68. iv, 3.
127

Pontica S. v, 3. 188

Ponticis S. i, 6. 12

Pontis T. x, 864. S. i, 4. 79. iv, 3. 70

Ponto T. i, 370. iii, 35. 323. iv, 415.
v, 89. vi, 52. 306. 405. 578. vii, 350.
421. viii, 362. 406. ix, 370. x, 184.
S. ii, 2. 49. 98. A. i, 23. 30. 236. 635.
ii, 290. 308Pontum T. ii, 730. v, 11. 52. 480. vi,
23. vii, 87. viii, 307. xii, 592. S. iii,

4. 1. A. ii, 13. 19

Pontus T. ix, 94. 325. xi, 67. 433. 463.
S. iii, 2. 10. A. i, 159Ponunt T. ii, 82. viii, 733. S. ii, 2. 26.
118. iii, 4. 89Poplite T. iv, 324. vi, 590. vii, 193.
713. ix, 473. 874. S. v, 4. 19

Poplitibus T. vi, 890

Poposcera T. v, 583

Poposci S. iv, 3. 152

Poposcit T. i, 541. v, 418. ix, 621

Popularitate S. ii, 7. 69

Populata T. i, 608. v, 1

Populator T. vii, 332

Populatrix S. iii, 2. 86

Populatus T. iii, 221. v, 600. viii, 237.
ix, 189. A. i, 21

Populea S. iii, 1. 185

Populeo T. ix, 235

Populi T. iii, 243. 449. vii, 888. S. i, 1.
99. i, 4. 115. iv, 8. 47Populis T. i, 109. 170. 196. 708. ii,
446. 486. iii, 343. iv, 36. vii, 244.
775. viii, 239. 314. 334. 375. x, 10.
xi, 654. xii, 467. S. iii, 6. 74. iv, 6.
84

Populo T. ii, 28. 386. 683

Populorum T. i, 176. iv, 829

- Populus T. i, 391. ii, 59. iii, 107. iv, 280. 529. vii, 25. viii, 22. 321. x, 893. xi, 467. xii, 533. 627. 672. 694. S. i, 2. 246. i, 6. 37. ii, 1. 212. iii, 3. 5. 89. 143. iv, 4. 62. 83. v, 3. 188. A. i, 405
 Populam T. iii, 574. v, 69. x, 127. xii, 22
 Populus T. iv, 238. ix, 846. S. ii, 3. 52. ii, 5. 25
 Porgi T. viii, 755
 Porrecta S. iii, 3. 102
 Porrecti T. v, 482
 Porrectum S. iv, 2. 11. A. ii, 75
 Porrexit S. v, 1. 244
 Porrigat T. vi, 363. xii, 251
 Porrigit S. iii, 1. 27
 Porrigitur T. i, 321
 Porro T. vii, 546
 Porta T. i, 168. v, 280. 426. x, 1. 494. xi, 421. S. v, 3. 288
 Portabat T. iii, 688. S. iv, 6. 61
 Portabit S. iii, 1. 181
 Portae T. i, 96. iii, 39. vii, 35. viii, 56. x, 9. 268. 510. 662. xi, 240. 339. 665. xii, 558. 704. S. iv, 4. 63
 Portam T. x, 247
 Portandis S. iv, 2. 29
 Portans T. iii, 236. v, 266. 700. A. i, 66
 Portant T. iii, 361. iv, 659. vi, 126. xii, 411
 Portantem S. ii, 1. 100. iv, 6. 79
 Portantes T. i, 293
 Portantur T. xii, 527
 Portantibus T. v, 368
 Portare T. ii, 664. viii, 817. S. v, 3. 268. A. i, 322
 Portaret S. i, 1. 59
 Portarum T. i, 609. iii, 53. v, 561. vii, 57. x, 197. 526. xi, 244. 296. A. ii, 52
 Portas T. ii, 699. iii, 198. 345. 492. iv, 11. vii, 77. 596. x, 270. 492. xii, 10
 Portat T. vi, 931. vii, 638. viii, 497. x, 555. 842. S. i, 1. 19. iii, 4. 58
 Portatura S. iii, 2. 82
 Portaverat T. ix, 46. S. iii, 4. 94
 Portem T. ix, 429
 Portendere T. ix, 588
 Portendi T. i, 496
 Portendis A. i, 518
 Portenta T. iii, 512. 640
 Portes T. ix, 217
 Portet T. ix, 24. xi, 596
 Porticibus A. ii, 71
 Porticus S. ii, 2. 30. iii, 1. 99
 Portis T. i, 386. ii, 494. iv, 42. vii, 477. viii, 352. x, 788. xi, 137. 202. 388. S. ii, 5. 2
 Portitor T. i, 698. iv, 479. xii, 559. S. ii, 1. 229
 Portu T. iv, 105. ix, 401. S. iv, 4. 52. 89. A. i, 360
 Portum T. ii, 46. A. ii, 36
 Portus T. ii, 380. iii, 24. v, 350. 469. 486. vii, 140. xii, 809. S. i, 2. 203. i, 3. 69. ii, 1. 70. 179. ii, 2. 24. 140. iii, 2. 107. iii, 5. 75. iv, 5. 38. iv, 8. 7. v, 3. 169. A. i, 443. ii, 364
 Porxit S. ii, 1. 205
 Poscam S. iii, 3. 204
 Poscant T. xi, 186. S. iii, 3. 101
 Poscat A. ii, 248
 Posce T. vii, 509
 Poscebat T. viii, 22. S. i, 4. 88
 Poscens T. iv, 531. xi, 245. S. iv, 7. 35. A. ii, 209
 Poscentem T. viii, 730
 Poscentes T. vii, 536
 Poscenti T. ix, 293. xii, 299
 Poscentibus T. viii, 375. xi, 721. xii, 66
 Poscere T. xii, 792. A. ii, 96
 Posceret A. i, 490
 Posceris T. ii, 400
 Posci T. x, 620
 Poscimus T. ii, 466. xi, 366
 Poscis T. xii, 334
 Poscit T. vi, 748. x, 194. 782. 911. xii, 193. 544. S. iii, 3. 173. iv, 4. 73. A. i, 559
 Poscitis T. ii, 426. iv, 630
 Poscitur A. i, 475
 Posco T. xi, 505. xii, 261. A. ii, 268
 Poscunt T. vi, 109. viii, 293. x, 226. 566. 668. S. i, 5. 5. ii, 1. 213. iii, 1. 30. A. ii, 226. 319
 Posita T. ii, 525. vii, 10
 Positas T. x, 18
 Positi T. v, 259
 Positis T. i, 468. iv, 390. S. iii, 1. 125. iv, 4. 36. v, 1. 23
 Posito T. vi, 236. x, 643. S. ii, 7. 39
 Positos T. xii, 99. 289. S. i, 4. 106. A. ii, 75
 Positum T. ix, 134
 Positura T. viii, 685. x, 62. xii, 124
 Positus T. viii, 652. xii, 359. S. v, 3. 236
 Posse T. ix, 323. x, 130. xi, 538. S. i, 1. 63
 Possederat T. ix, 494
 Possedisce T. ii, 295
 Possem T. i, 63. A. ii, 107
 Possent S. iv, 3. 56
 Possessaa T. ii, 12. iv, 69. S. i, 2. 274. iv, 4. 27. A. i, 497. ii, 231
 Possessas T. vi, 114

- Possessor S. ii, 2. 56. iv, 6. 102
 Possessum T. vii, 551. ix, 371. x, 676.
     S. iv, 6. 76
 Posset T. vii, 480. S. iv, 2. 45. iv, 6.
     107. v, 1. 144
 Possim S. iv, 3. 93. v, 1. 177
 Possit S. i, 3. 77. i, 6. 47
 Possum T. xii, 376
 Posthabita T. i, 607. ii, 253
 Posthabitus T. xii, 116
 Posthabito S. iv, 4. 58
 Posthabuisset S. v, 3. 62
 Poste S. i, 2. 237. ii, 1. 64. iv, 1. 44
 Postera S. v, 2. 86
 Postes T. i, 210. vi, 398. S. i, 2. 47.
     231. i, 3. 36. 60. S. ii, 7. 87. iii, 1.
     5. iv, 8. 38
 Postibus T. i, 388. iii, 247. 581. iv, 17.
     x, 47. 114. 245. S. i, 4. 118. A. i,
     423
 Postrema T. xii, 124
 Postrenui T. ii, 47
 Postremum T. vi, 436
 Posuere T. ii, 37. iii, 265. vi, 800. S. ii,
     3. 64
 Posui T. ix, 618. S. v, 5. 6
 Posuissent S. v, 1. 169
 Posuisset S. i, 2. 191
 Posuit T. ii, 355. vi, 743. xii, 493. 602.
     S. i, 2. 73. 243. ii, 3. 17. v, 1. 241
 Potens T. i, 21. iv, 746. vi, 153. 633.
     ix, 606. xi, 57. S. iv, 1. 28. A. ii, 123
 Potentem T. v, 271. vii, 185. 419. ix,
     443. 551. S. v, 1. 187. v, 2. 28
 Potentes T. iv, 78. v, 733. S. i, 4. 40.
     iii, 5. 41. v, 1. 52. 61. v, 2. 56
 Potenti T. iv, 483. S. iii, 4. 19
 Potentia T. ii, 268. iii, 154. vii, 189.
     ix, 190. A. i, 225
 Potentibus T. iii, 399
 Potentior T. viii, 237. S. iv, 3. 135
 Potentiores S. ii, 7. 109
 Potentis T. iv, 194. xii, 323. S. i, 2. 77.
     158. ii, 7. 56. iv, 4. 64. A. i, 402.
     ii, 112. 249
 Potentius S. iii, 4. 96
 Potentum T. xii, 431
 Poterant T. xi, 553. S. i, 3. 80. v, 1.
     166
 Poteras T. vi, 514. ix, 64
 Poterat T. ix, 274. S. i, 2. 96
 Poteris T. ii, 244. viii, 189. xi, 170
 Poterunt S. v, 1. 229
 Potes T. iv, 321. x, 69. xi, 681. 695.
     S. ii, 1. 234. ii, 7. 30. v, 2. 79
 Potest T. iv, 210. viii, 103. xi, 659. S.
     iv, 9. 3
 Potestas T. i, 150. 187. 623. ii, 399.
     iii, 296. 311. 617. iv, 249. v, 324.
     vi, 107. viii, 222. ix, 120. x, 214.
     792. xi, 616. 636. xii, 81. 335. 342.
     S. i, 2. 137. i, 4. 44. iii, 4. 68
 Potiare T. iii, 663. xi, 718
 Potiemur S. ii, 2. 97
 Potiere T. x, 441
 Potior T. ii, 187. 368. vi, 379. x, 429.
     S. i, 4. 27
 Potiora S. ii, 2. 68. v, 1. 182
 Potiri T. ii, 301. vi, 877. ix, 26
 Potissima S. iv, 4. 20
 Potissimus T. iv, 627
 Potita S. iv, 6. 85
 Potiti T. i, 637
 Potitum T. i, 218. xi, 270
 Potitur S. iii, 2. 81. A. i, 642
 Potitus T. ii, 557. iii, 185. viii, 594
 Potius T. iv, 393. vi, 656. 735. vii, 309.
     539. ix, 394. x, 902. xii, 213. 406.
     S. i, 2. 45. v, 5. 62. A. ii, 332
 Potui T. iii, 635. xi, 77. 190. S. v, 5.
     39. A. i, 43
 Potuisset S. i, 2. 119. ii, 1. 140. iv, 6.
     49
 Potuit T. v, 117. vii, 182. 613. x, 939.
     S. i, 2. 118. i, 3. 3. iii, 2. 193. v, 1.
     227. v, 3. 230. A. i, 231
 Potura T. vi, 102. xii, 719
 Potus S. iii, 3. 60
 Præ T. iii, 433. 577
 Præbent T. ix, 569. 674
 Præbere T. x, 80
 Præbet T. ix, 828. A. i, 280
 Præbete T. x, 430
 Præbuerant T. v, 716
 Præbuerat T. viii, 728
 Præbuit T. viii, 529. ix, 901
 Præcedente S. v, 2. 29
 Præcede T. i, 293
 Præcedere S. ii, 6. 54
 Præcedit S. ii, 6. 26
 Præcedite S. ii, 2. 146
 Præcedunt T. ix, 851
 Præcelerant T. ii, 497. iv, 799
 Præceleres T. vi, 551
 Præcella S. iii, 3. 86
 Præcellis S. i, 5. 27
 Præcellus T. vi, 858
 Præcepisse S. v, 1. 96
 Præcepit T. xi, 162
 Præcepta T. i, 123. 127. ii, 468. 581. iv,
     104. 185. v, 358. vi, 777. vii, 611.
     816. viii, 84. ix, 368. 768. x, 834.
     xi, 513. 530. xii, 219. 649. 765. S. i,
     4. 51. i, 5. 25. ii, 1. 112. ii, 2. 28.
     iii, 2. 87
 Præcepta T. x, 506. S. v, 2. 60. A. i,
     598
 Præceptis T. i, 533

Præcerpere S. iii, 4. 80
 Præcerpunt T. ix, 198
 Præcerperem S. v, 3. 59
 Præcinct T. viii, 305
 Præcingere T. iv, 67
 Præcingite S. iii, 2. 25
 Præcipe T. viii, 328
 Præcipitans T. vii, 748. A. i, 442
 Præcipitant T. i, 679. vii, 139. 435.
 viii, 156. x, 264. xi, 520
 Præcipitatem T. vii, 480
 Præcipitare T. v, 150. vi, 89
 Præcipitat T. iv, 141. v, 168. vi, 789.
 x, 882. A. ii, 348
 Præcipitem S. ii, 7. 100. A. ii, 98
 Præcipites T. iii, 232. v, 172. 419. vi,
 454. xii, 207
 Præcipitet T. vi, 363. vii, 37
 Præcipiti T. i, 141. ii, 194
 Præcipna A. i, 495
 Præcipuos T. viii, 380. ix, 426. 588. S.
 iii, 2. 76
 Præcipuum T. i, 558. iv, 79. ix, 5
 Præcipuus T. ii, 317. S. iii, 1. 123
 Præcisum S. ii, 1. 182
 Præclari T. iv, 629
 Præclaros T. iii, 284. S. i, 2. 266
 Præclarum T. vii, 340. S. iii, 4. 26
 Præclusa A. i, 266
 Præclusit S. ii, 4. 2
 Præculta T. ii, 296
 Præconia T. ii, 176
 Præcordia T. ii, 669. iii, 694. ix, 179.
 x, 435. S. ii, 1. 13
 Præcox S. ii, 1. 39
 Præda T. iv, 762. viii, 479. ix, 517. x,
 265. xii, 739. S. ii, 5. 5. iii, 3. 75
 Prædam S. i, 4. 32. ii, 3. 20. A. ii, 72
 Prædam T. ii, 705. vii, 674. x, 34
 Prædas T. iv, 648
 Prædator T. xii, 342
 Prædatoris T. iv, 316
 Prædatrix S. i, 5. 22
 Prædicta A. ii, 146
 Prædita T. xii, 258
 Prædixerat T. viii, 551
 Prædo S. ii, 3. 35
 Prædonis A. i, 45
 Prædonum T. v, 497
 Prædulce S. v, 3. 82
 Præduxit S. v, 3. 13
 Præfata T. vi, 127
 Præfatur A. ii, 53
 Præfecit S. iv, 9. 19. v, 1. 114
 Præferetur S. ii, 7. 59
 Præferre T. xii, 470
 Præfixa T. ii, 598. iv, 177. x, 525
 Præfulgurat T. vii, 502

Præfuris T. ii, 420
 Prægrandus S. i, 6. 29
 Prægravidus T. vi, 700
 Prægressa S. v, 1. 106
 Prægressus T. iii, 601. vi, 558. S. i, 4.
 61. iv, 1. 23
 Præiret T. vi, 519
 Prælata A. ii, 57
 Prælla T. i, 8. 487. ii, 132. 459. 485.
 666. iii, 248. iv, 159. 268. 301. 308.
 440. 634. v, 6. 79. 264. vi, 18. 869.
 vii, 21. 83. 169. 171. 198. 305. viii,
 36. 393. 570. 733. ix, 169. 518. 623.
 715. 724. 786. 835. x, 242. 713. 909.
 xi, 8. 61. 190. 245. 256. 306. 439.
 579. xii, 18. 520. 598. 628. 654. 720.
 763. S. i, 1. 79. iii, 5. 15. iv, 2. 67.
 v, 3. 197. A. i, 40. ii, 46. 203. 248.
 405
 Prælibare S. iii, 4. 60
 Prælibat T. iv, 464. A. ii, 88
 Prælia S. ii, 2. 5
 Prælutit A. i, 19
 Præluxi S. i, 2. 89
 Præmia T. i, 424. ii, 465. vi, 295. 519.
 550. 810. 909. viii, 593. ix, 50. x,
 337. ii, 444. S. i, 4. 38. iii, 1. 170.
 v, 3. 57. 142. A. i, 69. ii, 345
 Præmisit T. i, 472
 Præmisit S. v, 3. 259
 Præmissa S. i, 4. 68. A. ii, 398
 Præmissas T. ii, 210
 Præmissas T. ii, 259
 Præmittit S. v, 3. 81
 Præmonstrante T. i, 67
 Prænatet S. iii, 2. 36
 Præneste S. iv, 4. 15
 Prænestinæ S. i, 3. 80
 Prænitet S. ii, 7. 130
 Prænoscere S. i, 2. 178
 Prænosse T. i, 706. iii, 490. S. v, 1. 99.
 v, 2. 41
 Præpete T. iii, 544. vi, 298. A. ii, 399
 Præpetis T. ii, 39. ix, 122
 Præponderat T. viii, 616
 Prærepta T. ii, 62. xi, 618. S. ii, 6. 4.
 v, 1. 212
 Prærepti S. ii, 1. 1
 Præreptum T. vii, 167
 Præripict S. iv, 5. 32
 Prærupti T. ii, 72
 Prærupto T. ii, 626
 Præsaga T. vii, 412. viii, 335. x, 324.
 S. i, 2. 73
 Præsagi T. viii, 118
 Præsagia T. v, 620. viii, 634. ix, 631.
 850. 886. A. i, 22. 453
 Præsagia T. viii, 145

- Præagum* S. v, 3. 181
Præagum T. vi, 424
Præscias T. viii, 183
Præscios S. iv, 3. 181
Præsecto T. i, 544
Præsens T. vii, 736. viii, 460. ix, 549. xi, 305. xii, 812. S. i, 1. 62. iii, 3. 4
Præsentis T. xi, 674
Præsentem A. i, 579
Præsentis S. v, 1. 74
Præside T. viii, 403. x, 12. 182. S. i, 1. 73. iii, 2. 107. v, 2. 65. 176
Præsidia S. i, 2. 175. iii, 2. 184
Præsignem T. iv, 598. S. iv, 4. 9
Præsignis S. iv, 8. 12
Præstabit T. i, 682
Præstabo T. iv, 307
Præstans T. i, 605
Præstantes T. iv, 101. vi, 205
Præstantior S. v, 1. 97. A. i, 512
Præstantius S. v, 3. 167
Præstare A. i, 597
Præstat T. i, 718. S. iv, 4. 73
Præstat S. i, 4. 129
Præsternat S. iii, 2. 114
Præstiterint T. iv, 639
Præsto T. vi, 648. S. i, 2. 229
Præstringitur T. vi, 459
Præstudare T. vi, 4
Prætendis T. xi, 301
Prætendit T. xii, 818. S. i, 1. 38
Prætenta T. vii, 36
Prætentat T. iii, 381
Prætentare T. ii, 369
Prætereas T. xi, 719
Præterillas T. i, 16
Præteriit A. ii, 417
Præterit T. i, 332. viii, 588. S. iv, 4. 45. v, 4. 10. A. ii, 128
Præterlabitur T. i, 271
Prætermiserit S. iii, 2. 84
Prætervectus T. ii, 382. v, 473
Prætexam T. viii, 47
Prætexe T. iii, 496
Prætexere S. v, 3. 50
Prætexitur S. iv, 4. 7
Prætexta S. i, 2. 234. ii, 1. 186. iv, 1. 22
Prætoris S. i, 3. 25. ii, 2. 49. 82
Prætulit T. vi, 476
Prævaleat T. xi, 111
Prævalet A. ii, 123
Prævectus T. vii, 183
Prævenerat T. vi, 239. A. ii, 27
Prævenies S. iii, 5. 111
Præveniunt T. iv, 12
Præverterat T. v, 691
Prævertere T. iv, 271. S. iii, 1. 166. iii, 2. 125. v, 2. 79. A. ii, 397
Prævertit T. viii, 599. xi, 209
Prævia T. i, 326. iv, 485. vii, 403. xii, 465. S. ii, 1. 175
Præviderat T. ii, 692
Prævisum S. iv, 3. 140
Prata T. iv, 437. v, 548
Pratis S. ii, 1. 107. iii, 3. 130
Prato T. vi, 863
Prasum T. iii, 563
Praxitela S. iv, 6. 27
Precamur T. xi, 736
Precandi T. vii, 214
Precando T. ii, 369. iii, 240. 280. v, 543. vi, 173. xi, 105
Precantes T. xii, 157. 468. 567. A. ii, 327
Precanti T. i, 189. ix, 652. x, 691. xi, 612. 697. S. iii, 2. 4. A. ii, 279
Precantis T. ii, 478. vii, 535
Precantum T. x, 818. S. i, 4. 46
Precantur T. ii, 490. vii, 465. A. ii, 7
Precari T. x, 407. xii, 530
Precator S. v, 3. 152
Precatu T. xi, 103. S. v, 2. 81. A. i, 144
Precatur T. i, 55. viii, 643. ix, 697. 757. xi, 346. 503. xii, 445. S. v, 1. 49
Precatus T. viii, 332. ix, 863. x, 71
Prece T. iii, 470. S. iv, 3. 142
Precentur T. xii, 586
Prece A. ii, 261
Preces T. ii, 374. iii, 382. 660. v, 157. vi, 201. vii, 610. viii, 123. ix, 520. x, 409. 516. xi, 439. 617. 708. xii, 403. 545. S. i, 2. 195. i, 4. 90. ii, 1. 16
Precetur T. xi, 733. S. v, 4. 17
Precibus T. i, 283. vii, 460. ix, 510. x, 130. 406. S. i, 2. 68. iv, 1. 9. 34. v, 2. 159. A. i, 670
Precor T. i, 73. vi, 918. vii, 249. 523. viii, 318. 323. 517. 737. 743. ix, 59. 623. x, 671. 773. xi, 736. 739. xii, 343. 648. 816. S. i, 2. 269. i, 3. 110. ii, 1. 30. ii, 3. 46. ii, 8. 103. iii, 2. 12. iii, 4. 1. iv, 1. 27. iv, 4. 57. v, 1. 179. v, 2. 84. 158. v, 3. 278. A. i, 386. 393. ii, 64
Precum A. ii, 237
Premam T. iii, 154
Premant T. v, 318. viii, 351. A. i, 469
Premas S. i, 5. 5
Premat T. x, 247. 826. xii, 306. S. i, 2. 81. iii, 2. 46. A. i, 666
Prematur A. i, 541
Preme T. ix, 626. S. ii, 3. 45
*Preme*bat T. vii, 105. xi, 89. S. iii, 1. 83
Premens T. ii, 509. iii, 136. iv, 497.

- vi, 890. xii, 371
 Prementem T. iv, 563. x, 340
 Premerent T. v, 686
 Premetres S. iii, 1. 48
 Premeret T. ii, 471
 Premes T. ix, 512. A. i, 638
 Premi T. xi, 214. S. iv, 4. 82. A. i, 85
 Premis T. iv, 323. 616. xi, 302. S. ii, 1. 172
 Premit T. i, 188. 493. 714. iii, 574. iv, 707. v, 154. 235. vi, 34. 447. 603. 606. 769. 797. 859. vii, 619. viii, 422. ix, 166. 223. 255. 265. 302. 418. 526. 708. 838. x, 591. 638. 910. xi, 32. 233. 491. 633. S. i, 2. 54. 116. 228. ii, 6. 37. ii, 7. 65. iii, 8. 51. iv, 4. 3. iv, 7. 34. A. i, 242. 568. 608. 668
 Premitur T. v, 49. S. i, 3. 91
 Premo S. iii, 5. 28
 Premunt T. ii, 591. v, 246. vii, 462. 589. x, 45. 489. 579. S. iii, 3. 50
 Prendas S. iv, 2. 30
 Prendere S. ii, 2. 106. A. ii, 425
 Prenderat T. ix, 267
 Prendisti S. i, 2. 203
 Prensa T. v, 504. vi, 642. S. i, 2. 45. v, 3. 224
 Prensatat S. iv, 6. 62
 Prensas T. iv, 219
 Prensis T. ii, 616. viii, 563. ix, 881
 Prenso T. vi, 481. ix, 135
 Prensurum T. ix, 501
 Pressant T. iii, 129
 Pressat T. iv, 492. vi, 234
 Presserat T. viii, 569
 Pressere T. x, 414. S. i, 2. 64
 Presserit T. vii, 743
 Presset T. vi, 347
 Pressis T. vi, 417. x, 91. S. iv, 3. 46
 Pressit T. i, 122. ii, 288. v, 485. vi, 743. ix, 546. xi, 542. S. iii, 2. 66. v, 1. 196. v; 3. 231
 Presso T. iii, 647
 Pressum T. ii, 893. ix, 824. xii, 320
 Pressus T. vi, 680. S. iv, 6. 49
 Pretio T. ii, 484
 Pretiosa S. iii, 2. 139
 Pretium T. vi, 531. xi, 80. A. ii, 170. 378
 Priami S. ii, 7. 56
 Priamidem S. iv, 4. 105
 Priamo A. i, 33. 475. ii, 43
 Prima T. ii, 262. 286. 289. 554. iii, 512. 517. 555. 662. 698. iv, 5. 277. v, 205. 535. 647. 731. vi, 252. vii, 294. viii, 70. 296. 306. 642 et al.
 Primae T. i, 200. ii, 233. v, 196. vi, 165. vii, 301. 563. ix, 61. x, 519. 928. S. iv, 3. 106. v, 2. 8. A. i, 495. ii, 273. 373
 Primava S. ii, 6. 2. v, 3. 136
 Primavae T. iv, 354. S. iii, 3. 10
 Primavam S. ii, 3. 39
 Primavei T. iii, 196. S. 4. 3. 66
 Primam T. vii, 670. xi, 158. 315
 Primas T. ii, 10. vii, 625. ix, 684. xii, 188. S. i, 4. 73
 Primi T. i, 606. ii, 225. iv, 810. v, 43. vi, 126. vii, 37. ix, 359. xi, 638. S. v, 1. 115
 Primis T. i, 571. ii, 202. v, 170. vi, 202. 608. vii, 47. viii, 555. 563. 744. ix, 906. x, 500. xii, 710. S. iii, 5. 33. iv, 5. 21. iv, 7. 23. A. i, 11. 278
 Primitias T. ii, 743. vi, 146
 Primitiis T. xi, 285
 Primo T. ii, 314. 333. iii, 219. 579. iv, 100. 435. 802. v, 9. 480. 593. vi, 39. 186. 231 et al.
 Primordia T. i, 4. iii, 227. 489. vi, 171. vii, 1. ix, 301. xi, 201. S. ii, 1. 37. A. ii, 333
 Primos T. ii, 255. vii, 394. viii, 252. 658. x, 116. xii, 429. S. ii, 1. 106. ii, 6. 47. iii, 3. 129. A. i, 405
 Primum T. i, 123. 483. iii, 34. 58. 442. iv, 95. v, 111. 265. 346. 358. 720. vi, 19. 135. 474 et al.
 Primus T. ii, 468. iii, 552. 661. 691. iv, 553. 841. v, 263. 449. vi, 5. 270. 296. 303. 617. vii, 433. 470. 587. viii, 395. 746. ix, 777. x, 146. 389. xii, 7. 358. 532. S. i, 2. 24. i, 4. 87. iv, 3. 40. v, 3. 213. A. i, 316
 Princeps T. viii, 367. xi, 466. xii, 561. 664
 Principe T. i, 169
 Principia T. iii, 401. x, 836
 Principio T. iii, 456. iv, 451
 Principis S. i, 6. 82. v, 2. 154
 Principium T. ii, 63. viii, 428
 Prior T. i, 407. 456. ii, 46. 151. iii, 366. 470. 559. iv, 32. v, 62. 370. 671 et al.
 Priorem T. v, 434. vi, 374. 760. vii, 580. S. iii, 5. 51
 Priores T. iv, 375. vi, 415. x, 640. S. i, 2. 169. iii, 4. 56
 Priori T. ix, 771
 Priorum T. i, 688. iv, 628. vi, 302. xi, 656. 719. xii, 513. S. ii, 2. 69. v, 3. 147
 Prisca T. i, 266. 509. ii, 269. S. iv, 5. 2. iv, 6. 92. A. i, 12
 Priscas S. ii, 2. 146. v, 2. 16
 Priscilla S. v, 1. 3. 108. 150. 228. 249. 256

- Prisco T. iii, 606
 Priscorum S. v, 3. 234
 Priscos A. ii, 444
 Priscum S. iii, 1. 183
 Privatus T. i, 189. ii, 810
 Privavere T. ii, 605
 Proavis T. xi, 221. S. iii, 3. 44. v, 1. 51. v, 2. 16. A. ii, 122
 Proavita S. iv, 4. 83
 Proavum T. x, 807
 Probabis A. i, 639
 Probabunt A. i, 502
 Probandus S. iv, 4. 21
 Probant T. xii, 458. S. iii, 4. 19. v, 3. 131
 Probare S. v, 3. 180
 Probares S. v, 3. 110
 Probari S. iv, 6. 109. v, 1. 42
 Probarunt S. v, 1. 69
 Probas S. ii, 2. 95
 Probat T. ii, 284. viii, 251. S. v, 1. 83. v, 3. 129
 Probato A. i, 136
 Probatos T. vi, 76
 Probatur S. i, 6. 69
 Probavi S. i, 2. 106
 Probilas S. ii, 1. 40. iii, 5. 17. 67. v, 1. 117. 154. v, 2. 72
 Probitate S. i, 2. 12
 Procax T. ix, 731. S. i, 5. 13. ii, 7. 124
 Proceunt A. i, 328. ii, 30
 Procella T. vii, 536. viii, 426. S. iii, 3. 159
 Procellas T. i, 361. v, 419. x, 539. S. iii, 2. 71. A. i, 390. ii, 286
 Procellas T. ii, 729. S. ii, 2. 142. A. i, 658
 Procellis T. v, 704. x, 924. S. i, 3. 29
 Procera T. i, 414
 Proceres T. iii, 405. vi, 131. 180. 926. vii, 490. viii, 289. x, 179. 220. xii, 211. S. ii, 1. 195. iv, 2. 52. v, 3. 176. 203
 Procerum T. ii, 224. iii, 92. 571. v, 17. S. iv, 8. 4
 Prochyta S. ii, 2. 76
 Proci S. v, 1. 58
 Procidit T. ii, 617. ix, 48
 Procidus T. iii, 128
 Prociis T. vi, 565. xii, 281
 Proclamat T. vii, 4
 Proclamet T. xii, 663
 Procne S. ii, 1. 140
 Procorum T. i, 276. ii, 157
 Procos S. i, 2. 170. iii, 5. 8
 Procubere T. ii, 642. iii, 63. iv, 142
 Proculcantes T. x, 741
 Proculcet T. viii, 662
 Procumbens T. v, 374
 Procumbentem T. vi, 899
 Procumbere T. vi, 35. x, 53. xi, 124. A. ii, 347
 Procumbit T. ix, 532. xi, 43. 45
 Procumbunt T. vi, 100
 Procurentia S. iii, 5. 23
 Procurrere T. xi, 465
 Procuribus T. iv, 787
 Procursu T. vi, 848. ix, 25
 Procurvat T. vi, 852
 Prodest S. ii, 1. 211
 Prodi A. ii, 239
 Prodidit T. viii, 719
 Prodigia T. iii, 69. viii, 406. S. ii, 1. 157
 Prodigiale T. ii, 523. vii, 403
 Prodigiosa T. iii, 523
 Prodigium T. xi, 454
 Prodigus T. vi, 767. x, 764. S. ii, 1. 163
 Prodimas T. viii, 606
 Prodire T. ii, 551. A. ii, 96
 Prodiatis S. i, 3. 82
 Proditia T. viii, 276
 Proditie T. i, 443
 Proditor T. x, 437
 Producere T. ii, 313. vi, 121. S. iv, 8. 43
 Producta T. ix, 492
 Productus T. viii, 115
 Producent T. viii, 219
 Produunt T. x, 645
 Produxi S. ii, 1. 21
 Proptides T. viii, 355
 Proptus T. iv, 589
 Profana T. iii, 202
 Profanam T. i, 232. iv, 395
 Profanatas S. iii, 3. 2
 Profanatum T. viii, 52. ix, 8
 Profani T. iii, 621
 Profanis T. i, 1. 714
 Profanos T. xii, 119
 Profanum T. x, 696
 Profanus T. xi, 288
 Profari T. iii, 625. 688. v, 103
 Profatu S. v, 3. 103
 Profatur T. vii, 154. 362. viii, 33. ix, 811. 884. x, 689. xi, 75. 362. xii, 373. S. iv, 1. 16. iv, 3. 123. A. ii, 302
 Profatus S. i, 2. 63
 Profectum T. xii, 322
 Proferet T. viii, 181. S. iii, 4. 11
 Profero T. ix, 791
 Proferre T. i, 467. iii, 666. viii, 334. xii, 9. A. i, 6. 580
 Profers S. iii, 1. 169. v, 3. 133
 Profert T. ii, 363. 553. iv, 74. ix, 112. xi, 581. S. i, 4. 101. iv, 3. 118
 Proferte S. iii, 2. 8
 Professus S. i, 2. 25

- Proficitur T. ii, 730
 Proficiant T. ii, 77
 Proficiantem T. xi, 206
 Proficatu T. x, 320
 Profingunt T. x, 512
 Profudit T. ix, 48. S. i, 6. 11
 Profusa S. iii, 1. 91
 Profusis T. iii, 150. S. ii, 1. 31
 Profugi T. iii, 340
 Profugis T. xi, 25. S. iii, 1. 55
 Profugo T. ii, 317. 326. vii, 182
 Profugos T. xi, 761
 Profugum T. vi, 612
 Profugus S. i, 2. 133
 Profuit S. ii, 5. 1
 Profunda T. x, 831. A. i, 45
 Profundæ T. iii, 435. iv, 459. viii, 143. x, 831. xi, 73
 Profundi T. i, 297. iii, 409. 524. v, 436. 482. ix, 243. 306. S. ii, 2. 3. iii, 1. 84. iii, 2. 86. iv, 3. 89. v, 3. 166. A. i, 61. 528
 Profundis T. v, 646. x, 95. xi, 580
 Profundo T. i, 615. ii, 42. iv, 240. v, 130. 187. 262. 283. vii, 816. ix, 387. 420. x, 760. xi, 523. S. i, 3. 32. i, 5. 54. iii, 2. 5. iii, 3. 84. 107
 Profundos S. i, 1. 82
 Profundum T. iii, 495. v, 552
 Progeniem T. iii, 283. S. iii, 3. 139. A. i, 2. 463
 Progenies T. i, 669. iv, 390. v, 461. vii, 165. A. ii, 373
 Progenitum A. i, 269
 Progenisse T. vii, 213
 Progrediens T. i, 435. viii, 41
 Progreditur T. i, 512
 Prohibe S. ii, 1. 231
 Prohibebant T. vi, 325
 Prohibebat T. vii, 727
 Prohibebere T. xi, 750
 Prohibent T. ii, 625. iv, 558. viii, 601
 Prohibente T. v, 418. viii, 479. S. i, 2. 193
 Prohibentibus T. iii, 673
 Prohibere T. i, 455. ii, 694
 Prohibes T. iii, 495
 Prohibet T. iv, 517. vii, 423. viii, 45. 528. S. ii, 1. 153. 206. iv, 3. 14. v, 1. 207. A. i, 587
 Prohibete T. vi, 181. vii, 663
 Projectit T. i, 237. vi, 453. A. ii, 234
 Projecta T. xii, 739
 Projectum T. i, 588
 Projectus T. xii, 328. S. iii, 3. 40
 Projice T. ii, 658
 Projicis T. ii, 460
 Projectit T. i, 388
 Projectite T. iii, 643
 Proinde T. i, 658
 Prolapsa T. ii, 593
 Prolapsum T. iii, 202
 Prolapsus T. ix, 755
 Prolata A. ii, 288
 Prolatus S. i, 2. 206. ii, 1. 179
 Prole T. i, 393. S. iv, 7. 30
 Prolem T. iii, 697. iv, 215. v, 436. vi, 49. S. v, 2. 65. A. ii, 361
 Proles T. i, 293. iii, 171. iv, 554. 742. vii, 74. viii, 609. xii, 378. S. i, 1. 74. i, 4. 61. ii, 1. 189. iv, 8. 25
 Prolicit T. iv, 609
 Prolis T. v, 717. x, 418. S. i, 1. 23. iv, 8. 21
 Proluit T. viii, 711
 Proluviem T. i, 618
 Promentem T. xii, 742
 Promere S. iv, 8. 39
 Promeriture T. i, 639
 Promerueri S. v, 1. 72
 Promerui T. vi, 636
 Promeruisse S. iii, 3. 80
 Promeruit S. i, 4. 74
 Prometheas T. viii, 305
 Prometheos T. xi, 468
 Prominet T. iv, 176. v, 511. xi, 416
 Promiserat T. vi, 610
 Promisere T. i, 343. iv, 353. vi, 663
 Promiserit T. iii, 474
 Promisit S. iv, 1. 47. iv, 8. 19
 Promissa T. ii, 623. v, 474. vi, 670. 936. vii, 775. S. i, 2. 32. i, 4. 83. A. ii, 148
 Promissas T. v, 175. A. i, 629
 Promissos T. vi, 491
 Promissum T. ii, 199. xi, 320
 Promittebat A. ii, 17
 Promittere T. iii, 390. S. i, 6. 47
 Promitteris T. ii, 114. A. ii, 343
 Promittit T. v, 129. A. ii, 285
 Promittitur T. ii, 169
 Promitto T. v, 109
 Promittunt T. viii, 734
 Promota A. i, 444
 Promovere T. xii, 541
 Promovet T. iv, 657. vii, 355
 Promota T. i, 192
 Promote T. vii, 209. S. v, 2. 111
 Promtam T. xi, 667
 Promtum T. xi, 37
 Prona T. ii, 41. 218. 558. iii, 7. 348. vi, 276. ix, 306. 369. xii, 289. S. iv, 8. 61. v, 1. 111
 Pronam T. vi, 902
 Pronas T. x, 515
 Pronectant S. iv, 3. 146
 Proni T. iii, 268
 Pronior S. iii, 3. 153

- Prona T. vii, 105. ix, 269. x, 370. S. v, 2. 58
 Prono T. i, 378. v, 612. vi, 416. xi, 639. S. iii, 2. 177. iv, 2. 109
 Pronos T. v, 265. S. ii, 7. 25. A. i, 614
 Pronum T. vii, 276. xi, 564. S. v, 3. 141
 Pronus T. i, 240. ii, 391. iii, 408. v, 526. x, 510. xi, 689. xii, 307. A. ii, 15
 Propago T. v, 278. vi, 327. S. ii, 1. 85. ii, 2. 39. iv, 4. 61
 Propellens T. i, 43
 Propellent T. vii, 248
 Propellit T. xi, 443. S. i, 1. 21
 Propellitur S. i, 5. 48
 Propellunt T. vii, 237
 Propera T. viii, 326
 Properabat S. v, 5. 76
 Properabo T. ii, 342
 Properantibus T. viii, 250
 Properasse S. iii, 2. 31
 Properasti T. ix, 715. x, 803
 Properat A. i, 120
 Properata T. x, 2. S. iv, 1. 22. v, 2. 60
 Properate T. xii, 509. S. i, 2. 266
 Properatar T. vii, 401
 Properatus A. ii, 393
 Properaverit S. v, 5. 75
 Properes S. iv, 2. 22
 Propertius S. i, 2. 253
 Propexa T. ii, 97
 Propinqua T. xi, 533. S. i, 1. 53. A. i, 555
 Propinquabat T. ii, 529
 Propinquas T. vii, 235. xii, 207
 Propinquant T. x, 365. S. v, 2. 11. A. i, 257
 Propinquat T. iv, 519. v, 493. vi, 856. S. i, 2. 7
 Propinqui T. iii, 174. ix, 714. S. v, 2. 59
 Propinquis T. ii, 202. iv, 748. A. ii, 306
 Propinquo T. iii, 692. iv, 806. vi, 370. vii, 630. xii, 283
 Propinquo T. vii, 129
 Propinquum S. iii, 5. 42. iv, 3. 2. iv, 7. 35
 Propior T. ii, 235. 426. 437. 496. iv, 39. xii, 223. 306. S. iii, 4. 50. v, 1. 53. A. i, 479. ii, 381
 Propiore T. vi, 443. S. iv, 7. 17. v, 3. 167
 Propioribus T. v, 120. S. i, 3. 65
 Propius S. v, 1. 184. A. i, 376. ii, 190
 Propria T. v, 219. S. iv, 3. 17
 Proprie T. xii, 666. S. v, 1. 191. v, 2. 90
 Proprii S. iii, 1. 154
 Propriis T. vi, 686. S. iii, 2. 50. iii, 5. 78. iv, 4. 70
 Proprio T. vi, 924. vii, 215. S. iii, 2. 112
 Proprios T. i, 235. ix, 67. S. ii, 1. 33. iii, 4. 104
 Proprium S. ii, 2. 74. ii, 7. 1. iii, 1. 62
 Propugnacula S. iii, 3. 101
 Propugnans T. ii, 584
 Propugnant T. iv, 110
 Propulsabimus T. xi, 261
 Prora T. v, 335. x, 185
 Proræ T. i, 375
 Proram T. v, 415
 Proris T. xii, 624
 Prorsus T. iii, 637
 Prorumpere T. iii, 619
 Prorumpit T. vi, 813
 Prorupit T. xi, 640
 Proruta T. iv, 819
 Prosecta T. v, 641
 Proscissam T. ix, 595
 Proscissi T. iii, 322
 Proscissum T. x, 489
 Prosequar T. ii, 268. xi, 614
 Prosequere S. iii, 2. 122
 Prosequimur T. v, 483
 Prosequitur T. ii, 661. vi, 710. viii, 473. xii, 130. A. i, 232
 Proserpina T. i, 111. viii, 10. 98. S. ii, 6. 102. v, 1. 254
 Prosiliet S. ii, 1. 66
 Prosilut T. iv, 260. vi, 555. 740. x, 164. 476
 Prosiluit T. xi, 227. S. i, 2. 112. A. i, 28
 Prosiliant T. xi, 404
 Prospectans T. iii, 219. ix, 896
 Prospectant T. ii, 480. A. ii, 294
 Prospectantibus S. v, 1. 124
 Prospectare S. i, 1. 33
 Prospectat T. i, 153. S. v, 2. 169. A. i, 235
 Prospectem T. v, 295
 Prospectet T. ii, 194
 Prospectu T. vi, 205
 Prospectum T. xii, 451
 Prospera T. i, 15. viii, 259
 Prosperum S. iv, 3. 97
 Prospexit T. iii, 453. x, 459. xi, 63. S. i, 2. 217. iv, 6. 15
 Prospiciebat T. xi, 325
 Prospicis S. v, 2. 146
 Prospicit T. v, 591. S. ii, 2. 46
 Prospicuum T. xii, 15
 Posternere T. vii, 591. ix, 848. x, 870. S. v, 1. 257
 Prosternit S. i, 2. 72

- Prostratis T. xii, 689
 Prostraverat T. xii, 800
 Prostravit T. viii, 455
 Prosuat T. v, 372. S. v, 1. 154
 Prosymnæ T. i, 383. iii, 325
 Prosymne T. iv, 44
 Protea S. i, 2. 129. A. i, 32
 Protectum S. v, 3. 143
 Protectura S. iii, 1. 121
 Protegis T. ix, 160
 Protegit T. vii, 39. 107. S. iv, 4. 16
 Protenderat T. ix, 90
 Proterere T. i, 622. iv, 815
 Proterit T. vdi, 548
 Proterrebat T. ii, 645
 Proterra T. ix, 339
 Protervæ T. ix, 612
 Protervam T. ix, 136. 825
 Protervas A. i, 357
 Protervi T. i, 44. S. i, 6. 6
 Protervo T. i, 475
 Protervum S. ii, 3. 31. v, 5. 68
 Protervus S. iii, 1. 177
 Protesilaus A. i, 494
 Proteus S. iii, 2. 35
 Prothoum T. viii, 538. 541
 Prothous T. vi, 359
 Protrita T. vii, 68
 Protritus T. xii, 668
 Protulit T. xii, 310
 Proturbare T. iii, 91. S. i, 4. 47
 Proturbat T. v, 662. x, 911
 Proturbet S. v, 1. 261
 Provenit T. ii, 100
 Provida T. iii, 450. x, 486. 689. A. ii, 128
 Providet A. i, 214
 Providus T. iv, 197. vi, 769. viii, 683. x, 329. A. i, 542. ii, 24
 Provocare S. ii, 7. 35. iv, 3. 94
 Provocas S. ii, 7. 29
 Provocat T. iv, 104. S. iii, 1. 188
 Provocet T. xii, 186. S. iv, 7. 44
 Proxima T. iv, 74. 561. vi, 8. 57. 326. 727. xi, 70. 202. xii, 117. 920. S. i, 4. 6. iii, 1. 80. 104. iii, 5. 92. v, 2. 47. A. i, 178. 201
 Proximum S. iv, 3. 93
 Proximus T. i, 500. v, 51. vi, 583. vii, 238. 262. 588. viii, 187. 727. x, 96. 180. 671. xi, 302. S. ii, 1. 65. iii, 3. 69. iv, 4. 24. v, 2. 170
 Pruinæ T. iii, 469. viii, 869. S. iii, 1. 121. iii, 3. 71
 Pruinis T. iv, 593
 Prunorum S. iv, 9. 28
 Psittace S. ii, 4. 1. 2
 Psittacus S. ii, 4. 26
 Psophida T. iv, 396
 Pylhius S. iv, 9. 38
 Pteleon T. iv, 181
 Pterelan T. vii, 682
 Pterelas T. vi, 648
 Pube T. iii, 517. S. iv, 8. 60. A. ii, 416
 Pubem T. i, 571. S. ii, 6. 45
 Pubentes S. iii, 3. 129
 Pubes T. iv, 112. vi, 602. vii, 621. viii, 363. 600. ix, 9. xi, 45. xii, 722. S. v, 2. 68. v, 3. 146
 Pubescente S. ii, 2. 100
 Pubescentes T. ix, 765
 Pubescentia S. iii, 3. 11
 Pubescentibus T. i, 21
 Pubescunt T. ii, 159
 Pudeat T. iii, 600. iv, 639. v, 34. viii, 601. S. ii, 6. 13. v, 5. 36. A. ii, 199
 Pudebat S. iii, 5. 68
 Pudebit S. v, 5. 22
 Pudenda S. iii, 1. 167
 Padendo T. v, 31
 Pudendos T. xi, 735. 760
 Pudendum T. iv, 757
 Pudentes T. i, 684
 Pudet T. ii, 443. iii, 22. 61. v, 256. viii, 67. 627. 671. ix, 96. 399. 506. 653. x, 28. 917. xi, 283. 387. xii, 237. 384. S. iii, 1. 146. iv, 3. 80. iv, 7. 35. A. i, 272. 503. 685. 689. ii, 189. 349
 Pudibunda T. v, 296. xi, 492. A. ii, 244
 Pudica T. i, 554. S. v, 1. 62
 Pudicæ S. ii, 2. 144
 Pudicas A. ii, 83
 Pudici T. xii, 186. S. ii, 3. 25
 Pudicis S. iii, 1. 69
 Pudico T. i, 697. ix, 609
 Pudicos S. ii, 2. 35
 Pudor T. i, 155. 273. 591. ii, 100. iii, 273. 573. 591. 698. iv, 264. 746. vi, 662. viii, 434. 523. 591. 646. S. i, 2. 86. ii, 1. 40. ii, 5. 17. ii, 6. 48. iii, 3. 48. iv, 8. 42. v, 2. 72. v, 3. 79. A. i, 312. 367
 Pudore T. iv, 348. vi, 901. viii, 606. ix, 840
 Pudorem T. i, 47. 531. ii, 740. vi, 637. vii, 519. x, 570. xi, 164. 426. S. iv, 1. 10. iv, 3. 87. v, 3. 218. v, 5. 67. A. i, 331. 665. 661. 671. ii, 437
 Pudori T. i, 536. iii, 447. S. v, 1. 65
 Pudoris T. xii, 206. S. v, 3. 247. A. i, 291. ii, 91
 Puduit T. ix, 276. S. ii, 5. 14
 Puellæ S. i, 1. 12. i, 2. 173. i, 3. 67. v, 4. 14
 Puellas T. x, 905. S. i, 2. 163. S. iv, 6. 105. A. i, 359
 Puellis T. xii, 761

- Puer T. i, 582. ii, 287. iv, 281, 280.
 786. 794. v, 539. 738. vi, 602. 756.
 804. vii, 98. 106. 242. 684. viii, 287.
 487. 744 et al.
 Pueri T. iii, 114. 171. 464. iv, 16. v,
 260. vi, 628. ix, 443. 666. 729. 810.
 x, 63. 421. 568. xii, 127. S. i, 1. 12.
 i, 4. 97. ii, 1. 207. iii, 4. 72. A. i,
 247. 578
 Puerile T. vi, 9. 55. S. ii, 1. 20. 155.
 iii, 4. 31. v, 2. 66. A. ii, 405
 Puerilia A. i, 240
 Pucriilibus T. v, 508
 Pucriilis A. ii, 273
 Pucriis S. ii, 6. 34. A. i, 239
 Pucro T. x, 427. 440. S. ii, 1. 127. 188.
 v, 3. 122. A. i, 188
 Pueros S. iii, 5. 68
 Pucripera A. i, 254
 Pucriperia T. iv, 280
 Pucrium T. iv, 256. vii, 297. S. ii, 1.
 221. iii, 4. 26. 68. A. i, 136
 Pugna T. i, 151. viii, 690. ix, 469. 670.
 699. x, 126. xii, 761
 Pugnares T. iv, 694. viii, 324
 Pugnares T. i, 142. ii, 718. iii, 235. 448.
 489. v, 188. vi, 428. vii, 563. viii,
 170. 428. 437. xi, 447. 524. 634. xii,
 583. A. ii, 426
 Pugnam T. i, 413. vii, 724. ix, 197.
 782. xi, 168
 Pugnant T. v, 383. vi, 394. xi, 552
 Puguante T. vi, 417. viii, 426. S. v, 2.
 50
 Pugnante S. i, 4. 107
 Pugnantis T. x, 762
 Pugnantis T. x, 661
 Pugnatum T. xi, 461
 Pugnatus T. xi, 652
 Pugnatus T. ii, 732. vi, 143. 249. vii, 27.
 90. 804. viii, 552. ix, 289. 296. 651.
 x, 664. 919. xi, 113. 268. 288. 351.
 533. xii, 602. 611. 632. 673. S. i, 1.
 87. i, 6. 54. ii, 1. 93. ii, 7. 102. iv,
 6. 97. v, 3. 149
 Pugnatus T. iii, 28. 89. x, 580
 Pugnatus T. iii, 246
 Pugnatus T. viii, 289
 Pugnatus A. ii, 179
 Pulchra T. vii, 69. 800. viii, 492. S. iv,
 4. 76. v, 2. 22. 52. 118. A. ii, 49
 Pulcherrima T. iv, 446. S. i, 2. 273. ii,
 2. 147. A. i, 606
 Pulcherrime T. iii, 269
 Pulcherrimus S. ii, 6. 71
 Pulchra T. v, 742. ix, 17. x, 240. S. i,
 2. 263. iii, 4. 73
 Pulchrum T. iv, 128. v, 447. x, 192. 628.
 S. iii, 4. 66. iii, 5. 61. iv, 3. 15. iv,
 8. 58. v, 1. 51
 Pulchri T. iv, 640
 Pulchrior T. iv, 251. S. ii, 6. 25
 Pulchris T. vii, 543. A. i, 296
 Pulchris S. i, 1. 35
 Pulchro T. iv, 740. xi, 759. S. iii, 4. 16
 Pulchros A. i, 481
 Pulchrum T. ii, 86. 704. iii, 644. vi,
 816. vii, 788. x, 483
 Pulsa T. v, 1. 706. S. i, 2. 52
 Pulsabat T. xii, 50
 Pulsabimus T. xii, 200
 Pulsans T. v, 97
 Pulsant T. ii, 40. A. ii, 154
 Pulsante T. viii, 617
 Pulsantem S. v, 3. 210
 Pulsanti T. iv, 477
 Pulsantia T. v, 115
 Pulsantur T. vi, 228. S. i, 2. 48
 Pulsare T. viii, 249. S. iv, 8. 62. v, 1.
 22
 Pulsasti S. v, 2. 20
 Pulsat T. i, 55. 369. iv, 269. viii, 348.
 x, 552. xi, 348. S. i, 5. 1. v, 2. 123
 Pulsatæ S. iii, 3. 15
 Pulsavit T. xii, 240
 Pulsam S. v, 3. 69. v, 5. 78
 Pulsas T. ii, 457
 Pulset T. vii, 95. xi, 257. S. iv, 1. 6.
 A. ii, 31
 Pulsi T. i, 591. x, 199. xi, 757
 Pulsis T. xi, 247
 Pulso S. iv, 4. 54. v, 5. 32. A. i, 10
 Pulsum T. ii, 324. S. v, 3. 2
 Pulsa T. iv, 726. S. i, 1. 63. A. i, 622
 Pulsus T. ii, 78. vii, 120
 Pulvere T. iii, 133. 210. 226. iv, 109.
 138. 228. 261. 590. 687. 728. 820. v,
 9. 519. 648. vi, 32. 216. 304. 411.
 469. 640. 671. 700. 816. 849. 870.
 vii, 117. 691. viii, 8. 747. ix, 231.
 710. 785. x, 474. 481. 499. 550.
 729. xi, 440. xii, 41. 273. 316. 359.
 605. 658. 692. S. ii, 2. 32. iv, 3. 53.
 v, 2. 123. v, 3. 104. A. i, 18. 84.
 169
 Pulverea T. iv, 664. xii, 712. S. v, 1.
 132
 Pulverei T. vi, 493
 Pulvereo T. vii, 124
 Pulverum T. vi, 7. xi, 403. S. iv, 3. 68
 Pulveris T. iv, 737. x, 386. 427. S. i, 4.
 126. v, 3. 223
 Pulverulenta T. i, 358
 Pulvinar S. iii, 1. 37
 Pulvis T. i, 423. vii, 795. viii, 395. ix,
 165. 897. x, 37. S. ii, 2. 8. v, 2. 26
 Pumiceis S. iii, 1. 144
 Pumiceo T. x, 574

- Pumilionum S. i, 6. 57
 Pumilos S. i, 6. 64
 Punicea A. ii, 291
 Puniceas T. iv, 218
 Puniceo T. i, 342. S. ii, 1. 132. A. i, 308
 Punire T. i, 224. iii, 245. vi, 167. xi, 572
 Puppe T. iii, 29. iv, 623. v, 342. 388. vi, 800. vii, 144. viii, 269. xi, 587. S. iii, 2. 124. iii, 4. 4. v, 3. 127. A. i, 23. ii, 6. 18. 26. 47. 365
 Puppem T. iv, 31. v, 373. 401. S. ii, 2. 142. ii, 7. 50. iii, 2. 103. A. ii, 312
 Puppes S. iii, 1. 107. iii, 2. 47. A. i, 72
 Puppi S. iii, 2. 56. v, 1. 148
 Puppibus S. iii, 2. 75. A. i, 445
 Puppim A. ii, 363
 Puppis T. ii, 195. vi, 717. ix, 141. x, 182. S. iii, 2. 29. v, 1. 242. A. i, 65. ii, 2
 Pura T. xi, 450
 Purgat T. iv, 418
 Purgata T. xii, 416
 Purgate T. v, 137
 Purgatura T. ix, 574
 Purgavit T. viii, 767
 Purior T. iii, 25. 486
 Puro T. iv, 462. 817. ix, 435. S. i, 1. 32. iv, 3. 94
 Puros T. ii, 24
 Purpora T. x, 60. xii, 315. S. i, 2. 150. i, 6. 37. iii, 2. 139. iii, 2. 180. iv, 1. 1. A. i, 297
 Purpurea S. iv, 5. 42
 Purpureas T. xi, 402
 Purpureas T. i, 538. ii, 738. S. ii, 7. 9
 Purpurei S. iii, 4. 84. iv, 1. 26
 Purpureis A. i, 611
 Purpureo T. i, 334. iii, 441. vii, 654. S. ii, 1. 41. 159. ii, 2. 89. v, 1. 256
 Purpureos T. vi, 81. S. i, 2. 179. v, 3. 119
 Purpureum T. ii, 231. vii, 148. S. ii, 7. 47
 Purpureus T. ix, 883. S. iv, 9. 7. A. i, 162
 Putant T. vi, 600. vii, 797. viii, 631. xii, 14. A. i, 647. ii, 177
 Putares T. x, 607. S. ii, 1. 111
 Putas S. iii, 3. 137
 Putasti T. xii, 593
 Putastis T. ii, 664
 Putat T. i, 322. ii, 546. viii, 368. xii, 288. 316. S. iii, 3. 21. iii, 4. 29. iv, 8. 13. A. i, 563
 Putatis T. ix, 15
 Putavi S. v, 2. 117
 Putavit S. ii, 1. 81
 Puternus T. vi, 150
 Putent T. vii, 116
 Putes T. iv, 822. v, 145. vii, 599. viii, 156. 463. ix, 218. 337. x, 560. 917. xii, 462. S. i, 1. 17. i, 6. 34. iv, 2. 31
 Putet S. iii, 4. 9. iv, 5. 34
 Putre T. vii, 811
 Putrem T. xii, 568. S. iv, 9. 10
 Putres T. i, 437. vi, 234. ix, 467. xii, 188. S. iv, 3. 126
 Putri T. iii, 364. 582. 642. vi, 507. ix, 533. S. v, 3. 55
 Putria T. iv, 241. 437. viii, 391
 Putribus T. xii, 419. S. iv, 3. 141
 Putris T. iv, 728
 Pylade T. i, 477
 Pyladem S. ii, 6. 54
 Pylades S. v, 2. 156
 Pylene T. iv, 102
 Pylenes T. viii, 483
 Pylis T. v, 751
 Pylis S. v, 3. 255
 Pylis T. viii, 365. S. ii, 2. 108. v, 3. 114
 Pylis S. iii, 4. 104
 Pylum T. vii, 641. x, 682
 Pylus T. vii, 129
 Pylus T. iv, 125. 126. 224. A. i, 422
 Pyracmone T. ii, 599
 Pyraea T. xii, 616
 Pyram T. v, 314. vi, 86. S. iii, 3. 134
 Pyramidum S. v, 3. 50
 Pyras T. iv, 465
 Pyrrhaea T. viii, 305
 Pyrrham T. xi, 469
 Pyrrho S. v, 2. 151
 Pyrrhum A. ii, 310
 Pythie T. iv, 289
 Python T. i, 711. vii, 350
 Pythona T. i, 563. iv, 222
 Q.
 Quadrijugi T. vi, 370
 Quadrijugis T. xii, 539
 Quadrijugo T. xii, 747
 Quadrijugos T. vii, 310. A. ii, 429
 Quadrupedes T. iv, 813. vii, 109
 Quadrupes S. iv, 3. 35
 Queram T. ix, 714. xi, 689
 Queramus T. x, 598
 Querant T. xii, 795
 Queras A. ii, 56
 Quere T. viii, 76
 Querebat T. xi, 629
 Quaremus A. i, 94

- Querenda S. iii, 2. 21
 Querendus T. i, 676
 Quarens T. ii, 562. v, 547. S. ii, 1. 37.
 iv, 3. 132
 Querentem A. i, 531
 Querentes S. iii, 2. 19
 Querenti T. i, 634. ix, 597
 Querentibus T. ix, 735
 Querentis T. viii, 641
 Quereat T. i, 162. 702. ii, 308. iii, 55.
 vi, 24. vii, 64. ix, 665. S. i, 2. 129.
 iii, 1. 80. v, 2. 43
 Quereret T. ii, 488. iii, 194
 Quereret A. i, 37
 Querrimos S. iv, 4. 51
 Queria T. i, 648. iv, 748. xii, 366. S.
 iii, 5. 52. A. i, 628
 Quirit T. iii, 139. v, 217. 596. viii,
 547. ix, 251. 601. xi, 58. 265. 608.
 xii, 118. 319. S. i, 2. 238. v, 1. 9
 Quiritur T. vii, 554. viii, 130. x, 370.
 A. ii, 211
 Quaro T. i, 66. ix, 437. S. v, 5. 42
 Quarrunt T. ii, 611. iv, 704. vii, 646.
 viii, 275. 307. xi, 278. xii, 41. 417.
 531. A. i, 240
 Quasierit T. xii, 802
 Quasit A. ii, 360
 Quasisco A. ii, 378
 Quasisti S. ii, 1. 75
 Quasistis T. iii, 162
 Quasita T. ii, 734. vi, 909. ix, 524. xi,
 599. S. i, 2. 275
 Quasitam T. i, 502. x, 776
 Quasitum A. ii, 229
 Quasitura T. xii, 375
 Quasitus A. ii, 305
 Quaso T. iii, 389. v, 669. vi, 171. 626.
 viii, 130. xi, 625. xii, 305. S. ii, 7.
 121. A. i, 142. 265
 Quale T. vi, 254. 716
 Qualem T. ix, 162. S. i, 1. 6. ii, 1. 166.
 ii, 6. 30. ii, 7. 84. iii, 1. 42. 73. iii,
 5. 37. iv, 6. 51. v, 1. 108. v, 3. 227
 Quales T. vii, 286. 529. x, 849. xii, 791.
 S. i, 6. 17. ii, 6. 29. iv, 9. 11. A. i,
 63. 555. ii, 84
 Quali S. iii, 2. 88. v, 3. 217
 Qualia T. ii, 81. iv, 851. v, 11. 548.
 S. iii, 3. 128. 174
 Qualis T. i, 105. ii, 128. 563. iii, 56.
 432. iv, 494. 550. 782. v, 165. vi,
 665
 Quanta T. i, 475. ii, 460. iv, 702. vii,
 173. viii, 188. x, 511. S. i, 2. 101. ii,
 4. 11. iii, 2. 131. iv, 1. 23. 24. iv, 6.
 44. v, 2. 142. A. i, 84
 Quantas S. iv, 2. 19. iv, 3. 49. v, 1. 166
 Quantas T. ii, 306. iv, 36
 Quanti T. iii, 211. 403. v, 674. vii, 346
 Quantis T. ii, 157. S. iii, 3. 176
 Quanto T. i, 188. iii, 157. 286. viii, 684.
 xii, 340. S. i, 1. 44. i, 2. 210. iii, 3.
 194. v, 2. 10. A. i, 191
 Quantos S. i, 2. 81. iv, 2. 152
 Quantum T. ii, 177. iv, 362. 454. 593.
 v, 861. vi, 509. 514. 606
 Quantus T. ii, 160. 446. iii, 164. 210.
 594. 705 et al.
 Quarta T. x, 326
 Quarto T. vi, 469
 Quarum T. ix, 790. S. i, 5. 37
 Quassa T. viii, 42. S. ii, 2. 141
 Quassabat T. ii, 619. v, 642
 Quassamus S. iv, 8. 51
 Quassans S. v, 2. 118
 Quassat T. iv, 216. x, 218. 367
 Quassata T. ix, 555
 Quater T. iv, 545. v, 86. 87. 466. vi,
 218. 219. 354. vii, 449. 594. viii,
 648. ix, 484. 881. S. i, 4. 81. iv, 1.
 37. A. ii, 154. 155
 Quater S. v, 2. 129
 Quaterem A. ii, 444
 Quati T. vii, 795
 Quatens T. i, 202. viii, 467. x, 283
 Quaties S. v, 2. 136
 Quatis T. iv, 385
 Quattit T. i, 112. iv, 726. viii, 356. 706.
 x, 173. xii, 790. S. ii, 1. 219. ii, 2.
 114. iv, 3. 6. A. ii, 56. 344
 Quattit T. viii, 410. A. i, 413
 Quattunt T. v, 409. 426. S. i, 2. 4
 Quatuor T. iv, 166. v, 126. x, 12. S.
 iii, 5. 7
 Queam T. i, 232. iii, 614. 695. S. iii, 2.
 83
 Queant T. vi, 500. vii, 697. ix, 309.
 753. S. ii, 6. 59. iv, 2. 20
 Queas T. vii, 652
 Queat T. ii, 95. vi, 63. vii, 452. x, 274.
 418. xii, 304. S. i, 2. 259. v, 3. 23
 Quemcumque S. i, 2. 66
 Quemnam T. viii, 616
 Querantur T. xii, 691
 Querar S. v, 2. 7
 Quercu T. ix, 493. S. i, 1. 70
 Quercum T. ix, 606. 630. x, 843. 986.
 xii, 730
 Quercus T. ii, 707. iv, 379. vi, 351. vii,
 733. viii, 202. ix, 533. 586. S. v, 3.
 231
 Quercula T. v, 500. 616
 Quercula T. xi, 711
 Querculas T. iii, 712. iv, 59. vii, 597.
 viii, 610. xii, 301

Querulis T. ii, 200. v, 242. vi, 185. viii, 57. 249. ix, 831. x, 507. xii, 486. S. i, 2. 134. i, 4. 12. ii, 1. 45. v, 1. 22. A. i, 439
 Querens S. iv, 3. 34
 Querenti T. iv, 79
 Querere S. ii, 1. 78
 Querens T. iii, 717. xii, 215
 Queretur T. vii, 231. x, 507
 Queri T. i, 688. ii, 187. A. i, 90
 Querimur T. xii, 552
 Queritur T. i, 220. ii, 388. 601. xii, 55. 125. 200. S. i, 2. 122. i, 5. 30. ii, 4. 21. v, 2. 84
 Querno T. i, 583
 Queror T. i, 215. x, 802. xii, 336. S. iii, 2. 78. iv, 8. 32
 Queralis T. v, 601. S. i, 2. 4. 14
 Queruli S. ii, 4. 20. iv, 4. 42
 Queruntur T. iii, 145. v, 234. viii, 452. ix, 3. x, 465. xii, 28. 478. S. i, 2. 26. A. i, 152
 Questa T. xi, 637. xii, 6. S. iii, 5. 48
 Questi T. xi, 418
 Questibus T. iii, 51. 382. x, 816. xi, 646
 Questu T. vi, 189. vii, 460. x, 66. S. i, 4. 10. iii, 3. 8. v, 1. 19
 Questura T. xi, 496
 Questus T. ii, 336. iii, 704. v, 48. xi, 806. S. i, 2. 93. 196. i, 4. 115. ii, 3. 37. ii, 6. 103. iii, 2. 90. iii, 3. 42. iv, 5. 11. iv, 8. 32. 42. v, 4. 9. v, 5. 82
 Queunt T. iii, 97
 Quicquam T. iii, 272. S. iv, 6. 47. v, 3. 107
 Quicum T. viii, 279
 Quicumque T. iii, 668. ix, 665. 814. x, 293. 680. xii, 427. 485
 Quierant T. x, 897
 Quierunt T. v, 420. vi, 795
 Quies T. i, 211. ii, 125. 146. iii, 393. 448. 608. iv, 423. v, 244. vii, 11. 199. 400. 576. x, 89. 324. xi, 549. xii, 449. S. i, 3. 20. 41. 91. i, 4. 57. i, 6. 91. ii, 2. 7. 26. ii, 3. 66. iii, 2. 106. iii, 3. 17. 88. iv, 4. 34. iv, 5. 53. iv, 6. 96. v, 1. 117. A. i, 247
 Quiescam S. i, 3. 24
 Quiescent T. vii, 549
 Quiescis S. v, 3. 36
 Quiescit T. iv, 423. x, 657. S. iv, 5. 51
 Quiescunt T. ix, 188. xii, 419. S. v, 4. 6
 Quiesca S. ii, 2. 71. iv, 3. 66
 Quiesca T. v, 451
 Quiescas T. xi, 509
 Quiescem T. v, 601. viii, 45. xii, 7. 682. S. ii, 2. 140. ii, 6. 98. v, 1. 76. v, 3.

Delph. et Var. Clas.

260. A. i, 438
 Quietis T. iii, 554. viii, 624
 Quietis T. v, 184. x, 205
 Quiesca S. i, 1. 43. A. i, 54
 Quietos T. v, 469. ix, 175
 Quieverat T. ix, 789
 Quievi T. ix, 802
 Quievit T. iv, 405. vi, 702. x, 245
 Quindecimvirosum S. iv, 3. 142
 Quinos T. i, 576
 Quinquaginta T. ii, 494. iii, 76. 363. iv, 134. 507. v, 422. viii, 667
 Quinquennia T. v, 466. S. ii, 2. 6. iii, 5. 92. iv, 2. 62. v, 3. 115. 253
 Quirent S. v, 3. 60
 Quirinales S. ii, 3. 13
 Quirini S. ii, 1. 195. iii, 5. 112
 Quirinus S. v, 2. 129
 Quotannis T. i, 666

R.

Rabida S. iii, 2. 85
 Rabidum T. iii, 96. 514
 Rabidam T. i, 477. 625
 Rabidarum T. viii, 71
 Rabidi T. iv, 837. ix, 21. x, 42. S. ii, 7. 100
 Rabidis T. i, 459. v, 96. ix, 675. S. v, 1. 22
 Rabido T. iv, 504. viii, 633. xi, 678
 Rabidus S. ii, 1. 182
 Rabidum T. vi, 83
 Rabie T. iv, 559. xi, 36
 Rabiem T. i, 408. v, 321. vii, 671. 810. S. i, 2. 21. A. ii, 32
 Rabies T. i, 589. iv, 361. vi, 62. vii, 22. viii, 406. ix, 1. x, 280. 323. xii, 357. S. iii, 5. 87
 Racemis S. v, 1. 50
 Radens T. v, 525
 Radiant T. i, 209
 Radiante T. vi, 885
 Radiantem T. i, 28. A. ii, 179
 Radiata S. ii, 1. 42
 Radiavit A. ii, 187
 Radice T. vi, 856. ix, 498. S. v, 1. 168
 Radicibus T. iii, 437. v, 335. S. ii, 3. 5
 Radis T. i, 50. iv, 665. vi, 456. vii, 62. 473. ix, 701. x, 674. xii, 265. S. i, 5. 45
 Radice T. ii, 140. v, 557. vi, 581. x, 123. 376. xii, 564. S. i, 2. 154. iii, 4. 56. iv, 2. 42. A. ii, 15
 Raditur A. ii, 3
 Rami T. ii, 581
 Ramis T. v, 206. vi, 54. 554. ix, 209. 591. xii, 682. S. i, 6. 14. v, 3. 143.

Ind. Stat.

2 A

- v, 5. 31. A. i, 216
 Ramo T. ii, 100
 Ramos T. ii, 121. v, 417. ix, 596. x, 93. xi, 48. 547. xii, 468. S. ii, 1. 101. 204. ii, 3. 61. v, 3. 86
 Ramos T. iv, 168
 Ramum T. ii, 478. vi, 818. vii, 476. viii, 89
 Ramus T. ii, 389
 Rapax T. iv, 818
 Rape T. iii, 233. viii, 325. x, 670
 Rapere S. iv, 3. 79
 Raperent T. iii, 14
 Rapere S. i, 2. 40
 Raperet T. iii, 194
 Raperis S. v, 3. 134. 252
 Rapi T. iii, 97. iv, 372. v, 693. vii, 599. viii, 102. S. iii, 3. 12
 Rapiamus S. i, 4. 94
 Rapiant S. i, 6. 79
 Rapida T. v, 677. vi, 602. x, 372. S. i, 2. 221
 Rapides T. vii, 584. 782. S. v, 1. 148
 Rapidas T. iv, 467
 Rapidi T. i, 197. iv, 776. vii, 530. 619. S. ii, 3. 118. iii, 5. 15
 Rapidis T. iii, 410. S. v, 5. 63
 Rapidissimus A. ii, 429
 Rapido T. ii, 81. v, 575. vi, 321. vii, 6. 133. ix, 32. xii, 734. A. i, 178
 Rapidum T. vii, 145. ix, 296. S. ii, 7. 107. iii, 2. 136. iv, 7. 49
 Rapidos T. iii, 671. iv, 289. 385. ix, 377
 Rapiebat A. ii, 286
 Rapiebat T. vii, 647
 Rapiente T. ix, 266
 Rapientibus T. ix, 236
 Rapiere S. iii, 3. 195
 Rapiet T. xii, 157
 Rapina T. x, 826. S. ii, 1. 61. A. i, 65. 403. ii, 272
 Rapinas S. iii, 4. 13
 Rapinas T. iv, 696
 Rapinis T. iii, 509. S. i, 6. 16. 63. ii, 3. 24
 Rapis T. iv, 248. S. iii, 5. 35. A. i, 526
 Rapi T. i, 350. ii, 724. iii, 578. iv, 763. v, 3. 545. 568. 591. 655. vi, 281. 471. 525. 600. vii, 136. 645. ix, 40. 138. 560. xii, 220. 794. S. ii, 1. 39. iii, 4. 91. v, 1. 178. A. i, 521
 Rapite T. vi, 658. x, 196
 Rapius T. iii, 630
 Raptur T. viii, 482. x, 316. xii, 225. S. i, 4. 28
 Rapiunt T. i, 361. vi, 791. xi, 529
 Rapta T. ii, 615. v, 93. 597. vi, 875. ix, 594. S. iii, 4. 98
 Raptabat T. ix, 685
 Raptas T. xii, 630. A. i, 47
 Raptat T. v, 657. vii, 319. 493. A. E, 361
 Raptans T. ix, 303
 Raptare T. vi, 115
 Raptas T. i, 366. iv, 834. A. i, 153
 Raptat T. v, 375. vii, 633
 Raptatur T. ix, 161
 Rapti T. v, 147. vi, 212. 411. x, 200. xii, 42
 Raptim T. i, 310. ii, 363. xii, 640
 Raptis T. iv, 315. x, 27. S. ii, 6. 95
 Rapto T. ii, 346. iv, 195. v, 661. ix, 26. 197. 513. S. ii, 1. 206. iii, 5. 18
 Raptor T. xi, 212. S. v, 1. 57
 Raptores S. i, 2. 189
 Raptori A. ii, 345
 Raptoris T. xii, 373
 Raptos T. ii, 459. iii, 464. iv, 83
 Raptu A. ii, 355
 Raptum T. ii, 282. v, 35. 696. vi, 224. 619. ix, 218. xi, 190. 227. S. ii, 1. 78. v, 3. 16. A. i, 425. 671
 Rapturus T. ix, 372. x, 574. A. ii, 367
 Raptus T. i, 5. iv, 718. v, 364. vi, 896. vii, 54. viii, 95. S. i, 1. 20. iii, 5. 6. 37. v, 3. 73. A. i, 635. 639. ii, 184. 297
 Rapuere T. ii, 4. x, 833. S. ii, 4. 28. A. ii, 85
 Rapuerunt T. viii, 382
 Rapui T. viii, 62. ix, 892
 Rapuisse T. xii, 457
 Rapuit T. v, 181. vii, 627. ix, 362. x, 690. xi, 414. S. ii, 2. 103. iv, 6. 3. v, 2. 149
 Rara T. iv, 82. 651. v, 380. vi, 640. x, 130. 385. 633. S. i, 2. 126. iii, 3. 2. 106. iii, 5. 78. iv, 5. 31. v, 3. 42. A. i, 387
 Rarescere T. ii, 612
 Rarescentibus T. i, 343
 Rarescitis A. i, 421
 Rarescunt T. iv, 284. xi, 74. S. i, 2. 186. iv, 4. 14
 Rari S. ii, 1. 200. v, 3. 46
 Raris T. vi, 697. vii, 168. xii, 5
 Rarissima S. v, 1. 11
 Rarissime S. iv, 8. 32
 Raro T. ii, 377. vi, 132
 Raros T. ix, 852
 Rarum T. iii, 487. S. i, 2. 106. - iii, 2. 5
 Rarus T. iv, 150. vii, 202
 Rasere S. ii, 2. 66
 Rasilis T. vii, 658
 Rastra T. iii, 589
 Rasum S. iv, 6. 27
 Rata T. i, 239. iv, 2. 59
 Ratat T. v, 348

- Rato T. v, 479
 Ratem T. v, 382. S. iii, 2. 50. 54. v, 2.
 16. A. ii, 78
 Rates T. v, 133. vi, 483. xi, 520. S. iii,
 2. 73. A. i, 447. 452. ii, 264. 304
 Ratibus A. i, 96
 Ratione T. ii, 555. vi, 451. A. ii, 38
 Rationis T. i, 373. iii, 393
 Ratis T. v, 359. 363. 416. vii, 792. viii,
 267. x, 186. xii, 626. 809. S. i, 3.
 97. ii, 2. 141. iii, 2. 19. 78. iv, 4.
 100. A. ii, 10
 Ratus T. ii, 550. v, 687. vi, 200. 492.
 viii, 135. ix, 323. xi, 206. 556. A. i,
 81
 Rauca T. ii, 40. iii, 708. iv, 801. v, 12
 Raucæ T. vii, 16
 Rauci T. xi, 29
 Rancis T. vi, 227
 Rauco T. i, 247. v, 391
 Rear T. xii, 568
 Rebar T. i, 285. iii, 156. v, 682
 Rebellem T. x, 68. S. i, 4. 89
 Rebelles T. i, 35
 Rebus T. i, 173. 691. ii, 18. iii, 284.
 iv, 756. vii, 219. 283. 451. x, 590.
 xi, 156. 550. S. iii, 3. 156
 Realet T. iv, 671
 Recedat T. v, 745. viii, 635. xii, 440.
 S. iv, 8. 16
 Recedens T. ii, 602. x, 681
 Recedere T. viii, 734. S. ii, 2. 59. ii,
 5. 5
 Recederet T. xii, 505
 Recedit T. i, 549. viii, 421. S. iii, 5.
 55
 Recedo S. iv, 4. 25
 Recedunt T. iv, 236. vii, 803. viii, 522.
 x, 335. 524
 Recens T. ii, 640. iv, 169. v, 163. 692.
 vii, 394. xii, 143. S. iii, 1. 10. v, 1.
 18. A. i, 310
 Recense S. iv, 1. 29
 Recensens T. vi, 47
 Recenses S. v, 3. 20
 Recenset T. ii, 706
 Recentes T. i, 514. 602. iii, 49. v, 548.
 ix, 432. xi, 95. S. i, 2. 181
 Recenti T. iii, 140. x, 455. 467
 Recentibus T. xi, 594
 Recentiores S. ii, 7. 11
 Recentis S. iv, 3. 114
 Recentum T. viii, 105. x, 458
 Recepti T. x, 770. S. iii, 5. 26
 Receptit T. v, 605. vii, 222. S. i, 2. 260.
 ii, 7. 14. 38. iv, 1. 44. A. ii, 383
 Receptam T. iii, 293. ix, 130
 Receptas T. viii, 464
 Receptat S. i, 4. 122
 Receptis S. iv, 1. 9
 Recepto T. ii, 326. vi, 787. xii, 601
 Receptos A. ii, 78
 Receptum T. ii, 606. viii, 755. x, 165.
 783. xi, 2. A. ii, 251
 Receptus T. vii, 443. viii, 638. xi, 52
 Reccasit T. ii, 540. v, 242. xi, 74. 674
 Reccasu T. i, 49. vi, 751. S. i, 2. 271.
 ii, 2. 13
 Reccassuræ T. vii, 794
 Reccassuro T. vii, 786
 Reccassu T. i, 509. S. iv, 6. 4
 Recidit T. xi, 749
 Recingi S. i, 4. 75
 Recipit T. ix, 112
 Recisa T. x, 516
 Reciso T. xii, 29
 Reciso T. viii, 371
 Recisus T. xii, 319
 Reclamant T. iii, 120
 Reclamat T. iv, 807. S. iv, 5. 20
 Reclinat T. ix, 369
 Reclinaverit T. iv, 163
 Reclinem S. i, 2. 161
 Reclinis S. i, 2. 237. iv, 3. 70
 Reclodes A. i, 498
 Recludit S. v, 2. 165
 Recludunt T. ix, 193
 Reclusa T. xi, 421
 Reclusæ S. ii, 7. 111
 Reclusi S. iii, 1. 8
 Reclusis T. i, 385. v, 252. vii, 412. x,
 725
 Recluso T. v, 156. S. ii, 4. 32
 Reclusum T. vii, 472
 Recoctum S. iv, 9. 38
 Reccolam S. ii, 3. 49
 Recolit T. iv, 722
 Recojunt T. i, 607
 Recondam T. xi, 729
 Recondas T. xi, 163
 Recondis T. i, 682
 Recondit T. vii, 806. S. i, 4. 99
 Recordor T. v, 219
 Recreare S. i, 4. 63
 Recta T. vi, 454
 Recti T. viii, 763. S. iv, 3. 75. v, 3.
 248
 Rectis T. v, 472
 Recto T. ii, 61. v, 665. 736. S. ii, 3. 3
 Rector T. ii, 483. iv, 457. v, 29. vi,
 316. vii, 374. viii, 122. 138. 147.
 194. xi, 242. 421. 748. S. i, 2. 136.
 iv, 7. 23. A. i, 61. 78. 313. 312.
 350
 Rectore T. i, 219
 Rectoris S. i, 4. 92. A. ii, 339
 Rectos T. vii, 820. x, 542
 Rectum T. ii, 860

- Recture T. xii, 74
 Recubans T. ii, 26. vi, 274
 Recubant T. iii, 256
 Recubans S. ii, 2. 81
 Recubantes S. iii, 4. 2
 Recubat T. v, 74. x, 96. S. i, 3. 74
 Recubent S. iv, 6. 11
 Recumbere T. viii, 597
 Recumbit T. vii, 639. viii, 544. S. iv, 2. 46. v, 1. 215
 Recurrit T. x, 741. S. v, 3. 151
 Recurrit T. vi, 641
 Recursans T. i, 316
 Recursat S. v, 4. 6
 Recursus T. iv, 207. vi, 946. A. i, 292. ii, 155
 Recurvans T. iii, 583. iv, 200
 Recurvo T. i, 488. iii, 513
 Recusant T. x, 154. 519
 Recusas T. ix, 211. S. iv, 1. 33
 Recusat T. vi, 513. x, 129. S. i, 5. 50. iii, 4. 15
 Recusem T. vii, 375
 Recuset T. ix, 791
 Recuso A. i, 539
 Recusso T. vii, 20
 Reddam A. i, 266
 Reddant T. x, 450
 Reddantur T. vi, 619
 Reddare S. v, 1. 6
 Reddat T. vii, 21. viii, 207
 Redde T. x, 207. 208. xi, 279. 280. xii, 264. 237
 Reddere T. ii, 451. vii, 187. 206. 200. viii, 224. ix, 121. x, 581. 582. xi, 224. xii, 404. S. i, 4. 47. ii, 4. 81. iii, 3. 75. iii, 5. 51. iv, 4. 11. iv, 6. 24. iv, 8. 11
 Reddes T. ii, 452. 453. vii, 559. S. iii, 2. 124
 Reddideras S. ii, 4. 8
 Reddiderat T. iv, 606
 Reddidit T. i, 285. vi, 885. S. iii, 2. 120. A. ii, 191
 Reddimus T. ix, 564. S. i, 4. 32
 Reddis T. xii, 257. S. i, 6. 102. iv, 7. 56
 Reddit T. i, 616. iv, 466. 625. 708. S. iii, 3. 113. iv, 3. 12. 16
 Reddita T. ii, 536
 Reddito T. vi, 171. 174. x, 709. S. v, 5. 45
 Reddo A. ii, 222
 Redeo T. iii, 66
 Redeunt T. i, 110. 422. v, 72. 297. 411. vi, 224. ix, 260. xi, 42. xii, 249. 287. S. i, 2. 195
 Redeunte S. i, 4. 15. iii, 3. 183
 Redenatem T. v, 257
 Rederuntibus T. viii, 414. S. ii, 7. 123
 Redemptis S. v, 1. 126
 Redi T. ii, 268
 Redibant T. vi, 50
 Redibat T. vi, 694. ix, 593
 Redibit T. xi, 332
 Rediens T. v, 642. S. v, 4. 7
 Rediere T. i, 539. iv, 442. v, 4. viii, 607. xii, 542. 612
 Redierant T. ii, 401. v, 475
 Rediase T. vii, 18. ix, 579. x, 17. 696
 Rediatis T. x, 237
 Rediit T. viii, 518. 750. ix, 271. A. ii, 206. 270
 Redimire S. iv, 8. 28
 Redimita S. i, 2. 249. iii, 1. 76. v, 1. 50
 Redimitum A. i, 612
 Redimite S. i, 5. 16
 Redimant T. vii, 139
 Redimas T. x, 199
 Redire T. vii, 580. S. i, 2. 25
 Redirent T. xi, 614
 Redissent T. ix, 147
 Redimet T. vi, 609
 Redit T. i, 102. ii, 237. 600. iii, 321. 568. iv, 25. 430. v, 32. 207. 691. vi, 487. 512. 664. 684. 778. vii, 225. 262. 614. viii, 49. 879. ix, 107. 143. 466. x, 313. xi, 668. S. ii, 3. 3. ii, 6. 18. ii, 6. 68. iii, 1. 129. iii, 2. 55. iv, 7. 15. v, 2. 92. A. i, 106. 266. 245
 Reditum T. x, 51
 Reditura T. vi, 857. S. iii, 1. 81
 Rediturum T. i, 242. viii, 723. A. i, 119. 237
 Rediturus T. xii, 229
 Reditus T. iii, 269. xi, 760. S. ii, 1. 92. ii, 6. 57
 Redolentia S. ii, 1. 46
 Reducem T. iii, 96. x, 452. 459. xi, 665. S. iv, 2. 4
 Reducentem T. xi, 494
 Reducere T. v, 48
 Reduces T. ii, 200. iv, 761. x, 254. 379. S. v, 2. 52. A. i, 93
 Reduci T. ii, 727. xii, 4
 Reducis S. ii, 7. 49. A. i, 271
 Reducit T. iv, 91. xi, 6. xii, 735
 Reductis T. xii, 724
 Reducto T. v, 664
 Reductum T. vi, 616
 Reductus T. vi, 368. 446
 Redundant T. x, 320
 Redundat S. iv, 3. 71
 Reduxit T. vi, 785
 Refecit T. vii, 224
 Refecti T. i, 555

- Refectus S. i, 4. 112
 Refer T. iv, 339. ix, 568. xi, 364. A. i, 3
 Referam S. i, 3. 64. i, 5. 57. ii, 1. 96. ii, 2. 63. iii, 1. 171. iii, 5. 195. v, 3. 246
 Referantur T. viii, 737
 Referebat T. iv, 652. A. ii, 435
 Referens T. i, 341. iii, 187. viii, 682. A. i, 22
 Referent T. vii, 380
 Referentes S. i, 3. 54
 Referentur T. xii, 819
 Referet S. iii, 3. 201. v, 3. 148
 Refero S. i, 6. 7
 Referre T. i, 33
 Refertur T. iv, 262
 Refers T. ii, 424. vii, 159. xii, 579
 Refert T. i, 250. 466. iii, 527. iv, 414. v, 29. 296. 556. 681. vi, 627. vii, 81. 195. 231. 416. 778. viii, 153. 247. 572. 582. ix, 34. 487. 664. x, 728. 798. xi, 696. S. i, 2. 108. ii, 4. 30. v, 3. 127. A. i, 143
 Referts T. vii, 629
 Refertur T. vi, 36
 Referunt T. ix, 400
 Referuntur A. i, 556
 Reficit T. xii, 368. S. iii, 3. 62. A. i, 582
 Refrantes T. vii, 760
 Reflectit T. vi, 418
 Reflexa A. i, 382
 Reflexum T. iv, 570
 Refroi S. i, 3. 32
 Refrui S. v, 1. 91
 Refruos S. ii, 7. 33
 Refruum T. vii, 333
 Refusus T. iv, 705
 Refove T. x, 731
 Refovendi T. xii, 187
 Refovet T. vi, 521. vii, 361
 Refractus T. vii, 65
 Refractus S. iv, 5. 8
 Refregerat S. iv, 6. 67
 Refringens T. iv, 139
 Refringere S. ii, 1. 123
 Refringit T. i, 378
 Refruge T. vi, 281
 Refugas T. iv, 459
 Refugerat T. v, 302
 Refugis S. iv, 7. 50
 Refugit T. v, 211. 676. S. iii, 4. 15. v, 1. 30. A. ii, 325
 Refugo T. ii, 421
 Refugum T. xii, 624
 Refulgens T. vi, 666
 Refuluit T. v, 267. vi, 504
 Refundit T. iv, 834
 Refunditur T. ix, 465
 Refusa T. i, 259
 Refusus T. v, 220
 Refusum S. iv, 3. 73
 Refusus T. v, 562
 Regale T. xi, 756
 Regales T. ii, 306. iv, 744. xi, 434
 Regali A. ii, 82
 Regalia T. ii, 214
 Regalis T. x, 587. xii, 58
 Regam T. ix, 818
 Regant S. i, 2. 267
 Regas T. ii, 423. xi, 701
 Reges T. ii, 225. 652. v, 279. 667. A. i, 57. 458
 Regem T. i, 65. 143. 478. ii, 262. v, 333. vi, 154. 618. vii, 64. viii, 28. x, 431. xi, 177. 231. 240. 668. xii, 91. 184. 463. 680. S. i, 5. 6. A. i, 51. 249. ii, 52. 300
 Regemunt T. v, 389
 Regendas T. iv, 80
 Regendi T. i, 127
 Regendo A. i, 355
 Regente S. iv, 3. 162
 Regentem T. viii, 248. xi, 165
 Regentes S. i, 1. 90
 Regenti T. vii, 384. viii, 366
 Regentem T. vi, 296. vii, 617
 Regere T. i, 75
 Regerit T. iv, 632
 Reges T. i, 77. iii, 518. 523. iv, 814. vi, 38. 215. 373. vii, 375. xi, 28. 572. 579. xii, 549. S. v, 1. 259. v, 3. 277. A. i, 156. 471. 492. ii, 363
 Regesta T. vi, 621
 Regi T. ii, 145. 426. 481. 623. iv, 663. v, 719. vii, 540. viii, 208. x, 449. xi, 287. 371. xii, 151. S. iv, 6. 75. v, 2. 149. v, 3. 147. A. ii, 28
 Regia T. i, 386. 517. ii, 430. iii, 183. iv, 476. v, 446. vi, 28. vii, 221. viii, 80. 504. x, 913. xi, 218. 397. xii, 113. S. i, 1. 30. iii, 2. 136. iv, 2. 1. 21. A. ii, 142
 Regibus T. ii, 186. 571. v, 499. vii, 525. ix, 671. x, 181. 348. xii, 246. S. iii, 1. 55. iii, 3. 50
 Regimen T. iv, 536. xi, 658. xii, 89
 Regina T. i, 85. ii, 262. 439. iii, 205. iv, 34. 379. 825. vi, 854. vii, 246. ix, 384. x, 68. xi, 635. xii, 111. 280. S. ii, 2. 12. iii, 2. 102. iv, 5. 23. A. i, 295. 663. ii, 149
 Regio T. iii, 9
 Regione T. iii, 624
 Regis T. ii, 90. iii, 58. 101. 206. 242. 592. iv, 49. 208. 248. 261. vi, 314. vii, 259. 277. viii, 672. ix, 148. 202.

212. x, 351. 583. xii, 378. S. iii, 1.
 31. iii, 2. 92. iii, 2. 57. v, 3. 114.
 A. ii, 216
 Regit T. iv, 550. vi, 450. vii, 72. viii,
 499. ix, 249. 737
 Regitis T. i, 57
 Regius S. iv, 6. 91
 Regna T. i, 1. 117. 183. 282. 314. ii,
 109. 308. 344. 369. 451. 477. iv,
 642. v, 494. 696. vii, 390. viii, 46.
 75. x, 583. xi, 620. 677. 709. xii,
 322. 380. 443. 505. S. iii, 3. 5
 Regnabat T. i, 417. S. ii, 1. 99. v, 1.
 29
 Regnabis T. xii, 334
 Regnant T. v, 706. ix, 628
 Regnante T. viii, 613
 Regnantes T. x, 799
 Regnantis T. viii, 597
 Regnare T. iii, 73. v, 487. xi, 747
 Regnaret T. i, 635
 Regnas T. ix, 377
 Regnat T. v, 302
 Regnata T. i, 334
 Regnator T. v, 688. viii, 41. ix, 421.
 xi, 251. 410. S. ii, 4. 25. iv, 2. 14.
 iv, 6. 60. 106. iv, 7. 5. A. i, 588.
 ii, 349
 Regni T. i, 301. ii, 116. 195. 211. 366.
 399. iii, 80. 715. iv, 392. vi, 80.
 viii, 31. ix, 54. xi, 283. 329. 724.
 xii, 75. 180. 199. 262. S. iii, 2. 14
 Regnis T. i, 74. 130. 242. 294. ii, 132.
 200. 488. iii, 340. vii, 558. xi, 64.
 427. 549. 660
 Regno T. i, 151. 317. ii, 396. v, 47.
 321. xi, 152. 167
 Regnorum T. ii, 408. xii, 508. 591
 Regnum T. i, 684. ii, 446. iv, 88. 473.
 773. v, 675. vii, 500. 537. S. v, 3.
 40
 Regressum S. iii, 3. 157
 Regressus T. ii, 373
 Regula T. vi, 593. S. i, 5. 40
 Regulus S. i, 4. 88
 Regum T. i, 36. 147. iv, 106. 824. v,
 315. 636. vi, 15. 740. vii, 249. x,
 195. 349. 442. xi, 159. 391. 679. 684.
 xii, 98. S. ii, 4. 29. iii, 1. 35. iii, 3.
 61. v, 3. 10. 96. A. i, 398. ii, 55.
 112
 Reguntur S. iii, 3. 49
 Rejecta T. ix, 173
 Rejicit T. iv, 574. vi, 770
 Reis S. ii, 6. 95
 Rhamnesia S. ii, 6. 73. iii, 3. 5
 Rhea A. i, 588
 Rhen A. i, 387. ii, 154
 Rheni S. i, 1. 51. 79. ii, 6. 28. iv, 4.
 62. v, 1. 96. 128. v, 2. 123
 Rhenum T. i, 19. S. i, 4. 89
 Rhenus S. i, 1. 7
 Rhetas A. i, 44
 Rhodope T. v, 189. xi, 195
 Rhodopeia T. v, 121
 Rhodopen T. ii, 81. iv, 655. viii, 498
 Rhodopes T. xii, 181. S. iv, 2. 46. iv,
 6. 9
 Rhodos S. i, 1. 104
 Relatu A. i, 400
 Relatum S. ii, 5. 14
 Relegebat A. i, 23
 Relegens T. i, 272. S. v, 3. 29
 Relicta T. iii, 29. 195. vi, 309. vii,
 768. x, 308. xi, 240. 463. 587. S. v,
 3. 162. A. ii, 181
 Relictas T. xii, 400. A. ii, 314
 Relicti T. iv, 28. vii, 144
 Relictis T. v, 91. 406. 725. vii, 431.
 viii, 591. S. iv, 5. 35. A. i, 613
 Relicto T. ix, 253. xii, 178. S. i, 1. 96.
 i, 3. 70
 Relictus T. ii, 278. x, 819
 Relictum T. ii, 23. viii, 111. 617. S. ii,
 1. 55
 Relictus T. iii, 273. vii, 388
 Religa T. vii, 517
 Religens S. iii, 2. 31
 Religio T. i, 560
 Relinquam T. ii, 448. A. i, 550
 Relinquas S. v, 1. 261
 Relinque S. iii, 4. 97
 Relinquens T. i, 401. xi, 10
 Relinquere T. vii, 649. viii, 126
 Relinqueris T. ix, 783
 Relinquet T. x, 615
 Relinqui T. vi, 345. x, 151. xi, 663.
 707. xii, 397. S. iii, 5. 48. iv, 3. 102.
 v, 3. 161
 Relinquit T. v, 507. x, 275. S. ii, 1.
 152. A. i, 294
 Relinquitur T. vi, 285
 Relinquant T. x, 7. 937
 Reliqua T. i, 302
 Reliquerat T. vi, 352. S. ii, 1. 109. A.
 i, 169
 Reliquerit T. xi, 303
 Reliqui T. i, 72. v, 611. viii, 148. ix,
 833. xi, 692
 Reliquias T. ii, 508. iv, 675. vi, 36. x,
 766. xi, 566. xii, 23. S. ii, 1. 161
 Reliquia T. i, 277. viii, 727
 Reliquit T. iv, 645. vi, 881. vii, 86.
 149. 179. 681. x, 673. xi, 567. S. i,
 1. 4. i, 3. 11. iii, 1. 116. iv, 3. 112.
 113
 Reliquos S. iii, 2. 81
 Relucens T. v, 182

- Rem T. v, 104. 140
 Remanere A. ii, 26
 Remansi T. ix, 616
 Remansit T. ix, 762
 Remeabat T. iii, 40. ix, 645
 Remeabile T. iv, 637. vi, 945
 Remeantis S. ii, 1. 118
 Remeare T. iv, 481. xii, 164. S. iii, 5.
 12
 Remearem A. ii, 413
 Remeasset T. ix, 66
 Remeat T. ii, 2. iii, 236. vii, 486. ix,
 331
 Remensus T. iii, 324. S. iv, 7. 54
 Remi T. v, 375. vii, 142. S. ii, 7. 60.
 v, 2. 18
 Remigis T. v, 345
 Remigio T. ix, 250
 Remigum S. iv, 3. 105
 Reminiscere S. i, 2. 37
 Reminiscitur T. vii, 147. xii, 391. 674.
 S. v, 1. 324
 Remis T. iv, 606. S. i, 2. 87. A. i, 429.
 559. ii, 20
 Remissimus A. i, 510
 Remisit T. i, 99. vi, 698. vii, 819. ix,
 238. 871. x, 111. S. i, 6. 45. A. i,
 615. ii, 153
 Remissa T. xi, 30. S. ii, 7. 39
 Remissa T. v, 396. ix, 869. x, 277. S.
 iv, 6. 50
 Remisso T. vii, 60. viii, 518. ix, 84.
 151. x, 778. S. iv, 2. 19. A. ii, 44
 Remissos T. ix, 261. x, 379
 Remissum T. viii, 509
 Remittas S. iv, 9. 4. 65
 Remittent S. iv, 7. 13
 Remittentem S. iv, 6. 1
 Remittere T. x, 717
 Remittet T. vii, 551. S. ii, 1. 57
 Remitti S. v, 3. 248
 Remittit T. viii, 435. 699. S. iv, 3. 64
 Remittitur T. vii, 26
 Remittunt T. x, 152
 Remo T. vi, 329. S. iii, 5. 98. v, 3. 167
 Remoliri T. x, 527
 Ramos T. v, 404. vi, 22. 801. S. iv, 6.
 43. A. i, 26
 Remota T. ix, 831
 Remotis T. ii, 260. v, 474. S. iv, 5. 29
 Remoto T. viii, 55. 576. 654
 Remotos T. iv, 348
 Remugit T. xii, 274. 602
 Remulce T. viii, 93
 Remur T. x, 702
 Remurmurat S. v, 1. 153
 Remus T. viii, 214
 Renarrat T. iii, 400
 Renarrant T. xii, 390
 Renasci S. i, 5. 65
 Renascitur A. ii, 315
 Renatæ S. iv, 3. 160
 Renatas S. iii, 5. 104
 Renato S. iii, 3. 154
 Renidens T. iv, 789. xii, 688
 Renident T. x, 660. S. iv, 5. 7
 Renitentem T. vii, 237
 Renovabo S. iii, 1. 174
 Renovanda T. v, 110
 Renovare T. x, 926. S. iii, 4. 101. iv,
 4. 60
 Renovat S. iii, 1. 1
 Renovo T. v, 465
 Renuere S. i, 2. 185
 Renuis A. ii, 238
 Reor T. ii, 157. iii, 15. v, 178. 452.
 vii, 11. 264. x, 331. xii, 248. A. ii,
 54
 Reorum S. iv, 4. 41
 Reparare T. i, 600
 Reparator S. iv, 1. 11
 Repellat T. viii, 77
 Repellere T. x, 933. A. ii, 433
 Repellis T. xi, 343. S. ii, 2. 126
 Repellit T. iv, 62. vi, 818. S. v, 4. 15.
 A. i, 324
 Repellitur T. viii, 398
 Repellunt T. vii, 610. ix, 489
 Rependam T. iv, 763. xi, 182
 Rependant T. viii, 209. S. iii, 3. 155
 Rependere T. vii, 379. viii, 666. S. v,
 1. 63
 Rependi T. ix, 50
 Rependis S. iv, 9. 47
 Rependit T. iii, 8. viii, 341. x, 890
 Rependo T. ix, 658
 Repens T. vii, 360. ix, 857. x, 160
 Repercusso T. i, 344
 Repercussum T. x, 623
 Reperire T. xii, 304
 Reperta T. iv, 170. vi, 894. ix, 39. x,
 392
 Repertis T. ii, 147
 Reperto T. vi, 287
 Repertor S. ii, 7. 6
 Repertum T. viii, 746. xii, 426
 Repete T. ix, 784
 Repetebat S. iii, 4. 83
 Repetens T. xii, 100
 Repetit T. ix, 289. S. iv, 4. 23. A. i,
 380
 Repetita T. vi, 541. S. iv, 4. 37. iv, 8.
 23
 Repetito A. ii, 335
 Repetunt T. viii, 617. x, 790. A. ii,
 167

- Reperas T. ii, 723
 Rept S. iv, 3. 35
 Reple T. iv, 769
 Replet T. i, 268. iii, 139. ix, 123. xii, 472
 Replerant T. x, 563
 Replere S. iv, 3. 43
 Repleret T. x, 815
 Replesti S. iii, 1. 62
 Replet T. i, 593. x, 751. S. iv, 3. 122
 Repleta T. ii, 625
 Replevit T. v, 68. vii, 212. S. iv, 3. 3. A. i, 645
 Replicta S. iv, 9. 29
 Reponam T. iv, 623. vii, 291
 Reponant T. viii, 219
 Reponat S. iii, 2. 28
 Repono S. iv, 3. 119
 Reponere T. ii, 88. ix, 588
 Reponet A. ii, 97
 Reponit T. ix, 74. 81. S. iv, 3. 17
 Repono S. v, 5. 47
 Reponunt T. iii, 132. vi, 592. x, 789. A. ii, 156
 Reporta T. ii, 427
 Reportans A. ii, 259
 Reportant A. i, 71
 Reportat T. iv, 833. viii, 748. ix, 373
 Reportent T. x, 449
 Reportes T. xi, 191
 Reporto T. ix, 388. S. i, 3. 13
 Reposcam T. xi, 579
 Reposcens T. viii, 533
 Reposci T. ii, 388
 Reposcit T. ii, 828. vii, 469. xi, 377
 Reposcut T. v, 489
 Repostam A. i, 64
 Repostis A. ii, 99
 Repostum T. iv, 478
 Reperit S. v, 5. 51
 Replit T. viii, 421. S. iii, 1. 22. A. i, 100
 Reprendit S. v, 5. 58
 Repræsit T. ii, 355. x, 398. 661. xi, 309
 Repræssos T. v, 523
 Repræsurunt S. i, 2. 60
 Reptat T. ix, 427
 Reptabat S. iv, 8. 29
 Reptans T. iv, 795. A. i, 477
 Reptantem S. ii, 1. 98. v, 5. 83
 Reptantia T. viii, 232
 Reptare T. ix, 797
 Reptasee S. iv, 5. 34
 Reptasti S. i, 2. 262
 Reptat T. iii, 290. vi, 245
 Reptatus T. v, 581
 Reptavit T. ix, 629
 Repugnant T. viii, 156
 Repugnat T. vi, 901. ix, 240. xi, 481
 Repugnant T. xi, 96
 Repulas T. vi, 944. xi, 387. xii, 484. A. i, 95
 Reputans T. v, 292. vi, 141
 Requiem S. iv, 1. 9
 Requierant T. xii, 514
 Requies T. iii, 295. v, 294. vi, 421. 601. vii, 161. 309. ix, 227. 771. xi, 265. S. ii, 1. 70. v, 3. 199. A. ii, 442
 Requirit T. ii, 127. xii, 147. S. ii, 5. 23
 Rere T. iii, 528. vii, 196
 Reris T. xi, 691
 Rerum T. ii, 104. 263. iii, 251. 426. 548. v, 609. vi, 243. viii, 37. 91. 312. x, 178. S. i, 2. 187. ii, 2. 44. 127. 138. ii, 6. 8. v, 3. 20
 Res T. iii, 315. 374. 607. iv, 621. vi, 48. x, 199. xi, 649
 Rescindam T. xi, 507
 Rescindere S. iv, 3. 41
 Rescissit T. ii, 191. ix, 523. xii, 727
 Rescrabis S. ii, 7. 57
 Rescrare T. xii, 19
 Rescras S. iii, 3. 165
 Rescrat S. v, 3. 173
 Rescrata T. v, 479
 Rescrate T. vii, 463
 Rescrato T. x, 652. A. ii, 329
 Rescret S. ii, 2. 38
 Reserva T. viii, 121
 Residem S. v, 3. 30
 Residens T. i, 629. ix, 403
 Resides T. iii, 231. iv, 676. vii, 83. 285. A. ii, 329
 Residunt T. i, 479
 Resignem T. vii, 366
 Resiste T. xi, 260
 Resistunt T. vii, 372
 Resolvens S. v, 5. 82
 Resolvere T. viii, 90
 Resolvi T. i, 67
 Resolvit T. iv, 322
 Resolvit T. ii, 639. vii, 489. xii, 99. A. i, 674
 Resoluta T. i, 90. x, 150. S. i, 2. 53. A. i, 554
 Resoluto T. ix, 700
 Resolutum A. i, 228
 Resolutus T. ix, 274. S. iv, 2. 48
 Resonant T. iii, 674. v, 697. viii, 224. A. i, 414
 Resonare T. iv, 225
 Resonat T. iv, 785
 Resorbet T. v, 654
 Respectans T. x, 887
 Respectantem T. iv, 568
 Respectas T. xi, 293
 Respectent T. iii, 377
 Respergit S. ii, 2. 86

- Respersa T. x, 174
 Respersus T. vii, 211. viii, 8
 Resperere T. vii, 119. xii, 609
 Respexi T. viii, 631
 Respexit T. iii, 159. v, 421. vii, 2. 821.
 ix, 282. 741. 869. x, 839. xi, 68. xii,
 296. 400. S. i, 2. 246
 Respice T. ii, 446. x, 364
 Respicere T. ii, 308
 Respiceres T. i, 167
 Respicens T. ii, 311. ix, 170. xii, 191.
 S. iv, 8. 49. A. i, 489. ii, 131
 Respicias T. x, 502. xi, 218. S. i, 2. 40.
 ii, 7. 119
 Respicit T. i, 662. iv, 91. v, 690. vi,
 453. viii, 453. 714. ix, 775. x, 819.
 894. xii, 21. S. i, 4. 60. v, 4. 7
 Respiciatur T. vii, 144
 Respirant T. vii, 89. xi, 18. S. ii, 4. 35
 Respirat T. v, 50. 430. vii, 10. 778. x,
 809. S. ii, 2. 78
 Respondere T. ix, 649
 Respondentia A. ii, 175
 Responsa T. ii, 171. v, 645. viii, 207.
 x, 694
 Responsant T. vi, 14
 Responsat S. i, 2. 18
 Responsis T. x, 640
 Respuit T. viii, 544. ix, 408
 Restabat T. ii, 690. xi, 552
 Restant T. v, 596
 Restat T. xii, 27. S. iv, 1. 40
 Restent T. iv, 784
 Restinximus T. ix, 428
 Restinxit T. xi, 413. S. ii, 6. 91. v, 5.
 17
 Restitit T. vi, 749
 Restrungunt T. vi, 818
 Resultant T. i, 117. ii, 714. vi, 42. xii,
 224. S. i, 2. 223. iii, 1. 128
 Resumens T. vii, 593
 Resumere A. ii, 19
 Resumeret T. i, 576. S. iii, 1. 161
 Resumes T. vii, 510
 Resumit T. vi, 11. A. i, 589
 Resupina T. iv, 237
 Resupinarum T. x, 551
 Resupinat T. ix, 312
 Resupinum T. iv, 524
 Resurgens T. i, 100. xii, 112
 Resurgit T. xi, 329
 Retardat T. xi, 355
 Retardent T. xi, 104
 Retectos A. ii, 211
 Retegit T. xi, 44
 Retegunt T. iii, 174
 Retendit S. iv, 4. 30
 Retenta T. xi, 54. xii, 751
 Retento T. x, 518
 Retentum T. ix, 345
 Retexens T. iii, 338. v, 296. ix, 148. S.
 v, 3. 29
 Retexere S. iii, 5. 9
 Retexit T. xii, 372
 Reticenda T. i, 230
 Reticere T. iv, 668. x, 626
 Retinacula T. iv, 658. v, 470. S. iii, 2.
 32
 Retinebant T. vi, 923
 Retinent T. ii, 70. iii, 578. ix, 167. S.
 iv, 7. 18. v, 1. 200
 Retinente T. ix, 892
 Retinentibus T. x, 547
 Retinet T. xii, 636
 Retorquens T. v, 520
 Retorquent T. ix, 707
 Retorsi T. xi, 603
 Retorsit T. ix, 803
 Retorto T. x, 478
 Retracto T. v, 626
 Retrabis T. xi, 548
 Retrahit S. iv, 4. 97
 Retulit T. v, 712. ix, 390. 521. S. v, 2.
 273
 Reveharis T. ii, 654
 Revehere T. ix, 444
 Revellam T. i, 242
 Revellat A. ii, 368
 Revelli T. iii, 177. 375. 438
 Revellit T. ix, 560. S. iii, 2. 57
 Revellunt T. xii, 699
 Reverendus S. iii, 2. 96
 Reverentia T. i, 389. 662. iii, 113. iv,
 814. v, 27. vii, 76. x, 583. xi, 467.
 xii, 461. S. i, 2. 101. i, 4. 49. iii, 2.
 189. A. i, 312. 590. ii, 136
 Reverentiam S. i, 6. 45
 Reverentior T. ii, 423
 Reversa T. xii, 321. S. v, 1. 173
 Reversas T. xii, 160. S. iv, 4. 40
 Reversi S. iii, 1. 134
 Reverso T. ii, 621. xi, 193
 Reversos T. x, 10
 Reversum T. ii, 329
 Reversus T. xii, 416. S. iv, 2. 50. A. ii,
 284
 Revertens T. xi, 112
 Reverti T. ii, 409. iii, 28. 597. viii, 169.
 625. ix, 258. 275. 743. xii, 176. S.
 ii, 5. 4. A. i, 549. 556
 Revertitur T. ix, 327. S. i, 2. 167
 Revexi T. ii, 734
 Revinctas T. xii, 677
 Revinctis T. v, 422
 Revirescit S. i, 4. 8. ii, 3. 77
 Revisam T. v, 631

- Revisit S. iv, 2. 53. v, 2. 92
 Reviso T. vii, 368
 Reum T. xi, 271
 Revocabat T. x, 346
 Revocabere T. iv, 338
 Revocabile T. i, 291
 Revocabimus S. i, 6. 3
 Revocabit S. ii, 1. 64
 Revocabitur S. iv, 1. 38
 Revocabant S. i, 3. 89
 Revocant S. i, 4. 82
 Revocante S. iii, 3. 151
 Revocantum T. viii, 164
 Revocare T. iii, 141. x, 733. A. i, 595. ii 266
 Revocat T. xii, 758
 Revocata T. xii, 209. S. v, 3. 89
 Revocavit S. ii, 6. 20
 Revocent T. ix, 170
 Revocet T. iii, 379
 Revolvam S. i, 4. 80. ii, 2. 72
 Revolvat T. vii, 343
 Revolvens T. ix, 78
 Revolvere T. vii, 774
 Revoluit S. i, 2. 100
 Revolvitur T. v, 460
 Revolvunt T. viii, 227
 Revoluta T. x, 796
 Revolutus T. i, 235
 Reus T. vi, 198. vii, 213. S. v, 2. 110
 Revulsas A. i, 596
 Rex T. i, 390. 421. 448. 529. 559. ii, 460. iii, 78. iv, 38. 407. 596. v, 707. vii, 498. viii, 275. 678. ix, 12. x, 20. 700. xi, 250. 499. 695. 707. 734. xii, 61. 352. S. iv, 1. 46. A. ii, 100. 171
 Rexerit S. v, 2. 57
 Rexit T. xi, 702
 Rhamnusia S. ii, 6. 73. iii, 3. 5
 Rhea A. i, 588
 Rheæ A. i, 387. ii, 164
 Rhemi S. i, 1. 51. 79. ii, 5. 28. iv, 4. 62. v, 1. 90. 128. v, 2. 133
 Rhenum T. i, 10. S. i, 4. 89
 Rhenus S. i, 1. 7
 Rhetæ A. i, 44
 Rhipe T. iv, 286
 Rhodope T. v, 189. xi, 195
 Rhodopeia T. v, 121
 Rhodopen T. ii, 81. iv, 655. viii, 406
 Rhodopes T. xii, 181. S. iv, 2. 46. iv, 6. 9
 Rhodoe S. i, 1. 104
 Rictu T. iv, 304
 Rictus T. xi, 86
 Ridebam T. xi, 91
 Ridebas S. v, 5. 75
 Ridebat T. x, 648
 Ridens T. vii, 294. viii, 581. S. i, 6. 6
 Rident T. viii, 225
 Ridet T. vi, 688. 747. S. i, 3. 46. i, 6. 62. ii, 7. 110. iii, 1. 105. 151
 Rigrant T. viii, 391
 Rigrantur T. ii, 234
 Rigaret S. v, 3. 54
 Rigat T. iv, 245. xii, 1
 Rigeant T. iii, 694
 Rigens T. iv, 167. S. v, 1. 64
 Rigent T. i, 277. viii, 705
 Rigentem F. ix, 93
 Rigentes T. i, 387. iii, 264. S. iii, 1. 15
 Rigenti T. iv, 276
 Rigentia T. vi, 482. ix, 184. S. ii, 1. 21. A. i, 326
 Rigentis T. i, 346
 Riget T. i, 109. iv, 87. vi, 871. S. iii, 1. 110
 Rigida T. vi, 780
 Rigidas S. iii, 1. 167
 Rigidi T. x, 497. S. v, 2. 34. v, 3. 163
 Rigidis S. i, 1. 48. A. i, 522
 Rigido A. ii, 383
 Rigidam T. vi, 768. S. v, 3. 16
 Rigor T. vi, 840
 Riguere T. v, 238
 Rimantor T. vii, 761
 Rimatur T. v, 210. viii, 253. xii, 299
 Rimatus T. viii, 725
 Ripa T. i, 297. iv, 370. x, 503. xi, 83. S. i, 2. 243. iii, 2. 109. iv, 3. 90. iv, 4. 7. v, 1. 89. A. ii, 84
 Ripæ T. iv, 109. 703. v, 516. vi, 274. vii, 430. 440. ix, 231. 322. 348. 394. 492. S. i, 3. 3. ii, 5. 17. iv, 3. 84
 Ripam T. ix, 500. 859
 Riparum T. iv, 52. 819. ix, 374
 Ripas T. i, 39. iii, 676. iv, 117. v, 2. vii, 424. ix, 411. 433. 455. 467. 526. xi, 179. xii, 409. S. i, 3. 25. ii, 1. 187. iv, 3. 74. v, 5. 62
 Ripis T. i, 93. ii, 472. iv, 313. 713. vi, 676. vii, 325. 729. 800. ix, 272. xi, 592. xii, 631. S. i, 3. 44. 107. ii, 1. 7. 96. iii, 2. 49. v, 3. 282
 Riphæa T. xi, 115
 Riphæe T. i, 420
 Riære T. vi, 827. S. v, 3. 121
 Riastis T. ii, 408
 Riastis T. iv, 293
 Risit T. ii, 353. iv, 213. v, 357. vii, 193. ix, 820. x, 908. xii, 768. S. iii, 1. 89. iv, 6. 16. A. i, 194. 643
 Risu S. ii, 1. 47
 Risus T. v, 614. vi, 164. S. v, 5. 87
 Ritui T. i, 718. ix, 610. S. i, 4. 107. v, 3. 118. A. i, 353
 Ritui T. vii, 178. xii, 501. 535. S. iii, 5. 93. v, 3. 206. A. ii, 373

- Rivi S. i, 4. 37
 Rivis T. ix, 415. x, 299
 Rivo T. vi, 783
 Rivos T. iv, 687. xi, 266
 Robora T. i, 565. ii, 619. iv, 64. 145. v, 372. 514. vi, 113. 209. 265. 539. vii, 726. 747. viii, 672. x, 232. 260. 510. 857. 864. xii, 61. S. i, 2. 153. i, 3. 102. iii, 3. 94. iv, 2. 39. A. i, 428
 Robore T. i, 606. ii, 709. iii, 560. iv, 297. 340. 426. v, 287. vi, 351. 480. vii, 302. ix, 533. 585. S. ii, 1. 101. ii, 3. 2. iv, 8. 26. A. i, 176
 Roboribus T. xii, 425
 Roboris T. vi, 940
 Robur T. iv, 150. 163. v, 110. 167. vi, 103. 757. 840. vii, 717. viii, 310. xi, 323. S. iii, 1. 35. iv, 6. 42. v, 3. 229. A. ii, 113
 Robustior S. v, 2. 13
 Rogabant T. x, 66
 Rogabimus S. iii, 2. 130
 Rogabo T. iii, 710. A. i, 50
 Rogali T. i, 112
 Rogant T. vi, 928. x, 591. xi, 350. xii, 427. 485. 509. S. iii, 4. 103. iv, 1. 42. iv, 4. 42
 Roganti T. vii, 196. xi, 144. A. i, 275
 Rogari S. i, 2. 103
 Rogaris T. iv, 758
 Rogas T. iii, 713
 Rogat T. iv, 634. v, 409. vi, 466. vii, 216. 483. 732. ix, 663. x, 423. 428. 626. xi, 370. 439. 491. xii, 637. S. i, 4. 95. v, 1. 162. 259. A. i, 233
 Rogata T. v, 467
 Rogato T. vi, 699
 Rogatura S. v, 3. 173
 Rogatus T. ii, 390. iv, 709. vii, 160
 Rogavi T. xi, 345. xii, 336
 Rogavit T. xi, 504. S. ii, 1. 223
 Rogem S. ii, 3. 6
 Roget S. iii, 3. 30
 Rogi T. i, 36. iv, 472. 674. xii, 430. 448. S. v, 1. 227
 Rogis T. vi, 169. 194. x, 7. xii, 53. 572. 697. S. iii, 3. 35. 136. v, 1. 7. v, 2. 89
 Rogo T. iii, 707. vii, 506. viii, 209. S. iv, 9. 42
 Rogos T. iii, 177. v, 468. vii, 463. ix, 425. xii, 124. 140. 193. 261. 598. S. ii, 1. 24. iii, 3. 9. 132. v, 3. 83
 Rogum T. v, 316. vi, 216. 236. viii, 474. xii, 62. 453. S. ii, 1. 107. ii, 6. 20. v, 1. 204
 Rogus T. xii, 420. S. ii, 1. 159. ii, 6. 90. v, 3. 199
 Roma T. i, 24. S. i, 1. 83. i, 6. 101. iii, 3. 51. iii, 5. 69. iv, 1. 7. 19. 28. 36
 Romæ S. i, 1. 65. i, 2. 191. 232. i, 4. 16. iii, 5. 76. iv, 4. 14. v, 1. 217. v, 2. 169
 Romana S. i, 1. 94. iii, 3. 99. iii, 4. 18
 Romani S. ii, 7. 23. iv, 3. 198
 Romanis S. iv, 5. 47
 Romanus S. iii, 5. 94
 Romuleæ S. i, 1. 79
 Romuleam S. v, 3. 176
 Romuleas S. iv, 4. 4
 Romulei S. iv, 8. 62. v, 1. 87. v, 2. 21. 161
 Romuleos S. iv, 2. 32
 Romuleis S. iv, 6. 79
 Romuleum S. iii, 3. 165
 Romuli S. iv, 5. 33
 Romulus S. ii, 1. 100. v, 2. 107
 Rorant T. iv, 18
 Rorantem T. v, 406. S. ii, 6. 80. A. ii, 290
 Rorantes T. ii, 136. iii, 536. ix, 596. A. i, 243
 Rorantia S. ii, 2. 102
 Rore T. i, 697. v, 198. ix, 605
 Rorem S. i, 6. 11
 Rores S. v, 1. 35
 Roribus T. ii, 674. v, 590. viii, 8. xii, 138
 Rorifera T. i, 338
 Rosæ S. iii, 3. 129
 Rosaria T. vii, 223
 Rosas S. i, 2. 22
 Roscida T. vi, 338. vii, 79
 Rosa T. ix, 703. S. ii, 1. 116. iii, 1. 134
 Roseis T. iv, 336
 Rosco A. i, 297. 619
 Roseos S. iii, 4. 51
 Roseum T. i, 717
 Roseus T. ii, 137
 Rostra A. i, 430
 Rostris T. v, 371
 Rosum S. iv, 9. 10
 Rota S. v, 1. 17
 Rotabant T. x, 534
 Rotabis T. ii, 461
 Rotæ T. vi, 456. vii, 766. x, 549. S. ii, 7. 27
 Rotant T. x, 859
 Rotantur T. vi, 536. A. i, 56
 Rotare S. iv, 3. 79
 Rotari T. vii, 170
 Rotarum T. vi, 420
 Rotas T. vi, 234. x, 318. S. iv, 3. 29

- Rotat T. ii, 607. vi, 681. viii, 621. 700.
 ix, 198. 400. 602. x, 173. 745. xii,
 748. S. iv, 3. 121
 Rotatus T. vi, 790
 Rotator S. ii, 7. 7
 Rotatu A. ii, 417
 Rotis T. i, 220
 Roast T. viii, 71
 Ruat T. x, 961
 Rubeat S. iii, 3. 139
 Rubebitis T. iii, 211
 Rubens T. ii, 137. iv, 374
 Rubent T. v, 311. x, 844
 Rubentem S. i, 2. 12. i, 5. 7. A. ii, 179
 Rubentes T. vii, 48
 Rubenti S. ii, 1. 133
 Rubentibus T. vi, 261
 Rubentum T. v, 427
 Rubere T. x, 456
 Rubescere S. i, 3. 125
 Rubet T. i, 106. iii, 226. vii, 656. 762.
 ix, 439. 748. S. i, 2. 245. A. i, 309.
 323
 Rubigine T. iii, 582. S. i, 3. 103
 Rubor T. i, 537. iii, 323. xi, 326. A.
 ii, 371
 Ruborem T. x, 602
 Rubra T. iv, 387
 Rubuere T. iii, 580. v, 477. xi, 415
 Rubuerunt A. i, 644
 Rubuit T. i, 38. v, 356. xii, 588
 Ructasset S. ii, 6. 62
 Rude T. vii, 256. S. iii, 2. 61
 Rudem S. ii, 1. 105. A. i, 565
 Rudentes T. vii, 141. xi, 521. S. v, 1.
 243. A. ii, 18
 Rudes T. iii, 171. vi, 437. vii, 276. xii,
 613. 623. S. iii, 3. 5. A. i, 581
 Rudimenta S. v, 2. 9. A. i, 478
 Rudis T. ii, 391. iii, 24. iv, 247. vii,
 253. 535. xii, 296. 720. S. i, 1. 80.
 i, 6. 53. ii, 3. 37. ii, 7. 76. A. ii, 172.
 397
 Roebant T. xii, 106
 Ruens T. vi, 803
 Ruentem T. iv, 324. viii, 144. 540
 Ruentes T. vii, 619. viii, 153
 Ruenti T. ix, 832. xi, 171. S. iv, 9. 27
 Ruentibus A. ii, 390
 Ruere T. viii, 506
 Ruertit T. xii, 10
 Ruimus T. vii, 177
 Ruina T. vi, 86. viii, 462. x, 469. 863.
 S. ii, 6. 61
 Ruinas T. iii, 43. 610. vi, 715. 879. viii,
 132. ix, 389. 501. xii, 196
 Ruinam T. ii, 563
 Ruinas T. v, 80. xi, 679. S. ii, 7. 48
 Ruinis T. iii, 193. vi, 183. xii, 547
 Ruis T. iv, 836. viii, 85. 338
 Ruissae T. vii, 602
 Ruit T. i, 356. ii, 131. iii, 180. 542.
 vi, 452. 475. 604. 593. 767. 941. vii,
 86. 788. viii, 540. 508. 700. ix, 172.
 554. 604. xi, 554. xii, 450. S. ii, 3.
 33. A. ii, 117. 166
 Ruitura T. vii, 114
 Rumor T. vii, 457. A. ii, 76
 Rumore T. ii, 201. A. ii, 352
 Rumpat S. ii, 6. 13
 Rumpe T. xi, 242. A. ii, 196
 Rumpebant T. viii, 13
 Rumpens T. viii, 400
 Rumpentem T. vii, 633. S. iii, 2. 8
 Rumpentibus S. iv, 6. 71
 Rumpere T. iii, 166. iv, 715. x, 649
 Rumpet T. iii, 707
 Rumpi A. ii, 354
 Rumpis S. ii, 1. 171
 Rumpit T. vi, 136. viii, 35. x, 776. A.
 ii, 164
 Rumpitur T. i, 354. vii, 608. xii, 652
 Rumpunt T. vi, 866. viii, 430
 Rupe T. ii, 516. iii, 147. 465. iv, 23.
 xi, 633. 741. S. v, 2. 81. A. i,
 103
 Ruperat A. i, 103
 Ruperit A. i, 103
 Ruperunt S. i, 4. 110
 Rapes T. ii, 502. v, 376. 399. 723. vii,
 448. ix, 91. x, 681. S. i, 2. 150. i,
 5. 39. ii, 2. 14. 57. 90. iii, 1. 64. 124.
 167. iii, 3. 174
 Rupibus T. i, 710. ii, 561. x, 86. xii,
 634. S. ii, 2. 91. v, 2. 7. A. i, 198.
 229. 418. ii, 150
 Rupisse T. ix, 3. x, 915
 Rupisset S. v, 1. 265
 Rupit T. viii, 2. xi, 380. 676. A. i, 65
 Rupta T. ii, 125. vi, 883. vii, 583. viii,
 144
 Ruptas T. i, 128
 Ruptis T. i, 364. v, 542. x, 738. xii,
 709
 Rupto T. ii, 339. xii, 275
 Ruptos T. xi, 176
 Rura T. i, 335. 579. ii, 207. iii, 421.
 573. iv, 123. 294. ix, 189. xii, 615.
 S. i, 3. 106. ii, 2. 23. ii, 3. 13. iii, 1.
 78. iii, 3. 161. iv, 2. 37. iv, 4. 84.
 iv, 5. 53. v, 3. 1. A. ii, 115
 Rure T. vii, 576
 Ruricolam T. ix, 305
 Ruris S. ii, 2. 98. iv, 5. 1
 Rus S. iii, 1. 63
 Rustica T. xi, 33
 Rusticus T. iii, 479. xi, 32. S. ii, 6. 25
 Rutila T. v, 433. S. ii, 4. 11

Rutilim T. vi, 301
 Rutilam T. iii, 406. iv, 6
 Rutilantia T. xi, 514
 Rutilare T. ii, 530
 Ruunt T. iv, 558. vi, 651. vii, 271. 741.
 viii, 395. ix, 30. 41. x, 478. 496. 572.
 xii, 32

S.

Sabai S. v, 1. 211. v, 3. 42
 Sabais S. iv, 5. 32. iv, 8. 1
 Sabmos S. ii, 6. 86
 Sabina S. v, 1. 123
 Sacer T. iii, 462. v, 506. 536. x, 757.
 xii, 584. S. i, 6. 77. 99. ii, 7. 116. v,
 2. 177. v, 4. 12
 Sacerdos T. ii, 21. 739. iii, 567. 616.
 647. iv, 15. 456. 503. 579. 626. vi,
 200. vii, 568. 580. viii, 207. 296.
 478. x, 268. 339. S. i, 2. 193. ii, 7.
 23. iii, 1. 46. iv, 6. 52. v, 1. 26. v,
 3. 58. A. i, 600
 Sacra T. i, 557. 666. 678. iii, 295. 451.
 iv, 160. 358. 414. v, 93. vi, 93. 552.
 675. vii, 18. 178. 606. viii, 335. x,
 338. 613. 804. 847. xi, 89. 205. 243.
 S. i, 2. 13. iii, 1. 1. iii, 3. 180. 213.
 iv, 2. 64. v, 1. 85. v, 3. 290. A. i,
 287. 310. 355. 399. 521. ii, 148. 236.
 277
 Sacraminus S. iii, 3. 33
 Sacra T. vii, 132. S. iii, 4. 13. iv, 2. 5.
 A. ii, 449
 Sacram T. xii, 493
 Sacrarat A. i, 109
 Sacrare T. xii, 638
 Sacraris T. iii, 246. S. v, 1. 240
 Sacras T. i, 642. vi, 742. vii, 759. ix,
 654. x, 172. S. iii, 2. 136
 Sacrasse T. xii, 503
 Sacrata T. vii, 666. S. i, 1. 66
 Sacratam T. x, 626
 Sacrat T. x, 445
 Sacratia T. x, 344. S. iv, 8. 24
 Sacratos S. v, 1. 111
 Sacravi S. iv, 7. 7
 Sacrayimus T. v, 58
 Sacri T. i, 513. ii, 245. v, 531. 659.
 viii, 224. ix, 748. S. i, 2. 16. iii, 1.
 82. v, 1. 190. A. i, 135
 Sacrifici T. v, 638
 Sacrificam T. iv, 552
 Sacrilegas T. x, 67
 Sacrilegis S. v, 3. 197
 Sacrilegus S. iv, 6. 83
 Sacris T. ii, 226. 521. iv, 332. 444. 493.
 630. 694. v, 250. vii, 577. ix, 434. x,

650. S. iii, 1. 140. 158. S. iii, 3. 13.
 65. 199. iv, 3. 117. v, 1. 207. 255.
 A. i, 370. 613
 Saero T. ii, 298. 719. viii, 183. ix, 637.
 648. S. i, 1. 9. i, 2. 1. iv, 2. 54. iv,
 6. 59. v, 3. 123. 138
 Sacrorum T. v, 186. xii, 501
 Sacros T. iv, 198. ix, 723. S. iii, 2. 106.
 A. ii, 369
 Sacrum T. i, 531. iv, 231. 722. v, 759.
 vi, 123. 151. vii, 715. ix, 342. xi,
 232. xii, 392. S. iii, 1. 152. iv, 4.
 15. v, 1. 187. v, 3. 130
 Saecula T. i, 269. 638. ii, 486. iii, 642.
 v, 556. 747. x, 631. xi, 592. S. i, 1.
 8. 82. i, 4. 17. 126. i, 6. 39. ii, 2.
 146. iii, 3. 146. iv, 1. 17. 37
 Saeva T. i, 52. 55. ii, 185. 268. iii, 321.
 537. 583. iv, 111. v, 68. 229. vi,
 318. 527. vii, 156. 196. 270. viii, 25.
 450. x, 152. 379. 381. 612. 616. 799.
 888. xi, 267. 296. 324. xii, 456. 459.
 S. i, 2. 89. i, 4. 114. ii, 1. 140. 214.
 ii, 6. 81. 83. ii, 7. 92. iii, 2. 2. v, 1.
 141. 146. v, 3. 64
 Saeva T. i, 12. 247. xi, 715. S. ii, 1. 49.
 169. ii, 7. 89. iv, 6. 103. A. i,
 453
 Seavam T. v, 76. 84. x, 331
 Savas T. viii, 480. ix, 444. 708. x, 404.
 562. S. i, 3. 61. v, 2. 94. v, 5. 45.
 A. i, 132
 Save T. i, 165. iii, 639. v, 702. vii,
 388. 516. ix, 398. 715. x, 802. xi,
 392. 335. 346. 379. 393. S. ii, 6. 1
 Savi T. v, 146. 312. vi, 863. vii, 703.
 viii, 723. ix, 313. 756. 861. xi, 528.
 xii, 8. 57. 453. 742. 802. S. ii, 6. 32.
 iii, 2. 57. 175. iii, 6. 49. iv, 6. 107
 Saviar T. i, 187. 627. v, 520. viii, 690.
 A. ii, 432
 Savire T. i, 216. iv, 513. ix, 667. 773.
 x, 214. 420. xi, 615. 677. xii, 573.
 S. i, 1. 26. i, 2. 56
 Savis T. i, 592. ii, 301. vii, 554. viii,
 179. ix, 681. x, 717. xi, 452. 455.
 661. S. ii, 2. 25. iii, 3. 190. A. i,
 166. ii, 179
 Savisse T. iv, 529. ix, 598
 Savissima T. vi, 495
 Savissime T. iv, 474
 Savit T. vii, 137. ix, 483. x, 356. 508.
 867. S. i, 4. 121
 Savite T. iv, 599
 Savius T. v, 261. ix, 749. x, 76. S. ii,
 6. 82
 Savo T. i, 650. ii, 480. iii, 709. iv,
 590. vi, 758. vii, 415. 671. viii, 320.
 ix, 136. 397. x, 533. xi, 320. 581. S.

- ii, 1. 190. v, 1. 179. 198. A. i, 659.
 ii, 406
 Sævorum S. v, 3. 75
 Sævos T. viii, 343. 473. ix, 16. x, 779.
 xii, 421. 446. 719. 804. S. i, 1. 14.
 ii, 1. 21. A. i, 510
 Sævum T. iii, 569. iv, 671. vi, 141. viii,
 500. ix, 403. x, 358. xi, 462. 633.
 740. xii, 94. 577. S. iii, 6. 32
 sævus T. i, 128. ii, 28. 86. 485. iv, 53.
 v, 238. vii, 615. viii, 45. 493. 640.
 ix, 361. 657. x, 554. 878. xi, 381.
 613. xii, 218. 677. S. ii, 1. 5. iii, 2.
 56. v, 1. 202
 Sagaces T. iv, 407
 Sagaci T. x, 598. xii, 288. A. ii, 143
 Sagacis S. iii, 2. 98
 Sagas A. i, 519
 Sagen T. ix, 370
 Sagis T. viii, 204
 Sagitta T. vi, 703. vii, 643. S. i, 2. 62.
 ii, 3. 30
 Sagittæ T. iv, 428. viii, 418. x, 261. xii,
 30
 Sagittam T. ix, 751
 Sagittas T. iv, 264. vi, 75. 597. vii, 330.
 759. viii, 507. ix, 728. S. iii, 2. 126
 Sagittiferas A. i, 416
 Sagittiferi T. ix, 571. S. iii, 3. 131
 Sagittiferos T. vii, 254
 Sagittis T. vi, 386. ix, 124. 633. 667.
 681. x, 858. S. iii, 4. 90. iii, 5. 4
 Sagunti S. iv, 6. 88
 Sal S. iv, 9. 36
 Salamis T. xii, 627
 Sale T. i, 182. S. ii, 2. 23
 Sales S. i, 6. 6. ii, 1. 74
 Saliat T. viii, 178
 Salibus S. v, 5. 68
 Saliere T. vi, 503
 Salierunt T. ix, 132. S. i, 2. 210
 Salignis T. iv, 161
 Salis S. v, 3. 181
 Salino S. i, 4. 131
 Salis T. iii, 594
 Salit T. vi, 777. vii, 47
 Salient T. v, 561. x, 539
 Sallusti S. iv, 7. 355
 Salmacis S. i, 5. 21
 Salo T. v, 359. ix, 463. x, 867. A. ii,
 302
 Salto T. ii, 581. iii, 45. iv, 148. v, 171.
 423. vi, 385. 569. 710. vii, 6. ix,
 232. x, 264. 521. xii, 601. S. ii, 5. 9.
 A. i, 178. ii, 424
 Saltum T. ix, 640
 Saltus T. ii, 207. 328. iv, 248. 404. v,
 331. vi, 92. vii, 440. S. ii, 6. 63. v,
 2. 1. A. ii, 406
 Salve T. i, 509. S. i, 1. 24. iii, 3. 206.
 iv, 1. 17. iv, 3. 139
 Salvo S. v, 1. 181
 Salus T. ii, 343. x, 531. 611
 Salutant T. iv, 31. S. ii, 2. 94
 Salutantem S. ii, 1. 80
 Salutantum T. iv, 19
 Salutes S. v, 3. 133
 Salutat S. v, 3. 243
 Salutatam T. xii, 401
 Salutato T. vii, 708. A. i, 57
 Salutator S. ii, 4. 29
 Salutatus T. iv, 608
 Salutavit S. iii, 2. 23
 Salutem S. iv, 4. 10. iv, 9. 49
 Salutes S. iv, 2. 61. iv, 9. 50
 Salutet T. x, 585
 Salutiferas A. i, 117
 Salutifero S. i, 4. 98. iii, 4. 25
 Salutis S. i, 1. 78
 Saluto S. iv, 5. 4
 Samo T. v, 55. A. ii, 56
 Samon T. i, 261
 Samothracæ A. ii, 158
 Sanas T. ii, 79
 Sanat T. vi, 864
 Sancire T. iii, 102. 244. v, 106. vi, 2
 Sancit S. iii, 3. 215. iv, 3. 19
 Sanctam T. iii, 466. S. iii, 3. 18
 Sanctarum T. x, 908. S. iii, 3. 87
 Sanctas T. xi, 709
 Sancti T. i, 260. iv, 465
 Sanctior S. iv, 3. 120
 Sanctis T. i, 212. iii, 590. iv, 427. viii,
 90
 Sancto T. v, 640. viii, 278. S. i, 1. 69.
 i, 4. 59. iii, 5. 29
 Sanctorum S. ii, 1. 82
 Sanctum T. i, 539. ii, 486. v, 511. vii,
 697. x, 65
 Sanctus S. ii, 2. 144
 Sane S. iv, 9. 1
 Sangarius S. iii, 4. 41
 Sanguine T. i, 38. 262. 329. 392. 449.
 689. ii, 68. 87. 113. 327. 437. 458.
 507. 561. 626. 659. 676. 682. 717.
 735. iii, 78. 143. 204. 219. 285. 332.
 359. 391. 456. 536. 600. 603. 644.
 iv, 374. 403. 437. 484. 581. 594. 616.
 620. v, 96. 119. 162. 257. 635 et al.
 Sanguinea T. ii, 705. vii, 73. ix, 297
 Sanguineam T. vii, 436
 Sanguineis T. ii, 463. v, 5. 590. x, 299
 Sanguinem T. iv, 464
 Sanguineo T. i, 438. iii, 125. 314. iv,
 381. 553. xi, 514
 Sanguineos T. x, 173. 599. xi, 266
 Sanguineum T. iii, 173
 Sanguineus T. vii, 406. x, 479

- Sanguinis T. i, 402. 678. ii, 463. iii, 88.
 iv, 264. 547. 607. v, 237. 598. 684.
 vi, 175. 212. 906. 916. vii, 31. 199.
 569. 596. viii, 575. 743. ix, 620.
 748. 842. xi, 451. S. v, 3. 116. A. i,
 591
 Sanguis T. i, 463. ii, 168. 544. 669. iii,
 91. 239. 349. 545. 560. iv, 66. 398.
 540. v, 27. 604. 670. vi, 187. vii, 54.
 726. viii, 481. 728. ix, 132. 271. 445.
 883. x, 239. 472. xi, 157. 284. 536.
 xii, 488. 556. 776. S. ii, 1. 84. A. ii,
 446
 Sanie T. i, 107. iv, 364. v, 573
 Sanicm T. v, 127. ix, 101. xii, 569
 Sanies T. xii, 416
 Sanus S. i, 3. 92
 Sanxere T. v, 155
 Sanxi T. xi, 344. 705
 Sanximus T. xii, 600
 Sapientia S. v, 3. 95
 Sapientum S. ii, 2. 69
 Sappho S. v, 3. 155
 Sariasas T. vii, 269
 Sarmaticas S. v, 1. 128
 Sarmaticos T. iii, 227
 Sarmatis S. iv, 7. 51
 Sarni S. i, 2. 265
 Sat T. i, 270. iv, 302. v, 38. vii, 33. xi,
 127. 272. A. ii, 50
 Sata T. iii, 181. vii, 275. xi, 136
 Satae T. iii, 560. xii, 475. A. i, 286
 Satam T. v, 436
 Sate T. ii, 686
 Satteltes T. xi, 686
 Satiabore T. ix, 213
 Satiare T. iv, 619. x, 429. S. i, 2. 36.
 ii, 1. 14. v, 1. 175
 Satiarit T. iii, 455
 Satiasse A. ii, 385
 Satiata T. vi, 394. S. i, 2. 153. A. ii, 90
 Satiaverit T. iii, 21
 Satiavit S. iv, 6. 34. A. i, 616
 Sator T. i, 179. iii, 218. 488. v, 22. vii,
 155. 734. ix, 511. xi, 248. xii, 559
 Satos T. iv, 277
 Saturabat S. iii, 4. 82
 Saturare T. iii, 645
 Saturatam T. ix, 690
 Saturavimus T. iv, 501
 Saturnalia S. i, 6. 82
 Saturnia T. x, 162. xii, 134. 311. S. iii,
 1. 73
 Saturnius T. ii, 358
 Saturaus S. i, 6. 4
 Satus T. ii, 1. vi, 346. 652. vii, 383. x,
 296
 Satyram S. i, 3. 108
 Satyri S. ii, 2. 105
 Satyro T. iv, 186
 Satyros S. i, 5. 18
 Saucia T. i, 248. vii, 598. viii, 713. S.
 iii, 4. 84. v, 5. 44
 Saucius T. vi, 39. vii, 94. viii, 543. ix,
 45. 273. 766. x, 728
 Savo S. iv, 3. 66
 Sauromatas T. iii, 352. S. iii, 3. 171. v,
 2. 136
 Sauromates A. ii, 419
 Saxa T. i, 364. 373. 713. ii, 86. 471. iv,
 313. 712. 814. v, 352. vi, 452. 537.
 vii, 183. viii, 232. 305. 417. ix, 469.
 474. x, 53. 97. 528. 534. 866. 866.
 xii, 232. S. i, 2. 140. ii, 2. 2. 31. 58.
 62. 86. 92. iii, 1. 14. 20. 94. 124. iii,
 3. 200. iv, 2. 28. iv, 3. 52. v, 3. 49.
 A. i, 390. 434. ii, 391. 431
 Saxea T. v, 723. vi, 242. x, 880
 Saxeus T. vi, 352. vii, 408. S. i, 3. 21
 Saxi T. v, 470. x, 822. xii, 742
 Saxie T. iv, 340. v, 415. vi, 656. ix,
 488. 525. x, 742. xii, 270. S. i, 5. 12.
 iv, 3. 46
 Saxo T. i, 524. ii, 411. iii, 584. vii,
 718. viii, 476. x, 247. S. v, 1. 233.
 A. i, 195
 Saxosa T. vii, 370
 Saxosae S. iv, 3. 3
 Saxosum T. iv, 801
 Saxum T. ii, 559. iv, 537. v, 558. vi,
 716. ix, 636. S. iv, 6. 58. A. ii, 395
 Scandebant T. xi, 41
 Scandebat T. xi, 319. A. i, 619
 Scandens A. i, 449
 Scandente T. iv, 130
 Scandentem T. xii, 15. A. ii, 425
 Scandere T. i, 233. ii, 44. xi, 180. S. i,
 2. 119. iii, 2. 19
 Scandes S. iv, 3. 159
 Scandimus T. v, 352
 Scandis A. i, 633
 Scandit T. xi, 654. S. ii, 4. 37
 Scelera T. v, 301. vii, 365
 Scelerantem T. viii, 762
 Scelerare T. ii, 663
 Scelerarit T. ix, 666
 Scelerasse T. vii, 212
 Scelere T. xi, 448
 Sceleri T. v, 215. xi, 347. 425
 Sceleris T. ii, 466. iii, 4. 10. xi, 580
 Scelerum T. i, 52. ii, 482. iv, 212. v,
 103. 123. 206. 360. viii, 253. xi, 57.
 340. xii, 508. S. v, 2. 87
 Scelus T. ii, 490. iii, 237. 341. 565. v,
 201. 244. vi, 144. viii, 318. x, 548.
 xi, 153. 407. 577. xii, 119. S. ii, 1.
 20. ii, 5. 2. ii, 7. 70. 104. A. i, 66.
 533

- Scenica S. i, 6. 73
 Scepta T. i, 140. 353. 703. ii, 425. 429. iii, 390. viii, 292. ix, 67. xi, 304. 507. 681. xii, 333
 Sceptri T. vi, 193. xi, 422. 656
 Sceptrifera T. x, 51
 Sceptrifera T. xi, 636
 Sceptris T. iv, 68
 Sceptrum T. i, 34. v, 314. vi, 81. ix, 56. xi, 569. 649
 Schemon T. vii, 268
 Sciat T. ii, 358
 Scidit T. ix, 354. xi, 197. S. iii, 2. 127
 Scimus T. i, 683. iv, 514. A. ii, 194
 Scinde A. i, 534
 Scindere S. v, 1. 20
 Scindit T. viii, 360
 Scinditur T. i, 226. iv, 300. vi, 105. viii, 332. xii, 174
 Scindunt T. x, 558
 Scio T. iii, 374. ix, 650. S. iii, 1. 172. A. i, 636
 Scipio S. iii, 2. 190. v, 2. 292
 Scire T. iii, 489. 563. iv, 376. 516. x, 172. iv, 4. 88
 Scis T. i, 70. 261. iii, 689. vi, 383. vii, 208. 774. xi, 163. 393. S. i, 2. 65
 Scissa T. xi, 317
 Scissas T. iv, 660
 Scissat T. viii, 8
 Scissis T. xii, 309. S. iv, 9. 24
 Scisso T. iv, 25
 Scissum A. i, 596
 Scit T. ii, 108. iv, 193. 773. v, 456. vii, 792. viii, 102. x, 70. S. iv, 6. 93. A. i, 12. ii, 453
 Scitis T. vi, 904
 Scolon T. vii, 266
 Scopuli T. vii, 665. ix, 524. S. iii, 1. 134
 Scopulis T. ii, 518. iii, 560. v, 481. x, 143. S. ii, 2. 16. 116. 120. iii, 1. 145
 Scopulo T. ii, 557. iii, 497. vii, 346
 Scopulos T. i, 375. iii, 121. 280. iv, 50. vi, 778. x, 97. S. ii, 2. 101. iii, 1. 16. 98. iv, 3. 51. v, 3. 49. 172. A. i, 76
 Scopulosa T. iv, 102. A. i, 55. ii, 17
 Scopuloso T. i, 322
 Scribere S. i, 1. 100
 Scribit T. xi, 514
 Scripsisse S. i, 3. 0
 Scripto S. iii, 1. 95
 Scriptum S. iii, 3. 105
 Scropea T. ix, 411
 Scrutantem T. i, 6. ix, 244
 Scrutantur T. iii, 127. x, 530
 Scrutari T. x, 359. A. ii, 39
 Scrutati T. iii, 564
 Scrutator T. vi, 860. vii, 720. S. iii, 1. 92
 Scrutatores S. iii, 1. 84
 Scrutatur T. i, 428. ix, 309. 451. A. ii, 60
 Scrutatus T. i, 46. 615
 Scuta T. ii, 530. vii, 277
 Scylla S. v, 2. 380
 Scyllas T. iv, 533
 Scyria A. i, 245. ii, 103. 296
 Scyriades A. ii, 147
 Scyriadum A. i, 367
 Scyrius A. ii, 249
 Scyro A. i, 5
 Scyron A. ii, 379
 Seyrona T. xii, 577
 Seyrone T. i, 333
 Seyros A. i, 285. 658. ii, 18. 22. 306. 331
 Scythia T. xi, 437
 Scythiam S. iv, 6. 105
 Scythiam T. v, 144. xii, 592
 Scythica T. iii, 431
 Scythicas T. xii, 519
 Scythicas S. ii, 5. 28. A. ii, 85
 Scythici T. vi, 328
 Scythicus T. iv, 505
 Scythico T. x, 521. A. ii, 361
 Scythicos T. v, 203
 Scythicum T. v, 346
 Sebatos S. i, 2. 263
 Secandum T. ix, 900
 Secant T. iii, 514
 Secare T. ix, 337
 Secat T. ii, 502. v, 571. vi, 625. viii, 717. ix, 869. S. i, 5. 39
 Secedant T. xi, 181
 Secernens T. ix, 200
 Secernere T. iv, 810
 Secernit T. v, 200
 Secernunt T. x, 9
 Secesare T. xii, 436
 Secessu T. iii, 147
 Secet T. xi, 687
 Seclude A. i, 359
 Secludit S. v, 3. 187
 Secluditur T. ii, 381
 Secluit S. iii, 4. 98
 Seclusus T. iii, 613
 Secreta T. ii, 300. 606. iii, 633. iv, 717. vii, 187. viii, 608. x, 209. xii, 143. S. iv, 2. 55. iv, 8. 6. A. i, 199. 480
 Secrete S. ii, 3. 69
 Secretis T. ix, 617. 734. S. v, 1. 86. A. i, 137
 Secreto S. v, 2. 3. v, 2. 24
 Secretus T. v, 113. vii, 152. viii, 358
 Sectas S. i, 1. 38

- Sectari A. ii, 408
 Sectis T. vi, 195
 Sectum T. vii, 713. viii, 64
 Secul T. i, 65
 Secunda T. i, 59. 285. iv, 126. A. i, 0
 Secundae T. x, 201
 Secundam T. ii, 203
 Secundas T. iii, 481
 Secundent A. ii, 64
 Secundi T. i, 128. S. i, 2. 138. iii, 2.
 14. A. i, 48
 Secundis T. i, 691. ii, 688. x, 23. 333.
 S. iii, 1. 107. v, 1. 117. 149
 Secundo T. vi, 805. ix, 105. A. i, 377
 Secundos S. iii, 4. 3
 Secundum T. i, 143. viii, 282. x, 939.
 xii, 717
 Secundus T. ii, 574. iv, 14. vi, 431. S.
 iii, 3. 198. v, 2. 47. A. i, 501
 Secura T. v, 123. vii, 356. viii, 268.
 ix, 335. x, 824. xii, 235. 727. S. i,
 2. 131. ii, 1. 99. iii, 6. 85. A. ii, 10.
 Securus T. ii, 456. S. ii, 7. 131. A. i,
 589
 Securam T. vii, 532
 Secure T. ii, 103. xii, 781
 Secures S. ii, 2. 87
 Securi T. ii, 609. viii, 14. S. ii, 2. 143
 Securos T. v, 119. S. ii, 2. 140
 Securum T. x, 88. S. i, 1. 44
 Securus T. iv, 793. S. i, 4. 60. A. i,
 233. 311
 Secuta T. iii, 465. S. ii, 2. 57
 Secutae T. viii, 247. x, 832
 Secuti T. iv, 63. 283. vii, 623. ix, 86.
 x, 868
 Secutos T. vii, 435
 Secuturam S. iii, 2. 31
 Secutus T. vi, 569. 899. S. iv, 4. 51.
 iv, 6. 44. iv, 7. 49. A. ii, 302
 Sedas S. ii, 1. 208
 Sedate T. xii, 444
 Sedatis T. xii, 514
 Sedato T. v, 671
 Sede T. iii, 572. iv, 76. viii, 241. x,
 789. xi, 60. 292. 729. xii, 507. S. i,
 1. 77. 86. iv, 2. 21. v, 2. 267. A. ii,
 368
 Sedeant T. iv, 164
 Sedebat T. i, 89. xi, 458
 Sedem T. v, 599. vii, 45. 182. xii, 482.
 498. S. ii, 3. 64. iii, 1. 104. v, 2.
 10
 Sedendi T. i, 204
 Sedens T. i, 330. 400. vii, 752. viii, 21.
 S. iv, 454. A. ii, 412
 Sedent T. ii, 380. iv, 786. vii, 19. viii,
 710. ix, 637. x, 92. 538. xi, 314
 Sedente S. i, 6. 30
 Sedentem T. vii, 779. S. iv, 8. 48
 Sedentis T. xi, 510
 Sedentum T. viii, 392
 Sederat S. v, 3. 200
 Sedere T. vi, 262. xi, 523. A. i, 559.
 Sederet S. ii, 2. 7
 Soderunt T. ii, 567. viii, 519. ix, 521
 Sedes T. ii, 498. iv, 478. 541. 826. v, 59.
 vii, 443. viii, 65. 191. xi, 569. xii,
 509. S. i, 1. 22. 40. i, 2. 119. 147.
 i, 2. 87. ii, 7. 57. iii, 1. 33. iii, 2.
 121. iii, 6. 81. iv, 3. 45. iv, 6. 57
 Sedet T. i, 104. 324. ii, 218. iii, 459.
 491. iv, 528. vi, 30. 256. 546. vii,
 53. viii, 526. x, 656. 817. xi, 587.
 xii, 47. 115. S. i, 2. 144. v, 3. 66
 Sedibus T. i, 238. 270. ii, 148. iii, 365.
 396. viii, 190. 629. xi, 664. 696. xii,
 695. S. i, 3. 12. iv, 6. 54. iv, 6. 16.
 v, 1. 189. A. ii, 163
 Sedilia T. vi, 449
 Sedis T. i, 50. S. ii, 3. 50
 Sedisse T. i, 164. 321
 Sedit T. i, 180. ii, 368. ix, 346. 503. x,
 823
 Seditio T. i, 26. ix, 142. x, 241
 Seductus T. iii, 400. 460
 Sedula A. i, 212
 Segen T. vii, 714
 Seges T. iv, 703. S. i, 6. 42. v, 1. 148.
 212
 Segetes S. iv, 4. 83
 Segne T. viii, 577
 Segnem T. vii, 688. ix, 290. A. ii, 127
 Segnes T. iii, 17. v, 117. ix, 507. x, 296.
 900. A. ii, 35
 Segnior T. iv, 333. vi, 583. ix, 568. S.
 v, 3. 26
 Segnis T. x, 88. xi, 489. S. i, 2. 65.
 218. iv, 4. 1. v, 1. 202. v, 3. 258
 Segniter S. i, 4. 106
 Segreget T. xii, 184
 Sejungere S. v, 3. 241
 Selle S. v, 3. 127
 Semeles T. x, 903
 Semele T. ii, 292
 Semeleius S. i, 2. 220
 Semelen T. iv, 564. viii, 234
 Semeles T. vii, 602
 Semesa T. ii, 508
 Semianimem T. iii, 187
 Semianimes T. vi, 220. vii, 597. x, 547.
 A. ii, 386
 Semianimi T. viii, 598
 Semianimum T. ii, 83. x, 477
 Semicrudus S. iv, 9. 48
 Semidei T. ix, 376
 Semideos T. iii, 518. A. i, 71. ii, 363
 Semideum T. i, 206. v, 373. vi, 112

- Semifer T. ix, 220. S. ii, 1. 80
 Semiferi A. ii, 194
 Semina T. i, 243. iii, 285. 484. 658. iv, 212. vi, 334. vii, 563. viii, 253. 304. ix, 792. x, 239. xi, 653. xii, 602. 647. A. i, 189. ii, 375
 Semine T. ii, 572
 Semineces T. iv, 466. 660. v, 260. vii, 764. ix, 201
 Semita T. ii, 503. iii, 558. vi, 388. ix, 641. xi, 4. S. i, 3. 69. ii, 2. 35. iii, 1. 98. v, 3. 21. A. i, 409
 Semivir T. vi, 821
 Semivirum A. ii, 364
 Semiusta T. xii, 439
 Semustos S. v, 3. 104
 Senatum S. ii, 7. 47
 Senatus S. i, 1. 99. i, 6. 44. iv, 1. 24. iv, 8. 62. v, 2. 19
 Senecam S. ii, 7. 31
 Senecta T. iv, 419. S. ii, 3. 50. iii, 1. 174. v, 1. 189
 Senectas T. iv, 536. v, 751. vi, 98. 380. S. i, 8. 110. i, 4. 7. 52. ii, 1. 70. iv, 2. 68. v, 3. 230
 Senectus T. i, 434. iv, 517. vii, 304. xi, 744. S. iii, 3. 14. 156. iv, 3. 151. v, 3. 249
 Senem T. x, 697. S. ii, 1. 117. iii, 3. 160. v, 3. 26
 Senes T. iii, 196. v, 259. vii, 520. x, 566. xi, 418. S. ii, 3. 73. v, 2. 60. 108. v, 3. 256
 Senescant S. i, 5. 64
 Senescat S. i, 2. 277. iv, 3. 163
 Senescere S. iii, 4. 105
 Senescit S. v, 1. 147
 Senescunt S. ii, 7. 92
 Senex T. i, 240. 474. ii, 7. 219. 442. vii, 374. xi, 630. S. i, 2. 253. v, 1. 262. v, 3. 151. A. i, 182
 Seni T. i, 224. ii, 307. xi, 601. S. ii, 3. 33
 Senibus T. v, 341
 Senilem S. v, 3. 281
 Seniles T. xi, 597. S. iii, 3. 17
 Senili S. v, 3. 258
 Senio T. iv, 97. 358. viii, 262. S. ii, 4. 36
 Senior T. i, 295. 491. 542. ii, 94. 141. iii, 214. 442. 453. iv, 443. 488. vii, 252. 294. 568. xi, 196. 357. xii, 452. S. i, 1. 102. i, 3. 94. ii, 1. 90. iii, 3. 43. 77. 208. A. i, 440. ii, 383
 Senis T. i, 66. vi, 626. vii, 362. xi, 737. S. ii, 2. 108. ii, 6. 81. iv, 9. 20. v, 3. 114. A. i, 123. 240
 Senium T. i, 268. 391. ii, 110. ix, 318. x, 31. xi, 674. S. i, 3. 29. iii, 5. 13. 24. iv, 4. 70. iv, 7. 54. iv, 8. 18
 Seno S. v, 3. 92
 Senonum S. v, 3. 198
 Senos S. v, 3. 100
 Senserat T. ii, 333. vi, 424
 Sensere T. vi, 43. vii, 688. ix, 150. S. i, 2. 219. A. i, 248
 Sensi T. iv, 674. S. i, 2. 139. ii, 1. 29
 Sensimus T. vii, 781
 Sensisse T. viii, 156
 Sensit T. i, 97. 494. ii, 26. iv, 102. 469. v, 476. vi, 614. viii, 256. 736. ix, 740. x, 146. xi, 235. 564. S. i, 1. 69. ii, 1. 201. v, 2. 27. A. ii, 216
 Sensu T. viii, 627
 Sensus T. v, 226. x, 677. 736. xi, 139. xii, 95. 214. S. ii, 1. 119. 104. ii, 6. 7. iii, 5. 16. v, 1. 78
 Sententia T. i, 267. ii, 268. iii, 60. 449. 491. x, 580. xii, 173. 210
 Sentio T. ii, 326
 Sentire T. iii, 225. v, 303. vi, 377. vii, 389. viii, 32. xi, 150. A. i, 563
 Sentiret T. iv, 83
 Sentiri T. xi, 475. S. iv, 6. 28
 Sentis S. ii, 2. 70
 Sentit T. iv, 615. vi, 222. 639. viii, 272. 520. ix, 196. 553. 854. x, 405. 620. S. v, 3. 242
 Senum T. v, 149
 Separe T. iv, 481
 Sepelire T. xi, 739
 Sepit S. v, 1. 231
 Sepositas S. ii, 2. 150
 Septa T. i, 580. ii, 418. ix, 728
 Septemgeminæ S. i, 2. 191
 Septemgeminī S. iii, 5. 21
 Septemgeminio S. iv, 1. 6
 Septemplīce T. vii, 210
 Septenn T. iii, 39. x, 30. xii, 550. S. i, 5. 23. v, 3. 95
 Septennus S. v, 2. 136
 Septima T. iii, 440. xii, 563. S. ii, 1. 146. v, 4. 7
 Septimium S. iv, 5. 34
 Septimus T. vi, 653. viii, 360
 Septis T. i, 255. S. iv, 6. 2
 Septum T. ii, 385. vii, 455
 Septus T. ii, 584. xi, 721. xii, 672. S. i, 1. 32
 Sepulcra S. ii, 7. 110
 Sepulcri T. iii, 97. vii, 19. viii, 133. ix, 159. 786. xii, 247. 781. S. iii, 3. 210. S. v, 3. 51. A. i, 76
 Sepulcris T. ix, 10. 677. xii, 161. 678. S. ii, 7. 102
 Sepulcro T. ii, 22. v, 537. vi, 517. vii, 777. ix, 565. x, 441. xii, 131. 346. 414. S. ii, 7. 95. iii, 3. 216. v, 1. 16.

- v, 3. 214. 259
 Sepulcrum T. iv, 675. S. ii, 7. 72. v, 1. 237
 Sepuldi T. viii, 2. S. v, 3. 105
 Sepultos T. v, 329
 Sepultus T. xii, 216
 Sequacibus T. iii, 500
 Sequantur T. iv, 267. S. ii, 7. 51
 Sequar T. i, 9. S. iii, 2. 190. v, 2. 6
 Sequatur S. v, 2. 276
 Sequebar S. ii, 7. 99
 Sequebatur T. viii, 633
 Sequemur T. iii, 612
 Sequens T. v, 441. ix, 772
 Sequente S. i, 4. 69
 Sequentem T. viii, 580. ix, 43
 Sequenti T. ii, 126. vi, 518. ix, 181. S. iv, 9. 17
 Sequentibus T. iv, 411. x, 860
 Sequentis S. i, 2. 42. ii, 3. 10
 Sequentum T. vi, 438
 Sequere T. v, 246. ix, 216. xii, 817
 Sequeretur A. ii, 14
 Sequeris T. ii, 658. vii, 546. A. ii, 327
 Sequestra T. ii, 425. vii, 542
 Sequetur T. i, 86
 Sequi T. i, 720. iv, 30. 511. vi, 139. vii, 707. viii, 213. x, 259. xi, 25. xii, 98. S. ii, 2. 70. ii, 3. 24. A. i, 38. 46. 210. ii, 399
 Sequimur T. x, 680
 Sequitur T. iii, 30. iv, 316. vi, 431. 556. 910. viii, 459. ix, 487. 754. x, 488. 560. xi, 473. 609. S. ii, 1. 198. A. i, 568
 Sequor T. v, 287. 495. x, 217
 Sequuntur T. i, 213. iv, 657. 798. vi, 310. vii, 770. viii, 365. ix, 186. x, 185. xi, 602. xii, 614. S. ii, 2. 62. v, 2. 112. A. i, 333
 Sera T. i, 267. iii, 393. 450. v, 181. 359. 689. ix, 790. x, 236. 598. xi, 155. 486. S. v, 1. 16
 Sere T. iii, 217. vii, 198
 Seram T. ix, 197
 Seras T. ii, 137. vii, 364
 Serena T. iii, 372. S. i, 3. 91. ii, 6. 65. iv, 2. 41. iv, 8. 30
 Serenam S. i, 6. 24
 Serenat T. ii, 57. A. i, 120
 Srenati S. i, 2. 51
 Sereni T. v, 424. S. iii, 1. 81
 Sorenis T. v, 11
 Soreno T. i, 209. v, 86. viii, 242. 427. xi, 135. 459. xii, 233. 517
 Serenos T. iii, 503
 Serenus T. ii, 35
 Serere T. ii, 150
 Seres S. iv, 1. 42
 Seri A. i, 42
 Serica S. iii, 4. 89
 Serie T. iii, 286. S. ii, 1. 85
 Seriem T. xii, 541. S. ii, 1. 195. iv, 3. 145
 Series T. i, 7. ii, 267. iii, 74. vi, 268. ix, 431. S. i, 2. 187. iii, 3. 63. 102. v, 2. 15
 Seriphos A. i, 205
 Seris T. vi, 237
 Serit T. iv, 549. x, 581
 Sermo T. iii, 567. viii, 172. S. iv, 5. 45. iv, 6. 13
 Sermonibus T. i, 411. 672. ii, 264. 452
 Sermone T. viii, 216. 610. xii, 479. S. iv, 4. 25. A. ii, 37. 63. 132
 Sero T. i, 596. ii, 388. x, 271. S. iv, 1. 32. v, 2. 86
 Seros T. i, 185. iii, 32
 Serpens T. ii, 412. iv, 555. v, 506. 563. 600. vi, 40. xi, 310. 489. S. ii, 1. 48
 Serpente T. v, 539
 Serpentina T. viii, 655. ix, 241. xi, 406
 Serpentina T. x, 601
 Serpentina S. v, 2. 80
 Serpere S. v, 5. 20
 Serpit S. iv, 3. 91
 Serpunt T. i, 168. xi, 608. S. ii, 1. 8
 Serta T. ii, 76. iii, 566. 657. v, 191. 224. vii, 149. 653. viii, 225. x, 169. 207. xii, 489. S. i, 2. 19. ii, 1. 192. iii, 2. 23. iv, 4. 47. iv, 7. 11. v, 1. 257. v, 8. 228. A. i, 505. 617
 Sertis T. iv, 449. v, 268. vi, 57. x, 788. S. ii, 7. 15. iii, 5. 30. iv, 8. 9. v, 3. 112. 235. A. i, 571
 Serva T. xi, 225
 Servabant T. i, 514
 Servabat T. i, 572. xi, 563. S. iii, 4. 85
 Servans T. viii, 639. ix, 114
 Servant T. x, 89. S. i, 3. 2. iv, 9. 12. v, 2. 171
 Servantem T. i, 51. iii, 94. vii, 311. xii, 806. A. ii, 91
 Servantes T. i, 207
 Servantia T. ix, 467. S. iii, 2. 79
 Servare T. v, 107. 272. x, 16. 271. S. iii, 2. 1. iii, 4. 74. 102. iv, 4. 63. A. ii, 162
 Servat T. iii, 113. iv, 173. 423. 719. 776. v, 643. vi, 178. 711. ix, 475. 706. 849. S. i, 1. 67. i, 2. 156. ii, 2. 25. 45
 Servata T. vi, 10. S. i, 3. 59. iii, 2. 134
 Servate T. vi, 915. x, 243. S. iv, 8. 54
 Servato S. v, 3. 246
 Servator A. ii, 23

- Servatorem T. i, 694. iii, 352. x, 684
 Servatricem T. v, 672. xii, 606
 Servatum T. iii, 404. vi, 149
 Servatura T. xii, 321
 Servatus T. v, 586
 Servaverat T. xii, 423
 Servent T. vii, 391. x, 224. S. iv, 8. 56
 Serves T. iii, 649
 Servet S. iii, 2. 112. iii, 5. 24
 Serviet S. i, 1. 55. iv, 4. 69
 Servilis S. ii, 6. 86
 Servire T. i, 178. iv, 475. ix, 386. 396. xi, 728. S. ii, 1. 49. v, 2. 33
 Servissae S. v, 3. 79. A. ii, 189
 Servit T. iii, 276. S. ii, 3. 75. iii, 3. 54
 Servituti T. v, 610. S. iii, 4. 34
 Servitio T. xi, 276
 Servitium T. v, 39. S. ii, 2. 109. S. ii, 6. 16
 Serum T. vi, 381. S. i, 6. 97. v, 1. 215
 Serunt T. iv, 51. vii, 332. A. ii, 37
 Servo T. viii, 40. S. i, 4. 67. v, 5. 48
 Serus T. x, 422. xii, 44
 Sestiacos S. i, 3. 27
 Sestias T. vi, 547
 Sestos A. i, 204
 Setia S. ii, 6. 90
 Setigeram T. viii, 533
 Setigerum T. i, 397
 Setis T. i, 488. ii, 470. 541. iv, 364. xi, 531
 Severa S. i, 6. 1
 Severam T. iv, 477
 Severas S. v, 2. 103. A. i, 288
 Severi T. v, 7. ix, 839
 Severior S. i, 6. 36
 Severis T. iv, 53. ix, 704
 Severo S. ii, 6. 41. A. i, 269
 Severos T. i, 88. iv, 526. xii, 535
 Severum S. iv, 5. 3
 Severus S. ii, 1. 34
 Sextus S. iv, 1. 9
 Sexu T. xii, 178. S. ii, 6. 40. iii, 4. 71
 Sexum T. v, 105. vi, 334. ix, 609. xii, 529. S. iii, 4. 74. iv, 3. 13. A. i, 356
 Sexus T. i, 393. v, 397. vii, 479. ix, 118. xi, 318. S. i, 6. 53. A. i, 264. 337. 560. 605
 Sibila T. i, 115. ii, 290. v, 528. vi, 248. 338. viii, 345. S. ii, 1. 48. iii, 3. 26
 Sibilat T. xii, 653
 Sibylla S. iv, 3. 118
 Sibyllae S. i, 2. 177. iii, 5. 97. iv, 3. 24. S. v, 3. 172
 Sicani T. v, 3. 41
 Sicanis S. ii, 4. 36
 Sicanios T. i, 272. S. i, 2. 206
 Sicanis T. iv, 239
 Sicanium S. i, 3. 33
 Sicca T. i, 626. viii, 383. S. iv, 9. 29
 Siccabat T. xi, 644
 Siccant T. vi, 849. S. iv, 3. 54
 Siccare T. x, 719
 Siccata T. ix, 374. 454
 Siccata S. v, 1. 230
 Siccata T. i, 527
 Siccaverit T. iv, 100
 Sicci T. v, 531
 Siccis T. iv, 727. 730
 Siccus T. i, 352. S. v, 3. 25
 Siccus T. x, 48
 Siccum T. vi, 545
 Siccum T. xii, 442
 Sicubi A. ii, 410
 Sicula T. ii, 278. S. i, 5. 7. ii, 1. 10
 Siculae S. iii, 3. 174. A. ii, 150
 Siculas T. vi, 483
 Siculi T. ix, 141. S. iii, 2. 86. v, 3. 51
 Siculis T. xii, 553. S. i, 1. 3
 Siculo T. viii, 62
 Siculo T. xii, 156. S. i, 3. 97
 Siculum T. xii, 272
 Siculo S. v, 3. 151
 Sicyonis T. ii, 179. iv, 50
 Sicyonius T. vi, 556. ix, 121
 Sidera T. i, 31. 497. 499. ii, 63. 121. iii, 499. v, 369. 459. vi, 241. 360. 578. vii, 4. 46. 405. 817. viii, 61. 219. 372. ix, 453. x, 145. 305. 336. 360. 935. xi, 133. 700. xii, 393. 406. 521. 556. 661. S. i, 1. 45. i, 2. 218. i, 4. 3. 117. iii, 2. 9. 15. ii, 4. 36. 99. 102. iv, 1. 24. iv, 3. 156. iv, 8. 31. v, 1. 241. v, 3. 97. 207. 211. A. ii, 363
 Sidere T. i, 159. 371. ii, 118. 159. iv, 653. 700. vii, 693. ix, 647. S. iii, 4. 26. 63
 Sidereas S. i, 1. 103. ii, 2. 112
 Siderei T. v, 613. x, 68. S. ii, 1. 42
 Sidereis A. ii, 136
 Sidereos T. viii, 177. S. i, 2. 141
 Sidereum T. i, 577
 Sideribus T. xii, 311
 Sideris T. vii, 710. S. iv, 4. 28
 Sidonia T. ix, 144. x, 481. S. i, 5. 39
 Sidoniam T. ix, 709. S. iv, 2. 1
 Sidoniam T. viii, 218. xi, 303
 Sidonias T. iii, 653. iv, 648. vii, 443
 Sidonii T. i, 181. iii, 300. viii, 330. 687. S. iv, 6. 85
 Sidonius T. ix, 567. S. iii, 2. 140
 Sidonio S. i, 2. 125. iii, 1. 37. v, 1. 225
 Sidonios T. i, 5. vii, 600. x, 126. 297. 648. xi, 212. S. iv, 4. 88
 Sidonis T. ix, 334
 Sidonium T. vii, 632. viii, 229. x, 306
 Sidonius T. iii, 180

- Sidunt T. vi, 590. x, 143. A. i, 426
 Sidus T. x, 371. S. i, 3. 96. A. i, 264
 Sigeo A. i, 84
 Signa T. i, 18. iii, 43. 223. iv, 75. 189. v, 287. 708. vi, 115. 230. vii, 68. 250. viii, 186. ix, 226. 447. x, 383. xi, 102. 409. S. i, 1. 27. i, 2. 55. i, 4. 9. iii, 1. 139. iii, 2. 98. 105. iii, 3. 117. iv, 1. 46. iv, 7. 47. v, 2. 62. A. i, 93. 109. ii, 91
 Signabitur T. iv, 764
 Signanda S. iv, 6. 18
 Signant T. iii, 129
 Signantem T. iv, 267
 Signantur T. vi, 783
 Signare T. x, 274. S. iv, 8. 40
 Signat S. i, 4. 59. v, 1. 163
 Signata T. i, 384. ii, 71. iii, 681. vi, 904. S. v, 1. 5
 Signati T. iv, 462
 Signatum S. v, 6. 18
 Signatur T. vi, 703. S. v, 1. 93
 Signatus T. v, 738
 Signavit T. viii, 294. xi, 4
 Signentur T. x, 706
 Signet S. v, 1. 191
 Signifer T. x, 555. S. i, 2. 96
 Signis T. i, 315. 540. ii, 416. S. iii, 1. 38. iv, 6. 24. A. ii, 49. 196
 Signo T. vi, 800. x, 913. A. ii, 128
 Signorum T. x, 177
 Signum T. i, 116. iii, 86. vi, 120. x, 17. xi, 51. 64. S. iv, 6. 68. v, 1. 96. A. ii, 176
 Sileam S. ii, 1. 215
 Sileamus T. iii, 653
 Sileant S. i, 4. 14
 Silebo T. vii, 210
 Silent T. vii, 505. x, 154. xii, 372. A. i, 54
 Silentes T. iii, 529. iv, 528. viii, 35
 Silenti T. i, 337. ix, 793. x, 202. S. i, 1. 94. v, 3. 15
 Silentia T. i, 368. 441. 675. ii, 58. 537. iii, 51. iv, 423. 448. v, 102. 280. 731. vi, 467. 738. vii, 378. viii, 622. ix, 153. x, 91. 382. 761. xi, 534. xii, 370. S. i, 2. 64. ii, 1. 68. ii, 2. 51. ii, 4. 8. ii, 6. 100. A. i, 641. ii, 391
 Silentibus T. vii, 91
 Silentia T. ii, 4. xii, 645. S. iii, 8. 28
 Silentum T. iv, 683. S. ii, 7. 121
 Silet T. iii, 628. S. i, 3. 42. A. i, 668. ii, 143
 Silex S. i, 2. 148. iii, 1. 122
 Silicem S. v, 3. 87
 Silicia S. iv, 3. 1
 Siluere T. xi, 409
 Siluerunt T. v, 340
 Siluit T. i, 211
 Similem T. v, 435. viii, 382. S. i, 1. 101. ii, 6. 106. iii, 8. 201. v, 3. 257. A. ii, 191
 Similes T. i, 404. iii, 522. iv, 307. v, 227. 300. ix, 219. 817. xi, 48. xii, 87. S. i, 2. 267. ii, 1. 198. iv, 8. 11. iv, 9. 52. v, 1. 1. A. i, 359
 Simili T. ii, 517. v, 17. 440. vi, 745. S. ii, 7. 129
 Similis T. iii, 191. vi, 682. S. ii, 1. 25. iii, 1. 47. iii, 3. 40. 114
 Simillima T. iv, 663. x, 696
 Simillimus S. v, 3. 287
 Simoentis T. xii, 225
 Simplex T. iv, 480. ix, 878. x, 64. S. i, 2. 256. ii, 6. 43. iii, 1. 32. v, 1. 65. v, 3. 56. 124. A. ii, 172
 Simplicitate S. ii, 7. 85
 Simulacra T. viii, 341. 624. ix, 582. xii, 450. S. iii, 1. 153. A. ii, 426
 Simulant S. v, 1. 160. v, 4. 4
 Simulare A. i, 319
 Simulat T. iv, 15
 Simulata T. iv, 161. xi, 477
 Simulatrix T. iv, 551
 Sinam T. i, 16
 Sinas T. iii, 490. vi, 636. 919. S. ii, 1. 83
 Sinat T. xi, 432
 Sinent T. ii, 451
 Sineret T. viii, 561
 Sines T. xi, 690
 Sinctis T. iv, 339
 Singula T. iv, 548. vii, 494. S. ii, 2. 43
 Singultant T. v, 261
 Singultantia T. viii, 733. S. v, 5. 26
 Singultibus T. ii, 633. iii, 90. iv, 23. vii, 682
 Singultu T. ix, 884
 Singultus T. vii, 360
 Sinin T. xii, 576
 Sinis S. iv, 3. 86
 Sinistra S. iii, 4. 76
 Sinistram S. v, 3. 2
 Sinistram T. iii, 691
 Sinistri T. i, 647. iii, 538. viii, 177. 528
 Sinistria T. i, 244
 Sinistro T. vi, 215. 726. ix, 463. 749
 Sinit S. ii, 6. 56. iii, 1. 59. v, 3. 255
 Simite T. xii, 198
 Sinitis T. iii, 245
 Sinu T. ii, 43. v, 234. vii, 445. viii, 330. xii, 292. S. i, 2. 110. ii, 1. 8. 133. ii, 6. 69. ii, 7. 38. iv, 4. 76. iv, 8. 14. v, 3. 167. v, 5. 84. A. i, 218. 322. ii, 94
 Sinuata T. vi, 259
 Sinuatam T. x, 138
 Sinum T. iv, 266. S. i, 4. 10

- Sinant T. iv, 687. v, 467. x, 216. xii, 61. S. iv, 8. 59
 Sinuosa T. i, 502. v, 529. ix, 504
 Sinus T. iv, 88. 314. vi, 148. 217. vii, 277. 658. x, 41. xi, 333. xii, 109. S. i, 3. 27. i, 6. 79. ii, 1. 131. ii, 2. 110. iii, 2. 17. 28. iii, 5. 43. iv, 1. 21. iv, 2. 24. iv, 3. 26. 89. v, 2. 29. A. i, 102. 204. 326
 Sipyaleia S. v, 1. 33
 Sipyron T. vi, 125
 Sireas S. ii, 2. 116
 Sirenum S. ii, 2. 1. iii, 1. 64
 Sirius T. i, 645. S. i, 2. 156. i, 3. 5. ii, 1. 216. iii, 1. 54
 Sis T. viii, 120
 Sissat T. vii, 302
 Siste T. iv, 395. v, 663. viii, 328
 Sistens S. iii, 4. 24
 Sistere A. i, 7. ii, 429
 Sisti T. iv, 445
 Sistit T. ii, 639. v, 364. ix, 874. S. v, 2. 86
 Sistro S. iii, 2. 103
 Sisyphai T. ii, 380
 Sithonia T. iii, 287
 Sitebat T. xii, 750
 Sitiens T. i, 566
 Sitim T. vii, 350. S. i, 4. 26. ii, 2. 27
 Sitis T. i, 108. ii, 413. iii, 329. iv, 699. 724. 754. v, 1. 787. vi, 472. S. iv, 7. 11
 Sitit T. xii, 595
 Siku T. iii, 583. iv, 149. 357. v, 306. vi, 103. vii, 745. S. i, 1. 70. iii, 3. 156. iv, 9. 10. v, 3. 12
 Situm T. iii, 100. v, 108. S. ii, 3. 76. v, 3. 34
 Sitas T. iv, 698. S. i, 4. 127. ii, 1. 68. iii, 3. 210
 Smaragdus T. ii, 276
 Smyrna S. iii, 3. 60. iv, 2. 9
 Soboles S. iii, 1. 177. iv, 8. 4. A. ii, 106
 Sobria T. i, 433. S. iv, 237. v, 1. 79. 121
 Sobrias S. iv, 3. 12
 Sobrius T. iv, 662
 Soccer T. i, 244. ii, 111. 166. 352. 442. iii, 269. 379. 405. iv, 80. 290. vii, 667. ix, 61. 77. xi, 163. 188. S. iii, 1. 43. A. ii, 234
 Soceri T. x, 906. xii, 201. 334
 Socero T. vi, 512
 Soceros T. ii, 189. viii, 557. xi, 217
 Socerum T. ii, 266. A. ii, 224
 Socia T. iii, 313. iv, 362. vii, 381. xii, 583. A. i, 301
 Sociam T. iii, 543. v, 668. viii, 240. S. i, 3. 3
 Socialla S. i, 2. 229
 Sociam T. xii, 382. S. i, 2. 259. A. i, 315. ii, 339
 Sociare T. i, 132. 460. iii, 262. viii, 280. S. ii, 1. 84. A. i, 379
 Socias T. ii, 205. xii, 296. S. i, 6. 48
 Sociasset T. i, 574
 Sociatam S. v, 1. 48
 Sociaverat T. xi, 402
 Socii T. ii, 622. v, 683. vi, 741. 809. vii, 539. 807. viii, 729. ix, 45. x, 266. S. iv, 8. 7
 Sociis T. i, 130. 179. 409. vi, 910. viii, 111. 572. ix, 168. 877. x, 197. S. iii, 5. 1. A. ii, 377
 Socio T. i, 14. ii, 691. iii, 608. xii, 142. 411. A. i, 464
 Sociorum T. ii, 67. x, 452
 Socios T. ii, 592. v, 471. vii, 233. 616. viii, 666. 714. ix, 158. 199. 312. 757. x, 346. xi, 680. xii, 393. S. v, 1. 194. A. i, 517. ii, 19. 78
 Socium T. ii, 364. iii, 64. 679. v, 418. vi, 179. 503. viii, 244. x, 750. xi, 155. xii, 675. S. ii, 1. 28. iii, 5. 107. v, 2. 35
 Socius S. iii, 1. 50. iii, 2. 95. iii, 3. 161
 Sodali S. i, 5. 9
 Sodalis S. iv, 5. 25. v, 2. 99
 Sol T. i, 157. iii, 408. v, 85. vi, 321. vii, 450. S. i, 5. 46. A. i, 455
 Sola T. i, 143. ii, 417. 554. 578. iii, 684. iv, 489. 444 et al.
 Solabar T. v, 617
 Solam T. v, 540. vi, 162. ix, 550. A. ii, 840
 Solamen T. v, 609. x, 590. S. ii, 1. 1. v, 1. 23
 Solamur S. iv, 4. 50
 Solandi T. iii, 118
 Solante T. iv, 202
 Solantem S. v, 3. 31
 Solantes T. x, 817
 Solantia T. v, 83. ix, 603. A. i, 186
 Solantur T. ii, 229. iv, 342. S. iv, 5. 15
 Solare T. iii, 718. v, 149. ix, 885
 Solas T. x, 494
 Solata T. iv, 50
 Solatia T. i, 452. 596. 621. ii, 198. v, 125. viii, 245. ix, 17. 569. 664. x, 11. xii, 69. 241. S. ii, 1. 32. 201. ii, 5. 24. ii, 7. 103. 128. iii, 3. 31. iv, 4. 105. v, 1. 3. v, 3. 200. A. ii, 273
 Solator S. v, 5. 40
 Solatur T. ii, 354. vii, 494. ix, 79. xi, 231. S. iv, 8. 5. v, 1. 176. A. i, 649. ii, 283
 Solatus T. v, 710

- Solaverit T. iv, 36
 Sole T. i, 325. ii, 137. 421. iii, 469.
 iv, 728. v, 180. 365. vi, 236. 261.
 870. vii, 223. S. i, 4. 73. iv, 1. 3. iv,
 6. 6. v, 1. 123. 174. A. ii, 394
 Solebant T. ii, 255
 Solebas T. ix, 903
 Solebat T. vi, 534. 675. viii, 230. A. i,
 149
 Solem T. iii, 226. iv, 665. 680. vi, 666.
 xi, 589. xii, 710. S. i, 3. 7. iv, 3.
 156. v, 3. 21
 Solenne S. i, 2. 5
 Solennes T. i, 667
 Solenni S. iv, 3. 142. iv, 6. 99
 Solennia T. vi, 2. vii, 99. viii, 174. 206.
 xii, 80. S. ii, 1. 19. v, 3. 52
 Solennibus S. v, 5. 1
 Solers T. ii, 345. iii, 461. S. ii, 4. 2. A.
 i, 105. ii, 110
 Solas T. v, 154. vi, 362. vii, 114. S. ii,
 2. 32. iii, 1. 70. iv, 4. 19. iv, 9. 54
 Solest T. iv, 776. v, 148. x, 633. S. ii,
 7. 123
 Soli T. iii, 296. iv, 603. v, 614. viii,
 144. xi, 411. 579. 712. S. ii, 1. 228.
 ii, 4. 10. iii, 2. 46. iv, 3. 87
 Solibus T. i, 363. 685. iii, 259. iv, 421.
 831. v, 460. S. i, 3. 88. iv, 5. 6
 Solicitas T. ix, 893
 Solicitant T. x, 724
 Solicitare S. i, 5. 20
 Solicitas T. ix, 603. A. ii, 338
 Solicitat T. ii, 486. vi, 550
 Solicitet T. i, 27
 Solicitis T. x, 584
 Solicito S. ii, 6. 26
 Solicitum T. vii, 363
 Solicitus S. i, 4. 38
 Solida T. viii, 408
 Solidas S. iii, 2. 69
 Solidam T. xii, 526
 Solidat S. iv, 3. 23
 Solidis S. ii, 1. 211
 Solido T. iii, 16. iv, 534
 Solidum S. iv, 3. 36
 Solidus S. iii, 1. 110. iv, 4. 3. iv, 6. 48
 Solio T. i, 158. 203. 526. ii, 162. 179.
 385. iv, 525. v, 321. x, 632. xi, 261.
 720. xii, 263
 Solia T. i, 220. iii, 539. iv, 96. 308. vi,
 501. 686. xii, 153. 486. S. iii, 1. 183
 Solita T. iii, 470
 Solitas S. v, 5. 28
 Solitam S. v, 3. 4. A. i, 220
 Solitas T. viii, 680. xi, 97
 Solitis T. x, 81. S. iv, 5. 4
 Solito T. ii, 324. ix, 33. 225. x, 757.
 829. S. ii, 3. 28. ii, 5. 22. ii, 6. 75.
 iii, 2. 77. iv, 4. 10. A. ii, 164
 Solitos S. iv, 4. 38. v, 2. 160
 Solitum T. viii, 164. ix, 645
 Solitus T. viii, 32. 249. S. v, 3. 290. A.
 ii, 375. 451
 Solium T. viii, 286. xi, 655. S. iii, 1. 25.
 iii, 3. 20
 Solo T. i, 262. ii, 29. 473. 631. iii, 249.
 iv, 583. 702. v, 521. 574 et al.
 Solos T. vi, 94. x, 204. S. iii, 4. 75
 Solvam S. iii, 1. 170
 Solve T. ii, 356. xi, 373
 Solvendus A. i, 857
 Solventem S. iii, 1. 165. A. i, 604
 Solverat T. iii, 407. x, 390. A. i, 29
 Solvere T. iii, 492. xi, 646. xii, 10. 518.
 S. iv, 2. 7. A. ii, 327
 Solves T. ix, 214
 Solvis T. xi, 379
 Solviase T. v, 62
 Solviasti S. ii, 6. 98
 Solvit T. i, 236. v, 217. vii, 745. viii,
 423. ix, 301. x, 303. xi, 604. S. v,
 1. 243. A. i, 525. ii, 256
 Solvite T. iv, 477. xi, 625
 Solvitur T. v, 285. ix, 498. 530. x, 519
 Solum T. i, 55. 586. 651. iii, 54. 281.
 iv, 236. 490. vii, 65. 115. 811 et al.
 Solvo S. i, 2. 186. v, 3. 38
 Solus T. i, 166. 191. ii, 465. 548. 549.
 iii, 695. iv, 401. v, 608 et al.
 Soluta T. viii, 31. ix, 409. x, 203. S. i,
 5. 13. i, 6. 22. v, 1. 152. v, 3. 102
 Soluta T. xii, 265. S. ii, 7. 22
 Solutam S. v, 1. 220
 Soluti T. iv, 767. v, 461. 607. ix, 201
 Solutis T. v, 15. vi, 522. viii, 163. 585.
 ix, 352. 572. xii, 777. S. i, 4. 28. iv,
 5. 58. v, 3. 160. A. ii, 430
 Solutio T. v, 355. 506. vi, 883. viii, 330.
 ix, 635. x, 788. S. ii, 1. 26. iii, 2. 54
 Solutos T. i, 219
 Solutum T. iii, 255
 Solutus T. vi, 611. ix, 230. S. i, 2. 29
 Solvantur T. ii, 47. A. ii, 167
 Solymum S. v, 2. 138
 Somne T. x, 127. S. v, 4. 3. 15
 Somni T. ii, 102. iii, 3. v, 620. x, 79.
 87. 300. S. i, 4. 110. iii, 5. 86. v, 3.
 289. A. i, 22
 Somnia T. x, 112. S. iii, 3. 204
 Somnis T. i, 147
 Somno T. i, 254. 434. iii, 250. v, 209.
 viii, 267. ix, 887. x, 194. 206. xi,
 548. xii, 355. S. ii, 7. 130. iii, 2. 73.
 v, 3. 261. A. ii, 75. 144
 Somnos T. i, 307. 389. ii, 129. iv, 431.
 715. v, 119. 136. 504. viii, 625. x,
 116. xii, 235. S. i, 3. 23. 42. ii, 1.

69. *Hi*, 2. 83. v, 3. 292. v, 4. 4. v, 5. 85. *A. i*, 196. *ii*, 447
Somnum T. i, 443. *ii*, 124. v, 616. x, 326. *S. iv*, 4. 51. *iv*, 6. 14
Somnus T. i, 339. *ii*, 145. *iii*, 419. v, 199. 242. 540. *vi*, 27. *vii*, 463. *viii*, 217. *ix*, 622. *S. i*, 6. 91. *A. i*, 620
Sonabam S. iv, 4. 78
Sonabit S. iii, 1. 50
Sonans T. iii, 507. *iv*, 146
Sonant T. i, 347. *vi*, 218. 397. *vii*, 661. *viii*, 231. *xi*, 533. *xii*, 517. *S. iv*, 3. 4
Sonantem S. iv, 2. 66
Sonantes T. i, 517. *vi*, 77. *S. i*, 6. 82. v, 3. 14
Sonanti T. v, 55. *A. i*, 574
Sonantia T. i, 550. *iv*, 468. *ix*, 817. *S. iv*, 4. 68. *A. ii*, 448
Sonantibus A. i, 540
Sonas S. v, 2. 27
Sonat T. ii, 226. 378. *iv*, 208. 801. v, 14. *vii*, 20. *ix*, 30. *S. iii*, 1. 130. *iii*, 5. 65
Sonent T. xi, 38. *S. ii*, 1. 226
Sones T. iv, 205
Sonet S. v, 2. 279
Sonipes T. iv, 136. v, 3. *vi*, 447. *vii*, 632. *ix*, 212. 284. 803. *xi*, 242. 306. 513. *S. i*, 1. 19. 46
Sonis T. i, 451. v, 614. *S. iii*, 5. 34
Sonitu T. ii, 78. x, 122. 553
Sonitum T. ii, 665. v, 564. *ix*, 771. *S. iv*, 3. 66. v, 3. 55. *A. i*, 461
Sonitus T. iv, 708. *viii*, 264. *S. i*, 1. 68
Sono T. iii, 426. *ix*, 356. *S. ii*, 6. 82
Sonora A. i, 223
Sonore T. xi, 281. *S. i*, 5. 4
Sonori T. iii, 258. *iv*, 34. *viii*, 710. *ix*, 868
Sonoro T. ix, 414. x, 527
Sonoros T. i, 658. *S. ii*, 2. 50
Sonos T. vi, 30. *S. v*, 5. 81
Sontes T. i, 2. 56. *iv*, 133. 641. v, 610. x, 610. *xi*, 128. *S. iv*, 4. 30
Sontibus T. i, 241. *ii*, 376. v, 489
Sontis T. iii, 110
Sontum T. iv, 475
Sonueri T. ii, 53. *iii*, 189
Sonuerunt T. ix, 348. *S. i*, 2. 1
Sonuisse T. iii, 476
Sonuiſti S. i, 4. 97
Sonuit T. vii, 681
Sonum T. viii, 222. 344. *ix*, 696. x, 148. *xi*, 54. *S. ii*, 1. 115. v, 1. 126. *A. i*, 583
Sonus T. iv, 807. *vi*, 420. 703. 897. *ix*, 349. x, 387. *xii*, 317. 363. *S. iv*, 3. 2. *iv*, 4. 26. v, 4. 5
Sophrona S. v, 3. 158
Sopitum T. i, 513
Sopor T. ii, 59. 337. v, 73. 211. 451. *vii*, 400. 451. *viii*, 627. *ix*, 631. x, 156. 281. 321. *xii*, 7. 460. *S. i*, 2. 102. *A. i*, 129. 229
Sopora T. i, 403
Soporant T. vi, 235. *xi*, 9
Sopore S. i, 2. 242
Soporem T. ii, 93. *ix*, 574. *xii*, 308. *S. i*, 6. 97. *ii*, 3. 29
Sopori T. x, 134
Soporiferam T. x, 326
Soporiferas T. xii, 291
Soporifero T. x, 107
Soporis A. i, 646
Sorbebat T. ix, 277
Sorbens T. x, 605
Sorbet T. iii, 329. *viii*, 141
Sordebunt S. iii, 5. 112
Sordens T. iv, 590
Sordent T. x, 837. *S. v*, 5. 51
Sordentem S. iv, 8. 39
Sordentia T. xii, 701
Sordentibus T. vii, 474
Sordere T. iv, 262. *S. iv*, 3. 86
Sorderet S. iii, 1. 100
Sordet T. iv, 818. *S. i*, 2. 147. *i*, 3. 98. *A. i*, 500
Sordida T. ii, 440. *iii*, 436. v, 636. *viii*, 243. x, 290. *xi*, 582. *S. iii*, 4. 33. *iii*, 5. 17
Sordidus S. iv, 3. 8
Sordido S. iv, 3. 53
Sordidum S. iv, 5. 14
Sordidus T. xii, 249
Soror T. ii, 237. 318. v, 226. *vi*, 686. *viii*, 271. 503. 628. 631. *ix*, 658. *xi*, 75. 93. 350. 372. 461. *xii*, 446. *S. i*, 1. 98. *ii*, 1. 185. *ii*, 4. 21. *iii*, 1. 109
Sororem T. x, 62. *S. ii*, 1. 233
Sorores T. ii, 439. *iii*, 173. *iv*, 88. v, 66. 201. *vi*, 365. 376. *vii*, 385. 517. 557. 628. *viii*, 68. 554. 608. *ix*, 317. 323. x, 833. *xi*, 113. 170. 415. *xii*, 201. 413. 647. *S. i*, 2. 10. 124. *i*, 3. 80. *i*, 4. 125. *ii*, 3. 75. *ii*, 7. 8. *iii*, 3. 21. *iv*, 3. 146. v, 1. 262. v, 3. 121. v, 5. 3. *A. i*, 46. 286. 563. 608. *A. ii*, 129
Sorori T. ii, 140. *ix*, 759. *xii*, 118. 804. *S. v*, 3. 84. *A. i*, 589
Sororibus A. i, 206
Sororis T. ii, 297. 374. *vii*, 792. *xii*, 384. *S. iii*, 2. 11
Sororum T. i, 632. *ii*, 286. *iii*, 205. 241. *vii*, 495. *viii*, 59. 381. *ix*, 351. *S. ii*,

6. 5. iii, 2. 34. v, 1. 156. v, 3. 64.
 A. i, 27. 519. ii, 399
 Sora T. i, 196. ii, 428. iv, 617. vii, 403.
 viii, 250. xi, 283. xii, 382. A. i, 252.
 ii, 186
 Sorte T. i, 164. ii, 309. iii, 157. iv,
 353. 757. v, 535. x, 19. 700. xii, 490.
 S. iii, 5. 8
 Sortem T. x, 236
 Sortes T. iii, 477. S. i, 3. 79
 Sortis T. xi, 315. 444
 Sortito S. v, 2. 57
 Sortitus T. vi, 389. ix, 54
 Sospes T. ix, 76
 Sospite T. iv, 398. ix, 52. 383. S. iii, 3.
 300. v, 5. 79
 Spargens T. viii, 303
 Spargere T. ii, 87. v, 580. S. i, 2. 21.
 ii, 3. 48. iii, 2. 74. iii, 3. 134. v, 3.
 103. A. i, 389. ii, 441
 Spargeret S. iii, 4. 66
 Spargimur S. ii, 2. 131
 Spargimus T. v, 380
 Spargit T. iii, 545. vii, 121. ix, 731. 732.
 x, 744. 777. S. iii, 3. 19. v, 4. 10
 Spargite S. v, 3. 285
 Spargitur T. vi, 444. ix, 33
 Sparguntur T. vi, 526
 Sparsa T. ii, 29. iv, 815. vii, 528. viii,
 443. x, 109. 600. S. ii, 3. 104. A. i,
 457
 Sparsus S. iii, 3. 87
 Sparsus T. iv, 545. 550
 Sparsio S. i, 6. 66
 Sparsis T. iv, 378
 Sparsit S. iii, 2. 24
 Sparso T. v, 546
 Sparros T. ix, 248. A. i, 348
 Sparsum S. v, 1. 124
 Sparsus T. vi, 32. A. ii, 413
 Sparta T. ii, 167
 Spartas A. i, 402
 Spartana T. x, 495
 Spartanus T. vi, 792
 Sparte T. vii, 412. S. v, 3. 108
 Sparten T. i, 262
 Spatia T. vi, 493. 755. S. iii, 5. 90. iv,
 4. 60
 Spatiata S. iv, 7. 1
 Spatilis T. i, 199. ii, 504. viii, 396. S.
 iv, 3. 123
 Spatio T. i, 231. vi, 414. S. iv, 6. 43
 Spatiosa T. iv, 173. v, 550
 Spatium T. vi, 554. 594. 698. x, 704
 Spe T. i, 382. iv, 89. vi, 443
 Specie T. iii, 191. S. i, 6. 29. v, 3. 115
 Speciem T. i, 485. x, 601
 Species T. ii, 215. vi, 286. 394. S. i, 5.
 48. ii, 2. 41. iii, 5. 89. iv, 2. 20. iv,
 6. 20. v, 1. 54. A. ii, 137
 Specimen T. xi, 662
 Spectabant S. v, 2. 124. A. ii, 166
 Spectabat T. vi, 357. S. ii, 1. 93
 Spectabilis T. iv, 274
 Spectabimus T. xi, 429
 Spectabunt A. ii, 269
 Spectacula T. vi, 759. S. i, 6. 93
 Spectanda T. xi, 335
 Spectandi S. i, 6. 53
 Spectandus T. xii, 703
 Spectant T. v, 84. vii, 458. xi, 15. A.
 i, 317
 Spectante S. i, 2. 245
 Spectare T. viii, 74. xi, 496. S. ii, 2.
 93. iii, 1. 146. 175. iv, 2. 40
 Spectat T. vi, 277. viii, 756. ix, 269.
 x, 291. xi, 533. S. ii, 2. 82. iii, 1.
 147. v, 3. 230
 Spectate T. x, 496
 Spectator T. xi, 291. S. v, 3. 216
 Spectatum S. ii, 1. 20
 Spectatur T. vi, 183. S. v, 1. 216. v, 3.
 222
 Spectavere S. ii, 1. 174
 Spectem S. v, 2. 6
 Spectent T. xi, 186
 Spectetur T. viii, 565
 Specula T. iii, 302. x, 491
 Speculabile T. xii, 624
 Speculamur T. v, 251
 Speculas S. v, 2. 145
 Speculata T. xi, 470. xii, 129
 Speculatrix S. ii, 2. 3. v, 3. 166
 Speculator T. vii, 671
 Speculis T. iv, 528. vi, 547. 751. xii,
 252
 Speculum S. iii, 4. 94. 98
 Specus T. vii, 818. xii, 42
 Spelunca A. i, 339. ii, 411
 Speluncas T. x, 96
 Spem T. ii, 166. S. ii, 2. 125. v, 1. 166
 Sperantibus T. x, 248
 Sperare T. i, 18. 241. ii, 607. iii, 714.
 iv, 15. S. i, 2. 78. v, 3. 214
 Sperat T. iii, 597. S. ii, 3. 56
 Sperata A. i, 241
 Sperate T. vii, 612
 Speratis F. v, 463. xii, 150
 Speratur T. vi, 690
 Speratus T. vi, 512. S. v, 3. 232
 Speravere T. vi, 761
 Speravi T. vi, 139
 Speravit T. vi, 440. S. ii, 6. 57. A. ii,
 323
 Sperchie A. i, 628
 Sperchio S. iii, 4. 85
 Sperchios A. i, 102. 239. ii, 431
 Sperchius T. iv, 838

- Speres T. vi, 545
 Sperne S. i, 4. 36
 Spernenda T. x, 59. A. ii, 111
 Spernere T. vii, 753
 Spernit T. ix, 519. S. ii, 1. 109
 Spernite T. iv, 513
 Spes T. i, 322. ii, 321. iv, 736. vi, 79.
 326. 393. 691. 895. vii, 247. ix, 49.
 129. x, 45. 858. 909. xi, 300. 648.
 671. 715. xii, 179. 246. 281. 339.
 457. 637. S. ii, 1. 52. ii, 2. 66. iv,
 2. 15. A. i, 547. ii, 141
 Spbinga T. iv, 376
 Spbinge T. vii, 252
 Spbingos T. i, 66. ii, 556
 Sphinx T. iv, 87. x, 659. xi, 490
 Spicula T. ii, 534. 604. iii, 130. iv, 325.
 v, 362. 367. vii, 597. 754. 769. viii,
 165. 538. ix, 235. 261. 870. x, 533.
 xi, 324. xii, 702. S. ii, 1. 58. A. i,
 113
 Spirabunt S. iii, 3. 211
 Spiramina T. ii, 79. iv, 96. xii, 268
 Spiramine T. viii, 222
 Spirans T. iv, 607. S. v, 3. 11
 Spirant T. v, 312. S. ii, 2. 27
 Spirantem T. ii, 132. viii, 748. xii, 567
 Spirantes T. xii, 68
 Spirantia T. iv, 466. vi, 220. viii, 325
 Spirantibus T. ii, 712. iv, 410. v, 128.
 S. iv, 8. 2
 Spirantha T. iii, 502
 Spirantum T. iv, 559
 Spirare S. iv, 6. 28
 Spirat T. iii, 329. v, 27. 176. vii, 546.
 S. iv, 6. 95
 Spirit T. v, 531
 Spiritus T. iv, 587. vi, 361. x, 90. 781.
 xi, 65. S. ii, 3. 56. ii, 6. 23. iii, 2.
 44
 Spissa A. ii, 385
 Splendens T. viii, 404
 Splendente S. i, 2. 108
 Splendescat S. i, 3. 104
 Splendet S. iii, 1. 57
 Splendor S. i, 2. 53. iii, 1. 10
 Spolia T. ii, 726. iv, 659. vii, 71. viii,
 451. xii, 523. A. i, 66
 Spoliare T. viii, 588. xi, 562. S. i, 2.
 123. i, 4. 5
 Spoliat A. ii, 350
 Spoliata T. vi, 189. S. iv, 6. 104. v, 1.
 153
 Spoliavimus A. ii, 115
 Spoliis T. i, 461. ii, 672. 682. iv, 194.
 viii, 701. ix, 26. 442. S. iv, 7. 39
 Spolium T. ii, 258. ix, 636
 Spondebat T. vi, 946
 Spondentur T. viii, 636
 Spondere S. iv, 4. 77
 Spondet T. ii, 200. vi, 757. A. ii, 284
 Sponsa A. ii, 162
 Sponsa T. viii, 653. S. iii, 1. 176
 Sponsam T. viii, 558
 Sponsum T. viii, 638
 Sponsus T. xii, 188
 Sponte T. i, 200. ii, 371. 691. iv, 49.
 v, 455 et al.
 Spretae A. i, 205
 Spreviase T. xii, 453
 Sprevisset T. ix, 68. A. ii, 242
 Spuma T. v, 509
 Spumant T. v, 141. S. ii, 2. 23. A. i,
 236
 Spumante A. ii, 302
 Spumantem T. iii, 268. iv, 46. vi, 533.
 Spumantes T. i, 375. vi, 211
 Spumantia T. iv, 244. v, 410
 Spumantia T. ii, 33
 Spumare T. vii, 67. S. iii, 2. 74
 Spumat T. iv, 692. ix, 119. A. i, 317
 Spumata S. i, 4. 103
 Spumavit T. i, 369
 Spumea T. v, 482. 707
 Spumeus T. iv, 121. 729. ix, 465
 Spumifer T. v, 56. ix, 428
 Spumiferos A. i, 59
 Spumis T. ii, 284. vi, 297. viii, 148. xi,
 228. 254
 Spumosa S. i, 3. 21
 Spumosus S. iii, 2. 16
 Spumosum T. ix, 414
 Squalent T. iv, 700. xi, 585
 Squalente T. i, 647
 Squalentem T. iii, 135. xii, 364
 Squalentes A. i, 423
 Squalentia T. i, 152. 618. v, 354. vi,
 31
 Squalentibus T. iv, 97
 Squalere T. i, 221
 Squalet T. iv, 168
 Squalida T. i, 601. vi, 125
 Squalidus T. iii, 327. xi, 722. xii, 141
 Squalor T. viii, 559
 Squalore T. iii, 586. viii, 243
 Squamea T. ii, 414. v, 556
 Squamis T. i, 564. v, 517. S. ii, 1.
 162
 Squameus T. vi, 247
 Stabam A. ii, 435
 Stabat T. ii, 627. iv, 694. v, 19. 125.
 ix, 492. 497. x, 616. xi, 49. 69. xii,
 420. S. iii, 1. 62. A. i, 438. 594
 Stabilem T. xii, 616
 Stabit T. xi, 288. S. i, 1. 92. i, 6. 191
 Stabitis T. xi, 321

- Stabo T. xi, 339
 Stabula T. i, 378. x, 45. A. i, 111
 Stabulamentum T. iv, 494
 Stabulare T. i, 278. 467
 Stabulata S. iii, 2. 101
 Stabuli T. iii, 61. v, 330. xii, 156
 Stabulis T. iv, 366. vi, 76. viii, 570
 Stabant S. iv, 4. 97
 Stadio S. ii, 2. 7
 Stagna T. i, 62. 385. iii, 350. 258. 303. iv, 58. 144. 687. 734. v, 522. 579. vi, 20. vii, 587. 718. ix, 214. 327. 438. 452. 498. 607. xi, 82. 179. 490. S. i, 3. 73. ii, 2. 29. ii, 3. 38. iii, 2. 68. A. i, 444
 Stagnant T. x, 298
 Stagnantia S. i, 3. 106
 Stagnata S. iii, 2. 110
 Stagnis S. ii, 3. 33. 54
 Stagno T. i, 359
 Stagnum S. iv, 4. 6
 Stamina T. v, 275. vii, 775. viii, 13. xi, 402. S. iii, 3. 126. v, 1. 169. v, 3. 65
 Stamus T. viii, 143
 Stant T. i, 550. ii, 225. iii, 326. iv, 29. 31. vi, 204. 257. 392. 484. vii, 124. viii, 24. 402. 412. 619. ix, 473. x, 158. 179. 606. 698. xi, 419. xii, 11. 415. S. i, 1. 48. ii, 3. 16. iii, 5. 74. v, 3. 14
 Stantem T. ii, 565. vi, 745. vii, 713. x, 651
 Stantes T. i, 103. v, 77. 573. vi, 216. 418. xii, 31. S. ii, 1. 38. iii, 2. 129
 Stantia S. i, 2. 270
 Stantibus T. x, 252
 Stare T. i, 130. 168. 316. iii, 97. 554. vi, 400. 425. viii, 530. ix, 882. x, 154. 320. 751. 919. xi, 554. 658. xii, 646. S. v, 4. 8. A. ii, 433
 Starem S. iii, 2. 92
 Starent T. xii, 504
 Staret T. v, 86. S. ii, 1. 111. A. ii, 440
 Stat T. i, 273. ii, 35. iii, 125. iv, 111. 177. 420. 682. 704. v, 281. 474. 508. 602. vi, 93. 232. 242. 508. 865. vii, 52. 437 et al.
 Stata T. i, 666. v, 476. xi, 380. S. v, 3. 113. A. i, 673
 Statera S. iv, 3. 35. iv, 9. 46
 Statinas S. iii, 5. 104
 Statio T. vii, 47. xii, 355
 Statione T. i, 148. ii, 526. x, 74. xi, 240. S. v, 3. 190. v, 4. 12
 Stationibus S. iv, 9. 19
 Statia T. x, 900
 Statu S. i, 6. 58
 Statuat T. vi, 300
 Statuere S. iv, 5. 12
 Statuerunt T. iii, 625
 Statuetur S. iii, 1. 180
 Statui T. vii, 219
 Status T. iii, 195
 Stella S. i, 2. 17. 210. 258
 Stellæ S. i, 2. 25. 219
 Stellanti T. i, 203
 Stellantis T. vi, 579
 Stellas T. i, 25
 Stellatum T. vi, 277
 Stelligeri T. xii, 565
 Stelligerum S. iii, 3. 77
 Stellis T. ii, 649
 Stemma S. iii, 3. 44
 Stemmate S. ii, 6. 11. iv, 4. 75. iv, 6. 88. v, 2. 23
 Stent S. ii, 7. 17
 Sterilem T. vi, 281
 Steriles T. ii, 12. iii, 158. v, 108. vi, 333. vii, 40. S. ii, 1. 187. 204. iii, 1. 12. iv, 2. 12. A. ii, 136
 Sterili S. v, 3. 12
 Sterilis T. vi, 70. x, 57. S. iii, 4. 42. iv, 3. 87
 Sternar T. xi, 689
 Sternebas T. x, 653
 Sternebat S. ii, 6. 80
 Sternendi T. x, 214
 Sternentem T. vii, 194
 Sternere T. iv, 649. viii, 187. ix, 816. A. ii, 409
 Sterneret T. viii, 498
 Sternet T. vii, 25
 Sternis T. ix, 744
 Sternit T. iv, 787. vi, 173. viii, 459. ix, 252
 Sternite S. iii, 2. 3
 Sternitor T. vi, 90. 903. xii, 64. 319
 Sternunt T. vi, 116. vii, 640
 Sternuntur T. vii, 755. ix, 283
 Steropem S. i, 1. 4
 Steropes S. iii, 1. 131
 Stesichorus S. v, 3. 154
 Stet T. xii, 664. S. iv, 6. 39. iv, 8. 24
 Steterat T. ii, 310. viii, 136. xi, 474
 Steterint S. iii, 1. 116
 Steterunt T. x, 688. xi, 673
 Stetit T. i, 114. ii, 509. 596. iii, 675
 Sthenelus A. i, 469
 Stillare T. iii, 537
 Stimulante T. vi, 654
 Stimulare T. vii, 233. 377. x, 697. S. v, 3. 235
 Stimulat T. xi, 404. A. i, 553
 Stimulata T. viii, 98
 Stimulavimus T. xii, 437
 Stimuli T. v, 143. vi, 460. x, 166
 Stimulus T. iii, 429. iv, 639. v, 232

489. vi, 819. 749. 827. ix, 10. 798.
x, 75. xi, 424. 497. S. i, 1. 39
- Stimulus T. i, 379. iii, 445. vi, 867. x,
628. A. i, 203
- Stipabant T. iii, 196
- Stipamur T. v, 101
- Stipante T. i, 612
- Stipantur T. iii, 396. vii, 395. ix, 245.
S. iii, 1. 87
- Stipare T. ii, 701. A. i, 416
- Stipat T. vii, 357
- Stipata T. xii, 259
- Stipatum S. v, 1. 210
- Stipatus T. vi, 930. ix, 436. x, 107
- Stipentur S. ii, 4. 16. iii, 3. 37
- Stipes T. iv, 156
- Stirpe T. i, 242. 463. 602. iv, 7. 276.
300. 747. v, 219. vi, 735. vii, 207.
231. 385. x, 675. S. ii, 1. 199. ii, 3.
60. v, 2. 17. v, 3. 109. 210. v, 5. 10.
A. i, 354. ii, 58
- Stirpem T. ii, 170. iv, 395. ix, 793
- Stirpibus T. iii, 590
- Stirpis T. i, 465. v, 676. vi, 837. S. i,
2. 173. v, 3. 120
- Stola S. i, 2. 235
- Strage T. ii, 705. iii, 46. 169. vii, 591.
x, 288. xi, 597. xii, 718. S. v, 2.
109
- Strages T. vii, 724. xi, 117. xii, 29
- Stramina T. vi, 56
- Strangulat S. ii, 2. 150
- Strata T. v, 393. x, 109. S. i, 5. 57
- Strate T. iv, 286
- Stratis T. i, 526. ii, 90. 123. v, 139.
248. x, 277. S. i, 2. 59. ii, 1. 63. ii,
7. 130. A. ii, 128
- Strato S. iv, 2. 51
- Stratum T. ii, 473
- Stratus T. x, 318
- Stravere T. vii, 530. ix, 71
- Straverat T. v, 251
- Stravit T. viii, 446. xii, 813
- Streptit T. i, 516. vii, 51. S. i, 1. 63
- Streptitu A. ii, 82
- Streptitus T. iv, 791. v, 242. S. iv, 6.
28
- Strepuere T. iv, 95
- Strictus T. xi, 513. S. iii, 5. 87
- Stricto T. v, 102. viii, 690. ix, 805. x,
486
- Strictis T. iii, 535. xi, 531
- Strictus T. viii, 534
- Stridebant T. v, 433
- Stridebit T. ix, 299
- Stridens T. i, 599. vi, 790
- Strident T. iii, 510. iv, 244. vi, 210
- Stridente A. ii, 306
- Stridentem T. xi, 642
- Stridentes T. i, 422
- Stridentia T. viii, 416. x, 536. S. ii, 4.
13
- Stridere T. iv, 428. viii, 256. x, 983
- Stridor T. ii, 51
- Stridore T. i, 624. x, 576. xi, 65. S. ii,
3. 28
- Stridorem S. ii, 7. 27
- Stridula T. iv, 7. viii, 661
- Stridunt T. vii, 770
- Striges T. iii, 511
- Stringendi T. xi, 99
- Stringere T. i, 39. S. iv, 5. 52
- Stringimus T. viii, 141
- Stringit S. ii, 2. 115
- Strinximus S. i, 2. 80
- Strinxit S. i, 2. 244
- Structa T. x, 877
- Strue T. vi, 59
- Struis S. i, 4. 29
- Sruit T. vii, 695
- Sruitor S. v, 1. 16
- Struxerat T. ii, 273
- Struxere S. iii, 3. 134
- Struxerunt T. xii, 62
- Struxit T. ii, 502
- Strymon T. vi, 464
- Strymona T. v, 188. vii, 287. S. i, 1.
21. v, 1. 203
- Strymonia T. iii, 526
- Strymonos T. ix, 437. 860
- Studia T. v, 147
- Studiis T. ii, 158. x, 883. S. v, 3. 23.
A. i, 176. 201
- Studio T. vi, 80. xii, 815. S. ii, 6. 51
- Studiorum S. v, 2. 104
- Stadium T. vi, 551. S. iv, 4. 58. iv, 8.
58
- Stupea S. iii, 2. 26
- Stupeant S. ii, 3. 52. A. i, 499
- Stupefacta T. vi, 46. xi, 409
- Stupefacti T. i, 665
- Stupefactus T. iv, 745
- Stupet T. i, 499. 619. ii, 564. viii, 150.
346. ix, 223. x, 26. 185. 621. S. i,
5. 43. iii, 1. 17. iv, 2. 20. A. i, 14.
248. 579
- Stupere T. iv, 448. v, 332. vi, 309.
S. ii, 1. 119. v, 2. 109. A. i, 464
- Stupui S. i, 2. 91. v, 2. 117
- Stupuisse T. iv, 282
- Stupuit T. vi, 338. ix, 629. xii, 145. 167.
380. v, 3. 136
- Sturnus S. ii, 4. 19
- Styga T. iv, 291. 479. S. iii, 1. 186. iii,
3. 193
- Styge T. vii, 160
- Stygium T. iv, 526. v, 156. x, 833. xi,
415. 576. xii, 558

- Stygia T. i, 200
 Stygias T. iv, 63. x, 916. S. iii, 5. 87.
     A. i, 630
 Stygii T. viii, 550. xi, 76. xii, 277
 Stygiis T. i, 710. iv, 443. 624. vi, 753.
     viii, 4. 190. 376. xi, 71. 85. 344. xii,
     215
 Stygio T. v, 198. viii, 47. 509. xi, 63
 Stygios T. iv, 568. xi, 464. A. i, 134.
     480
 Stygis T. vii, 782
 Stygos A. i, 269
 Stymphalon T. iv, 298. S. iv, 6. 101
 Styx T. i, 57. ii, 6. iv, 524. viii, 30
 Suadeat T. vii, 114. S. i, 5. 54
 Suadebant S. iii, 1. 81
 Suadebat T. vi, 744. xi, 52
 Suadent T. vi, 815. A. ii, 293
 Suadentia T. xi, 435
 Suadere T. i, 307. v, 616
 Suadet T. i, 585. iii, 243. iv, 247. v,
     93. ix, 38. x, 157. 621. xi, 534. S.
     iii, 3. 42
 Suadum T. iv, 453
 Suaserat T. ii, 75
 Suaserit T. iii, 603
 Suaserunt S. iv, 6. 14
 Suasistis T. v, 501
 Suasit T. i, 468. 559. vii, 651. viii, 170.
     ix, 717. xii, 765
 Subacti S. iv, 2. 14
 Subactis S. v, 1. 83
 Subacto T. vii, 380
 Subactus T. xii, 787
 Subdere T. i, 175. x, 191. S. v, 3. 229
 Subdit T. vi, 867
 Subdita T. x, 644
 Subdo S. ii, 6. 14
 Subeam T. xi, 622
 Subeant T. vi, 911. S. iv, 4. 66
 Subeas S. ii, 2. 34
 Subeat T. xi, 291
 Subegi T. i, 645
 Subegit T. x, 191
 Subeo T. v, 324. viii, 101
 Subeat T. xi, 126
 Subeunt T. vii, 238. x, 402. A. ii, 84
 Subeuntem T. i, 23. xii, 520
 Subeuntibus T. ii, 256
 Subibant T. x, 474
 Subibat T. vii, 34. S. i, 6. 85
 Subibis S. v, 2. 138. 153
 Subibit S. ii, 1. 187
 Subibo T. ix, 507. xii, 202
 Subicit T. iv, 518. A. i, 545
 Subjecta T. vi, 202. x, 380
 Subjectare T. iv, 468
 Subiere T. i, 481. iii, 486. vi, 341. 561.
     xii, 46. S. iv, 1. 6
 Subigam T. xi, 726
 Subii T. xi, 176
 Subjiceres T. i, 174
 Subjicit T. ii, 189. v, 672
 Subjiciunt T. iii, 716
 Subiase T. i, 700
 Subiit T. i, 126. vi, 881. x, 25. S. i, 2.
     25
 Subimus S. i, 4. 67
 Subire T. i, 307. ii, 491. S. ii, 7. 101
 Subires S. v, 1. 206
 Subiret T. x, 406. 855. xi, 148. S. i, 2.
     160
 Subis S. ii, 2. 55. v, 3. 74
 Subissem A. i, 652
 Subisset T. x, 814
 Subisti T. xi, 678. S. i, 4. 93. v, 2. 105
 Subistis T. vii, 381
 Subit T. i, 406. ii, 232. 309. 371. 474.
     624. iii, 143. 209. 385. iv, 9. 68. 144.
     238 et al.
 Subita T. i, 354. iii, 539. x, 146. xi,
     474. S. iii, 4. 28. A. ii, 207
 Subitas T. ix, 501. x, 539. xii, 546
 Subitam T. iv, 740. x, 26. 679. S. v, 3.
     195
 Subitas T. v, 80. xii, 696. S. ii, 1. 137
 Subiti T. vii, 409. ix, 508. x, 179. 386.
     618. S. i, 4. 61. ii, 5. 24. iii, 1. 49
 Subitis T. ii, 576. vi, 260. vii, 621. viii,
     325. S. iii, 1. 71. iii, 2. 36
 Subito T. ii, 249. iv, 378. v, 90. vii,
     560. 608. 706. viii, 107. 212. 637. x,
     758. xi, 326. 387. xii, 369. S. i, 6.
     75. ii, 3. 35. ii, 4. 3. iii, 1. 15. A. i,
     234. ii, 25
 Subitos T. i, 42. iii, 205
 Subitum T. vi, 784. 882. viii, 365. xi,
     53. xii, 177
 Subitus T. iii, 26. v, 267. 638. viii, 1.
     632. ix, 150. 889. x, 155. 375. 392.
     xi, 154. xii, 447
 Subivit S. ii, 1. 155
 Sublata T. ii, 609. 670. iii, 135. iv, 37.
     x, 212
 Sublato S. v, 3. 18
 Sublatum A. i, 244
 Sublatus T. ix, 897
 Subligat T. ii, 712. vi, 367
 Sublime T. iii, 411. vi, 682. x, 225. 746.
     S. iii, 3. 111
 Sublimem T. ii, 385
 Sublimes T. i, 310
 Sublimi T. ix, 311. S. iv, 4. 44
 Sublimior S. ii, 2. 125
 Sublimis T. ii, 35. iv, 273. v, 699. 707.
     vi, 326. xi, 275. 720. xii, 398. S. i,
     1. 30. i, 4. 35. A. i, 593. ii, 438
 Sublimius S. ii, 6. 75

- Submersa T. i, 374
 Submersus S. iii, 2. 32
 Submersus T. iv, 108
 Subministrat S. ii, 7. 128
 Subnectere T. v, 408
 Subnectitur T. vii, 654
 Subnexus S. v, 2. 115
 Subnixam T. vii, 346
 Subridens A. ii, 44
 Subrinit A. i, 603
 Subruta T. ix, 476
 Subsidit T. vii, 473
 Subsidia T. v, 267
 Subsidio T. iii, 10. iv, 363
 Subsidium T. vi, 553
 Subsistere A. i, 226
 Substitutit T. xi, 448
 Substrahit S. iv, 4. 19
 Subtraxerat T. xi, 629
 Subtemine T. ix, 174. vii, 656
 Subtervolat T. iii, 670
 Subtexere T. ii, 527. S. i, 2. 99
 Subtextit T. i, 346. S. iv, 4. 59
 Subtextitur S. iii, 1. 127
 Subtexunt T. ix, 27
 Subrecta T. i, 337
 Subrectant T. v, 354. S. i, 6. 32
 Subvehat S. iii, 2. 88
 Subveheres T. v, 570
 Subvenit T. i, 267
 Subvenit S. iii, 3. 76
 Suburbanis S. iv, 4. 7
 Succedam T. v, 284
 Succedere T. xii, 784. A. i, 2. ii, 29
 Succederet T. ii, 398
 Succedit T. ii, 7. vii, 738
 Succedite T. i, 469
 Succendere S. ii, 1. 163
 Succendit T. x, 487. S. i, 5. 33
 Succensibus T. x, 287
 Successor T. viii, 276
 Succiduas T. vii, 397
 Succidui T. iv, 663
 Succiduis T. x, 117
 Succiduo T. iv, 324
 Succincta T. iii, 426. vi, 364. S. iii, 1. 26. v, 1. 77. v, 2. 101
 Succincti S. v, 3. 184
 Succis T. vi, 209. xii, 139. S. i, 3. 10
 Succiso T. ix, 874
 Succo T. vi, 101. S. i, 4. 114
 Succos S. ii, 6. 88. v, 2. 78. A. ii, 445
 Succumbit S. v, 2. 14
 Succurre T. iv, 748
 Sudabis S. v, 2. 134
 Sudant T. ix, 833. x, 526. xii, 488
 Sudantia T. iv, 496. S. iv, 6. 74
 Sudare T. v, 444. S. i, 5. 63. A. i, 17
 Sudasse T. iv, 374. vi, 894
 Sudatus T. iv, 721. v, 189
 Sudaverit T. viii, 511. S. v, 1. 100
 Sudavit S. iii, 2. 123
 Sudet T. v, 526. S. iii, 2. 141
 Sudes T. iv, 302. v, 352. 386. viii, 415. x, 532. A. i, 437
 Sudet T. ix, 626
 Sudor T. ii, 276. iii, 211. 327. 404. v, 124. vi, 296. ix, 96. 151. x, 37. S. v, 2. 55. A. ii, 443
 Sudore T. vii, 82. viii, 7. 638. 713. ix, 710. x, 783. xi, 92. A. i, 159. 306
 Sudoribus T. i, 422. iv, 151. vi, 470. S. v, 1. 134
 Sudoris T. vi, 874
 Suem T. i, 397. vi, 836. viii, 751
 Suas T. vi, 868. xi, 531. A. ii, 410
 Sueta T. v, 616. vii, 591. S. iv, 4. 99
 Suetas T. iv, 54. xii, 526
 Sueto S. iv, 7. 22
 Suetam T. iv, 271. vi, 121
 Suetus T. iv, 714. vi, 317. vii, 349. xi, 106. S. ii, 5. 5. v, 2. 37. 144
 Suffecere T. i, 163. S. ii, 2. 43. 44
 Suffecta S. iv, 2. 29
 Suffectura S. i, 1. 50
 Suffice S. v, 2. 175
 Sufficere T. xi, 60. S. iv, 2. 35. v, 2. 46
 Sufficerent S. iii, 1. 64
 Sufficeret T. ii, 417
 Sufficiam T. vii, 890. S. i, 4. 130. iv, 2. 8. v, 4. 11
 Sufficiat T. iv, 830
 Sufficis T. viii, 315
 Sufficit T. viii, 413. S. v, 4. 19. A. i, 25
 Sufficite T. x, 268
 Sufficiunt T. iv, 725. vi, 400. S. v, 1. 56. v, 2. 112
 Suffragia S. ii, 2. 133
 Suffundi T. xi, 121
 Suffusa T. i, 106. ii, 506. xii, 314
 Suffusus S. ii, 1. 41
 Suggere T. viii, 373
 Suggestit T. vii, 331. 699. ix, 451. 740
 Suggestum S. i, 2. 114
 Sulcator T. viii, 18. xi, 588
 Sulcatum T. viii, 230
 Sulcavit T. ii, 291
 Sulcis T. i, 8
 Sulco T. iv, 559. vi, 312. vii, 333
 Sulcos T. i, 186. iii, 181. iv, 436. vi, 415. viii, 147. xii, 273. S. iv, 2. 40
 Sulcum T. ix, 83
 Sulcus T. vii, 762. x, 550
 Sulfur S. i, 6. 74
 Sulfure T. xi, 17
 Sulfureas T. i, 91

- Sulfureis S. i, 2. 204
 Sulfureos S. i, 3. 75
 Sulfuris T. iv, 417
 Sum T. i, 645. 676. v, 34. vii, 388. xi, 165
 Sume S. v, 3. 45
 Sumebat S. ii, 6. 53
 Sumenda T. x, 830
 Sumere T. viii, 291. x, 190. S. iv, 2. 11. A. ii, 324
 Sumeret S. i, 2. 135
 Sumit T. x, 623
 Summa T. i, 172. 304. 628. ii, 69. iii, 624. 695. v, 588. vi, 62. vii, 795. viii, 497. ix, 246. 263. x, 460. xi, 252. S. i, 2. 79. 137. iii, 3. 1. v, 5. 43. A. i, 137. ii, 309
 Summe T. vi, 226. viii, 525. S. iii, 2. 65
 Summam T. v, 104. S. iii, 3. 115. v, 2. 84
 Summas T. v, 100. 587. vii, 106. xi, 358. S. iii, 2. 47
 Summe T. i, 178. iii, 488. ix, 22. S. iii, 3. 155
 Summi T. ii, 257. iii, 532. viii, 731. S. iii, 3. 80
 Summis T. i, 206. iv, 17. 189. v, 94. vi, 930. viii, 461. 708. x, 782. xii, 128. S. ii, 7. 26. 90. iii, 2. 27. iii, 3. 56. iii, 4. 49
 Summisere T. x, 148
 Summisit T. iii, 540. vi, 598. vii, 75. S. v, 3. 123
 Summissa T. xi, 384
 Summissos T. xii, 723
 Summisum T. ii, 405. viii, 722
 Summisus T. i, 663. vi, 853. viii, 286. A. i, 124
 Summitte T. xi, 369. A. i, 259
 Summittere T. xii, 469. S. i, 2. 165. iii, 2. 68. A. i, 278
 Summittis T. i, 709
 Summittit T. iv, 558. 755. A. i, 327
 Summittitur T. xi, 194
 Summo T. i, 129. 707. ii, 479. iii, 265. iv, 690. v, 85. 481. vi, 357. 409. 786. vii, 142. x, 853. xi, 119. xii, 190. 767. S. i, 5. 52. ii, 1. 166. iv, 3. 44
 Summos T. ii, 39. vi, 396. S. ii, 1. 197
 Summota T. ix, 379
 Summotus T. vii, 324. xi, 727
 Summovet T. ii, 183. xii, 560. S. iii, 3. 179
 Summovit T. vii, 184. xii, 511. S. iii, 1. 21
 Summum T. iv, 516. vi, 494. vii, 771. viii, 647. x, 436
 Summus T. xi, 553
 Sumo S. iv, 4. 55
 Sumserat T. viii, 549. xi, 627
 Summere S. v, 3. 198
 Sumserit T. i, 12
 Sumtis T. xi, 436
 Sumus T. vii, 666. xi, 736. xii, 549. S. i, 2. 70. A. ii, 236
 Sunion T. xii, 625
 Supera T. viii, 31. x, 910
 Superabant T. x, 326
 Superabere A. i, 388
 Superabitis T. x, 446
 Superas T. iii, 483
 Saperant A. i, 145
 Saperantem S. ii, 1. 23
 Saperare T. vi, 476. 843
 Saperant A. i, 189
 Superas T. i, 295. S. iii, 3. 138
 Superassem S. v, 3. 61
 Superat T. iv, 458. S. i, 3. 56
 Superaverat T. ix, 456
 Superba T. xi, 360. S. i, 6. 38
 Superba T. viii, 265. xii, 89. 679
 Superbas T. vi, 647. S. iii, 3. 34
 Superbi T. i, 76. 445. ii, 686. vii, 267. viii, 674. ix, 213. x, 6. 480. S. i, 3. 86
 Superbior T. iv, 547
 Superbis T. i, 525. ii, 223. 733. ix, 146. xi, 710. S. v, 2. 166
 Superbit T. iii, 333. v, 429. vi, 288. vii, 704. viii, 588. ix, 543. S. i, 1. 19
 Superbo T. ix, 543. S. ii, 1. 108. A. i, 279. 607
 Superbos T. x, 159. S. i, 2. 167. A. i, 323
 Superbum T. i, 321. ii, 346. 524. v, 431. vii, 711. ix, 683. S. i, 2. 141. ii, 6. 25
 Superbus T. xi, 103. iii, 73. vii, 728. viii, 465. S. ii, 2. 137. ii, 7. 116. iv, 6. 77. A. ii, 122. 350
 Supercilium T. vi, 63
 Supereminet T. iv, 529
 Superesse T. xi, 691. xii, 316. 568. S. i, 2. 91
 Superat T. ii, 196. iv, 735. ix, 168. 215. 830. x, 47. xi, 173. xii, 161. S. v, 1. 157. A. i, 49. 217. 335
 Superet T. iii, 3. viii, 464. S. ii, 2. 37
 Superfulges S. i, 1. 33
 Supergressus S. v, 3. 114
 Superi T. iii, 201. 239. iv, 204. vii, 320. x, 237. 696. 762. xi, 7. 189. xii, 338. S. i, 4. 1. iii, 5. 41. v, 1. 168. v, 5. 36
 Superjecto T. i, 631. iii, 251
 Superimposito S. i, 1. 1
 Superingesti S. i, 1. 59

- Superlatonacere S. v, 3. 97
 Superis T. i, 236. 244. 649. iii, 97. 388.
 639. v, 133. vi, 119. vii, 322. viii,
 48. x, 160. 213. 207. xi, 637. S. i, 1.
 95. iii, 1. 33. iii, 3. 53. iii, 4. 14. 60.
 A. i, 103. 425
 Supernas T. viii, 315
 Supernatet S. iii, 2. 47
 Superne T. v, 184. ix, 499. S. iii, 1. 78
 Supermi T. ii, 499. xi, 590. A. i, 411
 Supremo S. ii, 3. 46
 Superso T. ii, 236. iv, 586. x, 758. xii,
 296
 Superos T. ii, 17. 56. 244. 650. iii, 145.
 564. 634. iv, 568. vii, 209. viii, 223.
 514. ix, 215. 863. x, 259. 598. 802.
 xi, 589. xii, 103. S. iii, 3. 79. iv, 2.
 19. v, 3. 64. 69. v, 5. 78. A. i, 403
 Superstans T. ii, 713. v, 290
 Superstantem T. i, 564
 Superstat T. x, 415
 Superstes T. i, 480. ii, 691. vi, 95. viii,
 471. ix, 294. x, 238. xi, 156. 568.
 xii, 810. S. iv, 7. 38
 Superstite T. iii, 684. vii, 526
 Superstitio T. vi, 11. xii, 487
 Supersant T. vi, 381. xi, 395. 672. S.
 iii, 1. 158
 Supervenit T. ii, 298. vii, 275. ix, 464.
 A. i, 148
 Superum T. iii, 573. 581. 659. v, 104.
 174. 452. 650. 710. 739. vi, 143. viii,
 34. ix, 421. 550. x, 836. 907. xii,
 76. 633. S. iii, 3. 184. iv, 2. 65. iv,
 8. 1. A. i, 518. ii, 342
 Supervolat T. x, 142
 Supina T. x, 422
 Sopinat T. iii, 414. vii, 347. 575. viii,
 394
 Supinantur T. xii, 243
 Supinas S. iv, 1. 15
 Supinat T. v, 215. vi, 789. xii, 289
 Supinato T. v, 525. ix, 870
 Supini T. i, 692. vi, 533
 Supino T. viii, 641
 Supinis S. iii, 4. 93
 Suppara S. iii, 2. 27
 Supplere A. ii, 20
 Supplevit T. xi, 566. S. iii, 3. 45
 Supplex T. i, 643. iii, 687. v, 275. vi,
 516. 681. vii, 154. viii, 200. x, 49.
 422. S. ii, 7. 56. iii, 3. 193. v, 1. 73.
 A. i, 50
 Supplice T. x, 583. xi, 375. 688. xii,
 488. S. i, 2. 67. v, 1. 268. A. i, 365.
 396
 Supplicia T. iv, 476. viii, 122. xi, 168.
 691. xii, 460. 781
 Supplicibus T. x, 758. xi, 723. xii, 294
 Supplicia T. xi, 749
 Suppliciter T. iii, 265
 Supplicium T. i, 54. iii, 5. v, 322. 494.
 xi, 717. S. iv, 3. 15
 Supponimus T. xii, 213
 Suppositis A. ii, 86
 Suprema T. i, 656. iii, 575. 683. iv, 89.
 v, 192. 739. vi, 546. vii, 363. 453.
 785. viii, 742. ix, 49. 397. 505. 617.
 x, 281. 304. 440. 854. xi, 168. xii,
 100. 707. S. ii, 1. 234. ii, 2. 123. v,
 1. 218
 Supremam T. xi, 584
 Supremas S. iii, 3. 29
 Supremi T. iii, 304. viii, 738. x, 733.
 xii, 427
 Supremis T. iii, 167. vi, 100. 181. xi,
 19. S. iv, 6. 74. v, 3. 282
 Supremo T. iv, 640. viii, 72. xi, 662.
 xii, 64. S. v, 1. 174. v, 3. 77
 Supremos T. iii, 310. xii, 573
 Supremum T. vi, 925. ix, 358. xi, 373.
 S. iii, 3. 19. 208. 209
 Supremus T. ii, 332. iii, 56
 Suppresserat A. ii, 326
 Suppressit T. iv, 705
 Surda T. xii, 200. S. i, 4. 19. ii, 1. 7.
 v, 3. 17
 Surdas T. ix, 723
 Surdos T. ix, 864
 Surdum T. iv, 859
 Surgant T. x, 445. S. i, 1. 34
 Surge S. iv, 4. 74. v, 2. 127
 Surgens T. i, 336. 357. xii, 563. S. ii,
 3. 31
 Surgentem T. ix, 376. S. iii, 1. 184. A.
 i, 672
 Surgentes T. viii, 566. S. ii, 6. 3
 Surgenti T. i, 549
 Surgentia T. v, 294
 Surgere T. x, 234
 Surgetet T. ii, 515. xii, 638. S. v, 2.
 102. A. i, 486
 Surgit T. i, 599. vi, 128. 903. ix, 413.
 459. x, 849. xii, 23
 Surgite S. iii, 2. 16
 Surgunt T. iv, 440. v, 264. vi, 396. ix,
 524. xi, 18. S. ii, 7. 109
 Surrentina S. ii, 2. 62. iii, 5. 102. iv,
 8. 9
 Surrentino S. v, 3. 165
 Surrepsit T. xi, 476. S. i, 4. 56
 Surrexere A. ii, 182
 Surrexit T. ii, 27. S. iii, 2. 76
 Suscepta S. i, 3. 43
 Suscitet T. xi, 61
 Suspecta T. ii, 597. viii, 130. xi, 371.
 xii, 370. S. i, 4. 110. v, 2. 40. A. i,
 663. ii, 70

- Susceptor T. vii, 220
 Suspectum A. i, 341
 Suspectus T. vii, 556
 Suspendat A. i, 313
 Suspende T. ix, 888. 907
 Suspendere T. iii, 107
 Suspendis S. i, 2. 3
 Suspendit T. vi, 504. 8. iv, 4. 92. A. i, 107
 Suspenditur T. x, 88
 Suspendunt T. iv, 118. vi, 478
 Suspensa T. i, 195. v, 168. vii, 805. 8. ii, 2. 18. A. ii, 323. 421
 Suspensio T. v, 364
 Suspensum T. ix, 848
 Suspensi T. vi, 750
 Suspensio T. v, 340. xii, 628. A. ii, 106
 Suspensio T. iii, 468. 8. v, 4. 19
 Suspensos S. iii, 2. 58
 Suspensus T. vi, 882. vii, 432. xi, 239
 Suspiranda T. iv, 20
 Suspirant T. vi, 17
 Suspiria T. ii, 326. vi, 642. 796. viii, 400. ix, 711. x, 664. S. i, 2. 53. ii, 8. 19. iii, 5. 2
 Sustentans T. ii, 633. vi, 708
 Sustentant T. vi, 183. vii, 481
 Sustentare T. viii, 293. 8. iv, 2. 20
 Sustentat T. vi, 875. ix, 86. 250. x, 111. xi, 886
 Sustinet T. ii, 562. 648. 671. 8. iv, 6. 56
 Sustinuit T. v, 179
 Sustulerint T. viii, 609
 Sustulit T. vi, 746. 893. vii, 133. viii, 650. S. ii, 1. 79. v, 3. 208
 Suta T. iii, 585. iv, 131. S. iv, 9. 24
 Sybaria T. vii, 641
 Sybaris T. vii, 642
 Syene S. iv, 2. 27
 Syenen T. iv, 738
 Syenes S. ii, 2. 86
 Sylla S. v, 3. 298
 Syllæ S. iv, 6. 86. 107
 Sylva T. ii, 519. iv, 221. 419. 427. vi, 91. 113. ix, 661. xi, 644. xii, 58. 728. S. iii, 1. 148. 185. 8. iv, 4. 90. v, 2. 70. v, 2. 278. v, 5. 30. A. i, 429
 Sylva T. ii, 407. iv, 450. 494. 521. v, 10. 514. vi, 155. 281. vii, 72. ix, 847. 412. x, 119. 144. xi, 116. 742. xii, 276. 416. S. ii, 7. 18. iv, 3. 61. A. ii, 391
 Sylva T. iii, 121. v, 523
 Sylvanus T. vi, 111
 Sylvarum T. i, 262. iii, 267. iv, 825. vii, 313. 8. iii, 2. 98. v, 1. 161. A. ii, 406
 Sylvas T. iii, 174. 561. iv, 139. 312. 729. vii, 40. 115. 189. viii, 304. ix, 536. 585. 590. 606. x, 267. S. i, 2. 40. iii, 1. 118. iv, 3. 79. v, 2. 129
 Sylvestria T. ix, 720
 Sylvestribus T. v, 513
 Sylvestris T. iv, 879
 Sylvicola T. v, 582
 Sylvia T. ii, 248. 275. 500. 520. iii, 47. 604. vii, 264. ix, 627. S. i, 2. 184. i, 3. 78. ii, 1. 11. ii, 3. 10. v, 1. 24. A. i, 122. 631
 Synnada S. i, 5. 41
 Synnade S. ii, 2. 87
 Synnados S. i, 5. 37
 Synthesin S. iv, 9. 44
 Syrorum S. i, 6. 72
 Syrtis T. i, 687
 Syrtibus S. iv, 5. 29
 Syrtis T. viii, 410
 T.
 Tabæ T. i, 647. ii, 677. iii, 129. viii, 761. S. v, 5. 256
 Tabenti T. iv, 264
 Tabes T. ii, 14
 Tabo T. i, 82. 618. ii, 506. iv, 444. v, 311. vii, 765. ix, 19. 73. x, 290. 298. xi, 87. 582. xii, 283. 567. 701. S. i, 2. 125
 Tabulata T. v, 389. x, 878. S. i, 5. 57
 Tace S. i, 2. 28
 Taceam T. x, 595
 Taceamus S. v, 2. 89
 Taceas A. i, 886. 661
 Tacebat T. ix, 68. xii, 253. A. i, 886
 Tacebis S. ii, 7. 104
 Tacebit T. viii, 202
 Tacendi S. v, 5. 27
 Tacendum S. iv, 3. 120
 Tacent T. i, 839. iii, 259. xi, 56. 409. xii, 729. A. i, 623
 Tacente S. iv, 3. 90
 Tacentem T. v, 497. S. ii, 3. 76
 Tacentes S. i, 3. 40. iv, 3. 23
 Tacenti T. iv, 51
 Taceo T. iv, 517. A. i, 168
 Tacere A. i, 230
 Tacet T. vi, 560. viii, 440. x, 97. xi, 385. xii, 277. S. v, 1. 250. v, 4. 3
 Tacita T. i, 522. ii, 89. 331. v, 79. vii, 415. x, 721. 894. S. i, 1. 85. iii, 4. 69. iv, 5. 12. v, 2. 104. A. ii, 324
 Tacitam T. x, 896
 Tacitas T. iv, 716. ix, 449. A. i, 568
 Taciti T. vi, 660. x, 382. 453. 920. xi, 759. 8. iv, 8. 61
 Tacitis T. ii, 523. v, 445. S. ii, 3. 5. v, 3. 24. A. ii, 141

- Tacito T. ii, 410. 481. 487. iii, 107. 402.
 vi, 632. viii, 253. ix, 711. 824. x,
 139. S. i, 2. 271. ii, 1. 197. A. i,
 126. 381. 671. A. ii, 229
 Tacitos T. iii, 701. xi, 354. A. ii, 51
 Tacitum T. i, 169. S. i, 2. 194. iii, 3.
 14. A. ii, 136
 Tacitus T. x, 285. xi, 476. A. i, 602
 Tacta T. vi, 938
 Tactas T. vii, 579
 Tacto S. iii, 3. 74
 Tactus T. x, 470
 Tactu S. ii, 1. 13. A. i, 343
 Tactura T. vii, 396
 Tactus S. ii, 3. 57
 Tacuere T. vii, 410
 Tacuerunt T. viii, 56. ix, 513
 Tacuit S. v, 5. 56. A. ii, 371
 Tædet T. i, 216. iii, 631. iv, 263. v,
 106. x, 294. 837. xii, 736. A. i, 635
 Tædia T. vii, 464
 Tænara T. ii, 32
 Tænarei T. vi, 508
 Tænareis T. i, 355. iv, 214
 Tænariæ T. i, 96
 Tænariam T. vii, 659
 Tænarium T. iii, 422. vii, 568
 Tænarus T. ii, 44
 Tagetis S. v, 2. 1
 Tagum S. i, 2. 127
 Tagus T. x, 314. S. i, 3. 108
 Talaionides T. v, 18
 Talao T. vi, 722
 Talaonides T. ii, 141
 Talaum T. v, 406
 Tanagræ T. vii, 254
 Tanagræum T. ix, 127. 745
 Tanaim S. i, 6. 55
 Tanain T. xii, 578
 Tange S. v, 4. 18
 Tangens S. iii, 1. 184
 Tangere T. ii, 100. iii, 155. ix, 139.
 538. S. iii, 4. 62
 Tangeret T. v, 215. x, 852
 Tangunt T. vi, 416. x, 709
 Tangit T. i, 159. A. ii, 136
 Tantalæm T. xi, 128
 Tantalæis T. i, 279
 Tantalidum T. x, 785
 Tantalus T. iii, 192. iv, 576
 Tantalum T. viii, 51
 Tantalus T. i, 247. ii, 436. vi, 280
 Tapetas T. i, 518. x, 107
 Tapetibus T. ii, 91
 Tapetum T. v, 208
 Taras S. i, 1. 103
 Tarda T. i, 86. 320. iv, 778. v, 442. x,
 286. xi, 605. S. iii, 3. 156
 Tardabant S. iv, 3. 33
 Tardabit A. i, 88
 Tardus T. xi, 93
 Tardam T. xii, 215.
 Tardante T. vi, 559
 Tardat T. xii, 142. A. i, 547
 Tardati T. ii, 671
 Tardavit T. ix, 345. xii, 543
 Tardet T. ix, 199
 Tardi T. vii, 606. S. ii, 6. 57. iv, 4. 66
 Tardior T. vi, 684. vii, 767. S. v, 1. 259
 Tardo T. ii, 138. vii, 85. S. i, 1. 0
 Tardos T. vi, 704
 Tardum T. vi, 465. vii, 208. ix, 331. x,
 465. S. i, 1. 80. v, 1. 106. A. i, 47
 Tardus T. ii, 8. iv, 681. viii, 456. S.
 iv, 8. 40. v, 8. 148
 Tarpeia S. iii, 4. 105
 Tarpeii S. v, 3. 233
 Tarpeio S. v, 3. 196
 Tarpeina S. iv, 3. 161
 Tartara T. i, 56. 102. 208. iv, 506. vii,
 820. viii, 20. 58. 79. 514. ix, 655. x,
 26. xi, 446. 574. 622. xii, 85. S. v,
 1. 193. v, 8. 69. 74. 261. 269. v, 5.
 78. A. i, 134
 Tartareæ T. iv, 473
 Tartareas T. v, 66. viii, 65
 Tartarei T. i, 85
 Tartareo T. iii, 108
 Tartareum T. xii, 772. S. v, 1. 206
 Tartareus T. xi, 421
 Tartaron S. ii, 7. 117
 Tauri T. vi, 864. viii, 597. xi, 251. A.
 i, 192
 Taurinos T. ii, 78
 Tauris T. vii, 347
 Tauro T. vii, 279. 310. viii, 230. A. ii,
 300
 Tauros T. iii, 52. iv, 397. vi, 265. ix,
 159. x, 345. S. i, 4. 129
 Taurubulæ S. iii, 1. 129
 Taurum T. ii, 616. iv, 120
 Taurus T. ii, 323. iii, 330. iv, 69. vii,
 192. 439. ix, 84. xi, 229. xii, 601
 Taxea S. v, 5. 29
 Taxo T. iv, 485. viii, 9
 Taxum S. v, 8. 8
 Taxus T. vi, 102. xi, 94
 Taygeta T. viii, 437. S. i, 3. 78. iv, 8.
 53. A. i, 427
 Taygeti T. iv, 227. vi, 825. x, 497
 Teale S. iv, 4. 85
 Tecta T. i, 511. 570. ii, 75. iii, 95.
 249. iv, 56. v, 348. vii, 44. viii, 113.
 ix, 66. x, 480. 563. xi, 41. 361. xii,
 104. 256. S. i, 3. 58. 60. i, 4. 67. ii,
 2. 35. ii, 3. 14. iii, 1. 69. iii, 3. 196.
 iii, 4. 83. iii, 5. 75. A. ii, 65
 Tectæ S. i, 5. 17

- Tecti T. v, 313. x, 879. S. ii, 4. 15. iii, 5. 91
 Tectis T. i, 279. 380. v, 100. viii, 620. x, 856. xi, 416. 725. xii, 479. S. i, 2. 158. i, 3. 7. iv, 6. 79. A. i, 125
 Tecto T. i, 455. 469
 Tectorum T. ii, 479. x, 746
 Tectum T. xii, 267. S. i, 3. 9. iii, 1. 4. iv, 2. 18
 Teda S. i, 2. 240. v, 3. 240
 Tedas T. v, 455. viii, 562. xi, 144. S. iii, 4. 53. iii, 5. 70. v, 1. 46. v, 3. 278
 Tedis S. ii, 7. 82. iii, 1. 6. iii, 5. 62. v, 3. 197
 Tegae T. xi, 191
 Tegae T. iv, 287
 Tegebant T. viii, 601
 Tegae S. i, 4. 21
 Tegam T. vii, 605. viii, 600. S. iv, 6. 52
 Tegemb S. i, 5. 4
 Tegemus T. vi, 632
 Tegenticus S. i, 2. 18. v, 1. 102
 Tegentia T. ix, 571
 Tegoe T. xi, 177
 Tegoes T. vii, 5. ix, 846
 Tegeret S. v, 1. 26
 Tegi T. iii, 572. S. v, 2. 90
 Tegot T. ii, 219. ix, 528. xi, 543
 Tegmen T. ii, 541. ix, 486
 Tegmina T. vi, 733. ix, 527. 872. A. i, 142. 271. 653
 Tegmine T. i, 406. ii, 583. S. iv, 6. 58. v, 1. 216
 Tegunt T. v, 82
 Tela T. i, 483. ii, 455. 700. iii, 370. iv, 156. v, 65. 118. vi, 74. 218. vii, 276. viii, 5. 443. ix, 14. 121. x, 278. xi, 33. 363. xii, 24. S. i, 4. 33. ii, 3. 38. iii, 1. 117. iii, 2. 93. v, 1. 133. v, 2. 105. 119. 147. A. i, 626. 632. A. ii, 399
 Telas T. xi, 402
 Telamona T. ii, 473. v, 379. ix, 68. S. v, 2. 50
 Telamone A. i, 501
 Telas S. iii, 5. 9
 Telchinea S. iv, 6. 47
 Telegoni S. i, 3. 83
 Telephus S. i, 4. 113
 Teli T. viii, 718. ix, 876
 Telis T. i, 567. ii, 237. 594. iii, 207. vi, 217. vii, 593. 604. viii, 412. 419. ix, 263. 339. x, 861. A. ii, 414
 Tellure T. iii, 138. iv, 451. 623. vi, 507. vii, 383. viii, 210. ix, 51. 255. x, 115. 203. xii, 724. S. i, 2. 109. iii, 3. 214. iii, 5. 71. v, 6. 69. A. i, 506
 Tellurem T. v, 51. 577. viii, 297. 422. x, 469. 549
 Telluris T. i, 184. iv, 520. 786. vii, 156. viii, 19. x, 900. xi, 175. 527. xii, 329. S. iii, 2. 62. iii, 5. 105
 Tellus T. i, 680. ii, 13. iii, 597. iv, 277. v, 9. 24. 367. vi, 16. 107. vii, 144. 216. viii, 82. 130. ix, 200. 378. x, 807. 844. xi, 67. 180. xii, 12. 500. S. i, 2. 262. ii, 2. 107. ii, 7. 24. iv, 3. 29. iv, 5. 7. 13. v, 2. 2. 46. 140. v, 3. 164. A. i, 384. 532
 Telo T. ii, 637. vii, 594. viii, 579. ix, 760. 767. S. iii, 1. 156. A. i, 58
 Telorum T. i, 419. v, 385. ix, 527
 Telum T. ii, 659. v, 575. vi, 568. viii, 524. 684. ix, 287. 547. 802. x, 656. xi, 628. xii, 748. S. ii, 3. 27
 Temerante T. iii, 202
 Temeraria T. v, 207. xii, 185. S. iii, 2. 64. iii, 3. 191. v, 3. 155
 Temerariam S. ii, 7. 50
 Temerarius T. viii, 53. S. i, 2. 43. A. i, 67
 Temerasse T. iii, 463
 Temerata T. ix, 613
 Temerator T. xi, 12. A. i, 601
 Temeratus S. ii, 1. 156. A. i, 302
 Temere T. i, 588. x, 277
 Temeretur T. ix, 732
 Temessa A. i, 413
 Temese S. i, 1. 42
 Temesca S. i, 5. 47
 Temet T. ii, 408. S. iv, 4. 29
 Temnat T. iv, 184
 Temnenda T. ii, 570
 Temnens T. ii, 590
 Temo T. i, 371. vii, 751. 766
 Temone T. i, 692. ii, 723. iii, 260. 414. xii, 761. S. i, 2. 144
 Tempe T. i, 485. vi, 88. x, 119. S. i, 2. 215. v, 3. 209. A. i, 237
 Temperat T. i, 305. ii, 130. viii, 29. S. i, 2. 15. 157. iii, 3. 138. iii, 5. 83
 Temperet T. ix, 828. S. iii, 2. 33
 Tempericem T. vi, 324
 Temperies S. ii, 2. 153. ii, 6. 49
 Tempestas T. iii, 437. vii, 36. 806. ix, 460. 524. xi, 90
 Tempestate T. iii, 229. vi, 13. A. i, 46
 Tempestates T. x, 14
 Tempestiva T. ii, 355. ix, 825. S. iv, 4. 34. A. i, 641
 Templa T. i, 383. ii, 728. iv, 206. 331. v, 513. 576. vi, 200. vii, 96. 578. viii, 207. x, 344. 564. xi, 751. xii, 79. S. i, 1. 38. i, 2. 160. A. i, 388
 Templi T. i, 277. 641. ii, 257. vii, 55. x, 49. S. iii, 1. 49. 82. iv, 4. 54

- Temples T. vii, 412. xi, 18. 661. S. ii, 2. 2. iii, 1. 28. 138. 160. iii, 4. 96. iv, 1. 23. v, 1. 212. v, 3. 48. 300
 Templo S. i, 1. 101. iii, 1. 109
 Templorum T. vii, 64
 Templum T. iii, 252. iv, 288. vi, 248. S. iii, 1. 106
 Tempora T. i, 418. ii, 386. iii, 402. 467. 650. iv, 201. 635. v, 269. 423. vi, 493. 554. 615. 783. 798
 Tempore T. i, 268. ii, 171. iii, 186. 501. v, 196. vi, 128. 908. vii, 219. 522. 611. x, 110. xi, 394. 606. xii, 351. S. ii, 1. 190. ii, 4. 6. iv, 2. 64. A. i, 51. 318. ii, 110
 Temporibus T. viii, 710
 Temporis T. vi, 497
 Tempus T. i, 32. ii, 102. 403. iii, 360. iv, 680. v, 140. vii, 562. viii, 271. ix, 761. x, 72. 196. xi, 167. 248. 470. xii, 408. S. i, 6. 40. ii, 2. 123. iii, 1. 52. v, 1. 125. 135. v, 2. 88. v, 5. 43. A. ii, 48
 Tendat T. xii, 662
 Tendat T. viii, 374
 Tendatis S. i, 4. 64
 Tendens T. i, 497. xii, 256. S. iii, 4. 99. v, 3. 19
 Tendentem S. v, 2. 115
 Tendentes A. i, 543
 Tendentis T. x, 515
 Tendere T. vi, 698. ix, 238
 Tenderet S. v, 3. 63. A. ii, 420
 Tendis T. ii, 351. xii, 338
 Tendit T. v, 470. vi, 283. x, 452. 863. xi, 241. S. v, 1. 199
 Tendite T. iv, 677. 678. S. iii, 2. 26
 Tenditis T. i, 155. viii, 602
 Tenditur T. i, 107. xi, 18
 Tendo T. i, 33
 Tendunt T. i, 521. vi, 455. 482. 605. xi, 452. xii, 587. A. i, 422
 Tene T. vi, 630. xii, 384. A. i, 356. ii, 379
 Teneant T. x, 352
 Teneat S. i, 1. 58. A. i, 312
 Tenebant T. iii, 254. iv, 647. v, 644
 Tenebas S. iii, 2. 151
 Tenebat T. iii, 262. vii, 356. ix, 206. 644. x, 718. xi, 390. 650. S. v, 4. 12. A. i, 245
 Tenebo T. ii, 429. viii, 49. 510. S. iii, 1. 171. iii, 3. 106
 Tenebras T. i, 240. v, 180. x, 22. xi, 74. 334. xii, 242
 Tenebras T. i, 520. ii, 25. 135. iv, 407. v, 365. viii, 35. 680. ix, 754. x, 383. 586. xi, 621. 697. xii, 254. 284. 661. S. v, 1. 256
 Tenebris T. i, 49. 78. ii, 341. iii, 622. iv, 437. vi, 237. viii, 16. 376. x, 559. 922. xi, 522. 581. xii, 304. A. ii, 244. 387
 Tenebrosa T. i, 351. vi, 382. x, 119
 Tenebrosam T. vii, 118
 Tenedon T. viii, 197
 Tenello S. v, 5. 86
 Tenendo S. ii, 1. 25
 Tenens T. i, 683. vi, 856. vii, 58. 494. ix, 18. 461. x, 402. xii, 724. S. v, 2. 74. v, 3. 27. 110. v, 4. 15. v, 5. 9. A. ii, 73. 310
 Tenent T. ii, 174. iii, 539. iv, 234. vi, 851. vii, 402. ix, 240. x, 352. 542. 817. xi, 405. S. ii, 2. 124. iii, 2. 178. v, 3. 190
 Tenentem T. i, 140. vii, 637. x, 378. xi, 507. S. i, 1. 6. v, 3. 67
 Tenentes T. ii, 525
 Tenenti T. viii, 496. ix, 540. 889
 Tenentibus T. x, 730
 Tenentis T. v, 213. A. i, 588
 Teneo T. ii, 429. iii, 616. viii, 510. x, 715. xi, 613
 Tener T. ii, 72. iv, 794. v, 443. vi, 757. ix, 320. xi, 34. S. ii, 1. 108
 Tenebra T. v, 597. vi, 54. viii, 577. S. i, 2. 63. 103. i, 3. 9
 Tenebras T. ii, 707. iii, 541. S. ii, 3. 8. v, 5. 18. A. i, 646
 Teneras T. vii, 244
 Tenerem T. xii, 337. A. i, 253
 Teneres T. ix, 899. S. i, 1. 40. iii, 2. 98. v, 1. 107
 Tenent T. iii, 445. S. iv, 3. 136. A. ii, 95
 Teneri T. iv, 702. v, 70. 168. vi, 213. x, 74. 775. S. ii, 6. 46. iii, 4. 88. A. i, 291
 Teneris T. iv, 790. vi, 203. ix, 335. S. i, 5. 16. S. ii, 7. 54. v, 2. 66. A. ii, 382
 Tenero T. i, 611. iv, 357. 319. S. ii, 1. 40. 88. ii, 3. 27. ii, 6. 23. 49. v, 2. 71. 130. A. i, 623. ii, 394
 Teneros T. i, 423. ii, 235. vi, 121. S. i, 3. 42. A. i, 148. 478
 Tenerum T. ii, 353. S. i, 2. 54. ii, 2. 46
 Teneas T. iii, 696. xii, 383. S. ii, 7. 112. iii, 1. 4. 26. iii, 5. 57
 Tenet T. i, 316. 542. iv, 89. 303. v, 158. vi, 468. 481. 483. 538. viii, 89. 387. 442. ix, 336. 431. x, 591. 923. xi, 265. xii, 758. S. ii, 1. 147. iii, 3. 17. iv, 6. 56
 Tenor T. viii, 535. S. iii, 3. 147. v, 1. 118. 165
 Tenore T. xii, 749

- Temorem T. vi, 711. 940
 Tenores S. v, 3. 99
 Tensum S. iv, 3. 38
 Teno T. ix, 478. S. iii, 1. 51
 Tenta T. xii, 816
 Tentabat S. ii, 6. 71
 Tentamina S. v, 2. 109
 Tentanda T. vi, 638
 Tentant T. vii, 740. A. ii, 176
 Tentantem S. v, 3. 269
 Tentare T. iii, 240. 587. ix, 58. x, 764. xi, 690
 Tentastes S. i, 1. 82
 Tentat T. iii, 594. viii, 54. S. iv, 7. 27
 Tentata T. xi, 602
 Tentato T. ix, 147
 Tentatur S. iv, 4. 94
 Tentemus T. xi, 471. S. i, 4. 63
 Tentet A. i, 278
 Tento S. iv, 7. 9
 Tentoria T. vii, 458. viii, 173. x, 392. xii, 39
 Tenuant A. i, 424
 Tenuantur S. v, 1. 186
 Tenuare S. iv, 7. 9. v, 3. 98. A. i, 581. 685
 Tenuat T. v, 515
 Tenuaverat T. i, 338
 Tenuavit T. x, 44
 Tenuem T. ii, 407. vi, 585. x, 704. xi, 733. xii, 424. S. i, 5. 59
 Tenuere T. i, 359. v, 625. vi, 663. ix, 77. 153
 Tenuos T. i, 389. 517. iv, 512. vi, 58. ix, 530. xi, 566. xii, 775. S. ii, 4. 85. iii, 3. 142. iv, 4. 53. iv, 9. 41. A. i, 573
 Tenui T. i, 309. iv, 581. vi, 928. viii, 261. ix, 646. 692. S. ii, 1. 26. iii, 5. 39. A. i, 306. 337
 Tenuia T. vi, 196
 Tenuiore T. xii, 2. S. i, 4. 36
 Tenuis T. ii, 145. iv, 697. v, 167. vi, 420. vii, 463. viii, 86. x, 115. S. iii, 1. 72. 82. iii, 3. 71. iii, 5. 78. v, 3. 158. A. i, 239
 Tenuisse T. ix, 526. A. ii, 338
 Tenuisset S. i, 1. 83
 Tenuissima T. vi, 551
 Tenuit T. i, 663. viii, 646. ix, 273. S. i, 5. 31. iv, 6. 74
 Tenuus T. ii, 534. iv, 829. xi, 76
 Tepeant S. iv, 1. 24
 Tepebant S. i, 3. 89
 Tepefecit S. i, 2. 104
 Tepent T. i, 585
 Tepentem T. v, 595
 Tepentes T. i, 160. vi, 97. S. iii, 3. 181
 Tepentibus S. iii, 2. 17
 Tepentis T. viii, 756
 Teperet S. iv, 3. 188
 Tepestit T. xii, 687
 Tepestant T. i, 611
 Tepet S. i, 2. 157. A. i, 128
 Tepidi T. i, 513. x, 823
 Tepidis T. vi, 470
 Tepido T. vi, 783. xii, 413. S. v, 3. 65. A. i, 86
 Tepuere T. xi, 194
 Tepuerunt T. v, 459
 Tepuime S. i, 2. 140
 Tercentum T. iv, 152. vii, 305
 Tersena S. v, 5. 34
 Tereca T. xii, 480
 Terebat S. iv, 3. 36
 Terendo T. vi, 764. vii, 811
 Terentem T. i, 564
 Terenti S. i, 4. 18. iv, 1. 38
 Terenos S. iii, 3. 176
 Tererem S. iv, 6. 2
 Teretes T. i, 519. iii, 585. iv, 66. 327. vi, 63. ix, 614. A. ii, 175
 Tereti T. vi, 694. A. i, 609
 Terge T. ii, 542. iii, 897. 431. iv, 86. 167. 369. 570. v, 404. 460. 482. 507. 521. 608. 789. vi, 505. 523. 603. 611. 789. vii, 369. 517. 594. 639. 661. 796. viii, 221. 351. 471. 665. 749. ix, 224. 334. 487. 552. 589. 678. 697. x, 40. 199. 233. 275. 315. 546. 647. 766. 860. xi, 214. xii, 677. 785. S. i, 1. 31. i, 5. 5. ii, 5. 19. ii, 6. 93. iii, 2. 31. A. i, 115. 415. ii, 41. 155
 Terge S. iii, 3. 7
 Tergemina T. vi, 389. S. iii, 4. 83
 Tergeminas S. iv, 8. 21
 Tergeminalis T. ix, 750. x, 366
 Tergemino T. ii, 31
 Tergeminos T. vii, 763
 Tergeminus S. i, 1. 92. ii, 1. 10
 Tergeminus S. iii, 3. 27
 Terget S. v, 1. 163
 Tergit T. ix, 74. S. iii, 1. 68
 Tergo T. i, 109. 405. 483. ii, 558. 583. iv, 154. vi, 194. 863. 886. vii, 71. 312. 660. viii, 434. 706. ix, 209. 281. 729. x, 387. 400. 410. S. i, 1. 43. i, 2. 226. A. ii, 4
 Tergum T. v, 563. vi, 276. vii, 623
 Teri T. vi, 323
 Teris T. vii, 499
 Terit T. i, 405. vii, 763. S. i, 1. 51. iii, 3. 91. iii, 5. 61
 Teritur S. i, 2. 234. ii, 2. 12
 Terminus T. iii, 555. xi, 651. S. ii, 6. 55. iii, 1. 180
 Terna T. v, 509

- Terno S. H, 1. 184
 Ternocera T. xii, 301
 Terra T. i, 201. 677. iii, 194. 213. iv, 164. 438. 444. 808. v, 55. 429. 519. 635. vi, 670. 703. 875. 904. vii, 394. 815. viii, 139. 158. 190. 339. 442. ix, 301. 473. 525. x, 862. xii, 344. 720. S. i, 1. 93. ii, 2. 56. 75. iii, 1. 60. 96. iii, 3. 51. iii, 5. 13. iv, 5. 21. iv, 7. 17. iv, 8. 8. A. i, 596
 Terrae T. i, 31. 460. 587. ii, 380. iii, 488. 519. iv, 502. 630. v, 300. 592. vi, 105. 856. vii, 755. 794. 809
 Terram T. i, 674. v, 171. vi, 684. viii, 419. xi, 519
 Terrarum T. i, 179. 214. 269. 498. iii, 436. vi, 391. vii, 55. x, 90. xi, 72. xii, 642. S. iii, 4. 20. iv, 2. 14. A. i, 63
 Terras T. i, 159. ii, 24. iii, 28. 308. 318. vi, 24. 357. vii, 32. 761. viii, 513. ix, 495. 642. x, 63. 638. 758. 781
 Terreat S. iii, 1. 112
 Terreat T. x, 320
 Terrebat S. ii, 1. 186
 Terrena T. ii, 404. x, 837. 937. S. i, 1. 95. A. i, 255
 Terrere T. vii, 652
 Terrereat A. ii, 25
 Terras T. iii, 660
 Terret S. i, 1. 45
 Terretur T. vi, 229. xii, 232
 Terribile T. vi, 536
 Terribilem T. i, 437. vii, 121. S. iii, 3. 72
 Terribiles T. i, 488. x, 755
 Terribili T. ii, 515
 Terribilia T. iii, 326. vii, 264. viii, 575
 Terrificae T. vii, 407
 Terrificas T. vii, 678
 Terrifici T. iii, 667
 Terrificis T. iii, 224. x, 170
 Terrifico S. v, 3. 97
 Terrificos T. vi, 835
 Terrigena T. v, 506
 Terrigenae T. iv, 441. 556
 Terrigenam T. i, 563. 710. vi, 894. x, 668
 Terrigenas T. ii, 573. viii, 602
 Terris T. i, 116. 345. ii, 360. 528. iii, 440. 487. iv, 62. 239. v, 361. vi, 311. 387. vii, 159. 202. x, 633. 679. 772
 Territa T. iv, 346. xii, 436
 Territat T. ii, 211. 350. iii, 322. vi, 667. vii, 454. xii, 356
 Territus T. v, 553. ix, 814. xi, 545
 Terror T. iii, 137. 549. vi, 738. ix, 242. x, 930. xii, 672
 Terrore T. i, 536. ii, 536. vii, 741. ix, 107. xi, 197
 Terroribus T. iv, 406. viii, 152
 Terrueris S. iv, 6. 102
 Terruit T. ii, 261. S. i, 4. 51
 Tersi S. v, 5. 44
 Tersit T. viii, 165. S. ii, 2. 102
 Terunt T. iv, 181. viii, 393. x, 53
 Teruntur T. vii, 43
 Tessera T. vii, 237. x, 17
 Testa S. iv, 5. 15
 Testae S. i, 3. 54
 Testantur T. vi, 127. ix, 178
 Testaris T. iii, 439
 Testata T. v, 323
 Testato T. iii, 699
 Teste T. viii, 654. x, 484. S. ii, 3. 76. v, 3. 227. A. ii, 439
 Testes S. iii, 1. 75
 Testibus A. i, 349
 Testis T. v, 155. xii, 347. S. i, 2. 82. iii, 3. 149
 Testius S. iii, 1. 43
 Testor T. iii, 68. 247. 637. 689. iv, 501. v, 455. viii, 100. S. i, 4. 116
 Testudine T. x, 309. 530. S. ii, 2. 17. ii, 4. 11. iii, 1. 101. v, 3. 93
 Tetendi T. viii, 146
 Tethyos T. iv, 388. A. i, 49. 541
 Tethyn A. ii, 11
 Tethys T. iii, 34. A. i, 222
 Tetigisse S. ii, 3. 30
 Tetigit T. xi, 151. S. ii, 5. 80. iii, 3. 123. v, 3. 145
 Tetra T. ii, 674. x, 477. S. v, 3. 173
 Tetricis T. ix, 615. S. v, 3. 153
 Teucris S. iii, 5. 77. A. i, 475
 Teucros S. iv, 5. 2. v, 2. 150. v, 3. 266. A. i, 86. ii, 259
 Texens T. iii, 484
 Texerunt T. ix, 765
 Texi T. viii, 299
 Textisti S. iii, 1. 98
 Textit T. xii, 511
 Textitur T. v, 185. vi, 56. S. iii, 1. 38
 Texta T. v, 354. xii, 314. S. ii, 1. 132
 Textum T. iii, 411. vi, 366. vii, 652. x, 56
 Texunt S. iv, 3. 52
 Thalamii T. i, 260. 596. ii, 464. iii, 158. iv, 134. v, 113. 463. vii, 298. viii, 608. S. i, 2. 138. 141
 Thalamis T. i, 579. 598. 602. ii, 254. iii, 653. iv, 329. 750. 752. v, 66. 91. 240. vii, 306. viii, 592. S. i, 2. 5. 238. ii, 1. 68. iii, 5. 25. A. i, 28. ii, 147. 263

- Thalamo T. i, 524. iii, 375. x, 61. 817.
 xii, 638. S. i, 2. 52. ii, 2. 74
 Thalamos T. i, 233. ii, 211. iv, 527. v,
 122. 137. viii, 626. xi, 492. 703. xii,
 480. S. i, 2. 95. 219. iii, 5. 10. v, 1.
 181. v, 3. 240. A. i, 90. 252. ii, 330
 Thalamum T. vii, 602
 Thalia S. ii, 1. 116. v, 3. 98
 Thamyris T. iv, 183
 Thamyrum T. x, 314. xii, 741
 Thasos T. v, 182. S. i, 5. 34. ii, 2. 92
 Thaumantias T. x, 123
 Thaumantida S. v, 1. 107. A. i, 220
 Thaumantide S. iii, 3. 81
 Theatri T. vi, 714. S. iii, 5. 16. 91
 Theatris S. i, 6. 68. ii, 7. 58
 Thebæ T. i, 259. iii, 569. vi, 14. 382.
 515. vii, 209. viii, 349. x, 372. 627.
 718. xi, 18. 210. 699. xii, 61. 78.
 256. S. i, 5. 8. A. i, 13. ii, 166
 Thebai T. xii, 812
 Thebaicæ S. iv, 9. 26
 Thebais S. ii, 2. 61. iii, 5. 36. iv, 4. 89.
 iv, 7. 26. v, 3. 234
 Thebana T. i, 711. vii, 621. 687. viii,
 150. 488. 691. ix, 181. 628. 706. 793.
 xi, 671. 701. xii, 131
 Thebanas T. iv, 544
 Thebane T. i, 430. ii, 187. vi, 513. viii,
 474
 Thebani T. viii, 264. x, 353
 Thebanos T. xi, 739. S. iv, 6. 70
 Thebanum T. vii, 421
 Thebanus T. xi, 734. xii, 686. 715
 Thebarum T. v, 908. 922. vii, 231. x,
 474. 875. xi, 681
 Thebas T. i, 2. 101. 226. ii, 65. 116.
 208. 308. 352. 682. 687. iii, 248. 269.
 354. 528. iv, 92. 666. 753. vi, 142.
 686. vii, 155. 376. 434. 452. viii,
 141. 228. 516. 656. ix, 65. 669. 790.
 822. x, 69. 325. 359. 481. 845. 872.
 890. 925. xi, 108. 442. 487. xii, 174.
 202. 326. 390. 608. 663. S. iii, 2. 40.
 143. iv, 7. 8. v, 5. 36. A. i, 615
 Thebe T. i, 680. v, 745. x, 594
 Theben T. iv, 676
 Thebes T. iv, 610. v, 681. ix, 255. 294
 Thebis T. i, 180. 288. 318. ii, 344. 650.
 735. iii, 188. 379. iv, 592. 641. vii,
 103. 125. viii, 112. 672. ix, 882. x,
 11. 334. 763. 771. 793. 899. xii, 598.
 646. 698
 Theleboum S. iii, 5. 100
 Therapnæ S. iv, 8. 53. v, 3. 140
 Therapnæa S. iv, 2. 48
 Therapnæi T. vii, 793. S. ii, 2. 111. iii,
 2. 111
 Therapnas T. iii, 422
 Thermodontiacas S. i, 6. 56
 Thermodontiacō T. xii, 164
 Theron T. ii, 572
 Theronas T. ix, 304
 Therone T. ii, 582
 Thesea T. i, 476. v, 432. vii, 686. ix,
 68. xii, 163. 520. 594. 673. 737. 756.
 795. S. ii, 6. 26. A. i, 72. 157
 Theseia T. iv, 81. xii, 681
 Theseos T. ix, 519. xii, 211. 293. S. iv,
 4. 104
 Theseum S. i, 2. 132
 Theseu T. xii, 555
 Theseus T. viii, 54. xii, 665. 730. 778.
 784. S. iii, 3. 179
 Thespiacis T. vii, 341. S. ii, 7. 16
 Thespiadæ T. ii, 629. iii, 14
 Thespiaden T. ix, 293
 Thessala T. iii, 518. iv, 504. vi, 687. S.
 i, 2. 215. A. i, 100. 156. 237
 Thessalicæ A. i, 152
 Thessalicas S. v, 3. 272
 Thessalici S. iii, 3. 192
 Thessaliciis T. vi, 332. A. i, 652
 Thessalicos S. i, 2. 130
 Thessalicum T. iii, 559
 Thessalis T. ii, 22. iii, 140. A. i, 439
 Thessalos S. ii, 7. 55
 Thessalus T. vi, 432. 442. 508. A. ii,
 383
 Thesandrum T. iii, 683
 Thestoride A. i, 497
 Thestorides A. i, 516
 Theti A. i, 80
 Thetidi A. ii, 281
 Thetidis S. iv, 6. 18. A. ii, 239
 Thetim A. i, 267
 Thetin S. i, 2. 216. A. ii, 200. 326
 Thetis T. i, 39. v, 709. ix, 362. S. ii, 6.
 31. ii, 7. 07. iii, 2. 74. A. i, 25. 61.
 126. 194. 198. 339. A. ii, 219. 224
 Theumesi T. viii, 344. xii, 52
 Theumesia T. i, 485. ii, 383. 624. v, 92.
 ix, 709
 Theumesius T. ii, 331. iv, 85. ix, 462
 Theumeson T. iv, 372
 Thiasi T. ix, 612
 Thiasis S. ii, 7. 124. iii, 1. 41. A. ii,
 153
 Thiasos T. xi, 213. A. i, 393
 Thiodamanta T. viii, 279. 365. x, 161.
 325. 330. 454
 Thiodomas T. x, 286
 Thisbæum T. ix, 291
 Thisbe T. vii, 261. ix, 768
 Thoante T. v, 88
 Thoantem T. v, 486
 Thoanti T. v, 266
 Thoantida T. v, 700

- Torpent S. ii, 1. 146
 Torpentes T. ix, 452
 Torpentibus S. iii, 5. 84
 Torpere A. i, 641
 Torperet A. ii, 324
 Torpet T. viii, 155
 Torpor S. iv, 7. 21. v, 3. 260
 Torpore A. ii, 403
 Torqueat S. v, 1. 17
 Torqueas T. x, 744. A. i, 516
 Torquent T. x, 806. S. ii, 2. 151
 Torquentem T. i, 720. xii, 669
 Torquere T. viii, 538
 Torques T. i, 258
 Torquet T. i, 351. iii, 261. iv, 724. viii, 83. x, 45. 411. S. ii, 3. 28
 Torquetis S. i, 5. 18
 Torquis T. x, 518
 Torrens T. iii, 671. iv, 820. viii, 713
 Torrenteas S. i, 2. 97
 Torrentis T. v, 256. viii, 432. ix, 506
 Torrentissimus T. vii, 316. S. iii, 1. 52
 Torrentum T. ii, 6. v, 80
 Torrere T. i, 522. xii, 421. A. i, 437
 Torserat A. ii, 396
 Torseunt T. x, 511
 Tornasse T. ix, 7
 Tornissem T. iv, 325
 Tornisset T. vi, 490. S. ii, 6. 65
 Tornit T. ii, 401. vii, 814. ix, 857. xi, 313. S. ii, 6. 77. A. ii, 181
 Torta T. vi, 402. 539. vii, 201. 338. x, 619
 Tortas S. iv, 9. 43
 Torto T. vi, 570
 Tortus T. v, 394
 Torva T. i, 131. 186. 712. ii, 222. 238. 716. iv, 249. 636. vii, 599. viii, 483. 757. ix, 571. 856. x, 692. xi, 482. xii, 189. 672. S. iii, 2. 85. iv, 4. 28. iv, 6. 50. 54. v, 2. 179. A. i, 351. 459. A. ii, 338
 Torvas T. ii, 597. vi, 754. viii, 707
 Torvi T. viii, 698. ix, 381. A. i, 39
 Torvis T. x, 644
 Torum T. x, 109. xii, 348
 Torvo T. x, 840. xi, 121. S. ii, 6. 73. v, 1. 140. v, 2. 124. v, 3. 63
 Torvos T. ix, 541
 Torus T. vi, 55. 130. S. iii, 1. 38
 Torvum T. iii, 94. ix, 140. x, 416. xii, 128
 Torvus T. ii, 417. iv, 599. v, 557. ix, 741. xi, 10. 255. S. ii, 1. 143. 171
 Tota T. ii, 288. iii, 217. 228. v, 574. viii, 257. ix, 72. 346. xii, 538. S. i, 2. 74. i, 3. 41. ii, 3. 33. A. i, 7
 Totam T. iv, 310. 542. S. i, 2. 197
 Totas T. v, 543. vii, 248. viii, 516. x, 390. xii, 10. S. ii, 5. 15. iii, 5. 24. v, 4. 16
 Toti T. ii, 341
 Totis T. ii, 299. viii, 587. 726. x, 904
 Toto T. ii, 561. 600. 604. iv, 90. 165. vi, 480. 620. 649. 788. vii, 89. 421. viii, 115. ix, 584. 901
 Totos T. i, 81. 416. ii, 413. iii, 14. ix, 44. xi, 600. xii, 339. S. ii, 1. 163. A. i, 446. ii, 18. 71
 Totum T. i, 242. 635. ii, 552. v, 368. 598. viii, 476. xi, 631. A. i, 270
 Totus T. xi, 95. S. iii, 3. 193
 Trabalem T. iv, 6
 Trabe T. iii, 149. v, 506. S. iii, 2. 70
 Trabea S. v, 2. 18
 Trabeata S. iv, 2. 32
 Trabem T. ix, 124
 Trabes T. vi, 101. ix, 468. x, 806. xii, 52. 233. 436. S. i, 3. 35. iii, 1. 119. iv, 3. 51. A. i, 44. 597. ii, 431
 Trabibus T. i, 621. v, 422. x, 114. 527
 Trachinia S. iii, 5. 57
 Tracta T. ii, 146
 Tractabile S. v, 1. 84
 Tractabitur A. ii, 235
 Tractans T. iv, 450
 Tractare T. xi, 658. S. v, 1. 88
 Tractarem T. viii, 627
 Tractat T. x, 934. xi, 603. xii, 179. A. i, 274
 Tractavit T. viii, 258
 Tractem T. iii, 153
 Tracto T. xi, 624. A. i, 6
 Tractu T. v, 506. vii, 334. ix, 282. A. i, 374. ii, 421
 Tractura A. ii, 169
 Tractus T. iv, 173. S. iii, 5. 76
 Trade S. iii, 2. 122. A. i, 141
 Tradente T. xi, 88
 Tradere S. i, 1. 85
 Tradet T. ix, 56
 Tradimus A. i, 352
 Tradit T. xii, 469. S. v, 1. 121. v, 2. 177
 Tradita T. ix, 829
 Traditur S. ii, 1. 179
 Tradito T. x, 339
 Tradunt T. viii, 653. ix, 236. A. i, 482. ii, 117
 Trahant T. ii, 440. vii, 583. viii, 119
 Trahebat T. i, 48. vii, 587. ix, 134
 Trahens T. ii, 576. iv, 122. ix, 43. 751. A. ii, 389. 421
 Trahentem T. i, 588. ix, 496. S. ii, 1. 198
 Traheret S. iv, 6. 72
 Trahes S. ii, 7. 47
 Trahi T. viii, 754. A. ii, 255

- Trahimus T. ii, 193
 Trahis T. vii, 544
 Trahit T. ii, 586. 616. } iv, 638. 792. ix,
 85. 297. x, 867. xi, 496. xii, 106.
 118. S. i, 2. 205. 257. iv, 4. 96. A.
 i, 195. 540
 Trahor S. i, 3. 38. i, 6. 97
 Trahunt T. i, 185. 194. iii, 131. v, 175.
 vi, 266. viii, 731. ix, 141
 Trahuntur T. vii, 559. x, 421. 548. xii,
 463. S. ii, 2. 119
 Trajecit T. ix, 761
 Trajectum T. i, 61
 Trajectus T. ix, 309. x, 619
 Trajes T. ii, 49
 Trajite T. vi, 155. 258. S. iii, 1. 97
 Tranquilla T. i, 205. 441. ii, 357. iii,
 447. iv, 617. S. ii, 6. 48. v, 2. 73.
 A. i, 391. ii, 143
 Tranquillæ T. i, 390. A. i, 164
 Tranquillo T. vi, 21. 578. S. iii, 2. 18.
 v, 1. 220
 Tranquillum S. iv, 2. 41. iv, 3. 93
 Tranquillus T. vii, 194. A. ii, 133
 Transabiere T. vi, 510. vii, 369
 Transabit T. ii, 9. vi, 713
 Transabit T. ix, 126
 Transadigam T. v, 127
 Transcendere S. i, 4. 126. v, 3. 255
 Transcurrere S. i, 3. 107
 Transcurris S. i, 3. 67
 Transcurrere S. iii, 4. 1
 Transeat T. vi, 928. viii, 277
 Transertos S. ii, 1. 101
 Transferet S. iii, 4. 5
 Transferre S. iii, 2. 8. iii, 5. 82
 Transfert S. iii, 5. 59. A. i, 329
 Transfigurare S. ii, 7. 78
 Transfuga S. i, 2. 203
 Transfugerat T. ix, 308
 Transfumat T. vi, 399
 Transfundam T. v, 634
 Transgresso T. iv, 770. vi, 94
 Transgressi T. v, 746
 Transgressus S. i, 2. 90
 Transi S. v, 4. 19
 Transierit T. v, 26
 Transigit T. vii, 595. viii, 478
 Transiit T. xii, 750
 Transilunt T. vii, 585
 Transire T. i, 140. ii, 197. vii, 818. S.
 ii, 6. 40. iii, 1. 107. iii, 2. 67. iii,
 4. 71
 Transit T. ii, 335. viii, 697. ix, 325. x,
 272
 Transiture S. ii, 7. 42
 Translycet T. vi, 543
 Transmisere T. ii, 73
 Transmisimus S. iv, 2. 12
 Transmisit T. iv, 760. ix, 804. xii, 746.
 S. v, 3. 271
 Transmissa T. ii, 637. ix, 747. x, 630
 Transmissæ A. i, 362
 Transmissi T. iv, 49. S. i, 4. 124
 Transmissum T. ix, 105
 Transmissus S. ii, 3. 69
 Transmittare S. i, 2. 168
 Transmittere T. iii, 978. iv, 622. vi,
 677. 932. vii, 425. ix, 239. x, 621.
 S. i, 3. 30
 Transmittis T. i, 499
 Transmittit T. v, 498. viii, 596. S. iii,
 3. 78
 Transmittitur S. i, 5. 28
 Transmittunt T. v, 10
 Transnaudem T. ix, 311
 Transnare A. i, 452
 Transportem T. xi, 697
 Transtra T. v, 404. S. iii, 2. 28. A. i,
 443
 Transtulerat T. xi, 650
 Transtulit S. v, 1. 196
 Transvecta T. vi, 702
 Transvehit S. ii, 1. 177
 Transverberat T. vii, 635. x, 400
 Transversa T. i, 348
 Transversis T. vi, 459
 Transumere T. ii, 242
 Transumit T. iii, 292
 Trapetis S. ii, 7. 29
 Trasimenus S. i, 4. 86
 Traxerat T. x, 304
 Traxere S. i, 1. 61
 Traxisse A. ii, 386
 Traxisset S. iii, 4. 43
 Traxisti T. ix, 477
 Traxit T. v, 624. vii, 302. S. iv, 4. 105
 Tremebant T. xi, 742
 Tremebat S. iv, 5. 27
 Tremebunda T. ix, 552. x, 715
 Tremebundus T. iv, 441
 Tremefacta T. iv, 580. A. i, 247
 Tremefactum T. ii, 569
 Tremefactus A. i, 537
 Tremefecit T. vi, 715. xii, 651
 Tremendas T. iii, 614
 Tremendos T. ii, 732
 Tremendus T. x, 164
 Tremens T. v, 216. 570. viii, 642. x,
 46. xii, 774. A. i, 524
 Trementem T. vi, 487. ix, 618. S. i, 2.
 41
 Trementes T. x, 310. 606. xi, 673
 Trementi T. ii, 509. v, 95. vii, 780. ix,
 355
 Trementis T. i, 65. x, 879. S. ii, 7. 96

- Tremere T. vii, 230
 Tremiscat S. v, 1. 249
 Tremiscens T. xii, 284
 Tremiscit T. vi, 448. ix, 635. 680
 Tremiscunt T. i, 353. iv, 497. ix, 321. 394
 Tremit T. iv, 129. 231. vii, 66. S. iv, 8. 15
 Tremor T. ii, 532. iv, 490. vii, 798. 823. ix, 887. x, 470. xii, 447
 Tremuere T. iv, 311. 331. 472. xii, 430
 Tremuerunt T. vii, 817
 Tremuit T. vi, 882
 Tremulæ T. ix, 696
 Tremulas T. v, 749
 Tremulls T. vii, 482. S. v, 5. 71
 Tremunt T. i, 209. ii, 605. viii, 389. 664. xi, 532
 Trepida T. ii, 7. iv, 642. vi, 468. vii, 760
 Trepidæ T. v, 330. 354. 519. vi, 187. ix, 622. xi, 256. xii, 529
 Trepidam T. ix, 888. x, 871. S. v, 3. 9
 Trepidans T. viii, 130
 Trepidant T. vi, 458. x, 567
 Trepidante S. v, 3. 35. A. ii, 210
 Trepidantem S. i, 2. 75
 Trepidantia T. iii, 423
 Trepidantibus T. vii, 426
 Trepidare A. ii, 391
 Trepidat T. i, 640. iii, 428. iv, 352. v, 260. vii, 67. viii, 348. ix, 35. 869. x, 167. xii, 8. S. iii, 5. 73. A. i, 627. 650
 Trepidavit T. iii, 37
 Trepididi T. ii, 611. iii, 361. 365. vii, 485. 797. ix, 222. x, 522
 Trepidid T. ii, 608. 645. v, 265. vii, 131. 742. ix, 461. x, 156. 395. 899. xi, 208. xii, 563. 616. S. iii, 2. 116. iii, 5. 100
 Trepido T. ii, 311. 606. iii, 186. 634. iv, 506. v, 244. vii, 240. ix, 500. xi, 241. A. i, 514
 Trepidorum T. i, 626
 Trepidus T. iii, 547. iv, 271. 784. ix, 7. 880. x, 187. xii, 495. A. ii, 34
 Trepidum T. i, 7. ii, 476. viii, 677. 721. x, 852. xi, 120. 325. A. i, 17
 Trepidus T. ii, 60. iv, 406. viii, 181. S. i, 1. 73. A. i, 129
 Tres T. iv, 456. vi, 652
 Tribuere T. ix, 376. S. v, 5. 72
 Tribuit T. x, 634. S. v, 1. 116
 Tribuni S. v, 1. 97
 Tribus T. x, 251. S. ii, 6. 72. iii, 3. 100. iv, 1. 25
 Tributis S. i, 4. 83
 Tributis S. iv, 1. 40
 Tributum S. i, 4. 87
 Trichoris S. i, 3. 58
 Tridentem T. vii, 255
 Trieterica T. ii, 661. A. i, 595
 Trieterida T. ix, 480. S. ii, 6. 72
 Trieteride T. vii, 93
 Trieteris T. iv, 722
 Trisdæ T. i, 64
 Trisdam T. iv, 380
 Triformis T. ii, 53
 Trimacria T. x, 622
 Trinacrius S. iv, 4. 80
 Trinis S. v, 3. 253
 Trino S. iv, 9. 15
 Triplices T. ii, 454
 Triplici T. iv, 168. viii, 565. xii, 743. A. i, 58
 Triplicis T. iv, 516
 Tripodas T. vii, 707. viii, 276. x, 200
 Tripode T. iv, 411
 Tripodum T. i, 509. iii, 506. vi, 378. viii, 117. 176. 367. x, 339. S. i, 2. 247. A. i, 496
 Triptolemi S. iv, 2. 36
 Triste T. i, 442. iii, 375. iv, 19. 154. 251. v, 493. vii, 437. viii, 67. 275. ix, 887. x, 3. xii, 688. S. ii, 6. 16. iii, 1. 142. iii, 3. 210. iii, 5. 14. v, 1. 64. 237. A. i, 549. ii, 222
 Tristem T. i, 663. iv, 670. 721. viii, 666. xi, 446. S. v, 1. 204. v, 3. 251. A. i, 217
 Tristes T. ii, 312. 402. iii, 78. iv, 469. v, 81. 184. 274. 631. vi, 10. 946. vii, 735. viii, 209. 729. x, 606. 868. xi, 664. xii, 91. 525. 574. S. i, 4. 48. ii, 1. 18. v, 1. 266. v, 3. 30. A. i, 83. ii, 166. 409
 Tristi T. iii, 404. iv, 559. vii, 148. 223. xi, 422. S. ii, 5. 26
 Tristia T. ii, 650. iii, 224. x, 113. xii, 404. S. ii, 6. 58. iii, 1. 173. v, 2. 12
 Tristibus T. i, 93. iv, 78. vi, 64. 118. viii, 557. ix, 670. xii, 112. S. ii, 1. 177
 Tristor T. ii, 25. x, 488. S. i, 2. 165
 Tristis T. ii, 366. 518. iii, 41. 113. 434. iv, 38. 380. vi, 288. viii, 80. 97. 132. 363. S. i, 2. 254. ii, 1. 169. ii, 6. 52. 73. v, 1. 195. 259. v, 3. 257. A. i, 98. 238
 Tristissima T. vii, 51
 Tristitia T. ii, 192
 Trisulca T. iii, 321
 Trisulcæ T. v, 671
 Trisulco T. i, 565. vii, 324
 Trita S. ii, 7. 51
 Triton T. v, 707. ix, 629. S. iii, 2. 35. iii, 3. 82
 Tritona T. v, 372

- Tritone T. ii, 722. A. i, 219
 Tritones A. i, 55
 Tritonia T. ii, 684. 735. vii, 33. viii, 529. 704. 759. ix, 87. x, 895. xii, 607. S. i, 1. 37. ii, 2. 117. A. i, 486. ii, 22
 Tritonide S. ii, 7. 28
 Tritonia T. vii, 185
 Trivis T. vi, 608. ix, 586. 818. x, 505. S. iii, 1. 56. 68
 Triviam T. ix, 863
 Triumphatos T. vii, 181
 Triumphi T. viii, 238. xii, 88. 541. 612. S. iii, 3. 140. A. ii, 104
 Triomphis T. xii, 324
 Triumpho T. iv, 388. v, 306. x, 475. xii, 164. 617. S. iii, 3. 118. 171
 Triamphos T. i, 18. ix, 579. S. iv, 2. 56. iv, 3. 154. iv, 4. 73. iv, 6. 70
 Triumphum T. vii, 516. xii, 579. S. i, 4. 84
 Troades A. ii, 270
 Troezen T. iv, 81
 Troja T. i, 549. S. iv, 4. 94. A. i, 7. 502. ii, 183. 277
 Trojæ S. i, 2. 188. ii, 1. 117. iv, 4. 104. v, 3. 148. A. i, 454. ii, 62. 318
 Trojam T. i, 699. S. ii, 1. 144
 Trojana T. viii, 202. S. i, 4. 99. v, 2. 118. A. ii, 304
 Trojana S. iv, 2. 65. v, 2. 168
 Troica S. i, 4. 125. ii, 1. 91. ii, 2. 123
 Troicus S. i, 1. 35. iv, 3. 160
 Troilon S. ii, 6. 33
 Troilus S. v, 2. 121
 Trophæa S. iv, 1. 39
 Trophæis T. x, 28. S. iv, 3. 98
 Trucem T. ii, 300. ix, 609. xii, 859. 782
 Truces T. iii, 377. iv, 21. 400. vi, 535. vii, 474. viii, 157. x, 35. 92. xi, 372. 574. S. iii, 1. 34. iii, 3. 117
 Trucibus T. ix, 396. xii, 576. S. v, 4. 5
 Trucis T. iii, 82. vi, 52. ix, 171. x, 137. 260. S. v, 2. 143. A. ii, 55
 Truculentior T. vi, 427
 Truculentus T. x, 692
 Trunca T. i, 277. iii, 132. iv, 72. 455. v, 253. viii, 9. ix, 483. x, 342
 Truncæ T. xii, 525. A. i, 113
 Truncam T. iv, 107. viii, 444
 Truncant T. iii, 175
 Truncare S. v, 3. 99
 Truncas T. x, 881
 Truncatus T. iv, 500
 Trunci T. vii, 276. S. v, 3. 62
 Truncis T. vi, 85. viii, 699
 Trunco T. iv, 301. ix, 236. xii, 479. S. ii, 3. 64. v, 3. 83
 Truncos T. ii, 711. v, 236. xii, 33
 Truncum T. v, 333. vii, 646. viii, 630
 Truncus T. viii, 371. ix, 269
 Trux T. iv, 268. vii, 342. 643. ix, 789. xi, 46. S. ii, 1. 186. iv, 5. 5. A. i, 362
 Tryon T. iv, 180
 Tuba T. ii, 261. x, 552. xi, 56. 59. xii, 522. A. i, 6. ii, 201
 Tubæ T. iii, 568. 709. iv, 95. 343. vi, 230. vii, 622. x, 731. 827. xi, 409. xii, 722. S. iii, 1. 139
 Tubam A. ii, 51
 Tubarum T. viii, 154. xi, 325. 529
 Tubas T. ii, 719. iv, 261. vi, 147. vii, 11. 172. 187. viii, 346. x, 233. S. iii, 1. 151. v, 3. 193
 Tuendo T. ii, 240
 Tuens T. iv, 606. vii, 41. xi, 396. xii, 675
 Tuentes T. i, 447. A. i, 336
 Tuenti T. v, 241. vi, 689. vii, 743
 Tuentur T. i, 528. iv, 740. viii, 724. x, 180. S. i, 1. 29
 Tueri T. ix, 97. xi, 681. S. i, 1. 15. 77. iv, 2. 16
 Tuetur T. ix, 116. S. ii, 2. 23
 Tuleram T. i, 219
 Tulere T. i, 174
 Tuleris S. iv, 7. 46. A. ii, 43
 Tulerit S. iv, 6. 193. A. i, 480
 Tuli T. i, 70. iii, 517. vi, 147. x, 340. S. iii, 1. 164. iii, 3. 42. v, 3. 227. 264
 Tulissem T. vii, 524. viii, 592
 Tuliscent S. i, 1. 81
 Tulisses T. ii, 429. S. iii, 1. 162. v, 3. 228
 Tulisset T. vi, 654. A. ii, 434
 Tulisti T. i, 239. S. iii, 3. 46. 83. A. ii, 277
 Tulit T. i, 605. iv, 85. 278. 754. v, 528. viii, 504. ix, 29. 669. 768. 801. xi, 252. 283. xii, 311. S. i, 1. 87. i, 2. 72. ii, 1. 81. ii, 7. 21. iii, 3. 117. iv, 1. 31. v, 2. 17. v, 3. 261. v, 5. 16. A. i, 261. ii, 358. 362
 Tumeat S. i, 2. 263
 Tumebat T. ii, 28
 Tumefacta T. xi, 313
 Tumefactus T. x, 128
 Tumens T. iii, 600. iv, 833
 Tument T. v, 116. vi, 418
 Tumentem T. i, 299. xi, 378. S. ii, 1. 58
 Tumentes T. viii, 29. 429. S. i, 6. 70. A. i, 292
 Tumentia T. vi, 484

- Tumentibus T. iii, 443
 Tumentis T. xii, 636
 Tumescent T. vi, 749
 Tumet T. iii, 333. vii, 23. 87. 471. x, 37
 Tumida T. ii, 304. A. ii, 302
 Tumide T. v, 659. viii, 483. x, 909. S. i, 2. 203. ii, 2. 21. A. i, 189
 Tumidam S. i, 3. 21
 Tumidas T. vii, 527. A. i, 658
 Tumidi T. ii, 162. v, 508. ix, 459. A. i, 165
 Tumidia T. ix, 315. A. i, 36
 Tumido T. iv, 576. v, 676. ix, 209. 242. 413. xi, 676. S. iii, 2. 98
 Tumidos T. iv, 828. v, 75. viii, 636. A. ii, 433
 Tumidum T. ii, 346. iv, 387. vi, 823. ix, 79. 217. x, 13. xii, 174. A. i, 277
 Tumidus T. vii, 317. viii, 41. ix, 442. xi, 756. S. iii, 4. 85. A. ii, 269
 Tamor T. ii, 114. ix, 781
 Tamuerunt S. iii, 2. 75
 Tumuit T. iv, 121
 Tumulare T. ix, 99. x, 198
 Tumularet T. vii, 331
 Tumulata S. iv, 7. 37
 Tumuli T. vi, 246. x, 356
 Tumulis T. i, 36. v, 679. ix, 388. xi, 680. S. iii, 1. 24. iv, 4. 55. v, 5. 41
 Tumulo T. vi, 925. viii, 114. x, 434. S. v, 3. 26. v, 5. 25
 Tumulos T. vii, 179. ix, 517. S. v, 3. 106. 243
 Tumultu T. i, 372. 516. ii, 51. 226. 311. iii, 197. 620. 670. v, 144. 348. 729. vi, 45. 412. 589. vii, 608. viii, 295. 637. x, 161. 582. xi, 26. 854. xii, 145. 782. S. i, 2. 234. ii, 2. 28. iv, 8. 16. A. i, 498
 Tumultum T. iv, 668. vii, 119. xi, 33.
 Tumultus T. i, 280. iii, 373. 426. iv, 488. v, 692. vii, 631. viii, 261. S. i, 6. 66. ii, 3. 68. A. ii, 415
 Tumulum T. x, 68. S. iii, 3. 214. v, 3. 50
 Tundunt T. i, 420
 Tunicæ S. iv, 9. 30
 Tunicam S. v, 2. 29
 Tunicas T. iii, 586. ix, 691. A. i, 432
 Tuor T. iii, 152
 Turba T. i, 104. 205. ii, 158. 565. iii, 125. 233. iv, 233. 810. iv, 259. 418. vi, 132. 661. vii, 169. 282. viii, 105. 421. ix, 122. 245. x, 243. 298. xi, 262. 370. xii, 20. 47. S. i, 1. 96. ii, 1. 135. iii, 1. 85. 109. iv, 4. 41. v, 1. 236. A. i, 27. 266. ii, 67. 109
 Turbabant T. xi, 139
 Turbabat T. viii, 468
 Turbabit S. ii, 1. 61
 Turbæ A. i, 311. 606
 Turbam T. ii, 612. viii, 696. x, 273. S. v, 3. 67
 Turbanta T. xi, 139
 Turbant T. ii, 120. iv, 27. 819. x, 897
 Turbante T. vii, 536
 Turbare T. iv, 515. v, 57. 304. x, 417. 649. 905. S. i, 3. 22. ii, 3. 48. A. ii, 409
 Turbarum S. ii, 2. 71
 Turbasset T. vi, 500
 Turbasti T. xi, 213
 Turbat T. iv, 377. viii, 283. 350. ix, 256. A. ii, 164
 Turbata T. ii, 251. 555. iii, 92. 680. v, 240. 727. viii, 258. 631. ix, 10. 171. 570. x, 912. xii, 407. 449. S. iii, 5. 86
 Turbatam T. ii, 577
 Turbati T. iii, 394
 Turbatis T. i, 480. viii, 455. xi, 519
 Turbatos T. ix, 844. xi, 545
 Turbatrix T. iv, 369
 Turbatur T. xii, 171
 Turbatus T. ii, 69. vii, 148. ix, 286. 803. 871. xi, 249
 Turbaverat T. ii, 29
 Turbarit T. i, 98. viii, 3. ix, 745. x, 76. S. ii, 3. 40
 Turbes S. i, 3. 103
 Turbet T. xi, 589
 Turbida T. ii, 208. 319. iv, 366. xii, 269. S. i, 4. 10. iii, 4. 14
 Turbidus T. i, 44. ii, 3. 731. iii, 18. 222. iv, 766. v, 212. vii, 669. viii, 539. ix, 76. 420. 482. 843. x, 738. xi, 230. xii, 697. S. iii, 1. 39. iv, 3. 76
 Turbine T. i, 366. ii, 565. iii, 251. 674. v, 560. vi, 709. vii, 133. 560. 748. viii, 107. 424. ix, 867. x, 742. xii, 800. S. i, 3. 41. ii, 2. 127. iii, 2. 48. iv, 9. 27. A. ii, 418
 Turbo T. iv, 813. S. ii, 1. 72
 Turgentæ S. v, 2. 4
 Turgentia T. v, 268
 Turmæ T. vii, 688. viii, 130. 537. 720. 744. ix, 672. x, 12. 235. xi, 22. S. iv, 1. 25
 Turmale T. iv, 10
 Turmali S. v, 2. 18
 Turmarum T. x, 222
 Turmas T. ii, 181. 419. iv, 125. 843. v, 7. vi, 213. vii, 130. viii, 428. 571. ix, 33. 850. x, 743. 931. xi, 454. xii, 14. 636. S. i, 6. 66. iii, 2. 125. iv,

2. 90. v, 2. 123. 144. A. i, 419
 Turnis T. v, 701. viii, 486. xii, 753. S.
 iv, 5. 47
 Turni S. i, 3. 83
 Turno S. i, 2. 246
 Turparem T. x, 487
 Turpatus T. iv, 106
 Turpavit T. viii, 483
 Turpe T. iii, 335. ix, 239. xii, 176
 Turpem T. v, 107
 Turpes T. vi, 866. viii, 58. x, 766
 Turpi T. ix, 796. x, 260. A. i, 631
 Turpia T. vi, 904
 Turpis T. iii, 237
 Turres T. iv, 89. vi, 546. vii, 243. 374.
 x, 651. xi, 267. 292. S. v, 3. 76. A.
 ii, 369
 Turres T. iii, 250. v, 352. vii, 442. viii,
 847. x, 630. 742. 777. 855. xi, 180.
 S. ii, 2. 94
 Turribus T. i, 255. iii, 13. v, 411. ix,
 147. xi, 219. S. ii, 1. 145. v, 2. 122
 Turrigera A. ii, 247
 Turrin T. iii, 366. xi, 363
 Turris T. ix, 555. x, 846. 921. xi, 9. 49.
 xii, 15
 Turrus T. iv, 47
 Tuscia S. ii, 1. 99. iv, 5. 39
 Tuscula S. iv, 4. 16
 Tuscus S. iv, 6. 10
 Tuta T. viii, 635. xi, 260. xii, 160. A.
 i, 270
 Tutabor S. ii, 3. 50
 Tutus T. ix, 720
 Tutare T. vii, 192
 Tutari T. vii, 382
 Tutas S. iii, 1. 59
 Tutatur S. ii, 3. 55
 Tutela T. x, 186. S. iv, 6. 32
 Tutti T. ii, 373
 Tutis T. vii, 441. S. v, 2. 42. A. i, 63
 Tutissima A. i, 211
 Tutius T. vii, 238. S. ii, 1. 98
 Tuto T. iii, 602. 661. iv, 55. vi, 751
 Tutos T. ii, 369. xi, 52
 Tutum S. i, 2. 41
 Tyberim S. iv, 3. 112
 Tyberino S. v, 2. 113
 Tyberinus S. i, 3. 74
 Tybridis S. ii, 6. 64. iv, 4. 5
 Tybrim S. i, 5. 24. ii, 7. 45
 Tybris S. i, 2. 190. i, 6. 100. iii, 5. 112
 Tydea T. i, 42. 416. 489. 674. ii, 364.
 iii, 8. 396. 418. vi, 827. viii, 500.
 579. ix, 60. 217. 513. x, 377. xi,
 177. xii, 763. 803
 Tydeo T. iii, 84
 Tydeos T. iii, 654. vii, 635. viii, 470.
 490. 509. 532. 664. ix, 2. 26. 149.
 305. 545. x, 401. xii, 118
 Tydeu T. iii, 280. ix, 63
 Tydeus T. i, 402. 451. ii, 113. 176.
 370. 587. 696. iii, 59. 236. 324. iv,
 94. 602. v, 671. vi, 813. 852. 876.
 886. 906. vii, 538. 611. viii, 459.
 473. 721. 752. ix, 137. 138. 181.
 299. x, 25. 355. xii, 41. A. ii, 59
 Tydides A. i, 469. ii, 38. 146. 170
 Tympana T. iv, 668. ix, 800. x, 649.
 A. i, 655. ii, 166. 176
 Tyndarides S. iv, 8. 52
 Tyndariden, T. v, 407. viii, 59
 Tyndarides T. x, 501
 Tyndaris A. ii, 273
 Tyranni T. iii, 82. 110. 370. S. ii, 7.
 100. A. ii, 152
 Tyrannis T. i, 34
 Tyranno T. ii, 445. v, 716
 Tyrannum S. iii, 3. 72
 Tyrannus T. xi, 664
 Tyria T. viii, 459. ix, 160
 Tyrim T. i, 161. iv, 610. vi, 17. S. v,
 2. 124
 Tyrium T. vii, 146. viii, 232
 Tyrias T. vi, 657. viii, 186. x, 3. xi,
 180. xii, 597
 Tyrii T. i, 153. ii, 613. vii, 1. viii, 159.
 250. 556. ix, 177. 489. x, 631. 884.
 xi, 430. S. i, 2. 151
 Tyriis T. ii, 73. iii, 312. vii, 28. 679.
 x, 15. 768. xi, 368
 Tyrio T. iii, 282. vi, 62. 145. vii, 656.
 S. iii, 1. 16. iv, 4. 76. v, 1. 215
 Tyrios T. i, 10. iii, 285. iv, 874. ix,
 406. xi, 216. xii, 693. S. iii, 4. 55.
 v, 2. 29
 Tyrium T. vii, 191
 Tyrius T. iii, 406. xi, 205
 Tyros S. iii, 2. 139
 Tyrrhena S. v, 2. 114
 Tyrrhenas S. ii, 2. 2. iii, 2. 24. v, 3.
 82
 Tyrrhenam T. vi, 20
 Tyrrhenas S. iv, 4. 24
 Tyrrheni T. iii, 594. S. iv, 3. 89. v, 3.
 166. A. i, 56
 Tyrrhenos T. vii, 631
 Tyrrhenum T. vi, 404
 Tyrrhenus T. iii, 650
 Tyrus S. i, 5. 39

V.

- Vacabant T. xi, 469
 Vacant T. v, 58. x, 658. A. i, 4. ii, 115
 Vacantibus T. x, 596. S. v, 2. 148
 Vacantis T. xii, 11
 Vacasti T. viii, 186
 Vacat T. i, 483. iv, 287. v, 190. vii,

620. xi, 677. xii, 861. S. i, 3. 49. i,
 4. 89. ii, 4. 14. A. ii, 263
 Vacavit S. iv, 2. 40
 Vacca S. iv, 5. 18
 Vacet T. vii, 703. ix, 208
 Vacua T. i, 166. 490. ii, 49. iii, 384.
 vii, 276. xi, 82. S. ii, 3. 65
 Vacuum T. x, 827. xi, 302. S. i, 1. 60. v,
 1. 169
 Vacuum T. iii, 860. xi, 275
 Vacuum T. v, 187
 Vacuus T. xii, 802
 Vacuantem T. iii, 649
 Vacuantur A. i, 419
 Vacuus T. v, 559. xi, 55. xii, 470
 Vacuatur T. xii, 632
 Vacuet S. i, 4. 128
 Vacui T. iii, 183. vii, 58. xii, 38. S. i,
 2. 162. S. i, 3. 82. ii, 1. 150
 Vacuis T. ii, 680. iv, 150. v, 523. xii,
 105. 161. S. v, 3. 266. A. i, 169
 Vacuo T. iii, 469. iv, 67. viii, 311. x,
 232. 861
 Vacuum T. ix, 599
 Vacuum T. i, 63. ii, 76. iii, 649. v, 486.
 vi, 190. xii, 124. S. iv, 4. 98. iv, 7.
 30. A. ii, 406
 Vacuum T. i, 593. vii, 604. ix, 47. x,
 87
 Vacuus T. iv, 423. v, 644. vi, 519. x,
 106
 Vada T. ix, 257. S. i, 3. 39. iii, 2. 109.
 iii, 6. 20. iv, 8. 7. A. i, 100. 180.
 224. 244
 Vade T. ii, 19. vii, 775. viii, 744. x,
 210. xi, 112. 672. xii, 780. S. iii, 4.
 35. 36. v, 2. 175. 180. A. i, 661
 Vadere T. iii, 101
 Vadi T. i, 385. vii, 738. xii, 235
 Vadis T. i, 374. ii, 377. 461. iv, 523.
 809. v, 347. vii, 284. ix, 230. 237.
 275. x, 231. S. i, 3. 18. ii, 2. 105.
 v, 1. 251. v, 2. 114. A. ii, 104
 Vadit T. viii, 296. ix, 169. xii, 222
 Vaditis T. vi, 657
 Vado T. iii, 85. iv, 51. 775. 815. vii,
 429. viii, 110. ix, 266. xii, 416
 Vadosus S. iv, 5. 38
 Vadosus A. i, 389
 Vadum T. vii, 439. ix, 322. 431. 458.
 494. S. iii, 3. 61. iv, 4. 7
 Vaga T. iii, 63. 133. iv, 647. v, 494.
 vi, 53. 725. vii, 676. ix, 32. x, 106.
 360. 550. xi, 21. S. i, 1. 65. i, 4. 36.
 i, 5. 27. iii, 3. 54
 Vaga T. vii, 190. S. iii, 1. 42
 Vagantem T. i, 161. viii, 273. S. iii, 6.
 25. A. ii, 90
 Vagantes S. ii, 7. 60
 Vagari A. i, 346
 Vagus T. i, 545. vii, 121. S. iii, 2. 78
 Vagata S. iv, 9. 32
 Vagatur T. x, 736
 Vagetur T. xii, 303
 Vagi T. vii, 802. xii, 39. 625
 Vagientem S. ii, 7. 37
 Vagina T. ix, 76. S. iv, 5. 51.
 Vaginas T. ix, 696
 Vagiret S. iv, 8. 35
 Vagia T. v, 186. vii, 738. ix, 203. x,
 858. S. i, 6. 68. ii, 2. 79. iii, 1. 4.
 A. ii, 71
 Vagitibus T. iv, 785
 Vagitum S. ii, 1. 106
 Vagitus T. v, 841
 Vago T. v, 514. viii, 564. A. ii, 401
 Vagor S. i, 3. 52
 Vagorum T. i, 295
 Vagos T. vi, 799. x, 209. 276. S. iii, 3.
 179
 Vagum T. ix, 832
 Vagus T. i, 312. ii, 397. iii, 673. vii,
 417. 500. viii, 481. 513. xii, 394. S.
 iv, 2. 155. iv, 6. 2. v, 1. 89
 Vale T. xi, 187. S. iii, 3. 209. iv, 4.
 101
 Valeam S. ii, 2. 41
 Valeant T. ix, 392. S. i, 1. 41
 Valeat S. v, 1. 95
 Valebant T. ix, 484
 Valebas T. ix, 721
 Valebat T. vi, 414
 Valebis S. iv, 9. 53
 Valebunt T. ii, 622
 Valent T. ii, 560. iii, 111. viii, 703.
 xi, 322. xii, 237
 Valentior S. i, 4. 111
 Valerent S. v, 1. 29
 Valeret T. vi, 158
 Valet T. ii, 607
 Valette T. xi, 187
 Valida T. i, 222. iv, 419. vi, 704. S.
 ii, 1. 126. A. ii, 374
 Validae S. v, 2. 62
 Validam T. iii, 356. ix, 95
 Validas T. iii, 590
 Validi S. ii, 1. 126
 Validis T. v, 141
 Validos T. ix, 284. A. i, 580
 Vallant T. vi, 132. xii, 17
 Vallante T. v, 17
 Vallantur T. x, 564
 Vallata T. xii, 162
 Vallati A. i, 491
 Vallavere S. v, 1. 156
 Vallavit T. ix, 501. S. ii, 6. 92
 Valle T. i, 100. ii, 324. iv, 40. ix, 352.
 xi, 62. S. iv, 2. 46. A. i, 223

- Vallem T. vii, 189. vii, 67. 749. A. i, 463
 Valles T. ii, 185. iv, 448. 707. vii, 245. ix, 221. xi, 256. S. i, 4. 128. v, 8. 281
 Valli T. xii, 9. 708
 Vallibus T. ii, 551. v, 523. x, 96. S. iv, 8. 73. A. i, 476
 Vallis T. iv, 801. vi, 256. vii, 182. viii, 465
 Vallo T. iii, 530. x, 457. 682. A. i, 407
 Vallom T. vii, 448. x, 41. 74. 129. 519. xi, 39. 140. 148. 757. S. v, 2. 153
 Valucres T. ix, 238. xii, 403
 Valuisse T. ix, 144
 Vana T. i, 473. 621. iii, 646. iv, 440. v, 135. ix, 870. xi, 215. S. ii, 7. 128. A. i, 25. ii, 267
 Vanæ T. x, 205
 Vanescentibus T. viii, 86
 Vanis T. iii, 652
 Vano T. xii, 295
 Vanos T. x, 396. xii, 589
 Vanum T. ii, 126. ix, 660
 Vapor T. i, 108. iv, 471. 621. x, 110
 Vaporant T. v, 174
 Vaporatis T. i, 566
 Vapore T. i, 384
 Vaporem T. vi, 471. x, 605. S. i, 5. 59
 Vapores T. vii, 327
 Vaporibus T. xii, 712
 Vaporifera T. vi, 716
 Vaporiferas S. iii, 8. 96
 Vaporiferis S. i, 8. 45
 Vara T. vi, 851
 Varia T. vii, 536
 Variabat T. xii, 271
 Variæ T. vi, 826. viii, 24. S. iii, 5. 95
 Variare T. x, 366
 Varias T. ii, 282. vi, 888. viii, 610. S. i, 2. 55. v, 1. 231. A. ii, 352
 Variat S. i, 5. 41
 Varii T. iii, 516. vi, 560. S. iii, 2. 43
 Variis T. i, 672. ii, 264. iii, 381. iv, 406. vii, 570. x, 59. xii, 476. S. i, 3. 47. iii, 8. 63. A. i, 309
 Vario T. i, 136. 516. iii, 18. 179. v, 348. viii, 219. 232. x, 558. xii, 173. S. i, 4. 109. i, 5. 42. A. i, 185. ii, 42
 Varios T. iii, 426. vii, 127. A. ii, 165
 Varium T. vi, 466. A. ii, 173
 Varius T. v, 147
 Vastæ T. v, 248. 386. A. ii, 391
 Vastant T. iii, 576
 Vastas T. v, 515
 Vastat T. iv, 297. x, 296
 Vastata T. iv, 157
 Vastator T. vii, 565. S. ii, 5. 7. iv, 6. 41. A. ii, 318
 Vasto T. i, 377. ii, 538. iii, 670. vi, 709. vii, 585. A. ii, 412
 Vastos T. xii, 273. S. iii, 2. 129
 Vastum T. i, 368
 Vatem T. iv, 216. vii, 696. x, 624. 749. S. i, 2. 94. 239. v, 1. 25. v, 3. 14. A. i, 493
 Vates T. ii, 348. iii, 82. 468. 501. 549. iv, 449. 610. 635. vi, 222. viii, 1. x, 249. 323. S. i, 2. 33. 98. 201. ii, 1. 27. ii, 7. 42. iv, 3. 120. v, 1. 208. v, 3. 175. 270. A. i, 136
 Vati T. iv, 181. 192. vi, 530. vii, 786. 815. viii, 341. x, 696. S. i, 2. 46. v, 8. 85
 Vatribus S. ii, 7. 51
 Vatis T. i, 42. ii, 95. 299. iv, 407. 491. viii, 201. x, 616. 770. xii, 123. S. i, 4. 25. ii, 9. 60. iv, 4. 101
 Vatum T. iii, 450. iv, 60. x, 648. 723. 829. S. i, 2. 220. i, 4. 117. ii, 2. 69. v, 2. 164. 172. v, 3. 56. 234. 284. A. i, 15. 544
 Ubersa T. iv, 563. 772. v, 205. 221. 617. vi, 148. vii, 397. 524. x, 605. 826. xi, 342. A. i, 132
 Ubere T. iii, 682. iv, 741. vi, 187. A. ii, 184
 Uberibus T. v, 151. S. ii, 3. 54. iv, 5. 36. v, 5. 15. 74. A. ii, 385
 Uda T. iv, 658. S. ii, 2. 19. iv, 9. 33. v, 2. 4. A. i, 233
 Uda S. i, 6. 78. iii, 1. 68
 Vectæ S. iii, 5. 79
 Vectam A. ii, 369
 Vectare T. iv, 723
 Vector T. iii, 507. S. v, 3. 283
 Vectorem T. ix, 858
 Vectos T. v, 713
 Vectum T. v, 486. xii, 532
 Vectus T. vi, 341. S. iv, 3. 27
 Vehant T. x, 732
 Vehementior S. i, 2. 83
 Vehens T. xii, 735. S. i, 2. 143
 Vehenti S. iii, 3. 188
 Veherere S. ii, 2. 134
 Veheret S. i, 2. 45. A. i, 157
 Vehis T. viii, 307. 316
 Vehit T. iii, 441. v, 507. ix, 35. 262. 301. S. ii, 1. 203. v, 1. 106. 251
 Vehitur T. vi, 282
 Veiente S. iv, 5. 55
 Vela T. i, 194. iv, 25. v, 130. 408. 469. vi, 484. vii, 141. x, 539. S. v, 2. 6. v, 3. 238. A. i, 45. 361
 Velabat S. ii, 1. 132
 Velamina T. x, 58. xii, 368
 Velamine T. i, 593. x, 65
 Velat A. i, 346
 Velatam S. v, 1. 225

- Velatum T. iv, 272
 Velaverat T. viii, 565
 Velavere T. viii, 765
 Velavit A. ii, 821
 Velede S. i, 4. 90
 Veliferi S. v, 1. 244
 Velint T. ii, 242. viii, 616. S. ii, 1. 9
 Velis T. i, 481. ii, 182. iv, 843. S. iii, 1. 107. iii, 2. 27. iii, 3. 180. iii, 1. 102. v, 1. 149. A. i, 5. 63
 Velit T. iii, 217. iv, 194. 498. vi, 477. 647. vii, 889. viii, 180. 252. x, 27. xii, 116. S. i, 4. 81. iii, 5. 56. ii, 2. 9. A. i, 199. ii, 242
 Vellant S. iii, 2. 32
 Velle T. ii, 449. xii, 639
 Vellent S. ii, 1. 49
 Vellera T. ii, 96. 121. 681. iv, 217. 492. v, 475. S. i, 2. 125. v, 2. 8
 Vellere T. iii, 582. vi, 786. viii, 294. S. i, 2. 25
 Velleris T. ii, 281. iv, 445. vii, 476
 Vellera T. i, 667. xii, 577
 Vellet T. viii, 719. S. v, 1. 130. 131. v, 3. 267
 Vellit T. viii, 704
 Vellunt T. i, 249. vi, 229. x, 525
 Vellantur S. v, 2. 3. A. i, 423
 Velo T. ix, 143. xii, 626. A. ii, 9
 Velocem T. vii, 5
 Veloci S. iii, 1. 45
 Velocior T. i, 101. S. iv, 3. 103. v, 2. 170. v, 3. 201
 Velocius S. iii, 1. 115. iv, 3. 39
 Velorum A. ii, 116
 Velox T. ii, 400. iii, 399. v, 460. vi, 797. vii, 236. 660. viii, 310. ix, 679. 762. xi, 509. S. i, 5. 56. ii, 3. 18. iii, 1. 12. iii, 3. 54. iv, 4. 4. A. ii, 400
 Vena T. iii, 458. S. i, 2. 150. i, 3. 36. ii, 2. 86
 Venabula T. iv, 323. S. ii, 5. 9
 Venas T. iv, 727
 Venale S. iv, 5. 50
 Venalis S. ii, 1. 73
 Venantes T. x, 416
 Venantum T. ii, 123. vii, 674
 Venarum T. ix, 530
 Venas T. xi, 640
 Venatibus T. vi, 635
 Venator T. i, 548. iv, 495. ix, 685. xi, 534. S. v, 2. 119. A. i, 165. ii, 74
 Venatrix T. ix, 616
 Venatu T. ix, 594. A. i, 119
 Veneni T. v, 508. 521. ix, 748. xi, 814
 Venenis T. iv, 58. 505
 Veneno T. i, 106. 171. 360. 566. ii, 285. iv, 100. ix, 340. S. iii, 2. 119. A. i, 433
 Venerabile T. vii, 697. S. i, 1. 70. i, 3. 38. iv, 8. 60. v, 1. 115. 230
 Venerabilis T. iv, 68. xi, 427. S. iii, 1. 159
 Venerabitur S. ii, 7. 80
 Veneranda T. vii, 497. S. i, 1. 76. 1. 49
 Venerande T. iii, 546. xii, 73. S. ii, 2. 135
 Venerantur A. ii, 23
 Venerat T. iii, 17. viii, 695. 760. ix, 132. x, 347. 467. xii, 207
 Venerata T. x, 785
 Veneratur A. i, 365. ii, 300
 Venere T. v, 157. 450. vii, 387. 665. viii, 501. xi, 30. xii, 52. S. iii, 1. 17
 Venerem T. viii, 96
 Veneri T. i, 531. v, 58. S. iii, 4. 33. v, 3. 164
 Veneris T. iii, 289. 701. viii, 478. A. i, 70
 Veneris T. ix, 890
 Venerunt T. v, 181
 Veni T. i, 87. viii, 115. ix, 398. x, 341. S. i, 4. 22. iii, 1. 39. v, 4. 16
 Venia S. ii, 1. 82
 Veniam T. i, 204. 579. iii, 66. viii, 517. ix, 764. xi, 710. 741. S. iii, 1. 162. iv, 7. 29. v, 3. 264. A. i, 17. ii, 245
 Veniant T. xii, 691
 Venias T. x, 902. S. v, 3. 288
 Veniat T. iv, 253. 498. x, 584. xi, 686. 745. xii, 589. S. i, 6. 60. iii, 1. 109
 Veniebat S. v, 3. 173. v, 5. 87
 Veniebat A. i, 52
 Veniemus T. xii, 446
 Veniens T. xi, 446. xii, 808. S. i, 6. 11
 Venient S. iii, 5. 62. v, 2. 161
 Veniente S. i, 2. 214
 Venientem T. i, 40. v, 563. vi, 892
 Venientes T. ix, 471
 Venienti T. v, 661
 Venientia T. x, 738. xii, 74
 Venientibus T. vii, 754
 Venies S. iii, 5. 110. v, 2. 164
 Veniet T. iii, 716. vii, 220. ix, 563. S. i, 2. 165. iv, 3. 124. 125
 Venimus T. ii, 703. v, 21
 Venio T. xi, 389. xii, 260
 Veniet T. iii, 101. 186. vi, 735. vii, 678. x, 851
 Venis T. ii, 449. 721. vii, 79. ix, 450. xi, 101. xii, 375. S. ii, 1. 3. A. ii, 337
 Venisse T. xi, 887. A. ii, 77
 Veniwea A. ii, 328
 Venisti T. viii, 184
 Venit T. i, 109. ii, 172. 321. 351. 662. iii, 91. 508. iv, 38. 292. 336. 637. v, 342. 618. 766. vi, 13. 366. 475. 496

- Venite S. iv, 3. 110
 Venitis T. ii, 170. vii, 282
 Veniunt T. v, 142. vii, 125. viii, 106.
 472. ix, 192. S. i, 2. 233. A. i, 533
 Venti T. i, 207. 348. ii, 37. v, 366. vi,
 791. vii, 214. A. i, 54
 Ventilatis S. iv, 2. 106
 Ventis T. i, 479. iii, 665. iv, 758. v,
 88. 288. vi, 300. 361. vii, 744. viii,
 423. ix, 523. x, 248. S. iii, 2. 71. A.
 ii, 13
 Vento T. i, 387. iv, 212. vii, 139
 Ventorum T. iii, 255. vii, 816. xii, 728
 Ventos T. ii, 35. iii, 432. iv, 30. x, 92.
 xii, 567. S. iii, 2. 42. A. i, 214. 219.
 446
 Ventosa T. iii, 48. iv, 286. x, 137. xii,
 653. S. iv, 4. 50
 Ventosæ A. ii, 286
 Ventosi S. iii, 2. 2
 Ventosum T. x, 712
 Ventre T. iv, 564
 Ventris S. iv, 6. 5
 Ventum T. ii, 65. vii, 424. ix, 225. x,
 176
 Ventura T. i, 247. iii, 520. 626. iv, 638.
 vii, 304. viii, 192. x, 563. S. iv, 4.
 81. A. i, 267
 Venturæ S. ii, 1. 52
 Venturam T. vii, 676
 Venturas T. iv, 620
 Venturi T. iii, 552. S. iii, 3. 158
 Venturos S. iii, 3. 28
 Venturum T. iii, 490. v, 476. vii, 765
 Venturus T. i, 170. 472
 Ventus T. vii, 625
 Venna T. ii, 191. iii, 263. v, 110. 135.
 158. 281. 303. 445. 622. vi, 335. ix,
 822. x, 893. S. i, 2. 52. 159. i, 3.
 10. ii, 7. 84. iii, 1. 150. iii, 4. 22.
 iii, 5. 23. v, 1. 233. A. i, 293
 Veprum S. v, 2. 44
 Ver S. v, 1. 211
 Vera T. ii, 50. iii, 488. iv, 330. 531.
 vi, 223. viii, 333. ix, 631. 886. x,
 113. S. v, 2. 40. A. i, 32. 146
 Veræ S. v, 1. 53
 Verba T. i, 410. iii, 658. iv, 766. 790.
 v, 593. 607. 613. vi, 197. vii, 504.
 viii, 621. ix, 81. x, 151. 380. 517. xi,
 435. 602. 618. S. i, 4. 46. ii, 4. 7.
 31. iii, 3. 207. v, 5. 26. 52. 81. A. i,
 381. ii, 286
 Verbera T. ii, 143. 172. iii, 630. vi,
 450. 460. viii, 437. ix, 153. S. ii, 7.
 118. v, 3. 184
 Verberat T. i, 118. v, 390. viii, 408. ix,
 286
 Verbere T. v, 232. 480. 538. S. i, 1. 68
 Verberibus T. vi, 305. 422. 523. S. i, 4.
 44
 Verbis T. i, 213. 449. viii, 621. xii,
 461. S. v, 5. 1. A. i, 383. 585. 649.
 ii, 437
 Vere T. x, 229. xi, 193
 Vereare T. xi, 164. 719
 Verebar T. x, 811
 Verecundo S. i, 5. 14. ii, 1. 136. iv, 5.
 59
 Verenda T. iii, 702. S. i, 2. 239. ii, 6.
 79. A. ii, 450
 Verendam T. x, 176
 Verendas T. xi, 159
 Verende T. xi, 709
 Verendi T. iii, 681. xii, 569. S. v, 2. 44
 Verendis A. ii, 148
 Verendo T. ii, 230. viii, 27. xii, 491. S.
 iii, 3. 60
 Verendos T. iii, 345. x, 188
 Verendum T. x, 75. S. iii, 4. 60
 Verendus A. i, 598
 Verentes T. i, 538
 Vererer T. iv, 515. A. i, 255
 Vereri S. ii, 1. 183. A. ii, 185
 Veretur T. vii, 246. 773. viii, 291. xii,
 221. A. ii, 239
 Vergens T. i, 158. 391
 Vergimur S. iv, 4. 70
 Vergit T. ii, 379
 Verguntur T. vi, 211
 Veri T. iii, 450. viii, 171
 Veris T. ii, 665. vii, 110. x, 782. S. i,
 1. 17. ii, 1. 50. iv, 4. 12. A. i, 288
 Veritus T. ii, 694. v, 668. S. i, 3. 22
 Verua T. iii, 671. S. iii, 3. 130
 Vernæ T. iv, 786
 Verni T. iv, 96. 452
 Vernis T. v, 580
 Verno T. iv, 2
 Vernos S. ii, 1. 46
 Veros T. x, 722. A. i, 591. 642. S. iii,
 5. 58
 Verrentem T. ix, 638
 Verrere A. i, 263
 Verritur S. iii, 3. 91
 Versa A. i, 249. 658
 Versabat S. ii, 1. 72
 Versæ T. iii, 33. iv, 572. v, 71. xi, 498.
 S. ii, 4. 19. A. ii, 158
 Versans T. i, 249. iv, 366. v, 242
 Versant T. i, 176
 Versantem S. v, 2. 123
 Versanti T. iv, 626
 Versantis T. ii, 107
 Versat T. vi, 389. x, 58
 Versare T. iv, 437. S. iv, 6. 46
 Versas T. iii, 249. vii, 592
 Versat T. ii, 146. iii, 5. 143. iv, 168.

590. vi, 671
 Versatur T. xii, 191
 Versis T. ii, 290. iii, 486. vi, 214
 Verso T. iii, 204. S. v, 3. 12. A. ii, 40
 Versos T. ix, 655
 Versu S. v, 3. 118. 149
 Versum T. v, 178. S. i, 2. 157
 Versus T. v, 698. vii, 534. x, 935. A. ii, 315
 Vertam T. iii, 250
 Verte T. i, 262. viii, 188. xii, 596
 Verterat S. iv, 6. 63
 Vertere T. ii, 560. 573. iv, 56. 66. v, 696. vi, 534. vii, 101. x, 38. S. ii, 2. 148. A. ii, 11
 Verteret T. i, 163
 Vertex T. ix, 277. S. iii, 4. 81
 Vertice T. i, 20. 90. 374. 599. ii, 238. 583. 780. iii, 218. 566. 611. iv, 5. 165. 314. 360. 555. 795. v, 481. 587. 640. vi, 697
 Verticis T. vi, 855. xii, 789
 Vertigine T. x, 918
 Vertis S. iii, 1. 168
 Vertit T. iv, 632. vii, 691. viii, 384
 Vertitur T. v, 637. ix, 115. A. i, 163
 Verto T. vii, 519. S. v, 5. 25
 Vertunt T. iii, 413. v, 309
 Verum T. i, 291. iii, 136. iv, 349. 410. vi, 785. viii, 108. ix, 852. x, 859. S. ii, 2. 138. 5. 49. A. i, 552. ii, 7. 38
 Verus T. x, 711. S. iv, 6. 12. v, 3. 131
 Vesana T. xii, 226
 Vesane T. iii, 637. v, 663
 Vesibius S. iv, 4. 79
 Vesicimur S. i, 6. 43
 Vesicitor T. i, 238
 Vesevi S. iv, 8. 5
 Vesper T. viii, 189. xii, 45
 Vespera T. v, 260
 Vespere S. iv, 3. 118
 Vesta S. i, 1. 36
 Veste T. v, 210. vii, 245. xii, 280. 363. S. i, 5. 17. ii, 3. 33. A. ii, 95
 Vestem T. ix, 354. S. ii, 7. 10
 Vester T. iii, 625. iv, 695
 Vestes T. v, 264. 315. vi, 79. 344. x, 108. 644. xi, 335. xii, 490. S. ii, 1. 127. 138. 171. v, 1. 20. A. i, 324. 347. 533. ii, 204
 Vestibula T. i, 387
 Vestibulo T. x, 91. S. iv, 4. 42
 Vestibus T. vi, 208
 Vestigat T. ix, 366. xi, 137
 Vestigia T. ii, 11. 155. 615. iii, 267. 540. iv, 104. 277. 316. v, 441. 636. vi, 387. 400. 640. 564. 717. 904. vii, 268. viii, 131. ix, 111. 143. 171. 475. 485. 676
 Vestinus S. iv, 6. 94
 Vestire A. i, 417
 Vestis S. iii, 4. 51
 Vestisse T. iii, 591
 Vestistis T. xii, 623
 Vestit T. v, 52
 Vestitur T. i, 487. vi, 348
 Vestra T. iii, 152. 372. vii, 543. x, 191. xii, 557. S. i, 5. 29. ii, 7. 20. v, 5. 3. 46
 Vestre T. vii, 380. xii, 403
 Vestrum T. vii, 629
 Vestras T. v, 498. vii, 629. x, 35. xi, 613. S. iii, 2. 40. A. ii, 54
 Vestri T. v, 39. vii, 288. ix, 806. x, 419
 Vestris T. i, 454. xi, 174. xii, 154. A. ii, 101
 Vestro T. vii, 545. S. iv, 4. 25
 Vestros T. vii, 515. ix, 299. S. ii, 7. 87
 Vestrum T. vii, 519. ix, 318. S. i, 5. 29
 Vesuvina S. ii, 6. 62. v, 3. 205
 Vesuvinus S. iii, 5. 72
 Veta S. iv, 4. 102
 Vetabat T. vii, 429
 Vetabit A. i, 87
 Vetabo S. iii, 1. 173
 Vetant T. ii, 3. iii, 316. v, 179. vii, 890. viii, 562. ix, 262. x, 93. xi, 419. xii, 380. A. i, 81
 Vetante S. iv, 3. 59
 Vetantem T. viii, 486
 Vetantes T. vii, 694
 Vetanti T. iii, 550
 Vetantur S. ii, 2. 118
 Vetarem T. x, 593
 Vetaret T. x, 420. xi, 628. A. ii, 96
 Vetas T. iii, 656. S. iv, 1. 34. v, 1. 248
 Vetat T. i, 399. iii, 67. 335. vi, 256. 529. 914. vii, 538. 786. ix, 38. x, 172. xii, 558. S. i, 1. 37. ii, 1. 14. iv, 3. 12. A. i, 410
 Vetemur T. v, 744
 Vetent T. ix, 264
 Veterem T. v, 61. vii, 304. 343. S. iv, 6. 29
 Veteres T. i, 261. iii, 337. iv, 375. v, 48. vi, 90. vii, 115. 193. viii, 226. ix, 84. xii, 11. 301. 674. 725
 Veteri T. i, 360. xi, 582. xii, 574
 Veteria T. i, 503. iii, 183. viii, 619
 Veterno T. vi, 94
 Veterum T. iii, 244. vi, 67. S. i, 3. 47
 Vetes S. v, 6. 64
 Vetet T. ii, 140. xii, 186
 Vetitam T. iv, 622. ix, 424. A. i, 2
 Vetitas A. ii, 347
 Vetito T. iv, 191. vii, 777. S. v, 5. 7

- Veditum T. iii, 634. vii, 8. xii, 56
 Veditus T. vii, 660
 Veto T. xii, 95
 Veto A. i, 140
 Vetuit T. xi, 438. S. i, 3. 12. i, 6. 84.
 iii, 3. 142
 Vetus T. i, 180. vii, 210. 258. S. v, 3.
 109
 Vetustas T. iv, 32. x, 631. S. i, 6. 39.
 iv, 1. 28
 Vetusti T. v, 645. S. iv, 6. 20
 Vetustia S. i, 2. 154. iv, 5. 66
 Vetusto T. iv, 856
 Vetustum T. vii, 312
 Vexantem T. v, 612. S. v, 2. 117
 Vexare S. i, 2. 57
 Vexilla T. iv, 803. vii, 248. 622. viii,
 238. xii, 399. 614. 647. 782. S. iv,
 2. 43. v, 1. 90. 116
 Vexit T. v, 533
 Vexo S. ii, 1. 27
 Vi T. ix, 286. A. i, 642
 Via T. ii, 496. 555. 558. vi, 362. viii,
 327. ix, 747. x, 480. xi, 145. xii,
 160. S. i, 3. 98. ii, 1. 4. iii, 3. 27.
 iv, 3. 37. 127. 162. v, 1. 71. A. i,
 257
 Vias T. i, 327. 368. ii, 390. iii, 9. 395.
 v, 715. vi, 28. 494. viii, 683. ix, 720.
 x, 561. xi, 449. xii, 339. 599. S. ii,
 2. 33. iv, 3. 114. A. ii, 436
 Viam T. iii, 102. v, 109. vi, 442. vii,
 483. viii, 469. x, 363. xi, 501. xii,
 147. S. iii, 3. 203. iv, 3. 122. v, 1.
 145
 Viarum S. ii, 2. 12. iii, 3. 102. iv, 9.
 19
 Vias T. i, 102. 373. 645. ii, 6. 314. 332.
 478. iv, 141. v, 9. vi, 455. ix, 437.
 xii, 113. 135. 266. 275. 472. S. ii, 6.
 70. ii, 7. 49. iii, 5. 22. iv, 3. 20. iv,
 4. 2. v, 1. 245
 Viator T. ii, 511. S. iv, 3. 28
 Vibrabat A. i, 648
 Vibrant T. vii, 269
 Vibrantem S. v, 1. 134
 Vibrantibus T. vi, 223
 Vibraret S. v, 2. 102
 Vibrat T. v, 507. x, 843
 Vibrata A. i, 304
 Vibratur T. vi, 579
 Vibravit A. i, 613
 Vice T. ii, 427. vi, 529. viii, 192. ix,
 566. S. ii, 4. 30. ii, 7. 92. iii, 3. 49
 Vicem T. i, 174. 529. ii, 149. vii, 803.
 x, 576. S. i, 2. 140. iii, 2. 135. A. i,
 464
 Vicerat S. ii, 1. 109
 Vicere T. ii, 374. vii, 525. xii, 342
 Vices T. i, 128. iii, 558. iv, 282. 620.
 viii, 307. ix, 78. x, 18. 754. xi, 40.
 xii, 353. 552. S. i, 2. 156. ii, 2. 73.
 iii, 2. 26. iv, 4. 49. v, 1. 79. 99. A.
 ii, 162
 Vicibus T. viii, 422. xii, 47. 458. S. iv,
 9. 50
 Vicina T. ii, 519. 542. vii, 587. xi, 149.
 S. i, 1. 77. i, 3. 98. iv, 1. 13. iv, 2.
 20. A. ii, 259. 415
 Vicinas T. iv, 306
 Vicini T. v, 648
 Vicino T. iv, 779. xii, 407. S. i, 3. 46.
 ii, 2. 104. A. i, 212
 Vicinns T. vi, 850
 Vicisse T. vi, 820. viii, 252. 616. xi,
 556. S. iv, 1. 10. v, 3. 141
 Vicissim T. i, 177. ii, 590. iii, 401. ix,
 663
 Viciati S. v, 1. 110
 Vicit T. iii, 190. vii, 683. viii, 427. xi,
 202. xii, 443. 510
 Victra T. i, 380. 540. vii, 745. ix, 497.
 x, 791. xi, 490. xii, 49. 659. S. i, 2.
 242. ii, 2. 52. ii, 3. 14. iii, 5. 23. A.
 i, 670
 Victam T. vi, 453. x, 916
 Victas A. ii, 344
 Victa S. ii, 5. 25
 Victi T. xi, 732. xii, 507. 542
 Victimae S. ii, 7. 17
 Victia T. viii, 494. ix, 517. xii, 692. S.
 iii, 3. 68. 168
 Victo T. iii, 644. vi, 528. viii, 126
 Victor T. ii, 824. 330. 654. vi, 283. 534.
 557. 609. 615. vii, 566. ix, 178. 444.
 x, 869. xi, 5. 238. 333. xii, 64. 544.
 785. S. iv, 3. 84. iv, 6. 65
 Victorem T. vi, 866. 923. ix, 625. xi,
 186. xii, 532. S. v, 3. 139
 Victores T. iii, 538. x, 21
 Victori T. vi, 722. xi, 308
 Victoria T. iv, 641. v, 678. vi, 494.
 530. 923. x, 614. xii, 8. S. v, 3. 145
 Victoribus T. iv, 823. vi, 114. 548. ix,
 556. xi, 669
 Victoris T. xi, 392
 Victos T. ii, 661. xi, 680. xii, 780. S.
 ii, 1. 96. v, 3. 132
 Victricia S. v, 2. 150
 Victricis S. iii, 3. 141
 Victrix T. vi, 687. A. i, 85
 Victum T. iv, 222. vi, 712. viii, 38.
 615. xii, 593. S. i, 3. 77
 Victura S. ii, 3. 62. v, 1. 177
 Victurae A. i, 322
 Victus T. ii, 679. vi, 490. ix, 505. x,
 292. xii, 332. S. ii, 5. 11
 Vide T. vii, 508

- Videant T. xi, 138
 Videas T. ix, 22. S. i, 1. 107
 Videat A. ii, 74
 Videbas S. ii, 6. 8
 Videbat T. iv, 188. ix, 580. 862. x, 325. xii, 2. A. ii, 312
 Videbis T. iii, 315. S. iv, 4. 8
 Videbit T. ii, 606. xii, 344
 Videbo T. viii, 112. S. v, 1. 192
 Videmur A. ii, 227
 Videtur T. x, 813
 Videndi T. vii, 294
 Videndo T. x, 556. S. ii, 6. 76
 Videndum S. iv, 6. 26
 Videns T. viii, 757
 Videat T. iv, 72. vii, 765. viii, 397. ix, 244. x, 385. 464. 562. 919. xii, 25. 455. A. ii, 177
 Videntes T. x, 543
 Videtur T. v, 260. vi, 596
 Video T. i, 58. iv, 397. 587. vi, 812. vii, 250. viii, 583. S. ii, 6. 30. A. i, 84. 530
 Viderat T. ii, 399. vii, 145. ix, 821. x, 399. xi, 140
 Videre T. iii, 54. vi, 278. 410. 486. vii, 442. viii, 452. xi, 48. 274. xii, 425. 516. 674. S. v, 3. 256. A. i, 545
 Viderat S. v, 2. 48
 Videres T. vii, 528. S. i, 5. 55
 Videret S. v, 1. 132
 Videri T. ii, 94. v, 49. 135. 220. vi, 840. vii, 243. 315. S. i, 2. 9. 200. iii, 5. 108. iv, 6. 37. iv, 9. 2. v, 1. 188
 Videris S. i, 1. 23. ii, 1. 108. A. ii, 139
 Viderit T. iii, 212. viii, 67. xi, 578. S. i, 1. 89
 Viderunt S. i, 2. 30. 215. A. i, 427
 Videat T. i, 399. 654. iii, 503. ix, 798. 826. xi, 551. xii, 766. S. ii, 1. 210. ii, 2. 54. ii, 7. 26. iv, 6. 97. A. i, 851
 Videt T. i, 79. 438. 483. ii, 530. iii, 229. iv, 197. v, 688. vii, 200. 674. viii, 641. 674. ix, 606. 642. x, 73. 376. 392. 468. 799. 886
 Videtur A. ii, 108
 Videtur T. vi, 544. viii, 142. 213. ix, 855. x, 658
 Vidi T. iii, 309. 640. 641. iv, 322. v, 223. vii, 185. viii, 58. 143. 627. xi, 162. 425. 654. x, 201. xi, 175. 176. S. i, 2. 85. 87. i, 3. 47
 Vidimus T. viii, 188. xi, 122. 220. S. ii, 4. 7
 Vidisse T. i, 86. iv, 377. vi, 500. vii, 116. viii, 135. xi, 128. 147. S. ii, 3. 23. A. ii, 81. 340
 Vidisses S. i, 2. 130
 Vidisti T. xii, 400. A. i, 261
 Vidiatis T. vii, 630. xi, 85. A. ii, 105
 Vidit T. ii, 68. 577. 582. iii, 150. iv, 256. 612. v, 114. vi, 502. 786. 897. vii, 84. 413. viii, 753. ix, 135. 887. x, 850. 872. xi, 119. 268
 Vidua T. ii, 340. A. ii, 368
 Viduus T. v, 105. x, 12. xii, 106. S. i, 5. 21
 Viduum T. xii, 678. A. ii, 314
 Viduare T. iii, 385. S. i, 3. 77
 Vidui T. x, 183. xii, 796
 Viduus T. xii, 26
 Viduo T. ii, 543. S. iii, 5. 60
 Viduus S. i, 2. 168. v, 1. 196
 Vigens S. i, 4. 76
 Viget S. iii, 5. 74
 Vigentis S. i, 4. 54
 Viget S. iv, 4. 48
 Vigil T. iii, 425. vi, 770. x, 492. xii, 1. S. i, 4. 119. A. i, 472
 Vigilabat S. v, 4. 13
 Vigilant T. v, 300. ix, 190. x, 55
 Vigilantibus T. v, 212
 Vigilare A. ii, 24
 Vigilata T. x, 288. xii, 811. S. iv, 6. 25
 Vigilem A. i, 543
 Vigiles T. iii, 278. iv, 373. v, 326. vi, 26. x, 23. 159. xii, 308. 352. 804. S. i, 2. 196. i, 4. 55. v, 1. 78
 Vigilet S. i, 1. 35
 Vigili T. x, 90. S. iii, 5. 25. A. ii, 120
 Vigilia S. iii, 3. 98
 Vigiliam T. xii, 449
 Vigor T. iv, 230. vi, 775. x, 641. S. v, 2. 111
 Vile T. ii, 448. S. ii, 5. 29. v, 3. 247
 Vilem T. v, 686. xii, 61
 Viles T. ii, 297. 458. A. ii, 356
 Villa S. iii, 2. 113
 Villor T. i, 649. viii, 568. ix, 167
 Villis T. i, 191. ix, 426. x, 794. S. i, 5. 82. ii, 2. 129. v, 3. 23
 Villa S. ii, 2. 9
 Villae S. i, 3. 4
 Villousis T. vi, 809
 Vim T. i, 625. iii, 241. iv, 691
 Vimine T. i, 583. ii, 39
 Vina T. i, 694. v, 209. vii, 92. x, 279. 323. S. i, 6. 23. 41. ii, 1. 60. iii, 1. 76. iii, 2. 24. iv, 2. 17. iv, 6. 7. A. ii, 96
 Vincam T. xii, 343
 Vincamur T. x, 597
 Vincas T. vi, 254. S. iv, 8. 44
 Vincat S. ii, 2. 109
 Vincibat S. ii, 1. 89
 Vincens S. i, 6. 88
 Vincentia T. ii, 78

- Vincetur T. xi, 99
 Vincere T. i, 520. ii, 687. vi, 545. 520.
 x, 483. 588. S. ii, 3. 73. iii, 1. 172.
 iii, 3. 198. iv, 1. 30. v, 1. 21
 Vincet S. ii, 4. 27
 Vincet T. xi, 338
 Vincet T. iv, 644
 Vincetur S. iv, 4. 98. v, 5. 23
 Vinci T. vi, 529. 758. xi, 423. S. ii, 6.
 85. v, 2. 7. A. i, 16. 483
 Vincire S. iii, 3. 109. v, 3. 102
 Vincis T. vi, 816. xi, 607
 Vincit T. viii, 27. x, 418. S. i, 1. 65. i.
 2. 122. ii, 6. 7. iii, 2. 79. iii, 5. 67.
 v, 3. 68. 389
 Vincimur T. vii, 774
 Vincitur T. xi, 503. S. i, 4. 70. A. i,
 608. ii, 244
 Vincula T. ii, 634. v, 112. 457. 571. vii,
 518. ix, 240. 869. S. i, 2. 275
 Vinculis T. vi, 887
 Vinclo T. ix, 692
 Vincit S. ii, 7. 22
 Vincitum S. v, 5. 70
 Vincula T. i, 135. 521. iv, 245. 535.
 vi, 863. vii, 657. viii, 43. xi, 625.
 xii, 90. S. i, 2. 60. 240. iii, 2. 27
 Vincunt T. i, 715. vi, 434
 Vindemia S. ii, 2. 164
 Vindex T. i, 80. ii, 469. S. v, 3. 251
 Vindicat S. v, 1. 246
 Vindicis S. iv, 6. 4
 Vindicta T. ix, 671. xi, 305
 Vineta T. iv, 160. S. ii, 2. 111. iii, 5.
 90. v, 1. 147
 Vinxit T. ii, 366. vi, 900
 Violabere A. i, 511
 Violabilis T. v, 258
 Violantillas S. i, 2. 25
 Violare T. i, 150
 Violata T. ix, 713
 Violate T. v, 750
 Violavit T. vii, 299
 Violente T. ii, 466
 Violentia T. vii, 60. ix, 313
 Violentior T. iv, 119. vi, 157. x, 866
 Violentius T. xii, 93
 Viola S. i, 2. 22
 Viperei T. x, 614
 Vipereo T. iii, 285. vi, 8. vii, 579
 Virago T. xi, 414. S. iv, 8. 23
 Virebat T. i, 393
 Virebunt S. iv, 4. 83
 Virens T. iii, 453. iv, 817. v, 509
 Virent T. vi, 56. S. i, 2. 149
 Virentem T. iii, 517. A. i, 617
 Virentes T. v, 548
 Virenti T. i, 115
 Virentibus T. iv, 797. ix, 419
 Virentum T. iv, 825
 Vires T. ii, 109. 327. 640. iii, 308. iv,
 159. 822. 536. 759. v, 44. 384. vi,
 18. 187. 335. 531. 647. 766. 846. vii,
 625. 699. viii, 42. 373. 499. 522. ix,
 450. 477. 849. 853. x, 498. xi, 83.
 96. 746. xii, 600. S. i, 4. 32. 45. iv,
 4. 33. v, 1. 87. v, 2. 111. v, 3. 1. 98.
 v, 5. 49. A. i, 122. 456. ii, 108. 250
 Virescere T. iv, 654
 Viret S. ii, 2. 91
 Virete S. ii, 7. 13
 Virga T. ii, 11. iv, 482. S. i, 2. 48. ii,
 1. 189. v, 1. 101
 Virgae T. ii, 70. S. iii, 2. 141. v, 4. 18
 Virgam T. i, 306
 Virgarum S. ii, 4. 12
 Virgas T. vii, 226
 Virgea T. vii, 893
 Virgine T. iv, 582. xi, 213. S. ii, 1. 10
 Virginea A. i, 587. ii, 45. 126
 Virginæ A. i, 603. ii, 260
 Virgineas T. ii, 255. xii, 763
 Virginei T. xii, 205. 524. A. ii, 91
 Virgineis T. ii, 786. A. i, 344
 Virgineo S. ii, 6. 31. iv, 3. 123. A. i,
 564. ii, 326
 Virgineos A. i, 208. 263. ii, 169
 Virginibus T. ii, 223. iv, 457. v, 118.
 457. A. ii, 77
 Virginis T. i, 598. vii, 317. viii, 560.
 x, 504. xi, 132. 600. xii, 357. 362.
 S. iv, 4. 91. A. i, 368. 636. ii, 70
 Virginitas T. v, 82. xi, 356. A. i, 292
 Virginitate T. ii, 204. ix, 836. S. v, 1. 46
 Virginitatis T. ii, 233
 Virgo T. i, 533. ii, 684. iii, 106. 287.
 614. iv, 488. v, 279. vii, 246. 279.
 290. viii, 646. ix, 166. 608. 664. x,
 118. 597. xi, 136. 586. 595. 612. xii,
 280. 436. S. i, 1. 37. i, 2. 116. 246.
 i, 5. 26. iii, 2. 86. iv, 8. 26. v, 1.
 103. v, 2. 128. v, 3. 74. 166. A. i,
 306. 535. 547. ii, 210
 Virgulta T. i, 378. iv, 469
 Viri T. ii, 163. 535. 630. iii, 62. 119.
 348. 358. 675. 678. iv, 77. v, 309.
 vi, 391. vii, 433. viii, 496. ix, 57.
 74. 184. 201. 469. x, 939. xi, 90.
 597. xii, 120. 615. S. i, 2. 196. iii,
 1. 66. v, 1. 125. A. i, 3
 Viribus T. i, 136. 415. iv, 347. vi, 480.
 774. viii, 587. xi, 259. 724. A. i, 587
 Viridantia T. v, 536
 Viridantis S. iv, 9. 37
 Viridem T. ix, 854. 592
 Virides T. ii, 24. v, 390. vi, 199. 714.

- vii, 332. ix, 243. 323. 709. xi, 742.
 xii, 619. 656
 Viridi T. i, 587. iv, 274. v, 549. vi,
 265. 929. ix, 234. S. iii, 1. 174. iv,
 8. 56. v, 2. 162. v, 3. 73
 Viridia T. i, 711. iii, 212. 325. iv, 261.
 v, 152. S. i, 2. 276. i, 5. 40. ii, 2.
 20. ii, 4. 25. A. i, 116
 Viridum T. ii, 279
 Viriles T. vi, 23. xi, 477. S. i, 6. 54.
 v, 3. 154. A. i, 259
 Virili S. i, 2. 164. iv, 8. 25. A. i, 254.
 ii, 137
 Virilis S. ii, 6. 40
 Viris T. i, 253. iii, 210. 576. iv, 10. 24.
 143. 299. v, 4. 75. 305. 277. vi, 264.
 vii, 292. viii, 161. 408. ix, 151. 264
 Viro T. i, 663. ii, 517. iv, 84. 194. vii,
 700. 750. ix, 823. x, 420. 837. xi,
 144. S. i, 2. 140. 227. ii, 1. 140
 Vhorum T. i, 432. v, 404. 557. ix, 138.
 787. 826. x, 147. 342. xii, 763. S.
 iii, 1. 152
 Viros T. iv, 24. 44. 102. 228. 320.
 767. v, 193. vi, 295. 550. 632.
 vii, 529. 678. 746. 798. viii, 142.
 156. 378. 390. 457. 552. ix, 25. 134.
 229. 829. x, 271. 635. xi, 280. 442.
 xii, 26. A. i, 442
 Virtus T. i, 417. 469. 644. ii, 572. iii,
 332. 615. iv, 12. 602. v, 172. 562.
 742. vi, 4. 295. 551. 628. 669. 727.
 vii, 51. 591. 702. viii, 183. 406. 742.
 ix, 37. 98. 716. 829
 Virtute T. ii, 178. vii, 257. ix, 6. xii,
 28. 77. S. ii, 2. 71. iii, 1. 26. iv, 4.
 75. A. i, 336. 468
 Virtutem T. iii, 8
 Virtutibus T. iii, 103
 Virtutis T. iii, 419. iv, 128. 229. viii,
 421. xi, 1. xii, 177. S. iv, 8. 18. 58.
 v, 2. 52. A. ii, 376
 Virum T. i, 217. 422. 537. 612. ii, 152.
 234. 508. 530. 566. 695. 686. 725. iii,
 651. 718. iv, 554. 804. v, 253. 447.
 700. vi, 53. vii, 120. 528. 591. viii,
 395. 690
 Virus T. iii, 290. xi, 312. 442. S. i, 4.
 104
 Vis T. i, 279. ii, 284. 591. iii, 62. iv,
 726. v, 245. vi, 870. vii, 59. 680.
 viii, 532. x, 158. xi, 731. xii, 217.
 S. v, 1. 146. v, 3. 54. 101. A. i, 148
 Visa T. i, 537. iii, 38. 665. iv, 332. v,
 484. 622. vi, 697. vii, 590. ix, 330.
 583. xii, 208. S. ii, 7. 118. v, 1. 238.
 A. i, 121. 171. 653
 Visae T. vii, 440. S. ii, 1. 127
 Visam T. vii, 483
 Visas T. viii, 239. xii, 683
 Viscera T. i, 522. iv, 467. v, 238. vii,
 522. viii, 109. 434. ix, 451. 857. xi,
 238. xii, 53. S. iii, 1. 113. v, 8. 9.
 A. ii, 286
 Visceribus T. iv, 417. 728. vii, 798. S.
 iii, 5. 30. v, 1. 47
 Visendi T. vi, 249. S. ii, 2. 73
 Visere T. i, 616. iii, 118. ix, 624. 625.
 S. iii, 5. 97. A. ii, 111
 Visi T. ii, 174
 Visibus T. vi, 277. S. iv, 2. 31
 Visio T. ii, 532. iv, 607. ix, 247. xi,
 359. S. iii, 2. 75. A. ii, 389
 Viso T. vii, 726. 803. viii, 12. ix, 821.
 x, 659. S. i, 1. 73. iv, 7. 14. v, 5. 63
 Viso T. i, 74. 534. ii, 509. iii, 326. iv,
 29. v, 247. 483. 546. 552. 723. vi,
 496. 802. vii, 74. viii, 86. 629. ix,
 645
 Visum T. iii, 206. v, 57. viii, 298. S. f,
 1. 52
 Visure T. ii, 23
 Visurus T. vii, 365. x, 305. S. ii, 6. 27.
 A. i, 177
 Visus T. i, 545. ii, 24. 101. iii, 612. iv,
 697. v, 285. 437. vi, 205. viii, 292.
 649. ix, 267. 702. 890. x, 211. 301.
 819. xi, 24. 134. xii, 317. S. i, 2.
 213. i, 2. 14. 30. 52. ii, 1. 172. iv, 6.
 40. A. i, 823. ii, 169. 206
 Vita T. i, 607. ii, 646. 695. vi, 166.
 vii, 367. viii, 379. 490. x, 317. 333.
 434. xi, 553. xii, 83. S. ii, 2. 129.
 v, 2. 13. A. ii, 397
 Vitae T. i, 53. 241. 390. 664. ii, 112.
 196. 606. 658. iii, 69. 268. 370. iv,
 793. v, 260. 535. vii, 166. 206. 464.
 viii, 22. 25. 406. x, 379. xi, 565
 Vitalia T. viii, 526. S. ii, 6. 69
 Vitalibus T. i, 610
 Vitam T. vi, 816. 881. viii, 126. x, 350.
 xi, 760. S. ii, 3. 69. v, 1. 63. v, 3.
 133
 Vitantem T. xi, 493. xii, 671
 Vitantia T. vi, 861
 Vitare T. iv, 618. vi, 509. xii, 287
 Vitas T. iv, 33. 531
 Vitasse T. i, 477. x, 687
 Vitat S. ii, 3. 11
 Vitata T. iv, 224. xi, 511
 Vitatur T. viii, 193
 Vitem S. v, 1. 48
 Vitent T. xii, 37
 Vitare S. v, 1. 229
 Vitassat S. v, 1. 57
 Vitibus T. vi, 106. xii, 621
 Vitifero S. iv, 2. 36
 Vitio S. ii, 2. 125

- Vitis T. viii, 545
 Vitrea T. ix, 332
 Vitreæ S. i, 3. 85
 Vitreæ S. i, 3. 78
 Vitrois S. i, 6. 74. iii, 2. 16
 Vitreo S. ii, 2. 49. A. i, 26
 Vitreum S. i, 5. 16. ii, 3. 5
 Vitro S. i, 5. 42
 Vitta T. iv, 602. viii, 89. x, 645. A. i, 523
 Vittæ T. v, 668. viii, 277
 Vittarum T. ii, 100. vi, 31
 Vittas T. ii, 738. iii, 566. vii, 735. x, 190. 606. xii, 468. S. ii, 7. 9. iv, 4. 92. iv, 6. 98. A. i, 511
 Vittata T. xii, 227. S. iii, 3. 3. iv, 8. 1. A. ii, 301
 Vittatæ T. xii, 492
 Vittatam T. vii, 758
 Vittatus T. viii, 175. S. v, 5. 29
 Vittis T. iii, 467. iv, 580. viii, 127. xi, 460. xii, 65. S. i, 2. 248. A. i, 11. 611
 Vituleæ T. viii, 595
 Viva T. iii, 544. S. i, 3. 48
 Vivam S. ii, 3. 41
 Vivant T. xii, 43. S. iv, 6. 26
 Vivat T. vi, 362
 Vivax S. iii, 2. 114
 Vive T. ix, 394. 894. xii, 816. S. ii, 2. 131. ii, 3. 43
 Vivente T. ix, 574. S. ii, 1. 2
 Viventes S. iii, 1. 95
 Vivere T. viii, 287. xii, 424. S. ii, 2. 67. iii, 3. 75. iv, 7. 62
 Vidida T. iii, 234
 Vitis T. ii, 57. 216. iv, 169. viii, 299. 340. xi, 568. S. ii, 1. 184. 232
 Vivit T. iv, 132. v, 657. S. i, 5. 52. iv, 6. 95
 Vivite S. ii, 2. 143
 Vivo T. i, 118. 547. v, 162. vi, 259. viii, 52. 762
 Vivos S. v, 3. 269. v, 5. 39
 Vivum T. ix, 373
 Vivunt T. xii, 441. S. i, 2. 155
 Vivus S. i, 1. 48
 Vixerat T. vii, 790
 Vixisse T. xi, 418
 Ulciacare T. xii, 766
 Ulciacenda T. vii, 203
 Ulciacere T. viii, 65. ix, 215. x, 210
 Ulciaci T. viii, 666. x, 196
 Ullas T. xii, 583
 Ullam T. vi, 476
 Ullas T. i, 101. vii, 186. ix, 326. A. ii, 384
 Ulli T. iv, 37. 251. x, 723. S. i, 2. 83. iii, 4. 68
 Ullis T. ix, 470. 905. S. v, 1. 186. A. ii, 322
 Ullius T. iii, 376. x, 751
 Ullo T. viii, 101. xi, 694. S. iii, 4. 70
 Ullos T. x, 331. xi, 691
 Ullum T. x, 662. S. iii, 4. 95. v, 5. 76
 Ullus T. xi, 297
 Ulmis T. ix, 419. S. iv, 3. 68
 Ullum T. ix, 266
 Ullmus T. vi, 106. viii, 545. 546. S. v, 1. 49
 Ulmas T. vi, 672
 Ullam T. ix, 865
 Ulmas T. x, 515. xii, 412
 Ullis S. ii, 1. 66. iii, 1. 90. v, 1. 173. v, 3. 266. A. i, 172
 Ulta T. v, 123
 Ulte T. iv, 612
 Ulterior T. i, 297
 Ulteriore T. viii, 15
 Ulterioris T. i, 511
 Uterius T. xi, 269. S. iv, 8. 42
 Ultima T. vii, 334. xii, 417. S. v, 1. 157
 Ultimus T. ix, 279. 349. xi, 322. S. v, 1. 90
 Ultio T. vii, 607. S. v, 2. 94
 Ultor T. v, 123. 674. vii, 317. viii, 604. ix, 544. 565. x, 243. S. v, 3. 203. A. ii, 57
 Ultorem T. i, 241. S. ii, 2. 115
 Ultores T. vii, 221. A. ii, 354
 Ultricem T. xi, 563. 693
 Ultrices T. ii, 271. xi, 106. xii, 772
 Ultricia T. v, 117. x, 26. 911
 Ultricia T. i, 627. xi, 4
 Ultrix T. i, 712. iv, 360. viii, 758. A. i, 397
 Ulturn T. ix, 9
 Ukus T. iii, 238
 Ululant S. iii, 1. 75
 Ululante T. v, 729
 Ululantis S. iv, 2. 49
 Ululat T. xi, 178
 Ululata T. i, 328. iii, 158. ix, 724. x, 567. S. i, 3. 86
 Ululatus T. iv, 292. v, 697. vi, 137. vii, 482. 677. ix, 375. 434. xii, 274. S. v, 5. 71
 Ululatum T. iv, 394. vii, 121
 Ululatus T. v, 554. ix, 178
 Ululavit T. vii, 411
 Ulyseem T. vi, 718. S. iv, 2. 4. A. i, 94. ii, 14. 173
 Ulysses S. ii, 1. 145. iii, 5. 47. v, 3. 148. A. i, 472. 545. A. ii, 59. 68. 87. 110. 192. 237. 298. 371
 Ulyssia S. ii, 1. 118. ii, 6. 57. ii, 7. 49
 Umbilicis S. iv, 9. 8
 Umbo T. ii, 671. vi, 352. vii, 15. viii,

398. 706. x, 829. S. iii, 1. 110. A. i, 408
- Umbone T. i, 377. viii, 398. ix, 147. 463. xii, 667. A. i, 470. ii, 427
- Umbonibus T. vi, 287. viii, 430. S. iv, 2. 47
- Umbra T. i, 628. 701. ii, 7. 42. 55. 62. 499. 521. 531. iii, 489. iv, 137. 266. 886. 426. 521. 613. 658. 717. v, 14. 45. 51. 64. 103. vi, 201. 604. vii, 39. 97. 107. viii, 573. 677. ix, 229. 298. 494. x, 149. 304. 362. 386. 872. xi, 508. 549. 622. 761. xii, 59. 634. 732
- Umbrabant T. i, 103
- Umbracula S. i, 2. 222
- Umbræ T. ii, 401. vi, 91. 111. 162. vii, 817. xii, 91. 310. S. iii, 4. 36. iv, 6. 95. v, 2. 95. A. i, 421. 426
- Umbram T. i, 551. ii, 523. iv, 535. v, 753. vi, 226. viii, 116. ix, 216. 592. x, 36. xi, 71. 304. S. ii, 6. 95. iii, 5. 51. v, 1. 7. 40. 180. v, 2. 273. 281
- Umbrante T. vi, 412
- Umbrantem T. vii, 399
- Umbrarum T. viii, 166. xi, 445. xii, 151. 285. S. v, 3. 58. 277
- Umbras T. i, 94. 208. ii, 48. 350. 608. 649. 667. iii, 86. 303. 420. iv, 372. 439. 487. 540. v, 621. 634. 749. vii, 364. x, 516. 361. 377. 390. 404. 447. 603. 810. xi, 79. 664. 709. xii, 87. 214. 251. 257. 291. 428. 438. 789. S. i, 6. 87. iii, 3. 206. v, 2. 70. v, 3. 268. A. i, 630
- Umbrata S. v, 1. 215
- Umbratam T. iv, 738
- Umbratus T. vi, 554. S. iii, 4. 79
- Umbravit S. iv, 2. 37
- Umbriferæ T. viii, 18
- Umbrifero T. i, 57
- Umbris T. i, 343. 432. ii, 1. iii, 363. iv, 500. 586. 627. 797. v, 285. vi, 118. 123. vii, 710. viii, 1. 23. ix, 559. x, 260. xi, 85. 638. 753. xii, 159. 764. S. i, 6. 6. ii, 1. 219. iii, 3. 55. ii, 4. 33. ii, 6. 92. v, 5. 41
- Umbro S. i, 2. 253. iv, 6. 10
- Umbrosa T. iv, 280. v, 600. vi, 88
- Umbrosæ S. iv, 8. 53
- Umbrosi T. i, 363
- Unanimem T. iv, 364
- Unanimis T. viii, 670
- Unanimi T. x, 737. S. v, 2. 155
- Unanimis T. ix, 169
- Unanimum S. v, 1. 176
- Unea T. i, 427. 610. iii, 507. 534. ix, 495. xii, 97. S. iii, 2. 32
- Unceas T. ix, 556
- Uncis T. ix, 11. 750. xi, 552. xii, 223
- Uncta T. vi, 830
- Unctis S. ii, 7. 29
- Unda T. i, 301. 371. ii, 224. 381. iii, 455. v, 265. vi, 643. 777. vii, 342. 439. viii, 749. ix, 229. 362. S. i, 5. 27. iii, 1. 63. iii, 2. 4. v, 2. 114. A. i, 163. 411
- Undabit A. i, 87
- Undas T. iv, 709. 816. viii, 18. 51. ix, 310. 341. xii, 654. S. ii, 2. 21. iii, 2. 75. iii, 4. 108. A. ii, 432
- Undam T. i, 575. S. i, 2. 6. 259. ii, 2. 45
- Undante T. i, 562
- Undantem T. ii, 635. iv, 266. v, 234. x, 716
- Undantes T. i, 449
- Undanti T. ii, 124
- Undantis T. viii, 340. ix, 382
- Undaret S. iv, 3. 128
- Undarum T. i, 31. iii, 24. iv, 689. ix, 353. 493. 531. S. i, 5. 6. iii, 3. 101
- Undas T. i, 91. iii, 30. iv, 716. v, 205. 402. ix, 232. 279. xi, 314. S. i, 3. 19. ii, 2. 105. ii, 3. 58. iii, 2. 47. iii, 5. 18. 37. A. i, 218. ii, 254. 378
- Undis T. ii, 182. iv, 320. 774. v, 28. vi, 280. 582. vii, 319. ix, 238. 315. xii, 229. 629. S. i, 2. 56. i, 5. 24. ii, 1. 99. ii, 3. 4. ii, 7. 26. iii, 2. 17. iii, 5. 84. v, 3. 128. v, 5. 2. A. i, 57. 72. 452. ii, 390
- Undisonæ A. i, 408
- Undisonis A. i, 198
- Undosa S. i, 5. 84
- Undosæ T. iii, 479
- Undosi T. iv, 708
- Undosis A. i, 27
- Undoso S. v, 2. 137
- Ungit T. ii, 281
- Ungue T. iii, 136. 514. vi, 625. x, 818
- Ungues T. i, 611. ii, 120. 513. ix, 721. x, 47. S. ii, 1. 188. A. i, 170
- Unguibus T. i, 83. iii, 535. ix, 686. xii, 18. 110
- Ungula T. ii, 47. vi, 401. 459. vii, 767. ix, 251. x, 479. xii, 656. S. i, 1. 51. ii, 2. 38. v, 2. 55. A. i, 123
- Ungulæ S. ii, 7. 4
- Uni T. iii, 623. 648. iv, 176. vi, 245. viii, 280. 524. xii, 79. 332. S. i, 1. 55. iii, 1. 102. iii, 3. 86. 95. iv, 5. 19
- Unicus T. xi, 290
- Unies T. iii, 119. 609. xi, 497. S. ii, 5. 30
- Uno T. i, 406. iii, 17. 123. vi, 229. 392.

629. vii, 747. viii, 287. ix, 264. i, 471. 750. 776. xii, 168. S. iv, 3. 27.
 iv, 7. 51. A. i, 458
 Unxistis S. iii, 3. 123
 Unxit S. i, 3. 10
 Vobis T. ii, 156. 168. 661. iii, 373. 620.
 iv, 768. vii, 522. S. iii, 2. 10. v, 2.
 157
 Vocabat T. i, 327
 Vocabo T. viii, 336
 Vocabula T. v, 547. vi, 463. S. ii, 4. 20
 Vocalem S. i, 2. 6
 Vocales S. v, 3. 209
 Vocalibus T. i, 493. S. v, 5. 2
 Vocalis S. ii, 7. 6
 Vocans T. iii, 215
 Vocant T. ii, 104. v, 87. 93. vi, 552.
 viii, 373. x, 665. S. i, 2. 236. v, 1.
 221
 Vocante S. ii, 7. 120
 Vocantem T. vi, 162. 747. S. ii, 1. 151
 Vocanti T. iii, 638
 Vocantibus T. v, 132
 Vocare S. i, 6. 46
 Vocaret T. viii, 185. S. v, 2. 9. A. i,
 489
 Vocari T. i, 58. 717
 Vocaris T. ii, 19
 Vocasset S. v, 1. 66
 Vocasti T. x, 680. xi, 389
 Vocat T. i, 552. iv, 11. 683. v, 98. 469.
 vi, 250. 295. 646. vii, 615. viii, 275.
 570. x, 193. 330. xi, 243. xii, 315.
 753. S. iii, 2. 50. iv, 4. 95. v, 1. 164.
 A. i, 589. ii, 293
 Vocatus T. xii, 791
 Vocate T. vi, 174
 Vocatis T. xii, 162
 Vocatus T. xi, 287. 381
 Voce T. i, 55. 473. ii, 635. v, 409. vi,
 460. 468. 922. vii, 785. viii, 146. ix,
 80. 43. 161. 339. 607. 621. x, 122.
 268. 582. xi, 360. xii, 298. 321. 798.
 S. i, 2. 63. ii, 1. 79. iii, 7. 102. iii,
 5. 64. iv, 1. 16. iv, 8. 56. v, 2. 79.
 v, 3. 15. 80. 102. A. ii, 193
 Vocem T. i, 213. ii, 96. iii, 254. v, 419.
 vi, 136. ix, 155. 350. x, 627. xi, 676.
 S. v, 3. 28
 Vocent T. xii, 94
 Voces T. ii, 52. 101. v, 490. 543. vii,
 111. 407. viii, 265. ix, 178. x, 133.
 147. 189. xi, 200. xii, 768. S. i, 3.
 81. i, 6. 81. ii, 1. 1. 104. ii, 4. 18.
 iii, 1. 165. A. ii, 213. 223
 Vocibus T. i, 642. S. iv, 5. 57. v, 3.
 161
 Vociferans T. ii, 468. iii, 348. v, 656.
 vi, 177. 819. vii, 683. x, 219. xi, 463
 Vocis T. i, 450. vi, 165. vii, 300. x,
 820. S. ii, 7. 23. A. i, 593
 Voto T. ii, 519. ix, 550. xi, 169. S. i,
 5. 2. iii, 3. 17
 Volando T. viii, 377
 Volans T. vi, 613. vii, 680
 Volant T. iii, 510. v, 14. vi, 406. viii,
 658. x, 577. A. i, 376
 Volantem S. v, 2. 25
 Volantes T. i, 624. iii, 75. 433. vii, 83.
 A. ii, 428
 Volanti T. iv, 137
 Volantis S. ii, 2. 37
 Volantum T. iii, 549
 Volat T. ii, 62. iii, 320. 427. v, 570.
 vi, 521. ix, 124. x, 627. xi, 203. 356
 Volatu T. iii, 463. S. i, 6. 75
 Volatus T. i, 310. xii, 20
 Volens T. xi, 510. S. iii, 3. 148
 Volent T. viii, 203
 Volentem T. i, 699. vii, 736. S. ii, 6.
 50. v, 3. 193. A. i, 325
 Volentes T. ii, 137. iv, 76. 692. vi, 34.
 vii, 387. 665. S. i, 4. 108. A. i,
 553
 Volenti T. i, 172. iii, 664. S. ii, 6.
 15
 Voles T. vi, 320
 Volet T. viii, 663. A. i, 28
 Volitante T. iv, 412
 Volitantem A. ii, 365
 Volitasse T. v, 66
 Volo S. i, 5. 9
 Volubile T. iii, 715
 Volucer T. ii, 55. 89. 724. x, 892. S. i,
 2. 18. i, 5. 4
 Volucrum T. vii, 708. x, 137. S. ii, 1.
 95. iv, 4. 12. iv, 8. 48
 Volucres T. i, 339. ii, 522. iii, 472.
 510. iv, 42. v, 63. 116. 392. 691. vi,
 299. 383. 595. vii, 404. viii, 181.
 194. 256. 417. 617. ix, 31. 102. x,
 141. 201. 353. 429. xi, 14. xii, 16.
 249. 342. 479. 566. S. i, 3. 18. ii, 1.
 304. ii, 6. 20. iii, 1. 156. iii, 4. 8.
 v, 3. 82. v, 4. 8. A. i, 219. 372. ii,
 397
 Volueri T. v, 167. vi, 285. 569. x, 744.
 S. ii, 6. 87. iii, 4. 36. v, 1. 105
 Volucris T. iii, 494. S. ii, 4. 36. v, 1.
 17. A. i, 212
 Volucrum T. iii, 113. 541. 557. 617.
 638. iv, 226. 538. v, 349. viii, 369.
 x, 228. 458. xii, 97. S. i, 2. 61. i, 5.
 33. i, 6. 76. ii, 4. 1. iv, 3. 38. iv, 5.
 10. v, 3. 152
 Volvens T. i, 398. ii, 322. 471. x, 440.
 xi, 141. S. iv, 4. 80
 Volventem S. ii, 1. 198

- Voluentis T. vii, 612
 Voluere T. iv, 780. vi, 376. 8. v, 2. 182
 Volveret T. iii, 563
 Volveris T. viii, 741. 8. v, 1. 118
 Volui T. x, 602
 Volvis T. xi, 40
 Volvis T. i, 634. iii, 543. iv, 523. vii, 88. xi, 21. 8. i, 4. 2. ii, 2. 118
 Volvitur T. v, 523. vi, 248. ix, 310. 410. x, 301. xi, 740. 8. i, 4. 122
 Volumina T. i, 351. 562
 Volumine T. v, 576
 Voluat T. viii, 279. x, 667. xi, 293. 496
 Voluntas T. ii, 16. iv, 660. ix, 80. 8. i, 2. 58
 Volvor T. viii, 110
 Voluptas T. iii, 205. v, 568. 683. vi, 72. 294. 697. vii, 22. 363. 775. x, 266. xii, 40. 8. i, 3. 9. 98. i, 6. 62. ii, 1. 18. ii, 2. 32. 73. 149. ii, 4. 1. iii, 8. 106. iii, 4. 20
 Volutans T. iii, 188
 Volutat A. i, 200
 Volutum T. ii, 582
 Volutus T. vi, 505. x, 546
 Volvunt T. xi, 454. 8. i, 5. 59
 Volvuntur T. viii, 711. ix, 269
 Vomere T. i, 183. iv, 118. 436
 Vomunt T. x, 536
 Vopisci S. i, 8. 1. 22
 Vorago T. vi, 362. ix, 504. 8. i, 1. 66
 Vortex T. ix, 277
 Vorticibus T. v, 368. viii, 51. ix, 503.
 Vota T. i, 59. 239. 667. ii, 244. iii, 651. v, 5. 116. 461. vi, 53. x, 54. xi, 200. 236. 345. 506. 617. 672. xii, 261. 484. 8. i, 2. 32. iii, 3. 156. iv, 2. 7. iv, 8. 41. v, 1. 71. 262. v, 3. 146. 218. A. i, 145. 550
 Votum T. ii, 736
 Voti T. iii, 565. vi, 75. 198. 344. vii, 814. viii, 614. ix, 551. x, 345. xi, 511. 8. i, 4. 116. ii, 3. 43
 Votifica S. iv, 4. 92
 Votis T. i, 83. 264. 695. iv, 89. vi, 140. 919. xi, 19. 186. 726. xii, 752. 8. i, 2. 68. 218. iii, 2. 3. 100. iv, 7. 34. v, 2. 126. 169. A. i, 642. ii, 141
 Votiva S. iii, 2. 181
 Votivam S. iv, 5. 51
 Votivis T. iv, 209
 Votivum T. xi, 223
 Voto T. i, 823. v, 710. vi, 634. 759. viii, 253. ix, 623. 711. xi, 301. 8. i, 2. 210. A. i, 381
 Votum T. ii, 642. x, 720. xii, 281. 8. i, 2. 107
 Vovebat T. vii, 104
 Vovent T. viii, 703
 Voveo T. vii, 424
 Vovet S. v, 3. 224
 Vovi T. xi, 557
 Vovit T. vi, 144. 8. v, 3. 203
 Vox T. ii, 537. 554. iv, 472. v, 242. 607. 646. vi, 801. viii, 621. 644. x, 472. 688. xi, 601. 8. ii, 1. 48. iv, 5. 49. iv, 6. 107. v, 1. 171. v, 2. 139. 152. v, 3. 51. 86. A. i, 525
 Uranic T. viii, 652
 Urbana S. i, 4. 9
 Urbanum S. iv, 9. 3
 Urbe T. ii, 496. iii, 195. v, 243. 492. vii, 218. xii, 481. 8. iv, 5. 47
 Urbem T. i, 256. 633. ii, 201. iii, 256. 360. iv, 383. 823. v, 96. 198. vi, 115. vii, 146. 381. 442. 453. 577. 590. viii, 218. ix, 556. x, 490. 552. 557. 727. 854. 871. 882. xi, 273. 303. 8. i, 2. 172. 197. i, 4. 91. iv, 8. 55. v, 1. 222. A. ii, 36
 Urbes T. i, 37. 324. ii, 205. 252. 362. 397. iii, 10. 221. 336. 656. iv, 36. 278. vi, 1. 917. vii, 23. 102. 113. xii, 280. 667. 8. i, 4. 11. i, 6. 92. ii, 2. 134. iii, 2. 107. iii, 8. 73. iv, 3. 62. iv, 4. 83. iv, 6. 63. v, 2. 57. v, 3. 208. A. i, 412. ii, 115. 352
 Urbi T. vii, 238. 666. 8. ii, 1. 20. iv, 4. 18
 Urbibus T. iii, 57. iv, 101. 360. vii, 54. viii, 814. xi, 161. 166. A. ii, 41
 Urbis T. ii, 492. 728. v, 249. 311. xii, 200. 8. i, 4. 39. 95. ii, 2. 81. iii, 2. 117. iii, 4. 48. iv, 8. 28
 Urbs T. xii, 256
 Urentem T. x, 933
 Urentia A. i, 638
 Urere T. xii, 569
 Urceret S. i, 5. 38
 Urge T. vi, 319
 Urgebant S. v, 3. 234
 Urgebat T. iii, 222. vi, 80
 Urgens T. vii, 495
 Urgent T. x, 859. xi, 452
 Urgentem T. ii, 646. xi, 220. 8. i, 2. 83
 Urgentes T. vi, 855
 Urgentibus T. ix, 718. 8. ii, 1. 148
 Urgentis T. xi, 54
 Urgentur T. ii, 499
 Urgere T. vi, 217. A. ii, 437
 Urges T. iii, 714. iv, 396
 Urget T. i, 43. iii, 429. vi, 98. 214. viii, 81. 695. x, 667. xi, 492
 Uri T. i, 220
 Uri T. xi, 16. 264. 8. iv, 4. 13
 Uritur T. vi, 398. xi, 396. 8. i, 2. 67. i, 5. 46. ii, 2. 5

- Urna T. ii, 218. iii, 168. iv, 530. viii, 6. 102. ix, 410. xi, 191. 571. S. ii, 2. 40. iii, 3. 16. 212. iii, 4. 43
 Urnas T. vi, 275
 Urnas S. ii, 1. 219
 Urnas T. iv, 608. vi, 125. xii, 470
 Urna T. iv, 422. A. i, 546
 Uras T. i, 698. iv, 304. ix, 594
 Uras T. iv, 660. A. ii, 409
 Urse S. i, 6. 10. 15. 61. 94
 Urai T. vi, 869. xi, 29
 Urant T. v, 801. viii, 264
 Usta T. vii, 224
 Ustae T. viii, 17
 Uau S. iii, 3. 185
 Usam T. viii, 789. S. iii, 1. 168
 Usas T. ii, 10. 690. viii, 118. S. ii, 2. 53. iii, 3. 147. iii, 5. 44. iv, 4. 48. A. i, 62. 429. ii, 51
 Utar T. xi, 174
 Utendum T. x, 213
 Uter T. i, 152. vi, 847. viii, 36. 463
 Utere T. vii, 772. S. i, 1. 90. i, 2. 166. A. i, 93
 Uteri T. i, 617. iii, 155. xi, 408. xii, 637
 Utero T. ii, 614. vii, 485. A. i, 131
 Uterum T. ix, 634. xi, 342. S. i, 2. 270. A. i, 672
 Uti T. x, 925. xii, 736
 Utile T. vi, 124. vii, 66. xi, 51. A. i, 393
 Utilis T. viii, 179
 Utitur T. vii, 612. ix, 738. x, 881. xi, 27
 Utra T. iv, 547
 Utraque T. i, 533. ii, 237. 238. v, 483. vii, 638. ix, 455. xi, 369. 583. xii, 365. S. i, 3. 230. v, 3. 115
 Utramque T. vii, 579. ix, 865. S. ii, 3. 50
 Utrasque T. x, 730
 Utrique T. xi, 510
 Utrique T. vii, 466. x, 684. xii, 474
 Utroque T. i, 992. iv, 139. vi, 680. vii, 416. viii, 615. ix, 455. S. iv, 1. 12. A. ii, 225
 Utroque S. i, 2. 226
 Utrumque T. vi, 553. 592. 796. vii, 346. viii, 49. 547. ix, 257. xii, 217. S. i, 3. 24. iii, 2. 25
 Uva T. v, 269. S. ii, 2. 5
 Uvas T. vii, 150
 Uvas T. viii, 548. S. ii, 2. 103. iv, 9. 42
 Uventibus S. iii, 1. 145
 Uvida S. iii, 1. 130
 Uvifer S. iv, 3. 64
 Vulcanius T. i, 508
 Vulcanis T. iii, 275: 305
 Vulgare T. viii, 379. xi, 400. xii, 530. S. iii, 3. 115. iii, 4. 34. v, 3. 214
 Vulgarent T. v, 67
 Vulgari S. iv, 8. 34
 Vulgata T. xi, 84
 Vulgato T. iv, 537
 Vulgatos T. iv, 297
 Vulgatum T. iv, 347
 Vulgi T. ii, 224. 306. 442. 651. iii, 195. 570. 606. v, 43. 218. 731. vi, 560. x, 580. xi, 755. xii, 521. 798. S. i, 2. 29. ii, 4. 9. iv, 4. 10
 Vulgo T. v, 490. vi, 449. vii, 617. x, 787. xii, 612. A. i, 500
 Vulgus T. i, 94. 169. iii, 144. 563. iv, 152. 478. 519. v, 120. vi, 249. vii, 122. viii, 289. x, 683. xi, 103. 416. S. ii, 2. 123. iv, 8. 4
 Vulnere T. i, 474. 527. 567. ii, 606. iii, 120. 153. iv, 593. v, 29. 127. vi, 749. vii, 270. viii, 70. 168. ix, 69. 302. x, 173. 716. xi, 31. 164. 278. xii, 107. 605. S. i, 2. 84. 101
 Vulnere T. i, 61. 296. ii, 8. 124. 514. 640. 710. iii, 91. iv, 72. 334. v, 224. 533. 598. 717. vi, 40. 104. 175. 782. vii, 764. ix, 9. 270. 287. 595. 732. 770. x, 439. 776. xi, 310. 547. xii, 141. S. iii, 4. 70. iii, 5. 24. v, 1. 18. v, 3. 251. v, 5. 53
 Vulneribus T. iii, 149. iv, 114. ix, 44. xi, 602. xii, 28. S. v, 5. 43
 Vulneris T. viii, 749. ix, 558. 872. 875. S. ii, 5. 20
 Vulnifico T. iv, 87
 Vulnus T. iii, 163. iv, 463. 574. vii, 60. ix, 276. 345. 753. x, 518. xi, 53. 641. xii, 340. S. ii, 1. 4. ii, 6. 95
 Vulsas A. ii, 431
 Vulso T. iii, 436
 Vult T. xi, 307
 Vultibus T. ii, 216. iv, 405. v, 426. vi, 38. S. i, 2. 23. ii, 1. 232. iii, 3. 114. v, 3. 31. A. ii, 135
 Vulta T. i, 202. 267. ii, 56. 280. iii, 711. iv, 332. 768. v, 27. 62. 355. vi, 291. 773. vii, 62. 739. viii, 82. 242. 254. ix, 278. 807. 811. x, 52. 90. xi, 6. 317. xii, 671. 806. S. i, 1. 25. 31. ii, 1. 108. iii, 3. 177. iv, 2. 41. v, 1. 160. 210. v, 2. 80. A. i, 164
 Vultum T. ii, 655. iii, 266. 367. iv, 585. 607. 619. 788. v, 635. vi, 269. 622. vii, 85. 148. 359. ix, 801. xii, 388. S. i, 2. 14. ii, 6. 53. iii, 4. 31. A. i, 53. 95. 458. 615. ii, 190
 Vultur T. iii, 508
 Vulturus S. iv, 3. 69

Vultus T. i, 80. 420. ii, 96. iii, 78. 94.
iv, 106. v, 227. 257. vi, 232. 263.
vii, 127. viii, 402. 519. ix, 156. 165.
x, 153. 420. xi, 190. 236. xii, 165.
S. i, 1. 47. ii, 7. 120. iii, 1. 94. iv,
1. 12. v, 1. 5. 170. 190. A. i, 200.
205. ii, 87. 212
Uxor S. iii, 5. 1
Uxorius S. v, 1. 31

X.

Xanthos T. iv, 227. A. ii, 252

Z.

Zephyri T. ii, 4. vi, 612. vii, 224
Zephyria T. iv, 1. S. iii, 2. 28. iv, 5. 8.
A. ii, 232
Zephyro S. iii, 2. 46
Zephyros T. iii, 614. vi, 228. vii, 228.
viii, 717. S. iii, 1. 166. A. ii, 20
Zephyrum A. ii, 8
Zeugma S. iii, 2. 127
Zeugmate S. v, 2. 127
Zonas T. vi, 228
Zonis T. x, 120

INDEX

VOCABULORUM OMNIUM

QUÆ IN EPISTOLIS SYLVARUM LIBRIS PRÆFIXIS REPERIUNTUR.

Prior numerus librum cui Epistola præfigitur, posterior Epistolæ lineam indicat.

- A** i, 18. 27. 29. 32. ii, 12. 14. 16. 30. iii, 6. 13
Accedam iv, 35
Acceptum ii, 24
Accipiant ii, 30
Accipies iv, 10
Ad ii, 20. 31. iii, 8. 12. 20. 27. iv, 4. 11
Adeo ii, 9
Adhuc i, 6
Admittitur iv, 38
Adoravi iii, 11. iv, 6
Adversum iv, 35
Affectibus ii, 9. v, 1
Agnosimus i, 8
Aliquid i, 9. iv, 27
Aliquis i, 21
Aliquod iii, 16
Aliter iv, 2
Alter ii, 4
Altius iii, 6
Amabam ii, 7
Amando v, 6
Amare v, 4
Amariissimum iii, 17
Amat v, 11
Amavit v, 6
Amicitia v, 12
Amicus iii, 15
Amiserint i, 18
Amisi ii, 8
Amisso ii, 22
Amphitheatro ii, 18
An i, 2
- Ante i, 21
Aperit iii, 10
Apud i, 12. ii, 7. 10
Arborem ii, 16
Arenarum iv, 8
Asclepium iii, 21
Assilui v, 6
Arctissimæ iv, 18
Argentaria ii, 25
Asperio ii, 11
At i, 25
Auctorem iii, 9
Auctoris ii, 27
Auctoritate i, 2. 6
Audaciam iii, 4
Audacter i, 24
Audio iv, 28
Autem iv, 5
- B.**
- Balneolum i, 22
Batrachomyomachiam i, 8
Beneficio iv, 9
Biduoi, 14. 23
Bona v, 1. 9
- C.**
- Cæsari iv, 20
Calore i, 3
Candidissimum ii, 21

Capillos iii, 19
 Carissime i, 22. ii, 29. iv, 1
 Carmen ii, 12. iv, 11
 Carum iv, 13
 Celerem iii, 18
 Celeritatem ii, 30
 Celeritatis i, 14
 Certe i, 11. 26. ii, 15. iii, 1
 Cetera ii, 11
 Ceteros i, 12
 Ceterum i, 18
 Clarissima ii, 25
 Claudiam iii, 22
 Claudii i, 20. iii, 15
 Cœna i, 32
 Cœpisse iv, 3
 Colore ii, 2
 Colit v, 11
 Collega i, 25
 Complexus ii, 7
 Conciliare v, 3
 Condiscipulum iv, 12
 Conditio ii, 8
 Confuso ii, 12
 Congregatos i, 5
 Connitor v, 10
 Consecraremus ii, 26
 Consecratum iii, 11
 Consilio iv, 35
 Consolationem ii, 22
 Consulatum iv, 6
 Continere i, 11
 Contra iv, 13
 Creditur i, 34
 Cui iii, 1. iv, 21
 Cujus ii, 6. iv, 9
 Calicem i, 7
 Cum i, 4. 6. 11. 18. ii, 13. 26. iii, 2.
 16. 19. 20. 24. 25
 Cuperem v, 12

D.

Dalmatia iv, 20
 Data i, 12
 Datum ii, 12
 De i, 4. 16. 30. ii, 22
 Debeo ii, 23
 Debuit ii, 14
 Decembres i, 33
 Decimuseptimum iv, 5
 Dederam iv, 30
 Dedicarem iii, 21. iv, 2
 Dedicatum i, 20
 Dedicatus i, 30
 Defendes iv, 37
 Defunctam v, 5
 Defuncti i, 30

Deinde iv, 30
 Demerer v, 10
 Deos v, 11
 Descriptam i, 28
 Desiderium iiii, 18
 Desidui ii, 21
 Destinationem iii, 26
 Dicit i, 21
 Dici ii, 16
 Dicimus iii, 23
 Dico i, 30
 Dicturus ii, 27
 Die i, 20. 29
 Diebus i, 15
 Diem ii, 26
 Dignissime iii, 2
 Dignitatis iv, 17
 Dignus iv, 24
 Diligentius ii, 16
 Dilligi iv, 17
 Dimitterem i, 5
 Displacuerint ii, 30
 Dissuadere iv, 29
 Diu i, 1. iii, 2
 Divina v, 9
 Doctissimum iii, 22
 Dolenti ii, 12
 Domitianum iv, 7
 Domino iv, 30
 Domus v, 9
 Ducor iii, 7
 Dubitavi i, 1
 Dulcissime iii, 1

E.

Ea ii, 22
 Eam ii, 10. iv, 9
 Eandem ii, 16
 Earinus iii, 18
 Ecloga iii, 22. iv, 20
 Edere iv, 31
 Edidisse iv, 28
 Editione iv, 13
 Editionis i, 6
 Effusa i, 15
 Egi iv, 6
 Egisse iv, 37
 Ego ii, 26
 Ejus ii, 15. 23. 27. iii, 10. 18. iv, 7
 Eloquentiam ii, 15. iv, 17
 Eminentissime i, 2
 Enim i, 5. 14. 18. 34. ii, 5
 Epicedio ii, 8
 Epigrammatis ii, 16
 Epistola ii, 4. iv, 18
 Epistolam iv, 9
 Epithalamium i, 22

Epitrapesion iv, 15
Epulis iv, 7
Equum i, 19
Eram iv, 18
Erat i, 11. 18. 20. ii, 10

Ergo iv, 26

Eruditissimus i, 26

Et i, 1. 3. 7. 8. 15. 21. 26. 28. 34. ii,
1. 3. 6. 11. 12. 16. 21. iii, 1. 4. 6. 8.
11. 15. 20. 23. 24. 26. iv, 17

Est i, 9. 12. 22. ii, 4. iii, 17. 22. 23

Etiā i, 8. ii, 4. iv, 12

Etrusci iii, 15

Eum iv, 20

Ex i, 13. 14. iii, 3. 16

Examinet ii, 12

Excludit ii, 24

Excusandam ii, 9

Exemit iv, 9

Exempla v, 7

Exercere iv, 31

Exhortor iii, 23

Exigebat ii, 16

Expaveas iii, 5

Expectetur ii, 5

F.

Facilitatem ii, 18

Factam iv, 29

Facundia iii, 5

Familiaritas ii, 1

Favebis iii, 25

Feci i, 19

Feliciſsimam i, 24

Festinandi i, 8

Festinanter ii, 9

Fide v, 10

Fideliter iii, 1

Fine i, 33

Fluxerunt i, 4

Fortasse i, 25

Forte ii, 26

Frequenter iii, 5

Frigidum ii, 19

Fugientes i, 27

G.

Gallico i, 29

Gaudeat iv, 36

Gaudeo ii, 1

Gemmata iii, 20

Generum iv, 21

Genethliacom ii, 24

Delph. et Var. Clas.

Genus iv, 28

Germanici iii, 18. iv, 6

Glanciam ii, 5

Gloriari i, 28

Gradus iv, 24

Gratiam i, 14

Gratias iv, 6

Gratissimam ii, 6

Gratulator iv, 22

Gravissimam iv, 8

Grypho iv, 23

H.

Habeat iii, 26

Habeo iii, 2

Habere ii, 27

Haberetis i, 12

Habent i, 34

Habet i, 17. 25. ii, 5. iii, 9. iv, 3

Habuerat iii, 8

Habuerim ii, 9

Habuerunt i, 13

Hac iii, 1

Hactenus iv, 37

Hæc i, 10. ii, 29

Hanc iii, 4

Hendecasyllabos 8. iv, 25

Hercules iii, 10

Herculem iv, 15

Hetrusci i, 31

Hexametros i, 24. ii, 27

Hic ii, 4. iii, 7. 9. 23

Hoc iv, 10. 28

Honestaverit iv, 28

Honoratus iv, 7

Honorem ii, 14. 23. iv, 4. 15

Honori i, 11

Hos i, 2. 18

Hujus ii, 8

Huic ii, 23. iii, 25

Hunc ii, 26. iv, 36

I.

Iacto ii, 10

Iactura ii, 21

Jam i, 27. ii, 7. 4. 30

Jampridem v, 12

Ignovit ii, 15

Illa i, 11

Illam i, 34

Illi i, 22

Illis i, 13. 14. iii, 8. iv, 30

Ind. Stat.

Illius iii, 5
 Illud i, 21
 Illam iv, 18
 Illustum i, 9
 Imperatore iii, 13
 Imperatori i, 20. ii, 19
 Imperatoris iv, 2
 Imputare iv, 16
 Imputari ii, 26
 In i, 9. 22. ii, 2. 14. 15. 18. iii, 4. 5.
 6. 10. 27. iv, 10
 Indico ii, 11
 Indulgentissimo i, 19
 Inexpertum i, 35
 Infantiam ii, 6
 Infelices ii, 6
 Ingratus v, 9
 Inimicus iii, 1
 Injuncturas i, 23
 Inveni iv, 1
 Inquit iv, 33
 Inscrui ii, 23. iv, 26
 Intendere iii, 26
 Inter iv, 12
 Interim iv, 24
 Intervenisse v, 13
 Intra i, 32
 Intro iii, 6
 Invidus iv, 34
 Invocato iv, 2
 Jocos iv, 32
 Jove i, 18
 Ipea ii, 8
 Ipse i, 6
 Ipei i, 16. ii, 23
 Ipeis iv, 15
 Istorum iii, 3
 Istuc i, 16
 Itaque iii, 7. iv, 35
 Jucundissimum iii, 12
 Jedioio ii, 2
 Julium iv, 21
 Juncta iv, 20
 Junium iv, 17
 Jus iv, 13
 Jussus i, 21
 Juvenem ii, 21. iii, 13. iv, 11
 Juveni iv, 24
 Juvenis i, 1

K.

Kalendas S. i, 33

L.

Lacrymas S. v, 9

Lacrymis iii, 17
 Laturus ii, 24
 Latius v, 9
 Laudes ii, 27
 Legimus i, 7
 Legionem iii, 14
 Legit iv, 24
 Leo ii, 18
 Leves ii, 16
 Libello iii, 26
 Libellorum ii, 3
 Libellos i, 3. ii, 17
 Libellus i, 17. 29. iii, 12
 Libenter ii, 23
 Liber ii, 24. iii, 8
 Liberatorum iv, 23
 Libertus iii, 16
 Libro ii, 23. iv, 10
 Librum iv, 26
 Licet iv, 32
 Lima ii, 11
 Limen iii, 10
 Litterarum ii, 2
 Litteras i, 27. iii, 6
 Littore iii, 10
 Loco ii, 16
 Longius i, 15
 Locani ii, 25
 Lugeret iii, 16
 Lusio iv, 23
 Lyricum iv, 11

M.

Majorem ii, 27
 Majoris iv, 24
 Malit iii, 24
 Mallem v, 12
 Manlius i, 25
 Mansuetus ii, 18
 Marcelle iv, 1. 37
 Marito v, 4
 Materiam v, 13
 Maturus iv, 9. 20
 Maxime ii, 3. 26
 Maximi iv, 2
 Maximum i, 19. iv, 16
 Me i, 7. 32. ii, 14. 16. 31. iii, 27.
 iv, 15
 Mea i, 6
 Meus iii, 26. iv, 19
 Meum v, 6
 Mecum iii, 22
 Mediocritate v, 10
 Mehercule i, 24
 Mei ii, 18. iii, 16
 Melior ii, 16. 39
 Menecratem iv, 21

Mentieris i, 25
 Mentiri i, 31
 Meo i, 4. 26
 Meos ii, 27
 Merebatur iii, 15
 Meretrix iv, 16
 Metum iii, 13
 Metuo i, 16
 Meum iv, 8
 Mens ii, 4
 Mihi i, 1. 3. 23. iii, 12. iv, 13. v, 7
 Minus ii, 2. 31. iv, 38
 Miratus iv, 8
 Missum iii, 13
 Mittebat iii, 21
 Mittitur iii, 8
 Moram i, 22. iv, 8
 Moratus iii, 19
 Morum v, 3
 Multa iv, 30
 Multos iii, 3
 Multum i, 1. 12
 Municipem iv, 20

N.

Nam i, 31. iii, 9. iv, 14
 Natos iii, 4
 Ne i, 16. 20. 31. 11. iv, 27
 Neapoli iv, 10
 Neapolim ii, 22. iv, 22
 Nec i, 8. ii, 2. 10. v, 6
 Necesse i, 13
 Nempe iv, 36
 Nexum v, 12
 Ni ii, 20
 Nihil i, 20
 Nobis i, 29. iv, 17
 Noctem i, 34
 Nomine i, 27. iv, 17
 Non i, 9. ii, 26. iii, 2. 14. 27
 Nondum v, 12
 Nosti ii, 11
 Nostra ii, 1
 Nostram iv, 22
 Nostrarum iii, 8
 Nostrum iii, 4. 18. iv, 6. 15
 Nostris i, 3
 Nostrum ii, 5. 20
 Novissime iv, 33
 Nulli v, 3
 Nullum i, 14. iv, 3
 Numero iv, 22
 Numine iv, 2
 Nunc ii, 10. iv, 20

O

Occasione i, 31
 Officiosus v, 6
 Omne v, 9
 Omnes iii, 6
 Omni ii, 2
 Omnibus v, 1
 Onerari i, 6
 Operi v, 5
 Operibus i, 9
 Optime i, 1. ii, 1
 Opus i, 20
 Opusculorum ii, 3
 Opusculum iv, 2. 24
 Ordinis iv, 12
 Ornatissimos iv, 12

P.

Pene i, 27. ii, 13
 Pars v, 3
 Parte S. i, 2
 Patriam iii, 17. 27
 Penetrabile iii, 6
 Pereat i, 13
 Pergamenum iii, 20
 Persuadere iii, 24
 Pertinet iv, 4
 Petisset iii, 19
 Pietas iii, 16. v, 2
 Pietati iv, 1
 Pilaris iv, 33
 Placere iii, 25
 Plerumque ii, 6
 Plotio iv, 23
 Plura iv, 26
 Poëtarum i, 9
 Polla ii, 25
 Polli iii, 1
 Pollii ii, 18. iv, 21
 Posita ii, 4
 Possum iv, 16
 Post v, 9
 Postero i, 30
 Poteram iii, 15
 Potest v, 4
 Potui ii, 27
 Potaisti i, 21
 Præcipue i, 26. iii, 25
 Præstas v, 3
 Præstera iii, 18. v, 9
 Prælusit i, 10
 Primo iv, 4
 Primum ii, 5. iii, 9. iv, 28
 Primus i, 17
 Principium i, 18

Prioribus iv, 27
 Priscilla v, 6
 Priscilla v, 3
 Pro i, 6, 25
 Probendam iii, 2
 Probatiorem v, 9
 Probeat i, 17
 Prodiissent i, 4
 Profitetur iv, 24
 Propiorum v, 11
 Prosecutus ii, 8. iii, 15
 Prosequenda v, 2
 Prostratum ii, 19
 Prosint v, 2
 Proximum iv, 11
 Pultacum ii, 16
 Publicavi iv, 19
 Publice v, 1
 Publicis i, 25
 Publicum ii, 20
 Puero ii, 22
 Putent iv, 27
 Pyxide iii, 20

Quos i, 19. iii, 20. iv, 25
 Quoties iii, 6

R.

Recens ii, 6
 Recepit i, 22
 Reddam iv, 24
 Religio v, 5
 Reliquit i, 7
 Rem iv, 29
 Remissione i, 10
 Reor iv, 1
 Respondebis i, 22
 Reprehendemur iv, 28
 Reprehenderunt iv, 28
 Reverentiam ii, 27
 Revertantur ii, 21
 Reverti iv, 20
 Risimus iv, 25
 Rogo iv, 20
 Rutilio i, 20

Q.

Qua i, 2. ii, 2. iii, 21
 Quadam i, 2
 Quam ii, 8. 11. 22. iv, 4
 Quendam i, 15
 Qualem ii, 6
 Qualiacunque ii, 29
 Quam i, 13. 20. ii, 2. 27. iii, 25. 27.
 iv, 18
 Quamdiu iii, 18
 Quamvis i, 7. 16. v, 11
 Quanto iv, 31
 Quare iv, 26
 Quarta iv, 4
 Quarto iv, 26
 Quasi ii, 16. v, 6
 Quem ii, 18. iii, 10. iv, 15
 Qui i, 8. 9. 22. 26. 32. ii, 11. iii,
 24. iv, 27
 Quia ii, 23. iii, 14
 Quibus i, 28
 Quid i, 5. 10
 Quidem iii, 8. 24. iv, 12
 Quiete iii, 2
 Quietis iii, 26
 Quis ii, 11
 Quisquam i, 8
 Quisquis iv, 24
 Quo i, 30. iii, 11
 Quod i, 10. 28. ii, 25. 27. iii, 17
 Quoque i, 5. 16. 27. ii, 20. iv, 9. 13. 16
 Quorum i, 11

S.

Sacerdotes v, 11
 Sacratissimis iv, 7
 Sacratissimo ii, 19. iii, 13
 Sacrosanctum i, 17
 Satis iv, 17
 Saturnalibus S. iv, 25
 Scias iii, 25
 Scis i, 22. ii, 8. 16. iii, 2. iv, 12
 Scit iii, 18
 Scribo iv, 10
 Scriptam ii, 22
 Scriptos ii, 16
 Scriptum i, 23. ii, 12
 Se i, 16. iv, 27
 Secedere iii, 22. 27
 Secreto iv, 22
 Secundi iv, 12
 Secundo iv, 6
 Secundum iv, 15
 Secundus iii, 8
 Securus iii, 7. iii, 24
 Sed i, 7. 12. 24. ii, 11. 15. iii, 8
 Seductus iii, 6
 Senem iii, 17
 Septimum iv, 11
 Sequi iii, 14
 Sequitur i, 20. ii, 14. iii, 11. iv, 4
 Sermo ii, 23
 Serum i, 11
 Severum iv, 11
 Si ii, 20. iii, 23. iv, 22

Sic ii, 4. iii, 16
 Sibi ii, 26
 Sim iii, 19
 Sin ii, 20
 Sine ii, 4. 21
 Singuli i, 4
 Singulis i, 15
 Sint ii, 18
 Sinu i, 4. iii, 4
 Sinus iii, 7
 Situ i, 26
 Solam i, 18
 Solatia ii, 13
 Solatium iii, 16
 Solet i, 27
 Sortiuntur ii, 7
 Spectamus iv, 23
 Speculo iii, 20
 Sphaeromachias iv, 32
 Splendidissimum iii, 12
 Splendidum iv, 21
 Statim ii, 20. iii, 11. iv, 34
 Stella i, 1. 23
 Studiis i, 2. iii, 16. iv, 16
 Studiorum iii, 6
 Styli ii, 18. iii, 4. iv, 28
 Stylo i, 10
 Suam i, 28
 Subito i, 3
 Suis i, 9
 Sum i, 21. ii, 9. iii, 15. iv, 3
 Sumendum i, 18
 Summa iii, 21. iv, 35
 Sunt i, 12. 38
 Suos iii, 20
 Super ii, 22
 Supervacua ii, 18
 Surrentina ii, 14
 Surrentinus iii, 10
 Suum i, 32
 Sylvarum iii, 7. iv, 26
 Syriacam iii, 14

T.

Tacet iv, 26
 Tam iii, 1. 27
 Tamen i, 24. iv, 26. v, 5
 Tantum v, 6
 Tarda ii, 15
 Te ii, 7. 10. iii, 6. 8. 27. v, 8
 Thebaide i, 8. 6
 Thebaidos iv, 18
 Temeritatem iii, 8
 Tersissime ii, 8
 Tertio iv, 7
 Tertius iii, 7
 Testatus iv, 18

Testem i, 17. iii, 8
 Testimonium i, 20
 Testis i, 30
 Tibi ii, 3. 8. 24. 30. iii, 1. 26. iv, 10.
 16
 Tiburtinam i, 28
 Timeo i, 7
 Timui ii, 29
 Totus ii, 4
 Tractum i, 15
 Tradere i, 21
 Traderem ii, 20
 Trado ii, 3
 Traducor iv, 26
 Transco v, 9
 Tres iv, 3
 Tu i, 22. 25. iv, 9. 37
 Tua ii, 5. iv, 1
 Tuam ii, 16
 Tuis ii, 10
 Tuo iii, 4. 10
 Tuorum v, 3
 Turba v, 6
 Tuum i, 23. iv, 4. 12

V.

Valenti i, 29
 Vel ii, 14
 Venia i, 13
 Veris iii, 17
 Vero ii, 7
 Versibus iii, 11. 21
 Versus i, 16. 19
 Verum i, 16. iii, 23
 Viam iv, 7
 Videar i, 20
 Videram iii, 11
 Videtur iv, 37
 Vidiisse i, 23
 Villa ii, 14
 Villam i, 28
 Vindicat i, 26
 Vindicis iv, 14
 Vir i, 26. ii, 1
 Vitae ii, 2
 Vivam v, 4
 Una iv, 25
 Uno i, 29
 Unus v, 5
 Voluisti i, 2
 Voluit ii, 26
 Volumen ii, 24
 Volumini iv, 25
 Voluptas v, 4
 Voluptate i, 3
 Voluptatibus i, 34
 Vopiscus i, 26

scrib

INDEX IN STATUM.

Vos i, 11

Unum ii, 20

Ut ii, 4. 8. 9. iii, 11. 19. 24

Uti iv, 19

Utique i, 33

Vultus ii, 8

Uxore iii, 24

Uxorem v, 4. 6

Uxorum ii, 26

FINIS.
